

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

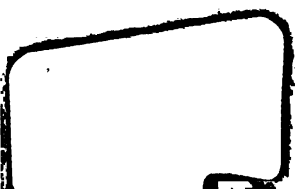
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

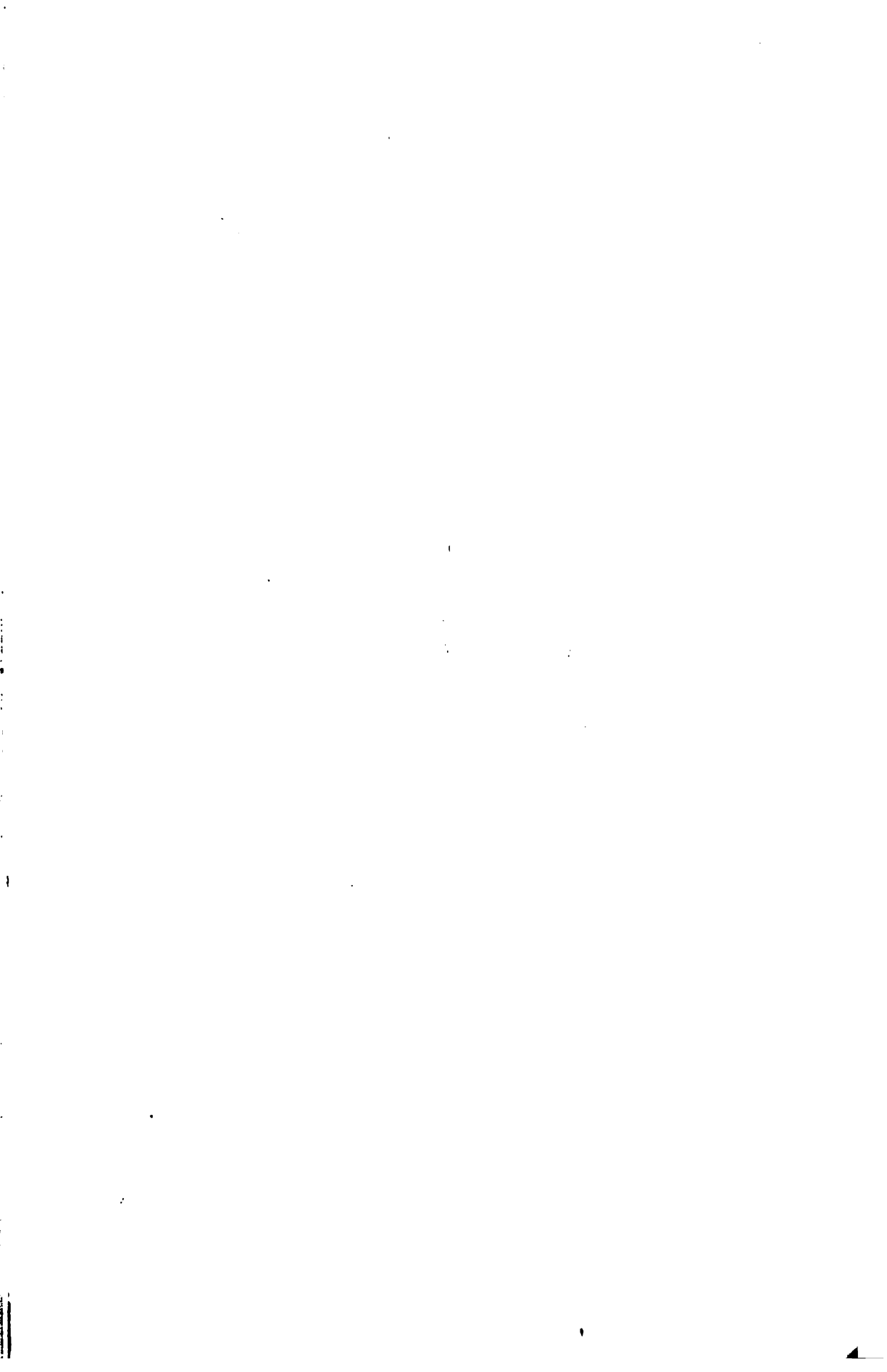
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Mullach
YAE

FRAGMENTA

PHILOSOPHORUM GRÆCORUM

PARIS. — EXCEBANT FIRMIN DIDOT FRÈRES, VIA JACOB, 56.

5-5

FRAGMENTA PHILOSOPHORUM GRÆCORUM

COLLEGIT RECENSUIT VERTIT
ANNOTATIONIBUS ET PROLEGOMENIS ILLUSTRAVIT
INDICIBUS INSTRUXIT

Mullach
FR. GUIL. AUG. MULLACHIUS

PHIL. DR. ARTIUM LL. M. LITTERARUM ANTIQVARVM PROFESSOR

POESEOS PHILOSOPHICÆ

CÆTERORVMQVE ANTE SOCRATEM PHILOSOPHORVM QVÆ SUPERSVNT

PARISIIS

EDITORE AMBROSIO FIRMIN DIDOT

INSTITVTI IMPERIALIS FRANCIE TYPOGRAPHO

VIA JACOB, 56

M DCCC LX

J...

[Faint handwritten notes or signatures]

WORLD WAR
STAMP
BOOK

PRÆFATIO.

Nihil esse ad cognoscendam philosophiæ Græcæ historiam accommodatius assidua librorum qui a philosophis relictis sunt tractatione, inter omnes constare arbitror. Quo in genere non tantum Platonis, Aristotelis, Sexti Empirici, Procli, Plotini aliorumque quæ exstant ingenii monumenta legendo conteri, sed etiam quidquid fragmentorum in aliorum scriptis latet colligi et sub suo cujusque nomine digestum uno aut pluribus voluminibus comprehendere par est. Quod quamvis ita se habeat, pauci tamen inde a renatis litteris exstiterunt qui in hac humanitatis studiorum parte locupletanda industriam suam ponerent. Est enim res ardua ac difficilis, quum tam ab ipsa antiquitate, quam a scriptorum, qui reliquias istas servarunt vel de sapientiæ doctoribus eorumque decretis exposuerunt, dissensione, partim etiam a codicum manu exaratorum discrepantia obscuritatem traxerit. Quo majore præconio dignus est Henr. Stephanus qui in Poesi philosophica Parisiis anno 1573 excusa principum quorundam philosophorum carmina, locos communes et effata collegit. Cujus libelli ea esse præstantia videbatur ut certatim illum liberalium artium procures (1) lectitarent, memorarent, laudibus ferrent. At deest magna versuum ac sententiarum pars, deest omnis doctrinæ apparatus, non deest ingenii acumen quo homo laboriosissimus idemque eruditissimus depravata multa tacite correxit, quamquam pleraque quæ in his sapientissimorum poetarum flosculis criticorum manus artifices desiderant, aliis per-

1) Valckenarius Diatrib. in Eur. fragm. p. 282; Wyttenbachius Epist. ad Heusd. Opusc. II p. 39, alii.

polienda reliquit. Postea vero, nostra potissimum memoria haud pauci iique doctissimi viri ad hæc studia incubuerunt, Brandisius, Bœckhius, Schleiermacherus, Bergkius, Prellerus, Karstenius, Sturzius, Schaubachius, Wyttenbachius, alii qui singulorum fragminibus castigandis explicandisque de antiqua philosophia bene meruerunt. Quorum vestigiis ingressus ipse anno 1843 Democriti librorum reliquias emisi ac 1845 Aristotelis de Melisso, Xenophane et Gorgia disputationes cum Eleaticorum philosophorum fragmentis et Ocelli Lucani, qui fertur, de universi natura libello recensui atque interpretatus sum. Adde quod Quæstiones Empedocleas Berolini annis 1850 et 1853 publici juris feci. Eodemque tempore Hieroclis in aureum Pythagoreorum carmen commentarium recognovi atque illustravi. Sed nemo inventus est qui omnia philosophorum dicta et fragmenta per varios scriptores sparsa unum in corpus redegerit. Nam qui majus quid moliebatur Jo. Conr. Orellius (2) moralia et politica veterum Græcorum tum commentariola tum apophthegmata se divulgaturum pollicitus promissis non stetit, sed jactis fundamentis operi inchoato fastigium non imposuit. Huc accedit quod aliena quæ nullo cum lectorum damno omitti poterant moralibus opusculis inseruit.

Quum igitur Ambrosius Firminus Didot, clarissimus antiquarum litterarum ingenuarumque artium fautor et antistes, in Bibliothecam Græcam a se editam philosophorum Græcorum fragmenta recipere vellet, ego hoc labore jam maxima ex parte perfunctus primum statim volumen prelo subjeci. In quo quid præstiterim, ut æstimare veteris sapientiæ studiosi facile possint, paucis mihi de instituti mei ratione edendique libri consilio disserendum est. Primum id spectavi, ut ex omnibus qui in lucem prolati sunt scriptoribus græcis (3) philosophorum reliquias congererem. Qua in re non modo optimas editiones inspexi, sed sedulo

2) Vid. præf. ad Opusc. vet. Græc. sententiosa et moralia tom. I p. XX. Lipsiæ 1819.

3) Nam abditos fontes et ineditos libros adire mihi non licuit.

etiam cavi, ne illa fragmenta quæ alios fugerant prætermitterem. Deinde universa, quoad ejus fieri poterat, lucido ordine disposui, quo facilius singula intelligerentur. Locos corruptos aut consultis melioribus membranarum lectionibus sanavi aut certa emendatione restitui. Sed ut prope omnia solus agerem in quibusdam scriptoribus, superiorum criticorum incuria factum est qui sæpe aperta vitia aut intacta reliquerant aut conjecturis suis ab ejus quem in manibus habebant philosophi mente aberraverant. Neque tamen unquam aliorum suspiciones et inventa, si probabilitate commendarentur, repudiavi. Itaque fragmenta et plura et emendatiora et melius, quam olim, digesta exhibui. Scripturæ varietatem non omnem, sed potioem adnotavi, ac simul meas emendationes conjecturasque tam ab aliorum inventis quam a vetustorum exemplarium lectionibus distinxī. Tum ad ea quæ obscura videbantur explananda accessi. Quum vero amplos conficere commentarios mihi non esset propositum, pauca tantum in quibus hæere legentes possent explicui. Porro philosophorum carmina locosque soluta oratione scriptos omni adhibita diligentia e græco sermone in latinum ipse transtuli, ne vel interpretum errores commemorandi vel veteres interpretationes propter mutatum textum mutandæ essent. Quapropter raro aliorum verba qui in iisdem sententiis vertendis versati erant retinui. Denique ne quid desideraretur, quod ad fragmenta illustranda valeret, uniuscujusque philosophi vitam breviter descriptam ejus reliquiis præposui. De placitis quæ e philosophorum verbis discimus uberius disputare non attinuit. Verum et hæc interdum, prouti rei natura vel necessitas postulabat, attigi. Ita confido fore ut hoc opus peritis et æquis iudicibus probetur.

CONSPECTUS.

PREFATIO.....	I	Diogenis Apolloniatae fragmenta.....	254
PROOEMIUM.....	V	De Archelao.....	257
LIBER I.			
De Empedocle.....	XIII	De Melisso.....	259
Empedoclis carmina.....	I	Melissi fragmenta.....	261
Commentarius in Empedoclis carminum reliquias..	15	De Zenone.....	266
De Hippono.....	81	Zenonis fragmenta.....	269
De Timone Phliasio.....	83	Præfatio ad Aristotelis libellum de Melisso, Xenophane et Gorgia.....	271
Timonis Phliasii fragmenta.....	84	Aristotella lib. de Melisso, Xenophane et Gorgia..	277
De Xenophane.....	99	De Heraclito.....	310
Xenophanis carminum reliquiæ.....	101	Heracliti fragmenta.....	315
De Parmenide.....	109	De Democrito.....	330
Parmenidis carminum reliquiæ.....	114	De Pseudodemocrate.....	339
De Epicharmo.....	131	Democriti fragmenta.....	350
Epicharmi fragmenta.....	135	De Ocello Lucano.....	383
De Cleanthe.....	148	Ocelli Lucani de Universi natura libellus.....	388
Cleanthis carmina.....	151	Ejusdem Ocelli fragmentum.....	407
De Lino.....	155	De Hierocle ac de Carminis aurei auctore.....	408
De Musæo.....	158	Hieroclis Commentarius in Aureum carmen.....	416
Musæi fragmenta.....	160	Pythagoreorum aliorumque philosophorum Similitudines.....	
De Orpheo.....	162	Demophili Similitudines ex Pythagoreis.....	485
Orphica fragmenta.....	166	Similitudines aliunde collectæ.....	488
Porphirii fragmentum de philosophia ex oraculis..	191	Demophili Sententiæ pythagoricæ.....	497
Pythagoreorum Carmen aureum.....	193	Aliæ sententiæ Pythagoreorum.....	500
Alii versus Pythagoreorum.....	200	Symbola pythagorica.....	504
LIBER II.			
Septem sapientum carmina et apophthegmata.....	203	Secundi Atheniensis Sententiæ.....	512
De Anaximandro.....	237	Secundi Responsa ad interrogationes Hadriani	516
Anaximandri fragmenta.....	240	Altercatio Hadriani et Secundi.....	518
De Anaximene.....	241	Sexti Pythagorici Sententiæ.....	522
De Anaxagora.....	243	Sexti philosophi Enchiridion.....	523
Anaxagoræ fragmenta.....	248	Pythagoreorum philosophorum reliquiæ : Diotogenis, Sthenidæ, Ecphanti, Charondæ, Zaleuci....	532
De Diogene Apolloniatae.....	252	Anonymi Disputationes morales dorice conscriptæ..	544
		Archytae Tarentini fragmenta.....	553

PROEMIUM.

Philosophia quæ a Græcis et Romanis rerum divinarum humanarumque cognitio vocata est, tam sua ipsius majestate præceptorumque firmitate quam utilitatis magnitudine reliquis omnibus disciplinis adeo excellit, ut uberior et amplior neque esse neque animo fingi possit. Quum enim cæteræ artes et doctrinæ in singularum rerum investigatione versentur atque idcirco vel ad patefaciendos naturæ aditus vel ad civitates quovis bonorum genere cumulandas vel ad ornandam vitam humanam referantur, vel denique ad cogitandi et disserendi subtilitatem spectent : una hæc nullis terminis circumscripta libere vagatur suoque lumine cunctas litterarum partes complet. Quippe ut magnus auri, argenti, eboris acervus per se inutilis est, nisi mens humana accesserit, quæ indigestam illam molem digerat : ita aliæ disciplinæ quamvis præclaræ, ne materiæ obscuritate laborent, philosophia tanquam mente illustrantur.

Hæc quum divinam naturam scrutatur, sacra disciplina vocari solet; quum rerum universitatem intuetur atque in corporum motus et mensuras inquirat, physica et mathematica nominatur; quum de moribus disputat, moralis philosophia dicitur : eadem a disserendi ratione tradenda dialecticæ nomen invenit : in legum fontibus aperiendis et vi explicanda jurisprudentia appellatur : in animantium compage et fabrica considerata morbisque curandis medicina (1) est : quum rerum gestarum seriem, generis humani fata, gentium, populorum, civitatum origines, incrementa, vicissitudines, conversiones enarrat et quum locorum regionumque situm velut in picta tabella proponit, histo-

ria et geographia (2) nuncupatur : eadem denique poesis et eloquentiæ speciem induit, quum clarorum virorum facta moresque celebrat allatisque veteribus exemplis mortales a rebus fluxis avocare et ad virtutis studium convertere conatur. Est igitur philosophia quasi divina quedam mentis humanæ dux, vitæ magistra, virtutis indagatrix, expultrix vitiorum laudandarumque omnium artium parens. Sed quomodo aliorum studiorum, sic hujus doctrinarum principis obscura sunt initia neque litterarum monumentis prodita. Apud Græcos autem primi sapientes et poetæ et vates et musici Orpheus, Linus, Musæus fuisse traduntur. Qui quoniam homines in agris dispersos ratione quadam unum in locum compulerunt et congregarunt atque e feris et immanibus mites et mansuetos reddiderunt, lapides et arbores cantu movisse perhibentur. Fuit vero omnium artium antiquissima poesis cujus beneficio mortales ad vitæ melioris consuetudinem traducti divini cultus primordia didicerunt. Verum e posterioribus poetis nemo carminum pulchritudine diutius Græcorum animos tenuit, quam Homerus atque Hesiodus. Quo factum est ut eorum fabulæ ab omnibus probatæ rerum sacrarum vim auctoritatemque obtinerent ipsique vulgo Græcæ mythologiæ conditores haberentur (3). At procedente tempore quo magis hominum vita morum probitate formari artiumque varietate excoli cœpta est : eo magis etiam animorum habitus est mutatus. Itaque veterum opinionum commenta dum paullatim delet dies, novæ eæque veriores opiniones percrebuerunt, quæ tum poetarum scriptis divulgatæ, tum in mysteriis creditæ politioris humanitatis semina

(1) Plato Phædr. p. 121 C. ΣΩ. Ψυχῆς οὖν φύσιν ἀξίως λόγου κατανοῆσαι οἷσι δυνατὸν εἶναι ἀνευ τῆς τοῦ δλου φύσεως; ΦΛΙ. Εἰ μὲν Ἰπποκράτης τῶν τῶν Ἀσκληπιαδῶν δεῖ τι παιθεῖσθαι, οὐδὲ περὶ σώματος ἀνευ τῆς μεθόδου ταύτης κτλ. Cf. Galen. Comm. in Hippocr. lib. de nat. hominis, tom. V p. 2 et 16 ed. Bas.

(2) Strabo, lib. I, 1 : Τῆς τοῦ φιλοσόφου πραγματείας εἶναι νομίζομεν, εἴπερ ἄλλην τινά, καὶ τὴν γεωγραφικὴν, ἣν νῦν προσηρῆμα ἐπισκοπεῖν. Ὅτι δ' οὐ φαύλως νομίζομεν, ἐκ πολλῶν ὀφλόν. Οἱ γὰρ πρῶτοι θαρβήσαντες αὐτῆς ἀψασθαι τοιοῦτοί τινες ὑπέβησαν, Ὁμήρος τε καὶ Ἀναξίμανδρος ὁ Μιλήσιος καὶ Ἐκκράτης, ὁ πολίτης αὐτοῦ, καθὼς καὶ Ἐρατοσθένης φησὶ καὶ Δημόκριτος δὲ καὶ Εὐδόξος καὶ Δικαίαρ-

χος καὶ Ἐφορος καὶ ἄλλοι πλείους· ἐτι δὲ οἱ μετὰ τούτους, Ἐρατοσθένης τε καὶ Πολύβιος καὶ Ποσειδώνιος, ἄνδρες φιλόσοφοι ἢ τε πολυμαθεῖα, δι' ἧς μόνῃς ἐπικέσθαι τοῦδε τοῦ ἔργου δυνατὸν, οὐκ ἄλλου τινός ἐστιν ἡ τοῦ τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπεια ἐπιθλέποντος, ὄνπερ τὴν φιλοσοφίαν ἐπιστήμην φασίν. Ὡς δ' αὐτως καὶ ἡ ὠφελεια ποικίλη τις οὖσα, ἣ μὲν πρὸς τὰ πολιτικὰ καὶ τὰς ἡγεμονικὰς πράξεις, ἣ δὲ πρὸς ἐπιστήμην τῶν τε οὐρανίων καὶ τῶν ἐπὶ γῆς καὶ θαλάττης ζῶων καὶ φυτῶν καὶ καρπῶν καὶ τῶν ἄλλων ὅσα ἰδεῖν παρ' ἐκείστοις ἐστὶ, τὸν αὐτὸν υπογράφει ἄνδρα, τὸν φρονιζόντα τῆς περὶ τὸν βίον τέχνης καὶ εὐδαιμονίας.

(3) Conf. Herodot., lib. II cap. 53.

sparserunt et maturiorem cogitandi sentiendique rationem præpararunt. Sed debebatur fati philosophiæ origo. Nam septimo fere ante Chr. n. sæculo ingens rerum conversio facta est, quæ in Asia minori subito orta inde per Italiam et Siciliam manavit, denique per Græciam disseminata maximam effecit civitatum, disciplinæ publicæ, studiorum immutationem. Civitates aliæ motibus concussæ, aliæ novis legibus et institutis temperatæ, plurimæ etiam coloniæ conditæ. Quid? quod artes pleræque quas humanus civilisque cultus desiderat tum aut inchoatæ aut ita tractatæ sunt, ut ad summum pervenisse viderentur. Porro nova litterarum et poesis genera inventa brevi invaluerunt. Quibus rebus omnibus commoti mortales altiores spiritus gessere et quærendi studio incensi in rerum divinarum humanarumque contemplatione operam locare statuerunt. Itaque multi ea quæ veteres poetice lusissent magna cum cura retractarunt placitasque vulgo fabulas et commenta ad naturæ veritatem revocarunt. Hoc studium ut primum hominum mentes occupavit, dici vix potest quanta discendi cupiditate flagaverint. Etenim haud pauci relicta patria peregrinati sunt, ut si quid sapientiæ apud exterarum gentes esset, si quid laudabile in aliarum civitatum institutis, id diligenter cognitum domum reversi cum civibus suis communicarent. Quapropter non defuerunt qui sacerdotes etiam aliosque viros sapientia præstantes tum in Ægypto tum in reliqua barbaria convenirent. Quin etiam memoriæ proditum est quosdam res familiares suas abjecisse agrosque deseruisse incultos, quo liberius inquirendæ veritati vacarent. Ab his initiis profecta est philosophia, cui præclarum hoc a discendi cupiditate et sapientiæ studio Græci nomen indiderunt.

Qualis autem illis temporibus prima fuerit philosophiæ forma, nemo facile dixerit. Quemadmodum enim puccherrimæ statuæ quæ e Phidiæ officina prodierunt, antequam artificis manu

consummatæ elaboratæque essent, rudia quondam et inelaborata signa fuerunt in quibus vix corporum lineamenta agnosceres : sic philosophiæ incunabula a perfecta ejus forma plurimum distant. Omnes vero artes quæ postea generibus distinctæ sunt, initio communi philosophiæ vinculo continebantur. Id antiquorum exemplum tantum valuit, ut sequenti quoque tempore qua mentis acie Democritus cunctarum rerum vim naturamque viderat editisque scriptis illustraverat, eadem Aristoteles doctrinæ orbem ornandum susciperet. At serum fuit philosophiæ nomen, ipsa res vetustissima. Nam qui cæteros eruditione et prudentia superabant, sapientes (4) vulgo et habebantur et nominabantur. Sic septem illi qui a Græcis σοφοί, sapientes a Latinis vocabantur (5), et quicumque deinceps in rerum contemplatione studia ponebant, hoc ipso nomine appellabantur, donec primus Pythagoras rejecto honorifico sapientis vocabulo sapientiæ studiosum, id est, philosophum se esse et nuncupari voluit. Verum enimvero in tanta ingeniarum artium varietate unum quiddam erat, quod hominum doctrinæ studiis ardentium mentes præcipue teneret, naturæ investigatio. Qui igitur mundi ortum indagare, qui siderum magnitudines, intervalla, cursus anquirere, qui in animalium, plantarum, lapidum, cognitione tempus consumere solebant, qui denique tam singula quam universa spectantes omnium quæ sub oculos cadunt causas animo complecti nitentur, hos potissimum Pythagoras philosophos nominandos esse censuit. Sed reddenda ejus nominis ratio est.

« Ferunt Pythagoram (6) Phliuntem venisse et cum Leonte, Phliasiorum principe, docte et copiose quædam disseruisse. Cujus ingenium et eloquentiam quum admiratus esset Leon, quæsisivisse ex eo, qua maxime arte confideret : at illum, artem quidem se scire nullam, sed esse philosophum (7). Admiratum Leontem novitatem nominis, quæsisivisse, quinam essent philo-

(4) Græce σοφοί; interdum σοφισταί. Diogenes Laertius lib. I, 12 : Θάπτον δὲ ἐκαλεῖτο σοφία, καὶ σοφός ὁ ταύτην ἐπαγγελλόμενος, ὃς εἶη ἂν κατὰ ἀκρίβητα ψυχῆς ἀπηκριβωμένος· φιλόσοφος δὲ, ὃ σοφίαν ἀσπαζόμενος. Οἱ δὲ σοφοὶ καὶ σοφισταὶ ἐκαλοῦντο· καὶ οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ ποιηταί, σοφισταί· καθὰ καὶ Κρατῖνος ἐν Ἀρχιλόχῳ τοὺς περὶ Ὀμηρον καὶ Ἡσίοδον ἐπαινῶν οὕτως καλεῖ. Hesyehius : σοφιστὰς ἔλεγον τοὺς περὶ μουσικὴν διατρίβοντας καὶ τοὺς μετὰ κιθάρας ἄδοντας.

(5) Diogenes Laertius lib. I, 13 : Σοφοὶ δὲ ἐνομιζόντο οἷα· Θαλῆς, Σόλων, Περικλῆς, Κλεόβουλος, Χειλών, Βίας, Πιττακός. Τούτοις προσερηθμοῦσιν Ἀνάχαρσιν τὸν Σκύθην, Μύσωνα τὸν Χηνέα, Φερεκύδην τὸν Σύριον, Ἐπιμενίδην τὸν Κρήτη· ἔτι καὶ Πεισιστράτωνα τὸν τύραννον.

(6) Ut ait Heraclides Ponticus apud Ciceronem Tusc. V, 3.

(7) Diogenes Laertius lib. I, 12 : Φιλοσοφίαν δὲ πρῶτος ὠνόμασε Πυθαγόρας καὶ αὐτὸν φιλόσοφον, ἐν Σικυῶνι διαλεγόμενος λέγοντι τῷ Σικυωτίῳ τυράννῳ, ἢ Φλιασίῳ, καθὰ φησιν Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός ἐν τῷ περὶ τῆς ἀπηνου. Μηδένα γὰρ εἶναι σοφὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἢ θεόν. Id. lib. VIII, 8 : Σωσικράτης δὲ ἐν διαδοχαῖς φησιν αὐτὸν [τὸν Πυθαγόραν] ἐρωτηθέντα ὑπὸ Λέοντος τοῦ Φλιασίῳ τυράννου, τίς εἴη; φιλόσοφος, εἰπεῖν, καὶ τὸν βίον ἐσιμῆσαι πανηγύρεαι. Ὡς οὖν εἰς ταύτην οἱ μὲν ἀγωνισούμενοι, οἱ δὲ κατ' ἐμπορίαν, οἱ δὲ γε βέλτιστοι ἐρχονται θεαταί· οὕτως ἐν τῷ βίῳ οἱ μὲν ἀνδραποδιώδεις, ἔφη, φύονται δόξης καὶ πλεονεξίας θηραταί· οἱ δὲ φιλόσοφοι τῆς ἀληθείας.

sophi et quid inter eos et reliquos interesset; Pythagoram autem respondisse, similem sibi videri vitam hominum, et mercatum eum qui haberetur maximo ludorum apparatu, totius Græciæ celebritate. Nam ut illic alii corporibus exercitatis gloriam et nobilitatem coronæ peterent, alii emendi aut vendendi quæstu et lucro ducerentur, esset autem quoddam genus eorum, idque vel maxime ingenuum, qui nec plausum nec lucrum quærerent, sed visendi causa venissent studiosèque perspicerent, quid ageretur et quo modo: item nos quasi in mercatus quandam celebritatem ex urbe aliqua, sic in hanc vitam ex alia vita et natura profectos, alios gloriæ servire, alios pecuniæ; raros esse quosdam qui ceteris omnibus pro nihilo habitis rerum naturam studiosè intuerentur; hos se appellare sapientiæ studiosos, id est enim philosophos: et ut illic liberalissimum esset, spectare nihil sibi acquirentem, sic in vita longe omnibus studiis contemplationem rerum cognitionemque præstare. In his autem cognoscendis varias ingressi sunt vias. Alii videlicet sensuum ope freti, quæ sunt quæque cernuntur omnia exquirere tentabant, alii divino afflatu concitati retrusa et abdita persequerentur ac velut oracula fundebant. Sic plures philosophantium quasi familiæ exortæ sunt: Ionici, Pythagorei, Eleatici, a quibus philosophiæ jacta sunt fundamenta. Neque vero dubium quin multæ eæque gravissimæ quæstiones omnium philosophorum communes fuerint. Quare controversias de maximis rebus inter veteres illos ortas postea summi sapientiæ doctores minuere aut dirimere studuerunt. Sed tamen in tanto ardore animorum, tanta scientiæ cupiditate, tam præclaris præceptis paucis contigit ex illis philosophiæ conditoribus, ut philosophi potius quam poetæ essent. Testes sunt, ut unum caput commemorem, cosmogoniæ ad priscorum vatium normam aut paullo aliter fictæ, quibus delectamur magis quam docemur. Nam quum nullo rerum usu nullaque experientia imbuti essent atque omni supellectile tum ad observandos siderum motus, tum ad illustrandam naturæ obscuritatem necessaria carerent: quæcunque ignorabant, fingendo supplere aggrediebantur. Neque tamen propterea quisquam veterem illam quæ ante Socratis ætatem fuit sapientiam contemnere audeat. Hic enim primus sapientiæ studium, ut omnes confitentur, e caelo devocavit et in urbibus collocavit atque in domos etiam introduxit et coegit de vita et moribus

rebusque bonis et malis quærere. Quid plura? philosophiam a latentibus rerum causis anquirendis avocavit atque ad vitam communem traduxit. Cujus ingenii magnitudo, multiplex ratio disserendi rerumque copia et varietas, quarum aliæ aliis placebant, plura peperit genera dissidentium philosophorum. Etenim præter Platonem et Xenophontem qui egregias ejus disputationes et dicta memorabilia litteris consignarunt, multi ab eo profecti sunt alii. Ac (8) primo ab ipso Platone Aristoteles et Xenocrates; quorum alter Peripateticorum, alter Academiæ nomen obtinuit; deinde ab Antisthene qui patientiam et duritiam in Socratico sermone maxime adamarat, Cynici primum, deinde Stoici; tum ab Aristippo quem illæ magis voluptariæ disputationes delectarant, Cyrenaica philosophia manavit, quam ille et ejus posterii simpliciter defenderunt. Epicurei vero qui voluptate omnia metiebantur, dum verecundius id agunt, nec dignitati satisfaciebant, quam non aspernabantur, nec voluptates tuebantur, quas amplexari volebant. Fuerunt etiam alia genera philosophorum qui se omnes fere Socraticos esse dicerent, Eretricum, Herilliorum, Megaricum, Pyrrhæorum, sed ea horum vi et disputationibus fracta et extincta sunt. Taceo Academicorum dissidia quæ plures Academiæ effecerunt, item Platonicos et Pythagoricos recentiores de quibus aliud erit dicendi tempus. At non prætereundus Diogenis locus est quo philosophorum successiones lib. I, 13 in hunc modum tradit: Φιλοσοφίας δὲ δύο γεγόνασιν ἀρχαί, ἢ τε ἀπὸ Ἀναξιμάνδρου καὶ ἢ ἀπὸ Πυθαγόρου, τοῦ μὲν Θαλοῦ διακηκοῦτος, Πυθαγόρου δὲ Φερεκύδης καθηγήσατο· καὶ ἐκαλεῖτο ἡ μὲν Ἴωνικὴ ὅτι Θαλῆς Ἴων ὢν (Μιλήσιος γάρ), καθηγήσατο Ἀναξιμάνδρου, ἡ δὲ Ἰταλικὴ ἀπὸ Πυθαγόρου, ὅτι τὰ πλείστα κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐφιλοσόφησε. Κατὰλήγει δὲ ἡ μὲν εἰς Κλειτόμαχον καὶ Χρῦσιππον καὶ Θεόφραστον, ἡ Ἴωνικὴ, ἡ δὲ Ἰταλικὴ εἰς Ἐπίκουρον. Θαλοῦ μὲν γὰρ Ἀναξιμάνδρος, οὗ Ἀναξιμένης, οὗ Ἀναξαγόρας, οὗ Ἀρχέλαος, εἰς οὗ Σωκράτης δὲ τὴν ἠθικὴν εἰσαγαγών, οὗ οἱ τε ἄλλοι Σωκρατικοὶ καὶ Πλάτων δὲ τὴν ἀρχαίαν Ἀκαδημίαν συστησάμενος, οὗ Σπεύσιππος καὶ Ξενοκράτης, οὗ Πολέμων, οὗ Κράντωρ καὶ Κράτης, οὗ Ἀρχεσίλαος δὲ τὴν μέσην Ἀκαδημίαν εἰσηγησάμενος, οὗ Λακύνδης δὲ τὴν νέαν Ἀκαδημίαν φιλοσοφῆσας, οὗ Καρνεάδης, οὗ Κλειτόμαχος. Καὶ ὧδε μὲν εἰς Κλειτόμαχον, εἰς δὲ Χρῦσιππον οὕτω καταλήγει· Σωκράτους Ἀντισθένης, οὗ Διογένης δὲ κύων, οὗ Κράτης δὲ Θηβαῖος, οὗ Ζήνων δὲ Κιτιεύς, οὗ Κλεάνθης, οὗ Χρῦσιππος. Εἰς δὲ Θεο-

(8) Cicero de orat. III, 17.

φραστον οὕτως· Πλάτωνος Ἀριστοτέλης, ὁ Θεόφραστος. Καί ἡ μὲν Ἰωνικὴ τοῦτον καταλήγει τὸν τρόπον, ἡ δὲ Ἰταλικὴ οὕτω· Φερεκύδους Πυθαγόρας, ὁ Τηλαυγῆς ὁ υἱός, ὁ Ξενοφάνης, ὁ Παρμενίδης, ὁ Ζήνων ὁ Ἐλεάτης, ὁ Λεύκιππος, ὁ Δημόκριτος, ὁ πολλοὶ μὲν, ἐπ' ὀνόματος δὲ Ναυσιφάνης καὶ Ναυκύδης, ὧν Ἐπίκουρος. Similiter Clemens Alexandrinus Strom. I p. 300 C : Φιλοσοφίας τρεῖς γέγονασι διαδοχαί, ἐπώνυμοι τῶν τόπων, περὶ οὓς διέτριψαν· Ἰταλικὴ μὲν ἡ ἀπὸ Πυθαγόρου, Ἰωνικὴ δὲ ἡ ἀπὸ Θαλοῦ, Ἐλεατικὴ δὲ ἡ ἀπὸ Ξενοφάνους κτλ. Sed hæc multo accuratior expositione egent quam singulis locis afferre constituimus. Confer Zumptii dissertationem de philosophorum scholis apud Athenienses præsidiumque successionibus, insertam Commentationibus Acad. Berol. a. 1842, B. 1844, p. 27-119.

Quum vero inter eos sapientiæ doctores qui firma haberent decreta atque illos qui suam ipsi sententiam tegentes errore alios levarent et in omni disputatione quid veri simillimum esset quærerent, plurimum interesse pateat : Diogenes lib. I, 16 duo philosophorum genera ponit. Sunt autem hæc ejus verba : Τῶν δὲ φιλοσόφων οἱ μὲν γέγονασι Δογματικοί, οἱ δὲ Ἐφεκτικοί. Δογματικοὶ μὲν, ὅσοι περὶ τῶν πραγμάτων ἀποφαινόμενοι ὡς καταληπτῶν, Ἐφεκτικοὶ δέ, ὅσοι ἐπέχουσι περὶ αὐτῶν ὡς ἀκαταλήπτων. Paulo aliter Sextus Empiricus Pyrrh. Hypot. I, 2 seqq. : Οἱ μὲν εὐρηκῆναι τὸ ἀληθὲς ἔφασαν, οἱ δὲ ἀπέφηναντο μὴ δυνατόν εἶναι τοῦτο καταληφθῆναι, οἱ δὲ ἐτι ζητοῦσι. Καὶ εὐρηκῆναι μὲν δοκοῦσιν οἱ ἰδίως καλούμενοι Δογματικοί· ὡς δὲ περὶ ἀκαταλήπτων ἀπέφηναντο οἱ περὶ Κλειτόμαχον καὶ Καρνεάδην καὶ ἄλλοι Ἀκαδημαῖκοί· ζητοῦσι δὲ οἱ Σκεπτικοί· ὅθεν εὐλόγως δοκοῦσιν αἱ ἀνωτάτω φιλοσοφίαι τρεῖς εἶναι, Δογματικὴ, Ἀκαδημαῖκῃ, Σκεπτικῃ.

Restat ut quid veteres de sapientiæ partibus et philosophantium sectis dixerint, breviter perstringamus.

Post Secretatem variæ fuerunt doctorum hominum de philosophiæ partibus sententiæ. Eorum plerique tripartitam optimarum rerum cognitionem esse arbitrati sunt : moralem, naturalem, rationalem. Prima animum componit moresque fingit, secunda rerum naturam scrutatur, tertia accurate disserendi leges et argumentationes tradit, ne pro veris falsa dicantur. Cæteroque reperti sunt qui aut pauciora aut plura sapientiæ

studii capita et locos esse vellent. Qua de re multa leguntur apud Senecam Epist. 89, 8 seqq. (9).

De sectis hæc habet Simplicius in Aristotelis Categ. præf. 5 fol. I. E : Αἱ μὲν οὖν κατὰ φιλοσοφίαν αἰρέσεις ἐπταχῶς ὀνομάζονται· ἡ ἀπὸ τοῦ συστησαμένου τὴν αἵρεσιν, ὡς οἱ Πυθαγόρειοι καὶ Πλατωνικοί· ἡ ἀπὸ τῆς τοῦ αἰρεσιάρχου πατρίδος, ὡς Κυρηναῖοι οἱ ἀπὸ Ἀριστίππου καὶ Μεγαρικοὶ οἱ ἀπὸ Εὐκλείδου καὶ Ἐλεατικοὶ οἱ ἀπὸ Ξενοφάνους καὶ Παρμενίδου· ἡ ἀπὸ τοῦ τόπου ἐν ᾧ διέτριβον φιλοσοφούντες, ὡς Ἀκαδημαῖκοι καὶ Στωικοί· ἡ ἀπὸ συμβεβηκυίας ἐνεργείας, ὡς Περιπατητικοί· ἡ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ φιλοσοφεῖν κρίσεως, ὡς Ἐφεκτικοὶ οἱ ἀπὸ Πύρρωνος· ἡ ἀπὸ τοῦ τέλους δὲ προτιθένται τῆς ἑαυτῶν φιλοσοφίας, ὡς Ἡδονικοὶ οἱ Ἐπικούρειοι· ἡ ἀπὸ τοῦ εἶδους τῆς ζωῆς, ὡς οἱ Κυνικοί. Diogenes lib. I, 18-21 : Τοῦ δὲ ἠθικοῦ (μέρους) γέγονασι αἰρέσεις δέκα, Ἀκαδημαῖκῃ, Κυρηναῖκῃ, Ἠλιακῃ, Μεγαρικῃ, Κυνικῃ, Ἐρετρικῃ, Διαλεκτικῃ, Περιπατητικῃ, Στωικῃ, Ἐπικούρειος. Ἀκαδημαῖκῃς μὲν οὖν τῆς ἀρχαίας προέστη Πλάτων, τῆς μέσης Ἀρκεσίου, τῆς νέας Λακτύδης, Κυρηναῖκῃς Ἀριστίππος ὁ Κυρηναῖος, Ἠλιακῃς Φαίδων ὁ Ἠλείος, Μεγαρικῃς Εὐκλείδης Μεγαρεύς, Κυνικῃς Ἀντισθένης ὁ Ἀθηναῖος, Ἐρετρικῃς Μενέδημος Ἐρετριεύς, Διαλεκτικῃς Κλειτόμαχος Καρχηδόσιος, Περιπατητικῃς Ἀριστοτέλης Σταγειρίτης, Στωικῃς Ζήνων Κιτιεύς. Ἡ δὲ Ἐπικούρειος ἀπ' αὐτοῦ κέκληται Ἐπικούρου. Ἰππόβοτος δ' ἐν τῷ περὶ αἰρέσεων ἐννεὰ φησὶν αἰρέσεις καὶ ἀγωγὰς εἶναι· πρώτην Μεγαρικὴν, δευτέραν Ἐρετρικὴν, τρίτην Κυρηναῖκην, τετάρτην Ἐπικούρειον, πέμπτην Ἀντικέρειον, ἕκτην Θεοδώρειον, ἑβδόμην Ζηνώνειον, τὴν καὶ Στωικὴν· ὀγδόην Ἀκαδημαῖκην τὴν ἀρχαίαν, ἐνάτην Περιπατητικὴν· οὔτε δὲ Κυνικὴν, οὔτε Ἠλιακὴν, οὔτε Διαλεκτικὴν. Τὴν μὲν γὰρ Πυρρῶνειον οὐδ' οἱ πλείους προσποιῶνται διὰ τὴν ἀσάφειαν. Ἐνιοὶ δὲ κατὰ τι μὲν αἵρεσιν εἶναι φασὶν αὐτήν, κατὰ τι δὲ οὐ. Δοκεῖ μὲν γὰρ αἵρεσις εἶναι. Αἵρεσιν δὲ λέγομεν, φασί, τὴν λόγῳ τινὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀκολουθοῦσαν, ἢ δοκοῦσαν ἀκολουθεῖν· καθ' ὃ εὐλόγως ἂν αἵρεσιν τὴν σκεπτικὴν καλοῖμεν. Εἰ δὲ αἵρεσιν νοοῖμεν πρόσκλισιν ἐν δόγμασιν, ἀκολουθίαν ἔχουσιν, οὐκέτ' ἂν προσαγορεύοιτο αἵρεσις· οὐ γὰρ ἔχει δόγματα..... Ἐτι δὲ πρὸ ὀλίγου καὶ ἐκλεκτικῆς τις αἵρεσις εἰσῆχθη ὑπὸ Ποτάμιανος τοῦ Ἀλεξανδρέως, ἐκλεξαμένου τὰ ἀρέσαντα ἐξ ἐκάστης τῶν αἰρέσεων. Cæterum eclecticam philosophandi rationem plerique post Chr. n. inde a tertio

(9) Diogenes Laertius lib. I, 18 : Μέρη δὲ φιλοσοφίας τρία, φυσικόν, ἠθικόν, διαλεκτικόν. Φυσικόν μὲν τὸ περὶ κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ, ἠθικόν δὲ τὸ περὶ βίου καὶ τῶν πρὸς ἡμᾶς διαλεκτικόν δὲ τὸ ἀμφοτέρων τοῦς λόγους προ-

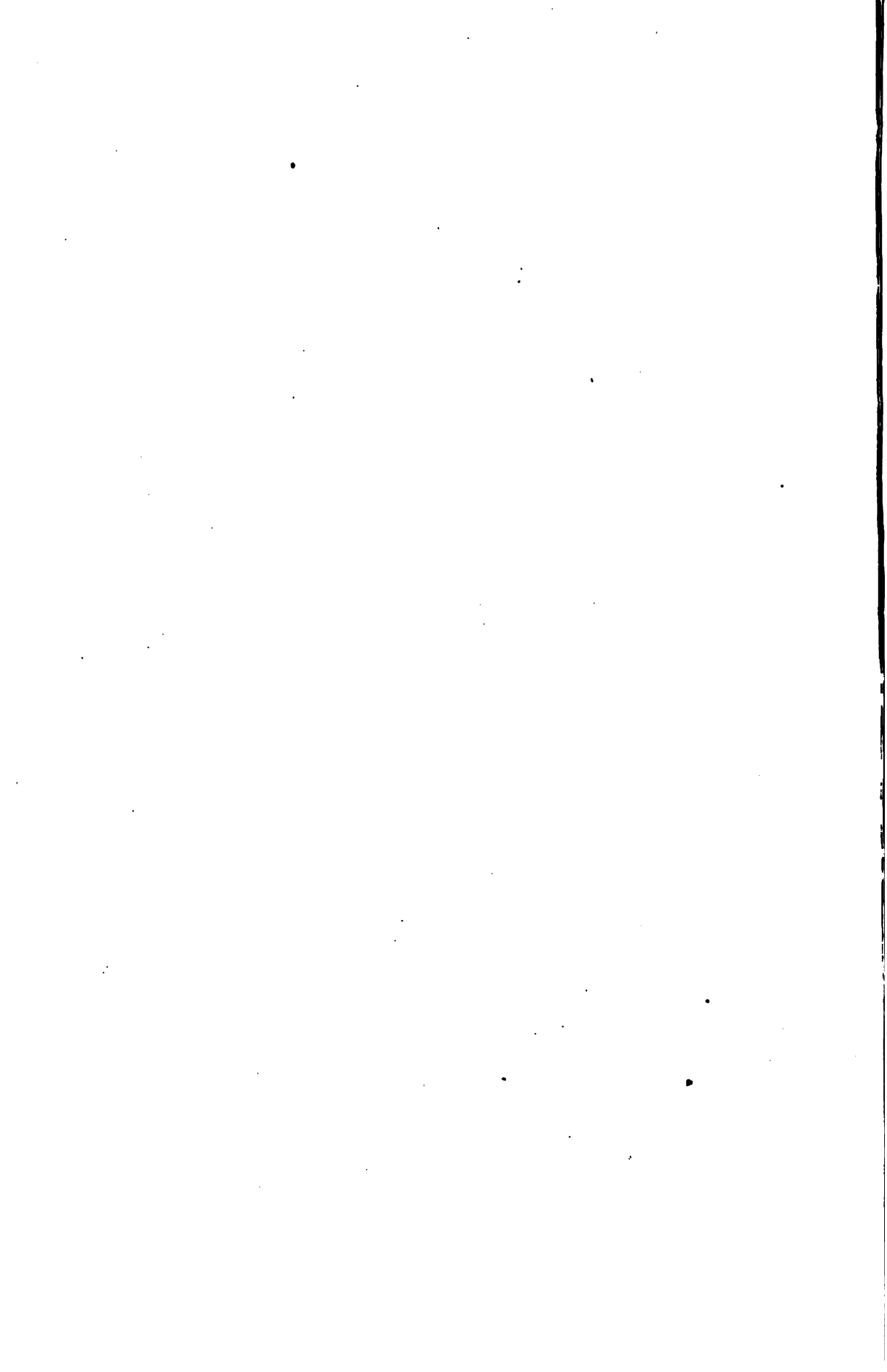
σεῖσθον. Καὶ μέχρι μὲν Ἀρχελαίου τὸ φυσικόν εἶδος ἦν, ἀπὸ δὲ Σωκράτους τὸ ἠθικόν, ἀπὸ δὲ Ζηῶντος τοῦ Ἐλεάτου τὸ διαλεκτικόν. Cf. Sext. Empr. Pyrrh. Hyp. II, 13; adv. Math. VII, 16.

fere sæculo tam christiani (10) quam pagani sequebantur, quæ res et profuit et obfuit philosophiæ. Nam pravo consilio inferior ætas Platonem et Aristotelem de multis dissidentes ita conciliare studuit, ut omnem dissensionem tolleret atque adeo scripta in quibus utriusque et voluntatis et iudicii diversitas apparet ab Academicis et Peripateticis olim magnis illis philosophiæ auctoribus supposita esse contenderet. Sic Hierocles apud Photium cod. 251 p. 750 ed. Hæsch. : Πολλοὶ τῶν ἀπὸ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους συγκρούειν ἀλλήλοις τοὺς σφῶν διδασκάλους κατὰ τὰ καίρια, φησί, τῶν δογμάτων σπουδὴν καὶ

μελέτην εἰσηνοχότες, μέχρι τούτου φιλονεικίας καὶ τολμῆς ἤλασαν, ὡς καὶ τὰ συγγράμματα τῶν οἰκείων νοθεῦσαι διδασκάλων, εἰς τὸ μᾶλλον ἐπιδείξει τοὺς ἄνδρας ἀλλήλοις μαχομένους. Καὶ διέμεινε τοῦτο τὸ πάθος τοῖς φιλοσόφοις διατριβαῖς ἐνσκηψεν, ἕως Ἀμμωνίου τοῦ θεοδιδάκτου. Οὗτος γὰρ πρῶτος ἐνθουσιάζας πρὸς τὸ τῆς φιλοσοφίας ἀληθινόν, καὶ τὰς τῶν πολλῶν δόξας ὑπεριδὼν τὰς πλείστον δνειδος φιλοσοφία προστριβομένης εἶδε καλῶς τὰ ἑκατέρου καὶ συνήγαγεν εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν νοῦν, καὶ ἀστασίαστον τὴν φιλοσοφίαν παραδέδωκε πᾶσι τοῖς αὐτοῦ γνωρίμοις, μάλιστα δὲ τοῖς ἀρίστοις τῶν αὐτῶ συγγεγονότων, Πλωτίνῳ καὶ Ὀριγένηι καὶ τοῖς ἐξῆς ἀπὸ τούτων.

(10) Clemens Alexandrinus Strom. I p. 288 A : Φιλοσοφίαν δὲ οὐ τὴν Στωικὴν λέγω οὐδὲ τὴν Πλατωνικὴν ἢ τὴν Ἐπικουρείαν τε καὶ Ἀριστοτελικὴν, ἀλλ' ὅσα εἰρηται παρ'

ἑκάστη τῶν αἰρέσεων τούτων καλῶς; δικαιοσύνην μετ' εὐσεβοῦς ἐπιστήμης ἐκιδάσκοντα, τοῦτο σύμπαν τὸ ἐκλεκτικὸν φιλοσοφίαν φημί.

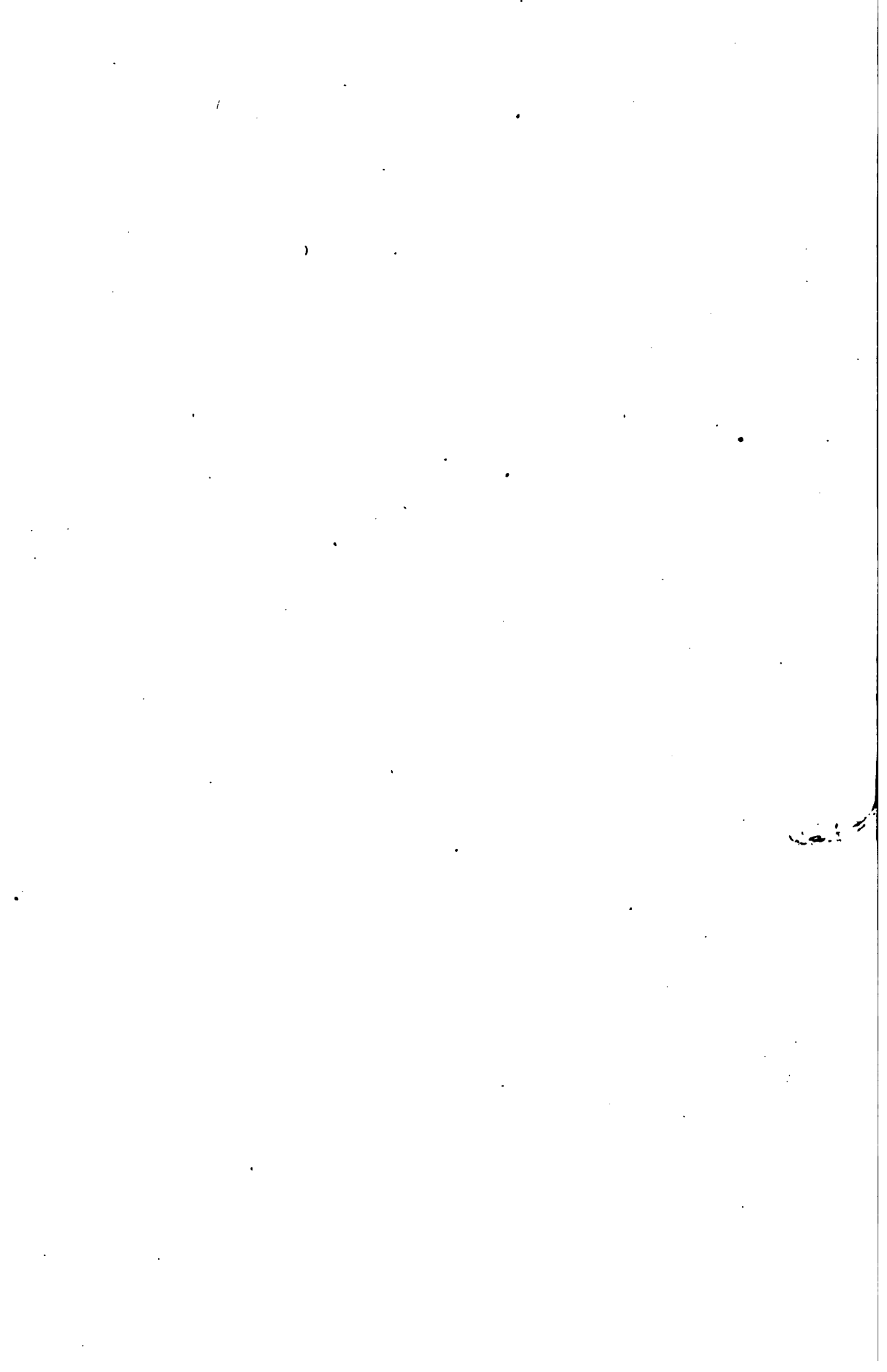

PHILOSOPHORUM GRÆCORUM

FRAGMENTA.

LIBER PRIMUS.

POETÆ.

DE EMPEDOCLE.

Quanta fuerit olim apud æquales Empedoclis fama et sapientiæ gloria cum aliunde colligi oportet, tum e lustralium carminum initio quod Diogenes Laertius (1) servavit. Nam quum vitam ad Pythagoricæ doctrinæ normam dirigeret, multum vero eloquentia valeret quam in eo prorsus mirificam ac singularem fuisse veteres prodiderunt, porro artis salutaris et rerum naturalium scientia omnes superaret, neque solum poeta egregius, verum etiam vates insignis iudicaretur, denique præclare de republica meruisset, factum est, ut Agrigentini civem suum summis honoribus prosequerentur. Quæ res eam vim habuit, ut ipse quasi deposita humanæ naturæ fragilitate immortalitatis divinitatisque particeps esse sibi videretur (2). Ac profecto ea fuit Empedoclis cæterorumque illius ætatis illu-

strium virorum disciplina quæ non intra privatos parietes delitesceret et ad paucorum hominum notitiam perveniret, sed modo in fori luce splendidissimis tanquam solis radiis collustrata, modo civilibus fluctibus agitata latissime diffunderetur et ad communem civium utilitatem expromeretur. Quare non est quod miremur Agrigentinos virum quovis virtutum genere cumulatissimum omnibus ornamentis affectisse. Illud mirandum, quod quum Plato et Aristoteles minus honorifice de Empedocle sensissent, tamen Agrigentini poetæ carmina ita posterorum studia tenuerunt, ut ex omnibus illis qui apud Græcos philosophiam versuum majestate ac venustate celebrare conati sunt, hujus unius plurima fragmenta ad nostram memoriam manserint. Sed ne de Aristotelis interpretibus nunc loquar, qui eximie Empedoclem

1) Diogenes Laertius VIII, 62 :

Ἦ φίλοι οἱ μέγα ἄστυ κατὰ ξανθοῦ Ἀκράγαντος
 ναίει· ἐν ἄκρα πόλιος κτλ. Vid. vss. 397-408.

2) Empedocles ap. Diog. Laert. l. c.

Χαίρει· ἐγὼ δ' ὕμιν θεὸς ἄμβροτος, οὐκ ἔτι θνητός.

Quamobrem in superborum numerum refertur a Philodemo libro decimo de Villis pag. 17 ed. Saupp. verbis mire quidem depravatis, sed quorum sententiam facile expedit. Hæc autem leguntur in volumine Herculanensi :

ΑΡΙCΤΟΝ
 ΤΟ . . . ΥΝ . Ε ΦΩCΠΕΡΙΤΟΥ
 ΚΟ . ΦΙΖ ΠΕΡΗΦΑΝΙΑCΕ
 ΠΙ . ΟΑ ΔΙΟΝΜ
 ΠΑ . . . Ο ΑΤΥΧΗΝΥΠ
 ΗΦ . . . Ω ΩΝΟΥΜΟ
 ΝΟ . Δ . Α . . . ΤΑΥΤΗCΥΠΕΡ
 ΗΦ . . . ΝΟΥ . . . ΝΑΛΑΚΑΙ
 ΔΙΑΠΡΟ . Γ . . ΜΕΝΗΜΕΙCΚΑΙ
 ΔΗ . . Ι . . ΔΙΑΥΤΗΝΦΙΛΑΟCΟ
 ΦΙ . . . ΠΟΛΛΟΝΑΟΞΑΝΤΩΝ
 Ω . . . ΚΑΕ . ΤΟΥΚΑΠΥΘΑΓΟ
 ΡΟΥ ΕΔΟΚΑΕΟΥCΚΑΙ
 CΩΚ . ΑΤΟΥCΚΑΙΠΠΟΙΗΤΩΝΕΝΙ
 Ω . Ο . CΟ . ΠΑΛΑΙΟΙΤΩΝΚ.
 ΜΩΙΔΟΓΡΑΦΩΝΕΠΕΡΑΠΙΖΟΝ

Initium Caterinus sic emendari voluit : Ἀρίστων τοίνυν γεγραφώς περί τοῦ κουρίζειν ὑπερηφανίας ἐπιστολιμαίων βιβλίον μνημί παραίνα θγλον διά τύχην ὑπερηφάνων ἄλλίων, et de-

Aristonis Chii epistolis cogitari jussit. At intelligenda Cei ὑπομνήματα ὑπὲρ κινοδοξίας. Cf. Diog. Laert. VII, 163. Sensus vero hujus loci hic videtur esse, ut Philodemus Aristonem qui de levanda superbia scripserit, toto libro de iis tantum disputasse dicat, qui fortunam faulricem nacti in rerum omnium abundantia superbi sint, quum tamen multi alias ob causas in idem vitium inciderint. Sauppian verba sic supplenda esse existimat : Ἀρίστων τοίνυν γεγραφώς περί τοῦ κουρίζειν ὑπερηφανίας ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ βιβλίον ἀποτέτακε κατὰ τῶν διά τύχην ὑπερηφάνων, πολλῶν γ' οὐ μόνον δι' αἰτίας ταύτης ὑπερηφανούντων, ἀλλὰ καὶ δι' ἄ προσιπομεν ἡμεῖς, καὶ δὴ τοὶ καὶ δι' αὐτὴν φιλοσοφίαν πολλῶν δοξάντων, ὡς Ἡρακλείτου καὶ Πυθαγόρου καὶ Ἐμπεδοκλέους καὶ Σωκράτους, καὶ ποιητῶν ἐνίων, οὓς οἱ παλαιοὶ τῶν κωμωδογράφων ἐπεβράβειον. Pro καὶ δὴ τοὶ καὶ πρæterea idem vir doctus legendum conjicit : καὶ νῆ Δία καὶ, quod mihi non placet. Suspicio enim Philodemum in hunc fere modum scripsisse : Ἀρίστων τοίνυν γεγραφώς περί τοῦ κουρίζειν ὑπερηφανίας ἐπιπληκτικῶν βιβλίον μέμνηται μόνον τῶν διά τύχην ὑπερηφάνων, καίπερ πολλῶν οὐ μόνον διά τὴν αἰτίαν ταύτην ὑπερηφανούντων, ἀλλὰ καὶ δι' ἄ προσιπομεν ἡμεῖς, καὶ δὴ καὶ δι' αὐτὴν τὴν φιλοσοφίαν πολλῶν δοξάντων, ὡς Ἡρακλείτου καὶ Πυθαγόρου καὶ Ἐμπεδοκλέους καὶ Σωκράτους, καὶ ποιητῶν ἐνίων, οὓς οἱ παλαιοὶ τῶν κωμωδογράφων ἐπεβράβειον. Quippe in corrigendis voluminibus Herculanensibus quæ cum lacera esse ac prope in cineres conversa constat tum evanidis litteris scripta, ut ægre a viris eruditissimis legi ac describi potuerint, vel audacior medicina locis corruptis allata apud peritos facile excusatur. Confer alium Philodemi locum e libro IV de Musica in Vol. Hercul. Tom. I pag. 135 col. 36, quem sanavi Democr. fragm. p. 237 et 359.

et coluerunt et cohonestarunt, nemo inter priores divinarum humanarumque rerum magistros magis Agrigentinum vatem admiratus atque in argumento quamvis dissimili secutus est, quam T. Lucretius Carus, cujus hæc sunt verba e primo carminis libro (1) petita :

Quorum Acragantinus cum primis Empedocles est,
insula quem triquetris terrarum gessit in oris.

Quæ quum magna modis multis miranda videtur
gentibus humanis regio visundaque fertur,
rebus opima bonis, multa munita virum vi :
nil tamen hoc habuisse viro præclarior in se,
nec sanctum magis et mirum carumque videtur.
Carmina quin etiam divini pectoris ejus
vociferantur et exponunt præclara reperta,
ut vix humana videatur stirpe creatus.

Ergo non magis laudabat in Empedocle poeta Romanus sanctitatem integritatemque, quam incredibilem carminum vim, et ipsa quæ professus est decreta admirabatur. Atque illa quidem laus vitæ, quemadmodum priscorum sæculorum ratio ferebat, e sapientiæ præceptis actæ perpetuo manebit Empedocli, neque insignem carminum pulchritudinem ab elato animo et generoso pectore profectam ulla temporum injuria delebit. Tantum enim fuit in hoc viro lumen ingenii, ut qua ætate philosophia jam pridem soluta oratione, quæ haud paulo aptior est ad philosophandum et subtiliter disserendum, quorundam studiis illustrata erat, ipse Xenophanis et Parmenidis exemplo inflammatus Musarum ope ad sapientiæ fastigium evehi studeret. At si de doctrina quæritur, quantum Empedocles ab aliis philosophis mutuatus sit reputantes confiteri decet, temperandam esse admirationem quæ quasi per manus tradita etiam nunc plerorumque animos occupavit. Nam quum veterum plurimum Pythagoreis adnumerarent, alii Parmenidis vel Xenophanis discipulum facerent, Plato cum Heraclito, Aristoteles cum Leucippō, Democrito vel Anaxagora conjungeret, variæ antiquorum sententiæ eo valuerunt, ut non minor inter recentiores de hoc viro dissensio esset. Quorum haud pauci Agrigentinum naturæ verique interpretem tanta laude ornarunt, ut cupidius quam verius judicasse videantur. Quam rem copiosissime tractaremus, si per hujus loci angustias liceret. Itaque vitato omni verborum anfractu

breviter nostrum de Empedoclis doctrina judicium exponemus, ea mente, ut quid de carminum ejus proœmio statuendum sit perspicue appareat.

Triplex fere in Empedoclis philosophia reperitur dogmatum genus, quorum alia e Pythagoreorum scholis petita sunt, alia ab Eleaticis sumta, alia ex Heracliti præceptis tanquam fonte manarunt. Etenim quo tempore Pythagorica ratio per Magnam Græciam vigeat, atque si qui eam non tantum animo perceptam haberent, sed etiam vita et factis profiterentur, ubique in honore erant, videtur Empedocles disciplinæ illius amore captus ita se ad Pythagoricos composuisse, ut quamvis non omnia eorum placita quæ fortasse jam adolescens cognoverat, probanda existimaret, eorum tamen castitatem et temperantiam per totam vitam retineret. Sed acrioribus stimulis ejus animum scientiæ desiderio incensum Eleatici et Ephesius philosophus concitabant. Hos igitur magnam partem in vero indagando secutus res prope dissociabiles entis immoti æternitatem et caducam eorum naturam quæ perpetuo motu fluminis instar labuntur miscuit et consociavit. In quo ita versatus est, ut quum Heraclitus copulata materia atque illa vi, quæ motum rebus affert, cuncta continenter fieri dixisset, Parmenides vero omni motu sublato nihil nisi ens, quod sensuum fallacis non obnoxium mentis tantum acie percipitur revera esse decrevisset, ipse utriusque rationem sejuncta materia, quæ enti responderet, et vi, a qua motum oriri voluit, colligaret. Atqui rerum multitudinem uni enti repugnare ratus non unam materiam, sed quattuor elementa, neque unum motus principium, sed duo amorem ac discordiam posuit. In qua partitione amor entis unitati, discordia Heracliteo dissidio comparatur. Ut autem Heraclito quæ fierent simul compositione et separatione nasci placuit, Empedocli contra quæ oriuntur sola compositione existere, quæ occidunt una distractione interfere videntur, siquidem illud amoris, hoc discordiæ tribuit : ita Heraclitum probabile est, quamvis de vicissitudine rerum compagis modo orientis modo occidentis disseruerit, nullum quietis perfectæque consensionis intervallum singulis temporum spatiis interposuisse, Empedoclem vero apparet

1) vs. 717 seqq.

unitatem et multitudinem, quietem et motum ad diversos temporum ambitus revocasse, quoniam in sphaera quidem eorum quæ sunt unitas et quies, in suo autem ejusque ætatis rerum natura corpore (κόσμος) elementorum distractio et sempiternus nascentium ac pereuntium motus inesset. Hinc patet, Empedocli si constare sibi vellet nihil potuisse cum Pythagoreorum familia esse commune. At ille pristinae disciplinæ memor quæ Pythagorei de divina natura ac de animorum migratione præceperant vera esse arbitratus, quemadmodum olim ab his in vero investigando ad alia eaque certiora proflexerat, sic decreta hæc tanquam extrinsecus petita neque in eundem cum reliquis præceptionibus velut gyrum compellenda in proœmio carminis quod de rerum natura conscripserat explicavit. Præter hæc nihil reperias quod Empedocles Pythagoreis acceptum retulisse videatur. Et enim numerorum doctrinæ nullum in ejus fragmentis vestigium relictum est, nisi forte in verbis τρισμυρίας ὥρας de quibus infra agemus. In iis vero de quibus quid censuerit Agrigentinus vates parum constat, commemoranda est necessitas. Apud Ciceronem quidem de Fato cap. 17 legimus Empedoclem statuisse omnia ita fato fieri, ut id fatum vim necessitatis afferret; sed vix putaverim tale quid usquam a poeta diserte dictum esse. Stobæus (1) alique veterum τὴν οὐσίαν τῆς ἀνάγκης in Empedoclea philosophia esse perhibent αἰτίαν χρηστικὴν τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν στοιχείων, i. e. causam quæ primis naturæ viribus et elementis utatur sive ea gubernet. Sed hanc definitionem quam e verbis εἰστιν ἀνάγκης χρῆμα apud Plutarch. de Exsil. p. 607 conclusam esse contendit Panzerbieterus (2) potius e versibus ab Aristotele Metaph. II, 4 ἀλλ' ὅτε δὴ μέγα νεῖκος κ. τ. λ. servatis ortam esse reor. Plutarchus (3) necessitatem, quam alii fati nomine afficiunt, Empedocli ait amicitiam simul et dissidium esse. Ergo in conjuncta utriusque actione necessitatem inesse vult. Simplicius in Phys. III, f. 107 A extr. necessitatem una cum amicitia et discordia causas efficientes

nominat; idem tamen in Phys. I f. 43 A Empedoclem testatur amicitia et discordia vires contrarias coegisse εἰς μονάδα τὴν τῆς ἀνάγκης· καὶ αὐτὴ μὲν, addit, ὡς ἔν, τὸ δὲ νεῖκος καὶ ἡ φιλία ὡς δύο. Verum omnes has finitiones ab interpretibus, non ab ipso Empedocle profectas esse jure affirmat Karstenius p. 362, quem tamen miramur quæ nescimus suo Marte addidisse et exornasse. Nam p. 361: « Illa (necessitas) est, inquit, quæ amicitia et discordia vices regit, quæ mundi ordinem et mutationem, quæ rerum mortalium vicissitudines certa lege moderatur; » et p. 362: « Empedocles, inquit, fatum quale sit, non definitivisse videtur; intellexit vero nihil aliud nisi naturam, φύσιν, ut Plato appellat, i. e. tam propriam ejusque elementorum naturam quam mutuam inter ipsa necessitudinem, quibus et singulorum potestas et omnium inter se ordo totiusque mundi harmonia servetur. Hanc appellavit necessitatem (4), secutus poetarum et philosophorum morem, qui illam dominam universi prædicabant eamque poetice informavit quasi vindicem fœderis mutuo deorum (i. e. naturæ virium) consensu constituti, quo mundi vices rerumque tam divinarum quam humanarum ordo servetur. » Talia facillime ex aliorum et poetarum et physicorum comparatione confinguntur. At nostrum est videre quid quisque docuerit, non ea comminisci, quæ aliena potius quam Empedoclea videantur, nedum falsa pro veris venditare. Id autem accidit Karstenio deos pro naturæ viribus accipienti ac physicam Empedoclis rationem cum iis quæ de rebus divinis tradidit, confundenti. Idem est, ne de aliis loquar, Panzerbieteri (5) error, qui triginta annorum millia ab Empedocle geniorum exsilio variisque mortalium, quæ subeunt, corporum mutationibus constituta ad mundi fabricam transtulit iisque rerum universitatis vices e certis temporum intervallis suspensas designari contendit. Verum nihil hujusmodi apud Empedoclem in proœmio invenias, quod idcirco nobis hic enarrare propositum est. Origo erroris per multorum scripta

1) Stob. Ecl. I, 5 p. 160 ed. Heer. Plutarch. de Plac. phil. I, 26. Galen. Hist. phil. c. X. Alter Stobæi locus I, 3 p. 60 depravatus est.

2) Panzerbieter in *Beitrægen zur Kritik und Erklärung des Empedocles* (Meiningen 1844).

3) Plutarchus de Anim. procreat. p. 1026 B: ἀνάγκην, ἣν εἰμαρμένην οἱ πολλοὶ καλοῦσιν, Ἐμπεδοκλήος δὲ φιλίαν ὁμοῦ καὶ νεῖκος. Philoponus in Aristot. Phys. II, 6 p. 10

idem dicit τὴν τύχην et τὸ αὐτόματον. Τὴν γὰρ φιλίαν ὁ Ἐμπεδοκλῆος καὶ τὸ νεῖκος ταῦτα εἶναι φέρο.

4) Themist. Phys. ausc. II, f. 27 B: πάντες σχεδὸν οἱ περὶ φύσεως διαλεχθέντες εἰς τὴν ἀνάγκην ἀνάγουσι τὰς αἰτίας, οὐδὲν ἄλλο τὴν ἀνάγκην ἢ τὴν ὕλην εἶναι νομίζοντες. Cf. Philopon. Phys. III, f. 2 seq.

5) Panzerbieter. l. c. pag. 1 et 25.

propagati repetenda e Simplicii quodam loco ubi sagacissimus ille Aristotelis interpres duos versus ab Agrigentino vate in principio operis de rerum natura positos in alienam sententiam detorsit. Quod ne cui dubium videatur, ipsa Simplicii verba afferam. Ait igitur ad Phys. p. 272 B. : τοῦτο δὲ ἔοικεν Ἐμπεδοκλῆς ἂν εἰπεῖν, ὅτι λέγει, ὅτι τὸ κρατεῖν καὶ κινεῖν ἐν μέρει τὴν φιλίαν καὶ τὸ νεῖκος ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει τοῖς πράγμασιν· εἰ δὲ καὶ τοῦτο, καὶ τὸ ἡρεμεῖν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ· τῶν γὰρ ἐναντίων κινήσεων ἡρεμία μεταξὺ ἐστίν. Εὐδῆμος δὲ τὴν ἀκινήσιαν ἐν τῇ τῆς φιλίας ἐπικρατείᾳ κατὰ τὸν σφαῖρον ἐκδέχεται, ἐπειδὴν ἅπαντα συγκριθῆ,

ἐνθ' οὗτ' ἡελίοιο διείδεται ὠκία γυῖα,

ἀλλ', ὥς φησιν (ὁ Ἐμπεδοκλῆς),

οὕτως ἁρμονίης πυκινῶ κρῦφω ἐστήρικται
σφαῖρος κυκλοτερῆς μονήη περιηγεί γαίων.

ἀρξαμένου δὲ πάλιν τοῦ νεῖκου ἐπικρατεῖν, τότε πάλιν κινήσις ἐν τῷ σφαίρῳ γίνεσθαι·

πάντα γὰρ ἐξείης πελεμίζετο γυῖα θεοῖο.

(Hactenus Eudemus.) τί δὲ διαφέρει τοῦ « ὅτι πέφυκεν οὕτως » τὸ « ἐξ ἀνάγκης » λέγειν, αἰτίαν μὴ προστιθέντα; ταῦτα δὲ Ἐμπεδοκλῆς ἔοικε λέγειν ἐν τῷ·

ἐν δὲ μέρει κρατέουσι περιπλομένοιο χρόνιο,

καὶ δε' ἀνάγκην τῶν γινομένων αἰτιᾶται·

ἔστιν ἀνάγκη χρῆμα, θεῶν ψήφισμα παλαιόν,
αἰδίων, πλατέεσσι κατεσφρηγισμένον ὄρκοις.

διὰ γὰρ τὴν ἀνάγκην καὶ τοὺς ὄρκους τούτους ἐκάτερον παρὰ μέρος ἐπικρατεῖν φησι. λέγει δὲ καὶ ταῦτα Ἐμπεδοκλῆς ἐπὶ τῆς τοῦ νεῖκου ἐπικρατείας·

αὐτὰρ ἐπεὶ μέγα νεῖκος ἐνὶ μελέεσσιν ἐθρέφθη,
ἐς τιμάς τ' ἀνόρουσε τελειόμενοι χρόνιοι,
ἐς σφιν ἀμοιβαῖος πλατέος παρελήλαται ὄρκου,

ταῦτα οὖν, φησὶ (ὁ Ἀριστοτέλης), χωρὶς αἰτίας λεγόμενα οὐδὲν ἄλλο λέγειν ἐστίν, ἢ « πέφυκεν οὕτω. » Postremi tres quos citat versus ab Aristotele quoque Metaph. II, 4 laudantur, nisi quod ille ἀλλ' ὅτι δὴ μέγα νεῖκος habet. Quorum versuum sensum hunc esse patet : « sed ubi magna discordia divinis in membris increvit potentiamque affectavit exacto tempore, quod ipsis per vices certo fœdere transit. » (1) Vera sunt quæ Aristoteles

adjicit : καὶ ἅμα δὲ αὐτῆς τῆς μεταβολῆς αἰτίων οὐδὲν λέγει, ἀλλ' ἢ ὅτι οὕτω πέφυκεν· ἀλλ' ὅτι δὴ μέγα νεῖκος κ. τ. λ. ὡς ἀναγκαῖον μὲν δὴ μεταβάλλειν, αἰτίαν δὲ τῆς ἀνάγκης οὐδεμίαν δηλοῦ. Spectat igitur πλατέος ὄρκου certo jurejurando, i. e. certo fœdere, certa lege, ad necessitatem. Sed quamvis vel maxime Empedocles variis mutationibus, quæ in hoc aspectabili mundo fiunt, necessitatem præferat, simulque in rebus divinis ejusdem deæ potentiam celebrat, inde non sequitur physicam poetæ doctrinam ita ad reliqua ejus dogmata transferri oportere, ut quæ de genis ac de divina natura versibus persecutus est per inversionem, quam ἀλληγορίαν Græci vocant, dicta existimemus. Siquidem ea est Empedoclis in poeticis coloribus diligentia, ut divina et humana, ut mutabilia et perennia, ut denique rerum naturæ vicissitudines et deorum æternitatem probe distinguat. Jam vero quid intersit inter illos versus, quos ultimo loco attulit Simplicius, atque eos qui proxime præcedunt videamus.

Plutarchus (2) auctor est, Empedoclem initio operis sic posuisse :

ἔστιν Ἀνάγκης χρῆμα, θεῶν ψήφισμα παλαιόν,
αἰδίων, πλατέεσσι κατεσφρηγισμένον ὄρκοις,
εὐτέ τις ἀμπλακίησι φόβῳ φίλα γυῖα μίηνη,
αὕτως ἢ ἐπιόρχον ἀμαρτήσας ἐπομόσθη
(δαίμων ὅτε βλοιο λελόγησσι μακραίωνος)
τρὶς μιν μυρίας ὄρας ἀπὸ μακάρων ἀλάλησθαι,
γεινόμενον παντοῖα διὰ χρόνου εἶδεα θνητῶν,
ἀργαλέας βίῳτοιο μεταλλάσσοντα κελεύθους,
ὥς καὶ ἐγὼ νῦν εἰμι φυγὰς θεῶθεν καὶ ἀλήτης
νεῖκει μαινομένῳ πίσυνος.

Inest autem in his versibus, si eorum quæ poeticæ orationis luminibus distincta sunt, summam paucis complecti velimus, hæc fere sententia. Necessitate atque adeo antiquis deorum decretis, quæ magno jurejurando confirmata sint, accidere ait philosophus, ut si quis genius per scelus cæde se polluerit, is triginta annorum millia procul a beatorum sede oberret ac deinceps sæpius nascendo omnis generis mortalium corporum formas induat. Eadem ratione se ipsum narrat e deorum domicilio expulsus ac discordiæ furenti (quæ in hoc mundo dominatur) jam obnoxium vagari. Hinc liquido constat,

1) Vide quæ in Commentar. de vss. 175-180 disputata sunt.

2) Plutarchus de Exsil. p. 607. Cf. Comment. ad vss. 1-10. Inserui autem versus ab Hippolyto servatos.

quanto in errore versentur qui in explananda Empedoclis philosophia deorum immortalium res omninoque caelestia cum hoc universitatis corpore in quo, salva elementorum aeternitate, omnia sunt mortalia et caduca, commiscere et confundere non dubitarunt (1). Nimirum illa non solum sua natura, sed etiam locorum intervallis distare inter se philosophus credidit. Jam quaeritur, quid Empedocles de diis ac de genis sive daemionibus eorumque cum hominibus necessitudine censuerit, quomodo illae τρισυμύρια ὄντα intelligendae sint, denique num in definienda deorum natura sibi congruerit philosophus.

Empedocles duplex videtur deorum genus distinxisse, alterum aeternum, perfectum, sanctissimum, summa denique conspicuum beatitudine, alterum fragile et caducum, ut e terrena materie concretum, ac partim diuturna quidem, sed non sempiterna vita praeditum, partim vero propter materiae perennitatem perpetuum, a vitis etiam hominum instar non immune. Prius illud deorum genus luculenter iis versibus (2) describit, quibus ait deum non esse, ut vulgus opinetur, mortali corpore instructum, neque oculis manibusve posse attingi, sed mentem esse sanctam et infinitam, universum celeri cogitatione permeantem. In hanc mentis sanctitatem quin cadat beatitudo dubium esse nequit, idque aperte testatur philosophus in carminis proemio τῶν μακάρων mentione facta qui sunt dii beatum aevum procul a mortalibus agentes. Alibi poeta ita deos hominibus opponit, ut illos beatos et aeternos, hos arumnis, vicissitudinibus et fatis obnoxios appellet (3). Hic autem locus vel ideo memorabilis est, quod Aristotelem (4) erroris coarguit qui Empedoclis sphaeram simpliciter modo unius

modo dei nomine afficit, quasi ille praeter hunc globum nullum noverit numen divinum. Quod autem e vatis Agrigentini placitis efficere aggritur, deum istum felicissimum minus esse sapientem (5) caeteris rebus, quia non omnia elementa cognita habeat, quum remota sit discordia, similia autem similibus tantum cognoscantur, id aperte falsum est, si de priore deorum genere intelligitur. Qui enim rerum universitatem mente complectitur, eum non modo beatitudine, sed etiam sapientia ita excellere oportet, ut reliqua omnia tanquam infra se posita sua ipse divinitate obruat. At globus iste quem etiam ipse Empedocles alicubi (6) deum vocat, posteriori deorum generi adnumerandus est. In horum vero numero ponenda praeter illum quattuor elementa divinis nominibus a philosopho ornata: Jupiter, Juno, Hades, Nestis, item Amicitia et Discordia (7). Nam quum e Xenophanis sententia Homerus et Hesiodus diis attribuissent quaecunque inter homines dedecus et probrum putantur (8), Empedocles antiquorum deorum nominibus ad designandum inferius hoc deorum genus uti non gravatus est. Denique ad hos una cum hominibus, bestiis, plantis pertinent reliqui dii ex elementorum coagmentatione conflati:

ἐκ τῶν πάνθ' ὄσα τ' ἦν ὄσα τ' ἐσθ' ὄσα τ' ἔσται
[ὁπίσσω,
δένδρεά τ' ἔβλάστησε καὶ ἀνέρες ἠδὲ γυναῖκες,
θῆρες τ' ὠλεωνοῖ τε καὶ ὑδατοθρέμμονες ἰχθύς,
καὶ τε θεοὶ δολιχαίωνες τιμῆσι φέριστοι (9).

Tales sine dubio fuerunt dii quos vulgus putabat et genii illi quos ipse commentus est. Qui rerum humanarum curam gerentes inter beatos

1) Karstenius et Panzerbieterus l. c.

2) Ap. Clement. Alex. Strom. V, p. 587 B et Theodoret. Therap. I, p. 476 D. (vss. 389-391) οὐκ ἔστιν πελάσασθ' οὐδ' ὀφθαλμοῖσιν ἐπικτόν κτλ.

3) Apud Clement. l. l. V, p. 607 B. et Eusebium Praep. Ev. XIII, 18 p. 684 (vss. 460-461) ἀθανάτοις ἄλλοις ὁμοῖοι ἐν τε τραπέζαις κτλ.

4) Aristot. Metaph. II. 4: καὶ γὰρ ὅνπερ οἰηθεὶς λέγειν ἐν τις μάλιστα ὁμολογουμένως αὐτῶν, Ἐμπειδοκλῆς, καὶ οὐτως ταῦτ' ἐπέκρινεν τῆσσι μὲν γὰρ ἀρχὴν τινα αἰτίαν τῆς εὐφορίας τὸ νεῖκος, ὄξεως δ' ἂν οὐθέν ἦν καὶ τοῦτο γεννᾶν ἔξω τοῦ ἐνός· ἅπαντα γὰρ ἐκ τούτου τὰλλα ἔστι πληθὺν ὁ θεός. λέγει γοῦν· « ἐξ ἂν πάνθ' ὄσα τ' ἦν ὄσα τ' ἐσθ' ὄσα τ' ἔσται ὁπίσσω » κ. τ. λ. Verba ἔξω τοῦ ἐνός recte interpretatur Bonitius: « praeter sphaeram sive indiscretam illam quatuor elementorum mixturem, quam etiam deum appellat. » Cf. de Gen. et corr. II, 6.

5) Aristot. Metaph. l. c. pag. 1000. B. ed. Bekk: διὸ

καὶ συμβαίνει αὐτῶν τὸν εὐδαιμονίστατον θεὸν ἦντον φρόνιμον εἶναι τῶν ἄλλων· οὐ γὰρ γνωρίζει τὰ στοιχεῖα πάντα· τὸ γὰρ νεῖκος οὐκ ἔχει, ἢ δὲ γνώσις τοῦ ὁμοίου τῶ ὁμοίῳ· « γαίη μὲν γὰρ, φησί, γαίαν ὀπώπαμεν κτλ. »

6) Ap. Simplic. in Phys. VIII, f. 272 B.: πάντα γὰρ ἐξείης καλεῖσθαι γαῖα θεοῦ. Sed veri dii, ut e versibus supra (adn. 2) allatis patet, non habent membra.

7) Ap. Stobaeum Ecl. I, c. 11, 11 p. 287 et alios scriptores. Vid. ad vss. 159-162 τέσσαρα τῶν πάντων μίξιματ' αἰσίων κτλ.

8) Xenophanes fragm. 7:

πάντα θεοῖς ἀνέθηκαν Ὀμηρὸς δ' Ἡσίοδος τε
ὄσα παρ' ἀνθρώποισιν ὄνειδα καὶ φόγος ἐστί,
καὶ πλείστ' ἐφθέγγαντο θεῶν ἀδειμῶτα ἔργα,
κλέπτειν, μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατάειν.

9) Ap. Aristot. Metaph. l. c. et alibi.

quidem versantur, sed peccatis non abstinere. Omnino duo dæmonum genera primus finxit Empedocles (1), quorum alteri boni sunt alteri mali. His omnibus olim commercium cum diis immortalibus et ejusdem beatitudinis communio fuit. Sed ubi genius aliquis sempiternæ felicitatis impatiens cæde vel peccatis se polluit, id est, postquam ea concupivit quæ hominum pravitate non deorum sanctitati conveniunt carnibus vesci et cognatorum cæde animi labem contrahere, e beatorum sede ejectus ad luendam pœnam per totum mundum vagatur, quum omnibus elementis invisus et abominatus a cælo in terram, a terra in mare, a mari in aerem expuatur (2), donec sæpius mutata figura scelere purgatus ad pristinam beatitudinem redeat. Verum in hac mutationum varietate non desinunt alii genii esse meliores, alii deteriores. Nam inter divinas illas naturas, quæ in terra habitant, locum illætabilem et ipsarum præstantiæ parum aptum colentes, commemorat poeta Letum, Curam, Soporrem, Majestatem, Squalorem, Sinceritatem, Dissimulationem (3), alias, quæ recens natos excipiunt, hominum rebus intersunt eorumque fata regunt ac partim ad bona, partim ad mala eos impellunt (4). Quodsi ab his discesseris qui vitæ humanæ præsidēs sunt ac fortasse multa et varia passi ad eam evecti sunt dignitatem, qua ornati reditum ad deos parare possint: ii qui

primum e cælo expulsi in terram deveniunt animi, corpore vestiuntur (5) et per longissimum temporis spatium in varias corporum formas coguntur transire. Sunt igitur non solum homines, verum etiam bestiarum, arbores, plantæ (6) dæmonibus cognati et factorum consortes. Quando vero terra terrenaque regio, quam Pseudorigene (7) teste Empedocles usque ad lunam extendit, locus naturæ nostræ minime congruens est, antrum obscurum, malorum et miseriarum pratrum (8), de vatis Agrigentini sententia tristissima hominum sors est qui ex immortalibus et beatis mortales facti calamitatibus et ærumnis conflictantur. In eo autem quem conficiunt mutationum orbe alia potior, alia deterior est conversio: nam in feras abeuntibus optimum in leonis formam transire, in arbores, lauri specie indui (9). Sed finito tempore ad pœnam constituto tandem in præstantiores naturas mutantur, quibus vita functis deorum obtingit consortium. Namque ut vates, poetæ, medici, civitatum gubernatores post mortem deorum ordinibus ascribuntur et dii fiunt: ita reliqui homines qui juste sancteque vixerunt fiunt convivæ deorum, inter quos ab humanis calamitatibus liberati et immunes summæque participes beatitudinis in æternum requiescunt (10). Cæterum ille perpetuæ conversionis circuitus, quo efficitur, ut omnis generis animalium rerumque formas induant animi, tri-

1) Plutarchus de orac. def. p. 418: ἀλλὰ φαύλους μὲν δαίμονας οὐκ Ἐμπεδοκλῆς μόνον.... ἀπέλειπεν, ἀλλὰ καὶ Πλάτων κτλ. Id. de Isid. et Osir. p. 360: γίνονται γὰρ ὡς ἐν ἀνθρώποις, καὶ δαίμονιν, ἀρετῆς διαφοραὶ καὶ κακίας κτλ. Cf. Tiedemanni disputationem de Artium magicarum orig. et propag. (Götting. 1787) p. 40.

2) Plutarchus de Isid. et Osir., p. 361: Ἐμπεδοκλῆς δὲ καὶ δίκας φησὶ δίδομαι τοὺς δαίμονας ὧν ἑκαμάρτωσι καὶ πλημμελήσωσιν. « αἰθέριον μὲν γὰρ σφε μένος πόντονδε διώκει κτλ. » (Vid. vss. 32-35.) ἄχρις οὗ κολασθέντες οὕτω καὶ καθαρθέντες, αὐθις τὴν κατὰ φύσιν χώραν καὶ τάξιν ἀπολάβουσι. Cf. de Vit. ære al. p. 830 et Euseb. Præp. Evang. V, 5 p. 187 D.

3) Vid. vss. 18-28.

4) Pseudorig. Philosoph. III: ὡς ἀναστρέφονται διοικούντες τὰ κατὰ γῆν ὄντες πλείστοι. Similiter Timæus Locutus extr.: ἀπαντα δὲ ταῦτα ἐν δευτέρᾳ περιόδῳ ἡ Νέμεσις συνδιέκρινε σὺν δαίμοσι παλαμναίους χθονίους τε, τοῖς ἐκόπταις τῶν ἀνθρωπίνων, οἷς ὁ πάντων ἀγεμῶν θεὸς ἐπέτρεψε διοίκησιν κόσμου κτλ. Plutarch. de Anim. tranq. p. 474: ἀλλὰ μάλλον, ὡς Ἐμπεδοκλῆς (φησὶν), διτταὶ τινες ἑκαστον ἡμῶν γενόμενον παραλαμβάνουσι καὶ καταρχονται μοῖραι καὶ δαίμονες. Cf. Porphy. de antr. Nymph. c. 8.

5) In eandem sententiam Philolous ap. Clement. Strom. III p. 433 A. Syll.: μαρτυροῦνται δὲ καὶ οἱ παλαιοὶ θεολόγοι τε καὶ μάντιες, ὡς διὰ τινος τιμωρίας ἡ ψυχὰ τῷ σώματι συνῆκεται καὶ καθάπερ ἐν σάματι τούτῳ τέθαπται. De

quo dicto præclare disputat Boeckhins Philol. p. 180 seqq.

6) Empedocles ap. Diog. Laert. VIII, 77 de se ipso ait (vss. 11-12):

ἦδη γὰρ ποτ' ἐγὼ γενόμεν κοῦρός τε κόρη τε
θάμνος τ' οἰῶνος τε καὶ εἶν ἄλλ' ἔλλοπος ἰχθύς.

Sext. Empir. adv. Math. IX, 127: οἱ μὲν περὶ τὸν Πυθαγόραν καὶ τὸν Ἐμπεδοκλήα καὶ τῶν Ἰταλῶν πλήθος φασὶ, μὴ μόνον ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς εἶναι τινα κοινωσίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλογα τῶν ζώων· ἐν γὰρ ὑπάρχειν πνεῦμα, τὸ διὰ παντὸς τοῦ κόσμου διήκον ψυχῆς τρόπον, τὸ καὶ ἐνοῦν ἡμᾶς πρὸς ἐμείνα.

7) Pseudorig. Philos. IV: ὡς περ ὁ Ἐμπεδοκλῆς πάντα τὸν καθ' ἡμᾶς τόπον ἔφη κακῶν μεσῶν εἶναι, καὶ μέχρι δὲ σελήνης, τὰ κακὰ φθάνειν ἐκ τοῦ περὶ γῆν τόπου ταθέντα, παραιτέον δὲ μὴ χωρεῖν, ὅτι καθαρωτέρου τοῦ ὑπὲρ τὴν σελήνην παντὸς ὄντος τόπου, οὕτω καὶ τῷ Ἡρακλείτῳ ἔδοξεν.

8) Emped. vs. 17 ἀσυνήθεα χώρον. vs. 18 ἀτερπία χώρον. vs. 21 Ἄττις λειμῶνα. vs. 29. ἀντρον ὑπόστεγον. Cf. Wyttenb. ad Plat. Phædon. p. 300 seqq.

9) Ælian. hist. anim. XII, 7: λέγει καὶ Ἐμπεδοκλῆς τὴν ἀρίστην εἶναι μετοίκησιν τὴν τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὲν εἰς ζῶον ἢ λῆξις αὐτὸν μεταγάγοι, λέοντα γίγνεσθαι, εἰ δὲ εἰς φυτόν, δάφνην. Ἄ δὲ Ἐμπεδοκλῆς λέγει ταῦτ' ἐστίν· « ἐν θήρεσσι λέοντες κτλ. » Vid. vss. 448-449.

10) Clemens Alexandrinus Stromat. lib. IV, p. 534 C:

ginta millibus annorum absolvitur. Dubitatum est a viris doctis, num Empedocles ὥρας vocarit diel horas, an menses, an anni tempora, an denique annos. Primæ sententiæ auctor exstitit Xylander qui versus a Plutarcho servatos sic vertit :

Fata jubent, stant hæc decreta antiqua deorum,
si quid peccando longævi dæmones errant :
quisque luit pœnas cœloque extorris ab alto
triginta horarum per terras millia oberrat :
sic et ego nunc ipse vagor divinitus exsul.

Quamquam fieri potest, ut Xylander horas eo acceperit sensu quo Horatius Jovem dixit variis mundum horis temperare, ut anni tempestates intelligantur. Sturzius menses esse credidit atque omnem istum numerum ad triginta hominum ætates referendum ratus annos 2500 computavit. Sed in hac mysticæ philosophiæ disciplina humanæ vitæ spatium centum annorum esse credebatur. Plato de rep. X, p. 615 : ὑπὲρ ἀπάντων δίκη δεδωκέναι ἐν μέρει, ὑπὲρ ἐκάστου δεκάκις. τοῦτο δὲ εἶναι κατὰ ἑκατονταετηρίδα ἐκάστην, ὡς βίου δυνατός τοσούτου τοῦ ἀνθρώπινου. At diel horæ et menses non magis hoc loco mihi probantur, quam anni tempestates quas acerrime defendit R. C. Bakhuizen van den Brink in Variis lectionibus ex historia philosophiæ antiquæ p. 81 seq. miram inter locum Empedocleum et Herodoti verba lib. II, 123 similitudinem invenisse sibi visus. Ibi enim historiæ pater hæc prodit : πρῶτοι δὲ καὶ τότε τὸν λόγον Αἰγύπτιοι εἰσι οἱ εἰπόντες, ὡς ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατός ἐστι, τοῦ σώματος δὲ καταφθίνουτος ἐς ἄλλο ζῶον αἰεὶ γινόμενον ἐσθύεται, ἔπειτα δὲ περιέβη πάντα τὰ χερσαῖα καὶ τὰ θαλάσσια καὶ τὰ πετεινά, αὐτίς ἐς ἀνθρώπου σῶμα γινόμενον ἐσθύνει· τὴν περιήλυσιν δὲ αὐτῆ γίνεσθαι ἐν τρισχιλίοις ἔτεσι· τούτῳ τῷ λόγῳ εἰσι οἱ Ἑλλήνων ἐχρήσαντο, οἱ μὲν πρότερον, οἱ δὲ ὕστερον, ὡς ἰδίῳ ἐσωτῶν ἐόντι· τῶν ἐγὼ εἰδὼς τὰ οὐνόματα οὐ γράφω. Quæritur quos potissimum spectaverit Herodotus qui animorum migrationem ab Ægyptiis acceptam tanquam suam doctrinam professi sint. Wesselingius He-

rodoti dictum ad Pythagoram et Pherecydem pertinere ait, Brinkius ad Empedoclem æqualem fere illorum temporum et summa auctoritate insignem. Qua ipsa auctoritate historicum a proferendo Agrigentini vatis nomine deterritum esse conjicit. Neque est quod temporum rationem huic suspicioni obstare dicas. « Sive enim statuas, inquit, hæc jam tum ab Herodoto fuisse scripta, quum in magno Græciæ consessu suas recitaret historias, eadem Olympia vel nostrum Empedoclem vel hujus cognominem avum olea silvestri coronatum viderat; nostrum certe omnium Græcorum ore celebratum propter καθαρμούς eodem loco decantatos (1) : sive malis hæc tum demum ab Herodoto addita esse, quum Thurios profectus scripta sua secundis curis retractaret, haud levis sane causa erat, cur modeste loqueretur de homine per omnem Italiam Siciliamque nobili, qui et ipse aliquamdiu Thuris commoratus (2) post mortem quoque statuis a civibus suis Agrigentinis honorabatur. »

Hæc Brinkius, qui simul conjecturam suam Platonis aliquo testimonio firmare tentat. Quippe Plato in Phædro p. 248 extr. ait : εἰς μὲν γὰρ τὸ αὐτό, θθεν ἤκει ἡ ψυχὴ ἐκάστη, οὐκ ἀφικνεῖται ἐτῶν μυρίων· οὐ γὰρ περὶ οὐταῖα πρὸ τοσούτου χρόνου, πλὴν ἢ τοῦ φιλοσοφῆσαντος ἀδδῶως ἢ παιδεραστήσαντος μετὰ φιλοσοφίας· αὐταὶ δὲ τρίτῃ περιόδῳ τῆ χιλιετεί, ἐὰν ἔλονται τρις ἐφεξῆς τὸν βίον τοῦτον—τρισχίλιον ἔτει ἀπέρχονται. Si enim illas, quarum Empedocles meminit, τρισμυρίας ὄρας propria notione intelligamus anni vicissitudines, quarum singulis annis ternas contineri vetustissimi Græci qui θέρους et ὀπώραν non discernebant (3), censuerunt, decem annorum millia effici videamus. Atqui hoc cum Platone convenit, non item cum Herodoto. Quamobrem nulla est ratio, cur Empedoclem ab Herodoto significatum censeas, præsertim quum priores et posteriores animorum immortalitatis et migrationis vindices distinguat, qui mihi cum Wesselingio Pherecydes, Pythagoras et quicun-

φοὶ δὲ καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς τῶν σοφῶν τὰς ψυχὰς θεοῦ γίνεσθαι, ὡδὲ πως γράφων·

εἰς δὲ τέλος μάλιστα τε καὶ ὕμνοπλοιο καὶ ἱστορίῳ
καὶ κρόμοι ἀνθρώποισιν ἐπιχθονίοισι πέλονται·
ἐνθεν ἀναβλαστοῦσι θεοὶ τιμῆσι φέριστοι.

Id. Strom. lib. V, p. 607 B : ἦν δὲ ὁσίως καὶ δικαίως διαβίωσιμεν, μακάριοι μὲν ἐνταῦθα, μακαριώτεροι δὲ μετὰ τὴν ἐθένδε ἀπαλλαγὴν ἐσόμεθα, οὐ χρόνῳ τινὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἔχοντες, ἀλλὰ ἐν αἰῶνι ἀναπαύεσθαι δυνάμενοι·

ἀθανάτοις ἄλλοισιν ὁμίεσσι, ἐν τε τραπέζαις (188. 460-
εὔνιες ἀνδρείων ἀχέων, ἀπόκρηοι, ἀτιρεῖς, [461]

ὡς ἡ φιλόσοφος Ἐμπεδοκλέους λέγει ποιητικῆ.

1) Cf. Diog. Laert. VII, 66. Dicæarchus apud Athenæum XIV, p. 620.

2) Diog. Laert. VIII, 52. cf. Karsten. Emped. p. 45.

3) Vid. Ideler *Handbuch der math. u. techn. Chronol.* T. 1, p. 240-251.

que ex hujus schola prodierunt, videntur. Multi vero Herodoti ætate in Magna Græcia degebant Pythagorei; quorum famæ consulere quam laudibus obtrectare satius ducebat. Huc accedit doctrinæ diversitas quæ Brinkium fugit. Etenim expleto mutationum de quibus Herodotus agit orbe animi in humana corpora redeunt, sed Empedoclei genii finita migratione et quasi peregrinatione in deorum domicilium tanquam patriam reversi pristinum inter deos locum recuperant. Denique Karstenius putat ab Empedocle ὄρας dici infinitum temporis spatium pro finito, videri autem annos designari. Sed loci ipsius exordium docet certum aliquod decretum tradi, quod profecto friget, si constitutæ pœnæ incertum quoddam tempus significetur.

Itaque non dubito, quin ὄρας Empedocli sint anni, præsertim quum cognata vox ὄρος ab Hesychio et Suida exponatur ἐνιαυτός. Fuit autem ternarius numerus antiquitus velut consecratus. Cf. Rittersh. in Porphy. vit. Pythag. n. 38 p. 55. Sic qui ter utrimque, in terris et in orco, sine labe vixissent, his aditum in beatorum sedem patere Pindarus Olymp. II, 75 cecinit his verbis : σοὶ δ' ἐτόλμασαν ἐς τρεῖς ἑκατέρωθι μείναντες ἀπὸ πάμπαν ἀδίκων ἔχειν ψυχάν, ἔπειτα Διὸς ὀδὸν παρὰ Κρόνου τύρσιν· ἔνθα μακάρων νῆσον ὠκεανίδες αὔραι περιπέουσιν κ.τ.λ. Enimvero triginta millia universe pro ingenti multitudine dici solere probare studuit Bergkiius in Ephem. antiquar. 1837 Nr. 55 et 61. Appositum est ad ejus opinionem firmandam illud Æschyli exemplum, qui teste Hygino Astron. II, 15 p. 456 et Scholiasta ad Æschyli Prom. Vinct. vs. 94 (1) in Prometheo ignifero finxit hunc per triginta annorum millia in Caucasio monte alligatum fuisse. Cf. Hermannii opusc. IV, p. 257 seq. Hesiodus Op. et D. vs. 250 auctor est τρεῖς μυριάς δαίμονας in terris versari. Reliqui etiam quos Bergkiius affert loci e Melisso ap. Simplic. in Aristot. Phys. f. 24; Herodoto V, 97; Platone Symp. p. 175 E; Aristoph. Eccles. 1133, Avv. 1136 et 1179,

indicio quidem sunt τρεῖς μυριάδας pro infinito numero usurpari, sed nihil ad Empedoclem pertinent. Quis enim, ut paulo ante dixi, ejusmodi ferat legem, qua certo sceleri incerta pœna statuatur vel edictum quo luendæ pœnæ tempus infinitum relinquatur? Quodsi antiquorum mysteriis inter alia id propositum fuit, ut homicidiis lustrationes invenirentur atque ea quæ hac de re a scriptoribus relata sunt tanquam illius doctrinæ præcepta legum vim breviterque præse ferunt (2), dubitari nequit quin in simili argumento Empedoclis verba τρεῖς μυριάς ὄρας de certo definitoque annorum numero accipienda sint.

Porro quæritur quæ fuerit priorum et poetarum et philosophorum de geniiis sententia et quid ab Empedocle hac in re novatum sit. Antiquissima ætate apud Græcos δαίμων nihil aliud erat quam deus. Quamobrem Juppiter, Venus aliique sæpenumero ab Homero δαίμονες vocantur. Cf. Od. V, 166; Iliad. V, 420 (8) etc. Inter posteriores multi hunc usum imitati sunt, quos longum est enumerare; unum e philosophis nominabo Parmenidem qui in carminis exordio vs. 3 apud Sextum Empiricum adv. Math. VII, 111 p. 213 ed. Bekker. deam sapientiæ præsidem hoc ipso nomine ornat. Apud Hesiodum δαίμων in universum de deo aliquoties accipitur, velut Scut. Herc. vs. 94, sed minorum gentium deos significare videtur Theogon. vs. 991. Quattuor autem divinarum naturarum genera Ascræus poeta discernit. In his primo loco sunt dii Olympii, secundo animi hominum primi et aurei sæculi, quos δαίμονας esse dicit Op. et D. vs. 120 seq., per terram oberrare et mortalium res tueri, tertio argenteæ ætatis homines de quibus v. 139 hæc prædicat :

αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ τοῦτο γένος κατὰ γαῖα κάλυψε,
τοὶ μὲν ὑποχθόνιοι μάκαρες θνητοὶ καλέονται,
δεύτεροι, ἀλλ' ἔμπης τιμῆ καὶ τοῖσιν ὀπηδεῖ.

Quarto loco sunt heroes vel quartum hominum genus tertio justius et melius :

1) Hyginus l. c. : Prometheus autem in monte Scythiæ nomine Caucasio ferrea catena vinxit : quem alligatum ad triginta millia annorum Æschylus tragædiarum scriptor ait. Scholiasta : ἐν γὰρ τῷ πυρφόρῳ τρεῖς μυριάδας (ἑτῶν) φησὶ δεδέσθαι αὐτόν.

2) Unum proferam Platonis locum de Legg. IX, 10 p. 870 D : ὅτι πολλοὶ λόγον τῶν ἐν ταῖς τελεταῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐσπουδακώτων ἀκούοντες σφόδρα πειθονται, τὸ τῶν τοιούτων εἶσιν ἐν ἄβου γίγνεσθαι, καὶ πάλιν ἀρικομένους

δεῦρο ἀναγκαῖον εἶναι τὴν κατὰ φύσιν δίκην ἐκτίσαι τὴν τοῦ παθόντος, ἅπερ αὐτὸς ἔδρασεν, ὅπ' ἄλλου τοιαύτη μοῖρα τελευτήσαι τὸν τότε βίον.

3) Neque mirandum, δαίμων et θεός promiscue usurpari. Etenim quod ait poeta Odys. x, vs. 64, πῶς ἦλθεσ, Ὀδυσσεῦ; τίς τοι κακὸς ἔχραε δαίμων; id exponitur vs. 73 et 74 : οὐ γὰρ μοι θίμις ἐστὶ κομίζεμεν οὐδ' ἀποκίμειν ἄνθρωπον ὅς κε θεοῖσιν ἀπήχθηται μάκαρεςσιν. Cf. Odys. E, vs. 396.

ἀνδρῶν ἡρώων θεῶν γένος οἱ καλέονται
 ἡμίθεοι.....
 καὶ τοὶ μὲν ναίουσιν ἀκηδέα θυμῶν ἔχοντας
 ἐν μακάρων νήσοισι παρ' Ἐκκαῶν βαθυδίνην
 ὀλβιοὶ ἤρωες· τοῖσιν μελιθδέα καρπῶν
 τρις τοῦ ἔτους θάλλοντα φέρει ζεῖδιωρος ἄρουρα (1).

Hæc paullulum immutarunt Pythagorei; nam in
 aureo carmine legitur :

ἀθανάτους μὲν πῶτα θεοῦς, νόμῳ ὡς διάκινεται,
 τίμα καὶ σέβου ὄρκον, ἐπεὶ θ' ἤρωας ἀγαυούς,
 τοὺς τε καταχθονίους σέβει δαίμονας ἔννομα βέζων.

Porphyrus vero mystico posteriorum Platonico-
 rum more in fragmento libri secundi de philo-
 sophia ex Oraculis haurienda pag. 144 ed.
 Wolf. et apud Orell. Opusc. Vett. Gr. sentt. et
 mort. tom. I, p. 318, triplicem prolem divinam
 in hunc modum carmine celebrat :

Ἀθανάτων ἄρρητα πατήρ, αἰώνια, μύστα,
 κόσμον ἀμφιρόμῳ ἐποχοῦμενε δέσποτα νότιος
 αἰθερίου, ἀλκῆς ἵνα σοὶ μένος ἐστῆρικται
 πάντ' ἐπιδερκομένῳ καὶ ἀκούοντ' οὔασι καλοῖς·
 κλυθὶ τῶν παιδῶν, οὐδ' ἤρωας αὐτὸς ἐν ὤραις.
 Σὴ γὰρ ὑπὲρ κόσμον τε καὶ οὐρανὸν ἀστερόεντα
 χρυσῇ ὑπέρικται πολλῇ αἰώνιος ἀλκῇ,
 ἧς ὑπερῴρησαι ὀρίων φωτὶ σεαυτὸν,
 ἀνάοις ὄχτειοῖσι τιθῶν ἄταλαντον,

1) Hesiodum sequitur Babrius fab. 1 :

Γενεὴ δικαίων ἦν τὸ πρῶτον ἀνθρώπων,
 ὡ βράγχε τέκνον, ἦν καλοῦσι χρυσαῖνη.
 τριετὴ δ' ἀπ' αὐτῶν τις ἐγενήθη χαλκαίη,
 μετ' ἦν γενέσθαι φασὶ θεῶν ἡρώων.

Post secundum hujusmodi excidit versus :

τῆς δευτέρας ἐπέβλεν ἀργυροῦν φύλον.

2) Vide quæ infra de hoc fragmento dicam.

3) Laertius I, 27 de Thaleto : ἀρχὴν δὲ τῶν πάντων
 ὕδωρ ὑπεστήσατο καὶ τὸν κόσμον ἐμψυχον καὶ δαιμόνων
 πλήρη. Id. IX, 7 de Heraclito : (ἐδόκει αὐτῷ) πάντα ψυ-
 χῶν εἶναι καὶ δαιμόνων πλήρη.

4) Plato Cratylō p. 398 : τοῦτο τοῖνον παντὸς μᾶλλον
 λέγει, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τοὺς δαίμονας, οἱ φρόνιμοι καὶ δαίμονες
 ἦσαν, δαίμονας αὐτοὺς ἀνόμασται. Καὶ ἐν γε τῇ ἀρχαίᾳ
 τῇ ἡμετέρᾳ φωνῇ αὐτὸ συμβαίνει (lege σημαίνει) τὸ ὄνομα.
 Λέγει οὖν καλῶς καὶ οὗτος καὶ ἄλλοι ποιηταὶ πολλοί, ὅσοι
 λέγουσιν, ὡς ἐπειδὴν τις ἀγαθὸς ἂν τελευτήσῃ, μεγάλην
 μοῖραν καὶ τιμὴν ἔχει, καὶ γίνεταί δαίμων κατὰ τὴν τῆς
 ἐροητέως ἐπωνυμίαν. Ταῦτα οὖν τίθεμαι καὶ ἐγὼ τὸν δαί-
 μονα, πάντ' ἄνδρα, οὗ ἂν ἀγαθὸς ᾖ, δαιμόνιον εἶναι ζῶντα
 καὶ τελευτήσαντα, καὶ ὁρθὸς δαίμονα καλεῖσθαι.

5) Id. de Republ. lib. V, p. 469 : ἀλλ' οὐ πεισόμεθα Ἡσιό-
 δω, ἐπειδὴν τινες τοῦ τοιοῦτου γένους τελευτήσωσιν, ὡς ἄρα
 οἱ μὲν δαίμονας ἄγιοι ἐπιχθόνιοι τελέουσιν, ἔσθλοι, ἀλε-

δὲ βα καὶ εἰ τὸδε πᾶν τεκνούμενος ἀφθιτον ἕλην,
 ἧς γένεσις δεδοκῆται, οὗτε σφε τύποισιν ἔδησας.
 Ἐνθεν ἐπεισεύουσι γοναὶ ἀγίων μὲν ἀνάκτων
 ἀμφὶ σε, παντόκρατορ, βασιλεύτατε καὶ μόνεθνη-

[τῶν

ἀθανάτων τε πατέρ μακάρων· αἱ δ' εἰσὶν ἀστερον,
 ἐκ σέο μὲν γεγαυῖαι, ὑπ' ἀγγελίῃσι δ' ἕκαστα
 πρῶστυγενεῖ διάγουσι νόμῳ καὶ κάρτεϊ τῷ σῷ.
 Πρὸς δ' ἔτι καὶ τρίτον ἄλλο γένος ποίησας ἀνάκτων,
 οἳ β' ἐκάς ἤμαρ ἄγουςιν ἀνυμνεύοντες ἀοιδαῖς
 βουλομένον σ' ἐθέλοντες, ἀοιδάουσι δ' ἐσώιδε.
 Τύνη δ' ἐσσι πατήρ καὶ μητέρας ἀγλαδὸν εἶδος
 καὶ τεκέων τέρεν ἄνθος, ἐν εἰδεσιν εἶδος ὑπάρχων,
 καὶ ψυχῇ καὶ πνεῦμα καὶ ἀρμονίᾳ καὶ ἀριθμῷ (2).

Quod autem Hesiodus ait, genios illos rebus
 humanis præesse ac juste et injuste facta homi-
 num observare, id non solum Empedocles, sed
 omnes fere philosophi usque ad Platonem tenuisse
 videntur (3). Ac ne uberius de iis disputem locis
 quibus in Cratylō (4), quinto de Republica (5) et
 quarto de Legg. libro (6) Hesiodum Plato inter-
 pretatur, neve ea pertractem, quæ in Timæo (7)
 disserit, ubi dæmones esse concedit, imprimis
 memorabilia sunt quæ in Phædone reperiuntur
 (8), ubi de genis loquitur qui singulis homi-
 nibus in vita duces et comites additi putabantur.
 Præterea observatu digna censemus quæ in So-
 cratis Apologia p. 27 C exstant : τοὺς δὲ δαίμονας

ἔλικαιοι, φύλακες μερόπων ἀνθρώπων; » πεισόμεθα μὲν οὖν.
 Διακλυθόμενοι ἄρα τοῦ θεοῦ πῶς χρὴ τοὺς δαιμόνιους τε καὶ
 θεοὺς τιθεῖναι καὶ τίνι διαφόρῳ, οὕτω καὶ ταύτῃ θήσομεν ἢ
 ἀνέξηται; τί δ' οὐ μῖλλομεν; καὶ τὸν λαπὸν δὴ χρόνον ὡς
 δαιμόνων, οὕτω θεραπεύσομεν τε καὶ προσκυνήσομεν αὐτῶν
 τὰς θήκας;

6) Id. Legg. lib. IV, p. 717 : Πρῶτον μὲν, φασὶν, τιμὰς
 τὰς μετ' Ὀλυμπίους τε καὶ τοὺς τὴν πόλιν ἔχοντας θεοὺς τοῖς
 χθονίοις ἂν τις θεοῖς ἄρτια καὶ δεῦτερα καὶ ἀριστερὰ νέμων
 ὀρθότατα τοῦ τῆς εὐσεβείας σκοποῦ τυγχάνοι, τοῖς δὲ τούτων
 ἀνωθεν τὰ περιτὰ καὶ ἀντίφωνα τοῖς ἐμπροσθεν βήθεισι νῦν
 δὴ. Μετὰ θεοῦ δὲ τοῦσδε καὶ τοῖς δαίμοσιν δ' γ' ἔμφρων ὀρ-
 γιάζοιτ' ἂν, ἤρωσι δὲ μετὰ τούτους. Ἐπακολουθεῖ δ' αὐτοῖς
 ἰδρύματα ἴδια πατρῶν θεῶν κατὰ νόμον ὀργαζόμενα. Γο-
 νέων δὲ μετὰ ταῦτα τιμαὶ κτλ.

7) Id. Timæo pag. 40 : Περὶ δὲ τῶν ἄλλων δαιμόνων
 εἰπεῖν, καὶ γινῶναι τὴν γένεσιν μετῶν ἢ κατ' ἡμᾶς, πιστότερον
 δὲ τοῖς εἰρηκόσιν ἐμπροσθεν, ἐκγόνοις μὲν θεῶν οὖσιν, ὡς
 ἔρασαν, σαφῶς δὲ πού τοὺς γε αὐτῶν προγόνους εἰδῶσιν. Ἀδύ-
 νατον οὖν θεῶν πασιὴν ἀπιστεῖν, καίπερ ἄνευ τε εἰκότων καὶ
 ἀναγκαίων ἀποδείξεων λέγουσιν, ἀλλ' ὡς οἰκεῖα φάσκουσιν
 ἀπαργέλλειν ἐπομένους τῷ νόμῳ πιστευτέον.

8) Id. Phædone p. 107 : Λέγεται δὲ οὕτως, ὡς ἄρα τε-
 λευτήσαντα ἐκάστου δαίμονα, ὅσπερ ζῶντα εἰλήχει, οὕτως
 ἄγειν ἐπιχειρεῖ εἰς δὴ τινα τόπον, οἱ δὲ τοὺς φυλλογένετας
 διαδιδασκακόμενοι εἰς Ἄιδου πορεύεσθαι μετὰ ἡγεμόνος ἐκείνου
 ᾧ δὴ προστέτακται τοὺς ἐνθάδε ἐκείσε πορεύεσθαι.

ούχι ἴητοι θεοὺς γε ἡγούμεθα εἶναι, ἢ θεῶν παῖδας; φής, ἢ οὐ; Πάνυ γε. Οὐκοῦν ἐπερ δαίμονας ἡγοῦμαι, ὡς σὺ φής, εἰ μὲν θεοὶ τινές εἰσιν οἱ δαίμονες, τοῦτ' ἂν εἴη, δ' ἐγὼ φημί σε αἰνίττεσθαι καὶ χαριεντίζεσθαι, θεοὺς οὐχ ἡγούμενον φάσαι ἐμέ, θεοὺς αὖ ἡγείσθαι δαίμονας, ἐπειδήπερ γε δαίμονας ἡγοῦμαι. εἰ δ' αὖ οἱ δαίμονες θεῶν παῖδες εἰσι νόθοι τινές, ἢ ἐκ Νυμφῶν, ἢ ἐκ τινῶν ἄλλων, ὧν δὴ καὶ λέγονται, τίς ἂν ἀνθρώ-

πων θεῶν μὲν παῖδας ἡγοῖτο εἶναι, θεοὺς δὲ μή; Nolim hic explicare quæ apud Porphyrium (1) et Iamblichum (2) magnam partem ex aureo carmine hausta leguntur vel quæ Eustathius (3) ad Iliad. α, 4, Euripidis interpres (4) ad Hecubæ vs. 164, Proclus (5) et Tzetzes (6) ad Hesiodi l. c. adnotarunt vel quæ ab aliis (7) de hoc argumento dicta sunt: id certe apparet, Empedoclem

1) Porph. de Vita Pythag. : παρῆναι δὲ περὶ μὲν τοῦ θεῖου καὶ δαιμονίου καὶ ἥρωῦ γένους εὐφημον εἶναι.

2) Iamblichus de vita Pythag. c. 100 : ἐπὶ πρὸς τοῦτοις περὶ τε τοῦ θεῖου καὶ περὶ τοῦ δαιμονίου καὶ περὶ τοῦ ἥρωϊκῶς γένους εὐφημῶν τε καὶ ἀγαθῆν ἔχειν διάνοιαν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν γονέων τε καὶ εὐργετῶν διανοεῖσθαι, νόμῳ τε βοηθεῖν καὶ ἀνομίᾳ πολεμεῖν. Id. cap. 175 : μετὰ δὲ τὸ θεῖόν τε καὶ τὸ δαιμόνιον, πλεῖστον ποιῆσθαι λόγον γονέων τε καὶ νόμου καὶ τούτων ὑπήκοον αὐτὸν κατασκευάζειν. Id. c. 37 : ἐν τε τῷ κόσμῳ καὶ τῷ βίῳ καὶ ταῖς πόλεσι καὶ τῇ φύσει μάλλον τιμώμενον τὸ προηγουμένον, ἢ τὸ τῷ χρόνῳ ἐπόμεινον. εἶλον ἀνατλήν τῆς δύσεως—καὶ τοὺς οἰκιστάς τῶν πόλεων, καὶ καθόλου τοὺς μὲν θεοὺς τῶν δαιμόνων, ἐκείνους δὲ τῶν ἡμιθέων, τοὺς ἥρωας δὲ τῶν ἀνθρώπων, ἐκ τούτων δὲ τῶν αἰτίως τῆς γε νέσεως τοῖς νεώτεροις. Ἐπαγωγῆς δὲ ἕνεκα ταῦτα διὰγε πρὸς τὸ περὶ πλείονος ποιῆσθαι τοὺς γονεῖς ἐαυτῶν. Id. c. 30 : καὶ μετὰ τῶν θεῶν τὸν Πυθαγόραν λοιπὸν κατηγοροῦν, ὡς ἀγαθὸν τινα δαίμονα καὶ φιλανθρωπώτατον, εἰ μὲν τὸν Ἡθίδιον, οἱ δὲ τὸν ἐξ Ὑπερβορείων Ἀπόλλωνα, οἱ δὲ τὸν Παιῶνα, οἱ δὲ τῶν τὴν σελήνην κατοικοῦντων δαιμόνων ἕνα. Adiciamus hic quæ de Pythagoræ doctrina tradidit Diog. Laert. lib. VIII, 31 seqq. : ἐκρηθείσαν δὲ αὐτὴν [i. e. τὴν ψυχὴν] ἐπὶ γῆς κλάσθαι ἐν τῷ ἀέρι ὅμοιον τῷ σώματι, πῶν δὲ Ἐρμῆν ταμίαν εἶναι τῶν ψυχῶν—καὶ ἀγεσθαι μὲν τὰς καθαρὰς ἐπὶ τὸν ὕψιστον, τὰς δὲ ἀκαθάρτους μῆτε ἐκείνας πλάττειν μῆτε ἀλλήλαις, δεῖσθαι δ' ἐν ἀρήητοις θεσμοῖς ὑπὸ Ἑρινῶν. Εἶναι τε πάντα τὸν ἀέρα ψυχῶν ἐμπλεῶν, καὶ τοῦτους δαίμονας τε καὶ ἥρωας νομιεῖσθαι, καὶ ὑπὸ τούτων πέμπεσθαι ἀνθρώποις τοὺς τε οὐεῖρους καὶ τὰ σημεῖα νόσου τε καὶ ὑγιαίας. — μέγιστον δὲ φησι τῶν ἐν ἀνθρώποις εἶναι, τὴν ψυχὴν κείσαν ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν ἢ ἐπὶ τὸ κακόν. Εὐδαιμονεῖν ἀνθρώπον οὖσαν ἀγαθὴ ψυχὴ προσέγγηται.

3) Eustathius ad Iliad. α, 4 : Ἡρωας δὲ ἡ παλαιὰ σοφία γένος τι θεῖον εἶναι δοξάζει μέσον θεῶν καὶ ἀνθρώπων· καὶ τὸ μὲν θεῖον φύλον εἰς θεοὺς διαίρει καὶ δαίμονας, ὧν καὶ θεωροῦν λέγει, ὅποια φανήσεται ἀλλὰ τοῦ τοῦ δὲ ἀνθρώπου (scilicet τὸ δὲ ἀνθρώπινον) εἰς τὴν ἥρωας καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἀνθρώπους. Καὶ ὑποβεβηκέναι μὲν φησι θεοὺς δαίμονας, ἀνθρώπους δὲ ἥρωας, οὗς καὶ ἐκ θεοῦ καὶ ἀνθρώπινου σώματος φῦναι λέγουσιν.

4) Schol. Eurip. ad Hecubæ vs. 164 : θεοὺς ὑψηλότερόν τι τάγμα ἡγοῦνται τῶν δαιμόνων. Ὅν γὰρ λόγον ἔχουσιν οἱ ἥρωας πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ὑψηλότεροί τινες δοκοῦντες καὶ ὑπερέχοντες, τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ θεοὶ πρὸς τοὺς δαίμονας, ὑψηλότεροί τινες δοκοῦντες τούτων εἶναι. Λέγονται δὲ καταχρηστικῶς θεοὶ καὶ οἱ δαίμονες.

5) Proclus ad Hesiodi l. c. : ὄντας δὲ φύλακας τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων δαίμονας καλεῖ παρὰ τὸ δαῖναι τὰ πάντα ἢ μαρίζειν τὰ ἀγαθὰ καὶ κακὰ τοῖς ἀνθρώποις. Ὀμηρος δὲ δαίμονας τοὺς ἀνθρώπους οὐ καλεῖ, ἀλλὰ τοὺς θεούς ἢ οὕτως· εἰς τέσσαρα διαίρει τὴν λογικὴν πᾶσαν φύσιν, τὴν μὲν πρώτην θεῶν, τὴν δὲ δευτέραν δαιμόνων, τὴν δὲ τρίτην ἥρωων, καὶ τὴν τετάρτην ἀνθρώπων. Καὶ τὸ μὲν θεῖον ἡμῖν ἀνεμιχκτον δαίμονας δὲ τοὺς ἐπορώντας τὰ ἀνθρώπινα, ὡς καὶ Πλάτων φησί.

6) Tzetzes ad eundem Hesiodi locum : ἐπιφωνηματικῶς δὲ ὁ λόγος καὶ τοιμηρῶς, θεοὺς ἐπιχθονίους λέγειν. Δαίμονες γὰρ θεοὶ αὐτοὶ λέγονται κατὰ τινάς. Ἄλλοι δὲ διαροῦσι τοὺς δαίμονας, οὐσίας αὐτοῦς λέγοντες εἶναι ἀσωμάτους, τὰ περιγῆν ὀρώνας καὶ ὑπὸ γῆν τινές δὲ καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀποβιούτων. Ἡρωας δὲ καλοῦσι τοὺς ἐκ τοῦ ζῆν μεταστάντας. Τὸ δὲ κρεῖττον θεοὶ οἱ θεώμενοι καὶ βλεπόμενοι καὶ ὄρμενοι ἄσπερες καὶ τὰ στοιχεῖα, ἢ οἱ θέοντες καὶ τρέχοντες. Δαίμονες δὲ αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις καὶ αἱ ψυχᾶι δαίμονες (scilicet δαίμονες) καὶ ἐμπειροὶ οὐσαι, ἢ δαζόουσαι πάντα καὶ διαμερίζουσαι καὶ κρῖνουσαι κατ' ἀξίαν. Ἡρωας δὲ οἱ ζῶντες καὶ ὄντες ἀρετῆς τινας μέτοχοι, ἀνθρώποι δὲ οἱ ἀνω ἀβροῦντες καὶ γινώσκοντες ἃ ὀπίωσιν.

7) Hierocles in Carm. aur. p. 40 ed. nostr. : Ὅφ δὲ εἰκότως ἀγαυοὶ ἥρωας λέγονται, ἀγαυοὶ μὲν ὡς ἀγαθοὶ ὄντες καὶ φρενιτικοὶ ἀεὶ καὶ μήτ' ἐν κακίᾳ μήτ' ἐν λήθῃ ποτὲ γινόμενοι, ἥρωας δὲ ὡς ἔρωες τινες ὄντες καὶ ἐρωτες, οἷον ἐρωτικοὶ καὶ διαλεκτικοὶ ἔραστοι τοῦ θεοῦ, ἀφροντες ἡμᾶς καὶ κουρίζοντες πρὸς τὴν θεῖαν πολιτείαν ἀπὸ τῆς ἐν γῆ διατριβῆς. Τοῖς ἔστω αὐτοῦ καὶ δαίμονας ἀγαθοὺς καλεῖν ἔθος, ὡς ὄντας δαίμονας καὶ ἐπιστήμονας τῶν θεῶν νόμων. Εἰ ad vers. 3 pag. 42 : τὰς ἀνθρωπίνης ψυχᾶς ἀληθεῖα καὶ ἀρετῆς κοσμηθεὶς δαίμονας καλεῖ, ὡς δαίμονας καὶ ἐπιστήμονας. Εἶτα χωρίζον αὐτάς τῶν φύσει δαιμόνων, οἱ τὸ μέσον γένος πληροῦσι, καταβονίους προσεῖπεν, ὡς δυναμένους ἐπὶ γῆς πολιτεύεσθαι καὶ γῆναι σώματα εἰσπεταῖα καὶ κατὰ γῆς οἰεῖν, ἵνα τῷ μὲν δαίμονας εἰπεῖν χωρίση τῶν φασίλων καὶ ἀνεπιστημῶν ἀνθρώπων, ὡς ἀδαίμωνον τινῶν καὶ οὐ δαιμόνων, τῷ δὲ καταβονίους προσθεῖναι διαστοῆς τῶν αἰεὶ δαιμόνων καὶ ἐπιστημῶν ἀεὶ καὶ ἐπὶ γῆς πολιτεύσασιν μὴ περικύπτων μὲν γῆνιους σὺν τῶν σώμασιν. Adde pag. 142 : κάτεισι γὰρ καὶ ἀποκίπτει τῆς εὐδαιμόνου χάρας ὁ ἀνθρώπος, ὡς Ἐμπεδοκλῆς φησὶ ὁ Πυθαγόρειος « φησὶς θεοῦθεν καὶ ἀλήτης νεκρᾷ μαινωμένῳ πίσυρος. » Ἄνεισι δὲ καὶ τὴν ἀρχαίαν ἔξιν ἀπολαμβάνει, εἰ φύτοι τὰ περὶ γῆν καὶ τὸν ἀτερεπῆ αἰῶρον, ὡς αὐτὸς λέγει, « ἐνθα φόνος τε κότος τε καὶ ἄλλων ἔθνη κηρῶν, » εἰ δὲ οἱ ἐμπροσθέντες, « Ἄτῆς ἂν λειμῶνα κατὰ σκότος ἠλάσκουσιν. » Ἡ δὲ ἔρεσις τοῦ φεύγοντος τὸν τῆς Ἄτῆς λειμῶνα πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας ἐπέγεται λειμῶνα, ὃν ἀπολιπῶν τῇ ὀρμῇ τῆς πτεροβύθουσης εἰς γῆν ἐρχεται σῶμα ὀλίβιον—αἰῶνας ἀμερθεῖς. Plutarch. Romul. c. 28 : οὐδὲν οὖν δεῖ τὰ σώματα τῶν ἀγαθῶν συναναπέμειν παρὰ φύσιν εἰς οὐρανόν, ἀλλὰ τὰς ἀρετάς καὶ τὴν ψυχᾶς παντάπασιν οἰεσθαι κατὰ φύσιν καὶ δίκην θεῖαν ἐκ μὲν ἀνθρώπων εἰς ἥρωας, ἐκ δ' ἥρωων εἰς δαίμονας, ἐκ δὲ δαιμόνων, ἂν τέλος ὥσπερ ἐν τελευτῇ καθαρῶσι καὶ ἰσωθῶσιν, ἅπαν ἀποφυγεῖσαι τὸ θνητὸν καὶ παθητικόν, οὐ νόμῳ πόλεως, ἀλλ' ἀληθείας καὶ κατὰ τὸν εἰκότα λόγον εἰς θεοὺς ἀναπέραςθαι τὸ κάλλιστον καὶ μακαριώτατον τέλος ἀπολαβούσας. Dionys. Ant. Rom. 1, 77 : ὡς ἀνακεκραμένης τῆς ἀπάσης οὐσίας τοῦ κόσμου καὶ μεταξὺ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ θνητοῦ γένους ὑπαρχούσης φύσεως, ἦν τὸ δαιμόνων φύλον ἐπέγει, τοτὲ μὲν ἀνθρώποις τοτὲ δὲ θεοῖς ἐπιμιγνύμενον, ἐξ οὗ ὁ λόγος ἔχει τὸ μυθεῖομενον ἥρωων φύνας γένος. Cf. præterea Peellum in libro de genlis, imprimis vero Plotinum qui multis locis ita de hac re disputat, ut prope omnia

poetarum et philosophorum commenta secutum ita informasse daemones, ut vel dii vel deorum filii, vel certe inferioris conditionis naturæ divinæ viderentur. In eo tantum a prioribus discessit, quod bonorum et malorum daemnonum discrimen invenit. Quum autem Apollini summo deo acciderit, ut e caelo ejectus Admeti regis servus ali-quamdiu esset, nequaquam mirandum Empedocleos genios diuturnæ migrationi destinatos non solum a deorum concilio abesse, sed longo demum tempore exacto in caelum redire.

His expositis ad reliqua proœmii fragmenta transeamus, in quibus omnibus tenendum nihil tradi quod e disciplinæ quasi sacrario prolatum cum cæteris præceptionibus arcte cohæreat, sed ea dici quæ quum semota sint a doctrinæ perpetuitate atque constantia poetarum quam philosophorum dictis similiora videantur. Quod quum aliunde perspicere licet, tum ex eo quod Empedocles poetarum more deos affatur Musasque invocat, ut cæpto suo faventes cum sancta oratione mentis sanctitatem præbeant. Ait enim vs. 45 sqq. :

Ἄλλὰ θεοὶ τῶν μὲν μανίην ἀποτρέψατε γλώσσης,
ἐκ δ' ὄσίων στομάτων καθαρὴν ὀχετεύσατε πηγῆν.
καὶ σε, πολυμνήστη λευκώλενε παρθένε Μοῦσα,
ἄντομαι, ὧν θέμις ἐστὶν ἐφημερίοισιν ἀκούειν,
πέμπε παρ' Ἐὔσεβίης Ἰλάου· εὐήνιον ἄρμα.

Neque vero solum initio operis, sed in medio etiam carmine de diis ac de rebus divinis ad vulgi captum accommodate loquitur, ut satis pateat quantus eorum sit error qui philosophum

ubique sibi constare arbitrantur. Sunt autem hujusmodi loci vs. 387 :

Ὀλβιος δὲ θεῶν πραπίδων ἐκτίσαστο πλοῦτον,
δειλὸς δ' ᾧ σκοπέεσσα θεῶν περίδοξα μέγληεν.

Porro vs. 142 :

οὕτω μὴ σ' ἀπάτα φρένας, ὡς νύ κεν ἄλλοθεν εἶναι
θνητῶν, ὅσσα γε φύλα γεγᾶσιν ἀάσπετα, πηγῆν,
ἀλλὰ τορῶς τοῦτ' ἴσθι, θεοῦ πάρα, μῦθον ἀκούσας,

atque alii. Cæterum in proœmio Empedocles duo dogmata significat magis quam explicat, alterum de animarum migratione, qua de re satis superque diximus, alterum de humanæ mentis angustiis et cognoscendi difficultate. Neque enim erat ubi commodius de sensuum fallaciis ac præstigiis, de vitæ brevitate, de factorum vi illisque malis quibus obnoxium humanum genus est reliquisset perfectæ sapientiæ, quam omnes expetunt, impedimentis ageret. Ut vero Empedoceli persuasum erat propter eas quas dixi causas frustra omnes jactare, sese rerum universitatem mente comprehendisse nec visu percipiendam illam nec auditu neque intellectu : ita ipse professus se non plus traditurum quam quantum humana intelligentia perspiceret, in illam quasi sapientiæ arcem divinam tantum viribus evehi posse sibi videbatur. Nam quum philosophiæ, quæ recte ab antiquis rerum divinarum et humanarum cognitio vocata est, tantam esse vim et majestatem videret, ut ejus absolutam scientiam in hominum quales plerique sunt ingenia, mores, conditionem cadere negaret, ratus ad assequendam illam

quæ veteres de deorum ac daemnonum natura, origine, fati eorumque inter se discrimine dixerant collegisse et posterioris philosophiæ inventis auxisse videatur. Sed quamvis proclive sit ejus decreta in hunc locum congerere, minus tamen necessarium est, quia partim aliena a suis non distinguit, partim, qui illorum Platonicorum mos est, anti-quorum rationes interpretando obscurat, partim ea statuit, quæ a nostra disputatione abhorreant. Unum tantum ejus locum arripiam ex Ennead. III, lib. V, pag. 295 (ed. Basil. 1580) : ἄλλα τί δή γρη λέγειν περὶ τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς λεγομένης γενέσεως αὐτοῦ; δῆλον δὲ ἐστὶ δεῖ λαβεῖν τίς ἡ πενία καὶ τίς ὁ πόρος καὶ πῶς ἀρμόσουσιν οὗτοι γονεῖς εἶναι αὐτῶν. Δῆλον δὲ ἐστὶ καὶ τοῖς ἄλλοις δαίμοσι τούτοις (leg. τούτους) ἀρμόσαι, εἴπερ δεῖ φύσιν εἶναι καὶ οὐσίαν μίαν, καθὼς δαίμονες, δαυμόνων εἰ μὴ κοινὸν ὄνομα ἔχουσι μόνον. Λάβωμεν τοίνυν, πῆ ποτε διοριζόμενον θεοὺς δαυμόνων· καὶ εἰ πολ- λάκι καὶ δαίμονας θεοὺς λέγομεν εἶναι, ἀλλ' ὅταν γε τὸ μὲν ἔτερον, τὸ δὲ ἕτερον λέγομεν (corr. λέγωμεν) αὐτῶν εἶναι γένος. Τὸ μὲν δὲ θεῶν ἀπαθὲς λέγομεν καὶ νομιζόμενον γένος·

δαίμοσι δὲ προστίθεμεν πάθη, αἰδῖως (corr. αἰδῖους) λέγον- τας ἐρεθῆς τοῖς θεοῖς, ἥδη πρὸς ἡμᾶς μετατῶ θεῶν τε καὶ τοῦ ἡμετέρου γένους. Πῆ δὲ οὖν οὐκ ἔμειναν ἀπαθῆς ὄντες οὗ- τοι (del. ὄντες), πῆ δὲ κατέβησαν τῆ φύσει πρὸς τὸ χεῖρον; καὶ δὴ καὶ τοῦτο σκεπτόμενον, πότερα δαυμόνων ἐν τῶ νοητῶ οὐδὲ εἰς, καὶ αὖ ἐν τῶ κόσμῳ τῶδε δαυμόνες μόνον, θεοὺς δὲ ἐν τῶ νοητῶ ἀφορίζεται ἢ εἰσι καὶ ἐνταῦθα θεοὶ καὶ ὁ κόσμος θεός, ὡς περὶ σύνθεσις λέγειν, τρίτος, καὶ οἱ μέχρι σελήνης ἕκαστος θεός. Βέλτιον δὲ μηδένα ἐν τῶ νοητῶ δαυμόνα λέγειν, ἀλλὰ καὶ εἰ αὐτὸ δαυμόνων, θεῶν καὶ τούτων εἶναι, καὶ αὖ ἐν τῶ αἰσθητῶ. τοὺς μέχρι σελήνης θεοὺς τοὺς ὁρατούς, θεοὺς δευτέρους μετ' ἐκείνων καὶ κατ' ἐκείνους τοὺς νοητούς, ἐξηρητημένους ἐκεί- νων ὡς περὶ αἰγλήν περὶ ἕκαστον ἄστρον. Τοὺς δὲ δαυμόνας τί ἴχνος (leg. εἶδος); ἀρὰ γε ψυχῆς ἐν κόσμῳ γενομένης τὸ ἀφ' ἐκείνης ἴχνος; διὰ τί δὲ τῆς ἐν κόσμῳ, ὅτι ἡ καθαρὰ θεῶν γενεᾶ, καὶ θεῶν ἔραμεν τὸν ταύτης ἔρωτα. Πρῶτον δὲ διὰ τί οὐ πάντες; οἱ δαυμόνες ἔρωτες· εἴτα, πῶς οὐ καθαροὶ καὶ εὐ- τοι ὕλης; κτλ.

divinitatem humanæ naturæ claustra perfringenda esse, vatum more deos compellat ad eosque, id est, si altius ejus voluntatem scrutere, ad divinum mentis instinctum confugit. Neque enim quemquam sine inflammatione animorum et sine quodam afflatu quasi furoris bonum poetam existere posse veteres arbitrabantur.

Hoc autem divino spiritu et animi ardore, quem antiqui in poetis inesse volebant, eo magis egebat Agrigentinus vates quod vitatis vulgari- bus carminum argumentis sanctiora et altiora quam reliqui poetæ versibus exaggerare volebat. Jam si quis ea quæ versibus (1) in extrema proœmii parte positæ continentur paucis complecti velit, tria potissimum inde efficiat, primum abstrusam esse et difficilem mortalibus naturæ cognitionem, deinde obscuros et fallaces sensus, resque alias sæpe iis videri, alias revera esse, denique non humana ope, sed divino potius impetu et ingenii æstu sapientiam comparari eamque cum sanctitate et modestia esse conjunctam. Horum primum et alterum aliquoties Cicero in Academicis Quæstionibus memorat, unde discimus cum alios Academicos tum Arcesilam Democriti, Anaxagoræ, Empedoclis, Socratis dicta ita esse interpretatos, ut veteribus illis eam quam ipsi profitebantur formulam obtruderent. Empedocles igitur fertur statuisse (2) « nihil cognosci, nihil percipi, nihil scribi posse, angustos sensus, imbecillos animos, brevica curricula vitæ, denique omnia tenebris esse circumfusa. » Hæc quamquam ex ipsis poetæ verbis collecta, tamen mirum quantum aucta sunt. Verius Lucullus Antiochi auditor illis contradicens (3): « Sed neque Saturninus, inquit, simile quidquam habuit veterum illorum, nec Arcesilæ calumnia conferenda est cum Democriti verecundia. Isti philosophi raro admodum quum hærent aliquo loco, exclamant quasi mente incitati, Empedocles quidem, ut interdum mihi furere videatur, abstrusa esse omnia, nihil nos sentire, nihil cernere, nihil omnino quale sit posse reperire. Majorem autem partem mihi quidem omnes isti videntur nimis etiam quædam affirmare plusque profiteri se

scire quam sciunt. » At ne hæc quidem consentanea sunt versibus Empedocleis, in quibus Siculus poeta non dicit *nihil cognosci posse, sed universum percipi posse negat. Sed quomodo posteriores philosophi simplicem illam Empedocleis doctrinam ad dialecticorum subtilitatem revocaverint intelligitur e Sexti (4) verbis. Hic enim testatur fuisse qui dicerent Empedoclem veri indagandi viam et quasi instrumentum (κρίτηριον) non sensus, sed rectam rationem habuisse, hanc vero duplicem esse vel divinam vel humanam, alteram licere in vulgus efferri, alteram non licere. In his primum κρίτηριον offendit, vocabulum optimum, sed minime Empedocleum; deinde, etiamsi nonnunquam jubet nos *mente, non oculis cernere* (5), non tamen excæcat nos Empedocles, non orbatur sensibus, quippe qui eorum fidem in scrutanda rerum natura non tollat. Judicavit tantum, sensus parum valere ad rerum universitatem pernoscendam, id est ad universi ortum animadvertendum et leges perspicendas; hæc non corporis oculis sed mentis acie cerni. Denique quod duplicem distinguunt rationem, divinam alteram, alteram humanam, id ad ingenii humani imbecillitatem, ejusque remedium, divinam mentis incitationem et permotionem referendum est, siquidem Empedocles rerum arcana, quæ supra vulgi captum sunt, non agnoscunt nisi celestis mentis instinctu docuit. Hæc de proœmio dicta sufficiant.*

Aristippus et Satyrus apud Diogenem Laertium lib. VIII, 61 memoriæ prodiderunt, Empedoclem tres de rerum natura libros Pausaniæ amico inscripsisse: ἦν δὲ ὁ Πausανίας, ὃς φησὶν Ἀριστιππος καὶ Σάτυρος, ἐρώμενος αὐτοῦ, ὃ δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς φύσεως προσπεφώνηκεν οὕτως.

Πausανία, αὐ δὲ κλυθὶ δαίφρονος Ἀγγίτου υἱέ (6).

Hunc Pausaniam Anchiti filium egregia laude ornavit Empedocles scripto epigrammate, quod apud Diogenem Laertium l. c. et in Anthologia Palatina VII, 508 exstat:

Πausανίην ἡγερὸν ἐπώνυμον, Ἀγγίτου υἱόν,

1) Vss. 36-57.

2) Cicero Quæst. Acad. I, 12.

3) Ibid. IV, 5.

4) Sextus Empiricus adv. Math. VII, 123-124: ἄλλοι δὲ ἦσαν οἱ λέγοντες κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα κρίτηριον εἶναι τῆς ἀληθείας οὐ τὰς αἰσθήσεις, ἀλλὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, τοῦ δὲ

ὀρθοῦ λόγου τὸν μὲν τινα θεῖον ὑπάρχειν, τὸν δὲ ἀνθρώπινον, ὃν τὸν μὲν θεῖον ἀνείριστον εἶναι, τὸν δὲ ἀνθρώπινον ἐξαιστών.

5) Vs. 82. τὴν σὺ νόψ δέρκευ μὴδ' ἄμλασεν ἦσο τετιπώς.

6) Vide quæ de his verbis dixi in Commentario ad vs. 58.

τόνδ' Ἀσκληπιάδην πατρὶς ἔθρεψε Γέλα,
ὃς πολλοὺς μεγαροῖσι μαραινομένους καμάτοις
φῶτας ἀπέστρεψεν Περσεφόνης θαλάμων (1).

Accedit Galeni auctoritas qui Therapeut. I t. IV, p. 35 ed. Basil. Pausaniam summa inter medicos gloria floruisse testatur : καὶ πρόσθεν μὲν ἔρις ἦν οὐ σμικρὰ, νικῆσαι τῶν πλήθει τῶν εὐρημάτων ἀλλήλους ὀριγνομένων τῶν ἐν Κῶ καὶ Κνίδῳ. διττὸν γὰρ ἐπὶ τούτῳ τὸ γένος ἦν τῶν ἐπὶ τῆς Ἀσίας Ἀσκληπιαδῶν, ἐπικλιπόντος τῶν κατὰ Ῥόδον. ἤριζον δ' αὐτοῖς τὴν ἀγάθην ἔριν ἑκείνην, ἣν Ἡσίοδος ἐπῆναι, καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἰταλίας ἰατροί, Φιλιστίων καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Πausανίας καὶ οἱ τούτων ἑταῖροι. Anchitum patrem, qui in epigrammate memoratur, eundem esse putarunt viri docti, quem Iamblichus Empedoclis hospitem fuisse atque ab eo e summo periculo ereptum refert in vita Pythagoræ 113 : Ἐμπεδοκλῆς δὲ σπασαμένου τοῦ ξίφους (leg. τὸ ξίφος) ἤδη νεανίου τινὸς ἐπὶ τὸν αὐτοῦ ξενόδοχον Ἀγγιτον, ἐπεὶ δικάσας δημοσίᾳ τὸν τοῦ νεανίου πατέρα θανάτωσε, καὶ ἄξαντος, ὡς εἶχε συγγύσεως καὶ θυμοῦ, ξιφῆρος παῖσαι τὸν τοῦ πατρὸς καταδικαστήν, ὥσανει φονεῖα Ἀγγιτον, μεθαρμοσάμενος εὐθύς ἀνεκρούσατο τὸ νηπενθέες τ' ἀχολόν τε κακῶν ἐπιπλαθον ἀπάντων, κατὰ τὸν ποιητὴν, καὶ τὸν τε ἑαυτοῦ ξενόδοχον Ἀγγιτον θανάτου ἐβρύσατο καὶ τὸν νεανίαν ἀνδροφονίας. Quodsi cum Anchito patre et Pausania filio eodem amicitia vinculo conjunctus fuit Empedocles, non est quod miremur philosophum Pausaniæ hos de rerum natura libros dedicasse. Quod autem Bergkii pluribus argumentis efficere aggreditur, Empedoclem non hoc tantum poemæ, sed lustralia etiam carmina ad eundem Pausaniam atque ad Telangem, Pythagoræ filium, misisse, ut duos viros sapientia claros in utriusque operis fronte compellaverit : id admodum incertum videtur, rationes autem quas affert, parum probabiles sunt. Jam singulas argumentationis partes videamus. Lustralia carmina ita orsus est Empedocles, ut amicos, quos Agrigenti haberet, alioqueretur (2) (cf. Diog. Laert. VIII, 54 et 62) :

Ἦ φίλοι οἱ μέγα ἄστῳ κατὰ ξανθοῦ Ἀκράγαντος

ναίειτ' ἀν' ἄκρα πόλεως ἀγαθῶν μελεδήμονες ἐρ-
ξείνων αἰδοῖοι λιμένες, κακότητος ἀπειροί, [γων,
χαίρειτ'· ἐγὼ δ' ὑμῖν θεὸς ἀμβροτος, οὐκέτιθνητός,
πωλεύμαι μετὰ πᾶσι τατιμένος, ὥσπερ ἶοικε,
ταινίαις τε περιστάπτως στέφασίν τε θαλαίσις.
Τοῖσιν ἄμ' εὖτ' ἀν ἱκωμαι ἐς ἄστεα τηλεθῶντα,
ἀνδράσιν ἠδὲ γυναιξὶ σεβίζομαι· οἱ δ' ἄμ' ἔπονται
μυρίοι, ἐξερέοντες ὅπη πρὸς κέρδος ἀταρπός,
οἱ μὲν μαντοσυνέων κεχρημένοι, οἱ δ' ἐπὶ νοῦσων
(δηρὸν δὴ χαλεπῆσι πεκαρμένοι ἀμφ' ὀδύνησιν)
παντοίων ἐπύθοντο κλύειν εὐχέα βᾶξιν.

Longe diversum esse apparet rationem Hlius loci qui a Diogene Laertio VIII, 59 affertur (3) :

Φάρμακα δ' ὄσσα γεγᾶσι κακῶν καὶ γήραος ἄκρῳ
πέυση, ἐπεὶ μόνῃ σοι ἐγὼ κρανέω τάδε πάντα·
παύσεις δ' ἀκαμάτων ἀνέμων μένος, οἱ τ' ἐπὶ γαῖαν
ὀρνύμενοι πνοιαῖσι καταφθίνουσιν ἄρουραν,
καὶ πάλιν, εὖτ' ἐθέλησθα, παλίντιτα πνεύματ'
[ἐπάξεις·
θήσεις δ' ἐξ ὀμβροῖο κελαινοῦ καίριον· αὐχμὸν
ἀνθρώποις, θήσεις δὲ καὶ ἐξ αὐχμοῖο θερείου
βρέματα δενδρεόθρεπτα, καλὸν θέρος ἀρδύουσα,
ἄξεις δ' ἐξ Αἰδαο καταφθιμένου μένος ἀνδρός.

In quo quum ad unum convertat orationem Empedocles, errasse opinor Sturzium et Bergkium qui hæc verba inter καθαρμῶς posita fuisse censuerunt. Ipsa autem de qua philosophus loquitur materia testimonio est hos versiculos e medico carmine (ἐκ τῶν ἰατρικῶν) esse sumtos, quod unum Karstenio etiam verborum argumento convenire videbatur. Adde quod in codice quodam Matritensi, quo lidem versus servantur (teste Iriarte Catalog. p. 450) hæc adscripta sunt : Ἐμπεδοκλῆς Πausanίᾳ ὑφηγήσατο τὸ (περὶ τῆν) ἄπνον. Quæ congruunt cum illis quæ Heraclides apud Diogenem VIII, 60 rettulit : Ἡρακλείδης δὲ ἐν τῶν περὶ νόσων φησί, καὶ Πausanίᾳ ὑφηγήσασθαι αὐτὸν τὰ περὶ τῆν ἄπνον. Hinc fuerunt qui colligerent, Pausaniam scriptum de Panthen, muliere Agrigentina, edidisse, quæ quum mortua visa atque a medicis deposita jam ac desperata esset, Empedoclis arte in vitam revocata

1) Confer quæ notavi ad vs. 473-476. Epigramma hoc, a Diogene Empedocli ascriptum, in Anthologia Planudes incertis adnumeratur, in Palat. VII, 508 librarium, ut videtur, errore ad Simonidem auctorem refertur. Cf. Schneidew. Simonid. rell. p. 225. Pro ἔθρεψε quod

Laertius suppediit, in Anthologia est ἔθαψε. Sed Pausaniam Empedocli superstitem fuisse tradit Diogenes lib. VIII, 68 et 69.

2) Vid. vs. 397-406.

3) Cf. vs. 462-470.

est (1). Alii Empedoclem ipsum ejusmodi librum composuisse arbitrati sunt. Quamquam autem e Laertii verbis nihil certi cogere licet, quoniam ὑφηγεῖσθαι *praecipere* tam sermonibus quam scriptis significat, tamen propter ultimum versum :

ἄξεις δ' ἐξ Ἄιδου καταφθιμένου μένος ἀνδρός,

facile adducor, ut philosophum rationem curandorum hominum qui etsi exanimis videantur, nondum tamen exspirarunt, versibus persecutum et Pausaniae tradidisse putem. Similiter Democritus historiam hominum pro mortuis habitorum, qui postea revixerunt, libro περὶ τῶν ἐν Ἄδου enarravit. Vid. Democr. fragmm. p. 117. Quodsi locus, de quo agitur, neque e libris de rerum natura scriptis neque e καθαρμοῖς, sed e medico carmine depromptus est, omnis Bergkii disputatio ad irritum cadit. Sed ad alterum ejus argumentum transgredior. E versu qui apud Diogenem exstat :

Πausania, εὐ δὲ κλύθι δαίφρονος Ἀγγίτου υἱέ,

concludit doctus ille vir alium praeterea fuisse, quem eodem loco poeta allocutus sit propterea quod εὐ δὲ proprio nomine praemisso tum demum in usu sit, ubi sermo ab alio ad alium subito deflectat, ut apud Euripidem in Oreste v. 1689 :

Ἦ Ζηνὸς Ἐλένη χαίρει καί, ζηλῶ δέ σε θεῶν κατοικήσασαν ἄλβιον δόμον.

Ὅρισται, σοὶ δὲ παῖδ' ἐγὼ κατεγγυῶ.

Cf. Porson. ad ejusdem fabulae vs. 614. Non negaverim εὐ δὲ praegresso proprio nomine ita saepe usurpari, ut quando sermo ab alio ad alium transit posterior priori opponatur. Neque tamen hoc semper fit. Etenim Hesiodus Op. et D. vs. 27 :

Ἵ Πέρση, εὐ δὲ ταῦτα τῶν ἐνικατῆσο θυμῶ,

et vs. 272 :

Ἵ Πέρση, εὐ δὲ ταῦτα μετὰ φρεσὶ βάλλω σῆσιν,

nulla alterius mentione facta unum fratrem affa-

tur. Ergo particula δὲ non hominem homini, sed sententiam sententiae opponit. Quamobrem non alius praeterea querendus est quem eo honore dignatus sit Empedocles, ut Physica ei inscriberet, siquidem unus sufficit Pausanias. Huc ul et τὰ ἱατρικὰ consecravit. Quum vero lustrallum carminum initio aut omnes Agrigentinos aut quosdam, quorum familiaritate uteretur, compellaverit, in horum societatem liquet Telaugem venire non posse, qui si quid video non apud Agrigentinos, sed apud Crotoniatis vivebat Cf. Schol. ad Plat. Remp. X, 475, 16. Taceo temporum rationem quae Empedocleae cum Telaugem consuetudini obstare videtur (2).

Quod reliquum est quaeritur quomodo dispersa carminum reliquia, si non ad pristinam, quod fieri nequit, seriem revocari, at certe in probabilem sententiarum ordinem redigi possint. De quo diversissima eruditorum hominum judicia fuisse nemo mirabitur. Neque enim quidquam difficilius est, quam artificiosae quondam compagis disjecta membra simili arte conglutinare et colligare. Quae res in Empedocle tanto plus habet dubitationis, quanto major carminum pars perit. Quapropter sic digessi Empedocleis dicta, ut alia priorum editorum exemplo disponerem, alia ipse meo arbitratu ordinarem.

Ediderunt autem Empedoclem Henr. Stephanus in Poesi Philosophica Parisiis 1573, Fr. Guil. Sturzius Lipsiae 1805, Amadeus Peyron ibid. 1810, Thomas Gaisfordius in Poetis minoribus graecis t. III, Simon Karstenius Amstelodami 1838, Henr. Steinius Bonnæ 1852. Porro ad emendandum poetam accesserunt nonnulla virorum doctorum conjecturae Bergkii (3), Preleri (4), Emperii (5), Panzerbieteri (6), Schneidewini (7), Lobeckii (8), aliorum partim in Ephemeridibus, partim aliis locis propositae. Denique fragmentorum numerus auctus est versibus nuper ab Emmanuele Millero (9) et P. Matranga (10) vulgatis.

1) Diog. Laert. lib. VIII, 69 : Ἐμπεδοκλὸς δὲ φησὶ, Πάνθειάν τινα Ἀκραγαντίνην, ἀπηλπισμένην ὑπὸ τῶν ἱατρῶν, θεραπεύσαι αὐτόν. Cf. ibid. 61 et Suidas in Ἄπινος.

2) Vide quae in Commentario notavi ad vs. 477.

3) Vid. Acta Societatis Graecae I, 1 p. 203 seqq.; Commentationem de Emped. proæm. Berol. 1839; Ephem. Antiq. 1835, 39; 1837, 54; 1842, 10.

4) Cf. Ephem. Antiq. 1837, 18 et Hist. Phil. Gr. R. Hamb. 1838; ed. alt. 1858.

5) In opusculis.

6) Beiträge zur Kritik und Erklärung des Emp. Meining. 1844. Cf. Eph. Antiq. 1845, p. 883 sqq.

7) Philol. T. VI, p. 155 sqq. (Göttingæ 1851).

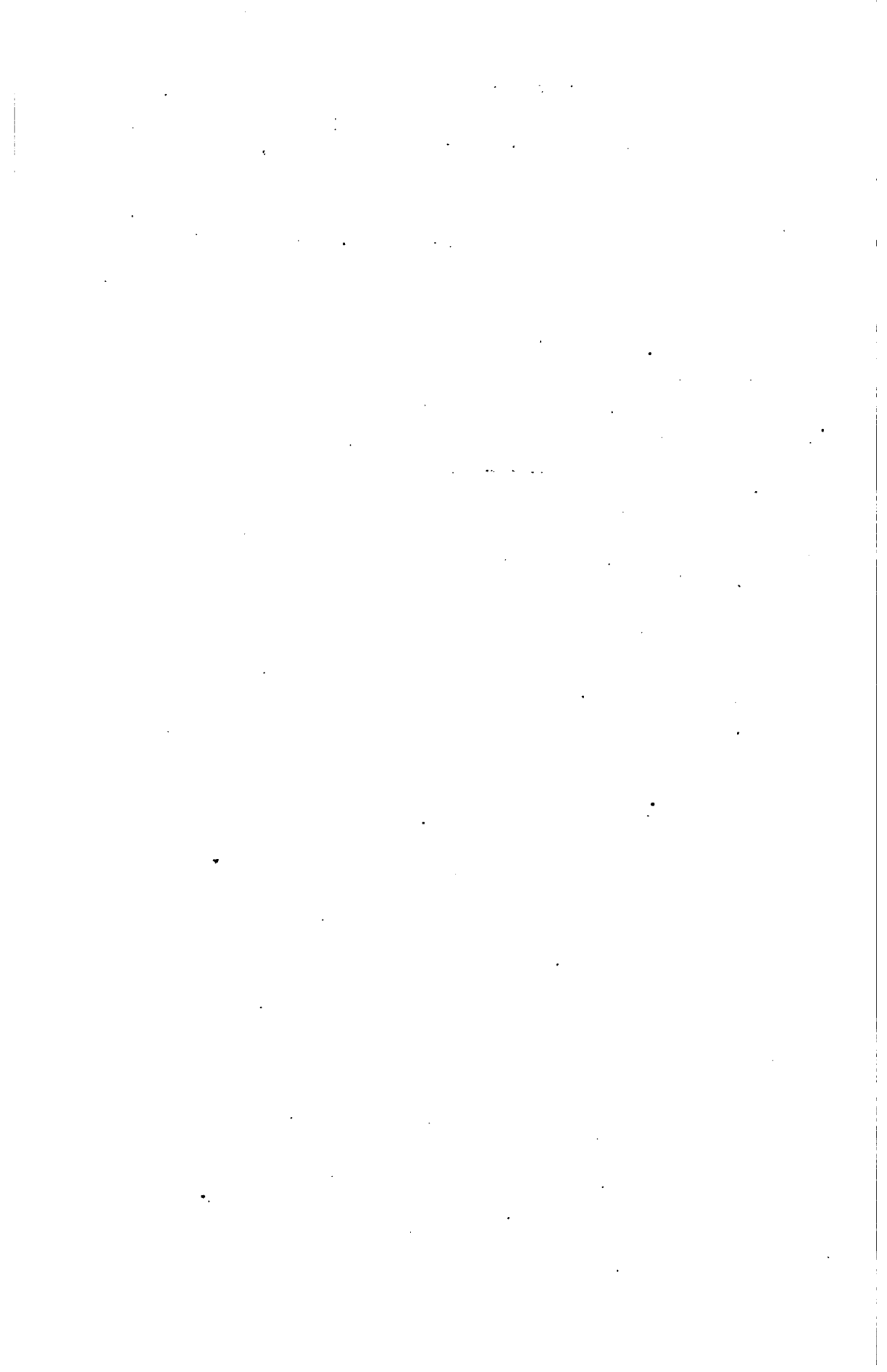
8) Vid. Ῥηματικόν sive verb. Graec. et nom. verbal. technol. (Regimontii 1846).

9) In libro qui inscribitur : Ὀριγένους φιλοσοφούμενα ἢ κατὰ πασῶν αἰρέσεων Ἐλεγχος. Origenis philosophumena sive omnium haeresium refutatio, e codice Parisino nunc primum edidit E. Miller. Oxonii 1851.

10) In Anecdotis Graecis. Romæ 1850.

Quæ quum ita sint, id operam dedi, ut novus hic Empedoclis reliquiarum liber non modo superioribus omnibus locupletior esset, sed etiam diligentioris recensitionis laudem haberet. Plurima igitur quæ depravata erant correxi, multa etiam quæ obscura videbantur accuratius quam a quoquam factum erat explicui. Quantum vero tam

expollendis his carminibus ad restituendam pristinam Siculæ Musæ nitorem, tum adjecta interpretatione latina additaque commentario ad illustrandos mirabiles de rerum natura versus attulerim, aliorum esto iudicium. Mihi in præsens neque plura neque pauciora dare propositum erat.

ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ

ΕΠΗ.

ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΡΟΟΙΜΙΟΥ.

Ἔστιν ἀνάγκης χρῆμα, θεῶν ψήφισμα παλαιόν,
αἰδίδιον, πλατέεσσι κατεσφρηγισμένον θροκοῖς,
εὐτέ τις ἀμπλακίῃσι φόνῳ φλα γυῖα μίην
αὐτως ἢ ἐπίορκον ἀμαρτήσας ἐπομόσση
5 (δαίμων οἷτε βίοιο λελόγγασι μακραίωνος),
τρὶς μιν μυρίας ὄρας ἀπὸ μακάρων ἀλάλησθαι,
γεινόμενον παντοῖα διὰ χρόνου εἶδα θνητῶν,
ἀργαλέας βιότοιο μεταλλάσσοντα καλεύθους,
ὡς καὶ ἐγὼ νῦν εἰμι φυγὰς θεόθεν καὶ ἀλήτης,
10 νεῖκεϊ μαινομένῳ πίνουσι.

* * *

Ἦδη γάρ ποτ' ἐγὼ γενόμεν κούρος τε κόρη τε
θάμνος τ' οἰωνός τε καὶ εἶν ἄλλι ἔλλοπος ἰχθύς.

* * *

Οἴμοι, δὲ οὐ πρόσθεν με διώλεσε νηλεὲς ἦμαρ,
πρὶν σκέτλι' ἔργα βορῆς περὶ χεῖλεσι μητίσασθαι.

* * *

15 ἔξ οἴης τιμῆς τε καὶ ὄσσου μήκειος ὄλω
ὄδε τάλας λειμῶνας ἀναστρέφομαι κἀτα θνητῶν.

* * *

κλαῦσά τε καὶ κώκυσα ἰδὼν ἀσυνήθεα χῶρον.

* * *

ἀτερπέα χῶρον,
ἐνθα Φόνος τε Κότος τε καὶ ἄλλων ἔθνεα Κηρῶν,
20 (αὐχμηραὶ τε νόσοι καὶ σήψιες ἔργα τε βρευτά)
Ἄτης ἀν λειμῶνά τε καὶ σκότον ἠλάσκουσιν.

* * *

Ἐνθ' ἦσαν Χθονίη τε καὶ Ἥλιόπη ταναῶπις,
Δῆρις θ' αἰματόεσσα καὶ Ἀρμονίη θεμερῶπις,
Καλλιστώ τ' Αἰσχρὴ τε, Θούσα τε Δηναίη τε
25 Νημερτής τ' ἐρέεσσα μελάγκουρός τ' Ἀσάφεια.

* * *

Φωσὴ τε Φθιμένη τε καὶ Εὐναίη καὶ Ἐγερσις,
Κινὴ τ' Ἀστεμφής τε, πολυστέφανός τε Μεγιστώ
καὶ Φορῆ καὶ διὰ Σιωπῆ τ' Ὀμφαίη τε.

* * *

EMPEDOCLIS

CARMINA.

DE NATURA.

E PROOEMIO.

Necesse est ac deorum decretum antiquum,
aeternum, magno confirmatum jurejurando,
si quis per scelus membra caede polluerit
temere vel admisso flagitio pejeraverit
(genius qui quidem longam sortiti sunt vitam),
eum ter dena annorum millia procul a beatis errare
nascentem interpositis intervallis per omnis generis morta-
molestas vitas vias mutantem, [lium formas,
quemadmodum et ego nunc e caelo profugus sum et exsul,
Discordiae furenti parens.

* * *

Jam enim ipse puer aliquando fui atque puella
et frutex et ales et mutus in aequore piscis.

* * *

Hei mihi, quod non ante me ater dies absumsit,
quam nefandas dapes circumcirca labiis attigissem.

* * *

Post qualem honorem quantamque felicitatis amplitudinem
ita infelix mortalium in pratibus versor.

* * *

Flevi et ejulavi insolitam sedem conspicatus.

* * *

illactabilem sedem,
ubi Caedes et Simultas et aliorum agmina Fatorum
(tetrique morbi et contagia et opera fluxa)
Noxae per pratrum perque tenebras vagantur.

* * *

Ibi erant Terricola et longe spectans Heliopaea
Pugnaque cruenta et decoro Harmonia vultu,
Pulchritudo et Deformitas, Properantia tarda que Cura [tio;
et amabilis Sinceritas et nigris oculorum pupillis Dissimula-

* * *

Ortus et Interitus ac Sopor et Vigilantia,
Motus et inconcussa Quies et honorata Majestas
ac Squalor divinumque Silentium et clara Vox.

* * *

Ἠλύθομεν τόδ' ὅπ' ἄντρον ὑπόστεγον.

30 Ὡ πόποι, ὦ δειλὸν θνητῶν γένος, ὦ δυσάνολδον,
ὠϊον ἐξ ἐρίδων ἐκ τε στοναχῶν ἐγένεσθε.

35 Αἰθέριον μὲν γὰρ σφε μένος πόντονδε διώκει,
πόντος δ' ἐς χθονὸς οὐδας ἀπέπτυσε, γαῖα δ' ἐς αὐ-
θελίου ἀκάμαντος, ὁ δ' αἰθέρος ἔμβαλε δίναις· [γὰς
ἄλλος δ' ἐξ ἄλλου δέχεται, συγγέουσι δὲ πάντες.

40 Στεινωποὶ μὲν γὰρ παλάμαι κατὰ γυῖα κέχυνται,
πολλὰ δὲ δειν' ἐμπαια, τάτ' ἀμβλύνοισι μερίμνας,
παῦρον δὲ ζωῆς ἀβίου μέρος ἀθήσαντες
ὠκύμοροι, καπνοῖο δίκην ἀρθέντες ἀπέπταν,
αὐτὸ μόνον πεισθέντες, ὅτω προσέκυρσεν ἕκαστος,
πάντοσ' ἑλαυνόμενοι· τὸ δ' ὄλον πᾶς εὐχεται εὐρεῖν
[κουστά,
αὐτως· οὐτ' ἐπίδερκτά τὰδ' ἀνδράσιν οὐτ' ἐπα-
οὔτε νόμῳ περιληπτά. Σὺ δ' οὔν, ἐπεὶ ὦδ' ἐλιάσθης,
πεύσσαι οὐ πλέον ἢ βροτείῃ μητις δρᾶται.

45 Ἄλλὰ θεοὶ τῶν μὲν μανίην ἀποτρέψατε γλώσσης,
ἐκ δ' ὄσιων στομάτων καθαρὴν ὀχετεύσατε πηγῆν.
Καὶ σε, πολυμήστη λευκώλενε παρθένε Μοῦσα,
ἄντομαι, ὧν θέμις ἐστὶν ἐφημερίοισιν ἀκούειν,
πέμπε παρ' Εὐσεβίης ἑλάουσ' εὐήνιον ἄρμα.
50 μηδὲ μὲ γ' εὐδόξοιο βίησεται ἄνθεα τιμῆς
πρὸς θνητῶν ἀναλέσθαι, ἐφ' ᾧθ' ὄσις πλέον εἰπεῖν.
Θάρσει καὶ τότε δὴ σοφίης ἐπ' ἄκροισι θόαζε.
Ἄλλ' ἄγ' ἄθρει πάση παλάμῃ, πῆ δῆλον ἕκαστον,
μηδέ τιν' ὄψιν ἔχων πιστοῦ πλέον ἢ κατὰ κούρας
55 ἢ ἀκοὴν ἐρίδουπον ὑπὲρ τρανώματα γλώσσης,
μηδέ τι τῶν ἄλλων, ὅπτη πόρος ἐστὶ νοῆσαι·
γυῖων πίστιν ἔρυκε, νόει δ' ἤ δῆλον ἕκαστον.

Παυσανία, σὺ δὲ κλύθι, θαίφρονος Ἄγχ(του υἱέ!

60 Τέσσαρα τῶν πάντων ριζώματα πρῶτον ἄκουε,
πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαίαν ἰδ' αἰθέρος ἀπλετον ὕψος·
ἐκ γὰρ τῶν ὄσα τ' ἦν ὄσα τ' ἔσσειται ὄσα τ' ἔασιν.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ.

65 Δίπλ' ἐρέω· τοτὲ μὲν γὰρ ἐν ἠϋζήθη μόνον εἶναι
ἐκ πλεονῶν, τοτὲ δ' αὖ διέφω πλέον' ἐξ ἐνός εἶναι.
Δοιῆ δὲ θνητῶν γένεσις, δοιῆ δ' ἀπολειψίς·
τὴν μὲν γὰρ πάντων σύνοδος τίκτει τ' ὀλέκει τε,
ἢ δὲ πάλιν διαφουμένων θρεφεῖσα διέπτει·
καὶ ταῦτ' ἀλλάσσοντα διαμπερές οὐδαμὰ λήγει,

Pervenimus in hoc antrum obocurum.

Pro dii! o miserum mortale genus, o infortunatum!
quantis e litibus et suspiriis orti estis.

Namque eos aetherea vis in mare propellit,
mare in terrae solum expulit, terra in flammis
solis indefessi, hic aetheris injicit vorticibus;
alius ex alio excipit, horrent vero omnes.

Angusta enim intelligendi facultas per artus fusa est,
multaque ingruunt mala, mentis hebetantia curam,
breve autem vitae non vitalis spatium emensi conspaticque
cita morte fumi instar absunt! avolant,
id tantum perspectum habentes, quod cuique assequi licuit,
quoquoversus agitati; universum vero mente se compre-
[hendisse
frustra omnes gloriantur: nec visu illud hominibus nec auditu
nec intellectu percipiendum. Tu vero quando huc recessisti,
non plus cognosces, quam quantum humana intelligentia
[videt.

Sed Dii istorum furorem a lingua avertite mea
sanctoque ex ore purum educite flumen.
Teque, Musa memor, candidis ulnis ornata virgo,
precor, (dicturo mihi) quantum mortalibus audire fas sit,
a Pietate profecta agilem mitte currum.
Neque me impellet cupiditas eximii flores honoris
a mortalibus reportandi, ut plura quam fas sit enuntiem.
Aude et sic in sapientiae fastigium evadito.
Sed age, quantum potes cerne, qua quidque manifestum sit,
neve visis magis crede quam quantum pupillae docent,
neve auditui obtuso magis quam quantum te clara linguae pro-
neve ulli reliquarum cognoscendi viarum: [nuntiatio docet,
sensuum fidem declina, repula vero quale quidque per se
[appareat.

Pausania, tu haec audi, sapientis Anchiti filii.

Quattuor rerum omnium radices primum audi:
ignem et aquam terramque et aetheris immensitatem:
ex his enim orta quaecumque fuerunt eruntque et nunc sunt.

E PRIMO PHYSICORUM.

Duplex praecipuum dabo: modo enim unum crescit solum
e pluribus, modo rursus plura ex uno secreta oriuntur.
Duplex est mortalium ortus, duplex item interitus:
illum enim coitus omnium gignit et perdit,
hic rursus auctus diremtis iisdem rumpitur ac dissiliit;
atque haec perpetuo variari nequaquam desinunt,

ἄλλοτε μὲν φιλότῃ συναρχόμεν' εἰς ἓν ἅπαντα,
 ἄλλοτε δ' αὖ διχ' ἕκαστα φορευόμενα νείκεος ἔχθει.
 70 Οὕτως ἦ μὲν ἓν ἐκ πλεόνων μεμάθηκε φύσθαι,
 ἡδὲ πάλιν διαφύντος ἐνὸς πλέον' ἐκτελέθουσι,
 τῇ μὲν γίγνονται τε καὶ οὐ σφισιν ἔμπεδος αἰών·
 ἦ δὲ τὰδ' ἀλλάσσοντα διαμπερές οὐδαμὰ λήγει,
 ταύτῃ δ' αἰὲν ἔασιν ἀκίνητον κατὰ κύκλον. [ξί.
 75 Ἄλλ' ἄγε, μύθων κλύθι· μάθη γάρ τοι φρένας αὖ-
 ὤς γὰρ καὶ πρὶν ἔειπα, πιφαύσκων πείρατα μύθων,
 δίπλ' ἔρέω· τοτὲ μὲν γὰρ ἓν ἠϋζήθη μόνον εἶναι
 ἐκ πλεόνων, τοτὲ δ' αὖ διέφρου πλέον ἐξ ἐνὸς εἶναι·
 πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαῖα καὶ αἰθέρος ἦπιον ὕψος,
 80 Νεϊκός τ' οὐλόμενον δίχα τῶν, ἀτάλαντον ἕκαστῳ
 καὶ Φιλότης μετὰ τοῖσιν, ἴση μῆκος τε πλάτος τε·
 τῆν σὺ νόμῳ δέρκευ μηδ' ὀμμασιν ἦσο τεθηπώς·
 ἦ τις καὶ θνητοῖσι νομίζεται ἔμφυτος ἄρθριος,
 τῇ τε φίλα φρονέουσ' ἰδ' ὁμοῖα ἔργα τελοῦσι,
 85 γηθοσύνην καλέοντες ἐπώνυμον ἡδ' Ἀφροδίτην·
 τὴν οὔτις διὰ παντὸς ἐλισσομένην δεδάσκει [τηλόν.
 θνητὸς ἀνὴρ. Σὺ δ' ἄκουε λόγων στόλον οὐκ ἀπα-
 Ἴταῦτα γὰρ ἴσα τε πάντα καὶ ἡλικα γένναν ἔασι,
 τιμῆς δ' ἄλλης ἄλλο μέδει, πάρα δ' ἦθος ἕκαστῳ·
 90 ἐν δὲ μέρει κρατέουσι περιπλομένοιο κύκλοιο,
 καὶ φθίνει εἰς ἀλλήλα καὶ αὐξεται ἐν μέρει αἰσῆς.
 Καὶ πρὸς τοῖς οὐτ' ἄλλο τι γίγνεται οὐδ' ἀπολήγει.
 Εἴτε γὰρ ἐφθείροντο διαμπερές, οὐκέτ' ἂν ἦσαν·
 τοῦτο δ' ἐπαυξήσειε τὸ πᾶν τί κε καὶ πόθεν ἔλθόν;
 95 πῆ δέ κε καὶ ἀπολοῖατ', ἐπεὶ τῶνδ' οὐδὲν ἔρημον;
 ἄλλ' αὐτ' ἔστιν ταῦτα, δι' ἀλλήλων δὲ θέοντα
 γίγνεται ἄλλοτε ἄλλα διηνεκές, αἰὲν ὁμοῖα.
 Ἄλλο δὲ τοι ἔρέω· φύσις οὐδενὸς ἔστιν ἀπάντων
 θνητῶν, οὐδέ τις οὐλομένοιο θανάτοιο τελευτή,
 100 ἄλλὰ μόνον μίξις τε διάλλαξις τε μιγέντων
 ἔστί, φύσις δ' ἐπὶ τοῖς ὀνομάζεται ἀνθρώποισιν.
 ἐκ τοῦ γὰρ μὴ ἐόντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι,
 τό τ' ἐὸν ἐξόλλυσθαι ἀνήνυστον καὶ ἀπρηκτον·
 αἰεὶ γὰρ περιέσται θῆκη καὶ τις αἰὲν ἔρειδη.
 105 ἀλλὰ κακοῖς μὲν κάρτα πέλει κρατέουσιν ἀπιστεῖν·
 ὡς δὲ παρ' ἡμετέρης κέλεται πιστώματα Μούσης,
 γνῶθι, διατμηθέντος ἐνὶ σπλάγγυοισι λόγοιο.
 Οἱ δ' ὅ, τι κεν κατὰ φῶτα μιγὲν φάος αἰθέρος ἴκη,
 ἡδὲ κατ' ἀγροτέρων θηρῶν γένος ἢ κατὰ θάμνων
 110 ἡδὲ κατ' οἰωνῶν, τόγε μὲν φάσκουσι γενέσθαι·
 εὔτε δ' ἀποκρινθῶσι, τὸ δ' αὖ δυσδαίμονα πότμον
 ἀπρεπέως καλέουσι, νόμῳ δ' ἐπίφημι καὶ αὐτός.
 Νῆπιοι· οὐ γὰρ σφιν δολιχόφρονές εἰσι μέριμναι,
 οἱ δὲ γίγνεσθαι πάρος οὐκ ἐὸν ἔλπίζουσιν
 115 ἢ τι καταθνήσκειν τε καὶ ἐξόλλυσθαι ἀπάντη.
 Οὐκ ἂν ἀνὴρ τοιαῦτα σοφὸς φρεσὶ μαντεύσαιτο,
 ὡς ἄρα μὲν τε βιώσι, τὸ δὲ βίοντα καλέουσι,
 τόφρα μὲν οὖν εἰσιν καὶ σφιν πάρα δεινὰ καὶ ἐσθλά·
 πρὶν δὲ πάγην τε βροτοὶ καὶ ἐπὶ λύθεν οὐδὲν ἄρ' εἰσίν.

modo per amicitiam coeuntia in unum cuncta,
 modo rursus seorsum quæque acta discordiæ odio
 ita quatenus unum e pluribus existere consuevit
 rursusque, uno disrupto, plura exoriantur,
 eatenus et nascuntur et caduco sunt ævo;
 quatenus vero ea perpetuo mutari non desinunt,
 eatenus semper immotum consistunt per orbem.
 Age vero, verba mea audi, doctrina enim mentem auget.
 Namque, ut ante dixi, placitorum summas comprehendens,
 duplex dabo præceptum: modo enim unum crescit solum
 e pluribus, modo rursus plura ex uno excreta oriuntur:
 ignis, aqua et terra et clementis ætheris altitudo,
 et seorsum ab illis exitiabilis Discordia unicuique virtibus
 et inter ipsa Amicitia æque longa atque lata. [par
 Quam tu animo cerne neve oculis attonitus sede:
 hancetiam mortales artibus suis ingeneratam esse credunt:
 hac benevoli inter se sunt et iisdem rebus student,
 gaudium cognominantes illam et Venerem:
 quam per universum gradientem nemo agnovit
 mortalis. Tu vero verborum meorum ornatum non falla-
 Hæc enim paria sunt cuncta et æqualia genere, [cem audi.
 aliud autem alio munere fungitur et sua cuique est indoles;
 per vices vero regnant, circumactio temporis orbe,
 et vaneſcunt in se mutuo et crescut fatalibus viciibus;
 neque ad hæc subnascitur nec deperit quidquam.
 Sive enim interciderent penitus, non amplius forent;....
 Hoc autem universum quæ vis et unde profecta augeat?
 Quomodo item intereant elementa, quum horum nihil sit va-
 Sed ipsa sunt illa, commentia autem perse invicem [cum?
 alias alia existunt perpetuo, ipsa sui semper similia.
 Aliud vero tibi dicam: nec ortus est ulius rerum
 mortalium, nec funestæ mortis interitus,
 sed sola mixtio mixtorumque secretio,
 generatio vero in his rebus ab hominibus vocatur.
 Ex eo enim, quod non est, fieri nequit, ut quidquam
 ens vero laterire nullo pacto potest; [oriatur,
 semper enim superabit, quocumque quis illud propulerit.
 Sed malis utique mos est diffidere veris ac legitimis; [bent,
 tu vero, quemadmodum certa Musæ nostras argumenta ju-
 teneto, mente in præcordiis divisa. [ris lucem pervaserit,
 At illi, quidquid ad hominis similitudinem mixtum in æthe-
 vel ex agrestium animantium genere vel fruticum
 vel volucrum, id quidem natum putant;
 quum vero illa secernuntur, hoc infaustum fatum [modo.
 inepte appellant, sed ad consuetudinem ipse me accom-
 Stulti: neque enim perspicax ipsis mentis acies est,
 ut qui quod prius non erat id gigni existiment
 aut emori aliquid et penitus interciderere.
 Neque vir sapiens talia opinetur,
 quamdiu vivant mortales, quam illi certe vitam vocant,
 tamdiu ipsos esse et bona iis malaque evenire, [esse.
 antequam vero concreti et postquam dissoluti sint, nihil

120 Ἄλλ' ἄγε, τῶνδ' ἁράων προτέρων ἐπιμάρτυρα δέρκευ
εἴ τι καὶ ἐν προτέροισι λιπέζυλον ἐπλετο μορφῆ,
ἡέλιον μὲν λαμπρὸν ὄρθῃ καὶ θερμὸν ἀπάντη,
ἄμβροτα δ' ὄσσα πέλει τε καὶ ἀργέτι δέυεται αὐγῆ,
ὄμβρον δ' ἐν πᾶσι προρέουσα' ἐθέλυμνά τε καὶ στερεωπά.
125 Ἐκ δ' αἴης προρέουσα' ἐθέλυμνά τε καὶ στερεωπά.
Ἐν δὲ κότῳ διάμορφα καὶ ἀνδιχα πάντα πέλονται,
σὺν δ' ἔβη ἐν φιλότῃ καὶ ἀλλήλοισι ποθεῖται.
Ἐκ τῶν πάνθ' ὄσα τ' ἦν ὄσα τ' ἔσθ' ὄσα τ' ἔσται ὀπίσω,
δένδρεά τ' ἐβλάστησε καὶ ἀνέρες ἡδὲ γυναῖκες,
130 θῆρες τ' οἰνοὶ τε καὶ ὕδατοθρέμμοι ἰχθύς
καὶ τε θεοὶ δολιχαίωνες, τιμῆσι φέριστοι.
αὐτὰ γὰρ ἔστιν ταῦτα, δι' ἀλλήλων δὲ θέοντα
γίγνεται ἀλλοιωπά· διάπτυξις γὰρ ἀμείβει.

* * *

Ἵς δ' ὅπταν γραφέες ἀναθήματα ποικίλλωσιν,
135 ἀνέρες ἀμπεὶ τέχνης ὑπὸ μήτιος εὖ δεδαῶτε,
οἷτ' ἐπέι οὖν μάρψωσι πολύχροα φάρμακα χερσίν,
ἀρμονίῃ μίξαντε τὰ μὲν πλέω, ἀλλὰ δ' ἐλάσσω,
ἐκ τῶν εἶδεα πᾶσιν ἀλίγνια πορσύνουσιν,
δένδρεά τε κτιζοντε καὶ ἀνέρας ἡδὲ γυναῖκας,
140 θῆρας τ' οἰνοῦς τε καὶ ὕδατοθρέμμοι ἰχθύς,
καὶ τε θεοὶ δολιχαίωνας τιμῆσι φέριστους·
οὕτω μὴ σ' ἀπάτα φρένας, ὥς νύ κεν ἄλλοθεν εἶναι
θνητῶν, ὄσσα γε φύλα γεῖσιν ἀάσπετα, πηγῆν,
ἀλλὰ τορῶς τοῦτ' ἴσθι, θεοῦ πάρα μῦθον ἀκούσας.

* * *

145 Καὶ γὰρ καὶ πάρος ἦν τε καὶ ἔσεται, οὐδέ ποτ'
τούτων ἀμφοτέρων κεινώσεται ἀσπετος αἰὼν. [οἴω

* * *

Ἐν δὲ μέρει κρατέουσι περιπλομένοιο κύκλιοι,
καὶ φθίνει εἰς ἀλλήλα καὶ αὐξεται ἐν μέρει αἴσης.
Αὐτὰ γὰρ ἔστιν ταῦτα, δι' ἀλλήλων δὲ θέοντα
150 γίγνont' ἀνθρωποὶ τε καὶ ἄλλων ἔθνεα θηρῶν,
ἄλλοτε μὲν φιλότῃ συνερχόμεν' εἰς ἓνα κόσμον,
ἄλλοτε δ' αὖ δίχ' ἕκαστα φορεύμενα νεῖκος ἔχθει,
εἰσόκεν ἂν συμφύνητα δὸ πᾶν ὑπένερθε γένηται.
Οὕτως ἦ μὲν ἐν ἐκ πλεόνων μεμάθηκε φύεσθαι,
155 ἡδὲ πάλιν διαφύνητος ἐνὸς πλεόν' ἐκτελέθουσι,
τῇ μὲν γίγνονται τε καὶ οὐ σφισιν ἐμπεδος αἰὼν·
ἦ δὲ τάδ' ἀλλάσσοντα διαμπερές οὐδαμὰ λήγει,
ταύτῃ δ' αἰὲν ἔασιν ἀκίνητον κατὰ κύκλον.

* * *

Τέσσαρα γὰρ πάντων ριζώματα πρῶτον ἔασι·
160 Ζεὺς ἀργῆς Ἥρη τε φερέςβιος ἡδ' Ἄιδωνεύς
Νῆσις θ' ἡ δακρῶν τέγγει κρούνωμα βρότειον.
Τῶν δὲ συνερχομένων ἐξ ἔσχατον ἴστατο νεῖκος.

* * *

Αὐτὰρ ἐπεὶ νεῖκος μὲν ἐνέρτατον ἔκετο βένηθος

Age vero prius dictorum testimonia cerne,
si quid in præcedentibus specie infirmum fuit,
solem aspectu splendidum et omni ex parte calidum,
quæcumque immortalia sunt et candenti jubare irrigantur,
imbrem vero ante omnia obscurum atque frigidum.
E terra autem profluunt spissa quæque et densa.
At per litem deformia et divisa omnia sunt,
coeunt vero per amicitiam et se invicem exoptant.
Ex his omnia quæ fuere, quæ sunt quæque erunt aliquando,
et arbores pullulant et mares feminaeque,
feræ et volucres et aquatiles pisces
atque etiam Dii longævi summis ornati honoribus.
Ipsa enim sunt illa, commeantia autem inter sese
aliam induunt formam: secretio enim ea mutat.

* * *

Ut quum pictores tabulas diis sacras variis coloribus dis-
homines artem sollerti mente penitus edocti, tinguunt
qui ubi multa pigmenta manibus sumpserunt
apte miscendo hinc plura, illinc pauciora,
ex his figuras omnibus quæ exstant rebus similes efficiunt,
arbusta adumbrantes et viros et feminas,
ferasque et volucres atque aquatiles pisces,
ac deos longævos dignitate cunctis præstantes:
sic mentis errore ductus ne existimes aliam esse
mortalium, quot genera exstiterunt innumerabilia, originem,
sed certo illud teneto, ut a deo tibi traditum.

* * *

Etenim et prius erant atque erunt, neque unquam, opinor,
his ambobus infinitum tempus vacabit.

* * *

Per vices vero regnant, circumacto temporis orbe,
et vaneunt in se mutuo et cresunt fatalibus vicibus.
Ipsa enim sunt illa, commeantia autem inter sese
sunt homines et aliarum genera animantium,
modo per amicitiam in unam rerum compagem coeuntia,
modo rursus distracta singula litis contentione,
donec quæ concreta fuerint penitus succubuerint.
Ita quatenus unum e pluribus existere consuevit,
rursusque, uno dirupto, plura exoriuntur,
eatenus et nascuntur et caduco sunt ævo;
quatenus vero ea perpetuo mutari non desinunt,
eatenus semper immotum consistunt per orbem.

* * *

Quattuor enim omnium radices primum sunt:
Jupiter candens et Juno vitalis atque Orcus
et Nestis quæ mortalibus lacrimarum fontem humectat.
His autem coeuntibus (ad) extrema recessit Discordia.

* * *

Sed postquam Discordia ad ima descendit

δίνης, ἐν δὲ μέσῃ φιλότης στροφάλιγγι γένηται,
 166 ἐνθ' ἤδη τὰδε πάντα συνέρχεται, ἐν μόνον εἶναι.

* * *

Οὐδέ τι τοῦ παντός κενὸν πέλει οὐδὲ περισσόν,
 ἀλλ' ὄγε πάντοθεν ἴσος ἔφυ καὶ πάμπαν ἀπείρων
 σφαῖρος κυκλοτερῆς μονῆ περιγηγεί γαίων.

* * *

ἐνθ' οὐτ' ἡελίοιο διείδεται ὠκία κῆλα.

* * *

170 (σφαῖρον ἔην)

χωρὶς πᾶν τὸ βαρὺ χωρὶς τε τὸ κεύφον (ἔθηκε)·
 ἐνθ' οὐτ' ἡελίοιο δεδιπκεται ἀγαλὸν εἶδος,
 οὐδὲ μὲν οὐδ' αἴης λάσιον δέμας οὐδὲ θάλασσα.
 Πᾶν ἐχθρὸν γὰρ ἔην ἡδ' ἀστοργον καὶ ἀκρητον.

* * *

176 Οὕτως ἀρμονίης πυκινῷ κῦται ἐστήρικται
 σφαῖρος κυκλοτερῆς μονῆ περιγηγεί γαίων.
 Αὐτὰρ ἐπεὶ μέγα νεῖκος ἐνὶ μελέεσσιν ἐθρόφθη
 ἐς τιμάς τ' ἀνόρους τελειομένοιο χρόνιοι,
 180 πάντα μάλ' ἐξείης πελεμίζετο γυῖα θεοῖο.

* * *

...σπρευόμενον μέγεθος....

* * *

..... (δέρκευ)
 τοῦτον μὲν βροτέων μελέων ἀριδείκετον ὄγκον,
 ἄλλοτε μὲν φιλότῃ συνερχόμεν' εἰς ἐν ἅπαντα
 γυῖα, τὰ σῶμα λелоγγε, βίου θαλέουσιν ἐν ἀκμῇ·
 186 ἄλλοτε δ' αὐτε κακῆσι διατιμηθέντ' ἐρίδεσσι
 πλάσσεται ἀνδιχ' ἕκαστα περὶ βῆγμινι βίοιο.
 Ὡς δ' αὐτως θάμνοισι καὶ ἰχθύσιν ὑδρομελάθροισι
 θηρσί τ' ὄρειλεχέεσσιν ἰδὲ πτεροθήμοσι κύμβαις.

* * *

Αὐτὰρ ἐγὼ παλίνροσος ἐλεύσομαι ἐς πόρον ὕμνων,
 190 τὸν πρότερον κατέλεξα, λόγῳ λόγον ἐποχτεύων
 κείνων. Ἐπεὶ νεῖκος μὲν ἐνέρτατον ἔκτεο βένθος
 δίνης, ἐν δὲ μέσῃ φιλότης στροφάλιγγι γένηται,
 ἐνθ' ἤδη τὰδε πάντα συνέρχεται, ἐν μόνον εἶναι,
 οὐκ ἄφαρ, ἀλλ' ἐθελημὰ συνιστάμεν' ἄλλοθεν ἄλλα.

186 Τῶν δὲ τε μισογομένων χεῖτ' ἔθνεα μυρία θνητῶν,
 πολλὰ δ' ἀμιχθ' ἔστηκε κραιομένοισιν ἐναλλάξ,
 ὅσσ' ἔτι νεῖκος ἔρκευ μετάρσιον· οὐ γὰρ ἀμ' ἀμφὶς
 πῶ πᾶν ἐξέστηκεν ἐπ' ἔσχατα τέρματα κύκλου,
 ἀλλὰ τὰ μὲν τ' ἐνέμιμνε μελέων, τὰ δὲ τ' ἐξεβεθή-
 200 ὄσσον δ' αἰὲν ὑπεκπροβόιοι, τόσσον αἰὲν ἐπῆει [κει·
 ἠπιόφρων φιλότῃτος ἀμεμφέας ἀμβροτος ὄρμη·
 Αἴψα δὲ θνήτ' ἐρύοντο, τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατ' εἶναι,

vorticis, mediumque in globum amicitia penetravit,
 tum hæc omnia in unum plane coeunt.

* * *

nec quidquam universi vacuum est nec abundans,
 sed illa exstitit undique æqualis et omnino insuuta
 sphaera rotunda, omni ex parte quiete gaudens.

* * *

Ibi nec solis velocia tela dignoscuntur.

* * *

(rotundum erat)

seorsum omne grave, seorsum omne leve (Discordia po-
 ibi nec solis splendida facies apparet, [suit];
 neque hirsutum terræ corpus neque mare.
 Universum enim inimicitiaæ plenum erat et amoris expers
 [et permixtione vacuum.

* * *

Sic nexus densa mole confinetur
 sphaera rotunda, omni ex parte quiete gaudens.
 At simulatque magna discordia (divinis) in membris incre-
 potentiamque affectaverat exacto tempore, [verat,
 quod ipsis per vices certo fœdere transit,
 omnia deinceps quatiebantur dei membra.

* * *

..... coæcervata magnitudo.

* * *

(Aspice)

insignem hanc humanorum membrorum compagem;
 nunc amore conspirantia in unum cuncta
 quæ corpori contingere membra in vitæ flore vigent;
 nunc rursus malo discernpta dissidio
 seorsum singula circa vitæ marginem oberrant.
 Similiter in virgultis piscibusque aquatilibus
 ferisque monticolis et alitibus avibus.

* * *

At ego rursus ingrediar viam carminum,
 iis quæ prius dixi verbis verba affundens
 hæcce. Postquam Discordia ad ima descendit
 vorticis, mediumque in globum amicitia penetravit,
 tum hæc omnia in unum plane coalescunt,
 non repente, sed paulatim alia aliunde coeuntia.
 His autem mixtis funduntur sexcenta mortalium genera;
 multa tamen immixta restant mixtis opposita,
 quotquot Discordia sublimis adhuc retinuit: nondum enim
 circumcirca prorsus recessit ad ultimas orbis oras,
 sed pars ejus membrorum remansit, pars excessit.
 Quantum autem hæc refugeret, tantum insequabatur
 clemens atque immortalis inculpatæ amicitiaæ vis.
 Statim mortalia facta sunt quæ prius erant immortalia.

ζωρά τε τὰ πρὶν ἀκρητα, διαλλάξαντα κελεύθους.
 Τῶν δὲ τε μισγομένων χεῖτ' ἔθνεα μυρία θνητῶν
 206 παντοίης ἰδέσθαι ἀρηρότα, θαῦμα ἰδέσθαι.

* * *

Ἡ δὲ χθὼν τούτοισιν Ἰση συνέκυρσε μάλιστα
 Ἡφαίστω τ' ὄμβρω τε καὶ αἰθέρι παμφανώνωντι,
 Κύπριδος ὀρμισθεῖσα τελείως ἐν λιμένεσσιν,
 εἶτ' ὀλίγον μείζων εἶτ' οὐ πολὺ ἔσκεν ἐλάσσων·
 210 ἐκ τῶν αἵμά τ' ἔγεντο καὶ ἄλλης εἶδα σαρκός.

* * *

Ἡ δὲ χθὼν ἐπήϊρος ἐν εὐτύκτοις χοάνοισιν
 τὰ δύο τῶν ὀκτῶ μερέων λάχε Νήστιδος Αἴγλης,
 τέσσαρα δ' Ἡφαίστιοιο· τὰ δ' ὄστέα λευκὰ γέγοντο,
 ἄρμονίης κόλλησιν ἀρηρότα θεσπεσίηθεν.

* * *

215 Ὡς δ' ὅτ' ὀπὸς γάλα λευκὸν ἐγόμφωσεν καὶ ἔδησεν.

* * *

Ταῦτα τρίχες καὶ φύλλα καὶ οἰωνῶν περὰ πυκνὰ
 καὶ φλονίδες γίνονται ἐπὶ στιβαροῖσι μέλεσσιν.

* * *

ἔξ ὧν ὀμματ' ἐπηξεν ἀτειρέα δι' Ἀφροδίτη.

* * *

γόμοις ἀσκήσασα καταστόργοις Ἀφροδίτη.

* * *

220 ὡς δ' ὅτε τις πρόοδον νοέων ὀπίσσωτο λύχρον,
 χειμερίην διὰ νύκτα πυρὸς σέλας αἰθομένοιο,
 ἄψαυς παντοίων ἀνέμων λαμπήϊρας ἀμοργούς·
 οἷτ' ἀνέμων μὲν πνεῦμα διασκιδνᾷσιν ἀέντων,
 φῶς δ' ἔξω διαθρῶσκον, ὅσον ταναώτερον ἦεν,
 225 λάμπωσκεν κατὰ βηλὸν ἀτειρέσιν ἀκτίνεσσιν·
 ὡς δὲ τότε ἐν μῆνηξιν ἐεργμένον ὠγύγιον πῦρ
 λεπτήης εἰν ὀδόνησι λοχάζετο κύκλοπα κούρη·
 αἶ δ' ὕδατος μὲν βένθος ἀπέστεγον ἀμφινάοντος,
 πῦρ δ' ἔξω διαθρῶσκον ὅσον ταναώτερον ἦεν,....

* * *

230 κορυφὰς ἐτέρας ἐτέρησι προσάπτω
 μύθων, μήτε λόγων ἀτραπὸν μίαν.
 δις γὰρ καὶ τρίς δαῖ δ, τι δὴ καλὸν ἔστιν ἐνιστεῖν.

* * *

Εἰ δ' ἄγε, νῦν τοι ἐγὼ λέξω πρῶθ' ἡλίου ἀρχήν,
 καὶ τίος ἐξεγένοντο τὰ νῦν ἐσορώμενα πάντα,
 236 γαῖα τε καὶ πόντος πολυκύμων ἡδ' ὑγρὸς ἀήρ,
 Τίταν ἡδ' αἰθήρ σφίγγων περὶ κύκλον ἅπαντα.

* * *

et mixta quæ prius pura, permutatis (vitis) itineribus.
 His autem mixtis funduntur sexcenta mortalium genera
 omnibus prædita formis, mirabile visu.

* * *

Terra autem plerumque viribus par colit cum his :
 cum Vulcano et imbre et perlucido æthere,
 in Veneris jugali portu conquiescens,
 sive paulo major, sive non multo minor fuit
 ex his sanguis et reliqua caro facta est.

* * *

At tellus benigna in vasis bene fabricatis
 duas ex octo partibus sortita est pellucidæ Lymphæ,
 quatuor autem Vulcani, quæ ossa alba facta sunt,
 compagis vinculo divinitus constricta.

* * *

ut quum coagulum constringit et colligat lac album.

* * *

Hæc in pilos et frondes ac densas avium plumas
 et squamas abeunt, quibus valida membra obducantur.

* * *

e quibus oculos formavit acres diva Venus.

* * *

vinculis amabilibus ornans Venus.

* * *

Ut quum quis iter meditans lychnum præparavit,
 hiemalem per noctem ignis lumen ardentis,
 accensa omnium ventorum prohibitrice laterna,
 quæ ventorum quidem flatus dispellit spirantium,
 lux autem foras emicans quanto latius funditur,
 (tanto magis) collustrat viam indomitæ radiis :
 ita tum ille in membranis inclusus natus ignis
 tenues intra tunicas*circularem pupillam implet ;
 hæc vero aquæ quidem vim defendunt circumfluentis,
 ignis autem foras emicans quanto latius funditur, . . .

* * *

sermonum capita alia aliis adnectens,
 neque unum disserendi tenorem (servans)
 bis enim ac ter quiddam honestum est dici convenit.

* * *

Age vero, nunc tibi dicam primum solis originem
 atque unde orta sint quæ nunc cernuntur omnia,
 terra atque mare undosum et liquidus aer,
 Titan atque æther circumcirca omnia coercens.

* * *

Ἐκπερ ἀπειρονα γῆς τε βάθη καὶ θαυλὸς αἰθήρ,
ὡς διὰ πολλῶν δὴ βροτέων ῥηθέντα ματαίως
ἐκέρχεται στομάτων, ὀλίγον τοῦ παντός ἰδόντων,.....

210 ἥλιος ὀξυβελής, τερπνὴ δ' Ἰαρή τε σελήνη.

ἄλλ' ὁ μὲν ἀλισθεὶς μέγαν οὐρανὸν ἀμφικολύσει.

ἀνταυγεί πρὸς Ὀλυμπον ἀταρβήτοισι προσώποις.
ἦ δὲ φλόξ ἱλάειρα μινυθαδῆς τύχην αἴσης.

ὡς αὐγὴ τύψασα σεληναίης κύκλον εὐρύν.

215 κυκλοτερές περι γαῖαν ἐλίσσεται ἀλλότριον φῶς.
ἄρματος ὡς ἶχνος περι γῆν ἀνελίσσεται ἄκραν.
ἄθρει μὲν γὰρ ἀνακτος ἐναντίον ἀγέα κύκλον.

ἀπασκέδασεν δὲ οἱ αὐγὰς
ἐς γαῖαν καθύπερθεν, ἀπασκνίφωσεν δὲ γαίης
220 τόσσον ὅσον τ' εὐρος γλαυκώπιδος ἔπλετο μήνης.

νύκτα δὲ γαῖα τίθησιν ὑφισταμένη φαέεσσιν.

νωκτὸς ἐρημαίης ἀλαώπιδος.

[καὶ μέλαν ἐν βυθῷ ποταμοῦ σκιοέντος ἔνεστι,
καὶ σπαραγγώδεσσιν ὁμῶς καθορᾶται ἐν ἀντροῖς]

225 πολλὰ δ' ἐνερθ' ὕδατος πυρὰ καίεται.

φῦλον ἄμουσον ἀγούσα πολυσπερῶν καμασῆνων.

ὄλις ἐπάγη ῥιπήσιν ἑωσμένος ἡλιόιο.

γῆς ἰδρωῖτα θάλασσαν.

(ἄλλ' αἰθήρ) μακρῆσι κατὰ χθόνα δύετο βόλζοις.
230 οὕτω γὰρ συνέκυρσε θέων τότε, πολλάκι δ' ἄλλως

Si infinita sint et terra profunda et vastus aether,
quemadmodum multi mortales temere loquentes
ore effutiant, exiguum universi partem contemplati, . . .

Sol acute jaculans, jucunda vero laetaque luna.

Ille vero se volvendo magnum circumvehitur coelum.

Refulgens Olympum intrepido vultu contuetur.
Laeta vero lux sortem cito transituram nacta est.

Sic solis jubar feriens latum lunae orbem.

Orbis in modum circa terram volvitur lumen alienum.
currus velut orbita circa terrae oram subvolvitur.
contuetur, enim ex adverso sanctum Phœbi orbem.

dispellit solis radios.
desuper in terram pertinentes, et terrae inumbrat
spatium tantum, quanta est latitudo glaucæ lunæ.

noctem vero terra facit solis luminibus objecta.

noctis desertæ ac cæcæ.

Et niger in fundo fluvii color exstat ab umbra,
atque cavernosis iisdem spectatur in antris.

multi autem sub aqua ignes ardent.

(mare) inscitum genus vehens fecundorum piscium.

Sal concretus est, solis ictibus pulsatus.

mare terræ sudorem.

(sed aether) longis stridoribus terram subibat;
ita enim tum forte accidit, ut curreret, sæpe vero aliter.

(ἔκτορος μὲν πρώτων πῦρ) καρπαλιμῶς ἀνόπαιον.

ἀρθμια μὲν γὰρ πάνθ' αὐτῶν ἐγένοντο μέρεσσιν,
 ἤλεκτωρ τε χθῶν τε καὶ οὐρανὸς ἠδὲ θάλασσα,
 ὅσα νῦν ἐν θνητοῖσιν ἀποπλαγχθέντα πέφυκεν.
 265 ὡς δ' αὐτῶς ὅσα κρᾶσιν ἐπαρκέα μᾶλλον ἴασιν,
 ἀλλήλοισι ἴστερκαται, ὁμοιωθέντ' Ἀφροδίτῃ.
 ἐγθρὰ δ' ἀπ' ἀλλήλων πλεῖστον διέχουσιν, ἀμικτα
 γέννη τε κράσει τε καὶ εἰδεσιν ἐκμάκτοισι,
 πάντῃ συγγίγνεσθαι ἀήθεα καὶ μάλα λυγρὰ,
 270 νευκογεννήτοισιν ὅτι σφίσι δύσκολος ὄργῃ.

τῆδε μὲν οὖν ἰότητι τύχης πεφρόνηκεν ἅπαντα.

καὶ καθόσον μὲν ἀραιότατα ξυνέκურσε πεσόντα.

πυρὶ δ' αὐξάνεται πῦρ,
 αἰξίαι δὲ χθῶν μὲν σφέτερον δέμας, αἰθέρα δ' αἰθήρ.

275 ἄλφιτον ὕδατι κολλήσας.

σφεδαγὴν φιλόττητα.

ΕΚ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ.

Εἰ δ' ἔτι σοι περὶ τῶνδε λιπόβυλος ἔπλετο πίστις,
 πῶς ὕδατος γαίης τε καὶ αἰθέρος ἡελίου τε
 κίρναμένων χροαίαι τ' εἶδη τε γενοῖατο θνητῶν
 280 τόσσ', ὅσα νῦν γεγάασι συναρμοσθέντ' Ἀφροδίτῃ...

πῶς καὶ δένδρεα μακρὰ καὶ εἰνάλιοι καμασῆνες...

ὡς τότε ἔπειτ' ἐδίηνε Κύπρις χθόνα δηρὸν ἐν ὄμβρῳ,
 εἰδεα καὶ ποιοῦσα θεῶν πυρὶ δῶκε κρατῦναι

τῶν δ' ὅσ' ἔσω μὲν πυκνά, τὰ δ' ἔκτοθι μανὰ πέπηγε,
 285 Κύπριδος ἐν παλάμῃ πλάσιος τοιῆσδε τυχόντα.

οὕτω δ' ὄφρα καὶ μακρὰ δένδρεα πρώτων εἰλαίας.

ὄνεκεν ὀψίγονοί τε σίδαι καὶ ὑπέρφλοα μῆλα.

(primum quidem ignis) raptim sublimis (emicuit).

Congruentia enim omnia cum suis quæque partibus exti-
 ignis terraque et cælum atque mare, [terunt,
 quæcunque inde delibatæ nunc inter res mortales errant.
 Similiter quæ ad miscendum magis idonea sunt,
 mutuo sese amant, Venere consociata.
 Infesta vero a se invicem multum distant, dissociabilia
 genere et temperie et formarum effigie,
 coalescere omnino insueta valdeque tristia,
 quoniam ipsis discordi ingenio natis morosa est indoles.

Hac igitur Fortunæ voluntate sapiunt omnia.

Et quidem quatenus forte accidit, ut tenuissimæ partes [con-
 gregarentur.

igne vero augetur ignis,
 terra suum auget corpus, aerem aer.

farinam aqua conglutinans. . . .

amicitiam vehementem.

E SECUNDO PHYSICORUM.

Si vero tibi adhuc de his rebus fluxa fides est,
 quomodo aqua et terra atque aere igneque
 mixtis colores formæque mortalium fiant,
 tot numero, quot nunc exstant a Venere conflata. . .

quomodo et arbores proceræ et marini pisces.

sic tum Venus terram diu imbre humectavit, [dit.
 mortalium etiam figuras formans celeri igni durandas de-

Horum interiora densa, exteriora rara facta sunt,
 Veneris arte talem adeptæ figuram.

ita arbores proceræ quasi ova pariunt, primum olivas.

quoniam serotina punica et succosa mala.

οἶνος ὑπὸ φλοιῷ πέλεται σαπὲν ἐν ξύλῳ ὕδωρ.

* * *

εἰ γὰρ ταῦτ' ἀδινῆσι τορῶς πραπίδεςσι νοήσας
 200 εὐμενέως καθάρῃσιν ἑποπτέουσας μελέτησιν,
 ταῦτά τε σοὶ μάλα πάντα δι' αἰῶνος παρέσονται,
 ἄλλα τε πολλὰ ἀπὸ τῶν κακῆσσαι· αὐτὰ γὰρ αὖξει
 ταῦτ' ὄργῃ κατὰ φῶτας, ὅπη φύσις ἐστὶν ἑκάστω.
 εἰ δὲ σύ γ' ἄλλοίων ἐπορξέσαι οἶα κατ' ἀνδρας
 205 μυρία δεινὰ πέλονται, τὰτ' ἀμβλύνουσι μερίμνας,
 ζῆν ἄφαρ ἐκλείψουσι περιπλομένοιο χρόνοι
 σφῶν αὐτῶν ποθέοντα φιλῆν ἐπὶ γένναν ἰκέσθαι·
 πάντα γὰρ ἴσθι φρόνησιν ἔχειν καὶ νόηματος αἴσαν.

* * *

μελιχίη τε χάρις στυγείε δύστητον ἀνάγκην.

* * *

τοῦτο μὲν ἐν κόγχαισι θαλασσονόμοις βαρυνώτοις
 καὶ ἐπὶ κηρύκων τε λιθοβρίων τε χελωνῶν,
 ἐνθ' ὄφει χθόνα χρωτὸς ὑπέρτατα ναιετάουσιν.

* * *

αὐτὰρ ἐχίνοις
 ὄξυβαλεῖς χαίται νότοις ἐπιπεφρίκασιν.

* * *

205 Κύπριδος ἐν καλάμῃσιν ὅτε ζύμπρωτ' ἐφύοντο.

* * *

πολυαίματον ἦπαρ.
 ἦ πολλὰ μὲν κόρσαι ἀναύχενες ἐβλάστησαν,
 γυμνοὶ δ' ἐπλάζοντο βραχίονες εὐνίδες ὤμων,
 ὄμματα τ' οἱ ἐπλανῆτο πενητεύοντα μετώπων.

* * *

210 αὐτὰρ ἔπει κατὰ μείζον ἐμίσητο δαίμωνι δαίμων,
 ταῦτά τε συμπίπτεσκον ὅπη συνέκυρσεν ἕκαστα,
 ἄλλα τε πρὸς τοῖς πολλὰ διηγεκέες ἐξεγένοντο.

* * *

πολλὰ μὲν ἀμφιπρόσωπα καὶ ἀμφίστερον ἐφύοντο,
 βουγενῆ ἀνδρόπρωρα, τὰ δ' ἔμπαλιν ἐξανέτελλον
 215 ἀνδροφυῆ βούκρανα, μεμιγμένα τῇ μὲν ἀπ' ἀνδρῶν,
 τῇ δὲ γυναικοφυῆ, τρυφεροῖς ἡσκημένα γυίοις.

* * *

εἰλίποδ' ἀκριτόγυια.

* * *

νῦν δ' ἀγ', ὅπως ἀνδρῶν τε πολυκλαύτων τε γυναι-
 ἐννυχίους ὄρηπκας ἀνήγαγε κρινόμενον πῦρ, [χῶν
 220 πῶνδε κλύ'· οὐ γὰρ μῦθος ἀπόσκοπος οὐδ' ἀδαήμων.
 οὐλοφρεῖς μὲν πρῶτα τύποι χθονὸς ἐξανέτελλον,

Vinum sub cortice est putrefacta in ligno aqua.

* * *

Si enim ista densis præcordiis diligenter percepta
 benevole pura mentis agitatione contemplatus fueris,
 et hæc tibi cuncta perpetuo aderunt,
 et alia multa inde orta possidebis; ipsa enim anget
 hæc inter mortales cupiditas, prout cuique ingenium est.
 Quodsi diversa desiderabis qualia inter homines
 infinita sunt mala, mentis hebetantia curam,
 vitam cito relinquent circumacto temporis orbe,
 ad suum quæque carissimum genus venire cupientia;
 omnia enim scito intellectus et mentis esse consortia.

* * *

blandaque Gratia intolerabilem horret Necesitatem.

* * *

Id quidem in conchis marinis gravi tergo onustus
 atque in buccinis et saxea cute testudinibus,
 in quibus videbis terram corporis summa tenentem.

* * *

at echinis
 terga setis tanquam spiculis horrent.

* * *

quando primum Veneris arte exstiterunt.

* * *

jecur multo præditum sanguine.
 Quomodo multa quidem capita cervicibus orba pullula-
 nuda vero brachia humeris vidna vagabantur, [runt,
 oculique soli oberrabant frontibus carentes.

* * *

At postquam magis consociatæ sunt divinæ naturæ,
 et ista coierunt, prouti quæque forte obvia fuerant,
 et alia ad hæc multa continenter exorta sunt.

* * *

Multa quidem ereverunt bifrontia et bipeetora,
 illa quidem bove nata humana facie, hæc contra exstitere
 hominibus genita bovino capite; alia partim e maribus
 partim muliebri sexu, mollibus ornata membris. [mixta,

* * *

flexis pedibus, membris indiscretis.

* * *

[lacrimosarum
 Nunc vero age, [ut discas] quomodo virorum mulierumque
 nocturnam prolem secedens flamma produxerit, [ratio est.
 hæc audi; haud enim aliena a proposito neque inducta nar-
 Primum integra hominum simulacra e tellure prodibant,

ἀμφοτέρων ὑδατός τε καὶ οὐδὸς αἷσαν ἔχοντες.
τοὺς μὲν πῦρ ἀνέπειμπ' ἐθέλον πρὸς ὁμοῖον ἰκέσθαι,
οὔτε τι πῶ μελέων ἔρατὸν δέμας ἐμφαίνοντας,
325 οὔτ' ἐνοπήν οὔτ' αὖ ἐπιχώριον ἀνδράσι γυῖον.

* * *
ἀλλὰ διέσπασται μελέων φύσις· ἡ μὲν ἐν ἀνδρός,
ἡ δὲ γυναικὸς ἐν. . . .

* * *
τοὺς δὲ τε καὶ πόθος εἶλε δι' ὄφις ἀμμιχθέντας.

* * *
ἐν δ' ἐχούτῃ καθαροῖς ἄρβρον, τελέθουσι γυναικῶν
330 φύχεος ἀντιάσαντα (γένη).

* * *
λιμένας σχιστοὺς Ἀφροδίτης.

* * *
ἐν γὰρ θερμότερῳ τὸ κατ' ἄρβρας ἐπλετο γαστρός·
καὶ μέλανες διὰ τοῦτο καὶ ἀνδρωδέστεροι ἄνδρες
καὶ λαχνήντες μάλλον.

* * *
335 δοιῶν δ' εἰς ἄρθρων ἀρμὸς συμπήγνυται αἰεὶ.

* * *
(τὸ γάλα)
μηγνὸν ἐν ὀγδοάτῳ δεκάτῃ πύον ἐπλετο λευκόν.

* * *
γνώθ', ὅτι πάντων εἰσὶν ἀπορροαί, ὅσας ἐγένοντο.

* * * [ὄρουσεν,
ὅς γλυκὸν μὲν γλυκὸν μάρπτει, πικρὸν δ' ἐπὶ πικρὸν
δξύ δ' ἐπ' δξύ ἔβη, θερμὸν δ' ἐποχεύετο θερμῷ.

* * *
340 οἶνον ὕδωρ μάλλον πέλει ἀρθριον, αὐτὰρ εἰλαῖον
οὐκ ἐθέλει.

* * *
βύσσω δὲ ξανθῇ κόκκου καταμίσγεται (ἀνθος).

* * *
ὄδε δ' ἀναπνεῖ πάντα καὶ ἐκπνεῖ· πᾶσι λήφαιμοι
σαρκῶν σύριγγες πύματον κατὰ σῶμα τέτανται,
345 καὶ σφιν ἐπὶ στομίῳις πυκναῖς τέτρηνται ἀλοξιν
ρινῶν ἔσχατα τέτρηρα διαμπερές, ὥστε φόνον μὲν
κεύθειν, αἰθέρι δ' εὐπορήν διόδοισι τετμηθῆσαι.
ἐνθεν ἐπειθ' ὁπότεν μὲν ἀπαῖξῃ τέρεν αἶμα,
αἰθήρ παφλάζων κατανίσσεται οἰδηματι μάργω,
350 οὔτε δ' ἀναθρώσκη, πάλιν ἐκπνεῖ, ὥσπερ ὅταν παῖς,

utriusque elementi, aquae et terrae, consortia :
haec emittebat ignis ad sui similem naturam tendens,
nondum venustam membrorum figuram habentia,
nec vocem nec proprium quidem hominibus genitale.

* * *
sed discerpta est membrorum natura, partim in viri,
partim in mulieris (semine inclusa).

* * *
hos etiam congregatos conversantesque oculorum obtutu
[cepit desiderium].

* * *
infunditur puris locis mas, fit autem feminarum
genus, postquam frigus nactum est.

* * *
bifidos Veneris portus.

* * *
In calidore enim ventris parte est marium locus;
ideoque nigri sunt viri et robustiores
et magis hirsuti (quam feminae).

* * *
Articulis semper constat junctura duobus.

* * *
(lac)
decimo octavi mensis die exstitit pus album.

* * *
Scito rerum omnium, quae ortae sunt, esse effluvia.

* * *
sic dulcisa quaserunt dulcisa, amara advolant ad amara,
acuta petunt acuta, calida coeunt cum calidisa.

* * *
Aqua cum vino facilius cohsociatur, sed cum oleo
misceri non vult.

* * *
Byssu autem flavae coccineus color admiscetur.

* * *
Sic autem respirant omnia et exspirant. Omnibus exsan-
carnis fistulae summum per corpus porriguntur, [gues
et ipsis ad illarum ocella crebris foraminibus terebrata est
penitus narium prominens extremitas, ita ut cruorem qui-
cohibeant, aeri vero facilis via per meatus patefacta sit. [dem
Illinc tum quum resiliuerit tenuis sanguis,
aer fervens descendit vehementi aestu ; [puella
quum vero prosilierit, rursus exspirat aer. Ut quando

κλεψύδρης παίζησι διέπτεος χαλκοῦ,
 εὔτε μὲν αἰλοῦ πορθμὸν ἐπ' εὐσιδεῖ χειρὶ θεῖσα
 εἰς ὕδατος βάπτησι τέρην δέμας ἀργυρέοιο,
 οὐ τότε' ἐς ἄγγοσδ' ὄμβρος ἐσέρχεται, ἀλλά μιν εἰργεῖ
 365 ἀέρος ὄγκος ἔσθωθε πεσὼν ἐπὶ τρήματα πυκνά,
 εἰσόκ' ἀποστράση πυκινὸν ῥόνον· αὐτὰρ ἔπειτα
 πνεύματος ἑλλείποντος ἐσέρχεται αἰσιμον ἕδωρ.
 ὡς δ' αὐτως ὅθ' ἕδωρ μὲν ἔχη κατά βένθεα χαλκοῦ,
 πορθμοῦ χωσθέντος βροτέω γροῖ ἡδὲ πόροιο,
 380 αἰθὴρ ἐκτὸς ἔσθω λελημένος ὄμβρον ἐρούκει
 ἀμφὶ πύλας ἰσθμοῖο δυσηγέος, ἄκρα κρατύων,
 εἰσόκε χειρὶ μεθῆ· τότε δ' αὖ πάλιν, ἐμπάλιν ἢ πρὶν,
 πνεύματος ἐμπέπτοντος ὑπεκθέει αἰσιμον ἕδωρ.
 ὡς δ' αὐτως τέρην αἶμα κλαδασσόμενον διὰ γυῖων
 405 ὑπὸ πτότε μὲν παλίνροσον ἀπαΐξειε μυχόνδε,
 αἰθέρος εὐθὺς ῥεῦμα κατέρχεται οἰδματι ὕσον,
 εὔτε δ' ἀναθρόσκη, πάλιν ἐκπνεῖ ἴσον ὀπίσσω.

* * *

κέμματα θηρεῶν μελέων μυκτῆρσιν ἐρευνῶν.

* * *

ᾧδε μὲν οὖν ποιῆς τε λαλόγχασι πάντα καὶ ὁσμῶν

* * *

370 σάρκινον ὄζον.

* * *

(ὀφθαλμῶν) μία γίγνεται ἀμφοτέρων ὀψ.

* * *

αἵματος ἐν πελάγεσσι τεθραμμένη ἀντιπροϋντος,
 τῇ τε νόημα μάλιστα κυκλίσκεται ἀνθρώποισιν·
 αἶμα γὰρ ἀνθρώποις περικαρδίον ἐστὶ νόημα.

* * *

375 πρὸς παρὲν γὰρ μῆτις ἀέζεται ἀνθρώποισιν.

* * *

ὅσων τ' ἄλλοιοι μετέφυν, τόσων ἄρ σφισιν αἰεὶ
 καὶ τὸ φρονεῖν ἄλλοια παρίστατο.

* * *

γαίη μὲν γὰρ γαῖαν ὀνόπαμεν, ὕδατι δ' ἕδωρ,
 αἰθέρι δ' αἰθέρα δῖον, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ αἰδηλον,
 380 στοργῇ δὲ στοργήν, νεῖκος δὲ τε νεῖκει λυγρῶ·
 ἐκ τούτων γὰρ πάντα πεπήγασιν ἄρμωσθέντα,
 καὶ τούτοις φρονέουσι καὶ ἤδοντ' ἡδ' ἀνιώνται.

* * *

ΕΚ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ.

Εἰ γὰρ ἐφημερίων ἐνεκὲν τί σοι, ὄμβροτε Μοῦσα,

clepsydra ludit fulgentis aeris,
 quum tubi os pulchræ manui impositum
 immerserit in mollem argentæe aquæ liquorem,
 lympa quidem in vas non intrat, sed arcet eam
 aeris moles extrinsecus crebris foraminibus allapsa,
 donec detexerit densum aeris fluxum; tum vero
 aura deficiente utilis humor ingreditur.
 Similiter quando aqua tenet fundum aheni,
 tubi ore et meatu humana manu obstructo,
 aer extrinsecus ingruens cobihet imbrem
 circum isthmi strepentis portas, extrema obtinens,
 donec manu remittat (virgo); tum vero rursus, contra quam
 illabente aura, effugit utilis humor. [antea,
 Similiter ergo tenuis sanguis per membra agitatus
 quando refugiens interiora subit,
 statim aeris fluctus descendit æstuans;
 quando autem prosilit, alter pariter retroactus exspirat.

* * *

Ferinorum membrorum cubilia naribus indagans.

* * *

Sic igitur spiritum et odoratum cuncta sortita sunt.

* * *

carneum nodum.

* * *

(oculorum) unus est amborum obtutus.

* * *

(Mens) sanguinis in undis alitur obstrepentis,
 ubi intellectus præcipue versatur in hominibus:
 sanguis enim cordi suffusus hominibus est intellectus.

* * *

Pro re præsentis enim sapientia crescit hominibus.

* * *

Quatenus variato corpore mutantur, catenus semper iis
 etiam varie sapere contingit.

* * *

Terra enim terram cognoscimus, aqua vero aquam,
 æthere autem ætherem divinum, sed igne ignem edacem,
 amore amorem litæque lite funesta:
 ex his enim omnia conflata constant,
 perque hæc sapiunt et gaudent ac dolent.

* * *

E TERTIO PHYSICORUM.

Si enim mortalium causa tibi, Musa immortalis,

ἡμετέρης ἔμαλεν πρώην διὰ φροντίδος ἔλθειν,
395 εὐχομένῳ νῦν αὖτε παρίστασο, Καλλιόπεια,
ἀμφὶ θεῶν μακάρων ἀγαθὸν λόγον ἐμφαίνοντι.

ὀλβιος δὲ θεῶν πραπίδων ἐκτίσατο πλοῦτον,
δειλὸς δ' ὅφ' σκοτώσεσα θεῶν πέρι δόξα μέμηλεν.

οὐκ ἔστιν πελάσασθ' οὐδ' ὀφθαλμοῖσιν ἐφικτὸν
390 ἡμετέροις ἢ χερσὶ λαβεῖν, ἤπερ γε μεγίστη
πειθοῦς ἀνθρώποισιν ἀμαξίτις εἰς φρένα πίπτει.
οὔτε γὰρ ἀνδρομέη κεφαλῇ κατὰ γυῖα κέκασται,
οὐ μὲν ἄπαι νότωιο δύο κλάδοι ἀΐσσονται,
οὐ πόδες, οὐ θοὰ γῶν', οὐ μῆδεα λαχθέντα,
395 ἀλλὰ φρήν ἱερὴ καὶ ἀθέσφατος ἔπλετο μούνον,
φροντίσει κόσμον ἅπαντα καταΐσσουσα βοῆσιν.

ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΘΑΡΜΩΝ.

Ἵψίλοι, οἱ μέγα ἄστῳ κατὰ ξανθοῦ Ἀκράγαντος
ναίετ' ἀν' ἄκρα πόλεως, ἀγαθῶν μελεδήμονες ἔρ-
ξείνων αἰδοῖοι λιμένες, κακότητος ἀπειροί, [γων,
400 χαιρέτ' ἐγὼ δ' ὕμμιν θεὸς ἀμβροτος, οὐκέτι θνητὸς
πωλεῦμαι μετὰ πᾶσι τετιμένος, ὥσπερ ἔοικε,
ταινίας τε περίστεπτος στέφεισι τε θαλαίους.
Τοῖσιν ἄμ' εὐτ' ἀν ἱκῶμαι ἐς ἄσπεα τηλεθώοντα,
ἀνδράσιν ἠδὲ γυναιξὶ σεβίζομαι· οἱ δ' ἄμ' ἔπονται
405 μυρίοι, ἐξερένοντες ὅπη πρὸς κέρδος ἀταρπός,
οἱ μὲν μαντοσυνέων κεχρημένοι, οἱ δ' ἐπὶ νούσων
(ὄηρον δὴ χαλεπήσι πεπαρμένοι ἄμφ' ὀδύνησι)
παντοίων ἐπύθοντο κλύειν εὐηκέα βάζιν. [πρήσων,
Ἄλλὰ τί τοῖσδ' ἐπικεῖμ', ὥσαι μέγα χρῆμά τι
410 εἰ θνητῶν περιεῖμι πολυφθορέων ἀνθρώπων;

ὦ φίλοι, οἶδα μὲν οὖν ὅτ' ἀληθεῖη παρὰ μύθοις,
ὅς ἐγὼ ἐξερέω· μάλα δ' ἀργαλέη γε τέτυκται
ἀνδράσι καὶ δύσζηλος ἐπὶ φρένα πίστιος ὁρμή.

σαρκῶν ἀλλογνώτῃ περιστέλλουσα χιτῶνι.

415 ἀμφιβρότην χθόνα,
ἐκ μὲν γὰρ ζῶων ἐτίθει νεκρά, εἶδε' ἀμείβων.

οὐδέ τις ἦν κείνοισιν Ἄρης θεὸς οὐδὲ Κυδοιμὸς
οὐδὲ Ζεὺς βασιλεὺς οὐδὲ Κρόνος οὐδὲ Ποσειδῶν,
ἀλλὰ Κύπρις βασίλεια.

420 τὴν οἴγ' εὐσεβέεσσιν ἀγάλασιν ἱλάσκοντο
γραπτοῖς τε ζῶοισι μύροισί τε δαιδαλεόδομοις
σμύρνης τ' ἀκρήτου θυσαῖς λιθάνου τε θυώδους,

cura erat nuper in mentem mihi venire,
precanti nunc rursus ades, Calliopea,
de diis beatis bona verba dicenti.

Beatus qui divinæ mentis amplitudinem nactus est,
miser cui obscura de diis opinio placet.

(Deo) appropinquare non possumus, neque oculis eum asse-
nostris, nec manibus prehendere, quæ quidem amplissima [qui
persuasivioris via in hominum mentem se insinuat.
Neque enim humano capite in corpore ornatus est,
neque ei e dorso duo prosiliant rami,
non pedes, non agilia genua, non penis hirsutus,
sed mens tantum est sancta atque immensa,
cogitatione celeri mundum universum percurrens.

E LUSTRALIBUS CARMINIBUS.

O amici qui magnam flavi Acragantis urbem
summa in parte habitatis, honestarum rerum studiosi,
venerabiles hospitum portus, pravitatis immunes,
salvete! ego vobis non amplius mortalis sed immortalis
400 versor inter omnes cultus, ut par est, [deus
vittis cinctus coronisque convivalibus.
Quorum quando florentes urbes intravi,
simul a viris et mulieribus honoror, qui me comitantur
innumeri, percontantes qua lucri via pateat,
alii vaticiniis indigentes, alii in morbis
(diu quippe sævis cruciati doloribus)
varis lenientia verba audire querunt.
Cur vero his insisto, quasi magnum quid agam,
si caducis antecello mortalibus?

O amici, certo quidem scio veritatem adesse verbis,
quæ ego enuntiabo, sed admodum molestus saltem est
hominibus et invidiosus fidei in animum illapsus.

(Natura) alieno induens eos carnis amictu.

(corpus) tellurem homines circumdantem.

E vivis enim mortua faciebat, species commutans.

Neque iis Mars ullus erat deus neque Tumultus,
neque rex Jupiter neque Saturnus neque Neptunus,
sed regina Venus :

quam illi piis placare solebant signis
et pictis imaginibus unguentisque fragrantibus
myrrhæque puræ et turis odorati suffitu,

ξουθῶν τε σπονδάς μελίτων βριπτοῦντες ἐς οὐδας·
 ταύρων δ' ἀκρήτοιαι φόνους οὐ δεύτεο βαιμός,
 425 ἀλλὰ μύσος τοῦτ' ἔσκεν ἐν ἀνθρώποισι μέγιστον,
 θυμὸν ἀποβραΐσαντας ἐέδμεναι ἤεα γυΐα.
 ἦν δέ τις ἐν κείνοισιν ἀνὴρ περιώσια εἰδῶς
 δε δὴ μήκιστον πραπίδων ἐκτῆσατο πλοῦτον,
 παντοίων τὰ μάλιστα σοφῶν ἐπιήρανος ἔργων.
 430 ὀπότε γὰρ πάσησιν ὀρέζαιτο πραπίδεςσιν,
 ρεῖά γε τῶν ὄντων πάντων λεύσσεσκεν ἕκαστον,
 καί τε δέξ' ἀνθρώπων καί τ' εἴκοσιν αἰώνεσσιν.

* * *

ἦσαν γὰρ κτίλα παντα καὶ ἀνθρώποισι προσηνῆ,
 φῆρες τ' οἰωνοί τε, φιλοφροσύνη τε δεδήει,
 435 δένδρεα δ' ἐμπεδόφυλλα καὶ ἐμπεδόκαρπα τεθήλει,
 καρπῶν ἀφθονίησι κατήρεα πάντ' ἐνιαυτόν.

* * *

οὐ πέλεται τοῖς μὲν θεμιτὸν τόδε, τοῖς δ' ἀθέμιστον,
 ἀλλὰ τὸ μὲν πάντων νόμιμον διὰ σ' εὐρυμέδοντος
 αἰθέρος ἠνεκέως τέταται διὰ τ' ἀπλέτου αὐγῆς.

* * *

440 οὐ παύσεσθε φόνου δυσηγέος; οὐκ ἔσορᾷτε
 ἀλλήλους δάπτοντες ἀκηδείησι νόου;

* * *

μορφῆν δ' ἀλλάξαντα πατὴρ φίλον υἱὸν ἀείρας
 σφάζει ἐπευχόμενος, μέγα νήπιος· ὅς δ' ἐβόησε
 λισσόμενος θύοντ'· ὁ δ' ἀνηκουστήσεν δημοκλέων,
 445 σφάζας δ' ἐν μεγάροισι κακὴν ἀλεγάτο δαῖτα.
 ὡς δ' αὐτῶς πατέρ' υἱὸς ἐλὼν καὶ μητέρα παῖδες
 θυμὸν ἀποβραΐσαντες φιλίας κατὰ σάρκας ἔδουσι.

* * *

ἐν θήρεσσι λέοντες ὀρειλεχέες χαμαιεῦναι
 γίγονται, δάφναι δ' ἐνὶ δένδρεσιν ἠΰκομοισιν.

* * *

450 δάφνης γὰρ χλωρῶν φύλλων ἀπὸ πάμπαν ἔχεσθε.

* * *

δειλοὶ, πάνδειλοι, κυάμων ἀπο χεῖρας ἔχεσθε.

* * *

κρηνάων ἀπὸ πέντ' ἀνιμῶντας ἀτειρέϊ χαλκῶ
 χρῆ μὲν ἀποβρύπτεσθαι.

* * *

νηστεῦσαι κακότητος.

455 τοιγάρτοι χαλεπήσιν ἀλύοντες κακότησιν
 οὔποτε δειλαίων ἀχίων λωφῆσετε θυμόν.

* * *

et flavi libamenta mellis in solum fundentes.
 Non vero taurorum mero cruore imbuebatur ara,
 sed piaculum id erat inter homines maximum,
 erepta animā mansueta comedere membra.
 Erat vero inter illos vir quidam admodum doctus
 qui amplissimas ingenii opes possidebat,
 variis doctrinæ studiis maxime imbutus.
 Quando enim tota mente contenderet,
 facile perspiciebat singula ex isto rerum omnium numero,
 quæ tum decem, tum viginti hominum sæculis usu veniunt.

* * *

Erant enim mansueta omnia et mitia hominibus,
 feræque volucresque, et benevolentia vigeat,
 arbores autem perpetuo frondentes semperque frugiferæ
 pomorum copia obsitæ totum per annum. (florebant,

* * *

Non aliis hoc fas est, aliis nefas,
 sed communis omnium lex perque late dominantem
 ætheri perque immensum cœli lumen uno tenore patet.

* * *

Nonne desistetis a cæde horrisona? nonne videtis
 viscera vos vestra mutua socordia dilaniare?

* * *

Mutata filium dilectum forma pater sublimem raptum
 cædit preces fundens, admodum stolidus; sus autem clamat
 supplicans furenti: hic vero non exaudit vociferationem,
 sed jugulata victima epulas impias in ædibus parat.
 Pariter patrem arripiens filius matremque liberi,
 erepta anima, cognatorum caras devorant carnes.

* * *

Inter feras leones in montibus et humi cubantes
 evadunt, lauri autem inter arbores pulchre comatas.

* * *

A viridibus lauri foliis plane abstinete!

* * *

Miseri, heu miseri, a fabis abstinete manus.

* * *

Quinque e fontibus haurientes duro ære
 ablui oportet.

* * *

abstemius esto malitiæ.

Propterea, quia feroci exsultatis improbitate,
 nunquam ab anxiiis ægritudinibus animo requiescetis.

* * *

εἰς δὲ τέλος μάντις τε καὶ δμνοπόλοι καὶ ἱητροὶ
καὶ πρόμοι ἀνθρώποισιν ἐπιχθονίοισι πέλονται,
ἐνθεν ἀναβλαστοῦσι θεοὶ τιμῆσι φέριστοι,
460 ἀθανάτοις ἄλλοισιν δμέστιοι, ἐν τε τραπέζαις
εὐνιες ἀνδρείων ἔχων, ἀπόκηροι, ἀτειρεῖς.

ΕΚ ΤΩΝ ΙΑΤΡΙΚΩΝ.

Φάρμακα δ' ὄσσα γεῖσσι κακῶν καὶ γήραος ἄλκαρ
πέυση, ἐπεὶ μούνη σοὶ ἐγὼ κρανέω τάδε πάντα·
παύσεις δ' ἀκαμάτων ἀνέμων μένος, οἷ τ' ἐπὶ γαῖαν
465 ὀρνύμενοι πνοιᾶσι καταφθινύθουσιν ἄρουραν,
καὶ πάλιν, εὖτ' ἐθέλησθα, παλίντιτα πνεύματ' ἐπά-
θήσεις δ' ἐξ ὀμβροῖο κελαινοῦ καίριον αὐχμὸν [ξείς·
ἀνθρώποις, θήσεις δὲ καὶ ἐξ αὐχμοῖο θερείου
ῥεύματα δένδρεόθρεπτα καλὸν θέρος ἀρδεύσοντα,
470 ἀξίεις δ' ἐξ Ἀΐδαο καταφθιμένου μένος ἀνδρός.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ.

Ἄκρον ἱητρὸν Ἄκρων Ἄκραγαντίνον πατρὸς ἄκρου
κρύπτει κρημνὸς ἄκρος πατρίδος ἀκροτάτης.

Παυσανίην ἱητρὸν ἐπώνυμον Ἀγχίτου υἱόν,
φῶτ' Ἀσκληπιάδην πατρὶς ἔθρεψε Γέλα·
475 δεῖ πολλοὺς μογεροῖσι μαραινόμενους καμάτοισι
φῶτας ἀπέστρεψεν Περσεφόνης θαλάμῳ.

(πρὸς Τηλαύγη, ὡς φασιν)

. κλυτὴ κοῦρε Θεανοῦς Πυθαγόρεώ τε

(Ἐμπεδοκλέους ἢ ἄλλου ποιητοῦ)

480 Ἴρις δ' ἐκ πελάγους ἀνεμὸν φέρει ἢ μέγαν ὄμβρον.

Postremo vates et poetas et medicos
et principes terrestribus hominibus existant,
e quibus oriuntur dii bonoribus præcellentes,
immortalibus aliis contubernales atque inter cœnam
humanis vacui serumnis, fati et interitus expertes.

E MEDICO CARMINE.

Medicamina quotquot sunt, morborum senique remedia,
percipies, quoniam tibi uni hæc ego omnia præstabo.
Compesces et pertinacium vim ventorum, qui per terras
exorti flatibus vastant agros;
rursusque, si velis, contraria spiramina immittes.
E nigro imbre opportunam reddes siccitatem
hominibus, et vicissim e siccitate æstiva reduces
imbres arboribus salubres pulchram segetem irrigaturos,
suscitabis item ex Orco virum defunctum.

EPIGRAMMATA.

Acronem Agrigentium summum summo patre medicum
celsus habet tumulus præcelsæ patriæ.

Medicum Pausaniam jure nominatum, Anchiti filium,
germanum Æsculapii nepotem Gela aluit patria:
qui multos tristibus morbis marcescentes
viros a Proserpinæ thalamis retinuit.

(Ad Telaugem, ut ferunt)

. inclyte Theanus et Pythagoræ filii!

(Empedoclis vel alius poetæ)

Iris autem e mari ventum vel magnum imbrem inducit.

COMMENTARIUS

IN EMPEDOCLES CARMINUM RELIQUIAS.

Vss. 1-10. Ἔστιν Ἀνάγκης χρῆμα—πίσυνος] Plutarchus de exsilio p. 607, laudat vss. 1-9 omissis versibus 2, 7 et 10. — Vss. 1 et 2 affert Origenes (Hippolytus) p. 251, ed. Miller; Simplicius, Phys. VIII, f. 272 B; Porphyrius ap. Stob. Ecl. II, 8 p. 384 ed. Heer. (tom. II, p. 664 ed. Gaisf.) inde a verbis θεῶν ψηφ. Vss. 4 et 8 repertiuntur apud Origenem (Hippolytum) in hæresium omnium refutatione, pag. 249. Vss. 6 et 7 juncti exstant apud Origenem c. Cels. VIII, 53 pag. 780 E, ed. Delarue. Vss. 9 et 10 jungunt Hierocles ad aur. carm. p. 143 ed. nostr. Plotinus Ennead. IV, VIII, 1 p. 468 C. Asclepius Schol. in Aristot. Metaphysicor. lib. II, cap. 4, p. 629 A, ed. Brand. Philoponus in Physic. lib. I pag. 10 A; id. de Gener. et Corr. II, f. 59 A; de Anim. lib. 1 pag. 1 C. Dictum φυγὰς θεόθεν κ. ἄ est apud Porphyr. Sentent. 41 p. 476 ed. Cantabr. Proclum in Parm. t. IV, p. 141 ed. Cousin. Hermiam in Plat. Phædr. p. 148 ed. Ast. Plutarcho teste Empedocles opus quod de rerum natura conscripserat ab his versibus exorsus est. Ait enim : Ὁ δ' Ἐμπεδοκλῆς ἐν ἀρχῇ τῆς φιλοσοφίας προαναφανήσας· Ἔστιν Ἀνάγκης χρῆμα κτλ. Hippolytus vero p. 249 hæc de Empedocle tradit : Τοιοῦτόν τι καὶ κάλλιστον εἶδος τοῦ κόσμου ἢ φιλία ἐκ πολλῶν ἐν ἀπεργάζεται· τὸ δὲ νεῖκος τὸ τῆς τῶν κατὰ μέρος διακοσμήσεως αἰτίον ἐξ ἑνὸς ἐκείνου ἀποσπᾶ καὶ ἀπεργάζεται πολλά· καὶ τοῦτο ἐστὶν ὃ λέγει περὶ τῆς ἐπιτοῦ γεννήσεως ὁ Ἐμπεδοκλῆς·

τῶν καὶ ἐγὼ εἶμι φυγὰς θεόθεν καὶ ἀλήτης,

τούτεστι θεὸν καλῶν τὸ ἐν καὶ τὴν ἐκείνου ἐνότητα, ἐν ᾧ ἦν πρὶν ὑπὸ τοῦ νεῖκος ἀποσπασθῆναι καὶ γενέσθαι ἐν τοῖς πολλοῖς τούτοις τοῖς κατὰ τὴν τοῦ νεῖκος διακοσμησιν. Νεῖκη (leg. Νεῖκος) γὰρ φησι μαινόμενον, καὶ τεταραγμένον καὶ ἄστατον τὸν δημιουργὸν τόνδε (leg. τοῦδε) τοῦ κόσμου ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἀπακαλῶν· αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ καταδίκη καὶ ἀνάγκη τῶν ψυχῶν, ὧν ἀποσπᾶ τὸ νεῖκος ἀπὸ τοῦ ἐνὸς καὶ δημιουργεῖ καὶ ἐργάζεται λέγων (fortasse scribendum ἐργάζεται.

Λέγει οὖν) τοιοῦτόν τινα τρόπον·

ὃς καὶ ἐπιόρκον ἀμαρτήσας ἐπομόσει
δαιμόνιοι τε μακρῶντος λελάχαι βίοιο,

δαίμονας τὰς ψυχὰς λέγων μακρῶντος, ὅτι εἰσὶν ἀθανάτοι καὶ μακροὺς ζῶσιν αἰῶνας·

τρὶς μὲν μυρίας ὄρας ἀπὸ μακάρων ἀλάλησθε,

μακαρίας (leg. vel μακαρίους vel si poetice vocem servavit Hippolytus μάκαρας) καλῶν τοὺς συνηγμένους ὑπὸ τῆς φιλίας ἀπὸ τῶν πολλῶν εἰς τὴν ἐνότητα τοῦ κόσμου τοῦ νοητοῦ. Τούτους οὖν φησὶν ἀλάλησθαι καὶ

φουμένους παντοῖα διὰ χρόνον ἴδεα θνητῶν
ἀργαλέας βίῳ τοιο μεταλλάσσοντα κελεύθους.

Ἀργαλέας κελεύθους φησὶν εἶναι τῶν ψυχῶν τὰς εἰς τὰ σώματα μεταβολὰς καὶ μετακοσμήσεις. Idem scriptor primos duo proemii versus pag. 251 allegat hæc præfatus : Τοῦτον εἶναι φησὶν ὁ Ἐμπεδοκλῆς νόμον μέγιστον τῆς τοῦ παντός διοικήσεως, λέγων ὡδέ πως·

Ἔστι τί ἀνάγκη χρῆμα, θεῶν ψήφισμα παλαιόν,
αἰδίων, πλατέεσι κατεσφρηγισμένον ὄρκοις·

ἀνάγκην καλῶν τὴν ἐξ ἑνὸς εἰς πολλὰ κατὰ τὸ νεῖκος καὶ ἐκ πολλῶν εἰς ἓν κατὰ τὴν φιλίαν μεταβολήν. Quæ in ipsius Hippolyti verbis relicta ab editore erant menda appositis uncis sustuli, ita tamen ut versusum Empedocleorum quibus tanquam flosculis orationem suam conspersit, rationem non haberem. De his igitur ut de ceteris hujus loci versibus breviter dicendum.

Vs. 1. ἔστιν ἀνάγκης jam Reiskius apud Plutarchum scripsit pro vulg. ἐστὶ τί ἀν. vel ἔστι τί ἀνάγκης, cujus loco Hippolytus habet ἔστι τί ἀνάγκη. Simplicius non ψήφισμα, sed σφράγισμα exhibet quod librariorum negligentia ascribendum. — Vs. 2. Pro πλατέεσι male Origenes πλατέσι. Idem cum Stobæo pro κατεσφρηγισμένον præbet κατεσφραγισμένον. — Vs. 3. Pro ἀμπλακίησι φόνω φιλία γυῖα μίμηη Panzerbieterus p. 2 legendum conjecit ἀμπλακίησι φρενῶν collato Pindaro Pyth. 3, 24 ἀμπλακίησι φρενῶν dicente et Empedoclis versu 441 ἀκηδείησι νόοιο. Conjectura hæc vel propterea repudianda, quod φόνω tuetur Plutarchus de esu carn. orat. 1 extr. : Ἀλληγορεῖ γὰρ ἐνταῦθα (ὁ Ἐμπεδοκλῆς) τὰς ψυχὰς, ὅτι φόνων καὶ βρώσεως σαρκῶν καὶ ἀλληλοφαγίας δίχην τίνουσαι σώμασι θνητοῖς ἐν-

δέδονται. Qui scriptor eadem universe intelligit violentam quandam et improbam cupidinem. Namque interjectis aliquot verbis quæ ad Titanes referuntur sic pergit : Τὸ γὰρ ἐν ἡμῖν δλογον καὶ ἀτακτον καὶ βίαιον , οὐ θεῖον , ἀλλὰ δαιμονιόν , οἱ παλαιοὶ Τιτᾶνας ὠνόμασαν , καὶ τοῦτό ἐστι τὸ κολαζόμενον καὶ δίκην διδόν . Cæterum neminem puto futurum qui contendat desiderari inter ἀμπλακίησι et φόνη voculam ad ligandam orationem accommodatam. Id enim speciosius quam verius dictum esset. Paulo aliter quidem , sed tamen similiter Euripides Iph. Aul. vs. 975-976 :

Τάχ' εἴσεται σιδήρος , δν πρὶν εἰς Φρύγας
ἔλθειν φόνου κηλίσιν αἵματι χραῶν ,

ubi hæserunt interpretes mirati αἵματι appositum prægresso φόνου κηλίσιν . — Vs. 4. Neque αἵμασιν ἢ cum Schneidewino Philol. VI p. 162 neque αἵματος ἢ cum Steinio in verborum δς καὶ locum quæ sunt apud Hippolytum substitui posse apparet , sed duæ particulæ αὐτως ἢ requiruntur. De primo aoristo ἀμαρτήσας cuius non exstabat idoneum apud antiquos et bonæ notæ scriptores exemplum , vide Lobeckium ad Phrynichum p. 732 multa e posteriorum scriptis congerentem. Ἐπομόσση pro ἐπομόσει recte dedit Schneidewinus . — Vs. 5. Apud Plutarchum vulgo scribitur δαίμονες ὅτε μακραίωνες λελόγησαι βίοιο , apud Hippolytum , ut vidimus , δαιμόνιοι τε μακραίωνος λελόγησαι βίοιο . Pluralis ὅτε post τις in ejusmodi structura nihil habet insolens , modo pro δαίμονες quod parum recte defendit Karstenius , cum Sturzio et Bergkio in Comment. de Emp. proæm. p. 33 ponatur δαίμων . Confer Homer. hymn. in Ven. 285 φάσθαι τοὶ νόμφης Καλυκώπιδος ἔκγονον εἶναι , αἱ τὸδε ναιετάουσιν ἕρος . Reliquam versus partem cum Karstenio ita constitui , ut transpositis duobus vocabulis et μακραίωνες in μακραίωνος quod nunc etiam Hippolyti auctoritate nititur mutato exararem ὅτε βίοιο λελόγησαι μακραίωνος . Nam nullum auctorem habet quod Scaliger in codice Lugdunobatavo suspicatus est λελόγησαι , neque magis græcum illud λελόγησαι est quod ante inventum Hippolytum ab Hoeschelio ad Origenem propositum Sturzius recepit . Recte enim animadvertit Karstenius λελόγησαι (ex εἰληγη factum) necessario penultimam habere longam diversumque esse ab epicis formis λελάχειν , λελάχητε , λελόγησαι , α brevī . In λελόγησαι vero eadem penultimæ correptio cernitur quæ et alibi apud Empedoclem est , velut vs. 369 .

Ἔδε μὲν οὖν πνοιῆς τε λελόγησαι πάντα καὶ ὁσμῶν . Quis præterea credat Empedoclem nulla necessitate subactum semel dixisse λελόγησαι , ceteris locis

λελόγησαι . Cf. vs. 183 γυῖα , τὰ σῶμα λελόγησαι , βίου θαλέθουσιν ἐκ ἀκμῆ . Neque nos movet Empedoclearum quarundam vocum , ut ἀλαῶπις , ἑλαίρα , ἀνδρόπρωρος , conservator Hesychius apud quem legitur λελόγησαι , τετεύχασαι . Incertum enim , unde haustum sit hoc vocabulum . Denique rejicienda Milleri conjectura qui pro λελόγησαι scribi jussit λελόγησαι . Etenim conjunctivo nihil loci est ; λελόγησαι autem in antiquorum poetarum scriptis valet *participem reddidi , participavi* , apud recentiores interdum non differt ab ἔλαχον , ut Anthol. Pal. VII, 341 θανόντας τύμβος εἰς λελόγησαι . Quod Bergkio postea conjecit ὅτε βίοιο λελόγησαι δθηθαίωτος , quia Empedocles α in μακρὸς corrumpere solet , minime necessarium est . Quippe utramque mensuram agnoscit Empedocles . Cf. vs. 281 et 286 . Huc accedit quod solus Hesychius hoc nomen in lexico notavit . Est enim apud eum : δθηθαίωτος , μακραίωνος , μακροβίουτος , unde quis veterum ita dixerit non constat . Præter μακραίων vero eadem notione apud Empedoclem invenitur δολιχαίων , ut vs. 131 καὶ τὰ θεοὶ δολιχαίωνες , τιμῆσι φέριστοι . Utcunque se res habet , in versu quem vulgavimus δαίμων ὅτε βίοιο λελόγησαι μακραίωνος nihil est quod magnopere offendat . Cæteroque Plutarcho teste de Orac. def. p. 420 Empedocleam sententiam Epicurei exagitarunt , dicentes ὡς οὐ δυνατὸν ἐστὶ (δαίμονας) φαύλους καὶ ἀμαρτητικούς ὄντας μακαρίους καὶ μακραίωνας εἶναι . Vss. 6-7 . Origenes l. c. ἐπειδὴ δὲ σῶματι , inquit , συνδεδέντες ἄνθρωποι γεγόνασιν , εἴτε οἰκονομίας τῶν ἔλων ἔνεκεν , εἴτε ποινὰς ἀμαρτίας ἀποτινύντες , εἶδ' ὅπῃ παθημάτων τινῶν τῆς ψυχῆς βαρυνθείσης , μέχρις ἂν τεταγμέναις περιόδοις ἐκκαθαρθῆ· δεῖ γὰρ κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα

τρὶς μὲν μυρίας ὥρας ἀπὸ μακάρων ἀλατῆσθαι
(leg. ἀλάθησθαι) ,
γινομένην παντοῖαν διὰ χρόνον ἰδέαν θνητῶν .

Wytttenbachius ad Plutarchum de Ser. N. Vind. p. 113 et Astius in Plat. Phædr. p. 309 verba hæc citantes perperam ἀλατῆσθαι et γινομένην scribunt . Posteriorem versum ita restituere tentavit Sturzius (v. 163) , ut εἶδεα τῶν θνητῶν παντοῖα διὰ χρόνον ὄντα ab Empedocle exaratum esse vellet . Non multo melior est Karstenii ratio , qui γινόμενον παντοῖα διὰ χρεῶ εἶδεα θνητῶν reposuit , hoc sensu : χρεῶ μιν γινόμενον ἀλάθησθαι διὰ παντοῖα εἶδεα θνητῶν . At eo modo turbatur structura , quippe quum accidat , ut infinitivus ἀλάθησθαι e primo versu ἔστιν ἀνάγκης χρῆμα , θεῶν ψήφισμα παλαιόν aptus ad sequentia etiam pertineat . Potior est altera ejusdem viri docti suspicio διὰ χρεῶς legi posse affirmantis . Tum igitur sensus erit :

ψήρισμα ἔστιν ἀλλάγησθαι μιν γιγνομ. παντοῖα εἶδεα θν. διὰ χρέος *necessitate varias induentem mortali-um formas*. Neque tamen sic locus perſanatus videtur. Bergkiius coniecit τρίς μιν μυρίας ὥρας ἀπὸ μακάρων ἀλλάγησθαι, γινόμενον παντοῖα διὰ χρόνου εἶδεα θνητῶν. In qua conjectura nihil displicet præter γινόμενον quod epici sermonis consuetudo aut in γιγνόμενον, quemadmodum Panzerbietero placuit, aut in γεινόμενον, ut ego posui, converti postulat. Possis etiam cum Steinio φυόμενον scribere, rejecta Hippolyti lectione φουμένους quam miror Schneidewinum retinuisse. Neque tamen pro ἀπὸ μακάρων cum recentissimo Empedoclis editore rescribendum ἀπαι μακάρων propter vs. 393 οὐ μὲν ἀπαι νότωιο δύο κλάδοι ἀΐσσονται, ubi variat scriptura. — Vs. 8 integer servatus est ab Hippolyto. — Vss. 9-10. Apud Plutarchum legitur τὴν καὶ ἐγὼ νῦν εἶμι φυγὰς θεόθεν καὶ ἀλήτης, quæ verba interpretibus negotia facessivisse non mirandum. Etenim dubium est quo referatur τὴν, quod Karstenius intellecto ὀδὸν vel πλάνην explicari vult, quum fieri possit, ut ante hunc versum unus alterve exciderit. Alii melius esse rati quæ supersunt corrigere quam quæ perierunt spectare pro τὴν rescripserunt vel τῆ vel τῶν subaudito μακάρων. Windetus in Crenii fascic. IV Opusc. hist. acphil. p. 85 legi iusserat δὴν καὶ ἐγὼ νῦν εἶμι, quod non improbat Sturzio. Philoponus l. c. præbet ὡς καὶ ἐγὼ δεῦρ' εἶμι quod ipsum εἶμι Plotinus videtur repperisse l. l. dicens : Ἐμπεδοκλῆς εἰπὼν, ἀμαρτανούσαις νόμον εἶναι ταῖς ψυχαῖς πεσεῖν ἐνταῦθα, καὶ αὐτὸς φυγὰς θεόθεν γεόμενος ἔκειν, πύσνος μαινομένην νεῖκαι. Verum facile permutantur εἶμι et εἶμι; neque Philopono et Plotino magis fidendum quam Plutarcho. Asclepius Schol. in Aristot. Metaph. p. 629. a. ed. Brand. eadem verba sic citat :

Ὡς καὶ ἐγὼ δεῦρ' εἶμι φυγὰς θεόθεν καὶ ἀλήτης νεῖκαι αἰθομένην πύσνος.

Bergkiius haud secus atque Scaliger suspicatus est poetam scripsisse τῶν καὶ ἐγὼ νῦν εἶμι, quod nunc etiam Hippolytus agnoscit qui tamen omitit νῦν. Mihi videtur legendum ὡς καὶ ἐγὼ νῦν εἶμι in quo Philoponus et Asclepius conspirant. Sed ne quis hoc temere fieri putet, præsertim quum Schneidewinus τῶν unice verum existimaverit, paulo accuratius de hoc genitivo dicamus. Ac per se patet, quoniam τῶν epicorum more in his Empedocleis carminibus tam pro τούτων, quam pro ὧν esse solet, bonum poetam huiusmodi genitivum non multis verbis interpositis ad nomen aliquod sive dictum sive intellectum accommodare, sed haud magno intervallo superioribus

annectere, quomodo Æschylus facit in Suppl. v. 353 :

Μηδ' ἐξ ἀέλπτων ἀπρομηθήτων πόλει νεῖκος γένηται· τῶν γὰρ οὐ δεῖται πόλις.

Quamobrem quæritur, quo pertineat τῶν. Sive igitur eruditus ille vir cujus memini cum Wyttenbachio subaudivit μακάρων, sive quod verisimilius est ad δαίμονας rettulit, neutrum commode fieri posse liquet. Friget enim τῶν μακάρων, ut iam Sturzius vidit p. 449, quia θεόθεν sequitur; τούτων τῶν δαιμόνων autem tolerabilius foret, nisi longior esset sententia interjecta. Quum vero φυγὰς ad θεόθεν, non ad τῶν trahi oporteat, hic exoritur sensus non admodum commodus : *Quorum [horum] et ego [geniorum e cœtu] extorris e cœlo sum et errabundus, Discordiæ furenti parens*. Ut igitur illud τῶν intelligi posse concedo : ita Empedoclem sic scripsisse in ipso carminum exordio parum probabile iudico, nisi forte plures etiam exciderunt versus. Sensit hoc, ni fallor, Henr. Steinius qui post ἀργαλέας βίωτοι μεταλλάσσοντα κελεύθους posuit quattuor versiculos e Plutarchi libro de Is. et Osir. p. 361 (vs. 32-35 αἰθέριον—πάντες. τῶν καὶ ἐγὼ κτλ.) depremtos; satis apte, si quis τῶν tueri velit. At quum in tanto testium numero qui hoc de geniorum exilio et ipso Empedocle exsule commentum illustrent nemo hos quattuor versus superioribus adjunxerit, malui ad Philoponi lectionem redire quam de rebus incertis meo arbitrio statuere. Huc accedit quod quattuor illi versus inserti inchoatam constructionem turbant, quæ prætermis- sis illis si cum Philopono ὡς legas, æquabiliter decurrit. Cæterum verbis Empedocleis Plutarchus subjungit : Τὴν γένεσιν ἀποδημίαν ὑποχορίζεται, τῷ πρῶτάτῳ τῶν ὀνομάτων τὸ δ' ἀληθέστατον, φεύγει (ἢ ψυχῆ) καὶ πλανᾶται θεοῖς ἐλαυνομένη δόγμασι καὶ νόμοις.

Vss. 11-12. Afferunt hos versus Clémens Alexandrinus Strom. VI p. 627 D; Philostratus Apoll. vit. I, 1, p. 2; Athenæus Dipn. VIII p. 365 E; Diogenes Laertius VIII s. 77; Themistius in Arist. de An. I, f. 72 B; Philoponus de An. I, lit. D p. 16; Olympiodorus in Platon. Phæd. c, 15 cit. Fischer. p. 295; Cyrillus c. Julian. VII p. 243 D; Origenes Philos. III; Anthol. Græc. Bosch. t. 1 p. 338; Eustath. in Od. lib XVIII p. 1838, 52; Suidas in v. Ἐμπεδ.; Cedrenus Chron. t. 1 p. 157 Par.; Arsenius in Violario. Latine redditus citat Chalchidius in Tim. p. 286. Prima verba apud Origenem in hunc modum scribuntur : ἤτοι μὲν γὰρ ἐγὼ—, apud Cedrenum vero : ἤτοι μὲν πρῶτα κούρος ἐγενομένη κόρη τε.

Librariorum culpa in Eustathii loco omittitur ποτ', cujus loco in Arsenii libro male exaratum est αὔτ'. Pro κοῦρός τε κόρη τε plures in verso ordine habent κοῦρη τε κόρος τε, ut Athenæus, Themistius, Cyrillus, Philostratus, Eustathius, Suidas. Sed major etiam scripturæ discrepantia in altero verso est. Clemens et Arsenius εἰν ἄλλ ἔλλοπος; Cyrillus εἰν ἄλλ φαίδιμος; alii εἰν ἄλλ νή-χυτος, ut testatur Casaubonus ad Athenæum. Laertius ἐξ ἄλλος ἐμπυρος (cod. ἐμπειρος); Athenæi codd. ἐξ ἄλλος ἐμπυρος (ut Dind.), ἐμπυρος (ut Cas.) vel ἐμπυρος; Origenes uno loco ἐμπυρος, altero ἔλλοπος; Olympiodorus ἀμφορος (ἐμπυρος?); Philoponus ἐμπυρος; Eustathius ἐμπυρος; Anthologia Bosch. ἐμπυρος; Cedrenus: καὶ θήρ καὶ θά-μνος καὶ ἐξ ἄλλος ἐμπυρος ἰχθύς. Denique pro θάμνος τ' οἰωνός τε nonnulli teste Oleario in Philostr. l. c. πτώμενος οἰωνός τε, et pro ἐμπυρος J. Kuhnius in Laert. l. l. male conjecit ἐμπυρος ἰχθύς. Jam quod Sturzius ex hac tanta lectionis varietate collegit, bis terve hos versiculos ab Empedocle carminibus intextos esse, id mihi nullo pacto probatur. Nam plerique omnes scriptores verba Empedoclea memoriter laudarunt. Karstenius non plane rejicit: εἰν ἄλλ ἐμπυρος, id est propria significatione ἀλίπορος, ἀλίπολος *maris navigator*. Sed vix dubium est, quin Empedocles scripserit εἰν ἄλλ ἔλλοπος, quod ut doctius vocabulum tuentur Stephanus, Scaliger, Sturzius atque ipse Karstenius. De sententia sub hoc nomine subjecta vetus controversia est. Nam vel ipsi pisces vocantur ἔλλοπες ut apud Nicandrum Alexiph. v. 481 p. 154 ed. Lehrs, vel ἔλλοψ (hæc enim vulgaris forma est) pro adjectivo accipitur, ut sit *mutus* sive *voce interclusus*, ἔλλομένην καὶ κα-θειρομένην τὴν ὄπα ἔλων, qui significatus inter plerisque scriptores convenit. Alii ἔλλοπας ἰχθύς *squamosos* esse volunt διὰ τὸ εἶναι λεπιδωτοί. Confer Iycos in Parisiensi thesauro collectos et interpretes Hesychii s. h. v. At recte Casaubonus ad Athen. VII p. 308 B observavit ἔλλεσθαι non proprie significare *εἶργεσθαι*, ideoque ἔλλοπες si valeat idem quod ἄφωνοι potius exponendum esse ἔλλοπιεῖς τὴν ὄπα. Non aliter Hesychius qui ἔλλοπες interpretatur ἔλλοπιόντες τῆς ὄπας, τούτεστιν ἄφθογοι, ἄφωνοι. Hæc derivatio non valde arrisit Karstenio qui vocem Empedocleam cum Schneidero in Lex. Gr. ab ἔλλος vel ἔλλός ducit, quod cognatum est verbis ἔλλω, εἰλλώ et ἐλίσσω *volvo, agito*. Atque in Odyssea T, 228 ἔλλός vocatur hinnuleus propter agilitatem. Sed apud Sophoclem Aj. 1297 Br. sunt qui ἔλλοις ἰχθύσι de velocibus, alii qui de mutis interpretentur. Huc accedit quod Hesychius ἔλλόν esse dicit ἀγαθόν, γλαυκόν *χαροπόν, ἐνθαλάτ-*

τιον, ταχύ, ἄφωνον, ἰγγρόν, ἄφρον νεογόν. Quamobrem non astipuler Karstenio, in versu Empedoclea ἔλλοπον ἰχθύν præpetem piscem esse perhibenti, siquidem verbum ex ἔλλος et ποῦς constare vult, ut ex ἔλλοπος brevium sit ἔλλοπος vel potius ἔλλόπος, quomodo ἀρίπος et ἀελλόπος i. e. ἀρίπους et ἀελλόπους scribunt. Quæ enim ad firmendam hanc analogiam apta esse existimat exempla vocum ἀρίπος et ἀελλόπος, his contrarium efficitur. Nam quum inter ἔλλοψ et ἔλλοπος ea intercedat ratio quam metaplasmi nomine vocamus, si re vera ἔλλοπος nihil esset nisi ἔλλόπος, similiter ab ἀρίπος et ἀελλόπος formari posset ἀρίψ et ἀελλοψ, quæ neque inveniuntur neque unquam usitata fuerunt. Est igitur ἔλλοψ, unde ἔλλοπος manavit, nomen primarium quod ex ἔλλός et ὄψ conflatum vix aliter interpretari licet, quam a Plutarcho Symp. VIII, 8 (Vol. VIII p. 907 ed. Reisk) aliisque factum est, qui pisces a poetis hoc vocabulo propter ἀφωνίαν designari contendunt. Postremo sententia ad animorum ex aliis in alia corpora migrationem spectans non abhorret a Pythagoræ præceptis, quem Jo. Chrysostomus Hom. II in Joann. c. 2 t. VIII p. 10 Montf. horum versuum ratione habita cum Empedocle temere confudit. Sic autem ait: Πυθαγόρας δὲ τὴν μεγίστην Ἑλλάδα καταλαβὼν καὶ γοητείας ἐπιδείξας εἶδη μυρία...καὶ ἀνθρώπους ἀφεις διδάξαι τι τῶν χρησίμων, ἐπαίτευσεν ὅτι ἴσον ἦν κυάμους φαγεῖν καὶ τὰς τῶν γεννησαμένων κεφαλὰς· καὶ τοὺς συνόντας ἐπέειπεν, ὅτι δὴ ἡ τοῦ διδασκάλου ψυχὴ ποτὲ μὲν θάμνος ἐγένετο, ποτὲ δὲ κόρη, ποτὲ δὲ ἰχθύς. Idem effatum perstringunt Basilius M. Hexaem. VIII, 2 t. I p. 71. Bened. Hermias Irris. Gentil. p. 176 B; Tertullian. de Anim. c. 32.

Vss. 13-14 exstant apud Porphyrium de Abstin. II, 31 p. 161 Rhœr. Quo die primum matatæ victimæ carnibus gustatis se polluisset, eum diem omnium sibi malorum initium fuisse Empedocles conqueritur. Quare hæc verba quæ Sturzius ad καθαροὺς pertinere ratus est cum Karstenio in hunc locum transtuli, ubi poeta cum reliquorum geniorum sorte suam ipsius vicem deplorat. Neque tamen Sturzianam rationem prorsus rejecerim. Nihil corruptum est in posteriore versu: πρὶν στέλι' ἔργα βορᾶς περὶ χεῖλεσι μητίσασθαι. Similiter in Odys. lib. XII v. 373 οἱ δ' ἔταροι μέγα ἔργον ἐμητίσσαντο μένοντες. Est autem ἔργον μητίσμαι *in mentem mihi venit committere facinus, facinus molior et incepto vel re deliberata opus aggredior*. Quum autem non simpliciter ἔργα μητίσασθαι, sed ἔργα βορᾶς μητίσασθαι dixerit Empedocles, non erat quod Karstenius χεῖλεσι μητίσασθαι inconcinnum judicaret pariterque in

illo quod præcedit περί offenderet. Namque, ut philosophi verbis utar : ὁ ἔργα βορᾶς μητίσάμενος τοῖς τε ὀδοῦσι καὶ τοῖς περιεξιμένοις χεῖλασιν ἐμητίσατο. Hinc patet περί pro adverbio esse habendum, ut in Hymno in Cer. v. 276 : Ὡς εἰποῦσα θεὰ μέγθος τε καὶ εἶδος ἀμειψα, γῆρας ἀπωσαμένη, περί τ' ἀμφὶ τε κάλλος ἄητο. Neque vero audiendus Reiskius, cujus interpretatio *callide et artificiose* (i. e. περί) *committere scelera labii* Karstenio quoque non satisfacit. Quippe apertum est σχέλιτ' ἔργα βορᾶς περί χεῖλασι μητίσασθαι valere : nefaria devorandi scelera circumcirca labiis admittere, id est, nefandas dapes non primoribus labris gustare (ἀχροὶς χεῖλασι γύσασθαι), sed totis circa labiis attingere. Ex his quæ modo dicta sunt, conficitur minime necessariam esse Karstenii correctionem *μαστεύσασθαι*.

Vss. 15-16 servavit Clemens Al. Strom. IV p. 479; priorem versum Plutarchus de Exsilio p. 607 (Vol. VIII p. 397 ed. Reisk.); Stobæus Floril. Tit. 40 tom. II p. 80 ed. Gaisf. Verbis Empedocleis, quibus philosophus prioris vitæ desiderium exprimit, sic præfatur Clemens : οὐχ ἰδρύων τὸν πειράζοντα (i. e. diabolum) παιδεύων δέ, οἶμαι, καὶ ἐλέγχων

ἔξ οἷς τιμῆς καὶ οἴου μύχεος ὄλου,

ὡς φησιν Ἐμπεδοκλῆς, ὧδε λιπὼν κατὰ θνητῶν ἀναστρέφεται. In priore versu pro καὶ οἴου Plutarcho auctore legendum esse τε καὶ ἔσσου apparet, sed quæ subjungit Clemens, in iis quoque versus vestigia superesse nemo non videt. Karstenius pro λιπὼν posuit πεσὼν propter Plotini verba citata ad v. 9 et pro ἀναστρέφεται, ἀναστρέφομαι. Quum vero deesset nomen ad quod referretur κατὰ præpositio, Empedoclem non male suspicatus est scripsisse vel ὧδε πεσὼν δευτέρως ἀναστρέφομαι μετὰ θνητῶν vel ἔ.δε πεσὼν κευθμῶνας ἀναστρέφομαι κατὰ θνητῶν. Bergkii de Emp. præcæm. p. 33 conjecit ὧδε λιπὼν λειμῶνας ἀναστρέφομαι κατὰ θνητῶν, quod vereor ut probari possit. Mihi litterarum ductus versusque reliquias intuenti exarandum videtur ὧδε τάλας λειμῶνας ἀναστρέφομαι κατὰ θνητῶν. Neque enim quidquam obstat, quin ὧδε idem esse hic statuamus quod οὕτως, quam vim plerisque Homeri et tragicorum locis huic particulæ tribui convenit velut apud Æschylum Prom. v. 159 τίς ὧδε τλησιχάρδιος θεῶν στῆρ τέδ' ἐπικραρῆ; quamvis Buttmanus Gramm. ampl. tom. II p. 286 assentiar τοπικὴν illam voculæ significationem quam Aristarchus in Homericis carminibus reperiri negabat (vid. Lehrs. de Aristarchi studiis Homericis p. 84) omni ætate in usu fuisse dicenti.

Vs. 17 legitur apud Clementem Alex. Strom. III p. 432 B. Declarat poeta quem dolorem perciperit ex aspectu terræ, quum primum e decorum sedibus exturbatus in hanc vitam proficisceretur. Excidit fortasse hujusmodi versiculus :

ἄπτερος ὢν, θνητὸς προτέρου τ' αἰῶνος ἀμερθεῖς

ante κλυῶσά τε κ. τ. λ. Id probabiliter colligas ex Hieroclis in carmen aur. comm. p. 186 ἢ δὲ ἐφῆσιν τοῦ φεύγοντος τὸν τῆς Ἄτης λειμῶνα πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας ἐπείγεται λειμῶνα· ὃν ἀπολιπὼν τῇ δρμητῆς πτεροβρύχσεως εἰς γῆρινον ἔρχεται σῶμα ὀλοῦ αἰῶνος ἀμερθεῖς, in quibus verbis versusum Empedocleorum reliquias inesse poetica dictio arguit.

Vss. 18-21. ἀτερπέα χῶρον—ἡλάσκουσιν] Hos versus præter 20 laudat Hierocles in Aur. Carm. p. 143 ed. nostr. Vss. 19 et 21, omisso item vs. 20, Synesius de Prov. I p. 89 D; posteriorem horum idem Ep. 148 p. 283. Vss. 19 et 20 Proclus in Cratylum p. 103 ed. Boisson., non adjecto Empedoclis nomine, sed horum posterior, a me uncis inclusus, injuria philosopho qualis nunc est ascribi videtur. Vs. 21 citat etiam Julianus Imperator in Orat. 7. Hierocles de genii sive hominis lapsu in terram locutus ita pergit : ἀνεῖσι δὲ καὶ τὴν ἀρχαίαν ἔξιν ἀναλαμβάνει, εἰ φύγοι τὰ περί γῆν καὶ τὸν „ἀτερπέα χῶρον,” ὡς αὐτὸς λέγει, „ἐνθα Φόνος τε Κότος τε καὶ ἄλλων ἐνθα Κηρῶν,” „εἰς ὃν οἱ ἐμπροσόντες „Ἄτης ἂν λειμῶνα—ἡλάσκουσιν”. Unde conjicias ἡλάσκουσι non ad Φόνος et Κότος a poeta esse relatum, sed ad eos qui e cælo in terram deciderint (τοὺς ἐμπροσόντας), atque errasse Synesium, qui versum ἐνθα Φόνος κτλ. cum postremo Ἄτης—ἡλάσκουσιν jungit. Fortasse excidit hujusmodi versus : οἷς μέροπος δειλοὶ μάλα τειρόμενοι φρένας αἰὲν ἀντὶ Ἄτης κτλ. Non magna lectionis diversitas est. Hieroclis editiones pleræque claudicante metro habent : Ἄτης ἀνὰ λειμ. τε καὶ σκότος probatum olim Scaligero apud Karst. p. 165; cod. Med. ἂν λειμῶνα quod ego recepi pag. 143 meæ editionis. Synesius : Ἄ. ἐν λειμῶνι κατὰ σκότον. Julianus : Ἄ. ἐν λειμῶνι κατὰ σκότον ἡλάσκονται. Omnino ponendum ἂν λειμῶνα quod propter formæ insolentiam a librariis mutatum est in ἐν λειμῶνι. Noti sunt loci Homericis, in quibus ἂν vel ἀμ pro ἀνὰ ponitur. Similiter Æschyl. Supplic. v. 346 (v. 362 ed. Schutz) λευκόςτικτον ὡς δάμαλιν ἀμ πέτραις ἡλιβάτοις. Cf. Bæckh. v. 1. Pind. Ol. VII, 61. Miramur autem hoc ἂν a Karstenio et Bergkio sine accentu esse scriptum. Præterea epici sermonis consuetudo, quam Empedocles potissimum sequitur, non (τὸ) σκότος requirit, sed (τὸν) σκότον, quæ viri docti promiscua habuerunt. Denique Hierocles φόνος præ-

het, Synesius φθόνος; Proclus inverso ordine κότος τε φθόνος τε exhibet.

Vss. 18-19. ἀτερπέα χῶρον, ἔνθα Φθόνος κτλ.] Quod de terra dicit Empedocles, id multo ante de Orco dixerat Homerus Odys. λ, 94 :

*Ηλυθες, ὄφρα ἴδη νέκυας καὶ ἀτερπέα χῶρον.

Hinc consentaneum erat a philosopho in terris eadem monstra poni, quæ a poetis ad inferos detruduntur. Empedocle enim hæc terrestris hominum habitatio, ut calamitatum et miseriarum domicilium, parum differre ab ea quam poetæ excogitarunt Plutonis domo videtur. Quumque animus corpori inclusus libere vagari non possit, idem dicas Empedoclem de his rebus stauisse, quod Macrobius Somn. Scip. I, 10 de antiquis mysteriorum auctoribus prædicat. Sic autem ait : « Qui per diversas gentes auctores constituendis sacris cærimoniarum fuerunt, aliud esse inferos negaverunt quam ipsa corpora, quibus inclusæ animæ carcerem fœdum tenebris, horridum sordibus et cruore patiuntur : hoc animæ *sepulcrum*, hoc *Ditis concava*, hoc *inferos* vocaverunt. » Plura fortasse in hac Empedoclea descriptione temporum injuria nobis invidit, quorum desiderium Virgiliana Inferorum descriptio Æn. VI, 273 seqq. lenire potest.

Vs. 20. αὐχμηραὶ τε νοσοὶ καὶ σήψεις ἔργα τε βευστά] Hunc versum quem Proclus cum superiore connectit, Empedocle indignum censuit Karstenius profectumque a seriore quodam χρησμολόγῳ qui interdum Empedocleos versus tanquam splendorum pannos suis nœniis assuere ausi essent. Ac profecto istud σήψεις ἔργα τε βευστά redolet posteriorem ætatem quæ vocabula a fluminis et undæ similitudinæ, quam Heraclitus jam et Plato usurpaverant, sumpta rebus humanis accommodare consueverat. Nam rerum natura nominatur a Plutarcho Qu. Rom. vol. VII p. 87 ἢ βευστὴ οὐσία. Similiter Scriptor Incredibilium c. 9, p. 88 Gal., ubi de Narcisso loquitur : οὐ γὰρ εἰς ὕδωρ ἀπεκνίγη, ἀλλ' ἐν τῇ βευστῇ τοῦ ἐνύλου σώματος φύσει τὴν ἑαυτοῦ θεασάμενος σκιάν, ἥτοι τὴν ἐν τῷ σώματι ζωήν. Quod vero Karstenius addit, eodem sensu a Proclo in Tim. V p. 339 ubi Empedocleis etiam mentio habetur memorari ex oraculo quodam σχολιὰ βεΐθρα, id longe alio spectat. Procli verba sunt : ὁ μὲν ποταμὸς (πρὸς Πλάτωνι) οὐ τὸ ἀνθρώπινον δὴ σῶμα σημαίνει μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν περιχειμένην ἔξωθεν ἡμῖν γένεσιν... οὕτω δὲ καὶ ἐν Πολιτείᾳ (ὁ Πλάτων) τὸν τῆς Λήθης ποταμὸν ἀπεκάλεσε πᾶσαν τὴν γενεσιουργὸν φύσιν, ἐν ᾗ καὶ ἡ Λήθη καὶ ὁ τῆς Ἄτης λειμῶν, ὡς φησιν Ἐμπεδοκλῆς... καὶ τὰ σχολιὰ βεΐθρα, ὅφ' ὧν πολλοὶ κατα-

σύρονται, ὡς τὰ λόγια φησιν. Hic cave cum docto illo viro σχολιὰ βεΐθρα et ἔργα βευστά paria esse existimes. Vates iste σχολιὰ βεΐθρα vocavit flumina sinuosa, quorum tanquam torrentium vi homines deorsum rapiuntur, quod ego non omnino de rebus fluxis cum Karstenio interpretor, sed de periculis et voluptatibus quæ mortales inopinantes sæpe præcipites agunt. Contra ἔργα βευστά sunt opera fluxa ac cito peritura ideoque vana. Jam si locum Virgilianum cujus supra mentionem feci cum his Empedocleis reliquiis conferimus, fateamur oportet, esse quandam inter Virgilii verba

Pallentesque habitant Morbi tristisque senectus,

et hunc, de quo disputamus, Empedocleis versus similitudinem, fierique posse, ut Romanus poeta Siculum vatem imitatus sit. Id si recte sumo, hic versus Agrigentino philosopho non tam ab aliis suppositus, quam aliena manu interpolatus est. Quippe suspicor Hieroclem in suo carminum Empedocleorum exemplo duos versus inter ἔνθα Φθόνος—Κηρῶν et Ἄτης ἄν—ἡλάσκουσιν collocatos, qui male exarati essent, ita ut singulæ voces non æque bene legerentur, sententiæ autem summa appareret, repperisse ideoque eum indicasse ἡλάσκουσι non ad Φθόνος et Κότος, sed ad τοὺς ἐμπιστόντας δαίμονας pertinere. Iidem versus in aliis exemplaribus fortasse aut eadem negligentia scripti aut omissi erant. Quapropter nullum eorum vestigium apud Synesium videmus. At Proclus alterum horum versuum vel suo Marte restituere aggressus est vel ab aliis quoque modo ad numeros revocatum exhibuit. Quæ quum ita sint, putaverim hanc monstrorum descriptionem ita esse ab Empedocle olim compositam :

*Ἐνθα Φθόνος τε Κότος τε καὶ ἄλλων ἔθνεα Κηρῶν, ὠχραὶ καὶ νοσοὶ καὶ γῆρας ἰδ' ἔργα μάταια, οἷς μέροτες δειλοὶ μάλα τειρόμενοι φρένας αἰὲν Ἄτης ἄν λειμῶνά τε καὶ σκότον ἡλάσκουσιν.

In altero versu ὠχραὶ νοσοὶ, *pallentes morbi*, pro αὐχμηραὶ quod suspectum habeo rescripsi, deinde σήψεις, cujus loco prior ætas plerumque σηπαδὼν vel σαπρότης dicebat, Virgilio duce mutavi in γῆρας, denique pro βευστά posui μάταια, quod vocabulum, ut Pindarum aliosque qui in dispari genere elaborarunt poetas taceam, inter elegiacos Theognis potissimum frequentavit, velut vs. 143 (p. 7 Poet. Gnom. ed. Brunck) ἀνθρωποι δὲ μάταια νομίζομεν, εἰδότες οὐδέεν. Cf. ibid. pag. 20 v. 479 et 484, pag. 21 v. 499. Quod Empedocles de terra carmine vaticinans vana

mortalibus opera ascribit, Virgilius autem inferos celebrans pro eorum foribus vana somnia statuit : id suo quemque argumento convenienter facere sponte patet.

Vs. 21. Ἄτης λειμών nominatur terrestris hominum habitatio et geniorum e cælo profugorum sedes. Eadem translatione Plato Soph. p. 222 A πλούτου καὶ νεότητος λειμῶνας ἀφθονούς dicit et Plutarch. Mor. p. 1088 D (p. 477 vol. X ed. Reisk.) νομάς καὶ λειμῶνας ἀφιλαφρεῖς ἡδονῶν. Plura exempla citant Karstenius ad h. l.; Creuzer in Plotin. de pulcr. pag. 102, n. 67; Ast. in Platon. Phædr. p. 305 sq. Cf. etiam Thesaur. Parisiens. s. v. λειμών. Empedoclis effatum breviter perstringit Themistius Orat. XX p. 240 C : ἐν τῷ κλύδωνι καὶ τῷ λειμῶνι τῆς Ἄτης. Idem orat. XIII. ejus meminit his verbis : μηδὲ Ἐμπεδοκλεῖ συγχωροῦντες ἀληθῆ λέγειν, δυσφημοῦντες τὸν ἔγγειον τόπον καὶ Ἄτης λειμῶνα ἐπονομάζοντι. Adde Nicephor. Progymn. in Rhett. Gr. Vol. I p. 487 ecl. Walz. et p. 493 ubi juncta videmus Ἐρινύων ἄλσος et λειμών Ἄτης. — σκότος ut apud Latinos *tenebras* haud raro de terrestri hominum vita dici satis constat. Cf. Lucret. II, 14. Apud Græcos præcipue hoc vocabulum similesque voces frequentant Neoplatonici. Sic Proclus in Plat. Timæum p. 339 : ἐνάψασα (ἡ ψυχὴ) ἐν τῷ σώματι φῶς, αὐτὴ δὲ ἐν σκότῳ γενοῦσα. Cf. Plotin. de pulcr. p. 56, ed. Creuz. et Olympiodor. in Plat. Gorg. cit. a Creuz. ibid. p. 282.

Vss. 22-25 exstant apud Plutarch. de An. tranq. p. 474; Vol. VII p. 854 ed. Reisk. Vs. attingit idem scriptor de Is. et Os. p. 370 D; Vol. VII p. 460. Vs. 25 μελάγχ. Ἄσαφ. Tzetzes Chil. XII, vs. 575. Plutarchus hominum vitam non perpetuis voluptatibus rebusque secundis affluere, sed rerum prosperarum cursum malis temperari ostendens, rejecta Menandri sententia, qui nascenti unicuique bonum genium vitæ magistrum adesse putaverat, Empedocleum judicium probat. Cujus diversitas in hoc posita est, quod Agrigentinus philosophus unumquemque nostrum, postquam natus est, arripi gubernarique a duplicibus fatibus genisque docuerat, vel ut græce dicit : (ὡς Ἐμπεδοκλεῖς) διτταί τινες ἕκαστον ἡμῶν γενόμενον παραλαμβάνουσι καὶ κατάρχονται μοῖραι καὶ δαίμονες, ubi κατάρχονται mutandum in κατάρχουσι. Addit Plutarchus hos versus, quibus Genii partim boni partim mali, vitæ humanæ moderatores, memorantur. Horum autem nominibus, quæ poeta tum aliunde accepit, tum ipse commentus est, mortalium studia animique humani motus et affectiones perturbationesque, judice Plutarcho qui παθῶν σπέρματα appellat, exprimuntur. De

reliquo initium operis cum his versibus componenti verisimile videatur finxisse Empedoclem, se in hanc vitam profectum in terris statim a Geniorum agmine esse exceptum qui ipsi itineris duces se offerrent. Quare eos loquentes inducit vs. 29. In recensendis vero dæmonum nominibus paria inter se respondere voluit philosophus; quo nominum ordine simul singulorum significatio, alioquin obscurior futura, declaratur. Vs. 22. Χθονίη, terrestris, i. e. rebus fluxis et terrenis occupata. Similiter κόνης χθονία est pulvis terreus apud Æsch. Sept. vs. 738 ed Schütz, χθονίος autem pro ἐγγώριος dicitur a Sophocle Œd. Cæl. 943 τοιοῦτον αὐτοῖς Ἄρεος εὐβούλον πάγον ἐγὼ ξυνήδη χθόνιον δὴθ', ὅς οὐκ ἐᾷ κτλ. ubi interpres græcus : τοῦτον δὲ χθόνιον εἶπεν, ὅον ἐγγενῆ καὶ αὐτόχθονα, ἐγγώριον. Cf. Aj. vs. 201 χθονίων ἀπ' Ἐρεχθιδᾶν. Quapropter non erat quod Karstenius hunc vocis usum Empedoclis proprium esse statueret diversumque a cæterorum poetarum loquendi more, a quibus χθόνιοι vulgo vocantur dii inferi. Cujus rei ipse hanc reddebat rationem, quod Empedocli terra quasi inferna sedes esset cælesti opposita. Ἠλιότη cælestia contemplans, quales in Parmenidis carmine vs. 6. Ἠλιάδες κοῦραι (p. 111 nostræ ed.) sunt : ταυαῶπις ad longinqua et abstrusa aciem intendens.

Vs. 23. Ἄρμονιη et Δῆρις Plutarcho auctore de Is. et Osir. p. 460 vol. VII ed. R. non differunt a Φιλία et Νείκος. Verba ejus sunt : Ἐμπεδοκλεῖς δὲ τὴν μὲν ἀγαθοῦργον ἀρχὴν φιλότητα καὶ φιλίαν, πολλάκις δὲ ἄρμονίαν καλεῖσθαι μέροπι (corr. καλεῖ θεμερῶπι), τὴν δὲ χείρονα νεῖκος οὐλόμενον καὶ δῆριν αἵματόεσσαν. Quod Plutarchi dictum si cum altero loco comparamus, apertum est, hic scriptorem aut falli aut alios, quem qui ad nostram ætatem manserunt, versus Empedocleos spectare, quoniam eο de quo agimus loco non magnæ illæ vires rerum universitatem moventes, sed genii qui hominum vitam regunt designantur. In quo haud scio an auctor Tabulæ, quam Cebeti Thebano tribuunt, Empedoclis exemplum secutus sit. Cæterum θεμερῶπις, pro quo apud Plutarchum uno loco legitur ἡμερῶπις, altero μέροπις, acceptum referimus Bentlejo Epist. crit. ad Millium p. 76 (p. 516 opusc. philol. ed. Lips.). Æschyl. Prom. v. 134 ed. Herm. ἐκ δ' ἐπληξέ μοι τὰν θεμερῶπιν αἰδῶ, quo pertinet Hesychii glossa : θεμερῶπις, ἐρασμία ἀγγόνη, ubi cum Sopingio corrigendum αἰσχύνη. Non dubito quin vera sit Hesychii explicatio, quamquam non nego Æschyleæ sententiæ accommodatiorem esse eam notionem quam adjectivo θέμερον ascribit, idem quod αἰμῶν sonare dicens. Adde quod θεμέρη

etiam exponit *σεμνή, βεβαία, εὐσταθής*. Scaliger coniecerat *τερωπίς*.

Vs. 24. Καλλιστώ *dæ* nomen quod a superlativo manavit ut vs. 25 *Μεγιστώ*. De quorum aliorumque nominum in ω cadentium origine et vi parum accurate nuper disseruit Chr. A. Lobeckius *Ῥηματα* p. 317 seqq. simul in eo lapsus, quod pag. 319 Empedoclem ait rerum gignendarum causas mulierum vocabulis appellasse. Neque enim causas genitrices hic tractat philosophus, sed ut supra vidimus, deas recens natorum comites eorumque vitæ moderatrices legentibus ante oculos ponit. Ut Καλλώ nomen mulieris est in Anthol. Palat. IX, 605 pulchritudinem significans, ita Καλλιστώ summam pulchritudinem valet. Eadem ratio est appellationum *Μεγαλώ* (cf. Thesaur. Paris.) et *Μεγιστώ*. Pro *Αίσχροί*, quod Karstenius et Bergkii toleraverant, rescribendum *Αίσχροη* ut apud Callimach. ep. 43; Asclep. 27, Pal. 5, 181. *Θώσα* quam Homerus Polyphemi matrem esse fingit Od. I, 72 hoc loco Celeritas est, cui opponitur *Δηναίη, Tarditas*. Ita enim Bentlejus l. c. correxit vulgatam *Δειναίη*; quo fit ut omnia recte respondeant. Neque vero *Θώσαν* cum Karstenio in Comm. p. 169 pro *Temeritate* accipi convenit.

Vs. 25. Servanda Codicum scriptura *Νημερτής*, cuius nominis Nereidem reperimus apud Homerum *Iliad.* XVIII, 46 : *Νημερτής τε καὶ Ἄψευδής καὶ Καλλιάνασσα*, et Hesiodum *Theogon.* v. 262 : *Νημερτής θ' ἢ πατὴρ ἔχει νόον ἀθανάτοιο*. Karstenius cum Scaligero scripsit *Νημέρτη*, quod omnia hæc *dæmonum* nomina feminini generis faceret Empedocles. At ne generis quidem discrimen ullam aliam quam accentus mutationem flagitat. Namque ἢ *Ἄψευδής* Nereidis nomen est in loco Homericō, quem attulimus, contra δ' *Ἄψευδής*, Prætor Atheniensis, de quo vide Diodorum Siculum XII, 36. Quamobrem *Νημερτής* id ipsum est quod hic requiritur; *Νημέρτης* autem, si in usu fuit, viri nomen fuisse liquet. Quod vero doctissimus vir illud *Νημέρτη* aliorum vocabulorum, velut *Εὐτέρπη, Εὐκράτη, Εὐνείκη* analogia munire tentavit, id vereor, ne parum considerate fecerit, siquidem primum exemplum certum est, reliqua incerta. Etenim pro *Εὐκράτη*, quod agnoscit Apollodorus, I, 6, in Hesiodi *Theogon.* vs. 243 rectius ponitur cum Lennepio et aliis *Εὐκράντη*. Cf. interp. ad l. c., altero autem exemplo prorsus abstinendum erat. Nimirum ι et ϵ a librariis et lapicidis quum sæpius confusa esse constet, nominis *Εὐνείκη* apud Hesiodum *Theogon.* vs. 246 (cujus loco alii legunt *Εὐνίκη*) incertam reddit originem viri nomen *Εὐνείκος* in inscr. Att. apud Bœckh. vol.

I, n. 268 p. 370, 49. Ac pro *Εὐνείκος* quidem recte suspicatur Dindorfius in Stephani Thesaurō legendum esse *Εὐνίκος*, sed utrum in loco Hesiodico Nereis ista ex *εὐνείκας* appellata sit *Εὐνείκη*, quod propter membranarum consensum et *Etym. M.* p. 933, 31 et p. 276, 12 nec non *Pseudo-Herodianum Epimerism.* p. 227, 1 statuit Lennepius, an potius *Εὐνίκη* fuerit, ut Apollodori 1, 6 auctoritate permoti existimarunt Grævius, Toupius *Append. Annot. in Theocr.* pag. 35, Valckenarius ad *Theocrit.* XX, 1 et Hermannus in censura Hesiodi a Gættingio editi, in hac testimoniorum similiumque vocum paucitate admodum incertum est. Quamvis enim Chæroboscum etiam in Cramerii *Anecd.* II pag. 272, 21 testem adhibeam, ut demonstrat apud Apollodorum exarandum esse *Εὐνείκη*, tamen *εὐνείκας* adjectivum citatum a Scholiasta ad Il. ω , 23 ex Antimacho tritum verbum non est, *Εὐνίκος* autem nomen usitatissimum. — Plutarchus *de An. tranq.* p. 474 (vol. VII p. 854 ed. Reisk.) exhibet *μελάγκροπος τ' Ἀσάφεια*, quod non bene defendit Sturzius. Præstat scriptura memorata *Tetzæ Chil.* XII v. 575, ubi de Empedocle :

λίγει γὰρ τὴν ἀσάφειαν μελάγκρονον ὑπάρχειν.

Est autem *μελάγκροπος nigris oculorum pupillis*, quo nihil aptius obscuritati et dissimulationi cogitari licet. Namque *ἀσάφεια* hic dissimulationem valet, quæ recte opponitur sinceritati. Qui obscure (*ἀσάφως*) loquitur, aut loquendi inscitia aut consilio et arte id facit. Horum alterum infantem, alterum eorum quæ sentit dissimulatorem esse apparet. Quare scriberem cum Geelio apud Karstenium *Addend. p. 519 μελάγκροπος ἢ δ' Ἀσάφεια*, nisi Matranga Mus. Rhen. 1848 pag. 115 testaretur in *Tetzæ cod. Vat.* legi *μελάγκροπος*. Nullo modo autem requiritur Karstenii illud *μελάγκροπος τ' Ἀσάφεια* (a *κόρη, κόρη, caput*) quod *ore Fallacia fusco* interpretatur.

Vss. 26-28 sunt apud Cornutum de *Nat. deor.* pag. 90 ed. Osann. In cod. Laurentiano pro *Φθιμένη* mero librarii errore legitur *φαιμένη*; servandus autem accentus in penultima exemplo nominum *Κτιμένη Odys.* XV, 363 et *Κλυμένη Il.* XVIII, 47, licet alia itidem a participiis passivis vel mediis formata, ut *Σωζομένος, Εἰδομένη*, in ultima syllaba acuuntur. Præterea fluctuant codices inter *Καινώ, Κοινώ* et *Κινώ*, atque inter *ἀστεμφής* et *ἀπμφής*. Nam pleræque Cornuti editiones habent *κινώ τε καὶ ἀστεμφή*, Galei cod. ms. *καινώ τ' ἀστεμφής τε*. Cod. Paris. *καινώ τ' ἀστημφής* omisso *τε*. Flor. A : *καινώ τ' ἀστεμφής τε*. Flor. B : *κινώ τ' ἀπέμφής τε*. Cod. Reg. *καινώ τ' ἀστημφή*

τε. In ultimo versu alii codices exhibent Φορή, alii Φορή, deinde omnes fere libri præbent σόφη, excepto cod. Flor., in quo reperitur σογή. Hinc Sturzius scripsit :

Καινώ τ' ἀστεμφής τε πολυστέφανός τε Μεγιστώ,
καὶ Φορή Σογή τε καὶ Ὀμφαίη,

quæ sic interpretatur : Καινώ ἀστεμφής, *Juventus interrita, robusta*, opp. πολυστ. Μεγιστώ, honorata Senectus. Φορή Σογή τε, *Temeritas et Sapientia*. Ὀμφαίη, *Ἦσ*, cui oppositum fuisse putat Σιγή τε, *Silentium*. At neque Καινώ *Juventus* est, quum novitatem significet, neque Μεγιστώ *Senectus*, quum de Majestate accipi oporteat. Reliqua infra expediām. Karstenius posuit :

Φυσώ τε Φθιμένη τε καὶ Εὐναίη καὶ Ἐγερισ
Κινώ τ' Ἀστεμφή τε, πολυστέφανός τε Μεγιστώ
καὶ Φορή, Σόμφη τε καὶ Ὀμφαίη.

Quæ in hunc modum vertit :

Genitrix Natura Letumque, et Sopor Curaque vigil, Vigor atque Torpor, et honorata Majestas ac Squalor, et Vox raucisona Eloquiumque divinum. Etenim recte viderat ἀστεμφής quominus tanquam adjectivum ad præcedens nomen referretur, ob stare repetitum τε, quod tolli non sineret numerus. Itaque ambo illa vocabula haud aliter atque ea quæ sequuntur inter se opponi. Quod autem ἀστεμφής in Ἀστεμφη mutavit, id non magis excusandum quam Νημέρτη de quo dixi ad vs. 25. Linguae leges flagitant Ἀστεμφής, cui deæ altera ex parte respondet Κινώ a κινεῖν. Quum Μεγιστώ sit Majestas vel Opulentia, eique aptissimum epitheton sit πολυστέφανος, patet contrariam deam Miseriam vel Egestatem esse debere. Neque dubium, quin Empedocles tale quid hoc loco scripserit. Sed miramur, quod Karstenius dictu difficile esse existimavit, utrum squalor rectius Φορή an Φορή nominetur. Neutrum enim recte se habet. Apparet derivatum esse nomen a φορῶ (φορῶνω, φορῶσω) *polluo, contamino*, unde φορῶς, excrementa, quisquiliæ, φορεῖά, βόρβορος, et latinum *foria*. Jam ut a φύω ducitur φύη, ita a φορῶ fit φορηή. Itaque præterquam quod i in penultima syllaba analogiæ repugnat, mutato accentu opus est. Deinde pro σόφη jam Galeus substituerat Σόμφη, quod Karstenius tueri conatur. Est autem σομφός Hesychio χαῖνος, præterea σομφόν de voce dictum idem valet quod φαῖόν de colore. Cf. Aristot. Topic. I, 15 p. 151 G. Quum igitur σομφή φωνή vox rauca vel *fuscata* sit, Karstenius Σόμφην nomen proprium esse opinatur *factum* a poeta ad designandum obscurum *murmur* et inanem strepitum oppositumque

Ὀμφαίη, i. e. voci claræ et quasi fatidicæ. Cui explicationi illud potissimum refragatur, quod raucæ voci non videtur locus inter genios ab Empedocle concedi potuisse. Accedit quod ὀμφή non semper significat vocem divinam vel oraculum, sed sæpenumero non differt a φωνή vel αὐδή. Cf. Steph. Thes. vol. V p. 2004, ideoque ὀμφαῖος apud Nonnum Dionys. 9, 283 : ὀμφαίη περι πέτρην et 12, 42 ὀμφαῖω παρὰ τοίχῃ recte vertitur *vocalis*. Si igitur Ὀμφαίην vocem claram vel simpliciter vocem intelligimus, huic necessario respondet silentium, ut apud Synesium hymn. II, vs. 63 seqq. p. 27 ed. Steph. (p. 317 ed. Petav.)

Σὺ πατήρ, σὺ δ' ἐσοὶ μήτηρ,
σὺ δὲ ἀββῆν, σὺ δὲ θῆλυς,
σὺ δὲ φωνά, σὺ δὲ σιγά,

quem locum jam laudaverat Sturzius, non immemor Synesium ex mente Pythagoreorum loqui. Quamobrem etiam Bergkiius de Emp. Proem. p. 34 doricum σωπή i. e. σωπή versui intulit ita scribendo :

καὶ Ἀφορή Σωπή τε καὶ Ὀμφαίη.

Sed neque Ἀφορήν placere nobis posse ex iis quæ supra exposita sunt sequitur, neque Σωπήν propter dialecti diversitatem Empedocleis carminibus convenire apertum est. Similiter Steiniius : καὶ Φορή, Σωπή τε καὶ Ὀμφαίη. Miram vero rem informavit Panzerbieterus Ephemerid. antiquar. a. 1845 p. 890. Qui post Ἀστεμφής dearum par desiderari contendens itidemque deesse deam Majestati respondentem, positis lacunarum signis ita locum discerpere volebat : Κινώ τ' Ἀστεμφής τε

πολυστέφανός τε Μεγιστώ
καὶ Φορή Μονή τε καὶ Ὀμφαίη.

Ait autem Κινώ et Ἀστεμφής ad qualitatem, Φορήν et Μονήν ad locum pertinere. Quam rationem nobis non probari neque omissum esse quidquam, quod ad plenam sententiam requiras, non est quod novis argumentis demonstrē. Id tamen viro docto concedimus, quoniam a Cornuto ultima verba soluto metro relata sunt, deesse aliquid ad versus integritatem. Quocirca nuper Osannus magna ex parte Karstenium secutus metro post Μεγιστώ jam abrupto exaravit :

Φυσώ τε Φθιμένη τε καὶ Εὐναίη καὶ Ἐγερισ
Κινώ τ' Ἀστεμφής τε πολυστέφανός τε Μεγιστώ
καὶ Φορή, καὶ Σόμφη καὶ Ὀμφαίη καὶ ἄλλαι
[πολλαί, κτλ.]

Hic ut de cæteris taceamus, a quibus assensionem

cohibemus, fugit virum eruditissimum discrimen, quod inter Ἀστέρης et Ἀστεμφής intercedit, de quo egi ad vs. 25. Mihi enim locus sic videtur refingendus :

Φυσὸν τε Φθιμένην τε καὶ Εὐναίην καὶ Ἐγερσίαν
Κινῶ τ' Ἀστεμφής τε, πολυστέφανός τε Μεγιστῶν
καὶ Φορυγῆ καὶ δια Σιωπή τ' Ὀμφαίην τε.

Vs. 29 citatur a Porphyrio de antro Nymph. c. 8, ubi hæc leguntur : Οἱ Πυθαγόρειοι καὶ μετὰ τούτους Πλάτων ἄντρον καὶ σπήλαιον τὸν κόσμον ἀπεφάνησαν. Παρὰ γὰρ Ἐμπεδοκλεῖ αἱ ψυχοπομποὶ δυνάμεις λέγουσιν· Ἡλύθημεν τὸ δ' ἔπ' ἄντρον ὑπόστεγον. Coniungenda cum hoc loco Plotini verba Ennead. IV, 8, 1 p. 469 B : Τὸ αἰσθητὸν πᾶν πανταχοῦ ἀτιμάσας (ὁ Πλάτων) καὶ τὴν πρὸς τὸ σῶμα κοινωνίαν τῆς ψυχῆς μεμψάμενος ἐν δεσμῶν τε εἶναι καὶ τεθάρθαι ἐν αὐτῷ τὴν ψυχὴν λέγει, καὶ τὸν ἐν ἀποβήτοις λεγόμενον λόγον μέγαν εἶναι, ὅς ἐν φρουρᾷ τὴν ψυχὴν φησιν εἶναι. Καὶ τὸ σπήλαιον αὐτῷ ὡσπερ Ἐμπεδοκλεῖ τὸ ἄντρον. In eandem sententiam Æneas Gazæus Theophr. in M. Bibl. PP. T. XII p. 620 A : Τὸ δὲ τὸ πᾶν Ἐμπεδοκλεῆς ἄντρον πεποίηκεν ἐν πολιτείᾳ δὲ Πλάτων μεταβάλλων σπήλαιον ὀνομάζει. Non est quod putemus τὰς ψυχοπομποὺς δυνάμεις, quas Porphyrio teste loquentes inducit Empedocles, diversas esse ab iis, quarum modo mentio facta est, Χθονίη, Ἡλιότης cet. Platonis dictum quod respiciunt Porphyrius, Plotinus et Æneas Gazæus exstat initio libri VII de Republica pag. 514 ed. Steph. : Ἰδὲ γὰρ ἀνθρώπους οἷον ἐν καταγείῳ οἰκῆσαι σπηλαιώδει. Eodem pertinent illa quæ Proclus in Timæum pag. 101 F. ed. Basil. (pag. 240 ed. Schneider.) de aliorum placitis refert : Ἐνιοὶ δὲ τὸν μὲν δημιουργὸν αἰτιᾶσθαι οὐδαμῶς τολμῶσι, τὸ δὲ πᾶν τοῦτο αἰτιῶνται καὶ παραφέρουσι τὰ τῶν παλαιῶν ἄντρον καλούντων καὶ σπήλαιον. Idem pag. 95 D (pag. 224 ed. Schneider.) laudat Orphicum huncce versum : Ταῦτα πατήρ ποιήσε κατὰ σπέος ἡεροειδῆς, receptum in Orphic. Herm. p. 456. Hierocles in carm. aur. pag. 180. ed. nostr. : Τοῦτο πέρας τῶν πόνων τὸ κάλλιστον. Τοῦτο, ὡς Πλάτων φησὶν, ὁ μέγας ἀγὼν καὶ ἐλπίς ἢ μεγάλη. Τοῦτο φιλοσοφίας ὁ τελειότατος καρπός, τοῦτο τῆς ἱερατικῆς καὶ τελεστικῆς τέχνης τὸ μέγιστον ἔργον, οἰκωῶσαι μὲν καὶ ἀναγαγεῖν πρὸς τὰ ὄντως καλά, ἀπολύσαι δὲ τῶν τῆδε πόνων, ὡς ἐκ τινος καταγείου σπηλαίου τῆς ἐνύλου ζωῆς, καὶ ἀναγαγεῖν πρὸς τὰς αἰθερίους αὐγάς, καὶ ταῖς μακάρων ἐνιδρῶσαι νήσοις, τοὺς διὰ τῶν προειρημένων ὀδεύσαντας.

Vss. 30-31 laudat Clemens Alexandrinus Strom. 3 p. 432 B. Vs. 31 Porphyr. de abst. II, 27 : Ἐντεῦθεν τὸ θρηγνόμενον πρὸς τῶν παλαιῶν, ὡς τοίων ἐκ τ' ἐρίδων ἐκ τε νεικίων γενομέσθαι, ὅτι τὸ θεῖον καὶ

ἀκῆράτων καὶ ἐν πᾶσιν ἀβλαβῆς σώζειν οὐ δυνάμεθα, Expressit Timo Phliasius ap. Euseb. Præp. ev. XIV, 18 p. 763 (fragm. V.) Σχίτλιοι ἀνθρώποι, καὶ ἐλέγχαι, γαστέρες οἶον, τοίων ἐκ τ' ἐρίδων ἐκ τε σπονδῶν πέπλασθε. (Leg. ex Empedocle οἶων). Scaliger apud Stephanum in poes. phil. p. 216 scribendum esse vidit ὃ δειλὸν, quum vulgo apud Clementem ἢ δειλὸν legatur. Sylburgius reponendum existimabat vel ἄ vel ὤ. Scaligeri emendationem merito probarunt Sturzius et Karstenius. Pro δισάβολον non erat, quod Næcius Chæril. conjiceret δις ἀβολον, siquidem δυσάνολος eodem prorsus modo formatum est quo δυσάμμορος vel δυσάμορος. Alterum quod Karstenius comparavit, non infrequens apud poetas est. cf. Iliad. χ, 428, alterum ab Hesychio exponitur κακόμορος, δύστηνος, δυστυχής. — οἶον ἐξ ἐρίδων refertur ad calamitates quas homines vel potius dii e cælo ejecti jam prius quam mundum ingrederentur, pertulissent. Mirandum autem Steinium e Porphyrio, qui Empedoclis verba memoriter citat, τοίων hic rescribere voluisse. Alios hujus generis poetarum locos Clemens l. c. exhibet. Vss. 32-35. exstant apud Plutarchum de Isid. et Osir. p. 361; de vitando ære alieno p. 830 (vol. VII p. 426; IX p. 302 ed. Reisk.). Ab hoc mutuatus est Eusebius Præp. Ev. V, 5 p. 187 D. Ἀποφυγῆ δ' οὐκ ἔστιν ἐπιτὰς νομάς ἐκείνας καὶ τοὺς λειμῶνας, ἀλλὰ πλάζονται, καθάπερ οἱ θεῖλατοι καὶ οὐρανοπετεῖς ἐκείνοι τοῦ Ἐμπεδοκλέους δαίμονες. Plutarchi verba sunt qui simul de vatis Agrigentini sententia genios peccatorum delictorumque pœnas luere dicit, donec purgati in pristinum domicilium revertantur. Idem versus leguntur apud Hippolytum pag. 250 ed. Miller : Μεταλλάσσουσι γὰρ αἱ ψυχαὶ σῶμα ἐκ σώματος ὑπὸ τοῦ νείκους μεταβαλλόμεναι καὶ κολάζομεναι καὶ οὐκ ἐώμεναι μένειν εἰς τὸ ἐν, ἀλλὰ κολάζονται ἐν πάσαις κολάσεσιν ὑπὸ τοῦ νείκους τὰς ψυχὰς μεταβαλλόμενας σῶμα ἐκ σώματος, ubi etiam versus 33-35 iterantur. Cæterum μὲν γὰρ omnes, excepto Hippolyto qui γε præbet toto versu sic scripto : Αἰθέριον γε μένος ψυχᾶς πόντονδε διώκει. Idem πόντον δέε χθονὸς habet. Pro ἀκάμαντος Hippolytus φέθοντος quod Schneidewino arrisit. Plutarchus de Is. et Osir. l. c. pro ἐς αὐγάς perperam ἐσαῦθις; idem de vit. ære al. πόντος δὲ χθονὸς, ommissa præpositione quæ et apud Eusebium desideratur, denique priore loco Plutarchus ἀπέπτυσσε pariter atque Eusebius et Hippolytus, posteriore ἀέπτυσσε, sed alterum rectius usurpatur de mari in terram ejiciente. Cf. II. IV, 426. Nihil aliud autem hæc per diversa elementa dæmonum jactatio designat, quam ipsam formarum mutationem qua modo in volatiles bestias, modo in aquatiles,

modo in terrenas conversi varias induunt figuras. Cf. vs. 7-12. Empedocleum dogma quod posterioribus etiam sæculis celebrabatur quibusdam veterum displicuit. Itaque apud Plutarchum de oracul. defect. p. 418 (Vol. VII pag. 648) legitur: Καὶ ὁ Ἡρακλέων· τὸ δὲ ἐφεστάναι τοῖς γρηστροῖς (εἶπε) μὴ θεοῦς, οἷς ἀπηλλάχθαι τῶν περὶ γῆν προσήκόν ἐστιν, ἀλλὰ δαίμονας ὑπηρέτας θεῶν, οὗ δοκεῖ μοι κακῶς ἀξιῶσθαι· τὸ δὲ τοῖς δαίμοσι τούτοις μονονοῦχι βράδην λαμβάνοντας ἐκ τῶν ἐπῶν τῶν Ἐμπεδοκλέους, ἀμαρτίας καὶ ἀτίας καὶ πλάνας θεολάτους ἐπιφέρειν, τελευτῶντας δὲ καὶ θανάτους ὥσπερ ἀνθρώπων ὑποτίθεσθαι (corr. τελευτῶσι δὲ καὶ θανάτους ὥσπερ ἀνθρώπων προτίθεσθαι) θρασύτερον ἡγοῦμαι καὶ βαρβαρικώτερον. Quod pœnægenus Empedocles dæmonibus tribuit, idem prope Virgilius defunctorum animis propositum esse apud inferos, quamquam alio sensu, his cecinit verbis Æn. VI, 740 :

Ergo exercentur pœnis veterumque malorum supplicia expendunt. Aliæ panduntur inanes suspensæ ad ventos, aliis sub gurgite vasto infectum eluitur scelus, aut exurit igni.

Vs. 36-44. Versus hos affert Sextus Empir. adv. Math. VII, 122 (pag. 397 ed. Fabr. p. 217 Bekk.) Vs. 37 πολλὰ κ. τ. λ. memorat Proclus in Plat. Timæum p. 175 (p. 414 ed. Schneid.). Vs. 39. οἰύμοροι κ. τ. λ. Plutarch. de Is. et Osir. p. 360 (Vol. VII p. 422 ed. R.) Vs. 40 et 42 Diogenes Laertius IX, 73. Vs. 42 sq. item Plutarch. aud. poet. p. 17 (Vol. VI p. 61). Sextus I. c. ἄλλοι δὲ ἦσαν οἱ λέγοντες κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα κριτήριον εἶναι τῆς ἀληθείας οὐ τὰς αἰσθήσεις, ἀλλὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, τοῦ δὲ ὀρθοῦ λόγου τὸν μὲν τινα θεῖον ὑπάρχειν, τὸν δὲ ἀνθρώπινον, ὃν τὸν μὲν οἷον ἀνεξίστον εἶναι, τὸν δὲ ἀνθρώπινον ἐξοιστόν. (123) λέγει δὲ περὶ μὲν τοῦ μὴ ἐν ταῖς αἰσθήσεσι τὴν κρίσιν τάληθοῦς ὑπάρχειν οὕτως (sequuntur vs. 36-43). (124) περὶ δὲ τοῦ μὴ εἶναι εἰς τὸ παγετὲς ἀληπτον τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἐφ' ὅσον βνεῖται ὁ ἀνθρώπινος λόγος ληπτὴν ὑπάρχειν, διασαφεῖ τοῖς προκειμένοις ἐπιφέρων (sequitur vs. 43 pars posterior cum vs. 44). Recte jam Scaliger apud Stephanum poes. phil. p. 216 ait omnia quæ a Sexto hic citantur conjungi oportere, neque versus ordinem immutatum, sed Empedoclis dicta interpositis tantum Sexti verbis interrupta esse. Quamobrem qui apud Sextum paucis interjectis subjunguntur versus ἀλλὰ θεοὶ τῶν κ. τ. λ., eos cum Karstenio et aliis ad proœmium pertinere ratus sum.

Vs. 36. Πρὸ σταῖνωποι Prellerus conjecit σταῖνωποροι secutus Theophr. de sens. c. 7; sed hac mutatione locus non eget; μὲν omittit Cod. Ci-

zensis apud Bekkerum. Vs. 37 δειλεμπέξ Bekkeri Codices, Cizensis et Regimontanus atque editio Genevensis, item liber Vratislaviensis omissis accentu, δειλεμπήα Fabricius, sed Proclus δέιν' ἔπεα, quod est etiam apud Stephanum Poes. phil. p. 20, idque in δέιν' ἔπειτα mutatum volebat Scaliger, in δέιν' ἔπεσον Sturzium. Contra δέιν' ἔμπεα proposuit Bergk; δέιν' ἔπεα Prellerus. Quæ quum non satisfaciunt, Karstenius legendum suspicatus est δέιν' ἔμπεα, præsertim quum Proclus in hunc modum Empedoclis verba exponat: πολλὰ γὰρ ἐμπίπτοντα τοῖς ὄντως ἡμῖν δειλοῖς, ὡς φυγάσι θεοῖν γενομένοις, ἀμδλύνει τὴν τῶν ὄντων θεωρίαν. Nec male Emperius act. soc. gr. I p. 357 δειλ' ἔμπεα quod recepit Bekkerus. Ego etsi prius conjeceram πολλὰ δὲ δέιν' ἐπίασι, τὰτ' ἀμδλύνουσι μερίμνας, vel πολλὰ γὰρ ἔμπεσι δεινὰ, κτλ., tamen Karstenii conjecturam nunc maxime probō. — Vs. 38 ζωῆς ἀβίου legi jussit Scaliger ap. Steph. p. 216; ζωῆσι βίου codd. Ciz. Regim. Vrat. et Fabr., ζῶοισι βίου ed. Genev. et Steph.; ἐν ζωῶσι βίου Gataker. ad M. Ant. X, 31, ζῶουσι βίου Wyttenbachius ad Plut. de Is. et Osir. 360.C. — ἀθροῖσαντες reposui cum Stephano et Scaligero; ἀθροῖσαντες Codd. Ciz. et Regim., sed hic superscripto η, item Fabricius; ἀθρήσαντες Karstenius. — Vs.

40 αὐτὸ μόνον Stephanus; αὐτῷ cod. Regim., αὐτὸς ον

Ciz. μόνω Regim. — Vs. 41 πάντος' vulgo; πάντος' σ' Ciz., ἐλαυνόμενοι codd.; ἐλαυνόμενος Steinius. τὸ δ' ὄλον εὐχεται εὔρειν Codd; τὸ δ' ὄλον μὲν εὐχεται εὔρειν Steinius; τὸ δὲ λῶιον Scaliger, τὸ δ' ὄλον πᾶς Bergk. τὸ δὲ ὄλον ἐπεύχεται Sturzium et Karst. Vs. 42. οὕτως οὐτ' Codd.; αὕτως Karstenius. οὐδ' ἐπιδερκτὰ Bergk., οὐδ' ἐπακουστὰ Codd., οὐτ' ἐπακουστὰ Bergk. Vs. 43. νόω vulgo; νῶ Cod. Ciz. et Vrat. δ' addidit Bergk. Vs. 44 libri omnes πύσσαι, οὐ πλείον γε βροτεῖη μῆτις ὄρωρεν, quod Karstenius propter Sexti interpretationem convertit in πύσσαι οὐ πλείον ἢ γε βροτεῖη μῆτις ὄρωρε structura etsi non perusitata, tamen haud mendosa adhibita; Bergk. malebat οὐ πλείον γε βροτοῖς (vel βροτῶν) ἢ μῆτις ὄρωρεν. Cf. de Emped. proœm. p. 14, quamquam ibidem p. 17 haud diffitetur scribi etiam posse οὐ πλείον ἢ γε βροτεῖη μῆτις ὄρωρεν. Hermannō placebat οὐ πλείων γε, Panzerbietero δ πλείστον γε βροτεῖη μῆτις ὄρωρεν. Sed horum fortasse nemo versus Empedocleum restituit. Itaque Karstenius quum dubitanter suam correctionem intulisset, mallet tamen, inquit, hujusmodi quid scriptum esset: « πύσσαι ὄσσαν ἐπι σε—vel ὄσ' αἰεῖν σε βροτεῖη μῆτις ὄρωρε i. e. disces, quantum assequi te sinit humana intel-

cohibemus, fugit virum eruditissimum discrimen, quod inter Ἀστέμφης et Ἀστεμφής intercedit, de quo egi ad vs. 25. Mihi enim locus sic videtur refingendus :

Φυσώ τε Φθιμένη τε καὶ Εὐναίη καὶ Ἐγερεῖς
Κινώ τ' Ἀστεμφής τε, πολυστέφανός τε Μεγιστώ
καὶ Φορυή καὶ δία Σιωπή τ' Ὀμφαίη τε.

Vs. 29 citatur a Porphyrio de antro Nymph. c. 8, ubi hæc leguntur : Οἱ Πυθαγόρειοι καὶ μετὰ τούτους Πλάτων ἄντρον καὶ σπήλαιον τὸν κόσμον ἀπεφάναντο. Παρὰ γὰρ Ἐμπεδοκλεῖ αἱ ψυχομοποὶ δυνάμεις λέγουσιν· Ἠλύθημεν τὸδ' ἐπ' ἄντρον ὑπόστεγον. Coniungenda cum hoc loco Plotini verba Enead. IV, 8, 1 p. 469 B : Τὴ ἀίσθητὸν πᾶν πανταχοῦ ἀτιμάσας (ὁ Πλάτων) καὶ τὴν πρὸς τὸ σῶμα κοινωσίαν τῆς ψυχῆς μεμψάμενος ἐν δεσμῶι τε εἶναι καὶ τεθάρθαι ἐν αὐτῶι τὴν ψυχὴν λέγει, καὶ τὸν ἐν ἀποβρήτοις λεγόμενον λόγον μέγαν εἶναι, ὃς ἐν φρουρᾷ τὴν ψυχὴν φησιν εἶναι. Καὶ τὸ σπήλαιον αὐτῶι ὡσπερ Ἐμπεδοκλεῖ τὸ ἄντρον. In eandem sententiam Æneas Gazæus Theophr. in M. Bibl. PP. T. XII p. 620 A : Τόδε τὸ πᾶν Ἐμπεδοκλήης ἄντρον πεποίηκεν· ἐν πολιτείᾳ δὲ Πλάτων μεταβάλλων σπήλαιον ὀνομάζει. Non est quod putemus τὰς ψυχομοποὺς δυνάμεις, quas Porphyrio teste loquentes inducit Empedocles, diversas esse ab iis, quarum modo mentio facta est, Χθονίη, Ἠλιόπη cet. Platonis dictum quod respiciunt Porphyrius, Plotinus et Æneas Gazæus exstat initio libri VII de Republica pag. 514 ed. Steph. : Ἰδὲ γὰρ ἀνθρώπους οἶον ἐν καταγεῖω οἰκῆσει σπηλαιώδει. Eodem pertinent illa quæ Proclus in Timæum pag. 101 F. ed. Basil. (pag. 240 ed. Schneider.) de aliorum placitis refert : Ἐνιοὶ δὲ τὸν μὲν δημιουργὸν αἰτιᾶσθαι οὐδαμῶς τολμῶσι, τὸ δὲ πᾶν τοῦτο αἰτιῶνται καὶ παραφέρουσι τὰ τῶν παλαιῶν ἄντρον καλούντων καὶ σπήλαιον. Idem pag. 95 D (pag. 224 ed. Schneider.) laudat Orphicum huncce versum : Ταῦτα πατὴρ ποίησε κατὰ σπέος ἡεροειδέες, receptum in Orphic. Herm. p. 456. Hierocles in carm. aur. pag. 180. ed. nostr. : Τοῦτο πέρας τῶν πόνων τὸ κάλλιστον. Τοῦτο, ὡς Πλάτων φησίν, ὁ μέγας ἀγὼν καὶ ἐλπίς ἢ μεγάλη. Τοῦτο φιλοσοφίας ὁ τελειότατος καρπός, τοῦτο τῆς ἱερατικῆς καὶ τελεστικῆς τέχνης τὸ μέγιστον ἔργον, οἰκειῶσαι μὲν καὶ ἀναγαγεῖν πρὸς τὰ ὄντως καλά, ἀπολύσαι δὲ τῶν τῆδε πόνων, ὡς ἐκ τινος καταγεῖου σπηλαίου τῆς ἐνύλου ζωῆς, καὶ ἀναγαγεῖν πρὸς τὰς αἰθερίους αὐγάς, καὶ ταῖς μακάρων ἐνιδρῦσαι νήσοις, τοὺς διὰ τῶν προειρημένων ὀδεύσαντας.

Vss. 30-31 laudat Clemens Alexandrinus Strom. 3 p. 432 B. Vs. 31 Porphyr. de abst. II, 27 : Ἐντεῦθεν τὸ θρηνούμενον πρὸς τῶν παλαιῶν, ὡς τοῖων ἐκ τ' ἐρίδων ἐκ τε νεικίων γεγόμεσθα, ὅτι τὸ θεῖον καὶ

ἀκθράτον καὶ ἐν πᾶσιν ἀδλαβίς σώζειν οὐ δυνάμεθα. Expressit Timo Phliasius ap. Euseb. Præp. ev. XIV, 18 p. 763 (fragm. V.) Σχέτλιοι ἄνθρωποι, κάκ' ἐλέγχα, γαστέρες οἶον, τοῖων ἐκ τ' ἐρίδων ἐκ τε στοναχῶν πέπλασθε. (Leg. ex Empedocle οἶων). Scaliger apud Stephanum in poes. phil. p. 216 scribendum esse vidit ὦ δειλὸν, quum vulgo apud Clementem ἦ δειλὸν legatur. Sylburgius reponendum existimabat vel ἄ vel ὦ. Scaligeri emendationem merito probarunt Sturzius et Karstenius. Pro δυσάνολβον non erat, quod Nækius Chæril. conjiceret δις ἀνολβον, siquidem δυσάνολδος eodem prorsus modo formatum est quo δυσάμμορος vel δυσάμοιρος. Alterum quod Karstenius comparavit, non infrequens apud poetas est. cf. Iliad. χ, 428, alterum ab Hesychio exponitur ἀκόμοιρος, δύστηνος, δυστυχής. — οἶων ἐξ ἐρίδων refertur ad calamitates quas homines vel potius dii e cælo ejecti jam prius quam mundum ingrederentur, pertulissent. Mirandum autem Steinium e Porphyrio, qui Empedoclis verba memoriter citat, τοῖων hic rescribere voluisse. Alios hujus generis poetarum locos Clemens l. c. exhibet. Vss. 32-35. exstant apud Plutarchum de Isid. et Osir. p. 361; de vitando ære alieno p. 830 (vol. VII p. 426; IX p. 302 ed. Reisk.). Ab hoc mutuatus est Eusebius Præp. Ev. V, 5 p. 187 D. Ἀποφυγὴ δ' οὐκ ἔστιν ἐπὶ τὰς νομάς ἐκείνας καὶ τοὺς λειμῶνας, ἀλλὰ πλάζονται, καθάπερ οἱ θεήλατοι καὶ οὐρανοπετεῖς ἐκεῖνοι τοῦ Ἐμπεδοκλέους δαίμονες. Plutarchi verba sunt qui simul de vatis Agrigentini sententia genios peccatorum delictorumque pœnas luere dicit, donec purgati in pristinum domicilium revertantur. Idem versus leguntur apud Hippolytum pag. 250 ed. Miller : Μεταλλάσσουσι γὰρ αἱ ψυχὰι σῶμα ἐκ σώματος ὑπὸ τοῦ νείκους μεταβαλλόμεναι καὶ κολαζόμεναι καὶ οὐκ ἐώμεναι μένειν εἰς τὸ ἐν, ἀλλὰ κολάζεσθαι ἐν πάσαις κολάσεσιν ὑπὸ τοῦ νείκους τὰς ψυχὰς μεταβαλλόμενας σῶμα ἐκ σώματος, ubi etiam versus 33-35 iterantur. Cæterum μὲν γὰρ omnes, excepto Hippolyto qui γε præbet toto versu sic scripto : Αἰθέριόν γε μένος ψυχὰς πόντονδὲ διώκει. Idem πόντον δέε χθονὸς habet. Pro ἀκάμαντος Hippolytus φάεθοντος quod Schneidewino arrisit. Plutarchus de Is. et Osir. l. c. pro ἐς αὐγάς perperam ἐσαῦθις; idem de vit. ære al. πόντος δὲ χθονὸς, ommissa præpositione quæ et apud Eusebium desideratur, denique priore loco Plutarchus ἀπέπτουσε pariter atque Eusebius et Hippolytus, posteriore ἀνέπτουσε, sed alterum rectius usurpatur de mari in terram eiciente. Cf. II. IV, 426. Nihil aliud autem hæc per diversa elementa dæmonum jactatio designat, quam ipsam formarum mutationem qua modo in volatiles bestias, modo in aquatiles,

modo in terrenas conversi varias induunt figuras. Cf. vs. 7-12. Empedocleum dogma quod posterioribus etiam sæculis celebrabatur quibusdam veterum displicuit. Itaque apud Plutarchum de oracul. defect. p. 418 (Vol. VII pag. 648) legitur: Καὶ ὁ Ἡρακλέων· τὸ μὲν ἐφεστάναι τοῖς χρηστηρίοις (εἶπε) μὴ θεοῦ, οἷς ἀπηλλάχθαι τῶν περὶ γῆν προσῆκόν ἐστιν, ἀλλὰ δαίμονας ὑπηρέτας θεῶν, οὐ δοκεῖ μοι κακῶς ἀξιόσθαι· τὸ δὲ τοῖς δαίμοσι τούτοις μονονοχὶ βράγδην λαμβάνοντας ἐκ τῶν ἔπῶν τῶν Ἐμπεδοκλέους, ἁμαρτίας καὶ ἄτας καὶ πλάνας θεηλάτους ἐπιφέρειν, τελευτῶντας δὲ καὶ θανάτους ὡσπερ ἀνθρώπων ὑποτίθεσθαι (corr. τελευτῶσι δὲ καὶ θανάτους ὡσπερ ἀνθρώποις προτίθεσθαι) θρασύτερον ἡγοῦμαι καὶ βαρβαρικώτερον. Quod prænægenus Empedocles demonibus tribuit, idem prope Virgilius defunctorum animis propositum esse apud inferos, quamquam alio sensu, his cecinit verbis Æn. VI, 740 :

Ergo exercentur pœnis veterumque malorum supplicia expendant. Aliæ pandantur inanes suspensæ ad ventos, aliis sub gurgite vasto infectum eluitur scelus, aut exuritur igni.

Vs. 36-44. Versus hos affert Sextus Empir. adv. Math. VII, 122 (pag. 397 ed. Fabr. p. 217 Bekk.) Vs. 37 πολλὰ κ. τ. λ. memorat Proclus in Plat. Timæum p. 175 (p. 414 ed. Schneid.). Vs. 39. ἀκύμοροι κ. τ. λ. Plutarch. de Is. et Osir. p. 360 (Vol. VII p. 422 ed. R.) Vs. 40 et 42 Diogenes Laertius IX, 73. Vs. 42 sq. item Plutarch. aud. poet. p. 17 (Vol. VI p. 61). Sextus I. c. ἄλλοι δὲ ἦσαν οἱ λέγοντες κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα κριτήριον εἶναι τῆς ἀληθείας οὐ τὰς αἰσθήσεις, ἀλλὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, τοῦ δὲ ὀρθοῦ λόγου τὸν μὲν τινα θεῖον ὑπάρχειν, τὸν δὲ ἀνθρώπινον, ὃν τὸν μὲν θεῖον ἀνεξοιστόν εἶναι, τὸν δὲ ἀνθρώπινον ἐξοιστόν. (123) λέγει δὲ περὶ μὲν τοῦ μὴ ἐν ταῖς αἰσθήσεσι τὴν χρίσιν τἀληθοῦς ὑπάρχειν οὕτως (sequuntur vs. 36-43). (124) περὶ δὲ τοῦ μὴ εἶναι εἰς τὸ παγεταλὸς ἀληπτον τὴν ἀλῆθειαν, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἰκνεῖται ὁ ἀνθρώπινος λόγος ληπτὴν ὑπάρχειν, διασαφεῖ τοῖς προκειμένοις ἐπιφέρων (sequitur vs. 43 pars posterior cum vs. 44). Recte jam Scaliger apud Stephanum poes. phil. p. 216 ait omnia quæ a Sexto hic citantur conjungi oportere, neque versuum ordinem immutatum, sed Empedoclis dicta interpositis tantum Sexti verbis interrupta esse. Quamobrem qui apud Sextum paucis interjectis subjunguntur versus ἀλλὰ θεοὶ τῶν κ. τ. λ., eos cum Karstenio et aliis ad proœmium pertinere ratus sum.

Vs. 36. Προ σταῖνωποι Prellerus conjecit σταῖνωποροι secutus Theophr. de sens. c. 7; sed hac mutatione locus non eget; μὲν omittit Cod. Ci-

zensis apud Bekkerum. Vs. 37 δειλεμπέξ Bekkeri Codices, Cizensis et Regimontanus atque editio Genevensis, item liber Vratislaviensis omissio accentu, δειλεμπῆξ Fabricius, sed Proclus δέιν' ἔπσα, quod est etiam apud Stephanum Poes. phil. p. 20, idque in δῆνς' ἔπειτα mutatum volebat Scaliger, in δέιν' ἔπασον Sturzius. Contra δέιν' ἔμπσα proposuit Bergkii; δεῖλ' ἔπσα Prellerus. Quæ quum non satisfaciant, Karstenius legendum suspicatus est δέιν' ἔμπαια, præsertim quum Proclus in hunc modum Empedoclis verba exponat: πολλὰ γὰρ ἐμπίπτοντα τοῖς ὄντως ἡμῖν δειλοῖς, ὡς φυγάσι θεοῦθεν γενομένοις, ἀμδύλνει τὴν τῶν ὄντων θεωρίαν. Nec male Emperius act. soc. gr. I p. 357 δεῖλ' ἔμπαια quod recepit Bekkerus. Ego etsi prius conjeceram πολλὰ δὲ δέιν' ἐπίασι, τὰτ' ἀμδύλνουσι μερίμνας, vel πολλὰ γὰρ ἔμπαια δεινὰ, κτλ., tamen Karstenii conjecturam nunc maxime probo. — Vs. 38 ζωῆς ἀβίου legi jussit Scaliger ap. Steph. p. 216; ζωῆσι βίου codd. Ciz. Regim. Vrat. et Fabr., ζῶοισι βίου ed. Genev. et Steph.; ἐν ζωῶσι βίου Gataker. ad M. Ant. X, 31, ζῶοισι βίου Wytenbachius ad Plut. de Is. et Osir. 360.C. — ἀθρήσαντες repositi cum Stephano et Scaligero; ἀθροῖσαντες Codd. Ciz. et Regim., sed hic superscripto η, item Fabricius; ἀθρήσαντες Karstenius. — Vs.

40 αὐτὸ μόνον Stephanus; αὐτῷ cod. Regim., αὐτὸς ον

Ciz. μόνω Regim. — Vs. 41 πάντος' vulgo; πάντος' σ' Ciz., ἔλαυνόμενοι codd.; ἔλαυνόμενος Steinius. τὸ δ' ἔλον εὐχεται εὐρεῖν Codd; τὸ δ' ἔλον μᾶψ εὐχεται εὐρεῖν Steinius; τὸ δὲ λῶιον Scaliger, τὸ δ' ἔλον πᾶς Bergkii. τὸ δὲ οἶλον ἐπέυχεται Sturzius et Karst. Vs. 42. οὔτως οὔτ' Codd.; αὐτως Karstenius. οὐδ' ἐπιδερκτὰ Bergk., οὐδ' ἐπακουστὰ Codd., οὔτ' ἐπακουστὰ Bergkii. Vs. 43. νόω vulgo; νῶ Cod. Ciz. et Vrat. δ' addidit Bergkii. Vs. 44 libri omnes πύσσαι, οὐ πλείον γε βροτεῖη μῆτις ὄρωρεν, quod Karstenius propter Sexti interpretationem convertit in πύσσαι οὐ πλέον ἢ βροτεῖη μῆτις ὄρωρε structura etsi non perusitata, tamen haud mendosa adhibita; Bergkii malebat οὐ πλείον γε βροτοῖς (vel βροτῶν) ἢ μῆτις ὄρωρεν. Cf. de Emped. proœm. p. 14, quamquam ibidem p. 17 haud diffitetur scribi etiam posse οὐ πλέον ἢ γε βροτεῖη μῆτις ὄρωρεν. Hermanno placebat οὐ πλείων γε, Panzerbietero δ πλείστον γε βροτεῖη μῆτις ὄρωρεν. Sed horum fortasse nemo versum Empedocleum restituit. Itaque Karstenius quum dubitanter suam correctionem intulisset, mallet tamen, inquit, hujusmodi quid scriptum esset: « πύσσαι ἔσσαν ἐπι σε—vel ὄσσ' αἶων σε βροτεῖη μῆτις ὄρωρε i. e. discas, quantum assequi te sinit humana intel-

lignitia. » At *δωρα* non activam, sed neutram habet potestatem. Præterea sententia non tam perfectum *δωρα*, quam aut hoc ipsum aut aliud verbum præsentis tempore enuntiatum desiderat. Mihi Sexti explicationem spectanti ponendum videtur πύσαι οὐ πλέον ἢ βρωτήη μῆτις δρᾶται *non plus cognosces, quam quantum humana intelligentia videt*. Id enim non tantum verbis ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἰκνεῖται ἰδ' ἀνθρώπινος λόγος ληπτὴν ὑπάρχειν consentaneum est, sed etiam sequentibus: καὶ διὰ τῶν ἐξῆς ἐπιπλήξας τοῖς πλέον ἐπαγγελλομένοις γινώσκειν παρίστησιν δτι κ. τ. λ.

Vs. 45-57. Sextus l. c. καὶ διὰ τῶν ἐξῆς ἐπιπλήξας τοῖς πλέον ἐπαγγελλομένοις γινώσκειν, παρίστησιν δτι τὸ δι' ἐκάστης αἰσθήσεως λαμβανόμενον πιστόν ἐστι, τοῦ λόγου τούτων ἐπιστατούντος, καίπερ πρότερον καταδραμῶν τῆς ἀπ' αὐτῶν πίστεως. φησὶ γάρ· ἀλλὰ θεοί, κτλ. Vs. 50 sine auctoris nomine citat Clemens Alex. Strom. V. p. 628 ed. Pott. Vs. 52 Proclus in Platonis Timæum pag. 106 (p. 252 ed. Schneid.) his verbis: 'Ἐμπεδοκλῆς δὲ αὐτὴν ἐπαγγέλλεται δώσειν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὰδε τῆς σοφίης ἐπ' ἀκροσὶ θοάζει. Adde Plutarch. de Amicor. mult. pag. 93 (Vol. VI p. 346 ed. R.). Vs. 45. ἀπετρέψατε codd.; ἀποτρέψατε correxit Fabricius. Vs. 46. ὀχεύσατε cod. nonnulli; ὀχετεύσατε emendavit Stephanus. Vs. 48. Pro membranarum vitiis ἐφ' ἡμείροισιν, ἐξημέροισιν vel ἐφημέρησιν reposuit Stephanus ἐφημεροῖισιν. Post ἀκούειν non plene distinximus cum Karstenio et Bergkio comm. de Emped. proœm. p. 19, sed virgula posita ultimum versum πέμπε παρ' εὐσεβίης ἐλάουα' εὐήνιον ἔρμα ex ἀνομαι aptum esse voluimus. Precatur enim Musam quæ currum regit, ut sibi dicturo quantum mortalibus audire fas est agilem illum currum a pietate profecta mittat. Quippe a pietate proficisci vult, ut in itinere oculos ab omni turpitudine, dedecore, flagitio avertat. Cæterum Bergkii conjectura πέμπε δέ μ' εὐσεβίης minime necessaria est. Quod autem Karstenius ait, esse ambiguum, παρ' utrum jungi præstet cum participio ἐλάουσα an cum εὐσεβίης, neutrum vero præpostere fieri quum eadem ambiguitas reperiatur vs. 85: ὡς δὲ παρ' ἡμετέρης κέλεται πιστώματα Μούσης, ubi παρὰ vel cum κέλεται conjungi liceat vel cum Μούσης: in eo vir doctus fallitur. Etenim παρὰ hic eundem habet usum, ut in Odyss. lib. XII, 70 παρ' Αἰήταο πλέουσα vel Iliad. VI, 177 σῆμα φέρεσθαι παρὰ τινος. Itaque Empedocles nequaquam pietatis currum finxit ut Karstenius vult, sed superiores poetas imitatus est qui Musarum et Gratiarum currus excoGITaverant. Pindarus Pyth. X, 65 τὸδ' ἔκρυξεν ἔρμα Πυρρίδων τετραόρον. Simonid. Fragm. CCV, 10 ed.

Schneidew. ἔρμασιν ἐν Χαρίτων φορηθείς. Empedoclis locum procul dubie spectavit Plato in Phædro p. 274 A. τὰ μὲν θεῶν ὀρήματα ἰσοδρόπως εὐήνια ὄντα βραδύως πορεύεται, τὰ δὲ ἄλλα πορεύονται μόγας βρῆθαι γὰρ ὁ τῆς κάκης ἔκπος μετέχων ἐπὶ γῆν βέπων τε καὶ βαρύνων, ἣν μὴ καλῶς ἢ τετραμμένος ἐπὶ τῶν ἡνιόχων. Omnino ad exprimendam sublimitatem nulla veteribus accomodatior videbatur imago quam currus. Cf. Hemsterhusium ad Lucian. Somn. c. 15 pag. 198 ed. Bip. et Ast. ad Platon. l. c. p. 290 seq. Hinc etiam aurei carminis conditor vs. 69 ἡνιόχον γνώμων commentus est, de qua vide Hieroclem pag. 165 seq. ed. nostr. et quæ ibi notavimus p. 174.

Vs. 50. σέ γ' Codd., quod Karstenius demandata subito Musæ loquendi vice positisque lacunæ signis defendit. σὺ γ' Bergkii tentavit; τί μ' Panzerbieterus. Porro βιήσαι Bergkii scripsit. — Vs. 51-52. θνατῶν Sexti membranæ, θνητῶν Bergkii et Karstenius. ἀνελεῖσθαι Codd., ἀναδειῖσθαι Bergkii. ἐφθοεῖς vel ἐφ' ᾧ θοεῖς (θώης) Sexti codd. atque editio Genevensis; ἐφ' ᾧ ὄσῆς Clementis libri et Stephanus. Plene post εἰπῶν distinxerunt Karstenius et Bergkii, versiculos aliquot inter hunc et proximum excidisse opinati. Sed nihil deesse suspicatus est Hermannus quem Bekkerus ait sublata post εἰπῶν distinctione vs. 52 pro vulgato θάρσει quod interpretes a Musa vel poeta mortales hortante dictum existimaverant θάρσει exarasse. καὶ τότε δὲ Sextus, καὶ τὰδε Proclus, καὶ σὺγε δὲ Panzerbieterus. θοάζει Sexti codd. Regimontanus et Vratislaviensis, item Proclus et Stephanus; θοάζη Cod. Cizenis atque editio Genevensis, θαμίζειν Plutarchus, θοάσει Sturzii secutus Scaligerum in Stephani Poesi phil. p. 216 qui tamen in libro Lugdunobatavo Karstenio teste θοάζει legi volebat quod nuper Panzerbietero in mentem venit. Adde quod θοάσει Karstenius conjecit, θοάζεις Meinekii, θοάζεις Bergkii, θοάζειν Hermannus cui astipulati sunt Bekkerus et Steinus. Etsi enim non displicebat illa quam alii philosopho tribuerant sententia θάρσει κτλ. *aude et sic in sapientiæ fastigium involato*, tamen hoc loco Empedocles ea præfatus quæ ad commendandam mortalibus pietatem et modestiam valent non videbatur posse homines aut ipse ita affari aut Musam alloquentem inducere, ut audacia esse opus præ se ferret ad id quod summum in rerum contemplatione est consequendum. Quapropter versibus ita, uti diximus, emendatis negat Empedocles cupiditate *eximii flores honoris a mortalibus reportandi* sese impulsus iri, ut plura quam fas sit audacter enuntiet eaque audacia in sapientiæ fastigium enitatur.

Neque tamen supremam sapientiam par est irrideri ab eo qui paulo ante de cognoscendi difficultate ac de sensuum angustiiis et fallaciis (στεινωποι μὲν γὰρ παλάμαι κτλ.) conquestus sit, quum a pietate profectus Musa duce in sapientiæ arcem evehi velit. Hæc bene inter se cohærent. Itaque ego imperativum θάρσει teneo, imitatione expressum ab aurei carminis conditore v. 63

ἀλλὰ σὺ θάρσει ἐπεὶ θεῖον γένος ἐστὶ βροτοῖσιν,
οἷς ἱερὰ προφέρουσα φύσις δείκνυσιν ἕκαστα,

ubi Hierocles pag. 157 ed. nostr. τί οὖν τὸ λειπόμενον, ἢ τούτους μόνους χρῆναι θαρρεῖν τοὺς προσιόντας τῇ ἀναφαινοσῇ τὰ οἰκεία ἡμῖν ἀγαθὰ ἐπιστήμη; κτλ.

Vs. 53. Ante hunc quoque versum nonnulla desiderant Karstenius, Bergkii, alii, sed nihil omissum esse ipse sententiarum ordo evincit. ἀλλὰ γὰρ ἄθρει πᾶς libri; ἀλλ' ἄγε, ἄθρει παμπαλάμη Karstenius; ἀλλ' ἄθρει Panzerbieterus; rectius Bergkiius ἀλλ' ἄγ' ἄθρει πάση παλάμη. — Vs. 54. μήτε codd.; μηδὲ Panzerbieterus. τιν' codd., τι Bergkiius. Præterea πιστοῦ cum Panzerbietero posui pro membranarum scriptura πίστιν quam intactam reliquerant interpretes, imperativum verbi nescio cuius πιστέω esse opinati. At eo sensu πιστεύειν vel πιστοῦσθαι dici oportebat. Bergkiius proposuit πιστήν, sed πίστιν Steinhartus Melet. Plot. p. 59. Idem quod in fine versus est κατ' ἀκοὴν mutavit in κατὰ κούρην, toto versu sic scripto : μήτε τιν' ὄψιν ἔχων πίστιν πλέον ἢ κατὰ κούρην. Ego pro κατ' ἀκοὴν restitui κατὰ κούρας. — Vs. 55. ἢ ed. Genæv., μήτ' codd. ἀκοὴν membranæ, ἀκοὴν ed. Genæv. Pro vulgato γλώσσης codd. Cizensis et Regimontanus cum ed. Genæv. exhibent γλώττης. — Vs. 56. μηδὲ ed. Genæv., μήτε vulgo. δπη Karstenius dedit pro vulgato ὀπόση quod alibi non legitur. Sed recte se habet δπη ut vs. 405 δπη πρὸς κέρδος ἀταρπός. Itaque supervacaneæ sũnt Steinharti et Steini conjecturæ ἢ ὄσον et ὀπόσων. Cæterum τῶν ἄλλων ita dicitur, ut γύων *sensuum* subaudiatur. Nec tamen cum Prellero Ephem. antiq. 1837 nr. 18 interpungendum τῶν ἄλλων δπη πόρος ἐστὶ νοῆσαι γύων. πίστιν ἔρνε κτλ. Vocabulum ἐρίδουπος simile est ei quo utitur Parmenides vs. 55 ἠχέσσα. τρανώματα γλώσσης non recte Schneiderns Lex. gr. intelligit *gustum*, quum sint *verba clare pronuntiatia*. Quamobrem locum sic interpretamur : « sed age, quantum potes, cerne qua quidque manifestum sit, neve visis magis crede quam quantum pupillæ docent, neve auditui obtuso magis, quam quantum te clara linguæ pronuntiatio docet. »

Vs. 57. γύων πίστις significat *sensuum fidem* sive *persuasionem a sensibus ductam*. νόει δ' scripsit Karstenius, quum vulgo νόει θ' legatur. Jam licet facile quis credat illud νοεῖν quod vs. 57 positum est ita accipi oportere, ut ὁ νοῦς ταῖς αἰσθήσεσιν ex altera parte respondeat, quemadmodum fit vs. 82 τὴν σὺ νόῦ δέρκευ μηδ' ὀμμασιν ἦσο τεθηκώς, tamen de hac verborum comprehensione accuratius nobis disserendum est. Etenim quum vs. 56 νοῆσαι de sensuum perceptionibus usurpatur, ut apud Homerum Iliad. lib. XV, 422 Ἐκτωρ δ' ὡς ἐνόησεν ἀνεψιὸν ὀφθαλμοῖσιν ἐν κοινήσιν πείοντα et alibi, nihilominus νόει vs. 57 Empedocles ad mentis aciem transtulit, ut idem verbum de communi cognoscendi facultate dictum esse appareat. Quæ res nuper induxit Henricum Steiniium, ut posita post νοῆσαι distinctionis virgula, quamvis alii gravius interpungendum putassent, proximum versum cum hoc arctius connecteret, ratus haudquaquam ab Empedocle singulis sensibus fidem derogari neque aliam esse vim infinitivi νοῆσαι et imperativi νόει. Ad hoc demonstrandum inconsiderate citat Aristotelem de anim. III, 3 p. 427. a. 23 ed. Bekker. sic scribentem : καὶ οἱ γὰρ ἀρχαῖοι τὸ φρονεῖν καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι ταὐτὸν εἶναι φασιν, ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς εἴρηκε « πρὸς παρεὸν γὰρ μῆτις ἀέξεται ἀνθρώποισιν, » καὶ ἐν ἄλλοις « ὅθεν σφίσι αἰεὶ καὶ τὸ φρονεῖν ἄλλοῖα παρίσταται » κτλ. et Metaph. III, 5 pag. 1009 b. eandem rem hoc modo explicantem : καὶ γὰρ Ἐμπεδοκλῆς μεταβάλλοντας τὴν ἕξιν μεταβάλλειν φησὶ τὴν φρόνησιν « πρὸς παρεὸν γὰρ μῆτις ἐναύζεται ἀνθρώποισιν. » καὶ ἐν ἑτέροις δὲ λέγει οὗτι « ὅσον ἄλλοιοι μετέφυν, τόσον ἄρ σφίσι αἰεὶ καὶ τὸ φρονεῖν ἄλλοῖα παρίστατο. » Talia etiam de Parmenide et Anaxagora adjicit Aristoteles. Priorem locum longa argumentatione illustrat Philoponus fol. 114 A. B. Cf. Simplicius ad Aristot. de anim. III fol. 56 B. Sed non possum non assentiri Herm. Bonitio comm. ad Arist. Metaph. l. c. p. 202 ita iudicanti : « Ceterum quod Aristoteles Empedoclem, Parmenidem, Anaxagoram idem statuisse dicit αἰσθῆσιν et φρόνησιν, sensuum perceptionem et cognitionem rationalem, cavendum est ne ejus auctoritati nimium fidei habeamus. « Nam præterquam quod illi epici sermonis memores verborum νοεῖν et φρονεῖν significatum latius quam vulgo fit patere voluerunt, Aristotelis iudicium aliis eorundem philosophorum effatis abunde refutatur. Huc accedit quod Anaxagoræ illud μνημονεύμενον ἀπόφθεγμα apud Aristotelem non e scriptis viri, sed e sermonibus hominum petitum nihil probat. Parmenidis autem versus (vs. 146-149 p. 121 ed. nostr.), depromti ex ea car-

minis parte, quæ τὰ πρὸς δόξαν inscribatur, ad id quod Aristoteles contendit demonstrandum non valent, quia in ista parte Parmenides, quasi interioribus philosophiæ sacris relictis, vulgatis opinionibus obtemperavit. Quoniam vero de Empedocle tantum hic agimus, reliquos missos faciamus. Hunc autem constat ea quæ sensibus manifesta sunt, generationem et interitum sustulisse. Cf. vs. 98-101. Contra quæ nullo sensu percipiuntur: ea nihilo secius esse affirmat. Hinc patet Empedoclem iis de quibus disputamus versibus cohortari mortales noluisse ad verum sensuum ope indagandum, sed de instrumentorum quibus videmus et audimus fraude et imbecillitate conquestum, quatenus singulis ea solum perciperentur quæ ipsorum naturæ consentanea essent neque liceret transgredi fines a rerum parente positos, aliam quæsisisse viam, qua ultra sensuum præstigias ad ipsam rerum naturam pernoscendam homines accederent. Nimirum hoc indicat verbis ἀλλ' ἄγ' ἄθρει πάση παλάμη πῆ δῆλον ἕκαστον, et vs. 57 γυῖνον πιστὶν ἔρουκε, νόει δ' ἤ δῆλον ἕκαστον *sensuum fidem declina, reputa vero, quomodo quidque manifestum sit, i. e. quale quidque nulla sensuum habita ratione appareat*. Erravit igitur Steinius ubique hic sensuum auctoritatem commendari opinatus. De reliquo Galenus de simpl. med. temp. l. II princ. t. XIII p. 30 sq. Chart. perstringit et refellit Empedoclem, quod in scrutanda rerum natura ratione, non sensibus utendum esse decreverit. At non omnem sensuum auctoritatem tollere destinaverat Empedocles, sed homines a credendi temeritate ita avocare, ut sensuum visis fidem adjungendam negaret, nisi simul ratione compertum esset, tale quidque esse quale videretur. Hoc illud fere est quod Sextus Empiricus l. c. ait: οἷτι τὸ δι' ἑκάστης αἰσθήσεως λαμβανόμενον πιστόν ἐστι, τοῦ λόγου τούτων ἐπιστατοῦντος. — Vs. 58. Πανσυνία κτλ.] Huic nobili medico Empedocles tres de rerum natura libros inscripsit teste Diogene Laërt. VIII, 61. Vide præfationem. Servanda vulgata Ἀγχιτουῦς ut quam Karstenius in Ἀγχιτεωῦς mutavit.

Vs. 59-61. Clem. Al. Strom. VI p. 624. Idem versus variatis tantum verbis repetuntur infra. Conf. vs. 159-162. Karstenius quidem putat eos quos infra posui solos esse Empedocleos, hos fraudulentam manu vati Agrigentino suppositos, vel potius ex aliis carminum locis excerptos et in unum conflatos esse. Primus versus (vs. 59) τέσσαρα τῶν πάντων ῥιζώματα πρῶτον ἄκουε non differt a versu 159 τέσσαρα γὰρ πάντων ῥιζώματα πρῶτον ἔασι, nisi duobus vocabulis, quamquam etiam ibi pro ἔασι sunt qui legant ἄκουε. Sequitur

versus πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαῖαν ἰδ' αἰθέρος ἀπλετον ἕψος, quem apertum est respondere duobus versibus:

Ζεὺς ἀργῆς Ἥρη τε φερέσιος ἡδ' Ἀἰδωνεὺς
Νῆστις θ' ἢ δακρῶνον τέγγει κρούνωμα βρότειον,

ita ut pro figuratis nominibus ipsa elementorum vocabula substituuntur. Illud etiam minime dubium, non multum interesse inter hunc versus et 79: πῦρ καὶ ὕδωρ, καὶ γαῖα καὶ αἰθέρος ἦπιον ἕψος. Tertium denique vesiculium:

ἐκ γὰρ τῶν ὄσα τ' ἦν ὄσα τ' ἔσεται ὄσα τ' ἔασι

non admodum diversum esse a vs. 128

ἐκ τῶν πάνθ' ὄσα τ' ἦν ὄσα τ' ἔσθ' ὄσα τ' ἔσται ὀπίσ-
[ωσ

apparet. Quæ quum ita sint, tamen hos versus, quemadmodum Steinius fecit, omittere nolui. Legitur autem vulgo γέαν pro γαῖαν, ἡδ' pro ἰδ', ὄσα τ' ἔασι pro ὄσα τ' ἔασι.

Vs. 62-97. διπλ' ἱρέω—αἰὲν ἁμοῖα] affert Simplicius in Aristotelis Phys. I f. 34 A. 5 δὲ Ἐμπεδοκλῆς τὸ ἐν καὶ τὰ πολλὰ τὰ πεπερασμένα καὶ τὴν κατὰ περίοδον ἀποκατάστασιν καὶ τὴν κατὰ σύγκρισιν καὶ διάκρισιν γένησιν καὶ φθορὰν οὕτως ἐν τῷ πρώτῳ τῶν φυσικῶν παραδίδοσι. Sequuntur versus de quibus hic agitur omissis 70 et 91. Vs. 68-74 ἄλλοις μὲν—κατὰ κύκλον idem (prætermisso versus vs. 70) de Cælo bis apud Peyron. p. 47. Cf. infra vs. 151 seqq. Vss. 68 et 69 idem Phys. I f. 6 B; VIII, f. 310 A; Diogenes Laertius VIII, 76; Stobæus Ecl. I c. 11 p. 290 (tom. I p. 111 ed. Gaisf.) Auctor Vitæ Hom. p. 327 ed. Gale. Vss. 70-74 ἢ μὲν ἐν—κατὰ κύκλον, Aristoteles Phys. VIII. 1; p. 319 D. Vss. 72-74 Simplicius Phys. VIII, f. 258 B. Vs. 75 Jo. Damascenus in Stobæi Append. Gaisf. p. 34; tangit Clemens Alexandrinus Strom. V p. 589 C. Vss. 78-81. τοτὲ δ' αὖ δῖεφ—μῆκος τε πλάτος τε, Simplicius Phys. I, f. 6 B. Vss. 79-81 πῦρ—πλάτος τε, Sextus Empiricus adv. Math. IX, 10. Vss. 79-80 idem ibid. X, 317. Vs. 79 Plutarchus de Adul. et amic. p. 63 Vol. VI p. 233 ed. Reisk. Vss. 80-81: καὶ Φιλ.—τεθηπώς, Plutarchus Amator. p. 756, vol. IX p. 30. Vs. 81 Clemens Alex. Strom. V p. 552 C; Simplicius Phys. I, f. 41 A. Vs. 88 attingit Aristot. de Gen. et Corr. II, 6; p. 409 D. Vs. 90 Simplicius Phys. VIII, f. 273 A. cf. infra vs. 147 sq. Vs. 94 Aristoteles de Melisso, Xenophane et Gorgia p. 975 B (pag. 20 ed. nostr.) Vs. 64 δοιή δὲ et δοιή δ' Simplicius, quod Karst. temere in τοιήδε et τοιήδ' convertit. Vs. 65 δλέκει τε Simplicius; αὔξει τε Karst. con-

jecit, qua mutatione locus non eget. Vs. 66 ὀρυ-
 ζήσια Simplicius, θρηφείσια Panz. et Stein. —
 δρέπτη Simpl., ἀπέπτη Sturz. διέπτη Scaliger et
 Karsten. Sensus est : « Duplex est mortalium
 ortus, duplex item interitus. Illum enim coitus
 omnium gignit, perdens simul eas quæ antea
 fuerant res : hic rursus diremtis omnibus, i. e.,
 partibus iis quæ prius unitate continebantur,
 natus atque alitus dissilit. » Paulo minus accu-
 rate hoc dogma rettulit Aristoteles de Melisso,
 Xen. et Gorgia cap. 2 pag. 21 ed. nostr. ἀλλὰ μι-
 γρομένων τε καὶ συντιθεμένων πυρὸς καὶ τῶν μετὰ
 πυρὸς γίνεσθαι τὰ πολλά, διαλλαττομένων τε καὶ
 διακρινομένων φθείρεσθαι πάλιν, καὶ εἶναι τῇ μὲν μίξει
 πολλά τε καὶ τῇ διακρίσει, τῇ δὲ φύσει τέτταρ' ἀνευ
 τῶν αἰτίων ἢ ἐν. Quæ autem hic traduntur, non
 satis apte Karst. ad mundi originem rettulit,
 quum universe ad ortus et interitus leges expli-
 candas pertineant. Vs. 67. οὐδαμᾶ Simpl. edit.
 Ald.; correxerunt editores. Tzetzes Homeric.
 p. 58 ed. Schir. subjectos exhibet vs. 67-69 ver-
 sibus 159-161. Etsi vero pro ἀλλάσσοντα habet
 ἀμειβομένα τέ γε omisso καὶ, non tamen propterea
 cum Schneidewino p. 159 diversum hunc ab al-
 tero versiculum esse statuimus. Vs. 68. συνεργό-
 μεν' εἰς ἐν ἅπαντα Simpl. συνεργόμενα τὰδε πάντα
 Stobæus. Vs. 69. αὖ δὲ γ' ἕκαστα Simplicius; αὖτε
 ἕκαστα Stobæus; αὖ δὲ γ' πάντα vel δὲ γ' ἅπαντα
 Simpl. aliis locis. αὖθις ἕκαστα νείκεος ἀχθῆι auct.
 vit. Hom. φορεύμενα Simpl. qui alibi φορούμενα;
 φρουρούμενα Stob. Vs. 70. οὕτως] a versu sejuncti.
 Bekkerus Arist. Phys. VIII, 1 p. 250 λέγων οὕτως
 — ἡμῶν ἐν ἐκ κ.τ. λ., οὕτω δ' ἢ μὲν ἐν Panz. p. 8.
 Vs. 71. ἡδὲ Bekk. ἢ δὲ libri cum Simpl. Vs. 72
 γίνεται Simpl. qui laudat hunc versum f. 278 b.
 τῇ μὲν ἐπιείγονται Geelius. Vs. 73. τὰδ' ἀλλάσσοντα]
 Simplicius Phys. VIII f. 258 B; ἢ δὲ διαλλάσσοντα
 Simpl. de Cælo ap. Peyron. l. l. et in Brandis.
 Schol. p. 476 et 487 quod recepit Sturz; ἢ δὲ
 τὰδ' ἀλλάσσοντα Aristoteles Phys. VIII, 1 p. 251
 ed. Bekker., ubi alii codd. τὰ διαλλάσσοντα, alii
 τὰδ' ἀλλάσσοντα. Cæterum οὐδαμᾶ Aristoteles et
 Simplicius, apud quem etiam οὐδαμοῦ legitur. Vs.
 74. ἀκίνητον] Bergk., ἀκίνητοι Aristoteles et Sim-
 plicius, neque aliter Brandis. Schol. p. 476 B.
 et p. 487. B; ἀκίνητα semel Simplicius (v. 158)
 quam scripturam ei probatam fuisse ostendit in-
 terpretatio adjecta Phys. f. 258 B (in Brandis.
 schol. p. 425 B.) καὶ ταύτη ἀΐδιά ἐστι, τουτέστιν,
 ἀΐδιος ἢ αὐτῶν εἰς ἄλλα μεταβολὴ κτλ. Hinc Kar-
 stenius ἀκίνητα h. l. defendit, ἀκίνησι Panz. Post
 hunc versum Simplicii auctoritate neglecta, qui
 omnia uno tenore usque ad αἰὲν ὁμοῖα exhibet,
 lacunæ signa posuit Steinius. Vs. 75. μάθη] ve-

rissime conj. Bergk; μάθη Simplicius quod
 temere arripuit Sturz allato Platonis loco Lys.
 p. 222 C : μεθόμεν ὑπὸ τοῦ λόγου. Jo. Damascenus
 in Stob. Append. Gaisf. p. 34 : ἀλλ' ἄγε μύθων
 κλύθῃ, μάθησις γὰρ φρένας αὔξει quem sequitur Prel-
 lerus hist. phil. græcorom. p. 115. Eundem Em-
 pedocles versum intuitus Clemens Alex. Strom.
 V p. 589 C (p. 697 Pott.) ὡς ἡ μάθησις κατ' Ἐμ-
 πεδοκλέα τὰς φρένας αὔξει, οὕτως ἡ εἰς τὸν κύριον
 πεποθησις αὔξει τὴν πίστιν. Sed ex Damasceno et
 Clemente recte conclusit Bergk apud Empe-
 doclem legendum esse μάθη. Vs. 76. πιφάσκων
 vulgo; πιφάσκων cod. D. Brandisii. Vs. 78. Sim-
 plicius Phys. I f. 6 B seorsum excitans hæc verba
 legit ἄλλοτε δ' αὖ pro τοτε δ' αὖ eorum quæ præ-
 cedunt ratione non habita.

Vs. 79. Simplicius utroque loco ἡέρος ἀπλετον
 ἕψος, Clemens· αἰθέρος ἀπλετον ἕψος, Plutarchus
 αἰθέρος ἥπιον ἕψος. Vs. 80. δὶγα' τῶν—ἕκαστον Sim-
 plicius ed. Ald. Cæterum idem utroque loco ἀτά-
 λαντον ἕκαστον, Karsten. et Stein. ἀτάλαντον
 ἀπάντη, Panz. ἀτάλαντον ἕκαστω. Vs. 81. φιλότις]
 Plutarchus; φιλή Sextus. μετὰ τοῖσιν] vulgo; alii
 libri ἐν. Itaque apud Plut. scribitur etiam ἐν τοῖς,
 apud Simplicium ἐν τοῖσιν. [ση] Simplicius; ἴσον
 Sextus. Quod reliquum est, ea quæ hic traduntur
 non intelligimus de forma amicitiae tanquam
 corporeæ, sed ut discordia ab elementorum globo
 sejuncta dicitur, ita hæc per omnes eorum par-
 tes quoquo versus diffusa esse. Vs. 82. τὴν σὺ νόφ
 δέρκευ] correxerunt interpretes; τὴν σὺ νῶ δέρκου
 Plutarchus, ἦν σὺ κτλ. Clemens. Vs. 83. θνητοῖσι]
 vulgo; φυτοῖσι cod. C. Brandisii; θνητοῖσιν ἐνίζε-
 ται Karst. propter v. 86 non perspecta sententia.
 Vs. 84. ἰδ' ὁμοῖα vulgo, τε καὶ ἀρθμια cod.
 Brandisii, cf. v. 262. Utraque lectio æque bona.
 Vs. 85 γηθοσύνη] Etsi inter γηθοσύνη et γειτοσύνη
 ea est similitudo, quam grammatici agnominati-
 onem sive παρονομασίαν nominant : tamen non
 est quod cum Steinio Empedoclem γηθοσύνην scri-
 bentem sic loqui existimemus, ut alterum voca-
 bulum tecte significetur, præsertim quum γειτο-
 σύνη posterioris ætatis vox (cf. Strab. XI, 591),
 nomenque minime poeticum sit. Vs. 86. τὴν οὕτις
 μετ' ὄσοισιν Simplicius ed. Ald. Quod quum ferri
 nequeat, variis conjecturis propositis sanare
 locum viri docti studuerunt. Ac primum qui-
 dem Sturz male conjecit μεθ' ἅπασιν, quam
 conjecturam probavit Karstenius, Brandisius
 hist. phil. tom. I. p. 224 μετὰ τοῖσιν, Bergk
 ap. Prellerus hist. phil. p. 116 τὴν ὄσοισι μετ'
 οὕτις, ipse Prellerus τὴν οὕτις γ' (vel οὐδαίς) ὄσοισι-
 σιν. Sed, quod pace doctissimorum virorum dix-
 erim; solus Panzerbieterus sententiam videtur

assecutus esse. Quum enim Aristoteles phys. VIII, 1 de Empedocle dicat : εἰ δὲ προσοριεῖται τὸ ἐν μέρει, λεχτέον ἐφ' ὧν οὕτως, ὡσπερ ὅτι ἔστι τι, δ συνάγει τοὺς ἀνθρώπους, ἡ φιλία, καὶ φεύγουσιν οἱ ἐχθροὶ ἀλλήλους· τοῦτο γὰρ ὑποτίθεται καὶ ἐν τῷ δλω εἶναι· φαίνεται γὰρ ἐπὶ τινων οὕτως, apparet poetam hoc loco singulis opponere rerum universitatem neque alium verborum sensum esse posse quam eum quem in interpretatione expressi. Nam Empedocle iudice credunt sciuntque mortales inesse in suis membris vim Amicitiae, sed eam per universum eodem modo regnare nemodum perspexit. Quapropter Panzerbieterus legi voluit : τὴν οὕτις μεθ' ἄλλοισιν κτλ. τὰ δια minus recte intelligens elementa Steiniusque in suas partes traxit. Verum quoniam Aristoteles de *universo* loquitur quo sensu raro adhibetur pluralis τὰ δια, velut ap. Plutarch. vit. Pericl. c. 5, rectius hic τὸ πᾶν vel τὸ δλον vel simile quid reponi liquet. Itaque suspicor Empedoclem scripsisse :

τὴν οὕτις διὰ παντὸς ἐλισσομένην δεδάχηκε.

Vs. 87. λόγων κτλ.] vulgo; λόγου cod. D. Brand.

Vs. 88. ταῦτα γὰρ κτλ.] Simplicius f. 34 A hanc apponit interpretationem : ὅτι γὰρ οὐδέτερον τούτων τελείως ἀπολείπει, δηλοῖ τὸ πάντα ἴσα εἶναι καὶ ἴλικα κατὰ τὴν γένναν. Ante hunc versum Steinius lacunam esse statuit, item post eum qui subjungitur τιμῆς δ' ἄλλης κτλ. Panzerbieterus etiam erroris arguens, quod hæc Empedoclis verba de elementis acceperit quæ neque regnent neque regnandi vicissitudinem habeant. At similiter jam Karstenius de hoc loco iudicaverat. Ego ad veterum auctoritatem me componere, quam qualescunque doctorum nostri ævi virorum opiniones sequi malui. Neque enim probabile est, Simplicium juncturum fuisse hos versiculos, nisi re argumentoque cohererent. Vs. 89. τιμὴ *munus* cuiusque elementorum proprium atque in hoc situm quod aliud noctem inducit, aliud lucem affert, aliud tellurem, aliud mare, aliud aliam universi partem quasi imperio regit. Ab hoc differt ἦθος ingenium cuiusque, cuius diversitas hoc solo continetur, quod aliud est lucidum, aliud obscurum, aliud alia re insigne. Vs. 90. Simplicius Phys. f. 34 A, eadem paginâ, modo κύκλωιο exhibet modo χρόνοις; illud vero ibidem f. 8 A., 273 A. Cum hoc loco jungenda Aristotelis verba Phys. VIII, 1 pag. 250 ed. Bekker. Ἐμπεδοκλήης (λέγει) ἐν μέρει κινεῖσθαι καὶ πάλιν ἡρμεῖν· κινεῖσθαι μὲν, ὅταν ἡ φιλία ἐκ πολλῶν ποιῇ τὸ ἐν, ἢ τὸ νεῖκος πολλὰ ἐξ ἐνός· ἡρμεῖν δὲ ἐν τοῖς μεταξὺ χρόνοις. Placuit autem Empedocli non tantum ambo illa principia

amicitiam et discordiam, sed etiam elementa per vices dominari. Vs. 91. Hunc versiculum qui et infra (vers. 148) prægresso additur, cum Karstenio interposui. Simplicius, quamvis f. 34 A. reliquos versus ordine apponens hunc præmittat, eadem tamen pagina haud multo post, in iisdem explicandis, hunc ipsum quoque adiungit : ὅτι δὲ εἰς ἀλλήλα μεταβάλλει, δηλοῖ λέγων, « ἐν δὲ μέρει—ἀφ' ἑαυτοῦ ». Vs. 92. Simplicius neglecto metro habet : καὶ πρὸς τοῖς οὐτ' ἀρ' ἐπιγίγνεται οὐδ' ἀπολήγει. Ita certe in editione Aldina legitur, sed in codice D. ἀρ' τι. Hinc Sturzius effecit καὶ πρὸς τοῖς ἀρα οὐτ' εἰ γίνεται οὐδ' ἀπολήγει, Karstenius καὶ πρὸς τοῖσιν ἀρ' οὐτ' ἐπιγίγνεται, οὐτ' ἀπολήγει, Panzerbieterus proposuit καὶ πρὸς τοῖς οὐτ' ἀλλ' ἐπιγίγνεται οὐδ' ἀπολήγει, Steinius οὐδὲν γὰρ πρὸς τοῖς ἐπιγίγνεται οὐδ' ἀπολήγει. Mihi scribendum videtur : καὶ πρὸς τοῖς οὐτ' ἄλλο τι γίνεται οὐδ' ἀπολήγει. Vs. 93-95. εἴτε γὰρ ἐφθεῖροντο—ἀπολοῖατ'] Post primum horum versuum εἴτε γὰρ κτλ. manifestum est excidisse alterum inchoatæ sententiæ clausulam complexum. Etenim loci sensum huiusmodi esse oportebat : « Si penitus interciderent illa, in posterum non amplius essent; si orientur, non fuissent, antequam in lucem essent edita. » Quare lacunæ signa editores inde a Karstenio posuerunt. Tali versuum argumento sequentia respondent. Vs. 94. affert Aristoteles de Mel. Xen. et Gorg. p. 975. B. (pag. 20 ed. nostr.), ubi vide quæ a nobis notata sunt. Hic enim emendationem ibi propositam secuti sumus.

Vs. 95. vulgo scribitur πῆ δὲ κε καὶ ἀπολοῖτο; ἐπεὶ x. τ. λ. Sed præterquam quod hiatus in his verbis offendit, Simplicii codices præbent ἀπόλουντο, quam scripturam natam esse liquet ex ἀπολοῖατο. Quamobrem cum Panzerbietero posui πῆ δὲ κε καὶ ἀπολοῖατ'; ἐπεὶ. Quod vero in nonnullis membranis est χῆρυξ ἀπόλουντο : id si recte interpretamur, in vestigia vocum καὶ ἐξαπολοῖατ' incurrimus, pro quibus Bergkii πῆ δὲ καὶ ἐξαπολοῖτο x', ἐπεὶ τῶνδ' κτλ. coniecerat. De reliquo τῶνδε pertinet ad ἐρημον. Vs. 96-97. ἀλλ' αὐτ'—ὁμοῖα.] In his versibus nihil mutandum, etsi simili loco inductus (cf. vers. 149) Simplicio duce Karstenius ἔστι γε pro vulgato ἔστιν exarari voluit. Neque est, cur mendosum illud Bergkii ταῦτα pro librorum lectione ταῦτα recipiamus. Vs. 97. ἄλλοτε codices exhibent, cuius loco Steinius ἀλλοθεν legi iussit.

Vs. 98-101 affert Plutarchus adv. Colot. p. 1111; vol. X p. 573; item de plac. phil. I, 30. Vs. 98 φύσις κτλ. præterea 100 et 101 Aristoteles Metaph. IV, 4 p. 677 D. Vss. 98 et 100 idem de Gener. et corr. I, 1; p. 384. E. Vss. 100 et

101 idem de Melisso, Xenophane et Gorgia pag. 975 B (pag. 19 seq. ed. nostr.). Porro vs. 98 habet Philoponus de Gener. et Inter. I. f. 4 A; idem Metaph. f. 18 B. Vs. 100 tangunt Aristoteles de Gen. et corr. II, 6 p. 404 G; Philoponus de Gen. et Int. I. c. Simplicius Phys. I, f. 34 B, 39 A, 51 B; alii. Verba hæc e primo carminis Empedoclei de rerum natura libro petita esse diserte testatur Plutarchus de plac. phil. I. c. Ἐμπεδοκλῆς φύσιν μηδὲν (leg. μηδενός) εἶναι, μίξιν δὲ τῶν στοιχείων καὶ διάστασιν· γράφει γὰρ οὕτως ἐν τῷ πρώτῳ φυσικῷ. Sensum indicat Simplicius Phys. I f. 34. B. τὴν γένεσιν καὶ φθορὰν μηδὲν ἄλλο εἶναι, ἀλλὰ μόνον μίξιν τε καὶ διάλλαξιν μιγέντων, καὶ σύνοδον διάπτυσίν τε γίνεσθαι ἐν μέρει αἴσης. Exponitur enim his versibus nobile illud Empedoclis decretum, quo sublata generatione et morte nihil nisi figuræ mutatio, mistio ac dissolutio in rerum naturæ corpore dicitur inveniri. Non magna scripturæ discrepantia apud Plutarchum est, qui duos priores versus in libro de placitis sic exhibet :

ἄλλο δὲ τοι ἐρέω· φύσις οὐδὲν ἐστὶν ἀπάντων,
θνητῶν, οὐδέ τις οὐλομένου θανάτοιο τελευτή,

in eo quem adversus Coloten scripsit, ita variat :

ἄλλο δὲ σοι ἐρέω· φύσις οὐδενός ἐστιν ἑκάστου
θνητῶν, οὐδέ τις οὐλομένη θανάτοιο γενέθλη.

Cæterum φύσις οὐδενός tutum etiam Aristotelis reliquorumque auctoritate, neque dubium quin θανάτοιο τελευτῇ recte se habeat. Aristotelem non moramur in Metaphysicis pro ἀπάντων memoriz lapsu legentem ἰόντων, quum proxima verba θνητῶν κτλ. non adiciat, quibus appositis ἰόντων ferri non posse in promptu est. Deinde illud ἑκάστου quod altero loco Plutarchi membranæ præbent, necessario ex ἀπάντων librariorum culpa, qui sæpius hæc vocabula confuderunt, originem traxit. Vs. 101. Pro φύσις δ' ἐπὶ τοῖς Plutarchus de plac. φύσις δὲ βροτοῖς, sed altero loco ἐπὶ τοῖς, ut Aristoteles apud quem tamen, Metaph. IV, 4 nonnulla exemplaria præferunt τοῖς. Verba φύσις δ' ἐπὶ τοῖς ὀνομάζεται ἀνθρώποισιν idem valent quod γένεσις δ' ἐπὶ τούτοις ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Nam φύσις pro γένεσις alii etiam dixerunt, velut Ocellus cap. II § 3 pag. 161 ed. nostr. Ælianus var. hist. lib. III cap. 1 quem laudavi ad Ocellum p. 210. Cum Empedocleo dicendi genere ἐπὶ τοῖς i. e. ἐπὶ τούτοις ὀνομάζεται componas locum Platonis Alcib. I p. 108 A : ἐπιθετὴ βέλτιον μὲν ὀνόμαζες ἐπ' ἀμφοτέροις, quoniam istud melius in utroque nominasti. Adde de Republ.

V, 16 p. 470 B : ἐπὶ μὲν οὖν τῇ τοῦ οἰκείου ἐχθροστάσις κέλληται, ἐπὶ δὲ τῇ τοῦ ἀλλοτρίου πολέμος. Eundem usum illud ἐπὶ τινι vel ἐπὶ τινος λέγειν apud philosophos et grammaticos habet, quo fit interdum, ut ἐπὶ vocula ad πρὸς præpositionis similitudinem accedere videatur. Sic jam Æschyl. Sept. 905, πάρεστι δ' εἰπεῖν ἐπ' ἀθλοῖσιν. Soph. (Ed. Col. 415, καὶ ταῦτ' ἐρ' ἡμῖν Φοῖβος εἰρηκῶς κυρεῖ. Vide quæ notavi ad Aristot. de Melisso, Xenoph. et Gorg. pag. 57 et quæ Herm. Fritschius ad Ethic. Nicom. lib. VIII, 2 p. 13 observavit.

Vs. 98. φύσις οὐδενός ἐστίν] Quamvis Aristoteles Metaph. lib. IV, 4 nativam vocis φύσις significationem, de qua supra egimus agnoscat, φύσις, inquires, λέγεται ἕνα μὲν τρόπον ἢ τῶν φυσικῶν γένεσις : perperam tamen hoc Empedoclis dictum accipit, φύσιν hoc loco substantiam rerum quæ natura sunt esse contendens. Sic enim ait : ἔτι δ' ἄλλον τρόπον λέγεται ἡ φύσις ἢ τῶν φύσει ὄντων οὐσία, ὅσιν οἱ λέγοντες τὴν φύσιν εἶναι τὴν πρώτην σύνοθιν, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς λέγει ὅτι α φύσις οὐθενός ἐστὶν ἰόντων, ἀλλὰ μόνον » κτλ. Errorem confutarunt cum alii, tum Bonitzius Comment. in Metaph. p. 230. De proprio autem nominis significato Alexander Aphrodisiensis pag. 315 ed. Bon. : τὴν φύσιν πενταγῶς ἀποδίδοσθαι λέγει. τῆς γὰρ φύσεως τὴν μὲν ὡς φύσιν τε καὶ βλάστησιν λέγει· λέγομεν γὰρ φύεσθαι τὸ γινόμενον, καὶ τὸ εἰς γένεσιν εἰς φύσιν ἄγεσθαι. τὴν τοιαύτην φύσιν ὠρίσατο ἐν τῇ Φυσικῇ Ἀκροάσει. συνήθως μὲν οὖν ἐπὶ τῶν φυτῶν φύεσθαι κατηγορεῖται, καὶ ἐπὶ τῶν ζῴων δὲ λέγεται· γένεσις γὰρ πᾶσα ἢ εἰς τὸ τέλειον εἶδος πρόδος.

Vs. 101. φύσις δ' ἐπὶ τοῖς κτλ.] Empedocleum dogma reprehendit Aristoteles de Gener. et corr. II, 6 ubi quærens quid causæ esse dicendum sit cur suam quæque res et vim et figuram obtineat, τοῦτο δ' ἐστίν, inquit, ἡ οὐσία ἢ ἑκάστου, ἀλλ' οὐ μόνον « μίξις τε διάλλαξις τε μιγέντων, » ὥσπερ ἐκεῖνός φησιν. τύχη δ' ἐπὶ τούτων (al. τούτοις) ὀνομάζεται, ἀλλ' οὐ λόγος. ἐστὶ γὰρ μίχθηναι ἕως ἔτυχεν. Contraria vero Empedocleæ rationi ponit, pro φύσις in qua λόγος est, τύχην substituens, in qua nullum esse λόγον sponte patet. Male Asclepius Schol. Arist. p. 695. a. ἐπὶ τοῖς ad elementa refert : ἔλεγε δὲ φύσις δ' ἐπὶ τούτοις τοῖς στοιχείοις ὀνομάζεται τοῖς ἀνθρώποις.

Vs. 102-104. ἐκ τοῦ γὰρ—ἐρεῖδη] Aristoteles de Melisso, Xenophane et Gorgia pag. 975 B. (p. 18 seq. ed. nostr.) ἔτι εἰ καὶ ὅτι μάλιστα μήτε τὸ μὴ ὄν ἐνδέχεται γενέσθαι, μήτε ἀπολέσθαι τὸ ὄν, ὅμως τί κωλύει, τὰ μὲν γενομένα αὐτῶν εἶναι, τὰ δ' αἰδία, ὡς καὶ Ἐμπεδοκλῆς λέγει; ἅπαντα γὰρ κακίους ταῦτα ὀμολογήσας, ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἀμύχανόν ἐστι γενέ-

ὅ τε δὲ ἐξόλλυσθαι ἀνήνυστον καὶ ἀπρηκτον, ἀεὶ ἐρείσσειται δπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ, δμως τῶν ὄντων μὲν ἀίδια εἶναι φησι, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ αἴρα, τὰ δ' ἄλλα γίνεσθαι τε καὶ γεγόνεσθαι ἐκ τούτων. Similiter Philo de mundi ætern. (cf. Galeni opusc. p. 510) λέγεται μέντοι καὶ φθορὰ..... ἡ τοῦ ὄντος ἀφάρσεις παντελής, ἣν καὶ ἀνύπαρκτον ἀναγκαῖον λέγειν. Ὡσπερ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν γίγνεται, οὐδὲ εἰς τὸ μὴ ὄν φθείρεται· ἐκ τοῦ γὰρ οὐδαμοῦ ὄντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι τι, τὸ τε δὲ ἐξαπολείσθαι ἀνήνυστον καὶ ἀπαυστόν (leg. ἀπρηκτον). Fuse de verbis Aristotelis ac de Empedoclis loco disputavi p. 18 meæ editionis, Aristotelem vero et Philonem duces secutus sic vatis Agrigentini versus restituere conatus sum :

ἐκ τοῦ γὰρ μὴ ἰόντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι
τὸ τ' ἰὸν ἐξόλλυσθαι ἀνήνυστον καὶ ἀπρηκτον·
αἰεὶ γὰρ περιέσται δπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ.

His versiculis continetur perspicua decreti sexcenties decantati expositio. Simpliciter Lucretius :

E nihilo nihil, in nihilum nil posse reverti.

Vs. 102. Scripsi ἐκ τοῦ γὰρ μὴ ἰόντος, quum apud Aristotelem pro vulgato ἐκ τε μὴ ὄντος Codex Lipsiensis præbeat ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. Sturzium proposuit ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τι, Karstenius ἐκ τε μὴ ὄντος, Spaldingius ἐκ μὴ ὄντος, Panzerbieterus ἐκ μὲν γὰρ μὴ ἰόντος, Bergkiius ἐκ τε τοῦ μὴ ὄντος. Meam emendationem probavit Steinius.

Vs. 103. posui τὸ τ' ἰὸν cum Karstenio quum apud Aristotelem pariter atque apud Philonem sit τὸ τε δὲ neque offendat τὸ arsis vi productum. Cf. infra vers. 212. τὰ δύο τῶν ὀκτώ κτλ. et Parmen. vs. 63 : πῆ πόθεν αὐξήθην; οὐτ' ἐκ μὴ ὄντος εἰάσω et 69 γίγνεσθαι τι παρ' αὐτό. Τοῦνεκεν οὔτε γενέσθαι. Quorum prior propterea insignis est, quod ultimam vocabuli αὐξήθην syllabam arsi productam continet, posterior quod postrema pronominis αὐτό syllaba solo accentu longa fit. Sunt autem hi loci testimonio haud rarius didacticis poetas ab artificiosa poeticæ norma recessisse, quam epicis, de quorum versibus ἀκεφάλους cæteraque licentia ex veteribus egit Athenæus lib. XIV p. 632, ex recentioribus Hermaunus Elem. doctr. metr. p. 346, Buttmannus Gramm. ampl. I § 7 pag. 40 seqq. Thiersch. Gramm. Hom. § 147 pag. 176 seqq. Empedocleis duobus versibus qui ab articulo arsi producto incipiunt similis est Homericus Iliad. XXI, 352 :

τὰ περὶ καλὰ βέεθρα ἔλις ποταμοῖο πεφύκει.

Quocirca non audiendus Steinius qui me Karste-

nii de arsis vi somniis fissum ita scripsisse opinatur. Ipse Empedocli obtrusit : καὶ τ' ἰὸν ἐξόλλυσθαι κ. τ. λ., Panzerbieterus καὶ δ' ἰὸν, Sturzium καὶ τὸ δὲ, Wyttenbachius καὶ τὸ γ' ὄν conjecit.

Vs. 104. Quum apud Aristotelem vulgo legitur del γὰρ θήσσειται, δπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ, ab aliis aliter Aristotelis locus tractatus et versus Empedocleus refictus est. Illud vero minime dubium, quin Empedocles elementorum atque adeo ipsius entis æternitatem ostensurus pro θήσσειται vel θήσσειται aliud adhibuerit verbum, quod perpetuitatis notionem exprimat. Namque in his mutationibus, quæ continenter fiunt, nunquam accidere censet Empedocles, ut quidquam e nihilo oriatur, vel quocunque argeas quidquam pereat. Bergkiius igitur apud Aristotelem pro θήσσειται reposuit θεύσειται eo sensu acceptum quo Empedocles usurpare solet. Nimirum verbum θεῖν ad elementorum mutationes variasque quas induunt formas sæpius transtulit Empedocles, ut vs. 96, 149, et alibi. At hoc verbo non tam ipsa perennitas et mortis vacuitas designatur, quam perpetua mutatio. Karstenius et Steinius præeunte Sturzio rescribi volebant : αἰεὶ γὰρ στήσονται δπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ hac sententia : « semper enim stabunt quocunque ratione quis urgeat. » Sed hoc, propter significationis ambiguitatem, qua στήσονται modo consistent vertitur, ut apud Homerum Iliad. XI, 608; VIII, 234; XVIII, 278, 308, Eurip. Phœn. vs. 630, modo erigent, ut apud eundem Euripidem Androm. vs. 761 τροπαῖον αὐτοῦ στήσομαι, in hujusmodi fragmento non satis commodum apparet. Huc accedit quod si teneas στήσονται, motum secuta quies rerum certis locis statutarum significatur, id quod ab Empedoclis mente alienissimum est. Nihil in hac causa vidit Wyttenbachius, teste Karstenio p. 191 αἰὲν γὰρ θεύσειτ' vel θήσειτ' δπη, quod exponit θεύσειται vel θήσειται τις, legendum suspicatus. Longe melius antiqui vatis dictum in integrum restituere molitus est Fr. Panzerbieterus hac verborum conformatione : αἰεὶ γὰρ τῆ γ' ἴσται, δπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ, allato simili loco Iliadis XII, 48 : δπη τ' ἰθύση, τῆ τ' εἰκουσι στίχες ἀνδρῶν. At versus sic emendato sententia angustioribus quam ipsius natura fert finibus circumscribitur. Neque enim id agit Empedocles, ut doceat quocunque pellamus ens, ibi fore, sed ut demonstret, omnino illud futurum esse semperque victurum, quocunque propellatur. Sola igitur immortalitas hic spectanda. Quare Spaldingius apud Aristotelem reponi iussit : αἰεὶ γὰρ, φησὶν, ἴσσειται, δπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ, cui emendationi non adversatus essem, nisi ad versus ex his vocibus compo-

nendum aliquid deesset. Mihi igitur apud Aristotelem scribendum esse visum est αἰεὶ γὰρ περιέσθαι δπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ, et apud Empedoclem : αἰεὶ γὰρ περιέσται δπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ. Cæterum ultima quoque conjecturis vexarunt Karstenius et Steinius, ille pag. 521 δπη κέ τις ἀντί' ἐρείδῃ, hic δπη κέ τις αἰὲν ἐρείπη exarandum esse ratus. Sed his mutationibus locus non eget.

Vs. 105-107 ἀλλὰ κακοῖς — λόγοισι] Clemens Al. Strom. V. p. 554. C. Vss. 105 et 106 Theodoretus Therap. Serm. I, Opp. T. IV p. 476. Quum mens humana sæpe incertis opinionum fluctibus agitata, quid statuendum sit, nesciat; malorum esse hominum ait Empedocles diffidere veris ac legitimis contemtaque vel deorum benevolentia vel diviniore animi sapientia suis tantum ingenii viribus fidere. Hunc esse sensum trium de quibus agimus versiculorum e Clementis et Theodoreti verbis efficitur. E quibus Theodoretus l. c. Ἡράκλειτος δ' Ἐφέσιος εἶρηξεν Ἀξύνετοι ἀκούσαντες κωφοῖς εἰκασί· φάτις αὐτοῖσι μαρτυρεῖ, παρεόντας ἀπίναι. ἑμφωνεῖ δὲ τῷ Ἐρσειῶ καὶ δ' Ἀκραγαντίος Ἐμπεδοκλῆς, λέγων ὧδε·

Ἄλλὰ κακοῖς μὲν κάρτα πέλει κρατέουσιν ἀπιστεῖν·
ὧδε γὰρ ἡμετέρης κέλεται πιστώματα Μούσης.

τῆς τῶν κακῶν ἄρα μερίδος, κατὰ τὸν Ἀκραγαντίνον, οἱ ἀπιστοί. Clemens vero : τοῖς μὲν γὰρ κακοῖς τοῦτο σύνθηες, φησὶν δ' Ἐμπεδοκλῆς, τὸ ἐθέλειν κρατεῖν τῶν ἀληθῶν διὰ τοῦ ἀπιστεῖν, i. e. vera non credendo superare quasi et opprimere velle. Apparet Clementi τὰ κρατέοντα esse τὰ ἀληθῆ εὐμque consilium diffidentium, cuius apud Empedoclem mentio non fit, aperte indicare. Quod quin recte fecerit non dubito. Bergkii de Emped. proem. p. 28 Clementem pervertisse Empedoclis sententiam arguens, poetam existimat hoc dicere, pravos solere potentibus id est diis refragari. Fateor τοὺς κρατοῦντας esse imperantes, victores, superiores. At Clementem vulgaria græci sermonis vocabula male interpretatum esse vix credibile est. Rectius Karstenius hanc juncturam explicat : « *firmis certisque argumentis vel effatis non credere.* » Steinius ita accipit κρατέουσιν, ut λόγοις intelligat, leges esse dicens per naturæ universitatem pertinentes ac dominantes, qualis est ea quæ modo memorabatur, nihil e nihilo fieri aut ad nihilum redigi, neque tamen falli arbitratur interpretantes : « *eis qui recte monent veritatisque vi vincunt,* » collato Platonis loco Phædr. p. 272 δ μὴ κριθόμενος κρατεῖ, i. e. qui sibi persuaderi non patitur recte sentit ac vincit. Verum prior ratio præstat. Neque enim perspicue loqueretur Empedocles, si κρατέουσιν pro rectæ sententiæ au-

ctoribus et confirmatoribus haberi vellet, sed quoniam illa proximi versus πιστώματα respondent κρατέουσιν quorum in primo versu meminit poeta, patet neutro genere κρατέουσιν hic poni. Etsi vero per loci conformationem non licet cum Steinio κρατέουσιν interpretari quasi λόγοις κρατέουσιν scripserit vates Agrigentinus, tamen per sese neutrum participii sensum fere eundem quem πιστώματα continet. Etenim res quoque dicuntur κρατεῖν, i. e. obtinere, invalescere, valere, durare, vim auctoritatemque habere, ut φάτις κρατεῖ, fama obtinet, apud Soph. Ajax. vs. 978; φάτις πολλὴ κρατεῖ, pervulgata obtinet fama, apud Æsch. Suppl. vs. 290; λόγος κρατεῖ σαφηνῆς apud eundem Pers. vs. 724; νόμιμα δὲ τὰ Χαλκιδικὰ ἐκράτησεν, leges vero Chalcidenses obtinuerunt, apud Thucyd. lib. VI, 5; ἀνάγκη δ' ὥσπερ τέχνης αἰεὶ τὰ ἐπιγυγνόμενα κρατεῖν, necesse est, quemadmodum artibus accidere solet, novissima quæque semper evincere auctoritatemque habere, lib. I, 71. Cf. apud eundem lib. IV cap. 62, τὸ δὲ ἀσάθμητον τοῦ μέλλοντος ὡς ἐπὶ πλείστον κρατεῖ, ubi scholiastes κρατεῖ exponit τὴν ἰσχὺν εἶχει, et Sophocli. Œd. R. vs. 977, τί δ' ἂν φοβοῖτ' ἀνθρώπος ὃ τὸ τῆς τύχης κρατεῖ, πρόνοια δ' ἐστὶν οὐδενὸς σαφῆς; Hinc etiam non mirandum participium neutro genere poni, sive absolute, sive aliis nominibus adjectum. Eurip. Andromach. vs. 133, τὸ κρατοῦν δὲ σ' ἴπικαι. Id. Eurip. Fragm. Melanipp. XXXI pag. 743 ed. Wagner. : τὰ τῆς γυναικὸς γὰρ κρατοῦντ' ἐν δώμασιν δουλοῖ τὸν ἄνδρα κ. τ. λ. Philosopho autem nostro τὰ κρατοῦντα sunt, quæ valent quæque rata habentur, i. e. vera, τὰ ἀληθῆ, ut ne transversum quidem unguem Clemens ad Empedoclis mente discessisse videatur. Quod autem monui τὰ κρατοῦντα respondere iis quæ sequenti versu πιστώματα appellantur : id paulo accuratius expendendum est. Bergkii censet vatem Agrigentinum πιστώματα vocasse arcana illa quæ Musa ipsi benigna voluntate recluserit, ita ut jam non suam, sed quasi divinam quandam sapientiam in medium proferre videatur. Karstenius πιστώματα *effata* esse vult. Neuter diligentis interpretis functus officio est, ut nec Sturzius in eo lapsus quod κέλεται ita vertit, quasi passive eo usus poeta sit. Est vero πίστωμα id quo rei alicui fides fit, vel quo res aliqua confirmatur, sive confirmatio et probatio qua rei fides fit. Sic Aristoteles Rhet. I πιστώματα δὲ παρὰ μαρτυρίων, quæ verba cum Stephano Thes. ling. Gr. exponimus *testimonii fides fit sive testimonii res probantur et confirmantur*. Apud Æschylum Eumen. vs. 205 Ἡρας τελείας καὶ Διὸς πιστώματα sunt *Junonis pronubæ et Jovis confirmationes*, quo nomine

significantur sœdera auspiciis Junonis jugalis et Jovis inter sponsam sponsumque juncta. Ejusdem poetæ verba Choeph. vs. 944 ὄρκος τ' ἐμμένει πιστώμασι valent : *jusjurandum datum fide servatur*. Quamobrem Empedocles qui Musæ auxilio philosophiam se traditurum esse profitetur non potest πιστώματα nominare nisi *probationes*, vel potius *certa argumenta* quæ tanquam diis ducibus ex infinita argumentorum copia sumuntur ad cujusque rei naturam aperiendam. Jam perspicuum erit quid intersit inter χραιτῶντα et πιστώματα, quorum illa veri loco habenda, hæc fontium instar esse vidimus, a quibus generi humano ad verum produere liceat. Cæterum Theodoretus initio hujus versus memoriæ lapsu ὅδε γὰρ pro ὡς δὲ παρ' habet.

Vs. 107. διατμηθέντος λόγιοι paucis tractat Astius in Platonis Phædr. comment. p. 362, ubi p. 265 διατέμνεται κατ' ἄρθρα de dialectica usurpatur. Ita fere jam ante eum loci Platonicus immemor statuerat Sturzium. Satius est cum Karstenio λόγον hic interpretari τὸν νῦν (quomodo Parmenides vs. 56 κρῖναι δὲ λόγῳ) ut sit sententia : *mente in præcordiis divisa*. Non multum ab hac abludit Homericæ structura II. lib. I, 189, ἐν δὲ οἱ ἦτορ στήθεσσι λασίοισι διάνδιχα μεμῆριζεν, et Maronis illud Æn. VIII, 20 : *animum nunc huc celerem, nunc dividit illuc*. De humanæ igitur mentis, quæ modo in hanc, modo in illam partem fertur atque alio tempore alia probat, inconstantia et imbecillitate queritur Empedocles. Quocirca Musarum beneficio mortales ad perspicendam rerum universitatem pervenire posse contendit. Ut vero hic διατέμνεται de animo in varias partes distracto : ita paulo inferius idem verbum [γυῖα κακῆσι διατμηθέντι ἐρβίεσσι] de corpore morbis afflicto usurpat.

Vss. 108–119. οἱ δ' ὅ τι κεν κατὰ — ἐπεὶ λύθην οὐδὲν ἄρ' εἰσίν] exhibet Plutarchus adv. Colot. p. 1113, vol. X p. 578–580. Vs. 112 citatur ab eodem Reip. ger. præc. p. 820, vol. IX p. 266 ed. Reisk.; posterior ejusdem versus pars νόμῳ κτλ. adv. Colot. p. 112, vol. X p. 577. Rejicitur his versibus vulgaris opinio, qua nasci atque interire dicunt ea quæ revera tantum mutantur, id est, modo coagmentantur modo dissipantur. Quum autem Empedoclis verba admodum corrupta sint in Plutarchi codicibus, notata scripturæ varietate virorum doctorum conjecturas breviter memorabo. Vs. 108 ita mutilatus est : οἱ δ' ὅτε κατὰ φῶτα μίγεν φῶς αἰθέρι, unde Xylander effecit : οἱ δ' ὅτε δὴ κατὰ φῶτα μίγεν φῶς αἰθέρι κύρει, Reiskius suspicatus est οἱ δ' ὅτε ἢ κατὰ φῶτα μίγεν πάντῃ αἰθέρι λαμπρῶ, Coraës vero quod Stur-

zium recepit : οἱ δ' εὐτ' ἢ κατὰ φωτῶν (γένος) μισγέντ' ἐς φῶς ἔλθῃ, Karstenius οἱ δ', εὐτ' ἢ κατὰ φῶτας ἰδῇ φῶς αἰθέρῳ γα, Panzerbieterus οἱ δ' ὅτε μὲν κατὰ φῶτα μίγεν φῶς αἰθέρος ἔκη, Steinius omni emendandi conatu abstinuit. Mihi scribendum videtur : οἱ δ' ὅ, τι κεν κατὰ φῶτα μίγεν φῶς αἰθέρος ἔκη. Falsum enim est quod Karstenius opinatur, necessario hic requiri pluralem φῶτας. Sic etiam Græci τὰ κατ' ἄνθρωπον dicunt quæ facultatem humanam non excedunt. Cf. Soph. Œd. Col. vs. 604, τί γὰρ τὸ μείζον ἢ κατ' ἄνθρωπον νοσεῖ ; Plat. Phileb. pag. 12 C. ed. Steph. τὸ δ' ἐμὸν δέος, ὃ Πρώταρχε, αἰεὶ πρὸς τὰ τῶν ὁσῶν ὀνόματα οὐκ ἔστι κατ' ἄνθρωπον κτλ. Vs. 109 legebatur ἢ κατὰ θηρῶν ἀγροτέρων, quod cum Ritschelio apud Steinium mutavi in ἢ κατ' ἀγροτέρων θηρῶν κτλ. Vs. 110 Plutarchi codd. exhibent : ἢ κατ' οἰκῶν, τότε μὲν τὸν . . . γενέσθαι. Lacunam explere aggressi sunt Reiskius et Sturzium ita scribendo : τότε μὲν τὸ λέγουσι γενέσθαι, Karstenius τότε μὲν δοκεῖσι γενέσθαι, Panzerbieterus τότε μὲν τόγε φασὶ γενέσθαι, Steinius τότε μὲν τὰ λέγουσι γενέσθαι. Ego ponendum arbitror : τότε μὲν φάσκουσι γενέσθαι.

Vs. 111. Plutarchi exemplaria mendose : εὐτε δ' ἀποκρινθῶσι τὰ δ' αὖ δυσδαίμονα πότμον. Rescripsi autem cum Panzerbietero εὐτε δ' ἀποκρινθῶσι, cujus loco Ritschelium apud Steinium malebat ἀποκρινθῶσι. Præterea τὸ δ' αὖ δυσδαίμονα πότμον prægresso Reiskio cum plerisque editoribus vulgavi. Vs. 112 ap. Plutarch. adv. Colot. I. c. sic exaratus est : εἶναι καλέουσι δμῶς δ' ἐπίφημι καὶ αὐτός, sed altero loco legitur : ἢ θέμις καλοῦσιν, δμῶς ἐπίφημι καὶ αὐτός vel νόμῳ δὲ ἢ τί φημι κτλ. Expulso vocabulo εἶναι Karstenius et Dübnerus eicaiōs ediderunt, subjunctis his verbis νόμῳ δ' ἐπίφημι καὶ αὐτός; contra Sturzium et Panzerbieterum probata Reiskii correctione : ἐν γε νόμῳ καλοῦσι, νόμῳ δ' ἐπίφημι καὶ αὐτός. Ab his discesserunt Wytttenbachius et Steinius, quorum alter refragatus Reiskianæ emendationi οὐχ ἢ θέμις ad Plutarch. præc. reip. ger. proposuit ἢ θέμις οὐ et ad ejusdem adv. Colot. librum ἀλοῖτην καλοῦσι legendum sibi videri observavit, alter in Empedoclis editione ἢ θέμις ἐστὶ, καλοῦσι, νόμῳ δ' ἐπίφημι καὶ αὐτός tentavit. Mihi utriusque loci depravationem comparanti verisimile est adverbium aliquod olim initio versus scriptum fuisse. Quare, quod Empedocle non indignum existimo, ἀπρεπῶς καλοῦσι, νόμῳ δ' ἐπίφημι καὶ αὐτός versus supplendi gratia reposui. Vs. 115. Vulgo ἦτοι καταθῆσκαι . . . πάντῃ. Sed πάντῃ in ἀπάντῃ jam Stephanus correxit, ἦτοι Sturzium in ἢ mutavit. At multo rectius Reiskius in ἦτοι

nihil nisi ἤ τι latere suspicatus est, qui tamen reliquam versus partem minus bene constituit : καταβήσκειν κἀξόλλυσθαι πάνυ πάντη. Præstat Sturziana emendatio καταβήσκειν τε καὶ ἐξόλλυσθαι ἐπάντη, quam omnes postea editores arripuerunt.

Vs. 116. Plutarchi membranæ μαντεύσαιο præbent, quod Stephano quoque in Poesi philosophica et Scaligero probatum minime recentioribus sollicitandum erat. Neque enim attinebat vel μητεύσαιο cum Reiskio excogitare, quod inusitatum est, vel μητίσαιο cum Sturzio conjicere, vel ματεύσαιο cum Karstenio comminisci.

Vs. 118. Legebatur vulgo εἰσὶ καὶ σφι, quod Karstenius correxit in εἰσὶν καὶ σφιν. Sed jam antea Mich. Neander Op. Aur. T. I p 526 dederat εἰσὶν, Scaliger autem in codice Lugdunobatavo exarari voluerat σφιν. Pro δεινὰ Bergkiius legi jussit δειλά, quod verbis Empedocleis intulit Steinius, quamquam ferri potest vulgata scriptura. Vs. 119. Libri Plutarchei habent : πρὶν δὲ πάγεντε βροτοὶ καὶ λυθέντος οὐδὲ ἄρ' εἰσὶ. Stephanus in Poesi phil. p. 22 vulgavit πρὶν δὲ παγέντε βροτοὶ καὶ λυθέντες οὐδὲν ἄρ' εἰσὶν, cui Scaliger ibid. p. 216 astipulatus est, nisi quod ut παγέντε, ita etiam λυθέντ' ponendum censuit. Neuter sententiam bene conformavit, quæ postulat conjunctionem oppositam præcedenti πρὶν. Quamobrem Xylander Empedoclis manum restituere sibi visus est, ὡς λύθεν scribendo. Præclara etiam Reiskii emendatio fuit : πρὶν δὲ πάγεν τε βροτοὶ καὶ ἐπαι λύθεν, quam a Karstenio primum receptam postmodum editores tenuerunt. Cæterum Stephani emendationem οὐδὲν ἄρ' εἰσὶν forsitan e codicibus petitam nunc Dübneri editio exhibet. Karstenius οὐδ' ἄρ' ἔασι posuit.

Vss. 120-133. Ἄλλ' ἄγε—ἀμείβει] affert Simplificius Phys. I. f. 34 a. Vss. 122-131 ἡέλιον—φέριστοι idem Phys. I, f. 7 b. Vss. 122 et 124 omisso vs. 123 Aristoteles de Gen. et Corr. I, 1, p. 385 a; Plutarchus de pr. frig. p. 949, vol. IX p. 741.

Vs. 122. Galenus περὶ τῆς τῶν ἀπλῶν φαρμ. κρ. I. II, pr. Γ. XIII p. 31 Chart. Vss. 128-131 ἐκ τῶν πάνθ'—δολιχάωνες] Aristot. Metaph. II, 4 p. 662 D. Vss. 128-130 idem de Mundo c. 6 pag. 474 A. Multa alia de elementis, de calido, frigido, lucido, opaco ac de iis quæ ex elementorum coitu orta essent præfatus erat Empedocles, antequam ad hos transiret versus, quibus singulorum corporum genitalium naturam adumbrat. Sic enim Simplificius Phys. I. f. 34 a : κλείονα δὲ ἄλλα εἰπὼν ἐπάγει ἐκάστου τῶν εἰρημένων (στοιχείων) τὸν χαρακτῆρα, τὸ μὲν πῦρ ἥλιον καλῶν, τὸν δ' ἀέρα αὐγὴν καὶ οὐρανόν, τὸ δ' ὕδωρ ἄμβρονον καὶ

θάλασσαν. Similiter fere alibi f. 7 hos versus citans, dicit : ἐν ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔπεσιν, ἐν οἷς καὶ τὰ γνωρίσματα ἐκάστου τῶν τεσσάρων στοιχείων καὶ τοῦ νεύκου καὶ τῆς φιλίας παραδίθουσι σαφῶς, τὴν ἀμφοῖν ἐν πᾶσι μῖζιν τοῦ τε νεύκου καὶ τῆς φιλίας ἐξέφηγεν· ἔχει δὴ οὕτως κτλ. Nomina quibus Simplificius elementa appellari ait, ἥλιος, αὐγὴ, ἄμβρονον, in his versibus inveniuntur; duo reliqua οὐρανός et θάλασσα ipse interpretis apposuit. Verum Simplificius non memorat nisi tria elementa, ignem, aerem, aquam, omissa terra; eujus tamen meminit Aristoteles de Gen. et Corr. I. c. hunc locum ita allegans : ὡσπερ καὶ φησιν Ἐμπεδοκλῆς ἡ ἥλιον μὲν λευκὸν ὄρῃν καὶ θερμὸν ἐπάντη, ἄμβρονον δ' ἐν πᾶσιν ὀνοφροντά τε βιγαλέον τε . . . οὐ δημοῖως δὲ διορίζει καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν (στοιχείων). ὡστ' ἐξ ἐνός τινος ὄγλον ὅτι διαφοραῖς τισι χωριζομένων καὶ πάθεισιν ἐγένετο τὸ μὲν ὕδωρ τὸ δὲ πῦρ, καθάπερ λέγει τὸν μὲν ἥλιον, λευκὸν καὶ θερμὸν, τὴν δὲ γῆν βαρὺ καὶ σκληρόν. Quod reliquum est e verbis δημοῖως δὲ διορίζει καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν (στοιχείων) probabiliter colligas exiguam disputationis Empedocleæ de elementis partem periisse.

Vs. 120. Pro vulgato ἄλλ' ἄγε Cod. D. ἀλλά τε. Bene autem Scaliger ἐπὶ μάρτυρα quod est in Aldina Simplificii editione in ἐπιμάρτυρα correxit. Hunc cum Karstenio cæteri editores secuti sunt.

Vs. 121. λιπόζυλον, vox Empedoclea, *infirmum* designans. Cf. vers. 277. Sturzius temere mutavit in λιπόζυγον, Prellerus in ὑπόζυλον.

Vs. 122. λαμπρόν Plutarchus habet et Simplificii cod. D; λευκὸν Aristoteles; θερμὸν ὄρῃν καὶ λαμπρόν ἐπάντη Simplificii editio Aldina et Galenus, sed Simplificius altero loco θερμὸν ὄρῃν καὶ θερμὸν ἐπάντη. Inter Empedocleis editores λαμπρόν receperunt Sturzius et Panzerbieterus, leuκόν Karstenius et Steinius. Ego etsi Aristotelis auctoritatem non idcirco labefactandam reor, quia multa memoriter citaverit, tamen τὸ λαμπρόν melius τῷ ὀνοφροντί opponi arbitror, ideoque λαμπρόν e Plutarcho sumsi. Quod Steinius e Simplificii cod. C. prolatum verbis Empedocleis inseruit ἔρα pro vulgato ὄρῃν minime necessarium est. Notandum vero quod in exemplari manuscripto nihil legitur nisi ὄρᾱ.

Vs. 123. ἄμβροτα δ' ὄσσα] Simplificius uno loco corrupte : ἄμβροτα δ' ὄσσα ἔδεται (cod. C. δὲ τὸσ δὲ τε), altero ἄμβροτα δ' ὄσσα εἶδετο, quod et ipsum repudiandum est. Quæ quum ita sint, Prellerus coniecit ὄσσα εἶδεθη, quæ (cælo) *illigata sunt*, quod verbum ita absolute positum ferri posse cum Karstenio negamus. Ipse Karstenius scripsit : ἄμβροτα

θ' ὄσσο' ἐπεταί τε καὶ ἀργέτι κτλ. Panzerbieterus ἀβρομα δ' ὄσσο πνέει τε καὶ ἀργέτι κτλ. Geelius apud Karstenium p. 522 suspicatus est poetam dixisse ἀμβροτα δ' ὄσσο' ἔσται, ab obsoleto ἔλω, *volvo*; quæ certissima emendatio foret, nisi vox usu careret. Karstenius in Addendis spreta priore conjectura postmodo proposuit ἀμβροτα δ' ὄσσο τ' ἔγεντο, i. e. ἐγένετο. Nullus ex his emendandi modis mihi satisfacit. Quapropter jam pridem legi volueram ἀμβροτα δ' ὄσσο πέλει τε καὶ ἀργέτι δέεται αὐγῆ, quum longo tempore interjecto Steinium in eadem vestigia incurrisse vidi. Intelliguntur autem ἀμβροτα corpora cœlestia, astra, quæ e vulgi opinione immortalia solisque tanquam satellites sunt. Cæteroaquin αὐγῆ noli cum Simplicio de *aère* accipere, sed, ut sæpe fit, de *sole* dictum puta.

Vs. 124. δμβρον δ' κτλ.] Latinos poetas frequenter aquæ loco imbrẽ dixisse constat, velut Lucr. I, 713 seqq.

Adde etiam, qui conduplicant primordia rerum,
 Aëra jungentes igni terramque liquori;
 Et qui quattuor ex rebus posse omnia rentur,
 Ex igni, terra atque anima procreare et imbri.

Eodem modo Empedocles δμβρος vocabulum usurpat et hic et infra vers. 354 et 360. Nec defuerunt qui apud Sophoclem Cœd. R. vs. 1415 δμβρος ἱερός universe de aqua intelligerent (vid. Musgrav. ad eum locum), quamquam ibi vulgaris significatio sufficit. Præterea δυοφρόντα prætulimus alteri scripturæ ζοφρόντα quæ in aliis est Aristotelis et Plutarchi codicibus. Post hunc versum Karstenius desiderans ea quæ ab Empedocle de aëre et terra dicta erant, lacunæ signa posuit. Equidem verborum ordinem talibus notis abrumperere veritus, iis abstinui, præsertim quum nesciamus hic an alibi his de rebus disputaverit poeta.

Vs. 125. θέλυμνά τε καὶ στερωπά] Simplicius uno loco habet θελίμνατα (cod. C. θελήματα, D. θελημνά τε) καὶ στερώμα, altero θέλυμνά (cod. C. D. θέλημά) τε καὶ στερωπά γε (cod. D. στερωπά). Vocabulum θέλυμνα bis in Empedocleis fragminibus exstat, hoc loco et vs. 194; sed ut ibi membranæ variant, quarum aliæ θέλυμα, aliæ θέλημα præbent, ita hic quoque codices fluctuant inter varias incertasque formas. Nequæ enim ea qua oportebat diligentia Simplicii codices calamo exaratos a viris doctis collatos esse scio, ut magna in talibus iudicandis cautione sit opus. Itaque de his quoque locis Empedocleis alii aliter stuerunt. Ac Sturzium quidem minus recte scripsit θέλυμνά τε καὶ στερεά γε, in quo γε plane abundat;

Panzerbieterus ἐθελήμα τε καὶ στερωπά, omnium optime Karstenius ἐθελυμνά τε καὶ στερωπά, quod a Steinio jam probatum recipere non dubitavi.

Vs. 126. ἐν δὲ κότῳ διάμορρα] Cod. C. male διαμορρά.

Vs. 128. ἐκ τῶν πάνθ' κτλ.] Apud Simplicium uno loco est :

ἐκ τῶν γὰρ πάνθ' ὄσσο' ἦν (codd. C. D. ὄσσο τ' ἦν) ὄσσο τέ ἐστι καὶ ἔσται,

altero editio Aldina exhibet :

ἐκ τούτων γὰρ πάντ' ἦν, ὄσσο τέ ἐστι καὶ ἔσται, quod Sturzium edidit. Sed ibidem cod. D. pro πάντ' ἦν habet παντός ἄτην et in cod. C. pro ὄσσο τ' exstat ὄσσο τ'. Aristoteles de Mundo c. 6 : ἐξ οὗ, κατὰ τὸν φυσικὸν Ἐμπεδοκλήα,

πάνθ' ὄσα τ' ἦν ὄσα τ' ἐστὶν ὄσα τ' ἔσται ὀπίσω.

Extrema in Casauboni editione sic leguntur : ἐστὶν ἰδ' ὄσσο τε ἔσται ὀπίσω. Verum ἐξ οὗ quod libri auctor ad deum refert, ne de versu ipso dicam, non esse Empedocleum vix est quod demonstrem. Denique Aristoteles Metaph. II, 4 hanc servavit versus formam :

ἐξ ὧν πάνθ' ὄσα τ' ἦν ὄσα τ' ἔσθ' ὄσα τ' ἔσται [ὀπίσω,

quam sequitur Prellerus Hist. phil. p. 118 et Karstenius, nisi quod hic pro ἐξ ὧν dedit ἐκ τῶν. Ad Simplicium se applicuerunt Panzerbieterus et Steinium ἐκ τούτων γὰρ πάνθ' ὄσα τ' ἦν ὄσα τ' ἔσται καὶ ἔσται ponendum esse rati. Ego Karstenium verum vidisse arbitror.

Vs. 129. δένδρεά τ' ἐβλάστησε] Ita Aristoteles; at Simplicii editio Aldina δένδρα τε βεβλάστηκε, quamvis in cod. C. compareat : δένδρεά τε βεβλάστηκε, in cod. D. autem δένδρεά τ' ἐβλάστησε.

Vs. 131. καὶ τε θεοί] Ita omnino legendum esse viderunt posteriores editores, quum Stephanus in Poesi philos. p. 18 nonnullos Aristotelis codices secutus ediderit κἄν τε θεοί. Perperam autem Scaliger ibid. p. 216 : « Lego, inquit, κ' ἀντίθει δολγαίωνας, h. e. ἤρωες. Nam, ut annotat Aristoteles, θεοί hic non concluduntur. » At in codice Lugdunobatavo, animadverso, ut credi par est, errore nihil mutandum censuit. Repetitur vero paulo inferius hic versus cum præcedenti. Cf. vs. 140-141.

Vs. 132-133. αὐτὰ γὰρ κτλ.] Versus haud absimiles iis qui supra leguntur. Cf. vs. 96-97. Commode cum his interpretes Euripideos versiculos compararunt apud Clement. Strom. VI p. 627 D.

θνήσκει δ' οὐδὲν τῶν γιγνομένων,

διακρινόμενον δ' ἄλλο πρὸς ἄλλο
μορφήν ἑτέραν ἀπέδειξεν,

in quibus μορφήν ἑτέραν respondet Empedocleo vocabulo ἄλλοιωπά, cujus loco Sturzius ἄλλοιωτά vulgavit. In Simplicii codice D. legitur ἄλλοιωπά τηγον. Præterea pro ἐστὶ quod est apud Simplicium Karstenius ἐστὶ γε posuit, ego ἐστὶν cum Panzerbietero et Steinio exaravi. Postrema verba non sine lectionis varietate in Simplicii libris et scriptis et editis inveniuntur. Exemplar Aldinum habet, quod Panzerbieterus versibus Empedocleis intulit, τὰ γὰρ διάκρυψις ἀμείβει, sed codd. C. D. τὰ γὰρ διάκρυσις ἀμείβει. Contra idem scriptor f. 34. b tuetur διάπτυξις his verbis Empedoclis dogma exponens : τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν μηδὲν ἄλλο εἶναι, ἀλλὰ μόνον μίξιν τε καὶ διάλλαξιν μιγέντων, καὶ σύνοδον διάπτυξιν τε γίνεσθαι ἐν μέρει αἰσῆς. Quocirca Sturzius et Karstenius διάπτυξις alteri quam noverant scripturæ præoptarunt. Neque tamen diffitendum est verum, qualem illi dederunt,

γίνεται ἄλλοιωπά· τὰ γὰρ διάπτυξις ἀμείβει,

claudicare. Qua re offensus Bergkiius, ut metro consuleret, τὰ γὰρ διάθρεξις ἀμείβει quamvis dubitanter scribendum conjectavit. At non alia mutatione quam delete τὰ et transpositis verbis opus esse apud Steinium vidit Ritscheliius. Hinc optimus nascitur versus : γίνεται ἄλλοιωπά· διάπτυξις γὰρ ἀμείβει.

Vs. 134-144. Ὡς δ' ὅποταν—μῦθον ἀκούσας] Simplicius Phys. I f. 34 a. hos versus superioribus (120-133) subjungit, καὶ παραδείγμα δὲ, inquires, ἐναργὲς παρέθετο τοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν γίνεσθαι τὰ διάφορα. Empedocles magnifica similitudine ostendit, quomodo ex iisdem elementis infinita diversissimarum rerum copia oriatur. Contendit enim nativam elementorum compositionem cum pictoris arte qui variis coloribus rite concinnatis ingentem figurarum et imaginum multitudinem format. Vix dubium est quin vatis Agrigentini verba intuitus hæc scripserit Galenus in Hippocr. de hom. nat. Comm. I. T. III p. 101 B : Ἐμπεδοκλῆς ἐξ ἀμεταβλήτων τῶν τεττάρων στοιχείων ἤγειτο γίνεσθαι τὴν τῶν συνθέτων σωμάτων φύσιν, οὕτως ἀναμειγμένον ἀλλήλοισι τῶν πρώτων, ὡς εἰ τις λεῖωσας ἀκριβῶς καὶ χροῦδῃ ποιήσας ἰὸν καὶ χαλκίτιν καὶ καδμείαν καὶ μίση μίξειεν. Eadem similitudinis venustate utitur auctor libri de Mundo (qui inter Aristotelis scripta circumfertur) cap. V, ubi de concentu agens, quem natura e contrariis efficiat, ita pergit : εἶκοι δὲ καὶ ἡ τέχνη τὴν φύσιν μιμουμένη τοῦτο ποιεῖν· ζωγραφία μὲν γὰρ λευκῶν τε καὶ μελάνων, ὡχρῶν τε καὶ ἐρυθρῶν χρωμάτων ἐγκερασμένη φύ-

σεις, τὰς εἰκόνας τοῖς προηγουμένοις ἀπετέλεσε συμπύωνους. . . . οὕτως οὖν καὶ τὴν τῶν δλων σύστασιν, οὐρανοῦ λέγω καὶ γῆς τοῦ τε σύμπαντος κόσμου, διὰ τῆς τῶν ἐναντιωτάτων ἀρχῶν κράσεως μίση διεκόσμησεν ἁρμονία.

Vs. 134. ὡς δ' ὅποταν γραφεῖς] Ultima vocabuli γραφεῖς syllaba arsi producitur. Cf. Spitzner. de versu græc. her. p. 41.

Vs. 135. ἀνέρες ἀμφὶ τέχνης κτλ.] Sic Orph. Argonaut. vs. 33, ἀμφὶ δὲ μαντείης ἐδάης πολυπέρινας οἴμους. In voce τέχνης prior syllaba corripitur hoc Empedoclis loco, quemadmodum fit in carmine Κάμινος ἢ Κεραμῆς inscripto quod inter Homericæ exstat vs. 10 :

Ἐμόδαμόν θ' ὅς τῆδε τέχνη κακὰ πολλὰ πορίζει.

Quod ut animadvertit Sturzius, ita male retinuit Aldini exemplaris illud ὑπὸ μήτιος, cujus loco flagitatur ὑπὸ μήτιος. Eam autem conjecturam tum ipse fecit, tum ante eum Scaliger in codice Lugdunobatavo. Emendationi huic omnes editores suffragati sunt, nisi quod Panzerbieterus ὑπὸ Μήτιος majuscula littera scripsit, deam esse ratus, quam Hesiodus Theogon. 887 appellat

πλεῖστα θεῶν εἰδυῖαν ἰδὲ θνητῶν ἀνθρώπων.

Sed quamvis vulgo Μῆτις haberetur dea, Empedocli tamen nulla necessitate subactus eam tribuere nolim. Quare ne Homericum quidem locum Odys. lib. XVII, 518-519,

ὡς δ' ὅτ' αἰοδὸν ἀνήρ ποτιδέρεται, ὅς τε θεῶν ἐξ αἰείδει δεδαῶς ἐπε' ἱμερόεντα βροτοῖσι,

quem simillimum arbitratur, cum hoc composuerim. Adde quod nuper excussis Simplicii codicibus C. D. inventum est μήτιος pro Aldini exempli μήτιος. Verum quod iidem codices exhibent ἀμφῶ pro ἀμφὶ ineptum esse liquet. In fine versiculi Aldus vulgavit δεδαῶτες; uterque codex δεδαῶτε habet, quæ procul dubio vera lectio est. Etenim participium duali numero enuntiatum relatumque ad nomen plurale cum in Homericis hymnis (in Apoll. vs. 487) obvium, tum posterioribus poetis (Oppian. Cynege. II, 165; I, 72. Arat. Diosem. 968) frequentatum esse constat. Vid. Buttmanni Gramm. ampl. I, p. 135 et 348. Sed ut hic δεδαῶτε Empedocli ascribam non tam aliorum quorundam poetarum auctoritate quam totius loci conformatione adducor. Neque enim unum participium duali numero ponit, reliqua pluraliter enuntiat, sed tria participia eodem numero effert. Ex Empedoclis editoribus primus δεδαῶτε Steinius recepit.

Vs. 136. οἶτ' ἐπει οὖν μάρψωσι] membranarum

scriptura est; in Aldina editione perperam legitur οἴτε. Pro ἐπεὶ οὖν Bergkii in Comment. de Emped. Proœm. p. 12 tanquam exquisitius commendabat ἐπεὶ ἄν. Non refragarer ejus opinioni, nisi et alia omissæ post ἐπεὶ conjunctivo junctum ἄν particulæ exempla in veterum monumentis superessent. Sic Homerus Iliad. lib. XV, 361 seqq.

ἔρειπε δὲ τεῖχος Ἀχαιῶν
βρεῖα μάλ', ὡς ὅτε τις ψάμαθον παῖς ἀγχι θαλάσσης·
δοτ' ἐπεὶ οὖν ποιήσῃ ἀθύρματα νηπιέησιν,
ἂψ αὐτὶς συνέχευε ποσὶν καὶ χερσὶν ἀθύρων.

Sophocles Antig. vs. 1023 seqq. ed. Br.

ἄνθρωποισι γὰρ
τοῖς πᾶσι κοινόν ἐστι τοῦξαρτάνειν·
ἐπεὶ δ' ἀμάρτη, κείνος οὐκ ἔτ' ἐστ' ἀνήρ
ἄβουλος οὐδ' ἀνολος, ὅστις ἐς κακὸν
πεσὼν ἀκείται μηδ' ἀκίνητος πέλει.

Id. Œdip. Col. vs. 1225 seqq. μὴ φῦναι τὸν ἅπαντα νικᾷ λόγον· τὸ δ' ἐπεὶ φωνῆ, βῆναι καίθεν ὅθεν περ ἤκει, πολλὸ δεύτερον, ὡς τάχιστα. Quare nihil mutandum.

Vs. 137. ἀρμονίη μίξαντε] Apud Simplicium pro ἀρμονίη male exaratum est ἀρμονίη quod jam correxit Sturziius. Porro in Simplicii libris habetur μόξαν τε, quod Scaliger in μίξαντο, Sturziius et Karstenius in μάξαν τε, Bergkiius in μάξαντε, Panzerbieterus et Steinius in μίξαντε converterunt. Nam explosa eorum sententia qui hic verbum finitum poni voluerant postremi editores orationem inchoatam participio continuari intellexerunt. Præstat autem μίξαντε alteri quod Bergkiius, ut legeretur, suaserat.

Vs. 138. ἐκ τῶν εἶδεα πᾶσιν κτλ.] Simplicii codd. πᾶσ' ἐναλίχια, quod Karstenius in πᾶσιν ἀλίχια correxit. Idem bene πορσύνουσι restituit in cuius locum Sturziius πορσύνουσι substituerat.

Vs. 139. δένδρεά τε κτίζοντε] Hic quoque exemplar Aldinum et Simplicii membranæ exhibent κτίζον τε, nisi quod codex D. habet κτίζοντες. Scaliger et Karstenius auctores fuerunt, ut κτίζουσι poneretur. At sententia desiderat participium κτίζοντε, quod cum Bergkio, Panzerbietero et Steinio restitui.

Vs. 142. οὕτω μὴ σ' ἀπάτα κτλ.] In Aldino exemplo invenitur οὕτω μὴ σ' ἀπατᾶ, in cod. C. μὴν ἀπάτη. Scaliger in margine libri Lugdunobatavi ἀπατῶ notavit. Sed flagitatur ἀπάτα quod reposuit Sturziius. Pro vulgato φρένα recte dederunt φρένας Bergkiius, Panzerbieterus, Steinius. Cæteroque ὡς sequente accusativo cum infinitivo nihil habet insolens. Sic Plato Phæd. p. 108 E ed. Steph. πέπεισμαι τοίνυν, ἢ δ' ὅς, ἐγώ,

ὡς πρῶτον μὲν, εἰ ἐστὶν ἐν μέσῳ τοῦ οὐρανῶ περιφερῆς οὐσα, μηδὲν αὐτῇ δεῖν μήτε ἀέρος πρὸς τὸ μὴ πεισεῖν μήτε ἄλλης ἀνάγκης μηδεμιᾶς τοιαύτης, ἀλλὰ ἰκανὴν εἶναι αὐτὴν ἴσχειν τὴν ὁμοίτητα τοῦ οὐρανοῦ κτλ. ubi vide Heindorfium. Pro νό κεν Simplicii codd. CD. τω.

Vs. 143. θνητῶν, ὅσα γε φύλα γεγᾶσιν ἀάσπετα, πηγῆν] Legebatur in Aldino exemplo θνητῶν, ὅσα γε δῆλα γεγᾶσιν ἄσπετα, πηγῆν, quod tolaverunt Sturziius et Panzerbieterus. Karstenius ὅσα γε δὲ γεγᾶσιν ἄσπετα scribere ausus est, melius Bergkiius ὅσα γε δῆλα γεγᾶσιν ἀάσπετα, ad cuius sententiam accessit Steinius. Nondum tamen persanatus erat locus; qui quum requirere mihi videretur: *mortalium, quot genera exstiterunt innumerabilia, originem*: pro δῆλα, quam vocem merito deleverat Karstenius, restitui φύλα. Nam quod Panzerbieterus ait δῆλα esse ea quæ ab Empedocle vs. 234 τὰ νῦν ἐσορώμενα πάντα vocantur: id sermonis usus respuit. Quippe inter eos qui bene sunt græce locuti convenit πολλὰ καὶ τοῖς μηδὲν ὀρώσῃ, τοῦτ' ἐστὶ τοῖς τυρλοῖς εἶναι δῆλα. Sturziius vero interpretans: *quæcumque apparent permulta s. magno numero, pariterque Lommatzschius vertens: also nicht wæusche den Sinn dir, dass woher anders noch wære sterblichem, welches ja klerlich unmessbar geworden, ein Urquell, videntur poetæ versum ita accepisse, quasi in soluta oratione dicatur: ὅσα γε δῆλά ἐστιν ἀναριθμητα γεγεννημένα.* Atqui de rerum multitudine unice solliciti earum varietatem quam locus postulat non curarunt.

Vs. 144. ἀλλὰ τορῶς τοῦτ' ἴσθι, θεοῦ πάρα μῦθον ἀκούσα;] Legebatur ταῦτ', quod cum Bergkio in τοῦτ' converti. At minus recte Sturziius et Bergkiius post πάρα distinctionis virgulam posuerunt, rati Empedoclem dicere, omnem rorem infinitam varietatem a deo tanquam fonte et origine repetendam esse. Karstenius vero et Panzerbieterus perspecta Empedoclis mente qui rerum fontem elementa esse vult, θεοῦ ad Musam (cf. vs. 106 et 483) retulerunt, ut poeta discipulum alloquens auditam a dea (παρὰ τῆς θεοῦ) doctrinam ei tradere se profiteatur.

Vs. 145-146 nuper inventi sunt in Hippolyti [Originis] hæresium omnium refutatione p. 247 ed. Miller. Sic autem scriptor: περὶ ὧν (φιλίας καὶ νείκους) δ' Ἐμπεδοκλῆς, ὅτι ἐστὶν ἀθάνατα δύο καὶ ἀγένητα, καὶ ἀρχὴν τοῦ γενέσθαι μηδέποτε εἰληφότα, λέγει τοιοῦτόν τινα τρόπον.

Vs. 145. καὶ γὰρ καὶ πάρος κτλ.] In codice versus ita scribitur: εἰ γὰρ καὶ πάρος ἦν καὶ ἐσται, οὐδέπω τοῖω quod Millerus in hunc modum corregebat: εἰ γὰρ καὶ πάρος ἦν καὶ ἐσσεται οὐδέποτ' ὄλω. Melius Schneidewinus Philol. t. VI p. 160: καὶ

γὰρ καὶ πάρος ἦν τε καὶ ἔσεται, οὐδέ ποτ', οἷω, quem cum Steinio secutus sum.

Vs. 146. τούτων ἀμφοτέρων κτλ.] Exemplar manu exaratum habet κινώσεται ἀσπίστος, quod ut par erat Millerus in κινώσεται ἀσπίστος convertit. Addit Hippolytus : οὐ γὰρ ἤρξαντο γίνεσθαι, ἀλλὰ προῆσαν καὶ ἔσονται αἰεὶ, διὰ τὴν ἀγεννησίαν φθορὰν ὑπομείναι μὴ δυνάμενα.

Vss. 147-158. Ἐν δὲ μέρει—κατὰ κύκλον] Simplificius Phys. I. f. 8 a. cf. supra vss. 90 seq. et 68 seqq. Simplificius ubi attulit vs. 122-131 Empedoclem ait brevi intervallo hos subjunxisse : ὀλίγον δὲ προελθὼν αὐθίς φησιν « ἐν δὲ μέρει κρατέουσι » κτλ. Quos autem post vs. 153 iterat Simplificius vss. 70-74 cum Karstenio uncis inclusi.

Vs. 149. αὐτὰ γὰρ ἔστιν ταῦτα] Simplificii cod. D; αὐτὰ γὰρ ἔστι γὰρ ταῦτα exemplar Aldinum.

Vs. 150. γίνονται ἄνθρωποι τε κτλ.] Ita editores scripserunt, Simplificius habet γίνονται. Idem versus hoc modo terminat : καὶ ἄλλων ἔθνεα κηρῶν (cf. vs. 19) quod Sturzius bene in θηρῶν convertit. Bergkiius θνητῶν malebat.

Vs. 151. ἄλλοτε μὲν φιλότῃ συνερχόμεν' εἰς κτλ.] Ita editores posuerunt; apud Simplificium exstat ἄλλοτε μὲν φιλότῃ συνερχόμενα εἰς κτλ.

Vs. 152. ἄλλοτε δ' αὖ δίχ' ἕκαστα φορούμενα κτλ.] Sic jam Sturzius hunc versus vulgavit; apud Simplificium legitur ἄλλοτε δ' αὖ δίχ' ἕκαστα φορούμενα κτλ.

Vs. 153. εἰσόκεν ἂν συμφύοντα τὰ πᾶν ὑπένερθε γενηται] De junctura εἰσόκεν ἂν, in qua ἂν particula propter prægressum κεν bis ponitur, legenda quæ disputavit Hermannus Opuscul. vol. IV. p. 190. In Simplificii cod. C. comparet εἰσόκεν ἂν, in cod. D. εἰσόκεν ἂν; utrumque librarii errore. Aldus εἰσόκεν ἂν vulgavit. Præterea συμφύοντα Simplificius agnoscit, quam vocem sententia flagitat. Neque enim erat, cur Geelius et Panzerbieterus σύμπαντα legi vellent, vel cur Karstenius p. 522 μεταφύοντα proponeret. Est autem τὸ πᾶν hoc loco adverbii more positum ut apud Sophoclem Electr. vs. 1009, ἀλλ' ἀντιάζω, πρὶν πανωλέθρους τὸ πᾶν ἡμᾶς τ' ὀλέσθαι, κάξερημῶσαι γένος, κατὰσχες ὀργήν. Denique ὑπένερθε γίνεσθαι, quod non omnes videntur intellexisse, valet inferiore discedere vel succumbere. Ut enim sæpe opponuntur καθύπερθε et ὑπένερθε, velut in Odysseæ lib. III vs. 170 et 172 : ita Empedocleæ locutioni contrariam adhibet Herodotus lib. VIII, 19 : νόμῳ δὲ λαβῶν ὁ Θεμιστοκλέης, ὡς, εἰ ἀποβήραγι ἀπὸ τοῦ βαρβάρου τό τε Ἴωνικὸν φύλον καὶ τὸ Καρικόν, οἳοί τε εἴτησαν τῶν λοιπῶν κατ' ὑπερθε γίνεσθαι i. e. fieri posse, ut reliquos superarent. Cf. ibid. cap. 60, 3 et cap. 75. Quum vero hic versus præcedentis ex-

plicationem contineat, commodum habet sensum : donec quæ concreta fuerunt penitus succubuerint. Quapropter interpretum somnia et commenta refutare non vacat.

Vs. 154-155. οὕτως ἤ μὲν ἐν κτλ.] ἐν omissum in Aldina Simplificii editione addidit Sturzius. Porro quod apud Simplificium est ἤ μὲν—ἤ δὲ editores recte mutarunt in ἤ μὲν—ἤ δέ.

Vs. 158. ταύτη δ' αἰὲν κτλ.] Simplificius ἀκίητα, quod cum Bergkio in ἀκίνητον converti. (Cf. supra vs. 74.) Huc referenda Simplificii explicatio ad Aristot. de Cæl. I, 3 ap. Bekk. vol. IV, p. 476, b : ὥστε τὰ ἀπὸ τοῦ νοητοῦ κόσμου διὰ τοῦ νείκους διακριθέντα ἀντὶ τοῦ αἰωνίως εἶναι γίνονται μὲν « καὶ ὡ σφισιν ἔμπεδος αἰών, » αἰδίως δὲ ἀνακυκλοῦνται, ex qua H. Tischerus Quæst. Emped. p. 28 jure collegit Stagiritæ interpretem, licet alibi aliter de his versiculis statuerit tamen ἀκίνητον κύκλον non improbasse.

Vs. 159-162. Τέσσαρα—νείκους] Hos quattuor versus uno tenore citat Stobæus Ecl. I, c. 11, 11, pag. 287 (pag. 110 ed. Gaisford). Tres primos Sextus Empiricus adversus Gramm. IX, 362; X, 315. Plutarchus de placit. phil. I, 3; inde Eusebius Præp. Evang. XIV, p. 749. Probus in Virg. Ecl. VI, 31; Hippolytus (Origenes) Philosoph. s. hæres. refut. p. 246 ed. Miller. Secundum et tertium Ζεὺς—βρότειον Athenagoras Legat. pr. Chr. p. 22 Colon. Laetius VIII, 76; Heraclitus alleg. Hom. cap. XXIV p. 51 ed. Mehler. (Heraclides p. 443 ed. Gal.) Tertius denique Νῆστις κτλ. est apud Suidam h. v. et in Viol. ms. Bibl. Laur. cod. XXVI plutei IV cit. Sturz. Cf. supra vss. 59-61.

Vs. 159. τέσσαρα τῶν πάντων κτλ.] Pro τῶν πάντων Sextus γὰρ πάντων habet, Probus δὲ πάντων. Idem scripturæ mendo ἔστιν exhibet pro ἔασιν vel ἔασι; reliqui ἄκουε.

Vs. 160. Ζεὺς ἀργῆς κτλ.] Ita omnes præter Plutarchum et Eusebium in quorum libris reperitur Ζεὺς αἰθήρ, quod interpretamentum esse liquet.

Vs. 161 aliter ab aliis scribitur. Est autem in Stobæi, Sexti, Plutarchi, Eusebii, Athenagoræ, Heracliti libris :

Νῆστις θ' ἢ δακρούς τέγγει κρούνομα βρότειον,

quæ scriptura Stephano, Scaligero, Sturzio et Steinio arrisit. Diogenes talem versus servavit :

Νῆστις θ' ἢ δακρούς ἐπιπικροὶ ὄμμα βρότειον.

Depravate Probus et Suidas : Νῆστις θ' ἢ δακρούς γε πικροὺς νομᾶ vel νομᾶ βρότειον γένος. Planum est

γένος ab interprete esse adjectum qui versum sic videtur constituere voluisse :

Νῆστις θ' ἢ δακρῶις γε πικρῶις νωμῆ τὸ βρό-
[τειον.

Arsenius denique, cujus lectionem probavit Karstenius :

Νῆστις δακρῶιςσά τ', ἐπικρῶνωμα (vulg. ἐπι-
[κρῶνωμα) βρότειον.

Sicetiam Violarium ms. bibliothecæ Laurentianæ cod. XXVI plutei IV. pag. 128 adversa :

Νῆστις... κρῶιςσά τ' ἐπικρῶνωμα βρότειον.

Huc accedit versiculus ab Henr. Stephano Poes. phil. p. 221 memoratus :

Νῆστις θ' ἢ δακρῶις ἐπικρῶι δμμα βρότειον,

quem a Diogeni textu non admodum diversum e codicibus Parisiensibus petitum esse reor. Atque intelligi quidem posse hos quos e variis scriptoribus protulimus versus omnes confitentur, sententiam vero non esse eam quæ hic potissimum requiratur nemo non videt. Nam de quattuor rerum omnium radicibus vel elementis quæ ριζώματα (i. e. interprete Philopono Phys. I, lit. C., p. 2, τὰ ὑλικὰ αἶτια) vocat dicturus Jovem esse Empedocles statuit ætherem sive ignem, Junonis nomine Plutarcho teste ætherem afficit, Orcum terram esse vult (cf. vss. 16, 17, 18, 29), licet Heraclitus, Stobæus aliique contrarium perperam affirmaverint, Nestidem denique deam aquarum præsidem nuncupat. Sed in hac descriptione quid attinet lacrimas a mortalibus fusas commemorare? Quod quum frigidum sit, diversa ratione viri docti poetæ manum restituere conati sunt. Itaque Struvius in dissert. de Elem. Empedoclis (Dorpati 1805) versum ita correxit :

Νῆστις θ' ἢ δακρῶιςσά πέλει κρῶνωμα βροτοῖσι,

Panzerbieterus : N. θ' ἢ δακρῶις τέγγει κρῶνωμα βροτοῖσιν, Schneidewinus Philol. VI p. 156 :

Νῆστις θ' ἢ δακρῶστακταῖ κρῶνωμα βροτοῖσιν.

Ex his nemo videtur animadvertisse, ambiguitatem vocabuli δάκρῶον in causa fuisse, cur versus a librariis mutaretur. Etenim ut Latini lacrimas non hominibus tantum, sed arboribus etiam et plantis tribuunt, resque inanimatas flere et lacrimare dicunt, velut Lucretius lib. I vs. 349-350, in saxis ac speluncis permanat aquarum liquidus humor, et uberibus flect omnia guttis : ita etiam Græci significatum vocis δάκρῶον latis-

sime patere voluerunt. Quamobrem quemvis humorem et succum eo nomine vocarunt Sic Anth. XI, 298 : ἀμπέλου ἡδυτάτης τάδε δάκρῶα δός μοι ἀφύσσειν. Quæ quum ita sint, scribendum putavi : Νῆστις θ' ἢ δακρῶων τέγγει κρῶνωμα βρότειον, quod duplici modo licet interpretari, ut sit vel : *Nestis quæ lacrimarum fontem humectat mortalibus, vel dea quæ mutabilem, ut sunt res humanæ, aquarum fontem irrigat.* Ipsa igitur Nestis quoniam locum inter numina apud Siculos tenet (Cf. Eustath. in Iliad. T, p. 1180, 1, 14, καὶ Σικελικὴ δέ τις, φασι, θεὸς Νῆστις ἐλέγχο), ideoque æternam nacta est vitam, ita rebus fluxis et caducis (τοῖς βροτοῖσι) præest, ut modo aperiat fontes modo claudat omnemque aquarum vini suo imperio regat.

Vs. 162. Sensus est : « his elementis amicitie beneficio coeuntibus, Discordia ad extrema recessit. » In quo notandum vocabulo ἔσχατον designari effectum τοῦ ἐξίστασθαι. Cf. infra v. 198 : ἐξίστηκεν ἐπ' ἔσχατα τέρματα κύκλου. Verba hæc spectavit Aristoteles Metaph. II, 4 pag. 1000 Bekk. : εἰ γὰρ μὴ ἦν τὸ νεῖκος ἐν τοῖς πράγμασιν, ἐν ἂν ἦν ἅπαντα, ὡς φησὶν ἔταν γὰρ συνέλθη, τότε δ' ἔσχατον ἴστατο νεῖκος.

Vss. 163-165. Αὐτὰρ ἐπεί νεῖκος—μόνον εἶναι] citat Simplicius de Cælo II ap. Peyronum p. 27 ; iidem versus corrupti allegantur in ed. Ald. f. 128 b. Adde Simplicium in Arist. Phys. I, f. 7 b. Cæterum iidem versus infra habentur (vss. 191-193). Quum enim ob ea quæ ab Empedocle dicuntur probabile sit eandem sententiam esse repetitam, bis eam, quemadmodum Panzerbietero placuerat, in his fragmentorum reliquiis ponere visum est. Accuratus autem de iis infra disseremus.

Vs. 166. οὐδέ τι κτλ.] Memoratur ab Aristotele de Melisso, Xen. et Gorg. cap. 2 pag. 976 b ed. Bekk. (pag. 35 seq. ed. nostr.) Stobæo Ecl. I, 19 pag. 378 (Tom. I p. 146 ed. Gaisf.), Plutarcho de Plac. phil. I, 18 ; Galeno hist. phil. X, Theodoro Therap. Serm. IV, tom. IV p. 529 C. Pertinent ea quæ hic dicuntur ad universi æquabilitatem, qualis in globo potissimum conspicitur, ut indicant etiam Aristotelis verba l. c. : ἔταν γὰρ εἰς μίαν μορφήν συγκριθῆ ὡσθ' ἐν εἶναι, οὐδὲν φησὶ τὸ γε κενόν πέλει οὐδὲ περισσόν. Quocirca Empedocles Parmenidis vestigiis (cf. Parm. vs. 78 πᾶν ἐστὶν ὁμοῖον, vs. 107 τὸ γὰρ οὔτε τι μείζον οὔτε τι βαιότερον πέλειαι χρεῶν ἐστὶ τῇ ἢ τῇ) ingressus nihil in rerum universitate nec parum nec nimium esse ait. Variat lectio apud scriptores qui hunc versum servarunt. Namque in Stobæi libris est κενόν quod Heerenius in κενόν mu-

tavit. Idem mendum apud Galenum reperitur qui etiam omissio articulo παντός pro τοῦ παντός habet. Adde περιτόν minus recte scriptum pro περισσών apud eundem Galenum, item apud Stobæum et Theodoretum.

Vs. 167-168. Ἄλλ' ὄγε πάντ'—γαίων] Stobæus Ecl. I, 16 pag. 354 (tom. I pag. 135 ed. Gaisf.). Prior versus apud solum Stobæum exstat, posterior etiam apud Simplic. de Cælo p. 47 ed. Peyron; Antonin. Phil. XII, 3; Tatium in Arat. p. 77 ed. Petav.; Schol. ibid. p. 96; Procl. in Plat. Timæum p. 160 (pag. 379 ed. Schneid.). Versus 167 in Stobæi codicibus scribitur ἄλλ' ὄγε πάντοθεν ἴσος καὶ ἀάπαν ἀπειρών. Qui quum mancus sit, Grotius ἴων post ἴσος inseruit, Scaliger ad Manil. Astron. I, 106 p. 17 ed. Lutet. ἴσος ἔφυ ab Empedocle positum, Karstenius ἰσοπαλῆς scriptum conjecit. Versus 168 in Stobæi exemplaribus calamo exaratis sic habetur: σφαῖρος κυκλοτερῆς, μιμῆς περιτεθῆ χαιρών vel περιτεθῆ χαιρών; apud Antonin. est κόνη περιθῆθῆ γαίων. Contra Tatius l. c. exhibet μόνῃ περιηγῆ χαιρών; schol. ibid. κυκλοτερῆ μανία; porro Proclus in Timæum l. c. μόνῃ περιηγῆ χαιρών, ubi Schneiderus suspicatur μονῆ habitatione, denique Simplicius de Cæl. p. 47 ed. Peyr. præbet, quod ab Empedocle profectum esse dicas: σφαῖρος κυκλοτερῆς μονῆ περιηγῆ γαίων. Ego in conformando altero versu cum Panzerbietero Scaligeri conjecturam, in constituendo eo qui subjungitur Simplicii lectionem secutus sum. Hactenus de scripturæ discrepantia. Restat gravior quæstio de versuum auctore. Namque ambo hi versus apposito Parmenidis nomine servati sunt a Stobæo l. c. Quare ad Parmenidem auctorem eos rettulit Brandisius in Comment. Eleat. p. 132, nos Empedoclem conditorem agnoscimus. Etenim quum posterior versus Empedocli ab antiquis consensu ascriptus sit et quum σφαῖρος vocabulum sit Empedocleum, cujus loco Parmenides σφαῖρα dicere solet: in his rebus nihil valet sive ipsius Stobæi, sive libroriorum qui nomina sæpe confuderunt auctoritas. At Parmenidi versus vindicaturus Brandisius Procli etiam testimonio abutitur. Ejus verba e Commentario in Platonis Timæum l. c. deprompta hæc sunt: τὸ νοητὸν πᾶν τοιοῦτόν ἐστι, πανταχόθεν εἰς ἑαυτὸ συννεῦον, « πάντοθεν εὐκύκλου σφαῖρης ἐναλίγκιον ὄγκω μεσσόθεν ἰσοπαλῆς; » καὶ « μόνῃ (leg. μονίῃ) περιηγῆ γαίων, » φησὶν δὲ Παρμενίδης, τὰ δὲ αὐτὰ καὶ δ' Ἐμπεδοκλῆς. Horum quos Proclus affert versuum prior Parmenidis est (cf. Parm. fragm. vs. 103), posterior Empedoclis, quos Proclus memoriter citans commiscuit. Ex his efficitur posteriorem versum σφαῖρος κυκλο-

τερῆς κτλ. esse Empedoclis. Difficilius vero est de altero versiculo ἄλλ' ὄγε πάντοθεν κτλ. statuere, quem ab uno Stobæo servatum ut Parmenidi tribuam levi illa auctoritate adduci non possum. Quapropter hunc cum posteriore ad eandem sententiam pertinere arbitratus, pariter atque Karstenius et Panzerbieterus fecerunt, Empedocleis reliquiis inserui. Steinius priorem, tanquam alius poetæ, versum omisit. Multa de his versibus Sturzius annotavit quæ omnia memorare supersedemus. Pauca etiam apud Bentlejum ad Horat. serm. II, 7, 83 leguntur.

Vs. 169. ἐνθ' οὗτ' κτλ.] Simplicius Phys. VIII, f. 272 b. Εὐδῆμος δὲ τὴν ἀκίνησιαν ἐν τῇ τῆς φιλίας ἐπικρατεία κατὰ τὸν σφαῖρον ἐκδέχεται, ἐπειδὴν ἅπαντα συγκριθῆ

ἐνθ' οὗτ' ἡλείοιο διαίδεται ὠκέα γυῖα,
ἀλλ', ὡς φησὶν
οὕτως ἀρμονίης κυκινῶ κρύφα ἐστήρικται
σφαῖρος κυκλοτερῆς μονίῃ περιηγῆθῆ αἰών.

ἀρξαμένου δὲ πάλιν τοῦ νείκους ἐπικρατεῖν, τότε πάλιν κίνησις ἐν τῷ σφαίρῳ γίνεται.

πάντα γὰρ ἐξείης πελεμίζετο γυῖα θεοῖο.

In his verbis primus quem laudat versus ἐνθ' οὗτ' κτλ. huc pertinet; de reliquis infra agemus. Intelligitur autem ex Eudemi cujus meminit Simplicius de Empedoclea philosophia judicio, explicationem quandam sive descriptionem quietis rerum naturæ corporis hoc versiculo contineri. Naturam contemplatur poeta quo tempore omnia in sphaeræ formam coaluerunt. Cunctis vero in unam hanc figuram conglobatis unam esse totius naturæ faciem, nihil discretum, nihil distinctum reperiri necesse est. Legitur διαίδεται ὠκέα γυῖα, cujus loco codex Taurinensis habet δείδεται ὠκέα γῆ. Panzerbieterus γυῖα servavit; Bergkii Act. societ. Gr. I, 1 p. 203 seqq. conjecit ὠκέα ἀγλή, Karstenius ὄξια ἀγλή, Geelius apud Karstenium pag. 521 ἡλείοιο διαίδεται. Mihi versus 186 (ἥλιος δευδελῆς κτλ.) consideranti poeta videtur ἐνθ' οὗτ' ἡλείοιο διαίδεται [ὄξια] ὠκέα κῆλα scripsisse. Nam κῆλα θεοῖο Iliad. lib. I, 53 scholiastes exponit βέλη; ipsi vero solis radii χρύσεια κῆλα ἡλείοιο dicuntur Probl. arithm. 32.

Vs. 170. σφαῖρον ἐξῆν] Simplicius Phys. VIII, f. 258 a: τὸν σφαῖρον, θν καὶ θεὸν ἐπονομάζει καὶ οὐδετέρως ποτὲ καλεῖ σφαῖρον ἐξῆν. Ergo non tantum δ σφαῖρος Empedocles usurpavit, sed etiam τὸ σφαῖρον. Utrumque haud scio an Siculorum dialecto proprium fuerit.

Vs. 171-173. χωρὶς πᾶν τὸ βαρὺ—θάλασσα]

Hæc Plutarchus de Facie Lun. p. 926, vol. IX p. 663 laudat ad Discordiæ regnum referens. Sic autem ait : σκοπέι μὴ μεδιστάς καὶ ἀπάγων ἕκαστον, ἐπου πέφυκεν εἶναι, διάλυσιν τινα κόσμου φιλοσοφῆς καὶ τὸ νεῖκος μετάγῃς τὸ Ἐμπεδοκλέους τοῖς πράγμασι—καὶ τὴν μυθικὴν ἐκείνην καὶ φοβεράν ἀκοσμίαν καὶ πλημμυλείαν ἐπιθεῖν ποθῆς, χωρὶς τὸ βαρὺ πᾶν καὶ χωρὶς τὸ κοῦφον ἔνθ' οὗτ' ἡελίοιο δεδίττεται ἀγαθὸν εἶδος Οὐδὲ μὲν οὐδ' αἴης λάσιον γένος οὐδὲ θάλασσα, ὡς φησιν Ἐμπεδοκλῆς, οὐ γῆ θερμότητος μετεῖχεν, οὐχ ὕδωρ πνεύματος, οὐκ ἄνω τι τῶν βαρέων οὐδ' κάτω τι τῶν κούφων, ἀλλ' ἀκρατοὶ καὶ ἄστοργοι καὶ μονάδες αἱ τῶν ὄλων ἀρχαί, μὴ προσίμεναι σύγκρισιν ἑτέρου πρὸς ἕτερον μηδὲ κοινωνίαν, ἀλλὰ φεύγουσαι καὶ ἀποστρεφόμεναι κτλ. Præterea Proclus in Parm. V p. 83 τὸ Ἐμπεδοκλείου νεῖκος καὶ τὸν γιγαντικὸν πόλεμον commemorat. Ex his quæ allegavimus concludi licet, vatem Agrigentinum eo loco, unde hi versiculi sumti sunt, informasse naturæ vultum, qualis esset, regnante Discordia. Distractis rerum principis rudis erat indigestaque moles. Itaque sublata corporum varietate neque sol neque terra neque mare neque aliud quidquam sua forma præditum conspiciebatur. Primo versui ultimum deest vocabulum, quod e Plutarchi verbis nullo negotio eruitur. Quapropter Sturzium adjecit ἔθηκε (τὸ νεῖκος).

Vs. 172. ἐνθ' οὗτ' ἡελίοιο δεδίττεται κτλ.] Plutarchi membranæ δεδίττεται, a cuius loco requiritur δεδίττεται, i. e. δείκνυται. Ita bene conjecerunt Karstenius et Emperius. Sed fortasse hic quoque poeta usurpavit διείδεται, quod vs. 169 in re prope eadem adhibitum est. Id enim præcipue convenit epicorum poetarum sermoni. Sic Hom. Iliad. lib. VIII, vs. 556 πάντα δὲ τ' εἶδεται ἄστρα, et lib. XIII, vs. 98 νῦν δὲ εἶδεται ἤμαρ. Neque tamen δεδίττεται spernere ausus cum Steinio recepi. Cæterum pro οὗτ' ἡελίοιο Bergkii suscipit ut οὐδ' legeretur.

Vs. 173. οὐδὲ μὲν οὐδ' αἴης λάσιον δέμας κτλ.] Apud Plutarchum αἴης λάσιον γένος reperitur, cui Bergkii patrocinari non debebat. Immo sententia λάσιον δέμας flagitat, quod Karstenius verbis Empedocleis intulit. Λάσιον appellatur propter arbores, frutices, herbas, plantas quibus terra vestita hirsutæ quasi speciem præbet. Quod vero Imperio placuit λάσιον σθένος æque improbandum est ac Bergkianum illud λάσιον μένος, in quo commendando frustra laboravit Steinii collato Parmenidis loco vs. 143 ἀστρων θερμὸν μένος.

Vs. 174 erui e Plutarchi loco de Fac. Lun. p. 926, vol. IX p. 663 ad vs. 171-173 descripto. Steinii nihil nisi ἀστοργοὶ καὶ ἀκρατοὶ scripsit.

Vs. 175-176. οὕτως ἀρμονίης—γαίων] exstant apud Simplicium Phys. VIII, f. 272 b (vid. supra ad vs. 169) et apud Peyronum p. 52. In Aldino exemplo legitur πυκινῶ κρύφα, in cod. Taurinensi πυκινῶ κρυφῶ, cujus loco Karstenius πυκινῶ κρύφῳ edidit. Hujusmodi locutio quum ferri nequeat, ipse quidem poetam exarasse suspicatus est πυκινῶ γόμφῳ στήρικται vel πυκινῆ φρενὶ ἐστήρικται, sed præstat Steinii conjectura πυκινῶ κύτει ἐστήρικται quam carmini inserui. Hesychius κύτος exponit σῶμα, ὄγκος. Sensus igitur est : sic nexu densa mole continetur. Versum posteriorem citat Simplicius de Cæl. f. 145 B ed. Ald.; ap. Peyron. p. 47; Antoninus Phil. XII, 3; Achilles Tattius in Arat. p. 77 Antv. Scholiastes Arati ibid. p. 96. Ultima verba μονή κτλ. Proclus in Tim. p. 160. Vide quæ notavimus ad vs. 168.

Vs. 177-179. Αὐτὰρ ἐπεὶ—δρκου] servavit Aristoteles Metaph. II, 4 p. 1000 ed. Bekker., item Simplicius Phys. VIII, f. 272 b. Deprompti sunt hi versus ex ea carminis parte, qua necessaria rerum vicissitudo describatur. Alternis enim Amicitiam et Discordiam dominari Empedocles censuit. Cujus rei, si fides Aristoteli, nullam afferebat causam vates Agrigentinus nisi necessitatem vel quod natura ita comparatum esset, « καὶ ἄμα δὲ αὐτῆς τῆς μεταβολῆς αἴτιον οὐδὲν λέγει, ἀλλ' ἢ ὅτι οὕτως πέφυκεν· ἀλλ' ὅτι δὴ μέγα νεῖκος κτλ. ὡς ἀναγκαῖον μὲν ὄν μεταβάλλειν, αἰτίαν δὲ τῆς ἀνάγκης οὐδεμίαν ὀηλοῖ. » Pro αὐτὰρ ἐπεὶ apud Aristotelem est ἀλλ' ὅτι δὴ : sed alterum Empedocleum videtur. Ἐνὶ μελέεσσιν intellige τοῦ σφαίρου quem etiam deum vs. 180 nuncupat. Ἐθρέφθη recte Aristoteles; Simplicii codd. male ἐρέφθη. Porro vs. 179 apud Aristotelem legitur ἔς σφιν, apud Simplicium δ σφιν. Denique pro παρελήλαται pars quædam membranarum Stagiritæ παρελήλατο habet, quod sententiæ repugnat. Ex Aristotelis interpretatione efficitur, verba πλατέος δρκου certo jurejurando i. e. certo sædere, certa lege ad necessitatem spectare. Hunc genitivum Bessarion e παρελήλαται pendere ratus locum perperam accipit : « cum enim magna contentio in membris nutrita fuit ac ad honores ascendit tempore perfecto, quod eis cum alternum sit, amplum præcessit jusjurandum. » Contra Panzerbieterus p. 28 πλατέος δρκου ex ἀμοιβαίως aptum esse opinatur ideoque haud minus falso vertit : « aber sobald ihm der mächtige Streit in die Glieder gewachsen, Und zu Macht und Ehren gelangt, da die Zeit sich erfüllet Die in gewaltigem Eid abwechselnd ihnen gesetzt ist. » At genitivus ille poetarum more dativi loco usurpatur. Cf. Matthiæ Gramn. Gr. § 375 adn. 2. Karstenius autem in voce

παρλήλαται fallitur, ultima vertens : « quod mutatis vicibus certo fœdere exigunt. » Improbanda etiam Sturzii et Zelleri ratio παρ' ἄλληλαται ὄρκου [et πάρ' ἄλληλατο ὄρκου] scribentium, quam tuetur Bonitz. ad Aristotelis Met. II, 4 p. 162.

Vs. 180. πάντα—θεοῖο] citat Simplicius Phys. VIII, f. 272 b. Vide supra ad vs. 169. Editio Aldina ταλειμίζετο; cod. Paris. teste Brandisio πελειμίζετο; corrige πελειμίζετο quod receptum ab editoribus est. De reliquo ut hunc versum cum præcedentibus jungerem, illud γὰρ quod habet Simplicius post πάντα, in μάλ' converti. Panzerbieterus minus recte πάντα μὲν scripsit.

Vs. 181. σωρευόμενον μέγεθος] sumpsit primus Steinius ex Aristotelis de Gen. et corr. lib. I c. 8 p. 325. b. 22, ubi hæc leguntur : Ἐμπεδοκλεῖ δὲ τὰ μὲν ἄλλα φανερόν ἐστι μέχρι τῶν στοιχείων ἔχει τὴν γένεσιν, αὐτῶν δὲ τούτων πῶς γίνεται καὶ φθεῖραι τὸ σωρευόμενον μέγεθος, οὐτε δῆλον οὐτε ἐνδέχεται λέγειν αὐτῶν, μὴ λέγοντι καὶ τοῦ πυρὸς εἶναι στοιχείον· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων. Ipsene Empedocles ita dixerit, an Aristotelea locutio sit σωρευόμενον μέγεθος vix dubium videbitur reputanti, Aristotelem multa a prioribus aliter nominata suo more interpretari. Quæ quum ita sint, omittere poteram hæc verba, nisi dogma Empedocleum de quo Aristoteles agit, memoratu dignum esset. Contrarium tradit Plutarchus de Plac. philos. I, 13 : Ἐμπεδοκλῆς πρὸ τῶν τεσσάρων στοιχείων θραύσματα ἐλάχιστα οἰοεὶ στοιχεῖα πρὶν στοιχείων, ὁμοιομερῆ, ἅπερ ἐστὶ στρογγύλα, et I, 17 Ἐμπεδοκλῆς δὲ ἐκ μικροτέρων ὄγκων τὰ στοιχεῖα συγκρίνει, ἅπερ ἐστὶν ἐλάχιστα καὶ οἰοεὶ στοιχεῖα στοιχείων. Cf. Stobæus Ecl. I, 18 p. 368; Galen. hist. phil. c. X. Huc accedit quod Aristoteles de Cælo III, 6 p. 375 ait Empedoclem videri elementa facere talia, quæ quamvis dividi possint, non tamen dividantur. Verba græca sunt : εἰ δὲ στήσεταιί που ἢ διάλυσις, ἥτοι ἄτομον ἔσται τὸ σῶμα ἐν ᾧ ἴσταιται, ἢ διαιρετὸν μὲν, οὐ μόντοι διαιρεθησόμενον οὐδέποτε, καθάπερ εἴοικεν Ἐμπεδοκλῆς βούλεισθαι λέγειν. Varie igitur veteres de elementis Empedocleis judicabant. Hanc litem ita tantum componere licet, ut dicamus Empedoclem elementa non illa spectabilia intellexisse ignem, aërem, aquam, terram, sed puriora et præclariora quædam. Hæc quæ videmus fluxa sunt atque caduca, illa vero æterna; hæc concreta, illa simplicia. Quid? quod mixtis demum illis et contagione infectis mundi corpora cæteraque quæ sensibus percipiuntur orta esse vult, mortalia, ut dicit, ex immortabilibus facta. Inde patet quomodo elementa ut divinas naturas individua habere potuerit eademque in mortales mutata formas dissolubilia et

dividua esse crediderit. Itaque ἀδιαίρετα vocat Empedoclis elementa Themistius in Aristotelis Metaphys. f. 24 in schol. Aristotel. pag. 812. a. ed. Brand.; διαίρετὰ vero Simplicius de Cæl. 111. f. 134 b.

Vs. 182-188. τοῦτον μὲν—κύμβαις] Simplicius Phys. VIII, f. 258. a. b. δυνατόν δὲ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τοῦτω τὴν τε ἔνωσην ὄρῃν καὶ τὴν διάκρισιν, αἰ μὲν ἄμφω, ἄλλοτε δὲ ἄλλην ἐν ἄλλοις καὶ ἄλλοις μέρεσιν, ἢ ἐν ἄλλοις καὶ ἄλλοις χρόνοις ἐπικρατοῦσαν. καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα τὸ νεῖκος καὶ τὴν φιλίαν παρὰ μέρος ἐπικρατεῖν ἐπὶ τ' ἀνθρώπων καὶ ἰχθύων καὶ θηρίων καὶ ὄρνέων, Ἐμπεδοκλῆς φησι τὰδε γράφων τοῦτον μὲν βροτέων κτλ. Vs. 182. Accusativus τοῦτον μὲν—ὄγκον a verbo nescio quo pendet quod Simplicius cum versibus prægressis omisit. Sed si quis hoc parum probabile existimat, quia Simplicius ubique inspecto Empedoclis carmine integras laudare soleat sententias, proclive est corrigere δέρκευ μὲν βροτέων κτλ. Μελέων ὄγκον poeta τὸ σῶμα vocat, ut cui corpus nihil nisi compages membrorum forte fortuna in unum conflatorum sit.

Vs. 184 βίου θαλέθουσιν ἐν ἀκρῇ cum Karstenio scripsi pro vulgato θαλέθοντος. Vs. 186 περὶ ῥηγμῖνι βίῳ, circa vitæ littus, oram nova metaphora dixit pro circa vitæ marginem sive finem. Vs. 188 ὀρειλεχέσσειν e Schneideri emendatione dedi pro vulgato ὀρειμελέσσειν. Cf. vers. 448. Porro pro πετεροβάμοσι quod legebatur cum Panzerbietero posui πετεροδήμοσι, quemadmodum epicorum poetarum sermo requirit. Denique Hesychio κύμβαι sunt ὄρνιθες, quo significatu et hoc loco Empedocles vocem adhibuit.

Vss. 189-205. Αὐτὰρ ἐγὼ—ιδέσθαι] Vss. 189-203 αὐτὰρ ἐγὼ—καλεύθους citat Simplicius de Cælo II, e cod. Taur. prolato a Peyrono p. 27; iidem versus corrupti reperiuntur in ed. Ald. f. 128 b. Adde Schol. Arist. ed. Brandis. p. 507 a. et Gaisf. poetæ min. Græc. vol. II p. XLII. Vss. 191-205 ἐπεὶ νεῖκος—ιδέσθαι affert idem Phys. I, f. 7 B. Vss. 198-201 οὐ πῶ πάν ἐξέστηκεν—ὄρμη, idem de Cælo ap. Peyron. p. 37 (f. 144 b. Ald.). Vss. 208 seq. αἴψα δὲ—καλεύθους citat Theophrastus apud Athenæum X p. 423 sq. Eadem verba usque ad ἀκρῆτα memorat Aristoteles Poet. c. 25 p. 1461 ed. Bekker. et Eustathius in Iliad. I p. 746, 57. Denique initium versus 203 habet Plutarchus Symp. V, 4 p. 677, vol. VIII p. 696 ed. Reisk. Simplicius eo consilio his versibus utitur, ut demonstrat de Empedoclis sententia in mundo non tantum Discordiam dominari, sed Amicitiam quoque, atque hanc esse rerum naturalium fictricem. Ex his

poetæ effatis concludi oportet, eum jam in prægressis qui interciderunt versibus de Amicitiae et Discordiae lite quædam protulisse, inde porro digressum, jam in viam reverti (παλίνορος ελεύσομαι) et pergere eo quo tendat, ad definiendum, quæ ratione paullatim mundi corpora et res naturales exstiterint.

Vs. 189-191. Iis quæ prius dixit poeta alia annectere vult. Continentur autem prius dicta verbis ἐπεὶ νεῖκος μὲν ἐνέρτατον—ἐν μόνου εἶναι. Inest vero annectendi notio participio ἐποχετεύων, quod proprie valet *affundens* vel *per canalem in aliquid deducens*. Simili translatione Plutarchus Symp. 4 proœm. utitur : λόγος τῶ ὄνῳ τὸ φιλόφθωρον καὶ ἠθοποιὸν ἐπὶ τὴν ψυχὴν ἐποχετεύει. Porro apud Platonem Phædr. p. 251 C. ἰδοῦσα δὲ καὶ ἐποχετεύσαμένη ἡμερον κτλ. medium ἐποχετεύσθαι significat *haurire*; ubi vide Astium. Huc accedit quod Simplicii codices a Brandisio inspecti Schol. Aristot. p. 507. a. agnoscunt ἐποχετεύων, quamvis Peyronus e libro Taurinensi protulerit ὑποχετεύων et Gaisfordius ex Oxoniensi A. ἐχοχετεύων ediderit, qui in Oxoniensi B. ἐπιχετεύων pro ἐποχετεύων reperiri testatur. Usu caret ὑποχετεύων cuius patrocinium suscepit Nækius Chæril. p. 118 sq. Quod vero Bergkii olim excogitaverat λόγῳ λόγον εἰσοχετεύων, id non magis probandum est quam quæ ei postea in mentem venit junctura λόγῳ λόγον ἐχοχετεύων καινόν. Hæc enim ita a Græcorum dicendi consuetudine abhorrent, ut mirum sit Panzerbieterum quoque et Steinium λόγῳ λόγον ἐχοχετεύων scripsisse, cui alter subjungit κείνον, alter κείνου. Quis enim unquam λόγῳ λόγον ἐχοχετεύων pro *e verbis verba efficiens* vel *colligens* usurpavit? Quippe sic acceperunt qui ἐχοχετεύων quod proprie *derivandi* potestatem habet carmini Empedocleo inferre ausi sunt. Verum etiamsi ita adhiberetur ἐχοχετεύειν, tamen hoc loco ineptum esset. Neque enim quidquam hic concludit Empedocles, sed alia aliis annectit. Quamobrem in Aldino exemplo (Simplic. ad Arist. de Cælo 2. fol. 128 b) ubi iidem versus corrupti exstant, apparet tamen interpretationem eorum de quibus quæritur verborum sensum recte expressisse. Nam quæ apud Brandisium l. c. sic exhibentur : μάλλον δὲ ἐβιάσθη νομῶν τὸν κόσμον τοῦτον ὑπὸ μόνου τοῦ νεῖκου κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα γενέσθαι. Μήποτα δὲ κἀν ἐπικρατῆ ἔν τούτῳ τὸ νεῖκος, ὥσπερ ἔν τῷ σφαιρῳ ἢ φιλίᾳ, ἀλλ' ἀμφῳ ὑπ' ἀμφοῖν λέγονται γίνεσθαι. καὶ τάχα οὐδὲ κωλύει παραθέσθαι τινὰ τῶν τοῦ Ἐμπεδοκλέου ἐπῶν τοῦτο δηλοῦντα·

αὐτὰρ ἐγὼ παλίνορος ελεύσομαι ἐς πόρον ὕμνων,

τὸν πρότερον κατέλεξα λόγῳ λόγον ἐποχετεύων·

ea apud Aldum in hunc modum partim mutata, partim depravata leguntur :

μάλλον δὲ βιάζεται, οἰόμενος τὸν κόσμον τοῦτον ὑπὸ μόνου τοῦ νεῖκου κατὰ Ἐμπεδοκλέα γίνεσθαι. ἴσως δὲ καὶ εἰ ὑπερισχύει ἐν τούτῳ τὸ νεῖκος, ὥσπερ ἔν τῷ σφαιρῳ ἢ φιλίᾳ, ἀλλ' ἀμφῳ ὑπ' ἀμφοῖν λέγει γίνεσθαι. καὶ ἴσως οὐδὲν κωλύει προθέσθαι τινὰ τῶν τοῦ Ἐμπεδοκλέου βημάτων, τοῦτο παρεμφαίνοντα·

τῆ δ' ἐγὼ ὑποστρέψας ἔρχομαι πρὸς ὁδὸν
αἰνῶν τὸν πρὶν κατελιγμένον, προσάπτων μύθῳ
[μύθον.

Ut reliqua omittam de quibus hic non est quod disseram, liquet interpretationem ἐποχετεύων apposite ad scriptoris mentem reddidisse simili vocabulo προσάπτων. Constat igitur Empedoclem scripsisse ἐποχετεύων. Sed sunt qui hoc poetam salvis prosodiæ legibus ponere potuisse negent. O plumbeum, ut dicitur, pugionem quem jam ad vs. 103 e Steinii viri docti manibus extorsimus. Nam hic quoque ut alii locis (cf. etiam vs. 134) carminum Empedocleorum arsis vi breves syllabæ producuntur. Cæterum Karstenius etiam ἐποχετεύων recepit.

Vs. 191-192. ἐπεὶ νεῖκος μὲν ἐνέρτ. κτλ.] Apertum est ἐνέρτατον ἔκτο βένθος δίνης idem valere quod vs. 198 ἐπ' ἔσχατα τέρματα κύκλου. Δίνη et στροφάλιγξ dicuntur vortex et turbo in mundi globo per elementorum agitationem circumactio exorti. Utrumque vocabulum celebrat Orpheus in mundi conversione depingenda apud Macrob. Saturn. I, 23; fragm. VII, 25-28 :

κέλυθι, τηλεπόρου δίνης ἐλικαυγέα κύκλον
οὐρανίας στροφάλιγξι περιδρομον αἰὲν ἐλίσσων,
ἀγλαὲ Ζεῦ Διόνυσε, πάτερ πόντου, πάτερ αἴης,
Ἥλιε παγγενέτορ, Πάν αἰὼλε χρυσοφεγγές.

Modorum enallage in verbis ἐπεὶ νεῖκος μὲν ἔκτο βένθος δίνης, ἐν δὲ μέσῃ φιλότης στρ. γέννηται sic explicanda, ut poeta ab eo quod factum est ad id quod fieri solet transire dicatur, ἐπεὶ ἔκτο—δταν γέννηται. Sed ne ἐπεὶ quidem conjunctivo junctum offendit considerantem quæ ad vs. 136 ea de re disputata sunt. Quare Petersenii conjectura στροφάλιξι γηγίννηται in Ephem. litt. Hal. 1837, n. 97 proposita non egemus. Quod reliquum est cod. Oxon. A. et Taur. librorum culpa δίνησιν δὲ pro δίνης, ἐν δὲ habent.

Vs. 193. ἐνθ' ἤδη τάδε κτλ.] ἐν τῇ δὲ ed. Ald. Phys. et cod. Oxon. A. libr. de Cæl. Brandis. scholl. l. c. Alii codices ἐν τῇ ἡδὲ, ἐν τῇδὲ, ἐν τῇδὲ

ὄν δ' αὖ mendose. Vulgata ἐν τῇ δὴ refertur ad φιλότῃτι. Sed præstat Bergkiana emendatio ἐνθ' ἤδη quam cum Steinio in verborum ordinem recepi. Τάδε πάντα sunt elementa eorumque qualitates.

Vs. 194. οὐκ ἄφαρ, ἀλλ' ἐθελήμα κτλ.] Variant libri. Nam Aldus in ed. Phys. οὐκ ἄφαρ ἀλλὰ θέλιμα; Cod. Ox. A. θέλημα; Oxon. B. οὐκ ἄφορ' ἀλλὰ θέλημα. Taur. οὐκ ἄφορ' ἀλλ' ἐθελήμα. Brandis. schol. l. c. οὐκ ἄφαρ, ἀλλ' ἐθελήμα. Sturzium edidit οὐκ ἄφαρ, ἀλλὰ θέλιμα, Peyronus οὐκ ἄφορ' ἀλλὰ θέλιμα, Karstenius οὐκ ἄφαρ, ἀλλ' ἐθελουμά. Scripsi flagitante sententia cum Panzerbietero et Steinio οὐκ ἄφαρ, ἀλλ' ἐθελήμα. Præterea συνιστάμεν' codices præbent quod Sturzium non debebat in συνίσταται mutare. Denique ἀλλοθεν ἄλλα codex Taurinensis et Brandisius; reliqui ἀλλοθεν ἄλλο.

Vs. 195. Ejecerunt hunc versum Bergkii et Schneidewinus qui vs. 162 hic interponi jussit. At multo plus valet μισογμένων quam συνερχομένων. Hic vero poetam μισογμένων exarasse argumento sunt sequentia πολλὰ δ' ἀμιχθ' ἔστηκε. Schneidewinum Steinium secutus est.

Vs. 196-197. πολλὰ δ' ἀμιχθ' κτλ.] Satis emendate hi versus leguntur in Phys. ed. Ald. πολλὰ εἰ ἀμα κατὰστίχει cod. Taur.; πολλὰ δ' ἀμικτ' Ald. codd. ABD, item Sturzium et Karstenium; ἀμικτα Brandisius, ἀμιχθ' Panzerbieterus et Steinium. κατέστη cod. C; ἔστι cod. D. κερασαμένοιισιν cod. A; κερασαμένοιισιν codd. C. D; κερατσομένοιισιν cod. Taur.; κερασσαμένοιισιν Ald. et Sturzium, κερασσομένοιισιν Gaisfordius, κεραιομένοιισιν cod. Oxon. B. quod ediderunt Brandisius, Karstenius, Steinium. ἐναλλάξ. ὅσ' ἔτι νεῖκος ἔρυκε μετάρσιον οὐ γὰρ ἀμαφάως cod. Taur. ἀμαφάως cod. B, ἀμεμφάως cod. A., item Aldus, Sturzium, Karstenius, Bergkii; non sine querela vertit Morbeca, unde οὐκ ἀμέμπτως interpres de Cael. ed. Ald. ἔμ' ἀμφί Panzerb. quod recepimus. Cæterum quod ad νεῖκος μετάρσιον attinet, huic opposita ἡπιόφρων φιλότῃτι vs. 201.

Vs. 198. Sequentia in hanc sententiam dicta esse ait Simplicius de Cælo ap. Peyron. p. 37, apud Brandisium p. 512. a. μήποτε οὐν οὐκ ἐν τῇ ἐπικρατεῖα τῆς φιλίας ταῦτα λέγει γίνεσθαι ὁ Ἐμπεδοκλής, ὡς ἐνόμισεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ τότε δτε οὐπω τὸ νεῖκος πᾶν ἐξεστήκειν κτλ. Variat lectio: τὸ πᾶν ἐξεστήκειν ἐπ' ἔστατα κύκλου cod. Taur. τὸ πᾶν ἐξεστήκει ἐπίστατα τεύματα κύκλου cod. B. πᾶν ἐξεστήκει Brandisius utroque loco. πω πᾶν Aldus, cod. A. Sturzium, Karstenius, Panzerbieterus. οὐπω cod. D. ἐς τὸ πᾶν conjecit Bergkii, τὸ πᾶν Petersenius, πάντως Steinium. Sed si quis post οὐ

γὰρ ἔμ' ἀμφί ponat πω πᾶν ἐξεστήκειν, Simplicio duce usus constructionem non insolentiozem habebit quam quæ est apud Homerum Odys. lib. XVI, 161: οὐ γὰρ πω πάντεσσι θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς. (Cf. Hermann. ad Soph. Aj. 965.) Porro ἐπ' ἔσχατα ἐξεστήκειν Sturzium perturbato verborum ordine, quem etiam in codicibus Oxon. A. B. altero loco offendimus. Iidem libri cum cod. D in οὐπω congruunt.

Vs. 199. ἀλλὰ τὰ μὲν τ' ἐνέμιμα μελέων, κτλ.] codd. A. C. D; ἐνέμιμα, μελέων cod. B. Sturzium μελέων temere mutavit in μερέων. Eos autem errasse manifestum est qui ex hoc loco concluderunt Empedoclem præter mundum creatum ordinatumque statuisse indigestæ materiæ molem. Sic enim Eusebius Præp. Evang. XV, 33 p. 841 D: τὸ δὲ λοιπὸν ἀργῆν εἶναι τὴν ἕλην. Hic vero Empedocles non de mundo creato et aspectabili, sed de ortu rerum loquitur.

Vs. 200. ὅσον δ' αἰὲν κτλ.] ὑπεκπροσθεί Simplicius. Phys. ed. Ald. ὑπεκπροσθεί cod. Oxon. C. et Sturzium; ὑπεκροθεί Brandisius utroque loco. Rectius codices Taurinenses et Oxon. ABD. ὑπεκπροσθεί quod cum Gaisfordio, Karstenio, Panzerbietero, Steinio recepi.

Vs. 201. ἡπιόφρων φιλότῃτι κτλ.] Versus hic in Simplicii comm. ad Phys. ed. Ald. ita exhibetur:

ἡ πύφρων φιλότῃτι ἀμεμφάως ἀμβροτος ὀρμή,

quem Sturzium sic immutatum edidit:

ἡ πύφρων φιλότῃτι ἀμεμφάως ἀμβρότω ὀρμῇ.

Melius rem Scaliger gessit, qui Karstenio teste in codice Lugdunobatavo exaravit:

ἡπιόφρων φιλότῃτι ἀμεμφάως ἀμβροτος ὀρμή.

Hoc prope abest a vera scriptura quam agnoscunt Scholia a Brandisio vulgata p. 507. Cod. Oxon. A. et Taurinensis uno loco apud Peyronum p. 37 præbent: ἡπιόφρων φιλότῃτι ἀμεμφάως ἀμβροτος ὀρμή, altero inepte: ἡπιόφρων φιλότῃτι ἀμφεῦσον ἀμβροτος ὀρμή. Cod. Oxon. B. habet: ἡπιόφρων φιλότῃτι ἀμφεσον ἀμβροτος ὀρμή. Adde quod in cod. Oxon. C. est περίφρων, in D. πύφρων. Morbeca penultimam vocem vertit: sine querela, unde in Aldinum exemplar librorum de Cælo fluxit ἀμέμπτου. Steinium asyndeton illud ἡπιόφρων—ἀμβροτος in verbis ἡπιόφρων φιλότῃτι ἀμεμφάως ἀμβροτος ὀρμή ferri non posse arbitratum Empedoclem scripsisse conjecit: τόσον αἰὲν ἐπῆμι ἡπιόφρων φιλότῃτι τε καὶ ἔμπεσον ἀμβροτος ὀρμή; parum feliciter. Quemadmodum enim apud Homerum non solum tolerantur, sed etiam admirationi sunt orationis non vincitæ exempla,

velut Odyss. lib. XI, 573, χερσὶν ἔχων βόπαλον παγχαλκίον, αἰὲν ἀαγέις, vel Iliad. lib. VI, 344, δᾶερ ἔμειο, κυνὸς κακομηχάνου, ὀκρυόσεως, ubi nemo καὶ ante αἰὲν ἀαγέις vel ante ὀκρυόσεως desiderat : sic Empedocli similis licentia concedenda est. Itaque cum Brandisio, Karstenio, Panzerbietero membranarum quarundam lectionem revocavi. Peyroni commentum : ἠπιόφρων φιλότης ἀμφαμφῶς ἀμβροτος ὀρμηῆ, quo ἀμφαμφῶς pro Homericō ἀμφαφῶσα accipitur, nolo refutare. Nam si perspexisset sententiam, ab hoc emendandi conatu abstinuisset.

Vs. 202-203. αἴψα δὲ θνήτ' ἐφύοντο κτλ.] Hi versus in eam sententiam scripti sunt, ut quæ pura prius et integra fuerant elementa postmodo mixta variisque modis inter se conflata esse dicerentur. Quo facto Empedocles statuit ex immortalibus naturis mortalia rerum genera exstitisse. Lectio horum versuum qui a pluribus laudantur scriptoribus satis certa est. Neque enim librarium menda quemquam morari possunt. Ac primum quidem pro αἴψα δὲ θνήτ' ἐφύοντο ut est apud Simplicium ed. Ald. Aristotelem ejusque interpretem Riccobonum, Simplicii cod. Taur. et Oxon. B. habent αἴψα δ' ἔθνεά τ' ἐφύοντο, quod vulgavit Brandisius. Huc accedit quod pro ἐφύοντο Athenæus et Eustathius legunt φύοντο; pro ἀκρητα autem quod agnoscit etiam Brandisius, Simplicii ed. Phys. et cod. Taur. de Cælo exhibent ἀκρητα pariter atque vs. 424. Simpl. Phys. ζωρά δὲ τὰ πρὶν, sed Athenæus ζωρά τε τὰ πρὶν. Pro διαλλάξαντα Athenæi membranæ διαλλάττοντα vel διαλλάσσοντα vel διαλλάσσονται. Plutarchus sive memoriæ lapsu sive librariorum errore hoc efatum ita scribit : ζωρότερον τὰ πρὶν ἀκρητα, mendosissime autem Bekkerus in Aristotelis editione exaravit : αἴψα δὲ θνήτ'..... ἀθάνατα ζωρά τε πρὶν κέρητο. Eadem prope menda in veteribus Stagirite editionibus reperiuntur hoc excepto quod pro ζωρά τε in Genevensi exstat ζωρά τε. Contra Riccobonus interpretationi latinæ versus græcæ sic scriptos adjecit : αἴψα δὲ θνήτ' ἐφύοντο τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατα εἶναι, ζωρά τε πρὶν ἀκρητα. Morbecam in Simplicii exemplari manu exarato ζωά scriptum offendisse argumento est ejus vertendi ratio qua tamen sententia evertitur : « quæ antequam addiscant immortalia esse animalia ac prius indiscreta disponunt vias. » Sed ζωρά verum esse conficitur ex Theophrasti verbis apud Athenæum : Θεόφραστος δ' ἐν τῷ περὶ μέθης ζωρότερον φησὶν εἶναι τὸ κεκραμένον, παρατιθέμενος Ἐμπεδοκλέους τάδε κτλ. Adde Plutarchum et Eustathium. Illud vero scrupulum injeicit criticis, quod ζωρά et ἀκρητα hic opponantur quæ vulgo synonyma

sint. Quocirca Hermannus in Aristotelis libro scribi jussit : ζωρά τε πρὶν κέρητο, alii ζωρά τε τὰ πρὶν κέρητο. Verum iis mutationibus nihil proficimus. Immo acquiescendum arbitramur in veterum judicio qui hanc vocis potestatem Empedocli vindicarunt.

Vs. 204-205. τῶν δὲ τε—ἰδέσθαι] Pro παντοίης Ald. παντοίαις. Verba θαῦμα ἰδέσθαι referuntur ad monstra βουγενῆ ἀνδρόπρωρα κτλ. quorum mentio fit vs. 314 seqq. Cæterum Empedocles de mundi ortu placitum respicit Tzetzes ap. Matrang. Anecd. t. I pag. 10 seq. :

ζάλη δεινὴ καὶ σύγχυσις γέγονε τῶν στοιχείων, ὡς καὶ ὁ φυσικός φησὶν Ἐμπεδοκλῆς ἐκεῖνος· ποτὲ μὲν γὰρ ὁ κάθυγρος ἀήρ ὑπερανίκα, ὁ ζωπερός, ὁ κάθυγρος, ὁ συντεθλωμένος, ὃν Ἄθηναῖον εἰρήκαμεν κτλ.

Vs. 206-210. Ἢ δὲ χθὼν τούτοισιν—σαρκός] servavit Simplicius Phys. I, f. 7 b. Vs. 206 ibid. II, f. 74 b. Priore loco ait : ἐν οἷς (φυσικοῖς) καὶ τῆς ἐνταῦθα δημιουργικῆς συγκράσεως τὴν Ἀφροδίτην ἦτοι τὴν φιλίαν αἰτίαν φησί. καλεῖ δὲ τὸ μὲν πῦρ καὶ Ἡφαιστον καὶ ἥλιον καὶ φλόγα, τὸ δὲ ὕδωρ ἄμβρον, τὸν δὲ αἶρα αἰθέρα. λέγει οὖν πολλαχοῦ μὲν ταῦτα, καὶ ἐν τούτοις δὲ τοῖς ἔπεσι.

Vs. 206 μάλιστα mutavit Karstenius in μιγείσα, quod minime necessarium. Tangit his verbis Empedocles carnis et sanguinis formationem, quæ æqualibus quatuor elementorum portionibus constare vult. Indicatur illud vocabulo ἴση. Sed quamvis de elementorum concursu et commixtione agat, tamen μιγείσα participium non requiritur, quum fortuita collisio et incurisio satis exprimatur verbō συνέκυρσε constructione eadem qua utitur Sophocles Œd. Col. vs. 1404, ἀλλ' ὄντ' ἀναυδον τῆδε συγκύρσαι τύχη. Neque dubium quin versiculus Κύπριδος ὀρμισθείσα κτλ. coitus mentione injecta ad rem de qua disputatur significandam sufficiat.

Vs. 207. τε omittit Simplicii cod. D.

Vs. 208. ὀρμισθείσα Aldus, ὀρμισθείσα Simplicii cod. C. quod jam Sturzius dederat. Ejus loco Steinius ὀρμισθείσι scribi volebat, probata simul Karstenii conjectura μιγείσα, de qua ad vs. 206 diximus. Sed hujusmodi commenta locus respuit. Elegans translatio Κύπριδος ἐν λιμένεσσι repetitur vs. 331, λιμένας σμίστους Ἀφροδίτης. Qua de re Euripidis schol. ad Phœniss. vs. 18 : Ἐμπεδοκλῆς ὁ φυσικός ἀλληγορῶν φησὶ Σχιστοῦς λιμένας Ἀφροδίτης, ἐν οἷς ἡ τῶν παίδων γένεσις ἐστίν. Quum vero τέλος, τελείσθαι et inde derivata a latiore initiandi potestate ad nuptiarum sacra, quæ marem feminamque, velut novæ vitæ mysteriis initiatos

conjungunt, transiisse manifestum sit : non tantum pronuba Juno græce dicitur Ἥρα τελεία, sed multa similiter a poetis usurpantur. Vid. Ruhnk. ad Tim. Lex. voc. Platonic. p. 224.

Vs. 209. Apud Aldum legitur εἴτ' ὀλίγον μείζον εἴτε πλεόν ἐστὶν ἑλάσσων, quod servarunt Sturziius et Karstenius nisi quod μείζον γ' scripserunt. Non male Panzerbieterus conjecerat εἴτ' ὀλίγον μείζον, εἴτε πλεόνεσσιν ἑλάσσων, hic ὀλίγον pro adverbio esse arbitratus, ut Iliad. lib. XXIII, 789, Αἴας μὲν γὰρ ἐμεῖ' ὀλίγον προγενέστερός ἐστιν, et sæpe alibi. Nuper e Simplicii codice D prolatum est : εἴτ' ὀλίγον μείζον εἴτε πλεόν ἐστὶν ἑλάσσων, quorum verborum Steinius hunc sensum esse existimat : « Gravissima quæque elementa tenuissimam, levisima largissimam molem habent, sive quo gravius elementum est eo tenuiorem, quo levius est eo largiorem habet molem. » Suspiciatur autem aliqua ante hunc versum excidisse. Steinii explicationem ferri non posse vix est quod uberius ostendam. Idem de Sturzii Karsteniique opinionibus dicendum qui locum se intelligere negarunt. Apertum vero est, si hic versum cum primo ἢ δὲ χθῶν τούτοιςιν κτλ. coherereat, necessario poetam exarasse : εἴτ' ὀλίγον μείζον εἴτ' οὐ πολλὸν ἔσχεν ἑλάσσων.

Vs. 210. In Simplicii editione Aldina exstat : ἐκ τῶν αἵματ' ἐγένοντο, in cod. D. αἶμα τάγεντο. Sturziius correxit ἐκ τῶν αἵματ' ἐγέντο, Panzerbieterus vero ἐκ τῶν αἵματ' ἐγέντο cui αἵματα videntur esse εἶδα αἵματος. Sed ut non minor corporum quam ingeniorum dissimilitudo est : ita Empedoclem reor ἄλλης εἶδα σαρκός, reliquæ carnis species ad humanorum corporum discrimina quæ oculis notantur rettulisse. Sanguinis non eadem est ratio. Neque enim facile dicas, quid inter sanguinem et sanguinem intersit, nisi ad ea confugas quæ fingi facilius quam sciri possunt. Quamobrem posui ἐκ τῶν αἵματ' ἐγέντο καὶ ἄλλης εἶδα σαρκός. Quam sententiam ne quis aliter conformandam censeat, velut cum Sturzio ἄλλα δὲ vel cum Karstenio ἄλλοι' εἶδα, id Græci sermonis legibus cautum est. Quis enim ignorat ἄλλος ex abundanti adjectum apud Homerum Odys. II, 412, μήτηρ δ' ἐμὴ οὔτι πέπυσται οὐδ' ἄλλαι ἄμοιαι, apud Plat. Alcib. I, p. 112 b. αἰ μάχαι τῶς τε Ἀχαιοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις Τρωσῖν ἐγένοντο, et alios scriptores.

Vs. 211-214. Ἡ δὲ χθῶν—θεσπεσιῆθεν] laudat Simplicius Phys. II, f. 66 b. Primos tres versus : ἢ δὲ χθῶν—γένοντο Aristoteles de An. I, 5 p. 410 a; et interpretes ad h. l. ut Themistius f. 72 a; Philoponus lit. E, p. 16; Simplicius f. 18 b; Syrianus Metaph. XIII, f. 118 a. interp. lat.;

Alexander Aphrod. in Metaph. pag. 99 ed. Bonnitz. et in Schol. Arist. p. 587 b. ed. Brandis.; Christophorus Contoleon schol. in Iliad. lib. XI vs. 26-28 apud Matrang. Anecd. tom. II p. 514. Vss. 211 et 213 Philoponus Metaph. XIV, f. 66, b. int. lat. Aristoteles I. c. ait : ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλοι οὐκ οὐκ ὁμοίως ὄντων· οὐ γὰρ ὁμοίως ἔχοντα τὰ στοιχεῖα τούτων ἕκαστον, ἀλλὰ λόγῳ τινὶ καὶ συνθέσει, καθάπερ φησὶ καὶ Ἐμπεδοκλῆς τὸ ὁμοίον· ἢ δὲ χθῶν κτλ. Simplicius : καὶ γὰρ καὶ λόγῳ τινὶ ποιεῖ σάρκα καὶ ὁμοίον καὶ ἄλλων ἕκαστον. λέγει γοῦν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν φυσικῶν κτλ. Describitur quomodo certa elementorum temperie corporum partes et ossa extiterint.

Vs. 211 εὐτόκοις habent Simplicius in Phys. et Alexander Aphrodisiensis in Metaph. I. c. quos cum Scaligero, Karstenio, Panzerbietero secutus sum. At apud Simplicium de Anim., Aristotelem, Contoleonem cæterosque est εὐστέρνους χροάνοις, hoc excepto quod εὐστέρνης in Themistii libris et χροάνοις in Contoleonis membranis scripturæ mendum esse patet. Prius unice aptum vasis epitheton, posterius ab Hesiodo de ipsa terra (γαῖ' εὐρύστερος), ab aliis de cælo dictum huic rei minus congruit.

Vs. 212. Elementorum partes ad ossa in terræ fornacibus fabricanda sic distribuuntur, ut ex octo partibus binæ sint ipsius terræ, binæ item : æris et aquæ, quaternæ denique Vulcani sive ignis. Lectio aliquantulum variat. Pro τὰ δύο alii codices præbent τῶν δύο et τὰς δύο, pro μερέων alii μορίων et μοιράων. E recentioribus Scaliger et Sturziius dederunt τῶν δύο—μορίων, Brandisius τὰς δύο—μερέων, Trendelenburgius τὰς δύο—μοιράων, Gœttingius conjecit τὰ—μοιρέων, τὰ duali numero accipiens; sed femininum non convenit sequenti τέσσαρα δ'. Itaque recte Bekkerus, Karstenius, Panzerbieterus τὰ δύο τῶν δικτῶ μερέων vulgarunt. Quæ scriptura ne cui propter metri difficultatem vitiosa videatur, ad vs. 103 demonstravi didacticos poetas haud secus atque Homerum breves syllabas tam in principio versuum quam in mediis versibus artis vi producere. Unus Steinius δοιῶ τῶν δικτῶ μερέων posuit, cujus mutationis hanc reddit rationem, quod articulo ante δύο justa sedes non sit. Verum qui talem juncturam græcam esse negat, cum optimo quoque scriptore pugnat. Sic Homerus Iliad. lib. X vs. 252-253 :

δοῖτρα δὲ δὴ προέβηκε· παρῳγγηκεν δὲ πλεῖον νύξ
τῶν δύο μοιράων, τριτάτῃ δ' ἔτι μοῖρα λάλειται.

Thucydides lib. I cap. 10 : καίτοι Πελοποννήσου τῶν πέντε τὰς δύο μοῖρας νέμονται κτλ. — Pro Νήσιδος

Αἴγλης apud Alexandrum legitur Νῆστιδος αἴγλη. Alii minuscula littera scribunt αἴγλης, ego Karstenio praeunte majuscula usus sum. Prellerus Hist. phil. p. 127 non percepta poetæ mente locum sic refingere tentabat: τὰ δύο τῶν ὀκτῶ μοιρέων λάχε Νῆστιδος, Αὐγῆς τέσσαρ' ἰδ' Ἡφαίστιοιο, αὐγὴν de aëre ab Empedocle dici contendens. Vid. ad vers. 123. At nihil mutandum. Nam aquam et aërem conjunctim nominat Νῆστιν Αἴγλην, quemadmodum Φοῖβος Ἀπολλων, Παλλὰς Ἀθήνη dicitur, Νῆστιν μὲν διὰ τὸ ὑγρὸν, ἀπὸ τοῦ νάειν καὶ βεῖν (cf. ad vers. 161), Αἴγλην δέ, ὡς διαφανῆ, quæ sunt Simplicii verba ad Arist. de Anim. ut statim videbimus. In quo ὕδατος καὶ ἀέρος δύο μοίρας sive ἑκατέρας ἀνὰ μίαν μοῖραν, Philopono interprete esse vult. Cæterum quatenus Empedocles aliorum auctoritatem curarit qui Αἴγλην unam Gratiarum vel earum matrem conjuge Sole esse statuerunt (vid. Hesych. in v.), quatenus ipse in his rebus aliquid novarit, non laboro. Præterea nihil refert, utrum Νῆστιν Αἴγλην *aquam pellucidam sive aëriam*, an *fluidum (aeris) splendorem* exponas.

Vs. 213 λευκὰ γέγοντο plerique scriptores; λεύκ' ἰγένοντο Alexander ad quem tanquam magistrum spretis membris hoc loco in Aristotele recensendo se applicavit Bekkerus, nisi forte pars quædam librorum Aristotelis ita habet, quod e docti illius viri notulis non patet. Quod Simplicius et Philoponus existimant, Empedoclem in hoc decreto enuntiando harmonicos Pythagoreorum numeros intuitum esse, nobis neutiquam persuadet. Sic autem Simplicius ad Aristot. de Anim. f. 18 b: ἐπίηρος δέ, τουτέστιν ἑναρμόνιος, εἰρηται ἢ γῆ ὡς κύβος, κατὰ τὴν Ἡυθαγορείων παράδοσιν· τὸν γὰρ κύβον διὰ τὸ δώδεκα μὲν ἔχειν πλευράς, ὀκτῶ δὲ γωνίας, ἐξ δὲ ἐπίπεδα, τὴν ἀρμονικὴν ποιοῦντα ἀναλογίαν, ἀρμονίαν ἑκάστων. γόανα δὲ παρὰ τῶ ποιητῆ (Ὁμήρω), ἐν οἷς ἢ τῶν μινυμένων γίνεταί κρᾶσις, ἀγγεία (II. xviii, 470)

φῦσαι δ' ἐν χροάνοισιν ἔλκοσι πᾶσαι ἐφύσων.

ἃ καὶ εὐστερνα, ὡς πλατέα, διὰ τὸ χωρητικὸν καλεῖ· μίνυσι δὲ πρὸς τὴν τῶν ὀκτῶν γένεσιν τέσσαρα μὲν πυρὸς μέρη, διὰ τὸ ξηρὸν καὶ λευκὸν χρῶμα ἴσως πλείστου λέγων μετέχειν αὐτὰ πυρὸς· δύο δὲ γῆς, καὶ ἐν μὲν ἀέρος, ἐν δὲ ὕδατος· ἃ δὲ ἄμφω νῆστιν αἴγλην προσαγορεύει, νῆστιν μὲν διὰ τὸ ὑγρὸν, ἀπὸ τοῦ νάειν καὶ βεῖν, αἴγλην δὲ ὡς διαφανῆ. Sed neque ἐπίηρος idem est quod ἑναρμόνιος, neque γῆν licet κύβον interpretari. Cætera plana sunt. Nemo autem verius de Empedocleo dogmate disputavit quam Alexander l. c. ὅτι δὲ ταῦτα ἔλεγον οὐ διαβροῦντες, Ἐμπεδοκλέους μέμνηται λέγοντος τὸ ὄστοῦν κατὰ τὸν λόγον ὄστοῦν εἶναι, οὐ κατὰ τὴν ὕλην· ἢ μὲν γὰρ ὕλη

κοινὴ καὶ τοῖς ἄλλοις κατ' αὐτόν (τὰ γὰρ τέσσαρα στοιχεῖα), ὄστοῦν δὲ ἐν τῇ ποιᾷ τούτων καὶ ποσῇ κρᾶσει φησὶ γίνεσθαι, λέγων· ἢ δὲ χθῶν κτλ. εἰ δὲ τοῖς ὄστοις κατὰ τὸν λόγον, τουτέστι κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὸ τί ἦν εἶναι (τούτο γὰρ ἔστιν ὁ λόγος), τὸ ὄστοῦν εἶναι κατ' αὐτόν, δῆλον ὡς καὶ τῇ σαρκὶ καὶ τῶ νευρῶ καὶ ἑκάστῳ τῶν ὄντων, οἷον λίθῳ ξύλῳ, κατὰ τὸν λόγον καὶ τὸ εἶδος· ἢ γὰρ ἐπὶ πάντων τὸ εἶδος καὶ ὁ λόγος αἴτιος τοῦ ἑκάστον εἶναι ὅ ἔστιν, ἢ ἐπ' οὐδενός, κτλ.

Vs. 215. ὡς δ' ὄστ' ὄπος κτλ.] servavit Plutarchus de Amic. mult. pag. 95, vol. VI p. 357: ἢ μὲν γὰρ (φιλία) συναγεί καὶ συνίστησι καὶ συνεχίει καταπυκνοῦσα ταῖς ἡμιλίαις καὶ φιλοφροσύναις, ὡς δ' ὄστ' ὄπος —κατ' Ἐμπεδοκλέα. Cum hoc jungendus Aristoteles de Gen. anim. IV, 4 p. 771 b. ed. Bekker. τὸ δὲ σπέρμα τὸ τοῦ ἀβρῆνος, εἶτε συμβάλλεται πρὸς τὴν ὕλην μῦριον γινόμενον τοῦ κυήματος καὶ τῶ τοῦ θήλειος σπέρματι μινυόμενον, εἶτε καὶ μὴ τοῦτον τὸν τρόπον, ἀλλ' ὡςπερ φαμὲν συναγόν καὶ δημιουργοῦν τὴν ὕλην τὴν ἐν τῶ θήλει καὶ τὸ περίττωμα τὸ σπερματικόν, καθάπερ ὁ ὄπος τὴν ὑγρότητα τοῦ γάλακτος, διὰ τίνα ποτ' αἰτίαν οὐκ ἐν ἀποτελεῖ ζῶον μέγεθος ἔχον; Quamvis autem incertum sit, in qua carminum parte hunc versiculum Empedocles ad probandam rem de qua forte agebat adhibendum putarit, tamen e Plutarchi verbis conjici licet, cum in celebrandis Amicitiae viribus hac similitudine usum esse. Eandem imaginem Aristoteles ad partus formationem transtulit. Neque vero dubium quin Empedocli obversatus sit locus Homericus II. lib. V, vs. 902:

ὡς δ' ὄστ' ὄπος γάλα λευκὸν ἐπιγόμενος συνέπηξεν,
ὕγρον ἰόν, μάλα δ' ὄκα περιστρέφεται κυκλόωντι·
ὡς ἀρα καρπαλίμως ἰήσατο θούρον Ἄρηα.

Vs. 216-217. Ταῦτα τρίχες—ἄλλισσιν] Aristoteles Meteor. IV, 9 p. 387 b. ed. Bekker. λέγω ὅτι καὶ ὄστ' αὐ καὶ τρίχας καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἐν ταῦτῳ· οὐ γὰρ καίται ὄνομα κοινόν, ἀλλὰ κατ' ἀναλογίαν ὅμοι ἐν ταῦτῳ πάντ' ἐστίν, ὡςπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς φησὶ ταῦτα τρίχες κτλ. Pro ταῦτα cum Panzerbieteru scripsi ταῦτα. Deinde initio versus sequentis ex Olympiodoro ad h. l. qui habet corrupte φοιλιονίδες et Hesychio (φλονίδες, λεπίδες) Empedocleum vocum custode reposui cum Karstenio καὶ φλονίδες γίνονται. Nam librorum Aristoteleorum scripturam λεπίδες vel λοπίδες rarioris vocabuli interpretamentum esse arbitror.

Vs. 218-219. ἐξ ὧν ὄμματ'—Ἄφροδίτη] exhibet Simplicius de Cælo a Peyrono prolatus l. c. p. 28; corrupti exstant in ed. Ald. f. 128 b. Leguntur etiam apud Brandisium in Schol. p. 507 a. ἀλλὰ καὶ περὶ γενέσεως τῶν ὀφθαλμῶν τῶν κομμητικῶν τούτων λέγων ἐπήγαγεν· ἐξ ὧν ὄμματ' κτλ. καὶ

μετ' ὀλίγον· γόμοις ἀσκήσασα κτλ. Oculos Empedocles compositos esse docuit interiore parte ex igni, exteriori ex aqua et terra. Cæterum ἀτειρέα dicuntur ob aciem cuncta penetrantem et vim indefessam, quomodo de luce poeta ait vs. 225. λάμπεισκον ἀτειρέσιν ἀκτίνοισιν. Idem γόμοι καταστοργοί, i. e. *cuneoî* amabiles appellantur, quia oculi sunt amoris sedes omnique in re prout libuerit *defiguntur*.

Vss. 220-229. ὡς δ' ὅτε τις—ταναώτερον ἦεν] exstant apud Aristotelem de Sensu cap. 2 p. 437 b. ed. Bekker et apud Alexandrum Aphrodisiensem Comment. in h. l. f. 96 b. Continetur his versibus Empedocles de visu sententia. In oculi pupilla ignem latere vult poeta laternæ instar membranis vel tunicis tectum, quæ circumfluentem humorem ab eo arceant, flammam autem foras emicantem res visui objectas collustrare. Idem etiam statuit effluvia (cf. Democrit. fragm. pag. 401), id est imagines e visis effluentes in oculos incurere eoque fieri ut res cernantur. Testis Aristoteles l. c. dicens: Ἐμπεδοκλῆς δ' εἶοικε νομίζοντι ὅτε μὲν ἐξιόντος τοῦ φωτός, ὥσπερ εἴρηται πρότερον, βλέπειν· λέγει γοῦν οὕτως· ὡς δ' ὅτε τις πρόοδον νοέων κτλ. ὅτε δὲ ταῖς ἀποβροίαις ταῖς ἀπὸ τῶν δρωμένων. Omnium optime Empedocles locum Alexander Aphrodisiensis exposuit in Comment. ad Aristot. de Sensu p. 97 a (ed. cum Simplic. de Anim. Venet.) cujus verba hic ponam: ἀπεικάζει γὰρ διὰ τῶν ἑπῶν τὸ ἐκπεμπόμενον ἀπὸ τῆς ὄψεως φῶς τῶν διὰ τῶν λυχνίων φωτῶν· ὡς γὰρ δοιοπορεῖν τῆς νυκτὸς μέλλων λύχνον παρασκευασάμενον ἐντίθησι λαμπτήρι· (ὁ γὰρ λαμπτήρ τὰ μὲν ἐξωθεν πνεύματα ἀπείργει τε καὶ κωλύει, τοῦ δὲ πυρὸς τὸ λεπτότατον ὡς τὸ ἐξω δίσαισι, ὅπερ ἐστὶ φῶς) οὕτω, φησὶν, ἐν ταῖς μὴνιξι καθειργόμενον τὸ πῦρ ὑπὸ λεπτῶν ὑμένων περιέχεται, οἱ τὰ μὲν ἐξωθεν προσπίπτοντα λυμαντικά τοῦ πυρὸς ἀπείργουσι καὶ οὐκ ἐῴσιν ἐνοχλεῖν τῇ κόρῃ, τὸ δὲ λεπτότατον τοῦ πυρὸς ὡς τὸ ἐξω δίσαισι. ἀμουργοὺς δὲ λέγοι ἂν τοὺς λαμπτήρας τοὺς ἀπερτικτοὺς (corr. Karst. pro παρερτικτοὺς) ἀπὸ τοῦ ἀπερύκειν τὰ πνεύματα καὶ σκέπειν τὸ περιέχόμενον ἐπ' αὐτῶν πῦρ· ἢ ἀμουργεῖς τοὺς πυκνοὺς, διὰ πυκνότητα ἀπερύκοντα τὰ πνεύματα. ταναῶν δὲ πῦρ τὸ διὰ λεπτότητα τεινόμενον τε καὶ διεκπίπτειν διὰ τῶν πυκνῶν δυνάμενον. κατὰ βηλὸν δὲ τὴν οὐρανόν. Ὁμηρος (Il. O, 23)·

ρίπτεσκον τεταγῶν ἀπὸ βηλοῦ, ὄρρ' ἂν ἔχηται
γῆν ὀλιγηπελέων.

λεπτήσιν δὲ ὀθόνῃσιν ἐχέυατο κύκλοπα κούρην, πρὸς τὸ ὄνομα τῆς κόρης χρησάμενος ποιητικῶς ταῖς ὀθόναϊς ἀντὶ τῶν ὑμένων.

Vs. 221. In verbis πυρὸς σέλας αἰθομένοιο Home-

PHILOS. GRÆC. I.

ricæ imitationis vestigia reperiuntur. Cf. Iliad. lib. VIII, 563; lib. XIX, 366. Distinctionis virgulas posui post λύχνον et post αἰθομένοιο cum Bekkero, Karstenio, Panzerbietero, quam rationem minus recte sic mutavit Bergkiius in Ind. lect. Marb. 1844-45, ut sublato utroque comate post διὰ νύκτα distingueret.

Vs. 222. E codicibus Aristoteleis plerique ἀμουργοὺς præbent, nonnulli ἀμουργοὺς quod vulgare Bekkerus et Sturziius. Alexander ἀμουργοὺς et ἀμουργεῖς exhibet. Hinc Suidas quoque et Phavorinus Empedoclei loci memores habent: ἀμουργοί, λαμπτήρες. Satis inepte. Differat enim epitheton a nomine cui adjicitur necesse est. Sed quum ἀμουργοί explicari nequeat, quidam illud corruptum esse rati ἀμουργοί solum ab Empedocle profectum crediderunt. Ac Schneiderus quidem in Ecl. Phys. p. 185 sq. vocabulum ἀμουργός confert cum μολγός, μωργός et latino *bulga*, λαμπτήρας ἀμουργοὺς existimans idem valere quod μολγινούς, *folliculis obvolutos*. Atqui hoc sensu abundat genitivus παντοίων ἀνέμων, quem qui cum Bergkio l. c. absolutum esse putarunt post ἄψας et post ἀνέμων incidentes constructionis simplicitatem turbant. Namque verborum ordinem hunc esse Bergkiius censet: ὡς δ' ὅτε τις πρόοδον νοέων χειμερίην διὰ νύκτα παντοίων ἀνέμων, ἄψας πυρὸς σέλας αἰθομένοιο ὠπλίσατο λύχνον, λαμπτήρας ἀμουργοὺς. Qua perversitate admissa tollamus oportet etiam λαμπτήρας ἀμουργοὺς, quæ verba explicatiois gratia præcedenti λύχνον doctus ille vir subnectit. Neque vero Homericus quem affert locus ex Iliad. lib. II, 394 quidquam probat:

Ἦς ἔφατ'· Ἀργεῖοι δὲ μέγ' ἱάγον, ὡς ὅτε κύμα
ἀκτῆ ἐφ' ὑψηλῆ, ὅτε κινήσει Νότος ἐλθὼν,
προβλήτη σκοπέλω· τὸν δ' οὐποτε κύματα λείπει,
παντοίων ἀνέμων, ὅτ' ἂν ἐνθ' ἢ ἐνθα γέωνται,

ubi tantum abest, ut verba παντοίων ἀνέμων eo modo quo ipse apud Empedoclem accipit dicantur, ut dispar utriusque loci ratio sit. Etenim quum poeta non nude dicat παντοίων ἀνέμων, sed adjungat ὅτ' ἂν ἐνθ' ἢ ἐνθα γέωνται, quod non multum distat a παντοίων ἀνέμων ἐνθ' ἢ ἐνθα γενόμενων, omittere poterat ἀέντων post ἀνέμων. Adde quod Bergkiius ἄψας cum πυρὸς σέλας αἰθομένοιο jungendum esse contendit, ad λαμπτήρας pertinere negat, quia accensam esse lucernam diserte dicendum fuerit; quo nihil unquam minus vere de his versibus scriptum est. Licet enim proprie non laterna (ὁ λαμπτήρ), sed lucerna laternæ immissa (ὁ λύχνος ὁ τῷ λαμπτήρι ἐντεθειμένος) accendi perhibeatur: tamen interdum istæ voces a Græcis confunduntur. Sic Xenophon Conviv. cap. V,

2 lucernam λαμπτήρα nominat, sed ibid. § 9 eandem rem λύχον esse vult. Quocirca non magis recte λύχον ἄπειν quam λαμπτήρα ἄπειν vel ἀνάπειν a Græcis usurpari convenit. Insolens vero est quod Bergkius commendat ἄψας πυρὸς σέλας αἰθόμενιο : non enim splendor, sed ignis accenditur. Id autem liquet cardinem rei verti in explicatione vocabuli ἀυοργός quod Bergkius pariter ac Schneiderus ad materiam, unde confecta laterna sit, refert. Verum hoc fieri non posse jam supra monui. Sed operæ pretium est videre, quales fuerint veterum laternæ, quo facilius de Bergkiana interpretatione liceat iudicare. Apparet hic eam designari laternam, quæ tantum luminis emittat, ut via eo collustretur. Apertum vero est hujusmodi laternam e cornu potissimum factam veteribus sæculis in pretio fuisse. Auctore utimur Plinio qui Nat. hist. lib. XI cap. 45 de vario cornuum usu hæc prodit : « Apud nos in laminas secta translucent, atque etiam lumen inclusum latius fundunt multasque alias ad delicias conferunt. » Græcorum igitur laternæ i. e. λαμπτήρες, apud Atticos etiam λυχνούχοι, apud posteriores φανοί, corneæ esse solebant. Sic Gramm. in Bekk. An. λυχνούχος· σκευός τι ἐν κύκλῳ ἔχον κέρατα, ἔνδον δὲ λύχον ἡμμένον διὰ τῶν κεράτων τὸ φῶς πέμποντα. Photius p. 238 : Λυχνούχον, τὸν κεράτινον φανόν, ἀπὸ τοῦ λύχον ἐν αὐτῷ περιέχεσθαι· φανός δὲ ἡ ἐκ ξύλων λαμπάς· Φιλιππίδης. Adde Phrynich. pag. 59 ed. Lobeck : φανός, ἐπὶ τῆς λαμπάδος, ἀλλὰ μὴ ἐπὶ τοῦ κεράτινου λέγε, τοῦτο δὲ λυχνούχον. Hoc modo Philippides apud Athenæum lib. XV p. 699 F :

ἐγὼ δὲ δεξιᾷ γε τόνδ' ἔχω τινά,
σιδηρότευκτον ἐναλίων θηρῶν βέλος,
κερατίνου τε φωσφόρου λύχου σέλας·

et Aristophanes ibid. in Æolosicone :

καὶ διαστίλθονθ' ὀρῶμεν,
ὥσπερ ἐν καινῷ λυχνούχῳ,
πάντα τῆς ἐξωμίδος.

Pherecrates in Dulodidascolo ibid.

Ἄνουσάν ποτ' ἐξελθῶν· σκότος γὰρ γίγνεται,
καὶ τὸν λυχνούχον ἔκπερ', ἐνθεις τὸν λύχον.

Idem de Romanis dicendum. Martialis lib. XIV, 61

Dux laterna viæ clausis feror aurea flammis,
et tuta est gremio parva lucerna meo,

ubi aurea vocatur laterna cornea propterea quod pellucida est. Neque dubium quin Scaliger apud

Plautum Aul. III, 6, 30 laternam Punicam recte de eodem de quo loquimur laternarum genere acceperit. Poetæ verba sunt : « ita is pellucet quasi laterna Punica. » Huc spectant ejusdem facetiæ Amph. I, 1, 185 :

Quo ambulas tu qui Vulcanum in cornu conclusum
[geris?

intelligendæ de flamma lucernæ in cornea laterna incluse. Proximæ corneis ponebantur laternæ e vesicis factæ, quæ et ipsæ tantum luminis transmittabant, ut nonnunquam vix a corneis distingui possent. Id Martialis lib. XIV, 62 tali exprimit epigrammate :

Cornea si non sum, numquid sum fuscior? aut me
vesicam contra qui venit esse putat?

Harum mentio fit apud Aristotelem Hist. anim. lib. IV, cap. 5 : κατὰ μὲν οὖν τὴν ἀρχὴν καὶ τελευτὴν συνεχές τὸ σῶμα τοῦ ἔχινου ἐστί, κατὰ δὲ τὴν ἐπιφανείαν οὐ συνεχές, ἀλλ' ὅμοιον λαμπτήρι μὴ ἔχοντι τὸ κύκλῳ δέρμα, i. e. laternæ cui membrana prætenta non sit. Rarior videtur vitrearum usus fuisse, de quibus Isidorus XX, 10 his verbis agit : « Laterna dicta, quæ lucem interius habet clausam : fit enim ex vitro, intus recluso lumine, ut venti flatus adire non possit, et ad præbendum lumen facile ubique circumferatur. » Ut corneæ omnium pretiosissimæ fuerunt : ita villissimæ lineæ fuisse existimandæ sunt. Quippe in hanc sententiam Cicero epist. ad Attic. lib. IV, 3 : « Clodii vestibulum vacuum sane mihi nuntiabatur : pauci pannosi, linea laterna, » ubi alij sine laterna legunt. Sed contentus apparet etiam in his Plauti verbis Bacchid. III, 3, 42 :

It magister quasi lucerna uncto exspretus linteo,

i. e. abit magister spretus tanquam lucerna circumdata linteo, quod quo pellucidius esset oleo tinctum erat. Vide ibi Lambinum. Talibus igitur pauperes aliquando usi videntur, quæ quamvis satis luminis præberent, minus tamen ventis eas restitisse quam quæ e cornu vel vesica fiebant probabile est. Denique ne surdæ quidem laternæ, hodie furibus propriæ ac peculiæ, apud veteres defuerunt. Nimirum de his intelligenda quæ habet Ducangius in Gloss. med. et inf. græc. pag. 788 ex Philonis Belopœicis mss., ubi usus τῶν ξυλίνων λαμπτήρων ita describitur : ἐκκοιτίας τε καὶ ἐφοδίας προσηκούσας ποιητέον καὶ δοτέον αἷς (leg. οἷς) γρήσσονται ξυλίνους λαμπτήρσιν, ἵνα κατὰ τοὺς πόδας μόνον φάνωνται καὶ μὴ καταφανεῖς ποιῶσι τοὺς ἀφοδεύοντας τοῖς ὑπεναντίοις. Quum autem me-

dio ævo eadem quæ memoravimus laternarum genera exstiterint, ut patet ex scriptorum locis a Ducangio in Gloss. med. et inf. lat. s. v. laterna allegatis, nullum tamen rerum gestarum pronuntiatori cuidam ad arcendos ventos accommodatus visum est quàm quod e lignis et cornuum laminis conficiebatur. Hujus verba Ducangio teste sunt : « Excogitavit unde talem ventorum sufflationem prohibere posset, consilioque artificiose atque sapienter invento laternam ex lignis et bovinis cornibus pulcherrime construi imperavit (bovina namque cornua alba tenuiter dolabris rasa, non minus vitreo vasculo elucent) etc. » Cf. Salmas. Plin. Ex. p. 166 et Casaub. ad Snet. in Jul. c. 31.

Accedamus ad Bergkii interpretationem. « Ἀμοργός, inquit, substantivum proprie est, unde ἀμόργινα ἱμάτια dicuntur; vide Harpocrationem : Ἀμοργός ἐστι παραπλήσιον τι βύσσῳ. Ἀισχίνης ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου μνημονεύουσι δὲ οἱ κωμικοὶ πολλάκις τῶν ἀμοργίνων, ὡς καὶ Ἀριστοφάνης Ἀντιστρατή καὶ Εὐπόλις Πόλεσιν. Et Pausanias apud Eustath. ad Dionys. p. 204 : Πausανίας δὲ οὐ τὸ Ἄττικόν λεξικόν, ἀλλο τι ἐμφαίνει λέγων ἀμοργός, ὅμοιον βύσσῳ. Falso hæc ad Amorgum insulam referunt; tum enim Ἀμοργίνος dicendum fuit. Rectissime Stephanus Byzantius Ἀμοργός — ἀπὸ τῆς Μινώας ἢ Σιμωνίδης ὁ ἱαμβοποιός, Ἀμοργίνος λεγόμενος, ὡς Εὐρυκίνος — τὸ δ' Ἀμόργινος (scr. ἀμόργινος) χιτῶν χρώματος ἴδιον. Ceterum hoc loco ἀμοργός adjectivi vice dictum est, quemadmodum ἱκτῆρι θαλλῶ, βρωτῆρας αἰχμάς, κύνας βοτῆρας, alia plurima apud poetas Græcos. Itaque λαμπτήρες ἀμοργοὶ hoc loco significat ipsam *lanternam*. » Hæc ille, e quibus efficitur eum hic de laterna byssina eaque linteo pellucido undique munita agi putavisse. Sed diu huic argumento immoratus sum, ut demonstrarem primum laternam qualem Empedocles fingat non posse nisi corneam esse vel e vesica factam quum ceteræ facile sævientibus ventis exstinguerentur : deinde vocem ἀμοργούς quam pro ἀμοργίνους nullo auctore accipere audeat Bergkii non posse hoc loco materiæ indicem esse propter genitivum παντοίων ἀνέμων. Scaliger conjecit ἀμορθεός, quod nemo probaverit. Restat ut dicamus ἀνέμων λαμπτήρας ἀμοργούς significare ἀνεμοσκεπτεῖς, *laternam quæ arceat ventos vel ventorum prohibetricem* si ad verbum vertere velis, sicut secundum Alexandrum Aphrodisiensem plerique interpretes intellexerunt. Ambigunt tantum de origine vocabuli, quod Sturzii perperam ab εἴργαι ducit, rectius Karstenius et Panzerbieterus ab ἀμύργαι. Quamobrem statuendum ἀμοργός a *decerpenti et exsugendi* significatu sive poetica

licentia sive singulari Siculorum usu ad *arcendi* notionem transiisse.

Vs. 223. οἷτ' quod in membranibus reperitur servandum est. Karstenius οἷ δ' scripsit.

Vs. 226. ὡς δὲ τότ' κτλ.] Alexander Aphrodisiensis Comment. cit. f. 99 a mendose : ὡς δ' ὅποτε μῆνιγγιν εἰργόμενον. Cæterum codicum Aristoteleorum scripturam ὡς δὲ τότ' κτλ. retineri par est, quum nesciamus e qua carminum parte hoc Empedoclis fragmentum petatum sit. Fortasse illud τότε pariter atque imperfecta λοχάζετο, ἀπέσταγον referuntur ad tempus quo primum oculi a Venere formabantur. Cf. vers. 218. Quare Sturzii et Karstenii rationem qui hic ὡς δὲ τότ' posuerunt non secutus sum. — μῆνιγγξ Alexandro quidem videtur esse ὁ τὴν κόρην περιέχων χιτῶν, sed assentior Karstenio credenti potius, non pupillæ, sed oculi membranam hoc vocabulo significari, ut distinguatur ab ὀδόνησι; itaque ἐν μῆνιγγιν ἐεργόμενον interpretandum *oculorum membranibus inclusum*. — ὠγύγιον πῦρ *ignis natus*, proprie *antiqum*, e cœlesti igne delibatus ideoque *purus* atque *æthereus*. Ipsa enim Venus formandorum oculorum artifex divini luminis sinceritatem servavit.

Vs. 227. λεπτήσιν ὀδόνησι λοχάζετο κτλ.] Ita optimi Aristotelis libri quos Bekkerus et Karstenius secuti sunt. Scaliger λεπτήσιν χθονίησι λοχάζετο cum quibusdam membranibus nisi quod in his fere χθονίησι exstat. In aliis exemplaribus manu exaratis est χοανῆσιν. Casaubonus edidit λεπτήσιν ὀδόνησιν ἐχεύατο, ut postea Sturziius. Alexander Aphrodisiensis ὀδόνησιν et ἐχεύατο legit. Quum autem alii Aristotelis codices ἐχεύατο, alii λοχάζετο habeant, quæsierunt interpretes, utrum illud an hoc rectius esset. Verum qui ἐχεύατο tueri student ad ineptias confugiunt, velut Sturziius ἐχεύατο passiva potestate accipiendum dicens, ut sit *diffunditur* et ad accusativos κύκλωπα κούρην præpositionem ἀνά subaudiendam esse contendens hac sententia : *per circularem oculi pupillam sive pupilam*. Nihil difficile in altera scriptura λοχάζετο, in qua explicanda frustra laboravit Karstenius. Is enim sensum hunc esse arbitratur : « ignis oculis inclusus pupilam tenuissimis membranibus tanquam *speculatorem occultit, sepsit*. » Jam pupilam sepsit idem esse existimat quod *sese sepsit*, quia pupula oculi aciem contineat atque adeo oculi fax sit. Sed λοχάζεσθαι quod et ipse haud aliter atque λοχῆν ab Empedocle usurpatum esse reor adjuncto accusativo sic intelligo ut apud Herodot. lib. V, 121 ἐλόχησαν τὴν ἐν Πηδάσῳ ὀδόν, *viam Pedasæam insidiis collocatis occuparunt et quasi implerunt*. Similiter Empedocles : λοχάζετο

κύκλοπα κούρη (i. e. κυκλοειδῆ), *circularem pupillam implet*. Hesychius quidem : λογάζει, ἐνεδρεύει; sed hic sola occupandi et implendi notio valet nullo insidiarum vestigio relicto. Quodsi λογάζετο pertinet ad illud tempus quo oculi formabantur, quod e verbis Aristoteles non patet, vertendum implebat vel occupabat. Pro λεπτήσιν δόνησιν, quod Bekkero et Karstenio arrisit, Osannus in Philemonis Grammat. p. 113 scribi voluit λεπτοσύνας. Neque vero metrum hac correctione eget, quum ultima in λεπτήσιν arsi produci queat. Vide adn. ad vs. 103. Huc accedit quod Bekkerus in uno codice emendatum invenit λεπτήσιν γ' δόνησιν, si ea est emendatio vocanda. Sensus enim requirit quod Karstenius et Panzerbieterus suscipiat, Steinius probavit, λεπτήσιν εἰν δόνησι.

Vs. 228 ἀμφινάοντος recte Aristotelis et Empedocleis editores; ἀμφινάοντος vel ἀμφινάεντος vitiose plerique codices, quæ scriptura in uno libro ita depravata est, ut in ἀμφὶ καέντος transierit.

Vs. 230-231. κορυφὰς κτλ.] Plutarchus de Orac. def. p. 418, vol. VII p. 647 ed. Reisk. : ἀλλ' ἴνα μὴ (κατὰ) τὸ Ἐμπεδοκλείου εἰπεῖν δόξω α κορυφὰς ἐτέρας ἐτέραις προσάπτων μύθων μήτε λέγειν ἀτραπὸν μίαν, » ἐάσατέ με τοῖς πρώτοις προσῆκον ἐπιθεῖναι τέλος. Versus constituit Xylander, mutato ἐτέρας in ἐτέραισι. Idem pro προσάπτων scribi voluit προσάπτειν. Karstenius Scaligero auctore pro ἐτέρας vulgavit ἐτέρησι et de Wytttenbachii sententia λόγων πρὸ λέγειν. Utrumque cum Steinio probavi. De verborum Empedocleorum sententia nolim plura dicere quam quæ e Plutarchi loco concludi possunt. Videtur illud dictum in eos convenire qui, quum sibi non constant, diversissima miscentes, relicta de qua dicere instituerunt dicendi materia, ad aliud atque aliud argumentum transiunt.

Vs. 232. Plutarchus Non posse suaviter vivi sec. Epic. p. 1103, vol. IX, pag. 541 ed. Reisk. : καὶ δεῖ παρ' ὃ (leg. καὶ δις γὰρ ὃ) δὴ καλὸν ἐστὶν ἀκοῦσαι, κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα. Scholiastes Platonis in Gorgiam pag. 124 ed. Ruhnck. δις καὶ τρίς τὸ καλόν, ὅτι γρηὶ περὶ τῶν καλῶν πολλάκις λέγειν. Ἐμπεδοκλέους τὸ ἔπος, ἀφ' οὗ καὶ ἡ παροιμία φησὶ γάρ

καὶ δις γάρ, ὃ δεῖ, καλόν ἐστὶν ἐνίσπειν.

In Siebenkeesii Anecd. Gr. p. 33 exaratum est ὃ δὲ καλόν. E Plutarcho Karstenius et Steinius scribendum putarunt καὶ δις γάρ ὃ δὴ καλόν ἐστὶν ἐνίσπειν (sic). Sturzius talem composuit versum :

δις γάρ καὶ τρίς δεῖ ὃ, τι δὴ καλόν ἐστὶν ἐνίσπειν.

Hunc quum quid Empedocles scripserit incertum sit servandum esse duxi, hoc excepto quod πρὸ ἐνίσπειν posui ἐνίσπειν. De ipso proverbio consuevit Zenob. 111, 33; Erasmi Adag. Chil. 1 cent. 11 p. 68; Sturz. in Comment. Soc. Phil. Lips. Tom. I, p. 272 et Stallbaum. ad Platonis Philebum pag. 198 (pag. 59 ed. Steph.).

Vs. 233-236. Εἰ δ' ἄγε—ἀπαντα] Clemens Alexandrinus Strom. V p. 674 Pott. : ἀμεινον δὲ ἐκδέχεσθαι τὸν αἰθέρα, πάντα συνέχοντα καὶ σφίγγοντα, καθὰ καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς φησιν· εἰ δ' ἄγε κτλ. Plautum est his versibus Empedoclem singularem quandam de rerum principiis eorumque omnium quæ sub oculis cadunt origine disputationem exorsum esse.

Vs. 233. εἰ δ' ἄγε τοι νῦν ἐγὼ Clem.; εἰ δ' ἄγε τοι λέξω Sylburgius cum Stephano in Poesi phil. p. 28; εἰ δ' ἄγε τοι μὲν ἐγὼ Potter.; εἰ δ' ἄγ' ἐγὼ τοι νῦν Sturzius; εἰ δ' ἄγε, νῦν τοι ἐγὼ λέξω Karstenius quem cum Steinio secutus sum. Præterea φλιον ἀρχήν codices præbent; quod quum ferri nequeat cum Steinio φλιον ἀρχήν scripsi. Post hunc versum Sturzius et Karstenius lacunæ signa posuerunt, Panzerbieterus unum deesse versiculum ratus locum sic corrigit :

εἰ δ' ἄγε, νῦν τοι ἐγὼ λέξω πρῶτ' ἡελίοιο
(ὄμβρου τε χθονίης τε καὶ ἀπλέτου αἰθέρος) ἀρχήν.

Sed horum nemo scriptoris mentem assecutus videtur.

Vs. 234. In codicibus est : ἐξ ὧν δὴ ἐγέναντο τὰ νῦν ἐσορώμενα πάντα, quod Scaliger mutavit in ἐξ ὧν ἐξεγένοντο, Karstenius in ἐξ ὧν (vel ἐκ τῶν) δὴ γεγάσι. Neutra emendatio satisfacit. Nam illud ἐξ ὧν non habet quo referatur. Itaque ne Steinius quidem explicationem probamus membranarum scripturam in hunc modum vertentis : « dicam tibi principia atque originem solis, unde nempe orta sint quæ nunc conspiciuntur, terra, mare » etc. Quippe desideratur particula qua orationis membra colligantur. Quamobrem suspicor Empedoclem posuisse : καὶ τίνος ἐξεγένοντο κτλ. in hanc sententiam : dicam tibi solis originem atque unde orta sint etc.

Vs. 235-236. ἀήρ—ἡδ' αἰθῆρ σφίγγων περὶ κύκλον] Aer ab Empedocle aliis locis vocatur αἰθῆρ. cf. vs. 60 et 79. Hic aer ab æthere sic discernitur, ut non tam diversa elementa, quam diversæ cœli partes his nominibus designentur. Apud Empedoclem περὶ κύκλον idem valet quod vulgo περὶ κύκλω sive περικύκλω. Cf. Bernhardi Synt. ling. Gr. pag. 260. qui cum hoc confert Platon. Critia p. 117 C. Quod quamvis minime dubium sit, tamen Karstenius legi vult σφίγγων περικύκλω

i. e. περιτρεφής hoc sensu : « aether circumactus sive circumactu suo omnia coercens vel continens. » Utrumque æque commodum est; sed prius Empedocleum esse arbitror.

Vss. 237-239. εἴπερ ἀπειρονα — Ἰδόντων] Aristoteles de Melisso, Xenophane et Gorgia cap. 2 pag. 32 ed. nostr. : δηλοῖ δὲ καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐπιτιμᾷ γάρ, ὡς λεγόντων τινῶν τοιαῦτα, ἀδύνατον εἶναι οὕτως ἐγόντων, ζυμβαίνειν αὐτά· εἴπερ ἀπειρονα κτλ. Idem de Cælo II, 13 pag. 294 a ed. Bekker. : οἱ μὲν γὰρ διὰ ταῦτα ἀπειρον τὸ κάτω τῆς γῆς εἶναι φασιν, ἐπ' ἀπειρον αὐτὴν ἐβρίζωσθαι λέγοντες, ὡς περ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, ἵνα μὴ πράγματ' ἔγωσι ζητούντες τὴν αἰτίαν· διὸ καὶ Ἐμπεδοκλῆς οὕτως ἐπέπληξεν εἰπὼν ὡς (leg. αὐτοῖς ἐπέπληξεν εἰπὼν ὦδε)· εἴπερ ἀπειρονα κτλ. Simplicius de Cælo f. 127 a. Versum 238 cum sequenti citat Clemens Alexandrinus Strom. VI pag. 688 D. Quæsitum a veteribus est, utrum aer atque item terra finita essent an infinita. Huc spectant hii Empedoclis versus. Quum autem, ne de aliis loquar, Xenophanes terram suis radicibus ac fundamentis nixam in infinitum pertinere statuisset similemque de aeris infinitate sententiam tulisset, Aristotele teste his versibus ab Empedocle reprehensus est. Disputavi de illa Xenophanis opinione ac de hoc Empedoclis loco jam ad Aristot. de Melisso etc. pag. 31 et 32. Deest apodosis in versibus Empedocleis, sed ex iis quæ ab Aristotele prodita sunt facile intelligitur vatem Agrigentinum sic esse philosophatum, ut diceret singulas mundi partes, ætherem, aerem, mare, terram, certis finibus circumscriptas esse, quia reliquis locus non foret, si, ut quidam effutiunt, aer et terra infinita essent. Cæteroque ἀπειρών minus usitatum quam ἀπειρος alio etiam loco Empedocles habet. Cf. vers. 167. Præterea δαψιλός pro δαψιλῆς agnosceit Hesychius, ex hoc fortasse Empedoclis versu ductum. Porro pro βροτίων, quod comparat in omnibus libris apud Aristotelem de Meliss. l. c., altero Aristotelis loco et apud Clementem exstat γλώσσης, pro βηθέντα vero ἔλθόντα mala est Clementis membranarum scriptura, in quibus etiam εἰδόντων pro ἰδόντων legitur.

Vs. 240. ἥλιος δξυβελής κτλ.] Plutarchus de fac. Orb. lun. p. 920 : vol. IX p. 642, τὸν ἥλιον δξύν ἀπαντῶντα καὶ πλήκτην, ὡς πού καὶ Ἐμπεδοκλῆς τὴν ἑκατέρωθεν (ἡλίου καὶ σελήνης) ἀποδιδώσιν οὐκ ἀγῶος διαφοράν,

ἥλιος δξυμελής ἡδὲ λάϊνα σελήνην.

τὸ ἐπαγωγὸν αὐτῆς καὶ Ἰλαρὸν καὶ ἄλυπον οὕτω προσσηγορίας. Empedoclis versum a librariis depravatam esse in promptu est. Pro δξυμελής Xy-

lander legendum proposuit δξυβελής, quod Hutteno etiam, Wytenbachio et aliis placuit. Quippe nemo ignorat Apollinis βέλη, de quibus præter poetas vide Macrobi. Saturn. I, 17. Huc accedit Plutarchi auctoritas verbis δξύς καὶ πλήκτης hoc vocabulum explicantis. Sed istud λάϊνα σελήνην *lapidea luna* quod Empedocleum esse Sturzium opinatur nos cum aliis ineptum judicamus. Neque enim huic notioni Plutarchi interpretatio τὸ ἐπαγωγὸν αὐτῆς καὶ Ἰλαρὸν καὶ ἄλυπον respondet. Quocirca Xylander ἡ δ' αὖ vel ἡδ' αὖ Ἰλαίρα σελήνην conjecit Hesychio duce, apud quem legitur Ἰλαίρα, σελήνη. Atqui hæc Hesychie glossa sine dubio ex alio Empedoclis loco (vid. vers. 243), non ex hoc petita est. Etsi vero Huttenus, Wytenbachius, Steinius Xylandri conjecturam receperunt, minime tamen in illam Plutarchi interpretatio convenit. Cur enim tribus vocabulis uteretur Plutarchus, si una esset vox Ἰλαίρα exponenda? Nempe hæc nomine Ἰλαρὸν satis illustratur. Karstenius suo periculo scripsit ἀγλαίσεωσ. Mihi Plutarchi verba spectanti probabile visum est Empedoclem posuisse : ἥλιος δξυβελής, τερπνῆ δ' Ἰλαρῆ τε σελήνην, *sol acute jaculans*, i. e. telis acutis omnia petens (δξύς ἀπαντῶν καὶ πλήκτης), *jucunda vero lætaque luna*. Nimirum ita eam appellavit poeta, quod ejus aspectus neminem lædit ipsaque citra molestiam conspicitur (διὰ τὸ ἄλυπον), adeo ut idcirco quia læta est (διὰ τὸ Ἰλαρὸν) contemplantium oculis alliciat (διὰ τὸ ἐπαγωγόν).

Vs. 241. ἀλλ' ὁ μὲν κτλ.] servarunt Etymolog. M.; Orionis Etym.; Suidas in v. ἥλιος; Macrobi. Saturn. lib. I, 17; Cramer. Anecd. tom. II p. 444; sed est quædam lectionis discrepantia. Etym. M. ἥλιος — παρὰ τὸ ἄλλες τὸ συνηθροισμένον πῦρ. λέγεται γὰρ παρὰ τὸ ἀλλίζω (ἀλλίζω) τὸ συναθροίζω, ὡς Ἐμπεδοκλῆς.

ἀλλ' ὁ μὲν ἀλίσθεις μέσον οὐρανὸν ἀμφιπολεῖ.

Suidas : ἥλιος, ἀπὸ τοῦ ἀλλίζεσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις. — ὁ δὲ ἥλιος ἀπὸ τοῦ ἀλεινέειν, ὅ ἐστι θερμαίνειν καὶ διαχεῖν. τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς γινομένης διαπνεύσεως ἐκ τοῦ στόματος πρὸς τοὺς δακτύλους, ὅ λέγεται αἰεῖν καὶ ἄζειν κατὰ μίμησιν τῆς φωνῆς θάλλεως τοῦ στόματος. Ἐμπεδοκλῆς.

ἀλεισθαι μέγαν οὐρανὸν ἀμφιπολεῖν.

Corrupte item Cramer Anecd. l. c., ubi ἀλεισθαι et ἀμφοπολεῖ exstat. Macrobius Saturn. I, 17 : Apollo ἐλελεὺς appellatur, ὅτι συναλισθέντος πολλοῦ πυρὸς περιπολεῖ; vel ut ait Empedocles : οὐνεκ' ἀναλισθεις μέγαν οὐρανὸν ἀμφιπολεῖ. « Ergo Macrobio auctore participium illud vertendum *collecto igni*

sive *collectum ignem continens*. Versum edidi ut exhibet Etymologus, hoc excepto quod μέγαν pro μέσον Sturzii et Karstenii exemplo e Suida et Macrobio sumsi. Constat autem veteres de etymologia nominis ἥλιος sæpe commentatos esse. Sic Plato Cratyl. p. 409 A : ἥλιος (dorice) οὖν εἴη μὲν ἂν κατὰ τὸ ἀλλίξειν εἰς ταῦτό τούτους ἀνθρώπους, ἐπειδὴν ἀνατελεῖ· εἴη δ' ἂν καὶ τῷ περὶ τὴν γῆν ἀεὶ εἰλεῖν ἰών. Quodsi Empedocles similiter philosophatus est, versum sic scribi oportet : οὖνεκεν ἀλισθεῖς μέγαν κτλ. Sed incerta res est. Quum autem ἀλλίξειν non solum *congregandi* significationem habeat, sed etiam *volvendi* (cf. Hesych. v. ἀλίσας), posteriorem hic secutus sum. Denique notandum primam huius verbi literam a poetis arsi, cuius vis in aliis quoque vocabulis cernitur (cf. ad vers. 103), hic produci.

Vs. 242. ἀνταυγῆ κτλ.] Plutarchus de Pyth. orac. pag. 400, vol. VII p. 574 ed. Reisk. : ὁμαῖς δὲ τοῦ μὲν Ἐμπεδοκλέους καταγελάττει φάσκοντος τὸν ἥλιον περὶ γῆν (Wyttenb. περιαιυγῆ) ἀνακλάσει φωτὸς οὐρανοῦ γεγόμενον, αὐτὸς ἀνταυγεῖν πρὸς Ὀλυμπον ἀταρβήτοις προσώποις. Galenus de usu part. lib. III, 3, T. IV p. 343 F : τὸ οἰεσθαι διὰ τοῦτο ὀρθῶς ἐστάναι τὸν ἀνθρώπον, ἐν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐτοιμῶς ἀναβλέπει καὶ λέγειν ἔχη. Ἀνταυγέω τὸν Ὀλυμπον κτλ. Quod Plutarcho teste Empedocles de sole dixit, id Galenus ad hominem cælum intuentem transtulit. Id tantum quærendum scripseritne Empedocles τὸν Ὀλυμπον ἀνταυγῆ ut Euripides Orest. vs. 1520, ἀπεγε φάσανον· πέλας γὰρ δεῖνόν ἀνταυγῆ φόνον, ἀπ πρὸς Ὀλυμπον. Ego cum Karstenio et Steinio hoc prætulī, quia ἀνταυγεῖν proprie verbum neutrum est. Cf. Nækius Chær. p. 178. Sturzii typographorum fortasse errore vulgavit ἀνταυγῆ τὸν Ὀλυμπον. Cæterum de Empedocle sententia sol e lucis cælestis splendore ortus speculi instar repercussa imagine eo unde accipit lucem assidue regerit. Concinit autem ἀνταυγῆ πρὸς Ὀλυμπον fere cum versu 247, ubi similiter poeta de luna solem intuentem ait ἀθρεῖ μὲν γὰρ ἀνακτος ἐναντίον ἀγέα κύκλον. Est autem Ὀλυμπος h. l. idem qui οὐρανός, purissimus cæli orbis. Cf. Parmen. vs. 141. Cum Empedocle recte comparavit Karstenius versum illum ex oraculo, quem excitat Proclus in Timæum pag. 279 (p. 677 ed. Schneid.)

ἥλιος πάρεδρος ἐπισκοπέων πόλον ἀγόν,

ubi Schneiderus legi vult ἡελίοιο πάρεδρος. Ego nihil mutandum censeo, quum versus antecedentes et sequentes interciderint.

Vs. 243. ἡ δὲ φλῆξ κτλ.] Simplicius in Arist. Phys. I, f. 74 b hunc versum inter alia assertit

exempla, quæ argumento sunt Empedoclem in rerum naturalium explicatione haud raro ad fortunam et casum (τύχην, τυχεῖν) confugisse. Sed libri manu exarati mendose habent : ἡ δὲ φλῆξ ἱλάειρα μινυνθαδῆς φύγε γαίης. Quamobrem Sturziius φύγε mutavit in τύχε, relicto γαίης, secutus nisi fallor Xylandrum qui in adnotationibus ad Plutarch. libellum de Fac. orb. lun. versum sic interpretatur : « Obtigit et flammæ lunari portio terræ. » Vitavit hic ineptias. Nam γαίη μινυνθαδῆ significat *terram exigui temporis*, quod ferri non potest. Quæ quum ita sint, Karstenius expulso γαίης substituit αἰσῆς, Steinius minus recte αὐγῆς. Liquet autem referri hæc verba ad plenilunium quod cito transit. Huc pertinent duæ Hesychii glossæ : ἱλάειρα, σελήνη, et μινυνθαδία, ἡ σελήνη, ἀπὸ τοῦ μινύθειν. Vox ἱλάειρα quæ apud alios scriptores non legitur accedit ad similitudinem epicorum nominum ἀντιάνειρα, βιοθρέπτειρα, πρέσθειρα et aliorum.

Vs. 244. ὡς αὐγῆ κτλ.] Plutarchus de Fac. orb. lun. pag. 929, vol. IX p. 673 ed. Reisk. : ἀπολείπεται τοῖνον τὸ τοῦ Ἐμπεδοκλέους ἀνακλάσει τινὶ τοῦ ἡλίου πρὸς τὴν σελήνην γίνεσθαι τὸν ἐνταῦθα φωτισμὸν ἀπ' αὐτῆς. ὅθεν οὐδὲ θερμὸν οὐδὲ λαμπρὸν ἀφικνεῖται πρὸς ἡμᾶς ὥσπερ ἦν εἰκός, ἐξάψεως καὶ μίξεως φωτὸν γεγεννημένης· ἀλλ' οἷον αἶ τε φωναὶ κατὰ τὰς ἀνακλάσεις ἀμαυροτέρων ἀναφαίνουσι τὴν ἡγῶ τοῦ φθέγματος, αἶ τε πληγαὶ τῶν ἀφαλλομένων βελῶν μαλακώτεροι προσπίπτουσιν, « ὡς αὐγῆ τύψασα σεληναίης κύκλον εὐρύν, » ἀσθενῆ καὶ ἀμυδρὰν ἀνάβροϊον ἰσχει πρὸς ἡμᾶς, διὰ τὴν κλάσιν ἐκλυομένης τῆς δυνάμεως, i. e. » Restat igitur, ut verum sit Empedocleis illud placitum, fieri quodam luminis solaris ad lunam repercussu, ut res quæ hic sunt ab ea collustrentur. Unde sequitur, ut neque calidum neque splendidum lumen ad nos perveniat, quod futurum videbatur, si inflammatio et permixtio luminis fieret. Sed quemadmodum voces repulsæ obscuriorem sonum referunt et repercussorum telorum ictus leniores accidunt : sic solis fulgor feriens latum lunæ orbem hebetior et languidior ad nos redundat, propter fractionem vi ejus debilitata. » Præclara hæc quæ Plutarchus utitur similitudo magnam partem e vatis Agrigentini carmine sumta videtur. Versatur enim Empedocles libenter in rerum similium comparatione. Quare ne quod orationis Empedocleæ vestigium periret, totum locum laudavi et latinum feci.

Vs. 245. κυκλωτέρης κτλ.] exstat apud Achillem Tatium Introd. in Arat. c. 21; pag. 83 ed. Antv. Eodem fere modo Parmenides vs. 144 pag. 120 ed. nostr. de luna :

νυκτιφαῖς περὶ γαῖαν ἀλώμενον ἀλλότριον φῶς,

quem versum Empedocles haud scio an imitatus sit. Sententiam hic expressam non unius fuisse Empedoclis indicant Achillis Tatii verba quæ præcedunt : ἡ πλειών δοξα πρώτην τὴν σελήνην λέγει ἐπει καὶ ἀπόσπασμά τοῦ ἡλίου λέγουσιν αὐτὴν, ὡς καὶ Ἐμπεδοκλῆς κτλ.

Vs. 246. ἄρματος κτλ.] Plutarchus de Fac. orb. lun. p. 925, vol. IX p. 658 : (ἡ σελήνη) τῶν μὲν γ' ἄστρον κατωτέρω τοσοῦτόν ἐστιν, ὅσον οὐκ ἂν τις εἶποι μέτρον. . . . τῆς δὲ γῆς τρόπον τινὰ ψαύει, καὶ περιφερομένη πλησίον, « ἄρματος ὥσπερ ἔχνος ἀνελίσσεται (φῆσιν δ' Ἐμπεδοκλῆς) ἤτε περι ἄκραν. » Versum Empedocleum multimodis interpretes e verbis a Plutarcho servatis elicere conati sunt. Wyttenbachius posuit : ἄρματος ὥσπερ ἂν ἔχνος ἐλίσσεται, ἡ περι ἄκραν. Contra Sturzius scripsit : ἡ περι γῆν ὡς ἄρματος ἔχνος ἐλίσσεται ἄκραν, Karstenius : ἄρματος ὥσπερ ἔχνος ἀνελίσσεται γῆν περι ἄκραν, Panzerbieterus : ἄρματος ὥσπερ ἔχνος νόσση ἐνελίσσεται ἄκρη vel ἄρματος ὡς περι χυνοῦ ἐλίσσεται, ἤτε . . . Steinius omni conjectura abstinuit. Ego Empedoclem suspicor exarasse : ἄρματος ὡς ἔχνος περι γῆν ἀνελίσσεται ἄκραν, luna velut orbita curvus circa terræ oram subvolvitur. Eodem modo ἀνελίττεσθαι usurpat Aratus Phaen. vs. 714.

Vs. 247. ἄθραι κτλ.] laudatur a Grammatico in Bekkeri Anecd. vol. I p. 337. Poetæ verba apertum est ad lunam referri. Sic etiam Parmenides vs. 145, αἰεὶ παπταίνουσα πρὸς αὐγὰς ἡελίοιο. Quocirca ἄθραι quod est apud Grammaticum Karstenius recte mutavit in ἄθραι. Notabile est nomen ἀγῆς cuius causa hic versiculus a Grammatico citatur pro composito αὐγῆς. Ut enim Parmenides vs. 134 habet : σήματα καὶ καθαρθῆς αὐγῆς ἡελίοιο, ita hic Empedocles ἀγῆα κύκλον dixit. Utrumque modo *rotundum*, modo *sanctum* interpretantur Grammatici; qua de re alii accuratius egerunt. Nos apud Parmenidem de *rotundo*, hic de *sancto* intelligimus. Cæterum penultimæ quæ corripitur solet productio apud Parmenidem et hoc loco arsi attribuenda est.

Vs. 248—250. ἐπισκίασεν δὲ—μήνης] Plutarchus de Fac. Lun. p. 929, vol. IX p. 672 ed. Reisk. : αὐτὴ τε γὰρ (ἡ σελήνη) ἀδηλός ἐστι τῆνικαῦτα, κακείνον (τὸν ἡλίον) ἀπέκρυψε καὶ ἠφάνισε πολλάκις, « ἀπεσκεύασε δὲ οἱ αὐγὰς, ὥσπερ φῆσιν δ' Ἐμπεδοκλῆς, ἔστ' αἶαν καθύπερθε, ἀπεσκίωψε δὲ γαίης τόσσον ὅσον τ' εὖρος ἐπλετο γλαυκώπιδος μήνης, » καθάπερ εἰς νύκτα καὶ σκότος, οὐκ εἰς ἄστρον ἕτερον τοῦ φωτὸς ἐμπιόντος. Pro ἀπεσκεύασεν Xylander et Scaliger conjecerunt ἀπεσκίασεν, minus recte Bergkiius ἐπισκίασεν, Steinius ἐπισκίασεν. Præterea ἔστ' αἶαν Xylander bene convertit in εἰς γαίαν, Sturzius perperam in ἔστ' ἐπ' αἶαν, Steinius ne percepta qui-

dem sententia ἴσταμένη καθύπερθε in initio versus poni jussit. Nam quod hanc correctionem Stobæi Ecl. phys. I, 25 pag. 350 firmari ait fallitur. Quippe quæ ibi leguntur ἐκλειψιν δὲ γίνεσθαι σελήνης αὐτὸν ὑπερχομένης, his contrarium probatur. Etenim Empedocli placebat luna subeunte, non superstante solem deficere. Porro ἀπεσκίωψε Karstenius mutavit in ἐπεσκίωψε, quod minime necessarium. Ultimam denique versus Xylander et Scaliger in hunc modum restituerunt : τόσσον ὅσον τ' εὖρος γλαυκώπιδος ἐπλετο μήνης. Sic autem explicatur hoc loco solis defectio, ut ejus radii lunæ objectu intersepiri dicantur : ἡ σελήνη ἀπεσκίασε τὰς τοῦ ἡλίου αὐγὰς τὰς καθύπερθε (ἀνωθεν) εἰς τὴν γῆν τεταμένης. Hinc Lucretius lib. V, 751 seqq.

nam cur luna queat terram secludere solis lumine et a. terris altum caput obstruere eii, obijciens cæcum radiis ardentibus orbem.

De epitheto γλαυκώπις tenenda quæ refert Plutarchus libro de Orb. Lun. p. 934, vol. IX p. 689 ed. Reisk. Is, auroram versus, inquit, luna colorem accipit κυανοειδῆ καὶ χαροπὴν, ἀφ' ἧς δὴ καὶ μάλιστα γλαυκώπιν αὐτὴν οἱ ποιηταὶ καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἀνακαλοῦνται. Huc pertinet Agesianactis de luna dictum apud Plutarch. l. c. pag. 920 :

πᾶσα μὲν ἤδε περίξ πυρὶ λάμπεται, ἐν δ' ἄρα
[μέσση
γλαυκότερον κυάνοιο φαίνεται ἤτε κούρης
ὄμμα καὶ ὑγρὰ μέτωπα.

Quapropter illud epitheton de luna usurpatum albertem ejus splendorem notat.

Vs. 251. νύκτα δὲ κτλ.] Plutarchus Qu. Platon. p. 1006, vol. X pag. 185 : οἱ γὰρ τῶν ὠρολογίων γνώμονες οὐ συμμεθιστάμενοι ταῖς σκιαῖς, ἀλλὰ ἐστῶτες, ὄργανα κατ' χρόνου μέτρα γεγονάσι μιμούμενοι τῆς γῆς τὸ ἐπιπροσθῶν τῷ ἡλίῳ περι αὐτὴν ὑπερφομένην, καθάπερ εἶπεν Ἐμπεδοκλῆς, νύκτα δὲ κτλ. i. e. « etenim horologiorum quoque gnomones non quia una cum umbris locum mutant, sed quia suo in loco persistent, instrumenta sunt dimetiendi temporis : eoque terram imitantur, quæ solis infra ipsam delati lumen intercipit, sicut ait Empedocles » etc. Id. de Fac. orb. lun. IX p. 752 : τὴν δὲ νύκτα ποιηταὶ μὲν ἐκ γῆς γεγονέναι μυθολογοῦσι, μαθηματικοὶ δὲ σκιᾶν γῆς οὖσαν ἀποδεικνύουσιν, ἀντιπραττούσας πρὸς τὸν ἡλίον. Simpliciter Plinius Hist. nat. II, 10 : « Noctem (Empedocles) negat aliud esse quam terræ umbram. » Pro ὑφισταμένη Scaliger non male Plutarchi verbis convenienter conjecit ἐφισταμένη, sed servanda est vulgata.

Vs. 252. νυκτὸς κτλ.] Idem Synpos. VIII, 3 p. 720, vol. VIII p. 875. σκοτεινὸς γὰρ ὢν δ' ἀήρ κατ' Ἐμπεδοκλία « νυκτὸς ἐρημαίης ἀλαώτιδος. » Ita recte Xylander pro membranarum scriptura ἀγλαώτιδος. Hesychius : ἀλαῶτιν' σκοτεινήν, οὐ βλέπουσαν.

Vs. 253-254. καὶ μέλαν—ἀντροῖς] sic interpretatus sum Empedoclis verba, quæ e codice Mediolanensi Plut. Quæst. natur. 39 sumpta latina fecit Gybertus Longolius, Empedocleis versibus primum intulit Steinius. Cæterum Plutarchi verba latina (ap. Dübn. p. 1126) hæc sunt : « Cur aqua in summa parte alba, in fundo vero nigra spectatur? An quod profunditas nigredinis mater est cæt.? Superficies autem, quoniam continuo a sole afficitur, candorem luminis recipiat oportet. Quod ipsum et Empedocles approbat :

Et niger in fundo fluvii color exstat ab umbra, atque cavernosis itidem spectatur in antris. »

Vs. 255. πολλά δ' κτλ.] Proclus in Tim. III p. 141 (pag. 335 ed. Schneid.) : καὶ γὰρ ὑπὸ γῆς ῥυακίς εἰσι πυρός, ὡς πού φησι καὶ Ἐμπεδοκλῆς, « Πολλά δ' ἐνεργε οὐδεὸς πυρὰ καίεται. » καὶ οὐ δεῖ θαυμάζειν, πῶς οὖν ἐν ὕδατι ὄν τὸ πῦρ οὐ σβέννυται· χωρεῖ γὰρ πάντα δι' ἀλλήλων, καὶ ἔστι τὸ ἐπικρατοῦν ἄλλο ἐν ἄλλοις, καὶ ἔστι καὶ τὸ φῶς πῦρ διὸν διὰ πάντων. Recte Sturzus pro Procli ἐνεργε οὐδεὸς substituit ἐνεθ' ὕδατος quod sensus et metrum flagitat.

Vs. 256. φῶλον ἀμουςον κτλ.] Plutarchus Synpos. V extr. vol. VIII p. 733 affert hunc versum eo consilio ut probet nullum neque terrestrium animalium nec volucrium genus esse æque fecundum ac pisces. Itaque quum vulgo πολυσπερῆς late multumque disseminatus sit, apud Empedocleni valeat oportet multum seminans, quod de fecunditate accipi convenit, ut jam Stephanus in Thes. Ling. Gr. Vol. III pag. 932 F intellexit. Quare non est cur Karstenio assentiamur pro πολυσπερῶν legendum proponenti πολυσπορέων quod usu caret, etsi eo quo ipse vult sensu πολυσπῶρον si metrum pateretur dici posse non diffiteor. De nomine καμασῆνες ejus genitivum plur. καμασῆνων pro καμασηνῶν, ut est in membranis, scripsi vide infra ad vers. 281. Refertur autem ἀγουσα ad θάλασσα, quæ vox cum antegressis versibus intercidit.

Vs. 257. ἄλς κτλ.] servavit Hephæstion Enchir. c. 1 pag. 4 ed. Gaisf. Codex Cantabrigiensis habet ἑωσμένως; Hephæstionis editio Florentina ἑως μένος, quod Gaisfordius, Dorvillio auctore, recepit hoc sensu : (ἡ) ἄλς ἐπάγη ῥιπήσιν, ἑως μένος ἡλιόιο . . . mare (boreæ) impetu fuit concretum, donec vis solis (illud solveret). Rectius Tur-

nebus rescripsit ἑωσμένος quod cum nomine ἄλς ita jungitur ut hoc de sale vel de maris salsugine accipiatur, quum mare intelligi non possit nisi quum femininum est ἡ ἄλς.

Vs. 258. γῆς κτλ.] effecit Steinius ex Aristotelis Meteor. II, 2 : ὁμοίως δὲ γελῶσι καὶ εἰ τις εἰπὼν ἰδρῶτα τῆς γῆς εἶναι τὴν θάλατταν οἰεταί τι σαφεῖς εἰρηκέναι, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς. Plutarchus de Plac. phil. 111, 16 : Ἐμπεδοκλῆς (θάλασσαν) ἰδρῶτα τῆς γῆς ἐκκατομένης ὑπὸ τοῦ ἡλίου διὰ τὴν ἐπὶ τὸ πλεῖον πύλησιν (λέγει), i. e. « Empedocles mare esse dicit sudorem terræ, adustæ a sole, eumque nimia sui compressione emittentis. » Cf. Clem. Alex. Strom. p. 676, Porphy. Vit. Plot. c. 41; Plutarch. de Is. et Osir. pag. 365, B.

Vs. 259-260 μακρῆσι—ἄλλως] habet Aristoteles ed Gen. et Corr. II, 6 (vid. ad v. 261) pag. 334 a. ed. Bekker. Id. Phys. II, 4 pag. 196 a. ed. Bekker. : Ἐμπεδοκλῆς οὐκ αἰετὸν ἀνωτάτω ἀποκρίνεσθαι φησιν, ἀλλ' ὅπως ἀν' τύχῃ. λέγει γοῦν ἐν τῇ κοσμοποιῳ, ὡς οὕτω συνέκρυσσε κτλ. Cæterum ῥοίζους posui cum Scaligero et Karstenio; codd. ῥίζαις.

Vs. 261. καρπαλίμως κτλ.] Eustathius ad Odys. lib. I vs. 320, pag. 1419 (ex Herodiano περὶ σχημ. Ὀμηρ. v. Creuzer. ad Plot. de Pulchr. p. 197) : τὸ ἀνόπαια—δοκεῖ τισι ἀντὶ τοῦ ἀνωφερῆς εἶναι ὀρηκτοῦ ἐκ τῶν Ἐμπεδοκλέους εἰπόντος ἐπὶ πυρός τὸ « καρπαλίμως ἀνόπαιον. » Aristoteles de Gen. et corr. II, 6 p. 334 a. ed. Bekker. : διέκρινε μὲν γὰρ τὸ νεῖκος, ἡνέβη δ' ἀνω δ' αἰθὴρ οὐχ ὑπὸ τοῦ νείκους, ἀλλ' ἐπὶ μὲν φησιν ὅσπερ ἀπὸ τύχης· « οὕτω γὰρ συνέκρυσσε κτλ. », ἐπὶ δὲ φησι πεφυκέναι τὸ πῦρ ἀνω φέρεσθαι· « δ' αἰθὴρ, φησί, μακρῆσι κτλ. » De voce ἀνόπαιον, cujus auctorem etiam Homerum adhibent Odys. lib. I vs. 320 dicentem ὄρης δ' ὡς ἀνόπαια (vel ut Herodianus vult ἀνοπαῖα) διέπτατο veterum opiniones collegit Henr. Stephanus Thes. Ling. Gr. tom. V sive Append. p. 454. Karstenius Empedoclem scripsisse conjicit (πῦρ μὲν ὄρουσε) καρπαλίμως ἀνόπαιον, quum ignem primum emicuisse inter plerosque auctores conveniat. Cf. Ovid. Metam. I, 26. Atqui incertum est, quomodo Empedocles in his rebus exornandis versatus sit, variæ autem sunt versus resarciendi rationes, velut : ἐκθορε μὲν πρῶτον πῦρ καρπαλίμως ἀνόπαιον.

Vs. 262-270. ἀρθμα—δργή] Simplicius Phys. I, f. 34 a. b. Vss. 267 et 268 ἐχθρὰ—ἐκμάττοις etiam Theophrastus de Sensu s. 16 p. 653 : ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὴν ἡδονὴν καὶ λύπην ὁμολογουμένως ἀποδίδωσιν, ἥδεσθαι μὲν ποιῶν τοῖς ὁμοίοις, λυπεῖσθαι δὲ τοῖς ἐναντίοις· ἐχθρὰ γὰρ εἶναι· διὸ πλείστον ἀπ' ἀλλήλων διέχουσιν κτλ. Hos versus Sturzus ad elementorum descriptionem rettulit, Karstenius e

Theophrasti loco colligens verba hæc ab Empedocle ad aperiendam voluptatis et doloris naturam esse adhibita iis fragmentis in quibus de mortalium ingenio et sensu agitur ea inseruit. Nos in hac fragmentorum paucitate ac depravatione minus de sede hujus loci quam de ejus emendatione et interpretatione solliciti fuimus. Placuit igitur Empedocli elementorum genera et partes alia congruere inter se, alia discrepare: illa facile coalescere et amice conspirare, hæc odisse inter se et discordare; illis coeuntibus voluptatem, his, dolorem nasci.

Vs. 262. ἀρθμια κτλ.] Simplicius ed. Ald. habet: ἀρτια μὲν γὰρ αὐτὰ ἑαυτῶν πάντα μέρεσσιν. Verba αὐτὰ et πάντα transposuit Sturzius, præterea quoniam pro ἀρτια Simplicii cod. D. præbet ἀρθμια, μέλεσσιν autem elegantius videtur, Karstenius edidit: ἀρθμια μὲν γὰρ πάντα ἑαυτῶν αὐτὰ μέλεσσιν. Neque tamen hæc corrigendi versiculi ratio Panzerbietero satisfacit legendum proponenti: ἀρθμια μὲν γὰρ τ' αὐτὰ ἑαυτῶν πάντα μέρεσσιν. Sed hic quoque versus insuavis atque Empedocle indignus est. Quare Steinii exemplo rescripsi: ἀρθμια μὲν γὰρ πάνθ' αὐτῶν ἐγένοντο μέρεσσιν.

Vs. 263. Verba ἡλέκτωρ—θάλασσα, protasi et apodosi interjecta, per appositionem vocabulo πάντα adjuncta sunt. Quum autem ἡλέκτωρ alias sit *sol* ut apud Homerum Iliad. lib. VI, 513 τεύγεσι παμφαίνων ὡς ἡλέκτωρ Ὑπερίων, et lib. XIX, 398, Empedocles hoc nomine pro *igne* usus est, Similiter οὐρανόν hic *aerem* esse vult, θάλασσαν *aquam*. Etenim elementorum appellationes, quemadmodum poesis ratio fert, sæpius variavit.

Vs. 264. ἔσσα κτλ.] Legebatur ἔσσα φιν ἐν θνητοῖσι κτλ. quod per se intelligi potest *quæcumque ipsis* etc., si φιν h. l. doricum esse pro σφιν statuamus, e posterioribus Callimachum etiam et Nicandrum auctores citantes qui hanc formam frequentarunt. Atqui non credo Empedoclem semel posuisse φιν pro σφιν vel σφίσιν, ut alibi dicit, quia antiquiores poetæ in hujusmodi rebus sibi constare solent. Male Panzerbieterus conjecit ἔσσα τιν' quæ junctura quæstionibus obliquis relinquenda. Quapropter Steinio præeunte φιν converti in νυν. Est vero, ne quid dubii remaneat, hic verborum ordo: πάντα ἐγένοντο ἀρθμια (τοῖς) αὐτῶν μέρεσσιν (οἶον ἡλέκτωρ κτλ.) ἔσσα ἀποκλαγγθέντα (ἀπ' αὐτῶν) πέφυκέν νυν ἐν θνητοῖσιν. Sententia satis plana. Elementa amica sunt suis quæque partibus, inde delibatis et ex immortalister in mortalem naturam depressis et quasi demersis, sive in mortalia corpora mutatis.

Vs. 265. ὤς δ' αὐτως] Ita cum Steinio exaravi;

ὡς δ' αὐτως Sturzius et Karstenius. Verba ἔσα κρᾶσιν ἐπαρκία μᾶλλον ἔασιν interpretatione potius quam emendatione egent. Karstenius expulso ἐπαρκία versui intulit ἐπαρτία *congruum* valere dicens. At ἐπαρτής appellatur *paratus* vel *qui est in promptu*. Item Panzerbieterus nulla necessitate subactus auctor fuit, ut pro ἐπαρκία apud Empedoclem ἐπάρμενα reponeretur. Quod enim ait requiri adjectivum, quod *idonei* significationem habeat: id recte quidem monet, sed ea notio vulgata lectione continetur. Nam si quid ad miscendum sufficit (ἐπαρκές ἐστι): id idoneum ad mixturam faciendam sit necesse est. Licet autem ἐπαρκές dativum asciscere soleat, tamen ne accusativum quidem κρᾶσιν simpliciter ac nude positum, quo sensu Græci κατὰ κρᾶσιν dicere consueverunt, repudiandum esse apparet. Hoc vero quod caput rei est silentio transeunt Karstenius et Panzerbieterus.

Vs. 266. ἀλλήλοισ κτλ.] Verba δμοιωθέντ' Ἀφροδίτῃ eodem sensu dicuntur quo apud Simplicium ad Aristot. lib. II de Coel. fol. 129 a. ἔσα νῦν φαίνεται ἀρμοσθέντα Ἀφροδίτῃ (leg. Ἀφροδίτῃ), quem locum ex Empedocle, ut ait Stagiritæ interpres, petitum jam Sturzius comparavit. Sed inspiciendi codices, ut quid auctoritatis Aldino exemplo tribuendum sit appareat.

Vs. 267. ἐχθρὰ δ' ἀπ' ἀλλήλων κτλ.] Apud Aldum versus sic scribitur: ἐχθρὰ πλείστον ἐπ' ἀλλήλων διέχουσι μάλιστα. Pro ἐχθρὰ Simplicii cod. D vitiose ἔργα; Sturzius mutavit in ἐχθαι. At restituendum ἐχθρὰ quod ex Theophrasto ductum vulgavit Karstenius. Idem particulam δὲ addidit. Præterea pro ἐπ' ἀλλήλων Simplicii cod. C. D. præbent ἀπ' ἀλλήλων, uti Sturzius correxerat. Denique μάλιστα Karstenius bene convertit in ἀμικτα, ita ut talis prodiret versus: ἐχθρὰ δὲ πλείστον ἀπ' ἀλλήλων διέχουσιν, ἀμικτα, quem transpositis cum Steinio tribus verbis sic emendavi: ἐχθρὰ δ' ἀπ' ἀλλήλων πλείστον διέχουσιν ἀμικτα.

Vs. 268. γέννη τε κτλ.] Codd. lectio γέννη cuius loco Karstenius et Steinio posuerunt γέννα. Cf. Eurip. Rhes. vs. 905, Phœn. vs. 130 et alia exempla, in tragediis obvia, in quibus a propter chorica carmina satis excusationis habet. Nam Euripidis versus apud Valckenarium Diatr. p. 6 θνητῶν τε γέννα· τῶν μὲν αὖζεται βίος citari non debebat a Karstenio ad Empedocle. p. 200 et 196, siquidem Valckenarius invitibus libris omnibus ita edidit pro membranarum scriptura θνητῶν τε γενεᾷ· τοῖς μὲν αὖζεται βίος. Vid. Eurip. fragm. p. 717 ed. Wagner. Apud Parmenidem vs. 62: ἐν ξυνεχίς. τίνα γὰρ γέννην διζήσεται αὐτοῦ; fluctuant codices inter γένναν et γέννην. Etenim

Simplicius ad Phys. f. 34 b versum illum afferens habet γέννην, sed Phys. f. 31 a et Comm. ad libr. de Cael. ap. Peyron p. 56 γένναν. Itaque apud Parmenidem cum Karstenio vulgavi γέννην, neque ejus rei me nunc poenitet. In Pindari Olymp. VII, 23 reperiri γέννα et Pyth. IV, 100 γένναν vix memorandum est. Aliter de Empedocle judicandum qui, si quid integri in membranis superest, vs. 88 scripsit : ταῦτα γὰρ ἴσα τε πάντα καὶ ἤλικά γένναν ἔασιν, sed hoc loco γέννη, qua in re codicum fidem labefactare nolui. Itaque reprobata Karstenii conjectura γέννα hic γέννη retinendum esse arbitratus sum. — In fine ejusdem versus pro vulg. ἐκμακτοῖσι reposui cum Steinio ἐκμάκτοισι.

Vs. 270. νεικογεννήτοιισιν κτλ.] Aldinum Simplicii exemplum exhibet : νεικογεννήστεισιν ὅτι σφίσι γέννας ὄργᾶ, cod. C δ' ὑγραίναι κσο γεννέστησιν, ὅτι σφίσι γεννᾶν ὄργᾶ, cod. D δ' ὑγρά νεικογεννέσσισιν. His vitiis tollendis viri docti manus emendatrices admoverunt. Ac Sturzii quidem duplicem proposuit conjecturam : νεικογεννέστησιν, ὅτι σφίσι γέννη ὄργᾶ vel ὅτι σφίσι πᾶν γένος ὄργᾶ, Scaliger νεικογεννήταισιν, Karstenius νεικογεννητήσιν vel νεικογεννέτησιν ὅτι σφίσι πᾶν δέμας ὄργᾶ, Panzerbieterus νείκος ἐνεσείησιν, ὅτι σφίσι γένν' ἄστοργος, Lobeckius Paralipom. p. 451 νεικογεννήτοιισιν, queni sequitur Steinius versus ita corrigens : νεικογεννήτοιισιν ὅτ' οὐκ ἀγανῆ σφισιν ὄργῆ. Hæc omnium optima emendatio est, in qua acquievissem, nisi versiculum ommissa verborum transpositione restituendum putarem. Quamobrem exaravi : νεικογεννήτοιισιν ὅτι σφίσι δύσκολος ὄργῆ. Quæ si recte se habent, verba sic cohærent : (τὰ) πάντα συγγίγνεσθαι ἀήθεα καὶ μάλα λυγρά, ἐχθρὰ ἀπ' ἀλλήλων πλείστον διέχουσιν, ἀμικτα (ὄντα) γέννη τε κρᾶσαι τε καὶ εἶδαι ἐκμάκτοιισι, ὅτι νεικογεννήτοιισιν (οὖσιν) δύσκολός σφισιν ὄργῆ (ἔστιν) quæ superioribus bene respondent : ὅσα κρᾶσιν ἐπαρκεία ἔασιν, ἀλλήλοις ἔστερταί, δμοιωθέντι Ἄφροδίτη.

Vs. 271. τῆδε μὲν κτλ.] Simplicius Phys. f. 74 b. Particulam οὖν inseruit Karstenius. Ostendit hic quoque versus, quantum Fortuna in rerum naturæ corpore secundum Empedoclem valeat.

Vs. 272. καὶ καθόσον κτλ.] Simplicius Phys. f. 74 b hunc et præcedentem versiculum laudat his verbis : καὶ πολλὰ ἄν τις εὔροι ἐκ τῶν Ἐμπεδοκλέους φυσικῶν τοιαῦτα παραθέσθαι, ὥσπερ καὶ τοῦτο τῆδε μὲν ἰότητι τύχης παφρόνηκεν ἅπαντα· καὶ μετ' ὀλίγων· καὶ καθόσον μὲν ἀραιότατα ξυνέκυρσε πεισόντα. Sensus videtur esse : « quanto tenuiores partes in corpore humano forte congregatæ sunt, tanto ætiores sunt oculi ac velocior mens est » vel,

ut planius loquar : « quatenus corpus humanum e tenuissimis partibus conflatum est, eatenus homines ceteris animantibus summa oculorum et mentis acie præstant. » In eandem fere sententiam hæc Karstenius accepit. Cæteri tacent, excepto Panzerbietero qui hunc versus illustrari putat loco Theophrasteo de Sens. § 10, καὶ ὄν μὲν μανὰ καὶ ἀραιὰ κείται τὰ στοιχεῖα, νοθροῦς καὶ ἐπιπόνους. Quod ut incertum est : ita diffido ejus conjecturæ qua versus in hunc modum interpolatur : καὶ καθ' ὅσων μὲν ἀραιὰ τὰδε ξυνέκυρσε πεισόντα. Cæterum apud Simplicium exstat ἀραιότατα pro ἀραιότατα. Sturzii asperum afflatum servavit motus Eustathii auctoritate ad Odys. lib. X p. 1649, 46 observantis : ἀραιή—δ ἔστι λεπτή, στανή. δ καὶ δασύνουσιν οἱ παλαιοὶ πρὸς διαστολήν τοῦ ἀπλῶς ἀραιοῦ. Verum spiritus asper in hac voce Atticis relinquendus. Quapropter Scaligero obsecuti qui primus ἀραιότατα rescribi voluerat, Karstenius et Steinius vocabulo leniter aspirarunt.

Vs. 273-274. πυρὶ δ' αὐξάνεται κτλ.] Aristoteles de Gen. et Corr. II, 6 pag. 333. b. 1 ed. Bekker. : ἀλλὰ μὴν οὐδ' αὐξήσις ἂν εἴη κατ' Ἐμπεδοκλέα, ἀλλ' ἢ κατὰ πρόσθεσιν· « πυρὶ γὰρ αὖξει τὸ πῦρ· αὖξει δὲ χθὼν μὲν σφέτερον γένος, αἰθέρα δ' αἰθήρ. » Ex interpretibus alii verba πυρὶ γὰρ αὖξει τὸ πῦρ Aristoteli assignarunt, alii cum sequentibus usque ad αἰθήρ Empedocli ascripserunt. Utcunque est, malui cum Karstenio etiam priora Empedoclea esse statuere, quam poetam aptissima sententiæ parte privare. Hoc igitur auctore initium sic conformavi : πυρὶ δ' αὐξάνεται πῦρ, ut esset versus clausula. Præterea pro γένος recepi δέμας e cod. Vatic. ut jam alii fecerant. Cf. vs. 173 et Parmenid. vs. 115 et 119, ubi δέμας similiter de elementis usurpatur. Nec abludit Lucretius lib. II vs. 1113 : « nam sua cuique, inquires, locis ex omnibus, omnia plagis corpora distribuuntur et ad sua secla recedunt :

humor ad humorem, terreno corpore terra crescit, et ignem ignes procidunt, ætheraque æther,

ubi alii legunt *aeraque aer*, ne hac quidem mutatione Empedocleæ imitationis vestigia abolentes. Quod reliquum est Steinius pro δέμας tentabat μένος parum probabiliter.

Vs. 275. ἀφριτον κτλ.] Aristoteles Meteor. IV, 4 pag. 382 ed. Bekker. : τὸ γὰρ ὑγρὸν τῷ ξηρῷ αἴτιον τοῦ ὀρίζεσθαι, καὶ ἐκάτερον ἐκατέρῳ οἷον κόλλη γίνεται, ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἐποίησεν ἐν τοῖς Φυσικοῖς « ἀφριτον ὕδατι κόλλησας. » Idem Problem. XXI, 22 p. 929 ed. Bekker. : κόλλη γὰρ χρῆται (τὸ ἀλευρον) τῷ ὕδατι, ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς μετήνεγ-

κεν ἐν τοῖς Περσικοῖς (leg. Φυσικοῖς) εἰπὼν · « ἄλφιτον ὕδατι κολλήσας, » ubi postrema Theod. Gaza aut liberius vertit, dicens : « munus ubi larga Cereris conjunxerit unda, » aut græce scriptum reperit : ἄλφιτον ὕδατι κολλήσας Δημήτερος ἄκτῆν. Adde Aristotelis interpretes Olympiodor. in Meteor. f. 66 b; Alexand. Aphrod. in eund. libr. f. 131 b; et quæ in Probl. l. c. annotata sunt, ex quibus hæc nobis depromere visum est : καὶ γὰρ ἐκεῖνος κολλήσῃ εἰκασί τῆν τοῦ ὑγροῦ τῷ ξηρῷ μίξιν, καὶ διὰ τοῦτο συνεστός τε καὶ ὠρισμένον σῶμα πᾶν ἐξ ἀμφοῖν φησὶν εἶναι, ὑγροῦ τε καὶ ξηροῦ, ὡς ἐκαίνων, εἰ ἄκρατα λαμβάνοιτο, ἀορίστων ὄντων. Apparet Empedoclem naturæ sollertiam cum pistoris officio comparasse. Namque ut pistor farinam aqua conglutinatum (κολλήσας) igni coquit : sic rerum parens humida et arida commiscet. Idem cadit in Venerem. Vid. vs. 282 seqq.

Vs. 276 erui e Plutarch. de pr. frig. p. 952 : καὶ δλωσ τὸ μὲν πῦρ διαστατικόν ἐστὶ καὶ διαιρητικόν, τὸ δὲ ὕδωρ κολλητικόν καὶ σχετικόν, τῇ ὑγρότητι συνέχον καὶ πῆκτον · ἢ καὶ παρέσχεν Ἐμπεδοκλῆς ὑπόνοιαν, ὡς τὸ μὲν πῦρ νεῖκος οὐλόμενον, σχεδόνην δὲ φιλότητα τὸ ὑγρὸν ἐκάστοτε προσαγορεύων. Nimum tribuit huic testimonio Brandisius Hist. phil. I p. 204, reprehensus idcirco a Karstenio p. 349. Quod in codd. est σχεδόνην servarunt Karstenius l. c. et Steinus, etsi ferri nequit; Buttmannus σχεδόνην, Lobeckius Pathol. p. 128 σχεδίνη scribi voluit. Omnium optime Xylander Homericæ vocabuli σφεδανός memor σφεδανὴν legendum arbitratus est. Hæc autem vox a membranarum scriptura non multum discrepat et sensum satis commodum habet, quum Eustathio teste sit παρὰ τὸ σκαῖδω et τὸ σφοδρὸν significet. Neque spernenda Nicandri Theriacorum enarratoris explicatio qui ad vs. 642 σφεδανὸν esse vult τὸ τραχὺ καὶ σκληρὸν καὶ σφιγκτόν. Sed ad Eustathium tanquam meliorem magistrum se applicuit Xylander, Plutarchi verba sic interpretatus : « quod etiam innuens subinde ignem Litem perniciosam, aquam Amicitiam vehementem appellavit. » Hic obiter tangam Karstenii errorem e Plutarchea locutione παρέσχεν ὑπόνοιαν quam vertit *suspicionem facit* colligentis, fuisse quidem quorundam opinionem, Empedoclem Amicitiam nihil aliud intellexisse quam humorem, Discordiam ignem, quia altera earum colligandi, altera dissipandi vim habeat, sed ipsum philosophum nunquam tale quid præcepisse neque his nominibus esse usum. Nam ὑπόνοια hoc loco est *sensus reconditus* in quo est allegoria. Sic δὲ ὑπόνοιας λέγεσθαι dicitur quod tropice et figurate dicunt. Vide Stephani Thes. ling. gr. Quo fit, ut apud Plutarchum παρέσχεν

Ἐμπεδοκλῆς ὑπόνοιαν sit *reconditus sensus Empedocles præbuit*, i. e. *figurate locutus est*.

Vs. 277-280. εἰ δ' ἔτι—Ἀφροδίτῃ] Simplicius de Cælo apud Peyronum l. l. p. 28. Poet. Gr. min. tom. II p. XLIII ed. Gaisford.; Schol. Aristot. pag. 507. a. ed. Brand. ἔτι δὲ περὶ τούτων λέγει τῶν ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ, ἄκουε τούτων τῶν ἐπιών· εἰ δὲ τί σοι κτλ.

Vs. 277. εἰ δ' ἔτι σοι edidi cum Gaisfordio et Karstenio e Cod. Ox. A; Oxon. B. exhibet quod Steinus recepit, εἰ δὲ τί σοι; Taurinensis male εἰ δὲ τί σοι. Αἰποξυλος hic quoque legitur ut vs. 121 ubi ineptam Prelleri conjecturam ὑπόξυλος memoravi. Injuria Prellerus utrumque locum pro uno eodemque fragmento habet.

Vs. 279. Vulgabatur κίρναμένων εἶδη τε γενοῖατο χροιά τε θνητῶν, quod Karstenius mutavit in κίρναμένων εἶδη τε χροῖαι τε γενοῖατο θνητῶν, Panzerbieterus in κίρναμένων εἶδη τε γενοῖατο χροῖά τε θνητῶν, Ritschelius apud Steinium restituit scribendo κίρναμένων χροῖαι τ' εἶδη τε γενοῖατο θνητῶν. Cf. Anaxagoræ effatum apud Simpl. Phys. f. 8 a (fragm. 3) : σπέρματα πάντων χρημάτων καὶ ἰδέας παντοίας ἔχοντα καὶ χροῖας καὶ ἡδονάς.

Vs. 280. τόσσ' ὄσα præeunte Karstenio scripsi pro codd. lectione τοῖ' ὄσα.

Vs. 281. πῶς καὶ δένδρα κτλ.] Athenæus Dipn. lib. VIII p. 334 B : οὐ λανθάνει δὲ με καὶ θεὶ κοινῶς πάντες οἱ ἰχθύες καμασῆνες ὑπὸ Ἐμπεδοκλέους ἐλήχθησαν τοῦ φυσικοῦ ὄντος · πῶς καὶ δένδρα μακρὰ καὶ εἰνάλιοι καμασῆνες. Fortasse hic versus præcedentibus quattuor ab Empedocle subjungebatur. Statuit autem philosophus ante homines natos arbores et plantas esse procreatas. Cf. Plutarch. Plac. phil. V, 26; Galen. Hist. phil. XXXVIII; Porphy. de Abst. II, 5; Lucret. V, 781-789. Cæterum arbores et pisces h. l. componuntur, inter quæ ea intercedit similitudo, quod ambo non vivos pariunt fetus, sed ova vel semen fundunt. Cf. vers. 286. Pro μακρὰ Scaliger legendum suspicatus est κατὰ qua mutatione locus non eget. Ita et paulo inferius Empedocles vs. 286 multique alii poetæ, velut Homer. Iliad. lib. XI, 88; Odys. lib. V, 238. Est vero καμασῆνες rarum quidem vocabulum, sed tamen aliis quoque poetis usurpatum. Nos perstringit Antipater Thessalonicensis in Brunckii Anal. tom. II p. 120 :

Φεύγεθ' ὄσοι λόκιας ἢ λοφνίδας ἢ καμασῆνας
ἄδετε, ποιητῶν φύλον ἀκανθολόγων.

Athenæo jungendus Eustathius ad Odys. lib. XII p. 1720, 44. Apud Hesychium exaratum est καμασῆνες, ἰχθύες. Sed Suidæ verba Καμασσηνός, ἰθνηκόν huc non pertinent. Quamobrem supra vs.

256, spreta membranarum scriptura καμασηνῶν, genitivum plur. καμασηνῶν scripsi.

Vss. 282-283. ὡς τότε' ἐπειτ'—κρατῦναι] Simplicius de Cælo apud Peyronum l. I. p. 28 (Cf Schol. Arist. p. 507. a. ed. Brandis.) versus hos sine ulla explicatione citat. Quum autem iis quos modo explicui (vss. 277—280 εἰ δ' ἔτι—Ἀφροδίτη) hosce subunctos fuisse significet verbis καὶ μετ' ὄλιγα, utriusque fragmenti commune fuisse argumentum probabile est. In codd. prior versus sic scribitur : ὡς δὲ τότε χθόνα Κύπρις, ἐπειτ' ἐδίηεν ἐν ὄμβρῳ. Ita certe Gaisfordius et Brandisius ex Oxoniensi A. ediderunt, rejecta Oxoniensis B. lectione ἐδείκνεεν ἐν et Taurinensis scriptura ἐδείκνεεν ὄμβρῳ. Sed flagitante sententia qua similitudo quædam exprimitur dedi ὡς pro ὡς, quemadmodum Karstenius scribi voluerat. Idem vir doctus ἐπεὶ τ' Herodoteo more (cf. lib. III, 117; VII, 8, 1, ubi nihil aliud quom ἐπεὶ significat) exaravit, ἐπειτ' i. e. ἐπειτα hoc loco intelligi posse negans. Quamvis autem Steinius ei astipulatus sit, tamen mihi id non persuasit. Illud ἐπεὶ τ' vero vix Empedocleum esse Panzerbieterus quoque arbitratus poetam in hunc modum loquentem facit : ὡς δὲ τότε χθόνα Κύπρις ἐπειτ' ἐδίηεν ἐν ὄμβρῳ, parum recte. Nam ἐπειτ' pro ἔμαξε *farinam subegit* accipiendo in alienam sententiam detorsit. Ego versus a librariis male habitum verborum transpositione unaque voce abjecta, una item addita sanare posse mihi visus sum. Itaque vulgatam scripturam sic refinxī : ὡς τότε' ἐπειτ' ἐδίηεν Κύπρις χθόνα δὴρὸν ἐν ὄμβρῳ. Cæteroque nulla difficultas in nomine Κύπρις est, cujus penultimam Empedocles modo corripit modo producit. Cf. vs. 305 et 419. Posterior versus multimodis depravatus est. Codd. Taur. ἡ δὲ ἀποπνεύουσα, Oxon. A. ἡ δὲ ἀποπνεύουσα, Oxon. B. εἰ δὲ ἀποπνεύουσα, cujus loco Brandisius edidit ἡ δ' ἀποποιπνεύουσα. Extrema in Cod. A. scribuntur θωο πυρὶ δέδωκε, in cæteris reperitur θεῶ πυρὶ δῶκε κρατῦναι. Versus initium hoc esse voluerat Karstenius : ἡ δὲ ἀποπνεύουσα, *placide afflans*, a quo non multum discrepat Panzerbieteri inventum ἡ δὲ ἀποπνεύουσα. Postea inspectis scholiis interpretum Aristoteleorum a Brandisio editis Karstenius conjecit εἶδεν ἀποπνεύουσα, quod interpretatur *mortalium figuras sedulo formans*, sensu bono, modo ποιπνεύειν ita a Græcis usurparetur. Nam Pindaricus quem affert locus Pyth. X, 64 ἐμὴν ἀποπνεύων χάριν, *meam gratiam quaerens*, τὴν ἐξ ἐμοῦ χάριν ἐπιθυμῶν, ut exponit scholiastes, id non probat. Steinius quartum præterea elementum desiderans talem composuit versus : αἰθέρ' ἐπιπνεύουσα θεῶ πυρὶ δῶκε κρατῦναι. Atqui non

tam quarti elementi commemoratio ad sententiæ integritatem deest, quam eorum descriptio, quæ poeta Veneri facienda committit. Hanc enim deam non modo miscere elementa, sed mixtura etiam efficere aliquid necesse est, cujus rei in Steiniانو versu nec vola nec vestigium exstat. Quocirca iisdem quibus Karstenius ad verum repediendum vestigiis ingressus Empedoclea fuisse verba suspicor : εἶδεν καὶ ποιούσα θεῶ πυρὶ δῶκε κρατῦναι. Nimirum ποιεῖν accipio ut apud Xenophanem fragm. 6 : καὶ κε θεῶν ἰδέας ἔγραπον καὶ σώματ' ἔποιον.

Vss. 284-285. τῶν δ' ὄσ' ἔσω μὲν κτλ.] Simplicius de Cælo apud Peyronum l. I. p. 28; iidem versus corrupti leguntur in ed. Ald. f. 128 b. Vs. 285 Κύπριδος κτλ. affert etiam Simplicius Phys. II, f. 74 b. Hæc de oculis dixit Empedocles explicans quomodo fiat, ut alii noctu, alii interdiu acutius cernant. Testis Simplicius cujus verba sunt : ἀλλὰ καὶ περὶ γενέσεως τῶν ὀφθαλμῶν τῶν σωματικῶν τούτων λέγων ἐπήγαγεν· ἐξ ὧν ὄμματ' κτλ. καὶ τὴν αἰτίαν λέγων τοῦ τοῦ μὲν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ δὲ ἐν νυκτὶ κάλλιον ὄραν κτλ. Sententia aperte abrupta est neque de posteriore ejus parte quæ desideratur quidquam conjectari licet. Codices variant partim ἔκτοθι exhibentes, partim ἔκτοθι, partim ἔκτοθεν. Extrema in Taurinensi et Oxoniensibus scribuntur : Κύπριδος ἐν παλάμῃσι πλάδης τοῖσδε τυχόντα, apud Simplicium in Phys. Κύπριδος ἐν παλάμῃσι πλάσιος τοῖς τε τυχόντα. Scaliger conjecit Κύπριδος εὐπαλάμῃς quod reprobandum, quum ἐν παλάμῃς satis aptum sit. Cæterum πλάδης quod interpretes omnes cum πλάδος confundentes de *humore* accipiunt scripturæ mendum esse patet; restituendum πλάσιος ex altero Simplicii loco. *Figuram* enim, non *humorem* hic dici convenit. Denique τοῖς τε repudiandum atque alterius loci scripturam τοῖσδε sequendam esse vix est quod moneam.

Vs. 286. οὕτω δ' ὄφοταεῖ κτλ.] Aristoteles de Gen. Anim. I, 23 pag. 731 a. ed. Bekker. : καὶ τοῦτο καλῶς λέγει Ἐμπεδοκλῆς ποιήσας, οὕτω δ' ὄφοταεῖ κτλ. τό τε γὰρ ὧν κύημά ἐστιν, καὶ ἐκ τίνος αὐτοῦ γίνεταί τὸ ζῶον, τὸ δὲ λοιπὸν τροφή, καὶ ἐκ τοῦ σπέρματος καὶ ἐκ μέρους γίνεταί τὸ φύομενον, τὸ δὲ λοιπὸν τροφή γίνεταί τῳ βλαστῶ καὶ τῇ ῥίζῃ τῇ πρώτῃ. In versus Empedoclea pars quædam librorum Aristotelis pro μακρὰ habet μικρά, quod etiam Philoponus agnoscit. Sed μακρὰ recte in Aristotelis contextu dedit Bekkerus, quemadmodum Sturzius, Karstenius aliique Empedoclem scripsisse statuerunt. Eandem lectionem exhibet Theophrastus de Caus. plant. I, 7, ubi hæc ait : οὐ κακῶς Ἐμπεδοκλῆς εἴρηκε, γάκων ὄφοταεῖν μακρὰ

δένδρα. παρακλήσια γὰρ τῶν σπερμάτων ἡ φύσις τοῖς ὡσίν. πλὴν ἔδει περὶ πάντων (intell. φυτῶν) εἶπειν, καὶ μὴ μόνον τῶν δένδρων. Pro ἑλαίας Scaliger male conjecit ἑλαίης. Comparasse Empedoclem arborum baccas cum olivis ex Aristotelis et Theophrasti verbis intelligitur, quibus jungendus Philoponus in Aristotelis l. c. ita commentatus: λέγει δὲ μικρὰ δένδρα καὶ ἑλαίας τὰς πυρίνας, ὧν τὸ περικάρπιον ἐσθίωμεν. ἀντί οὖν τοῦ εἰπεῖν, οὕτω τὰ δένδρα αἱ ἑλαῖαι γεννώσιν ἑλαίας, ὧν ἐν τῇ γῆ αἱ πυρίναι σκαρεῖσαι, πρῶτον μὲν γίνονται ἐξ αὐτῶν μικρὰ δένδρα, εἴθ' οὕτως ἑλαῖαι, εἶπεν, οὕτω δ' ὠτοκεῖ. διὰ γὰρ τὸ εἶναι τὸ ὠδόν, οὐ τὸ ὑπηνέμιον, ἀλλὰ τὸ ἐξ ὀχλείας γενοῦς, κύημα, εἶναι δὲ καὶ ἐκάστην τῶν πυρινῶν κύημα, τροπῇ χρησάμενος ὡς ποιητής, εἴρηκε τὰς ἑλαίας, αὐτὰ φημι τὰ ἤδη καρποροεῖν δυνάμενα δένδρα, ὀρνίθας ὠτοκοῦσας, τικτούσας δὲ οὐχὶ ὠά, ἀλλὰ ἑλαίας. δένδρα δὲ μικρὰ ἐκάλεσεν αὐτάς, ὅτι δυνάμει δένδρα εἰσίν. ὡσπερ δὲ, φησὶν [δ' Ἀριστοτέλης], μέρος μὲν τι τοῦ ὠοῦ γίνεται νεοττός, μέρος δὲ τι καταλιμπάνεται εἰς τροφήν τοῦ νεοττοῦ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν καρπῶν μέρος μὲν τι γίνεται βλάστη, μέρος δὲ τι τροφή τῆς βλάστης, ἣτινι τροφή ἐπιγίνεται καὶ ἄλλη καθ' ἐκάστην ἐκ τῆς γῆς, καὶ οὕτω κατὰ βραχὺ αὐξεται ἡ βλάστη. ὥστε καὶ διὰ τοῦτο (εἴη ἂν) τὸν Ἐμπεδοκλέα εἰπεῖν τὰς ἑλαίας ὠτοκεῖν. Ergo Philoponus interprete arbore (proceras) appellat oleas, quas cum avibus oviparis contendit, parere autem eas pro ovibus baccas sive olivas significat. Cur vero oleam primum tulisse fructus dixerit Empedocles, minime obscurum est. Quippe olea prima omnium arborum olim habita est. Vid. Colum. V, 8, 1 et scriptores laudatos a Niclas. ad Geopon. IX, 1 pag. 568.

Vs. 287. οὐνεκιν κτλ.] Plutarchus Sympos. V, 8 p. 683, vol. VIII p. 721 sq. ed. Reisk.: διὰ τί τὴν μηλέαν ἀγλαόκαρπον ὁ ποιητής (Hom. Odys. lib. VII, 115; lib. XI, 588) εἶπεν, Ἐμπεδοκλῆς ἐξ ὑπέρφλοια τὰ μῆλα;.... τοῦ δὲ Ἐμπεδοκλέους εἰρηκότος « οὐνεκιν ὀψίγονοί τε σίδαι καὶ ὑπέρφλοια μῆλα » τὸ μὲν τῶν σιδῶν ἐπίθετον νοεῖν ἔφαμεν, ὅτι τοῦ φθινοπώρου λήγοντος ἤδη καὶ τῶν καυμάτων μαραινόμενων, ἐκπέττουσι τὸν καρπὸν. ἀσθενῆ γὰρ αὐτῶν τὴν ὑγρότητα καὶ γλίσχαρον οὖσαν οὐκ εἶ λαθεῖν σύστασιν ὁ ἥλιος, ἂν μὴ μεταβάλλειν ὁ ἀήρ ἐπὶ τὸ ψυχρότερον ἀρχῆται. διὸ καὶ μόνον τοῦτο φησι Θεόφραστος τὸ δένδρον ἐν τῇ σκιᾷ βέλτιον ἐκπέττειν τὸν καρπὸν καὶ τάχιον· τὰ δὲ μῆλα καθ' ἦντινα διάνοιαν ὁ σοφὸς προσειρήκει, διαπορεῖν..... εἰπόντος οὖν ἐμοῦ ταῦτα γραμματικοὶ τινες ἔφασαν, ὑπέρφλοια λελέχθαι τὰ μῆλα διὰ τὴν ἀκμήν· τὸ γὰρ ἄγαν ἀκμάζειν καὶ τεθιλέναι φλοεῖν ἐπὶ τῶν ποιητῶν λέγεσθαι, καὶ τὸν Ἀντίμαχον οὕτω πως φλοεῖν ἔφασαν ὀπώραις εἰρηκῆναι τὴν τῶν Καδμείων πόλιν (vid. Antimach.

p 101 Schellenb.) ὁμοίως τὸν Ἄρατον ἐπὶ τοῦ Σαιρίου λέγοντα (Phænom. vs. 335)

καὶ τὰ μὲν ἔβρωσεν, τῶν δὲ φλόον ὄλεσε πάντα,

τὴν χλωρότητα καὶ τὸ ἄνθος τῶν καρπῶν φλόον προσγορεύειν· εἶναι δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων τινὰς οἱ Φλοῖω Διονύσω θύουσιν. ἐπεὶ τοίνυν μάλιστα τῶν καρπῶν ἡ χλωρότης καὶ τὸ τεθιλέναι τῷ μῆλῳ παραμένει, ὑπέρφλοιον αὐτὸ τὸν φιλόσοφον προσγορεύσαι. Apparet ex his Plutarchi verbis Empedoclem eo loco, unde versus petitus est, de varia arborum quarundam natura disseruisse. Σίδη duplici sensu dicitur, ut non modo *punica malus* sit ipsamque arborem designet, sed etiam *malum punicum*, id est fructum significet. Vulgo βόά vel βοῖά eadem potestate dicuntur. Serius autem maturescere τὰς σίδας quum allatis rationibus doceat Plutarchus, tum optime Empedoclei vocabuli ὑπέρφλοιον vim et notionem interpretatur. Neque enim audiendus qui ibidem memoratur Lamprias ὑπέρφλοιος α φλοῖός *cortex* ducendum esse opinatus. Ergo Plutarcho interprete mala punica ὑπέρφλοια hic vocantur, quia diutius vigorem et viriditatem retinent, vel etiam quia turgent et succo abundant, siquidem utraque potestas in verbo φλοεῖν inest. Cæterum pro ὑπέρφλοια cum Karstenio metri causa posui ὑπέρφλοια.

Vs. 288. οἶνος κτλ.] Plutarchus Quæst. Nat. pag. 912 (vol. IX p. 613) : ἡ δὲ πέψις εἴκειν εἶναι σῆψις, ὡς Ἐμπεδοκλῆς μαρτυρεῖ λέγων· οἶνος κτλ. Idem versus repetitur ibidem p. 919 (vol. IX p. 638 ed. Reisk.). Aristoteles Topic. IV, 5 extr. p. 127. a. ed. Bekker. posteriore versus partem in hunc modum citat : ὁμοίως δ' οὐδ' ὁ οἶνος ἐστὶν ὑδωρ σεσηπός, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησι σαπὲν ἐν ξύλῳ ὑδωρ· ἀπλῶς γὰρ οὐκ ἐστὶν ὑδωρ, ad quem locum Alexander Aphrodisiensis hæc notat pag. 179 : ἀναίροίτο δ' ἂν καὶ τὸ ὑπὸ Ἐμπεδοκλέους περὶ τοῦ οἴνου λεγόμενον, ὅτι οἶνός ἐστι σαπὲν ἐν ξύλῳ ὑδωρ· οὐ γὰρ ἐστὶν ὁ οἶνος ὑδωρ, ἐν ᾧ ὡς γένοι ἔθηναν αὐτὸν ὁ οὕτως ἀποιδιούς. Non recte Scaliger pro οἶνος apud Steph. Poes. phil. p. 216 οἶον legi voluit. Plutarchi codices vulgo habent ἀπὸ φλοιοῦ, quod Karstenius in ἀποφλοῖον convertit hoc sensu : « vinum est *exæstians* humor in vitis ligno putrefactus. » Rectius Meziriacus ὑπὸ φλοιοῦ *sub cortice* ab Empedocle exaratum esse conjecit. At hoc ipsum jam Xylander aut in membranis scriptum reperit, aut a poeta positum esse suspicatus est. Utroque enim loco versus sic exprimit : « In ligno putrefacta aqua fit sub cortice vinum. » Quum autem concoctio Empedocli tabes videatur, ut e Plutarchi verbis patet, aquæ vivæ mustum, putrefactæ vinum vetus compa-

rasse dicendus est. Quod nisi statuisse crederetur, nequaquam ab Aristotele reprehensus esset.

Vss. 289-298: exstant apud Hippolytum αἴρασ. ἐλεγχ. pag. 251 ed. Miller. Hujus verba sunt: τοιαύτη τις ἢ κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα ἡμῖν ἢ τοῦ κόσμου γένεσις καὶ φθορὰ καὶ σύστασις ἐξ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ συνεστῶσα φιλοσοφεῖται· εἶναι δὲ φησι καὶ νοητὴν τρίτην τινὰ δύναμιν, ἣν καὶ ἐκ τούτων ἐπινοεῖσθαι δύνασθαι, λέγων ὡδὲ πως, εἰ γὰρ κτλ. Sed ex hoc Hippolyti testimonio nihil ad Empedoclis sententiam illustrandam colligi licet. Vs. 298 servatus est etiam a Sexto Empirico adv. Math. VIII, 286: ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς ἐτι παραδοξότερον πάντα ἡξίου λογικὰ τυγχάνειν, καὶ οὐ ζῶα μόνον ἀλλὰ καὶ φυτὰ, βῆτώς γράφων· πάντα γὰρ κτλ. Extrema sic exponenda sunt, ut philosophum mentem a sensu non distinxisse perhibeamus.

Vs. 289. εἰ γὰρ κτλ.] In cod. legitur εἰ γὰρ καὶ ἐν σφαδίνῃσιν ὑπὸ πραπίδεσιν ἱρείσας. Millerus pro καὶ ἐν substituit κέν; idem pro σφαδίνῃσιν posuit σφαδανῆσιν. Paulo rectius Schneidewinus Philol. VI p. 165 σφ' ἀδινῆσιν et πραπίδεσιν scripsit. At fortiore medicina opus videtur. Ego poetae manu restitui posse arbitror exarando: εἰ γὰρ ταῦτ' ἀδινῆσι τορῶς πραπίδεσαι νοήσας. Similiter τορῶς usurpatum est vs. 144 ἀλλὰ τορῶς τοῦτ' ἴσθι.

Vs. 290. εὐμένειος κτλ.] Cod. habet ἐποπτεύεις quod Millerus mutavit in ἐποπτεύης, Schneidewinus in ἐποπτεύσης.

Vs. 291. ταῦτὰ τέ σοι] Ita correxit Schneidewinus codicis scripturam ταῦτα δέ σοι.

Vs. 292. ἄλλα τε πολλ' ἀπὸ τῶν κακῆσαι] Ita Ritschelius emendavit et supplevit deperditarum vocum reliquias, quæ in codice comparent: κτ. . . . Schneidewinus κατερχόμεν' versui intulit, sed κατέρχεται Millerus qui etiam ἤξει proposuit.

Vs. 293. ταῦτ' ὀργὴ κατὰ φῶτας κτλ.] Exemplar manu exaratum ταῦτ' εἰς ἔθος ἑκαστον præbet, quod quom ferri non possit a Millero in ταῦτ' εἰς ἦθος ἑκαστον conversum est. Mihi vero hæc correctio in qua Schneidewinus et Steinius acquieverunt nondum satisfacit. Nam ne de molesta ejusdem prope rei iteratione dicam (quid enim sibi vult ὅπη φύσις ἐστὶν ἑκάστω, postquam poeta ταῦτ' εἰς ἦθος ἑκαστον dixit?) restitui quod sententia requirit: ταῦτ' ὀργὴ κατὰ φῶτας.

Vs. 294. εἰ δὲ σύ γ' κτλ.] τὰλλ' οἴων ἐπιπέξεις codex; γ' ἄλλοῶν ἐπορέξει emendavit Schneidewinus.

Vs. 295. μυρία κτλ.] δῆλα πέλονται—μερίμναι codex; δειλ' ἀπάλαμνα—μερίμνας Schneidewinus.

Non male Steinius μυρία δειλὰ πέλονται, τὰτ' ἀμβλύνουσι μερίμνας, sed requiritur δεινά. Cf. vs. 37.

Vs. 296. ζῆν ἀπαρ κτλ.] σῆς cod.; ἴσ' Schneidewinus. Recte Steinius ζῆν, qui etiam γῆν tentabat.

Vs. 297. σφῶν αὐτῶν κτλ.] γέναν cod.; γένναν correxit Millerus. Idem γαίαν parum probabiliter conjecit.

Vs. 298. πάντα γὰρ ἴσθι κτλ.] Extrema in Hippolyti codice sic depravata sunt: καὶ γνωματοσίον, unde Millerus immemor Joci Sextiani suspicatus est reponi oportere γνώματος ἴσθιν. Empedocleam locutionem νόματος αἴσαν servavit Sextus l. c. Cf. οὐδεὸς αἴσα vs. 322.

Vs. 299. μελιχίη τε χάρις κτλ.] erui ex his Plutarchi verbis (Sympos. IX p. 745, vol. VIII p. 971 ed. Reisk; pag. 910, 3a Dübn.): ἄμουσον γὰρ ἢ ἀνάγκη, μουσικὸν δὲ ἢ πειθῶ καὶ Μούσαις φιλοδαμοῦσα πολὺ μᾶλλον, οἶμαι, τῆς Ἐμπεδοκλέους χάριτος στυγείε δύσκλητον. Sturzius et Karstenius nihil nisi hæc posuerunt: (χάρις) στυγείε δύσκλητον ἀνάγκην, rejecta Scaligeri conjectura δύσκλητον, Steinius (χάρις) Μούσαις ἐμψυλος στυγείε δύσκλητον ἀνάγκην. Sed opus est cautione. Quippe in quibusdam codicibus non omnia videntur legi quæ in vulgata Plutarchi exemplaribus exstant. Sic enim Xylander: « Aliena enim est a Musis Necessitas, amica iis Suada quæ multo magis, puto, quam Gratia Empedoclis intolerabilem odit Necessitatem. » Apparet eum vocem φιλοδαμοῦσα non exprimere, cujus loco fuerunt qui ἐμφιλοδαμοῦσα vel φίλον διὸ Μοῦσα exarari vellent. Neutrum doctorum hominum commentum nobis probatur apud Plutarchum rescribentibus ἐμφιληθονοῦσα. Apertum vero hoc vocabulum Plutarchum esse, non Empedocleum, multoque plura Steinium quam e Plutarchi testimonio cogi licet Empedocli donasse. Si quis versum componere velit, non impedio quominus cum Sturzio comment. p. 596 scribat: ἡμερόεσσι χάρις στυγείε δύσκλητον Ἀνάγκην, vel quod mihi in mentem venit μελιχίη τε χάρις στυγείε δύσκλητον Ἀνάγκην. Caterum χάρις Karstenio eadem quæ Φιλία videtur, quod an pro explorato habendum sit nestio. Amicitia saltem non aversatur Necessitatem, ut quæ ipsam cogat Discordiæ cedere, sed pariter atque Discordia Necessitati paret. Certe Empedocles in conjuncta utriusque actione necessitatem inesse vult. Cf. Plutarch. de Anim. procreat. p. 1026 B, vol. X pag. 252 seq. ed. Reisk.: ἀνάγκην, ἣν εἰμαρμένην οἱ πολλοὶ καλοῦσιν, Ἐμπεδοκλῆς δὲ φίλιν ὁμοῦ καὶ νείκας.

Vs. 300-302. τοῦτο μὲν—ματαιόουσαν] habet Plutarchus Sympos. I p. 618, vol. VIII p. 443 ed.

Reisk. : καὶ τὸν θεὸν ὄρεξ οὐ πανταχοῦ τὸ πῦρ ἄνω τάττοντα καὶ κάτω τὴν γῆν, ἀλλ' ὡς ἂν αἱ χρεῖαι τῶν σωματίων ἀπαιτῶσι. τοῦτο μὲν ἐν κόγχαισι θαλασσονόμοις βαρυνώτοις, ναὶ μὴν κηρύκων τε λιθορρίνων χελύων τε, φησὶν ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ἐνθ' ὄψει κτλ., οὐχ ἦν ἢ φύσις δίδωσι χώραν, ἀλλ' ἦν ἢ πρὸς τὸ καινὸν ἔργον ποθεῖ σύνταξις, ταύτην ἔχουσαν. Duos posteriores citat idem de Fac. orb. Lun. pag. 927, vol. IX p. 667 ed. Reisk. : οὐδὲ τοῦ πυρὸς τὸ μὲν ἄνω περὶ τὰ ὄμματα ἀποστῆλθον κατὰ φύσιν ἐστὶ, τὸ δ' ἐν κοιλίᾳ καὶ καρδίᾳ παρὰ φύσιν, ἀλλὰ ἕκαστον οἰκείως καὶ χρῆσίμως τέτακται· ναὶ μὴν κηρύκων τε λιθορρίνων χελύων τε καὶ παντὸς ὄστρεοῦ φύσιν, ὡς φησὶν Ἐμπεδοκλῆς καταμανθάνων, ἐνθ' ὄψει κτλ. Ex his Plutarchi verbis sequitur elementa in corporibus non semper suum propriumque locum tenere, velut ignem superiores partes, terram inferiores, sed ita esse disposita uti cuiusque corporis usus postulet. Huic præcepto consentanei sunt tres quibus utitur Empedoclis versiculi. Ante verba ἐνθ' ὄψει κτλ. nescio quid excidisse ait Reiskius in Plutarchi Symp. l. c. Quod Karstenius dicit Plutarchum altero loco lacunam quasi explere verbis καὶ παντὸς ὄστρεοῦ φύσιν καταμανθάνων, id mihi non persuasit. Est enim ista Plutarchi, non Empedoclis oratio. Mihi nullus desiderari versus videtur, quamquam tres hi de quibus agitur emendatione egent. Quocirca non astipulamur Steinio etiam post βαρυνώτοις deesse aliquid contendenti scribentique μαιῶν κηρύκων τε κτλ. ubi Xylander conjectaverat καὶ μὴν κηρύκων. Requiritur enim quod edidi καὶ ἐπὶ κηρύκων. Sic ἐπὶ genitivo junctum sæpenumero idem valere quod ἐν nota res est. Utramque voculam in eadem sententia copulat Demosthenes Olynth. I init. : ἐπὶ πολλῶν μὲν ἂν τις ἰδεῖν, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δοκεῖ μοι τὴν παρὰ τῶν θεῶν εὐνοίαν φανεράν γεννομένην τῇ πόλει, οὐχ ἤκιστα δὲ ἐν τοῖς παροῦσι πράγμασι. Neque poetæ hunc usum spreverunt. Eurip. Melanipp. fragm. XXII p. 743 ed. Wagn. : ὀτινες μὲν ἐπὶ σοφῶν ἀχάλιν' ἔχουσι στόματα, i. e. qui in sapientibus viris (commemorandis et perstringendis) impudenti ore utuntur. In fine versus exemplar Aldinum itemque Basileense de Fac. Lun. exhibent γελωνῶν τε, cuius loco Karstenio præeunte τε γελωνῶν vulgavi. Cum Empedocleo dicto comparavit Xylander illud quod extat apud Herodot. I, 47 κραταιρῖνοις χελώνης. Similiter de his rebus iudicat Aristoteles de Gen. Anim. III, 11 : ἢ τῶν ὄστρακοδέμων γίνεται φύσις, κύκλω μὲν τοῦ γεώδους σκληρυνομένου καὶ πηγνυμένου τὴν αὐτὴν πῆξιν τοῖς ὄστοις καὶ τοῖς κέρασιν . . . ἐντὸς δὲ περιλαμβανομένου τοῦ τὴν ζωὴν ἔχοντος σώματος. Cf. idem de Partibus Anim. IV, 7.

Vs. 303-304. αὐτὰρ ἐχίνοις κτλ.] Plutarchus de Fortuna p. 98, vol. VI p. 371 : τὰ μὲν γὰρ (τῶν ἀλόγων) ὥπλισται κέρασι καὶ ὀδοῦσι καὶ κέντροις· αὐτὰρ ἐχίνος, φησὶν Ἐμπεδοκλῆς, ὀξυδαλῆς ὅτι τε νότοις ἐπιπεφρίκασι. Verba edidi ut leguntur in Vulcanii codice scripta, quem etiam Sturzius et Karstenius secuti sunt. Sed in eo præterea τὰ δὲ νότοις exstare dicitur. Xylander in suo aliam lectionem in margine exaratam invenit, cuius nihil supererat præter extrema verba ἀκανθαὶ ἐπιπεφρίκασι, præcisa ut fit a glutinatore priore versus parte. Hinc ipse quidem conjicit : ἐχίνος ὀξυδαλῆς, νότοις δ' ἀκανθ' ἐπιπεφρίκασι, ut ὀξυδαλῆς ad echinum referatur aut ὀξυδαλεῖς ad ἀκανθαί. At nihil verius ea scriptura quam Stephanus in Poes. phil. pag. 30 exhibet quamque Reiskius in Vulcanii membranæ postea repperit. Eandem agnoscit Scaliger, hoc excepto quod pro ἐχίνοις habet ἐχίνοψ.

Vs. 305. Κύπριδος κτλ.] laudat Simplicius de Cælo editus a Peyrono l. I. p. 28; corruptus legitur versus in ed. Ald. f. 128 b. Eundem versiculum memorat Simplicius Phys. II, f. 74 b. Adde Schol. Arist. p. 507. a. ed. Brandis. Simplicius ostendens in mundi rebus non solam, ut quorundam ferebat opinio, discordiam dominari, sed amicitiam quoque sive Venerem, cuius præcipuæ in formandis rebus naturalibus partes sint, cum aliis, tum hoc utitur exemplo, quod ad oculorum formationem refertur. Verba ὅτι ξύμ πρώτ' ἐφύοντο per tmesin dicta sunt pro ὅτι πρώτα ξυεφύοντο, *quum primum coaluerunt*. Peyronus posuit ξὺν πρώτ', Gaisfordius et Brandisius ξύμ-πρωτ' e cod. A. vulgaverunt sprete codicis B. scriptura ξυμπρώταις et Taurinensis ξδ πρώτ'. Cæterum ex iis quæ apud Simplicium præcedunt verbis καὶ τὴν αἰτίαν λέγων τοῦ τοῦ μὲν ἐν ἡμέρᾳ, τοῦ δὲ ἐν νυκτὶ κάλλιον ὄρεξ, Κύπριδος, φησί, κτλ. non multum lucis huic versui affulget.

Vs. 306. Plutarch. Sympos. p. 683 : τοῦ ἀνδρὸς (Ἐμπεδ.) οὐ καλλιγραφίας ἕνεκα τοῖς εὐπροσωποτάτοις τῶν ἐπιθέτων ὡσπερ ἀθηροῖς χρώμασι τὰ πράγματα γανοῦν εἰωθότος, ἀλλ' ἕκαστον οὐσίας τινὸς ἢ δυνάμεως δῆλωμα ποιοῦντος· ὄον, ἀμφιβρότην γθόνα, τὸ τὴν ψυχὴν περιεκείμενον σῶμα· καὶ νεφεληγερέτην τὸν ἄερα, καὶ πολυαίματον τὸ ἦπαρ.

Vs. 307-312 ἢ πολλὰ—ἐξεγένοντο] e Taurinensi Simplicii codice protulit Peyronus p. 46; corrupti habentur in ed. Ald. f. 144 b. Exstant etiam apud Gaisfordium p. XLIV et in Scholl. Arist. p. 512 a. ed. Brandis. Primum horum versuum ἢ πολλὰ κτλ. allegat Aristoteles de Cælo III, 2 pag. 300 b. ed. Bekker; idem de Anima III, 6 p. 430 a. his subjunctis ἔπειτα συντίθεσθαι τῇ φιλίᾳ; idem de Gener. Anim. I, 18 pag. 722 b. ed. Bekker.

ὄσπερ γὰρ καὶ μεγάλα ὄντ' ἀδύνατον διεσπασμένα σώ-
ζεσθαι καὶ ἔμφυγα εἶναι, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς γεννᾷ,
ἐπὶ τῆς φιλοτήτος λέγων, ἢ πολλαὶ κτλ. εἰθ' οὕτως
συμφέσθαι φησιν· item alii, ut Simplicius de An.
f. 70 a; in Categ. f. 85 b; Philoponus de An.
lit. Q. p. 15; Tzetzes in Lycophr. verss. 507,
711. Referuntur hæc cum sequentibus ad ani-
mantium ortum. Primum singula membra exorta
esse fingit, deinde his membris huc atque illuc
perlatis et inter se mixtis corpora existisse sibi
persuasit. Haud scio an commentum istud repe-
tendum sit ab eo quod in bestioliis quibusdam
animadvertitur, quarum mancæ primo imper-
fectæque formæ paulatim absolvuntur. Cf. Dio-
dor. I, 10; Lucret. V, 835; Virgil. Georg. IV,
308 seqq. Ovidius Metam. I, 422 seqq. Lectio
variatur. Nam apud Aristotelem de Cælo I. c. legitur
ὡς πολλαὶ, de Anima ἢ πολλῶν, de Animal. Ge-
nerat. ἢ πολλαὶ, apud Simplicium de Cælo ἢ πολλαὶ,
apud Philoponum πολλῶν, apud Tzetzem denique
utroque loco ὡς πολλῶν. Sed πολλῶν depravatum
esse patet; siquidem multa capita quæ nullius-
dum corporis essent in lucem prodiisse Empedo-
cles ait.

Vss. 308-309. γυμνοὶ δ' ἐπλάζοντο κτλ.] Gais-
fordius omittit δ', quod agnoscit Brandisius Schol.
Arist. I. c. et cod. Taur. ubi tamen ut in Oxon.
A. vitiose ἐμπλάζοντο scriptum est. Porro οἱ ἐπλα-
νᾶτο Gaisfordius, Peyronus, Brandisius, cuius
loco Taurinensis, quem Karstenius sequitur,
οἷα πλανᾶτο exhibet. Cf. Lucretii versus infra
appositi.

Vss. 310-312. αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ μείζον κτλ.] Sim-
plicius I. c.: ἐν ταύτῃ οὖν τῇ καταστάσει μονομελῆ
ἔτι τὰ γυῖα ἀπὸ τῆς τοῦ νεύκου διακρίσεως ὄντα ἐπλα-
νᾶτο, τῆς πρὸς ἄλλα μίξεως ἐπιβέβηνα· αὐτὰρ ἐπεὶ,
φησὶ, κτλ. ὅτε τοῦ νεύκου ἐπεκράτει λοιπὸν ἡ φιλότης,
ταῦτά τε κτλ. ἐπὶ τῆς φιλοτήτος οὖν ὁ Ἐμπεδοκλῆς
ἐκεῖνα εἶπεν, οὐχ ὡς ἐπικρατούσης ἤδη τῆς φιλοτήτος,
ἀλλ' ὡς μελλούσης ἐπικρατεῖν, ἔτι δὲ τὰ ἀμικτα καὶ
μονόγυια ἀδηλούσης. Ergo dispersa prius membra
per Amicitiam coaluerunt. Verba ὅπη συνέκρυσεν
ἕκαστα laudat Simplicius etiam Phys. f. 73 b et
74 b (ubi pro ἕκαστα invenitur ἅπαντα) probans
Empedocli multa forte et casu gigni placuisse.
Cf. vss. 260 et 272. Cæterum pro membrana-
rum scriptura διηνεκῆ cum Peyrono et Karstenio
διηνεκῆς exaravi. In Taurinensi B. librariorum
errore exstat ἐξεγένετο; in eodem desideratur
δαίμονι.

Vss. 313-316. πολλὰ μὲν γυῖοις] affert Ælianus
Hist. Animal. XVI, 29: Ἐμπεδοκλῆς ὁ φυσικός
φησὶ περὶ ζῶων ιδιότητος λέγων καὶ ἐκεῖνο δῆπου,
γίνεσθαι τινα συμφῆ καὶ κράσει μορφῆς μὲν διάφορα,

ἐνώσει δὲ σώματος συμπλακέντα. ἃ δὲ λέγει ταῦτά
ἔστι. Infinitivos φύεσθαι et ἐξανατέλλειν quos ver-
sibus Empedocleis inseruit Ælianus, poetæ verba
suæ orationi aptaturus, cum Karstenio in ἐφύοντο
et ἐξανέτελλον mutavi. Scaliger inverso ordine
ἀμφιότερα καὶ ἀμφιπρόσωπα posuit. Ἐξανατέλλειν
eadem potestate dicitur vs. 321. Pars quædam
librorum Æliani male ἀνδρόπρωρα et ἐξανατείνειν
habet. Ante βουγενῆ ἀνδρόπρωρα subaudiendum
τὰ μὲν, cui respondeat sequens τὰ δ' ἔμπαλιν; item
ante μειμιγμένα rursus intelligendum ἄλλα δέ.
Ἰσtud βουγενῆ ἀνδρόπρωρα celebratum in antiquo-
rum scriptis. Cf. Aristot. Phys. II, 8 ejusque
interpretes ad h. l. Themistius f. 27 sq. Simplic.
f. 86 b Philoponus lit. H. p. 13-16; Plutarchus
adv. Colot. p. 1123; Theophylact. ep. 44. He-
sychius: ἀνδρόπρωρος, ἀνδροπρόσωπον. Vide quæ
ibi a viris doctis notata sunt et quæ ad v. ἀντί-
πρωρον eruditi observarunt. Contrarium est
illud Sophoclis Trach. 12 ἀνδρείω κύτει βού-
πρωρος.

Vs. 315. μειμιγμένα τῇ μὲν κτλ.] ἀπ' ἀνδρῶν recte
dedit Jacobsius pro vulg. ὅπ' ἀνδρῶν. Neque enim
a viris generata dicendum erat, sed e virilibus
membris composita. Pro librorum scriptura σκι-
ροῖς Karstenius conjecit γλιροῖς, Panzerbieterus
διεροῖς, Bergkiius στιβαροῖς, hic parum apte. In
androgynum imprimis convenire videtur τρυ-
φεροῖς, mollibus. Empedocli congruentia tradit
Lucretius lib. V, 835 sqq.:

multaque tum tellus etiam portenta creare
conata est mira facie membrisque coorta: [remotum;
androgynum inter utrumque et utrumque et utrimque
orba pedum partim, manuum viduata vicissim,
muta sine ore etiam, sine vultu cæca reperta.

Vs. 317. εἰλίποδ' ἀκριτόγυια] Plutarchus adv.
Colot. p. 1123 (vol. X p. 617): ταῦτα μέντοι καὶ
πολλὰ τούτων ἕτερα τραγικώτερα τοῖς Ἐμπεδοκλείοις
εὐκότα τεράσμασιν, ὧν καταγελῶσιν, εἰλίποδα κριτό-
γυια καὶ βουγενῆ ἀνδρόπρωρα κτλ. Reiskius Empe-
doclem scripsisse conjecit κριοειδέα vel κριόγυια,
sed κριός primam producit. Rectius ἀκριτόγυια
vel ἀκριτόγυια Empedocleum vocabulum esse
Karstenius suspicatus est. Mihi nulla littera ad-
dita ἀκριτόγυια membræ indiscretis reponendum
videtur. Quum vero εἰλίποδες i. e. flexipedes non
modo hoves a veteribus dicantur, sed mulieres
etiam ab Eupolide apud Athenæum lib. VII
p. 286. B, propterea quod lente et quasi flexis pe-
dibus incedant, hoc quoque versus fragmentum
superiori, in quo de androgynis agitur, adjun-
gendum existimavi. Huc accedit quod ἀκριτόγυια
sic intelligi licet, ut γυῖα de muliebribus inter-

pretemur. Cf. Hom. hymn. in Merc. vs. 20 et Co-raen ad Theophrast. Charact. pag. 22.

Vss. 318-325 servavit Simplicius Phys. II f. 86 b. : εἰπόντος δὲ τοῦ Ἐμπεδοκλέους ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Φυσικῶν πρὸ τῆς τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικείων σωμάτων διαφθοράσεως ταῦτα τὰ ἐπη, νῦν δ' ἄγ' ὅπως ἀνδρῶν κτλ. ταῦτα οὖν εἰπόντος Ἐμπεδοκλέους ἐφίστησιν (ὁ Ἀριστοτέλης) ὅτι καὶ αὐτός, ὡς εἶοικε, σπέρμα πρὸ τῶν ζώων γεγονέναι φησί. καὶ τὸ οὐλοφύεις μὲν πρῶτα παρ' αὐτοῦ εἰρημένον σπέρμα ἦν οὕτω μελέων ἑρατὸν δέμας ἐμφαίνον. Statuit igitur principio rerum, antequam exstittisset humana progenies, e terra prodiisse informia quaedam hominum simulacra eaque promiscua i. e. nullo sexus discrimine notabilia, postea vero utrumque sexum discretum esse.

Vss. 318-320. νῦν δ' ἄγ' — ἀδαήμων] Pro ὅπως Scaliger non recte ὅσους posuit. Panzerbieterus nulla necessitate subactus ἔνυχλους in ἐμυχλους convertit. Nam etsi rudes illæ hominum formæ e terræ visceribus eduntur, tamen quia e tenebris in lucem emergunt, tamquam noctis propago, nocturnæ vocantur. δρηκας, proprie *surculi*, nominantur liberi vel proles, qua significatione usitatiora sunt ἔρος, θάλας et alia vocabula. Cf. Valcken. in Eurip. Phœn. vs. 88. κρινόμενον πῦρ est ignis dum separatur a reliquis elementis, flamma e pristina rerum compage secedens et paffactis terræ faucibus prorumpens. Itaque non erat quod Karstenius ὀρνύμενον πῦρ scriberet. Cæterum nullum hic video de quo Sturzium et Karstenius loquuntur Veneris ardorem. Uterque male Empedoclis verba sic interpretatur, ut poetam tradere dicat, quomodo nocturno coitu liberi gignantur.

Vs. 321. οὐλοφύεις κτλ.] Spectat hoc Empedoclis dictum Aristoteles Phys. II, 8 p. 270 D : ἀνάγκη σπέρμα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλὰ μὴ εὐθὺς τὰ ζῶα· καὶ τὸ οὐλοφύεις μὲν πρῶτα σπέρμα ἦν. Accipitur autem οὐλοφύεις de eo quod *natura totum sive integrum* est. Quamobrem τύποι οὐλοφύεις intelligenda integra hominum simulacra in quibus nulla sexus diversitas notatur, sed quæ maribus æque ac feminis communia habentur. Quid? quod ipse Aristoteles de Partt. Anim. IV, 12 pronas supinasque corporis partes et thoracem, quæ in quadrupedibus discretæ sunt, in avibus indiscretas esse dicens hac ipsa utitur voce. Ait enim τὰ δὲ πρᾶνῃ τοῦ σώματος καὶ τὰ ὑπτία, καὶ τὰ τοῦ καλουμένου θώρακος ἐπὶ τῶν τετραπόδων, δλοφύεις ὁ τύπος ἐπὶ τῶν ὀρνίθων ἐστίν. Quum vero rudes illæ figuræ prima generis humani exempla et origo essent, Aristoteles Phys. I. c. τὸ οὐλοφύεις exponit σπέρμα. In eandem sententiam Simplicius I. c. : εἰ

δὲ τὸ (οὐλοφύεις) σπέρμα ἦν, θαυμαστῶς μοι δοκεῖ τὸ οὐλοφύεις αὐτῷ ἐπιπρέπειν· οὐλοφύεις γὰρ κυρίως ἐκεῖνο ἐστίν, ὁ, καθ' ὃ ἐστίν, αὐτὸ πᾶν ἐστίν ὅπερ ἂν ἐστίν (leg. ἦ), μήπω γενομένης ἐν αὐτῷ διακρίσεως. Philoponus in Phys. I. I. lit. H, p. 16 : καὶ αὐτὸς δὲ, φησὶν (ὁ Ἀριστοτέλης), ὁ Ἐμπεδοκλῆς τὸ οὐλοφύεις πρῶτον φησὶ γενέσθαι· τοῦτο δὲ οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἂν αὐτῷ ἢ τὸ σπέρμα συνεστραμμένον καὶ δλως ἕμα ἔχον ἐν αὐτῷ τοὺς λόγους τοῦ φουομένου. παρὰ γὰρ τὸ τὴν τοῦ δλου φύσιν περιέχειν, τὸ δλοφύεις αὐτῷ κέκληται. Ab humani generis primordiis qualia fingit Empedocles multum distat Platonium illud commentum in Sympos. p. 189 sq. cuius mentionem movet Karstenius. Major est loci Empedoclei cum Lucretii verbis similitudo. Vid. ad vs. 315.

Vs. 322. ὕδατος τε καὶ οὐδαος] οὐδαος quod sententia postulat primus vulgavit Sturzium pro membranarum scriptura εἶδος. Nam e Plutarchi loco de Plac. phil. V, 19 ubi legitur ἐκ γῆς καὶ ὕδατος apparet hic restituendum esse οὐδαος. Fallitur autem Simplicius sua interpretatione εἶδος firmare studens : τὸ οὐλοφύεις μὲν . . . σπέρμα ἦν, οὕτω μελέων ἑρατὸν δέμας ἐμφαίνον, διότι ὕδαρ μὲν ἦν ἐνεργεῖα ὑγρὸν ὄν, δυνάμει δὲ τὸ εἶδος τοῦ ἀνθρώπου.

Vs. 323. τοὺς μὲν πῦρ κτλ.] Ignis sub terra latens quum ad sui simile tenderet superioresque peteret regiones, sublimes rapuit res usque adhuc occultas suaque vi effecit, ut omnia e telluris gremio enascerentur. In his nominatim hominum simulacra commemorat Empedocles. Quum vulgo legeretur ἀνέπεμπε ὄλον πρὸς ὁμοιον, recte Karstenius dedit ἀνέπεμπε' ἐθέλον πρὸς ὁμοιον.

Vs. 325. οὐτ' ἐνοπήν κτλ.] Vulgatam οὐτ' αὖ male mutavit Karstenius in οὐτ' οὖν, offensus tautologia; sequitur enim ἐπιχώριον ἀνδράσι γῆρυν. Locum sanavit Steinus e duobus codicibus a Brandisio excussis, quorum alter (P. 1.) omittit αὖ et exhibet γύων pro γῆρυν, alter (P. 2) versum sic depravatam continet : οὐτ' ἐνοπήν οὐα τ' ἐπιχωρίους ἀνδράσι γύων. Hinc manifestum est scribi oportere ἐπιχώριον ἀνδράσι γύων. Cf. ad vs. 317. Sine dubio Empedocli placuit, defuisse istius ætatis hominibus membra genitalia, quum hæc de eo prodat Plutarchus de Plac. phil. V, 19 : Ἐμπεδοκλῆς τὰς πρῶτας γενέσεις τῶν ζώων καὶ φυτῶν μηδαμῶς δλοκλήρους γενέσθαι, ἀσυμφυεῖσι δὲ τοῖς μορίοις διεζευγμένας· τὰς δὲ δευτέρας, συμφυομένων τῶν μερῶν εἰδωλοφανεῖς· τὰς δὲ τρίτας, τῶν ἀλληλοφυῶν· τὰς δὲ τετάρτας, οὐκ ἐστὶ ἐκ τῶν ὁμοίων, ὄον ἐκ γῆς καὶ ὕδατος, ἀλλὰ δι' ἀλλήλων ἤδη, τοῖς μὲν πυκνωθείσας τῆς τροφῆς, τοῖς δὲ τῆς εὐμορφίας τῶν γυναικῶν ἐπερθετισμὸν τοῦ σπερματικῷ κινήματος ἐμποιήσεως.

Vss. 326-327 ἀλλὰ διέσπασται κτλ.] Aristoteles de Generat. animal. I, 18 p. 722 b. ed. Bekker. : φησιν (ὁ Ἐμπεδοκλῆς) ἐν τῷ ἄρβρενι καὶ τῷ θήλει ὄν συμβολον ἐνεῖναι, ὄλον δ' ἀπ' οὐδετέρου ἀπιέναι, « ἀλλὰ διέσπασται μελέων φύσις ἢ μὲν ἐν ἀνδρὸς. » Ib. IV, 1 pag. 746 b. : οὕτε γὰρ διεσπασμένον ἐνδέχεται τὸ σῶμα τοῦ σπέρματος εἶναι, τὸ μὲν ἐν τῷ θήλει τὸ δ' ἐν τῷ ἄρβρενι, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησιν ἐπιών « ἀλλὰ διέσπασται μελέων φύσις ἢ μὲν ἐν ἀνδρὸς. » Verba ἢ δὲ γυναικὸς adjicit Philoponus Comment. in h. l. f. 81 b : Ἐλεγεν ὅτι διέσπασται ἢ μὲν ἐν ἀνδρὸς ἢ δ' ἐν γυναικὸς. Idem de Anim. gen. I f. 16 a. ait : ἐπιών δὲ (ὁ Ἀριστοτέλης) « ἢ μὲν ἐν ἀνδρὸς » οὐκ ἀπέδωκε τὸ ἢ δ' ἐν γυναικὸς. Vs. 326 ἐν utroque loco omittit cod. z apud Bekkerum. Panzerbieterus qui φύσιν hic γένεσιν esse statuit, legendum conjicit ἢ μὲν ἀπ' ἀνδρὸς κτλ. sensu bono : *membrorum generatio duplex et quasi distracta est, ita ut partim a viro, partim a femina proficiscatur*. At obstat Galeni locus quo res imprimis illustratur. Namque ille de Semin. II, 7 hæc de Empedocle prodit : ὁ Ἐμπεδοκλῆς διεσπασθαι φησὶ τὰ τοῦ γεννηθησομένου μόρια, καὶ τὰ μὲν ἐν τῷ τοῦ ἄρβρενος σπέρματι, τὰ δ' ἐν τῷ τῆς θηλείας περιέχεσθαι· καὶ αὐτῆς γε τῆς Ἀφροδισίου συμπλοκῆς ἐντεῦθεν γίνεσθαι τοῖς ζώοις τὴν ἐπιθυμίαν, ὄρεγομένους ἀλλήλοισι ἐνωθῆναι τῶν διεσπασμένων μορίων. Hinc efficitur ἐν præpositionem servandam esse, membrorum autem φύσιν ad sexus diversitatem relatam potius naturam ab Empedocle vocari.

Vs. 327 ἐν omissum a Karstenio post γυναικὸς posuit Steinius, quem secutus sum. Conjunxit Sturzium hos cum verss. 329 et 330 apud Aristotelem unius paginæ intervallo disjunctis, quos tamen Philoponus οὐκ ἀπὸ τῶν ἐφεξῆς ἀλλήλοισι ὄντων στίχων, ἀλλὰ πρόβρω ἀπ' ἀλλήλων fuisse testatur.

Vs. 328. τοὺς δέ τε κτλ.] Plutarchus Qu. N. pag. 917, vol. IX p. 631 ed. Reisk. : τὸ συντρέφεσθαι καὶ συναγελάζεσθαι τὰ θήλαα τοῖς ἄρβρεσιν ἀνάμνησιν ποιῆ τῶν ἀφροδισίων καὶ συνεκκαλεῖται τὴν ὄρεξιν ὡς ἐπ' ἀνθρώπων Ἐμπεδοκλῆς ἐποίησας, τῷ δέ τι καὶ πόθος εἶτε διὰ πέψους ἀμμίσιων. Quotidiana igitur marium et feminarum consuetudine Veneris desiderium in bestiis excitari ait Plutarchus. Simile quid Empedoclem de hominibus prodidisse scribit; sed versus ejus ita corruptus est, ut difficile sit eum in integrum restituere. Itaque variae a viris doctis propositae sunt conjecturae. Wyttenbachius enim legi voluit τοὺς δέ τε καὶ πόθος εἶλε δι' ὄψεως ἀντ' ἀναμίσιων, Karstenius τῷ δ' ἐπὶ καὶ πόθος εἶσι (sive ἦε) δι' ὄψιος ἀντ' αἴσιων, Panzerbieterus τὸ δέ τε καὶ πόθος εἶλε δι' ὄψιος ἀμμι-μνήσιων, Steinius τῷ δ' ἐπὶ καὶ πόθος ἦλθε δι'

ὄψιος ἀμμιχθέντι, sed sententia flagitare videtur : τοὺς δέ τε καὶ πόθος εἶλε δι' ὄψιος ἀμμιχθέντας.

Vss. 329-330. ἐν δ' ἐχύθη—ἀντιάσαντα] Aristoteles de Gener. Animal. I, 18 p. 723 a. ed. Bekker. : πρὸς δὲ τούτοις εἰ τὸ θήλυ καὶ τὸ ἄρβρεν ἐν τῇ κησῆσι διαφέρει, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς λέγει· ἐν δ' ἐχύθη κτλ. Patet hoc fragmentum ad sexus discrimen explicandum pertinuisse; sed quomodo orationem conformarit Empedocles dictu difficile est. Lectio non variat nisi quod Bekkeri cod. S. male pro ἐχύθη habet ἐλύθη et Philoponus pro τὰ μὲν olim τὰ δὲ exaratum fuisse testatur. Id autem efficitur ex ejus interpretatione : ἐν δ' ἐχύθη καθαροῖσι· τὸ δὲ ἄρβρεν χέεται ἤτοι συνίσταται ὑπὸ καθαρωτέρων καὶ θερμωτέρων αἱμάτων. τὰ δὲ τελέθουσι γυναικὸς ψύχους ἀντιάσαντα· τὰ δὲ τῶν αἱμάτων τελέθουσι καὶ γίνονται γυναικὸς, ψυχθέντα. Bekkerus vulgavit τὰ μὲν, sed in veteribus quoque Aristotelis editionibus exstat καὶ δὲ. Neutrum Gazæ ante oculos fuit vertenti : *funditur in puris mas, femina frigore misto*, quasi legerit : ἐν δ' ἐχύθη καθαροῖς ἄρβρεν, τελέθουσι γυναικῶν ψύχους ἀντιάσαντα γένη. Quum vero Empedocles existimarit semen in calidiorem uteri partem infusum mares gignere, in frigidiorē feminas (vid. vs. 332), apparet ἐν δ' ἐχύθη καθαροῖσι referri ad semen puris uteri locis (τόποις τῆς γαστροῦ) injectum. Scaliger Empedoclem scripsisse conjecit : ἐν δ' ἐχύθη ταλάροισι, τὰ δὲ ..., Sturzium autem ἐγκέχεται θερμοῖσι· τὰ δ' ἐκτελέθουσι γυναικὸς ψύχους ἀντιάσαντα. Reliqui in scriptura qualis a Bekkero edita est acquieverunt, sententiam emendare non ausi. Sed quis necessarium enuntiationis Empedocleæ membrum quod ad mares spectat ab Aristotele omissum esse sibi persuadeat? Quapropter pro τὰ μὲν vel τὰ δὲ suspicor restitui oportere ἄρβρεν, deinde post ἀντιάσαντα requiri γένη (γυναικῶν), quod Gazæ obversatum fuisse dixi.

Vs. 331. λιμένας κτλ.] Schol. Eurip. Phœn. pag. 600 ed. Valck. ad vs. 18 μὴ σπεῖρε τέκνων ἄλοκα δαιμόνων βίᾳ hæc annotat : Ἐμπεδοκλῆς ὁ φυσικὸς ἀλληγορῶν φησὶ σπιστοὺς λιμένας Ἀφροδίτης, ἐν οἷς ἢ τῶν παίδων γένεσις ἐστίν. Ad metrum restituendum transpositis opus esse verbis Steinius vidit, quem secutus edidi λιμένας σ. Ἄ. Empedoclis placito lumen affert Galeni locus quem ad vers. 326 laudavi.

Vss. 332-334. ἐν γὰρ θερμωτέρω—μᾶλλον] Galenus in Hippocrat. Epidem. IV, 2, T. IX p. 430 : τὸ μέντοι ἄρβρεν ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς μήτρας κτισθεῖσαι καὶ ἄλλοι τῶν παλαιτάτων ἀνδρῶν εἰρήκασιν . . . ὁ δ' Ἐμπεδοκλῆς οὕτως· ἐν γὰρ θερμωτέρω τὸ κατ' ἄρβρενα ἐπλετο γαίης κτλ. Ex his Galeni verbis satis intelligitur vulgatum γαίης mutandum esse

aut in μήτρης aut quod poetam magis decet γαστρός. Utrumque Sturzio jam in mentem venerat, qui tamen a membranarum scriptura non recessit. Ego cum posterioribus editoribus γαστρός recepi. Cæterum non erat quod Steinius versum in hunc modum refingeret : ἐν γὰρ θερμότερῳ ἄρβρον δέμας ἐπλετο γαστρός, siquidem τὸ κατ' ἄρβρα (χωρίον) recte a Karstenius exponitur *locus maribus destinatus*. Quare si hiatus vitandi causa pluraliter scribas τὸ κατ' ἄρβρα, locus sanus atque integer erit. Pro ἀνδρωδέστεροι Karstenius scribi jussit ἀδρομελέστεροι, qua correctione poetæ verba non egent.

Vs. 335. Aristoteles de insecabilibus lineis extr. pag. 97a b. ed. Bekker. : ἔτι ἡ γραμμὴ καὶ τὸ ἐπίπεδον ἄρθρα ἔσονται ἀνάλογον γὰρ ἔχουσιν, ὅτι τὸ ἄρθρον διάφορόν πῶς ἔστιν. διὸ καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἐποίησε· διὸ δεῖ ὀρθῶς. Empedoclis dictum corruptum esse indicio est Martianus Rota interpret hunc exhibens versum :

Articulis constat semper junctura duobus.

Hujus vestigiis ingressus Karstenius pag. 154 vatem Agrigentinum sic posuisse opinatus est :

δοῶν δὴ ἄρθρον μελέων ἐκ πηγγυται αἰαί,

quamquam antea Sturzius pag. 416 rectius scripserat :

ἔξ ἄρθρον δὲ δυοῖν καρπὸς συντάσσεται αἰαί.

Verum, nisi fallor, versus Empedocleus fuit :

δοῶν δ' ἔξ ἄρθρον ἄρμὸς συμπήγγυται αἰαί.

Vs. 336. μῆνος ἐν ὄγδ. κτλ.] Aristoteles de Gener. Anim. IV, 8 p. 777 a. ed. Bekker. : Ἐμπεδοκλῆς δ' ἢ οὐκ ὀρθῶς ὑπελάμβανε ἢ οὐκ εὖ μετήνευσε ποιήσας, ὡς τὸ γάλα μῆνος ἐν ὄγδοάτῳ κτλ. σακρότης γὰρ καὶ πέψις ἐναντίον, τὸ δὲ πύον σακρότης τίς ἔστιν, τὸ δὲ γάλα τῶν πεπεμημένων. Empedocles πύον λευκὸν *pus album* vocat *lac matris*, quod Aristoteli reprehensione dignum videtur. Aristotelis verba longa paraphrasi exponit Philoponus in h. l. f. 101 B. Sed Empedoclem πέψιν et σῆψιν idem esse judicasse jam ad vs. 288 observavimus.

Vs. 337. γῶθ', ὅτι κτλ.] Plutarchus Quæst. Nat. pag. 96, vol. IX pag. 627, subjunctis his verbis : οὐ γὰρ ζῶων μόνον οὐδὲ φυτῶν οὐδὲ γῆς οὐδὲ θαλάσσης, ἀλλὰ καὶ λίθων ἀπεισιν ἐνδελεγῶς πολλὰ βεύματα καὶ χαλκίου καὶ σιδήρου. Spectat hic versus cum sequentibus ad rerum omnium incrementa. Declarat enim poeta, quomodo corpora crescant, alantur, senescant, inuuantur. Quippe cunctorum effluvia esse statuit, quibus aliud alii misceatur. Verum hanc mixtionem sic informat, ut similia

appetant similia et cognata cum cognatis commercium habeant. Apud Plutarchum legitur γῶθς et ἀπόρροιαί, quæ suadentibus Wakefieldio ad Lucret. III, 517 et Nækio in Chæril. p. 181 recte Karstenius in γῶθ' et ἀπόρροαί convertit.

Vs. 338-339. Plutarchus Sympos. IV p. 663, vol. VIII p. 63a ed. Reisk. : εἶτε γὰρ ἐξ ὁμοίων ἀναλαμβάνει τὸ οἰκεῖον ἢ φύσις καὶ εἰς τὸν ὄγκον αὐτόθεν ἢ ποικίλη τροφή πολλὰς μεθειῶσα ποιότητας ἐξ ἑαυτῆς ἑκάστῳ μέρει τὸ πρόσφορον ἀναδίδωσιν, ὥστε γίνεσθαι τὸ τοῦ Ἐμπεδοκλέους· ὡς γλυκὺ μὲν ἐπὶ γλυκὺ μάρπτει, πικρὸν δ' ἐπὶ πικρὸν ὄρουσε, ὄξυ δ' ἐπ' ὄξυ, δαλερὸν δαλεροῦ λαβέτω, ubi Turnebi codex ὄξυ δ' ἐπ' ὄξυ ἔβη, δολερὸν δολεροῦ λάβει· ὄδε. De cibis et nutrimento item loquens Macrobius Saturn. lib. VII, 5 : Singula autem, inquit, ad se similitudinem sui rapere, testis est Empedocles qui ait : ὡς γλυκὺ μὲν γλυκὺ μάρπτει, πικρὸν δ' ἐπὶ πικρὸν ὄρουσε· ὄξυ δ' ἐπ' ὄξυ ἔβη, θερμὸν δ' ἐποχεύετο θερμῶ. Macrobius liquet poetæ verba sic servasse, ut nulla vitii vel depravationis suspicio sit. Nam ne priora attingam, extrema θερμὸν δ' ἐποχεύετο θερμῶ aptissime efferuntur. Nimirum ἐποχεύειν quod vulgo de mare feminam ineunte dicitur, hoc loco latius patet, ut ἐποχεύεσθαι nihil sit nisi *misceri*. Quocirca cum Sturzio Macrobius secutus sum. Quum autem simile ad simile ferri Empedocles tradiderit idque ipsum his versibus, si Macrobio fides, expresserit : non erat quod de solis gustibus eum loqui vellet Steinhartus Meletem. Plotin. pag. 60, rejectisque ultimis verbis θερμὸν δ' ἐποχεύετο θερμῶ aliam excogitaret clausulam λάβει δ' ἄλμυρον ἄλμυρον ὄδε. Improbandæ etiam cæteræ virorum doctorum conjecturæ e quibus Lobeckius Ῥηματ. pag. 201 et 355 apud Macrobius scribi vult θερμὸν δ' ἐπεγεύετο θερμῶ et apud Plutarchum δαλερὸν δαλεροῦ δ' ἐπεγεύετο. Quis inauditum hoc vocabulum tueri potest? Nempe sapienter jam Hylander ad Plutarchi locum notaverat, Empedoclis versus ibi corruptos e Macrobio corrigendos esse, nisi forte fieri potuit, ut philosophus δαλερὸν a δαλὸς *titione* poetice pro *calido* dixerit. At obstat a. vocalis mensura quæ ut in δαλὸς producitur (cf. Hom. Od. lib. V. 488; Hesiod. Op. et D. vs. 703), ita in δαλερός corripri non posset, si ejusmodi vocem a veteribus usurpatam esse constaret. Nemo vero tali epitheto usus est. Quapropter Leopardus Emendat. VIII, 10 ejus loco μαλερὸν ut poneretur auctor fuit. Parum cogitate igitur Karstenius versui intulit δαλερὸν δαλεροῦ δ' ἐποχεύετο, licet etiam ἐποχεύετο et ἐπόχευεν proposuerit, quorum posterius Steinio arrisit. Denique ne quis nodum in scirpo quæret, addo quemadmodum in priore versus dulcia amaris opponuntur,

sic in posteriore acuta calidis opposita de frigidis intelligenda videri. Siquidem hac translatione Horatii Carm. lib. I, 9, 4 *gelu acutum* dixit et ante eum Pindarus Pyth. I, 20 *χιών δεξία*, ubi interpretres Græci : *δεξίαν δὲ χιόνα φησίν, ἥτοι παρὰ τὴν πυκνότητα τῆς καταφορᾶς ἢ παρὰ τὴν ψυχρότητα, ὅτι οἱ ἐραπτόμενοι ὁμοίον τι πάσχουσι τοῖς κεντούμενοις.*

Vss. 340-341. *οἶνω ὕδωρ κτλ.*] Philoponus in Aristot. de Generat. Anim. II f. 59 a. : *Ἐμπεδοκλῆς ἐν ἄπαισι τοῖς σώμασι τοῖς ὑπὸ σαλήνην, οἶον ὕδασι, ἐλαιοῖσι καὶ τοῖς ἄλλοις εἶναι ἐλεγεν ἀναμειγμένους πόρους καὶ ναστά· καὶ τοὺς μὲν πόρους ἐκάλεσε κοῖλα, τὰ δὲ ναστά πυκνά. Καὶ ὧν μὲν εἰσι τὰ ναστά καὶ οἱ πόροι, τούτέστι τὰ κοῖλα καὶ πυκνά, σύμμετρα, ὥστε δύνασθαι δι' ἀλλήλων χωρεῖν, τούτων ἐφασκεν εἶναι μίξιν καὶ κρᾶσιν, οἶον ὕδατος καὶ οἴνου· ὧν δὲ ἀσύμμετρα, ἄμικτα ταῦτα εἶναι ἐφασκεν, ὥσπερ ἐλαιον καὶ ὕδωρ· φησὶ γὰρ· ὕδωρ οἶνω μᾶλλον ἐναριθμῖον, αὐτὰρ ἐλαίω οὐκ ἐθέλει. Quum verba quæ ex Philopono attuli metro repugnent, Empedocles autem penultimam vocis ὕδωρ syllabam modo corripiat, ut vs. 358, modo producat, ut vs. 357, Sturzius edidit : *οἶνω μᾶλλον ὕδωρ ἐναριθμῖον, αὐτὰρ ἐλαίω.* Atqui ἐναριθμῖον quod valet *adnumerandum* vix quisquam dixerit de rebus quæ vel coalescant vel miscentur. Nam ne de aliis vocabulis loquar, imprimis hic exspectaveris ἀριθμῖον quod eo sensu supra usurpavit Empedocles vs. 262. Qua re animadversa Karstenius scripsit ὕδωρ οἶνω μᾶλλον ἐνάριθμῖον, αὐτὰρ ἐλαίω, Steinius vero οἶνω ὕδωρ μᾶλλον μὲν ἐνάριθμῖον, αὐτὰρ ἐλαίω. At offendit compositum ἐνάριθμῖον idonea auctoritate destitutum. Hinc haud gravatim reposui : *οἶνω ὕδωρ μᾶλλον πέλει ἀριθμῖον, αὐτὰρ ἐλαίω.* Exemplum hoc proposuit Empedocles, ut demonstraret, quomodo in concubitu semen utriusque sexus nunc concordare, nunc discordare soleat, interdum setum gignat, alias sterile maneat : unde mulorum etiam sterilitatem explicare conatus est. Discimus hoc e duobus Aristotelis locis, ubi effatum illud tangit de Gener. Animal. I, 18 p. 805 D : *οὐ γὰρ δὴ οὐδὲ τοῦτο ἐνδέχεται λέγειν, ὡς (τὸ σπέρμα) τῇ κατακράσει αὐξάνεται ὑστερον, ὥσπερ οἶνος ὕδατος προσεγγυθέντος.* Cf. ibidem II, 8 p. 830 E ; Theophrastus de Sensu c. 12 p. 651 ed. Schneid. Quod reliquum est istud οὐκ ἐθέλει subaudito συμμείγνυσθαι intelligendum. Diserte id ponit Plato Soph. p. 262 E : *καὶ μὴν ἐν γέ τι τούτων ἀναγκαῖον, ἢ πάντα ἢ μηδὲν ἢ τὰ μὲν ἐθέλειν, τὰ δὲ μὴ συμμείγνυσθαι.* Notum verbi ἐθέλειν usum, quo etiam ad res inanimatas transfertur, cum alii illustrarunt, tum Stallbaumius in Plat. Phædon. p. 102 D et de Rep. II p. 307 B.*

Vs. 342. *βύσσω δὲ κτλ.*] Plutarchus de Orac. def. pag. 433, vol. VII p. 704 ed. Reisk. ostendens alia aliis esse congruentia Empedocle utitur auctore. Hæc autem ejus verba sunt : *ἄλλα γὰρ ἄλλοις οἰκεία καὶ πρόσφορα, καθάπερ τῆς μὲν πορφύρας ὁ κύαμος, τῆς δὲ κόκκου τὸ νίτρον δοκεῖ τὴν βαφὴν ἀγεῖν μειγμένον· αὐτὸς βύσσω δὲ γλαυκῆς κρόκου καταμίσγεται, ὡς Ἐμπεδοκλῆς εἶρηκε.* Patet depravatus esse versus Empedoclei reliquias, ut difficile sit poetæ manum resituere. Ac Xylander quidem tentavit : *βύσσω δὲ γλαυκοῦ κρόκου καταμίσγεται ἄνθος*, Sturzius vero ita edidit : *βύσσω δὲ γλαυκῆ τὸ κρόκου καταμίσγεται ἄνθος*, sed in Addendis mutata sententia scribi voluit : *βύσσω δὲ γλαυκῆ κόκκου καταμίσγεται αἶμα.* Displicet in his conjecturis Plutarchæ explicationis ab Empedoclea oratione discrepantia. Quis enim credat Empedoclem scripsisse κρόκου, Plutarchum κόκκου? Videtur autem poeta nihil nisi hoc dixisse, byssum nitro imbutam facile accipere et servare coccineum colorem, quoniam ambo, coccus et nitrum, nullo negotio commisceantur. Constat etiam nitrum ad purpuram et quodvis tincturæ genus adhibitum esse. Quæ quum ita sint, Karstenius astipulante Steinio vulgavit *βύσσω δὲ γλαυκῆ κόκκου καταμίσγεται (ἄνθος)*. Apparet vero hic potius ξανθῆ quam γλαυκῆ requiri hoc sensu : *αὐτὸς bysso autem flavæ cocci flos atque ornamentum i. e. coccineus color admiscetur.*

Vss. 343-367. *ἔδε δ' ἀναπνεῖ—ἴσον ὀπίσσω*] Aristoteles de Respiratione c. 7 pag. 473 b. ed. Bekker. hoc fragmentum servavit quo Empedoclis de respiratione sententia continetur. Ait quidem Aristoteles, illum non distincte significare, utrum de oris an de narium respiratione loquatur, sed ipse de naribus potissimum accipit, ut indicat ejus explicatio his versibus adjuncta : *Ἐμπεδοκλῆς . . . περὶ τῆς διὰ τῶν μυκτήρων ἀναπνοῆς λέγων, οἰεται περὶ τῆς κυρίας λέγειν ἀναπνοῆς. τὴν κυρίαν vocat eam quæ fit per arteriam.* In sequentibus vero paulo dubitantius loquitur. Cæterum interpretes antiqui non magis quam recentiores cardinem rei in voce ῥινῶν vs. 346 quam *nasum* interpretantur verti intelligentes totum locum ad narium respirationem referunt. Ab his omnibus discesserunt Lommatzschius et Karstenius contententes Empedoclem nihil hic præcipere de respiratione quæ aliqua corporis parte per os vel nares fiat, sed de ea quæ toto corpore per meatus animalibus contingit. Mihi ambo ista respirationis genera sic videtur hoc loco descripsisse philosophus, ut generatim illum respirandi modum qui toto fit corpore adumbret, sed de narium respiratione sigillatim disserat.

Juvat autem ipsius Aristotelis interpretationem memorare: Γίνεσθαι δέ φησι τὴν ἀναπνοὴν καὶ ἐκπνοὴν διὰ τὸ φλέβας εἶναι τινὰς, ἐν αἷς ἔνεστι μὲν αἷμα, οὐ μόντοι πλήρεις εἰσὶν αἵματος, ἔχουσι δὲ πόρους εἰς τὸν ἔξω ἀέρα, τῶν μὲν τοῦ σώματος (leg. αἵματος cum Karst.) μορίων ἁλάττους, τῶν δὲ τοῦ ἀέρος μείζους· διὸ τοῦ αἵματος περικύκλος κινεῖσθαι ἄνω καὶ κάτω, κάτω μὲν φερομένου, εἰσεῖν τὸν ἀέρα καὶ γίνεσθαι ἀναπνοήν, ἄνω δ' ἰόντος, ἐκπίπτειν θύραζε καὶ γίνεσθαι τὴν ἐκπνοήν, παρσιχάζων τὸ συμβαῖνον ταῖς κλεψύδραις. Similiter Plutarchus de Plac. phil. IV, 22 Empedoclis præceptum proponit: Φερομένου τοῦ αἵματος ὡς πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τὸ ἀερῶδες διὰ τῶν βινῶν ταῖς ἐκτοῦ ἐπιβροχίαις ἀναθλίβοντος, καὶ τὴν ἐκχώρησιν (leg. τῇ ἐκχωρήσει deleto καὶ) αὐτοῦ [τοῦ ἀέρος] γίνεσθαι τὴν ἐκπνοήν· καλινδρομοῦντος δὲ (τοῦ αἵματος) καὶ τοῦ ἀέρος ἀντεπισαχθέντος εἰς τὰ διὰ τοῦ αἵματος ἀραιώματα, τὴν εἰσπνοήν· ὑπομιμνήσκει δὲ αὐτὸ ἐπὶ τῆς κλεψύδρας.

Vs. 343-344. ὧς δ' ἀναπνεῖ—τέτανται] σύριγγας intelligit fistulas sive tubulos in summo corpore, quo nomine Aristoteles et ipse utitur de Respirat. c. 15: Αἴτιον τοῦ μὲν ἀναπνεῖν ὁ πνεύμων σωματικὸς ὢν καὶ σύριγγων πλήρης. Hic φλέβας τινὰς interpretatur, ut vidimus, sed exsanguis venas vel potius non plenas sanguinis.

Vss. 345-347. καὶ σπιν ἐπὶ στομοίσις πυκναῖς κτλ.] Ita recte hæc verba edidit Bekkerus, quum antea legeretur ἐπιστομοίσις πυκνοῖς Præterea pro τέθρα aliquot libri mendose τέθρα, pro φόνου plerique φανόν, quæ vitia jam Stephanus sustulit. σπιν pertinet ad animalia, στομοίσις ad σαρκῶν σύριγγας. βινῶν ἔσχατα τέθρα Karstenius cum Lommatzschio *cutis superficiem* interpretatur, parum probabiliter. Rectius hæc cum antiquis enarratoribus *narium prominentem extremitatem* esse dicas, i. e. *nares in extremo corpore prominentes*. Quocirca Leonicus simpliciter *extremas nares* vertit.

Vss. 348-350. ἔνθεν ἔπειθ'—πάλιν ἐκπνεῖ] ἀπαίξῃ e membranarum quibusdam vulgavit Bekkerus pro veteri scriptura ἐπαίξῃ quæ non recte opponebatur sequenti ἀναθρόσκη. κατανίσσεται Karstenius scripsit pro vulgato καταβήσεται, quod ferri non potest. Neque enim de re futura agitur. Nonnulli codices habent καταίσσεται, vocabulum commo-dissimum nisi metrum obstaret. Deinde vs. 350 vulgo legitur εὔτε δ' ἀναθρόσκει cuius loco Karstenius melius posuit ἀναθρόσκη. Cf. infra vs. 367.

Vs. 351. κλεψύδρης παίζῃσι διπιτέος κτλ.] Olim scribebatur κλεψύδραις παίζουσα δι' εὐπετέος χαλκοῖο mutatum a Bekkero codicum ope in κλεψύδρην παίζῃσι δι' εὐπετέος χαλκοῖο. εὔτε μὲν κτλ. Codices partim κλεψύδραις, partim κλεψύδρην, sed requiri-

tur κλεψύδρης. Præstat vero παίζῃσι participio παίζουσα quia verbo finito anacoluthon vitatur. Quod duo libri ambigue παίζουσι exhibent vix memorandum est. Pro vitioso δι' εὐπετέος optime codices præbent id quod Bergkiius conjecerat, διπιτέος. Reciprocus ille aeris et sanguinis motus declaratur similitudine clepsydre qua puella ludit. Quales fuerint veterum clepsydre cum ex hoc loco patet, tum ex aliis antiquorum testimoniis. Vide Simplicium in Aristot. Phys. IV, 6 f. 151, b et de Coel. II f. 127, b ed. Ald. cf. Schol. Aristot. ed. Brandis. p. 506 b. Adde Heronis Alexandrini Pneumatica in Vett. Mathematicorum operibus Parisiis 1693 fol. p. 145 et Petav. in Synesii Dionem p. 21.

Vs. 353. εἰς ὕδατος κτλ.] ὕδατος δέμας periphrasis est ut vs. 173 αἷς λάσιον δέμας.

Vs. 354. οὐ τότε' ἐς ἀγγοσδ' ὄμβρος κτλ.] posui e Steinii conjectura; quum in plerisque libris legatur οὐδὲτ' ἐς ἀγγοσδ', pauci habeant οὐδ' ὄτ' vel οὐδ' ὄτι, unde Bekkerus fecit οὐδ' ὄτ' ἐς ἀγγοσδ' ὄμβρος. Antea vulgabatur οὐδὲ γ' ἐς ἀγγοσδ' ὄμβρος. Karstenius edidit οὐδέ τ' ἐς ἀγγοσδ' ὄμβρος.

Vs. 357. πνεύματος ἁλλείποντος κτλ.] αἵσιμον h. l. idem valet quod χρήσιμον. Hesychius αἵσιμον· ἀγαθόν, συμφέρον, καὶ τὰ ὅμοια. Vocatur autem aqua *utilis* propterea quod in vita communi frequens erat clepsydram usus, in quas quotidie infundebatur. Licet etiam comparare Pindari (Olymp. I, 1) illud: ἀριστον μὲν ὕδωρ, ubi Scholiastes: τὸ μὲν ὕδωρ [ἀριστον] εἰς τὸ ζῆν, οὐ ἄνευ βιοῦν ἀδύνατον. Quod reliquum est quamquam ὕδατος αἷσα vs. 322 de certa aquæ quantitate dicitur, tamen hic αἵσιμον ὕδωρ ad certam aquæ portionem quantam vas capiat non possis referre, siquidem optimorum scriptorum usus obstat. Neque vero eo sensu accepit Simplicius in Phys. lib. IV, 6 f. 151, b (Schol. Aristot. ed. Brandis. p. 380): Τὰς κλεψύδρας ἐπιδεικνύντες, τουτέστι τοὺς ἀρπαγας, ὅταν μὲν ἔχουσιν ἀέρα, μὴ δεχομένας ὕδωρ, ἐκμυζήθέντος δὲ αὐτοῦ (τοῦ ἀέρος), εὐθέως ἀρπάζουσι τὸ ὕδωρ, καὶ οὐ πρότερον ἀφίσαι, πρὶν τὸν ἐπιπωματίζοντα τὴν ὄπην δάκτυλον ἀφελῶν τις, τῷ ἐξίοντι ὕδατι ἀνάλογον εἰσελθεῖν ἀέρα συγχωρήσῃ. Fallitur Karstenius ex hoc Simplicii loco colligens eum ἀνάλογον ὕδωρ hic esse velle Empedocleum αἵσιμον ὕδωρ. Inest hoc magis in ipsa rei natura quam in Empedocleo vocabulo. Multo minus aptum est quod ex aliis libris petitum recepit Bekkerus αὔσιμον ὕδωρ.

Vs. 358-360. ὧς δ' αὐτως—ἐρύκει] Priores editiones ἐχῃ quod ex epicorum postarum usu restituit jam Karstenius. Bekkerus vulgavit ἐγεί nulla lectionis varietate memorata. Porro κίτα

cum eodem Karstenio pro κατὰ posui, quia verbo ἐγγι जुगendum est. Deinde βροτέω χροτ̄ retinui de manu intelligens spreto interpretamento χερὶ quod ex uno codice enotavit Bekkerus. Sequentia vulgo sic scribebantur : αἰθῆρ δ' ἐκτὸς ἔσω κτλ. Sed quum hic versiculum apodosin contineat præcedentium, deleta opus fuit particula δὲ quam primus omisit Karstenius.

Vs. 363. αἴσιμον ὑδωρ hīc quoque servavi, ut vs. 354; Bekkerus αὐξίμον.

Vs. 364 sq. Pro κλαδασσόμενον Lobeckius Pothol. p. 89 injuria κλυδασσόμενον exarandum esse statuit neglecta Hesychii glossa : κλαδᾶσαι· σείσαι, unde suspicari licet κλαδᾶν et κλαδάσσειν de vehementi motu dictum eandem prope vim habuisse. Quod verum claudit διὰ γυίων jam restituit Stephanus expulsa falsa scriptura plurimorum codicum δι' ἀγυίων. Hujus autem emendationem paucorum librorum auctoritate in quibus διὰ γυίων, γύων vel γυῖν est, firmatam invenit Bekkerus. Membranæ omnes in διπότε ἐπαίξειε conspirant, sed ut vs. 348 quorundam codicum lectionem ἀπαίξει merito prætulit Bekkerus vulgatæ ἐπαίξει propter verbum oppositum ἀναθρώσκη : ita etiam hīc ἐπαίξειε in ἀπαίξειε mutari oportuit, quoniam idem vocabulum altera ex parte respondet. Correctionem hanc a Steinio propositam recepi.

Vs. 366. αἰθέρος εὐθύς βεῦμα κτλ.] Ita Bekkerus e quattuor codicibus edidit; reliqui pro αἰθέρος habent ἔτερον, veteres editiones θάτερον quod mirum est Karstenio placuisse. Nam post interjectam longam comparisonem quis non videt aeris vocabulum repetendum perspicuitatis causa fuisse?

Vs. 367. εὔτε δ' ἀναθρώσκη κτλ.] scripsi cum Bekkero; libri partim ἀναθρώσκη partim ἀναθρώσχοι vel ἀναθρώσκει.

Vs. 368. κέμματα κτλ.] Plutarchus Quæst. nat. p. 917; vol. X p. 642 ed. Reisk. : Πότερον αἱ κύνες, ὡς φησὶν Ἐμπεδοκλῆς, κέμματα θηρείων μελέων μυκτῆρσιν ἐρευνώσαι τὰς ἀπορροίας ἀναλαμβάνουσιν, ἢ ἐναπολείπει τὰ θηρία τῇ ὕλῃ κτλ. Idem de Curiositate pag. 520; vol. VIII pag. 67 ed. Reisk. versus omisso auctoris nomine sic exhibet : Οἱ κυνηγοὶ τοὺς σκύλακας . . . ἀναχρούουσι, καθαρὸν αὐτῶν καὶ ἀκρατον φυλάττοντες τὸ αἰσθητῆριον ἐπὶ τὸ οἰκίον ἔργον, ἵνα εὐτονώτερον ἐμφύηται τοῖς ἔχουσι, « τέρματα θηρίων μελέων μυκτῆρσιν ἐρευνῶν. » Pertinet igitur hīc versus ad canum sagacium odoratum. Comparato utroque Plutarchi loco Empedoclis manum restituere mihi visus sum scribendo : κέμματα θηρείων μελέων μυκτῆρσιν ἐρευνῶν intell. κύων hac sententia : « canis ferinorum membrorum cu-

bilis naribus indigans » i. e. ut vulgo loquimur, ferarum lustra indigans. Interpretum conjecturas variasque opiniones referre vix attinet, e quibus Sturzius τέρματα μελέων, extremitates membrorum, perperam esse vult pedes et pedum vestigia; Buttmannus Comment. Soc. Lips. vol. IV κέρματα parum probabiliter conjecit, Karstenius τέρματα θηρείων λεγέων posuit. Quod posteriore Plutarchi loco Dübneri editio habet πέλματα, tenuit Steinius.

Vs. 369. ὧδε μὲν κτλ.] legitur apud Theophrastum de Sensu cap. 22 p. 656, qui Empedoclem reprehendens, quod respirationem et olfactum ex eadem causa repetat, his utitur verbis : Ὁ δὲ ὡς ταύτης οὐσης τῆς αἰτίας καὶ ἐπὶ τέλει πάλιν εἴρηκεν ὡς περ ἐπισημαινόμενος ὧδε μὲν κτλ. Hesychio etiam ὁσμὴ est ὄσφρησις qui fortasse hanc vocis significationem ex Empedocle annotavit.

Vs. 370 Theophrastus ibid. cap. 9 : Τῆν δ' ἀκοὴν ἀπὸ τῶν ἔσωθεν γίνεσθαι ψόφων· ὅταν γὰρ ὑπὸ τῆς φωνῆς κινήθῃ (ἢ ἀκοή), ἡχεῖν ἐντός· ὡς περ γὰρ εἶναι κώδωνα τῶν ἔσω ἡχῶν τὴν ἀκοήν, ἣν προσαγορεύει σάρκινον ὄζον, κινουμένην δὲ παλεῖν τὸν ἀέρα πρὸς τὰ στερεὰ καὶ ποιεῖν ἡχον, i. e. « auditum interioribus sonis effici : quippe aurem, quando voce feriatur, intra se ipsam sonare : esse enim velut tubam eorum quæ intus sonant aurem, quam carneum nodum appellat, quo tempore vero feriatur eam aerem densis (h. e. cartilagineis) parietibus re-percutere sonitumque reddere. » Scripsi cum Karstenio ἀπὸ τῶν ἔσωθεν pro vulgato ἀπὸ τῶν ἔξωθεν inductus Theophrasti refutatione cap. 21 dogma Empedocleum sic refellentis : Ἄλλὰ περὶ τὴν ἀκοήν ὅταν ἀποδῶ τοῖς ἔσωθεν γίνεσθαι ψόφοις, ἀτοπον τὸ οἰεσθαι, δῆλον εἶναι, πῶς ἀκρῶουσιν ἐνδον ποιήσαντα ψόφον ὡς περ κώδωνα· τῶν μὲν γὰρ ἔξω δι' ἐκεῖνον (τὸν κώδωνα) ἀκούομεν, ἐκεῖνου δὲ ψοφῶντος διὰ τί; quorum verborum sensus est : « sed ineptum esse credere quæ de auditu interioribus sonis effecto dicat apparere quærenti quomodo audiant tubam, intus sonantem : externos enim sonos per tubam audimus; at qua ratione ipsam tubam? » Similiter Plutarchus de Plac. phil. IV, 16 : Ἐμπεδοκλῆς τὴν ἀκοήν γίνεσθαι κατὰ πρόσπτωσιν πνεύματος τῶν κοχλιῶδει, ὅπερ φησὶν ἐξηρτῆσθαι ἐντός τοῦ ὠτός, κώδωνος δίκην αἰωρούμενον καὶ τυπτόμενον, i. e. « auditum effici aere illapso in cochleam cartilagineam, quam intra aurem aptatam dicit, tintinnabuli in modum suspensam et pulsatam. » Jam si a vocabulo κοχλιῶδες discesseris quod ab interprete profectum esse dicas, parum refert, tubam an tintinnabulum Empedocles in aure inesse voluerit : patet autem philosophum statuisse, auditum effici partim externo

sonitu sive aeris tactu, partim auris ipsius resonantia, quæ ambo inter se congrua esse et alterum alteri responderere. Ipsam vero aurem nominavit *σάρκινον ὄζον*, *carneum nodum*. Haud minus audaci translatione brachia *κλάδους* vs. 393 vocat. De utriusque vocis discrimine vide quæ disputavit Stephanus in Thes. ling. græc.

Vs. 371. *μία γίνεται κτλ.*] citat Strabo lib. VIII pag. 364 ed. Cas. et omisso poetæ nomine Aristoteles Poet. cap. 21, pag. 1458 a ed. Bekker. uterque tamquam apocopes exemplum. Etenim ὅψ ἀντί τοῦ ὄψις dici volunt. Ex Empedocle sine dubio hausit Hesychius qui ὅψ exponit ὄψις, ὄψις, ὄψις, ἢ φωνή, quamquam eundem usum Antinachus etiam agnoscit. Cf. fragm. LV pag. 94 ed. Schellenb.

Vss. 372-374. *αἵματος—νόημα*] laudat Porphyrius apud Stobæum Eclog. Phys. lib. I p. 1026 (pag. 439 ed. Gaisf.). Vetus opinio eaque jam Homero tributa, sed imprimis ab Empedocle celebrata mentis sedem vel ipsam mentem esse cordi suffusum sanguinem. Testis Stobæus l. c. multique antiquorum quorum locos collegerunt Menagius in Diog. Laert. VII, 159, Wakefieldius in Lucret. III vs. 43, Sturzius Emped. pag. 439 seqq. Lectio multimodis vitiosa est. Canterus inepte *αἵματος ἐν πελάγεσσι τετραμμένου ἀντιθρόντος* et pro *κυκλίσκεται* *κυκλίσκεται*. Scaliger *αἵματος ἀνθρώποισι τετραμμένη* [pro vulg. *τετραμμένα*] ἀντιθρόντος, item *κυκλίσκεται*. Pleraque hæc menda jam Heerenius sustulit qui *τετραμμένη* (intell. φρήν) e Grotii emendatione recepit, *κυκλίσκεται* e membranis. Pro ἀντιθρόντος idem e codice protulit ἀντιθρόντος, quod Karstenius mutavit in ἀμφιθρόντος. Bergkius de reliqq. com. Att. p. 167 scribi volebat *τετραμμένου ἀντιθρόντος*, Panzerbieterus *κεραμμένα ἀνθρώσκοντος*, τῆ δὲ νόημα. Sed requiritur ἀντιθροῦντος. Ultimus versus corrupte exaratus est in Etym. M.: *αἷμα γὰρ ἀνθρώποισι περικάρδιον νόημα*, omisso ἔστι; similiter in Orion. Etym. excerpt. p. 185 (Sturz.). At nihil vitiosius ea scriptura quam habet Etym. Guelf. v. *αἷμα* καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς (sic) *αἷμα γὰρ ἀνθρώπων ποιῆσαι περικάρδιον νόημα τοῦ ἀνθρώπου*. Fallitur Philoponus de An. cap. 8 hunc versus Critiæ assignans. Cf. Fabric. Bibl. Græc. vol. X p. 659 ed. Harl. Latine eum verterunt Tertullianus de An. c. 15 p. 576 et Chalcidius in Plat. Tim. p. 305. Cæterum falso Steinus *τετραμμένη* ita interpretatur, ut *κράδι* intelligat allatis Censorini verbis e cap. VI quibus nihil probatur.

Vss. 375-377. Aristoteles de An. III, 3 pag. 427 ed. Bekker.: *Οἱ ἀρχαῖοι τὸ φρονεῖν καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι ταῦτ' ἐναὶ φασιν, ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς*

εἶρηκε « πρὸς παρὸν γὰρ μῆτις ἀέζεται ἀνθρώποισιν, » καὶ ἐν ἄλλοις, « ὅθεν σφίσι αἰεὶ καὶ τὸ φρονεῖν ἄλλοια παρίσταται. » Repetiti hos versus Philoponus Comment. de An. III, lit. P. Primum refert etiam Themistius ad Aristot. de An. I, f. 72 a (85. b). Aristoteles Metaph. III, 5 p. 1009 b ed. Bekker.: *Καὶ γὰρ Ἐμπεδοκλῆς μεταβάλλοντας τὴν ἔξιν μεταβάλλειν φησὶ τὴν φρόνησιν* « πρὸς παρὸν γὰρ μῆτις ἐναύζεται ἀνθρώποισιν. » καὶ ἐν ἑτέροις δὲ λέγει *ἔτι* « ὅσον ἄλλοιοι μετέφυν, τόσον ἄρ σφίσι αἰεὶ καὶ τὸ φρονεῖν ἄλλοια παρίστατο. » Pro ἀέζεται alii ἐναύζεται. Aristoteles e verbis Empedocleis colligit, Agrigentinum vatem ut plerosque veteres τὸ φρονεῖν et τὸ αἰσθάνεσθαι idem putasse. Intelligit autem τὸ παρὸν res præsentibus quæ sensibus percipiuntur, quasi dicat τὸ αἰσθητόν; jam quod τῷ αἰσθητῷ afficitur αἰσθησις est: ergo μῆτις sive φρόνησις idem atque αἰσθησις. Qua de re uberrime disserit Philoponus l. I. lit. P. p. 3. Aristoteles de Anim. l. c. cum Empedoclis decreto componit Homericum illud Odys. XVIII, 135:

Τότος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιγυθίων ἀνθρώπων,
οἷον ἐπ' ἡμᾶρ ἄγησι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

Quod imitando expressit Archilochus ap. Laert. IX, 71. Discrepat ab Aristotelis interpretatione ea quam proponit Simplicius de An. III, f. 56 b, dicens, posse quidem τὸ παρὸν accipi de eo quod est τὸ αἰσθητόν, non tamen ab Empedocle ita acceptum esse: *Ἡ γὰρ μῆτις οὐ τοῖς αἰσθητοῖς, ἀλλὰ τοῖς νοητοῖς αὐτῇ παροῦσιν αἰεὶ εἰς τὴν ἐκυτῆς ἐπιθίδωσι (ἀέζεται) τελειότητα* καὶ τὸ φρονεῖν ἐν τοῖς ὄνειροις ἄλλοια παρίστα (παρίστατο), οὐ διὰ τὰ ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν. . . ἐγκαταλείμματα· οὐ γὰρ φρονεῖν τὸ τοιονδε· ἀλλ' ὅτε, τοῦ λόγου ἀπολυομένου τῆς πρὸς τὸ σῶμα καταστάσεως, κρείττων τις ἐν τοῖς ὑπνοῖς τῆς ἐν τῇ ἐγρηγορέναι γνώσεως τοῦ ἀγαθοῦ ἢ τοῦ ἀληθοῦς γίνεται. Sed verum vidit Aristoteles. Male Scaliger vs. 376 superiori adjunxit legens καὶ ὅσον ἄλλ., rectius Sturzius et Karstenius ὅσον γ' ἄλλ., ego ὅσον τ' ἄλλ. cum Steinio posui. Olim vulgabatur ἄλλοιοις μετέφυν, perperam a Sturzio mutatum in μετέφην. Optime Bekkerus e membranis protulit: ἄλλοιοι μετέφυν i. e. ἄλλοιοι μετεπλάσθησαν, quod metaphysicorum interpres Bessarion procul dubio in codice suo scriptum repperit. Pro καὶ τὸ φρονεῖν Karstenius malebat καὶ φρονεῖν. Quod e Simplicii verbis modo allatis sequitur Empedoclem hinc de somniis agere, id etiam a Philopono in Aristot. de Anim. l. I. docetur: *Ὁ γὰρ Ἐμπεδοκλῆς τὰς διαφορὰς τῶν ὄνειράτων λέγων, φησὶν ὅτι ἐκ τῶν μεθ' ἡμέραν ἐνεργημάτων αἱ νυκτερινὰ γίνονται φαντασίαι· ταύτην δὲ τὴν φαντασίαν φρόνησιν καλεῖ ἐν οἷς φησιν* « ὅθεν σφίσι καὶ τὸ φρονεῖν ἄλλοια παρίσταται. »

Qui si fide digni sunt auctores, dicti Empedoclei hic erit sensus : « Ut homines corpore et sensibus mutantur, ita varia iis somniorum visa obijciuntur. » Sed dubia res est. Nam Aristotele certe iudice latius patuit præceptum Empedocleum qui Metaph. I. I. cum his contulit versus Parmenideos : ὡς γὰρ ἕκαστος ἔχει κτλ. Vid. nos ad Parm. vss. 146-149.

Vss. 378-382. Tres versus inde a γαίη usque ad λυγρῶ citant Aristoteles de An. I, 2 pag. 404 h ed. Bekker. : « Ὅσοι μὲν οὖν ἐπὶ τὸ κινεῖσθαι τὸ ἔμψυχον ἀπέβλεψαν, οὗτοι τὸ κινήτικώτατον ἐπλάσθον τὴν ψυχὴν· ὅσοι δ' ἐπὶ τὸ γινώσκειν καὶ αἰσθάνεσθαι τῶν ὄντων, οὗτοι δὲ λέγουσι τὴν ψυχὴν τὰς ἀρχάς, οἱ μὲν πλείους ποιοῦντες, οἱ δὲ μίαν ταύτην, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς μὲν ἐκ τῶν στοιχείων πάντων, εἶναι δὲ καὶ ἕκαστον ψυχὴν τούτων, λέγων οὕτω· γαίη κτλ. et Metaph. II, 4 pag. 1000 ed. Bekk. : ἡ δὲ γνώσις τοῦ ὁμοίου τῷ ὁμοίῳ· γαίη κτλ.; item Sextus Empiricus adv. Math. I, 303; VII, 92, 121 : Ἔοικε καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐξ οὐσῶν τῶν τὰ πάντα συνιστακυῶν ἀρχῶν λέγειν ἰσάριθμα ταύταις ὑπάρχειν τὰ κριτήρια, 31 ὧν γέγραφε· γαίη κτλ. ἐμφαίνων ὡς γῆν μὲν καταλαμβανόμεθα μετουσίᾳ γῆς, ὕδωρ δὲ κατὰ μετοχὴν ὕδατος, αἶρα δὲ μετουσίᾳ τοῦ αἵρος, καὶ ἐπὶ πυρὸς τὸ ἀνάλογον. Philoponus in Aristot. de Gener. et Corr. II, 6, f. 59 b; Hippolytus αἰρέσ. ἑλεγχ. p. 165. Vs. 378 γαίη κτλ. affert Galenus de Hippocr. et Plat. plac. VII, 5 T. V p. 218 Chart. Philoponus in Aristot. de Anim. I, lit. E, p. 4 et sæpius in eodem commentario; ibidem lit. F, p. 3 laudat vss. 378 et 380 conjunctim omisso versu 379. Idem facit Proclus Comm. in Plat. Tim. 111 p. 232, C (pag. 561 ed. Schneid.). Latine hos versus Chalcidius in Tim. pag. 131 sic reddidit :

Terram terreno comprehendimus, æthera flammis,
Humorem liquido, nostro spirabile flatu,
Pacem tranquillo, Litem quoque litigioso.

Initium inde a γαίη usque ad ἀίδηλον exstat etiam in Stobæi Flor. Append. ed. Gaisf. pag. 73. Versus hi ad animi cognitionem spectant. Cognoscimus res propterea quod animi sensuumque natura cum externarum rerum natura congruit et cognata est. Hinc illud γινώσκεισθαι τῷ ὁμοίῳ τὸ ὁμοιον. Quamobrem ὀπώπαμεν non solum de visu, sed de omni cognoscendi facultate intelligendum, ut efficitur e versu 382 : καὶ τούτοις φρονέουσι. Idem est verborum ἀθρεῖν vs. 53 et δέρεσθαι vs. 82 usus, quæ de mente usurpantur. Quum igitur mens nostra elementa et quæ ex his coaluerunt cernat, ipsa quoque easdem has naturas complectitur, terram, aquam, aerem, ignem, non quidem crassam illam materiem,

sed subtiliorem quamdam, divinæ elementorum naturæ cognatam. Placitum hoc quo simile simili cognosci statuitur, illustrat Aristoteles de Anim. I. I. : Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ Πλάτων ἐν τῷ Τιμαίῳ τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν στοιχείων ποιεῖ γινώσκεισθαι γὰρ τῷ ὁμοίῳ τὸ ὁμοιον, τὰ δὲ πράγματα ἐκ τῶν ἀρχῶν εἶναι. Vid. Plat. Tim. p. 35. In eandem sententiam Plotinus de Pulchrit. p. 57, G : Τὸ γὰρ ὁρῶν πρὸς τὸ δρώμενον συγγενὲς καὶ ὁμοιον ποιεῖσθαι, δεῖ ἐπιβάλλειν τῇ θέξ. οὐ γὰρ ἂν πώποτε εἶδεν ὄφθαλμὸς ἥλιον, ἡλιοειδὲς μὴ γεγεννημένος, οὐδὲ τὸ καλὸν ἂν ἴδοι ψυχὴ, μὴ καλὴ γενομένη. Cf. Proclus in Tim. p. 232 (p. 561 ed. Schneid.); id. in Parmen. T. V, p. 182, 248; Theol. Plat. I, 3. — αἰθέρα h. I. aerem dicit ut vs. 79. Apud Sextum semel (adv. Math. I, 303) ἕρεϊ δ' ἕρα διον quod pro interpretamento habemus. διον Aristot. Metaph. ed. Bekk. sed de Anim. ὅτιαν, licet ibi membranarum scripturâ variet; διαν exhibet etiam Philoponus. Utrumque satis frequens est. Pro στοργῇ δὲ στοργῆν in quibusdam libris invenitur στοργῆν δὲ στοργῆ, denique pro νεῖκος δέ τε inepte νεῖκος δέ γε.

Vss. 381-382. ἐκ τούτων γὰρ κτλ.] citat Theophrastus de Sensu cap. 10 p. 651 ed. Schneid. : Διαρθρωσάμενος γὰρ ὡς ἕκαστον ἐκάστῳ γνωρίζομεν, ἐπὶ τάλει προσέθηκεν ὡς ἐκ τούτων πάντα πεπήγασιν ἄρμωσθέντα· καὶ τούτοις φρονέουσι καὶ ἄδονται καὶ ἀνιῶνται. διὸ καὶ ἀματι μάλιστα φρονεῖν ἐν τούτῳ γὰρ μάλιστα κεκρᾶσθαι [ἐστὶ] τὰ στοιχεῖα τῶν μερῶν. Pro ἄδονται καὶ Karstenius recte posuit ἤδοντ' ἢ δ' quum doricæ formæ hic nihil loci sit, καὶ autem ferri nequeat. Præterea ἐστὶ quod post κεκρᾶσθαι abundat uncis inclusi.

Vss. 383-386. Hippolytus (Origenes) αἰρέσ. ἑλεγχ. p. 254 : Μέσον δὲ εἶναι τῶν διαφορῶν ἀρχῶν δίκαιον λόγον, καθ' ὃν συγκρίνεται τὰ διηρημένα ἐπὶ τοῦ νεῖκος καὶ προσαρμόζεται κατὰ τὴν φιλίαν τῷ ἐνί. τούτον δὲ αὐτὸν τὸν δίκαιον λόγον τὸν τῇ φιλίᾳ συναγωνιζόμενον Μοῦσαν ὁ Ἐμπεδοκλῆς προσαγορεύων καὶ αὐτὸς αὐτῷ (leg. cum Steinio αὐτὴν αὐτῷ) συναγωνιζεσθαι παρακαλεῖ, λέγων ὁδὲ πως. Vs. 383 codicis scripturam εἰκάραι φημερίων correxit Millerus qui et ἐνεκεν mutatum volebat in ἐμελεν. Præterea pro τινος quod est in codice Schneidewinus scripsit τί σοι. Vs. 384 ἡμετέρας posuit idem vir doctus pro exemplaris manu exarati lectione ἡμετέρας, simulque ἐμελεν metri redintegrandi gratia addidit. Sequitur in codice μελέτας cuius loco ego πρώην versui intuli. Vs. 385 εὐχομένην reposuit Schneidewinus, ubi codex inepte εὐχομένων. Vs. 386 μακάρων Milleri correctio est; cod. μακαρίων. Pro ἀγαθὸν λόγον, i. e. bona verba sive boni ominis verba, Schneidewinus malebat καθαρὸν λόγον quuo minime opus est.

Vss. 387-388. ἄλβιος—μέμηλεν] servavit Clemens Alex. Strom. VI p. 615 A. Jam a rebus humanis transitus fit ad divinas, quas tertio libro ab Empedocle tractatas esse conjicimus e verss. 392 seqq. Πρακίδων πλοῦτον dixit etiam vs. 429. Ita vero θείας πρακίδας memorat poeta, ut mentem non tam per se divinam quam divinarum rerum cognitione repletam intelligat. Opponitur enim eorum hominum socordia quibus obscura de diis opinio, poetarum potissimum commentis innixa, *cardi est*.

Vss. 389-396. conjunxi cum Bergkio et Steinio. Vss. 389-391 Clemens Alex. Strom. V p. 587 B (p. 644) : τὸ γὰρ τοὶ θεῖον δ' Ἀκραγαντινός φησι ποιητής, οὐκ ἔστιν κτλ. Theodoret. Therap. I p. 476 D, exigua lectionis varietate. Nam apud Clementem est οὐκ ἔστιν πελάσασθαι ἐν ὄφθ. apud Theodoretum οὐκ ἔστι πελάσασθ'. οὐδ' ὄφθ. — Vs. 390, ἤπερ γε jam a Sturzio propositum recepi cum Karstenio pro vulgato ἤπερ τε. Empedoclis locum in dispari argumento imitatus est Lucretius V, 101 seqq :

Ut fit, ubi insolitam rem apportes auribus ante,
nec tamen hanc possis oculorum subdere visu,
nec jacere indu manus, via quā munita fidei
proxima fert humanum in pectus templaque mentis.

Respondet autem *oculorum subdere visu* Empedocleo ὀφθαλμοῖσιν ἐφικτόν, *jacere indu manus* χερσὶ λαβεῖν, *viam munita fidei* etc. πειθούς ἀμαξίτους κτλ. Neque vero probamus Karstenii conjecturas qui pro ἤπερ e Lucretio corrigendum censet ἤπερ *qua* et pro μεγίστη, ἀγγίστη *proxima*.

Vss. 392-396. οὔτε γὰρ ἀνδρ.—θῆσιν] Ammonius in Aristot. de interpretatione f. 199, b. ed. Venet. 1545 : Ὁ Ἀκραγαντινὸς σοφὸς ἐπιβρακίζων τοὺς περὶ θεῶν ὡς ἀνθρωποειδῶν ὄντων παρὰ τοῖς ποιηταῖς λεγομένους μύθους, ἐπήγαγε προηγουμένως μὲν περὶ Ἀπολλωνος, περὶ οὗ ἦν αὐτῷ προσεχῶς ὁ λόγος, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ περὶ τοῦ θεοῦ παντὸς ἀπλῶς ἀποφαινόμενος· οὔτε κτλ. Tzetzes Chil. XIII, 79 : Ἐμπεδοκλῆς τί ὁ θεὸς τάδε κατ' ἔπος λέγει. — Vs. 392 οὔτε γὰρ ἀνδρομέτῃ κεφαλῇ Ammonius, quod Sturzius et Karstenius mutarunt in οὔτε γὰρ ἀνδρομέτῃ κεφαλῇ; sed Tzetzes : οὐ μὲν γὰρ βροτῆ κεφαλῇ, quem secuti sunt Bergkii et Steinii. — Vs. 393 et 394. Hippolytus αἰρέσ. ἑλεγχ. p. 248 : περὶ μὲν τῆς τοῦ κόσμου ἰδέας ὁποῖα τίς ἐστιν ὑπὸ τῆς φιλικῆς κοσμουμένη, λέγει τοιοῦτόν τινα τρόπον, subjunctis his versus reliquiis : ἀλλὰ σφαῖρος ἔην καὶ ἴσος ἐστὶν αὐτῷ, unde Schneidewinus suspicatus est versus 393 et 394 bis ab Empedocle scriptos, altero autem loco hanc iis clausulam adjectam fuisse :

ἀλλὰ σφαῖρος ἔεις καὶ πάντοθεν ἴσος ἑαυτῷ.

Sic enim ipse versus corrigendum esse statuit. Ego hujusmodi versiculum a poeta profectum quidem non nego, sed perperam ab Hippolyto superioribus annexum existimo. — Vs. 393 οὐ μὲν ἀπαι Tzetzes; οὐ γὰρ ἀπὸ Hippolytus; οὐτ' ἀπὸ οὐ posuit Karstenius. Deinde νότων γε Ammonius et Tzetzes; recte Hippolytus νότωτο, quod primus probavit Schneidewinus. Sequitur δύο apud Tetzam, cujus loco Ammonius δύο habet, receptum a Karstenio. κλάδοι intell. brachia. Cf. ad vs. 370. ἀίσσοντα Hippolytus, ἀίσσουσιν Ammon. et Tzetzes. Vs. 394 γούνα καὶ Tzetzes, quod Stephanus et Scaliger in γούν', οὐ converterunt, γούνατ' οὐ Hippolytus. μήδεα λαχύνετα Tzetzes; μήδεα γενήνετα Hippolytus.

Vs. 395 et 396 egregiam de Deo sententiam continent e tertio Physicorum libro sumtam teste Tzetze Chiliad. VII, 522 seqq. : Ἐμπεδοκλῆς τῷ τρίτῳ τε τῶν φυσικῶν δεικνύων τίς ἡ οὐσία τοῦ θεοῦ κατ' ἔπος οὕτω λέγων· ἀλλὰ φρῆν κτλ. Idem de eadem re agens ap. Matrang. Anecd. Tom. I pag. 230 Empedoclem, Platonem et Anaxagoram hoc modo jungit :

Ἐμπεδοκλῆς γὰρ Πλάτων τε καὶ ὁ Ἀναξαγόρας,
ἄλλοι τε πόσοι τῶν ἔκτος, νοῦν τὸν θεὸν καλοῦσιν.

Vss. 397-408. ὦ φίλοι—αὐηκία βράξιν] exstat et apud Diogenem Laertium VIII, 62 his paulo post subjunctis : αὐτοὺς δὲ τούτους τοὺς καθαρμοὺς ἐν Ὀλυμπία διαβραψωδῆσαι λέγεται Κλειομένην τὸν βασιφρόδον, item in Anthol. gr. Bosch. lib. I tit. 86 T. I p. 338 exceptis vss. 399 et 407. Adde Anthol. gr. Jacobs. IX, 569.

Vs. 397 sq. ὦ φίλοι—πόλις, praeterea vs. 400 χαιρατ'—πολεῦμαι memorantur a Laertio VIII, 54 et 66, e cujus verbis discimus hos versus initium lustralium carminum fuisse. Ait enim ὅτι δ' ἦν Ἀκραγαντινὸς ἐκ Σικελίας, αὐτὸς ἐναρχόμενος τῶν Καθαρῶν φησι. Vs. 400 afferunt etiam Philostratus Vit. Apoll. I, 1; Lucianus Pro lapsu inter salut. T. I p. 726 ed. Hemst; Cedrenus Chron. T. I p. 157; Sextus Empiricus adv. Math. I, 302 usque ad tetrimenos. Vs. 399 ξείνων κτλ. insertus est e Diodoro Siculo qui lib. XIII, 83 haec de Agrigentinis memoriae prodit : Ὁ δὲ τῶν Ἀκραγαντινῶν σχεδὸν πλουσιώτατος ἦν κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον Γελλίας, δε κατὰ τὴν οἰκίαν ξενώνας ἔχων πλείους πρὸς ταῖς πόλεις ἔτατταν οἰκέτας, οἷς παρηγγελμένον ἦν ἅπαντας τοὺς ξένους καλεῖν ἐπὶ ξενία. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἄλλων Ἀκραγαντινῶν ἐποίουν τὸ παραπλήσιον, ἀρχαῖκῶς καὶ φιλανθρώπως ὀμιλοῦντες· διότι καὶ Ἐμπεδοκλῆς λέγει περὶ αὐτῶν « ξείνων αἰδοῖτο λιμένες, κακότητος ἀπειροί. » Hoc testimonio simul refutatur Bergkii conjectura ξείνων αἰδῶλων λιμένες. Non

enim qui hospitio excipiuntur, sed qui excipiunt laudandi erant. Quod vero Agrigentini vocantur ξείνων λιμένες, *hospitum portus et perfugia*, id Græcorum loquendi consuetudini convenienter fit. Simili metaphora Euripides Med. vs. 766 seq. dixit : οὗτος γὰρ ἀνὴρ — λιμὴν πέρανται τῶν ἐμῶν βουλευμάτων. Vs. 407 effecit Bergkiius e verbis Clementis Strom. VI p. 754 : παρακολουθεῖν τε αὐτῶν ἔλεγεν τοὺς μὲν μαντοσυνῶν κεχρημένους, τοὺς δ' ἐπὶ νοῦσον σιδηρὸν δὴ χαλεποῖσι πεπαρμένους. Vix dubium est quin Empedocles tale quid hic posuerit. Sed quum versiculo qualem Bergkiius fecit turbetur constructio aut saltem epitheton παντοίων impertine divellatur a νοῦσων, inventum istud uncis includendum putavi.

Vs. 397 sq. οἱ μέγα ἄστου — ἄκρα πόλεως κτλ.] Cod. Vind. mendose ἢ μέγα. Verba sic coherent : οἱ καταναίετε ἄστου ξανθοῦ Ἀκράγαντος. Ipsa urbs et flumen eam alluens eodem nomine vocabatur. Huc spectat Stephani Byzantii observatio : Ἀκράγαντες πόλις πέντε. Σικελίας, ἀπὸ ποταμοῦ παραβρέντος. φησὶ γὰρ Δοῦρις ὅτι αἱ πλείσται τῶν Σικελῶν πόλεων ἐκ τῶν ποταμῶν ὀνομάζονται κτλ. Πολύειος δὲ τὸν ποταμὸν καὶ τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς χώρας ὀνομάσθαι Ἀκράγης διὰ τὸ εὐγεῖν. Empedocles hic Ἀκράγαντος vocabulo memorato flumen intelligit, cujus etiam Pindarus Olymp. II, 10 sacrum domicilium urbem esse vult, Agrigentum ἱερὸν οἶκημα ποταμοῦ nominans. Adjicit Laertius VIII, 63, μέγαν δὲ τὸν Ἀκράγαντα εἰπεῖν φησὶ Ποταμίλλα, ἔπει μωριάδες αὐτὸν κατώκουν. Fluvius autem ille, teste Æliano Var. Hist. II, 33, sacer erat Agrigentinis et formosi juvenis specie (παῖδι ὠραῖω εἰκάσαντες) colebatur. Hinc fortasse ξανθὸς cognominatus est, nisi forte epitheton istud ad aquarum colorem pertinet. Sic enim latine *flavus Tiberis* dicitur apud Horatium Od. I, 2, 13. Minime igitur necessaria est Bergkii correctio ζαθέου Ἀκράγαντος. — ἀν' ἄκρα πόλεως edidi cum Stephano, Karstenio et aliis, quum Æolica forma πόλεως (cf. Ahrens de dial. Æol. p. 103, Maittaire de Dial. p. 248 seq. ed. Sturz.) qua utitur etiam Theognis vs. 776 in Bergkii Poet. Lyr. pag. 425, Empedocli abjudicari nequeat. Variant libri scripti et editi : *ναίετ' ἀν' ἄκρα πόλεως, ἀκρην πόλεως, ἀκρων πόλεως, πόλεως, πόληος, πόλιος*. Cæterum ἀν' ἄκρα πόλεως idem valet quod ἐν πόλει ἀκρῆ apud Homerum Iliad. 6, 317, *in summa urbis parte i. e. in arce*, ubi principes et reges habitare solebant.

Vs. 400. χαίρετ' ἐγὼ δ' ὕμιν κτλ.] ὕμιν e Philostrato et Suida correxit Menagius, quum Laertii codices præbeant ἠμῖν. Mendose Cedrenus ἐγὼ δδ' εἰμὶ θεὸς κτλ. — θεὸς ἀμβροτος, οὐκέτι θνητὸς hic dicitur ut in carminis aurei clausula : ἦν δ' ἀπο-

λείψας σῶμα ἐς αἰθέρ' εὐκλείτερον ἔδοξεν, ἔσσαι ἀθάνατος, θεὸς ἀμβροτος οὐκέτι θνητὸς. Quippe Empedocles jam vivus honore mortuis debito decoratus sibi videtur.

Vs. 402. στέφασιν τε θαλείους exstat in Codice Regio, item in Anthologia, ubi Scholiastes : γράφεται καὶ θαλαίαι; καὶ θαλήαις, sed vulgo apud Laertium θαλείης quod Menagius et Sturzius probarunt. Cæteri eam quam nos secuti sumus scripturam prætulerunt.

V. 403 sq. τοῖσιν ἄμ' εὖτ' ἂν ἴκωμαι κτλ.] Verborum ordo est : τοῖσιν εὖτ' ἂν ἴκωμαι ἐς ἄστεια τηλ., σεβίζομαι ἄμα ἀνδρ., ita ut τοῖσιν dativus commodi sit ad prægressum πᾶσι pertinens, ἄμα autem e posteriori in priorem sententiæ partem translatum esse statuat ut ap. Herodotum IV, 160 : κτιζοντας δ' ἄμα αὐτὴν ἀπιστᾶσι ἀπὸ τῶν Κυρηναίων τοὺς Λίβυας pro κτιζοντας δ' αὐτὴν ἄμα ἀπιστᾶσι κτλ. Sed alii quoque scriptores ejusmodi hyperbata amant.

Vs. 406. οἱ μὲν μαντοσυνέων κτλ.] Laertius et Anthologia οἱ δὲ τι νοῦσων, quod Sturzius emendavit scribendo οἱ δ' ἐπὶ νοῦσων; Bergkiius conjecit vel ἐπὶ νοῦσων vel δὲ τε νοῦσων.

Vs. 408. παντοίων ἐπύδοντο κτλ.] εὐηχία βάζιν libri manu exarati (cf. Lobeck. ad Soph. Ajac. v. 286) ; εὐηχία βάζιν e conjectura Scaligeri in codice Lugdunobatavo et Rittershusii in Porphyrii vit. Pyth. p. 37 edidit Karstenius.

Vss. 409-410 quos superioribus adjunxi laudat Sextus Empiricus adv. Math. I, 302 post præcedentes. Referuntur sine dubio ad idem argumentum, quum his quoque versibus poeta suam excellentiam et quasi divinitatem laudibus extollat. Nam τοῖσδε videtur spectare ad ea quibus modo gloriatus est. Cæterum πρήσων cum Karstenio edidi pro πράσων.

Vss. 411-413. ὦ φίλοι — ὄρμη] Clemens Alexandrinus Strom. V p. 549 B (p. 648). Sturzius hos versus ad Physica rettulit. In primo versu jam Hæschelius δτ' ἀληθείη correxit; vulgo vitiose ἐκ τ' ἀληθείη; ed. Colon. ἐτ' ἀληθείη. In secundo Stephanus item mendose ἐγώγ' ἐξέρω pro ἐγὼ ἐξ. Postrema sic jungenda : ὄρμη δὲ πίστιος ἐπὶ φρένα μάλα ἀργαλή γε καὶ δύσζηλος τέτυκται ἀνδράσι, hoc sensu : « Mihi persuasum est vera esse quæ dicturus sum, sed ægre homines fidem adjungunt dictis quæ supra captum suum esse arbitrantur. » Locutio πίστιος ὄρμη ἐπὶ φρένα similis est ei quæ legitur vs. 391 πειθοῦς ἀμαξίτος εἰς φρένα πίπτει.

Vs. 414. Stobæus Ecl. phys. I, p. 1050 (tom. I, p. 462 ed. Gaisf.) e Porphyrio hæc affert verba quibus versiculi sensus abunde ostenditur : Αὐτῆς

γάρ τῆς μετακοσμησεως εἰμαρμένη καὶ φύσις ὑπὸ Ἐμπεδοκλέους δαίμων ἀνηγόρευται « σαρκῶν ἀλλογῶτι περιστέλλουσα χιτῶνι » καὶ μεταμπισχουσα τὰς ψυχάς. Neque obscurum est quod de eo tradit Plutarchus de Esu carn. II p. 998 (vol. X, p. 154 ed. Reisk.). Hic enim, licet omisso poetæ nomine, ait: ἀλλάσσει δὴ ἡ φύσις ἅπαντα καὶ μεταμιχίζει, « σαρκῶν ἀλλογῶτι » κτλ. Plutarchi lectio ἀλλογῶτι satisfacit eaque restituenda Stobæo apud quem vulgo ἀλλόγῶτι habetur, quamvis membranæ etiam corruptum vocabulum ἀλλοιχῶτι et ἀλλογῶτι exhibeant. Hinc conjecerunt quidem Heerenius ἀλλοιχῶτι, Wakefieldius in Lucretii lib. III, 613 et IV, 56 ἀλλοχῶτι, Karstenius ἀλλοιχῶτι vel αἰολόχῶτι quibus adde Lobeckium ad Plurn. p. 607 et Paralip. p. 260 varia proponentem, sed mihi Plutarchi scriptura quam codicum consensus et sententiæ perspicuitas commendat servanda videtur. Nimirum Plutarcho et Porphyrio testibus Empedocles dixit naturam et fatalem necessitatem omnia mutare et transferre alieno carnis velantem amictu. Intelligendum hoc tam de hominum quam bestiarum animis prout ratio fert alia atque alia corpora ingredientibus. Qua in re nemo mirabitur vestis similitudinem Empedoclis fortasse exemplo a Lucretio quoque lib. III, 611 seqq. ad humanum corpus translata :

..... Quod si immortalis nostra foret mens,
non tam se moriens dissolvi conquiretur,
sed magis ire foras vestemque relinquere ut anguis

gauderet.—Cæterum ἀλλογῶς sic comparatur cum ἀλλόγῶτος apud Homerum Odys. lib. II, vs. 366, ut ἀγῶς cum ἄγνωτος apud Sophoclem (Ed. R. 58 pro vulgari ἄγνωτος).

Vs. 415. Verba hæc servavit Plutarchus Sympos. p. 683. Vid. ad vs. 306.

Vs. 416. ἐκ μὲν γὰρ κτλ.] Clemens Alexandrinus Strom. III, p. 432, B. In verbis εἶθαι νεκρά δεστ ὁ δαίμων vel potius πότμος. Pro εἶδε' ἀμείβων Buttmanus notante Sturzio non magis recte conjecit κἀδε' ἀμείβων quam nuper Steinus juncto præcedenti vocabulo νεκροειδέ' ἀμείβων. Viva enim respondent mortuis, non item iis quæ mortuorum similitudinem gerunt. Sententia igitur requirit νεκρά εἶδε' ἀμείβων : « e vivis mortua faciebat, species commutans. » Accedit quod hiatus ante εἶδεα non offendit, quia hæc vox olim a digammo incipiebat. Apud Stephanum in Poesi phil. p. 29 perperam editum est ἦδε ἀμείβων. Sed Scaliger in annotationibus p. 216 : lege, inquit, εἶδε'. Intelligit enim τὴν γένεσιν ἐκ τῆς ἀλλοιώσεως, non ἐκ τῆς μεταβολῆς fieri, quum dicit formam tantum mutari. Referenda autem cum Karstenio

poetæ verba ad animarum lapsum ex immortalis conditione in mortalem, ut vs. 202 αἴψα δὲ θνήτ' ἐφύοντο τὰ πρὶν μέθον ἀθάνατ' εἶναι. Sunt igitur νεκρά Empedocli homines vivi, mortales, quo sensu Euripides apud Stobæum CXX, 18, quærit : τίς δ' οἶδεν εἰ ζῆν τοῦθ' ὁ κέκληται θανεῖν, τὸ ζῆν δὲ θνήσκειν ἐστί; In eadem sententiam Heraclitus apud Hieroclem pag. 142 ed. nostr. : ζῶμεν τὸν ἐκείνων θάνατον, τεθνήκαμεν δὲ τὸν ἐκείνων βίον. Addit Hierocles : κάτεισι γὰρ καὶ ἀποπίπτει τῆς εὐδαίμονος χώρας ὁ ἄνθρωπος, ὡς Ἐμπεδοκλῆς φησιν—φυγὰς θεόθεν κτλ. Quid autem sibi velit illud εἶδε' ἀμείβων declarat idem Hierocles p. 143 : Ἡ δὲ ἐφεσις τοῦ φεύγοντος τὸν τῆς Ἄτης λειμῶνα πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας ἐπέγεται λειμῶνα· ὃν ἀπολιπῶν, τῇ ὀρμῇ τῆς πετροβρύσεως εἰς γήινον ἔρχεται σῶμα δλίβου — αἰῶνος ἀμερθεῖς. Ergo alatus olim genius alis amissis in mortale corpus transit. Hoc vero fati necessitate fieri, initio carminis Empedocles cecinit. Quæ quum ita sint, πότμος subaudiendum esse dixi.

Vss. 417-426. οὐδέ τις ἦν — ἦέα γυῖα] Hos versus laudat Porphyrius de Abstin. II, 21 et 27, priore loco usque ad vs. 424 ταύρων—βρωμῆς, posteriore inde ab hoc versu usque ad ἦέα γυῖα additis verbis : Ἐμπεδοκλῆς δεσπερὶ τε τῶν θυμάτων καὶ περὶ τῆς θεογονίας διεξιὼν παρεμφαίνει λέγων.

Vss. 417-423 οὐδέ τις—οὔδαα exstant apud Athenæum lib. XII principio p. 510 D. Primos tres versus affert etiam Eustathius ad Iliad. XXII, p. 1261, 44; postremos tres e Porphyrio Eusebius Præp. Ev. IV p. 152 C, item Cyrillus c. Julian. IX p. 307.

Vs. 417-419. οὐδέ τις ἦν κτλ.] Porphyrius in secundo versu habet : οὐδ' ὁ Κρόνος οὐδ' ὁ Ποσειδῶν, rectius Athenæus omisso articulo οὐδὲ Κρ. οὐδὲ Π. Apud Eustathium desiderantur verba οὐδὲ Κρόνος. Haud scio an Empedocles imitatus sit effatum illud Homeri II. 18, 535 : ἐν δ' Ἔρις, ἐν δὲ Κυδοιμὸς ὀμίλειον, ἐν δ' ὀλοή Κῆρ. Aratus certe in aureæ ætatis descriptione Phænomen. vs. 108-109 Empedocleum locum intuitus est ita canens :

Ὅσῳ λευγαλέου τότε Νείκεος ἤπισταντο,
οὐδὲ Διακρίσιος πολυμεμφέος, οὐδὲ Κυδοιμῶ.

Unde facile conjicias, quod interpretes dudum observarunt, Empedoclem his verbis antiquissimorum hominum vitam adumbrare voluisse. Si fides Natali Comiti tertium versum sic vertenti : « sola fuit regina Venus Cytherea virorum, » suspicari licet, eum in suo Athenæi codice scriptum offendisse : ἀλλὰ Κύπρις βασιλεῖα γυναικῶν ἦν τε καὶ ἀνδρῶν, vel simile quid in membranis deprehendisse.

Vs. 420 sq. τὴν οὐρανὸν εὐσεβέεισιν κτλ.] De incruentis priscorum hominum sacrificiis quæ Orpheo etiam placuerunt hæc traduntur a Platone de Legg. VI, 22, p. 782 C: Οὐδὲ βοῶς ἐτολμῶμεν γεύεσθαι θύματά τε οὐκ ἦν τοῖς θεοῖς ζῶα, πέλαντοι δὲ καὶ μελιτι καρποὶ δεδευμένοι καὶ τοιαῦτα ἄλλα ἀγνὰ θύματα, σαρκῶν δ' ἀπέχοντο ὡς οὐχ ὄντων ἐν ἐσθίειν οὐδὲ τοῖς τῶν θεῶν βωμοῦς αἵματι μαιίνειν, ἀλλὰ Ὀρφικοί τινες λεγόμενοι βίοι ἐγίνοντο ἡμῶν τοῖς τότε, ἀψύχων μὲν ἐχόμενοι πάντων, ἐμψύχων δὲ τούναντιον πάντων ἀπεχόμενοι. Ad quem locum pauca notavit Astius. Apposite ad hanc rem Plutarchus de Esu carn. II, vol. X p. 152 ed. Reisk. : τὰ δὲ Πυθαγόρου καὶ Ἐμπεδοκλέους δόγματα νόμοι τῶν παλαιῶν ἦσαν Ἑλλήνων. Quod reliquum est, Dindorfius in Athenæi contextu vulgavit γραπτῶς δὲ; apud Porphyrium legitur δαιδαλεόμοις, apud Athenæum δαιδαλεόμοις. Cf. Herm. Opusc. V, 210.

Vs. 422 sq. ἀμύρνης τ' ἀκρήτου—ξουθῶν τε κτλ.] Athenæus ἀκρήτου, Porphyrius ἀκράτου. Idem ξουθῶν μελιτῶν, quum Athenæus ξανθῶν μελιτῶν præbeat. Ex utroque igitur fonte petitum est quod carmini intuli ξουθῶν μελιτῶν. Præterea pro vulgari vocabulo ῥιπτοντας quod in Athenæi libris invenitur Porphyrius exhibet ῥιπτοῦντας.

Vs. 424. ταύρων δ' ἀκρήτοις φόνους] Eusebius ἀκράτοις, Porphyrius et Cyrillus ἀκρίτοις, unde Scaliger primus effecit ἀκρήτοις. Sententia similis est ei quæ legitur apud Sextum Empiricum IX, 128 : (Pythagorei) ἀσεβεῖν ἔπρασκον τοὺς ἀνθρώπους

Βωμῶν ἐρεύθοντας μακάρων θερμοῖσι φόνους.

Vs. 425 seq. ἀλλὰ μύσος—ἡία γυῖα]. Pro ἔσκην Cyrillus ἔσχον.—ἀπορβάνσαντες ἰέδμεναι Eusebius quem sequuntur Stephanus et Scaliger; male Porphyrii codices ἀπορβέξαντας ἰέδμεναι. Denique libri manu exarati habent ἡία γυῖα, quam scripturam Reiskius mutari volebat in ἡπια γυῖα. Præstat tamen Rubnkenii et Vigeri inventum ἡία γυῖα. Hesychius : ἡία, ἀγαθά.

Vss. 427-432. ἦν δὲ τις—αἰώνισσιν] citat Porphyrius vit. Pythag. 30 : Αὐτὸς (ὁ Πυθαγόρας) τῆς τοῦ παντὸς ἀρμονίας ἠκροῶτο, συνεῖς τῆς καθολικῆς τῶν σφαιρῶν καὶ τῶν κατὰ ταύτας κινουμένων ἀστέρων ἀρμονίας.... τοῦτοις καὶ Ἐμπεδοκλῆς μαρτυρεῖ, λέγων περὶ αὐτοῦ ἦν δὲ τις κτλ. Item Iamblichus Vit. Pythag. 67 : Τοῦτο φαίνεται καὶ Ἐμπεδοκλῆς περὶ αὐτοῦ αἰνίττεσθαι, καὶ τῆς ἐξαιρέτου καὶ θεοδωρήτου ὑπὲρ τοὺς ἄλλους διοργανώσεως, ἐν οἷς φησιν ἦν δὲ τις κτλ. Versus 427 et 428 habet etiam Diogenes Laertius VIII, 54. Omnes Pythagoræ laudem iis celebrari aiunt, nisi quod Diogene teste nonnulli Parmenidis virtutem hac verborum magnificentia exaggeratam esse putarunt. Cæterum

Porphyrius et Iamblichus sensum illorum verbum exponentes hæc adjiciunt : Τὸ γὰρ περιώσια καὶ τῶν ὄντων λεύσσεσκειν ἕκαστα καὶ πραπίδων πλοῦτον καὶ τὰ εὐκότα, ἐμφαντικὰ μάλιστα τῆς ἐξαιρέτου καὶ ἀκριβεστέρας παρὰ τοὺς ἄλλους διοργανώσεως ἐν τε τῷ ὄρῳ καὶ τῷ ἀκούειν καὶ τῷ νοεῖν τοῦ Πυθαγόρου. Quod reliquum est, πραπίδων πλοῦτον legitur etiam supra vs. 387. Sequentia sic cohærent : τὰ μάλιστα ἐπιτήρανος παντοίων σοφῶν ἔργων, ut σοφὰ ἔργα sint doctrinæ studia. Similiter Ion apud Athenæum lib. X, p. 447 F. καλῶν ἐπιτήρανα ἔργων. Scripsi autem cum Bergkio Comment. de Emp. proœm. p. 22 τὰ μάλιστα quum vulgo τε μάλιστα legeretur quod adeo displicebat viris doctis ut Karstenius πάντων τ' ἦν μάλιστα reponi vellet, nisi metrum obstaret, Steinius verss. 428 et 429 transponeret. Commendatur vero τὰ μάλιστα pro simplici μάλιστα, ne de prosæ scriptoribus dicam, simul Æschyli auctoritate Sept. adv. Theb. vs. 1070. Præterea Porphyrius exhibet πάσῃσι, Iamblichus πάσαισι.

Vss. 433-434. ἦσαν γὰρ—δεδήγει] laudat Scholiastes Nicandri ad Ther. vs. 452 pag. 186 ed. Didot. : τὰ κτλ. ἐπὶ τῶν ἡμέρων καὶ τιθασῶν τιθεταί..... Ἐμπεδοκλῆς ἐπὶ τῶν ἡμέρων καὶ πραείων

ἦσαν γὰρ κτλ. πάντα καὶ ἀνθρώποις προσηγῆ ἠγέρε τ' ἀνθρώποις τε φιλοφροσύνη τε δεδήγει.

Sed hic vulgo legitur ἠδ' ἦσαν κτλ. πάντα καὶ ἀνθρώποις προσηγῆ ἠγέρε τ'. In altero versu Sturzius pro ἀνθρώποις recte substituit οἰωνοί. Idem male φιλοφροσύνη in φιλεφροσύνη convertit. Hæc quoque cum sequentibus ad auream ætatem cui ver æternum et animantium omnium mutuum inter se amorem tribuit Empedocles pertinere in promptu est.

Vss. 435-436. δένδρα—ἐνιαυτόν] Theophrastus de Caus. plant. I, 13 (14) : Εἰ δὲ καὶ συνεχῶς ὁ ἀήρ ἀκολουθεῖ τούτοις (τοῖς δένδροις), ἴσως οὐδὲ τὰ περὶ τῶν ποιητῶν λεγόμενα ὀξεῖεν ἂν ἀλόγως ἔχειν, οὐδὲ ὡς Ἐμπεδοκλῆς ἀείφουλλα καὶ ἔμπεδοκαρπὰ φησὶ θάλλειν καρπῶν ἀφθονίῃσι κατ' ἡέρα πάντ' ἐνιαυτόν, ὕποτιθέμενός τινα τοῦ ἀέρος κρᾶσιν τὴν ἡρινὴν κοινήν, unde Hermannus apud Sturzium p. 624 hunc versum concinnavit : δένδρα δ' αἰείφουλλα καὶ ἔμπεδοκαρπὰ τέθηλε. Verum e Plutarchi loco Sympos. III, 2 pag. 649 : τὸ δ' αἰθαλές τοῦτο καὶ, ὡς φησιν Ἐμπεδοκλῆς, ἔμπεδοφύλλον, οὐκ ἔστι θερμότητος, conjicias Empedoclem scripsisse : δένδρα δ' ἔμπεδοφύλλα καὶ ἔμπεδοκαρπὰ τέθηλε, in quo ultimam vocem τέθηλε cum Steinio esse volui, ratus hos versus a poeta iis quos e Nicandri enarratore protuli esse subjunctos. Sturzius minus elegantius scripsit : θάλλει δένδρα ἔμπεδοφύλλα καὶ

ἐμπεδοκάρκα καρπῶν ἀφθονίῃσι κατ' ἡέρα πάντ' ἐνιαυ-
τόν. In altero versu pro καρπῶν Karstenius malebat
μῆλων, Scaliger autem pro inepto κατ' ἡέρα versui
intulit κατῆρα qua emendatione nihil felicius.
Sic et Nicander Ther. vs. 69 λασιόισιν ἀεὶ φύλλοι-
σι κατῆρας. Itaque non egemus Lobeckii conje-
ctura Pathol. p. 209 proposita κατῆρα i. e. ὧν
καταχρεμάννυνται καρποί.

Vss. 437-439. Aristoteles Rhet. I, 13 : Ἔστι
γάρ, ὃ μαντεύονται τι πάντες, φύσει κοινὸν δίκαιον
καὶ ἄδικον, κἀν μηδεμίᾳ κοινωνίᾳ πρὸς ἀλλήλους ἢ
μὲρ συνθήκη, ὅσον καὶ ἡ Σοφοκλέους Ἀντιγόνη (vs.
456) φαίνεται λέγουσα, ὅτι δίκαιον ἀπειρημένον θάψαι
τὸν Παλυνεσίη, ὡς φύσει δὴ τοῦτο δίκαιον·

οὐ γάρ τι νῦν γε ἀγῆθές, ἀλλ' ἀεὶ ποτε
ἦ τοῦτο, κοῦδεῖς οἶδεν ἐξ ἔθου ἄφνη.

καὶ ὡς Ἐμπεδοκλῆς λέγει περὶ τοῦ μὴ κτείνειν τὸ
ἐμψυχόν· τοῦτο γάρ οὐ τίσι μὲν δίκαιον τίσι δ' οὐ δί-
καιον, ἀλλὰ τὸ μὲν πάντων νόμιμον κτλ. Vs. 437 ex
Aristotele sic restituere conatus est Sturzium :
ὡ κτεῖται τοῖς μὲν δίκαιον τόδε, τοῖς δ' ἀθέμιστον.
Rectius Karstenius : οὐ κτεῖται τοῖς μὲν θεμιτὸν τόδε
κτλ. quem secutus sum. Vs. 439 αὐτῆς dedi quod
veteres Aristotelis editiones et nonnulli Bekkeri
codices præbent. Ipse Bekkerus vulgavit αὐτῆς γῆς
quam lectionem Scaliger etiam in libro Lugdu-
nobatavo annotavit. Est autem αὐτῆς Empedocli
caelum solis luce collustratum. Cf. vs. 123.

Vs. 440-441. Sextus Empiricus adv. math. IX,
127 : Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Πυθαγόραν καὶ τὸν Ἐμπεδο-
κλέα καὶ τῶν Ἰταλῶν πλεθρὸς φασὶ μὴ μόνον ἡμῖν πρὸς
ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς εἶναι τινα κοινωνίαν,
ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλογα τῶν ζῶων· ἐν γὰρ ὑπάρχειν
κτῆμα τὸ διὰ παντὸς τοῦ κόσμου διήκον ψυχῆς τρόπον,
τὸ καὶ ἐνοῦν ἡμῶς πρὸς ἐκεῖνα. Διότι καὶ κτείνοντες
αὐτὰ καὶ ταῖς σαρξίν αὐτῶν τρεφόμενοι ἀδικησόμεν τε
καὶ ἀπειθήσομεν ὡς συγγενεῖς ἀναίρουντες. Ἐνθεν καὶ
παρῆσαν οὗτοι οἱ φιλόσοφοι ἀπέχεσθαι τῶν ἐμψύχων,
καὶ ἀσεβεῖν ἔρασκον κτλ. καὶ Ἐμπεδοκλῆς ποῦ φησιν·
ὡ πάσασθε κτλ. Pro φόνοιο δυσηχέος noli cum
Bergkio δυσηχέος substituere. Cæterum hos versus
cum sequentibus latinis fecit Chalcidius in Plat.
Tim. p. 286.

Vs. 442-447 superioribus subjungit Sextus
Empiricus l. c. Vss. 442-443 μορφήν—νήπιος
habet etiam Plutarchus de superstitione p. 171,
vol. VI p. 654 : ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς φησι τῶν τὰ
ζῶα θύοντων καθαπτόμενος κτλ.; minus accurate citat
Origenes contra Celsum V, 49 p. 615. Initium
inde a μορφήν usque ad νήπιος integrum est neque
ulla explicatione eget. Sequentia sic scribuntur
apud Sextum : οἱ δὲ κορευνται λισσόμενοι θύοντες,
ὃ δ' ἀνήκουστος δημοκλέων, σφάξας, ἐν μεγάροισι, quæ

manifesto corrupta sunt. Hinc alii aliter locum
corrige tentarunt. Scaliger δὲ δὲ κορευται,
Steinius δὲ δ' ἀπόρουσε vel ἀφορμᾶται, Hermannus
οἱ δὲ πονεῦνται, Bergkii οἱ δ' ἐπορευνται, deinde
λίσσόμενον Stephanus edidit, θύοντες pro θύοντες
Hermannus proposuit, θύοντ' Karstenius legen-
dum esse suspicatus est, qui simul ὃ δ' ἀνήκουστη-
σεν δημοκλέων, σφάξας δ' ἐν vulgavit, in Addendis
autem pag. 525 partim Bergkii conjecturam (cf.
de Rell. Comœd. Att. p. 281) λίσσόμενον θύοντες·
ὃ δὲ νήκουστος δημοκλέων· σφάξας δ' ἐν probavit,
partim novam ipse protulit : οἱ δ' ἐσορευνται λ. θ.
ὃ δὲ νήκουστος δημοκλέων, σφάξας ἐν—δημοκλέων. Sed hi
emendandi conatus quibus ad jectio Lobeckianum
(vide Ἐπιμ. pag. 201) δὲ δ' ἐπαρᾶται et Steinianum
λίσσόμενος θύοντες· ὃ δ' ἀρ νήκουστος δημοκλέων parum
satisfaciunt. Latet in verbis οἱ δὲ κορευνται aliquid
quod ad filium propter mutatam figuram patri
ignotum referatur. Nihil vero aptius visum quam
ὃς δ' ἐβόησα. In cæteris Karstenium secutus sum
qui etiam vs. 447 codicum mendum ἀποβράσιαντα
sustulit, ἀποβράσιαντα ponendo quod solum sen-
tentia accomodatatum est. Vid. quæ de duali nu-
mero notavi ad vs. 135. Totum autem fragmentum
comparandum est cum iis quæ de Pythagoræ
doctrina Ovidius Met. XV, 130 seqq. canit.

Vss. 448-449. Ælianus Hist. Anim. XII, 7 :
Λέγει δὲ καὶ Ἐμπεδοκλῆς τὴν ἀρίστην εἶναι μετοικησιν
τὴν τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὲν εἰς ζῶον ἢ λῆξις αὐτὸν μετα-
γάγοι, λέοντα γίνεσθαι, εἰ δὲ εἰς φυτὸν, δάφνην· ὃ δὲ
Ἐμπεδοκλῆς λέγει, ταῦτά ἐστιν κτλ. Adde Schol. in
Aphthon. Progymn. cit. Gesnero Orph. fragm.
ined. n. 3a, p. 511 Herm. Vs. 448 ἐν θήρασι
scholiastes qui inepte hoc fragmentum Orpheo
tribuit, ἐν θηροῖ δὲ λέοντες Ælianus. Vs. 449 ἐνὶ
δένδροισιν Ælianus; ἐν δένδροισιν Scholiastes.

Vs. 450. Plutarchus Sympos. II, 1 p. 646, vol.
VIII p. 562 ed. Reisk. : καὶ οὐ μόνος, ὡς εἶποι, κατ'
Ἐμπεδοκλέα τῆς δάφνης τῶν φύλλων ἀπὸ πάμπαν
ἔχεσθαι χρῆ. Hinc Sturzium Empedoclem scripsisse
conjecit : χρῆ τῆς δάφνης τῶν φύλλων ἀπὸ πάμπαν
ἔχεσθαι, Karstenius δάφνης φύλλων ἀπὸ πάμπαν
ἔχεσθαι, Steinius vero δαφναίων φύλλων ἀπὸ πάμπαν
ἔχεσθαι. Mihi magis poeticum videtur : δάφνης γὰρ
χλωρῶν φύλλων ἀπὸ πάμπαν ἔχεσθαι. Cur lauri folia
mandi noluerit Empedocles nemo veterum tradi-
dit. Quum autem divinandi vis inesse in ea ar-
bore crederetur, fuerunt qui ejus foliis edendis
vaticinandi facultatem augeri statuerent. Vid.
Creuzer. Symbol. vol. II p. 162 adn. Sed Empe-
doclis ratio, ut abstinerent iis homines præci-
pientis, ad μετεμψυχώσεως doctrinam videtur
pertinuisse. Nam hominibus mutata figura in ar-
bones abeuntibus optimum lauri specie indui

testis Ælianus H. A. XII, 7, cujus verba ad vs. 448-449 attuli.

Vs. 451. δειλοί κτλ.] Gellius Noct. Att. IV, 11; Didymus Geopon. II, 35, 8. Gellius *ἔχεσθαι* quod servavit etiam Martinus Hertzius p. 150; in Mossellani editione legitur *ἐλέσθαι*. Sed in Geopon. est *ἔχεσθε*. De re ipsa vide Gellium I. c.

Vss. 452-453. Theon Smyrnæus Arithm. Platon. c. I p. 21 ed. Gelder. posteaquam exposuit quinque initiationis esse partes sive gradus, hujus rei similitudinem ad disciplinam et institutionem transfert his verbis: Κατὰ ταῦτα (leg. ταῦτα cum Karst.) δὴ καὶ ἡ τῶν πολιτικῶν λόγων παράδοσις τὸ μὲν πρῶτον ἔχει καθαρμόν τινα, ὅσων ἡ ἐν τοῖς προσήκουσι μαθήμασι ἐκ παιδῶν συγγυμνασία· ὁ μὲν γὰρ Ἐμπεδοκλῆς « κρηναῶν ἀπὸ πέντ' ἀνιμῶντα, φησί, ἀτειρεῖ χαλκῷ δεῖν ἀποβρῦπτεσθαι. » ὁ δὲ Πλάτων ἀπὸ πέντε μαθημάτων δεῖν φησι ποιεῖσθαι τὴν καθάρσιν· ταῦτα δὲ ἔστιν ἀριθμητικὴ, γεωμετρία, στερομετρία, μουσικὴ, ἀστρονομία, i. e. « (ut sacra) sic civilis quoque institutio primum quasi purgationem quamdam habet, quæ sita est in earum quibus pueri communiter exercentur artium disciplina. Quemadmodum enim Empedocles ait, e quinque fontibus haurientem puro ære purgari oportere: sic Plato quinque disciplinis adolescentium animos quasi purgandos esse docet, quæ sunt arithmetice etc. » De versibus pauca monenda. Nam ἀτειρεῖ χαλκῷ pro ἀτηρεῖ vel ἀκηρεῖ jam e Bullialdi emendatione receperunt Sturzius et Karstenius, quorum ille scripsit κρηναῶν ἀπο πέντ' ἀνιμῶντα ἀτειρεῖ χαλκῷ, Karstenius ἀπο in ἀπο mutavit, addito hemistichio χρῆ ἀπορῦπτεσθαι. Contra Steinus posuit ἀποβρῦπτεσθε κρηναῶν ἀπο πέντ' ἀνιμῶντες ἀτειρεῖ χαλκῷ. Hic igitur sustulit hiatum, quem in ἀνιμῶντα a Sturzio relictum Karstenius etiam tolli posse arbitrabatur scribendo ἀνιμῶντ' ἐν ἀτειρεῖ. Mihi probabilis videtur poetam sic conformasse sententiam, ut exararet κρηναῶν ἀπο πέντ' ἀνιμῶντας ἀτειρεῖ χαλκῷ χρῆ μὲν ἀποβρῦπτεσθαι. Sed quid posterioris versus principio subjunxerit, non liquet.

Vs. 454. νηστεῦσαι κακ.] Plutarchus de Ira coh. extr. pag. 464, vol. VII p. 818 ed. Reisk.: τὸ τοῦ Ἐμπεδοκλέους καὶ θεῶν ἡγούμην κτλ. Jejunium vulgo in καθαρμοῖς commendatum non tam ad corporis quam ad animi castitatem referendum esse hæc philosophi sententia declarat. Similiter Eurip. Bacch. 73 felicem prædicat eum qui τελετὰς θεῶν

εἰδὼς βιοτὰν ἀγιστεύει
καὶ θιασεύεται ψυχάν.

Vss. 455-456. τοιγάρτοι—θυμὸν] Clemens

Alexandrinus Protrept. p. 17 A (p. 23). Alloquitur Empedocles improbos vel ἀμυήτους qui jura divina et humana contemnuunt vel negligunt. Cf. Carm. aur. vs. 54 seqq. γνώση δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πῆματ' ἔχοντας κτλ.

Vss. 457-461 conjunxi. Vss. 457-459 servavi Clemens Alexandrinus Strom. IV p. 534 C (p. 632): φησὶ δὲ καὶ Ἐμπεδοκλῆς τῶν σοφῶν τὰς ψυχὰς θεοῦς γίνεσθαι, ὧδέ πως γράφων κτλ. item Theodoretus Therapeut. Serm. VIII p. 599 D. Recte se habet ἀναβλαστοῦσι, cujus loco Theodoretus ἀναβλαστάνουσι præbet. Vss. 460-461 ἀθανάτοις—ἀτειρεῖς] habet Clemens ibid. V pag. 607 B (p. 722): Ἦν δὲ ὁσίως καὶ δικαίως διαδιώσωμεν, μακάριοι μὲν ἔνταῦθα, μακαριώτεροι δὲ μετὰ τὴν ἐνθὲνδε ἀπαλλαγὴν, οὐ χρόνῳ τινὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἔχοντες, ἀλλὰ ἐν αἰῶνι ἀναπαύεσθαι δυνάμενοι « ἀθανάτοις ἄλλοισιν κτλ. » ἡ φιλόσοφος Ἐμπεδοκλέους λέγει ποιητικῆ. Eadem sunt apud Eusebium Præp. evang. XIII, 13 pag. 684 sq. Tandem expleto mutationum orbe in præstantiores naturas, vates, poetas, medicos, reges transeunt; hinc ad deos evehuntur. Pro ἐν τε τραπέζαις apud Eusebium exstat αὐτοτράπεζοι. Ultimus versus a Scaligero ad Stephani Poes. phil. pag. 216 sic emendatus est ut a nobis est editus, quum vulgo mendose legeretur: ἕοντες ἀνδρείων Ἀχαιῶν (Steph. ἀγέων p. 28) ἀπόκληροι ἀπηρεῖς.

Vs. 462-470. φάρμακα—ἀνδρός] exhibent Diogenes Laertius VIII, 59; Eudocia p. 170; Suidas v. ἄπνοους; Tzetzes Chil. II, 906 sqq. Vss. 464-466 παύσεις-ἐπάξεις Clemens Alex. Strom. VI p. 630 D (p. 754 ed. Pott.). Versus hos quos Sturzius et Bergkii inter lustralia carmina locum habuisse existimarunt, potius e libro de arte salutari composito sumtos esse cum Karstenio arbitror. Vide supra disputationem de Empedocle.

Vs. 462. Tzetzes δ' omittit. Quæ sequuntur magna promissa magorum indolem referunt. Hi enim incantationibus suis nihil non consequi et perficere se posse gloriabantur. Vs. 464 pro ἀνέμων μένος Suidas vitiose ἀνέμων βίας in suo codice legit. Pro ἄρουραν Laertii liber Vindobonensis ἀρούρας præbet, superscripto tamen v, ut appareat librarium ἄρουραν exarare voluisse. Sed ἀρούρας agnoscunt etiam Tzetzes et Clemens. Utrumque recte hic dicitur. Vs. 466 verba καὶ πάλιν a versus continuitate sejungunt Suidas, Clemens et Eudocia, cum reliqua versus parte, quemadmodum fieri oportet, jungunt Diogenes et Tzetzes. Deinde εὖτ' apud unum Clementem exstat quod utique præoptandum est ceterorum lectioni ἤν κ'. Subjungitur πάλιν τιτα in Laertii et Tzetæ libris, quamquam nonnulla exemplaria

corrupte καλίντητα vel πάλιν τι τά, vel πάλιν τι το πνεύμα τ' habent. In Suidæ codicibus καλίντονα, in Tzetze membranis πάλιν τι τά comparet. Quum vulgata scriptura intelligi queat, non egemus Steinii conjectura καλίσοντα. Pro πνεύματ' ἐπέξεις male Clemens πνεύματα θήσεις.

Vss. 467-468. θήσεις δ' ἐξ ὄμβρ.—αὐχμοῖο θερείου] Ita Diogenes; apud Suidam ambo hi versus depravati sunt. Sic autem ibi scripti leguntur :

στήσει δ' ἐξ ὄμβροιο κελαινοῦ ῥόον καίριον
αὐχμὸν ἀνθρώποις, θήσεις δὲ καὶ ἐξ αὐχμοῖο

omisso θερείου. Tzetzes in utroque versiculo pro θήσεις suo ut videtur ingenio obsecutus dedit στήσεις.

Vs. 469. Apud Diogenem vulgo invenitur βεύματα δενδροθήρεπτα τά δ' ἐν θέρει ἀήσαντα, in cod. Vindob. τά τ' ἐν θέρει ἀήσαντα. Suidas habet τά τ' ἐν θέρει ἔσσονται, Tzetzes τά τ' αἰθέρινα θήσσονται (cod. quidam ἔσσονται). Quæ vitiosa esse viri docti intelligentes varias proposuerunt conjecturas. Scaliger in cod. ms. Lugdunobatavo notavit ἀξάντα, Sturzius conjecit ἀτμίζοντα, Buttmanus in Comment. philol. Lips. tentavit τά τ' αἰθέριν' ἀίσσονται, Hermannus apud Sturzium suspicatus est τά τ' αἰθέρι' αἰθύσσονται, Karstenius correxit κατὰ θέρος αἰθύσσοντα, Steinius κατ' αἰθέρος ἀίσσοντα, Bergkiius τά τ' αἰθρίαν θήσσονται. At his omnibus conjecturis locus non est restitutus. Scribendum quod edidi : καλὸν θέρος ἀρδεύοντα.

Vs. 470. αἴεις δ' ἐξ Ἄϊδαο κτλ.] Hæc verba alii aliter interpretantur. Fabricius in Sext. Empir. Pyrrh. Hyp. I, c. 33 p. 61 intelligit de vita medicinæ ope e letali morbo servata, ut vs. 476 φῶτας ἀπέστρεψε Περσεφόνης θαλάμων. Tale quid Hermippus apud Diogenem Laertium VIII, 69 de Empedocle prodit : Ἐρμιππος δὲ φησι, Ἡάνθειάν τινε Ἀκραγαντίνην, ἀπηλπισμέ νην ὑπὸ τῶν ἰατρῶν θεραπεύσαι αὐτόν. Cf. ibid. 60 et Suidas v. ἀπνοῦς.

Vss. 471-472 ἄκρον ἰητρὸν κτλ.] Diogen. Laert. VII, 65 : Πάλιν δ' Ἀκρωνος τοῦ ἰατροῦ τόπον αἰτοῦντος παρά τῆς βουλῆς εἰς κατασκευὴν πατρῶου μνήματος διὰ τὴν ἐν τοῖς ἰατροῖς ἀκρότητα, παραλθὼν δ' Ἐμπεδοκλῆς ἐκώλυσε, τά τε ἄλλα περὶ ἰσότητος διαλεγθεὶς καὶ τι καὶ τοιοῦτον ἐρωτήσας· τί δὲ ἐπιγράφομεν ἐλεγείων; ἢ τοῦτο· Ἄκρον κτλ. τινὲς δὲ τὸν δεύτερον στίχον αὐτῷ προσέρονται· ἀκροτάτης κορυφῆς τύμβος ἄκρος κατέγει. τοῦτό τινες Σιμωνίδου φασὶν εἶναι. Idem epigramma exstat apud Hesychium Milesium pag. 24 ed. Orell. ubi legitur ἰατρὸν, et in Walzii Rhet. Gr. III, p. 641, ubi Ἀκραγαντίνων et vs. 2 κρημνὸς ἀγρὸν scriptum est. Adde Anthol. Bosch. T. III p. 332, Suidam v. Ἀκρων. Omisso auctoris

nomine affert Eustathius ad Odys. lib. IX pag. 1634, 12. Spectat hoc fortasse Plinius Hist. nat. XXIX, 5. Κρημνὸς quod cum aliis *tumulum* interpretatus sum pertinet ad collem montis in quo Agrigentum oppidum situm erat. De verborum sensu et ornatu satis multa ab Empedocles editoribus et aliis dicta sunt. Empedocleas facetias hujusque elegii gratiam, sitam in agnominatione quam Acronis et Agrigenti nomina cum ἄκρος epitheto efficiunt, vix latino disticho reddi posse censuerunt Hadr. Junius ad Hesychium Milesium pag. 133 ed. Orell. et Fabricius Bibl. Gr. Tom. XIII p. 33. Periculum tamen ejus rei fecere præter ipsum Junium l. c. p. 25 Grotius apud Boschium T. III p. 333 et Karstenius p. 61. Nos Ἀκρωνα *Celsum* vocantes hujusmodi quid lusimus :

Celsum Acragantinum medicum celso patre natum
præcelsæ tumulus celsus habet patriæ.

Inter Simonideas reliquias hoc epigramma recensuit Schneidewinus pag. 424 sq. Rectius Empedocli tribuit Bergkiius Poet. Lyr. pag. 468.

Vss. 473-476. Πausanίην ἰητρὸν κτλ.] Diogenes Laertius lib. VIII, 60 : Ἦν δὲ δὲ Πausανίας, ὃς φησιν Ἀριστιππος καὶ Σάτυρος, ἐρώμενος αὐτοῦ, φησὶ δὴ καὶ τὰ περὶ φύσεως προσπερώνηκεν (Ἐμπεδοκλῆς)... ἀλλὰ καὶ ἐπίγραμμα εἰς αὐτὸν (Πausανίαν) ἐποίησεν· Πausανίαν κτλ. Adde Anthol. Palat. VII, 508 ubi appositum est lemma Σιμωνίδου εἰς Πausανίαν τὸν ἰατρὸν. Lectio non multum variat. Vs. 473 Πausανίην ἰητρὸν Diogenes, Πausανίαν ἰατρὸν Anthol. Palatina (ἰητρὸν Planudea); præterea Ἀγγίτου Diog., Ἀγγίτου Anthol. Vs. 474 φῶτ' Diog., τόνδ' Anthol., porro ἔθραψε Γέλα Diogenes, ἔθαψε πέλας Cod. Palat., ἔθαψε κόνις Plan. Vs. 475 apud Diogenem scribitur, ut a nobis vulgatus est. Contra Anthologiae codices exhibent : ὅς πλείστους κρυφαῖσι μαραινόμενους ὑπὸ νόσοις quod pro alterius scripturæ interpretamento haberi convenit. Vs. 476 Περσεφόνης Diogenes, lioc Cobetus scripserit Φερσεφόνης. Id vero legitur in Anthol. cod. Palat., cujus loco in Plan. reperitur Περσεφόνης. Denique ἀδύ-τονος Diogenes, θαλάμων Anthologia.

Vs. 473. Πausανίην ἰητρὸν ἐπώνυμον] Notandum ἐπώνυμον hîc aliorum poetarum exemplo vocari eum qui posterioribus Græcis est φερώνυμος. Nomen enim a re invenerat Pausanias h. e. πύουον τὴν ἀνίαν, ideoque dignus ea appellatione ac merito sic nominatus videri poterat.

Vs. 474 φῶτ' Ἀσκληπιάδην] intelligendum de viro medicinæ perito. Sic Homerus Iliad. lib. IV, vs. 194 Machaonem medicum φῶτ' Ἀσκληπιοῦ ὑἰὸν appellavit. Hujus autem vestigiis ingressus

cipium esse opinatus id præcipue sine dubio egit, ut corporum membrorumque naturam et fabricam explicaret. In iis quæ ipsi placuissent exponendis Hippo parum subtilis disputator fuit. Quare Aristoteles modo τοῖς φορτικωτέροις τῶν φιλοσόφων eum adnumerat de Anim. I, 2, modo propter mentis imbecillitatem a severiorum philosophorum numero segregat Metaph. I, 3. Quod autem posteriore loco Stagiritis Hipponem Thaleti subjunxit, id eo consilio fecit, ut non ætate sed placitis Thaleti proximum fuisse significaret. Exigui momenti sunt quæ de hominum generatione apud Censorinum libro de Die natali Hippo docet. Ibi scriptor cap. V, postquam semen unde exeat inter sapientiæ professores non constare dixit, in hunc modum pergit: « Parmenides enim tum ex dextris tum lævis partibus oriri putavit. Hipponi vero...ex medullis profluere semen videtur, idque eo probari, quod post admissionem pecudum si quis mares interimat, medullas utpote exhaustas reperiat. » Omitto cæteras ejus

opinionones quarum in eodem libello Censorinus meminit. Dogmata sua Xenophanis, Parmenidis aliorumque exemplo versibus persecutus est, sed unum an plures scripserit libros non liquet. Vix autem crediderim, eum peculiarem edidisse disputationem *de locis quæ dicuntur perdere, quidquid in illa incidit*, ut conclusit Fabricius Bibl. Græc. vol. II, p. 658 ed. Harl. ex Antigoni Carystii verbis, apud quem Hist. mirab. cap. 131 hæc reperiuntur: Ἴππων δὲ ὁ Ῥηγῖνος περὶ τῶν λεγομένων τόπων φθεῖρειν τὰ ἐμπίπτοντα τοιοῦτόν τι γράφει· φησὶν ἐν Ἀθήναις ἐπὶ βασιλείᾳ Ἐπαινέτου Ὀλυμπιάδος ἔκτης καὶ τριακοστῆς, ἐν ἣ Ἀρυτάμας Λάκων νικᾷ στάδιον, τῆς Σικελίας ἐν Παληαίῳ οἰκοδομηθῆναι τόπον εἰς ὃν ὅστις ἂν εἰσέλθῃ, εἰ μὲν κατακλιθεῖ, ἀποθνήσκει, εἰ δὲ περιπατοῖ, οὐδὲν πάσχει. Hoc enim argumentum ab eo in majori de rerum natura carmine tractatum esse probabile est. Poematum ejus reliquias, paucis versiculis exceptis, nullas habemus.

ἹΠΠΩΝΟΣ ἈΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

Πουλυμαθημοσύνης, τῆς οὐ κενώτερον οὐδέν.

(Athenæus XIII p. 610, B: Τοσαῦτα τοῦ Μυρτίλου ἐξῆς καταλέξαντος καὶ πάντων αὐτῶν ἐπὶ τῇ μνήμῃ θαυμασάντων ὁ Κύνουλος ἔφη· πουλυμαθημοσύνης κτλ. Ἴππων ἔφη ὁ ἄθεος. Ἄλλὰ καὶ Ἡράκλειτος ὁ θεῖός φησι· « πουλυμαθὴν νόον ἔχειν οὐ διδάσκει. » Καὶ ὁ Τίμων δὲ ἔφη· « ἐν δὲ πλατυσμῶς πουλυμαθημο-

Ἴππωνος τόδε σῆμα, τὸν ἀθανάτοισι θεοῖσιν ἴσον ἐποίησεν Μοῖρα καταφθίμενον.

(Alexander Aphrodisiensis in Aristot. Metaph. I, 3 pag. 21 ed. Bonitz. · Τοῦτο δὲ λέγοι ἂν περὶ αὐτοῦ ὅτι ἄθεος ἦν· τοιοῦτο γὰρ καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἐπίγραμμα. Ἴππωνος κτλ. quod quidem epigramma ipse composuit, ut ait Clemens Alexandrinus ad Gentes p. 36: Οὐ νέμεσις τοίνυν οὐδὲ Ἴππωνι ἀπαθανατίζοντι τὸν θάνατον τὸν ἑαυτοῦ· ὁ Ἴππων γὰρ ἐπιγραφῆναι ἐκέλευσε τῷ μνήματι τῷ αὐτοῦ τόδε τὸ ἔλεγείον· Ἴππωνος τόδε σῆμα κτλ.

HIPPONIS FRAGMENTA.

O eruditionem, qua nihil vanius.

σύνης, τῆς οὐ κενώτερον ἄλλο. » Vide Timonis et Heracliti fragmenta. Cf. Bergk. Comm. de Reliq. com. attic. p. 180; Bakhuizen van den Brink. Var. Lectt. ex Hist. phil. antiq. p. 57; Uhrig. de Hippone atheo pag. 9.)

Hipponis hoc sepulcrum est, quem Diis immortalibus æquavit Parca defunctum.

Ἐὖ γε Ἴππων ἐπιδεικνύεις ἡμῖν τὴν ἀνθρωπίνην κλάνην· εἰ γὰρ καὶ λαλοῦντί σοι μὴ πεπιστεύασι, νεκροῦ γενέσθωσαν μαθηταί· χρησμὸς οὗτός ἐστιν Ἴππωνος· νοήσωμεν αὐτόν. Dicit igitur philosophus, se morte sua cum Diis immortalibus æquatū esse. Quorum verborum sensus est, quum atheus fuerit Hippo, homines morte ad nihilum recidere Diisque immortalibus qui non sint pares fieri.)

DE TIMONE PHLIASIO.

[Τίμωνος ἀποσπασμάτια] Timon Phliasius quum adolescens in theatris saltasset, postea rerum divinarum humanarumque contemplationi deditus primum Stilponem audivit, deinde Pyrrhonem, cujus dogmata per totam vitam professus est. Floruit autem sub Antigono Macedonum rege et Ptolemæo Philadelpho. Hic clarus sapientiæ studio pietatisque qua Scepticorum principem colebat documentis, clarior poetica facultate et scriptorum multitudine id potissimum in cendis carminibus spectavit, ut omnes excepto Pyrrhone philosophos rideret et cavillaretur. Quo in genere nobilissimos tres Sillorum libros reliquerat magna ex parte ad Homericæ Νεκυίας formam (cf. Meinek. Exercit. in Athen. I p. 6 seq.) institutos. Ex iis primus simplicem narrationem, secundus et tertius sermonem cum Xenophane habitum continebat. Diversum ab illis aliud fuit poema Imaginum (Ἰνδαλμῶν) nomine inscriptum. Memorantur etiam Timonis comœdiæ et tragœdiæ aliaque ingenii monumenta. Harum rerum testes nobis sunt Aristocles et Diogenes Laertius. Quorum prior apud Eusebium Præp. Evang. XIV, 18 ait: Ἐγένετο δὲ μαθητὴς αὐτοῦ [τοῦ Πύρρωνος] Τίμων Φλιάσιος, ὃς τὸ μὲν πρῶτον ἐχόρευεν ἐν τοῖς θεάτροις, ἔπειτα δ' ἐντυχῶν αὐτῷ συνέγραψεν ἀργαλέας παρωδίας καὶ βωμολόχους, ἐν αἷς βεβλασφήμηκε πάντας τοὺς πώποτε φιλοσοφήσαντας. Οὗτος γὰρ ἦν ὁ τοὺς Σίλλους γράψας. Posterior vero lib. IX, 110-111 hæc tradit: Καὶ γὰρ ποιήματα συνέγραψε καὶ ἔπη καὶ τραγωδίας καὶ σατύρους καὶ δράματα κωμικὰ τριάκοντα, τραγικὰ δὲ ἐξήκοντα, σίλλους τε καὶ κιναιδούς. Φέρεται δὲ αὐτοῦ καὶ καταλογάδην

βιβλία, εἰς ἐπῶν τείνοντα μυριάδας δύο, ὧν καὶ Ἀντίγονος ὁ Καρύστιος μέμνηται, ἀναγεγραφώς αὐτοῦ καὶ αὐτὸς τὸν βίον. Τῶν δὲ Σίλλων τρία ἑστίν, ἐν οἷς ὡς ἂν σκεπτικὸς ὢν πάντας λοιδορεῖ καὶ σιλλαίνει τοὺς δογματικούς ἐν παρωδίας εἶδει. Ὡν τὸ μὲν πρῶτον αὐτοδιήγητον ἔχει τὴν ἐρημνησίαν, τὸ δὲ δεύτερον καὶ τρίτον ἐν διαλόγου σχήματι. Φαίνεται γοῦν ἀνακρίων Ξενοφάνην τὸν Κολοφώνιον περὶ ἐκάστων, ὃ δὲ αὐτοδιηγούμενός ἐστι· καὶ ἐν μὲν τῷ δευτέρῳ περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ περὶ τῶν ὑστέρων. — Τὸ δὲ πρῶτον ταῦτα περιέχει πράγματα, πλὴν ὅτι μονοπροσωπῶς ἐστὶν ἡ ποιήσις. Cf. Fred. Pauli de Sillis Græcorum disputatio, Berolini 1821; Welandi de præcipuis Parodiarum scriptoribus liber; Wælkii de Græcorum Sillis commentatio, Varsoviæ 1820. Adde Fabricii Bibl. Gr. vol. III, pag. 623 seqq. ed. Harl. et Diogenis Laertii interpretes. Fragmenta ejus quæ exstant prope omnia e Sillis petita sunt, pauca ex Imaginum libro depremissa, nonnullos quoque versus antiqui ex aliis carminibus servarunt. Has carminum reliquias primus laudabili studio collegit Henricus Stephanus in Poesi philosophica, postea edidit Isaacus Fred. Langheirich in tribus de Timone dissertationibus (Lipsiæ 1720 et 1721) quas non vidimus; Brunckius in Analectis veterum poetarum et Paulus l. c. Profuisset Timoni inprimis Stephanum et Brunckium non negaverim. Sed deerat accuratior Phliasii poetæ recensio qua plurimæ maculæ librorum incuria illi aspersæ abstergerentur. Hanc igitur lectoribus offero. Emendatis versibus novam ad junxi interpretationem latinam brevesque adnotationes.

cipium esse opinatus id præcipue sine dubio egit, ut corporum membrorumque naturam et fabricam explicaret. In iis quæ ipsi placuissent exponendis Hippo parum subtilis disputator fuit. Quare Aristoteles modo τοῖς φορτικωτέροις τῶν φιλοσόφων eum adnumerat de Anim. I, 2, modo propter mentis imbecillitatem a severiorum philosophorum numero segregat Metaph. I, 3. Quod autem posteriore loco Stagiritis Hipponem Thaleti subjunxit, id eo consilio fecit, ut non ætate sed placitis Thaleti proximum fuisse significaret. Exigui momenti sunt quæ de hominum generatione apud Censorinum libro de Die natali Hippo docet. Ibi scriptor cap. V, postquam semen unde exeat inter sapientiæ professores non constare dixit, in hunc modum pergit: « Parmenides enim tum ex dextris tum lævis partibus oriri putavit. Hipponi vero...ex medullis profluere semen videtur, idque eo probari, quod post admissionem pecudum si quis mares interimat, medullas utpote exhaustas reperiat. » Omitto cæteras ejus

opinionones quarum in eodem libello Censorinus meminit. Dogmata sua Xenophanis, Parmenidis aliorumque exemplo versibus persecutus est, sed unum an plures scripserit libros non liquet. Vix autem crediderim, eum peculiarem edidisse disputationem *de locis quæ dicuntur perdere, quidquid in illa incidit*, ut conclusit Fabricius Bibl. Græc. vol. II, p. 658 ed. Harl. ex Antigoni Carystii verbis, apud quem Hist. mirab. cap. 131 hæc reperiuntur: Ἴππων δὲ ὁ Ῥηγῖνος περὶ τῶν λεγομένων τόπων φθεῖρειν τὰ ἐμπύπτοντα τοιοῦτόν τι γράφει· φησὶν ἐν Ἀθήναις ἐπὶ βασιλείᾳ Ἐπαινέτου Ὀλυμπιάδος ἔκτης καὶ τριακοστῆς, ἐν ἧ Ἀρυτάμας Λάκων νικᾷ στάδιον, τῆς Σικελίας ἐν Παληλίοις οἰκοδομηθῆναι τόπον εἰς ὃν ὅστις ἀν εἰσέλθῃ, εἰ μὲν κατακλιθεῖ, ἀποθνήσκει, εἰ δὲ περιπατοῖ, οὐδὲν πάσχει. Hoc enim argumentum ab eo in majori de rerum natura carmine tractatum esse probabile est. Poematum ejus reliquias, paucis versiculis exceptis, nullas habemus.

ἼΠΠΩΝΟΣ ἈΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

Πουλυμαθημοσύνης, τῆς οὐ κενώτερον οὐδέν.

(Athenæus XIII p. 610, B: Τοσαῦτα τοῦ Μυρτίλου ἐξῆς καταλέξαντος καὶ πάντων αὐτὸν ἐπὶ τῇ μνήμῃ θαυμασάντων ὁ Κύνουλος ἔφη· πουλυμαθημοσύνης κτλ. Ἴππων ἔφη ὁ ἄθεος. Ἀλλὰ καὶ Ἡράκλειτος ὁ θεῖός φησι· « πουλυμαθὴν νόον ἔχειν οὐ διδάσκει. » Καὶ ὁ Τίμων δὲ ἔφη· « ἐν δὲ πλατυσμῶς πουλυμαθημο-

Ἴππωνος τόδε σῆμα, τὸν ἀθανάτοισι θεοῖσιν ἴσον ἐποίησεν Μοῖρα καταφθίμενον.

(Alexander Aphrodisiensis in Aristot. Metaph. I, 3 pag. 21 ed. Bonitz. Τοῦτο δὲ λέγοι ἂν περὶ αὐτοῦ ὅτι ἄθεος ἦν· τοιοῦτο γὰρ καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἐπίγραμμα. Ἴππωνος κτλ. quod quidem epigramma ipse composuit, ut ait Clemens Alexandrinus ad Gentes p. 36: Οὐ νέμεσις τοίνυν εὐδὲ Ἴππωνι ἀπαθανατίζοντι τὸν θάνατον τὸν ἑαυτοῦ· ὁ Ἴππων γὰρ ἐπιγραφῆναι ἐκέλευσε τῷ μνήματι τῷ αὐτοῦ τόδε τὸ ἐλεγεῖον· Ἴππωνος τόδε σῆμα κτλ.

HIPPONIS FRAGMENTA.

O eruditionem, qua nihil vanius.

σύνης, τῆς οὐ κενώτερον ἄλλο. » Vide Timonis et Heracliti fragmenta. Cf. Bergk. Comm. de Reliq. com. attic. p. 180; Bakhuizen van den Brink. Var. Lectt. ex Hist. phil. antiq. p. 57; Uhrig. de Hippone atheo pag. 9.)

Hipponis hoc sepulcrum est, quem Diis immortalibus æquavit Parca defunctum.

Εὖ γε Ἴππων ἐπιδεικνύεις ἡμῖν τὴν ἀνθρωπίνην κλάνην· εἰ γὰρ καὶ λαλοῦντί σοι μὴ πεπιστεύεωσι, νεκροῦ γενέσθωσαν μαθηταί· χρησμὸς οὗτός ἐστιν Ἴππωνος· νοήσωμεν αὐτόν. Dicit igitur philosophus, se morte sua cum Diis immortalibus æquatū esse. Quorum verborum sensus est, quum atheus fuerit Hippo, homines morte ad nihilum recidere Diisque immortalibus qui non sint pares fieri.)

DE TIMONE PHLIASIO.

Τίμωνος ἀποσπασμάτια] Timon Phliasius quum adolescens in theatris saltasset, postea rerum divinarum humanarumque contemplationi deditus primum Stilponem audivit, deinde Pyrrhonem, cujus dogmata per totam vitam professus est. Floruit autem sub Antigono Macedonum rege et Ptolemæo Philadelpho. Hic clarus sapientiæ studio pietatisque qua Scepticorum principem colebat documentis, clarior poetica facultate et scriptorum multitudine id potissimum in condendis carminibus spectavit, ut omnes excepto Pyrrhone philosophos rideret et cavillaretur. Quo in genere nobilissimos tres Sillorum libros reliquerat magna ex parte ad Homericæ Νεκυίας formam (cf. Meinek. Exercit. in Athen. I p. 6 seq.) institutos. Ex iis primus simplicem narrationem, secundus et tertius sermonem cum Xenophane habitum continebat. Diversum ab illis aliud fuit poema Imaginum (Ἰνδαλμῶν) nomine inscriptum. Memorantur etiam Timonis comædiæ et tragædiæ aliaque ingenii monumenta. Harum rerum testes nobis sunt Aristocles et Diogenes Laertius. Quorum prior apud Eusebium Præp. Evang. XIV, 18 ait : Ἐγένετο δὲ μαθητῆς αὐτοῦ [τοῦ Πύρρωνος] Τίμων Φλιάσιος, ὃς τὸ μὲν πρῶτον ἐχόρευεν ἐν τοῖς θεάτροις, ἔπειτα δ' ἐντυχῶν αὐτῶν συνέγραψεν ἀργαλείας παρωδίας καὶ βωμολόχους, ἐν αἷς βεδλασφήμηκε πάντας τοὺς κώποτα φιλοσοφήσαντας. Οὗτος γὰρ ἦν ὁ τοῦ Σόλωνος γράψας. Posterior vero lib. IX, 110-111 hæc tradit : Καὶ γὰρ ποιήματα συνέγραψε καὶ ἐπη καὶ τραγῳδίας καὶ σατύρους καὶ δράματα κωμικὰ τριάκοντα, τραγικὰ δὲ ἐξήκοντα, σόλους τε καὶ κιναιδούς. Φέρεται δὲ αὐτοῦ καὶ καταλογάδην

βιβλία, εἰς ἐπῶν τείνοντα μυριάδας δύο, ὧν καὶ Ἀντίγονος ὁ Καρύστιος μὲμνηται, ἀναγεγραφώς αὐτοῦ καὶ αὐτὸς τὸν βίον. Τῶν δὲ Σόλωνος τρία ἔστιν, ἐν οἷς ὡς ἀνσκεπτικὸς ὧν πάντας λοιδορεῖ καὶ σιλλαίνει τοὺς δογματικούς ἐν παρωδίᾳ εἶδει. Ὡν τὸ μὲν πρῶτον αὐτοδιήγητον ἔχει τὴν ἑρμηνείαν, τὸ δὲ δεύτερον καὶ τρίτον ἐν διαλόγου σχήματι. Φαίνεται γοῦν ἀνακρίων Ξενοφάνην τὸν Κολοφώνιον περὶ ἐκάστῳ, ὃ δὲ αὐτοδιηγούμενός ἐστι· καὶ ἐν μὲν τῷ δευτέρῳ περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ περὶ τῶν ὑστέρων. — Τὸ δὲ πρῶτον ταῦτα περιέχει πράγματα, πλὴν ὅτι μονοπρόσωπός ἐστιν ἢ ποιήσις. Cf. Fred. Pauli de Sillis Græcorum disputatio, Berolini 1821 ; Welandi de præcipuis Parodiarum scriptoribus liber ; Wœlkii de Græcorum Sillis commentatio, Varsoviæ 1820. Adde Fabricii Bibl. Gr. vol. III, pag. 623 seqq. ed. Harl. et Diogenes Laertii interpretes. Fragmenta ejus quæ exstant prope omnia e Sillis petita sunt, pauca ex Imaginum libro deperempta, nonnullos quoque versus antiqui ex aliis carminibus servarunt. Has carminum reliquias primus laudabili studio collegit Henricus Stephanus in Poesi philosophica, postea edidit Isaacus Fred. Langheirich in tribus de Timone dissertationibus (Lipsiæ 1720 et 1721) quas non vidimus ; Brunckius in Analectis veterum poetarum et Paulus l. c. Profuisse Timoni inprimis Stephanum et Brunckium non negaverim. Sed deerat accuratior Phliasii poetæ recensio qua plurimæ maculæ librorum incuria illi aspersæ abstergerentur. Hanc igitur lectoribus offero. Emendatis versibus novam adjunxi interpretationem latinam brevesque adnotationes.

ΤΙΜΩΝΟΣ

ΤΟΥ

ΦΛΙΑΣΙΟΥ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

ΕΚ ΤΩΝ ΣΙΛΛΩΝ.

Ἔσπετε νῦν μοι ὅσοι πολυπράγμονές ἐστε σοφισταί.

* * *

Πολλοὶ μὲν βόσκονται ἐν Αἰγύπτῳ πολυφύλλῳ
βιβλιακοὶ χαρακίται, ἀπείριτα δηριώντες
Μουσίων ἐν ταλάρῳ.

* * *

ε Φοιτᾶ δὲ βροτολοῖγες Ἔρις κενον λελακυῖα,
Νίκης ἀνδροφόνοιο κασιγνήτη καὶ ἔριθος·
ἦτ' ἀλαχὲρ περὶ πάντα κυλίνδεται· αὐτὰρ ἔπειτα
ἐς βριθὸς στήριξε κάρη, καὶ ἐς ἐλπίδα βάλλει.

* * *

τίς γὰρ τοῦσδ' ὀλοῆ ἔριδι ζυνέηκε μάχεσθαι;
10 Ἦχοῦς σὺνδρομος ὄχλος· ὁ γὰρ σιγῶσι χολωθείς
νοῦσον ἐπ' ἀνέρας ὥρσε λάλην, ὀλέκοντο δὲ πολλοί.

* * *

TIMONIS

PHLIASII

FRAGMENTA.

E SILLIS.

Dicite nunc mihi, quotquot estis multarum rerum periti
[sophista.

* * *

Multi quidem aluntur in Ægypto nationibus frequenti
librorum scriptores infinitum quantum inter se rixantes
Musarum in qualo.

* * *

Ingreditur autem hominum perniciēs Discordia vaniloqua,
Victoriæ virorum interfectoricis soror et adjutrix,
quæ cæca circa omnia versatur, sed postea
in gravitatem componit caput et spem objicit.

* * *

[se decertarent?

Quis enim hosce commisit, ut pernicioſa contentione inter
Eclatōs socia turba; hæc enim tacentibus irata [multi.
morbum adversus viros excitavit vocem, peribant autem

* * *

Vs. 1. Ἔσπετε νῦν κτλ.] Diogenes Laertius IX, 112 : Ἀρχὴ δὲ αὐτῶν ἦδε· ἔσπετε κτλ. Imitatus est Timon Iliad. II, 484 : Ἔσπετε νῦν μοι, Μοῦσαι, Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι.

Vss. 2-4. πολλοὶ μὲν—ταλάρῳ] Athenæus lib. I cap. 41 : Ὅτι τὸ μουσεῖον δὲ Φλιάσιος Τιμωνὸς δὲ σιλλογράφος ταλαρίων πού φησιν ἐπισκώπτων τοὺς ἐν αὐτῷ τρεφομένους φιλοσόφους, ὅτι ὥσπερ ἐν πανάγρῳ τινὶ σιτοῦνται καθάπερ οἱ πολυτιμώτατοι ὄρνιθες· πολλοὶ μὲν βόσκονται κτλ. Cf. Eustath. ad Odys. lib. IV p. 157 ed. Basil. (p. 1488, 61). Pro πολυφύλλῳ apud Eustathium est πολυφύλλῳ, qui etiam βιβλιακῆ pro βιβλιακοὶ habet. Suspicio Timoni observata fuisse Theocriti verba Idyll. XVI, 34 : Πολλοὶ ἐν Ἀντιόχοιο δόμοις καὶ ἀνακτος Ἀλεῦα ἀρμαλιὰν ἔμμηνον ἐμετρήσαντο πενέσται κτλ.

Vs. 5-8 leguntur apud Clementem Alexandrinum Strom. lib. V p. 235 ed. Syll. Cf. Euseb. Præp. evang. lib. XV p. 855 ed. Viger. — Vs. 6 scripsi Νίκης pro vulg. Νείκης. — Vs. 7 ἦτ' ἀλαχ

Eusebius præbet; male Clemens ἦ·τ' ἄλλα. — Vs. 8 ἐς βριθὸς στήριξε flagitante metro posui, cuius loco Eusebius exhibet ἐς βριθὸς ἐστήριξε, Clemens autem ἐς τε βροτοῦς στήριξε. Cf. Iliad. IV, 440 : Καὶ Ἔρις ἄμοτον μεμαυῖα, Ἄρεος ἀνδροφόνοιο κασιγνήτη ἑτάρη τε, ἦτ' ὀλίγη μὲν πρώτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει, et Carm. aur. vs. 57 seqq. : Τοίη μοῖρα βροτῶν βλάπτει φρένας· ὡς δὲ κύλινδροι ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλα φέρονται, ἀπίρονα πῆματ' ἔχοντες. Λυγρὴ γὰρ συνοπαδὸς Ἔρις βλάπτουσα λέληθε σύμφυτος, ἣν οὐ δεῖ προάγειν, εἰκοντα δὲ φεύγειν.

Vss. 9-11. τίς γὰρ τοῦσδ' ὀλοῆ—πολλοί] exstant apud Clementem et Eusebium l. c. præmissis verbis : ἔπειτα ὀλίγον ὑποβάς ἐπιπέρει. Vs. 11 pro λάλην quod in codicibus reperitur Potterus edidit κακῆν. Expressit Timon Iliad. I, 8 seqq. : Τίς τ' ἄρ σφωε θεῶν ἔριδι ζυνέηκε μάχεσθαι; Ἠητοῦς καὶ Διὸς υἱός. Ὅ γὰρ βασιλῆϊ χολωθείς νοῦσον ἀνά στρατὸν ὤρει κακῆν, ὀλέκοντο δὲ λαοί.

σχέτλιοι ἄνθρωποι, κάκ' ἐλέγχεα, γαστέρες οἶον,
οἶων ἕκ τ' ἐρίδων ἕκ τε στοναγῶν πέπλασθε!
ἄνθρωποι κανεῆς οἰήσιος ἐμπλοιοὶ ἀσκοί.

16 Οἷον Δημόκριτόν τε περίφρονα, ποιμένα μύθων,
ἀμφίνοον λέσχῃνα μετὰ πρώτοιισιν ἀνέγγων.

Οἷον θ' ἑπτὰ Θάλητα σοφῶν σοφὸν ἀστρονόμημα.

Πυθαγόρην τε γόητος ἀποκλίναντ' ἐπὶ δόξαν
θῆρη ἐπ' ἀνθρώπων, σεμνηγορήεις δαριστήν.

Duri homines, ignavum genus, ventres solum,
quibus e litibus et suspiriis conflati estis!
homines vanæ opinionis pleni utres.

Ut Democritum cordatum, dicendi artificem,
subtilem disputatorem inter primos agnovi.

Ut Thaletem septem sapientum sapientem astronomum.

Pythagoramque ad præstigatoris famam inclinantem,
alliciendis hominibus, magniloquum sodalem.

Vss. 12-14. σχέτλιοι ἄνθρωποι—ἀσκοί] servavit Eusebius Præp. evang. lib. XIV p. 763 et Theodoretus De curandis gentium morbis Serm. 2. (T. IV p. 489). Vs. 12 pro οἶον quod sententia desiderat, Stephanus in notis ad Sext. Emp. Pyrrh. hyp. p. 211 ed. Fabr. οἶον, sed in Poesi philosophica recte οἶον. — Vs. 13 οἶων ἕκ τ' ἐρίδων dedi pro codicum lectione τῶνων apud Eusebium et ποίων apud Theodoretum. Præterea ἕκ τε στοναγῶν πέπλασθε exhibet Eusebius, καὶ λισχομάχων πεπλάνησθε Theodoretus. Retinuit poeta Hesiodi versus, quantum licebat. Est enim in Theogon. vs. 26 :

Ποιμένες ἀγραυλοὶ, κάκ' ἐλέγχεα, γαστέρες οἶον,
quem Goettlingius contulit cum Homer. II. lib. V, 787 :

Αἰδώς, Ἀργεῖοι, κάκ' ἐλέγχεα, γαστέρες οἶον,
et Lennepius cum Epimenidis versiculo in Pauli Apostoli Ep. ad Tit. I, 12 :

Κρήτες ἀεὶ ψευσταί, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.
Cæterum γαστέρες οἶον Hesychius explicat τροφῆς μόνον ἐπιμελούμενοι· ὡς Ἡσίοδος ἐν τῇ Θεογονίᾳ. Similiter Hesiodi Schol. Par. C. μόνον τὰ τῆς τροφῆς φρονούντες, et Schol. Vat. μόνον γαστρίμαργοι. Adde quod sillographus hoc loco Empedoclem intuitus est vs. 31 ita canentem : Οἶων ἕξ ἐρίδων ἕκ τε στοναγῶν ἐγένεσθε. Vid. adn. ad Empedoclem. vs. 14. Ἄνθρωποι κανεῆς οἰήσιος ἐμπλοιοὶ ἀσκοί spectavit fortasse Horatius Sat. II, 5, 98 eadem translatione dicens : « Crescentem tumidis infla sermonibus utrem », ubi Schol. Cruq. : « Præconiis, inquit, effert et falsis laudibus velut utrem ventis inflare contendit. »

Vs. 15-16. Diog. IX, 40 de Democrito : Ὅν γε

καὶ Τίμων τοῦτον ἐπαινέσας τὸν τρόπον ἔχει· οἶον Δημόκριτόν τε κτλ.

Vs. 16 scripsi λέσχῃνα pro vulg. λέσχην, ἀ, Meinekii Exerc. in Ath. I p. 6 λισχῆνα. Dubium utrum λέσχην an λισχῆν fuerit nomen non lectum alibi, unde λισχηνεύω fluxit, quum vocabula εἶρην, πυθμῆν, αὐχῆν et alia de quibus vide Lobeckium Paral. p. 191 seqq. utriusque analogiæ exempla præbeant. Pertinet hic locus cum iis quæ de Zenone Citiensi, Archelao, Platone, Anaxarcho, Heraclito, Empedocle, Parmenide, Zenone Eleata, Melisso, Pythagora aliisque philosophis in sequentibus dicuntur ad Νεκυίαν. Memoravi hos versus in Democrit. fragm. lib. II p. 94.

Vs. 17. Diogenes Laertius I, 34 : Οἷδε δ' αὐτὸν ἀστρονομούμενον καὶ Τίμων, καὶ ἐν τοῖς Σίλλοις ἐπαινεῖ αὐτὸν λέγων· οἶον θ' ἑπτὰ Θάλητα κτλ. ubi ante Casaubonum legebatur οἶον ἐπειτα Θάλητα. Menagius ἀστρονόμημα recte explicat ἀστρολόγος.

Vss. 18-19. Diogenes Laertius VIII, 36 : Τὴν δὲ σεμνοπρέπειαν τοῦ Πυθαγόρου καὶ Τίμων ἐν τοῖς Σίλλοις, δάκνων αὐτόν, ὁμοῦ οὐ παρέλιπεν εἰπὼν οὕτω· Πυθαγόρην τε γόητος κτλ. Cur ad præstigatoris famam Pythagoram inclinasse scripserit sillographus intelligimus e Plutarchi Numa cap. 8. Ibi enim hæc produntur : Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἀετόν τε δοκεῖ πρᾶναι φωναῖς τισιν ἐπιστήσας καὶ καταγαγῶν ὑπεριπτάμενον, τὸν τε μῆρὸν ἀποφῆναι χρυσαῶν Ὀλυμπίασι διαπορευόμενος τὴν πανήγυριν. Ἄλλας τε τερατώδεις μηχανὰς αὐτοῦ καὶ πράξεις ἀναγγέλλουσιν· ἐφ' αἷς καὶ Τίμων ὁ Φιλῆσιος ἔγραψε·

Πυθαγόρην δὲ γόητα ἀποκλίνοντ' ἐπὶ δόξας,
θῆρη ἐπ' ἀνθρώπων, σεμνηγορήεις δαριστήν.

Prior versus etiam in Laertii codicibus corruptus est. Editio Frobeniana : Πυθαγόρην τε γοητείας ἀποκλειὸν ἐπίδοξον, sed Stephani exemplum γόητας

20 Παρμενίδου τε βίην μεγαλόφρονα, τὴν πολύδοξον,
 ὃς ῥ' ἐπὶ φαντασίας ἀπάτης ἀνενεύκτο νόσεις.

* * *
 Ἀμφοτερογλώσσου τε μέγα σθένος οὐκ ἀλαπαδνὸν
 Ζήνωνος, πάντων ἐπιλήπτορος, ἡδὲ Μέλισσον
 πολλῶν φαντασμῶν ἐπάνω, παύρων γὰρ μὲν ἦσσω.

* * *
 26 Τοῖς δ' ἐνὶ κοκκυστῆς ὀχλολοίδορος Ἡράκλειτος
 αἰνικτῆς ἀνόρουσε καὶ Ἐμπεδοκλῆς, ἀγοραίων
 κηλητῆς ἐπέων· ὅσα δ' ἔσθενε, τοσσάδε εἶλεν
 ἄρχων, ὃς διέθηκ' ἀρχὰς ἐπιδευίας ἄλλων.

* * *
 Ξεινοφάνης, ὑπάτυφος Ὀμηραπάτης ἐπικόπτης,
 30 ἄλλον ἀπάνθρωπον θεὸν ἐπλάσατ', ἴσον ἀπάντη,

Parmenidemque magnanimum atque illustrem,
 qui ad vanas species animi sensuumque notiones revocavit.

* * *
 Bilinguisque illius magnam vim non imbecillam
 Zenonis, omnium vituperatoris, et Melissum
 multis spectris majorem, paucis quidem minorem.

* * *
 Inter hos clamator et plebis insectator Heraclitus, [tunc vi
 obscure loquens, surrexit et Empedocles forensis eloquen-
 animorum delentor : quantum vero valuit, tantam cepit
 princeps, qui magistratus aliis indigentes constituit.

* * *
 Xenophanes, satis modestus fallaciae Homericæ reprehensor,
 alium finxit deum inhumanum, undique æqualem,

ἀποκλιναντ' ἐπιδόξην. Legendum γότος ἀποκλιναντ'
 ἐπὶ δόξαν, quemadmodum Diogenis editores re-
 stituerant.

Vss. 20-21. Παρμενίδου τε βίην—νόσεις] Diogenes
 Laertius IX, 23 : Διὸ καὶ περὶ αὐτοῦ φησιν ὁ Τίμων·
 Παρμενίδου τε κτλ. Attuli et explanavi hæc Timo-
 nis verba jam ad Parmenidis vs. 30.

Vss. 22-24 ἀμφοτερογλώσσου τε—ἦσσω] Diogenes
 Laertius IX, 25 : Περὶ τούτου καὶ Μέλισσου Τιμῶν
 φησὶ ταῦτα· ἀμφοτερογλώσσου τε κτλ. Plutarchus
 Vit. Pericl. cap. 4 : Διήκουσε δὲ Περικλῆς καὶ Ζή-
 νωνος τοῦ Ἐλεάτου, πραγματευομένου περὶ φύσιν ὡς
 Παρμενίδης· ἐλεγκτικὴν δὲ τινα καὶ δι' ἐναντιολογίας
 εἰς ἀπορίαν κατακλείουσαν ἐξασκήσαντος ἔξιν· ὥσπερ
 καὶ Τιμῶν ὁ Φιλίαςιος εἴρηκε διὰ τούτων·

Ἀμφοτερογλώσσου τε μέγα σθένος οὐκ ἀπατηλὸν
 Ζήνωνος, πάντων ἐπιλήπτορος.

Quod apud Laertium vulgabatur οὐκ ἀλαπαδνὸν
 Ζήνωνος τε Πλάτων ἐπιλήπτορος ex Plutarcho cor-
 rexit Casaubonus scribendo Ζήνωνος πάντων ἐπι-
 λήπτορος. Nam illud ἀλαπαδνὸν quod habent Dio-
 genes membranæ minime sollicitandum. Sequitur
 apud Diogenem ἡδὲ Μέλισσου cuius loco Meinekiius
 l. c. p. 7 ἡδὲ Μέλισσον rescribi iussit. Denique
 pro παύρων γὰρ μὲν εἶσω, quæ vetus scriptura erat,
 Menagius e regio codice protulit ἦσσω. Concinit
 cum hoc Aldobrandinus vertens : *paucis inferior-
 rem.*

Vss. 25-28. τοῖς δ' ἐνὶ κοκκυστῆς—ἄλλων] Dio-
 genes Laertius IX, 6 : Τοῦτον δὲ καὶ ὁ Τίμων ὑπο-
 γράφει, λέγων·

Τοῖς δ' ἐνὶ κοκκυστῆς ὀχλολοίδορος Ἡράκλειτος
 αἰνικτῆς ἀνόρουσε.

Idem lib. VIII, 67 : Οὐ παρήκα δὲ οὐδὲ τοῦτον ὁ Τί-
 μων, ἀλλ' ὧδ' αὐτοῦ καθάπτεται λέγων·

καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἀγοραίων
 κηλητῆς ἐπέων· ὅσα δ' ἔσθενε, τοσσάδε εἶλεν
 ἄρχων, ὃς διέθηκ' ἀρχὰς ἐπιδευίας ἄλλων.

Junxi hæc superioribus, quod ab ipso poeta uno
 tenore scripta videbantur. In verbis ἀγοραίων
 κηλητῆς ἐπέων genitivus, quemadmodum apud poe-
 tas ionicis interdum fit, dativi vicem obtinet. Vid.
 ad Empedoclis vs. 179. Sunt qui pro ἄρχων legant
 ἄρχων. Utrumque intelligi potest.

Vss. 29-31. Sextus Empiricus Pyrrhon. hyp. I,
 33 : Διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ὑπάτυφον αὐτὸν λέγει [ὁ Τίμων]
 καὶ οὐ τελῶς ἄτυφον δι' ὧν φησι· Ξεινοφάνης κτλ.
 Ὑπάτυφον γὰρ εἶπε τὸν κατὰ τι ἄτυφον, Ὀμηραπάτης
 δὲ ἐπικόπτην, ἐπεὶ τὴν παρ' Ὀμήρω ἀπάτην διέσურεν.
 Ἐδογματίζε δὲ ὁ Ξεινοφάνης παρὰ τὰς τῶν ἄλλων ἀν-
 θρώπων προλήψεις, ἐν εἶναι τὸ πᾶν καὶ τὸν θεὸν
 συμφυῆ τοῖς πᾶσιν· εἶναι δὲ σφαιροειδῆ καὶ ἀπαθῆ
 καὶ ἀμετάβλητον καὶ λογικόν. Diogenes Laertius IX,
 18 : Ξεινοφάνης Δεξιοῦ, ἡ (ὡς Ἀπολλόδωρος) Ὀρθο-
 μένους, Κολοφώνιος, ἐπαινεῖται πρὸς τοῦ Τιμῶνος.
 Φησὶ γοῦν·

Ξεινοφάνην ὑπότυφον, Ὀμηραπάτην, ἐπικόπτην.

Laertium e Sexto emendavit Menagius. Apud
 Sextum tamen vulgo repugnante metro legitur
 ἐπισκώπτης.

Vs. 30. ἄλλον ἀπάνθρωπον flagitat sententia;
 Sexti codices ἐκτὸν ἀπ' ἀνθρώπων. Fabricius ἐκτὸς
 edidit, Paulus ἀπ' ἀνθρώπων, utrumque inepte.
 Est vero θεὸς ἀπάνθρωπος, ut utar Kuhnii verbis ad
 Laertium, ὁ μὴδὲν ὁμοίον ἔχων ἀνθρώπων, qui cum
 homine nihil habet commune, nec similitudinem

ἀσκηθῆ, νόον αὐτόν, αἰδίδιον ἢ δὲ νόημα.

* * *

Ἦς καὶ ἐγὼν ὄφελον πυκνικοῦ νόου ἀντιβολῆσαι, ἀμφοτερόβλεπτος· δολίη δ' ὀδῶν ἔξαπατήθη, πρεσβυγενῆς ἐτ' ἔων, ἄδολος καὶ ἀμοιρος ἀπάσης 36 σκεπτοσύνης. Ὅπη γὰρ ἐμὸν νόον εἰρύσαιμι, εἰς ἐν ταῦτό τε πᾶν ἀνελύετο· πᾶν δ' ἔδον αἰεὶ πάντη ἀνελάκόμενον μίαν εἰς φύσιν ἴσταθ' ὁμοίαν.

* * *

Ἐν δὲ τὸ θαρσαλέον τε καὶ ἐμμανὲς ὅπη ὀρούσαι φαίνεται Ἀναξάρχου κύνειον μένος· δεῖ βὰ καὶ εἰδῶς, 40 ὡς φασιν, ἀθλιος ἔσκε, φύσις δὲ μιν ἐμπαλιν ἤγεν ἡδονοπλήξ, ἣν πλεῖστοι ὑποτρύουσι σοφιστῶν.

* * *

Καὶ ποῦ Ἀναξαγόρην φάσ' ἐμμεναὶ ἀλκιμον ἦρω, Νῶν, ὅτι δὴ νόος αὐτῶν, δεῖ ἔξαπίνης ἐπαγαίρας πάντα συνεσφῆκωσεν ὁμοῦ τεταραγμένα πρόσθεν.

* * *

45 Πρωταγόρης τ' ἐπίμικτος, ἐριζέμεναι εὖ εἰδῶς.

integram, ipsam mentem aeternamque cogitationem.

* * *

Utinam et mihi prudens contigisset animus, circumspecto iudicio; sed dolosa via deceptus sum, senex adhuc sincerus et expertus omnis [terren, cautae considerationis. Quocumque enim mentem conver- in unum idemque universa resolvebantur, et universum quod semper est] circumcirca in unam sui similem naturam [reductum constringebatur.

* * *

Inter alios autem audax et furibunda quocumque se verteret canina Anaxarchi vis conspiciebatur, qui et rerum cognitione instructus, ut perhibent, miser erat, quia retrorsum ipsum agebat natura] voluptatibus dedita, quam plurimi [sophistarum reformidant.

* * *

Etiam Anaxagoram alicubi esse dicunt fortem heroem, Mentem, quia mens ipsi fuit, quae subito collecta omnia compegit simul, turbata prius.

* * *

Protagorasque immixtus (sodalibus) verbis concertare do- [ctus.

formæ. Quod vero Kuhnius apud Laertium Ὅμη- ροπέτην poni vult, improbandum. Vs. 31 in mem- branis ita exhibetur: ἀσκηθῆ, νοερωτόν—ἢ νόημα. Fabricius interponendum censuit σύμπαντ' aut πάνθ' ὅσον vel simile quid. Brunnckius malebat: ἀσκηθῆ, σύμπαντα νόον, σύμπαντα φρόνημα, quum Diogenes IX, 19 hæc fere verba usurpet: σύμπαν- τὰ τε εἶναι νοῦν καὶ φρόνησιν. Paulus conjecit ἀσκηθῆ, θνητῶν νοερώτερον ἢ νόημα, in carmine autem exaravit ἀσκηθῆ, νοερωτόν, αἰδίδιον ἢ δὲ νόημα. Mihi Timon videtur scripsisse: ἀσκηθῆ, νόον αὐτόν, αἰ- δίδιον ἢ δὲ νόημα.

Vss. 32-37. ὡς καὶ ἐγὼν—ὁμοίαν] Sextus Empir- icus l. c.: Ὅ γὰρ περὶ ἐνὸς δογματίζων ἢ προκρίνων φαντασίαν φαντασίας ὄλωσ κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν περὶ τίνος τῶν ἀδῆλων, τοῦ δογματικοῦ γίνεται χαρα- κτήρος, ὡς δηλοῖ καὶ ὁ Τίμων διὰ τῶν περὶ Ξενοφάνους αὐτῶν λεγομένων· ἐν πολλοῖς γὰρ αὐτὸν ἐπαινέσας τὸν Ξενοφάνην, ὡς καὶ τοὺς Σίλλους αὐτῶν ἀναθεῖναι, ἐποίη- σεν αὐτὸν ὀδύρομενον καὶ λέγοντα· ὡς καὶ ἐγὼν κτλ. Vs. 33 ἀμφοτερόβλεπτος accipiendum de eo qui utramque partem caute circumspicit. — Vs. 34 vulgo sic legitur: πρεσβυγενῆς ἐτ' ἔων καὶ ἀπενθῆ- ριστος ἀπάσης. Parum probabilis Schneideri con- jectura ἀναμφήριστος; requiritur enim ἄδολος καὶ ἀμοιρος ἀπάσης σκεπτοσύνης quod carmini inserui.

Vs. 38-41. ἐν δὲ τὸ θαρσαλέον—σοφιστῶν] Plu-

tarchus de Virtute morali p. 446, C. (vol. VII pag. 753 ed. Reisk.): Τῶ γὰρ ὄντι πλησίστιος μὲν ἐπὶ τὰς ἡδονὰς ὁ ἀκόλαστος ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν φέρε- ται, καὶ δίδωσιν ἑαυτὸν καὶ συγκατευθύνει· πλάγιος δὲ ὁ ἀκρατής, ὅσπερ ἔξαναφέρειν γλιχόμενος καὶ διωθει- σθαι τὸ πάθος, ὑποσύρεται καὶ περιπίπτει περὶ τὸ αἰσχρόν. Ἦς Ἀναξάρχον ἐσθλαίνε Τίμων· ἐν δὲ τὸ θαρσαλέον κτλ. Partem hujus loci non nominato auctore allegavit idem Plutarchus de Vitioso Pu- dore p. 529, A et Sympos. VII pag. 705, F. — Vs. 38 pro ὀρούσαι omnium librorum lectione Meinekius Exerc. in Athen. l. c. recte scripsit ὀρούσαι, mutato etiam ἐμμενές in ἐμμανές. — Vs. 39-40 pro vulgato δεῖ βὰ καὶ εἰδῶς, ὡς φασιν re- scripsi δεῖ βὰ καὶ εἰδῶς, ὡς φασιν.

Vss. 42-44. καὶ ποῦ Ἀναξαγόρην—πρόσθεν] Dio- genes Laertius II, 6: Παρ' δὲ καὶ νοῦς ἐπεκλήθη (ὁ Ἀναξαγόρας). Καὶ φησι περὶ αὐτοῦ Τίμων ἐν τοῖς Σίλλοις οὕτω· καὶ ποῦ Ἀναξαγόρην κτλ. Vocabulo utitur de fabris et architectis dici solito, sed cujus sensus latissime patet, συνεσφῆκωσεν. Hesy- chius: σφήκιμα, πύκνωμα καὶ ὁ δεσμός. Cf. Ernest. ad Iliad. XVII, 52. Mentis cognomen Anaxagoræ fuisse testantur multi scriptores quorum locos collegit Schaubach. Fragm. Anaxag. p. 36.

Vs. 45. Πρωταγόρης τ' ἐπίμικτος κτλ.] Diog. Laert. IX, 52: Καὶ τὸ νῦν ἐπιπλοῖται γένος τῶν ἐριστι-

.....ὡς καὶ μετέπειτα σοφιστῶν
οὐτ' ἀλιγυγλώσσω οὐτ' ἀσκόπων οὐτ' ἀκυλίστων
Πρωταγόρῃ· ἔθελον δὲ τέφρην συγγράμματα θείναι,
ὅτι θεοὺς κατέγραψ' οὐτ' εἰδέναι, οὔτε δύνασθαι,
ὡς ἅπλοιοί τινές εἰσι καὶ ὄντινες, ἀθήσασθαι,
πᾶσαν ἔχων φυλακὴν ἐπιεικείης· τὰ μὲν οὖ οἱ
χραίσμησ', ἀλλὰ φυγῆς ἐπεμαίετο, ὄφρα μὴ οὕτως
Σωκρατικὸν πίνων ψυχρὸν ποτὸν Ἄϊδα δύνῃ.

* * *
Ἐκ δ' ἄρα τῶν ἀπέκλινε λιθοζόος, ἐνομολόσχης,
Ἑλλήνων ἑπαιδοῦς, ἀριβολόγους ἀποφήνας,
μυκτῆρ, ῥητορόμικτος, ὑπάττικος, εἰρωνευτής.

* * *
Ἀσθενική τε λόγων δυὰς ἢ τριάς, ἢ ἔτι πόρσω,
οἶος Ξεινοφώνων, ἰς τ' Αἰσχίνου οὐκ ἐπιπειθῆς
γράψαι.

..... ut etiam postea sophistarum
neque fusca voce prædito neque inconsiderato neque rigido
Protagoræ; volebant autem scripta ejus in cineres conver-
quia deos scripserat se neque scire, neque posse, [tere,
quales sint et qui, dispicere,
quamvis omni equitate observata. Neque tamen hæc ei
profuerunt, sed fugam meditabatur, ne sic [verba
Socraticam bibens frigidam potionem in Orcum descende-
[ret.

* * *
Ab his igitur discessit lapicida, legulejus,
Græcorum incantator, accurate loquentes efficiens,
derisor, rhetoribus immixtus, satis atticus, in sermone
[dissimulatur.

* * *
Exsanguisque verbis duo vel tres vel etiam porro [alii],
ut Xenophon et Æschines non adductus
ad scribendum.

κῶν ἐγέννησεν, ὅθεν καὶ Τίμων φησὶ περὶ αὐτοῦ· Πρω-
ταγόρης κτλ.

Vss. 46-53. ὡς καὶ μετέπειτα—Ἄϊδα δύνῃ] Sextus
Empiricus adv. Math. IX, 57: 'Ὁ δὲ Πρωταγόρας
ῥητῶς που γράψας· περὶ θεῶν οὔτε εἰ εἰσίν, οὐθ' ὅποιοί
τινές εἰσι, δύναμαι λέγειν· πολλὰ γὰρ ἔστι τὰ κωλύοντά
με. Παρ' ἦν αἰτίαν θάνατον αὐτοῦ καταψηφισαμένων
τῶν Ἀθηναίων διαφυγὼν καὶ κατὰ θάλατταν πταίσας
ἀπέθανε. Μέννηται δὲ ταύτης τῆς ἱστορίας καὶ Τίμων
δὲ Φλιάσιος ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Σόλων, ταῦτα διεξερ-
χόμενος· ὡς καὶ μετέπειτα κτλ.

Vs. 46. Olim scribebatur ὥστε καὶ μετέπειτα,
ut est apud Stephanum in Poesi philosophica; ὡς
καὶ primus correxuit Menagius ad Diogen. IX, 52.
— Vs. 48. σὺν γράμματι Stephanus, συγγράμματι
Menagius; sed flagitatur συγγράμματα, quemad-
modum postea editum est. — Vs. 53 Ἄϊδι δύνῃ
Sexti membranæ, sed sententia desiderat Ἄϊδα δύνῃ.
Ἄϊδα jam emendavit Menagius ad Laertii l. c.; de
δύνῃ mutato in δύνῃ vid. Buttmanni Gramm. ampl.
II, 114. Timonis locum respexit Io. Frei. Quæst.
Protag. pag. 61 seq.

Vss. 54-56. ἐκ δ' ἄρα τῶν—εἰρωνευτής] Diogenes
Laertius II, 19: Δουρὶς δὲ καὶ δουλεῦσαι αὐτὸν [τὸν
Σωκράτη φησὶ] καὶ ἐργάσασθαι λίθους. Εἶναι τε αὐτοῦ
καὶ τὰς ἐν ἀκροπολεὶ Χάριτας ἐνοί φασιν, ἐνδεδυμένας
οὐσας· ὅθεν καὶ Τίμονα ἐν τοῖς Σόλοις εἰπεῖν· ἐκ δ'
ἄρα τῶν ἀπέκλινε λιθοζόος κτλ. Sextus Empiricus
adv. Math. VII, 8: Τοῦ δὲ ἠθικῶς μόνος ἐπεμελεῖτο
Σωκράτης κατὰ γὰρ τοὺς ἄλλους αὐτοῦ γνωρίμους, εἶγε
καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι ῥητῶς φησιν
ἀπαρνεῖσθαι αὐτὸν τὸ φυσικόν, ὡς ὑπὲρ ἡμᾶς καθε-
στηκός, καὶ σχολάζειν τῷ ἠθικῷ, ὡς πρὸς ἡμᾶς ὄντι.
Τοιοῦτο οἶδε καὶ ὁ Τίμων ἐν οἷς φησιν· α ἐκ δ' ἄρα τῶν

ἀπέκλινε λαοζόος ἐνομολόσχης· » τούτέστιν ἀπὸ τῶν
φυσικῶν ἐπὶ τὴν ἠθικὴν θεωρίαν. Διὸ καὶ ἐνομολόσχης
προσέθηκεν, ἅτε τοῦ ἠθικῶς μέρους ὄντος τὸ περὶ νό-
μων διαλέγεσθαι. Clemens Alexandrinus Strom.
lib. I pag. 129 de Socrate loquens:

Ἐκ δ' ἄρα τῶν ἀπέκλινε λαοζόος ἐνομολόσχης,
Ἑλλήνων ἑπαιδοῦς,

ὁ Τίμων ἐν τοῖς Σόλοις φησὶ, διὰ τὸ ἀποκακικεῖναι
τῶν φυσικῶν ἐπὶ τὰ ἠθικά. — Vs. 54. Non dubium
quin ἐνομολόσχης, *leges loquens*, vera sit lectio,
quam etiam in Poesi philosophica sequitur Henr.
Stephanus, etsi in Diogenis editione se in mem-
branis ἐνομολόσχης reperisse testatur. Multum
refert, utrum e Diogene λιθοζόος an e reliquis
scriptoribus λαοζόος versui inferas; alterum enim
metri ratio excludit. — Vs. 56 ῥητορόμικτος Henr.
Stephanus in Poesi phil.; ῥητορόμικτος vulgata
scriptura apud Diogenem est, quam neglecto
metro Hemsterhusius in ῥητορομίκτης convertit
propter præcedens μυκτῆρ. Hoc enim, quum
proprie *nasum* designet, hic *derisorem* valet.

V. 57-59. ἀσθενική τε—γράψαι] Diogenes Laertius
lib. II, 55 de Xenophonte: Τίμων δ' ἐπισκώπτει
αὐτὸν ἐν τούτοις· ἀσθενική τε κτλ. Idem II, 62 de
Æschine: Ἐπειτ' ἀρικόμενον Ἀθήνας μὴ τολμᾶν σο-
φιστεύειν, εὐδοκίμωντων τότε τῶν περὶ Πλάτωνα καὶ
Ἀριστιππον· ἐμίσητους δὲ ἀκράσεις ποιεῖσθαι· εἶτα
συγγράφειν λόγους δικανικοὺς τοῖς ἀδικουμένοις. Διὸ
καὶ τὸν Τίμονα εἰπεῖν ἐπ' αὐτῷ· ἰς τ' Αἰσχίνου οὐκ
ἐπιπειθῆς γράψαι..... Τούτου τοὺς διαλόγους καὶ Ἀρι-
στιππος ὑπώπτειεν· ἐν γοῦν Μεγάροις ἀναγινώσκον-
τος αὐτοῦ φασὶ σκῶψαι, εἰπόντα, Πόθεν σοι, ληστὰ,
ταῦτα; — Vs. 57. ἀσθενική τε λόγων δυὰς ἢ τριάς

60 Οἷά τ' Ἀριστίππου τρυφερῆ φύσις ἀμπαφώντος
ψεύδη.

* * *

ἡ βαρὺν βουκλήγα, τομώτερον ἢ Λυκούργου,
ὅς βα Διονύσου ἀβρῦθομότης ἐπέκοπτε,
ἐκ δὲ βυτὰ βίπτασκεν ἀπληστούνους τ' ἀρυσάνας.

* * *

65 Τῶν πάντων δ' ἤγειτο πλατύστατος, ἀλλ' ἀγορητῆς
ἡδουεκής, τέττιξιν ἰσογράφος, οἱ θ' Ἑκαδήμου
δένδρει ἐφεζόμενοι ὅπα λειριώσσαν ἰεῖσιν.

* * *

καὶ σὺ Πλάτων· καὶ γὰρ σε μαθητεῖης πόθος ἴσχε·
πολλῶν δ' ἀργυρίων ὀλίγην ἠλλάξαι βίβλον,
70 ἐνθεν ἀπαρχόμενος Τιμαιογραφεῖν ἐδιδάχθης.

* * *

Atque ut mollis Aristippi natura tactu
falsum a vero discernentis.

* * *

vel gravem boum stimulum, aculiozem quam Lycurgi,
qui Bacchi immoderatos potatores percutiebat,
pocula vero eiciebat cyathosque vini insatiabiles.

* * *

Omnes autem præcedebat latissimus, sed orator
suaviloquens, in scriptis dulcis ut cicadæ, quæ Hecademi
arbori insidentes vocem suavem emittunt.

* * *

Et tu Plato, (nam te doctrinæ desiderium tenebat,)
grandi pecunia parvum emisti librum,
unde orsus Timæum conscribere didicisti.

* * *

i. e. *exsanguisque verbis duo vel tres*. Apparet hic quoque genitivum λόγων pro dativo poni. Sic Homerus Iliad. XXII, 281 : ἀλλὰ τις ἀρτιεπῆς καὶ ἐπικλοπος ἔπλεο μύθων. Vid. supra ad vs. 25-28.

— Vs. 58 ἴς τ' Αἰσχίνου e Casauboni emendatione; ἢ τ' Αἰσχίνου Laertii codices. Præterea οὐκ ἐπιπειθῆς γράψαι Stephani ed. præbet pro vitioso οὐκ ἀπειθῆς (vel ἀπειθεῖς) quod priores editiones utroque loco habent. — Vs. 59 γράψαι membranæ omnes excepto regio codice in quo γράψας librarii errore scriptum est. Dicitur autem Æschines non adductus ad scribendum, quia pauca scripsit, adeo ut Aristippus etiam dialogos ejus susceptos haberet. Nam orationes quas paupertate exactus aliis scribere vix memorare licet.

Vss. 60-61. οἷά δ' Ἀριστίππου κτλ.] Diogenes Laertius II, 66 de Aristippo : Ὁ δὲ Τίμων παρέφαγεν ἕως θρυπτόμενον, οὐτωσί πως εἰπὼν· οἷά τ' Ἀριστίππου κτλ. — ἀμπαφώντος ψεύδη significat interprete Eustathio ad Odys. lib. VIII, 196, τῇ ἀφῆ διερευνῶντος.

Vss. 62-64. ἡ βαρὺν βουκλήγα—ἀρυσάνας] Athenæus X, 64, p. 445, E : Σὺ δέ, ᾧ Οὐλιπιανέ, ἀβρῦθομότης μὲν εἶ, κατὰ τὸν Φλιάσιον Τίμωνα. Οὕτως γὰρ ἐκεῖνος ἠνόμασε τοὺς τὸν πολλὸν σπῶντας οἶνον ἀκρατον ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Σίλλων· ἡ βαρὺν βουκλήγα, τομώτερον ἢ Λυκούργος κτλ. Valckenarius ad Theocriti Adoniaz. p. 341 Λυκούργου correxit hac sententia quæ sola apta est : τομώτερον τῆς τοῦ Λυκούργου βουκλήγος. Obversabatur poetæ Iliad. VI, 133 seqq. : Αἶ δ' ἅμα πᾶσαι θύσθλα χαμαὶ κατέχευαν, ἐπ' ἀνδροφόνο Λυκούργου θεινώμεναι βουκλήγι. — Vs. 64 ἀρυσάνας Athenæi codices; ἀρυσάνας emendavit Casaubonus ex eodem scriptore lib. X, 23 p. 424, B dicente : Τίμων δ' ἐν δευτέρῳ Σίλλων

ἀρυσάνας κέκληκε τοὺς κυάθους φάσκων οὐτωσί· ἀπληστούνους τ' ἀρυσάνας. Utrumque græcum est, sed diverso significatu.

Vss. 65-67. τῶν πάντων δ' ἤγειτο—ἰεῖσιν] Diogenes Laertius III, 7 : Ἀλλὰ καὶ ὁ Τίμων εἰς τὸν Πλάτωνα λέγων φησί· τῶν πάντων δ' ἤγειτο κτλ. πρότερον γὰρ διὰ τοῦ ε Ἑκαδήμια ἐκαλεῖτο. Hesychnus Milesius s. v. Πλάτων pag. 44 ed. Orell. : Πλατὺς δὲ ὦν τὰ στέρνα ἢ τὸ μέτωπον Πλάτων προσηγορεύθη· οἱ δὲ ὅς πλατὺν ἐν λόγοις οὕτω φασὶ κληθῆναι. Τίμων δὲ κωμωδῶν αὐτὸν ἐν Σίλλοις φησί· τῶν πάντων ἤγειτο κτλ. — Vs. 66 τέττιξιν ἰσογράφος legitur apud Diogenem, i. e. in scriptis dulcis ut cicadæ. Hinc emendandus Hesychnus Milesius τέττιξ ἰσογράφος librorum incuria exhibens. Comparsa Theocriti illud Idyll. I, 146 : τέττιγος ἐπαὶ τὴ γὰ φέρτερον ἄδεις, et anonymum poetam apud Brunck. Anal. III p. 250 : εἰ κόκκυξ τέττιγος ἐρεῖ λιγυρώτερος εἶναι. — Vs. 67 δένδρει Diogenes, δένδρω Hesychnus Milesius. Timonem δένδρω exarasse putabat Menægius propter similem Hesiodi locum Oper. vs. 582 seqq. :

Ἥμος δὲ σκόλυμός τ' ἀνθεὶ καὶ ἠχέτα τέττιξ
δένδρω ἐφεζόμενος λιγυρὴν κατεχεύετ' ἀοιδὴν
πυκνὸν ὑπὸ πτερύγων, θέρους καματώδεος ὄρη

Sed sine dubio imitatus est Homer. Iliad. lib. III, 150 seqq. :

ἀλλ' ἀγορηταὶ

ἐσθλοί, τεττίγεσσι ζοικότες, οὔτε καθ' ἕλην
δένδρω ἐφεζόμενοι ὅπα λειριώσσαν ἰεῖσι.

Cæterum Stephanus in Poesi philosophica p. 66 ἴσσι pro ἰεῖσι edidit.

Vss. 68-70. Gellius Noct. att. III, 17 : Timon

ὡς ἀνέπλαττε Πλάτων πεπλασμένα θαύματα εἰδώς.

Τοιγὰρ ἔχων Μενεδήμου ὑπὸ στέρνοισι μολυβδον
θεύσεται ἐς Πύρρωνα τὸ πᾶν κρέας, ἢ Διόδωρον.

νήξομαι εἰς Πύρρωνα καὶ εἰς σκολιὸν Διόδωρον.

76 καὶ νόον οὐ λήσεις ἐπιπλήξῃσιν ἐγκαταμιγνύς.

ut fingebat Plato conficta miracula sciens.

Itaque Menedemi sub pectore plumbum habens
curret ad Pyrrhonem carnosum, vel ad Diodorum.

Natabo ad Pyrrhonem et ad versulum Diodorum.

neque clam sanam mentem reprehensionibus admiscbis.

amarulentus librum maledicentissimum conscripsit, qui sίλλος inscribitur. In eo libro Platonem philosophum, quem diximus tenui admodum pecunia familiari fuisse, contumeliose appellat, quod impenso pretio librum Pythagoricæ disciplinæ emisset exque eo Timæum, nobilem illum dialogum, concinnasset. Versus super ea re Timonis hi sunt :

καὶ σὺ Πλάτων, καὶ γὰρ σε μαθητὴν ὁ πόθος ἔσχεν·
πολλῶν δ' ἀργυρίων ὀλίγην ἡλλάξας βίβλον,
θθεν ἀπαρχόμενος γράφειν ἐδιδάχθης.

Proclus in Platonis Timæum init. : Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸ τὸ τοῦ Πυθαγορικῶς Τιμαίου γράμμα περὶ φύσεως τὸν Πυθαγορικὸν τρόπον διατάσσεται, ἔνθεν ἀφορηθεὶς ὁ Πλάτων τιμαιογραφεῖν ἐπιχειρεῖ κατὰ τὸν σιλλογράφον. Schol. Platon. p. 200 ed. Ruhnken. : Τιμαίος ἐκ Λοκρῶν τῶν Ἐπιζευρυίων, τῆς ἐν Ἰταλίᾳ πόλεως, φιλόσοφος Πυθαγόρειος, ἔγραψε μαθηματικὰ τε καὶ περὶ φύσεως σύγγραμμα, τὸν Πυθαγορικὸν τρόπον· ἔνθεν ὁ Πλάτων καὶ τὸν διάλογον εἰς αὐτὸν ἔγραψε, καθὰ καὶ ὁ σιλλογράφος φησὶ περὶ αὐτοῦ·

πολλῶν δ' ἀργυρίων ὀλίγην ἡλλάξατο βίβλον,
ἔνθεν ἀφορηθεὶς τιμαιογραφεῖν ἐπιχειρεῖ.

Cf. etiam Iamblichum in Nicomach. arithm. p. 148 ed. Tenull. et Synes. de dono astrolab. p. 307. E cæteris auctoribus Gellius corrigendus. Scripsi autem hos versus ut nuper a Martino Hertzio vulgati sunt, ita ut vs. 68 pro μαθητὴν ὁ πόθος ponerem μαθητῆος πόθος, vs. 69 pro ἡλλάξας, ἡλλάξαο, denique vs. 70 pro θθεν ἀπαρχόμενος γράφειν restituerem ἔνθεν ἀπαρχόμενος Τιμαιογραφεῖν. De hac emtione vide Diogenem III, 9 et VIII, 15.

Vs. 71. ὡς ἀνέπλαττε κτλ.] Athenæus XI, 113 p. 505, E : Διὸ καλῶς ὁ Τίμων περὶ αὐτοῦ ἔφη· ὡς ἀνέπλαττε κτλ. Diogenes Laertius III, 26 : Ἄλλὰ καὶ Τίμων οὕτως παραγραμματίζων αὐτόν· ὡς ἀνέπλασε κτλ. Pro ἀνέπλασε apud Laertium ἀνέπλαττε reponendum esse jam Aldobrandinus vidit. Quod

in antiquioribus Athenæi exemplaribus reperitur θύματα editorum cura dudum emendatum est.

Vss. 72-73. τοιγὰρ ἔχων—Διόδωρον] Diogenes Laertius IV, 33 de Arcesilao : Καὶ ὁ Τίμων ἐπ' αὐτοῦ φησιν οὕτως·

τῆ γὰρ ἔχων Μενεδήμος ὑπὸ στέρνοισι μολυβδον
θήσεται ἢ Πύρρωνα τὸ πᾶν κρέας ἢ Διόδωρον.

Cf. Eusebium Præp. evang. XV p. 729, apud quem legitur :

τῆ γὰρ ἔχων Μενεδήμου ὑπὸ στέρνοισι μολυβδον
θεύσεται ἢ Πύρρωνα τὸ πᾶν κρέας ἢ Διόδωρον.

Vs. 72 pro τῆ γὰρ necessario requiritur τοιγὰρ quod edidi. Deinde neque Μενεδήμος ferri potest, siquidem hæc non de Menedemo sed de Arcesilao accipienda, neque Μενεδήμων, ut exhibent quædam Diogenis membranæ, sed sententia desiderat quod est apud Eusebium Μενεδήμου. Id autem jam Casaubonus Laertio reddi oportere dixerat. — Vs. 73 θεύσεται ἐς Πύρρωνα rescribendum esse idem Casaubonus observavit. Verba τὸ πᾶν κρέας i. e. carnosum recte contendit Menagius cum Theocriti Idyll. III vs. 18, τὸ πᾶν λίθος, ubi scholiastes τὸ πᾶν perhibet dici ἐπιβήματικῶς ἀντὶ τοῦ διόλου, τοῦτέστι σκληρὰ σφόδρα καὶ ἀμειλικτος.

Vs. 74. νήξομαι εἰς Πύρρωνα κτλ.] Diogenes Laertius l. c. : Καὶ διαλιπὼν αὐτὸν ποιεῖ λέγοντα· νήξομαι κτλ. Veterem scripturam κολιὸν Διόδωρον optime Casaubonus in σκολιὸν Διόδωρον convertit.

Vs. 75. Diogenes Laertius l. c. 33 item de Arcesilao : Ἦν δὲ ἀξιωματικώτατος καὶ συνηγμένος, καὶ ἐν τῇ λαλιᾷ διαστατικὸς τῶν ὀνομάτων, ἐπισκώπτῃς θ' ἱκανῶς καὶ παρῆσιαστῆς. Διὸ καὶ πάλιν ὁ Τίμων οὕτως περὶ αὐτοῦ·

καὶ νέον οὐ λήσεις ἐπιπλήξῃσιν ἐγκαταμιγνύς.

Pro νέον ex egregia Casauboni conjectura reposui νόον; præterea λήσης in λήσις mutavi. In codice regio pro οὐ male scriptum est μή.

Ὡς εἰπὼν ὄχλοιο περίστας ἐισκατέδουεν
οἱ δὲ μιν ἤβτε γλαῦκα περί σπίζαι τερατούντο,
ἡλέματον δεικνύντες. Ὅθ' οὐνεκεν ὄχλῳ ἀρέσκεις,
οὐ μέγα κρήγμα, τάλας τί πλατύνεται ἡλίθιος ὧς;

* * *

80 ἢ τὸν ἀπάνθρωπον καὶ ἀπόστολον, αὐτολάλητον,
οὐκ ἐμπαζόμενον δόξης ἐρίδων τε, Φίλωνα.

* * *

λῆρον ἀναστήσας, ὄφρωμένους, ἀπροσιδόμυθαξ.

* * *

Ἄλλ' οὐ μοι τούτων φλεδόνων μέλει, οὐδὲ γὰρ ἄλλου
οὐδενός, οὐ Φαίδωνος, ὅτις γε μὲν, οὐδ' ἐριδάντew
85 Εὐκλείδου, Μεγαρεῦσιν δεξιμάλα λύσαν ἐρισμοῦ.

* * *

οὐδ' Ἀκαδημαϊκῶν πλατυρημοσύνης ἀναλίστου.

* * *

οὐδ' ἀρ' Ἀριστοτέλους εἰκαισύνης ἀλεγεινῆς.

* * *

Sic locutus circumstantem turbam ingrediebar :
illi vero eum ut noctuam aviculas valde admirabantur,
vanum monstrantes. Quia plebeculas places,
quas res non magni momenti est, infelix; cur superbis tan-
[quam stultus ?

* * *

aut inhumanum, nulli scholae addictum, secum loquentem,
incuriosum famae rixarumque Philonem.

* * *

nugarum excitator, superciliosus, stultiloquus.

* * *

Non ego horum nugatorum curam gero, nec alterius
cujusquam, non Phaedonis, quisquis ille sit, nec rixatoris
Euclidis, qui Megarensibus contentionis rabiem inexit.

* * *

nec Academicorum loquacitatis insulse.

* * *

neque Aristotelis molestae vanitatis.

* * *

Vss. 76-79. ὧς εἰπὼν ὄχλοιο—ἡλίθιος ὧς.] Diogenes Laertius IV, 42 : Εἰς δὲ τὸ διαβαλλόμενον αὐτῷ φιλῶλον καὶ Τίμων τά τε ἄλλα φησίν, καὶ δὴ καὶ τούτων τὸν τρόπον· ὧς εἰπὼν ὄχλοιο κτλ. — Vs. 77 περί σπίζαι emendavit Menagius; antea legebatur περισπίζα vel περί σπιζοῖ. — Vs. 78 ὄχλῳ ἀρέσκεις quaedam Laertii editiones et Hesychius Milesius p. 12 ed. Orell. Nonnulli Diogenis libri male ὄχλοῦ ἀρέσκεις vel ὄχλοῦ ἀρέσκεις.

Vss. 80-81. ἢ τὸν ἀπάνθρωπον—Φίλωνα] δὲ δὲ Φίλων τὰ πλείεστα διελέγετο, ὅθεν καὶ περὶ τούτου φησὶν ὁμοίως· ἢ τὸν ἀπάνθρωπον κτλ. — Vs. 80 ἀπάνθρωπον καὶ ἀπόστολον emendavit Casaubonus; codd. τὸν ἀπ' ἀνθρώπων ἀπόστολον. Pro αὐτολάλητον Stephani editio et regiae membranæ αὐτολαλητήν. — Vs. 81. Φίλωνα codices; Brunckius malebat Φίλων ὧς.

Vs. 82. λῆρον ἀναστήσας κτλ.] Diogenes Laertius II, 126, de Menedemo : δὲ δὲ Τίμων οὕτω· λόγον ἀναστήσας κτλ. Hesychius Milesius pag. 36 ed. Orell. : δὲ δὲ Τίμων οὕτω· Ἀἴρον ἀναστήσας κτλ. Omnino repudiato λόγον quod metrum non fert, rescribendum est λῆρον. Pro ἀπροσιδόμυθαξ non erat quod Scaliger ἀπροσιδόμυθαξ legendum suspicaretur apud Stephanum in Poesi philosophica p. 217. Sensum loci ostendit Menagius allatis Laertii verbis lib. II, 140 hæc de Menedemo narrantis : Τὰ μὲν οὖν πρῶτα καταφρονεῖτο, κύων καὶ λῆρος ὑπὸ τῶν Ἐρετριῶν ἀκούων.

Vss. 83-85 ἄλλ' οὐ μοι—ἐρισμοῦ] Diogenes Laertius lib. II, 107 : Διὰ ταῦτα δὲ καὶ περὶ αὐτοῦ [τοῦ Εὐκλείδου] ταῦτά φησι Τίμων, προσπαρატρώγων καὶ τοὺς λοιποὺς Σωκρατικούς· ἄλλ' οὐ μοι τούτων κτλ. Fortasse Antisthenis facta mentione Timon hos omnes philosophos φλεδόνους appellat. Vid. ad vs. 140. Haud scio an hic locus expressus sit ex Iliad. VI, 450 sqq. :

Ἄλλ' οὐ μοι Τρώων τόσσον μέλει ἄλλος ὀπίσσω,
οὔτ' αὐτῆς Ἑκάβης, οὔτε Πριάμοιο ἀνακτος,
οὔτε κασιγνήτων, οἳ κεν πολέες τε καὶ ἐσθλοὶ
ἐν κινήσει πέσοιεν ἔπ' ἀνδράσι δυσμένεσσιν,
ὅσσον σεῦ κτλ.

Qua de re incorruptius nobis iudicare liceret, si apodosis sententiæ adversus Socraticos scriptæ servata esset.

Vs. 86. οὐδ' Ἀκαδημαϊκῶν κτλ.] Diogenes Laertius IV, 67 : Καθόλου δὲ τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς δὲ Τίμων οὕτω διασύρει· οὐδ' Ἀκαδημαϊκῶν κτλ. Pro ἀναλίστου editio Basileensis et codices quidam inepte ἀναλίστου.

Vs. 87. οὐδ' ἀρ' Ἀριστοτέλους κτλ.] Diogenes Laertius lib. V, 11 : Ἀλλὰ καὶ Τίμων αὐτοῦ καθήψατο, εἰπὼν· οὐδ' ἀρ' Ἀριστοτέλους κτλ. Dan. Heinsius cum hoc versu comparabat Homer. Iliad. XV, 16 : οὐ μὲν οἶδ', εἰ αὐτὴ κακοῦρα φησὶ ἀλεγεινῆς, sed unius vocis similitudo incertam reddit parodiam.

καὶ Φοίνισσαν ἴδον λιχνόγραυον σκιερῶ ἐνὶ τύφῳ
πάντων ἱμεῖρουσαν ὃ δ' ἔρβει γύργαθος αὐτῆς
90 μικρὸς ἔων, νοῦν δ' εἶχεν ἐλάσσονα σκινδαψοῖο.

ἄφρα πενεστάων σύναγεν νέφος, οἱ περὶ πάντων
πτωχότατοί τ' ἦσαν καὶ κουφότατοί βροτοὶ ἀστῶν.

εἰς δὲ φακῆν ἐμβαλλε δωδέκατον κοριάννου.

καὶ Ζηνώνειόν γε φακῆν δὲ μὴ μεμάθηκεν
96 ἔψειν εὖ φρονίμως...

πολλῶν λακεδόνων λυμάντορες αἰπυδολωταί.

Φῆ δὲ τις αἰάζων, οἷα βροτοὶ αἰάζουσι·
οἴμοι ἐγὼ τί πάθω; τί νύ μοι σοφὸν ἔθθα γένηται;
πτωχὸς μὲν φρένας εἰμὶ, νόου δ' ἐμοὶ οὐκ ἐνὶ κόκκῳ.

Et Phoenissam vidi gulosam anum umbroso in fastu
omnium rerum cupidam : at defluebat plaga ejus
parva (quam texerat), ut cui scindapso inferior mens
[esset.

donec famulorum nubem coegit, qui longe omnium
civium pauperrimi et levissimi homines erant.

In lentas injice duodecimam coriandri partem.

et Zenonianas quidem lentas qui non probe didicit
coquere.

Multorum dictorum corruptores admodum dolosi.

Dicit aliquis lamentans, ut mortales lamentantur .
Hei mihi, quid de me fiet? quid callidi mihi hic continget?
inops animi sum, neque mentis bitum mihi inest.

Vss. 88-90. καὶ Φοίνισσαν ἴδον λιχνόγραυον—σκιν-
δαψοῖο] Diogenes Laert. VII, 15 de Zenone Citieo :
Ἦν δὲ καὶ ζητητικὸς καὶ περιπάντων ἀκριβολογούμενος.
ἔθεν καὶ Τίμων ἐν τοῖς Σιλλοῖς φησὶν οὕτω καὶ Φοίνισσαν
κτλ. — Vs. 89. γύργαθος hoc loco est interprete
Apostolio Byzantio apud Menagium et Glossarii
veteris auctore : *reticulum*. Γύργαθος φυσῆς ἐπὶ τῶν
μάτην ποουόντων. Σημαίνει δὲ τὸ δίκτυον. Compone-
bant veteres captiosas Stoicorum argumentationes
cum retibus sive plagis. Cf. Cic. Acad. 4, 48, et
Lucian. Vit. auct. cap. 22 : τὰς τῶν λόγων πλεκτάνας,
αἷς συμποδίζω τοὺς προσμιλοῦντας. Præterea αὐτῆς
e Menagii emendatione versui illatum est. Laertii
codices habent ὡς τις; Suidas citans hoc fragmen-
tum s. v. σκινδαψός exhibet αὐτοῦ. — Vs. 90.
Σκινδαψός fuit instrumentum musicum tetrachor-
don teste Athenæo lib. IV, cap. 81, pag. 183.
Quom non esset qua uterer commoda vox latina,
græcam in interpretatione servavi.

Vss. 91-92. ἄφρα πενεστάων—βροτοὶ ἀστῶν] Dio-
genes Laertius lib. VII, 16 : Ἦσαν δὲ περὶ αὐτὸν καὶ
γυμνορῥύπαροί τινες, ὡς φησὶ καὶ ὁ Τίμων· ἄφρα πε-
νεστάων κτλ. Hæc quoque ad Zenonem referuntur.
— Vs. 91. νέφος de ingenti multitudine accipien-
dum, ut apud Homerum Iliad. IV, 274 : νέφος εἴπετο
πεζῶν. Verba οἱ περὶ πάντων πτωχότατοί τ' ἦσαν καὶ
κουφότατοί βροτοὶ ἀστῶν eadem constructionis va-
rietas dicuntur quam adhibuit Homerus II. VII,
289 : περὶ δ' ἔρχει Ἀχαιῶν φέρτατος ἔσσι.

Vs. 93. εἰς δὲ φακῆν ἐμβαλλε κτλ.] Timon apud

Athenæum lib. IV, cap. 47 pag. 158. Vid. ad vss.
seqq. Pro κοριάννου male alii κοριάννον.

Vs. 94-95. καὶ Ζηνώνειόν γε—φρονίμως] Athe-
næus lib. IV, cap. 47, p. 158 : Στωικὸν δὲ δόγμα
ἔστιν ὅτι τε πάντα εὖ ποιήσει ὁ σοφὸς καὶ φακῆν φρο-
νίμως ἀρτύσει. Διὸ καὶ Τίμων ὁ Φλιάσιος ἔφη α καὶ
Ζηνώνειόν γε φακῆν ἔψειν δὲ μὴ φρονίμως μεμάθηκεν
ὡς οὐκ ἄλλως δυναμένης ἐψηθῆναι φακῆς, εἰ μὴ κατὰ
τὴν Ζηνώνειον ὑφήγησιν, δὲ ἔφη· εἰς δὲ φακῆν ἐμβαλλε
κτλ. Versus varie restituere conati sunt viri docti.
Ego secutus sum Fr. Jacobsium in Additamentis
animadversionum in Athenæi Dipnosophistas
p. 99 ita scribentem :

καὶ Ζηνώνειόν γε φακῆν δὲ μὴ μεμάθηκεν
ἔψειν εὖ φρονίμως,
nisi quod ἔψειν pro ἔψειν posui.

Vss. 96. πολλῶν λακεδόνων κτλ.] servavit Sextus
Empiricus adv. Math. XI, 171. Pro αἰπυδολωταί
male Stephanus in Poesi phil. p. 61 ἐπιδολωταί.

Vss. 97-104. Φῆ δὲ τις αἰάζων—κηφῆνας ἐλαστρεῖ]
exstant apud Sextum Empiricum adv. Math. XI,
172.

Vs. 97. φῆ δὲ τις scripsi pro vulgato φῆ δὲ τις,
siquidem etiam Anacreon teste Apollonio in
Bekkeri Anecd. p. 543, 10 φῆ pro φησί usurpavit.
Cf. Bergkii Poet. Lyr. Gr. p. 784. Similis est hic
versus Homericus Odys. V, 197 : ἴσθειν καὶ πίνειν,
οἷα βροτοὶ ἄνδρες ἔδουσιν. — Vs. 98 expressus est ex
Odys. V, 465 : ὦ μοι ἐγὼ τί πάθω, τί νύ μοι μήκιστα
γένηται; Cf. ejusdem libri vs. 299. — Vs. 99

100 Ἦ με μάτην φεῖξασθαι ὀλομαι αἰπὺν θλεθρον.
 Τρεῖς μάκαρες μέντοι καὶ τετράκις οἱ μὲν ἔχοντες
 μηδὲ κατατρώξαντες ἐνὶ σχολῇ ἄσο' ἐπέπαντο.
 Νῦν δ' ἐμὲ λευγαλαίαι ἐρίσιν εἴμαρτο δαμῆναι, [τραῖ.
 καὶ πέντη, καὶ ἄσ' ἄλλα βροτοῦς κηφήνας ἔλασ-

106 καὶ τις Ἀρίστωνος γέννην ἄπο αἰμύλου ἔλαων.

Τίς δ' οὕτως κτίλος ὡς ἐπιπωλεῖται στίχας ἀνδρῶν;
 μωλύτης, ἐπέων φίλος, Ἄσσιος, ἄλμος ἀτολμος.

Ἦνίκ' ἐχρῆν δύνειν, νῦν ἀρχεται ἡδύνεσθαι.
 ὦρη ἐρῶν, ὦρη δὲ γαμείν, ὦρη δὲ πεπαῦσθαι.

110 Πάντων μὲν πρῶτιστα κακῶν ἐπιθυμίη ἐστί.

Perfecto falso existimo, megrave exitium effugiturum esse.
 Ter quaterque beati certe divites illi
 qui non consumpserunt in otio quascumque possidebant.
 Nunc vero mihi fatum fuit perniciosis contentionibus perire,
 et paupertate, et quibuscumque aliis mortalium ardeliones
 [agitantur.

atque ab Aristone urbano genus aliquis ducens.

Quis vero sic arietis instar obit virorum ordines?
 tardus, verbosus, Assius, timidus truncus.

Quando oportebat mortem obire, incipit gaudio frui;
 tempus est amandi, tempus item conjugii, tempus etiam
 [cessandi.

Omnium quidem malorum primum libido est.

comparari potest cum Odys. XXI, 288 : ἄ δαιλά
 ζείνων, ἐνι τοι φρένες οὐδ' ἡβαιαί. Adde Odys. III,
 14 et Iliad. XIV, 141. — Vs. 100 fontem habet
 Odys. XXII, 67 : ἀλλά τιν' οὐ φεῖξασθαι ὀλομαι αἰπὺν
 ἐλεθρον. — Vs. 101-102 vulgo sic eduntur : τρεῖς
 μάκαρες μέντοι καὶ τετράκις οἱ μὲν ἔχοντες μήτε κατα-
 τρώξαντες ἐνὶ σχολῇ ἄσο' ἐπέπαντο. Apparet priorem
 versum effectum esse ex Odys. V, 306 : τρεῖς μά-
 καρες Δαναοὶ καὶ τετράκις, οἱ τὸτ' ὄλοντο. Inducitur
 juvenis dolens, quod frustra philosophiæ dederit
 operam, adeo ut famem sibi imminentem prævi-
 deat. Quapropter eos beatos prædicat qui bona
 sua adhuc possident nec in otio literato consum-
 pserunt. Quæ quum ita sint, Villosionus ad Cor-
 nutum de Nat. deor. p. 354 ed. Osann. pro οἱ μὲν
 ἔχοντες legendum censuit μὲν ἔχοντες. Non enim
 eos quibus res est angusta domi, sed qui sua bona
 in philosophorum scholis minime profusa adhuc
 retinent felices esse existimat ille juvenis. Sunt
 vero οἱ ἔχοντες *divites*. Vid. Democrit. fragm. p.
 261. Sed recte observat Osannus p. 355, si quis
 hanc conjecturam probet, simul in sequenti versu
 pro μήτε reponendum esse μηδέ. — Vs. 103 haud
 absimilis est Homericæ Odys. V, 312 : νῦν δὲ με
 λευγαλίω θανάτῳ εἴμαρτο ἄλῶναι. — Vs. 104. κη-
 φήνας, qui proprie sunt fuci, hic desides vel ar-
 deliones apte vocaveris.

Vs. 105. καὶ τις Ἀρίστωνος κτλ.] Diogenes Laer-
 tius VII, 161 de Aristone : Ἦν δὲ τις πειστικός
 καὶ ἔγλω πεπονημένος· ἔθεν δ' Ἰτίμων φησὶ περὶ αὐτοῦ·
 καὶ τις Ἀρίστωνος γέννης ἄπο αἰμύλου ἔλαων. Hic
 γέννης mutavi in γέννην. Vid. ad Parmenid. vs. 62.

Sublato mendo vidi Coraen etiam Ἀτάκτ. III pag.
 183 γέννην correxisse.

Vss. 106-107. τίς δ' οὕτως κτίλος—ἀτολμος] Dio-
 genes Laertius VII, 170 de Cleanthe : Ἦν δὲ πονι-
 κὸς μὲν, ἀφύστικος δὲ καὶ βραδὺς ὑπερβαλλόντως. Διὸ
 καὶ Τίμων περὶ αὐτοῦ φησιν οὕτως· τίς δ' οὗτος κτίλος
 ὡς κτλ. Pro οὗτος Stephanus in Poesi phil. p. 68
 habet οὕτω quod pronomini prætulit. Videtur
 autem prior versus compositus ad similitudinem
 Homericæ Iliad. III, 196 : αὐτὸς δὲ κτίλος ὡς ἐπι-
 πωλεῖται στίχας ἀνδρῶν. — Vs. 107 μωλύτης idem
 est quod μώλυς apud Nicandrum Ther. vs. 32 :
 μώλυς ἐπιστελέων, tardus et segniss, vel, scholiasta
 interprete, βραδὺς καὶ νωθὴς ἢ μογερός ἢ νωχελὴς καὶ
 μόλις βαίνων.

Vss. 108-109. Athenæus lib. VII cap. 14 pag.
 281 : Περὶ δὲ Διονυσίου τοῦ Ἡρακλεώτου τί δαί καὶ
 λέγειν; δὲ ἀντικρυς ἀποδὺς τὸν τῆς ἀρετῆς χιτῶνα ἀν-
 θινὰ μετημφιάσατο, καὶ Μεταθέμενος καλούμενος
 ἔχαιρε, καίτοι γηραιὸς ἀποστάς τῶν τῆς Στοᾶς λόγων
 καὶ ἐπὶ τὸν Ἐπίκουρον μετακηδήσας. περὶ οὗ οὐκ
 ἀχαρίτως δ' Ἰτίμων ἔφη· ἡνίκ' ἐχρῆν κτλ. Pro πεπαῦ-
 σθαι codd. nonnulli παύεσθαι. Δύνειν ponitur ab-
 solute pro *mori, mortem obire*, ut apud Æschyl-
 um Agam. vs. 1094, βίου δύντος, *occidentis vitæ*.
 De re ipsa vide Diogenem Laertium lib. VII, 166
 ejusque interpretes.

Vs. 110. πάντων μὲν πρῶτιστα κτλ.] Athenæus
 lib. VIII cap. 16 : Παγκάλως δὲ καὶ δ' Ἰτίμων ἔφη·
 πάντων μὲν πρῶτιστα κτλ. Incertum quem philo-
 sophum Timon hoc versu designaverit.

γαστρί χαριζόμενος, τῆς οὐ λαμυρώτερον οὐδέν.

* * *

οὔτε μοι ἡ Τητή μαζ' ἀνδάνει, οὔτε καρύκη
ἢ Λυδῶν· λιτῆ δὲ καὶ αὐαλή ἐνὶ κόγχῃ
Ἑλλήνων ἢ πᾶσα περισσοτρήτος οἰζύς.

* * *

115 ὕστατος αὖ φυσικῶν καὶ κύντατος ἐκ Σάμου ἰλιθῶν,
γραμμοδιδασκαλίδης, ἀναγωγότατος ζώντων.

* * *

γραμματικῆ, τῆς οὔτις ἀνασκοπῆ οὐδ' ἀνάθρησις
ἀνδρὶ διδασκομένῃ Φοινικικὰ σήματα Κάδμου.

* * *

ἐν δὲ πλατυσμῶς

120 πουλυμαθημοσύνης, τῆς οὐ κενεώτερον ἄλλο.

* * *

Ventri Indulgens quo nihil impudentia.

* * *

Neque Teia mihi maza placet, neque intritum
Lydorum, sed in tenui siccaque conche
Græcorum tota miseria nimis delicata consistit.

* * *

Ultimus porro physicorum et impudentissimus Samo pro-
ludimagister, indoctissimus mortalium. [fectus,

* * *

Grammatica, cujus nulla neque consideratio neque contem-
homini discenti Phœnicias Cadmi notas. [platio est

* * *

Inter alia autem ostentatio

eruditionis, qua nihil vanius aliud.

* * *

Vs. 111. γαστρί χαριζόμενος κτλ.] Athenæus lib. VII, 11 p. 279 : Περὶ δὲ τοῦ Ἐπικούρου Τίμων ἐν τρίτῃ Σάλων φησὶν· γαστρί χαριζόμενος κτλ. Similiter idem lib. IV cap. 56 p. 163, D : διὰ τὴν γαστέρα, « ἥς οὐ λαμυρώτερον οὐδέν » δὲ Τίμων σου. Conf. Homer. Odys. lib. VII, 216 : οὐ γὰρ τι στυγερῆ ἐπὶ γαστέρι κύντερον ἄλλο.

Vss. 112-114. οὔτε μοι ἡ Τητή οἰζύς] Athenæus lib. IV cap. 50 pag. 160 : Ἀπαιδευτοὶ ἔστε, ἔφη, ἄνδρες δαιτυμόνες, οὐκ ἀναγινώσκοντες βιβλία ἢ μόνον παιδεύει τοὺς γε ἐπιθυμοῦντας τῶν καλῶν· λέγω δὲ τὰ Τίμωνος τοῦ Πυρρῶνιου τῶν Σάλων. οὗτος γὰρ ἐστὶν δς καὶ τοῦ κόγχου μνημονεύει ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Σάλων λέγων οὕτως· οὔτε μοι ἡ Τητή κτλ. διαφορῶν γὰρ οὐσῶν καὶ τῶν ἐκ Τέω μαζῶν... καὶ τῶν Λυδίων καρυκῶν, προκρίνει ἀμφοτέρων δὲ Τίμων τὸν κόγχον.— Vs. 112 ἡ Τητή vel ἡ Τετή emendavit Casaubonus; codices ἡ τη vel ἡτε vel ἡ τη; vulgo ἐκτατή. De conche (κόγχῃ) vid. Juvenal. 3, 293; Martial. 13, 7.

Vss. 115-116. ὕστατος αὖ φυσικῶν—ζώντων] Diogenes Laertius lib. X, 3 : Διὸ καὶ τὸν Τίμωνα φάσκειν περὶ αὐτοῦ [τοῦ Ἐπικούρου] ὕστατος αὖ κτλ. Athenæus lib. XIII, 53 pag. 588 : Ὅθεν αὐτὸν καὶ δὲ Τίμων φησὶ « γραμμοδιδασκαλίδην ἀναγωγότατον ζώντων. » Atque hæc quidem omnium Athenæi codicum scriptura est, sed rectius etiam Lobeckio iudice ad Phryn. p. 669 legitur γραμμοδιδασκαλίδης quod exstat apud Diogenem l. c. Valet autem γραμμοδιδασκαλίδης idem quod γραμματοδιδάσκαλος, qualis fuit Epicurus antequam philosophiæ operam daret. Vid. Diog. l. c.

Vs. 117-118. γραμματικῆ, τῆς οὔτις—Κάδμου]

Sextus Empiricus adv. Math. I, 53 : Καίτοι δοξεῖν ἂν τισὶν ἐπὶ τῆς ἐναντίας εἶναι προλήψεως ὁ προφήτης τῶν Πυρρῶνως λόγων Τίμων, ἐν οἷς φησὶ· γραμματικῆ, τῆς οὔτις κτλ. Οὐ μὴν οὕτως ἔχει φαίνεται. τὸ γὰρ ἐπ' αὐτοῦ λεγόμενον οὐκ ἔστι τοιοῦτον κατ' αὐτῆς τῆς γραμματικῆς καθ' ἣν διδάσκειται τὰ Φοινικικὰ σήματα Κάδμου· τὸ, οὐδεμία ἐστὶν ἀνασκοπῆ οὐδ' ἀνάθρησις. Πῶς γὰρ, εἰ διδάσκειται τις αὐτὴν, οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἐπιστροφὴν αὐτῆς; ἀλλὰ μάλλον τοιοῦτο φησὶ, διδάχθῃ τὰ Φοινικικὰ σήματα Κάδμου, οὐδεμίαν ἄλλησιν παρὰ τοῦτο ἔστι γραμματικῆς ἐπιστροφῆς.

Vss. 119-120. ἐν δὲ πλατυσμῶς πουλυμαθημ. κτλ.] Athenæus lib. XIII, 91 pag. 610, B : Τοσαῦτα τοῦ Μυρτίλου ἐξῆς καταλέξαντος καὶ πάντων αὐτὸν ἐπὶ τῇ μνήμῃ θαυμασάντων ὁ Κύνουλος ἔφη· « πουλυμαθημοσύνης, τῆς οὐ κενεώτερον οὐδέν, » Ἰππιων ἔφη ὁ ἄθεος. Ἀλλὰ καὶ Ἡράκλειτος ὁ θεῖος φησὶ « Πουλυμαθίη νόον ἔχειν οὐ διδάσκει. » Καὶ δὲ Τίμων δὲ ἔφη·

Ἐν δὲ πλατυσμῶς

πουλυμαθημοσύνης, τῆς οὐ κενεώτερον ἄλλο.

Bergkii de Comæd. Attic. Reliq. p. 180 conjecit hæc a Timone aut in Hipponem ipsum, cujus versum paululum immutatum in suum carmen transtulit, esse dicta aut ad Platonem referri, in cujus nomine sæpius lusit sillographus. Cf. vs. 65 et 71. De Hipponem atheo vide disputationem Guil. Uhrigii (Gissæ 1848) pag. 9, et Bakhuiizen van den Brink. Var. Lectt. ex hist. phil. ant. pag. 57, et quæ supra exposita sunt pag. 81. Ego quem philosophum his versibus perstrinxerit Phliasius poeta, incompertum habeo. Timonis

δειπνομανές, νεκροῦ ὀμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἀ-
[κύλιστον.

Helluo, cadaverosos oculos habens et cor immotum.

ἀλλ' ὄσον τὸν ἄτυρον ἐγὼ ἴδον ἴδ' ἀδάμαστον
πᾶσιν ὄσοις δαμνάται, ἄμ' ἀρρήτοις τε φατοῖς τε,
λαῶν ἔθνεα κοῦφα βαρυνόμεν' ἔνθα καὶ ἔνθα.
125 ἐκ παθέων δόξης τε καὶ εἰκαίης νομοθήκης.

sed qualem ego vidi modestam indomitumque
omnibus his quibus domantur, simul tacendis et dicendis,
leves hominum nationes agitatae ultro citroque
commotionibus, gloria et temere scriptis legibus.

οὐκ ἂν δὴ Πύρρωνί γ' ἐρίσειεν βροτὸς ἄλλος.

cum Pyrrhone quidem non alius sane mortalliam concer-
[taret.

ὦ γέρον, ὦ Πύρρων, πῶς ἢ πόθεν ἔκδυσιν εὔρες
λατρείης δοξῶν τε κενοπροσύνης τε σοριστῶν,
καὶ πάσης ἀπάτης πειθοῦς τ' ἀπελύσασο δειμά;
130 οὐδὲ μέλει σοι ταῦτα μεταλλάσειν τίνος αὔραι
'Ελλάδ' ἔχουσι, πόθεν τε καὶ εἰς δ' κυρεῖ τὰ ἕκαστα.

O senex, o Pyrrho, quomodo aut unde effugisti [menta,
deorum cultum opinionesque et vana sophistarum com-
omnisque fraudis et persuasionis vincula dissolvisti?
Neque tibi curae est inquirere, cujus (dei) ventus
Græciam perfleret atque unde singula sint et quo pertineant.

Εὐβοῖος Πάριος

Eubœus Parius

versum falso Hipponi ascriptum esse statuit
Meinekius Exerc. in Athen. II, p. 33.

Vs. 121. δειπνομανές κτλ.] Athenæus lib. IV
cap. 55 pag. 152, F : Κτησίβιος δὲ δ' Χαλκιδεύς,
Μενεδήμου γνώριμος, ὡς φησιν Ἀντίγονος δ' Καρύστιος
ἐν τοῖς βλοῖς, ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τίνος τί περιέγεγονεν ἐκ
φιλοσοφίας αὐτῶ; ἔφη, Ἀσυμβόλως δειπνεῖν. Διὸ καὶ
δ' Τίμων που πρὸς αὐτὸν ἔφη· δειπνομανές, κτλ. Hunc
versum laudavit etiam Eustathius p. 1404, 3. Pro
νεκροῦ Schweighæuser exarari voluit νεβροῦ,
quod in hunc locum non convenit. Imitatus est
Timon Iliad. lib. I, vs. 225 : οἰνοβαρές, κυνὸς ὀμ-
ματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφιο.

Vss. 122-125. ἀλλ' ὄσον τὸν ἄτυρον—νομοθήκης]
Eusebius Præp. evang. I, 14 pag. 761 : Οὐδὲ γὰρ
ἔκεινο φαίη τις ἂν δεῖ τοὺς νόμους δεδοικασί κριτάς
καὶ τὰς τιμωρίας οἱ τοιοῦτοι. Πῶς γάρ; οἱ γε ἀπαθεῖς
καὶ ἀτάραχοι (καθάπερ αὐτοὶ φασιν) ὄντες; δ' γέ τοι
Τίμων ταῦτα καὶ λέγει περὶ τοῦ Πύρρωνος· ἀλλ' ὄσον
κτλ. Stephanus in Poes. phil. p. 71 non recte
ἔλλοιον.

Vs. 126. οὐκ ἂν δὴ κτλ.] si δ' οὐδὲν ὀφελός ἐστι
τῶν λόγων, τί ἡμῖν ἐνοχλοῦσιν, ἢ διὰ τί Τίμων φησὶν
οὐκ ἂν δὴ κτλ. Hic versus a Timone præcedenti-
bus quattuor subjunctus esse videtur.

Vs. 127-131. ὦ γέρον, ὦ Πύρρων,—κυρεῖ τὰ
ἕκαστα] Diogenes Laertius lib. IX, 64 : Καὶ δὴ καὶ
ζηλωτὰς εἶχε πολλοὺς [δ' Πύρρων] τῆς ἀπραγμοσύνης.
Ὅθεν καὶ δ' Τίμων περὶ αὐτοῦ φησιν οὕτως ἐν τῷ Πύ-
ρρωνι καὶ ἐν τοῖς Σίλλοις· ὦ γέρον, ὦ Πύρρων κτλ. —
Vs. 127 ἐκδυσιν Stephani editio et membranæ
regiæ; ἐκλυσιν exemplum Frobenianum. — Vs.

131 'Ελλάδ' ἔχουσι, πόθεν τε καὶ εἰς δ' κυρεῖ τὰ
ἕκαστα emendavit Casaubonus; antea legebatur :
'Ελλάδ' ἔχουσι, πόθεν τε καὶ εἰς δ, τι κυρεῖ ἕκαστα.
Cæterum verba τίνος αὔραι 'Ελλάδ' ἔχουσι verti :
cujus dei ventus Græciam perfleret. Hæc commodis-
sima visa est ratio. Quippe venti, quorum flatum
sentiantur mortales, Diis aut obediunt aut adnu-
merantur. Vide Hesiodum Theogon. vs. 378 cum
Lennepii adnotatione. Diversum quidem ab hoc
est Homericum istud Od. IX, 111 : καὶ ἐπὶ Διὸς
ὄμβρος ἀέξει, ubi Eustathius : ὄμβρος δὲ Διὸς, του-
τέστιν ἀέρος, sed tamen cognatum. Illud non du-
bium quin τίνος in τίνες mutato omnis difficultas
evanescat, ut apud Eurip. Suppl. vs. 1058 τὶς αὔρα.
Ego vero vulgatam lectionem explicare quam
versum hunc interpolare malui. Cf. Eurip. Iphig.
Aul. vs. 69 : ἔτου πνοαὶ φέροιν Ἀφροδίτης φιλαι,
ubi legendum ἔποι πνοαὶ κτλ. Vulgari locutione
cujus venti auræ, qua utitur Euripides Med. vs.
836, licet paululum immutata, τοῦ καλλινεύου τ'
ἀπὸ Κηφισοῦ βλάς τὰν Κύπριν κληΐζουσιν ἀφυσσαμέναν
γῶραν καταπνεῦσαι μετρίας ἀνέμων ἡδυπνόους αὔρας,
hic abstinendum erat.

Vs. 132. Εὐβοῖος Πάριος] Athenæus lib. XV, 55
p. 698, A : Πολλοὶ τινες παρωδιῶν ποιηταὶ γεγόνασιν,
ὦ ἑταῖρε, ἐνδοξότατος δ' ἦν Εὐβοῖος δ' Πάριος, γενό-
μενος τοῖς χρόνοις κατὰ Φίλιππον. Οὗτός ἐστιν ὁ καὶ
Ἀθηναῖος λοιδορησάμενος, καὶ σώζεται αὐτοῦ τῶν
παρωδιῶν βιβλία τέσσαρα. Μνημονεύει δ' αὐτοῦ Τίμων
ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Σίλλων. Hujus exemplo Timonem
sillos composuisse ideoque operis initio eum me-
morasse Paulus suspicatus est.

..... σκωπικούς Συβαριτῶν
 * * *
 καλός τε μέγας τε.
 * * *
 136 Σπεύσιππος δ' ἀγαθὸς σκῶψαι.....
 * * *
 [καὶ Χίων κόσμος κολακεύσας αἰὲν Ἀρίστων
 Περσαῖον κρατερόν τε καὶ Ἀντιγόνοι ἑταῖρον.]
 * * *
 [ἐχθαίρων τε μάλιστα σοφιστὰς αἰπυδολωτάς]
 * * *
 οὐκ ἐθέλοντα..... ἠθολόγον μείναι.....
 * * *
 140 παντοφυῆ φλέδονα.....
 * * *
 ἘΚ ΤῶΝ ἸΝΔΑΛΜΩΝ.
 Ἄλλὰ τὸ φαινόμενον πάντῃ σθένει οἵπερ ἂν ἔλθῃ.
 * * *

..... nanos Sybaritarum
 * * *
 pulcherque magnusque.
 * * *
 Speusippus autem cavillator.
 * * *
 [Et qui Chii ornamento est Aristo semper adiutus
 Peræum fortem Antigonique sodalem.]
 * * *
 [maximoque in sophistas dolosissimos odio flagrans]
 * * *
 nolentem morum descriptorem manere.
 * * *
 ingeniosum nugatorem
 * * *
 EX IMAGINIBUS.
 Sed quod apparet omnibus partibus pollet, quocumque
 [venit].
 * * *

Vs. 133. σκωπικούς Συβαριτῶν] effeci e verbis Athenæi lib. XII, 16 pag. 518 : Ἐπιχωριάζειν δὲ παρ' αὐτοῖς διὰ τὴν τρυφὴν ἀνθρωπάρια μικρὰ καὶ τοὺς σκωπικούς, ὡς φησὶν ὁ Τίμων, τοὺς καλουμένους παρὰ τισὶ στίλπωνα. Loquitur autem de Sybaritis. Timonis loco Timæi nomen requisivit Røperus ap. Meinek. II, 22.

Vs. 134. καλός τε μέγας τε] Athenæus lib. IV cap. 51 pag. 160 : Σὺ δὲ μοι δοκεῖς, ὦ Κύνουλα, κατὰ τὸν σὸν Τίμωνα εἶναί μοι « καλός τε μέγας τε. » Hæc e Sillis petita videntur. Cf. Iliad. XXI, 108 : οὐχ ὀράας, οἷος καγὼ καλός τε μέγας τε. Fortasse totum versum carmini suo inseruit Timon, quem-admodum idem dictum a Domitiano imperatore in libello quodam usurpatum esse refert Suetonius in ejus vita cap. 18.

Vs. 135. Σπεύσιππος δ' ἀγαθὸς σκῶψαι] effeci e Plutarchi testimonio qui in Dione cap. 17 ait : Σπεύσιππῳ μάλιστα τῶν Ἀθήνησι φίλων ἐχρήτο καὶ συνδιητάτο [ὁ Δίων], βουλομένου τοῦ Πλάτωνος διμιλίᾳ χάριν ἐχούσῃ, καὶ παιδιᾶς ἐμμελοῦς κατὰ καιρὸν ἀπτομένην κεραυνύμενον ἀφηδύνεσθαι τοῦ Δίωνος τὸ ἦθος. Τοιοῦτος δὲ τις ὁ Σπεύσιππος ἦν ἥ καὶ σκῶψαι ἀγαθὸν αὐτὸν ἐν τοῖς Σίλλοις ὁ Τίμων προσηγόρευεν.

Vss. 136-137. καὶ Χίων κόσμος κτλ.] composui ex Athenæi testimonio lib. VI, 53 pag. 251 hæc

tradentis : Τίμων ὁ Φλιάσιος ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Σίλλων Ἀρίστωνά φησι τὸν Χίον, Ζήνωνος δὲ τοῦ Κιτιέως γνῶριμον, κολακα γενέσθαι Περσαίου τοῦ φιλοσόφου, ὅτι ἦν ἑταῖρος Ἀντιγόνου τοῦ βασιλέως.

Vs. 138. ἐχθαίρων τε μάλιστα κτλ.] erui e Diog. Lært. IX, 69 : Καὶ ἐν Ἡλιδι καταπονούμενος [ὁ Πύρρων] ὑπὸ τῶν ζητούντων ἐν τοῖς λόγοις, ἀποβρίψας θοιμάτιον, διενήξατο τὸν Ἀλφειόν. Ἦν οὖν πολεμιώτατος τοῖς σοφισταῖς, ὡς καὶ Τίμων φησὶν. Non ipsa Timonis verba attulit Diogenes, sed sententiam ejus indicavit. Quapropter poetæ versum restituere conatus sum.

Vs. 139. οὐκ ἐθέλοντα κτλ.] Sextus Empiricus adv. Math. VII, 10 : Ὁ Τίμων αἰτιᾶται τὸν Πλάτωνα ἐπὶ τῷ καλλωπίζειν τὸν Σωκράτην πολλοῖς μαθήμασιν. Ἦ γάρ, φησί, τὸν οὐκ ἐθέλοντα μείναι ἠθολόγον.

Vs. 140. παντοφυῆ φλέδονα] Diogenes Laertius VI, 18 : Ὁ Τίμων δὲ διὰ τὸ πλήθος [τῶν συγγραμμάτων] ἐπιτιμῶν αὐτῷ [τῷ Ἀντισθένηϊ] παντοφυῆ φλέδονά φησιν αὐτόν. Cf. supra vs. 83.

Vs. 141. ἀλλὰ τὸ φαινόμενον κτλ.] Diogenes Laertius lib. IX, 105 : Ὅθεν καὶ ὁ Τίμων ἐν τῷ Πύρρωνι φησι, μὴ ἐκβεβηκέναι [τὸν Πύρρωνα] τὴν συνήθειαν. Καὶ ἐν τοῖς Ἰνδαλμοῖς οὕτω λέγει· ἀλλὰ τὸ φαινόμενον παντὶ σθένει οἵπερ ἂν ἔλθῃ. Legendum πάντῃ ἐτ οἵπερ. Eumdem Timonis versum laudat et Sextus verba. Math. pag. 143.

Τούτό μοι, ὦ Πύρρων, ἱμεῖρεται ἤτορ ἀκοῦσαι,
 πῶς ποτ' ἀνὴρ ἐτ' ἄγεις πάντα μεθ' ἡσυχίης,
 μῦθος δ' ἀνθρώποισι θεοῦ τρόπον ἡγεμονεύεις,
 148 ὃς ἐπεὶ πᾶσαν ἔλῳν γαῖαν ἀναστρέφεται,
 δεικνύς εὐτόρῳ σφαίρης περικαύτορα κύκλον.

ῥῆστα μεθ' ἡσυχίης
 αἰεὶ ἀφροντίστως καὶ ἀκινήτως κατὰ ταῦτά,
 μὴ προσέχων δεινοῖς ἡδυλόγου σοφίης.

150 Ἦ γὰρ ἐγὼν ἐρέω ὅς μοι καταφαίνεται εἶναι,
 μῦθον ἀληθείης ὀρθὸν ἔχων κανόνα·
 ὡς ἡ τοῦ θεοῦ τε φύσις καὶ τὰγαθοῦ αἰεὶ,
 ἐξ ὧν ἰσότατος γίγνεται ἀνδρὶ βίος.

ἘΞ ἙΛΛΑΔΩΝ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ.

.... λαβάρυρος ὠρολογητής

Hoc mihi, o Pyrrho, animus audire gestit,
 quomodo tandem etiam nunc homo tranquille omnia
 solus vero hominibus dei more imperes, [modereris,
 qui totam terram ambiens (ubique) versatur,
 monstrans bene tornatae sphaerae ardentem orbem.

(vitam traducat) facillime et tranquille
 semper securo et immoto circa easdem res animo,
 non attendens miserias suaviloquentis sapientiar.

Profecto enim ego dicam ut mihi videtur esse,
 veritatis orationem certissimam regulam habens,
 Dei bonique naturam esse semper,
 e quorum praescriptis acta justissima homini vita fit.

EX ALIIS CARMINIBUS.

..... mercenarius horarum index.

Vss. 142-146. Τούτό μοι, ὦ Πύρρων—κύκλον] Diogenes Laertius IX, 65 : καὶ πάλιν [ὁ Τίμων περὶ τοῦ Πύρρωνος] ἐν τοῖς Ἰνδαλοῖς·

Τούτό μοι, ὦ Πύρρων, ἱμεῖρεται ἤτορ ἀκοῦσαι,
 πῶς ποτ' ἀνὴρ ἐτ' ἄγεις ῥῆστα μεθ' ἡσυχίης,
 μῦθος ἐν ἀνθρώποισι θεοῦ τρόπον ἡγεμονεύων.

Sextus Empiricus adv. Mathem. pag. 61 : Τίμωνος δὲ τοῦ Φλιασίου τὸν Πύρρωνα ἡλίω ἀπεικάζοντος, ἐν ὡς φησι·

Μῦθος δ' ἀνθρώποισι θεοῦ τρόπον ἡγεμονεύεις,
 ὃς ἐπεὶ πᾶσαν ἔλῳν γαῖαν ἀναστρέφεται,
 δεικνύς εὐτόρῳ σφαίρας περικαύτορα κύκλον.

Junxi utrumque fragmentum, ut uno tenore oratio inde a τούτό μοι usque ad κύκλον decurreret. Mutavi autem vs. 143 ῥῆστα in πάντα et vs. 146 σφαίρας in σφαίρης. Est vero hic ἀνὴρ non de viro, sed de homine accipiendum, ut vs. 153. Cf. Hermann. ad Viger. p. 722 seq.

Vss. 147-149. ῥῆστα μεθ' ἡσυχίης—σοφίης] Sextus Empiricus adv. Math. XI, 1 : Ὁβτω γὰρ ἕκαστος ἡμῶν τὴν τελείαν καὶ σκεπτικὴν ἀπολαύων διάθεσιν, κατὰ τὸν Τίμονα βιώσαι· ῥῆστα μεθ' ἡσυχίης κτλ. — Vs. 148. pro κατὰ ταῦτά alii male κατὰ ταῦτα. — Vs. 149 δεινοῖς scripsi pro vulg. δειλοῖς.

Vss. 150-153. Ἦ γὰρ ἐγὼν—βίος] Sextus Empiricus adv. Math. XI, 20 : Περὶ μὲν γὰρ τῆς πρὸς τὴν φύσιν ὑποστάσεως τῶν τε ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν οὐδετέρων ἰκανοὶ πῶς εἰσιν ἡμῖν ἀγῶνες πρὸς τοὺς δογματικούς. Κατὰ δὲ τὸ φαινόμενον τούτων ἕκαστον

ἔχομεν ἔθος ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἢ ἀδιάφορον προσαγορεύειν, καθάπερ καὶ ὁ Τίμων ἐν τοῖς Ἰνδαλοῖς εἰσὶ δηλοῦν δταν φῆ· Ἦ γὰρ ἐγὼν ἐρέω κτλ. — Vs. 151 μῦθον ἀληθείης non alio sensu dixit Timon quam Euripides Phoen. vs. 479, ἀπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ. Praeterea κανόνα vocat ὀρθὸν eo intellectu quo ab Aristotele memorantur ὀρθαὶ πολιτεῖαι quæ vera tales sunt et recte eo nomine appellantur : quibus opponuntur αὶ παρεκβεηχυαὶ Polit. lib. III cap. 7 et 10 ; et lib. IV cap. 2 : Ἐν τῇ πρώτῃ μεθόδῳ περὶ τῶν πολιτειῶν διειλόμεθα τρεῖς μὲν τὰς ὀρθὰς πολιτείας, βασιλείαν, ἀριστοκρατίαν, πολιτείαν· τρεῖς δὲ τὰς τούτων παρεκβάσεις, τυραννίδα μὲν βασιλείας, ὀλιγαρχίαν δὲ ἀριστοκρατίας, δημοκρατίαν δὲ πολιτείας. Latine igitur ὀρθὸν κανόνα certissimam regulam nominare licet. Hæc addenda putavi, quod magna fuit doctorum hominum in explicandis his versibus de singulis fere poetæ verbis dissensio. In universum tenendum Timonem cum bona et mala opinabilia habuisse, tum naturam divinam, quam vitæ normam esse statuit. Quippe persuasum ei erat, Scepticorum animos in sola rerum indifferentium (τῶν ἀδιαφόρων) meditatione defixos virtutis participes fieri summamque beatitudinem consequi. Nam ut inter vitam et mortem, ita inter optimam valetudinem et gravissimum morbum nihil prorsus interesse judicavit. Cf. Cic. de Fin. II, 13, 43. Epictetus ap. Stobæum Serm. 121, 28; Aristocles apud Eusebium Præp. Evang. XIV, 18 pag. 758. Vs. 154. λαβάρυρος ὠρολογητής] Athenæus lib.

156 πάντη γὰρ ἐπειχε γαλήνη.

* * *

τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησ' ἐν νηνεμίῃσι γαλήνης.

* * *

.... ἀφυγῆς καὶ ἀναίρετος ἔσται.

* * *

..... circumcirca enim tranquillitas exstiterat.

* * *

Postquam igitur hunc vidit tranquillo mari quiescentibus
[ventis.

* * *

ei nulla erit effugiendi facultas et eligendi potestas.

* * *

IX, 71 pag. 406 : Τίς δ' αὖτη ἡ λιθίνη βαλλητός; Ἐλευσίνοι γὰρ τῇ ἐμῇ οἶδά τινα πανήγυριν ἀγομένην καὶ καλουμένην Βαλλητόν· περὶ ἧς οὐκ ἂν τι εἴποιμι μὴ παρ' ἐκάστου μισθὸν λαβών. Ἄλλ' ἔγωγε, φησὶν ὁ Δημόκριτος, οὐκ ἂν « λαβάργυρος ὠρολογητής » κατὰ τὸν Τίμωνος Πρόδειπνον (al. τὸ Τίμωνος Περίδειπνον), λέξω τὰ περὶ τοῦ Ἡγήμονος. Apparet hic nominari λαβάργυρον ὠρολογητὴν facete τὸν ἐπὶ μισθῷ ὠρολογούντα, ut ait Eustathius pag. 1349, 10.

Vs. 155. πάντη γὰρ ἐπειχε γαλήνη] servavit Sextus Empiricus adv. Math. XI, 141. Hemistichium hoc ex Imaginibus sumtum esse putabat Brunck.

Id nobis non liquere ingenue confitemur. Cæterum Timonis verba proxime accedunt ad Herodoteum illud lib. II, 96 : ἦν μὴ λαμπρὸς ἄνεμος ἐπέχῃ.

Vs. 156: τὸν δ' ὡς οὖν κτλ.] exstat apud Sextum Empiricum adv. Math. XI, 141. Conf. Odys. V, 391 seq. : καὶ τότε' ἔπειτ' ἄνεμος μὲν ἐπαύσατο, ἡδὲ γαλήνη ἐπλετο νηνεμία, et ibi Eustathium.

Vs. 157. ἀφυγῆς καὶ ἀναίρετος ἔσται] affert Sextus Empiricus adv. Math. XI, 164. Hoc quoque fragmentum ex Imaginibus petitum esse conjecit Fabricius ad Sexti locum, sed nihil probavit.

PRÆFATIO DE XENOPHANE.

Xenophanes (1) Colophonius patre vel Orthomene, ut Apollodorus tradit, vel Dexio sive Dexino natus insigne patriæ suæ decus atque ornamentum fuit. Nam quum Colophonii, Ionum in Asia prope potentissimi, non solum divitiis affluerent viribusque et armis valerent, sed etiam summa ingeniorum ac doctrinarum laude aliis præstarent: multos ea civitas tulit poetas quorum memoriam Nicander (2), et ipse Colophonis urbis alumnus, scripto quodam fertur celebrasse. Ex his præ cæteris poetica facultate conspicui fuerunt gloriamque consecuti sunt Mimnermus, elegiacorum carminum scriptor, et Xenophanes de quo hic agitur (3). Hujus autem ætatem in magna antiquorum testium dissensione definire difficillimum est. Nos Apollodorum (4) sequimur qui eum Olympiade quadragesima natum esse scripsit, quod confirmat Sextus Empiricus adv. Math. I cap. 12, 257. Neque alia videtur Eusebii et Diogenis Laertii sententia fuisse, quorum alter (5) in Canone chronico Xenophanem quarto Olympiadis quinquagesimæ sextæ anno, alter (6) sexagesima Olympiade flo-

ruisse auctor est. Etenim admodum senex obiit Xenophanes, quem Lucianus in Longævis (7) unum et nonaginta annos vixisse, Censorinus cap. XV (8) centum annis majorem exspirasse testatur. Certe Diogenes Laertius lib. IX, 19 e Colophonii poetæ carminibus aliquot versus affert anno ætatis nonagesimo secundo ab eo compositos (9). Relicta patria in Siciliam profectus primo Zanclen, deinde Catanam habitatum concessit (10). Velix quoque eum degisse etsi non diserte ab antiquis proditum sit, satis tamen probatur eo quod ab omnibus Eleaticæ doctrinæ auctor nominatur, et quod carmine quodam primordia hujus urbis celebravit (11). Exstat etiam dictum ejus ad Eleatas apud Aristotelem Rhet. II, 23, p. 447, C (12). Dubium est quibus magistris usus sit, siquidem alii alios memorant. Etenim ferunt Botonem (13) quemdam Atheniensem ab eo auditum esse, cujus et ætas et doctrina incomperta est. Sed qui Archelaum præceptorem addunt summo in errore versantur, quia temporum ratio videtur obstare. Quamobrem fuerunt qui nullius eum auctorem fuisse opinarentur.

(1) Diogenes Laertius lib. IX, 18 : Ξενοφάνης Δεξίου, ἢ (ὡς Ἀπολλόδωρος) Ὀρθομένους, Κολοφώνιος. De patris nomine cum Apollodoro consentiunt Pseudorigenes in Philosphicis et Theodoretus Therapeut. serm. IV, Ὀρθομένους ὠν appellantes. Sed Δεξίου ὠν esse vult Lucianus in Longævis 20, tom. III p. 222 ed. Hemsterhus.

(2) Nicandri liber περὶ τῶν ἐκ Κολοφώνος ποιητῶν laudatur ab ejus interprete ad Theriac. vs. 3 pag. 173 ed. Didot. cf. Schellenberg. de Antimachi Colophonii reliquiis p. 7.

(3) Strabo lib. XIV, 28 pag. 643 ed. Casaub. : Ἄνδρες δ' ἐγένοντο Κολοφώνιοι τῶν μνημονευομένων Μίμνερος, ἀλλήτης ἄμα καὶ ποιητῆς Ἐλεγείας, καὶ Ξενοφάνης ὁ φυσικός.

(4) Clemens Alexandrinus Strom. I p. 301, C : Τῆς δὲ Ἑλεατικῆς ἀγωγῆς Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος κατάρχει, ὃν φησι Τίμαχος κατὰ Ἱέρωνα, τὸν Σικελίας δυνάστην, καὶ Ἐπίχαρμον τὸν ποιητὴν γεγονέναι. Ἀπολλόδωρος δὲ κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν Ὀλυμπιάδα γενόμενον παρατετακέναι (τὸν βίον) ἄχρι τῶν Δαρείου τε καὶ Κύρου χρόνων. Sextus Empiricus adv. Math. I, 12, 257 pag. 270 ed. Fabric. : Ὅτι Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος ἐγένετο περὶ τὴν τεσσαρακοστὴν Ὀλυμπιάδα.

(5) Eusebii Canon. chronic. ad Olymp. 56 ann. 4 : Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος ἐγνωρίζετο.

(6) Diogenes Laertius lib. IX, 20 : Ἠκμαζε κατὰ τὴν ἐξηκοστὴν Ὀλυμπιάδα.

(7) Lucianus Longæv. 20, tom. III pag. 222 ed. Hemsterh. : Ξενοφάνης δὲ ὁ Δεξίου μὲν υἱός, Ἀρχελαίου δὲ τοῦ φυσικοῦ μαθητῆς, ἐβίωσεν ἐτη ἑν καὶ ἐνεήκοντα.

(8) Censorinus de Die natali cap. 15 : « At Xenophanes Colophonius major annorum centum fuit. »

(9) Vide fragm. 24.

(10) Diogenes Laertius IX, 18 : Οὗτος ἐκπεσὼν ἤς πατρίδος ἐν Ζάγκλῃ τῆς Σικελίας διέτριβε καὶ ἐν Κετάνῃ.

(11) Plato Sophist. p. 242, D : Τὸ δὲ παρ' ἡμῖν Ἑλεατικὸν ἔθνος, ἀπὸ Ξενοφάνους τε καὶ ἐπιπρόσθεν ἀρχαίμων, ὡς ἐνὸς ἔθνος τῶν πάντων καλουμένων οὕτω διεξέρχεται τοῖς μύθοις. Aristoteles Metaph. I cap. 5 : Ξενοφάνης πρῶτος τούτων ἐπίστας (ὁ γὰρ Παρμενίδης τούτου λέγεται μαθητῆς) οὐδὲν διασαφήνισεν, οὐδὲ τῆς φύσεως τούτων (τοῦ κατὰ λόγον ἐνὸς καὶ τοῦ κατὰ τὴν ὄψιν) οὐδενίτερας εἶκοι θιγεῖν· ἀλλ' εἰς τὸν ὄλον οὐρανὸν ἀποδίδνας τὸ ἐν εἶναι φησι τὸν θεόν. Similiter Plutarchus, Sextus Empiricus, Clemens Alexandr. Strom. I pag. 300.

(12) Vid. fragm. incert. 8.

(13) Diogenes Laertius IX, 18 : Διήκουσε δὲ παρ' ἐνίοσι μὲν οὐδενός, κατ' ἐνίοσι δὲ Βότωνος Ἀθηναίου, ἢ (ὡς τινες) Ἀρχελαίου.

Verum multa eum ingenii monumenta reliquisse apparet. Nam Diogenes Laertius (1) testificatur, eum versus heroicis et elegias edidisse, ac præterea iambis Hesiodum atque Homerum insectatum esse, quum ea quæ de diis dixerant perstringeret. Idem scriptor (2) Xenophanem Colophonis et Velix urbium origines duobus millibus versuum persecutum esse refert. Adjungunt alii Sillos et Parodias (3), sive diversa hæc a reliquis carmina fuerunt, sive reliquorum partes. Denique de Rerum Natura librum laudat Pollux VI, 9. Fallitur autem Eusebius (4), physicum et tragædiarum scriptorem Xenophanem vocans, nisi tragædias eo sensu accepit, quo Plato (5) Homerum tragædiæ principem esse dixit, ut poema grave atque a comædiæ jocis abhorrens intelligatur. Cæterum jam ab aliis improbata est Menagii conjectura ad Diogen. Laert. lib. IX, 18 proposita, qua bis apud Athenæum lib. X pag. 424, C et lib. XIII p. 576, D pro Ζηνοφάνης quod in membranis reperitur Ξενοφάνης substitui volebat, ignotum libellum τὸ συγγενικὸν inscriptum cuius priore loco meminit Athenæus a Xenophane contextum esse ratus. Ex elegiis Diogenes Laertius VIII, 36 servavit fragmentum quo Pythagoræ metempsychosis exagitur (6), et alium locum Athenæus IX, p. 368, E (7); e parodiis quinque versus habet idem Athenæus lib. II, p. 54, E (8). E libro de rerum natura versum profert Stobæus Eclog. phys. I p. 294 (tom. I p. 112 ed. Gaisf.) qui dubiæ auctoritatis est (9). Neque pluris faciendum quod Pollux VI, 46 p. 590 ex eodem fonte medium affert (10). Cæteri loci unde sumti sint, ignoramus. Xenophanis philosophiam exposuit Aristoteles libro de Melisso, Xenophane et Gorgia, qui a nobis editus et commentario illustratus est. Ipsa quæ supersunt

carmina et fragmenta uberiore disputatione non egent. Hæc primus colligere instituit Henr. Stephanus in Poesi philosophica, sed omissa omni explicatione et doctrinæ apparatu. Quod inchoaverat vir incomparabilis duobus sæculis post alii perficere tentarunt. Namque Georg. Gust. Füllebornius in Silvis historicis et philosophicis (*Beiträge zur Geschichte der Philosophie*), Jenæ et Lipsiæ, 1799) easdem Xenophanis carminum reliquias recensuit, sed copiosius et doctius interpretatus est Chr. Aug. Brandisius, divulgata Commentationum Eleaticarum parte prima, Altonæ 1813, in qua Xenophanis, Parmenidis et Melissi disciplinam rationemque adhibitis ipsorum effatis explanavit. His accesserunt Victor Cousinus et Simon Karstenius, quorum ille in elegantissimo Fragmentorum philosophicorum volumine (*Nouveaux Fragments philosophiques*, Parisiis 1828) pag. 9-95, de Xenophanis vita, studiis, doctrina dedita opera egit, hic philosophi dicta et versus plenius collegit adjectis locis quorum Stephanus aliique immemores fuerant. Adde quod de Colophonii poetæ vita, scriptis et philosophia abundanter et erudite disseruit (11). Secuta est duplex editio nostra, prior Berolini anno 1845 promulgata, posterior hæc ad præsentis operis institutum accommodata. Quamvis autem in Xenophanis, Parmenidis, Melissi fragmentibus quæ prope omnia intellectu facilia sunt copiose explicandis operam ponere noluerim, nihil tamen neglexi quo ipsa philosophorum oratio Füllebornii, Brandisii, Karstenii aliorumque virorum doctorum studio pluribus locis jam emendata magis etiam expoliretur. Præterea qua diligentia ad ornanda hæc laceri corporis membra incubui, eadem in singulis partibus e græco in latinum sermonem vertendis usus sum.

(1) Diog. Laert. I. c. : Γέγραφε δὲ καὶ ἐν ἔπεισι, καὶ ἐλεγείας καὶ ἰάμβους καθ' Ἡσιόδου καὶ Ὀμήρου, ἐπικόπτων αὐτῶν τὰ περὶ θεῶν εἰρημένα.

(2) Diog. Laert. IX, 20 : Ἐποίησε δὲ καὶ Κολοφώνος κτίσιν, καὶ τὸν εἰς Ἑλέαν τῆς Ἰταλίας ἀποικισμὸν, ἔπη διαχίλια.

(3) Strabo lib. XIV, 28 pag. 643 ed. Casaub. : Ξενοφάνης ὁ φυσικός, ὁ τοὺς σίλλους ποιήσας διὰ ποιημάτων. Eustathii ad Iliad. lib. II p. 154 : Ὅτι οὐ μόνον Ξενοφάνης πεποίηκε σίλλους ἐν οἷς εὐδοκίμησε κτλ. Athenæus lib. II pag. 54, E : Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος ἐν παρωδίασι κτλ. Cf. Menag. ad Diog. Laert. IX, 18.

(4) Eusebius Canon. chronic. ad Olymp. 60 ann. 2 : Φωκυλίδης καὶ Ξενοφάνης φυσικός τραγωδοποιὸς ἐγγράζετο.

(5) Plato Theætet. p. 152. E : Καὶ περὶ τούτου πάντες εἴθις οἱ σοφοί, πλὴν Παρμενίδου, ζυμφέρεσθον, Πρωταγόρας

τε καὶ Ἡράκλειτος καὶ Ἐμπεδοκλῆς, καὶ τῶν ποιητῶν οἱ ἄλλοι τῆς ποιήσεως ἑκατέρως· κωμῳδίας μὲν Ἐπίχρημος, τραγωδίας δὲ Ὀμηρος κτλ.

(6) Vid. fragm. 18.

(7) Fragm. 22.

(8) Fragm. 17.

(9) Vide quæ dixi ad fragm. 8.

(10) Vid. fragm. incert. 2.

(11) Philosophorum græcorum veterum, præsertim qui ante Platonem floruerunt, operum reliquæ. Recensuit et illustravit Simon Karsten. Volumen I, pars I. Xenophanes. Amstelodami, sumtibus J. Mülleri et soc. 1830. Aristotelis de Melisso, Xenophane et Gorgia disputationes cum Eleaticorum philosophorum fragmentis et Ocelli Lucani qui fertur de universi natura libello conjunctim edidit, recensuit, interpretatus est F. G. A. Mullachius. Berolini, 1845.

ΞΕΝΟΦΑΝΟΥΣ

ΕΠΕΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΩΝ

ΛΕΙΨΑΝΑ.

1. Ἐἷς θεὸς ἐν τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος, οὔτε δέμας θνητοῖσιν ὁμοίως οὔτε νόημα.
2. Οὐλὸς ὄρα, οὐλὸς δὲ νοεῖ, οὐλὸς δὲ τ' ἀκούει.
3. Ἄλλ' ἀπάνευθε πόνοιο νόου φρενὶ πάντα κραδαίνει.
4. Αἰεὶ δ' ἐν ταύτῳ τε μένειν κινούμενον οὐδέν, οὐδὲ μετέρχεσθαι μιν ἐπιπρέπει ἄλλοτε ἄλλῃ.
5. Ἄλλὰ βροτοὶ δοκέουσι θεοὺς γεννᾶσθαι [ὁμοίως]

1. Profert hos versus Clemens Alex. Strom. V p. 601, C, ex cuius opere eos mutuatus est Eusebius Præp. Evang. XIII, 13 p. 678, D. Versu secundo lectionem οὔτε—οὔτε codd. mss. auctoritate firmatam vulgatæ scripturæ οὔτι—οὐδὲ præoptavi. Horum versuum sensum esse vult Clemens ὅτι εἷς καὶ ἄσώματος ὁ θεός, quam Xenophanis sententiam esse e sequentibus satis patet.

2. Citatur hic versus non nominato auctore a Sexto Empir. adv. Matth. IX, 144, vindicaturque Xenophani a Fabricio ad h. l. Diog. Laert. IX, 19 Xenophanem ait censuisse, deum ὄλον ὄρα καὶ ὄλον ἀκούειν—σύμπαντά τε εἶναι οὖν καὶ φρόνησιν. Idem testatur Plutarchus apud Euseb. Præp. Evang. I p. 23 : ἀκούειν δὲ καὶ ὄρα καὶ καθόλου, καὶ μὴ κατὰ μέρος. Similia veterum dicta notiora sunt quam quæ commemoratione indigeant.

3. Servavit hunc versum Simplicius in Aristot. Phys. f. 6. Recte quidem observat Karstenius φρένα esse omnem mentis animique vim, in qua posita sit cogitatio sive ὁ νοῦς, sed idem falso hunc versiculum sic exprimit : sine negotio mente et cogitatione cuncta gubernat, quasi νόου φρενὶ tantumdem valeat quantum φρενὶ καὶ νόῳ. In qua interpretatione apparet eum etiam κραδαίνειν male accepisse. Cum nostro loco contulit Brandisius dictum Empedocleum v. 395-396 : φρὴν ἱερὴ—φρονεῖσι κόσμον ἅπαντα καταΐσσοσα θοῆσι, quod tamen non idem sonat.

4. Hunc locum Simplicius laudat ad Aristot. Phys. fol. 6, a. Sed ibi vulgo scribitur : αἰεὶ δ' ἐν ταύτῳ μένει κινούμενον οὐδέν, οὐδὲ μετέρχεσθαι μίν, ἐπεὶ πρέπει ἄλλοτε ἄλλῃ. Depravatam scripturam, ut fieri oportebat, correxit Karstenius, cuius translationem tamen mutavimus.

5. Hoc fragmentum legitur apud Clementem Alex. Strom. V p. 601, C, et Eusebium Præp.

XENOPHANIS

CARMINUM ET DICTORUM

RELIQUIÆ.

1. Unus est deus deorum hominumque summus, nec corpore mortalibus similis nec mente.
2. Totus videt totusque intelligit totusque audit.
3. Sed sine negotio mentis vi cuncta permovet.
4. Semper enim immotum eodem statu manere, neque alias alio migrare perspicuum est.
5. At mortales opinantur deos generari [pariter atque ipsos]

Evang. XIII, 13 p. 678, D, post versus quos primo loco posuimus interpositis verbis καὶ πάλιν. Uterque scriptor hos versus sic exhibet :

Ἄλλὰ βροτοὶ δοκέουσι θεοὺς γεννᾶσθαι....
τὴν σφετέρην δ' ἐσθῆτα ἔχειν φωνὴν τε δέμας τε.

Ita certe vulgata exemplaria habent, sed in Florentina editione prior versus in iambicum mutatus hoc modo exaratur :

Ἄλλ' εἰ βροτοὶ δοκοῦσι γεννᾶσθαι θεοὺς,

quæ et codicis Parisiensis scriptura est, nisi quod in hoc pro δοκοῦσι reperitur δοκέουσι. Apud Theodoretum Græc. affect. curat. Serm. III p. 49 ed. Sylb. idem locus quamvis ex Clemente petitus, tamen in hunc modum a librariis interpolatus est :

Ἄλλ' οἱ βροτοὶ δοκοῦσι γεννᾶσθαι θεοὺς,
καὶ ἴσῃν τ' αἰσθησὶν ἔχειν φωνὴν τε δέμας τε.

Karstenius veriore esse ratus vulgatam Clementis lectionem, eam quod versu secundo δ' ἐσθῆτα ἔχειν metro repugnet et φωνὴν parum commodum sensum præbeat hac ratione emendari vult :

Ἄλλὰ βροτοὶ δοκέουσι θεοὺς γεννᾶσθαι ...
τὴν σφετέρην ἐσθῆτά τ' ἔχειν μορφὴν τε δέμας τε.

At præter necessitatem φωνὴν in μορφὴν convertit; quare illud Xenophani restituendum. Post γεννᾶσθαι excidit fortasse ἐπ' ἴσης, quo Herodotus uti solet, vel quod præfero ὁμοίως. Id enim frequenter absolute dici non est quod exemplis doceam. Cæterum pro ἐσθῆτα magis congruum est αἰσθησιν, denique pro δ' post σφετέρην ponendum est τ'. Quare locus in hanc formam redigendus est :

Ἄλλὰ βροτοὶ δοκέουσι θεοὺς γεννᾶσθαι ὁμοίως

- τὴν σφετέρην τ' αἴσθησιν ἔχειν φωνὴν τε δέμας τε.
6. Ἄλλ' εἶτοι χεῖράς γ' εἶχον βόες ἢ λέοντες,
ἢ γράψαι χεῖρῶσσι καὶ ἔργα τελεῖν ἄπερ ἄνδρες,
ἵπποι μὲν θ' ἵπποισι, βόες δὲ τε βουσίην ὁμοίας
καὶ κε θεῶν ἰδέας ἔγραφον καὶ σώματ' ἐποίουν
τοιαῦθ', οἷον περ καὶ αὐτοὶ δέμας εἶχον ὁμοίον.
 7. Πάντα θεοὶ ἀνέθηκον Ὀμηρὸς θ' Ἡσίοδος τε
ὅσα παρ' ἀνθρώποισιν ὀνειδέει καὶ φόγος ἐστὶ,
καὶ πλείστ' ἐφθέγγαντο θεῶν ἀθεμίστια ἔργα,
κλέπτειν, μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν.
 8. [Ἐκ γαίης γὰρ πάντα, καὶ εἰς γῆν πάντα τελευτᾷ.]

mortalique sensu et voce et figura esse præditos.

6. Si vero manus haberent boves vel leones,
aut pingere manibus atque eadem quæ homines efficere
equisimiles equis, boves autem bobus similes [possent,
deorum quoque formas pingere figurisque formarent
tales, quales suo cujusque corpori similes forent.
7. Omnia diis tribuerunt Homerus et Hesiodus
quæcumque inter homines dedecus et probrum putan-
plurimamque pronuntiarunt nefarie a diis facta, [tur,
furari inter se, adulterare, fraudare.
8. [E terra oriuntur omnia et in terram resolvuntur.]

Τὴν σφετέρην τ' αἴσθησιν ἔχειν φωνὴν τε δέμας τε.

Huc referenda sunt porro quæ legimus apud Clementem Alex. Strom. VII p. 711, B : Ἕλληνας δὲ ὡς περ ἀνθρωπομόρφους, οὕτως καὶ ἀνθρωποπαθεῖς τοὺς θεοὺς ὑποτίθενται, καὶ καθάπερ τὰς μορφὰς αὐτῶν ὁμοίας ἑαυτοῖς ἕκαστοι διαζωγραφοῦσιν, ὡς φησὶν ὁ Ξενοφάνης· Αἰθίοπες τε μέλανας σιμούς τε, Θρᾷκας τε πυρρῶδες καὶ γλαυκοὺς· οὕτως καὶ τὰς ψυχὰς ὁμοιοῦσιν καὶ τοῖς ἀναπλάττουσιν (corr. cum Karstenio τὰς ψυχὰς ὁμοίας ἑαυτοῖς ἀναπλάττουσιν). In eadem sententiam Theodoretus : Ἔτα σαφέστερον κωμωδῶν (ὁ Ξενοφάνης) τήνδε τὴν ἐξαπάτην, ἀπὸ τοῦ χρώματος τῶν εἰκόνων διελέγχει τὸ ψεῦδος· τοὺς μὲν γὰρ Αἰθίοπας μέλανας καὶ σιμούς γράφειν ἔφησε τοὺς οικείους θεοῦ· ὅποιοι δὴ καὶ αὐτοὶ περὶ αὐτῶν· τοὺς δὲ γε Θρᾷκας γλαυκοὺς τε καὶ ἐρυθροὺς, καὶ μέντοι καὶ Μήδους καὶ Πέρσας σφίσι αὐτοῖς ἰοικότας, καὶ Αἰγυπτίους ὡσαύτως αὐτοῦς διαμορφοῦν πρὸς τὴν οἰκίαν μορφήν.

6. In his versibus qui item apud Clementem, Eusebium et Theodoretum l. l. inveniuntur exigua lectionis varietas est. Initio Eusebius perperam : ἀλλ' εἰ χεῖρας ἔχον, post χεῖρας Stephanus metri causa posuit γ', denique pro ἢ λέοντες Theodoretus ἢ ἔλεφαντες. Versu secundo infinitivos γράψαι et τελεῖν ex εἶχον pendere sponte patet. Versu tertio pro ὁμοίας quod Theodoretus præbet, apud Clementem et Eusebium ὁμοιοὶ reperitur. Versu quarto καὶ κε Sylburgio debetur in Theodoretii editione : cæteri καὶ τε tuentur. Pro σώματα Eusebius male δώματα. Versu quinto καὶ αὐτοὶ legitur in cod. Paris. et in Stephani Poesi philosophica p. 36 : vulgata scriptura est καὶ αὐτοί, vel ut Brandisius exaravit κ' αὐτοί. At non elidendum esse καί, sed per synizesin cum sequenti αὐτοί coniungendum esse recte notat Karstenius. Idem vir doctus tertio versu in fine fragmenti posito duobusque vocabulis mutatis totum fragmen ita edidit :

Ἄλλ' εἶτοι χεῖράς γ' εἶχον βόες ἢ λέοντες,
ἢ γράψαι χεῖρῶσσι καὶ ἔργα τελεῖν ἄπερ ἄνδρες,

καὶ κε θεῶν ἰδέας ἔγραφον καὶ σώματ' ἐποίουν
τοιαῦθ', οἷον περ καὶ αὐτοὶ δέμας εἶχον ἕκαστον,
ἵπποι μὲν θ' ἵπποισι, βόες δὲ τε βουσίην ὁμοίον.

Sed hæc emendationes mihi non videntur necessariz. Xenophanis sententia illustratur a Cicerone de Nat. deor. I, 27. Cf. et Epicharmi dictum apud Diogenem Laert. III, 16.

7. Quattuor versus quos deinceps scripsimus duobus apud Sextum Empiricum locis separatim positi reperiuntur. Nam adv. Mathem. IX, 193 legimus :

Πάντα θεοὶ ἀνέθηκον Ὀμηρὸς θ' Ἡσίοδος τε
ὅσα παρ' ἀνθρώποισιν ὀνειδέει καὶ φόγος ἐστὶ,
κλέπτειν, μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν,

et in eodem opere I, 289 : Ὀμηρος δὲ καὶ Ἡσίοδος κατὰ τὸν Κολοφώνιον Ξενοφάνη·

Οἱ πλείστ' ἐφθέγγαντο θεῶν ἀθεμίστια ἔργα,
κλέπτειν, μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν.

In his verbis οἱ πλείστ' ἐφθέγγαντο a Stephano profectum est; antea enim apud Sextum legebatur adversante metro ὅς πλείστα ἐφθέγγαντο. Fabricius scribi iussit ὡς πλείστ' ἐφθέγγαντο. Nos hos quattuor versus ea qua Karstenius volebat ratione conjunximus ac tertii initio καὶ pro ὅς substitutum.

8. Servarunt hunc versum Sextus Empiricus adv. Math. X, 313, Stobæus Eclog. phys. I p. 294 ed. Heer. Schol. ad Hom. Iliad. η, 99, atque alii. Quum vero Sextus dicat : Ξενοφάνης δὲ κατ' ἐνίους ἐκ γῆς κ. τ. λ. atque hac ratione non se ipsum testem esse velit, sed alios testes adhibeat, insuper autem hoc præceptum cum Xenophane doctrina difficulter queat conciliari, jam Meinersius Hist. doctrinæ de vero deo p. 327 et Heerenius ad Stobæi loc. cit. hunc versiculum Xenophani suppositum esse dixerunt, quibus nuper Karstenius astipulatus est. Omnino non absimilis est atque ab eodem forsitan architecto compositus versus Pseudoheracliteus apud Stob. II p. 282 :

9. Πάντες γὰρ γαίης τε καὶ ὕδατος ἐκγεγενημέσθα.
10. Γῆ καὶ ὕδωρ πάντ' ὄσα γίνονται ἢδὲ φύονται.
11. Πηγὴ δ' ἐστὶ θάλασσαν ὕδατος.....
12. Γαίης μὲν τόδε πείρας ἄνω παρ ποσσὶν δρᾶται αἰθέρι προσπλάζον, τὰ κάτω δ' ἐς ἄπειρον ἵκναιται.
13. Ὅν τ' Ἴριν καλοῦσι, νέφος καὶ τοῦτο πέφυκε πορφύρεον καὶ φοινίκεον καὶ χλωρὸν ἰδέσθαι.
14. Καὶ τὸ μὲν οὖν σαφὲς οὕτως ἀνὴρ γένηται οὐδέ τις ἔσται εἰδώς, ἀμφὶ θεῶν τε καὶ ἄσσα λέγω περὶ πάντων· εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα τύχῃ τετελεσμένον εἰπών, αὐτὸς ὁμοῦς οὐκ οἶδε· δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.
15. Ταῦτα δεδοξασται μὲν εἰκοτά τοῖς ἐτύμοισι.
16. Οὗτοι ἀπ' ἀρχῆς πάντα θεοὶ θνητοῖς ὑπέδειξαν, ἀλλὰ χρόνῳ ζητοῦντας ἐφευρίσκεισιν ἄμεινον.

9. Namque e terra et aqua omnes orti sumus.
10. Terra et aqua sunt omnia quæ sunt et nascuntur.
11. Mare fons est omnis aquæ.
12. Telluris quidem hæcce superficies ante pedes conspicitur ætheri imminens, inferiores autem partes in infinitum
13. Quam Iridem vocant, ea quoque nubes est [pertinet] purpurea et punicea et pallida aspectu.
14. Nec fuit quisquam neque futurus est qui certo sciat hæc, quæ de diis et de rerum universitate loquor; nam licet aliquis quam maxime verum ratumque dicat, id tamen ipse haud certo scit: (sola) opinio omnibus in
15. Hæc mihi veri similia visa sunt. [rebus valet.]
16. Non statim ab initio omnia dii mortalibus ostenderunt, sed tempore procedente ipsi meliora quærendo reperere.

Ἐκ πυρός γε τὰ πάντα καὶ εἰς πῦρ πάντα τελευτᾷ.

Itaque hunc versum ut spurium aut saltem suspectum uncis inclusi.

9. Hic versus ab iisdem citatur auctoribus l. 1., a Sexto altero etiam loco adv. Math. IX, 361, item ab Eustathio ad Il. η, 99 p. 668. Xenophani suppositum esse credidit Meinersius l. c. Sed quum Sextus Empiricus Pyrrhon. Hyp. II, 3o aperte dicat Xenophanem terram et aquam rerum elementa posuisse, id quod simul cum sequenti versu congruit, neque prorsus a verisimilitudine abhorreat philosophum Colophonium tempore procedente placita sua immutasse et prius probata rejecisse: hunc quoque versum cæteris adjungere non gravati sumus.

10. Affertur hic versus a Simplicio ad Aristot. Phys. I p. 258, E, fol. 41, a, atque a Joh. Philopono ad eundem locum fol. 1, a. Apud Simplicium pro Ἀναξίμενην ex Philopono corrige Ξενοφάνην. Uterque Aristotelis interpres in ea re Porphyrii auctoritate utitur. Quod apud Philoponum claudicante metro scriptum est:

Γῆ καὶ ὕδωρ πάντ' ἐσθ' ὄσα φύονται ἢδὲ γίνονται,
librariis imputari convenit.

11. Exstant hæc Xenophanis verba apud Stobæum in Florilegii appendice ed. Gaisf. t. IV p. 6.

12. Laudantur hi versus ab Achille Tatio in Isagoge ad Aratum edita in Petavii Doctr. Tempor. vol. III p. 76. Versum secundum qui vulgo sic legitur:

Καὶ βεῖ προσπλάζον, κάτω δ' εἰς ἄπειρον ἵκναιται,
emendavit Karstenius.

13. Hoc fragmentum laudant Eustathius ad Il. λ, 27 p. 827, Schol. Leydens. ap. Valckenar.

Diatr. Euripid. p. 195 et Schol. Villois. ad Iliad. l. 1., ubi in priore versu pro καὶ vitiose legitur δέ, pro quo fortasse substituendum δή.

14. Hos quattuor versus assert Sextus Empir. adv. Math. VII, 49 et 110, VIII, 326. Porro duos priores versus citat Plutarch. Aud. poet. p. 15, E (vol. VI p. 61 Reisk.), initium usque ad εἰδώς Diog. Laert. IX, 72, versum tertium itemque quartum Orig. philosoph. c. XIV t. I p. 892 ed. Delarue, Galenus de Different. puls. III, 1 t. VIII p. 62 (ed. Charter.), ultima verba inde a δόκος Sextus Empir. Pyrrhon. Hypotypos. II. 18; Proclus ad Timæum p. 78, Stobæus Eclogg. Ph. II p. 14 ed. Heer. Versu primo pro γένηται quod est apud Plutarchum Sextus et Diogenes habent ἴδεν. Versu secundo ἄσσα Sexti lectio est, Plutarchi ὄσσα. Fortasse hanc Xenophanis sententiam tangit Aristoteles Poet. c. 25, sed ibi incerta est codd. scriptura. Tertius versus apud Galenum male sic exhibetur:

*Ὅν γὰρ καὶ τὰ μέγιστα τύχῃ τετελεσμένα εἰπών.

Cæterum τετελεσμένον accipiendum ut in carminibus Homericis Il. α, 212, ξ, 195, Od. ε, 90. Cf. Apollonii Lex. Hom. p. 643 ed. Toll. Versu quarto nulla lectionis varietas est nisi quod Epiphanius Adv. hæreses l. III vol. I p. 1087 evitato antiquo vocabulo δόκος sententiam ita citat: δόκησις δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.

15. Hic versiculus laudatur a Plutarcho Sympos. IX p. 746, B. Pro δεδοξασθαι cum Karstenio scripsi δεδοξασται. Probabile est Xenophanem in fine carminis hæc verba posuisse.

16. Exstat hic locus apud Stobæum in Florileg. tit. XXIX, 41 ed. Gaisf. et in Eclogg. physicis I, p. 224. Pro ὑπέδειξαν alii ἐπέδειξαν, alii παρέδειξαν; præterea in Eclogis ἐφεύρισκον, unde Grotius metro consulturus edidit ἐφεύρισκόν τι ἄμεινον.

17. Πάρ πυρί χρῆ τριαῦτα λέγειν χαιμῶνος ἐν ὄρη
ἐν κλίμη μαλακῆ κατακείμενον, ἐμπλεον ὄντα,
πίνοντα γλυκὺν οἶνον, ὑποτρώγοντ' ἐρεβίνθους·
ἴς πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόσα τοι ἔτη ἐστί, φέριστε;
πηλίκος ἦσθ' ὅθ' ὁ Μῆδος ἀφίκετο; —
18. Νῦν αὖτ' ἄλλον ἐπειμι λόγον, δείξω δὲ κέλευθον.

Καί ποτέ μιν στυφελιζομένου σκύλακος παριόντα
φασίν ἐποικτεῖραι καὶ τότε φάσθαι ἔπος·
Παῦσαι, μηδὲ βράπις', ἐπειτὴ φίλου ἀνέρος ἐστί
ψυχῆ, τὴν ἔγνων φθεγξαμένης αἴων.

19. Ἄλλ' εἰ μὲν ταχυτῆτι ποδῶν νίκην τις ἀροίτο
ἢ πενταθλεύων, ἐνθα Διὸς τέμενος
πάρ Πίσσο βοῆς ἐν Ὀλυμπίῃ, εἴτε παλαίων
ἢ καὶ πυκτοσύνην ἀγλινόσασαν ἔχων,
εἴτε τὸ δεινὸν αἶθλον δὲ παγκράτιον καλέουσιν,
ἀστοῖσιν κ' εἴη κυδρότερος προσορᾶν,
καὶ κε προεδρίην φανερὴν ἐν ἀγῶσιν ἀροίτο,
καὶ κεν σῖτ' εἴη δημοσίων κτεάνων
ἐκ πόλιος καὶ δῶρον δὲ οἱ κειμήλιον εἴη·
εἴτε καὶ ἵπποισιν, ταῦτά χ' ἅπαντα λάχοι,
οὐκ ἔων ἀξίος ὥσπερ ἐγώ· ῥώμης γὰρ ἀμείνων
ἀνδρῶν ἢδ' ἵππων ἡμετέρῃ σοφίῃ.
Ἄλλ' εἰκῆ μάλα τοῦτο νομίζεται, οὐδὲ δίκαιον
προκρίνειν ῥώμην τῆς ἀγαθῆς σοφίης.
Οὔτε γὰρ εἰ πύκτης ἀγαθὸς λαοῖσι μετέτ,
οὔτ' εἰ πενταθλεῖν, οὔτε παλαιμοσύνην,
οὐδὲ μὲν εἰ ταχυτῆτι ποδῶν, τόπερ ἐστί πρότιμον

17. Hiemali tempore sic sermocinari convenit ad ignem
molli in lecto cubantem, saturum,
dulce bibentem vinum, subinde cicera edentem :
quis es unde gentium ? quot annos natus es, o bone ?
quotum agebas annum, quando Medus invasit ?

18. Nunc aliud argumentum aggredior viamque monstrabo.

Aliquando illum prætereuntem canis verberati
aiunt esse miseratum et sic locutum (*Pythagoram*) :
Desine verberare, siquidem cari viri est
anima, quam agnovi auscultans clamitantem.

19. Si vero aut pedum pernecitate victoriam quis conse-
ant quinquertio, illic ubi Jovis templum est [quatur
ad Pise undas Olympias, sive etiam luctando,
sive durum exercendo pugilatum
sive grave illud certamen pancration quod vocant,
is solet apud cives suos aspectu esse honoratior,
et præstantiorem sedem palam in certaminibus (spectan-
et publico civitalis sumtu sustentatur [dis obtinet),
et donatur munere quod ei in pretio sit ;
sive denique curru vincat, cuncta hæc accipiat,
etsi dignitate me est inferior : robore enim præstantior
virorum equorumque nostra est sapientia.
Perversus vero admodum iste mos est, neque justum
bonis ingenii artibus corporis robur anteponi.
Non enim, si bonus pugil sit in civitate,
aut quinquertio aliquis excellens aut lucta
aut pedum pernecitate quæ est robori anteferenda,

17. Athenæus Dipnos. II p. 54, E : Ξενοφάνης
δὲ Κολοφώνιος ἐν παρωδίαις· Πάρ πυρί κ. τ. λ. Medus
hic nominatur Harpagus Cyri dux qui Iones sub-
egit. Quo facto Xenophanes in Siciliam se con-
tulit.

18. Diogenes Laertius VIII, 36 : Περὶ δὲ τοῦ ἄλ-
λοτε ἄλλον γεγενῆσθαι (Πυθαγόραν) Ξενοφάνης ἐν ἐλε-
γείᾳ προσμαρτυρεῖ, ἥς ἀρχή·

Nūn οὖν τ' ἄλλον ἐπειμι λόγον, δείξω δὲ κέλευθον.

δὲ δὲ περὶ αὐτοῦ ἦσθιν οὕτως ἔχει· Καὶ ποτέ μιν κ. τ.
λ. Mutavi nūn οὖν τ' cum Bergkio Poet. lyr. p. 379
in nūn αὖτ'. Eosdem versus e Diogene petivit Sui-
das v. Ξενοφάνης. Perstringitur his versibus Py-
thagoræ μετεμψύχωσης. In Anthol. Gr. lib. I tit.
86 p. 345 ed. Bosch. eidem sententiæ duo versus
prorsus alieni, ut videtur, præmittuntur :

Ἦνίκα Πυθαγόρης τὸ περικλεῆς εὔρετο γράμμα
καῖν', ἐφ' ὅτω κλειτὴν ἤγαγε βουθυσίην,

quos versus Plutarchus de Vit. secund. Epicur.
tom. X pag. 501 ed. Reisk., Athenæus lib. X
p. 418 extr., Diogenes lib. VIII, 12 Apollodoti
vel potius Apollodori esse volunt. Versu quinto

vulgatam τὴν ἔγνων φθεγξαμένης αἴων Karstenius
convertit in τῆς ἔγνων κ. τ. λ. non male, sed præ-
ter necessitatem.

19. Athenæus X p. 413 seq. hoc carmen lau-
dat quo Xenophanes publica Græcorum certamina
vituperat, sapientium virorum studia civibus uti-
liora esse dicens. De versu secundo tenendum
quod ait Stephanus Byzantius : Πίσσα, πόλις καὶ
κρήνη τῆς Ὀλυμπίας. Flumen aut fons Pisa,
apud Xenophanem mentio est, fortasse etiam Πί-
σας nominabatur ; inde genitivus Πίσσο. Urben
ita nominatam esse non putaverim ; certe nulla
apud Pindarum ejus formæ vestigia inveniuntur.
Pro πάρ Πίσσο βοῆς non male suspicatur Schneide-
winus in Cens. poet. lyr. gr. a Bergkio editorum πάρ
Πίσσο βοῆς propter verba quæ infra leguntur Πί-
σσο παρ' ὄχθας. Versu quarto reliquimus vulgatam
ἔχων, pro qua Karstenius ἐλὼν scribi vult. Versu
quinto εἴτε τὸ δεινὸν e Wakefieldii conjectura est
pro eo quod in codd. legitur εἴτε τὸ δεινόν. Versu
sexto κυδρότερος προσορᾶν debetur Jacobsio Addi-
tam. ad Athenæum p. 220 pro vulgata scriptura
κυδρότερος πρὸς ἀκρα. Versu octavo σῖτ' εἴη scri-
psimus ex Turnebi emendatione, ne deesset verbum
ad quod in subsequenti versu δῶρον referretur.

- βίωμης, ὅσ' ἀνδρῶν ἔργ' ἐν ἀγῶνι πέλει,
 τούνεκεν ἂν δὴ μάλλον ἐν εὐνομίῃ πόλις εἴη.
 Σμικρὸν δ' ἂν τι πόλει χάριμα γένοιτ' ἐπὶ τῷ
 εἴ τις ἀεθλεύων νικῶ Πίσασο παρ' ὀχθῆας·
 οὐ γὰρ πικραίνει ταῦτα μυχοῦς πόλιος.
20. Ἄφροσύνας δὲ μαθόντας ἀνωφελέας παρὰ Λυδῶν,
 ἔπρα τυραννείης ἦσαν ἀνευ στυγερῆς,
 ἤμεσαν εἰς ἀγορὴν παναλουργέα φάρε' ἔχοντες
 οὐ μείους ἢ περ χίλιοι ὡς ἐπίπαν
 αὐχάλιοι, χαίτησιν ἀγαλλόμενοι χαριέστῃς,
 ἀσκητοῖς ὀσμὴν χρίμασι δευόμενοι.
21. Νῦν γὰρ δὴ ζάπεδον καθαρὸν καὶ χεῖρες ἀπάντων

- (quæ sunt virorum in ludis certamina,)
 ideo melioribus temperata legibus fuerit respublica.
 Parvum modo gaudium civitas inde capit,
 si quis certamine vicerit ad Pisæ ripas :
 non enim talibus rebus penetralia urbis ditantur.
20. Insanas damnosæque libidines a Lydis edocti,
 dum expertes adhuc erant invisæ tyrannidis,
 prodibant in forum purpureis amicti palliis
 non pauciores quam mille plerumque
 habitu superbi, capillis decore compositis insignes,
 unguentis suavi odore instructis delibuti.
21. Jam enim lautum est pavementum, lautæ manus omnium

Versu 9 et 22 e Schneidewini correctione πόλιος posuimus pro vulg. πόλεως. Versu 10 Dindorfius dedit χ' ἅπαντα, cæteri γ' ἅπαντα vel κα πάντα. Versu 11 Bergkii in Poet. Lyr. p. 378 ὦν coniecit pro vulg. ἐὼν, sed ἐὼν commodum sensum præbet. Versu 16 λαοῖσι μεταίη coniecit Stephanus in Poesi phil. p. 221; nam quod legebatur λαοῖσιν ἐτ' εἴη ferri non potest. Ad πενταθλίην et παλαισμοσύνην subaudiendum ἀγαθός, præterea ad ταχυτήτι ποδῶν supple νίκην ἀροίτο, quod initio carminis auctor posuit. Cæterum cum hoc carmine confer Panegyrici Isocratei principium.

20. Hos Xenophanis versus, quibus Colophoniorum luxuriam a Lydis mutuo commercio acceptam traducit, Athenæus XII p. 526 conservavit. Versu primo pro ἀφροσύνας Schneiderus Saxo ἀβροσύνας legi voluit; versu secundo pro vulg. ἦσαν ἐπὶ στυγερῆς Dindorfius codicum vestigia secutus edidit ἦσαν ἀνευ στυγερῆς, id quod sententiæ convenit. Ait enim Xenophanes eos quo tempore libertate adhuc fruerentur jam mollitiæ effeminatos fuisse, quæ causa esse existimanda est, ut mox adventanti Persarum exercitui parum resistentes libertatem amiserint. Ab his autem luxum ad Milesios ac deinde ad reliquas Ionum civitates serpsisse auctor est Clearchus apud Athenæum XII p. 324. Versu quarto pro εἰς ἐπίπαν recte scripsit Karstenius ὡς ἐπίπαν, quod jam Schweighæusero in mentem venerat. Idem dubium esse ait, utrum ὡς ἐπίπαν cum præcedente χίλιοι, mille omnino, an cum sequenti αὐχάλιοι, plerumque superbi, rectius jungendum sit, quoniam utriusque generis exempla (cf. Herod. VI, 46 et VII, 157) æque frequenter reperiantur. Mihi posterior ratio præplacet, quod certus in hac re hominum numerus non requiritur. Versu quinto pro αὐχάλιοι Casaubonus vulgaverat αὐχμαλίοι, quæ emendatio minime necessaria est. Vid. adnot. ad Hesych. h. v. Cæterum verba ἀγαλλόμενοι εὐπρεπέεσσιν, quæ varie a viris doctis tentata sunt, nihil continere putat Karstenius, quod metro

repugnet, modo synizesi jungantur a pronunciantibus syllabæ oi et eu. At mihi εὐπρεπέεσσιν glossema videtur in legitimæ vocis locum substitutum. Fortasse scripserat poeta ἀγαλλόμενοι χαριέστῃς, Bergkii Poet. Lyr. p. 379 coniecit : αὐχάλιοι χαίτησιν, ἀγαλμ' ὡς, εὐπρεπέεσσιν.

21. Servavit hoc carminis convivalis fragmentum Athenæus XI p. 46a. Versu primo ζάπεδον pro δάπεδον notum ex Hesychii explicatione. Versu secundo in verbis πλεχτοῦς δ' ἀμφιτιθεῖς participium verbi finiti vicem gerit, ut apud Hesiodum Ἔργ. v. 21. Cf. Thucyd. lib. I, 25 et quos citat locos Bernhardus Syntax. ling. gr. p. 470. Quocirca Jacobsii, Dindorfii aliorumque virorum doctorum conjecturas, quibus hunc locum tanquam corruptum sanare voluerunt, omitimus. Pro ἄλλος δ' εὐῶδες Hermannus in censura Delectus poet. a Schneidewino editi coniecit ἄλλος, ὁ δ'. Verba ἄνος δεσ οὐποτέ φησι προδώσειν e codice Marciano petita (cf. Ritschl. in Mus. Rh. 1841 p. 140 seq.), vinum copiosum quod ipsum spondet se convivas non defecturum, nihil significant nisi vinum quod convivas non deficiet. Pro δεδόμενος cum Hermanno scripsi ὀδόμενος. Versu undecimo pro αὐτὸ μέσον i. e. ἐν τῷ μέσῳ forsitan una voce αὐτόμεσον scribendum ex adverbiorum αὐτόγρημα, αὐτήμαρ aliorumque analogia, quamquam aliis exemplis hunc usum verborum αὐτὸ μέσον vix licet firmare. Quamobrem Karstenius ἂν τὸ μέσον reponi iussit. In sequentibus προχειρότερον mutavit Schneidewinus in προαιρετέον, nos coll. XIX, 17 scripsimus πρότιμ' ἔταροι. Præterea πρόπολον Xenophanes vocat παῖδα δαδοφόρον. Versus vicesimus in codd. sic legitur :

Ὡς ἡ μνημοσύνη καὶ τὸν δεσ ἀμφ' ἀρετῆς,

quem quomodo alii correxerint aut explicuerint longum est commemorare, mihi maxime probatur quod non multum a vulgata distat ὡς οἱ μνημοσύνη καὶ μένος, ἀμφ' ἀρετῆς hac constructione : δεσ πῶν ἀναφάνει ἐσθλὰ ἀμφ' ἀρετῆς, ὡς οἱ μνημοσύνη καὶ

- καὶ κύλικας· πλεκτοὺς δ' ἀμφιτιθεὶς στεφάνους,
 ἄλλος δ' εὐώδεις μύρον ἐν φιάλῃ παρατείνει·
 κρητῆρ δ' ἔστι, κεν μεστός ἐὺπροσούνης·
 οἶνος δ' ἔστιν ἐτοῖμος ὅς οὐποτέ φησι προδώσειν,
 μείλιχος, ἐν κεράμοις, ἀνθεος ὀζόμενος
 ἐν δὲ μέσοις ἀγνὴν ὀδμήν λιθανωτὸς ἴησι·
 ψυχρὸν δ' ἔστιν ὕδωρ καὶ γλυκὺ καὶ καθαρὸν·
 πάρεινται δ' ἄρτοι ξανθοὶ γεραρή τε τράπεζα
 τυροῦ καὶ μέλιτος πίονος ἀχθομένη·
 βωμὸς δ' ἀνθεσιν αὐτὸ μέσον πάντῃ πεπύκαται,
 μολπῆ δ' ἀμφὶς ἔχει δώματα καὶ θαλίη.
 Χρῆ δὲ πρῶτον μὲν θεὸν ὀμνεῖν εὐφρονας ἀνδρας
 εὐφήμοις μύθοις καὶ καθαροῖσι λόγοις
 σπείσαντάς τε καὶ εὐξαμένους τὰ δίκαια δύνασθαι
 πρῆσαι· ταῦτα γὰρ ὧν ἔστι πρότιμ', ἔταροι,
 οὐχ ὕβρεις· πίνειν δ' ὅποσον κεν ἔχων ἀφίκοιο
 οἶκαδ' ἀνευ προπόλου, μὴ πάνυ γηραλέας.
 Ἄνδρῶν δ' αἰνεῖν τοῦτον ὅς ἐσθλά πῖων ἀναφαίνει
 ὡς οἱ μνημοσύνη καὶ μένος ἀμφ' ἀρετῆς.
 Οὐτὲ μάχας διέπειν Ἰγίτηνων οὐδὲ γιγάντων
 οὐδὲ τὰ Κενταύρων, πλάσματα τῶν προτέρων,
 ἢ στάσις, φλεδόνας ταῖς οὐδὲν χρηστὸν ἔνεστι·
 θεῶν δὲ προμηθεῖν αἰὲν ἔχειν ἀγαθῆν.
22. Πέμφας γὰρ κωλῆν ἐρίφου, σκέλος ἤραο πῖον
 ταύρου λαρινοῦ τίμιον ἀνδρὶ λαχεῖν,
 τοῦ κλέος Ἑλλάδα πᾶσαν ἀφίξεται οὐδ' ἀπολήξει
 ἔς τ' ἂν ἀοιδάων ἢ γένος Ἑλλαδικόν.
23. Οὐδέ κεν ἐν κύλικι πρότερον κεράσειέ τις οἶνον
 ἐγγέας, ἀλλ' ὕδωρ, καὶ καθύπερθε μέθυ.
24. Ἦδη δ' ἑπτὰ τ' ἔασι καὶ ἐξήκοντ' ἐνιαυτοὶ
 βληστρίζοντες ἐμὴν φροντίδ' ἂν Ἑλλάδα γῆν·
 ἐκ γενετῆς δὲ τότε ἦσαν ἐξείκοσι πέντε τε πρὸς τοῖς,
 εἴπερ ἐγὼ περὶ τῶνδ' οἶδα λέγειν ἐτύμως.
25. Οὐκ ἴση πρόκλησις αὐτῇ, ἀσεβείῃ πρὸς εὐσεβῆ.

μένος, quæ extrema verba idem sonant quod ὡς αὐτῶν μνήμη καὶ ὁρμή vel ὡς ἔχει μνήμης τε καὶ ὁρμῆς. Versum vicesimum secundum itemque sequentem edidimus probatis ex parte Bergkii, Schweighæuseri et Scaligeri emendationibus. Nam in Casauboniana editione sic legebatur :

Οὐδέ τε Κενταύρων ἢ στάσις προτέρων
 **** φενδόνας, τοῖς οὐδὲν χρηστὸν ἔνεστι.

22. Hos quattuor versus servavit Athenæus IX p. 368, E, præpositis verbis : Ξενοφάνης δ' ὁ Κολοφώνιος ἐν τοῖς ἑλεγείοις φησὶ. Sententia hæc videtur esse : Quamvis levissime fuerit munus quod amico nescio cui misisti, ille tamen pretiosissimo dono te remuneratus est. Karstenius pro ἀφίξεται legi vult ἐφίξεται, quod non reprobamus. Pro Ἑλλαδικόν in epitome legitur ἑλλαδικῶν.

23. Xenophanem hæc dixisse testatur Athenæus XI p. 782 ed. Casaub. (p. 213 seq. ed.

- (convivarum) et calices : plectiles imponit coronas alius, alius odoratum unguentum in phiala ministrat; crater adstat gaudii et deliciarum plenus; [fietet vinum præsto est, quod convivas hand profecto dedulce, in doliis paratum, suavem spiritum exhaliens. Mediosque inter convivas castum odorem thura emit-frigida quoque adest aqua et dulcis et pura; [tunt; appositi sunt panes flavi mensaque lauta pingui caseo et melle onusta.
- Suggestus in medio est floribus circum stipatus, cantu autem resonant ædes et convivii lætitia.
- Jam primum decet probos viros deum venerari faustis verbis castisque vocibus libantes et precantes ut quæ justa sint liceat
- Facere : hæc enim longo præferenda sunt, sodales, non injusta; tantum autem bibere convenit, ut possis domum sine comite reverti, nisi sis admodum vetulus.
- Laudandus vero is est qui inter bibendum res utiles, quantum ei suppelit memoria ac animus, de virtute Ne prælia referamus Titanum Gigantumve [narret. aut res Centaurorum, fabulas a veteribus fictas, neque jurgia, nugas infructuosas, sed deos justa semper observantia colamus.
22. Missa enim hodi perna, accepisti crus pingue bovis saginati, honorificum viro munus, (cujus facti laus) universam pervadet Græciam neque quamdiu Græcæ gentis carmina vigeant. [cessabit
23. Neque quisquam in poculo prius miscuerit vinum infusum, sed aquam, insuper autem merum.
24. Septem jam et sexaginta sunt anni [agitant; qui me cogitationibus curisque intentum per Græciam natus autem tum eram quinque et viginti annos, si vere de his ego possum dicere.
25. Non æqua hæc postulatio impii hominis adversus pium.

Schweigh.), narrans moris fuisse olim, ut prius aqua, deinde vinum poculo infunderetur. Id etiam Theophrastus docet apud eundem scriptorem vol. V p. 196 ed. Schweigh. : Ἐπεὶ καὶ τὰ περὶ τὴν κρᾶσιν ἐναντίως εἶχε τὸ παλαιὸν τῶν νῦν παρ' Ἑλλησιν ὑπάρχοντι· οὐ γὰρ τὸ ὕδωρ ἐπὶ τὸν οἶνον ἐπέχεον, ἀλλ' ἐπὶ τὸ ὕδωρ τὸν οἶνον. Neminem præterea offendet synzesis in voce ἐγγέας, qui meminerit Homericorum hujus figuræ exemplorum quæ satis multa sunt.

24. Hæc a Diogene Laertio IX, 19 laudata plurimum valent ad cognoscendam vitæ Xenophanis longitudinem. Ait autem se a quinto et vicesimo anno usque ad nonagesimum alterum, quem tum agebat, negotiis curisque intentum atque alias alibi commorantem per universam Græciam temporum procellis jactatum esse.

25. Aristoteles Rhetor. I, 15 p. 422, E, de rejuriando disputans : Si quis, inquit, postulante

26. Ἄνδρὸς γηρέντος πολλὸν ἀφαιρότερος.

27. Ἐστῆσιν δ' ἐλατῶν πυκινῶν περὶ δώματα βάχχοι.

26. Sene multo infirmior.

27. Densarum abietum rami circa domos sunt.

FRAGMENTA INCERTA

ET LOCI QUIDAM VETERUM SCRIPTORUM AD XENOPHANEM PERTINENTES.

1. Scholiastes ad Aristoph. Pac. v. 696, ubi poeta Simonidis et Sophoclis avaritiam attingit, hæc observat: Ὁ Σιμωνίδης διεβέβητο ἐπὶ φιλαργυρία, καὶ τὸν Σοφοκλέα οὖν (λέγει δ' Ἀριστοφάνης) διὰ φιλαργυρίαν εἰσκέναται τῷ Σιμωνίδῃ· λέγεται δὲ ὅτι (ὁ Σοφοκλῆς) ἐκ τῆς στρατηγίας τῆς ἐν Σάμῳ ἠργυρίσατο. Χαρίντως δὲ πάνυ (ὁ Ἀριστοφάνης) τῷ λόγῳ διέστρεψε τοὺς β' ἱαμβοποιοὺς (Σιμωνίδῃ καὶ Σοφοκλέῃ) καὶ μείνεται ὅτι σμικρολόγοι· ὅθεν Ξενοφάνης κίμβιχα αὐτὸν προσαγορεύει. In his verbis αὐτὸν spectat ad Simonidem, quem ait a Xenophane κίμβιχα i. e. pecuniæ tenacem et avarum vocatum esse. Non aliter multi veterum de Simonide judicant; sed quam vix probabile sit Xenophanem usque ad illud tempus vixisse, quo Simonides carminibus quæstum faciens summo flore conspicuus fuit, fortasse pro Ξενοφάνης apud scholiasten reponendam Ἀριστοφάνης statuendumque in perdita quadam comœdia ab Aristophane Simonidem sic vocatum esse. Cæterum de Chamæleonte idem testificatur Athenæus XIV p. 656, D: Ὅντως δὲ ἦν ὡς ἄλθῳς κίμβιξ ὁ Σιμωνίδης καὶ αἰσχροκερδής, ὡς Χαμαιλίῳν φησὶν.

2. Pollux VI, 46 p. 590: Συκάμινα· ταῦτα δὲ καὶ

μόρα Αἰσχύλος ὠνόμασεν, οὕτως εἰπὼν τὰ ἐκ τῆς βάρου· τάχα δ' ἂν τις καὶ κεράσια φαίη, κέρασον τὸ δένδρον ἐν τῷ Περὶ φύσεως Ξενοφάνους ἐβρών. Dubium est quid de hoc loco censendum sit. Xenophanis librum Περὶ φύσεως præter Pollucem citat Stobæus Eclogg. Phys. I p. 294. Utriusque fides suspecta viris doctis visa est, ideoque hunc librum Xenophani adjudicarunt. Cf. Ritteri Histor. phil. t. I p. 444. Sunt enim qui nihil scripto mandasse Xenophanem velint, sed quidquid docuerit, sola voce elocutum perhibeant, rati versus qui hodie supersunt ab aliis esse servatos. Sed hæc opinio mihi non probatur. Utcumque se habet res, id tamen apparet, si forte in Xenophanis carminibus κέρασσος arbor memorata sit, κεράσια non posse, ut Pollux existimat, eodem significatu dici quo συκάμινα et μόρα. Cujus erroris fons fortasse vulgaris hominum opinio fuit, qua ferebatur Lucullus non modo arborem primus in Italiam attulisse, sed etiam nomen ei dedisse. At multo ante Lucullum Græci noverant cerasum. Vid. interpp. ad Athen. II p. 50.

3. Etymologus M.: Βρόταχος· τὸν βάρταχον Ἰωνες, καὶ Ἀριστοφάνης καὶ παρὰ Ξενοφάνει. De variis

adversario jusjurandum in judicio detrectet, ei dicendum erit se honestatis causa id detrectare, non perjurii metu, et huic conveniens erit Xenophanis dictum, τὸ τοῦ Ξενοφάνους ἀρμόττει, ὅτι οὐκ ἴση πρόκλησις αὐτῇ ἀσεβεῖ πρὸς εὐσεβῆ, ἀλλ' ὁμοία καὶ εἰ ἰσχυρὸς ἀσθενῆ πατάζει ἢ πληγῆναι προκαλέσεται. Postrema inde a verbis ἀλλ' ὁμοία ab Aristotele adjuncta putamus cum Karstenio propter sequentia quibus Xenophanis sententiam invertens: Contra, inquit, si accipiat jusjurandum τὸ τοῦ Ξενοφάνους μεταστρέψαντα φατέον οὕτως· ἴσον εἶναι ἐὰν μὲν δ' ἀσεβῆς διδῶ, δ' εὐσεβῆς δ' ἄμνῃ. Xenophanis dictum quod textui inserimus esse tetrametrum trochaicum catalecticum, vel si οὐκ ἴση ad prægressum versum referas, reliqua pro trimetro iambico esse habenda sponte patet. Cujus versiculi hiatus in voce αὐτῇ cæsurae excusationem habet, prima autem syllaba in ἀσεβεῖ prodacitur ad aliorum nominum velut ἀθάνατος similitudinem.

26. Etymologus M. v. Γηράς—οἶον πιμπλῶ, πιμπλῆς καὶ πιμπλεῖς, οὕτως οὖν καὶ γηρῶ, γηρῆς καὶ γηρεῖς. Ἡ μετοχὴ γηρεῖς, γηρέντος, ὥσπερ τιθέντος. Ξενοφάνης οἶον x. τ. λ. Tum affert versum, quem in textu posuimus. Licet alibi participium γηρεῖς, γηρέντος non reperiatur, tamen non puto quidquam in versu Xenophaneo mutandum esse. Cf. Buttm. gr. ampl. II p. 98.

27. Scholiastes ad Aristoph. Equit. vs. 406 hæc refert: Βάχχους ἐκάλουσαν καὶ τοὺς κλάδους οὓς οἱ μύσται φέρουσι· μείνεται δὲ Ξενοφάνης ἐν σίλλοις οὕτως·

Ἐστῆσιν δ' ἐλάται πυκινὸν περὶ δώμα,

quem versum ejecto nomine quod interpres exponit mutilum factum ac postea interpolatum esse in promptu est. Itaque legendum suspicor:

Ἐστῆσιν δ' ἐλατῶν πυκινῶν περὶ δώματα βάχχοι.

hujus vocabuli formis cf. Hesych. tom. I c. 770 ed. Alb., Koen. ad Gregor. Corinth. p. 455 ed. Schaefer., Ducang. Glossar. med. et inf. Gr. p. 211.

4. A. Gellius Noctt. Att. III, 11 : « Alii Homerum quam Hesiodum majorem natu fuisse scripserunt, in quibus Philochorus et Xenophanes, alii minorem. » Scripsisse Xenophanem Colophonium de Homero, quem civibus suis adnumerabant Colophonii, non miramur. At non ex ipso Xenophanis libro, sed ex Philochori scriptis id quod prodit sumsisse putandus est A. Gellius. Xenophanis opinio plerisque antiquorum arrisit, id quod in re nota vix opus est demonstrari.

5. Diogenes Laertius I, 111 Epimenidem vixisse tradit ὡς Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος ἀκηκοάνια φησί, τέσσαρα πρὸς τοῖς πεντήκοντα ἑκατὸν (ἔτη). Quid alii veterum de Epimenidis ætate retulerint, nunc non curo; a Xenophane non longe discedunt Theopompus et Phlegon Trallianus, qui eum centum et quinquaginta septem annos vixisse scriptum reliquerunt. Vid. Theopompi fragm. 69 ed. Wichers. ejusque adnot. p. 159.

6. Apud Pollucem IX, 83 p. 1063 de nummorum origine discipatur εἴτε Φειδῶν δ' Ἀργεῖος πρῶτος ἔγραψε νόμισμα, — εἴτε Λυδοί, καθὰ φησι Ξενοφάνης. Xenophanem hunc non esse alium nisi Colophonium liquere arbitror ex fragm. XX. Eadem quæ Xenophanes narrat Herodotus I, 94 : Πρῶτοι δὲ ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν (οἱ Λυδοί) νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κοινάμενοι ἐγρήσαντο.

7. Aristoteles Rhet. II, 23 p. 446, C : Ξενοφάνης ἔλεγεν, ὅτι ἁμολως ἀσεβοῦσιν οἱ γενέσθαι φάσκοντες τοὺς θεοὺς τοῖς ἀποθανέντων λέγουσιν· ἀμφοτέρως γὰρ συμβαίνει μὴ εἶναι ποτε θεοὺς. Hoc dicto veteres poetæ perstringuntur, qui quum diis æternitatem tribuerent, eos tamen hominum instar ortos esse affirmabant eorumque parentes et originem copiose enarrabant.

8. Aristoteles Rhetor. II, 23 p. 447, C : Ξενοφάνης Ἐλεάταις ἐρωτῶσιν, εἰ θύσουσι τῇ Λευκοθέᾳ καὶ θρηνησοῦσιν ἢ μὴ, συνεβούλευεν, εἰ μὲν θεὸν ὑπολαμβάνουσι, μὴ θρηνεῖν, εἰ δ' ἀνθρώπων, μὴ θύειν. Non abhorret a verisimilitudine Inonem post varios casus inter deas marinas accepto Leucothææ nomine relatam apud Eleatas, maritimæ urbis incolas, divinos honores consecutam esse. His igitur utrum lacrimis Ino an divino cultu Leucothæa esset prosequenda interrogantibus satis apte respondit Xenophanes. Minor quam Aristotelis, Plutarchi auctoritas est qui Xenophanis effatum in hunc modum exprimit Amat. p. 763, D, vol. IX

p. 59 Reisk. : Ξενοφάνης Αἰγυπτίους ἐπέλευσε τὸν Ὀσίριν, εἰ ὕνητὸν νομίζουσι, μὴ τιμᾶν ὡς θεόν, εἰ δὲ θεὸν ἡγούνται, μὴ θρηνεῖν. Cf. De Is. et Osir. p. 379, B, vol. VII p. 490 seq. Neque enim ab antiquioribus proditum est Xenophanem in Ægypto fuisse.

9. Plutarchus De vitioso pudore p. 530, t. VIII p. 103 ed. Reisk., præcipiens ne quis inter potandum vitioso pudore ductus aut convicia metuens tesseris ludat cum iis qui id postulant, Xenophanis exemplum allegat : Ξενοφάνης, Λάσσω τοῦ Ἑρμιονέως μὴ βουλόμενον αὐτῷ συγκυβεῖν δειλὸν ἀποκαλοῦντος, ὠμολόγει καὶ πάνυ δειλὸς εἶναι πρὸς τὰ ἀισχρὰ καὶ ἀτολμος. Cum Laso Hermionensi, quem sub Pisistrati filio Hipparcho Athenis peregrinatum esse scribit Herodotus VII, 6, quominus collocutus sit Xenophanes, temporum rationes non obstant. Quare non est quod hanc narratiunculam veram esse negemus.

10. Diog. Laert. IX, 20 : Ἐμπεδοκλέους εἰπόντος αὐτῷ, ὅτι ἀνέυρετός ἐστιν ὁ σοφός, εἰκότως, ἔφη· σοφὸν γὰρ εἶναι δεῖ τὸν ἐπιγνωσόμενον τὸν σοφόν. Diogenis verba transcripsit Hesychius Milesius pag. 42 ed. Orell. Sed si Xenophanes fere intra Olymp. 45 et 70 vixit ac circa Ol. 60 floruit, ut Karstenius aliique conjecerunt, nulla potuit inter hunc et Empedoclem esse consuetudo, quem intra Olymp. 72 et 87 vixisse idoneis argumentis nostra memoria ab eruditibus demonstratum est. Itaque hoc dictum Xenophani attribui nequit, sed ab eo inventum esse apparet, qui quum Empedoclem in carmine suo Xenophani oblocutum reperisset (cf. Aristot. De cæl. II, 13 p. 364, D), ambos eodem tempore degisse et commercium inter se quoddam habuisse statueret.

11. Plutarchus adv. Stoic. p. 1084 (tom. X p. 462 ed. Reisk.) : Ὅ μὲν οὖν Ξενοφάνης, διηγουμένου τινὸς ἐγγέλαις ἑωραχέναι ἐν ὕδατι θερμῷ ζώσας, Οὐκοῦν, εἶπεν, ἐν ψυχρῷ αὐτὰς ἐψήσομεν.

12. Diogenes Laertius IX, 19 Xenophani hoc præceptum ascribit : τοῖς τυράννοις ἐντυγχάνειν ἢ ὡς ἤκιστα ἢ ὡς ἥδιστα. Eumdem ejus auctorem ferunt Hesychius Milesius p. 42 ed. Orell. et Suidas v. ἤκιστα, qui et alterum hoc dictum adjicit : ἤκιστα μελῆσαι αὐτοῖς (τοῖς τυράννοις) τῆς ἀληθείας. At si fides Valerio Maximo VII, 2, ex. 11, Aristoteles Callisthenem auditorem suum ad Alexandrum dimittens monuit, ut cum eo aut rarissime aut quam jucundissime loqueretur; quæ verba leguntur etiam apud Ammianum Marcellinum lib. XVIII, p. 118. Inde colligas incertum esse hujus effati auctorem.

PRÆFATIO DE PARMENIDE.

Parmenides (1), Eleaticæ scholæ princeps, natalium splendore et opibus apud suos præcellens, patriam habuit Eleam, patrem Pyrrhetem. Quando autem vixerit, a nemine veterum accurate prescriptum est. Exstant hac de re duorum auctorum testimonia admodum diversa, Platonis et Diogenis Laertii. Quorum alter ætate illi proximus fuit, alter temporum quidem intervallo disjunctus, sed repetita antiquorum chronologorum sententia minime contemnendus. Plato (2) initio dialogi Parmenidis nomine inscripti memoriæ prodit venisse quondam Athenas ad festam Panathenæorum celebritatem Parmenidem sexaginta fere et quinque annorum senem una cum Zenone quadraginta circiter annos nato, quem ejus delicias fuisse dicebant. Horum sermoni de rebus difficillimis habito Socratem peradolescentulum tum interfuisse refert. Quocum concinunt duo alii loci quibus Socrates se puerum cum Parmenide ætate protracto colloctum esse narrat. Jam quum Socratem Apollodoros (3) in Chronicis quarto Olympiadis septuagesimæ septimæ anno partu editum esse testetur, si eum quo tempore factum est hoc colloquium quindecim annorum adolescentem fuisse ponamus, Parmenides qui tum sexagenario major erat, Olympiade 64 fere in lucem susceptus est, Zeno autem viginti amplius annis illo posterior Olympiade 69 vel 70 in hanc vitam profectus videtur. Laertius (4) vero Parmenidem circa Olym-

piadem 69 floruisse ait, quod mirabuntur qui Platonem vera tradidisse sibi persuaserint. Neque enim probabile est Parmenidem jam ephenum ætatis maturitatem adeptum in gloriæ fastigio stetisse. Ac fuerunt quidem apud veteres qui Platonis in ista re fidem labefactare conarentur. Nam Athenæus (5) et Macrobius Parmenidem Socrate antiquiorem fuisse contenderunt, ita ut hujus pueritia vix illius senectutem attingeret, quæcumque de temporibus et personis a Platone dicuntur ad ipsius consilium accommodate fingi existimantes. Sed falluntur. Congruit enim Zenonis ætas in illo dialogo notata cum chronographorum (6) testimoniis qui ejus florem in Olympiadem 79 incidere scripserunt. Quodsi de Zenone omnia vere retulit Plato, non est quod eum de Parmenidis senectute loquentem transversum unguem a vero discessisse putemus.

Missum igitur faciamus Diogenem. Non audiendus præterea Theophrastus (7) qui Diogene teste Parmenidem Anaximandri auditorem appellavit. Etenim Anaximander (8) secundo Olympiadis quinquagesimæ octavæ anno mortuus aliquot annis ante conditam Eleam e vita excessit. Qua in urbe a Phocæensibus Olympiade 61 condita quum natus esset Parmenides, Anaximandrum neque videre neque versari cum eo potuit.

Falsum item quod apud eundem Diogenem (9) legitur, auditorem Parmenidis Anaximenem fuisse.

(1) Diogenes Laertius lib. IX, 21 : Ξενοφάνους δὲ διήκουσε Παρμενίδης Πύρρητος Ἐλεάτης. . . γένους τε ὑπάρχων λαμπροῦ καὶ πλοῦσιος. Cf. Suidas v. Παρμενίδης. Theodoretus Therap. Serm. IV. Eusebius Præp. Ev. XIV, 3 p. 720, D. Eriphanis adv. Hæres. III, vol. I p. 1087. Strabo lib. VI, init : Οἱ δὲ νῦν Ἐλεάν ὀνομάζουσιν, ἐξ ἧς Παρμενίδης καὶ Ζήνων ἐγένοντο, ἄνδρες Πυθαγόρειοι.

(2) Plato Parmenid. p. 127, A : Ἐφη δὲ δὴ ὁ Ἀντιφῶν λέγειν τὸν Πυθόδωρον ὅτι ἀφικοντοῦ ποτε εἰς Παναθήναια τὰ μεγάλα Ζήνων τε καὶ Παρμενίδης. Τὸν μὲν οὖν Παρμενίδην εὖ μάλα ἤδη πρεσβύτην εἶναι, σφόδρα πολιόν, καλὸν δὲ κάγαθόν τὴν ἔψιν, περὶ ἐπὶ μάλιστα πάντα καὶ ἐξήκοντα Ζήνωνα δὲ ἔγγυς τῶν τετταράκοντα τότε εἶναι, εὐμήγη δὲ καὶ χαρίεντα ἰδεῖν καὶ λέγεσθαι αὐτὸν παιδικὰ τοῦ Παρμενίδου γεγονέναι. καταλίπει δὲ αὐτοὺς ἔφη παρὰ τῷ Πυθόδωρῳ ἐκτὸς τείχους ἐν Κερραμειῶν. οἱ δὲ καὶ ἀμείβεσθαι τὸν τε Σωκράτη καὶ ἄλλους πᾶσι μετ' αὐτοῦ πολλοὺς κτλ. Sophist. p. 217, C : Παρμενίδη γρωμένῳ καὶ διεξιόντι λόγους παγκάλους παρεγενόμην ἐγὼ νέος ἂν, ἐκείνου μάλιστα δὴ τότε ὄντος πρεσβύτου. Theæt. p. 183, E : Συμπροσέμμετα γὰρ δὴ τῷ ἄνδρι πάνυ νέος πάνυ πρεσβύτη.

(3) Diogenes Laertius lib. II, 44 : Ἐγενήθη δὲ [ὁ Σωκράτης], καθά φησιν Ἀπολλόδωρος ἐν τοῖς Χρονικοῖς, ἐπὶ Ἀραφίω- νοῦ ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς ἑβδομηκοστῆς ἑβδόμης Ὀλυμπιάδος, Θαρρηλιῶνος ἕκτη.

(4) Diogenes Laertius lib. IX, 23 : Ἠκμαζε δὲ κατὰ τὴν ἐνάτην καὶ ἐξηκοστὴν Ὀλυμπιάδα.

(5) Athenæus lib. IX, 15 p. 505 F : Παρμενίδη καὶ ἰθεὶν εἰς λόγους τὸν τοῦ Πλάτωνος Σωκράτην, μόλις ἢ ἤλικία συγ- χωρεῖ, οὐχ ὡς καὶ τοιοῦτους εἰπεῖν ἢ ἀκούσαι λόγους. Cf. Macrobius Saturn. lib. I cap. 1.

(6) Diogenes Laertius IX, 29 : Ἠκμαζε δὲ οὗτος [ὁ Ζήνων] κατὰ τὴν ἐνάτην καὶ ἑβδομηκοστὴν Ὀλυμπιάδα.

(7) Diogenes Laertius lib. IX, 21 : Ξενοφάνους δὲ διήκουσε Παρμενίδης. . . τοῦτον Θεόφραστος ἐν τῇ ἐπιτομῇ Ἀναξιμάνδρου φησὶν ἀκούσαι.

(8) Diogenes Laertius lib. II, 2 : . . . Ἀπολλόδωρος ὁ Ἀθηναῖος, ὅς φησιν αὐτὸν [τὸν Ἀναξιμάνδρον] ἐν τοῖς Χρονικοῖς τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς πενητηκοστῆς ὀγδόης Ὀλυμπιάδος ἐτῶν εἶναι ἐξήκοντα τεσσάρων, καὶ μετ' ὀλίγον τελευτήσαι.

(9) Diogenes Laertius lib. II, 3 : Ἀναξιμένης Εὐφυστράτου

Namque Anaximenes, cui nihil cum Eleaticorum ratione commune est, Anaximandri auditor fuisse creditus, aut prior Parmenide aut æqualis ei fuit, inferior certe ætate non fuit. Eusebii (10), Syncelli (11) aliorumque errores redarguere supervacaneum iudicamus. Platonem igitur secuti statui-mus tempus quo floruit Parmenides fere intra Olymp. 70-80 esse ponendum. Ad hoc temporis spatium eos quoque referri oportet qui cum Parmenide a veteribus tanquam huic ætati suppreses conjungi solent. Tales fuerunt Xenophanes, Eleaticorum parens, circa Olymp. 60 clarus, Heraclitus, Parmenidi prope æqualis, Olympiade 69 illustris, Zeno ejus discipulus, æqualis fere Anaxagoræ, Olympiade 79 summo flore conspicuus.

De Parmenidis vita et studiis pauca sunt ab antiquis prodita, e quibus tamen conjici licet, qualis quantusque fuerit vir, quo ingenio præditus, quibus litteris institutus, quomodo denique paulatim ad summum in philosophia pervenerit. Natus Velie audivit Xenophanem (12) grandævum adolescens, cujus placitis perceptis procul dubio fundamenta jecit doctrinæ, quam deinceps excoluit et professus est. Fuit ei etiam cum Pythagoreis quibusdam, eruditionis et scientiæ fama florentibus, consuetudo (13), e quibus duo memorantur, quos studiorum duces et moderatores habuerit, Aminias et Diocætæ. Horum ille adolescentem ab aliarum rerum cura ad litteras atque ad otium et tranquillitatem traduxit, hic pauper sed morum probitate nobilitatem adeo ei carus fuit, ut mortuo sacellum dedicaverit, ut ait Sotion apud Diogenem. Parmenidem ejusque discipulum Zenonem Pythagoreos (14) multi nominarunt sive propter Pythagoreorum conversationem et familiaritatem, quæ tamen nullam disciplinæ similitudinem peperit, sive propter illorum famam et claritatem

quæ diu tanta fuit, ut nemo fere esset sapientia studio nobilis, quin huic scholæ adnumeraretur. Pythagorica vero institutio magis ad ingenium ejus philosophiæ initiis imbuendum, quam ad perficiendam ejus doctrinam valuisse videtur.

Cebes (15) quidem Πυθαγόρειον καὶ Παρμενίδειον βίον prædicat, non certum quoddam vivendi genus, sed vitam e philosophiæ decretis cum dignitate et modestia actam intelligens. Similiter Plato Theæt. p. 183, E: Παρμενίδης δὲ μοι φαίνεται τὸ τοῦ Ὀμήρου αἰδοῖός τε ἅμα δαινός τε..... καὶ μοι ἐπ' ἀνὴρ βᾶθος τι ἔχειν παντάπασι γενναῖον, et Sophist. p. 237, A: Παρμενίδης δὲ ὁ μέγας. Huc etiam spectat Timo Phliasius apud Diogenem Laertium IX, 23 exaggerans

Παρμενίδου τε βίην μεγαλόφρονα τὴν πολύδοξον.

In philosophia Parmenides quamvis Xenophanis exemplo naturæ verique interpretem se esse studeret, sua tamen ratione verum scrutatus est neque magistri placitis contentus fuit (16). Litterarum studia ita coluit, ut a reipublicæ administratione non vacaret. Leges quas Eleatis scripsit tam bonæ fuerunt, ut magistratus quotannis cives adigerent jurejurando, se Parmenidis leges observaturos (17). Habitasse quidem videtur Eleæ, sed nonnunquam in exteris regiones excurrisset. Certe Athenas eum aliquando venisse atque in eruditorum hominum consessu de rebus arduis disputasse locuples auctor Plato, ut vidimus, testificatur. Quare non mirum tantam fuisse ejus gloriam et disciplinæ auctoritatem, ut Eleaticorum princeps ab omnibus haberetur. Multi illa ætate viri ingenio et eruditione præstantes fuerunt qui nascentis adhuc philosophiæ semina per Ioniam atque universam Græciam spargentes ad rerum divinarum humanarumque intelligentiam omnes cogitationes

Μιλῆσιος, ἤκουσεν Ἀναξίμανδρου· ἐνιοὶ δὲ καὶ Παρμενίδου φασὶν ἀκοῦσαι αὐτόν.

(10) Eusebii Canon. chron. ad Olymp. (80 : 4) π' δ' Ἐμπεδοκλῆς καὶ Παρμενίδης φιλόσοφοι φυσικοὶ ἐγνωρίζοντο. Ζήνων καὶ Ἡράκλειτος ὁ σκοτεινὸς ἤμαζον.

(11) Syncellus Chronogr. p. 253, D, manifesto errore Empedoclem, Parmenidem, Zenonem, Heraclitum et Democritum regnante Artaxerxe qui Longimanus nominatur, intra Olympiades 82-91 floruisse et circa idem tempus natum esse Socratem ait.

(12) Aristoteles Metaph. I, 5 : Ὁ γὰρ Παρμενίδης τούτου (τοῦ Ξενοφάνους) λέγεται μαθητής. Alexander Aphrodisiensis in Aristotelis Metaph. p. 24 ed. Bonitz. : Περὶ Παρμενίδου καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ καὶ Θεόφραστος ἐν τῷ πρώτῳ Περὶ τῶν Φυσικῶν οὕτως λέγει· τούτῳ δὲ ἐπιγενόμενος Παρμενίδης Πύρρητος ὁ Ἐλεάτης (λέγει δὲ καὶ Ξενοφάνη) ἐπ' ἀμοτέρως ἤλθε τὰς δόξας. Diogenes Laertius lib. IX, 21 : Ξενοφάνους δὲ δέηκουσι Παρμενίδης. Cf. Plutarchus apud Eusebium Præp. Ev. I p. 23, C; Eusebii ibid. X p. 504, D; XIV p. 758, A; Simplicius Phys. f. 2, a; Suidas v. Παρμενίδης.

(13) Diogenes Laertius lib. IX, 21 : Ἐκωνόησε δὲ [ὁ Παρμενίδης] καὶ Ἀμινία καὶ Διοχαίτη τῷ Πυθαγορικῷ (ὡς ἐφη Σωτῶν) ἀνδρὶ πένητι μὲν, καλῷ δὲ καὶ ἀγαθῷ, φ καὶ μᾶλλον ἠκολούθησε, καὶ ἀποθανόντο; ἤρῳν ἰδρύσατο.

(14) Callimachus apud Proclum in Parm. T. IV p. 5 : Ἐλεῖται δ' ἄμφω, καὶ οὐ τούτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ Πυθαγορικοῦ διδασκαλείου μεταλαβόντες. Iamblichus Vit. Pyth. s. 166, 267. Anonymus scriptor Vit. Pyth. s. 8 ed. Kuster. Strabo lib. VI init : Οἱ δὲ νῦν Ἐλεῖαν ὀνομάζουσι, ἐξ ἧς Παρμενίδης καὶ Ζήνων ἐγένοντο, ἄνδρες Πυθαγόρειοι.

(15) Cebes Tab. pr. : Ἀνὴρ ἐμψρων καὶ δαινός περὶ σοφίαν, λόγῳ δὲ καὶ ἔργῳ Πυθαγόρειόν τινα καὶ Παρμενίδειον ἐξηλωκώς βίον.

(16) Plutarchus apud Eusebium Præp. Ev. I p. 23. C : Παρμενίδης δ' ὁ Ἐλεάτης, ἑταῖρος Ξενοφάνους, ἅμα μὲν καὶ τῶν τούτου δοξῶν ἀντεποιήσατο, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἐναντίαν ἐνεχειρήσατο στάσιν. Diogenes Laert. l. c. : Ὀμῶς δ' οὖν ἀκούσας καὶ Ξενοφάνους, οὐκ ἠκολούθησεν αὐτῷ.

(17) Speusippus ap. Diog. Laert. IX, 23; Plutarchi. adv. Colot. p. 1126; Strabo l. c.

suas atque omnia studia contulerunt, Heraclitus, Anaxagoras, Leucippus, Empedocles, alii. Horum nonnullis familiariter usus esse videtur Parmenides, ut Empedocle (18) et Leucippo (19), qui ejus vel auditores vel æmuli fuisse memorantur. Præcipui vero sodales ejus et discipuli nominantur Zeno et Melissus (20), uterque disciplinæ communione et societate cum magistro, ille etiam amicitia et familiaritatis usu conjunctus. Quæ res eo valuit, quod a Platone narratum supra diximus, ut ei in deliciis atque in amoribus fuisse putaretur (21).

Parmenides philosophiam suam tam scriptis quam sermonibus exposuit. In sermonibus interrogando verum reperire idque a falso discernere conabatur. Quo in genere disputationum ejus pulchritudinem Socrates apud Platonem (22) admiratus est. Fuit hæc *dialectica* ratio, quæ a colloquendo et disceptando nomen invenit et Eleaticorum propria est habita ut mathematica Pythagoreorum, etymologia Heracliticorum (23). Dialecticæ inventorem Aristoteles Zenonem fert; Parmenidem tamen non ignorasse eam artem Sextus Empiricus (24) adnotat. Quocum consentit Plato, (25) a quo ambo ελεγκτικοί et περί τὰς ἐριδας ἐσπουδακότες merito vocantur. Cæterum Xenophanes parens videtur fuisse ejus artis quam Parmenides idoneis nutrimentis aluit, Zeno corroboravit atque in aciem et pugnas eduxit. In dialecticorum conclusiunculis ornata laudibus est argumentatio Ἀγλαῖας appellata et altera δεχοτομία dicta, quarum illam Phavorinus, hanc Porphyrius Parmenidi ascripserunt (26); utramque tamen Zenoni tribuendam esse Aristotelis et Simplicii auctoritate notum testatumque est.

De philosophia versibus scripsit Parmenides, Xenophanem, Hesiodum et alios imitatus, qui in didactico genere elaborarunt ac de rerum natura,

deorum generatione ac similibus argumentis carmine vaticinati sunt (27). Erat tum prosæ orationis scriptio nondum magnopere frequens, ita ut difficillimæ philosophorum quæstiones poeticæ dictionis ornatu non commendari, sed explicari tantum posse viderentur.

Ipsa vero dialecticæ infantia non modo pulchris verborum luminibus tegebatur, sed etiam imaginum majestate interdum exulta consummatæ artis speciem præbebat. Sed Parmenidem exceptis numeris caruisse propemodum omni orationis venustate et poetico spiritu recte plures veterum animadverterunt. Quapropter Proclus (28) sic de eo judicat: Ὁ Παρμενίδης ἐν τῇ ποιήσει, καίτοι δι' αὐτὸ δῆπου τὸ ποιητικὸν εἶδος χρῆσθαι μεταφοραῖς ὀνομάτων καὶ σχήμασι καὶ τρόποις ὀφείλων, ὅμως τὸ ἀκαλλώπιστον καὶ ἰσχνὸν καὶ καθαρὸν εἶδος τῆς ἀπαγγελίας ἠσπάσατο... ὥστε μᾶλλον περὶ εἶναι δοκεῖν ἢ ποιητικὸν λόγον. Cicero Acad. Qu. IV, 23 Parmenidem sapientiæ præcepta minus bonis versibus tradidisse ait. Quo nomine a Plutarcho (29) etiam vituperatus est, qui eum haud secus atque Empedoclem poësin tanquam vehiculum quo pedestrem incessum vitaret usurpasse putavit. Verum hæc ipsa res argumento est Parmenidem magis ætatis morem secutum quam furore divino incensum fuisse versus, neque delectare lectores carminum dulcedine quam docere decretorum gravitate voluisse. Sunt tamen loci quibus philosophus relicto vulgari dicendi genere rerum quas informat sublimitate ductus et ingenii æstu abreptus tum assurgit, tum incitator fertur verborumque tam granditate quam elatione omnium animos et capit et permulcet. Hujusmodi est mirabile illud quod Sextus Empiricus servavit carminis proœmium, in quo ea apparet dictionis animique amplitudo et exaggeratio, ut Parmenidem non prorsus dictionis venæ exsortem fuisse constet.

(18) Diogenes Laertius VIII, 55, 56: Ὁ δὲ Θεόφραστος Παρμενίδου φησὶ Κηλωτὴν αὐτὸν (τὸν Ἐμπεδοκλήα) γενέσθαι καὶ μνηστῆν ἐν τοῖς ποιήμασι... Ἀλλιδάμας δὲ ἐν τῷ φυσικῷ φησὶ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους Ζήνωνα καὶ Ἐμπεδοκλήα ἀκούσασα Παρμενίδου. Cf. Suidas v. Παρμενίδης.

(19) Cf. Simplicius in Aristotelis Phys. f. 7, a.

(20) Diogenes Laertius IX, 24: Ὁδοῖς [ὁ Μέλισσος] ἤκουσε Παρμενίδου.

(21) Plato Parmen. 127, B; Diogenes lib. IX, 25. Reprehenditur Plato idcirco ab Athenæo lib. XI p. 505, F, his verbis: Τὸ δὲ πάντως σχετικώτατον καὶ τὸ εἰπεῖν, οὐδεμιᾶς κατεπεριούσης χρείας, ἐστὶ παιδικὰ γεγονότι τοῦ Παρμενίδου Ζήνων ὁ ποιητὴς αὐτοῦ. Aliter accepit Proclus in Parmenidem T. IV pag. 88 sic interpretans: Παιδικὰ τοῦ Παρμενίδου γέγονον ὁ Ζήνων, ὅθλον ἐστὶ πρὸς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν θεὸν ἀμφοτέρους ἢ ἀνοδοῦ ἦν.

(22) Plato Sophist. p. 217. C.

(23) Proclus in Parmen. T. IV, p. 12: Τὴν διαλεκτικὴν

... ἐξαιρετον οὖσαν τοῦ Ἐλεατικοῦ διδασκαλείου, καθάπερ ἄλλο τι τοῦ Πυθαγορείου λέγουσιν, ὡς τὴν διὰ τῶν μαθημάτων ἀγωγὴν, ... καὶ ἄλλο τοῦ Ἡρακλειτείου, τὴν διὰ τῶν ὀνομάτων ἐπὶ τὴν τῶν ὄντων γνῶσιν ὀδόν.

(24) Sextus Empiricus adv. Math. VII, 5.

(25) Plato Sophist. init.

(26) Phavorinus apud Laertium IX, 23, ubi vid. Menag.; Porphyrius apud Simplicium in Phys. f. 30.

(27) Plutarchus de Pyth. Orac. p. 402; Diog. Laert. IX, 22; Suidas v. Παρμ.

(28) Proclus in Parm. T. IV, p. 62.

(29) Plutarchus de Aud. poet. p. 16, C: Τὰ δὲ Ἐμπεδοκλείους ἐπη καὶ Παρμενίδου, καὶ Θηριακὰ Νικάνδρου καὶ Γνωμολογίαι Θεόγνιδος λόγοι εἰσὶ κεχρημένοι παρὰ ποιητικῆς ὡσερ τὸν ὄγκον καὶ τὸ μέτρον, ἕνα τὸ παζὸν διατρέγουσιν. Id. de auditione pag. 44: Μάμψαιτο δ' ἄν τις Ἀρχιλόχου μὲν τὴν ὑπόθεσιν, Παρμενίδου δὲ τὴν στιχοποιίαν, Φωκυλλίδου δὲ τὴν εὐτέλειαν, Εὐριπίδου δὲ τὴν λαλίαν, Σοφοκλέους δὲ τὴν ἀνομαλίαν.

Fuerunt qui pedestri quoque sermone eum scripta quædam vulgasse opinarentur. Nam Suidas hæc de eo refert : Ἐγραψε δὲ... καὶ ἄλλα τινὰ καταλογάδην, ὧν μέμνεται Πλάτων (30). Qui error haud scio an ortus sit e Platonis loco in Sophista (31), ubi ille Parmenidis placita proponens dicit : Τοῦτο ἀπεμαρτύρατο, περὶ τε ὧδε ἐκάστοτε λέγων καὶ μετὰ μέτρων. At Plato videtur περὶ ad pedestrem verbum inaccessum, μετὰ μέτρων ad orationem numeris vincam rettulisse. Fertur etiam fragmentum soluta oratione compositum quod Simplicius versibus interjectum, tanquam ipsius Parmenidis, se reperisse testatur. Sed illud *tanquam* a Simplicio additum probat dubitasse eum de loci istius auctore. Vide quæ dixi ad primum fragmentorum incertorum. Præterea unum modo Parmenidis librum sive unum poema existisse a multis testibus proditum est (32).

Carmen de natura (Περὶ φύσεως) inscripsit (33), non tam rerum ortarum multitudinem et varietatem hac appellatione designandam ratus, (licet eam quoque attigerit), quam naturam æternam atque ab omni concretionem liberam intuitus, quam entis nomine vocavit (34). Duplex autem poematis argumentum est, de veritate ac de opinionibus seu visis, unde antiqui in duas partes diviserunt et proprio utramque nomine appellarunt, alteram τὰ πρὸς ἀλήθειαν sive περὶ τοῦ νοητοῦ, alteram τὰ πρὸς δόξαν sive περὶ τοῦ αἰσθητοῦ inscribentes (35). Falso autem nonnulli horum titulorum et argumenti diversitate decepti putarunt Parmenidem duos scripsisse libros inter se dissimiles (36).

Verum uno eodemque libro philosophum utramque poematis partem complexum esse ex eius reliquiis patet. Earum partium prior de ente et veritate, posteriore de rebus fluxis sive de mundi ortu et natura agit, unde a Plutarcho Κοσμογονία vocatur (37). In eadem parte de diis quoque videtur disputasse poetarumque de divina progenie fabulas et commenta narrasse atque explicuisse, ita ut deorum vim ac numen non tolleret, sed ad physicas rationes revocaret (38).

Parmenidis ratio ac disciplina quam nobilis atque illustris apud antiquos fuerit, multa exstant documenta. Etenim hujus dicendi genus imitatus est Empedocles (39), hujus dogmata Zeno magna disputandi subtilitate contra adversarios defendit (40); hunc porro cum Zenone ut sua ætate claros memoravit Democritus (41), hunc etiam cum cæteris Eleaticis frequenter disputationum suarum materiam sophistæ sumserunt; hunc denique Megarici admirati sunt, quorum princeps Euclides Parmenidis dialecticam cum morali Socratis disciplina copulare instituit (42). Imprimis vero Parmenidis philosophiam illustravit Plato præclaro illo dialogo quo ejus laudem ab hominum oblivione vindicavit. Quid? quod cum reliqui omnes philosophi, tum Neoplatonici hunc dialogum lectitarunt, quamquam eorum culpa accidit, ut Platonica cum Parmenideis permiscerentur. Accurate Parmenidis scita exploravit ac sæpe cum aliorum decretis contendit Aristoteles, quem tamen peculiari commentatione illius doctrinam refutasse falso nonnulli dixerunt (43).

(30) In eadem sententiam Eudocia p. 149 ed. Villois.

(31) Plato Sophist. p. 237, A.

(32) Diogenes Laertius Proem. 16 : Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν [τῶν φιλοσόφων] κατέλιπον ὑπομνήματα, οἱ δ' ὅλων οὐ συνέγραψαν. . . . οἱ δὲ ἀνὰ ἓν συγγράψαντες Μελισσος, Παρμενίδης, Ἀναξαγόρας, πολλὰ δὲ Ζήνων, πλείω Ξενοφάνης κτλ. Plato Parmen. p. 128, A, C : Σὺ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ποιήμασιν ἐν φῆσι εἶναι τὸ πᾶν, similiter ac Theophrastus apud Laertium VIII, 55 : Καὶ γὰρ ἐκεῖνον [τὸν Παρμενίδην] ἐν ἑπτασὶ τὸν περὶ φύσεως λόγον ἐξεργασίην. Clemens Alexandrinus Strom. V. p. 552, C : Παρμενίδης ἐν τῷ αὐτοῦ ποιήματι. Simplicius Phys. f. 31, a : Διὰ τὴν σπάνην τοῦ Παρμενιδείου συγγράμματος. Cæterum ποιήματα et ἔπη apud Platonem et Theophrastum de uno carmine accipiuntur.

(33) Theophrastus apud Laertium VIII, 55; Sextus Empiricus adv. Math. VII, 111. Sed Porphyrius Antr. nymph. C. 22 φυσικὸν vocat; Suidas et Eudocia p. 361 φυσιολογίαν eodem sensu.

(34) Similiter Melisai liber de natura sive ente (περὶ φύσιος ἢ περὶ ἔντος) inscriptus erat teste Simplicio de Cælo III, f. 138, a.

(35) Proclus in Parm. T. V, p. 310 sq. : Καὶ αὐτὸς Παρμενίδης τὰ μὲν πρὸς ἀλήθειαν ἔγραψε, τὰ δὲ πρὸς δόξαν. Jo. Philoponus Phys. I. lit. A, p. 9; lit. C, p. 11 ed. Trincav. Simplicius Phys. I. f. 7, b.

(36) Sic recentiores. Jo. Camotius in Theophrasti Met.

f. 44, b : Παρμενίδης γράψας δύο βιβλία, ἐν κατὰ τὴν κοινὴν δόξαν, ἕτερον δὲ κατὰ τὴν ἀλήθειαν. Cf. Bessarion adv. Calumn. Platon. II, 11. f. 31, b. Lescapierius ad Cic. de Nat. deor. I p. 45.

(37) Plutarch. Amator. p. 756, F.

(38) Plato Symp. p. 195, C : Τὰ δὲ παλαιὰ πράγματα περὶ θεοῦ, ἃ Ἡσίοδος καὶ Παρμενίδης λέγουσιν. Macrobius in Somn. Scip. I cap. 2 extr. : « Pythagoras ipse atque Empedocles, Parmenides quoque et Heraclitus de Diis fabulati sunt. » Menander de Encom. I, c. V p. 39, ὕμνους φυσιολογικῶς εἰ τριβuit, addens : Χρῶνται δὲ τοιοῦτον τρόπον Παρμενίδης τε καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἀκριβῶς κέχρηται δὲ καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῷ Φαῖδρῳ. . . Παρμενίδης μὲν οὖν καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἐξηγοῦνται, Πλάτων δ' ἐν βραχυτάτοις ἀνυμνεῖ. . . καὶ οἱ ποιηταί, ὧν ἐπεμνήσθημεν, πραγματείας διας καθέβητο.

(39) Diogenes lib. VIII, 55.

(40) Plato Parm. p. 128, C.

(41) Diog. Laert. IX, 42.

(42) Id. II, 106-107. Cf. Cic. Ac. IV, 42.

(43) Jo. Philoponus Phys. Lit. B. pag. 9 : Φασὶ δὲ γεγράφθαι αὐτῷ ἰδίᾳ βιβλίον πρὸς τὴν Παρμενιδίου δόξαν, ὃ νῦν αἰνιτταται διὰ τοῦ εἰπεῖν, καὶ εἰ τινες ἄλλοι ἕτεροι (leg. ἰδιοὶ) non intellecto Aristotelis loco in Phys., I, 3 pag. 255. E. : Καὶ πρὸς Παρμενίδην δὲ ὁ αὐτὸς τρόπος τῶν λόγων, καὶ εἰ τινες ἄλλοι ἰδιοὶ εἶσιν.

Xenocratis liber singularis citatur (44) Περὶ τῶν Παρμενίδου α'. Theophrastus quoque et Eudemus Rhodius multam operam in cognoscenda Parmenidis ratione posuisse reperiuntur. Horum igitur virorum studiis qui haud raro Parmenidis effata laudant versusque proferunt factum est ut postea quoque tanti philosophi fama vigeret. Nam et Cicero (45) ejus versuum mentionem facit, et Plutarchum (46) ejus poema legendo contrivisse apparet. Idem dicendum de Sexto Empirico, Galeno, Clemente Alexandrino, Cœlio Aureliano, qui satis multos ejus versiculos attulerunt. Jam etsi inferior ætas superiorum philosophorum scripta neglexit, adeo ut Platonici et Aristotelei plerique in iudicandis ejus placitis non ipsum fontem adiisse, sed

rivulos consecrati videantur (47); Proclus tamen quinto post Chr. n. sæculo in interpretando Parmenide carmen ejus inspexit dictaque aliquot diligenter excerpit. Sed præcipua cura Simplicius (48) in excerpendis explicandisque Eleatici philosophi versibus versatus est, cui uni plus debet Parmenides quam cæteris omnibus. Sunt autem carminis reliquæ primarius fons e quo Parmenidis philosophia hauriri et explanari debeat. Quapropter omnia de ejus decretis disputatione lectores ad ea quæ ad ipsum carmen a nobis adnotata sunt relegamus. In recensendo vertendoque Parmenide idem mihi proposui quod in Xenophanis memoria renovanda. Qua de re dictum est in præfatione ad Xenophanem.

(44) A Diogene Laertio IV, 13.

(45) Cicero Acad. Quæst. IV, 23.

(46) Plutarchus adv. Colot. p. 1114.

(47) Porphyrius de antr. Nymph. c. 22 tangens Parmenidis vs. 11 (vid. adnot.) hæc ait : Τῶν δύο πυλῶν τούτων μεμνησθαι καὶ Παρμενίδην ἐν τῷ φυσικῷ φασί. Unde patet eam Parmenidis poema non vidisse. Quare Simplicius in Arist. Phys. I, f. 25, a, sic de eo scribit : Πορφύριος δὲ . . . τὰ μὲν ἐκ τῶν Παρμενιδείων ἐπῶν, ὡς οἶμαι, τὰ δὲ ἐκ τῶν

Ἀριστοτέλους καὶ ὧν ἂν τις πιθανῶς ἐκθέσθαι τὴν Παρμενίδου δόξαν βουλόμενος εἰποι, γράφει ταῦτα.

(48) Simplicius Phys. f. 9, a, de Parmenide loquens, Ταῦτα μὲν, inquit, διὰ τὴν πολλὴν ἀγνοίαν νῦν τῶν παλαιῶν συγγραμμάτων μηχανεῖν ἀναγκάζομαι. Ibid. f. 31, a : Ἡδέως ἂν τὰ περὶ τοῦ ἐνός ὄντος ἐπιτῶν Παρμενίδου τοῖσδε τοῖς ὑπομνήμασι παραγράψαιμι, διὰ τε τὴν πίστιν τῶν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένων καὶ διὰ τὴν σπάνιν τοῦ Παρμενιδείου συγγράμματος.

ΠΑΡΜΕΝΙΔΟΥ

ΕΠΕΩΝ ΛΕΙΨΑΝΑ.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Ἴπποι ταί με φέρουσιν, ὅσον τ' ἐπὶ θυμὸς ἱκάνοι,
πέμπον, ἐπεὶ μ' ἐς δδὸν βῆσαν πολύφρημον ἀγούσαι
Δαίμονος ἢ κατὰ πάντ' αὐτὴ φέροι εἰδότα φῶτα·
τῇ φερόμην, τῇ γάρ με πολύφραστοι φέρον Ἴπποι
ἔβρυμα τιταίνουσαι· κοῦραι δ' ὀδὸν ἡγεμόνευον

V. 1. Parmenidei carminis exordium a Sexto Empirico servatum est qui adv. Math. VII, 111 pag. 213 ed. Bekker. triginta primos versus inde a voce Ἴπποι usque ad verba πίστις ἀληθῆς allegat, quibus uno tenore versus 53-58 (ἀλλὰ σὺ τῆσδ'—λείπεται) subjungit, omissis reliquis quos aliunde petivimus. Ea est hujus exordii non modo suavitas ac venustas, sed etiam gravitas et majestas, ut haud facile inter ea quæ ætatem tulerunt poetarum græcorum opera reperias carmen, quod cum hujus proœmii præstantia possit componi. Fingit poeta primum se sublime elatum ad sapientiæ sacrarium in æthere situm Solis filiabus comitantibus atque iter monstrantibus curru evehi, deinde in perpetuæ lucis via progressum atque ad deæ templum delatum ex ejus ore et æternæ veritatis præcepta et de falsis mortalium opinionibus monita accipere. Initio Ἴπποι idem sonat quod ἔβρυμα καὶ Ἴπποι. Sextus Empiricus doctum quam verius Ἴππους interpretatur τὰς ἀλόγους τῆς ψυχῆς ὁρμάς τε καὶ ὀρέξεις. Quæ sequuntur in hunc ordinem redigenda : πέμπον με ἐφ' ὅσον θυμὸς ἱκάνοι, quamquam concedimus non minus recte jungi ἐπὶ cum ὅσον quam cum ἱκάνοι.

V. 2. ἐπεὶ μ' ἐς δδὸν) Karstenius ἐπεὶ vertendum censuit *siquidem*, priores tres versus primam sententiam esse suspicatus. Eandem rationem tueri videtur Bekkerus puncto post εἰδότα φῶτα posito. At quum longe concinnior sit enuntiatio, si priores septem versus primam periodum esse velis, hanc alteram quoque rationem Karstenius, licet dubitanter, probavit. Ait enim tum locum in hunc modum sibi emendandum videri :

Ἴπποι, ταί με φέρουσιν, ὅσον τ' ἐπὶ θυμὸς ἱκάνη
πέμπουσ', ἐπεὶ μ' ἐς δδὸν βῆσαν
τῇ φερόμην κ. τ. λ.

Sed hæc emendatio neque necessaria est, et metro repugnat. Equidem nihil mutandum existimo, præsertim quum nesciamus, sitne integrum hoc

PARMENIDIS

CARMINUM RELIQUIÆ.

PROŒMIUM.

Equi quibus vehor, et qui quo animi impetus ferretur, me deduxerunt, postquam in celeberram me vexerunt viam Deam quæ ipsa per omnia ducit doctum virum, hac ferebar, namque hac me sollertes portabant equi currum agentes; nymphæ autem itineris erant duces

initium an quædam desiderentur. Pro βῆσαν mendose libri nonnulli ζῆσαν, Stephanus in Poes. phil. p. 41 γ' ἦσαν. Denique ὀδὸν πολύφρημον poeta appellat viam, quæ ad sapientiam ducit.

V. 3. Δαίμονος) De sapientiæ et cognitionis dea quadam hic agi, cujus nomen reticetur, planum esse arbitror. Sextus τὸν φιλόσοφον λόγον sive φιλοσοφίαν esse statuit, Proclus in Parm. T. IV p. 34 ed. Cousin. νόμφην ὑπιπέλην vocat. — ἢ κατὰ πάντ' αὐτὴ φέροι) In codd. legitur vel τῇ πάντα φέροι τῇ vel ἢ κατὰ πάντ' ἀτηφέροι, atque ita edidit Stephanus in Poesi phil. Bekkerus vulgavit ἢ κατὰ πάντα τῇ φέροι. Sed quum hujusmodi scriptura tolerari nequeat, Bæckhius legendum esse conjecit πᾶν πάντῃ φέροι, Brandisius πάντα σαφῆ φέροι, Meinekius πάντ' ἄσιν ἦ φ., Karstenius πάντ' ἀδαῆ, alii πάντ' αἰδῆ, Hermannus denique ἢ καὶ πάντ' αὐτὴ φέροι hoc sensu : *quæ eadem quemvis sapientem virum ducit*. Ego una littera inserta scribo ἢ κατὰ πάντ' αὐτὴ φέροι. Nam Hermannianæ explicationi, qua πάντ' pro singulari accipitur, imprimis obstat Sexti auctoritas, qui κατὰ πάντα φέροι recte interpretatur ἐπὶ τὴν ἀπάντων δηγεῖ γνῶσιν. Quod reliquum est, εἰδότα φῶτα nominat virum qui quamvis supra vulgus sapiat, tamen nondum perfecta eruditione repletus sit.

V. 4. πολύφραστοι Ἴπποι) Hoc nomine *sollertes* potius quam *multum celebratos* et *generosos* equos Parmenides vocasse censendus est. Ambiguus enim vocis intellectus non solum propter duplicem verbi φράζειν potestatem, sed etiam propter vim tam activam quam passivam adjectivorum verbalium, qua in hoc ipso verbo fit, ut θεόφραστος non magis designet eum qui a deo dictus est quam qui deorum more loquitur vel divina præditus eloquentia est. Quocirca πολύφραστος cum Karstenio idem hic valere puto quod πολυφραδῆς. Etenim equorum sollertia in eo cernitur quod poetam in veritatis viam deducunt.

V. 5. κοῦραι δ' ὀδὸν ἡγεμόνευον) Ektigia hic a

Ἡλιάδες κούραι, προλιπούσαι δώματα νυκτός,
 εἰς φάος, ὡσάμεναι κρατῶν ἀπο χερσὶ καλύπτρας.
 Ἄξων δ' ἐν χοιῆσιν ἴει σύριγγος αὐτῆν
 αἰθέριος, δοιοῖς γὰρ ἐπιέγγο δινωτοῖσι
 10 κύλλοις ἀμφοτέρωθεν, ὅτε σπερχοῖατο πέμπειν.
 Ἔνθα πύλαι νυκτός τε καὶ ἡματός εἰσι κελεύθων,
 καὶ σπας ὑπέρθρον ἀμφὶς ἔχει καὶ λάϊνος οὐδός,
 αὐταὶ δ' αἰθέρι κέκλεινται μεγάλοισι θυρέτροις·
 τῶν δὲ Δίκη πολύποιος ἔχει κληῖδας ἀμοιβούς.
 15 Ἴθην δὴ παρφάμεναι κούραι μαλακοῖσι λόγοισι
 πείσαν ἐπιφραδέως, ὡς σπιν βαλανωτῶν ὄγγα
 ἀπτερέως ὡσεὶ πυλέων ἀπο· ταὶ δὲ θυρέτρων

(Heliades nymphæ, noctis domo relicta,) ad lucem, velaminibus a capite remotis. Axis autem in modiolis ciebat fistulæ stridorem fervens, (binis enim agitabatur tornatis rotis utrimque,) quotiescumque [majore impetu] vehere illic est porta noctis et lucis viarum, [festinarent. quam supra hypertbyrum, infra limen lapideum continet; ipsa autem æthere clauditur ingentibus valvis, quarum vindex Justitia tenet reciprocas claves. Hanc igitur nymphæ blandis verbis precatæ scite induxerunt, ut sibi vectem ferrea glante manitum confestim amoveret a foribus; illæ aperto ostio

nobis cum Karstenio versuum transpositio facta est. Etenim vulgo post hunc versum ponuntur verss. 8-10 : ἄξων δ' ἐν χοιῆσιν—πέμπειν, tum ii quibus sextum et septimum locum dedimus : Ἡλιάδες—καλύπτρας. — Verba δώματα νυκτός nihil significant nisi νύκτα; quippe e nocte in lucem Solis filiæ tendunt. Præstat autem εἰς φάος referre ad ὁδὸν ἡγεμόνουσαν quam ad προλιπούσαι.

V. 7. ὡσάμεναι κρατῶν ἀπο) Codd. κρατερῶν, alii κρατερὰς. Heinrichus legit jussit κροτάφων, Karstenius κρατῶν. Imagini inchoatæ valde conveniens est hujus versus sententia. Flammea rejiciunt puellæ, utpote e tenebris in lucem emersuræ.

V. 8. ἄξων δ' ἐν χοιῆσιν ἴει) Hic versus in libris ita mutilatus est : ἄξων δ' ἐν χοιῆσιν σύριγγος αὐτῆν. Karstenius recte addidit ἴει; cæterorum conjecturas omittimus.

V. 10. σπερχοῖατο magis consentaneum est ad equos quam ad Heliades referre.

V. 11. Ἔνθα πύλαι νυκτός) Hunc versum attingit Porphyrius de Antr. Nymph. c. 22. Aditum ad deæ forum ita describit Parmenides, ut cœli plagam esse dicat in qua sitæ sint lucis et noctis viæ. Hunc locum non vulgo patentem, sed valvis septum esse ait, quas custodiat Justitia. Per has valvas aditus est ad ædem. Sunt autem lucis et noctis viæ nihil nisi veritatis et falsarum opinionum rationes, quas dea Parmenidi traditura est. De reliquo πύλαι etsi pluraliter expressum, tamen ut apud Homerum pro una tantum porta accipi oportet.

V. 13. αὐταὶ δ' αἰθέρι κέκλεινται) Intactam reliquerunt Karstenius et Bekkerus membranarum scripturam αἰθέριαι πληνται, quam ob formæ insolentiam et loci naturam, non defuerunt qui mutato etiam sequenti vel antecedenti vocabulo in πληντο converti vellent, vel qui aliud verbum in ejus locum substituerent. Itaque Lobeckius ad Buttmani Gramm. Gr. II p. 17 αἰθέρι πεπτάται μεγάλοισι poetam scripsisse suspicatus est, Seidlerus πληνται in πληται, Lachmannus in κλησταί

correxit, Bergkius αἰθέριαι πληντ' εὐκελάδοισι ponendum esse conjectavit. Mihi Parmenides αἰθέρια κέκλεινται videtur exarasse.

V. 14. Claves dicuntur ἀμοιβοί quod alternis vicibus januam occludunt et recludunt. Cæterum initium carminis, quo Parmenidis poema olim imitatus sum, hic apponere liceat :

Sollertes quibus alta peto pro mentis amore
 In celebri currum postquam posuere jugales
 Tramite, diva potens ubi cunctas edocet artes
 Hos qui magnanimo cœlestia pectore quærunt :
 Portabar grata Heliadum comitante caterva,
 Quæ raptim noctis tenebrosa sede relicta
 Ac velaminibus placida de fronte remotis
 Ostendebat iter diviniæ lucis ad aras.
 Stridebant axes quos ingens robur equorum
 Perpetuo nisu biga fervente movebat.
 Illic conspicitur noctis lucisque viarum
 Porta, super limen pulchrum quam splendet et infra.
 Ætheriis fundata locis occluditur ipsi
 Justitiæ, claves valvarum quæ tenet usque.
 Hanc igitur nymphæ blanda tum voce precatæ
 Eloquio induxere, sonoræ ut ferrea viacla
 Dejeceret portæ : quæ postquam adaperta recessit,
 Immanem foribus passis reseravit hiatus,
 Æralis magna qui constant arte retrorsum
 Cardinibus versis. Subito rexere puellæ
 Cœlestes manibus spatioso tramite currum.
 Tum dea mortali dextram porrexit et ore
 Terrigenam dulci sic est affata benigne :
 O puer aurigis quibus est æterna juventa
 Nunc comitate, rotis nostras evectus ad arces,
 Caste puer, salve, neque enim male fida timentem
 Adduxit sors hoc ad iter sublime deorum,
 Sed veri intemeratus amor. Tu cuncta reconde
 Mente tua veri sincera invictaque verba
 Et quæcumque homines errantes somnia credunt.

V. 17. Dubitatum est ab interpretibus, utrum ταὶ—ἀναπτάμεναι ad πύλας an ad κούρας referri satius esset. Ad πύλας rettulerunt Heinrichus et

χάσμι' ἀχανές ποιήσαν ἀναπτάμεναι, πολυχάλκους
 ἄξονας ἐν σύριγγιν ἀμοιβαδὸν εἰλιξασαί
 20 γόμφους καὶ περὶ ὄνησιν ἀρηρότας· ἧ ῥα δι' αὐτῶν
 ἰθὺς ἔχον κοῦραι κατ' ἀμαξίτων ἄρμα καὶ ἵππους.
 Καὶ με θεὰ πρόφρων ὑπεδέξατο, χεῖρα δὲ χειρὶ
 δεξιτερῆν ἔλεν, ὧδε δ' ἔπος φάτο καὶ με προσήδα·
 ὦ κοῦρ', ἀθανάτοισι συνάορος ἡνώχοισιν,
 25 ἵπποις ταῖ σε φέρουσιν ἰκάνων ἡμέτερον δῶ,
 χαῖρ' ἐπεὶ σὺτι σε μοῖρα κακῆ προὔπεμπε νέεσθαι
 τήνδ' ὁδὸν (ἧ γὰρ ἀπ' ἀνθρώπων ἐκτὸς πάτου ἐστίν),
 ἀλλὰ θέμις τε δίκη τε. Χρῆν δέ σε πάντ' πυθέσθαι,

vastum valvarum hiatum fecerunt, aëratos
 in fistulis cardines retrorsum convertentes
 nexos clavis et fibulis; qua ratione per eam
 cito rexerunt nymphæ lato tramite currum et equos.
 Ac dea me propitia excepit, dextraque dextram
 prehendit, atque his me verbis affata est :
 O puer, divinis comitate aurigis,
 equis qui te vehunt ad nostram domum adveniens,
 salve, siquidem non mala te fors induxit ad ingrediendam
 hanc viam (nam longe a trita mortalium semita distat),
 sed justitiæ veritatisque amor. Oportet autem omnia te scire,

Karstenius, ad κούρας Füllebornius. Brandisius denique ad pronomem ταί intelligit Δίκην cum suis et ἀναπτάμεναι in ἀναπταμένως converti vult. Heinrichus interpretatur *portæ fecerunt ingentem januarium hiatum*, cui explanationi Karstenius addit ἀναπτάμεναι convenire cum πόλαι, pro quo proprie dici oportuerit ἀναπταμένων, quoniam non porta revolvatur, sed fores pandantur, esse autem hanc hypallagen, qua verbum passivum accipiat vim medii. Displicet hoc additamentum. Ac primum quidem non requiritur ἀναπταμένων, quum in poetarum sermone tolerabilis sit hujusmodi junctura : *porta patescens valvarum fecit hiatum*. Tum ἀναπτάμεναι non est passivum, sed medium. Quæ quum ita sint, ferenda videretur Heinrichii interpretatio, nisi potior esset Fülleborniana, quam Buttmanus Gramm. Gr. tom. II p. 211 amplectitur. Nam Brandisium hic nihil vidisse, non est quod uberius doceam. E pluribus Græcorum scriptorum locis apparet confudisse veteres interdum verba πετανύναι et πέτεσθαι, cujus rei memorabile est exemplum illud χείρας ἀναπτάς quod Zenodotus Iliad. lib. I, 351 pro χείρας ὀρεγνύς legebat. Atque ut proprie non dicitur græce ἡ θύρα ἀναπέτεται, sed ἀναπετανύνται : ita Zenodoteæ apud Homerum scripturæ memor nemo negabit posse formas quasdam verbi πέτεσθαι eo modo ad πετανύναι transferri, ut transitivam potestatem accipiant. Hujusmodi autem locis quibus illud probabiliter ostendi posset, recte Buttmanus versus Parmenideum quem enarramus adnumerandum putavit. Itaque κούραι ἀναπτάμεναι hic sunt *puellæ quæ aperuerunt*. Quumque altera dilucidandi ratio tolerabilis sit, hac tamen nihil simplicius cogitari posse omnes concedent. Neque vero πέτεσθαι solum ita usurpatur, ut nonnullæ ejus formæ in notionem verbi πετανύναι transeant, sed quasi talione quadam verbum πετανύναι alterius verbi vices gerere, aut ita dici videtur, ut ab illo non longe absit. Testis fortasse Democritus in cujus fragmentis libri de Agricultura pag. 254 nostræ editionis hæc leguntur verba : τοῦ δὲ οἴκου ὁ μελισσῶν ἐγγὺς ἔστω,

καὶ θταν ἐκπετάσωσιν (αἱ μέλισσαι) ἀνοιγόμεναι ταῖς θύρῃσιν, ὑποθυμία x. τ. λ. Si Cassianus Bassus hic nihil aliud quam formas ionicas in communes mutavit, loco Democriteo id quod volumus demonstratur.

V. 20. In codd. legitur ἧ ῥα, quod Hermannus non injuria in ἧ ῥα mutari jussit.

V. 22. Θεὰ hoc loco eadem vocatur quæ supra δαίμων a poeta dicta erat. Quare mirabilis est Ritteri error qui in Hist. phil. vol. I p. 465 hanc deam quæ advenientem alloquitur non Sapientiam, sed Justitiam esse censet. Etenim attente hos versus legenti patet Justitiam esse templi custodem et jantricem longeque diversam a dea cujus fano præposita sit. Neque dubium quin Parmenides significare voluerit, nisi justitia duce ad veram sapientiam non perveniri.

V. 24. Pro ἀθανάτοισι συνάορος quod in membranis exstat, Brandisius edidit ἀθανάτησι συνήορος, non male, sed præter necessitatem. Brandisii emendationem recepit Bekkerus. Post ἡνώχοισιν virgulam posui cum Scaligero in libro manuscripto Lugdunobatavo et Simone Karstenio. Contra Fabricius et Bekkerus non distinguentes post hanc vocem ἵπποις etiam ad superiora pertinere censent. Præterea Bekkerus Hermanni conjecturam pro ἵπποις ταί rescribentis ἵπποις θ' αἶ verbis Parmenideis inseruit. At hic conjecturis locum non esse arbitramur.

V. 28. Verba ἀλλὰ θέμις τε δίκη τε non ita accipio, quasi deæ commemorentur, id quod haud commode fieri potest, quum in versibus prægressis una Δίκη delubri custos nominata sit, sed ut poeta justitiæ veritatisque amorem in causa esse dicat, cur gradus fiat ad philosophiam. Quapropter etiam in translatione latina amoris vocabulum adjeci. Collocatio verborum χρῆν δέ σε displicuit Meinekio qui Bekkero teste scribi malebat σὲ δὲ χρῆν, quo modo a Parmenide scriptum esse a verisimilitudine non abhorret. Cæterum quinque versus inde a verbis χρῆν δέ σε usque ad πάντα περῶντα laudat Simplicius de Cælo f. 138, a. ed.

ἡμὲν ἀληθείης εὐπειθέος ἀτρεκέϊ ἦτορ,
30 ἡδὲ βροτῶν δόξας, ταῖς οὐκ ἐνὶ πίστις ἀληθείης.
Ἄλλ' ἔμπης καὶ ταῦτα μαθήσαιο ὡς τὰ δοκοῦντα
χρῆ δοκίμως γῶναι διὰ παντὸς πάντα περῶντα.

Τὰ πρὸς ἀλήθειαν.

Εἰ δ' ἄγ', ἐγὼν ἐρέω, κόμισαι δὲ σὺ μῦθον ἀκούσας
αἴπερ ὁδοὶ μοῦναι διζήσιός εἰσι νοῆσαι·
35 ἡ μὲν, ὅπως ἔστιν τε καὶ ὡς οὐκ ἔστι μὴ εἶναι,

et veritatis facile persuadentis mentem sinceram,
et mortalium opiniones, in quibus non est vera fides.
Verumtamen et hoc discas, quomodo in opinione sita
probe te pernoscere oporteat omnia penitus pervestigantem.

De veritate.

Age vero, ego dicam, tu dicta accipito audiens,
quæ solæ sint quaerendi viæ ad cognoscendum propositæ :
altera, esse ens, non esse non ens,

Ald., quæ præcipua fuit ratio, cur transpositis
versibus 53-58 ἀλλὰ σὺ τῆσδ' ἀφ' ὁδοῦ—λείπεται,
quos Sextus Empiricus primis triginta versibus
parum apte subjungit illos hoc loco interponendos
cum Karstenio putaverimus. Præterea versus 28-30
(χρεῶν δὲ σε—ἀληθείης) citantur a Diogene Laertio
lib. IX, 22, denique versus 29 et 30 afferuntur
a Plutarcho adv. Colot. pag. 1114, vol. X p. 585
ed. Reisk.; Clemente Alexandrino Strom. V p. 576
et Proclo Comm. in Platonis Timæum II p. 105
ed. Cous.

V. 29. Pro ἡμὲν—ἡδὲ Proclus τὸ μὲν—ἡδὲ, Cle-
mens ἡ μὲν—ἡ δὲ. In medio versu εὐπειθέος unice
probandum cujus loco Proclus εὐφραγίος habet,
Simplicius autem in Scholl. Arist. p. 509 ed.
Brand. εὐκύκλιος præbet, quod ne græcum quidem
est. Græci enim non εὐκύκλιος, sed εὐκύκλος dicunt.
Male etiam apud Aldum idem Simplicius κυκλικῆς
exhibet. Sequens vocabulum apud Plutarchum et
Diogenem est ἀτρεκέϊς, sed apud Clementem, Pro-
clum et Simplicium ἀτρεκέϊς, cui respondet Aldina
lectio ἀφοβόν. Diogenis et Plutarchi scripturam
quæ antiquior videtur alteri prætulimus.

V. 30. βροτῶν δόξας ταῖς οὐκ ἐνὶ Alii δόξαις vel
δόξαι, nonnulli τῆς, Diogenes τῶν οὐκ ἐν, Proclus
ταῖς οὐκ ἐν. Hunc vel alium Parmenidis versum,
quo mortalium opiniones perstringuntur, respexit
Timon Phliasius apud Diogenem lib. IX, 23 ita
cancens :

Παρμενίδου τε βίην μεγαλόφρονα τὴν πολύδοξον,
ὃς ῥ' ἐπὶ φαντασίας ἀπάτης ἀνεύεικτο νόσεις

i. e. ὃς τὰς νοῆσεις εἰς ἀπατηλὰς φαντασίας ἀνήνεγκε,
qui animi sensuumque notiones ad vanas species
revocavit.

V. 31. ἀλλ' ἔμπης κ. τ. λ.) Versus trigesimus
primus et secundus in Simplicii eodice Taurinensi
sic exarantur :

ἀλλ' ἔμπης καὶ ταῦτα μαθήσεται ὡς τὰ δοκοῦντα
χρῆν δοκίμως εἶναι διὰ παντὸς πάντα περῶντα.

In cod. Oxoniensi alter versus in hunc modum
depravatus est : δοκίμους—πάντα περ ὄντα. Peyro-
nus membranæ Taurinensis lectionem sic corrigit :

ἀλλ' ἔμπης καὶ ταῦτα μαθήσαιο ὡς τὰ δοκοῦντα
χρῆ δοκίμως εἶναι διὰ παντὸς πάντα περῶντα

hoc sensu : *attamen hæc discas, qua ratione oportet te semper probate ire sensibilia quæque* (τὰ δοκοῦντα πάντα) *pertranseuntem.* Servavimus ipsa Peyroni verba quæ cum ejus emendatione verborum græcorum probantur Brandisio, mihi neutiquam arrident. Karstenius Mærbeccæ interpretationem secutus, in qua legitur : *quibus non est vera fides, sed deceptio; et hæc discite quomodo quæ videntur oportebit probata esse per omne omnia terminantia,* et Aldinam Simplicii editionem, in qua reperitur : *οὐκ ἔστι πίστις ἀληθείης, ἀλλ' ἀπάθη.* Καὶ ταῦτα μάθετε πῶς τὰ δοκοῦντα δεῖ δοκιμάζειν εἶναι, διὰ παντὸς πάντα δρίζοντα, Parmenidis manum sic restitui voluit, ut poneret : *ἀλλ' ἀπατή· καὶ ταῦτα μαθήσαιο ὡς τε δοκοῦντα χρῆ δοκίμως εἶναι διὰ παντὸς πάντα περῶντα,* quod ita convertit : *In quibus non est vera fides sed fallacia; et hæc nosces quomodo existimantem te oporteat clare perdiscere omnia pervestigantem.* Quum Mærbeccæ exigua sit auctoritas, non dubitavi in scriptura codicis Taurinensis a Peyrono emendata acquiescere, ita tamen, ut in altero versu pro *εἶναι* rescriberem γῶναι, quo omnis difficultas tollitur.

V. 33. Qui sequuntur octo versus inde a verbis *εἰ δ' ἄγ'* usque ad οὗτε φράσεις laudantur a Proclo ad Platonis Timæum l. I. qui post versus 29 et 30, interposito καὶ πάλιν, eos subjicit. Ex his ultimi sex (ἡ μὲν ὅπως—φράσεις) allegantur etiam a Simplicio ad Phys. I f. 25, a. Cæterum *εἰ δ' ἄγ', ἐγὼν* e Karstenii conjectura est pro vulgato *ἀγε τῶν.*

V. 34. αἴπερ ὁδοὶ μοῦναι διζήσιος. Recepi certam Brandisii emendationem μοῦναι pro eo quod apud Proclum invenitur μοῦσαι. — De structura ὁδοί—εἰσι νοῆσαι conf. Bernhardt Syntax. ling. græc. pag. 361.

V. 35. ὅπως hoc loco reddendum accusativo cum infinitivo ut apud Sophoclem OEd. R. v. 548 : *τοῦτ' αὐτὸ μὴ μοι φράζ', ὅπως οὐκ εἶ κακός.* Cf. Heindorf. ad Plat. Euthyd. 296, E. Sequentia paulo brevius enuntiantur a philosopho, sed ad integritatem sententiæ nihil desideratur præter τὸ εἶναι

Πειθοῦς ἐστὶ κλειθος, ἀληθείη γὰρ ὀπηδεῖ·
ἢ δ' ὡς οὐκ ἔστιν τε καὶ ὡς χρεῶν ἐστὶ μὴ εἶναι,
τὴν δὲ τοὶ φράζω παναπειθέα ἔμμεν ἀταρπὸν·
οὔτε γὰρ ἂν γνοίης τὸ γε μὴ εἶναι, (οὐ γὰρ ἐφικτόν,)
40 οὔτε φράσαις. Τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστὶν τε καὶ εἶναι.

* * *

ξυὸν δέ μοι ἐστίν,
ὀππόθεν ἄρξωμαι, τόθι γὰρ πάλιν ἔρομαι αἴθις.

* * *

Χρῆ τὸ λέγειν τε νοεῖν τ' ἐὼν ἔμμεναι, ἐστὶ γὰρ εἶναι,
μὴδὲν δ' οὐκ εἶναι· τὰ σ' ἐγὼ φράξασθαι ἄνωγα·

Suadæ via est; veritas enim comitatur;
altera, non esse ens ac necessario esse non ens,
hanc vero tibi aio plane incredibile esse viam :
nam non ens nec animo percipias, quum assequi non liceat,
nec verbis enunties. Idem est enim cogitare et esse.

* * *

mea autem nihil interest,
unde ordiar; namque rursus illuc revertar.

* * *

Oportet dicere et cogitare esse ens, namque est ens,
nihil vero non ens; quod te animo pendere jubeo.

vel τὸ ὄν post ἔστιν. Sensus enim est : ὅτι ἔστι τὸ
εἶναι καὶ ὅτι οὐκ ἔστι τὸ μὴ εἶναι.

V. 35-37. Pro ἢ μὲν—ἢ δὲ apud Simplicium
legitur ἡμὲν—ἡδέ, sed recte se habet ἢ μὲν quod
pertinet ad ὁδοί.—κλειθος ut v. 38 ἀταρπός et
v. 74 ὁδός, significatione admodum usitata pro via
et ratione vel disputatione usurpatur. — οὐκ ἔστιν
τε καὶ) Proclus γε καί.

V. 38. παναπειθέα ἔμμεν) Simplicius παναπευθέα
ἔμμεναι.

V. 39. ἐφικτόν) Ita Proclus; apud Simplicium
reperitur ἀνοστόν. Parmenidis verba respicit Plato
Soph. p. 238, C : Συνοαῖς οὖν ὡς οὔτε φεθέξασθαι
δυνατὸν ὀρθῶς οὔτε εἰπεῖν οὔτε διανοηθῆναι τὸ μὴ ὄν
αὐτὸ καθ' αὐτό, ἀλλ' ἔστιν ἀδιανόητόν τε καὶ ἀρρήτον
καὶ ἀφθεγκτόν τε καὶ ἀλογόν.

V. 40. τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστὶν τε καὶ εἶναι) Hæc
verba afferuntur a Plotino Ennead. V, 1, 8 p. 489
et Clemente Alex. Strom. VI p. 627, B. Sensus
hunc esse patet : Quidquid cogitamus id sic com-
paratum esse oportet, ut sit, neque enim id quod
non sit aut cogitatione assequi aut verbis com-
prehendere licet, præterea quod est, id simul
cogitationi pervium sit necesse est. Quodsi tollis
ens, eodem tempore cogitatio necessario tollitur;
si cogitare statuis, esse quoque statui oportet. Idem
igitur est cogitare et esse. Latius dictum Parmeni-
dicum patere vult Plotinus, affirmans Eleaten τὸ ὄν
vocasse νοῦν atque ens intellexisse cogitantem na-
turam. At hujusmodi explanatio cum philosophi
nostri mente conciliari non potest.

V. 41-42. ξυὸν — αἴθις) Ambo versus petiti sunt
ex Procli in Plat. Parmenid. Comm. T. IV p. 120
ed. Cousin. Proclum horum quoque verborum
interpretem etsi ingeniosum, erroris tamen mani-
festum nolim hic confutare, quum jam ab aliis
rejecta sit ejus interpretatio.

V. 43-51. Versum quadragesimum tertium et
sequentis initium usque ad verba οὐκ εἶναι allegat
Simplicius Phys. f. 19, a. Idem versus novem

inde a quadragesimi tertii fine (ἔστι γὰρ εἶναι)
usque ad quinquagesimum primum (ἔστι κλειθος)
profert ibid. f. 25, a, et versum quinquagesi-
mum separatim citat f. 17, a. Simplicius argu-
mentationis summam l. c. f. 19, a, sic enuntiat :
εἰ οὖν ὅπερ ἂν τις ἢ νοήσῃ ἢ εἰπῇ τὸ ὄν ἐστὶ, πάντων
εἴς ἐσται ὁ λόγος ὁ τοῦ ὄντος. Quamobrem Heindor-
fius ad Platon. Soph. p. 239, B, hunc locum sic
emendari volebat :

χρῆ τὸ λέγεις, τὸ νοεῖς τ' ἐὼν ἔμμεναι· ἐστὶ γὰρ εἶναι,
μὴ δ' εἶν' οὐκ ἔστιν· τὰ τέ σε φράξασθαι ἄνωγα.

Recte posuit ἐὼν pro ὄν quod est apud Simplicium ;
præterea metri causa addidit τε post τὰ, sed cætera
non sunt emendanda. Aperte enim Parmenides
hoc ait : oportet dicere et cogitare esse ens, quod
Füllebornius sic expresserat : *es ist nothwendig,
dass das Sagen und Denken das Seiende ist.* Est
enim dicere et cogitare, quidquid autem est, ne-
cessario ens est; ergo dicere et cogitare ens est.
Neque tamen id efficere studet philosophus, ut
deleatur discrimen quod est inter esse et cogitare
omnisque rerum discrepantia tollatur, sed nihil
prorsus non esse, ens per omnia esse diffusum
neque sine hoc dici cogitative quidquam posse,
affirmat.

V. 44. Simplicius f. 19, a, pro οὐκ εἶναι legit
οὐκ ἔστιν, non inepte, sed melius opponuntur τὸ
εἶναι et τὸ οὐκ εἶναι, pro quo soluta oratio postulat
τὸ μὴ εἶναι. Sententia igitur hæc est : τὸ μὲν εἶναι
ἐστὶ, τὸ δὲ μὴ εἶναι μὴδὲν ἐστίν. Qua de re ita Plato
Parmen. p. 163, C : Τοῦτο τὸ μὴ ἐστὶ, λεγόμενον
ἀπλῶς, σημαίνει ὅτι οὐδαμῶς οὐδαμῆ ἐστὶν οὐδέ πη με-
τέχει οὐσίας τὸ γε μὴ ὄν. — οὔτ' ἄρα εἶναι δύναίτο ἂν
τὸ μὴ ὄν οὔτε ἄλλως οὐδαμῶς οὐσίας μετέχειν. Cæte-
rum quum apud Simplicium nihil sit nisi τὰ σε
φράξασθαι ἄνωγα neque ad sensum satis apta videat-
ur Heindorfii conjectura supra memorata, me-
trum restituimus scribendo τὰ σ' ἐγὼ φράξασθαι
ἄνωγα, quam emendationem jam olim Bergkiius

46 πρῶτ' ἀφ' ὁδοῦ ταύτης διζήσιος εἶργε νόημα·
αὐτὰρ ἔπειτ' ἀπὸ τῆς ἦν ἐλ βροτοὶ εἰδότες οὐδὲν
πλάζονται δίκρανοι· ἀμυχανίη γὰρ ἐν αὐτῶν
στήθεσιν ἰθύνει πλαγυχτὸν νόον· οἱ δὲ φορεῦνται
κωφοὶ ὁμῶς τυφλοὶ τε, τεθλιπότες, ἀκριτα φῦλα,
50 οἷς τὸ πέλειν τε καὶ οὐκ εἶναι ταυτὸν νενομίσται
κ' οὐ ταυτὸν πάντων δὲ καλίντροπὸς ἐστὶ κέλυσθος.

* * *
Οὐ γὰρ μήποτε τοῦτο δαῖς εἶναι μὴ ἰόντα,
ἀλλὰ σὺ τῆσδ' ἀφ' ὁδοῦ διζήσιος εἶργε νόημα,
μηδέ σ' ἔθος πολύπειρον δδὸν κατὰ τήνδε βιάσθω

Primum ab ista quaerendi via mentem avoca;
deinde vero ab illa, qua mortales utique ignari
errant ambigui; haesitatio enim in eorum
pectoribus huc illuc dirigit fluctuantem mentem; illi autem
surdi caecique, stupentes, dementiae secla, [feruntur
quibus esse et non esse idem putatur
et non idem : horum omnium anceps et retrograda est via.

* * *
Non enim unquam hoc didiceris, esse quae non sunt,
tu vero ab ista quaerendi via mentem avoca,
neve te consuetudo in hac multiplicis scientiae via inducat,

proposuerat in Commentatione de Empedoclis
proaemio pag. 27.

V. 45. πρῶτ' ἀφ' ὁδοῦ ταύτης) Ita versum cor-
rexit Bergkiius l. l. Simplicius legit : πρώτης γὰρ
ἀφ' ὁδοῦ ταύτης. Claudicanti metro succurrere stu-
duerunt Fillebornius et Brandisius ejecto ταύ-
της, sed pronomen abesse nequit. Idcirco Kar-
stenius scripsit πρῶτον τῆσδ' ἀφ' ὁδοῦ, at Bergkiana
emendatio praestat.

V. 46. Parmenides non esse reprobans simul iis
adversatur qui esse et non esse contendunt.

V. 47-48. δίκρανος, biceps, a poeta ponitur pro
eo qui inter duas easque oppositas sententias haeret.
Dubium licet interpretari. — φορεῦνται edidi cum
Karstenio pro φοροῦνται.

V. 49. κωφοὶ ὁμῶς τυφλοὶ τε dicuntur a Parme-
nide qui non rationem ducem, sed sensuum com-
menta sequuntur. Cf. v. 55. — ἀκριτος, rationis
expers, qui iudicio non valet. Cf. Gatakerus ad
Antonin. lib. II § 17.

V. 50. Tangit eorum decretum qui esse et non
esse statuentes utrumque diversum simul atque
idem faciebant. Ubi enim ens non-enti opponitur,
diversa statuuntur, ubi ambo esse dicuntur, idem
fieri in promptu est. Atque hoc quidem decretum
eorum est, quibus esse videntur res caducæ ac
cito periturae, quarum modo ortum modo interitum
cernimus. Quapropter postea v. 99 connectit
γίγνεσθαι τε καὶ ἀλλυθῆναι, εἶναι τε καὶ οὐκ. In eadem
sententiam Plato de Rep. V p. 479, C: Καὶ γὰρ ταῦτα
ἐπαμφοτερίζειν, καὶ οὐτ' εἶναι οὔτε μὴ εἶναι οὐδὲν
αὐτῶν δυνατὸν παγίως νοῆσαι, οὐτ' ἀμφοτέρα οὐτ' οὐ-
δέτερον.

V. 52. Hunc versum ex iis quæ apud Platonein
Soph. p. 237, A, tanquam Parmenidis verba so-
luto metro leguntur, restituit Heindorfius. Ait
autem Plato : Παρμενίδης δὲ ὁ μέγας . . . ἀρχό-
μενός τε καὶ διὰ τέλους τοῦτο ἀπαμαρτύρατο, πεζῇ τε
ἔδος ἐκάστοτε λέγων καὶ μετὰ μέτρων·

Οὐ γὰρ μήποτε τοῦτ' οὐδαμῇ (φθιν) εἶναι μὴ ὄντα,
ἀλλὰ σὺ τῆσδ' ἀφ' ὁδοῦ διζήσιος εἶργε νόημα.

Idem Parmenidis effatum citatur a Platone ibid.
p. 258, D; et Aristotele Metaph. XIII, 2 p. 761
B. (p. 294 Br.). E Platone sumpsit Simplicius
Phys. f. 29, a; 31, a; 53, b. Heindorfii conje-
cturam probarunt Stallbaumius et Bekkerus, qui
etiam in Aristotelem eam transtulit. Atqui præ-
gressa Platonis verba πεζῇ τε καὶ μετὰ μέτρων for-
tasse a versificandi negotio hic deterrere nos
debent. Quamobrem Karstenius hoc dictum ut
pedestri sermone compositum separatim posuit.
Neque tamen ullum libri soluta oratione a Parme-
nide scripti apud veteres vestigium est. Itaque
Karstenius existimat Platonem sermones ab Elea-
tica doctrinæ antistite habitos, quibus Socrates
interfuerit, vocabulo πεζῇ significasse, præsertim
quum nepartes quidem Parmenidei carminis prosa
oratione conscriptas fuisse credibile sit. Sed quod
in sermonibus dicebat Parmenides, id etiam ver-
sibus ab eo celebratum esse non dubitaverim.
Quæ quum ita sint, non credo quod ait Karste-
nius, quamvis sequatur versus ἀλλὰ σὺ τῆσδ' ἀφ'
ὁδοῦ, tamen ea quæ præcedant non esse Parme-
nidis verba, sed sententiam Parmenideam Platonicis
verbis expressam. Utcumque se habet hæc res, dif-
ficillimum videtur certi aliquid statuere, idæoque,
licet dubitanter, Heindorfii conjecturam in textum
recepimus.

V. 53-58 inicit. ἀλλὰ σὺ τῆσδ' — λέπεται allegan-
tur a Sexto Empirico, ut supra adnotavimus. Ver-
sum 53 citat Plato Soph. p. 237, A, et 258, D.
Simplicius Phys. f. 17, a; 152, b. Versus 54-56
μηδέ σ' ἔθος — λέγειν affert Diogenes Laert. IX, 22.
Porro versus 57 — 112 μόνος δ' ἐστὶ μῦθος — ἀπατι-
λὸν ἀκούων omissis versibus 90-93 leguntur apud
Simplicium Phys. f. 31, a, b. Item versus 57-70
μόνος δ' ἐστὶ μῦθος — γαλάσασα πέδησιν apud eundem
l. l. f. 17, a, et versus 59-61 ibidem f. 7, a, Deni-
que versus 58 et 59 exstant apud Clementem
Alex. Strom. V p. 603., A, a quo eos mutuatus
est Eusebius Præp. Evang. XIII p. 680, C.

V. 54. πολύπειρον non refero ad ἔθος, sed ad δδὸν.

65 ναμῶν ἄσκοπον ὄμμα καὶ ἠχίεσσαν ἀκουὴν
καὶ γλῶσσαν κρῖναι δὲ λόγῳ πολύδῃριν ἐλεγχον
ἔξ ἐμίθεν βῆθῆντα. Μόνος δ' ἔτι μῦθος ὀδοῖο
λείπεται, ὡς ἔστιν ταύτη δ' ἐπὶ σήματ' ἔασι
πολλὰ μάλ' ὡς ἀγένητον ἐὼν καὶ ἀνώλεθρόν ἐστιν,
60 οὔλον, μουνογενὲς τε καὶ ἀτρέμας ἧδ' ἀτέλεστον·
οὔ ποτ' ἔην οὐδ' ἔσται, ἐπεὶ νῦν ἐστιν ὁμῶ πᾶν,
ἐν ξυνεχῆς. Τίνα γὰρ γέννην διζήσασαι αὐτοῦ;
πῆ ποθεν αὐξηθῆν; οὔτ' ἐκ μὴ ὄντος ἔασω
φάσθαι σ' οὐδὲ νοεῖν οὐ γὰρ φατὸν οὐδὲ νοητόν,
65 ἔστιν ὅπως οὐκ ἔστι· τί δ' ἄν μιν καὶ χρέος ὤρσεν

ut moveas caecos oculos et obtusas aures
et linguam; sed ratione judica litigiosam argumentationem
a me propositam. Una autem argumentationis via
relinquitur, ut sit ens; in qua indicia sunt
multa, ingenitum illud esse et immortale,
totum, unigenumque et immobile et perenne;
non fuit olim neque erit, quoniam nunc est simul omne,
unum continuum. Quem enim ortum ejus quaeres?
unde et qua ratione auctum? ex non ente nec dicere
te sinam, nec cogitare: nam nec dici nec cogitari potest,
non esse ens. Quae autem necessitas illud excitasset

V. 55. ἄσκοπος, proprie inconsideratus, temerarius, atque Eustathio interprete ad II. XXIV, 157 δ μὴ τοῦ συμφέροντος προνοούμενος. Quum autem in rebus quas sola mentis acie perspicimus non liceat corporis uti oculis, qui tum nihil vident, quumque temerarii hominis sit ea appetere quae scit consequi se non posse: commoda translatione a poeta ipsi oculi appellantur temerarii et inconsiderati, si eo convertuntur, ubi caecutiunt. Itaque ἄσκοπον ὄμμα interpretatus sum caecos oculos.

V. 56. πολύδῃριν edidimus, quod legitur apud Diogenem, probante Menag. Observ. p. 401 ed. Meibom. Alii codd. apud eundem scriptorem exhibent πολύδῃριν. In Sexti Empirici libris reperitur πολύπειρον, quod nuper Bekkerus recte repudiavit atque in ejus locum πολύδῃριν substituit. In eodem versus apud Sextum nonnullae membranae κρῖνε, aliae κρῖνον habent.

V. 57. μόνος δ' ἔτι μῦθος ὀδοῖο λείπεται. Ultima sunt haec apud Sextum; quae deinceps sequuntur a Simplicio servata sunt. Neque vero dubium, quin ista cum superioribus arcte connectenda sint, quoniam a Simplicio uno tenore ponuntur. Sexti codd. vitiose μόνος δέ τι (al. δέ τοι, cujus loco Fabricius dedit δέ γε) θυμὸς ὀδοῖο.

V. 59. Hunc versum exhibet Plutarchus adv. Colot. p. 1114, D (vol. X p. 584 Reisk.), item Eusebius Praep. Ev. I p. 23, C; Theodoretus Therap. Serm. IV p. 57 Sylb.; Philoponus ad Aristot. Phys. B. pag. 9; Simplicius de Coel. III. f. 138, a; Phys. f. 26, a, et initium versus ibid. f. 19, a.

V. 60. Attingunt hunc versum Ammonius Herm. Περὶ ἑρμηνείας D. f. 7 ed. Ald.; Philoponus l. c.; Proclus in Platonis Parmenidem T. IV p. 62 ed. Cousin. Pro οὔλον nonnulli legunt μῶνον, porro variant libri in voce ἀτέλεστον, pro qua alii habent ἀτέλευτον, alii ἀγένητον. Prellerns in Histor. phil. Graecorum, p. 92 conjecit ἀτάλαντον laudatis versibus Empedocleis 30 et 51 ed. Sturz. [cf. Emp. v. 80 ed. nostr.] et inter Parmenideos 93 et 105,

sed hac conjectura non est opus. Docet autem accurata hujus carminis pervestigatio ἀτέλεστον Parmenidi esse *perenne* vel ut Bessarion vertit, *sine fine perenne*. Neque enim ens licet ingenitum, immortale, totum atque immobile sit, tamen infinitum est, siquidem necessitatis finibus circumscriptum ejusque vinculis constrictum tenetur. Vide quae diximus ad versum 88.

V. 61. οὔ ποτ' ἔην—νῦν ἐστι) οὔ ποτ' ἔην recte edidit Karstenius pro vulgato οὐδέ ποτ' ἔην, quod legitur apud Simplicium. Memoriam lapsu Ammonius Herm. Περὶ ἑρμηνείας D. f. 7 versum sic immutavit:

οὐ γὰρ ἔην οὐδ' ἔσται (φησι) ὁμοῦ πᾶν, ἔστι δὲ μῶνον.

Ammonium sequitur Philoponus ad Arist. Phys. B. p. 9. Tangit praeterea haec verba Proclus in Parm. Tom. IV p. 62 Cous. In eandem sententiam Plato Tim. p. 37, E: Τό τε ἦν τό τ' ἔσται, χρόνου γεγονότα εἶδη, ἀ δὴ φέροντες λαμβάνομεν ἐπὶ τὴν αἰδίου οὐσίαν οὐκ ὀρθῶς. Λέγομεν γὰρ δὴ ὡς ἦν ἔστι τε καὶ ἔσται, τῇ δὲ τὸ ἔστι μόνον κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον προσήκει, τὸ δὲ ἦν τό τ' ἔσται περὶ τὴν ἐν χρόνῳ γένεσιν ἰούσαν πρέπει λέγεσθαι. Cf. Simplic. ad Arist. Phys. f. 17, a, Parmenidis verba respicit Plotinus Ean. VI, 4, 4 p. 648, A.

V. 62. Versus 62-66 τίνα γὰρ γέννην—φῦναι repetit Simplicius ad Phys. f. 34, b. Iidem versus usque ad 65 initium ἔστιν ὅπως οὐκ ἔστι ab eo ponuntur Comm. ad Arist. libb. de Coel. ap. Peyron. p. 56 seq., ubi, quemadmodum et alibi, γένναν scribitur pro γέννην et versus 64 in hunc modum corrumpitur: φάσθαι ἂ οὐδὲν νοεῖν, οὐδὲν γὰρ φατὸν οὐδὲ νοητόν.

V. 65. Τί δ' ἄν μιν καὶ χρέος) Recte Simplicius f. 34, b, horum et sequentium verborum sensum sic declarat: τὴν δ' αἰτίαν τοῦ δεῖν πάντως ἐξ ὄντος γίνεσθαι τὸ γινόμενον θαυμαστῶς ὁ Παρμενίδης προσέθηκεν· ὁμοῦ γὰρ φησιν· εἰ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, τίς ἢ ἀποκλήρωσις τοῦ τότε γενέσθαι ὅτε ἐγένετο, ἀλλὰ μὴ πρότερον ἢ ὕστερον;

ὑστερον ἢ πρόσθεν; φύσις οὐ γὰρ ἰόντι καὶ ἀρχή.
 Οὕτως ἢ πάμπαν πελέμεν γεῶν ἔστιν ἢ οὐκί.
 Οὐδέ ποτ' ἐκ τοῦ ἰόντος ἐφήσει πίστεος ἰσχὺς
 γίγνεσθαι τι παρ' αὐτό. Τοῦνεκεν οὔτε γενέσθαι
 70 οὐτ' ἄλλοσθαι ἀνῆκε δίκη, χαλάσασα πέδησιν,
 ἀλλ' ἔχει. Ἡ δὲ κρίσις περὶ τούτων ἐν τῷδ' ἔστιν·
 ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν. Κέριται δ' οὖν, ὥσπερ ἀνάγκη,
 τὴν μὲν εἰᾶν ἀνόητον, ἀνώνυμον, (οὐ γὰρ ἀληθὴς
 ἔστιν ἑδός,) τὴν δ' ὥστε πλεῖν καὶ ἐτήτυμον εἶναι.
 75 Πῶς δ' ἂν ἔπειτα πάλιν τὸ ἰόν; πῶς δ' ἂν κε γένοιτο;
 Εἰ γε γένοιτ', οὐκ ἔστ', οὐδ' εἰ ποτε μέλλει ἔσεσθαι·
 τὼς γένεσις μὲν ἀπέσβεσται καὶ ἀπιστος ὄλεθρος.
 Οὐδὲ διαρετόν ἐστιν, ἐπεὶ πᾶν ἔστιν ὁμοῖον,
 οὐδέ τί πη μᾶλλον, τό κεν εἴργοι μιν ζυγέσθαι,

postea aut ante? neque enim enti ortus et initium est.
 Ergo aut esse omnino aut non esse necesse est.
 Neque unquam ex ente permittit fidei vis
 fieri quidquam præter ens ipsum. Quapropter nec natum esse
 neque interire illud patitur justitia, remissis vinculis,
 sed cohibet. Judicium autem de his in hocce positum :
 aut est aut non est. Jam vero decretum est, sicut necesse,
 alterum mittere incomprehensibile, nominis ex pers (non vera
 est enim ista via), ita ut alterum sit ac vere exstet.
 Qui igitur postea futurum sit ens? vel qui antea fuerit?
 Si fuit, non est, neque si quando futurum est :
 sic et ortus exstinctus est et incredibilia interitus.
 Neque dividuum est, siquidem omne sui simile est,
 neque usquam magis, quod prohiberet ipsum coherere,

V. 66. Ὑστερον ἢ πρόσθεν; φύσις οὐ γὰρ ἰόντι καὶ ἀρχή) Ita ipsi emendavimus versum qui apud Simplicium neglecto metro sic scribitur : ὑστερον ἢ πρόσθεν τοῦ μηδενὸς ἀρξάμενον φῦναι. Videtur enim simpliciana scriptura nihil esse nisi explicatio eorum quæ a Parmenide scripta erant.

V. 67. Pro οὐκί ionicè scripsit οὐκί hoc loco et versu 100 Karstenius, quæ mutatio et nobis probatur.

V. 68. οὐδέ ποτ' ἐκ τοῦ ἰόντος) Ita jam correxerat Karstenius duce Brandisio qui legi volebat οὐδ' ἐκ γε τοῦ ὄντος pro eo quod apud Simplicium reperitur οὐδ' ἐκ γε μὴ ὄντος vel μὴ ἰόντος. Hoc enim falsum esse sententiarum ordo evincit; neque huic emendationi repugnat Simplicius effatum Parmenideum sic interpretans Phys. f. 17, a : Ταῦτα δὲ περὶ τοῦ κυρίως ὄντος λέγων ἐναργῶς ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἀγένητον τοῦτο τὸ ὄν· οὔτε γὰρ ἐξ ὄντος (γενέσθαι) . . . οὐ γὰρ προῦπηρχεν ἄλλο ὄν· οὔτε ἐκ μὴ ὄντος. . . οὐ γὰρ ἔστι τὸ μὴ ὄν. Similiter f. 34, b : Παρμενίδης δὲ ἀγένητον τὸ ὄντως ὄν εἰδείξεν ἐκ τοῦ μήτε ἐκ τοῦ ὄντος γίνεσθαι, μήτε ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. Cæterum totum locum inde a versu 59 usque ad 70 Bessarion adv. Platonis Calumn. II, 11 f. 31, b, sic expressit :

Ingenitum quando est, sit et immortale necesse,
 Unigenum, immotum, immensum, sine fine perenne,
 Quod nec erat nec erit, totum nunc esse fatendum est,
 Unum, continuum. Nam quem ejus dixeris ortum?
 Aut quo tandem? aut unde? nec ex non ente putandum
 Nec dici ore potest, nostra nec mente revolvi, [est;
 Quod nihil est. Nam quid post ipsum fecit oriri
 Aut prius? Entis enim non sunt primordia primi.
 Nunquam ergo aut semper, de quo nunc dicimus, ens
 Ex nihiloque nihil fieri sententia perstat : [est;
 Ergo ortus nullus nec erit post sæcula finis.

V. 71-72 ἢ δὲ κρίσις—ἔστιν) Hæc verba quæ servavit Simplicius f. 31, b, ab interpretibus præter Karstenium ommissa sunt. Füllebornius ea non esse

Parmenidis, sed inserta a Simplicio putavit; Brandisius nulla eorum ratione habita inchoatam argumentationem abruptè interjectis versibus, quos cum Karstenio infra posuimus 90-93 (λεῦσσε δ'—συνιστάμενον).

V. 73. τὴν μὲν—τὴν δ' ὥστε) i. e. τὴν μὲν ἑδὸν ὡς οὐκ ἔστι, — τὴν δ' ὡς ἔστι, in qua junctura τὴν μὲν ad posterius, τὴν δὲ ad prius membrum refertur, cujus generis exempla aliquot citantur a PETERSenio Philos. Chrysipp. p. 72 et PRAHMIO in Annal. philol. ed. Jahn. XII, 3 p. 317. Præterea ἀνόητον aliis præeuntibus edidi pro vulgato ἀνόητον.

V. 74. Karstenius hunc versum sic refingit : ἔστιν ἑδός, τὴν δ' ὡς πελέναι, πανατήτυμον εἶναι, sed etsi ὥστε hoc loco aliquid insolens habet, versum tamen mutare non audeo.

V. 77. Hic versus exstat in Simplicii de Cælo comment. ap. PEYRON. p. 56; fol. 138, a ed. Ald. In Cod. Taur. recte legitur ἀπέσβεσται pro ἀπέσθηται, sed ibidem ἀπιστος falso scribitur pro ἀπιστος. Apud Aldum pro ἀπιστος ὄλεθρος reperitur δακνηρ' ἀπώλεια.

V. 78. Servatus est hic versus a Simplicio ad Aristot. Phys. fol. 19, a, ubi tamen scribitur καὶ ἀδιαρετόν. Veram scripturam οὐδέ διαρετόν exhibet idem interpres fol. 31, a et b. Huc refer locum Plutarchi adv. Colot. p. 1114, qui Parmenideum ens ὁμοῖον ἑαυτῷ nominat.

V. 79. οὐδέ τι τῆ μᾶλλον—οὐδέ τι χειρότερον) Hæc vulgata est lectio, in qua quum verborum structura non commode cohæreat, Karstenius scribi voluit aut οὐδέ τι τῆ μᾶλλον—τῆ δ' αὖ χειρότερον aut quod præfert οὐδέ τι μᾶλλον ἰόν—οὐδέ τι χειρότερον. Mihi τῆ mutandum videtur in πη; quo facto omnia recte se habent. Sic infra v. 104 seq.

οὔτε τι μείζον
 οὔτε τι βαιότερον πελέναι γεῶν ἔστι τῆ ἢ τῆ.

80 οὐδέ τι χειρότερον· πᾶν δὲ πλεόν ἐστιν ἐόντος·
 τῷ συνεχῆς πᾶν ἐστιν, ἔδον γὰρ ἐόντι πελάζει.
 Αὐτὰρ ἀκίνητον μεγάλων ἐν πείρασι δεσμῶν
 ἐστὶν ἀναρχον, ἀπαυστον, ἐπαὶ γένεσις καὶ ὄλεθρος
 τῆλε μάλ' ἐπλάγχθησαν, ἀπῶσε δὲ πίστις ἀληθῆς·
 85 τωυτόν τ' ἐν τωυτόν τε μένον καθ' ἑωυτό τε κείται·
 οὕτως ἐμπέδον αὐθι μένει· κρατερὴ γὰρ ἀνάγκη
 πείρατος ἐν δεσμοῖσιν ἔχει τε καὶ ἀμφις ἐέργει.
 Οὐνεκεν οὐκ ἀτελεύτητον τὸ ἐδὸν θέμις εἶναι·

V. 80. πᾶν δὲ πλεόν) Simplicius πλέων. Parmenideam sententiam alio transfert idem Aristotelis explanator de An. III f. 72, b. Ait autem: "Ὅσπερ τοῖς νοητοῖς οὐδαμῆ φησιν ὁ Παρμενίδης τὸ μὴ ὄν ἐνθεωρεῖσθαι, οὕτω καὶ ἡ οὐσία τῆς ψυχῆς καὶ ἡ κατὰ τὴν οὐσίαν ἰσταμένη ἐνέργεια, πλήρης οὐσα ἑαυτῆς, τῷ μὴ ὄντι χώραν οὐ δίδωσι.

V. 81. Verba ἐδὸν γὰρ ἐόντι πελάζει citantur a Plotino Enn. VI. lib. IV, c. 4 p. 648, A; Philopono ad Arist. Phys. B. p. 9 et Proclo in Parmen. T. IV p. 62 et 120. Apud Proclum mendose legitur πελάζει.

V. 82. Versus 82-89 (Αὐτὰρ ἀκίνητον—παντός ἐδεῖτο) exstant apud Simplicium ad Arist. Phys. f. 9, a, omisso versu 85 quem tangit Proclus in Parmen. Tom. IV p. 32 ed. Cous. Præterea versus 82-84 (Αὐτὰρ — ἐπλάγχθησαν) allegantur ab eodem Simplicio l. l. f. 17, a. et sequentes 85-89 (τωυτόν — ἐδεῖτο) f. 7. A. Eleaticorum argumentationem, qua entis immobilitas demonstratur, sic concludit Alexander Aphrodisiensis ap. Simplic. ad Arist. Phys. f. 17, a, b: Ἀκίνητον δεικνύουσι τὸ ὄν, διότι τὸ κινούμενον ἐξίστασθαι δοκεῖ τούτου ἐν ᾧ ἐστίν· εἰ οὖν καὶ τὸ ὄν κινεῖτο, ἐκσταλή ἂν τούτου ἐν ᾧ ἐστίν, ἐστὶν δὲ ἐν τῷ εἶναι· τὸ δὲ ἐξισταμένον τοῦ εἶναι φθίρεται, ἀφθαρτον δὲ τὸ ὄν. Quum autem illa entis immobilitas ad statum formamque referatur, nihil est nisi immutabilis natura.

V. 83. ἀναρχον, ἀπαυστον) Simplicius f. 17 ἀναρχον καὶ ἀπαυστον.

V. 84. τῆλε μάλ' ἐπλάγχθησαν emendavit Karstenius pro vulgato τῆδε μάλ' ἐπλ. quod ferri nequit. Ita procul dubio legerat Bessarion vertens: *longe recedunt*. Idem Scaligero placuisse Karstenius refert.

V. 85. τωυτόν τ') In codd. reperitur ταυτόν et ἐαυτό pro quibus formis ionicis restituit Karstenius. Cf. vers. 117 seqq. Idem pro τωυτόν τ' quod est apud Simplicium f. 31 edidit τωυτόν δ'. Recte se habet scriptura τε μένον quam Füllebornius et Brandisius perperam mutantur in θέμενον. Parmenides enim Plutarcho teste adv. Colot. p. 1114 τὸ ὄν dixerat ὁμοιον ἑαυτῷ καὶ μόνημον ἐν τῷ εἶναι,

neque minus, sed omne plenum est entis:

ideo continuum est omne; nam ens cum ente convenit.

Est vero immotum magnorum vinculorum terminis cinctum principii finisque expers, quoniam ortus et interitus procul admodum recesserunt, quos repulit veritatis fides; atque idem eodem statu manens ipsum per se consistit; sic firmiter ibi constitutum manet: dura enim necessitas terminorum vinculis colibet circumque coerces.

Quocirca infinitum esse ens non licet:

præterea ὅτι τῷ μὲν ὄντως ὄντι προσήκει διαμείναι ἐν τῷ εἶναι. Cf. Platon. Theæt. p. 180, E. Adde Plotin. Enn. V, 1, 8. et Procl. in Parmen. Tom. IV p. 32 ed. Cous. — καθ' ἑωυτό τε κείται interpretati sumus *ipsum per se consistit*, possis etiam vertere *suis ponderibus libratum consistit*.

V. 86-89. Universe de hoc loco monemus, Parmenidis ens non esse infinitum, ut quod necessitatis vinculis constrictum teneatur, sed finitum. Si quidem in hoc discrimen esse situm ait Aristoteles Metaph. I, 5 quo Parmenidis et Melissi doctrina se jungatur, quod alter unum secundum rationem, alter secundum materiam attigerit, ideoque ille finitum, hic infinitum esse decreverit. Verba græca sunt: Παρμενίδης μὲν γὰρ εἶκοι τοῦ κατὰ τὸν λόγον ἐνός ἄπεισθαι, Μελίσσος δὲ τοῦ κατὰ τὴν ὕλην διὸ καὶ ὁ μὲν πεπερασμένον, ὁ δ' ἀπείρον φησιν εἶναι αὐτό. Similiter Phys. I, 2 et III, 6: Ὁ δὲ (Παρμενίδης) τὸ ὄν πεπεράνθαι μεσσοθέν ἰσοπαλές. Merito autem Simplicius f. 7, a, b, nostro utitur loco, quo ostendat Parmenidi ens visum esse πεπερασμένον, idque hoc syllogismo e poetæ verbis collecto efficere studet: Εἰ γὰρ ὄν ἐστι καὶ οὐχὶ μὴ ὄν, ἀνευδές ἐστίν· ἀνευδές δὲ ὄν τελείον ἐστί, τελείον δὲ ὄν ἔχει τέλος, καὶ οὐκ ἐστὶν ἀτελεύτητον· τέλος δὲ ἔχον πέρασ ἔχει καὶ ὄρον.

V. 87. Dedimus e Karstenii conjectura ἔχει τε καὶ ἀμφις ἐέργει pro vulgato ἔχει τέ μιν vel ut est apud Simplic. f. 9 ἔχει τό μιν. Nam quum τε non possit ut καὶ præcedere ea, ad quæ pertinet, vocabula, aut transposito opus est τε aut alia emendatione, τὸ autem scripturæ mendum esse apparet.

V. 88. Recte Simplicius ἀτελεύτητον capit de eo quod est ἀπείρον, ἀτελές: quare οὐκ ἀτελεύτητον exponit τελείον sive πεπερασμένον. Neque hoc repugnat versui 83, ubi ens appellatur ἀπαυστον pariter atque ἀναρχον, *principii finisque expers*. Nimirum ibi principium pro ortu, finem pro interitu dixit. Cf. supra ad vers. 60. Hinc satis patet errasse Karstenium qui quum ἀτελεύτητον, *æternum*, esse vellet Parmenidem hic οὐδὲ τελευτητὸν scripsisse suspicatus est.

ἔστι γὰρ οὐκ ἐπιδευές, ἔδν δὲ κε παντός ἐδεῖτο.

non enim indigens est; nam si esset, omnibus egeret.

90 Λεῦσσε δ' ἄπομῆξαι νόον παρεόντα βεβαίως·
οὐ γὰρ ἀπομῆξει τὸ ἔδν τοῦ ἔόντος ἔχθαι,
οὔτε σκιδνάμενον πάντη πάντως κατὰ κόσμον
οὔτε συνιστάμενον.

Sed absentia animo tamen ut præsentia firme contemplare;
non enim ens ab ente, ne cohæreat, divellet animus,
ita ut neque omnino quoquo versus soluta compage dissipetur
neque copuletur.

Τωούτων δ' ἔστι νόσιν τε καὶ οὐνεκὲν ἔστι νόημα·

Idem est cogitare atque illud cuius causa est cogitatio;

V. 89. Simplicius f. 7, a, hunc versum sic exhibit: ἔστι γὰρ οὐκ ἐπιδευές, μὴ ἔδν γὰρ ἂν πάντως ἐδεῖτο, sed fol. 9 et f. 31 extrema paulo aliter leguntur. Etenim priore loco invenitur μὴ ἔδν δ' ἂν παντός, posteriore μὴ δν δ' ἂν παντός. Quibus verbis metrum turbari manifestum est. Itaque Karstenius pro ἂν ionice scripsit κε, claudicanti autem metro ita succurrere studuit, ut vel ἐπιδευές per synizesin trisyllabum faceret vel μὴ ἔδν, cuius loco ponendum μὴ δν, in unam syllabam contraheret. Sensus igitur hunc esse putat: non-ens, si foret, omni parte indigens esset, quippe essentia carens. At hoc loco ubi de ente agit poeta, mirabilis est subita non-entis mentio, neque bene singula cohærent. Quamobrem omisi μὴ ante ἔδν, quo facto non solum metro consuluisse, sed etiam veram Parmenidis sententiam restituisse videor. Apparet enim hoc dicere Parmenidem: Ens non potest esse infinitum, neque enim finis ei deesse potest quod omnium est perfectissimum. Nimirum si quid ei deesset (ἔδν δὲ ἐπιδευές), omnibus rebus egeret, id est, ipsum non esset vel non-ens esset. Vidit hoc jam olim Bessarion qui adv. Plat. Calumn. II, 11 f. 31, b; 32, a, versus 82-89 sic reddidit:

Immotum validis injecta in finibus arcent
Vincula pricipiique expers finisque futuri;
Hinc etenim longe finisque ortusque recedunt:
Vera fides hæc est, nec hoc qui credit aberrat.
Est et idem per seque manens ens semper eodem,
Immotum fixumque simul; vis magna necessari
Implicat hoc circum, summo quoque sine coerces.
Quodai sine vacet, nequaquam dicimus esse:
Si quid namque deest, opus est ens omne deesse.

Concinunt etiam cum his Eleatæ verba apud Platonem Soph. p. 245, C: Καὶ μὴν ἔάν γε τὸ δν ἦ μὴ ἔδν, . . . ἐνδεές τὸ δν ἑαυτοῦ ζυμβαίνει. . . καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον ἑαυτοῦ στερόμενον οὐκ ἔν ἔσται τὸ δν. Postremo memoremus Simplicii argumentationem, qua poetæ dictis subnixus ens immotum esse conficit. Ait Aristotelis enarrator

f. 7, a, b: Ὡς γὰρ τὸ μὴ δν ἐνδεές πάντων ἐστίν, οὔτω τὸ δν ἀνευδεές καὶ τέλειον· τὸ δὲ κινούμενον ἐνδεές ἐκείνου δι' ὃ κινεῖται· τὸ ἄρα δν οὐ κινεῖται.

V. 90-93. Post versum proxime superiorem Simplicius ad Phys. f. 31, a, b, versus 94-112 (τωούτων δ' ἔστι—ἀπατηλὸν ἀκούων) uno tenore subjungit. Interposui hic cum Karstenio quattuor versus sumtos ex Clemente Strom. V p. 552, D, quibus vix aptior alibi sedes eligi queat. Versum nonagesimum separatim citat Theodoretus Therap. Serm. I p. 13 Sylb. Λεῦσσε δ' ἄπομῆξαι κ. τ. λ. verba deæ sunt, quam loquentem sub proœmii finem induxit Parmenides. Hæc igitur virum sapientiæ cupidum hortatur, ut quæ de æterna, individua, immobili entis natura docentur, ea licet oculorum aciem fugiant, ut absentia videantur, tamen animo tanquam præsentia contempletur. Neque enim vulgi iudicium probari oportere, quod alia modo esse, modo non esse, alia nunc dissipari, nunc conflari putet, sed statui convenire, unum esse ens, continuum, individuum, per omnia diffusum. Clementis et Theodreti interpretationes ad rem nihil pertinentes silentio præterimus.

V. 91. Pro ἀπομῆξαι quod ego ad νόον rettuli, Brandisius conjiciebat ἀπομῆξαις. Karstenius scribi volebat: οὐ γὰρ ἀπομῆξεται ἔδν μετ' ἔόντος ἔχθαι.

V. 92. οὔτε σκιδνάμενον) Sententia est: ita ut ens neque omnino quoquo versus soluta compage dissipetur, neque copuletur. Opponuntur hæc non vulgo solum rerum ortum et interitum credenti, sed etiam philosophis qui corpora συγκρίνεσθαι et διακρίνεσθαι tradebant. Talia Anaxagoræ, Empedocli, Leucippo et Democrito placuerunt. Vid. Democr. fragm. pag. 386. — κατὰ κόσμον i. e. compositione, compage. Est enim antiquissimis Græcis κόσμος non tam ipse mundus vel rerum universitas, quam ornata et apta rerum compages.

V. 94. Idera ait poeta esse cogitare atque illud cuius causa sit cogitatio. Sed id cuius causa est cogitatio nihil aliud quam ens est, quod e sequentibus intelligitur atque ex eo quod supra versi-

95 οὐ γὰρ ἄνευ τοῦ ἔοντος, ἐν ᾧ πεφασισμένον ἐστίν,
εὐρήσεις τὸ νοεῖν· οὐδὲν γὰρ ἢ ἔστιν ἢ ἔσται
ἄλλο παρὰ τοῦ ἔοντος· ἐπεὶ τόγε μοῖρ' ἐπέδησεν
οἶον ἀκίνητόν τ' ἕμεναι, τῷ πάντ' ὄνομ' ἐστίν,
ὅσσα βροτοὶ κατέθεντο παποιθότες εἶναι ἀληθῆ
100 γίνεσθαι τε καὶ ἄλλυσθαι, εἶναι τε καὶ οὐκ εἶναι,
καὶ τόπον ἀλλάσσειν, διὰ τε χροῶν φανὸν ἀμείβεσθαι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πείρας πύματον τετελεσμένον ἐστίν,
πάντοθεν εὐκύκλου σφαίρης ἐναλίγκιον ὄγκω
μεσσόθεν ἰσοπαλὲς πάντη· τὸ γὰρ οὔτε τι μείζον
105 οὔτε τι βραϊότερον πελέναι χρεῶν ἐστὶ τῆ ἢ τῆ.
Οὔτε γὰρ οὐκ ἔδν ἐστι, τὸ κεν παύοι μιν ἰκέσθαι

neque enim seorsum ab ente, in quo enuntiatum est,
reperies cogitare : nihil enim aut est aut erit
aliud præter ens, quoniam hoc fatum ita vinculis illigavit,
ut solum et immobile sit, cui rerum universitati nomen est,
(de his loquor) quæ mortales statuerunt credentes esse vera,
nasci atque interire, esse et non esse,
et locum mutare, et nitidum colorem convertere.
Sed quoniam extremum entis finis perfectus est :
undique molli rotundæ sphaeræ simile est
a medio æqualiter ubique distans ; nam neque majus
neque minus hac illave parte esse oportet.
Neque enim non-ens est, quod ipsum prohibeat pervadere

bus 39 et 40 docuit, non-ens neque dici neque cogitari posse.

V. 96. Simplicius f. 19, a, scripturam habet metro repugnantem οὐδὲν γὰρ ἔστιν ἢ ἔσται, quam tamen servarunt interpretes. Idem fol. 31 legit : οὐδ' εἰ χρόνος ἐστίν. Karstenius a Parmenide scriptum esse existimat vel οὐδὲ χρεῶν ἐστὶ πη εἶναι vel οὐδὲ χρεῶν ἐστὶ νοῆσαι. At nihil mutandum.

V. 97. Correxī παρὰ pro vulgato παρὰ quod antè consonam ferri non potest.

V. 98. Afferuntur hæc Parmenidis verba a Platone Theæt. pag. 180, item a Simplicio in Aristot. Phys. fol. 7, a ; fol. 19, a, et fol. 31, b. In Platonis libris exaratum a librariis est : Οἷον ἀκίνητον τελέθει τῷ παντὶ ὄνομ' εἶναι, eodemque modo hunc versum exhibet Simplicius f. 7, a, nisi quod πᾶν præbet pro παντὶ, sed secundo loco habet : οὐλον ἀκίνητόν τ' ἕμεναι ᾧ πάντ' ὄνομα ἔσται, et tertio : οὐλον ἀκίνητόν τ' ἕμεναι ᾧ πᾶν ὄνομα ἔστίν. His vestigiis insistent olim emendaverat Buttmanus οἷον ἀκίνητον τελέθει, ᾧ πάντ' ὄνομα εἶναι, cf. Heindorf. ad Plat. l. c. ; sed idem postea mutata sententia legi voluit οἷον ἀκίνητόν τ' ἕμεναι, τῷ πάντ' ὄνομα ἔστίν. Vide quæ hac de re disputavit in Auctario animadv. in Plat. Gorg. et Theæt. pag. 506 seq. Karstenius edidit : οἷον ἀκίνητον τελέθει τῷ παντὶ ὄνομα εἶναι. Mihi posterior Buttmani ratio unice probatur propter Simplicii verba (f. 7, a) : ἀκίνητον αὐτὸ ἀνυμνεῖ καὶ μόνον ὡς πάντων ἐξηρημένον, in quibus μόνον est explicatio vocis οἷον, καὶ autem pro τε dictum, ut inde necessario ad scripturam τ' ἕμεναι ducamur.

100. εἶναι τε καὶ οὐκ hoc loco idem fere valet quod γίνεσθαι τε καὶ ἄλλυσθαι.

V. 102. Servavimus vulgatam scripturam ἐπὶ eius loco Karstenius edidit ἐπὶ. Si sana est hæc lectio, primum hunc versum protasin esse oportet, cui sequentia verba usque ad πάντη pro apodosi subjunguntur. In hac apodosi desideratur ἐστὶ quod eo facilius subaudiri potest, quia initio

enuntiationis a poeta expressum est. Nihil tamen obstat quin scribatur ἐπὶ, quod arsi producendum erit.

Versus 103—105 (πάντοθεν—τῆ ἢ τῆ) citantur a Platone Soph. p. 244, E, Aristotele de Mel. Xen. et Gorg. cap. 2, Proclo Theol. Platon. III, 20, p. 155, Simplicio Phys. I. f. 12, a, et 19, b, Boethio Consol. philos. III, Stobæo Ecl. I, 15 p. 352 ; præterea versus 103 et 104 laudantur ab Aristotele l. l. cap. 4 et Proclo in Tim. p. 160 ed. Bas. item a Simplicio in Arist. Phys. f. 27, b ; denique versuum 104 et 105 dictum οὔτε τι μείζον—χρεῶν ἐστὶ allegatur a Proclo in Parmen. T. IV p. 62 et verba μεσσόθεν ἰσοπαλὲς memorantur ab Aristotele Phys. III, 6, Proclo in Parm. T. IV p. 120 ed. Cous. atque ab aliis scriptoribus.

V. 103. Parmenides globum perfectissima figura præditum arbitratus hæc ens assimilavit ; quam rem Simplicius Phys. f. 31, b, poeticam fictionem non immerito vocavit. Ait autem : Εἰ δὲ εὐκύκλου σφαίρης ἐναλίγκιον ὄγκω τὸ ἐν ὄν φησι, μὴ θαυμάσῃς διὰ γὰρ τὴν ποιήσιν καὶ μυθολογικῶν τινας παράπτωτα πλάσματα.

V. 104. Philoponus in Arist. Phys. III p. 12 verba μεσσόθεν ἰσοπαλὲς recte sic exponit : Μεσσόθεν εἶναι φησὶν ἰσοπαλὲς, τοῦτέστιν ἴσον ἐκ τοῦ μέσου πανταχόθεν ἀπέχον, ἵνα σφαιρικὸν αὐτὸ δείξῃ. Idem quod hoc Parmenidis loco a Platone traditur in Parmen. p. 150, E : Καὶ μὴν καὶ αὐτὸ γὰρ τὸ ἐν πρὸς ἑαυτὸ οὕτως ἂν ἔχοι· μῆτε μέγεθος ἐν ἑαυτῷ μῆτε σμικρότητα ἔχον οὐτ' ἂν ὑπερέχοιτο οὐτ' ἂν ὑπερέχοι ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐξ ἴσου ὄν ἴσον ἂν εἴη ἑαυτοῦ.

V. 105. Pro πελέναι Simplicius f. 12 πελέμεν legit ; reliquam lectionis varietatem, quæ fere scripturæ menda sunt, apponere supersedeo.

V. 106. Sententia τὸ κεν παύοι μιν ἰκεῖσθαι εἰς ὁμὸν a nobis metri gratia et ob subsequentium verborum analogiam mutata in τὸ κεν παύοι μιν ἰκέσθαι εἰς ὁμὸν prope tantumdem sonat quantum v. 79 τὸ κεν εἶργοι μιν ζυνέχεσθαι.

εἰς ὁμόν, οὐτ' ἐόν ἐστιν ὅπως εἴη κεν ἐόντος
τῆ μᾶλλον, τῆ δ' ἕσσον, ἐπεὶ πᾶν ἐστιν ἀσυλον.

Ἥ γὰρ πάντοθεν ἴσον ὁμῶς ἐν πείρασι κυρεῖ.

110 Ἐν τῷ σοι παύω πιστὸν λόγον ἤδ' ἐ νόημα
ἀμφὶς ἀληθείης· δόξας δ' ἀπὸ τοῦδε βροτείας
μάνθανε, κόσμον ἑμῶν ἐπέων ἀπατηλὸν ἀκούων.

Τὰ πρὸς δόξαν.

Μορφὰς γὰρ κατέθεντο δύο γνώμης ὀνομάζειν·

ad æquale, neque fieri potest, ut ens sit entis (in potestate)
alibi magis, alibi minus, quia totum est incolume.

Nam æquabile sane undique simul in terminis hæret.

Hic tibi jam finio fida dicta et cogitata

de veritate: visa dehinc mortalia

cognosce, fallacem verborum meorum ornatum audiens.

De visis et opinionibus.

Duas enim rerum formas mentibus statuerunt appellare

V. 107. Vulgatam lectionem κενὸν ἐόντος, pro qua Brandisius poetæ hujus dictioni parum convenienter exaravit κενὸν ὄντος Karstenio auctore converti in κεν ἐόντος, qui tamen non bene interpretatur *ens ente nec præstantius nec deterius potest esse*. Brandisium miramur locutione οὐκ ἐστιν ὅπως de qua jam Vigerus recte præcepit p. 235 ed. Herm. fensum δ πως scripsisse.

V. 110. Absoluta hac priore carminis parte, qua de vero disputavit Parmenides, tres interponit versus ea mente ut sibi viam muniat ad mortalium opiniones posteriore parte explicandas. Has autem partes continuo ordine cohæreere e Simplicii testimoniis quæ in medium proferemus necessario colligitur. Nam in Phys. fol. 7, b, ubi excitat versus 110—119 (ἐν τῷ σοι π. — ἐμβριθές τε), Μετελθὼν δέ, inquit, ἀπὸ τῶν νοητῶν ἐπὶ τὰ αἰσθητὰ ὁ Παρμενίδης, ἤτοι ἀπὸ ἀληθείας, ὡς αὐτὸς φησιν, ἐπὶ δόξαν . . . τῶν μὲν γενητῶν ἀρχὰς ἔθετο, . . . λέγων ἐφεξῆς τοῖς προτέροις παρακειμένοις ἔπεισι Μορφὰς γὰρ κατέθεντο. Idem ad Aristot. de Cælo III f. 138, a ed. Ald. (ap. Peyron. p. 55) versus 110—112 (ἐν τῷ σοι π. — ἀκούων) laudans: Συμπληρώσας, inquit, τὸν περὶ τοῦ ὄντος λόγον καὶ μέλλων περὶ τῶν αἰσθητῶν διδάσκειν ἐπήγαγεν· Ἐν τῷ σοι παύω x. τ. λ. Notandum præterea versus 110—121 (ἐν τῷ σοι παύω — παραλάσση) exstare apud eundem Comm. in Phys. f. 9, a, et vers. 113—119 (μορφὰς—ἐμβριθές τε) inveniri ibidem f. 38 seq. Pro παύω Aristotelis interpres de Cælo l. c. præbet παύσω.

V. 111. βροτείας posuimus pro eo quod et ipsam in codd. legitur βροτεῖους, illud ob frequentem poetarum usum præferentes. Cæterum verba ἐν τῷ σοι παύω x. τ. λ. ipsius Deæ esse putanda sunt, quæ si narrationem poematis exordio adumbratam sequimur philosopho jam traditura est mortalium visa et opiniones.

V. 113. Inde ab hoc versu poeta mundi aspectabilis ordinem atque ornatum docere instituit. Duo autem ponit rerum genera vel formas (εἶδη, μορφὰς) e quibus omnia nata sint, ut vere elementa dici queant. Quorum alterum lucis, ignis et calidi, alterum noctis, tenebrarum et frigidi nomine vocatur. Horum elementorum motibus et

copulationibus ut omnia orirentur, eorum præses dea effecit. Quæ postquam ex sese primum omnium genuit Amorem cæterosque deos immortales, ad reliqua procreanda animum adjecit. At reliqua illa non sunt nisi mortalia et caduca, quæ ut exstiterunt, ita mutantur atque intereant necesse est. Eo valent non solum verba κόσμον ἑμῶν ἐπέων ἀπατηλὸν, sed etiam tres illi versus, quos in fine poematis collocavit Parmenides, quibus significat ea se esse persecutum, quæ quum hominum opinione exstiterunt jamque essent, tamen maturitatem adeptæ postmodum interitura essent. Sed quoniam ambo elementa ad res generandas ita necessaria sunt ut illa mundi opifex dea neutrius ope possit carere: non probamus Stagiritæ de Parmenidea doctrina iudicium, qui Metaph. I, 5 alterum elementum enti, non-enti alterum comparat. Sic enim ait: Παρὰ γὰρ τὸ ὄν τὸ μὴ ὄν οὐθὲν ἀξιῶν εἶναι, ἐξ ἀνάγκης ἐν ᾧ τὸ εἶναι τὸ ὄν, καὶ ἄλλο οὐθὲν.... Ἀναγκαζόμενος δ' ἀκολουθεῖν τοῖς φαινομένοις, καὶ ἐν μὲν κατὰ λόγον, πλείω δὲ κατὰ τὴν αἰσθησιν ὑπολαμβάνων εἶναι, δύο τὰς αἰτίας καὶ δύο τὰς ἀρχὰς πάλιν τίθησι, θερμὸν καὶ ψυχρὸν, οἷον πῦρ καὶ γῆν λέγων· τούτων δὲ κατὰ μὲν τὸ ὄν τὸ θερμὸν τάττει, θάτερον δὲ κατὰ τὸ μὴ ὄν. Neque aliter De gen. et corr. I, 3: Ἔσπερ, inquit, Παρμενίδης λέγει δύο (στοιχεῖα), τὸ ὄν καὶ τὸ μὴ ὄν εἶναι φάσκων, πῦρ καὶ γῆν. Nam quum Parmenide iudice nihil sit præter ens, non-ens autem prorsus non sit, eorum elementorum, a quibus originem trahunt quæcumque de hominum sententia modo oriuntur modo occidunt, neutrum ejusmodi est quod cum entis æternitate componere liceat. Huc accedit quod vel aperte fabulosa, ut deorum generatio e poetarum commentis ducta, vel ea quæ non essent, sed esse tantum viderentur in hac carminis parte versibus celebrata erant. Itaque illud Aristotelis iudicium eo magis nobis improbandum est, quod videmus eum quasi intellecto errore de Cæl. III, 1 eandem rem melius æstimasse. Ibi autem in hunc modum pronunciat: Οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀνεῖλον ἔλωσ γενέσιν καὶ φθορὰν· οὐδὲν γὰρ οὔτε γίνεσθαι φασιν, οὔτε φθεῖρεσθαι τῶν ὄντων, ἀλλὰ μόνον δοκεῖν ἡμῖν. Jam ad singula transeamus. Μορφή, *corporis forma*, a priscis ita interdum usurpatur, ut ab ipso corpore

(τῶν μίαν οὐ χρεῶν ἐστίν, ἐν ᾧ πεπλανημένοι εἰσίν)
 115 ἀντία δ' ἐκρίναντο δέμας καὶ σήματ' ἔθεντο
 χωρὶς ἀπ' ἀλλήλων· τῇ μὲν φλογὸς αἰθέριον πῦρ
 ἦπιον ἔόν, μέγ' ἀραιόν, ἑωυτῶ πάντοσε τωῦτόν,
 τῷ δ' ἐτέρῳ μὴ τωῦτόν· ἀτὰρ κάκεινο κατ' αὐτὸ
 ἀντία, νύκτ' ἀδαῆ, πυκινὸν δέμας ἐμβριθές τε.
 120 Ἵτων σοὶ ἐγὼ διάκοσμον εἰκότα πάντα φατίσω,
 ὡς οὐ μήποτε τίς σε βροτῶν γνώμη παρελάσση.

* * *

Αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντα φάος καὶ νύξ ὀνόμασται

(quarum alterutram solam poni non oportet, in quo errant)
 easque bifariam distinxerunt corporibus notasque addi-
 versas : hinc ignem flammæ æthereum, [derunt
 mitem, perlenuem, sui quoqueversus similem,
 alteri dissimilem, verum hoc quoque sibi consentiens
 ex opposito, noctem obsecuram, corpus densum et grave.
 Quorum ego tibi ordinem, qualis videatur, omnem exponam,
 ut ne ulla te mortalium doctrina fugiat.

* * *

Quum autem omnia nominata sint lux et nox

parum differat, ut ap. Pindar. I, 3, 71 μορῶν βρα-
 χύς. Quamobrem hoc loco Parmenides μορῶς duo
 primaria rerum elementa intelligit, quorum dis-
 crimina hominum instituto v. 115 ad corporum
 diversitatem revocat. Minus perspicuum in ejus-
 modi sententia *corporis* nomen est, id quod Kar-
 stenium impulit, ut δέμας interpretaretur *mate-
 riam*. At hic antiquorum magis quam nostro
 more loquendum est.

V. 114. Sensum verborum τῶν μίαν οὐ χρεῶν
 ἐστίν neque Bessarion assecutus est neque Fülle-
 bornius nec Brandisius. Bessarion adv. Plat. ca-
 lumn. lib. II, 11 fol. 32, a, versus 110—119 sic
 fecit latinos :

Hactenus et veri mentem intemeralaque verba ;
 Nunc res mortales, carmen quoque sumite fallax.
 Principio duplicem statuerunt dicere formam ;
 Altera sed minus est tali cognomine digna,
 Quod simulans verum fallit mortalia corda.
 Has contra adverso statuerunt ordine metas :
 Hic flammam ætheriam statuunt raramque levemque ;
 Ipsa sui similis semperque sibi undique constat ;
 Illic obscuram adversantemque undique noctem,
 Incomitam, humentem, gelidam, densamque gravem-
 [que.

Apparet eum in errorem inductum esse Aristote-
 lis auctoritate, quæ et Brandisio fraudi fuit. Nam
 Füllebornius se hæc verba percipere negat.
 Brandisius sic explicat, ut illorum quæ memoran-
 tur generum alterum i. e. noctem esse velit non-
 ens. Verum recte animadvertit Karstenius ad hoc
 exprimendum dicendum fuisse τῶν μίαν οὐ χρεῶν
 εἶναι, quod omisso ἐστὶ diceretur pro τῶν (ᾧν)
 μίαν οὐκ εἶναι χρεῶν ἐστίν. Quæ nunc leguntur e
 præcedentibus sic illustranda sunt : τῶν (ᾧν) μορ-
 φῶν μίαν μόνον καταθέσθαι οὐ χρεῶν ἐστίν, quarum
 formarum unam i. e. alterutram solam poni non
 oportet; falluntur enim qui alterutram statuunt.
 Dum igitur duo elementa fingit, simul eos vitupe-
 rat physicos qui simplex rerum principium esse
 dicebant. Fodem redit Simplicii explicatio qui ad
 Arist. Phys. f. 7, b, οὕτω σαφῶς, inquit, ἀντιθέ-

τως δύο στοιχεῖα ἔλαβε, καὶ πεπλανῆσθαι
 δέ φησι τοὺς τὴν ἀντιθέσιν τῶν τὴν γένεσιν συνιστώ-
 των στοιχείων μὴ συνορῶντας, ἢ μὴ σαφῶς ἀποκα-
 λύπτοντας.

V. 115. σήματα poetice dicit pro ποιότητες vel
 διαφοραί. Ex hoc genere citantur ἦπιον, ἀραιόν, πυ-
 κινόν, ἐμβριθές, etc.

V. 116. Opponuntur in hac verborum com-
 prehensione τῇ μὲν φλογὸς et v. 118 ἀτὰρ
 ἀντία νύκτ', suspensa ex ἔθεντο.

V. 117. Simplicius f. 7, b, hunc versum sic
 exhibet : Ἵπιον ὄν, μέγ' ἀραιόν, ἐλαφρόν, ἑαυτῶ
 πάντοσε τωῦτόν, neque aliter f. 9, a, nisi quod
 ibi exstat ἑωυτῶ, sed f. 39, a, ita : Ἵπιόν ἐστίν,
 ἐλαφρόν, ἑαυτῶ πάντοσε τωῦτόν. Quæ quum ita sint,
 et ἐλαφρόν quod glossema sapit cum Karstenio e versu
 eieci, substituto in ejus locum ἀραιόν. Prellerus
 Hist. phil. p. 95 pro ἦπιον ἔόν, quod per synizesin
 pronuntiantum, legendum conjecit ἠπιώφρον. Sed
 hac mutatione versus non indiget.

V. 119 ap. Simpl. f. 7, b, sic exaratur : τὰναντία
 νυκτάδα ἢ δὲ πυκινόν, sed f. 9, a : ἀντία νυκτάδα
 ἢ δὲ πυκινόν et f. 39 ἀντία νυκτάδα ἢ πυκινόν. Pro
 νυκτάδα ἢ Scaliger teste Karstenio emendavit
 νύκτ' ἀδαῆ, in qua emendatione ipse Karstenius et
 post eum Prellerus l. c. p. 95 aliique acquieverunt.
 Neque secus de hoc loco videtur sensisse Bessarion
noctem obscuram vertens, quanquam fatendum,
 hunc significatum tam rarum esse, ut vix aliis
 exemplis demonstrari queat. Neque vero dubium
 quin hic eadem vi dixerit poeta νύκτ' ἀδαῆ, qua
 infra v. 124 νυκτὸς ἀφάντου, i. e. ἀφανοῦς.

V. 120. τῶν σοὶ ἐγὼ διάκοσμον) τῶν scripsi cum
 Karstenio pro τὸν. De voce διάκοσμος quæ hic or-
 dinem et dispositionem significat cf. præter alios,
 quos excitavi ad Democriti fragmenta pag. 129,
 Cl. Salmasium ad Epictetum et Simplicium
 pag. 168 seq. et 177 ed. Lugd. Bat. 1640. —
 εἰκότα dicit quod quæ sequuntur omnia τῇ τῶν
 βροτῶν δόξῃ consentanea sunt.

V. 122—125 (αὐτὰρ ἐπειδὴ—μέτα μηδέν) le-

καὶ τὰ κατὰ σφετέρας δυνάμεις ἐπὶ τοῖσι τε καὶ τοῖς,
 πᾶν πλεόν ἐστιν ἡμῶν φάσος καὶ νυκτὸς ἀφάντου,
 126 ἴσων ἀμφοτέρων, ἐπεὶ οὐδετέρῳ μετὰ μηδέν.

* * *

Αἱ γὰρ στεινότεραι πεποιήντο πυρὸς ἀκρίτοι,
 αἱ δ' ἐπὶ ταῖς νυκτὸς, μετὰ δὲ φλογὸς ἔεται αἴσα·
 ἐν δὲ μέσῳ τούτων Δαίμων ἢ πάντα κυβερνᾷ·
 πάντῃ γὰρ στυγεροῖο τόκου καὶ μίξιος ἀρχῆ
 130 πέμπουσ' ἄρσενι θῆλυ μιγῆναι, ἐναντία τ' αὐθις
 ἄρσεν θηλυτέρῳ.

* * *

et quæ harum potentie consentanea huc et illuc pertinent,
 rerum universitas completa est simul luce et nocte obcura,
 æqualibus inter se elementis, quoniam neutri quidquam
 [cum altero commune est.

Angustiores enim orbis constant ex igne minus puro;
 his subjecti e nocte, quam intervolutat ignis pars;
 in mediis his Dea est quæ cuncta gubernat.
 Ubique enim diri partus coitusque effectrix
 impellens feminam ut mari atque e contrario rursus
 marem ut feminæ se misceat.

* * *

guntur apud Simplicium Comm. ad Arist. Phys. f. 39, a.

V. 123. τὰ κατὰ σφετέρας δυνάμεις non intelligo cum Karstenio qualitates ἀραιόν, πυκνόν et alia hujusmodi, sed noctis et lucis potentie consentanea, utriusque vim et effectum.

125. ἴσων ἀμφοτέρων) Æqualia dicit ambo elementa, id est pari dignitate ac vi prædita. Hanc æqualitatem in eo versari arbitratur, quod neutri quidquam cum altero commune sit. Sic Simplicius hæc verba accepit: εἰ δὲ μηδετέρῳ, inquires, κατὰ (corr. μέτω) μηδέν, καὶ ἐστὶ ἀρχαὶ ἄμφορ καὶ ἐστὶ ἐναντία δηλοῦνται. Ergo Parmenidis verba ita supplevit: ἐπεὶ οὐδετέρῳ τῶν στοιχείων μηδέν μέτεστι τοῦ ἑτέρου, ut constructio τοῦ μετεῖναι eadem sit quæ habetur ap. Plat. Apol. 19, C: ἐμοὶ τῶν τοιοῦτων οὐδὲν μέτεστιν. Sunt qui Parmenidem hic dixisse putent, æqualia esse duo hæc elementa, quia nihil exstet, quin ex ambobus conflatum sit. Quæ sententia et mihi arrideret, si aliter locutus esset poeta, verbi causa ἐπεὶ ἀμφοτέρων δίχα μηδέν. Aliorum interpretationes, e quibus nihil proficias, prætermittendas censemus.

V. 126—128. Simplicius Phys. fol. 9, a: Μετ' ἄλλα δὲ πάλιν περὶ τῶν δυοῖν στοιχείων εἰπὼν (ὁ Παρμενίδης) ἐπάγει καὶ τὸ ποιητικόν, λέγων οὕτως: αἱ γὰρ στεινότεραι—κυβερνᾷ. V. 129—131 (π. γ.—θηλυτέρῳ) cum præcedentibus junguntur apud eundem Aristotelis interpretem Phys. fol. 7, a.

V. 126. In codd. legitur αἱ γὰρ στεινότεραι ποιήντο, cujus loco vulgavi πεποιήντο. Metrum igitur non constat nisi οὐ diphthongo ante sequentem vocalem η correpta ac simul posteriore syllaba in πυρός propter arsin producta. Cæterum quantum e Simplicii verbis conjicere licet, αἱ spectat ad coronas (στεφάνας) sive orbis partim ætheria, partim terrena materie compositos, alium supra alium sitos, quibus mundum constare putavit Parmenides et quorum in medio Deam reperiri naturæ moderatricem statuit. Huc pertinent quæ Stobæus Ecl. phys. I, 23 p. 48a servavit et quæ de

Parmenide affirmat Cicero de Nat. Deor. I, 11. Quum αἱ στεινότεραι sint coronæ angustiores, dubium videtur utrum ex quæ hæc excipiunt supra illas an infra sitæ sint. Sed prius illud vix conciliari cum Parmenidis sententia poterit, quem manifestum est ita de his rebus disserere, ut orbem supremum eumque omnia cingentem οὐρανὸν sive δλυμπὸν ἔσχατον (cf. v. 141) vocet, infra hunc angustiores orbis, quos hic commemorat, primum lucis, deinde noctis collocet atque inter has mediam versari Deam perhibeat. Cf. Stob. l. 1. Plutarch. de Plac. phil. II, 7. Galen. Hist. Phil. c. XI. Euseb. Præp. Ev. XV, 38. — πυρὸς ἀκρίτοι non explico h. l. ignem magnum et ingentem, sed ut plerique interpretum voluerunt non purum et tenebris mixtum.

V. 128. ἐν δὲ μέσῳ τούτων Δαίμων) Dæmonem mundique animam a Parmenide Δίκην et Ἀνάγκην nominatam esse prodit Stob. Ecl. I, p. 484, Ἀφροδίτην Plutarch. Amator. 12. Ex qua nominis discrepantia colligendum nullo vocabulo hanc deam a philosopho insignitam esse.

V. 129. Pro vulgata πάντα γὰρ στυγεροῖο Karstenius dedit πάντα γ' ἄρα, Prellerus in Hist. phil. p. 96 παντὸς γὰρ στυγ.; mihi ponendum videtur πάντῃ γὰρ. Dea Parmenidis appellatur ἀρχὴ similiter atque apud Orpheum frag. 15 p. 508 ed. Herm. ἔρωσ vocatur μέγας ἀρχὸς ἀπάντων.

V. 130. Apud Simplicium hic versus sic scribitur: πέμπουσ' ἄρσενι θῆλυ μιγέν, τό τ' ἐναντίον αὐθις. Karstenius edidit μίγεν, pro ἐμίγησαν positum putans. Idem vir doctus ἀρχὴ πέμπουσα pro nominativo absoluto accepit hac constructione: πάντα τῆς ἀρχῆς πεμπούσης μίγεν (ἐμίγησαν) ἄρσενι θῆλυ x. τ. λ.; sed in commentario hanc emendationem proposuit: πέμπε σὺν ἄρσενι θῆλυ μιγῆναι ἐναντία τ' αὐθις. Ex hac emendatione verba μιγῆναι ἐναντία τ' cum Prellero l. c. probanda censui. Porro notamus πέμπουσ'...μιγῆναι recte comparari a Karstenio cum junctura Homericâ Il. α, 8: ζυνέηκα μάχεσθαι. De reliquo participium πέμπουσ' ideo su-

Πρώτιστον μὲν Ἔρωτα θεῶν μητίσατο πάντων.

* * *

Εἶση δ' αἰθερίην τε φύσιν τὰ τ' ἐν αἰθέρι πάντα
σήματα καὶ καθαρᾶς εὐαγίος ἡελίοιο

135 λαμπάδος ἔργ' αἰθῆλα καὶ δειπόμεν ἐξεγένοντο,
ἔργα τε κύκλωπος πύση περίφοιτα σελήνης
καὶ φύσιν· εἰδήσεις δὲ καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχοντα,
ἔνθεν ἔφυ τε καὶ ὡς μιν ἀγούσ' ἐπέδησεν ἀνάγκη
παῖρατ' ἔχειν ἀστρῶν.

* * *

140 πῶς γαῖα καὶ ἥλιος ἠδὲ σελήνη
αἰθήρ τε ζυγὸς γάλα τ' οὐράνιον καὶ δλυμπος
ἔσχατος ἠδ' ἀστρῶν θερμὸν μένος ὠρμήθησαν
γίγνεσθαι.

* * *

Νυκτιφαῆς περὶ γαῖαν ἀλώμενον ἀλλότριον φῶς.

* * *

Primum quidem omnium deorum formavit Amorem.

* * *

Cognosces autem et ætheriam naturam et quæcumque
sunt in æthere signa et claræ facis rotundi solis
labores occultos et unde hæc exstiterint,
gestaque rotundæ disces circumvaga lunæ
naturamque; pernosces quoque cælum omnia cingens,
et unde exstiterit et quomodo regens ipsum necessitas illi
ut astrorum terminos teneat. [gavit.]

* * *

quomodo terra et sol atque luna
communisque æther, lacteusque orbis et olympus
summus atque astrorum fervida vis cœperint
existere.

* * *

Nocte lucens terram ambiens lumen alienum.

* * *

spicamur non esse sollicitandum quod fieri potest,
ut Simplicius verbum finitum versu sequenti de-
mum a poeta post ἀρσεν θηλυτέρῳ positum omi-
serit.

V. 132. Laudant hunc versum Plat. Sympos.
p. 178. B; Aristot. Metaph. I, 4 p. 646, E; Plu-
tarch. Amator. p. 756, F (tom. IX p. 32 ed.
Reisk.); Sextus Empir. adv. Math. IX, 9; Stobæus
Ecl. Phys. I, 10 p. 274; Simplic. ad Arist. Phys.
f. 9, a. Amorem Parmenidi primum motorem
fuisse testis est Aristoteles Metaph. I, 4, præ-
ter quem Cicero bellum etiam, discordiam, cupi-
ditatem ab eodem philosopho rebus generandis
adhibitam esse prodit de Nat. Deor. I, 11. Cf.
Plat. Conviv. p. 195. Huc etiam pertinere volunt
Aristotelis verba Metaph. I, 5 de Parmenide dicta:
δύο τὰς αἰτίας καὶ δύο τὰς ἀρχὰς τίθησι, quod non
liquet ac vel propterea dubium est, quia Stagi-
rita Eleatæ de visis et opinionibus placita male
explicuit. Vide quæ notavimus ad v. 113.

V. 133—139 (εἶση δ' αἰθερίην—ἀστρῶν) affe-
runtur a Clemente Alexandrino Strom. V extr.
p. 614, A. His verbis Parmenides accurate terrena,
ætheria et cœlestia se traditurum profitetur. Ter-
rena probabile est in antecedentibus quæ perie-
runt ab eo memorata esse. In æthere collocat so-
lem, lunam aliaque sidera, in cœlesti regione
supra ætherem stellas inerrantes. Cf. Plutarch.
adv. Colot. p. 1114.

V. 134. εὐαγίης, cujus α hic producitur, viz
aliter interpreteris quam cum Heinrichio rotundus.
Suidas εὐαγίης· καλῶς περιηγημένος καὶ μεταφορικῶς

κύκλος, corrige κυκλωσίδης. Cognata sunt περιαγίης
et περιηγίης.

V. 136. περίφοιτα a Scaligero restitutum est;
antea legebatur περι φοιτά.

V. 138. Hunc versum et sequentem quum in
Clementis cod. Par. et editione Florentina turba-
tos reperisset Stephanus, nulla mutatione sic edi-
dit in Poesi philos. pag. 44 :

Ἐνθεν μὲν γὰρ ἔφυγε καὶ ὡς μιν ἀγούσ' ἐπέδησεν
ἀνάγκη παῖρατ' ἔχειν ἀστρῶν.

Metrum restituit Scaliger ibid. p. 217, servavit
tamen post ἔφυ particulam γε, in cujus locum po-
teriores horum carminum editores rectius substi-
tuerunt τε.

V. 140—143 (πῶς γαῖα—γίγνεσθαι) exstant in
Simplicii Comm. ad Arist. de Cælo III f. 138, B
Ald. et apud Peyron. pag. 55 seqq. In his versibus
poeta ita usurpat voculam καί, ut ea se jungantur
maiores mundi partes, de quibus ad vers. 133
locuti sumus. Itaque verba καὶ ἥλιος ἠδὲ σελήνη Αἰ-
θήρ τε ζυγὸς γάλα τ' οὐράνιον ad eandem referuntur
regionem. Est autem hic usus congruens primariæ
hujus vocis potestati, de qua vide Hermannii dis-
putationem opusc. III p. 152 seqq.

V. 141. αἰθήρ τε ζυγός æther a poeta ideo no-
minatur ζυγός, quia ipsius iudicio communis est
soli, lunæ et lacteo orbi.

V. 144. Hic versus quem servavit Plutarch.
adv. Colot. p. 1116, A (vol. X p. 590 R.) una
cum sequenti ad lunam refertur, quam plerique
veterum solis luce illustrari censuerunt. Cf. Stob.

145 Αἰεὶ παπταίνουσα πρὸς αὐγὰς ἡλιόιο.

Semper solis radios aspectans.

* * *
 Ὡς γὰρ ἐκάστῳ ἔχει κρᾶσις μελέων πολυκάμπτων,
 τῶς νόος ἀνθρώποισι παρέστηκεν· τὸ γὰρ αὐτὸ
 ἔστιν ὅπερ φρονεῖ μελέων φύσις ἀνθρώποισι
 καὶ πᾶσιν καὶ παντί· τὸ γὰρ πλεόν ἐστὶ νόημα.

* * *
 Nam ut cuique comparata est varie flexorum temperatio
 membrorum, sic cuique intellectus inest : hoc enim ipsum
 est quod sapit, corporis natura, hominibus
 et omnibus et singulis ; quod enim prævalet intelligentia est.

150 Δεξιτεροῖσιν μὲν κούρους, λαιοῖσι δὲ κούρας.

Dextris quidem partibus pueros, lævis autem puellas.

* * *
 Οὕτω τοι κατὰ δόξαν ἔφθ τάδε νῦν τε ἔασι,
 καὶ μετέπειτ' ἀπὸ τοῦδε τελευτήσουσι τραφέντα·
 τοῖς δ' ὄνομ' ἀνθρώποι κατέθεντ' ἐπίσημον ἐκάστω.

* * *
 Sic quidem ex opinione hæc exstiterunt et nunc sunt,
 ac postea dehinc maturitatem consecuta interibunt ;
 his autem homines nomen cuique certum imposuerunt.

ΑΔΗΛΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

1. Καταλογάδην μεταξὺ τῶν ἐπῶν ἐμφέρεται τι
 ἔρησιδιον, ὡς αὐτοῦ Παρμενίδου, ἔχον οὕτως· Ἐπι

τῷδ' ἐστὶ τὸ ἀραιὸν καὶ τὸ θερμὸν καὶ τὸ φάος
 καὶ τὸ μαλθακὸν καὶ τὸ κοῦφον, ἐπὶ δὲ τῷ πυκνῷ ὀνό-

Ecl. phys. I, 27 p. 556. vixitaphæ pro vulg. vixit
 φάος emendavit Scaliger apud Stephanum in Poesi
 philos. p. 217. Idem arrisit Casaubono ad Diog.
 Laert. II, 1.

V. 145 legitur ap. Plutarchum Qu. Rom. p. 282,
 B; de Fac. lun. p. 929, A (vol. VII p. 138 ;
 vol. IX p. 671 R.)

V. 146—149. Ut universam mundi machinam
 duobus elementis constare docuit Parmenides :
 ita singulorum hominum naturam et ingenium
 elementorum temperatione oriri his verbis signi-
 ficat. Quum autem quattuor versus in hanc sen-
 tentiam scripti apud Aristotelem Metaph. III, 5
 p. 671, C, et Theophrastum lib. de sensu et sens.
 in. init. reperiantur, in constituendo textu modo
 Aristotelem, modo Theophrastum secuti sumus.

V. 146. Aristoteles præbet ὡς γὰρ ἕκαστος ἔχει
 κρᾶσιν μελέων πολυκάμπτων, contra Theophrastus
 ὡς γὰρ ἐκάστω ἔχει κρᾶσις μελέων πολυπλάγτων.

V. 147. Aristoteles παρίσταται, quod metro re-
 luctatur ; recte Theophrastus παρέστηκεν.

V. 148. τὸ γὰρ αὐτὸ ἔστιν ὅπερ) Sensus : mem-
 brorum compages est id ipsum quod sapit, sive
 vixit ipse.

V. 149. τὸ γὰρ πλεόν ἐστὶ νόημα) Hæc Theo-
 phrastus l. c. ita exponit : Δυσὶν ὄντοι στοιχείοι
 κατὰ τὸ ὑπερβάλλον ἐστὶν ἡ γνώσις· ἐὰν γὰρ ὑπερ-
 αἶρη, τὸ θερμὸν ἢ τὸ ψυχρόν, ἄλλην γίνεσθαι τὴν διά-
 νοιαν. Quare πλεόν hic non est plenum, ut censet
 Preller. Hist. phil. p. 98.

V. 150. Exstat hic versus apud Galenum in Hip-
 PHIL. GRÆC.

pocr. Epidem. VI, 48 Comment. II T. IX p. 430
 ed. Charter. Ad sententiam quod attinet, idem
 multi antiquorum de hac re judicaverunt. Vide Me-
 nag. ad Laert. lib. II, 9 p. 75 ed. Meibom. Inse-
 ram hic Parmenidis versus de hominum genera-
 tionem quos latine redditus exhibet Cælius Aurelia-
 nus de Morb. chron. IV, 9 p. 545 ed. Wetsten :

Femina virque simul Veneris quum germina miscant
 Venis, informans diverso ex sanguine virtus,
 Temperiem servans, bene condita corpora fingit ;
 At si virtutes permixto semine pugnent
 Nec faciant unam, permixto in corpore diræ
 Nascentem gemino vexabunt semine sexum.

V. 151. Absoluta posteriore carminis parte
 coronidis loco hos tres versus posuit Parmenides,
 quos servavit Simplicius ad Arist. de Cælo III,
 f. 138, b ; apud Peyron. p. 55 seq. Simplicii
 verba sunt : Παραδούς δὲ τὴν τῶν αἰσθητῶν διακό-
 σμῃσιν ἐπήγαγεν· Οὕτω τοι κ. τ. λ. Pro ἔφθ Moer-
 beca in codice suo male legerat ἔφθ, vertit enim
 inquit. In exitu hujus versus vulgatam scripturam
 νῦν ἔασι correxit Peyronus inserta copula τε, quam
 expressit etiam Moerbeca et nunc sunt et postea.

V. 152. Pro τραφέντα idem Moerbeca inve-
 nerat γράφοντα, scribentem interpretans. Hujus er-
 rores postea vulgavit Aldinæ editionis interpres.

V. 153. Ultima verba ἐπίσημον ἐκάστω recte
 transposuit Karstenius, quum ἐκάστω ἐπίσημον
 metro repugnaret.

1. Hic locus apud Simplicium versibus 119 ἀντίξ

μασται τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ζόφος καὶ τὸ σκληρὸν καὶ τὸ βαρύ. Ταῦτα γὰρ ἀπεκρίθη ἑκατέρως ἑκάτερα. » Simplicius ad Aristotelis Phys. I f. 7, b.

2. Suidas v. Μακάρων νῆσοι, ἡ ἀκρόπολις τῶν ἐν

Βοιωτία Θηβῶν τὸ παλαιόν, ὡς Παρμενίδης. Similiter Photius Lex. v. μακάρων νῆσος. Adde Hesych. v. μακάρων νῆσος, qui quidem Parmenidis nomen omittit.

νόκτ' ἀδαῖ x. τ. λ. et 120 τῶν σοι ἐγὼ x. τ. λ. interpositus non solum ob ipsius Simplicii dubitationem significatam verbis ὡς αὐτοῦ Παρμενίδου, sed etiam quia Parmenidem prosa oratione scripsisse veteres non produnt, jure a Karstenio pro interpretamento habitus est, quod postea a librariis philosophi versibus esset adsutum. Cæterum verba ἐπὶ δὲ τῷ πυκνῷ ὠνόμασται non bene re-

spondentia superioribus sic corrigo : ἐπὶ δ' ἐκείνῳ τὸ πυκνὸν ὠνόμασται (scil. ὑπὸ τοῦ Παρμενίδου) καὶ τὸ ψυχρὸν x. τ. λ.

2. Hæc non e Parmenidis carminibus, sed ex alio nescio quo scriptore petita videntur. Vide imprimis græcum Lycophonis interpretem ad Cass. vss. 1194—1201. Adde Eustath. ad Od. δ' p. 1509.

PRÆFATIO DE EPICCHARMO.

Epicharmus, patriâ Cous (1), sed a plurimis Siculus (2) habitus, quod trimestris fere in Sicilia delatus maximam vitæ partem ibi transegisset, non modo inter Pythagoricos philosophos (3), sed etiam inter comicos poetas nomen suum professus est. Quum enim Bacchi festum tam tragœdiæ quam comœdiæ origo fuerit, e quibus altera a dithyramborum, altera a fescenninorum versuum (φαλλικῶν ἄσμάτων) cantoribus inventa fertur, donec incompositum primo carminum genus a multis tractatum poetis paulatim perfectum atque ad altiore dignitatis gradum evectum est: poliendis rudibus comœdiæ initiis primus apud Siculos manum admovit Aristoxenus Selinuntius (4); Epicharmus vero circa Ol. LXXV tantum artis adhibuit, ut ipse comœdiæ inventor jure meritoque diceretur (5). Sapiens videlicet talium rerum arbiter comœdiam cujus etiam tum vilia erant et levia argumenta, quæ omni gravitate et venustate careret, sic immutavit, ut poesis formam, quoad ejus fieri posset, omnibus numeris absolutam exhiberet. Quamobrem Grammaticus de comœdia apud Dindorf. p. XII hæc ait: Ἐπίχαρμος οὗτος πρῶτος τὴν κωμωδίαν διεβριμμένην ἀνεκτέησατο, πολλὰ προσφιλοτεχνήσας· χρόνους δὲ γέγονε κατὰ τὴν οὔλ' Ὀλυμπιάδα, τῇ δὲ ποιήσει γνωμικὸς καὶ εὐρατεικὸς καὶ φιλότεχνος. Epicharmus igitur quum suapte ingenio et inveniret et inventa ad eximiam quamdam pulchritudinis et artis speciem, quæ ipsius animo observabatur, referret, primus fabularum auctor ab Aristotele (6), comœdiæ autem princeps a Platone (7)

nominatus est. Huc accedit quod præter cætera quæ in præstanti poeta inesse debent omnem philosophiæ vim et majestatem mente complexus erat. Etenim postquam diuturna rerum divinarum humanarumque contemplatione excitatus ingenium ad altitudinem extulit, a servilibus diceriis et vulgaribus facetiis, quibus vel apud Atticos Cratinus et Aristophanes, illa veteris comœdiæ ornamenta, delectabantur, hujus animus abhorrere cœpit. Statuebat omnium disciplinarum reginam philosophiam solam vitæ magistram vitiorumque expultricem esse, sed Hieronis tyrannide ꝓ profitendis publice sapientiæ præceptis deterritus Pythagoricæ rationis granditatem cum poetica facultate copulavit, quo facilius scenæ præsidio ab adversariis tutus Pythagoræ dogmata in lucem atque in hominum celebritatem proferret. Quocirca comœdiæ ita jecit fundamenta, ut in iis quas docuit fabulis boni mali que causas aperiret simulque hominum mores, ingenia eorumque abdîtos recessus patefaceret et mortales doctrinæ excellentia sententiarumque gravitate alliceret. Adde quod virtutum vitiorumque exempla ex ipsa natura expressa exhibuit et audientium animos tam suavitate delectare, quam rationibus ad virtutis studium convertere conatus est. Sed quoniam nihil ad vitam humanam regendam aptius et ad civitates quolibet bonorum genere cumulandas accommodatius est, quam rectus deorum cultus: pravus quæ tum ferebantur de diis opiniones ex hominum mentibus evellere poetarumque commenta verborum suavitate infirmare ten-

(1) Diog. Laert. VIII, 78 : Ἐπίχαρμος Ἡλοθαλοῦς, Κῶος, καὶ οὗτος ἤκουσε Πυθαγόρου. Τριμηνιαὶος δ' ὑπάρχων ἀπηνέβη τῆς Σικελίας εἰς Μέγαρα, ἐντεῦθεν δὲ εἰς Συρακοῦσας, ὡς φησὶ καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς συγγράμμασι.

(2) Cicero Tuscul. I, 8 : Sed tu mihi videris Epicharmi, acuti, nec insulti hominis, ut Siculi, sententiam sequi. Cf. Aristot. de Poetica cap. 3; Horat. Epist. lib. II, 1, 58. Stephanus Byzantius Crastum ei patriam fuisse scribit. Ait enim s. v. Κραστός· πόλις Σικελίας τῶν Σικανῶν. Ἐκ ταύτης τῆς Ἐπίχαρμος ὁ κωμικός.

(3) Diogenes Laertius l. c. : Οὗτος ὑπομνήματα καταλέγει, ἐν οἷς φυσιολογεῖ, γνωμολογεῖ, ἰατρολογεῖ. Cf. Meursium ad Helladium p. 65, et Fabric. Biblioth. Gr. II p. 302 ed. Harl. Sed hæc scripta ei supposita fuisse conjicimus ex Athen. XIV p. 648, D. Vid. adn. 10.

(4) Herphastion de Metris p. 45 ed. Pors. : Ἀριστόξενος

δ' ὁ Σελινούντιος Ἐπιχάρμου πρεσβύτερος ἐγένετο ποιητής, οὗ καὶ αὐτὸς Ἐπίχαρμος μνημονεύει [vide vs. 126-127], καὶ τούτου τοίνυν τοῦ Ἀριστοξένου μνημονεύεται τινα τούτω τῷ μέτρῳ γεγραμμένα· τίς ἀλαζόνιον πλείσταν παρέχει τῶν ἀνθρώπων; τοὶ μάντιες.

(5) Aristoteles de Poetica cap. 3 : Τῆς μὲν κωμωδίας οἱ Μεγαρεῖς (ἀντιποιοῦνται) οἱ τε ἐνταῦθα ὡς ἐπὶ τῆς παρ' αὐτοῖς δημοκρατίας γενομένης καὶ οἱ ἐκ Σικελίας, ἐκεῖθεν γὰρ ἦν Ἐπίχαρμος ὁ ποιητής, πολλῶν πρότερος, ὢν Χιωνίδου καὶ Μάγνητος.

(6) Aristoteles de Poetica cap. 5 : Τοῦ δὲ μύθους ποιεῖν Ἐπίχαρμος καὶ Φόρμις ἤρξαν. Τὸ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς ἐκ Σικελίας ἦλθε.

(7) Plato Theæstet. pag. 152. E. : Καὶ τῶν ποιητῶν οἱ ἄλλοι τῆς ποιήσεως ἐκατέρως, κωμωδίας μὲν Ἐπίχαρμος, τραγωδίας δὲ Ὀμηρος.

tavit. Quapropter argumenta ex antiquis illis fabulis, quæ de diis narrabantur, tractanda sibi sumsit, sed aliter in hac materia atque Cratinus omninoque Attici poetæ versatus est. Sic enim omnia quæ ad res divinas pertinerent conformavit populoque spectanda proposuit, ut Pythagoricæ disciplinæ decreta servaret. Itaque deorum numen non sustulit, sed ad rerum naturæ vires revocavit. Quippe nequaquam Musæ Epicarniæ consilium erat deorum sanctitatem violare, sed dubitationes de rebus divinis ortas, quibus mortalium mentes agitantur, spectatoribus eximere. Nam religionis sanctitate et pristino deorum cultu imminuto, aucta vero animorum sagacitate et crescente litterarum lumine jam tum plurimi rerum naturæ corpus scrutari multumque de universi hujus parente ac de divina natura et potentia disputare consueverant. Quid? quod non defuerunt qui providentia mundum administrari negarent. Id partim certissimis veterum testimoniis constat, partim probabili conjectura e multis indiciis concluditur. Quo in genere memorabile est quod de Hierone, Epicarni æquali, apud Ciceronem de Nat. deor. I, 22 relatum legimus. « Roges me, quid aut quale sit deus : auctore utar Simonide, de quo cum quævisset hoc idem tyrannus Hiero, deliberandi sibi unum diem postulavit : cum idem ex eo postridie quæreret, biduum petivit : cum sæpius duplicaret numerum dierum admiransque Hiero requireret, cur ita faceret : Quia, quanto, inquit, diutius considero, tanto mihi res videtur obscurior. Sed Simonidem arbitror (non enim poeta solum suavis, verum etiam cæteroqui doctus sapiensque traditur) quia multa venirent in mentem acuta atque subtilia, dubitantem, quid eorum esset verissimum, desperasse omnem veritatem. » Epicarnus igitur ingenii ostentandi opportunitate usus hanc rerum universitatem deorum numine plenam rebusque quæ sub oculis cadunt atque omnibus naturis divinitatem et æternitatem inesse dixit. In quo miranda est poetæ constantia, quod numina quasi imagines quasdam esse censuit, quibus tanquam integumento cunctarum rerum divinitas significaretur. Huc referendum Menandri illud apud Meinekum p. 196 :

‘Ο μὲν Ἐπίχαρμος τοὺς θεοὺς εἶναι λέγει
ἀνέμου, ἕδωρ, γῆν, ἥλιον, πῦρ, ἀστέρας.

Atque æternitatem quidem deorum iis versibus docet Epicarnus quos ex Alcimo Diogenes Laertius III, 10 servavit. Vid. vss. 177-194. Quo loco simul perpetuam rerum omnium mutationem flumini similem tangit, quam a Siculo poeta tradi-

tam respicit Plato Theæt. p. 152, E. Porro Deum præpotentem esse eumque animadvertere quid quisque hominum agat ac sentiat, illis versibus docet qui sunt apud Clementem Alexandrinum Strom. V p. 708. Vid. vss. 297-298. Præterea omnem non tantum cogitandi, sed etiam sentiendi vim in solo animo positam esse : corpus ipsum ejusque sensus nihil sentire arbitratus est. Ostendit hoc dictum ejus νόος ὄρη καὶ νόος ἀκούει, τὰλλα κωφὰ καὶ τυφλὰ a Plutarcho Morall. p. 98, B, laudatum et ab aliis veterum frequentatum. Hujus effati memor Cicero Tusc. I, 20 scribit : « Ut facile intelligi possit, animum et videre et audire, non eas partes, quæ quasi fenestræ sunt animi. » Exagitat illam opinionem Lucretius III, 36 :

Dicere porro oculos nullam rem cernere posse,
sed per eos animum ut foribus spectare reclusis,
desipere est.

Hoc posito consequens erat, ut animus ad vivendum adeo non corpore egeret, ut post illius mortem in ætherem abiret ibique vigeret. Verba poetæ quibus talis sententia continetur exstant apud Plutarchum in Consolatione ad Apollonium p. 110, A (vss. 263-264) :

Συνεκρίθη καὶ διεκρίθη ἀπὴνθεν, ὅθεν ἦνθεν, πάλιν,
γὰ μὲν εἰς γᾶν, πνεῦμα ἄνω. Τί τῶνδε χαλεπόν;
[οὐδὲ ἐν.]

Adjiciamus simile placitum quo animorum immortalitatem cum providentia divina conjungit, quæ bonis præmia, malis pœnas post hanc vitam statuat. Ait enim apud Clementem Alexandrinum Strom. IV pag. 640 Potter. (vss. 295-296) :

Εὐσεβῆς νόμῳ πεφυκῶς οὐ πάθοις κ' οὐδὲν κακὸν
καθ'αὐτῶν· ἄνω τὸ πνεῦμα διαμενεῖ κατ' οὐρανῶν.

In Ulixæ naufrago illum heroem cum Eumæo subulco de mente per omnem rerum creaturarum seriem fusa disseverentem induxit. Sic enim apud Diogenem Laertium III, 16 ait (vss. 206-212) :

Εὐμαιε, τὸ σοφὸν ἐστὶν οὐ καθ' ἐν μόνον,
ἀλλ' ὅσσα περ ζῆ, πάντα καὶ γνῶμαιν ἔχει, κτλ.

In eandem personam conveniunt verba de similitudine et cognatione qua tanquam firmissimo vinculo natura animantes inter se colligaverit (vss. 213-217) :

Θαυμαστὸν οὐδὲν ἄμὲ ταῦθ' οὕτω λέγειν
καὶ ἀνδάνειν αὐτοῖσιν αὐτοὺς καὶ δοκεῖν
καλῶς πεφύκειν. Καὶ γὰρ ἅ κύνων κυνὶ
κἀλλιστον εἶμεν φαίνεται καὶ βοῦς βοῖ,
δνος δ' ὄνω κἀλλιστόν [ἐστὶν] ἕς δ' ὕψ.

Ceterum ex Epicharmi fragmentis intelligitur, plerasque ejus comoedias argumentum habuisse fabulosum, quod ita procul dubio exornavit poeta, ut fictas de diis narratiunculas vel refutaret vel in alienam sententiam detorqueret earumque in locum decreta Pythagorea substitueret. De numero fabularum e quarum inscriptionibus conjicimus duodeviginti fere dramata ad historiam fabularem vel commentitias illas de diis narrationes pertinuisse vetus controversia est. Etenim Grammaticus (8) de comoedia antiqua apud Dindorf. p. XII quadraginta dramata ei tribuit, Suidas (9) quinquaginta duo, Lycon vero ab hoc citatus triginta quinque, ita ut reliquas fabulas pro spuris (10) habuerit. E recentioribus Meursius quadraginta fabularum Epicharmearum nomina collegit in adnotationibus ad Helladium p. 61-64, totidemque Fabricius habet Biblioth. Græc. II pag. 300-302 ed. Harl., nisi quod in discernendis quibusdam comoediis duplici titulo instructis ab illo dissentit. Sed ad Lyconis rationem proxime accessit Bergkii de Reliqq. com. Attic. ant. pag. 149 triginta sex fabulas Epicharmum scripsisse existimans. Equidem ad componendam hanc litem deesse nobis satis magnam testimoniorum et fragmentorum vim atque copiam ratus neque Meursii neque Fabricii sententiam impugnavo, sed probato maximam partem Bergkii judicio ad Lyconis numerum redibo. Sunt igitur hi triginta quinque comoediarum tituli: Ἀγροστίνας, Ἀλκυών, Ἄμυκος, Ἀρπαγαί, Βάχχαι, Βούσιμα, Γᾶ καὶ Θάλασσα, Διόνυσος, Ἐλπίς ἢ Πλούτος, Ἐορτά καὶ Νᾶσοι, Ἐπινίκιος, Ἦθης γάμος, Ἡρακλῆς παράφορος (quum alii duplicem de Hercule fabulam, quarum altera Ἡρακλῆς παρὰ Φώλῳ, altera Ἡρακλῆς ἐπὶ τὸν ζωστήρα inscripta fuit, distinguant), Θεαροί, Κύκλωψ, Κωμασταί ἢ Ἦρμιστος, Λόγος καὶ Λογίνας, Μεγαρίς, Μῆνες, Μοῦσαι, Ὀδυσσεὺς αὐτόματος, Ὀδυσσεὺς ναυαγός, Ὀρύα, Περᾶλλος, Πέρσαι, Πίθων, Πύρρα ἢ Προμαθεὺς, Σειρήνες, Σκίρων, Σφιγξ, Τριακάδες, Τρώες, Φιλοκτήτης, Χορεύοντες sive Χορευταί (vid. Herodian. περὶ μονήρους λέξεως p. 12, 7), Χύτραι.

Ex ipsis vero comoediarum reliquiis patet Epicharmum in aliis fabulis res divinas et sapientiae mysteria attigisse, in aliis res humanas et vitam communem adumbrasse. Quo in genere nihil

praeclearius est descriptione parasiti apud Athenæum VI, 236, F (vid. vs. 29-43) et Herculis voracis apud eundem X, 411, A (vid. vs. 13-16). In ea fabula quæ Ἦθης γάμος inscribatur omnia ciborum, imprimis piscium et volatilium bestiarum genera commemorantur, ut prope nihil in terra, nihil in mari, nihil in aere esse videatur esculentum, quod non caelestibus convivis in celebrandis Juventatis Herculisque inter divos relati nuptiis appositum fuisse poeta fingat. Quum autem Epicharmus Ciceroni (11) homo acutus nec insulsus, ut Siculus, visus sit, quia omnes Siculi faceti, lascivi et dicaces erant (12), operæ pretium est, sales etiam et facetias, quibus dicta quaedam conspersa sunt considerare. Huc pertinet amphibolia verborum γέρανον καὶ γ' ἔρανον apud Athenæum VIII p. 338, D (vid. vs. 123-125), altercatio de tripodis nomine apud eundem II, 49, C (vs. 228-231), porro haud inficetus vocum contrariarum usus, ut in verbis τόκα μὲν ἐν τήνοις ἐγὼν ἦν, τόκα δὲ παρὰ τήνοις ἐγὼ apud Demetr. de Eloc. 24 (vs. 261), et πολλοὶ στατήρες, ἀποδοτήρες οὐδὲ εἷς in Etym. Magn. 725, 25 (vs. 151), imprimis autem egregium gradationis exemplum ἐκ μὲν θυσίας θοίνα, ἐκ δὲ θοίνας πόσις ἐγένετο. Β. χαρίεν, ὡς γ' ἐμὴν δοκεῖ. Α. ἐκ δὲ πόσιος κώμος, ἐκ κώμου δ' ἐγένεθ' ἑανία, ἐκ δ' ἑανίας δίκα, ἢ δίκας δ' ἐγένετο καταδίκα, ἐκ δὲ καταδίκας πέδαί τε καὶ σπαλὸς καὶ ζαμία apud Athen. II, 36, C (vs. 223-227). Alia in hisce fragminibus ad hominum mores spectant, velut vs. 268 οὐ λέγειν τύγ' ἐσσί δεινός, ἀλλὰ σιγῆν ἀδύνατος, vs. 262 οὐ φιλόανθρωπος τύγ' ἐσσί, ἔχεις νόσον, χαίρεις διδούς. Cf. vs. 274, 294. Insunt etiam vitæ prudenter agenda præcepta (cf. vs. 254, 269, 271) atque alia quæ singula persequi mihi non libet. Incerta esse putamus effata quæ a Clemente Strom. IV p. 640 et V p. 708 (vs. 295-296 et vs. 297-298) afferuntur, sed obelum iis apponere non ausi sumus. Parodiarum quibus raro usus est Epicharmus teste Athenæo XV pag. 698, C, nullum in his qui extant versibus vestigium relictum esse apparet. Versuum duplex ratio est, siquidem alii quasi leni quodam et æquabili verborum flumine decurrunt, alii asperum quid et pingue sonant, ut pæne inconditos esse perhibeas. Itaque promiscue fere in trochæorum locum anapæsti, dactyli,

(8) Grammaticus de comed. antiq. ap. Dind. p. XII : Ζῶεται δὲ αὐτοῦ δράματα μ', ὧν ἀντιλέγονται δ'.

(9) Suidas p. 1415 ed. Gaisf. : Ἐπίχαμος—ἐδίδαξε δὲ ἑξήματα 56', ὡς δὲ Ἀλκυων φησὶ, τριάκοντα πέντε.

(10) Supposititia quædam scripta fuisse quorum auctor vulgo Epicharmus habetur, aperte dicit Athenæus XIV p. 648, D : Τῶν μὲν ἡμῶν οἱ τὰ εἰς Ἐπίχαμον ἀναγερόμενα ποιήματα πεποιηκότι· οἰδασι.....τὰ δὲ ψευδεπιχάρμεια

ταῦτα πεποιήκασιν ἄνδρες ἑνδοξοὶ, Χρυσόγονος τε ὁ αὐλητής, ὡς φησὶν Ἀριστοτένης ἐν δευτέρῳ πολιτικῶν νόμων, τὴν Πολιτείαν ἐπιγραφομένην. Φιλόχορος δ' ἐν τοῖς περὶ μαντικῆς Ἀξιόπιστον τὸν εἰτε Λοκρῶν γένος ἢ Σικυώνιον τὸν Κανόνα καὶ τὰς Γνώμας πεποιηθέναι φησὶν.

(11) Cicer. Tuscul. I, 8.

(12) Cælius ap. Quintilian. VI, 3, 41.

spondei succedunt. Placuerunt autem poetæ præter cæteros versus tetrametri trochaici quibus trimetros iambicos alternis immiscet. His accedunt dimetri et tetrametri anapæstici, quo metro totas comœdias ab eo compositas esse testatur Hephæstion p. 45 (13).

Comparare Epicharmum cum atticæ comœdiæ principibus ejusque virtutes cum illorum poetarum laudibus contendere non est in animo, quoniam uberiorem hoc quam hic locus capit disputationem desiderat. In quo hoc quoque perincommode accidit, quod nulla Epicharmi comœdia integra ad nostram ætatem mansit, ita ut quæ fuerit non tantum singularum partium venustas, sed totum compositionis artificium scire nobis hodie non liceat. Id vero nemo negabit, etiamsi puriore dialecto (14) dorica Siculus vates usus esse dicatur, hunc atticis sermonis gratiam et venerem poetarumque Atticorum elegantiam non æquasse, limatiores esse Aristophanis quam Epicharmi numeros, at sententiarum gravitate, ingenii acumine et doctrinæ præstantia Epicharmum cæteris omnibus qui cum eo de palma certant superiorem esse. Nam reliqui omnes poetæ comici quamvis acerrimi vitiorum reprehensores fuerint, tamen indicio sunt, quanto facilius sit reprehendere quam emendare. Nimirum tam singulorum hominum quam reipublicæ vitia et mala notasse contenti, tollere vitia et mederi malis consiliorum bonitate præceptorumque firmitate nunquam studuerunt. Quæ quum ita sint, Epicharmus meritis laudibus a Platone et Aristotele celebratus est. Inter Romanos cum alii Siculo vate delectati videntur, tum Plautus qui unus hodie superest et comicorum latinorum coryphæis, in quo illam antiquæ et vernaculæ festivitatis imaginem possumus agnoscere. Neque tamen ipse usquam diserte testatur, se Epicharmi fabulas vel studiose lectitasse vel imitatum esse. Falluntur enim qui eo referunt verba e Menæchmorum prologo vs. 11-12 :

Atque adeo hoc argumentum græcissat tamen : verum non atticissat, at sicilissat.

Dalecampius certe ad Athenæi lib. IX p. 373, D, Plautum e Menandri Geminiis Menæchmorum argumentum sumsisse putavit. Utcumque est, hujus fabulæ fontem ignoramus. Quod autem antiquitatis studiosorum judicia secutus Horatius lib. II epist. I vs. 58 scripsit, Plautum ad exemplar Siculi properare Epicharmi, non eo spectat quod plerique volunt. Neque enim fabulas ejus expressit Plautus, sed pro ea qua excelluit ingenii celeritate et magnitudine multas comœdias cum singulari laude properanter, ut Græcus poeta, composuit. Ergo non imitatione, sed natura duce Plautus gloriam Epicharmæ similem consecutus est.

Epicharmi fragmenta inde a renatis litteris doctissimus quisque maxima cum voluptate legit. Exstant igitur jam multi ejus versus in sententiis Comicorum collectis ab Henr. Stephano, Guil. Morello, Jac. Hertelio et Hug. Grotio, item in Henr. Stephani Poesi philosophica. Sed deerat plenior reliquiarum ejus συναγωγή, quam primus H. P. Krusemanus Harlemi 1834 edidit. Post hunc Henr. Ludolphus Ahrensius in Appendice libri de dialecto dorica Gottingæ 1843 divulgati cum aliis poetis doricis Epicharmum recensuit. Eodem tempore Meinekius in Exercitationibus philologicis quibus haud paucos Athenæi locos eosque mire depravatos correxit utilem Epicharmo operam navavit. His doctrinæ subsidiis instructus novam versuum ejus recensionem aggressus sum. Itaque consultis ubique veterum monumentis, in quibus poetæ fragmenta leguntur, emendatisque quæ corrupta necdum ab aliis sanata erant Epicharmum, quantum mihi licuit, restitui et carmina ejus latine interpretatus sum. Cæterum Ahrensii exemplo pleraque vocabula in his versiculis dorico accentu notavi iis exceptis quæ vel dubia sunt vel ab Epicharmo Atticorum more pronuntiata videntur.

(13) Hephæstion p. 45 : Παρ' Ἐπιχάρμου δε καὶ δια δύο δράματα τούτῳ τῷ μέτρῳ γέγραφε τοὺς Χορεύοντας καὶ τὸν Ἐπιπίκιον.

(14) Jamblichus vit. Pyth. 241 : Τὸν Ἐπιχάρμον τῶν δαλέκτων ἀρίστην λαμβάνειν τὴν Δωρίδα.

ΕΠΙΧΑΡΜΟΥ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

ΑΓΡΟΣΤΙΝΟΣ.

Ὡς ταχὺ κλάφος περιπατεῖ δεινός.

(Etym. M. 525, 7 et Etym. Gud. 333, 37
ubi legitur ταχῆϊ.)

ΑΛΚΥΩΝ.

Αὐτότερος αὐτῶν.

(Apollon, de pron. 80 B.)

ΑΜΥΚΟΣ.

Ἄμυκα μὴ κύδαζέ μου τὸν πρεσβύτερον ἀδελφόν.

(Scholl. Soph. Aj. 737; Suid. s. v. κυδάζε-
ται, qui ἀδελφόν.)

Ἐῖγε μὲν ὅτι κεκομβῶται καλῶς.

(Etym. M. 311, 9 et Suid. s. v. ἐγκομβῶσα-
σαι, cf. Phot. Epist. 156 qui de Epicharmeō
ἐγκομβῶται testatur et Hesych. ἐγκομβῶ-
ται, ἐνεληται Unde Epicharmum ἐγκομβῶται
scripsisse manifestum est.)

ΑΡΠΑΓΑΙ.

Ὡσπερ αἰ πονηραὶ μαντίες,
αἶθ' ὑπονεμόνται γυναίκας μωρὰς ἄμ πεντόγκιον
ἀργύριον, ἀλλὰ δὲ λίτραν, ταὶ δ' ἀν' ἡμιλίτριον
δεχομέναι καὶ πάντα γινώσκοντι [γ' ἐκ λόγων].

(Pollux X, 81. Ὡσπερ αἰ. — Ultima verba
quorum loco Bentleyus τῶ τῆνᾶν λόγω conjecit
in codicibus desunt.)

Ἔχω γὰρ τόγα βαλάντιον λιτρᾶν

AGRESTIS.

Quam celeriter saevus colaphus decurrit.

ALCYON.

Magis ipse ipsis.

AMYCUS.

Amyce, ne conviciaris majori meo fratri.

Siquidem, quia bene involutus est. . . .

RAPINÆ.

Malarum instar vatum,

quæ decipiunt stultas mulieres quincunce

aris vel obolo vel semlobolo

accepto atque omnia quidem e sermone intelligunt.

Habeo enim hoc marsupium obolis

et stateribus sextantibusque et quincuncibus plenum.

EPICHARMI

FRAGMENTA.

10 καὶ δεκαλίτρων πλήρης ἐξάντων τε καὶ πεντογκίων.

(Ibid. ἐγὼ τόγε—λιτροκεδεκαλίτρος στατήρ
ἐξάντων τε πετόγκιον.)

Ἄ δὲ Σικελία πέποιθε.

(Etym. M. 662, 12.)

ΒΑΚΧΑΙ.

καὶ τὸν ἄρτον ἐπικαλύψας ἐπιπλόψ.

(Athen. III, 106 F; vulgo ἐπικάμψας.)

ΒΟΥΣΙΡΙΣ.

Πρῶτον μὲν αἰ κ' ἔσθοντ' ἴδοις νιν, ἀποθάνοις,
βρέμει μὲν δ' φάρυγξ ἔνδοθ', ἀραβεῖ δ' ἄ γνάθος,

15 ψοφεῖ δ' ὁ γόμφιος, τέτριγε δ' ὁ κυνόδων,
αἴζει δὲ ταῖς βίνεσαι, κινεῖ δ' οὐατα.

(Athen. X, 411 A et Eustath. 817, 10, πρῶ-
τον. Quibus verbis describitur Hercules.)

ΓΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑ.

Ἦχ' ὀρῆ βώκας [τε] πολλοὺς καὶ σμαρίδας.

(Athen. VII, 313 A. ὀχωρη.)

Πόλτον ἔψειν ὄρθριον.

(Athen. XIV, 648 B. πόντων.)

κουρίδες τε φοινίκια.

(Athen. III, 106 E.)

20 κάστακοι γαμψώνυχοι.

(Athen. III, 105 B.)

Ναὶ μὰ τὰν κράμβαν.

(Athen. IX, 370 B.)

Sicilia vero passa est.

BACCHÆ.

Et panem omento tegens.

BUSIRIS.

Primum quidem si edentem illum videas, molarib,
intus fremit guttur sonatque maxilla,
simul dens molaris crepat, frendit dens caninus
sibilat naribus et aures movet.

TERRA ET MARE.

Cito videt multos bocas multasque smarides.

Pultem matutinam coquere.

Squillæque purpureæ.

Et astaci curvis unguibus.

Næ per brassicam.

Οὐδ' ἀμαμαζύας φέροι.

(Etym. M. 77,8.)

ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Τοῦ Ποσειδάωνος δὲ χρηστὸν υἱὸν ἵππόκαμπον.

(Herodian. περὶ μνήρους λέξεως 10, 29. ποσειδάωνος—ἵππόκαμπτον.)

ΔΙΟΝΥΣΟΙ.

Χύτρα δὲ φακίας ἤφετο.

(Athen. IV, 158 C, Herodian. περὶ μνήρους λέξεως 6,22.)

ΕΛΠΙΣ Η ΠΛΟΥΤΟΣ.

26 Ἄλλ' ἄλλος δδ' ἔσταχ' ὦδε τοῦδε κατὰ πόδας,
τὸν βράδιος λαψῆ τυ, καίτοι νῦν γα θῆν
εὐόλδον, δέισιτον· ἄλλ' ἔμπας δεδε
ἄμυστιν ὥσπερ κύλικα πίνει τὸν βίον.

(Athen. VI, 235 F. ἔστηχ'—βραδινῶς—εὐ-
νον quod in εὐόλδον mutavi.)

Συνδειπνέω τῷ λῶντι, καλέσαι δεῖ μόνον,
καὶ τῷ γα μηδὲ λῶντι, κ' οὐδὲν δεῖ καλεῖν.
29 τῆναι δὲ χαρίεις τ' εἶμιλ καὶ ποίεω πολλὸν
γέλωτα καὶ τὸν ἰστιῶντ' ἐπαινέω.
καίκα τις ἀντίον τι λῆ μεγάλῳ λέγει
αἰνω, κυδαζόμεαι τε κῆπιπλησσομαι.

33 κῆπειτα πολλὰ καταφαγῶν, πολλ' ἐμπιῶν
ἄπειμι. λύχρον δ' οὐχ ὁ παῖς μοι συμφέρει·
ἔρω δ' ὀλισθράζων τε καὶ κατὰ σκότος
ἐρῆμος. Αἶκα δ' ἐντύχω τοῖς περιπολοῖς,
τούτους ἀγαθὸν ἐπιλέγω τοῖς σκοποῖς λόγον.

40 οὐ λῶντι παῖειν, ἀλλὰ μαστιγῶντί με.
ἐπει δέ χ' εἶκω οἴκαδὶς καταφθαρεῖς,

ἀστρωτος εὔδω, καὶ τὰ μὲν πρῶτ' οὐ κοῶ,
ἄς κά μ' ἀκρατος οἶνος ἀμφέπη φρένας.

(Athen. I. c. Vss. 33-34 λῆ μεγάλῳ λέγειν
αἰνω, κυδαζόμεαι τε κῆπιπλησσομαι scripsi pro
codicum lectione λῆ τήνω λέγειν, τήνω κυδαζο-
μαί τε κάπωνηχθόμεαν. Vss. 39-40 ἐπιλέγω τοῖς
σκοποῖς λόγον. Οὐ λῶντι παῖειν posui, quum in
membranis sit ἐπιλέγω τοῖς θεοῖς, ὅτι οὐ λῶντι
παῖων. Parasitum hic loquentem facit Epichar-
mus.)

Ἐκάλεσε γὰρ τὴν τις ἐπ' αἶκλον [οὐχ] ἐκῶν,
45 τὸ δ' αὖ ἐκῶν ὄχεο τράχων.

(Athen. IV, 139 B. γάρ τοι—οὐχ addidit
Ahrsensius qui etiam αὖ inseruit.)

τὸν τοῦ γείτονος καλιόν.

(Poll. X, 151.)

Οὐτ' ὦν Πάλαιρος οὔτε Βοιωτῶν νομοί.

(Herodianus περὶ μνήρους λέξεως 21, 13. οὐ-
τουν—βοιωτοῦ quæ correxi, adjecto simul vo-
μοί.)

ΗΒΑΣ ΓΑΜΟΣ.

Ἄγει δὲ παντοδαπὰ κογχύλια,
λεπάδας ἀσπέτους, κραβύζους, κηχιθάλους, τήθυζ,
50 κτένια, βαλάνους, πορφύρας, ὄστρεα συμμεμυκῶτα,
τὰ διελεῖν μὲν ἐστι χαλεπά, καταφαγεῖν δ' ἔυμαρέα,
μύας, ἀναρίτας τε, καρύκας τε καὶ σκιφύδρια,
τὰ γλυκέα μὲν ἐντ' ἐπέσθαι, ἐμπαγῆμεν δ' ὄζέα,
τούς τε μακρογογγύλους σωλήνας· ἃ μέλαινα τε
55 κόγχος, ἄπερ κογχοθήρας πᾶσιν ἐστιν ὠνία
θατέραι δὲ γαῖαι κόγχχοι τε κάμαθιτίδες

Ne vites quidem arbusivas fert.

SECUNDUS.

Neptuni vero bonum filium hippocampum.

BACCHI.

Olla lentes coquebat.

SPES SIVE DIVITIÆ.

Sed alter iste huic hic proxime stat,
quem facile capies, quamvis nunc sane
felicem, quotidiano victu fruentem : verum omnino iste
inecontinenter tanquam poculum haurit vitam. —

Cæno cum volente, opus est tantum invitatione ;
cæno etiam cum nolente, qui me invitare necesse non habet.
Ibi festivus sum multumque risum
moveo et convivatorem laudo.

Ac si quis forte contradicere magnis velit
laudibus, conviciis inessor et objurgor.
Deinde bene cænatus et bene potus
discedo. Neque vero lucernam mihi præfert puer comitans,
sed repo labens per tenebras

solus. Quodsi forte incido in excubitores,
his speculatoribus bonam facti rationem affero.

Nolunt me verberare, sed flagellant.

Postquam vero domum veni vexatus,
sine stragulis dormio, ac primum quidem id non sentio,
quamdiu merum mentis vim oppressam tenet. —

Vocavit enim te aliquis ad cænam invitus,

tu vero volens accurristi. —

Vicini domunculam.

Igitur neque Palærus neque Bœotorum sedes.

JUVENTUTIS NUPTIÆ.

Affert autem varia conchyllia,
lepades ingentes, crabzyos, cecibalos, ostreas,
pectanculos, balanos, purpuras, conchas clausas,
quas dividere difficile est, facile comedere,
mytilos, cochleas, buccinaque et sciphydria,
quæ dulcia sunt, si post alia comedantur, hieme vero ad
ac teretes ungues ; et nigra [congelaendum prompta,
concha, quæ conchitis omnibus parabilis est,
aliæque terrestres conchæ et litorea arena gaudentes,

ταὶ κακοδόκμοι τε κῆνοι, τὰς ἀνδροφυκτίδας
πάντες ἀνθρώποι καλέονθ', ἑμὲ δὲ λευκὰς τοὶ θεοί.

(Athen. III, 85 C. Vss. 49-50 τήθωα, κτέ-
νια Ahrensio praeunte scripsi pro τηθυνακία.
Vs. 55 κογχοθήραις πᾶσιν ἔστιν ὄντια Schnei-
derus conjecit pro codicum lectione κογχόθη-
ραν πᾶσιν ἐς τρισώνια. Vs. 58 λευκὰς posui; vulgo
λεύκας.)

Ἄυτὸς δὲ Ποτιδᾶν ἄγων γαυλοῖσιν ἐν Φοινικικοῖς
εἶκε καλλίστας σαγήνας· χάλιεύομεν σπάρους
καὶ σκάρους, τῶν οὐδὲ τὸ σκῶρ θεμιτὸν ἐκβαλεῖν
[θεοῖς.

(Athen. VII, 320 C. ποτιδαναιων γαυλοῖς. Vs.
60 εἶκαι καλλίστους ἀθήτα τηγανος ἀγεμῶν σπά-
ρους. Recepi Schweighauseri conjecturam.)

Ἀμβάνοντι γὰρ
ὀργύγας, στρουθούς τε, κορυδάλλας τε φοινικείμονας,
τετράγας τε σπερματολόγους κἀγλαὰς συκαλλίδας.

(Athen. IX, 398. D. τε καὶ κορυδάλλας τε
φοινικονείμονας librorum scriptura est, quam
emendavit Porsonus.)

καρχίνου θ' ἔκοντ' ἔχινου θ', οἱ καθ' ἄλμυρὰν ἄλα
νεῖν μὲν οὐκ ἴσαντι, περὶ δ' ἐμπορεύονται μόνον.

(Athen. III, 91 C. ἔκοντι ἔχινου τε τοῖ—μό-
νοι correxit Toupius append. ad Theocrit.
p. 31.)

Ἐντὶ δ' ἀστακοὶ κολύβδαιναὶ τε χῶς τὰ πόδι' ἔχει
μικρά, τὰς χεῖρας δὲ μακράς, κάρατος δὲ τούνημα.

(Athen. III, 105 B. τ' ἔχοστα—τῶνημα.)

Μύες ἔτ' ἀλφεισταὶ τε κορακίνοι τε χοριοειδέες,
70 αἰολαὶ πλώτες τε κυνογλώσσοι τ', ἐνήν δὲ σκιαθίδες.

(Athen. VII, 308 E. cf. 282 A, 322 F. et
vs. 105. Addidi ἔτ'.)

καὶ σκιφίας χρώμις θ', θς ἐν τῷ ἦρι καττὸν Ἀνάτιον
ἰχθύων πάντων ἀριστος, ἀνθίας δὲ χεῖματι.

(Athen. VII, 282 A. 328 A. χρώμιος, vel
χρωμίας. vid. Athen. p. 328 A.)

Ἦν δὲ νάρκαι [καὶ] βατίδες, ἦν δὲ ζυγαίνα, πρη-
[στίας,
κάμιαί τε καὶ βάτιοί βίναί τε τραχυδερμόνες.

(Athen. VII, 286 B. καμείται.)

75 Ἦν δὲ σαργίνοι [τε] μελανούροι τε καὶ τὰι φρίνταται
ταινίαί, λεπταὶ μὲν, ἀδείαι δὲ κῶλιγιοῦ πυρός.

(Athen. VII, 321 C, 325. F, 313 D.)

Καὶ χελιδόνες τε μύρμαι θ', οἳ τε κολιᾶν μεζόνες
ἐντὶ καὶ σκόμβρων, ἀτὰρ τῶν θυννίδων γὰρ μειόνες.

(Athen. VII, 321 A, 313 E. τοὶ τε κολιᾶν—
θυννίδων— γὰρ μεζόνες.)

Πώλυτοι τε σηπίαί τε καὶ ποταναὶ τευθίδες
80 χὰ δυσώδης βολθίτις γραῖαι τ' ἐριθακωδέες.

(Athen. VII, 318 E, 323 F, ubi πώλυτες—
χαλυσώδεις.)

Ἄονες φάγροι τε λαβράκες τε καὶ τὰι πίνους
σκατοφάγοι σαλπὰὶ βδελυγραί, ἀδείαι δ' ἐν τῷ θέρει.

(Athen. VII, 321 D, 327 C.)

Ἐτι δὲ ποττούτοις βώκες, σμαρπίδες, ἀφύαι, καμ-
[μάροι.

(Athen. VII, 286 F, 306 C.)

Βεβραδόνες τε καὶ κίχλαι, λαγοὶ, δρακόντες ἀλκίμοι.

(Athen. VII, 287 B, 305 C, Etym. M. 195,
30. δέ τι κίχλαι καὶ λαγοὶ emendavit Dindorfius
qui τ' ἀλκίμοι ex Athen. p. 305 adjecit.)

85 Ἄγε δὴ τρίγλας τε κυφὰς κἀχαρίστους βαιόνας.

(Athen. VII, 288 A, 324 E.)

Ἦν δ' ὑαινίδες τε βουγλώσσοι τε καὶ κίθαρος ἐνής.

reprobæ vilesque, quas hominum fugaces
omnes homines appellant, nos vero Dii albas. —
Ipse Neptunus venit navibus Phœnicis
vehens pulcherrima retia, quibus capimus sparos
et scaros, quorum ne excrementum quidem Diis abjicere
Capiunt enim [fas est.
coturnices, passeret et purpureis pennis galeritos,
et tetraones semina legentes et splendidas ficedulas. —
Cauci et echini venerunt, qui per salsum mare
natate quidem neactunt, pedibus vero solum incedunt. —
Sunt astaci squillæque et quia pedes parvos
habent, manus autem longas, carabi nominantur. —
Præterea musculi et alphestæ et coracini pupulis similes,
æoliæ mugilesque et lingulacæ, inerant vero sciænæ. —
Et xiphias chromisque, qui vere secundum Ananiam

piscium omnium optimus, anthias autem hieme. —
Erant autem torpedines [et] batides, erant etiam squali,
et amia et rajæ et scabra pelle squatinæ. — [pistrices,
Erant vero sargini melanurique et carissimæ
tæniæ, tenues quidem, at suaves exiguoque igne indigen-
Hirundines et mormyres, qui collii majores [tes. —
sunt et scombris, at thunnis minores. —
Polypi et sepia et alatae loliginet
et fœtida bolbitis vetulæque erithacis similes. —
Aones phagrique et lupi et pingues
merdam vorantes salpæ execrabiles, at æstate suaves. —
Præterea boces, smarides, aphyæ, cammari. —
Aphyæ et turdi, lepores, dracones robusti. —
Afferebat jam multos incurvos et insuaves bæones. —
Erant vero hyænæ soleæque et citharus inerati. —

(Athen. VII, 306 A, 326 E, 288 B, 330 A. Dindorfius ἤς cum Koenio ad Gregor. Corinth. pag. 261.)

Σκορπίοι τε ποικίλοι σαύροι τε, γλαυκοί πιόνες.

(Athen. VII, 295 B.)

Κώξυρύγχοι βραφίδες ἵππούροι τε καὶ χρυσοφρύες.

(Athen. VII, 304 C, 319 C.)

Τρυγόνες τ' ὀπισθοκέντροι καὶ χαλάνδροι, κωβίοι.

(Athen. VII, 309 D.)

90 Μεγαλοχασμόνας τε χάννας κήτραπελογαστόρας
[δρους.

(Athen. VII, 315 F, 327 F. cf. Clem. Alex. Protr. II, 1 p. 178. Potter. κητραπελογαστόρας.)

Κομαρίδας τε καὶ κύνας κέστρας τε πέρκας τ' αἰό-
[λας.

(Athen. VII, 319 B, 323 B.)

Αἰ δὲ λῆς, σάργιοι τε μελανούροι τε καὶ τοὶ ποντίοι.

(Athen. VII, 321 B.)

Χαλκίδας θ' ἕες τε ἱεράκας τε χῶ πίων κύων.

(Athen. VII, 326 E, 328 C. ἱεράκας.)

Λεκίδα κημβάφια δύο.

(Pollux X, 86 κένβάφια.)

95 Συναγρίδας μαζούς τε συνοδόντας τ' ἐρυθροποικί-
[λους.

(Athen. VII, 322 B omisso fabulæ nomine, sed p. 322 F συναγρίδες (leg. συναγρίδες) in Epiccharmi fabulis Ἡβας γάμος et Γᾶ καὶ Θάλασσα commemorari dicuntur.)

Τὸν τε πολυτίματον ἔλοψ', (ὁ δ' αὐτε κάλλος ὤνιος,) ἓνα μόνον, καὶ κείνον ὁ Ζεὺς ἔλαβε, κήκελῆσατο κατθέμειν αὐτῷ τέ οἱ καὶ τᾶ δάμαρτι θωτέρου.

(Athen. VII, 282 D. Libri ἔλοπα, ὁ δ' αὐτὸς

χαλκὸς ὤνιος—κατθέμειν αὐτῷ τε εἶμαι ταί. Re-
cepi Hermanni conjecturam. Vid. Opusc. II
pag. 297. Videtur piscator vel Jovis dispen-
sator loqui.)

Ἦν δ' ἔρωδιόι τε πολλοὶ μακροκαμπυλαυχένης
100 τετράγες τε σπερματολόγοι κάγλαοὶ συκαλλίδες.

(Athen. II, 65 B. IX, 398. cf. vs. 64.)

Κορακίνοι δὲ κοριοειδέες
πιόνες, χίππιδια λεία, φῦκαί θ' ἀπαλοκουρίδες.

(Athen. VII, 304 E. Legebatur φύχει ἀπαλο-
κουρίδες, quod mutavi in φῦκαί θ'.)

Ἄντι τοῦ
κόγγος, ἂν τέλλιν καλέομεν, ἔστι ὁ ἄδιστον κρέας.

(Athen. III, 85 E.)

105 Αἰολίαι πλώτες τε κυνογλώσσοι τ', ἐνήν δὲ σκιαθίδες.

(Athen. VII, 307 B, 308 E. cf. vs. 70.)

Οὔτε γόγγρων γάρ τι παχέων οὔτε μυραινῶν ἀπῆς.

Athen. VII, 312 C. Dindorfius γόγγρων τις
παχέων, quod Koenius ad Gregor. p. 261
conjecerat; nos γάρ inseruimus.)

Χαλκίδας τε καὶ κύνας κέστρας τε πέρκας τ' αἰόλας.

(Athen. VII, 323 A. cf. vs. 91.)

Σκορπίοι τε ποικίλοι γλαυκοί τε, σαύροι πιόνες.

(Athen. VII, 320 E. cf. vs. 87.)

ΗΡΑΚΛΗΣ ΠΑΡΑΦΟΡΟΣ.

Ἄλλὰ μὲν ἐγὼ ἄναγκαιὸς ταῦτα πάντα ποιῶ·
110 οἶμαι δ' ὡς οὐδεὶς ἐκὼν πονηρὸς οὐδ' ἄταν ἔχων.

(Eustratius in Aristot. Ethic. Nic. III, 5, 5.
ἀναγκαιὸς i. e. ἀναγκαζόμενος, ἀνάγκη. Cf. Ho-
mer. Odys. XXIV, 498. Cæterum οἶμαι δ' ὡς
pro codicum lectione οἶμαι δ' ὡς reposui.)

Πυγμαίων γὰρ λοχαγὸς ἐκ τῶν κανθάρων

Scorpionesque varii lacertique, et glauci pingues. —
Et acuto rostro aci hippurique et auratæ. — [gobii. —
Trygones in posteriore parte spiculo armati et chalandri,
Et valde hiantes channas et deformi ventre asellos. —
Comaridesque et canes sudeseque et percas varias. —
Sin autem vis, eargique et melanuri marini. —
Chalcides, sues, accipitres pinguisque canis. —
Scutellam duoque acetabula. — [ctos. —
Synagrides mazosque et dentices rubris maculis distin-
Pretiosum elopem, (est autem hic alter quoque venalis,) —
unum tantum, et illum Jupiter accepit, jussitque
pecuniam numerari in suum uxorisque usum pro altero. —
Erant ardeæ multæ cervicem longam inflexamque habentes
et tetraones semina legentes et splendidiæ sicedulæ.

Coracini vero pupulis similes
pingues hippique leves et saxatiles et teneræ squillæ.

Pro

concha quam tellin vocamus, est autem caro suavissima. —
Æoliæ mugilesque et lingulacæ, inerant vero sciænæ. —
Neque enim vel congrorum quidquam pinguum vel muræ:
[narum aberat. —

Chalcides et canes sudeseque et percas varias. —
Scorpionesque varii glaucique et lacerti pingues. —

HERCULES FURENS

Atqui ego coactus hæc omnia facio :
existimo autem neminem sua sponte neque miserum esse
[nec noxam contrahere. —
Pygmaeorum enim cohortis præfectus e scarabæis

τῶν μαιζόνων, οὓς φαντι τὰν Αἴτναν ἔχειν.

(Scholl. Aristoph. Pac. 73 ubi pro vulgato πυγμαρίων λοχαγός requiritur quod edidi Πυγμαίων γὰρ λοχαγός. Præterea in μαιζόνων et φασί τὴν Αἴτνην doricam dialectum restitui.)

ΘΕΑΡΟΙ.

Κιθάραι, τριπόδες, ἄρματα, τράπεζαι χαλκίαι, χειρόνιδαι, λουβάσια, λεβήτας χαλκίοι, κρατήρες, ὀδελοί· τοῖς γὰ μὲν ὑπωδέλοισι καὶ βαλλιαζόντεσσι τόσσον χρῆμα' εἶσι.

(Athen. IX, 408 D et VIII, 362 B. Legebatur κιθάρα quod cum Meinekio Exercit. in Athen. I p. 28 in κιθάραι mutavi, recepta simul ejusdem extremorum verborum καὶ λωτε βαλλίζοντες σισσον χρῆμα εἴη emendatione.)

Ἄσφύος τε περὶ κήτιπλόου.

(Athen. III, 106 F. καὶ ἐπίπλου. cf. vs. 12)

ΚΥΚΛΩΨ.

Χορδαί τε ἄδύ, ναὶ μὰ Δία, χῶ κωλιός.

(Athen. IX, 366 A.)

Φέρ' ἐγγέας εἰς τὸ σκύφος.

(Athen. XI, 498 E.)

120 Ναὶ τὸν Ποτιδᾶν κολύτερος ἔμου πολύ.

(Herod. περὶ μονήρους λέξεως 10, 31 αἰνετὸν Ποτιδᾶν, quæ emendavit Meinekius Comic. Gr. II, p. 482. — ἔμου.)

ΚΟΜΑΣΤΑΙ Η ΗΦΑΙΣΤΟΣ.

Σηπίας τ' ἄγην κούσας περδίκας τε πετομένους.

(Athen. IX, 389 A. Codd. ἀγανούσας; Dindorfius ἄγην νεούσας. Sed sensus flagitat ἄγην κούσας quod reposui.)

[Ἄλλ'] οὐδὲ ποτιθιγῆν ἐτ' ἐγὼν τεῦς ἀξιώ.

(Apollon. de Pronom. p. 96 A. οὐδέποτε' τοῖς γίνετ' ἐγὼν τεῦς ἀξιώ, quæ correxit Ahrensius.)

ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΛΟΓΙΝΝΑΣ.

A. Ὁ Ζεὺς μ' ἐκάλεσε Πέλοπι γ' ἔρανον ἰστιῶν.

B. Ἡ παμπόνηρον ὄψον, ὦ τᾶν, ὁ γέρανος.

125 A. Ἄλλ' οὐτι γέρανον, ἀλλ' ἔρανον τοι νῦν λέγω.

(Athen. VIII, 338 D. ἰστιῶν. Vs. 125 ἔρανον τοι νῦν λέγω rescripsi, quum in membranis omittatur νῦν.)

Οἱ τοὺς ἰάμβους καττὸν ἀρχαῖον τρόπον, ὃν πρῶτος εἰσαγήσαθ' Ὀριστόξενος...

(Hephæstio pag. 45 ed. Pors. qui addit : Ἀριστόξενος δὲ ὁ Σελινούντιος Ἐπιχάρμου πρεσβύτερος ἐγένετο ποιητής, ὃς καὶ αὐτὸς Ἐπιχάρμος μνημονεύει ἐν Λόγω καὶ Λογίνα κτλ. Pro εἰσαγήσαθ' doricæ scripsi εἰσαγήσαθ'.)

Ἄφύας τε κωρίδας τε καμπύλας.

(Athen. III, 106 E.)

ΜΕΓΑΡΙΣ.

Τὰς πλευράς οἶόν περ βατίς,

130 τὰν δ' ὀπισθίαν ἔχεις θαγάνας οἶόν περ βάτος, τὰν δὲ κεφαλὰν ὀστίων οἶόν περ ἔλαφος, οὐ βατίς, τὰν δὲ λακάραν σκορπίος πᾶς ἐστὶ παχύτερος τεοῦ.

(Athen. VII, 286 C. Vs. 130 codices : ἐχησθ' ἀτενὲς οἶον, Vs. 131. κεφαλὰν ὀστέων, Vs. 132 σκορπίος παῖς ἐπιθαλάττιός τε οὔ. Rescripsi Ahrensii conjecturas.)

Εὐμνος, καὶ μουσικὰν ἔχουσα πᾶσαν, φιλόλυρος.

(Hephæstio pag. 14.)

Ἄφύας, τυρίδιον, κωλεοί, σφονδύλοι, τῶν δὲ βρωμάτων

135 οὐδέν.

majoribus, quos Ætnan insidere aiunt.

SPECTATORES.

Citharæ, tripodes, currus, æneæ mensæ, trullæ, simpula olearia, lebetes ænei, crateres, veracula : utinam profecto saltem obæratis et comissantibus tantæ opes suppetant. —
Le coxa et omento.

CYCLOPS.

Intestina suavia, per Jovem, et perna. —

Ægædem infunde in scyphum. —

Næ per Neptunum multe magis cavus mortario.

COMISSATORES SIVE VULCANUS.

Afferebat sepias prægnantes ac volantes perdices. —

Sed ne attingere quidem amplius ego te volo. —

VERBUM ET VERBALIS.

A. Jupiter me vocavit quod Pelopi epulum dat.

B. Malum profecto obsonium, o amice, grus est.

A. At non gruem, sed epulum tibi nunc dico. —

Qui iambos ad antiquum modum, quem primus docuit Aristoxenus, (composuerunt). —
Aphyasque et incurvas squillas.

MEGARIS.

Latera batidis instar,

at postremam partem habes qualem acuta raia,

caput vero quale quivis cervus, non batidis,

quod autem ad ilia attinet, omnis scorpio te crassior est. —

Laude digna, omni doctrinæ genere perpolita, lyra
[amians. —

Chorda, caseolus, pernae, verticilli, ciborum autem nihil.

(Athen. IX, 366 B. A corrigendis his verbis abstinui, nisi quod ουδέν tanquam alterius versiculi initium pro ουδὲ ἐν reposui.)

ΟΑΓΣΕΕΥΣ ΑΥΤΟΜΟΛΟΣ.

Δέλφακά τε τῶν γειτόνων τοῖς Ἐλευσινίοις φυλάσσων δαιμονίως ἀπώλεσα, οὐχ ἔκων· καὶ ταῦτα δὴ με συμβολατεύειν ἔφα τοῖς Ἀχαιοῖσιν προδιδόμεν τ' ὠμνυέ με τὸν δέλφακα.

(Athen. IX, 374 E. Etym. M. 255, 3. Zonar. p. 480 : ἀπώλεσας—ἔφη—προδιδομένη.)

140 Ἄ δ' ἄσυχία χαρίεσσα, γυνά, καὶ σωφροσύνας πλατιὸν οἰκεῖ.

(Stob. Flor. LVIII, 7 ἔσυχία.)

Ποτιφόριμον τὸ τέμαχος ἦς, ἑπομελανδρυῶδες.
(Athen. III, 121 B.)

Ἄλλὰ καὶ βέζει τι χρῶμα.

(Etym. Or. 139, 4.)

ΠΕΡΙΑΛΛΟΣ.

145 Σεμέλα δὲ χορεύει καὶ ὑπάδει σφιν σοφὸς κιθάρα παριαμβίδας· ἃ δὲ [γέγαθε
πυκινῶν κρημῶν ἀκροαζομένα.

(Athen. IV, 183 C. γεγαθεῖ, γεγάθη, item ὑπαλίσφιν quæ correxi.)

ΠΕΡΣΑΙ.

Χρυσὸν καὶ χαλκὸν ὀφείλων.

(Pollux IX, 92.)

ΠΙΘΩΝ.

Ἡ βύλακον βόειον ἢ κόνιν φέρειν ἢ κωρυκίδα.

(Pollux X, 179. φέρειν ἀκωρυκίδα.)

ΠΥΡΡΑ Η ΠΡΟΜΑΘΕΥΣ.

150 Τὰν τελλίαν, τὸν ἀναρίταν θῆσαι δὴ καὶ λεπὰς [ἄσσα.

(Athen. III, 86 A. κὰν (Dind. καὶ) τις Ἐλλήνων—τὸν ἀνδρὶ τ' ἄν (D. ἀναρίταν).

Πολλοὶ στατήρες, ἀποδοτήρες οὐδὲ εἶς.

(Etym. M. 725, 25. οὐδ' ἄν εἶς.)

Πύρρα γὰ μῶται Δευκαλίωνα.

(Etym. M. 589, 42. Libri Πύρραν γε μῶ καὶ Δευκαλίωνα. Recepi Ahrensii emendationem.)

Κύλικα, μαγίδα, λύχων.

(Pollux X, 82.)

ΣΕΙΡΗΝΕΣ.

A. Πρῶτ' ἐν γ' ἀτενὲς ἀπ' ἀοῦς ἀφύας ἀποπυρί- [ζομες
155 στρογγύλας καὶ δελφακίνας, ὅπτα κρέα, καὶ πω- [λυπούς
καὶ γλυκύν γ' ἐπ' ὧν ἐπιόμες οἶνον. B. Οἴμοι μοι [τάλας.
τρὶς ἄμα με καλῶσά κά τις καλᾶ λέγοι· φεῦ τῶν [κακίων.

A. Τόκα παρῆ, τρίγλα τε μία παχεῖα κάμιαί δύο διαταταγμέναι μέσαι, φάσσαί τε τοσσαῦται παρῆν
160 σκορπίοι τε ἀγλαοὶ κοκκύγες, οὐς παρασχίζομες πάντας, ὅπταντες δὲ χᾶδυνόντες αὐτοὺς χναύομες.

(Athen. VII, 277 F. — Vs. 157 codd. : περὶ σῆμά με καλοῦσα κατίσκα λέγει (vel λέγοι), cujus loco Ahrensii proposuit quod recepi. Cf. Hom. Od. lib. IX, 65. Sequitur φού τῶν

ULIXES TRANSFUGA.

Porcumque vicinorum

Eleusinitis servans mirabiliter perdidit, invitus; atque hæc sane me pacisci dixit cum Achivis et prodere me porcum juravit. — Tranquillitas, o muller, jucunda res est et vicina temperantiæ. — Utile erat salsamenti frustum, thunnino simile. — Sed addit etiam colorem aliquem.

EXIMIUS.

Semela vero saltat canitque ei cithara doctus periambides; hæc autem deleperitos audiens pulsus. [ctatur

PERSÆ.

Aurum et res debens.

PITHON.

Aut saccum e bubulo corio

aut vas farinarium ex arborum corticibus factum aut pe- [ram gestare.

PYRRHA SIVE PROMETHEUS.

Vide vero quantus pectunculus, quanta cochlea, quanta [etiam lepās sit. — Multi debitores, redditores nulli. — Pyrrha certe querit Deucalionem. — Calicem, magidem, lychnum.

SIRENES.

A. Mane quidem, certe continuo ab aurora, apphas ex [igne edimus rotundas et porcellos, carnes assas, et polypos, lisque dulcis vini potum addimus. B. Hei mihi misero. Ter simul me vocans aliqua mulier recte dicat : Dii boni, [quanta mala!

A. Tum aderat nullus unus pinguis duasque amiaz in medio deinceps posita, totidemque palumbes aderant et scorpiones et splendidi coccyges, quos discindimus omnes, assantes vero et condientes eos deglutimus.

κακῶν; quod converti in φεῦ τῶν κακῶν. —
Vs. 158 libri : δ καὶ παρὰ τρίγλας τε καὶ πᾶ-
χῆα. Scribendum cum Ahrensiο τόκα παρῆς
τρίγλα τε μία παχῆα. Extrema inde a κάγλαοι
adjeci ex Athen. VII, 309, ubi ommissa fabulæ
inscriptione afferantur.)

ΣΚΙΡΩΝ.

καὶ παλινολεκίς.

(Pollux X, 87. Vulgo πηλινῶν λεκίς.)

A. Τίς ἐστὶ μάτηρ; B. σακίς. A. τίς δ' ἐστὶν
[πατήρ;
B. σακίς. A. τίς ἀδελφεὸς δέ; B. σακίς.

(Schol. Oxon. Aristoph. Pac. 185. μήτηρ—
σηκίς ubique—τίς ἐστὶ πατήρ—ἀδελφός sine
δέ.)

ΣΦΙΓΞ.

158 Ἄλλ' οὐχ ὁμοῖά γ' ἐρινεοῖσιν οὐδαμῶς.

(Athen. III, 76 C. ἐρινοῖς.)

Καὶ τὸ τᾶς Χιτωνίας αὐλησάτω τίς μοι μέλος.

(Stephanus Byz. s. v. Χιτώνη pag. 694 ed.
Meinek. : Χιτώνη οὕτως ἢ Ἄρτεμις λέγεται, καὶ
Χιτωνία, ὡς Παρμένων ὁ Βυζάντιος καὶ Ἐπίχαρ-
μος ἐν Σφιγγί.)

ΤΡΩΕΣ.

Παντὸς ἐκ ξύλου κλωφὸς τέ κα γένοιτο καὶ θεός.

(Proverb. Coisl. 168. cf. Zenob. IV, 7 ἐκ
παντὸς ξύλου κλωφὸς γένοιτ' ἄν.)

Ζεῦ ἄνα ναίων Γάργαρ' ἀγάννιφα.

(Macrob. Saturn. V, 20. ἄναξ. Ζεύς. Legen-
dum Zeū.)

ΦΙΛΟΚΤΗΤΑΣ.

Ἐν δὲ σκόροδα δύο καὶ γαθυλλίδες δύο.

(Athen. IX, 371 F.)

170 Οὐκ ἔστι διθύραμβος, δκχ' ἕδωρ πίης.

(Athen. XIV, 628 B. οὐχ ἕδωρ.)

Οὐτ' ἐν κάδῳ δηλοῖμην οὐτ' ἐν ἀμφορεῖ.

(Pollux X, 71.)

ΧΕΙΡΩΝ.

Καὶ πειῖν ἕδωρ διπλάσιον χλιαρόν, ἡμίνας δύο.

(Athen. XIV, 648 D, et XI, 479 A.)

ΧΥΤΡΑΙ.

Ἄλλ' ὅμως καλαὶ καὶ πῖοι ἄρνες εὐρησοῦντί μοι
δέκα νόμους πωλᾷ· τοίας γὰρ ἐντὶ τᾶς ματρὸς.

(Pollux IX, 79. εὐρήσουσι—δέ μοι καὶ νόμους
correxerit Bentleius—πωλατιᾶς.)

176

Κάρυξ ἰὼν
εὐθύς πρία μοι δέκα νόμων μόσχον καλάν.

(Pollux l. c. κῆρυξ—πριῶ—νούμμων.)

ΕΞ ΑΛΛΩΝ ΚΟΜΩΔΙΩΝ.

A. Ἄλλ' αἰεὶ τοὶ θεοὶ παρήσαν χυπέλιπον οὐπώποκα·
τάδε δ' αἰεὶ πάρεσθ' ὁμοῖα, διὰ δὲ τῶν αὐτῶν αἰεὶ.
B. Ἄλλὰ λεγέται μὲν χάος πρῆτον γενέσθαι τῶν
[θεῶν.]

180 A. Πῶς δέ; ἀμάχανόν γ', ἀπὸ τίνος εἶμεν δ, τι

[πρῆτον μόλοι.
οὐκ ἄρ' ἔμολε πρῆτον οὐδὲν οὐδὲ μὰ Δία δεύτερον
τῶνδε γ' ὧν ἄμμες νυν ὠδε λέγομεν. ἀλλ' τῆδ' ἔχει.
αἰ ποτ' ἀριθμὸν τις περισσόν, αἰ δὲ λῆς, τὸν ἄρτιον
ποτῆμεν λῆ ψᾶφον, ἢ δις τὰν ὑπάρχουσαν λαβεῖν,

SCIRON.

Et catinus fictilis. —

A. Quæ est mater? B. ancilla. A. Quis est pater?

B. ancilla. A. Quis vero frater? B. ancilla.

SPHINX.

Sed nequaquam caprificis quidem similia. —

Et Dianæ carmen aliquis mihi tibia canat.

TROES.

Ex omni ligno boja fiat et deus. —

Jupiter rex habitans Gargara nivosa.

PHILOCTETES.

Inter alia autem alia duo et gethya duo. —

Non est dithyrambus, quando aquam bibis. —

Neque in cado corruperim [aquam] neque in amphora.

CHIRON.

Et bibere duplam aquæ tepidæ partem, duas heminas.

TABERNÆ OLLARIÆ.

Sed tamen pulchræ agnæ et pingues agni mihi compara-

[bunt

venditi decem nummos : talis enim sunt matris. —

Præco profectus

statim eme mihi decem nummis pulchram vitulam.

EX ALIIS COMŒDIIS.

A. Sed semper dii fuerunt neque unquam defecerunt;

hæc vero [rerum principia] sui semper similia sunt et per

[eadem semper vigent.

B. Enimvero chaos primum deorum exstitisse fertur.

A. Quomodo vero? fieri certe nequit, ut quod primum

[proveniat ab aliquo oriatur.

Nec igitur primum quidquam provenit, neque per Jovem

eorum certe quæ nos hic dicimus. Sed res ita se habet.

Si quis ad numerum imparem, vel si vis, parem

addere velit numerum, vel præsentem bis sumere,

185 ἢ δοκεῖ κα τοι τόχ' ἀτὸς εἶμεν; B. Οὐκ εἶμιν τάχα.
A. Οὐδὲ μὲν οὐδ' αἰ ποτὶ μέτρον παχυαῖον ποτ-

[θέμεν

λῆ τις ἄτερον μᾶκος, ἢ τοῦ πρόσθ' ἐόντος ἀποταμῆιν,
εἶτι χ' ὑπάρχοι κείνο τὸ μέτρον. B. Οὐ γάρ. A. Ἄδδε

[νῦν ὄρη

καὶ τὸς ἀνθρώπους· ὁ μὲν γὰρ αὖξέθ', ὁ δὲ γὰ μὲν

[φθίνει,

190 ἐν μεταλλαγῆ δὲ πάντες ἐντὶ πάντα τὸν χρόνον.

ὁ δὲ μεταλλάσσει κατὰ φύσιν κωῦποκ' ἐν τωῦτῳ

[μένει,

ἄτερον εἴη καὶ τὸ δῆτα τοῦ παρεξεστακότος.

καὶ τὸ δὴ κήγῳ γῆθῃ ἄλλοι καὶ νῦν ἄλλοι τελέθομες,
καῦθις ἄλλοι κωῦποχ' αὐτοὶ [τελέθομες] καττὸν λό-

[γον.

(Diog. Laert. III, 10. Vs. 177 καὶ ὑπέλι-
πον. Vs. 180 πῶς δὲ κ' ἀμήχανόν γ' ἀπό τινος

μηδὲν θ, τι πρῶτον correxī Hermannus. Vs.

182 τῶν δὲ γ' ὧν ἄμμες νῦν ὄδε λέγωμεν, μέλ-

λει τὰδ' εἶναι codd.; recepī Hermanni emenda-

tionem. Vs. 184 ποιεθέμεν membranæ. Vs. 185

κάτοι καὶ ὁ αὐτός emendavit idem vir doctus. Vs.

186 οὐδὲ ποτὶ μέτρον παχὺ ἐόν aliquot libri;

secuti sumus Ambrosium. Vs. 187 λῆ τις ἔτε-

ρον στερέθρον μᾶκος codices prope omnes. Vs.

188 κ' ὑπάρχοι; alii libri χ' ὑπάρχοι. Vs. 189

τὼς ἀνθρώπως vel ἀνθρώπους membranæ, τὸς

restituit Hermannus. Vs. 191 κωῦποκ'—ταῦτῳ.

Vs. 192 ἔτερον—δῆ; scripsi cum Hermanno

ἄτερον—δῆτα. Vs. 193 κήγῳ libri, dorice κήγῳ

reposituit Ahrensius. Vs. 194 τελέθομες deest in

membranis.)

195 A. Ἄρ' ἔστιν αὐλησῆς τι πρᾶγμα; B. Πάνυ μὲν ὦν.

A. Ἄνθρωπος ὧν αὐλησῆς ἔστιν. B. Οὐδαμῶς.

A. Φέρ' ἴδω, τί δ' αὐλητᾶς; τίς εἶμιν τοι δοκεῖ;

ἀνθρωπος, ἢ οὐ γάρ; B. Πάνυ μὲν ὧν. A. Οὐκ

[δοκεῖ

οὕτως ἔχειν [τοι] καὶ περὶ τῷγαθοῦ; τό γὰ

200 ἀγαθόν τι πρᾶγμα εἶμεν καθ' αὔθ'· ὅστις δὲ κα

εἰδῆ μαθὼν τῆν', ἀγαθὸς ἦδη γινέται.

ὥσπερ γὰρ τὰν αὐλησῆιν αὐλητᾶς μαθὼν,

ἢ ὄρησῆιν ὄρησῆτᾶς τις ἢ πλοκεὺς πλοκάν,

ἢ πᾶν γ' ὁμοίως τῶν τοιούτων, θ, τι τυ λῆς,

205 οὐκ αὐτὸς εἴη χ' ἄ τέχνα, τεχνικός γὰ μὲν.

(Diog. Laert. III, 14. Vs. 202 ὥσπερ γὰρ εἰ

τῆν vulgo quod correxī; αὐλησῆιν αὐτὸς μαθὼν

jam emendavit Casaubonus. Vs. 205 οὐχ αὐτὸς

Casaubonus recte in οὐκ αὐτὸς mutavit.)

Εὔμαιε, τὸ σοφὸν ἔστιν οὐ καθ' ἐν μόνον,

ἀλλ' ὅσα περ ζῆ, πάντα καὶ γνῶμαν ἔχει.

καὶ γὰρ τὸ θῆλυ τᾶν ἀλεκτορίδων γένος,

αἰ λῆς καταμαθεῖν ἀτενέες, οὐ τίκτηι τέκνα

210 ζῶντ', ἀλλ' ἐπαῖζει αἱ ποιεῖ ψυχὰν ἔχειν.

τὸ δὲ σοφὸν ἂ φύσις τόδ' οἶδεν ὡς ἔχει

μόνα· πεπαιδεύεται γὰρ αὐταῦτας ὑπό.

(Diog. Laert. III, 16. Vs. 207 ὅσα. Vs. 208

τῶν. Vs. 210 ἐπωάζει quæ jam mutavit Ahren-

sius. Vs. 212 αὖ ταῦτας, in cuius locum Por-

sonus substituit αὐταῦτας.)

Θαυμαστὸν οὐδὲν ἄμὲ ταῦθ' οὕτω λέγειν

καὶ ἀνδάνειν αὐτοῖσιν αὐτοὺς καὶ δοκεῖν

215 καλῶς περὺκειν. καὶ γὰρ ἂ κύων κυνὶ

κάλλιστον εἶμεν φαίνεται καὶ βοῦς βοί,

ἄνος δ' ὄψω κάλλιστόν [ἔστιν], ὅς δ' ἔτι.

(Diog. Laert. l. c. Vs. 213 θαυμαστὸν οὐδέν

num tibi forte idem numerus tum manere videtur? B.

[Haud sane mihi.

A. Nec vero, si ad cubitalem mensuram addere

quis velit aliam quamdam longitudinem, aut ab ea quæ

[primum erat aliquam auferre,

adhuc eadem sit quæ prius mensura. B. Nempe nequa-

[quam. A. Ita nunc considera

etiam homines; nam alius crescit, alius autem decrescit,

in mutatione vero omnes sunt per omne tempus.

Quod autem mutatur secundum naturam neque unquam

[in eodem statu permanet,

diversum fuerit et ipsum sane ab eo quod decessit.

Quin tu quoque et ego heri alii eramus, et nunc alii sumus,

[ratione. —

et rursus alii erimus, neque unquam iidem sumus hac

A. Estne tibi cantus res aliqua? B. Ita sane.

A. Homo igitur tibi cantus est. B. Minime.

A. Age videamus; tibicen quis tibi esse videtur?

homo an non? B. Maxime vero. A. Nonne igitur

hoc etiam tibi de bono videtur? bonum quidem

rem esse quæ per se ipsa exstet, quisquis autem

eam didicerit, bonum eum jam effici.

Sicut enim qui tibi arum cantum didicerit, tibicen,

aut qui saltare, saltator, aut qui texere, textor,

aut qui similiter quamlibet huiusmodi rem didicerit,

non ipse erit ars illa, sed artifex. —

Eumææ, sapientia non est res singularis tantum,

sed quæ vivunt omnia intellectu quoque valent.

Namque femineus gallinarum sexus,

si attente considerare vis, non parit pullos

vivos, sed incubat ova et calore animat.

Hæc autem sapientia ut sese habeat natura scit

sola; quippe ab hac ipsa erudita est. —

Nihil mirum est ita nos hæc dicere

et placere eos ipsi viderique

pulchre natos. Etenim canis cani

pulcherrimum animal esse videtur, et bos bovi,

asinus quoque asino pulcherrima res est, sus item sui.

ἰστί μὲν codices; sed rectius cum Ahrensio ponitur ἀνά. Vs. 215 πεφυκέναι libri, quod tueri licet scribenti καλῶς πεφυκέναι. κύνιν γὰρ καὶ κύνιν, nisi quis Ahrensii conjecturam καλῶς πεφύκειν sequi mavult.)

Ἦς δ' ἐγὼ δοκέω—δοκέω γάρ, ὁ σαφὲς ἀμὴν τοῦθ'

[ὅτι
τῶν ἐμῶν μνάμα παρ' ἐσσεῖται λόγων τούτων ἔτι·

220 καὶ λαβῶν τις αὐτὰ περιδύσας τὸ μέτρον, ὁ νῦν ἔχει εἴμα δούς καὶ πορφύραν, λόγοισι ποικίλας καλοῖς εὐσπάλαιστος ὢν τοὺς ἄλλους εὐπαλαιοῦς ἀπο—
[φανεί.

(Diog. Laert. III, 17. δοκέω γὰρ σαφὲς ἀμὴν emendavit Hermannus.)

A. Ἐκ μὲν θυσίας θοίνα, ἐκ δὲ θοίνας πόσις ἐγένετο. B. Χαρίεν, ὡς γ' ἐμὴν

[δοκαί.

225 A. Ἐκ δὲ πόσιος κῶμος, ἐκ κώμου δ' ἐγένεθ'

[θανία,

ἐκ δ' ὕανίας δίκαι, ἕκ δίκαι δ' ἐγένετο καταδίκαι, ἐκ δὲ καταδίκαι πέδαι τε καὶ σφαλός καὶ ζαμία.

(Athen. II, 36 C. Vs. 223 θοίνῃ. Vs. 224 θοίνης—ὡς γέ μοι. Vs. 224-225 ἐγένετο θανία et ἐκ δὲ θανίας δίκαι, quæ Meinekius correxit et supplevit Exerc. in Ath. I p. 3 seqq., nisi quod Dindorfius addidit δοκαί. Vs. 227 σφάλος Bochartus bene convertit in σφαλός, quod sententia flagitat. Nos potius pluralem σφαλῶν hic restituendum censemus, si plures eo ræniæ genere affectos esse constaret. Sed hoc æque incertum est atque illud quod existimat Meinekius, Aristotelem Gener. anim. I, 18 hunc Epicharmi locum respexisse.)

A. Τί δὲ τὰδ' ἐστί; B. Δηλαδὴ τρίπους. A. Τί

[μάν, ὅς πόδας ἔχει

τίτορας; οὐκ ἐστὶ τρίπους, ἀλλ' [ἐστίν], οἶμαι, [τετράπους.

230 B. Ἔστι δ' ὄνουμ' αὐτῶν τρίπους, τίτορας ἔχει γὰρ [μάν πόδας.

A. Οἰδίπους τοίνυν ἀναφανδὸν τοῖον αἰνιγμά τὸ [νοεῖς.

(Athen. II, 49 C. Vs. 231 in codicibus sic legitur : Οἰδίπους τοίνυν ποτ' ἦν, αἰνιγμά τοῖ νοεῖς. Posui quod huic loco convenire videbatur ἀναφανδὸν τοῖον et τύ.)

Καπυρὰ τρώγων κάρυ', ἀμυγδάλας.

(Athen. II, 52 A. καπυροτρώγονα κάρυα. Recepti Dindorfii conjecturam.)

[καί] φασήλους φῶιγε θᾶσσον, αἶγ' ὁ Διόνυσος φιλεῖ.

(Athen. II, 56 A. αἶ γ'—φιλεῖ. Legendum αἶγ'—φιλεῖ.)

Ἦσα χανός κάλεκτορίδων πετενηῶν.

(Athen. II, 57 D. πετενηῶν.)

235 Πραύτερος ἐγώνγα μολόχας.

(Athen. II, 58 D. ἐγῶγας.)

Ἰγίστερον φανέντα κολυκύντας πολύ.

(Athen. II, 59 C. τ' ἦν ἔτι emendavi participio φανέντα inserto.)

Οἶοναί μύκητες ἐξεσκληκότες πιεῖσθῆ [με].

(Athen. II, 60 E. οἶον αἶ μύκαι (Dind. μύκαι) ἀρ' ἐπεσκληκότες. Ut metro et sententiæ satisfacerem scripsi μύκητες ἐξεσκληκότες addidique με.)

Τούτων ἀπάντων ἀκρίδας ἀνταλασσόμεναι, κόγχων δὲ τὸν σέσιλον. B. Ἀπαγ' εἰς τὸν φθόρον.

(Athen. II, 63 C. ἀνταλλάσσονται quod correxit Erfurditius.)

240 Ἰάς τ' ἐλαιοφυλλοφάγους κισθίλας.

(Athen. II, 64 F. ἐλαιοφυλλοφάγους.)

Θρίδακος ἀπολαεμμένας τὸν καυλόν.

Ut autem ego puto (puto enim, quod nobis manifestum est),

horum sermonum meorum memoria olim erit;

quippe carmina ista aliquis sumpta metro, quod nunc habent, exuens,

veste autem alia ornans et purpura, pulchrisque variis invictus ipse cæteros facile vincet.— [verbis

A. E sacrificio convivium, e convivio compositio orta est. B. Jucunda res, ut mihi

[quidem videtur.

A. E comotatione lascivia, e lascivia vero pugna orta est, e pugna dica, e dica orta est damnatio,

e damnatione pedicæ et codex et mulctia.— [pedes habet A. Quid hoc est? B. Nempe tripus. A. Quid tandem, qui

quattuor? non est tripus, sed quadrupes, opinor, dicendum est.

B. At nomen est illi tripus, quattuor vero pedes habet.

A. Manifesto igitur CEdipus tale ænigma tu intelligis.— Calidas edens nuces, amygdalas.—

Et phaselos comedere citius, siquidem Bacchus amat.— Ova anserum et gallinarum volatilium.—

Mitior equidem malva.— Multo saniozem cucurbita visum.—

Tanquam fungi aridi me suffocabitis.— Cum his omnibus locustas muto,

inter conchas autem sesilum. B. Abi in malam rem.— Turdosque olivarum folia comedentes.—

Lactucæ delibratæ caulem.

(Athen. II, 68 F.)

Μάκων.....

μάραθα τραχίες τε κάκτοι, τούς σὺν ἄλλοις μὲν

[φαγεῖν

245 ἐστὶ λαχάνοις. εἰς τὸ πῖον αἶκα τις ἐντρίψας καλῶς
παρτιθῆνιν, ἀδύς ἐστ', αὐτὸς δ' ἐφ' αὐτοῦ χαιρέτω.(Athen. II, 70 F. Vs. 243 τοὶ σὺν ἄλλοις μὲν
φαγεῖν. Vs. 244 ἐντρίψας. Vs. 245 παρα-
τιθῆνιν, ἀδύς ἐστίν, αὐτὸς δ' ἐπ' αὐτοῦ. Emenda-
re locum jam aggressus erat Casaubonus qui
ἐντρίψας et ἐφ' αὐτοῦ scripsit; cætera sententiæ
convenienter refinxit.)

Θρίδακας, ἐλάταν, σχίνον, βαφανίδα, κάκτους.

(Athen. II, 71 A.)

Ὁ δὲ τις ἀγρόθεν θοικε μάραθα καὶ κάκτους φέρειν,
ἴψου, λάπαθον, ὀπόφυλλον, σκοροδίον, σέριδα,
δάκτυλον, πτέριν.....κάκτον, ὀνόπορδον.(Athen. II, 71 A. Vs. 248-249 ὀπόφυλλον,
σκοροδίον—δάκτυλον dedi ex Ahrensii conje-
ctura pro membranarum lectionibus ὀτόστυλ-
λον, σκόλιον—δράκτυλον. Sed quid ad versuum
integritatem desit, admodum dubium est.)

250 Τὰ πρὸ τοῦ δὴ ἄνδρες ἐλέγον, εἷς ἐγὼν ἀποχρέω.

(Athen. VII, 308 C, et VIII, 362 D.)

Ἄλλα καὶ σιγῆν ἀγαθόν, ἔκκα παρέοντι καρβρόνες.

(Athen. VIII, 363 F.)

Σκώπας, ἐπόπας, γλαύκας.

(Athen. IX, 391 D.)

Νόος ὀρῆ καὶ νόος ἀκούει· τὰλλα κωφὰ καὶ τυφλά.

(Plutarch. Morall. p. 98 B, 336 B, 961 A,
multique alii. Vulgo νοῦς ὀρῆ.)

Ἄ δὲ χεῖρ τὰν χεῖρα νίξει· δός τι, κῶρε, καὶ λάβει.

(Pseudoplato Axioch. p. 366 C, qui habet
δός τι καὶ λάβει τι. Quare inserto κῶρε et abje-
cto altero τι versum redintegrare conatussum. Sed Stobæus Flor. X, 13, 34 postero-
rem partem sic exhibet: δός τι καὶ λάβοις τι,
unde conjicias Epicharmum scripsisse: δός τι
καὶ λάβοις τι, παῖ. At prior ratio præstat.)255 Νῆφε καὶ μέμασ' ἀπιστεῖν· ἄρθρα ταῦτα τῶν
[φρενῶν.(Polyb. XVIII, 23, 4; Dio Chrysost.
LXXIV, p. 636 ed. Morell.; Cicero ad Attic. I,
19 etc.)Τῶν πόνων πωλοῦντι πάντα τὰγάθ' ἄμιν τοὶ θεοί.
(Xenoph. Memorab. II, 1, 20; Stobæus
Flor. I, 101, vulgo τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν
πάντα τὰγάθ' οἱ θεοί.)

Ἵ πονηρὲ μὴ τὰ μαλακὰ μῶσο, μὴ τὰ σκληρ' ἔγγε.

(Xenophon et Stobæus l. c. μῶσο.)

Ἐκ διαβολᾶς μῶμος ἐγένετο, πολλοῦ δ' ἐκ μῶμου
[μάχη.(Versum finximus ex Aristot. de Gener.
animal. I, 18: Ὡς Ἐπίχαρμος ποιῆ τὴν ἐποικο-
δόμησιν, ἐκ τῆς διαβολῆς ἡ λοιδορία, ἐκ δὲ ταύ-
της ἡ μάχη. Cf. Rhet. I, 7 et Metaph. IV, 24.)
Ἄρτίως τε γὰρ λελέκται κεύθους οὐ καλῶς ἔχον
φανέται.(Aristot. Metaph. XII, 9 pag. 1086, a, ed.
Bekker. καὶ εὐθέως φαίνεται. Transposui hæc
cum Ahrensio.)260 Θνατὰ χρῆ τὸν θνατόν, οὐκ ἀθάνατα τὸν θνατόν
[φρονεῖν.(Aristot. Rhet. II, 21 omisso poetæ no-
mine.)Τόκα μὲν ἐν τήνοις ἐγὼν ἦν, τόκα δὲ πᾶρ τήνοις
[ἐγὼν.

(Demetr. Phal. de Eloc. 24. παρὰ τήνοις.)

Οὐ φιλόανθρωπος τύγ' ἐσσ', ἔχεις νόσον, χεῖρες
[διδούς.(Plutarch. Poplic. c. 15 et de Garrul.
p. 510 C.)

Papaver....

marathrum et asper cactus, quem cum aliis quidem edere
oleribus licet. Adipi si quis interens bene

eum apponat, suavis est, ipse vero per se valeat. —

Lactucas, elaten, scillam, raphanos, cactus. —

Hic autem ex agro afferre videtur fœniculum, cactus,
iphyon, lapathum, laserpitii semen, allium, seridem,
dactylum, filicem.....cactum, onopordum. —Quæ antea duo viri dicebant, [ad hæc dicenda] ego unus
[sufficio.—

Sed et silere utile est, quando præstantiores adsunt. —

Asiones, upupas, noctuas. —

Mens videt, mens audit, reliqua sunt surda et cæca. —

Manus manum lavat; da aliquid, puer, et accipe. —

Sobrius sis et memineris diffidere; nervi hi sunt pro-
[dentia.—

Laboribus omnia bona nobis dii vendunt. —

O improbe, noli mollia aucupari, ne dura tibi accidant.—

E calumnia orta est reprehensio gravior ex reprehen-
[sione pugna.—Quum primum enim dictum est, statim illud non recte
[se habere

apparet. —

Mortalia oportet mortalem, non immortalia mortalem
[sapere.—Aliquando quidem inter illos eram, aliquando vero apud
[illos.—

Non humanus tu quidem es, morbo laboras, libenter des.—

Συνεκρίθη, καὶ διεκρίθη ἀπῆλθεν, θέν ἦνθεν,
[πάλιν,
ᾗ μὲν εἰς γᾶν, πνεῦμα ἄνω. τί τῶνδε χαλεπόν;
[οὐδὲ ἐν.

(Plutarch. Consol. ad Apoll. p. 110, A. καὶ ἀπῆλθεν θέν ἦλθε. Vs. 264 πνεῦμα δ' ἄνω.)

285 Αἴτε τι ζατεῖ σοφόν τις, νυκτὸς ἐνθυμητίον.

(Cornutus de Nat. deor. c. 14 pag. 54 ed. Osann. (ζητεῖ) his præmissis : Τούτου δ' ἐνεκὸν καὶ ἐπὶ ἐννέα νύκτας λέγεται συγγενόμενος δ. Ζεὺς τῇ Μνημοσύνῃ γεννησάμενος αὐτάς [τὰς Μούσας]· καὶ γὰρ τῆς ἐν νυκτὶ ζητήσεως δεῖ πρὸς τὰ κατὰ παιδείαν. Εὐφρόνην γὰρ οἱ ποιεῖται οὐ δι' ἄλλο τι τὴν νύκτα ἐκάλεσαν, καὶ Ἐπίχαρμος αὐτὰ φησὶν κτλ.)

Πάντα τὰ σπουδαῖα νυκτὸς μᾶλλον ἐξευρίσκειται.

(Cornutus de Nat. deor. l. c.)

Γνωθὶ πῶς ἄλλω κεχρήται.

(Cicero ad Q. fr. III, 1, 7. Videndum esse ait Epicharmus, quomodo quis erga alios se gesserit, antequam cum eo amicitiam faciamus.)

Οὐ λέγειν τύγ' ἐσσι δεινός, ἀλλὰ σιγῆν ἀδύνατος.

(A. Gell. Noct. Att. I, 15. σιγῆν.)

Οὐ μετανοεῖν, ἀλλὰ προνοεῖν χρὴ τὸν ἄνδρα τὸν
[σοφόν.]

(Stob. Floril. I, 14.)

270 Μὴ 'πί μικροῖς αὐτὸς αὐτὸν δέξῃθιμον δείκνυς.

(Ibid. XX, 8. Alibi hic versus Menandro tribuitur. Vid. Meinek. Com. Gr. IV p. 291.)

Ἐπιπολάζειν οὔτι χρὴ τὸν θυμόν, ἀλλὰ τὸν νόον.

(Ibid. XX, 9. νόμον vulgo; correxit Ahrensius.)

Οὐδὲ εἷς οὐδὲν μετ' ὀργᾶς κατὰ τρόπον βουλευταί.

(Ibid. XX, 10. ὀργῆς.)

Ἄ δὲ μελέτα φύσιος ἀγαθῆς πλέονα δωρεῖται φί-
[λοις.

(Ibid. XXIX, 54 et Apostol. I, 52. πλεῦνα.)

Ο τρόπος ἀνθρώποισι δαίμων ἀγαθός, οἷς δὲ καὶ
[κακός.

(Ibid. XXXVII, 16.)

275 Τίς δὲ καὶ λῶν γενέσθαι μὴ φθονούμενος, φίλοι·
δῆλον ὡς ἄπληρος οὐδεὶς ἐσθ' ὁ μὴ φθονούμενος.
τυφλὸν ἠλέησ' ἰδὼν τις, ἐφθόνησε δ' οὐδὲ εἷς.

(Ibid. XXXVIII, 21. Vs. 275 τίς δ' ἐγκαλοῖται. Vs. 276 ἄπληρος proposuit Meinekius pro vulgata scriptura ἀνὴρ γάρ.)

Οὐδὲν ἐν γαῖα κλεινῆ γυναικὸς βαρύτερον πέλει·
οἷδ' ὁ συντυχῶν βεβαίως, μακάριος δ' ὅς ἀγνοεῖ.

(Ibid. LXVIII, 9. Inserui ad explendos versus ἐν—πέλει et βεβαίως.)

280 Τὸ δὲ γαμεῖν ὁμοῖόν ἐστι τῷ τρίς ἐξ ἢ τρεῖς κύ-
[βους

ἀπὸ τύχας βαλεῖν· ἐὰν μὲν γὰρ λάθῃς τεταγμέναν
τοῖς τρόποις καὶ τᾶλλ' ἄλυπον, εὐτυχῆσεις τῷ
[γάμῳ·

εἰ δὲ καὶ φιλέξοδόν τε καὶ λάλον καὶ δαψιλῆ,
οὐ γυναιχ' ἔξεις, διὰ βίου δ' ἀτυχίαν κοσμουμένην.

(Ibid. LXIX, 17. τύχης—τεταγμένην, pro quibus dorice τύχας et τεταγμέναν scripsi.)

285 Σώφρονος γυναικὸς ἀρετὰ τὸν συνόντα μὴ ἴδκειν.

(Ibid. LXXIV, 37. ἄνδρα omisi cum Valckenario.)

Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς ἀποδεδαιγμένος τόπος,
ὅς ἢ πονηροὺς πάντας ἢ χρηστοὺς ποιεῖ.

Concretum erat et discretum est, rediitque unde venerat
terra in terram, spiritus sursum. Quid ex his acerbum
[est? Nihil.—

Sive quis eruditum quid quaerit, hoc noctu in animo volu-
[tandum est.—

Omnia seria noctu citius reperiuntur.—

Cognosce, quemadmodum alio usus fuerit.—

Tu quidem non dicendo vales, sed tacere non potes.—

Non re facta, sed multo ante deliberandum est viro sa-
[pienti.—

Ne tu te ipsum ob res leves iracundum exhibeas.—

Non iram, sed mentem superare convenit.—

Nemo iratus quidquam recte deliberat.—

Ceterum diligens industria plus donat amicis quam bonum
[ingenium.—

Ipsa hominibus insoles vel bonus vel malus genius est.—

Quis autem, amici, nolit alios sibi invidere?

PHILOS. GRÆC.

manifestum est incolumem neminem esse, cui non invi-
[deatur.

Cæcum aliquis conspicatus misericordia commovetur, in-
[vidia nemo tangitur.—

Nihil in inclita terra muliere gravius est :

certo scio expertus, felix ille qui ignorat.—

Uxorem ducere idem prope est quod ter senas aut tres tes-
[teras

fortuito jacere : nam si compositam moribus

acceperis ac cætera non molestam, felix matrimonio inito
[eris ;

at si frequenter exeuntem domo, loquacem et sumtuosam
[duxeris,

non uxorem habebis, sed ornatum per vitam infortunium.—

Bonæ uxoris virtus est conversantem maritum non offen-
[dere.—

Nullus est locus usquam definitus,
[qui aut improbos omnes reddat aut probos.

(Ibid. LXXVII, 7.)

Πνίγομ', θταν εὐγένειαν οὐδενῶν κακῶς
λέγη τις, αὐτὸς δυσγενὴς ὄν τῷ τρόπῳ·
290 τίς γὰρ κατόπτρῳ καὶ τυφλῷ κοινωνία;
(Ibid. XC, 8. οὐδὲν ὄν)

Πρὸς δὲ τοὺς πέλας πορεύου λαμπρὸν ἱμάτιον ἔχων,
καὶ φρονεῖν πολλοῖσι δόξεις οὐ φρενῶν τυχῶν ἴσως.

(Append. Stob. Gaisf. IV p. 381, 10 ed.
I.ips. Vs. 291 δὲ inseruit Welckerus. Vs. 292
δόξεις τυχῶν ἴσως codex; scripsi cum Halmio οὐ
φρενῶν τυχῶν ἴσως.)

Ἀποθανεῖν οὐ λῶ, τεθνάκειν οὐδὲ ἔν μοι διαφέρει.

(Sext. Empir. I, 273. ἀποθανεῖν ἢ τεθνάκειν οὐ
μοι διαφέρει, unde versus composuit Ahrensius
comparato Cicerone Tusc. I, 8, cujus verba in
interpretatione retinuiimus.)

Ἄσχοι φύσις ἐστ' ἀνθρώπων περυσιωμένοι.

(Orion. Anth. II, 3. Theodoret. de fide I
p. 15 Sylb., Clem. Al. Strom. IV p. 584 ed.
Pott., Anecd. Oxon. IV, 254, 25. φύσις ἀνθρώ-
πων ἀσχοὶ περυσιωμένοι. Mutavi hæc quemad-
modum versus ratio flagitare videbatur.)

295 Εὐσεβῆς νόῳ περυσικός οὐ πάθεις κ' οὐδὲν κακὸν
κατθανῶν· ἄνω τὸ πνεῦμα διαμενεῖ κατ' οὐρανόν.

(Clemens Alex. Strom. IV p. 640 Potter. νῷ
— γ' οὐδέν — διαμενεῖ.)

Οὐδὲν ἐκφεύγει τὸ θεῖον τοῦτο γινώσκειν τυ δεῖ·
αὐτὸς ἐστ' ἁμῶν ἐπόπτας, ἀδυνατεῖ δ' οὐδὲν θεός.

(Ibid. V p. 708. Euseb. Præp. Ev. XIII p.
674 ed. Viger. Theodoret. Serm. VI p. 88 ed.
Sylb.)

300 Ὡ θύγατερ, αἰεὶ τᾶς τύχας τᾶς τεῦ κ' ἐμεῦ κακᾶς
δὲ συνοικίζων νέψ σ' ὄλεσσα πολὺ παλιτιέραν.

Ὁ μὲν γὰρ ἄλλαν λῆ λαβεῖν νεανίδα,
ἄλλον δ' ἄλλη μαστεῦει τινά.

(Clemens Alex. Strom. VI p. 740 : Αἰ αἰ τύχαι
συνοικίζων με ὦ σεσσαπολατερα — ἄλλην δῆτα
λαμβάνει. Versus restituit Ahrensius, nisi quod
ego vs. 299 explevi.)

Ὡς πολλὴν ζήσων χρόνον χάς ὀλίγον διανοοῦ.

(Ibid. VI p. 744.)

Ἐγγύας ἄτα ἴσι θυγάτηρ, ἐγγύα δὲ ζαμίας.

(Ibid. VI p. 749. ἐγγύα ἄτας correxit Ahren-
sius.)

305 Καθαρὸν αἶκα νόον ἔχης, ἅπαν τὸ σῶμ' ἐσοί κα-
[θαρός.]

(Ibid. VII, 844. καθαρὸν τὸν νοῦν ἐὰν ἔχης,
ἅπαν τὸ σῶμα καθαρὸς εἶ.)

Εὐσεβῆς βίος μέγιστον ἐφόδιον θνατοῖς πέλει.

(Boissonad. Anecd. I p. 125. θνητοῖς ἐστί,
quod emendavi.)

Ὁ κακὸς θαρρῆεὶ μάλ' ἀποθεν, ἔπειτα δὲ φεύγει.

(Scholl. Iliad. η, 93, Eustath. 667, 52. ὁ κα-
κὸς — αὐτόθεν.)

Αἶκα τὸ βλείης σφενδόνα.

(Scholl. Iliad. ν, 288. Cf. Ahrens, de dial.
dor. p. 338.)

Ἐνθα δέος, ἐνταῦθα κλιδίας.

(Schol. Soph. Aj. 1074. καὶ αἰδώς.)

310 Γυναϊκάνδρεςσι ποθεινοί.

(Schol. Iliad. θ, 527; Eustath. 727, 50.)

Παιδι τεοῦ.

(Apollon. de pron. 96 B.)

Τρὶς ἀπεδόθη ζῶος.

Pæne suffocor, quum quis nobilitatem contemnens ei
maledicit, ipse moribus ignobilis :

quid enim commercii speculo cum cæco? —

Ad alios autem abi splendida veste indutus; [prudencia sit.
tum sapere multis videberis, quamvis nulla fortasse in te

— Emori nolo, sed me esse mortuum nihil æstumo. —

Natura humana utribus inflatis similis est. —

Si pia mente sis, nihil mali tibi accidat
mortuo; supra spiritus in cælo permanebit. —

Nihil effugit numen divinum : hoc te intelligere oportet;
ipse noster est inspector, nihil autem non potest Deus. —

O filia, heu fortunam tibi mihi que adversam,
qui te multo majorem natu juveni collocans perdidisti.

Iste enim aliam puellam ducere vult,

alium vero nescio quem alia expetit. —

Ut longa et ut brevi vita fruiturus, ita animatus esto. —

Sponsionis filia est noxa, sponsio vero mulctæ —

Si purum animum habeas, toto corpore purus es. —

Vita pie sancteque acta maximum mortalibus præsidium
[est. —

Ignavus longe remotus (ab hostibus) homo animo est, deinde
Si tu funda vulneratus fueris. [fugit. —

Ubi metus, ibi etiam reverentia. —

Viris effeminatis exoptati. —

Filio tuo. —

Ter redditus est vivus. —

(Herodianus περί μονήρους λέξεως 41, 3.)

Φρύξ ἀνὴρ πλαγεῖς ἀμείνων καὶ διακονέστερος.

(Suidas, Mich. Apostol. XX, 37, Greg. Cypr. V, 95.)

* Ἀγαθῶν ἀγαθίδες.

(Suidas s. v. τὰ Ταντάλου.)

315 Σοφώτερος σοφοῦ.

(Suidas l. c.)

Μύρων νέον τὸ φυτόν.

(Phot. s. v. συκάμινα.)

* Ἐν πέντε χριτῶν γούνασι κείται.

(Zenob. 111, 64. Suidas.)

* Ἀγρόν τὰν πόλιν ποιεῖς.

(Diogenian. II, 47. τήν.)

Σικελὸς ὀμφακίζεται.

(Zenob. V, 84.)

320 Βάσσον τὸ χωρίον.

(Etym. Gud. 301, 9. cf. Etym. Magn. 191, 8, Herodianus περί μονήρους λέξεως 37, 11.)

* Ἄμα τε λόγων ἀκουσας ἠδύμων. . . .

(Etym. Magn. 420, 48; Zonaras p. 975.)

Καὶ τᾶς κλεινᾶς Συρακοῦς.

(Etym. Magn. 736, 26. Strabo VIII p. 364. cf. Schneidew. Conjectan. pag. 73.)

Θωσοῦμεθ', ὃ Ζεὺς ἀναρῦει.

(Bekker. Anecd. 417, 20 et Bachmann.

Anecd. I, 113, 3. θωσοῦμεθα ὃ Ζεὺς ἀναρῦει. cf.

Bekker. Anecd. 417, 6 : τὸ γὰρ θύειν ἀναρῦειν.

Suidas : ἀναρῦει ἀντὶ τοῦ θύει καὶ σφάττει. Ἐδ-
πολις.)

* Ἀγλευκὸς ἐστ' ἀνθρώπος.

(Anecd. Oxoniens. I, 85, 20.)

Phryx verberatus melior fit et promptior minister.—

Bonorum glomi.—

Sapientior sapiente.—

Novella mororum planta.—

In quinque iudicium potestate est.—

Ex urbe rus efficit.—

Siculus uvas adhuc immaturas legit.—

Lætius soluta.—

Simulatque jucundos sermones audivisti. . . .—

Et nobilium Syracusarum.—

Epulabimur quod Jupiter mactat —

Homo injucunda res est.

DE CLEANTHE.

Cleanthes, Phanii (1) filius, Assius (2), adolescens Athenas venit, ubi philosophiæ amore incensus per undeviginti annos Zenonem Citieum audivit. Sed quum subito e pugile sapientiæ studiosus factus vitam primum in egestate degeret, noctu e puteo aquam haurire ac manu mercede inopiam tolerare solebat. Quæ res contemptum ei attulit, ut pro Cleanthe Phreantles vocaretur. At multo majore malo, ingenii tarditate (3), laborabat, quam studiorum laboribus et meditandi diuturnitate tandem ita vicit, ut magistro in porticu Atheniensi succederet. Itaque discipulorum etiam frequentia celebratus est, quorum nemo clarior fuit quam Chrysippus. Neque vero publicis solum disputationibus prodesse discipulis studuit, sed scriptorum etiam multitudine ac varietate, quæ a Diogene Laertio VII, 174-175 aliisque veterum memorantur. In horum titulis qui sunt prope sexaginta accurate recensendis operam ponere post J. Alb. Fabricium *Bibl. Græc.* III p. 551 seq. ed. Harl. nolumus, siquidem hujus aliorumque virorum doctorum diligentia nihil fere nobis reliquum hac in re fecit.

Jam si quærimus, qualis quantusque philosophus

Cleanthes fuerit, difficile est, omnibus ejus libris amissis, ex æquo et bono de eo judicare. Id tantum apparet hominem, cujus animi acies paulo obtusior esset (4), in magistri decretis perstitisse, neque multum ad Stoicorum doctrinam perficiendam attulisse. In libris quos de diis confecerat (5), teste Cicerone (6), tum ipsum mundum deum esse dicebat, tum totius naturæ menti atque animo hoc nomen tribuebat : tum ultimum et altissimum atque undique circumfusum et extremum omniaque cingentem et complexum ardorem, quem ætherem nominarent, certissimum deum judicabat.

Idem vero quasi delirans in libris Epicureorum voluptati (7) oppositis modo formam quamdam et speciem deorum finxit, modo omnem divinitatem astris tribuit, modo nihil ratione divini esse arbitratus est. Quid? quod aliis locis soleni dominari et rerum potiri statuit (8). Sed melius eum de deorum numine sensisse argumento est hymnus in Jovem scriptus apud Stobæum *Eclog. Phys. I, 2, 12*, quem infra posui. Cæterum esse Deum diligenter demonstrare conabatur, dialecticorum more ratiocinans sive interrogans (συνρωτῶν), ut

(1) Diogenes Laertius VII, 168 : Κλεάνθης Φανίου, Ἄσσιος. Οὗτος πρῶτον ἦν πύκτης, ὡς φησὶν Ἀντισθένης ἐν διαδοχαῖς. Ἀφικόμενος δὲ εἰς Ἀθήνας, τέσσαρας ἔχων δραχμὰς (καθὰ φασὶ τινες) καὶ Ζήνωνι παραβαλὼν ἐφιλοσόφησε γενναϊότατα, καὶ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἔμεινε δογματῶν. Διεβοήθη δὲ ἐπὶ φιλοπονίᾳ, ὅς γε πένης ἂν ἄγαν ὤρμησε μισθοφορεῖν καὶ νύκτωρ μὲν ἐν τοῖς κήποις ἤντλει, μεθ' ἡμέραν δὲ ἐν τοῖς λόγοις ἐγυμνάζετο· ὄθεν καὶ Φρεάντης ἐκλήθη. Suidas : Κλεάνθης, Φανίου, Ἄσσιος, μαθητῆς Κράτητος, εἶτα Ζήνωνος, οὗ καὶ διάδοχος γέγονε, διδάσκαλος δὲ τοῦ φιλοσόφου Χρυσίππου. Οὗτος πρότερον ἦν πύκτης, ἔλθων δὲ εἰς Ἀθήνας ἤρσθη φιλοσοφίας καὶ τοσοῦτον γέγονε φιλόπονος, ὥστε δεύτερος Ἡρακλῆς κληθῆναι· μὴ ἔχων γὰρ ὄθεν τραφεῖη, τὰς μὲν νύκτας ἤντλει ὕδωρ μισθῶ, καὶ μεθ' ἡμέραν τοῖς μαθήμασι καὶ τοῖς βιβλίοις ἐσχόλαζεν· ὄθεν ἐπωνομάσθη καὶ Φρεάντης.

(2) Stephanus Byzantius s. v. Ἄσσιος, πόλις Ἀσσίας κτλ. Ἐκ δὲ τῆς Ἀσσοῦ Κλεάνθης ἦν ὁ στωικὸς φιλόσοφος, διάδοχος τῆς σχολῆς Ζήνωνος τοῦ Κιτιεῶς, ἦν καταλείπει Χρυσίππῳ. Τὸ ἔθνηκον Ἄσσιος καὶ Ἀσσεύς. Cf. Strab. XIII p. 610 ed. Cas.

(3) Diogenes VII, 170 : Ἦν δὲ πονικὸς μὲν, ἀρύσικος δὲ καὶ βραδὺς ὑπερβαλλόντως.

(4) Diogenes Laertius lib. VII, 37 : Κλεάνθης, Φανίου Ἄσσιος, ὁ διαδεχόμενος τὴν σχολὴν· ὃν καὶ ἀρωμοῖου ταῖς

σκληροκροῖς δέλτοις, αἱ μολίς μὲν γράφονται, διατηροῦσι δὲ τὰ γραφέντα. Plutarchus libro Περὶ τοῦ ἀκούειν paulo aliter : Ὡσπερ ὁ Κλεάνθης καὶ ὁ Σενοκράτης βραδύτεροι δοκιοῦντες εἶναι τῶν συσχολαστῶν, οὐκ ἀπεδίδρασκον ἐκ τοῦ μανθάνειν, οὐδ' ἀπέκαμνον, ἀλλὰ φθάνοντες εἰς ἑαυτοὺς ἐπαίχον, ἀγγεῖοι τε βραχυστόμοι καὶ πινακίσαι χαλκαῖς ἀπεικάζοντες, ὡς μολίς μὲν παραδεχόμενοι τοὺς λόγους, ἀσφαλῶς δὲ καὶ βεβαίως ττροῦντες.

(5) Diogenes Laertius lib. VII, 175 Περὶ θεῶν. Harpocration v. Λέσχα. Plutarchus de vitando aere alieno c. 7 : Κλεάνθην δὲ βασιλεὺς Ἀντίγονος ἠρώτα, διὰ χρόνον θεασάμενος ἐν ταῖς Ἀθήναις· ἄλεις ἐπὶ Κλεάνθης; ἀλῶ, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, ὃ ποιῶ ἔνεκα τοῦ ζῆν, ἰδόνον δὲ ἀποστῆναι μηδὲ φιλοσοφίας βουλόμενος; Ὅσον τὸ φρόνημα τοῦ ἀνδρός, ἀπὸ τοῦ μύλου καὶ τῆς μάκτρας πεπτούση χειρὶ καὶ ἀλούση γράζειν περὶ θεῶν, καὶ σελήνης, καὶ ἀστρῶν καὶ ἡλίου.

(6) Cicero de Nat. deor. lib. I, 14.

(7) Diogenes Laertius lib. VII, 87 et 175 Περὶ ἡδονῆς. Citatur Cleanthes a Clemente Strom. II p. 417 ἐν τῷ ὑπερτέρῳ περὶ ἡδονῆς. Libros contra voluptatem scriptos appellat Cicero de Natur. deor. I, 14. Vid. adn. 13.

(8) Cicero Quæst. Acad. II, 41. Diogenes Laertius lib. VII, 139 : Τὸ ἡγεμονικὸν τοῦ κόσμου Κλεάνθης φησὶ τῶν ἡλίου.

locus a Sexto Empirico servatus (9) probat (10). Huc accedit quod M. Tullius (11) auctor est Cleanthem putasse quattuor modis formatas in animis hominum deorum esse notiones. Unum esse credidit eum modum qui est susceptus ex præensione rerum futurarum. Alterum ex perturbationibus tempestatum et reliquis motibus existere. Tertium ex commoditate rerum quas percipimus et copia oriri. Quartum ex astrorum ordine cœlique constantia nasci. Porro idem scriptor (12) memoriæ prodit, Cleanthem duorum sensuum, tactus et oculorum, testimonio ostendere voluisse, sidera tota esse ignea. Sic autem ait : « Solis candor illustrior est, quam ullius ignis, qui in immenso mundo tam longe lateque colluceat : et is ejus tactus est, non ut tepefaciat solum, sed etiam sæpe comburat. Quorum neutrum faceret, nisi esset igneus. Ergo quum sol igneus sit oceanique alatur humoribus, quia nullus ignis sine pastu aliquo possit permanere, necesse est aut similis sit igni, quem adhibemus ad usum atque victum, aut ei qui corporibus animantium continetur. Atque hic noster ignis quem usus vitæ requirit confector est et consumtor omnium, idemque, quocumque invasit, cuncta disturbat ac dissipat. Contra ille corporeus, vitalis et salutaris, omnia conservat, alit, auget, sustinet sensuque afficit. Negat ergo esse dubium, horum ignium sol utri similis sit, quum is quoque efficiat, ut omnia floreat et in suo quæque genere pubescant. » Præterea ejus de fato sententia perspicere potest e versibus qui sunt apud Epictetum Enchir. c. 52 (vid. vs. 67-70) et quos Seneca Epist. 107 in hunc modum latine vertit :

Duc me parens celsique dominator poli,
quocumque placuit. Nulla parendi mora est;
assum impiger. Fac nolle : comitabor gemens :
ducunt volentem fata, nolentem trahunt,
malisque patiar, quod pati licuit bono.

• Sic vivamus, addit Seneca, sic loquamur. Pa-

ratos nos inveniat atque impigros fatum. Hic est magnus animus, qui se Deo tradidit : at contra ille pusillus ac degener, qui obluatur et de ordine mundi male existimat, et emendare mavult deos quam se. » Quum autem Stoici finem bonorum virtutem esse contenderent, solebat Cleanthes ad incutiendum Epicureis pudorem talem fere tabulam verbis pingere (13). Sedet voluptas pulcherrimo vestitu et ornatu regali insignis in solio : præsto sunt virtutes, ut ancillulæ, quæ nihil aliud agunt quam ut voluptati ministrent, ad aurem tantum eam admonentes, ut caveat ne quid faciat imprudens quod hominum animos offendant, aut quidquam e quo dolor aliquis oriatur. Huc etiam referendus Stobæi locus Floril. VI, 37 (vid. fragm.) ubi legimus Cleanthem dixisse, si finis esset voluptas, tanquam malum hominibus datam esse prudentiam. Quid vero de ardore mentis ad gloriam (vs. 39-42), de corporis gaudiis (vs. 43-44), de bono (vs. 45-55), de cupiditate rationi contraria (vs. 56-59), de calumnia (vs. 60-62), de turpium rerum appetitu (vs. 63-64), de silentio (Stob. Flor. XXXIII, 8), de eruditione (Stob. Flor. IV, 90), de jurejurando præceperit, indicio sunt ea quæ subjuncta fragmenta. Quid præterea docuerit, id est, quæ ei cum reliquis Stoicis communia fuerint dogmata, fusius exponere ab hoc loco alienum est. Vitam octogenarius inedia finivit (14). Qua de re etiam nunc exstat memorabile ejus dictum (15), quod scriptorum reliquiis adjeci.

Hymnum quo Jovis potentiam celebravit Cleanthes primus publici juris fecit Fulvius Ursinus post Fragmenta novem feminarum et Lyricorum Antverpiæ anno 1568, deinde cum aliis quibusdam Stoici fragminibus Henr. Stephanus edidit in Poesi philosophica pag. 49-52 et pag. 124-127. Eumdem hymnum inter Gnomicos poetas Græco recensuit Rich. Phil. Brunckius Argentorati 1784, apposita triplici interpretatione, latina Jac. Duporti, gallica Bougainvillii, italica Poimpeji. Hi

(9) Vide inter locos soluta oratione scriptos.

(10) Unde *spiras Cleanthis et contorta Chryssippi* jungit S. Hieronymus I in Rufin.

(11) Cicero de Natur. deor. lib. III, cap. 7. Cf. lib. II, cap. 5.

(12) Id. de Nat. deor. lib. II, cap. 15.

(13) Cicero de Finibus bon. et mal. lib. II, 21. Augustinus de Civit. Dei V, 20.

(14) Diogenes Laertius lib. VII, 176 : Καὶ τελευτῆ τόνδε τὸν τρόπον διώδησεν αὐτῷ τὸ οὐλον ἀπαγορευσάντων δὲ τῶν ἰατρῶν, δύο ἡμέρας ἀπέσχετο τροφῆς καὶ πως ἔσχε καλῶς, ὥστε τοὺς ἰατροὺς αὐτῷ πάντα τὰ συνήθη συγχωρεῖν, τὸν δὲ μὴ ἀνασχέσθαι, ἀλλ' εἰπόντα ἤδη αὐτῷ προωδοποιήσθαι, καὶ τὰς λοιπὰς ἀνασχόμενον τελευτῆσαι, ταῦτα Ζήνωνι (καθὰ φασὶ τινες) π' ἔτη βιώσαντα, καὶ ἀκούσαντα Ζήνωνος ἔτη ἐκατακάδεκα. Ad undeciesimum annum pervenisse eum

scribit Lucianus in Longævis his verbis : Κλεάνθης δὲ ὁ Ζήνωνος μαθητῆς καὶ διάδοχος. Ἐννέα καὶ ἐνενηκόντα οὕτως γεγονώς ἔτη, σύμφωνα ἔσχεν ἐπὶ τοῦ χεῖλους καὶ ἀποκαρτερῶν, ἐπελθόντων αὐτῷ παρ' ἐταίρων τινῶν γραμμῶν, προσωπευκόμενος τροφήν, καὶ πράξας περὶ ὧν ἤξιουν οἱ φίλοι, ἀποσχόμενος αὐτὰς τροφῆς ἐξέλιπε τὸν βίον. Similiter Valerius Maximus lib. VIII cap. 7 : Te quoque, inquit, Cleanthe, tam laboriose haurientem, et tam pertinaciter tradentem sapientiam numen ipsius industriæ suscepit : quum adolescentem quæstu extrahendæ aquæ nocturno tempore inopiam tuam sustentantem, diurno Chryssippi præceptis percipiendis vacantem, eumdemque ad undeciesimum annum attentâ cura erudientem auditores tuos videret. Duplici enim labore unius sæculi spatium occupasti, incertum reddendo, discipuluse an præceptor esset laudabilior.

(15) Apud Stobæum Floril. VII, 51.

enim omnes Cleanthis carmen versibus elegantissimis reddere tentarunt. Neque vero postea homines eruditi illud poematum vel divulgare vel illustrare destiterunt. Nam Fred. Guil. Sturzius Lipsiæ 1785, H. Cludius Gottingæ 1786 publicavit, C. Petersenius Hamburgi 1829 adnotationibus instructum emisit. Adde quod Thomas Gaisfordius in nova Joannis Stobæi Eclogarum physicarum et ethicarum editione Oxonii anno 1850 adornata de hoc quoque hymno bene meruit.

Verum nemo exstitit qui omnia Cleanthis fragmenta ab Henr. Stephano olim promulgata repereret et interpretaretur. Itaque ego longo intervallo Stephanum imitatus Cleanthæ sapientiæ memoriam renovavi, fragmentorum numerum auxi ipsaque fragmina inspectis nostræ ætatis doctrinæ præsiis et instrumentis recognovi. Denique ne quid deesset, quod ad hujus libri institutum pertinet, Stoici philosophi carmina et effata in latinam linguam transtuli.

ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ

ΕΠΗ.

Ὕμνος εἰς Δία.

Κύδιετ' ἀθανάτων, πολυώνυμε, παγκρατές αἰεὶ
 Ζεῦ, φύσεως ἀρχηγέ, νόμου μέτα πάντα κυβερνῶν,
 χαῖρε· σὲ γὰρ πάντεσσι θέμις θνητοῖσι προσαυδᾶν.
 Ἐκ σοῦ γὰρ γένος ἐσμὲν, ἐνὸς μίμημα λαχόντες
 5 μῦθον, ὅσα ζῶει τε καὶ ἔρπει θνήτ' ἐπὶ γαίαν.
 Τῷ σε καθυμνήσω, καὶ σὸν κράτος αἰὲν αἰέσω.
 Σὸ δὴ πᾶς ὁδε κόσμος ἐλισσόμενος περὶ γαίαν
 πείθεται, ἧ κεν ἀγῆς, καὶ ἐκὼν ὑπὸ σείο κρατεῖται·
 τοῖον ἔχεις ὑποεργὸν ἀνικητοῖς ἐνὶ χερσὶν
 10 ἀμφίκη, πυρόντα, ἀειζῶοντα κεραυνόν.
 Τοῦ γὰρ ὑπὸ πληγῆς φύσεως πάντ' ἐβρίγασι,
 ᾧ σὺ κατευθύνεις κοινὸν λόγον, ὃς διὰ πάντων
 φοιτᾷ, μιγνύμενος μεγάλοις μικροῖς τε φάεσσιν,
 ὡς τόσος γεγαῶς, ὑπατος βασιλεὺς διὰ παντός.
 15 Οὐδέ τι γίγνεται ἔργον ἐπὶ χθονὶ σοῦ δίχα, δαῖμον,
 οὔτε κατ' αἰθέριον θεῖον πόλον, οὔτ' ἐνὶ πόντῳ,
 πλὴν ὅποσα βέζουσι κακοὶ σπετέρησιν ἀνοῖαι.
 Ἄλλὰ σὺ καὶ τὰ περισσὰ ἐπίστασαι ἄρτια θείναι,
 καὶ κοσμεῖν τὰ ἄκοσμα, καὶ οὐ φίλα σοὶ φίλα ἐστίν.
 20 Ὡς γὰρ εἰς ἂν ἅπαντα συνήρηκοας ἐσθλὰ κακοῖσιν,
 ᾧσ' ἕνα γίγνεσθαι πάντων λόγον αἰὲν ἔόντα,
 ὃν φεύγοντες ἔωσι ὅσοι θνητῶν κακοὶ εἰσι,

Hymnus in Jovem.

Gloriosissime immortalium, celebratissime, semper omni-
 [potens
 Jupiter, naturæ auctor, certa lege omnia gubernans,
 salve; te enim alloqui omnibus mortalibus licet.
 Nam tua progeuies sumus, unius imaginem sortiti
 solam, quotquot vivimus atque incedimus per terram
 [mortales.
 Quapropter te canam tuamque potentiam perpetuo cele-
 Tibi profecto totus hic mundus qui terram ambit [brabo.
 paret, quoquo agis, et volens a te regitur.
 Adeo habes obsequens invictis in manibus
 fulmen utrimque acutum, igneam, semper vivum.
 Hujus enim ictu percussa omnis natura horrescit,
 quo tu moderaris mentem communem, que omnia
 pervadit, mixta parvis magnisque luminibus,
 ut tantus rerum dominus summusque omni tempore rex.
 Neque ulla res fit in terris sine te, Deus,
 neque in æthereo divinoque coelo, neque in mari, [titur.
 nisi quantum nequitie ab improbis sua amentia admit-
 Sed tu etiam imparia scis parva reddere,
 et ornare inornata, atque ingrata tibi grata sunt.
 Ita enim in unam cuncta coegisti bona cum malis,

CLEANTHIS

CARMINA.

δύσμοροι, οἳ τ' ἀγαθῶν μὲν αἰεὶ κτῆσιν ποθέοντες
 οὔτ' ἐσορῶσι θεοῦ κοινὸν νόμον, οὔτε κλύουσιν,
 25 ᾧ κεν πειθόμενοι σὺν νῷ βίον ἐσθλὸν ἔχοιεν.
 Αὐτοὶ δ' αὖθ' ὀρμῶσιν ἄνευ καλοῦ ἄλλος ἐπ' ἄλλα,
 οἳ μὲν ὑπὲρ δόξης σπουδῆν εὐσερίστον ἔχοντες,
 οἳ δ' ἐπὶ κερδοσύνας τετραμμένοι οὐδενὶ κόσμῳ,
 ἄλλοι δ' εἰς ἄνεσιν καὶ σώματος ἡδέα ἔργα,
 30 σπεύδοντες μάλα πάμπαν ἐναντία τῶνδ' ἐγενέσθαι.
 Ἄλλὰ Ζεῦ πάνδωρε, κελαινεφές, ἀρχικέραυνε,
 ἀνθρώπους βύοιο ἀπειροσύνης ἀπὸ λυγρῆς,
 ἦν σὺ, πάτερ, σιέδασον ψυχῆς ἄπο, ὃς δὲ κυρῆσαι
 γνώμης, ἧ πίσυρος σὺ δίκη μετὰ πάντα κυβερνᾷς,
 35 ὄφρ' ἂν τιμηθέντες ἀμειβώμεσθ' αὖ τιμῇ,
 ὑμνοῦντες τὰ σὰ ἔργα διηγεκῆς, ὡς ἐπέοικε
 θνητῶν ἔοντ', ἐπεὶ οὔτε βροτοῖς γέρας ἄλλο τι μείζον,
 οὔτε θεοῖς, ἧ κοινὸν αἰεὶ νόμον ἐν δίκῃ ὑμνεῖν.

(Stobæus Eclog. phys. lib. I cap. 2, 12, tom. I p. 13-14 ed. Gaisford. Vs. 3 πάντεσσι conjecit Scaliger; πᾶσι codices. — Vs. 4 ἡγου μίμημα librorum lectio est quam mutavi in ἐνὸς μίμημα. — Vs. 5 μῦθον Ursinus, vulgo μῦθοι. — Vs. 7 σοὶ δὴ Scaliger; σοὶ δὲ codd. — Vs. 9 ἐνὶ χερσὶν Brunckius; ὑπὸ χερσὶν codices. — Vs. 13

ut una omnium mens eaque immortalis oriatur, [sunt,
 quam fugiendo missam faciunt quicumque mortalium mali
 miseri, qui honorum quidem possessionem semper exo-
 [plantes
 neque intuentur communem Dei legem, neque audiunt,
 cui obtemperantes prudenter vitam honestam degerant.
 Ipsi autem inhoneste alius ad alia prorumpunt,
 hi indomita gloriæ cupiditate flagrantes,
 illi indecenter ad dolos fraudesque conversi,
 alii lasciviæ et corporis gaudiis dediti,
 properantes omnino contraria his assequi.
 Sed Jupiter omnium largitor, atque efficiens ruites, fulmi-
 [nis moderator,
 homines miserabili ignorantia liberes,
 quam tu, pater, ex animis pelle et concede ut conse-
 [quamur
 intelligentiam, qua fretus tu justo omnia gubernas,
 ut honorati honore te remuneremur,
 carminibus facta tua perpetuo celebrantes, quemadmodum
 [deceat
 hominem, quoniam neque mortalibus ullum aliud majus
 [donum contigerit
 nec diis quam si communem legem semper juste celebremus.

μεγάλοις μικροῖς τε φάσσειν Brunck; μεγάλων μικροῖσι φάσσειν libri. — Vs. 16 ἐνὶ πόντῳ Brunck.; ἐπὶ πόντῳ membranæ. — Vs. 21 ἕντα vulgo; alii ἕντων. — Vs. 26 αὐθ' Cod. Augustanus; vulgo αὐ. — Vs. 29-30. Inter ἡδέα ἔργα et σπεύδοντες in membranis quibusdam legitur cum Brunckio omisi. — Vs. 32 ῥύοιο coniecit Brunckius; in libris ῥύοι.)

ἈΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

Μὴ πρὸς ὄξαν δρα, ἐθέλων σοφὸς αἴψα γενέσθαι,
40 μηδὲ φοβοῦ πολλῶν ἀκριτον καὶ ἀναιδέα δόξαν.

Οὐ γὰρ πλῆθος ἔχει συνετὴν κρίσιν, οὔτε δικαίαν,
οὔτε καλήν· ὀλίγοις δὲ παρ' ἀνδράσι τοῦτο κεν
[εὔροις.]

(Clemens Alex. Strom. V p. 554 A. Καὶ ἡ
Κλεάνθους δὲ τοῦ Στωϊκοῦ φιλοσόφου ποιητικὴ ᾧδὲ
πως τὰ ἅμωια γράφει κτλ.)

Πόρνοις τε δοῦναι, σῶμά τ' εἰς νόσους πεσόν
δαπάναις ἐπιτρίψαι.

(Plutarchus Moral. p. 889 A. Cf. Eurip.
Phoen. vs. 21 : ὁ δ' ἤδονῃ δούς εἰς τε βαρχεῖον
πεσών.)

45 Ἴγαθὸν ἔρωτᾶς μ' οἷόν ἐστ', ἀκουε δὴ·
Τεταγμένον, δίκαιον, δσιον, εὐσεβές,
κρατοῦν ἑαυτοῦ, χρήσιμον, καλόν, δέον·
αὐστηρόν, αὐθέκαστον, αἰεὶ συμφέρον·
ἄφοβον, ἄλυπον, λυσιτελές, ἀνώδυνον,
50 ὠφέλιμον, εὐάριστον, ἀσφαλές, φίλον,
ἔντιμον, ἡμολογούμενον, * * * *
εὐκλείες, ἄτυφον, ἐπιμελές, πρᾶον, σφοδρόν,
χρονιζόμενον, ἀμειπτον, αἰεὶ διαμένον.
Ἄναλεύθερος πᾶς ὅστις εἰς δόξαν βλέπει,
55 ὡς δὴ παρ' ἐκείνης τευζόμενος καλοῦ τινος.

(Clemens Alex. Admonit. ad Gentes pag. 35 :

Κλεάνθης δὲ ὁ Πισαδεύς, ὁ ἀπὸ τῆς στοᾶς φιλόσοφος, δε οὐ θεογονίαν ποιητικὴν, θεολογίαν δὲ ἀληθινὴν ἐνδείκνυται, οὐκ ἀπεκρύψατο τοῦ θεοῦ περί δ, τι πέρ εἶχε φρονῶν· τὰγαθὸν ἔρωτᾶς κτλ. Ἐνταῦθα σαφῶς (οἶμαι) διδάσκει ὁποῖός ἐστιν ὁ θεός, καὶ ὡς ἡ δόξα ἡ κοινὴ καὶ ἡ συνήθεια τοὺς ἐπομένους αὐταῖν, ἀλλὰ μὴ τὸν θεὸν ἐπιζητοῦντας ἐξηνδραποδιζέσθην. Pro Πισαδεὺς Menagius ad Diog. Laert. VII, 168 legi vult Ἄσσεύς. Post ἡμολογούμενον posui lacunæ signa cum Scalligero apud Stephanum Poes. phil. p. 217.)

Λ. Τί ποτ' ἐσθ' δ, τι βούλει, Θυμέ; τοῦτό μοι
[φράσον.]

Θ. Ἐγω, Λογισμέ, πᾶν δ βούλομαι ποιεῖν.

Λ. Βασιλικὸν ἐστί. Πλὴν ἄμως εἰπὸν πάλιν.

Θ. Ἄν ἐπιθυμῶ, ταῦθ' ὅπως γενήσεται.

(Galenus de placitis Hippocr. et Plat. lib. V, 170 : Τὴν μὲν τοῦ Κλεάνθους γνώμην ὑπὲρ τοῦ παθητικοῦ τῆς ψυχῆς ἐκ τῶνδε φαίνεσθαί φησι τῶν ἐπῶν [ὁ Ποσειδώνιος]· τί ποτ' ἐσθ' κτλ. Ταῦτι τὰ ἀμοιβαῖα Κλεάνθους φησὶν εἶναι Ποσειδώνιος, ἐναργῶς ἐνδείκνυμενος τὴν περὶ τοῦ παθητικοῦ τῆς ψυχῆς γνώμην αὐτοῦ, εἶγε δὴ πεποίηκε τὸν Λογισμὸν τῇ Θυμῇ διαλεγόμενον ὡς ἕτερον ἕτερον. Colloquuntur igitur Ratio et Cupiditas. Vs 57 ἔγω λογισμὸν codd.; ἔγω, Λογισμέ, correxit Wytttenbachius Opusc. II p. 271. Vs. 58. βασιλικὸν γε membranæ; βασιλικὸν ἐστί scripsi metri causa. — Vs. 59 ἄν ἐπιθυμῶ libri mss., sed requiritur ὧν ἄν ἐπιθυμῶ quod textui inserui.)

60 Κακουργότερον οὐδὲν διαβολῆς ἐστί πω·
λάθρα γὰρ ἀπατήσασα τὸν πεπεισμένον
μῖσος ἀναπλάττει πρὸς τὸν οὐδὲν αἴτιον.

(Stobæus Floril. XLII, 2.)

Ἔστις ἐπιθυμῶν ἀνέχετ' αἰσχροῦ πράγματος,

FRAGMENTA.

Ne ad gloriam specta, sapiens celeriter fieri volens,
neve iniquam gravemque et vehementem multorum de te
[sententiam reformida.]

Etenim multitudo neque perite iudicat neque juste,
neque ex æquo et bono; in paucis vero hominibus hoc
[animadvertas. —

Meretricibus se dare corpusque in morbum delapsam
dispendio exhaurire. —

Rogas me quale sit bonum; audi igitur.

Compositum, justum, sanctum, pium,
contuens se, utile, honestum, necessarium;
austerum, rigidum, semper conducibile;
intrepidum, tristitiæ expertum, fructuosum, vacuum dolore,

commodum, placitum, tutum, gratum,
honorificum, confessum, * * * *

gloriosum, modestum, diligens, mansuetum, acre,
diuturnum, inculpatum, semper permanens.

Illiberalis est quicumque ad gloriam spectat,
nempe ex illa aliquid honesti consecuturus. —

R. Quidnam est quod vis, Cupiditas? hoc mihi dic.

C. Possum, o Ratio, facere quicquid volo.

R. Regium quidem id est. Nihilominus tamen die rursus.

C. Quæcumque desidero, hæc curabo ut fiant. —

Nihil quidquam est malitiosius calumnia.

Hæc enim ubi clam aliquem ad credendum adductum de-
[cepit,

odium concitat in eum qui nihil commeruit. —

Quicumque rem turpem concupiscere sustinet,

οὗτος ποιήσει τοῦτ', ἐν καιρὸν λάβη.

(Stobæus Floril. VI, 19.)

66 Πόθεν ποτ' ἄρα γίνεται μοιχῶν γένος;
ἐκ κριθιῶντος ἀνδρὸς ἐν ἀρροδισίοις.

(Stobæus Floril. l. c.)

Ἄγετε δὴ μ', ὦ Ζεῦ, καὶ σύγ' ἡ Πεπρωμένη,
δοιο ποθ' ὑμῖν εἶμι διατεταγμένος·
ὡς ἔφομαι γ' ἄοκνος· ἦν δὲ μὴ θέλω,
τυ κακὸς γενόμενος οὐδὲν ἤττον ἔφομαι.

(Epictet. Man. cap. 52 [cap. 77 p. 328 ed. Salmas.] cf. Diss. IV, 1, 131; 4, 34. Scripsi ἄγετε δὴ μ' ὦ; vulgo ἄγε δὴ με ὦ, quod nonnulli in ἄγου δὲ μ' ὦ mutarunt. Latine vertit Seneca hos versus Epist. 107.)

Χωρία καταλογάδην γεγραμμένα.

Ἄδὲ Κλεάνθης οὕτως συνηρώτα·

Εἰ φύσις φύσει ἐστὶ κρείττων, εἴη ἂν τις ἀρίστη φύσις· εἰ ψυχὴ ψυχῆς ἐστὶ κρείττων, εἴη ἂν τις ἀρίστη ψυχὴ· καὶ εἰ ζῶον τοίνυν κρείττον ἐστὶ ζῶου, εἴη ἂν τι κράτιστον ζῶον· οὐ γὰρ εἰς ἀπειρον ἐκπίπτειν πέφυκε τὰ τοιαῦτα. Ὡς περ οὖν οὐδὲ ἡ φύσις ἐδύνατο ἐπ' ἀπειρον αὐξεσθαι κατὰ τὸ κρείττον, οὐθ' ἡ ψυχὴ, οὔτε τὸ ζῶον. Ἄλλα μὴν ζῶον κρείττον ἐστίν, ὡς ἵππος χελώνης, εἰ τύχοι, καὶ ταῦρος ὄνου, καὶ λέων ταύρου. Πάντων δὲ σχεδὸν τῶν ἐπιγείων ζῶων καὶ σωματικῆ καὶ ψυχικῆ διαθέσει προέχει τε καὶ κρατιστεύει ὁ ἄνθρωπος. Τοίνυν κράτιστον ἂν εἴη ζῶον καὶ ἀριστον. Καὶ οὐ πάνυ τι ὁ ἄνθρωπος κράτιστον εἶναι δύναται

ζῶον· ὅσον εὐθέως ὅτι διὰ κακίας πορεύεται τὸν πάντα χρόνον, εἰ δὲ μὴ γε τὸν πλείστον. Καὶ γὰρ εἴποτε περιγίνοιτο ἀρετῆς, ὅψε καὶ πρὸς ταῖς τοῦ βίου δυσμαῖς περιγίνοιται· ἐπικηρόν τ' ἐστὶ καὶ ἀσθενὲς καὶ μυρίων δεόμενον βοηθημάτων, καθάπερ τροφῆς καὶ σκεπασμάτων καὶ τῆς ἄλλης τοῦ σώματος ἐπιμελείας, πικροῦ τινος τυράννου τρόπον ἐφροσῶτος ἡμῖν καὶ τὸν πρὸς ἡμέραν δασμὸν ἀπαιτοῦντος, καὶ εἰ μὴ παρέχοιμεν ὥστε λούειν αὐτὸ καὶ ἀλείφειν καὶ περιβάλλειν καὶ τρέφειν, νόσους καὶ θάνατον ἀπειλοῦντος. Ὡς τε οὕτω τέλειον ζῶον ὁ ἄνθρωπος, ἀτελεὲς δὲ καὶ πολὺ χειρωρισμένον τοῦ τελείου. Τὸ δὲ τέλειον καὶ ἀριστον κρείττον μὲν ἂν ὑπάρχοι ἀνθρώπου καὶ πάσαις ταῖς ἀρεταῖς συμπληρωμένον καὶ παντὸς κακοῦ ἀνεπίδεκτον. Τοῦτο δὲ οὐ διοίσει Θεοῦ. Ἔστιν ἄρα Θεός.

(Sextus Empiricus adv. Math. IX, 88.)

Κλεάνθης ἔλεγεν, εἰ τέλος ἐστὶν ἡ ἡδονή, πρὸς κακοῦ τοῖς ἀνθρώποις τὴν φρόνησιν δεδῶσθαι.

(Stobæus Floril. VI, 37. Posui δεδῶσθα: cum Meinekio; vulgo δίδωσθαι.)

Κλεάνθης ἐρωτώμενος πῶς ἂν τις εἴη πλοῦσιος, εἶπεν· εἰ τῶν ἐπιθυμιῶν εἴη πένης.

(Stobæus Floril. XCII, 25.)

Κλεάνθης, ὑπὸ γλώττης ἔλκουσ αὐτῷ γενομένου, τὴν τροφήν οὐκ ἐδύνατο παραπέμπειν· ὡς δὲ ῥῆρον ἔσχε καὶ ὁ ἱατρὸς αὐτῷ τροφήν προσήγαγεν· « σὺ βέ με » ἔφη « βούλει ἤδη τὸ πλεόν τῆς δόου κατανα-

is etiam faciet eam, opportunitatem nactus. —

Unde tandem nascitur adulterorum genus?

E viro in rebus venereis lasciviente. —

Ducite me, o Jupiter, tuque Sors,

quocumque a vobis destinatus sum;

nam impigre certe sequar: quod nolo,

malus factus nihilominus sequar.

Loci soluta oratione scripti.

Cleanthes sic interrogabat :

Si natura naturæ præstat, fuerit optima quædam natura : si anima animæ præstat, fuerit optima quædam anima, ac si porro animal animali præstantius est, fuerit præstantissimum aliquod animal. Neque enim naturâ ita comparatum est, ut talia in infinitum procedant. Quemadmodum igitur ne natura quidem poterat in infinitum præstantiâ crescere, sic neque anima, neque animal. Atqui animal animali præstantius est, ut equus testudine, verbi gratia, et taurus asino et leo tauro. Sed omnibus prope terrestribus animantibus corporis animique affectione præstat et antecellit homo. Ergo præstantissimum fuerit animal et optimum. At non omnino potest homo præstan-

tissimum esse animal. Exempli gratia, quia semper vilius deditus est, nisi forte diutissime. Etenim si quando virtutis compos fiat, sero et circa vitæ finem compos fit : estque animal caducum et infirmum sexcentarumque rerum auxilio indigens, velut victi cultuque et reliqua corporis cura, quod importuni tyranni in morem nobis præpositum est et sublucanum tributum exigit, ac nisi id ita exhibeamus, ut lavemus et ungamus et vestiamus et nutriamus, morbos et mortem nobis minatur. Itaque non perfectum animal homo est, sed imperfectum longeque a perfecto remotum. Perfectum vero et optimum præstantius quidem homine fuerit et omnibus virtutibus ornatum omnisque mali immune. Hoc autem non differet a Deo. Est ergo Deus.

Cleanthes dicebat, si finis esset voluptas, tamquam malum hominibus datam esse prudentiam.

Cleanthes quærenti, quomodo quis dives evadere posset, respondit : Si cupiditatum fuerit inops.

Cleanthes sub linguâ ulcere ei enato cibum nequibat transmittere : quum vero melius se haberet cibumque ei medicus adhiberet : « Tu vero me, inquit, vis majore

παντα ἀναστρέφειν, εἶτα πάλιν ἐξ ὑπαρχῆς τὴν αὐτὴν ἔρχεσθαι; » καὶ ἐξῆλθεν τοῦ βίου.

(Stobæus Floril. VII, 54.)

Σιωπῶντος τοῦ Κλεάνθους, ἐπαί τις ἔφη « τί σιγᾷς; καὶ μὴν ἡδὺ τοῖς φίλοις ἠμιλεῖν », « Ἡδύ, ἔφη, ἀλλ' ὄσω ἥδιον, τοσῶδε μᾶλλον αὐτοῦ τοῖς φίλοις παραχωρητέον. »

(Stobæus Floril. XXXIII, 8.)

Κλεάνθης ἔφη τοὺς ἀπαιδευτοὺς μόνῃ τῇ μορφῇ τῶν θηρίων διαφέρειν.

(Stobæus Floril. IV, 90.)

Κλεάνθης ἔφη τὸν ἠμύνοντα ἤτοι εὐορκεῖν ἢ ἐπιορκεῖν καθ' ὃν ἠμνυσι χρόνον. Ἐάν μὲν γὰρ οὕτως ἠμύνη ὡς ἐπιτελέσω τὰ κατὰ τὸν δροκόν, εὐορκεῖν, ἐάν δὲ πρόθεσιν ἔγων μὴ ἐπιτελεῖν, ἐπιορκεῖν.

(Stobæus Floril. XXVIII, 14.)

jam viæ parte superata reverti, deinde denuo eandem ab initio ingredi? » atque e vita excessit.

Quum tacente Cleanthe aliquis dixisset: Tu quid faces? Atqui jucundum est cum amicis sermocinari. Jucundum quidem, respondit Cleanthes, sed quo jucundius est, eo magis hac re amicis cedere oportet.

Cleanthes dixit rudes homines sola forma a bestiis differre.

Cleanthes dixit jurantem eo ipso quo jurat tempore sancte jurare aut pejorare. Nam si ita juret tamquam facturus quæ interposito jurejurando pollicetur, religiose jurare, sin eo consilio, ut non faciat, pejorare.

DE LINO.

Lini (1) nomine tres iique antiquissimi in veterum scriptis memorantur. Eorum unus fuit Chalcidensis (2), Mercurii et Psamathe filius, vel ut alii voluerunt, ab Apolline et Terpsichore genitus, vel si Pausaniæ fides est, Amphimari et Uraniæ Musæ soboles. Alter, qui cum illo commutatur sæpe et permiscetur, Thebanus Ismenii filius fuit. Tertius denique Linus Narcissus ab Eustathio ad Iliad. lib. XVIII, 570, p. 1223, superioribus adjungitur. Primus quum musicæ scien-

tia cæteris mortalibus antecelleret, adeo ut ipsi Apollini conferre se auderet, ab hoc deo interfectus est. Similis Thebano contigit sors. Qui quum præstantissimus et poeta et musicus esset, ab Hercule (3) occisus ejusque mors a Musis lugubri cantu defleta esse fertur. Sunt tamen qui Thebanum etiam ab Apolline trucidatum perhibeant. Utcumque est, tradunt (4) eum mundi originem adumbrasse a tali carminis initio orsum :

Ἦν ποτὶ τοὶ χρόνος οὗτος, ἐν ᾧ ἅμα πάντ' ἐπεφύκει

(1) Conf. Fabric. Bibl. Græc. I pag. 110-114 ed. Harl.; L. Ambrosii de Lino disputationem, Berolini 1829; Weickeri Script. minor. I, p. 8 seqq. Clintoni Fast. Hellen. I, pag. 341-343; Hermanni Opusc. V, p. 199 seqq.

(2) Suidas : Λίνος Χαλκιδεύς, Ἀπόλλωνος καὶ Τερψιχόρης, οἱ δὲ Ἀμφιμάρου καὶ Οὐρανίας, οἱ δὲ Ἑρμοῦ καὶ Οὐρανίας. Apollinis filium facit etiam Virgilius Eclog. V, 57, ejusdem dei et Psamathe filium Conon apud Photium in Bibliotheca, Apollodorus υἱὸν Οἰάγρου κατ' ἐπίκλησιν Ἀπόλλωνος. Pausanias lib. IX, 29, 6 : Λέγεται δὲ ὡς ὁ Λίνος οὗτος καὶς μὲν Οὐρανίας εἶη καὶ Ἀμφιμάρου τοῦ Ποσειδῶνος, μεγίστην δὲ τῶν τε ἐρ' αὐτοῦ καὶ δοσι πρότερον ἐγένετο λάβοι δόξαν ἐπὶ μουσικῇ, καὶ ὡς Ἀπόλλων ἀποκτείνειεν αὐτὸν ἐξουσίμωτον κατὰ τὴν ᾠδὴν. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Λίνου τὸ ἐπ' αὐτῷ πένθος ἔβλεπεν ἄρα καὶ ἄχρι τῆς βαρβάρου πάσης, ὡς καὶ Αἰγυπτίοις ἔσμαι γενέσθαι Λίνον· καλοῦσι δὲ τὸ ἔσμαι Αἰγύπτιοι τῇ ἐπιγραφῇ φωνῇ Μανέρων. Οἱ δὲ Ἕλλησιν ἐπιποιήσαντες, Ὁμηρος μὲν, ἅτε ἔσμαι Ἕλλησιν δὲ ἐπιστάμενος τοῦ Λίνου τὰ παθήματα, ἐπὶ τοῦ Ἀχιλλεύως ἐρη τῇ ἀσπίδι ἄλλα τε ἐργάσασθαι τὸν Ἑρραστον καὶ κιθαροφδὸν καὶ ἀδοντα τὰ ἐς Λίνον (Iliad. XVIII, 570, ubi legendum λίνον).

Λίνος. Ὁ δὲ ἀγανακτήσας ὁ Ἡρακλῆς τῷ πλήκτρῳ τοῦ Λίνου καθίετο, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν. Eustathius ad Iliad. XVIII, 570, pag. 1223 : Λίνος εἶδος φῶδης κατὰ Ἀρίσταρχον ἢ ὕμνου, ὡς καὶ ὁ παῖν καὶ ὁ διθύραμβος. Ὀνόμασται δὲ Λίνος τὸ τοιοῦτον φδοικὸν εἶδος, ἢ ὡς μετὰ λίνου ἦτοι χορδῆς ἄδόμενος, ἢ ἀπὸ τινος Λίνου ἀνδρὸς ἥρωος. Φασὶ γὰρ οἱ παλαιοὶ ποιημάτων τι ἐπὶ τῷ Λίνῳ εἶναι, ὃ Σφαῖρα μὲν καλεῖται, εἰς Ὀρρεά δὲ ἀναπέρεται. Φιλόχορος δὲ ὑπὸ Ἀπόλλωνος ἀναιρεθῆναι τὸν Λίνον φησὶ, διότι πρῶτος τὸν Λίνον καταλύσας χορδῇ ἐχρήσατο εἰς μουσικῆς ὄργανον. Ἐτάφη δὲ ἐν Θήβαις, καὶ ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῶν ποιητῶν βρηνώδεσιν ἀπαρχαῖς. Hesiodus ibid. :

Οὐρανίη δ' ἄρ' ἐπιτε Λίνον πολυήρατον υἱόν,
ὃν δὴ δοσι βροτοὶ εἰσιν ἀοῖδοι καὶ κιθαρισταί,
πάντες μὲν βρηνούσιν ἐν εὐλαπίνας τε χοροὶς τε,
ἀρχόμενοι δὲ Λίνον καὶ λήγοντας καλέουσι.

Vetus epigramma :

Ἦ Λίνε πάντα θεοὶ τιμημένε, σοὶ γὰρ ἰδωκαν
ἀδάνατοι πρῶτον μέλος ἀνθρώποισιν αἰδεῖν
ἐν ποδὶ δεξιτερῷ, Μοῦσαι δὲ σε θρήνησαν αὐταὶ
μυρόμεναι μολπήσιν, ἅπει λίπες ἦλιου αὐγάς.

Herodotus II, 78 : Τοῖσι (Αἰγυπτίοσι) ἄλλα τε ἐπάξια ἐστὶ νόμιμα, καὶ δὴ καὶ αἴσιμα ἐν ἐστί, Λίνος, ὅσπερ ἐν τε Φοινίκη αἰοιδιμός ἐστι καὶ ἐν Κύπρῳ καὶ ἄλλῃ, κατὰ μέντοι ἔθνεα οὐνομα εἶχει, συμφέρεται δὲ αὐτοῦ εἶναι, τὸν οἱ Ἕλληνας Λίνον οὐνομάζοντες αἰδοῦσι, ὥστε πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀποθεωμάζειν με τῶν περὶ Αἰγύπτου ἐόντων, ἐν δὲ δὴ καὶ τὸν Λίνον ὁκόθεν ἔλαβον. Φαίνονται δὲ αἰεὶ κοτε τοῦτον αἰδόντες. Ἔστι δὲ Αἰγυπτιστὶ ὁ Λίνος καλεῖμενος Μανέρως. Ἐφασαν δὲ μιν Αἰγύπτιοι τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος Αἰγύπτου παῖδα μονογονεῖα γενέσθαι, ἀποθανόντα δ' αὐτὸν ἄνθρωπον θρήνησοι ὑπ' Αἰγυπτίων τιμηθῆναι, καὶ ἀοιδῆν τε ταύτην πρώτην καὶ μούνην σφίσι γενέσθαι. Plutarchus de Iside et Osiride cap. XVII : Ὅν γὰρ φῶσιν Αἰγύπτιοι παρὰ τὰ συμπόσια Μανέρωτα, τοῦτον εἶναι..... τὸν δ' ἄδόμενον Μανέρωτα πρῶτον εὐρεῖν μουσικῇ ἱστοροῦσιν.

Τοῖσιν δ' ἐν μέσοισι καὶς φόρμιγγι λιγῆ
μερόεν κιθάριζε, Λίνον δ' ὑπὸ καλὸν αἰδεῖν.

Πάμπας δὲ, δὲ Ἀθηναίους τῶν ὕμνων ἐποίησε τοὺς ἀρχαιότατους, οὗτος ἀκμάζοντος ἐπὶ τῷ Λίνῳ τοῦ πένθος Οἰτόλιον ἐπέλεκε αὐτόν. Σαπφὸς δὲ ἡ Ἀεσθία τοῦ Οἰτόλινου τὸ ἄνομα ἐκ τῶν ἐπιῶν τῶν Πάμπας μαθοῦσα Ἄδωνι ὀμοῦ καὶ Οἰτόλιον ἔσεν. Θηβαῖοι δὲ λέγουσι παρὰ σφίσι ταφῆναι τὸν Λίνον, καὶ ὡς μετὰ τὸ πταίσμα τὸ ἐν Χαιρωνείᾳ τὸ Ἕλλησινὸν Φιλίππου ὁ Ἀμόντου κατὰ δὴ τινα ὄβην οὐεῖρατος τὰ δοτὰ ἀνελάμενος τοῦ Λίνου κομισθεῖν ἐς Μακεδονίαν· ἐκεῖνον μὲν δὴ αὐτῆς ἐξ ἐνυκνίων ἄλλων ὄπισσω τοῦ Λίνου τὰ δοτὰ ἐς Θήβας ἀποστεῖλαι, τὰ δὲ ἐπιθήματα τοῦ τάφου, καὶ ὅσα σημεῖα ἄλλα ἦν, ἀνὰ χρόνον φασὶν ἀφανισθῆναι. Λέγεται δὲ καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὑπὸ Θηβαίων, ὡς τοῦ Λίνου τούτου γένετο ὕστερον ἕταρος Λίνος καλούμενος Ἰσημνίου, καὶ ὡς Ἡρακλῆς ἐπὶ καὶς ὧν ἀποκτείνειεν αὐτὸν διδάσκαλον μουσικῆς ὄντα. Ἐπὶ δὲ οὗτε ὁ Ἀμφιμάρου Λίνος οὗτε ὁ τούτου γενομένος ὕστερον ἐποίησαν· ἢ καὶ ποιηθέντα ἐς τοὺς ἐπειτα οὐκ ἔβλεπεν. Cf. Orig. contr. Cels. I p. 14, infra adn. 6.

(3) Ælianus Var. Hist. lib. III cap. 32 : Τὸν γὰρ Ἡρακλῆα ὁ Λίνος ἐπὶ παιδᾷ ὄντα κιθαρίζειεν ἐπαίδευν· ἀμουσώτερον δὲ ἀποτιμῆναι τοῦ ὄργανου ἐχάλειπνε πρὸς αὐτόν ὃ

(4) Diogenes Laertius Proem. 4 : Τὸν δὲ Λίνον παῖδα εἶναι Ἑρμοῦ καὶ Μούσης Οὐρανίας, ποιῆσαι δὲ κοσμογονίαν, ἦλιον καὶ σελήνην ποιεῖν, καὶ ζῶων καὶ καρπῶν γενέσεις. Τούτῳ ἀρχὴ τῶν ποιημάτων ἦδε : Ἦν ποτὶ τοὶ χρόνος οὗτος, ἐν ᾧ ἅμα πάντ' ἐπεφύκει. Ὅθεν λαβὼν Ἀναξαγόρας πάντα ἐρη χρήματα γεγονέναι ὀμοῦ· νοῦν δὲ ἐλθόντα αὐτὰ διακομῆσαι. (Male hæc addit; nam alia fuit Anaxagoræ ratio.)

(fragm. vs. 26). Eundem dicunt solis lunæque cursum versibus persecutum esse ac de animalium plantarumque generatione scripsisse, quamquam non defuerunt qui neque Apollinis neque Ismenii filium quidquam scripsisse proderent aut saltem nihil ab illis scriptum exstare contenderent. Verum a Sexto Empirico adv. Math. I, 204 aliisque inter eos numeratur quos ante Homerum carmina composuisse fama fuerit. Diodorus (5) eum primum numerorum et canticorum inventorem fuisse litterasque a Cadmo e Phoenicia allatas græcæ linguæ accommodasse auctor est, ita ut suum cuique litteræ nomen imponeret earumque formas constitueret. Carminum pulchritudinem et majestatem spectasse videtur Virgilius Eclog. V, 55-57 sic canens :

Non me carminibus vincet nec Thracius Orpheus,

Τὸν δὲ Λίνον τελευτῆσαι ἐν Εὐβοίᾳ τοξυθόντα ὑπὸ Ἀπόλλωνος, καὶ αὐτῷ ἐπιγεγράφαι·

Ὅδε Λίνον Θηβαῖον ἰδέετο γαῖα θανόντα,
Μούσης Οὐρανίης υἱὸν εὐστέρανον.

(5) Diodorus lib. III, 67 : Φησὶ τοίνυν παρ' Ἑλλήσι πρῶτον εὐρετὴν γενέσθαι Λίνον ρυθμῶν καὶ μέλους, ἔτι δὲ Κάδμου κομίσαντος ἐκ Φοινίκης τὰ καλούμενα γράμματα πρῶτον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεταθεῖναι διάλεκτον, καὶ τὰς προσηγορίας ἐκάστω τάξει καὶ τοὺς χαρακτήρας διατυπῶσαι. Κοινῇ μὲν οὖν τὰ γράμματα Φοινίκεια κληθῆναι διὰ τὸ παρά τοὺς Ἑλληνας ἐκ Φοινίκων μετενεχθῆναι, ἰδίᾳ δὲ τῶν Πελασγῶν πρῶτων χρησαμένων τοῖς μεταθεθείσι χαρακτήρσι

nec Linus : huic mater quamvis atque huic pater Orphei Calliopea, Lino formosus Apollo. [adsit,

Hippobotus apud Diogenem Laertium I, 42 septem Græciæ sapientes ita in ordinem redigit, ut primo loco Orpheum et Linum ponat. Poematum quæ ad Linum auctorem nonnulli referebant initium esse vult Iamblichus de Vit. Pythag. cap. 28 § 139 p. 117 seq. duos versiculos quos e Stobæi Floril. CIX, 1 depromptos fragmentis inserui. Vid. vs. 11-12. Neque tamen ipse dissimulat Pythagoreos Lino carmina supposuisse. Ex hoc igitur fonte sine dubio omnes manarunt versus qui hodie Lino tribuuntur (6). Quos quum magna ex parte jam collegisset Henr. Stephanus in Poesi philosophica, reliquos qui ad nostram memoriam propagati sunt adjuncti omnesque recensui et converti.

Πελασγικά προσαγορευθῆναι. Τὸν δὲ Λίνον ἐπὶ ποιητικῇ καὶ μελωδίᾳ θαυμασθέντα μαθητὰς σχεῖν πολλοῖς, ἐπιτραπέσι-
τους δὲ τρεῖς, Ἡρακλῆα, Θαμύραν καὶ Ὀρφέα. Τούτων δὲ τὸν μὲν Ἡρακλῆα κηθαρίζει μανθάνοντα διὰ τὴν τῆς ψυχῆς βραδύτητα μὴ δύνασθαι δεῖξασθαι τὴν μάθησιν, ἐπειδ' ὑπὸ τοῦ Λίνου πληγαῖς ἐπιτιμηθέντα διοργισθῆναι καὶ τῇ κίβρτι τὸν διδάσκαλον πατάξαντα ἀποκτείναι, Θαμύραν δὲ εἶσι διαφόρῳ κεχορηγημένον ἐκπονήσαι τὰ περὶ τὴν μουσικὴν, καὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ μελωδεῖν ὑπεροχὴν φάσκειν ἑαυτὸν τῶν Μουσῶν ἐμμελέστερον εἶδειν.

(6) Nam Origenes contra Cels. lib. I p. 14 ait : Καὶ Λίνου μὲν, ὃν προέταξεν ἐν οἷς ὠνόμασεν ὁ Κέλσος, οὔτε νόμα οὔτε λόγοι φέρονται, ἐπιστρίψαντες καὶ θεραπεύσαντες ἔθνη.

ΛΙΝΟΥ ΕΠΗ.

Φράζεο δὴ, σπουδῆν ἐντυνάμενος δι' ἀκουῆς
μύθων ἡμετέρων, ἀτραπὸν περὶ παντὸς ἀληθῆ,
κῆρας ἀπωσάμενος πολυπῆμονας, αἶ τε βεβήλων
ὄχλον ἀιστοῦσαι ἀταίς περὶ πάντα πεδῶσι
παντοιαῖς, μορφῶν χαλεπῶν ἀπατήματ' ἔχουσαι.
Τὰς μὲν ἀπὸ ψυχῆς εἶργειν φυλακαῖσι νόοιο.
Οὗτος γάρ σε καθαρμὸς ἀκέρσιος ὢν ὀσώσει,
εἰ κεν ἀληθεῖ μισῆς ὀλοὸν γένος αὐτῶν
νηδὺν μὲν πρῶτιστ' αἰσχρῶν δώτειραν ἀπάντων,
ἦν ἐπιθυμία ἡνιοχεῖ μάργοισι χαλινοῖς.

(Stobæus Floril. V, 22. Vs. 4 ἀιστοῦσαι]

posui; vulgo ἀνιστοῦσαι. Vs. 7 ἀκέρσιος ὢν]
scripsi; codd. ὄντως δικαίως. Vs. 8 μισῆς edidi
cum Brunckio; membranæ μισέσις.)

Ἐλπίσθαι χρὴ πάντ', ἐπεὶ οὐκ ἔστ' οὐδὲν ἀέλπτον.
Ῥάδια πάντα θεῷ τελέσει καὶ ἀνήνυτον οὐδέν.

(Stobæus Floril. CIX, 1.)

Ὅς κατ' ἔριν συνάπαντα κυβερνᾶται διὰ παντὸς
ἐκ παντὸς δὲ τὰ πάντα, καὶ ἐκ πάντων πᾶν ἐστίν.
10 Πάντα δ' ἔν ἐστιν, ἕκαστον ἐνὸς μέρος, ἦν ἐν
[ἀπαντα]

LINI CARMINA.

Prospice tibi, ad studium concitatus auditione
nostri sermonis, viam præ omnibus veram,
repulsis sortibus damnosus, quæ profanorum
vulgus subvertentes malis usquequaque implicant
variis, molestarum formarum fallacias induentes.
Has tu custodiâ mentis ab anima arceto.
Hæc enim expiatio quæ immortalis est te purgabit,
si re ipsa oderis exitiosum illarum genus :

ventrem quidem imprimis turpium omnium datorem,
quem cupido aurigæ instar regit stolidis frenis. —
Speranda sunt omnia, quia nihil est quod sperari nequeat.
Omnia Deo facilia ad peritendum sunt neque quidquam
Nam contentione omnia semper gubernantur : [infictum. —
ex universo autem universa atque ex universis universum
[constat.
Universa vero unum sunt, singula unius membra; omnia
[unum erant :

ἐκ γὰρ ἑνός ποτε ὄντος ὄλου τάδε πάντ' ἐγένοντο·
ἐκ πάντων δέ ποτ' αὖθις ἐν ἕσσεται ἐν χρόνου αἴσῃ,
αἰὲν ἐν ὄν καὶ οὐ πολλά, καὶ οὐ κατὰ ταυτὸν ἄθροισ-
[σθέν.

20 Πολλάκι δ' ἔσται ταῦτα, καὶ οὐποτε πείρας ἐπεισὶν
αἰεὶ πείρατ' ἔχον· ποῖον γένος ἔλλαχε, τοῦτ' ὄν;
ὣδε γὰρ ἀθάνατος θάνατος περὶ πάντα καλύπτει
θνητὸς ἰών, καὶ πᾶν θνήσκει φθαρτὸν, τὸ δ'
[ὑπάρχον
φαντασίαις ἀλληλοτρόποις καὶ σχήμασι μορφῆς
ἀλλάσσει τρόπον, ὡς ἀποκρυπτόμεν ὄψιν ἀπάντων·
25 ἀφθορον ἔσται ἰόν τ' αἰεὶ καθὸ τῆδε τέτυκται.

(Stobæus Eclog. Phys. et Eth. lib. I cap. 10,
5 addito lemmate: Ἄνω ἐκ τῶν περὶ Φύσεως
κόσμου. Vs. 15 ἦν ἐν ἅπαντα] rescripsi; εἶναι
ἅπαντα codd. Vs. 18 ἀθροισθέν] emendavi;
ἀθροῖσαι membranæ.)

Ἦν ποτέ τοι χρόνος οὗτος ἐν ᾧ ἅμα πάντ' ἐπε-
[φύκει.

(Diogenes Laertius Prosem. 4: Τούτω [τῷ
Ἄνω] ἀρχὴ τῶν ποιημάτων ἦδε· ἦν ποτέ κτλ.)
'Ἐβδομάτῃ δὴ οἱ τετελεσμένα πάντα τέτυκται.

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ

'Ἐβδόμη εἰν ἀγαθοῖς, καὶ ἑβδόμη ἐστὶ γενέθλη·
ἑβδόμη ἐν πρώτοις, καὶ ἑβδόμη ἐστὶ τελείη.

ΚΑΙ

30 Ἑπτὰ δὲ πάντα τέτυκται ἐν οὐρανῷ ἀστερόεντι,
ἐν κύκλοις φανέντ' ἐπιτελλομένων ἐνιαυτῶν.

(Eusebius Præp. Evang. pag. 668. Vs. 31
ἐπιτελλομένων ἐνιαυτῶν edidi pro librorum scri-
ptura ἐπιτελλομένοις ἐνιαυτοῖς.)

ex uno enim corpore aliquando hæc omnia exstiterunt :
ex omnibus vero rursus aliquando unum constabit quo-
[dam temporis spatio,
semper unum manens ac non multa, sed non eodem tem-
[pore collectum.

Sæpe autem hæc erunt, neque unquam suis instat
ei quod (novos) semper terminos habet; qualem ortum
[habet hoc quod est ?

Sic enim mors immortalis cuncta obruit
sua mortalitate, et caduca omnia moriuntur; at quod est
visis ultro citroque commeanlibus et formarum specie

mutat modum, ita ut omnium faciem abscondat;
incorruptum erit et semper manens, quatenus sic est. —
Erat aliquando tempus quo simul omnia exstiterant.
Septimo jam die omnia ei perfecta sunt.

ET ALIO LOCO

Septimus dies in honorum numero est, idem dies etiam
[rerum origo;
septimus in principio est, idem etiam dies suprehus.

ET

Septem vero omnia sunt in caelo stellifero,
in conficiendis ineuntium annorum orbibus apparentia.

DE MUSÆO.

Musæus, philosophus et poeta Atheniensis, Eumolpo sive, ut alii tradunt, Antiphemo (1) et Luna parentibus ortus, Orphei imitator (2) et discipulus, clarum apud veteres nomen habuit. Nam si Diogeni Laertio (3) credimus, Deorum generationem carmine celebraverat ac præterea aliud poema Sphæræ nomine inscriptum conderat, cujus nullum videtur vestigium superesse. Nisi forte Lambecii probanda sententia est qui quæ græcus Apollonii Rhodii interpretis ad libri tertii initium de duabus Μουσῶν γενέσεσιν affert e priore illo carmine petita esse arbitratur. Addit Diogenes Musæum docuisse ex uno omnia esse nata atque in idem resolvi. Neque vero hæc sola ejus

scripta fuisse constat. Etenim quum vates (4) esset, oracula litteris consignavit, quorum meminerunt Pausanias lib. X cap. 9, 11, et Philostratus Heroic. cap. II, 19 pag. 693 ed. Olear., quæ tamen Clemens Strom. I p. 33a cum aliis ab Onomacrito supposita esse ratus est. Sed aperte Plato (5) Musæo carmina quædam, imprimis τελετάς τε καὶ χρησμοφάδας tribuit. Huc accedunt præcepta ad Eumolpum filium [Εὐμόλπια], quatuor millibus versuum comprehensa, quæ a Suida et Pausania lib. X cap. 5, 3 citantur. Porro Hymni in Cererem compositi mentio est apud Pausaniam (6), qui hoc excepto reliqua poemata vulgo Musæo ascripta spuria esse judicat. Musæi

(1) Pausanias lib. X cap. 5 : Μουσαῖο δὲ τῷ Ἀντιφήμεο προσκοιοῦσι τὰ ἔπη. Hieronymus in Chronico Eusebiano Musæum Eumolpi filium esse vult, sed Diodorus Orphei. Suidas Eumolpi patrem fuisse dicit, filium Antiphemi. Servilius ad Virgil. Æneid. lib. VI vs. 667 : « Eum alii Lunæ filium, alii Orphei volunt, cujus eum constat fuisse discipulum, nam ad ipsum primum carmen scripsit quod appellatur Crater. » Justinus Martyr libro de Monarchia Dei pag. 82 : Ὀρφεὺς γοῦν ὁ τῆς πολυθεοῦτος ἡμῶν, ὡς ἂν εἰποι τις, πρῶτος διδάσκαλος γεγονώς, οἷα πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μουσαῖον καὶ τοὺς λοιποὺς γησιόους ἀκροατὰς ὕστερον περὶ ἐνὸς καὶ μόνου θεοῦ κηρύττει λέγων, ἀναγκαῖον ὑπομνήσαι ἡμᾶς. Φησὶ δὲ οὕτως· Φθέγγομαι οἷς θέμις ἐστί, θύρας δ' ἐπίθεσθε βεβήλοις Πᾶσιν ὁμῶς. Σὺ δ' ἄκουε φρεσφόρου ἔχοντε Μήνης Μοῦσαϊ'. Ἐξερῶν γὰρ ἀλήθεια κτλ. Proclus in Plat. Tim. p. 34 E (p. 79 ed. Schneider.) : Εἶτε οὖν Γῆς υἱὸν τὸν Τιτυόν, εἶτε Ἥλιον τὸν Φαίβοντα λέγοιεν, εἶτε Σελήνης τὸν Μουσαῖον εἶτε ἄλλου τινὸς οἱ μυθοπλάσται κτλ. Id. I. c. p. 51 B (p. 117 ed. Schneider.) : Ἐπειπερ καὶ ἀπὸ Μουσαίου τοῦ Σεληνιακοῦ τὸ γένος τοῖς ἐν Ἑλευσίνι τῶν μυστηρίων ἡγουμένοις εἰναί φησι. Id. I. c. p. 326 C : Οὕτω δὲ καὶ Σεληνιακὴν ψυχὴν εἰς ἀνδρὸς κατιέναι φύσιν καθὰ τὴν Μουσαίου φασί. De uxore ejus Deiope Aristoteles Mirab. Auscult. 131 hæc prodit : Φασὶν οἰκοδομοῦντων Ἀθηναίων τὸ τῆς Δήμητρας ἱερὸν τῆς ἐν Ἑλευσίνι περιχομένην στῆλην πέτρας εὐρεθῆναι χαλκῆν, ἐφ' ἧς ἐπεγράπτο « Δηϊόπη τὸδε σῆμα, » ἢ οἱ μὲν λέγουσι Μουσαίου εἶναι γυναῖκα, τινὲς δὲ Τριπολλέου μητέρα γενέσθαι. Musæi amicam Antiopen fuisse testatur Hermesianax in Eleg. vs. 15 apud Athenæum XIII p. 597 his verbis : Οὐ μὴν οὐδ' υἷος Μήνης ἀγέραστον ἔθηκε Μουσαῖος, Χαρίτων ἕρανος, Ἀντιόπην.

(2) De Musæo Orphei imitatore Pausanias lib. X cap. 7, 2 : Ὀρφέα δὲ σεμνολογίᾳ τῇ ἐπὶ τελεταῖς καὶ ὑπὸ φρονήματος τοῦ ἄλλου καὶ Μουσαίου τῇ ἐπὶ πάντα μιμήσει τοῦ Ὀρφέως οὐκ ἐβαλῆσαι φασιν αὐτοὺς ἐπὶ ἀγῶνι μουσικῆς ἐξετάσθαι.

(3) Diogenes Laertius Proem. 3 : Ἰδοὺ γοῦν παρὰ μὲν Ἀθηναίους γέγονε Μουσαῖος, παρὰ δὲ Θηβαίους Αἴνος. Καὶ

τὸν μὲν Εὐμόλπου παῖδά φασι, ποιῆσαι δὲ Θεογονίαν καὶ Σφαῖραν πρῶτων, φάσι τε ἐξ ἐνὸς τὰ πάντα γενέσθαι καὶ εἰς ταῦτ' ἀναλύεσθαι.

(4) Cf. Strabo lib. XVI p. 762 ed. Casaub.

(5) Plato Ione p. 536 ed. Steph. : Ἐκ δὲ τούτων τῶν πρῶτων δακτυλίων, τῶν κοιτηῶν, ἄλλοι ἐξ ἄλλου αὐ ἤρτημένοι εἰσι καὶ ἐνθουσιάζουσιν, οἱ μὲν ἐξ Ὀρφέως, οἱ δὲ ἐκ Μουσαίου· οἱ δὲ πολλοὶ ἐξ Ὀμήρου κατέχονται τε καὶ ἔχονται. Id. Protag. pag. 316 ed. Steph. : Ἐγὼ δὲ τὴν σοφιστικὴν τέχνην φημι μὲν εἶναι παλαιάν, τοὺς δὲ μεταχειριζομένους αὐτὴν τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν, φοβουμένους τὸ ἐπαχθεῖς αὐτῆς πρόσχημα ποιῆσθαι καὶ προκαλύπτεσθαι τοὺς μὲν ποιήσαντες, οἷον Ὀμηρὸν τε καὶ Ἡσίοδον καὶ Σιμωνίδην, τοὺς δὲ αὐτὴν τελετάς τε καὶ χρησμοφάδας, τοὺς ἄμφω τε Ὀρφέα καὶ Μουσαῖον. Musæi oracula memorat etiam Herodotus lib. VII, 96 et VII, 6. Posteriore loco de Onomacriti fraude hæc refert : ... ἔχοντας Ὀνομάκριτον, ἀνδρα Ἀθηναῖον, χρησμολόγον τε καὶ διαθέτην χρησμῶν τῶν Μουσαίου. Ἀναβεβήκεισαν γὰρ τὴν ἔχθρην προκαταλυσάμενοι· ἐληλάθη γὰρ ὑπὸ Ἰσκάρχου τοῦ Πεισιστρατιδῆος ὁ Ὀνομάκριτος· ἐξ Ἀθηναίων, ἐκ αὐτοφώρου ἄλιος ὑπὸ Λάσου τοῦ Ἐρμιονέως ἐμποικίον ἐς τὰ Μουσαίου χρησμῶν, ὡς αἱ ἐπὶ Ἀθῆνων ἐπικειμένα νῆσοι ἀφανίζοιτο κατὰ τῆς θαλάσσης. Cf. Lobbeckii Aglaoph. p. 978.

(6) Pausanias lib. I cap. 22, 7 : Ἐγὼ δὲ ἔπη μὲν ἐπελεξάμην ἐν οἷς ἐστι πέτεσθαι Μουσαῖον ὑπὸ Βορέου δῶρον, δοκεῖν δὲ μοι, πεποιθήκειν αὐτὰ Ὀνομάκριτος, καὶ ἔστιν οὐδὲν Μουσαίου βεβαίως εἶπαι μὴ μόνον ἐς Δήμητρα ὕμνος Λυκομιδάς. Id. lib. I cap. 14, 3 dubitanter : Ἐπὶ δὲ ἔδεται Μουσαίου μὲν, εἰ δὲ Μουσαίου καὶ ταῦτα, Τριπολλέων παῖδα Ὀκσεοῦ καὶ Γῆς εἶναι κτλ. Ipse Hymnum in Cererem legit, ut patet e lib. IV cap. 1, 5 : Ὀμολογεῖ δὲ φησι καὶ ὕμνος Μουσαίου Λυκομιδάς ποιηθεὶς ἐς Δήμητρα. Vatiibus quorum oracula legit adnumerat Musæum lib. X, cap. 12, 11 : Χρησμολόγους δὲ ἀνδρας Κύκλιόν τε Εὐκλον καὶ Ἀθηναῖον Μουσαῖον τὸν Ἀντιοφῆμον καὶ Δύκον τὸν Πανδίδον, τοὺτους τε γενέσθαι καὶ ἐκ Βιωτίας Βάκιν φασὶ κατάσχετον ἀνδρα ἐκ νυμφῶν· τούτων κλην Δύκων τῶν ἄλλων ἐπελεξάμην τοὺς χρησμοῦς.

Morborum curationes laudant Aristophanes (7) Ran. vs. 1033 et Eustathius Proœmio in Iliad. p. 3. In hoc libro conjicias eum dixisse de polio herba quod ex Musæo profert Theophrastus lib. IX Histor. plant. cap. 21 (8) repetitque Plinius Hist. nat. lib. XXI cap. 7 et 20, item lib. XXV, cap. 2, et quod de junipero ex eo habet Scholiastes Apollonii in librum IV. Titanographiam ejus, cujus tertium librum citat Scholiastes Apollonii ad lib. III, ignoramus, nisi quod Eudocia in Violario pag. 248 Musæum hoc ipso istius operis libro de Cadmo egisse ait. Denique delictorum expiationes, lustralia et mystica carmina sive lustrationes et mysteria (παράλυσαι καὶ τελετὰς καὶ καθαρμούς) Musæum scripsisse legimus apud græcum Aristophanis enarratorem ad Ran. vs. 1033, quocum re verbis concinit Plato (9) de Musæo et Orpheo lib. II de Rep. pag. 364 disputans eademque illa tria vocabula cupulans. Quippe mysteriorum conditor Platoni aliisque

antiquorum visus est Musæus, quia Cereris sacra, si verum refert Tertullianus Apologet. cap. 21, instituit, quævis Sophoclis interpres priscos auctores secutus (1) et Lucianus Eleusiniorum parentem Eumolpum nominent. Jam etsi alii omnem mysteriorum ritum ab Orpheo (2) repetunt, Isocrates (3) vero ipsam Cererem hoc beneficium in homines contulisse ait, multi denique in quibus Plato est ejus rei auctores Orpheum et Musæum jungunt: tamen in hac opinione varietate quid illi qui carmina mystica Musæo attribuerunt de sacrarum istorum origine statuerint, exstat atque apparet. Musæum Phaleris diem suum obiisse testatur Diogenes (4) ejusque tumulo hoc elegion inscriptum fuisse ait:

Εὐμόλπου φίλον υἷον ἔχει τὸ Φαληρικὸν οὐδας,
Μουσαῖον, φθίμενον σῶμ' ὑπὸ τῷδε τάφῳ.

Eundem apud inferos summis honoribus frui

(7) Aristophanes Ran. vs. 1032-1034:

Ὅρρεὺς μὲν γὰρ τελετὰς θ' ἡμῖν κατέδειξε φόνων τ' ἀπέ-
[χεσθαι,
Μουσαῖος δ' ἔξακίσειε τε νόσων καὶ χρησμούς, Ἡσιο-
[δος δὲ
τῆς ἔργασίας κτλ.

(8) Theophrastus Hist. plant. lib. IX cap. 21: Καὶ ὡς ἔη φασί, τὸ πῶλλον καθ' Ἡσίοδον καὶ Μουσαῖον εἰς πᾶν πᾶγμα σκουδῶν χρησίμων εἶναι· διὰ καὶ δρῦνταυσιν αὐτὸ νικτωρ κτλ. Plinius Hist. nat. lib. XXI cap. 7: « Sic et apud Græcos polion herbam, inclytam Musæi et Hesiodi laudibus, ad omnia utlem prædicantium, superque caetera ad famam etiam ac dignitates, prorsusque miram, si modo (ut tradunt) folia ejus mane candida, meridie purpurea, sole occidente cærulea aspicuntur. » Scholiastes Apollonii in lib. IV: « Ἡ δὲ ἀρκυθὸς δένδρον τι ἀπαυθῶδες Ἀπόλλωνος ἴδιον, ὡς ἱστορεῖται ἐν τρίτῳ τῶν εἰς Μουσαῖον ἀναπερομένων.

(9) Plato de Rep. lib. II p. 364: Βίβλων δὲ θυμαδον παρίζοντι Μουσαίου καὶ Ὅρρεως, Σελήνης τε καὶ Μουσῶν ἐγγύων, ὡς φασί, καθ' ἂν θυηπολοῦσι, κειθοντες οὐ μόνον ἰσότητος ἀλλὰ καὶ πόλεως, ὡς ἄρα λύσεις τε καὶ καθαρμοὶ ἀακρίμων διὰ θυσιῶν καὶ παιδιᾶς ἡδονῶν εἰσι μὲν ἐπιψών, εἰσι δὲ καὶ τελευτήσασιν, ἃς δὴ τελετὰς καλοῦσιν, αἱ τῶν ἐπιψών ἀπολύουσιν ἡμᾶς· μὴ θύσαντας δὲ δευρὰ περιμένει. Ubi λύσεις Astius recte exponit *expiationes*, τελετὰς autem *mysteria et initia*.

(1) Sophoclis interpres ad CEd. Col. vs. 1049: Ζητεῖται τί ἔρηκε οἱ Εὐμόλπειδαι τῶν τελετῶν ἐξάρχουσι ξένου θύτης; εἰπε δ' ἐν τῆ, ὅτι ἀξιοῦσιν εἶναι πρῶτον Εὐμόλπον ποιεῖσαι τὸν Διόσκου τῆς Τριπτολέμου τὰ ἐν Ἐλευσίνι μυστήρια, καὶ ὡ τὸν Θρακία· καὶ τοῦτο ἱστορεῖν Ἴστρον ἐν τῷ περὶ τῶν ἐπίκτων. Ἀκαιοῦθωρος δὲ, πέμπτον ἀπὸ τοῦ πρώτου Εὐμόλπου εἶναι τὸν τὰς τελετὰς καταδείξαντα, γράφων οὕτως: « Κατακίηται δὲ τὴν Ἐλευσίνα ἱστοροῦσι πρῶτον μὲν τοὺς αὐτόθους, εἶτα Θρακίας τοὺς μετὰ Εὐμόλπου παραγενομένους πρὸς βῆθειαν εἰς τὸν κατ' Ἐρεχθῆος πόλεμον. » Τινὲς δὲ φασί καὶ τὸν Εὐμόλπον εὐρεῖν τὴν μῆσιν τὴν συντελουμένην κατ' ἐναυτῶν ἐν Ἐλευσίνι Διμήτρι καὶ Κόρη. Ἀνδροτίων μὲν οὖν γράφει, οὐ τὸν Εὐμόλπον εὐρεῖν τὴν μῆσιν,

ἀλλ' ἀπὸ τούτου Εὐμόλπον πέμπτον γεγονότα. Εὐμόλπου γὰρ γενέσθαι Κήρυκα, τοῦ δὲ Εὐμόλπον, τοῦ δὲ Ἀντίφημον, τοῦ δὲ Μουσαῖον τὸν ποιητὴν, τοῦ δὲ Εὐμόλπον τὸν καταδείξαντα τὴν μῆσιν καὶ ἱεροφάντην γεγονότα. Lucianus Demonacl.: Ἐτόλμησε δὲ ποτε καὶ Ἀθηναῖος ἐρωτήσαι δημοσίᾳ, τῆς προφῆσεως ἀκούσας, διὰ τίνα αἰτίαν ἀποκλείουσι τοὺς βαρβάρους, καὶ ταῦτα τοῦ τὴν τελετὴν αὐτοῖς καταστησαμένου Εὐμόλπου βαρβάρου καὶ Θρακῆος ὄντος. Sychius: Εὐμόλπειδαι, οὕτως οἱ ἀπὸ Εὐμόλπου ἐκαλοῦντο, τοῦ πρώτου ἱεροφάντησαντος· πολλοὶ δὲ γεγονασιν ὁμώνυμοι Εὐμόλποι. Suidas: Εὐμόλπειδαι γένος ἀπὸ τοῦ Θρακῆος, ἃς καὶ τὴν μῆσιν εὐρεν, ἢ ἀπὸ τοῦ Μουσαίου υἱοῦ, ἃς ἦν ἀπὸ τοῦ δευτέρου πέμπτος κτλ. Vid. Meursii Eleusa. cap. 2. Cf. Ouyaroff, *Essai sur les mystères d'Éleusis (Études de philologie et de critique)*, pag. 82 seqq.)

(2) Proclus in Platonis Timæum pag. 291 (pag. 705 ed. Schneid.): Αὐταὶ δὲ εἰσιν αἱ Ὅρρικαι παραδόσεις. Ἄ γὰρ Ὅρρεὺς δι' ἀπορήτων λόγων μουτικῶς παραδείκνυται, ταῦτα Πυθαγόρας ἐξέμαθεν ὀργασθεῖς ἐν Δελφῶσι τοῖς Θρακίαις Ἀγλαοφάμω τελέστα (ἰεγ. Ἀγλαοφάμου τελεστοῦ) μεταδόντος ἦν περὶ θεῶν Ὅρρεὺς σοφίαν παρὰ Καλλιόπης τῆς μητρὸς ἐκινύσθη. Ταῦτα γὰρ φησὶν ὁ Πυθαγόρας ἐν τῷ ἱερῷ λόγῳ.

(3) Isocrates Paneg. cap. 6: Διμήτριος γὰρ ἀρικομένης εἰς τὴν χώραν, ὅτ' ἐπλανήθη τῆς Κόρης ἀρπασθείσης, καὶ πρὸς τοὺς προγόνους ἡμῶν εὐμενῶς διατεθείσης ἐκ τῶν εὐεργεσιῶν ἃς οὐχ ὀλόν τ' ἄλλοις ἢ τοῖς μαμημημένοι ἀκούειν, καὶ δούσης δωρεᾶς ἀπερ μέγισται τυγχάνουσιν οὐσαι, τοὺς τε καρπούς, οἱ τοῦ μὴ θηριωδῶς ζῆν ἡμᾶς αἰτίαι γεγόνασι, καὶ τὴν τελετὴν, ἣς οἱ μετασχόντες περὶ τῆς τῆς τοῦ βίου τελευτῆς καὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος ἡβίδας τὰς ἐλπίδας ἔχουσιν, οὕτως ἢ πόλις ἡμῶν οὐ μόνον θεοφιλῶς ἀλλὰ καὶ φιλανθρωπῶς ἔσχεν, ὥστε κυρία γενομένη τοιοῦτων ἀγαθῶν οὐκ ἐβρόχησε τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ὧν ἔλαβεν ἅπασιν μετέδωκεν.

(4) Diogenes Laertius Proem. 3: Τούτων τελευτήσαι Φαληροῖ, καὶ αὐτῷ ἐπιγεγράφαι τὸδε τὸ ἐλεγίον Εὐμόλπου φίλον υἷον κτλ. Paulo aliter Pausanias lib. I cap. 25, 7: Ἔστι δὲ ἐν τῷ περιβάλλῳ τοῦ ἀρχαίου τὸ Μουσαῖον, ἀπαντικρῶ τῆς ἀκροπόλεως λόφος, ἐνθα Μουσαῖον φθῖναι καὶ ἀποθανόντα γίγῃ ταφῆναι λέγουσιν.

finxit Virgilius (5) *Æneid.* lib. VI vs. 667, ubi Sibylla in Elysio non Homerum, sed antiquiorem Homero Musæum primum ante omnes vates allocuta esse dicitur. Diversum ab hoc Musæo esse alterum cujus de Herus et Leandri amoribus poema omnium manibus teritur, non est quod moneamus (6). Reliquum est, ut pauca de iis qui in veterum libris comparent Musæi versiculis dicamus. Effatum quod est apud Aristotelem *Politic.* lib. VIII cap. 5 (cf. *fragm. vs. 1*) *e præceptis ad Eumolpum* filium tanquam uberrimo fonte haustum videtur. Inde fortasse fluxit etiam versus quem servarunt Aristoteles *Hist. an.* lib. VI, cap. 6 et Plutarchus *Vit. Marii* cap. 36 (cf. *fragm. vs. 2*), si præceptorum partem ad res naturales spectasse existimamus. Certum est ad idem poema referri versus quos habet Pausanias lib. X cap. 5, 3 (conf. *fragm. vs. 6-7*). Ipse enim scriptor hoc

testatur. Ex eodem opere nemo negabit sumtos esse versus allatos a Clemente Strom. VI p. 618 et 628 (cf. *fragm. vs. 8-13*). Ex oraculis tres tantum supersunt versus apud Pausaniam lib. X cap. 9, 11. Vid. *fragm. vs. 3-5*. Sed licet gravissima sit quorundam antiquorum quos testes adhibuimus auctoritas, qui ex Musæi scriptis versus quosdam se proferre affirmant, tamen omnia quæ hodie exstant fragmenta cum Clemente et Pausania Onomacritum auctorem habere nobis persuasimus. Pauca has carminum reliquias collectas primum ab Henr. Stephano in *Poesi philosophica*, postea a philologis neglectas, ego consultis recentioribus veterum scriptorum exemplis accuratius recensui, locos corruptos emendavi, dicta quædam quæ Stephani diligentiam fugerant adjeci, effata denique omnia et versus latine interpretatus sum.

(5) Virgilius *Æneid.* lib. VI, vs. 666 :

Quos circumfusos sic est affata Sibylla,
Musæum ante omnes : medium nam plurima turba
hunc habet, atque humeris exstantem suspicit altis :
Dicite, felices animæ, tuque, optime vates,
quæ regio Anchisen, quis habet locus? illius ergo
venimus, et magnos Erebi tranavimus amnes.

(6) De hoc ita Josephus Scaliger epistola 247 ad Claud. Salmasium : « Nonnum ita soleo legere, quomodo mi-

mos spectare solemus qui nulla alia re magis nos oblectant, quam quod ridiculi sunt. Parcius et castigatior quidem Musæus, sed qui cum illorum veterum frugalitate comparatus prodigus videatur. Neque in hoc sequimur optimi parentis nostri iudicium, quem acumina illa et flores declamatorii ita ceperunt, ut non dubitarit eum Homero præferre. » Putavit enim Julius Cæsar Scaliger *Poeticæ* lib. V cap. 1 hunc posterioris ætatis poetam esse veterem illum vatem, quem ante Homerum vixisse multi ique haud contemnendi auctores tradiderunt. De aliis Musæis vide Fabricii *Bibl. Gr.* vol. I p. 123 ed. Harles.

ΜΟΥΣΑΙΟΥ ΕΠΗ.

[Ἄλλ' ὀλιγοχρονίοισι] βροτοῖς ἥδιστον αἰδεῖν.

(Aristoteles *Politic.* lib. VIII cap. 5 : Τὴν δὲ μουσικὴν πάντες εἶναι φαμεν τῶν ἥδιστων, καὶ ψιλλὴν οὔσαν καὶ μετὰ μελωδίας· φησὶ γοῦν καὶ Μουσαῖος εἶναι « βροτοῖς ἥδιστον αἰδεῖν, » unde versum fingere ausus sum.)

*Ὅς τρία μὲν τίκτει, δύο δ' ἐκλέπει, ἐν δ' ἀλεγει.

(Aristoteles *Hist. animal.* lib. VI cap. 6 : Ὅ δ' αἰτὸς φά μὲν τίκτει τρία, ἐκλέπει δὲ τούτων τὰ δύο, ὥσπερ ἐστὶ καὶ ἐν τοῖς Μουσαίου λεγομένοις ἔπαισιν, ἃς τρία κτλ. Cf. Plutarch. *Vit. Marii* cap. 36.)

Καὶ γὰρ Ἀθηναίοισιν ἐπέρχεται ἄγριος ὄμβρος

ἡγεμόνων κακότητι· παραφασίη δὲ τις ἔσται·

5 Ἑλλάδος ἡμύσουσι πόλεις, τίσουσι δὲ ποινὴν.

(Pausanias lib. X cap. 9, 11 : Τὴν δὲ πληγὴν Ἀθηναῖοι τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς οὐ μετὰ τοῦ δικαίου συμβῆναι σφισιν ἠμολογοῦσι· προδοθῆναι γὰρ ἐπὶ χρήμασιν ὑπὲρ τῶν στρατηγησάντων, Τυδέα δὲ εἶναι καὶ Ἀδεΐμαντον οἳ τὰ δῶρα ἐδέξαντο παρὰ Λυσάνδρου. Καὶ ἐς ἀπόδειξιν τοῦ λόγου Σιβύλλης παρέχονται τῶν χρησμῶν· « Καὶ τότε Ἀθηναῖοισι βαρύστονα κήδεα θῆσει Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, ὅπερ κράτος ἐστὶ μέγιστον. Νησοὶ φέρει πολέμοιο μάχην καὶ δῆϊότητα, Ὀλλυμέναις δολεροῖσι τρόποις κακότητι (legend. κακίη τε) νο-

MUSÆI CARMINA.

[Sed brevis ævi] mortalibus jucundissima res cantus est. — Quæ tria quidem parit ova, duo excudit, unum nutrit. —

Etenim in Athenienses atrox imber ingruet ducum fraude; id autem solatio erit, quod Græciæ urbes cadent inentque poenam. —

μήων. » Τὰ δὲ ἕτερα ἐκ Μουσαίου χρησμῶν μνη-
 μονεύουσι· καὶ γὰρ Ἀθηναίοισιν κτλ. Vs. 5 vulgo
 ita editur : ἤταλοισ' ἡμύσουσι (al. ἤ γ' ἄλις
 ἡμύσουσι) πόλιν, τίσουσι δὲ ποινήν. Scripsi
 quod sententia postulare videbatur : Ἑλλάδος
 ἡμύσουσι πόλεις κτλ.)

Αὐτίκα δὲ Χθονίη σφῶν δὴ πινυτὸν φάτο μῦθον,
 σὺν δὲ τε Πύρκων ἀμείπολος κλυτοῦ Ἐννοσιγαίου.

(Pausanias lib. X cap. 5, 3 : Ἔστι δὲ ἐν
 Ἑλλήσει ποιήσις, ὄνομα μὲν τοῖς ἔπεσιν Εὐμολ-
 πία, Μουσαίῳ δὲ τῶν Ἀντιοφήμου προσποιουῖσι τὰ
 ἔπη· πεποιημένον οὖν ἔστιν ἐν τούτοις Ποσειδῶνος
 ἐν κοινῷ καὶ Γῆς εἶναι τὸ μαντεῖον, καὶ τὴν μὲν
 χρᾶν αὐτὴν, Ποσειδῶνι δὲ ὑπηρετήν· ἐς τὰ μαν-
 τεύματα εἶναι Πύρκωνα. Καὶ οὕτως ἔχει τὰ ἔπη·
 Αὐτίκα δὲ Χθονίης κτλ. Restitui nominativum
 Χθονίη.)

Ἦς αἰεὶ τέχνη μέγ' ἀμείνων ἰσχύος ἔστιν.

(Clemens Alex. Strom. VI p. 618 : Γράψαν-

τός τε Μουσαίου· ὡς αἰεὶ κτλ. Ὅμηρος λέγει·
 Μῆτι τοι δρυτόμος περιγίνεται ἡδὲ βίηφι [Il. XXIII,
 315].)

Ἦς δ' αὐτως καὶ φύλλα φύει ζεῖδωρος ἄρουρα·
 20 ἄλλα μὲν ἐν μελίησιν ἀποφθίνει, ἄλλα δὲ φύει·
 ὡς δὲ καὶ ἀνθρώπου γενεὴ καὶ φύλλον ἐλίσσει.

(Clemens Al. Strom. I. c. : Πάλιν τοῦ Μου-
 σαίου ποιήσαντος· ὡς δ' αὐτως κτλ. Ὅμηρος
 μεταγράφει· Φύλλα τὰ μὲν τ' ἀνεμος χιμαῖδις χέει,
 ἄλλα δὲ θ' ἔλη Τηλεθόωσα φύει, ἕαρος δ' ἐπιγίνε-
 ται ὄρη· Ἦς ἀνδρῶν γενεή, ἡ μὲν φύει, ἡ δ'
 ἀπολήγει. [Iliad. VI, 147-149].)

Ἦδὲ δὲ καὶ τὸ πυθέσθαι ὅσα θνητοῖσιν ἔδειμαν
 ἀθάνατοι· δειλῶν τε καὶ ἐσθλῶν τέκμαρ ἐναργές.

(Clemens Alex. Strom. VI, p. 628, ubi He-
 siodus dicitur hos duos versus παρὰ Μουσαίου
 λαβῶν τοῦ ποιητοῦ κατὰ λέξιν ἐπὶ τοῦ Μελάμπο-
 δος γεγραφέναι.)

Statim vero Tellus vobis ambobus sapiens dedit respon-
 simulque Pyrcon, illustris Neptuni minister. — |sum
 Nam semper ars longe potior viribus est. — .
 Similiter et folia gignit alma terra;

alia quidem in fraxinis deperdit, alia gignit :
 sic et hominum progenies et folia in orbem eunt. —
 Jucundum etiam est audire, quæ mortalibus struxerint
 immortales, manifestum malorum bonorumque signum.

DE ORPHEO.

Orpheus, si fabulis fides, Apollinis et Calliopes Musæ filius (1), tantum valuit canendo, ut rupes nemoraque moveret fluviosque sisteret. Sed sive unus fuit hujus nominis cantor, sive plures (2), omnia cæterorum facinora ad Thracem illum, deorum interpretem et progeniem referuntur, quem Tzetzes (3) Herculis æqualem facit multique centum fere ante bellum Trojanum annis floruisse statuerunt. Hunc qui cum reliquis disciplinis tum astrorum scientia et poetica facultate excelleret cæterosque mortales vitæ sanctitate superaret (4), præclare de popularibus suis omnique genere humano meruisse veteres rettulerunt. Quare Lucianus auctor est Græcos nihil antiquissima ætate ab Æthiopiibus vel Ægyptiitis de astrologia audivisse, sed ejus disciplinæ initia ab Orpheo esse repeten-

da (5). Quid? quod sacra ab eo in Græciam introducta et mysteria instituta esse feruntur. Eundem memorant scelerum expiationes excogitasse, et quibus ritibus iratorum deorum mentes placarentur docuisse, et multa morborum remedia invenisse. Adde longam scriptorum (6) seriem quam plurimi Calliopes filio tribuunt vel potius affingunt.

Fama est Orpheum una cum Argonautis in Colchidem navigasse, quos ne mollibus ac delicatis Sirenum vocibus capti ad exitium perducerentur, lyrae suæ vocisque cantu servavit. Quum autem ingentem ex Eurydices (7) uxoris morte dolorem cepisset, quæ Aristæi vim fugiens a serpente occisa erat, ad inferos descendit, ubi dulcissimis nervorum carminumque sonis Plutonem et Proserpinam flexit obtinuitque non solum ut ipse in lucem re-

(1) Nonnulli etiam Cæagri et Polymniæ vel Melanippes vel Thamyridis filium fuisse scripserunt. Apollodor. I, 3, 2: 'Ορφεύς, Καλλιόπης Μούσης και Οιάγρου υἱός, ἔδων ἐκίει λίθους τε και δένδρα. Hermesianax ap. Athen. XIII p. 597 B: Οἴην μὲν φίλος υἱός ἀνήγαγεν Οἰάγρου κτλ. Apollonius Argonaut. lib I: Πρώτῃ νῦν Ὀρφήος μνησώμεθα, τόν βέ ποί' αὐτῆ Καλλιόπῃ Θρήικῃ φατίζεται εὐνήθεισα Οἰάγρου σκοπιῆς; Πιμπλήτιδος ἄγγι τεκέσθαι.

(2) De his audiendus Suidas: 'Ορφεύς Κικοναῖος ἢ Ἀρκῆς ἐκ Βισαλτίας τῆς Θρακικῆς. Γέγονε δὲ και οὗτος πρὸ Ὀμήρου δύο γενεαῖς πρῶτος: τῶν Τρωϊκῶν ἔγραψε δὲ μυθοποιαν, ἑπιγράμματα, ὕμνους. 'Ορφεύς Ὀδρύσης ἐποποιός. Διονυσιος δὲ τούτον οὐδὲ γεγονέναι λέγει· ὁμως ἀναφέρονται εἰς αὐτον τινα ποιήματα. 'Ορφεύς Κροτωνιάτης ἐποποιός, ὃν Πεισιστράτης συνέβαιναι τῷ τυράννῳ Ἀσκληπιάδῃ; φησιν ἐν τῷ ἔκτῳ βιβλίῳ τῶν Γραμματικῶν ἔγραψε Δεκαετηρίαν, Ἀργοναυτικὰ και ἄλλα τινά. 'Ορφεύς Καμαριναῖος, οὗ φασιν εἶναι τὴν εἰς ἔδου κατάβασιν. Cf. Schol. Apoll. I, 23; Eustath. p. 159; Hermias in Phædr. p. 109.

(3) Tzetzes Chil. XII, 399.

(4) Plato de Legg. VI p 782 D: Ἀλλὰ Ὀρφοί τινες λεγόμενοι βίῃ ἐγένοντο τοῖς τότε, ἀψύχων μὲν ἐχόμενοι πάντων, ἐμψύχων δὲ πάντων ἀπεχόμενοι.

(5) Lucianus de astrologia init. "Ἐλληνες δὲ οὔτε παρ' Αἰθίοπων οὔτε παρ' Αἰγυπτίων ἀστρολόγους περὶ οὐδὲν ἤκουσαν, ἀλλὰ σεσιν Ὀρφεύς ὁ Οἰάγρου και Καλλιόπης πρῶτος τάδε ἀπήγγαστο.

(6) Clemens Alexandrinus Strom. I pag. 332 D: Ὀνομακρίτος, οὗ τὰ εἰς Ὀρφέα φερόμενα ποιήματα λέγεται εἶναι, περὶ τὴν πεντηκοστὴν ὀλυμπιάδα. Ὀρφεύς δὲ ὁ συμπλεύσας Ἡρακλεῖ, Μουσαῖου μαθητῆς. Καὶ τοὺς μὲν ἀναφερομένους εἰς Μουσαῖον Χρησμούς· Ὀνομακρίτους εἶναι λέγουσι· τὸν Κρατήρα δὲ τὸν Ὀρφέως Ζωπύρου τοῦ Ἡρακλεώτου· τὴν δὲ εἰς ἔδου Κατάβασιν Ἡροδίου τοῦ Σαμίου. Ἴων δὲ ὁ Χίος ἐν τοῖς Τριαγμοῖς, και Πυθαγόραν εἰς Ὀρφέα ἀνενεγκεῖν τ.να ἴστωρεῖ. Ἐπιγένῃς δὲ ἐν τοῖς περὶ τῆς εἰς Ὀρφέα ποιήσεως Κέρκωπος

εἶναι τοῦ Πυθαγορείου τὴν εἰς ἔδου Κατάβασιν και τὸν Ἰερὸν λόγον, τὸν δὲ Πέπλον και τὰ Φυσικὰ Βροντίου Suidas: Ὀρφεύς ἔγραψε Τριασμούς· λέγονται δὲ εἶναι Ἴωνος τοῦ τραγικοῦ· ἐν δὲ τούτοις τὰ Ἱεροστολικὰ καλούμενα. Κλίσις κοσμικαῖνας (eg. Κτίσις κόσμου). Νεοτευχτικά. Ἱερὸς λόγος ἐν ραψωδίαῖς κδ'. λέγονται δ' εἶναι Θεογόντου τοῦ Θεσσαλοῦ, οἱ δὲ Κέρκωπος τοῦ Πυθαγορείου. Χρησμούς, οἱ ἀναφέρονται εἰς Ὀνομάκρῃτου. Τελετάς· ὁμοίως δὲ φασιν και ταῦτας Ὀνομακρίτου· ἐν τούτοις δ' ἐστὶ περὶ Δίδων γλυφῆς, ἥτις Ὀγδοηκοντάλιθος ἐπιγράφεται. Σωτήρια· ταῦτα Τιμοκλέους τοῦ Συρακουσίου λέγεται και Περγίλου τοῦ Μιλησίου. Κρατήρας· ταῦτα Ζωπύρου φασί. Θρονισμούς· μητρώους και Βακχικά· ταῦτα Νικίου τοῦ Ἐλεάτου φασιν εἶναι. Εἰς ἔδου Κατάβασιν· ταῦτα Ἡροδίου τοῦ Περυνθίου· Πέπλον και Δίκτυον· και ταῦτα Ζωπύρου τοῦ Ἡρακλεώτου, οἱ δὲ Βροντίου. Ὀνομαστικῶν ἔπη ασ'. Ἀστρονομίαν. Ἀμοσκοπίαν (leg. Ἀμμοσκοπίαν). Θηηπαλικόν. Ὀδοιτικὰ ἢ Ὀδοσκοπικὰ ἐπιχώ; (leg. ἐπη κα'). Καταζωιστικόν. Ἵμνους. Κορυθαντικὸν και Φυσικὰ, ἢ Βροντίου φασίν. Lascaris Prolegm. in Orph. in Marm. Taurin. p. 98: Κατέλιπε δὲ συγγράμματα μετρικὰ και δοκα και αὐτὸς ἐν Ἀργοναυτικῇ (v. 7) κατ' ἐπανάληψιν ἀριθμεῖ—και περὶ θεῶν και κοσμογενείας, ὕμνους διαφόρους εἰς θεοῦ, Γεωργικὰ, Φυσικὰ, Ἀργολικά, Μετῶρα, Λιθικά, μυστήρια δὲ διάφορα, περὶ τῶν φυτῶν, βοτανῶν, χωρογραφία, Ιατρικῆς, νόμων, τελευταία τὰ Ἀργοναυτικά. Γεγόνασι δὲ Ὀρφεῖς ἕξ· πρῶτον οὗτος; ἄρχαῖος ποιητῆς ἐκ Δειδιθῆρων τῆς Θράκης, δεύτερος Κικοναῖος ἐκ Βισαλτίας πενθῶν (leg. πρὸ τῶν Τρωϊκῶν και αὐτός, ὃς συνέγραψε μυθοποιαν, ἑπιγράμματα, ὕμνους. τρίτος Ὀδρύσης ἐποποιὸν τινὰ ποιήσας. τέταρτος Κροτωνιάτης, ὃς συνῆν Πεισιστράτην, συνέγραψε δὲ Δεκαετηρίαν, Ἀργοναυτικὰ και ἄλλα. πέμπτος Καμαριναῖος ἐποποιός, οὗ φασιν τὴν εἰς ἔδου κατάβασιν. Ἐκτος βασιλεὺς Θρακῶν, ἐρ' οὗ Ἀμαζόνες Φρυγίαν ἐδαμολόγησαν.

(7) Hanc Agriopen vocat Hermesianax ap. Athen. XIII p. 597 B: Οἴην μὲν φίλος υἱός ἀνήγαγεν Οἰάγρου Ἀγριοπῆν Ὀρφέσσαν στείλαμενος κιθάρην ἔδδθεν κτλ.

diret sed etiam ut conjugem secum abduceret, hac tamen lege, ne prius respiceret quam ad superos pervenisset. Verumenimvero vates moræ impatiens legisque immemor oculis in delicias quæ pone sequebantur conjectis uxorem jamjam ad superos redituram iterum amisit, Quum igitur multas nuptias sprevisset aliosque insuper a mulierum consortio et amore dehortaretur, tandem a Mænadibus discerptus esse traditur. Ejus membra passim per agros sparsa Musæ collegerunt atque humarunt. Caput vero cum lyra in Hebrum dejectum vi fluminis Lesbum delatum atque ibi ab incolis sepultum esse dicunt : lyra autem a Musis quarum laudes perpetuo celebraverat in cœlum translata inter sidera fulget. Narravi fabulas quibus Orphei nomen poetarum suaviloquentia immortalitati commendatum est. Qua in re id solum spectavi, ut ostenderem omnia quæ de eo prodita sunt incerta esse et fabulosa, vitam, mores, res gestas, studia, ingenii monumenta. Ac cætera quidem prætermittamus, carmina vero Orpheo adscripta quæ vel olim exstiterunt vel nunc exstant eorumque fragmenta breviter perstringamus. Quæritur enim sintne Orphei an alius poetæ. Nimirum si Aristotelem, Ciceronem, Suidam aliosque actores incorrupte judicasse existimamus, redditus suis cuique poetæ versibus veteri Musarum alumno non modo nullum poema, sed ne unus quidem versiculus relinquitur. Quippe hoc posito in Orphei locum Brontinus, Cercops, Zopyrus, Persinus, Onomacritus, Maximus, alii succedant necesse est. Quid? quod a tali sententia ne Herodotus (8) quidem abhorruisse videtur lib. II, 53 de poetis rerum sacrarum inventoribus hæc tradens : « Nam Hesiodus atque Homerus quos quadringentis non amplius annis ante me vixisse opinor, illi fuere qui Græcis theogoniam fecerunt diisque singulis et cognomina dederunt et honores atque artificia constituerunt et figuras eorum designarunt. Quibus viris qui priores perhibentur exstitisse poetæ, posteriores, ut ego opinor, illis fuerunt. » Hic igitur nulla Orphei (9) mentione facta neminem Homero et Hesiodo antiquiorem poetam novit.

De Aristotele, cujus verba ad nostram memoriam non manserunt, quum Orphica in deperditis scriptis sine dubio accuratius tractarit, locupletem

habemus testem Ciceronem. Namque hic de Nat. deor. I, 38 : « Orpheum, inquit, poetam docet Aristoteles nunquam fuisse et hoc Orphicum carmen Pythagorei ferunt cujusdam fuisse Cercopis. » Congruit fere cum hoc testimonio ipsa Stagiritæ oratio de An. I, 5 sic scribentis : Τοῦτο δὲ πέπονθε καὶ ὁ ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς ἔπεισι καλούμενοις λόγος· φησὶ γὰρ τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ θλου εἰσιέναι ἀναπνεύοντων, φερομένην ὑπὸ τῶν ἀνέμων. Οὐχ οἷόν τε δὴ τοῖς φυτοῖς τοῦτο συμβαίνειν οὐδὲ τῶν ζώων ἐνίοις, εἴπερ μὴ πάντα ἀναπνεύουσιν. Τοῦτο δὲ ἐλήθε τοὺς οὕτως ὑπειληφότας. Ad quem locum Philoponus hæc adnotavit : Καλούμενοις εἶπεν, ἐπειδὴ μὴ δοκεῖ Ὀρφέως εἶναι τὰ ἔπη, ὡς καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς περὶ φιλοσοφίας λέγει· αὐτοῦ μὲν γὰρ εἰσι τὰ δόγματα· ταῦτα δὲ φησιν Ὀνομάκριτον ἐν ἔπεισι κατατείνειν. Jam licet Philoponus non idem apud Aristotelem legerit quod Cicero se reperisse ait : tamen ista testimoniorum discrepantia in hac quæstione non magni momenti est, quoniam Aristotelem Orphica quæ dicebantur carmina ab Orpheo abjudicasse patet. Aristotelis partibus adnumerandi sunt omnes ii qui, rejecta vulgi opinione, græcorum poematum antiquissima Homeri scripta esse crediderunt. Vulgus enim Orphicorum monumentorum antiquitatem tuebatur. Josephus contr. Apion. I, 2 p. 438 : Ὅλως παρὰ τοῖς Ἕλλησιν οὐδὲν ἡμολογούμενον εὐρίσκειται τῆς Ὀμήρου ποιήσεως πρεσβύτερον. Sextus Empiricus contr. Gramm. lib. I, 10 p. 259 : Πίνδαρος φησιν, ἀρχαιοτάτη ἐστὶν ἡ Ὀμήρου ποιήσις· ποίημα γὰρ οὐδὲν πρεσβύτερον ἦκεν εἰς ἡμᾶς τῆς ἐκείνου ποιήσεως. Scholiastes ad Dionys. Gramm. p. 785 : Εἰ καὶ ἱστοροῦσι τινες ποιητὰς προγενεῆσθαι Ὀμήρου Μουσαῖόν τε καὶ Ὀρφέα καὶ Λίβον, ἀλλ' ὅμως οὐδὲν πρεσβύτερον τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας σώζεσθαι ποίημα. Ἄλλ' ἔρει τις, πῶς; ἐπεὶ γράμματα σώζονται πρεσβύτερα; καὶ φαμεν ὅτι τὰ μὲν τούτων ἐψευσμένους ἔχουσι τοὺς χρόνους, τὰ δὲ νεωτέρων τινῶν ἐχόντων ὁμωνυμίας τῶν καλαίων τὰς ἐπιγραφὰς ἔχουσι. Scholiastes ad Aristidem p. 206 : Ἀρχαιοτάτος ἐστὶν ὁ Ὀμηρος, ὡς ἴσμεν. Εἰ δὲ τις εἴπῃ, καὶ μὴν πρὸ αὐτοῦ γέγονεν Ὀρφεύς, πρὸ αὐτοῦ μὲν γέγονε, τὰ δὲ δόγματα Ὀρφέως Ὀνομάκριτος μετέβαλε δι' ἐπῶν· καὶ Αἰσχίνης, Λέξω περὶ Ὀμήρου ὅτι ἐν τοῖς πρεσβυτάτοις καὶ σοφωτάτοις τῶν ποιητῶν τάττομεν· ἢ ὅτι κυρίως ποιησίς ἐστιν ἡ μετὰ μιμησεῖς τινος ἢ μετὰ οἰκονομίας καὶ διασκευῆς καὶ μύθων ἐν ἔπεισι τάξις·

(8) Herodotus lib. II, 53 : Ἡσίοδος γὰρ καὶ Ὀμηρον ἠλίχην τετρακοσίοισι ἔπεισι δοκεῖ μιν πρεσβυτέρους γενέσθαι, καὶ οὐ κλέοσι. Οὗτοι δὲ εἰσι οἱ ποιήσαντες θεογονίην Ἕλλησι, καὶ τοῖσι θεοῖσι τὰς ἐπωνυμίας δόντες, καὶ τιμὰς τε καὶ τέχνας διελόντες, καὶ εἶδα αὐτῶν σημειῶντες. Οἱ δὲ πρότερον ποιηταὶ λεγόμενοι τούτων τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι, ὕστερον, ἐμοίγε δοκέειν, ἐγένοντο τούτων.

(9) Orphicorum in hunc modum meminuit lib. II, 81 :

Ἐνδεύκασι δὲ κειθῶνας λινέους περὶ τὰ σκέλια θυσανωτούς, οὗς καλέουσι καλασίρις· ἐπὶ τούτοις δὲ εἰρήνεα εἴματα λευκὰ ἐπαναβληθὲν φερέουσι. Οὐ μέντοι ἐς γε τὰ ἱρὰ ἐσφίρεται εἰρήνεα, οὐδὲ συγκαταβάπτεται σφι· οὐ γὰρ ὄσιον. Ὀμιολογοῦσι δὲ ταῦτα τοῖσι Ὀρφικοῖσι καλεομένοισι καὶ Βακχικοῖσι. ἔουσι δὲ Αἰγυπτίοισι καὶ Πυθαγορείοισι. Οὐδὲ γὰρ τούτων τῶν ὄργων μετέχοντα ὄσιον ἐστὶ ἐν εἰρήνεοισι εἴμασι θασθήνα. Ἔστι δὲ περὶ αὐτῶν ἱρὸς λόγος λεγόμενος.

ἔπερ ἔξαιρέτως Ὅμηρος ἐπετῆδευσε καὶ κατέδειξε πρῶτος. Ὅσοι δὲ πραγματείας ἑτέρας ἔγραψαν, ἔποιοι οὐ καλοῦνται· ἢ γὰρ περὶ ἀστρονομίας ἢ φυσικὰς τινὰς ἢ ἑτέρας ἔγραψαν βίβλους.

Nonsæpe de carminibus Orphicis loquitur Plato qui Legg. VIII p. 829 E ait : μηδέ τινα τολμᾶν ἄδειν ἀδόκιμον Μοῦσαν μὴ χρινάντων τῶν νομοφυλάκων, μηδ' ἂν ἡδίων ἢ τῶν Θυμύρου τε καὶ Ὀρφέων ὕμων. Idem Ion. p. 533 B : Ἀλλὰ μὴν, ὡς γ' ἐγὼ οἶμαι, οὐδ' ἐν αὐλῆσει γε οὐδὲ ἐν κιθαρῆσει οὐδὲ ἐν κιθαροῦδιᾳ οὐδὲ ἐν ῥαψωδιᾳ οὐδεπόποι' εἶδες ἄνδρ', ὅστις περὶ μὲν Ὀλύμπου δεινὸς ἐστιν ἐξηγεῖσθαι ἢ περὶ Θυμύρου ἢ περὶ Ὀρφέως ἢ περὶ Φημίτου τοῦ Ἰθακῆσιου ῥαψωδοῦ, περὶ δὲ Ἰωνος τοῦ Ἐπεσίου ἀπορεῖ καὶ οὐκ ἔχει συμβαλεῖσθαι ἄ τε εὐ ῥαψωδεῖ καὶ ἄ μή. Idem Conviv. p. 218 B : Οἱ δὲ οἰκείται, καὶ εἴ τις ἄλλος ἐστὶ βέβηλός τε καὶ ἄγροικος, πύλας πάνυ μεγάλας τοῖς ὡσὶν ἐπίθεσθε, respicit versum Orphicum φθέγγεσθαι οἷς θέμις ἐστί· οὐράς δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι. Cf. fragm. I et II vs. 1. Denique de Rep. lib II p. 364 E : Βίβλων δὲ διακονοῦν παρέχονται Μουσαῖου καὶ Ὀρφέως, Σελήνης τε καὶ Μουσῶν ἐγγόνων, ὡς φασὶ· καθ' ἃς οὐραπολοῦσι, παίθοντες οὐ μόνον ἰδιώτας ἀλλὰ καὶ πόλεις, ὡς ἄρα λύσεις τε καὶ καθαρμολογίας ἀδικημάτων διὰ θυσιῶν καὶ παιδιᾶς ἡδονῶν εἰσὶ μὲν ἐπιζῶσιν, εἰσὶ δὲ καὶ τελευτήσασιν· ἃς δὲ τελετὰς καλοῦσιν, αἱ τῶν ἐκεῖ κακίων ἀπολύουσιν ἡμᾶς· μὴ θύσαντας δὲ δεινὰ περιμένει. Ex his locis intelligimus scelerum expiationes ad Orphicam disciplinam pertinuisse multaque præterea carmina Musæi et Orphæi nominibus inscripta Platonis tempore jam vulgata fuisse, sed quid ipse de eorum auctoribus senserit non apparet. At bis Orpheum citat ut Homerum aliosque poetas citare solet : Phileb. p. 66 C : ἔκτη δ' ἐν γενεᾷ, φησὶν Ὀρφεύς, καταπαύσατε κόσμον ἀοιδῆς et Cratyl. p. 402 : Λέγει δὲ που καὶ Ὀρφεύς ὅτι· Ὀκεανὸς πρῶτος καλλιῆβροος ἤρξε γάμοιο, Ὅς ῥα κασιγνήτην ἑμομήτορα Τηθύον ὄπισιν.

Ergo jam antiquitus inter peritissimos viros de monumentorum Orphicorum auctoritate summa dissensio fuit. Cæterum posterioribus sæculis Orphicorum poematum numerum, quorum frequens fit mentio apud scriptores ecclesiasticos, Neoplatonicos, scholiastas usque ad Tzetzem atque apud ipsos rerum Byzantarum pronuntiatores, insigniter auctum esse liquet. In hac tanta carminum copia et varietate quid vetustatem redoleat, quid præ primorum Christianorum fraudi debeat, quid infima ætate confictum sit, difficile dictu est, siquidem plerique versus, exceptis iis qui librariorum culpa mendas traxerunt, sine offensione leguntur puroque et simplici sermone insignes sunt. Reperiuntur tamen hic illic fraudis indicia maculæque quibus sermonis nitor infuscatur atque adeo labentis græcitatæ vestigia. Hinc nostra patrumque memoria in diversas partes viri docti discesserunt, alii Argonautica, Lithica, hymnos cæteraque fragmenta quæ hodie Orphæi nomen in fronte gerunt ante Homerum composita atque e præcis Græcorum sacrariis prolata esse rati (10), alii præter versiculos a Platone et Aristotele servatos plerasque scriptorum Orphicorum reliquias, imprimis majora carmina post Christum natum condita esse arbitrati (11). Fuerunt etiam qui rei difficultate diu pensitata sibi liquere negarent (12).

Jam de majoribus illis carminibus disserere ab hoc loco alienum videtur, de fragmentis autem quæ partim ad rerum ortum, ad sacrorum ritus, ad deorum majestatem, ad agriculturam aliasque res spectant uberius disputare nihil attinet, quia id quod in tali quæstione maxime petitur consequi non licet, nisi omnium poematum Orphicorum ratio habeatur. Sed hujus argumenti difficultatem nemo non intelliget, postquam quid singuli fragmentorum editores præstiterint exposuero.

(10) Gesnerus Prolegg. p. XLVIII ed. Hermann. : « Interea fidem ea in re haberi mihi postulare videor posse, ut et in illo quod affirmo, nihil idum esse in his libellis a me animadversum, quod repugnet illis temporibus, quibus fuisse dicitur Thracius ille Orpheus, qui in omnibus tanquam e sua persona loquens introducit; non urbium, non hominum nomina, non inventorum, aut cuiuscumque rei denique mentionem, quam recentiore esse Trojanis temporibus, demonstrari queat. » — Ruhnkentius Epist. crit. II p. 69 : « Qui Argonautica Orpheo subjecti, sive Quomacritus fuerit, sive alius, scriptor certe meo iudicio est vetustissimus. Nam ne ullum quidem recentioris ætatis vestigium, quamvis diligenter animum attendas, per totum poema reperias : contra plura egregia, et quæ præsentem ævum sapiant. Dicitio fere est Homericæ. »

(11) Hermann. Dissert. de ætate scriptoris Argonauticorum, pag. 675 seqq. Cf. Thomæ Tyrwhiiti Præfatio ad Lithica.

(12) Lobeckius Aglaopham. I pag. 362 : « Ἀργοναυτικά. »

Hujusmodi carmen ab Orpheo conditum esse ignoravit certe Pherocydes, qui poetam omnino Argonautarum expeditioni interfuisse negavit. Schol. Apoll. I, 23 : Φερεκύδης Φιλάμωνά φησι καὶ οὐκ Ὀρφέα συμπελευκέναι. De Argonauticis quæ hodie restant varia sunt longæque discussa Valckenarii, Hemsterhusii, Ruhnkentii, Hermannii et J. H. Vossii iudicia nuper ab Uckerto recollecta in Geograph. Græc. et Rom. t. I, part. II, p. 334. Neque arbitrari aut hujus aut alius scriptoris ætatem plane liquido explorari posse, nisi syntaxis græcæ et singularum orationis partium usus non summam, ut nunc, sed multo minutius et scrupulosius ex singulis scriptoribus evestigatus fuerit. Quam artis nostræ perfectionem procul in excelso sitam quum spe et cogitatione præsumo, beati mihi videntur mythologi, qui primo tenuissimæ cujusque fabulæ ad aspectum statim judicant, utrum Homeri an Orphæi an Phoronei temporibus nata sit, meritoque depreciantur criticorum tricas, qui in constituenda carminis amplissimi ætate sex inter se sæculis discrepant. »

Quum Henr. Stephanus in Poesi philosophica satis multa Orphicorum poematum fragmenta diligenter collegisset, par erat posteros viam ab illo monstratam ingressos longius quam ipse voluisset progredi. At Eschenbachius in Orphicorum editione Trajecti ad Rhenum a. 1689 promulgata maximam fragminum illorum partem omisit, Argonautica, Hymnos et Lithica lectorum studiis sufficere opinatus, neque multo plures Orphei reliquias in Epigene Noribergæ 1702 edito divulgavit. Cai malo mederi cupiens Gesnerus anno 1764 Lipsiæ Orphei carmina emendata et aucta publicavit. Qui quamvis omnem quæ ipsi suppetebat fragmentorum copiam consulto Stephani libro aliisque plurimis voluminibus novæ editioni inserere destinasset : tamen iudicio lapsus non cuncta quæ Stephanus præbet fragmenta repetiit. Existimabat enim, ut hoc utar exemplo, versus a Tzetze pro Orphicis habitos qui in Maximi carmine apud Fabricium Bibl. Græc. vol. VIII leguntur excludendos esse. Atqui multo verisimilius est Maximum alienos versus miscello carmini intulisse, quam Tzetzem, doctum grammaticum, in citando horum versiculorum auctore sæpius errasse. Porro Gesnerus, etsi profuit Orpheo, tamen quum latine quam græce doctior esset, opus quod aggressus erat inchoavit magis quam absolvit. Itaque Godofr. Hermannus in eodem scriptore Lipsiæ a. 1805 divulgando amplissimum nactus campum in quo ingenii vis excurreret multa vidit quæ fugerant Gesnerum, neque solum majora Orphei monumenta accurate recensuit, sed etiam contexta de ætate scriptoris Argonauticorum dissertatione ad libros Orphicos ex veritate, non ex pervagatis opinionibus æstimandos inultum attulit. Sed quamquam de cæteris carminibus bene mervisse dicendum est, fragmenta tamen prope neglexit. Quum autem majus poematum fragminumque Orphicorum corpus deesset, quo cunctæ Orphicorum poetarum reliquiæ continentur, has primus colligere instituit C. Aug. Lobeckius in Aglaophami sive de theologiæ mysticæ Græcorum causis libro secundo (Regimontii Prussorum 1829). Hic ut colligendi studio Orphei editores omnes superavit : ita haud scio an collectis etiam locis ab Orphica sapientia alienis supervacanea necessariis admiscuerit. Namque disciplinæ operumque Orphicorum ambiguos et incertos esse fines nemo negabit. Quemadmodum vero Proclus, Tzetzes, Jo. Diaconus aliique istarum reliquiarum custodes adeundi nobis sunt ad Orphicæ poesis frusta congerenda et minima vestigia indaganda : sic illorum auctoritas per se nihil valet ad istiusmodi congeriem et antiquitati et Orphicæ doctrinæ adjudicandam. Nimirum ve-

terum incuria Pythagorea etiam et Empedoclea atque aliorum poetarum carmina cum Orphicis confudit, a quibus erroribus ne recentiores quidem immunes fuerunt. Quo in genere mire peccarunt Werferus Act. Monac. II p. 134 et Gesnerus, castigati a Lobeckio p. 953 seqq. At Lobeckius quoque aliquoties in his rebus deliquit. Quum enim Suidas Orpheo etiam oracula (*χρησμούς*) adscribat, quæ ad Onomacritum auctorem referebantur, Proclus autem sæpe versus afferat ex oraculis (*ἐκ τῶν λογίων*) vel ex ea disciplina quam *θεολογίαν* sive *θεοπαράδοτον μυσταγωγίαν* appellat petitos cosque interdum cum Orphicis conjungat : non male Henr. Stephanus p. 105 seqq. hujusmodi locos Orphicis subjunxit. Contra Lobeckius hos omnes oraculorum chaldæorum versiculos esse suspicatus ex Orphicis exemit. Rursus Orpheo donavit versiculum a Stobæo Floril. XLI, 9 Pythagoræ attributum : *Ἀείσω συνοῖσι, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι*. Cf. Aglaopham. p. 453. Quod quamquam jure fecisse videtur, siquidem similiter locutus est Orpheus fragm. I et II vs. 1 : tamen probabilius est, si ejusdem fuit poetæ versus, non diversum fuisse ab hoc : *Φθέζομαι, ὅς θέμις ἐστὶ θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι* : si ab alio compositus est, ad Orphici similitudinem esse factum. Nihil autem frequentius in veterum scriptis istiusmodi sententiarum mutationibus. Ita, si Orphei fuit versiculum, emendatione eget, si alius poetæ, non est mutandus. Sed si quis hac ratione Orphei apophthegmata augere velit, possit quam plurimos versus e Maximi carmine, e Stobæo et aliis scriptoribus depromptos Apollinis filio assignare. Ubique enim similia dicta reperiuntur. Etsi igitur nemo plura veterum testimonia ad Orphei memoriam plenissime renovandam adhibuit, nemo poetarum Orphicorum reliquias minutissima scripturæ varietate adnotata diligentius collegit quam Lobeckius ; tamen aliorum studia mysticæ sapientiæ penetralibus reclusis non tam restinxit quam excitavit. Omnis autem opera in his fragmentis posita a majorum carminum quæ Orpheo tribuuntur pervestigatione proficisci debet. Sic enim facillime dictionis et similitudo et dissimilitudo animadvertitur. Si quis vero singula verba et loquendi genera compararit versuumque proprietates attenderit : magnam reliquorum librorum fragmina partim cum Argonauticis, partim cum Hymnis, non item cum Lithicis necessitudinem et cognationem habere inveniet. Hac jam pridem perspecta, quantum in lubrico versanti licebat aliena ab Orphicis segregavi, supervacanea omisi, corrupta quæ superiores editores intacta reliquerant emendavi, omnes denique versus Latinos feci.

I.

Φθέγξομαι ὡς θέμις ἐστί· θύρας δ' ἐπίθεσθε βε-
 [βήλοισι
 πλῆσιν ἑμοῦ· οὐ δ' ἄκουε, φασεσφόρου ἔκγονε μήνης
 Μουσαί· ἐξερῶ γὰρ ἀληθεία, μηδέ σε τὰ πρὶν
 ἐν στήθεσσι φανέντα φίλης αἰῶνος ἀμέρῃ.
 6 εἰς δὲ λόγον θεῖον βλέψας τούτῳ προσέδρευε,
 ἰθύωνν κραδίης νοερὸν κύτος, εὖ τ' ἐπίβαινε
 ἀτραπιτοῦ, μῦθον δ' ἐσόρα κόσμοιο ἀνακτα·
 εἰς ἔστ', αὐτογενής, ἐνὸς ἔκγονα πάντα τέτυκται·
 ἐν δ' αὐτοῖς αὐτὸς περιπίσσεται· οὐδὲ τις αὐτὸν
 10 εἰσοράα θνητῶν· αὐτὸς δέ γε πάντας δρᾶται.
 οὗτος δ' ἐξ ἀγαθοῦ κακὸν θνητοῖσι δίδωσι,
 καὶ πόλεμον κρυόνετα, καὶ ἄλγεα δακρυόνετα.
 οὐδὲ τις ἔσθ' ἕτερος χωρὶς μεγάλου βασιλῆος.
 αὐτὸν δ' οὐχ ὀρώ· περὶ γὰρ νέφος ἐστήρικται.
 15 πᾶσιν γὰρ θνητοῖς θνηταὶ κόραι εἰσὶν ἐν ὄσσοις,
 ἀσθενέες δ' ἰδέειν Δία τὸν πάντων μεδέοντα.
 κύτος γὰρ χάλκειον ἐς οὐρανὸν ἐστήρικται
 χρυσεῖν εἰνὶ θρόνῳ, γαίης δ' ἐπιποσὶ βέβηκε,
 χεῖρά τε δεξιτερὴν ἐπὶ τέρματος ὠκεανοῖο
 20 πάντοθεν ἐκτέτακεν· περὶ γὰρ τρέμει οὖρεα μακρὰ,
 καὶ ποταμοί, πολιῆς τε βῆθος χαροποῖο θαλάσσης.

(Servavit hunc locum Justinus Martyr Cohortat. pag. 18 ed. Rob. Steph. : Ὁρφεύς, ὁ τῆς πολυθεότητος ἡμῶν, ὡς ἂν εἴποι τις, πρῶτος διζύσκαλος γεγονώς, οἷα πρὸς τὸν υἱὸν Μουσαίου καὶ τοὺς λοιποὺς ἀκροατὰς ὑστερον περὶ τοῦ μόνου θεοῦ κηρύττει λέγων, ἀναγκαῖον ὑπομνήσαι ἡμᾶς. Ἐρῃ δὲ οὕτως· Φθέγξομαι κτλ. Exstat etiam apud eundem de Monarchia Dei p. 166 ed. Steph.; Clementem Alex. Cohort. p. 63 ed. Pott.; Euse-

bium Præp. Evang. XIII, 12, p. 389 ed. Steph.; Cyrillum contra Julianum p. 26. Confer fragmentum secundum, a quo hoc insertis mutatisque pluribus versibus discrepat.

Vs. 1-2 βέβηλοι πάντες edidit Stephanus cum plerisque, sed βέβηλοι πᾶσιν non male pars librorum Clementis, item Tatianus Or. ad Græcos p. 34 ed. Oxon. et Theodoretus Serm. I p. 19, 31. At Plato versum respiciens Conviv. p. 218 B, Οἱ δὲ οἰκέται, inquit, καὶ εἰ τις ἄλλος ἐστί βέβηλός τε καὶ ἀγροίκος, πύλας πάνυ μεγάλας τοῖς ὤσιν ἐπίθεσθε. Utrumque commodum habet sensum.)

II.

Φθέγξομαι ὡς θέμις ἐστί, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοισι
 οὔσασι φεύγοντες θεσμοῦς θεῖοιο τεθέντος
 πᾶσι νόμου. Σὺ δ' ἄκουε φασεσφόρου ἔκγονε μήνης
 Μουσαί· ἐξερῶ γὰρ ἀληθεία, μηδέ σε τὰ πρὶν
 ἐν στήθεσσι φανέντα φίλης αἰῶνος ἀμέρῃ,
 6 εἰς δὲ λόγον θεῖον βλέψας τούτῳ προσέδρευε,
 ἰθύωνν κραδίης νοερὸν κύτος· εὖ δ' ἐπίβαινε
 ἀτραπιτοῦ, μῦθον δ' ἐσόρα κόσμοιο τυπωτὴν
 ἀθάνατον. παλαιὸς δὲ λόγος περὶ τοῦδε φαίνεται·
 10 εἰς ἔστ' αὐτοτελής, αὐτοῦ δ' ὑπο πάντα τελείται,
 ἐν δ' αὐτοῖς αὐτὸς περιπίσσεται· οὐδὲ τις αὐτὸν
 εἰσοράα ψυχῶν θνητῶν, νῆ δ' εἰσοραῖται.
 αὐτὸς δ' ἐξ ἀγαθῶν θνητοῖς κακὸν οὐκ ἐπιτέλλει
 ἀνθρώποις· αὐτῷ δὲ χάρις καὶ μῖσος δηηδεῖ,
 15 καὶ πόλεμος καὶ λοιμὸς ἰδ' ἄλγεα δακρυόνετα.
 οὐδὲ τις ἔσθ' ἕτερος. Σὺ δὲ κεν ῥέα πάντ' ἐσορήσῃς,
 αἰ κεν ἴδῃς αὐτόν· πρὶν δὴ ποτε δεῦρ' ἐπὶ γαῖαν,
 τέκνον ἔμὸν, δείξω σοι, δηνηκία δέρομαι αὐτοῦ

I.

Dicam quibus par est; claudite portas profanis simul omnibus: tu vero audi, luciferæ lunæ filii Musæ: eloquar enim vera, neque te cogitationes prius in animo versatæ cara vita privent. Divinam autem mentem contemplatus insiste, omnem ingenii aciem intendens, et bene ingredere viam solumque mundi regem intuere. Unus est, ex se procreatus, et ab uno omnia orta sunt, per ea autem ipse circumcirca graditur, neque quisquam aspicit mortallum, sed ipse omnes certe videt. [eum Hic autem post felicitatem incommodum mortalibus invehit et bellum horridum et dolores lacrimosos. Neque quisquam alius est præter magnum regem. At ipsum non video: nubes enim circumposita est. Namque omnibus mortalibus mortales pupulæ in oculis sunt, invalidæ ad videndum Jovem omnium regnatorem. Quippe hic æneo cælo innititur aureo in solio (sedens), pedibusque in terra consistit, dextramque manum usque ad oceani terminum undique protendit: circumcirca enim tremunt montes alti

et fluvii cantique profundum cærulei maris.

II.

Dicam quibus par est; obstruite autem aures profani fugientes præscripta legis divinæ omnibus impositæ. Tu vero audi, luciferæ lunæ filii, Musæ; eloquar enim vera, neque te cogitationes prius in animo versatæ cara vita privent, divinam autem mentem contemplatus insiste omnem ingenii aciem intendens, et bene ingredere viam solumque mundi formatorem intuere immortalem. Vetus autem dictum de hoc dici solitum splen- Unus est perfectus ab eoque omnia perficiuntur, [det: per ea autem ipse circumcirca graditur; neque ullus humanorum animorum eum aspicit, (qui) mente aspiciunt. Ipse vero post felicitatem incommodum mortalibus non inhominibus: eum amor et odium comitantur [velit et bellum et pestilentia et dolores lacrimosi. Neque alius est. Sed tu facile omnia aspexeris, si videas ipsum: prius aliquando hic per terram, mi filii, monstrabo tibi, quandoquidem ejus vestigia videntur

ἰχνια καὶ χεῖρα στιβαρὴν κρατεροῦ θεοῦ.
 20 αὐτὸν δ' οὐχ ὀρώω· περὶ γὰρ νέφος ἐστήρικται
 λοιπὸν ἔμοι, πᾶσιν δὲ δέκα πτυχὰ ἀνθρώποισιν.
 οὐ γὰρ κέν τις ἴδοι θνητῶν μερόπων κραίνοντα,
 εἰ μὴ μουνογενῆς τις ἀποβῶδες φύλου ἄνωθεν
 Χαλδαίων· Ἰδρις γὰρ ἔην ἀστροῖο πορείης,
 35 καὶ σφαίρης κίνημα' ἀμφὶ χθόνα ὡς περιτέλλει
 κυκλοτερῆς ἐν ἴσῳ τε κατὰ σφέτερον κνώδακα.
 πνεύματα δ' ἤνιοχ' ἐπὶ τ' ἠέρα καὶ περὶ χεῦμα
 νάματος· ἐκφαίνει δὲ πυρὸς σέλας ἱριγενήτου.
 αὐτὸς δὲ μέγαν αὖθις ἐπ' οὐρανὸν ἐστήρικται
 40 χροστέψῃ ἐνὶ θρόνῳ· γαίης δ' ἐπὶ ποσσὶ βέβηκεν.
 χεῖρα δὲ δεξιτερὴν ἐπὶ τέρμασιν ὠκεανοῖο
 ἐκτέτακεν, ὀρώων δὲ τρέμει βᾶσις ἐνδοθι θυμῶ,
 οὐδὲ φέρειν δύναται κρατερόν μένος. ἔστι δὲ πάν-
 [τως

αὐτὸς ἐπουράνιος, καὶ ἐπὶ χθονὶ πάντα τελευτᾷ,
 45 ἀρχὴν αὐτὸς ἔχων καὶ μέσσατον ἠδὲ τελευτήν·
 ὡς λόγος ἀρχαίων, ὡς ὕλογενῆς διέταξεν,
 ἐκ θεῶθεν γνώμαισι λαθῶν κατὰ δίπλακα θεσμῶν.
 ἄλλως οὐ θεμιτὸν σε λέγειν· τρομέω δὲ γε γυῖα
 ἐν νόῳ. ἐξ ὑπάτου κραίνει περὶ πάντ' ἐνὶ τάξει.
 50 ὡ τέκνον, σὺ δὲ τοῖσι νόμοισι πελάζω, γλώσσαν
 εὖ μάλ' ἐπικρατέων, στέροισι δὲ ἔνθεο φήμην.

(Eusebius Præpar. Evang. XIII, 12 : 'Ἐκ τῶν
 Ἀριστοβούλου βασιλεῖ Πτολεμαίῳ προσπεφρονη-
 μένων· Φθέγγομαι κτλ. — Vs. 1-2 legebatur
 βέβηλοι φεύγοντες δικαίων (Stephan. Poes. phil.
 δικίων) θεσμούς quod mutavi in βέβηλοι οδοσι
 φεύγοντες θεσμούς propter Platonis verba Conviv.
 p. 218 B ad fragm. I citata. — Vs. 21. Suam
 oculorum aciem cum reliquorum hominum

cæcitate comparat. Cæterum eodem modo
 Euripides Phœn. vs. 82 οὐρανοῦ πτύχας dixit.
 — Vs. 24 ἀστρον hic intelligit solem. — Vs.
 36. Ὑλογενῆς videtur appellari Moses. Casau-
 bonus ad Athen. p. 130 malebat ὀδογενῆς. Scri-
 psi autem cum Gesnero ὡς bis pro ὡς quod in
 membranis est. — Vs. 40 γλώσσαν edidi pro
 vitiosa codicum lectione γλώσσην, quam etiam
 Lobeckius servavit Agl. p. 443.)

III.

Αἰθέρας ἠδ' αἶθου πόντου γαίης τε τύρανε,
 5 δς βρονταῖς σείεις βριαρὸν δόμον οὐλύμιοιο·
 δαίμονες δν φρίσσοσι, θεῶν δὲ δέδοικεν δμιλος·
 ὃ μούραι πείθονται, ἀμειλιχτοὶ περ εἰσοῦσαι.
 6 ἀφθιτε μητροπάτωρ, οὐ θυμῶ πάντα δονεῖται·
 δς κινεῖς ἀνέμους, νεφέλῃσι δὲ πάντα καλύπτεις,
 πρηστῆρσι σχίζων πλατὺν αἰθέρα. Σὴ μὲν ἐν
 [ἄστροις
 τάξεις ἀναλλάχτοισιν ἐφημοῦσιναισι τρέχουσα·
 σῶ δὲ θρόνῳ πυρῶεντι παρεσθᾶσιν πολύμοχθοι
 10 ἄγγελοι, οἷσι μείμηλε, βροτοῖς ὡς πάντα τελεῖται.
 σὸν μὲν ἔαρ λάμπει νέον ἄνθεσι πορφυροῖσι,
 σὸς χειμῶν ψυχραῖσιν ἐπερχόμενος νεφέλαισιν,
 σὰς ποτε βακχευτῆς βρόμιος διένειμεν ὀπώρας.
 εἶτα ἐπιφέρει ρητῶς παγχαράτορα ὀνομάζων τὸν θεόν·
 ἀφθιτον, ἀθάνατον, ρητὸν μόνον ἀθανάτοισιν.
 15 ἔλθε, μέγιστε θεῶν πάντων κρατερῆ σὺν ἀνάγκῃ,
 φρικτός, ἀήττητος, μέγας, ἀφθιτος, δν στέφει αἰ-
 [θήρ.
 (Clemens Alexandr. Strom. V. p. 724, 11;
 Eusebius Præpar. Evang. XIII, 13 pag. 401 seq.

et validam fortis dei manum.

At ipsum non video : nubes enim circumposita est
 reliqua mihi (una quæ impediatur aspectum), omnibus vero
 [hominibus decem caeli plagæ (obstant).

Neque enim quisquam mortalium hominum videat regem,
 nisi unica progenies priscae Chaldaeorum
 gentis : quippe noverat sideris meatum sciebatque
 caeli motum circa terram circumvolvendo perfici
 ab orbiculato deo æquabiliter circa axem suum.
 Regit autem ventos circa aërem et circa cursum
 aquarum profertque ignis vi excussi fulgorem.
 Ipse igitur magno rursus caelo innititur
 aureo in solio (sedens), pedibusque in terra consistit,
 dextramque manum ad extremum oceani finem
 protendit, montium vero radices intus tremunt ejus irâ
 neque ferre possunt validam vim. Est autem omnino
 ipse caelestis atque in terris omnia perficit,
 principium solus habens et medium et finem :
 sic antiquorum effatum, sic silvarum alumnus statuit
 divinitus animo duplici lege intellecta.
 Aliter te loqui non par est : reformido certe membra

mente. Desuper in omnia ordine dominatur.

O fili, tu mente appropinqua, linguam
 bene continens, in pectus vero animumque omen demitte.

III.

Ætheris et orci marisque terræque dominator,
 qui tonitribus concutis validam olympi domum.
 quem genii horrent, deorum cœtus reformidat,
 cui Parcæ obediunt, quamvis inexorabiles sint.
 Immortalis pater simul et mater, cujus irâ omnia agitantur,
 qui ventos moves nubibusque omnia adoperis,
 igneis turbinibus findens vastum ætherem. Tui quidem
 immutabilium ordines tuo jussu currunt : [astrorum
 tuo vero igneo solio astant nuntii laboriosi,
 quibus curæ est scire, quomodo omnia a mortalibus agan-
 Tuum ver novum purpureis floribus nitet, [tur.
 tua hiems frigidis nubibus inpervenit,
 tuos fructus auctumnales bacchabundus Bromius distri-
 [buere solet.
 Incorruptum, immortalem, solum immortalibus memoran-
 [dum.
 Veni, maxime deorum omnium sæva necessitate urgente,
 horrendus, invictus, magnus, incorruptus, quem æther cin-
 [git.

ed. Steph. Vs. 13 σάς posuit Gesnerus pro membranarum scriptura ἄς.)

IV.

Ἥλιος, ὃν Διόνυσον ἐπίκλησιν καλέουσιν.
Εἷς Ζεὺς, εἷς Ἄϊδης, εἷς Ἥλιος, εἷς Διόνυσος,
εἷς θεὸς ἐν πάντεσσι, τί σοι δίχα ταῦτ' ἀγορεύω.

(Macrobius Saturnal. I, 18 : Solem Liberum esse manifeste pronuntiat Orpheus hoc versu : Ἥλιος κτλ. Et is quidem versus absolutior, ille vero ejusdem vatis operosior : Εἷς Ζεὺς κτλ. Hunc laudans Justinus Martyr Cohort. p. 78, 1 addit et istum : Εἷς θεὸς κτλ.)

V.

Οὐρανὸν ὀρκίζω σε, θεοῦ μεγάλου σοφοῦ ἔργον,
αὐδὴν ὀρκίζω σε πατρός, τὴν φθέγγατο πρῶτον,
ἦνίκα κόσμον ἅπαντα ἐαῖς στηρίζατο βουλαῖς.

(Justinus Martyr Cohort. p. 78, 23 : Οὐρανὸν ὀρκίζω κτλ. τί βούλεται τὸ λέγειν αὐτὸν, Αὐδὴν ὀρκίζω σε πατρός, τὴν φθέγγατο πρῶτον; Αὐδὴν ἐνταῦθα τὸν τοῦ θεοῦ ὀνομάζει λόγον, δι' οὗ οὐρανὸς καὶ γῆ καὶ ἡ πᾶσα ἐγένετο κτίσις ὡς διδάσκουσιν ἡμᾶς αἱ θεῖαι τῶν ἁγίων ἀνδρῶν προφητεῖαι. Αἷς ἐν μέρει καὶ αὐτὸς ἐν Αἰγύπτῳ προσσχὼν ἔγνωσθε τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ πᾶσα ἐγένετο κτίσις. Διὸ καὶ μετὰ τὸ φῆσαι, Αὐδὴν ὀρκίζω σε πατρός, ἦν φθέγγατο πρῶτον, παρ' αὐτὰ συνάπτει λέγων, ἦνίκα κόσμον ἅπαντα ἐαῖς στηρίζατο βουλαῖς. Ἐνταῦθα τὸν λόγον αὐδὴν διὰ τὸ ποιητικὸν ὀνομάζει μέτρον. Ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, δῆλον ἀπὸ τοῦ μικροῦ πρόσθεν, τοῦ μέτρου συγχωροῦντος αὐτῷ, λόγον αὐτὸν ὀνομάζειν. Ἐφη γάρ· Εἷς δὲ λόγον θεῖον βλέψας τούτῳ προσέδρευε. Conf. Cyrill. contra Julian. I p. 23. Hoc fragmentum solutis versibus affert etiam Malalas Chronographiæ lib. II pag. 27 ed. Bonn., sed Hermeti Trismegisto adjudicat. Sic autem ait : Καὶ ταῦτα εἰρηκῶς (Ἐρμῆς δὲ Τρισμέγιστος) ἠῤῥατο λέγων· Ὀρκίζω σε, οὐρανέ, θεοῦ μεγάλου σοφὸν ἔργον, Ἰλαος ἔσο· ὀρκίζω σε, φωνῆ πατρός, ἦν ἐφθέγγατο πρῶτην, ἦνίκα κόσμον ἅπαντα ἐστηρίζατο βουλῇ. Φωνῆν πατρός, ἦν ἐφθέγγατο πρῶτην, τὸν μονογενῆ λόγον

αὐτοῦ. De quo loco disputat Bentlejus in epistola ad Jo. Millium, Orpheo verba tribuens numerosque e Cyrillo et Justino restituens.)

Ναὶ μὴν ἀθανάτων γεννήτορας αἰὲν ἔόντας,
πῦρ καὶ ὕδωρ, γαίαν τε καὶ οὐρανὸν ἠδὲ σελήνην·
ἠελίον τε, Φάνητα μέγαν, καὶ νύκτα μελαιναν.

(Orphicum hoc jusjurandum citat Theophrastus Smyrniensis περὶ τῶν κατὰ μαθηματικῶς χρησίμων εἰς τὴν τοῦ Πλάτωνος ἀνάγνωσιν p. 164 ed. Pe-tav.)

VI.

Ταῦτα πατὴρ ποιήσῃ κατὰ σπείος ἡρωειδῆς.

(Proclus in Plat. Tim. II p. 95 D, pag. 224 ed. Schneider. : Καὶ περὶ ἐκείνου μὲν Ὀρφεὺς φησι· ταῦτα κτλ.)

Τούνεκα σὺν τῷ παντὶ Διὸς πάλιν ἐντὸς ἐτύχθη
αἰθέρος εὐρείης ἠδ' οὐρανοῦ ἀγλαὸν ὕψος,
πόντου τ' ἀτρυγέτου, γαίης τ' ἔρικυδέος εὐρη,
ὠκεανὸς τε μέγας, καὶ νεῖατα τάρταρα γαίης,
καὶ ποταμοί· καὶ πόντος ἀπειρίτος, ἄλλα τε πάντα·
πάντες τ' ἀθάνατοι μάκαρες θεοὶ ἠδὲ θεαιναιί,
δσσα τ' ἔην γεγαῶτα, καὶ ὕστερον ἠπόσ' ἔμελλεν,
ἐγγένητο. Ζηνὸς δ' ἐνὶ γαστέρι σύβρα πεφύκει.

(Proclus l. c. p. 95, E p. 224 seq. ed. Schneider. : Ὁ μὲν οὖν Πλάτων τοιοῦτον ὑποστη-σάμενος δημιουργόν, εἰρηκῶς αὐτὸν καὶ ἀκατονόμαστον εἶπεν, ὡς ἐν τὰγαθοῦ μοῖρα προτεταγμένον τῶν ὄλων. Ἔστι γὰρ ἐν πάσῃ τάξει θεῶν τὸ ἀναλογεῖν τῷ ἐνί. Τοιοῦτον γοῦν ἦ ἐν ἐκάστῳ κόσμῳ μονάς. Ὁ δὲ γε Ὀρφεὺς καὶ ὄνομα αὐτῷ προσήνεγκεν, ἅτε ἐκείθεν κινούμενος· ὃ καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων ἐν ἄλλοις ἠκολούθησεν. Ὁ γὰρ παρ' αὐτῷ Ζεὺς, ὁ πρὸ τῶν τριῶν Κρονιδῶν, οὗτός ἐστιν ὁ τῶν ὄλων δημιουργός. Μετὰ γοῦν τὴν κατάποσιν τοῦ Φάνητος αἱ ἰδέαι τῶν πάντων ἐν αὐτῷ περὶ-νασιν, ὡς φησιν ὁ θεολόγος· τούνεκα κτλ. — Vs. 9 legebatur ἐγένετο in membranis, sed apud Steuchum de perenni philosophia p. 428 : γίγνεσθαι. Locus requirit ἐγγένητο quod conjecit Gesnerus. Vocabulum in fine versus depravat-um σύβραν (al. σειρά) recte mutavit Stephanus

IV.

Sol quem Dionysum cognomento perhibent.

Unus Jupiter, unus Orcus, unus Sol, unus Dionysus, unus deus inter omnes, cur tibi seorsum hæc dico.

V.

Per cælum, magni sapientisque dei opus, te obtestor, per patris vocem te obsecro, quam primum emisit, quum suo consilio totum mundum ædificavit. — Per æternos immortalium parentes, ignem et aquam, terram et cælum ac lunam,

solemque, magnam Phænetem, et noctem atram.

VI.

Hæc rerum parens in specu obscuro fecit. —

Idcirco cum universo rursus Jovis corpori insunt ætheris vasti et cæli splendidus vertex, marisque sterilis et terræ præclaræ latitudo, magnusque oceanus, et infima terræ loca, Tartarus, et fluvii, et mare interminatum, ac cætera omnia; omnesque immortales, dii beati demque, et quæcunque nata erant et postea nasci debebant, ibi nata sunt. Jovis autem in utero coaluerant. —

in σύρρα i. e. σύν ῥα πεφύκει vel συνεπεφύκει ῥα.
Similiter Proclus in Plat. Parmenid. III, p. 22 :
'Ο μὲν γὰρ Ὀρφεὺς μετὰ τὴν κατάποσιν τοῦ Φά-
νητος ἐν τῷ Διὶ τὰ πάντα γεγονέναι φησί.)

10 Ζεὺς πρῶτος γένητο, Ζεὺς ὑστατος ἀρχικέραυτος,
Ζεὺς κεφαλῆ, Ζεὺς μέσσα. Διὸς δ' ἐκ πάντα τέ-
[τυχται.

Ζεὺς ἄρσση γένητο, Ζεὺς ἄμβροτος ἐπλετο νόμφη,
Ζεὺς πυθμὴν γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος,
Ζεὺς πνοὴ πάντων, Ζεὺς ἀκαμάτου πυρὸς ὀρμῆ,

15 Ζεὺς πόντου ῥίξα, Ζεὺς ἥλιος ἠδὲ σελήνη,
Ζεὺς βασιλεύς, Ζεὺς αὐτὸς ἀπάντων ἀρχιγένεθλος.
ἐν κράτος, εἷς δαίμων γένητο, μέγας ἀρχὸς ἀπάν-
[των,

ἐν δὲ δέμας βασιλεῖον, ἐν ᾧ τὰδε πάντα κυκλεῖται,
πῦρ καὶ ὕδωρ, καὶ γαῖα καὶ αἰθήρ, νύξ τε καὶ
[ἡμαρ,

20 καὶ Μῆτις, πρῶτος γενέτωρ, καὶ Ἔρως πολυτερ-
[πής·

πάντα γὰρ ἐν Ζηνὸς μεγάλῳ τὰδε σῶματι κεῖται.
τοῦ δὴ τοι κεφαλῆ μὲν ἰδεῖν καὶ καλὰ πρόσωπα
οὐρανοῦ αἰγλήεις, ὃν χρύσεια ἀμφὶς ἔθειραι
ἀστρῶν μαρμαρέων περικαλλέες ἠερέθονται,

25 ταύρεα δ' ἀμφοτέρωθε δύο χρύσεια κέρατα
ἀντολή τε δύσις τε, θεῶν ὁδοὶ οὐρανόωνων.

• ὄμματα δ' ἠελίος τε καὶ ἀντίωσα σελήνη.
νοῦς δὲ οἱ ἀψευδής, βασιλῆϊος, ἀφθιτος αἰθέρ·
ᾧ δὴ πάντα κλύει καὶ φράζεται, οὐδὲ τις ἐστίν

30 αὐτῷ οὐτ' ἐνοπή, οὐτ' αὐ κτύπος, οὐδὲ μὲν ὄσσα,
ἢ λήθει Διὸς οὐσας, ὑπερμενέος Κρονίωνος.

ᾧδε μὲν ἀθανάτην κεφαλὴν ἔχει ἰδέ νόημα,
σῶμα δὲ οἱ πυριφεγγές, ἀπείριτον, ἀστυφέλικτον,
ἄτρομον, ὀθριμόγειον, ὑπερμανές ᾧδε τέτυχται.

35 ᾧμοι μὲν καὶ στέρνα καὶ εὐρέα νῶτα θεοῖο

ἀὴρ εὐρυθίης, πτέρυγες δὲ οἱ ἐξεφύοντο,
τῆς ἐπὶ πάντα ποταθ'· ἱερῆ δὲ οἱ ἐπλετο νηδὺς
γαῖα τε παμμήτειρ', ὀρέων τ' αἰκρινὴ κάρηνα,
μέσση δὲ ζῶνῃ βαρυηγέος οἶσμα θαλάσσης
40 καὶ πόντου· πυμάτη δὲ βάσις χθονὸς ἐνδοθὶ ῥίξαι,
τάρταρα δ' εὐρώεντα καὶ ἔσχατα πείρατα γαίης.
πάντα δ' ἀποκρύψας αὐτὶς φάος ἐς πολυγηθὲς
ἐξ ἱερῆς κραδίης ἀνεπέγκατο, μέμμερα ῥίξων.

(Vs. 10-43 servavit Eusebius Præp. Evang. pag. 100 B; item Stobæus Eclog. Phys. lib. I cap. 2, 23, tom. I pag. 16 seq. ed. Gaisford. apud quem tamen vs. 14-15 : Ζεὺς πνοὴ—σελήνη omittuntur. In initium inde a vs. 10-16 : Ζεὺς πρῶτος—ἀρχιγένεθλος et postremos duos versus πάντα δ' ἀποκρύψας—ῥέξων habet etiam Aristoteles de Mundo cap. 7. Ex his tribus fontibus in magna scripturæ varietate optimas quasque lectiones elegimus. Adde quod Proclus plures versus suo in Platonis Timæum commentario hic illic inseruit, quem ubi opus videbatur consulimus. Hic autem pag. 95 E explicacionis causa addit : Τῶν δὲ ἰδεῶν πλήρης ὢν διὰ τούτων ἐν ἑαυτῷ τὰ ὅλα περιεληφεν, ὡς καὶ τοῦτο ἐνδεικνύμενος ὁ θεολόγος ἐπήγαγε· Ζεὺς πρῶτος κτλ. Aristoteles vero hæc præmittit : Οὐράνιος τε καὶ χθόνιος, πάσης ἐπώνυμος ὢν φύσεως τε καὶ τύχης ἅτε πάντων αὐτὸς αἴτιος ὢν. Διὸ καὶ ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς οὐ κακῶς λέγεται· Ζεὺς πρῶτος κτλ. Vs. 28 citat Olympiodorus in Phileb. ubi pro οἶα ψευδῆς legendum οἱ ἀψευδής.)

VII.

Τήκων αἰθέρα ὄϊον, ἀκίνητον πρὶν ἔοντα,
ἐξάνεργηθε θεοῖς ὄραν κάλλιστον ἰδέσθαι,

Jupiter primus est, Jupiter ultimus fulminis moderator,
Jupiter caput, Jupiter medium. E Jove cuncta sunt.
Jupiter mas est, Jupiter nympa est immortalis,
Jupiter fundamentum terræ et cæli stelliferi,
Jupiter sanctorum spiritus, Jupiter ignis indefessi impetus,
Jupiter fundus maris, Jupiter sol et luna,
Jupiter rex, Jupiter ipse generis omnium auctor.
Unus vis, unus deus est, magnus omnium rector,
unum autem corpus regium, in quo hæc omnia circum-
ignis et aqua, terra et æther, nox et dies, [guntur,
et Metis, primus genitor, et Amor placitus ;
omnia enim hæc in magno Jovis corpore jacent.
Hujus igitur caput et pulchra facies videntis apparet
cælum splendidum, unde auræ circumcirca coruscantium
siderum comæ, pulchritudine insignes, suspensæ sunt,
et taurina utrimque duo aurea cornua,
oriens et occidens, deorum cælestium viæ.
Oculi vero sunt sol et opposita luna.
Mens errore libera ei est regius atque immortalis æther,

quo cuncta audit atque animadvertit, neque est
vel oratio vel sonitus, vel strepitus, vel vox,
quæ fugiat Jovis, præpotentis Saturnii, aures.
Sic caput immortale habet et mentem,
sic autem corpus ei coruscum, interminatum, inconcus-
immotum, robustum, prævalidum est. [sum,
Humeri quidem et pectus latumque dei tergum
aer late potens est, alæ vero ei enatæ sunt,
quibus ad omnia advolat : sanctus autem ei uterus est
terra omnium mater excelsique montium vertices,
at medium cingulum maris sonori æquor
pontique; et pedum plantæ terræ viscera
Tartarusque situ obsitus et extremi terrarum fines.
Sed postquam omnia occultavit, rursus in jucundam
sacro e sinu profert, magna efficiens. [luces

VII.

(Procreator mundi) ætherem divinum, prius immotum,
[liquefaciens
diis spectandum exhibuit ætate florentem pulcherrimum-
[que aspectu,

δν δὴ νῦν καλοῦσι Φάνητά τε καὶ Διόνυσον,
 Εὐβουλήν τ' ἀνακτα, καὶ Ἀνταύγην ἀρίδην.
 5 ἄλλοι δ' ἄλλο καλοῦσιν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων.
 πρῶτος δ' ἐς φάος ἦλθε, Διώνυσος δ' ἐπεκλήθη,
 οὐνεκα δίνεται κατ' ἀείρονα μακρὸν Ὀλυμπον
 ἀλλαχθεὶς δ' ὄνομα ἔσχε προσωνομίας τε ἕκαστον
 παντοδαπὰς κατὰ καιρὸν, ἀμειβομένοιο χρόνιο.

(Macrobius Saturn. I, 18 allatis versibus
 adjicit : « Phaneta dixit Solem ἀπὸ τοῦ φωτός
 καὶ φανεροῦ, id est a lumine atque illumina-
 tione, quia cunctis visitur cuncta conspiciens :
 Dionysus, ut ipse vates ait, ἀπὸ τοῦ δινεῖσθαι
 καὶ περιφέρεισθαι, id est, quod circumferatur
 in ambitum. » Confer Damascium apud Bent-
 lejum Epist. ad Mill. : Οὐχὶ δὲ καὶ Ὀρφεὺς ἀπὸ
 τοῦ Ἰου παραγείναι καὶ τῆς Νεφέλης βραδείας τὸν
 πολυτίμητον Φάνητα κτλ. et quæ leguntur apud
 Wolfium Anecd. III p. 209 : Ὁ τε γὰρ Ἑλλη-
 νων θεολόγος Ὀρφεὺς πρῶτον ἐποίησε τὸν Φάνητα
 καθορώμενον ὑπὸ τῶν θεῶν.)

- 10 Ταῦτά γε πάντα τελεῖν ἱερᾶ σευτῆ πυκάσαντα,
 σῶμα θεοῦ πλάττειν ἔριταυτοῦς Ἡελίοιο.
 πρῶτα μὲν ἀργυφέαις ἐναλίγκιον ἀκτίεσσιν
 πέπλον φοινίκιον πυρὶ εἰκελον ἀμφιβαλέσθαι.
 αὐτὰρ ὑπερθε νεβροῖο παναίολου εὐρὺ καθάψαι
 15 δέρμα πολυστίκτου θηρός, κατὰ δεξιὸν ὦμον,
 ἄστρων δαιδαλέων μίμημα ἱεροῦ τε πολιοιο.
 εἶτα δ' ὑπερθε νεβρῆς χρύσειον ζωστήρα βαλέσθαι,
 παμφανώνωτα, περίξ στέρνων φορέειν, μέγα σῆμα
 εὐθύς δτ' ἐκ περάτων γαίης φαέθων ἀνορούσων
 20 χρυσεῖαις ἀκτίσι βάλῃ ῥόον ὠκεανοῖο,
 αὐγὴ δ' ἄσπετος ἦ, ἀνὰ δὲ δρόσῳ ἀμφιμυγείσα
 μαρμαίρη δίνησιν ἐλισσομένη κατὰ κύκλον
 πρόσθε θεοῦ, ζώνη δ' ἄρ' ὑπὸ στέρνων ἀμετρήτων
 φαίνεται ἄρ', ὠκεανοῦ κύκλος, μέγα θαῦμα ἑσιδῆσθαι.

(Macrobius I. c. quibusdam interjectis :
 « Orpheus Liberum atque Solem unum esse
 deum eundemque demonstrans de ornatu
 vestituque ejus in sacris Liberalibus ita scribit :
 ταῦτά γε πάντα κτλ. » — Vs. 15 recepi Gesneri
 conjecturam πολυστίκτου ; codices πολύστικτον.
 — Vs. 16 pro δαιδαλέων fortasse legendum
 δαιδάλειον, ut sensus sit : artificiosam siderum
 imaginem.)

26 Κέκλυθι τηλεπόρου δίνης ἑλικαυγέα κύκλον
 οὐρανίας στροφάλιγξι περιδρομον αἰὲν ἐλίσσων,
 ἀγλαὰ Ζεῦ, Διόνυσε, πάτερ πόντου, πάτερ αἴης,
 Ἥλιε παγγενέτορ, Πάν αἰόλε, χρυσοφεργέες.

(Macrobius Saturn. I, 23 : Solem esse omnia
 et Orpheus testatur his versibus : κέκλυθι τηλε-
 πόρου κτλ.)

Πατρός ἔχοντα νόον καὶ ἐπίφρονα βουλήν.

(Macrobius Saturn, I, 17 : Apollinem πα-
 τῶν cognominarunt, non propria gentis unius
 ac civitatis religione, sed ut auctorem proge-
 nerandarum omnium rerum, quod Sol humo-
 ribus exsiccatis, progenerandis omnibus præ-
 buit causam, ut ait Orpheus : πατρός ἔχοντα
 κτλ.)

VIII.

Ἦν δὲ Φάνης Βρόμιός τε μέγας καὶ Ζεὺς δὲ πανό-
 [πτης.

(Proclus in Plat. Tim. II p. 102 D, p. 241
 ed. Schneid. : Πάλαι γὰρ ὁ θεολόγος ἐν γε τῷ Φά-
 νητι τὴν δημιουργικὴν αἰτίαν ἀνύμνησεν· ἐκεῖ γὰρ
 ἦν τε καὶ προῆν, ὡπερ ἔφη, καὶ αὐτὸς « Βρόμιός
 τε μέγας καὶ Ζεὺς δὲ πανόπτης, » ἢ αὖ δὴ τῆς διττῆς

quem nunc vocant Phantem ac Dionysum,
 et Eubuleum regem et clarissimum Antagen :
 alii vero terrestrium hominum alio nomine appellant.
 Sed primus in lucem prodit ac Dionysus nominatus est,
 quia per infinitum longumque Olympum circummagitur :
 mutatus autem nomen appellationesque singulis
 temporum momentis varias pro temporum varietate ha-
 [buit. —
 Hæc certe omnia perficere sacro vestitu corpus ornan-
 formamque dei, splendidi Solis, fingere. [tem,
 Primum quidem albis radiis similem
 palla purpurea ad ignis similitudinem accedente indui.
 At superne latam hinnulei versicoloris,
 maculosæ bestię, pellem e dextro humero suspendere,
 siderum artificiosorum sanctique cœli imaginem. [teum
 Deinde super hinnulei pellem corpori aptare aureum bal-

eumque coruscum ac circa pectus gestare, ingens prodit-
 statim quum e terræ finibus lucidus Sol oriturus [gium
 aureis radiis oceani fluenta verberavit,
 et larga lux apparet, (quæ) rore permixta
 splendescit, vorticibus in orbem volutata
 ante deum, cingulum vero sub pectore immense
 conspicitur, oceani orbis, res mirabilis visu. —
 Audi radiantem longinqui vorticis orbem .
 cœlesti conversione circumvagum semper volutans,
 splendide Jupiter, Dionyse, opifex maris, opifex terræ.
 Sol omnium genitor, Faune versicolor, auro micans. —
 Patris mente et prudenti consilio præditum.

VIII.

Erat autem Phanes et Bromius magnus et Jupiter omnia
 [videns

δημιουργίας ἔχη τὰς οἰονεὶ πηγὰς· καὶ ἐν τῷ Διὶ τὴν παραδειγματικὴν. Addidi ad versum splendendum : ἦν δὲ Φάνης.)

Καὶ Μῆτις πρῶτος γενέτωρ, καὶ Ἔρωσ πολὺ
[τερπής.

(Proclus l. c. : Μῆτις γὰρ αὐτὴ καὶ οὗτός ἐστιν, ὡς φησὶ Καὶ Μῆτις πρῶτος κτλ. Αὐτὸς τε δὲ Διόνυσος καὶ Φάνης καὶ Ἑρικεπαῖος συνεχῶς ὀνομάζεται. Cf. fragm. VI, 20.)

Ὡς τότε πρωτογόνοιο χανὼν μένος Ἑρικεπαίου τῶν πάντων γε δέμας Ζεὺς εἶχ' ἐνὶ γαστέρι
[κοιλῆ,

μαίξε δ' εἰσὶ μαλίσσοι θεοῦ δόναμίν τε καὶ ἀλκῆν. τοῦνεκα σὺν τῷ παντὶ Διὸς πάλιν ἐντὸς ἐτύχθη.

(Proclus in Plat. Tim. II p. 99 A : Ἔστι γὰρ, εἰ χρη διαβρήθην τὰ τοῦ καθηγεμόνος λέγειν, ὁ παρὰ τῷ Ὀρφεὶ πρωτόγονος θεός, κατὰ τὸ πέρασ τῶν νοητῶν ἰδρυμένος παρὰ τῷ Πλάτῳ τῷ αὐτοζώῳ (leg. τὸ αὐτόζωνον). Διὸ καὶ αἰώνιον ἐστὶ καὶ τῶν νοουμένων κάλλιστον· καὶ τοῦτό ἐστιν ἐν νοητοῖς ἔπερ ὁ Ζεὺς ἐν νοεροῖς. Πέρασ δὲ ἐκάτερος τῶνδε τῶν τάξεων. Καὶ ὁ μὲν τῶν παραδειγματικῶν αἰτίων τὸ πρῶτιστον, ὁ δὲ τῶν δημιουργικῶν τὸ μοναδικώτατον. Διὸ καὶ ἐνοῦται πρὸς ἐκείνον ὁ Ζεὺς· διὰ μέσης τῆς Νυκτός, καὶ πληρωθεὶς ἐκείθεν γίγνεται κόσμος νοητός, ὡς ἐν νοεροῖς. Ὡς τότε πρωτογόνοιο χανὼν μένος Ἑρικεπαίου τῶν πάντων δέμας εἶχεν ἐνὶ γαστέρι κοιλῆ κτλ. Mutavi hæc e Lobeckii conjectura Aglaoph. p. 479, nisi quod in secundo versu non τῶν πάντων τε, sed τῶν πάντων γε scripsi.)

Σὺν δὲ Φάνης ἄλλην γενετὴν τεκνώσατο δεινὴν νηδύος ἐξ ἱερῆς, προσιδεῖν φοβερωπὸν ἔχιδναν, ἧς χαῖται μὲν ἀπὸ κρατὸς καλὸν τε πρόσωπον
10 ἦν ἰσιδεῖν, τὰ δὲ λοιπὰ μέρη φοβεροῖο δράκοντος αὐχένος ἐξ ἄκρου.

(Athenag. Apol. p. 72 : Καὶ τίς ἂν ἄνθρωπος κεκρμμένος καὶ ἐν θεωρίᾳ γεγονὼς ὑπὸ θεοῦ γεννηθῆναι πιστεύσαι ἔχιδναν; Ὀρφεὺς, Ἄν δὲ Φάνης ἄλλην γενετὴν κτλ. ἢ αὐτὸν τὸν Φάνητα δέξαιτο, θεὸν ὄντα πρωτόγονον (οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ ἐκ τοῦ ὠοῦ προχυθείς) ἢ σῶμα ἢ σχῆμα ἔχειν δράκοντος;

ἢ καταποθῆναι ὑπὸ τοῦ Διός, ὅπως ὁ Ζεὺς ἀχώρητος γένοιτο; — Vs. 7 pro ἂν δὲ Φάνης apparet legendum esse σὺν δὲ Φάνης.)

Μῆτιν σπέρμα φέροντα θεῶν, κλυτὸν Ἑρικεπαῖον.

(Proclus in Tim. II p. 137 B : Εἰκότως ἄρα καὶ ὁ θεολόγος μόνον παράγει τὸν Φάνητα « σπέρμα φέροντα θεῶν κλυτὸν » ἀπὸ τοῦ κρυφίως ὄντος θεοῦ τὰ πάντα, καὶ ἀπὸ τούτου πάσας ὑφίσταται τὰς δευτέρας τάξεις τῶν θεῶν. Et paulo post : Καλεῖ δὲ θμῶσ αὐτὸν εὐδαίμονα, σεμνόν, Μῆτιν σπέρμα φέροντα θεῶν κλυτὸν. Ita emendavit Bentley Epist. ad Mill. in Opus. phil. p. 455, sanatis magnam partem etiam Damascii verbis : Καὶ Ὀρφεὺς τὸν πολυτίμητον τοῦτον θεὸν ἀνεφημεῖ (leg. ἀνυμνεῖ). Μῆτιν σπέρμα φέροντα θεῶν κλυτὸν Ἑρικεπαῖον. Apud Proclum altero loco legebatur θεῶν, altero μήτις et κλυτῶν, apud Damascium ἀνευφησαίμι τὸν σπέρμα φέροντα θεῶν κ' αὐτὸν Ἑρικεπαῖον)

Ἡ δὲ πάλιν Γαῖάν τε καὶ Οὐρανὸν εὐρὺν ἔτιχτε.

(Proclus in Tim. II p. 137 B : Οὐρανὸς μὲν γὰρ μετὰ τῆς Γῆς πρόεισιν· ἢ δὲ πάλιν κτλ.)

Ἐπτὰ μὲν εὐειδεῖς κούρας, ἐλικώπιδας, ἀγνάς, 15 ἑπτὰ δὲ παῖδας ἀνακτας ἐγένετο λαχρήντας.

(Proclus in Tim. l. c. : Κατὰ γὰρ τὴν τρίτην γοηὴν ἢ Γῆ προήγαγεν ἑπτὰ μὲν κτλ.)

Αὐτὸς ἔης γὰρ παιδὸς ἀφειλετο κούριον ἄνθος.

(Proclus in Tim. l. c. : Ὁ δὲ γε Φάνης μόνος τε πρόεισιν, καὶ ὁ αὐτὸς ἀνυμνεῖται θῆλυς καὶ γενέτωρ, παράγει τὰς Νύκτας, καὶ τῇ μέσῃ σύνεστιν ὁ πατήρ· αὐτὸς γὰρ ἔης παιδὸς ἀφειλετο κούριμον ἄνθος. Legendum cum Gesnero αὐτὸς ἔης γὰρ παιδὸς et cum Schneidero ad Argonaut. vs. 1336, κούριον.)

Ἐνθεν ἄθην θρώσκει γένεσις πολυποικίλου ὕλης, ἐνθεν συρόμενος πρηστήρ, ἀμυδροῦ πυρὸς ἄνθος, κόσμων ἐνθρώσκων κοιλώμασι. πάντα γὰρ ἐνθεν 20 ἄρχεται εἰς τὸ κάτω ταῖναι ἀκτίνας ἀγῆτας.

(Proclus in Tim. II p. 137 C : Οὕτω δὲ καὶ τὰ λόγια τὸν μέγιστον τοῦτον θεὸν πηγὴν πηγῶν

Et Metis primus genitor, et Amor placitus. —

Sic tum postquam primogenitum Ericepæum hianti ore
[hausit,

Jupiter etiam rerum omnium species in cavo utero habuit, suisque membris dei vires et robur admiscuit.

Idecirco cum universo rursus Jovis corpori insunt. —

Simul alium horrendum partum Phanes edidit

ex utero sacro, Echidnam aspectu terribilem,

eujus coma, capitis [ornamentum] pulchraque facies

conspiciebantur, reliqua membra draconis formidabilis

inde a summa cervice erant. —

Metin, deorum semen ferentem, clarum Ericepæum. —

Hæc autem rursus Tellurem Cælumque spatiosum peperit.

— Septem quidem puellas formosas, venustas, castas,

septem vero pueros, reges hirsutos, enixa est. —

Ipsæ enim filix suæ puellarem florem abstulit. —

Inde affatim prosilit fons multiformis materis,

inde ductus prester, obscari ignis flos,

in mundorum recessus insilens. Cuncta enim inde

incipiunt in inferiora admirabiles radios extendere. —

προσαγορεύει καὶ μόνον ἀπογεννησάι τὰ πάντα φησίν· ἔνθεν ἀδηθρώσκει κτλ. Recte Gesnerus edit ἄδην θρώσκει et vs. 18 ἀμυδραῦ pro membranarum scriptura ἀμυδροῖ. Damascius apud Bentlejum Epist. ad Mill. p. 455 versum 17 sic scribit : Ἐνθεν ἀποθρώσκει γένεσις πολυτιδάκου ὕλης.)

Ἐπτὰ μὲν εὐειδαῖς κούρας, ἐλικώπιδας, ἀγνάς, ἑπτὰ δὲ παῖδας ἀνακτας ἐγένετο λαχνηντας. Θυγατέρας μὲν τίκτε Θέμιν καὶ εὐφρονα Τηθύν, Μημησοῦνην τε βαθυπλόκαμον, Θεῖαν τε μά-

25 ἡδὲ Διώνην τίκτεν, ἀριπρεπεῖς εἶδος ἔχουσαν, Φοῖβην τε Ῥαίην τε, Διὸς γενέτριαν ἀνακτος. . . Κοῖδν τε Κροῖδν τε μέγαν, Φόρκυν τε κραταιόν, καὶ Κρόνον, Ἄκεανόν θ', Ἰπερίονά τ', Ἰαπε- [καιραν, 40 ὕβριος ἀντ' ὀλοῆς καὶ ἀτασθαλῆς ὑπερόπλου. . .

(Proclus in Tim. lib. V p. 295 D, p. 716 ed. Schneid. : Τίκτει γὰρ ἡ Γῆ λαθοῦσα τὸν Οὐρανόν, ὡς φησιν ὁ θεολόγος· ἑπτὰ μὲν εὐειδαῖς κούρας, ἑπτὰ δὲ παῖδας ἀνακτας· θυγατέρας μὲν Θεῖαν καὶ εὐφρονα Τηθύν κτλ. Verba quæ exciderunt comparatis vs. 13-14 et 25 restitui. Versui 27 Proclus præmittit hæc : Παῖδας δὲ ἄλλους τοσοῦτους. Cæterum Φόρκυν τε κραταιόν Gesnerus metri causa posuit pro codicum lectione Φόρκυν τε κρατερόν.)

Οὐρανὸς ὡς ἐνόησεν ἀμείλιχον ἦτορ ἔχοντας
30 καὶ φύσιν ἐκνομήνην·
ῤῆπτε βαθὺν γαίης ἐς τάρταρον.

(Proclus in Tim. V p. 295 F : Ὡς γὰρ ἐνόησε, φησίν, αὐτοὺς ὁ Οὐρανὸς ἀμείλιχον κτλ. Itaque Urani sive Cæli nomen primo versui inserui, quem Gesnerus sic exhibet : Ὡς ἐνόησ' αὐτοὺς ἀμείλιχον ἦτορ ἔχοντας.)

Ἐνθ' οὖν Ἄκεανὸς μὲν ἐνὶ μεγάροισιν ἔμιμνεν, δρυαίνων, ποτέρωσθε νόον τράποι, ἢ πατέρα δν

γυμνώσῃ τε βίης, καὶ ἀτάσθαλα λωθήσαιο
35 σὺν Κρόνῳ ἡδ' ἄλλοισιν ἀδελφοῖς, οἱ πεπιθοντο μητρὶ φίλῃ, ἢ τοὺς γε λιπὸν μένοι ἔνδον ἔκτλος. πολλὰ δὲ πορφύρον μένεν ἤμιενος ἐν μεγάροισι, σκυζόμενος ἢ μητρὶ, κασιγνήτοισι δὲ μάλλον.

(Proclus in Tim. V p. 296 A : Τῶν γὰρ ἄλλων Τιτάνων εἰς τὴν κατὰ τοῦ πατρὸς ἐπιβουλήν ἱεμένων, ὁ Ἄκεανὸς ἀπαγορεύει τε πρὸς τὰς τῆς μητρὸς ἐπιτάξεις, καὶ ἐνδοιάζει περὶ τῆς πράξεως. — Vs. 37 legebatur ἤμερος, quod Hermannus in ἤμιενος convertit.)

Καὶ κρατεροὶ περ ὄντες ἀμείνονος ἀντίσταντες,
40 ὕβριος ἀντ' ὀλοῆς καὶ ἀτασθαλῆς ὑπερόπλου. . .

(Proclus in Tim. I pag. 57 F : Οὕτω γὰρ ἡ δημιουργικὴ πέρας ἴσχει βούλησις, καὶ τὰ χεῖρω κρατεῖται ὑπὸ τῶν ἀμείνων, ἐν μὲν τοῖς κερικαῖς Ἀτλαντίοις ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ἐν δὲ ταῖς Διοῖς οἱ Τιτᾶνες ὑπὸ τῶν Ὀλυμπίων, καὶ κρατεροὶ περ κτλ. φησιν ὁ θεολόγος.)

Κούρους δ' οὐρανόνας ἐγένετο πότνια γαῖα,
οὓς δὴ καὶ Τιτῆνας ἐπίκλησιν καλέουσιν,
οὕνεκα τισάσθη μὲγαν οὐρανὸν ἀστερόεντα.

(Athenag. Apol. p. 66 : Διὸ καὶ ὀργισθεῖσα ἡ Γῆ τοὺς Τιτᾶνας ἐγέννησε. Κούρους δ' οὐρανόνας κτλ. Confer fragm. XVIII.)

Οἱ Ζηνὶ βροντῆν τε πόρον, τεῦξάν τε κεραιόν,
45 πρῶτοι τεκτονόχειρες, οἱ Ἡραίστον καὶ Ἀθήνην δαίδαλα πάντ' ἐδίδαξαν, δσ' οὐρανὸς ἐντὸς ἐέρχει.

(Proclus in Tim. II pag. 100. A; p. 235 ed. Schneider : Ὡς γὰρ φησιν ὁ θεολόγος, οἱ πρῶτοι τεκτονόχειρες τῷ Διὶ τὰς δημιουργικὰς δυνάμεις ἔδωσαν πάσης τῆς ἐγκοσμίου ποιήσεως· οἱ Ζηνὶ κτλ.)

Ἐπτὰ δὲ πάντα μέρη κούρου διεμοιρήσαντο.

(Proclus in Tim. III pag. 184, pag. 438 ed. Schneider. : Τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ θεοῦ σῶμα πᾶν, τὴν ψυχικὴν σύστασιν, εἰς ἑπτὰ καὶ τοῦτο διηρημένον·

Septem quidem puellas formosas, venustas, castas, septem vero pueros, reges hirsutos, enixa est. Filias quidem peperit Themis et lætam Tethyn, et Mnemosynen promissos cincinnos habentem et beatam ac Dionen genuit decora facie præditam, [Theam, Phæbenque et Rheam, Jovis regis genitricem. Cœumque et magnum Crœum fortemque Phorcum, et Saturnum Oceanumque et Hyperionem et Iapetum. — Cœlus ut vidit inexorabilem hos animum habere et pravum ingenium, in profundum Terræ tartarum eos dejecit. — Tum igitur Oceanus quidem in ædibus manebat, deliberans, utram in partem animum converteret, pa- [tremne suum

viribus spoliaret, et per scelus injuria afficeret cum Saturno et aliis fratribus, qui obediverant matri caræ, an his relictis intus maneret quietus. Multa autem secum volvens manebat sedens in ædibus, irascens matri suæ, sed magis fratribus. — Quamvis robusti sint, fortiori tamen obviam profecti, pro perniciose contumelia (quam imponere ei tentabant) [et audaci improbitate. Filios autem cœlestes veneranda Tellus enixa est, quos etiam Titanes cognomento perhibent, quia magnum cœlum stelliferum punierunt. — Qui Jovi tonitru præbuerunt et fulmen fabricati sunt, primi fabri, qui Vulcanum et Minervam artificia omnia docuerunt, quæ cœlum complectitur. — Septem omnia (Bacchi) pueri membra di-partiverunt.

ἐπὶ δὲ πάντα κτλ. φησὶν ὁ θεολόγος περὶ τῶν Τι-
τάνων.)

Τιτῆνες κακομηταί, ὑπέρβιον ἦτορ ἔχοντες.

(Proclus in Tim. I pag. 54 B, pag. 124 ed. Schneider. : Ἐπει παραδείγμα αὐτῶν διὰ τούτων παρὰ τῷ θεολόγῳ δηλοῦται τῶν ὀνομάτων· Τιτῆνες κακομηταί κτλ.)

IX.

Μήσατο δ' ἄλλην γαίαν ἀπειρίτον, ἦντα σελήνην
ἀθάνατοι κληΐζουσιν, ἐπιχθόνιοι δὲ τε μήνην·
ἢ πόλλ' οὔρε' ἔχει, πόλλ' ἄστεα, πολλὰ μέλαθρα.

(Proclus in Tim. III pag. 154 A, pag. 363 ed. Schneider. : Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι ἔλεγον ἐν τῷ οὐρανῷ θεωρεῖσθαι τὰ στοιχεῖα διχῶς, ἄλλως μὲν πρὸ ἡλίου, ἄλλως δὲ μετὰ ἡλίον. Γῆ μὲν γάρ· αἰθερία ἢ σελήνη· τοῦτο μὲν οὖν καὶ ὁ θεολόγος εἰρηκε σαφῶς· Μήσατο δ' ἄλλην κτλ. Duos priores versus repetit idem in Tim. IV pag. 283 B : Τὴν μὲν γὰρ σελήνην γῆν εἰώθασιν καλεῖν, ὡς τοῦτον ἔχουσαν τὸν λόγον πρὸς τὸν ἡλίον, ὃν ἢ γῆ πρὸς τὸ πῦρ· Μήσατο δ' ἄλλην κτλ. φησὶν Ὁρφεύς.)

Ὁρρ' ἐν μηνὶ τρέπη σπερ ἡλιος εἰς ἐνιαυτὸν.

(Proclus in Tim. IV pag. 256 A : Διὸ καὶ ὡσπερ τὸν ἡλίον κατὰ ὄραν καὶ κατὰ ζῳδίων εἰρη-
κασιν ἀμείβειν τὰς μορφάς, οὕτω καὶ τὴν σελήνην
κατὰ ἐκάστην ἡμέραν, ὄρρ' ἐν μηνὶ κτλ.)

X.

Μαῖα, θεῶν ὑπάτη, Νυξ ἄμβροτε, πῶς, τάδε
[φράζε,
πῶς δεῖ μ' ἀθανάτων ἀρχὴν κρατερόχρονα θέσθαι;
αἰθέρι πάντα περίε ἀφάτω λαβέ, τῷ δ' ἐνὶ μέσσω
οὐρανόν.]

(Proclus in Tim. II pag. 63 E, pag. 148 ed. Schneider. : Πρὶν δὲ ἀψεται (leg. ἀψηται) τῆς ὄλης πραγματείας, ἐπὶ θεῶν παρακλήσεις καὶ εὐ-
χὰς τρέπεται, μιμούμενος καὶ αὐτὴ τὸν τοῦ
παντὸς ποιητῆν, ὃς πρὸ τῆς ὄλης δημιουργίας εἰς
τε τὸ χρηστήριον εἰσιεῖναι λέγεται τῆς Νυκτός,

κακείθεν πληροῦσθαι τῶν θεῶν νοήσεων καὶ τὰς
τῆς δημιουργίας ἀρχὰς υποδέχεσθαι καὶ ἀπορίας,
εἰ θέμις εἰπεῖν, ἀπάσας διαλύειν καὶ δὴ καὶ τὸν
πατέρα παρακαλεῖν εἰς τὴν τῆς δημιουργίας σὺλ-
ληψιν. Πρὸς μὲν τὴν Νύκτα πεποιήται τῷ θεολόγῳ
λέγων· Μαῖα, θεῶν κτλ. καὶ ἀκούει παρ' αὐτῆς·
Αἰθέρι πάντα κτλ. Pag. 294 B legitur Μαῖα,
θεῶν ὑπάτη, Νυξ ἄμβροτε, πῶς τάδε φράζεις;
unde Hermannus conjicit : πῶς τάδε φράζεις,
ὡς. Pag. 96 scriptum est οὐρανόν, quod sensus
requirit, ideoque a nobis hic exhibetur spreta
codicum scriptura οὐρανῶ.)

5 Ὁρθου δ' ἡμετέρην γενεήν, ἀριδείκετε δαίμον.

(Proclus in Tim. II pag. 63 E : Καὶ περὶ
πάσης ἐξῆς ἀναδιδάσκειται τῆς κοσμοποιίας. Πρὸς
δὲ τὸν Κρόνον πάλιν μετὰ τοὺς δεσμούς μόνον οὐκ
εὐχόμενός φησιν. Sententia est : postquam Ju-
piter, mundi procreator, Saturnum in vincula
conjecit, quasi demisse ac suppliciter eum
consultit. Eundem versum affert Proclus Comm.
in Graty]. Cf. Acta philol. Monac. tom. II
pag. 122.)

Πῶς δέ μοι ἐν τι τὰ πάντ' ἔσται, καὶ χωρὶς ἑκα-
[στον;
αἰθέρι πάντα περίε ἀφάτω λαβέ· τῷ δ' ἐνὶ μέσσω
οὐρανόν, ἐν δὲ τε γαίαν ἀπειρίτον, ἐν δὲ θάλασσαν,
ἐν δὲ τε τείρεα πάντα, τὰ τ' οὐρανὸς ἔστεφάνωται.
10 αὐτὰρ ἐπεὶ δεσμὸν κρατερὸν περὶ πᾶσι ταύσεως,
σειρὴν χρυσεῖν ἐξ αἰθέρος ἀρτήσαντα.....

(Proclus Tim. II pag. 96 A, p. 225 ed. Schneider. : Τὰ τοίνυν θλα περιέχων ὁ Ζεὺς καὶ
πάντα μοναδικῶς καὶ νοερίως κατὰ τούτους τοὺς
χρησμούς μετὰ τῆς Νυκτός ὑρίσθησι, καὶ πάντα
τὰ ἐγκόσμια, θεοῦ τε καὶ τὰς μοίρας τοῦ παντός.
Λέγει γοῦν πρὸς αὐτὸν ἢ Νυξ ἐρωτήσαντα· Πῶς
δέ μοι κτλ. — Vs. 9 legebatur ἔστεφάνωτο,
quod cum Gesnero ex Homeri Iliad. lib. XVIII, 485 in ἔστεφάνωται mutavi. — Addit
Proclus : Καὶ δὴ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων
ὑποβεμένη δημιουργημάτων ἐπήνεγκεν· αὐτὰρ ἐπεὶ

Titanes fraudulenti, violentum animum habentes.

IX.

Struxit autem aliam terram infinitam, quam selenen (i. e.
immortales vocant, terræque cultores lunam, [lunam]
quæ multos habet montes, multa oppida, multas domos.
— Ut intra mensem vertat quod sol per annum.

X.

Mater nutritrix, dearum summa, Nox immortalis, quomodo,
[hoc mihi dic,
quomodo me oporteat validum immortalium imperium
[fundare?

Æthere im menso omnia complectere, sed hujus medio
[gremio
cælum.

Erigo genus nostrum, inclyte deus. —

Quomodo mihi unum aliquid universa erunt et seorsum
[singula?

Æthere immenso omnia complectere, at hujus medio gre-
cum cælum, tum vero terram infinitam et mare [nio
et sidera cuncta, quibus cælum ornatum est.

Sed postquam omnibus tenacissimum vinculum injeceris,
aureâ catenâ ex æthere suspensâ.....

κτλ. — Vs. 10 codd. habent ἐπαι vel ἐπὶ et ἐπὶ πᾶσι, sed Comment. in Cratyl. in Act. phil. Monac. II p. 128 exaratum est ἐπὶ et περὶ πᾶσι, quemadmodum hic quoque editores scribi voluerunt. At ἐπαι pro ἐπὶ epicorum poetarum sermo non respuit. Cf. Iliad. XV, 363. Cæterum iidem versus iterantur a Proclo in Tim. III p. 146 E : Καὶ οὗτος ἐστὶν ὁ κρατερός δεσμός, ὡς φησὶν ὁ θεολόγος, διὰ πάντων τεταμένος καὶ ὑπὸ τῆς χρυσῆς σειρᾶς συνεχόμενος· ἐπ' αὐτῷ γὰρ ὁ Ζεὺς τὴν χρυσὴν ὑφίστησι σειρὰν κατὰ τὰς ὑποθήκας τῆς Νυκτός· Ἀὐτὰρ ἐπαι κτλ. Cf. Proclus in Tim. III p. 173 F : Κρατερός μὲν γὰρ καὶ ὁ δεσμός ὁ ἀπὸ νοῦ καὶ ψυχῆς, ὡς καὶ Ὀρφεύς φησὶν, ἀλλὰ μείζων ἢ τῆς χρυσῆς σειρᾶς ἔνωσις καὶ μείζων τοῖς πᾶσιν ἀγαθῶν αἰτία. Similiter jam Homerus Iliad. VIII, 19 : Σειρὴν χρυσεῖην ἐξ οὐρανῶθεν κρεμάσαντες.)

XI.

Ζεὺς δ' ἐφορᾷ γονέων ὀπίσσι τίουςι θέμιστας, ἧδ' ὅσοι οὐκ ἀλέγουσιν, ἀναιδέα θυμὸν ἔχοντες· καὶ τοῖς μὲν πρόφρων τε καὶ ἥπιος ἐσθλὰ δίδουσι, τοῖς δὲ κακὰ φρονέων νευεσίζεται Εὐμενίδεσσι. δεῖναι γὰρ κατὰ γαίαν Ἐρινύες εἰσι τοκῆων.

(Stobæus Floril. LXXIX, 28.)

XII.

Ἦν χρόνος, ἦνίκα φῶτες ἀπ' ἀλλήλων βίον εἶχον σαρκοδακτῆ· κρείσσων δὲ τὸν ἥτονα φῶτα δαίξει.

(Sextus Empiricus adv. Math. II, 31 et IX, 15 : Οἱ γὰρ νόμοι πόλεων εἰσι σύνδεσμοι, καὶ ὡς ψυχῆ σώματος ἐκφαρέντος φθείρεται, οὕτω νόμων ἀναιρεθέντων καὶ αἱ πόλεις διόλλυνται. Παρὸ καὶ ὁ θεολόγος Ὀρφεύς τὸ ἀναγκαῖον αὐτῶν ὑποφθίνων φησί· Ἦν χρόνος κτλ. Μηδενὸς γὰρ ἐπιστατοῦντος νόμου, ἕκαστος ἐν χειρὶ τὸ δίκαιον εἶχε.)

XIII.

Ἐκτῆ δ' ἐν γενεᾷ καταπαύσατε κόσμον αἰοιδῆς.

(Plato Phileb. p. 66 C : Ἐκτῆ δ' ἐν γενεᾷ,

φησὶν Ὀρφεύς, κτλ. Idem versus exstat apud Plutarchum περὶ τοῦ Εἰ τοῦ ἐν Δελφοῖς tom. IX p. 236 ed. Hutten., ubi pro κόσμον codices θυμὸν præbent. Cf. Lobeckii Aglaopham. tom. II p. 788 seqq.)

XIV.

Ἄκειανὸς πρῶτος καλλιβρόχος ἦρξε γάμοισι,
ὅς ῥα κασιγνήτην δημομήτορα Τηθύν ὄκπειν.

(Plato Cratyl. p. 402 et Stobæus Eclog. Phys. lib. I cap. 10, 8, tom. I pag. 109 ed. Gaisford., quorum posterior hunc locum a priore mutuatus videtur. Plato addit : Λέγει δὲ που καὶ Ὀρφεύς ὅτι· Ἄκειανὸς κτλ.)

XV.

Ἄργῳ τὸ σκάφος εἰμί, θεῶ δ' ἀνέθηκεν Ἰάσων,
Ἴσθμια καὶ Νεμέαις στεψάμενον πίτυσιν.

(Dio Chrysostomus Orat. XXXVII p. 107 : Ἐγένετο δὲ καὶ τῶν νεῶν ἀμιλλα· καὶ Ἄργῳ ἐνίκα, καὶ μετὰ ταῦτα οὐκ ἔπλευσεν, ἀλλ' αὐτὴν ἀνέθηκεν ὁ Ἰάσων ἐνταῦθα [ἐν Κορίνθῳ] τῷ Ποσειδῶνι, καὶ τὸ ἐπίγραμμα ἐπέγραψεν, ὃ λέγουσιν Ὀρφεύς εἶναι· Ἄργῳ τὸ σκάφος κτλ. Cf. Anthol. t. IV, Epigr. ἀδεσπ. CCXXII. b. et Schol. Lyc. v. 175 p. 441. Similiter locutus est Simonides apud Henr. Stephanum Thes. ling. gr. II p. 1690 A : Ἴσθμια, δις Νέμεα, τρίς Ὀλύμπια ἐστεφανώθη, et Lucianus ibid., ἐστεψεν τὰ Ὀλύμπια, neque erat quod Bergkiius Poet. Lyr. p. 928 deteriorem scripturam Ἴσθμια δις, Νεμέα δις, Ὀλυμπία ἐστεφανώθην probaret.)

XVI.

Ὡς εἰποῦσα πέπλους ἀνεσύρατο, δεῖξέ τε πάντα σώματος οὔτι πρόποντα τύπον· παῖς δ' ἦεν Ἰαχχος, χεῖρά θ' ἐπὶ ῥίπτασκε γελῶν Βαυβῶς ὑπὸ κόλπους. ἢ δ' ἐπαι οὖν μείδησε θεά, γῆθησ' ἐνὶ θυμῷ,
ὅ δέξαστο δ' αἰδῶλον ἄγγος, ἐν ᾧ κυκεὼν ἐνέκειτο.

(Clemens Alexandrinus Cohort. p. 17 : Καὶ

XI.

Jupiter inspicit illos qui colunt parentum jura,
et qui negligunt, impudentia freti.

Atque illis quidem benignus et mitis bona largitur,
his vero inimicus irascitur per Furias.

Sunt enim horribiles in terra parentum Furias.

XII.

[Ierarent

Erat tempus illud, quum homines mutua cæde vitam tocarnibus comedendis, et validior vir invalidiorem inter-

[sectum dilaniaret.

XIII.

Sexta vero in progenie carminis ornatum finitole.

XIV.

Oceanus pulchre fluens primus conjugium inchoavit,
qui sororem germanam Tethyn uxorem habebat.

XV.

Argo navis sum, deo autem me dedicavit Iason
in Istlumiis ludis Nemeâ etiam pinu coronatum.

XVI.

Sic locuta retexit vestem, ostenditque omnem
pudendam corporis partem : accedebat autem Iacchus puer,
manumque suam ridens Baubûs sinui subjecit.

Postquam vero dea illa subrisit, gavisâ est animo
acceptitque vas varium, in quo cinnus inerat.

τί θαυματον εἰ Τυβήρηνοι οἱ βάρβαροι αἰσχροῖς
 οὕτω τελίσκονται παθήμασιν, ὅπου γε Ἀθηναῖος
 καὶ τῆ ἄλλῃ Ἑλλάδι (αἰδοῦμαι καὶ λέγειν, αἰ-
 σχύνῃς ἐμπλεως) ἢ περὶ τὴν Διῶ μυθολογία;
 ἀλωμένη γὰρ ἡ Διῶ κατὰ ζήτησιν τῆς θυγατρὸς
 τῆς Κόρης περὶ τὴν Ἑλευσίνα ἀποκάμνει, καὶ
 φράσι ἐπικαθίζει λυπομένην. Τοῦτο τοῖς μουσεί-
 νους ἀπαγορεύεται εἰσέτι νῦν, ἵνα μὴ δοκοῖεν οἱ
 τετελειμένοι μιμῆσθαι τὴν ὄδυρομένην. Ἄκουον δὲ
 τρικιάδε τὴν Ἑλευσίνα οἱ γηγενεῖς· ὄνοματα αὐ-
 τοῖς Βαυβῶ καὶ Δυσάυλης καὶ Τριπτόλεμος· ἔτι
 εἰ Εὐμολπὸς τε καὶ Εὐβουλεύς. Βουκόλος δὲ Τρι-
 πτόλεμος ἦν, ποιμὴν δὲ ὁ Εὐμολπὸς, συδῶτης δὲ
 ὁ Εὐβουλεύς· ἀφ' ὧν τὸ Εὐμολπιῶν καὶ τὸ κηρύ-
 κων τὸ ἱεροφαντικὸν δὴ τοῦτο Ἀθήνησι γένος ἦνθη-
 σεν. Καὶ δὴ (οὐ γὰρ ἀνήσω μὴ οὐχὶ εἰπεῖν) ζενί-
 σασα ἡ Βαυβῶ τὴν Διῶ, ὀρέγει κυκεῶνα αὐτῆ.
 Τῆς δὲ ἀναινομένης λαθεῖν, καὶ πτεῖν οὐκ ἐθελοῦ-
 σης (πενθήρης γὰρ ἦν) περιαλγῆς ἡ Βαυβῶ γενο-
 μένη, ὡς ὑπεροραθεῖσα δῆθεν, ἀναστέλλεται τὰ
 αἰδοῖα, καὶ ἐπιδεικνύει τῆ θεῶ· ἢ δὲ τέρπεται τῆ
 ὄφει ἡ Διῶ, καὶ μόλις ποτὲ δέχεται τὸ ποτόν,
 ἴσθεισα τῶ θεάματι. Ταῦτ' ἐστὶ τὰ κρύφια τῶν
 Ἀθηναίων μυστήρια· ταῦτά τοι καὶ Ὀρφεὺς ἀνα-
 γράφει. Παραθήσομαι δὲ σοι αὐτὰ τοῦ Ὀρφεῶς
 τὰ ἔπη, ἵν' ἔχῃς μάρτυρα τῆς ἀναισχυντίας τὸν
 μυσταγωγόν. Ὡς εἰποῦσα κτλ. Repetit hæc
 iisdem verbis Eusebius Præp. Evang. II, 3.
 — Vs. 1 sic immutatus legitur apud Gregorium
 Nazianzenum in Julian. Orat. III p. 104 : Ὡς
 εἰποῦσα θεὰ δουὸς ἀνεσύρατο μηροῦς. Sed hoc
 memoriæ vitio factum. — Vs. 2 scribentur
 οὐδὲ πρέποντα, quod Hermannus in οὔτι πρέ-
 ποντα convertit. Porro ἦεν codices præbent;
 at sensus requirit ἦεν. — Vs. 3 χειρὶ τέ μιν
 ῥίπτασα γελῶν Βαυβοῦς ὑπὸ κολποῖς membrana-
 rum scriptura est, cujus loco Gesnerus edi-
 dit : χειρὰ θ' ἐὶν ῥίπτασα γελῶν Βαυβοῦς ὑπὸ
 κολποῖς. Ego ῥίπτασα restitui. — Vs. 4 ἢ δ'
 ἐπεὶ οὖν μείδῃσε θεά, μείδῃσ' ἐνὶ θυμῷ codices;
 scripsi quod sententia flagitat γήθησ' ἐνὶ θυμῷ.
 — Longe aliter rem narrat Arnobius quem
 corrigere supersedemus. Is enim Adv. gentes
 lib. V p. 175 hæc scripsit : « Baubo accipit ho-
 spitio Cererem; sitiēti adoris oggerit potio-
 nem cinnum; aversatur et respuit dea. Tum
 vertit Baubo artes et quam serio non quibat
 allicere, ludibriorum statuit exhilarare mira-
 culis; partem illam corporis per quam secus
 femineum sobolem solet prodere, facit in

speciem lævigari nondum duri atque striculi
 pusionis, reedit ad deam tristem et reteggit se
 ipsam. Ipsos in medio ponemus versus quos
 Calliopes filius ore edidit Græco et cantando
 per sæcula generi publicavit humano :

Sic effata sinu vestem contraxit ab imo,
 objecitque oculis formatas inguinibus res,
 quas cava succutiens Bacchi manu', nam puerilis
 ollis vultus erat, plaudit, contrectat amice.
 Tum dea defigens augusti luminis orbes,
 tristitias animi paullum mollita reponit :
 inde manu poclmm sumit risuque sequenti
 perducit totum cyceonis læta liquorem. »

Disputat copiose de hoc loco Lobeckius
 Aglaopham. tom. II p. 818-827, nec tamen
 ita, ut operæ pretium fecisse videatur.)

XVII.

Κῶνος καὶ ῥόμβος καὶ παίγνια καμπεσίγνια,
 μῆλα τε χρύσεα καλὰ παρ' Ἑσπερίδων λιγυφώνων.

(Clemens Alexandrinus Cohort. p. 15 : Τὰ
 γὰρ Διονύσου μυστήρια τελείως ἀπάνθρωπα, θν
 εἰσέτι παῖδα ὄντα, ἐνόστω κινήσει περιχορευόν-
 των Κουρήτων, δόλω δὲ ὑποδύντων Τιτάνων, ἀπα-
 τήσαντες παιδαριώδεσιν ἀθύρμασιν οὔτοι δὴ οἱ
 Τιτᾶνες δίσπασαν, ἔτι νηπίαχον ὄντα, ὡς ὁ τῆς
 τελετῆς ποιητῆς Ὀρφεὺς φησιν ὁ Θράκιος· κῶνος
 καὶ ῥόμβος κτλ. καὶ τῆσδε ὑμῖν τῆς τελετῆς τὰ
 ἀχρεῖα σύμβολα οὐκ ἀχρεῖον εἰς κατάγνωσιν πα-
 ραθέσθαι, ἀσπράγγος, σφαῖρα, στρόβιλος, μῆλα,
 ῥόμβος, ἔσοπτρον, πόκος. Arnobius Adv. gentes
 lib. V, 19 p. 169 : « Bacchanalia prætermitt-
 amus, in quibus arcana et tacenda res prodit-
 ur insinuatque sacratis, ut occupatus pue-
 rilibus ludicris distractus a Titanibus Liber
 sit—sectus—in ollam conjectus—ut Jupiter
 invocatus advolaverit ad prandium comper-
 taque re grassatores obruerit fulmine et in
 Tartarum præcipitaverit; cujus rei argumen-
 tum prodidit vates Thracius, talos, speculum,
 turbines, volatiles rotulas et sumta ab Hesper-
 ridibus mala. » Cf. Lobeckii Aglaopham. I
 p. 699 seqq.)

XVIII.

Ὡς οὐ κύντερον ἦν καὶ βίγιον ἄλλο γυναικός.

(Clemens Alexandrinus Strom. lib. VI
 p. 738 : Ὀρφεὺς ποιήσαντος· ὡς οὐ κύντερον κτλ.
 Ὁμηρος ἀντικρυς λέγει (Ὀδ. λ, 426) ὡς οὐκ
 αἰνότερον καὶ κύντερον ἄλλο γυναικός.)

XVII.

Turbo et rhombus et oscilla flexibilia,
 pulchraque Hesperidum vocalium aurea mala.

XVIII.

Quandoquidem non erat aliud impudentius et horribilius
 [muliere.—

Κεῖτ' ἀποδοχμώσας παχὺν αὐχένα, καὶ δέ μιν
[ὕπνος
ἤρει πανδαμάτωρ.

(Clemens Alexandrinus Strom. lib. VI p. 751 : Εὐβριος δ' ἂν καὶ Ὀμηρον, τὸν μέγαν ποιητήν, ἐκεῖνα τὰ ἔπη, Οἶον δὲ τρέφει ἔρνος ἀνὴρ ἐριθηλὲς ἐλαίης (Ίλ. ρ, 53) καὶ τὰ ἐξῆς, κατὰ λέξιν μετενηνοχότα παρ' Ὀρφείως ἐκ τοῦ Διονύσου ἀφανισμοῦ· ἐν τε τῇ θεολογίᾳ ἐπὶ τοῦ Κρόνου Ὀρφεὶ πεποιήται· κεῖτ' ἀποδοχμώσας κτλ. Ταῦτα δὲ Ὀμηρος (Ὀδ. ι, 372) ἐπὶ τοῦ Κύκλωπος μετέσθηεν.)

Ἰκεανός, ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται.

(Athenag. Legat. c. 15 p. 64 : Ὀμήρου μὲν γὰρ λέγοντος, Ἰκεανόν τε θεῶν γένεσιν καὶ μητέρα Τηθύν· Ὀρφείως δὲ (δς καὶ τὰ ἰνόματα αὐτῶν πρῶτος ἐξεῦρε, καὶ τὰς γενέσεις διεξῆλθε, καὶ ὅσα ἐκάστοις πέπρακται εἶπε, καὶ πεπιστευταί παρ' αὐτοῖς ἀληθέστερον θεολογεῖν· ᾧ καὶ Ὀμηρος τὰ πολλὰ καὶ περὶ θεῶν μάλιστα ἔπεται) καὶ αὐτοῦ τὴν πρώτην γένεσιν αὐτῶν ἐξ ὕδατος συνιστάντος· Ἰκεανός, ὅσπερ κτλ. Ἦν γὰρ ἕδωρ ἀρχὴ κατ' αὐτὸν τοῖς ὄλοις, ἀπὸ δὲ τοῦ ὕδατος ἴλυς κατέστη· ἐκ δὲ ἐκατέρων ἐγενήθη ζῶον δράκων, προσπεφυκυῖαν ἔχων κεφαλὴν λέοντος. Διὰ μέσου δὲ αὐτῶν θεοῦ πρόσωπον, ὄνομα Ἡρακλῆς καὶ Κρόνος. Οὗτος δ' Ἡρακλῆς ἐγέννησεν ὑπερμύγεθας ὦν, δ συμπληρούμενον ὑπὸ βίας τοῦ γεγεννηκότος ἐκ παρατριβῆς εἰς δύο ἐβράγη· τὸ μὲν οὖν κατὰ κορυφὴν αὐτοῦ οὐρανὸς εἶναι ἐτετέλεσθη· τὸ δὲ κατενεχθὲν γῆ. Προῦλθε δὲ καὶ Γῆ διὰ σώματος. Οὐρανὸς δὲ Γῆ μιχθεὶς γεννᾷ θηλείας μὲν Κλωθῶ, Λάχεσιν, Ἄτροπον· ἀνδρας δὲ ἐκατόγχειρας, Κόττυν, Γύνην, Βριάρεων καὶ Κύκλωπας, Βρόντην καὶ Στερόπην καὶ Ἄργον· οὗς καὶ δῆσας καταεπαρτάρωσεν, ἐκπεσεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν παιδῶν τῆς ἀρχῆς μαθῶν.)

Μῆνιν ἄειδε θεὰ Δημήτερος ἀγλαοκάρπου.

(Justinus Martyr Cohort. c. 16, p. 81 extr. : Τοῦ Ὀρφείως Μῆνιν ἄειδε κτλ. ἐν ἀρχῇ τῆς ποιήσεως εἰρηκότος, αὐτὸς (Homerus) α Μῆνιν ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλλῆος » γέγραπεν. Cf. Tzetzes Exeg. Hom. ms. fol. 8.)

Υἱὸς Διὸς μέγαλοιο, πάτερ Διὸς αἰγιόχοιο.

(Clemens Alexandr. Strom. lib. V p. 718 : Ἦδὴ δὲ καὶ Ὀμηρος φαίνεται πατέρα καὶ υἱὸν διὰ τούτων ὡς ἔτυγε μαντείας εὐστόλου λέγων· Εἰ μὲν δὴ οὐτις σε βιάζεται οἶον ἔοντα, Νοῦσον δ' (leg. νοῦσόν γ') οὐπως ἐστὶ Διὸς μεγάλου ἀλέασθαι (Odys. IX, 410-411). Οὐ γὰρ Κύκλωπες Διὸς αἰγιόχοιο ἀλέγουσιν (Odys. IX, 275). Καὶ πρὸ τούτου Ὀρφεὺς κατὰ τὸ προκειμένου φερόμενος εἶρηκεν· Υἱὸς Διὸς κτλ.)

XIX.

Καὶ φύσεως κλυτὰ ἔργα μένει, καὶ ἀπείριτος αἰὼν.

(Proclus in Plat. Tim. I p. 29 D, pag. 66 ed. Schneider. : Οὕτω γὰρ καὶ παρ' Ὀρφεὶ τὰ τῆς φύσεως ἔργα κλυτὰ προσαγορεύεται, καὶ ζύσεως κτλ.)

Ἔστιν ὕδωρ ψυχῆ, ψυχῆ δ' ὑδάτεσσι ἀμοιβή· ἐκ δ' ὕδατος μὲν γαῖα, καὶ πάλιν ὕδωρ· ἐκ τοῦ δὲ ψυχῆ, ὁδὸν αἰθέρος ἀλλάσσοισα.

(Clemens Alexandrinus Strom. lib. VI p. 746 : Ὀρφείως ποιήσαντος· « Ἔστιν ὕδωρ ψυχῆ θάνατος δ' ὑδάτεσσι ἀμοιβή· ἐκ δ' ὕδατος γαῖα, τὸ δ' ἐκ γαῖης πάλιν ὕδωρ· ἐκ τοῦ δὲ ψυχῆ, ὄλον αἰθέρα ἀλλάσσοισα, » Ἡράκλειτος ἐκ τούτων συνιστάμενος τοὺς λόγους ὧδὲ πως γράφει, Ψυχῆ θάνατος, ὕδωρ γενέσθαι· ὕδατι ἐκ θάνατος, γῆν γενέσθαι· ἐκ γῆς δὲ ὕδωρ γίνεται, ἐξ ὕδατος δὲ ψυχῆ. Versus emendavit Hermannus Opusc. tom. II pag. 244.)

Ἐθάλλοισ δ' ἴσα βροτοῖσιν ἐνὶ φρεσὶν ἔργα μέμνηεν. οὐδὲν ἔχει μίαν αἴσαν ἐπὶ χθονός, ἀλλὰ κυκλείται πάντα πέριξ· στήναι δὲ καθ' ἓν μέρος οὐ θέμις [ἐστίν, ἀλλ' ἔχει, ὡς ἤρξαντο, δρόμου μέρος ἴσον ἕκαστος.

(Clemens Alexandrinus Strom. V p. 672 : Ἄλλὰ καὶ Διονύσιος δ Ὀρφεὶ ἐν τῷ περὶ τῆς ἐμφάσεως τοῦ περὶ τῶν τροχίσκων συμβόλου φησὶν· Ἔσθμαινον γοῦν οὐ διὰ λέξεως μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ συμβόλων ἔνιοι τὰς πράξεις. Διὰ λέξεως μὲν ὡς ἔχει τὰ λεγόμενα Δελφικὰ παραγγέλματα· διὰ δὲ συμβόλων, ὡς δτε τροχὸς δ στρεφόμενος ἐν τοῖς θεῶν τεμένεσιν εἰλικυμένος παρὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν θαλλῶν τῶν δεδομένων τοῖς προσκυνούσι· φησὶ

Jacebat inflexa crassa cervice, somnusque eum omnium domitor cepit. —

Oceanus qui fons et origo omnibus est. —

Iram cane, dea, Cereris frugiferæ. —

Fili magni Jovis, pater Jovis ægidem gestantis.

XIX.

Et incliyta naturæ opera manent et tempus infinitum. —

Est aqua aeris, aer autem aquarum permutatio;

ex aqua quidem terra, e terra vero rursus aqua;

sed ex hac aer, atheris viam mutans. —

Ramia æqualia mortales mente opera curant.

Nihil unam habet sortem in terris, sed in orbem agitantur omnia circumcirca; neque vero semoto a ceteris loco esse

[licet,

sed in suam quisque et æquam instituti cursus partem

[venit. —

γὰρ Ὀρφεύς ὁ Θρηξῆ· Θαλλῶν δ' ὅσα βροτοῖσιν ἐπὶ γθονός ἔργα μέμηλεν, οὐδὲν ἔχει μίαν αἴσαν ἐπὶ φρεσίν· ἀλλὰ κυκλεῖται κτλ. Οἱ θαλλοὶ ἦτοι τῆς πρώτης τροφῆς σύμβολον ὑπάρχουσιν ἢ ὅπως ἐπίστανται οἱ πολλοὶ τοὺς μὲν καρπούς δι' ἄλου θάλλειν καὶ αὐξῆσθαι διαμένοντας, σφᾶς δ' αὐτοὺς ὀλίγον εἰληγένας τὸν τῆς ζωῆς χρόνον, τούτου χάριν οἰδοσθαι τοὺς θαλλούς· ἴσως δὲ καὶ ἵνα ἐπίστανται, ὅτι, ὡς αὖ οὗτοι καίονται, οὕτως καὶ τὸς εἰς τοῦτον τὸν βίον (ἤκοντας) ταχέως ἐκλιπῆν. Poeta cum ramis negotia humana comparat, ut Homerus cum foliis Iliad. VI, 146. Itaque Lobeckius Aglaoph. II p. 836 initium huius fragmenti sic corrigit : Θαλλῶν δ' ἴσα βροτοῖσιν ἐνὶ φρεσίν ἔργα μέμηλεν. Οὐδὲν ἔχει μίαν αἴσαν ἐπὶ γθονός. Sed ἴσα postulat dativum θαλλοῖς quem restitui.)

Καὶ βέδου νομφάων καταλείβεται ἀγλαὸν ὕδωρ.

(Clemens Alex. Strom. V p. 673 : Χρησιμώτερον ἄρα τὸ τῆς συμβολικῆς ἐρμηνείας εἰς τὰ πολλὰ—ναὶ μὴν ἢ στοιχειωτικῆ τῶν παιδῶν διδασκαλία τὴν τῶν τετάρων στοιχείων περιεῖληξεν ἐρμηνείαν· βέδου γὰρ τοὺς Φρύγας τὸ ὕδωρ φησὶ (Δίδυμος) καλεῖν, καθὼ καὶ Ὀρφεύς· Καὶ βέδου κτλ.)

Διώρισε δ' ἀνθρώποισι

χωρὶς ἀπ' ἀθανάτων ναίειν ἔδος, ἢ μέσος ἄζων ἡλείου τρέπεται ποτινεύμενος, οὕτε τι λίην ψυχρὸς ὑπὲρ κεφαλῆς, οὐτ' ἔμπυρος, ἀλλὰ με-

[σηγύς.

(Proclus in Plat. Tim. I, p. 38 A, p. 87 ed. Schneid. : Καὶ γὰρ οὐ μόνον οἱ μαθηματικοὶ λέγουσι περὶ τοῦ μὴ πᾶν κλίμα γῆς ἀνθρώπους ἔχειν, ἀλλὰ καὶ Ὀρφεύς οὕτως αἰορίζων· Διώρισε δ' ἀνθρώποισι κτλ.)

XX.

Τῷ δὲ Δίκῃ πολύποινος ἐφέπετο πᾶσιν ἀρωγός.

(Proclus in Platonis Theol. VI, 8 p. 363 : Ὁ Ὀρφεύς—ἡδὴ βασιλεύοντι [τῶν τῶν ἄλων δημιουργῶν] καὶ διακοσμεῖν ἀρχομένῳ τὸ πᾶν ἐπεσθαί φησι τὴν Δίκην· τῷ δὲ Δίκῃ πολύποινος

ἐφεπετο πᾶσιν ἀρωγός. Eodem modo versus corruptus est Comm. in Tim. V p. 310 D, pag. 753 ed. Schneid. Nos certam Æmilii Porti emendationem probavimus.)

XXI.

Οὐδέ τι λήθονται Μουσεῖον βροτοί· αἱ γὰρ ἔασι κοίρανοι, αἴσι μέμηλε χορὸς θαλάιαι τ' ἐρατειναί.

(Schol. Apollon. Argon. III, 1 : Ὅτι θαλιῶν εἰσι προστάτιδες αἱ Μοῦσαι, ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς δεδῆλωται· Οὐδέ τι λήθονται κτλ. Et paulo post : Ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς εὐρέτις ὀρχήσεως ἢ Ἐρατὸν παραδίδοται. Pro membranarum scriptura λήγονται posui λήθονται cum Ruhnkenio ad Hom. fragm. H. in Bacchum p. 3.)

XXII.

Αὐτὰρ Ἐρωτα Κρόνος καὶ πνεύματα πάντ' ἐτέ-
[κνωσε.

(Schol. Apollon. III, 26 : Ἐν τοῖς εἰς Ὀρφεία ἀναφερομένοις Κρόνου [παῖς ὁ Ἐρως] γενεαλογεῖται· αὐτὰρ κτλ. Conf. Orphei Argon. vs. 14.)

XXIII.

Πῦρ ἱκελον σκιρτηδὸν ἐπ' ἠέρος οἶδμα τιταῖνον, ἢ καὶ πῦρ ἀτύπωτον, ὅθεν φαναὶ προθέουσιν, ἢ φῶς πλούσιον ἀμφὶ γύην ριζαῖον ἐλιγθέν, ἀλλὰ καὶ ἵππον ἰδεῖν φωτός πλέον, ἀστράπτοντα, ἢ καὶ παῖδα θεοῖς νώτοις ἐποχοῦμενον ἵππου, ἔμπυρον, ἢ χρυσῷ πεπυκαμένον, ἢ πάλι γυμνόν, ἢ καὶ τοξεύοντα καὶ ἐστηῶτ' ἐπὶ νώτοις.

(Proclus in Platonis Polit. p. 380 : Οἱ θεοὶ πολλὰς ἑαυτῶν προτείνουσι μορφάς, πολλὰ δὲ σχήματα ἐξαλλάττοντες φαινόμενοι. — Καὶ ταῦτα καὶ ἡ θεοπαράδοτος μυσταγωγία παραδίδοσι. Ταῦτα γὰρ φησιν ἐπιφωνήσασα· πῦρ ἱκελον κτλ. Est autem ἡ θεοπαράδοτος μυσταγωγία eadem quam Theol. Plat. VI, 8 p. 363 τὴν Ὀρρικὴν μυσταγωγίαν appellat. — Vs. 5 Gesnerus θεοῖς pro θεοῖς scripsit. — V. 6 idem ἔμπυρον recte in ἔμπυρον mutavit. Cf. Lobeckii Aglaoph. I p. 106 seq.)

XXII.

Sed Amorem Saturnus et ventos omnes genuit.

XXIII.

Ignem similem subtilim per aeris fluctus tendentem, aut etiam ignem informem unde fulgura emicant, aut lucem largam in terræ visceribus coruscantem, sed equum etiam videre luce plenum, fulgentem, aut etiam puerum veloci equi tergo invehentem, igneum, vel auro tectum, vel rursus nudum, vel etiam sagittantem atque in tergo insistentem.

Et liquor Nympharum, limpida defluit aqua.

Tribuit vero hominibus

sedem seorsum ab immortalibus habitandam, ubi medius solis vertitur accedens, neque panllo [axis frigidior supra caput, neque ardens, sed temperatus.

XX.

Hanc autem vindex Justitia sequebatur omnibus auxilians.

XXI.

Neque obliviscuntur Musarum mortales : hæ enim sunt dominæ, quæ erant choros et festa jucunda.

XXIV.

Γλυκερόν δὲ τέκος Διὸς ἐξεκαλεῖτο.

(Proclus in Tim. lib. II p. 124 D, p. 293 ed. Schneider : Ὡς γὰρ εἰρηται πρότερον, νοῦν ἄνευ ψυχῆς ἀδύνατον παραγενέσθαι τῷ. Τοῦτο δὲ ὁμοιον τῷ παρ' Ὀρφεὶ γλυκερόν δὲ κτλ. Τοῦτο δὲ ἦν ὁ κοσμικός νοῦς Διὸς ὧν, κατὰ τὸν ἐν τῷ Διὶ μείναντα προελθόν.)

Ματὰ δὴ πατρικὰς διανοίας ψυχῆ ἐγὼ ναῖω, θέρμη ψυχούσα τὰ πάντα.

(Proclus l. c. : Οὕτω δὲ καὶ ἡ θεοπαράδοτος θεολογία φησὶ συμπληρωθῆσαι τὸν κόσμον ἐκ τῶνδε τῶν τριῶν. Λέγει γοῦν ἡ ψυχὴ περὶ τοῦ Διὸς ἐπέκεινα τοῦ δημιουργήσαντος τὸ πᾶν μετὰ δὴ πατρικὰς κτλ. Cf. Lobeck. Agl. p. 953).
Νοῦν μὲν ἐνὶ ψυχῇ, ψυχὴν δ' ἐνὶ σώματι ἀργῶ ἡμῖν ἐγκατέθηκε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

(Proclus l. c. κατέθετο γὰρ «νοῦν μὲν ἐνὶ ψυχῇ κτλ.» Legebatur h̄m̄as ἐγκατέθηκε quod muavi in ἡμῖν ἐγκ. Nam ad h̄m̄as defendendum, animas hic pluraliter loqui, cum Gesnero nemo dicet.)

XXV.

Νώτοις δ' ἄμφι θεᾶς φύσις ἀπλῆτος ἠώρηται.

(Proclus in Tim. I, p. 4 D, p. 8 ed. Schneider. : Τοιαύτη δὲ οὐσα προελήλυθεν ἀπὸ τῆς ζωογόνου θεᾶς νότοις δ' ἄμφι κτλ. Ἀφ' ἧς πᾶσα ζωὴ πρόεισι, ἣ τε νοερά καὶ ἡ ἀχώριστος τῶν διοικουμένων, ἐξηρητημένη δ' ἐκείθεν καὶ ἀπηωρημένη φοιτᾷ διὰ πάντων ἀκωλύτως καὶ πάντα ἐμπνέι, δι' ἣν τὰ ἀψυχότατα ψυχῆς μετέχει τινός, καὶ τὰ φθειρόμενα μένει διαιωνίως ἐν τῷ κόσμῳ, ταῖς ἐν αὐτῇ τῶν εἰδῶν αἰτίας συνεχόμενα.)
Ἄρχει δ' αὖ φύσις ἀκαμάτη κόσμων τε καὶ ἔργων.

(Proclus l. c. ἀρχει δ' αὖ κτλ. φησὶ τὸ λόγιον.)

Οὐρανὸς ὄφρα θῆθ' ὀρόμον αἰδίων κατασύρων.

(Proclus l. c. οὐρανὸς ὄφρα κτλ. καὶ τὰ ἐξῆς.)

Καὶ φύλακ' αὐτὸν ἔτευξε κελευσέ τε πᾶσιν ἀνάσσειν.

(Proclus in Tim. V p. 308 F, p. 749 ed. Schneider. : Καὶ διαπερόντως ὁ βασιλεὺς Ἥλιος τοῦτον γὰρ ἐπέστησε τοῖς ὄλοις ὁ δημιουργός, καὶ φύλακ' κτλ. ὡς φησὶν ὁ Ὀρφεύς.)

XXVI.

Κραῖνε μὲν οὖν Ζεὺς πάντα πατήρ, Βάχχος δ' [ἐπέκρανε.

(Proclus in Tim. V p. 336 A : Ὁ γὰρ εἶπε περὶ τῆς μονάδος τῶν νέων θεῶν ὁ Ὀρφεύς, κραῖνε μὲν οὖν κτλ., τοῦτο καὶ περὶ τῶν νέων θεῶν ῥητέον, ὅτι δὴ τὴν δημιουργίαν ἐπιτελοῦσι τοῦ πατρός, ἣν ἐκείνος αὐτῷ τῷ νοεῖν ὑπέστησεν.)

Ταῦτα πατὴρ ἐνόησε, βροτὸς δὲ οἱ ἐψύχωτο.

(Proclus l. c. ὡςπερ δὴ φησὶ καὶ τὸ λόγιον Ταῦτα πατὴρ κτλ. καὶ πέπλασται οὖν τὰ θνητά, καὶ ἐψύχεται κατ' αὐτὴν μόνην τὴν δημιουργικὴν νόησιν οἱ δὲ νέοι θεοὶ τὴν ὀλικὴν ἐκείνου ποιῆσιν ἐκφαίνουσι διὰ τῆς ἑαυτῶν ἐκφανοῦς δημιουργίας, πληρούμενοι τῆς δημιουργικῆς μονάδος.)

Τῷ πυρὶ γὰρ βροτὸς ἐμπελάσας θεοθεν φάος ἔχει.

(Proclus in Tim. II. p. 65 B, p. 151 ed. Schneider. : Ἐπὶ δὲ ταύταις ἡ ἐμπέλασις [οὕτω γὰρ αὐτὴν κκαλεῖ τὸ λόγιον τῷ πυρὶ γὰρ κτλ.] μείζω τὴν κοινωνίαν ἡμῖν παρεχομένη καὶ τρανέστεραν τὴν μετουσίαν τοῦ τῶν θεῶν φωτός.)

Δηθύνοντι βροτῶν κραιπνοὶ μάκαρες τελέθουσι.

(Proclus in Tim. II p. 65 D, 152 ed. Schneid. : καὶ χρῆ ἀδίαλειπτως ἔχασθαι τῆς περὶ τὸ θεῖον θρησκείας· δηθύνοντι γὰρ βροτῶν κτλ.)

XXVII.

Εἶδη τ' εὐειδῆς καὶ ὁμόσπορος Ἀδράσθεια.

(Hermias in Platonis Phædr. p. 148 ed. Ast. : Ἡ δὲ Ἀδράσθεια μία ἐστὶ καὶ αὕτη θεὸς τῶν μενουσῶν ἐν τῇ Νυκτί, γενομένη ἐκ Μελίσσου καὶ Ἀμαλθείας. . . ἔδελη τῆς Εἶδης· Εἶδη τ' εὐειδῆς κτλ.)

. . . Παλάμησι δὲ χάλκεα ῥόπτρα

XXIV.

Dulcis autem Jovis progenies evocabatur.

Post paternas jam cogitationes anima ego habito, omnia cetero animans. —
Mentem animæ, animam autem corpori pigro nostrâ causâ indidit hominum atque deorum pater.

XXV.

E deo tergo natura immensa pendet. —

Regit autem natura indefessa mundos agrosque cultos. —
Ut cælum sempiterno cursu feratur superiora detrahens.

—Eumque custodem apposuit et omnibus imperare jussit.

XXVI.

Efficiebat igitur omnia Jupiter pater, perficiebat Bacchus.

—Hæc pater mente agitavit, mortalis autem ab eo anima- [tus erat.

—Igni enim mortalis appropinquans divinitus lumen ha-

—Diu moranti mortali celeres dii sunt. [bebit.

XXVII.

Ida formosa et soror Adrastea. —

. . . Manibus vero ænea cymbala

δῶκεν Ἀδραστείῃ.

(Hermias l. c. : Διὸς (ἡ Ἀδράστεια) καὶ πρὸ τοῦ ἀντροῦ τῆς Νυκτὸς ἡχεῖν λέγεται· παλάμησι κτλ. ἐν τοῖς προθύροις γὰρ τοῦ ἀντροῦ τῆς Νυκτὸς ἡχεῖν λέγεται τοῖς κυμβάλοις, ἵνα πάντα τὰ αὐτῆς τῶν νόμων κατῆχοι γίνηται. Ἐνδον μὲν γὰρ ἐν τῷ ἀδύτῳ τῆς Νυκτὸς κάθηται ὁ Φάνης· ἐν μέσῳ δὲ ἡ Νύξ μαντεύουσα τοῖς θεοῖς, ἡ δὲ Ἀδράστεια ἐν τοῖς προθύροις, πᾶσιν νομοθετοῦσα τοὺς θεῖους νόμους. Διαφέρει δὲ τῆς ἐκεῖ Δίκης ὡς νομοθετικῆς δικαστικῆς· καὶ ἡ μὲν ἐκεῖ Δίκη θυγάτηρ λέγεται τοῦ ἐκεῖ Νόμου καὶ Εὐσεβείας. Αὕτη δὲ Ἀδράστεια ἐκ Μελίσσου καὶ Ἀμαλθείας οὖσα, περιεκτικὴ ἐστὶ καὶ τοῦ Νόμου. Αὗται δὲ καὶ λέγονται τρέφειν τὸν Δία ἐν τῷ ἀντροῦ τῆς Νυκτὸς, ἀντικρυς τοῦτο τοῦ θεολόγου λέγοντος.)

Χάλκεια ῥόπτρα [λαβοῦσα καὶ] τύμπανα ἡχέοντα.

(Proclus Theol. Plat. IV, 16, p. 206 : Παρ' Ὀρφεῖ φρουρεῖν λέγεται ἡ Ἀδράστεια τὸν δλον (leg. τὸν τῶν δλων) δημιουργὸν καὶ χάλκεια ῥόπτρα λαβοῦσα καὶ τύμπανον αἰγῆρας οὕτως ἡχεῖν, ὥστε πάντας ἐπιστρέφειν εἰς αὐτὴν τοὺς θεοὺς. Verba λαβοῦσα καὶ interposuit Proclus duorum versuum exitus jungens. Pro τύμπανον αἰγῆρας cum Lobeckio Aglaopham. I p. 515 scripsi τύμπανα ἡχέοντα. Similia Hermiae tradit Proclus in Tim. V p. 323 C : καὶ γὰρ ὁ δημιουργός, ὡς ὁ Ὀρφεὺς φησὶ, τρέφεται μὲν ἀπὸ τῆς Ἀδραστείας, σῖνεσι δὲ καὶ τῇ Ἀνάγκῃ, γεννᾷ δὲ τὴν Εἰμαρμένην.)

XXVIII.

Ἐρμῆς δ' ἔρμηνεύς, τῶν πάντων ἀγγελός ἐστιν· Νύμφαι Ἔδωρ, πῦρ Ἡφαιστοῦ, σίτος Δημήτηρ. ἡ δὲ θάλασσα Ποσειδάων μέγας ἡδ' Ἐνοσίχθων. καὶ πόλεμος μὲν Ἄρης, εἰρήνη δ' ἔστ' Ἀφροδίτη. οἶνος, τὸν φιλέουσι θεοὶ θνητοὶ τ' ἀνθρωποι, ὅντε βροτοῖς εὖρεν λυπέων κληήτορα πασῶν ταυρογενῆς Διόνυσος, εὐφροσύνην πόρε θνητοῖς

ἡδίστην, πάσῃσι τ' ἐπ' εἰλαπίνῃσι πάρασι. καὶ Θέμις, ἥπερ ἅπασι θεμιστεύει τὰ δίκαια.

10 Ἥλιος, ὃν καλέουσιν Ἀπόλλωνα κλυτότοξον, Φοῖβον ἐκηβελήτην, μάντιν πάντων ἐκάεργον, ἱητῆρα νόσων Ἀσκληπιόν· ἐν τὰδε πάντα.

(Jo. Diaconus ad Hesiodi Theog. 943 : Μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἐν τῷ μικροτέρῳ Κρατῆρι Ὀρφεὺς τὰδε λέγων· Ἐρμῆς δ' ἔρμηνεύς κτλ. — Vs. 6 epicas formas λυπέων et πασῶν pro membranarum lectionibus λυπῶν et πασῶν cum Hermanni restitui.)

Ζεὺς δὲ τε πάντων ἐστὶ θεὸς πάντων τε κεραστής, πνεύμασι συρίζων φωνῆσιν τ' ἡερομίκτοις.

(Jo. Diaconus l. c. : Ὅτι δὲ ἐκ τῆς Μνημοσύνης αἱ Μοῦσαι γεννῶνται, καὶ ὅτι ὁ Ζεὺς καὶ αἰθῆρα λέγεται, ἀκουε τοῦ εἰρημένου Ὀρφεὺς· Ζεὺς δὲ τε πάντων κτλ. Recte Hermannus vs. 13 κεραστής pro κεράστης et vs. 14 φωνῆσιν τ' ἡερομίκτοις pro φωναῖσιν τ' ἀερομίκτοις scripsit.)

12 Οὕτως ἄρμονιῃ Μουσῶν, ταῖς τ' ὄργανα πάντα Μνημοσύνη πάντων πρῶτον πόρεν, οὐκ ἀνεφάνθη, ἀλλὰ χρόνος λήθη κατεχρήσατο καὶ κατέκρυψε. νῦν δὲ τέχνηι τε λόγοι τε νόμοι θ' ἔσθ' ἔργα τέ- [τυκται, πάντα διὰ μνήμην διασώζεται ἀνθρώποισιν.

(Jo. Diaconus l. c. : Ἡ γὰρ οὐ δῆλός ἐστι τὸν αἰθέρα καλῶν οὕτω; ταυτὸ καὶ ἄρμονιῃ Μουσῶν, τάς ὄργανα πάντων Μνημοσύνη πάντων πρῶτον πόρεν, οὐτ' ἀνεφάνθη κτλ. Vs. 15 οὕτως ἄρμονιῃ posui; reliqua jam correxerat Hermannus. — Vs. 16 οὐτ' mutavi in οὐκ.)

XXIX.

Ἡδὲ γὰρ ἀθανάτων προφερεστάτη ἐστὶν ἀπασῶν ἰστὸν ἐποίεσθαι, ταλασιγία τ' ἔργα πινύσσειν.

(Proclus in Tim. I p. 41 E. : ἐν τῇ μιᾷ νοήσῃ τῆς Ἀθηνᾶς περιεχόμενος ἦδε γὰρ κτλ. φησὶν Ὀρφεὺς. Adde in Cratyl. pag. 24.)

Adrastæe dedit. —

Quum ænea cymbala accepisset et tympana sonora.

XXVIII.

Mercurius interpres, cunctorum nuntius est;

Nymphæ aqua, ignis Vulcanus, frumentum Ceres;

at mare Neptunus magnus, terram quatens.

Ac bellum quidem Mars, pax autem Venus est.

Vinum quod amant dii hominesque mortales,

quod mortalibus invenit ægritudine omnium levamen-

turigenus Dionysus, lætitiâ mortalibus attulit [tum

effusam, omnibusque convivis adest.

Ac Themis quæ cunctis jura reddit.

Sol quem vocant Apollinem arcu inclutum,

Phœbum eminus jaculantem, vatem procul omnes amo- [ventem,

morborum medicum Æsculapium; unum hæc omnia. — Jupiter vero omnium est deus omniumque mixturæ auctor, ventis stridens sonisque aeri immixtis. —

Sic harmonia Musarum, quibus organa cuncta Mnemosyne omnium primum dedit, non apparuit

sed tempus eam oblivione delevit et occultavit.

Nunc autem artes ac disciplinæ legesque et quæcunque omnes memoriâ custodiuntur ab hominibus. [sunt res,

XXIX.

Hæc enim immortalium omnium aptissima est

ad percurrendas telas, et ad lanificium scite tractandum.

Ὅπλοις λαμπομένην γαλκίῃον ἄνθος ιδέσθαι.

(Proclus in Tim. I p. 51 D : Διὸ καὶ Ὀρφεὺς περὶ αὐτῆς τιχτομένης φησὶν, ὅτι ἄρα αὐτὴν ὁ Ζεὺς ἀπεγένησεν ἐκ τῆς κεφαλῆς ὀπλοῖς λαμπομένην κτλ.)

Ὅφρ' αὐτῷ μεγάλων ἔργων κράντειρα πέλοιτο.

(Proclus in Tim. p. 52 B : Λέγει οὖν καὶ ὁ θεολόγος, ὅτι παρήγαγεν αὐτὴν ὁ πατήρ, ὄφρ' αὐτῷ κτλ.)

ἀρετῆς τ' ὄνομ' ἐσθλὸν
κλῆίζεται.

(Proclus in Tim. I p. 52 D : Οἰκείον γὰρ τὸ τῆς ἀρετῆς γένος πρὸς τὴν μεγίστην ταύτην θεῶν, ὡς καὶ αὐτὴν ἀρετὴν οὖσαν· ἐν γὰρ τῷ δημιουργῷ μένουσα σοφία καὶ νόησις ἐστὶν ἄτρεπτος, καὶ ἐν τοῖς ἡγεμονικοῖς θεοῖς ἐκφαίνει τὴν τῆς ἀρετῆς δύναμιν, ἀρετῆς τε ὄνομ' ἐσθλὸν κλῆίζεται, φησὶν Ὀρφεύς. Recepi Lobeckii emendationem Aglaoph. I p. 541.)

Δεινὴ γὰρ Κρονίδαο νόου κράντειρα τέτυκται.

(Proclus in Plat. Polit. pag. 377 de eadem dea, δεινὴ γὰρ κτλ. Idem p. 387 : Καὶ γὰρ οἱ πρῶτιστοι Κουρήτες τάγε ἄλλα τῇ τάξει τῆς Ἀθηνᾶς ἀνείνται, καὶ περιστέφθαι λέγονται τῷ θαλλῷ τῆς εἰλαίας, ὡς φησὶν Ὀρφεύς.)

XXX.

Ζεῦ κύδιστε, μέγιστε θεῶν, εἰλυμένε κόπρω
μηλείη τε καὶ ἵππειη καὶ ἡμιονείη.

(Gregorius Nazianz. in Julian. s. Or. III p. 104 : Ὀρφεὺς παρίτω μετὰ τῆς κιθάρας καὶ τῆς πάντα ἐλκούσης ὦδῆς, ἐπιβρεμέτω Διὶ τὰ μεγάλα καὶ ὑπερφυῆ τῆς θεολογίας ῥήματα καὶ νοήματα· Ζεῦ κύδιστε, μέγιστε θεῶν, εἰλυμένε κόπρω, ὄση τε μηλείη, ὄση τε ἵππων, ὄση τε ἡμιόνων, ἐν' ἐντεῦθεν, οἶμαι, δειχθῆ τὸ ζωογόνον τοῦ θεοῦ καὶ φερέσσιον. Integros affert versus Philostratus Heroic. II, 19 p. 693, nec tamen Orpheo vindicat. Hujus verba sunt : Καὶ μὴν καὶ Πικρῶ σοφῶς μὲν ἐνθυμηθέντος, ὅτι

Ζεὺς εἶη τὸ ζωογονοῦν, δι' οὗ ἀνίσταται ἐκ τῆς γῆς πάντα, εὐχθέστερον δὲ γρησασμένου τῷ λόγῳ, καὶ καταβεβλημένα ἔπη ἐς τὸν Δία ἄσαντος· ἐστὶ γὰρ τὰ τοῦ Παμφῶ ἔπη· Ζεῦ κύδιστε κτλ.)

Δειλοί, πάνδειλοι, κυάμων ἄπο χειρᾶς ἔχεσθε·
Ἰσὸν τοι κυάμους τε φαγεῖν κεφαλᾶς τε τοκίων.

(Didymus Georon. II, 35, 8 : φέρεται καὶ Ὀρφέως ταῦτα ἔπη, δειλοί—ἔχεσθε, καὶ Ἰσὸν τοι κυάμους κτλ. Priorem versus rectius Empedocli tribuit Gellius Noct. Att. IV, 11 [Vid. Empedocli fragm. vs. 451]; posteriorem modo Orphicum modo Pythagoricum veteres esse volunt. Plutarchus Sympos. II, 3 : Ὡδῶν ἀπερίμενος ὑπόνοια παρέσχον ἐνέχεσθαι δόγματι Ὀρφικοῖς ἢ Πυθαγορικοῖς καὶ τὸ ὄν, ὡς περ ἐνιστο καρδίαν καὶ ἐγκέφαλον, ἀρχὴν ἡγούμενος γενέσεως ἀφοσιῦσθαι· καὶ προὔφερέν τις ἐπὶ γέλωτι τὸ Ἰσὸν τοι κυάμους κτλ. Cf. Heraclides apud Lyd. de Mens. p. 76; Clemens Strom. III p. 435 D; Lucianus in Gallo § 4 p. 295 tom. 6; Athenæus lib. II p. 65 E; Eustathius p. 948; Sextus Empiricus Pyrrh. Hyp. III p. 184. Adde Menag. ad Laert. VIII, 24 et 34 et Lobeck. Aglaoph. p. 249 seqq. Vid. etiam Pythagoreorum versus infra collectos.)

XXXI.

Πολλὰ δ' οὐρανόθεν καὶ ἐπαρτέες ἐκ νεφελῶν
τῆμος ἐπόρνυνται φηγοῖς καὶ δένδροισιν ἄλλοις,
οὔρεσι τε, σκοπέλοις τε καὶ ἀνθρώποις ἐριθύμοις·
πηγυλίδες, καὶ ἔσσονται ἀμειδίεες· αἶθε γὰρ ὄντως
ἐ τρύουσιν καὶ θῆρας ἐν οὔρεσιν, οὐδὲ τις ἀνδρῶν
προβλώσκειν μεγάρων δύναται κατὰ γυῖα δαμα-

[σύεις

ψύχει λευγαλέω, πάγη δ' ὑπὸ γαῖα μέμυκε.

(Jo. Tzetzes ad Hesiodi Op. et D. vs. 505, p. 125 A. : Τὰ δὲ ἔπη ἐκ τῶν Ὀρφέως μεταβλήθη· φησὶ γὰρ Ὀρφεύς· πολλὰ δ' οὐρανόθεν κτλ.)

XXXII.

Ὡ ἄνα, Λητοῦς υἱ', ἑκατηβόλε, Φοῖβε κραταίε,
πανδερκές, θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ἀνάσσων,

— Armis fulgentem, æneo decore conspicuam.—

Ut ipsi magnorum operum effectrix esset. —

Ac bonum virtutis nomen

celebratur. —

Sollers enim Saturnii consiliorum effectrix est.

XXX.

Jupiter gloriosissime, maxime decorum, involute fimo
ovillo et equino et mulino. —

Miseri, heu miseri, a fabis abstinete manus;
idem est fabas et capita parentum comedere.

XXXI.

Multæ creditus et paratæ e nubibus

tum ingruunt in esculos atque in alias arbores,

in montes et scopulos atque in homines animosos

nives gelu concretæ, quibus contristabuntur; hæ enim

[revera

vexant etiam belluas in montibus, neque quisquam ho-

[minum

domo exire potest membris captus

propter frigus acerbum, pruinâ vero terra prope con-

[stricta est.

XXXII.

O rex, Latonæ fili, eminus jaculans, Phœbe præpotens,
omnia videns, mortalibus et immortalibus imperans,

Ἥλιε χρυσεΐσιν ἀειρόμενε περούγεσσιν,
δωδεκάτην δὴ τήνδε παραί σεο ἔκλυον ὀμψήν,
σεῦ φαμένου, σὲ δέ γ' αὐτόν, ἐκηβόλε, μάρτυρα
[θεΐην.]

(Jo. Malalas chronograph. lib. VI p. 73 ed. Bonn. : Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ ἦν Ὀρφεὺς ὁ Ἐρᾶξ, ... ἐμφέρεται γὰρ ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκθέσει διὰ ποιητικῶν στίχων οὕτως Ὡ ἀναξ, Ἀητοῦς υἱέ, κτλ. Versus restituit Bentlejus Epist. ad Mill. ibid. pag. 682. Hunc secutus sum, nisi quod vs. 3 pro membranarum scriptura Ἥλιε χρυσεΐσιν, quam Bentlejus in Ἠέλιε χρυσεΐσιν convertebat, Ἥλιε χρυσεΐσιν posui. Cf. Argonaut. vs. 324 (328).)

Θῆρές τ' οἰωνοί τε, βροτῶν τ' ἀλιτήρια φῦλα,
ἄγθεα γῆς, εἶδωλα τετυγμένα, μηδαμὰ μηδὲν
εἰδότες, οὔτε κακοῖο προσερχομένοιο νοῆσαι
φράζμονες, οὔτ' ἀποθεν μάλ' ἀποστρέψαι κακότη-
[τος,
οὔτ' ἀγαθοῦ παρεόντος ἐπιστρέψαι τε καὶ ἔρξαι
ἰδίους, ἀλλὰ μάτην ἀδαήμενες, ἀπρονόητοι.

(Jo. Malalas lib. IV p. 75 seq. ed. Bonn. : Περὶ δὲ τοῦ ταλαιπώρου γένους τῶν ἀνθρώπων ὁ αὐτὸς Ὀρφεὺς ἐξέθετο ποιητικῶς στίχους πολλοὺς, ὧν μέρος εἰσὶν οὗτοι Ὀῆρές τ' οἰωνοί τε κτλ. Recerpi Bentleji emendationes Epist. ad Mill. p. 683.)

XXXIII.

... ἔπειτα δ' ἔτευξε μέγας Κρόνος αἰθέρι δῖψ
ὠδὸν ἀργύρεον —

(Damascius Quaest. 147 : Ὀρφεὺς ἔπειτα δ' ἔτευξε κτλ., ubi pro Κρόνος Lobeckius Aglaoph. I p. 475 reponi vult Χρόνος. De ovo illo audiendus Apio in Clement. Homil. VI, 4 p. 671 T. II ed. Galand., p. 678 ed. Cotel. : Ὀρφεὺς τὸ γῆρας ὡς παρεικάζει, ἐν ᾧ τῶν πρώτων στοιχείων ἦν ἡ σύγχυσις κτλ.)

..... τὸ δ' ἀπειρέσιον κατὰ κύκλον
ἀτρύτως ἐφορεῖτο —

(Proclus in Plat. Crat. p. 79 : Ὁ Ὀρφεὺς περὶ τοῦ κυρτοῦ διακόσμου τῶν θεῶν οὕτως ἔφη τὸ δ' ἀπειρέσιον κτλ. Agitur autem de circulari oni istius motu. Idem fragmentum affert Proclus Comment. in Euclid. Elem. II. 43; in Parmenid. lib. VII p. 153 et in Tim. III p. 160 D, p. 379 ed. Schneid. Ultimo loco hæc legitur : Καὶ γὰρ τῷ παντὶ τὸ σφαιρικὸν συγγενές ... προγονικὸν οὖν τὸ σχῆμα τοῦτο ἐστὶ τῷ κόσμῳ, φανέν μὲν καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κυρτῷ διακόσμῳ τὸ γὰρ ἀπειρέσιον κατὰ κύκλον ἀτρύτως ἐφορεῖτο κατ' ἐκείνην εἴρηται τὴν τάξιν· ἐναργέστερον δὲ ὄψθην καὶ ἐν τῷ παντελεῖ ζῳί.)

Ὀρμήθη δ' ἀνὰ κύκλον ἀθέσφατον.

(Proclus in Tim. l. c. : τὸ γὰρ Ὀρμήθη δ' ἀνὰ κ. ἀθ. περὶ ταύτης εἴρηται τῷ θεολόγῳ τῆς θεότητος.)

XXXIV.

Εἰνοδίην Ἐκάτην κληζῶ, τριδοῖτιν ἔρανην.

(Jo. Diaconus ad Hesiod. Theog. p. 268 : Εὐρίσκω τὸν Ὀρφέα καὶ τὴν Τύχην Ἄρτεμιν προσαγορεύοντα (Hymno LXXI, 3), ἀλλὰ καὶ τὴν Σελήνην Ἐκάτην. Pro membranarum scriptura ἔρανην Gesnerus conjecit ἔρανην. Sic autem totus versus ἐν τῇ πρὸς Μουσαῖον εὐχῇ v. 45 exaratus legitur.)

Ῥεῖη τοι νοσρῶν μακάρων πηγὴ τε βροτῶν τε.
πάντων γὰρ πρώτη δυνάμει κόλποισιν ἀφράστοις
δεξαμένη γενεὴν ἐπὶ πᾶν προχέει τροχάουσαν.

(Proclus in Plat. Cratyl. apud Werferum Act. phil. Mon. tom. II, fasc. I pag. 138 : Περὶ δὲ τῆς ζωογόνου πηγῆς Ῥέας. . . οὕτω φασὶ τὰ λόγια.)

Ῥεῖη τὸ πρὶν εὐοῦσά γ', ἐπεὶ Διὸς ἐπλετο μήτηρ,
γίγνετο Δημήτηρ.

(Proclus in Plat. Cratyl. p. 96 : Τὴν Δήμητρα Ὀρφεὺς μὲν τὴν αὐτὴν λέγων τῇ Ῥεῆα εἶναι, λέγει ἔτι ἀνωθεν μὲν μετὰ Κρόνου οὕσα ἀνεκφοίτητος Ῥεῆα ἐστὶ, προβάλλουσα δὲ καὶ ἀπογεννώσα τὸν

Sol aureis aliis subvolans, [ante hos].

duodecim dies jam hanc audivi vocem divinam ex te loquente, cujus rei te certe ipsum, eminus jaculans, testem [citaverim].

— Feræ volucresque et flagitiosa mortalium genera, pondera terræ, simulacra affabre facta, prorsus nihil scientes, neque animadvertendorum ingruentium malorum periti, neque procul amovere et avertere flagitium [præneque bonum præsens convertere et facere [sens], docti, sed temere imperiti et improvidi sunt.

XXXIII.

— — — Deinde magnus Saturnus in æthere divino fecit

album ovum.

— — — — — Hoc autem infinitum in orbem irrequieto cursu ferebatur. —

Prorupit vero in orbem immensum.

XXXIV.

Comptalem Hecaten cerebro, triviam amabilem. —

Rhea intelligibilium deorum fons et fluentum.

Omnium enim prima viribus sinu ineffabili

excipiens liberos omnino profundit currentes. —

Rhea quæ prius quidem fuerat, postquam Jovis facta est
[mater,

Ceres evasit.

Δία Δημήτηρ· λέγει γὰρ Ῥεῖην τὸ πρὶν εὐῶσαν ἐπει Διὸς ἐπλετο μήτηρ γέγονε Δημήτηρ. Hinc Werferus p. 13g coniecit legendum esse Ῥεῖη —εὐῶσα—γίγνεται, quas emendationes probavi inserta γε particula. Idem in Cratyl. p. 85 : Ὁ Ὀρφεύς τρόπον μὲν τινα τὴν αὐτὴν εἶναι τὴν Δήμητρα τῇ δὲ ζωογονία, τρόπον δ' ἄλλον οὐ τὴν αὐτὴν· ἄνω μὲν γὰρ οὐσα Ῥεῖα ἐστὶ, κάτω δὲ μετὰ τοῦ Διὸς Δημήτηρ. Id. Theol. Plat. V, 11 p. 267 : Κατ' Ὀρφέα τῶ μὲν Κρόνῳ συνοῦσα Ῥεῖα καλεῖται, τὸν δὲ Δία παράγουσα καὶ μετὰ Διὸς ἐμφαίνουσα τοὺς τε θλους καὶ τοὺς μερικοὺς διακόσμους τῶν θεῶν Δημήτηρ.)

Γῆ μήτηρ πάντων, Δημήτηρ πλουτοδότρια.

(Diodorus Siculus I, 12 : Τὴν δὲ γῆν ὥσπερ ἀγγεῖόν τι τῶν φυσόμενων ὑπολαμβάνοντας μητέρα προσαγορεύσαι· καὶ τοὺς Ἕλληνας δὲ ταύτην παραπλησίως Δήμητραν καλεῖν, βραχὺ μετατεθείσης διὰ τὸν χρόνον τῆς λέξεως· τὸ γὰρ παλαιὸν ὀνομάζεσθαι γῆν μητέρα, καθάπερ καὶ τὸν Ὀρφέα προσμαρτυρεῖν λέγοντα· Γῆ μήτηρ κτλ.)

Μήσατο γὰρ προπόλους καὶ ἀμφιπόλους καὶ ὀπη-
μήσατο δ' ἀμβροσίην καὶ ἐρυθροῦ νέκταρος ἀρ-
μήσατο δ' ἀγλαὰ δῶρα μελισσάων ἐριθόμβων.

(Proclus in Plat. Cratyl. p. 161 : Ἡ Δημήτηρ πρώτη καὶ τὰς διττὰς τροφὰς διεῖλεν ἐν τοῖς θεοῖς, ὡς φησὶν Ὀρφεύς· μήσατο γὰρ κτλ. Cæterum de Proserpina Proclus in Timæum p. 13g B : Καὶ γὰρ ὁ θεολόγος τὴν Κόρην μουνογένειαν εἶθε προσαγορεύειν. Cf. Hymn. XXVIII, 2.)

XXXV.

Ἄτλας δ' οὐρανὸν εὐρὺν ἔχει κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης πείρασιν ἐν γαίῃς.

(Proclus in Plat. Tim. I p. 53 C : Καὶ γὰρ οἱ θεολόγοι μετὰ τὸν τοῦ Διονύσου διασπασμὸν, ὃς δηλοῖ τὴν ἐκ τῆς ἀμερίστου δημιουργίας μεριστὴν πρόδοτον εἰς πᾶν ὑπὸ τοῦ Διὸς, τοὺς μὲν ἄλλους Τιτᾶνας ἄλλας λήξεις διακεκληρῶσθαι φασὶν, τὸν δὲ Ἄτλαντα ἐν τοῖς πρὸς ἐσπέραν τόποις ἰδρῦσθαι, ἀνέχοντα τὸν οὐρανόν· Ἄτλας δ' οὐρανὸν κτλ.)

Οὕτως δὲ Ζηνὸς καὶ ἐν ὄμμασι πατρὸς ἀνακτος ναίουσ' ἀθάνατοί τε θεοί, θνητοί τ' ἀνθρώποι, ὅσα τ' ἐν γεγαῶτα, καὶ ἕστερον ὀππόσ' ἐμελλεν.

(Proclus in Plat. Parmen. IV : Οὐκ ἂν θυμύσαιμεν τῶν Ὀρφέως ἀκούοντες ἐπῶν, ἐν ὅς φησὶν ὁ θεολόγος· αὐτὴ δὲ Ζηνὸς καὶ ἐν ὄμμασι— καὶ ἕστερον ὅπως ἐμελλε. Scripsi quod sententia postulare videbatur.)

XXXVI.

Βάλλειν ἔρνεα πάντα, τάτε δρυὸς ἄκρα λέγοντι.

(Tzetzes ad Lycophr. v. 83 : Δρύκαρπα πᾶσαν ὀπώραν, ὡς τοῦ φησὶν ἐν ταῖς δωδεκαετηρίσιν Ὀρφεύς· βάλλειν ἔρνεα κτλ. Versus hic legitur etiam in carmine Maximi apud Fabricium Bibl. Gr. tom. VIII, ubi est 490.)

Ἔσται δ' αὖτις ἀνὴρ, ἢ κοίρανος ἢ τύραννος, ἢ βασιλεύς, ὃς τῆμος ἐς οὐρανὸν ἔξεται αἰτύν.

(Tzetzes ad Lycophr. vs. 523 : Δεῖκνυσι δὲ καὶ Ὀρφεύς τὴν τούτων διαφορὰν, οὕτως λέγων ἐν ταῖς δωδεκαετηρίσιν· ἔσται δ' αὖτις κτλ.)

Δάκρυα μὲν σέθεν ἐστὶ πολυτλήτων γένος ἀνδρῶν.

(Proclus in Tim. I p. 35 C : Φερόμενον δ' οὖν τὸν Φαέθοντα περὶ γῆν καὶ τρόπον τινα δαιμονιώδη φλέγοντα ἐκείνους τοὺς τόπους, οἷς ἂν πλησιάζῃ, διὰ τοῦ πυρίου βέύματος. . . ἐθρήνουσιν αἱ Ἡλιάδες. . . καὶ οἱ θεολόγοι δὲ τὴν Ἡλιακὴν πρόνοιαν καὶ εἰς τὰ θνητὰ διὰ τῶν δακρῶν σημαίνουσι· δάκρυα μὲν κτλ.)

Addam alia quædam dicta Orphica :

Proclus in Tim. V p. 293 : Τὴν ἔνωσιν καὶ συμπλοκὴν τῶν δυνάμεων . . . εἰώθασιν γάμον οἱ θεολόγοι προσαγορεύειν. . . καθά φησὶν ὁ θεολόγος. Πρώτην γὰρ νύμφην ἀποκαλεῖ τὴν γῆν, καὶ πρώτιστον γάμον τὴν ἔνωσιν αὐτῆς πρὸς τὸν οὐρανόν κτλ.

Theologum. arith. p. 37 : Τὴν ἐξάδα ὀλομέλειαν προσηγόρευον οἱ Πυθαγορικοὶ κατακολουθοῦντες Ὀρφεῖ.

Proclus ad Hesiodi Dies p. 168 B : Ὁ μὴν ἐν αὐτῇ (τῇ ἀρχῇ) παρ' Ὀρφεῖ προσαγορεύεται μονόκερως μόσχος. Ἀπλῶς μὲν γὰρ ὁ μὴν λέγεται βοῦς κτλ.

Terra omnium mater, Ceres divitias ministrans. —
Paravit enim ministros et famulos et comites,
paravit etiam ambrosiam et rubentis nectaris vim,
paravit etiam splendida stridentium apum munera.

XXXV.

Atlas cælum latum habet sæva necessitate coactus
ad extremum terrarum finem. —

Sic etiam Jovis patris regis in oculis

habitant dii immortales hominesque mortales,
et quæcunque nata erant ac postea nasci debebant.

XXXVI.

Sere pro omnibus surculis ea quæ poma dicuntur. —

Erit rursus vir vel dominus vel tyrannus,
vel rex, qui tum in altum cælum penetrabit. —
Tuæ lacrimæ sunt ærumnosorum hominum genus.

Pollux II, 39: Τὸ ἔγκοilon αὐτοῦ [τοῦ κρανίου] κορυφή, δ καὶ μεσοκρανον ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς ὀνομάζεται μέτροις.

XXXVII.

Πάντ' ἐδάης, Μουσαῖα θεοφραδῆς, εἰ δέ σ' ἀνώγει θυμός, ἐπωνυμίας μήνης κατὰ μοῖραν ἀκοῦσαι, βεῖά τοι ἐξερέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῆσιν, ὄσῃν τάξιν ἔχοντα κυρεῖ· μάλα γὰρ χρέος ἐστὶν ἰδμεναι, ὡς αὕτη παρέχει κλέος ἀντυγι μηνός.

(Tzetzes Chiliad. XII, 150 probaturus Orpheum fuisse astrologum librorum ejus initia citat. Ait autem: Καὶ τῶν μὲν ἡμερῶν Ὀρφείως ἀρχὴ τόδε· πάντ' ἐδάης κτλ.)

Δευρό νυν οὐατά μοι καθαράς ἀκοάς τε πετάσσας, κέλυθι τάξιν ἄπασαν, ὅσῃν τεκμήρητο δαίμων, ἔκ τε μιᾶς νυκτὸς ἦδ' ἐξ ἐνὸς ἡμέρας αὐτως.

(Tzetzes l. c.: Τῶν δωδεκαητηρῶν δ' ἡ καταρχὴ τοιαύτη· δευρό νυν κτλ.)

XXXVIII.

Ἔργα νοήσας γὰρ πατρικὸς νόος αὐτογένεθλος πᾶσιν ἐνέσπειρεν δεσμόν περιβριθῆ ἔρωτος, ὄφρα τὰ πάντα μὲν χρόνον εἰς ἀπέραντον ἐρῶντα, μηδὲ πῆσῃ τὰ πατρὸς νοερῶ ὑφασμένα φέγγει.

(Proclus in Tim. III p. 155 E: Τοῦτον δὲ τὸν μέγιστον καὶ τελειότατον δεσμόν, ὃν περιβάλλει τῷ κόσμῳ· πανταχόθεν δὲ πατὴρ ὡς φίλας ὄντα ποιητικὸν καὶ τῆς ἑναρμονίου κοινωνίας τῶν ἐν αὐτῷ, δεσμόν περιβριθῆ ἔρωτος τὰ λόγια προσείρηκεν· ἔργα νοήσας κτλ. Vs. 4 πῆσῃ et νοερῶ conjecit Hermannus pro membranarum scriptura πῆσῃ et νοερῶς.)

Ὡς ἐν ἔρωτι μὲν κόσμου στοιχεῖα θέοντα.

(Proclus in Tim. l. c.: Διὰ γὰρ τοῦτον τὸν ἔρωτα πάντα ἡρμῶσαι ἀλλήλοισι ὡς ἐν ἔρωτι μένει κτλ. Dedi μὲν cum Hermanno.)

XXXVII.

Omnia didicisti, divine in dicendo Musæ; sin autem animus, cognomina lunæ decenter audire, [gestit facile tibi dicam, tu vero mente percipe, quem ordinem habeant; nam necesse est hunc scire, quia mensis orbi gloriam dat. — Agendum, aures mihi purgatas pendens, audi ordinem omnem quem perfectit deus ex una nocte atque ex uno die hoc modo.

XXXVIII.

Etenim mens paterna ex se ipsa nata res agitans omnibus indidit ardens amoris vinculum, ut omnia maneat in infinitum tempus amore juncta, neve cadant intelligibili patris luce effecta. — [maneat. Ut mundi elementa ultro citroque commeantia amore juncta

XXXIX.

Ἔστιν δὲ πάντων ἀρχὴ Ζεὺς· Ζεὺς γὰρ ἔδωκε, ζωά τ' ἐγέννησεν· καὶ Ζῆν' αὐτὸν καλέουσι, καὶ Δία τ' ἦδ', ὅτι δὴ διὰ τοῦτον ἅπαντα τέτυκται.

εἷς δὲ πατὴρ οὗτος πάντων, θηρῶν τε βροτῶν τε.

(Joannes Diaconus Allegor. ad Hesiodi Theog. p. 278 B.)

XL.

Ἔρνεσι φοινίκων ζῶων δ' ἴσα μακραιώσιν.

(Plutarchus Symposiac. lib. VIII c. 4, pag. 360: Ὁ φοινῆ μακροβίον ἐστὶν ἐν τοῖς μάλιστα τῶν φυτῶν, ὡς που καὶ τὰ Ὀρφικά ταῦτα μεμαρτύρηκε· ζῶων δ' ἴσον ἀροκόμοισι φοινίκων ἔρνεσι. Videtur poeta hæc de aurea generis humani ætate ac de longissima primorum hominum vita dixisse. Itaque versum restitui, quemadmodum loci sensus postulare videbatur.)

XLI.

Πρῶτον μὲν πρότερον ἐνὶ ἡματι φαίνεται Ἄρης. Μῆνη δ' εἰς τ' Ἄρην ἐπιτέλλεται. Ἴσχυο δ' ἔργων, τῆνδε γὰρ ἐξανύσασα φύσις δίκερων ἀναφαίνει. αὐτὰρ ἐπὴν τρίτον ἡμᾶρ ἀπόπροθεν ἡελίοιο πᾶσιν ἐπιχθονίοισι φυτοσπόρου αἰτίη ἀλκῆς, τετράδι δ' αὐξομένη πολυφεγγέα λαμπάδα τείνει.

(Jo. Tzetzes ad Hesiodi Op. et D. p. 170 B ait Ascraeum poetam scripsisse deinvōs καὶ συγκεχυμένως, ἔτι δὲ ψευδῶς, καὶ οὐχ ὡσπερ ὁ μέγας Ὀρφεὺς διδασκαλικῶς τε καὶ τεταγμένως πρὸς εὐκρίνειαν, καὶ τὸ πλεόν τεχνικωτέρως καὶ ἀληθῶς. Ἐκεῖνος μὲν οὕτω φησὶ· πρῶτον μὲν—λαμπάδα τείνει, καὶ καθεξῆς πέντε, ἕξ, μέχρι τῆς λ. κτλ. Idem p. 175 A: Ὀρφεὺς δὲ ἐκεῖνος δὲ Θράκιος ἐν τῇ περὶ γεωργίας οὐ τὴν ἀπλῶς ἡμέραν τῆς σελήνης τὴν τοιάνδε λέγει λυσιταλεῖν, ἧ καὶ

XXXIX.

Est sane cunclarum rerum initium Jupiter; Jupiter enim genuitque animalia; ac Jovem eum vocant [dedit simulque Diespitrem, quia per eum universa sunt. Unus vero hic pater est omnium, bestiarum et hominum.

XL.

Vivebant autem ut durabiles palmarum rami.

XLI.

Primum quidem primo die apparet Mars. Luna autem in Martem obversa oritur. Desiste de negotiis; hanc enim perficiens natura bicornem exhibet. Sed postquam tertius dies procul a sole [amotā lunā] omnibus mortalibus vim genitalem dedit, quarto die aucta splendidam lampadem protendit.

άννητον· ἄλλ' ὅταν τοιῶσδε σχηματισθῆ καὶ συν-
τρέχη ζῳδίοις τε καὶ ἀστράσιν. Et pag. 178 B :
Εἰ δέ, ὡς φησὶν Ὀρφεύς, τῇ ἀτῆ ἀνεῖται ἡ ἑπτα-
καιδεκάτη, καὶ διὰ τοῦτο τῇ τε τομῇ τῆς ὕλης
ἔστιν οἰκεία, καὶ τῇ τοῦ καρποῦ γυμνώσει τῶν
περικαρπίων. Idem p. 130 B : Ὀρφεύς μαθημα-
τικῶς πάντα παρακελεύεται δρᾶν· ὅλον σελήνης
τρεχούσης περὶ Παρθένον, πάντα φυτεύειν πλὴν
μόνων ἀμπέλων· μισεῖ γὰρ ἡ Παρθένος τὴν ἀμπε-
λον διὰ τὸν πατέρα Ἰκάριον. Διὸς Ὑδροχόον περι-
πολεύοντος, μὴ πλεύσης· χαλεπὴ γὰρ τότε λίαν
ἔστιν ἡ θάλασσα. Τοῦ αὐτοῦ Διὸς ἐν Ἰχθύσιν ὄντος,
καλὸν γάμους ποιεῖν, καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως.)

XLII.

Πρώτιστος μὲν ἄνασεν ἐπιχθονίων Κρόνος ἀνδρῶν,
ἐκ δὲ Κρόνου γένετ' αὖτις ἀναξ μέγας εὐρύσπα
[Ζεὺς.

(Lactantius I, 13, 11 : Orpheus qui tempo-
ribus ejus recentior fuit aperte Saturnum in
terra et apud homines regnasse commemorat :
πρώτιστος μὲν κτλ.)

XLIII.

Ἄλλὰ Κρόνον φάσκουσιν ὑπὸ Ζηνὶ Κρονίωνι
ἀθάνατον αἰῶνα λαχεῖν καθαροῖο γενεῖου
καὶ διεράς χαίτας εὐώδεας, οὐδὲ τι λυγροῦ
γῆρας ἠπεδανοῖο μιγήμεναι ἀνθεὶ λευκῷ,
ἄλλα περὶ κροτάφοισιν ἔχειν ἐριθηλέα λάχνην.

(Proclus Theol. Plat. lib. V, 10 : Τὸ ἀγῆρων
ταύτη τῇ τάξει (τῇ Κρονίᾳ) προσήκει, ὡς οἱ τε
βάρβαροί φασὶ καὶ Ὀρφεύς. Καὶ γὰρ οὗτος αἰεὶ
μελαίνας τὰς τοῦ Κρονίου προσώπου τρίχας μυ-
στικῶς λέγει καὶ μηδαμῶς γίνεσθαι πολιᾶς . . .
Ὁ Ὀρφεύς τὰ τοῦτοις ὁμοία περὶ τοῦ θεοῦ τούτου
διατάττεται· ὑπὸ Ζηνὶ Κρονίωνι ἀθάνατον αἰῶνα
καμῖν . . . καθαροῖο γενεῖου . . . διεράς χαίτας
εὐώδεας, οὐδὲ . . . ἠπεδανοῖο μιγήμεναι ἀνθεὶ
λευκῷ . . . ἀλλ' ἐριθηλέα λάχνην. Ad locum
restituendum vs. 1 addidi ἄλλὰ Κρόνον φάσκου-
σιν et vs. 3 scripsi οὐδὲ τι λυγροῦ. Cæterum
vs. 2 λαχεῖν debetur Hermanno apud Lobeckium
Aglaoph. p. 512, γῆρας vs. 4 Gesnero, περὶ
κροτάφοισιν ἔχειν vs. 5 itidem Hermanno. Simi-

XLII.

Primus quidem terrestribus hominibus imperabat Sa-
[turnus,
e Saturno autem natus est Rursus rex magnus Jupiter late
[sonans.

XLIII.

Sed Saturnum dicunt sub Jove Saturnio
perpetuum tersæ hæbæ nitorem nactum esse

liter Proclus ad Hesiodi Op. et D. p. 44 B :
Ὁ μὲν Ὀρφεύς τοῦ ἀργυροῦ γένους βασιλεύειν φησὶ
τὸν Κρόνον τοὺς κατὰ τὸν καθαρὸν λόγον ζῶντας
ἀργυροὺς λέγων, ὡς περ τοὺς κατὰ νοῦν μόνον χρω-
σοῦς· ὁ δὲ Ἡσιόδος τὸ ἀργυροῦν γένος ποιεῖ ἐξ-
θυμον. Idem p. 39 A : Τὸν Κρόνον αἰεὶ μελαίνης
ἔχειν τὰς ἐπὶ γενεῖου τρίχας, φησὶν Ὀρφεύς·
Πλάτων δὲ (Phileb. p. 270 D) τοὺς ἐπὶ τῆς
Κρονίας περιόδου ἀποβάλλειν φησὶ τὸ γῆρας καὶ
αἰεὶ γίνεσθαι νεωτέρους. Idem de Hippa, Bacchi
nutrice, Comm. in Tim. II p. 124 C, p. 292
seq. ed. Schneider. hæc habet : Ἡ μὲν γὰρ
Ἰππα, τοῦ παντὸς οὔσα ψυχῆ, καὶ οὕτω κεκλη-
μένη παρὰ τῷ θεολόγῳ λίκνον ἐπὶ τῆς
κεφαλῆς θεμένη καὶ δράκοντι αὐτὸ περιστέψατα
τὸ κραδιαῖον, ὑποδέχεται Διόνυσον. ——— ὁ δὲ
ἀπὸ τοῦ μηροῦ τοῦ Διὸς πρόσεισι εἰς αὐτήν, καὶ
προελθὼν ἐπὶ τὸ νοητὸν αὐτῆν ἀνάγει καὶ τὴν
ἑαυτοῦ πηγὴν· ἐπέιγεται γὰρ πρὸς τὴν Ἰθύν.
Διὸ καὶ συλλαμβάνεσθαι ἡ Ἰππα λέγεται τίκτοντι
τῷ Δίῳ. Cf. in Tim. III p. 200 et p. 172. Vide
etiam Orphei Hymnum XLIX. Adde Lobeckii
Aglaoph. I p. 581.)

XLIV.

Κύκλον τ' ἀκαμάτου καλλιβρόου ὠκεανοῖο,
ὅς γαίαν δίνησι περίεξ ἔχει ἀμφιέλιξας.

(Eustath. ad Dionys. Perieg. vs. 1 : Καθὲ
καὶ Ὀρφεύς ἐν τῷ περὶ Διὸς καὶ Ἡρας φησὶ λέ-
γων· κύκλον ἀκαμάτου κτλ. ὡς τοῦ ὠκεανοῦ πε-
ριελιφότος τὴν γῆν. Aliter Scholiastes ms. :
καὶ Ὀρφεύς ἐν τῷ περὶ Διὸς καὶ Κόρης φησὶν
κύκλον τ' ἀέανον καλλιβρόου ὠκεανοῖο, γαίαν δίνησι
περὶν ἐχει ἀμφιέλισσε. Secutus sum Eustathium
inserta te particula.)

XLV.

Κύκλου τ' αὖ λῆξαι καὶ ἀναπνεῦσαι κακότητος.

(Proclus in Tim. V pag. 330 A et B, pag.
802 ed. Schneider. : Μία σωτηρία τῆς ψυχῆς
αὕτη παρὰ τοῦ δημιουργοῦ προτείνεται τοῦ κύκλου
τῆς γενέσεως ἀπαλλάττουσα καὶ τῆς πολλῆς πλάνης
καὶ τῆς ἀνηνύτου ζωῆς, ἡ πρὸς τὸ νοερὸν εἶδος τῆς
ψυχῆς ἀναδρομὴ καὶ ἡ φυγὴ πάντων τῶν ἐκ τῆς

madidosque et odoratos capillos, neque albis molestæ
atque infirmæ senectutis floribus esse conspersum,
sed circa tempora habere pinguis casariem.

XLIV.

Orbemque infatigabilis et pulchre fluentis oceani, [citur.
qui terram vorticibus utrimque agitatum undique comple-

XLV.

Discedere rursus ex orbe et respirare a calamitate.

γενέσεως ἡμῖν προσπεφυκότων πᾶσαν δὲ τὴν ζῶν εἰς τὴν εὐδαίμονα περιάγουσα ζῶν ἀπὸ τῆς περὶ τὴν γένεσιν πλάνης, ἧς καὶ οἱ παρ' Ὀρφεὶ τῷ Διονύσω καὶ τῇ Κόρῃ τελούμενοι τυχεῖν εὐχονται, κύκλου τ' ἂν λῆξαι κτλ. Αὐ pro ἂν substitui cum Galeo ad Iamblich. de Myst. p. 309.)

XLVI.

Nūn δ' ἄγε μοι κούρη Πιμπληϊᾶς ἔνεπε Μοῦσα.

(Tzetzes ad Lycophr. vs. 275, ubi legitur Λειδηθρίην δ' ὑπερθε Πιμπληϊᾶς σκοπῆν, scitit Orphei versum nūn δ' ἄγε κτλ. addens: Ἐπειπερ Ὀρφεύς, ἀρχὴ καὶ πατὴρ ὑπάρχων τῶν ποιητῶν, κατοῦχε περὶ τὸν Ἑλικῶνα καὶ τὸ Λειδηθρίον, ἐμυθολογήθη, ὡς αἱ Μοῦσαι περὶ τοὺς ἐκέισε τόπους οἰκοῦσι. Idem ad vs. 410 Orphicum versum repetens pro Πιμπληϊᾶς habet Λειδηθριάς. At Chiliad. VII, 949 Λειδηθριάς. Rursus Πιμπληϊᾶς est in carmine Maximi vs. 141 apud Fabricium Bibl. Gr. Vol. VIII p. 422. Huc accedit quod Jo. Tzetzes Exeg. Hom. ms. fol. 9, a, ait: Τοῦτο δὲ Ὀρφεὺς σαφέστερον παραδείκνυσι· Λειδηθρίας γὰρ ἂν φησί· νῦν δ' ἄγε μοι κούρη Λειδηθριάς ἔνεπε Μοῦσα· et fol. 13, b: φησί γὰρ ἐκεῖνος [δ' Ὀρφεύς] Λειδηθρίας ὦν, νῦν δ' ἄγε μοι κούρη Κωνσταντίας ἔνεπε Μοῦσα.)

XLVII.

Εὐτ' ἂν δὴ μιν ἴδῃαι ὑπὸ δρυσὶν ὑψικόμοισιν ἔργοισιν μεθύοντα μέλισσάνων ἐριδύμβων, αὐτίκα μιν δῆσον.

(Porphyrius de antro Nymph. p. 118 ed. Barnes: Οὕτω παρὰ τῷ Ὀρφεὶ ἡ Κόρη, ἥπερ ἐστὶ παντὸς τοῦ σπειρομένου ἔφορος, ἰσουργοῦσα παραδίδοται. . . . Παρὰ τῷ Ὀρφεὶ δ' Κρόνος μέλιτι ὑπὸ Διὸς ἐνεδρεύεται. Πλησθεὶς γὰρ μέλιτος μεθύει καὶ σκοτοῦται, ὡς ἀπὸ οἴνου, καὶ ὑπνοῖ— οὕτω γὰρ οἶνος ἦν. Φησὶ γὰρ παρ' Ὀρφεὶ ἡ Νύξ τῷ Διὶ ὑποτιθεμένη τὸν διὰ μέλιτος δόλον· εὐτ' ἂν δὴ μιν κτλ. δ' καὶ πάσχει δ' Κρόνος, καὶ δεθεὶς ἐκτέμνεται ὡς Οὐρανός.)

XLVIII.

Οὓς καλέουσι γίγαντας ἐπώνυμον ἐν μακάρεσσιν,

οὕνεκα Γῆς ἐγένοντο καὶ αἵματος Οὐρανόιο.*

(Etym. M. Γίγας παρὰ τὸ ἐκ τῆς γῆς ἰέναι [leg. φῦναι] οἶον· οὓς καλέουσι κτλ. Οὕτως Ὀρφεὺς ἐν τῷ δγδόῳ τοῦ ἱεροῦ λόγου.)

XLIX.

Τὸν δὲ καλέουσι Φάνητα, (ἀθάνατοι) ὅτι πρῶτος ἐν αἰθέρι φαντὸς ἔγεντο.

(Etym. M. s. v. Φάνης· τὸν δὲ καλέουσι Φάνητα, ὅτι πρῶτος ἐν αἰθέρι φαντὸς ἔγένετο. Ὀρφεύς· οὕτως Ὀρος. Inserui cum Lobeckio Aglaoph. I p. 481 ἀθάνατοι mutanivice ἐγένετο in ἔγεντο. Huic dicto subjungam alia quaedam Orptheo tributa. Suidas v. Τριτοπάτορες. Δήμων ἐν τῇ Ἀθίδι φησὶν ἀνέμου εἶναι τοὺς τριτοπάτορας. Φιλόχορος δὲ τοὺς τριτοπάτορας πάντων γεγονέναι πρῶτους. Τὴν μὲν γὰρ γῆν καὶ τὸν ἥλιον, φησὶν, δν καὶ Ἀπόλλωνα καλεῖ, γονεὶς αὐτῶν ἠπίσταντο οἱ τότε ἄνθρωποι· τοὺς δὲ ἐκ τούτων τρίτους πατέρας. Φανόδημος δὲ ἐν ἔκτω φησὶν ὅτι μόνοι οἱ Ἀθηναῖοι θύουσι τε καὶ εὐχονται αὐτοῖς ὑπὲρ γενέσεως παίδων, ὅταν γαμεῖν μέλλωσιν. Ἐν δὲ Ὀρφεύς φυσικῶ ὀνομάζεσθαι τοὺς τριτοπάτορας Ἀμαλκείδην καὶ Πρωτοκλέα καὶ Πρωτοκρέοντα, θυρωροὺς καὶ φύλακας ὄντας τῶν ἀνέμων. Ὁ δὲ τὸ ἐξηγητικὸν ποιήσας Οὐρανοῦ καὶ Γῆς φησὶν αὐτοὺς εἶναι παῖδας, ὀνόματα δὲ αὐτοῖς Κόττον, Βριάρεων, καὶ Γύγην. Cf. Etym. M. p. 768. Adde Lobeckii Aglaoph. I p. 760 seqq. — Suidas v. ἵππος Νισαίος. Ἐν δὲ Δίκτηυ Ὀρφεὺς λέγει· ἡ Νῖσα τόπος ἐστὶν ἐν Ἐρυθρῷ κείμενος. Schol. Pind. ad Pyth. III, 96: Λέγεται δὲ ὁ Ἀσκληπιὸς χρυσῶν δελεασθεὶς ἀναστῆσαι Ἴκ πολυτον τεθνηκότα· οἱ δὲ Τυνδάρων· ἕτεροι Καπανέα· οἱ δὲ Γλαῦκον· οἱ δὲ Ὀρφικοὶ Ὑμέναιον. Schol. Vict. ad Hom. Iliad. XVIII, 570 ap. Heynium vol. VII p. 803: Ἡ δὲ καλουμένη Σφαῖρα ποιήμα ἐστὶν εἰς τὸν Λίον, ἀναφέρεται δὲ εἰς Ὀρφέα.)

L.

Ἔστ' ἂν Πείη παῖδα τέκοι Κρόνω ἐν φιλότῃτι.

(Proclus in Tim. II p. 121 A: Διὸ καὶ μένει μὲν (ἢ Θέμις) παρθένος πρὸ τῆς τοῦ δημιουργοῦ

XLVI.

Nunc vero age, puella Pimpleis, dic mihi Musa.

XLVII.

Quam eum videris sub arboribus alte comosis ebrium stridentium apum operibus, statim eum alligato.

XLVIII.

Quos inter deos cognomento perhibent gigantes,

quia Terra et sanguine Coelesti nati sunt.

XLIX.

Quem vocant Phanetem immortales, quia primus in aethere apparuit.

L.

Donec Rhea filium peperisset Saturno ex concubitu.—

προόδου κατὰ τοὺς χρησμοὺς τῆς Νυκτός, ἔστ' ἂν
Ῥεῖη κτλ. συμπαράγει δὲ τῷ Διὶ τὴν τριάδα τῶν
Ῥωῶν. *Transposui verba cum Hermanno; le-
gebatur enim τέκοι παῖδα.*)

Καὶ τότε δὴ Ἐκάτην Δηὸν τέκεν εὐπατέρειαν.

(Schol. Apoll. III, 467 : Περσηίδα τὴν Ἐκά-
την λέγει· τινὲς δὲ αὐτὴν φασὶ Διδὸς εἶναι παῖδα·
ἐν δὲ τοῖς Ὀρφικοῖς Δήμητρος γενεαλογεῖται· καὶ
τότε δὴ κτλ.)

Ἄβροδ Ἔρωσ καὶ Μῆτις ἀτάσθαλος....
οἷσιν ἐπεμβεβασὼς Δαίμων αἰὲν ἐπίσχει.

(Proclus in Alcib. p. 233 ed. Creuz. ; p. 88
t. III ed. Cousin. : Ἐν τῷ Διὶ δ' Ἔρωσ ἐστὶ· καὶ
γὰρ Μῆτις ἐστὶ πρῶτος γενέτωρ καὶ Ἔρωσ πολυ-
τερπής, καὶ δ' Ἔρωσ πρόεισιν ἐκ τοῦ Διδὸς καὶ συν-
υπέστη τῷ Διὶ πρῶτως ἐν τοῖς νοητοῖς· ἐκεῖ γὰρ
δὲ Ζεὺς δὲ πανόπτης ἐστὶ καὶ ἄβροδ Ἔρωσ, ὡς Ὀρ-
φεὺς φησιν. Et rursus p. 66 ibid. t. II p. 181 :
Καὶ μοι δοκεῖ καὶ δὲ Πλάτων εὐρών παρ' Ὀρφεῖ
τὸν αὐτὸν τοῦτον θεὸν καὶ Ἔρωτα καὶ Δαίμονα
μέγαν ἀποκαλούμενον, ἀγαπήσαι καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ
Ἔρωτος τὸν τοιοῦτον ἕμνον· περὶ μὲν γὰρ τοῦ
νοητοῦ νοῦ λέγων ὁ θεολόγος· ἄβροδ Ἔρωσ κτλ.
Καὶ πάλιν· οἷσιν ἐπεμβεβασὼς κτλ. In fine versus
codices præbent vel ἐπίσχη vel ἐπ' ἔγνη, et sic
præunte Bentlejo in epistola ad Millium Creuzer-
us legendum esse ait. At sensus requirit
ἐπίσχει, quod reposui.)

LI.

Κριοῦ καὶ ταύρου τ', ὄφιοσ, χαροποῦ τε λέοντος.

(Proclus in Tim. III p. 130 B : Τοιαῦτα γὰρ
περὶ αὐτοῦ καὶ Ὀρφεὺς ἐνδείκνυται περὶ τοῦ Φά-
νητος θεολογῶν. Πρῶτος γοῦν ὁ θεὸς παρ' αὐτῷ
ζῶων κεφαλὰς φέρει πολλὰς καὶ ἴας (leg. cum
Schneid. κρίας), ταυρείους, ὄφιας (leg. ὄφείας)
χαροποῦ τε λέοντος καὶ πρόεισιν ἀπὸ τοῦ πρωτο-
γενοῦς ἰσοῦ, ἐν ᾧ σπερματικῶς τὸ ζῷον ἐστὶ. Et
pag. 131 E : Διὸ καὶ δλικιώτατον ζῷον ὁ θεολό-
γος ἀναπλάττει κριοῦ καὶ ταύρου καὶ λέοντος καὶ
δράκοντος αὐτῷ περιθεῖς κεφαλὰς. Ex his duobus
locis viri docti composuerunt versum quem
edidi. Conf. Lobeck. Aglaoph. p. 490 et
Schneider. ad Proclum p. 307.)

Ac tum demum Ceres Hecaten honi patris progeniem enixa
[est.]

— Pulcher amor et Metis improbus....
quæ ingressus magnus Deus semper reprimat.

LI.

Arietis et tauri, serpentis cæsiq̄ue leonis. —
Femina et genitor fortis deus Ericæpeus. —

Θῆλυς καὶ γενέτωρ κρατερὸς θεὸς Ἡρικεπαῖος.
(Proclus in Tim. pag. 131 F : Καὶ ἐν αὐ-
τῷ πρώτῳ τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄβρον ὡς ζῶον πρώτῳ
θῆλυς καὶ γενέτωρ κτλ. φησὶν ὁ θεολόγος.)

Τῷ λαμπρῷ βλέπομεν, τοῖς δ' ὄμμασιν οὐδὲν ὄρω-
[μεν.]

(Stobæus Eclog. Phys. I cap. 415, 44, pag.
407 ed. Gaisford. : ἐνθ' Ὀρφεὺς τῷ λαμπρῷ
κτλ.)

LII.

Χρυσείαις πτερύγεσσι φορεῦμενος ἔνθα καὶ ἔνθα.

(Hermias in Plat. Phædr. p. 137 ed. Ast. :
Πρώτῳ γὰρ τούτῳ ἡ θεολογία παρέχει τοὺς ἴππους...
αὐτῷ δὲ τούτῳ πρώτῳ τῷ δεσπότῃ Φάνητι καὶ
πτέρυγας δίδωσι· χρυσείαις πτερύγεσσι κτλ. Scri-
bendum χρυσείαις cum Lobeckio Aglaopham. I
p. 491.)

Τέτρασιν ὀφθαλμοῖσιν δρώμενος ἔνθα καὶ ἔνθα.

(Hermias in Plat. Phædr. p. 135 ed. Ast.
Τετράς δὲ ὁ Φάνης, ὡς Ὀρφεὺς φησὶ· τέτρασιν
ὀφθαλμοῖσιν κτλ. Idem p. 109 de Orpheo : Καὶ
τρεῖς δὲ λέγονται Ὀρφεῖς παρὰ Θραζῆ γενέσθαι.
Idem p. 105 : Οὐδένα γὰρ ἐνθουσιασμὸν ἄνευ τῆς
ρωτικῆς ἐπιπνοίας συμβαίνει γίνεσθαι. Ὀρφεὺς ποῶς
δ' Ὀρφεὺς πάσας ἐπιτηδεύσας φαίνεται, ὡς δευ-
τέρας καὶ ἐχομένας ἀλλήλων· τελεστικώτατον μὲν
γὰρ αὐτὸν καὶ μαντικώτατον παρεῖληψαμεν, καὶ
ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος κινούμενον, ἔτι ποιητικώτατον,
ὅν γε δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ Καλλιόπης υἱὸν γενέσθαι
φασὶν. Ἐρωτικώτατος τε ἐστὶν, ὡς αὐτὸς λέγων
φαίνεται πρὸς τὸν Μουσαῖον καὶ προτεινὼν αὐτῷ
τὰ θεῖα ἀγαθὰ, καὶ τελειῶν αὐτόν. Idem pag. 107 :
οὐ πρῶτος δὲ ὁ Πλάτων ἠγίσχον καὶ ἴππους παρέ-
λαβεν, ἀλλὰ πρὸ αὐτοῦ οἱ ἐνθεοὶ τῶν ποιητῶν,
Ὀμηρος, Ὀρφεὺς, Παρμενίδης.)

LIII.

Μαντοσύνην δὲ οἱ δῶκεν ἔχειν ἀψευδέα πάντη.

(Hermias in Plat. Phædr. p. 140 ed. Ast. :
ὁ γὰρ τοῖς Ὀρφεὺς περὶ τῆς Νυκτός λέγων, θεῶν
γὰρ ἔχει, φησί· καὶ μαντοσύνην δὲ οἱ κτλ. Καὶ
αὕτη λέγεται μαντεύειν τοῖς θεοῖς.)

Δεῖξαι τ' εἰς ἀφανῶν φανερούς, οἱ τ' εἰσὶ γενέθλην

Luce videmus, oculis nihil cernimus.

LII.

Aureis alis huc et illuc volitans. —
Quatuor oculis huc atque illuc spectans.

LIII.

Divinationem plane veracem possidendam ei dedit. —
Ac demonstrare quo genere nati sint qui ex oculis man-
[festi evaserunt. —

(Hermias in Plat. Phædr. p. 141 : Ἡ παρρηκολουθηκώς δὲ Πλάτων τοῖς ὑπὸ τῶν θεολόγων εἰρημείους κατ' ἐκείνους καὶ αὐτὸς διατίθησι τὸν λόγον; μετὰ γὰρ τὴν τῶν νυκτῶν τάξιν τρεῖς εἰσι τάξεις τῶν θεῶν, Οὐρανοῦ, Κυκλώπων, Ἑκατοχγεῖρων, ὧν αὐτὸς ἀποράσκει τὰ οἰκεία τούτων ὀνόματα. Ἐπειδὴ γὰρ τῶν ἔνδον ἐν ταύτῃ μαινάντων τῷ Φάνητι πρῶτως φανερώς δὲ Οὐρανὸς ἐξ αὐτοῦ γέγονεν—ἐξω γὰρ προῆλθον πρῶτοι ἀπ' αὐτοῦ Οὐρανὸς καὶ Γῆ· δεῖξαι τ' ἐξ ἀφανῶν κτλ.)

Πρωτόγονόν γε μὲν οὐτις ἐσέδρακεν ὀφθαλμοῖσιν, εἰ μὴ Νύξ ἱερὴ μούνη· οἱ δ' ἄλλοι ἄπαντες θαύμαζον καθορῶντες ἐν αἰθέρι φέγγος ἀέλπτον· τοῖον ἀπέστραπτε χρόος ἀθανάτοιο Φάνητος.

(Hermias l. c. : Καὶ πρῶτος καταλάμπεται δὲ οὐρανὸς ὑπὸ τοῦ θεοῦ φωτὸς τοῦ Φάνητος· τὴν γὰρ Νύκτα ἠνώσθαι αὐτῷ φησι· πρωτόγονόν γε μὲν κτλ. Idem pag. 144 : Ἰριῶν γὰρ παραδιδόμενων Νυκτῶν παρ' Ὀρφεῖ, τῆς μὲν ἐν αὐτῷ μενούσης τῆς πρῶτης, τῆς δὲ τρίτης ἔξω προελθούσης, τῆς δὲ μέσης τούτων, τὴν μὲν πρώτην μαντεύειν φησίν, ὅ ἐστι τῆς ἐπιστήμης, τὴν δὲ μέσην αἰδοίαν καλεῖ, ὅ ἐστι τῆς σωφροσύνης, τὴν δὲ τρίτην ἀποτίκταιν φησὶ τὴν δικαιοσύνην. Cæterum Bentleyus Epist. ad Jo. Millium p. 455 vs. 6 non ἀπέστραπτε, sed ἀπίστιλβε habet, quod scriptum est etiam apud Proclum Comment. in Tim. pag. 132 C.)

LIV.

Καίπερ ἔόντι νέω καὶ νηπίω εἰλαπιναστῆ.

(Proclus in Tim. V p. 334 D : Ὁ γὰρ Ζεὺς βασιλέα τίθησιν αὐτὸν ἀπάντων τῶν ἐγκοσμίων θεῶν καὶ πρωτίστας αὐτῷ νέμει τιμὰς καίπερ ἔόντι νέω κτλ. Idem in Parm. I p. 91 ed. Cousin. : Καὶ γὰρ αὐτὸν τὸν Δία καὶ τὸν Διόνυσον παῖδας καὶ νέους ἢ θεολογία καλεῖ· καίπερ ὄντε νέω, φησὶν Ὀρφεύς.)

Κλύτε θεοί, τὸν δ' ὕμιν ἐγὼ βασιλῆα τίθημι.

(Proclus in Crat. p. 59 : Καὶ δὲ Διόνυσος τελευταῖος θεῶν βασιλεὺς παρὰ τοῦ Διός· ὁ γὰρ πατὴρ ἰδρύει τε αὐτὸν ἐν τῷ βασιλείῳ θρόνῳ καὶ ἐγγχειρίζει τὸ σκῆπτρον καὶ βασιλέα ποιεῖ τῶν ἐγκοσμίων ἀπάντων θεῶν· κλύτε θεοί, τὸν δ' ὕμιν κτλ. λέγει πρὸς τοὺς νέους θεοὺς δὲ Ζεὺς. Idem in Parmen. VII p. 230 : Χρόνος δὲ ὑπὸ Ὀρφέως

ὀνομάζεται κατὰ δὴ τινα θαυμαστὴν ἀναλογίαν. Γενέσεις γὰρ δὲ θεολόγος τῶν ἀγεννητῶν μυστικὰς παραδοὺς, καὶ τὸ αἴτιον τῆς ἐκφάνσεως τῶν θεῶν χρόνων συμβολικῶς ὠνόμασεν· ὅπου γὰρ γενέσεις, ἐκεῖ καὶ χρόνος.)

Ποιμαίνων πραπίδεςσιν ἀνόμματον ὠκὺν ἔρωτα.

(Proclus in Alcibiad. I : Ὁ θεολόγος δὲ παρ' Ἑλληνιστῶν ἀνόμματον ἀποκαλεῖ τὸν ἔρωτα ἐκείνων ποιμαίνων κτλ. Idem ibid. : Καὶ μοι δοκεῖ, καθάπερ Ὀρφεὺς ἐφίσηται τῷ βασιλεῖ Διονύσῳ τὴν μονάδα τὴν Ἀπολλωνιακὴν ἀποτρέπουσαν αὐτὸν τῆς εἰς τὸ Τιτανικὸν πλῆθος προσδοῦ καὶ ἐξαναστάσεως τοῦ βασιλείου θρόνου, καὶ φρουροῦσαν αὐτὸν ἀχραντὸν ἐν τῇ ἐνώσει, τοιαῦτα δὴ καὶ δὲ Σωκράτους δαίμων περιάγει μὲν αὐτὸν εἰς τὴν νοεράν περιωπὴν, ἐπέχειν δὲ τῶν πρὸς τοὺς πολλοὺς συνοουσιῶν. Idem ibid. : Πάρεδρος δὲ νόμος τοῦ Διός, ὡς φησὶν δὲ Ὀρφεύς.)

LV.

Ἔλγης οὐρανίης καὶ ἀστερίης καὶ ἀδύσου.

(Olympiodorus Comm. in Alcibiad. I : Ἄλλὰ μὴν καὶ ἕλωσι λέγονται οἱ τήνδε τὴν ἕλην ἐξάπτοντες τῆς τῶν οὐρανίων, καὶ διὰ τοῦτο φρουροῦντες αὐτήν, καὶ μὴ συγχωροῦντες βευστὴν οὖσαν, πάντη φθεῖρεσθαι. Φησὶ γὰρ καὶ δὲ Ὀρφεύς· ἕλης οὐρανίης κτλ.)

Οἱ δ' αὐτοὶ πατέρες τε καὶ υἱεῖς ἐν μεγάροισιν ἦδ' ἄλοχοι σεμναὶ κεδναὶ τε θυγάτρεις.

(Olympiodorus ad Platonis Phæd. p. 70 C : Καὶ ὅτι τὸ ζῶν καὶ τὸ τεθνεὺς ἐξ ἀλλήλων, κατασκευάζει ἐκ τῆς μαρτυρίας τῶν παλαιῶν ποιητῶν τῶν ἀπὸ Ὀρφέως, φημί, λέγοντος· οἱ δ' αὐτοὶ πατέρες κτλ. πανταχοῦ γὰρ δὲ Πλάτων παρῶδει τὰ τοῦ Ὀρφέως. Idem ibid. : Καὶ ἔστι τὸ μυθικὸν ἐπιχείρημα τοιοῦτον παρὰ τῷ Ὀρφεῖ. Τέσσαρες βασιλείαι παραδίδονται· πρώτη μὲν ἡ τοῦ Οὐρανοῦ, ἣν δὲ Κρόνος διεδέξατο, ἐκτεμῶν τὰ αἰδοῖα τοῦ πατρός. Μετὰ δὲ τὸν Κρόνον δὲ Ζεὺς ἐβασίλευσεν καταταρταρώσας τὸν πατέρα. Εἶτα τὸν Δία διεδέξατο δὲ Διόνυσος, ὃν φασὶ κατ' ἐπιβουλήν τῆς Ἥρας τοὺς περὶ αὐτὸν Τιτᾶνας σπαράττειν, καὶ τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ἀπογεύεσθαι. Καὶ τούτους ὀργισθεὶς δὲ Ζεὺς ἐκεραύνωσε, καὶ ἐκ τῆς αἰθάλης τῶν ἀτμῶν τῶν ἀναδοθέντων ἐξ αὐτῶν

Primogenitum quidem nemo intuitus est oculis, nisi sola nox sacra; cæteri omnes admirabantur conspicientes in æthere insperatum lumen; adeo coruscabat corpus Phanetis immortalis.

LIV.

Quamvis pusioni et parvulo convivæ. —

Audite dii, hunc ego vobis regem impono. —
Fallens sagaci mente cæcum celeremque amorem.

LV.

Materiæ cælestis et sidereæ et infinitæ. —
Idem patres et filii in ædibus
et uxores venerandæ probæque filiæ. —

βλῆς γενομένης γενέσθαι τοὺς ἀνθρώπους. Idem p. 69 C : Διόπερ καὶ παρωδεῖ ἔπος Ὀρφικὸν τὸ λέγον, ὅτι ὅστις δ' ἡμῶν ἀτέλεστος, ὡσπερ ἐν βρο-
βόρω κείσεται ἐν ἄδου.)

Ἄνθρωποι δὲ τελέσασα ἑκατόμβας
6 πέμψουσιν πάσῃσιν ἐν ὧραις ἀμφιπέσσειν
ὄργια τ' ἐκτελέσουσι, λύσιν προγόνων ἀθεμίτων
μαίόμενοι. Σὺ δὲ τοῖσιν ἔχων κράτος, οὐκ κ' ἐθέ-
[λησθα
λύσεις ἐκ τε πόνων χαλεπῶν καὶ ἀπείρονος οἴστρου.

(Olympiodorus Comm. in Phæd. : Ὁ Διό-
νυσος λύσειός ἐστιν αἷτιος. Διὸ καὶ λυσεύς (leg.
λύσιος) ὁ θεός. Καὶ Ὀρφεύς φησιν· Ἄνθρωποι δὲ
κτλ. Vs. 6 pro ὄργια ἐκτελέσουσιν scripsi ὄργια
τ' ἐκτελέσουσιν. Idem ibid. : ὅτι παλαιὸς ὁ λόγος,
Ὀρφικός τε γὰρ καὶ Πυθαγόρειος, ὁ πάλιν ἄγων
τὰς ψυχὰς εἰς τὸ σῶμα, καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ σώμα-
τος ἀνάγων, καὶ τοῦτο κύκλω πολλάκις. Idem ibid. :
ὅτι οἱ παραδιδόμενοι τέσσαρες ποταμοὶ κατὰ τὴν
Ὀρφέως παράδοσιν τοῖς ὑπογείοις ἀναλογουσι δ'
στοιχείοις τε καὶ κέντροις κατὰ δύο ἀντιθέσεις.
Ὁ μὲν γὰρ Πυριφλεγέθων τῷ πυρὶ καὶ τῇ ἀνατο-
λῇ, ὁ δὲ Κωκυτὸς τῇ γῇ καὶ τῇ δύσει, ὁ δὲ Ἀχέ-
ρων ἀέρι τε καὶ μεσημβρία. Τούτους μὲν Ὀρφεύς
οὕτω διέταξεν, αὐτὸς δὲ τὸν Ὀκεανὸν τῷ ὕδατι
καὶ τῇ ἄρκτῳ προσοικεῖτο. Idem Comm. in Phi-
leb. : Εἶτε (Μνήμη) ἡ θεὸς αὐτή, ἀφ' ἧς πᾶσα ἡ
ιδιότης ἐπιγίνεται, εἶτε ἡ παρὰ τῷ Ὀρφεὶ Μνήμῳ,
εἶτε καὶ ἄλλη τις οὕσα τυγχάνει. Idem ibid. : Καὶ
μὴν ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς ἐν τῷ μυθευομένῳ ὡς τὰς
τρεῖς ἐκφανῆναι μονάδας φησίν.)

Χειρῶν ἄλλυμένων ἔρρει πολύεργος Ἀθήνη.

(Etym. Orionis : Χεῖρες ἀπὸ τῆς χρήσεως,
ὡσανεὶ χρήσιες οὔσαι, ἢ χρεῖται· οὐδεμία γὰρ
τέχνη προκόπτει δίχα χειρῶν. Ὀρφεύς· χειρῶν
ἄλλυμένων ἔρρει κτλ. Legendum ἔρρει.)

LVI.

Τὸ πρὶν ἐὼν μέγα δένδρον ἐπὶ χθονὶ καὶ φερέκαρπον.

(Etym. Gud. p. 395 : Μίνθη, ἣν τινες ἡδύ-
μον καλοῦσι· ἔτι (leg. ἔστι) δὲ καλάμινθος ἄγριον

ἡδύσομον, ὅπερ λυπούμενη ἡ Δημήτηρ ἰδοῦσα
ἐμίσησε καὶ ἄκαρπον ἐποίησεν. Ὀρφεύς· τὸ πρὶν
εὼν μέγα κτλ. Pro φέρε καρπὸν lege φερέκαρπον.)

Σηκάζειν πυρούς τε καὶ ἀστάχους κατ' ἄλλωδ' ἀνδρῶν
λικμώντων, ὅτε τε ξανθὴ Δημήτηρ
κρίνη, ἐπειγομένων ἀνέμων, καρπὸν τε καὶ ἄγλας.

(Jo. Tzetzes Exeg. Hom. pag. 26 : Εὐρίσκω
γὰρ αὐτὸν [τὸν Ὀμηρον] ἂ μὲν τινα τῶν Ὀρφέως
ἔπων καθ' ὀλοκληρίαν πρὸς τὴν αὐτοῦ μετοχητεύ-
σαντα ποιῆσιν, ἕτερα δὲ πάλιν καθ' ἡμίσειαν παρα-
σπᾶσαντα· ἔστι δ' ἂ καὶ μεταφράσαντα ἢ καὶ ἄλλη-
νάλλως μεταστρέψαντα [ποίησιν]· ὡς τὸ Σηκάζειν
πυρούς τε κτλ. Edidi πυρούς τε et versu 3 ξαν-
θὴ Δημήτηρ, ut legitur apud Homerum Iliad.
lib. V vs. 500, quum codicis scriptura ξανθὴ
μήτηρ corrupta sit.)

6 Ἐκτον ἔτος· τὸ μὲν οὔτις ἐπεφράσατ', οὐδ' ἐνόησεν.

(Jo. Tzetzes l. c. : Καὶ τὸ, ἔκτον ἔτος· τὸ μὲν
οὔτις ἐπέφρασεν κτλ. Scripsi ἐπεφράσατ', quod
similiter cum ἐνόησεν copulatur apud Hom.
Odys. lib. VIII, vs. 94.)

Ἐκτη ἐν ἠριγενεῖ, ῥοδοδακτύλῳ, ἀργυροπέζῃ.

(Idem l. c. : Πρὸς δὲ καὶ τὸ, ἔκτη ἐνῆριγεν
εἰροδοδακτύλῳ ἀργυροπέζῃ. Emendavi versum
quemadmodum sententia postulat, secutus
Hermannum p. 950. Non dubium quin in præ-
cedenti qui periit versiculo ἦοτ' exaratum fuerit.)

Ἴστων ἐποιομένην, ἀτελῆ πόνον, ἀνθεμόεντα.

(Idem l. c. : Καὶ τὸ, ἴστων ἐποιομένην κτλ.
Legebatur ἀνθεμόεσσαν quod in ἀνθεμόεντα con-
verti.)

Σμήνεα δ' εἰργάζοντο μελισσῶν ἀδιάνων.

(Tzetzes l. c. p. 26 : Καὶ τὸ, σμήνεα δ' ἐργά-
ζου κτλ. Sententia requirit εἰργάζοντο quod
edidi.)

Ζεὺς Κρονίδης, βασιλεὺς ὑψίζυγος, αἰθέρι ναίων.

(Idem l. c. Ὀμοίως δὲ καὶ τὸ, Ζεὺς Κρονίδης
κτλ. Conf. Hom. Iliad. lib. IV vs. 166.)

Homines autem solennia sacrificia
facient omnibus anni temporibus
orgiaque celebrabunt nefariorum majorum expiationem
querentes. Tu vero his rebus pollens, quoscunque voles,
gravibus ærumnis et immensa cupiditate liberabis. —
Manibus pereuntibus operosa perit Minerva.

LVI.

Arborem olim magnam in terris et frugiferam. —
Stabulo includere triticum et spicas in areis

viris ventilantibus, quum flava Ceres

secernit, urgentibus ventis, fructum et paleas. —

Sextum annum; id quod nemo neque animadvertit, neque
[intellexit. —

Sexta aurora mane orta, roseis digitis fulgente, candidis
[pedibus conspicua. —

Telas percurrentem, opus imperfectum floribus variatum. —

Examina vero apum confertarum operabantur. — [ans.
Jupiter Saturnius, rex in excelso sedens, in æthere habi-

10 Οὐδ' ἂν Ἰφίλοιο θωώτερος αἶψα γένηται,
ὄστε καὶ ἀνθηρίκεσσιν ἐπέτρειχεν, οὐδέ τι καρπὸν
σίνετ', ἀήσυρα γυῖα φέρων ἐπὶ λήϊον αὔον.

(Idem l. c. p. 26 : Καὶ κατὰ μετάφρασιν, ὡς τὸ, οὐδ' ἦν Ἰφίλοιο θωώτερος αὐδάζιοιο (Maximus apud Fabricium Bibl. Græc. Vol. VIII p. 418 vs. 422 αὐγάζιοιο) κτλ. Vs. 12 sic exhibetur : Σίνετ', ἀήσυρα ἐλαφρὰ γυῖα φέρων ἐπὶ λήϊον αὔον. Sed ἐλαφρὰ interpretamentum est quod Maximus omittit. Quum neque αὐδάζιοιο neque αὐγάζιοιο ferri queat, vs. 10 probabiliter emendasse videor scribendo αἶψα γένηται. Conf. Hom. Iliad. lib. XX vs. 226-228 et Ovid. Metamorph. lib. X vs. 654-655.)

LVII.

ᾠδε γὰρ ἂν μίμνοι καθαρὸς τε (καὶ) ἔμπλεος οἶνος,
ἤδυμος εὐώδης τε· καλὸν δ' ἔτος ἐστὶ φυτεῖη.

(Tzetzes Exeg. p. 127 : Ὁ παλαιὸς γὰρ Ὀρφεὺς ἀπ' οὐπερ ὁ ἔμπος χρυσοῦς Ὀμηρος ὡς ἀνθημουργὸς μέλισσα (sic leg. pro μέλισσαν) πολλὰ ἀνθὴ ἐπῶν ἀπεδρέψατο, ἐν ταῖς ἑαυτοῦ δωδεκαετηρίσιν, οὐ νήδυμον φησὶν ἀλλὰ ἤδυμον, λέγων οὕτως· ᾠδε γὰρ ἂν μίμνοι κτλ. Inserui καὶ cum Lobeckio Aglaoph. t. I p. 424.)

Οὐδ' ὥς με γλυκὺς ὕπνος εἴβ' βλεφάροισιν ἰαύειν,
ἰστάμενός θ' ἀπαλοῖς ἐν ὄνειρασι νυκτὸς ἂν ὄρηνην.

(Tzetzes l. c. : Καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν φησὶν· ὕπνον δὲ οὐκ εἴβ' με λιγὺν ἐπὶ βλεφάροισιν ἰαύειν, ἰστάμενος ἀπαλοῖς ἐν ὄνειρασι ἂν πᾶσαν ὄρηνην. Τὸ δὲ λιγὺς ταυτὸν ἐστὶ τῷ ἤδυμος. Versus quorum sententia dubia esse non potest, nullo negotio restitui. In iis quæ Tzetzes subjungit verbis pro τὸ δὲ λιγὺς apparet τὸ δὲ γλυκὺς reponi oportere.)

5 Εἰ μὲν γὰρ στείχησιν ἐπ' ἀρνειοῖο θοοῖο.

(Tzetzes l. c. p. 33 : Καὶ δ' Ὀρφεύς· Ἡ μὲν γὰρ κτλ. Scribendum εἰ μὲν γὰρ. Cæterum agnum

velocem poeta appellat arietis signum [τὸν κρῖον Arato vs. 238], quod signum Sol dicitur inire.)

Οὗτοι ἀριστεροὶ εἰμι θεοπροπίας ἀναφαίνειν,
ἀλλὰ μοι ἐν στήθεσσιν ἀληθεύουσι μέριμναι.

(Schol. Eurip. Alcest. vs. 985 : Καὶ ποιητῆς καὶ μάντις ἦν δ' Ὀρφεύς. Φιλόχορος ἐν πρώτῳ περὶ μαντικῆς ἐκτίθησιν αὐτοῦ ποιήματα ἔχοντα οὕτως· οὗτοι ἀριστεροὶ εἰμι κτλ. Nuper Cobetus edidit θεοπροπίας ἀποποιεῖν, cuius loco scripsi ἀναφαίνειν, conjectum jam pridem Lobeckio Aglaoph. I p. 237. Pro ἀληθεύουσι μέλαινα, quæ codicum lectio est, recepi probabilem Cobeti conjecturam ἀληθεύουσι μέριμναι.)

Εἰ δὲ γεωπονίης σε φιλομβρότου ζμερος αἰρεῖ,
καί τ' ἐπὶ χρυσείης γενεῆς ἐντύνεται ἔργα,
10 γαῖαν ἐπὶ ζεῖδωρον ἄγων εὐκαμπὲς ἄροτρον,
ἢ γυροῖς ἐνὶ κλήμα Μεθυμναίου λελήσσαι
κατθέμεναι καὶ λαρὸν ὀπώρης εἶδαρ ἐλέσθαι
ἱμεῖρη, σκαπάνη τε λαχῆναι ἀμβροτον αἶαν·
αὐτίκα δὴ τοι πᾶσαν ἐτητυμίην καταλέξω,
15 ἐππως ἂν πανδία σεληναῖη πεπίθοιτο
ὄμπνιά σοι Δήμητρος ἀερσινόοιό τε Βάκχου
δῶρ' ἀναπεμπέμεναι καὶ ἐπητανὸν ὄλβον ὀπάξειν.

(Tzetzes Proem. p. 17 : Ἡσιόδου Ἔργα καὶ Ἡμέραι τὸ βιβλίον ἐπιγέγραπται πρὸς ἀντιδιαστολήν τῶν τοῦ μεγάλου Ὀρφέως ἔργων καὶ ἡμερῶν ὧν [ἔργων Ὀρφέως ἦτοι τοῦ περὶ Γεωργίας] οὕτως ἐστὶν ἡ ἀρχή· εἰ δὲ γεωπονίης κτλ. Idem locus exstat in Maximi carmine apud Fabricium Bibl. Græc. vol. VIII p. 440, vs. 456-465. Vs. 17 posui ἐπητανὸν, ut est ap. Maximum, repudiata Tzetzi lectione ἐπητανὸν quam sequitur Lobeckius Aglaoph. I p. 414. Reliquam scripturæ diversitatem prætereo.)

Ἀστραῖη κούρη δὲ πέλει πρὸς ἅπαντα φερίστη
σπέρματα, καὶ δὲ φυτοῖσιν ἐναίσιμος, ἐν τε βό-
[θροισι
20 βάλλειν ἔρνεα πάντα, τὰ τε δρυὸς ἄκρα λέγονται,
οἶνας δ' ἐξαλέσθαι, ἐπεὶ στυγείε περιάλλα

Ne sic quidem, si statim Iphiclo velocior factus fuerit,
qui etiam aristas percurrebat, neque fruges
lædebat, levia membra ferens super siccas segetes.

LVII.

Sic enim maneat vinum purum et plenum, [est. —
dulce odoratumque : opportunus vero plantationi annus
Ne sic quidem me dulcis somnus sinit palpebris dormire,
stans mollibus in somniis per noctis tenebras.—
Si enim accedat ad agnum velocem. —
Non parum idoneus sum ad fundenda oracula,
sed mens mihi in pectore verax est. —
Si vero agriculturæ hominibus opportune desiderio teneris,

et aureæ ætatis aggredi vis opera,
terram frugiferam proscindens curvo aratro,
aut in scrobibus Bacchi palmitem optas
condere dulcemque auctumni fructum comedere
cupis, et ligone terram immortalem exercere :
statim tibi omnem veritatem dicam,
ut divina luna obsequatur
almaque tibi Cereris et superbi Bacchi
dona mittat ac largas opes suppeditet. —
Astræa virgo aptissima est ad omnia
semina, et plantis opportuna atque ad scrobes
pro omni surculo pomis quæ dicuntur conserendas,
vites vero (decet) vitare, quoniam insigni odio persequitur

Ἰκαρίου κούρη ληνοῦς καὶ ἀδευκέας οἶνας,
 μνωμένη δσα λυγρὰ Διωνύσοιο ἔκητι
 Ἄκταιοὶ μῆσαντο, μέθη δεδμημένοι αἰνῆ
 25 Ἰκάριον, καὶ μιν στυφελαιῖς κορόνησι δάϊξαν,
 σφαλλόμενοι δῶροισι χοροϊμανέος Βάκχοιο.

(Tzetzes Chil. IV, 128 : Μέννηται ταύτης
 καὶ Ὀρφεὺς ἐν Γεωργίᾳ γράφων· Ἀστραὶη κούρη
 δὲ κτλ. Iidem versus reperiuntur in Maximi
 carmine l. c. vs. 488-496. Cæterum vs. 20
 legitur etiam fragm. XXXVI.)

LVIII.

Πρωτόγονος Φαέθων, περιμήκεος αἰθέρος υἱός,
 ἔκτισεν ἀθανάτοισι δόμον ἄφθιτον.....

(Lactantius Instit. I, 5 : Orpheus qui est
 vetustissimus poetarum et æqualis ipsorum
 deorum, (siquidem traditur inter Argonautas
 cum Tyndaridis et Hercule navigasse,) Deum
 verum et magnum πρωτόγονον primogenitum
 appellat, quod ante ipsum nihil sit genitum,
 sed ab ipso sint omnia generata. Eundem
 etiam Φάνητα nominat, quod, quum adhuc
 nihil esset, primus ex infinito apparuerit et

extiterit. Cujus originem atque naturam quia
 concipere animo non poterat, ex aere im-
 menso natum esse dixit : πρωτόγονος κτλ. Aliud
 enim amplius quod diceret non habebat.
 Hunc ait esse omnium deorum parentem,
 quorum causa cælum condiderit liberisque
 prospexerit, ut haberent habitaculum sedem-
 que communem : ἔκτισεν κτλ. »)

Πλουτώνη τε (καὶ) Εὐφροσύνη Βένδιδος τε κραταίφ.

(Proclus in Theol. p. 353 : Τοῦ Θεολόγου
 μετὰ τῶν πολλῶν τῆς Σελήνης ὀνομάτων καὶ τὴν
 Βένδιν εἰς τὴν θεὸν ἀναπέμποντος. Hesychius :
 Βένδιδος, ἢ Ἄρτεμις Θρακιστί.)

Ἄτελής (τα) γάμων καὶ ἄπειρος ἐοῦσα
 παιδογόνου λοχίης πάσης ἀνὰ πείρατα λύει.

(Proclus in Crat. p. 112 : Φησὶν Ὀρφεὺς·
 Ἄτελής γάμων κτλ. Inserui τε cum Lobeckio
 Aglaoph. p. 545, qui recte monet accipi hæc
 verba de Diana quæ perpetua virginitate gau-
 det partusque tuetur.)

Icarii filia torcularia et vina amara,
 memor quot mala propter Bacchum
 Actæi moliti sint, horribili vinolentia subigere ausi
 Icarium, quem duris clavis obruncarunt,
 titubantes donis insane tripudiantis Bacchi.

LVIII.

Primogenitus Phaethon, altissimi ætheris filius,
 domum perennem immortalibus condidit. —
 Plutone et Euphrosyne et valida Bendis (s. Diana). —
 Immunisque matrimonii et expertus
 omnis puerperii fines solvit.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΩΝ

ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΕΚ ΛΟΓΙΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΕΥΤΕΡΟΥ.

PORPHYRII FRAGMENTUM

LIBRI SECUNDI

DE PHILOSOPHIA EX ORACULIS HAURIENDA.

Ἀθανάτων ἀββήντε πατήρ, αἰώνιε, μύστα,
κόσμων ἀμφιδρόμων ἐποχούμενε δέσποτα νότοις
αἰθερίοις, ἀλκῆς ἵνα σοι μένος ἐστήρικται
πάντ' ἐπίδερκομένω καὶ ἀκούοντ' οὔσαι καλοῖς·
κλυθὶ τεῶν παίδων, οὐς ἤρσας αὐτὸς ἐν ὠραις.
Σὴ γὰρ ὑπὲρ κόσμον τε καὶ οὐρανὸν ἀστερόεντα
χρυσῇ ὑπέρκειται πολλῇ αἰώνιος ἀλκή,
ἧς ὑπερῴρησαι ὀρίνων φωτὶ σεαυτὸν,
ἀντάοις ὄχετοῖσι τιθηῶν νοῦν ἀτάλαντον,
ἧς βα κυεῖ τόδε πᾶν τεκνούμενος ἀφθιτον ἕλην,
ἧς γένεσις δεδόκηται, δε σφε τύποισιν ἔδησας.
Ἐθὲν ἐπεισεῖσαι γοναὶ ἀγίων μὲν ἀνάκτων

Ineffabilis immortalium pater, æterne, mysta,
mundorum qui circumaguntur dorsis insidens domine
ætheriis, quibus virtutis tuæ robur innititur
omnia intuenti pulchrisque auribus audienti;
exaudi liberos tuos, quos ipse tempestive procreasti.
Tua enim mundum cælumque stelliferum
aurea supereminet ingens, æterna vis,
super qua extolleris luce te ipse excitans,
perennibus rivis nutriens mentem undique æqualem,
quæ concipit hoc universum, incorruptibilem gignens
[materiam,
cujus ortus esse putabatur quo tempore eam formis
Inde affluunt stirpes sacrorum quidem regum [vixisti].

Πορφύριου ἀποσπασμάτιον κτλ.] Oraculum de summo Deo ac de triplici prole divina, insigne Porphyrii librorum περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας fragmentum, primum in lucem protulit Augustinus Steuchus, Eugubinus, in volumine de perenni philosophia Lugduni a. 1540 divulgato repetitioque Basileæ 1542 et Venetiis in Steuchi operibus 1591. Ex hoc fonte hausit Mornæus (1) qui de religione christiana cap. 3 omissis versibus græcis latine et gallice carmen exposuit. Sed utriusque viri docti memoria oblivione extincta Angelus Majus idem poematum ex Ambrosiano codice descriptum cum Porphyrii ad Marcellam uxorem epistola 1816 Mediolani iterum publici juris fecit, Paulo post Jo. Conr. Orellius in Opusculis veterum Græcorum sententiosis et moralibus tom. I pag. 319 cum Maji suaque explicatione repetiit. Adde huc nostram editionem Berolini 1850 promulgatam, Boissonadii in *Notices et Extraits* vol. II part. 2 pag. 271 (cf. p. 294), denique Gustavi Wolffii in Porphyrii de philosophia ex oraculis haurienda librorum reliquiis, Berolini 1856. De ipso Porphyrio ejusque scriptis et sapientia disserere hic non vacat, quo in argumento Wolffii nuper versata industria est. Carmen vero quod totum latine interpretati sumus adnotationibus illustrare non attinet. Pauca tantum de singulorum locorum scriptura et sensu dicemus.

(1) Mornay, *De la religion chrétienne*, pag. 33 ed. Paris. 1590.

Primum versum in codicibus præcedunt verba: Ὁ Πορφύριος ἐν τῷ δευτέρῳ (al. δεκάτῳ) βιβλίῳ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας αὐτοῦ παρατίθεται χρησμὸν περὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀθανάτου ἔχοντα οὕτως.

Vs. 1. Pro ἀθανάτων cod. Ambr. ἀθάνατέ τ'. Observa Deum μύστην vocari a Porphyrio antiquorum poetarum exempla secuto, qui Bacchum eodem nomine appellarunt. Cf. Anthol. Palat. IX, 524 vs. 13.

Vs. 6. σὴ γὰρ habet codex Borbonicus, σοὶ γὰρ Ambrosianus.

Vs. 8. Pro ὑπερῴρησαι Borbonicus exhibet ὑπερῴρησαι, Steuchus ὑπὲρ ἠώρησας, Ambrosianus ὑπὲρ αἰώρησας.

Vs. 9. Pro ἀντάοις ὄχετοῖσι quod requiritur, Ambrosianus et Steuchus male ὄχετοῖς. Ἀτάλαντον eodem significato adhibuit poeta quo Aratus Phænom. vs. 22 ἀτάλαντον ἀπάντη μεσηγῆς γαῖαν posuit, ubi scholiastes: ταλαντευομένην.

Vs. 10. δε βα κυεῖ liber Laurentianus, δε βα κυεῖ Ambrosianus, δε βακυεῖ Steuchus vertens: qui producit. Deinde τεκνούμενος Laurentianus, τεχνούμενος Borbonicus, τεχνώμενος Steuchus, τεχνώμενος Ambrosianus.

Vs. 11. ἧς scripsit Wolffius pro vulg. ἦν. Majus ἧ conjicit. Porro γένεσις plerique agnoscunt libri excepto Borbonico ubi legitur γένεσιν. Sequitur δετ ε Wolffii conjectura pro δετ. Denique τύποισιν quod conjectaveram pro Borbonici scriptura τόποισιν et Ambrosiani τόποισιν Steuchi auctoritate confirmatum vidit Wolffius.

Vs. 12. ἔθην refertur ad Dei vim, ἀλκῆν. Ἐ-

ἀμφί σε, παντόκρατορ, βασιλεύτατε καὶ μόνε
 [θνητῶν
 ἀθανάτων τε πάτερ μακάρων· αἱ δ' εἰσὶν ἄτερθεν,
 15 ἐκ σέο μὲν γεγαυῖαι, ὑπ' ἀγγελίῃσι δ' ἕκαστα
 πρεσβυγενεῖ διάγουσι νόφ καὶ κάρτει τῷ σῶ.
 Πρὸς δ' ἔτι καὶ τρίτον ἄλλο γένος ποίησας ἀνά-
 [κτων,
 οἳ ῥ' ἐκάς ἡμαρ ἄγουσιν ἀνυμνεῖοντες ἀοιδαῖς
 βουλόμενόν σ' ἐθέλοντες, ἀοιδιάουσι δ' ἐσῶδε.
 20 Τύνη δ' ἐσὶ πατήρ καὶ μητέρος ἀγλαὸν εἶδος
 καὶ τακέων τέρεν ἄνθος, ἐν εἰδεσὶν εἶδος ὑπάρχων,
 καὶ ψυχῇ καὶ πνεῦμα καὶ ἁρμονίῃ καὶ ἀριθμῶς.

ad te circumcirca, omnipotens, augustissime et unicus
 [mortalium
 immortaliumque pater beatorum; aliae vero seorsum sunt
 ex te natae, mandata autem deferentes cuncta
 primogenita mente tuoque robore perficiunt.
 Praeterea etiam aliud tertium genus regularum generati-
 qui procul a te diem agunt cantu celebrantes
 volentem te ultro, canunt vero usque adhuc.
 Tu autem pater es et matris splendida facies
 et tener liberorum flos, in formis fragilibus infragilis et
 [immota forma,
 et animus et spiritus atque harmonia et numerus.

πεισεύουσι Laurentianus, ἐπισερεύουσι Borboni-
 cus, ὑπεισερεύουσι Steuchus, ἐπιστροφώουσι Ambro-
 sianus.

Vs. 13. Pro παντόκρατορ Borbonicus παντοπά-
 τορ, Steuchus παντόπατορ. Praeterea βασιλεύτατε
 Laurentianus, βασιλεύτε Steuchus, βασιλεῦ τε Am-
 brosianus. Denique μόνε omnes membranæ præ-
 bent, si a Borbonico libro discesseris, in quo
 μόνον reperitur. Quod quum ferri nequeat, si quis
 cum Majo ex Ambrosiano exemplari βασιλεῦ τε
 legat, versus clausulam multimodis mutata[m] vo-
 luit Orellius pag. 626. Itaque ipse nondum co-
 gnita Laurentiani codicis lectione vulgaveram
 βασιλεῦ τε καὶ ὄβριμε θνητῶν. Nunc libri illius au-
 ctoritatem meæ conjecturae præopto.

Vs. 14. αἱ δ' jam in priorē editione reposui pro
 membranarum scriptura αἰδ' vel αἰδε.

Vs. 15. γεγαυῖαι item restitui sublato librario-
 rum mendo γεγαῶσαι. Porro δ' ἕκαστα recte Bor-
 bonicus, cujus loco Ambrosianus δ' ἕκασται,
 Steuchus δὲ ἕκασται exhibet.

Vs. 18. Pleraque exemplaria calamo exarata
 vitiose οἳ σε κατ' ἡμαρ (vel ἡπαρ) ἄδουσι καθυ-
 μνεῖοντες, sed metro et sententiæ satisfaciunt quod in

Laurentiano compareret οἳ ῥ' ἐκάς ἡμαρ ἄγουσιν ἀνυ-
 μνεῖοντες.

Vs. 19. ἀοιδιάουσι cod. Laur. et Steuchus, ἀοι-
 διάουσι Borbonicus, ἀεὶ διάγουσι Ambrosianus.
 Deinde ἐσῶδε invenitur in Laur. et Borb. ascripto
 scholio: Ὅτι τρεῖς τάξεις ἀγγέλων ὁ χρησμὸς οὗτος
 δηλοῖ· τῶν ἀεὶ τῷ Θεῷ παρεστῶτων, καὶ τῶν χωριζο-
 μένων αὐτοῦ καὶ εἰς ἀγγελίας καὶ διακονίας ἀποστελ-
 λομένων, καὶ τῶν φερόντων ἀεὶ τὸν αὐτοῦ θρόνον. In
 φερόντων latet mala interpretatio verbi ἄγουσιν.
 Sed additur: Τὸ δὲ ἀοιδιάουσι δ' ἐσῶδε ἀντὶ τῶ
 ἄδουσιν ἕως νῦν. Cf. Lobeck. ad Phryn. p. 4 seqq.
 Pathol. p. 610 seqq. Cæterum hanc potestatem
 posterior ætas adverbio ἐσάρτι tribuere consueve-
 rat. Vid. eundem virum doctum ad Phryn. p. 21.
 Id ipsū a Porphyrio scriptum esse suspicor, sed
 propter membranarum consensum ἐσῶδε retinui,
 siquidem Ambrosianus habet ἐς ὧπα, Steuchus
 etiam ἐς ὧδε. Quod reliquum est, Boissonadius
 pag. 294 locum in hunc modum corrigere tenta-
 vit: Οἳ σε κατ' ἡμαρ καὶ φύχθ' ὑμνεῖοντες ἀοιδεῖς
 βουλόμενόν ῥ' ἐθέλοντες ἀεὶ διάγουσιν ἐς ὧπα, ἄδουσιν
 interpretamentum verbi διάγουσιν fuisse putans.

Vs. 22. ἁρμονίῃ Laurentianus, cæteri ἁρμονία.

ΤΑ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ

ΧΡΥΣΑ ΕΠΗ.

Ἄθανάτους μὲν πρῶτα θεούς, νόμῳ ὡς δαίκενται,
τίμα καὶ σέβου ὄρον, ἐπειθ' ἤρωας ἀγαυούς,
τούς τε καταχθόνιους σέβει δαίμονας, ἔννομα βέ-

[ζων

τούς τε γονεῖς τίμα, τούς τ' ἀγχιστ' ἐκεγαυῶτας
τῶν δ' ἄλλων ἀρετῇ ποιῶ φίλον ὅστις ἀριστος.

Πράσι δ' εἶκε λόγοις, ἔργοισι τ' ἐπωφελίμοισι,
μηδ' ἔχθαιρε φίλον σὸν ἀμαρτάδος εἵνεκα μικρῆς,
ὄρα δύνη· δύναμις γὰρ ἀνάγκης ἐγγυθί ναίει.

Ταῦτα μὲν οὕτως ἴσθι κρατεῖν δ' εἰθίζεο τῶνδε·
10 γαστρός μὲν πρῶτιστα, καὶ ὕπνου λαγνείης τε
καὶ θυμοῦ. πρῆξις δ' αἰσχρόν ποτε μήτε μετ' ἄλλου,
μήτ' ἰδίῃ· πάντων δὲ μάλιστα αἰσχύνεο σαυτὸν.

Εἴτα δικαιοσύνην ἄσκει ἔργῳ τε λόγῳ τε·
μηδ' ἀλογίστως σαυτὸν ἔχειν περι μηδὲν εἰθίε·

AUREUM PYTHAGOREORUM

CARMEN.

Immortales primum deos, ut lege dispositi sunt,
venerare et cole jusjurandum, deinde heroes illustres
ac terrestres genios legitima faciens, honora;
observa etiam parentes et eos qui proxime cognati sunt;
ex aliis vero amicum tibi adjuuge quisquis virtute pris-
[stantissimus est.

Lenibus dictis cedas et utilibus factis,
neve oderis amicum propter leve peccatum,
quoad potes; facultas enim prope necessitatem habitat.
Hæc quidem sic teneas, sed istis imperare assuesce:
ventri primum et somno, deinde libidini
et iræ. Ne quid unquam turpe committas sive cum alio
sive seorsum, sed maxime omnium verere te ipsum.
Deinde justitiam exerce factis atque dictis:
neve te ulla in re inconsiderate gerere assuescas:

V. 1. Ἀθανάτους μὲν πρῶτα θεούς.] Ita omnes codd. præ-
ter Medicæum, in quo ἀθάνατον μὲν πρῶτα θεῶν reperiri
testatur Bandinius in Bibl. Codd. Laur. T. II. p. 259. Ean-
dem lectionem fortasse exprimit interpres Arabs, cujus
verba sic latine reddidit Job. Eljchmannus apud Salma-
nium p. 3: « Primum eorum quæ tibi præcipio post timo-
rem Dei ter optimi maximi, ut reverenter habeas eos
quibus non decreta est mors a Deo quique ejus sunt
amici, ut illis honorem exhibeas eum, quem approbat re-
ligio. » Sed nunguntur qui ἀθάνατον μὲν πρῶτα θεῶν hoc
loco defendunt. — νόμῳ ὡς δαίκενται.] S et G atque ipse
Hierocles. Eandem scripturam agnoscunt Proclus in Plat.
Timæum p. 65 F (p. 145 ed. Schneider.) et Jamblich.
Pythag. n. 144. Sylburgius in quibusdam libris invenit
δαίκεται, quod cum aliis probavit Schæferus ap. Orel-
lium p. 471. Idem legisse videtur Arabs. Ut νόμῳ καὶ
εἴτε δαίκεται lege cautum, sancitum est intelligendum
de justa numinum veneratione quæ legibus consentanea
sit: ita δαίκενται lege constituti sunt accipi convenit de
eorum deorum cultu qui more institutæque majorum in
honore sunt, ut externa numina excipiantur. Doctius more
Platoniorum Hierocles θεούς, νόμῳ ὡς δαίκενται, τίμα
exponit in eam sententiam, ut quemadmodum numina
per æthereas ordine disposita sint, sic ea divinæ legi con-
venienter colenda esse dicat. Cæterum in Codd. Paris.
tanquam soluta oratione nullaque distinctione exarantur
versus usque ad 34, nisi quod in fine cujusque versus erat
hæc nota A alio atramento scripta.

V. 3. καταχθόνιους δαίμονας.] Hierocles esse vult τούς
ἐκ γῆς πολιτεύεσθαι θυναμένους καὶ κατὰ γῆς οἰκεῖν, ut κατα-
χθόνιοι vocentur qui vulgo sunt ἐπιχθόνιοι. Sed plerumque
apud veteres καταχθόνιοι nominantur ὑποχθόνιοι. Vid. adn.
ad Hierocl. — ἔννομα βέζειν justa vel legitima facere,
quod proprie de sacrificiis dici nemo dubitat, Hierocles
exponit: « facere quæ sapientium virorum præceptis con-
sentanea sunt vitamque ad illorum virtutem componere et
ad rationis normam dirigere. » Camerarius male conjecit
ἔννομα βέζειν. Nam Pythagoras qui incruenta sacrificia

amabat, Cicerone teste lib. III-de Nat. deor., ne Apollini
quidem Delo hostiam immolare volebat, ne aram san-
guine aspergeret. Cf. Menag. ad Diog. Laert. VIII, 13, 20
et 22.

V. 4. Hunc versum citat Stobæus Florileg. LXXIX
p. 337 ed. Grot. (vol. III p. 109 ed. Gaisf.) addito lem-
mate Πυθαγόρου ἐκ τῶν χρυσοῶν ἐπέων. Hujus scriptoris Cod.
Par. A præbet σούς τε γονεῖς pro τούς τε γονεῖς.

V. 5. ἀριστος.] tres O; ἀρεστος S.

V. 6. ἐπωφελίμοισι.] O; ἐπωφελίοισι G; ἐπωφελίμοισι S. in
quo ἐπωφελέμοισι latere aspicitur Gaisfordius.

V. 7. εἵνεκα μικρῆς.] Codd. N; Simplicius Comm. in Epi-
cteti Enchir. pag. 204 ed. Salmas. legit οὐνεκα μικρῆς.

V. 9—16 affert Stobæus Flor. serm. I. pag. 7 ed. Grot.
(pag. 2 ed. Gean.; vol. I pag. 6 ed. Gaisf.) Sed v. 9—
11 (κρατεῖν — θυμοῦ) sermoni V sine codd. auctoritate
inseruit Gesnerus pag. 64. Cf. Gaisfordii adn. ad p. 164.

V. 9. δ' εἰθίζεο.] tres O. et Hierocles. Hanc scripturam
sequuntur Aldus, Stephanus in Thes. Ling. Gr. Ind. col.
814, Schæferus, alii. At δὲ εἰθίζεο habet Stobæus serm. I,
item Steph. Poes. phil. pag. 114. Curter. δὲ om: De rell-
quo illud δ' εἰθίζεο quod etiam Gesneri fraude Stob. serm.
V illatum est vel propterea magis convenit huic loco, quod
infra v. 35 legitur εἰθίζου.

V. 11. πρῆξις.] S, quod jam Stephanus, Lectius et
Wintertonus posuerunt; vulgo πρῆξις.

V. 12. μήτ' ἰδίῃ.] O. S; μήτ' αὐτὸς Stobæus et Step-
hanus in margine. — μάλιστα.] O. S; μάλιστα Curter. Gale-
nus libro de cognitione et curatione morborum animi vol.
V p. 26 ed. Kuehn. proferens hunc versum, Σὺ δέ, in-
quit, σαυτὸν αἰδοῦ μάλιστα, πειθόμενος τῷ φάντι, Πάντων
δὲ μάλιστα αἰσχύνεο σαυτὸν.

V. 13. ἄσκει.] Sic Stobæus et his Hierocles; item Ste-
phanus in editione Principum poetarum atque in Poesi
philos. p. 114, Brunckius, Orellius, alii. Vulgo ἄσκειν,
quod Hieroclis verborum immemores ex O. et S. carmini
inseruerunt Needh. et Gaisfordius.

V. 14. σαυτὸν.] Codd.; om? Curt.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΦΑΛΗΡΕΩΣ
ΤΩΝ ΕΠΤΑ ΣΟΦΩΝ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ.

DEMETRII PHALEREI
SEPTEM SAPIENTUM APOPHTHEGMATA.

α'. Κλεόβουλος Εὐαγόρου Λίνδιος ἔφη·

Μέτρον ἀριστον. — Πατέρα δεῖ αἰδεῖσθαι. — Εὖ τὸ σῶμα ἔχειν καὶ τὴν ψυχὴν. — Φιλήκοον καὶ μὴ πολυήκοον. — Πολυμαθῆ, μὴ ἀμαθῆ. — Γλώσσαν εὐφημον κεκτῆσθαι. — Ἀρετῆς οἰκείον καὶ κακίας ἀλλότριον ἀδικίαν μισεῖν. — Εὐσέβειαν φυλάσσειν. — Πολίταις τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν. — Γλώττης κρατεῖν. — Βία μὴδὲν πράττειν. — Τέκνα παιδεύειν. — Τύχῃ εὐχεσθαι. — Ἐχθρας διαλύειν. — Τὸν τοῦ δήμου ἔχθρον πολέμιον νομίζειν. — Γυναικὶ μὴ μάχεσθαι, μηδὲ φιλοφρονεῖσθαι ἀλλοτρίων παρόντων· τὸ μὲν γὰρ ἔστι χέρηρον, τὸ δὲ μανίαν δύναται παρέχειν. — Οἰκίετας μεθύνοντας μὴ κολάζειν· εἰ δὲ μή, δόξεις καὶ αὐτὸς μεθύειν. — Γαμεινὸν ἐκ τῶν ὁμοίων· ἐὰν γὰρ ἐκ τῶν κρειττόνων, δεσπότης, οὐ συγγενεὶς κτήσῃ. — Μὴ ἐπιτέλα τῷ σκώπτοντι· ἀπεχθὴς γὰρ ἔση τοῖς σκωπτομένοις. — Εὐποροῦντα μὴ ὑπερήφανον εἶναι, ἀποροῦντα μὴ ταπεινοῦσθαι.

β'. Σόλων Ἐξηκστίδου Ἀθηναῖος ἔφη·

Μῆδὲν ἄγαν. — Κριτὴς μὴ κἀθησο· εἰ δὲ μή, τῷ ληφθέντι ἔχθρος ἔση. — Ἥδονην φεύγε· ἦτις λύπην τίκτει. — Φύλασσε τρόπου καλοκαγαθίαν ὄρκου πιστοτέραν. — Σφράγιζε τοὺς μὲν λόγους σιγῇ, τὴν δὲ σιγὴν καιρῷ. — Μὴ ψεύδου, ἀλλ' ἀλήθευε. — Τὰ σπουδαῖα μελέτα. — Τῶν γονέων μὴ λέγε δικαιότερα. — Φίλους μὴ ταχὺ κτῷ, οὐς δ' ἂν κτήσῃ, μὴ ταχὺ ἀποδοκίμαζε. — Ἄρχεσθαι μαθῶν ἀρχεῖν ἐπιστήση. — Εὐθύνας ἐτέρους ἀξίων διδόναι καὶ αὐτὸς ὑπεγε. — Συμβούλευε μὴ τὰ ἥδιστα, ἀλλὰ τὰ βέλτιστα τοῖς πολίταις. — Μὴ θρασύνου. — Μὴ κακοὺς ἡμίλει. — Χρῶ τοῖς θεοῖς. — Φίλους εὐσέβει. — Γονεῖς αἰδοῦ. — Νῦν ἡγεμόνα ποιῶ. — Ὅ δ' ἂν ἴδῃς μὴ λέγε. — Εἰδὼς σίγα. — Τοῖς σαυτοῦ πρῶτος ἴσθι. — Τὰ ἀφανῆ τοῖς φανεροῖς τεκμαίρου.

γ'. Χίλων υἱὸς Δαμαγῆτου Λακεδαιμόνιος ἔφη·

Γνώθι σαυτόν. — Πίνων μὴ πολλὰ λάλει· ἀμαρτήσαις γάρ. — Μὴ ἀπειλεῖ τοὺς ἐλευθέρους· οὐ γὰρ καλόν. — Μὴ κακολόγη τοὺς πλησίον· εἰ δὲ μή, ἀκούση ἔφ' οἷς λυπηθήσῃ. — Ἐπὶ τὰ δαίπνα τῶν φίλων βραδέως πορεύου, ἐπὶ δὲ τὰς ἀτυχίας ταχέως. — Γάμους εὐτελεῖς ποιῶ. — Τὸν τεταλευτηχότα μακάριζε. — Πρεσβύτερον σέβου. — Τὸν τὰ ἀλλότρια περιεργαζόμενον μισεῖ. — Ζημίαν αἰροῦ μάλλον ἢ κέρδος αἰσχρόν· τὸ μὲν γὰρ ἀπαξ σε λυπήσει, τὸ δ' αἰεὶ. — Τῷ δυστυχοῦντι μὴ ἐπιτέλα. — Ἰσχυρὸς ὢν, ἥσυγον σαυτόν ἀπέχε, ὅπως σε αἰτῶνται μᾶλλον ἢ φοβῶνται. — Τῆς ἰδίας

1. Cleobulus Evagoræ filius Lindius dixit :

Modus optima res. — Patrem revereri oportet. — Candidum est ut corpore et animo bene valeamus. — Libenter audire oportet, non quævis tamen temere. — Doctum, non indoctum esse decet. — Linguam bene ominantem habeto. — Virtutis proprium est et ab improbitate alienum injustitiam odisse. — Pietatem serva. — Civibus optima suade. — Linguam contine. — Per vim nihil agendum. — Liberos institue. — Fortunam precare. — Inimicitias dissolve. — Populi inimicum hostem habeto. — Cum uxore neque jurgare debemus presentibus alienis, neque ei blandiri : illud quidem pejus est, hoc autem ad furorem perducere potest. — Servulos ebrios ne castiga : sin minus, et ipse ebrius videberis. — Uxorem duc ex æqualibus : si enim e potentioribus duxeris, dominos, non affines tibi comparabis. — Alios cavillanti ne subrideas ; invisus enim fies iis quibus illuditur. — In divitiis ne superbias, in egestate ne abjecto sis animo.

2. Solon Execestidæ filius Atheniensis dixit :

Ne quid nimis. — Juedæ ne sedeas : sin minus, in odio eris damnato. — Voluptatem fuge quæ tristitiam parit. — Morum probitatem serva vel jurejurando fide digniorem. — Sermones silentio, silentium temporis opportunitate comprobe. — Ne mentiaris, sed vera loquere. — Honesta meditare. — Parentibus justiora ne dicas. — Amicos ne cito compares, quos autem comparaveris, ne statim repudies. — Parère, quum didiceris, imperare scies. — Quam alios repossis rationem, ipse quoque redde. — Civibus non jucundissima, sed optima suadebis. — Ne fastidio effera ris. — Cum improbis ne reverseris. — Consule deos. — Amicos cole. — Parentes reverere. — Mentem ducem sequere. — Ne dicas autem quodcunque videris. — Sciens tace. — Lenis in tuos sis. — Obscura e manifestis conjice.

3. Chilon Damageti filius Lacedæmonius dixit :

Nosce te ipsum. — Inter bibendum ne multa loquaris : delinques enim. — Libetis hominibus ne mineris : neque enim decet. — Ne maledicas aliis : sin minus, audies quæ tibi molesta erunt. — Ad amicorum convivia lente, ad calamitates autem cito accede. — Nuptias frugaliter facito. — Vita functum beatum prædica. — Natu majorem cole. — Alienarum rerum cura occupatum oderis. — Jacturam turpi lucro præfer : illa enim semel, hoc semper tibi dolorem afferet. — Calamitosum ne irrideas. — Si robustus es, tranquillum te præbe, ut revereantur te alii potius quam metuant. — Domui tuæ bene præsto. —

- 25 μηδεὶς μήτε λόγῳ σε παρείπη, μήτε τι ἔργῳ, πρῆξαι, μηδ' εἰπεῖν, δ, τι τοι μὴ βέλτερόν ἐστι. Βουλεύου δὲ πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μῶρα πέληται· δειλοῦ τοι πρῆξαι τε λέγειν τ' ἀνόητα πρὸς ἀνδρός· ἀλλὰ τὰδ' ἐκτελείειν, ἃ σε μὴ μετέπειτ' ἀνίησαι.
- 30 Πρῆξσε δὲ μηδὲν τῶν μὴ ἐπίστασαι, ἀλλὰ διδάσκειν ὅσα γρῶν, καὶ περὶνότατον βίον ὄδε διὰ ζεις. Οὐδ' ὑγίεις τῆς περὶ σῶμ' ἀμέλειαν ἔχειν χρῆ· ἀλλὰ ποτοῦ τε μέτρον καὶ σίτου γυμνασιῶν τε ποιεῖσθαι μέτρον δὲ λέγω τὸδ', ἃ μὴ σ' ἀνίησαι.
- 35 Εἰθίζου δὲ δαίταν ἔχειν καθάρειον, ἀθρυπτον· καὶ πεφύλαξέ γε ταῦτα ποιεῖν, ὅποσα φθόνον ἴσχει. Μὴ δαπανᾷν παρὰ καιρόν, ὅποια καλῶν ἀδαήμων· μηδ' ἀνελεύθερος ἴσθαι μέτρον δ' ἐπὶ πᾶσιν ἀριστον. Πρῆξσε δὲ ταῦθ' ἃ σε μὴ βλάψει· λόγιασι δὲ πρὸ [ἔργου.
- 40 Μηδ' ἕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὀμμασι προεδέξασθαι, πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων λογιῶσθαι ἕκαστον·

nemo te aut dictis aut factis adducat, ut quidquam aut facias aut dicas, quod tibi non sit commodum. Consilium vero cape ante rem gerendam, ne stulta fiant; hominis enim miseri est facere et dicere quæ stulta sunt. At tu ea perage, quæ tibi postea non sint molesta. Ne quid facias eorum quæ nescis, sed discito [dissimam. quæcunque disci par est, atque ita vitam transiges juveni. Neque cura valetudinis est negligenda; sed modus in potu, cibo et exercitiis. [non pariet. servandus: modum autem dico hunc, qui tibi dolorem Mundo vero victu uti assuesce, non delicato; et cave facias quæcunque invidiam habent. Ne fac sumtus importunos, ut qui honesti ignarus est, neve sis illiberalis: modus enim in omnibus optima res. Fac ea quæ tibi non noceant, et delibera priusquam facias.]

Neve somnum molles in oculos prius admittas, quam singula diurna opera recensueris:

Curterius ad Hierocli Comm. p. 106 memoravit. Reperitur autem in margine Codd. Gall. — ἐπὶ παντι] omnes codd. et edit; sed Stobæus ἐπὶ πᾶσι, quam scripturam Stephanus in margine notavit.

V. 25 λόγῳ—ἔργῳ] Omnes codd. et edd. præter Ven. ubi legitur λόγος—ἔργον.

V. 26. μηδ'] S. Cod. Med. Steph. in Poes. phil. Salmas. et omnes Hierocli editores; μήτ' Brunck. et Orell. — ὅ, π] Ald. in una editione ὅτι, in altera δ, π.

V. 27 inseruit Gesnerus Stob. Tit. III p. 37 sine codicum auctoritate. Cf. Gaisf. adn. ad vol. I p. 91. Quod deinceps præterite. — μῶρα] Sic Brunck. Orell. Schwepf.; reliqui μωρά.

V. 28. δειλοῦ τοι] Ita Codd. Gall. et omnes edd. At δειλοῦ τι vitiose Curterius quem sequuntur Wechel. Marcell. Dacer. — ἀνόητα] Omnes præter Orell. qui tacite scripsit ἀνόητα.

V. 29. ἀλλὰ τὰδ'] Codd. et edd.; ἀλλ' τὰδ' mendose Sylb. — ἀνίησαι] Brunck. Orell.; ἀνίηση S. Needh. Curt.; ἀνίηση Codd. Gall. sed in margine ἀνίηση.

V. 30. πρῆξσε] Codd. et edd.; πρῆξσε male Froben. — πρῆξσε—ὄν S. — ἐπίστασαι] Codd. et edd.; ἴστασαι Curter.; πίστασο Codd. G. sed in marg. πιστάσαι.

V. 32—35 citat Stobæus Tit. XCIX p. 542 ed. Gesn. Tit. CI ed. Grof. vol. III p. 315 ed. Gaisf.

V. 32. ὑγίεις] O; ὑγίειας S. — τῆς περὶ σῶμ'] Codd. et old.; τῆς κατὰ σῶμ' Stob.; τῶν περὶ σῶμ' Schier. typographorum errore.

V. 33. μέτρον δὲ] Codd. et edd.; sic etiam Stobæi Cod. Par. A, alii μέτρων ap. Gaisf. — σίτου] Codd. et edd. præter Ven. ubi σίτων habetur. In Codd. Gall. male legitur σίτου καί.

V. 34. μέτρον δὲ] omnes excepto Gesnero qui vitiose μέτρων δὲ edidit. — τὸδ'] pleræque membranæ; sed Stobæi codd. Par. A et B ap. Gaisfordium τούτο. — ἀνίησαι] Curter. Marcell. Needh. Asht. et Stobæus; ἀνίηση Codd. Gall. et S. in quo est ἀνίηση.

V. 35. εἰθίζου] libri scripti et editi; sic etiam Stobæi Cod. Par. B ap. Gaisf. Sed εἰθίζου Arsen. et Trincavellus, εἰθίζουσαν Cod. Par. A, ἡθίζου Gesnerus, qui etiam καθάρειον repugnante metro pro καθάρειον vulgavit.

V. 36. γε ταῦτα] edd. omnes et codd. plerique; sed membranæ Gall. et libri Oxonienses A. C. D. τοιαῦτα, quam

lectionem etiam Hierocles agnoscit p. 148. Adde quod S. om. γε, in Comment. vero περ. τοιαῦτα habet. Sed vulgata scriptura magis placet. — ποιεῖν] Codd. Gall.; ποιεῖν Curter.

V. 37—38 landat Stobæus Flor. Tit. XV p. 152 ed. Gesn.; vol. I p. 336 ed. Gaisford.

V. 37. ὅποια καλῶν ἀδαήμων] membranæ et edd.; item Stobæi Cod. Par. B ap. Gaisf. et Gesneri margo. Vulgo apud Stobæum scribitur ἀπειροκόλως ἐνὶ ἡμῶν. Quod quum mendosum sit, Theod. Marcilius scribi jussit ἐνὶ ἡμῶν, in nobis pro in nostra societate. Notæ enim sunt Pythagoreorum societates. Alii legendum esse conjecerunt ἐν i. e. ἐνεστί ἡμῶν, quod quodammodo confirmatur Arabis interpretis auctoritate, cuius verba sic latina fecit Elichmanus: « neque sis prodigus instar ejus qui notitiam non habet rerum, quæ sunt in manu ejus. » Hic in manu ejus videtur respondere græco ἐνὶ vel ἐνεστί. Tum igitur versus tale præceptum continet: licet nobis nimios sumtus, quales boni honestique ignorantia inepti homines faciunt, vitare. Sed ne quid de sententia dicam, quæ longe accommodatior huic loco apparet, si ὅποια καλῶν ἀδαήμων legas, ipsa vox ἀπειροκόλως inusitata poetis testimonio est, alteram scripturam unice veram esse.

V. 38. μηδ'] codd. et edd. præter Gesnerianam, ubi male scribitur μη δ'.

V. 39. πρῆξσε] codd. et edd.; libri Gallici (et S.) πρῆσσε, sed in marg. πρῆσσε. — βλάψει] Brunck. Orell. Gaisf. in Poet. gr. min. vol. III p. 282; βλάπτει Ven.; βλάπτει Stob. p. 37 ed. Gesn. At hunc locum a Gesnero temere additum esse ostendit Gaisfordius vol. I p. 91; βλάψη S. item Steph. Salmas. Needh. Ashton. Inter vs. 39 et 40 leguntur in codice Augustano hi duo versiculi qui neque in vulgatis editionibus neque in Hierocli Commentario exstant, sed a Porphyrio de vita Pythagoræ p. 27 ed. Rom. (p. 41 ed. Küster.) servati sunt:

πρῶτα μὲν ἐξ ἕπνοιο μελίπρονος; ἐξυπανιστάς (I.—αναστάς)
εὐ μῆλα ποιπύον· ὄσ' ἐν ἡματι ἔργα τελέσσεις.

Augustanum codicem olim contulerat David Hæschelius. Cf. Fabric. Bibl. Gr. vol. I p. 795 ed. Harl.

V. 41. λογιῶσθαι ἕκαστον] Ita bis Hierocles in commentario. Cf. adn. ad pag. 152. Vulgo: πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων τρεῖς ἕκαστον ἐπαλθεῖν, quam scripturam præter codd.

πῆ παρέβην; τί δ' ἔριξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;
ἀρξάμενος δ' ἀπὸ πρώτου ἐπέβημι καὶ μετέπειτα
δειλὰ μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσο, γρηστὰ δέ, τέρπευ.

- 46 Ταῦτα κόνει, ταῦτ' ἐκμελέτα· τούτων γὰρ ἔρῃν σε,
ταῦτά σε τῆς θείης ἀρετῆς εἰς ἴχνα θίσει·
ναὶ μὰ τὸν ἀμετέρα ψυχᾶ παραδόντα τετρακτύν,
παγὰν ἀνάου φύσεως. Ἄλλ' ἔρχεαι ἐπ' ἔργον,
Οσοῖσιν ἐπευξάμενος τελέσαι. Τούτων δὲ κρατήσας,
50 γνώσεται ἀθανάτων τε θεῶν θνητῶν τ' ἀνθρώπων
σύστασιν, ἧ τε ἕκαστα διέρχεται ἧ τε κρατεῖται·

Qua in re peccavi? quid feci? quid omisi quod fieri de-
bet? A primo incipiens singula percurras; et postea, [bebat]
malis admittis, te ipsum coargue, bonis autem, laetare.
In his tibi elaborandum est; hæc meditare; hæc amanda
hæc te in divina virtutis via sistent: [sunt]
per eum certe qui nobis quaternarium numerum tradi-
fontem perennis naturæ. Sed accingere ad opus, [d],
a diis precatus ut perficiant. Si vero hæc teneas, [lum]
cognosces et immortalium deorum et hominum morta-
constitutionem, quatenus singula differant et qualiter
[comunionem quædam continentur.

S et G et editiones Curt. Steph. Salmas. Brunck. et Gaisf. exhibet Porphyrius in vita Pythagoræ n. 40. Arrian. Diss. Epictet. III, 10 habet ἡμερίων ἔργων λογισασθαι ἕκαστα.

V. 42. πῆ παρέβην] Sic edd. omnes, etiam Diog. Laert. VIII, 22 et Plutarch. de superstitione Opp. p. 168 (vol. VI p. 642 ed. Reisk.). Suidas in voc. Πυθαγ. legit ποῖ. Arab. exprimit ποῦ: « expende loca in quibus aliquid prætergressus es. » Non tamen putaverim eum legisse ποῦ, sed non recte interpretatum esse πῆ, quod potius cum Ausonio pro ποῦ quam cum Saraceno interprete pro ποῦ accipere convenit. Mesyichius πῆ, πῶς, quo pacto i. e. quatenus; cf. Thom. Mag. p. 652. Ausonius Idyll. XVI, 16:

Qua prætergressus? quid gestum in tempore? quid non?
ubi qua valet qua ratione, quatenus. Salmasius exponit
qua in re loci potius sensum, quam vocabuli vim intuitus.
Arrian. Diss. Epictet. l. c. ἐκτελέσεται pro οὐκ ἐτε-
λέσθη, quod librarium mendium videtur. Nam Diss. IV, 6 legitur: ἀναπλοῖε τὰ πεπραγμένα· πῆ παρέβην τῶν πρὸς
αὔροισιν; τί ἔρεξα ἢ ἀπὸ τῶν ἢ ἀκοινωνητων; τί μοι δέον οὐκ
ἐτελέσθη πρὸς ταῦτα;

V. 43. ἀρξάμενος; δ' ἀπὸ πρώτου] Arrianus l. c. ἀρξάμενος
δ' ἀπὸ τοῦδε.

V. 44. δειλὰ] omnes edd. præter Wechel. Curter. Omnis.
Dacer. Needh. Ashton. Schier. Gaisf. qui legunt δεινὰ quod
est etiam apud Arrian. Diss. Epictet. l. c. atque in peris-
codd. [O et S] Hieroclis p. 152 (nisi quod membranæ
Gallicæ in margine δειλὰ habent), denique apud Clemen-
tem Alex. Paedagog. lib. I, 10 p. 154 ed. Oxon. Contra
δειλὰ reperitur in reliquis editionibus Steph. Poes. phil.
p. 116. Marcil. Salmas. Brunck. Glandorf. Orell. Gaisford.
Schwepf. Præstat δεινὰ quod hoc sensu apud Homerum,
Hesiodum, Theognidem invenitur. Odys. VIII, 351: δειλαί
τοὶ δειλῶν γε καὶ ἔγγυα ἔγγυάσθαι, ubi Eustathius: ἀντι-
τοῦ, τῶν κακῶν καὶ ἔγγυα κακαὶ ὥστε ἔγγυάσθαι. Quan-
quam δεινὰ ferri posse non est quod uberius ostendam.
— τέρπευ] Cod. Ven.; reliqui τέρπου (ut S. in comment.)
quod est in omnibus edd. ante Needhamianam promulga-
tis. Præterea τέρπου scripserunt Brunck. Orell. Gaisf. in
Poetia minoribus, Schwepf.; τέρπευ tuentur Needh. Ash-
ton. Schier. Gland. ut magis poeticum. Post hunc versum
in Codd. Oxoniensibus A. C. D. in Ven. et Augustano ite-
rum exstat versiculus spurius.

ταῖς αὐταῖς ἀρεταῖς ποιῶ φίλον, ὃν κ' ἐδελήσθα,

quem Harlesius recte interpretamentum versus quinti esse
statuit.

V. 47—48 Empedocli tribuuntur in Theologum. arith-
met. p. 20: Τοιαύτης δὲ οὐσης, ἐπώνυμον (corr. ἐπώνυμον)
δὲ αὐτῆς; τὰ Πυθαγόρου οἱ ἄνδρες θαυμάζοντες δηλονότι καὶ
ἀνευφημοῦντες ἐπὶ τῇ εὐρήσει, καθά που καὶ Ἐμπεδοκλῆς·

Οὐ μὰ τὸν ἀμετέρα γενεᾶ παραδόντα τετρακτύν,
παγὰν ἀνάου φύσεως βίζωματ' ἔχουσαν.

Reliqui auctores commune Pythagoreorum iusjurandum
esse ajunt. Plutarchus de Plac. philos. vol. IX p. 476 ed.
Reisk.: διὸ καὶ ἐρῶντων οἱ Πυθαγορικοί ὡς μεγίστου ὄρκου
ὄρκος τῆς τετραδός· οὐ μὰ τὸν ἀμετέρα ψυχᾶ παραδόντα τε-
τρακτύν, Παγὰν ἀνάου φύσεως βίζωματ' ἔχουσαν, ubi Wyl-
tenbachius et Huttenus recte posuerunt βίζωματ' ἰσχυρῶν
atque Sextus Empiricus adv. Mathem. VII, 94: τοῦτο ἐπι-
νοήσαντες οἱ Πυθαγορικοί, ποτὲ μὲν εἰώθασαι λέγειν τὸ — ἀρξάμε-
νός δέ τε πάντ' ἐπέοικεν· ποτὲ δὲ τὸν φυσικώτατον ὁμῶναι ἄρ-
σῶσιν, οὐ μὰ τὸν ἀμετέρα κεφαλᾶ παραδόντα τετρακτύν,
Παγὰν ἀνάου φύσεως βίζωματ' ἔχουσαν. Idem eodem modo
adv. Arithm. lib. IV, 2 p. 332, nisi quod ψυχᾶ ἐπιτην ha-
bet. Jamblichus de vit. Pythag. § 150 et 162 idem exhibet
βίζωματ' ἰσχυρῶν τ' atque in priore versu ἀμετέρα γενεᾶ cum
codice Vaticano. Apud Macrobius in Somn. Scip. 1, 6 et
Porphyr. vit. Pythag. § 20 scribitur initio versus prius
οὐ μὰ: contra Jamblichus § 150 ita legit: vai μὰ τὸν ἀ-
μετέρας σοφίας εὐρόντα τετρακτύν, sed § 162 οὐ μὰ τὸν ἀμετέρα
γενεῆ παραδόντα τετρ. Plutarchus, Macrobius, Porphyrius
et Theon Smyræus in eorum quæ in Mathematicis ad
Platonis lectionem utilia sunt, expositione ed. Ismael Bal-
liard. (Paris. 1644) cap. 38 p. 147 præbent ψυχᾶ. quod in
Carminis aurei codd. exstat, pro γενεᾶ, sed Sextus l. c. et
Stobæus Ecl. phys. p. 302 κεφαλᾶ, in cuius libris Heere-
nius et Gaisfordius etiam ἐπιπένητα pro παραδόντα scriptum
repererunt. Juliaus Orat 6 p. 196. C ed. Spanhem.
οὐ μὰ τὸν ἐν στέροισιν ἑμοῖς παραδ. τετρ. Methodius in Co-
vivio decem virginum Orat. 6 extr. p. 81 editionis Petr.
Possin. (Paris. 1657) vai μὰ τὸν ἀμετέρας ζωᾶς διέξοντα κε-
φαλῶσιν. Pro ἀνάου male in Plutarch. textu ἀνάου dele-
runt Beckius et Huttenus, idem fecerunt Heerenius et
Gaisfordius in Stobæi Eclog. Denique pro φύσεως Porphy-
rii et Stobæi codd. habent φύσος. Nos codicum qui aureum
carmen continent scripturam servavimus. Nulla autem in
his atque in editionibus lectionis discrepantia est, nisi
quod Junta cum Codd. Gall. pro ἀνάου neglecto metallo
habet ἀνάου. Præterea libri Gallici pro ἀλλ' ἔργον ἐπ' ἔργον
exhibent ἀλλ' ἔργον ἐπ' ἔργον.

V. 50. γνώσεται] S. G. O; item Camerar. Neand. Steph.
in Poet. gr. princ. Curt. Sylb. Needh. Ashton. Schier.
Gland.: γνώση Ald. Steph. in Poes. phil. p. 116. Salmas.
Brunck. Orell. Schwepf.

V. 50—51. γνώσεται ἀθανάτων τε θεῶν θνητῶν τ' ἀνθρώπων
σύστασιν, ἧ τε ἕκαστα διέρχεται ἧ τε κρατεῖται] Hierocles
p. 174 interpretatur: πρώτον μὲν θεογονίαν καὶ θεολογικὴν
ἐπιστήμην παρέσθαι τοῖς οὕτως ἀρχαῖσι προλέγει, καὶ πάντων
τῶν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς τετρακτίος ὑποστάτων τὴν ἐπίγνωσιν μετὰ
τῆς κατὰ γένος· αὐτῶν διακρίσεως καὶ τῆς εἰς ἕνα κόσμον ἐνώ-
σεως. Τὴν μὲν γὰρ σύνταξιν αὐτῶν ἐνταῦθα τὸ τῆς συ-
στάσεως ὄνομα δηλοῖ· τὸ δὲ ἧ διέρχεται τὴν κατ' εἶδος δια-
φορὰν καὶ τὸ ἧ κρατεῖται τὴν κατὰ γένος κοινωνίαν. Φυσὴ
γὰρ βιωσάτω καὶ λογικῶν οὐσιῶν τὰ γένη κατὰ ταύτην τὴν
διάστασιν εἰς μίαν κοινωνίαν συνέρχεται. Τῇ γὰρ εἶναι τὰ μὲν
πρώτα, τὰ δὲ μέσα, τὰ δὲ ἕσχατα διακρίεται ἅμα καὶ ἡνω-

γνώση δ' ἢ θέμις ἐστὶ, φύσιν περὶ παντὸς δμοίην,
ὥστε σε μήτε ἀέλπτ' ἐλπίζειν, μήτε τι λῆθαι.
Γνώση δ' ἀνθρώπων ἀθαίρετα πῆματ' ἔχοντας
ἐκ τλήμονας, οἳ τ' ἀγαθὸν πῆλας ὄντων οὐτ' ἐσορῶσιν
οὔτε κλύουσι· λύσιν δὲ κακῶν παῦροι συνίσασι.

Cognosces etiam, quoad fas est, naturam ex omni parte
[sui similem :
ut nec speres quæ speranda non sunt, nec te quidquam
[latens.
Cognosces autem homines malis ultro accessit obrutos,
miseros, qui bona quum prope sint nec vident,
nec audiunt : paucique sciunt e malis se expedire.

τα. Οὗτε γὰρ τὰ πρῶτα ἂν γένοιτο μέσα, ἢ ἔσχατα, οὔτε τὰ μέσα πρῶτα ἢ ἔσχατα, οὔτε τὰ ἔσχατα μέσα ἢ πρῶτα, ἀλλ' ἐν τοῖς δημιουργικοῖς ὄροις αἰδίως μένει κατὰ γένος διακεκριμένα. Καὶ οὕτω μὲν τὸ ἕκαστα διέρχεται νοοῦμεν, τὸ δὲ ἕκαστα κρατεῖται πάλιν αὐτῆς θεωρήσομεν. Τὸ πᾶν τὸδε οὐκ ἂν εἴη τέλειον, μὴ πρῶτα καὶ μέσα καὶ ἔσχατα μέρη ἐν αὐτῷ κεκτημένον, ὡς ἀρχὴν καὶ μέσα καὶ τελευτὴν τοῦ ὅλου συστήματος. Καὶ τὰ πρῶτα οὐκ ἂν εἴη πρῶτα, μὴ μέσων καὶ ἔσχατων αὐτοῖς ἐπομένων. Οὐδὲ τὰ μέσα τοῦτ' ἂν εἴη, ὃ λέγεται, μὴ ἀκρῶν ἐκατέρωθεν αὐτοῖς παρακειμένων. Ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἔσχατα εἴη ἂν ἔσχατα, μὴ πρῶτων καὶ μέσων προηγουμένων. Συνεισάγει οὖν ἀλλήλα πρὸς τὴν τοῦ παντὸς τελειότητα. Ac sententiam quidem philosophus tam bene Pythagoreorum præcepta secutus exposuit, nihil ut fingi perfectius queat, sed singula accuratius rimantur plura occurrunt, in quibus ab ea dissentiantium videatur. Σύστασιν ε philosophorum usu σύνταξιν τοῦ ὅλου esse vult, quam Plato in Timæo 32 E σύστασιν τοῦ κόσμου appellavit. Quamquam autem aliud est ἡ τοῦ ὅλου σύστασις, rerum universalis constitutio, de qua Hierocles loquitur, alia ἡ τῶν ἀθάπτων θεῶν καὶ τῶν θνητῶν ἀνθρώπων σύστασις; deorum immortalium hominumque mortalium conjunctio, divinæ humanæque naturæ conditio et constitutio : tamen verum est spectanti persuasum erit, poetam a singulis profectum ad universa transire, ita ut in philosophiæ studio e singularium rerum scientia magnæ rerum parentis, naturæ, cognitionem efflorescere velit. Quamobrem non est quod miremur, cur Hierocles mentem poetæ explicare molitus singula verba minus curaverit. In his etiam sunt : ἢ τε ἔκαστα διέρχεται ἢ τε κρατεῖται. Nam neque διέρχεται unquam valet idem quod διαφέρει neque κρατεῖσθαι dicitur de communiōne, qua cuncta continentur. Immo διέρχασθαι dici constat de rebus fluxis et caducis quæ transeunt vel de locis quæ transimus. Deinde κρατεῖν, si ab aliis significationibus discesseris, nonnunquamprehendere, lueri, serare interpretari licet. Vide O'sann. ad Cornut. de Nat. deor. p. 256 et Coraen. Ἄρατ. II. p. 210 seqq. Quamobrem ἢ τε ἔκαστα διέρχεται ἢ τε κρατεῖται, verbi oportet : quatenus singula transeant et quatenus conserventur, i. e. quatenus singula vel fluxa et caduca vel æterna sint. Similiter interpres Arabis hæc accepit qui, ut Eichmanni verbis utar, ita interpretatur : « Intelligis rationem eorum juxta quæ procedit negotium, tum in regimine Dei Ter Optimi Maximi ejusque amicorum, tum etiam apud nos, cæctum hominum, videlicet, quid de iis sit evanidum in uno post aliud (id est, singulis), et quid de iis sit permanens. » Quocirca Salmasius aut Arabem parum vidisse aut interpretes alios Græcos et Latinos nihil vidisse existimabat. Ipse igitur probata magnam partem Arabis interpretatione : « Nam natura, inquit, Deorum immortalium stabilis est, fixa et æterna, ideo κρατεῖται : hominum vero mortalium instabilis, fluxa et transitoria, ut ita loquar, διερχομένη. Quod etiam magis dicere licet, et alio quidem sensu ex sententia Pythagoreorum, qui putabant animas hominum ex aliis corporibus in alia transire, ex humanis in belluina, ex belluinis in humana. Sic σύστασις θνητῶν ἀνθρώπων hoc modo διέρχασθαι optime dici potest. At deorum immortalium σύστασις plane κρατεῖται, nulli mutationi aut migra-

gationi ex aliis sedibus in alias obnoxia. » Verum enim vero neque Hierocles erravit, neque Salmasius enim, de qua agitur, penitus perspexit. Quis enim credat, Hieroclem a Saraceno interprete doctrina superatum esse? Unde igitur hæc explicationis ejus ab ipso carmine discrepantia? quia philosophiæ præceptum latissime patens atque ab hoc loco non alienum expositurus, quæ esset propria singulorum poetæ verborum vis minime laborabat. Salmasius opponi putat fluxa et æterna. Quod si verum est, fructus et philosophiæ studio percipiendus secundum Pythagoram cernitur in hoc, quod mortalia et caduca ac cito peritura ab immortalibus et perpetuo mansuris distinguere discimus. Atqui non est philosophorum de rebus fluxis disputare, sed tota philosophia in rerum perennium contemplatione versatur. Quare quæ mutabilia sunt, in his mutationis æternitas consideranda est. Æterna autem mutatio, qua mortalia omnia agitantur, cum sempiterna quiete, quæ deorum naturæ contigit, comparata simillima est singula um rerum differentiæ et illi, quod cuncta continet, rerum naturæ corpori. Quæ autem dixi, etsi certissima sunt, confirmabo tamen Ocelli etiam auctoritate. Is cap. 1 § 12 pag. 157 nostræ editionis, ἐτι δὲ, inquit, καὶ ὅλη δι' ὅλης ἡ φύσις θεωρουμένη τὸ συνεχὲς ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ τιμωτάτων ἀφαιρεῖ κατὰ λόγον ἀπομαρτυρομένη καὶ προσάγουσα ἐπὶ πᾶν τὸ θνητὸν καὶ διεξέρχον ἐπιδοχόμενον τῆς ἰδίας συστάσεως, i. e. jam vero universa rerum natura si per omnes partes spectetur, licet proportionem quadam deficere (ac deterior et caduca fieri) videatur, tamen continuationem et perennitatem a primis præstantissimisque corporibus sumtam omnibus mortalibus affert, quibus concretionis suæ vicissitudines accidunt. Ad quem locum illustrandum p. 187 hæc notavi : « Sunt autem τὰ πρῶτα καὶ τιμωτάτα corpora cælestia. Vult enim scriptor æterna esse non modo corpora cælestia, ut quæ eodem semper statu maneant, sed reliqua etiam, quæ perpetuo mutantur propter mutationis æternitatem a cælestibus corporibus repetendam. »

V. 52. γνώση δ'] O et G; γνώση ὁ S. sed non in comm. p. 178 ed. Needh. [p. 136 Gaisf.], ubi reperitur γνώση δ', ut mirandum sit Gaisfordium h. l. vulgatam deaveruisse.

V. 53. ὥστε—μήτε] S. G. O; item pleræque edd., sed nonnullæ ὡς τέ ἐτ' μὴ τέ.

V. 54. γνώση δ' ἀνθρώπων ἀθαίρετα πῆματ' ἔχοντας] Sic libri scripti et editi; profert hunc locum Chrysippus ap. Gell. lib. VI cap. 2, ubi quædam editiones γνώσει et ἐλόντας habere jam Theod. Marcellinus testatur, qui jure præfert ἔχοντας, inconcinnam repetitionem ἐλόντας ἀθαίρετα vocans, quum verbi ἔσιν vis in nomine ἀθάιρετα sit.

V. 55. τλήμονας—οἳ τ' ἐσορῶσιν] Cod. Ven. G. et S.; alii τλήμονες—οἳ ἐσορῶσιν. Neutra lectio spernenda. Reperitur autem τλήμονες ap. Ald. Cam. Steph. Syll. τλήμονας ap. Curter. Marcell. Omeis. Dacer. Needh. Asthon. usque ad Glandorf. qui restituit τλήμονες, quod per Brunckium, Orellium, aliosque usque ad nostram memoriam propagatum est. At Schæferus apud Orellium ait, se non repugnare, si quis τλήμονας—οἳ τ' ἐσορῶσιν præferat. Hinc Schwepfinger. edidit τλήμονας—οἳ ἐσορῶσιν. Ego vero cum Gaisfordio ad cod. Ven. scripturam redii.

V. 56. συνίσασι] S. et G; item Ald. in maj. ed. συνίσασι.

Τοίη μοῖρα βροτῶν βλάπτει φρένας· ὡς δὲ κύλινδροι
 ἄλλοι' ἐπ' ἄλλα φέρονται, ἀπέρονζ πῆματ' ἔχοντες.
 λυγρὴ γὰρ συνοπαδὸς ἔρις βλάπτουσα λείθε
 60 σύμφυτος, ἣν οὐ δαί προάγειν, εἴκοντα δὲ φεύγειν.
 Ζεῦ πάτερ, ἧ πολλῶν κε κακῶν λύσεις ἀπαντας,
 εἰ πᾶσιν δείξαις, οἷω τῷ δαίμονι χρώνται.
 Ἄλλὰ σὺ θάρσει, ἐπεὶ θεῖον γένος ἐστὶ βροτοῖσιν,
 οἷς ἱερὰ προφέρουσα φύσις δεικνυσὶν ἕκαστα.
 65 Ὡν εἰ σοὶ τι μέτεστι, κρατήσεις ὧν σε κελεύω,
 ἔξασέας ψυχῆν δὲ πόνων ἀπὸ τῶνδε σωσεις.
 Ἄλλ' εἴργου βρωτῶν, ὧν εἴπομεν, ἐν τε καθαροῖς,
 ἐν τε λύσει ψυχῆς κρινῶν, καὶ φράζεαι ἕκαστα,

Tale fatum lædit mortalium mentes; illi vero cylindrorum
 huc illuc voluntur, infinitis malis oppressi. [instar
 Gravis enim comes latenter nocet contentio
 innata, quam provocare non decet, sed cedendo evitare.
 Jupiter pater, multis profecto malis omnes liberaris,
 si cunctis ostendas, quali genio utantur. [talibus,
 Tu autem bono sis animo, quum divinum genus sit mor-
 quibus sacra natura singula pandens commonstrat.
 Quorum si fueris particeps, mea jussa tenebis,
 remedioque usus istis ævum liberabis animum. [bus,
 Abstine vero cibis iis, quos diximus, cum in lustrationi-
 tum in purgatione animi judicium adhibens : et considera
 [singula,

Sed Cod. M. l. p. 184, 194 et 196 præbet συνίαισι (corr. συνίαισι), quod verius forsitan videatur. At poetarum usus postulat συνίαισι.

V. 57. τοίη μοῖρα βροτῶν] Codd. Gall. atque Oxonienses A et D; τοίη μοῖρ' αὐτῶν S. — ὡς δὲ κύλινδροι] Sic Needham. e margine codd. Gall. suffragantibus libris Oxoniensibus A et D. Cf. Hierocl. pag. 196; eandem scripturam vulgarent Asthon. Schier. Brunck. Orell. Gaisf. Schwepf. repudiata vetere lectione et δὲ κύλινδροις quam exhibent S, item Ald. Steph. Sylb. Camer. Curter. Marcil. Salmastus habet et δὲ κύλινδροις; typographorum forsitan errore. Glandorfius posuit quidem in ipso carmine ὡς δὲ κύλινδροι, in adnotationibus autem scribendum conjectit et δὲ, κύλινδροι, ἄλλοι' ἐπ' ἄλλα κ. τ. λ.

V. 58. ἀπειρονα] Omnes præter Ald. in ed. maj. Froben. et Junt. qui vitiose ἀπύρονα scripserunt. Theod. Marcilius cylindros putat exponi posse rerum vicissitudines, similes volutationibus cylindri. Quæ interpretatio nobis arrideret si cum ipso et δὲ κύλινδροις legeremus. Neque verior est altera Marcilii explicatio, qua volutationes illas animo um in alia atque alia corpora migrationes, donec ab omni corporis contagione expiati sint, intelligit. Nos nihil tale hoc loco reperimus.

V. 59. λυγρὴ] G. O; λυγρὰ S.

V. 60. σύμφυτος] Codd. et edd.; libri Gall. σύμφυτος. — προάγειν] S. et interpres Arabs cujus verba Elichm. sic exprimit : « convenit autem eam non *foveri*, sed fugienda est ostendendo emissionem erga eam. » Hierocles ipse p. 210 ed. N. (p. 161 ed. Gaisf.) explicat προάγειν ἐπὶ πλεῖον. Neque tamen spernenda Codd. G. et O. lectio προσάγειν, quæ in omnibus edd. ante Gaisfordianam est, sensu simili verbis Homericis Od. XVII, 446 τίς δαίμων τόδε πῆμα προσήγαγε, δαιτὸς ἀνίην; Sed nos vetustas membranas cum Hierocle sequimur. Illud vero observandum, Codicem Vindobonensem itidem in Comm. pag. 184 ed. Needh. [pag. 141 ed. Gaisf.] præbere προάγειν, sed pag. 198 ed. Needh. [pag. 152 ed. Gaisf.] προσάγειν exhibere, ut hinc concludi liceat, jam antiquitus codices in hoc versu inter προάγειν et προσάγειν fluctuasse.

V. 61. ἧ πολλῶν κε] Brunck. Orell. Gaisf. in Poet. min. Schwepf.; ἧ πολλῶν γε Theod. Marcil. Salmas. in præf. Needh. et Asthon. Schier. Gland. Gaisf. in Hierocl. ed.; ἧ πολλῶν τε κακῶν τε Codd. Gall. Ald. in ed. maj. Froben. Ruff. Sed Ald. in ed. minore cum Junt. τε post κακῶν recte omittit; idem faciunt Curter. Steph. Hertel. Dacer. Stephanus et Hertelius τε post πολλῶν in γε mutant, quos sequuntur Arcer. et Omeis. Cæterum Cod. S : ἧ πολλῶν τε κακῶν λύσεις ἀπαντας. — λύσεις] Hierocles pag. 304. Steph. Needh. Asthon. Brunck. Orell. Gaisf. Schwepf; παύσεις Cod. Ven. et libri Oxonienses, item Ald. in ed. min. Junt. Amerb. Camerar. Neander. Wechel.

Quæ si antiqua lectio est, accedit ad similitudinem effati Euripidei κακῶν πεκαυμένων ap. Sext. Empir. Pyrrhon. Hypot. p. 157.

V. 62. et] Hierocles, interpres Arabs, Marcil. Salmas. Needh. Asthon. Schier. Gland. Brunck. Orell. Gaisf. Schwepf.; ἧ Ald. in ed. maj. Froben. Ruff. Steph.

V. 65. ὧν εἰ σοὶ τι μέτεστι] Codd.; Glandorfius legi volebat ἧς (i. e. ἑαυτῶν φύσεως; εἰ σοὶ τι μέτεστι, Orellius ὀρισε ἧς. Sed nihil mutandum. Explicatur hic versus ab Hierocle p. 204, id quod Glandorfium fugit. Qui quum nullam ejus explanationem in Hieroclis commentario reperiret, versum difficilem et spurium esse putabat. In Salmastii editione pro κρατήσεις; operarum vitio legitur κρατῆσεις. Aldus post κελεύω non distinxit.

V. 66. ἔξασέας] activum hoc tantum loco exstat. Post hanc vocem virgulam posuerunt omnes editores ante Needhamium; idem Brunck. Orell. Gaisf. Schwepf. fecerunt. Glandorfius τῆ μέση στιγμῆ hoc vocabulum a sequentibus separavit. Ego cum Needhamio, Asthon. Gaisford. κελεύω, ἔξασέας ψυχῆν δὲ scripsi.

V. 67. εἴπομεν, ἐν τε καθαροῖς] Ha omnes editores excepto Glandorfio, qui sic interpretavit : εἴπομεν ἐν τε καθ.

V. 68. κρινῶν] S. G. Hierocl. p. 212; item Ald. in ed. maj. Froben. Arcer. Junt. Steph. Sylb. Curter. Marcil. Dacer. Needh. Asthon. Schier. Brunck. Orell. Gaisf. Schwepf. At κρινῶν habent Ald. in ed. min. Amerb. in prima ed. Ruff. Camerar. Neand. Salmas. Glandorf. Utraque scriptura idem efficitur. Nimirum in omni lustratione vel expiatione atque in purgando corpore animoque judicari debere cibos id est ciborum delectum adhibendum esse, ut iis utamur cibis qui morari vel impedire purum perfectumque vitæ humanæ statum possint. Ἀύσιν ψυχῆς animi solutionem Theod. Marcilii commentationem mortis intelligit. Aliter Hierocles qui ea, de quibus in his versibus agitur, omnia ad philosophiam rettulit. Sed ut Pythagorei vitia animi vincula δέσεις appellabant : ita λύσεις τε; ψυχῆς nihil est nisi animus solutus ac purus omni vitio, qualem Pythagoras in iis inesse volebat, quibus vel sacra obeunda essent vel loca lustranda vel qui sapientiæ arcem eniti conarentur. Cf. C. F. Hermannii, *Lehrb. de gottesdienstl. Alterth. d. Gr.* p. 99 seq. Quamobrem auditoribus suis certo quodam ciborum genere interdicebat, solam abstinentiam ratus satis ad id quod expelebatur consequendum valere. Quomodo igitur λύσεις ψυχῆς; abstinentia contingebat : sic ejus δέσεις in ciborum quorundam usu posita credebatur. Inde apparet nihil insanius excogitari posse Arabis interpretis explanatione, qui λύσιν ψυχῆς; de animi ex corpore discussu accipit. Quid enim ad animum e corporis viculis elapsum abstinentia pertinet, ad quam referuntur verba ἄλλ' εἴργου βρωτῶν κ. τ. λ. Pythagoras autem ipse quoque, quum ad singula loca appulerat, lustrationes,

Ἐπου θεῶ. — Νόμῳ κείθου. — Θεοῦς σέβου. — Γονεῖς αἰδοῦ. — Ἦττώ ὑπὲρ δικαίου. — Γνωθὶ μαθῶν. — Ἀκούσας νόει. — Σαυτὸν ἴσθι. — Γαμείν μὲλλον καιρὸν γνῶθι. — Φρόνει θνητά. — Ξένος ὦν ἴσθι. — Ἐστίαν τίμα. — Ἄρχε σαυτοῦ. — Φίλοις βόηθει. — Θυμοῦ κράτει. — Φρόνησιν ἄσκει. — Πρόνοιαν τίμα. — Ὄρκῳ μὴ χρῶ. — Φιλίαν ἀγάπα. — Παιδείας ἀντέχου. — Δόξαν δίωκε. — Σοφίαν ζήλου. — Καλὸν εὖ λέγε. — Ψέγε μηδένα. — Ἐπαινέει ἀρετήν. — Πρᾶττε δίκαια. — Φίλοις εὐνοεῖ. — Ἐθροῦς ἀμύνου. — Εὐγένειαν ἄσκει. — Κακίας ἀπέχου. — Κοινὸς γίνου. — Ἴδια φύλασσε. — Ἀλλοτρίων ἀπέχου. — Εὐφημος ἴσθι. — Ἄκουε πάντα. — Φίλῳ χαρίζου. — Μηδὲν ἄγαν. — Χρόνου φοβοῦ. — Ὄρζ τὸ μᾶλλον. — Ὑβρίν μίσει. — Ἰκέτας αἰδοῦ. — Πᾶσιν ἄρμοξε (*). — Υἱοὺς παιδεύε. — Ἐγὼν χαρίζου. — Δόλον φοβοῦ. — Εὐλόγει πάντας. — Φιλόσοφον γίνου. — Ὅσια κρῖνε. — Γνοῦς πρᾶττε. — Φόνου ἀπέχου. — Εὐχου δυνατά. — Σοφοῖς χρῶ. — Ἦθος δοκίμαζε. — Λαβῶν ἀπόδος. — Ὑπορῶ μηδένα. — Τέχνην χρῶ. — Ὅ μὲλλεις, δός. — Εὐεργεσίας τίμα. — Φθόνει μηδενί. — Φυλακῇ πρόσεχε. — Ἐπίδα αἶνει. — Διαβολὴν μίσει. — Δικαίως κτῶ. — Ἀγαθοῦς τίμα. — Κριτὴν γνῶθι. — Γάμου κράτει. — Τύχην νόμιζε. — Ἐγγύην φεύγε. — Πᾶσι διαλέγου. — Ὁμοίους χρῶ. — Δαπανῶν ἄρχου. — Κτώμενος ᾔδου. — Αἰσχύνην σέβου. — Χάριν ἐκτέλει. — Εὐτυχίαν εὐχου. — Τύχην στέργε. — Ἀκούων ἔρα. — Ἐργάζου κτητά. — Ἐρίν μίσει. — Ὀνειδος ἐχθαίρει. — Γλώσσαν ἴσχε. — Ὑβρίν ἀμύνου. — Κρίνε δίκαια. — Χρῶ χρήμασιν. — Ἀδωροδόκητος δοκίμαζε. — Αἰτιῶ παρόντα. — Λέγε εἰδώς. — Βίαν μὴ ἔχου. — Ἀλύπως βίου. — Ὁμίλει πρᾶως. — Πέρας ἐπιτελεῖ μὴ ἀποδειλιῶν. — Φιλοφρόνει πᾶσιν. — Υἱοῖς μὴ καταρῶ. — Γλώττης ἄρχε. — Σαυτὸν εὖ ποίει. — Εὐπροσήγορος γίνου. — Ἀποκρίνου ἐν καιρῷ. — Πόνει μετὰ δικαίου. — Πρᾶττε ἀμετανοήτως. — Ἀμαρτάνων μετανοεῖ. — Ὄφθαλμοῦ κράτει. — Βουλεύου χρόνω. — Ἐπιτελεῖ συντόμως. — Φιλίαν φύλασσε. — Εὐγνώμων γίνου. — Ὁμόνοιαν δίωκε. — Ἀβρίητον μὴ λέγε. — Τὸ κρατοῦν φοβοῦ. — Τὸ συμπερόν θηρῶ. — Καιρὸν προσδέχου. — Ἐχθρας διάλυε. — Γῆρας προσδέχου. — Ἐπὶ βῶμῃ μὴ καυχῶ. — Εὐφημίαν ἄσκει. — Ἀπέχθειαν φεύγε. — Πλούται δίκαιως. — Δόξαν μὴ λείπε. — Κακίαν μίσει. — Μανθάνων μὴ κάμνε. — Κινδύνευε φρονίμως. — Ἠδόμενος μὴ λείπε. — Χρησμοὺς θαύμαζε. — Ὀδὸς

Deum sequere. — Legibus obtempera. — Deos cole. — Parentes reverere. — Pro jure pugnans etiam succumbe. — Cognitam rem judica. — Audita intellige. — Nosce te ipsum. — Uxorem ducturus temporis opportunitatem specta. — Mortalia cogites. — Hospitem te esse scito. — Focum sacrosanctum habe. — Rege te ipsum. — Succurre amicis. — Iræ moderare. — Intelligentiam exerce. — Prudentiam cole. — Jurejurando abstine. — Amicitiam dilige. — Ad doctrinæ studia incumbere. — Gloriam quære. — Sapientiæ operam da. — De bono bene loquere. — Neminem vitupera. — Lauda virtutem. — Age quæ justa sunt. — Amicis benevolus esto. — Inimicos ulciscere. — Ingeninitatem exerce. — A vitii abstine. — Communis esto. — Propria custodi. — Alienis abstine. — Fave linguâ. — Audi omnia. — Amico gratificare. — Ne quid nimis. — Parce tempori. — Prospice futurum. — Contumeliam oderis. — Supplices reverere. — Omnibus commodus esto. — Filios erudi. — Si quid habes, aliis gratificare. — Dolui me tue. — Lauda omnes. — Sapientiæ studiosus esto. — Ex æquo et bono judica. — Rem cognitam aggredere. — A cæde abstine. — Opta quæ fieri possunt. — Sapientum utere consuetudine. — Mores explora. — Accepta redde. — Ne quem suspecta. — Arte utaris. — Quod daturus es, dato. — Beneficia honorato. — Nemini invidias. — Ad cautionem animum intende. — Spem approbato. — Criminationem oderis. — Juste rem facias. — Bonos honora. — Judicem nosce. — Uxori impera. — Fortunam esse crede. — Sponsonem fuge. — Cum omnibus loquere. — Tui similibus hominibus familiariter utere. — Sumtus fac omnium primus. — Acquisitis gaude. — Verecundiam cole. — Gratiam refer. — Secundam fortunam opta. — Sorte tua contentus esto. — Et audi et vide. — Opere faciendo divitias para. — Contentionem oderis. — Opprobrium detestare. — Linguam contine. — Injuriam repelle. — Juste judicato. — Utere pecunia. — In corruptus sis rerum inquisitor. — Præsentem accusa. — Dic quæ nosti. — Ne vim adhibeas. — Jucunde vivas. — Placide cum aliis conversare. — Finem coeptis intrepidus impone. — Comis erga omnes esto. — Ne execrare filios tuos. — Linguam cohibe. — Benefacito tibi ipsi. — Alfabilis esto. — Responde in tempore. — Juste opus nava. — Fac non poenitenda. — Peccans resipisce. — Oculis moderare. — Delibera lente. — Perfice e vestigio. — Amicitiam serva. — Sis æquus rerum estimator. — Expete concordiam. — Arcanum ne dic. — Magistratum metue. — Venare id quod utile est. — Occasionem exspecta. — Inimicitias dissolve. — Senectutem exspecta. — De viribus ne glorieris. — Dic bona verba. — Similitatem fuge. — Juste ditecas. — Gloriam quærere ne desistas. — Improbiter oderis. — Descendo ne defatigeris. — Periclitare prudenter. — Lactari ne cessa. — Oracula admirare. — Quos alii, dilige. —

(*) Pro κείνων vel κεινῶν vel πένης ὦν ἄρμοξε, quod in membranis est, scripsi πᾶσιν ἄρμοξε.

τρέφεις, ἀγάπα. — Ἀπόντι μὴ μάχου. — Πρεσβύτερον αἰδοῦ. — Νεώτερον δίδασκει. — Πλούτῳ ἀπίσται. — Σαυτὸν αἰδοῦ. — Μὴ ἄρχε ὑβρίζειν. — Πρόγόνους στεφάνου. — Θνήσκει ὑπὲρ πατρίδος. — Τῷ βίῳ μὴ μάχου. — Ἐπὶ νεκρῷ μὴ γέλα. — Ἀτυχοῦντι συνάχθου. — Χαρίζου ἀδελφῶς. — Μὴ ἐπὶ παντὶ λυποῦ. — Ἐξ εὐγενῶν γέννα. — Ἐπαγγέλλου μηδενί. — Φθιμένους μὴ ἀδίκαι. — Εὖ πάσχει ὡς θνητός. — Τύχη μὴ πίστευε. — Παῖς ὢν κόσμιος ἴσθι, ἡβῶν ἐγκρατής, μέσος δίκαιος, πρεσβύτερος εὐλογος. — Τελευτα ἀλύπως. — Πλήθει ἄρρασκε. — Μὴ λάλει πρὸς ἡδονήν. — Ὁμολογίαις ἔμμενε. — Θυσίας πρόσφερε κατὰ δύναμιν. — Σαυτῷ μὴ μάχου. — Μὴ ἐπὶ παντὶ λυποῦ. — Τῷ βίῳ μὴ ἄχθου. — Μὴ φιλαίτιος ἴσθι. — Ἐπαγγέλλου μηδενὶ τὸ παράπαν. — Χρόνου φείδου. — Ἐνδαπανώμενος καὶ ἐφ' ἃ μὴ εἰεῖ, ὀλίγος ἐστὶ ἐφ' ἃ δεῖ.

(Stobæus Florileg. III, 80.)

Absentem ne impugna. — Majorem natu reverere. — Minorem doce. — Divitiis diffide. — Reverere te ipsum. — Ne prior injuriosus sis. — Majores honora. — Oppete pro patria mortem. — Noli vitam in discrimen offerre. — Mortuum ne irrideto. — Infortunati vicem dolo. — Gratificare citra jacturam. — Ne quavis re doleas. — Ex ingenuis liberos procrea. — Ne cui quidquam promittas. — Mortuos ne lædas. — Fruere bonis ut mortalis. — Fortunæ ne fide. — Puer modestus sis, adolescens temperans, vir justus, senex prudens. — Morere sine animi ægritudine. — Multitudini placeto. — Ne loquaris ad voluptatem. — In pactis mane. — Sacrificia pro viribus fac. — Noli tecum ipse pugnare. — Ne quavis re doleas. — Ne tibi molesta sit vita. — Ne sis querulus. — Prorsus nemini quidquam promittas. — Tempori parce. — Sumtus faciens in res etiam minime necessarias parum valebis ad res necessarias comparandas.

ΑΛΛΑ ΤΩΝ ΑΥΤΩΝ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ

ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΣΥΝΕΙΛΕΓΜΕΝΑ.

α'. ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΥ.

1. Ἄμουσι' ἐν βροτοῖσι τὸ πλεόν μέρος λόγων τε πλήθος· ἂν δ' ὁ καιρὸς ἀρκέσῃ, φρόνει τι κεδνόν· μὴ μάταιος ἢ χάρσι γινέσθω.
(Diogenes Laertius lib. I, 91.)
2. Ἐφη δὲ δεῖν συνοικίζειν τὰς θυγατέρας, παρθένους μὲν τὴν ἡλικίαν, τὸ δὲ φρονεῖν γυναῖκας· ὑποδεικνύς ὅτι δεῖ παιδεύειν καὶ τὰς παρθένους.
(Diogenes Laertius lib. I, 91; cf. Stob. Flor. LXX, 16.)
3. Ἐλεγε δὲ τὸν φίλον δεῖν εὐεργετεῖν, ὅπως ἢ μᾶλλον φίλος· τὸν δὲ ἐχθρὸν φίλον ποιεῖν· φυλάσσεσθαι γὰρ τῶν μὲν φίλων τὸν ψόγον, τῶν δὲ ἐχθρῶν τὴν ἐπιβουλὴν.
(Diogenes Laertius lib. I, 91.)
4. Ὅταν τις ἐξίη τῆς οἰκίας, ζητεῖτω πρότερον, τί μέλλει πράσσειν· καὶ ὅταν εἰσέλθῃ, πάλιν, τί ἐπραξε.
(Diogenes Laertius lib. I, 92.)
5. Τὰς τῆς τύχης μεταβολὰς γενναίως περῶ φέρειν, καὶ μήτε εὐτυχῶν υπερήφανος ἔσο, μήτε ἀπορῶν ταπεινός· ἀλλὰ γίνου μέτριος ἐφ' ἑκατέρας τῆς τύχης.
(Stobæus Florileg. CVIII, 75 addito Theobuli nomine ut XLVIII, 23.)
6. Τοῖς σοφοῖς τὸ μέτριον ὁ νόμος δέδωκε.

1. CLEOBULI.

1. Imperitia in hominibus majori ex parte dominatur verborumque multitudo. Quodsi oblata fuerit occasio, ad aliquid honesti animum intendito; ne irrita et inanis sit gratia.
2. Cleobulus ait filias viris nuptum locandas esse etate quidem virgines, intelligentia vero mulieres, docens virgines quoque institui oportere.
3. Dicebat porro beneficiis afficiendum esse amicum, ut amicos foret, et ex inimico faciendum amicum: esse enim et ab amicorum vituperatione et ab inimicorum insidiis cavendum.
4. Antequam domo quis exeat, quid acturus sit cogitet: rarus quum redire intrarit, quid egerit.
5. Fortunæ mutationes fortiter sustinere tenta, ita ut neque prosperis rebus superbias, neque adversis ad paupertatem redactus animum despondeas, sed in utraque fortuna moderatus sis.

7. Φεῦγε μὲν τὸν φθόνον τῶν πολλῶν, φυλάσσου δὲ τὰς ἐπιβουλὰς τῶν μισούντων.
(Stob. Flor. XLVIII, 23.)
8. Δοκεῖ μάλιστα' ἂν ἐνδοξος γενέσθαι καὶ βασιλεὺς καὶ τύραννος, εἰ μηδενὶ πιστεύοι τῶν συνόντων.
(Plutarchus VII sapient. Convin. cap. 7 pag. 17.)
9. Ὡσπερ οὐκ ἂν ἐβούλου ἐν νηὶ μακρῇ καὶ πολυχρύσῳ πλέων βαπτίζεσθαι, οὕτω μὴδὲ ἐν οἰκίᾳ αἰροῦ ὑπερμεγέθει καὶ πολυτελεῖ καθήμενος χεῖμαίεσθαι.
(Anthol. Patav.)
10. Εἷς ὁ πατήρ, παῖδες δὲ δωδέκα· τῶν δὲ θ' ἑκάστῃ κοῦραι ἐξήκοντα, διάνδιχα εἶδος ἔχουσαι.
Αἱ μὲν λευκαὶ ἔασιν ἰδαῖν, αἱ δ' αὖτε μάλαινα· ἀθάναται δὲ τ' εἶναι ἀποφθινύθουσιν ἅπασαι.
(Stobæus Eclog. lib. I cap. 8, 37 pag. 87 ed. Gaisf. Conf. Anthol. Pal. XIV. 101 et Diog. Laert. lib. I, 91.)

β'. ΣΟΛΩΝΟΣ.

1. Τέλος ὄρῃν μακροῦ βίου.
(Herodot. lib. I cap. 32.)
2. Οὔρος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἕστα ἐβδομήκοντα.
(Idem l. c.)
3. Πᾶν ἔστι ἀνθρώπος συμφορῆ.
(Idem l. c.)
4. Οὐ γὰρ τοι ὁ μέγα πλοῦσιος μάλλον τοῦ ἐπ' ἡμέ-

6. Leges sapientibus modum imponunt.

7. Declina invidiam vulgi et insidias odio te persequen-
tium cave.

8. Videtur ita maxime gloriam consecuturus sive rex
sive tyrannus, si familiarium nemini fidat.

9. Quemadmodum in navi magna et aurata vectus mergi
nolles, sic caveto ne in domo ampla ac splendida sedens
fortunæ fluctibus jacteris.

10. Unus est pater, duodecim autem filii, quorum sin-
gulis sexaginta filiæ sunt, duplicem formam habentes.
Quippe aliæ albo colore sunt, aliæ nigro: quamvis vero
immortales sint, omnes tamen moriuntur.

2. SOLONIS.

1. Exitium vitæ diurnæ spectat.
2. Terminus humanæ vitæ anni septuaginta.
3. Mera calamitas homo est.
4. Neque enim beator est magnis opibus præditus eo,

ΑΛΛΟΙ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ

ΣΤΙΧΟΙ.

Εἰ τις ἔρει, θεός εἰμι παρ᾽ ἐνός, οὗτος ὄφρῖλει
κόσμον ἴσον τούτῳ στήσας εἰπεῖν· ἐμός οὗτος,
κούχι μόνον στήσας εἰπεῖν· ἐμός, ἀλλὰ κατοικεῖν
αὐτὸς ἐν ᾧ πεποίηκε, πεποίηται δ' ἀπὸ τοῦδε.

(Justinus Martyr lib. de Monarchia Dei
pag. 82 : καὶ ταῦτα οὕτως φράζει (ὁ Ὀρφεύς) ὡς
αὐτόπτης γεγονώς τοῦ μεγέθους θεοῦ· κοινωνεῖ δ'
αὐτῷ καὶ Ὑθαγόρας ἐν οἷς γράφει· εἰ τις ἔρει
κτλ.)

Πρόεισιν ὁ θεῖος ἀριθμὸς
μουνάδος ἐκ κευθμῶνος ἀκηράτου, ἔστ' ἂν ἴκηται
τετραδ' ἐπὶ ζαθέην, ἣ δὴ τέκε μητέρα πάντων,
πανδοχέα, πρέσβειραν, ὄρον περὶ πᾶσι τιθεῖσας,
ἄτροπον, ἀκαμάτην· δεκάδα κλείουσί μιν ἀγνήν.

(Proclus Comment. in Plat. Tim. pag. 269.
B (pag. 657 seq. ed. Schneider.) : πρόεισι γὰρ
ὁ θεῖος ἀριθμὸς, ὡς φησιν ὁ Πυθαγόρειος εἰς αὐτὸν
ἕνος· μονάδος ἐκ κευθμῶνος κτλ. (leg. μουνάδος),
μονάδα μὲν ἀκηράτον λέγων, καὶ κευθμῶνα τῆς
μονάδος τὴν ἐνοειδῆ καὶ κρύφιον τοῦ ἐνός ὄντος
αἰτίαν, τετραδά δὲ ζαθέην τὴν τοῦ νοητοῦ πλήθους
ἐκρασιν, ἣν ἡ δυὰς ἐξέφηνην, ἣ μέση τῆς μονάδος
καὶ τετραδος, δεκάδα δὲ αὐτὸν τὸν κόσμον τὸν πάν-
των ὑποδεχόμενον τῶν θαιών· ἀριθμῶν εἰκόνας ἀνω-
θεν εἰς αὐτὸν ἐκδοθείσας. Cf. ibid. pag. 155 C
[pag. 367 ed. Schneid.])

10 ἀριθμῷ δέ τε πάντ' ἐπέοικεν.

(Sextus Empiricus adv. Arithm. lib. IV, 2
p. 332 : καθόλου μὲν οὖν οἱ ἀπὸ τῶν μαθημάτων
Πυθαγορικοὶ μεγάλην ἀπονέμουσι δύναμιν τοῖς
ἀριθμοῖς, ὡς τῆς τῶν ὄλων φύσεως κατ' αὐτοὺς
διοικουμένης· ὅθεν καὶ αἰεὶ ποτε ἐπεφώνουν τὸ
« ἀριθμῷ δέ τε » κτλ.)

Si quis dicat, se esse Deum præter unum, is debet
mundum huic parem fabricatus dicere : *hic meus est*,
neque solum fabricatus dicere : *meus*, sed etiam habitare
ipse in eo quem effecit ; ab hoc autem effectus est. —

Progreditur divinus numerus
ex incorrupto unitatis latibulo, donec perveniat [matrem,
ad tetradem sacrosanctam, quæ peperit unctorum
omnes recipientem, venerandam, omnibus terminos con-
stituentem,

ALII PYTHAGOREORUM

VERSUS.

Οὐ μὰ τὸν ἀμετέρα ψυχᾷ παραδόντα τετρακτῶν,
παγὰν ἀενάου φύσεως ῥίζωμά τ' ἔχουσαν.

(Sextus Empiricus l. c. : ὀμνύοντες οὐ μόνον
τὸν ἀριθμὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑποδείξαντα αὐτοῖς
τοῦτον, Πυθαγόραν, ὡς θεόν, διὰ τὴν ἀριθμητι-
κὴν δύναμιν, λεγοντες· οὐ μὰ τὸν ἀμετέρα κτλ.
Τετρακτῶς δὲ προσηγορεῖτο παρ' αὐτοῖς ὁ ἐκ τῶν
πρώτων ἀριθμῶν συγκαίμενος τέταρτος ἀριθμός.
ἐν γὰρ καὶ δύο καὶ τρία καὶ τέσσαρα δέκα γίνε-
ται, ὅς ἐστι τελειότατος ἀριθμός, ἐπεὶ περ ἐπ' αὐ-
τὸν φθάσαντες πάλιν ἀναλύομεν ἐπὶ τὴν μονάδν,
καὶ ἐξ ὑπαρχῆς ποιούμεθα τὰς ἀριθμήσεις. Πηγὴν
τε ἀενάου φύσεως ῥίζωμά τ' ἔχουσαν εἰρήκασιν
αὐτὸν διὰ τὸ κατ' αὐτοὺς ἐν αὐτῷ τὸν λόγον τῆς
ἀπάντων κείσθαι συστάσεως. Vid. eund. adv.
Math. VII, 94 et quæ notavi ad Aur. carm.
vs. 47-48.)

Ἦ νεοί, ἀλλὰ σέβασθε μετ' ἡσυχίας τάδε πάντα.

(Diog. Laert. lib. VIII, 7 : φησὶ δ' Ἑρα-
κλείδης ὁ τοῦ Σαραπίωνος ἐν τῇ Σωτῆριος ἐπιτο-
μῇ γεγραφεῖν αὐτὸν [τὸν Πυθαγόραν] καὶ περὶ
τοῦ ὄλου δεύτερον τὸν ἱερὸν λόγον οὐ δ' ἀρχῆ· ὡ
νεοί κτλ.)

βιωμὸν ἐρεῦθοντας μακάρων θερμοῖσι φόνουσι.

(Sextus Empiricus adv. Math. IX, 128 : ἐν-
θεν καὶ παρήγουν οὗτοι οἱ φιλόσοφοι ἀπέχεσθαι
τῶν ἐμφύλων, καὶ ἀσεβεῖν ἔρασκον τοὺς ἀνθρώ-
πους, « βιωμὸν ἐρεῦθοντας κτλ.)

15 Ἴσόν τοι κυάμους ἔσθην κεφαλὰς τε τοκῆων.

(Plutarchus Sympos. II, 3 pag 519, Py-
thagoreis vel Orphicis versum tribuens. Cf. Cle-
mens Alex. Strom. III p. 435. D ; Athenæus
II p. 65 F ; Geopon. II, 35, 8.)

Immutabilem, indefessam ; decadem puram eam appel-
[ant —

Numerum autem omnia decent. —

Haud sane, per eum qui nobis quaternarium numerum
[tradidit,

fontem perennis naturæ et principium continentem. —

O juvenes, silentio hæc omnia veneramini. —

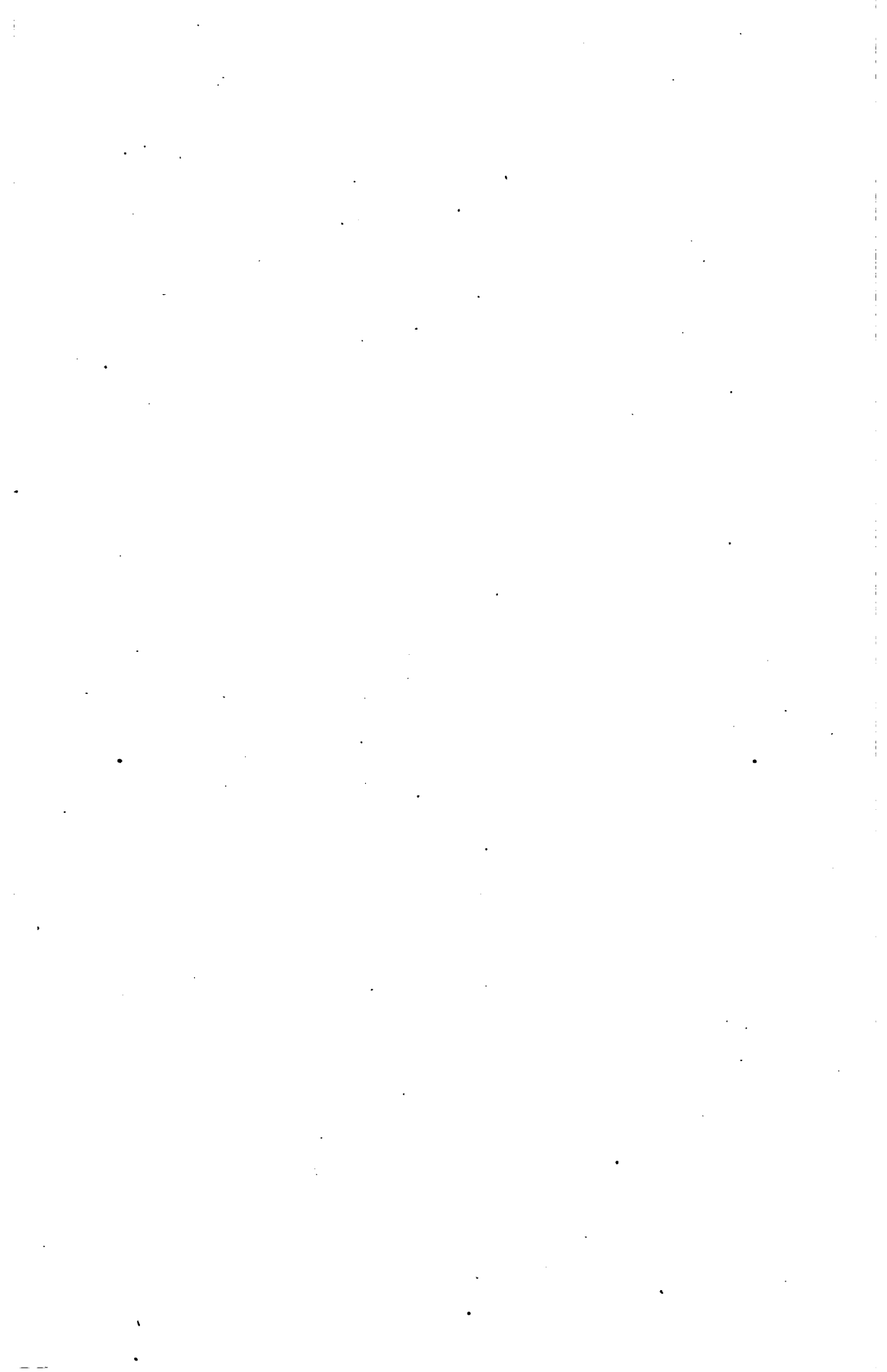
Deorum aram calide cruore rubefacientes. —

Idem est fabas et parentum capita comedere.

**PHILOSOPHORUM GRÆCORUM
FRAGMENTA.**

**LIBER II.
PROSÆ SCRIPTORES.**

ΤΩΝ ΕΠΤΑ ΣΟΦΩΝ

ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ.

SEPTEM SAPIENTUM

SENTENTIÆ ET APOPHTHEGMATA.

Quum diu viguisset apud Græcos Orphei, Musæi reliquorumque priscorum vatum disciplina, qui carminibus suis homines erudire multarumque rerum scientia repletos ad virtutem accendere conabantur : posteri diligentius paulatim divina et cœlestia contemplari cœperunt ac totos se ad scrutandam naturæ obscuritatem contulerunt.

Horum primus fuit *Thales* Milesius (1), philosophiæ græcæ conditor et propter sapientiam quam profitebatur Sapiientis nomine insignis. Natus est patre Examio, matre Cleobulina Olympiadis XXXV anno primo, ut ex Apollodori Chronicis Diogenes Laertius (2) lib. I, 37 tradit vitæque ultra nonagesimum annum producta Olympiade LVIII diem suum obiit. Neque vero solus sapiens vocatus est, sed eadem ætas septem vidit sapien-

tes Thaletem, Solonem, Periandrum, Cleobulum, Chilonem, Biantem, Pittacum; quibus nonnulli Anacharsidem Scytham, Mysonem Cheneum, Pherecyden Syrium, Epimenidem Cretensem, quidam etiam Pisistratum adjiciunt (3). Sed de cæteris postea disputabimus, nunc de Thalete agamus. Is antequam ad doctrinæ studia incumberet, in republica versatus est (4). Huc referenda sunt ea quæ de quibusdam ejus consiliis partim civibus, partim Ionibus, partim Cræso datis narrant Herodotus lib. I, 75 et 170 et Diogenes Laertius lib. I, 25 (5). Postmodo litterarum dulcedine captus Ægyptum petiit (6), ubi diu cum sacerdotibus conversatus philosophiæ operam dedit. Inde jam ætate provectus ad Milesios redux e nullius magistri schola prodiisse, sed omnia suo ingenio perspexisse visus est. Qui si Apu-

(1) De genere ejus Herodotus lib. I, 170 : Θάλεω ἀνδρὸς Μιλήσιου ἐγένετο, τὸ ἀνέκαθεν γένος ἰόντος Φοινίκας. Diogenes Laertius lib. I, 22 : Ἦν τοίνυν ὁ Θαλῆς, ὡς μὲν Ἡρόδοτος, Δοῦρος καὶ Δημόκριτος φασίν, πατὴρ μὲν Ἐξαμίου, μητὴρ δὲ Κλεοβουλίνης, ἐκ τῶν Ἀθηλιδῶν, οἱ εἰσὶ Φοινίκας, εὐγενέστατα τῶν ἀπὸ Κάρμου καὶ Ἀγῆνορος, καθὰ καὶ Πλάτων φησὶ. Καὶ πρῶτος σοφὸς ὠνομάσθη, ἀρχόντος Ἀθήνησι Δεμασίου· καθ' ὃν καὶ οἱ ἐπτά σοφοὶ ἐκλήθησαν, ὡς φησὶ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἐν τῇ τῶν ἀρχόντων ἀναγραφῇ· ἐπολιτογραφῆθη δὲ ἐν Μιλήτῳ, ὅτα ἦλθε σὺν Ναυίῳ ἔκπεσόντι Φοινίκης· ὡς δ' οἱ πλείους φασίν, Ἰθαγενῆς Μιλήσιος ἦν καὶ γένους λαμπροῦ.

(2) Diogenes Laertius lib. I, 37 : Φησὶ δ' Ἀπολλόδιωτος ἐν τοῖς χρονικοῖς γεγενῆσθαι αὐτὸν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς τρακοστῆς πημπτῆς Ὀλυμπιάδος. Ἐτελεύτησεν δ' ἑτῶν ἑβδομήκοντα ὀκτώ, ἧ ὡς Σωσικράτης φησίν, ἐνενηκόντα· τελευτῆσαι γὰρ ἐπὶ τῆς πενηκοστῆς ἀγῶνης Ὀλυμπιάδος.

(3) Diogenes Laertius lib. I, 13 : Σοφοὶ δὲ ἐνομίζοντο οἷδε. Θαλῆς, Σόλων, Περίανδρος, Κλεόβουλος, Χεῖλων, Βίας, Πιττακός. Τοῦτοις προσαρτιμοῦσιν Ἀνάχαρσιν τὸν Σκύθην, Μύσωνα τὸν Χηνέα, Φερακίδην τὸν Σύριον, Ἐπιμενίδην τὸν Κρήτα· ἔνοιαι καὶ Πεισιστράτου τὸν τύραννον.

(4) Diogenes Laertius lib. I, 23 : Μετὰ δὲ τὰ πολιτικὰ τῆς φυσικῆς ἐγένετο θεωρίας.

(5) Diogenes Laertius lib. I, 25 : Δοκεῖ δὲ καὶ ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἀριστα βεβουλευσθαι. Κροίσου γὰρ πέμψαντος πρὸς Μιλήσιους ἐπὶ συμμαχίᾳ, ἐκώλυσεν· ὅπερ, Κύρου κρατήσαντος, ἔσωσε τὴν πόλιν.

(6) Diogenes Laertius lib. I, 27 : Οὐδαίς τε αὐτοῦ καθηγῆσατο, πλὴν δε' εἰς Αἴγυπτον ἔλθων τοῖς ἱεροῖσι συνδιέτριψεν. Plutarch. de Placitis phil. lib. I, 3 : Φιλοσοφῆσας δ' ἐν Αἴγυπτῳ ἦλθεν εἰς Μίλητον πρεσβύτερος.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΦΑΛΗΡΕΩΣ
ΤΩΝ ΕΠΤΑ ΣΟΦΩΝ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ.

DEMETRII PHALEREI
SEPTEM SAPIENTUM APOPHTHEGMATA.

α'. Κλεόβουλος Εὐαγόρου Λίνδιος ἔφη·

Μέτρον ἄριστον. — Πατέρα δεῖ αἰδεῖσθαι. — Εὖ τὸ σῶμα ἔχειν καὶ τὴν ψυχὴν. — Φιλήκοον καὶ μὴ πολυήκοον. — Πολυμαθῆ, μὴ ἀμαθῆ. — Γλῶσσαν εὐφημον κεκτῆσθαι. — Ἄρετῆς οἰκείον καὶ κακίας ἀλλότριον ἀδικίαν μισεῖν. — Εὐσέβειαν φυλάσσειν. — Πολίταις τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν. — Γλώττης κρατεῖν. — Βία μὴδὲν πράττειν. — Τέκνα παιδεύειν. — Τύχη εὐχεσθαι. — Ἐχθρας διαλύειν. — Τὸν τοῦ δήμου ἔχθρὸν πολέμιον νομίζειν. — Γυναικὶ μὴ μάχεσθαι, μὴδὲ φιλοφρονεῖσθαι ἀλλοτρίων παρόντων· τὸ μὲν γὰρ ἐστὶ χέρηρον, τὸ δὲ μανίαν δύναται παρέχειν. — Οἰκέτας μεθύνοντας μὴ κολάζειν· εἰ δὲ μή, δόξεις καὶ αὐτὸς μεθύειν. — Γαμῆν ἐκ τῶν ὁμοίων· ἐὰν γὰρ ἐκ τῶν κρειττόνων, δεσπότης, οὐ συγγενεὶς κτήσῃ. — Μὴ ἐπιγέλα τῷ σκώπτοντι· ἀπεχθὴς γὰρ ἔση τοῖς σκωπομένοις. — Εὐποροῦντα μὴ ὑπερήφανον εἶναι, ἀποροῦντα μὴ ταπεινοῦσθαι.

β'. Σόλων Ἐξηκестίδου Ἀθηναῖος ἔφη·

Μὴδὲν ἄγαν. — Κριτὴς μὴ κἀθησο· εἰ δὲ μή, τῷ ληθρῆντι ἔχθρὸς ἔση. — Ἥδονην φεύγε ἥτις λύπην τίκτει. — Φύλασσε τρόπον καλοκαγαθίαν ὀρκου πιστοτέραν. — Σφράγιζε τοὺς μὲν λόγους σιγῇ, τὴν δὲ σιγὴν καιρῷ. — Μὴ ψεύδου, ἀλλ' ἀλήθευε. — Τὰ σπουδαῖα μελέτα. — Τῶν γονέων μὴ λέγε δικαιότερα. — Φίλους μὴ ταχὺ κτῶ, οὐς δ' ἂν κτήσῃ, μὴ ταχὺ ἀποδοκιμάζε. — Ἄρχεσθαι μαθῶν ἀρχεῖν ἐπιστήση. — Εὐθύνας ἐτέρους ἀξίων δίδόναι καὶ αὐτὸς ὑπεχε. — Συμβούλευε μὴ τὰ ἥδιστα, ἀλλὰ τὰ βέλτιστα τοῖς πολίταις. — Μὴ θρασύνου. — Μὴ κακοῖς ἠμίλει. — Χρῶ τοῖς θεοῖς. — Φίλους εὐσέβει. — Γονεῖς αἰδοῦ. — Νοῦν ἡγεμόνα ποιοῦ. — Ὅ δ' ἂν ἴδῃς μὴ λέγε. — Εἰδῶς σίγα. — Τοῖς σαυτοῦ πρῶος ἴσθι. — Τὰ ἀφανῆ τοῖς φανεροῖς τεκμαίρου.

γ'. Χίλων υἱὸς Δαμαγῆτου Λακεδαιμόνιος ἔφη·

Γνώθι σαυτόν. — Πίνων μὴ πολλὰ λάλει· ἀμαρτήσεως γάρ. — Μὴ ἀπειλεῖ τοῖς ἔλευθέροις· οὐ γὰρ καλόν. — Μὴ κακολόγει τοὺς πλησίον· εἰ δὲ μή, ἀκούσῃ ἐφ' οἷς λυπηθήσῃ. — Ἐπὶ τὰ δέιπνα τῶν φίλων βραδέως πορεύου, ἐπὶ δὲ τὰς ἀτυχίας ταχέως. — Γάμους εὐτελεῖς ποιοῦ. — Τὸν τετελευτηκότα μακάριζε. — Πρεσβύτερον σέβου. — Τὸν τὰ ἀλλότρια περιεργαζόμενον μισεῖ. — Ζημίαν αἰροῦ μάλλον ἢ κέρδος αἰσχρόν· τὸ μὲν γὰρ ἀπαξ σε λυπήσει, τὸ δ' αἰεῖ. — Τῷ δυστυχοῦντι μὴ ἐπιγέλα. — Ἰσχυρὸς ὢν, ἥσυχον σαυτόν πάρεχε, ὅπως σε αἰγυρόντωνται μάλλον ἢ φοβῶνται. — Τῆς ἰδίας

1. Cleobulus Evagoræ filius Lindius dixit :

Modus optima res. — Patrem revereri oportet. — Curandum est ut corpore et animo bene valeamus. — Libenter audire oportet, non quævis tamen temere. — Doctum, non indoctum esse decet. — Linguam bene ominantem habeto. — Virtutis proprium est et ab improbitate alienum injustitiam odisse. — Pietatem serva. — Civibus optima suade. — Linguam contine. — Per vim nihil agendum. — Liberos institue. — Fortunam precare. — Inimicitias dissolve. — Populi inimicum hostem habeto. — Cum uxore neque jurgare debemus præsentibus alienis, neque ei blandiri : illud quidem pejus est, hoc autem ad furorem perducere potest. — Servulos ebrios ne castiga : sin minus, et ipse ebrius videberis. — Uxorem duc ex æqualibus : si enim e potentioribus duxeris, dominos, non affines tibi comparabis. — Alios cavillanti ne subrideas ; invisus enim fies iis quibus illuditur. — In divitiis ne superbias, in egestate ne abjecto sis animo.

2. Solon Execestidæ filius Atheniensis dixit :

Ne quid nimis. — Judex ne sedeas : sin minus, in odio cris damnato. — Voluptatem fuge quæ tristitiam parit. — Morum probitatem serva vel jurejurando fide digniorem. — Sermones silentio, silentium temporis opportunitate comproba. — Ne mentiaris, sed vera loquere. — Honesta meditare. — Parentibus justiora ne dicas. — Amicos ne cito compares, quos autem comparaveris, ne statim repudies. — Parère quum didiceris, imperare scies. — Quam alios reposesis rationem, ipse quoque redde. — Civibus non jucundissima, sed optima suadebis. — Ne fastidio effera ris. — Cum improbis ne veriseris. — Consule deos. — Amicos cole. — Parentes reverere. — Mentem ducem sequere. — Ne dicas autem quodcumque videris. — Sciens tace. — Lenis in tuos sis. — Obscura e manifestis conjice.

3. Chilon Damageti filius Lacedæmonius dixit :

Nosce te ipsum. — Inter bibendum ne multa loquaris : delinques enim. — Libetis hominibus ne mineris : neque enim decet. — Ne maledicas aliis : sin minus, audies quæ tibi molesta erunt. — Ad amicorum convivia lente, ad calamitates autem cito accede. — Nuptias frugaliter facito. — Vita functum beatum prædica. — Natu majorem cole. — Alienarum rerum cura occupatum oderis. — Jacturam turpi lucro præfer : illa enim semel, hoc semper tibi dolorem afferet. — Calamitosum ne irrideas. — Si robustus es, tranquillum te præbe, ut revereantur te alii potius quam metuant. — Domui tuæ bene præesto. —

τὴν ὑποληψὶν λαβὼν ταύτην καὶ διὰ τὸ πάντων τὰ σπέρματα τὴν φύσιν ὑγράν ἔχειν, τὸ δ' ὕδωρ ἀρχὴν τῆς φύσεως εἶναι τοῖς ὑγροῖς. Εἰσὶ δὲ τινες οἱ καὶ τοὺς παμπάλαιους καὶ πολλοὺς τῆς νῦν γενέσεως καὶ πρώτους θεολογήσαντας οὕτως οἰονταὶ περὶ τῆς φύσεως ὑπολαβεῖν· Ὀκεανὸν τε γὰρ καὶ Τηθύον ἐποίησαν τῆς γενέσεως πατέρας, καὶ τὸν ὄρκον τῶν θεῶν ὕδωρ, τὴν κλυομένην ὑπ' αὐτῶν Στύγα τῶν ποιητῶν τιμιώτατον μὲν γὰρ τὸ πρεσβύτατον, ὄρκος δὲ τὸ τιμιώτατόν ἐστιν. Idem de Cælo lib. II, 13 ait : Οἱ δ' ἐφ' ὕδατος κείσθαι [ἄσαι τὴν γῆν] τούτων γὰρ ἀρχαιότατον παρελήφθημεν τὸν λόγον, ὅν φασι εἰπεῖν Ὁαλῆν τὸν Μιλήσιον, ὡς διὰ τὸ πλωτὴν εἶναι μένουσαν ὥσπερ ξύλον ἢ πτωχῶτον ἕτερον. In eandem sententiam Plutarchus de Plac. phil. lib. I, 3 : Θαλῆς ὁ Μιλήσιος ἀρχὴν τῶν ὄντων ἀπεφῆνατο τὸ ὕδωρ. δοκεῖ δὲ ὁ ἀνήρ οὗτος ἔξει τῆς φιλοσοφίας, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἡ Ἰωνικὴ αἵρεσις προσηγορεύθη. ὅς ἐξ ὕδατος φησι πάντα εἶναι καὶ εἰς ὕδωρ πάντα ἀναλύεσθαι. στοχάζεται δ' ἐκ τούτου πρῶτον, ὅτι πάντων τῶν ζώων ἡ γονὴ ἀρχὴ ἐστίν, ὑγρά οὖτα· οὕτως εἰκὸς καὶ τὰ πάντα ἐξ ὑγροῦ τὴν ἀρχὴν ἔχειν· δεύτερον, ὅτι πάντα τὰ φυτὰ ὑγρῶν τρέφεται καὶ καρποροῦται, ἀμοιροῦντα δὲ ζηραίνεται· τρίτον, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ πῦρ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀστρῶν ταῖς τῶν ὑδάτων ἀναθυμιάσεσι τρέφεται, καὶ αὐτὸς ὁ κόσμος· διὰ τοῦτο καὶ Ὁμηρὸς ταύτην τὴν γένεσιν ὑποτίθειαι, περὶ τοῦ ὕδατος· Ὀκεανός, ὥσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται. Alii Thaletem hoc rerum principium statuisse affirmant διὰ τὸ συνεκτικὸν καὶ τὸ εὐτύπωτον τοῦ ὕδατος, velut Simplicius in Aristotelis Phys. fol. 6 a; 8 a, b. Sic Heraclides Alleg. Hom. cap. 22 pag. 45 ed. Mehl. : Θάλητα μὲν γε τὸν Μιλήσιον ὁμολογοῦσι πρῶτον ὑποστήσασθαι τῶν ὄντων κοσμογόνον στοιχεῖον τὸ ὕδωρ· ἡ γὰρ ὑγρά φύσις, εὐμαρῶς εἰς ἕκαστα μεταπλαττομένη, πρὸς τὸ ποικίλον εἴωθε μορφοῦσθαι. τὸ τε γὰρ ἐξαμιχρῶμενον αὐτῆς ἀερούται, καὶ τὸ λεπτότατον ἀπὸ αἰθῆρ ἀνάπτεται, συνιζόν τε τὸ ὕδωρ καὶ μεταβαλλόμενον εἰς ἰλὸν ἀπογαυῶται· διὸ δὴ τῆς τετραδὸς τῶν στοιχείων ὥσπερ αἰτιώτατον ὁ Θαλῆς ἀπεφῆνατο στοιχεῖον εἶναι τὸ ὕδωρ. Præterea Cicero de Nat. Deor. lib. I, 10 Thaletem ait aquæ adjunxisse deum qui ex ea cuncta finge-

ret. Similiter Plutarchus de Plac. phil. I, 7 : Θαλῆς νοῦν τὸν τοῦ κόσμου θεόν (14). Quare fallitur Augustinus de Civ. Dei VII, 2 docens Thaletem nil huic operi ex mente divina præposuisse : qui error inde natus videtur, quod Thales Deum non extra mundi machinam positum, sed per eam totam diffusum esse credidit. Inde apparet quod factum sit, ut omnia quæ cernerentur deorum plena esse vellet rebusque inanimatis animas tribueret. Quum autem nihil mobilius animo eumque movendi vi præditum esse existimaret : omnem motum ex hoc fonte repetendum ratus magnetem etiam lapidem atque electrum sibi mentibus animata esse decrevit (15).

Fuere qui Thaletem primum existisse putarent animorum immortalitatis vindicem ac patronum. Nempe animum esse naturam, quæ semper moveretur vel quæ se ipsa moveret, princeps Milesius philosophus contenderat (16). Arbitramur autem, etsi hoc diserte non est proditum, eum hominum animos pro partibus animæ mundi habuisse. Quæ mundi anima quoniam rerum universitatem movet, humanos animos e corporum vinculis elapsos non exstingui, sed in communem animam redire, si constare sibi vellet, censere debbat philosophus.

Quanta autem ejus sapientiæ fama fuerit quantumque apud æquales auctoritate valuerit, perspicitur ex illa de tripode aureo narratiuncula, quæ a pluribus scriptoribus litteris consignata est. Res ita se habet. A piscatoribus Milesiis vericulum trahentibus quidam jactum emerat. Extracto deinde magni ponderis tripode aureo Delphicis simili orta controversia est, illis piscium se capturam vendidisse affirmantibus, hoc fortunam tractus se emisse dicente. Qua conditione propter novitatem rei et magnitudinem pecuniæ ad universum ejus civitatis populum delata, placuit Apollinem Delphicum consuli, cui nam adjudicari tripodem deberet. Deus respondit illi esse dandum qui sapientia cæteros anteiret. Tum Milesii consensu Thaleti tripodem dederunt; ille

(14) Sic etiam Stobæus Ecl. Phys. lib. I cap. 2, 29 : Θαλῆς νοῦν τοῦ κόσμου τὸν θεόν, τὸ δὲ πᾶν ἐμψυχον ἅμα καὶ δαιμόνιον πλήρες· διήκειν δὲ καὶ διὰ τοῦ στοιχειώδους ὑγροῦ ὄλαμιν θεῶν κινητικὴν αὐτοῦ. Ciceronem sequuntur Lactantius Divina Inst. lib. I, 5 et Minucius Felix cap. 19.

(15) Aristoteles de Anima lib. I, 5 : Καὶ ἐν τῷ ὄντι δὲ πᾶσι αὐτῆν (i. e. τὴν ψυχὴν) μεμῆχθαι φασι, ὅθεν ἴσως καὶ Θαλῆς ὥφθη πάντα πλήρη θεῶν εἶναι. Id. I, 2 : Ἔοικε δὲ καὶ Θαλῆς ἐξ ὧν ἀπομνημονεύουσι κινητικὸν εἶναι τὴν ψυχὴν ὑπολαβεῖν, ἐπεὶ τὸν λίθον ἐφῆ ψυχὴν ἔχειν, ὅτι τὸν σίδηρον κινεῖ. Diogenes Laertius lib. I, 24 : Ἀριστοτέλης δὲ καὶ Ἰηπίας φασὶν αὐτὸν καὶ τοὺς ἀλόχοις δίδουσι ψυχὰς, τεκμαίρομενον

ἐκ τῆς λίθου τῆς μαγνήτιδος καὶ τοῦ ἡλέκτρου. Et ibid. 27 : Ἀρχὴν δὲ τῶν πάντων ὕδωρ ὑπεστήσατο καὶ τὸν κόσμον ἐμψυχον καὶ δαιμόνων πλήρη.

(16) Diogenes Laertius lib. I, 24 : Ἔνοιος δὲ καὶ αὐτὸν πρῶτον εἰπεῖν φασι ἀθανάτους τὰς ψυχὰς, ὧν ἔστι Χοιρίδος ὁ ποιητής. Plutarchus de Plac. phil. IV, 2 : Θαλῆς ἀπεφῆνατο πρῶτος τὴν ψυχὴν φύσιν ἀκίνητον ἢ αὐτοκίνητον, quem locum repetierunt Stobæus in Ecl. Phys. lib. I cap. 41, 1, p. 320 ed. Gaisf. et Nemesius de Nat. hom. cap. 2. Neque alium auctorem secutus est Theodoretus Serm. V p. 83 scribens : Θαλῆς τοῖνυν κέκληκε τὴν ψυχὴν ἀκίνητον φύσιν, ubi pro ἀκίνητον repose ἀκίνητον.

cessit eum Bianti, Bias Pittaco, is protinus alii, deincepsque per omnium septem sapientum orbem ad ultimum, ad Solonem, pervenit, qui et titulum amplissimæ sapientiæ et præmium ad ipsum Apollinem transtulit (17).

Thaletem nullum ingenii sui monumentum posteris reliquisse affirmant Alexander Aphrodisiensis Comment. in Aristotelis Metaph. p. 21 ed. Bonitz, Themistius Orat. XXVI p. 317 et antiquorum nonnulli apud Diogenem Laertium lib. I, 23. Contra alii unum aut plures libros ab eo editos esse sive perspicue testantur sive obscure significant. Cf. Augustinus de Civit. Dei lib. VIII cap. 2 et Vitruvius lib. IX cap. 7. Certe duo scripta de Solstitio (περὶ τροπῆς) ac de Æquinotio (περὶ ἰσημερίας) a quibusdam ei attribuebantur; sed Nautica Astrologia, quæ et ipsa olim Thaletis esse credita erat, Phocum Samium auctorem habebat (18). Huc pertinet etiam Lobonis Argivi testimonium, qui ducentos circiter versiculos ab eo compositos esse prodit (19). Quocum jungendus Plutarchus libro de Pythiæ oraculis non amplius carmine editis cap. 18 vol. IX p. 275 et 276 Thaletem æquiparans Orpheo, Hesiodo, Parmenidi, Xenophani, Empedocli cæterisque qui philosophiam versibus persecuti erant (20). Neque absimile præcedentibus illud est quod addit scriptor Eudoxum, Hesiodum et Thaletem de astrologia versibus scripsisse, quamquam dubitanter hæc ab eo dicta esse efficitur ex iis quæ sequuntur: εἶγε Θαλῆς ἐποίησεν, ὡς ἀληθῶς εἰπεῖν, τὴν αὐτῷ ἀναφερομένην ἀστρολογίαν. Suidas quoque et Eudocia p. 228 ajunt eum commentatum esse περὶ μετεώρων ἐν ἔπεισι, περὶ ἰσημερίας, καὶ ἄλλα πολλά. At vero Galenus Comment. in libr. de humor. I, 1, tom. XVI, 37 ed. Kühn. affert Thaletis locum e secundo de Principiis (περὶ ἀρ-

χῶν) libro pedestri oratione scriptum (21); quæ res eo mirabilior debet videri, quod idem Comment. I in libr. de Nat. hum. 26 (I, 1, 125, tom. XV, 6g) negat Thaletis de aqua, primo principio, sententiam ἐκ συγγράμματος αὐτοῦ posse ostendi (22).

Suppositas ei esse epistolas quæ exstant apud Diogenem Laertium lib. I, 43-44 jam pridem viderunt viri docti. Quæ quum ita sint, sequendus nobis Aristoteles est qui in exponenda Thaletis doctrina non ipsius philosophi disputationes litteris mandatas, sed ea quæ ab aliis hac de re memorabantur se consuluisse fatetur (23). Hinc patet illa ætate nullum Milesii philosophi librum existisse omniaque volumina quæ sub Thaletis nomine posterioribus sæculis ferebantur supposititia fuisse. Nihilominus ut hujus, ita cæterorum septem sapientum sententias et apophthegmata ab antiquis scriptoribus servata, in quibus colligendis post Leonardum Lycium et Othmarum Lusciniuum multam operam consumsit Jo. Conradus Orellius (24), accurate recensita, hic illic aucta et latine versa divulgavi.

Restat, ut pauca de reliquorum sapientum vitis dicamus. Solon, Excestidæ filius, Atheniensis (25), ingenii bonitate elegorumque quos componebat suavitate ita excelluit, ut summus poeta esse existimaretur eaque arte confisus auram popularem captaret. Neque vero solum mirabilis dicendi artifex politusque scriptor et versificator fuit, sed philosophus etiam, ut inter septem Græciæ sapientes nomen suum profiteretur. Nimirum ab ineunte ætate omne tempus ad eas res contulit, quibus illam quam postea consecutus est nominis claritudinem, archontis dignitatem ac legum latoris auctoritatem adipisceretur. Quapropter veteres passim eum virum omni laude cumulatam

(17) Valerius Maximus lib. IV cap. 1; Diogenes Laertius lib. I, 28; Plutarchus Vit. Solon. cap. 4; Porphyrius apud Cyrillum lib. I contr. Julian., Scholiast. ad Aristoph. Plut. vs. 9.

(18) Diogenes Laertius lib. I, 23: Κατὰ τινὰς μὲν σύγγραμμα κατέλεπεν οὐδὲν ἢ γὰρ εἰς αὐτὸν ἀναφερομένη Ναυτική Ἀστρολογία Φώκου λέγεται εἶναι τοῦ Σαμίου. Κατὰ τινὰς δὲ δύο μόνᾳ συνέγραψε, Περὶ τροπῆς καὶ ἰσημερίας, τὰ ἄλλα καταληπτὰ εἶναι δοκιμάσας. Alexander Aphrodisiensis in Metaph. p. 21 ed. Bonitz: Θαλῆς — αἰτίας: « εἰκότως τὸ » λέγεται οὕτως ἀπορήνασθαι. « Οὐδὲν γὰρ προφέρεται αὐτοῦ σύγγραμμα, ἐξ οὗ τις τὸ βέβαιον εἴη τοῦ ταῦτα λέγεσθαι τούτου τὸν τρόπον ἢ αὐτοῦ. »

(19) Diogenes Laertius lib. I, 34: Τὰ δὲ γεγραμμένα ἢ αὐτοῦ φησι Δόδων ὁ Ἀργεῖος: εἰς ἑπτὰ τείνειν διακόσια.

(20) Plutarchus de Pythiæ oraculis cap. 18: Οὐδὲ γὰρ φιλοσοφίαν ἀπεγινώσκοντες ὡς ἀνηρημένην παντάπασι καὶ διεφθάρειν, ὅτι πρότερον μὲν ἐν ποιήμασιν ἐξέτερον οἱ φιλόσο-

φοὶ τὰ δόγματα καὶ τοὺς λόγους, ὥσπερ Ὀρφεὺς καὶ Ἡσίοδος καὶ Παρμενίδης καὶ Ξενοφάνης καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Θαλῆς.

(21) Vid. infra fragm. 18.

(22) Galenus Comment. I in lib. de Nat. hum. sect. 26: Εἰ γὰρ ὅτι Θαλῆς ἀπεφίνατο στοιχείον μόνον εἶναι τὸ ὕδωρ ἐκ συγγράμματος αὐτοῦ δεικνύναι οὐκ ἔχομεν, ἀλλ' ὅμως ἅπασι καὶ τοῦτο πεπιστευται.

(23) Aristoteles de Anima lib. I cap. 2: Ἔστι δὲ καὶ Θαλῆς ἐξ ὧν ἀπομνημονεύουσι κινητικὸν τι τὴν ψυχὴν ὑπαίκαθαι, εἰπερ τὸν λίθον ἐφ' ἧς ψυχῆς ἔχειν, ὅτι τὸν σίδηρον κινεῖ. Id. de Cælo lib. II, 13: Τὸν λόγον, ὃν φασὶν εἰπεῖν Θαλῆς τὸν Μιλήσιον.

(24) Orellius Opusc. veterum Græc. sentent. et moral. in tomo I.

(25) Vel, ut alii volunt, Salaminius. Diogenes Laertius lib. I, 45: Σόλων Ἐφέγκαστιδίου Σαλαμίνιος. Herodotus lib. I, 29: Σόλων ἀνὴρ Ἀθηναῖος. Sic autem plerumque vocatur. Vid. Menag. ad Laertii I. c.

fuisse testantur (26). Quum enim Atheniensium civitas magnis partium contentionibus laboraret, Megareses Salaminem insulam occuparunt. Quocirca orto inter utrosque bello ferme usque ad interitum dimicatum est. Multis igitur cladibus acceptis, apud Athenienses capitale esse cœpit, si quis legem de vindicanda insula tulisset. Tum Solon ne aut tacendo parum reipublicæ consulere aut censendo sibi noceret, prohibita non modo dicturus, sed etiam facturus mentis alienationem simulat. Idecirco in forum se proripuit pileatus factoque hominum concursu insolitis sibi versibus populo suadere cœpit quod vetabatur, omniumque animos ita cepit, ut extemplo bellum adversus Megareses decerneretur insulaque superatis hostibus Atheniensium virtute recuperaretur (27).

Mox idem Solon novam civibus suis victoriam paravit bello sacro adversus Cirrhæus, templi Delphici direptores, administrato et re feliciter gesta intra paucos menses confecto (28). Sed multo majorem laudem gloriæque sibi peperit legibus scriptis quibus Atheniensium reipublicam sapienter temperavit. Etenim anno tertio Olympiadis XLVI archon creatus (29), non tam mederi reipublicæ malis sapienti imperio, quam novam condere civitatem visus est, siquidem publicam disciplinam ita legibus astrinxit, ut gratiam ab omnibus civium ordinibus iniret.

Postquam autem Athenienses jurejurando interposito promiserunt, fore ut in decem annos ratas haberent Solonis leges, ipse ne quam legem abrogare cogeretur, suscepto itinere in Lydiam ad Crœsum regem profectus ab eoque mox digressus diu partim in Ægypto partim apud Cyprios versatus est (30). Inde in patriam redux offendit reipublicam factionibus turbatam (31). Quum autem ipse jam senior neque consiliis neque auctoritate quidquam proficeret, Pisistrato rerum potito in exilium abiit. Videtur vero posthac Cypri vixisse atque octogenarius mortem cum vita commutasse (32). • Quanta industria, inquit Valerius Maximus lib. VIII cap. 7, flagraverit, et versibus complexus est quibus significat se quotidie aliquid addiscentem senescere (33), et supremo vitæ die confirmavit. Quum assidentibus amicis et quadam de re sermonem inter se conferentibus fati jam pressum caput erigeret, interrogatus, quapropter id fecisset, respondit: Ut quum istud, quidquid est, de quo jam disputatis percepero, inoriar. » Hoc a Valerio traditum pulchre exornavit Muretus Orat. II, sed aliter narrat Ælianus apud Stobæum Flor. XXIX, 58. Vid. fragm. 36. Ex ejus reliquiis nihil nisi apophthegmata cum cæterorum sapientum dictis, additis paucis quibusdam legibus, foras dedi. Omittendæ enim erant pleræque leges quæ e Plutarchi Vita Solonis aliisque scriptoribus cognoscun-

(26) Plato Tim. p. 21 : Δοκεῖν οἱ τὰ τε ἄλλα σοφώτατον γεγενῆσθαι Σόλωνα καὶ κατὰ τὴν ποίησιν αὐτῶν ποιητῶν πάντων ἐκασθεριώτατον. Æschines in Ctesiph. p. 69 : Σόλωνο· εἰκότα· Ἀθηναῖου τὴν γυναικῆ, ἀνδρὸς καὶ νομοθετῆσαι ἐργαστῶ καὶ περὶ ποίησιν καὶ φιλοσοφίαν διατετριπτός· εἰ μὲν 90 : Σόλων μὲν τὸν καλλίστοις νόμοις κοσμήσαντα τὴν ἄνομοτον, ἀνδρᾶ φιλόσοφον καὶ νομοθετὴν ἀγαθόν.

(27) Plutarchus Vit. Solon. cap. 8 : Ἐπεὶ δὲ μακρὸν τινα καὶ δυσχερῆ πόλεμον οἱ ἐν ἄσπει περι τῆς Σαλαμίνων νήσου Μεγαρέων πολεμοῦντες ἐξέλαμον, καὶ νόμον ἔθεντο, μήτε γράσει τινα, μήτε εἰπεῖν αὐθις, ὡς χρὴ τὴν πόλιν ἀντιποιεῖσθαι τῆς Σαλαμίνος, ἢ θανάτῳ ζημιουῖσθαι, βαρέως φέρων τὴν ἀσπίδα ὁ Σόλων, καὶ τῶν νέων ὄρων πολλοὺς δεομένους ἀρχῆς ἐπὶ τὸν πόλεμον, αὐτοὺς δὲ μὴ θαρβύοντας ἀφρασεῖαι διὰ τὸν νόμον, ἐκρήματο μὲν ἑκασταὶ τῶν λογισμῶν, καὶ λόγος εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῆς οἰκίας διεδόθη παρακινητικῶς ἔχειν αὐτόν. Ἐλεγεία δὲ κρύφα συνθεῖς, καὶ μελετήσας, ὥστε λέγειν ἀπὸ στόματος, ἐκρήμασεν εἰς τὴν ἀγορὰν ἀφω πῖλον περιθέμενος. Ὅχιον δὲ πολλοῦ συνδραμόντος, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν τοῦ κήρυκος λίθον, ἐν ᾧ τῆ διαθήκε τὴν ἐλεγείαν, ἧς ἔστιν ἀρχὴ· Αὐτὸς κήρυξ ἦλθον ἀπ' ἱμερτῆς Σαλαμίνος· κόσμον ἐπέων ᾠδὴν ἐστ' ἀγορῆς θέμενος. Conf. Justin. lib. II, 7.

(28) Plutarchus Vit. Sol. cap. 11 : Ἐθαυμάσθη δὲ καὶ διεδοκῆσθαι μᾶλλον ἐν τοῖς Ἕλλησιν, εἰκῶν ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Δελφοῖς, ὡς χρὴ βοηθεῖν καὶ μὴ περιορῆν Κιρρῆσιος ὑδρίζοντος εἰς τὸ μαντεῖον, ἀλλὰ προσαιμῆναι ὑπὲρ τοῦ θεοῦ Δελφοῖς.

(29) Diogenes Laertius lib. I, 62 : Ἦκμαζε μὲν οὖν· περὶ

τὴν τεσσαρακοστὴν ἔκτην ὀλυμπιάδα, ἧς τῷ τρίτῳ ἔτει ἦρξεν Ἀθηναῖον, καθά φησι Σωσικράτης, ὅτε καὶ τίθησι τοὺς νόμους. Cyrillus lib. I contra Julianum. Τεσσαρακοστῆ ἔκτῃ ὀλυμπιάδι Σόλων νενομοθέτηκε, τοὺς Δράκοντος νόμους περιελὼν πλὴν τῶν φονικῶν. Cf. Fabric. Bibl. Græc. vol. II pag. 24 ed. Harl.

(30) Herodotus lib. I, 29-30 : Καὶ δὴ καὶ Σόλων, ἀνήρ Ἀθηναῖος, δεῖ Ἀθηναίοισι νόμους κελύσαι ποιήσας, ἀπεδήμησε ἕτεα δέκα, κατὰ θεωρίης πρόφασιν ἐκπλώσας, ἵνα δὴ μὴ τινα τῶν νόμων ἀναγκασθῆ λύσαι τῶν ἔθετο. Αὐτοὶ γὰρ οὐκ οἶοι τε ἦσαν αὐτὸ ποιῆσαι Ἀθηναῖοι· ὀρκίοισι γὰρ μεγάλοισι κατεῖχοντο, δεκα ἕτεα χρῆσασθαι νόμοισι τοὺς ἐν σφίσι Σόλων θῆται. Αὐτῶν δὲ ὧν τούτων καὶ τῆς θεωρίης ἐκδημήσας ὁ Σόλων εἴνεκεν, ἐς Αἴγυπτον ἀπίκετο παρὰ Ἄμικτον, καὶ δὴ καὶ ἐς Σάρδεις παρὰ Κροίσον. Plutarchus Vit. Solon. cap. 26 : Πρῶτον μὲν οὖν εἰς Αἴγυπτον ἀπίκετο καὶ διέτριψεν.... ἔπειτα πλεύσας εἰς Κύπρον, ἠγαπήθη διαφερόντως ὑπὸ Φιλοκύπρου τινὸς τῶν ἐκεῖ βασιλέων κτλ.

(31) Plutarchus Vit. Solon. cap. 29 : Θι δ' ἐν ἄσπει πάντας ἐστασίαζον ἀποδημοῦντος τοῦ Σόλωνος... οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων ἐχόντων, ὁ Σόλων παραγενόμενος εἰς τὰς Ἀθήνας αἰδῶ μὲν εἶχε καὶ τιμὴν παρὰ πάνσι, ἐν δὲ κοινῷ λέγειν καὶ πρᾶσσειν ὁμοίως οὐκ ἐτ' ἦν δυνατός, οὐδὲ πρόθυμος ὑπὸ γήρας κτλ.

(32) Diog. Laert. I, 62 : Ἐταλότησε δ' ἐν Κύπρῳ, βίους ἔτη ὑπόδοκοντα Cf. Plutarch. Vit. Sol. cap. 32.

(33) Cf. fragm. 17.

tur (34). Dulcissimas autem ejus elegias quæ cum Lyricis Græcorum poetis edi solent ab hoc loco alienas esse perspicuum est.

Chilo, Damageti filius, Lacedæmonius, qui publicorum negotiorum gravitatem mansuetiorum Musarum elegantia suavissime temperavit, ducentos circiter versus elegiaco carmine scripsit. Fuit autem Ephorus circa quinquagesimam quintam olympiadem, vel si Pamphilæ fides, sextam, eoque magistratu, ut Sosicrates ait, Euthydemo apud Athenienses archonte functus est (35). Quum vero inter quinque Ephorus principe loco esset, primus suasit, ut regibus ad bellum proficiscentibus Ephori comites adderentur (36). Inter septem sapientes honorificum tenuit locum. Nam si bene adnotat Diodorus (37), plerosque philosophos pulcherrimis quidem sermonibus uti, moribus autem turpissimis, qui gravitatem ac prudentiam quam dictis pollicentur, factis refutent: summam gloriam meruit Chilo cujus sermones cum vita consentiebant. Idem præter constantem in omni vita virtutem multa et cogitavit et dixit præclare quæ memoriâ imprimis digna sunt. Tria ejus præcepta Γνωθι σαυτόν (38), Μηδὲν ἄγαν, et Ἐγγύα, πάρα δ' ἄτα aureis litteris fuere inscripta Delphis et consecrata teste Plinio Nat. Hist. lib. VII, 32 (39). Proditum est eum in loquendo brevem fuisse, unde Aristagoras Milesius hunc loquendi modum Chilonium appellavit (40). Consenuerat jam, inquit Diogenes Laertius lib. I, 72, circa olympiadem quin-

quagesimam secundam, quo tempore florebat Æsopus, fabularum scriptor. Exspiravit autem, ut Hermippus ait, Pisæ, amplexus filium qui ludis Olympiacis in pugilatu victor evaserat. Mortuum esse ferunt immodica lætitia et senii imbecillitate. Quod ubi accidit, omnes qui ad festam illam celebritatem convenerant honorificentissime funeris exsequias prosecuti sunt. De aliis Chilonibus vide Fabric. Bibl. Græc. vol. II p. 654 ed. Harl.

Pittacus (41), Hyrrhadii filius, Mitylenæus, cujus patrem Thracem fuisse Duris auctor est, una cum Alcæi fratribus Melanchrum, Lesbii tyrannum, sustulit. Et quum de Achillitidis regionis possessione inter Athenienses et Mitylenæos armis decertaretur, ipse bello præpositus cum Phrynone, Atheniensium duce, qui et pancratiastes et olympionices fuerat, singulari certamine depugnare instituit. Quamobrem postquam expedierunt arma, rete clypeo tectum incauto adversario iniecit eoque interfecto agrum servavit. Postea vero Athenienses cum Mitylenæis de agro litigarunt, quem a Periandro controversiæ judice Atheniensibus adjudicatum tradit Apollodorus in Chronicis. Sed ab eo inde tempore (42) Pittacum in summo honore Mitylenæi habuere eique principatum detulerunt, quem ille quum decem annos tenuisset ac rempublicam ordinasset, sponte deposuit. Sic publicis negotiis exsolutus decem adhuc vixit annos, quos in litterarum studiis

(34) Vide Sam. Petitum in utilissimo opere de Legibus Atticis, Jo. Meursium in Themide Attica et quos laudavit Fabricius Bibl. Græc. vol. II p. 24 et 41 seqq. ed. Harl.

(35) Diogenes Laertius lib. I, 68: Χείλων Δαμαγήτου, Λακεδαιμόνιος. Οὗτος ἐποίησεν ἐλεγεία εἰς ἑπτὰ διακόσια... γέγονε δὲ ἔφορος κατὰ τὴν πεντηκοστὴν πέμπτην Ὀλυμπιάδα. Παμφίλη δὲ φησὶ κατὰ τὴν ἕκτην, καὶ πρῶτον ἔφορον γενέσθαι ἐπὶ Εὐθύδημον, ὡς φησὶ Σωσικράτης. Conf. Marmor Parium vs. 57 in Fragm. Hist. Græc. vol. I p. 548. Hinc Scaliger in Ὀλυμπιάδων ἀναγραφῇ ad Olymp. LVI ann. I: Εὐθύδημος [ἄρχων]· Χείλων πρῶτος ἔφορος ἐν Λακεδαιμόνι κατέστη.

(36) Diogenes Laertius lib. I, 68: Καὶ πρῶτος εἰσηγήσατο Ἐφόρος τοῖς βασιλεῦσι παρασκευνύσαι. Conf. ibi Menag.

(37) Diodorus Epitom. lib. IX, 13: Ὅτι Χίλων τῷ λόγῳ σύμφωνον ἔσχε τὸν βίον, ὅπερ σπανίως εὖροι τις ἂν γινόμενον. Τῶν γὰρ καθ' ἡμᾶς φιλοσόφων τοὺς πλείστους ἰδεῖν ἐστὶ λέγοντας μὲν τὰ κάλλιστα, πρῶτοντας δὲ τὰ χειρίστα, καὶ τὴν ἐν ταῖς ἀπαγγελίαις αὐτῶν σεμνότητα καὶ σύνεσιν διὰ τῆς κείρας ἐλεγχόμενῃ. Ὁ δὲ Χίλων χωρὶς τῆς κατὰ τὸν βίον ἐν ἅπασιν τοῖς πραττομένοις ἀρετῆς πολλὰ διενόηθη καὶ ἀπερβέβητο μνήμης ἄξια.

(38) Præceptum illud: Γνωθι σαυτόν alii Thaletis esse volunt. Vid. fragm. Conf. Clement. Alexandr. Strom. lib. I pag. 300. Adde Menag. ad Diog. Laert. lib. I, 40; Ruhnk. præfat. ad Hesych. tom. II p. VI et in Auclario ad Hesych. pag. 843.

(39) Diodorus Siculus Epitom. libr. IX, 14: Ὅτι Χίλων ἀρκόμενος εἰς Δελφούς, καὶ καθάπερ ἀπαρχὰς ποιούμενος

τῷ θεῷ τῆς ἰδίας συνέσεως, ἐπέγραψεν ἐπὶ τινι κίονα τρία ταῦτα, « γνωθὶ σαυτόν » καὶ « μηδὲν ἄγαν, » καὶ τρίτον « ἐγγύα, πάρα δ' ἄτα. »

(40) Diogenes Laertius lib. I, 72: Βραχυλόγος τε ἦν, ὅθεν καὶ Ἀρισταγόρας ὁ Μιλήσιος τοῦτον τὸν τρόπον κειλόμενος καλεῖ. . . . ἦν δὲ γέροντος περὶ τὴν πεντηκοστὴν δευτέραν Ὀλυμπιάδα, ὅτε Ἀισώπος ὁ λογοποιὸς ἤμαζεν. Ἐτελεύτησε δ', ὡς φησὶν Ἐριμπίκος, ἐν Πίσσῳ, τὸν υἱὸν Ὀλυμπιονίκῃ ἀποσάμενος πυγμῆς. Ἐπαθε δὲ τοῦτο ὑπερβολῇ τε χάρις καὶ ἀσθενείᾳ πολυετίας. Καὶ αὐτὸν πάντες οἱ κατὰ τὴν κατήντην ἐντιμότητα παρέπεψαν.

(41) Diogenes Laertius lib. I, 74: Πιττακὸς Ὑρραδίου Μιτυληναῖος. Φησὶ δὲ Δούρις τὸν πατέρα αὐτοῦ Θρηῆκα εἶναι. Οὗτος μετὰ τῶν Ἀλκαίου γενόμενος ἀδελφῶν Μέλαχρον καθείδε, τὸν τῆς Λέσβου τύραννον, καὶ περὶ τῆς Ἀχιλλεΐδος χώρας μαχομένων Ἀθηναίων καὶ Μιτυληναίων ἰσπραττεῖ μὲν αὐτὸς, Ἀθηναίους δὲ Φρύωνος παγκρατιαστῆς Ὀλυμπιονίκης. Συνέθετο δὲ μονομαχῆσαι πρὸς αὐτὸν καὶ δίκτυον ἔχον ὑπὸ τὴν ἀσπίδα λαθραίως περιέβαλε τὸν Φρύωνα, καὶ κίονα ἀνεσώσατο τὸ χωρίον. Ὑστερον μάλιστα, φησὶν Ἀπολλόδωρος ἐν τοῖς Χρονικοῖς, ἀδικασθῆναι τοὺς Ἀθηναίους περὶ τοῦ χωρίου πρὸς τοὺς Μιτυληναίους, ἀκούοντος τῆς δίκης Περσάνδρου, ὃν καὶ τοῖς Ἀθηναίοις προσκρίναι. Cf. Strabo lib. XIII pag. 600 ed. Casaub.

(42) Diogenes Laertius lib. I, 75: Τότε δ' οὖν τὸν Πιττακὸν ἰσχυραῖς ἐτίμησαν οἱ Μιτυληναῖοι, καὶ τὴν ἀρχὴν ἐνεχίρηνσαν αὐτῷ. Ὁ δὲ δέκα ἑτη κατασχῶν καὶ εἰς ταῖς ἐργασίαις τὸ πολίτευμα, κατέθετο τὴν ἀρχὴν καὶ δέκα ἐπέβη ἔλλα.

Ἐπου θεῶ. — Νόμῳ πείθου. — Θεοὺς σέβου. —
 Γονεῖς αἰδοῦ. — Ἦτιῶ ὑπὲρ δικαίου. — Γυνῶθι μα-
 βῶν. — Ἀκούσας νόει. — Σαυτὸν ἴσθι. — Γαμειν
 μέλλων καιρὸν γνῶθι. — Φρόνει θνητά. — Ξένος ὦν
 ἴσθι. — Ἐστίαν τίμα. — Ἀρχε σαυτοῦ. — Φίλοις
 βοήθει. — Θυμοῦ κράτει. — Φρόνησιν ἄσκει. —
 Πρόνοιαν τίμα. — Ὅρκῳ μὴ χρῶ. — Φιλίαν ἀγάπα.
 — Παιδείας ἀπέχου. — Δόξαν δίωκε. — Σοφίαν ζή-
 λου. — Καλὸν εὖ λέγε. — Ψέγε μηδένα. — Ἐπαίνει
 ἀρετήν. — Πρᾶττε δίκαια. — Φίλοις εὖ νόει. —
 Ἐχθροὺς ἀμύνου. — Εὐγένειαν ἄσκει. — Κακίας ἀπέ-
 χου. — Κοινὸς γίνου. — Ἴδια φύλασσε. — Ἀλλοτρίων
 ἀπέχου. — Εὐφημοῖ ἴσθι. — Ἄκουε πάντα. — Φίλῳ
 χαρίζου. — Μηδὲν ἄγαν. — Χρόνου φείδου. — Ὅρα
 τὸ μέλλον. — Ὑβριν μίσει. — Ἰκέτας αἰδοῦ. —
 Πᾶσιν ἄρμοξε (*). — Υἱοὺς παίδευε. — Ἐχῶν χαρί-
 ζου. — Δόλον φοβοῦ. — Εὐλόγει πάντας. — Φιλό-
 σοφον γίνου. — Ὅσια κρῖνε. — Γνοὺς πρᾶττε. —
 Φόνου ἀπέχου. — Εὐχου δυνατά. — Σοφοῖς χρῶ.
 — Ἦθος δοκιμαζε. — Λαβῶν ἀπόδος. — Ὑφρω
 μηδένα. — Τέγγη χρῶ. — Ὁ μέλλεις, δός. — Εὐε-
 ρεΐας τίμα. — Φθόνει μηδενί. — Φυλακῇ πρόσσεχε.
 — Ἐλπίδα ἀνεί. — Διαβολὴν μίσει. — Δικαίως
 κτῶ. — Ἀγαθοὺς τίμα. — Κριτὴν γνῶθι. — Γάμους
 κράτει. — Τύχην νόμιζε. — Ἐγγύην φεύγε. — Πᾶσι
 διαλέγου. — Ὅμοιοις χρῶ. — Δαπανῶν ἄρχου. —
 Κτώμενος ἥδου. — Αἰσχύνην σέβου. — Χάριν ἐκτέ-
 λει. — Εὐτυχίαν εὐχου. — Τύχην στέργε. — Ἀκούων
 ἄρα. — Ἐργάζου κτητά. — Ἐριν μίσει. — Ὀνειδος
 ἔχθαιρε. — Γλώσσαν ἴσχε. — Ὑβριν ἀμύνου. —
 Κρῖνε δίκαια. — Χρῶ χρήμασιν. — Ἀδωροδόκητος
 δοκιμαζε. — Αἰτιῶ παρόντα. — Λέγε εἰδώς. — Βίαι
 μὴ ἔχου. — Ἀλύπως βίου. — Ὀμίλει πράως. —
 Πέρας ἐπιτελεῖ μὴ ἀποδειλιῶν. — Φιλοφρόνει πᾶσιν.
 — Υἱοῖς μὴ καταρῶ. — Γλώττης ἄρχε. — Σαυτὸν
 εὖ ποιεῖ. — Εὐπροσῆγορος γίνου. — Ἀποκρίνου ἐν
 καιρῶ. — Πόνει μετὰ δικαίου. — Πρᾶττε ἀμετανοή-
 τως. — Ἀμαρτάνων μετανοεῖ. — Ὁρθαλοῦ κράτει.
 — Βουλεύου χρόνῳ. — Ἐπιτελεῖ συντόμως. — Φι-
 λίαν φύλασσε. — Εὐγνώμων γίνου. — Ὀμόνοιαν δίωκε.
 — Ἀρβῆτον μὴ λέγε. — Τὸ κρατοῦν φοβοῦ. — Τὸ
 συμφέρον θηρῶ. — Καιρὸν προσδέχου. — Ἐχθρας
 διαύει. — Γῆρας προσδέχου. — Ἐπὶ ῥώμῃ μὴ καυ-
 χῶ. — Εὐφημίαν ἄσκει. — Ἀπέχθειαν φεύγε. — Πλού-
 τει δικαίως. — Δόξαν μὴ λείπε. — Κακίαν μίσει. —
 Μανθάνων μὴ κάμνε. — Κινδύνους φρονίμως. —
 Ἠδόμενος μὴ λείπε. — Χρησμοὺς θαύμαζε. — Οὐδ

Deum sequere. — Legibus obtempera. — Deos cole. —
 Parentes reverere. — Pro jure pugnantem etiam succumbe.
 — Cognitam rem judica. — Audita intellige. — Nosce
 te ipsum. — Uxorem ducturus temporis opportunitatem
 specta. — Mortalia cogites. — Hospitem te esse scito. —
 Focum sacrosanctum habe. — Rege te ipsum. — Succurre
 amicis. — Iræ moderare. — Intelligentiam exerce. — Pru-
 dentiam cole. — Jurejurando abstinence. — Amicitiam dili-
 ge. — Ad doctrinæ studia incumbere. — Gloriam quære.
 — Sapientiæ operam da. — De bono bene loquere. — Nemi-
 nem vituperare. — Lauda virtutem. — Age quæ justa sunt.
 — Amicis benevolus esto. — Inimicos ulciscere. — Inge-
 nuitatem exerce. — A vitis abstinence. — Communis esto.
 — Propria custodi. — Alienis abstinence. — Fave linguâ. — Audi
 omnia. — Amico gratificare. — Ne quid nimis. — Parce
 tempori. — Prospice futurum. — Contumeliam oderis. —
 Supplices reverere. — Omnibus commodus esto. — Filios
 erudi. — Si quid habes, aliis gratificare. — Dolium metue.
 — Lauda omnes. — Sapientiæ studiosus esto. — Ex
 æquo et bono judica. — Rem cognitam aggredere. —
 A cæde abstinence. — Opta quæ fieri possunt. — Sapientum
 utere consuetudine. — Mores explora. — Accepta redde.
 — Ne quem suspecta. — Arte utaris. — Quod daturus
 es, dato. — Beneficia honorato. — Nemini invidias. —
 Ad cautionem animum intende. — Spem approbato. —
 Criminatorem oderis. — Juste rem facias. — Bonos honora.
 — Judicem nosce. — Uxori impera. — Fortunam esse
 crede. — Sponsonem fuge. — Cum omnibus loquere. —
 Tui similibus hominibus familiariter utere. — Sumtus fac
 omnium primus. — Acquisitis gaude. — Verecundiam
 cole. — Gratiam refer. — Secundam fortunam opta. —
 Sorte tua contentus esto. — Et audi et vide. — Opere fa-
 ciendo divitias para. — Contentionem oderis. — Oppro-
 brium detestare. — Linguam contine. — Injuriam repelle.
 — Juste judicato. — Utere pecunia. — Incorruptus sis
 rerum inquisitor. — Præsentem accusa. — Dic quæ nosti.
 — Ne vim adhibeas. — Jucunde vivas. — Placide cum
 aliis conversare. — Finem cæptis intrepidus impone.
 — Comis erga omnes esto. — Ne exsecrare filios tuos.
 — Linguam cohibe. — Benefacito tibi ipsi. — Alfabilis esto.
 — Responde in tempore. — Juste opus nava. — Fac non pœni-
 tenda. — Peccans reispisce. — Oculis imoderare. — Deli-
 bera lente. — Perfice e vestigio. — Amicitiam serva. —
 Sis æquus rerum æstimator. — Experte concordiam. —
 Arcanum ne dic. — Magistratum metue. — Venare id quod
 utile est. — Occasionem exspecta. — Inimicitias dissolve.
 — Senectutem exspecta. — De viribus ne glorieris. —
 Dic bona verba. — Simultatem fuge. — Juste ditescas. —
 Gloriam quærere ne desistas. — Improbritatem oderis. —
 Discendo ne defatigeris. — Pericillitare prudenter. — Lactari
 ne cessa. — Oracula admirare. — Quos alis, dilige. —

(*) Pro πείνων vel πεινῶν vel πένης ὡν ἄρμοξε, quod in membranibus est, scripsi πᾶσιν ἄρμοξε.

Cleobulus, Evagoræ filius, Lindius, quem Plutarchus (54) lib. de æi Delphico cap. 3 Lindiorum tyrannum vocat, Ælianus Var. Hist. lib. III, 17 Rhodiorum reipublicæ multum profuisse dicit, corporis pulchritudine et viribus excellit. Hunc nonnulli genus suum ad Herculem retulisse atque in Ægyptum philosophiæ percipiendæ causa profectum esse ajunt (55). Fama est eum Minervæ fanum a Danao constructum apud Lindios restaurasse (56). Ejus filiam Cleobulinam, nobilem poetriam, quæ ænigmata hexametris versibus componebat, passim veteres memorant (57). Ipse cantionum et griphorum auctor ad quattuor milia versuum scripsit. Fuerunt etiam qui epigramma Midæ sepulcro insculptum a Cleobulo factum esse contenderunt (58). Mortalitem explevit septuaginta annorum senex, ejusque cippo hoc incisum fuit elogium :

Extinctum luget Cleobulum Lindus aluumum
clara parens factis undique cincta mari (59).

Periander, Cypseli filius, ex Heraclidarum gente oriundus, per quadraginta annos Corinthiorum tyrannus, circa trigesimam octavam olympiadem floruit (60). Quo homine nihil unquam crudelius et impurius Corinthiorum civitas tulit. Namque uxorem Melissam, Proclis Epidauriorum regis filiam, ex qua duos filios, Cypselum et Ly-

cophonem, susceperat, interfecit multaque commisit flagitia et nefaria facinora, quæ ab Herodoto lib. III, 50-53; V, 92 et Diogene Laertio lib. I, 94 seqq. (61) copiose narrata hic referri piget. Illud mirandum, quod aut Græci hominum facinoroso locum inter sapientes concesserunt, aut in uno homine res dissociabiles, sapientia, crudelitas et nequitia mixtæ fuerunt. Quamobrem nonnulli eum de septem sapientum numero exemerunt. Vide Clementem Strom. I pag. 299 et Lucianum (62) Veræ Historiæ lib. II cap. 17 tom. II, p. 114 ed. Reitz., ubi ab Elysiis quoque campis hunc solum sapientum abesse dicit. Quidam duos fuisse Periandros auctores sunt, alterum sapientem eumque Ambraciensem, alterum tyrannum Corinthium. Sed Aristoteles ait Corinthium fuisse sapientem, Plato negat (63). Plutarchus certe Corinthiorum principem unum e sapientibus esse vult, quum reliquis eum epulum dedisse fingat (64). Ut cunque est, sævus iste dominus, quem nos plerorumque veterum auctoritate permoti inter sapientes numeramus, octogenarius de vita migravit. Accidit hoc quadagesimo anno ante victum a Cyro Croesum, id est, olympiadi XLVIII anno quarto (65). Edidit duo milia versuum Præceptionum nomine inscripta (66).

Anacharsis Scytha, Gnuri filius, Caduicæ Scytharum regis frater, matre Græca natus, a

νίας, τίνα μάλιστα ἀν τρόπον εὐδαίμονοιή, εἰς ἔτη διασχίλια.

(54) Plutarchus de æi Delphico cap. 3 : Κλεόβουλος ὁ Λινδίων τυράννος. Ælianus Var. Hist. lib. III, 17 : Κλεόβουλος δὲ Ῥοδίων [πολλὰ ὄνησεν]. Diog. Laert. I, 89 : Κλεόβουλος, Εὐαγόρου, Λίνδιος.... ῥώμη δὲ καὶ κάλλει διαφέρειν.

(55) Diogenes Laertius lib. I, 89 : Ἐνοιοὶ δὲ εἰς Ἡρακλῆα ἀναφέρειν τὸ γένος αὐτόν.... μετασχέιν τε τῆ; ἐν Αἰγύπτῳ φιλοσοφίας.

(56) Diogenes Laertius lib. I, 89 : Ἀλλὰ καὶ τὸ ἱερὸν τῆ; Ἀθηνᾶ; ἀνανεώσασθαι αὐτὸν ἀπὸ Δαναοῦ. Strabo lib. XIV pag. 655 ed. Casaub. : Ἔστι δὲ πρώτη μὲν Λίνδος ἀπὸ τῆ; πόλεως πλείουσιν ἐν δεξιᾷ ἔχουσι τὴν νῆσον, πόλις ἐπὶ ὄρου Ἰδρυμένη, πολὺ πρὸ; μεσημβρίας ἀνατείνουσα καὶ πρὸ; Ἀλεξάνδρειαν μάλιστα ἱερὸν δὲ ἔστιν Ἀθηνᾶ; Λινδίας αὐτοῦ ἐπιφανέ; τῶν Δαναῶν Ἰδρυμα... ἐντεῦθεν δ' ἔστιν εἰς τῶν ἑπτὰ σοφῶν, Κλεόβουλος.

(57) Diogenes Laertius lib. I, 89 : Γενέσθαι τε αὐτῷ θυγατέρα Κλεοβουλίνην, αἰνιγμάτων ἑξαμέτρων ποιήτριαν ἥ; μέμνηται καὶ Κρατῖνος ἐν τῷ ὁμωνύμῳ δράματι, πληθυντικῶς ἐπιγράφας. Vide Menagium in Historia mulierum philosopharum. Cf. Bergk. Comment. de Reliquiis comed. attic. pag. 121.

(58) Diogenes Laertius lib. I, 89 : Οὗτος ἐποίησεν ἄσματα καὶ γρίφους εἰς ἔτη τρισχίλια. Καὶ τὸ ἐπίγραμμα τινες τὸ ἐπὶ Μίδῃ τοῦτον φασὶ ποιῆσαι : Χαλκῆ παρθένος εἰμί, Μίδου δ' ἐπὶ σῆματι κείμαι. Ἔστ' ἂν ὕδωρ τε βῆ, καὶ δένδρα μακρὰ τεθῆλη, Ἡἰλιός τ' ἀνὴρ λάμπη λαμπρά τε σελήνη. Καὶ ποταμοὶ γε βῶσιν, ἀνακλύζῃ δὲ θάλασσα, Αὐτοῦ τῆδε μένουσα πολυκλαύστου ἐπὶ τύμβῳ, Ἀγγελέω ποιοῦσι, Μίδας ὅτι τῆδε τίθαπαται.

(59) Diogenes Laertius lib. I, 93 : Ἐτελεύτησε δὲ γρηῃς ἔτη βίου; ἑβδομήκοντα, καὶ αὐτῷ ἐπαγράφῃ Ἀνδρα σοῦν Κλεόβουλον ἀποφθίμενον καταπεπθεῖ Ἥδε πάτρα Λίνδος, πόρτη ἀγαλλομένη.

(60) Diogenes Laertius lib. I, 94-98 : Περιάνδρος Κυψέλου Κορίνθιος, ἀπὸ τοῦ τῶν Ἡρακλειδῶν γένους.... ἤμαρ δὲ περὶ τὴν τριακοστὴν ὁδόσῃ Ὀλυμπιάδῃ, καὶ ἐτυράνησεν ἐπὶ τετταράκοντα.

(61) Diogenes Laertius lib. I, 94 : Οὗτος γήμας Ἀσπίτην, ἢν αὐτὸ; Μέλισσαν ἐκάλει, τὴν Προκλέους, τοῦ Ἐπίστρατου τυράννου καὶ Ἐρισθενείας θυγατέρας, παῖδας ἐξ αὐτῆ; ἐποίησε δύο, Κύφελον καὶ Λυκόφρονα, τὸν μὲν νεώτερον συνειπὸν, τὴν δὲ πρεσβύτερον ἀφρονα. Χρόνῳ δὲ ὑπὸ ἀργῆ; βαλῶν ὑποδύσθη ἢ λακτίσας τὴν γυναῖκα, ἔγκυον οὖσαν, ἀπέβαται κτλ.

(62) Lucianus Ver. Hist. II, 17 : Ἐθεασάμην καὶ τοὺς σοφοῦ; ἀνευ Περιάνδρου.

(63) Diogenes Laertius lib. I, 98-99 : Σωτρίων δὲ καὶ Ἡρακλειδῆ; καὶ Παμφίλῃ ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν ἱστορημάτων βιβλίῳ φασὶ Περιάνδρου; γεγονέναι, τὸν μὲν τυράννον, τὸν δὲ σοφὸν καὶ Ἀμπρακιοτῆν. Τοῦτο καὶ Νεάνθη; φησὶν ὁ Κυζικηνός, ἀνεψιός τε εἶναι ἄλλῳλοισ. Καὶ Ἀριστοτέλης μὲν τὸν Κορίνθιον φησὶν εἶναι τὸν σοφόν Ἠλάτων δὲ, οὐ φησὶ.

(64) Plutarchus VII Sapient. Conviv. cap. 2.

(65) Diogenes Laertius lib. I, 95 : Καὶ ὁ; ἀθμώσης ἐτελεύτησεν, ἤδη γεγονός; ἔτη ὀγδοήκοντα. Σωσιπράτης δὲ φησὶ πρότερον Κροίσου τελευτήσῃ αὐτὸν ἔσσαι τετταράκοντα καὶ ἐπὶ πρὸ τῆ; τεσσαρακοστῆ; ἐνάτης Ὀλυμπιάδος. Conf. Corsini Fast. attic. Tom. III p. 48. 61. 85.

(66) Diogenes Laertius lib. I, 97 : Ἐποίησε δὲ καὶ ὑποθήκας εἰς ἔτη διασχίλια. Σειδῆς : Ἐγραψεν ὑποθήκας εἰς τὴν ἀνδρώπῳνον βίον [εἰς] ἔτη β.

ΑΛΛΑ ΤΩΝ ΑΥΤΩΝ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ

ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΣΥΝΕΙΛΕΓΜΕΝΑ.

α'. ΚΛΕΩΒΟΥΛΟΥ.

1. Ἄμουσι' ἐν βροτοῖσι τὸ πλεόν μέρος λόγων τε πλήθος· ἂν δ' ὁ καιρὸς ἀρκίση, φρόνει τι κεδνόν· μὴ μάταιος ἢ χέρις γινέσθω.
(Diogenes Laertius lib. I, 91.)
2. Ἐφη δὲ δαῖν συνοικίειν τὰς θυγατέρας, παρθένους μὲν τὴν ἡλικίαν, τὸ δὲ φρονεῖν γυναίκας· ὑποδεικνύς ὅτι δαῖ παιδεύειν καὶ τὰς παρθένους.
(Diogenes Laertius lib. I, 91; cf. Stob. Flor. LXX, 16.)
3. Ἐλεγε δὲ τὸν φίλον δεῖν εὐεργεταῖν, ὅπως ἢ μάλλον φίλος· τὸν δὲ ἐχθρὸν φίλον ποιεῖν· φυλάσσεσθαι γὰρ τῶν μὲν φίλων τὸν ψόγον, τῶν δὲ ἐχθρῶν τὴν ἐπιβουλήν.
(Diogenes Laertius lib. I, 91.)
4. Ὅταν τις ἐξῆι τῆς οἰκίας, ζητεῖται πρότερον, τί μέλλει πράσσειν· καὶ ὅταν εἰσελθῆ, πάλιν, τί ἐπραξε.
(Diogenes Laertius lib. I, 92.)
5. Τὰς τῆς τύχης μεταβολὰς γενναίως πειρῶ φέρειν, καὶ μῆτε εὐτυχῶν υπερήφανος ἔσο, μῆτε ἀπορῶν ταπεινός· ἀλλὰ γίνου μέτριος ἐφ' ἑκατέρας τῆς τύχης.
(Stobæus Florileg. CVIII, 75 addito Theobuli nomine ut XLVIII, 23.)
6. Τοῖς σοφοῖς τὸ μέτριον ὁ νόμος δέδωκε.

7. Φεῦγε μὲν τὸν φόβον τῶν πολλῶν, φυλάσσου δὲ τὰς ἐπιβουλὰς τῶν μισούντων.
(Stob. Flor. XLVIII, 23.)
8. Δοκεῖ μάλιστα' ἂν ἐνδοξος γενέσθαι καὶ βασιλεὺς καὶ τύραννος, εἰ μηδενὶ πιστεύοι τῶν συνόντων.
(Plutarchus VII sapient. Conviv. cap. 7 pag. 17.)
9. Ὅσπερ οὐκ ἂν ἐβούλου ἐν νηὶ μακρῇ καὶ πολυχρύσῳ πλέων βαπτίζεσθαι, οὕτω μὴδὲ ἐν οἰκίᾳ αἰροῦ υπερμεγέθει καὶ πολυτελεῖ καθήμενος χεῖμαζεσθαι.
(Anthol. Patav.)
10. Ἐἷς ὁ πατήρ, παῖδες δὲ δυώδεκα· τῶν δὲ θ' ἑκάστῳ κοῦραι ἐξήκοντα, διάνοιχα εἶδος ἔχουσαι. Αἱ μὲν λευκαὶ ἔασιν ἰδεῖν, αἱ δ' αὐτὰ μολιναὶ· ἀθάναται δὲ τ' εἶναι ἀποφηνύθουσιν ἅπασαι.
(Stobæus Eclog. lib. I cap. 8, 37 pag. 87 ed. Gaisf. Conf. Anthol. Pal. XIV. 101 et Diog. Laert. lib. I, 91.)

β'. ΣΟΛΩΝΟΣ.

1. Ἔλος ὄρῃν μακροῦ βίου.
(Herodot. lib. I cap. 32.)
2. Οὖρος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἔτα ἐβδομήκοντα.
(Idem l. c.)
3. Πᾶν ἐστὶ ἀνθρώπος συμφορῆ.
(Idem l. c.)
4. Οὐ γὰρ τοι ὁ μέγα πλούσιος μάλλον τοῦ ἐπ' ἡμέ-

1. CLEOBULI.

1. Imperitia in hominibus majori ex parte dominator verborumque multitudo. Quodsi oblata fuerit occasio, ad aliquid honesti animum intendito; ne irrita et inanis sit gratia.
2. Cleobulus ait filias viris nuptum locandas esse ætate quidem virgines, intelligentia vero mulieres, docens virgines quoque institui oportere.
3. Dicebat porro beneficiis afficiendum esse amicum, ut amicior foret, et ex inimico faciendum amicum: esse enim et ab amicorum vituperatione et ab inimicorum insidiis cavendum.
4. Antequam domo quis exeat, quid acturus sit cogitet: rursus quum redux intrarit, quid egerit.
5. Fortunæ mutationes fortiter sustinere tenta, ita ut neque prosperis rebus superbias, neque adversis ad paupertatem redactus animum despondeas, sed in utraque fortuna moderatus sis.

6. Leges sapientibus modum imponunt.
7. Declina invidiam vulgi et insidias odio te persequentium cave.
8. Videtur ita maxime gloriam consecuturus sive rex sive tyrannus, si familiarium nemini fidat.
9. Quemadmodum in navi magna et aurata vectus mergi nolles, sic caveto ne in domo ampla ac splendida sedens fortunæ fluctibus jacteris.
10. Unus est pater, duodecim autem filii, quorum singulis sexaginta filiæ sunt, duplicem formam habentes. Quippe aliæ albo colore sunt, aliæ nigro: quamvis vero immortales sint, omnes tamen moriuntur.

2. SOLONIS.

1. Exitium vitæ diuturnæ spectat.
2. Terminus humanæ vitæ anni septuaginta.
3. Mera calamitas homo est.
4. Neque enim beator est magnis opibus præditus eo,

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΦΑΛΗΡΕΩΣ
ΤΩΝ ΕΠΤΑ ΣΟΦΩΝ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ.

DEMETRII PHALEREI
SEPTEM SAPIENTUM APOPHTHEGMATA.

α'. Κλεόβουλος Εὐαγόρου Λίνδιος ἔφη·

Μέτρον ἄριστον. — Πατέρα δεῖ αἰδεῖσθαι. — Εὖ τὸ σῶμα ἔχειν καὶ τὴν ψυχὴν. — Φιλήκοον καὶ μὴ πολυτήκοον. — Πολυμαθῆ, μὴ ἀμαθῆ. — Γλώσσαν εὐφρημον κεκτηῆσθαι. — Ἀρετῆς οἰκείον καὶ κακίας ἀλλότριον ἀδικίαν μισεῖν. — Εὐσέβειαν φυλάσσειν. — Πολίταις τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν. — Γλώττης κρατεῖν. — Βία μὴδὲν πράττειν. — Τέκνα παιδεύειν. — Τύχῃ εὐχεσθαι. — Ἐχθρας διαλύειν. — Τὸν τοῦ δήμου ἔχθρὸν πολέμιον νομίζειν. — Γυναικὶ μὴ μάχεσθαι, μὴδὲ φιλοφρονεῖσθαι ἀλλοτρίων παρόντων· τὸ μὲν γὰρ ἔστι χέρηρον, τὸ δὲ μανίαν δύναται παρέχειν. — Οἰκέτας μεθύοντάς μὴ κολάζειν· εἰ δὲ μή, δόξεις καὶ αὐτὸς μεθύειν. — Γαμῆν ἐκ τῶν ὁμοίων· ἐὰν γὰρ ἐκ τῶν κρειττόνων, δεσπότης, οὐ συγγενεὶς κτήσῃ. — Μὴ ἐπιγέλα τῷ σκώπonton· ἀπερθῆς γὰρ ἔση τοῖς σκωπτομένοις. — Εὐποροῦντα μὴ υπερήφανον εἶναι, ἀποροῦντα μὴ ταπεινοῦσθαι.

β'. Σόλων Ἐξηκεστίδου Ἀθηναῖος ἔφη·

Μὴδὲν ἄγαν. — Κριτῆς μὴ κάθησο· εἰ δὲ μή, τῷ ληφόντι ἔχθρὸς ἔση. — Ἦδονην φεῦγε ἥτις λύπην τίκει. — Φύλασσε τρόπου καλοκαγαθίαν ὄρκου πιστοτέραν. — Σφράγιζε τοὺς μὲν λόγους σιγῆ, τὴν δὲ σιγὴν καιρῷ. — Μὴ ψεύδου, ἀλλ' ἀλήθευε. — Τὰ σπουδαῖα μελέτα. — Τῶν γονέων μὴ λέγε δικαιότερα. — Φίλους μὴ ταχὺ κτῶ, οὐς δ' ἂν κτήσῃ, μὴ ταχὺ ἀποδοκίμαζε. — Ἀρχεσθαι μαθὼν ἀρχεῖν ἐπιστήση. — Εὐθύνας ἐτέρους ἀξίων δίδόναι καὶ αὐτὸς ὑπεχε. — Συμβούλευε μὴ τὰ ἥδιστα, ἀλλὰ τὰ βέλτιστα τοῖς πολίταις. — Μὴ θρασύνου. — Μὴ κακοῖς ἠμίλει. — Χρῶ τοῖς θεοῖς. — Φίλους εὐσέβει. — Γονεῖς αἰδοῦ. — Νοῦν ἡγεμόνα ποιῶ. — Ὁ δ' ἂν ἴδῃς μὴ λέγε. — Εἰδῶς σίγα. — Τοῖς σαυτοῦ πρῶος ἴσθι. — Τὰ ἀφανῆ τοῖς φανεροῖς τεκμαίρου.

γ'. Χίλων υἱὸς Δαμαγῆτου Λακεδαιμόνιος ἔφη·

Γνώθι σαυτόν. — Πίνων μὴ πολλὰ λάλει· ἀμαρτήσεως γάρ. — Μὴ ἀπειλεῖ τοῖς ἐλευθέροις· οὐ γὰρ καλόν. — Μὴ κακολόγει τοὺς πλησίον· εἰ δὲ μή, ἀκούσῃ ἐφ' οἷς λυπηθήσῃ. — Ἐπὶ τὰ δειπνα τῶν φίλων βραδέως πορεύου, ἐπὶ δὲ τὰς ἀτυχίας ταχέως. — Γάμου εὐτελεῖς ποιῶ. — Τὸν τετελευτηκότα μακάριζε. — Πρεσβύτερον σέβου. — Τὸν τὰ ἀλλότρια περιεργαζόμενον μίσει. — Ζημίαν αἰροῦ μάλλον ἢ κέρδος αἰσχρόν· τὸ μὲν γὰρ ἀπαξ σε λυπήσει, τὸ δ' αἰεὶ. — Τῷ δυστυχουῶντι μὴ ἐπιγέλα. — Ἰσχυρὸς ὢν, ἥσυχον σεαυτὸν πάρεχε, ὅπως εἰς αἰσχύνωνται μάλλον ἢ φοβῶνται. — Τῆς ἰδίας

1. Cleobulus Evagoræ filius Lindius dixit :

Modus optima res. — Patrem revereri oportet. — Curandum est ut corpore et animo bene valeamus. — Libenter audire oportet, non quævis tamen temere. — Doctum, non indoctum esse decet. — Linguam bene omninam habeto. — Virtutis proprium est et ab improbitate alienum injustitiam odisse. — Pietatem serva. — Civibus optima suade. — Linguam contine. — Per vim nihil agendum. — Liberos institue. — Fortunam precare. — Inimicitias dissolve. — Populi inimicum hostem habeto. — Cum uxore neque jurgare debemus præsentibus alienis, neque ei blandiri : illud quidem pejus est, hoc autem ad furorem perducere potest. — Servulos ebrios ne castiga : sin minus, et ipse ebrius videberis. — Uxorem duc ex æqualibus : si enim e potentioribus duxeris, dominos, non affines tibi comparabis. — Alios cavillanti ne subrideas ; invisus enim fies iis quibus illuditur. — In divitiis ne superbias, in egestate ne abjecto sis animo.

2. Solon Execestidas filius Atheniensis dixit :

Ne quid nimis. — Judex ne sedeas : sin minus, in odium eris damnato. — Voluptatem fuge quæ tristitiam parit. — Morum probitatem serva vel jurejurando fide digniorem. — Sermones silentio, silentium temporis opportunitate comproba. — Ne mentiaris, sed vera loquere. — Honesta meditare. — Parentibus justiora ne dicas. — Amicos ne cito compares, quos autem comparaveris, ne statim repudies. — Parere quum didiceris, imperare scies. — Quam alios repositis rationem, ipse quoque redde. — Civibus non jucundissima, sed optima suadebis. — Ne fastidio effersis. — Cum improbis ne verseris. — Consule deos. — Amicos cole. — Parentes reverere. — Mentem ducem sequere. — Ne dicas autem quodcunque videris. — Sciens lace. — Lenis in tuos sis. — Obscura e manifestis conjice.

3. Chilon Damageti filius Lacedæmonius dixit :

Nosce te ipsum. — Inter bibendum ne multa loquaris : delinques enim. — Libetis hominibus ne mianeris : neque enim decet. — Ne maledicas aliis : sin minus, audies quæ tibi molesta erant. — Ad amicorum convivia lente, ad calamitates autem cito accede. — Nuptias frugaliter facito. — Vita functum beatum prædica. — Nati majorem cole. — Alienarum rerum cura occupatum oderis. — Jacturam turpi lucro præfer : illa enim semel, hoc semper tibi dolorem afferet. — Calamitosum ne irrideas. — Si robustus es, tranquillum te præbe, ut revereantur te alii potius quam metuant. — Domui tuæ bene præesto. —

οίκια προστατεί. — Ἡ γλώσσά σου μὴ προτρεχέτω τῷ νοῦ. — Θυμοῦ κράτει. — Μὴ ἐπιθύμει ἀδύνατα. — Ἐν ὁδῷ μὴ σπυδε προάγειν, μηδὲ τὴν χεῖρα κινεῖν· μανικὸν γάρ. — Νόμοις πείθου. — Ἀδικούμενος διαλλάσσου, ὑβριζόμενος δὲ τιμωροῦ.

δ. Πιττακὸς Μιτυληναῖος.

Καίρῳ γνῶθι. — Ὁ μάλλιν ποιεῖν, μὴ λέγε· ἀποτυγνὼν γάρ καταγελασθήσῃ. — Τοῖς ἐπιτηδείοις χρῶ. — Ὅσα νεμεσᾶς τῶ πλησίον, αὐτὸς μὴ ποιεῖ. — Καλοπραγούντα μὴ ὀνειδίξε· ἐπὶ γάρ τοῦτοις νέμεσις θεῶν κίθεται. — Παρακαταθήκας ἀπόδος. — Ἀνέχου ὑπὸ τῶν πλησίον μικρά. — Ἀγάπα τὸν πλησίον μικρὰ ἐλατούμενος. — Τὸν φίλον κακῶς μὴ λέγε, μηδ' εὖ τὸν ἐχθρόν· ἀσυλλόγιστον γάρ τὸ τοιοῦτον. — Δεινὸν τὸ συνιδεῖν τὸ μέλλον· ἀσφαλὲς τὸ γαίνόμενον, ἀσπᾶς τὸ μέλλον. — Πιστὸν γῆ, ἀπιστὸν θάλασσα. — Ἀπληστον κέρδος. — Κτῆσαι καλοκαγαθίαν. — Θεραπείαν ζῆτε. — Φίλει τὴν παιδείαν, σωφροσύνην, φρόνησιν, ἀλήθειαν, πίστιν, ἐμπειρίαν, ἐπιδειξιότητα, ἔταιρειαν, ἐτιμῆλειαν, οἰκονομίαν, τέχνην, εὐσέβειαν.

εἰ. Θαλῆς ὁ Μιλήσιος.

Ἐγγύη, παρά δ' ἀτη. — Φίλων παρόντων καὶ ἀπόντων μέμνησο. — Μὴ τὴν ὄψιν καλλωπίζου, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἴσθι καλός. — Μὴ πλούτει κακῶς. — Μὴ σε διαβαλλέτω λόγος εἰς τοὺς πίστειος κεκοινωνηκότας. — Κολακεύειν γονεῖς μὴ ὀκνεῖ. — Μὴ προσέξου τὸ φαῦλον. — Οἷός ἐν ἐράνοσι ἐνέγκῃς τοῖς γονεῦσι, τοιοῦτους αὐτὸς ἐν τῷ γήρα καρὰ τῶν τέκνων προσδέξου. — Χαλεπὸν τὸ εὖ γνῶναι. — Ἠδιστὸν τὸ ἐπιθυμίας τυχεῖν. — Ἀνιαρὸν ἀργία. — Κακὸν ἀκρασία. — Βαρὸν ἀπαιδευσία. — Δίδασκε καὶ μάνθανε τὸ ἀμεινον. — Ἀργὸς μὴ ἴσθι, μηδ' ἂν πλουτήσῃ. — Τὴν εὐτυχίαν κρύπτει φθόρου χάριν. — Μὴ οἰκτεῖρου. — Μέτρω χρῶ. — Μὴ πᾶσι πίστευε. — Ἀρχῶν κόσμει σαυτὸν.

ζ. Βίας Τευταμίδου Πριηνεὺς ἔρη·

Οἱ πλεῖστοι ἄνθρωποι κακοί. — Ἐς τὸ ἔσοπτρον ἐμβλέψαντα δεῖ, εἰ μὲν καλὸς φαίνη, καλὰ ποιεῖν, εἰ δὲ αἰσγρός, τὸ τῆς φύσεως ἑλλιπέος διορθοῦσθαι τῇ καλοκαγαθίᾳ. — Βραδέως ἐγχείρει· δ' ὅ ἀν ἄρξῃ, διαβεβαίω. — Μίσει τὸ ταχὺ λαλεῖν, μὴ ἀμάρτης· μετάνοια γάρ ἀκολουθεῖ. — Μῆτε εὐθῆς ἴσθι, μῆτε κακοῦθῃς. — Ἀφροσύνη μὴ προσδέξου. — Φρόνησιν ἀγάπα. — Περὶ θεῶν λέγε, ὡς εἰσὶ θεοί. — Νόει τὸ πραττόμενον. — Ἄκουε πολλά. — Λάλει καιρία. — Πένης ὦν πλουσίους μὴ ἐπιτίμα, ἢν μὴ μέγα ὠφελῆς. — Ἀνάξιον ἄνδρα μὴ ἐπαινείε διὰ πλοῦτον. — Πείσας λάβε, μὴ βιασάμενος. — Ὅταν ἀγαθὸν πράσσης, θεοὺς, μὴ σαυτὸν αἰτιῶ. — Κτῆσαι ἐν μὲν νεότητι εὐπραξίαν, ἐν δὲ τῷ γήρα σοφίαν. — Ἐξείεις ἔργῳ μνήμην, καιρῷ ἀλβείαν, τρόπῳ γενναϊότητα, πόνῳ ἐγκράτειαν, φό-

Lingua tua ne mentem antevertat. — Irae moderare. — Ne concupisce quae fieri nequeunt. — In via ne praegrredi festines, neve manum moveas : est enim hominis vecordis. — Legibus obtempera. — Injuria affectus reconciliare, contumeliam vero ulciscere.

4. Pittacus Mitylenæus.

Nosce tempus opportunum. — Quod facturus es, ne dicas : nam spe frustratus derideberis. — Amicis utere. — Quae vitio vertis aliis, ipse ne facito. — Infortunato ne probra ingeras : in his enim deorum vindicta sedet. — Deposita redde. — Fer parvas molestias ab aliis allatas. — Ama alios etiamsi paulo inferior sis. — Nec amico male, nec inimico bene dicas : hoc enim hominis inconsiderati est. — Magnum est perspicere futura : quod praeteriit certum est, quod futurum, obscurum. — Fida est terra, infidum mare. — Inexplebile lucrum. — Honestatem acquire. — Quære obsequium. — Ama doctrinam, temperantiam, prudentiam, veritatem, fidem, experientiam, dexteritatem, societatem, diligentiam, curam rei familiaris, artem, pietatem.

5. Thales Milesius.

Sponde; praesto noxa est. — Amicorum praesentium et absentium memento. — Faciem ne ornato, sed studiis honestis ornatisissimus esto. — Noli male ditescere. — Cave sermo tuus invisum te faciat iis qui fide interposita earundem rerum socii sunt. — Parentibus blandiri ne dubita. — Maleficium ne admitte. — Qualia parentibus praemia dederis, talia ipse senex a liberis tuis expecta. — Difficile est nocere bonum. — Suavissimum est optatis potiri. — Desidia res molesta est. — Malum intemperantia. — Ignorantia incommoda est. — Doce ac discite meliora. — Noli otiosi, etiamsi dives sis. — Res secundas cela invidia declinandæ causa. — Fac ne miserabilis fias. — Modum adhibe. — Cave omnibus credas. — Quum imperas, rege te ipsum.

6. Bias Teutamidae filius Prieniensis dixit :

Plerique homines improbi sunt. — In speculum intuitum oportet te, si pulcher tibi videris, honesta facere, sin deformis, naturæ vitium honestate corrigere. — Lente aliquid aggredere : quod autem inchoaveris, id perficere persevera. — Celeritatem in loquendo oderis, ne pecces; sequitur enim poenitentia. — Nec stultus sis, nec malitiosus. — Imprudentiam ne admitte. — Prudentiam dilige. — De diis dic, esse numina. — Intellige id quod faciendum est. — Audi multa. — Loquere tempestiva. — Si pauper es, noli divites reprehendere, nisi perutilis reprehensio est. — Virum indignum ne lauda propter divitias. — Persuasione cape, non vi. — Quum boni aliquid facis, causam diis, non tibi ascribe. — Adolescens rebus bene gerendis, senex sapientiae studeas. — Operi adhibebis memoriam, occasionei cautionem, moribus ingenuitatem, labori continentiam, timori pietatem, divitiis amicitiam,

ὡς εὐσεβείαν, πλούτη φιλίαν, λόγῳ πειθῶ, σιγῇ κό-
σμον, γνώμῃ δικαιοσύνην, τόλμῃ ἀνδρείαν, πράξει
δυναστείαν, δόξῃ ἡγεμονίαν, φύσει εὐγένειαν.

η'. Περίανδρος Κυψέλου Κορίνθιος ἔφη·

Μελέτη τὸ πᾶν. — Καλὸν ἡσυχία. — Ἐπιφαλές
προπέτεια. — Κέρδος αἰσχροῦ φύσεως κατηγορία. —
Δημοκρατία κρείττον τυραννίδος. — Αἱ μὲν ἡδοναὶ
θνηταί, αἱ δ' ἀρεταὶ ἀθάνατοι. — Εὐτυχῶν μὲν μέτριος
ἴσθι, ἀτυχῶν δὲ φρόνιμος. — Φειδόμενον κρείττον
ἀποθανεῖν ἢ ζῶντα ἐνδεῖσθαι. — Σαυτὸν ἄξιον παρα-
σκεύαζε τῶν γονέων. — Ζῶν μὲν ἐπαινοῦ, ἀποθανόντων
δὲ μακαρίζου. — Φίλοις εὐτυχούσι καὶ ἀτυχούσιν ὁ
αὐτὸς ἴσθι. — Ὁ ἂν ἄκων διμολογήσῃς πονηρόν, πα-
ράβαινε. — Λόγων ἀποβρήτων ἐκφορὰν μὴ ποιοῦ. —
Λιδοῦρει, ὡς ταχὺ φίλος ἐσόμενος. — Τοῖς μὲν νό-
μοις παλαιαῖς χρῶ, τοῖς δ' ὄφιοις προσφάτοις. — Μὴ
μόνον τοὺς ἁμαρτάνοντας κόλαζε, ἀλλὰ καὶ τοὺς μέλ-
λοντας κώλυε. — Δυστυχῶν κρύπτε, ἵνα μὴ τοὺς
ἐχθροὺς εὐφράνης.

orationi persuasionem, silentio decorum, sententiæ æquita-
tem, audaciæ fortitudinem, actioni potentiam, gloriæ prin-
cipatum, naturæ nobilitatem.

7. Periander Cypæll filius Corinthius dixit

Studium omnia complectitur. — Bona res quies. —
Periculosa temeritas. — Lucrum turpe naturæ accusatio.
— Imperium populare præstat tyrannidi. — Voluptates
mortales sunt, virtutes immortales. — In rebus secundis
modestus, in adversis prudens esto. — Satius est in parsimonia mori, quam in egestate vivere. — Dignum te parentibus præbe. — Da operam ut vivus lauderis, mortuus autem beatus prædiceris. — Amicia et fortunatis et infortunatis idem esto. — Quidquid mali invitus promisisti, silentio transi. — Colloquia secreta ne enuntia. — Ita conviciare, ut brevi amicus futurus. — Legibus antiquis utere, obsoniis recentibus. — Non solum peccantes castiga, sed etiam peccaturos prohibe. — Res adversas cela, ne gaudie afficias inimicos.

(Stobæus Floril. III, 79. Conf. Diog. L. I, 92-93; 58-59; 69-70; 77-78; 37; 87-88; 97-98.)

ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΣΟΦΟΥ.

Πᾶσιν ἄρσκει. — Καλὸν ἡσυχία. — Ἐπισηφελές
 προκρίτεια. — Ἄει αἱ μὲν ἡδοναὶ θνηταί, αἱ δὲ τιμαὶ
 ἀθάνατοι. — Φίλοις ἀτυχοῦσιν ὁ αὐτὸς ἴσθι. — Κέρ-
 εος αἰσχρὸν κακίστον. — Ὁ ἀνὸς μολογήσης, ποιεῖ. —
 Ἄτυγίαν κρύπτει, ἵνα μὴ τοὺς ἐχθροὺς εὐφράνησ. —
 Ἀληθείας (*) ἔχου. — Πρᾶττε δίκαια. — Ὑβριν μίσει.
 — Ἀρχοῦσιν εἴκε. — Ἡδονῆς κράτει. — Ὅρκω μὴ
 χρω. — Εὐσεβείας (**) ἔχου. — Ἐπαίνει τὰ καλά.
 — Κηκίας ἀπέχου. — Χάριν ἀπόδος. — Ἰκέτας ἐλέει.
 — Ἰούσι παιδεύει. — Σοφοῖς χρω. — Ἐριν μίσει. —
 Ἄγαθὸς τίμα. — Ἄκουε τὰ προσήκοντα. — Αἰσχύ-
 νη φεύγει. — Ἀποκρίνου ἐν καιρῷ. — Πρᾶττε ἀμετα-
 μέλητα. — Μηδενὶ φθόνει. — Ὁφθαλμῶν κράτει.
 — Τὸ δίκαιον μιμοῦ. — Εὐεργέτας τίμα. — Ἐλπίδας
 νέμει. — Διαβολὴν μίσει. — Εὐπροσήγορος γίνου. —
 Ἄμαρτῶν μεταβουλεύου. — Χρονίαν (***) φιλίαν φύ-
 λαττε. — Πᾶσιν ἀποκρίνου (****). — Ὁμόνοιαν διώκει.
 — Τοὺς ἡγεμόνας φοβοῦ. — Μὴ λάλει πρὸς ἡδονήν.
 — Μὴ πίστευε χρόνῳ. — Σαυτοῦ μὴ ἀμέλει. —
 Πρεσβύτερον αἰσχύνου. — Θνήσκε ὑπὲρ πατρίδος. —
 Μὴ ἐπὶ παντὶ λυποῦ. — Ἐξ εὐγενῶν γένηται. — Ἐλπίζει
 ὡς θνητός. — Φεῖδου ὡς ἀθάνατος. — Μὴ ἐπαίρου ἐπὶ
 δόξῃ. — Μυστήριον κρύπτει. — Εἶμι μεγάλοις. — Και-
 ρὸν πρόσμενε. — Θνητὰ φρόνει. — Δωροδοκεῖ χρησί-
 μως. — Μὴ ἄρχου ἀδικεῖν. — Λύπην φυλάττου. —
 Ἐπὶ νεκρῷ μὴ γέλα. — Φίλοις χρω. — Συμβούλευε
 ἀναίτιος. — Εὐφραίνει φίλους.

ΒΙΑΝΤΟΣ.

Εἰς κάτοπτρον ἐμβλέψας θεώρει, καὶ εἰ μὲν κα-
 λὸς φαίνη, ἄξια τοῦτου πρᾶττε, εἰ δὲ αἰσχρός, τὸ τῆς
 ὄψεως ἄλλοις ὠραίως καλοκαγαθίαις. — Περὶ θεοῦ μὴ
 λέγε κακῶς, ὅτι δ' ἔστιν ἄκουε. — Ἄκουε πολλά. —
 Λάλει ὀλίγα. — Νόει καὶ τότε πρᾶττε. — Ἀνάξιον
 ἀόρα μὴ ἐπαίνης διὰ πλοῦτον. — Πείσας λάβε, μὴ
 βιασάμενος. — Κτῆσαι (****) ἐν μὲν νεότητι εὐταξίαν,
 ἐν δὲ γήρα σοφίαν.

ΠΙΤΤΑΚΟΥ.

Ὁ μέλλεις ποιεῖν, μὴ πρόλεγε· ἀποτυχῶν γὰρ γε-
 λασθήσῃ. — Παρακαταθήκην ἀπόδος. — Ἀνέχου ὑπὸ

PERIANDRI.

Omnibus placeto. — Bona res quies. — Periculosa teme-
 ritas. — Semper voluptates sunt mortales, honores autem
 immortales. — Amicis adversa fortuna pressis idem esto.
 — Lucrum turpe res pessima. — Quidquid promiseris,
 facito. — Infortunium tuum cela, ne voluptate afficias
 inimicos. — Veritati adhære. — Age quæ justa sunt. —
 Contumeliam oderis. — Principibus cede. — Voluptatem
 cehibe. — Noli cum jurejurando affirmare. — Pietatem
 sectare. — Laudato honesta. — A vitis abstinere. — Gra-
 tiam refer. — Miserere supplicum. — Liberos institue. —
 Sapientum utere consuetudine. — Litem oderis. — Bonos
 honorato. — Audi quæ decora sunt. — Fuge dedecus. —
 Responde in tempore. — Fac non penitentia. — Ne cui
 invidias. — Oculis moderare. — Quod justum est imita-
 re. — Homines beneficos honora. — Spes fove. — Crimi-
 nationem oderis. — Affabilis esto. — Quum erraris, mu-
 tato consilium. — Diutinam amicitiam custodi. — Omni-
 bus responde. — Concordiam sectare. — Ducas metue. —
 Ne loquaris ad voluptatem. — Ne tempori credas. — Cave
 te ipsum negligas. — Seniolem reverere. — Mortem
 oppete pro patria. — Ne quavis re doleas. — Ex ingenuis
 liberos procrea. — Spera ut mortalis. — Parce tanquam
 immortalis. — Ne effertaris gloria. — Arcanum cela. —
 Cede magnis. — Occasionem exspectato. — Mortalia cogi-
 ta. — Largire cum utilitate. — Ne prior injuriam facias.
 — Tristitiam fuge. — Mortuum ne rideto. — Amicis utere.
 — Inculpatus consilii auctor esto. — Delecta amicos.

BIANTIS.

In speculo te ipsum contemplare, et si formosus appa-
 rebis, age quæ formam deceant: sin deformis, quod in
 facie minus est, id honestarum actionum splendore com-
 pensa. — De Deo ne male loquere, esse autem Deum di-
 centi nihil crede. — Audi multa. — Loquere pauca. —
 Prius intellige et deinde opus aggredere. — Virum indi-
 gnum ne lauda propter divitias. — Persuasione cape, non
 vi. — Compara in adolescentia quidem modestiam, in
 senectute vero sapientiam.

PITTACI.

Quod facturus es, ne prædicas: nam spe frustratus ri-
 derberis. — Depositum redde. — Patere te ab aliis aliquantum.

(*) cod. ἀλήθειαν.
 (**) cod. εὐσεβείας.
 (***) cod. χρόνου.

(****) legebatur ἀποστρέφου quod mutavi.
 (*****) Κτῆσαι: scripsi pro ἐοδικῆς lectione ἑτήσαι.

τῶν πλησίον μικρὰ ἐλαττούμενος. — Τὸν φίλον κακῶς μὴ λέγε, μηδὲ τὸν ἐχθρὸν φίλον ἤγαυ. — Γυναικὸς ἄρχε. — Ἄπερ αὐτὸς τοῖς γονεῦσι δράσεις, τὰ αὐτὰ προσδέχου παθεῖν καὶ αὐτός. — Ἄργος μὴ ἴσθι. — Φίλων κριτὴς μὴ γίνου. — Μὴ ἔριζε γονεῦσι, καὶ δίκαια λέγῃς. — Μὴ ἄρχε, πρὶν ἀρχεσθαι μάθῃς. — Ἄτυχοῦντι μὴ ἐπιγέλα. — Ἡ γλῶττα μὴ προτρεγέτω τοῦ νοῦ. — Μὴ ἐπιθύμει ἀδυνάτων. — Μὴ σπεῦδε λαλῶν. — Νόμοις πείθου. — Γνωθὶ σαυτόν. — Μηδὲν ἄγαν. — Πρὸ πάντων σέβου τὸ θεῖον. — Γονέας αἰδοῦ. — Φιλήμοις ἔσο. — Ἡδονῆς κράτει. — Ἐχθραν διάλυε. — Γάμει ἐκ τῶν ὁμοίων· ἦν γὰρ ἐκ τῶν κρισισῶνων γήμης, δεσπότης καὶ οὐ συγγενεὶς κτήση.

ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΥ.

Μὴ ὑπερήφανος γίνου ποτέ. — Τῆς οἰκίας ἐπιμελοῦ. — Τὰς βίβλους διέρχου. — Τὰ φίλτατα παιδεύε. — Τὰ δίκαια κρῖνε. — Τοῦς ἀγαθοῦς ἀγαθὰ ποιεῖ. — Κακολογίας ἀπέχου. — Τὴν ὑπόνοιαν ἄπεχε. — Τοῦς τεκόντας ὑπομονῇ νικά. — Εὐπορίας ἤς ἐτυχες μνημόνευε. — Τὸν ἐλάττω μὴ ἀποσκυβαλίσῃς. — Ἄλλοτρίων μὴ ἐπιθύμει. — Μὴ βίσιον κίνδυνος ἔσο. — Ἀγάπα τὰ τοῦ πλησίου σου καὶ τήρει ὡς τὰ σαυτοῦ. — Ὅ σὺ μισεῖς, ἑτέρω μὴ ποιήσῃς. — Μὴ ἀπειλεῖ μηδενὶ γυναικῶδες γάρ. — Ὄκτων ἐπὶ ταῖς ἀτυχαῖαις τῶν φίλων ἢ ταῖς εὐτυχαιῖς πορεύου. — Λίθος χρυσοῦ βάσανος, χρυσοῦ δ' ἀνδρῶν. — Εὐχῆς γὰρ οὐδὲν ἔστι τιμώτερον. — Ψευδῆς διαβολὴ (*) τὸν βίον λυμαίνεται. — Ψεῦδος δὲ μισεῖ πᾶς φρόνιμος καὶ σοφός.

ΧΙΛΩΝΟΣ.

Γνωθὶ σαυτόν. — Μὴ φθόνει θνητά. — Ἐγκράτειαν ἄσκει. — Αἰσχρὰ φεύγε. — Χρόνου φείδου. — Δικαίως κτῶ. — Πλήθει ἄρεσκε. — Σοφίᾳ χρῶ. — Ἡθῆ (***) δοκιμαζε. — Ὑφορῶ μηδέν. — Μῖσει διαβολάς. — Μὴ ἤς ἐπαχθῆς.

ΣΟΛΩΝΟΣ.

Θεὸν σέβου. — Γονεῖς αἰδοῦ. — Φίλοις βοήθει. — Μηδενὶ φθάνει. — Ἀλήθειαν ἀνέχου. — Ὅρκου μὴ χρῶ. — Νόμοις πείθου. — Νόει τὸ δίκαιον. — Θυμοῦ κράτει. — Ἀρετὴν ἐπαίνει. — Κακοῦς μῖσει.

ΘΑΛΟΥ.

Τὸν κρατοῦντα τίμα. — Δοκιμαζε φίλους. — Ὅμοιος σαυτῷ γίνου. — Ἐπαγγέλλου μηδενί. — Πολίταις μὴ θρασύνου. — Τὸ παρὸν εὖ ποιεῖ. — Κακίας ἀπέχου. — Δόξαν δίωκε. — Ἐπιμελοῦ βίου. — Εἰρήνην ἀγάπα. — Ἐπαινοῦ παρὰ πᾶσι. — Ψίθυρον ἀνδρα ἐκβαλε τῆς (***) οἰκίας.

(Has sententias ex antiquo codice cum Theocrito et aliis scriptoribus Aldus Manutius anno 1495 edidit.)

lum superari. — Amico ne maledicas; inimicum ne putes amicum. — Uxori impera. — Quæ ipse fecerit parentibus, eadem a liberis exspecta. — Deses ne esto. — Inter amicos ne sis iudex. — Ne contende cum parentibus, etiamsi justa dicas. — Ne impera, priusquam parere didiceris. — Infortunatum ne irrideas. — Lingua ne mentem anteverfat. — Cave concupiscas quæ fieri non possunt. — Ne festines loqui. — Legibus pare. — Nosce te ipsum. — Ne quid nimis. — Ante omnia venerare numen. — Pareus reverere. — Libenter audi. — Voluptatem coerce. — Inimicitiam dissolve. — Uxorem duc ex æqualibus: si enim e potentioribus duxeris, dominos, non affines tibi comparabis.

CLEOBULLI.

Ne unquam superbias. — Domus curam gere. — Libros perlege. — Liberos tibi carissimos erudi. — Juste judicatio. — Bonis benefacito. — A maledictione abstine. — Suspicionem amove. — Parentes patientia vince. — Beneficii accepti memento. — Inferiorem no rejicias. — Aliena ne concupiscas. — Ne offeras te in discrimen. — Dilige res proximi easque ut tuas serva. — Quod tu odisti, alteri ne facias. — Ne cui mineris: est enim muliebre. — Citius ad infirmitos amicos quam ad fortunatos proficiscere. — Lapis auri index, aurum hominum. — Voto nihil pretiosius. — Falsa criminatio vitam corrumpit. — Mendacium omnis homo prudens et sapiens odit.

CHILONIS.

Nosce te ipsum. — Ne cui inideas mortalia. — Temperantiam exerce. — Turpia fuge. — Tempori parce. — Juste rem facias. — Multitudini place. — Sapientia utere. — Mores explora. — Ne quid suspiceris. — Oderis criminationes. — Ne sis molestus.

SOLONIS.

Deum cole. — Parentes reverere. — Amicis succurre. — Ne cui inideas. — Veritatem sustineto. — Ne jurato. — Legibus pare. — Cogita quod justum est. — Irae moderare. — Virtutem laudato. — Malos odio persequere.

THALETIS.

Principem honora. — Amicos tenta. — Similis tui sis. — Ne cui quidquam promittito. — Civium favore ne superbias. — Præsentia boni consule. — A vitis abstine. — Gloriam quære. — Vitæ curam age. — Pacem dilige. — Laude apud omnes afficiaris. — Susurrionem ex aedibus ejice.

(*) Cod. καταβολή. Cf. Stob. Flor. XII, 16, ubi eadem sententia Menandro tribuitur.

(**) Ἡθῆ conjecit Orellius; cod. ἤθει.

(***) Cod. σῆς, quod mutavi in τῆς. Conf. Bolssonadii Anecd. I, p. 135 et Stob. Flor. IV p. 296 ed. Meinek

Ἐπου θεῶ. — Νόμῳ κείθου. — Θεοὺς σέβου. — Γονεῖς αἰδοῦ. — Ἦττω ὑπὲρ δικαίου. — Γνωθὶ μακρόν. — Ἀκούσας νόει. — Σαυτὸν ἴσθι. — Γαμείν μελλων καιρὸν γνωθὶ. — Φρόνει θνητά. — Ξένος ὄν ἴσθι. — Ἐστὶαν τίμα. — Ἄρχε σαυτοῦ. — Φίλοις βοήθει. — Θυμοῦ κράτει. — Φρόνησιν ἄσκει. — Πρῶσιαν τίμα. — Ὄρκῳ μὴ χρῶ. — Φιλίαν ἀγάπα. — Παιδείας ἀντέχου. — Δόξαν διώκε. — Σορίαν ζήλου. — Καλὸν εὖ λέγε. — Ψέγς μηδένα. — Ἐπαίνει ἀρετήν. — Πρᾶττε δίκαια. — Φίλοις εὐνόει. — Ἐχθρὸς ἀμύνου. — Εὐγένειαν ἄσκει. — Κακίας ἀπέχου. — Κοινὸς γίνου. — Ἴδια φύλασσε. — Ἀλλοτρίων ἀπέχου. — Εὐφημος ἴσθι. — Ἄκουε πάντα. — Φίλῳ χαρίσκου. — Μηδὲν ἄγαν. — Χρόνου φείδου. — Ὄρα τὸ μέλλον. — Ὑβρίν μίσει. — Ἰκέτας αἰδοῦ. — Πᾶσι ἄρμοξε (*). — Ἰσοῦς παιδεύε. — Ἐγὼν χαρίζου. — Δόλον φοβοῦ. — Εὐλόγει πάντας. — Φιλόσοφος γίνου. — Ὅσια κρῖνε. — Γνοὺς πρᾶττε. — Φόνου ἀπέχου. — Εὐχὸν δυνατά. — Σοφοῖς χρῶ. — Ἦθος δοκιμάζει. — Λαβῶν ἀπόδος. — Ὑπορῶ μηδένα. — Τέχνην χρῶ. — Ὁ μέλλεις, δός. — Εὐεργεσίας τίμα. — Φθόνει μηδενί. — Φυλακῇ πρόσσεχε. — Ἐπίδα αἶνει. — Διαβολὴν μίσει. — Δικαίως κτῶ. — Ἀγαθοῦς τίμα. — Κριτὴν γνωθὶ. — Γάμου κράτει. — Τύχην νόμιζε. — Ἐγγύην φεύγε. — Πᾶσι διαλέγου. — Ὀμοίους χρῶ. — Δαπανῶν ἄρχου. — Κτώμενος ἦδου. — Αἰσχύνην σέβου. — Χάριν ἐκτέλει. — Εὐτυχίαν εὐχου. — Τύχην στέργε. — Ἀκούων ὄρα. — Ἐργάζου κτητά. — Ἐρίν μίσει. — Ὀνειδὸς ἐχθαίρει. — Γλώσσαν ἴσχε. — Ὑβρίν ἀμύνου. — Κρίνε δίκαια. — Χρῶ χρήμασιν. — Ἀδωροδόκτητος δοκιμάζει. — Αἰτιῶ παρόντα. — Λέγε εἰδώς. — Βίαν μὴ ἔχου. — Ἀλύπως βίου. — Ὀμίλει πρᾶως. — Πέρας ἐπιτελεῖ μὴ ἀποδειλιῶν. — Φιλοφρόνει πᾶσιν. — Ἰσοῖς μὴ καταρῶ. — Γλώττης ἄρχε. — Σαυτὸν εὖ ποιεῖ. — Εὐπροσέγγυος γίνου. — Ἀποκρίνου ἐν καιρῷ. — Πόνει μετὰ δικαίου. — Πρᾶττε ἀμετανοήτως. — Ἀμαρτάνων μετανόει. — Ὄρθαλοῦ κράτει. — Βουλεύου χρόνῳ. — Ἐπιτελεῖ συντόμως. — Φιλίαν φύλασσε. — Εὐγνωμὸν γίνου. — Ὀμόνοϊαν διώκε. — Ἀβήρητον μὴ λέγε. — Τὸ κρατοῦν φοβοῦ. — Τὸ συμφέρον θηρῶ. — Καιρὸν προσδέχου. — Ἐχθρας διάλυε. — Γῆρας προσδέχου. — Ἐπὶ βῶμῃ μὴ καυχῶ. — Εὐφημίαν ἄσκει. — Ἀπέχθειαν φεύγε. — Πλούτει δίκαιως. — Δόξαν μὴ λείπε. — Κακίαν μίσει. — Μυθάνων μὴ κάμνε. — Κινδύνους φρονίμως. — Ἠδόμενος μὴ λείπε. — Χρησμοῦς θαύμαζε. — Οὐδ

Deum sequere. — Legibus obtempera. — Deos cole. — Parentes reverere. — Pro jure pugnans etiam succumbe. — Cognitam rem judica. — Audita intellige. — Nosce te ipsum. — Uxorem ducturus temporis opportunitatem specta. — Mortalia cogites. — Hospitem te esse scito. — Focum sacrosanctum habe. — Rege te ipsum. — Succurre amicis. — Iræ moderare. — Intelligentiam exerce. — Prudentiam cole. — Jurejurando abstine. — Amicitiam dilige. — Ad doctrinæ studia incumbe. — Gloriam quære. — Sapientiæ operam da. — De bono bene loquere. — Neminem vitupera. — Lauda virtutem. — Age quæ justa sunt. — Amicis benevolus esto. — Inimicos ulciscere. — Ingenuitatem exerce. — A vitii abstine. — Communis esto. — Propria custodi. — Alienis abstine. — Fave linguâ. — Audi omnia. — Amico gratificare. — Ne quid nimis. — Parce tempori. — Prospice futurum. — Contumeliam oderis. — Supplices reverere. — Omnibus commodus esto. — Filios erudi. — Si quid habes, aliis gratificare. — Dolum metue. — Lauda omnes. — Sapientiæ studiosus esto. — Ex æquo et bono judica. — Rem cognitam aggredere. — A cæde abstine. — Opta quæ fieri possunt. — Sapientum utere consuetudine. — Mores explora. — Accepta redde. — Ne quem suspecta. — Arte utaris. — Quod daturus es, dato. — Beneficia honorato. — Nemini invidias. — Ad cautionem animum intende. — Spem approbato. — Criminationem oderis. — Juste rem facias. — Bonos honora. — Judicem nosce. — Uxori impera. — Fortunam esse crede. — Sponsionem fuge. — Cum omnibus loquere. — Tui similibus hominibus familiariter utere. — Sumtus fac omnium primus. — Acquisitis gaude. — Verecundiam cole. — Gratiam refer. — Secundam fortunam opta. — Sorte tua contentus esto. — Et audi et vide. — Opere faciendo divitias para. — Contentionem oderis. — Opprobrium detestare. — Linguam contine. — Injuriam repelle. — Juste judicato. — Utere pecunia. — Incorruptus sis rerum inquisitor. — Præsentem accusa. — Dic quæ nosti. — Ne vim adhibeas. — Jucunde vivas. — Placide cum aliis conversare. — Finem cœptis intrepidus impone. — Comis erga omnes esto. — Ne execrare filios tuos. — Linguam cohibe. — Benefacito tibi ipsi. — Affabilis esto. — Responde in tempore. — Juste opus nava. — Fac non pœnitenda. — Peccans resipisce. — Oculis moderare. — Delibera lente. — Perfice et vestigio. — Amicitiam serva. — Sis æquus rerum æstimator. — Expete concordiam. — Arcanum ne dic. — Magistratum metue. — Venare id quod utile est. — Occasionem exspecta. — Inimicitias dissolve. — Senectutem exspecta. — De viribus ne gloriaris. — Dic bona verba. — Simultatem fuge. — Juste ditescas. — Gloriam quærere ne desistas. — Improbiter oderis. — Discendo ne defatigeris. — Periclitare prudenter. — Lactari ne cessa. — Oracula admirare. — Quos alis, dilige. —

(* Pro πείνων vel πεινῶν vel πένης ὄν ἄρμοξε, quod in membranis est, scripsi πᾶσιν ἄρμοξε.

τρέφεις, ἀγάπα. — Ἀπόντι μὴ μάχου. — Πρεσβύτερον αἰδοῦ. — Νεώτερον δίδασθε. — Πλούτῳ ἀπίσται. — Σαυτὸν αἰδοῦ. — Μὴ ἄρχε ὑβρίζειν. — Προγόνους στεφάνου. — Θνήσκει ὑπὲρ πατρίδος. — Τῷ βίῳ μὴ μάχου. — Ἐπὶ νεκρῶ μὴ γέλα. — Ἀτυχοῦντι συνάχθου. — Χαρίζου ἀδελφῶς. — Μὴ ἐπὶ παντὶ λυποῦ. — Ἐξ εὐγενῶν γέννα. — Ἐπαγγέλλου μηδενί. — Φθιμένους μὴ ἀδίκει. — Εὖ πάσχε ὡς θνητός. — Τύχῃ μὴπίστευε. — Παῖς ὢν κόσμιος ἴσθι, ἡδῶν ἐγκρατής, μέσος δίκαιος, πρεσβύτερος εὐλογος. — Τελευτα ἀλύπως. — Πλήθει ἄρεσκε. — Μὴ λάλει πρὸς ἡδονήν. — Ὁμολογίαις ἐμμενε. — Θυσίας πρόσφερε κατὰ δύναμιν. — Σαυτῷ μὴ μάχου. — Μὴ ἐπὶ παντὶ λυποῦ. — Τῷ βίῳ μὴ ἄχθου. — Μὴ φιλαίτιος ἴσθι. — Ἐπαγγέλλου μηδενί τὸ παράπαν. — Χρόνου φείδου. — Ἐνδαπανώμενος καὶ ἐφ' ἃ μὴ δεῖ, ὄλιγος ἔσθι ἐφ' ἃ δεῖ.

(Stobæus Florileg. III, 80.)

Absentem ne impugna. — Majorem natu reverere. — Minorem doce. — Divitiis diffide. — Reverere te ipsam. — Ne prior injuriosus sis. — Majores honora. — Oppete pro patria mortem. — Noli vitam in discrimen offerre. — Mortuum ne irrideto. — Infortunati vicem dolo. — Gratificare citra jacturam. — Ne quavis re doleas. — Ex ingenuis liberos procrea. — Ne cui quidquam promittas. — Mortuos ne lædas. — Fruere bonis ut mortalia. — Fortunæ ne fide. — Puer modestus sis, adolescens temperans, vir justus, senex prudens. — Morere sine animi ægritudine. — Multitudini placeto. — Ne loquaris ad voluptatem. — In pacis mane. — Sacrificia pro viribus fac. — Noli tecum ipse pugnare. — Ne quavis re doleas. — Ne tibi molestia sit vita. — Ne sis querulus. — Prorsus nemini quidquam promittas. — Tempori parce. — Sumtus faciens in res etiam minime necessarias parum valebis ad res necessarias comparandas.

ΑΛΛΑ ΤΩΝ ΑΥΤΩΝ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ

ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΣΥΝΕΙΛΕΓΜΕΝΑ.

α'. ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΥ.

1. Ἀμούσι' ἐν βροτοῖσι τὸ πλέον μέρος λόγων τε πλῆθος· ἂν δ' ὁ καιρὸς ἀρκέσῃ, φρονεῖ τι κεδόν· μὴ μάταιος ἡ χάρις γινέσθω.
(Diogenes Laertius lib. I, 91.)
2. Ἐφη δὲ δεῖν συνοικίζειν τὰς θυγατέρας, παρθένους μὲν τὴν ἡλικίαν, τὸ δὲ φρονεῖν γυναῖκας· ἰποδεικνύς ὅτι δεῖ παιδεύειν καὶ τὰς παρθένους.
(Diogenes Laertius lib. I, 91; cf. Stob. Flor. LXX, 16.)
3. Ἐλεγε δὲ τὸν φίλον δεῖν εὐεργετεῖν, ὅπως ἢ μᾶλλον φίλος· τὸν δὲ ἐχθρὸν φίλον ποιεῖν· φυλάσσεσθαι γὰρ τῶν μὲν φίλων τὸν ψόγον, τῶν δὲ ἐχθρῶν τὴν ἐπιβουλὴν.
(Diogenes Laertius lib. I, 91.)
4. Ὅταν τις ἐξίτῃ τῆς οἰκίας, ζητεῖτω πρότερον, τί μέλλει πράσσειν· καὶ ὅταν εισέλθῃ, πάλιν, τί ἐπραξε.
(Diogenes Laertius lib. I, 92.)
5. Τὰς τῆς τύχης μεταβολὰς γενναίως περῶ φέρειν, καὶ μήτε εὐτυχῶν ὑπερήφανος ἔσο, μήτε ἀπορῶν ταπεινός· ἀλλὰ γίνου μέτριος ἐφ' ἑκατέρας τῆς τύχης.
(Stobæus Florileg. CVIII, 75 addito Theobuli nomine ut XLVIII, 23.)
6. Τοῖς σοφοῖς τὸ μέτριον ὁ νόμος δέδωκε.

1. CLEOBULI.

1. Imperitia in hominibus majori ex parte dominatur verborumque multitudo. Quodsi oblata fuerit occasio, ad aliquid honesti animum intendito; ne irrita et inanis sit gratia.
2. Cleobulus ait filias viris nuptum locandas esse estate quidem virgines, intelligentia vero mulieres, docens virgines quoque institui oportere.
3. Dicebat porro beneficiis afficiendum esse amicum, ut amicior foret, et ex inimico faciendum amicum: esse enim et ab amicorum vituperatione et ab inimicorum insidiis cavendum.
4. Antequam domo quis exeat, quid acturus sit cogitet: rursus quum redux intrarit, quid egerit.
5. Fortunæ mutationes fortiter sustinere tenta, ita ut neque prosperis rebus superbias, neque adversis ad paupertatem redactus animum despondeas, sed in utraque fortuna moderatus sis.

7. Φεῦγς μὲν τὸν φθόνον τῶν πολλῶν, φυλάσσου δὲ τὰς ἐπιβουλὰς τῶν μισούντων.

(Stob. Flor. XLVIII, 23.)

8. Δοκεῖ μάλιστα' ἂν ἐνδοξος γενέσθαι καὶ βασιλεὺς καὶ τύραννος, εἰ μηδενὶ πισταίου τῶν συνόντων.

(Plutarchus VII sapient. Conviv. cap. 7 pag. 17.)

9. Ὅσπερ οὐκ ἂν ἐβούλου ἐν νηὶ μακρῇ καὶ πολυχρύσω πλέων βαπτίζεσθαι, οὕτω μηδὲ ἐν οἰκίᾳ αἰροῦ ὑπερμεγέθει καὶ πολυτελεῖ καθήμενος χεῖμαίζεσθαι.

(Anthol. Patav.)

10. Εἷς ὁ πατήρ, παιδὲς δὲ δωδέκα· τῶν δὲ θ' ἑκάστῃ κοῦραι ἐξήκοντα, διάνδιχα εἶδος ἔχουσαι.

Αἱ μὲν λευκαὶ ἔασιν ἰδεῖν, αἱ δ' αὐτὲ μολιναὶ· ἀθάναται δὲ τ' εἶναι ἀποφθινύθουσιν ἅπασαι.

(Stobæus Eclog. lib. I cap. 8, 37 pag. 87 ed. Gaisf. Conf. Anthol. Pal. XIV. 101 et Diog. Laert. lib. I, 91.)

β'. ΣΟΛΩΝΟΣ.

1. Τέλος ὄρῃν μακροῦ βίου.

(Herodot. lib. I cap. 32.)

2. Οὖρος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἔτεα ἑβδομήκοντα.

(Idem l. c.)

3. Πᾶν ἔστι ἀνθρώπος συμφορῆ.

(Idem l. c.)

4. Οὐ γὰρ τοι ὁ μέγα πλοῦσιος μάλλον τοῦ ἐπ' ἡμέ-

6. Leges sapientibus modum imponunt.

7. Declina invidiam vulgi et insidias odio te persequentium cave.

8. Videtur ita maxime gloriam consecuturus sive rex sive tyrannus, si familiarium nemini fidat.

9. Quemadmodum in navi magna et aurata vectus mergi nolles, sic caveto ne in domo ampla ac splendida sedens fortunæ fluctibus jacteris.

10. Unus est pater, duodecim autem filii, quorum singulis sexaginta filiae sunt, duplicem formam habentes. Quippe aliae albo colore sunt, aliae nigro: quamvis vero immortales sint, omnes tamen moriuntur.

2. SOLONIS.

1. Exitium vitæ diurnæ spectat.

2. Terminus humanæ vitæ anni septuaginta.

3. Mera calamitas homo est.

4. Neque enim beator est magnis opibus præditus eo,

ραντα ἔφη τύραννον. πῶς ἂν τις ἀτυχίαν ῥῆστα φέροι; εἰ τοὺς ἐχθροὺς χεῖρον πράσσοντας βλέποι. πῶς ἂν ἄριστα καὶ δικαιοτάτα βιώσασιν; ἐὰν δὲ τοῖς ἄλλοις ἐπιτιμῶμεν, αὐτοὶ μὴ δρῶμεν. τίς εὐδαίμων; ὁ τὸ μὲν σῶμα ὑγιής, τὴν δὲ τύχην εὐπορος, τὴν δὲ ψυχὴν εὐπαιδευτος.

(Diogenes Laertius lib. I, 36-37. Pro codicum lectione τί δύσκολον εἶη τεθεαμένους posui τί δυσέυρετον κτλ.)

15. Ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος, πόσον ἀπέχει τὸ ψεῦδος τοῦ ἀληθοῦς· ἔσων, ἔφη, ὀφθαλμοὶ τῶν ὠτων.

(Antonius et Maximus Serm. περὶ ἀληθείας.)

16. Θαλῆς ἔφησεν, ὅτι σαφέστατος ἐλεγχος πραγμάτων ἀπάντων ἐστὶν ὁ χρόνος· οὗτος γὰρ τὴν ἀλήθειαν ἐμφανίζει.

(Stobæus Eclog. lib. I cap. 9.)

17. Θαλῆς ἔφησεν, εὐδαιμονίαν ἀρχοντας νομίζειν, εἰ ἐτελεύτησε γηράσας κατὰ φύσιν.

(Plutarchus VII Sapient. Conviv. cap. 7 pag. 18.)

18. Θαλῆς μὲν εἰ καὶ ἐκ τοῦ ὕδατος φησὶ συνεστάναι πάντα, ἀλλ' ὅμως καὶ τοῦτο βούλεται μεταβάλλειν· ἀμεινον δὲ καὶ αὐτοῦ τὴν ῥῆσιν προσθεῖναι ἐκ τοῦ δευτέρου περὶ τῶν ἀρχῶν ἔχουσαν ὡδέ πως· Ἐὰ μὲν οὖν πολυθρύλητα τέτταρα, ὧν τὸ πρῶτον ὕδωρ εἶναι φαμεν καὶ ὡσανεὶ μόνον στοιχεῖον τίθεμεν, πρὸς σύγκρισίν τε καὶ πῆξιν (1) καὶ σύστασιν τῶν ἐγκοσμίων πρὸς ἄλλα συγκεράννυται. πῶς δέ, ἤδη λέλεκται ἡμῖν ἐν τῷ πρώτῳ. Ἐναργῶς

(1) Legebatur πήγνυσιν quod mutavi in πῆξιν.

ἐνταῦθα δῆλός ἐστιν ὡς ἀξιοὶ εἰ; ἀλλήλα μεταβάλλειν τὰ στοιχεῖα.

(Galenus Comment. in libr. de Humor. I, 1, tom. XVI, 37 ed. Kühn.

ς'. BIANTOΣ.

1. Ἄστοῖσιν ἀρεσκε πᾶσιν, ἐν πόλει αἴκας μένης· πλείεσταν γὰρ ἔχει χάριν· αὐθάδης δὲ τρόπος πολλάκι δὴ βλαβεράν ἐξέλαμψεν αὐταν.

(Diogenes Laertius lib. I, 85. — Vs. 3 δὲ adjecit Bergk.)

2. Τὸ μὲν ἰσχυρὸν γενέσθαι τῆς φύσεως ἔργον· τὸ δὲ λέγειν δύνασθαι τὰ συμπερόντα τῇ πόλει ψυχῆς ἴδιον καὶ φρονήσεως· εὐπορία δὲ χρημάτων πολλοῖς καὶ διὰ τύχην περιγίνεται.

(Diogenes Laertius lib. I, 86.)

3. Ἄτυχός ἐστιν ἀτυχία μὴ φέρων.

(Diogenes Laertius lib. I, 86.)

4. Νόσος ψυχῆς τὸ τῶν ἀδυνάτων ἐρεῖν.

(Diogenes Laertius lib. I, 86.)

5. Ἄλλοτριῶν κακῶν ἀμνημόνευτος ἴσθι.

(Diogenes Laertius lib. I, 86.)

6. Οὕτω περὶ ζῆν ὡς καὶ ὀλίγον καὶ πολλὸν χρόνον βιωσόμενος.

(Stobæus Floril. V, 27. Cf. Diog. Laert. lib. I, 87.)

7. Οἱ ἀγαθοὶ εὐπάτητοι.

8. Ἐοίκασι τοῖς ἡμμασι τῆς γλαυκῆς οἱ περὶ τὴν ματαίαν σφίαν ἡσυχοληκότες· καὶ γὰρ ἀκείνης αἱ εὐφροναὶ νυκτὸς μὲν ἐρῶνται, ἡλίου δὲ λάμψαντος ἀμαυροῦνται· καὶ τούτων ἡ διάνοια ὀξυτάτη μὲν ἐστὶ

num? Quod neque initium habet neque finem. Quid inventu difficile vidisset? Senem, inquit, tyrannum. Quo pacto quis facillime adversam ferret fortunam? Si inimicos ærumnis premi videat. Quo modo optime et justissime vivere possemus? Si quæ in aliis reprehendimus, ea non faciamus ipsi. Quis esset felix? Qui corpore sanus, fortunâ locuples et animo liberaliter institutus est.

15. Interrogatus a quodam, quantum distaret a veritate mendacium: Quantum, inquit, ab auribus oculi.

16. Thales ait certissimam rerum omnium obrussam esse tempus, quod veritatem patefaceret.

17. Thales dixit eum principem beatum sibi videri qui naturæ lege senex obiisset.

18. Thales quidem quamquam ex aqua omnia constare ait, tamen et hanc mutari vult; melius vero est hujus quoque e secundo de principiis libro apponere verba quæ sic se habent: « Quattuor illa elementa vulgi sermonibus celebrata e quibus principe loco aquam esse dicimus et quasi solum elementum ponimus, ad mutuatam rerum quæ in mundo reperiuntur concretionem, coagmentationem et

copulationem miscentur ac temperantur. Quomodo autem hoc fiat, jam in primo libro a nobis dictum est. » Ille manifesto ostendit sese existimare, elementa inter se mutari.

6. BIANIΣ.

1. Civibus placere omnibus stude, si in urbe velis habitare: habet enim id multum gratiæ: superbia autem sæpe perniciosam genuit noxam.

2. Validum esse naturæ beneficio licet: at civitati utilia dicere posse, animi et prudentiæ proprium est. Pecuniarum autem copia multis etiam fortuito contingit.

3. Infelix qui infelicitatem ferre non potest.

4. Animi morbus est appetere quæ consequi nequeas.

5. Alieni incommodi ne memineris.

6. Ita vitam institue ut brevi et longum tempus victurus.

7. Boni viri facile decipiuntur.

8. Qui sapientiæ vacant inani nocturnæ oculis similes sunt, qui noctu quidem valent, sed sole splendente cæcutiunt. Sic illoquium quidem mens acutissima est et aptissima ad va-

- (Anton. Meliss. Serm. περί γερόντων.)
22. Ἐκ χρυσοῦ ποτηρίου πίνειν φάρμακον καὶ παρὰ φίλον εὐγνώμονος συμβουλίαν λαμβάνειν ταυτόν ἐστιν.
- (Anton. Meliss. Serm. περί φίλων καὶ φίλιας.)
23. Ὁ κατὰ θεὸν φίλος βρέει μέλι καὶ γάλα τοῖς ἀληθεῖσι λόγοις.
- (Anton. Meliss. Serm. περί φίλων καὶ φίλιας.)
24. Εἰς ἀρχὴν κατασταθεὶς μηδὲν χρῶνι πονηρῶν πρὸς τὰς διοικήσεις· ὧν γὰρ ἂν ἐκεῖνος ἀμάρτη, σοὶ τὰς αἰτίας τῶν ἀρχόντων ἐπιθήσεται.
- (Anton. Meliss. Serm. περί ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας. Cf. Isocrat. Orat. ad Demonic. p. 10 ed. Steph.)
25. Γαμβροῦ δὲ μὲν ἐπιτυχῶν εὔρεν υἷόν, δὲ ἀποτυχῶν ἀπώλεσε καὶ θυγατέρα.
- (Anton. et Maxim. Serm. περί εὐτυχίας καὶ δυστυχίας.)
26. Ὦ καὶ θυγατρί μὴ προσμειδιάσεις, ἵνα μὴ ὑστερον δακρύσῃς.
- (Anton. Meliss. Serm. περί γονέων χρηστών.)
27. Σπάνιον εἴσαγε τὸν πόδα πρὸς τὸν φίλον, ἵνα μὴ σοῦ πλησθεὶς μισήσῃ σε.
- (Anton. Meliss. Serm. περί φίλων καὶ φίλιας (*).)
28. Μηδέποτε ἀρεχθῆς κτήσασθαι φίλον τὸν μήτε ψυχὴν μήτε σῶμα εὖ ποιῆσαι δυνάμενον.
- (* Scripsi τὸν πόδα vulg. pro σὸν πόδα.

- (Anton. Meliss. Serm. περί φίλων καὶ φίλιας.)
29. Ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κροῖσου, τίς σοι δοκεῖ εὐδαίμων; Τέλλος, ἔφη, Ἀθηναῖος καὶ Κλέοσις καὶ Βίτων, καὶ τὰ θρυλούμενα.
- (Diogenes Laertius lib. I, 50.)
30. Φασὶ δὲ τινες, ὅτι κοσμήσας ἑαυτὸν ὁ Κροῖσος παντοδαπῶς καὶ καθίσας εἰς τὸν θρόνον ἤρετο αὐτόν, εἴ τι θέαμα κάλλιον τεθέεται· ὁ δὲ, ἀλεκτρούνας, εἶπε, φασιανούς καὶ ταῶς· φυσικῶ γὰρ ἀνθεὶ κεκόσμηται καὶ μυρῖω καλλίονι.
- (Diogenes Laertius lib. I, 51.)
31. Ἐρωτηθεὶς, διὰ τί κατὰ πατροκτόνου νόμον οὐκ ἔθηκε, διὰ τὸ ἀπελπῆσαι, ἔφη.
- (Diogenes Laertius lib. I, 59.)
32. (Ἐρωτηθεὶς) πῶς ἂν ἤχιστα ἀδικοῖεν οἱ ἄνθρωποι, εἰ ὁμοίως, ἔφη, ἀχθόντο τοῖς ἀδικουμένοις οἱ μὴ ἀδικούμενοι.
- (Diogenes Laertius lib. I, 51.)
33. Δακρύων τὸν παῖδα τελευτήσαντα, πρὸς τὸν εἰπόντα· ἀλλ' οὐδὲν ἀνύτεις, εἶπε, δι' αὐτὸ τοῦτο δακρύω, ὅτι οὐδὲν ἀνύτω.
- (Diogenes Laertius lib. I, 63.)
34. Ἐρωτηθεὶς πῶς ἂν ἄριστα αἱ πόλεις οἰκοῖντο, εἶπεν, ἂν μὲν οἱ πολῖται τοῖς ἀρχουσι πείθωνται, οἱ δὲ ἀρχόντες τοῖς νόμοις.
- (Plutarchus Conviv. VII Sapient.)
35. Ἐρωτηθεὶς ὑπὸ Περιάνδρου παρὰ πότον, ἐπεὶ σιωπῶν ἐτύγγανε, πότερα διὰ λόγων σπάνιν ἢ διὰ μωρίαν σιωπῆς, « ἀλλ' οὐδεὶς ἂν » εἶπε « μωρὸς ἐν συμποσίῳ σιωπᾶν δύναται. »
- (Stobæus Flor. XXXIV. 15.)

22. Accipere consilium a benevolo amico datum idem est ac si salutare remedium ex aureo poculo bibas.

23. Amicus divinitus nobis adjunctus mel et lac veris sermonibus effundit.

24. Magistratum adeptus noli in negotiis obeundis ulius improbi ministerio uti; nam quidquid ille deliquerit, id tibi rerum moderatori imputabitur.

25. Generum nactus bonum reperit filium, malum autem nactus perdidit et filiam.

26. Liberis arridere noli, ne in posterum fleas.

27. Raro amici ædes ingredi, ne fastidio quodam et satietate abs te abalienetur.

28. Ne cupias tibi unquam comparare amicum, qui neque animum tuum neque corpus juvare possit.

29. Interrogatus a Cræso, Quis tibi videtur beatus? Tellus, inquit, Atheniensis et Cleobis et Bito, et cetera adjecit quæ vulgo narrantur.

30. Ajunt quidam, Cræsum, quum se omni decore exornasset atque in solio consedisset, interrogasse Solonem,

num pulchrius unquam spectaculum vidisset, illumque dixisse: Gallos gallinaceos, phasianos et pavones, qui naturali multoque majore nitore essent ornati.

31. Interrogatus cur nullam tulisset legem in eum qui parentem necasset, respondit, quia hoc scelus ab hominibus admitti non posse crederet.

32. Interrogatus quo pacto homines minime jus violarent: Si læsi, inquit, non minus ægre injurias quam non læsi ferunt.

33. Quum quidam diceret, illo filii mortem lacrimis prosequente, At nihil proficis: At propter hoc ipsum, inquit ille, lacrimo, quod nihil proficis.

34. Interrogatus, quomodo reipublicæ status optimus esse posset: Si, inquit, cives magistratibus obediant et magistratus legibus.

35. Solon inter bibendum tacitus interroganti Periandro, taceretne idcirco quia verba ipsi deessent, an quia proderet nollet stultitiam: Atqui nemo, inquit, stultus tacere in convivio potest.

(Anton. et Max. Serm. περί ἐλεημοσύνης; cf. Stob. Flor. XLVI, 67.)

22. Τῷ πυθόμενῳ, τί τῶν ζώων χαλεπώτατόν ἐστιν, ἀπεκρίνατο, ὅτι τῶν μὲν ἀγρίων ὁ τύραννος, τῶν δὲ ἡμέρων ὁ κόλαξ.

(Plutarchus De adulat. et amici discr. cap. 28 p. 198.)

23. Ἀμάσιδι κελευσθεὶς τὸ χρηστότατον ἄνθρωπον καὶ φαυλότατον ἐκπέμψαι κρέας τοῦ ἱερείου, τὴν γλώτταν ἐξελὼν ἀπέπεμψεν, ὡς καὶ βλάβας καὶ ὠφελείας τοῦ λέγειν ἔχοντος μεγίστας.

(Plutarchus de Auditione cap. 2 pag. 131.)

24. Θεασάμενος μάχαιραν ἐρβριμμένην ἔφη· Τίς σε ἀπόλεσεν, ἢ τίνα σύ;

(Maximus Serm. περί θανάτου.)

25. Ἦδιον ἔλεγε δικάζειν μεταξύ ἔχθρῶν ἢ φίλων· τῶν μὲν γὰρ φίλων πάντως ἔχθρὸν ἔσσεσθαι τὸν ἕτερον, τῶν δὲ ἔχθρῶν τὸν ἕτερον φίλον.

(Diogenes Laertius lib. I, 87.)

26. Ἐρωτηθεὶς, τί ποιῶν ἄνθρωπος τέρπεται, ἔφη, Κερδαίνων.

(Diogenes Laertius lib. I, 87.)

27. Ἔλεγε δεῖν καὶ φιλεῖν ὡς μισήσοντας· τοὺς γὰρ πλείστους εἶναι καχοὺς.

(Diogenes Laertius lib. I, 87.)

28. Μακάριός ἐστιν ὁ πλουτῶν καὶ ὢν ἐπιθυμεῖ ἀπολαύων· ὁ δὲ μὴ ἐπιθυμῶν μακαριώτερος.

(Anton. et Max. Serm. περί ἀγνείας καὶ σωφροσύνης.)

29. Βίας, ἐπικαλουμένου τινὸς τὸν θάνατον ἐπὶ τέχνων

ἀπωλεία, ἔφη, Τί αὐτὸν καλεῖς, ἄνθρωπε; οὐκ, μὴ καλέσης, ἤξει;

(Anton. et Max. Serm. περί θανάτου.)

30. Τῷ υἱεὶ πρὸς Αἰγυπτίους ἀπαίροντι καὶ πυθθαμένῳ, τί ἂν ποιῶν αὐτῷ μάλιστα κεχαρισμέπρᾶττοι, Ἐφοδιον, ἔφη, πρὸς γῆρας κτησάμενα τὴν ἀρετὴν δηλαδὴ τὸ ἐφοδιον λέγων.

(S. Basilius Magnus De profanorum librorum lectione extr.)

31. Ὁ πλωτικὸς μήτε ἐν τοῖς τεθηκόσιν ἐστί, μήτε ἐν τοῖς βιοῦσι.

(S. Basilius Magnus De profan. libr. lect.)

32. Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ μάλιστ' ἂν ἐνδοξος γενέσθαι καβασιλεὺς καὶ τύραννος, εἰ πρῶτος χρῆτο τοῖς νόμοις τῆς πατρίδος.

(Plutarchus VII Sapient. Conviv. cap. 7 p. 17.)

33. Βίας ἐν τινι πότῳ σωπτῶν καὶ σκωπτόμενος εἰ ἀβελτερίαν ὑπὸ τινος ἀδολέσχου· Καὶ τίς ἂν, ἔφη, δύναίτο μωρὸς ὢν ἐν οἴῳ σωπᾶν;

(Plutarchus de Garrulitate cap. 4 p. 102.)

34. Θεῶρει ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ τὰς σαυτοῦ πράξεις, ἵνα τὰς μὲν καλὰς ἐπικοσμήῃς, τὰς δὲ αἰσχρὰς καλύπτῃς.

(Stobæus Flor. XXI, 11.)

Ζ'. ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΥ.

1. Μηδὲν χρημάτων ἕνεκα πράττειν· δεῖ γὰρ τὰ κερδαντὰ κερδαίνειν.

(Diogenes Laertius lib. I, 97.)

22. Percontanti, quæ esset perniciosissima bestia, respondit: Inter feras tyrannus, inter cicures vero adulator.

23. Ab Amaside jussus optimam simul et pessimam victimæ carnem mittere, linguam exsectam misit, quia sermo plurimum et utilitatis et damni afferret.

24. Conspicatus ensem projectum: Quis te, inquit, perdidit, aut quem tu?

25. Malle se inter inimicos, quam inter amicos judicare dicebat; quippe ex amicis alterum prorsus futurum inimicum, ex inimicis autem alterum amicum.

26. Interrogatus, quo negotio homo delectaretur: Lucro, inquit.

27. Idem amandum esse dicebat, quasi odio essemus habituri; malos enim esse plerosque.

28. Beatus est qui et divitiis affluit et bonis quæ concupiverat partis fruitur, sed beator tamen qui nihil concupivit.

29. Bias, quum quidam liberis suis interitum precaturus mortem vocaret: Quid est, inquit, quod illam voces, quæ etiam te non vocanteventura est?

30. Filio in Ægyptum proficiscenti interrogantique, quid patri gratissimum facere posset, respondit: Si præsidium sibi ad senectutem compararet, virtutem scilicet præsidium appellans.

31. Navigans neque mortuis neque vivis adnumerandus.

32. Mihi quidem videtur hac ratione maxime gloriam consecuturus sive rex sive tyrannus, si primus legibus patriæ obtemperet.

33. Bias in quodam convivio, quum tacenti a nugatorum quopiam stultitia objiceretur: Quis vero, inquit, stultus inter bibendum possit tacere?

34. Contemplare tanquam in speculo actiones tuas, ut honestas ornes, turpes vero tegas.

Γ'. ΠΕΡΙΑΝΔΡΙ.

1. Nihil pecuniæ causa agendum; nam iis ex rebus lucrum faciendum est ex quibus decet,

- (Plutarchus Vit. Solon. cap. 23 p. 227.)
52. Παντὶ λάθειν δίκην ὑπὲρ τοῦ κακῶς πεπονηότος ἐξίστω.
- (Plutarchus Vit. Solon. cap. 18 p. 221.)
53. Τὸν ταθηκότα μηδεὶς κακῶς ἀγορευέτω.
- (Plutarchus Vit. Solon. cap. 21 p. 224.)
54. Ζῶντα κακῶς λέγων πρὸς ἱεροῖς καὶ δικαστηρίοις καὶ ἀρχείοις καὶ θεωρίας οὐσης ἀγώνων τρεῖς δραχμὰς τῷ ἰδιώτῃ, δύο δ' ἄλλας εἰς τὸ δημόσιον ἀποτινέτω.
- (Plutarchus Vit. Solon. cap. 21 p. 224.)
55. Ἐπὶ τοῖς σώμασι δανείζειν μὴ ἐξίστω.
- (Plutarchus Vit. Solon. cap. 15 p. 216.)
56. Δῶρον λαβεῖν ἀνδρὶ παρὰ γυναικὸς καὶ γυναικὶ παρ' ἀνδρὸς μὴ ἐξίστω.
- (Plutarchus Quæst. Rom. cap. 7 p. 315; cf. Vit. Solon. cap. 20 p. 223.)
57. Ἐρομένου τινὸς αὐτόν, τί νομίζεις τὸ γῆρας; ἀπεκρίνατο· τοῦ ζῆν χριμῶνα.
- (Stobæus Flor. CXVII, 6.)
58. Μῆτε ἀρχέτω δ ἀπόδρα νέος, μῆτε συμβουλευέτω, εἰ καὶ ἀριστα σοκοίη γνώμησ ἔχειν.
- (Anthol. Patav.)
59. Ὀνειδιζόμενός ποτε, δτι δίκην ἔχων ἐμισθώσατο βήτορα· καὶ γὰρ, ἔφη, ὅταν δεῖπνον ἔχω, μάγειρον μισθοῦμαι.
- (Anton. Meliss. Serm. περὶ παιδείας.)
60. Δοκεῖ μάλιστα ἂν ἐνδοξος γενέσθαι καὶ βασιλεὺς καὶ τύραννος, εἰ δημοκρατίαν ἐκ μοναρχίας κατασκευάσει τοῖς πολίταις.
- (Anton. Meliss. Serm. περὶ παιδείας.)

61. Δόσεις κύοιαι τῶν τελευταίωντων.
- (Plutarchus Quæst. Rom. cap. 7 p. 315.)
62. Ὅ τῶν περισσῶν ζῆλος εὐθὺς ἀκολουθεῖ καὶ συνοικίζεται τῇ χρείᾳ τῶν ἀναγκαίων.
- (Plutarchus VII Sapient. Conviv. cap. 15 p. 40.)
63. Τὸν ὑπερουράνιον τόπον οὔτε τις ἔμνησε τῶν τῆδε ποιητῆς οὔτε ὑμνήσει κατ' ἀξίαν.
- (Aristides Sophist.)

γ' ΧΙΛΩΝΟΣ.

1. Μαντικὴν μὴ ἔχθαίρειν.
- (Diog. Laert. lib. I, 70.)
2. Πρόνοια περὶ τοῦ μέλλοντος, λογισμῶ καταληπτῆ, ἀνδρὸς ἐστὶν ἀρετῆ.
- (Diog. Laert. lib. I, 68.)
3. Ἡρεμία χρῶ.
- (Diog. Laert. lib. I, 70.)
4. Ἐν λιθναῖς ἀκόνας ὁ χρυσὸς ἐξετάζεται διδοὺς βάσανον φανεράν, ἐν δὲ χρυσοῦ ἀνδρῶν ἀγαθῶν τε κακῶν τε νοῦς ἔδωκ' ἔλεγχον.
- (Diogenes Laert. lib. I, 71.)
5. Πλοῦτος κακίας μᾶλλον ἢ καλοκαγαθίας ἐστὶν ἐπηρέτης.
- (Antonius Melissa Serm. περὶ πλοῦτου; cf. Isocrat. ad Demonic. pag. 3 ed. Steph.)
6. Τί ἐστὶ πλοῦτος; θησαυρὸς κακῶν, ἐφόδιον ἀτυχημάτων, χορηγία πονηρίας.
- (Anton. Meliss. Serm. περὶ πλοῦτου.)
7. Πλοῦτος ἀπὸ κακῆς ἐργασίας ἐπιγεγόμενος ἐπιφανέστερον δνείδος κέκτηται.
- (Anton. Meliss. Serm. περὶ πλοῦτου.)

52. Injuria alicui illatam unicuique persequi liceat.
53. De mortuo nemo male loquitur.
54. Vivo maledicens in templis, judiciis, curia et quum spectacula eduntur tres drachmas homini privato cui conviciatur et alias duas ærario solvat.
55. Corporum obligatione fœnerari ne liceat.
56. Ne marito ab uxore neve uxori a marito donum accipere liceat.
57. Quum quidam ex eo quæreret, quid senectutem esse putaret, respondit, vitas hiemem.
58. Neque imperet qui admodum juvenis est, neque consiliorum auctor sit, quamvis recte sentire videatur.
59. Reprehensus aliquando, quod litigans cum altero oratorem conduxisset: Atqui, inquit, et cenam quum apparo, conduco coquum.
60. Videtur ita maxime gloriam consecuturus sive rex sive tyrannus, si civibus ex unius dominatu popularem rempublicam constituerit.

61. Morientium donationes ratae sunt.
62. Rerum supervacanearum studium statim comitatur necessariarum appetitionem.
63. Cælum neque laudavit unquam satis poeta terrestris, neque laudabit pro dignitate.

3. CHILONIS.

1. Divinationem ne oderis.
2. Rerum futurarum providentia, ratiocinatione comprehensa, viri virtus est.
3. Quietè utere.
4. Cotricula aurum probatur, ut manifestum de se det judicium: auro vero honorum et improborum hominum mens examinatur.
5. Divitiæ improbitatis magis sunt ministræ, quam virtutis et honestatis.
6. Divitiæ quid sunt? Thesaurus malorum, adjumentum calamitatum, subsidia nequitiae.
7. Divitiæ illiberali quæstui paratæ manifestum dedecus impressum habent.

26. Παρὰ πότον τοῦ ἀδελφίδου αὐτοῦ μέλος τι Σαπφοῦς ἔσαντος, ἤσθη τῷ μέλει καὶ προσέταξε τῷ μειρακίῳ διδάξαι αὐτόν· ἐρωτήσαντος δὲ τινος, διὰ ποίαν αἰτίαν τοῦτο ἐσπούδακεν, ὁ δὲ ἔφη· ἵνα μαθῶν αὐτὸ ἀποθάνω.

(Stobæus Flor. XXIX, 58.)

27. Ἐρωτηθεὶς, εἰ τοὺς ἀρίστους Ἀθηναίους νόμους ἔγραψεν, ὦν ἂν, ἔφη, προσεδέξαντο τοὺς ἀρίστους.

(Plutarchus Vit. Solon. p. 86.)

28. Τῆς Πεισιστράτου δημαγωγίας, ὅτι τυραννίδος ἦν μηχανήμα, φανερῶς γενομένης, μηδενὸς ἀμύνεσθαι μηδὲ κωλύειν τολμῶντος, ὁ Σόλων ἐξενεγκάμενος τὰ ὄπλα καὶ πρὸ τῆς οἰκίας θέμενος, ἤξιου βοηθεῖν τοὺς πολίτας· πέμφαντος δὲ Πεισιστράτου πρὸς αὐτόν καὶ πυνθανομένου, τίνι πεποιθὼς ταῦτα πράττει· τῷ γήρα, εἶπεν.

(Plutarchus lib. An seni gerenda sit republica cap. 21.)

29. Προσπύσαντος αὐτῷ τινος, ἠνέσχετο, μεμφαμένου δὲ αὐτῷ ἑτέρου ἐπὶ τούτῳ, εἶτα οἱ μὲν ἄλλεις, εἶπεν, ὑπομένουσι βραίνεσθαι τῇ θαλάσῃ, ἵνα κωδιδὸν θηράσωσιν· ἐγὼ δ' οὐκ ἀνάσχωμαι τὸ αὐτὸ παθεῖν, ἵνα ἀνθρωπὸν ἀλιεύσω;

(Anton. Meliss. Serm. περὶ φίλων καὶ φιλίας.)

NOMOI TINEE.

40. Ἐάν τις μὴ τρέφῃ τοὺς γονέας, ἄτιμος ἔστω· ἀλλὰ καὶ ὁ τὰ πατρῶα κατεδηδοκῶς ὁμοίως.

(Diogenes Laertius lib. I, 55.)

41. Υἱῷ τρέφειν τὸν πατέρα μὴ διδασκόμενον τέχνην ἐπάναγκες μὴ εἶναι.

(Plutarchus Vit. Solon. cap. 22 p. 226.)
42. Ὁ ἀργὸς δευέθυνος ἔστω παντὶ τῷ βουλομένῳ γράφεσθαι.

(Diogenes Laertius lib. I, 55.)

43. Ὁ ἡταιρηκὸς τοῦ βήματος εἰργέσθω.

(Diogenes Laertius lib. I, 55.)

44. Ὁ ἐπίτροπος τῆ τῶν ὄρφανῶν μητρὶ μὴ συνοικίτω.

(Diogenes Laertius lib. I, 56.)

45. Εἰς ὃν ἡ οὐσία ἔρχεται τῶν ὄρφανῶν τελευταίων, μὴ ἐπιτροπευέτω.

(Diogenes Laertius lib. I, 56.)

46. Δακτυλογλῶφον μὴ ἐξέστω σφραγίδα φυλάττειν τῆ τοῦ πραθέντος δακτυλοῦ.

(Diogenes Laertius lib. I, 57.)

47. Ἐάν ἓνα ὄφθαλμὸν ἔχοντος ἐκκόψῃ τις, ἀνακρίπτειν τοὺς δύο.

(Diogenes Laertius lib. I, 57.)

48. Ἄ μὴ ἔθω, μὴ ἀνέλῃ· εἰ δὲ μὴ, θάνατος ἢ ζημία.

(Diogenes Laertius lib. I, 57.)

49. Τῷ ἀρχοντι, ἂν μεθῶν ληφθῆ, θάνατος ἢ ζημία ἔστω.

(Diogenes Laertius lib. I, 57.)

50. Ὁ ἐν στάσει μηδετέρας μερίδος γενομένος ἄτιμος ἔστω.

(Plutarchus Vit. Solon. cap. 20 p. 223.)

51. Μοιχὸν ἀνελεῖν τῷ λαβόντι θέμις ἔστω· ἐάν δ' ἀρπάσῃ τις ἐλευθέραν γυναῖκα καὶ βιάσῃται, ζημία ἔστω ἑκατὸν δραχμαί· κὰν προαγωγέῃ, δραχμαὶ εἴκοσι.

36. Quum cecinisset inter bibendum fratris filius carmen Sapphicum, valde eo delectatus postulavit ab adolescente, ut illud se doceret. Quum autem quidam interrogaret, quam ob causam id desideraret, ut prius, inquit ille, ediscam, deinde moriar.

37. Interrogatus, num optimas Atheniensibus leges scripsisset, Optimas, inquit, quas accipere poterant.

38. Quum appareret Pisistrati popularitatem tyrannidis esse affectionem, nemine nec resistere nec impedire audente, Solon armis suis elatis et ante domum collocatis auxilium a civibus petiit. Quumque Pisistratus misso nuntio ab eo quaereret, qua re fretus ista faceret : ille, Senectute, inquit.

39. Quum consputatus a quodam æquo animo ferret contumeliam, atque eo nomine ab alio quodam reprehenderetur, Piscatores, inquit, patiuntur se conspergi aqua marina, ut gobium capiant, cur hoc idem ego non feram, ut hominem mihi conciliem?

LEGES QUÆDAM.

40. Qui parentes non alit, infamis esto, similiter et qui

patrimonium convivilis dissipaverit.

41. Filium ad patrem alendum qui nullam ipsam artem docuerit, nulla necessitate cogi.

42. Deses omnibus accensare volentibus rationi reddende obnoxius esto.

43. Muliebria passus a suggestu arceator.

44. Tutor cum pupillorum matre ne habitato.

45. Ad quem facultates pupillorum morte perveniunt, is tutor ne esto.

46. Annulario ne liceat venditi annuli signum servare.

47. Qui luscum unum oculum effoderit, ei eruantur ambo.

48. Quæ non posuisti, ne tollas; si quis secus faxit, capitali pœna afficitur.

49. Princeps si ebrius fuerit deprehensus, morte multator.

50. Qui in seditione neutri parti se adjunxerit, ignominia notator.

51. Mœchum interficere deprehendenti liceat; quodsi quis liberam mulierem rapuerit et violaverit, centum denariorum multa esto; sin prostituerit, viginti.

- (Plutarchus Vit. Solon. cap. 23 p. 227.)
52. Παντὶ λάβεῖν δίκην ὑπὲρ τοῦ κακῶς πεπονθότος ἐξέστω.
(Plutarchus Vit. Solon. cap. 18 p. 221.)
53. Τὸν τεθνηκότα μηδεὶς κακῶς ἀγορεύετω.
(Plutarchus Vit. Solon. cap. 21 p. 224.)
54. Ζῶντα κακῶς λέγων πρὸς ἱεροῖς καὶ δικαστηρίοις καὶ ἀρχείοις καὶ θεωρίας οὔσης ἀγώνων τρεῖς δραχμὰς τῷ ἰδιώτῃ, δύο δ' ἄλλας εἰς τὸ δημόσιον ἀποτινέτω.
(Plutarchus Vit. Solon. cap. 21 p. 224.)
55. Ἐπὶ τοῖς σώμασι δανεῖσιν μὴ ἐξέστω.
(Plutarchus Vit. Solon. cap. 15 p. 216.)
56. Δῶρον λαβεῖν ἀνδρὶ παρὰ γυναικὸς καὶ γυναικὶ παρ' ἀνδρὸς μὴ ἐξέστω.
(Plutarchus Quæst. Rom. cap. 7 p. 315; cf. Vit. Solon. cap. 20 p. 223.)
57. Ἐρομένου πινὸς αὐτόν, τί νομίζεις τὸ γῆρας; ἀπεκρίνατο τοῦ ζῆν χειμῶνα.
(Stobæus Flor. CXVII, 6.)
58. Μῆτε ἀρχέτω δ σφόδρα νέος, μῆτε συμβουλευέτω, εἰ καὶ ἀριστα δοκοῖη γνώμησ ἔχειν.
(Anthol. Patav.)
59. Ὀνειδιζόμενός ποτε, οἷ δίκην ἔχων ἐμισθώσατο βήτορα· καὶ γὰρ, ἔφη, ὅταν δαίπνον ἔγω, μάγιρον μισθοῦμαι.
(Anton. Meliss. Serm. περὶ παιδείας.)
60. Δοκεῖ μάλιστα ἂν ἔνδοξος γενέσθαι καὶ βασιλεὺς καὶ τύραννος, εἰ δημοκρατίαν ἐκ μοναρχίας κατασκευάσει τοῖς πολίταις.
(Anton. Meliss. Serm. περὶ παιδείας.)

61. Δόσεις κύριαι τῶν τελευταίωντων.
(Plutarchus Quæst. Rom. cap. 7 p. 315.)
62. Ὅ τῶν περισσῶν ζῆλος εὐθὺς ἀκολουθεῖ καὶ σύνοικίζεται τῇ χρείᾳ τῶν ἀναγκαίων.
(Plutarchus VII Sapient. Conviv. cap. 15 p. 40.)
63. Τὸν ὑπερουράνιον τόπον οὔτε τις ἔμνησε τῶν τῆδε ποιητῆς οὔτε ἔμνησε κατ' ἀξίαν.
(Aristides Sophist.)

Υ' ΧΙΛΩΝΟΣ.

1. Μαντικὴν μὴ ἔχθαιρειν.
(Diog. Laert. lib. I, 70.)
2. Πρόνοια περὶ τοῦ μελλοντος, λογισμῶ καταληπτή, ἀνδρὸς ἐστὶν ἀρετή.
(Diog. Laert. lib. I, 68.)
3. Ἡρεμία χρῶ.
(Diog. Laert. lib. I, 70.)
4. Ἐν λιθίναις ἀκόνας ὁ χρυσοῦς ἐξετάζεται διδοῦς βάσανον φανεράν, ἐν δὲ χρυσοῦ ἀνδρῶν ἀγαθῶν τε κακῶν τε νοῦς ἔδωκ' ἔλεγχον.
(Diogenes Laert. lib. I, 71.)
5. Πλοῦτος κακίας μᾶλλον ἢ καλοκαγαθίας ἐστὶν ἐπηρέτης.
(Antonius Melissa Serm. περὶ πλοῦτου; cf. Isocrat. ad Demonic. pag. 3 ed. Steph.)
6. Τί ἐστὶ πλοῦτος; θησαυρὸς κακῶν, ἐφόδιον ἀτυχημάτων, χορηγία πονηρίας.
(Anton. Meliss. Serm. περὶ πλοῦτου.)
7. Πλοῦτος ἀπὸ κακῆς ἐργασίας ἐπιγεγόμενος ἐπιφανέστερον ὄνειδος κέκτηται.
(Anton. Meliss. Serm. περὶ πλοῦτου.)

52. Injuriam alicui illatam unicuique persequi liceat.
53. De mortuo nemo male loquitur.
54. Vivo maledicens in templis, iudiciis, curia et quum spectacula eduntur tres drachmas homini privato cui conviciatur et alias duas ærario solvat.
55. Corporum obligatione fœnerari ne liceat.
56. Ne marito ab uxore neve uxori a marito donum accipere liceat.
57. Quum quidam ex eo quæreret, quid senectutem esse putaret, respondit, vitæ hmemem.
58. Neque imperet qui admodum juvenis est, neque consiliorum auctor sit, quamvis recte sentire videatur.
59. Reprehensus aliquando, quod litigans cum altero oratorem conduxisset: Atqui, inquit, et cenam quum apparo, conduco coquum.
60. Videtur ita maxime gloriam consecuturus sive rex sive tyrannus, si civibus ex unius dominatu popularem rempublicam constituerit.

61. Morientium donationes ratæ sunt.
62. Rerum supervacanearum studium statim comitatur necessariorum appetitionem.
63. Cælum neque laudavit unquam satis poeta terrestris, neque laudabit pro dignitate.

3. CHILONIS.

1. Divinationem ne oderis.
2. Rerum futurarum providentia, ratiocinatione comprehensa, viri virtus est.
3. Quiete utere.
4. Coticula aurum probatur, ut manifestum de se det iudicium: auro vero honorum et improborum hominum mens examinatur.
5. Divitiæ improbitatis magis sunt ministræ, quam virtutis et honestatis.
6. Divitiæ quid sunt? Thesaurus malorum, adjumentum calamitatum, subsidia nequitie.
7. Divitiæ illiberall quæstui paratæ manifestum dedecus impressum habent.

8. Δαπανώμενος ἐφ' ἃ μὴ δεῖ, ὀλίγος ἔσθ' ἐφ' ἃ δεῖ.
(Antonius Melissa Serm. περὶ ἀσωτίας.)
9. Τὸ μὴ κακῆσθαι πλοῦτον βλάβην οὐ κομίζει το-
σαύτην· τὸ δὲ τοῖς οὖσι κακῶς κεχρησθαι ἀπόλ-
λυσι τὸν ὄντως, φασί, βίον κεχρημένον βίου.
(Antonius Melissa Serm. περὶ ἀσωτίας.)
10. Πρὸς τὸν ἀδελφὸν δυσφοροῦντα, ὅτι μὴ ἔφορος ἐγέ-
νετο, αὐτοῦ ὄντος· ἐγὼ μὲν, ἔφη, ἐπίσταμαι ἀδι-
κεῖσθαι, σὺ δ' οὐ.
(Diogenes Laertius lib. I, 68.)
11. Φασί δ' αὐτοῦ καὶ Αἴσωπον πυθέσθαι, ὃ Ζεὺς τί
εἶη ποιῶν, τὸν δὲ φάσιν· τὰ μὲν ὑψηλά ταπει-
νοῦν, τὰ δὲ ταπεινά ὑψοῦν.
(Diogenes Laertius lib. I, 69.)
12. Ἐρωτηθεὶς, τί τι διαφέρουσιν οἱ πεπαιδευμένοι τῶν
ἀπαιδευτῶν, ἔφη, ἐλπίσιν ἀγαθαῖς.
(Diog. Laert. lib. I, 69.)
13. Ἐρωτηθεὶς, τί δύσκολον, (ἔφη,) τὸ τὰ ἀπόρρητα
σιωπῆσαι, καὶ σχολὴν εὖ διαθέσθαι, καὶ ἀδικού-
μενον δύνασθαι φέρειν.
(Diogenes Laertius lib. I, 69.)
14. Ἀκούσας τινὸς λέγοντος μὴδένα ἔχειν ἐχθρόν, ἡρώ-
τησεν, εἰ μὴδένα φίλον ἔχει, νομίζων ἐξ ἀνάγκης
ἐπακολουθεῖν καὶ συνεμπλέκεσθαι φιλαίαις ἀπε-
χθείας.
(Plutarchus de Anima apud Gellium lib.
I, 3.)
15. Ἐρωτηθεὶς, τί χαλεπώτατον, « τὸ γινώσκειν ἑαυ-
τὸν » ἔφη· πολλὰ γὰρ ὑπὸ φιλαυτίας ἕκαστον
ἑαυτῷ προστιθέεται.

(Stobæus Flor. XXI, 13.)

16. Λυποῦμένου τινὸς ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ κακοῖς, ἔπει-
εἰ τὰ πάντων κατανοήσης, ἦττον ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ
δυσφορήσεις.
(Stobæus Flor. CVIII, 72.)
17. Τὸν ἀρχοντα χρῆ μὴδὲν φρονεῖν θνητόν, ἀλλὰ
πάντα ἀθάνατα.
(Plutarchus Conviv. VII Sapiens. cap. 7
p. 18.)
18. Χίλων καλούμενος (ἐπὶ τὸ δαίπνον) οὐ πρότερον
ὠμολόγησεν, ἢ πυθέσθαι τῶν κεκλημένων ἑκα-
στον. Ἐφη γάρ, ὅτι συμπλοῦν ἀγνώμονα οὐ γί-
ρειν καὶ σύσκηνον, οἷς συμπλεῖν ἀνάγκη καὶ
συστρατεύεσθαι· τὸ δὲ συμπόταις ἑαυτὸν, ὡς
ἔτυχε, καταμιγνύειν οὐ νοῦν ἔχοντος ἀνδρός ἔστιν.
(Plutarchus Conviv. VII Sapiens. cap. 2
p. 6.)
19. Χίλων φιλάργυρον ἰδὼν ἐκφερόμενον ἔφη· Οὗτος
βίον ἀβίωτον ζήσας ἐτέροις βίον καταλείπειν.
(Sentent. Cod. Lugdunob. ed. Beynen
p. 44.)

δ' ΠΙΤΤΑΚΟΥ.

1. Τὸ ἡμισυ τοῦ παντὸς πλεῖον.
(Diog. Laert. lib. I, 75.)
2. Χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι.
(Diog. Laert. lib. I, 76.)
3. Ἀρχὴ ἀνδρα δεκνύει.
(Diog. Laert. lib. I, 77.)
4. Ἀνάγκη δ' οὐδὲ θεοὶ μάχονται.

8. Sumtus faciens in res minime necessarias parum va-
lebis ad res necessarias comparandas.

9. Tantum tibi incommodi ex eo non est, si divitiis ca-
reas, quantum ex eo, si iis quas habes male utaris; nam
hoc illam quæ vere est vitam, ut ajunt, victu indigentem
extinguit.

10. Fratri ægre ferenti, quod ephorus ipse non crearetur,
quum ille esset: Ego, inquit, injuriam ferre scio,
tu nescis.

11. Ajunt eum ab Æsopo interrogatum, quid ageret
Jupiter, respondisse: Excelsa deprimit, humilia extollit.

12. Interrogatus, qua re docti a rudibus discernen-
tur, Bona, inquit, spe.

13. Interrogatus, quid esset difficile: Arcana, inquit,
reticere et otium recte collocare et injuriam ferre posse.

14. Quum quendam dicentem audivisset, nullum se
inimicum habere, nullumne amicum haberet interrogavit,
necessario amicitiarum pedisequas inimicitias esse cum
iisque conjungi existimans.

15. Interrogatus, quid esset difficillimum, Se ipsum

inquit, noscere: multa enim unumquemque cæco sui
amore sibi attribuere.

16. Quum quidam mcereret suas miserias: Si omnium,
inquit, aliorum miserias perpenderis, minus ægre feret
tuas.

17. Princeps nihil mortale meditari debet, sed omnia
immortalia.

18. Chilo ad cœnam vocatus non prius condixit, quam
eorum qui invitarentur eodem nomina singularim cognov-
visset. Dicebat enim quibuscum necesse esset una navi-
gare aut militare, eorum etiam molesto comitatu et cot-
tubernio utendum esse: ultro autem qualibuscumque
admiscere se convivis non esse sani hominis.

19. Chilo quum avarum efferrî videret: Hic, inquit, vita
non vitali acta aliis facultates reliquit.

4. ΠΙΤΤΑΚΙ.

1. Dimidium plus toto.
2. Difficile est bonum esse.
3. Magistratus quale cuiusque ingenium sit ostendit.
4. Necessitati ne dii quidem resistunt.

- (Diog. Laert. lib. I, 77.)
5. Τὰς νίκας ἀνευ αἵματος ποιοῦ.
(Diog. Laert. lib. I, 77.)
 6. Εὐχάριστον ὁ χρόνος.
(Diog. Laert. lib. I, 77.)
 7. Ἦδον ἂν τῶ καλῶ δίκαιον.
(Stobæus Flor. IX, 33.)
 8. Συνετῶν ἀνδρῶν, πρὶν γενέσθαι τὰ δυσχερῆ, προνοῆσαι ὅπως μὴ γένηται, ἀνδρείων δὲ, γενόμενα εὖ θέσθαι.
(Diogenes Laertius lib. I, 77; cf. Stob. Florileg. CVIII, 73.)
 9. Ἐχοντα δεῖ τόσον τε καὶ ἰσοδόκον φαρέτραν στείχειν ποτὶ φῶτα κακόν· πιστὸν γὰρ οὐδὲν γλῶσσαι διὰ στόματος λαλεῖ διχόμυθον ἔχουσα καρδίη νόημα.
(Diogenes Laertius lib. I, 78.)
 10. Τῶν μὲν ἀγρίων θηρίων κάκιστον ὁ τύραννος, τῶν δὲ ἡμέρων ὁ κόλαξ.
(Plutarchus Conviv. VII Sapient. cap. 2 p. 4.)
 11. Νόμος. Τῶ μὲθύοντι, ἐὰν ἁμάρτη, διπλῆ ζημία ἔστω.
(Diogenes Laertius lib. I, 76.)
 12. Κροίσου διδόντος χρήματα οὐκ ἐδέξατο, εἰπὼν ἔχειν ὢν ἰβούλετο διπλάσια· ἄπαιδος γὰρ τὰ δελφοῦ τελευτήσαντος κεκληρονομηκέναι.
(Diogenes Laertius lib. I, 75.)
 13. Τῶν Κυμαίων πεμψάντων αὐτῶ φονέα, μαθὼν

- καὶ ἀπολύσας εἶπε· συγγνώμη μετανοίας κρείσσω.
(Diogenes Laertius lib. I, 76.)
14. Ἐρωτηθεὶς, τί ἀριστον; ἔφη τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ ὑπὸ Κροίσου, τίς ἀρχὴ μεγίστη; ἡ τοῦ ποικίλου, ἔφη, ξύλου, σημαίνων τὸν νόμον.
(Diog. Laert. lib. I, 77.)
 15. Ἐρωτηθεὶς ὑπὸ Μυρσίλου, τί παράδοξον εἶη ἑωρακώς, ἀπεκρίνατο τύραννον γέροντα.
(Plutarchus Conviv. VII Sapient. cap. 2 p. 4.)
 16. Ἐπύθετό τινας, διότι οὐ βούλεται γῆμαι· τοῦ δὲ φήσαντος· ἐὰν μὲν καλὴν γῆμω, ἔξω κοινήν, ἐὰν δὲ αἰσχράν, ἔξω ποιήν· Οὐμενοῦν, ἔφη, ἀλλ' ἐὰν μὲν καλὴν γῆμης, οὐχ ἔξεις ποιήν, ἐὰν δὲ αἰσχράν, οὐχ ἔξεις κοινήν.
(Stobæus Flor. LXVII, 17.)
 17. Ἐρωτηθεὶς, εἰ λανθάνει τις τοὺς θεοὺς φαῦλόν τι ποιῶν, εἶπεν· οὐ, οὐδὲ διανοοῦμενος.
(Theon Sophist.)
 18. Ὁ Πιττακὸς ἐκεῖνος, οὗ μέγα μὲν ἀνδρείας, μέγα δὲ σοφίας καὶ δικαιοσύνης κλέος, εἰστία ξένους. ἐπελθοῦσα δὲ ἡ γυνὴ μετ' ὀργῆς ἀνέτρεψε τὴν τράπεζαν· τῶν δὲ ξένων διατραπέντων· Ἐκάστῳ τι (ἔφη) ἡμῶν κακόν ἐστιν. ᾧ δὲ τοῦμόν, ἀριστα πράττει.
Οὗτος μακάριος ἐν ἀγορᾷ νομιζεται,
Ὅταν δ' ἀνοιξῆ τὴν θύραν, τρισάθλιος.
Γυνὴ κρατεῖ πάντων, ἐπιτάττει, μάχετ' αἰεί.
Ἄπο πλειόνων ὀδυνᾷτ', ἐγὼ δ' ἀπ' οὐδένοσ.
(Plutarchus de Animi tranquillitate cap. II,

5. Victorias sine sanguine parito.
6. Tempus maxime gratum est.
7. Honestas voluptas iusta res est.
8. Sapientium virorum est, adversa, antequam eveniant, providere ne contingant: fortium vero, quæ acciderint bene moderari.
9. Sumto arcu sagittiferaque pharetra petendus est homo improbus; nam nihil fidum lingua proloquitur, dum in corde duplex insidet sensus.
10. Ferarum pessima tyrannus, cicurum vero hestiarum assentator.
11. Lex. Ebrio, si peccaverit, duplex poena irrogator.
12. Pecunias quæ a Cræso offerebantur non accepit, duplo plura quam vellet se habere testatus: mortuo enim sine liberis fratre hereditatem ad se pervenisse.
13. Quum homicidam ad ipsum misissent Cumani, cognita causa absolvit reum, veniam poenitentia potiore esse dicens.
14. Interrogatus, quid esset optimum: Præsentia, inquit, boni consulere; et a Cræso, quod maximum esset

- imperium: Ligni, inquit, varii imperium, leges significans.
15. Interrogatus a Myrsilo, quid insolens esset, respondit, tyrannum senem.
 16. Interrogabat quendam, quamobrem nollet uxorem ducere. Qui quum respondisset: Si formosam duxero, habiturus sum communem: sin deformem, poenam: Nequaquam, inquit, sed si pulchram duxeris, non habebis poenam: sin deformem, non communem.
 17. Interrogatus, fingerentne deos mala facinora: Minime, inquit; ne cogitationes quidem.
 18. Pittacus ille cui magnam fortitudo, magnam sapientia et justitia paraverunt gloriam, quum hospites convivio excepisset uxorque irata supervenisset et mensam subvertisset, hospitibus perturbatis: Unusquisque, inquit, nostrum miseria aliqua premitur; qui vero ita miser est ut ego, cum eo præclare agitur.
Hic in foro beatus esse creditur, sed quum fores reclusit, est miserissimus.
Uxor regit omnia, mandat, semper litigat.
Multa afferunt illi dolorem, nil mili.

- vol. X p. 16; cæterum versus cui poetæ tri-
buendi sint, non apparet.)
19. Πιττακὸς ἐν τῇ Μιτυλήνῃ κατεσκεύασε τοῖς ἱεροῖς κλίμακα, εἰς οὐδεμίαν μὲν χρῆσιν ἐπιτήδειον, αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀνάθημα εἶναι, αἰνιττόμενος τὴν ἐκ τῆς τύχης ἄνω καὶ κάτω μεταπτώσιν τρόπον τινά, τῶν μὲν εὐτυχούντων ἀνιόντων, κατιόντων δὲ τῶν δυστυχούντων.
(Ælian. Var. Hist. II, 29.)
20. Παρακαλούμενος υἱῷ καὶ πατρὶ διαιτῆσαι, εἶπε πρὸς τὸν υἱόν· εἰ μὲν ἀδικώτερα μέλλεις λέγειν τοῦ πατρός, κατακριθήσῃ· εἰ δὲ δικαιώτερα, διὰ τοῦτο αὐτὸ ἀξίος εἶ κατακριθῆναι.
(Stobæus Flor. LXXIX, 41.)
21. Πρὸς τὸν Φωκαϊκὸν φάσκοντα δεῖν ζητεῖν ἀνθρωπον σπουδαῖον, ἂν λίαν, ἔφη, ζητῆς, οὐχ εὐρήσεις.
(Diogenes Laertius lib. I, 77.)
22. Πιττακὸς Περιάνδρῳ τῷ Κορινθίῳ παρήγει μὴ μεθύσκεσθαι, μηδὲ κωμάζειν, ἦν', ἔφη, μὴ γνωσθῆς οἷος ὧν τυγγάνεις, ἀλλ' οὐχ οἷος προσποιηθῆς.
(Athenæus lib. X p. 427 E.)
23. Κάτοπτρον εἶδους χαλκὸς ἐστ', οἷος δὲ νοῦ.
(Athenæus lib. X p. 427 F.)
24. Οἱ νέοι φιλοχρήματοι ἥκιστα διὰ τὸ μήπω ἐνδεῖας πεπειρασθαι, ὥσπερ τὸ Πιττακοῦ ἔχει ἀπόφθεγμα εἰς Ἀμφιάρων.
(Aristoteles Rhet. lib. II, cap. 12.)
25. Πρὸς τοὺς πυνθανομένους, τί ἀφανές; τὸ μέλλον, ἔφη.
(Diogenes Laertius lib. I, 77.)
26. Ξεῖνος Ἀταρνείτης τις ἀνήρετο Πιττακὸν οὕτω, τὸν Μιτυληναῖον, παῖδα τὸν Ὑβραδίου· ἄττα γέρον, δοῖός με καλεῖ γάμος· ἢ μία μὲν δὴ νύμφη καὶ πλοῦτος καὶ γενεῆ κατ' ἐμέ· ἢ δ' ἑτέρη προβέβηκε. Τί λῶιον; εἰ δ' ἄγε σὺν μοι βούλευσον, ποτέρην εἰς ὑμένοιον ἄγω. Ἐἶπεν. Ὁ δὲ σκίπτωνα, γεροντικὸν ὄπλον, ἀείρας Ἦνιδε, κείνοι σοὶ πᾶν ἐρέουσιν ἔπος. Οἱ δ' ἄρ' ὑπὸ πληγῆσι θοὰς βέμβικας ἔχοντες ἔστρεφον εὐρείη παῖδες ἐνὶ τριῶν.
Κεῖνων ἔρχεο, φησί, μετ' ἴχνια. Χῶ μὲν ἐπίση πλησίον· οἱ δ' ἔλεγον· Τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα. Ταῦτ' αἴων ὁ ξεῖνος ἐφείσατο μείζονος οἴκου δράξασθαι, παίδων κληδόνι συνθέμενος· τὴν δ' ὀλίγην, ὡς κείνος, ἐς οἶκον ἀπήγετο νύμφην. Οὕτω καὶ σὺ Δίῳν τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα.
(Callimachus ap. Diog. Laert. lib. I, 80.)
ε'. ΘΑΛΕΩ.
1. Πάντα πλήρη θεῶν.
(Aristot. de Anima lib. I, 5; cf. Stob. Eclog. lib. I, 2, 29; Diog. Laert. lib. I, 27.)
2. Οὐτὶ τὰ πόλλ' ἔπεα φρονίμην ἀπεφίηατο δάξαν· ἐν τι μάτευε σοφόν, ἐν τι κεδνὸν αἰροῦ.
κλείσεις γὰρ ἀνδρῶν κωτίλων γλώσσας ἀπεραντολόγους.

19. Pittacus Mitylenis in templo scalam exstruxit, alium ad usum nullum accommodatam, quam ut esset donarium, quo significabat fortunæ ad superiorem et inferiorem statum commutationem, quum fortunati quodam modo ascendere, infortunati descendere videantur.

20. Quum arbiter inter filium et patrem sumeretur, filium sic allocutus est: Si iniquiora quam pater dixeris, condemnaberis: sin æquiora, propter hoc ipsum dignus es qui condemneris.

21. Phocæico cuidam dicenti quærendum esse hominem frugi respondens: Si nimio, inquit, studio eum quæsieris, non inuenies.

22. Pittacus Periandrum Corinthium monebat, ut ebrietatem fugeret et comessationes, Ne appareat, inquit, qualis sis, non qualem te fingas.

23. Speculum senium formæ, vinum mentis est index.

24. Adolescentes omnium minime pecuniæ avidi sunt, propterea quod nondum experti sunt egestatem, quemadmodum se habet Pittaci dictum in Amphiarum.

25. Quærentibus, quid esset obscurum: Quod futurum est, respondit.

26. Atarnites quidam hospes sic interrogavit Pittacum

Mitylenæum, Hyrradii filium:
Carissime senex, duplex me matrimonium vocal; altera sponsa et divitiis et genere mihi par est; altera præstat. Quid igitur melius? age vero, mihi dic, utra ducenda sit uxor,
inquit. Iste vero scipione, senili gestamine, sublat:
En, hi sunt illi qui totam rem tibi aperient.
Quippe verbere celeres turbines agitando lato in trivio pueri versabant.
Illorum, inquit, vestigia sequere. Is ubi accessit propius, hi dicebant: Tibi aptam viam percurre.
Hæc audiens hospes omisit majorem domum petere, puerorum omine accepto, ac tenuiorem sponsam in matrimonium duxit, ut ille: ita et tu Dion tibi aptam viam percurre.

5. THALETIS.

1. Omnia deorum plena sunt.
2. Nequaquam plurima verba prudentiam indicant; unum aliquid sapiens quære, unum quippiam bonum elige; ita enim garrulis hominibus loquaces linguas occulda.

(Diogenes Laertius lib. I, 35. Vs. 4 κλει-
σεις coniecit Schneidewinus pro vulgato
λύσεις.)

2. Τί πρεσβύτατον; θεός· (ἔφη Θαλῆς) ἀγέννητον γάρ ἐστι. Τί μέγιστον; τόπος· τᾶλλα μὲν γὰρ δ κόσμος, τὸν δὲ κόσμον οὗτος περιέχει. Τί κάλλι-
στον; κόσμος· πᾶν γὰρ τὸ κατὰ τάξιν τούτου μέ-
ρος ἐστί. Τί σοφώτατον; χρόνος· τὰ μὲν γὰρ εὖ-
ρηκεν οὗτος ἤδη, τὰ δὲ εὐρήσει. Τί κοινώτατον;
ἐλπίς· καὶ γὰρ οἷς ἄλλο μηθέν, αὐτὴ πάρεστι. Τί
ὠφελιμώτατον; ἀρετὴ· καὶ γὰρ τᾶλλα τῶ χρηθῆσαι
καλῶς ὠφέλιμα ποιεῖ. Τί βλαβερώτατον; κακία·
καὶ γὰρ τὰ πλεῖστα βλάπτει παραγενομένη. Τί
ισχυρώτατον; ἀνάγκη· μόνον γὰρ ἀνίκητον. Τί βῆ-
σιος; τὸ κατὰ φύσιν· ἐπεὶ πρὸς ἡδονάς γε πολλὰς
ἀπαγορεύουσιν.

(Plutarchus Conviv. VII Sapient. cap. 9
pag. 22.)

4. Δεῖ τὰ μὲν εἰκότα λέγειν, τὰ δὲ ἀμήχανα σιωπᾶν.

(Plutarchus Conviv. VII Sapient. cap. 17
p. 42.)

5. Δεῖ τοῖς ἐχθροῖς καὶ περὶ τῶν πιστῶν ἀπιστεῖν,
τοῖς δὲ φίλοις καὶ τὰ ἀπίστα πιστεῦναι.

(Plutarchus Conviv. VII Sapient. cap. 17
p. 42.)

6. Τῆς μητρὸς ἀναγκαζούσης αὐτὸν γῆμαί, νῆ Δία,
ἔλεγεν, οὐδέπω καιρός. Ἔλτα ἐπειδὴ παρήδησεν,
ἐγκειμένης εἶπε· οὐκέτι καιρός.

(Diogenes Laertius lib. I, 26.)

7. Ἐρωτηθεὶς, διὰ τί ἀμαζῶν οὐκ ἐπαίδοποίησεν,

ἀπεκρίνατο· διότι τὸ ζῆν οὐκ ἐβουλόμην λύπαις
αὐθαιρέτοις κατεγγυῆσαι.

(Stob. Flor. LXVIII, 34.)

8. Βουλόμενος δεῖξαι βῆδιον εἶναι πλουτεῖν, φορᾶς
μελλούσης ἐλαιῶν ἐσεσθαι, προνοήσας ἐμισθώσατο
τὰ ἐλαιουργεῖα, καὶ πάμπλειστα συνεῖλες χρήματα.

(Diogenes Laertius lib. I, 26.)

9. Ἐφασκε τριῶν τούτων ἕνεκα χάριν ἔχειν τῇ τύχῃ,
πρῶτον μὲν ὅτι ἄνθρωπος ἐγένετο καὶ οὐ θηρίον,
εἶτα ὅτι ἀνὴρ καὶ οὐ γυνή, τρίτον ὅτι Ἕλλην καὶ
οὐ βάρβαρος.

(Diogenes Laertius lib. I, 33)

10. Οὐδὲν ἔφη τὸν θάνατον διαφέρειν τοῦ ζῆν. Σὺ οὖν,
ἔφη τις, διὰ τί οὐκ ἀποθνήσκεις; Ὅτι, ἔφη,
οὐδὲν διαφέρει.

(Diogenes Laertius lib. I, 35.)

11. Πρὸς τὸν πυθόμενον, τί πρότερον ἐγεγονέι, νύξ ἢ
ἡμέρα· ἡ νύξ, ἔφη, μᾶ ἡμέρα πρότερον.

(Diogenes Laertius lib. I, 36.)

12. Ἐρώτησέ τις αὐτὸν, εἰ λήθοι θεοὺς ἄνθρωπος ἀδι-
κῶν· ἀλλ' οὐδὲ διανοούμενος, ἔφη.

(Diogenes Laertius lib. I, 36.)

13. Πρὸς τὸν μοιχὸν ἐρόμενον, εἰ ὁμοσεὶ μὴ μεμοιχευ-
κέναί· Οὐ χεῖρον, ἔφη, μοιχείας ἐπιπορκία;

(Diogenes Laertius lib. I, 36.)

14. Ἐρωτηθεὶς, τί δύσκολον, ἔφη· τὸ ἑαυτὸν γινῶναι.
τί δὲ εὐκόλον; τὸ ἄλλῳ ὑποτιθεσθαι. τί ἥδιστον;
τὸ ἐπιτυγᾶνεῖν. τί τὸ θεῖον; τὸ μήτε ἀρχὴν ἔχον
μήτε τελευτήν. τί δυσεῦρετον εἶη τεθεαμένους; γέ-

3. Quid est antiquissimum? Deus (inquit Thales); ortu
enim caret. Quid maximum? Spatium: reliqua enim
mundus continens hōc continetur. Quid pulcherrimum?
Mundus: omnia enim ordine disposita hujus partes sunt.
Quid sapientissimum? Tempus: id enim alia invenit jam,
alia inveniet. Quid commonissimum? Spes: quibus enim
reliqua omnia desunt, hæc adest. Quid utilissimum? Vir-
tus: hæc enim cætera etiam recto usu utilia facit. Quid
periculosissimum? Vitium: hoc enim surrepente pleraque
corrumpuntur. Quid validissimum? Necessitas: ea enim
sola est invicta. Quid facillimum? Quod naturæ consenta-
neum est; quia voluptatibus etiam homines sæpe defatigantur.

4. Dicenda sunt probabilia, tacenda vero quæ fieri ne-
queunt.

5. Inimicis etiam ubi credibilia narrant fidem derogare,
inimicis etiam quæ fidem excedunt credere debemus.

6. Quum mater eum impelleret, ut uxorem duceret:
Per Jovem, inquit, nondum tempus est. Deinde illa lte-
rum instante, quum ætate proventus esset: Non amplius,
inquit, tempus est.

7. Interrogatus, cur in ætatis flore liberos non procreasset,

respondit: Quia nolui vitam sponte susceptis molestiis
quasi despondere.

8. Quum vellet ostendere, facile esse ditescere, prævisa
futura olearum ubertate molas olearias conduxit pluri-
mumque pecuniæ fecit.

9. Ajebat se trium rerum causa gratiam habere fortunæ,
primum quod homo natus esset, non bestia; deinde quod
vir, non mulier; tertio quod Græcus, non barbarus.

10. Mortem nihil a vita differre dicebat. Quodam au-
tem objiciente: Cur igitur non moreris? Oh hoc ipsum,
inquit, quia nihil interest.

11. Cuidam sciscitanti, utrum prior exstittisset nox an
dies: Nox, inquit, uno die prior.

12. Quum interrogaret eum quispiam, fugerintne deos
mala hominum facinora: Ne cogitationes quidem, in-
quit.

13. Percontanti adultéro, num jurare deberet, non
commississe se adulterium: Nonne est, inquit, perjurium
adulterio deterius?

14. Interrogatus, quid esset difficile? Se ipsum, inquit,
noscere. Quid contra facile? Alteri dare consilium. Quid
jucundissimum? Voti complotem fieri. Quid numen divi-

ραντα ἔφη τύραννον. πῶς ἂν τις ἀτυχίαν ῥῆστα φέροι; εἰ τοὺς ἐχθροὺς χεῖρον πράσσοντας βλέπει. πῶς ἂν ἀριστα καὶ δικαιοτάτα βιώσασιν; ἐὰν ἂ τοῖς ἄλλοις ἐπιτιμῶμεν, αὐτοὶ μὴ δρῶμεν. τίς εὐδαίμων; ὁ τὸ μὲν σῶμα ὑγιής, τὴν δὲ τύχην εὐπορος, τὴν δὲ ψυχὴν εὐπαιδευτος.

(Diogenes Laertius lib. I, 36-37. Pro codicum lectione τί δύσκολον εἶη τεθεαμένος روسὶ τί δυσεύρετον κτλ.)

15. Ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος, πόσον ἀπέχει τὸ ψεῦδος τοῦ ἀληθοῦς· ὅσον, ἔφη, ὀφθαλμοὶ τῶν ὠτων.

(Antonius et Maximus Serm. περὶ ἀληθείας.)

16. Θαλῆς ἔφησεν, ὅτι σαφέστατος ἐλεγγος πραγμάτων ἀπάντων ἐστὶν ὁ χρόνος· οὗτος γὰρ τὴν ἀληθειαν ἐμφανίζει.

(Stobæus Eclog. lib. I cap. 9.)

17. Θαλῆς ἔφησεν, εὐδαιμονίαν ἀρχοντος νομίζειν, εἰ ἐτελεύτησε γηράσας κατὰ φύσιν.

(Plutarchus VII Sapient. Conviv. cap. 7 pag. 18.)

18. Θαλῆς μὲν εἰ καὶ ἐκ τοῦ ὕδατος φησὶ συνεστάειν πάντα, ἀλλ' ὅμως καὶ τοῦτο βούλεται μεταβάλλειν· ἀμεινον δὲ καὶ αὐτοῦ τὴν ῥῆσιν προσθεῖναι ἐκ τοῦ δευτέρου περὶ τῶν ἀρχῶν ἔχουσαν ὡδὲ πως· Ἐὰ μὲν οὖν πολυβρύχια τέτταρα, ὧν τὸ πρῶτον ὕδωρ εἶναι φαμεν καὶ ὡσανεὶ μόνον στοιχεῖον τίθεμεν, πρὸς σύγκρισίν τε καὶ πῆξιν (1) καὶ σύστασιν τῶν ἐγκοσμίων πρὸς ἀλλήλα συγκεράννυται. πῶς δέ, ἤδη λέλεκται ἡμῖν ἐν τῷ πρώτῳ. Ἐναργῶς

(1) Legebatur πήγνυσιν quod mutavi in πήξιν.

ἐνταῦθα δῆλός ἐστιν ὡς ἀξιοὶ εἶ; ἀλλήλα μεταβάλλειν τὰ στοιχεῖα.

(Galenus Comment. in libr. de Humor. I, tom. XVI, 37 ed. Kühn.

ς'. BIANTOΣ.

1. Ἀστοῖσιν ἀρεσκε πᾶσιν, ἐν πόλει αἴκε μέγας· πλείεσταν γὰρ ἔχει χάριν· αὐθάδης δὲ τρόπος· πολλάκι δὲ βλαβεράν ἐξέλαμψεν αἶταν.

(Diogenes Laertius lib. I, 85. — Vs. 3 ἢ adjecit Bergk.)

2. Τὸ μὲν ἰσχυρὸν γενέσθαι τῆς φύσεως ἔργον· τὸ δὲ λέγειν δύνασθαι τὰ συμφέροντα τῇ πόλει φησὶ ἴδιον καὶ φρονήσεως· εὐπορία δὲ χρημάτων πολλὰς καὶ διὰ τύχην περιγίνεται.

(Diogenes Laertius lib. I, 86.)

3. Ἀτυχὴς ὁ ἀτυχίαν μὴ φέρον.

(Diogenes Laertius lib. I, 86.)

4. Νόσος ψυχῆς τὸ τῶν ἀδυνατῶν ἐρᾶν.

(Diogenes Laertius lib. I, 86.)

5. Ἄλλοτριων κακῶν ἀμνημόνευτος ἴσθι.

(Diogenes Laertius lib. I, 86.)

6. Οὕτω πειρῶ ζῆν ὡς καὶ ὀλίγον καὶ πολλὸν χρόνον βιωσόμενος.

(Stobæus Floril. V, 27. Cf. Diog. Laert. lib. I, 87.)

7. Οἱ ἀγαθοὶ εὐπάτητοι.

8. Ἐοίκασιν τοῖς ἡμμασι τῆς γλαυκὸς οἱ περὶ τὴν ματαίαν σφίαν ἡσχοληκότες· καὶ γὰρ ἀεικίης αἱ εἴμει νυκτὸς μὲν ἐρῶνται, ἡλίου δὲ λάμψαντος ἀμυροῦνται· καὶ τούτων ἡ διάνοια ὀξυτάτη μὲν ἐστὶ

nun? Quod neque initium habet neque finem. Quid inventu difficile vidisset? Senem, inquit, tyrannum. Quo pacto quis facillime adversam ferret fortunam? Si inimicos arumnis premi videat. Quo modo optime et justissime vivere possemus? Si quæ in aliis reprehendimus, ea non faciamus ipsi. Quis esset felix? Qui corpore sanus, fortunâ locuples et animo liberaliter institutus est.

15. Interrogatus a quodam, quantum distaret a veritate mendacium: Quantum, inquit, ab auribus oculi.

16. Thales ait certissimam rerum omnium obrussam esse tempus, quod veritatem patefaceret.

17. Thales dixit eum principem beatum sibi videri qui naturæ lege senex obiisset.

18. Thales quidem quamquam ex aqua omnia constare ait, tamen et hanc mutari vult; melius vero est huius quoque et secundo de principiis libro apponere verba quæ sic se habent: « Quattuor illa elementa vulgi sermonibus celebrata e quibus principe loco aquam esse dicimus et quasi solum elementum ponimus, ad mutuam rerum quæ in mundo reperiuntur concretionem, coagmentationem et

copulationem miscentur ac temperantur. Quomodo autem hoc fiat, jam in primo libro a nobis dictum est. » Hic manifesto ostendit sese existimare, elementa inter se mutari.

6. BIANTHIS.

1. Civibus placere omnibus stude, si in urbe velis habitare: habet enim id multum gratiæ: superbia autem sæpe jam perniciosam genuit noxam.

2. Validum esse naturæ beneficio licet: ac civitati utilia dicere posse, animi et prudentiæ proprium est. Pecuniarum autem copia multis etiam fortuito contingit.

3. Infelix qui infelicitatem ferre non potest.

4. Animi morbus est appetere quæ consequi nequeas.

5. Alieni incommodi ne memineris.

6. Ita vitam institue utas et breve et longum tempus victurus.

7. Boni viri facile decipiuntur.

8. Qui sapientiæ vacant inani noctua: oculis similes sunt, qui noctu quidem valent, sed sole splendente cæcunt. Sic illoquy quidem mens acutissima est et aptissima ad va-

πρὸς τὴν ματαιότητος θεωρίαν, πρὸς δὲ τὴν ἀληθινοῦ φωτὸς κατακίνησιν ἐξαμαυροῦται.

(Maximus Serm. περὶ φρονήσεως; cf. Stob. Flor. pag. 51 ed. Gesner.)

9. Τόπων μεταβολαὶ οὔτε φρόνησιν διδάσκουσιν, οὔτε ἀφροσύνην ἀφαιροῦνται.

(Anton. Meliss. Serm. περὶ σοφίας.)

10. Οἱ φρόνιμοι μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἀφρόνων, ἢ οἱ ἀφρονες ὑπὸ τῶν φρονίμων ὠφελοῦνται· οὗτοι μὲν γὰρ φυλάττονται τὰς ἐκείνων ἁμαρτίας, ἐκείνοι δὲ τὰς τούτων μὴ μιμοῦνται κατορθώσεις.

(Maximus Serm. περὶ φρονήσεως.)

11. Δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα μεμνησθαι μὲν τῶν γεγενημένων, πράττειν δὲ τὰ ἐνεστώτα, περὶ δὲ τῶν μελλόντων ἀσφαλίζεσθαι.

(Maximus Serm. περὶ φρονήσεως.)

12. Μία ἐστὶν ἀρχὴ τοῦ καλῶς βουλευέσθαι τὸ γνῶναι περὶ θεοῦ ὁ λόγος· εἰ δὲ μὴ, τοῦ παντὸς ἁμαρτάνειν ἀνάγκη.

(Maximus Serm. περὶ φρονήσεως.)

13. Τοὺς αἰτουμένους παρὰ τῶν θεῶν φρένας ἀγαθὰς, καὶ μὴ ἑαυτοὺς παιδεύοντας ἀναισθητοῦς ἔφασκεν εἶναι. οὔτε γὰρ ζωγράφον εὐχόμενον τοῖς θεοῖς δοῦναι αὐτῷ γραμμὴν καὶ εὐχρῶσαν, λαβεῖν ἄν, εἰ μὴ μάθοι τέχνην, οὔτε μουσικὸν γενέσθαι ποι' ἂν ἐνεκεν εὐχῆς, εἰ μὴ τὰ μουσικὰ μάθοι. τὸν δὲ αὐτὸν τρόπον οὕτ' ἂν φρονιμὸν τινα γενέσθαι εὐχόμενον, εἰ μὴ τούτων τὴν μάθησιν λάθοι.

(Anton. et Maxim. Serm. περὶ προσευχῆς.)

14. Ἐρωτηθεὶς, τί δυσχερές, Τῆν ἐπὶ τὸ χεῖρον, ἔφη, μεταβολὴν εὐγενῶς ἐνεργεῖν.

(Diog. Laert. lib. I, 86.)

15. Ἐρωτηθεὶς, ποῖος τῶν θανάτων καχός, ἔφη, Ὁ ἀπὸ τῶν νόμων ὑπαγόμενος.

(Antonius et Maximus Serm. περὶ θανάτου.)

16. Ἐρωτηθεὶς, τίς ἀριστος σύμβουλος; Ὁ καιρός, ἔφη.

(Antonius et Maximus Serm. περὶ φρονήσεως.)

17. Συμπλέων ποτὲ ἀσεβέσι, χειμαζομένης τῆς νεῶς κάκείνων τοὺς θεοὺς ἐπικαλουμένων, Σιγαῖτε, ἔφη, μὴ αἰσθῶνται ὑμᾶς ἐνθάδε πλέοντας.

(Diogenes Laertius lib. I, 86.)

18. Ἐρωτηθεὶς ὑπ' ἀσεβοῦς ἀνθρώπου, τί ποτὲ ἐστὶν εὐσέβεια; εἰσάγα· τοῦ δὲ τὴν αἰτίαν τῆς σιγῆς πυθόμενου, Σιωπῶ, ἔφη, ὅτι περὶ τῶν οὐδέν σοι προσηκόντων πυνθάνη.

(Diogenes Laertius lib. I, 86.)

19. Ἐρωτηθεὶς, τί γλυκὺ ἀνθρώποις; Ἐλπίς, ἔφη.

(Diogenes Laertius lib. I, 87.)

20. Ἐρωτηθεὶς, τί ἂν εἴη τῶν κατὰ βίον ἀφοδόν, εἶπεν, Ὅρθη συνείδησις.

(Stobæus Flor. XXIV, 11; cf. Floril. Monacense 25 in Stob. Flor. tom. IV p. 269 ed. Meineke.)

21. Θανάτῳ μέλλων καταδικάζειν τινὰ ἐδάκρυσεν. Εἰπόντος δὲ τινος, τί παθὼν αὐτὸς καταδικάζεις καὶ κλαίεις; εἶπεν, ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστι τῇ μὲν φύσει τὸ συμπαθὲς ἀποδοῦναι, τῷ δὲ νόμῳ τὴν ἰσχύον.

nilis contemplationem, sed ad oppositum veri luminis motum obscuratur.

9. Locorum mutationes neque prudentiam nos docent, neque imprudentiam deducunt.

10: Prudentes magis juvantur ab imprudentibus, quam hi ab illis: nam illi cavent ab eorum delictis, hi illorum egregia facta non imitantur.

11. Vir bonus præteritorum debet meminisse, præsentia tractare et futuris adhibere cautionem.

12. Unum est principium bene consultantis, scire qua de re agatur. Quod nisi fiat, necesse est deliberantem toto cælo errare.

13. Qui mentem bonam et sagacem a diis petunt nec tamen se ipsos discendo erudiant, eos esse stupidos dicebat. Neque enim pictorem voti compotem fieri, si petat a deo, ut sibi largiatur scientiam ducendi lineas et miscendi colores, nisi pingendi artem didicerit; neque quemquam musicum evasurum optando, nisi modos didicerit: ita nec prudentem, nisi rerum quæ ad prudentiam pertinent perceptam animo scientiam habeat.

14. Interrogatus, quid esset difficile: Ferre, inquit, fortiter mutationem rerum in deterius.

15. Interrogatus, quæ mors mala esset et inhonesta: Illa, inquit, quam leges inferunt.

16. Interrogatus, quis optimus esset consiliarius: Occasio, inquit.

17. Navigans aliquando cum impiis, quum navis tempestate jactaretur istique deos invocarent: Silete, inquit, ne illi vos hic navigare sentiant.

18. Interrogatus ab homine impio, quid tandem esset pietas, nihil respondit; quumque ille silentii causam requireret: Taceo, inquit, quia de rebus nihil ad te pertinentibus me interrogas.

19. Interrogatus quid esset dulce hominibus: Spes, inquit.

20. Interrogatus, quæ res in vita metu vacaret: Recta, inquit, conscientia.

21. Capite damnaturus quendam lacrimavit. Quærentem autem quopiam: Quid est quod fleas, quum ipse condemnes? Quia, inquit, necesse est me et naturæ humanæ vicem dolere et ex lege sententiam ferre.

- (Anton. et Max. Sermon. περί ἐλεημοσύνης; cf. Stob. Flor. XLVI, 67.)
22. Τῶ πυθομένῳ, τί τῶν ζῶων χαλεπώτατον ἐστίν, ἀπεκρίνατο, ὅτι τῶν μὲν ἀγρίων ὁ τύραννος, τῶν δὲ ἡμέρων ὁ κόλαξ.
(Plutarchus De adulat. et amici discr. cap. 28 p. 198.)
23. Ἀμάσιδι κελευσθεὶς τὸ χρηστότατον ἁμῶν καὶ φαυλότατον ἐπέμψαι κρέας τοῦ ἱερέου, τὴν γλῶτταν ἐξελὼν ἀπέπεμψεν, ὡς καὶ βλάβας καὶ ὠφελείας τοῦ λέγειν ἔχοντος μεγίστας.
(Plutarchus de Auditione cap. 2 pag. 131.)
24. Θεασάμενος μάχαιραν ἐβρίμμενην ἔφη· Τίς σε ἀπόλεσεν, ἢ τίνα σύ;
(Maximus Sermon. περί θανάτου.)
25. Ἦδion ἔλεγε δικάζειν μεταξὺ ἐχθρῶν ἢ φίλων· τῶν μὲν γὰρ φίλων πάντως ἐχθρὸν ἔσεσθαι τὸν ἕτερον, τῶν δὲ ἐχθρῶν τὸν ἕτερον φίλον.
(Diogenes Laertius lib. I, 87.)
26. Ἐρωτηθεὶς, τί ποιῶν ἄνθρωπος τέρπεται, ἔφη, Κερδαίνων.
(Diogenes Laertius lib. I, 87.)
27. Ἐλεγε δεῖν καὶ φιλεῖν ὡς μισήσοντα· τοὺς γὰρ πλείστους εἶναι καχοὺς.
(Diogenes Laertius lib. I, 87.)
28. Μακάριός ἐστιν ὁ πλουτῶν καὶ ὃν ἐπιθυμεῖ ἀπολαύων· ὁ δὲ μὴ ἐπιθυμῶν μακαριώτερος.
(Anton. et Max. Sermon. περί ἀγνείας καὶ σωφροσύνης.)
29. Βίας, ἐπικαλούμενου τινὸς τὸν θάνατον ἐπὶ τέχνων
- ἀπωλεία, ἔφη, Τί αὐτὸν καλεῖς, ἄνθρωπε; οὐκ, μὴ καλέσης, ἤξει;
(Anton. et Max. Sermon. περί θανάτου.)
30. Τῶ υἱεὶ πρὸς Αἴγυπτίους ἀπαίροντι καὶ πυθομένῳ, τί ἂν ποιῶν αὐτῷ μάλιστα κεχαρισμέπρᾶττοι, Ἐφόδιον, ἔφη, πρὸς γῆρας κτησάμενον τὴν ἀρετὴν δηλαδὴ τὸ ἐφόδιον λέγων.
(S. Basilius Magnus De profanorum Librorum lectione extr.)
31. Ὁ πλωτικὸς μήτε ἐν τοῖς τεθνηκόσιν ἐστί, μήτε ἐν τοῖς βιοῦσι.
(S. Basilius Magnus De profan. libr. lect.)
32. Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ μάλιστ' ἂν ἐνδοξὸς γενέσθαι καβασιλεὺς καὶ τύραννος, εἰ πρῶτος χρῆτο τοῖς νόμοις τῆς πατρίδος.
(Plutarchus VII Sapient. Conviv. cap. 7 p. 17.)
33. Βίας ἐν τινι πτότῳ σιωπῶν καὶ σιωπτόμενος εἰ ἀβελτερίαν ὑπὸ τινος ἀδολέσχου· Καὶ τίς ἂν, ἔφη, δύναίτο ἄνωρὸς ὢν ἐν οἴνῳ σιωπᾶν;
(Plutarchus de Garrulitate cap. 4 p. 102.)
34. Θεῶρει ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ τὰς σαυτοῦ πράξεις, ἵνα τὰς μὲν καλὰς ἐπικοσμήῃς, τὰς δὲ αἰσχρὰς κλύπτῃς.
(Stobæus Flor. XXI, 11.)

Σ. ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΥ.

1. Μηδὲν χρημάτων ἕνεκα πράττειν· δεῖ γὰρ τὰ κερδαντὰ κερδαίνειν.
(Diogenes Laertius lib. I, 97.)

22. Percontanti, quæ esset perniciosissima bestia, respondit: Inter feras tyrannus, inter cicures vero adulator.

23. Ab Amaside jussus optimam simul et pessimam victimæ carnem mittere, linguam exsectam misit, quia sermo plurimum et utilitatis et damni afferret.

24. Conspicatus ense projectum: Quis te, inquit, perdidit, aut quem tu?

25. Malle se inter inimicos, quam inter amicos judicare dicebat; quippe ex amicis alterum prorsus futurum inimicum, ex inimicis autem alterum amicum.

26. Interrogatus, quo negotio homo delectaretur: Lucro, inquit.

27. Idem amandum esse dicebat, quasi odio essemus habituri; malos enim esse plerisque.

28. Beatus est qui et divitiis affluit et bonis quæ concupiverat partis fruitur, sed beatior tamen qui nihil concupivit.

29. Bias, quum quidam liberis suis interitum precaturus mortem vocaret: Quid est, inquit, quod illam voces, quæ etiam te non vocante adventura est?

30. Filio in Ægyptum proficiscenti interrogantique, quid patri gratissimum facere posset, respondit: Si præsidium sibi ad senectutem compararet, virtutem scilicet præsidium appellans.

31. Navigans neque mortuis neque vivis adnuerandus.

32. Mihi quidem videtur hac ratione maxime gloriam consecuturus sive rex sive tyrannus, si primus legibus patriæ obtemperet.

33. Bias in quodam convivio, quum tacenti a nugatore quopiam stultitia objiceretur: Quis vero, inquit, stultus inter bibendum possit tacere?

34. Contemplare tanquam in speculo actiones tuas, ut honestas ornas, turpes vero legas.

7. PERIANDRI.

1. Nihil pecuniæ causa agendum; nam iis ex rebus lucrum faciendum est ex quibus decet,

2. Τὼς μίλλοντας ἀσφαλῶς τυραννήσειν τῇ εὐνοίᾳ δορυφορεῖσθαι δεῖ, καὶ μὴ τοῖς ὄπλοις.
(Diogenes Laertius lib. I, 97.)
3. Μηδενὶ φθόνει.
(Stobæus Flor. XXXVIII, 51.)
4. Ὡσπερ ἡ ἐρυσίδη ἰδίον ἐστι τοῦ σίτου νόσημα, οὕτω φθόνος φιλικίας ἐστὶν ἀρρώστημα.
(Stobæus Flor. XXXVIII, 52.)
5. Ὡσπερ ὁ ἰὸς σίδηρον, οὕτως ὁ φθόνος τὴν ἔχουσαν αὐτὸν ψυχὴν ἐξανασφίχει.
(Stobæus Flor. XXXVIII, 53.)
6. Ὅσῳ γὰρ ἂν φθονῆς, τοσούτῳ μειζόνων γίνη πρόξενος ἀγαθῶν τῶ φθονουμένῳ.
(Stobæus Flor. XXXVIII, 54.)
7. Ἐρωτηθεὶς, διὰ τί τυραννεῖ, ἔφη, Ὅτι καὶ τὸ ἰκουσίως ἀποστῆναι καὶ τὸ ἀφαιρεθῆναι κίνδυνον φέρει.
(Diogenes Laertius lib. I, 97; cf. Stob. Flor. XLIII, 78.)
8. Ἐρωτηθεὶς, τί μέγιστον ἐν ἐλαχίστῳ, εἶπε, Φρένες ἀγαθαὶ ἐν σώματι ἀνθρώπου.
(Stobæus Flor. III, 56.)
9. Κέρδος αἰσχρὸν βαρὺ κειμήλιον.
(Stobæus Flor. X, 49.)
10. Λόγων ἀπορρήτων ἐκφορὰς μὴ ποιοῦ.
(Stobæus Flor. XLII, 7.)

11. Ἐρωτηθεὶς, τί πάντων αἰτίον, ἔφη, Χρόνος.
(Stobæus Eclog. Phys. lib. I cap. 8, 40 p. 90 ed. Gaisf.)

ΤῶΝ Αὐτῶν ἑπτὰ σοφῶν περὶ οἰκονομίας ἀποφθεγμάτων.

Τούτων ἄριστον ὁ Σόλων εἶπεν αὐτῷ δοκεῖν οἶκον, ὅπου τὰ χρήματα μῆτε κτωμένοις ἀδικία, μῆτε φυλαίουσι ἀπιστία, μῆτε δαπανῶσι μετάνοια πρόσσεσιν. Ὁ δὲ Βίας ἐν ᾧ τοιοῦτός ἐστιν ὁ δεσπότης δι' αὐτόν, ὅς ἐξω διὰ τὸν νόμον. Ὁ δὲ Θαλῆς ἐν ᾧ πλείστην ἄγειν τῷ δεσπότηι σχολὴν ἔξεστιν. Ὁ δὲ Κλεόβουλος εἰ πλείονας ἔχει τῶν φοβουμένων αὐτὸν τοὺς οὐλοῦντας ὁ δεσπότης. Ὁ δὲ Πιττακὸς εἶπεν, ὡς ἄριστος οἶκός ἐστιν ὁ τῶν περισσῶν καὶ τῶν ἀναγκαίων μηδενὸς ἐνδεόμενος. Ὁ δὲ Χίλων ἔφη, δεῖν μάλιστα βασιλευσμένη πόλει προσοικεῖναι τὸν οἶκον· εἴτα προσεῖπεν, εἰ Λυκοῦργος πρὸς τὸν καλεῖοντα δημοκρατίαν ἐν τῇ πόλει καταστῆσαι, πρῶτον, ἔφη, ποιήσον ἐν τῇ οἰκίᾳ σου δημοκρατίαν.

(Plutarchus VII Sapient. Conviv. cap. 12 pag. 26 seq.; cf. Stob. Flor. LXXXV, 14.)

ΤῶΝ Αὐτῶν περὶ πολιτείας ἀποφθεγμάτων.

Καὶ πρῶτος ὁ Σόλων· Ἄλλ' ἀκήκοας μὲν ἦν ἔγω γνῶμην περὶ πολιτείας, εἰ δὲ βούλει καὶ νῦν ἀκούειν,

2. Qui tulo regnare volunt benevolentia stipari debent, non armis.
3. Nemini invideto.
4. Quemadmodum rubigo proprius est frumenti morbus : sic invidia amicitiae est aegritudo.
5. Ut rubigo ferrum, ita invidia animum, cui inest, corrumpit.
6. Quo magis invides, eo majorum bonorum conciliator es ei cui invidetur.
7. Interrogatus cur in tyrannide permaneret : Quia, inquit, et sponte decedere et vi demoveri periculosum est.
8. Interrogatus, quid maximum in minimo esset : Bona mens, inquit, in corpore humano.
9. Turpe lacrum gravis est thesaurus.
10. Secreta noli enuntiare.
11. Interrogatus, quae esset omnium causa : Tempus, inquit.

ΕΟΡΥΝΔΕΜ VII ΣΑΠΙΕΝΤΥΜ ΔΕ ΡΕ ΦΑΜΙΛΙΑΡΙ ΕΦΦΑΤΑ.

Solon eam sibi domum optimam videri dixit, ubi res

esset neque injuste parata, neque in ea vel conservanda diffidentiae vel consumenda paenitentiae locus esset. Bias : in qua dominus sua sponte talis esset, qualem foris propter leges se gereret. Thales vero, in qua domino plurimum otii habere liceret. Cleobulus autem : si dominus plures haberet sui amantes, quam metuentes. Pittacus optimam esse domum dixit, ubi neque supervacaneum neque necessarium quidquam desideraretur. Chilon censuit domum civitati regibus obnoxiae simillimam esse debere, adjectique Lycurgum cuidam qui populare imperium Spartae instituere ipsum juberet, respondisse : Prius tu hoc domi tuae facito.

ΕΟΡΥΝΔΕΜ ΔΙΧΤΑ ΔΕ ΡΕΠΥΒΛΙΧΑ.

Primusque Solon : Audivisti quidem quae sit mea de republica sententia, sed si nunc quoque libet audire, videtur mihi civitas perbeata esse et popularem rationem optima

δοκεῖ μοι πόλις ἀρίστα πράττειν καὶ μάλιστα σώζειν δημοκρατίαν, ἐν ἧ τὸν ἀδικήσαντα τοῦ ἀδικηθέντος οὐδὲν ἦτον οἱ μὴ ἀδικηθέντες προβάλλονται καὶ κολλάουσιν. Δεύτερος δὲ ὁ Βίας ἔφησε, κρατίστην εἶναι δημοκρατίαν, ἐν ἧ πάντες ὡς τύραννον φοβοῦνται τὸν νόμον. Ἐπὶ τούτῳ Θαλῆς τὴν μήτε πλουσίους ἄγαν, μήτε πένητας ἔχουσιν πολίτας. Μετὰ δὲ τούτων ὁ Ἀνάχαρσις ἐν ἧ τῶν ἄλλων ἴσων δριζομένων ἀρετὴ τὸ βέλτιον δρίζεται καὶ καχία τὸ χεῖρον. Πέμπτος ὁ Κλεόβουλος ἔφη, μάλιστα σωφρονεῖν δῆμον, ὅπου τὸν φόγον μᾶλλον οἱ πολιτευόμενοι δεδοίκασιν ἢ τὸν νόμον. Ἐκτος δὲ Πιττακός, ὅπου τοῖς πονηροῖς οὐκ ἔξεστιν ἀρχειν, καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἔξεστιν ἀρχειν. Μετατραπεῖς δὲ ὁ Χίλων ἀπεφώνησε, τὴν μάλιστα νόμων, ἥχιστα δὲ βητόρων ἀκούουσαν πολιτείαν ἀρίστην εἶναι. Τελευταῖος δὲ πάλιν ὁ Περιάνδρος ἐπικρίνων ἔφη, δοκεῖν αὐτῷ πάντας ἐπαινεῖν δημοκρατίαν τὴν ὁμοιοτάτην ἀριστοκρατία.

(Plutarchus VII Sapient. Conviv. cap. 11 pag. 24 seq.)

ANACHARSIDOS Γ'ΝΟΥΡΟΥ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ.

1. Κρεῖττον ἓνα φίλον ἔχειν πολλοῦ ἀξίον ἢ πολλοὺς μηδενὸς ἀξίους.
(Diogenes Laertius I, 105.)
2. Πρὸς τὴν Σόλωνος οἰκίαν ἀφικόμενος τῶν θεραπόντων τινὶ ἐκέλευσε μηνῦσαι, ὅτι παρεῖη πρὸς αὐτὸν Ἀνάχαρσις, καὶ βούλοιο αὐτὸν θεάσασθαι ξένος τε, εἰ οἶόν τε, γενέσθαι· καὶ ὁ θεράπων εἰσ-

conservare, in qua injuriæ alicujus auctorem non minus illasi quam qui læsus est in jus rapiant et puniant. Secundus Bias dixit, popularem reipublicæ statum esse optimum, in quo legem universi tanquam tyrannum metuerent. Tum Thales eam laudavit civitatem, quæ cives neque divites nimis neque pauperes haberet. Post hunc Anacharsis eam in qua, quum reliqua æqualia staturerentur, virtus finis bonorum, vitium summum malum judicaretur. Quintus Cleobulus ait, ibi temperantissimum esse populum, ubi cives magis reprehensionem metuerent quam leges. Sextus Pittacus, ubi imperare improbis non liceret, bonis viris liceret. Conversus deinde Chilo rempublicam legibus potissimum, minime oratoribus obtemperantem optimam esse pronuntiavit. Rursus ultimus Periander cæterorum dicta dijudicans ait, videri sibi omnes eam commendare popularem reipublicæ formam, quæ simillima esset optimatum in civitate gubernationi.

ANACHARSIS GNURI F. APOPTHHEGMATA.

1. Melius est unum amicum præstantem quam fallaces multos habere.

αγγελίας ἐκελεύσθη ὑπὸ τοῦ Σόλωνος εἰπεῖν αὐτῷ, ὅτι περ ἐν ταῖς ἰδίαις πατρίσι ξένος ποιοῦνται ἐνθεν ὁ Ἀνάχαρσις ἔλθων ἔφη· νῦν ἀπὸ ἐν τῇ πατρίδι εἰμί, καὶ προσήκει μοι ξένος ποιεῖσθαι· ὁ δὲ καταπλαγεὶς τὴν ἐτοιμότητα εἰσέφρηνεν αὐτόν, καὶ μέγιστον φίλον ἐποίησάτο.

(Diogenes Laertius lib. I, 101-102.)

3. Ἐρωτηθεὶς, τί ἐστὶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθὸν τε καὶ φαῦλον; ἔφη, Γλώσση.

(Diogenes Laertius I, 105.)

4. Γλώσσης, γαστροῦ, αἰδοίων κράτει.

(Diogenes Laertius lib. I, 104.)

5. Ὑπὸ μειρακίου παρὰ πότον ὕβρισθεις ἔφη· Μειρακίον, ἓαν νεὸς ὦν τὸν οἶνον οὐ φέρῃς, γέρον ὅτι ὕδωρ οἴσεις.

(Diogenes Laertius lib. I, 105.)

6. Ἀνάχαρσις ἔφη, κίραμαμένου κρατῆρος ἐπεισίου τὸν μὲν πρῶτον ὑγιείας πίνεσθαι, τὸν δὲ δεύτερον ἡδονῆς, τὸν δὲ τρίτον ὕβρεως, τὸν δὲ τελευταῖον μανίας.

(Stobæus Flor. XVIII, 26; Anton. et Maxim. Serm. περὶ μέθης.)

7. Ἐρωτηθεὶς, εἴ εἰσιν ἐν Σκύθαις αὐλοὶ, εἶπεν, Ἄλλ' οὐδὲ ἄμπελοι.

(Diogenes Laertius lib. I, 104.)

8. Ἐρωτηθεὶς, πῶς οὐκ ἂν γένοιτό τις φιλοπότις, εἶπεν· Εἰ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοι τὰς τῶν μεθύοντων ἀσχημοσύνας.

(Diogenes Laertius lib. I, 103.)

2. Solonis domum quum venisset, jussit quandam ex ejus familia nuntiare Soloni, Anacharsidem ad fores adesse, ut illius conspectu et hospitio, si fieri posset, frueretur. Puer intus hæc nuntiat Soloni ejusque jussu Anacharsidi renuntiat, in sua quemque patria hospitium facere. Hinc ingressus Anacharsis: Jam vero, inquit, in patria sum neque decet hospitio cum aliis jungi. Quam viri dexteritatem admiratus Solon statim eum admisit et arctissimis amicitiae vinculis sibi devinxit.

3. Interrogatus, quid in hominibus bonum simul ac malum esset: Lingua, inquit.

4. Linguam, ventrem, pudenda contine.

5. Ab adolescente in convivio passus contumeliam: Adolescens, inquit, si nunc ipsum, quum juvenis es, vinum non fers, quando consenueris, aquam feres.

6. Anacharsis dixit, quum vina domi miscerentur, primum poculum sanitatis bibi, alterum voluptatis, tertium contumelie, ultimum insanie.

7. Interrogatus, num tibie essent in Scythia, Ne viles quidem, inquit.

8. Interrogatus, quomodo quis abstemius fieret: Si ebriorum, inquit, flagitia ante oculos habeat.

9. Θαυμάζειν φησί, πῶς Ἕλληνας ἀρχόμενοι μὲν ἐν μικροῖς πίνουσι, πλησθέντες δὲ ἐν μεγάλοις.
(Diogenes Laertius lib. I, 104.)
10. Ἀνάχαρσις ἔλεγε τῷ νομίσματι πρὸς οὐδὲν ἕτερον ἢ τὸ ἀριθεμεῖν χρωμένους ὄραν τοὺς Ἕλληνας.
(Plutarchus Quomodo quis suos in virtute paranda sentire possit profectus p. 251.)
11. Ἐρωτηθεὶς, πότερον πλείους εἰσὶν οἱ ζῶντες ἢ οἱ νεκροί, ἔφη· Τοὺς οὖν πλείοντας ποῦ τίθης;
(Diogenes Laertius lib. I, 104.)
12. Μαθὼν τέτταρας δακτύλους εἶναι τὸ πάχος τῆς νεώς, τοσοῦτον ἔφη τοῦ θανάτου τοὺς πλείοντας ἀπέχειν.
(Diogenes Laertius lib. I, 103.)
13. Ὀνειδιζόμενος ὑπὸ Ἀττικῶ, ὅτι Σκύθης ἐστίν, ἔφη· Ἄλλ' ἐμοὶ μὲν ὄνειδος ἡ πατρὶς, σὺ δὲ τῇ πατριδί.
(Diogenes Laertius lib. I, 104.)
11. Πῶς, ἔλεγε, ἀπαγορεύοντες τὸ ψεύδεσθαι ἐν ταῖς κατηλείαις φανερώς ψεύδονται;
(Diogenes Laertius lib. I, 104.)
15. Ἐρωτηθεὶς, τίνα τῶν πλοίων ἐστὶν ἀσφαλέσταρα· ἔφη, τὰ νενεωλχημένα.
(Diogenes Laertius lib. I, 104.)
16. Τὸ εἶλαιον μανίας φάρμακον ἔλεγε διὰ τὸ ἀλειφόμενους τοὺς ἀθλητὰς ἐπιμαίνεσθαι ἀλλήλοις.
(Diog. Laert. I, 104.)
17. Καὶ τοῦτο ἔφη θαυμασιώτατον ἐωρακεῖναι παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι τὸν μὲν καπνὸν ἐν τοῖς ἄρεσι καταλείπουσι, τὰ δὲ ξύλα εἰς τὴν πόλιν κομίζουσι.

- (Diogenes Laertius lib. I, 104.)
18. Θαυμάζειν ἔλεγε, πῶς οἱ Ἕλληνας, νομοθετοῦντες κατὰ τῶν ὑβριζόντων, τοὺς ἀθλητὰς τιμῶσιν ἐπὶ τῷ τύπτειν ἀλλήλους.
(Diogenes Laertius lib. I, 103.)
19. Τὴν ἀγορὰν ὠρισμένον ἔφη τόπον εἰς τὸ ἀλλήλους ἀπατῆν καὶ πλεονεκτεῖν.
(Diogenes Laertius lib. I, 105.)
20. Ἀνάχαρσις ἔφησεν εὐδαιμονίαν ἀρχόντος νομίζειν, εἰ μὴ μόνος εἴη φρόνιμος.
(Stobæus Flor. XLVIII, 47.)
21. Θαυμάζειν ἔφη, πῶς παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀγωνίζονται μὲν οἱ τεχνῖται, κρίνουσι δὲ οἱ μὴ τεχνῖται.
(Diogenes Laertius lib. I, 103.)
22. Παίζειν δεῖ, ὅπως σπουδάζης.
(Anthol. Patav.)
23. Ὀνειδιζόμενος, ὅτι Σκύθης ἐστίν, εἶπεν· Τῷ γένει, ἀλλ' οὐ τῷ τρόπῳ.
(Anthol. Patav.)
24. Ἀρδάλου εἰπόντος· Ἄλλὰ θεοὶ γε Σκύθαις εἰσὶν· Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, γλώσσης ἀνθρωπίνης συνέντες, οὐχ ὥσπερ δὲ οἱ Ἕλληνας, οἴομενοι Σκυθῶν διαλέγεσθαι βέλτιον, ὅμως τοὺς θεοὺς ὁστέων καὶ ξύλων ἥδιον ἀκροᾶσθαι νομίζουσιν.
(Plutarchus Conviv. VII Sapient. cap. 5 pag. 13.)
25. Οἶδα καὶ Ἀνάχαρσιν τὸν Σκύθην ἐν συμποσίῳ γελωτοποιῶν εἰσαχθέντων ἀγέλαστον διαμείναντα, πιθήκου δ' ἐπεισαχθέντος γελάσαντα φάναί ὡς οὗτος

9. Mirari se dixit, cur Græci initio convivi parvis potulis uterentur, ubi vero saturati essent, majoribus.
10. Anacharsis dicebat se non videre ad aliam rem numismate uti Græcos quam ad numerandum.
11. Interrogatus, utrum plures vivi an mortuæ essent : Navigantes, inquit, utra in parte constituitis ?
12. Quum didicisset quattuor digitorum navis esse crassitudinem, tantum dixit a morte navigantes abesse.
13. Exprobranti sibi Attico, quod Scythæ esset : At mihi, inquit, dedecori est patria, tu patriæ.
14. Qui sit, inquebat, ut qui mentiri velant, in cauponando aperte mentiantur ?
15. Interrogatus, quænam essent tutissimæ naves : Subductæ, inquit.
16. Oleum insanis incitamentum esse dicebat, quod eo uncti athletee furiose se mutuo aggrederentur.
17. Hoc quoque permirum apud Græcos se vidisse dixit, quod fumum in montibus relinquerent, ligna in urbem convecerent.

18. Mirari se ajebat, cur Græci qui leges de injuriarum auctoribus ferrent, athletas ob mutua verbera honorarent.
19. Forum esse locum ad mutuam fraudem lucrumque turpe destinatum ait.
20. Anacharsis dixit sibi videri principis felicitatem in hoc sitam esse, si non solus esset prudens.
21. Mirari se dixit, cur apud Græcos artifices certarent, judicarent autem qui artifices non essent.
22. Ludendum tibi est, ut seria agas.
23. Exprobrante quodam, quod Scythæ esset : Genere quidem, inquit, non moribus.
24. Ardalo dicente : Atqui dii sunt Scythi ? Omnino, inquit Anacharsis, sique humanæ lingue intelligentes ; neque vero Scythæ putant quod Græci, qui quamquam Scythi eloquentia præstare se censent, tamen deos osium et lignorum sonos libentius quam humanam vocem audire opinantur.
25. Scio etiam Anacharsidem Scytham accessit in

μὲν φύσει γελοῖός ἐστιν, ὁ δ' ἄνθρωπος ἐπιψιδεύσει.

(Athenæus Dipnosoph. lib. XIV p. 613 D.)

26. Ἀνάχαρσις ὁ Σκυθῆς ἐρωτηθεὶς, διὰ τίνα αἰτίαν ἄνθρωποι λυποῦνται πάντοτε, ἔφη· Ὅτι οὐ μόνον αὐτοὺς τὰ ἴδια κακὰ λυποῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀλλότρια ἀγαθὰ.

(Anton. et Maxim. Serm. περί φθόνου.)

27. Ἀνάχαρσις ἔφη πρὸς τὸν ἀποπέμψαντα αὐτὸν [Σκυθῶν βασιλέα] Ἑλληνας πάντας ἀσχόλους εἶναι ἐς πᾶσαν σοφίην, πλὴν Λακεδαιμονίων· τοῦτοισι δὲ εἶναι μόνουσι σωφρόνως δοῦναι τε καὶ δεῖσθαι λόγον.

(Herodotus lib. IV cap. 77.)

28. Ἀνάχαρσις ὁ σοφὸς ἐπιδεικνύμενος τὴν τῆς ἀμπέλου δύναμιν τῶν τῶν Σκυθῶν βασιλεῖ, καὶ τὰ κλήματα αὐτῆς δεικνύς, ἔλεγεν ὡς εἰ μὴ καθ' ἕκαστον ἔτος ἔτεμον οἱ Ἑλληνας τὴν ἀμπέλον, ἤδη κἂν ἐν Σκυθῆσι ἦν.

(Athenæus Dipnosoph. lib. X p. 428 E.)

29. Ὅτι δὲ τὸ μεθύειν καὶ τὰς ὄψεις ἡμῶν πλανᾷ, σαφῶς ἔδειξεν Ἀνάχαρσις δι' ὧν εἴρηκε, δηλώσας ὅτι ψευδεῖς δόξαι τοῖς μεθύουσι γίνονται. Συμπότης γάρ τις ἰδὼν αὐτοῦ τὴν γυναῖκα ἐν τῷ συμποσίῳ ἔφη· Ὁ Ἀνάχαρσις, γυναῖκα γεγάμηκας αἰσχράν. Καὶ ὁς ἔφη· Πάνυ γε κάμοι δοκεῖ, ἀλλὰ μοι ἔγχεον, ὦ παῖ, ποτήριον ἀκρατέστερον, ὅπως αὐτὴν καλὴν ποιήσω.

(Athenæus Dipnosoph. lib. X pag. 445 F.)

30. Παραγενόμενος εἰς Σκυθίαν καὶ νομιζόμενος τὸ νόμιμα παραλύειν τῆς πατρίδος, πολλὸς ὢν ἐν τῇ ἑλληνίζειν, τοξευθεὶς ἐν κυνηγεσίῳ πρὸς τὰ ἐπιτελεῖται εἰπὼν, διὰ μὲν τὸν λόγον ἐκ τῆς Ἑλλάδος σωθῆναι, διὰ δὲ τὸν φθόνον ἐν τῇ οἰκείᾳ ἀποῖσθαι. Ἐνιοὶ δὲ τελετὰς ἑλληνικὰς ἐπιτελοῦντα διαχρησθῆναι.

(Diogenes Laertius lib. I, 102. νομιζόμενος conjecit Orellius pro vulgato νομιζων.)

ΜΥΣΩΝΟΣ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ.

1. Μὴ ἐκ τῶν λόγων τὰ πράγματα, ἀλλ' ἐκ τῶν πραγμάτων τοὺς λόγους ζητεῖ· οὐ γὰρ ἕνεκα τῶν λόγων τὰ πράγματα συντελεῖται, ἀλλ' ἕνεκα τῶν πραγμάτων οἱ λόγοι.

(Diogenes Laertius lib. I, 108.)

2. Εὐρών (Ἀνάχαρσις) αὐτὸν θέρουσ ἐγένετο ἀρότρον προσαρμόττοντα εἶπεν Ἀλλ', ὦ Μύσων, ἀρότρον νῦν ἀρότρου· Καὶ μάλα, εἶπεν, ὥστε ἐπηρεάζειν.

(Diogenes Laertius lib. I, 106.)

3. Ὁφθῆ ποτὲ ἐν Λακεδαιμονίᾳ μόνος ἐπ' ἐρημίας γελῶν ἄφνω δὲ τινος ἐπιστάντος καὶ πυθόμενου, διὰ τί μὴδενὸς παρόντος γελᾷ· Δι' αὐτὸ τῶν ἄλλων ἔφη.

(Diogenes Laertius lib. I, 107.)

convivium scurris non risisse, postea autem adductam simiam risu excepisse dicentem, natura quidem animal illud esse ridiculum, hominem vero studio et industria.

26. Anacharsis Scythia, quum ex eo quesitum esset, cur semper homines dolerent: Quia, inquit, non solum mala sua dolent, verum etiam aliena bona.

27. Anacharsis illi qui ipsum in Græciam miserat [Scytharum regi] dixit Græcos universos in omni sapientia occupari, exceptis Lacedæmoniis; his autem solis esse prudenter respondendi et interrogandi facultatem.

28. Anacharsis ille sapiens vitis vim Scytharum regi ostendens ejusque palmitem monstrans, dicebat nisi quotannis Græci vitem amputarent, futurum jam fuisse, ut apud Scythas esset.

29. Oculos etiam nostros temulentia decipi aperte responso suo ostendit Anacharsis, ebriorum falsas esse opiniones significans. Namque e compotoribus quidam uxorem ejus in convivio intuitus: O Anacharsi, inquit, deformem duxisti uxorem. Tum ille: Ita quidem, inquit, et mihi videtur; sed, heus tu puer, meracius mihi poculum infunde, ut formosam eam efficiam.

30. Reversus in Scythiam et patrias leges evertere creditus, quod totum se ad Græcorum imitationem contulisset, in venatione a fratre sagitta percussus interit, testatus se ratione et oratione servatum e Græcia rediisse, invidiam autem in patria perire. Nonnulli Græco rita sacrificantem occisum esse tradunt.

MYSONIS APOPHTHEGMATA.

1. Ne ex verbis res, sed ex rebus verba inquiras: neque enim propter verba res perficiuntur, sed rerum causa verba consummantur.

2. Quum Anacharsis eum reperisset æstate strivam aratro aptantem: At nunc, inquit, o Myson, tempus non est aratro vacare. Tum ille: Immo, inquit, tempus est illud præparare.

3. Solus aliquando Lacedæmone in solitudine ridere visus est; quum vero repente aliquis supervenisset interrogassetque, cur nemine præsentem rideret: Ob hoc ipsum, inquit, rideo.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΑΔΕΣΠΟΤΟΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ
ΕΠΤΑ ΣΟΦΟΥΣ.

Ἐπτά σοφῶν ἔρέω κατ' ἔπος πόλιν, οὐνομα,
[φωνήν.

Μέτρον μὲν Κλεόβουλος ὁ Αἰνίδιος εἶπεν ἄριστον.
Χίλων δ' ἐν κοίλῃ Λακεδαιμόνι γνῶθι σεαυτόν.
Ἵς δὲ Κόρινθον ἔναϊε, χολοῦ κρατέειν Περίαν-
[δρος.
Πιττακὸς οὐδὲν ἄγαν, ὅς ἔην γένος ἐκ Μιτυλήνης.
Τέρμα δ' ὄρῃ βιότοιο, Σόλων ἱεραῖς ἐν Ἀθήναις.
Τοὺς πλέονας κακίους δὲ Βίας ἀπέφηνε Πριηνεύς.
Ἐγγύην φεύγειν δὲ Θαλῆς Μιλήσιος ἤυδα.

(Anthol. Planud. lib. I cap. 86; Anal.
Brunck. 111 p. 149.)

ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΕΠΤΑ ΣΟΦΟΥΣ
ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ.

Ἐπτά σοφῶν, Κλεόβουλε, σέ μὲν τεκνώσατο
[Αἰνίδος,

ἀμφὶ δὲ Σισυφία χθὸν Περίανδρον ἔχει,
Πιττακὸν ἢ Μιτυλήνα, Βίαντα δὲ δια Πριήνην,
Μίλητος δὲ Θαλῆν, ἄκρον ἔρεισμα δίκας,
ἃ Σπάρτα Χείλωνα, Σόλωνα δὲ Κεκροπὶς αἴτ·
πάντας ἀριζάλου σωφροσύνας φύλακας.

(Anal. Brunck. II p. 22.)

INCERTI EPIGRAMMA IN VII SAPIENTES
D. M. AUSONIO INTERPRETE.

Septenis patriam sapientum nomina, voces
versibus expdiam; sua quemque monosticha dicent.
Chilo cui patria est Lacedæmon, *Noscere se ipsum.*
Periander *trepidam moderare Corinthiius tram.*
Ex Mitylencæis *Nimum nil Pittacus oris.*
Mensuram optimam ait Cleobulus Lindius *in re.*
Exspectare Solon finem docet, ortus Athenis.

*Plures esse Bias pravos quem clara Priene.
Mileti fugisse Thales vadimonia alumnus.*

ANTIPATRI IN EOSDEM EPIGRAMMA.

E septem sapientibus te, Cleobule, Lindus tulit.
at Periandrum Sisypchia habet terra,
Pittacum Mitylene, Biantem divina Priene,
Miletus Thalem, insigne justitiæ columen,
Sparta Chilonem, Solonem Cecropia terra,
omnes eximie temperantiæ custodes.

VII GRÆCÆ SAPIENTUM SENTENTIÆ A
D. M. AUSONIO SEPTENIS VERSIBUS
EXPLICATÆ.

BIAS PRIENEUS.

Quænam summa boni? mens quæ sibi conscia recti.
Pernicies homini quæ maxima? solus homo alter.
Quis dives? qui nil cupiat. Quis pauper? avarus.
Quæ dos matronæ pulcherrima? vita pudica.
Quæ casta est? de qua mentiri fama veretur.
Quid prudentis opus? quum possit, nolle nocere.
Quid stulti proprium? non posse et velle nocere.

PITTACUS MITYLENÆUS.

Loqui ignorabit, quum tacere nesciet.
Bono probari malo, quam multis malis.
Demens superbis invidet felicibus.
Demens dolorem ridet infelicium.
Pareto legi, quisque legem sanxeris.
Plures amicos re secunda compara.
Plures amicos rebus adversis proba.

CLEOBULUS LINDIUS.

Quanto plus liceat, tam libeat minus.
Fortunæ invidiæ est immeritus miser.
Felix criminibus nullus erit diu.

Ignoscas aliis multa, nihil tibi.
Parcit quisque malis, perdere vult bonos.
Majorum meritis gloria non datur:
Turpis sæpe datur fama minoribus.

PERIANDER CORINTHIUS.

Nunquam discrepat utile a decoro.
Plus est sollicitus, magis beatus.
Mortem optare malum, timere peris.
Faxis ut libeat quod est necesse.
Multis terribilis caveto multos.
Si fortuna juvat, caveto tolli.
Si fortuna tonat, caveto mergi.

SOLOM ATHENIENSIS.

Dico tunc beatam vitam, quum peracta facta sint.
Par pari jugator conjux. Quidquid impar, dissidet.
Non erunt honores unquam fortuiti muneris.
Clam coarguas propinquum, propalam laudaveris.
Pulchrius multo parari, quam creari nobilem.
Certa si decreta sors est, quid cavere proderit?
Sive sint incerta cuncta, quid timere convenit

CHILO LACEDÆMONIUS.

Nolo minor me timeat despiciatque major.
Vive memor mortis, uti sis memor et salutis;
Tristia cuncta exsuperans aut animo aut amico.

Tu bene si quid facias, non meminisse fas est.
Quæ benefacta accipias, perpetuo memento.
Grata senectus homini, quæ parilis juvenatæ.
Illa juvenatæ est gravior, quæ similis senectæ.

THALES MILESIUS.

Turpe quid ausurus te sine teste time.

Vita perit, mortis gloria quum moritur.
Quod facturus eris, dicere sustuleris.
Crux est, si metuas vincere quod nequeas.
Quum vere objurgas, sic, inimice, juvas.
Quum falso laudas, sic et, amice, noces.
Nil nimium satis est. Ne sit et hoc nimium.

DE ANAXIMANDRO.

Anaximander quem Cicero (1) Thaletis popularem et sodalem, Simplicius (2) ejus successorum et discipulum vocat, Praxiadis filius, Milesius fuit. Qui quum Apollodoro (3) teste olympiadis LVIII anno secundo annum ætatis sexagesimum quartum egerit ac paullo post naturæ concessisse feratur, apparet eum partu editum esse olympiadis XLII anno tertio vel a. Chr. 610. Quotum congruit Eusebius ad olympiadem LI adnotans : Ἀναξίμανδρος ὁ Μιλήσιος φυσικὸς ἐγνωρίζετο, et Hieronymus de eadem olympiade scribens : « Anaximander, Milesius, physicus agnoscitur. » Quum vero Polycrates, Samiorum tyrannus, quo regnante maxime floruisse dicitur Anaximander, regnum adeptus sit olympiadis LXII anno primo, Diogenem in mortis tempore notando (μετ' ὀλίγον) errasse conjicias, nisi forte statuendum sit, intelligi majorem Polycratem (4) qui (5) olympiade LIV floruit.

Verum ut de placitis ejus pauca disseram, infinitatem naturæ dixit esse e qua omnia gigne-

rentur (6), vel quemadmodum Diogenes scribit (7), initium et elementum esse affirmavit. Quamvis autem cuncta ad causas naturales revocaret, tamen neque aquam, neque ignem, neque aerem, neque simile quippiam rerum principium nominare solitus est, sed si Alexandro Aphrodisiensi (8) credimus, mediam quandam naturam eo nomine affecit. Ut vero ex infinitate res omnes ei videbantur oriri : sic ortas et paullatim senescentes in eam dissolvi contendebat. Quocirca innumerabiles etiam mundos nasci censuit et rursus interitu suo ad illa unde procreati erant semina redigi. Addit porro ideo esse infinitum, ne quando is qui nunc est rerum ortus deficiat (9). Quid? quod infinitionem illam sive immensitatem, rerum originem, omnino immutabilem esse ei placuit, licet partes ejus mutari arbitraretur (10). Præterea terram centri instar constitutam medio loco sitam esse globosamque formam habere. Lunam falso lucere lumine splendoremque a sole mutuari. At solem tanta esse magnitudine,

(1) Cicero Acad. Quæst. lib. II cap. 37.

(2) Simplicius Comment. in Physic. lib. I p. 3 : Ἀναξίμανδρος μὲν, Πραξιάδου, Μιλήσιος, Θαλοῦ γενόμενος διὰ τοῦ πεντηκροστίου ὁδοῦς ὀλυμπιάδος ἐτῶν εἶναι ἐξήκοντα τεσσάρων, καὶ μετ' ὀλίγον τελευτήσῃ, ἀκμασάντ᾽ αὐτὴν κατὰ Ἡολυκράτην τὸν Σάμου τύραννον.

(3) Diogenes Laertius lib. II, 2 : Ἀπολλόδορος ὁ Ἀθηναῖος, ὃς καὶ φησὶν αὐτὸν ἐν τοῖς Χρονικοῖς τῶν δευτέρῳ ἔτει τῆς πεντηκροστίου ὁδοῦς ὀλυμπιάδος ἐτῶν εἶναι ἐξήκοντα τεσσάρων, καὶ μετ' ὀλίγον τελευτήσῃ, ἀκμασάντ᾽ αὐτὴν κατὰ Ἡολυκράτην τὸν Σάμου τύραννον.

(4) Suidas v. Ἴθυκος.

(5) Conf. C. Clinton. Fast. Hellen. Cæterum Corsinus Fast. Attic. I p. 89 et p. 118 e Diogenis loco lib. II, 3 quem ipse emendat concludit, Anaximandrum olympiadis LXIII anno primo vita defunctum esse. Idem tamen in præfat. ad Plutarchum de Plac. phil. pag. XXV existimat philosophum usque ad olympiadem LXVIII vixisse, ut Anaximenes ipsum audire potuerit. Sed hæc omnia incerta sunt.

(6) Cicero Acad. Quæst. lib. II, 37.

(7) Diogenes Laertius lib. II, 1 : Οὗτος ἔρασκεν ἀρχὴν καὶ στοιχείον τὸ ἀπειρον, οὐ διαρίζων ἀέρα ἢ ὕδωρ ἢ ἄλλο τι. Similiter Aristoteles Phys. III, 4; qui tamen libro de Melisso, Xenophane et Gorg. cap. 2 scribit : Ἐτι δὲ οὐδὲν κωλύει, μίαν τινὰ οὐσαν τὸ πᾶν μορφήν, ὡς καὶ ὁ Ἀναξίμανδρος καὶ ὁ Ἀναξίμανδρος λέγουσιν, ὃ μὲν ὕδωρ εἶναι φάμενος τὸ πᾶν, ὃ δὲ, ὁ Ἀναξίμανδρος, ἀέρα. Aliter Origenes Refut. hæres. p. 312 ed. Miller. : Ἰππασσος μὲν ὁ Μεταπόντιος καὶ Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος ἐκ πυρὸς ἀπειρήσαντο τὴν γένεσιν, Ἀναξίμανδρος δὲ ἐκ ἀέρος.

(8) Alexander Aphrodisiensis ad Aristotelis Metaph. lib. I cap. 5 p. 34 ed. Bonitz. : Ἐν τούτοις δ' ἂν καὶ Ἀναξίμαν-

δρος εἴη ὁ τὴν μεταξὺ φύσιν θέμενος, ἧς δόξης ἐμνημόνευσεν ἐν τοῖς περὶ Γενέσεως. Idem p. 36 : Οἱ μὲν γὰρ ὕδωρ ἀπειρον εἶναι, οἱ δὲ ἀέρα, οἱ δὲ τινὰ μεταξὺ φύσιν, ὡς Ἀναξίμανδρος. Idem ad Metaph. I cap. 6 p. 45 : Προσέθηκε δὲ τῇ ἱστορίᾳ καὶ τὴν Ἀναξίμανδρου δόξαν, ὃς ἀρχὴν ἔθετο τὴν μεταξὺ φύσιν ἀέρος τε καὶ πυρὸς, ἢ ἀέρος τε καὶ ὕδατος· λέγεται γὰρ ἀμφοτέρως. Cf. p. 46. Huc nonnulli referunt Aristot. de Cael. III, 5 : Ἐνιοὶ γὰρ ἐν μόνον ὑποτίθενται, καὶ τοῦτο οἱ μὲν ὕδωρ, οἱ δὲ ἀέρα, οἱ δὲ πῦρ, οἱ δὲ ὕδατος μὲν λεπτότερον, ἀέρος δὲ πυκνότερον, ὃ περιέχειν φασὶ πάντας τοὺς οὐρανοὺς ἀπειρον ὂν, extrema ad Anaximandrum pertinere rati. Simplicius Comm. ad Arist. Phys. partim recte de Anaximandro disputat, ut fol. 6 a, partim prius dictorum oblitus ad lib. III, 4 et 5 temere Alexandrum Aphrodisiensem sequitur.

(9) Plutarchus de Plac. phil. lib. I, 3 : Ἀναξίμανδρος δὲ ὁ Μιλήσιος φησὶ, τῶν ὄντων τὴν ἀρχὴν εἶναι τὸ ἀπειρον· ἐκ γὰρ τούτου πάντα γίνεσθαι, καὶ εἰς τοῦτο πάντα φθίρεισθαι· διὸ καὶ γενᾶσθαι ἀπειρούς κόσμους, καὶ πάλιν φθίρεισθαι εἰς τὸ ἔξ ὃ γίνεσθαι. λέγει οὖν, διὰ τί ἀπειρόν ἐστιν; Ἰνα μὴδὲν ἑλείπη ἡ γένεσις ἢ ὑφισταμένη. ἀμαρτάνει δὲ οὗτος, μὴ λέγων, τί ἐστὶ τὸ ἀπειρον, πότερον ἀήρ ἐστὶν ἢ ὕδωρ ἢ γῆ, ἢ ἄλλα τινὰ σώματα· ἀμαρτάνει οὖν, τὴν μὲν ὕλην ἀποφανόμενος, τὸ δὲ ποιοῦν αἰτίων ἀναιρῶν. τὸ γὰρ ἀπειρον οὐδὲν ἄλλο ἢ ὕλη ἐστὶν· οὐ δύναται δὲ ἡ ὕλη εἶναι ἐν ενεργείᾳ, ἂν μὴ τὸ ποιοῦν ὑποκείμετα.

(10) Diogenes Laertius lib. II, 1 : καὶ τὰ μὲν μέρη μεταβάλλειν, τὸ δὲ πᾶν ἀμετάβλητον εἶναι. Simplicius ad Arist. Phys. lib. I f. 9 : καὶ τῶν μίαν καὶ κινουμένην λεγόντων Ἀναξίμανδρος ὁ Πραξιάδου Μιλήσιος ἀπειρόν τινὰ φύσιν, ἄλλην οὐσαν τῶν τεσσάρων στοιχείων. ἀρχὴν ἔθετο, ἧς τὴν αἰτίων κίνησιν αἰτίαν εἶναι τῆς τῶν ὄντων γενέσεως ἔλεγε.

ut non minor sit quam terra eumque purissimum esse ignem (11).

Dicit autem ex aeterna rerum materia calorem et frigus mundi hujus nascentis tempore secreta esse et quendam ortum inde ignis globum cum aere terram cingente tanquam cum cortice arborem circumcirca coaluisse, quo abrupto atque in quosdam circulos incluso exstitisse solem et lunam et stellas (12). Porro terram (13) nulla re sustentatam in aere pendere immotam, quia pari spatio a reliquis omnibus distet: ejus vero formam rotundam esse, nigro lapidi similem. Antecedere autem solis orbem septem et viginti partibus lunae, atque in summa regione esse solem, in infima inerrantium stellarum orbem. Terram (14) cylindri formam habere, ita ut ejus altitudo tertia latitudinis pars sit. Mare (15) ait primi humoris esse reliquias, cujus major pars igni exsiccata, reliqua ob ardorem mutata sint.

Prima (16) animalia Anaximander in humore nata esse statuit, corticibus spinosis obducta,

deinde adultiore aetate ad siccitatem transiisse ruptoque cortice non multum temporis postea vixisse. Quæ quum ita sint, initio (17) homines ex alius formæ animalibus natos esse asseverat, propterea quod reliqua animalia per se cito pascantur, solus autem homo diuturna nutritione indigeat. Quamobrem principio rerum talem naturam nunquam potuisse vitam tolerare ratus homines in piscibus innatos esse decrevit (18), quumque squalorum vel balænarum in morem nutriti essent et jam ad sese tuendos satis haberent virium, ejectos terram occupasse. Ejusdem opinio est nativos esse deos, longis intervallis orientes occidentesque, eosque innumerabiles esse mundos (19). Sunt etiam qui eum sidera deos cœlestes putasse testentur (20). Primus autem gnomonem invenit (21) eumque Lacedæmone in solaris statuit, ut solstitia et æquinoclia notaret. Idem horoscopia fabricatus est ac terræ marisque circuitum descripsit, quod nemo ante istam aetatem traditur fecisse. Etenim Strabo (22) testi-

(11) Diogenes Laertius lib. II, 1: μέσην τε τὴν γῆν κεῖσθαι, κέντρον τάξιν ἐπέχουσιν, οὐσαν σφαιροειδῆ τὴν τε σελήνην ψευδοφαῖ, καὶ ἀπὸ ἡλίου φωτίζεσθαι ἀλλὰ καὶ τὸν ἥλιον οὐκ ἐλάττωσα τῆς γῆς, καὶ καθαρώτατον πῦρ.

(12) Plutarchus apud Eusebium Præp. Evang. I, 8: Φησὶ δὲ τὸ ἐκ τοῦ αἰδίου γόνιμον θερμῶ τε καὶ ψυχρῶ (leg. γόνιμον θερμὸν τε καὶ ψυχρὸν) κατὰ τὴν γένεσιν τοῦδε τοῦ κόσμου ἀποκριθῆναι καὶ τινα ἐκ τούτου φλογὸς σφαίραν περιφύειν τῶ περι τὴν γῆν ἀέρι ὡς τῶ δένδρῳ φλοιοῦν ἧς τινας ἀποβράγεισθαι καὶ εἰς τινας ἀποκλεισθεῖσθαι κύκλους ὑποστῆναι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας.

(13) Origenes Philosophum. p. 11 ed. Miller.: τὴν δὲ γῆν εἶναι μετέωρον ὑπ' οὐδενὸς κρατούμενην, μένουσαν διὰ τὴν ὁμοίαν πάντων ἀπόστασιν. Τὸ δὲ σχῆμα αὐτῆς ὑγρὸν στρογγύλον χιόνι (lege τὸ δὲ σχῆμα αὐτῆς ὑπάρχειν στρογγύλον μέλανι) λίθῳ παραπλήσιον... εἶναι δὲ τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου ἐπτακαικοσιπλασίονα τῆς σελήνης, καὶ ἀνωτάτω μὲν εἶναι τὸν ἥλιον, κατωτάτω δὲ τοὺς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων κύκλους.

(14) Plutarchus ap. Euseb. Præp. Ev. I, 8: Ἐπάρχειν δὲ φησι τῶ μὲν σχήματι τὴν γῆν κυλινδροειδῆ, ἔχειν δὲ τοσοῦτον βάθος, ὅσον ἂν εἴη τρίτον πρὸς τὸ πλάτος.

(15) Plutarchus de Plac. phil. lib. III, 16: Ἀναξίμανδρος τὴν θάλασσαν φησιν εἶναι τῆς πρώτης ὑγρασίας λείψανον, ἧς τὸ μὲν πλεῖον μέρος ἀνεξήρανε τὸ πῦρ, τὸ δὲ ὑπολειφθὲν διὰ τὴν ἔκκασιν μετέβαλεν. Id. lib. II, 25: Ἀναξίμανδρος κύκλον εἶναι (τὴν σελήνην) ἑνεκακαιδεκαπλασίονα τῆς γῆς, ὡς περ τὸν τοῦ ἡλίου πλήρη πυρός· ἐκλείπειν δὲ κατὰ τὰς ἐπιστροφὰς τοῦ τροχῶ· ὁμοιον γὰρ εἶναι ἀρματεῖω τροχῶ κοίλῃν ἔχοντι τὴν ἀψίδα, καὶ πλήρη πυρός, ἔχοντι μίαν ἐκπνοήν. Stobæus Eccl. I p. 510: Ἀναξίμανδρος (τοὺς ἀστέρας εἶναι) πηλῆματὰ ἀέρος τροχοειδῆ, πυρός ἐμπλεα, κατὰ τι μέρος ἀπὸ στομίων ἐκπνέοντα φλόγας. De sole cf. Achill. Tat. Isag. Graf. 19 p. 138 ed. Petav. Totum cælum contendebat esse πτηνὸν πυρός μετέχοντα, id. ib. 5, p. 128.

(16) Plutarchus de Plac. phil. lib. V, 19: Ἀναξίμανδρος ἐν ὑγρῶ γεννηθῆναι τὰ πρῶτα ζῷα, φλοιοῖς περιεχόμενα ἀκωνίδεσσιν· προβασιούσθαι δὲ τῆς ἡλικίας ἀποβαίνειν ἐπὶ τὸ ξηρότερον· καὶ περιβήρηνυμένον τοῦ φλοιοῦ, ἐπ' ἄλλῳ χρόνῳ μεταβιῶναι.

(17) Plutarchus apud Eusebium Præp. Evang. I, 8: Ἐπιφθῖν [ὁ Ἀναξίμανδρος] ὅτι κατ' ἀρχὰς ἐξ ἀλλοειδῶν ζῴων ὁ ἄνθρωπος ἐγενήθη, ἐκ τοῦ τὰ μὲν ἄλλα δι' ἑαυτῶν ταχῶ νέμεσθαι, μόνον δὲ τὸν ἄνθρωπον πολυχρονίου δεῖσθαι τήρησεως· διὸ κατ' ἀρχὰς οὐκ ἂν ποτε τοιοῦτον ὄντα ἕασθῆναι.

(18) Plutarchus Convival. Disput. lib. VIII, 8, 4: (Ὁ Ἀναξίμανδρος) ἐν ἰχθύσιν ἐγγενέσθαι τὸ πρῶτον ἀνθρώπου· ἀποφαίνεται καὶ τραπένας ὡς περ οἱ παλαιοί, (leg. ὡς περ τοὺς πηλαίους vel ὡς περ τὰς φαλαίνας) καὶ γενομένους ἰανούς ἑαυτοῖς βοηθεῖν βιβληθῆναι τρινακῦτα καὶ γῆς λαβέσθαι. Origenes Philosophum. pag. 11 ed. Miller.: τὰ δὲ ζῷα γίνεσθαι ἐξατμιζόμενα ὑπὸ τοῦ ἡλίου· τὸν δὲ ἄνθρωπον ἕτερω ζῳῳ γεγενῆσθαι, τοῦτέστιν ἰχθύϊ παραπλήσιον κατ' ἀρχάς.

(19) Cicero de Nat. Deor. I, 10; item Stobæus Eccl. Phys. I, cap. 2, 28 tom. I p. 21 ed. Gaisf.: Ἀναξίμανδρος ἀπερήγατο τοὺς ἀπέιρους οὐρανοὺς θεούς.

(20) Plutarchus de Plac. phil. lib. I, 7: Ἀναξίμανδρος τοὺς ἀστέρας οὐρανοῦς θεούς.

(21) Diogenes Laertius II, 1-2: Εὐρε δὲ καὶ γνώμονα πρῶτος καὶ ἔστησεν ἐπὶ τῶν σκιοθήρων ἐν Λακεδαιμόνῃ, καθ' ἣσφι Φαβερίνος ἐν παντοδαπῇ ἱστορίᾳ, τροπάς τε καὶ ἰσμερίας σημαίνοντα, καὶ ὠροσκοπία κατεσκευάσασε. καὶ γῆς καὶ θαλάσσης περίμετρον πρῶτος ἔγραψεν. ἀλλὰ καὶ σφαίραν κατεσκευάσασε. Hoc inventum Babylonis tribuit Herodotus lib. II, 109: Πόλον μὲν γὰρ καὶ γνώμονα καὶ τὰ θωδῶκα μέτρα τῆς ἡμέρης παρὰ Βαβυλωνίων ἔμαθον οἱ Ἕλληνες. Pro Anaximandro cui Græci gnomonices cognitionem debent Anaximenes nominat Plinius Hist. nat. lib. II, 76 his verbis: « Umbrarum hanc rationem et quam vocant gnomonem invenit Anaximenes Milesius, Anaximandri (de quo diximus) discipulus: primusque horologium, quod appellat sciothericon, Lacedæmone ostendit. » Cf. Suidas v. γνώμων καὶ ἡλιοτρόπιον. Vid. etiam Salmas. Plin. Exerc. pag. 632 sq.

(22) Strabo lib. I cap. 1, pag. 7 ed. Casaub.: Ὁν τοῖς πρῶτους μεθ' Ὀμηρον δύο φησὶν Ἐρατοσθένης Ἀναξίμανδρον ἐθελῶ γεγονότα γνώμονα καὶ πόλιν, καὶ Ἐκαταῖον τὸν Μιλήσιον· τὸν μὲν οὖν ἐδοῦναι πρῶτον γεωγραφικὸν πί-

icatur ab illo primam editam esse tabulam geographicam. Ad ornanda litterarum studia sine ludio sphaera quoque ab eo constructa valuit. Præclare vero de astrologia meritus est, siquidem princeps de siderum magnitudine et intervallis quæsiivit (23). Quin etiam signiferi orbis obliquitatem, quæ antea ignota erat, intellexisse, hoc est rerum fores aperuisse olympiade LVIII perhibetur (24). Neque tamen sola doctrinæ et inventionis laude contentus fuit, sed brevem etiam placitorum suorum expositionem vulgavit, in quam Apollodorum Atheniensem, Chronicorum

scriptorem, incidisse Diogenes (25) auctor est. Cui consentaneum esse liquet quod apud Themistium Orat. XXVI p. 317 ed. Harduin. (26) legitur. Ibi enim Anaximander omnium Græcorum primus librum de rerum natura compositum emisisse dicitur, quæ res antea dedecori erat atque a vitæ consuetudine et civitatum moribus abhorrebat. Cæterum si vera rettulit Ælianus (27) Var. Hist. III, 17, coloniam Mileto Apolloniam deduxit. Ex ejus opere (28) pauca quædam veteres excerpserunt fragmenta quæ sequenti pagina subjiciam (29).

νακ. τὸν δὲ Ἐκαταῖον κτλ. Conf. Agatheimer. I c. I p. 1.

(23) Cf. Eudemus ap. Simplic. de Cælo fol. 115 a.

(24) Plinius Hist. nat. lib. II cap. 8.

(25) Diogenes Laertius lib. II, 2 : Ἐὐνοῦ δὲ ἀρεσκόντων αὐτῷ πεποιήται κεφαλαιώδη τὴν ἔκθεσιν, ἥπερ περιέτυχε καὶ ὁ Ἀπολλόδορος ὁ Ἀθηναῖος.

(26) Θαλῆς μὲν δὴ τὸσαῦτα εἰσενεγκάμενος οὐ κατέθετο ὁμοῦ εἰς συγγραφήν τὰ εὐρήματα, οὔτε αὐτὸς ὁ Θαλῆς, οὔτε ἄλλος τις τῶν εἰς ἐκείνον τὸν χρόνον. Τοῦτου γενόμενος ζηλωτὴς Ἀναξίμανδρος ὁ Πραξιλάδου οὐ πάντα ἐξήλωσεν ὁμοῦ, ἀλλὰ τοῦτο εὖνυ παραλλάξε τε καὶ ἐξετράπετο, ὅτι ἐθάβησε πρῶτος, ὡν ἴσμεν, Ἑλλήνων λόγον ἐξενεγκεῖν περὶ φύσεως συγγεγραμμένων. Πρὶν δὲ εἰς δόκειος καθειστήκει τὸ λόγου συγγράφειν, ἀλλ' οὐκ ἐνομιζέτο τοῖς πρόσθεν Ἑλλήσι.

(27) Ælianus Var. Hist. lib. III cap. 17 : Καὶ Ἀναξίμανδρος δὲ ἠγγήσατο τῆς εἰς Ἀπολλωνίαν ἐκ Μιλήτου ἀποικίας.

(28) Fallitur Suidas, plura Anaximandri scripta commemorans : Ἐγραψε περὶ φύσεως, γῆς περίου, περὶ τῶν ἀπλανῶν καὶ σφαιρῶν καὶ ἄλλα τινά. Aliter Eudocia p. 55 : Πρῶτος ἐτόλμησε τὴν οἰκουμένην ἐν πίνακι γράψαι καὶ περὶ φύσεως καὶ ἀπλανῶν. Suidam apparet aut negligenter hæc scripsisse, ne inspecto quidem Diogenis loco, aut vitiatō ejus scriptoris codice esse usum. Eudociam quoque memoria parum norma fefellit.

(29) Diversus ab hoc fuit Anaximander historicus, de quo Diogenes Laertius lib. II, 2 : Γέγονε δὲ καὶ ἄλλος Ἀναξίμανδρος ἱστορικός, καὶ αὐτὸς Μιλήσιος, τῇ Ἰάδι γεγραφώς.

ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΥ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

1. Ἄπαντα γὰρ ἢ ἀρχὴ ἢ ἐξ ἀρχῆς· τοῦ δὲ ἀπειροῦ οὐκ ἔστιν ἀρχή· εἴη γὰρ ἂν αὐτοῦ πέρασ. ἔτι δὲ καὶ ἀγένητον καὶ ἀφθαρτον, ὡς ἀρχὴ τις οὔσα· τότε γὰρ γενόμενον ἀνάγκη τέλος λαβεῖν, καὶ τελευτῆ πάσης ἔστι φθορᾶς. διὸ καθάπερ λέγομεν, οὐ ταύτης ἀρχή, ἀλλ' αὐτῆ τῶν ἄλλων εἶναι δοκεῖ καὶ περιέχειν ἅπαντα καὶ πάντα κυβερνᾶν, ὡς φασιν ὅσοι μὴ ποιοῦσι παρὰ τὸ ἀπειρον ἄλλας αἰτίας, οἷον νοῦν ἢ φιλίαν, καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ θεῖον· ἀθάνατον γὰρ καὶ ἀνώλεθρον, ὡς φησιν ὁ Ἀναξίμανδρος καὶ οἱ πλείστοι τῶν φυσιολόγων.

(Aristoteles Phys. III, 4. Hic νοῦς ad Anaxagoram, φίλια ad Empedoclem refertur. Cf. Origines Philosoph. p. 11 ed. Miller. : Οὗτος [ὁ Ἀναξίμανδρος] ἀρχὴν ἐφ' ἣν ὄντων φύσιν τινὰ τοῦ ἀπειροῦ, ἐξ ἧς γίνεσθαι τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς κόσμον (leg. cum Rittero καὶ τοὺς κόσμους). ταύτην δ' αἰδίον εἶναι καὶ ἀγήρω, ἣν καὶ πάντας περιέχειν τοὺς κόσμους.... πρὸς δὲ τούτῳ κίνησιν αἰδίον εἶναι, ἐν ἧ συμβαίνει γίνεσθαι τοὺς οὐρανοὺς.)

2. Ἀναξίμανδρος... ἀρχὴν τε καὶ στοιχεῖον εἴρηκε τῶν ὄντων τὸ ἀπειρον, πρῶτος τοῦτο τὸννομα κομίσας τῆς ἀρχῆς. λέγει δ' αὐτὴν μήτε ἕδωρ μήτε

ἄλλο τι τῶν καλουμένων εἶναι στοιχείων, ἀλλ' ἕτεραν τινὰ φύσιν ἀπειρον, ἐξ ἧς ἅπαντας γίνεσθαι τοὺς οὐρανοὺς καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς κόσμους· ἐξ ὧν δὲ ἡ γένεσις ἔστι τοῖς οὔσι, καὶ τὴν φθορὰν εἰς ταῦτά γίνεσθαι κατὰ τὸ χρεῶν· διδόναι γὰρ αὐτὰ τῖσιν καὶ δίκην τῆς ἀδικίας κατὰ τὴν τοῦ χρόνου τάξιν, ποιητικωτέροις ὀνόμασιν αὐτὰ λέγων. δῆλον δὲ ὅτι τὴν εἰς ἄλλα μεταβαλὴν τῶν τεσσάρων στοιχείων οὗτος θεασάμενος οὐκ ἤξωσεν ἐν τι τούτων ὑποκείμενον ποιῆσαι, ἀλλὰ τι ἄλλο παρὰ ταῦτα. οὗτος δὲ οὐκ ἀλλοιουμένου τοῦ στοιχείου τὴν γένεσιν ποιεῖ, ἀλλ' ἀποκρινόμενον τῶν ἐναντίων διὰ τῆς αἰδίου κινήσεως· διὸ καὶ τοῖς περὶ Ἀναξαγόραν τοῦτον ὁ Ἀριστοτέλης συνέταξεν.

(Simplicius Comment. in Aristot. Phys. fol. 6. a.)

3. Ἐνούσας γὰρ τὰς ἐναντιότητας ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ἀπειρῷ, ὄντι δὲ σώματι, ἐκκρίνεσθαι φησιν Ἀναξίμανδρος, πρῶτος αὐτὸς ἀρχὴν ὀνομάσας τὸ ὑποκείμενον. ἐναντιότητες δὲ εἰσι θερμὸν ψυχρὸν, ξηρὸν ὑγρὸν καὶ αἶ ἄλλαι.

(Simplicius in Aristotelis Phys. fol. 32 b. ὄντι δὲ σώματι cum Prellero scripsi; vulg. ὄντι ἀσώματι.)

1. Omnia enim quæ exstant aut principium sunt, aut e principio orta : infiniti autem non est principium; esset enim ejus finis. Præterea id neque genitum neque interituum esse convenit, quia principium est. Etenim quod ortum habuit, id finem inveniat necesse est, atque omnis corruptionis quidam est terminus. Quamobrem, ut dicimus, non hujus principium est, sed hoc cæterorum videtur esse principium et continere omnia cunctaque gubernare, quod ipsum affirmant quicumque non alias causas præter infinitum faciunt, velut mentem aut amicitiam, et hoc esse divinum. *Est enim immortale et interitus expers*, quemadmodum Anaximander et physicorum plerique dicunt.

2. Anaximander rerum principium atque elementum infinitum vocavit, primus hoc principii nomine usus. Dicit autem id neque aquam neque aliud ex illis quæ elements

appellantur esse, sed aliam quandam naturam infinitam e qua cæli omnes mundique qui in illis sunt gignantur; e quibus vero oriuntur res, in eadem illas necessario rursus corrumpi : sic enim *eas temporis ordine injustitiæ pænas dare et supplicia luere*, poeticis hæc verbis enuntians. Cæterum apparet hunc mutuum quattuor elementorum mutationem intuitum noluisse eorum unum aliquod cæteris subesse decernere, sed aliud quodpiam atque hæc. At hic quidem non elementi variatione generationem efficit, sed contrariis motu sempiterno secretis. Quocirca et cum Anaxagora eum Aristoteles conjunxit.

3. Contraria enim quæ insunt in subjecta infinitate eaque corporea excerni ait Anaximander, qui primus subjectam materiam principium nominavit. Contraria vero sunt calida frigida, arida humida et reliqua.

DE ANAXIMENE.

Anaximenes, Eurystrati filius, Milesius fuit. unc Apollodorus in Chronicis apud Diogenem olympiade sexagesima tertia esse natum ac circa eundem tempus quo Sardes captæ sunt diem supremum obiisse testatur (1). Atqui Sardes quas bis hostium arbitrium et potestatem venisse constat, combustæ sunt secundo olympiadis septuagesimæ anno vel a. Chr. 499. Itaque nisi philosophum juvenem rebus humanis exemtum esse statuamus, Diogenis verba mendo laborare verisimile est. Neque tamen alii scriptores certiora erioraque tradunt, e quibus Origenes (2) eum primo olympiadis quinquagesimæ octavæ anno moruisse, Suidas (3) olympiade quinquagesima quinta in hanc vitam profectum esse vel vixisse γεγενῆσθαι auctor est, quo tempore Cyrus expulsi Sardibus Cræsum regno spoliavit. In hac æstimoniorum paucitate nemo mirabitur viros doctos quæ in veterum monumentis desiderantur conjecturis explere voluisse. Sed varias illorum ac discrepantes sententias referre supersedemus; unum memorabimus Heynii inventum qui cum Simsono transpositis aliquot verbis Diogenis locum sic constituit : γεγένηται μὲν...περὶ τὴν Σάρδεων ἄλωσιν, ἐτελεύτησε δὲ τῇ ἑγ' ὀλυμπιάδι. Conf. Fabric. Bibl. Gr. vol. II p. 651 ed. Harl.; Clinton. ad Olymp. 58, 1 et p. 376 transl. Krüg.; C. F. Hermanni de philosophorum Ionicorum statibus disputationem, Gottingæ 1849. Proditum est Anaximenes Anaximandri (4) auditorem

fuisse, quod credibile videretur, nisi temporum ratio obstaret. Intelligitur certe e dogmatum similitudine, Anaximenes post Anaximandrum philosophatum esse. Falluntur autem qui eum Parmenidis discipulum faciunt. Qua de re dixi in præfatione ad Parmenidem.

Præcipua ejus decreta hæc sunt. Placet (5) eorum principium aërem esse, ex quo omnia nascantur et in quem omnia interitu suo redeant. Ita, inquit, anima nostra, quia aer est, idcirco nos tuetur et regit, totumque mundum spiritus atque aer continet. Hunc genere infinitum, qualitibus finitum vocavit (6). Quippe per se infinitum illum rerum parentem esse dixit, sed ea quæ ex eo orirentur definita (7) : gigni autem terram, aquam, ignem, tum ex his reliqua. Oriri (8) enim cuncta aere vel densato vel rarecente. Præterea motum ab omni æternitate esse. Nimirum concrescente aere primum procreatum esse terram latissime patentem, ideoque optimo jure eam aere inniti. Porro solem et lunam ac cætera sidera a terra originem habere. Solem igitur terram esse præ se tulit ac motus celeritate calidissimam nactum esse naturam. Astra e terrenis humoribus exstitisse censuit (9). Scilicet vapores excitati paulatimque rarescentes in ignem conversi sunt, qui ubi sublimis abiit, effecit ut stellæ exorirentur. Idem sidera non supra terram, sed circa terram moveri ait (10). Materiæ contractionem ac densationem appellabat fri-

(1) Diogenes Laertius lib. III, 3 : Ἀναξίμενης Εὐρύστρατου Μιλήσιος...καὶ γεγένηται μὲν, καθά φησιν Ἀπολλόδομος, τῇ ἑξήκοστῃ τρίτῃ ὀλυμπιάδι· ἐτελεύτησε δὲ περὶ τὴν Σάρδεων ἄλωσιν. Eudocia p. 55 : Οὗτος τὸν βίον κατέστρεψε περὶ τὴν Σάρδεων ἄλωσιν.

(2) Origenes Philosoph. p. 13 ed. Miller. : Οὗτος ἤκμασε πρὸς τὸν πρῶτον τῆς πεντηκοστῆς ἡμέρας ὀλυμπιάδος.

(3) Suidas : Γέγονεν ἐν τῇ νε' (leg. νη') Ὀλυμπιάδι ἐν τῇ Σάρδεων ἄλωσει, ὅτε Κύρος ὁ Πέρσης Κροῖστον καθείλεν.

(4) Diogenes Laertius lib. II, 3 : Ἀναξίμενης...ἤκουσεν Ἀναξίμανδρου· ἔνοι δὲ καὶ Παρμενίδου φασὶν ἀκούσαι αὐτόν.

(5) Plutarchus de Placitis phil. lib. I, 3 : Ἀναξίμενης δὲ Μιλήσιος ἀρχὴν τῶν ὄντων ἀέρα ἀπεφάνετο· ἐκ γὰρ τούτου ἅπαντα γίνεσθαι, καὶ εἰς αὐτὸν πάλιν ἀναλύεσθαι· οἷον ἡ γῆ (φησὶν) ἢ ἡμετέρας, ἀπὸ οὐρα, συγκατατί ἡμᾶς, καὶ τὸν κόσμον πνεῦμα καὶ ἀπὸ περιέχει. Cf. Aristotelem metaph. I, 3.

(6) Plutarchus apud Euseb. Præp. Evang. I, 8 : Ἀναξίμενης λέγει τὴν τῶν ὄλων ἀρχὴν τὸν ἀέρα εἰπεῖν, καὶ τοῦτο εἶναι τῶ μὲν γένει ἀπειρον, ταῖς δὲ περὶ αὐτὸν ποιότησι φασμένον. Minus recte Diogenes Laertius lib. II, 3 : Οὗτος φησὶν ἀέρα εἶπε καὶ τὸ ἀπειρον.

(7) Cicero Acad. Quæst. lib. II, 37; paulo aliter Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 6. a : Ἀναξίμενης δὲ Εὐρύστρατου Μιλήσιος, ἑταίρος γεγενοῦς Ἀναξίμανδρου, μίαν μὲν τὴν ὑποκειμένην φύσιν καὶ ἀπειρὸν φησιν, ὡς περὶ ἐκεῖνος, οὐκ ἀόριστον δὲ ὡς περὶ ἐκεῖνος, ἀλλὰ καὶ ὀρισμένην, ἀέρα λέγων αὐτὴν. κίνησιν δὲ καὶ οὗτος αἰτίων ποιεῖ, δι' ἣν καὶ τὴν μεταβολὴν γίνεσθαι.

(8) Plutarchus apud Euseb. Præp. Evang. I, 8 : Γενῆσθαι δὲ πάντα κατὰ τινὰ πύκνωσιν τούτου καὶ πάλιν ἀραιώσιν. τὴν γὰρ κίνησιν ἐξ αἰῶνος ὑπάρχειν, πλοιομένου δὲ τοῦ ἀέρος πρώτῃ γεγενῆσθαι λέγει τὴν γῆν, πλαταίαν μάλιστ'· διὸ καὶ κατὰ λόγον αὐτὴν ἐποχεῖσθαι ἀέρι· καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τὰ λοιπὰ ἀστρα τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως ἐκ γῆς γέιν. ἀποφαίνεται γοῦν τὸν ἥλιον γῆν, διὰ δὲ τὴν ὀρεῖαν κίνησιν καὶ μάλιστ' ἰκανῶς θερμότητῃν κίνησιν (leg. φύσιν) λαβεῖν.

(9) Origenes Philosoph. p. 12 ed. Miller. : Γεγονέναι δὲ τὰ ἀστρα ἐκ γῆς διὰ τὸ τὴν ἰκμάδα ἐκ ταύτης ἀνίστασθαι, ἧς ἀραιουμένης τὸ πῦρ γίνεσθαι, ἐκ δὲ τοῦ πυρὸς μετεωροποιεμένου τοὺς ἀστρας συνίστασθαι.

(10) Diogenes Laertius lib. II, 3 : Κινεῖσθαι δὲ τὰ ἀστρα οὐκ ὑπὲρ γῆν, ἀλλὰ περὶ γῆν.

gus, laxationem ejus et raritatem calorem (11); eam ob causam non inepte dici calida hominem et frigida ex ore emittere. Halitum enim compressum labiis ac densatum fieri frigidum, emissum aperto ore ob raritatem calescere. Qualem deorum naturam Anaximenes finxerit, e diversis veterum testimoniis colligendum nobis est. Nam Cicero de Nat. Deor. I. 10 : « Anaximenes, inquit, aera deum statuit eumque gigni esseque immensum et infinitum et semper in motu. » Contra Augustinus de Civ. Dei VIII, 2 : « Omnes rerum causas infinito aeri dedit, nec deos negavit aut tacuit, non tamen ab ipsis aerem factum, sed ipsos ex aere ortos credidit. » Hic antiqui philosophi sententiam accuratius expressisse videtur. Similiter Origenes Philosoph. p. 12 ed. Mill. : Ἄερα ἀπειρον ἔφη τὴν ἀρχὴν εἶναι, ἐξ οὗ τὰ γινόμενα, τὰ γεγονότα καὶ τὰ ἐσόμενα, καὶ θεοὺς καὶ θεῖα γίνεσθαι, τὰ δὲ λοιπὰ ἐκ τῶν τούτου ἀπογόνων (12).

Quod reliquum est, nemo dubitat, quin Anaximenes placita sua litteris consignarit, quum Ionica dialecto eaque simplici et inaffectedata usus esse feratur (13). Sed unum scripserit librum an

plures ignoramus. E posterioribus philosophis singularem commentationem de ejus disciplina ediderat Theophrastus (14).

Fuerunt et alii Anaximenes, quorum duo Lampasceni, alter rhetor, historicus alter, laudem sibi studiis suis pepererunt. De utroque vide Menagium ad Laert. II, 3 et quos citat Fabricius Bibl. Gr. vol. II pag. 652 ed. Harl. Tertium Anaximenem Chium Sophistis adnumerat Lucianus in Aetione sive Herodoto tom. IV p. 118 : Ἰππίας τε ὁ ἐπιχώριος αὐτῶν [Ἡλείων] σοφιστής, καὶ Πρόδοκος ὁ Κεῖος, καὶ Ἀναξιμένης ὁ Χίος, καὶ Πῶλος ὁ Ἀκραγαντινός κτλ. (15). Horum clarissimus fuit plurimumque auctoritate valuit rhetor (16), cujus sententias aliquot servavit Stobæus Flor. XXXVIII, 44-45; XLIX, 17; XCVII, 21; CXVII, 5 et Eclog. lib. II cap. 7, 17 tom. II p. 649 ed. Gaisf. Namque dicta illa, præterquam quod rhetoris mentio fit Flor. XLIX, 17, philosopho ascribi attici sermonis elegantia vetat. Apparet tamen Stobæum quæ de Anaximenes Milesii philosophia in Eclogis habet aut ex ejus libro aut ex aliorum scriptis excerpisse.

(11) Plutarchus de Prim. Frig. c. 7 : Τὸ γὰρ συστέλλομενον αὐτῆς [τῆς ὕλης] καὶ πυκνούμενον ψυχρὸν εἶναι φησι, τὸ δὲ ἀραιὸν καὶ τὸ χαλαρὸν, οὕτω πως ὀνομάσας καὶ τῷ ῥήματι, θερμὸν ὄθεν οὐκ ἀπεικίτως λέγεσθαι τὸ καὶ θερμὰ τὸν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ στόματος καὶ ψυχρὰ μεθίεναι· ψύχεται γὰρ ἢ πνοῇ πιεθεῖσα καὶ πυκνωθεῖσα τοῖς χεῖλεσιν, ἀνείμνου δὲ τοῦ στόματος ἐκπίπτουσα γίνεταί θερμὸν ὑπὸ μανότητος. Conf. Origenes Philos. p. 12 ed. Miller. : τὸ δὲ εἶδος τοῦ ἀέρος τοιοῦτον, ὅταν μὲν ὁμαλώτατος ᾖ, δῖφαι ἀδηλον, δηλοῦσθαι δὲ τῷ ψυχρῷ, καὶ τῷ θερμῷ, καὶ τῷ νοτερῷ, καὶ τῷ κινουμένῳ, κινεῖσθαι δὲ αἰεὶ· οὐ γὰρ μεταβάλλειν ὅσα μεταβάλλει, εἰ μὴ κινεῖτο. πυκνούμενον γὰρ καὶ ἀραιούμενον διάφορον φαίνεσθαι· ὅταν δὲ εἰς τὸ ἀραιότερον διαχυθῆ, πῦρ γίνεσθαι, μέσω; δὲ ἐπὶ εἰς ἀέρα πυκνούμενον [add. μεταβάλλη], ἐξ ἀέρος νέρος ἀποτελεσθῆ (leg. ἀποτελεῖσθαι) κατὰ τὴν πόλησιν, ἐτι δὲ μᾶλλον ὕδωρ, ἐπὶ πλεον πυκνωθέντα γῆν, καὶ εἰς τὸ μάλιστα πυκνότατον λίθους. ὥστε τὰ κυριώτατα τῆς γενέσεως ἐναντία εἶναι θερμὸν τε καὶ ψυχρὸν. Simplicius in Phys. fol. 32 : Ὡς Ἀναξιμένης ἀραιούμενον μὲν τὸν ἀέρα πῦρ γίνεσθαι φησι, πυκνούμενον δὲ ἄνεμον, εἶτα νέρος, εἶτα ἐτι

μᾶλλον ὕδωρ, εἶτα γῆν, εἶτα λίθους, τὰ δὲ ἄλλα ἐκ τούτων. ἐπὶ γὰρ τούτου μόνου Θεόφραστος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὴν μίμησιν εἴρηκε καὶ τὴν πύκνωσιν.

(12) Cum Cicerone fere consentit Stobæus Eclog. Phys. I, cap. 2, 29 tom. I p. 21 ed. Gaisf. : Ἀναξιμένης ἀπειράτο τοὺς ἀπείρου; οὐρανοῦ; θεοῦ; Ἀναξιμένης τὸν ἀέρα αἰεὶ δὲ ὑπακοῦειν ἐπὶ τῶν οὐτῶς λεγομένων τὰς ἐνοικίους; τοῖς στοιχείοις; ἢ τοῖς σώμασι δυνάμει.

(13) Diogenes Laertius lib. II, 3 : Κέχρηται τε γλώσση Ἰάδῃ ἀπλή καὶ ἀπερίττω. Eandem Hecataeo Milesio tribuit Hermogenes de Gener. dicendi II, 12, 6 : τῇ ἐκλέκτῳ ἢ ἀκράτῳ Ἰάδῃ καὶ οὐ μεμιγμένῳ χρησάμενος οὐδὲ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ποικίλῃ, ἥττον ἐστὶν ἐνεκά γε λέξεως ποιητικῆς.

(14) Diogenes Laertius lib. V, 42 : Περὶ τῶν Ἀναξιμένων, α'.

(15) Vid. Coraem. Ataxt. tom. III pag. 181.

(16) Quos ita memorat Diogenes Laertius lib. II, 3 : Γεγόνασι δὲ καὶ ἄλλοι δύο, Λαυφακηνῶν· ῥήτωρ καὶ ἱστορικός, ὃς ἀδελφεῖς υἱὸς ἦν τοῦ ῥήτορος τοῦ τὰς Ἀλεξάνδρων πράξας γεγραφέτος.

DE ANAXAGORA.

Anaxagoras (1) Clazomenius, natus primo olympiadis septuagesimæ anno patre Hegesibulo vel Eubulo, divitias et nobilitatem cum animi magnitudine conjunxit. Namque ut discendi quærendique delectationi toto se dederet animo, agros et patrimonia sua fertur reliquisse. Quin etiam, si fides Valerio Maximō (2), quum e diutina peregrinatione patriam repetisset possessionesque desertas vidisset: Non essem, inquit, ego salvus, nisi istæ periissent. Quum igitur quietem et otium sequeretur, a regendis civitatibus sese abstinuit cæterisque rebus posthabitis in una philosophia quasi vitæ suæ tabernaculum collocavit (3). Erat vero illa tempestate Atheniensium urbs politioris humanitatis mater laudandarumque omnium artium domicilium. Quare vicesimo ætatis anno Athenas concessit, ubi triginta annos commemoratus est (4). Sed quominus eum ab Anaximene disciplinam accepisse putemus, quæ fuit multorum veterum opinio (5), temporum ratio obstat. Vixit autem Anaxagoras usque ad olympiadem octogesimam octavam, cujus primo anno

septuagenario major mortem cum vita commutavit.

Discipulos sive familiares cum alios habuit, velut Archelaum, tum clarissima Græciæ lumina Periclem atque Euripidem. Quippe ut ille (6) e Clazomenii hominis schola excellens prodiit orator, quod rerum divinarum humanarumque cognitione repletus plus prudentiæ quam cæteri ad rempublicam administrandam afferebat: ita hic ab iisdem disciplinæ initiis profectus ad tragœdiæ cothurnum philosophiæ majestatem adjecit. Et Euripides quidem scenæ præsidio ab adversariis tutus quomodo Anaxagorea sapientiæ præcepta sub aliena persona in hominum celebritatem produxerit civibusque commendarit, multi ejus versus et effata declarant (7). Alter vero Græcorum sine controversia princeps belli pacisque artibus magistri decreta ita ad vitæ usum contulit, ut simul rempublicam simul se et magistrum prudentiæ armis tueretur atque defenderet.

Nam quum mali ac seditiosi cives Periclis po-

(1) Diogenes Laertius lib. II, 6: Αναξαγόρας Ἡγησιβούλου ἢ Εὐβούλου Κλαζομένιος . . . οὗτος εὐγενείᾳ καὶ πλούτῳ ἀπερέων ἦν, ἀλλὰ καὶ μεγαλοπροσόνῃ, ὅς γε τὰ πατρίδα παρεχώρησε τοῖς οἰκείοις. αἰτιχθεὶς γὰρ ὑπ' αὐτῶν ὡς ἀμελῶν, τί οὖν, ἔφη, οὐχ ὑμεῖς ἐπιμελεῖσθε; Plato Hipp. maj. p. 233: καταλείψεντων γὰρ αὐτῶν πολλῶν χρημάτων καταμελεῖσθαι, καὶ ἀπολείπει πάντα· οὕτως αὐτὸν ἀνόητα σοφίζεσθαι. Plutarchus Pericl. cap. 16: Καὶ τὴν οἰκίαν ἐλείψει· ἐξέλιπε καὶ τὴν χώραν ἀρῆκεν ἀργῆν καὶ μηλόδοτον ὑπ' ἐθουσιασμοῦ καὶ μεγαλοπροσόνης. Cf. Philo de Vit. Contemp. p. 473. Himer. elog. III, 18 p. 84 ed. Wernsdorf. Cicero Quæst. Tuscul. V, 39.

(2) Valer. Maxim. lib. VIII cap. 7.

(3) Cicero de Orat. III, 15.

(4) Diogenes Laertius lib. II, 7: Λέγεται δὲ κατὰ τὴν Ξέρων διαβάσειν εἰκοσὶν ἑτῶν εἶναι, βεβιωκέναι δὲ ἑβδομηκόντα ὡς ἐφησὶ δ' Ἀπολλόδορος· ἐν τοῖς Χρονικοῖς γεγενῆσθαι αὐτὸν τῇ ἑβδομηκοντῇ Ὀλυμπιάδι, τεθνηκέναι δὲ τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς ὀγδοηκοντῆς ὀγδότης· ἤρατο δὲ φιλοσοφεῖν Ἀθηναίῳ ἐπὶ Καλλιῶν, ἑτῶν εἰκοσὶν ὄντων, ὡς φησὶ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς· ἐν τῇ τῶν ἀργύτων ἀναγραφῇ· ἔνθα καὶ φασὶν αὐτὸν ἑτῆ διατριφῆναι τριάκοντα. Cæterum ὀγδοηκοσῆς ὀγδότης· recte posuerunt Viri docti; vulgo legitur τῇ· ἑβδομηκοντῇ; ὀγδότης; quod præcedentibus refutatur.

(5) Diogenes Laertius lib. II, 6: οὗτος ἤκουσεν Ἀναξίμενου. Strabo lib. XIV p. 645: Κλαζομένιος δ' ἦν ἀνὴρ ἐπιφανῆς; Ἀναξαγόρας ὁ φυσικός, Ἀναξίμενος ὀμηλικῆς τοῦ Μιλήσιου. Cf. Cicero de Nat. deor. lib. I cap. 11.

(6) Plato Phædr. p. 270, A: Προσπεσῶν γάρ, οἶμαι, τοιοῦτῳ ὄντι· Ἀναξαγόρα, μετεωρολογία; ἐμπληθεῖς καὶ ἐπὶ φύσιν καὶ τὰ καὶ ἕνοια; ἀφικόμενος, ὧν δὴ περὶ τὸν πολὺν λό-

γον ἐποιεῖτο Ἀναξαγόρας, ἐντεύθεν εἰλκυσεν ἐπὶ τὴν τῶν λόγων τέχνην τὸ πρόσφορον αὐτῇ. Plutarchus Pericl. cap. 4: Ὁ δὲ πλείστα Περικλεῖ συγγενόμενος καὶ μάλιστα περιθειῖς ὄγκον αὐτῷ καὶ φρόνημα δημαγωγίας ἐμβριθέστερον, δῖος τε μετεωρίσας καὶ συνεξάρας τὸ ἀξίωμα τοῦ ἥθους Ἀναξαγόρας ἦν ὁ Κλαζομένιος, ὃν οἱ τὸτ' ἀνθρώποι Νοῦν προσηγόρευον, εἴτε τὴν σύνεσιν αὐτοῦ μεγάλῃν εἰς φυσιολογίαν καὶ περιττὴν διαφανείσαν θαυμάσαντες; εἶθ' ὅτι τοῖς δῖοις πρώτος οὐ τύχη, οὐδ' ἀνάγκη, διακοσμήσεως ἀρχὴν, ἀλλὰ νοῦν ἐπέστησε καθαρόν καὶ ἄκρατον ἐμμεμιγμένους πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἀποκρίνοντα τὰς ὁμοιομερείας. Id. cap. 5: Τοῦτον ὑπερφυῶς τὸν ἀνδρα θαυμάσας ὁ Περικλῆς καὶ τῆς λεγομένης μετεωρολογίας; καὶ μετασοιολογίας ὑποπιμπλάμενος, οὐ μόνον ὡς εἶκε τὸ φρόνημα σοβαρόν καὶ τὸν λόγον ὑψηλὸν εἶχε καὶ καθαρόν ὀγκλήης καὶ πανούργου βωμολογίας, ἀλλὰ καὶ προσώπου σύστασιν ἀθρυπτον εἰς γέλωτα, καὶ πρᾶξι τῆς πορείας καὶ καταστολῆν περιβολῆς πρὸς οὐδὲν ἐκταραττομένην πάθος ἐν τῷ λέγειν καὶ πλάσμα φωνῆς ἀθόρυβον καὶ ὅσα τοιαῦτα πάντα; θαυμαστῶς ἐξέπληττε. Id. cap. 6: Οὐ μόνον δὲ ταῦτα τῆς Ἀναξαγόρου συνουσίας ἀπέλαυσε Περικλῆς, ἀλλὰ καὶ δεισιδαιμονίας δοκεῖ γενέσθαι καθυπέρτερος, ὅση πρὸς τὰ μετέωρα θάμβος ἐργάζεται τοῖς αὐτῶν τε τούτων τὰς αἰτίας ἀγνοοῦσι καὶ περὶ τὰ θεῖα δαιμονῶσι καὶ ταραττομένοις δι' ἀπειρίαν αὐτῶν ἦν ὁ φυσικός λόγος ἀπαλλάττων ἀντὶ τῆς φοβεραῆς καὶ φλεγμαινοῦσας δεισιδαιμονίας τὴν ἀσφαλῆ μετ' ἐλπίδων ἀγαθῶν εὐσέθειαν ἐνεργάζεται. Cf. Plato Alcib. I p. 118. c. Demosthenes orat. amat. p. 1414 ed. Reisk.; Himerius orat. 23, 4 p. 772 ed. Wernsdorf.; Themist. p. 384 ed. Petav.; Æl. Aristides tom. III p. 218.

(7) Vid. Valcken. diatr. in Eur. fragm. cap. V p. 34 seqq.

tentia inviderent eamque quoquo modo labefactare cupientes virum bene de patria meritum impietatis accusarent, quod patriam religionem et majorum sacra contemneret, cum iisque hominibus commercium haberet qui novos deos inducerent, manifesto hoc crimen ad Anaxagoram rerum naturæ interpretem pertinebat. Neque enim ignoscere volebat hominum istorum pravitatis Anaxagoræ statuenti (8) et solem esse igneam ferri massam et hanc rerum compagem atque universitatem olim unum in corpus confusam fuisse nec nisi mente paulatim ordinatam ad eam quam admiramur pulchritudinem pervenisse. Quapropter simulatque Pericles se cum Anaxagora in periculo versari animadvertit, ipse quidem inimicorum insidias effugit, Anaxagoram vero ita tantum capitis discrimine ex iratæ plebis invidia orto liberavit, ut ejus consuetudinis suavitate in qua per multos acquieverat annos se ipse privaret eumque clam Athenis abduceret. Quo facto Anaxagoras Lampsacum profectus ibi diem suum obiit (9).

Transeo ad ejus scripta quorum de numero inter se dissentiunt veteres. Ac primum quidem librum de rerum natura compositum edidit, cujus

fragmenta (10) tam accurate recensita quam diligenter conversa e Simplicio infra afferemus. Talis operis mentio fit etiam apud Diogenem Laertium lib. II, 6 (11), qui eum unum duntaxat volumen lib. I, 16 divulgasse auctor est. Neque dubium quin in hoc de rebus naturalibus commentario causas collustratæ et obumbratæ lunæ reddiderit, siquidem id argumentum aperte et audacter ab eo tractatum esse Plutarchus (12) memoriæ prodit. At a physica ratione abhorret libellus de quadratura circuli quem ei tribuit Plutarchus (13) De exsilio cap. 17, in carcere a Clazomenio philosopho conscriptum esse dicens. Tertium Anaxagoræ opus memorat Vitruvius in præfatione ad lib. VII de architectura his verbis: « Namque primum Agatharchus, Æschylo docente tragœdiam, scenam fecit et de ea commentarium reliquit. Ex eo moniti Democritus et Anaxagoras de eadem re scripserunt, quemadmodum oporteat ad aciem oculorum radiorumque extensionem certo loco centro constituto, lineas ratione naturali respondere, uti de incerta re certæ imagines ædificiorum in scenarum picturis redderent speciem, et quæ in directis planisque frontibus sunt figurata, alia absc-

(8) Diogenes Laertius lib. II, 12-14 : Σωτίων μὲν γὰρ φησὶν ἐν τῇ διαδοχῇ τῶν φιλοσόφων, ὑπὸ Κλέωνος αὐτὸν ἀσεβείας κριθῆναι, διότι τὸν ἥλιον μύδρον ἔλεγε διάπυρον· ἀπολογησαμένου δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ Περικλέους τοῦ μαθητοῦ, πέντε ταλάντοις ζημιωθῆναι καὶ φυγαλεῦσθαι. Σάτυρος δ' ἐν τοῖς βίοις· ὑπὸ Θουκυδίδου φησὶν εἰσαχθῆναι τὴν δίκην, ἀντιπολιτευσαμένου τῷ Περικλεῖ, καὶ οὐ μόνον ἀσεβείας, ἀλλὰ καὶ μηδισμοῦ, καὶ ἀπόντο καταδικασθῆναι θανάτου. . . Ἐρμιππος δ' ἐν τοῖς βίοις φησὶν, ὅτι καθίστηθη ἐν τῷ δεσποτικῷ τεθνηξάμενος. Περικλῆς δὲ παρελθὼν εἶπεν, εἰ τι ἔχουσιν ἐγκαλεῖν αὐτῶν κατὰ τὸν βίον, οὐδὲν δὲ εἰπόντων, Καὶ μὴ ἐγώ, ἔφη, τοῦτου μαθητῆς εἰμι. μὴ οὖν διαβολαῖς ἐπαρθένης ἀποκτείνῃτε τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐμοὶ πεισθέντες ἀρετῆ. καὶ ἀφείθη. οὐκ ἐνεγκὼν δὲ τὴν ὕβριν αὐτοῦ ἐξήγαγεν. (Immo Lampsacum abiit. Vid. not. 9.) Ἱερώνυμος δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν σποράδων ὑπομνημάτων φησὶν, ὅτι ὁ Περικλῆς παρήγαγεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ δικαστήριον, διεβρυχότα καὶ λεπτόν ὑπὸ νόσου, ὥστε εὐίω μᾶλλον ἢ κρίσει ἀφείθη. Plutarchus vit. Pericl. cap. 32 : Καὶ ψήφισμα Διοπίθης ἔγραψεν, εἰσαγγελλοσθαι τοὺς τὰ θεῖα μὴ νομιζοντας, ἢ λόγους περὶ τῶν μεταρσίων διδάσκοντας· ἀπεριεδόμενος εἰς Περικλῆα δὲ Ἀναξαγόρου τὴν ὑπόνοιαν. . . Ἀναξαγόραν δὲ φοβηθεὶς ἐξέπειψε καὶ προῦπεμψεν ἐκ τῆς πόλεως. Id. Nic. cap. 23 : Ἀναξαγόραν εἰργθέντα μόλις περιποιήσατο Περικλῆς. Diodorus Siculus XII, 39 : Ἰπρὸς τοῦτους δὲ Ἀναξαγόραν τὸν σοφιστὴν διδάσκαλον ὄντα Περικλέους ὡς ἀσεβοῦντα εἰς τοὺς θεοὺς ἐσυκοφάντων. Josephus contra Apion. t. II p. 492 ed. Haverkamp. : Ἀναξαγόρας δὲ Κλαζομένιος ἦν· ἀλλ' ὅτε, νομιζόντων Ἀθηναίων τὸν ἥλιον εἶναι θεόν, δὲ αὐτὸν ἔφη μύδρον διάπυρον, θανάτου αὐτὸν παρ' ὀλίγας ψήφους κατέγνωσαν. Olympiodorus schol. in Arist. Meteor. p. 5 a : ὡς καὶ τὸν Ἀναξαγόραν μύδρον καλέσαι τὸν ἥλιον διὰ τὸ ἄμετρον τῆς πυρώσεως. μύδρος γὰρ ἐστὶν ὁ πεπυρωμένος σιδηρός. διὸ καὶ ὁ Ἀναξαγόρας ἐξωστρακίσθη ἐκ τῶν Ἀθηναίων, ὡς τοιαῦτόν τι τολμήσα· εἰπεῖν. ὕστερον δ' ἀνεκλήθη διὰ τῆς

Περικλέους βητορείας. Cf. Lucian. Tim. I p. 118 ed. Hemsterhus.

(9) Diogenes Laertius lib. II, 14 : καὶ τέλος ἀποχωρήσας εἰς Λάμφιακον, αὐτόθι κατέστρεψεν.

(10) Prius Anaxagoræ Clazomenii fragmenta ed. E. Schaubach. Lipsiæ 1827; Anaxagora Clazomenii et Diogenis Apolloniatae fragmenta recensuit Guil. Schorn. Bonnæ 1829.

(11) Diog. Laert. II, 6 : ἀρξάμενος οὕτως τοῦ συγγράμματος, ὃ ἐστὶν ἡδέως καὶ μεγαλοφρόνως ἡρμηνευμένον. Id. lib. I, 16 : οἱ δὲ ἀνά ἐν συγγράφαντες Μελίσσος, Παρμενίδης, Ἀναξαγόρας.

(12) Plutarchus Nic. cap. 23 : Ὁ γὰρ πρῶτος σαφέστατον τε πάντων καὶ θαρραλέωτατον περὶ Ἀθήνης καταναγασμῶν καὶ σκιά· λόγον εἰς γραφὴν καταβίμενος Ἀναξαγόρας οὐτ' αὐτὸς ἦν παλαιός, οὐτὲ ὁ λόγος· ἐνδοξος, ἀλλ' ἀπόβητος· ἐτι, καὶ δι' ὀλίγων καὶ μετ' εὐλαβείας τινὸς ἢ πίστωσης βαδίζων. οὐ γὰρ ἠνείχοντο τοὺς φυσικοὺς καὶ μετεωρολόσχας τότε καινομένους, ὡς εἰς αἰτίας ἀλόγους καὶ δυνάμεις ἀπρονοήτους καὶ κατηραγασμένα πάῃ διατρίβοντας (leg. ἀναξέροντας) τὸ θεῖον.

(13) Plutarchus de Exsilio cap. 17 : ἀλλ' Ἀναξαγόρας μὲν ἐν τῷ δεσποτικῷ τὸν τοῦ κύκλου τετραγωνισμόν ἔγραψε, i. e. *circuli quadraturam describebat*, quod alii non de bello, sed de formis geometricis accipiunt. Conf. Montucla *Hist. math.* I p. 105 : « Il est probable qu'Anaxagore, qui était habile géomètre, sut se préserver d'y faire un hon-teux naufrage; je veux dire qu'il sut éviter l'illusion dont nous avons tant d'exemples, anciens et récents, et qu'il ne donna pas dans le ridicule de proposer de vains paralogismes comme une véritable solution de ce problème. » Idem p. 113 : « On dit qu'il s'y occupa de la quadrature du cercle; on n'ajoute pas qu'il crut l'avoir trouvée, et il est probable que cela valut à la géométrie la découverte de quelques nouvelles propriétés de cette figure. »

dentia, alia prominentia esse videantur (14). » Quare Plato (15) Apol. Socr. p. 26 de pluribus Anaxagoræ libris loquitur.

Haud dubie diversus a Clazomenio fuit ille Anaxagoras cujus de Regno commentationem citat Ælianus (16) Var. Hist. IV, 14. Etenim Clazomenius, ut supra vidimus, ætatem sibi procul a republica habendam decrevit. Quid? quod magno studium multamque operam in res non modo difficiles, sed etiam obscuras contulit. Nempe de universi ortu, de sole et luna reliquisque sideribus disputavit, ac si Platoni (17) credimus, in geometricis quoque quæstionibus versatus est.

Idem prinus Homerum heroum facta moresque recinisse ratus, ut tum virtutis tum justitiæ exempla hominibus proponeret, carmina ejus in alienam sententiam detorsit auctorque exstitit allegoricæ interpretationis quæ posterioribus sæculis invaluit. Sed jam tum ejusdem studii communione cum Metrodoro Lampsaceno conjunctus erat (18). Quum igitur vir præclara eruditione atque doctrina esset, inter veteres Theophrastus de Anaxagora commentatus erat, cujus tamen libri πρὸς Ἀναξαγόραν et περὶ τῶν Ἀναξαγόρου Laertio lib. V, 42 et Suidæ. v. Θεοφρ. (19) commemorati jam pridem intercederunt.

Reliquum est ut Clazomenii philosophi dogmata summam exponam. Principia rerum particulas innumerabiles et admodum parvas esse dixit. Hæ sunt homœomeriæ quas Aristoteles, Lucretius alique Anaxagoræ ascribunt. Ipse rerum semina (χρημάτων σπέρματα) appellavit e quibus universum ut aqua e guttis aut aurum e ramentis constat (20). Mens autem motum dedit immoto olim cunctarum rerum acervo, effecitque ut paullatim hæc universitas converteretur. Ac primum quidem ab exiguis initiis conversio cœpit, deinde plures materiæ partes complexa crevit, in posterum vero etiam ulterius progredietur. Hac conversione a rudi et indigesta mole, cujus partes indiscretæ et confusæ fuerant, singula procedente tempore segregata sunt. Ita factum est, ut a raris densa, a frigidis calida, a caliginosis illustria, ab humidis sicca semoverentur. Simul sol et luna et reliqua sidera orta sunt, atque aer et æther secretas sedes tenuerunt (21).

Nimirum densa et humida, frigida et obscura in inferiorem locum congregata sunt quo nunc terra est : at rara et calida, sicca et splendida in longinquam ætheris oram secesserunt. Denique aqua et aer in media mundi regione locata sunt (22). Neque tamen illa rerum separatione, tanquam securi, calida a frigidis vel frigida a

(14) Montucla *Hist. math.* I, p. 107 : « Il y avait en effet parmi les ouvrages d'Anaxagore un traité intitulé : *Actinographia* ou *radiorum descriptio*, qui est probablement celui dont parle l'architecte latin. »

(15) Plato Apol. Socr. p. 26 : ὥστε οὐκ εἰδέναι ὅτι τὰ Ἀναξαγόρου βιβλία τοῦ Κλαζομενίου γίμει τούτων τῶν λόγων.

(16) Ælianus Var. Hist. IV, 14 : Καὶ Ἀναξαγόρας ἐν τῷ περὶ βασιλείας φησὶ, χαλεπὸν χρέματα συναγεῖρασαι, χαλεπώτερον δὲ ψαλλῆναι τούτοις περιβῆναι. Cf. Ménag. ad Diog. Laert. II, 7 et 15.

(17) Plato Amator. p. 132, A : Ἐτυγχανέτην οὖν δύο τῶν μερακίων ἐρίζοντες περὶ οὗτου δέ, οὐ σφόδρα κατήκουον. ἐφινέσθην μέντοι ἡ περὶ Ἀναξαγόρου ἢ περὶ Οἰνσιπίδου ἐρίζειν. κιλίους τοῦν γράφοντες ἐφαινέσθην καὶ ἐγγλίσεις τινὰς ἐμμεῦντο τοῖν γεροῖν ἐπικλίνοντες. Proclus ad Euclid. II p. 19 ed. Basil. : Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομενίος πολλῶν ἐφύλαττο κατὰ γιωμετρίαν.

(18) Diogenes Laertius lib. II, 11 : Δοκεῖ δὲ πρῶτος (καθὼς φησι Φαβώριος ἐν παντοδαπῇ ἱστορίᾳ) τὴν Ὀμήρου ποιήσιν ἀπορήνασθαι εἶναι περὶ ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης· ἐπὶ πλείων δὲ προσεῖναι τοῦ λόγου Μητροδώρον τὸν Λαμψακηνόν, γνῶριμον ὄντα αὐτοῦ, ὃν καὶ πρῶτον σπουδᾶσαι τοῦ ποιητοῦ περὶ τὴν ἐπιστὴν πραγματεῖαν. Tatianus adv. Græc. : Καὶ Μητροδώρος δὲ ὁ Λαμψακηνός ἐν τῷ περὶ Ὀμήρου λίαν εὐθῶς διελέκτει, πάντα εἰς ἀλληγορίαν μετὰ γων. οὐτε γὰρ Ἦραν οὐτε Ἄθηναν, οὐτε Δία τοῦτ' εἶναι φησιν, ὅπερ οἱ τούτους περιβόλους ἀποῖς καὶ τεμένη καθιδρύσαντες νομίζουσι, φύσεως δὲ ὑποστάσεις καὶ στοιχείων διακοσμήσεις. καὶ τὸν Ἐκτορα δὲ καὶ τὴν Ἀχιλλεῖα δηλαδὴ καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ πάντας ἀπαξικῶς· Ἐλλήνας τε καὶ βαρβάρους σὺν τῇ Ἰλίων καὶ τῷ Πά-

ριδι τῆς αὐτῆς φύσεως ὑπάρχοντες, χάριν οἰκονομίας εἶπε παρεῖσθαι, σὺδενός ἔντος τῶν προειρημένων ἀνθρώπων. Conf. Georg. Syncell. Chron. p. 149 ed. Paris. Adde Loberk. Agraph. p. 156 seq.

(19) Cf. Simplific. in Arist. Phys. fol. 6 b; 35: b.

(20) Aristoteles Metaph. I, 3 : Ἀναξαγόρας δὲ ὁ Κλαζομενίος· τὶ μὲν ἤλικία πρότερος ὢν τούτου [i. e. Ἐμπεδοκλέους], τοῖς δ' ἔργοις ὕστερος, ἀπείρους εἶναι φησὶ τὰς ἀρχὰς· σχεδὸν γὰρ ἀπαντα τὰ ὁμοιομερῆ, καθάπερ ὕδωρ ἢ πῦρ, οὕτω γίγνεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι φησὶ συγκαίρει καὶ διακρίσει μόνον· ἄλλως δ' οὐτε γίγνεσθαι οὔτ' ἀπόλλυσθαι, ἀλλὰ διαμείνειν. ἀτὰρ Id. de Cælo III, 3 : Ἀναξαγόρας δ' Ἐμπεδοκλεῖ ἐναντίως λέγει περὶ τῶν στοιχείων. ὁ μὲν γὰρ πῦρ καὶ γῆν καὶ τὰ σύστοιχα τούτους στοιχεῖα φησὶν εἶναι τῶν σωμάτων καὶ συγκαίεσθαι πάντ' ἐκ τούτων, Ἀναξαγόρας δὲ τούναντίον· τὰ γὰρ ὁμοιομερῆ στοιχεῖα (λέγω δ' οἷον σάρκα καὶ ὀστέον καὶ τῶν τοιούτων ἕκαστον), ἄρα δὲ καὶ πῦρ μίγμα τούτων καὶ τῶν ἄλλων σπερμάτων πάντων· εἶναι γὰρ ἑκάτερον αὐτῶν ἐξ ἀόρατων ὁμοιομερῶν πάντων ἡθροισμένον. (Cæterum Anaxagoras promiscue σπέρματα vel χρέματα vel χρεμάτων σπέρματα dixit.) His consentanea habet Aristoteles elim. de Gener. et Corrupt. I, 1 : ὁ μὲν γὰρ τὰ ὁμοιομερῆ στοιχεῖα τίθησιν, οἷον ὀστέον καὶ σάρκα καὶ μυελόν καὶ τῶν ἄλλων ὢν ἕκαστον συνώνυμον τὸ μέρο· ἐστίν. Cf. fragm. 1; item Plutarch. de plac. ph. I, 3 et Lucret. I, 830 seq.

(21) Cf. fragm. 6.

(22) Diogenes Laertius II, 8 : ἀρχὰς δὲ τὰς ὁμοιομερείας. καθάπερ γὰρ ἐκ τῶν ψυχμάτων λεγομένων τὸν χρυσὸν συνενεστάναι, οὕτως ἐκ τῶν ὁμοιομερῶν μικρῶν σωμάτων τὸ πᾶν συγκαίεσθαι. καὶ νοῦν μὲν ἀρχὴν κινήσεως· τῶν δὲ σωμάτων τὰ μὲν βαρῆκα τὸν κάτω τόπον, ὡς τὴν γῆν· τὰ δὲ κοῦφα τὸν

calidis sunt abrupta, sed quemadmodum antea sic etiam nunc omnia cohererent (23). Verum quamvis hæc discreta sint aliaque quotidie discernantur, tamen materia neque generatione augeri neque minui interitu potest (24). Cæterum nihil neque fit neque interit, sed ex iis quæ sunt rebus omnia miscentur ab iisque discernuntur. Ita rectius pro ortu misturam, pro interitu separationem dixeris (25). Lunam habitari putavit collesque et valles habere (26).

Initio ferebantur sidera circa polum qui erat in mundi quasi culmine. Quum vero hoc modo omnes terræ partes et coli et habitari pariter possent, contigit, ut terra versus meridiem inclinaretur et polus sub septentrionibus constitueretur, ubi etiam nunc conspicitur (27). Nivem

nigram esse contendit (28). Lacteam orbem oriri censet a sideribus quæ noctu, quo tempore terræ umbra solis radiis officit, in tenebris suam lucem emittunt (29). Ait porro cometas stellarum errantium et flammæ ex se emittentium esse concursum, trajectiones autem stellarum veluti scintillas ab aere vibrari (30). Ventos gigni quando aer a sole extenuetur. Tonitrua nubium esse collisionem; fulgura confricationem itidem nubium. Terræ motus causam esse aerem terræ viscera et cavernas subeuntem (31).

Mare ortum est, quum particulæ humidæ eaque leviores in vapores conversæ sublimes abirent gravioribus in terra remanentibus. Quæ res eo valuit, ut aqua marina salis instar amare sapiat (32).

ἄνω ἐπίσχειν, ὡς τὸ πῦρ ὕδωρ δὲ καὶ ἀέρα τὸν μέσον. Cf. fragm. 8.

(23) Cf. fragm. 13 et 16.

(24) Cf. fragm. 14 et 15.

(25) Conf. fragm. 17.

(26) Diogenes Laertius II, 8 : τὴν δὲ σελήνην οἰκίσαις ἔχειν, ἀλλὰ καὶ λόφος καὶ φάραγγας.

(27) Diogenes Laertius II, 9 : τὰ δ' ἄστρα κατ' ἀρχὰς θολοειδῶς ἐνεχθῆναι, ὥστε κατὰ κορυφὴν τῆς γῆς τὸν αἰεὶ φαινόμενον εἶναι πόλον, ὕστερον δὲ τὴν ἔγκλισιν λαβεῖν (leg. τὴν γῆν ἔγκλισιν λαβεῖν). Plutarchus de plac. phil. lib. II, 8 : Διογένης, Ἀναξαγόρας μετὰ τὸ συστήναι τὸν κόσμον καὶ τὰ ζῷα ἐκ τῆς γῆς ἐξαγαγεῖν ἐγκλιθῆναι πῶς τὸν κόσμον ἐκ τοῦ αὐταμάτου ἐς τὸ μεσημβρινὸν αὐτοῦ μέρος· ἴσως ὑπὸ προνοίας, ἵνα ἂ μὲν τινα αἰκίτητα γένηται, ἂ δ' οἰκίτητα μέρη τοῦ κόσμου, κατὰ φύσιν, καὶ ἐκπύρωσιν, καὶ εὐκρασίαν.

(28) Sextus Empiricus Pyrrh. hypotyp. I, 13, 33 : νοούμενα δὲ (ἀντιτιθεμεν) φαινόμενοι, ὡς ὁ Ἀναξαγόρας τῶ λευκῆν εἶναι τὴν χιόνα ἀντιτίθει ὅτι ἡ χιὼν ὕδωρ ἐστὶ πεπηγός. τὸ δὲ ὕδωρ ἐστὶ μέλαν· καὶ ἡ χιὼν ἄρα μελαιναῖ ἐστὶ. Galenus de simpl. medicam. II, 1 : καὶ τινες καὶ τὸν Ἀναξαγόραν ἐπικαλοῦνται μάρτυρα περὶ τῆς χιόνος, ἀποφηνάμενον, ὡς οὐκ εἰληλευκῆ. Cicero Quæst. Acad. IV, 23 : « Anaxagoras nivem nigram dixit esse. » IV, 31 : « faciliorque erit, ut albam esse nivem probet, quam erat Anaxagoras qui id non modo ita esse negabat, sed sibi, quia sciret aquam nigram esse, unde illa concreta esset, albam ipsam esse ne videri quidem. » Lactantius Divin. Institut. III, 23 : « Quid enim dici potest de illo qui nigram dixit esse nivem? quam consequens erat, ut etiam picem albam esse diceret. » Id. VI, 3 : « Discipulus hic fortasse Anaxagoræ fuerit, cui nives atramentum fuerunt. »

(29) Aristoteles Meteor. I, 8 : Οἱ δὲ περὶ Ἀναξαγόραν καὶ Δημόκριτον φῶς εἶναι τὸ γάλα λέγουσιν ἄστρον τιῶν· τὸν γὰρ ἥλιον ὑπὸ τὴν γῆν φερόμενον οὐχ ὁρᾶν ἔνια τῶν ἄστρον. ὅσα μὲν οὖν ὁρᾶται ὑπ' αὐτοῦ, τούτων μὲν οὐ φαίνεσθαι τὸ φῶς· κωλύεσθαι γὰρ ὑπὸ τῶν τῶν ἡλίου ἀκτίνων. ὅσοις δὲ ἀντιφράττει ἡ γῆ, ὥστε μὴ ὁρᾶσθαι ὑπὸ ἡλίου, τὸ τοιούτων οἰκείον φῶς φασιν εἶναι τὸ γάλα. Cf. Alex. Aphrodis. ad h. l. Plutarchus de Placit. phil. III, 1 : Ἀναξαγόρας τὴν σκιάν τῆς γῆς κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἴστασθαι τοῦ οὐρανοῦ, ὅταν ὑπὸ τῆν γῆν ὁ ἥλιος γινόμενος μὴ πάντα φωτίζῃ. Diogenes Laert. II, 9 : καὶ τὸν γαλαξίαν ἀνάκλασιν εἶναι· φωτὸς ἡλιακοῦ, μὴ καταλαμπομένων τῶν ἄστρον. Sic et Hippolytus Refut. Hæres. p. 15 ed. Miller. ubi pro καταλαμβανόμενων leg. καταλαμπομένων. Olympiodorus comment. in Arist. meteor.

p. 15 b : τρίτη δόξα Ἀναξαγόρου καὶ Δημόκριτου. Οἱτοὶ φασὶ τὸν γαλαξίαν εἶναι τὸ ἴδιον φῶς τῶν ἀστέρων τῶν μὴ φωτίζομένων ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Ἐχουσι γάρ, φησί, τὰ ἄστρα τὸ ἴδιον φῶς καὶ ἐπίκτετον τὸ ἀπὸ τοῦ ἡλίου. καὶ δηλοῖ ἡ σελήνη. ταύτης γὰρ ἕτερον μὲν τὸ ἴδιον φῶς, ἕτερον δὲ τὸ ἀπ' ἡλίου. τὸ γὰρ ἴδιον αὐτῆς φῶς ἀνθρακώδες ἐστίν, ὡς δηλοῖ ἡμῖν ἡ ἑλλειψὶς αὐτῆς. Ἀλλ' οὐ πάντα, φησί, τὸ ἐπίκτετον δέχονται. Τὰ οὖν μὴ δεχόμενα ἐκεῖνα τὸν κύκλον τὸν γαλαξίαν ἀπεργάζονται. Id p. 16 a : ἐντεῦθεν ἡ τρίτη δόξα ἡ λέγουσα ἴδιον φῶς· τινων εἶναι ἄστρον τὸν γαλαξίαν τῶν μὴ ὑπὸ ἡλίου φωτίζομένων.

(30) Diogenes Laertius lib. II, 9 : τοὺς δὲ κομήτας σύνολον πλανητῶν φλόγας ἀριέντων· τοὺς τε διφύττοντας οἶον σπινθήρας ἀπὸ τοῦ ἀέρος ἀποπέλλεσθαι.

(31) Diogenes Laertius lib. II, 9 : ἀνέμουσιν γίνεσθαι λεπτονομόντων τοῦ ἀέρος ὑπὸ τοῦ ἡλίου· βροντὰς σύγκρουσιν νεφῶν ἀστραπὰς· ἐκτριψιν νεφῶν· σεισμὸν ὑπονόστησιν ἀέρος εἰς γῆν. Plutarchus de Plac. phil. III, 15 : ἀέρος ὑποδύσει, τῆ μὲν πυκνότητι τῆς ἐπιφανείας προσπίπτοντος, τῶ δ' ἐκτριψιν λαβεῖν μὴ δύνασθαι τρώμην τὸν περιέχον κραδαίνοντος. Hippolytus Refut. Hæres. p. 15 : σεισμοὺς δὲ γίνεσθαι τοῦ ἀνωθεν ἀέρος εἰς τὸ ὑπὸ γῆν ἐπίπτοντος· τούτου γὰρ κινουμένου καὶ τὴν ὀδυμένην γῆν ὑπ' αὐτοῦ σαλεύεσθαι. Aristot. Meteor. II, 7 : Ἀναξαγόρας μὲν οὖν φησὶ τὸν αἰθέρα πεφυκότα φέρεσθαι ἄνω, ἐμπύπτοντα εἰς τὰ κάτω τῆς γῆς· καὶ τὰ κοίλα κινεῖν αὐτῆν· τὰ μὲν γὰρ ἄνω συναληθίφθαι διὰ τοῦ θμβρου, ἔπει φύσει γε πᾶσαν ὁμοίως εἶναι σομφῆν, ὡς ὄντος τοῦ μὲν ἄνω, τοῦ δὲ κάτω τῆς δλης σφαιρας, καὶ ἄνω μὲν τούτου ὄντος· τοῦ μορίου, ἐπ' ὃ τυγχάνομεν οἰκοῦντες, κάτω δὲ ὑπέρου. Ad quem locum Alexander Aphrod. p. 106 b : Ἔστι δὲ ἡ μὲν Ἀναξαγόρου δόξα τοιαύτη· φησὶ τὸν αἰθέρα πεφυκότα φέρεσθαι ἄνω, ἐμπύπτοντος δὲ εἰς τὰ κάτω τῆς γῆς, ἄνω λέγων τὴν ἐπιφανείαν ἐφ' ἧς οἰκοῦμεν ἡμεῖς, κάτω δὲ τὸ ὑπὸ τὴν γῆν, καὶ ἐκεῖνην τὴν ἐπιφανείαν, ὣν τὴν μὲν ἐφ' ἧς ἡμεῖς οἰκοῦμεν συναληθίφθαι τε διὰ τοῦ θμβρου καὶ ἠνῶσθαι, τὴν δὲ κάτω σομφῆν τε εἶναι καὶ ἔχουσαν διαπίματα· πᾶσαν γὰρ εἶναι τὴν γῆν σομφῆν φύσει· τὸν οὖν αἰθέρα τὸν ὑπὸ τῆ γῆ πεφυκότα ἄνω φέρεσθαι εἰς τὰ ὑπὲρ ἡμῶν, ἐν τῇ ἀνόθῳ ἐμπύπτοντα εἰς τὰ κοίλα καὶ σομφὰ τῆς γῆς, κινεῖν αὐτῆν, καὶ οὕτω γίνεσθαι τοὺς σεισμοὺς. ὡς οὕσης δὲ τῆς πλατείας, καὶ διὰ τοῦτο ἐποχομένης· τῶ ὑποκειμένῳ ἀέρι, καὶ μενούσης ἔνθα ἐστὶ, λέγει ταῦτα.

(32) Diogenes Laertius lib. II, 8 : ἐπὶ τῆς γῆς πλατείας οὕσης τὴν θάλασσαν ὑποσθῆναι, διατμισθέντων ὑπὸ τοῦ ἡλίου τῶν ὑγρῶν. Hippolytus Refut. Hæres. p. 15 : τῶν δ' ἐπὶ γῆς ὑγρῶν τὴν μὲν θάλασσαν ὑπάρχειν, τὰ τε ἐν αὐτῇ ὄντα ἐξατμισθέντα ὑποστάντα οὕτως· γεγόνεσθαι, καὶ ἀπὸ τῶν καταφ-

Animalia primum ex humore et calore terraque existerunt, postea ex se invicem nata sunt (33). « Illud quoque, inquit Censorinus cap. V, ambiguum facit inter auctores opinionem, utrumne ex patris modo semine partus nascatur, ut Diogenes et Hippon Stoicique scripserunt, an etiam ex matris, quod Anaxagoræ et Alcmaëoni nec non Parmenidi Empedoclique et Epicuro visum est. » Idem cap. VI : « E dextris partibus profuso semine mares gigni, ut e lævis feminas Anaxagoras Empedoclesque consentiunt (34) ».

Non solum animalia, sed omnes res respirant eaque ratione aluntur (35). Plantas originem accepisse censet a seminibus quæ ex aere una cum aqua in terram deciderunt, unde sumtis viribus enascuntur (36). Mentem inesse docuit plantis

quas animantes esse judicat (37). Mens autem omnis similis est et major et minor (38). Somnum ad corpus, non ad animum pertinere statuit (39). Vox auditur, quod spiritus aere denso repercutitur (40). Aer sole interdiu calefactus stridet et obstreperit, noctu requiescit, quum omnis calor absit. Igitur horis nocturnis quibus nullus est strepitus audiri cuncta melius quam diurnis possunt (41). Acutorum morborum causam Clazomenio philosopho placet esse fel, quod abundans in pulmonem, in venas atque in latera defluit (42). Idem cum Stoicis Fortunam esse dixit causam quæ humana ratiocinatione cognosci non posset. Fieri enim alia necessario, alia fato, alia consulto, alia forte fortuna, alia casu (43). Sed ipsa fragmenta jam proponemus.

ρυσάντων ποταμῶν. Plutarchus de plac. philos. III, 16 : Ἀναξαγόρας τοῦ κατ' ἀρχὴν λιμνάζοντος ὑγροῦ περικαέντος ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς περιφορᾶς, καὶ τοῦ λιπαροῦ ἐξατμισθέντος, εἰς ἀλιτιάδα καὶ κικιρίαν τὸ λοιπὸν ὑποστήνηαι.

(33) Diogenes Laertius lib. II, 9 : ζῷα γίνεσθαι ἐξ ὑγροῦ καὶ θερμοῦ καὶ γασδῶδους ὑστερον δὲ ἐξ ἀλλήλων.

(34) Aristoteles de generat. animal. IV, 1 : Φασὶ γὰρ οἱ μὲν ἐν τοῖς σπέρμασιν εἶναι ταύτην τὴν ἐναντίωσιν εὐθύς, οἷον Ἀναξαγόρας καὶ ἐνίοιο τῶν φυσιολόγων. γίνεσθαι τὴν γὰρ ἐκ τοῦ ἀβέροντος τὸ σπέρμα, τὸ δὲ θῆλυ παρέχειν τὸν τόπον. καὶ τὸ μὲν ἄβρον εἶναι ἐκ τῶν δεξιῶν, τὸ δὲ θῆλυ ἐκ τῶν ἀριστερῶν, καὶ τῆς ὑστερας τὰ μὲν ἄβρωνα ἐν τοῖς δεξιοῖς εἶναι, τὰ δὲ θῆλε ἐν τοῖς ἀριστεροῖς. Philoponus ad h. l. p. 83 b : Δεῖ δὲ ἡμᾶς εἰδέναι, ὅτι καὶ οὗτος ἐν τῷ σπέρματι ἐνεργεῖα εἶναι ἔχει τὰ μέρη, ἀναίσθητα δὲ διὰ μικρότητα. Plutarchus de Plac. phil. V, 7 : Ἀναξαγόρας, Παρμενίδης τὰ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν καταβάλλεσθαι εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τῆς μήτρας, τὰ δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν εἰς τὰ ἀριστερὰ· εἰ δ' ἐναλλαγῆ τὰ τῆς καταβάλλης, γίνεσθαι θῆλεα. Diogenes Laertius lib. II, 9 : καὶ ἄβρωνα μὲν ἀπὸ τῶν δεξιῶν, θῆλεα δὲ ἀπὸ ἀριστερῶν. Hippolytus Refut. Hæres. p. 15 : καὶ ἄβρωνα μὲν γίνεσθαι, ὅταν ἀπὸ τῶν δεξιῶν μερῶν ἀποκριθῶν τὸ σπέρμα τοῖς δεξιοῖς μέρει τῆς μήτρας κολληθῆ, τὰ δὲ θῆλεα κατὰ τούναντίον.

(35) Aristoteles de Respiratione 2 : Ἀναξαγόρας δὲ καὶ Διοτῆνης πάντα φάσκοντες ἀναπνεῖν, περὶ τῶν ἰχθύων καὶ τῶν ὀστρέων λέγουσι τίνα τρόπον ἀναπνεύουσι, καὶ φησὶν Ἀναξαγόρας μὲν, ὅταν ἀφῶσι τὸ ὕδωρ διὰ τῶν βραγχίων, τὸν ἐν τῷ στόματι γινόμενον ἀέρα ἐλκοντα· ἀναπνεῖν τοὺς ἰχθύς. οὐ γὰρ εἶναι κενὸν οὐδέν. κτλ. Id. de Plantis I, 2 : Ἀναξαγόρας γὰρ εἶπε ταῦτα ἔχειν καὶ πνοήν, ubi loquitur de plantis.

(36) Theophrastus Hist. plant. III, 2 : Ἀναξαγόρας μὲν τὸν ἀέρα πάντων φάσκων ἔχειν σπέρματα· καὶ ταῦτα συγκαταφερόμενα τῷ ὕδατι γενεῖν τὰ φυτὰ. Arist. de Plantis I, 2 : εἶπε

δὲ Ἀναξαγόρας, ὅτι ἡ ὑγρότης τούτων ἐστὶν ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ διὰ τοῦτο ἐστὶν πρὸς Λεξιόνοιο, ὅτι ἡ γῆ μήτηρ μὲν ἐστὶ τῶν φυτῶν, ὁ δὲ ἥλιος πατήρ.

(37) Aristoteles de Plantis I, 1 : Ὁ δὲ Ἀναξαγόρας καὶ ὁ Δημόκριτος καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς, καὶ νοῦν καὶ γινώσιν ἔχειν εἶπον τὰ φυτὰ. Ibid. : Ἀναξαγόρας μὲν οὖν καὶ Ἐμπεδοκλῆς, ἐπιθυμία ταῦτα κινεῖσθαι λέγουσιν, αἰσθάνεσθαι τε καὶ λυπεῖσθαι καὶ ἡδεσθαι διαβαθαίονται· ὧν ὁ μὲν Ἀναξαγόρας καὶ ζῆα εἶναι καὶ ἡδεσθαι καὶ λυπεῖσθαι εἶπε, τῆ τὴ ἀπορροή τῶν φύλλων καὶ τῆ αὐξήσει τοῦτο ἐκλαμβάνων. Cf. Aristot. de Anima I, 2. Plutarch. Quæst. nat. I, vol. XIII p. 1.

(38) Vid. fragm. 6. Cæterum mentem (νοῦν) et animam (ψυχὴν) promiscue videtur dixisse. Aristot. de Anima I, 2 : ἐτέρωθεν δὲ τὸν νοῦν εἶναι τὸν αὐτὸν τῆ ψυχῆ. Ibid. : Ἀναξαγόρας δ' εἴοικε μὲν ἕτερον λέγειν ψυχὴν τε καὶ νοῦν, ὡς περ εἶπομεν καὶ πρότερον. χρῆται δ' ἀμφοῖν ὡς μιᾷ φύσει. Cf. Plato Cratyl. p. 400, A. Philop. ad Arist. de Anim. cap. 1 et 7.

(39) Plutarchus de Plac. phil. IV, 35 : Ἀναξαγόρας δὲ κατὰ κίτον τῆς σωματικῆς ἐνεργείας γίνεσθαι τὸν ὕπνον σωματικὸν γὰρ εἶναι τὸ πάθος, οὐ ψυχικόν.

(40) Vid. Plutarch. de Plac. phil. IV, 19.

(41) Vid. Aristot. problem. XI, 33; Plutarch. Symposiac. VIII, 3, vol. XI p. 355.

(42) Aristoteles de Part. anim. IV, 2 : Οὐκ ὀρθῶς δ' εἴοικασιν οἱ περὶ Ἀναξαγόραν ὑπολαμβάνειν ὡς αἰτίαν οὖσαν τῶν ἀξίων νοσημάτων [τῆν χολήν]· ὑπερβάλλουσαν γὰρ ἀπορραίνει πρὸς τε τὸν πνεύμονα καὶ τὰς φλέβας καὶ τὰς πλευράς.

(43) Plutarch. de Plac. ph. I, 29 : Ἀναξαγόρας καὶ οἱ Στωϊκοὶ ἀδῆλον αἰτίαν ἀνθρωπίνῃ λογισμῷ [τῆν τύχην]. ἃ μὲν γὰρ εἶναι κατ' ἀνάγκην, ἃ δὲ καθ' εἰμαρμένην, ἃ δὲ κατὰ προαίρεσιν, ἃ δὲ κατὰ τύχην, ἃ δὲ κατὰ τὸ αὐτόματον.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΚΛΑΖΟΜΕΝΙΟΥ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

Hæc de ejus placitis breviter dicta sufficiant : reliqua e fragminibus intelliguntur.

1. Ὅμοῦ πάντα χρήματα ἦν, ἄπειρα καὶ πλῆθος καὶ σμικρότητα· καὶ γὰρ τὸ σμικρὸν ἄπειρον ἦν. Καὶ πάντων ἁποῦ ἐόντων οὐδὲν ἐνόηλον ἦν ὑπὸ σμικρότητος· πάντα γὰρ ἀήρ τε καὶ αἰθήρ κατεῖχε, ἀμφοτέρω ἀπειρα ἐόντα· ταῦτα γὰρ μέγιστα ἐνεστί ἐν τοῖσι σύμπασι καὶ πλήθει καὶ μεγάλῃ.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. p. 33 b. qui hoc libri Περὶ φύσεως initium fuisse testatur : Ἀναξαγόρας λέγων ἀπ' ἀρχῆς· Ὅμοῦ πάντα κτλ. Idem de Cæl. fol. 150 : λέγει δὲ Ἀναξαγόρας ἀρχόμενος τοῦ συγγράμματος· ἁποῦ χρήματα ἦν, ἄπειρα πάντα καὶ πλ. κτλ. Plato Phæd. 17 : ταχὺ ἂν τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου γεγονός εἴη, ἁποῦ πάντα χρήματα, ubi vid. Heindorf. et Wyttenbach. Adde Valckenar. Diatrib. in Eurip. fragm. p. 40. Cf. Plat. Gorg. p. 465 D ; Aristot. phys. I, 5; Id. Metaph. III, 4. Aliter Diogenes Laertius lib. II, 3 operis principium citat, cujus verba sunt : ἀρχόμενος (δὲ Ἀναξαγόρας) οὕτω τοῦ συγγράμματος, δὲ ἐστὶν ἡδέως καὶ μεγαλοφρόνως ἐρμηνευόμενον· πάντα χρήματα ἦν ἁποῦ, εἶτα νόος ἐλθὼν αὐτὸ διεκόσμησε. Hunc multa omisissæ clausulamque εἶτα νόος κτλ. ex alio loco huc transtulisse nemo non videt. Quod autem Simplicius in Arist. Phys. pag. 106 a. affert, dicens : οὕτως ἤρξατο τοῦ συγγράμματος· « ἦν ἁποῦ πάντα χρήματα, ὥστε διουὼν οἶον τὸν ἄρτον τόνδε καὶ τῆς σαρκὸς τῆσδε καὶ τοῦδε τοῦ ὄσπου μίγμα εἶναι ἁμοίως τῷ παντί, » id excepto Anaxagoræ efato ἦν ἁποῦ πάντα χρήματα nihil nisi ipsius interpretis explicationem esse apparet. Postrema ταῦτα γὰρ μέγιστα κτλ. ad eum qui et olim fuit et nunc est semperque erit rerum

statum referenda. Semper enim aeris et ætheris semina prævalent.)

2. Καὶ γὰρ δὲ ἀήρ τε καὶ δὲ αἰθήρ ἀποκρίνεται ἀπὸ τοῦ τὰ πολλὰ περιέχοντος· καὶ τό γε περιέχον ἄπειρόν ἐστι τὸ πλῆθος.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 33 b. Scripsi cum Schornio ἀπὸ τοῦ τὰ πολλὰ περιέχοντος : vulgo ἀπὸ τοῦ περιέχοντος τοῦ πολλοῦ. Esse inter hæc et præcedentia exiguum intervallum sequitur e Simplicii verbis : καὶ μετ' ὀλίγον. Cæterum πλῆθος hoc loco non est multitudo, sed *magnitudo*, ut apud Herodotum lib. I, 203 et 204.)

3. Τοῦτέων δὲ οὕτως ἐχόντων χρῆσιν δοκέειν ἐνεῖναι πολλὰ τε καὶ παντοῖα ἐν πᾶσι τοῖσι συγκρινομένοισι καὶ σπέρματα πάντων χρημάτων καὶ ἰδέεσι παντοίας ἔχοντα καὶ χροιάς καὶ ἡδονάς.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 33 b : καὶ μετ' ὀλίγα· τοῦτέων δὲ κτλ. Posui ἐνεῖναι quod paulo inferius exhibet Simplicius, licet hic εἶναι exaraverit. Idem ἐνεῖναι præbet de Cælo fol. 150.)

4. Πρὶν δὲ ἀποκριθῆναι ταῦτα, πάντων ἁποῦ ἐόντων οὐδὲ χρῆσιν ἐνόηλος ἦν οὐδεμίη· ἀπεκάλυψε γὰρ ἡ σύμμιξις ἀπάντων χρημάτων τοῦ τε διεροῦ καὶ τοῦ ξηροῦ καὶ τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ καὶ τοῦ λαμπροῦ καὶ τοῦ ζοφεροῦ καὶ γῆς πολλῆς ἐνεούσης καὶ σπερμάτων ἀπαίρων πλῆθος οὐδὲν ἰσικόντων ἀλλήλοισι· οὐδὲ γὰρ τῶν ἄλλων οὐδὲν εἶχε τῷ ἑτέρῳ τὸ ἕτερον. Τοῦτέων δὲ οὕτως ἐχόντων ἐν τῷ σύμπαντι χρῆσιν δοκέειν ἐνεῖναι πάντα χρήματα.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 33 b : πρὶν δὲ ἀποκριθῆναι, φησί, πάντων ἁποῦ κτλ. Inserui autem ταῦτα e fol. 8 a.)

5. Ἐν παντί παντὸς μοῖρα ἐνεστί πλὴν νόου· ἐστὶ οἷσι δὲ καὶ νόος ἐνι.

1. Res omnes confusæ unum in corpus erant, innumeræ et admodum parvæ, quum parvitas ipsa incomprehensibilis esset. Et in hac quidem omnium mistura nihil propter rerum exiguitatem exstabat atque apparebat : cuncta enim aer et æther, ambo infiniti, pervagabantur : quippe hi universis immixti partium multitudine et magnitudine cætera superant.

2. Etenim aer atque æther secernitur a cælo quod rerum multitudinem ambit : cælum vero immensæ magnitudinis est.

3. Quæ quum ita sint, existimandum est, inesse multa

et varia in omni ista congerie et semina omnium rerum et formas varias et colores et affectiones habentia.

4. Antequam vero hæc secernerentur, in isto cunctarum rerum acervo ne color quidem ullus conspiceretur : obstat enim omnium confusio, humoris et siccitatis, caloris et frigoris, lucis et caliginis multarumque terræ particularum ac seminum innumerarum inter se dissimilium : quippe ne cæterarum quidem rerum ulla alii nunc similis est. Quæ quum ita sint, putandum est in hac universitate unum esse omnia.

5. In quavis re omnis materiæ particula inest præter mentem : nonnullis vero etiam mens inest.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. p. 35 a. Cf. idem pag. 37 a. et fragm. 6. Sensus est : « in singulis universa vel in omnibus omnia insunt. « Similiter Simplicius in Aristot. de Cœl. p. 149 b : ἐν παντί δεῖ νομίζειν ὑπάρχειν πάντα χρήματα, quæ tamen non ipsa Anaxagoræ verba sunt).

6. Τὰ μὲν ἄλλα παντὸς μοῖραν μετέχει, νόος δὲ ἐστὶ ἀπειρον καὶ αὐτοκρατὲς καὶ μείκται οὐδενὶ γρήματι, ἀλλὰ μόνος αὐτὸς ἐφ' ἑωυτοῦ ἐστι. Εἰ μὴ γὰρ ἐφ' ἑωυτοῦ ἦν, ἀλλὰ τερμῶν ἐμείκτο ἄλλω, μετῆς ἂν ἀπάντων χρημάτων, εἰ ἐμείκτο τερμῶν ἐν παντί γὰρ παντὸς μοῖρα ἐνεστί, ὥσπερ ἐν τοῖσι πρόσθεν μοι λέλεκται· καὶ ἐκώλυε ἂν αὐτὸν τὰ συμμειγμένα, ὥστε μηδενὸς γρημάτος κρατέειν ὁμοίως, ὡς καὶ μόνον ἰόντα ἐφ' ἑωυτοῦ. Ἔστι γὰρ λεπτότατόν τε πάντων χρημάτων καὶ καθαρώτατον, καὶ γνώμην γε περὶ πάντος πᾶσαν ἴσχει καὶ ἰσχύει μέγιστον. Ὅσα τε ψυχὴν ἔχει καὶ τὰ μὲν καὶ τὰ ἐλάσσων, πάντων νόος κρατέει· καὶ τῆς περιχώρησιος τῆς συμπάσης νόος ἐκράτησε, ὥστε περιχωρῆσαι τὴν ἀρχήν. Καὶ πρῶτον ἀπὸ τοῦ μικροῦ ἤρξατο περιχωρῆσαι, ἔπειτα πλεον περιχώρησε, καὶ περιχωρῆσαι ἐπὶ πλεον. Καὶ τὰ συμμειγμένα τε καὶ ἀποκρινόμενα καὶ διακρινόμενα, πάντα ἔγνω νόος· καὶ ὅκοια ἐμελλε ἔσθαι καὶ ὅκοια ἦν καὶ ἄσσα νῦν ἐστί καὶ ὅκοια ἔσται, πάντα διεκόσμησε νόος, καὶ τὴν περιχώρησιν ταύτην, ἣν νῦν περιχωρεῖ τὰ τε ἄστρα καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη καὶ ὁ ἀήρ καὶ ὁ αἰθήρ, οἱ ἀποκρινόμενοι. Ἡ δὲ περιχώρησις αὕτη ἔποίησε ἀποκρίνεσθαι, καὶ ἀποκρίνεται ἀπὸ τε τοῦ ἀραιοῦ τὸ πυκνὸν καὶ ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ τὸ θερμὸν καὶ ἀπὸ τοῦ

ζοφεροῦ τὸ λαμπρὸν καὶ ἀπὸ τοῦ διεροῦ τὸ ξηρὸν. Μοῖραι δὲ πολλὰ πολλῶν εἰσι παντάπασι δὲ οὐδὲν ἀποκρίνεται οὐδὲ διακρίνεται τὸ ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου πλὴν νόου. Νόος δὲ πᾶς ὁμοίος ἐστὶ καὶ ὁ μέζων καὶ ὁ ἐλάσσων· ἕτερον δὲ οὐδὲν ἐστὶ ὁμοιον οὐδενὶ ἑτέρω ἀπειρῶν ἰόντων, ἀλλ' ὅσων πλεῖστα ἐνι, ταῦτα ἐνδηλότατα ἐν ἑκαστόν ἐστι καὶ ἦν.

(Simplicius Comment. In Arist. Phys. fol. 33 b, 35 a. Post λέλεκται vulgo legitur ἀνεκώλυεν quod mutavi in ἐκώλυεν ἂν. Præterea præeunte Schornio reposui ὅσα τε ψυχὴν ἔχει; vulgo ὅσα γε ψ. ἰ. In sequentibus Ritteri emendationem ἔπειτα πλεον περιχώρησε recepi pro vulgata scriptura ἔπει δὲ πλεον περιχωρεῖ. Extrema apud Simplicium sic eduntur : ἀλλ' ὅτῳ πλεῖστα ἐνι κτλ. quæ Prellerum secutus converti in ἀλλ' ὅσων πλεῖστα ἐνι κτλ.)

7. Ἐπει ἤρξατο ὁ νόος κινεῖν, ἀπὸ τοῦ κινεομένου παντὸς ἀπεκρίνετο, καὶ ὅσον ἐκίνησε ὁ νόος, πᾶν τοῦτο διεκρίθη· κινεομένων δὲ καὶ διακρινομένων ἡ περιχώρησις πολλῶν μᾶλλον ἔποiese διακρίνεσθαι.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 67 a.)

8. Τὸ μὲν πυκνὸν καὶ διερὸν καὶ ψυχρὸν καὶ τὸ ζοφερὸν ἐνθάδε συνεχώρησε, ἐνθα νῦν ἡ γῆ· τὸ δὲ ἀραιὸν καὶ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ λαμπρὸν ἐξέχωρησε ἐς τὸ πρόσω τοῦ αἰθέρος.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 38 b. Cæterum καὶ τὸ λαμπρὸν quæ verba librariorum culpa ommissa sunt apud Simplicium addidi cum Schornio ex Origenis Philosoph. cap. 8.)

6. Reliqua omnis materiæ partem continent, mens autem infinita sui que juris est neque ulli rei admixta, sed sola libera et soluta est. Nam nisi segregata ab omni concretionem mortali, sed alii cuidam adjuncta esset, uni alicui addita omnium rerum consors foret; siquidem in quavis re omnis materiæ particula est, quemadmodum in præcedentibus diximus, aliaque cum aliis commixta eam impedirent, quominus ullam rem ita teneret ut sola nunc libera et soluta tenet. Est enim cunctarum rerum subtilissima et purissima, ac sententiam quamlibet de quavis re dicit plurimumque valet. Porro quæcunque animata sunt tum majora tum minora, omnia mens gubernat cælestesque moderata est conversiones, ita ut principio universum converteretur. Ac primum quidem ab exiguis initiis conversio cepit, deinde plures materiæ partes complexa crescebat, atque in posterum etiam ulterius progredietur. Commixta vero et secreta ac discreta omnia cognovit mens : et quæ futura erant quæque fuerunt et quæ nunc sunt quæque erunt omnia mens ordinavit conversionemque hanc qua nunc

sidera et sol lunaque et aer atque æther ab indigesta mole secreti torquentur et vertuntur. Hæc autem conversio efficit, ut singula secernerentur. Ac secreta sunt a raris densa, a frigidis calida, a caliginosis illustra, ab humidis sicca. Verum multæ sunt multarum rerum partes, quia aliud ab alio neque seceruntur prorsus, neque discernitur præter mentem. Jam vero mens omnis similis est et major et minor : at nihil aliud alii simile est in hac infinita rerum multitudine, sed qualia cuique semina plurima insunt, tale perspicue est et fuit.

7. Quum mens materiam movere cœpisset, ab omni parte mota reliquæ scernerentur, quantumque partium movit mens, tantum discretum est ab indigesta mole : quumque hæc particulae moverentur ac discernentur, conversio efficiebat, ut eo magis alia ab aliis discernentur.

8. Densa et humida, frigida et obscura eum in locum congregata sunt quo nunc terra est : at rara et calida, sicca et splendida in longinquum ætheris locum secesserunt.

9. Ἀπὸ τούτων ἀποκρινομένων συμπήγνυται γῆ· ἐκ μὲν γὰρ τῶν νεφελῶν ὕδωρ ἀποκρίνεται, ἐκ δὲ τοῦ ὕδατος γῆ, ἐκ δὲ τῆς γῆς λίθοι συμπήγνυται ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ· οὗτοι δὲ ἐκχωροῦσι μᾶλλον τοῦ ὕδατος.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 38 b : οὕτω γάρ φησιν· ἀπὸ τούτων κτλ. Cf. fol. 33 b, ubi legitur λίθος συμπήγνυται. Est autem ἐκ τῶν νεφελῶν idem quod ἐξ ἀέρος. Sic enim Simplicius fol. 106 a : ὁρῶν οὖν πᾶν ἐκ παντός γινόμενον, εἰ καὶ μὴ ἀμέσως, ἀλλὰ κατὰ τάξιν, καὶ γὰρ ἐκ πυρὸς ἀήρ καὶ ἐξ ἀέρος ὕδωρ καὶ ἐξ ὕδατος γῆ καὶ ἐκ γῆς λίθος καὶ ἐκ λίθου πάλιν πῦρ κτλ.)

10. ἀνθρώπους τε συμπαγήναι καὶ τᾶλλα ζῶα, ὅσα ψυχὴν ἔχει· καὶ τοῖσι γε ἀνθρώποισι εἶναι καὶ πόλιας συνωκημένας καὶ ἔργα κατασκευασμένα, ὡσπερ παρ' ἡμῖν, καὶ ἡλιόν τε αὐτοῖσι εἶναι καὶ σελήνην καὶ τᾶλλα, ὡσπερ παρ' ἡμῖν, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖσι φύειν πολλά τε καὶ παντοῖα, ὧν ἐκεῖνοι τὰ ὀνήσιτα συνενεκάμενοι ἐς τὴν οἰκισιν χροῦνται.

(Simplicius Comment. in Aristot. Phys. fol. 33 b, ubi hanc apponit explicationem : καὶ ἑμὶ μὲν ἑτέραν τινὰ διακόσμησιν παρὰ τὴν παρ' ἡμῖν αἰνίττεται, δηλοῖ τὸ ὡσπερ παρ' ἡμῖν οὐχ ἅπαξ εἰρημένον. Add. Diog. Laert. lib. II, 6 : τὴν σελήνην οἰκίσσεις ἔχειν, ἀλλὰ καὶ λόφους καὶ φάραγγας. Conf. Simplic. fol. 8 a.)

11. Οὕτω τούτων περιχωροῦντων τε καὶ ἀποκρινομένων ὑπὸ βίης τε καὶ ταχυτήτος. Βίην δὲ ἡ ταχυτῆς ποιεῖ, ἡ δὲ ταχυτῆς αὐτέων οὐδενὶ ἔοικε χρήματι τὴν ταχυτῆτα τῶν νῦν ἰόντων χρημάτων ἐν ἀνθρώποισι, ἀλλὰ πάντως πολλαπλασιῶς ταχὺ ἔστι.

(Simplicius Comment. in Aristot. Phys. fol. 8 a : ἀκουσον δὲ οἷα καὶ μετ' ὀλίγα φησὶν τὴν ἀμφοῖν ποιούμενος σύγκρισιν· οὕτω τούτων περιχωροῦντων κτλ. qui ditteñ διάκρισιν et διακόσμησιν ab Anaxagora statui dicit. Certum est hīc disputari de motu quo cœlum et sidera

olim ab indigesta mole segregata sunt. Sed eodem motu etiam nunc feruntur, quoniam durat adhuc atque adeo in æternum durabit. Verborum structuræ ἡ δὲ ταχυτῆς αὐτέων οὐδενὶ ἔοικε χρήματι τὴν ταχυτῆτα et ἡ δὲ ταχυτῆς πάντως πολλαπλασιῶς ταχὺ ἔστι elegantem sermonem non decent, sed antiquitatis excusationem habent.)

12. Ὅ δὲ νόος ὅσα ἔσται τε καὶ νῦν ἔστι καὶ ἦν καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐν τῷ πολλᾷ περιέχοντι καὶ ἐν τοῖσι προσκριθεῖσι καὶ ἐν τοῖσι ἀποκεκριμένοισι κάρτα διακόσμησε.

(Simplicius Comment. in Aristot. Phys. fol. 33 b : ὅτι δὲ διττὴν τινὰ διακόσμησιν ὑποτίθεται, τὴν μὲν νοεράν, τὴν δὲ αἰσθητήν, ὅλον μὲν καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅλον δὲ καὶ ἐκ τῶν νεφελῶν ὅ δὲ νόος ὅσα ἔσται τε [cod. D ἔσται τε] κάρτα, καὶ νῦν ἔστιν, ἦν καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐν τῷ πολλᾷ περιέχοντι, καὶ ἐν τοῖσι προσκριθεῖσι καὶ ἐν τοῖσιν ἀποκεκριμένοισι. Locum mutilum et corruptum emendavi et supplevi e fragm. 6.)

13. Οὐ κεχώριται τὰ ἐν τῷ ἐνὶ κόσμῳ οὐδὲ ἀποκέκοιται πελέκει οὔτε τὸ θερμὸν ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ οὔτε τὸ ψυχρὸν ἀπὸ τοῦ θερμοῦ.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 37 b. et 38 a. In eandem sententiam supra Anaxagoras (fragm. 6) dixit : παντάπασιν δὲ οὐδὲν ἀποκρίνεται οὐδὲ διακρίνεται τὸ ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου. Cf. Simplic. in Aristotelis Phys. p. 106 b : καὶ διακρινόμενα γὰρ ταῦτα οὐκ ἀπέσπασται πάντῃ ἀπ' ἀλλήλων. Διό φησιν ὁ Ἀναξαγόρας, μὴδ' ἐνδέχεται πάντα διακριθῆναι.)

14. Τούτων δὲ οὕτω διακεκριμένων γινώσκειν χρῆ, ὅτι πάντα οὐδὲν ἐλάσσω ἔστι οὐδὲ πλέω. Οὐ γὰρ ἀνυστὸν πάντων πλέω εἶναι, ἀλλὰ πάντα ἴσα αἰεὶ.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 33 b. Pro ὅτι πάντα quæ est exempli Aldini scriptura, cod. D non male habet ὅτι τὰ πάντα. De reliquo philosophus ait materiam neque generatione augeri neque minui interitu.)

9. Ex his secretis concrescit terra : nam e nubibus aqua secernitur, ex aqua terra ; e terra lapides frigore concrescunt : hi autem magis ex aqua excedunt.

10. hominesque et reliqua animalia vitali spiritu prædita concrevisse, atque hominibus esse urbes habitatas et opera facta ut apud nos, ac solem iis esse et lunam et cætera, ut apud nos, terramque iis gignere multa et varia, e quibus illi utilissima quæque in domos comportata in rem suam convertunt.

11. His vi ac celeritate ita conversis et secretis. Vim vero celeritas efficit ; celeritas autem illorum ad nullius earum quæ nunc sunt inter homines rerum similitudinem, si de

earum celeritate agitur, accedit, sed omnino multo major ista celeritas est.

12. Verum mens quæcumque erunt et nunc sunt et fuerunt et reliqua omnia quæ continentur cælo rerum multitudine instructo et quæ insunt in accretis vel jam secretis sedulo ordinavit.

13. Non separata sunt quæ uno hoc continentur mundo, neque securi abrupta calida a frigidis vel frigida a calidis.

14. His ita discretis sciendum est omnia nihilo neque pauciora esse neque plura. Etenim fieri non potest, ut plura sint universis quæ exstant, sed cuncta semper æqualia sunt.

15. Οὐτε τοῦ μικροῦ γέ ἐστι τό γε ἐλάχιστον, ἀλλ' ἔλασσον αἰεὶ· τὸ γὰρ ἕν οὐκ ἔστι τὸ μὴ οὐκ εἶναι· οὔτε τὸ μέγιστον, ἀλλὰ καὶ τοῦ μεγάλου αἰεὶ ἐστι μέζον· καὶ ἕσον ἐστὶ τῶ μικρῶ πλῆθος, πρὸς ἑωυτὸ δι ἑκαστὸν ἐστι καὶ μέγα καὶ μικρόν.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 35 a : καὶ ὅτι οὔτε τὸ ἐλάχιστον ἦν (ἐστὶν cod. D) ἐν ταῖς ἀρχαῖς οὔτε τὸ μέγιστον· οὔτε γὰρ τοῦ μικροῦ γέ (φησὶν) ἐστὶ τό γε ἐλάχιστον κτλ. ubi γὰρ particulam Simplicius inseruit. Duplex γε in eadem sententia positum neminem offendit. Similiter Diogenes Apolloniates fragm. 6 : οὐ μέντοι ἀτρεκέως γε ὁμοῖον γ' ἕν. Cæterum eadem verba repetit Simplicius fol. 35 b. Incisus illud τὸ γὰρ ἕν οὐκ ἔστι τὸ μὴ οὐκ εἶναι, i. e. *ens enim non est non esse, vel quod est, non est ita, ut non sit sensum nequaquam obscurum habet. Nam si quid esset minimum, Anaxagoras arbitratur fore, ut id quod est ad nihilum redigi posset. In sequentibus οὔτε τὸ μέγιστον desideratur fol. 35 a, legitur autem fol. 35 b. Conf. Simpl. 35 a : εἰ γὰρ πᾶν ἐν παντί, καὶ πᾶν ἐκ παντὸς ἐκκρίνεται, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐλαττοῦ δοκοῦντος ἐκκριθήσεται τι ἐλαττον*

ἐκείνου καὶ τὸ μέγιστον δοκοῦν ἀπὸ τίνος ἐξεκρίθη ἐαυτοῦ μειζονος κτλ.)

16. καὶ ὅτε δὲ ἴσαι μοῖραί εἰσι τοῦ τε μεγάλου καὶ τοῦ μικροῦ, πλῆθος καὶ οὕτως ἂν εἴη, καὶ ἐν παντί πάντα· οὐδὲ χωρὶς ἐστὶ εἶναι, ἀλλὰ πάντα παντὸς μοῖραν μετέχει. Ὅτε δὲ τοῦλάχιστον μὴ ἐστὶ εἶναι, οὐκ ἂν δύναίτο χωρισθῆναι οὐδ' ἂν λίγη ἀφ' ἑωυτοῦ γενέσθαι, ἀλλ' ὅπως περὶ ἀρχὴν ἦν, καὶ νῦν πάντα ἁμοῦ. Ἐν πᾶσι δὲ πολλὰ ἐνεσσι καὶ τῶν ἀποκρινομένων ἴσα πλῆθος ἐν τοῖσι μέζοσι τε καὶ ἐλάσσουσι.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 35 a. In exemplo Aldino legitur ἀλλ' ὅπερ περὶ ἀρχὴν εἶναι, καὶ νῦν πάντα ἁμοῦ, in cod. D ὅπως περ ἀρχὴν εἶναι, sed loci sensus requirit ἀλλ' ὅπως περὶ ἀρχὴν vel περὶ τὴν ἀρχὴν ἦν, quod vulgavi.)

17. Τὸ δὲ γίνεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι οὐκ ὀρθῶς νομίζουσι οἱ Ἕλληνες· οὐδὲν γὰρ χρῆμα οὐδὲ γίνεται οὐδὲ ἀπόλλυται, ἀλλ' ἀπὸ ἐόντων χρημάτων συμμίσγεται τε καὶ διακρίνεται. Καὶ οὕτως ἂν ὀρθῶς καλοῖεν τό τε γίνεσθαι συμμίσγεσθαι καὶ τὸ ἀπόλλυσθαι διακρίνεσθαι.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 34 b.)

15. Neque parvo est minimum, sed semper minus : quod enim est, non est ita, ut non sit : neque maximum est, sed et magno semper est majus : et magnum parvo magnitudine par est, per se vero unumquidque et magnum est et parvum.

16. Et quoniam æquales magni et parvi particule sunt, magnitudo etiam in utroque reperitur, atque in omnibus omnia insunt, neque alia ab aliis separari possunt, sed cuncta omnis materie partem continent. Quum vero minimum esse nequeat, non potest segregari neque a semet

ipso quasi penitus avelli, sed quemadmodum principio rerum nihil non colligatum erat, sic etiam nunc omnia coherent. In omnibus autem multa insunt, rerumque a materia secretarum tot particule in majoribus quot in minoribus inveniuntur.

17. At vero nascendi et moriendi vocabulis Græci non recte utuntur. Nulla enim res neque fit neque interit, sed ex iis quæ sunt rebus miscetur ab iisque discernitur. Ita rectius pro fieri dixerint misceri, pro interire autem discerni.

DE DIOGENE APOLLONIATE.

Diogenes (1), Apollonemidii filius, physicus, Apolloniæ natus est, nobilissimo Cretæ oppido (2), unde Apolloniatas ab antiquis scriptoribus vocari solet. Hunc Simplicius (3) veterum philosophorum qui in naturæ obscuritate versati sunt pæne novissimum exstitisse dicit. Idem eum tam Anaxagorea quam Leucippea decreta secutum bonam doctrinæ partem ab aliis mutuatum esse testatur. Sed quantum e fragmentis colligi licet, Anaximenis placita ita exornavit, ut illa contra Anaxagoram tueretur. Quæ res eam vim habuit, ut Antisthenes Apolloniatem Anaximenis auditoribus annumeraret (4). Verum quum Anaxagoræ tempore vixerit ac post Clazomenium sapientiæ doctorem philosophatus sit, ne juvenis quidem senem Anaximenem convenire potuit. Neque vero perpetuo Apolloniæ commoratus est, sed aliquandiu Athenis habitavit, ubi Demetrius Phalereus doctissimo homini invidia presso prope modum capitis periculum illatum esse tradit (5).

In explicandis rebus naturalibus locutus est etiam de lapide qui Olympiade septuagesima octava ad Ægos flumen cælo decidit, cujus lapsum prædixisse fertur Anaxagoras (6). Unum an plura volumina scripserit non constat. Nam etsi Diogenes Laertius lib. IX, 57 (7) unum ei opus attribuit ejusque initium affert, tamen commentarium de rerum natura auctor in plures diviserat libros, quorum secundum citat Rufus Ephesius (8) apud Galenum 2 in VI Epidem. tom. V p. 473. Hoc autem solum ingenii monumentum sub Diogenis Apolloniatae nomine Simplicii ætate ferebatur (9), qui alia ejus scripta perisse his verbis memoriam prodit in Aristotelis Phys. f. 32 b : Ἰστέον

ὅς γέγραπται πλείονα τῶν Διογένηι τούτῳ συγγράμματα, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ περὶ φύσεως ἐπιήσθη, καὶ πρὸς φυσιολόγους ἀντειρηκέναι λέγων, οὐς καλεῖ καὶ αὐτὸς σοφιστάς, καὶ μετεωρολογίας (leg. μετεωρολογίαν) γεγραφέναι, ἐν ᾗ λέγει καὶ περὶ ἀρχῆς εἰρηκέναι καὶ μέντα καὶ περὶ ἀνθρώπου φύσεως. At fortasse non integrum de rerum natura volumen Simplicius vidit, ut putandum sit deperdita illa scripta ejusdem operis partes olim fuisse. Cæterum quamvis Cretenses Dores essent, Diogenes tamen in libris conficiendis non dorica sed ionica dialecto philosophorum ionicorum more et exemplo usus est. Qua in re ut Anaxagoram elegantia superavit, ita a posterioribus, inprimis a Democrito superatus est. Quippe paulatim Iones in solutæ orationis scripture profecerunt. Jure igitur cultiorem Diogenis sermonem pro recentioris ætatis indicio habentes Apolloniatem paulo juniorem Clazomenio philosopho fuisse existimamus. Confirmatur hoc Sidonii Apollinaris testimonio qui carm. XV vs. 89 seqq. ait :

• Quartus Anaxagoras Thaletica dogmata ser-
[vat,
sed divinum animum sentit qui fecerit orbem.
Junior huic junctus residet collega, sed idem
materiam cunctis creaturis aera credens
judicat inde deum, faceret quo cuncta, tulisse. •

Jam ut dogmata ejus paucis exponam, aerem rerum materiam esse dixit, e qua omnia fierent, sed esse compotem mentis sine qua nihil ex eo fieri posset. Quocirca aer cuncta regit et ad omnia penetrat, neque quidquam est

(1) Diogenes Laertius lib. IX, 57 : Διογένης Ἀπολλοθέμιδος· Ἀπολλωνιάτης, ἀνὴρ φυσικὸς καὶ ἀγαν ἐλλόγιμος. Cf. Eudocia Violar. pag. 137.

(2) Stephanus Byzantius v. Ἀπολλωνία : εἰκοστὴ τρίτη Κρήτης, ἡ πάλαι Ἐλεύθερα, Λίνου πατρὶς. ἐκ ταύτης ὁ φυσικὸς Διογένης. Fuere autem viginti quinque ejusdem nominis oppida quæ recenset Stephanus.

(3) Simplicius in Aristot. Phys. fol. 6 a : καὶ Διογένης δὲ ὁ Ἀπολλωνιάτης σχεδὸν νεώτατος γεγονὼς τῶν περὶ ταῦτα [τά φυσικά] σχολασάντων τὰ μὲν πλείστα συμπερορημένως γέγραψε, τὰ μὲν κατὰ Ἀναξαγόραν τὰ δὲ κατὰ Λεύκιππον λέγων.

(4) Diogenes Laertius lib. IX, 57 : ἤκουσε δὲ (φησὶν Ἀντισθένης) Ἀναξιμένους. ἦν δὲ ἐν τοῖς χρόνοις κατὰ Ἀναξαγόραν.

(5) Diogenes Laertius lib. IX, 57 : Τοῦτῶν φησὶν ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος ἐν τῇ Σωκράτους ἀπολογία διὰ μέγαν φθόνον μικροῦ κινδυνεῦσαι Ἀθήνησιν.

(6) Stobæus Eclog. Phys. lib. I cap. 24 p. 508 ed. Heer.; tom. I p. 198 ed. Gaisf. : Διογένης κισσηροειδῆ τὰ ἀστρα, διαπινοίας δὲ αὐτὰ νομίζει τοῦ κόσμου, εἶναι δὲ διάπυρα. Συμπεριφέρεισθαι δὲ τοῖς φανεροῖς ἀστροῖς ἀφανεῖς λίθους καὶ πᾶς αὐτὸ τοῦτ' ἀνωμόμους· πίπτοντας δὲ πολλὰκις ἐπὶ τῆς γῆς σβέννυσθαι, καθάπερ τὸν ἐν Αἰγῷ ποταμοῖς πυρωδῶς κατεσχηθέντα ἀστέρων πέτρων. Cf. Plutarchus de Plac. phil. lib. II, 13. Marmor Parium epoch. 57 p. 550 et 585 ed. Muller; Diog. Laert. lib. II, 10; Plin. Hist. nat. lib. II, 58.

(7) Diog. Laert. IX, 57 : Ἀρχὴ δὲ αὐτῷ τοῦ συγγράμματος ἦδε· λόγου παντὸς κτλ. Conf. lib. VI, 81.

(8) Galenus 2 in VI Epidem. tom. V p. 473. 'Ρούρος δὲ φησὶ, Διογένη τὸν Ἀπολλωνιάτην μόνον ἐναντιῶς ἀποφρίνασθαι κατὰ τὸ περὶ φύσεως δεύτερον.

(9) Simplicius in Arist. Phys. fol. 32 b : ἐν δὲ γε τῷ περὶ φύσεως, θ τῶν αὐτοῦ μόνον εἰς ἐμὲ ἦλθε.

quod non hujus consors sit (Vid. fragm. 6). Lavendum tamen ne cum Cicerone de Nat. deor. I, 12 putemus, Diogenem aere usum esse deo, vel cum Augustino de Civ. Dei VIII, 2 aeri eum livinam rationem tribuisse. Hoc enim non dicere dixit Apolloniates, sed dicere visus est. Falluntur præterea Nicolaus et Porphyrius qui Cretensem philosophum medium quiddam inter ignem et aerem rerum principium statuisse scripserunt (10). Neque enim dubium quin errorem ambigua philosophi oratio pepererit qui fragm. 6 de aeris varietate disputans : Καὶ ἀπάντων, inquit, τῶν ζώων δὲ ἡ ψυχὴ τὸ αὐτὸ ἐστὶ, ἀλλ' θερμότερος μὲν τοῦ ἕω, ἐν ᾧ εἶμεν, τοῦ μέντοι παρὰ τῷ ἡλίῳ πολλὸν ψυχρότερος· ἕμιοιόν δὲ τοῦτο τὸ θερμὸν οὐδενὸς τῶν ζώων ἐστὶ. Itaque illi rati e frigore nihil oriri, solum calorem ad mundum procreandum aptum esse, Diogenem in calido aere rerum omnium fundamenta pōsuisse contenderunt. Quod licet aliqua ex parte ita sese habere facile concedamus, tamen a philosopho non eo quo ipsi volunt modo expressum est. Etenim Apolloniates neque calidum aerem, neque frigidum, sed omnino aerem eorum quæ exstant et gignuntur parentem nominavit. Quamobrem non est quod cum Simplicio arbitremur Nicolaum et Porphyrium quæ de Diogenis philosophia memorant e deperditis ejus scriptis tanquam reconditis atque abditis e fontibus hausisse. Porro Diogenes omnia moveri et innumerabiles esse mundos et inane infinitum esse affirmavit. Idem aerem tum spissatum tum rarefactum mundos gignere, e nihilum autem nihil existere, neque in nihilum corrumpi censuit. Terram rotundam appellavit quæ in medio stabilita circumfuso calore et frigore concreverit (11).

Nilus (12) Diogeni quotannis circa solstitium æstivum inundare Ægyptum videtur, quia sol aquam marinam et quidquid humidi in terra est ad se rapit-raptumque humorem in Nilum demittat. Verba ejus latine versa sic exhibet Seneca Quæst. nat. IV, 2 : « Diogenes Apolloniates ait : Sol humorem ad se rapit; hunc exsiccata tellus tum ex mari ducit, tum ex cæteris aquis. Fieri

antem non potest, ut una sicca sit tellus, alia abundet. Sunt enim perforata omnia et in itinera pervia. Sicca ab humidis sumunt aliquando. Nisi aliquid terra acciperet, exaruisset. Ergo undas sol trahit : sed ex his quæ premunt maxime hæc meridiana sunt. Terra quum exaruit, plus ad se humoris adducit. Ut in lucernis oleum illo fluit ubi exuritur, sic aqua illo incumbit quo vis caloris et terræ æstuantis accessit. Unde ergo trahitur? ex illis scilicet partibus semper hibernis, septentrionalibus, unde exundat. Ob hoc Pontus in inferum mare assidue fluit rapidus, non ut cætera maria alternatis ultro citro æstibus, in unam partem semper pronus et torrens. Quod nisi faceret, hisque itineribus quod cuique deest redderetur, quod cuique superest emitteretur : jam aut exsiccata essent omnia aut inundata. » Contra hæc Seneca : « Interrogare Diogenem libet, quare quum Pontus et amnes cuncti invicem commeent, non omnibus locis æstate majora sunt flumina? Ægyptum sol magis percoquit : itaque Nilus magis crescit. Sed in cæteris quoque terris aliqua fluminibus fit adjectio. Deinde quare ulla pars terræ sine humore est, quum omnis ad se ex aliis regionibus trahit eoque magis, quo calidior est? Deinde quare Nilus dulcis, si illi e mari unda est? Nec enim ulli flumini dulcior gustus. » Quibus tamen plerisque neque Diogenes refellitur, neque res ipsa explicatur.

De hominis natura philosophus Cretensis dedita opera egit. Quo in genere ad nostram ætatem mansit egregium fragmentum quod est ap. Aristotelem IIist. anim. lib. III, 2, 4 (Vid. fragm. 8), ubi de venis, quas ideo per totum corpus pertinere credidit Diogenes, ut earum ope aer calidior et mente præditus in omnes animalium partes derivatus omnium et sensuum et cogitationum causa existeret. Quæ de sensibus docuit Apolloniates persequitur Theophrastus lib. de Sensu cap. 39, 42 et 44, cui adde Plutarchum Plac. phil. IV, 16 et 18.

Placita ejus breviter perstrinxi; reliqua e fragmentis (13) quæ omni adhibita diligentia recensui et interpretatus sum cognoscentur.

(10) Simplicius ad Aristotelis Phys. fol. 32 b : Ἐπειδὴ δὲ ἡ μὲν τῶν πλείονων ἱστορία Διογένην τὸν Ἀπολλωνιάτην θύσιος Ἀναξιμένην τὸν ἀέρα τίθεσθαι τὸ πρῶτον στοιχείον εἶναι, Νικόλαος δὲ ἐν τῇ περὶ θεῶν πραγματείᾳ τοῦτον ἱστορεῖ τὸ μεταξὺ πυρὸς καὶ ἀέρος τὴν ἀρχὴν ἀποφύνασθαι καὶ τῷ Νικόλαῳ συνακοούθησεν ὁ φιλομαθέστατος τῶν φιλοσόφων Περρῆριος, ἰστέον ὡς γέγραπται πλείονα τῷ Διογένει τούτῳ συγγράμματα κτλ.

(11) Diogenes Laertius lib. IX, 57 : Στοιχείον εἶναι τὸν ἀέρα, κόσμους ἀπείρους, καὶ κενὸν ἀπειρον, τὸν τε ἀέρα πυκνοῦμενον καὶ ἀραιούμενον γεννητικὸν εἶναι τῶν κόσμων. Οὐδὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι, οὐδὲ εἰς τὸ μὴ ὄν φθείρεσθαι. Τῆν γὰρ τρογγύλην, ἐρηρῆσιμένην ἐν τῷ μέσῳ, τὴν σύστασιν

εἰληρυῖαν κατὰ τὴν ἐκ τοῦ θερμοῦ περιφορὰν καὶ πῆξιν ὅπῃ τοῦ ψυχροῦ. Cf. Hesychius Milesius p. 20 ed. Orell. Eusebius Præp. Ev. lib. I cap. 8 : Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης ἀέρα ὑφίσταται στοιχείον, κινεῖσθαι δὲ τὰ πάντα κτλ.

(12) Schol. Apoll. Rhod. IV, 269 : Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης ὑπὸ ἡλίου ἀρκάζεσθαι τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης, ὃ τότε εἰς τὸν Νεῖλον καταφέρεσθαι οἰεται γὰρ πηροῦσθαι τὸν Νεῖλον ἐν τῷ θέρεϊ διὰ τὸ τὸν ἥλιον εἰς τοῦτον τὰς ἀπὸ γῆς ἰκμάδας τρέπειν.

(13) Anaxagoræ Clazomenii et Diogenis Apolloniatis fragmenta recensuit Guil. Schorn. Bonnæ 1829. Diogenis Apolloniatis fragmenta edidit Frid. Panzerbieter. Lipsiæ 1830.

ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΟΥ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

1. Λόγου παντός ἀρχόμενον δοκέει μοι χρεῶν εἶναι τὴν ἀρχὴν ἀναμφισβήτητον παρέχεσθαι, τὴν δὲ ἐρημηγῆτην ἀπλήτην καὶ σεμνήν.

(Diogenes Laertius lib. IX, 57 : Ἀρχὴ δὲ αὐτῶ τοῦ συγγραμματος ἦδε· λόγου παντός κτλ. Cf. lib. VI, 81.)

2. Ἐμοὶ δὲ δοκέει, τὸ μὲν ζύμπαν εἰπεῖν, πάντα τὰ ἕνonta ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἑτεροιοῦσθαι καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι· καὶ τοῦτο εὐδῆλον. Εἰ γὰρ τὰ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ἕνonta νῦν γῆ καὶ ὕδωρ καὶ τᾶλλα, ὅσα φαίνεται ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ἕνonta, εἰ τούτων τε ἦν τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἕτερον ἕν τῇ ἰδίῃ φύσει, καὶ μὴ τὸ αὐτὸ ἕν μετέπιπτε πολλαχῶς καὶ ἑτεροιοῦτο, οὐδ' ἂν οὔτε μίσησθαι ἀλλήλοισι ἠδύνατο οὔτε ὠφέλησις τῷ ἑτέρῳ οὔτε βλάβη εἶναι. Οὐδ' ἂν οὔτε φυτὸν ἐκ τῆς γῆς φῦναι οὔτε ζῶον οὔτε ἄλλο γενέσθαι οὐδέν, εἰ μὴ οὕτω συνίστατο ὥστε τωυτὸ εἶναι· ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἑτεροιοῦμεν ἄλλοτε ἄλλοῖα γίνεται καὶ ἐς τὸ αὐτὸ ἀναχωρεῖ.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 32 b : γράφει δὲ εὐθὺς μετὰ τὸ προοίμιον τάδε· ἔμοι δὲ δοκέει κτλ. Post γῆ καὶ ὕδωρ Cod. D addit καὶ ἀήρ καὶ πῦρ. Pro οὐδαμῇ οὔτε μίσησθαι ἀλλήλοισι ἠδύνατο, quæ codicum scriptura est, posui cum Schornio οὐδ' ἂν οὔτε μίσησθαι κτλ. Denique inter βλάβη et οὐδ' ἂν inserui εἶναι. Nam deesse aliquid viri docti jam pridem animadverterunt. Cf. Aristot. de gen. et corrupt. I, 6 : καὶ τοῦτ' ὀρθῶς λέγει Διογένης, ὅτι εἰ μὴ ἦν ἐξ ἐνός ἅπαντα, οὐκ ἂν ἦν τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν ἐπ' ἀλλήλων, οἷον τὸ θερμὸν ψύχεσθαι καὶ τοῦτο θερμαίνεσθαι πάλιν οὐ γὰρ ἡ θερμότης μεταβάλλει καὶ ἡ ψυχρότης εἰς ἀλληλα, ἀλλὰ δῆλον ὅτι τὸ ὑποκεῖμενον.)

3. Ἀλλὰ τοῦτό μοι δοκέει δῆλον εἶναι, ὅτι καὶ μέγα καὶ ἰσχυρὸν καὶ αἰδιὸν τε καὶ ἀθάνατον καὶ πολλὰ εἰς ἔστι.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 33a)

4. Οὐ γὰρ ἂν οὕτω δεδάσθαι οἷόν τε ἦν ἀνευ νόσιοις, ὥστε καὶ πάντων μέτρα ἔχειν, χειμῶνός τε καὶ θέρσος καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρης καὶ θετῶν καὶ ἀνέμων καὶ εὐδύων. Καὶ τὰ ἄλλα εἰ τις βούλεται ἐνωέσθαι, εὐρίσκοι ἂν οὕτω διακείμενα, ὡς ἀνυστὸν καλλίστα.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 36 b : ἐφεξῆς δὲ δεῖξας ὅτι ἐστὶν ἐν τῇ ἀρχῇ ταύτῃ νόσις πᾶσι· οὐ γὰρ ἂν, φησὶν, οὕτω δεδάσθαι etc.)

5. Ἐτι δὲ πρὸς τοῦτοις καὶ τὰδε μεγάλα σημεῖα· ἀνθρώποι γὰρ καὶ τὰ ἄλλα ζῶα ἀναπνεύοντα ζῶει τῷ ἀέρι, καὶ τοῦτο αὐτοῖσι καὶ ψυχῇ ἐστὶ καὶ νόσις, ὡς δεδάσθαι ἐν τῷδε τῇ συγγραφῇ ἐμφανέως, καὶ ἐν τοῦτο ἀπαλλαγθῆ, ἀποθνήσκει καὶ ἡ νόσις ἐπιλείπει.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 32 b : ἐπάγει ὅτι καὶ ὁ ἀνθρώπος καὶ τὰ ἄλλα ζῶα τῆς ἀρχῆς ταύτης, ἧτις ἐστὶν ὁ ἀήρ, καὶ τῇ καὶ ψυχῇ ἔχει καὶ νόσιν, λέγων οὕτως· ἔτι δὲ πρὸς τοῦτοις κτλ. Cæterum τοῦτο refertur ad ἀέρος nomen, quod quominus fiat generis diversitas non obstat. Similiter Plato Lach. p. 185 E : εἰ τις ἄρα ἡμῶν τεχνικός περὶ ψυχῆς θεραπείαν, καὶ οἷός τε καλῶς τῶτο [i. e. τὴν ψυχὴν] θεραπεῦσαι.)

6. Καὶ μοι δοκέει τὸ τὴν νόσιν ἔχον εἶναι ὁ ἀήρ καλεόμενος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὑπὸ τοῦτο πάντα καὶ κυβερνάσθαι καὶ πάντων κρατεῖν· ἀπὸ γὰρ καὶ τούτου δοκέει νόσις εἶναι καὶ ἐπὶ πᾶν ἀρῆσθαι καὶ πάντα διατιθέσθαι καὶ ἐν παντὶ ἐνεῖναι. Καὶ οὐκ ἐστὶν οὐδὲ εἶ,

1. Disputationes qualescunque ordientem meo iudicio oportet principium certum et indubitatum præstare, elocutionem vero simplicem et gravem.

2. Mihi vero videntur, ut uno verbo dicam, res cunctæ ab eodem elemento variatione oriri atque idem esse, id quod manifestum est. Si enim res quæ in hoc mundo nunc sunt, terra et aqua et cætera quæ in hoc mundo apparent, si harum, inquam, rerum aliæ ab aliis snapte natura differrent, neque multis modis mutatæ et variatæ idem essent, nequaquam fieri posset, ut miscerentur aliæ aliis vel commoda et incommoda afferrent. Neque vel planta e terra enasci vel animal vel aliud quid procreari posset, nisi ita comparatum esset, ut idem foret; sed hæc omnia ab eodem elemento variata alias alia specie induuntur atque in idem elementum recidunt.

3. Sed hoc principium mihi videtur perspicue magnum

esse et potens atque æternum et immortale multarumque rerum sciens.

4. Nam principium illud sine intelligentia ita distribui non posset, ut omnium rerum modum contineret, æstatis et hiemis, noctis et diei, imbriumque et ventorum et ceteri sereni. Ac cætera quoque si quis reputare velit, reperiat quam pulcherrime constituta.

5. Præterea hæc quoque firma illius rei argumenta sunt: homines enim et reliqua animalia spiritum ducentia aeris beneficio vivunt, qui ipsi etiam pro anima et intelligentia est, ut in hoc libro dilucide est explicatum. Qui quum excessit, moriuntur et intelligentia deficit.

6. Ac mihi videtur illud quod intelligentiam continet esse aer qui ab hominibus vocatur et ab hoc omnia gubernari, isque cuncta regere: ab hoc enim mihi videtur orta esse mens atque ad omnia penetrasse et universa constitutæ

ἔτι μὴ μετέχει τούτου, μετέχει δὲ οὐδὲ ἐν ὁμοίως τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ, ἀλλὰ πολλοὶ τρόποι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀέρος καὶ τῆς νοησίου εἶσιν. Ἔστι γὰρ πολύτροπος καὶ θερμότερος καὶ ψυχρότερος καὶ ξηρότερος καὶ ὑγρότερος καὶ στασιμώτερος καὶ ὀξυτέρην κίνησιν ἔχων, καὶ ἅλλαι πολλαὶ ἑτεροουσίαι ἐνεῖσι καὶ ἡδονῆς καὶ χροίτης ἄπειροι. Καὶ ἀπάντων τῶν ζῶων δὲ ἡ ψυχὴ τὸ αὐτὸ ἐστὶ, ἀπὸ θερμότερος μὲν τοῦ ἔξω, ἐν ᾧ εἴμεν, τοῦ μέντοι παρὰ τῷ ἡλίῳ πολλὸν ψυχρότερος· ὁμοίον δὲ πῦτο τὸ θερμὸν οὐδενὸς τῶν ζῶων ἐστὶ, ἐπεὶ οὐδὲ τῶν ἀνθρώπων ἀλλήλοισι, ἀλλὰ διαφέρει, μέγα μὲν οὐ, εἰς ὅσπερ παραπλήσια εἶναι, οὐ μέντοι ἀτρεκέως γε ὁμοίον γ' ἰόν· οὐδὲν δ' οἶόν τε γενέσθαι τῶν ἑτεροουμένων ἕτερον ἑτέρου, πρὶν τὸ αὐτὸ γένηται. Ἄτε ὢν πολυτρόπου εὐούσης τῆς ἑτεροουσίας πολύτροπα καὶ τὰ ζῶα καὶ πολλὰ, καὶ οὕτε ἰδέην ἀλλήλοισι εἰκότα οὕτε δαίταν οὕτε νόησιν ὑπὸ τοῦ πληθεος τῶν ἑτεροουσιῶν. Ὅμως δὲ πάντα τῷ αὐτῷ καὶ ζῆ καὶ ὀρθ καὶ ἀκούει, καὶ τὴν ἄλλην νόησιν ἔχει ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πάντα.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 33 a : εἶτα μετ' ὀλίγον σαφῶς ἐπήγαγε· καὶ μοι δοκεῖ κτλ. Initio Simplicii codd. exhibent : καὶ ὑπὸ τούτου πάντα καὶ κυβερνᾶσθαι, ubi restitui πάντα. In sequenti inciso omnium membranarum scriptura est : ἀπὸ γὰρ μοι τούτου δοκεῖ ἔθος εἶναι. Sed pro ἔθος sententia flagitat νόος quod edidi. Cætera e codicibus correctæ sunt. Verba οὐδὲν δ' οἶόν τε γενέσθαι τῶν ἑτεροουμένων ἕτερον ἑτέρου, πρὶν τὸ αὐτὸ γένηται ad aeris naturam et potentiam pertinent. Nam omnia prius eadem, id est, aëria fuerunt, quam mutatione facta sunt diversa.)

7. Καὶ αὐτὸ μὲν τοῦτο καὶ αἰδίων καὶ ἀθάνατον σῶμα, τῶν δὲ τὰ μὲν γίνεσθαι, τὰ δὲ ἀπολείπει.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 33 a : Θεωμαστων δὲ ὅτι κατὰ ἑτεροουσιῶν τῆν ἀπ' αὐτοῦ [i. e. τοῦ ἀέρος] λέγων τὰ ἄλλα γίνεσθαι αἰδίων ὁμοῦ

αὐτὸ φησι λέγων· « καὶ αὐτὸ μὲν τοῦτο καὶ αἰδίων κτλ. »)

8. Αἱ δὲ φλέβες ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὄδ' ἔχουσιν. Εἰσι δύο μέγισται· αὗται τείνουσι διὰ τῆς κοιλίας παρὰ τὴν νωτιαίαν ἄκανθαν, ἡ μὲν ἐπὶ δεξιᾷ ἡ δ' ἐπ' ἀριστερᾷ, εἰς τὰ σκέλη ἑκατέρα τὰ παρ' ἑαυτῆ, καὶ ἄνω εἰς τὴν κεφαλὴν παρὰ τὰς κλειδάς διὰ τῶν σφαγῶν. Ἀπὸ δὲ τούτων καθ' ἅπαν τὸ σῶμα φλέβες διατείνουσιν, ἀπὸ μὲν τῆς δεξιᾶς εἰς τὰ δεξιᾷ, ἀπὸ δὲ τῆς ἀριστερᾶς εἰς τὰ ἀριστερᾷ, μέγισται μὲν δύο εἰς τὴν καρδίαν περὶ αὐτὴν τὴν νωτιαίαν ἄκανθαν, ἕτεροι δ' ὀλίγον ἀνωτέρω διὰ τῶν στηθῶν ὑπὸ τὴν μασχάλην εἰς ἑκατέραν τὴν χεῖρα τὴν παρ' ἑαυτῆ· καὶ καλεῖται ἡ μὲν σπλαγνίτις, ἡ δὲ ἡπατίτις. Σχίζεται δ' αὐτῶν ἄκρα ἑκατέρα, ἡ μὲν ἐπὶ τὸν μέγαν δάκτυλον, ἡ δ' ἐπὶ τὸν ταρσόν· ἀπὸ δὲ τούτων λεπταὶ καὶ πολυόζοι ἐπὶ τὴν ἄλλην χεῖρα καὶ δακτύλους. Ἐτεροι δὲ λεπτότεροι ἀπὸ τῶν πρώτων φλεβῶν τείνουσιν, ἀπὸ μὲν τῆς δεξιᾶς εἰς τὸ ἦπαρ, ἀπὸ δὲ τῆς ἀριστερᾶς εἰς τὸν σπλῆνα καὶ τοὺς νεφρούς. Αἱ δὲ εἰς τὰ σκέλη τείνουσαι σχίζονται κατὰ τὴν πρόσφυσιν, καὶ διὰ παντὸς τοῦ μηροῦ τείνουσιν. Ἡ δὲ μεγίστη αὐτῶν ὀπισθεν τείνει τοῦ μηροῦ καὶ ἐκφαίνεται παχέια· ἕτερα δὲ εἰσω τοῦ μηροῦ μικρὸν ἦττον παχέια ἐκείνης. Ἐπειτα παρὰ τὸ γόνυ τείνουσιν εἰς τὴν κνήμην τε καὶ τὸν πόδα, καθάπερ καὶ εἰς τὰς χεῖρας· καὶ ἐπὶ τὸν ταρσόν τοῦ ποδὸς καθήκουσι, καὶ ἐντεῦθεν ἐπὶ τοὺς δακτύλους διατείνουσιν. Σχίζονται δὲ καὶ ἐπὶ τὴν κοιλίαν καὶ τὸ πλευρὸν πολλὰ ἀπ' αὐτῶν καὶ λεπταὶ φλέβες. Αἱ δὲ εἰς τὴν κεφαλὴν τείνουσαι διὰ τῶν σφαγῶν φαίνονται ἐν τῷ αὐχένι μεγάλα· ἀπ' ἑκατέρας δ' αὐτῶν, ἡ τελευταῖα, σχίζονται εἰς τὴν κεφαλὴν πολλὰ, αἱ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν εἰς τὰ ἀριστερᾷ, αἱ δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν εἰς τὰ δεξιᾷ. Τελευτῶσι δὲ παρὰ τὸ ὄς ἑκάτεραι. Ἔστι δ' ἕτερα φλέβη ἐν τῷ τραχήλῳ παρὰ τὴν μεγάλην ἑκατέρωθεν, ἐλάττων ἐκείνης ὀλίγον, εἰς ἣν αἱ πλείεστα ἐκ τῆς κεφαλῆς συνέχουσιν αὐτῆς.

et in qualibet re inesse. Neque quidquam est quod non aeris consors sit; at ne una quidem res reperitur quæ æque atque alia illius consortione fruatur, sed multi sunt modi et ipsius aeris et intelligentiæ. Est enim aer varius, calidior, frigidior, siccior, humidior, quietior, celeriore motu agitata, atque cum multæ aliæ dissimilitudines, tum innumerabiles et affectionis et coloris varietates insunt. Omnium etiam animalium anima idem est aer, calidior quidem spiritu nobis circumfuso, sed tamen multo frigidior aere solem cingente. Hic vero calor non idem in aliis atque aliis bestiis est, quum ne hominum quidem inter se comparatorum idem sit calor, sed diversus est, non quidem maxime, sed ita ut similes sint calores, nec tamen adeo similes, ut reapse par sit calor. Nihil autem rerum mutatarum ab aliis differre potest, antequam idem fuerint. Quum igitur multiplex sit aeris mutatio, multiplicia etiam et varia animalia sunt, ac neque forma inter se similia, neque victu, neque sensu

et intelligentia propter mutationum multitudinem. Sed tamen omnia ejusdem elementi beneficio et vivunt et vident et audiunt, et reliquam intelligentiam eidem acceptam referunt.

7. Atque hoc ipsum est corpus æternum et immortale : cætera partim fiunt, partim desiciunt.

8. Venæ in homine sic se habent. Duæ eæque maximæ tendunt per ventrem juxta dorsi spinam, altera dextrorsum, altera lævorsum ad propinquam sibi utraque crus, et sursum ad caput per jugulum juxta claviculas. Ab his totum per corpus ad suum quæque latus venæ ducuntur, id est, a dextero latere dextrorsum, a lævo lævorsum, duæ maximæ ad cor circa ipsam dorsi spinam, alteræ paullo altius per pectus sub axillam, utraque ad manum sibi proximam, quarum altera lienaris, altera jecoraria appellatur. Earum summæ partes ita scinduntur, ut hinc ad pollicem, illinc ad palmam prodeant, atque inde tenues

Καὶ αὗται τείνουσι διὰ τῶν σφαγῶν εἴσω. Καὶ ἀπ' αὐτῶν ἑκατέρας ὑπὸ τὴν ὠμοπλάτην τείνουσι καὶ εἰς τὰς χεῖρας. Καὶ φαίνονται παρά τε τὴν σπληνίτιν καὶ τὴν ἥπατίτιν ἕτεροι ὀλίγον ἐλάττους, ἃς ἀποσχῶσιν, ὅταν τι ὑπὸ τὸ δέρμα λυπῆ· ἂν δέ τι περὶ τὴν κοιλίαν, τὴν ἥπατίτιν καὶ τὴν σπληνίτιν. Τείνουσι δὲ καὶ ὑπὸ τοὺς μαστοὺς ἀπὸ τούτων ἕτεροι. Ἔτεροι δ' εἰσὶν αἱ ἀπὸ ἑκατέρας τείνουσαι διὰ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ εἰς τοὺς ὄρχεις, λεπτὰι. Ἔτεροι δ' ὑπὸ τὸ δέρμα καὶ διὰ τῆς σαρκὸς τείνουσιν εἰς τοὺς νεφροὺς, καὶ τελευτῶσιν εἰς τοὺς ὄρχεις τοῖς ἀνδράσι, ταῖς δὲ γυναιξιν εἰς τὰς ὕστερας. Αἱ δὲ φλέβες αἱ μὲν πρῶται ἐκ τῆς κοιλίας

εὐρύτεραι εἰσιν, ἔπειτα λεπτότεραι γίνονται, ἕως ἂν μεταβάλωσιν ἐκ τῶν δεξιῶν εἰς τὰ ἀριστερὰ καὶ ἐκ τούτων εἰς τὰ δεξιά· αὗται δὲ σπερματίτιδες καλοῦνται. Τὸ δὲ αἷμα τὸ μὲν παχύτατον ὑπὸ τῶν σαρκῶν ἐγγίγνεται· ὑπερβάλλον δὲ εἰς τοὺς τόπους τούτους λεπτὸν καὶ θερμὸν καὶ ἀρρῶδες γίγνεται.

(Aristoteles Hist. anim. lib. III cap. 2, 4 : Διογένης δὲ ὁ Ἀπολλωνιάτης τάδε λέγει· αἱ δὲ φλέβες κτλ. Quum nullum ionicæ dialecti vestigium in hoc fragmento appareret, atticas vocum formas ab Aristotele positas mutare nolui.)

frequentibus ramis in reliquam manum ac digitos. Aliæ autem tenuiores a primis venis tendunt a dextra in jecur, a læva in lienem ac renes. Quæ vero ad crura pertinent finduntur ad commissuram ac per totum femur intenduntur. Quarum maxima pone femur porrigitur crassiorque apparet, altera paullo minus crassa in interiore femoris parte exstat. Deinde quemadmodum illæ in manus, sic hæ prætervectæ genu in tibias atque in pedes et inde in plantam descendunt, postremo in digitos pervadunt. Multæ vero aliæ æque tenues venæ ab illis in ventrem et costas scinduntur. Quæ autem caput per jugulum petunt, apparent in collo magnæ, et ab earum utraque, qua terminantur, multæ in caput scinduntur et dextræ in sinistram et sinistræ in dextram. Terminantur vero prope aures. Est et altera vena prope majorem, sed paullo ea minor in utroque cervicis latere, in quam plurimæ e capite ipso

conveniunt. Atque hæ jugulum subeunt. Tum ab utraque sub scapulam atque in manus tendunt. Apparent etiam prope lienem et jecorariam aliæ paullo minores quas interscindere solent, quum quid morbi sub cute est; at in ventriculi ægrotationibus lienem et jecorariam. Quin etiam aliæ ab his in mammas vergunt, aliæ æque tenues ab utraque per spinalem medullam in testiculos pertinent. Aliæ sub cute per carnem in renes porriguntur, quæ viris in testiculos, mulieribus in uterum desinunt. Quæ venæ primæ a ventriculo prodeunt, latiores sunt, deinde attenuantur, donec commutent sedem, ut a dextra sinistrorsum indidemque ad dextram transeant: hæ seminales appellantur. Et crassissimus quidem sanguis sub carne in venis gignitur: in hos vero locos transgressus tenuis fit et calidus et spumosos.

DE ARCHELAO.

Archelaus (1) quem alii Atheniensem alii Milesium esse volunt patre Apollodoro vel Mydone, philosophiæ præceptore Anaxagora usus est. Videtur autem primus Anaxagoras Athenis in rerum cognitione versatus eamque sapientiam professus esse. Secundum ab hoc physicum qui in eadem urbe vixerit Diogenem Apolloniaten ponimus, tertium Archelaum. Itaque summo errore labitur Diogenes Laertius, temporum ordinem invertens. Tantum enim abest, ut Archelaus primus ionicam philosophiam clarissimæ illi Musarum sedi intulerit, ut Anaxagoras cum Clemente (2) ejus beneficii auctor fuisse dicendus sit. Est autem vix probabile Archelaum discipulum nobilitate floruisse, quum iis Socratem a Diogene et Cicerone (3) injuria annumerari appareat. Etenim Plato, Xenophon, Aristoteles Archelai placita silentio prætereuntes ipsum hominem sine dubio ignorarunt. Solus Theophrastus singularem de ejus decretis librum vulgaverat (4), unde excerpta videntur quæ a veteribus de disciplina viri prope ignoti memorantur. Nimirum physicum opus quod Archelao ascribit Suidas (5) fortasse paulo post Theophrasti mortem intercidit.

In explicanda mundi origine cæterisque rebus

diversam quidem ab Anaxagoræ ratione formulam excogitavit aut certe proprium quid afferre nisus est, sed eadem tamen rerum principia esse statuit (6). Nam de materiæ mistura idem præcipit quod Anaxagoras, licet mentem ab omni concreione mortali segregatam esse nollet (7). Quocirca si vera rettulit Stobæus (8), aerem et mentem deum esse opinatus est, ademta mundi procreandi facultate. Huc pertinet etiam quod alii narrant eum pro rerum fundamentum aerem habuisse (9).

Ab his omnibus dissentit Diogenes Laertius duas Archelao generationis causas fuisse dicens, calorem et frigus. Porro animalia primum e limo, postea ex se invicem nata esse existimavit. Qua in re homines a cæteris animantibus adeo non distinxit, ut omnium eundem ortum fuisse (10) contenderet. Præterea aquam calore liquefactam, quatenus in igneam naturam abit, efficere terram, quatenus vero circumfluit, aerem gignere censet eamque ob causam illam aere, hunc ignis motu contineri (11).

Eidem vocem aeris percussu formari placuit. Quid? quod mare in cavis per humum velut percolatum consistere credidit, maximum autem siderum solem esse affirmavit, denique univer-

(1) Diogenes Laertius lib. II, 16 : Ἀρχελαός, Ἀθηναῖος ἢ Μιλήσιος, πατὴρ Ἀπολλοδώρου, ὡς δὲ τινες, Μυδωνος, μαθητῆς Ἀναξαγόρου, διδάσκαλος Σωκράτους. Οὗτος πρῶτος ἐκ τῆς Ἰωνίας τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν μετήγαγεν Ἀθήνας καὶ ἐκλήθη φυσικός, παρὰ καὶ εἰσὶν ἐν αὐτῷ ἡ φυσικὴ φιλοσοφία, Σωκράτους τὴν ἠθικὴν εἰσαγαγόντος.

(2) Clemens Alexandrinus Strom. lib. I p. 301 A : Οὗτος [ὁ Ἀναξαγόρας] μετήγαγεν ἀπὸ τῆς Ἰωνίας Ἀθήνας τὴν διατριβὴν· τοῦτον διαδέχεται Ἀρχελαός.

(3) Cicero Tusc. V, 4 : « usque ad Socratem qui Archelaum, Anaxagoræ discipulum, audierat. »

(4) Περὶ τῶν Ἀρχελαίου λεστὲ Diog. Laert. V, 42.

(5) Suidas v. Ἀρχελαός.

(6) Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 6 b : Ἀρχελαός ἐν μὲν τῇ γενέσει τοῦ κόσμου καὶ τοῖς ἄλλοις περᾶται ἢ φέρον ἴδιον, τὰς ἀρχὰς δὲ τὰς αὐτὰς δίδωσιν, ὅσπερ Ἀναξαγόρας, οὗτοι μὲν οὐν ἀπαίρουσι τῷ πλήθει καὶ ἀνομοιογενεῖς τὰς ἀρχὰς λέγουσι.

(7) Origenes Philos. 9 : ὁστος εἶπεν τὴν μῆν τῆς θλιγμένης Ἀναξαγόρα, τὰς τε ἀρχὰς ὡσαύτως· οὗτος δὲ τῷ νῷ ἐνάρχην τι εὐθέως μίγμα.

(8) Stobæus Eclog. I p. 56 (tom. I p. 22 ed. Gaisf.) : Ἀρχελαός ἀέρα καὶ νοῦν τὸν θεόν, οὐ μόνον κοσμοποιὸν τὸν νοῦν.

(9) Plutarchus de Plac. phil. I, 3 : Ἀρχελαός Ἀπολλοδώρου Ἀθηναῖος ἀέρα ἄπειρον καὶ τὴν περὶ αὐτὸν πυκνότητα καὶ μίανωσιν. τούτων δὲ τὸ μὲν εἶναι πῦρ, τὸ δὲ ὕδωρ. Cf. Stob. Eclog. I p. 298 (tom. I p. 114 ed. Gaisf.) ; Sext. Empir. adv. Math. IX, 360.

(10) Diogenes Laertius lib. II, 16-17 : Ἐλεγε δὲ δύο αἰτίας εἶναι γενέσεως, θερμὸν καὶ ψυχρὸν· καὶ τὰ ζῷα ἀπὸ τῆς ἰλύος γεννηθῆναι...γενέσθαι δὲ φησι τὰ ζῷα ἐκ θερμῆς τῆς γῆς, καὶ ἰλὸν παρακλήσαντα γάλακτι, ὅλον τροφὴν ἀνείσης. οὕτω δὲ καὶ τοὺς ἀνθρώπους ποιηθῆναι. Origenes Philos. 9 : περὶ δὲ ζῶων φησὶν ὅτι θερμαινομένης τῆς γῆς τὸ πρῶτον ἐν τῷ κατὰ μέρος (leg. cum Rittero κάτω μέρος) ὅπου τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐμίσγεται, ἀνεφαίνετο τὰ τε ἄλλα ζῷα πολλὰ καὶ ἀνόμοια, πάντα τὴν αὐτὴν οἰατὰν ἔχοντα, ἐκ τῆς ἰλύος τρεπόμενα· ἦν δὲ ὀλιγοχρόνια. ὕστερον δὲ αὐτοῖς καὶ ἐξ ἀλλήλων γενέσεις ἀνέστη, καὶ διεκρίθησαν ἀνθρώποι ἀπὸ τῶν ἄλλων, καὶ ἡγεμόνας καὶ νόμους καὶ τέχνας, καὶ πόλεις καὶ τὰ ἄλλα συνέστησαν. νοῦν δὲ λέγει πᾶσιν ἐμπεριεσθαι ζῷοις ὁμοίως. χρῆσασθαι γὰρ ἕκαστον καὶ τῷ σώματι ἀναλόγως, τὸ μὲν βραδυτέρως τὸ δὲ ταχύτερας.

(11) Diogenes Laertius lib. II, 17 : Τηκόμενόν φησι τὸ ὕδωρ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, καθὸ μὲν εἰς τὸ πυρῶδες ἀνίσταται, ποιεῖν γῆν· καθὸ δὲ περιβεβῆ, ἀέρα γενᾶν. ὅθεν ἡ μὲν ὑπὸ τοῦ αἵρου, ὁ δὲ ὑπὸ τῆς τοῦ πυρὸς περιφορᾶς κρατεῖται.

sitatis corpus infinitum esse sibi persuasit (12).

Quamvis autem Archelaus physicorum ultimus fuisse perhibeatur (13), tamen moralem quoque philosophiam ac civilem rationem attigit, siquidem de legibus ac de honesto et justo disputavit. Quod vero dixisse traditur, justum et turpe non

natura, sed opinione et instituto esse : eo omnium doctrina evertitur potius quam fundatur (14). Quare non est quod cum Diogene (15) putemus Socratem Archelai præceptis imbutum in morali philosophiæ parte profecisse.

(12) Diogenes Laertius lib. II, 17 : Πρώτος δὲ εἰπε φωνῆς γένεσιν τὴν τοῦ ἀέρος πληθύν· τὴν δὲ θάλατταν ἐν τοῖς κοίλοις διὰ τῆς γῆς ἠθουμένην συνεστάναι· μέγιστον τῶν ἀστέρων τὸν ἥλιον καὶ τὸ πᾶν ἄπειρον.

(13) Hoc quoque dubium est. Mhi physicorum ultimus Democritus videtur qui quadraginta annis post Anaxagoræ natus est.

(14) Diogenes Laertius lib. II, 16 : Ἔοικε δὲ καὶ οὗτος ἀψασθαι τῆς ἠθικῆς. καὶ γὰρ περὶ νόμων περιλοσόφηκε καὶ καλῶν καὶ δικαίων... Ἐλεγε δὲ τὸ δίκαιον εἶναι καὶ τὸ αἰσχρὸν οὐ φύσει, ἀλλὰ νόμῳ.

(15) Diogenes Laertius lib. II, 16 : Παρ' οὗ λαβὼν Σωκράτης τῶ ἀετῆσι αὐτὸς εὖρεῖν ὑπελήφθη.

DE MELISSO.

Melissus (1), Ithagensis filius, Samius quem pollodoros apud Diogenem circa Olympiadem octogesimam quartam floruisse testatur, ita litterarum studia cum armorum tractatione copulavit, ut tam eruditionis et doctrinæ gloria excelleret quam bellicis laudibus præstaret. Adolescens Armenidem, Eleaticæ scholæ principem, audivit huiusque viros primarios convenit. Nam cum Hecelito etiam commercium habuisse eumque Ephesios commendasse fertur. Postea quum vir civilis et popularibus suis gratus esset, ad reipublicæ uram admotus egregiam in bello patriæ suæ operam navavit. Constat autem bello Samiorum Athenienses quorum rebus tum præerat Pericles Samiis Melissi ductu et auspiciis duobus navalibus præliis Olympiade octogesima quinta superasse esse. Sic a rerum contemplatione ad usum

actionemque traductus civibus qui antea eum dilexerant majorem etiam sui admirationem injecit.

Unum composuit librum dialecto Ionica Περὶ τοῦ ζόντος (2) vel Περὶ φύσιος (3), vel ut alii volunt *De ente et natura* inscriptum. In quo apparet eum non egisse de infinita eorum quæ orta, generata, concreta sunt copia et varietate, sed de natura æterna quam ab omni concretione mortali segregatam *entis* nomine, Parmenidum secutus (4), affecit. Hujus libri plura Simplicium servavit fragmenta quæ infra exponam. Idem opus spectarunt Plato (5) in Theæteto pag. 180 E, et Aristoteles in volumine de Sophisticis Elenchis (6), porro Physicorum lib. I, 2 et 3, nec non in disputationibus de Melisso, Xenophane et Gorgia atque alibi. Neque dubium quin Hippocrates (7), Pa-

(1) Diogenes Laertius lib. IX, 24 : Μέλισσος Ἰθαγένους, ἄμικος. ὄντος ἤκουσε Παρμενίδου· ἀλλὰ καὶ εἰς λόγους ἤλθην Ἡρακλείτῳ, ὅτε καὶ συνίστησεν αὐτὸν τοῖς Ἐφεσίοις ἰηκασίαι..... γέγονε δὲ καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ, καὶ ἀποδοχῆς παρὰ τῆς πόλιτος ἤξωμένως. θέναν ἀρχὸς αἰρεθεὶς ἐπὶ καὶ μάλιστ' ἐβουλόμην διὰ τὴν οἰκίαν ἀρετὴν.... φησὶ δ' Ἀπολλοδώρως ἠμακίνα αὐτὸν κατὰ τὴν τετάρτην καὶ ὀδοποκροστὴν ἀμικιάδα. Plutarchus vit. Pericl. cap. 26 : Πλειστάτος παρ' αὐτοῦ [τοῦ Περικλέους], Μέλισσος δ' Ἰθαγένους, ἀνὴρ κίσιος, στρατηγῶν τότε τῆς Σάμου, καταρροήσας τῆς ἀγέτης τῶν νεῶν ἢ τῆς ἀπειρίας τῶν στρατηγῶν ἐπεισε πρὸς πόλιτα ἐπιθεῖσθαι τοῖς Ἀθηναίοις. καὶ γενομένης μάχης, κίσιαντες οἱ Σάμιοι, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀνδρας ἐλόνηκε, πολλὰς δὲ ναῦς διαφείραντες, ἐχρῶντο τῇ θαλάσῃ καὶ ἀπετίθεντο τῶν ἀναγκαίων πρὸς τὸν πόλεμον, ὅσα μὴ πρότερον εἶχον. ὑπὸ δὲ τοῦ Μελίσσου καὶ Περικλῆα φησὶν αὐτὸν ἡριστοτέλης ἠετήθησαν, ναυμαχοῦντα πρότερον. Id. vit. Periclist. cap. 2 : Καίτοι Στρατιμβροτος Ἀναξαγόρου τε διακίσει τὸν Θεμιστοκλέα φησὶ, καὶ περὶ Μελίσσον σπουδάζει ἢν φυσικόν, οὐκ εὖ τῶν χρόνων ἀπτόμενος. Περικλεὶ γὰρ, κ' πολὺ νεώτερος ἢν Θεμιστοκλέους, Μέλισσος μὲν ἀντεστρατηγήκει κολοροῦντι Σαμίοις, Ἀναξαγόρας δὲ συνδιέτριβε. Id. vit. Colot. cap. 32 : Μέλισσος δὲ, τῆς πατρίδος στρατηγῶν, Ἀθηναίους καταναμάχησε. Aelianus Var. Hist. lib. VII cap. 14 : Τί δέ, οὐκ ἦσαν καὶ οἱ φιλόσοφοι τὰ πολέμια ἀγαθὰ; ἔμοι μὲν δοκοῦσιν, εἰ γε Ἀργύριον μὲν εἰδοντο ἐξάκις πρηντῶν Ταραντίνων, Μέλισσος δὲ ἑναυάρχησε κτλ.

(2) Cf. Suidas v. Μέλιστος, ubi legitur περὶ τοῦ ὄντος.

(3) Περὶ φύσιος citat Galenus ad Hippocr. de Nat. hom. pag. 5 ed. Kühn. et de element. sec. Hippocr. I, 9 pag. 487 ed. Kühn. his verbis : Τὰ γὰρ τῶν παλαιῶν ἰατρῶν περὶ φύσεως ἐπιγράφεται, τὰ Μελίσσου, τὰ Παρμενίδου, τὰ Ἐμπεδοκλέους, Ἀλκμαίωνος τε καὶ Γοργίου, καὶ Ἰρξίου, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων. *De ente et natura* est apud Alexandrum Aphrodisiensem et Nicolaum Damascenum. Vid. Bessarionem in Calurno. Platon. II, 11.

(4) Vide præfationem ad Parmenidem.

(5) Plato Theæt. pag. 180 E : Ὀλίγου δὲ ἐπελαθόμεν, ὡς Θεοδώρῳ, ὅτι ἄλλοι αὐτὰν ἀντιὰ τούτοις ἀπεφῆσαντο, οἷον ἀκίνητον τελεῖσθαι ὅ πάντ' ὄνομ' εἶναι, καὶ ἄλλα ὅσα Μελίσσοι τε καὶ Παρμενίδαι ἐναντιούμενοι πᾶσι τούτοις διαχυρίζονται, ὡς ἐν τε πάντα ἐστὶ καὶ ἐστῆκεν αὐτὸ ἐν αὐτῷ, οὐκ ἔχον χωρὰν ἐν ἣ κινεῖται.

(6) Aristoteles de Sophisticis Elenchis pag. 167 b ed. Bekker. : Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς συλλογιστικοῖς, ὅσον ὁ Μελίσσου λόγος ὅτι ἀπειρον τὸ ἀπαν, λαβὼν τὸ μὲν ἀπαν ἀγέννητον (ἐκ γὰρ μὴ ὄντος οὐδὲν ἂν γενέσθαι), τὸ δὲ γενόμενον ἐξ ἀρχῆς γενέσθαι. εἰ μὴ οὖν γέγονεν, ἀρχὴν οὐκ ἔχει τὸ πᾶν, ὡστ' ἀπειρον. οὐκ ἀνάγκη δὲ τοῦτο συμβαίνειν· οὐ γὰρ εἰ τὸ γενόμενον ἀπαν ἀρχὴν ἔχει, καὶ εἰ τι ἀρχὴν ἔχει, γίγονεν, ὡς περὶ οὐδ' εἰ ὁ πυρέττων θερμὸς, καὶ τὸν θερμὸν ἀνάγκη πυρέττειν. Id. ibid. p. 168 b : ἢ πάλιν, ὡς ἐν τῷ Μελίσσου λόγῳ, τὸ αὐτὸ εἶναι λαμβάνει τὸ γεγονέναι καὶ ἀρχὴν ἔχειν, ἢ τὸ ἴσως γίνεσθαι καὶ ταῦτ' ἀρχὴν λαμβάνειν. ὅτι γὰρ τὸ γεγονὸς ἔχει ἀρχὴν, καὶ τὸ ἔχον ἀρχὴν γεγονέναι ἀξιοῖ, ὡς ἀμφω ταῦτ' ὄντα τῷ ἀρχὴν ἔχειν, τὸ τε γεγονὸς καὶ τὸ πεπερασμένον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἴσων γινόμενων εἰ τὰ τὸ αὐτὸ μέγεθος καὶ ἐν λαμβάνοντα ἴσα γίνονται, καὶ τὰ ἴσα γινόμενα ἐν μέγεθος λαμβάνει. Id. Phys. lib. I, 2 pag. 184 b : ἀνάγκη δ' ἴσων εἶναι τὴν ἀρχὴν ἢ πλείους, καὶ εἰ μίαν, ἴσων ἀκίνητον, ὡς φησὶ Παρμενίδης καὶ Μέλισσος, ἢ κινουμένην, ὡς περὶ οἱ φυσικοὶ. El pag. 185 b : ἀλλὰ μὴν εἰ ὅσα ἀδιαίρετον, οὐδὲν ἔσται ποσὸν οὐδὲ ποῖον, οὐδὲ δὴ ἀπειρον τὸ ὄν, ὡς περὶ Μελίσσος φησὶν, οὐδὲ πεπερασμένον, ὡς περὶ Παρμενίδης. Idem cap. 3, pag. 186 b : ἀμφοτέροι γὰρ ἔσονται πρὸς συλλογίζονται, καὶ Μελίσσος καὶ Παρμενίδης· καὶ γὰρ ψευδῆ λαμβάνουσι καὶ ἀσυλλόγιστοι εἰσιν αὐτῶν οἱ λόγοι· μᾶλλον δ' ὁ Μελίσσου φορτικὸς καὶ οὐκ ἔχων ἀπορίαν, ἀλλ' ἐνὸς ἀτόπου δοθέντος τὰλλα συμβαίνει· τοῦτο δ' οὐδὲν χαλεπὸν. ὅτι μὲν οὖν παραλογίζεται Μέλισσος, ὅθλον· οἷεται γὰρ εἰληθέναι, εἰ τὸ γενόμενον ἔχει ἀρχὴν ἀπαν, ὅτι καὶ τὸ μὴ γενόμενον οὐκ ἔχει, κτλ.

(7) Hippocrates de Nat. hom. tom. I p. 349 ed. Kühn. : Ἄλλ' ἔμοι γε δοκεῖται οἱ τοιοῦτοι ἀνθρώποι σφᾶς αὐτοῦς.

Lephatus (8) et quicumque (9) apud veteres Melissi decreta vel memorant vel impugnant, ex hoc fonte ea hauserint. In recognoscendis vertendisque

Melissi fragmentis idem consilium secutus sum quod in Xenophaneis reliquiis interpretandis. Quae de re vide praefationem ad Xenophanem.

καταβάλλειν ἐν τοῖσι ὀνόμασι τῶν λόγων αὐτέων ὑπὸ ἀσυνεσίας, τὸν δὲ Μελίσσου λόγον ὀρθοῦν.

(8) Palaeophatus de Incredibilibus, Prooem. : Ἄσι δὲ ἐγωγε ἐπαινώ τοὺς συγγραφέας Μελίσσον καὶ Λαμίσκον τὸν Σάμιον, ἐν ἀρχῇ λέγοντας ἔστιν ἃ ἐγένετο καὶ νῦν ἴσται.

(9) Suidas γ. γεννητικῆ : Μελίσσος φετο τὸ μὴ γενόμενον οὐκ ἔχειν ἀρχήν. ψεῦδος δὲ ἐστὶ· πολλὰ γὰρ ἀγέννητα ὄντα ἀρχὰς ἔχει. Theodoretus Serm. III : Μελίσσος δὲ ὁ Ἰθαγινοῦς ὁ Μιλήσιος, τούτου (τοῦ Παρμενίδου) μὲν ἑταῖρος ἐγένετο, τὴν δὲ παραδοθεῖσαν διδασκαλίαν ἀκήρατον οὐκ ἐτήρησεν· ἄπειρον γὰρ οὗτος ἔφη τὸν κόσμον, ἐκείνων φάντων πεπερασμένον. Sextus Empiricus Pyrrh. hypotyp. lib. III cap. 7 : τρεῖς δὲ, οἷμαι, γεγονάσιν αἱ ἀνωτάτω περὶ κινήσεως στάσεις. ὁ μὲν γὰρ Βίας καὶ τινες τῶν φιλοσόφων εἶναι κίνησιν ὑπολαμβάνουσιν, μὴ εἶναι δὲ Παρμενίδης τε καὶ Μελίσσος καὶ ἄλλοι τινές, μὴ μᾶλλον δὲ εἶναι ἢ μὴ κίνησιν ἔφασαν

οἱ Σκεπτικοί. Idem adv. Math. X cap. 2, 46 : Γνωστὴν ὅτι τρεῖς γεγονάσι στάσεις κατὰ τὸ ἀνωτάτω περὶ κινήσεως. αἱ μὲν γὰρ φασὶ κίνησιν εἶναι, οἱ δὲ μὴ εἶναι, οἱ δὲ οὐ μᾶλλον εἶναι ἢ μὴ εἶναι. καὶ εἶναι μὲν ὁ τε Βίας, τοῖς φαινομένοις προσέχων, καὶ οἱ πλείους τῶν φυσικῶν, ὡσπερ οἱ περὶ Πλάτωνα καὶ Ἐμπεδοκλέα καὶ Ἀναξαγόραν, Δημόκριτον τε καὶ Ἐπίκουρον· οἱς καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Περιπάτου, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῆς Στοᾶς συναπεγράψαντο, καὶ ἄλλοι παμπληθεῖς. μὴ εἶναι δὲ οἱ περὶ Παρμενίδην καὶ Μελίσσον, οὓς ὁ Ἀριστοτέλης στασιώτας τε τῆς φύσεως καὶ ἀφυσικούς κέκληκεν· στασιώτας μὲν, ἀπὸ τῆς στάσεως, ἀφυσικούς δὲ, ὅτι ἀρχὴ κινήσεως ἐστὶν ἡ φύσις. Conf. Alexander Aphrodisiensis in Topic. pag. 102 (Scholl. ed. Brandis. pag. 269 b). Id. in Soph. Elench. fol. 17 et 21. Themistius in Physic. fol. 17. (Scholl. ed. Brandis. pag. 330 b). Simplicius in libros de Caelo fol. 32.

ΜΕΛΙΣΣΟΥ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

MELISSI

FRAGMENTA.

§ 1. Εἰ μὲν μηδὲν ἔστι, περὶ τούτου τί ἂν λέγοιτο ἰόντος τινός; εἰ δὲ τι ἔστι, ἤτοι γινόμενόν ἔστι, ἢ ἢ ἰόν. Ἄλλ' εἰ γινόμενον, ἤτοι ἐξ ἰόντος ἢ ἐκ μὴ ποσ· ἀλλ' οὔτε ἐκ μὴ ἰόντος οἶόν τε γίνεσθαι τι, τε ἄλλο μὲν οὐδὲν ἰόν, πολλῶν δὲ μᾶλλον τὸ ἀπλῶς ν οὔτε ἐκ τοῦ ἰόντος· εἴη γὰρ ἂν οὕτω καὶ οὐ γίνοιτο. α ἄρα γινόμενόν ἔστι τὸ ἰόν· αἰεὶ ἰὸν ἄρα ἔστι. ἢτε φθαρήσεται τὸ ἰόν· οὔτε γὰρ ἐς τὸ μὴ ἰὸν οἶόν τὸ ἰὸν μεταβάλλειν· συγχωρέεται γὰρ καὶ τοῦτο τὸ τῶν φυσικῶν· οὔτε ἐξ ἰόν· μένοι γὰρ ἂν πάλιν ἴσως καὶ οὐ φθείροιτο. Οὔτε ἄρα γέγονε τὸ ἰόν, ἢτε φθαρήσεται. Αἰεὶ ἄρα ἦν τε καὶ ἔσται.

§ 2. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ γενόμενον ἀρχὴν ἔχει, τὸ μὴ γινόμενον ἀρχὴν οὐκ ἔχει, τὸ δ' ἰὸν οὐ γέγονε, οὐκ ἂν ἴσως ἀρχὴν. Ἔτι δὲ τὸ φθειρόμενον τελευταίην ἔχει· εἰ ἢ τί ἔστι ἀφαιρτόν, τελευταίην οὐκ ἔχει· τὸ ἰὸν ἄρα φθαρτόν ἰόν, τελευταίην οὐκ ἔχει· τὸ δὲ μήτε ἀρχὴν ἢ μήτε τελευταίην, ἀπειρόν τυγχάνει ἰόν· ἀπειρόν ἢρα τὸ ἰόν.

§ 3. Εἰ δὲ ἀπειρόν, ἔν· εἰ γὰρ δύο εἴη, οὐκ ἂν δύ- αμιτος ἀπειρα εἶναι, ἀλλ' ἔχοι ἂν πέρατα πρὸς ἀλληλα· ἀπειρόν δὲ τὸ ἰόν, οὐκ ἄρα πλέω τὰ ἰόντα· ἔν ἄρα τὸ ἰόν.

§ 4. Ἄλλὰ μὴν εἰ ἔν, καὶ ἀκίνητον· τὸ γὰρ ἔν ἰὸν μῖον αἰεὶ ἑωυτῷ· τὸ δὲ ὁμοίον, οὔτ' ἂν ἀπόλοιτο, οὔτ' ἢ μῖον γίνοιτο, οὔτε μετακοσμοίτο; οὔτε ἀλγέοι, ἢτε ἀνώτο. Εἰ γὰρ τι τούτων πάσχοι, οὐκ ἂν ἔν εἴη· ἢ γὰρ ἠτιναοῦν κίνησιν κινεόμενον ἐκ τινος καὶ ἐς τερὸν τι μεταβάλλει· οὐδὲν δὲ ἔν ἕτερον παρὰ τὸ ἰόν, ἢα ἄρα τοῦτο κινήσεται.

§ 1. Si nihil reapse est, quid de hoc, quasi sit aliquid, dicatur? Si vero est aliquid, id aut oritur aut semper est. Quodsi oritur, aut ex eo quod est, aut ex eo quod non est oriatur oportet; atqui neque ex non-ente fieri potest ut cum aliud ens oriatur, tum maxime ens simpliciter dicitur, neque ex ente: esset enim hoc modo ac non oriretur. Ergo non oritur ens; sempiternum igitur est. Neque vero interibit ens; non enim fieri potest, ut ens in non-ens mutetur; quippe conceditur et hoc a physicis: neque in ens; ita enim certe rursus maneret ac non interiret. Ergo neque ortum est ens neque interibit. Semper igitur fuit atque erit.

§ 2. Sed quoniam id quod ortum est initium habet, non ortum non habet initium, ens autem ortum non est ideoque non habet initium. Præterea quidquid interit finem habet; quodsi quid interitus expers est, finem non habet; ens igitur ut interitus expers finem non habet; quod vero neque initium habet neque finem, infinitum est: infinitum igitur ens est.

§ 3. Si vero infinitum, unum simul est; si enim duo essent, non possent esse infinita, sed fines inter se terminosque haberent: infinitum autem ens, non igitur plura entia; unum igitur ens.

§ 4. Enim vero si unum, etiam immotum est: quod enim unum, id sui semper simile est: quod autem simile est, id nec perire possit nec majus fieri neque verso rerum statu et ordine transformari, neque dolere, neque molestiâ affici. Si enim horum quidquam ei accideret, non foret unum; quod enim motu qualicunque cietur, id ex aliquo atque in aliud quid mutatur; atqui nihil aliud ex omni æternitate fuit præter ens: hoc igitur non movebitur.

Quæ initio a nobis posita sunt Melissi fragmenta (§ 1—4) legebantur olim in principio libri, quem περὶ τοῦ ὄντος esse Suida v. Μελίτος, vel περὶ φύσεως, ut refert Galen. ad Hippocr. de Nat. hom. l. p. 5 ed. Kühn. et de element. ee. Hippocr. I, 9 p. 487, vel de ente et natura, ut testantur Alexander Aphrodisiensis et Nicolaus Damascenus pro Besarionem in Calumba. Platon. II, 11. Ionica dialecto Samius philosophus scripserat. Servavit hos locos simplicius in Aristotelis Phys. l. 22 b; cujus verba sunt: ἢν δὲ τὸν Μελίσσου λόγον ἴδωμεν, πρὸς ἂν πρότερον ἕκαστῶν ἄριστοτελης). τοῖς γὰρ τῶν φυσικῶν ἀξιώμασι χρῆσάμενος ὁ Μελίσσος περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, ἀρχεται τοῦ συγ- ράματος οὕτως· Εἰ μὲν μηδὲν ἔστι κ. τ. λ. Allatis Melissi verbis hæc subjungit Simplicius: Ταῦτα μὲν οὖν ἀρκεῖ τῶν Μελίσσου ὡς πρὸς τὴν Ἀριστοτελους ἀντίρρησην. Τὰ δὲ λήμματα αὐτοῦ ὡς συνελόντι φάναι ταῦτα κ. τ. λ. In hoc operis tordio videtur etiam Melissus rerum de quibus acturus erat argumenta breviter ac summam perstrinxisse eo consilio si singula postea accuratius et uberius pertractaret, id

quod loci ejus alibi a Simplicio memorati et qui hos respexit libri de Melisso, Xenophane et Gorgia auctor abunde ostendunt. Ionice dialecti formam magis quam decebat a Brandisio neglectam restituere coepit Prellerus in Histor. phil. p. 104 seqq. Nos in eo negotio etiam extra fines quos Prellerus sibi constituit egressi sumus.

§ 1. In primo fragmento bis cum Prellero aiat pro ἐστὶ edidi et ἐς in ἐξ mutavi; præterea v ἀπελευθεριζόν quod ille servaverat ubique in his fragminibus delevi, obsecutus Grammatico Augustano p. 669 Greg. Cor. ed. Schæf. Hoc semel monuisse sufficiat. Cæterum quos φυσικούς vocat Melissus, iidem a Diogene Apolloniæ φυσιολόγοι nominabantur. Cf. Simplic. in Arist. phys. p. 32 b. Cum hoc Melissi loco recte comparavit Brandisius initium libri de Melisso, Xenophane et Gorgia compositi.

§ 3. πλέω edidi pro πλείω; sic enim plerumque Jones, quamquam etiam alteram formam in codd. interdum inveniri non ignoro.

§ 4. ὁμοίον, μῖον, γίνοιτο cum Prellero pro iis quæ in

§ 5. Καί κατ' ἄλλον δὲ τρόπον οὐδὲν κενεὸν ἐστὶ τοῦ ἐόντος· τὸ γὰρ κενεὸν οὐδὲν ἐστὶ· οὐκ ἂν ὦν εἴη τὸ γε μηδέν. Οὐ κινεῖται ὦν τὸ ἐόν· ὑποχωρήσαι γὰρ οὐκ ἔχει οὐδαμῆ, κενεοῦ μὴ ἐόντος. Ἄλλ' οὐδὲ ἐς ἐκωτὸ συσταλῆναι δυνατόν· εἴη γὰρ ἂν οὕτως ἀραιότερον ἐκωτὸ καὶ πυκνότερον· τοῦτο δὲ ἀδύνατον. Τὸ γὰρ ἀραιὸν ἀδύνατον ἐμοίως εἶναι πλήρες τῶ πυκνῶ, ἀλλ' ἤδη τὸ ἀραιὸν γε κενεώτερον γίνεται τοῦ πυκνοῦ· τὸ δὲ κενεὸν οὐκ ἐστὶ. Εἰ δὲ πλήρες ἐστὶ τὸ ἐόν ἢ μὴ, κρίνεται χρῆ τῶ ἐσδέχεσθαι αὐτὸ ἄλλο, ἢ μὴ· εἰ γὰρ μὴ ἐσδέχεται, πλήρες· εἰ δὲ ἐσδέχεται τι, οὐ πλήρες. Εἰ ὦν ἐστὶ μὴ κενεόν, ἀνάγκη πλήρες εἶναι· εἰ δὲ τοῦτο, μὴ κινεῖσθαι· οὐχ ὅτι μὴ δυνατόν διὰ πλήρους κινεῖσθαι, ὡς ἐπὶ τῶν σωματίων λέγομεν, ἀλλ' ὅτι πᾶν τὸ ἐόν οὕτε ἐς ἐόν δύναται κινεῖσθαι· οὐ γὰρ ἐστὶ τι παρ' αὐτό· οὕτε ἐς τὸ μὴ ἐόν· οὐ γὰρ ἐστὶ τὸ μὴ ἐόν.

§ 6. Αἰεὶ ἦν ὅτι ἦν, καὶ αἰεὶ ἔσται· εἰ γὰρ ἐγένετο, ἀναγκαῖόν ἐστι πρὶν γενέσθαι εἶναι μηδέν· εἰ τοίνυν μηδὲν ἦν, οὐδαμῆ ἂν ἐγένετο μηδέν ἐκ μηδενός.

§ 7. Ὁ τε τοίνυν οὐκ ἐγένετο, ἐστὶ τε καὶ αἰεὶ ἦν, καὶ αἰεὶ ἔσται· καὶ ἀρχὴν οὐκ ἔχει οὐδὲ τελευτήν, ἀλλ' ἀπειρόν ἐστι. Εἰ μὲν γὰρ ἐγένετο, ἀρχὴν ἂν εἶχε· ἤρξατο γὰρ ἂν ποτε γινόμενον· καὶ τελευτήν· ἐτελεύτησε γὰρ ἂν ποτε γινόμενον. Εἰ δὲ μήτε ἤρξατο μήτε ἐτελεύτησε, αἰεὶ τε ἦν καὶ αἰεὶ ἔσται, οὐκ ἔχον ἀρχὴν οὐδὲ τελευτήν. Οὐ γὰρ αἰεὶ εἶναι ἀνυστόν, ὅτι μὴ πᾶν ἐστὶ.

§ 5. Sed alia etiam ratione nihil vacuum est ente; vacuum enim nihil est: ergo illud certe quod nihil appellatum non fuerit. Non movetur igitur ens; neque ens habet quo concedat, quia vacuum non est. Neque vero fieri potest, ut in se ipsam contrahatur: ita enim rari fuerit se ipso et densius; hoc autem fieri nequit. Quippe fieri non potest, ut rarum æque plenum sit ac densum, sed rarum certe etiam magis vacuum sit denso; vacuum vero non est. Num autem plenum sit ens an minus, judicari oportet ex alio aut recepto aut non recepto: si enim non recipit, plenum est; si vero recipiat aliquid, non plenum. Si igitur non est vacuum, necesse est plenum esse, si vero hoc, non moveri; non quod fieri nequeat, ut quid per plenum moveatur, quemadmodum in corporibus dicimus, sed quod universum ens neque in ens se movere potest: non enim quidquam est præter ipsum: neque in non-ens, non enim est non-ens.

§ 6. Semper fuit quicquid fuit, et semper erit: si enim ortum esset, necesse est ante ortum fuisse nihil; si igitur nihil erat, haudquaquam nihil e nihilo ortum esset.

§ 7. Quod igitur ortum non est, semperque est et fuit, ac semper erit: id neque initium habet neque finem, sed infinitum est. Si enim ortum esset, initium haberet: nasci enim aliquando cœpisset; et finem: fieri enim aliquando desisset. Sin autem neque cœpit neque desit: semper fuit semperque erit, non habens initium neque finem. Neque enim fieri potest, ut semper sit nisi quod universum sit.

codd. leguntur ὁμοιον, μείζον, γίγναιτο exaravi. Præterea ἀγαίει et ἀνίποτο scripsi pro vulg. ἀγαίει et ἀνίπται.

§ 5. οὐν ter mutavi in ὦν; reliqua jam Prellerus correxerat. Ad verba οὐδὲ ἐς ἐκωτὸ συσταλῆναι recte observat Brandisius: « διακρινόμενον sive συγκρινόμενον. » Cf. quæ diximus de his vocibus in edit. Democriti p. 386.

§ 6. Exstat hoc fragmentum apud Simplicium in Aristot. Phys. fol. 34 b, qui sic scribit: καὶ Μελισσος δὲ τὸ ἀγένητον τοῦ ὄντος ἐκείτῃ, τῶ κοινῶ τούτῳ χρῆσάμενος ἀξιωματικῶς γράφει δὲ οὕτως· Αἰεὶ κ. τ. λ. Erunt fortasse quæ verba εἰ γὰρ ἐγένετο, ἀναγκαῖόν ἐστι πρὶν γενέσθαι εἶναι μηδέν insolens quid habere censeant, sed ut apud Æschin. C. Ctes. p. 84 εἰ δ' ἦν ἀναγκαῖον ῥηθῆναι, οὐ Δημοσθένους ἦν ὁ λόγος et apud Æschylum Agam. 875 καὶ τραυμάτων μὲν εἰ τόσων ἐτύχωνεν, — τέρωται δικτύου πλέω λέγειν et aliis locis quos citat Bernhardus Syntax. ling. gr. p. 376 nihil mutandum est, quom ob sententiam diversitatem loquendi forma differat a vulgari, ita hic membranarum scripturam conservari oportet. At aliter judicandum de extremis εἰ τοίνυν μηδέν ἦν, οὐδαμῆ ἂν γένοιτο μηδέν ἐκ μηδενός, ubi pro γένοιτο substitui ἐγένετο.

§ 7. Quæ sequuntur fragmenta (§ 7—10) servavit Simplicius l. I. fol. 23 h, cujus verba sunt: ἐγκαλεῖται δὲ ὁ Μελισσος, καὶ ὡς τῆς ἀρχῆς πολλαχῶς λεγομένης, ἀντι τῆς κατὰ χρόνον ἀρχῆς, ἥτις ὑπάρχει τῶ γεννητῶ, τὴν κατὰ τὸ πᾶγμα λεγῶν, ἥτις καὶ τοῖς ἀβρώς μεταβάλλουσιν οὐχ ὑπάρχει. Ἔειπε δὲ αὐτὸς καὶ πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους θεμελιώσαι

καλῶς, ὅτι πᾶν σῶμα καὶ τὸ ἄλλο παπερασμένον ὑπάρχον, πεπερασμένην ἔχει δύναμιν, καὶ ὅσον ἐφ' ἑαυτῶ αἰεὶ ἐν τῷ χρόνῳ ἐστὶν.... ὥστε τὸ κατὰ μέγεθος ἀρχὴν καὶ τέλος ἔχει, καὶ κατὰ χρόνον ἔχει ταῦτα· καὶ ἀνάπαλιν· τὸ γὰρ ἀρχὴν ἔχον χρόνον καὶ τέλος, οὐχ ἅμα πᾶν ἐστὶ· διὸ ποιεῖται τὴν μὲν ἀποδείξιν ἀπὸ τῆς κατὰ χρόνον ἀρχῆς καὶ τελευτῆς. Ἀνερχοῦν δὲ οὕτως καὶ ἀτελεύτητον οὐ φησὶν εἶναι, ὁ μὴ πᾶν ἐστὶ, τούτεστι δὲ μὴ ἅμα ὄλον ἐστὶν· ὅπερ τοῖς ἀμετέροις ὑπέφησεν καὶ τῶ ὄντι ἀπειρίως· τῶ δὲ γε ἀπλῶς ὄντι, καὶ κυριώτατα. τῶ γὰρ ὄντι πᾶν ἐκεῖνός ἐστι. λέγει δὲ ταῦτα οὕτως ὁ Μελισσος· Ὁ τε τοίνυν κ. τ. λ. (§ 7). Καὶ ὅτι μὲν τὸ ποτὲ χρονικόν ἐστὶ, ὅλον, ὅτι δὲ γινόμενον τὸ κατ' οὐσίαν γεννητὸν εἶπεν, ὁ ἕως ἂν ἦ γινόμενός ἐστι καὶ οὐκ ὄν, ὅλον ἐκ τοῦ· ἐτελεύτησεν ἂν ποτε γινόμενον (§ 7) καὶ ἐκ τοῦ· οὐ γὰρ αἰεὶ εἶναι ἀνυστόν ὅ, τι μὴ πᾶν ἐστὶ (§ 7), ὡς τοῦ αἰεὶ ὄντος, ὁ καὶ πᾶν ἐστὶν, ἀντικειμένου τῶ γεννητῶ. Ὅτι δὲ ὡς περ τὸ ποτὲ πεπερασμένον τῆ οὐσίᾳ φησὶν, οὕτως καὶ τὸ αἰεὶ ὄν ἀπειρον λέγει τῆ οὐσίᾳ. σαρξὶ πεποιθήκεν εἰπῶν· Ἄλλ' ὡς περ ἐστὶν κ. τ. λ. (§ 8) μεγέθος δὲ οὐ τὸ διαστατόν φησιν· αὐτὸς γὰρ ἀδιαίρητον τὸ ὄν δεικνύσιν· Εἰ γὰρ διήρηται φησὶ κ. τ. λ. (§ 15) μέγεθος οὐν τὸ διαρμα αὐτὸ λέγει τῆς ὑποστάσεως. ὅτι γὰρ ἀσώματον εἶναι βούλεται τὸ ὄν, ἐδήλωσεν εἰπῶν· Εἰ μὲν ἐόν εἴη (§ 16) καὶ ἐφετῆς δὲ τῶ αἰεὶ τὸ ἀπειρον κατὰ τὴν οὐσίαν συνείηται, εἰπῶν. Ἀρχὴν δὲ καὶ κ. τ. λ. (§ 9) ὥστε τὸ μὴ ἔχον, ἀπειρόν ἐστὶν· ἀπὸ τοῦ ἀπειροῦ δὲ τὸ ἐν συνολογισατο, ἐκ τοῦ· Εἰ μὴ ἐν εἴη κ. τ. λ. (§ 10).

§ 8. Ἄλλ' ὥσπερ ἐστὶ αἰεὶ, οὕτω καὶ τὸ μέγαθος ἄπειρον αἰεὶ χρῆ εἶναι.

§ 9. Ἀρχὴν δὲ καὶ τέλος ἔχον, οὐδεν οὐτε αἰδίων οὐτε ἄπειρόν ἐστι.

§ 10. Εἰ μὴ ἐν εἴῃ, περᾶνείε πρὸς ἄλλο.

§ 11. Οὕτως ἂν αἰδίων ἐστὶ καὶ ἄπειρον καὶ ἐν καὶ ἑαυτῶν (τὸ) πᾶν· καὶ οὐτ' ἂν ἀπόλοιτο, οὐτ' ἂν μείζον γίνετο, οὐτε μετακοσμέοιτο, οὐτε ἀλγέοι, οὐτε ἀνωῖτο· εἰ γὰρ τὸ αὐτῶν πάσχοι, οὐκ ἂν εἴη ἐν εἴῃ· εἰ γὰρ ἑτεροιοῦται, ἀνάγκη τὸ ἐὸν μὴ ἑαυτῶν εἶναι, ἀλλ' ἀπόλλυθαι τὸ πρόσθεν ἐὸν, τὸ δὲ οὐκ ἐὸν γίνεσθαι. Εἰ τοίνυν τρισμυρίαὶ ἔτεσι ἑτεροῖον γίνετο τὸ πᾶν, ὀλοῖτο ἂν ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ.

§ 12. Ἄλλ' οὐδὲ μετακοσμηθῆναι ἀνοσπτόν· ὁ γὰρ κόσμος ὁ πρόσθεν ἐὼν οὐκ ἀπόλλυται, οὐτε ὁ μὴ ἐὼν γίνεται. Ὅτε δὲ μήτε προσγίνεται μηδὲν, μήτε ἀπόλλυται, μήτε ἑτεροιοῦται, κῶς ἂν μετακοσμηθῆν τῶν ἐόντων τι εἴη; εἰ μὲν γὰρ τι ἐγίνετο ἑτεροῖον, ἤδη ἂν καὶ μετεκοσμήθη.

§ 13. Οὐδὲ ἀλγέει· οὐ γὰρ ἂν πᾶν εἴη ἀλγεινόν· οὐ γὰρ ἂν δύναται αἰεὶ εἶναι χρῆμα ἀλγεινόν· οὐδ' ἂν ἔχοι

§ 8. Sed quemadmodum semper est: sic etiam magnitudine infinitum semper esse oportet.

§ 9. Initium vero et finem habens nihil neque sempiternum neque infinitum est.

§ 10. Nisi unum sit, ad aliud porrigitur.

§ 11. Ita igitur sempiternum est et infinitum atque unum et simile universam, ac neque interierit, neque majus fiat, neque verso rerum statu et ordine transformetur, neque doleat, neque molestia afficiatur: si enim horum quidquam ei accideret, non amplius unum foret: si enim variatur, necesse est ens non simile esse, sed interire prius ens, non-ens vero nasci. Si igitur triginta millibus annorum aliud fiat universum, intreat omni illo tempore.

§ 12. Sed ne transformari quidem potest; nam prior mundus non interit, neque qui non est oritur. Quum vero nihil neque accedat, neque intreat, neque varietur, quomodo eorum quæ sunt quidquam transformatum sit? si quid enim aliud fieret, jam et transformatum esset.

§ 13. Neque dolet: non enim universum foret ægrum: neque enim posset semper esse res ægra: nec perinde vi-

§ 7 item assertur a Simplicio fol. 7 usque ad verba ἀλλ' ἄπειρόν ἐστιν, deinde fol. 9 b et fol. 23, ubi hæc leguntur: μήποτε δὲ ὁ Μελισσος οὐ τῆ οὐσίᾳ τὴν ἀρχὴν ἄπειρον εἶπεν, ἀλλὰ τῷ ἀνεκλείπτῳ τοῦ εἶναι. Ὅτε γὰρ οὐκ κ. τ. λ. φησιν.—ἔστι τε καὶ αἰεὶ ἦν] sic foll. 7 et 9; sed fol. 23 ἔστι δὲ, αἰεὶ ἦν κ. τ. λ. — ἐτελεύτησε γὰρ ἂν ποτε γινόμενον] sic fol. 23; sed fol. 7 ἐτελεύτησε γὰρ ἂν. — εἰ δὲ μήτε ἤρξατο] sic fol. 23; sed fol. 7 ὅτε δὲ μήτε ἦ. — καὶ αἰεὶ ἐστὶ] hæc desunt fol. 7, ubi præterea legitur οὐκ ἔχει pro οὐκ ἔχοι, et post vocem τελευτῆν adjiciuntur verba ἀλλ' ἄπειρον.—ὁ, τι μὴ πᾶν ἐστὶ] Quod Brandisius excitatis § 2, 8 et 9 observat, totum non esse absolutum, quod principium ac finem ideoque partes habeat: id rectius sic enuntiat, et nihil esse neque æternum neque infinitum dicamus, quod principio ac fine ideoque partibus præditum sit. Hanc autem naturam non convenire nisi universo, id est ei quod simul omne est ac totum, quemadmodum Simplicius exposuit.

§ 10. In verbis εἰ μὴ ἐν εἴῃ, περᾶνείε πρὸς ἄλλο non sine causa philosophus hæc conditionis forma utitur ut Hom. II. X, 222, εἰ τίς μοι ἔποιτο καὶ ἄλλος, θαρσαλέωτερον ἐσται. Neque enim id quod probabile est consequaturum ex eo quod fingit, sed quod necessario consequitur, hoc loco proponit.

§ 11-14 existant apud Simplicium l. I. fol. 24, qui hæc præfatur: ἀλλ' ἐπειδὴ ἀρχαιοπρεπῶς ἀλλ' οὐκ ἀσαφῶς ταῦτα καὶ ὁ Μελισσος ἔγραψε, παρακείσθω καὶ αὐτὰ τὰ ἀρχαία γράμματα πρὸς τὸ δύνασθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας ἀκριβεστέρας γίνεσθαι κριτὰς τῶν προσφρασετέρων ἐξηγήσεων· λέγει δ' ὁ Μελισσος οὕτω, τὰ πρότερον εἰρημένα συμπεραινομένως, καὶ οὕτω τὰ περὶ τῆς κινήσεως ἐπάγων· Οὕτως κ. τ. λ.

§ 11. Verba οὐτ' ἂν ἀπόλοιτο, οὐτ' ἂν μείζον γίνετο, οὐτε μετακοσμέοιτο, οὐτε ἀλγέοι, οὐτε ἀνωῖτο reperiantur etiam fragm. 4. Utroque loco ad restituendum Ionismum eadem mutavimus.— τρισμυρίαὶ ἔτεσι bona est Brandisii

conjectura pro τριχὶ μῦριος. Quid L. Philaltheus legit qui interpretatur: « si ergo omne trifariam protensum infinitis diversis alterum fieret, periret in omni tempore », non laboro. Certe corruptum fuisse locum in ejus codice ex hac interpretatione apparet. Indicativum ὀλέεται, quem sequente particula ἂν intactum reliquerat Brandisius, correxi in ὀλοῖτο. Ceteroqui Bergkii l. c. p. 24 verba τρισμυρίαὶ ἔτεσι a Melisso opposita esse putat Empedocli, quem statuisse existimat triginta millibus annorum absolutis eodem omnia redire, unde essent profecta. Quamobrem huc maxime Empedoclei carminis exordium refert: Ἔστιν ἀνάγκη χρῆμα, κ. τ. λ. Sed hoc licet ingeniosum sit, tamen admodum incertum est. Idem, quod hoc fragmento traditur, placitum apud Aristotelem lib. de Melisso, Xenoph. et G. cap. I invenitur: τοιοῦτο δὲ ἐν τὸ ἐν ἀνώδυνόν τε καὶ ἀνάγγητον, ὑγιές τε καὶ ἀνοσπτόν εἶναι, οὐτε μετακοσμούμενον θέσει, οὐτε ἑτεροιοῦμενον εἶδει, οὐτε μινόμενον ἄλλῳ· κατὰ πάντα γὰρ ταῦτα πολλὰ τε τὸ ἐν γίνεσθαι, καὶ τὸ μὴ ὄν τεκνοῦσθαι, καὶ τὸ ὄν φθείρεσθαι ἀναγκάζεσθαι· ταῦτα δὲ ἀδύνατα εἶναι.

§ 12. Scripsi cum Prellero l. I. p. 106 ὁ γὰρ κόσμος ὁ πρόσθεν ἐὼν οὐκ ἀπόλλυται; vulgo enim ἀπόλειται hic exarantur. Deinde in verbis κῶς ἂν μετακοσμηθῆν τῶν ἐόντων τι εἴη, quæ omisit Prellerus, εἴη substituit pro ἦ.

§ 13. Pro οὐδὲ ἔχει ἰσὴν δύναμιν τῷ ὑγιεί cum Prellero edidi οὐδ' ἂν ἔχοι. Verba ἀπὸ γὰρ ἂν ὀλοῖτο ob raram in soluta oratione tmesin pro ἀπόλοιτο γὰρ ἂν memorabilia sunt. Similiter Herodotus VIII, 89: ἐν δὲ τῷ πόνῳ τούτῳ ἀπὸ μὲν ἔθανε ὁ στρατηγὸς Ἀριαβίγης. Porro οὗτος dedi pro ὁ αὐτός. « In extremis, inquit Prellerus, ὁ λόγος ἀλγέων eadem loquendi ratione dictum est, quæ ὁ λόγος λανθάνων, ψευδόμων, similia »; quod vereor ut recte se habeat. οὐ γὰρ ἀλγέει ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἀνιῆσθαι, τοῦτ' ἐστὶ περὶ τοῦ ἀνωμένου παντός, οὗτος λόγος; τῷ ἀλγέοντι παντί. Philalthei interpretatio, quam ad hanc et præce-

ἴσην δύναμιν τῷ ὑγιεί· οὐτ' ἂν ὁμοίον εἴη, εἰ ἀλγέοι· ἀπογινομένου γάρ τευ ἂν ἀλγέοι, ἢ προσγινομένου, καὶ οὐκ ἂν ἔτι ὁμοίον εἴη. Οὐδ' ἂν τὸ ὑγιές ἀλγῆσαι δύναται· ἀπὸ γάρ ἂν ἔλοιτο τὸ ὑγιές καὶ τὸ ἐόν, τὸ δὲ οὐκ ἐὼν γένοιτο. Καὶ περὶ τοῦ ἀνιῆσθαι αὐτὸς λόγος τῷ ἀλγέοντι.

§ 14. Οὐδὲ κενόν ἐστὶ οὐδὲν· τὸ γὰρ κενὸν οὐδὲν ἐστὶ· οὐκ ἂν ὦν εἴη τὸ γε μηδέν. Οὐδὲ κινέεται· ὑποχωρήσει γὰρ οὐκ ἔχει οὐδαμῆ, ἀλλὰ πλεόν ἐστί· εἰ μὲν γὰρ κενὸν ἦν, ὑπεχώρει ἂν εἰς τὸ κενόν· κενεοῦ δὲ μὴ ἐόντος, οὐκ ἔχει ὄκη ὑποχωρήσει [πλεόν ὦν ἐὼν οὐ κινέεται]. Πυκνὸν δὲ καὶ ἀραιὸν οὐκ ἂν εἴη· τὸ γὰρ ἀραιὸν οὐκ ἄνυστόν πλεόν εἶναι ὁμοίως τῷ πυκνῷ, ἀλλ' ἥδη τὸ ἀραιὸν γε κενώτερον γίνεται τοῦ πυκνοῦ. Κρίσιν δὲ ταύτην χρὴ ποιήσασθαι τοῦ πλεόν καὶ τοῦ μὴ πλεόν. Εἰ μὲν χωρεῖ τι, ἢ ἐσδέχεται, οὐ πλεόν· εἰ δὲ μήτε χωρεῖ μήτε ἐσδέχεται, πλεόν. Ἀνάγκη τοίνυν πλεόν εἶναι, εἰ κενὸν μὴ ἐστὶ· εἰ τοίνυν πλεόν ἐστὶ, οὐ κινέεται.

§ 15. Εἰ διήρηται τὸ ἐόν, κινέεται· κινεώμενον δὲ οὐκ ἂν εἴη ἅμα.

§ 16. Εἰ μὲν ἐὼν ἐστὶ, δεῖ αὐτὸ ἐν εἶναι· ἐν δὲ ἐόν, δεῖ αὐτὸ σῶμα μὴ ἔχειν· εἰ δὲ ἔχει πάχος, ἔχει ἂν μέρη, καὶ οὐκέτι ἂν εἴη ἐν.

§ 17. Μέγιστον μὲν ὦν σημῖον ὄτος ὁ λόγος, δεῖ ἐν μόνον ἐστὶ. Ἄτάρ καὶ τὰδε σημεία· εἰ γὰρ ἦν πολλά, τοιαῦτα χρὴν αὐτὰ εἶναι, ὅσον περ ἐγὼ φημι τὸ ἐν εἶναι. Εἰ γὰρ ἐστὶ γῆ καὶ ὕδωρ καὶ ἀήρ καὶ σίδηρος καὶ χρυσὸς καὶ πῦρ, καὶ τὸ μὲν ζῶον τὸ δὲ τεθνηκός, καὶ μέλαν καὶ λευκὸν καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἅσσα οἱ ἄνθρωποι φασὶ εἶναι ἀληθῆ, εἰ δὴ ταῦτα ἐστὶ καὶ ἡμεῖς ὁρθῶς ὀρέομεν καὶ ἀκούομεν, εἶναι χρὴ ἕκαστον τοιοῦτον, ὅσον περ τὸ πρῶτον ἔδοξεν ἡμῖν, καὶ μὴ μεταπίπτειν μηδὲ γίνεσθαι ἕτεροῖον, ἀλλ' αἰεὶ εἶναι ἕκα-

ribus valeret ac si sanum esset : neque simile foret, si doleret : decedente enim aliquo doleret vel accedente, neque amplius simile esset. Neque vero sanum dolere posset : periret enim sanum atque ens, non-ens autem oriretur. Ac de universo molestia affecto idem dicendum quod de dolente.

§ 14. Neque vero quidquam vacuum est ; nam vacuum nihil est : ergo illud certe quod nihil appellamus non fuerit. Neque movetur. Non enim habet quo concedat, vel plenum est ; si enim vacuum esset, concederet in vacuum : quum vero non sit vacuum, non habet quo concedat [plenum igitur quum sit, non movetur]. Densum vero et rarum non fuerit ; rarum enim non potest æque plenum esse ac densum, sed rarum certe etiam magis vacuum sit denso. De pleno autem et non pleno hoc iudicium fieri oportet. Si quid capit vel recipit, non plenum ; si vero neque capit neque recipit, plenum. Necesse igitur est plenum esse, si vacuum non est ; si igitur plenum est, non movetur.

§ 15. Si divisum est ens, movetur ; se movens vero si mul non esset.

§ 16. Si ens est, unum esse id oportet ; quodsi unum est, nullum id habere corpus oportet ; si vero crassitudinem haberet, partes sive membra haberet, neque amplius unum foret.

§ 17. Magno igitur argumento ea quæ diximus sunt, unum tantum esse. Verum et hæc ejus rei sunt argumenta : si enim multa essent, talia oporteret ea esse, quale ego unum esse dico. Si enim reapse est terra atque aqua et aer et ferrum et aurum et ignis, atque hoc vivum, illud mortuum, et nigrum et album et reliqua omnia quæ homines dicunt esse vera, siquidem hæc sicut et nos recte videmus et audimus, unumquidque tale esse oportet, quale nobis primum visum est, ac non mutari neque aliud fieri, sed semper esse unumquidque tale quale

dentem paragraphum Brandisius excitat, nihil lucis affert, sed vitiosorum codicum vestigiis insistit.

§ 14. Hoc fragmentum inde a verbis οὐδὲ κενόν ἐστὶ οὐδὲν usque ad verba δὲ ὄκη ὑποχωρήσει et a voce κείνιν usque ad finem repetitur a Simplicio fol. 9 et 17 b. Cf. et

§ 5. Bis scripsi in hac paragrapho ὦν pro οὖν et πλεόν pro πλεόν, item postea τοῦ πλεόν καὶ τοῦ μὴ πλεόν. Legitur enim f. 17 et 24 τοῦ πλεόν καὶ τοῦ μὴ πλεόν, cuius loco f. 9 male exaratum est πλεόν καὶ μὴ πλεόν.

§ 15. Servavit hoc fragmentum Simplicius l. c. fol. 24. Cf. quæ supra diximus ad § 7—10.

§ 16. Reperitur hoc Melissi decretum ap. Simplicium l. c. fol. 24 a (Vid. ad § 7—10), et a verbis ἐν ἐὼν ζεῖ usque ad finem apud eundem fol. 19 : ἀδιαίρητον ἐν τὸ πρ' αὐτοῖς ἐν ἐν, οὐτε πεπερασμένον οὐτε ἀπειρον ὡς σῶμα ἐστὶν. Καὶ γὰρ ὁ Παρμενίδης κ. τ. λ. καὶ ὁ Μελισσός, "Ἐν ἐόν, ἐσί, δεῖ κ. τ. λ. Cæteroaquin in codd. hic invenitur εἰ μὲν

ἐὼν εἴη et postea εἰ δὲ ἔχει πάχος, sed sententia postulat εἰ μὲν ἐὼν ἐστὶ et εἰ δὲ ἔχει πάχος. Utrumque jam emendavit Prællerus.

§ 17. Exstat hic Melissi locus apud Simplicium in Arist. l. de Cæl. fol. 137 a et in Scholl. Aristot. p. 590 b ed. Brandis, item ap. Aristoclem quem citat Eusebius Præp. Evang. XIV, 17. Initio post μέγιστον μὲν edidit ὦν pro οὖν, tum cum Prællero virgulam posui post πολλά, et γῆ. Mutavi in χρῆν ; vulgo enim legitur πολλά τοιαῦτα, γῆ. Deinde non dubitavi ζῶον scribere, licet apud Simplicium ζῶον et apud Aristoclem ζῶν legatur. Porro verba τὰ ἅλλα πάντα ἅσσα οἱ ἄνθρωποι φασὶ εἶναι ἀληθῆ Aristocli debentur, nisi quod pro ἀληθῆς habet ἀληθῶς ; apud Simplicium autem reperitur τὰ ἅλλα, ἅσα φασὶν οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀληθῆ. Sequentia apud Aristoclem sic scripta sunt : εἰ δὲ ταῦτα ἐστὶ ἢ καὶ ἡμεῖς ὁρθῶς ὀρέομεν, apud Simplicium vero εἰ δὲ ταῦτα ἐστὶ καὶ ἡμεῖς ὁρθῶς ὀρέομεν. Secuti sumus Aristoc-

στον οἶον περ ἔστιν. Νῦν δὲ φαμεν ὀρθῶς δρῆν καὶ ἀκούειν καὶ συνιέναι· δοκεῖ δὲ ἡμῖν τό τε θερμὸν ψυχρὸν γίνεσθαι καὶ τὸ ψυχρὸν θερμὸν, καὶ τὸ σκληρὸν μαλθακὸν καὶ τὸ μαλθακὸν σκληρὸν, καὶ τὸ ζῶν ἀποθνήσκειν καὶ ἐκ μὴ ζῶντος γίνεσθαι, καὶ ταῦτα πάντα ἑτεροιοῦσθαι, καὶ ὅ,τι ἦν τε καὶ ὅ νῦν ἔστι οὐδὲν ὁμοῖον εἶναι, ἀλλ' ὅ τε σίδηρος σκληρὸς ἐὼν τῷ δακτύλῳ κατατρίβεσθαι ἑπακρηῶς, καὶ χρυσὸς καὶ λίθος καὶ ἄλλο ὅ,τι ἰσχυρὸν δοκεῖ εἶναι πᾶν, ἐξ ὕδατος τε γῆ καὶ λίθοι γίνεσθαι, ὥστε συμβαίνει μήτε δρῆν μήτε τὰ ἐόντα γινώσκειν. Οὐ τοίνυν ταῦτα ἀλλήλοισ ἠμολογέει· φαμένοις γὰρ εἶναι πολλὰ εἴδη καὶ εἴδεα καὶ ἰσχύον ἔργα πάντα ἑτεροιοῦσθαι ἡμῖν δοκεῖ καὶ μεταπίπτειν ἐκ τοῦ ἐκάστοτε ὀρομένου. Δῆλον τοίνυν, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ὀροῦμεν, οὐδὲ ἐκείνα πολλὰ ὀρθῶς δοκεῖ εἶναι. Οὐ γὰρ ἂν μετέπιπτε, εἰ ἀλλὰ θέα ἦν, ἀλλ' ἦν, οἶον περ ἔδοκε ἕκαστον, τοιοῦτον· τοῦ γὰρ ἐόντος ἀληθινοῦ κρέσσον οὐδέν. Ἦν δὲ μεταπίση, τὸ μὲν ἐὼν ἀπώλετο, τὸ δὲ οὐκ ἐὼν γέγονε. Οὕτως ὦν εἰ πολλὰ ἦν, τοιαῦτα γρῆν εἶναι, οἶον περ τὸ ἐν.

est. Nunc vero dicimus nos recte videre et audire et intelligere; videtur autem nobis calidum fieri frigidum et frigidum calidum, et durum molle et molle durum, et vivum mori atque e non vivo oriri, et haec omnia variari, et quidquid fuit et quod nunc est nentiquam simile esse, sed ferrum quod durum est digito aptatum conteri haud secus atque aurum et lapis et quidquid aliud forte videtur, atque ex aqua oriri terram et lapides, ita ut contingat, ut neque videamus neque vera cognoscamus. Non congrunt igitur haec inter se; dicentibus enim multa esse aeterna et formæ rerum et valida omnia variari nobis videntur et ex sua quæque specie mutari. Manifestum igitur nos non recte videre, neque illa recte videri esse multa. Non enim mutarentur, si vera essent, sed erat unumquidquid tale quale videbatur: nam quod verum est, eo nihil potentius. Sin autem mutatum sit, perit ens, non-ens autem ortum est. Ita igitur, si multa essent, talia ea esse oportebat, quale unum.

elem, ita tamen, ut si ommitteremus et ἡμαί; in ἡμέε; converteremus. Pergit Aristocles εἶναι ἐχρῆν καὶ τὸ ἐὼν τοιοῦτον, οἶον πρῶτον ἔδοξεν ἡμῖν εἶναι, sed haec apud Simplicium rectius sic enuntiata sunt εἶναι γρῆ ἕκαστον τοιοῦτον, οἶον περ τὸ πρῶτον ἔδοξεν ἡμῖν. Verba ἀλλ' αἰεὶ εἶναι ἕκαστον οἶον περ ἔστιν summissus e Simplicio, qui tamen αἰεὶ habet; Aristocles ἔπερον, ἀλλ' εἶναι ὁμοιον, οἶον περ ἔστι ἕκαστον. *Sequentia* vulgo sic eduntur: νῦν δὲ φαμεν ὀρθῶς ὄραν καὶ ἀκούειν καὶ συνιέναι, δοκεῖ δὲ ἡμῖν τό τε θερμὸν ψυχρὸν γίνεσθαι καὶ τὸ ψυχρὸν θερμὸν, καὶ τὸ σκληρὸν μαλθακὸν καὶ τὸ μαλθακὸν σκληρὸν καὶ τὸ ζῶν (Arist. ζῶν, Simpl. ζῶν) ἀποθνήσκειν καὶ ἐκ μὴ ζῶντος γίνεσθαι, καὶ ταῦτα πάντα ἑτεροιοῦσθαι καὶ ὅ,τι ἦν τε καὶ ὅ νῦν ἔστιν (h. v. om. Simpl.) οὐδὲν ὁμοῖον εἶναι· ἀλλ' ὅ τε σίδηρος σκληρὸς ἐὼν τῷ δακτύλῳ κατατρίβεσθαι ὁμοῦ βέων καὶ χρυσὸς καὶ λίθοι καὶ ἄλλο ὅ,τι ἰσχυρὸν δοκεῖ εἶναι πᾶν· ὥστε συμβαίνει μήτε ὄραν μήτε τὰ ἐόντα γινώσκειν, ἐξ ὕδατος τε γῆ καὶ λίθοι γίνεσθαι. Quæ si quis attente legerit, corrupta esse animadvertet. Bergkiius p. 30 extrema in hunc modum emendat et transponit: ἀλλ' ὅ τε σίδηρος σκληρὸς ἐὼν τῷ δακτύλῳ κατατρίβεσθαι ὁμοῦ βέων καὶ χρυσὸς καὶ λίθος καὶ ἄλλο, ὅ,τι ἰσχυρὸν δοκεῖ εἶναι πᾶν, ἐξ ὕδατος τε γῆ καὶ λίθοι γίνεσθαι, ὥστε συμβαίνει μήτε ὄραν μήτε τὰ ἐόντα γινώσκειν. Quoniam enim Melissus de rerum sub sensus cadentium vicissitudine disputet iisque derogat fidem, quoniam sæpe in contrarium vertant ex aliam ex alia formam induant, ejusque rei exempla proferat, velut ferrum, quod usu conteri solitum e duro molle fiat: Bergkiius pro ὁμοῦ βέων sua voce ὁμοῦ βέων scribendum esse arbitratur. Namque existimat philosophum dicere, ferrum si digito vicinum sit, conteri eumque ferreos potissimum annulos, quorum frequens apud veteres usus fuit, respexisse. Quocirca apposite ad rem citat Ovid. Art. am. I, 473:

Sed ut sententiam a Bergkio perspectam esse concedo atque eam quam fieri vult verborum transpositionem probō: ita verbum ὁμοῦ βέων huic loco non satis aptum esse reor. Etenim annulus digito aptatus non recte nominatur ὁμοῦ βέων, *conterminus, vicinus*. Mihi aut una littera detracta scribendum videtur ὁμοῦ ἐὼν aut quod magis placet ἑπακρηῶς. Neque vero mirabitur ἑπακρηῶς a nobis substitui in locum verborum ὁμοῦ βέων qui secum reputaverit, quo signo a librariis ὁμοῦ notari solet. Vide Ducang. Append. Gloss. Gr. p. 11 vel Tab. VI. vers. 17 ap. Bast. in Schæferi edit. Greg. Cor. Præterea non libo; cum Bergkio, sed libo; scribo propter Simplicii verba, quæ ille Melisseis subjungit: καὶ Μελισσος μὲν ἐν τούτοις θερμὸν ψυχρὸν γίνεσθαι καὶ τὰ ἐξῆς, ἐξ ὕδατος τε καὶ γῆ καὶ λίθοι γίνεσθαι. Denique Melissi dictio non ὄραν, sed ὄρην postulat. Extrema in hunc modum constituimus, ut pro εἶδη poneremus εἴδεα, pro δοκαί et ἐρωῶμεν, quod est apud Simplicium, δοκεῖ et ὀροῦμεν; requiritur enim utroque loco præsens. In verbis τὸ μὲν ἐὼν ἀπώλετο seculi sumus Brandisii conjecturam in *Histor. phil.* I. p. 403 propositam; nimirum τὸ μέσον ἀπώλετο, quod est in membranæ, ferri nequit. Denique si πολλὰ ἦν, τοιαῦτα γρῆν εἶναι cum Prellero scripsimus pro vulgato εἰ πολλὰ εἶη, τοιαῦτα γρῆν εἶναι. Postremo monemus Aristoclem fere ubique vera Melissi verba servasse, hæc autem deletis ionicæ dialecti formis apud Simplicium in Scholiis Aristoteleis a Brandisio editis et magis etiam mutata in Commentario ad libros de Cælo qui Venetiis græce apud Aldum prodit exstare. Quippe hunc commentarium e latina Morbecæ interpretatione factum esse jam pridem Amadeus Peyron demonstravit, id quod hic etiam locus præter alios egregie probat, sed quoniam hæc res omnibus hodie cognita est, Morbecæ verba allegare supersedemus.

Ferrens assiduo consumitur annulus usu.

DE ZENONE.

Zeno Eleates (1), quem Apollodorus apud Diogenem ait naturā Teleutagoræ, adoptione Parmenidis filium fuisse, non solum corporis pulchritudine ac venustate, verum etiam animi robore, magnitudine, sagacitate egregiam apud æquales et posteros famam consecutus est. Etenim quum in patria urbe Parmenidis disputationibus interesset, in hujus amicitiam et familiaritatem ita se insinuavit, ut ei in deliciis fuisse diceretur. Ferunt autem Zenonem quadraginta circiter annos natum cum magistro sexaginta fere et quinque annorum sene aliquando Athenas ad Panathenæorum celebritatem venisse. Sed maximam vitæ partem, quantum scimus, apud Eleatas (2) transegit, quorum civitatem saluberrimis Parmenidis ac Zenonis legibus temperatam fuisse auctor est Strabo. Discipulos clarissimos

cum alios habuit, tum Periclem (3) ac Leucippum. Post abolitam libertatem Demryo tyranno (4) qui imperio potitus erat insidiatus re male gesta invicti animi documenta dedit. Quippe suam et magistri disciplinam factis probans linguam demorsam exspuit potius quam ullum e consociis proderet. Ac tum quidem alii eum interfectum esse, alii effecisse ajunt, ut tyrannus lapidibus obrueretur. Utcunque est, nos magis quantum studii ac laboris ad philosophiæ fines proferendos contulerit, quam quid domi apud suos gesserit quærimus. Floruisse eum Olympiade septuagesima nona secundum Apollodorum sine dubio Diogenes (5) tradit. Dialecticæ inventorem Aristoteles (6) Zenonem prædicat, quo nemo admirabilior dicendi artifex, nemo subtilior disputator fuisse videtur. Cujus conclusio-

(1) Diogenes Laertius IX, 25 : Ζήνων, Ἐλεάτης· τούτων Ἀπολλώδωρός φησιν εἶναι ἐν Χρονικοῖς φύσει μὲν Τελευταγόρου, θέσει δὲ Παρμενίδου (sic leg. cum Rossio)... ὁ δὲ Ζήνων διακίχκος Παρμενίδου, καὶ γέγονεν αὐτοῦ παιδικά· καὶ εὐμήκης ἦν, καθά φησι Πλάτων ἐν τῷ Παρμενίδῳ. Plato Parmenid. pag. 127 : Ἐφη δὲ δὴ ὁ Ἀντιφῶν λέγειν τὸν Πυθόδωρον ὅτι ἀφικοντό ποτε εἰς Παναθήναια τὰ μεγάλα Ζήνων τε καὶ Παρμενίδης· τὸν μὲν οὖν Παρμενίδην εὐ μάλα ἤδη προσδύτην εἶναι, σφόδρα πολὺν, καλὸν δὲ κάγαθόν τὴν ὄψιν, περὶ ἔτη μάλιστα πέντε καὶ ἐξήκοντα· Ζήνωνα δὲ ἐγγυὸς τῶν τετραράκοντα τότε εἶναι, εὐμήκη δὲ καὶ χαρίεντα ἰδεῖν· καὶ λέγεσθαι αὐτὸν παιδικά τοῦ Παρμενίδου γεγονέναι. Vid. præf. ad Parmenidem.

(2) Strabo lib. VI p. 252 : Κάμπαντι δ' ἄλλος συνεχῆ· κόλπος, ἐν ᾧ πόλις, ἦν οἱ μὲν κτίσαντες Φωκαεῖς· Ἰέλιον, οἱ δὲ Ἕλην ἀπὸ κρήνης τινός, οἱ δὲ νῦν Ἐλέαν ὀνομάζουσιν, ἐξ ἧς Παρμενίδης καὶ Ζήνων ἐγένοντο, ἄνδρες Πυθαγόρειοι (vid. præfat. ad Parmen.)· δοκεῖ δὲ μοι καὶ δι' ἐκείνους καὶ ἔτι πρότερον εὐνομηθῆναι. Diog. Laert. lib. IX, 28 : Καὶ γὰρ οὗτος τὴν Ἐλέαν ἠγάπησε μᾶλλον τῆς Ἀθηναίων μεγαλαυχίας, οὐκ ἐπιδημήσας τὰ πολλὰ πρὸς αὐτούς, ἀλλ' αὐτοῖ καταθεῖς.

(3) Plutarchus Vit. Pericl. cap. 4 : Διήκουσε δὲ Περικλῆς καὶ Ζήνωνος τοῦ Ἐλεάτου, πραγματευομένου περὶ φύσιν ὡς Παρμενίδης. Diogenes Laertius lib. IX, 30 : Λεύκιππος, Ἐλεάτης· ὡς δὲ τινες, Ἀθῶνῆτης· κατ' ἐπίου δὲ, Μίλιος· οὗτος ἤκουσε Ζήνωνος.

(4) Plutarchus adversus Colotem cap. 32 : Ζήνων τοίνυν, ὁ Παρμενίδου γνῶρμιος, ἐπιθέμενος Δημῶφι τῷ τυράννῳ, καὶ δυστυχήσας περὶ τὴν πράξιν, ἐν πυρὶ τὸν Παρμενίδου λόγον, ὡσπερ χρυσόν, ἀκήρατον καὶ δόκιμον παρέσχε, καὶ ἀπέδειξεν ἔργοις, ὅτι τὸ αἰσχρὸν ἀνδρὶ μεγάλῳ φεβρόν ἐστιν, ἀγχιθόνα δὲ παῖδες, καὶ γυναῖκα, καὶ γυναικῶν ψυχὰς ἔχοντες· ἄνδρες δεδῆσσι· τὴν γὰρ γλώτταν αὐτοῦ διατρῶσαν τῷ τυράννῳ προσέπτυσεν. Diogenes Laertius lib. IX, 26-28 : Καλεῖται δὲ θελήσας Νέαρχον τὸν τύραννον (οἱ δὲ, Διομείδοντα)

συνελήφθη, καθά φησιν Ἡρακλείδης ἐν τῇ Σατύρου ἐπιτηρῇ, ὅτε καὶ ἐξεταζόμενος τοὺς συνειδότας καὶ περὶ τῶν ὀλιγῶν ὧν ἦγεν εἰς Λιπάραν, πάντας ἔφη αὐτοῦ τοὺς φίλους αὐτὰ τῶν συνειδόται, βουλόμενος αὐτὸν ἔρημον καταστήσασθαι· εἴτα καὶ τινῶν εἰπόντων ἔχειν τινὰ εἰπεῖν αὐτῷ πρὸς τὸ οὐδ'· καὶ δεῦναι, οὐκ ἀνῆκεν ἕως ἀπεκεντήθη, ταῦτ' Ἀριστοτεῖσι τῷ τυραννοκτόνῳ παθεῖν. Δημήτριος δὲ φησιν ἐν τοῖς Ὀμωνίμῳ· τὸν μυκτῆρα αὐτὸν ἀποτραγεῖν. Ἀντισθένης δὲ ἐν ταῖς Διαλογίαις φησὶ μετὰ τὸ μνηστῆσαι τοὺς φίλους ἐρωτηθῆναι πρὸς τὸν τυράννον, εἰ τις ἄλλος εἶη· τὸν δὲ αἰπεῖν, Σὺ δὲ τῆς πόλεως ἀλιτῆριος· πρὸς τε τοὺς καρστώτας φάναι, Θαυμάζω ὑμῶν τὴν δολίαν, εἰ τούτων ἐνεκεν ὧν νῦν ἐγὼ ὑπομένω, δουλεύετε τῷ τυράννῳ· καὶ τέλος ἀποτραγόντα τὴν γλῶτταν προσέπτυσεν αὐτῷ. τοὺς δὲ πολίτας παρορμηθέντας, αὐτίκα τὸν τυράννον καταλεῦσαι. ταῦτα δὲ σχεδὸν οἱ πλείους λαλοῦσιν. Ἐμπεδοκὴς δὲ φησιν εἰς ὄλιγον αὐτὸν βληθῆναι καὶ κατακοπήναι. καὶ εἰ αὐτὸν ἡμεῖς εἰπομεν οὕτως· ἤθελες, ὦ Ζήνων, καλὸν ἦθελες, ἄνδρα τύραννον Κτεῖνας, ἐκλύσαι δουλοσύνας Ἐλέαν. Ἄλλ' ἔδαμψι. δὴ γὰρ σε λαβὼν ὁ τύραννος ἐν ὄλιμῳ κόψῃ· τὸ πῶς λέγῃ· σῶμα γάρ, οὐχὶ δὲ σε. Γέγονε δὲ τὰ τε ἄλλα ἀγαθὰ ὁ Ζήνων, ἀλλὰ καὶ ὑπερποτικὸς τῶν μειζόνων κατ' ἴσιν Ἡρακλείτῳ. καὶ γὰρ οὗτος τὴν πρότερον μὲν Ἰλίαν, ὕστερον δὲ Ἐλέαν, Φωκαίων οὖσαν ἀποικίαν, αὐτοῦ δὲ πατριδα, πόλιν εὐτέλη, καὶ μόνον ἄνδρα· ἀγαθοῦς τρέφειν ἐπισταμένην ἤραπης μᾶλλον τῆς Ἀθηναίων μεγαλαυχίας· οὐκ ἐπιδημήσας τὰ πολλὰ πρὸς αὐτούς, ἀλλ' αὐτοῖ καταθεῖς.

(5) Diogenes Laertius IX, 29 : Ἡκμάσει δὲ οὗτος περὶ τὴν ἐνάτην καὶ ἑβδομηκοστὴν ὀλυμπιάδα.

(6) Diogenes Laertius lib. IX, 25 : Φησὶ δὲ Ἀριστοτελεῖς εὐρέτην αὐτὸν γενέσθαι διαλεκτικῆς, ὡσπερ Ἐμπεδοκίαν ῥητορικῆς. Sextus Empiricus adv. Math. lib. VII, 5 : Παρμενίδης δὲ οὐκ ἂν δοθεῖ τῆς διαλεκτικῆς ἀειρώς· ἔχειν, ἐκπερ πάλιν Ἀριστοτελεῖς τὸν γνῶριμον αὐτοῦ Ζήνωνα διαλεκτικῆς ἀρχηγόν ὑπεκίληπεν. Suidas : Τούτων φασὶν εὐρέτην εἶπε διαλεκτικῆς, ὡς Ἐμπεδοκλέα τῆς ῥητορικῆς. Vid. præf. ad Parmenidem.

nes tantam meruerunt laudem, ut omnium ore argumentatio Ἀχιλλεύς (7) dicta et altera διχοτομία nominata celebraretur. Nam quum Eleaticus ille Palamedes (8) argumentorum pondere spatium sustulisset, simul motum quem omnes per spatium fieri dicunt allatis rationibus ab eo tolli par erat. Neque vero solum Parmenidis de Uno sententiam quotidianis sermonibus et nobili libro (9) defendit, sed eadem etiam similia et dissimilia, unum et multa, mota et immota esse demonstravit. Hac igitur in utramque partem disputandi consuetudine introducta merito a Timone Phliasio (10) ἀμφοτερόγλωσσος et tanquam invictus disputator μέγα σθένος οὐκ ἀλαπαδνόν vocatus est. Cæterum διχοτομία sive divisione in duas easque æquales partes, quam bipartitam divisionem vocare consuevimus, ita usus est, ut in infinitum progrediendum esse doceret. Sic quodlibet corpus ex innumerabilibus corpusculis compositum ingens videbitur. Atqui corpuscula illa propter parvitatem oculorum aciem fugiunt. Sequitur ergo, ut compositio quoque eorum admodum parva sit (*). Jam si id quod est, in aliquo inesse statuimus, patet minora majoribus contineri. Quodsi divisionem in infinitum persequere, reperias maxima corpora ad minimas particulas, vastissima loca et immensos campos ad parvitatem atque adeo ipsum spatium quod in spatio esse non potest ad nihilum redigi. Ita rejecto spatio omnem etiam corporum motum repudiari necesse est. Nam si non est ubi exspatiare et curras, omnino nihil movetur, sed cuncta quiescunt. Quod quo magis perspicuum audientibus esset, quattuor rationibus probare solebat quas in fragmentis ex Aristotele afferemus. Prima est qua motum in universum tollebat. Quidquid igitur ad terminum aliquem perventurum dicitur, prius dimidium viæ conficiat oportet, quam totum iter emetiatur. At dimidium illud pro toto haberi convenit, quia duabus iisque æqualibus partibus constat. Ergo res ad motum

destinata alteram ex æqualibus illis partibus transeat necesse est, antequam ulteriora petat. Verum altera pars itidem repetita divisione secabitur et quidquid superest viæ aliis atque aliis partitionibus factis bifariam distribuetur. Ita perpetuo novis veluti cancellis interjectis res ista nunquam ad terminum perveniet. Secunda ratio est Achillis nomine notata, qui quamvis celeripes nunquam testudinem tardissime incedentem consequetur. Occupandus enim Achilli est locus, unde egressa erat testudo, priusquam progredi queat. Quod quoniam identidem necessarium esse nemo non videt, semper præcedere testudinem apparet. Tertiam rationem sic concludit, ut sagittam, quum fertur, stare affirmet. Nimirum si temporis perpetuitatem ex infinitis punctis conflata, spatii continuitatem ex infinitis partibus effectam esse dicas, quovis temporis puncto sagitta exiguam spatii particulam tenens non movetur, sed quiescit. Quartam subjicit rationem qua demonstrat duplo tempore dimidium esse par. Quo in genere binis corporibus inter se paribus utitur juxta bina corpora item paria quorum alterum movetur, alterum quiescit, contrario motu, sed pari celeritate stadium currentibus, hinc a calce stadii, illinc a medio stadio proficiscendi initio facto. Qua de re operæ pretium est audire Simplicium (11) ad Aristot. Physic. lib. VI cap. 9 pag. 237 b, Scholl. ed. Brandis. pag. 413 seqq. sic philosophantem: Καὶ ὁ τέταρτος τῶν περὶ κινήσεως τοῦ Ζήνωνος λόγων, εἰς ἀδύνατον ἀπάγων καὶ οὗτος τὸ εἶναι κίνησιν, τοιοῦτος τις ἦν. Εἴ ἐστι κίνησις, τῶν ἴσων μεγεθῶν καὶ ἴσοταχῶν τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ διπλασίαν κίνησιν κινήσεται καὶ οὐκ ἴσην. Καὶ ἐστὶ μὲν καὶ τοῦτο ἄτοπον, ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τοῦτω ἐπόμενον, τὸ τὸν αὐτὸν καὶ ἴσον χρόνον ἅμα διπλασίον τε καὶ ἥμισυν εἶναι. Δείκνυσι δὲ αὐτὸ ὁμολογούμενον λαβὼν τὸ τὰ ἴσοταχῆ καὶ ἴσα ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ ἴσον διάστημα κενιῆσθαι, καὶ ἐτι μέντοι τῶν ἴσοταχῶν καὶ ἴσων ἀντὸ μὲν ἥμισυ τὸ δὲ διπλασίον εἶη κενιημένον, ἐν

(7) Diogenes Laertius lib. IX, 29: Οὗτος καὶ τὸν Ἀχιλλεῖα πρώτος λόγον ἠρώτησε· Φαειρίνος δὲ φησι Παρμενίδην καὶ ἄλλους συγχῶς. Cf. Aristotelis Physicor. lib. VI cap. 14 et infra fragmenta. Vid. etiam præf. ad Parmen.

(8) Plato Phædr. p. 261 D: Τὸν οὖν Ἑλεατικὸν Παλαμίδην λεγόντα οὐκ ἴσμεν τέχνην, ὥστε δοκεῖν φαίνεσθαι τοῖς ἀκούουσι τὰ αὐτὰ ὅμοια καὶ ἄνομοια, καὶ ἐν καὶ πολλὰ, μένοντά τε αὐτὰ καὶ φερόμενα;

(9) Zeno apud Platonem Parmenid. p. 128: "Ἐστὶ δὲ τὸ γιῆ ἀλλήθι; βοήθειά τις ταῦτα τὰ γράμματα τῷ Παρμενίδου λόγῳ πρὸς τοὺς ἐπιχειροῦντας αὐτὸν κωμωδεῖν, ὡς, εἰ ἐν ἔστι, πολλὰ καὶ γελοῖα συμβαίνει πάσχειν τῷ λόγῳ καὶ ἐναντία αὐτῷ ἀντιλέγει δὴ οὖν τοῦτο τὸ γράμμα πρὸς τοὺς τὰ πολλὰ λέγοντας; καὶ ἀναποδιδῶσι ταῦτά καὶ πλείω, τοῦτο βουλόμενον ὁρῶν, ὡς ἐτι γελοῖότερα πᾶσι τοῖς ἀν' αὐτῶν ἢ ὑπόθεσις;

ἢ εἰ πολλὰ ἔστιν ἢ ἡ τοῦ ἐν εἶναι, εἰ τις ἱκανῶς ἐπεξίει. Διὰ τοιαύτην δὴ φιλονεικίαν ὑπὸ νέου ὄντος ἐμοῦ ἐγράφη, καὶ τις αὐτῆ ἐκλεψε γραφὴν, ὥστε οὐδὲ βουλεύσασθαι ἐξεγένετο, εἰτε ἐξοστέον αὐτὸ εἰς τὸ φῶς; εἰτε μὴ.

(10) Plutarchus Vit. Peric. cap. 4: Διήκουσε δὲ Περικλήης καὶ Ζήνωνος τοῦ Ἑλεάτου, πραγματευομένου περὶ φύσιν, ὡς Παρμενίδης· ἐλεγτικὴν δὲ τινα, καὶ δι' ἐναντιολογίας; εἰς ἀπορίαν κατακλείουσαν ἐξασκίσαντος; εἶναι, ὡς περ καὶ Τίμων ὁ Φλιασίος εἰρηκε διὰ τούτων ἀμφοτερογλώσσου τε μέγα σθένος; οὐκ ἀλαπαδνὸν Ζήνωνος, πάντων ἐπιλήπτορος. Cf. Diog. Laert. IX, 25 et Timonis fragmenta.

(*) Hoc argumentandi genus nonnulli male accipientes Unum a Zenone dissolutum esse putarunt. Cf. Alex. Aphr. in Metaph. II, 4 p. 183 ed. Bonitz. Seneca Epist. 88 extr.

(11) Cf. P. Bælii Lexic. hist. et crit. v. Zenon. lit. T.

ἡμίσει μὲν χρόνῳ τὸ ἡμισυ, ἐν διπλασίῳ δὲ τὸ διπλάσιον εἶναι κεινημένον. Τούτων προληφθέντων στάδιον ὑποτίθεται, ἐφ' οὗ τὸ δ', καὶ τέσσαρα μεγέθη ὄσαοῦν, ἄρτια μόνον, ὥστε ἔχειν ἡμίση, ἰσόσκα, ὡς δὲ ὁ Εὐδήμος φησι, κύβους, ἐφ' ὧν τὰ ἀ' ἀ' ἀ', ὡς τὸ μέσον διάστημα ἐπέχειν τοῦ σταδίου ἐστῶτα ταῦτα. Ἐν ἐστῶτων πρῶτον ὀρίζει τὸ πρὸς τῇ ἀρχῇ τοῦ σταδίου τῇ κατὰ τὸ δ', ἔσχατον δὲ τὸ πρὸς τῷ ε', καὶ λαμβάνει ἄλλους τέσσαρας ὄγκους ἢ κύβους, ἴσους τοῖς ἐστῶσι καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸν ἀριθμὸν, ἐφ' ὧν τὰ β' β' β' β', ἀρχομένους μὲν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ σταδίου, τελευτῶντας δὲ κατὰ τὸ μέσον τῶν τεσσάρων ἀ' ἀ' ἀ', κινουμένους δὲ τούτους ὡς ἐπὶ τὸ ἔσχατον τοῦ σταδίου τὸ ε'. Διὸ καὶ πρῶτον λέγει τὸν κατὰ τὸ μέσον τῶν ἀ' ἀ' ἀ' ὡς ἐμπροσθεν ὄντα τῶν λοιπῶν ἐν τῇ ἐπιτὸ ε' κινήσει. Διὰ τοῦτο δὲ ἄοτιους (leg. ἀρτίους) ἔλαβε τοὺς ὄγκους, ἵνα ἔχωσιν ἡμίση· δεῖται γὰρ τούτων, ὡς μαθησόμεθα. Διὸ καὶ τὸ πρῶτον β' κατὰ τοῦ μέσου τίθησι τῶν ἐστῶτων ἀ' ἀ' ἀ'· εἶτα καὶ ἄλλους ἴσους τῷ μεγέθει καὶ τῷ ἀριθμῷ, τοῖς β' β' β' β' δηλονότι καὶ τοῖς ἀ' ἀ' ἀ', λαμβάνει, ἐφ' ὧν τὰ γ' γ' γ' γ', ἀντικειμένους τοῖς β' β' β' β'. Τῶν γὰρ β' β' β' β' ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ σταδίου, ἐν ᾧ καὶ τῶν ἀ' ἀ' ἀ' τὸ μέσον ἦν, ἐπὶ τὸ ἔσχατον τοῦ σταδίου τὸ ε' κινουμένων, οἱ γ' γ' γ' γ' ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου μέρους, ἐν ᾧ τὸ ε', ἐπὶ τὸ δ' κινουῦνται τὸ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ σταδίου. Καὶ πρῶτον δηλονότι τῶν τεσσάρων γ' γ' γ' γ' τὸ πρὸς τὸ δ' νευκός, ἐφ' ὃ ἡ κίνησις τοῖς γ' γ' γ' γ'. Τίθησι δὲ τὸ πρῶτον γ' κατὰ τοῦ πρώτου β'. Τοιαύτης οὖν τῆς ἐξ ἀρχῆς θέσεως ὑποθεθείσης, ἐὰν τῶν ἀ' ἀ' ἀ' ἐστῶτων τὰ μὲν β' β' β' β' κινεῖται ὡς ἀπὸ τοῦ μέσου τῶν τε ἀ' ἀ' ἀ' καὶ τοῦ σταδίου ἐπὶ τὸ τέλος τοῦ σταδίου τὸ ε', τὰ δὲ γ' γ' γ' γ' ἀπὸ ἐσχάτου τοῦ σταδίου ἐπὶ τὴν ἀρχὴν δηλονότι (οὐ γὰρ δὴ ὡς ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου β', ὅπερ, ὡς εἰοικεν, ἐν τισιν ἀντιγράφοις εὐρών ὁ Ἀλέξανδρος ἠναγκάσθη λέγειν ὅτι ὁ πρότερον εἶπε πρῶτον β', τοῦτο νῦν ἔσχατον ἐκάλεσε), συμβαίνει τὸ πρῶτον β' ἅμα ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ εἶναι τῆς αὐτοῦ κινήσεως καὶ τὸ πρῶτον γ', παρ' ἄλληλα κινουμένων αὐτῶν καὶ ἰσοταχῶς ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ ἀλλήλων. Τοῦ γὰρ πρώτου γ' κατὰ τοῦ πρώτου β' ὄντος ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἀντικειμένων αὐτῶν ἰσοταχῶς, καὶ διεξεληθόντων ἀλλήλα, τὸ μὲν πρῶτον β' ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ ἔσται γ', τὸ δὲ πρῶτον γ' ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ β'. Καὶ τοῦτ' ἂν εἴη τὸ ἅμα τὸ πρῶτον β' ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ εἶναι συμβαίνει καὶ τὸ πρῶτον γ', παρ' ἄλληλα κινουμένων· ἢ γὰρ παρ' ἄλληλα κινήσις ποιεῖ τὸ ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἀλλήλων γίνεσθαι. Συμβαίνει δὲ, φησί, καὶ τὸ γ' τὸ πρῶτον δηλονότι παρὰ πάντα τὰ ἀ' διεληλυθέναι, τὸ δὲ β' παρὰ τὰ ἡμίση ἀ'.

Καὶ ὅτι μὲν τὸ β' τὸ ἀπὸ τοῦ μέσου τῶν ἀ' ἀρχόμενον διὰ τῶν δύο ἀ' ἀ' ἐκινήθη, ἢ διὰ τῶν ἡμίσεων, ὁπόσι ἂν ἦ ἄρτια, ἐν ὅσῳ τὸ γ' διὰ τῶν διπλασίων β' β' β' β' δεικνύεται· τὸ γὰρ πρῶτον β' ἀπὸ τοῦ μέσου τῶν ἀ' τῇ ἀρχῇ ἐποίησατο. Καὶ ἐν ὅσῳ τὸ β' παρὰ τὰ δύο ἀ' τὰ ἔσχατα τὰ ἐστῶτα κινεῖται, τὸ γ' τὸ πρῶτον ἀντικεινόμενον τοῖς β' διὰ τῶν τεσσάρων β' β' β' β' δεικνύεται· αἱ γὰρ δύο κινήσεις τῶν ἀντικεινόμενων διπλασίου ἀνύουσι διάστημα τῆς μιᾶς, ἢν κινεῖται τὸ β' παρὰ τὰ ἰστάμενα ἀ'. Καὶ τοῦτο μὲν δῆλον· πῶς δὲ παρὰ πάντα τὰ ἀ' τὸ γ' διεληλυθεν; οὔτε γὰρ παρὰ ταῦτα κινεῖται, ἀλλὰ παρὰ τὰ β', οὔτε ἀπ' ἀρχῆς τῶν ἀ' κινεῖται, ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς τῶν β', ἥτις ἦν κατὰ τὸ μέσον τῶν ἀ'. Πῶς οὖν τὸ γ' παρὰ πάντα τὰ ἀ' κεινηται; ἢ ὅτι καὶ τὰ β' ἴσα ἦν τοῖς ἀ'. Τὸ οὖν γ' ἐν ὅσῳ χρόνῳ παρὰ τὰ β' κεινηται, εἴη ἂν καὶ παρὰ τὰ ἀ' τὰ ἴσα τοῖς β' κεινημένον. Καὶ ὁ παραλογισμὸς ἐνταῦθα ἐστίν, ὅτι ἔλαβεν ἀπλῶς ἐν ἴσῳ χρόνῳ κινούμενον τὸ παρὰ ἴσα κινούμενον, μὴ προσλογιζόμενος ἐπιτῶν ἴσων τὰ μὲν ἀντικεινόμενα ἦν τὰ δὲ ἐστῶτα... δύναται δὲ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, τῷ « συμβαίνει ἐπὶ τὸ γ' παρὰ πάντα τὰ ἀ' διεληλυθέναι » (p. 240 a, 10) ἐξῆς εἶναι τὸ « ἴσον χρόνον παρ' ἕκαστον γινόμενον τῶν β' ὄσον περ τῶν ἀ', » εἶτα ἐφεξῆς « τὸ δὲ β' παρὰ τὰ ἡμίση » ἕως τοῦ « ἅμα γὰρ ἔσται τὸ πρῶτον γ' καὶ τὸ πρῶτον β' ἐπὶ τοῖς ἐναγίοις ἐσχάτοις, » ἐφεξῆς δὲ τοῦτο τὸ « διὰ τὸ ἀμφοτέρω ἴσον χρόνον κατὰ τὸ ἀ' γίνεσθαι. » Ὁ μὲν οὖν λόγος τοιοῦτός ἐστιν, εὐθιθέστατος ὢν, ὡς φησὶν ὁ Εὐδήμος, διὰ τὸ προσητὸν τὸν παραλογισμὸν ἔχειν, εἴπερ ἀξιοῖ τὰ ἴσα καὶ ἰσοταχῆ, ἐὰν τὸ μὲν παρὰ κινούμενον κινήται τὸ δὲ παρὰ τὸ ἡμεῖον, τὸ ἴσον διάστημα ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ κινεῖσθαι. Ὅπερ ἐστὶν ἐναργῶς ἀποπῶν· τὰ γὰρ ἀντικεινόμενα ἀλλήλοις ἰσοταχῆ διπλασίαν ἀφίσταται διάστασιν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐν ᾧ τὸ παρ' ἡμεῖον κινούμενον τὸ ἡμισυ δίσταται, κἂν ἰσοταχῆς ἐκείνους ἦ.

Fallitur Diogenes (12), plures Zenonem mundos statuisset physicamque quæ ab ejus placitis abhorret attigisse scribens. Ingenium monumenta Zenonis sapientia plenissima reliquit (Diog. L. IX, 26), e quibus memorat Suidas: Ἐριδας, Ἐξήγησιν τῶν Ἐμπεδοκλέους, Πρὸς τοὺς φιλοσόφους, Περὶ φύσεως. Scripsit etiam dialogos teste Diogene III, 47. Sed inter libros ejus notissimus fuit is quo Parmenidis de Uno decreta tuebatur, ut supra not. g adnotavimus. Alios præter hunc vetus ætas vidit Zenones de quibus disputat Fabricius Bibl. Græc. vol. II p. 672 ed. Harl. Eorum illustrissimus fuit Stoicus, de quo alibi erit dicendus locus.

et que disseruit de Zenone Victor Cousin in *Nouveaux fragments philosophiques*.

(12) Diogenes Laertius IX, 29: Ἀρέσκει δ' αὐτῷ τάδε· κόσμος εἶναι (Hesych. Miles. p. 26 ed. Or. κόσμον εἶναι) κενόν τε μὴ εἶναι, γεγενῆσθαι δὲ τὴν τῶν πάντων φύσιν ἐκ

θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ἡρσοῦ καὶ ὑγροῦ λαμβανόντων (αὐτῶν) εἰς ἄλληλα τὴν μεταβολὴν· γένεσιν ἢ ἀνθρώπων ἐκ γῆς εἶναι καὶ ψυχῆν κρᾶμα ὑπάρχειν ἐκ τῶν προειρημένων κατὰ μὲν τὸν τοῦτων ἐπικράτησιν.

ΖΗΝΩΝΟΣ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

1. Διὰ τοῦτο λύει [δ' Ἀριστοτέλης] καὶ τὸν Ζήνωνος τοῦ Ἐλεάτου λόγον, ὃν ἤρατο Πρωταγόραν τὸν σοφιστήν. Εἰπέ γάρ μοι, ἔφη, ὦ Πρωταγόρα, ἄρα ὁ εἷς κέγχρος καταπεσῶν ψόφον ποιεῖ ἢ τὸ μυριοστὸν τοῦ κέγχρου; τοῦ δὲ εἰπόντος μὴ ποιεῖν, Ὁ δὲ μέδιμνος, ἔφη, τῶν κέγχρων καταπεσῶν ποιεῖ ψόφον ἢ οὐ; τοῦ δὲ ψοφῶν εἰπόντος τὸν μέδιμνον, Τί οὖν, ἔφη ὁ Ζήνων, οὐκ ἔστι λόγος τοῦ μεδίμνου τῶν κέγχρων πρὸς τὸν ἕνα καὶ τὸ μυριοστὸν τοῦ ἑνός; τοῦ δὲ ψήσαντος εἶναι, Τί οὖν, ἔφη ὁ Ζήνων, οὐ καὶ τῶν ψόφων ἔσονται λόγοι πρὸς ἀλλήλους οἱ αὐτοί; ὡς γὰρ τὰ ψοφοῦντα, καὶ οἱ ψοφοί· τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, εἰ ὁ μέδιμνος τοῦ κέγχρου ψοφεῖ, ψοφήσει καὶ ὁ εἷς κέγχρος καὶ τὸ μυριοστὸν τοῦ κέγχρου.

(Simplicius in Phys. fol. 255 a. Cf. Aristot. Phys. VII, 5.)

2. Δεικνύς γάρ ὅτι, εἰ πολλὰ ἔστι, τὰ αὐτὰ πεπερασμένα ἔστι καὶ ἄπειρα, γράφει ταῦτα κατὰ λέξιν ὁ Ζήνων· « Εἰ πολλὰ ἔστιν, ἀνάγκη τὸσαῦτα εἶναι ὅσα ἔστι, καὶ οὔτε πλεονα αὐτῶν οὔτε ἐλάττωνα. Εἰ δὲ τὸσαῦτα ἔστιν ὅσα ἔστι, πεπερασμένα ἂν εἴη. » Καὶ πάλιν· « Εἰ πολλὰ ἔστιν, ἄπειρα τὰ ὄντα ἔστιν· ἀεὶ γὰρ ἕτερα μεταξὺ τῶν ὄντων ἔστι καὶ πάλιν ἐκείνων ἕτερα μεταξὺ. Καὶ οὕτως ἄπειρα τὰ ὄντα ἔστι. » Καὶ οὕτω μὲν τὸ κατὰ τὸ πλῆθος ἄπειρον ἐκ τῆς διχοτομίας ἔδειξε. Τὸ δὲ κατὰ μέγεθος πρότερον κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπιχείρησιν προδείξας γάρ ὅτι, εἰ μὴ ἔχοι μέγεθος τὸ ὄν, οὐδ'

ἂν εἴη, ἐπάγει· « Εἰ δὲ ἔστιν, ἀνάγκη ἕκαστον αὐτοῦ μέγεθος τε ἔχειν καὶ πάχος, καὶ ἀπέχειν τὸ ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου. Καὶ περὶ τοῦ προύχοντος ὁ αὐτὸς λόγος· καὶ γὰρ ἐκεῖνο ἔξει μέγεθος καὶ προέξει αὐτοῦ τι. Ὅμοιον δὲ τοῦτο ἄπαξ τε εἰπεῖν καὶ ἀεὶ λέγειν· οὐδὲν γὰρ αὐτοῦ τοιοῦτον ἔσχατον ἔσται, οὔτε ἕτερον πρὸς ἕτερον οὐκ ἔσται. Οὕτως εἰ πολλὰ ἔστιν, ἀνάγκη αὐτὰ μικρὰ τε εἶναι καὶ μεγάλα· μικρὰ μὲν, ὥστε μὴ ἔχειν μέγεθος, μεγάλα δὲ, ὥστε ἄπειρα εἶναι. »

(Simplicius in Phys. fol. 30 b. Cf. Eudem. apud Simplic. in Phys. fol. 30 a.)

3. Ὁ Ζήνωνος λόγος ἀναρρεῖν ἐδόκει τὸν τόπον ἐρωτῶν οὕτως· « Εἰ ἔστιν ὁ τόπος, ἐν τίνι ἔσται; πᾶν γὰρ ὃν ἐν τίνι· τὸ δὲ ἐν τίνι καὶ ἐν τόπῳ. Ἔσται ἄρα καὶ ὁ τόπος ἐν τόπῳ, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον. Οὐκ ἄρα ἔστιν ὁ τόπος. »

(Simplicius Phys. fol. 130 b. Cf. Aristot. Phys. IV, 1, 3.)

4. Τέτταρες δ' εἰσὶ λόγοι περὶ κινήσεως Ζήνωνος οἱ παρέχοντες τὰς δυσκολίας τοῖς λύουσιν· πρῶτος μὲν ὁ περὶ τοῦ μὴ κινεῖσθαι διὰ τὸ πρότερον εἰς τὸ ἡμισυ δεῖν ἀφικέσθαι τὸ φερόμενον ἢ πρὸς τὸ τέλος. — Δεύτερος δ' ὁ καλούμενος Ἀχιλλεύς· ἔστι δ' οὗτος, ὅτι τὸ βραδύτερον οὐδέποτε καταληφθήσεται θίον ὑπὸ τοῦ ταχίστου, ἔμπροσθεν γὰρ ἀναγκαῖον ἔλθειν τὸ διώκον ὅθεν ὄρμησας τὸ φεύγον, ὥστ' ἀεὶ τι προέχειν ἀναγκαῖον τὸ βραδύτερον... .. τρίτος δὲ..... ὅτι ἡ διστὸς φερομένη

1. Idcirco (Aristoteles) etiam Zenonis Eleatae rationem dissolvit, de qua Protagoram sophistam interrogavit. Dic mihi, inquit, o Protagora, num unum milii granum delapsus sonum efficiat vel decies millesima pars grani. Illo autem dicente non efficere, At medimnus, inquit, milii delapsus efficitne sonum nec ne? Isto vero medimnum sonare dicente, Quid igitur, inquit Zeno, nonne est medimni milii relatio ad unum milii granum et ad decies millesimam partem grani? Altero esse dicente, Quid igitur, inquit Zeno, nonne sonorum quoque eadem comparatio inter se erit? Ut enim sonantia, ita etiam soni; quod quum ita se habeat, si medimnus milii sonat, sonabit etiam unum milii granum et decies millesima grani pars.

2. Demonstrans enim, si multa sint, eadem finita et infinita esse, haec ad verbum scribit Zeno: « Si multa sunt, necesse est tot esse quot sunt, ac neque plura nec pauciora. Si vero tot sunt, quot sunt, finita sint. » Et alio loco: « Si multa sunt, infinita est rerum copia: semper enim in rebus aliae sunt et rursus in illis aliae. Atque ita infinita est rerum copia. » Sic quidem quod multitudine infinitum est bipartita divisione demonstravit.

Quod autem magnitudine infinitum est prius eadem argumentatione ostendit. Nam postquam probavit, nisi magnitudine praeditum sit ens, id non esse, subjungit: « Si vero est, necesse est unamquamque rem magnitudine praeditam esse et crassitudine, atque abesse ab ipsa tanquam alia aliam. Eadem est ratio prominentis: nam illud magnitudinem habebit ipsumque aliquatenus supereminabit. Idem autem est semel hoc dicere et semper repetere: nihil enim ejus tale extremum erit, neque aliud contra aliud non erit. Ita si multa sunt, necesse est ea parva esse et magna, parva quidem, ita ut magnitudine careant, magna vero, ut infinita sint. »

3. Zenonis ratio tollere videbatur spatium sic interrogando: « Si spatium est, in quo erit? omne enim ens in aliquo est; quod autem in aliquo est, est etiam in spatio. Erit igitur spatium etiam in spatio, idque in infinitum. Non est igitur spatium. »

4. Quattuor Zenonis de motu rationes sunt quae difficultates dissolvuntibus afferunt. Prima quidem qua tollitur motus ea est, quia prius ad medium quam ad finem id quod fertur pervenire oportet. — Secunda vero est ea

ἔστηκεν· συμβαίνει δὲ παρὰ τὸ λαμβάνειν τὸν χρόνον συγκεῖσθαι ἐκ τῶν νῦν· μὴ διδομένου γὰρ τούτου οὐκ ἔσται ὁ συλλογισμὸς. — Τέταρτος δ' ὁ περὶ τῶν ἐν τῷ σταδίῳ κινουμένων ἐξ ἐναντίας ἴσων ὄγκων παρ' ἴσους, τῶν μὲν ἀπὸ τέλους τοῦ σταδίου, τῶν δ' ἀπὸ μέσου, ἴσῳ τάχει, ἐν ᾧ συμβαίνει οὐκ ἴσων εἶναι χρόνον τῷ διπλασίῳ τὸν ἡμισυ. Ἔστι δ' ὁ παραλογισμὸς ἐν τῷ τὸ μὲν παρὰ κινούμενον τὸ δὲ παρ' ἡραμοῦν τὸ ἴσον μέγεθος ἀξιοῦν τῷ ἴσῳ τάχει τὸν ἴσον φέρεσθαι χρόνον.

(Aristot. Phys. VI, 9. De primo argumento Arist. Phys. VI, 2 : διὸ καὶ ὁ Ζήνωνος λόγος ψευδὸς λαμβάνει τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι τὰ ἄπειρα διελθεῖν ἢ ἀψασθαι τῶν ἀπειρῶν καθ' ἕκαστον ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ. Cf. Scholl. Arist. Phys. p. 407 b. ed. Brandis. : εἰ γὰρ κινεῖτό τι ἐπὶ πηχυαίου μεγέθους ἐν μιᾷ ὥρᾳ, ἐπειδὴ ἐν παντί μεγέθει ἀπειρὸν ἔστι σημείον (leg. ἀπειρά ἐστι σημεία), ἀνάγκη πάντων ἀψασθαι τῶν σημείων τοῦ μεγέθους τὸ κινούμενον· διελύσεται ἄρα τὸ ἄπειρον ἐν

πεπερασμένῳ χρόνῳ, ὅπερ ἀδύνατον. De altero argumento Simplicius Phys. fol. 237 a : Ἀχιλλεύς οὖν ὁ λόγος ἀπὸ τοῦ παραληφθέντος ἐν αὐτῷ Ἀχιλλεύς ἐκλήθη, ἐν ἀδύνατόν φησιν ὁ λόγος τὴν χελώνην διώκοντα καταλαθεῖν. Similiter Themistius fol. 56 in Scholl. p. 413 a. ed. Brandis. : δεύτερος δὲ ἐστὶν ὁ λόγος ὁ καλούμενος Ἀχιλλεύς, τετραγωδημένος καὶ τῷ ὀνόματι. ὡ γὰρ ὅπως, φησί, τὸν Ἐκτορα καταλήψεται ὁ πρῶτος Ἀχιλλεύς, ἀλλ' οὐδὲ τὴν βραδυτάτην χελώνην. De tertio argumento Simplicius Phys. f. 236 b : ὁ Ζήνωνος λόγος ἐψάκει συλλογίζεσθαι οὕτως· τὸ φερόμενον βέλος ἐν παντί τῷ νῦν κατὰ τὸ ἴσον ἑαυτῷ ἔστιν, ὥστε καὶ ἐν παντί τῷ χρόνῳ· τὸ δὲ ἐν τῷ νῦν κατὰ τὸ ἴσον ἑαυτῷ ὅν ὡ κινεῖται. ἡρεμεῖ ἄρα, ἐπειδὴ μηδὲν ἐν τῷ νῦν κινεῖται, τὸ δὲ μὴ κινούμενον ἡρεμεῖ, ἐπειδὴ πᾶν ἢ κινεῖται ἢ ἡρεμεῖ. τὸ ἄρα φερόμενον βέλος ἐκ φέρεται ἡρεμεῖ, κατὰ πάντα τὸν τῆς φορέας χρόνον.)

quæ nominatur Achilles. Est autem hæc, quia nunquam id quod celerrime currit, id consequetur quod tardius currit : id enim quod persequitur, eo perveniat ante necesse est, unde id quod fugit in fugam se conjecit : quare tardius semper aliquo spatio præcedat necesse est. — Tertia vero est quod sagitta quum fertur stat. Accidit autem hoc ex eo quod tempus sumit ex suis punctis constare Sed hoc non concesso, non erit syllogismus. — Quarta

est de molibus æqualibus juxta æquales contrario motu stadium currentibus, quarum aliæ a calce stadii, aliæ a medio stadio pari celeritate moventur : ubi fieri putat, ut duplo tempore dimidium sit æquale. Rationis autem fallacia in hoc versatur, quod utrumque corpus quorum alterum juxta rem procedentem, alterum juxta quiescentem currit æquale spatium pari celeritate æquali tempore transire censet.

PRÆFATIO AD ARISTOTELIS
DE MELISSO, XENOPHANE ET GORGIA
DISPUTATIONES.

Ex omnibus Aristoteleæ philosophiæ monumen-
tis nullum librariorum culpa fœdius depravatum
est, quam disputationes illæ quæ de Xenophane,
Zenone et Gorgia vulgo inscribuntur. Nam quum
Aldus Pius Manutius Venetiis anno 1495 cum reli-
quis Aristotelis operibus hunc quoque libellum
e vetustis aliquot exemplaribus edidisset : tot
mendis scatere hoc opusculum patuit, ut nullus
propemodum esset versus, qui ab omni parte san-
nus atque integer judicaretur. Quæ res veteris
sapientiæ studiosos a legenda hac scriptione deter-
rere potuisset, nisi paullo post insperata quidem,
sed dubia lux e Feliciani interpretatione orta es-
set. Etenim Joannes Bernardus Felicianus multo
integriorem, quam Manutiani fuerant, codicem
nactus plurima quæ apud Aldum obscure et men-
dose dicta reperiuntur perspicue convertit. In
quo negotio utrum omnia codici debuisset, an
nonnulla etiam conjectura ductus tentaverit, olim
incertum visum est eruditis ac ne nunc quidem,
nondum reperto ejus codice, pro explorato ha-
bendum. Quid autem intersit inter hanc interpre-
tationem et rarissimam illam, quam Arnoldus
Feronus Burdegalensis Lugduni 1557 publicavit,
ignotum inter doctos homines est, quum neque ab
eiusdem ætatis scriptoribus, neque ab iis qui postea
litterarum historiam contexuerunt memoriæ pro-
ditum sit. Sed quamvis philosophiæ Aristoteleæ
studium usque ad medium fere sæculum septimum
decimum vigerit atque ipsius Aristotelis scripta
certatim typographorum arte repetita sint, nemo
tamen exstitit qui vel novis codicibus excussis vel
sola ingenii ope illam de philosophis Eleaticis et
Gorgia commentationem emendare et illustrare
aggrederetur, quam adeo corruptam censebat
Sylburgius (notat. divers. lectt. p. 296) ut qui ad
eam sanandam se conferret, quasi carcinomati

manus admovere videretur. Itaque et ipse licet de
hoc commentario mendis aliquot insigni acumine
sublatis meruerit, pleraque tamen minus recte
constituta posteris expolienda reliquit. Post Syl-
burgium ab Aristotelis editoribus, ne Casaubono
quidem excepto, in divulganda hac scriptione
nihil memorabile gestum est. Jacuit autem negle-
ctus Stagirites, si a paucis singulorum librorum
editionibus discesseris, ab anno 1654 quo Duval-
lii editio quartum prodiit usque ad superioris
sæculi finem. Interim J. A. Fabricius perspecta
Lipsiensis codicis, qui in bibliotheca Paullina as-
servatur, præstantia et antiquitate ad corrigend-
um totum de Eleaticorum philosophorum et
Gorgiæ decretis librum scripturæ varietatem e
vetusto illo exemplo per Godofr. Olearium ex-
cerptandam curavit eamque in Bibliothecæ Græcæ
lib. III c. VI t. II p. 139 ed. tert. (vol. III
p. 248 ed. Harl.) publici juris fecit. Cujus fontis
ubertatem postea admiratus Georg. Gustav. Fülle-
bornius simulque disciplinæ Eleaticæ pulchritu-
dine captus, quam a diuturna ac prope sempit-
terna hominum oblivione vindicare statuerat,
animum induxit, ut detegendis expellendisque
vitiis quibus Aristoteleam illud opusculum in vul-
gatis editionibus laborabat, viam sibi ad alia ejus-
dem generis opera muniret. Quare anno 1789
Halis Saxonum copiosam de eo libro commenta-
tionem emisit, quam quum benevole a philologia
olim excepta sit, diu avide quæsitam nancisci nos
non potuisse vehementer dolemus (1). Præterea
duobus annis post idem vir doctus partem libel-
lorum retractavit scripta disputatione de Xeno-
phane in *Beyträgen zur Geschichte der Philoso-
phie* part. I p. 62 seqq. Sed ut discussa noctis ca-
ligine e minore luce major paullatim oriri solet,
ita G. L. Spaldingius Füllebornii exemplo ad

(1) Idcirco conjecturas ejus non omnes adnotavi, sed eas
tantum quas alii commemoraverant. Inscribitur ejus com-
mentatio: Liber de Xenophane, Zenone et Gorgia Ari-

stoteli vulgo tributus passim illustratus a Georg. Gustav.
Fülleborn. Halis 1789.

ejusdem laudis studium excitatus hunc sicut cæteros omnes, qui de eodem Aristotelis volumine disseruerant, doctrina et ingenio vicit, composito in priorem libelli partem, quam de Melisso esse primus demonstravit, satis accurato commentario (2). At fraudi fuerat Spaldingio Olearii negligentia quæ cognita est, postquam Christ. Dan. Beckius omnem lectionis varietatem e Codice Lipsiensi diligenter enotavit (3). Nam levi brachio actum esse negotium ab Oleario tum manifesto apparuit, quum et ea quæ in exemplari Lipsiensi non leguntur, ab eo adnotata et scripturas maxime memorabiles, quibus ille liber a reliquis codicibus manu exaratis discrepat, silentio præteritas esse constaret. Sed miro quodam fortunæ ludibrio accidit, ut Beckii commentatio in paucorum hominum manus perveniret, ut quæ essent ejus in hunc Stagiritæ libellum merita a plerisque eruditorum ignoraretur. Itaque Chr. Aug. Brandisius in Commentationibus Eleaticis et Simon Karstenius in edendis Xenophanis carminum reliquiis et Henr. Ed. Fossius in disputatione de Gorgia Leontino, viri non minus eruditionis fama florentes, quam iudicii subtilitate conspicui, quamvis partes quasdam hujus opusculi aut singulos locos ita tractaverint, ut multa vere emendasse censendi sint, sæpenumero tamen Olearii indiligentia decepti a vero aberrarunt. Qui si Beckii dissertationem consulissent, multo rectius de plurimis locis iudicaturi erant. Postremus editor fuit Immanuel Bekkerus, qui anno 1831 auspiciis Academiæ regiæ Borussicæ omnia Aristotelis opera ad codicum manuscriptorum fidem recensita vulgavit. Qui quum otio afflueret pluribusque quam quisquam alius subsidiis ad rem bene gerendam instructus accessisset, spes erat fore ut tandem aliquando philosophi scripta viri græce doctissimi studio perpolita prodirent. Cui exspectationi eventus si non omni, aliqua tamen ex parte respondit. Etsi enim ille græcarum litterarum antistes in difficillimo scriptore multa aliorum ingenii illustranda et emendanda reliquit, id tamen ejus opera consecuti sumus, ut quid in plerisque membranarum legatur, certissimo nunc testimonio constet. At in aliis libris secundam, in hoc adversam expertus est fortunam. Etenim quum vitiatorum quos contulerat codicum auxilio libelli

hujus depravatio tolli non posset, interdum a Olearii auctoritatem se applicuit et lectionibus a eo memoratis pauca correxit, sæpius autem quæ de hominis fide dubitaret scripturis quas ille contulerat abstinuit et repudiatis doctorum virorum conjecturis abjectaque veri inveniendi spe manifesta codicum menda repetiit. Ergo vel post Bekkerum res integra fuit. Quamobrem nuper Theod. Bergkii nonnullos Aristotelei opusculi locos facili negotio partim codicis lectionibus Beckii commentatione depromtis partim eximientis sagacitate restituit (4). Sed quicunque a has Aristotelis disputationes castigandas studia sustulerant de particulis quibusdam data occasione commentati totius libelli rationem habere noluerant. Desiderabatur jam editio, qua emendandi labor ab aliis inchoatus magis quam perfectus, quoad in hujusmodi libro fieri posset tantum codicis Lipsiensis ope quam conjectura absolute retur ac simul superiorum editorum inventa quæ quidem probabilia essent consignarentur. Quam provinciam ab aliis neglectam libenter occupavi, ut tandem facilius ad opus Aristoteleum aditus efficeretur. Qua in re grato animo mecum prædicabunt honorarum artium studiosi Godofredus Hermanni humanitatem, qui rarissimam Beckii dissertationem, quam frustra in tabernis librariis quæsieram, continuo ad me misit, simulatque illa opus mihi esse per litteras ei significavi.

Codex Lipsiensis Beckio teste membranaceus est ac foliis trecentis viginti sex constat, neque solum hunc Aristotelis libellum a fol. 299 usque ad 303 et Κλεομήδους κυκλικὴν θεωρίαν a fol. 286-297 eadem manu exaratam, sed alia quoque magnam partem ad sacras litteras spectantia continet. Beckius eam codicis partem in qua opusculum Aristoteleum reperitur sæculo tertio decimo tribuit. Quod quamvis ita se habeat (neque enim propter frequentia scripturæ compendia, quæ tum primum invaluerunt, aliter judicare licet), illum tamen codicem e quo descriptus est Lipsiensis longe antiquissimum fuisse oportet. Tanta enim hujus apographi præstantia est, ut reliquas omnes membranas scripturæ veritate superet. Unum addo, quod Beckium fugit, librarium a quo scriptum est hoc exemplum, ita vulgari lingua assuetum fuisse, ut inter scribendum atticis

(2) G. L. Spaldingii Vindiciæ philosophorum Megaricorum subjecto commentario in priorem partem libelli de Xenophane, Zenone et Gorgia. Berolini, sumptibus A. Myllii 1793.

(3) Solemnia Doctorum philosophiæ et magistrorum artium a. d. XIV Febr. MDCCXCIII antiquo ritu creandorum indicit Christ. Dan. Beckius. Præmissa est varietas

lectionis libellorum Aristotelicorum e codice Lipsiensi diligenter enotata. Lipsiæ, litteris Sommeris.

(4) Regiæ universitati litterarum Friderico-Alexandrinæ d. XXIII mensis Augusti MDCCCXLIII sacra secularana prima agenti gratulatur Academia Marburgensis. Præmissa est Theodori Bergkii commentatio de Aristotelis libello de Xenophane, Zenone et Gorgia. Marburgi 1843.

ocius ac formis nonnunquam recentiores locutiones admisceret. Proximum illi apographo ætate bonitate id ponimus exemplar, quod in concientiâ interpretatione Felicianus olim secutus est. Hujus autem interpretatio ita sæpe congruit cum libro Lipsiensi, ut prima specie interpretem eod ipso codice usum esse concias, sed aliis locis ita discrepat a Lipsiensi volumine, ut diversum ab hoc ejus exemplum fuisse pateat. Est vero triusque diversitas in eo posita, quod Feliciani index aliquoties cum deterioribus consentit, nonnunquam, sed rarius, ipsi Lipsiensi incorrupta scripturæ bonitate et antiquitate præstat. reliqui codices, quos contulit Bekkerus, Palatinus Vaticanus 162 (B^a.), Vaticanus 1302 (R^a.), Urbinas 108 (V^a.), Marciani 200 (Q^a.), 215 (N^a.), 16 (O^a.) et Laurentianus 87. 21 (Z^a.) ob vitia innumerabilia nullius ad restituenda philosophi verba momenti sunt, quamquam in tribus prioribus quædam emendatæ orationis vestigia manserunt. Quid statuendum sit de illo codice, qui Vindobonæ in Bibliotheca Cæsarea nunc extat, atque olim Joannis Joviani Pontani fuit, propterea non liquet, quia nondum a quoquam accessus est. De hoc pauca Lambecius Comment. de Bibl. Cæs. tom. VII p. 215 ed. Kollar. prodidit. Chartaceus est et quinquagesimus sextus ejus classis quæ philosophorum græcorum scripta complectitur, constat autem foliis centum nonaginta quinque ac præter alia a fol. 160 p. 1 usque ad fol. 181 p. 1 hunc, de quo agitur, Aristotelis librum continet. Verum quum ex iis quæ in extremo folio græce et latine scripta sunt appareat, exemplar anno post Chr. n. 1458, id est, duobus sæculis post Lipsiense exaratum esse, vix putaverim multum lucis inde Aristotelis libello posse offerri, etsi Kollarus in adnotatione ait, hunc codicem propter Pontani conjecturas margini scriptas futuris editoribus commendandum esse. sed satis de libris calamo scriptis.

In componendo commentario id spectavi, ut primum corrupta corrigerem, deinde quæ difficulta viderentur breviter explicarem. Quod quomodo effecerim alii judicabunt.

Transeo ad quæstionem unam omnium gravissimam de libelli hujus auctore ac de singularum partium inscriptionibus. Diogenes Laertius V, 25 in indice scriptorum Aristoteleorum hæc memorat: πρὸς τὰ Μελίττου α', πρὸς τὰ Ἀλκμαίωνος α', πρὸς τοὺς Πυθαγορείους α', πρὸς τὰ Ξενοφάνους α', πρὸς τὰ Ζήνωνος α', et Anonymus Menagianus pag. 201 ed. Meibom. : πρὸς τὰ Μελίττου α', πρὸς τὰ Ἀλκμαίωνος α', περὶ τῶν Πυθαγορείων α', πρὸς τὰ Γοργίου. Quæ res jam pridem eo valuit, ut opusculum quod ad nostram memoriam propagatum

est Aristotelis esse existimaretur. At codicis Vaticanæ (R^a.), cui Theophrasti nomen inscriptum est, auctoritas videtur obstare, etsi Lipsiensis, omnium instar judicandus, Aristotelis nomen singulis partibus inpositum exhibet. Quæ quum ita se habeant, Brandisius Hist. phil. Gr. et Rom. vol. I p. 358 adnot. hunc commentarium Theophrasto attribuit. Atque erunt fortasse qui ejus suspicionem confirmari arbitrentur eorum quæ Simplicius ad Aristotelis Physic. fol. 6. a. e Theophrasto affert cum nostro libello similitudine. Ait igitur Simplicius: Μίαν δὲ τὴν ἀρχὴν ἦτοι ἐν τῷ ὄν καὶ πᾶν καὶ οὔτε πεπερασμένον οὔτε ἀπειρον, οὔτε κινούμενον οὔτε ἡμεροῦν Ξενοφάνην τὸν Κολοφώνιον τὸν Παρμενίδου διδάσκαλον ὑποτίθεσθαι φησὶν ὁ Θεόφραστος ὁμολογῶν ἐτέρας εἶναι μᾶλλον ἢ τῆς περὶ φύσεως ἱστορίας τὴν μνήμην τῆς τούτου δόξης. Quibus verbis subjungit hæc: α'. Τὸ γὰρ ἐν τούτῳ καὶ πᾶν τὸν θεὸν εἶλεν ὁ Ξενοφάνης, ὃν ἕνα μὲν δείκνυσιν ἐκ τοῦ πάντων κράτιστον εἶναι. πλειόνων γὰρ, φησὶν, ὄντων ὁμοίως ἀνάγκη ὑπάρχειν πᾶσι τὸ κρατεῖν· τὸ δὲ πάντων κράτιστον καὶ ἄριστον θεός. β'. ἀγένητον δὲ εἰδείκνυεν ἐκ τοῦ δεῖν τὸ γιγνόμενον ἢ εἰς ὁμοίου ἢ εἰς ἀνομοίου γίνεσθαι· ἀλλὰ τὸ μὲν ὅμοιον ἀπαθείς φησὶν ὑπὸ τοῦ ὁμοίου· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον γενεῶν ἢ γενεῶσθαι προσήκει τὸ ὅμοιον ἐκ τοῦ ὁμοίου· εἰ δ' εἰς ἀνομοίου γίγνοιτο, ἔσται τὸ ὄν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. καὶ οὕτως ἀγένητον καὶ ἀίδιον εἰδείκνυ. γ'. καὶ οὔτε δὲ ἀπειρον οὔτε πεπερασμένον εἶναι· οἷοτι ἀπειρον μὲν τὸ μὴ ὄν, ὡς μήτε ἀρχὴν ἔχον μήτε μέσον μήτε τέλος, περαίνει δὲ πρὸς ἄλλα τὰ πλείω. δ'. Παραπλησίως δὲ καὶ κίνησιν ἀφαίρει καὶ τὴν ἡρεμίαν. ἀκίνητον μὲν γὰρ εἶναι τὸ μὴ ὄν· οὔτε γὰρ ἂν εἰς αὐτὸ ἕτερον, οὔτε αὐτὸ πρὸς ἄλλο ἔλθειν· κινεῖσθαι δὲ τὰ πλείω τοῦ ἐνός· ἕτερον γὰρ εἰς ἕτερον μεταβάλλειν· ὥστε καὶ ὅταν ἐν ταύτῳ μένειν λέγη καὶ μὴ κινεῖσθαι,

αἰεὶ δ' ἐν ταύτῳ τε μένειν κινούμενον οὐδὲν οὐδὲ μετέρχεσθαι μιν ἐπιπρέπει ἄλλοτε ἄλλη,

οὐ κατὰ τὴν ἡρεμίαν τὴν ἀντικειμένην τῇ κινήσει μένειν αὐτόν (i. e. τὸν θεόν) φησὶν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπὸ κινήσεως καὶ ἡρεμίας ἐξηρημένην. Concinnunt quæ tertio hujus disputationis capite leguntur: α'. Εἰ δ' ἔστιν ὁ θεὸς ἀπάντων κράτιστον, ἕνα φησὶν αὐτὸν προσήκειν εἶναι· εἰ γὰρ δύο ἢ πλείους εἴεν, οὐκ ἂν ἔτι κράτιστον καὶ βέλτιστον αὐτὸν εἶναι πάντων· ἕκαστος γὰρ ὢν τῶν πολλῶν ὁμοίως ἂν τοιοῦτος εἴη. κ. τ. λ. β'. ἀδύνατόν φησὶν εἶναι, εἰ τε ἔστι, γενέσθαι, τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἦτοι εἰς ὁμοίου ἢ εἰς ἀνομοίου γενέσθαι τὸ γιγνόμενον. Δυνατὸν δὲ οὐδέτερον· οὔτε γὰρ ὅμοιον ὑφ' ὁμοίου προσήκειν τεκνωθῆναι μᾶλλον ἢ τεκνωσῆναι· ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις καὶ ὁμοίοις οὐκ ὑπάρχειν πρὸς ἄλλα, οὐτ' ἂν εἰς ἀνομοίου τάνομοιον γενέσθαι. εἰ γὰρ γίγνοιτο εἰς ἀσθε-

νεστέρου τὸ ἰσχυρότερον ἢ ἐξ ἰλάττονος τὸ μείζον ἢ ἐκ
 χειρόνος τὸ κρείττον ἢ τούναντιόν τὰ χεῖρω ἐκ τῶν
 κρεῖττων, τὸ δὲ ἐξ οὐκ ὄντος ἂν γενέσθαι, ὅπερ
 ἀδύνατον· ἀίδιον μὲν οὖν διὰ ταῦτα εἶναι τὸν θεόν.
 γ'. ἀίδιον δ' ὄντα καὶ ἔνα καὶ σφαιροσιδῆ, οὐτ' ἀπειρον
 εἶναι οὔτε πεπεράνθαι. ἀπειρον μὲν τὸ μὴ ὄν εἶναι·
 τοῦτο γὰρ οὔτε ἀρχὴν οὔτε μέσον οὔτε τέλος οὔτ' ἄλλο
 μέρος οὐδὲν ἔχειν· τοιοῦτον δ' εἶναι τὸ ἀπειρον, ὅσον
 δὲ τὸ μὴ ὄν, οὐκ ἂν εἶναι τὸ ὄν, περσίνειν δὲ πρὸς
 ἄλλα, εἰ πλείω εἴη, τὸ δὲ ἐν οὔτε τῷ οὐκ ὄντι οὔτε
 τοῖς πολλοῖς ὠμοῦσθαι· ἐν γὰρ οὐκ ἔχει πρὸς δ, τι
 περσνεῖ. δ'. τὸ δὲ τοιοῦτον ὄν ἐν, ὄν τὸν θεόν εἶναι
 λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. ἀκίνητον
 μὲν γὰρ εἶναι τὸ μὴ ὄν· οὔτε γὰρ ἂν εἰς αὐτὸ ἕτερον,
 οὔτ' ἐκεῖνο εἰς ἄλλο ἰλθεῖν· κινεῖσθαι δὲ τὰ πλείω ὄντα
 ἑνός· ἕτερον γὰρ εἰς ἕτερον δεῖν κινεῖσθαι. Quæ verbo-
 rum similitudo eo mirabilior potest videri, quod
 Xenophanis decreta, quæ ipse poetici sermonis
 venustate ornat ac luminibus distinxerat, ab
 utroque scriptore soluto metro et exili orationis
 genere, quale dialecticorum esse solet, referuntur.
 Quapropter utrumque scriptorem, qui ubique
 fere iisdem verbis usus sit, aut eundem esse hominem
 necesse est, aut ex eodem fonte hausisse, aut alterius
 scrinia compilasse. Ob illud autem Simplicii testimonium
 et Vaticani codicis auctoritatem Brandisius hoc opusculum
 Aristoteli abjudicavit ac Theophrasto ascripsit, ita tamen,
 ut simul Theophrastum integriore libro usum esse
 contenderet. Theophrasti verba a Simplicio laudata
 brevis enuntiavit et interpretatus est Bessarion adv.
 Calumn. Plat. II, 11 p. 32. b. Ait autem : « Theophrastus
 Xenophanem, quem Parmenides audivit atque secutus est,
 nequaquam inter physicos numerandum, sed alio loco
 constituendum censet. Nomine, inquit, unius et universi
 deum appellavit, quod unum ingenitum, immobile,
 æternum dixit; ad hæc, aliquo quidem modo neque
 infinitum neque finitum, alio vero modo etiam finitum,
 tum etiam conglobatum, diversa scilicet notitiæ ratione;
 mentem etiam universum hoc idem (Xenophanes) esse
 affirmavit. » Fuerunt qui hoc etiam Bessarionis loco
 demonstrare vellent, librum, de quo disputatur,
 Theophrasti esse. Sed tali testimonio nihil tribui oportere
 in promptu est. Theophrastum vero omnino ejus quod
 ad nostram ætatem mansit voluminis auctorem haberi
 non posse ex eo collegit Theod. Bergkii p. 6, quod reperiuntur
 in hoc libello, quæ nullo pacto a Theophrasto proficisci
 potuerunt, quæ vel indigna sunt hoc philosopho vel aperte
 pugnant cum iis quæ alibi Theophrasto

stus memoriæ prodidit de horum philosophorum placitis.
 Itaque Bergkii quidem hunc libellum tam Theophrasto quam
 Aristoteli abjudicandum censet, ita autem arbitratur
 scriptorem in conficiendo hoc opere esse versatum, ut
 maximam partem ad Theophrastum se componeret, alia
 ipse adjiceret. Quod judicium licet nobis non plane
 displiceat, veremur tamen, ut possit probari.
 Nam quod ait inveniri in hoc libello quæ pugnant
 cum iis quæ alibi Theophrastus et Aristoteles de
 iisdem philosophis tradiderint, id gravissimum
 videretur, si semper sibi constaret Aristoteles
 (nam de Theophrasto nolo ei adversari), si ubique
 eodem modo de aliis sapientibus auctoribus
 judicaret, si semper bona fide eorum, quos
 refellere instituisset, sententias referret. Quis
 autem non jure miretur inconstantiam Aristotelis,
 quæ Parmenidis dogmata aliter atque aliter enuntia-
 ta proponit et errorem in quem vel memoriæ lapsu
 vel negligentia vel cupiditate inductus est? Quam-
 obrem assentior Mureto, qui quum in Varr. lecti-
 lib. XIV, 18 Aristotelem nonnunquam reprehendendum
 veterum paulo quam par erat, avidiorem fuisse
 dixisset, ita pergit : « Plato civitatis salutem
 in eo positam esse dixerat, si quam maxime una
 esset. Quam id sophisticæ calumniæ est? Non libet
 de ideis dicere. Sed tamen non desunt ex ipsis
 Aristoteleis, qui Aristotelem in eis labefactandis
 non optima fide cum Platone egisse fateantur. »
 Invitus talia commemoro ideoque ea alienis
 quam meis verbis dicere malui. At ex iis quæ
 modo allata sunt intelligitur cavendum esse, ne
 solam judicii inconstantiam ac diversitatem et
 præterea malam fidem satis firmum esse
 argumentum opinemur, cur Aristoteles hujus
 libri auctor esse non queat. In quo genere illud
 etiam perincommode accidit, quod nonnulli,
 inter quos Spaldingius (5) est, non intellecto
 corruptarum, quas reperiebant in hoc opusculo
 enuntiationum sensu multo plures quam quæ
 insunt in ipsa scriptione opiniones ab aliis
 Stagiritæ locis diversas deprehendisse sibi
 visi sunt. Itaque inde a Spaldingii tempore
 plurimi sibi persuaserunt, hunc libellum non
 esse Aristotelem. Accedo ad alterum Bergkii
 argumentum. Affirmat inveniri in hoc
 commentario, quæ Theophrasto et Aristotele
 indigna sint. Quod ego tantum abest ut
 negem, ut nisi jam ab aliis dictum esset,
 ipse fuerim demonstraturus. At quis audeat
 defendere, in reliquis Stagiritæ operibus
 nihil legi, quod auctoris fama et illa
 quæ omnium ore celebratur mentis sagacitate
 ac disserendi subtilitate indignum

(5) Cf. Spaldingii Vindic. phil. Megar. pag. 55, 66, 72 etc.

it. Ergo ne hæc quidem ratio ita comparata est, t nequeat infirmari. Quemadmodum igitur illud olumen, si Aristotelem haberi convenit, non esse præclaris Stagiritæ operibus adnumerari cile concedimus : ita quum haud pauca Aristoteleis dictionis vestigia relicta videamus, non est quod ejus auctoritatem impugnemus. Sed quum ipse, quod raptim ac negligenter compositum esse nemo non videt, tale quale nunc est, vix ab Aristotele foras dari potuerit, statuendum aut, quod Karstenius voluit, casu quodam commentarium rudem et inchoatum (6) ad posteros pervenisse, aut, quod mihi multo magis placet, ea quæ supersunt excerpta esse a Peripatetico nescio quo e majoribus Aristotelis operibus a Diogene Laertio memoratis, quæ ille adversus Pythagoreos, Eleaticos aliosque philosophos conscripserat. Ex eodem fonte sua videtur hausisse Theophrastus atque in egregium φυσικῆς ἱστορίας volumen transtulisse eo consilio, ut multa adderet ac de singulis accuratius disputaret. E magno enim φυσικῆς ἱστορίας opere depromissis putandus est Simplicius quæ e Theophrasto proferre se testificatur. Jam vero librarium incuria accidit, ut singularum libelli partium inscriptiones commutarentur. Nam si Lipsiensem codicem sequimur, inscribendus est liber de Zenone, Xenophane et Gorgia, si reliquos, de Xenophane, Zenone et Gorgia. At utrumque titulum æque falsum et ineptum esse ex iis quæ singulis commentarii partibus continentur abunde conficitur. Quippe priorem partem, quæ primum et secundum caput complectitur, neque ad Xenophanem referri, quod Füllebornius arbitratus erat, neque ad Zenonem, quæ aliorum fuerat opinio, sed ad Melissum pertinere, e Melissi fragmentorum cum primo capite consensu ita probavit Spaldingius, ut nihil dubitationis reliquerit (7). In altera parte non de Zenone, sed de Xenophane agi, e Theophrasteo apud Simplicium loco, qui tertio capiti consensuaneus est, cogi oportere jam dudum viderunt homines eruditi. De tertia autem parte i. e. de quinto et sexto capite nulla unquam fuit controversia. In hac enim disputatione de Gorgia quæri et membranarum auctoritas vincit et rerum traditarum diligens pervestigatio docet. Sed unde Zenonis nomen tot codicibus illatum est? Suspicio

quartam olim fuisse disputatiunculam, qua Zenonis dogmata tractarentur eamque inter eas partes, quæ nunc secundo et tertio loco constitutæ sunt, mediam tenuisse sedem, ita ut is qui opera Aristotelea adversus alios philosophos scripta ad hanc sententiarum et argumentorum paucitatem redegit initium fecerit a Melisso, tum ad Xenophanem transierit, deinde Zenonem posuerit, postremum esse Gorgiam voluerit. Quod ut ita se habere credam, certissimis adducor indicibus. In secunda quæstione (cap. 4) quæ est de Xenophane citatur prima libelli pars, quam ad Melissum spectare diximus, his verbis : Πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει καὶ οὗτος τὸ γινώσκον γίνεσθαι ἐξ ὄντος, ὡσπερ ὁ Μέλισσος. In ea autem, quæ nunc est tertia commentatio et quam olim quartam fuisse conjicio, laudatur prima opusculi pars de Melisso et tertia de Zenone olim conscripta, siquidem cap. 5 legimus : τὰ μὲν ὡς Μέλισσος, τὰ δ' ὡς Ζήνων ἐπιχειρεῖ δεικνύειν. Enimvero quam perversum sit, post Melissum tractare Xenophanem, vix opus est ostendi. Verum illa perversitas non in ipsum Aristotelem, sed in epitomes hujus auctorem cadit. Sic omnia videor expediisse, in quibus litteratissimi ætatis nostræ et ingeniosissimi homines hæserunt, qui de libri hujus scriptore commentati sunt. Neque tamen omittendum duco primam et tertiam dissertationem ita compositam esse, ut nullum vel Melisso vel Gorgiæ dogma tribuatur, quod non eorum doctrinæ conveniat, in secunda autem commentarii parte conscribenda auctorem refutandi studio incensum cupidius versatum videri, quam simplex fert ratio veritatis. Etenim Metaph. I, 5 pag. 986. b, 18 ed. Bekk. hæc leguntur : Παρμενίδης μὲν γὰρ εἶπε τοῦ κατὰ τὸν λόγον ἑνὸς ἄπτεσθαι, Μέλισσος δὲ τοῦ κατὰ τὴν ἔλην διὸ καὶ ὁ μὲν πεπερασμένον, ὁ δ' ἀπειρόν φησιν εἶναι αὐτό. Ξενοφάνης δὲ πρῶτος τούτων ἑνίας (ὁ γὰρ Παρμενίδης τούτου λέγεται μαθητῆς) οὐδὲν δισσαφήνισεν, οὐδὲ τῆς φύσεως τούτων οὐδέτερας εἶπε θιγεῖν, ἀλλ' εἰς τὸν δλον οὐρανὸν ἀποβλέψας τὸ ἓν εἶναι φησὶ τὸν θεόν. Xenophaneum quod hic proditur decretum quum simplicius esset, quam quod commode posset redargui, ita mutatum est hujus libelli cap. III, ut in ejus locum substitueretur αἰδίον δ' ὄντα καὶ ἓνα καὶ σφαιροειδῆ, οὐτ' ἀπειρόν εἶναι οὔτε πεπεράνθαι. In quo primum illud mirabile est,

(6) De his commentariis, in quibus antiquiorum opiniones consignare solebant, notabilis est locus Ammonii Hermitæ περὶ ἔρμην. (ed. Ald. 1503) lit. A. fol. 2 : Ὑπομνηματικά δὲ ἐκεῖνα (συγγράμματα) καλοῦσιν, ὅσα πρὸς οἰκείων ἀποσημειοῦντο ὑπόμνησιν. Εἰώθεσαν δὲ οἱ παλαιοί, τὰ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀναγινώσκοντες συγγράμματα, ἀποσημειοῦσθαι αὐτῶν τὰς περὶ ἐκάστου πράγματος δόξας καὶ τὰ ἐπιχειρή-

ματα τὰ τούτων κατασκευαστικά—ὡς ἔλην τῶν οἰκείων συγγραμμάτων.

(7) Cf. Spalding. Vindic. phil. Meg. p. 56 seqq. Argumenta ejus repetere supersedemus, quum ipsa Melissi fragmenta nos in hoc volumine exhibeamus. Adde Brandis. Commentationes Eleaticas p. 180 seqq. et Histor. phil. I, 398 seqq.

quod unum ve. numen οὐτ' ἀπειρον εἶναι οὐτε πεπ-
 ράνθαι dicitur, deinde quod σφαιροειδής vocatur.
 Quidquid enim σφαιροειδής est, id non potest non
 esse πεπερασμένον. Itaque in hanc sententiam Sim-
 plicius l. c. post Theophrasti, Nicolai Damasceni
 et Alexandri verba ait : πεπερασμένον δὲ καὶ σφαι-
 ροειδής αὐτὸ διὰ τὸ πανταχόθεν ὁμοιον λέγει. At glo-

bosa unius quod est forma non congruit cum
 Xenophanis, sed cum Parmenidis ratione. Deni-
 que quum Xenophanes deum non moveri censue-
 rit, miramur quod hic neque moveri neque
 immotum esse deum statuisse traditur. Sed hæc
 hactenus : neque enim omnia ad vivum resequare
 libet.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΜΕΛΙΣΣΟΥ, ΞΕΝΟΦΑΝΟΥΣ ΚΑΙ ΓΟΡΓΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΝ.

ΠΕΡΙ ΜΕΛΙΣΣΟΥ.

ΚΕΦ. α΄.

Ἄϊδιον εἶναι φησιν εἰ τί ἐστιν, εἴπερ μὴ ἐνδέχεται γενέσθαι μηδὲν ἐκ μηδενός. Εἴτε γὰρ ἅπαντα γέγονεν εἴτε μὴ πάντα, δεῖν ἀμφοτέρως ἐξ οὐδενός γενέσθαι

CAPUT PRIMUM.

Codices contulit Bekkerus Palatinum Vaticanum 162 (B^o.), Vaticanum 1302 (R^o.), Urbinatem 108 (V^o.) et nonnullis locis Marcianos 200 (Q.), 215 (N^o.), 216 (O^o.) et Laurentianum 87 21 (Z^o.). In his variat libri inscriptio. Nam Vaticanus (R^o.) habet θεωράτου περὶ Ξενοφάνους, περὶ Ζήνωνος, περὶ Γοργίου, contra Marcianus (Q.) ἀριστοτέλους περὶ δοξῶν, denique Palatinus Vaticanus (B^o.) ἀριστοτέλους κατὰ τὰς δόξας τῶν φιλοσόφων. In Marciano (Q.), si Bekkeri adnotationem recte intelligimus, verbis ἀριστοτέλους περὶ δοξῶν hæc subiiciuntur separatim scripta : περὶ Ξενοφάνους, Ζήνωνος καὶ Γοργίου. Alioquin vix fieri poterat, quod ait, ut περὶ ante Ζήνωνος omitteretur. Prima libri pars in Vaticano (R^o.) et Urbinate (V^o.) inscribitur περὶ Ζήνωνος. In Lipsiensi desideratur titulus, qui ad totum librum pertinet, sed tres ejus partes tanquam singulares libelli indicis diversitate sejunguntur. Itaque prima pars inscribitur Ἀριστοτέλους περὶ Ζήνωνος, de qua ut de cæteris inscripitionibus in præfatione dictum est.

pag. 974. a. vers. 2. In scribendo commentario ita versabor, ut a Bekkeriana singulorum locorum scriptura profectus ad ea quæ obscura et corrupta sunt illustranda et emendanda accedam. Initio perperam Bekkerus : Ἄϊδιον εἶναι φησιν εἰ τί ἐστιν, εἴπερ μὴ ἐνδέχεται γενέσθαι μηδὲν ἐκ μηδενός. Εἴτε γὰρ ἅπαντα γέγονεν εἴτε μὴ πάντα ἀτὰρ ἀμφοτέρως, ἐξ οὐδενός γὰρ αὐτῶν ἂν γινόμενα. ἅπαντων τε γὰρ γινόμενα οὐδὲν προϋπάρχειν· εἴτ' ὄντων τινῶν δεῖ ἕτερα προσγίγναιτο, πλεόν ἂν καὶ μείζον τὸ ἐν γεγονέναι. ᾧ δὲ πλεόν καὶ μείζον, τοῦτο γενέσθαι ἂν ἐξ οὐδενός. τῷ γὰρ ἐλάττων τὸ πλεόν, ἢ δ' ἐν τῷ μικροτέρῳ τὸ μείζον οὐχ ὑπάρχειν. ἀλλὰν δὲ ὅν ἀπειρον εἶναι, ὅτι οὐκ ἔχει ἀρχὴν ὅθεν ἐγένετο. οὐδὲ τελευταίη εἰς ὃ γινόμενον ἐτελεύτησέ ποτε. LOCUS sic corrigendus : Ἄϊδιον εἶναι φησιν εἰ τί ἐστιν, εἴπερ μὴ ἐνδέχεται γενέσθαι μηδὲν ἐκ μηδενός. εἴτε γὰρ ἅπαντα γέγονεν εἴτε μὴ πάντα, δεῖν ἀμφοτέρως ἐξ οὐδενός γενέσθαι ἂν αὐτῶν γινόμενα· ἅπαντων τε γὰρ γινόμενων οὐδὲν προϋπάρχειν. εἴ δ' ὄντων τινῶν δεῖ ἕτερα προσγίγναιτο, πλεόν ἂν καὶ μείζον τὸ ἐν γεγονέναι. ᾧ δὲ πλεόν καὶ μείζον, τοῦτο γενέσθαι ἂν ἐξ οὐδενός· οὐ γὰρ ἐν τῷ ἐλάττων τὸ πλεόν, οὐδ' ἐν τῷ μικροτέρῳ τὸ μείζον ὑπάρχειν. ἀλλὰν δὲ ὅν ἀπειρον εἶναι, ὅτι οὐκ ἔχει ἀρχὴν ὅθεν ἐγένετο, οὐδὲ τελευταίη εἰς ἣν γινόμενον ἂν ἐτελεύτησέ ποτε. Pro vulgato εἴπερ μὴ ἐνδέχεται cod. Lips. εἴπερ μὴ ἐνδέχεται, quod tuetur Bergkii in commentatione de hoc Aristotelis libello p. 8. Afferit enim Herodoti locos II, 172 et γὰρ πρότερον εἶναι δημόσιον, ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι εἶναι αὐτίκων βασιλεύς, et III, 108 : λέγουσι δὲ καὶ τοὺς Ἀράβιοι,

ἂν αὐτῶν γινόμενα· ἅπαντων τε γὰρ γινόμενων οὐδὲν προϋπάρχειν. Εἴ δ' ὄντων τινῶν δεῖ ἕτερα προσγίγναιτο, πλεόν ἂν καὶ μείζον τὸ ἐν γεγονέναι. ᾧ δὲ πλεόν καὶ μείζον, τοῦτο γενέσθαι ἂν ἐξ οὐδενός· οὐ γὰρ ἐν τῷ ἐλάττων τὸ πλεόν, οὐδ' ἐν τῷ μικροτέρῳ τὸ μείζον ὑπάρχειν. Ἄϊδιον δὲ ὅν ἀπειρον εἶναι, ὅτι οὐκ ἔχει ἀρχὴν ὅθεν ἐγένετο, οὐδὲ τελευταίη εἰς ἣν γινόμε-

ως πᾶσα ἂν γῆ ἐπιπλάτο τῶν ὀρίων τούτων, εἰ μὴ γίνεσθαι κατ' αὐτοὺς ὁλόν τι κατὰ ἐγίδνας ἠπιστάμην γίνεσθαι, ex quibus cogit hic quoque infinitivum requiri, quoniam Melissi argumentatio qualis fuerit exponatur. Sed in re nota ne his quidem locis opus erat. Vide Hermann. ad Viger. p. 832 et Poppon. observ. critt. in Thuc. p. 155. Etsi autem infinitivus mihi probatur, tamen ἐνδέχεται verbum Aristotelis proprium retineo, quod in hoc libello vitatis aliorum philosophorum locutionibus Aristoteleia oratio fere ubique apparet et quod ἐνδέχεται eo qui hic flagitatur sensu dictum in Aristoteleo dicendi genere non satis præsidii habet. In verbis εἴτε γὰρ ἅπαντα γέγονεν εἴτε μὴ πάντα, δεῖν ἀμφοτέρως secuti sumus lectionem Cod. Lips. pro vulgato δὲ ἀμφοτέρων, nisi quod distinximus post πάντα, et αἰδ' nostro periculo in δεῖν mutavimus. Illustrantur autem hæc et quæ subiiciuntur aliqua ex parte ipsius Melissi verbis quæ in fragm. § 1 allegavimus εἰ δὲ τί ἐστι, ἦτοι γινόμενόν ἐστι, ἢ αἰτι ἰόν κ. τ. λ. ita ut talis fere sententia insit, sive omnia orta sint, sive non omnia, utroque modo effici, ut quæ sint orta e nihilo existitisse statuendum sit. Nam si omnia oriuntur, nihil prius exstare, si vero ei quod est alia semper accedant, id unum amplius jam et majus evasisse. Eam autem rem qua Illud amplius et majus evasisse, e nihilo nasci. Neque enim paucioribus plura, neque minoribus majora contineri. In his quæ subsequuntur ἐξ οὐδενός γὰρ γενέσθαι αὐτῶν ἂν γινόμενα particulam γὰρ levimus et infinitivum γενέσθαι e Cod. Lips. adjecimus. Brandisius in Comment. Eleatt. p. 187 articulum ante γινόμενα addi volebat, non male, præsertim quum hanc opinionem suffragetur Arist. Phys. I, 8, ubi de Eleaticæ doctrinæ auctoribus : καὶ φασιν οὕτε γίγνεσθαι τῶν ὄντων οὐδὲν οὕτε φθίρεισθαι διὰ τὸ ἀναγκαῖον μὲν εἶναι γίγνεσθαι τὸ γινόμενον ἢ ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος, ἐκ δὲ τούτων ἀμφοτέρων ἀδύνατον εἶναι. Sed fieri potest ut Melissus, more Ionum qui in articuli usu Atticorum diligentior non æquatur, hic ἀνάρθως locutus sit ac tale antiquioris sermonis vestigium in his excerptis remanserit. Quæ autem adjiciuntur ἅπαντων τε γὰρ γινόμενων οὐδὲν προϋπάρχειν, his nihil plausius esse potest. Itaque non est quod cum Bergkio legas γινόμενων, quod non convenit infinitivo προϋπάρχειν. At idem, rejectis quæ apud Bekkerum p. 974 leguntur codd. scripturis, e libri Lipsiensis lectione εἴτ' ὄντων τινῶν δεῖ ἕτερα προσγίγναιτο, πλεόν ἂν καὶ μείζον τὸ ἐν γεγονέναι recte conclusit legendum esse εἴ δ' ὄντων. Deinde quod in eodem libro exstat τὸ ἴν pro τὸ ἐν, quamquam confirmare videtur Brandisii conjecturam in Comment. Eleatt. p. 187 et in Hist. phil. p. 399 propositam τὸ ὄν, tamen non minus simi-

νον ἂν ἐτελεύτησέ ποτε. Πᾶν δὲ ἄπειρον ἐν εἶναι· εἰ γὰρ πλεόν ἢ δύο εἴη, πέρατ' ἂν εἶναι ταῦτα πρὸς ἄλληλα· ἐν δὲ ὄν ὅμοιον εἶναι πάντη· εἰ γὰρ ἀνόμοιον, πλείω ὄντα οὐκ ἂν ἐτι ἐν εἶναι, ἀλλὰ πολλά. Ἄϊδιον δὲ ὄν 15 ἄμετρον τε καὶ ὅμοιον πάντη, ἀκίνητον εἶναι τὸ ἐν. Οὐ γὰρ ἂν κινήθῃναι, μὴ εἰς τι ὑποχωρήσαν· ὑποχω-

ρῆσαι δὲ ἀνάγκη εἶναι ἤτοι εἰς πλῆρες ἰόν, ἢ εἰς κενόν. Τοῦτων δὲ τὸ μὲν οὐκ ἂν δέξασθαι, τὸ πλῆρες, τὸ δὲ οὐκ εἶναι οὐδέν, τὸ κενόν. Τοιοῦτο δὲ ὄν τὸ ἐν ἀνώδυνόν τε καὶ ἀνάληγον ὑγιές τε καὶ ἄνοσον εἶναι, οὔτε μετακοσμούμενον θέσει, οὔτε ἐτεροιοῦμενον εἶδει, οὔτε μὴ γινόμενον ἄλλω. Κατὰ πάντα γὰρ ταῦτα πολλὰ εἰ

litudinis cum vulgato ἐν gerit, ita ut quum illud unum de quo agitur non queat esse nisi id solum quod est τὸ ἐν, quia cætera omnia pro nihilo habenda sunt, haud injurta receptæ scripturæ acquiescere videamur. Porro satis commodum quidem sensum præbet quod pro ὄν δὲ πλεόν καὶ μείζον in membrana Lipsiensi reperitur εἰ δὲ πλ. κ. μ.; neque tamen propterea illud ὄν reprobaverim. Quamobrem neque Füllebornii conjecturam ὄν δὲ legentis necessariam esse arbitror, neque Bergkii illud ἢ δὲ πλεόν κ. τ. λ. Quod enim eruditus ille vir ait, Melissum dicere, quatenus id quod sit augeat et crescat, eatenus aliquid ex nihilo fieri, id per se quidem huic loco accommodatum est, neque repudiandum esset, si in libris manu exaratis reperiretur. Oportebat autem sequentia sic conformari: ταύτη τι γενέσθαι ἂν εἰς οὐδένος. Nunc quom non incongruens sit ὄν, nihil mutandum videtur. Nam manifesto hoc statuit Melissus, id quo augeatur et crescat ens ex nihilo fieri. Præterea locus, qui in perlisque codd. sic exhibetur τῷ γὰρ ἐλάττονι τὸ πλεόν, ἢ δ' ἐν τῷ μικρότέρῳ τὸ μείζον οὐχ ὑπάρχειν nequit. Ad quem sanandum jam Beckius in enotanda e cod. Lipsiensi varietate lectionis libellorum Aristoteleorum ἐν τῷ γὰρ ἐλάττονι legi voluerat, quæ postea et Brandisii sententia fuit in Comment. Ell. p. 187 prodita. Idem pro inepto illo ἢ δ' ἐν τῷ μικρότέρῳ legit ἢ δ' addita libri Lipsiensis scriptura καὶ οὐδ' ἐν τῷ μικρότέρῳ. Aliquot codd. apud Bekkerum οὐδ'; Bergkii coll. Is. de Philoctem. hered. p. 132 παραδοῦναι οὔτε λαθεῖν ἤβησαν hoc loco præstare putat οὐδ' ἐν τῷ μικρότέρῳ. Mihi legendum videtur aut ἐν γὰρ τῷ ἐλάττονι τὸ πλεόν, ἢ ἐν τῷ μικρότέρῳ τὸ μείζον οὐχ ὑπάρχειν aut quod magis etiam consentaneum videtur οὐ γὰρ ἐν τῷ ἐλάττονι τὸ πλεόν, οὐδ' ἐν τῷ μικρότέρῳ τὸ μείζον ὑπάρχειν. Quod reliquum est, bene jam Brandisius observavit, quum Melissus hic doceat, ex nihilo fieri quidquid novi accedat enti, videri Aristotelem hoc præceptum ex alio Melissi loco, non ex primo fragmento sumsisse. In verbis οὐδὲ τελευτήν εἰς ἣν γινόμενον ἂν ἐτελεύτησέ ποτε Sylburgianam lectionem εἰς ἣν vulgatæ εἰς ὄν præcilius atque inter γινόμενον et ἐτελεύτησέ inseruimus ἂν, quod flagitat sententia. Neque enim dubium videtur, quin in excerptis philosophi Eleatici placitis talem respexerit locum Aristoteles, qualis est in fragm. 7: εἰ μὲν γὰρ ἐγένετο, ἀρχὴν ἂν εἶχε, ἤρατο γὰρ ἂν ποτε γινόμενον· καὶ τελευτήν ἐτελεύτησέ γὰρ ἂν ποτε γινόμενον. Quamobrem quod Bergkii dubitanter proponit τελευτήσῃ: necessarium non esse arbitramur.

11. Sequentia apud Aristotelem sic scribuntur a Bekkeris: Πᾶν δὲ καὶ ἄπειρον ἐν εἶναι. εἰ γὰρ πλεόν ἢ δύο εἴη, πέρατ' ἂν εἶναι ταῦτα πρὸς ἄλληλα. ἐν δὲ ὅμοιον εἶναι πάντα· εἰ γὰρ ἀνόμοια πλείω ὄντα, οὐκ ἂν ἐτι ἐν θεῖναι ἀλλὰ πολλά. Ἄϊδιον δὲ ὄν μέτρον τε καὶ ὅμοιον πάντη ἀκίνητον εἶναι τὸ ἐν. οὐ γὰρ ἂν κινήθῃναι μὴ εἰς τι ὑποχωρήσαν. ὑποχωρήσαι δὲ ἀνάγκη εἶναι ἤτοι εἰς πλῆρες ἰόν ἢ κενόν. τούτων δὲ τὸ μὲν οὐκ ἂν δέξασθαι, τὸ πλῆρες, τὸ δὲ οὐκ εἶναι οὐδέν [ἢ] τὸ κενόν. Corrige: Πᾶν δὲ ἄπειρον ἐν εἶναι· εἰ γὰρ πλεόν ἢ δύο εἴη, πέρατ' ἂν εἶναι ταῦτα πρὸς ἄλληλα· ἐν δὲ ὄν ὅμοιον εἶναι πάντη. εἰ γὰρ ἀνόμοιον, πλείω ὄντα οὐκ ἂν ἐτι ἐν εἶναι, ἀλλὰ πολλά. Ἄϊδιον δὲ ὄν ἄμετρον τε καὶ ὅμοιον πάντη, ἀκίνητον εἶναι τὸ ἐν. οὐ γὰρ ἂν κινήθῃναι, μὴ εἰς τι ὑποχωρήσαν· ὑποχωρήσαι δὲ ἀνάγκη εἶναι ἤτοι εἰς πλῆρες ἰόν, ἢ εἰς κενόν· τούτων δὲ τὸ μὲν

οὐκ ἂν δέξασθαι, τὸ πλῆρες, τὸ δὲ οὐκ εἶναι οὐδέν, τὸ κενόν. Quibus verbis hæc subjecta sententia est: Omne autem infinitum unum esse; si enim plura sint aut duo, ea fines inter se esse (vel mutuo sese terminare), sed unum simile sibi ab omni parte esse, idcirco quia si sui dissimile esset, propter plurium numerum non jam foret unum, sed multa. Unum autem ipsum quum æternum sit et immensum et sibi undique simile, immotum etiam esse, propterea quod moveri non possit, nisi si quo concesserit: oportere autem id quod concedat aut in plenum aut in vacuum concedere: horum alterum, hoc est plenum, id non admittit, alterum, hoc est vacuum, prorsus nihil esse. Initio posuimus πᾶν δὲ ἄπειρον ἐν εἶναι pro vulg. πᾶν δὲ καὶ ἄπειρον ἐν εἶναι vel ut in cod. Lips. est πᾶν γὰρ ἄπειρον ἐν εἶναι. Brandisius conjecit πᾶν δ' ἀρ', Bergkii πάντη δὲ ἄπειρον ἐν εἶναι: neutra nobis ardet conjectura. Quæ sequuntur in vulgatis exemplaribus sic se habent: εἰ γὰρ πλεόν ἢ δύο εἴη, ubi rectius liber Lipsiensis πλεόν. Bergkii scribi jussit: εἰ γὰρ πλεόν ἢ καὶ δύο εἴη, in quo acquiescere posses, si καὶ particulam omisisset. Quod ad rem, de qua disceptatur, attinet cf. tertium Melissi fragm. εἰ δὲ ἄπειρον κ. τ. λ. Deinde quod Bekkerus vulgavit ἐν δὲ ὅμοιον εἶναι πάντα, cujus loco aliquot codd. ὄν μόνον habent, id correximus et membrana Lipsiensi, cujus hæc est scriptura: ἐν δὲ ὄν ὅμοιον εἶναι πάντη. Præterea quod Bekkerus edidit: εἰ γὰρ ἀνόμοια πλείω ὄντα, οὐκ ἂν ἐτι ἐν εἶναι, nisi quod ἐν librarii errore ibi omisum est. Cæteroque jam Sylburgius εἶναι legendum suspicatus est, quod etiam Brandisius comprobavit Comment. Eleat. p. 188. Quæ subjunguntur ἄϊδιον δὲ ὄν ἄμετρον τε δεbeat Bekkeri codicibus, qui tamen edidit μέτρον. In libro Lipsiensi Olearius ἄμετρον, Beckius εὔμετρον legisse sibi visus est. Bergkii locum ita studet refingere: αἰθ. ὄν τε ἐν ἄπειρόν τε καὶ ἐν καὶ ὅμοιον πάντη ἀκίνητον εἶναι: quibus mutationibus vis opus esse putaverim. Quod autem ait μέτρον non posse exponi, id bene videtur Brandisius explicuisse, qui ὅμοιον et μέτρον synonyma esse dicit. Nihilominus ἄμετρον præstat. Dolendum tantum, quod neque hoc Aristotelis loco, neque apud Simplicium perspicua reperitur demonstratio, qua ens undique æquale esse vincatur, siquidem ea quæ fragm. 3 et 4 hac de re disserunt exigui sunt momenti. Denique in verbis extremis μὴ εἰς τι ὑποχωρήσαν rescripti et Cod. Lips. pro ἐτι ὄν, sed πλῆρες ἰόν e Bekkeri conjectura pro πλῆρες ὄν, δέξασθαι autem et eodem cod. Lips. pro δέξασθαι edidi. Postremo particulam ἢ inter οὐδὲν et τὸ κενόν inserlam, quam uncis inclusit Bekkerus, cum Füllebornio expunxi.

18. Bekkerus: Τοιοῦτο δὲ ὄν τὸ ἐν ἀνώδυνόν τε καὶ ἀνάληγον ὑγιές τε καὶ ἄνοσον εἶναι, οὔτε μετακοσμούμενον θέσει, οὔτε ἐτεροιοῦμενον εἶδει, οὔτε μὴ γινόμενον ἄλλω. Κατὰ πάντα γὰρ ταῦτα πολλά τε τὸ ἐν γίνεσθαι καὶ τὸ μὴ ὄν τεκοῦσθαι καὶ τὸ ἐν φθείρεσθαι ἀναγκάζεσθαι. Ταῦτα δ' ἀδύνατα εἶναι. Καὶ γὰρ εἰ τὸ μείζον εἶναι: ἐν ἐκ πλείονων λέγοιτο, καὶ εἰη πολλά κινούμενα εἰς ἄλληλα τὰ πράγματα, καὶ ἡ μίξις ἢ ὡς ἐν ἐνὶ σύνθεσις εἰη τῶν πλείονων, ἢ τῇ ἀπαλλάξει ὅλον ἐπιπρόσθησις γίνοιτο τῶν μικρότων, ἐλείνου: μὲν ἂν δὲ' ἄλλῃων χωριζόμενα εἶναι τὰ μικρότερα, ἐπιπρόσθησις δ' οὕτως ἐν τῇ τριφεί γίνεσθαι ἐν ἑκαστῶν φανερόν, ἀφαιρουμένων τῶν πρώτων τὰ ὑπ' ἄλληλα

τὸ ἐν γίνεσθαι καὶ τὸ μὴ ὄν τεκνοῦσθαι καὶ τὸ ὄν φθαίρεσθαι ἀναγκάζεσθαι· ταῦτα δὲ ἀδύνατα εἶναι. Καὶ γὰρ εἰ τὸ μὴ εἶναι τι ἐν ἐκ πλειόνων λέγοιτο, καὶ εἴη πολλὰ τε καὶ κινούμενα εἰς ἄλληλα τὰ πράγματα, καὶ ἡ μῆξις ἢ ὡς ἐν ἐνὶ σύνθεσις εἴη τῶν πλειόνων, ἢ τῆ ἐπαλλάξει ὅσον ἐπιπρόσθεσις γίγνοιτο τῶν μυχθέντων, ἐκείνως μὲν ἂν τῶν ἀπ' ἄλλήλων χωριζομένων εἶναι τὰ μυχθέντα, ἐπιπρόσθεσις δ' οὕτως ἐν τῇ τρίψει γίνεσθαι

ἂν ἕκαστον φανερόν, ἀφαιρουμένων τῶν πρώτων κατὰ β τὰ ὑπ' ἄλληλα θεθέντα τῶν μυχθέντων· ὧν οὐδέτερον συμβαίνει. Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον καὶ ἐνὶ πολλὰ καὶ οὐκ ἂν ἡμῖν φαίνεσθαι μόνως. Ὡς τ' ἐπειδὴ οὐχ ὅσον θ' οὕτως, οὐδὲ πολλὰ δύνατον εἶναι τὰ ὄντα, ἀλλὰ β ταῦτα δοκεῖν οὐκ ὀρθῶς (πολλὰ γὰρ καὶ ἄλλα κατὰ τὴν αἰσθησιν φαντάζεσθαι ἀπατηλά)· τὸν δὲ λόγον ἂν αἰρεῖν οὕτε ταῦτα γίνεσθαι, οὕτε πολλὰ εἶναι τὸ ὄν, ἀλλ' ἐν

περίητα τῶν μυχθέντων· ὧν οὐδέτερον συμβαίνει. Priora usque ad ἀνοσον εἶναι membranae Lipsiensis debentur; reliqui codi. corruptas lectiones praebent. Deinde vulgata exemplaria sic habent: κατὰ πάντα γὰρ ταῦτα κολλὰ τε τὸ μὴ ὄν γίνεσθαι, καὶ τὸ μὴ ὄν τεκνοῦσθαι, καὶ τὸ ὄν φθαίρεσθαι ἀναγκάζεσθαι, quae ferri non posse in promptu est. In codice Lipsiensis hoc quidem loco legitur γίνεσθαι, sed in plerisque aliis attica forma γίνεσθαι reperitur. Quod quum ita se habeat propter libri illius praesentiam atticam ubique scripturam ne monito quidem lectore restituit. Spaldingius verba satis plana sic corrigi volebat: Κατὰ πάντα γὰρ ταῦτα κολλὰ τε τὸ μὴ ὄν καὶ μὴ ἐν γίνεσθαι καὶ τὸ μὴ ὄν τεκνοῦσθαι καὶ τὸ ὄν φθαίρεσθαι ἀναγκάζεσθαι. Beckius eiam τὸ ἐν post κολλὰ τε pro τὸ μὴ ὄν librarii errore scriptum putabat. At nihil mutandum; nam sententiam hanc esse liquet: « his omnibus enim unum mutari in multa aique id quod non sit digni et quod sit necessario exstinguui. » In sequenti enuntiatione codex Lipsiensis εἴη κολλὰ τε καὶ κινούμενα praebet pro vulgato κολλὰ κινούμενα. Post καὶ ἡ μῆξις in eadem membrana legitur ἢ, sed rectius ponitur ἢ quam lectionem Felicianus expressit qui vel interpretatur. Pro ἀπαλλάξει, quod in omnibus est exemplarium, ἐπαλλάξει rescribere non gravatus sum. Quae vox quid sonaret, dixi in Democriti fragm. p. 387. Quod autem Simplicius ad Arist. lib. de Cael. fol. 150. a. refert τὴν δὲ συμπλοκὴν Ἄδωρηται ἐπαλλάζειν ἐκάδων, ὥστερ ὁ Δημόκριτος, id laetius patet. Nam eodem vocabulo pro συμπλοκῇ utuntur Plato Soph. 240, C. Aristot. Probl. 31, 11 aique alii. Felicianus ἐπαλλάξει interpretatur recessione, quod quam frigidum sit non est quod ostendam. Utrum post τῶν μυχθέντων liber Lipsiensis ἐκείνως, ἐκείνως an ἐκείνως; habeat, non facile cerni posse Beckius ait, sed mihi ἐκείνως cum Feliciano legendum videtur, qui verit illo modo. Praeterea notandum est, male Bekkerum ὄν ἐπιπρόσθεσις et paulo post ἐπιπρόσθεσις; δ' οὕτως edidisse neglecta plerumque codicum auctoritate qui utroque loco ἐπιπρόσθεσις et ἐπιπρόσθεσις; praebent. Nam ἐπιπρόσθεσις, id est oblentus, obstructio, obscuratio, valde differt ab ea voce quae hic requiritur, ἐπιπρόσθεσις;. Posterius vocabulum vulgatis lexicis, in quibus desideratur, addi convenit. Porro verba ἐκείνως μὲν ἂν vulgo subiungitur structura δὲ ἄλλήλων χωριζόμενων, cuius loco in codice Lipsiensis est διὰ ἄλληλα χωρίζοντα. Neutra scriptura commodum habet sensum; quapropter τῶν ἀπ' ἄλλήλων χωριζόμενων scripsi. Denique inter τῶν πρώτων et τὰ ὑπ' ἄλληλα inserui κατὰ praepositionem quam sententia flagitat; pro ὑπ' ἄλληλα autem male in codice conjunctim exaratum est ὑπ' ἄλληλα.

b. 2. Vulgata lectio διὰ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον praestat quidem ei quae in libro Lipsiensis est διὰ τοῦτων δὲ τῶν τρόπων, sed poni oportet κατὰ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον. Sententia sic consiluit Bekkerus: κἂν εἶναι κολλὰ κἂν ἡμῖν, ὡς τὸ φαίνεσθαι μόνως, ita enim omnes codices praeter Lipsiensem, in quo Beckius invenire sibi visus est κἂν εἶναι κολλὰ κἂν ἡμῖν τὸ (vel εἶ) φαίνεσθαι μόνως. Cur quod: κἂν εἶναι κολλὰ καὶ οὐκ ἂν ἡμῖν φαίνεσθαι μόνως. Nam quod Beckius volebat κἂν ἡμῖν ἢ τὸ φαίνεσθαι μόνως non probamus. Pro

οὐχ οἷον θ' οὕτως cod. Lips. οὐχ οἷον τε οὕτως et paulo inferius ἀλλὰ ταῦτα, cuius loco in aliis codicibus ἀλλὰ ταῦτα scriptum est. Spaldingius post hoc distingvens οὐκ ὀρθῶς; pro integra sententia accipiebat, quod tamen nequaquam necessarium. Sequitur parenthesis κολλὰ γὰρ καὶ ἄλλα κατὰ τὴν αἰσθησιν φαντάζεσθαι ἀπασαν, in qua postremum vocabulum, licet in omnibus quos Bekkerus inspexit libra manu exaratis deprehendatur, nullo pacto ferri potest. In Lipsiensis ejus loco est ἀπατῆ; quamobrem Beckius suasit ut corrigetur φαντάζομενα ἀπατῆ, Spaldingius vero iudicativum illum non convenire orationis tenori ratus ἀπατῆ vestigium potius verae lectionis quam veram lectionem ipsam esse iudicavit. Itaque infinitivum ἀπατῆ ei supponit, quem tamen quum pro glossemate haberet ad explicandum verbum φαντάζεσθαι olim scripto ipse inventum suum improbat. Neque tamen disistit aptam sententiam fore juncturam si cui in mentem veniat rescribere: κολλὰ γὰρ καὶ ἄλλα κατὰ τὴν αἰσθησιν φαντάζομενα ἀπατῆν. Mihi pro ἀπατῆ adjectivum ἀπατηλά requiri videtur. Ultima hujus comprehensionis verba apud Bekkerum sic se habent: λόγον δ' οὕτ' ἀναρεῖ τὰ αὐτὰ γίνεσθαι, οὕτε κολλὰ εἶναι τὸ ὄν, ἀλλ' ἀξιόν τε καὶ ἀπειρον καὶ πάντῃ ὁμοιον αὐτὸ αὐτῶ. Sed cod. Lips. suppedital ἀναρεῖν—ἀλλὰ ἐν ἀξιόν τε. Quocirca Brandsius Conum. Eleatl. p. 210 legi vult λόγον δ' οὕτε ἀναρεῖ, sed melius Spaldingius locum sic constituit: λόγον δ' ἀναρεῖν οὕτε ταῦτα γίνεσθαι, οὕτε κολλὰ εἶναι τὸ ὄν, ἀλλ' ἐν x. τ. λ., usum autem verbi ἀναρεῖν simili exemplo Phys. p. 58 v. 23 ed. Syll. ὁ λόγος ἀναρεῖν οὕτως εἶναι τὸ ἀπειρον firmare studeat. At non eadem utriusque loci ratio est. Etsi enim non recuso quin ἀναρεῖν aliquid apud Aristotelem vetandū et negandū verbis cum Spaldingio reddatur, tamen hic fortasse rectius dicitur ὁ λόγος ἀρεῖ ratio evincit, quam ὁ λόγος ἀναρεῖ, praesertim quum duplex sequatur negatio οὕτε—οὕτε. Orponitur autem ὁ λόγος τῇ αἰσθησιν. Itaque adjecto articulo quo haec locutio carere nequit orationem in hunc modum conformavi: τὸν δὲ λόγον ἂν αἰρεῖν οὕτε ταῦτα γίνεσθαι, οὕτε κολλὰ εἶναι τὸ ὄν, ἀλλ' ἐν x. τ. λ. In his verbis quum ταῦτα sint τὰ ὄντα, non dubito quin futuri sint qui dicant, pro τὰ αὐτὰ non tam ταῦτα, quae pronomina saepe confunduntur, quam τὰ ὄντα substitui oportere. Cui opinionioni quamquam non refragor, tamen et ταῦτα intelligi posse reor. Ceterum totam βῆσιν inde a verbis: Καὶ γὰρ εἰ τὸ μὴ εἶναι x. τ. λ. ita interpretor: « Etenim si unum quid mixtum e pluribus dicatur, sintque multae res quae in se mutuo moveantur, ut mixtio vel tanquam in uno plurium compositio vel nexu mixtorum quasi adjectio sit, effici ut illo modo mixta ex iis quae a sese mutuo separeatur composita sint, ubi autem adjectio reperitur, terendo singulas partes manifesto appareat, detractis primis in illa mixtura rerum congerie quae sub esse mutuo positae sint; sed horum neutrum evenire. At hoc modo etiam esse multa, nec nobis tantum videri. Idcirco quia res ita esse nequeat, ne fieri quidem posse, ut ea quae sunt multa sint, sed haec non recte ita videri (multa enim et alia sensibus fallacia percipi): rationem vero evincere, haec [quae vere sunt] neque

ἀδίδον τε καὶ ἄπειρον καὶ πάντη ὅμοιον αὐτὸ ἀπὸ τῶ.
 Ἄρ' οὖν δεῖ πρῶτον μὲν μὴ πᾶσαν λαβόντα δόξαν ἄρ-
 10 χεσθαι, ἀλλ' αἰ μάλιστα εἶσι βέβαιοι; ὥστ' εἰ μὲν
 ἄπαντα τὰ δοκούντα μὴ ὀρθῶς ὑπολαμβάνεται, οὐδὲν
 ἴσως προσήκει οὐδὲ τούτω προσχρησθαι τῷ δόγματι, ὡς
 οὐκ ἂν ποτε οὐδὲν γένοιτο ἐκ μηδενός· μία γὰρ τίς ἐστι
 δόξα καὶ αὕτη τῶν οὐκ ὀρθῶν, ἣν ἐκ τοῦ αἰσθάνεσθαι
 15 πως ἐπὶ πολλῶν πάντες ὑπειλήφαμεν. Εἰ δὲ μὴ πάντα

ἡμῖν ψευδῆ τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ τινές εἰσι καὶ τούτων
 ὀρθαὶ ὑπολήψεις, ἣ ἐπιδείξαντα τοιαύτην ποία ἐστὶν
 ἢ τὰς μάλιστα δοκούσας ὀρθάς, ταύτας ληπτέον, ἐκ
 αἰ βεβαιωτέρας εἶναι δεῖ, ἢ αἰ μελλοῦσιν ἐξ ἐκείνων
 τῶν λόγων δευχθήσεσθαι. Εἰ γὰρ καὶ εἶεν εἰς δύο δόξαι
 ὑπεναντία ἀλλήλαις, ὥσπερ οἴεται, εἰ τις πολλὰ γε-
 νέσθαι φησὶν, ἀνάγκη εἶναι ἐκ μὴ ὄντων. Εἰ δὲ τοῦτο
 μὴ οἶόν τε, οὐκ εἶναι τὰ ὄντα πολλὰ γένη· τὸ γὰρ ὅ,

gigni, neque id quod sit multa esse, sed unum idque eter-
 num et infinitum et undique sibi ipsi simile. »

8. Jam isdem argumentis quibus usus erat Eleaticus philosophorum placitum eius refellere studet Stagiritēs. Quærit igitur ἀρ' οὖν δεῖ πρῶτον μὲν μὴ πᾶσαν λαβόντα δόξαν ἀρχεσθαι, ἀλλ' αἰ μάλιστα εἶσι βέβαιοι; Ita Cod. Lipsiensis, cuius scriptura ei quæ subnectitur sententiæ consentanea est. Contra Spaldingius prætulit quod a Feliciano expressum est ἀλλὰ τὸ αἰ μάλιστα βέβαιον ἐν : nam vulgatum illud ἀλλ' αἰ μάλιστα ἐν βέβαιον nullo modo tolerari posse bene intellexit.

11. οὐδὲν ἴσως προσήκει οὐδὲ τούτω προσχρησθαι τῷ δόγματι. Nihil planius his verbis. Pro οὐδὲν, cuius loco alii αὐδὲν legunt, male liber Lips. ὅθεν, qui tamen recte exhibet προσχρησθαι. Vulgo προσχρησθαι.

12. Eleatici philosophi dogma, quod improbat Aristoteles, oratione recta enuntiat videtur Beckio, qui ideo non putat cum Spaldingius sit ante ὅθεν ἂν ponendum esse, sed tamen vel δεῖ vel ὡς hic desideratur, id quod optativi usus in citanda aliorum decretis satis ostendit.

14. ἐπὶ πολλῶν πάντες ὑπειλήφαμεν Cod. L. pro vulg. ἐπὶ πολλῶν ὄντες ὅπ.

15. Εἰ δὲ μὴ πάντα ἡμῖν ψευδῆ τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ τινές εἰσι καὶ τούτων ὀρθαὶ ὑπολήψεις. Sic C. L. nisi quod inter αἰ δὲ μὴ εἰ πάντα inserit ἣ, quod nos ut minus necessarium abiecit. Neutram Spaldingii conjecturam ψευδῆ τὰ ἡμῖν φαινόμενα εἰ τούτων καὶ ὀρθαὶ ὑπολήψεις recipiendam putavi, quum verborum sic transpositorum exempla frequentia apud Aristotelem sint.

16. ἢ ἐπιδείξαντα τοιαύτην ποία ἐστὶν ἢ τὰς μάλιστα δοκούσας ὀρθάς, ita emendavi locum in omnibus libris vitiosum. Cod. Lips. : ἢ ἐπιδείξαντα τοιαύτην (aut τοιαύτην) ποία· ἢ τὰς μάλιστα δ. δ.; libri quattuor a Bekkero collati ἢ ἐπιδείξαντα τοιαύτην, reliqui ἢ ἐπιδείξει τὰς τοιαύτας ποιό-
 τας; μάλιστα δοκούσας ὀρθάς. Spaldingius recte quidem observavit, hoc enuntiatum eo valere, ut ex visis illa seligere veraque pronuntiare jubeamur, quæ maxime sibi constant, sed in sanando ulcere quod in voce ποιότη-
 τας latere dicit, parum sibi ipsi satisfacere visus est. Con-
 jicit enim pro ποιότητας legendum esse πονηράς; hoc verborum ordine ἢ ἐπιδείξαντα πονηράς τὰς μάλιστα δοκούσας ὀρθάς; ταύτας ληπτέον, ἀς αἰ βεβαιωτέρας εἶναι εἴδει (pro δεῖ) ἢ τοιαύ-
 τας, αἰ μελλοῦσιν ἐξ ἐκείνων τῶν λόγων δευχθήσεσθαι, quæ in hunc modum interpretatur : « Sin autem minus omnia, quæ sensibus nostris subjiciuntur, falsa sint, sed aliquæ vel de his opiniones probari mereantur, jam oportebit aut, docentem vel maxime speciosas nihili esse opiniones, non nisi certissimas quasque tenere, aut eas probare, quæ ipsis illis rationibus (quibus videlicet priores eas opiniones redargueras prima specie mirifice esse commendantes; ita enim rationem sibi reddere videtur vocis ἐκείνων τῶν λόγων) unice verò apparent. » Aliter atque Spaldingius verba ἐκείνων τῶν λόγων accepit Felicianus apud quem hæc leguntur : « Sin autem non omnia falsa sunt, quæ nobis apparent, sed aliquæ etiam horum rectæ existimationes habentur vel ex demonstratione, quæ maxime rectæ esse videntur, sumi debent, quas identidem certiores esse necesse est,

vel quæ ex illarum rationibus demonstrandæ sunt. » Sed quum hæc omnia iis qui accuratius scriptoris mentem indagant vix satisfacere possint, agendum locum quemadmodum a nobis nunc constitutus est, inde a versu 8 sic vertamus : « Nonne igitur primum non omni sumta opinione neque omni quod apparet incipiendum est, sed iis opinionibus quæ maxime firmæ sunt ac stabiles. Quare si omnia, quæ in opinionem veniunt et apparent, non recte existimantur, nihil fortasse convenit hoc præterea uti dogmate, quo nihil ex nihilo fieri statuitur, quippe quum una etiam e non rectis hæc opinio sit, quam sensibus quodammodo nullis in rebus omnes imbibimus. Sin autem non omnia falsa sunt, quæ nobis apparent, sed nonnullæ etiam in his recte existimationes sunt, oportet demonstrantem aut qualis sit hujusmodi existimatio aut quæ verissimæ videantur, his sumere, quas semper firmiores esse par est, aut eas sumere opiniones quæ rationum ex illis petitarum ope demonstrandæ sunt. »

20. Vulgo ὥσπερ οἴεται, εἰ μὴ πολλὰ γενέσθαι φησὶν, ἀνά-
 κη εἶναι ἐκ μὴ ὄντων. εἰ δὲ τοῦτο μὴ οἶόν τε, οὐκ εἶναι τὰ
 ὄντα πολλὰ. γένοιτο γὰρ ἂν ὅθεν, δεῖ ἐστὶν ἄπειρον εἶναι. εἰ ὅ-
 οὔτω; καὶ ἐν. ὁμοίως μὲν δὲ ἡμῖν ὁ ἀμφοτέρων οὐδὲν μᾶλλον
 τι ἐν, ἢ δεῖ πολλὰ δεικνύται. εἰ δὲ βέβαιος μᾶλλον ἢ ἕτερα,
 ἀπὸ ταύτης; ἔμπερανθέντα μᾶλλον δέδεικται. Ingeniose Spal-
 dingius hanc ῥῆσιν correxit : εἰ γὰρ καὶ εἰεν δύο εἴδεις ὑπεναν-
 τίας, ὥσπερ οἴεται, εἰ μὲν πολλὰ εἶναι φησὶν, ἀνάγκη γενέσθαι
 ἐκ μὴ ὄντων· εἰ δὲ τοῦτο μὴ οἶόν τε, οὐκ εἶναι τὰ ὄντα πολλὰ.
 (γένεοιτο γὰρ ἂν ὅθεν, δεῖ ἐστὶν) ἄπειρον δὲ εἶναι : εἰ δὲ τοῦτο, καὶ
 ἐν. « Ὅμως μὲν δὲ ἡμῖν ὁ λόγος ἀμφοτέρων περὶ οὐδὲν
 μᾶλλον δεῖ ἐν, ἢ δεῖ πολλὰ, δεικνύται. Εἰ δὲ βέβαιος μᾶλλον
 ἢ ἕτερα, ἀπὸ ταύτης; ἔμπερανθέντα μᾶλλον δέδεικται. Quo-
 rum verborum sententia satis plana est : « Eliamsi enim
 sint inter se pugnantæ duæ opiniones, sicut putat (adversarius) :
 si plura esse dicat, ex nihilo fieri ea necessario; quod si
 poni nequeat, plus uno non esse in rerum natura (æa
 ratione enim quocumque sit fieri demum id quod sit), esse
 autem illud infinitum idemque, siquidem infinitum sit,
 unum; in neutra tamen earum opinionum ulla apparet
 ratio, quare unum potius sit, quam plura. Sin autem
 alterutra est certior opinio, tum quidem ea quæ inde effi-
 ciantur, evidenter patere credi possunt. » Periodi hujus
 protasis a verbis εἰ γὰρ ad καὶ ἐν usque pertinere videtur,
 unde apodosis tendit ad δεικνύται vel potius ad δέδει-
 κται. Sunt autem verba γένοιτο—ἐστὶν pro parenthesi
 habenda. Jam nihil luce clarius est, quam significari
 a scriptore celebratam omnium ore Eleaticorum argumen-
 tationem, qua simulatque plura aliquis esse dixerat, ea ex
 nihilo nata fateri cohibetur. Ingens autem inter id quod
 est et id quod fit discrimen intercedere Eleatica schola
 volebat. Cæterum duæ, de quibus agitur, contrariæ opi-
 niones sponte quasi esse offerunt. Una est Eleaticorum
 illa præceptio : ex nihilo nihil fit, in qua non magnum
 momentum positum esse arbitratur Stagiritēs, nisi quod
 iis quæ rerum usum notantur quodammodo conveniat (μὴ
 τίς ἐστὶ δόξα καὶ αὕτη τῶν οὐκ ὀρθῶν, ἣν ἐκ τοῦ αἰσθάνεσθαι
 πως ὑπειλήφαμεν). Altera opinio priori repugnans ea est,
 qua plures res, non unam in rerum natura reperiri nobis

ἢ ἔστιν, ἀπειρον εἶναι· εἰ δ' οὕτως, καὶ ἔν. Ὅμοιος ἐν δὴ ἡμῖν δι' ἀμφοτέρων ὑπολήψεων οὐδὲν μᾶλλον ἢ ἔν, ἢ ὅτι πολλά δεικνύται· εἰ δὲ βέβαιος μᾶλλον ἢ ἑτέρα, ἀπὸ ταύτης ἑμπερανθέντα μᾶλλον δέδειται. Εἰ δὲ τυγχάνομεν ἔχοντες ἀμφοτέρας τὰς ὑπολήψεις ταύτας καὶ ὡς οὐκ ἂν γένοιτο οὐδὲν ἐκ μηδενός, καὶ

ὡς πολλά τε καὶ κινούμενα μὲν ἐστὶ τὰ ὄντα, ἀμφοῖν δὲ εἰ πιστὴ μᾶλλον αὕτη δόξει, θάττον ἂν πρόσκειντο πάντες ταύτην ἐκείνης τὴν δόξαν. Ὡστ' εἰ καὶ συμβαίνει ἐναντίας εἶναι τὰς φάσεις, καὶ ἀδύνατον γίγνεσθαι 975 τι ἐκ μὴ ὄντος καὶ πολλά εἶναι τὰ πράγματα, ἐλέγχονται μὲν ἂν ὑπ' ἄλλῃων ταῦτα. Ἄλλὰ τί μᾶλλον οὐ

persuademus. Quam opinionem Eleatici, argumentorum pondere priorem tuentes, quoquo modo labefactare conantur. Sed in hac contrariarum opinionum probabilitate fieri posse philosophus censet, ut alteram nihilo veriore quam alteram esse vincamus, si vero certior sit alterutra, simul ea quae inde efficiantur item certiora esse, e demonstratione patere ait. Quae quum ita se habeant, in Spaldingii conjecturis acquiescere liceret, nisi et Lipsiensis membranae auctoritas his adversaretur et colon illud ὁμοίως μὲν δι—δεικνύται minus recte expeditum esset. Mihi igitur Lipsiensis codicis lectionis intenti, ubi v. 19 εἰ (aut ἢ γὰρ καὶ εἰεν δύο δόξαι et v. 21 οὐκ εἶναι τὰ ὄντα πολλά γένε. τὸ γὰρ ἔν, ὅ τι scribitur, reliqua autem ne lacuna quidem inter ἀμφοτέρων et οὐδὲν, cui insertum est π, excepta, sic ut in vulgatis exemplaribus exarantur, nisi quod post ὁμοίως μὲν librarum errore non δὴ sed δι' invenitur, locus non admodum corruptus ita emendandus videtur: Εἰ γὰρ καὶ εἰεν δύο δόξαι ὑπεναντίαι ἀλλήλαις, ὥστερ οἴεται, εἰ τις πολλὰ γενέσθαι φησὶν, ἀνάγκη εἶναι ἐκ μὴ ὄντων (subaudi γένεσθαι). Εἰ δὲ τοῦτο μὴ ὁλόν τε, οὐκ εἶναι τὰ ὄντα πολλά γένε. τὸ γὰρ ἔν, ὅτι ἔστιν, ἀπειρον εἶναι· εἰ δ' οὕτως, καὶ ἔν. Ὅμοιος μὲν δὴ ἡμῖν δι' ἀμφοτέρων ὑπολήψεων οὐδὲν μᾶλλον ἢ ἔν, ἢ ὅτι πολλά δεικνύται. Reliqua mendo carent. Sensus igitur hic est: « Et si enim duae sint contrariae opiniones, quemadmodum (Melissus) existimat, si quis multa orta esse dicat, necessario ea e nihilo exstitisse: sin autem id fieri nequeat, ea quae sunt, non esse generum multitudine diversa: eas enim propterea quod sit, infinitum esse, si vero hac ratione infinitum sit, esse etiam unum. Pari modo licet utraque existimatione non magis unum quam multa esse demonstrat. Sin alterutra certior est, quae inde effecta sunt, item certiora esse e demonstratione patet. »

26. Vulgata scriptura est: τυγχάνομενα δέ, ἔχοντες ἀμφοτέρας τὰς ὑπολήψεις ταύτας, καὶ κινούμενα μὲν ἐστὶ τὰ ὄντα. ἀμφοῖν δὲ πιστὴ μᾶλλον αὕτη, καὶ θάττον ἂν πρόσκειντο πάντες ταύτην ἐκείνης τὴν δόξαν. Corruptum esse hoc colon omnisque pluribus verbis mutilatum sponte ab omnibus intelligitur. Bern. Felicianus qui vertit: « quae quidem si in eum incidant, qui utrasque has opiniones habuerit, licet ea quae sunt adhuc moveantur, probabilior tamen haec est, citiusque hanc quam illam opinionem omnes admittent » videtur aut scriptum in codice invenisse aut certe legendum coniecisse: τυγχάνοντων (i. e. τῶν ἑμπερανθέντων) δὲ ἔχοντες ἀμφοτέρας τὰς ὑπολήψεις ταύτας, καὶ κινούμενων ἐπὶ τῶν ὄντων, ἀμφοῖν δὲ πιστὴ μᾶλλον αὕτη, καὶ θάττον ἂν πρόσκειντο πάντες ταύτην ἐκείνης τὴν δόξαν. Quae quamquam aliqua probabilitatis specie commendantur, tamen neque cum sententiarum ordine neque cum libro Lipsiensis congruunt. Spaldingius negat se perspicere, quo referatur prima huius enunciatii vox et quid sibi velit hic repente injecta τῶν κινουμένων mentio. Putat igitur perisse ea, quae ad alterum illud de motu tollendo decretum Eleaticum spectaverant, neque quidquam in his verbis mutat nisi quod θάττον ἂν πρόσκειντο pro θάττον δι' πρόσκειντο substituit. Idem tamen probe intellexit, earundem hic opinionum fieri mentionem, quas oppositas esse vidimus, e nihilo nihil fieri et in rerum natura non unum reperiri, sed plura. Quamobrem duce Lipsiensis codice, ubi legitur:

ἐγχανόμενα δὲ ἔχοντες, ἀμφοτέρας (vel ἀμφοτέρων) τὰς ὑπολήψεις ταύτας καὶ ὡς ἂν οὐ γένοι (deinde una littera deleta) ταν (γένοιτ' ἂν scripsit Olearius) οὐδὲν ἐκ μηδενός ὄντος πολλά τε (non δὲ ut vult Olear.) καὶ κινούμενα μὲν ἐστὶ τὰ ὄντα, ἀμφοῖν δὲ πιστὴ μᾶλλον αὕτη, καὶ θάττον ἂν πρόσκειντο πάντες ταύτην ἐκείνης τὴν δόξαν, sic corrigo: Εἰ δὲ τυγχάνομεν ἔχοντες ἀμφοτέρας τὰς ὑπολήψεις ταύτας, καὶ ὡς οὐκ ἂν γένοιτο οὐδὲν ἐκ μηδενός, καὶ ὡς πολλά τε καὶ κινούμενα μὲν ἐστὶ τὰ ὄντα, ἀμφοῖν δὲ εἰ πιστὴ μᾶλλον αὕτη δόξει, θάττον ἂν πρόσκειντο πάντες ταύτην ἐκείνης τὴν δόξαν. Quodsi forte utramque opinionem habemus, e nihilo nihil fieri et ea quae sunt multa esse atque moveri, utriusque vero opinionis posterior haec verisimilior visa fuerit, citius omnes hanc (ὡς πολλά τε καὶ κινούμενά ἐστὶ τὰ ὄντα) quam illam probarint. De structura εἰ τυγχάνομεν—εἰ δόξει—πρόσκειντο ἂν cf. Bernhardi Syntax. p. 386.

29. Ὡστ' εἰ καὶ συμβαίνει ἐναντίας εἶναι τὰς φάσεις, καὶ ἀδύνατον γίγνεσθαι τι ἐκ μὴ ὄντος καὶ μὴ πολλά εἶναι τὰ πράγματα, ἐλέγχονται μὲν ἂν ὑπ' ἄλλῃων ταῦτα. Ita codex Lipsiensis, a quo reliqui in eo tantum discrepant, quod pro συμβαίνει ἐναντίας mendose partim συμβαίνουσιν ἂν τις partim συμβαίνουσιν ἂν τις et pro φάσεις inepite φύσεις exhibent. Sed φάσεις jam recte expressit Felicianus. Caeterum olim Spaldingius ignota etiam tum Lipsiensis libri scriptura acute conjecerat ὥστ' εἰ καὶ συμβαίνουσιν ἂν τις. Quod ante πολλά εἶναι legitur μὴ deleri oportet, siquidem multum interest inter ἀδύνατον πολλά εἶναι et ἀδύνατον μὴ πολλά εἶναι (cf. Hermann. ad Viger. pag. 798 seqq. ed. 3) quae eodem sensu dici putabat Spaldingius p. 35 adu., licet ipse particulam servare nollet. Verba τὰ πράγματα quibus facile carere possis in glossematis suspicionem voravit Spaldingius, aut nihil eorum loco aut τὰ ὄντα scribendum suspicavit. Nos idem censemus, sed propter exemplaris Lipsiensis auctoritatem nihil hic demere ausi sumus. Opponitur etiam hoc loco duo illa decreta inter se pugnantia, quae jam supra commemoravimus, quorum priore nihil e nihilo existere, posteriore rerum multitudinem statouit. Nam nisi unum defenderetur esse, Eleatici disciplinae suae caput, quo non nasci quidquam e nihilo sibi persuaserant, statim convelli opinabantur. At huius libelli scriptor negans se videre cur alterum placitum alteri preferendum sit, si utrumque committatur, eventurum existimat ut non priore posterius, cui convenienter plura esse in rerum natura credimus, sed posteriore prius vincatur, id quod maxime e sequentibus efficitur. Locum autem esse convertimus: « Quapropter si et illud contingit, ut contrariae sint haec enuntiationes et fieri simul nequit, ut e nihilo quidquam oriatur ac praeterea ut multae res in hac rerum universitate sint, alterum dogma altero relarguitur. »

p. 975. a. 3. Verba ἄλλα τί μᾶλλον οὕτως ἂν ἔχοι, quae a superioribus sejungenda sunt, quaestionem continent: Sed cur potius isto modo (ut Eleatici volunt) decreta illa se habeant? hoc est, quomodo ullum pondus habeat Eleaticorum sententia? In his quae huic quaestioni annectuntur ἴσως τε καὶν φάσι τις τοῦτο; ἐναντία, forsitan etiam his (Eleaticorum scitis) contraria aliquis affirmaverit, omnia te particulam, cujus loco Spaldingius γὰρ inseruerat.

τως ἀν ἔχοι; ἴσως κἀν φαίη τις τοῦτοις ἐναντία. Οὕτε γὰρ δεῖξας, ὅτι ἄρθη δόξα ἀπ' ἧς ἀρχεται, οὕτε μᾶλλον βέβαιον, ἢ περὶ ἧς δείκνυσι, λαβῶν διελέχθη. Μᾶλλον γὰρ ὑπολαμβάνεται εἰκὸς εἶναι γίνεσθαι ἐκ μὴ ὄντος ἢ μὴ πολλὰ εἶναι. Λέγεται τε καὶ σφόδρα ὑπὲρ αὐτῶν γίνεσθαι τε τὰ μὴ ὄντα, καὶ γεγονέναι πολλὰ ἐκ μὴ ὄντων, καὶ οὐχ οἱ τι τυγχάνοντες, ἀλλὰ καὶ τῶν δοξάντων τινὲς εἶναι σοφῶν εἰρήκασιν. Αὐτίκα δὴ Ἡσιόδου « πάντων μὲν πρῶτιστα » φησί « χάος γένετ' », αὐτὰρ ἔπειτα γὰρ εὐρύστερον, πάντων ἔδος ἀσφαλὲς αἰεὶ, ἢ δ'

4. Οὕτε γὰρ δεῖξας, ὅτι ἄρθη δόξα ἀπ' ἧς ἀρχεται, οὕτε μᾶλλον βέβαιον (intellige δόξαν) ἢ περὶ ἧς δείκνυσι, λαβῶν, διελέχθη. Non male Felicianus: « neque enim ubi demonstravit rectam esse opinionem, a qua incipit, neque magis certam, quam de qua demonstrat, sumendo, discevit. » Sed planius id quod philosophus hic ait ita elocuaris: « Melissus enim statim argumentatus est, ita ut prius neque demonstraret rectam esse opinionem a qua inciperet, neque certiorum sumeret opinionem, quam ea est, ad quam ejus demonstratio spectat. » Quorum verborum sensus non erit obscurus, si quis ea quæ p. 974. h. 15 seq. dicta sunt secum reputaverit. Desiderat igitur Aristoteles in Melisso veram disputandi subtilitatem ac necessariam illam philosophis ratiocinandi viam, qua a certis aut probabilibus initiis profecti ad alia progredi debeant.

6. Μᾶλλον γὰρ λαμβάνεται εἰκὸς εἶναι γίνεσθαι ἐκ μὴ ὄντος ἢ μὴ πολλὰ εἶναι: ita in vulgatis exemplaribus hæc exarantur. In cod. Lips. pro λαμβάνεται bene ὑπολαμβάνεται scriptum est, sed quod sequitur si μὴ πολλὰ pro scripturæ mendo habendum. Sententia vix eget explanatione. Magis, inquit, vulgo probabile ducitur fieri aliquid e nihilo, quam non esse nisi unum in hoc rerum naturæ corpore.

7. Λέγεται τε καὶ σφόδρα ὑπὲρ αὐτῶν γίνεσθαι τε τὰ μὴ ὄντα καὶ μὴ γεγονέναι πολλὰ ἐκ μὴ ὄντων. Ita omnes codi.; sed delendum est μὴ ante γινόμενα cum Spaldingio, qui recte vidit philosophum dicere: « quin confidenter de iis asseverant, fieri quæ non sunt et exstitisse multa e nihilo. »

10. Vulgo δοξάντων εἶναι σοφῶν τινὲς εἰρήκασιν, Cod. L. commodiori verborum collocatione δοξάντων τινὲς εἶναι σοφῶν εἶρ.

11. Quod codices præbent αὐτίκα δ' Ἡσιόδου statim vero Hesiodus ferri non potest; requiritur enim *velut jam Hesiodus*. Itaque αὐτίκα δὴ scripsi. Sequentia in plerisque exemplaribus sic exarantur « πρῶτον μὲν πάντων, φησί, χάος ἐγένετ' », αὐτὰρ ἔπειτα γὰρ εὐρύστερον, πάντων ἔδος ἀσφαλὲς αἰεὶ, ἢ δ' ἔρος, ὃς πάντεσι μεταπρέπει ἀθανάτοισιν. » τὰ δ' ἄλλα φησὶ γενέσθαι, ταῦτα δ' ἐξ οὐδενός. Contra in libro Lipsiensi legitur πάντων μὲν πρῶτα, φησί, χάος ἐγένετο, αὐτὰρ ἔπειτα γαῖα—τὰ δ' ἄλλα φησὶ γίνεσθαι (sic). Longe alia horum versuum scriptura apud ipsum Hesiodum est qui Theog. v. 118 seqq. ita canit:

Ἦτοι μὲν πρῶτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
Γαί' εὐρύστερον, πάντων ἔδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
ἀθανάτων, οἱ ἔχουσι κἀρη νυθόντος Ὀλύμπου
Τάρταρά τ' ἠερῶντα μυχθὸν χθονὸς εὐρυοδαίης
ἢ δ' ἔρος, ὃς κἀλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι.

Eodem modo Hesiodi verba citantur a Cornuto cap. 17, p. 83 ed. Osann., ubi tamen inter πρῶτιστα et χάος explanationis gratia interjiciuntur hæc: ὁ μεταξὺ τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ τόπος; et pro γένετ' male scribitur γίνεται. Sextus Empiricus partim habet ἦτοι μὲν γὰρ πρῶτα, ut P. Hyp. III, 16, 121, 123, partim ἦτοι μὲν πρῶτιστα ut adv. Phys.

ἔρος, ὃς πάντεσι μεταπρέπει ἀθανάτοισιν. » τὰ δ' ἄλλα φησὶ γενέσθαι, ταῦτα δ' ἐξ οὐδενός. Πολλοὶ δὲ καὶ ἕτεροι εἶναι μὲν οὐδὲν φασὶ, γίνεσθαι δὲ πάντα λέγοντες ἐξ οὐκ ὄντων γίνεσθαι τὰ γινόμενα. Ὅτι τοῦτο μὲν δῆλον, ὅτι ἐνίοις γε δοκεῖ καὶ ἐξ οὐκ ὄντων γενέσθαι.

ΚΕΦ. β'.

Ἄλλ' ἄρα εἰ μὲν δυνατόν ἐστιν ἢ ἀδύνατον ἢ λέγειν ἑατέον. Τὸ δὲ πότερον συμπεραίνεται αὐτὰ ἐξ ὧν

I, 6, 7, II, 11 et 18. Posteriorem lectionem tuentur etiam Plutarchus Conviv. Quæst. V, 5, p. 678. F. (vol. VII p. 702 ed. Reisk.) et initio libelli quo quaerit, quæ et ignis sit utilior p. 955 E (vol. IX p. 761 ed. Reisk. Origines Philos. c. 26. p. 177. Achilles Tatius Isag. ad Arat. c. 3. Theophilus ad Autol. II, 5. p. 90. Clemens Romanus Hom. IV, 3. Stobæus Ecl. Phys. I, 10. Præclius et Philo ap. Lobeck Aglaoph. p. 470 seqq. Simplicius in Aristot. de Cælo I, 364, b. Cod. Taurin. ap. Peyron Emped. et Parmen. fragm. p. 16. At Aristoteles Metaph. I, 4, et Physic. Auscult. IV, 1 in Hesiodi versibus laudandis dis πάντων μὲν πρῶτιστα exaravit, quem locum exscriptus Justinus Martyr Aristot. Dogn. Avers. p. 131. In Schol. ad II. XVIII, 246, πάντων πρῶτων interpretationem esse τοῦ πρῶτιστα apparet. Quum autem ultimus versus qui omittitur Physic. Auscult. I. c. plane ita exhibeatur Metaph. I, 4, ut hoc loco in codicibus scriptus est ἢ δ' ἔρος, ὃς πάντεσι μεταπρέπει ἀθανάτοισι, statuendum est Aristotelem aut in suo exemplo Hesiodi verba ita scripta reperisse aut memorie lapsu paululum immutasse. Fortasse etiam non deerunt qui cum P. Petitio Misc. Obs. c. 18, cui nuper assensus est Lennepius, Aristotelem dicant consulti quædam hic interpolasse. Fidem facere videtur Parmenidis versiculum prægressus Metaph. I. c.

πρῶτιστον μὲν ἔρωτα θεῶν μητίεστο πάντων,

cui convenienter loquentem Hesiodum de industria necesse an Aristoteles fecerit. Sed hæc utcumque existimantur, æquidem non dubito, quin e Metaph. I. c. hic, de quo disceptatur, locus corrigendus sit, præsertim quum verborum ordo in cod. Lips. tali emendationi suffragetur. Quam obrem πάντων μὲν πρῶτιστα, φησί, χάος γίνετ' ponere non gravatus sum. In extremis vulgatam lectionem τὰ δ' ἄλλα φησὶ γενέσθαι quæ longe præstat Lipsiensi nequaquam sollicitavi. Accedit Feliciani auctoritas qui verit. *Ex quibus alia genita fuisse, ipsa autem hæc ex nihilo, ut abunde constat eum in egregio quo usus est exemplari genέσθαι invenisse.*

16. Hic quoque vulgata scriptura λέγοντες; ἐξ οὐκ ὄντων γίνεσθαι τὰ γινόμενα præferenda est Lipsiensi λέγοντες; οὐκ ἐξ ὄντων γίνεσθαι τὰ γινόμενα, quibus verbis in illo codice supervacaneum annectitur additamentum οὐδὲ γὰρ ἀν ἔτι αὐτοῖς; ἅπαντα γίνονται. Denique post δῆλον, ὅτι in omnibus libris habetur ἐν οἷς γε, cujus loco jam recte Sylburgius suspicatus est ἐνίοις γε. Concinit Feliciani interpretatio: « multi præterea alii esse nihil, sed fieri omnia asserunt, ex iis, quæ non sunt, omnia quæ sunt existere affirmantes; ut nonnullis videri etiam ex iis quæ non sunt gigni omnia quæ sunt, perspicuum jam sit. »

CAPUT SECUNDUM.

19. Pro ἑατέον Cod. Lips. λεκτίον mero librarii errore. Tum idem liber συμπεραίνεται αὐτὰ præbet pro vulgato

μῆθαι, ἢ οὐδὲν κωλύει καὶ ἄλλως εἶναι, ἰκανῶς
 μῆσθαι δεῖ· ἕτερον γὰρ ἂν τι τοῦτ' ἴσως ἐκείνου
 ἦ. Καὶ πρῶτον τεθέντος, ὃ πρῶτον λαμβάνει, μηδὲν
 νέσθαι ἂν ἐκ μὴ ὄντος, ἄρα ἀνάγκη ἀγέννητα πάντα
 αἰ, ἢ οὐδὲν κωλύει γεγενῆσθαι ἕτερα ἐξ ἐτέρων, καὶ
 ὅτι εἰς ἀπειρον ἰέναι, ἢ καὶ ἀνακάμπτεται κύκλω,
 ἢ τὸ ἕτερον ἐκ τοῦ ἐτέρου γεγενῆσθαι, αἰεὶ τε οὕτως
 τὸς τινός, καὶ ἀπειράκις ἐκάστου γεγενημένου ἐξ ἄλ-
 λων; ὥστε οὐδὲν ἂν κωλύει τὸ ἅπαντα γεγενῆσθαι,
 μείνου τοῦ μηδὲν γενέσθαι ἂν ἐκ μὴ ὄντος, καὶ ἀπειρα-

τὰ ὄντα πρὸς ἐκείνου προσαγορεύσαι οὐδὲν κωλύει τῶν
 τῶ ἐνὶ ἐπομένῳ ὀνομάτων· τὸ ἅπαν γὰρ εἶναι καὶ λέ- 30
 γεσθαι καὶ ἐκείνος τῶ ἀπείρῳ προσάπτει. Οὐδὲν τε
 κωλύει, καὶ μὴ ἀπείρων ὄντων, κύκλω αὐτῶν εἶναι
 τὴν γένεσιν. Ἔτι εἰ ἅπαντα γίγνεται, ἔστι δὲ οὐδὲν,
 ὡς τινες λέγουσι, πῶς ἂν αἰδία εἴη; ἀλλὰ γὰρ τοῦ μὲν
 εἶναι ὡς ὄντος καὶ κειμένου διαλέγεται. Εἰ γὰρ, 35
 φησί, μὴ ἐγένετο, ἔστι δὲ, αἰδίων ἂν εἴη, ὡς
 δέον ὑπάρχειν τὸ εἶναι τοῖς πράγμασιν. Ἔτι εἰ καὶ ὅτι
 μάλιστα μῆτε τὸ μὴ ὄν ἐνδέχεται γενέσθαι, μῆτε ἀπο-

quod exprimit Felicianus : « at vero fierine possint,
 que ea quæ dicit, omittendum videtur, sed illud conside-
 radum, utrum ex his, quæ sumit, id conficiatur, an nihil
 det, quominus alio modo sese res habere queat. » Nos
 altitudinis numerum magis consentaneum judicamus.

20. Post σχιῆσθαι cum Spaldingio inserui εἶπ.
 21. Füllebornius scribi volebat : ἕτερον γὰρ ἂν τι τοῦτ'
 αἰ; ἐκείνου εἴη τοῦ πρῶτον τεθέντος; μηδὲν γενέσθαι ἂν ἐκ
 ἢ ὄντος; ejectionis verbis ὃ πρῶτον λαμβάνει, sed codicis Li-
 ptiensis scriptura, quam exhibuimus, servari potest.
 usquam primo capite docuit philosophus notum illud
 heilicorum dogma non esse certum et exploratum, jam
 operam dat, ut vel maxime concessio illo, ea tamen
 Eleatici inde coegerunt, consequi neget. Ait igitur,
 ex nihilo nihil fieri ponamus, haudquaquam effici, nul-
 lum omnino rem esse ortam.

22. ἀνα ἀνάγκη ἀγέννητα : ita recte Cod. L. pro ἀγέννητα.

25. ἀνακάμπτεται C. L. bene pro ἀνακάμπται; infinitivum
 enim penitet e κωλύει. Opponuntur hic ἕτερα ἐξ ἐτέρων γε-
 γενῆσθαι et τὸ ἕτερον ἐκ τοῦ ἐτέρου γεγενῆσθαι, quorum prius est
 ita ex aliis fieri, ut causa extrinsecus semper afferatur,
 posterius se invicem gignere, ut singulæ res singularum
 cause et genitrices sint pariterque ipsæ singulis nascantur.

28. ὥστε οὐδὲν ἂν κωλύει τὸ ἅπαντα γεγενῆσθαι cum Spal-
 dingio scripsi pro vulgato κωλύειτο ἅπαντα, quæ conjectura
 sequentibus verbis confirmatur (ita enim C. L. pro vitioso
 κωλύειτο) τοῦ μηδὲν γενέσθαι ἂν ἐκ μὴ ὄντος; imprimis
 confirmatur. Quippe articulum propterea addidit scriptor,
 ut evidentiis opponerentur quæ pugnare secum dixerant
 Eleatici τὸ ἅπαντα γεγενῆσθαι et τὸ μηδὲν γενέσθαι ἂν ἐκ μὴ
 ὄντος. Adde quod Bekkerus in codice Palatino Vaticano
 reperit κωλύει τὸ, in quo licet mendoso veræ lectionis
 vestigium est.

29. Post ὄντος; Spaldingius novam ordit sententiam,
 sed mihi hoc enuntiatum usque ad ὀνομάτων pertinere vi-
 detur. Inter ἀπειρα et ὄντος idem τὰ recte inseruit.

30. τῶν τῶ ἐνὶ Cod. L., reliqui male τῶν ἐν τῶ ἐνὶ.

31. Pro vulg. ἅπαντα Cod. L. τὸ ἅπαν. Extrema hunc
 sensum præbent : « Neque ullum eorum quæ uni solent
 imponi nominum obstat, quominus illo auctore infinita
 nominemur ea quæ sunt. Ipse enim infinito id tribuit, ut
 et sit et vocetur omne. » Quippe τὸ non refertur ad so-
 lum ἅπαν, sed ad εἶναι καὶ λέγεσθαι ἅπαν. Nonnulli codd.
 a Bekkero inspecti perperam τὰ ἅπαντα. In libro Lipsiensi
 invenitur προσάπτει supra positus duabus lineolis, quo signo
 Beckius infinitivum in illo codice semper indicari dicit.
 At hunc loco verbum finitum convenit.

32. In verbis οὐδὲν τε κωλύει, καὶ μὴ ἀπείρων ὄντων, aut
 nihil deest aut articulus τῶν desideratur, quem inter ἀπεί-
 ρων et ὄντων omissum esse Spaldingius suspicatus est. Docet
 autem philosophus hic posteriorum et dumetis Eleatico-
 rum evadendi rationem : si enim vel maxime neges infinita
 esse ea quæ sunt, nihil obstat, quominus invicem sese
 procreant singula nascanturque inter se in gyrum revoluta.

34. Vulgo sic scribitur : ἔτι εἰ ἅπαντα γίγνεσθαι, ἔστι δὲ
 οὐδὲν, ὡς τινες λέγουσιν, πῶς ἂν αἰδία εἴη; ἀλλὰ γὰρ τοῦ μὲν
 εἶναι ἐν τι ὡς ὄντος; καὶ κειμένου διαλέγεται. Εἰ γὰρ, φησί,
 μὴ ἐγένετο, ἔστω δὲ αἰδία, ὡς δέον ὑπάρχειν τὸ εἶναι τοῖς
 πράγμασιν. Eadem fere præbet liber Lipsiensis, nisi quod
 primum ὡς τινες λέγουσι habet, deinde ἀλλὰ γὰρ τοῦ μὲν
 εἶναι τι omissio ἐν, denique εἰ γὰρ, φησί, μὴ ἐγένετο ἔστω δὲ
 αἰδίων εἴη. Patet autem γίγνεσθαι infinitivum ferri non
 posse, præterea alienam a sententia esse commemorationem
 τοῦ ἔνός; porro bis requiri aīa particulam librariorum negli-
 gentia prætermissam. Quæ quum ita sint, Spaldingius in
 hunc modum verba constituit : ἔτι εἰ ἅπαντα γίγνεται, ἔστι
 δὲ οὐδὲν, ὡς τινες λέγουσι, πῶς ἂν αἰδία εἴη; ἀλλὰ γὰρ τοῦ μὲν
 εἶναι, ὡς ὄντος; καὶ κειμένου διαλέγεται. Εἰ γὰρ, φησί, μὴ
 ἐγένετο, ἔστι δὲ, αἰδίων ἂν εἴη. Beckius pro ἀλλὰ γὰρ exa-
 rari voluit aut ἀλλὰ καὶ aut ἀλλὰ γὰρ περι, sed in vulgata
 structura nihil mendii est. Nam quod Spaldingius jam
 minime ignoravit, quæ hic leguntur perinde sunt intelli-
 genda ac si dicas : Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐστὶν, διαλέγεται γὰρ ὁ
 Μελίσσος; ὡς ὄντος; καὶ κειμένου τοῦ εἶναι. Cæterum verba
 ὡς τινες λέγουσι ad Heraclitum spectare in promptu est.
 Cum autem Heracliteo decreto, quo nihil esse, sed omnia
 fluere et perpetuo mutari Ephraus philosophus statuerat,
 Melissum impugnasset Ari-Euletes, reputans secum Hera-
 cliteam rationem nihil apud Eleaticos valere, quasi ante-
 cedentia correcturus significat ita abhorreere adversarium
 ab Heracliti dogmate, ut persuasum habeat omnibus rebus
 τὸ εἶναι esse ascribendum. Felicianus locum non satis
 percepit.

38. Quæ subiunguntur, a Bekkero aliqua ex parte jam
 e cod. Lips. emendata sunt : ἔτι εἰ καὶ ὅτι μάλιστα μῆτε τὸ
 μὴ ὄν ἐνδέχεται γενέσθαι μῆτε ἀπολέσθαι τὸ μὴ ὄν, ὅμως τί
 κωλύει τὰ μὲν γενόμενα αὐτῶν εἶναι, τὰ δ' αἰδία, ὡς; καὶ Ἐμ-
 πεδοκλή; λέγει; ἅπαντα γὰρ κακείνο; ταῦτα ὁμολογῆσας, ὅτι
 ἐκ τε μὴ ὄντος; ἀμύχανόν ἐστι γενέσθαι, τὸ τε ὄν ἐξ ὀλλυθῆναι
 ἀνύχιστον καὶ ἀπρηκτον, αἰεὶ γὰρ ἤσασθαι, ὅτι καὶ τι αἰὲν
 ἐρείδῃ, ὅμως; τῶν ὄντων τὰ μὲν αἰδία εἶναι φησί, πῦρ καὶ ὕδωρ
 καὶ γῆν καὶ αἴρα, τὰ δ' ἄλλα γίγνεσθαι τε καὶ γεγενῆσθαι ἐκ τού-
 των. Nondum tamen locus legitimam habet formam. Ac
 primum quidem non recte Empedocles nihil interitum
 assensu comprobasse perhibetur. Qui quum dixerit, ne-
 que e nihilo quidquam procreari, neque ea quæ sint, in-
 tercidere posse, Spaldingius jam correxit μῆτε τὸ μὴ ὄν ἐν-
 δέχεται γενέσθαι, μῆτε ἀπολέσθαι τὸ ὄν. Deinde pro ταῦτα
 ὁμολογῆσας; e codd. Lips. et Urbinate restitui cum Spal-
 dingio oportet ἅπαντα γὰρ κακείνο; ταῦτα ὁμολογῆσας. Nam
 ταῦτα appellat quæ paulo ante commemorata sunt μῆτε τὸ
 μὴ ὄν ἐνδέχεται γενέσθαι, μῆτε τὸ ὄν ἀπολέσθαι. Præterea
 cod. Lips. ἐκ τοῦ μὴ ὄντος; præbet, quod Sylburgius conje-
 cerat, neque ullo modo repudiandum est. Sic enim Philo-
 de mundi æterna. (cf. Galei opusc. p. 510) effatum Empe-
 docleum iisdem prope verbis referens : Λέγεται μόντοι καὶ
 εφορά..... ἢ τοῦ ὄντος ἀναφαίρεσι; παντελής, ἢν καὶ ἀνύπαρκτον
 ἀναγκαῖον λέγειν. ὥσπερ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν γίγνεται

λέσθαι τὸ δν, ὁμοῦς τί κωλύει τὰ μὲν γεγόμενα αὐτῶν
b εἶναι, τὰ δ' αἰδία, ὡς καὶ Ἐμπεδοκλῆς λέγει; ἀπαντα
γὰρ κάκεινος ταῦτα ὁμολογήσας, ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος
ἀμύχανόν ἐστι γενέσθαι, τὸ τε δν ἐξόλλυσθαι ἀνήνυστον
καὶ ἀπρηκτον, αἰεὶ γὰρ περιέσσεσθαι ὅπη κέ τις αἰὲν
ἐρείδῃ, ὁμοῦς τῶν ὄντων τὰ μὲν αἰδία εἶναι φησι, πῦρ

οὐδὲ εἰς τὸ μὴ δν φεβείται· ἐκ τοῦ γὰρ οὐδαμοῦ ὄντος ἀμύ-
χανόν ἐστι γενέσθαι τι, τὸ τε δν ἐξαπολείσθαι ἀνήνυστον καὶ
ἀπαστον (leg. ἀπρηκτον). Bergkiius ἐκ τῆς τοῦ μὴ ὄντος ait
sibi legendum videri. In hac autem enuntiatione planum
est non integros reperiri Empedoclis versus, sed partes
quasdam solutæ orationi accommodatas. Quocirca ab aliis
aliter et hic locus Aristotelis et ipsius Agrigentini vatis
versiculi reflecti sunt. Illud vero minime dubium, quin
quum elementorum atque adeo ipsius entis æternitatem
ostendere voluerit Empedocles, pro θήσεσθαι aliud flagitetur
verbum, quod perpetuitatis notionem exprimat. Namque
in his mutationibus, quæ continenter fiunt, nunquam ac-
cidere censet Empedocles, ut quidquam e nihilo oriatur
vel quocunque urgeas quidquam pereat. Bergkiius igitur
pro θήσεσθαι repositi θεύσεσθαι eo sensu acceptum quo
Empedocles usurpare solet. Nimirum verbum θεύσθαι ad
elementorum mutationes variasque, quas induunt, formas
æripuit transtulit Empedocles. Cf. v. 96, 136, 149. At
hoc verbo non tam ipsa perennitas et mortis vacuitas
designatur, quam perpetua mutatio. Sturziius poetæ manum
ita sibi visus est restituisse :

ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τὸ ἀμύχανόν ἐστι γενέσθαι,
τὸ τε δν ἐξόλλυσθαι ἀνήνυστον καὶ ἀπρηκτον·
αἰεὶ γὰρ στήσονται ὅπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ.

quæ Simon Karstenius p. 96 intacta reliquit, nisi quod
primo versu... ἐκ τῆς μὴ ὄντος et secundo τὸ τ' ἐὸν ἐξόλλυσθαι
scripsit. Quod vero ait, postrema significare : « semper
enim stabunt quacunque ratione quis urgeat, » id parum
præsidii in Græcorum sermone et usu poetarum habet.
Nam *stabant* a Græcis dici ἐστήζουσι vel ἐστήζονται, sed
στήσονται esse *consistent* vel *erigent*, res est molissima.
Porro improbamus utramque Wyttenbachii conjecturam
a Karstenio p. 191 memoratam : Καὶ τὸ γ' δν ἐξόλλυσθαι et
αἰὲν γὰρ τοὶ θεύσετ'· vel θήσετ' ὅπη κέ τις ἀπρηκτον
vel θήσεσθαι τις. Longe melius nuper Frid. Panzerbieterus
in disputatione quæ inscribitur *Beitrag zur Kritik und
Erklärung des Empedocles* (Meiningæ 1844) p. 15 antiqui
vatis dictum ita in integrum restituere conatus est :

ἐκ μὲν γὰρ μὴ ὄντος ἀμύχανόν ἐστι γενέσθαι,
καὶ δ' ἐὸν ἐξόλλυσθαι ἀνήνυστον καὶ ἀπρηκτον·
αἰεὶ γὰρ τῇ γ' ἔσται, ὅπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ.

Ultima munire tentat simili loco Iliadis XII, 48.

ὁπη τ' ἰδύσθω, τῇ τ' εἰκουσι στίχες ἀνδρῶν.

At versu sic emendato sententia angustioribus quam ipsius
natura fert finibus circumscribitur. Neque enim id agit
Empedocles, ut doceat quocunque pellamus ens, ibi fore,
sed ut demonstrat, omnino illud futurum esse semperque
victurum, quocunque propellatur. Sola igitur immortalitas
hic spectanda. Quare Spaldingius apud Aristotelem
rescribi iussit : Ἄει γὰρ, φησὶν, ἔσσεσθαι ὅπη κέ τις αἰὲν ἐρεί-
δῃ, cui emendationi non adversarer, nisi ad versum ex his
vocibus componendum aliquid deesset. Mihi apud Aristote-
lem scribendum videtur : ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἀμύχανόν
ἐστι γενέσθαι, τὸ τε δν ἐξόλλυσθαι ἀνήνυστον καὶ ἀπρηκτον,
αἰεὶ γὰρ περιέσσεσθαι ὅπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ. Inde hos versus
composui (vid. Empedocli. vs. 102-104) :

καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἄερα, τὰ δ' ἄλλα γίνεσθαι τι
καὶ γεγονέναι ἐκ τούτων. Οὐδέμια γὰρ ἑτέρα, ὡς
ολεται, γένεσις ἐστι τοῖς οὐσιν, ἀλλὰ μόνον μίξις τι
διάλλαξις τε μιγέντων ἐστὶ· φύσις δ' ἐπὶ τοῖς ὀνομάζε-
ται ἀνθρώποισι. Τὴν δὲ γένεσιν οὐ προσοῦσαν τῷ
αἰδίοις καὶ τὸ δν οὐ γίνεσθαι λέγει, ἔπει τούτῳ γ' αἰὲν

ἐκ τοῦ γὰρ μὴ ὄντος ἀμύχανόν ἐστι γενέσθαι,
τὸ τ' ἐὸν ἐξόλλυσθαι ἀνήνυστον καὶ ἀπρηκτον·
αἰεὶ γὰρ περιέσσεσθαι ὅπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ.

De secundo versu confer quæ Karstenius dixit. Neque
vero quisquam mirabitur pro θήσεσθαι a nobis poni καὶ
σεσθαι, qui meminerit quo scripturæ compendio in codici-
bus manu ducaratis interdum περί designetur. Illud enim
quod Ducangius Append. Gloss Gr. p. 7. citat æ, quam
facile cum Θ commutari potuerit, luce clarius est.

b. 6. Οὐδέμια γὰρ ἑτέρα ὡς ολεται γένεσις ἐστὶ τοῖς οὐσιν,
ἀλλὰ μόνον μίξις τε διάλλαξις τε μιγέντων ἐστὶν· φύσις δ' ἐπὶ
τοῖς ὀνομάζεται ἀνθρώποισιν· τὴν δὲ γένεσιν προσοῦσαν τῷ
αἰδίοις καὶ τῷ θεῷ γίνεσθαι λέγει, ἔπει τούτῳ γ' αἰὲν ἐρεί-
δῃ. Ita Bekkerus qui extrema e Cod. Lips. correati non
tamen vidit τῷ θεῷ γίνεσθαι intelligi non posse et γένεσιν
προσοῦσαν τοῖς αἰδίοις parum perspicue dictum esse. Ad
exemplar Lipsiense τὴν δὲ γένεσιν εἰ πρός οὐσίαν et τῷ θεῷ
γίνεσθαι suppedilat. Idcirco Bergkiius locum sic consti-
tuit : τὴν δὲ γένεσιν πρός οὐσὶ τοῖς αἰδίοις καὶ τῷ θεῷ γί-
νεσθαι λέγει αὐτὴν τὴν δὲ γένεσιν, εἰ πρός οὐσὶ τοῖς αἰδίοις καὶ
τῷ θεῷ γίνεσθαι, λέγει eo sensu, ut Empedocles hanc ap-
pellet generationem quum novi aliquid accedat ad ea quæ
sunt, quum revera aliquid nascatur. Quod vererit ut pos-
sit probari. Illud προσοῦσαν, utrum e codic. an e veteri-
bus editionibus (legitur enim in Paciana Spaldingius ait, quæ
Bekkerus, non liquet. Quod vero Apollingius ait, quæ
sententia sub poetæ philosophi verbis ἐπαυξάνετο τὸ πᾶν, de
quibus statim loquimur, subjecta sit, eandem esse verbo-
rum nostri philosophi ἢ γένεσις πρόσσει τοῖς αἰδίοις : id
propterea neque probare, quia vix ullum hujusmodi exem-
plum apud veteres reperitur. Neque enim laudare licet
locos, qualis est Platonica in Phædone p. 102 E, ὅτιν
αὐτῷ (i. e. τῷ μεγάλῳ) προσίτῳ τὸ ἐναντίον, τὸ σμικρόν, ubi
nihil simile invenias. Quum autem Felicianus verat :
*Generationem autem æternis non inesse, neque ea ge-
nerari dicit, quod impossibile id prorsus sit, suspicetis
eum in codice suo legisse προσοῦσαν. Totum autem locum
ita emendo : Οὐδέμια γὰρ ἑτέρα, ὡς ολεται, γένεσις ἐστὶ τοῖς
οὐσιν,*

ἀλλὰ μόνον μίξις τε διάλλαξις τε μιγέντων
ἐστὶ· φύσις δ' ἐπὶ τοῖς ὀνομάζεται ἀνθρώποισι.

τὴν δὲ γένεσιν οὐ προσοῦσαν τοῖς αἰδίοις καὶ τὸ δν οὐ γί-
νεσθαι λέγει, ἔπει τούτῳ γ' ἐξόλλυσθαι φησι. Prior versu in cod.
Lips. non recte scribitur ἀλλὰ μόνον μίξις τε καὶ δ. In po-
stereiore invenitur ἐστὶ non ἐστίν, item ἀνθρώποισι non ἀν-
θρώποισιν. Sed falsum est quod Olearius tradidit atque a
Füllebornio et Spaldingio creditum, scriptum esse in illo
libro ὀνομάζετ' ; nam Beckio teste supra scriptum legitur αἰ.
φύσις ; hoc loco nihil est nisi γένεσις ; ac perperam a Feliciano
accipitur pro *natura*. Plutarch. adv. Colot. p. 1113
(tom. X. p. 579. ed. Reisk.) : περί τῆς ἐξ οὐκ ὄντων γένεσιν,
ἢν φύσιν τινὲς κηλοῦσι. Aristot. Phys. p. 26. v. 18 : εἰ.
Sylb. : Ἡ φύσις ἢ λογομένη ὡς γένεσις ; ὁδός ἐστιν αἰς φύσιν.
Jungturg utrumque vocabulum apud Ocellum cap. II, 3 :
Ἐν φ' δὲ μέρεσιν τοῦ κόσμου φύσις τε καὶ γένεσις ἔχουσι τὴν
δυναστείαν, τρία δὲ ταῦτα ὑπάρχειν. Cæterum vide Beckii
adm. ad Pseudoplut. de philos. decr. I, 30, ubi lidem ver-
sus afferuntur.

τον φετο. Πῶς γὰρ ἄν, φησί, καὶ ἐπαυξήσεις τὸ πᾶν
καὶ πόθεν ἔλθόν; ἀλλὰ μισγομένων τε καὶ συντιθε-
μένων πυρὸς καὶ τῶν μετὰ πυρὸς γίνεσθαι τὰ πολλὰ,
καλλαττομένων τε καὶ διακρινομένων φθεῖρασθαι πά-
ν, καὶ εἶναι τῇ μὲν μῆξει πολλά τε καὶ τῇ διακρίσει,
ἢ δὲ φύσει τέτταρ' ἄνευ τῶν αἰτίων ἢ ἔν. Ἡ εἰ καὶ
κείρα εὐθύς ταῦτα εἶη, ἐξ ὧν συντιθεμένων γίγνεται,
κακρομένων δὲ φθεῖραται, ὡς καὶ τὸν Ἀναξαγόραν

φασὶ τινὰς λέγειν, ἐξ αἰ δυντων καὶ ἀπείρων τὰ γινόμε-
να γίνεσθαι, καὶν οὕτως οὐκ ἂν εἴη ἀίδια πάντα,
ἀλλὰ καὶ γινόμενα ἄττα καὶ γενόμενα τ' ἐξ δυντων καὶ 20
φθεῖρόμενα εἰς οὐσίας τινὰς ἄλλας. Ἔτι δὲ οὐδὲν κω-
λύει, μίαν τινὰ οὐσαν τὸ πᾶν μορφήν, ὡς καὶ ὁ Ἀνα-
ξίμανδρος καὶ ὁ Ἀναξίμανης λέγουσιν, ὁ μὲν ὕδωρ εἶναι
φάμενος τὸ πᾶν, ὁ δὲ, ὁ Ἀναξίμανης, ἀέρα, καὶ ὅσοι
ἄλλοι οὕτως εἶναι τὸ πᾶν ἐν ἡζιώκασι, τοῦτο ἤδη σχή- 25

11. Πῶς γὰρ, φησὶ, καὶ ἐκάρεις ἴστο, παντί τε καὶ πόθεν
ἔλθόν; ἀλλὰ μισγομένων τε καὶ συντιθεμένων πυρὸς καὶ τῶν
ἐκ πυρὸς γίνεσθαι τὰ πολλὰ, διαλλαττομένων τε καὶ δια-
κρινομένων φθεῖρασθαι πάλιν, καὶ εἶναι τῇ μὲν μῆξει πολλά τε
καὶ τῇ διακρίσει, τῇ δὲ φύσει τέτταρ' ἄνευ τῶν αἰτίων ἢ ἔν.
ενανὶ locum qualem Bekkerus vulgavit. Initium in
hro Lips. sic exhibetur: Πῶς γὰρ φησὶ καὶ ἐπαυξήσεῖστο
παντί καὶ πόθεν ἔλθόν, ἀλλὰ μισγομένων κ. τ. λ. quocum
emparari convenit ea quæ apud Simplicium in Aristot.
hys. p. 34 B ex Empedocle deprompta exstant (v. 94-95):

τοῦτο δ' ἐπαυξήσεις τὸ πᾶν τί κε καὶ πόθεν ἔλθόν,
ἢ δὲ καὶ καὶ ἀπόλοιο; ἐπεὶ τῶνδ' οὐδὲν ἔρημον.

in posteriore versus qui productum ante vocalem et hiatus
a verbis ἀπόλοιο; ἐπεὶ, qui tamen interpunctione excu-
patur, morari lectores possit. Sed nihil mutandum. Allo-
qui commendabilis foret Karstenii conjectura τῇ δὲ καὶ ἐπα-
υξήσῃ ἔν; ἐπεὶ κ. τ. λ. a qua non multum discrepat Berg-
kiana:

τοῦτο δ' ἐπαυξήσεις τὸ πᾶν καὶ τί καὶ πόθεν ἔλθόν,
ἢ δὲ καὶ ἐξαπόλοιο κ', ἐπεὶ τῶνδ' οὐδὲν ἔρημον.

Apud Aristotelem cum Bergkio scribo πᾶς γὰρ ἄν, φησὶ,
καὶ ἐπαυξήσεις τὸ πᾶν τί καὶ πόθεν ἔλθόν; Sin autem versus
Empedocleus quem philosophus respexit non fuit idem qui
a Simplicio servatus est, possis vel Spaldingio auctore
metrum sic restituere:

πᾶς ἐν ἐπαυξήσεις τὸ πᾶν τί τε καὶ πόθεν ἔλθόν;

vel quemadmodum Bergkio placuit:

πᾶς γὰρ ἐπαυξήσεις τὸ πᾶν τί τε καὶ πόθεν ἔλθόν;

Bergkianam rationem alteri præopto, exceptis duabus vo-
cibus κί τι, pro quibus κε τί substituerim hac sententia:
Quid et unde profectum quo modo rerum universitati
incrementa afferat? vel qua tandem ratione auget
universum quæ res et unde profecta? quamquam Berg-
kianam illud κί τι non esse deterius libenter concedo.
Quod sequitur in cod. Lips. ἀλλὰ μισγομένων pro μισγομέ-
νων recentioris græcitatatis est (cf. Corais Ἀτακτ. tom. II.
p. 331. et IV. p. 526) et vero libraril errore huic libro
insertum. Denique notandum verba τῇ δὲ φύσει τέτταρ'
ἄνευ τῶν αἰτίων ἢ ἔν ad quattuor elementa, quæ Empedo-
cles statuit, ignem, aquam, aerem, terram et ad rerum
causas (τὰ αἴτια) vel auctores (τοὺς αἰτίους) Amorem atque
Discordiam pertinere. Sunt autem elementa illa diversa
quidem sed communi immortalitatis vinculo conjuncta atque
ex una eademque materia assumtis variis formis et quali-
tibus orta. Hinc intelligitur cur res, si a copulandi
causis discesseris, et ad quattuor elementa et ad unum
revocari queant. Copiose de hoc argumento disseruit
Karstenius p. 316 seqq. et p. 336 seqq.

16. Post αἰτίων in Cod. Lips. hæc leguntur: ἢ ἔν εἴη
καὶ ἐκείρα εὐθύς ταῦτα εἶη, non φησὶ, ut Olearius voluit.
In his verbis patet prius illud εἴη mutandum esse in εἰ εἰ
quod in reliquis membranis exstat, præterea male Fille-
bornium pro εὐθύς posuisse αὐτός. Neque enim hic, ut in

precedenti enuntiatione, Empedoclis sententia illustratur,
sed postquam medie orationi illa ὡς καὶ τὸν Ἀναξαγόραν
—γίνεσθαι interposuit auctor, inchoatam periodum ver-
bis καὶν οὕτως; continuat. Namque hoc dicit philosophus,
etiam si quis infinita rerum primordia fingat, quæ ab omni
fuerint æternitate, ut Anaxagoras fecerit, tamen ne sic
quidem contingere, ut omnia sint æterna, sed alia gigni,
alia esse genita ex his quæ sunt, alia denique mutata figura
in diversas transire naturas. Quapropter post τῶν αἰτίων ἢ
ἐν punctum ponendum, quæ sequuntur autem sic quemad-
modum fecimus constituenda sunt. Idem Spaldingius
videtur et Bergkius censuisse, quorum prior tamen du-
bitavit in principio comprehensionis ἢ εἰ, an εἰ δὲ exara-
ret, posterior καὶ γινόμενα τ' delevit.

22. Ἔτι οὐδὲν κωλύει μίαν τινὰ οὐσίαν τὸ πᾶν μορφήν, ὡς
ὁ Ἀναξίμανδρος καὶ ὁ Ἀναξίμανης λέγουσιν, ὁ μὲν ὕδωρ εἶναι
φάμενος τὸ πᾶν, ὁ δὲ, ὁ Ἀναξίμανης, ἀέρα, καὶ ὅσοι ἄλλοι οὕ-
τως εἶναι τὸ πᾶν ἐν ἡζιώκασιν. Τοῦτο ἤδη σχήμασι τε καὶ
πλήθεσι καὶ ὀλιγότητι, καὶ τῷ μανὸν ἢ πυκνὸν γίνεσθαι,
πολλὰ καὶ ἄπειρα ὄντα τε καὶ γινόμενα ἀπεργάζεται τὸ ἔλον.
Ita Bekkerus locum distinxit qui meo iudice in unum ver-
borum circuitum contrahendus erat. Quum autem mon-
strare studeat, fieri posse, ut alia sint ex æterno tempore,
alia autem generata, quemadmodum Agriginus philoso-
phus decreverit, sempiterna esse quattuor illa elementa e
quibus eorum quæ videmus infinita vis et copia oritur,
aut ut Anaxagoras arbitratus sit, rerum principia esse in-
finita ex hisque copulandi disjungendique varietate omnia
esse procreata, nihil obtare dicit Aristoteles, quominus
etiam ex una aliqua rerum specie multa atque adeo infi-
nita, quæ partim sunt partim sunt, progignantur. Quam-
obrem primum cod. Lips. auctoritate οὐσαν scribendum
pro οὐσίαν, quod Fillebornius conjecit, Felicianus expressit,
deinde pro ἀπεργάζεται cum Spaldingio et Bergkio ἀπεργά-
ζεσθαι reponendum. Una superest difficultas. Nam quo
spectet illud τὸ ἔλον, non facile dixeris. Adde quod Fel-
icianus hæc verba in exemplari suo non reperit. Ita
enim vertit: « Accedit quod nihil vult, quin una que-
dam substantia et forma universum sit, sicut et Anaximan-
der et Anaximenes inquirunt, alter aquam esse universum,
Anaximenes aerem asserens, et quocunque alii ita univer-
sum esse unum censuerunt. Id enim et figuris et multi-
tudinibus et paucitatibus, et dum rarum et densum eva-
dit, multa et infinita ea quæ et sint et gignantur efficit. »
Bergkius existimat τοῦτο referri ad unum illud elementum
(μορφήν), quod sive quantitatis sive qualitatis rationem ha-
beas multifariam dividatur et tamen totum illud (τὸ ἔλον)
efficiat. At si hæc μορφή est universum, quemodo efficere
poterit totum, quod nomine magis quam re hoc aliisque
veterum locis differt ab universo? Itaque nihil frequen-
tius in Pseudocelli libro, quem licet superpositum, antiquum
tamen esse constat, quam junctum utrumque nomen velut
cap. I, 5: Τὸ δὲ γε ἔλον καὶ τὸ πᾶν οὐδὲν ἡμῖν ἐξ αὐτοῦ κε-
ρέχεται τεκμήριον τοιοῦτον, et ibid. 7: Τὸ δὲ γε ἔλον καὶ τὸ
πᾶν ὀνομάζου τὸν σύμφωνα κόρον. Quæ quum ita sint,
acute Frid. Sylburgius pro τὸ ἔλον conjecit ταῦτο ἔν, quod
ego recipere non sum gravatus. Tum igitur post longio-

μασί τε και πλήθει και διλογίῃ τε και τῷ μανόν ἢ πυκνόν γίνεσθαι πολλά και ἀπειρα ὄντα τε και γιγνώμενα ἀπεργάζεσθαι, ταῦτο δν. Φησί δὲ και ὁ Δημόκριτος τὸ ὕδωρ τε και τὸν ἀέρα ἕκαστόν τε τῶν πολλῶν, ταῦτο δν, ῥυσμῶν, διατιγῆ και τροπῇ διαφέρειν· τί δὲ 30 κωλύει και οὕτως τὰ πολλά γίνεσθαι και ἀπόλλυσθαι,

ἐξ ὄντος ἀεὶ εἰς δν μεταβάλλοντος ταῖς εἰρημέναις διαφοραῖς τοῦ ἑνός, και οὐδὲν οὔτε πλέονος οὔτε ἐλάττονος γιγνομένου τοῦ ὄλου; ἔτι τί κωλύει πολλά μὲν ἔξ ἄλλων τὰ σώματα γίνεσθαι και διαλύεσθαι εἰς σώματα, οὕτως δὲ διαλυόμενα και ἴσα γίνεσθαι τε και ἀπόλλυσθαι πάλιν; εἰ δὲ και ταῦτά τις συγχωροίη, και εἴ

rem parenthesin ὡς και ὁ Ἀναξίμανδρος—ἡξιώκασι apparet τοῦτο referri ad πᾶν et memorata rerum in hac universitate nascentium multitudine atque infinita copia periodum claudi iis verbis, quæ tamen hoc rerum naturæ corpus per se unum et æquabile esse, quod initio enuntiatum erat illa junctura μὲν τινὰ οὖσαν μορφήν, ad totam sententiam mente comprehendendam iterum significant. Quod reliquum est, Sylburgii conjectura sequenti enuntiato confirmari videtur.

29. Φησί δὲ και ὁ Δημόκριτος τὸ ὕδωρ τε και τὸν ἀέρα ἕκαστόν τε τῶν πολλῶν, ταῦτο δν, ῥυσμῶν διαφέρειν. Τί δὲ κωλύει και οὕτως τὰ πολλά γίνεσθαι τε και ἀπόλλυσθαι, ἐξ ὄντος ἀεὶ εἰς δν μεταβάλλοντος ταῖς εἰρημέναις διαφοραῖς τοῦ ἑνός και οὐδὲν οὔτε πλέονος οὔτε ἐλάττονος γιγνομένου τοῦ ὄλου. In his quoque verbis, quæ ut a Bekkerio vulgata sunt ascripti, plura librorum manibus menda insederunt. Ac primum quidem egregia est libri Lips. scriptura ταῦτο δν pro τοῦτο δν, quem Sylburgius jam sola ingenii ope invenerat. Deinde pro ῥυσμῶν quod in omnibus codd. legitur, uno excepto, quo Bernardus Felicianus olim usus est, formam Democriteam, ῥυσμῶν, quam alibi Aristoteles usurpat (vide fragm. Democr. p. 133 et 381) et cum a Feliciano porperam *fluxionis* vocabulo redditur, quem Sylburgio hic restitui oportet; tum pro εἰς δν scribi convenit εἰς δν, ut est in cod. Lips.; denique illa, quorum mentio fit discrimina (ταῖς εἰρημέναις διαφοραῖς) indicio sunt partem aliquam hujus enuntiationis, qua præter ῥυσμῶν etiam διατιγῆ et τροπῇ memorabantur perisse. Idcirco Bergkii sic scripsit: Φησί δὲ και ὁ Δημόκριτος τὸ ὕδωρ τε και τὸν ἀέρα ἕκαστόν τε τῶν πολλῶν ταῦτο δν ῥυσμῶν, διατιγῆ και τροπῇ διαφέρειν· τί δὲ κωλύει ἀν και οὕτως τὰ πολλά γίνεσθαι και ἀπόλλυσθαι, ἐξ ὄντος ἀεὶ εἰς δν μεταβάλλοντος ταῖς εἰρημέναις διαφοραῖς x. τ. λ., a quo in eo tantum dissentio, quod vulgatam εἰ δὲ κωλύει propter Lipsiensis aliorumque codd. lectionem τὶ δὲ κωλύειν vel ut est in Aldina prima τὶ δὲ κωλύειν non sollicito.

35. Ἐτι τί κωλύει, ποτὲ μὲν ἐξ ἄλλων τὰ σώματα γίνεσθαι τε και ἀπόλλυσθαι πάλιν. Mirandum est inutiliam hanc enuntiationem non esse correctam a Bekkerio e cod. Lips. Nam hic Olearius eadem præbet quæ Beckius, nisi quod pro οὕτως δὲ exhibet οὕτως δὲ. Hæc autem exstant in Lipsiensi exemplari: Ἐτι τί κωλύει πολλά μὲν ἐξ ἄλλων τὰ σώματα γίνεσθαι [και διαλύεσθαι εἰς σώματα, οὕτως δὲ ἀναλυόμενα και ἴσα γίνεσθαι τε] και ἀπόλλυσθαι πάλιν. Videmus integrum versum in reliquis membranarum excidisse. At vero ne ea quidem quæ Lipsiensis liber suppeditat, satis integra esse ratus in hunc modum Bergkii sententiam corrigi jussit: Ἐτι τί κωλύει πολλά μὲν ἐξ ἄλλων τὰ σώματα γίνεσθαι και διαλύεσθαι εἰς σώματα, οὕτως δὲ γιγνόμενά τε και ἀναλυόμενα ἴσα γίνεσθαι τε και ἀπόλλυσθαι πάλιν. Vult enim a philosopho dici, fieri etiam posse, ut quæ ex se invicem procreantur et in se revertantur, ea et in nascentem et in intereundem eandem servant quantitatem. Quod quamquam per se consentaneum est, tamen vel sine his mutationibus magnam partem inest in verbis e codice prolatis. Spaldingio omnia recte se habere visa sunt præter vocem ἴσα cuius loco συνστάμενα legendum suspicabatur. Ego nihil muto, nisi ἀναλυόμενα, quod in διαλυόμενα converti propter constantem meliorum scriptorum usum

neesse est. Quæ enim corpora ita corrumpuntur ut in aliam abeant naturam, non dicuntur ἀναλύεσθαι, sed ἀπολύεσθαι. Præterea διαλύεσθαι εἰς σώματα, οὕτως δὲ et ἴσα scribi oportere non est quod moneam. Fortasse etiam erunt qui post σώματα ita continent orationem: τὰ δὲ οὕτως διαλυόμενα x. τ. λ. quibus equidem non magno per refragor. Quocirca Aristotelis verba ita interpretari licet: « Quid igitur impedit, quominus multa quidem corpora ex aliis nascentur et corruptione in alia corpora transeant, sic corrupta autem æquo numero renascentur et rursus intendant. »

38. Εἰ δὲ και ταῦτά τις συγχωροίη, και εἴη τε και ἀγέννητον, τί μᾶλλον ἀπειρον δεικνύται; ἀπειρον γὰρ εἶναι φησιν, εἰς ἑστὸν μὲν, μὴ γεγονότα. Πέρατα γὰρ εἶναι τὴν τῆς γενέσεως ἀρχὴν τε και τέλος τῆν. Καίτοι τί κωλύει ἀγέννητον δν ἔχειν πέρα; ἐκ τῶν εἰρημένων; εἰ γὰρ ἐγένετο, ἀρχὴν ἔχειν ἀξίον ταύτης, ὅθεν γίνοντο, εἰ γιγνόμενα. Ita Bekkerus, qui primum hæc non bene distinxit: nam inter γεγονότα et πέρατα ποσὴν μέρησιν στιγμῆ, item inter τέλος τῆν et καίτοι: deinde nullum vitium sustulit. Post ἀγέννητον, cujus loco male in cod. Lips. hic scriptum est ἀγέννητον, repetitur in eodem libro εἰη addita interrogationis nota. Utrumque oscitantem librario tribuimus. Tum nonnullæ membranæ habent εἴη τε μᾶλλον, sed legendum cum cod. L. τί μᾶλλον ἀπειρον; Porro egregiam Sylburgii conjecturam pro μὴ γεγονότα legentis μὴ γέγονε δὲ, quæ mihi utique probatur, jam Spaldingius arripuit. Conspirat Feliciani interpretatio: « infinitum enim esse inquit, si sit quidem aliquid, sed genitum tamen minime fuerit. » Contra Beckius malebat εἶναι ante φησὶν deleri quam cum Sylburgio γεγονότα in γένεσιν δὲ mutari. Alterutrum fieri necesse est, ut ratio grammatica constet. Quo magis miramur Bergkium nihil de hac structura adnotasse. Præterea liber Lips. perperam γενέσεσιν; pro γενέσεσιν; exhibet neque quidquam novi affert in verbis ἐκ τῶν εἰρημένων, quæ mendosa esse sequentia ostendunt. Eodem mendo Feliciani codex laboravit, quam in interpretatione latina reperitur: « At enim quid obstat, id quod ingentium est, ex antedictis finem habere. » Mihi arripuit Spaldingii conjectura qui pro ἐκ substituit ἐκτός; (eo sensu acceptum quo est apud Plat. Gorg. D ἔστι: τὶ ἐκτός τούτων λέγειν et alios), ut in verbis Aristotelis hæc sit sententia: « Quid autem vetat, vel id, quod natum non sit, habere terminum præter commemoratos illos? » Extrema quæ misere corrupta sunt ὅθεν γίνοντο, εἰ γιγνόμενα, sed in editione Aldina minore paulo rectius constituta ὅθεν γίνοντο τὰ γιγνόμενα (quam scripturam Felicianus expressit et Spaldingius inserto ἀεὶ, ut esset τὰ ἀεὶ γιγνόμενα, tueri volebat), nunc emendari possunt e libro Lips., ubi ἔχειν ἀρχὴν inverso ordine et ὅθεν ἤρξατο γιγνόμενα exstat. Sententiarum tamen continuatio singularem numerum γιγνόμενον, qui et Bergkio præstare visus est, flagitat. Quamobrem ultima sic conformamus: Εἰ γὰρ ἐγένετο, ἔχειν ἀρχὴν ἀξίον ταύτης, ὅθεν ἤρξατο γιγνόμενον. Postquam Aristoteles usque ad hunc locum unum præcipuum Melissi decretum, quo nihil unquam nasci dixerat, impugnavit, jam alterum ejus dogma convellere et labefactare tentat, quo quod esset, idem infinitum esse affirmabat. Quum igitur nasci quædam sive finita sive infinita essent initia rerum docere studuisset, hac nunc omnia controver-

καὶ ἀγέννητον, τί μᾶλλον ἀπειρον δεικνύται; ἀπειρον ἢ εἶναι φησιν, εἰ ἔστι μὲν, μὴ γέγονε δὲ πέρατα ἢ εἶναι τὴν τῆς γενέσεως ἀρχὴν τε καὶ τελευτὴν· αἱ τοὶ τί κωλύει ἀγέννητον ὃν ἔχειν πέρας ἐκτὸς τῶν ἰσημένων; εἰ γὰρ ἐγένετο, ἔχειν ἀρχὴν ἀξιοῖ ταύτην, ἢν ἤρατο γιγνώμενον. Τί δὲ κωλύει, καὶ εἰ μὴ ἐγένετο, ἔχειν ἀρχὴν; οὐ μόνον γε ἐξ ἧς ἐγένετο, ἀλλ' ἔπειτα, καὶ εἶναι περαίνοντα πρὸς ἄλλα ἀίδια ὄντα. Ἐπὶ τί κωλύει, τὸ μὲν ὄλον ἀγέννητον ὃν ἀπειρον εἶναι, ἀ δ' ἐν αὐτῷ γιγνώμενα πεπεράσθαι, ἔχοντ' ἀρχὴν

καὶ τελευτὴν γενέσεως; ἔτι καὶ, ὡς ὁ Παρμενίδης φησὶ, τί κωλύει καὶ τὸ πᾶν ἐν ὃν καὶ ἀγέννητον ὅμως πεπεράσθαι, καὶ εἶναι πάντοθεν εὐκύκλου σφαιρῆς ἐναλίγκιον ὄγκω, μεσοῦθεν ἰσοκαλῆς πάντη· τὸ γὰρ οὔτε τι μείζον οὔτε τι βραϊότερον πελέμεν χρεῶν ἔστι τῆ ἢ τῆ. Ἐχον 10 δὲ μέσον καὶ ἴσχατα, πέρας ἔχει ἀγέννητον ὃν, ἔπειτα εἰ καὶ, ὡς αὐτὸς λέγει, ἐν ἔστι, καὶ τοῦτο σῶμα, ἔχει ἄλλα ἑαυτοῦ μέρη καὶ ταῦτα ὅμοια πάντα· καὶ γὰρ ὅμοιον οὕτω λέγει τὸ πᾶν εἶναι, οὐχὶ ὡς ἄλλοι ἑτέρω τινί, ὅπερ καὶ Ἀναξαγόρας ἐλέγχει, ὅτι ὅμοιον τὸ ἀπει- 15

ia, quod sit æternum id necessario infinitum esse negat. In quo insigne conjecturæ ἐκτὸς τῶν εἰρημένων firmamentum ex iis quæ subjiciuntur τὴ δὲ κωλύει, καὶ εἰ μὴ ἐγένετο, γὰρ ἀρχὴν; οὐ μόνον γε ἐξ ἧς ἐγένετο, ἀλλ' ἑτέρω, καὶ εἶναι πεινόντα πρὸς ἄλλα ἀίδια ὄντα accedit. Cæterisquin innotelli ipsius Melissi fragmentum, quod servavit Simplicius in Phys. p. 23 b (cf. fragm. 7) hic observatum videtur. In illo enim legitur ἤρατο γὰρ ἂν ποτε γιγνώμενον κλίτην ἀτακῆ καὶ nobis cum Bergkio restitutum est.

p. 976. a. 1. Τί δὲ κωλύει, καὶ εἰ μὴ ἐγένετο, ἔχειν ἀρχὴν, οὐ μόνον γε ἐξ ἧς γε ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ ἑτέρω· καὶ εἶναι πεινόντα πρὸς ἄλλα ἀίδια ὄντα. Hic particulas γε et uti temere a librario adjectas aut e superioribus male remittas loco movendas esse in promptu est. Itaque Bergkii melius distinctis cæteris οὐ μόνον ἐξ ἧς γε ἐγένετο, εἰς ἑτέρω conjecit; possis etiam οὐ μόνον γε ἐξ ἧς ἐγένετο, εἰς ἑτέρω reponere. De reliquo ea quæ hic dicuntur concernit cum ipsius Melissi disputatione apud Simplic. in Phys. p. 22 b, et p. 23 b (cf. fragm. 3 et 10).

4. Ἐπὶ τί κωλύει τὸ μὲν ὄλον ἀγέννητον ὃν ἀπειρον εἶναι, τί δ' ἐν αὐτῷ γιγνώμενα πεπεράσθαι, ἔχοντ' ἀρχὴν καὶ τελευτὴν ἰσημῆ; ἔτι καὶ ὡς ὁ Παρμενίδης φησὶ, τί κωλύει καὶ τὸ πᾶν ἐν ὃν καὶ ἀγέννητον ὅμως πεπεράσθαι, καὶ εἶναι πάντοθεν εὐκύκλου σφαιρῆς ἐναλίγκιον ὄγκω, μεσοῦθεν ἰσοκαλῆς πάντη· τὸ γὰρ οὔτε τι μείζον οὔτε τι βραϊότερον εἶναι μᾶλλον ἢ ἔστι τῆ ἢ τῆ. Ita Bekkerus locum vulgavit, in quo primum id mirari subit quod vir doctissimus initio ἀγέννητον, deinde, quomodo hic ponendum, ἀγέννητον scripsit. Porro in verbis Parmenideis (cf. v. 103—105) qui a pluribus citantur scripturibus (vid. comment.) ac facili negotio emendari poterant, non modo ἑγκύκλιον reliquit pro eo quod est apud Platonem, Simplicium et in cod. Lips. εὐκύκλιον, sed ultimum verum tam mendose edidit, ut intelligi nequeat, quamvis pro βραϊότερον quod in veteribus Aristotelis editionibus extat nescio ingenii in codicis ope scripserit βραϊότερον. Scripturæ menda sunt in libro Lipsiensi Beckeri pro ὄγκω (infra tamen ὄγκω) et quæ non differunt a Bekkeri contextu εἶναι μᾶλλον ὃν ἔστι τῆ, quibus interjecta lacuna ἔχειν subjungitur. Sed unde his verbis medicina afferri possit, jam bene perspexerat Spaldingius. Corrige igitur :

πάντοθεν εὐκύκλου σφαιρῆς ἐναλίγκιον ὄγκω
μεσοῦθεν ἰσοκαλῆς πάντη· τὸ γὰρ οὔτε τι μείζον
οὔτε τι βραϊότερον πελέμεν χρεῶν ἔστι τῆ ἢ τῆ.

Est vero πελέμεν apud Simplicium, πελέμεν apud Platonem. 10. Ἐχον δὲ μέσον καὶ ἴσχατα, πέρας ἔχει ἀγέννητον ὃν, ἔπειτα εἰ καὶ, ὡς αὐτὸς λέγει, ἐν ἔστι καὶ τοῦτο σῶμα, ἔχει ἄλλα ἑαυτοῦ μέρη, εἰ τὰδε ὅμοια πάντα. καὶ γὰρ ὅμοιον οὔτω λέγει τὸ πᾶν εἶναι οὐ. . . ἄλλω τινί, ὃ περανθεῖν ὄφει, ἔλεγει εἰ τι ὅμοιον τὸ ἀπειρον. τὸ γε ὅμοιον, ἑτέρω ὅμοιον, ὡς τὸ ὄλον ἢ πλείω ὄντα οὐκ ἂν ἐν οὐδ' ἀπειρον εἶναι. Ἄλλ' ἴσως τὸ ὅμοιον πρὸς αὐτὸ λέγει καὶ φησὶν αὐτὸ ὅμοιον εἶναι πᾶν ὃν ὅμοιοι μέρη; ὄγκω ὃν ἄπαν ἢ γῆ ἢ εἰ τι τοιοῦτον ἄλλο.

Meræ hic salebræ sunt atque ut Spaldingius ait βόρβορος κακός, sed exemplaris Lipsiensis auxilio ex his locorum angustis aliqua ex parte emergere licebit. Post ἀγέννητον ὃν iterum in illo codice reperitur lacuna, quam sex octavo litteræ explere poterant, ac deinde postea καὶ ὡς αὐτὸς; post μέρη deest ei, tum habet τὰ δε ὅμοια πάντα. Mox τὸ πᾶν εἶναι, οὐχὶ ὡς ἄλλοι. . . τινί, unde intelligitur spatium lacunæ majus esse, quam quod solo φ expleretur. Quare Beckius conjecit οὐχὶ ὡς ἄλλοι; ἑτέρω τινί. Sequitur lectio memorabilis ab Oleario neglecta. Nam pro vitioso δ περανθεῖν ὄφει; ἐλέγχει εἰ τι reperitur ὅπερ Ἀναξαγόρας ἐλέγχει ὅτι ὅμοιον τὸ ἀπειρον. Athenagoras nomen in margine quoque Codicis, sed recentiore manu positum quam alienum ab hoc loco sit, in Anaxagoras nomen mutandum esse Beckius adnotavit. Ante ἀλλ' ἴσως; in cod. plene interpunctum est; tum πρὸς τὸ αὐτὸ legitur. Denique aliter atque in veteribus editionibus, ubi est τὴν γῆν, in codice illo scriptum est ἢ γῆ ἢ τι τοιοῦτον ἄλλο. Multa quidem Spaldingius non male constituit sic scribendo : Ἐχον δὲ μέσον καὶ ἴσχατα, πέρας ἔχει ἀγέννητον ὃν, ἔπειτα εἰ καὶ ὡς αὐτὸς λέγει, ἐν ἔστι, καὶ τοῦτο (vel οὕτως) σῶμα ἔχει ἄλλα ἑαυτοῦ μέρη, εἰ τὰδε ὅμοιον πάντα· καὶ γὰρ ὅμοιον οὕτω λέγει τὸ πᾶν εἶναι, οὐχὶ ὡς ἄλλω τινί οὐ περανθεῖν ἂν ὄφει; ἐλέγχει εἰ τι ὅμοιον τὸ ἀπειρον· τὸ γὰρ ὅμοιον ἑτέρω ὅμοιον, ὡς τὸ ὄλον ἢ πλείω ὄντα οὐκ ἂν ἐν οὐδ' ἀπειρον εἶναι. Ἄλλ' ἴσως τὸ ὅμοιον πρὸς αὐτὸ λέγει, ὅτι ὅμοιον εἶναι πᾶν, οἷον ὅμοιοι μέρη; ὄγκω ὃν ἄπαν ἢ γῆ ἢ εἰ τι τοιοῦτον ἄλλο. Sed quum Olearii indiligentia deceptus veras libri Lipsiensis lectiones non nosset, non est mirandum, virum præstantissimum tamen non ubique verum invenisse. Contra Bergkii auctor est, ut in hunc modum tota βῆσις refingatur : Ἐχον δὲ μέσον καὶ ἴσχατα, πέρας ἔχει, ἀγέννητον ὃν. Ἐπὶ, εἰ ὡς καὶ αὐτὸς λέγει, ἐν ἔστι καὶ τοῦτο σῶμα, ἔχει ἄλλα ἑαυτοῦ μέρη, τὰ δε (vel ταῦτα δε) ὅμοια πάντα· καὶ γὰρ ὅμοιον οὕτως λέγει τὸ πᾶν εἶναι, οὐχὶ ὡς ἄλλοι ἑτέρω τινί, φ περανθεῖν ἂν, ὅπερ Ἀναξαγόρας ἐλέγχει, ὅτι ἀνόμοιον τὸ ἀπειρον· τὸ γὰρ ὅμοιον ἑτέρω ὅμοιον, ὡς τὸ ὄλον ἢ πλείω ὄντα οὐκ ἂν ἐν οὐδ' ἀπειρον εἶναι. Ἄλλ' ἴσως τὸ ὅμοιον πρὸς αὐτὸ λέγει, καὶ φησὶν αὐτὸ ὅμοιον εἶναι πᾶν, οἷον ὅμοιοι μέρη; ὄγκω ὃν ἄπαν ἢ γῆ ἢ εἰ τι τοιοῦτον ἄλλο. Adjectis φ περανθεῖν ἂν, quamquam non ignoravit, hæc etiam abesse posse, sed necessario scribendum ratus est ὅτι ἀνόμοιον τὸ ἀπειρον propter Anaxagoras dispositionem apud Simplicium in Phys. p. 33 b (fragm. VI p. 97 ed. Schaub.; IV p. 22 ed. Schorn.) σπερμάτων ἀπειρων πλῆθος οὐδὲν εὐκρίτως ἀλλήλοισι· οὐδὲ γὰρ τῶν ἄλλων οὐδὲν οἷκα τῷ ἑτέρω τὸ ἑτερον. Τούτων δὲ οὕτως ἔχοντων ἐν τῷ σύμπαντι χρῆ δοκέειν ἐν εἶναι πάντα χρήματα εἰ ἐξέρομα verba fragmenti VIII ap. Schaub. p. 101 (VI ap. Schorn. p. 25) νόος δὲ πᾶς ὁμοῖός ἐστι καὶ ὁ μέσος καὶ ὁ ἐλάσσων· ἑτερον δὲ οὐδὲν ἔστι ὅμοιον οὐδενὶ ἑτέρω ἀπειρων ὄντων, ἀλλ' ὅστω (ita enim lege, non διαφ) πλείω εἶναι, ταῦτα ἐνδεδότατα ἐν ἑαυτῶν ἔστι καὶ ἦν. Adde quod Aristotelis locum vel

ρον· τὸ δὲ ὅμοιον ἐτέρω ὅμοιον, ὥστε δύο ἢ πλείω ὄντα, οὐκ ἂν ἐν οὐδ' ἄπειρον εἶναι. Ἄλλ' ἴσως τὸ ὅμοιον πρὸς τὸ αὐτὸ λέγει καὶ φησιν αὐτὸ ὅμοιον εἶναι πᾶν, ὅτι ὁμοιομερές, ὕδωρ δὲ ἄπαν ἢ γῆν ἢ εἰ τι τοιοῦτον ἄλλο. Δῆλος γὰρ οὕτως ἀξίων εἶναι ἐν τῶν δὴ μερῶν ἕκαστον σῶμα ὄν, ὃ οὐκ ἄπειρόν ἐστι. Τὸ γὰρ ὅλον ἄπειρον· ὥστε ταῦτα περαίνει πρὸς ἀλληλα ἀγένητα

ὄντα. Ἔτι εἰ ἀίδιον τε καὶ ἄπειρόν ἐστι, πῶς ἂν εἴη ἐν σῶμα ὄν; εἰ μὲν γὰρ ἀνομοίων μερῶν εἶη, πολλὰ καὶ αὐτὸς ἂν γίνεσθαι ἀξιοί. εἰ δὲ ἄπαν ὕδωρ, ἢ ἄπαν γῆ, ἢ δ, τι δὴ τὸ δὲ τοῦτ' ἐστι, πολλὰ ἂν ἔχῃ μέρη, ὡς καὶ Ζήνων ἐπιχειρεῖ δὲ δευκνύει τὸ οὐκ ὄν ἐν. Εἴη οὖν ἂν καὶ πλείονα τὰ αὐτοῦ μέρη, τὰ μὲν ἐλάττωνα τὰ δὲ μεζύονα, ἀλλοῖά τε πάντη, εἰ ταῦτα

propterea notabiliter censet, quoniam ininde cognoscamus Anaxagoram contra Melissum disputasse. Quæ si ita certa essent, ut sunt acute et ingeniose excogitata, nihil melius hac Bergkii sententia foret. Ac primum quidem τὸ ἄπειρον ex Anaxagoræ placitis ἀνόμοιον esse vult. In quo unum desidero quod gravissimum esse omnes largientur. Quum enim duo ἄπειρα Anaxagoras statueret, alterum ὅμοιον, ἀνόμοιον alterum, quærendum erat, utrum iis de quibus hic agitur conveniret, quod a Bergkio non esse factum dolemus. Est vero ἀνόμοιον illud ἄπειρον Anaxagoræ minima materiæ pars, ut ex iis quæ supra laudata sunt atque ex aliis fragmentis efficitur, velut e primo pag. 65 ed. Schaub. (pag. 14 ed. Schorn.) ὁμοῦ πάντα χρήματα ἦν, ἄπειρα καὶ πλῆθος καὶ συμμικρότητα· καὶ γὰρ τὸ συμμικρὸν ἄπειρον ἦν. De dissimilitudine τοῦ συμμικροῦ καὶ ἄπειρον nihil adjectione, quum e superioribus satis patet. Alterum ἄπειρον, quod ὅμοιον esse arbitrabatur, ipsa mens (νόος) est. Namque fragm. VI init. p. 100 ed. Schaub. (p. 24 ed. Schorn.) hæc leguntur: τὰ μὲν ἄλλα παντὸς μοίραν μετέχει, νόος δὲ ἐστὶ ἄπειρον καὶ αὐτοκρατὴς καὶ μέμικται οὐδενὶ χροῆματι, ἀλλὰ μόνου αὐτοῦ ἐπ' ἑωυτοῦ ἐστὶ, et sub finem ejusdem fragmenti, ut modo vidimus, νόος δὲ πᾶς ὁμοίος ἐστὶ καὶ ὁ μεζύων καὶ ὁ ἐλάσσων. Jam vero Aristoteles Melissi opinionem impugnaturus, qui id quod sit infinitum esse dixerat partim Parmenideis utitur scitiis partim Anaxagoræ doctrinam commemorat. Quum autem Parmenideis sui simile dicens universum eo ipso indicet, illam universitatem partibus constare, quoniam similitudo sine iis quæ inter se comparantur ne cogitari quidem potest, extra universum autem nihil est: quod partes habeat, id esse finitum Aristoteles colligit. At illud Anaxagoræ ἄπειρον quod in minimis rerum partibus cernitur cum Melisseo ἄπειρω, quod est universum, non recte contendit, nemini dubium aut obscuro videbitur. Quocirca confugiendum erit ad alterum ἄπειρον, illud αὐτοκρατὴς quod semina rerum digessit (cf. fragm. XVII et XVIII p. 128 et 129 ed. Schaub.) ac totum sui simile est. Inde consequitur, ut infinita mens, quam Anaxagoras primus animo comprehendit ad confutandum ens Melisseum, quod infinitum et universum est, nullo modo accommodata, cum placitis Melissi ab Aristotele tantum componatur. Nimirum ὁ Ἀναξαγόρας ἐλέγχει hic non vertendum redarguit, refellit, ut sæpe alias, sed demonstrat, ostendit, ut apud Platonem Protag. 331, E: ὥστε τοῦτω γε τῷ τρόπῳ κἂν ταῦτα ἐλέγχοι, εἰ βούλοιο, ὡς ἄπειρά ἐστιν ὁμοια ἀλλήλοισι. Itaque verba græca sic emendo et interprelor: Ἔχον δὲ μέσον καὶ ἔσχατα, πέρασ ἔχει ἀγένητον ὄν, ἐπεὶ εἰ καί, ὡς αὐτὸς λέγει, ἐν ἐστὶ, καὶ τοῦτο σῶμα, ἔχει ἄλλα ἑαυτοῦ μέρη καὶ ταῦτα ὁμοια πάντα. Καὶ γὰρ ὅμοιον οὕτω λέγει τὸ πᾶν εἶναι, οὐχὶ ὡς ἄλλοι ἐτέρω τινί, ἔπει καὶ Ἀναξαγόρας ἐλέγχει, ὅτι ὅμοιον τὸ ἄπειρον· τὸ δὲ ὅμοιον ἐτέρω ὅμοιον, ὥστε δύο ἢ πλείω ὄντα, οὐκ ἂν ἐν οὐδ' ἄπειρον εἶναι. Ἄλλ' ἴσως τὸ ὅμοιον πρὸς τὸ αὐτὸ λέγει καὶ φησιν αὐτὸ ὅμοιον εἶναι πᾶν, ὅτι ὁμοιομερές, ὕδωρ δὲ ἄπαν ἢ γῆν ἢ εἰ τι τοιοῦτον ἄλλο, i. e.: « sed quum medium habeat et extremam, finem habet, quamvis æternum sit, quoniam, etiamsi, ut ipse dicit, unum est idque corpus, alias sui partes easque similes omnes habet. Etenim eo modo simile universum dicit esse, (non quemadmodum

alii placet, alteri cuidam) quod etiam Anaxagoras ostendit, infinitum sui simile esse: atqui si quid simile est, alter est simile, ita ut duo vel plura sint entia, non unum neque infinitum. Sed fortasse simile dicit ejusdem (sui per) habitata ratione contenditque, ipsum simile esse totum utpote æqualibus constans partibus, quia universum si aqua vel terra vel quodcumque aliud hujus generis. »

18. Δῆλος γὰρ οὕτως ἀξίων εἶναι ἐν τῶν διμερῶν ἕκαστον σῶμα ὄν, οὐκ ἄπειρόν ἐστιν. Ita vulgo hæc verba ex libentur, de quorum obscuritate jure conquestus est Spaldingius. At in cod. Lips. est οὕτως ἀξίων εἶναι τῶν δὴ μερῶν quod omisit Olearius. Quocirca Beckius locum ita distinxit qui volebat: Δῆλος γὰρ οὕτως ἀξίων εἶναι ἐν, τῶν δὴ μερῶν ἕκαστον, σῶμα ὄν, οὐκ ἄπειρόν ἐστι. Sed rectius addito pre nomine relativo ita scribo: Δῆλος γὰρ οὕτως ἀξίων εἶναι ἐ τῶν δὴ μερῶν ἕκαστον σῶμα ὄν, ὃ οὐκ ἄπειρόν ἐστι. Similiter jam Spaldingius ὄντε legendum conjecerat. Cæterum Aristotelis conclusio vehementer repugnat ipsius Melissi decretis, qui (cf. fragm. 16) dixerat: Εἰ μὲν ὄν ἐστι, δὲ αὐτὸ ἐν εἶναι· ἐν δὲ ὄν δεῖ αὐτὸ σῶμα μὴ ἔχειν· εἰ δὲ ἔχῃ πάχος, ἔχει ἂν μόρια καὶ οὐκ εἶη ἂν ἐν. In eo autem refuldendo id potissimum spectat Aristoteles, ut quoniam sit universum esse infinitum affirmaverat, partes esse universi significet, quæ etsi non ortæ, sine tamen inter se sint.

22. Εἰ μὲν γὰρ ἀνομοίων μερῶν εἶη, πολλὰ, καὶ αὐτὸς ἐστὶ τῷ γ' εἶναι ἀξιοί. Hæc nequam cum iis de quibus hic disputatur conciliari possunt. Felicius veritas: « A hæc si æternum et infinitum sit, quo pacto esse unum corpus potest? nam si sit dissimilium partium, erunt multa, et ipse quoque ita existimat. » Is igitur legit et id γὰρ ἀνομοίων μερῶν εἶη. In Lipsiensi libro est: εἰ μὴ ἀνομοιομερῶν (vel ἀνομοιομερές, nam compendiosum in fine dubitationem facit) εἶη, πολλὰ καὶ αὐτὸς γίνεσθαι ἀξιοί. Cœrige: Εἰ μὲν γὰρ ἀνομοίων μερῶν εἶη, πολλὰ καὶ αὐτὸς· ὃ γίνεσθαι ἀξιοί. Negat Aristoteles quod æternum et infinitum sit, id unum esse posse corporis naturam habens. Quæ quum ita sint, querat aliquis, quid obstat æternitati unitati? Recte vero Spaldingius ait hic non esse expectandum illos laqueos quibus Plato Parmenideam unitatem in Sophista et Parmenide adortur, ubi non amplius agnoscit unum propterea quod dicatur esse illud (ὡς ἄλλοι σημαῖον τὸ ἐστὶ τοῦ ἐν). Licet enim eadem ratione hoc loco possit negari unum esse id cui duo ascribantur, æternitas et infinitio, eo tamen inclinamus, ut cum Spaldingio credam, obiter solum memorari τὸ ἀίδιον, respicit autem la argumentatione unica τὸ ἄπειρον, quod officit unitati Stagiritis persuasum erat. Illud vero imprimi manifestum est, omnem lapidem movere Aristotelem, ut falsum esse demonstraret id quod Melissus contendebat et neque corpus habere neque partes (ἀδιαιρέτων εἶναι σῶμα οὐκ ἔχον).

28. Εἴη οὖν ἂν καὶ πλείονα αὐτοῦ μέρη ἐλαττώνα τε καὶ μικροτέρων, ἀλλὰ τε πάντη ἂν ταῦτη ἀλλοῖον εἶη οὐδενὸς προγεγομένου σώματος οὐδ' ἀπογιγνομένου. In his, quæ magnam partem inepta sunt, pauca variat exemplar Lipsiense articulum τὰ inter πλείονα et αὐτοῦ inserens et relicta inter ἀλλ' et τε lacuna sequentia præter οὐδὲν pro οὐδενὸς it

ἄλλοιον εἶη αὐθενὸς προσγιγνομένου σώματος οὐδ' ἐπογιγνομένου· εἰ δὲ μήτε σῶμα μήτε πλάτος μήτε μήκος ἔχοι μηδὲν, πῶς ἂν ἄπειρον εἶη; τί κωλύει πολλὰ καὶ ἐν ἀριθμῷ τοιαῦτα εἶναι; τί κωλύει καὶ πλείω ὄντα ἑνός, μεγέθει ἄπειρα εἶναι; ὡς καὶ Ξενοφάνης ἄπειρον τὸ τε βᾶθος τῆς γῆς καὶ τοῦ ἀέρος φησὶν εἶναι.

Ἀγλοῖ δὲ καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐπιτιμᾷ γὰρ, ὡς λεγόντων τινῶν τοιαῦτα, ἀδύνατον εἶναι, οὕτως ἔχόντων, ζυμβαίνειν αὐτά·

εἴπερ ἄπειρα γῆς τε βᾶθη καὶ θαψιλὸς αἰθήρ, ὡς διὰ πολλῶν δὴ βροτέων ῥηθέντα ματαίως ἐκκέχυται στομάτων, ὀλίγον τοῦ παντός ἰδόντων.

ians ut in reliquis codicibus exarata exstant. Corrigen-
tum videtur: Eīη οὖν ἂν καὶ πλείω τὰ αὐτοῦ μέρη, τὰ μὲν
ἕκαστα, τὰ δὲ μείζονα ἄλλοιά τε πάντῃ, εἰ ταύτῃ ἄλλοιον εἶη,
αὐθενὸς προσγιγνομένου σώματος οὐδ' ἐπογιγνομένου. Eīη
verisimile non est Melissum diserte præse tulisse, id quod
id, unius esse *materiae* atque hoc argumento ad tuendam
eius unitatem esse usum, callide tamen Aristoteles hanc
stultit rationem, qua adversarium falsi convinceret. Appo-
sita comparare licet similem Alexandri Aphrodisiensis
argumentationem ap. Simplicium Phys. fol. 18 a: Eī δὲ
τις λέγει τῷ ὅλῳ τὸ μέρος ἐπὶ μὲν τῶν συνεχῶν (del. μῆ) τῶν
ὁμοιομερῶν ταῦτόν εἶναι, ἐπὶ δὲ τῶν ἀνομοιομερῶν μηκέτι, καὶ
ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν εὐρήσει μὴ ταῦτόν εἶναι. . . . καὶ γὰρ εἰ μὲν
πρὸς συνεχές ἐστι, κατὰ τοῦτο ἐν καὶ ταῦτόν τοῖς ἔκαστοις μέρεισι
τὸ ὅλον, καὶ ἐπὶ ἀνομοιομερῶν ὁ αὐτός ἐν τῇ λόγος. Καὶ
γὰρ καὶ ταῦτα συνεχῆ. Eī δὲ δαιρεθείη ἀπ' ἀλλήλων, ὁμοιο-
γενέως πολλὰ ἔσται καὶ τὰ ὁμοιομερῆ. Novissima verba ei
ταύτῃ ἄλλοιον εἶη οὐθενὸς προσγιγνομένου σώματος οὐδ' ἐπο-
γιγνομένου referri videntur ad Melissea (fragm. 11) si τοί-
μοι τρισμυρίασι ἔτεσι ἑτεροῖον γίνοντο, quæ tamen in alie-
nam sententiam Stagiritia detorsit.

28 Eī δὲ μήτε σῶμα μήτε πλάτος μήτε μήκος ἔχοι μηδὲν,
πῶς ἂν ἄπειρον ἂν εἶη; τί κωλύει πολλὰ καὶ ἐν ἀριθμῷ τοιαῦτα
εἶναι; τί κωλύει καὶ πλείω ὄντα ἑνός, μεγέθει ἄπειρα εἶναι;
Eadem in suo codice invenit Felicianus sic interpretans:
« si si neque corpus sit, neque latitudine neque longitudine
ulla præditum, quomodo esse infinitum potest? Quid
obstat, quin multa et numerabilia hujusmodi sint? Quid
prohibet etiam, quin licet plura uno esse dicantur, infini-
ta tamen magnitudine sint? » Melius in libro Lipsiensi
μήκος ἔχοι, et paulo post τί κωλύει, καὶ ἐν ἀριθμῷ τοιαῦτα
εἶναι, non, ut Olearius ait, ἐν ἀριθμῷ scriptum est. In hoc
uno librarius peccavit, quod post πλείω ὄντα virgula di-
stinxit. Quam ob rem non dubium quin verba hoc modo
emendanda sint: Eī δὲ μήτε σῶμα μήτε πλάτος μήτε μήκος
ἔχοι μηδὲν, πῶς ἂν ἄπειρον εἶη; τί κωλύει πολλὰ καὶ ἐν ἀρι-
θμῷ τοιαῦτα εἶναι; τί κωλύει καὶ πλείω ὄντα ἑνός, μεγέθει
ἄπειρα εἶναι; Sensus apertus: « si ens neque corporeum,
neque latum neque longum est, quomodo infinitum esse
queat? quid autem obstat, quominus id quod unum est
numero etiam par sit multis hujus generis? quid præterea
impedit quominus quæ plura uno esse perhibentur infinita
tamen magnitudine sint? » Erunt fortasse qui extrema in-
terpretentur: quid præterea impedit quominus, quæ plura
uno esse dicuntur, *magnitudine vel potius parvitate*
ocularum aciem fugiant. Nam ut supra vidimus, quem-
admodum Anaxagoras duplici notione usurpabat τὸ ἄπει-
ρον, ut aut illud esset quod magnitudine sua omnia com-
plecteretur aut id quod ita esset parvum, ut sensibus vix
percipi posset: ita etiam, ne de aliis loquar, sæpe Aristote-
les. Accedit quod Spaldingius qui nesciebat, quo spectaret
ταῦτα, ac μέρη subandiri volebat, omnia hic ardua esse
epinatus imprimis male acceptis verbis μεγέθει ἄπειρα in
errorem inductus videtur. Sunt autem τοιαῦτα, quod ex
nostra interpretatione effici arbitramur, ea quæ neque cor-
pore, neque latitudine neque longitudine prædita esse phi-
losophus sumit. Sed tamen sequentia indicio sunt priorem
explicandi rationem veram esse.

32. Q: καὶ Ξενοφάνης; at in libro Lipsiensi est ὁ Ξενοφά-

νης, ut paulo inferius ὁ Ἐμπεδοκλῆς, sed supra sine articulo
Ζήνων. Xenophanes dixerat, terram suis radicibus atque
fundamentis nixam in infinitum pertinere. Similem de
aeris infinitate sententiam pronuntiasset eum ex hoc loco
discimus. Ergo non unum, sed duo infinita Colophonius
philosophus esse decrevit, neque ea sic diversa ut illa duo
Anaxagoræ ἄπειρα, sed prorsus ejusdem immensitatis, nec
nisi locorum intervallis disjuncta. Hanc Xenophanis opi-
nionem reprehensam esse ab Empedocle prodidit Aristote-
les de Cælo II, 13, ubi iidem, qui hic citantur, versus
exstant: Ἄπειρον τὸ κάτω τῆς γῆς εἶναι φασιν, ἐπ' ἄπειρον
αὐτὴν ἐβρίζωσθαι λέγοντες, ὡσπερ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος,
ἵνα μὴ πράγματι ἔγωσι ζητοῦντες τὴν αἰτίαν· διὸ καὶ Ἐμπεδο-
κλῆς οὕτως ἐπέπληξεν εἰπὼν ὡς; (leg. αὐτοῖς ἐπέπληξεν εἰπὼν
ὡςδε)

εἴπερ ἄπειρα γῆς τε βᾶθη καὶ θαψιλὸς αἰθήρ,
ὡς διὰ πολλῶν δὴ γλώσσης ῥηθέντα ματαίως
ἐκκέχυται στομάτων, ὀλίγον τοῦ παντός ἰδόντων.

33. Ἀγλοῖ δὲ καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐπιτιμᾷ γὰρ ὡς λεγόντων
τινῶν τοιαῦτα ἀδύνατα εἶναι, οὕτως ἔχόντων ζυμβαίνειν αὐτά,
εἴπερ ἄπειρα γῆς τε βᾶθη καὶ θαψιλὸς αἰθήρ. δὲ διὰ πολ-
λῶν δὴ βροτέων ῥηθέντα ματαίως ἐκκέχυται στομάτων, ὀλίγον
τοῦ παντός ἰδόντων. Cod. Lips. primum exhibet ἀδύνατον,
deinde in secundo Empedocles versus non δ, sed quod in
altero Aristotelis loco de Cælo II, 13 legitur, et unice pro-
bati oportet, ὡς, denique in tertio versus ὀλίγον, non οὐδὲν
quod in veteribus editionibus reperitur. Cæterum erravit
Olearius, in primo versu dicens ἄπειρα scriptum esse.
Eosdem versus attulit Simplicius de Cælo f. 127 a; secun-
dum etiam Clemens Al. Strom. VI p. 688 D memoravit.
Pro βροτέων, quod hic omnes libri habent, altero Aristote-
lis loco et apud Clementem exstat γλώσσης; pro ῥηθέντα
vero ἔλθοντα mala est Clementis cod. scriptura, nec nisi
librariis imputandum quod ibidem legitur εἰδόντων pro ἰδόν-
των. Locum cum Beckio sic constituimus: ἐπιτιμᾷ γὰρ,
ὡς λεγόντων τινῶν τοιαῦτα, ἀδύνατον εἶναι, οὕτως ἔχόντων
(scil. γῆς καὶ ἀέρος) ζυμβαίνειν αὐτά·

εἴπερ ἄπειρα γῆς τε βᾶθη καὶ θαψιλὸς αἰθήρ,
ὡς διὰ πολλῶν δὴ βροτέων ῥηθέντα ματαίως
ἐκκέχυται στομάτων ὀλίγον τοῦ παντός ἰδόντων.

Sic autem sententiam interpretamur: « improbat hæc Empedocles, quum nonnulli talia contendunt, fieri non posse
dicens, ut, si ea sit terræ et aeris ratio, apta sint hæc inter
se et in rerum natura connexa, si infinita sint et terræ
profunda et vastus æther, quemadmodum multi mortales
temere loquentes ore effutunt, exiguum universi partem
contemplati. » Deest in versibus Empedocles apodosis,
quæ qualis fuerit ex iis quæ ab Aristotele de Empedoclis
opinionem referuntur, non est difficile ad judicandum atque
ab aliis jam recte intellectum. Namque vidit Simon Kar-
stenius Comm. in Emped. p. 222 talem fere fuisse senten-
tiam his et iis qui intercederunt versibus expressam:
« singulæ mundi partes æther, aer, mare, terra certis
finibus circumscriptæ sunt; neque enim reliquis locus esset,
si, ut quidam effutunt, aer et terra infinita essent. » Idem
ἀπείρων quod minus usitatum quam ἄπειρος; alio Empedo-
clis loco (cf. annot. ad vs. 61) et θαψιλὸς pro θαψιλὸς He-

νον ἂν ἐτελεύτησέ ποτε. Πᾶν δὲ ἄπειρον ἐν εἶναι· εἰ γὰρ πλεῖω ἢ δύο εἶη, πέρατ' ἂν εἶναι ταῦτα πρὸς ἀλληλα· ἐν δὲ δὲ ὅμοιον εἶναι πάντη· εἰ γὰρ ἀνόμοιον, πλείω ὄντα οὐκ ἂν ἐτι ἐν εἶναι, ἀλλὰ πολλά. Ἄϊδιον δὲ δὲν ἀμετρῶν τε καὶ ὅμοιον πάντη, ἀκίνητον εἶναι τὸ ἐν. Οὐ γὰρ ἂν κινήθῃται, μὴ εἰς τι ὑποχωρήσαν· ὑποχω-

ρῆσαι δὲ ἀνάγκη ἐν εἶναι ἴσους πλῆρες ἰόν, ἢ εἰς κενόν. Τούτων δὲ τὸ μὲν οὐκ ἂν δέξασθαι, τὸ πλῆρες, τὸ δὲ οὐκ εἶναι οὐδὲν, τὸ κενόν. Τοιοῦτο δὲ ὄν τὸ ἐν ἀνώδυνόν τε καὶ ἀνάληγον ὕγιές τε καὶ ἄνοσον εἶναι, οὔτε μετακοσμούμενον θέσει, οὔτε ἑτεροιοῦμενον εἶδει, οὔτε μιν γινόμενον ἄλλω. Κατὰ πάντα γὰρ ταῦτα πολλὰ τε

litudinis cum vulgato ἐν gerit, ita ut quum illud unum de quo agitur non queat esse nisi id solum quod est τὸ ἐν, quia cætera omnia pro nihilo habenda sunt, haud injuria receptæ scripturæ acquiescere videamur. Porro satis commodum quidem sensum præbet quod pro ᾧ δὴ πλεόν καὶ μείζον in membrana Lipsiensis reperitur ei δὴ πλ. κ. μ.; neque tamen propterea illud ᾧ reprobaverim. Quamobrem neque Füllebornii conjecturam δ δὲ legentis necessariam esse arbitror, neque Bergkii illud ᾧ δὴ πλεόν κ. τ. λ. Quod enim eruditus ille vir ait, Melissum dicere, quatenus id quod sit augeat et crescat, eatenus aliquid ex nihilo fieri, id per se quidem huic loco accommodatum est, neque repudiandum esset, si in libris manu exaratis reperiretur. Operiendum autem sequentia sic conformari: ταῦτη τι γενέσθαι ἂν ἐξ οὐδενός. Nunc quum non incongruens sit ᾧ, nihil mutandum videtur. Nam manifeste hoc statuit Melissus, id quo augeatur et crescat eus ex nihilo fieri. Præterea locus, qui in plerisque codd. sic exhibetur τῷ γὰρ ἐλάττονι τὸ πλεόν, ἢ δ' ἐν τῷ μικροτέρῳ τὸ μείζον οὐχ ὑπάρχειν ferri nequit. Ad quem sanandum jam Beckius in notaenda e cod. Lipsiensis varietate lectionis libellorum Aristoteleorum ἐν τῷ γὰρ ἐλάττονι legi voluerat, quæ postea et Brandisii sententia fuit in Comment. Ell. p. 187 prodita. Idem pro inepto illo ἢ δ' ἐν τῷ μικροτέρῳ legit ἢ δ' addita libri Lipsiensis scriptura καὶ οὐδ' ἐν τῷ μικροτέρῳ. Aliquot codd. apud Bekkerum οὐδ'; Bergkii coll. Is. de Philoctem. hered. p. 132 παραδύναται οὐτε λαβεῖν ἠθέλησαν hoc loco præstare putat οὐτ' ἐν τῷ μικροτέρῳ. Mihi legendum videtur aut ἐν γὰρ τῷ ἐλάττονι τὸ πλεόν, ἢ ἐν τῷ μικροτέρῳ τὸ μείζον οὐχ ὑπάρχειν aut quod magis etiam consentaneum videtur οὐ γὰρ ἐν τῷ ἐλάττονι τὸ πλεόν, οὐδ' ἐν τῷ μικροτέρῳ τὸ μείζον ὑπάρχειν. Quod reliquum est, bene jam Brandisius observavit, quum Melissus hic doceat, ex nihilo fieri quidquid novi accedat entī, videri Aristotelem hoc præceptum ex alio Melissi loco, non ex primo fragmento sumsisse. In verbis οὐδὲ τελευτήν εἰς ἣν γινόμενον ἂν ἐτελεύτησέ ποτε Sylburgianam lectionem et sic vulgatæ εἰς δὲ πρᾶτλιμυς atque inter γινόμενον et ἐτελεύτησε inseruimus ἂν, quod flagitat sententia. Neque enim dubium videtur, quin in excerpendis philosophi Eleatici placitis talem respexerit locum Aristoteles, qualis est in fragm. 7: εἰ μὲν γὰρ ἐγένετο, ἀρχὴν ἂν εἶχεν, ἤρατο γὰρ ἂν ποτε γινόμενον· καὶ τελευτήν· ἐτελεύτησε γὰρ ἂν ποτε γινόμενον. Quamobrem quod Bergkii dubitanter proponit τελευτήσαι: necessarium non esse arbitramur.

11. Sequentia apud Aristotelem sic scribuntur a Bekkerō: Πᾶν δὲ καὶ ἄπειρον ἐν εἶναι. εἰ γὰρ πλεόν ἢ δύο εἶη, πέρατ' ἂν εἶναι ταῦτα πρὸς ἀλληλα. ἐν δὲ ὅμοιον εἶναι πάντα· εἰ γὰρ ἀνόμοια πλείω ὄντα, οὐκ ἂν ἐτι ἐν θεῖναι ἀλλὰ πολλά. αἰδιον δὲ δὲν μέτρῶν τε καὶ ὅμοιον πάντη ἀκίνητον εἶναι τὸ ἐν. οὐ γὰρ ἂν κινήθῃται μὴ εἰς τι ὑποχωρήσαν. ὑποχωρήσαι δὲ ἀνάγκη εἶναι ἴσους πλῆρες ἰόν ἢ κενόν. τούτων δὲ τὸ μὲν οὐκ ἂν δέξασθαι τὸ πλῆρες, τὸ δὲ οὐκ εἶναι οὐδὲν [ἢ] τὸ κενόν. Corrige: Πᾶν δὲ ἄπειρον ἐν εἶναι· εἰ γὰρ πλεῖω ἢ δύο εἶη, πέρατ' ἂν εἶναι ταῦτα πρὸς ἀλληλα· ἐν δὲ ὅμοιον εἶναι πάντη, εἰ γὰρ ἀνόμοιον, πλείω ὄντα οὐκ ἂν ἐτι ἐν εἶναι, ἀλλὰ πολλά. αἰδιον δὲ δὲν ἀμετρῶν τε καὶ ὅμοιον πάντη, ἀκίνητον εἶναι τὸ ἐν. οὐ γὰρ ἂν κινήθῃται, μὴ εἰς τι ὑποχωρήσαν· ὑποχωρήσαι δὲ ἀνάγκη εἶναι ἴσους πλῆρες ἰόν, ἢ εἰς κενόν· τούτων δὲ τὸ μὲν

οὐκ ἂν δέξασθαι, τὸ πλῆρες, τὸ δὲ οὐκ εἶναι οὐδὲν, τὸ κενόν. Quibus verbis hæc subjecta sententia est: Omne autem infinitum unum esse; si enim plura sint aut duo, ea fines inter se esse (vel mutuo sese terminare), seu unum simile sibi ab omni parte esse, idcirco quia si sui dissimile esset, propter plurium numerum non jam foret unum, sed multa. Unum autem ipsum quum æternum sit et immensum et sibi undique simile, immotum etiam esse, propterea quod moveri non possit, nisi si quo concesserit: oportere autem id quod concedat aut in plenum aut in vacuum concedere: horum alterum, hoc est plenum, id non admittit, alterum, hoc est vacuum, prorsus nihil esse. Initio posuimus πᾶν δὲ ἄπειρον ἐν εἶναι pro vulg. πᾶν δὲ καὶ ἄπειρον ὄν εἶναι vel ut in cod. Lips. est πᾶν γὰρ ἄπειρον ὄν ἐν εἶναι. Brandisius conjectit πᾶν δ' ἄρ', Bergkiius πάντη δὲ ἄπειρον ὄν εἶναι: neutra nobis arridet conjectura. Quæ sequuntur in vulgatis exemplaribus sic se habent: εἰ γὰρ πλεόν ἢ δύο εἶη, ubi rectius liber Lipsiensis πλεῖω. Bergkiius scribi jussit εἰ γὰρ πλεῖω ἢ καὶ δύο εἶη, in quo acquiescere posses, si xpi particulam omisisset. Quod ad rem, de qua d' scriptatur, attinet cf. tertium Melissi fragm. εἰ δὲ ἄπειρον κ. τ. λ. Deinde quod Bekkerus vulgavit ἐν δὲ ὅμοιον εἶναι πάντα, cujus loco aliquot codd. δὲ μόνον habent, id correximus et membrana Lipsiensis, cujus hæc est scriptura: ἐν δὲ δὲ ὄμοιον εἶναι πάντη. Præterea quod Bekkerus edidit: εἰ γὰρ ἀνόμοια πλείω ὄντα, οὐκ ἂν ἐτι ἐν θεῖναι facili negotio emendavit e Cod. Lips. ubi locus sic constituitur: εἰ γὰρ ἀνόμοιον, πλείω ὄντα οὐκ ἂν ἐτι ἐν εἶναι, nisi quod ἐν librarii errore ibi omissum est. Cæteroque jam Sylburgius εἶναι legendum suspicatus est, quod etiam Brandisius comprobavit Comment. Eleat. p. 188. Quæ subjunguntur αἰδιον δὲ δὲν ἀμετρῶν τε δεβαντ Bekkeri codicibus, qui tamen edidit μέτρῶν. In libro Lipsiensis Olearius ἀμετρῶν, Beckius εὔμετρῶν legisse sibi visus est. Bergkiius locum ita studet refingere: αἰδιον τε δὲν ἄπειρον τε καὶ ἐν καὶ ὄμοιον πάντη ἀκίνητον εἶναι: quibus mutationibus vix opus esse putaverim. Quod autem alii μέτρῶν non posse exponi, id bene videtur Brandisius explicuisse, qui ὄμοιον et μέτρῶν synonyma esse dicit. Nihilominus ἀμετρῶν præstat. Dolendum tantum, quod neque hoc Aristotelis loco, neque apud Simplicium perspicua reperitur demonstratio, qua ens undique æquale esse vincatur, siquidem ea quæ fragm. 3 et 4 hac de re disseruntur exigui sunt momenti. Denique in verbis extremis μὴ εἰς τι ὑποχωρήσαν scriptura e Cod. Lips. pro εἰς τι, sed πλῆρες ἰόν e Bekkeri conjectura pro πλῆρες ὄν, δέξασθαι autem ex eodem cod. Lips. pro δέξασθαι edidi. Postremo particulam ἢ inter οὐδὲν et τὸ κενόν insertam, quam uncis inclusit Bekkerus, cum Füllebornio expunxi.

18. Bekkerus: Τοιοῦτο δὲ δὲν τὸ ἐν ἀνώδυνόν τε καὶ ἀνάληγον ὕγιές τε καὶ ἄνοσον εἶναι, οὔτε μετακοσμούμενον θέσει, οὔτε ἑτεροιοῦμενον εἶδει, οὔτε μιν γινόμενον ἄλλω. Κατὰ πάντα γὰρ ταῦτα πολλά τε τὸ ἐν γίνεσθαι καὶ τὸ μὴ δὲν τεκνοῦσθαι καὶ τὸ δὲν φθεῖρεσθαι ἀναγκάζεσθαι. Ταῦτα δ' ἀδύνατα εἶναι. Καὶ γὰρ εἰ τὸ μείζον τι ἐν ἐκ πλείωνων λέγοιτο, καὶ εἶη πολλά κινώμενα εἰς ἀλλήλα τὰ πράγματα, καὶ ἡ μείζον ἢ ὡς ἐν ἐνὶ σύνθεσι: εἰ τῶν πλειόνων, ἢ τῇ ἀπαλλάξει ὅλον ἐπιπροσθήσει: γίνονται τῶν μινθέντων, ἐκείνους μὲν ἂν δι' ἀλλήλων χωρίζοντων εἶναι τὰ μινθέντα, ἐπιπροσθήσεως δ' οὕσης ἐν τῇ τριφεί γίνεσθαι ἐν ἑκαστον φανερῶν, ἀφανιζομένων τῶν πρώτων τὰ ἕκ' ἀλλήλα

τὸ ἐν γίνεσθαι καὶ τὸ μὴ ὄν τεκνοῦσθαι καὶ τὸ ὄν φθείρεσθαι ἀναγκάζεσθαι· ταῦτα δὲ ἀδύνατα εἶναι. Καὶ γὰρ εἰ τὸ μεμψίζεσθαι τι ἐν ἐκ πλειόνων λέγοιτο, καὶ εἴη πολλά καὶ κινούμενα εἶς ἀλλήλα τὰ πράγματα, καὶ ἡ μείξις ἢ ὡς ἐν ἐνὶ σύνθεσις εἴη τῶν πλειόνων, ἢ τῆ ἐπαλλάξει οἷον ἐπιπροσθεσις γίνοιτο τῶν μιχθέντων, ἐκείνως μὲν ἂν τῶν ἀπ' ἀλλήλων χωριζομένων εἶναι τὰ μιχθέντα, ἐπιπροσθέσεως δ' οὐσης ἐν τῇ τρίψει γίνεσθαι

ἂν ἕκαστον φανερόν, ἀραιουμένων τῶν πρώτων κατὰ τὰ ὑπ' ἀλλήλα τεθέντα τῶν μιχθέντων· ὧν οὐδέτερον συμβαίνειν. Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον κἀν εἶναι πολλά καὶ οὐκ ἂν ἡμῖν φαίνεσθαι μόνως. Ὅσοι' ἐπειδὴ οὐ γλῶσσον θ' οὕτως, οὐδὲ πολλά δυνατόν εἶναι τὰ ὄντα, ἀλλὰ ἢ ταῦτα δοκεῖν οὐκ ὀρθῶς (πολλὰ γὰρ καὶ ἄλλα κατὰ τὴν αἰσθησιν φαντάζεσθαι ἀπατηλά)· τὸν δὲ λόγον ἂν αἰρεῖν οὔτε ταῦτα γίνεσθαι, οὔτε πολλά εἶναι τὸ ὄν, ἀλλ' ἐν

τέθιντα τῶν μιχθέντων· ὧν οὐδέτερον συμβαίνειν. Priora usque ad ἄνοιον εἶναι membranae Lipsiensis debentur; reliqui codici. corruptas lectiones praebent. Deinde vulgata exemplaria sic habent: κατὰ πάντα γὰρ ταῦτα πολλά τε τὸ μὴ ὄν γίνεσθαι, καὶ τὸ μὴ ὄν τεκνοῦσθαι, καὶ τὸ ὄν φθείρεσθαι ἀναγκάζεσθαι, quae ferri non posse in promptu est. In codice Lipsiensis hoc quidem loco legitur γίνεσθαι, sed in plerisque aliis attica forma γίνεσθαι reperitur. Quod quomodo ita se habeat propter libri illius praestantiam atticam ubique scripturam ne monito quidem lectore restitui. Spaldingius verba satis plana sic corrigi volebat: Κατὰ πάντα γὰρ ταῦτα πολλά τε τὸ μὴ ὄν καὶ μὴ ὄν γίνεσθαι καὶ τὸ μὴ ὄν τεκνοῦσθαι καὶ τὸ ὄν φθείρεσθαι ἀναγκάζεσθαι. Beckius etiam τὸ ἐν ποσὶ πολλά τε pro τὸ μὴ ὄν librarii errore scriptum putabat. At nihil mutandum; nam sententiam hanc esse liquet: « his omnibus enim unum mutari in multa alique id quod non sit gigni et quod sit necessario existit. » In sequenti enuntiatione codex Lipsiensis εἴη πολλά τε καὶ κινούμενα praebet pro vulgato πολλὰ τε καὶ κινούμενα. Post καὶ ἡ μείξις in eadem membrana legitur ἢ, sed rectius ponitur ἢ quam lectionem Felicianus expressit qui vel interpretatur. Pro ἀπαλλάξει, quod in omnibus est exemplaribus, ἐπαλλάξει scribere non gravatus sum. Quae vox quid sonaret, dixi in Democrati fragmento. p. 387. Quod autem Simplicius ad Arist. lib. de Carl. fol. 150. a. refert τὴν δὲ συμπλοκὴν Ἄδην ἡρῖται· ἐπαλλάξιν ἐκάλουν, ὡς περὶ ὁ Δημοκρεῖτος; id latius patet. Nam eodem vocabulo pro συμπλοκῇ utuntur Plato Soph. 240, C. Aristot. Probl. 31, 11 alique alii. Felicianus ἀπαλλάξει interpretatur recessione, quod quam frigidum sit non est quod ostendam. Utrum post τῶν μιχθέντων liber Lipsiensis ἐκείνως, ἐκείνως an ἐκείνως; habeat, non facile cerni posse Beckius ait, sed mihi ἐκείνως cum Feliciano legendum videtur, qui vertit *illo modo*. Praeterea notandum est, male Bekkerum οὐκ ἐπιπροσθεσις et paulo post ἐπιπροσθέσεως; δ' οὐσης edidisse neglecta plerorumque codicum auctoritate qui utroque loco ἐπιπροσθεσις et ἐπιπροσθέσεως praebent. Nam ἐπιπροσθεσις, id est *obtentus, obstructio, obscuratio*, valde differt ab ea voce quae hic requiritur, ἐπιπροσθεσις. Posterius vocabulum vulgatis lexicis, in quibus desideratur, addi convenit. Porro verbis ἐκείνως μὲν ἂν vulgo subjungitur structura δ' ἀλλήλων χωριζόντων, cuius loco in codice Lipsiensis est ἀλλήλα χωρίζοντα. Neutra scriptura commodum habet sensum; quapropter τῶν ἀπ' ἀλλήλων χωριζομένων scripsi. Denique inter τῶν πρώτων et τὰ ὑπ' ἀλλήλα inserui κατὰ praepositionem quam sententia flagitat; pro ὑπ' ἀλλήλα autem male in codice conjunctim exaratum est ὑπάλληλα.

b. 2. Vulgata lectio διὰ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον praesat quidem ei quae in libro Lipsiensis est διὰ τοῦτον δὲ τῶν τρόπων, sed non oportet κατὰ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον. Sequentia sic constituit Bekkerus: κἀν εἶναι πολλά κἀν ἡμῖν, ὡς τὸ φαίνεσθαι μόνως, ita enim omnes codices praeter Lipsiensem, in quo Beckius invenire sibi visus est κἀν εἶναι πολλά κἀν ἡμῖν φτὸ (vel εἶ) φαίνεσθαι μόνως. Corrige: κἀν εἶναι πολλά καὶ οὐκ ἂν ἡμῖν φαίνεσθαι μόνως. Nam quod Beckius volebat κἀν ἡμῖν ἢ τὸ φαίνεσθαι μόνως non probamus. Pro

οὐκ οἷον θ' οὕτως cod. Lips. οὐκ οἷον τε οὕτως et paulo inferius ἀλλὰ ταῦτα, cuius loco in aliis codicibus ἀλλὰ ταῦτα scriptum est. Spaldingius post hoc distingvens οὐκ ὀρθῶς; pro integra sententia accipiebat, quod tamen nequaquam necessarium. Sequitur parenthesis πολλά γὰρ καὶ ἄλλα κατὰ τὴν αἰσθησιν φαντάζεσθαι ἄπασαν, in qua postremum vocabulum, licet in omnibus quos Bekkerus inspicit libris manu exaratis deprehendatur, nullo pacto ferri potest. In Lipsiensis ejus loco est ἀπατᾶ; quamobrem Beckius suasit ut corrigetur φανταζόμενα ἀπατᾶ; Spaldingius vero iudicativum illum non convenire orationi tenori ratus ἀπατᾶ vestigium potius verae lectionis quam veram lectionem ipsam esse judicavit. Itaque infinitivum ἀπατᾶν ei proposuit, quem tamen quum pro glossemale haberet ad explicandum verbum φαντάζεσθαι olim scripto ipse inventum suum improbat. Neque tamen diffidetur aptam sententiae fore juncturam si cui in mentem veniat rescribere: πολλά γὰρ καὶ ἄλλα κατὰ τὴν αἰσθησιν φανταζόμενα ἀπατᾶν. Mihi pro ἀπατᾶ adjectivum ἀπατηλά requiri videtur. Ultima hujus comprehensionis verba apud Bekkerum sic se habent: λόγον δ' οὗτ' ἀναίρει τὰ αὐτὰ γίνεσθαι, οὔτε πολλά εἶναι τὸ ὄν, ἀλλ' ἀξιότιον τε καὶ ἀπειρον καὶ πάντη ὁμοιον αὐτὸ αὐτῷ. Sed cod. Lips. suppeditat ἀναίρειν—ἀλλὰ ἐν ἀξιότιον τε. Quocirca Brandisius Comm. Eleat. p. 210 legi voluit λόγος δ' οὔτε ἀναίρει, sed melius Spaldingius locum sic constituit: λόγον δ' ἀναίρειν οὔτε ταῦτα γίνεσθαι, οὔτε πολλά εἶναι τὸ ὄν, ἀλλ' ἐν κ. τ. λ., usum autem verbi ἀναίρειν nihil exemplo Phys. p. 58 v. 23 ed. Sylb. ὁ λόγος ἀναίρων οὕτως εἶναι τὸ ἀπειρον firmare studeat. At non eadem utriusque loci ratio est. Etsi enim non recuso quatin ἀναίρειν aliquoties apud Aristotelem *vetandi et negandi* verbis cum Spaldingio reddatur, tamen hic fortasse rectius dicitur ὁ λόγος αἰρεῖ *ratio evincit*, quam ὁ λόγος ἀναίρει, praesertim quum duplex sequatur negatio οὔτε—οὔτε. Proponitur autem ὁ λόγος τῇ αἰσθήσει. Itaque adjecto articulo quo haec locutio carere nequit orationem in hunc modum conformavi: τὸν δὲ λόγον ἂν αἰρεῖν οὔτε ταῦτα γίνεσθαι, οὔτε πολλά εἶναι τὸ ὄν, ἀλλ' ἐν κ. τ. λ. In his verbis quum ταῦτα sint τὰ ὄντα, non dubito quin futuri sint qui dicant, pro τὰ αὐτὰ non tam ταῦτα, quae pronomina saepe confunduntur, quam τὰ ὄντα substitui oportere. Cui opinioni quamquam non refragor, tamen et ταῦτα intelligi posse reor. Ceterum totam ῥῆσιν inde a verbis: Καὶ γὰρ εἰ τὸ μεμψίζεσθαι κ. τ. λ. ita interpretor: « Etenim si unum quid mixtum e pluribus dicitur, sicutque multae res quae in se mutuo conveniunt, ut mixtio vel tanquam in uno plurium compositio vel nexu mixtorum quasi adjectio sit, effici ut illo modo mixta ex iis quae a sese mutuo separata composita sint, ubi autem adjectio reperitur, terendo singulae partes manifesto appareant, detractis primis in illa mixtarum rerum congerie quae sub sese mutuo positae sint; sed horum neutrum evenire. At hoc modo etiam esse multa, nec nobis tantum videri. Idcirco quia res ita esse nequeat, ne fieri quidem posse, ut ea quae sunt multa sint, sed haec non recte ita videri (multa enim et alia sensibus fallacia percipi): rationem vero evincere, haec [quae vere sunt] neque

αἰδιόν τε καὶ ἀπειρον καὶ πάντη ὅμοιον αὐτὸ αὐτῷ.
 Ἄρ' οὖν δεῖ πρῶτον μὲν μὴ πᾶσαν λαβόντα δόξαν ἀρ-
 10 χεσθαι, ἀλλ' αἱ μάλιστα εἰσι βίβαιοι; ὥστ' αἱ μὲν
 ἅπαντα τὰ δοκοῦντα μὴ ὀρθῶς ὑπολαμβάνεται, οὐθὲν
 ἴσως προσήκει οὐδὲ τούτῳ προσχρῆσθαι τῷ δόγματι, ὡς
 οὐκ ἂν ποτε οὐδὲν γένοιτο ἐκ μηδενός· μία γάρ τις ἐστὶ
 δόξα καὶ αὕτη τῶν οὐκ ὀρθῶν, ἣν ἐκ τοῦ αἰσθάνεσθαι
 15 πως ἐπὶ πολλῶν πάντας ὑπελήφραμεν. Εἰ δὲ μὴ πάντα

ἡμῖν ψευδῆ τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ τινές εἰσι καὶ τούτων
 ὀρθαὶ ὑπολήψεις, ἣ ἐπιδείξαντα τοιαύτην ποῖα ἐστὶν
 ἢ τὰς μάλιστα δοκούσας ὀρθάς, ταύτας ληπτέον, ἃς
 δεῖ βεβαιότερας εἶναι δεῖ, ἢ αἱ μέλλουσιν ἐξ ἐκείνων
 τῶν λόγων δειγθῆσθαι. Εἰ γὰρ καὶ εἶεν εὖο δοξῆι
 ὑπανταντία ἀλλήλαις, ὥσπερ οἰεταί, εἰ τις πολλὰ γε-
 νέσθαι φησὶν, ἀνάγκη εἶναι ἐκ μὴ ὄντων. Εἰ δὲ τούτῳ
 μὴ οἶόν τε, οὐκ εἶναι τὰ ὄντα πολλὰ γένη· τὸ γὰρ ὄν

gigni, neque id quod sit multa esse, sed unum idque eter-
 num et infinitum et undique sibi ipsi simile. »

8. Jam isdem argumentis quibus usus erat Eleaticus
 philosophus placitum ejus refellere studet Stagirites. Quo-
 rit igitur ἀρ' εὖν δεῖ πρῶτον μὲν μὴ πᾶσαν λαβόντα δόξαν
 ἀρχεσθαι, ἀλλ' αἱ μάλιστα εἰσι βίβαιοι; Ita Cod. Lipsiensis,
 cujus scriptura ei quæ subnectitur sententiæ consentanea
 est. Contra Spaldingius prætulit quod a Feliciano expres-
 sum est ἀλλὰ τὸ δεῖ μάλιστα βίβειον ὄν: nam vulgatum
 illud ἀλλ' αἱ μάλιστα ὄν βίβειον nullo modo tolerari posse
 bene intellexit.

11. οὐθὲν ἴσως προσήκει οὐδὲ τούτῳ προσχρῆσθαι τῷ δόγμα-
 τι. Nihil planius his verbis. Pro οὐθὲν, cujus loco alii
 αὐθὲν legunt, male liber Lips. ὄθεν, qui tamen recte exhibet
 προσχρῆσθαι. Vulgo προσχρῆσθαι.

12. Eleatici philosophi dogma, quod improbat Aristote-
 les, oratione recta enuntiari videtur Beckio, qui ideo non
 putat cum Spaldingio ὄν ante οὐκ ἂν ponendum esse, sed
 tamen vel ὄν vel ὡ: hic desideratur, id quod oratoriivi usus
 in citandis aliorum decretis satis ostendit.

14. ἐπὶ πολλῶν πάντας ὑπελήφραμεν Cod. L. pro vulg.
 ἐπὶ πολλῶν ὄντες ὄν.

15. Εἰ δὲ μὴ πάντα ἡμῖν ψευδῆ τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ τινές
 εἰσι καὶ τούτων ὀρθαὶ ὑπολήψεις. Sic C. L. nisi quod inter
 εἰ δὲ μὴ et πάντα inserit ἣ, quod nos ut minus necessarium
 abjecimus. Neutram Spaldingii conjecturam ψευδῆ τὰ
 ἡμῖν φαινόμενα et τούτων καὶ ὀρθαὶ ὑπολήψεις recipiendam
 putavi, quum verborum sic transpositorum exempla fre-
 quantia apud Aristotelem sint.

16. ἣ ἐπιδείξαντα τοιαύτην ποῖα ἐστὶν ἢ τὰς μάλιστα δο-
 κούσας ὀρθάς, ita emendavi locum in omnibus libris vtilio-
 sum. Cod. Lips.: ἣ ἐπιδείξαντα τοιαύτη (aut τοιαύτη)
 ποῖα· ἢ τὰς μάλιστα δ. ὄ.; libri quattuor a Bekkero collati
 ἣ ἐπιδείξαντα τοιαύτην, reliqui ἣ ἐπιδείξει τὰς τοιαύτας ποῖ-
 ὄντας μάλιστα δοκούσας ὀρθάς. Spaldingius recte quidem
 observavit, hoc enuntiatum eo valere, ut ex visis illa
 seligere veraque pronuntiare jubeamur, quæ maxime sibi
 constant, sed in sanando ulcere quod in voce ποιότη-
 τας latere dicit, parum sibi ipsi satisfacere visus est. Con-
 jicit enim pro ποιότητος legendum esse πονηρά; hoc verbo-
 rum ordine ἣ ἐπιδείξαντα πονηρά; τὰς μάλιστα δοκούσας ὀρθάς;
 ταύτας ληπτέον, ἃς δεῖ βεβαιότερας εἶναι δεῖξαι (pro δεῖ) ἢ τοιαύ-
 τας, αἱ μέλλουσιν ἐξ ἐκείνων τῶν λόγων δειγθῆσθαι, quæ in
 hunc modum interpretatur: « Sin autem minus omnia, quæ
 sensibus nostris subjiciuntur, falsa sint, sed aliquæ vel de
 his opiniones probari mereantur, jam oportebit aut, docen-
 tem vel maxime speciosas nihili esse opiniones, non nisi
 certissimas quaque tenere, aut eas probare, quæ ipsis illis
 rationibus (quibus videlicet priores eas opiniones redargue-
 ras prima specie mirificæ esse commendantes; ita enim ra-
 tionem sibi reddere videtur vocis ἐκείνων τῶν λόγων) unico
 verbo appareant. » Aliter atque Spaldingius verba ἐκείνων
 τῶν λόγων accepit Felicianus apud quem hæc leguntur:
 « Sin autem non omnia falsa sunt, quæ nobis apparent,
 sed aliquæ etiam horum rectæ existimationes habentur vel
 ex demonstratione, quæ maxime rectæ esse videantur,
 sumi debent, quas identidem certiores esse necesse est,

vel quæ ex illarum rationibus demonstrandæ sunt. » Sed
 quum hæc omnia iis qui accuratius scriptoris mentem inda-
 gant vix satisfacere possint, agendum locum quemadmodum
 a nobis nunc constitutus est, inde a verso 8 sic veritatem:
 « Nonne igitur primum non omni sumta opinione neque
 omni quod apparet incipiendum est, sed iis opinionibus
 quæ maxime firmæ sunt ac stabiles. Quare si omnia, quæ
 in opinionem veniunt et apparent, non recte existimantur,
 nihil fortasse convenit hoc præterea nti dogmate, quo nihil
 ex nihilo fieri statuitur, quippe quum una etiam e non
 rectis hæc opinio sit, quam sensibus quodammodo multis
 in rebus omnes imbibimus. Sin autem non omnia falsa
 sunt, quæ nobis apparent, sed nonnullæ etiam in his rectæ
 existimationes sunt, oportet demonstrantem aut qualis sit
 hujusmodi existimatio aut quæ verissimæ videantur, has
 sumere, quas semper firmiores esse par est, aut eas sumere
 opiniones quæ rationum ex illis petitarum ope demonstnan-
 dæ sunt. »

20. Vulgo ὥσπερ οἰεταί, εἰ μὴ πολλὰ γενέσθαι φησὶν, ἀνά-
 κη εἶναι ἐκ μὴ ὄντων. εἰ δὲ τούτῳ μὴ οἶόν τε, οὐκ εἶναι τὰ
 ὄντα πολλὰ. γένοιτο γὰρ ἂν ὄν, ὅτι ἐστὶν ἀπειρον εἶναι. εἰ ὄ-
 στώω; καὶ ἔν. ὁμοίως μὲν δὲ ἡμῖν ὁ ἀμφοτέρων οὐδὲν μᾶλλον
 τι ἔν, ἢ ὅτι πολλὰ δέικνυται. εἰ δὲ βέβαιος μᾶλλον ἢ ἑτέρα,
 ἀπὸ ταύτης ὑμπερανθέντα μᾶλλον δέδεικται. Ingeniose Spa-
 ldingius hanc βῆσιν correxit: εἰ γὰρ καὶ εἰεν εὖο δόξαι ὑπανταν-
 τία, ὥσπερ οἰεταί, εἰ μὴ πολλὰ εἶναι φησὶν, ἀνάγκη γενέσθαι
 ἐκ μὴ ὄντων εἰ δὲ τούτῳ μὴ οἶόν τε, οὐκ εἶναι τὰ ὄντα πολλὰ.
 (γένοιτο γὰρ ἂν ὄν, ὅτι ἐστὶν) ἀπειρον δὲ εἶναι· εἰ δὲ τοιούτων,
 καὶ ἔν. Ὅμως μὲν δὲ ἡμῖν ὁ λόγος ἀμφοτέρων περί οὐδὲν
 μᾶλλον ὄν τι ἔν, ἢ ὅτι πολλὰ, δέικνυται. Εἰ δὲ βέβαιος μᾶλλον
 ἢ ἑτέρα, ἀπὸ ταύτης ὑμπερανθέντα μᾶλλον δέδεικται. Quo-
 rum verborum sententia satis plana est: « Etiam si enim
 sint inter se pugnantæ duæ opiniones, sicut putat (adversari-
 us): si plura esse dicat, ex nihilo fieri ea necessario; quod
 si poni nequeat, plus uno non esse in rerum natura (ea
 ratione enim quodcumque sit fieri demum id quod sit), esse
 autem illud infinitum idemque, siquidem infinitum sit,
 unum; in neutra tamen earum opinionum ulla apparet
 ratio, quare unum potius sit, quam plura. Sin autem
 alterutra est certior opinio, tum quidem ea quæ inde effi-
 ciantur, evidenter patere credi possunt. » Periode hujus
 protasis a verbis εἰ γὰρ ad καὶ ἔν usque pertinere videtur,
 unde apodosis tendit ad δέικνυται vel potius ad δέδει-
 κται. Sunt autem verba γένοιτο—ἐστὶν pro parenthesis
 habenda. Jam nihil lege clarius est, quam significari
 a scriptore celebratam omnium ore Eleaticorum argumen-
 tationem, qua simulatque plura aliquis esse dixerat, ea ex
 nihilo nata fieri coquebat. Ingens autem inter id quod
 est et id quod fit discrimen intercedere Eleatica schola
 volebat. Cæterum duæ, de quibus agitur, contrariæ opi-
 niones sponte quasi sese offerunt. Una est Eleaticorum
 illa præceptio: ex nihilo nihil fit, in qua non magnum
 momentum positum esse arbitratur Stagirites, nisi quod
 his quæ rerum usi notantur quodammodo conveniat (μία
 τις ἐστὶ δόξα καὶ αὕτη τῶν οὐκ ὀρθῶν, ἣν ἐκ τοῦ αἰσθάνεσθαι
 πως ὑπελήφραμεν). Altera opinio priori repugnans ea est,
 qua plures res, non unam in rerum natura reperiri nobis

ΠΕΡΙ ΞΕΝΟΦΑΝΟΥΣ.

ΚΕΦ. γ'.

Ἄδυνάτον φησιν εἶναι, εἰ τι ἔστι, γενέσθαι, τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἦτοι ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γενέσθαι τὸ γιγνόμενον. Δυνατὸν δὲ οὐδέτερον· οὔτε γὰρ ὁμοιον ὑφ' ὁμοίου προσήκειν τεκνωθῆναι μᾶλλον ἢ τεκνώσασαι· ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις καὶ ὁμοίοις οὐχ ὑπάρχειν πρὸς ἄλληλα, οὔτ' ἂν ἐξ ἀνο-

μοίου τάνομιον γενέσθαι. Εἰ γὰρ γίγνεται ἐξ ἄσθεν- 20
στερου τὸ ἰσχυρότερον ἢ ἐξ ἐλάττωτος τὸ μείζον ἢ ἐκ χειρόνος τὸ κρείττον ἢ τοῦναντίον τὰ χεῖρα ἐκ τῶν κρείττωνων, τὸ δὲ ἐξ οὐκ ὄντος ἂν γενέσθαι, ἕπερ ἀδύνατον· αἰδίων μὲν οὖν διὰ ταῦτα εἶναι τὸν θεόν. Εἰ δ' ἔστιν ὁ θεὸς ἀπάντων κράτιστον, ἕνα φησὶν αὐτὸν προσήκειν εἶναι· εἰ γὰρ δύο ἢ πλείους εἶεν, οὐκ ἂν ἔτι 25
κράτιστον καὶ βέλτιστον αὐτὸν εἶναι πάντων· ἕκαστος γὰρ ὢν τῶν πολλῶν ὁμοίως ἂν τοιοῦτος εἴη. Τοῦτο γὰρ ὢν καὶ θεοῦ δύναμιν εἶναι, κρατεῖν, ἀλλὰ μὴ

CAPUT TERTIUM.

Secunda libelli pars quæ tertium et quartum caput complectitur rectissime in codice Lipsiensi pariterque in aliis libris quos inspexit Bekkerus, duobus Marcianis, Palatino Vaticano, Urbinate et Parisiensi, Ἀριστοτέλους περὶ Ξενοφάνους inscribitur, quum ineptam in reliquis exemplaribus inscriptionem per Ζήνωνος in fronte gerat.

p. 977. a. 14. Ἄδυνάτον φησιν εἶναι, εἰ τι ἔστι, γενέσθαι, τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ. ἀνάγκη γὰρ ἦτοι ἐξ ὁμοίων ἢ ἐξ ἀνομοίων γενέσθαι τὸ γινόμενον. Hic cod. Lips. ἦτοι ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γενέσθαι τὸ γινόμενον, id quod et aptius est vulgato et confirmatur Simplicii verbis Comment. in Arist. Phys. fol. 6 a : ἀγένητον δὲ εἰδείκνυεν ἐκ τοῦ εἶναι τὸ γιγνόμενον ἢ ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γίνεσθαι. Brandisii opinione, qui prima hujus capituli verba e primo hujus libelli capite temere accessita putat atque a Xenophanis ratione aliena videri dicit, neque comprobare. Neque enim dubitat philosophus sitne aliquid an non sit, sed potius hac sententia esse aliquid contendit ut ea quæ paulo inferius posita est enuntiatione ei δ' ἔστιν ὁ θεός ἀπάντων κράτιστον x. r. λ. Karstenius deleto τῆ, quemadmodum in Parmenidis dicto ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν, legendum conjicit ἀδυνάτον φησιν, εἴπερ ἔστι, γενέσθαι eo sensu, ut sit τὸ εὐκρινῶς ὄν γένεσθαι ἐκείν, ἀδύνατον. Sed hæc vis in vulgata etiam scriptura inest.

16. Δυνατὸν δὲ οὐδέτερον. οὔτε γὰρ ὁμοιον ὑφ' ὁμοίου προσήκειν τεκνωθῆναι μᾶλλον ἢ τεκνώσασαι (ταῦτά γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις ἢ ὁμοίοις ὑπάρχειν πρὸς ἄλληλα) οὔτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου τὸ ἀνόμοιον γενέσθαι. Ita Bekkerus, sed hac ratione locum scribi non posse jam perspexerunt Brandisius in Comm. Eleat. p. 26 et Karstenius Xenoph. p. 101 e libro Lipsiensi corrigentes τοῖς γε ἴσοις ὁμοίως. Præterea Karstenius conjicit ταῦτά γὰρ ἅπαντα (vel ἅπαντα) ἴσως τοῖς ὁμοίοις ὑπάρχειν. At ne hoc quidem accommodatum est, neque id quod volunt viri docti in exemplari Lipsiensi exstat. Ibi enim Beckio teste reperitur ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις καὶ ὁμοίως, quod Bergkiius sic emendavit : ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις καὶ ὁμοίοις οὐχ ὑπάρχειν πρὸς ἄλληλα, i. e. τὸ τεκνώσασαι καὶ τὸ τεκνωθῆναι. Neque aliud est quod Simplicius l. c. refert : ἀλλὰ τὸ μὲν ὁμοιον ἀκαθές φησιν ἐπὶ τοῦ ὁμοίου. Adde Sext. Empir. Hystol. l. 225 : ἰδογμάτιζε δὲ Ξενοφάνης παρὰ τὰς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων προλήψεις ἐν εἶναι τὸ πᾶν καὶ τὸν θεὸν συμφορῆ τοῖς πᾶσιν, εἶναι δὲ σφαιροειδῆ καὶ ἀπαθῆ καὶ ἀμετάβλητον καὶ λογικόν. Extrema οὔτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου τὸ ἀνόμοιον γενέσθαι pro quibus vulgo male scribitur οὔτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου οὔτ' ἀνόμοιον γενέσθαι e cod. Lips. emendasse se dicit Bekkerus. At ibi habetur τάνομιον, quod quum in alio nescio quo exemplari eam præcedenti voce junctim scriptum esset ἀνομοιοντάνομιον, corruptioni locum dedit. De reliquo cum Lipsiensi codice Feliciani, interpretationem consentit. Quod Karstenius ait, diligentem scripturam postulare τὸ

ὁμοιον ὑφ' ὁμοίου, ut mox dicitur οὔτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου τὸ ἀνόμοιον, per se quidem verum est, sed Aristotelem Xenophanis carmina pedestri oratione interpretantem in omittendo articulo poetæ vestigia sequi apparet. Ultima recte accepit Karstenius περὶ τοῦ ὄντος, sunt igitur perinde interpretanda ac si dicitur οὔτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου ἀνόμοιον τὸ ὄν γενέσθαι.

20. Εἰ γὰρ γίγνεται ἐξ ἄσθενεστερου τὸ ἰσχυρότερον ἢ ἐξ ἐλάττωτος τὸ μείζον ἢ ἐκ χειρόνος τὸ κρείττον, ἢ τοῦναντίον τὰ χεῖρα ἐκ τῶν κρείττωνων, τὸ οὐκ ὄν ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι. Pleraque editiones habent τὸ οὐκ ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι. Cod. Lips. τὸ οὐκ ὄν ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι, quod placuit Brandisio Comm. Eleat. p. Consilio fragm. phil. et Bekkero. Non male tamen Karstenius scripsit τὸ ὄν ἐξ οὐκ ὄντος propter Simplicii verba l. c. ei δὲ ἐξ ἀνομοίου γίγνεται, ἔσται τὸ ὄν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. Accedit quod Felicianus videtur eodem modo in suo libro scriptum enisse. Vertit enim : « ex non ente quippiam efficeretur. » Elsi autem intelligi potest quod exhibet liber Lipsiensis, tamen quoniam hic de ortu τὸν ὄντος quæritur, cum Karstenio τὸ ὄν ἐξ οὐκ ὄντος ponere non dubitavimus.

23. αἰδίων μὲν οὖν διὰ ταῦτ' εἶναι. cod. Lips. διὰ ταῦτα εἶναι.

24. In verbis ἕνα φησὶν αὐτὸν προσήκειν εἶναι ultima vox petita est e cod. Lips.; nam in reliquis membranis deest.

25. Pro δύο ἢ ἔτι πλείους εἶεν cod. Lips. omisso ἔτι simpliciter δύο ἢ πλείους, quod præstat, ne in priore etiam membro ponatur vocula, quæ in posteriore οὐκ ἂν ἔτι κράτιστον necessario requiritur. Pro αὐτὸν εἶναι πάντων, quod recte se habet, in cod. L. est αὐτῶν εἶναι πάντων.

26. ἕκαστος γὰρ ὢν θεός τῶν πολλῶν ὁμοίως ὢν τοιοῦτος εἴη. Ita plerique omnes libri sensu bono, quem et Felicianus in hunc modum exprimit : « quippe quum unusquisque ex multis deus similis atque idcirco talis foret. » At cod. Lips. præbet ἕκαστος; γὰρ ὢν τῶν πολλῶν ὁμοίως ὢν τοιοῦτος εἴη : nam quoniam esset unusquisque e multis illis, similiter talis (h. e. κράτιστος) foret. Hanc veram esse scripturam opinor propter Simplicii locum : πλείωνων γὰρ φησιν ὄντων, ὁμοίως ἀνάγκη ὑπάρχειν πᾶσι τὸ κρατεῖν.

27. τοῦτο γὰρ θεὸν καὶ θεοῦ δύναμιν εἶναι, κρατεῖν, ἀλλὰ μὴ κρατεῖσθαι, καὶ πάντα κρατεῖσθαι εἶναι. Ita Bekkerus Lipsiensem et plerosque alios codd. secutus edidit; nam a Feliciani libro postrema καὶ πάντα κρατεῖσθαι εἶναι, quæ corrupta sunt, abfuerunt. Quamobrem Füllebornius ea deleri volebat. Contra Brandisius καὶ πολλὰ κρατεῖσθαι εἶναι multa ita se habere ut regantur legendum suspicatus est, Cousinus auctore Boissonadio correxit καὶ πάντα κρατεῖσθαι ἐνὶ, ad unam omnia regi, Karstenius denique coniecit καὶ πάντων κράτιστον εἶναι, quod unum omnium maxime cum verbis prægressis conciliari potest. Hanc igitur conjecturam depravatæ Aristotelis orationi inserendam duximus.

ἀξιόν τε καὶ ἀπειρον καὶ πάντη ὅμοιον αὐτὸ αὐτῷ.
 Ἄρ' οὖν δεῖ πρῶτον μὲν μὴ πᾶσαν λαβόντα δοξάν ἀρ-
 10 γεσθαι, ἀλλ' αἱ μάλιστα εἰσι βέβαιοι; ὥστ' εἰ μὲν
 ἅπαντα τὰ δοκοῦντα μὴ ὀρθῶς ὑπολαμβάνεται, οὐθὲν
 ἴσως προσήκει οὐδὲ τούτῳ προσχρῆσθαι τῷ δόγματι, ὡς
 οὐκ ἂν ποτε οὐδὲν γένοιτο ἐκ μηδενός· μία γάρ τις ἐστὶ
 16 δοξα καὶ αὕτη τῶν οὐκ ὀρθῶν, ἣν ἐκ τοῦ αἰσθάνεσθαι
 πως ἐπὶ πολλῶν πάντες ὑπειλήφαμεν. Εἰ δὲ μὴ πάντα

ἡμῖν ψευδῆ τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ τινές εἰσι καὶ τούτων
 ὀρθαὶ ὑπολήψεις, ἢ ἐπιδεικνάντα τοιαύτην ποῖα ἐστὶ
 ἢ τὰς μάλιστα δοκούσας ὀρθάς, ταύτας ληπτέον, ἐκ
 αἱ βεβαιότερας εἶναι δεῖ, ἢ αἱ μέλλουσιν ἐξ ἐκείνων
 τῶν λόγων δειχθῆσεσθαι. Εἰ γὰρ καὶ εἰεν εἰς δύο δοξ-
 ὑπαντιῶν ἀλλήλαις, ὥσπερ οἰεῖται, εἰ τις πολλὰ γε-
 νέσθαι φησὶν, ἀνάγκη εἶναι ἐκ μὴ ὄντων. Εἰ δὲ τού-
 τῳ μὴ οἶόν τε, οὐκ εἶναι τὰ ὄντα πολλὰ γένη· τὸ γὰρ ὅτι

gigni, neque id quod sit multa esse, sed unum idque æter-
 num et infinitum et undique sibi ipsi simile. »

8. Jam hisdem argumentis quibus usus erat Eleaticus philosophus placitum ejus refellere studet Stagirites. Querit igitur ἀρ' εὖν δεῖ πρῶτον μὲν μὴ πᾶσαν λαβόντα δοξάν ἀργεσθαι, ἀλλ' αἱ μάλιστα εἰσι βέβαιοι; Ita Cod. Lipsiensis, cujus scriptura ei quæ subnectitur sententiæ consentanea est. Contra Spaldingius prætulit quod a Feliciano expressum est ἀλλὰ τὸ αἰεὶ μάλιστα βέβαιον ἐν : nam vulgatum illud ἀλλ' αἰεὶ μάλιστα ἐν βέβαιον nullo modo tolerari posse bene intellexit.

11. οὐθὲν ἴσως προσήκει οὐδὲ τούτῳ προσχρῆσθαι τῷ δόγματι. Nihil planius his verbis. Pro οὐθὲν, cujus loco alii οὐδὲν legunt, male liber Lips. ὅθεν, qui tamen recte exhibet προσχρῆσθαι. Vulgo προχρῆσθαι.

12. Eleatici philosophi dogma, quod improbat Aristoteles, oratione recta enuntiari videtur Beckio, qui ideo non putat cum Spaldingio ὅτι ante οὐκ ἂν ponendum esse, sed tamen vel ὅτι vel ὡς hic desideratur, id quod optativi usus in citandis aliorum decretis satis ostendit.

14. ἐπὶ πολλῶν πάντες ὑπειλήφαμεν Cod. L. pro vulg. ἐπὶ πολλῶν ὄντες ὅτι.

15. Εἰ δὲ μὴ πάντα ἡμῖν ψευδῆ τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ τινές εἰσι καὶ τούτων ὀρθαὶ ὑπολήψεις. Sic C. L. nisi quod inter εἰ δὲ μὴ et πάντα inserit ἢ, quod nos ut minus necessarium abjecimus. Neutrā Spaldingii conjecturam ψευδῆ τὰ ἡμῖν φαινόμενα et τούτων καὶ ὀρθαὶ ὑπολήψεις recipiendam putavi, quum verborum sic transpositorum exempla frequentia apud Aristotelem sint.

16. ἢ ἐπιδεικνάντα τοιαύτην ποῖα ἐστὶν ἢ τὰς μάλιστα δοκούσας ὀρθάς, ita emendavi locum in omnibus libris vitiosum. Cod. Lips. : ἢ ἐπιδεικνάντα τοιαύτη (aut τοιαύτη) ποῖα : ἢ τὰς μάλιστα δ. ὁ; libri quattuor a Bekkero collati ἢ ἐπιδεικνάντα τοιαύτην, reliqui ἢ ἐπιδεικνάντα τὰ; τοιαύτας ποιότητας; μάλιστα δοκούσας ὀρθάς. Spaldingius recte quidem observavit, hoc enuntiatum eo valere, ut ex visis illa selegere veraque pronuntiare jubeamur, quæ maxime sibi consent, sed in sanando ulcere quod in voce ποιότητας latere dicit, parum sibi ipsi satisfacere visus est. Conjicit enim pro ποιότητας legendum esse ποινῆς; hoc verbum ordine ἢ ἐπιδεικνάντα ποινῆς τὰς μάλιστα δοκούσας ὀρθάς, ταύτας; ληπτέον, ἐκ; αἱ βεβαιότερας εἶναι δοξεῖ (pro δεῖ) ἢ τοιαύτας, αἱ μέλλουσιν ἐξ ἐκείνων τῶν λόγων δειχθῆσεσθαι, quæ in hunc modum interpretatur : « Sin autem minus omnia, quæ sensibus nostris subjiciuntur, falsa sint, sed aliquæ vel de iis opiniones probari mereantur, jam oportebit aut, docentem vel maxime speciosas nihili esse opiniones, non nisi certissimas quasque tenere, aut eas probare, quæ ipsis illis rationibus (quibus videlicet priores eas opiniones redargueras prima specie mirifice esse commendantes; ita enim rationem sibi reddere videtur vocis ἐκείνων τῶν λόγων) unice veræ appareant. » Aliter atque Spaldingius verba ἐκείνων τῶν λόγων accepit Felicianus apud quem hæc leguntur : « Sin autem non omnia falsa sunt, quæ nobis apparent, sed aliquæ etiam hominū rectæ existimationes habentur vel ex demonstratione, quæ maxime rectæ esse videantur, summi debent, quas identidem certiores case necesse est,

vel quæ ex illarum rationibus demonstrandæ sunt. » Sed quum hæc omnia iis qui accuratius scriptoris mentem indagant vix satisfacere possint, agendum locum quemadmodum a nobis hunc constitutus est, inde a versu 8 sic vertamus : « Nonne igitur primum non omni sumta opinione neque omni quod apparet incipiendum est, sed iis opinionibus quæ maxime firmæ sunt ac stabiles. Quare si omnia, quæ in opinionem veniunt et apparent, non recte existimantur, nihil fortasse convenit hoc præterea uti dogmate, quo nihil ex nihilo fieri statuitur, quippe quum una etiam e non rectis hæc opinio sit, quam sensibus quodammodo nullis in rebus omnes imbihimus. Sin autem non omnia falsa sunt, quæ nobis apparent, sed nonnullæ etiam in his rectæ existimationes sunt, oportet demonstrantem aut qualis sit hujusmodi existimatio aut quæ verissimæ videantur, has sumere, quas semper firmiores esse par est, aut eas sumere opiniones quæ rationum ex illis petitarum ope demonstrandæ sunt. »

20. Vulgo ὥσπερ οἰεῖται, εἰ μὴ πολλὰ γενέσθαι φησὶν, ἀνάγκη εἶναι ἐκ μὴ ὄντων. εἰ δὲ τούτῳ μὴ οἶόν τε, οὐκ εἶναι τὰ ὄντα πολλὰ. γένοιτο γὰρ ἂν ὄν, ὅτι ἐστὶν ἀπειρον εἶναι. εἰ ὁ οὕτως, καὶ ἐν. ὁμοίως μὲν δὲ ἡμῖν ὁ ἀμφοτέρων οὐδὲν μᾶλλον ἐν, ἢ ὅτι πολλὰ δεικνύται. εἰ δὲ βέβαιος μᾶλλον ἢ ἕτερα, ἀπὸ ταύτης ἔμπερανθέντα μᾶλλον δεδεικται. Ingeniose Spaldingius hanc βῆσιν correxit : εἰ γὰρ καὶ εἰεν δύο δοξᾶ ὑπαντιῶν, ὥσπερ οἰεῖται, εἰ μὲν πολλὰ εἶναι φησὶν, ἀνάγκη γενέσθαι ἐκ μὴ ὄντων· εἰ δὲ τούτῳ μὴ οἶόν τε, οὐκ εἶναι τὰ ὄντα πολλὰ. (γένοιτο γὰρ ἂν ὄν, ὅτι ἐστὶν) ἀπειρον δὲ εἶναι : εἰ δὲ τοιούτων, καὶ ἐν. Ὅμως μὲν δὴ ἡμῖν ὁ λόγος ἀμφοτέρων περὶ οὐδὲν μᾶλλον ἐν, ἢ ὅτι πολλὰ, δεικνύται. Εἰ δὲ βέβαιος μᾶλλον ἢ ἕτερα, ἀπὸ ταύτης ἔμπερανθέντα μᾶλλον δεδεικται. Quorum verhorum sententia satis plana est : « Etiam si enim sint inter se pugnantēs duæ opiniones, sicut putat (adversarius) : si plura esse dicat, ex nihilo fieri ea necessario; quod si poni nequeat, plus uno non esse in rerum natura (æ ratione enim quocumque sit fieri demum id quod sit), esse autem illud infinitum idemque, siquidem infinitum sit, unum; in neutra tamen earum opinionum ulla apparet ratio, quare unum potius sit, quam plura. Sin autem alterutra est certior opinio, tum quidem ea quæ inde efficiantur, evidentialiter patere credi possunt. » Periodi hujus protasis a verbis εἰ γὰρ ad καὶ ἐν usque pertinere videtur, unde apodosis tendit ad δεικνύται vel potius ad δεδεικται. Sunt autem verba γένοιτο—ἐστὶν pro parenthesi habenda. Jam nihil luce clarius est, quam significari a scriptore celebratam omnium ore Eleaticorum argumentationem, qua simulatque plura aliquis esse dixerat, ea ex nihilo nata fateri cogebatur. Ingens autem inter id quod est et id quod sit discrimen intercedere Eleatica schola volebat. Cæterum duæ, de quibus agit, contrariæ opiniones sponte quasi sese offerunt. Una est Eleaticorum illa præceptio : ex nihilo nihil fit, in qua non magnum momentum positum esse arbitratur Stagirites, nisi quod iis quæ rerum usū notantur quodammodo conveniat (μὴ τις ἐστὶ δοξα καὶ αὕτη τῶν οὐκ ὀρθῶν, ἣν ἐκ τοῦ αἰσθάνεσθαι πως ὑπειλήφαμεν). Altera opinio priori repugnans ea est, qua plures res, non unam in rerum natura reperi nobis

τοιούτων ὃν ἔν, ὃν τὸν θεὸν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Ἀκίνητον μὲν γὰρ εἶναι τὸ μὴ ἔν· οὔτε γὰρ ἂν εἰς αὐτὸ ἕτερον, οὔτ' ἐκείνο εἰς ἄλλο ἔλθειν· κινεῖσθαι δὲ τὰ πλείω ὄντα ἑνός· ἕτερον γὰρ εἰς ἕτερον δεῖν κινεῖσθαι. Εἰς μὲν οὖν τὸ μὴ ὃν οὐδὲν ἂν κινήθηαι· τὸ γὰρ μὴ ὃν οὐδαμῆ εἶναι. Εἰ δὲ εἰς ἄλλα μεταβάλλοι, πλείω ἂν αὐτὸ εἶναι ἑνός. Διὰ ταῦτα οὐκ κινεῖσθαι μὲν ἂν τὰ δύο ἢ πλείω ἑνός, ἡραμεῖν δὲ καὶ ἀκίνητον εἶναι τὸ οὐδὲν· τὸ δὲ ἔν οὔτε ἡραμεῖν οὔτε κινεῖσθαι· οὔτε γὰρ τῷ μὴ ὄντι οὔτε τοῖς πολλοῖς ὅμοιον εἶναι. Κατὰ πάντα δὲ οὕτως ἔχουν τὸν θεόν, αἰδίου τε καὶ ἕνα, ὁμοίον τε καὶ σφαιροειδῆ ὄντα, οὔτε

ἄπειρον οὔτε πεπερασμένον, οὔτε ἡραμεῖν οὔτε κινήτὸν οὐ εἶναι.

ΚΕΦ. δ'.

Πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει καὶ οὗτος τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι ἐξ ὄντος, ὡς περ ὁ Μέλισσος. Καίτοι τί καλύει μήτ' ἐξ ὁμοίου μήτ' ἐξ ἀνομοίου τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος; ἔτι οὐδὲν μᾶλλον ὁ θεὸς ἀγέννητος ἢ καὶ τᾶλλα πάντα, εἴπερ ἅπαντα ἐξ ὁμοίου ἢ ἀνομοίου γέγονεν, ἔπερ ἀδύνατον. Ὡστε ἢ οὐδὲν ἔστι παρὰ τὸν θεόν, ἢ καὶ τᾶλλα αἰδία πάντα. Ἐτι κρᾶτιστον τὸν θεόν λαμβάνει, τοῦτο δυνατώτατον καὶ

niai addito ἂν, ut in illo Aeschyleo Prom. v. 885 : οὐδ' ἔγω τίς ἂν γνοίμην. Karstenius legendum putabat ἔν γὰρ οὐκ ἔχει πρὸς δ, τι παραίνῃ. Sed ut infinitivum ἔχειν non incommodum esse largior, licet a vulgata lectione non sit recedendum, ita παραίνῃ pro παρανεῖ neoutiquam mihi probatur. Etsi enim fere sollemnis est in eiusmodi junctura conjunctivus, ut apud Sophoclem CEd. Col. 318 : οἶκ ἔγω τί ρᾶ; tamen futurum παρανεῖ nihil habet, in quo offendas. Nam in eadem tragœdia (v. 1739) Sophocles : ὅπως μολωμᾶθ' ἐς δόμοις οὐκ ἔγω, et Eurip. Heracl. 440 : οὐκ οὐκ ἔγω τί χρῆσομαι. Sequentiâ apud Bekkerum sic scribuntur : τὸ δὲ τοιούτων ὃν ἔν, ὃν τὸν θεόν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε κινήτὸν εἶναι. Cod. Lips. suppeditat : τὸ δὲ τοιούτων ὃν ἔν τὸν θεόν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. In veteribus editionibus est : τὸ δὲ τοιούτων ὃν ἔν ὃν. Hinc nemo dubitabit, quin poni debeat : τὸ δὲ τοιούτων ὃν ἔν, ὃν τὸν θεόν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Cæterum ἀκίνητον jam Tiedemannus conjectura assecutus erat.

11. Pro οὔτε ἔκείνο cod. Lips. οὔτ' ἐκείνο.

13. εἰς μὲν οὖν τὸ μὴ ὃν οὐδὲν ἂν κινήθηαι· τὸ γὰρ μὴ ὃν οὐδαμῆ εἶναι. Ita recte Bekkerus cum cod. Lips. Cf. Simplicii locum, quem infra ponemus. Nam in vulgata lectione jure hæsit Karstenius, qui : « melius, inquit, scriplum esset οὐδ' ἂν κινήθηαι, diligentior vero scribendi ratio postuleret hæc ita transponi : εἰ μὲν οὖν μὴ κινήθηαι, κινήθῃ (i. e. μὴ ὃν) ἂν εἶναι αὐτό. » Idem pro οὐδαμῆ εἶναι corrigendum putat οὐδαμῆ εἶναι. At his mutationibus licet supersedere.

14. εἰ δὲ εἰς ἄλλα μεταβάλλοι, πλείω αὐτὸν εἶναι ἑνός. Non liquet, utrum e codd. an e veteribus editionibus Bekkerus sumperit αὐτόν, quod si recte se haberet, ad deum referri in promptu esset. Sed quoniam Xenophanes deum unum esse, non plures jam supra demonstravit, hic neutrum αὐτό flagitatur, quod pertinet ad τὸ ἔν vel τὸ ὃν. Id ipsum Karstenius scripsit, quom in nonnullis editionibus invenisset. Præterea ἂν particulam post πλείω rectius addi idem vir doctus observavit.

16. ἡραμεῖν δὲ καὶ ἀκίνητον εἶναι τὸ οὐδὲν cod. Lips.; ceteri male ἡραμεῖν γὰρ ἀκίνητον κ. τ. λ.

17. ἄραμεῖν οὔτε κινεῖσθαι omnes codd. Sed mihi cum Karstenio ἄραμεῖν in ἡραμεῖν, quod paulo superius legitur, reſingere placet, quia ἄραμεῖν licet *quiescere* notionem ab aliis scriptoribus usurpatam sit, tamen non est philosophorum proprium qui τῷ κινεῖσθαι opponunt τὸ ἡραμεῖν.

20. οὔτε ἡραμεῖν οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Ineptam esse hanc membranam scripturam dudum Füllebornius viderat οὔτε ἡραμεῖν οὔτε κινήτὸν εἶναι substituendam ratus. Non injuria autem Karstenius ait melius opponi τὸ ἡραμεῖν τῷ κινεῖσθαι quam τῷ κινήτὸν εἶναι, ideoque id quod supra le-

gebatur scribi vult οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Beckius in codice Lipsiensi illud ἀκίνητον ita exaratum esse testatur, ut dubium sit ἀκίνητον an εὐκίνητον voluerit librarius. Felicianus, qui interpretatur *neque quiescere neque moveri*, videtur κινεῖσθαι legisse. In hac rei ambiguitate ultra Füllebornii conjecturam, quæ proximè ad codicum lectionem accedit, progredi non sum ausus. Quod reliquum est cum eo quod hic tractatur argumento Simplicii verba componamus : παραπλησίως δὲ καὶ κινήσιν ἀραμεῖν καὶ τὴν ἡραμεῖν. ἀκίνητον μὲν γὰρ εἶναι τὸ μὴ ὃν· οὔτε γὰρ ἂν εἰς αὐτὸ ἕτερον, οὔτε αὐτὸ πρὸς ἄλλο ἔλθειν· κινεῖσθαι δὲ τὰ πλείω τοῦ ἑνός· ἕτερον γὰρ εἰς ἕτερον μεταβάλλειν· ὡς τε καὶ ὅταν ἔν ταῦτῷ μένειν λέγῃ καὶ μὴ κινεῖσθαι,

αἰεὶ δ' ἔν ταῦτῷ τε μένειν κινούμενον οὐδὲν οὐδὲ μετέρχεσθαι μιν ἐπικρέπει ἄλλοτε ἄλλη,

οὐ κατὰ τὴν ἡραμεῖν τὴν ἀντικειμένην τῇ κινήσει μένειν αὐτόν (i. e. τὸν θεόν) φησιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπὸ κινήσεως καὶ ἡραμεῖας ἐξηρημένην.

CAPUT QUARTUM.

p. 977, h. 21 : πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει καὶ οὗτος τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι ἐξ ὄντος, ὡς περ ὁ Μέλισσος. καίτοι τί καλύει μήτ' ἐξ ὁμοίου τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος. Deesse hic aliquid cum ipsa rei natura ostendit, tum Felicianus interpres confirmat, cujus hæc sunt verba : « At enim quid obstat, quin neque ex simili, neque ex dissimili id quod fit, sed ex non ente existat? » Statuit Colophonius philosophus, si quid generetur, id aut ex simili aut ex dissimili necessario procreari, neutrum autem fieri posse. Conficitur hoc ex his quæ cap. 3 leguntur : ἀδύνατόν φησιν εἶναι εἰ τι ἔστι, γενέσθαι, τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἦτοι ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γένεσθαι τὸ γιγνόμενον. δυνάτον δὲ οὐδέτερον. Hinc Karstenius et Bergkhus correxerunt : καίτοι τί καλύει μήτ' ἐξ ὁμοίου μήτ' ἐξ ἀνομοίου τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος. Nam nihil obtare censet Aristoteles, etiamsi id largiaria, quominus ex nihilo aliquid gignatur. Præterea commodior est verborum collocatio quæ in Lipsiensi codice existat : πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει τὸ γιγνόμενον καὶ οὗτος ἐξ ὄντος γίνεσθαι.

24. ὁ θεὸς ἀγέννητος ἢ εἰ Lipsiensi libro substituitur se dicit Bekkerus pro vulg. ἀγέννητος εἰ, sed in Lipsiensi codice est ἀγέννητος ἢ, quam lectionem Felicianus quoque sequitur.

25. εἴπερ ἅπαντα ἐξ ὁμοίου ἢ ἀνομοίου γέγονεν. Sic vulgo; cod. Lips. εἴπερ ἅπαντα ἐξ ὁμοίου ἢ καὶ ἐξ ἀνομοίου γέγονεν.

26. παρὰ τὸν θεόν existat in libro Lipsiensi fuitque in codice Feliciani qui recte vertit *præter deum*; in veteribus editionibus habetur παρὶ quod *inertum* est.

27. ἔτι κρᾶτιστον τὸν θεόν εἰ Lips. cod. posuit Bekkerus; ante male scribebatur εἴπερ ἅπαντα ἐπικρᾶτιστον κ. θ.

βέλτιστον λέγων. Οὐ δοκεῖ δὲ τοῦτο κατὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ πολλὰ κρείττους εἶναι ἀλλήλων οἱ θεοί· οὐκ οὖν
 20 ἐκ τοῦ δοκρύντος εἴληψε ταύτην κατὰ τοῦ θεοῦ τὴν ὁμο-
 λογίαν. Τὸ δὲ κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως
 ὑπολαμβάνων λέγει τις, ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἢ τοῦ
 θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ διάθεσιν, ἐπεὶ τὸ γέ

πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν καλύσει μὴ τῇ αὐτοῦ ἐπιεικείᾳ
 καὶ ῥώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθένειαν. ἄ
 Θεοὶ δ' ἂν οὐδαίς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κράτιστον εἶναι,
 ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἶόν τε ἀρίστα, καὶ οὐδὲν ἐλ-
 λείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ· ἅμα γὰρ καλῶς
 ἔχοντι κάκεινο ἂν συμβαίνοι. Οὕτω δὲ διακείσθαι καὶ

28. οὐ δοκεῖ δὲ τοῦτο κατὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ πολλὰ κρεί-
 ττους εἶναι ἀλλήλων οἱ θεοί. Karstenius de Xenoph. p. 116
 inter ἀλλὰ et πολλὰ inseri vult κατὰ. Fallitur Felicianus
 hanc enuntiationem ita interpretans: « Id autem ex lege
 minime videtur, sed in multis præstantiores sese mutuo
 esse dii dicuntur. » Nam κατὰ νόμον hic non valet *ex lege*,
 sed *ex vulgari opinione*, cf. Democrit. fragm. p. 204,
 208, deinde ad θεοὺς subaudiendum δοκοῦσι, quod Karste-
 nius jam observavit.

29. οὐκ οὖν ἐκ τοῦ δοκοῦντος εἴληψε ταύτην κατὰ τοῦ θεοῦ
 τὴν ὁμολογίαν. Ita Bekkerus cum plerisque codd.; Karste-
 nius p. 116 male ταύτην κατὰ τοῦ θεοῦ ὁμολογίαν. At in
 Lipsiensi reperitur ταύτην τοῦ θεοῦ τὴν ὁμολογίαν, quod re-
 pudians. Neque enim abesse potest præpositio eo qui
 hic requiritur sensu, quem in hunc modum exprimit
 Felicianus: « non igitur ex eo quod videtur hanc de
 deo consensionem sumit. » Multi autem apud Platonem,
 Aristotelem aliosque scriptores loci offenduntur quibus
 hæc vöcöla genitivo juncta idem sonat quod *περὶ* præpo-
 sitio ad patrium casum relata. Plat. Conviv. p. 193 C: μὴ
 τοῖνον κατ' ἀνθρώπων σκόπει μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ κατὰ
 ζῶων πάντων καὶ φυτῶν. Aristot. de Anima lib. I cap. 1:
 τάχ' ἂν τῷ δόξειε μία τις εἶναι μέθοδος κατὰ πάντων.

31. Τὸ τε κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνων
 λέγεται ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἢ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς
 τὴν αὐτοῦ διάθεσιν, ἐπεὶ τοί γε πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν καλύσει
 μὴ τῇ αὐτοῦ ἐπιεικείᾳ καὶ ῥώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν
 ἄλλων ἀσθένειαν· θεοὶ δ' ἂν οὐδαίς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κρ-
 20 ἴστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἶόν τε ἀρίστα, καὶ οὐδὲν
 ἐκλείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ· ἅμα γὰρ ἰσῶς ἔχοντι
 κάκεινο ἂν συμβαίνοι. Hic nonnulla Bekkerus e cod. Lipsiensi
 emendavit, alia vero quæ probanda non sunt recepit, ut
 ἐπεὶ τοί γε, cuius loco olim ἐπεὶ τοῦ γὰρ vel ἐπεὶ γὰρ τοῦ
 scribebatur. Felicianus veritit: « Accedit quod deum esse
 præstantissimum non eo sensu dicitur, ut erga aliud quip-
 piam hujusmodi sit dei natura, sed quantum tantummodo
 ad suam ipsius affectionem attinet: nam si ad allerum
 spectemus, quid prohibeat, deum non sua ipsius æqui-
 30 tate et fortitudine, sed ex aliorum imbecillitate excellere?
 At deum ita esse præstantissimum intelligit nemo, sed
 quia ipse quam optime fieri potest, affectus est, nihilque
 ei quominus bene et recte sese habeat deest, quippe quum
 ita sese habenti simul illud etiam eveniat necesse sit. »
 Ex qua interpretatione quid ipse in sno exemplari invenit,
 manifesto apparet. Bergkiius corrigi vult τὸ δὲ κρ-
 35 ἴστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνων λέγει τις, ὡς
 πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἢ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ
 διάθεσιν· ἐπεὶ τὸ γέ πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν καλύσει μὴ τῇ αὐτοῦ
 ἐπιεικείᾳ καὶ ῥώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθ-
 40 νειαν, θεοὶ δ' ἂν οὐδαίς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κράτιστον εἶναι,
 ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἶόν τε ἀρίστα καὶ οὐδὲν ἐκλείπει
 καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ· ἀλλὰ γὰρ ἰσῶς ἔχοντι κά-
 45 κείνο ἂν συμβαίνοι. Quod initio scripsit δὲ, elegantio-
 rem efficit orationem, etsi te fortasse tolerandum in
 scriptore qui incise membratimque loquens progressæ
 sententiæ similem annectit, ut non male Felicianus hanc
 transitionem verbis *accedit quod* reddiderit. Deinde vero
 ὑπολαμβάνων λέγει non convenit huic loco, quia Aristote-
 50 les jam non Xenophanis iudicium commemorat, sed quid

vulgo homines hac de re sentiant et quid ipse iudicet si-
 gnificare vult. Quapropter Karstenius coniecerat ὑπολαμ-
 βάνεται; possis etiam ὑπολαμβάνων λέγει τις suspicari. Sed
 bene Bergkiius τὸ γέ πρὸς ἕτερον posuit, ubi e superioribus
 repetendum τοιαύτην τοῦ θεοῦ εἶναι φύσιν. Karstenius legi
 iusserat: et γὰρ τοῦτο (scil. λέγοιτο) πρὸς ἕτερον, quod non
 placet. Præterea e cod. Lipsiensi ἐκλείπει Bergkiius pro
 ἐκλείπει restituit, neque tamen in sequentibus αὐτῷ quod
 ex ἐκλείπει aptum est satis certa conjectura in αὐτῷ muta-
 vit, quum ille dativus licet paulo remotior ab eo unde
 pendet verbo similibus exemplis excusari queat. Quod
 autem Karstenius post ἐκλείπει exarari voluit μὴ εὐ καὶ
 καλῶς pro καὶ εὐ καὶ καλῶς, id a sententia abhorret. In
 extremis vox συμβαίνοι ducta est e cod. Lipsiensi ad quam
 scripturam proxime accedit quod e duobus libris Bekkerus
 enotavit qui mendose συμβαίνει exhibent. Reliqua non ex-
 pedivit Bergkiius; nam ἀλλὰ γὰρ ἰσῶς ἔχοντι ferri nequit.
 Est autem, si sequens enuntiationem adunxeris, hæc philo-
 55 sopher argumentatio: Deum potentissimum et optimum
 dici par est non aliorum habita ratione, sed ipsius per se
 spectata natura. Et enim si alios tantum superaret, posset
 quidem non propter ipsius virtutem præstare, sed ob illo-
 rum imbecillitatem excellere. At hoc a deo alienum esse
 patet, quem ideo potentissimum et optimum dicimus,
 quia suæ naturæ convenienter quam optime affecto nulla
 res ad bene heatque vivendum deest. Nam si beatus
 est, optimum quoque et potentissimum esse convenit. Ne-
 que vero quidquam obstat, ut quominus, quæiamsi plures sint,
 cuncti eo statu fruantur, ut omnes quam optime sint af-
 60 fecti, et quom reliqua omnia superent, invicem tamen
 sibi non præsent. Ultima Brandisius p. 79 non multo
 aliter interpretatur: *cætera quidem omnia regentes, non vero se invicem*. Jam vero quod Bergkiius censet,
 verba esse in eam sententiam scripta, ut salva aliorum
 felicitate deus felix esse dicatur, id frustra hic quaeras.
 Porro ἰσῶς ἔχοντι exponit εὐ καὶ καλῶς ἔχοντι ἰσῶς ἄλλος,
 quod si recte se haberet, supervacanea esset sequens
 enuntiatione. Plecto rectius Karstenius ita scripsit: ἅμα γὰρ
 65 ἰσῶς (i. e. nimirum) τοῦτ' (τὸ εὐ καὶ καλῶς) ἔχοντι κάκεινο
 (τὸ κράτιστον εἶναι) ἂν συμβαίνοι, sed multo simplicior est
 Feliciani lectio, ad quam Brandisius Comment. Eleatl.
 p. 79 se applicavit ἅμα γὰρ οὕτως ἔχοντι. Quum autem
 illud οὕτως nihil sit hoc loco nisi εὐ καὶ καλῶς, forsitan in
 ἰσῶς vel οὕτως ipsum καλῶς; latuerit, quod in verborum
 ordinem recipere non dubitavi. Itaque locum sic distin-
 70 guo: Τὸ δὲ κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνων
 λέγει τις, ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἢ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ
 πρὸς τὴν αὐτοῦ διάθεσιν, ἐπεὶ τὸ γέ πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν κα-
 λῶς μὴ τῇ αὐτοῦ ἐπιεικείᾳ καὶ ῥώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν
 τῶν ἄλλων ἀσθένειαν. Θεοὶ δ' ἂν οὐδαίς οὕτω τὸν θεὸν φάναι
 75 κράτιστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἶόν τε ἀρίστα, καὶ
 οὐδὲν ἐκλείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ· ἅμα γὰρ καλῶς
 ἔχοντι κάκεινο ἂν συμβαίνοι.

39. οὕτω δὲ διακείσθαι καὶ πλείους αὐτοῦ; ὄντα; οὐδὲν
 κωλύει, ἀπαντας ὡς οἶόν τε ἀρίστα διακειμένους, καὶ κρ-
 80 ἴστους τῶν ἄλλων, οὐχ αὐτῶν ὄντας. ἔστι δ', ὡς ἔοικε, καὶ
 ἄλλα. Ita Bekkerus, qui veterum editionum ὡς οἰοντα e
 cod. Lips. ac fortasse ex aliis quoque libris tacite correxit
 in ὡς οἶόν τε. Sed in Lipsiensi legitur præterea οὐδὲ ἂν

πλείους αὐτοὺς ὄντας οὐδὲν ἂν κωλύοι, ἅπαντας ὡς οἶόν
8 τε ἀρίστα διακείμενους, καὶ κρατίστους τῶν ἄλλων, οὐχ
αὐτῶν ὄντας· ἔστι δ', ὡς εἴοικε, καὶ ἄλλα. Κρατίστον
γὰρ εἶναι τὸν θεὸν φησι, τοῦτο δὲ τιμῶν εἶναι ἀνάγκη,
ἕνα δὲ ὄντα πάντη ὄραν καὶ ἀκούειν οὐδὲν προσήκει.
Οὐ γὰρ εἰ μὴ καὶ τῆδ' ὄρα, χεῖρον ὄρα, ἀλλὰ ταύτη

οὐχ ὄρα. Ἄλλ' ἴσως τοῦτο βούλεται τὸ πάντη αἰσθά-
νεσθαι, ὅτι οὕτως ἂν βέλτιστα ἔχοι, ὁμοίως ὦν πάντη.
Ἔτι τοιοῦτος ὦν διὰ τί σφαιροειδῆς ἂν εἴη, ἀλλ' οὐχ
ἑτέραν τινὰ μᾶλλον ἔχων ἰδέαν, ὅτι πάντη ἀκούει καὶ
πάντη κρατεῖ; ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγωμεν τὸ ψιμύθιον
ὅτι πάντη ἔστι λευκόν, οὐδὲν ἄλλο σημαίνομεν ἢ ὅτι ἐν 10

κωλύη, quod mutavimus in κωλύοι. Pro κρατίστους Kar-
stenius p. 116 κρείττους substituit, in quo illud mirandum,
quod vir doctissimus non memor fuit Thucydidei exempli
(lib. 1, 1) ἐπίστας μέγαν τε ἔσσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον τῶν
προγεγενημένων aliorumque locorum, quibus superlativus non
multum discrepat a comparativo. Nihil igitur hic
emendandum. Deinde in eo peccavit Karstenius quod τῶν
ἄλων pro masculino accepit, quasi referretur ad deos.
Vertit enim : « neque ratio obstat quominus, etiamsi
plures sint, cuncti ea conditione fruuntur, ut omnes quam
optime sint affecti, et alius quidem alio excellentior, sua
autem quisque natura præstantissimus sit. » At eam ex-
plicationem non esse veram apparet ex iis quæ subjun-
guntur : ἔστι δ', ὡς εἴοικε, καὶ ἄλλα. Quomohrem ipse hæc
aliter supra interpretatus sum. Postremo monendum am-
biguam esse in Lipsiensi exemplari scripturam, quum
Beckius nesciverit, utrum ἔστι an ἐτι exaraverit librarius.

p. 978, a 2. κρατίστον γὰρ εἶναι τὸν θεὸν φησι, τοῦτο δὲ
τινὲ εἶναι ἀνάγκη, ἕνα τὰ πάντα ὄραν καὶ ἀκούειν οὐδὲν προσ-
ήκει· οὐ γὰρ εἰ μὴ καὶ τῆδ' ὄρα, χεῖρον ὄρα ταύτη, ἀλλ'
οὐχ ὄρα. Sic edidit hæc Bekkerus, quæ partim obscura
sunt, partim inepta. Ac primum quidem injuria sprevit
duorum quos contulit codicum lectionem δὲ τιμῶν
pro δὲ τινὲ præbentium. Ea enim verissima est scriptura
codicum Palatini et Vaticani ac præterea exemplaris Li-
psiensis, ubi exstat τιν ἀδjecta, non apostropho, ut ait
Olearius, sed nota qua ὦν designatur. Nam quum Xeno-
phanes deum potentissimum ac præstantissimum vocat,
hoc ita dici contendit Aristoteles, ut simul necessario quo-
rundam (aliorum) ratio habeatur, τοῦτο δὲ τιμῶν εἶναι ἀνά-
γκη, siquidem summa rei alicujus præstantia ex aliarum
demum ejusmodi rerum comparatione perspicitur. Si igitur
deus præstantissimus est, vel præstantissimus deorum
vel præstantissima rerum sit necesse est. Cf. Xenophanis
fragm. 1 : εἰς θεός ἐν τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος.
Contra alterum illud τοῦτο δὲ τινὲ εἶναι ἀνάγκη, hoc autem
alicui esse oportet, cum per se ita frigidum et jejunum
est ut Aristoteli in mentem venire non potuerit, tum
omnibus quæ hic afferuntur argumentis repugnat. Quæ
subsequuntur ἕνα τὰ πάντα ὄραν καὶ ἀκούειν οὐδὲν προσήκει,
pro quibus Lipsiensis liber ἕνα τὸν τὰ πάντα κ. τ. λ. exhibet,
neque integra sunt, neque Xenophanis rationi consentanea.
Nimirum is de deo (fragm. 2) hoc prædicaverat :

οὐλος ὄρα, οὐλος δὲ νοεῖ, οὐλος δὲ τ' ἀκούει.

Ergo non omnia videt, sed totus videt vel ab omni parte
visu præditus est. Itaque non modo ἕνα ὄντα flagitatur, quod
Brandisio arrisit, sed omnino sic reponendum : ἕνα δὲ ὄντα
πάντη ὄραν καὶ ἀκούειν οὐδὲν προσήκει. Confirmatur emen-
datio nostra iis quæ a scriptore subjiciuntur verbis. Hæc
autem ita sunt cum Feliciano transpōndenda : οὐ γὰρ εἰ μὴ
καὶ τῆδ' ὄρα, χεῖρον ὄρα, ἀλλὰ ταύτη οὐχ ὄρα. Codex Li-
psiensis hic nihil variat, nisi quod καὶ inter μὴ et τῆδ' omit-
tit, quamquam prima negantia particula littera ita exar-
ata est, ut olim x scriptum fuisse videatur. Cætera eodem
ordine leguntur, quo in vulgatis exemplaribus. Brandisius,
qui scribi volebat χεῖρον ὄρα ταύτη, ἢ οὐχ ὄρα, verborum

sensum non est assecutus. Totum igitur locum in hunc
modum constituimus : κρατίστον γὰρ εἶναι τὸν θεὸν φησι,
τοῦτο δὲ τιμῶν εἶναι ἀνάγκη, ἕνα δὲ ὄντα πάντη ὄραν καὶ
ἀκούειν οὐδὲν προσήκει. Οὐ γὰρ εἰ μὴ καὶ τῆδ' ὄρα, χεῖρον
ὄρα, ἀλλὰ ταύτη οὐχ ὄρα. Ἄλλ' ἴσως τοῦτο βούλεται τὸ
πάντη αἰσθάνεσθαι, ὅτι οὕτως ἂν βέλτιστα ἔχοι, ὁμοίως ὦν
πάντη. Non aliter videtur Felicianus legisse, cujus hæc
sunt verba : « cum enim præstantissimum deum esse dicat,
id aliquorum esse necesse est : at vero unum undequaque
videre et audire nihil convenit : neque enim si
non etiam hac parte videt, minus videt, sed ea parte non
videt. Sed fortasse cum inquit undequaque ipsum sentire,
id sibi vult, ut ipsum optime ita affectum esse significet,
si similis undequaque sit. »

7. ἐτι τοιοῦτος ὦν διὰ τί σφαιροειδῆς ἂν εἴη, ἀλλ' οὐχ ὅτι
ἑτέραν τινὰ μᾶλλον ἔχων ἰδέαν, ὅτι πάντη ἀκούει καὶ πάντη
κρατεῖ; Ita omnes editiones et codices, nisi quod in non-
nullis libris pro διὰ τί reperitur διότι. Brandisius legendum
conjecit ἀλλ' οὐχ ἔτι ἑτέραν τινὰ μᾶλλον ἔχοι ἰδέαν, ὅτι πάντη
ἀκούει, quod vereor ut possit probari : immo nulla voce
mutata solum ὅτι inter οὐχ et ἑτέραν omittendum est. Fel-
icianus vertit : « at si talis, cur globosus potius, quam
aliqua alia forma esse præditus debet, quia undequaque
audit et undequaque dominatur. »

9. ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγωμεν τὸ ψιμύθιον ὅτι πάντα ἔστι
λευκόν, οὐδὲν ἄλλο τι σημαίνομεν ἢ ὅτι ἐν ἅπασιν αὐτοῦ τοῖς
μέρεσιν ἐγκέχρωσται ἡ λευκότης· τί δὲ κωλύει οὕτω κακεῖ
τὸ πάντη ὄραν καὶ ἀκούειν καὶ κρατεῖν λέγεσθαι, ὅτι ἅπαν ὃ
ἂν τις αὐτοῦ λαμβάνη μέρος, τοῦτ' ἔσται πεπονηθός; ὥσπερ
δὲ οὐδὲ τὸ ψιμύθιον, οὐδὲ τὸν θεὸν ἀνάγκη διὰ τοῦτο εἶναι
σφαιροειδῆ. Hæc e Lipsiensi codice emendari possunt, ubi
primum bis legitur ψιμύθιον, quam rectam et Atticam esse
formam jam Beckius observavit. De varia nominis scrip-
tura, quod ψιμύθιον, ψιμίθιον, ψιμύθιον, ψιμίθιον exaratur,
vid. Schneiderum ad Nicand. Alexiph. 75, Pieson. ad
Mar. p. 418 seq. Hemsterh. et Oudendorp. ad Thom.
Mag. p. 317. Adde de Æolica forma ψιμύθιον Hemsterh.
ad Arist. Plut. p. 393 seq. et Ahrentem de dial. Æol.
p. 94 seq. Deinde post ψιμύθιον cum libro Lipsiensis ponend-
um ὅτι πάντη ἔστι λευκόν. Quod autem ibidem sequitur
οὐδὲ ἄλλο σημαίνομεν, ὅτι mutandum est in οὐδὲν ἄλλο ση-
μαίνομεν, ἢ ὅτι. In reliquis verbis nihil notabile suppediat
liber Lipsiensis, nisi quod ultima hoc ordine habet : ἀνά-
γκη εἶναι διὰ τοῦτο σφαιροειδῆ. Ergo locus sic refugendus :
ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγωμεν τὸ ψιμύθιον ὅτι πάντη ἔστι λευκόν,
οὐδὲν ἄλλο σημαίνομεν ἢ ὅτι ἐν ἅπασιν αὐτοῦ τοῖς μέρεσιν
ἐγκέχρωσται ἡ λευκότης· τί δὲ κωλύει οὕτω κακεῖ τὸ πάντη
ὄραν καὶ ἀκούειν καὶ κρατεῖν λέγεσθαι, ὅτι ἅπαν ὃ ἂν τις αὐ-
τοῦ λαμβάνη μέρος, τοῦτ' ἔσται πεπονηθός; ὥσπερ δὲ οὐδὲ
τὸ ψιμύθιον, οὐδὲ τὸν θεὸν ἀνάγκη εἶναι διὰ τοῦτο σφαιροειδῆ.
Eadem expressit Felicianus his verbis : « Quemadmodum
enim quum cerussam undequaque esse albam dicimus,
nihil aliud significare, quam in omnibus ejus partibus al-
bedinem esse infusam volumus : quid impedimento est,
quominus ita quoque illic undequaque videre et audire et
dominari dicatur, ut quamcumque ejus partem quisquam
sumpserit, eo modo esse affectam intelligamus. Sicut igitur
neque cerussam, ita neque deum hac de causa globo-
sum esse necesse est. »

λίσθαι τὸ ὄν, ὁμοῦς τί καλύπει τὰ μὲν γινόμενα αὐτῶν
 β εἶναι, τὰ δ' αἰδία, ὡς καὶ Ἐμπεδοκλῆς λέγει; ἅπαντα
 γὰρ κακίῃσιν ταῦτα ἡμολογήσας, ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος
 ἀμύχανόν ἐστι γενέσθαι, τὸ τε ὄν ἐξόλλυσθαι ἀνήυστον
 καὶ ἀπρηκτον, δεῖ γὰρ περιέσεσθαι ὅση καὶ τις αἰὲν
 ἐρείδῃ, ὁμοῦς τῶν ὄντων τὰ μὲν αἰδία εἶναι φησι, πῦρ

καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα, τὰ δ' ἄλλα γίνεσθαι
 καὶ γινόμενα ἐκ τούτων. Οὐδέμια γὰρ ἐτέρω, ὡς
 οἰεῖται, γένεσις ἐστὶ τοῖς ὄσιν, ἀλλὰ μόνον μίξις
 διαλλάξις τε μιγέντων ἐστὶ· φύσις δ' ἐπὶ τοῖς ὀνομά-
 ζεται ἀνθρώποισι. Τὴν δὲ γένεσιν οὐ προσοῦσαν εἶ-
 αἰδίοις καὶ τὸ ὄν οὐ γίνεσθαι λέγει, ἐπεὶ τοῦτο γὰρ αἰ-

οὐδὲ αἰ; τὸ μὴ ὄν φεῖται· ἐκ τοῦ γὰρ οὐδαμοῦ ὄντος ἀμύ-
 χανόν ἐστι γενέσθαι τι, τὸ τε ὄν ἐξαπολείσθαι ἀνήυστον καὶ
 ἀπυστον (leg. ἀπρηκτον). Bergkiius ἐκ τε τοῦ μὴ ὄντος sibi
 eibi legendum videri. In hac autem enuntiatione planum
 est non integros reperiri Empedoclis versus, sed partes
 quasdam solutas orationi accommodatas. Quocirca ab aliis
 aliter et hic locus Aristoteles et ipsius Agrigentini vatis
 versuculi reflecti sunt. Illud vero minime dubium, quin
 quum elementorum atque adeo ipsius entis eternitatem
 ostendere voluerit Empedocles, pro ὄντοςσθαι aliud flagitetur
 verbum, quod perpetuitatis notionem exprimat. Namque
 in his mutationibus, quæ continenter fiunt, nunquam ac-
 cidere censet Empedocles, ut quidquam e nihilo oriatur
 vel quocunq̄ uearq̄e quidquam pereat. Bergkiius igitur
 pro ὄντοςσθαι reposuit θεοῦσθαι eo sensu acceptum quo
 Empedocles usurpare solet. Nimirum verbum θεῖν ad
 elementorum mutationes variasque, quas induunt, formas
 sæpius transtulit Empedocles. Cf. v. 96, 136, 149. At
 hoc verbo non tam ipsa perennitas et mortis vacuitas
 designatur, quam perpetua mutatio. Sturzius poetæ manum
 ita sibi visus est restituisse :

ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τι ἀμύχανόν ἐστι γενέσθαι,
 τὸ τε ὄν ἐξόλλυσθαι ἀνήυστον καὶ ἀπρηκτον·
 αἰεὶ γὰρ στήσονται ὅση καὶ τις αἰὲν ἐρείδῃ.

quæ Simon Karstenius p. 96 intacta reliquit, nisi quod
 primo versu... ἐκ τε μὴ ὄντος et secundo τὸ γ' ὄν ἐξόλλυσθαι
 scripsit. Quod vero ait, postrema significare : « semper
 enim stabunt quacunq̄ue ratione quæ urgeat, » id parum
 præsidii in Græcorum sermone et usu poetarum habet.
 Nam *stabant* a Græcis dici ἐστήσονται vel ἐστήξονται, sed
 στήσονται esse *consistent* vel *erigunt*, res est notissima.
 Porro improbamus utramq̄ue Wyttenbachii conjecturam
 a Karstenio p. 191 memoratam : Καὶ τὸ γ' ὄν ἐξόλλυσθαι et
 αἰὲν γὰρ τοῦ θεῦσθαι' vel θήσθαι' ὅση quod exponit : θεοῦσθαι
 vel θήσθαι τις. Longe melius nuper Frid. Panzerbieterus
 in disputatione quæ inscribitur *Beitrag zur Kritik und
 Erklärung des Empedocles* (Meiningæ 1844) p. 15 antiqui
 vatis dictum ita in integrum restituere conatus est :

ἐκ μὲν γὰρ μὴ ὄντος ἀμύχανόν ἐστι γενέσθαι,
 καὶ δ' ὄν ἐξόλλυσθαι ἀνήυστον καὶ ἀπρηκτον·
 αἰεὶ γὰρ τῇ γ' ἔσται, ὅση καὶ τις αἰὲν ἐρείδῃ.

Ultima munire tentat simili loco Iliadis XII, 46.

ὅσην τ' ἰθύσῃ, τῇ γ' εἰκούσι στίχες ἀνδρῶν.

At versu sic emendato sententia angustioribus quam ipsius
 natura fert sinibus circumscribitur. Neque enim id agit
 Empedocles, ut doceat quocunq̄ue pellamus ens, ibi fore,
 sed ut demonstrat, omnino illud futurum esse semperque
 victurum, quocunq̄ue propellatur. Sola igitur immortalitas
 hic spectanda. Quare Spaldingius apud Aristotelem
 rescribi iussit : Αἰεὶ γὰρ, φησὶν, ἔσθαι ὅση καὶ τις αἰὲν ἐρεί-
 δῃ, cui emendationi non adversarer, nisi ad versum ex his
 vocibus componendum aliquid deesset. Mihi apud Aristote-
 telem scribendum videtur : ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἀμύχανόν
 ἐστι γενέσθαι, τὸ τε ὄν ἐξόλλυσθαι ἀνήυστον καὶ ἀπρηκτον,
 αἰεὶ γὰρ περιέσεσθαι ὅση καὶ τις αἰὲν ἐρείδῃ. Inde hos versus
 compono (vid. Empedocl. vss. 102-104) :

ἐκ τοῦ γὰρ μὴ ὄντος ἀμύχανόν ἐστι γενέσθαι,
 τὸ γ' ὄν ἐξόλλυσθαι ἀνήυστον καὶ ἀπρηκτον·
 αἰεὶ γὰρ περιέσται ὅση καὶ τις αἰὲν ἐρείδῃ.

De secundo versu confer quæ Karstenius dixit. Neq̄
 vero quisquam mirabitur pro ὄντοςσθαι a nobis poni κε-
 σθαι, qui neminerit quo scripturæ compendio in codicibus
 quod manu exaratis interdum περι designatur. Illud em̄
 quod Ducangius Append. Gloss Gr. p. 7. citat ὄ, quæ
 facile cum θ commutari potuerit, luce clarius est.

b. 6. Οὐδέμια γὰρ ἐτέρα ὡς οἰεῖται γένεσις ἐστὶ τοῖς ὄσιν
 ἀλλὰ μόνον μίξις τε διαλλάξις τε μιγέντων ἐστὶν φύσις δ' ἐπὶ
 τοῖς ὀνομάζεται ἀνθρώποισιν· τὴν δὲ γένεσιν προσοῦσαν εἶ-
 αἰδίοις καὶ τῷ ὄντι γίνεσθαι λέγει, ἐπεὶ τοῦτο γὰρ αἰὲν
 φέτο. Ita Bekkerus qui extrema e Cod. Lips. correxit
 tamen vidit τῷ ὄντι γίνεσθαι intelligi non posse et γένεσιν
 προσοῦσαν τοῖς αἰδίοις parum perspicue dictum esse. A
 exemplar Lipsiense τὴν δὲ γένεσιν εἰ πρός ὄσιν et τῷ ὄντι
 γίνεσθαι suppediat. Idcirco Bergkiius locum sic consti-
 tuit : τὴν δὲ γένεσιν πρός ὄσιν τοῖς αἰδίοις; καὶ τῷ ὄντι γί-
 νεσθαι λέγει αὐτὴν δὲ γένεσιν, εἰ πρός ὄσιν καὶ αἰδίοις; τὸ
 τῷ ὄντι γίνεσθαι, λέγει eo sensu, ut Empedocles hanc
 pellet generationem quum novi aliquid accedat ad ea quæ
 sunt, quum revera aliquid nascatur. Quod vereor ut
 sit probari. Illud προσοῦσαν, utrum e codic. an e veteri
 bus editionibus (legitur enim in Paciana alisque) sumserit
 Bekkerus, non liquet. Quod vero Spaldingius ait, quæ
 sententia sub poetæ philosophi verbis expræferuntur τῶν ὄσιν
 quibus statim loquimur, subjecta sit, eandem esse verbo-
 rum nostri philosophi ἢ γένεσις πρόσσει τοῖς αἰδίοις; ἢ
 propterea nequeo probare, quia vix ullum huiusmodi exem-
 plum apud veteres reperitur. Neque enim laudare lice
 locos, qualis est Platonius in Phædone p. 102 E, ἢ
 αὐτῶ (i. e. τῷ μεγέθει) πρὸς τὸ ἐναντίον, τὸ σμικρόν, ἢ
 nihil simile invenias. Quum autem Felicianus verba
*Generationem autem æternis non inesse, neque ea se-
 nerari dici, quod impossibile id prorsus sit*, suscipi-
 eum in codice suo legisse προσοῦσαν. Totum autem locum
 ita emendo : Οὐδέμια γὰρ ἐτέρα, ὡς οἰεῖται, γένεσις ἐστὶ τῷ
 ὄσιν,

ἀλλὰ μόνον μίξις τε διαλλάξις τε μιγέντων
 ἐστὶ· φύσις δ' ἐπὶ τοῖς ὀνομάζεται ἀνθρώποισι.

τὴν δὲ γένεσιν οὐ προσοῦσαν τῷ αἰδίοις καὶ τὸ ὄν οὐ γί-
 νεσθαι λέγει, ἐπεὶ τοῦτο γὰρ ἐξόλλυσθαι φέτο. Prior versus in cod.
 Lips. non recte scribitur ἀλλὰ μόνον μίξις τε καὶ δ'. In po-
 steriore invenitur ἐστὶ non ἐστίν, item ἀνθρώποισι non ἀν-
 θρώποισιν. Sed falsum est quod Olearius tradidit atque
 Füllebornio et Spaldingio creditum, scriptum esse in illo
 libro ὀνομάζετ; nam Beckio teste supra scriptum legitur αἰ-
 φύσις; hoc loco nihil est nisi γένεσις; ac perperam a Feliciano
 accipitur pro *natura*. Plutarch. adv. Colot. p. 111.
 (tom. X. p. 579. ed. Reisk.) : περὶ τῆς ἐξ οὐκ ὄντων γένεσις;
 ἢν φύσιν τινὲς καλοῦσι. Aristot. Phys. p. 26. v. 18 : ed.
 Sylb. : Ἡ φύσις ἢ λεγομένη ὡς γένεσις ὁδός ἐστιν εἰς τὸ
 Jungitur utrumque vocabulum apud Ocellum cap. 11, 3 :
 Ἐν ᾧ δὲ μένει τοῦ κόσμου φύσις τε καὶ γένεσις ἔχουσι τὴν
 δυναστείαν, τρία δὲ ταῦτα ὑπάρχειν. Cæterum vide Beckii
 adn. ad Pseudoplat. de philo. decr. I, 30, ubi idem ver-
 sus afferuntur.

τον φετο. Πῶς γὰρ ἄν, φησί, καὶ ἐπαυξήσῃ τὸ πᾶν καὶ πόθεν ἔλθόν; ἀλλὰ μισγομένων τε καὶ συντιθεμένων πυρὸς καὶ τῶν μετὰ πυρὸς γίνεσθαι τὰ πολλά, ἀλλαττομένων τε καὶ διακρινομένων φεῖρεσθαι πᾶσι, καὶ εἶναι τῇ μὲν μίξει πολλά τε καὶ τῇ διακρίσει, δὲ φύσει τέτταρ' ἄνευ τῶν αἰτιῶν ἢ ἔν. Ἡ εἰ καὶ εἰρα εὐθὺς ταῦτα εἴη, ἔξ ἴδν συντιθεμένων γίνεσθαι, κρινομένων δὲ φεῖρεσθαι, ὡς καὶ τὸν Ἀναξαγόραν

φασὶ τινες λέγειν, ἔξ δὲ ὄντων καὶ ἀπερῶν τὰ γινόμενα γίνεσθαι, κἄν οὕτως οὐκ ἂν εἴη ἀδία πάντα, ἀλλὰ καὶ γινόμενα ἅττα καὶ γενόμενά τ' ἔξ ὄντων καὶ 20 φθειρόμενα εἰς οὐσίας τινὰς ἄλλας. Ἔτι δὲ οὐδὲν κωλύει, μίαν τινὰ οὐσαν τὸ πᾶν μορφήν, ὡς καὶ ὁ Ἀναξίμανδρος καὶ ὁ Ἀναξίμανης λέγουσιν, ὁ μὲν ὕδωρ εἶναι φάμενος τὸ πᾶν, ὁ δὲ, ὁ Ἀναξίμανης, ἀέρα, καὶ ὅσοι ἄλλοι ἄλλοι οὕτως εἶναι τὸ πᾶν ἐν ἡξιώμασι, τοῦτο ἤδη σχή- 25

11. Πῶς γὰρ, φησί, καὶ ἑκατέρω ἴστο, παντὶ τε καὶ ποθὲν ἔν; ἀλλὰ μισγομένων τε καὶ συντιθεμένων πυρὸς καὶ τῶν αἰ πυρὸς γίνεσθαι τὰ πολλά, ἀλλαττομένων τε καὶ κρινομένων φεῖρεσθαι πάλιν, καὶ εἶναι τῇ μὲν μίξει πολλά τε τῇ διακρίσει, τῇ δὲ φύσει τέτταρ' ἄνευ τῶν αἰτιῶν ἢ ἔν. ἵπαι locum quem Bekkerus vulgavit. Initium in ro Lips. sic exhibetur : Πῶς γὰρ φησί καὶ ἐπαυξήσῃτο πᾶσι καὶ πόθεν ἔλθόν, ἀλλὰ μισγομένων κ. τ. λ. quocum parari convenit ea quæ apud Simplicium in Aristot. q. 3. p. 34 B ex Empedocle depromta exstant (v. 94-95) :

τοῦτο δ' ἐπαυξήσῃτε τὸ πᾶν τί κε καὶ πόθεν ἔλθόν, πῇ δὲ κε καὶ ἀπόλοιο; ἐπεὶ τῶνδ' οὐδὲν ἔρημον.

posteriore versu καὶ productum ante vocalem et hiatus verbis ἀπόλοιο; ἐπεὶ, qui tamen interpunctione excular, morari lectores possit. Sed nihil mutandum. Alio- u commendabilis foret Karstenii conjectura πῇ δὲ καὶ ἔλθον' ἔν; ἐπεὶ κ. τ. λ. a qua non multum discrepat Berg- 30 ma :

τοῦτο δ' ἐπαυξήσῃτε τὸ πᾶν κε τί καὶ πόθεν ἔλθόν, πῇ δὲ καὶ ἐκπόλοιο κ', ἐπεὶ τῶνδ' οὐδὲν ἔρημον.

12. Aristotelem cum Bergkio scribo πῶς γὰρ ἄν, φησί, καὶ ἐπαυξήσῃ τὸ πᾶν τί καὶ πόθεν ἔλθόν; Sin autem versus Empedocles quem philosophus respexit non fuit idem qui Simplicio servatus est, possis vel Spaldingio auctore etrum sic restituere :

πῶς κε ἐπαυξήσῃτε τὸ πᾶν τί τε καὶ πόθεν ἔλθόν;

13. quemadmodum Bergkio placuit :

πῶς γὰρ ἐπαυξήσῃτε τὸ πᾶν κί τι καὶ πόθεν ἔλθόν;

ergianam rationem alteri præopto, exceptis duabus vo- 35 cibus κί τι, pro quibus κε τί substituerim hac sententia : *hic et unde profectum quo modo rerum universalium elementa afferat? vel qua tandem ratione augetur universum quæ res et unde profecta?* quamquam Bergkianum illud κί τι non esse deterius libenter concedo. hoc sequitur in cod. Lips. ἀλλὰ μισγομένων pro μισγομένων recentioris græcitalis est (cf. Corais Ἀτακτ. tom. II. 331. et IV. p. 526) et mero librarii errore huic libro insertum. Denique notandum verba τῇ δὲ φύσει τέτταρ' ἔν τῶν αἰτιῶν ἢ ἔν ad quatuor elementa, quæ Empedocles statuit, ignem, aquam, aerem, terram et ad rerum causas (τὰ αἰτία) vel auctores (τοὺς αἰτιῶν) Amorem atque discordiam pertinere. Sunt autem elementa illa diversa pidentia sed communi immortalitatis vinculo conjuncta atque ex una eademque materia assumtis variis formis et qualitatibus orta. Hinc intelligitur cur res, si a copulandi casus discesseris, et ad quatuor elementa et ad unum revocari queant. Copiose de hoc argumento disseruit Karstenius p. 316 seqq. et p. 336 seqq.

16. Post αἰτιῶν in Cod. Lips. hæc leguntur : ἢ ἔν εἴη καὶ ἐκπερα εὐθὺς ταῦτα εἴη, non φησί, ut Olearius voluit. In his verbis patet prius illud εἴη mutandum esse in ἢ εἰ quod in reliquis membranis exstat, præterea male Füllebornium pro εὐθὺς posuisse εὐθὺς. Neque enim hic, ut in

præcedenti enuntiatione, Empedoclis sententia illustratur, sed postquam mediæ orationi illa ὡς καὶ τὸν Ἀναξαγόραν — γίνεσθαι interposuit auctor, inchoatam periodum verbis κἄν οὕτως continuat. Namque hoc dicit philosophus, etiamsi quis infinita rerum primordia fingat, quæ ab omni fuerint æternitate, ut Anaxagoras fecerit, tamen ne sic quidem contingere, ut omnia sint æterna, sed alia gigni, alia esse genita ex iis quæ sunt, alia denique mutata figura in diversas transire naturas. Quapropter post τῶν αἰτιῶν ἢ ἔν punctum ponendum, quæ sequuntur autem sic quemadmodum fecimus constituenda sunt. Idem Spaldingius videntur et Bergkio censuisse, quorum prior tamen dubitavit in principio comprehensionis ἢ εἰ, an εἰ δὲ exararet, posterior καὶ γενόμενά τ' deletiv.

22. Ἔτι οὐδὲν κωλύει μίαν τινὰ οὐσίαν τὸ πᾶν μορφήν, ὡς ὁ Ἀναξίμανδρος καὶ ὁ Ἀναξίμανης λέγουσιν, ὁ μὲν ὕδωρ εἶναι φάμενος τὸ πᾶν, ὁ δὲ, ὁ Ἀναξίμανης, ἀέρα, καὶ ὅσοι ἄλλοι οὕτως εἶναι τὸ πᾶν ἐν ἡξιώμασιν. Τοῦτο ἤδη σχήμασι τε καὶ κλήθεσι καὶ ὀλιγότῃ, καὶ τῷ μανὸν ἢ πυκνὸν γίνεσθαι, πολλά καὶ ἀπειρα ὄντα τε καὶ γινόμενα ἀπεργάζεσθαι τὸ ὅλον. Ita Bekkerus locum distinxit qui meo iudicio in unum verborum circuitum contrahendus erat. Quum autem monstrare studeam, fieri posse, ut alia sint ex æterno tempore, alia autem generata, quemadmodum Agrigentinus philosophus decreverit, sempiterna esse quatuor illa elementa a quibus eorum quæ videmus infinita vis et copia oriatur, aut ut Anaxagoras arbitratus sit, rerum principia esse infinita ex iisque copulandi disjungendique varietate omnia esse procreata, nihil ob stare dicit Aristoteles, quominus etiam ex una aliqua rerum specie multa atque adeo infinita, quæ partim sunt partim fiunt, progignantur. Quamobrem primum cod. Lips. auctoritate οὐσαν scribendum pro οὐσίαν, quod Füllebornius conjecit, Felicianus expressit, deinde pro ἀπεργάζεται cum Spaldingio et Bergkio ἀπεργάζεσθαι reponendum. Una superest difficultas. Nam quo spectet illud τὸ ὅλον, non facile dixeris. Adde quod Felicianus hæc verba in exemplari suo non reperit. Ita enim vertit : « Accedit quod nihil vetat, quin una quædam substantia et forma universum sit, sicut et Anaximander et Anaximenes iniquiunt, alter aquam esse universum, Anaximenes aerem asserens, et quicumque alii ita universum esse unum censuerunt. Id enim et figuris et multitudinibus et paucitatibus, et dum rarum et densum evadit, multa et infinita ea quæ et sint et gignantur efficiunt. » Bergkio existimat τοῦτο referri ad unum illud elementum (μορφήν), quod sive quantitatis sive qualitatis rationem habeas multifariam dividatur et tamen totum illud (τὸ ὅλον) efficiat. At si hæc μορφή est universum, quemodo efficere poterit totum, quod nomine magis quam re hoc aliisque veterum locis differt ab universo? Itaque nihil frequentius in Pseudocelli libro, quem licet suppositum, antequam tamen esse constat, quam junctum utrumque nomen velut cap. I, 5 : Τὸ δὲ γε ὅλον καὶ τὸ πᾶν οὐδὲν ἡμῖν ἐξ αὐτοῦ παρέχεται τακμήριον τοιοῦτον, et ibid. 7 : Τὸ δὲ γε ὅλον καὶ τὸ πᾶν ὀνομάζω τὸν σύμπαντα κόσμον. Quæ quom ita sint, acute Frid. Sylburgius pro τὸ ὅλον conjecit ταῦτο ἔν, quod ego recipere non sum gravatus. Tum igitur post longio-

ρον· τὸ δὲ ὁμοιον ἐτέρῳ ὁμοιον, ὥστε δύο ἢ πλείω ὄντα, οὐκ ἂν ἐν οὐδ' ἄπειρον εἶναι. Ἄλλ' ἴσως τὸ ὁμοιον πρὸς τὸ αὐτὸ λέγει καὶ φησιν αὐτὸ ὁμοιον εἶναι πᾶν, ὅτι ὁμοιομερές, ὕδωρ ὃν ἄπαν ἢ γῆν ἢ εἰ τι τοιοῦτον ἄλλο. Δῆλος γὰρ οὕτως ἀξίων εἶναι ἐν τῶν δὴ μερῶν 20 ἕκαστον σῶμα ὄν, δ οὐκ ἄπειρόν ἐστι. Τὸ γὰρ ὅλον ἄπειρον· ὥστε ταῦτα περαίνει πρὸς ἄλληλα ἀγένητα

ὄντα. Ἔτι εἰ ἀδιόν τε καὶ ἄπειρόν ἐστι, πῶς ἂν εἴη ἐν σῶμα ὄν; εἰ μὲν γὰρ ἀνομοίων μερῶν εἴη, πολλὰ καὶ αὐτὸς ἂν γίνεσθαι ἀξιοί. εἰ δὲ ἄπαν ὕδωρ, ἢ ἄπαν γῆ, ἢ δ, τι δὴ τὸ ὄν τοῦτ' ἐστι, πολλὰ ἂν ἔχοι μέρη, ὡς καὶ Ζήνων ἐπιχειρεῖ ὄν δεικνύσαι τὸ οὐκ ὄν ἐν. Εἴη οὖν ἂν καὶ πλείονα τὰ αὐτοῦ μέρη, τὰ μὲν ἐλάττωνα τὰ δὲ μείζονα, ἄλλοιά τε πάντη, εἰ ταῦτα

propterea notabilem censet, quoniam inde cognoscamus Anaxagoram contra Melissum disputasse. Quæ si ita certa essent, ut sunt acute et ingeniose excogitata, nihil melius hac Bergkii sententia foret. Ac primum quidem τὸ ἄπειρον ex Anaxagoræ placitis ἀνόμοιον esse vult. In quo unum desidero quod gravissimum esse omnes largientur. Quum enim duo ἄπειρα Anaxagoras statueret, alterum ὁμοιον, ἀνόμοιον alterum, querendum erat, utrum iis de quibus hic agitur conveniret, quod a Bergkio non esse factum dolemus. Est vero ἀνόμοιον illud ἄπειρον Anaxagoræ minima materiæ pars, ut ex iis quæ supra laudata sunt atque ex aliis fragmentis efficitur, velut e primo pag. 65 ed. Schaub. (pag. 14 ed. Schorn.) ὁμοῦ πάντα χρήματα ἦν, ἄπειρα καὶ πλῆθος καὶ συμκρότητα· καὶ γὰρ τὸ συμκρόν ἄπειρον ἦν. De dissimilitudine τοῦ συμκρόν καὶ ἄπειρον nihil adjicio, quum e superioribus satis pateat. Alterum ἄπειρον, quod ὁμοιον esse arbitrabatur, ipsa mens (νόος) est. Namque fragm. VI init. p. 100 ed. Schaub. (p. 24 ed. Schorn.) hæc leguntur: τὰ μὲν ἄλλα παντὸς μοίραν μετέχει, νόος δὲ ἐστὶ ἄπειρον καὶ αὐτοκρατὴς καὶ μέμικται οὐδενὶ γένεσθαι, ἀλλὰ μόνον αὐτὸ ἐπ' ἑωυτοῦ ἐστὶ, et sub finem ejusdem fragmenti, ut modo vidimus, νόος δὲ πᾶς ὁμοίος ἐστὶ καὶ ὁ μείζων καὶ ὁ ἐλάσσων. Jam vero Aristoteles Melissi opinionem impugnaturus, qui id quod sit infinitum esse dixerat partim Parmenideis utitur scitis partim Anaxagoræ doctrinam commemorat. Quum autem Parmenides sui simile dicens universum eo ipso indicet, illam universitatem partibus constare, quoniam similitudo sine iis quæ inter se comparantur ne cogitari quidem potest, extra universum autem nihil est: quod partes habeat, id esse finitum Aristoteles colligit. At illud Anaxagoræ ἄπειρον quod in minimis rerum partibus cernitur cum Melisseo ἄπειρῳ, quod est universum, non recte contendit, nemini dubium aut obscurum videbitur. Quocirca confugiendum erit ad alterum ἄπειρον, illud αὐτοκρατὴς: quod semina rerum digessit (cf. fragm. XVII et XVIII p. 128 et 129 ed. Schaub.) ac totum sui simile est. Inde consequitur, ut infinita mens, quam Anaxagoras primus animo comprehendit ad confutandum ens Melisseum, quod infinitum et universum est, nullo modo accommodata, cum placitis Melissi ab Aristotele tantum componatur. Nimirum δ' Ἀναξαγόρας ἐλέγχει hic non vertendum redarguit, refellit, ut sæpe alias, sed demonstrat, ostendit, ut apud Platonem Protag. 331, E: ὥστε τοῦτω γε τῷ τρόπῳ κἄν ταῦτα ἐλέγγοις, εἰ βούλοιο, ὡς ἄπαντ' ἐστὶν ὁμοια ἀλλήλοις. Itaque verba græca sic emendo et interpretor: Ἔχον ἐξ ἐμῶν καὶ ἑσχατα, πᾶρας ἔχει ἀγένητον ὄν, ἐπὶ εἰ καὶ, ὡς αὐτὸς λέγει, ἐν ἐστὶ, καὶ τοῦτο σῶμα, ἔχει ἄλλα ἑαυτοῦ μέρη καὶ ταῦτα ὁμοια πάντα. Καὶ γὰρ ὁμοιον οὕτω λέγει τὸ πᾶν εἶναι, οὐχὶ ὡς ὅλοιον ἐτέρῳ τινί, ἕκαστ' καὶ Ἀναξαγόρας ἐλέγχει, ὅτι ὁμοιον τὸ ἄπειρον· τὸ δὲ ὁμοιον ἐτέρῳ ὁμοιον, ὥστε δύο ἢ πλείω ὄντα, οὐκ ἂν ἐν οὐδ' ἄπειρον εἶναι. Ἄλλ' ἴσως τὸ ὁμοιον πρὸς τὸ αὐτὸ λέγει καὶ φησιν αὐτὸ ὁμοιον εἶναι πᾶν, ὅτι ὁμοιομερές, ὕδωρ ὃν ἄπαν ἢ γῆν ἢ εἰ τι τοιοῦτον ἄλλο, i. e.: «sed quum medium habeat et extrema, finem habet, quamvis æternum sit, quoniam, etiamsi, ut ipse dicit, unum est idque corpus, alias sui partes easque similes omnes habet. Etenim eo modo simile universum dicit esse, (non quemadmodum

alii placet, alteri cuidam) quod etiam Anaxagoras ostendit, infinitum sui simile esse: atqui si quid simile est, alteri est simile, ita ut duo vel plura sint entia, non unum æque infinitum. Sed fortasse simile dicit ejusdem (semper) habita ratione contenditque, ipsum simile esse totum, utpote æqualibus constans partibus, quia niversum sit aqua vel terra vel quocunque aliud hujus generis.»

18. Δῆλος γὰρ οὕτως ἀξίων εἶναι ἐν τῶν διμερῶν ἕκαστον σῶμα ὄν, οὐκ ἄπειρόν ἐστιν. Ita vulgo hæc verba exhibentur, de quorum obscuritate jure conquestus est Spaldingius. At in cod. Lips. est οὕτως ἀξίων ἐν τῶν δὴ μερῶν, quod omisit Olearius. Quocirca Beckius locum ita distingui volebat: Δῆλος γὰρ οὕτως ἀξίων εἶναι ἐν, τῶν δὴ μερῶν ἕκαστον, σῶμα ὄν, οὐκ ἄπειρόν ἐστι. Sed rectius addito pronomine relativo ita scribo: Δῆλος γὰρ οὕτως ἀξίων εἶναι ἐν τῶν δὴ μερῶν ἕκαστον σῶμα ὄν, δ οὐκ ἄπειρόν ἐστι. Similiter jam Spaldingius dye legendum conjecerat. Cæterum Aristoteles conclusio vehementer repugnat ipsius Melissi decretis, qui (cf. fragm. 16) dixerat: Εἰ μὲν εὐὸν ἐστὶ, δαὶ αὐτὸ ἐν εἶναι· ἐν δὲ εὐὸν δεῖ αὐτὸ σῶμα μὴ ἔχειν· εἰ δὲ ἔχει πάχος, ἔχει ἂν μόρια καὶ οὐκ εἶναι ἐν εἴη ἐν. In eo autem refellendo id potissimum spectat Aristoteles, ut quoniam ille universum esse infinitum affirmaverat, partes esse universi significet, quæ etsi non ortæ, fines tamen inter se sint.

22. Εἰ μὲν γὰρ ἀνομοίων ἁμερῶν εἴη, πολλὰ, καὶ αὐτὸς εἴη τῶ γ' εἶναι ἀξιοί. Hæc nequiquam cum iis de quibus hic disputatur conciliari possunt. Felicianus vertit: «Ad hæc si æternum et infinitum sit, quo pacto esse unum corpus potest? nam si sit dissimilium partium, erant multa, et ipse quoque ita existimat.» Is igitur legit εἰ μὲν γὰρ ἀνομοίων μερῶν εἴη. In Lipsiensi libro est: εἰ μὲν ἀνομοιομερῶν (vel ἀνομοιομερές, nam compendium in fine dubitationem facit) εἴη, πολλὰ καὶ αὐτὸς γίνεσθαι ἀξιοί. Corrige: Εἰ μὲν γὰρ ἀνομοίων μερῶν εἴη, πολλὰ καὶ αὐτὸς ἂν γίνεσθαι ἀξιοί. Negat Aristoteles quod æternum et infinitum sit, id unum esse posse corporis naturam habens. Quæ quum ita sint, querat aliquis, quid obstat æternitas unitati? Recte vero Spaldingius ait hic non esse expectandos illos laqueos quibus Plato Parmenideam unitatem in Sophista et Parmenide adoritur, ubi non amplius agnoscit unum propterea quod dicitur esse illud (ὡς ἄλλο π σωμαῖον τὸ ἐστὶ τοῦ ἐν). Licet enim eadem ratione hoc loco possit negari unum esse id cui duo ascribantur, æternitas et infinitio, eo tamen inclinat animus, ut cum Spaldingio credam, obiter solum memorari τὸ ἀδιόν, respici autem in argumentatione unica τὸ ἄπειρον, quod officere unitati Stagiritæ persuasum erat. Illud vero imprimis manifestum est, omnem lapidem movere Aristotelem, ut falsum esse demonstrat id quod Melissus contendebat, ens neque corpus habere neque partes (ἀδιαιρέτων εἶναι σῶμα οὐκ ἔχον).

26. Εἴη οὖν ἂν καὶ πλείονα αὐτοῦ μέρη ἐλαττώων τε καὶ μικροτέρων, ἀλλὰ τε πάντη ἂν ταύτη ἄλλοιον εἴη οὐδενὸς προσγινόμενου σώματος οὐδ' ἀπογινόμενου. In his, quæ magnam partem inepta sunt, pauca variat exemplar Lipsiense, articulum τὰ inter πλείονα et αὐτοῦ inserens et relicta inter ἄλλ' et τε lacuna sequentia præter οὐδὲν pro οὐδενὸς ita

ἄλλοιον εἴη οὐδενὸς προσγιγνομένου σώματος οὐδ' ἀπογιγνομένου· εἰ δὲ μήτε σῶμα μήτε πλάτος μήτε μήκος ἔχοι μηδέν, πῶς ἂν ἄπειρον εἴη; τί κωλύει πολλὰ καὶ ἐν ἀριθμῷ τοιαῦτα εἶναι; τί κωλύει καὶ πλείω ὄντα ἑνός, μεγέθει ἄπειρα εἶναι; ὡς καὶ Ξενοφάνης ἄπειρον τὸ τε βᾶθος τῆς γῆς καὶ τοῦ ἀέρος φησὶν εἶναι.

Δηλοῖ δὲ καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐπιτιμᾷ γὰρ, ὡς λεγόντων τινῶν τοιαῦτα, ἀδύνατον εἶναι, οὕτως ἔχόντων, ζυμβαίνειν αὐτά·

εἴπερ ἄπειρα γῆς τε βᾶθη καὶ θαψιλὸς αἰθήρ,
ὡς διὰ πολλῶν δὴ βροτέων ῥηθέντα ματαίως
ἐκκέχυται στομάτων, ὀλίγον τοῦ παντός ἰδόντων.

dans ut in reliquis codicibus exarata exstant. Corrigendum videtur: Εἴη οὖν ἂν καὶ πλείονα τὰ αὐτοῦ μέρη, τὰ μὲν ἄπειρα, τὰ δὲ μείζονα ἄλλοιά τε πάντη, εἰ ταύτη ἄλλοιον εἴη ὁυδενὸς προσγιγνομένου σώματος οὐδ' ἀπογιγνομένου. Etsi verisimile non est Melissum discrete prae se tulisse, id quod sit, unius esse materiae atque hoc argumento ad tuendam eius unitatem esse usum, callide tamen Aristoteles hanc attulit rationem, qua adversarium falsi convinceret. Apposite comparare licet similem Alexandri Aphrodisiensis argumentationem ap. Simplicium Phys. fol. 18 a: Εἰ δὲ τίς λέγει τῷ ὅλῳ τὸ μέρος ἐπὶ μὲν τῶν συνεχῶν (del. μή) τῶν ὁμοιομερῶν ταῦτόν εἶναι, ἐπὶ δὲ τῶν ἄνομοιομερῶν μηκέτι, καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν εὐρήσει μὴ ταῦτόν ἐν. . . καὶ γὰρ εἰ μὲν καὶ συνεχῆς ἔστι, κατὰ τοῦτο ἐν καὶ ταῦτόν τοι; ἔκαστος μέρους τὸ διόν, καὶ ἐπὶ ἄνομοιομερῶν ὁ αὐτός; ἂν εἴη λόγος. Καὶ γὰρ καὶ ταῦτα συνεχῆ. Εἰ δὲ διατρεθείη ἀπ' ἀλλήλων, ὁμολογημένως πολλὰ ἔσται καὶ τὰ ὁμοιομερῆ. Novissima verba ei tunc ἄλλοιον εἴη οὐδενὸς προσγιγνομένου σώματος οὐδ' ἀπογιγνομένου referri videntur ad Melissae (fragm. 11) αἰ τοῦ τρισημικροῖσι ἔκαστι ἑτεροῖον γίνοντο, quae tamen in alienam sententiam Stagiritae detorsit.

28. Εἰ δὲ μήτε σῶμα μήτε πλάτος μήτε μήκος ἔχον μηδέν, πῶς ἂν ἄπειρον ἂν εἴη; τί κωλύει πολλὰ καὶ ἐνάριθμα τοιαῦτα εἶναι; τί κωλύει καὶ πλείω ὄντα ἑνός, μεγέθει ἄπειρα εἶναι; Eadem in suo codice invenit Felicianus sic interpretans: « al si neque corpus sit, neque latitudine neque longitudine ulla praeditum, quomodo esse infinitum potest? Quid obstat, quin multa et numerabilia huiusmodi sint? Quid prohibet etiam, quin licet plura uno esse dicantur, infinita tamen magnitudine sint? » Melius in libro Lipsiensi m̄kos; ἔχει et paulo post τί κωλύει, καὶ ἐν ἀριθμῷ τοιαῦτα εἶναι, non, ut Olearius ait, ἐν ἀριθμῷ scriptum est. In hoc uno librarius peccavit, quod post πλείω ὄντα virgula distinxit. Quam ob rem non dubium quin verba hoc modo emendanda sint: Εἰ δὲ μήτε σῶμα μήτε πλάτος μήτε μήκος ἔχοι μηδέν, πῶς ἂν ἄπειρον εἴη; τί κωλύει πολλὰ καὶ ἐν ἀριθμῷ τοιαῦτα εἶναι; τί κωλύει καὶ πλείω ὄντα ἑνός, μεγέθει ἄπειρα εἶναι; Sensus apertus: « si ens neque corporeum, neque latum neque longum est, quomodo infinitum esse queat? quid autem obstat, quominus id quod unum est numero etiam par sit multis huius generis? quid praeterea impedit quominus quae plura uno esse perhibentur infinita tamen magnitudine sint? » Erunt fortasse qui extrema interpretentur: quid praeterea impedit quominus, quae plura uno esse dicuntur, magnitudine vel potius parvitate oculorum aciem fugiant. Nam ut supra vidimus, quemadmodum Anaxagoras duplici notione usurpabat τὸ ἄπειρον, ut aut illud esset quod magnitudine sua omnia complecteretur aut id quod ita esset parvum, ut sensibus vix percipi posset: ita etiam, ne de aliis loquar, saepe Aristoteles. Accedit quod Spaldingius qui nesciebat, quo spectaretur ταῦτα, ac μέρη subandiri volebat, omnia hic ardua esse epinatus imprimis male acceptis verbis μεγέθει ἄπειρα in errorem inductus videtur. Sunt autem ταῦτα, quod ex nostra interpretatione effici arbitramur, ea quae neque corpore, neque latitudine neque longitudine praedita esse philosophus sumit. Sed tamen sequentia indicio sunt priorem explicandi rationem veram esse.

32. Ω; καὶ Ξενοφάνης; at in libro Lipsiensi est ὁ Ξενοφάνης,

νης, ut paulo inferius ὁ Ἐμπεδοκλῆς, sed supra sine articulo Ζήνων. Xenophanes dixerat, terram suis radicibus atque fundamentis nixam in infinitum pertinere. Similem de aeris infinitate sententiam pronuntiasse eum ex hoc loco discimus. Ergo non unum, sed duo infinita Colophonius philosophus esse decrevit, neque ea sic diversa ut illa duo Anaxagorae ἄπειρα, sed prorsus ejusdem immensitatis, nec nisi locorum intervallis disjuncta. Hanc Xenophanis opinionem reprehensam esse ab Empedocle prodidit Aristoteles de Caelo II, 13, ubi idem, qui hic citantur, versus exstant: Ἄπειρον τὸ κάτω τῆς γῆς; εἶναι φασιν, ἐπ' ἄπειρον αὐτὴν ἐρριζώσθαι λέγοντες, ὡς περ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, ἵνα μὴ πράγματι ἔχουσι ζητοῦντες τὴν αἰτίαν· διὰ καὶ Ἐμπεδοκλῆς; οὕτως ἐπέπληξεν εἰπὼν ὡς (leg. αὐτοῖς ἐπέπληξεν εἰπὼν ὡς):

εἴπερ ἄπειρα γῆς τε βᾶθη καὶ θαψιλὸς αἰθήρ,
ὡς διὰ πολλῶν δὴ γλώσσης ῥηθέντα ματαίως
ἐκκέχυται στομάτων, ὀλίγον τοῦ παντός ἰδόντων.

33. Δηλοῖ δὲ καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐπιτιμᾷ γὰρ ὡς λεγόντων τινῶν τοιαῦτα ἀδύνατα εἶναι, οὕτως ἔχόντων ζυμβαίνειν αὐτά, εἴπερ ἄπειρα γῆς τε βᾶθη καὶ θαψιλὸς αἰθήρ. δὲ διὰ πολλῶν δὴ βροτέων ῥηθέντα ματαίως ἐκκέχυται στομάτων, ὀλίγον τοῦ παντός ἰδόντων. Cod. Lips. primum exhibet ἀδύνατον, deinde in secundo Empedocles versu non δὲ, sed quod in altero Aristotelis loco de Cael. II, 13 legitur, et unice probari oportet, ὡς; denique in tertio versu ὀλίγον, non οὐδὲν quod in veteribus editionibus reperitur. Caeterum erravit Olearius, in primo versu dicens ἄπειρα scriptum esse. Eisdem versus attulit Simplicius de Cael. f. 127 a; secundum etiam Clemens Al. Strom. VI p. 688 D memoravit. Pro βροτέων, quod hic omnes libri habent, altero Aristotelis loco et apud Clementem exstat γλώσσης; pro ῥηθέντα vero ἐβόντα mala est Clementis codd. scriptura, nec nisi librariis impudentum quod ibidem legitimus εἰδόντων pro ἰδόντων. Locum cum Beckio sic constituimus: ἐπιτιμᾷ γὰρ, ὡς λεγόντων τινῶν τοιαῦτα, ἀδύνατον εἶναι, οὕτως ἔχόντων (scil. γῆς καὶ ἀέρος;) ζυμβαίνειν αὐτά·

εἴπερ ἄπειρα γῆς τε βᾶθη καὶ θαψιλὸς αἰθήρ,
ὡς διὰ πολλῶν δὴ βροτέων ῥηθέντα ματαίως
ἐκκέχυται στομάτων ὀλίγον τοῦ παντός ἰδόντων.

Sic autem sententiam interpretamur: « improbat haec Empedocles, quum nonnulli talia contendunt, fieri non posse dicens, ut, si ea sit terrae et aeris ratio, apta sint haec inter se et in rerum natura connexa, si infinita sint et terrae profunda et vastus aether, quemadmodum multi mortales temere loquentes ore effutunt, exiguum universi partem contemplati. » Deest in versibus Empedocles apodosis, quae qualis fuerit ex iis quae ab Aristotele de Empedocles opinione referuntur, non est difficile ad iudicandum atque ab aliis jam recte intellectum. Namque vidit Simon Karstenius Comm. in Emped. p. 222 talem fere fuisse sententiam his et iis qui interciderunt versibus expressam: « singulae mundi partes aether, aer, mare, terra certis sinibus circumscriptae sunt; neque enim reliquis locis esset, si, ut quidam effutunt, aer et terra infinita essent. » Idem ἄπειρων quod minus usitatum quam ἄπειρος; alio Empedocles loco (cf. annot. ad vs. 61) et θαψιλός; pro θαψιλός; H-

μασί τε και πληθεσι και ὀλιγότηι και τῶ μανὸν ἢ πυκνὸν γίνεσθαι πολλὰ και ἀπειρα ὄντα τε και γινόμενα ἀπεργάζεσθαι, ταῦτο ὄν. Φησι δὲ και ὁ Δημόκριτος τὸ ὕδωρ τε και τὸν ἀέρα ἕκαστόν τε τῶν πολλῶν, ταῦτο ὄν, ῥυσμῶ, διαθηγῆ και τροπῆ διαφέρειν · τί δὲ 30 κωλύει και οὕτως τὰ πολλὰ γίνεσθαι και ἀπόλλυσθαι,

ἔξ ὄντος δεῖ εἰς ὄν μεταβάλλοντος ταῖς εἰρημέναις διαφοραῖς τοῦ ἑνός, και οὐδὲν οὔτε πλέονος οὔτε ἑλάττονος γινομένου τοῦ ὄλου; ἔτι τί κωλύει πολλὰ μὲν ἔσθαι ἄλλων τὰ σώματα γίνεσθαι και διαλύεσθαι εἰς σώματα οὕτως δὲ διαλυόμενα και ἴσα γίνεσθαι τε και ἀπόλλυσθαι πάλιν; εἰ δὲ και ταῦτά τις συγχωρεῖ, και εἰ

rem parenthesisis ὡς και ὁ Ἀναξίμανδρος—ἡξιώκασι apparet tunc referri ad πᾶν et memorata rerum in hac universitate nascentium multitudine atque infinita copia periodum claudi his verbis, quæ tamen hoc rerum naturæ corpus per se unum et æquabile esse, quod initio enuntiatum erat illa junctura μὲν τινὰ οὖσαν μορφήν, ad totam sententiam mente comprehendendam iterum significant. Quod reliquum est, Sylburgii conjectura sequenti enuntiato confirmari videtur.

29. Φησι δὲ και ὁ Δημόκριτος τὸ ὕδωρ τε και τὸν ἀέρα ἕκαστόν τε τῶν πολλῶν, ταῦτο ὄν, ῥυσμῶ διαφέρειν. Τί δὲ κωλύει και οὕτως τὰ πολλὰ γίνεσθαι τε και ἀπόλλυσθαι, ἔξ ὄντος δεῖ εἰς ὄν μεταβάλλοντος ταῖς εἰρημέναις διαφοραῖς τοῦ ἑνός και οὐδὲν οὔτε πλέονος οὔτε ἑλάττονος γινομένου τοῦ ὄλου. In his quoque verbis, quæ ut a Bekkero vulgata sunt ascripti, plura librarium manibus menda insederunt. Ac primum quidem egregia est libri Lips. scriptura ταῦτο ὄν pro ταῦτο ὄν, quam Sylburgius jam sola ingenii ope invenerat. Deinde pro ῥυσμῶ quod in omnibus codd. legitur, uno excepto, quo Bernardus Felicianus olim usus est, formam Democriteam, ῥυσμῶ, quam alibi Aristoteles usurpat (vide fragm. Democr. p. 133 et 381) et cum a Feliciano perperam *fluxionis* vocabulo redditur, cum Sylburgio hic restitui oportet; tum pro εἰς ὄν scribi convenit εἰς ὄν, ut est in cod. Lips.; denique illa, quorum mentio fit discrimina (ταῖς εἰρημέναις διαφοραῖς) indicio sunt partem aliquam hujus enuntiationis, qua præter ῥυσμῶν etiam διαθηγῆ et τροπῆ memorabantur perisse. Idcirco Bergkii sic ascripti: Φησι δὲ και ὁ Δημόκριτος τὸ ὕδωρ τε και τὸν ἀέρα ἕκαστόν τε τῶν πολλῶν ταῦτο ὄν ῥυσμῶ, διαθηγῆ και τροπῆ διαφέρειν · τί δὲ κωλύει ἄν και οὕτως τὰ πολλὰ γίνεσθαι και ἀπόλλυσθαι, ἔξ ὄντος δεῖ εἰς ὄν μεταβάλλοντος ταῖς εἰρημέναις διαφοραῖς x. t. λ., a quo in eo tantum dissentio, quod vulgatam τί δὲ κωλύει propter Lipsiensis aliorumque codd. lectionem τί δεῖ κωλύειν vel ut est in Aldina prima τί δὲ κωλύειν non sollicito.

35. "Ἐτι τί κωλύει, ποτὲ μὲν ἔξ ἄλλων τὰ σώματα γίνεσθαι τε και ἀπόλλυσθαι πάλιν. Mirandum est inutiliam hanc enuntiationem non esse correctam a Bekkero e cod. Lips. Nam hic Olearius eadem præbet quæ Beckius, nisi quod pro οὕτως δὲ exhibet οὕτως δεῖ. Hac autem exstant in Lipsiensi exemplari: "Ἐτι τί κωλύει πολλὰ μὲν ἔξ ἄλλων τὰ σώματα γίνεσθαι [και διαλύεσθαι εἰς σώματα, οὕτως δὲ ἀναλυόμενα και ἴσα γίνεσθαι τε] και ἀπόλλυσθαι πάλιν. Videmus integrum versum in reliquis membranis excidisse. At vero ne ea quidem quæ Lipsiensis liber suppeditat, satis integra esse ratus in hunc modum Bergkii sententiam corrigi jussit: "Ἐτι τί κωλύει πολλὰ μὲν ἔξ ἄλλων τὰ σώματα γίνεσθαι και διαλύεσθαι εἰς σώματα, οὕτως δὲ γινόμενά τε και ἀναλυόμενα ἴσα γίνεσθαι τε και ἀπόλλυσθαι πάλιν. Vult enim a philosopho dici, fieri etiam posse, ut quæ ex se invicem procreantur et in se revertantur, ea et in nascentio et in intereundo eandem servant quantitatem. Quod quamquam per se consentaneum est, tamen vel sine his mutationibus magnam partem inest in verbis e codice prolatis. Spaldingius omnia recte se habere visa sunt præter vocem ἴσα cuius loco συνιστάμενα legendum suspicatur. Ego nihil mutō, nisi ἀναλυόμενα, quod in διαλυόμενα converti propter constantem meliorum scriptorum r:sum

nesse est. Quæ enim corpora ita corruptantur ut in aliam abeant naturam, non dicuntur ἀναλύεσθαι, sed διαλύεσθαι. Præterea διαλύεσθαι εἰς σώματα, οὕτως δὲ εἰς scribi oportere non est quod moneam. Fortasse enim erunt qui post σώματα ita continentur orationem: τί δὲ οὕτως διαλυόμενα x. t. λ. quibus equidem non magis refragor. Quocirca Aristotelis verba ita interpretari licet: « Quid igitur impedit, quominus multa quidem corpora ex aliis nascantur et corruptio in alia corpora transeat sic corrupta autem æquo numero r:vascantur et rursus intereant. »

38. Εἰ δὲ και ταῦτά τις συγχωρεῖ, και εἴη τί και ἀγέννητα τί μᾶλλον ἀπειρον δεικνύται; ἀπειρον γὰρ εἶναι φησιν. εἰ ἔστι μὲν, μὴ γεγονέναι. πέρατα γὰρ εἶναι τὴν τῆς γενέσεως ἀρχὴν τε και τελευτήν. Καίτοι τί κωλύει ἀγέννητον ὄν ἔχειν ἀρχὴν ἔξ τῶν εἰρημένων; εἰ γὰρ ἐγένετο, ἀρχὴν ἔχειν ἀπὸ τῆς ὄσης γίνεσθαι, εἰ γινόμενα. Ita Bekkerus, qui primum hæc non bene distinxit: nam inter γεγονέναι et πέρατα ποσὴν μὲν στήλην, item inter τελευτήν et καίτοι: deinde nullam vitium sustulit. Post ἀγέννητον, cuius loco male in cod. Lips. hic scriptum est ἀγέννητον, repetitur in eodem libro eih addita interrogatio nota. Utrumque oscitanti librario tribuimus. Tum nonnullæ membranæ habent εἰς τί μᾶλλον, sed legendum cum cod. L. τί μᾶλλον ἀπείρον. Porro egregiam Sylburgii conjecturam pro μὴ γεγονέναι legitis μὴ γέγονε δεῖ, quæ mihi utique probatur, jam Spaldingius arripuit. Conspirat Feliciani interpretatio: « infinitum enim esse inquit, si sit quidem aliquid, sed genitum tamen minime fuerit. » Contra Beckius malebat εἶναι ante φησὶν deleri quam cum Sylburgio γεγονέναι in γενεῶν δὲ mutari. Alterutrum fieri necesse est, ut ratio grammatica constet. Quo magis miramur Bergkium nihil de hac structura adnotasse. Præterea liber Lips. perperam γενέσεως pro γενέσεως; exhibet neque quidquam novi afferit in verbis εἰ τῶν εἰρημένων, quæ mendosa esse sequenti ostendunt. Eodem mendo Feliciani codex laborat, quom in interpretatione latina reperitur: « At enim quid obstat, id quod ingentium est, ex antedictis finem habere. » Minus arripit Spaldingii conjectura qui pro εἰ substituit ἐκείνος (eo sensu acceptum quo est apud Plat. Gorg. D ἐκείνος τὸ ἐκ τῶν τούτων λέγειν et alios), ut in verbis Aristotelis hæc sit sententia: « Quid autem vetat, vel id, quod notum non sit, habere terminum præter commemoratos illos? » Extrema quæ misere corrupta sunt ὄθεν γίνεσθαι, εἰ γινόμενα, sed in editione Aldina minore paulo rectius constituta ὄθεν γίνεσθαι τὰ γινόμενα (quam scripturam Felicianus expressit et Spaldingius inserto δεῖ, ut esset τὰ δεῖ γινόμενα, tueri volebat), nunc emendari possunt e libro Lips., ubi ἔχειν ἀρχὴν in verso ordine et ὄθεν ἤρξαστο γινόμενα exstat. Sententiarum tamen continuatio singulariæ numerum γινόμενον, qui et Bergkio præstare visus est, flagitat. Quamobrem ultima sic conformamus: Εἰ γὰρ ἔστιν ἔχειν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς ὄσης, ὄθεν ἤρξαστο γινόμενον. Postquam Aristoteles usque ad hunc locum unum præcipuum Melissi decretum, quo nihil unquam nasci dixerat, impugnavit, jam alterum ejus dogma convellere et labefactum tenat, quo quod esset, idem infinitum esse affirmabat. Quom igitur nasci quædam sive finita sive infinita essent initia rerum docere studuisset, hac nunc ommissa controver-

κινόν, ὁ μόντος τοῦτο γέ τι σῶμα εἶναι· ἀλλ' ὄλον
καὶ ὁ Ἡράκλειος ἐν τῇ γενέσει πρῶτον τὸ χάος φησὶ γε-
ῖσθαι, ὡς δέον χώραν πρῶτον ὑπάρχειν τοῖς οὐσιν,
κωῦτον δέ τι καὶ τὸ κενόν, ὄλον ἀγγείον τι ἀνά μέσον
κινόν, εἶναι ζητοῦμεν. Ἄλλα δὴ καὶ εἰ μὴ ἔστι κενόν,
πρότερι τῆσσαν ἀν κινούτο, ἔπει καὶ Ἀναξαγόρας ὁ
ἐπὶ τὸ αὐτὸ πραγματευθεὶς, ὡς ὁ μόνον ἀποχρῆσαν
ἐπὶ ἀποφῆνασθαι, ὅτι οὐκ ἔστιν, ὅμως κινεῖσθαι φησὶ
καὶ ὄντα, οὐκ ὄντος κενού. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς

κινεῖσθαι μὲν αἰ φησὶ συγκρινόμενα τὸν ἅπαντα ἐνδε-
λεχῶς χρόνον, οὐδὲν εἶναι λέγων περισσὸν τοῦ παντός,
οὐδὲ κενόν· πόθεν οὖν τί κ' ἐπέλθοι; ἔταν γὰρ εἰς 2a
μίαν μορφήν συγκριθῆ, ὡς' ἐν εἶναι, οὐδέν, φησὶ, τό γε
κενόν πάλαι οὐδὲ περισσόν. Τί γὰρ κωλύει εἰς ἄλληλα
φέρεσθαι καὶ περιστασθαι πάντα, ὄντουσιν εἰς ἄλλο, καὶ
τούτου εἰς ἕτερον, καὶ εἰς τὸ πρῶτον ἄλλου μεταβάλ-
λωντας αἰ. Ἐτι καὶ τὴν ἐν τῷ αὐτῷ μόνοντος τοῦ πρά- 20
γματος τόπων τοῦ εἶδους μεταβολήν, ἢν ἀλλοίωσιν οἱ τ'

κινόν δὲ καὶ τὸ ἐπὶ τῆς τέρας ποιούται, ἢ δέχεται ἴσον
κωῦ ὅσον τὸ ἀγγείον τὸ κενόν.

19. Ἄλλα δὴ καὶ εἰ μὴ ἔστι κενόν, μηδέ τι ἦσσαν ἐν κί-
νω, ἔπει καὶ Ἀναξαγόρας τὸ πρὸς αὐτὸ πραγματευθεὶς καὶ
ὁ μόνον ἀποχρῆσαν αὐτῷ ἀποφῆνασθαι, ὅτι οὐκ ἔστιν, ὅμως
κινεῖσθαι φησὶ τὰ ὄντα, οὐκ ὄντος κενού. *Initium integrum
est.* Post Ἀναξαγόρας Spaldingius poni volebat ὁ πρὸ αὐ-
τοῦ πραγματευθεὶς, sed mihi cum Bergkio legendum vide-
tur: ἔπει καὶ Ἀναξαγόρας ὁ ἐπὶ τὸ αὐτὸ πραγματευθεὶς, ὡς
ὁ μόνον ἀποχρῆσαν αὐτῷ ἀποφῆνασθαι, ὅτι οὐκ ἔστιν, ὅμως
κινεῖσθαι φησὶ τὰ ὄντα, οὐκ ὄντος κενού, ut dicatur Anaxa-
goras, quamvis id ipsum egerit ut non esse vacuum de-
monstraret, tamen eo non contentus motum rebus attri-
buisse.

22. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς κινεῖσθαι μὲν αἰ φησὶ
συγκρινόμενα τὸν ἅπαντα ἐνδελεχῶς χρόνον, οὐδέν εἶναι λέ-
γων ὡς τοῦ παντός, οὐδὲ κενόν· πόθεν οὖν τί κ' ἐπέλθοι;
ἔταν δὲ εἰς μίαν μορφήν συγκριθῆ, ὡς' ἐν εἶναι, οὐδέν φησὶ τὸ
κενόν πάλαι οὐδὲ περισσόν. *Insuper est κινεῖσθαι συγκρι-
νούμενα, neque magis sanum quod Bekkerus e codicibus
truit συγκρινόμενα εἰ συγκρινόμενα, cuius loco Lipsiensis
praebet συγκρινόμενα. At vero quum non solum ubi di-
spert in unum congregantur, sed etiam ubi congregata
natura disperguntur, motus existat, Bergkio illud unum
συγκρινόμενα non sufficere ratus, διακρινόμενα addidit.
Deinde quod sequitur ἔταν δὲ εἰς μίαν μορφήν συγκριθῆ
testimonio esse ait, in praecedentibus fuisse dictum de dis-
spertatione rerum omnium, in qua nihil neque parum neque
nimium comprehendatur. In verbis ὡς τοῦ παντός Spaldin-
gus ὡς recte mutavit in περισσόν. Porro in libro Lipsien-
si ὡς εἶναι i. e. ὡς' ἐν εἶναι reperitur pro ὡς' ἐν εἶναι.
Quae autem in eodem codice corrupta sunt παντός δὲ οὐδέν
κενόν... πόθεν οὖν τί κ' ἐπέλθοι, in his facile vulgatam scri-
pturam agnoscat. Hinc Bergkio suscit, ut locus sic cor-
rigeretur: Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς; κινεῖσθαι μὲν αἰ φη-
σὶ συγκρινόμενά τε καὶ διακρινόμενα τὸν ἅπαντα ἐνδελεχῶς
χρόνον, ἔταν μὲν διακριθῆ, οὐδέν εἶναι λέγων περισσόν τοῦ
παντός, οὐδὲ κενόν· πόθεν οὖν τί κ' ἐπέλθοι; ἔταν δὲ εἰς μίαν
μορφήν συγκριθῆ, ὡς' ἐν εἶναι, οὐδέν, φησὶν, ὅγε κενόν πάλαι
οὐδὲ περισσόν. Qui mihi in eo potissimum lapsus vi-
detur, quod magis doctrinae Empedocleae quam rei de qua
hic disputatur rationem habuit. Aristotelem enim Anaxa-
gorae mentione injecta illud ante omnia spectare manife-
stum est, ut doceat, etiamsi non sit vacuum, motum tamen
non tolli. Quamvis autem Empedocleae auctore σύγκρισις nisi
post σύγκρισιν non oritur, tamen ubi quis dogma Empe-
docleum nihil esse inane et corpora quae συγκρίσει nascuntur
perpetuo moveri velut in transitu significat: εἰ τοῦ
συγκρίσειν vocabulo posito alterum omittere licet, praeser-
tim quando ortus perennitatem, quae necessario cum δια-
κρισει copulata et conjuncta est, participio praesentis passivi
enuntiat. Quocirca exigua mutatione ita constituo locum:
Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς; κινεῖσθαι μὲν αἰ φησὶ συγκρι-*

νούμενα τὸν ἅπαντα ἐνδελεχῶς χρόνον, οὐδέν εἶναι λέγων περισ-
σόν τοῦ παντός, οὐδὲ κενόν. Πόθεν οὖν τί κ' ἐπέλθοι; ἔταν
γὰρ εἰς μίαν μορφήν συγκριθῆ, ὡς' ἐν εἶναι, οὐδέν, φησὶ, τό
γε κενόν πάλαι οὐδὲ περισσόν. In quo nihil fortasse deest
praeter δὲ quod respondeat τῷ μὲν posito post κινεῖσθαι.
Quae res Spaldingium adduxit, ut post χρόνον inseri vellet
γίνεσθαι δὲ μηδέποτε. Sed posterius membrum constat
interdum desiderari. Cf. Matthiae Gr. Gr. § 622, 6 et
alios qui de particulis scripserunt.

27. Τί γὰρ κωλύει εἰς ἄλληλα φέρεσθαι καὶ περιστασθαι
ἅμα ὄντουσιν εἰς ἄλλο, καὶ τούτου εἰς ἕτερον καὶ εἰς τὸ πρῶ-
τον, ἄλλου μεταβάλλοντος αἰ. Hic jam e cod. Lips. ὄντου-
σιν pro ὄντουσιν restituit Bekkerus, servata uti par erat vul-
gata lectione καὶ εἰς τὸ πρῶτον, cuius loco liber Lips. praebet
καὶ εἰ τὸ πρῶτον. Bergkio conjecit: Τί γὰρ κωλύει εἰς
ἄλληλα φέρεσθαι καὶ περιστασθαι πάλιν (vel πάντα) ὄντουσιν
εἰς ἄλλο καὶ τούτου εἰς ἕτερον, εἴτε τὸ πρῶτον εἴτε καὶ ἄλλο,
μεταβάλλοντος αἰ. Collatis enim his quae initio hujus capi-
tuli leguntur: Ἐ οὐδὲν κωλύει γαγονίαις ἕτερα ἔξ ἑτέρων καὶ
τούτου εἰς ἄπειρον εἶναι, ἢ ἀνακάμπτειν κύβητα, ὥστε τὸ ἕτερον
ἐκ τοῦ ἑτέρου γαγονίαις philosophum dicere verissime monet,
seri posse, ut perpetua haec sit mutatio, ut unumquodlibet
modo hanc modo illam speciem induat, et vel revertatur
in eam formam, qua primum fuerit praeditum, vel aliam
ex alia acciscat. Sed idem sensus in vulgata scriptura inest,
modo pro ἅμα ponatur πάντα, quod Felicianus expressit,
et rectius, quam a Bekkeris factum est, locus distinguatur.
Sic igitur scribendum existimo: Τί γὰρ κωλύει εἰς ἄλληλα
φέρεσθαι καὶ περιστασθαι πάντα, ὄντουσιν εἰς ἄλλο, καὶ τούτου
εἰς ἕτερον, καὶ εἰς τὸ πρῶτον ἄλλου μεταβάλλοντος αἰ.

29. Ἐτι καὶ τὴν ἐν τῷ αὐτῷ μόνοντος τοῦ πράγματος τόπων
τοῦ εἶδους μεταβολήν, ἢν ἀλλοίωσιν οἱ τ' ἄλλοι κάκεινος λέγει,
οὐδὲν ἐκ τῶν εἰρημένων αὐτῷ κωλύει κινεῖσθαι τὰ πράγματα,
ἔταν ἐκ λευκοῦ μέλαν ἢ ἐκ πικροῦ γέννηται γλυκύ. οὐδὲν γὰρ τὸ
μὴ εἶναι κενόν ἢ μὴ δέχεσθαι τὸ πλῆρες ἀλλοιοῦσθαι κωλύει.
Omittitur οὐδὲν post κάκεινος; λέγει in Cod. Lips., verum
illa voce sententia carere non potest. Deinde pro γέννηται
legitur γίγνηται, sed alterum praestat. Caeterum μεταβολήν
ἢ ἀλλοίωσιν jam ex eodem Codice restituit Bekkerus pro
vulg. μεταβολήν ἢ ἄλλ. Bergkio horum verborum satis
impeditam sententiam esse opinatus scribendum conjecit:
Ἐτι καὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ αὐτῷ μόνοντος τοῦ πράγματος τόπων
τοῦ εἶδους μεταβολήν—κινεῖσθαι τὰ πράγματα vel τῆ μεταβολῆ.
At accusalibus τὴν μεταβολήν ad κινεῖσθαι relatus aliorum
locorum similitudine abunde defenditur, velut Platónico
de Legg. II, 656: ἡδέα γὰρ τούτων ἕκαστα εἶναι φασὶ, πονηρά
δέ, καὶ ἐναντίον ἄλλων, οὐς ὀλενται φρονεῖν, αἰχρύνονται μὲν
κινεῖσθαι τῷ σώματι τὰ τοιαῦτα κ. τ. λ. Ergo nihil mutan-
dum, quamquam non admodum commoda verborum col-
locatio est. Res de qua disceptatur, exponitur a Melisso
fragm. 17. Cf. Aristot. Phys. Auscult. I, 3: ὅτι μὲν οὖν πα-
ραλογίζεται Μελισσος δῆλον ὀλεται γὰρ αἰχρύνεται, εἰ τὸ γινόμε-
νον ἀρχὴν ἔχει ἅπαν, ὅτι καὶ τὸ μὴ γινόμενον οὐκ ἔχει· εἴτα
καὶ τούτο ἄπορον, τὸ παντός εἶναι ἀρχὴν πράγματος, καὶ μὴ

ἄλλοι κάκεινος λέγει, οὐδὲν ἐκ τῶν εἰρημένων αὐτῷ κωλύει κινεῖσθαι τὰ πράγματα, ὅταν ἐκ λευκοῦ μέλαν ἢ ἐκ πικροῦ γένηται γλυκῦ· οὐδὲν γὰρ τὸ μὴ εἶναι κενὸν ἢ μὴ δέχεσθαι τὸ πλήρες ἀλλοιοῦσθαι κωλύει. Ὡστε οὕτε ἅπαντα αἰδία, οὐθ' ἐν, οὐτ' ἀπειρον ἀνάγκη εἶναι· ἀλλ' οὕτε ἀπειρα πολλά, οὕτε ἐν ὅμοιον, οὐτ' ἀκίνητον οὐτ' εἰ ἐν οὐτ' εἰ πᾶσι ἄττα. Τούτων δὲ κειμένων, καὶ μετακοσμεῖσθαι καὶ ἑτεροιοῦσθαι τὰ ὄντα οὐδὲν κωλύει ἐκ τῶν ὑπ' ἐκείνου εἰρημένων, καὶ ἐνός ὄντος τοῦ παντός κινήσεως οὐσης, καὶ πλήθει καὶ ὀλιγότητι διαφέροντος, καὶ ἀλλοιουμένου, οὐδενὸς προσγινομέ-

νου, εἰδ' ἄρα τινός, οὐ σώματος, καὶ εἰ πολλῶν, συμμιγμένων καὶ διακρινομένων ἀλλήλοις. Τὴν γὰρ μίξιν οὐτ' ἐπιπρόσθεσιν τοιαύτην εἶναι οὐτε σύνθεσιν εἰκός ὅταν λέγει, ὥστε ἢ χωρὶς εὐθὺς εἶναι, ἢ καὶ ἀποστρεφέντων ἐπίπροσθεν ἑτέρου ἑτέρων, φαίνεσθαι χωρὶς ἀλλήλων ταῦτα, ἀλλ' οὕτω συγκεῖσθαι ταχθέντα, ὥστε ὀτιοῦν τοῦ μινυμένου παρ' ὀτιοῦν μέρος μεμιγχαί οὕτως ὡς μὴ ἀναληφθῆναι συγκείμενα, ἀλλὰ μεμιγμένα ἀρμόττειν ὁποιαοῦν τῷ παντὶ μέρη. Ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἔστι σῶμα τὸ ἐλάχιστον, ἅπαν ἅπαντι μέρος μεμικταὶ ὁμοίως καὶ τὸ ὅλον.

τοῦ χρόνου καὶ γενέσεως μὴ τῆς ἀπλῆς, ἀλλὰ καὶ ἀλλοιώσεως, ὡσπερ οὐκ ἄρθρος γιγνομένης μεταβολῆς.

35. Ὡστε οὕτε ἅπαντα αἰδία οὐθ' ἐν οὐτ' ἀπειρον ἀνάγκη εἶναι, ἀλλ' ἀπειρα πολλά. Οὕτε ἐν ὁμοιον, οὐτ' ἀκίνητον, οὐτ' εἰ ἐν οὐτ' εἰ πᾶσι ἄττα. Ita Bekkerus. In cod. Lips. est οὐθ' ἅπαντα. Quod sequitur οὐτ' ante ἀπειρον cum reliquis libris Lipsiensis servat. Neque tamen reprobanda Beckii opinio, qui illud οὐτ' deleri volebat. Cætera quæ in membrana Lipsiensi ut a Bekkero vulgata sunt leguntur ita emendo : Οὐτ' ἀπειρον ἀνάγκη εἶναι· ἀλλ' οὕτε ἀπειρα πολλά, οὕτε ἐν ὅμοιον, οὐτ' ἀκίνητον οὐτ' εἰ ἐν οὐτ' εἰ πᾶσι ἄττα. Eadem in suo exemplari invenerat Felicianus, cujus hæc sunt verba : « Quamohrem neque omnia æterna, neque unum, neque infinitum esse necesse est. Sed neque infinita multa, neque unum simile, neque immobile sive unum sit sive multa quædam. »

38. Τούτων δὲ κειμένων καὶ μετακοσμεῖσθαι καὶ ἑτεροιοῦσθαι τὰ ὄντα οὐδὲν κωλύει ἐκ τῶν ὑπ' ἐκείνων εἰρημένων, καὶ ἐνός ὄντος τοῦ παντός κινήσεως οὐσης, καὶ πλήθει καὶ ὀλιγότητι διαφέροντος, καὶ ἀλλοιουμένου οὐδενὸς προσγινομένου. Εἰ δ' ἄρα τινός, οὐ τοῦ σώματος, καὶ εἰ πολλὰ συμμιγμένων καὶ συνδιακρινομένων ἀλλήλοις. Minus recte hæc a Bekkero distincta sunt. Præterea cod. Lips. præbet : ἑτεροιοῦσθαι τὰ ὄντα οὐδὲν κωλύει ἐκ τῶν ὑπ' ἐκείνων εἰρημένων, quibus quidem verbis vitium istud ὑπ' ἐκείνων tollitur, sed tamen illud οὐδὲν vulgatæ lectionis servari oportet. Ultima in libro Lipsiensi hoc modo exarantur : συμμιγμένων καὶ διακρινομένων. Beckius post πολλά distinctionis virgulam ponendam putavit et προσγίγεται vel εἰς subaudiri voluit. Nobis εἰ πολλῶν i. e. προσγινομένων requiri videtur. Sic autem scribitur : Τούτων δὲ κειμένων, καὶ μετακοσμεῖσθαι καὶ ἑτεροιοῦσθαι τὰ ὄντα οὐδὲν κωλύει ἐκ τῶν ὑπ' ἐκείνων εἰρημένων, καὶ ἐνός ὄντος τοῦ παντός κινήσεως οὐσης, καὶ πλήθει καὶ ὀλιγότητι διαφέροντος, καὶ ἀλλοιουμένου, οὐδενὸς προσγινομένου, εἰ δ' ἄρα τινός, οὐ σώματος, καὶ εἰ πολλῶν, συμμιγμένων καὶ διακρινομένων ἀλλήλοις. Felicianus videtur si quæcunq; legisse; vertit enim extrema : « Nulla re alia accedente, nam si modo quidquam id est, quod accedit, corpus non est, et si multa sint, dum ea inter se simul communiuntur. »

p. 977. a. 4. Τὴν γὰρ μίξιν οὐτ' ἐπιπρόσθεσιν τοιαύτην εἶναι οὐτε σύνθεσιν εἰκός ὅταν λέγειν. Ὡστε ἢ χωρὶς εὐθὺς εἶναι, ἢ καὶ ἀποστρεφέντων ἐπίπροσθεν ἑτέρα ἑτέρων φερεσθαι χωρὶς ἀλλήλων ταῦτα, ἀλλ' οὕτω συγκεῖσθαι ταχθέντα ὥστε ὀτιοῦν μινυμένου παρ' ὀτιοῦν ἢ μινυσθαι μέρος, οὕτως ὡς μὴ ἀναληφθῆναι συγκείμενα, ἀλλὰ μεμιγμένα, μὴ ὀποιοῦν αὐτῷ μέρη. Ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἔστι σῶμα τὸ ἐλάχιστον, ἅπαν ἅπαντι μέρος μεμικταὶ ὁμοίως καὶ τὸ ὅλον. Locus corruptus ad quem sanandum parum præsidii e cod. Lips. atque e Feliciani interpretatione peti potest. In libro Lipsiensi perperam legitur οὐτ' ἐπὶ πρόσθεσιν, quod jam Bekkerus correxit, deinde ἀποστρεφέντων pro vulgato ἀποστρέφοντος;

permutatione utriusque aoristi non insolita, τῶν ἑτέρα ἑτέρων φαίνεσθαι χωρὶς, mox ὥστε ὀτιοῦν τοῦ μινυμένου παρ' ὀτιοῦν ὁ (sic) μινυσθαι μέρος, præterea μὴ δὲ ποια οὐν αὐτῷ μέρη, denique post ἐλάχιστον id quod Bekkerus recepit ἅπαν ἅπαντι μέρος pro vulgato ἅπαν τι μέρος. Felicianus vertit : « Mixtionem enim neque superadditionem ejusmodi esse neque compositionem, qualem inquit, verisimile est : ut vel statim separata inter se sint, vel in aversione dum alia aliis superoccurrunt, a sese mutuo seorsum ferantur : sed ea quæ mixta sunt, ita esse composita, ut quilibet pars cum quilibet confusa ita sit, ut non composita, sed mixta esse videantur, neque deprehendi qualesnam partes ærum sint possit. Quia enim non est corpus aliquod, quod minimum sit, unaqueque pars simili modo ac totum commixta est. » Quæ partim obscura partim aperte vitiosa sunt. Nam ne de cæteris loquar, extrema illa « non est corpus aliquod quod minimum sit » a sensu loci abhorret. Quis enim ignorat τὸ ἐλάχιστον σῶμα apud philosophos esse minimum vel individuum corpusculum, quod atomi nomine vulgo vocatur. Vide Democ. p. 135. Verba græca sic emendamus : Τὴν γὰρ μίξιν οὐτ' ἐπιπρόσθεσιν τοιαύτην εἶναι οὐτε σύνθεσιν εἰκός ὅταν λέγει, ὥστε ἢ χωρὶς εὐθὺς εἶναι, ἢ καὶ ἀποστρεφέντων ἐπίπροσθεν ἑτέρου ἑτέρων φαίνεσθαι χωρὶς ἀλλήλων ταῦτα, ἀλλ' οὕτω συγκεῖσθαι ταχθέντα, ὥστε ὀτιοῦν τοῦ μινυμένου παρ' ὀτιοῦν μέρος μεμιγχαί οὕτως ὡς μὴ ἀναληφθῆναι συγκείμενα ἀλλὰ μεμιγμένα ἀρμόττειν ὁποιαοῦν τῷ παντὶ μέρη. Ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἔστι σῶμα τὸ ἐλάχιστον, ἅπαν ἅπαντι μέρος μεμικταὶ ὁμοίως καὶ τὸ ὅλον. Quorum verborum hæc est sententia : « Nam mixtionem convenit neque additionem esse, neque compositionem qualem ipse dicit, qua vel illico sejuncta esse (ea quæ accedunt, τὰ προσγινομένα) vel aversis ante alia aliis seposita hæc a se invicem apparere statuitur, sed ita ordine esse conjuncta, ut unaquaque mixti particula cuilibet parti admixta sit, eo modo, ut conjunctæ illæ partes non excipiantur deinceps, sed mixta quævis membra universi congruant. Quoniam enim non exstat minimum et individuum corpusculum, unaquaque pars cuilibet mixta est similiter atque totum est mixtum. » Quod initio cum Bekkero posui ἐπιπρόσθεσιν neutiquam mutandum in ἐπιπρόσθεσιν, quo scriptura depravata vestigia in cod. Lips. ducunt. Namque ἐπιπρόσθεσις ab ἐπιπροστίθεναι deductum (cf. Dion. Hal. VI, 9) additionem et additamentum designat, quom ἐπιπρόσθησι : obstructionem et impeditionem potissimum valet. Cf. Plutarch. de facie in orb. lun. t. IX p. 684 ed. Reisk. Ulrumque vocabulum sæpe a libris confusum est, ut illo loco, cujus Beckius meminit, apud Plutarch. Consolation. ad Apollon. tom. VI p. 461 ed. Reisk. : ταῦτα δὲ αὐτοῖς πάντα ἐπιπρόσθεσις γίνεται. Reprobata Reiskii conjectura, qui ἐπιπρόσθεν γίνεται impedimento sicut scribi volebat, corrigere ἐπιπρόσθησις. Cæterum in periphrase lexicis ἐπιπρόσθεσις desideratur.

ΠΕΡΙ ΞΕΝΟΦΑΝΟΥΣ.

ΚΕΦ. γ'.

Ἀδύνατόν φησιν εἶναι, εἰ τι ἔστι, γενέσθαι, τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἦτοι ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γενέσθαι τὸ γιγνώμενον. Δυνατὸν δὲ οὐδέτερον· οὔτε γὰρ ὁμοιον ὅφ' ὁμοίου προσήκειν τεκνωθῆναι μᾶλλον ἢ τεκνώσαι· ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις καὶ ὁμοίοις οὐχ ὑπάρχειν πρὸς ἄλληλα, οὐτ' ἂν ἐξ ἀνο-

μοίου τάνομιον γενέσθαι. Εἰ γὰρ γίγνοιτο ἐξ ἀσθενεστέρου τὸ ἰσχυρότερον ἢ ἐξ ἐλάττωτος τὸ μείζον ἢ ἐκ χειρόνος τὸ κρείττον ἢ τούναντιον τὰ χεῖρω ἐκ τῶν κραιπτόνων, τὸ δὲ ἐξ οὐκ ὄντος ἂν γενέσθαι, ὅπερ ἀδύνατον· ἀέδιον μὲν οὖν διὰ ταῦτα εἶναι τὸν θεόν. Εἰ δ' ἔστιν ὁ θεὸς ἀπάντων κράτιστον, ἔνα φησὶν αὐτὸν προσήκειν εἶναι· εἰ γὰρ δύο ἢ πλείους εἶεν, οὐκ ἂν εἴη 25 κράτιστον καὶ βέλτιστον αὐτὸν εἶναι πάντων· ἕκαστος γὰρ ὢν τῶν πολλῶν ὁμοίως ἂν τοιοῦτος εἴη. Τοῦτο γὰρ εὖν καὶ θεοῦ δύναμιν εἶναι, κρατεῖν, ἀλλὰ μὴ

CAPUT TERTIUM.

Secunda libelli pars quae tertium et quartum caput complectitur rectissime in codice Lipsiensi pariterque in aliis libris quos inspexit Bekkerus, duobus Marcianis, Palatino Vaticano, Urbinate et Parisiensi, Ἀριστοτέλους περὶ Ξενοφάνους inscribitur, quum ineptam in reliquis exemplaribus inscriptionem περὶ Ζήνωνος in fronte gerat.

p. 977. a. 14. Ἀδύνατόν φησιν εἶναι, εἰ τι ἔστι, γενέσθαι, τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἦτοι ἐξ ὁμοίων ἢ ἐξ ἀνομοίων γενέσθαι τὸ γινόμενον. Hic cod. Lips. ἦτοι ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γενέσθαι τὸ γινόμενον, id quod et aptius est vulgato et confirmatur Simplicii verbis Comment. in Arist. Phys. fol. 6 a : ἀγένητον δὲ ἐδείκνυεν ἐκ τοῦ ζεῖν τὸ γιγνώμενον ἢ ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γίγνεσθαι. Brandisii opinionem, qui prima huius capituli verba e primo huius libelli capite temere arcessita putat atque a Xenophanis ratione aliena videri dicit, nequeo comprobare. Neque enim dubitat philosophus sitne aliquid an non sit, sed potius hac sententia esse aliquid contendit ut ea quae paulo inferius posita est enuntiatione at δ' ἔστιν ὁ θεός· ἀπάντων κράτιστον x. r. l. Karstenius deleto τι, quemadmodum in Parmenidis dicto ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν, legendum conjicit ἀδύνατόν φησιν, εἴπερ ἔστι, γενέσθαι eo sensu, ut sit τὸ εἰλικρινῶς ὄν γένεσθαι ἔχειν, ἀδύνατον. Sed haec vis in vulgata etiam scriptura inest.

16. Δυνατὸν δὲ οὐδέτερον· οὔτε γὰρ ὁμοιον ὅφ' ὁμοίου προσήκειν τεκνωθῆναι μᾶλλον ἢ τεκνώσαι (ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις ἢ ὁμοίοις ὑπάρχειν πρὸς ἄλληλα) οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου τὸ ἀνόμιον γενέσθαι. Ita Bekkerus, sed hac ratione locum scribi non posse jam perspexerunt Brandisius in Comm. Eleatt. p. 26 et Karstenius Xenoph. p. 101 e libro Lipsiensi corrigentes τοῖς γε ἴσοις ὁμοίως. Praeterea Karstenius conjicit ταῦτα γὰρ ἅπαντα (vel ἀπάντη) ἴσως τοῖς ὁμοίοις ὑπάρχειν. At ne hoc quidem accommodatum est, neque id quod volunt viri docti in exemplari Lipsiensi existat. Ibi enim Beckio teste reperitur ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις καὶ ὁμοίοις, quod Bergius sic emendavit : ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις καὶ ὁμοίοις οὐχ ὑπάρχειν πρὸς ἄλληλα, i. e. τὸ τεκνώσαι καὶ τεκνωθῆναι. Neque aliud est quod Simplicius l. c. refert : ἀλλὰ τὸ μὲν ὁμοιον ἀπαθές φησιν ὅτι τοῦ ὁμοίου. Adde Sext. Empir. Hypot. l. 225 : ἰδογμάτιζε δὲ Ξενοφάνης· κατὰ τὰς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων κληθήσει εἶναι τὸ πᾶν καὶ τὸν θεόν συμφορῇ τοῖς πᾶσιν, εἶναι δὲ σφαιροειδῆ καὶ ἀπαθῆ καὶ ἀμετάβλητον καὶ λογικόν. Extrema οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου τὸ ἀνόμιον γενέσθαι pro quibus vulgo male scribitur οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου οὐτ' ἀνόμιον γενέσθαι e cod. Lips. emendasse se dicit Bekkerus. At ibi habetur τάνομιον, quod quum in alio nescio quo exemplari cum praecedenti voce junctim scriptum esset ἀνομοίουτάνομιον, corruptionis locum dedit. De reliquo cum Lipsiensi codice Feliciani interpretatio consentit. Quod Karstenius ait, diligentem scripturam postulare τὸ

ὁμοιον ὅφ' ὁμοίου, ut mox dicitur οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου τὸ ἀνόμιον, per se quidem verum est, sed Aristotelem Xenophanis carmina pedestri oratione interpretantem in omittendo articulo poetae vestigia sequi apparet. Ultima recte accepit Karstenius περὶ τοῦ ὄντος, sunt igitur perinde interpretanda ac si dicitur οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου ἀνόμιον τὸ ὄν γενέσθαι.

20. Εἰ γὰρ γίγνοιτο ἐξ ἀσθενεστέρου τὸ ἰσχυρότερον ἢ ἐξ ἐλάττωτος τὸ μείζον ἢ ἐκ χειρόνος τὸ κρείττον, ἢ τούναντιον τὰ χεῖρω ἐκ τῶν κραιπτόνων, τὸ οὐκ ὄν ἐξ οὐκ ὄντος ἂν γενέσθαι. Pleraque editiones habent τὸ οὐκ ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι. Cod. Lips. τὸ οὐκ ὄν ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι, quod placuit Brandisio Comm. Eleatt., Cousino fragm. phil. et Bekkero. Non male tamen Karstenius scripsit τὸ ὄν ἐξ οὐκ ὄντος propter Simplicii verba l. c. εἰ δὲ ἐξ ἀνομοίου γίγνοιτο, ἔσται τὸ ὄν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. Accedit quod Felicianus videtur eodem modo in suo libro scriptum enisse. Verit enim : « ex non ente quippiam efficeretur. » Etsi autem intelligi potest quod exhibet liber Lipsiensis, tamen quoniam hic de ortu τὸν ὄντος quaeritur, cum Karstenio τὸ ὄν ἐξ οὐκ ὄντος ponere non dubitavimus.

23. ἀέδιον μὲν οὖν διὰ ταῦτ' εἶναι. cod. Lips. διὰ ταῦτα εἶναι.

24. In verbis ἔνα φησὶν αὐτὸν προσήκειν εἶναι ultima vox petita est e cod. Lips.; nam in reliquis membranis deest.

25. Pro δύο ἢ εἴη πλείους εἶεν cod. Lips. omisso εἴη simpliciter δύο ἢ πλείους, quod praestat, ne in priore etiam membro ponatur vocula, quae in posteriore οὐκ ἂν εἴη κράτιστον necessario requiritur. Pro αὐτὸν εἶναι πάντων, quod recte se habet, in cod. L. est αὐτῶν εἶναι πάντων.

26. ἕκαστος γὰρ ἂν θεός· τῶν πολλῶν ὁμοίως ὄν τοιοῦτος εἴη. Ita plerique omnes libri sensu bono, quem et Felicianus in hunc modum exprimit : « quippe quum unusquisque ex multis deus similis atque idcirco talis foret. » At cod. Lips. praebet ἕκαστος γὰρ ὄν τῶν πολλῶν ὁμοίως ἂν τοιοῦτος εἴη : nam quoniam esset unusquisque e multis illis, similiter talis (h. e. κράτιστος) foret. Hanc veram esse scripturam optior propter Simplicii locum : πλείωνων γὰρ φησιν ὄντων, ὁμοίως ἂν ἀνάγκη ὑπάρχειν πᾶσι τὸ κρατεῖν.

27. τοῦτο γὰρ θεὸν καὶ θεοῦ δύναμιν εἶναι, κρατεῖν, ἀλλὰ μὴ κρατεῖσθαι, καὶ πάντα κρατεῖσθαι εἶναι. Ita Bekkerus Lipsiensem et plerosque allos codd. secutus edidit; nam a Feliciani libro postrema καὶ πάντα κρατεῖσθαι εἶναι, quae corrupta sunt, absterunt. Quamobrem Füllebornius ea deleri volebat. Contra Brandisius καὶ πολλὰ κρατεῖσθαι εἶναι multa ita se habere ut regantur legendum suspicatus est, Cousinus auctore Boissonadio correxit καὶ πάντα κρατεῖσθαι εἶναι, ab uno omnia regi, Karstenius denique coniecit καὶ πάντων κράτιστον εἶναι, quod unum omnium maxime cum verbis progressis conciliari potest. Hanc igitur coniecturam depravatam Aristotelis orationi inserendam duximus.

κρατῆσθαι, καὶ πάντων κράτιστον εἶναι· ὥστε καθὼ μὴ κρείττων, κατὰ τοσούτων οὐκ εἶναι θεόν. Πλειόνων
 30 οὐν ὄντων, εἰ μὲν εἴεν τὰ μὲν ἀλλήλων κρείττους τὰ δὲ
 ἥττους, οὐκ ἂν εἶναι θεοῦ· πεφυκέναι γὰρ θεὸν μὴ
 κρατῆσθαι. Ἴσων δὲ ὄντων, οὐκ ἂν ἔχειν θεὸν φύσιν
 δεῖν εἶναι κράτιστον· τὸ δὲ ἴσων οὔτε χεῖρον οὔτε βέλτιον
 εἶναι τοῦ ἴσου. Ὡστε εἴπερ εἴη τε καὶ τοιοῦτος εἴη
 35 θεός, ἓνα μόνον εἶναι τὸν θεόν· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πάντα
 δύνασθαι ἂν ἢ βούλοιο· οὐ γὰρ ἂν δύνασθαι, πλειό-
 νων ὄντων· ἓνα ἄρα εἶναι μόνον. Ἐνα δ' ὄντα ὁμοιον
 εἶναι πάντη, ὁρᾶν τε καὶ ἀκούειν τὰς τε ἄλλας αἰσθή-

σεις ἔχοντα πάντη· εἰ γὰρ μὴ, κρατεῖν ἂν καὶ κρατεῖ-
 σθαι ὑπ' ἀλλήλων τὰ μέρη θεοῦ ὄντα, ἔπερ ἀδύνατον.
 Πάντη δὲ ὁμοιον ὄντα, σφαιροειδῆ εἶναι· οὐ γὰρ τῆ μὲν ἢ
 τῆ δ' οὐ τοιοῦτον εἶναι, ἀλλὰ πάντη. Ἄϊδιον δ' ὄντα
 καὶ ἓνα καὶ σφαιροειδῆ, οὐτ' ἀπειρον εἶναι οὔτε πεπε-
 ράνθαι. Ἄπειρον μὲν τὸ μὴ ὄν εἶναι· τοῦτο γὰρ οὔτε
 ἀρχὴν οὔτε μέσον οὔτε τέλος οὔτε ἄλλο μέρος οὐδὲν
 ἔχει· τοιοῦτον δ' εἶναι τὸ ἀπειρον· ὄν δὲ τὸ μὴ ὄν,
 οὐκ ἂν εἶναι τὸ ὄν, παραίνειν δὲ πρὸς ἄλληλα, εἰ πλείω
 εἴη. Τὸ δὲ ἔν οὔτε τῶ οὐκ ὄντι οὔτε τοῖς πολλοῖς
 ὁμοιωσάσαι· ἐν γὰρ οὐκ ἔχει πρὸς δ, τι παρανεῖ. Τὸ δὲ

29. καθὼ μὴ κρείττων, sic Bekkerus e cod. Lips., nam in reliquis male scribitur κρείττων.

31. πεφυκέναι γὰρ θεὸν μὴ κρατῆσθαι. Ita omnes codd. præter Lipsiensem, pro θεὸν invenitur τὸ θεῖον. Hoc autem propterea repudiavimus, quia ubique hoc capite et apud Simplicium legitur θεός.

32. Ἴσων δὲ ὄντων, οὐκ ἂν ἔχειν θεὸν φύσιν δεῖν εἶναι κράτιστον. Hæserunt in his verbis viri docti. Ac primum quidem Tiedemanni kratistyn jure improbarunt Füllebornius et Beckius, quorum posterior deum tanquam inepte additum deleri jussit, hanc sententiæ vim esse ratus: non posse deum natura præstantissimum esse. Karstenius nihil mutans sic philosophi præceptum declarat: οὐκ ἂν προσήκειν, θεὸν πεφυκέναι κρατεῖν sive κράτιστον εἶναι, si plures essent dii inter se æquales, consentaneum fore negat penes deum esse summam potentiam. At licet deum similiter ut προσήκειν nonnunquam significet conventire, consentaneum esse, tamen verborum collocatio huic interpretationi non suffragatur. Itaque sic vertendum: « si plures sint dii inter se æquales, non eam naturam deum esse habiturum, ut necessario potentissimus sit. »

34. ὥστε εἴπερ εἴη τε καὶ τοιοῦτον εἴη θεός. Scribendum videtur τοιοῦτος, ut versu 27, atque hoc Felicianus expressit: « quapropter si est et talis est deus, unum ipsum solum esse. »

35. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πάντα δύνασθαι ἂν ἢ βούλοιο. οὐδὲ γὰρ ἂν δύνασθαι πλειόνων ὄντων ἓνα εἶναι μόνον. Depravata esse hæc vel repetitum illud atque adeo ter positum οὐδὲ arguit. Karstenius suasit, ut poneretur: ὥστ' εἴπερ ἐστὶ γε τοιοῦτος, ἓνα μόνον εἶναι τὸν θεόν· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἅπαντα δύνασθαι ἂν ἢ βούλοιο, πλειόνων ὄντων, ἓνα μόνον. Rectius codex Lipsiensis post βούλοιο habet: οὐ γὰρ ἂν δύνασθαι, πλειόνων ὄντων· ἓνα ἄρα εἶναι μόνον. Initio duplex οὐδὲ negandi vim auget, quod jam Karstenius adnotavit, qui citat Epicharmum apud Diogenem L. III, 10: οὐδὲ μὲν οὐδ' αἰ κατὰ μέτρον κ. τ. λ. et Plat. Phædr. extr. p. 278 E. Sed ita jam frequenter Homerus, velut Il. XVIII, 117: οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη Ἡρακλῆος φύγε Κῆρα, ὅπερ φίλτατος ἔσκε Διὶ Κρονίῳ ἀνακτι. Omnino quum poetarum magis proprius hic usus sit quam prosæ orationis scriptorum, suspicor Aristotelem magna ex parte Xenophanis verba servasse, quæ forsitan fuerint:

οὐδὲ γὰρ οὐδὲ δύναιτό κε πᾶν τελεῖν θεός οἷο·
 οὐ γὰρ ἔχοι δύναμιν ταύτην πλειόνων ἐν ὁμίλῳ·
 οὕτω μούνοσ ἐὼν πάντων κρατεῖ φρεσὶν ἕσιν.

37. ἓνα δ' ὄντα ὁμοιον εἶναι πάντη, ὁρᾶν τε καὶ ἀκούειν, τὰς τε ἄλλας αἰσθήσεις ἔχοντα πάντη. εἰ γὰρ μὴ, κρατεῖν ἂν κ. τ. λ. Ita Bekkerus. Notandum illud vocari πάντη ὁμοιον quod sublato partium discrimine unum atque continuum est. Parm. v. 78: οὐδὲ διαίρετόν ἐστιν, ἐπὶ πᾶν ἐστιν ὁμοιον. Ac perperam a Bekkero distinguitur post ἀκούειν. Namque ut recte monet Karstenius verba ὁρᾶν τε καὶ ἀκούειν sub-

stantive posita una cum sequenti nomine τὰς τε ἄλλας αἰσθήσεις pendent ex ἔχοντα πάντη, ut eodem sensu dicatur: ὁρασὶν τε καὶ ἀκούειν τὰς τε ἄλλας αἰσθήσεις ἔχοντα πάντη.

p. 977 b. 1. πάντη δ' ὁμοιον ὄντα σφαιροειδῆ εἶναι· οὐ γὰρ τῆ μὲν τῆ δ' οὐ τοιοῦτον εἶναι, ἀλλὰ πάντη. Simplicius l. c. σφαιροειδὲς ἀπὸ διὰ τὸ πανταχόθεν ὁμοιον λέγου. Eandem quam hic legitimus sententiam Parmenides exprimit v. 104 seqq. Similiter Aristoteles de Cælo I, 1: τὸ δὲ πᾶντελεῖον ἀναγκαῖον εἶναι καὶ καθάπερ τοῦνομα σημαίνει, πάντη, καὶ μὴ τῆ μὲν τῆ δ' οὐ.

2. ἀϊδιον δ' ὄντα καὶ ἓνα καὶ σφαιροειδῆ, οὐτ' ἀπειρον εἶναι οὔτε πεπεράσθαι. Ita Bekkerus hæc verba vulgavit. Karstenius cum veteribus editionibus πεπεράσθαι scripsit. Neutrum ferendum; requiritur enim quod cod. Lipsiensis habet πεπεράνθαι. Nam nullus hic est verbo περᾶν locus, sed solum convenit παραίνειν, ut mirandum sit, homines doctos tale vitium non animadvertisse. Concinit Simplicius l. c.: καὶ οὔτε δὲ ἀπειρον οὔτε πεπερασμένον εἶναι· ἀπὸ ἀπειρον μὲν τὸ μὴ ὄν ὡς οὔτε ἀρχὴν ἔχον οὔτε μέσον οὔτε (vulg. μήτε) τέλος, παραίνει δὲ πρὸς ἄλληλα τὰ πλείω. Ultimo vocabulo exceptio in reliquis vulgatam lectionem secutus sum, quum initium hujus sententiæ integrum in aliis quam in Lipsiensi libro videatur, ubi legitur: ἀϊδιον δὲ οὕτω καὶ ἓνα καὶ σφαιροειδῆ οὔτε ἀπειρον, οὔτε πεπεράνθαι.

3. ἀπειρον δ μὴ ὄν εἶναι Bekkerus, alii ἀπειρον τὸ μὴ εἶναι, cod. Lips. ἀπειρον μὲν δ μὴ ὄν εἶναι, sed bene Brandisius correxit ἀπειρον μὲν τὸ μὴ ὄν εἶναι.

4. τοῦτο γὰρ οὔτε μέσον οὐτ' ἀρχὴν καὶ τέλος οὐτ' ἄλλο μέρος οὐδὲν ἔχειν. In his verbis καὶ ante τέλος e correctione in libro Lipsiensi scriptum est; antea fuit οὔτε, quod etiam nunc perspicue apparet, et in cæteris membranis atque apud Simplicium existat. Quamobrem οὔτε legendam estimo.

6. παραίνειν δὲ πρὸς ἄλληλα, εἰ πλείω εἴεν. Magis attico Cod. Lips. εἰ πλείω εἴη. Si plura sint, ea finibus inter se terminari philosophus dicit, non vero id quod unum sit. Aristot. Phys. III, 4: αἰεὶ παραίνειν ἀνάγκη ἕτερον πρὸς ἕτερον.

7. τὸ δὲ ἐν οὔτε τῶ οὐκ ὄντι οὔτε τοῖς πολλοῖς ὁμοιωσάσαι. Rectius Cod. Lips. ὁμοιωσάσαι. Est enim ὁμοιωσάσαι comparari et assimilari, ὁμοιωσάσαι par vel simile esse. Plat. de Rep. lib. VI p. 498 E: ἄνθρω δὲ ἀρετῆ περιουσιμόν καὶ ὁμοιωμόν μὲχρι τοῦ δυνατοῦ τελείος, ἔργω τε καὶ λόγῳ δυναστεύοντα ἐν πόλει ἑτέρω τοιαύτη, οὐ κάποτε ἰσάρασαν οὔτε ἓνα οὔτε πλείους.

8. ἐν γὰρ οὐκ ἔχει πρὸς δ, τι παρανεῖ. Hæc vulgata est scriptura, quam utique præferendam censuimus Lipsiensi πρὸς δ, τι παρανεῖν propter constantem vocabuli usum, quo passivum hæc significatione insolens est, et propter verba prægressa παραίνειν ἐκ πρὸς ἄλληλα. Brandisius recepit παρανεῖν, quod si ullo pacto ferri posset, non diceretur

τοιούτων ὃν ἔν, ὃν τὸν θεὸν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Ἀκίνητον μὲν γὰρ εἶναι τὸ μὴ ὄν· οὔτε γὰρ ἂν εἰς αὐτὸ ἕτερον, οὔτ' ἕκαστον εἰς ἄλλο ἔλθειν· κινεῖσθαι δὲ τὰ κλειώδοντα ἑνός· ἕτερον γὰρ εἰς ἕτερον δεῖν κινεῖσθαι. Εἰς μὲν οὖν τὸ μὴ ὄν οὐδὲν ἂν κινήθηται· τὸ γὰρ μὴ ὄν οὐδαμῆ εἶναι. Εἰ δὲ εἰς ἄλλα μεταβάλλοι, κλειώδοντα ἂν αὐτὸ εἶναι ἑνός. Διὰ ταῦτα δὴ κινεῖσθαι μὲν ἂν τὰ δύο ἢ κλειώδοντα, ἡρεμεῖν δὲ καὶ ἀκίνητον εἶναι τὸ οὐδέν· τὸ δὲ ἔν οὔτε ἡρεμεῖν οὔτε κινεῖσθαι· οὔτε γὰρ τῷ μὴ ὄντι οὔτε τοῖς πολλοῖς ὁμοῖον εἶναι. Κατὰ πάντα δὲ οὕτως ἔχειν τὸν θεόν, αἰδιόν τε καὶ ἔνα, ὁμοῖόν τε καὶ σφαιροειδῆ ὄντα, οὔτε

ἄπειρον οὔτε πεπερασμένον, οὔτε ἡρεμεῖν οὔτε κινήτῳ ὄντι εἶναι.

ΚΕΦ. δ'.

Πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει καὶ οὗτος τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι ἐξ ὄντος, ὥσπερ ὁ Μέλισσος. Καίτοι τί καλοῦσι μὴτ' ἐξ ὁμοίου μὴτ' ἐξ ἀνομοίου τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος; ἔτι οὐδὲν μάλλον ὁ θεὸς ἀγέννητος ἢ καὶ τὰλλα πάντα, εἴπερ ἅπαντα ἐξ ὁμοίου ἢ ἀνομοίου γέγονεν, ἔπειρ ἀδύνατον. Ὡστε ἢ οὐδέν ἐστι παρὰ τὸν θεόν, ἢ καὶ τὰλλα αἰδία πάντα. Ἐτι κράτιστον τὸν θεόν λαμβάνει, τοῦτο δυνατώτατον καὶ

nisi addito ἔν, ut in illo Æschyleo Prom. v. 885 : οὐδ' ἔγωγίς ἂν γενόμην. Karstenius legendum putabat ἔν γὰρ οὐκ ἔχειν πρὸς ὄ, τι παραινῆ. Sed ut infinitivum ἔχειν non in commodum esse largior, licet a vulgata lectione non sit recedendum, ita παραινῆ pro παρανεῖ νεωτερικῶς mihi probatur. Etiam enim fere solemnitas est in eiusmodi junctura conjunctivus, ut apud Sophoclem Œd. Col. 318 : οὐκ ἔγωγίς ἔρω; tamen futurum παρανεῖ nihil habet, in quo offendas. Nam in eadem tragœdia (v. 1739) Sophocles : ὅπως μοι λούμῳ ἐς δόμοις οὐκ ἔχοι, et Eurip. Heracl. 440 : οὐκ ἔγωγίς γρήσομαι. Sequentia apud Bekkerum sic scribuntur : τὸ δὲ τοιούτων ὃν ἔν, ὃν τὸν θεόν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε κινήτῳ εἶναι. Cod. Lips. suppeditat : τὸ δὴ τοιούτων ἔν ὃν τὸν θεόν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. In veteribus editionibus est : τὸ δὴ τοιούτων ὃν ἔν ὃν. Hinc nemo dubitabit, quin poni debeat : τὸ δὴ τοιούτων ὃν ἔν, ὃν τὸν θεόν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Cæterum ἀκίνητον jam Tiedemannus conjectura assecutus erat.

11. Προ οὔτε ἕκαστον cod. Lips. οὔτ' ἕκαστο.

12. εἰς μὲν οὖν τὸ μὴ ὄν οὐδὲν ἂν κινήθηται· τὸ γὰρ μὴ ὄν οὐδαμῆ εἶναι. Ita recte Bekkerus cum cod. Lips. Cf. Simplicii locum, quem infra ponemus. Nam in vulgata lectione jure hæsit Karstenius, qui : « melius, inquit, scribendum esset οὐδ' ἂν κινήθηται, diligentior vero scribendi ratio postulare hæc ita transponi : εἰ μὲν οὖν μὴ κινήθηται, μὴδὲν (i. e. μὴ ὄν) ἂν εἶναι αὐτό. » Idem pro οὐδαμῆ εἶναι corrigendum putat οὐδαμῆ εἶναι. At his mutationibus licet supercedere.

14. εἰ δὲ εἰς ἄλλα μεταβάλλοι, κλειώδοντα εἶναι ἑνός. Non liquet, utrum e codd. an e veteribus editionibus Bekkerus sumpsit αὐτόν, quod si recte se haberet, ad deum referri in promptu esset. Sed quoniam Xenophanes deum unum esse, non plures jam supra demonstravit, hic neutrum αὐτὸ flagitatur, quod pertinet ad τὸ ἔν vel τὸ ὄν. Id ipsum Karstenius scripsit, quum in nonnullis editionibus invenisset. Præterea ad particulam post κλειώδοντα rectius addi idem vir doctus observavit.

16. ἡρεμεῖν δὲ καὶ ἀκίνητον εἶναι τὸ οὐδέν cod. Lips.; cæteri male ἡρεμεῖν γὰρ ἀκίνητον κ. τ. λ.

17. ἄτρεμεῖν οὔτε κινεῖσθαι omnes codd. Sed mihi cum Karstenio ἀτρεμεῖν in ἡρεμεῖν, quod paulo superius legitur, refingere placet, quia ἀτρεμεῖν licet *quiescendi* notionem ab aliis scriptoribus usurpatum sit, tamen non est philosophorum proprium qui τῷ κινεῖσθαι opponunt τὸ ἡρεμεῖν.

20. οὔτε ἡρεμεῖν οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Ineptam esse hanc membranam scripturam dudum Füllebornius viderat οὔτε ἡρεμεῖν οὔτε κινήτῳ εἶναι substituendam ratus. Non injuria autem Karstenius ait melius opponi τὸ ἡρεμεῖν τῷ κινεῖσθαι quam τῷ κινήτῳ εἶναι, ideoque id quod supra le-

gebatur scribi vult οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Beckius in codice Lipsiensi illud ἀκίνητον ita exaratum esse testatur, ut dubium sit ἀκίνητον an εὐκίνητον voluerit librarius. Felicianus, qui interpretatur *neque quiescere neque moveri*, videtur κινεῖσθαι legisse. In hac rei ambiguitate ultra Füllebornii conjecturam, quæ proxime ad codicum lectionem accedit, progressi non sum ausus. Quod reliquum est cum eo quod hic tractatur argumento Simplicii verba componamus : παραπλησίως δὲ καὶ κινήσων ἀφαρρεῖ καὶ τὴν ἡρεμίαν. ἀκίνητον μὲν γὰρ εἶναι τὸ μὴ ὄν· οὔτε γὰρ ἂν εἰς αὐτὸ ἕτερον, οὔτε αὐτὸ πρὸς ἄλλο ἔλθειν· κινεῖσθαι δὲ τὰ κλειώδοντα ἑνός· ἕτερον γὰρ εἰς ἕτερον μεταβάλλειν· ὥστε καὶ ὅταν ἔν ταῦτῳ μόνον λέγῃ καὶ μὴ κινεῖσθαι,

αἰεὶ δ' ἔν ταῦτῳ τε μόνον κινούμενον οὐδὲν οὐδὲ ματέρχουσαι μιν ἐπιπρέπει ἄλλοτε ἄλλη,

οὐ κατὰ τὴν ἡρεμίαν τὴν ἀντικειμένην τῇ κινήσει μόνον αὐτόν (i. e. τὸν θεόν) φησιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπὸ κινήσεως καὶ ἡρεμίας ἐξηρημένην.

CAPUT QUARTUM.

p. 977, h. 21 : πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει καὶ οὗτος τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι ἐξ ὄντος, ὥσπερ ὁ Μέλισσος. καίτοι τί καλοῦσι μὴτ' ἐξ ὁμοίου τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος. Deesse hic aliquid cum ipsa rei natura ostendit, tum Felicianus interpres confirmat, cujus hæc sunt verba : « At enim quid obstat, quin neque ex simili, neque ex dissimili id quod sit, sed ex non ente existat? » Statuit Colophonius philosophus, si quid generetur, id aut ex simili aut ex dissimili necessario procreari, neutrum autem fieri posse. Conficitur hoc ex iis quæ cap. 3 leguntur : ἀδύνατόν φησιν εἶναι εἰ τι ἐστι, γενέσθαι, τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἦτορ ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γένεσθαι τὸ γιγνόμενον. δυνατὸν δὲ οὐδέτερον. Hinc Karstenius et Bergkiiu correxerunt : καίτοι τί καλοῦσι μὴτ' ἐξ ὁμοίου μὴτ' ἐξ ἀνομοίου τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος. Nam nihil obstat censet Aristoteles, etiam id largiari, quominus ex nihilo aliquid gignatur. Præterea commodior est verborum collocatio quæ in Lipsiensi codice exstat : πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει τὸ γιγνόμενον καὶ οὗτος ἐξ ὄντος γίνεσθαι.

24. ὁ θεὸς ἀγέννητος ἢ e Lipsiensi libro substituisse se dicit Bekkerus pro vulg. ἀγέννητος εἰ, sed in Lipsiensi codice est ἀγέννητος ἢ, quam lectionem Felicianus quoque sequitur.

25. εἴπερ ἅπαντα ἐξ ὁμοίου ἢ ἀνομοίου γέγονεν. Sic vulgo; cod. Lips. εἴπερ ἅπαντα ἐξ ὁμοίου ἢ καὶ ἐξ ἀνομοίου γέγονεν.

26. παρὰ τὸν θεόν exstat in libro Lipsiensi sicut in codice Feliciani qui recte vertit *propter deum*; in veteribus editionibus habetur *propter quod ineptum est*.

27. ἔτι κράτιστον τὸν θεόν e Lips. cod. posuit Bekkerus; ante male scribebatur εἴπερ ἅπαντα ἐπικράτιστον κ. τ. θ.

βέλτιστον λέγων. Οὐ δοκεῖ δὲ τοῦτο κατὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ πολλὰ κρείττους εἶναι ἀλλήλων οἱ θεοί· οὐκ οὖν
 30 ἐκ τοῦ δοκῦντος εἴληψε ταύτην κατὰ τοῦ θεοῦ τὴν ὁμο-
 λογίαν. Τὸ δὲ κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως
 ὑπολαμβάνων λέγει τις, ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἢ τοῦ
 θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ διάθεσιν, ἐπεὶ τό γε

πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν κωλύοι μὴ τῇ αὐτοῦ ἐπιεικείᾳ
 καὶ βρώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθένειαν. α
 Θεοὶ δ' ἂν οὐδεὶς οὕτω τὸν θεὸν φάναί κράτιστον εἶναι,
 ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἶόν τε ἀριστα, καὶ οὐδὲν ἐλ-
 λείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῶ· ἄμα γὰρ καλῶς
 ἔχοντι κάκεινο ἂν συμβαίνοι. Οὕτω δὲ διακεῖσθαι καὶ

28. οὐ δοκεῖ δὲ τοῦτο κατὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ πολλὰ κρείτ-
 τους εἶναι ἀλλήλων οἱ θεοί. Karstenius de Xenoph. p. 116
 inter ἀλλὰ et πολλὰ inseri vult κατὰ. Fallitur Felicianus
 hanc enuntiationem ita interpretans: « Id autem ex lege
 minime videtur, sed in multis praestantiores sese mutuo
 esse dii dicuntur. » Nam κατὰ νόμον hic non valet *ex lege*,
 sed *ex vulgari opinione*, cf. Democrit. fragm. p. 204,
 208, deinde ad θεοὺς subaudiendum δοκοῦσι, quod Karste-
 nius jam observavit.

29. οὐκ οὖν ἐκ τοῦ δοκῦντος εἴληψε ταύτην κατὰ τοῦ θεοῦ
 τὴν ὁμολογίαν. Ita Bekkerus cum plerisque codd.; Karste-
 nius p. 116 male ταύτην κατὰ τοῦ θεοῦ ὁμολογίαν. At in
 Lipsiensī reperitur ταύτην τοῦ θεοῦ τὴν ὁμολογίαν, quod re-
 pudiandum. Neque enim abesse potest praepositio eo qui
 hic requiritur sensu, quem in hunc modum exprimit
 Felicianus: « non igitur ex eo quod videtur hanc de
 deo consensionem sumisit. » Multi autem apud Platonem,
 Aristotelem aliosque scriptores loci offenduntur quibus
 haec vōcula genitivus juncta idem sonat quod praepo-
 sitio ad patrium casum relata. Plat. Conviv. p. 193 C: μὴ
 τοῖνον κατ' ἀνθρώπων σκόπει μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ κατὰ
 ζῴων πάντων καὶ φυτῶν. Aristot. de Anima lib. I cap. 1:
 τάχ' ἂν τῷ δόξειε μία τις εἶναι μέθοδος κατὰ πάντων.

31. Τὸ τε κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνων
 λέγεται ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἢ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς
 τὴν αὐτοῦ διάθεσιν, ἐπεὶ τοί γε πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν κωλύοι
 μὴ τῇ αὐτοῦ ἐπιεικείᾳ καὶ βρώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν
 ἄλλων ἀσθένειαν· θεοὶ δ' ἂν οὐδεὶς οὕτω τὸν θεὸν φάναί κρ-
 ατίστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἶόν τε ἀριστα, καὶ οὐδὲν
 ἐλείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῶ· ἄμα γὰρ ἴσως ἔχοντι
 κάκεινο ἂν συμβαίη. Hic nonnulla Bekkerus e cod. Lipsiensī
 emendavit, alia vero quae probanda non sunt recepit, ut
 ἐπεὶ τοί γε, cuius loco olim ἐπεὶ τοῦ γὰρ vel ἐπεὶ γὰρ τοῦ
 scribentur. Felicianus vertit: « Accedit quod deum esse
 praestantissimum non eo sensu dicitur, ut erga aliud quip-
 piam huiusmodi sit dei natura, sed quantum tantummodo
 ad suam ipsius affectionem attinet: nam si ad alterum
 spectemus, quid prohibeat, deum non sua ipsius aequita-
 tate et fortitudine, sed ex aliorum imbecillitate excellere?
 At deum ita esse praestantissimum intelligit nemo, sed
 quia ipse quam optime fieri potest, affectus est, nihilque
 ei quominus bene et recte sese habeat deest, quippe quum
 ita sese habent simul illud etiam veniat necesse sit. »
 Ex qua interpretatione quid ipse in suo exemplari inveni-
 rit, manifesto apparet. Bergkiius corrigi vult τὸ δὲ κρ-
 ατίστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνων λέγει, ὡς
 πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἢ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ
 διάθεσιν· ἐπεὶ τὸ γε πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν κωλύοι μὴ τῇ αὐτοῦ
 ἐπιεικείᾳ καὶ βρώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθ-
 νέειαν, θεοὶ δ' ἂν οὐδεὶς οὕτω τὸν θεὸν φάναί κράτιστον εἶναι,
 ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἶόν τε ἀριστα καὶ οὐδὲν ἐλείπει
 καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῶ· ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἔχοντι κά-
 κεινο ἂν συμβαίη. Quod initio scripsit δὲ, elegantio-
 rem efficit orationem, etsi te fortasse tolerandum in
 scriptore qui incise membratimque loquens praegressae
 sententiae similem annectit, ut non male Felicianus hanc
 transitionem verbis *accedit quod* reddiderit. Deinde vero
 ὑπολαμβάνων λέγει non convenit huic loco, quia Aristote-
 les jam non Xenophanis iudicium commemorat, sed quid

vulgo homines hac de re sentiant et quid ipse iudicet si-
 gnificare vult. Quapropter Karstenius coniecerat ὑπολαμ-
 βάνεται; possis etiam ὑπολαμβάνων λέγει τις suspicari. Sed
 bene Bergkiius τὸ γε πρὸς ἕτερον posuit, ubi e superioribus
 repetendum τοιαύτην τοῦ θεοῦ εἶναι φύσιν. Karstenius legi
 iusserat: εἰ γὰρ τοῦτο (scil. λέγοιτο) πρὸς ἕτερον, quod non
 placet. Praeterea e cod. Lipsiensī ἐλείπει Bergkiius pro
 ἐλείπει restituit, neque tamen in sequentibus αὐτῶ quod
 ex ἐλείπει aptum est satis certa conjectura in αὐτόν muta-
 vit, quum ille dativus licet paulo remotior ab eo *unde*
 pendet verbo similibus exemplis excusari queat. Quod
 autem Karstenius post ἐλείπει exarari voluit μὴ εὐ καὶ
 καλῶς pro καὶ εὐ καὶ καλῶς, id a sententia abhorret. In
 extremis vox συμβαίνοι ducta est e cod. Lipsiensī ad quam
 scripturam proxime accedit quod e duobus libris Bekkerus
 enotavit qui mendose συμβαίνοι exhibent. Reliqua non ex-
 pedivit Bergkiius; nam ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἔχοντι ferri nequit.
 Est autem, si sequens enuntiatum adjunxeris, haec philo-
 sophi argumentatio: Deum potentissimum et optimum dici
 par est non aliorum habita ratione, sed ipsius per se
 spectata natura. Etenim si alios tantum superaret, posset
 quidem non propter ipsius virtutem praestare, sed ob illo-
 rum imbecillitatem excellere. At hoc a deo alienum esse
 patet, quem ideo potentissimum et optimum dicimus,
 quia sua naturae convenienter quam optime affecto nulla
 res ad bene beataeque vivendum deest. Nam si beatus
 est, optimum quoque et potentissimum esse convenit. Ne-
 que vero quidquam obstat, quominus, etiam si plures sint,
 cuncti eo statu fruantur, ut omnes quam optime sint af-
 fecti, et quum reliqua omnia superent, invicem tamen
 sibi non praesent. Ultima Brandisius p. 79 non multo
 aliter interpretatur: *cætera quidem omnia regentes,*
non vero se invicem. Jam vero quod Bergkiius censet,
 verba esse in eam sententiam scripta, ut salva aliorum
 felicitate deus felix esse dicatur, id frustra hic quaeras.
 Porro ἴσως ἔχοντι exponit εὐ καὶ καλῶς ἔχοντι ἴσως; ἄλλως,
 quod si recte se haberet, supervacanea esset sequens
 enuntiatio. Paulo rectius Karstenius ita scripsit: ἄμα γὰρ
 ἴσως (i. e. mirum) τοῦτ' (τὸ εὐ καὶ καλῶς) ἔχοντι κάκεινο
 (τὸ κράτιστον εἶναι ἂν συμβαίη, sed multo simplicior est
 Feliciani lectio, ad quam Brandisius Comment. Eleat.
 p. 79 se applicavit ἄμα γὰρ οὕτως ἔχοντι. Quum autem
 illud οὕτως nihil sit hoc loco nisi εὐ καὶ καλῶς, forsitan in
 ἴσως vel οὕτως ipsum καλῶς latuerit, quod in verborum
 ordinem recipere non dubitavi. Itaque locum sic distin-
 guo: Τὸ δὲ κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνων
 λέγει τις, ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἢ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ
 πρὸς τὴν αὐτοῦ διάθεσιν, ἐπεὶ τὸ γε πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν κω-
 λυοί μὴ τῇ αὐτοῦ ἐπιεικείᾳ καὶ βρώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν
 τῶν ἄλλων ἀσθένειαν. Θεοὶ δ' ἂν οὐδεὶς οὕτω τὸν θεὸν φάναί
 κράτιστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἶόν τε ἀριστα, καὶ
 οὐδὲν ἐλείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῶ· ἄμα γὰρ καλῶς
 ἔχοντι κάκεινο ἂν συμβαίνοι.

39. οὕτω δὲ διακεῖσθαι καὶ πλείους αὐτοῦς ὄντας οὐδὲν
 κωλύει, ἀπαντας ὡς οἶόν τε ἀριστα διακαιμένους, καὶ κρ-
 ατί-
 στούς τῶν ἄλλων, οὐχ αὐτῶν ὄντας. ἔστι δ', ὡς ἔοικε, καὶ
 ἄλλα. Ita Bekkerus, qui veterum editionum ὡς οἰόνται e
 cod. Lips. ac fortasse ex aliis quoque libris tacite correxit
 in ὡς οἶόν τε. Sed in Lipsiensī legitur praeterea οὐδὲ ἂν

κλιούς αὐτοῦς ὄντας οὐδὲν ἂν κωλύοι, ἅπαντας ὡς ὅσον
 τε ἄριστα διακειμένους, καὶ κρατίστους τῶν ἄλλων, οὐχ
 αὐτῶν ὄντας· ἔστι δ', ὡς εἶπε, καὶ ἄλλα. Κρατίστον
 γὰρ εἶναι τὸν θεὸν φησι, τοῦτο δὲ τινῶν εἶναι ἀνάγκη,
 ἕνα δὲ ὄντα πάντα ὄρα καὶ ἀκούειν οὐδὲν προσήκει.
 Οὐ γὰρ εἰ μὴ καὶ τῆδ' ὄρα, χεῖρον ὄρα, ἀλλὰ ταύτη

οὐχ ὄρα. Ἄλλ' ἴσως τοῦτο βούλεται τὸ πάντα αἰσθάν-
 νεσθαι, ὅτι οὕτως ἂν βέλτεστα ἔχοι, ὅμοιος ὢν πάντη.
 Ἔτι τοιοῦτος ὢν διὰ τί σφαιροειδῆς ἂν εἴη, ἀλλ' οὐχ
 ἕτεραν τινὰ μᾶλλον ἔχων ἰδέαν, ὅτι πάντα ἀκούει καὶ
 πάντα κρατεῖ; ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγωμεν τὸ ψιμύθιον
 ὅτι πάντα ἔστι λευκόν, οὐδὲν ἄλλο σημαίνομεν ἢ ὅτι ἐν 10

κωλύει, quod mutavimus in κωλύοι. Pro kratistous Karstenius p. 116 κρείττους substituit, in quo illud mirandum, quod vir doctissimus non memor fuit Thucydidei exempli (lib. 1, 1) ἐπιστάς μὲν ταῖς ἐσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον τῶν προγενημένων aliorumque locorum, quibus superlativus non multum discrepat a comparativo. Nihil igitur hic emendandum. Deinde in eo peccavit Karstenius quod τῶν ὄλων pro masculino accepit, quasi referretur ad deos. Vertit enim: « neque ratio obstat quominus, etiamsi plures sint, cuncti ea conditione fruantur, ut omnes quam optime sint affecti, et alius quidem alio excellentior, sua autem quisque natura præstantissimus sit. » At eam explicationem non esse veram apparet ex iis quæ subjunguntur: ἔστι δ', ὡς εἶπε, καὶ ὄλα. Quamobrem ipse hæc aliter supra interpretatus sum. Postremo monendum ambiguum esse in Lipsiensi exemplari scripturam, quæ Beckius nesciverit, utrum ἔστι: an ἔτι exaraverit librarius.

p. 978, a. 2. κρατίστον γὰρ εἶναι τὸν θεὸν φησι, τοῦτο δὲ
 τινὲς εἶναι ἀνάγκη, ἕνα τὰ πάντα ὄρα καὶ ἀκούειν οὐδὲν προσ-
 ἔκει· οὐ γὰρ εἰ μὴ καὶ τῆδ' ὄρα, χεῖρον ὄρα ταύτη, ἀλλ'
 οὐχ ὄρα. Sic edidit hæc Bekkerus, quæ partim obscura
 sunt, partim inepta. Ac primum quidem injuria sprevit
 duorum quos contulit codicum lectionem δὲ τινῶν
 pro δὲ τινὲς præbentium. Ea enim verissima est scriptura
 codicum Palatini et Vaticani ac præterea exemplaris Lipsi-
 ensis, ubi existat tiva adjecta, non apostropho, ut ait
 Olearius, sed nota qua ων designatur. Nam quæ Xenophanes
 deum potentissimum ac præstantissimum vocat, hoc ita dicit
 contendit Aristoteles, ut simul necessario quorundam
 (aliorum) ratio habeatur, τοῦτο δὲ τινῶν εἶναι ἀνάγκη,
 siquidem summi rei alicujus præstantia ex aliarum
 demum ejusmodi rerum comparatione perspicitur. Si igitur
 deus præstantissimus est, vel præstantissimus deorum
 vel præstantissima rerum sit necesse est. Cf. Xenophanis
 fragm. 1: εἰς θεός· ἐν τῷ θεῷ καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος.
 Contra alterum illud τοῦτο δὲ τινὲς εἶναι ἀνάγκη, hoc autem
 alicui esse oportet, cum per se ita frigidum et jejunum
 est ut Aristoteli in mentem venire non potuerit, tum
 omnibus quæ hic afferuntur argumentis repugnat. Quæ
 subsequuntur ἕνα τὰ πάντα ὄρα καὶ ἀκούειν οὐδὲν προσήκει,
 pro quibus Lipsiensis liber ἕνα τὸν τὰ πάντα x. τ. λ. exhibet,
 neque integra sunt, neque Xenophanis rationi consentanea.
 Nimirum is de deo (fragm. 2) hoc prædicaverat:

ὄλος ὄρα, ὄλος δὲ νοεῖ, ὄλος δὲ τ' ἀκούει.

Ergo non omnia videt, sed totum videt vel ab omni parte
 visu præditus est. Itaque non modo ἕνα ὄντα flagitatur, quod
 Brandisio arrisit, sed omnino sic reponendum: ἕνα δὲ ὄντα
 πάντα ὄρα καὶ ἀκούειν οὐδὲν προσήκει. Confirmatur emen-
 datio nostra iis quæ a scriptore subjunguntur verbis. Hæc
 autem ita sunt cum Feliciano transponenda: οὐ γὰρ εἰ μὴ
 καὶ τῆδ' ὄρα, χεῖρον ὄρα, ἀλλὰ ταύτη οὐχ ὄρα. Codex Lip-
 siensis hic nihil variat, nisi quod καὶ inter μὴ et τῆδ' omit-
 tit, quamquam prima negantis particula littera ita exarata
 est, ut olim x scriptum fuisse videatur. Cætera eodem
 ordine leguntur, quo in vulgatis exemplaribus. Brandisius,
 qui scribi volebat χεῖρον ὄρα ταύτη, ἢ οὐχ ὄρα, verborum

sensum non est assecutus. Totum igitur locum in hunc
 modum constituimus: κρατίστον γὰρ εἶναι τὸν θεὸν φησι,
 τοῦτο δὲ τινῶν εἶναι ἀνάγκη, ἕνα δὲ ὄντα πάντα ὄρα καὶ
 ἀκούειν οὐδὲν προσήκει. Οὐ γὰρ εἰ μὴ καὶ τῆδ' ὄρα, χεῖρον
 ὄρα, ἀλλὰ ταύτη οὐχ ὄρα. Ἄλλ' ἴσως τοῦτο βούλεται τὸ
 πάντα αἰσθάνεσθαι, ὅτι οὕτως ἂν βέλτεστα ἔχοι, ὅμοιος ὢν
 πάντη. Non aliter videtur Felicianus legisse, cujus hæc
 sunt verba: « cum enim præstantissimum deum esse dicat,
 id aliquorum esse necesse est: at vero unum undequaque
 videre et audire nihil convenit: neque enim si non etiam
 hac parte videt, minus videt, sed ea parte non videt.
 Sed fortasse cum inquit undequaque ipsum sentire, id sibi
 vult, ut ipsum optime ita affectum esse significet, si
 similibus undequaque sit. »

7. ἔτι τοιοῦτος ὢν διὰ τί σφαιροειδῆς ἂν εἴη, ἀλλ' οὐχ ὅτι
 ἕτεραν τινὰ μᾶλλον ἔχων ἰδέαν, ὅτι πάντα ἀκούει καὶ πάντα
 κρατεῖ; Ita omnes editiones et codices, nisi quod in non-
 nullis libris pro διὰ τί reperitur διότι. Brandisius legendum
 conjecit ἀλλ' οὐκ ἔτι ἕτεραν τινὰ μᾶλλον ἔχοι ἰδέαν, ὅτι πάντα
 ἀκούει, quod vereor ut possit probari: immo nulla voce
 mutata solum ὅτι inter οὐχ et ἕτερον omittendum est.
 Felicianus vertit: « at si talis, cur globosus potius, quam
 aliqua alia forma esse præditus debet, quia undequaque
 audit et undequaque dominatur. »

9. ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγωμεν τὸ ψιμύθιον ὅτι πάντα ἔστι
 λευκόν, οὐδὲν ἄλλο τι σημαίνομεν ἢ ὅτι ἐν ἅπασιν αὐτοῦ τοῖς
 μέρεσιν ἐγκέχρωσται ἡ λευκότης· τὶ δὴ κωλύει οὕτω κακεῖ
 τὸ πάντα ὄρα καὶ ἀκούειν καὶ κρατεῖν λέγεσθαι, ὅτι ἅπαν δ'
 ἂν τις αὐτοῦ λαμβάνη μέρος, τοῦτ' ἔστι πεπονητός; ὥσπερ
 δὲ οὐδὲ τὸ ψιμύθιον, οὐδὲ τὸν θεὸν ἀνάγκη διὰ τοῦτο εἶναι
 σφαιροειδῆ. Hæc e Lipsiensi codice emendari posunt, ubi
 primum bis legitur ψιμύθιον, quam rectam et Atticam esse
 formam jam Beckius observavit. De varia nominis scrip-
 tura, quod ψιμύθιον, ψιμίθιον, ψιμύθιον, ψιμίθιον exaratur,
 vid. Schneiderum ad Nicand. Alexiph. 75, Pierson. ad
 Mar. p. 418 seq. Hemsterh. et Oudendorp. ad Thom. Mag. p. 317.
 Adde de Æolica forma ψιμύθιον Hemsterh. ad Arist. Plut. p. 393
 seq. et Ahrentem de dial. Æol. p. 94 seq. Deinde post ψιμύθιον
 cum libro Lipsiensi ponendum ὅτι πάντα ἔστι λευκόν. Quod
 autem ibidem sequitur οὐδὲ ἄλλο σημαίνομεν, ὅτι mutandum est
 in οὐδὲν ἄλλο σημαίνομεν, ἢ ὅτι. In reliquis verbis nihil
 notabile suppediat liber Lipsiensis, nisi quod ultima hoc ordine
 habet: ἀνάγκη εἶναι διὰ τοῦτο σφαιροειδῆ. Ergo locus sic
 resurgendus: ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγωμεν τὸ ψιμύθιον ὅτι πάντα
 ἔστι λευκόν, οὐδὲν ἄλλο σημαίνομεν ἢ ὅτι ἐν ἅπασιν αὐτοῦ
 τοῖς μέρεσιν ἐγκέχρωσται ἡ λευκότης· τὶ δὴ κωλύει οὕτω
 κακεῖ τὸ πάντα ὄρα καὶ ἀκούειν καὶ κρατεῖν λέγεσθαι, ὅτι
 ἅπαν δ' ἂν τις αὐτοῦ λαμβάνη μέρος, τοῦτ' ἔστι πεπονητός;
 ὥσπερ δὲ οὐδὲ τὸ ψιμύθιον, οὐδὲ τὸν θεὸν ἀνάγκη εἶναι
 διὰ τοῦτο σφαιροειδῆ. Eadem expressit Felicianus his
 verbis: « Quemadmodum enim quum cerussam undequaque
 esse albam dicimus, nihil aliud significare, quam in omnibus
 ejus partibus albedinem esse infusam volumus: quid
 impedimento est, quominus ita quoque illic undequaque
 videre et audire et dominari dicatur, ut quamcumque
 ejus partem quisquam sumpserit, eo modo esse affectam
 intelligamus. Sicut igitur neque cerussam, ita neque deum
 hac de causa globosum esse necesse est. »

ἄσπασιν αὐτοῦ τοῖς μέρεσιν ἐγκλῆρωσται ἢ λευκότης· τί δὴ κωλύει οὕτω κάκει τὸ πάντῃ ὄρναι καὶ ἀκούειν καὶ κραταῖν λέγεσθαι, ὅτι ἄπαν δ' ἂν τις αὐτοῦ λαμβάνῃ μέρος, τοῦτ' ἔσται πεπονητός; ὡσπερδὲ οὐδὲ τὸ ψιμίθιον, οὐδὲ τὸ θεὸν ἀνάγκη εἶναι διὰ τοῦτο σφαιροειδῆ. Ἐπι
15 μῆτε ἄπειρον εἶναι μῆτε πεπεράσθαι σώμα γὰρ ὃν καὶ ἔχον μέγεθος πῶς οἶόν τε, εἴπερ τοῦτ' ἔστιν ἄπειρον δ' ἂν μὴ ἔχῃ πέρασ, δεκτικὸν δὲ πέρατος. Πέρασ δ' ἐν μεγέθει καὶ πλήθει ἐγγίνεσται, καὶ ἐν ἄπαντι τῷ ποσῷ,
20 ὥστε εἰ μὴ ἔχει πέρασ μέγεθος ὃν, ἄπειρόν ἐστιν. Ἐπι δὲ σφαιροειδῆ ὄντα ἀνάγκη πέρασ ἔχειν· ἔσχατα γὰρ ἔχει, εἴπερ μέσον ἔχει, δ' αὐτοῦ τοῦ πέρατος πλείστον ἀπέχει· μέσον δ' ἔχει, σφαιροειδὲς ὃν· τοῦτο γὰρ ἐστὶ

σφαιροειδὲς, δ' ἐκ τοῦ μέσου ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα· σώμα δ' ἔσχατα ἔχειν ἢ πέρασ οὐδὲν διαφέρει. Εἰ γὰρ καὶ τὸ μὴ ὃν ἄπειρον, διὰ τί οὐκ ἂν καὶ τὸ ὃν ἄπειρον; τί γὰρ κωλύει ἕνια ταῦτα λεχθῆναι κατὰ τὸ ὄντος καὶ μὴ ὄντος; τό τε γὰρ οὐκ ὃν οὐδεὶς νῦν αἰσθάνεται, καὶ ὃν δὲ τίς οὐκ ἂν αἰσθάνοιτο νῦν· ἄμφο δὲ λεκτὰ καὶ διανοητά. Οὐ λευκὸν δὲ τὸ μὴ ὃν· ἄρ' οὐκ ἔστιν διὰ τοῦτο τὰ ὄντα πάντα λευκά, ὅπως μὴ τι ταῦτα κατὰ τὸ ὄντος σημειώμεν καὶ μὴ ὄντος, ἢ οὐδὲν κωλύει καὶ τῶν ὄντων τι μὴ εἶναι λευκόν; Οὕτως δὲ καὶ ἄλλην ἂν ἀπόρασιν δέξαιτο τὸ ἄπειρον, εἰ μὴ τῷ πάλαι λεχθέντι μᾶλλον παρὰ τὸ ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν ἐστὶν ἄπαν.
Ἄσπερ καὶ τὸ ὃν ἢ ἄπειρον ἢ πέρασ ἔχον ἐστίν. Ἰσως

16. Ἐπι μῆτε ἄπειρον μῆτε πεπεράσθαι σώμα γὰρ ὃν καὶ ἔχον μέγεθος πῶς οἶόν τε, εἴπερ τοῦτ' ἔστιν ἄπειρον δ' ἂν μὴ ἔχῃ πέρασ δεκτικὸν δὲ πέρατος. In his codex Lips. σώμα γὰρ ὃν καὶ ἔχον praebet, quod rejiciendum, et deinde quod Bekkerus recepit δ' ἂν μὴ ἔχῃ, quum in aliis libris perperam legatur ἔχει. Praeterea δεκτικὸν habet, non λεκτικόν. Probamus rationem quam Bekkerus in conformanda e variis lectionibus hac enuntiatione secutus est, hoc excepto quod inter ἄπειρον et μῆτε inserimus εἶναι.

18. πέρασ δ' ἐν μεγέθει καὶ πλήθει ἐγγίνεσται, καὶ ἐν ἄπαντι τῷ ποσῷ, ὥστε ἂν μὴ ἔχῃ πέρασ μέγεθος ὃν, ἄπειρόν ἐστίν. In libro Lipsiensis habetur πλήθει ἐγγίνεσται, non ἐγγίνεσται, ac deinde ὥστε εἰ μὴ ἔχει πέρασ, utrumque recte. Felicianus videtur legisse ὥστε δ' ἂν μὴ ἔχῃ πέρασ, vertit enim: « quocirca quod finem non habet, magnitudo cum sit, infinitum est. »

20. Ἐπι δὲ σφαιροειδῆ ὄντα ἀνάγκη πέρασ ἔχειν· ἔσχατα γὰρ ἔχει, εἴπερ μέσον ἔχει αὐτοῦ τοῦ πλείστον ἀπέχει. μέσον δ' ἔχει, σφαιροειδὲς ὃν· τοῦτο γὰρ ἐστὶ σφαιροειδὲς; δ' ἐκ τοῦ μέσου ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα. σώμα ἔσχατα ἢ πέρατα ἔχειν, οἷον διαφέρει. Cod. Lips. αὐτοῦ τ' οὐ πλείστον ἀπέχει, atque ἀπέχει simul tres alii codd. a Bekkero collati; verba τοῦτο γὰρ ἐστὶ σφαιροειδὲς, δ' quae Olearius e Lipsiensis codice se petivisse dicit, neque in hoc neque in aliis libris leguntur, in Lipsiensis autem pro ὃν exstat δ' μὲν ἄν, deinde ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα, quum vulgo ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα scribatur, denique rectissime σώμα δ' et διαφέρει. Quod Brandisius conjecit σώμα ἔσχατα ἔχειν ἢ πέρασ οἷον διαφέρει, a sententia abhorreere in promptu est. Felicianus in suo libro eadem menda quae in vulgatis exemplaribus sunt repperit, nisi quod διαφέρει pro vitioso διαφορῆ legit. Quodsi verba τοῦτο γὰρ ἐστὶ σφαιροειδὲς, δ' quae neutiquam sunt repudianda, non tam quod Olearius volebat pro codicis Lipsiensis lectione habemus, sed ipsius esse conjecturam existimamus, oratio sic contextenda videtur: Ἐπι δὲ σφαιροειδῆ ὄντα ἀνάγκη πέρασ ἔχειν· ἔσχατα γὰρ ἔχει, εἴπερ μέσον ἔχει, δ' αὐτοῦ τοῦ πέρατος πλείστον ἀπέχει· μέσον δ' ἔχει, σφαιροειδὲς ὃν· τοῦτο γὰρ ἐστὶ σφαιροειδὲς, δ' ἐκ τοῦ μέσου ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα· σώμα δ' ἔσχατα ἔχειν ἢ πέρασ οὐδὲν διαφέρει. Similiter Bergkiius locum conformavit, cujus ratio a nostra in hoc tantum discrepat quod δ' αὐτοῦ τοῦ xύκλου πλείστον ἀπέχει scripsit.

24. εἰ γὰρ καὶ τὸ μὴ ὃν ἀπλοῦν, οὐκ ἂν καὶ τὸ ὃν ἄπειρον. τί γὰρ κωλύει ἕνια ταῦτα λεχθῆναι κατὰ τὸ ὄντος καὶ μὴ ὄντος; τό τε γὰρ ὃν οὐκ ἂν οὐδεὶς νῦν αἰσθάνεται, καὶ ὃν δὲ τίς οὐκ ἂν αἰσθάνοιτο νῦν· ἄμφο δὲ λεκτὰ, ὅπως διανοητά. Sic Bekkerus hac vulgavit, quae inepta esse sponte patet. Cod. Lips. pro ἀπλοῦν habet ἄπειρον, pro ταῦτα, cujus loco olim hic scribatur ταῦτα, praebet ταῦτ' ἂν, deinde λεχθῆναι κατὰ τὸ ὄντος, quum in veteribus edd. tantum reperitur

τοῦ ὄντος, denique λεκτὰ καὶ διανοητά. Brandisius initium sic corrigi: εἰ δ' ἄρα καὶ τὸ μὴ ὃν ἄπειρόν ἐστίν, τί οὐκ ἔστι καὶ τὸ ὃν ἄπειρον; τί γὰρ κωλύει ἕνια ταῦτα λεχθῆναι κατὰ τὸ ὄντος καὶ μὴ ὄντος. At mihi legendum videtur: εἰ γὰρ καὶ τὸ μὴ ὃν ἄπειρον, διὰ τί οὐκ ἂν καὶ τὸ ὃν ἄπειρον; τί γὰρ κωλύει ἕνια ταῦτα λεχθῆναι κατὰ τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος; τί τε γὰρ οὐκ ὃν οὐδεὶς νῦν αἰσθάνεται, καὶ ὃν δὲ τίς οὐκ ἂν αἰσθάνοιτο νῦν· ἄμφο δὲ λεκτὰ καὶ διανοητά. Prorsus eadem Felicianum legisse certum est, quum ita verterit: « neque praeterea si non ens est infinitum, idcirco ens infinitum non erit. Quid enim obstat, quin nonnulla sint, quae eadem tam de ente quam de non ente dici queant? Nemo siquidem est, qui non ens nunc sentiat: sed ens quoque non potest quisquam nunc sentire, quae utraque et dici et considerari sane possunt. »

29. οὐ λευκὸν δὲ τὸ μὴ ὃν. εἰ οὖν διὰ τοῦτο τὰ ὄντα πάντα λευκά, ὅπως μὴ τι ταῦτα κατὰ τὸ ὄντος σημειώμεν καὶ μὴ ὄντος, ἢ οὐδὲν κωλύει καὶ τῶν ὄντων τι μὴ εἶναι λευκόν. Cod. Lips. habet ὅπως μὴ τι κατὰ τὸ ὄντος σημειώμεν, deinde οὐδὲν οἷμα κωλύει et τι μὴ (sine ὃν) εἶναι λευκόν. Brandisius conjecit: οὐ λευκὸν δὲ τὸ μὴ ὃν. ἢ οὖν διὰ τοῦτο τὰ ὄντα πάντα λευκά, ὅπως x. τ. λ. Sed hac conjectura locus non sanatur. Sic autem existimo emendandum: οὐ λευκὸν δὲ τὸ μὴ ὃν· ἄρ' οὖν διὰ τοῦτο τὰ ὄντα πάντα λευκά, ὅπως μὴ τι ταῦτα κατὰ τὸ ὄντος σημειώμεν καὶ μὴ ὄντος, ἢ οὐδὲν κωλύει καὶ τῶν ὄντων τι μὴ εἶναι λευκόν. Conspirat Felicianus sic vertens: « non album item non ens est, nunquid igitur propterea omnia quae sunt esse alba dicendum erit, ne quidquam idem de ente et de non ente significemus? an nihil impediet, quin ex iis etiam quae sunt, aliquid album non sit? » Caeterum libri Lipsiensis illud οὐδὲν, οἷμα, κωλύει alteri lectioni praetulisset, si hic scriptor varietatem quandam orationis consecraretur ac non perpetuo inculcasset quaestiones ἐπι τί κωλύει; et ἢ οὐδὲν κωλύει;

32. οὕτω δὲ καὶ ἄλλην ἂν ἀπόρασιν δέξαιτο τὸ ἄπειρον, εἰ μὴ τὸ πάλαι λεχθέντι μᾶλλον, παρὰ τὸ μὴ ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν ἐστίν ἄπαν. Cod. Lips. τὸ πάλαι λεχθέντι μᾶλλον. Brandisius suspicatus est locum ita restitui oportere: οὕτω δὲ κατ' ἄλλην οὖν ἀπόρασιν δέξονται τὸ ἄπειρον, εἰ καὶ μὴ τῷ πάλαι λεχθέντι ἐπι μᾶλλον παρὰ τὸ ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν ἐστίν ἄπαν. At δίζονται, quod codd. praebent, ferri non posse, minime obscurum est. Felicianus verba sic transtulit: « omittit quod ita alteram quoque negationem admitteret infinitum, nisi id quod antea dictum est, magis ex eo quod habet vel non habet unumquodque esse est existimandum. » Ne hac quidem nobis satisfaciunt, sed tamen emendandi viam commonstrant. Quamobrem ponendum censemus: οὕτω δὲ καὶ ἄλλην ἂν ἀπόρασιν δέξαιτο τὸ ἄπειρον, εἰ μὴ τῷ πάλαι λεχθέντι μᾶλλον παρὰ τὸ ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν ἐστίν ἄπαν.

34. Ἰσως δὲ ἄσπερ καὶ τὸ προσέκταν τῷ μὴ ὄντι ἐπι-

ΠΕΡΙ ΞΕΝΟΦΑΝΟΥΣ.

ΚΕΦ. γ'.

Ἄδυνάτον φησιν εἶναι, εἰ τι ἔστι, γενέσθαι, τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἦτοι ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γενέσθαι τὸ γιγνόμενον. Δυνατὸν δὲ οὐδέτερον· οὔτε γὰρ ὁμοιον ὅφ' ὁμοίου προσήκειν τεκνωθῆναι μᾶλλον ἢ τεκνώσασθαι· ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις καὶ ὁμοίοις οὐχ ὑπάρχειν πρὸς ἄλληλα, οὐτ' ἂν ἐξ ἀνο-

μοίου τάνομιον γενέσθαι. Εἰ γὰρ γίγνεται ἐξ ἀσθενέ- 20
στερου τὸ ἰσχυρότερον ἢ ἐξ ἐλάττωτος τὸ μείζον ἢ ἐκ
χείρονος τὸ κρείττον ἢ τούναντιον τὰ χεῖρω ἐκ τῶν
κρείττων, τὸ δὲ ἐξ οὐκ ὄντος ἂν γενέσθαι, ὅπερ ἀδύ-
νατον ἀδιδον μὲν οὖν διὰ ταῦτα εἶναι τὸν θεόν. Εἰ
δ' ἔστιν ὁ θεὸς ἀπάντων κράτιστος, ἕνα φησὶν αὐτὸν
προσήκειν εἶναι· εἰ γὰρ δύο ἢ πλείους εἴεν, οὐκ ἂν εἴη 25
κράτιστος καὶ βέλτιστος αὐτὸν εἶναι πάντων· ἕκαστος
γὰρ ὢν τῶν πολλῶν ὁμοίως ἂν τοιοῦτος εἴη. Τοῦτο
γὰρ εὖν καὶ θεοῦ δύναμιν εἶναι, κρατεῖν, ἀλλὰ μὴ

CAPUT TERTIUM.

Secunda libelli pars quæ tertium et quartum caput complectitur rectissime in codice Lipsiensi pariterque in aliis libris quos inspexit Bekkerus, duobus Marcianis, Palatino Vaticano, Urbinate et Parisiensi, Ἀριστοτέλους περὶ Ἐρωφάνους inscribitur, quum ineptam in reliquis exemplaribus inscriptionem perὶ Ζήνωνος; in fronte gerat.

p. 977. a. 14. Ἄδυνάτον φησιν εἶναι, εἰ τι ἔστι, γενέσθαι, τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἦτοι ἐξ ὁμοίων ἢ ἐξ ἀνομοίων γενέσθαι τὸ γινόμενον. Hic cod. Lips. ἦτοι ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γενέσθαι τὸ γινόμενον, id quod et aptius est vulgato et confirmatur Simplicii verbis Comment. in Arist. Phys. fol. 6 a : ἀγέννητον δὲ ἐξείκωνεν ἐκ τοῦ εἶναι τὸ γιγνόμενον ἢ ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γίνεσθαι. Brandisii orationem, qui prima hujus capituli verba e primo hujus libelli capite temere accessita putat atque a Xenophanis ratione aliena videri dicit, neque comprobare. Neque enim dubitat philosophus sitne aliquid an non sit, sed potius hac sententia esse aliquid contendit ut ea quæ paulo inferius posita est enuntiatione ei δ' ἔστιν ἰ θεός· ἀπάντων κράτιστος x. r. l. Karstenius deleto τι, quemadmodum in Parmenidis dicto ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν, legendum conjicit ἀδύνατον φησιν, εἴπερ ἔστι, γενέσθαι eo sensu, ut sit τὸ εἰλικρινῶς δὲ γέσθαι ἔχειν, ἀδύνατον. Sed hæc vis in vulgata etiam scriptura inest.

16. Δυνατὸν δὲ οὐδέτερον. οὔτε γὰρ ὁμοιον ὅφ' ὁμοίου προσήκειν τεκνωθῆναι μᾶλλον ἢ τεκνώσασθαι (ταῦτά γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις ἢ ὁμοίοις ὑπάρχειν πρὸς ἄλληλα) οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου τὸ ἀνόμοιον γενέσθαι. Ita Bekkerus, sed hac ratione locum scribi non posse jam perspexerunt Brandisius in Comm. Eleatt. p. 26 et Karstenius Xenoph. p. 101 e libro Lipsiensi corrigentes τοῖς γε ἴσοις ὁμοίως. Præterea Karstenius conjicit ταῦτά γὰρ ἅπαντα (vel ἀπάντη) ἴσως τοῖς ὁμοίοις ὑπάρχειν. At ne hoc quidem accommodatum est, neque id quod volunt viri docti in exemplari Lipsiensi exstat. Ibi enim Beckio teste reperitur ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις καὶ ὁμοίως, quod Bergkiius sic emendavit : ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις καὶ ὁμοίοις οὐχ ὑπάρχειν πρὸς ἄλληλα, i. e. τὸ τεκνώσασθαι καὶ τὸ τεκνωθῆναι. Neque aliud est quod Simplicius l. c. refert : ἀλλὰ τὸ μὲν ὁμοιον ἀπαθείς φησιν ὅτι τοῦ ὁμοίου. Adde Sext. Empir. Hypot. l. 225 : ἰσογυμᾶτιζε δὲ Ξενοφάνης· παρὰ τὰς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων προλήψεις ἐν εἶναι τὸ πᾶν καὶ τὸν θεὸν συμψη τοῖς πᾶσιν, εἶναι δὲ σφαιροειδῆ καὶ ἀπαθῆ καὶ ἀμετάβλητον καὶ λογικόν. Extrema οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου τὸ ἀνόμοιον γενέσθαι pro quibus vulgo male scribitur οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου οὐτ' ἀνόμοιον γενέσθαι e cod. Lips. emendasse se dicit Bekkerus. At ibi habetur τάνομιον, quod quum in alio nescio quo exemplari cum præcedenti voce junctim scriptum esset ἀνομοίου τάνομιον, corruptione locum dedit. De reliquo cum Lipsiensi codice Feliciani, interpretatio consentit. Quod Karstenius ait, diligentem scriptionem postulare τὸ

ὁμοιον ὅφ' ὁμοίου, ut mox dicitur οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου τὸ ἀνόμοιον, per se quidem verum est, sed Aristotelem Xenophanis carmina pedestri oratione interpretantem in omittendo articulo poetæ vestigia sequi apparet. Ultima recte accepit Karstenius περὶ τοῦ ὄντος, sunt igitur perinde interpretanda ac si dicatur οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου ἀνόμοιον τὸ δὲ γενέσθαι.

20. Εἰ γὰρ γίγνεται ἐξ ἀσθενέστερου τὸ ἰσχυρότερον ἢ ἐξ ἐλάττωτος τὸ μείζον ἢ ἐκ χείρονος, ἢ τούναντιον τὰ χεῖρω ἐκ τῶν κρείττων, τὸ οὐκ ἂν ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι. Pleræque editiones habent τὸ οὐκ ἐξ ὄντος· ἂν γενέσθαι. Cod. Lips. τὸ οὐκ ἂν ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι, quod placuit Brandisio Comm. Eleatt., Cousino fragm. phil. et Bekkero. Non male tamen Karstenius scripsit τὸ δὲ ἐξ οὐκ ὄντος propter Simplicii verba l. c. ei δὲ ἐξ ἀνομοίου γίγνεται, ἔσται τὸ δὲ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. Accedit quod Felicianus videtur eodem modo in suo libro scriptum enisse. Vertit enim : « ex non ente quippiam efficeretur. » Et si autem intelligi potest quod exhibet liber Lipsiensis, tamen quoniam hic de ortu τοῦ ὄντος quaeritur, cum Karstenio τὸ δὲ ἐξ οὐκ ὄντος ponere non dubitavimus.

23. ἀδιδον μὲν οὖν διὰ ταῦτ' εἶναι. cod. Lips. διὰ ταῦτα εἶναι.

24. In verbis ἕνα φησὶν αὐτὸν προσήκειν εἶναι ultima vox petita est e cod. Lips.; nam in reliquis membranis deest.

25. Pro δύο ἢ εἴ πλείους εἴεν cod. Lips. omisso εἴ simpliciter δύο ἢ πλείους, quod præstat, ne in priore etiam membro ponatur vocula, quæ in posteriore οὐκ ἂν εἴη κράτιστον necessario requiritur. Pro αὐτὸν εἶναι πάντων, quod recte se habet, in cod. L. est αὐτῶν εἶναι πάντων.

26. ἕκαστος γὰρ ὢν θεός· τῶν πολλῶν ὁμοίως ὢν τοιοῦτος εἴη. Ita plerique omnes libri sensu bono, quem et Felicianus in hunc modum exprimit : « quippe quum unusquisque ex multis deus similis atque idcirco talis foret. » At cod. Lips. præbet ἕκαστο· γὰρ ὢν τῶν πολλῶν ὁμοίως ἂν τοιοῦτος εἴη : nam quoniam esset unusquisque e multis illis, similiter talis (h. e. κράτιστος) foret. Hanc veram esse scripturam opinor propter Simplicii locum : πλείωνων γὰρ φησιν ὄντων, ὁμοίως ἀνάγκη ὑπάρχειν πᾶσι τὸ κρατεῖν.

27. τοῦτο γὰρ θεὸν καὶ θεοῦ δύναμιν εἶναι, κρατεῖν, ἀλλὰ μὴ κρατεῖσθαι, καὶ πάντα κρατεῖσθαι εἶναι. Ita Bekkerus Lipsiensem et plerosque alios codd. secutus edidit; nam a Feliciani libro postrema καὶ πάντα κρατεῖσθαι εἶναι, quæ corrupta sunt, abfuerunt. Quamobrem Füllebornius ea deleri volebat. Contra Brandisius καὶ πολλὰ κρατεῖσθαι εἶναι multa ita se habere ut regantur legendum suspicatus est, Cousinus auctore Boissonadio correxit καὶ πάντα κρατεῖσθαι εἶναι, ab uno omnia regi, Karstenius denique coniecit καὶ πάντων κράτιστον εἶναι, quod unum omnium maxime cum verbis prægressis conciliari potest. Hanc igitur conjecturam depravatæ Aristotelis orationi inserendam duximus.

κρατῆσθαι, καὶ πάντων κράτιστον εἶναι· ὥστε καθὼ μὴ κρείττων, κατὰ τοσοῦτον οὐκ εἶναι θεόν. Πλειόνων οὖν ὄντων, εἰ μὲν εἶεν τὰ μὲν ἀλλήλων κρείττους τὰ δὲ ἤττους, οὐκ ἂν εἶναι θεούς· πεφυκέναι γὰρ θεὸν μὴ κρατῆσθαι. Ἴσων δὲ ὄντων, οὐκ ἂν ἔχειν θεὸν φύσιν δεῖν εἶναι κράτιστον· τὸ δὲ ἴσων οὔτε χεῖρον οὔτε βέλτιον εἶναι τοῦ ἴσου. Ὡστε εἴπερ εἴη τε καὶ τοιοῦτος εἴη θεός, ἓνα μόνον εἶναι τὸν θεόν· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πάντα δύνασθαι ἂν ἢ βούλοιο· οὐ γὰρ ἂν δύνασθαι, πλειόνων ὄντων· ἓνα ἄρα εἶναι μόνον. Ἐνα δ' ὄντα ὅμοιον εἶναι πάντη, ὁρῶν τε καὶ ἀκούειν τὰς τε ἄλλας αἰσθή-

σεις ἔχοντα πάντη· εἰ γὰρ μὴ, κρατεῖν ἂν καὶ κρατῆσθαι ἐπ' ἀλλήλων τὰ μέρη θεῶν ὄντα, ὅπερ ἀδύνατον. Πάντη δὲ ὅμοιον ὄντα, σφαιροειδῆ εἶναι· οὐ γὰρ τῆ μὲν τῆ δ' οὐ τοιοῦτον εἶναι, ἀλλὰ πάντη. Ἰδίον δ' ὅτι καὶ ἓνα καὶ σφαιροειδῆ, οὐτ' ἀπειρον εἶναι οὔτε πεπεράσθαι. Ἀπειρον μὲν τὸ μὴ ὄν εἶναι· τούτο γὰρ οὔτε ἀρχὴν οὔτε μέσον οὔτε τέλος οὔτε ἄλλο μέρος οὐδὲν ἔχει· τοιοῦτον δ' εἶναι τὸ ἀπειρον· ὅλον δὲ τὸ μὴ ὄν, οὐκ ἂν εἶναι τὸ ὄν, περαίνειν δὲ πρὸς ἄλληλα, εἰ κλείω εἴη. Τὸ δὲ ἓν οὔτε τῶ οὐκ ὄντι οὔτε τοῖς πολλοῖς ὁμοιωσθαι· ἓν γὰρ οὐκ ἔχει πρὸς ὅ, τι περανεῖ. Τὸ δὲ

29. καθὼ μὴ κρείττων, sic Bekkerus e cod. Lips., nam in reliquis male scribitur κρείττων.

31. πεφυκέναι γὰρ θεὸν μὴ κρατῆσθαι. Ita omnes codd. præter Lipsiensem, pro θεὸν invenitur τὸ θεόν. Hoc autem propterea repudiavimus, quia ubique hoc capite et apud Simplicium legitur esse.

32. ἴσων δὲ ὄντων, οὐκ ἂν ἔχειν θεὸν φύσιν δεῖν εἶναι κράτιστον. Hæserunt in his verbis viri docti. Ac primum quidem Tiedemannii κρατίστην jure improbatum Füllebornius et Beckius, quorum posterior δεῖν tanquam inepte additum deleri jussit, hanc sententiæ vim esse ratus : non posse deum natura præstantissimum esse. Karstenius nihil mutans sic philosophi præceptum declarat : οὐκ ἂν προσήκων, θεὸν πεφυκέναι κρατεῖν sive κράτιστον εἶναι, si plures essent dii inter se æquales, consentaneum fore negat penes deum esse summam potentiam. At licet δεῖν similiter ut προσήκων nonnunquam significet convenire, consentaneum esse, tamen verborum collocatio huic interpretationi non suffragatur. Itaque sic vertendum : « si plures sint dii inter se æquales, non eam naturam deum esse habiturum, ut necessario potentissimus sit. »

34. ὥστε εἴπερ εἴη τε καὶ τοιοῦτον εἴη θεός. Scribendum videtur τοιοῦτος, ut versu 27, atque hoc Felicianus expressit : « quapropter si est et talis est deus, unum ipsum solum esse. »

35. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πάντα δύνασθαι ἂν ἢ βούλοιο. οὐδὲ γὰρ ἂν δύνασθαι πλειόνων ὄντων ἓνα εἶναι μόνον. Depravata esse hæc vel repetitum illud atque adeo tēr positum οὐδὲ arguit. Karstenius suavit, ut poneretur : ὥστ' εἴπερ ἐστὶ γι τοιοῦτος, ἓνα μόνον εἶναι τὸν θεόν· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἄπαντα δύνασθαι ἂν ἢ βούλοιο, πλειόνων ὄντων, ἓνα μόνον. Rectius codex Lipsiensis post βούλοιο habet : οὐ γὰρ ἂν δύνασθαι, πλειόνων ὄντων· ἓνα ἄρα εἶναι μόνον. In initio duplex οὐδὲ negandi vim auget, quod jam Karstenius adnotavit, qui citat Epicharmum apud Diogenem L. III, 10 : οὐδὲ μὲν οὐδ' αὖ ποτὶ μέτρον κ. τ. λ. et Plat. Phædr. extr. p. 278 E. Sed ita jam frequenter Homerus, velut II. XVIII, 117 : οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη Ἑρακλῆος φύγε Κῆρα, ὅσπερ φίλιτος ἔσκε Διὶ Κρονίῳσι ἀνακτι. Omnino quum poetarum magis proprius hic usus sit quam prosæ orationis scriptorum, suspicor Aristotelem magna ex parte Xenoplianis verba servasse, quæ forsitan fuerint :

οὐδὲ γὰρ οὐδὲ δύναϊτό κε πᾶν τελείω θεός· οἷος·
οὐ γὰρ ἔχοι δύναμιν ταύτην πλειόνων ἐν ὁμίλῳ·
οὕτω μόνος ἐὼν πάντων κρατεῖ φρεσὶν ἦσιν.

37. ἓνα δ' ὄντα ὅμοιον εἶναι πάντη, ὁρῶν τε καὶ ἀκούειν, τὰς τε ἄλλας αἰσθήσεις ἔχοντα πάντη. εἰ γὰρ μὴ, κρατεῖν ἔν κ. τ. λ. Ita Bekkerus. Notandum illud vocari πάντη ὅμοιον quod sublatō partium discrimine unum atque continuum est. Parm. v. 78 : οὐδὲ διαίρετόν ἐστιν, ἐπεί πᾶν ἐστιν ὅμοιον. Ac perperam a Bekkero distinguitur post ἀκούειν. Namque ut recte monet Karstenius verba ὁρῶν τε καὶ ἀκούειν sub-

stantive posita una cum sequenti nomine τὰς τε ἄλλας αἰσθήσεις pendet ex ἔχοντα πάντη, ut eodem sensu dicatur : ὁρασίν τε καὶ ἀκοήν τὰς τε ἄλλας αἰσθήσεις ἔχοντα πάντη.

p. 977 b. 1. πάντη δ' ὅμοιον ὄντα σφαιροειδῆ εἶναι· οὐ γὰρ τῆ μὲν τῆ δ' οὐ τοιοῦτον εἶναι, ἀλλὰ πάντη. Simplicius l. c. σφαιροειδῆς αὐτὸ διὰ τὸ πανταχῶθεν ὅμοιον λέγει. Eadem quam hic legitimus sententiam Parmenides exprimit v. 104 seqq. Similiter Aristoteles de Cælo I, 1 : τὸ δὲ πᾶντέλειον ἀνάγκησιν εἶναι καὶ καθάπερ τούνομα σημαίνει, πάντη, καὶ μὴ τῆ μὲν τῆ δ' οὐ.

2. ἰδίον δ' ὄντα καὶ ἓνα καὶ σφαιροειδῆ, οὐτ' ἀπειρον εἶναι οὔτε πεπεράσθαι. Ita Bekkerus hæc verba vulgavit. Karstenius cum veteribus editionibus πεπεράσθαι scripsit. Neutrum ferendum; requiritur enim quod cod. Lipsiensis habet πεπεράσθαι. Nam nullus hic est verbo περᾶν locus, sed solum convenit περαίνειν, ut mirandum sit, homines doctos tale vitium non animadvertisse. Conciat Simplicius l. c. : καὶ οὔτε δὲ ἀπειρον οὔτε πεπερασμένον εἶναι· ἀπὸ ἀπειρον μὲν τὸ μὴ ὄν ὡς οὔτε ἀρχὴν ἔχον οὔτε μέσον οἷον (vulg. μήτε) τέλος, περαίνει δὲ πρὸς ἄλληλα τὰ κλείω. Ultimo vocabulo excerpto in reliquis vulgatam lectionem secutus sum, quum initium hujus sententiæ integrum in aliis quam in Lipsiensis libro videtur, ubi legitur : ἰδίον δὲ οὕτω καὶ ἓνα καὶ σφαιροειδῆ οὔτε ἀπειρον, οὔτε πεπεράσθαι.

3. ἀπειρον δὲ μὴ ὄν εἶναι Bekkerus, alii ἀπειρον τὸ μὴ εἶναι, cod. Lips. ἀπειρον μὲν δὲ μὴ ὄν εἶναι, sed hæc Brandisius correxit ἀπειρον μὲν τὸ μὴ ὄν εἶναι.

4. τούτο γὰρ οὔτε μέσον οὔτ' ἀρχὴν καὶ τέλος οὔτ' ἄλλο μέρος οὐδὲν ἔχειν. In his verbis καὶ ante τέλος a correctione in libro Lipsiensis scriptum est; antea fuit οὔτε, quod etiam nunc perspicue apparet, et in cæteris membranis atque apud Simplicium existat. Quamobrem oὔτε legendum existimo.

6. περαίνειν δὲ πρὸς ἄλληλα, εἰ κλείω εἴη. Magis ætice Cod. Lips. εἰ κλείω εἴη. Si plura sint, ea finibus inter se terminari philosophus dicit, non vero id quod unum sit. Aristot. Phys. III, 4 : ἀεὶ περαίνειν ἀνάγκη ἕτερον πρὸς ἕτερον.

7. τὸ δὲ ἓν οὔτε τῶ οὐκ ὄντι οὔτε τοῖς πολλοῖς ὁμοιωσθαι. Rectius Cod. Lips. ὁμοιωσθαι. Est enim ὁμοιωσθαι comparari et assimilari, ὁμοιωσθαι par vel simile esse. Plat. de Rep. lib. VI p. 498 E : ἀνδρα δὲ ἀρετῇ περιουσιμένον καὶ ὁμοιωμένον μέχρι τοῦ δυνατοῦ τελείας, ἔργω τε καὶ λόγῳ δυναστεύοντα ἐν πόλει ἑτέρας τοιαύτης, οὐ πάποτε ἰσπερᾶσιν οὔτε ἓνα οὔτε κλείω.

8. ἓν γὰρ οὐκ ἔχει πρὸς ὅ, τι περανεῖ. Hæc vulgata est scriptura, quam utique præferendam consensus Lipsiensis πρὸς ὅ, τι περανεῖ γι propter constantem vocabuli usum, quo passivum hæc significatione insolens est, et propter verba prægressa περαίνειν δὲ πρὸς ἄλληλα. Brandisius recepit περανεῖσθαι, quod si ullo pacto ferri posset, non diceretur

μοῦτον δὲ ἐν, δὲ τὸν θεὸν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Ἀκίνητον μὲν γὰρ εἶναι τὸ μὴ ἢ οὔτε γὰρ ἂν εἰς αὐτὸ ἕτερον, οὔτ' ἕκαστον εἰς ἄλλο λθεῖν· κινεῖσθαι δὲ τὰ πλείω ὄντα ἑνός· ἕτερον γὰρ εἰς ἕτερον δεῖν κινεῖσθαι. Εἰς μὲν οὖν τὸ μὴ δὲ οὐδὲν ἂν ἀνηθῆναι· τὸ γὰρ μὴ δὲ οὐδαμῆ εἶναι. Εἰ δὲ εἰς ἄλληλα μεταβάλλοι, πλείω ἂν αὐτὸ εἶναι ἑνός. Διὰ ταῦτα δὴ κινεῖσθαι μὲν ἂν τὰ δύο ἢ πλείω ἑνός, ἡρμεῖν δὲ καὶ ἀκίνητον εἶναι τὸ οὐδέν· τὸ δὲ ἐν οὔτε ἡρμεῖν οὔτε κινεῖσθαι· οὔτε γὰρ τῷ μὴ ὄντι οὔτε τοῖς πολλοῖς ἕξιον εἶναι. Κατὰ πάντα δὲ οὕτως ἔχειν τὸν θεόν, εἰδιόν τε καὶ ἕνα, ὁμοίον τε καὶ σφαιροειδῆ ὄντα, οὔτε

ἄπειρον οὔτε πεπερασμένον, οὔτε ἡρμεῖν οὔτε κινήτων 20 εἶναι.

ΚΕΦ. δ'.

Πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει καὶ οὗτος τὸ γιγνώμενον γίνεσθαι ἐξ ὄντος, ὡσπερ ὁ Μελισσος. Καίτοι τί καλοῦει μῆτ' ἐξ ὁμοίου μῆτ' ἐξ ἀνομοίου τὸ γιγνώμενον γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος; ἔτι οὐδὲν μᾶλλον ὁ θεὸς ἀγέννητος ἢ καὶ τᾶλλα πάντα, εἴπερ ἅπαντα ἐξ ὁμοίου 25 ἢ ἀνομοίου γέγονε, ἅπερ ἀδύνατον. Ὡστε ἢ οὐδὲν ἴσθι παρὰ τὸν θεόν, ἢ καὶ τᾶλλα ἀίδια πάντα. Ἐτι κράτιστον τὸν θεόν λαμβάνει, τοῦτο δυνατώτατον καὶ

nisi addito ἂν, ut in illo Æschyleo Prom. v. 885 : οὐδ' ἔγωγ εἰς ἂν γενοίμαν. Karstenius legendum putabat ἐν γὰρ οὐκ ἔχειν πρὸς ὁ, τι παραινῆ. Sed ut infinitivum ἔχειν non incommodum esse largior, licet a vulgata lectione non, sit recedendum, ita παραινῆ pro παραρῆ neutiquam mihi probatur. Etsi enim fere solemnis est in ejusmodi junctura conjunctivus, ut apud Sophoclem Ed. Col. 318 : οὐκ ἔγωγ εἰ παρ; tamen futurum παραρῆ nihil habet, in quo offendas. Nam in eadem tragedia (v. 1739) Sophocles : θεῶν μολωμένῃ ἐξ ὁμοίου οὐκ ἔγωγ, et Eurip. Heracl. 440 : οὐκ οὐκ ἔγωγ τὴν χροσμοῦν. Sequentia apud Bekkerum sic scribuntur : τὸ δὲ τοιοῦτον δὲ ἐν, δὲ τὸν θεόν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε κινήτων εἶναι. Cod. Lips. suppeditat : τὸ δὲ τοιοῦτον δὲ ἐν τὸν θεόν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. In veteribus editionibus est : τὸ δὲ τοιοῦτον δὲ ἐν δὲ. Hinc nemo dubitabit, quin poni debeat : τὸ δὲ τοιοῦτον δὲ ἐν, δὲ τὸν θεόν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Cæterum ἀκίνητον jam Tiedemannus conjectura assecutus erat.

11. Pro οὔτε ἕκαστον cod. Lips. οὔτ' ἕκαστον.

13. εἰς μὲν οὖν τὸ μὴ δὲ οὐδὲν ἂν κινήθῃναι· τὸ γὰρ μὴ δὲ οὐδαμῆ εἶναι. Ita recte Bekkerus cum cod. Lips. Cf. Simplicii locum, quem infra ponemus. Nam in vulgata lectione jure hæsit Karstenius, qui : « melius, inquit, scriptum esset οὐδ' ἂν κινήθῃναι, diligentius vero scribendi ratio postulariet hæc ita transponi : εἰ μὲν οὖν μὴ κινήθῃναι, μὲν (i. e. μὴ δὲ) ἂν εἶναι αὐτὸ. » Idem pro οὐδαμῆ εἶναι corrigendum putat οὐδαμῆ εἶναι. At his mutationibus licet supersedere.

14. εἰ δὲ εἰς ἄλληλα μεταβάλλοι, πλείω αὐτὸν εἶναι ἑνός. Non liquet, utrum e codd. an e veteribus editionibus Bekkerus sumpsit αὐτόν, quod si recte se habere, ad deum referri in promptu esset. Sed quoniam Xenophanes deum unum esse, non plures jam supra demonstravit, hic neutrum αὐτὸ flagitatur, quod pertinet ad τὸ ἐν vel τὸ δὲ. Id ipsum Karstenius scripsit, quom in nonnullis editionibus invenisset. Præterea ἂν particulam post πλείω rectius addi idem vir doctus observavit.

16. ἡρμεῖν δὲ καὶ ἀκίνητον εἶναι τὸ οὐδέν cod. Lips.; cæteri male ἡρμεῖν γὰρ ἀκίνητον x. τ. λ.

17. ἀρμεῖν οὔτε κινεῖσθαι omnes codd. Sed mihi cum Karstenio ἀρμεῖν in ἡρμεῖν, quod paulo superius legitur, restituere placet, quia ἀρμεῖν licet *quiescendi* notatione ab aliis scriptoribus usurpatum sit, tamen non est philosophorum proprium qui τῷ κινεῖσθαι opponunt τὸ ἡρμεῖν.

20. οὔτε ἡρμεῖν οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Ineptam esse hanc membranam scripturam dudum Füllebornius viderat οὔτε ἡρμεῖν οὔτε κινήτων εἶναι substituendam ratus. Non injuria autem Karstenius ait melius opponi τὸ ἡρμεῖν τῷ κινεῖσθαι quam τῷ κινήτων εἶναι, ideoque id quod supra le-

gebatur scribi vult οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Beckius in codice Lipsiensi illud ἀκίνητον ita exaratum esse testatur, ut dubium sit ἀκίνητον an ἀκίνητων voluerit librarius. Felicianus, qui interpretatur *neque quiescere neque moveri*, videtur κινεῖσθαι legisse. In hac rei ambiguitate ultra Füllebornii conjecturam, quæ proxime ad codicum lectionem accedit, progredi non sum ausus. Quod reliquum est cum eo quod hic tractatur argumento Simplicii verba componamus : παρακλησῶς δὲ καὶ κίνησιν ἀρμαρῆ καὶ τὴν ἡρμαρῆν. ἀκίνητων μὲν γὰρ εἶναι τὸ μὴ δὲ· οὔτε γὰρ ἂν εἰς αὐτὸ ἕτερον, οὔτε αὐτὸ πρὸς ἄλλο λθεῖν· κινεῖσθαι δὲ τὰ πλείω τοῦ ἑνός· ἕτερον γὰρ εἰς ἕτερον μεταβάλλειν· ὡστε καὶ όταν ἐν ταῦτῳ μένειν λέγει καὶ μὴ κινεῖσθαι,

καὶ δ' ἐν ταῦτῳ τε μένειν κινούμενον οὐδὲν οὐδὲ μετέρχεσθαι μιν ἐπιπρέπει ἄλλοτε ἄλλῃ,

οὐ κατὰ τὴν ἡρμαρῆν τὴν ἀντικειμένην τῇ κινήσει μένειν αὐτόν (i. e. τὸν θεόν) φησιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπὸ κινήσεως καὶ ἡρμαρῆς ἐξηρημένην.

CAPUT QUARTUM.

p. 977, h. 21 : πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει καὶ οὗτος τὸ γιγνώμενον γίνεσθαι ἐξ ὄντος, ὡσπερ ὁ Μελισσος. καίτοι τί καλοῦει μῆτ' ἐξ ὁμοίου τὸ γιγνώμενον γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος. Deesse hic aliquid cum ipsa rei natura ostendit, tum Felicianus interpres confirmat, cuius hæc sunt verba : « At enim quid obstat, quin neque ex simili, neque ex dissimili id quod fit, sed ex non ente existat? » Statuit Colophonius philosophus, si quid generetur, id aut ex simili aut ex dissimili necessario procreari, neutrum autem fieri posse. Conficitur hoc ex iis quæ cap. 3 leguntur : ἀδύνατόν φησιν εἶναι εἰ τι ἴσθι, γενέσθαι, τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἦτο ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γενέσθαι τὸ γιγνώμενον. δυνατόν δὲ οὐδέτερον. Hinc Karstenius et Bergkii correxerunt : καίτοι τί καλοῦει μῆτ' ἐξ ὁμοίου μῆτ' ἐξ ἀνομοίου τὸ γιγνώμενον γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος. Nam nihil obstat censet Aristoteles, etiamsi id largiatis, quominus ex nihilo aliquid gignatur. Præterea commodior est verborum collocatio quæ in Lipsiensi codice exstat : πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει τὸ γιγνώμενον καὶ οὗτος ἐξ ὄντος γίνεσθαι.

24. ὁ θεὸς ἀγέννητος ἢ e Lipsiensi libro substituisse se dicit Bekkerus pro vulg. ἀγέννητος; εἰ, sed in Lipsiensi codice est ἀγέννητος ἢ, quam lectionem Felicianus quoque sequitur.

25. εἴπερ ἅπαντα ἐξ ὁμοίου ἢ ἀνομοίου γέγονε. Sic vulgo; cod. Lips. εἴπερ ἅπαντα ἐξ ὁμοίου ἢ καὶ ἐξ ἀνομοίου γέγονε.

26. παρὰ τὸν θεόν exstat in libro Lipsiensi fuitque in codice Feliciani qui recte vertit *præter deum*; in veteribus editionibus habetur *περὶ* quod ineptum est.

27. ἔτι κράτιστον τὸν θεόν e Lips. cod. posuit Bekkerus; ante male scribebatur *εἴπερ ἅπαντα ἐπικράτιστον* τ. θ.

βελτιστον λέγων. Οὐ δοκεῖ δὲ τοῦτο κατὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ πολλὰ κρείττους εἶναι ἀλλήλων οἱ θεοί· οὐκ οὖν 30 ἐκ τοῦ δοκῆντος εἴληψε ταύτην κατὰ τοῦ θεοῦ τὴν ὁμολογίαν. Τὸ δὲ κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνουν λέγει τις, ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἡ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ διάθεσιν, ἐπεὶ τό γε

πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν καλοῖσι μὴ τῇ αὐτοῦ ἐπιεικείᾳ καὶ ῥώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθένειαν. 31 Θελοὶ δ' ἂν οὐδεὶς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κράτιστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἶόν τε ἀρίστα, καὶ οὐδὲν ἐλλείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ· ἅμα γὰρ καλῶς ἔχοντι κακίῳ ἂν συμβαίνοι. Οὕτω δὲ διακεισθαί καί

28. οὐ δοκεῖ δὲ τοῦτο κατὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ πολλὰ κρείττους εἶναι ἀλλήλων οἱ θεοί. Karstenius de Xenoph. p. 116 inter ἄλλα et πολλὰ inseri vult κατὰ. Fallitur Felicianus hanc enuntiationem ita interpretans: « Id autem ex lege minime videtur, sed in multis præstantiores sese mutuo esse dii dicuntur. » Nam κατὰ νόμον hic non valet ex lege, sed ex vulgari opinione, cf. Democrit. fragm. p. 204, 208, deinde ad θεοὺς subaudiendum δοκοῦσι, quod Karstenius jam observavit.

29. οὐκ οὖν ἐκ τοῦ δοκῆντος εἴληψε ταύτην κατὰ τοῦ θεοῦ τὴν ὁμολογίαν. Ita Bekkerus cum plerisque codd.; Karstenius p. 116 male ταύτην κατὰ τοῦ θεοῦ ὁμολογίαν. At in Lipsiensi reperitur ταύτην τοῦ θεοῦ τὴν ὁμολογίαν, quod repudiandum. Neque enim abesse potest præpositio eo qui hic requiritur sensu, quem in hunc modum exprimit Felicianus: « non igitur ex eo quod videtur hanc de deo conensationem sumit. » Multi autem apud Platonem, Aristotelem aliosque scriptores loci offenduntur quibus hæc vœcula genitivo juncta idem sonat quod περί præpositio ad patrium casum relata. Plat. Conviv. p. 193 C: μὴ τοῖνον κατ' ἀνθρώπων σκόπει μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ κατὰ ζώων πάντων καὶ φυτῶν. Aristot. de Anima lib. I cap. 1: τάχ' ἂν τῷ δόξειε μία τις εἶναι μέθοδος κατὰ πάντων.

31. Τὸ τε κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνουν λέγεται ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἡ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ διάθεσιν, ἐπεὶ τοί γε πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν καλοῖσι μὴ τῇ αὐτοῦ ἐπιεικειᾷ καὶ ῥώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθένειαν· θελοὶ δ' ἂν οὐδεὶς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κράτιστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἶόν τε ἀρίστα, καὶ οὐδὲν ἐλλείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ· ἅμα γὰρ ἴσως ἔχοντι κακίῳ ἂν συμβαίη. Hic nonnulla Bekkerus e cod. Lipsiensi emendavit, alia vero quæ probanda non sunt recepit, ut ἐπεὶ τοί γε, cuius loco olim ἐπεὶ τοῦ γὰρ vel ἐπεὶ γὰρ τοῦ scribebatur. Felicianus vertit: « Accedit quod deum esse præstantissimum non eo sensu dicitur, ut erga aliud quædam huiusmodi sit dei natura, sed quantum tantummodo ad suam ipsius affectionem attinet: nam si ad alterum spectemus, quid prohibeat, deum non sua ipsius æquitate et fortitudine, sed ex aliorum imbecillitate excellere? At deum ita esse præstantissimum intelligit nemo, sed quia ipse quam optime fieri potest, affectus est, nihilque ei quominus bene et recte sese habeat deest, quippe quum ita sese habenti simul illud etiam eveniat necesse sit. » Ex qua interpretatione quid ipse in suo exemplari invenit, manifesto apparet. Bergkii corrigi vult τὸ δὲ κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνων λέγει τις, ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἡ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ διάθεσιν· ἐπεὶ τό γε πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν καλοῖσι μὴ τῇ αὐτοῦ ἐπιεικειᾷ καὶ ῥώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθένειαν, θελοὶ δ' ἂν οὐδεὶς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κράτιστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἶόν τε ἀρίστα, καὶ οὐδὲν ἐλλείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ· ἅμα γὰρ ἴσως ἔχοντι κακίῳ ἂν συμβαίη. Quod initio scripsit δὲ, elegantiorum efficit orationem, etsi τε fortasse tolerandum in scriptore qui incise membratimque loquens prægressæ sententiæ similem annectit, ut non male Felicianus hanc transitionem verbis *accedit quod* reddiderit. Deinde vero ὑπολαμβάνων λέγει non convenit huic loco, quia Aristoteles jam non Xenophanis iudicium commemorat, sed quid

vulgo homines hac de re sentiant et quid ipse iudicet significare vult. Quapropter Karstenius coniecerat ὑπολαμβάνεται; possis etiam ὑπολαμβάνων λέγει τις suspicari. Sed bene Bergkii τό γε πρὸς ἕτερον posuit, ubi e superioribus repetendum τοιαύτην τοῦ θεοῦ εἶναι φύσιν. Karstenius legi iusserat: εἰ γὰρ τοῦτο (scil. λέγοιτο) πρὸς ἕτερον, quod non placet. Præterea e cod. Lipsiensi ἐλλείπει Bergkii pro ἐκλείπει restituit, neque tamen in sequentibus αὐτῷ quod ex ἐλλείπει aptum est satis certa conjectura in αὐτῷ mutavit, quum ille dativus licet paulo remotior ab eo unde pendet verbo similibus exemplis excusari queat. Quod autem Karstenius post ἐλλείπει exarari voluit μὴ εὐ καὶ καλῶς pro καὶ εὐ καὶ καλῶς, id a sententia abhorret. In extremis vox συμβαίνοι ducta est e cod. Lipsiensi ad quam scripturam proxime accedit quod e duobus libris Bekkerus enotavit qui mendose συμβαίνοι exhibent. Reliqua non erpedit Bergkii; nam ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἔχοντι facti nequii. Est autem, si sequens enuntiationem ad junxeris, hæc philosophi argumentatio: Deum potentissimum et optimum dici par est non aliorum habita ratione, sed ipsius per se spectata natura. Etenim si alios tantum superaret, posset quidem non propter ipsius virtutem præstare, sed ob illorum imbecillitatem excellere. At hoc a deo alienum esse patet, quem ille potentissimum et optimum dicimus, quia suæ naturæ convenienter quam optime affecto nulla res ad bene beateque vivendum deest. Nam si beatus est, optimum quoque et potentissimum esse convenit. Neque vero quidquam obstat, ut quominus, etiamsi plures sint, cuncti eo statu fruantur, ut omnes quam optime sint affecti, et quum reliqua omnia superent, invicem tamen sibi non præsent. Ultima Brandisii p. 79 non multo aliter interpretatur: *cætera quidem omnia regentes, non vero se invicem*. Jam vero quod Bergkii censet, verba esse in eam sententiam scripta, ut salva aliorum felicitate deus felix esse dicatur, id frustra hic quaeramus. Porro ἴσως ἔχοντι exponit εὐ καὶ καλῶς ἔχοντι ἴσως ἄλλοι, quod si recte se haberet, supervacanea esset sequens enuntiatione. Paulo rectius Karstenius ita scripsit: ἅμα γὰρ ἴσως (i. e. nimirum) τοῦτ' (τὸ εὐ καὶ καλῶς) ἔχοντι κακίῳ (τὸ κράτιστον εἶναι) ἂν συμβαίη, sed multo simplicior est Feliciani lectio, ad quam Brandisius Comment. Eleat. p. 79 se applicavit ἅμα γὰρ οὕτως ἔχοντι. Quum autem illud οὕτως nihil sit hoc loco nisi εὐ καὶ καλῶς, forsitan in ἴσως vel οὕτως ipsam καλῶς latuerit, quod in verborum ordinem recipere non dubitavi. Itaque locum sic distinguo: Τὸ δὲ κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνων λέγει τις, ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἡ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ διάθεσιν, ἐπεὶ τό γε πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν καλοῖσι μὴ τῇ αὐτοῦ ἐπιεικειᾷ καὶ ῥώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθένειαν. Θελοὶ δ' ἂν οὐδεὶς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κράτιστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἶόν τε ἀρίστα, καὶ οὐδὲν ἐλλείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ· ἅμα γὰρ ἴσως ἔχοντι κακίῳ ἂν συμβαίη.

39. οὕτω δὲ διακεισθαί καὶ πλείους αὐτοῦς ὄντας οὐδὲν καλοῖσι, ἅπαντας ὡς οἶόν τε ἀρίστα διακειμένους, καὶ κράτιστους τῶν ἄλλων, οὐχ αὐτῶν ὄντας. ἔστι δ', ὡς εἶπαι, καὶ ἄλλα. Ita Bekkerus, qui veterum editionum ὡς οἶοντα e cod. Lips. ac fortasse ex aliis quoque libris tacite correxit in ὡς οἶόν τε. Sed in Lipsiensi legitur præterea οὐδὲ ἂν

οὕτως, φησίν, οὐδὲν ἂν εἴη, εἰ μὴ ταῦτόν ἐστιν εἶναι τε καὶ μὴ εἶναι. Ἔστι δὲ ταῦτό, καὶ οὕτως ἂν εἴη οὐδὲν· τὸ τε γὰρ μὴ ὄν οὐκ ἐστι, καὶ τὸ ὄν, ἐπειπερ γε ταῦτό τῷ μὴ ὄντι. Οὗτος μὲν οὖν αὐτός ὁ λόγος εἰκνύου.

ΚΕΦ. ζ'.

Οὐδαμῶθεν δὲ συμβαίνει ἐξ ὧν εἴρηκε, μηδὲν εἶναι· ἢ γὰρ καὶ ἀποδείκνυσιν, οὕτως διαλέγεται. Εἰ τὸ μὴ

ὄν ἐστιν, ἢ ἀπλῶς εἰπεῖν τὸ μηδὲν, καὶ τὸ ὄν ἐστιν ἢ ἀπλῶς εἰπεῖν τὸ μηδὲν, καὶ τὸ ὄν ἐστιν ὁμοίως μὴ ὄν. Τοῦτο δὲ οὕτε φαίνεται οὕτως, οὔτε ἀνάγκη, ἀλλ' ὡς περ εἰ δυοῖν ὄντων, τοῦ μὲν ὄντος τοῦ δὲ δοκούντος, τὸ μὲν ἐστι, τὸ δ' οὐκ ἀληθές, ὅτι ἐστὶ τὸ μὲν μὴ ὄν. Διότι οὖν οὐκ ἐστιν, οὔτε εἶναι οὔτε μὴ εἶναι τὰ ἄμφοσ οὐδ' ἕτερον οὐκ ἐστιν. Οὐδὲν γὰρ ἤττον, φησίν, εἴη ἂν τὸ μὴ εἶναι τοῦ εἶναι, εἴπερ εἴη τι καὶ τὸ μὴ εἶναι. Ἄτὰρ οὐδαίς φησιν εἶναι τὸ μὴ εἶναι οὐδαμῶς. Εἰ δὲ

reliquis membranis legatur ἐστὶ δὲ ταῦτό. At utrumque sefellit mendosa quae inde oritur verborum constructio. Quum enim efficere nitatur Gorgias nihil esse atque id colligat ex aequalitate entis et non entis, conclusionem καὶ οὕτως: οὐκ ἂν εἴη οὐδὲν mendis non vacare planum est, quippe qua et contrarium dicatur et plus quam affirmari convenit. Contrarium dici praecedentium verborum ὡς τε οὐκ ἂν οὕτως (φησίν) οὐδὲν ἂν εἴη comparatio docet, in quibus duplex negatio flagitatur, quae hic a Gorgiae mente dissideat. Deinde καὶ quod non habet quod referatur prorsus abundat. Quapropter si ei δὲ ταῦτό vera lectio foret, legitima apodosis non esset nisi duabus vocibus omissis οὕτως: ἂν εἴη οὐδὲν, quamquam non diffitendum οὕτως quoque nullo sententiae damno transpositis reliquis verbis abesse posse. At si restitutum est ἐστὶ δὲ ταῦτό, omnia apte cohaerent neque delendum est nisi οὐκ post οὕτως. Porro in verbis: τὸ τε γὰρ μὴ ὄν οὐκ ἐστι καὶ τὸ ὄν virgula collocanda est post ἐστὶ et ad extrema καὶ τὸ ὄν intelligendum οὐκ ἐστι. Denique pro ἐπειπερ ταῦτό cod. Lips. praebet ἐπειπερ γε ταῦτό.

33. Οὗτος μὲν οὖν ὁ αὐτός λόγος εἰκνύου. Ita cum veteribus ead Bekkerus. Cod. Lips. habet οὕτως; at οὕτως non est sollicitandum. Sed pro ὁ αὐτός: λόγος; recte substituit Fossius αὐτός: ὁ λόγος. Neque enim eandem, sed ipsam Gorgiae rationem attulisse se Aristoteles ait.

CAPUT SEXTUM.

34. Bekkerus initium sic scripsit: Οὐδαμῶθεν δὲ συμβαίνει ἐξ ὧν εἴρηκε, μηδὲν εἶναι. ἢ γὰρ καὶ ἀποδείκνυσιν, οὕτως διαλέγεται. εἰ τὸ μὴ ὄν ἐστιν ἢ ἐστιν, ἀπλῶς εἰπεῖν εἴη, καὶ ἐστὶν ὁμοίον μὴ ὄν. τοῦτο δὲ οὕτε φαίνεται οὕτως: οὔτε ἀνάγκη, ἀλλ' ὡς περ εἰ δυοῖν, ὄντος, τοῦ δ' οὐκ ὄντος, τὸ μὲν ἐστὶ, τὸ δ' οὐκ ἀληθές, ὅτι ἐστὶ τὸ μὲν μὴ ὄν. Parum praesidii hoc loco in cod. Lipsiensis est, qui vitiose habet ἢ γὰρ καὶ ἀποδείκνυσιν et post διαλέγεται: ἢ τὸ μὴ ὄν ἐστιν, ἢ ἀπλῶς εἰπ., deinde vero rectius quam caeterae membranæ ἀλλ' ὡς περ εἰ δυοῖν ὄντων, τοῦ μὲν ὄντος, τοῦ δὲ δοκούντος, τὸ μὲν ἐστὶ, τὸ δ' οὐκ ἀληθές, ὅτι ἐστὶ τὸ μὲν μὴ ὄν. Quamobrem Fossius ita posuerat: οὐδαμῶθεν δὲ συμβαίνει ἐξ ὧν εἴρηκε, μηδὲν εἶναι· ἢ γὰρ καὶ ἀποδείκνυσιν, οὕτως διαλέγεται· εἰ τὸ μὴ ὄν ἐστιν, ἐστὶν, ἀπλῶς εἰπεῖν, καὶ ἐστὶν ὁμοίως μὴ ὄν. τοῦτο δὲ οὕτε φαίνεται οὕτως, οὔτε ἀνάγκη, ἀλλ' ὡς περ εἰ δυοῖν ὄντων, τοῦ μὲν ὄντος, τοῦ δὲ δοκούντος, τὸ μὲν ἐστὶ, τὸ δ' οὐκ ἀληθές, ὅτι ἐστὶ τὸ μὲν μὴ ὄν. At ne hac quidem ratione persanatus est locus. Corrige: οὐδαμῶθεν δὲ συμβαίνει ἐξ ὧν εἴρηκε, μηδὲν εἶναι· ἢ γὰρ καὶ ἀποδείκνυσιν, οὕτως διαλέγεται. Εἰ τὸ μὴ ὄν ἐστιν, ἢ ἀπλῶς εἰπεῖν τὸ μηδὲν, καὶ τὸ ὄν ἐστιν ὁμοίως μὴ ὄν. Τοῦτο δὲ οὕτε φαίνεται οὕτως, οὔτε ἀνάγκη, ἀλλ' ὡς περ εἰ δυοῖν ὄντων, τοῦ μὲν ὄντος, τοῦ δὲ δοκούντος, τὸ μὲν ἐστὶ, τὸ δ' οὐκ ἀληθές, ὅτι ἐστὶ τὸ μὲν μὴ ὄν.

p. 979 h. Recte Bekkerus: διότι οὖν οὐκ ἐστιν, οὔτε εἶναι οὔτε μὴ εἶναι τὰ ἄμφοσ οὐδ' ἕτερον οὐκ ἐστιν, quod sic exprimit Felicianus: « quia igitur non est, non sequitur,

ut neque esse neque non esse utrumque, neque alterum non sit. » Inepte in cod. Lips. legitur: διατὶ οὖν οὐκ ἐστιν, οὔτε εἶναι οὔτε μὴ εἶναι, τὸ δὲ ἄμφοσ x. τ. λ. Fossius ante τὰ ἄμφοσ addidit οὔτε, quod concinniores quidem efficit orationem, sed tamen neutiquam necessarium est. Posterius illud οὐκ ἐστιν quod accusativum cum infinitivo adiacentium habet nolim cum Feliciano veritas non sequitur, sed interpretandum est: fieri nequit, ut in illo Euripidis versus (Alcest. 1095) οὐκ ἐστὶ τοῦ; θανόντας εἰς φάος μολεῖν. Quocirca haec erit sententia: « quoniam igitur non est, fieri nequit, ut sint aut non sint sive ambo sive alterutrum. »

2. οὐδὲν γὰρ, φησίν, εἴη ἂν τὸ μὴ εἶναι τοῦ εἶναι, εἴπερ εἴη τι καὶ τὸ μὴ εἶναι. Ita Bekkerus cum cod. Lipsiensis, in quo post οὐδὲν γὰρ ante φησίν reperitur lacuna uno aut duobus vocabulis explenda. Longe distant ab his Feliciani interpretata verba: « at nihil erit, inquit, si non esse et esse similiter sunt, quandoquidem erit aliquid etiam non esse. » Fossius scribendum conjecit οὐδὲν γὰρ, φησίν, εἴη ἂν τὸ μὴ εἶναι [ἤττον] τοῦ εἶναι, εἴπερ εἴη τι καὶ τὸ μὴ εἶναι, quod probamus, nisi quod propter Lipsiensis libri auctoritatem ἤττον inter γὰρ et φησίν inserendum censemus. Caeterum quum Aristoteles ea quas supra exposita sunt eodem ordine servato refellere studeat, non aliam hic deesse vocem nisi ἤττον efficitur e verbis quae capite praecedenti exstant: εἰ μὲν γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἐστὶ μὴ εἶναι, οὐδὲν ἂν ἤττον τὸ μὴ ὄν τοῦ ὄντος: εἴη.

4. οὐδαίς φησιν εἶναι τὸ μὴ εἶναι οὐδαμῶς. Ita Bekkerus. Lacunam ante οὐδαίς, quae apud Cassaubonum notata est, in Lipsiensis codice particula ὅτι explenda esse Beckius ait. Orditur jam Aristoteles refutationem primumque argumentum quod Gorgiae opponit e loquendi consuetudine repetit, quum nemo τὸ μὴ εἶναι esse dicat. Cf. Phys. IV, 1 p. 208 ed. Bekk.: τὰ τε γὰρ ὄντα πάντες ὑπολαμβάνουσιν εἶναι· καὶ τὸ μὴ ὄν οὐδαμῶς εἶναι· καὶ γὰρ ἐστὶ τραγικῶς: ἢ σφίγξ;) Requiritur initio refutationis vocula adversativa ἢ ἀλλὰ vel δὲ; idcirco Fossius, quum Lipsiensis libri ὅτι ferri non possit, τοῦτο δὲ ponendum conjectavit. Sed fortasse in illo ὅτι latet ἀτάρ, quo saepissime utitur Plato cf. Ruhken. ad Timaei Lex. Plat. h. v. Caeterum non male vertit Felicianus: « sed nemo est qui non esse, esse prorsus dicat. » Refertur autem οὐδαμῶς ad οὐδαίς, ut haec sit verborum constructio: ἀτάρ οὐδαίς οὐδαμῶς φησιν εἶναι τὸ μὴ εἶναι, qua transgressione nihil frequentius apud Aristotelem invenitur.

4. εἰ δὲ καὶ ἐστὶ τὸ μὴ ὄν μὴ ὄν, οὐδ' οὕτως ὁμοίως ἂν εἴη τὸ μὴ ὄν τῷ ὄντι· τὸ μὲν γὰρ ἐστὶ μὴ ὄν, τὸ δὲ καὶ ἐστὶν ἐπ. Ita Bekkerus, a quo pluribus in rebus dissideat Fossius. Ac primum quidem male scripsit εἰ δὲ καὶ ἐστὶ τὸ μὴ ὄν, deinde οὐκ οὕτως ὁμοίως εἴη ἂν habet, in quo οὐχ ad sententiam aptius est quam οὐδ', sed εἴη ἂν pro ἂν εἴη e veteribus editionibus ductum et quorundam Bekkeri codicum auctoritate confirmatum, tamen repudiari convenit. Pro τῷ ὄντι cod. Lips. perperam τῷ μὴ ὄντι. Dubium esse ait Beckius ὁμοίως an ὁμοίον Felicianus: « quia igitur Lipsiensis, deleto compendio.

ἄπαντι αὐτοῦ τοῖς μέγεσιν ἐγκέχρωσται ἢ λευκότης· τί δὴ καλῶς οὕτω κακαί τὸ πάντῃ δρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ κρατεῖν λέγεσθαι, ἐπὶ ἅπαν δ' ἂν τις αὐτοῦ λαμβάνη μέγεθος, τοῦτ' ἔσται παροντός; ὡς περὶ οὐδὲ τὸ ψιμύθιον, οὐδὲ τὸν θεὸν ἀνάγκη εἶναι διὰ τοῦτο σφαιροειδῆ. Ἔτι μῆτε ἄπειρον εἶναι μῆτε πεπεράνθαι σῶμά γε δὴν καὶ ἔχον μέγεθος πῶς οἶόν τε, εἴπερ τοῦτ' ἔστιν ἄπειρον δ' ἂν μὴ ἔχη πέρασ, δεκτικὸν δὴν πέρατος. Πέρασ δ' ἐν μεγέθει καὶ πλήθει ἐγγίγνεται, καὶ ἐν ἅπαντι τῷ ποσῷ, ὥστε εἰ μὴ ἔχει πέρασ μέγεθος δὴν, ἄπειρόν ἐστιν. Ἔτι δὲ σφαιροειδῆ ὄντα ἀνάγκη πέρασ ἔχειν· ἔσχατα γὰρ ἔχει, εἴπερ μέσον ἔχει, δ' αὐτοῦ τοῦ πέρατος πλείστον ἀπέχει· μέσον δ' ἔχει, σφαιροειδὲς δὴν· τοῦτο γὰρ ἐστὶ

σφαιροειδὲς, δ' ἐκ τοῦ μέσου ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα σῶμα δ' ἔσχατα ἔχειν ἢ πέρασ οὐδὲν διαφέρει. Εἰ γὰρ καὶ τὸ μὴ δὴν ἄπειρον, διὰ τί οὐκ ἂν καὶ τὸ δὴν ἄπειρον; εἰ γὰρ καλῶς ἐνια ταῦτα λεχθῆναι κατὰ τὸν ὄντος καὶ μὴ ὄντος; τὸ τε γὰρ οὐκ ἂν οὐδαίεν νῦν αἰσθάνεται, καὶ δὴν δὲ τις οὐκ ἂν αἰσθάνοιτο νῦν ἄμω δὲ λεκτά καὶ διανοητά. Οὐ λευκὸν δὲ τὸ μὴ δὴν ἄπειρον διὰ τοῦτο τὰ ὄντα πάντα λευκά, ὅπως μὴ τι κατὰ τὸν ὄντος σημήνωμεν καὶ μὴ ὄντος, ἢ οὐδὲν καλύπτει καὶ τῶν ὄντων τι μὴ εἶναι λευκόν; Ὅτι οὐκ ἂν κατὰ ἄλλην ἂν ἀπόφασιν δέξαιτο τὸ ἄπειρον, εἰ μὴ τῷ πάλαι λεχθέντι μάλλον παρὰ τὸ ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν ἐστὶν ἄπαν. Ὅσατε καὶ τὸ δὴν ἢ ἄπειρον ἢ πέρασ ἔχον ἐστὶν. ἴσως

16. Ἐτι μῆτε ἄπειρον μῆτε πεπεράνθαι σῶμα γε δὴν καὶ ἔχον μέγεθος πῶς οἶόν τε, εἴπερ τοῦτ' ἔστιν ἄπειρον δ' ἂν μὴ ἔχη πέρασ δεκτικὸν δὴν πέρατος. In his codex Lips. σῶμα γε δὴν καὶ ἔχον praebet, quod rejiciendum, et deinde quod Bekkerus recepit δ' ἂν μὴ ἔχη, quum in aliis libris perperam legatur ἔχει. Praeterea δεκτικὸν habet, non λακτικόν. Probamus rationem quam Bekkerus in conformanda e variis lectionibus hac enuntiatione secutus est, hoc excerptio quod inter ἄπειρον et μῆτε inserimus εἶναι.

18. Πέρασ δ' ἐν μεγέθει καὶ πλήθει ἐγγίγνεται, καὶ ἐν ἅπαντι τῷ ποσῷ, ὥστε ἂν μὴ ἔχη πέρασ μέγεθος δὴν, ἄπειρόν ἐστιν. In libro Lipsiensi habetur πλήθει ἐγγίγνεται, non ἐγγίγνεται, ac deinde ὥστε εἰ μὴ ἔχει πέρασ, utrumque recte. Felicianus videtur legisse ὥστε δ' ἂν μὴ ἔχη πέρασ, verlit enim: « quocirca quod finem non habet, magnitudo cum sit, infinitum est. »

20. Ἐτι δὲ σφαιροειδῆ ὄντα ἀνάγκη πέρασ ἔχειν· ἔσχατα γὰρ ἔχει, εἴπερ μέσον ἔχει αὐτοῦ τοῦ πλείστον ἀπέχει. μέσον δ' ἔχει, σφαιροειδὲς δὴν· τοῦτο γὰρ ἐστὶ σφαιροειδὲς; δ' ἐκ τοῦ μέσου ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα. σῶμα ἔσχατα ἢ πέρατα ἔχειν, οἷον διαπορεῖ. Cod. Lips. αὐτοῦ τ' οὐ πλείστον ἀπέχει, ἀτρε ἀπέχει; simul tres alii codd. a Bekkero collati; verba τοῦτο γὰρ ἐστὶ σφαιροειδὲς, δ' quae Olearius e Lipsiensi codice se petivissis dicit, neque in hoc neque in aliis libris legitur, in Lipsiensi autem pro δὴν exstat ὁ μὲν ὄν, deinde ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα, quum vulgo ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα scribatur, denique rectissime σῶμα δ' et διαφέρει. Quod Brandisius conjecit σῶμα ἔσχατα ἔχειν ἢ πέρασ οἷον διαφέρει, a sententia abhorre in promptu est. Felicianus in suo libro eadem menda quae in vulgatis exemplaribus sunt reperit, nisi quod διαφέρει pro vitioso διαπορεῖ legit. Quodsi verba τοῦτο γὰρ ἐστὶ σφαιροειδὲς, δ, quae neutiquam sunt repudianda, non tam quod Olearius volebat pro codicis Lipsiensi lectione habemus, sed ipsius esse conjecturam existimamus, oratio sic contextenda videtur: Ἐτι δὲ σφαιροειδῆ ὄντα ἀνάγκη πέρασ ἔχειν· ἔσχατα γὰρ ἔχει, εἴπερ μέσον ἔχει, δ' αὐτοῦ τοῦ πέρατος πλείστον ἀπέχει· μέσον δ' ἔχει, σφαιροειδὲς δὴν· τοῦτο γὰρ ἐστὶ σφαιροειδὲς, δ' ἐκ τοῦ μέσου ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα· σῶμα δ' ἔσχατα ἔχειν ἢ πέρασ οὐδὲν διαφέρει. Similiter Bergkii locum conformavit, cuius ratio a nostra in hoc tantum discrepat quod δ' αὐτοῦ τοῦ κὺ κλοῦ πλείστον ἀπέχει scripsit.

24. εἰ γὰρ καὶ τὸ μὴ δὴν ἄπειρόν, οὐκ ἂν καὶ τὸ δὴν ἄπειρον. εἰ γὰρ καλῶς ἐνια ταῦτα λεχθῆναι κατὰ τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος; τὸ τε γὰρ δὴν οὐκ ἂν οὐδαίεν νῦν αἰσθάνεται, καὶ δὴν δὲ τις οὐκ ἂν αἰσθάνοιτο νῦν ἄμω δὲ λεκτά, ὅπως διανοητά. Sic Bekkerus haec vulgavit, quae inepta esse sponte patet. Cod. Lips. pro ἄπειρόν habet ἀπέχει, pro ταῦτα, cuius loco olim hic scribebatur ταῦτα, praebet ταῦτ' ἂν, deinde λεχθῆναι κατὰ τοῦ ὄντος, quum in veteribus odd. tantum reperiat

τοῦ ὄντος, denique λεκτά καὶ διανοητά. Brandisius initium sic corrigi: εἰ δ' ἄρα καὶ τὸ μὴ δὴν ἄπειρόν ἐστι, εἰ οὐκ ἂν καὶ τὸ δὴν ἄπειρον; εἰ γὰρ καλῶς ἐνια ταῦτα λεχθῆναι κατὰ τὸν ὄντος καὶ μὴ ὄντος. At mihi legendum videtur: εἰ γὰρ καὶ τὸ μὴ δὴν ἄπειρον, διὰ τί οὐκ ἂν καὶ τὸ δὴν ἄπειρον; εἰ γὰρ καλῶς ἐνια ταῦτα λεχθῆναι κατὰ τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος; τὸ τε γὰρ οὐκ ἂν οὐδαίεν νῦν αἰσθάνεται, καὶ δὴν δὲ τις οὐκ ἂν αἰσθάνοιτο νῦν ἄμω δὲ λεκτά καὶ διανοητά. Prorsus eadem Felicianum legisse certum est, quum ita verterit: « neque praeterea si non ens est infinitum, idcirco ens infinitum non erit. Quid enim obstat, quin nonnulla sint, quae eadem tam de ente quam de non ente dici queant? Nemo siquidem est, qui non ens nunc sentiat: sed ens quoque non potest quisquam nunc sentire, quae utraque et dici et considerari sane possunt. »

29. οὐ λευκὸν δὲ τὸ μὴ δὴν. εἰ οὐδὲν διὰ τοῦτο τὰ ὄντα πάντα λευκά, ὅπως μὴ τι ταῦτο κατὰ τοῦ ὄντος σημήνωμεν καὶ μὴ ὄντος, ἢ οὐδὲν καλύπτει καὶ τῶν ὄντων τι μὴ εἶναι λευκόν. Cod. Lips. habet ὅπως μὴ τι κατὰ τοῦ ὄντος σημήνωμεν, deinde οὐδὲν οἶμαι καλύπτει et τι μὴ (sine δὴν) εἶναι λευκόν. Brandisius conjecit: οὐ λευκὸν δὲ τὸ μὴ δὴν. ἢ οὐδὲν διὰ τοῦτο τὰ ὄντα πάντα λευκά, ὅπως κ. τ. λ. Sed haec conjectura locum non sanat. Sic autem existimo emendandum: οὐ λευκὸν δὲ τὸ μὴ δὴν ἄπειρόν οὐδὲν διὰ τοῦτο τὰ ὄντα πάντα λευκά, ὅπως μὴ τι ταῦτο κατὰ τοῦ ὄντος σημήνωμεν καὶ μὴ ὄντος, ἢ οὐδὲν καλύπτει καὶ τῶν ὄντων τι μὴ εἶναι λευκόν. Conspirat Felicianus sic vertens: « non album item non ens est, nunquid igitur propterea omnia quae sunt alba dicendum erit, ne quidquam idem de ente et de non ente significemus? nihil impedit, quin ex iis etiam quae sunt, aliquid album non sit? » Caeterum libri Lipsiensi illud οὐδὲν, οἶμαι, non caluit alteri lectioni praetulisset, si hic scriptor variatam quandam orationis connecteretur ac non perpetuo inculcasset, quaestiones ἔτι τι καλύπτει; et ἢ οὐδὲν καλύπτει;

32. οὕτως δὲ καὶ ἄλλην ἂν ἀπόφασιν δέξαιτο τὸ ἄπειρον, εἰ μὴ τὸ πάλαι λεχθέντι μάλλον, παρὰ τὸ μὴ ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν ἐστὶν ἄπαν. Cod. Lips. τὸ πάλαι λεχθέντι τὸ μάλλον. Brandisius suspicatus est locum ita restitui oportere: οὕτως ἂν κατὰ ἄλλην οὐδὲν ἀπόφασιν δέξαιτο τὸ ἄπειρον, εἰ καὶ μὴ τῷ πάλαι λεχθέντι ἔτι μάλλον παρὰ τὸ ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν ἐστὶν ἄπαν. At δέξαιτο, quod codd. praebent, ferri non posse, misissime obscurum est. Felicianus verba sic transtulit: « omnia quod ita alteram quoque negationem admitteret infinitum, nisi id quod antea dictum est, magis ex eo quod habet vel non habet unumquodque esse est existimandum. » Ne haec quidem nobis satisfaciunt, sed tamen emendandi viam commonstrant. Quamobrem ponendum censemus: οὕτως ἂν καὶ ἄλλην ἂν ἀπόφασιν δέξαιτο τὸ ἄπειρον, εἰ μὴ τῷ πάλαι λεχθέντι μάλλον παρὰ τὸ ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν ἐστὶν ἄπαν.

34. ἴσως δὲ ἄπορον καὶ τὸ προσέκτειν τῷ μὴ ὄντι ἐστὶν

γάρ μὴ ὄν ἐστι καὶ τὸ ὄν, ὥστε πάντα ἐστίν. Μετὰ δὲ τούτων τὸν λόγον φησίν, εἰ δὲ ἐστίν, ἦτοι ἀγέννητον ἢ γενόμενον εἶναι. Καὶ εἰ μὲν ἀγέννητον, ἀπειρον αὐτὸ τοῖς τοῦ Μελίσσου ἀξιώμασι λαμβάναι· τὸ δὲ ἀπειρον οὐκ ἂν εἶναι που. Οὕτε γὰρ ἐν αὐτῷ, οὐτ' ἂν ἐν ἄλλῳ εἶναι. Δύο γὰρ ἂν οὕτως ἢ πλείω εἶναι, τὸ τε ἑνὸν καὶ τὸ ἐν ᾧ. Μηδαμοῦ δὲ ὄν, οὐδὲν εἶναι κατὰ τὸν τοῦ Ζήνωνος λόγον περὶ τῆς χώρας· ἀγέννητον μὲν οὖν διὰ ταῦτ' οὐκ εἶναι· οὐ μὴν οὐδὲ γενόμενον. Γενέσθαι

γούν οὐδὲν ἂν οὐτ' ἐξ ὄντος, οὐτ' ἐκ μὴ ὄντος· εἰ γὰρ τὸ ὄν γενόμενον μεταπέσοι, οὐκ ἂν ἐτι εἶναι τὸ ὄν, ὥσπερ γ' εἰ καὶ τὸ μὴ ὄν γένοιτο, οὐκ ἂν ἐτι εἶη μὴ ὄν. Οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐκ μὴ ὄντος ἂν γενέσθαι· εἰ μὲν 30 γὰρ μὴ ἐστὶ τὸ μὴ ὄν, οὐδὲν ἂν ἐκ μηδενὸς γενέσθαι. Εἰ δ' ἐστὶ τὸ μὴ ὄν, δι' ἄπερ οὐδ' ἐκ τοῦ ὄντος, διὰ ταῦτα οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γενέσθαι. Εἰ οὖν ἀνάγκη μὲν, εἴπερ ἐστὶ τι, ἦτοι ἀγέννητον εἶναι ἢ γενόμενον, ταῦτα δὲ ἀδύνατον, ἀδύνατόν τι καὶ εἶναι. Ἔτι, εἴπερ 35

20. μετὰ δὲ τούτων τὸν λόγον φησίν· εἰ δὲ ἐστίν, ἦτοι ἀγέννητον ἢ γενόμενον εἶναι. καὶ εἰ μὲν ἀγέννητον, ἀπειρον αὐτὸ τοῖς τοῦ Μελίσσου ἀξιώμασι λαμβάναι· τὸ δ' ἀπειρον οὐκ ἂν εἶναι που. Miram in his Bekkeri inconstantiam videmus, qui modo ἀγέννητον nomine ἀγέννητον exaraverit. Ulroque loco cod. Lips. ἀγέννητον, quod alteri lectioni hic certe præferendum. Feliciani verba : « post hanc rationem subjungit, si sit aliquid, est vel ingenitum vel genitum esse » indicio sunt, in ejus libro scriptum fuisse, εἰ δὲ ἐστίν, ἐστίν ἦτοι ἀγέννητον ἢ γενόμενον εἶναι. Tum vero alterum ἐστίν significat licet, fieri potest. At ne opus quidem est hac voce, quia accusativus cum infinitivo e φησὶ pendet. Quod apud Casaubonum et in tribus Bekkeri codd. legitur ἦτοι ἀγ. ἢ μὴ γενόμενον falsum esse patet. In Lipsiensi exemplari recte omittitur μὴ. Ibidem reperitur γινόμενον librarii errore pro γενόμενον. Quum enim aliis locis librarius γίγ. ε. σ. τ. ε. ἢ γινόμενον scribere soleat, illud γινόμενον propterea repudiandum est. E verhis τὸ δὲ ἀπειρον οὐκ ἂν εἶναι ποτε, in quibus libri scripti et editi consentiunt, illud ποτε ad sententiam non est accommodatum. Neque enim quaeritur, usquamne fuerit, an sit infinitum, sed ubi sit, quum Gorgias negaverit hoc usquam esse, quod neque in se ipso neque in alio esset. Cf. Sext. Emp. adv. Math. VII § 69 : εἰ δὲ ἀπειρόν ἐστιν, οὐδαμοῦ ἐστίν. Accedit quod sententia, in quibus præterquam quod μηχανοῦ legitur simul Zenonis de spatio sententia memoratur, abunde arguunt de loco hæ disputari. Quam ob causam Fossius expulso ποτε scripsit που.

24. οὕτε γὰρ ἐν αὐτῷ οὐτ' ἂν ἐν ἄλλῳ εἶναι· δύο γὰρ ἂν οὕτως ἢ πλείω εἶναι, τὸ τε ἑνὸν καὶ τὸ ἐν ᾧ, μηδαμοῦ δὲ ὄν οὐδὲ εἶναι κατὰ τὸν Ζήνωνος λόγον περὶ τῆς χώρας. Hic præcipuum mendium, quod in omnibus codd. exstat τὸ τε ἐν ὄν jam sublato a Bekkero est qui τὸ τε ἑνὸν substituit. Quod ille mutuatus videtur a Fossio qui ejus emendationis auctorem Meierum esse perhibet. Casauboni scriptura μηχανοῦ δέον mutanda est in μηχανοῦ δὲ ὄν, quod Fossio duxit fecit Bekkerus. In cod. Lips. legitur tantum μηχανοῦ ὄν. Quod sequitur οὐδὲ εἶναι κατὰ τὸν Ζήνωνος λόγον non minus probamus, quam cod. Lips. lectionem οὐδὲν εἶναι κατὰ τὸν τοῦ Ζήνωνος λόγον.

26. ἀγέννητον μὲν οὖν διὰ ταῦτ' οὐκ εἶναι, οὐ μὴν οὐδὲ γενόμενον. Hic quoque inepte Bekkerus ἀγέννητον pro ἀγέννητον.

27. γενέσθαι γούν οὐδὲν ἂν οὐτ' ἐξ ὄντος, οὐτ' ἐκ μὴ ὄντος. Bekkerus ad Lipsiensem libri auctoritatem se applicat qui γενέσθαι γούν exhibet. In reliquis corrupte legitur γενέσθαι τὸν. Fossius γὰρ οὖν scripsit, quod et ipse posuisset, nisi γούν posset defendi. Ad sententiam quod attinet cf. Melissi fragm. I.

28. εἰ γὰρ τὸ ὄν μεταπέσοι, οὐκ ἂν ἐτι εἶναι τὸ ὄν, ὥσπερ γ' εἰ καὶ τὸ μὴ ὄν γένοιτο, οὐκ ἂν ἐτι εἶη μὴ ὄν. οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι. εἰ μὲν γὰρ μὴ ἐστὶ τὸ μὴ ὄν, οὐδὲν ἂν ἐκ μηδενὸς ἂν γενέσθαι· εἰ δ' ἐστὶ τὸ μὴ ὄν, δι' ἄπερ οὐδ' ἐκ τοῦ ὄντος, διὰ ταῦτα οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος· γενέσθαι. Ita Bekkeri editio quæ in eo potissimum a Casauboniana hic differt,

quod pro vitioso διόπερ positum est δι' ἄπερ. Jam primum verissime monuit Fossius, non μεταπέσοι, sed γένοιτο requiri post εἰ γὰρ τὸ ὄν, ideoque ipse illud verbum in hoc vocabulum mutavit. Sed quum nullo vel mutationis vel lacunæ vestigio relicto in omnibus exemplaribus calamo scriptis μεταπέσοι compareat neque tamen nullo τοῦ γίγνεσθαι abesse possit, mihi inserto participio γενόμενον rescribendum videtur εἰ γὰρ τὸ ὄν γενόμενον μεταπέσοι. Fosius præterea duplicem conjecturam tentavit, quarum altera est : εἰ γὰρ τὸ ὄν [γένετο, μεταπέσειν ἂν· εἰ δὲ] μεταπέσοι, altera εἰ γὰρ τὸ ὄν μεταπέσοι, οὐκ ἂν ἐτι εἶναι τὸ ὄν [μεταπέσειν δ' ἂν, εἰ γένοιτο]. At his nostram medicinam simplicioreni esse confidimus. Quæ proxime sequuntur, καὶ ad τὸ μὴ ὄν relato, cum Fossio licet interpretari : ut etiam non ens, si nasceretur, non esset non ens. Deinde in codice Lipsiensi hæc scripta inveniuntur : οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι· εἰ μὲν γὰρ μὴ ἐστὶ τὸ μὴ ὄν, διάπερ οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γενέσθαι. Ergo librarii negligentia ommissa sunt verba οὐδὲν ἂν ἐκ μηδενὸς ἂν γενέσθαι. εἰ δ' ἐστὶ τὸ μὴ ὄν et διὰ ταῦτα οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, quæ ad sententiæ integritatem necessaria esse liquet. Cæterum pro οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι, quæ Felicianus interpretatur sed neque ex non ente genitum est legi oportere οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐκ μὴ ὄντος ἂν γενέσθαι non fugit Fossium, qui longa disputatione hoc evincere studet. At minus recte idem vir duplex ad reliquid in verbis οὐδὲν ἂν ἐκ μηδενὸς ἂν γενέσθαι. Nos posterius ἂν delevimus. Denique pro διόπερ et διὰ ταῦτα quæ Fossius posuit, desideratur δι' ἄπερ et διὰ ταῦτα.

33. εἰ οὖν ἀνάγκη μὲν, εἴπερ ἐστὶ τι, ἦτοι ἀγέννητον εἶναι ἢ γενόμενον, ταῦτα δὲ ἀδύνατον τι καὶ εἶναι. Ita hæc apud Bekkerum leguntur, sed vitiosus etiam apud Casaubonum : εἰ ὄν ἀνάγκη μὲν, εἴπερ ἐστὶ τι, ἢ τὸ ἀγέννητον εἶναι ἢ γινόμενον. ταῦτα δὲ ἀδύνατόν τι καὶ εἶναι. Apparet Bekkerum Sylburgii emendationem ἦτοι pro eo quod in omnibus codd. reperitur ἢ τὸ non nominato auctore recepisse. Reliqua plæna sunt. Iteranda est vox ἀδύνατον, id quod jam Fossius e Feliciani interpretatione videtur collegisse. Vertit enim interpres ille in hunc modum : « Quocirca si necesse est, ut si quidquam est, id vel ingenitum sit vel genitum, hæc autem fieri nequeunt ; ut quidquam sit, fieri etiam nullo modo potest. » Illud tamen non inutile erit quaerere, si ne satius ταῦτα δὲ ἀδύνατα an ἀδύνατον scribere. Equidem propterea singulare numerum præfero, quod ejusdem vocabuli repetitio procul dubio causa fuit, cur alterum ἀδύνατον a librariis parum curantibus quid exararent omitteretur. Præterea cum cod. Lips. reponendum ἀγέννητον. Proinde oratio sic conformanda : εἰ οὖν ἀνάγκη μὲν, εἴπερ ἐστὶ τι, ἦτοι ἀγέννητον εἶναι ἢ γινόμενον, ταῦτα δὲ ἀδύνατον, ἀδύνατόν τι καὶ εἶναι.

35. εἰ εἴπερ ἐστίν, ἐν ἢ πλείω, φησίν, ἐστίν· εἴτε μήτε ἐν μήτε πολλά, οὐδὲν ἂν εἶη. Hæc Bekkerus jam aliqua ex parte e codice Lipsiensi emendavit, ubi legitur εἴπερ ἐστίν ἐν· ἢ πλείω, deinde verò, id quod neglexit, εἰ δὲ μήτε ἐν, qua scriptura evanescunt tenebræ lectionis Casauboniana : εἰτε εἴπερ ἐστίν ἐν ἢ πλείω φησίν ἐστίν, εἴτε μὴ ἐν, μήτε

ἔστι τι, ἢ ἐν ἢ πλ εἰώ, φησίν, ἔστιν· εἰ δὲ μήτε ἐν μήτε πολλά, οὐδὲν ἂν εἴη. Καὶ ἐν μὲν οὐκ ἂν δύνασθαι εἶναι, ὅτι ἀσώματον ἂν εἴη τὸ ἐν· τὸ γὰρ ἀσώματον, φησίν, οὐδὲν, ἔχων γνώμην παραπλησίαν τῷ τοῦ Ζήνωνος λόγῳ. Ἐνός δὲ μὴ ὄντος οὐδ' ἂν πολλά εἶναι. Οὐδὲ μὴν, εἰ τι μήτε πολλά μήτε ἐν ἔστιν, εἶναι ἂν οὐδαμῶς· εἰ δ' οὕτως, φησίν, οὐδὲν ἔστιν· εἰ γὰρ μήτε ἐν μήτε πολλά ἔστιν, οὐδὲν ἔστιν. Οὐδ' ἂν κινηθῆναι 980 φησιν οὐδέν· εἰ γὰρ κινηθεῖ, οὐκ ἂν ἔτι εἴη ὡσαύτως

ἔχον, ἀλλὰ τὸ μὲν ὄν οὐκ ἂν εἴη, τὸ δ' οὐκ ὄν γεγονός εἴη. Ἐτι δέ, ἢ κινεῖται καί, εἰ μεταφέρεται οὐ συνεχές ὄν, διήρηται τὸ ὄν, οὐκ ἔστι ταύτη· ὥστ' εἰ πάντῃ κινεῖται, πάντῃ διήρηται· εἰ δ' οὕτως, πάντῃ οὐκ ἔστιν· ἐκλιπές γὰρ ταύτη, φησίν, ἢ διήρηται, τῷ ὄντος, ἀντὶ τοῦ κενού τὸ διηρησθαι λέγων, καθάπερ ἐν τοῖς Λευκίππου καλουμένοις λόγοις γέγραπται. Εἰ μὲν οὖν οὐδέν, τὰς ἀποδείξεις λέγει, εἶναι ἀγνωστα ἅπαντα. Δεῖν γὰρ ἂν τὰ φρονούμενα εἶναι, καὶ τὸ μὴ

πολλά, οὐδὲν ἂν εἴη. Quum autem novae partis hic initium fiat, qua neque unum, neque multa esse Gorgias efficere studuit, de veritate scripturae e Lipsiensis libro enotatae non licet dubitare. Intellexit hoc Fossius, quem miramur non animadvertisse, in Feliciani codice prope eadem quae in Lipsiensis fuisse scripta. Feliciani verba sunt: « Præterea si quidquam est, inquit, id unum est vel plura, si autem neque unum, neque plura, nihil est. » Hinc simul patet post eīπερ ἔστι flagitari τι, quod sive ex hoc fonte haustum sive e sententias vi erulum addidit Fossius. Quamobrem haec erit legitima loci forma: ἔτι, εἴπερ ἔστι τι, ἢ ἐν ἢ πλείω, φησίν, ἔστι· εἰ δὲ μήτε ἐν μήτε πολλά, οὐδὲν ἂν εἴη.

36. καὶ ἐν μὲν . . . καὶ ὅτι ἀσώματον ἂν εἴη τὸ ἐν ἢ ἐν-σχομένῃ γε τῷ τοῦ Ζήνωνος λόγῳ. Ita Bekkerus qui pro corrupto ἐνσχομένῃ ex aliis codd. enotavit ἔσχομεν εἰ σχομένῃ. In Lipsiensis haec leguntur: καὶ ἐν μὲν . . . καὶ ὅτι ἀσώματον ἂν εἴητο . . . ἐν x . . . ἔσχομεν (vel εἶχον) μὲν γε . . . τῷ τοῦ Ζήνωνος λόγῳ. Quum Zenonis mentio hic facta testimonio sit Gorgiam, ut in aliis decretis, ita in his Zenonis vestigia persecutum esse, operæ pretium est investigare, quid Zeno de his rebus præceperit. Eum autem communi Eleaticorum philosophorum persuasione ductum sublata multitudine unum esse dixisse, gravissimorum scriptorum auctoritas facit ut credamus. Nam etsi non defuerunt apud veteres qui Zenonem rejecta unitate rerum multitudinem statuisset contenderent, velut Alexander Aphrodisiensis, refutatus a Simplicio fol. 30 a, tamen quid senserit Zeno non est dubium. Hoc igitur prætermisiss aliorum testimonii quae inveniuntur apud Branderium scholl. Arist. p. 334 (cf. Sext. Empir. adv. Math. VII § 73) unius interpretis Vaticanani (ibid. ap. Brandis.) verbis docebo: τοῦ Ζήνωνος λέγοντος ὡς εἰ μέγθος ἔχοι τὸ ὄν καὶ δικαιόστω, πολλά τὸ ὄν καὶ οὐχ ἐν τι ἔσσεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο δεικνύντος ὅτι μὴδὲν τῶν ὄντων ἔστι τὸ ἐν, ἐνέδωκε τῷ λόγῳ τούτῳ Ξενοκράτης ὁ Χαλκηδόνιος. Ergo ens unum atque individuum esse ideoque magnitudine, et quod hoc loco dicitur corpore carere (ἀσώματον) vult. Eadem est Melissi sententia fragm. 16. Itaque Fossius locum qui Gorgias refutationem continet sic expleri jussit: καὶ ἐν μὲν [οὐκ ἂν δύνασθαι εἶναι, ὅτι ἀσώματον ἂν εἴη τὸ ἐν· [τὸ γὰρ ἀσώματον φησίν, οὐδ' ἐν, ἐχόμενός] γε τοῦ τοῦ Ζήνωνος λόγῳ. Ego longiores exemplaris Lipsiensis lacunas ita resarcio: καὶ ἐν μὲν οὐκ ἂν δύνασθαι εἶναι, ὅτι ἀσώματον ἂν εἴη τὸ ἐν· τὸ γὰρ ἀσώματον, φησίν, οὐδέν, ἔχων γνώμην παραπλησίαν τῷ τοῦ Ζήνωνος λόγῳ.

37. ἐνός δὲ ὄντος οὐδ' ἂν . . . εἶναι οὐδὲ μὴ . . . μήτε πολλά. εἰ γὰρ μήτε ἐν μήτε πολλά ἔστιν, οὐδ' ἂν κινηθῆναι φησιν. οὐδενὶ γὰρ κινηθεῖν, ἢ οὐκ ἂν ἔτι, ἢ ὡσαύτως ἔχον, ἀλλὰ τὸ μὲν οὐκ ἂν εἴη, τὸ δ' οὐκ ὄν γεγονός εἴη. Descripsimus hæc verba, ut in Bekkeri editione exarata leguntur. Non multum discrepat codex Lipsiensis, ubi hæc exstant: εἰ δ. δ. οὐδ' ἂν . . . εἶναι. οὐδὲ μὴ . . . μήτε πολλά εἰ δὲ μήτε μήτε πολλά ἔστιν, οὐδὲν ἔστιν,

οὐδ' ἂν κινηθῆναι φησιν· οὐδὲν γὰρ κινηθεῖν ἢ οὐκ ἂν εἶναι ὡσαύτως ἔχον, ἀλλὰ τὸ μὲν οὐκ ὄν εἴη, τὸ δ' κ. τ. λ. Laccunus cum Fossio in hunc modum expleremus: ἐνός δὲ μὴ ὄντος οὐδ' ἂν πολλά εἶναι. Οὐδὲ μὴν, εἰ τι μήτε πολλά μήτε ἐν ἔστιν, εἶναι ἂν οὐδαμῶς· εἰ δ' οὕτως, φησίν, οὐδὲν ἔστιν· εἰ γὰρ μήτε ἐν μήτε πολλά ἔστιν, οὐδὲν ἔστιν. Οὐδ' ἂν κινηθῆναι φησιν οὐδέν· εἰ γὰρ κινηθεῖ, οὐκ ἂν ἔτι εἴη ὡσαύτως ἔχον, ἀλλὰ τὸ μὲν ὄν οὐκ ἂν εἴη, τὸ δ' οὐκ ὄν γεγονός εἴη. Cum eo quem tractamus loco confer Melissi verba (fragm. 11): εἰ γὰρ ἑτεροοῦται, ἀνάγκη τὸ ἐὸν μὴ ὁμοῖον εἶναι, ἀλλ' ἀλλοῦσθαι τὸ πρόσθεν ἔόν, τὸ δὲ οὐκ ἔδον γίνεσθαι. Gorgias in definienda rerum natura ita versatur, ut Eleaticos maxime philosophos impugnet. Quum igitur Melissus dixerit, ἀγέννητον esse, γεγόμενον πῶν esse ens vel univsum (τὸ ἐὸν ἢ τὸ πᾶν cf. fragm. I et 11), ipse neque ἀγέννητον neque γεγόμενον esse contendit; deinde quum Melissus ἐν, non πολλά esse voluerit, ipse neque ἐν neque πολλά statuit.

p. 980. 3 ἔτι δὲ ἢ κινεῖ ἢ κινεῖται, καὶ εἰ μεταφέρεται οὐ συνεχές ὄν, διήρηται τὸ ὄν, οὐτε τι ταύτη· ὥστε πάντῃ κινεῖται, πάντῃ διήρηται. εἰ δ' οὕτως, πάντα οὐκ ἔστιν. ἐκλιπές γὰρ ταύτη, φησίν, ἢ διήρηται, τοῦ ὄντος, ἀντὶ τοῦ κενού τὸ διηρησθαι λέγων, καθάπερ ἐν τοῖς Λευκίππου καλουμένοις λόγοις γέγραπται. In cod. Lipsiensis hæc eodem fere modo, quo a Bekkerio vulgata sunt, scripta leguntur, nisi quod ibi est ἢ κινεῖται καὶ ἐν, μεταφέρεται ac deinde πάντῃ οὐκ ἔστιν, ἐκλιπές: hinc Fossius suavit, ut ita restitueretur oratio: ἔτι δέ, ἢ κινεῖται καὶ—εἰ μὲν μεταφέρεται οὐ συνεχές ὄν—διήρηται τὸ ὄν, οὐκ ἔστι ταύτη· ὥστ' εἰ πάντῃ κινεῖται, πάντῃ διήρηται· εἰ δ' οὕτως, πάντα οὐκ ἔστιν· ἐκλιπές γὰρ ταύτη, φησίν, ἢ διήρηται, τοῦ ὄντος, ἀντὶ τοῦ κενού τὸ διηρησθαι λέγων, καθάπερ ἐν τοῖς Λευκίππου καλουμένοις λόγοις γέγραπται. Omissimus μὲν ante μεταφέρεται, quia hæc particula opus non est: reliqua probavimus. Λευκίππου λόγῳ de singulari ejus philosophi libro accepit Fabricius Bibl. gr. II p. 659. Harl. ac vix aliter licet interpretari. Cf. Democrit. fragm. p. 374. Non recte tamen Fossius huc rettulit Aristotelis verba De generat. et interita I, 7: Λευκίππος δ' ἔχειν ᾠθήη λόγους, οἵτινες πρὸς τὴν ἀσθησι ὁμολογούμενα λέγοντες οὐκ ἀναίρησσοσιν οὐτε γένεσιν οὐτε φθορᾶν οὐτε κινήσιν καὶ τὸ πᾶθος τῶν ὄντων, quæ alio spectare vix quemquam negaturum esse mihi persuasum est.

8. εἰ μὲν οὖν οὐδέν, τὰς ἀποδείξεις λέγειν ἅπαντα. εἰ γὰρ τὰ φρονούμενα εἶναι, καὶ τὸ μὴ ὄν, εἴπερ μὴ ἔστι, μὴ φρονεῖσθαι. εἰ δ' οὕτως, οὐδὲν ἂν εἶναι ψεῦδος οὐδεὶς φησιν, οὐδ' εἰ ἐν τῷ πελάγει φαῖν ἀμύλλασθαι ἄρματα. πάντα γὰρ ἂν ταῦτα εἴη, καὶ γὰρ τὰ ὀρώμενα καὶ ἀκρωόμενα διὰ τοῦτο ἔστιν, εἰ φρονεῖται ἕκαστα αὐτῶν. Ita Casaubonus et Bekkerus. Codex Lipsiensis habet δεῖν γὰρ τὰ φρονούμενα, deinde μὴ δὲ φρονεῖσθαι, ad denique πάντα (vel πᾶντῃ; nam ultima littera difficilis ad legendum est) γὰρ ταῦτα εἴη. Illud sine controversia patet, Gorgiam qui hucusque nihil esse defenderit, jam id agere, ut si quid sit, id percipi non posse demonstrat. Sext. Empir. adv. Math. VII § 77:

ἐ μεταβαίνειν ἐστίν. Πολλὰ γάρ, καθάπερ καὶ ἴθη, ὁμοίως ἐπὶ τῶν ὄντων κατηγορεῖται. Οὐδὲ ἂν πολλὰ ἀλλήθως εἰπεῖν εἴη μὴ ἔν, εἴπερ καὶ τὸ μὴ οὐ μὴ ἔν. Ἐἴτα ἐπ' ἐνίων πάναντια ξυμβαίνειν ἢ κατὰ τὰς αὐτὰς ἀποφάσεις· ἐξ ὧν ἀνάγκη ἢ ἴσον ἢ ἄνισον, ἂν τὴ πλῆθος ἢ, καὶ ὁμοίως ἢ ἄριστον ἐριστόν, ἂν ἀριθμὸς ἢ· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἡμεμεῖν-ἢ ἴσθαι ἀνάγκη, ἂν σῶμα ἢ. Ἐτι εἰ καὶ διὰ τοῦτο

μὴ κινεῖται ὁ θεὸς τε καὶ τὸ ἔν, ὅτι τὰ πολλὰ κινεῖται τῷ εἰς ἀλλήλα ἵναί, τί κωλύει καὶ τὸν θεὸν κινεῖσθαι 979 εἰς ἄλλο; οὐδαμῶς γε, ὅτι θεὸς μόνον, ἀλλ' ὅτι εἰς μόνος θεός· εἰ δὲ καὶ μὴ αὐτὸς κινεῖται, τί κωλύει εἰς ἀλλήλα κινουμένων τῶν μερῶν τοῦ θεοῦ κύκλω φέρεσθαι τὸν θεόν; οὐ γὰρ δὴ τὸ τοιοῦτον ἔν, ὥσπερ ὁ Ζήνων, ἀλλὰ πολλὰ εἶναι φησιν· οὗτος γὰρ σῶμα λέγει εἶναι τὸν θεόν, εἴτε τότε τὸ πᾶν, εἴτε ὅ, τι δῆποτε αὐτό

uale, si quid multitudine constet, par item aut impar, unius sit, eadem denique ratione quiescere vel moveri, si corpus sit. »
 1. ἐπὶ εἰ καὶ διὰ τοῦτο μὴ κινεῖται ὁ θεὸς τε καὶ τὸ ἔν, τὰ πολλὰ κινεῖται τῷ εἰς ἀλλήλα ἵναί, τί κωλύει καὶ τὸν κινεῖσθαι εἰς ἄλλο; οὐδα μὴ μόνον, ἀλλ' ὅτι εἰς μόνος θεός· καὶ αὐτός, τί κωλύει εἰς ἀλλήλα κινουμένων τῶν μερῶν κύκλω φε θεόν. οὐ γὰρ δὴ τὸ ὅτι ἔν, ὥσπερ ὁ Ζήνων πολλὰ εἶναι φύσει. αὐτὸς γὰρ α λέγει εἶναι τὸν θεόν, εἴτε τότε τὸ πᾶν, εἴτε ὅ, ἢποτε αὐτό λέγων. ἀσώματος γὰρ ὧν πῶς; ἂν σραι- ἢ; εἴη ἐπιμόνος, ὅταν οὕτως οὐτ' ἂν κινεῖτο οὐτ' ἂν οὐ μῆδαμῶς γε ὧν; ἐπει δὲ σῶμά ἐστι, τί ἂν αὐτό ὧν κινεῖσθαι ὡς ἐλέγχθῃ; Larnææ non expletur codice uensi, qui post κινεῖσθαι εἰς ἄλλο nihil offert nisi οὐδα... μόνον, ἀλλ', deinde perperam habet et δὲ καὶ οὕτως pro ἢ. In altera lacuna τῶν μερῶν τῶν κύκλω φε θεον latere κύκλω φέρεσθαι Berkii suspicatus est. ἢ pro πολλὰ εἶναι φύσει: exhibet codex πολλὰ εἶναι φήσει, ἢ οἴτε τότε pro vulgato εἴτε δὲ τότε, præterea σφαιροειδῆς ἐπὶ μόνως; τ' ἂν οὕτως οὐτ' ἂν κινεῖτο, denique μηδαμῶς ἢ pro vulg. μηδαμῶς τε ὧν εἰ κωλύει κινεῖσθαι pro vitioso ἂν) κωλύει κινεῖσθαι quod in veteribus editionibus reperit. Felicianus hæc sic vertit : « Præterea si etiam ea de sa non movetur deus, et unum, quia ea quæ multa s, movetur, dum in sese multo transeunt, quid velat, minius deus quom in alio movetur? Si autem ipse i movetur, quid velat, partes ipsius omnia ambientis dei sese multo moveri? quippe quum unum, quod Zeno nit, multa natura esse videatur. Corpus enim deum e stituit, sive universon hoc, sive quodcumque aliud appellet. Nam si esset incorporeus deus, globosus esse posset? Ita quidem sane, quum nusquam esset, neque m moveretur, neque quiesceret? At quum sit corpus, n moveatur, sicut dictum est, nihil prohibet. » In his i sunt probabilia, alia rejicienda. Bergkii locum ita are vult : « Ἐτι, εἰ καὶ διὰ τοῦτο μὴ κινεῖται ὁ θεός τε καὶ πᾶν, ὅτι τὰ πολλὰ κινεῖται τῷ εἰς ἀλλήλα ἵναί, τί κωλύει τὸν θεὸν κινεῖσθαι εἰς ἄλλο; οὐδα μὴ ὅς γε, ὅτι ἀνό- ιος, ἀλλ' ὅτι εἰς μόνος θεός· εἰ δὲ καὶ μὴ αὐτός, τί κωλύει ἄλλήλα κινουμένων τῶν μερῶν τοῦ θεοῦ κύκλω φέρεσθαι ἢ ἴσον, οὐ γὰρ δὴ τὸ τοιοῦτον ἔν, ὥσπερ ὁ Ζήνων, πολλὰ εἶ φησιν· οὗτος γὰρ σῶμα λέγει εἶναι τὸν θεόν, εἴτε τότε πᾶν, εἴτε ὅτι δῆποτε αὐτό λέγων· ἀσώματος γὰρ ὧν, πῶς σφαιροειδῆς εἴη; ἐπει μόνως γ' ἂν οὕτως οὐτ' ἂν κινεῖτο οὐτ' ἂν ἡμεμοῖ, μηδαμῶς γε ὧν. At verborum ordo non mutandus. Namque etsi in præced. capite ad exponendam Xenophanis argumentationem verba οὔτε ἡμεμεῖν οὔτε κινητόν εἶναι, quæ conclusionem continent, ultimum locum occupant, tamen in hoc capite, quo Aristoteles contrarium demonstrare studet, in fine periodi poni non possunt, sed huius scriptoris more enuntiatio iis claudatur verbis, in quibus caput rei situm est. Id autem liquet cerni in verbis τὶ ἂν αὐτὸν κωλύει κινεῖσθαι, ὡς ἐλέγχθῃ, quia efficere tentat Stagiritas, nihil obstare, quominus deus, si corporea natura præditus sit, moveatur. Hæc ad illustrandum locum dicta sufficiunt. Probatis igitur ex parte Bergkii emendationibus, nihilominus quædam diverso modo corrigenda esse arbitror. Quæ quo facilius intelligantur, totam βῆσιν quemadmodum castigandam puto hic apponam : Ἐτι εἰ καὶ διὰ τοῦτο μὴ κινεῖται ὁ θεός τε καὶ τὸ ἔν, ὅτι τὰ πολλὰ κινεῖται τῷ εἰς ἀλλήλα ἵναί, τί κωλύει καὶ τὸν θεὸν κινεῖσθαι εἰς ἄλλο; οὐδα μὴ ὅς γε, ὅτι θεὸς μόνος, ἀλλ' ὅτι εἰς μόνος θεός· εἰ δὲ καὶ μὴ αὐτός κινεῖται, τί κωλύει εἰς ἀλλήλα κινουμένων τῶν μερῶν τοῦ θεοῦ κύκλω φέρεσθαι τὸν θεόν;

Beckii conjecturam secutus, ut jam commoda huic comprehensionis parti sententia insit. Deinde verissime φησι pro φύσει propter libri Lipsiensis φῆσει repositum. Hoc autem aut Aristoteles : Xenophani deus corpus videtur ut qui membra habeat sive partes, neque enim unum illud prorsus individuum esse judicat, quod inprimis Zenoni placuit. De Xenophanis deo partes habente supra cap. 3 hæc tantum legebantur : Ἐνα δ' ὄντα ὁμοιον εἶναι πάντη, ὄραν τε καὶ ἀκούειν τὰς τε ἄλλας αισθησεις ἔχοντα πά.τη· εἰ γὰρ μὴ, κρατεῖν ἂν καὶ κρατεῖσθαι ὑπ' ἀλλήλων τὰ μέρη θεοῦ ὄντα, ὅπερ ἀδύνατον. De Zenone testis est Themist. f. 18 : Ζήνων ἐκ τοῦ συνεχῆς τε εἶναι καὶ ἀδιαίρετον ἔν εἶναι τὸ δν κατασκευάζε, λέγων ὡς εἰ διαίρεται, οὐδὲ ἔσται ἀκριβῶς ἐν διὰ τὴν ἐπ' ἀπειρον τομῆν τῶν σωμάτων. Similiter Simplic. in Arist. Phys. f. 30 : καὶ ὁ Θεμιστίας δὲ τὸν Ζήνωνος λόγον ἔν εἶναι τὸ δν κατασκευάζειν φησιν ἐκ τοῦ συνεχῆς αὐτό εἶναι καὶ ἀδιαίρετον· εἰ γὰρ διαίροίτο, φησιν, οὐδὲν ἔσται ἀκριβῶς ἐν διὰ τὴν ἐπ' ἀπειρον τομῆν τῶν σωμάτων. Ut sensum verborum assecutus est Bergkii, ita locum non ita constituit, ut nihil desit ad sententiæ integritatem. Flagitatur enim vocula qua Xenophanis decretum Zenonis dogmati opponatur. Itaque ἀλλὰ inserendum inter Ζήνων et πολλὰ. Tum vero in verbis οὐ γὰρ δὴ τὸ τοιοῦτον ἔν, ὥσπερ ὁ Ζήνων, ἀλλὰ πολλὰ εἶναι φησιν manifestum τὸ τοιοῦτον dici de deo, quem Xenophanes non unum, ut Zeno, sed propter partes in corporea natura necessarias multiplicem esse ait. In sequentibus recte posuit Bergkii οὗτος, pro vulgato αὐτός, quem de Xenophane agatur, quem altero illo pronomine minus apte hic designare poterat Aristoteles. Denique pro ἐπιμόνος, ὅταν apposite dedit Bergkii ἐπὶ μόνως γ' ἂν, quod prope abest a libri Lipsiensis scriptura ἐπὶ μόνως τ' ἂν. Sed etiamsi ipsa verba recte fuerint restituta, non tamen concludendi rationem satis recte procedere censet Bergkii, ideoque si quis eam culpam in scriptorem huius libelli transferre velit, hæc ita esse transponenda existimat : ἀσώματος γὰρ ὧν, πῶς ἂν σφαιροειδῆς εἴη; ἐπει δὲ σῶμά ἐστι, τί ἂν αὐτὸν κωλύει κινεῖσθαι, ὡς ἐλέγχθῃ· ἐπει μόνως γ' ἂν οὕτως οὐτ' ἂν κινεῖτο οὐτ' ἂν ἡμεμοῖ, μηδαμῶς γε ὧν. At verborum ordo non mutandus. Namque etsi in præced. capite ad exponendam Xenophanis argumentationem verba οὔτε ἡμεμεῖν οὔτε κινητόν εἶναι, quæ conclusionem continent, ultimum locum occupant, tamen in hoc capite, quo Aristoteles contrarium demonstrare studet, in fine periodi poni non possunt, sed huius scriptoris more enuntiatio iis claudatur verbis, in quibus caput rei situm est. Id autem liquet cerni in verbis τὶ ἂν αὐτὸν κωλύει κινεῖσθαι, ὡς ἐλέγχθῃ, quia efficere tentat Stagiritas, nihil obstare, quominus deus, si corporea natura præditus sit, moveatur. Hæc ad illustrandum locum dicta sufficiunt. Probatis igitur ex parte Bergkii emendationibus, nihilominus quædam diverso modo corrigenda esse arbitror. Quæ quo facilius intelligantur, totam βῆσιν quemadmodum castigandam puto hic apponam : Ἐτι εἰ καὶ διὰ τοῦτο μὴ κινεῖται ὁ θεός τε καὶ τὸ ἔν, ὅτι τὰ πολλὰ κινεῖται τῷ εἰς ἀλλήλα ἵναί, τί κωλύει καὶ τὸν θεὸν κινεῖσθαι εἰς ἄλλο; οὐδα μὴ ὅς γε, ὅτι θεὸς μόνος, ἀλλ' ὅτι εἰς μόνος θεός· εἰ δὲ καὶ μὴ αὐτός κινεῖται, τί κωλύει εἰς ἀλλήλα κινουμένων τῶν μερῶν τοῦ θεοῦ κύκλω φέρεσθαι τὸν θεόν;

λέγων· ἀσώματος γὰρ ὦν, πῶς ἂν σφαιροειδῆς εἴη; ἐπὶ μόνως γ' ἂν οὕτως οὐτ' ἂν κινεῖτο οὐτ' ἂν ἤρημοι, 10 μηδαμοῦ γε ὦν· ἐπὶ δὲ σῶμά ἐστι, τί ἂν αὐτὸν κωλύοι κινεῖσθαι, ὡς ἐλέχθη;

ΠΕΡΙ ΓΟΡΓΙΟΥ.

ΚΕΦ. ε'.

Οὐκ εἶναι φησὶν οὐδέν· εἰ δ' ἐστὶν, ἀγνωστον εἶναι· εἰ δὲ καὶ ἐστὶ καὶ γνωστόν, ἀλλ' οὐ δηλωτὸν ἄλλοις. Καὶ ἐστὶ μὴ οὐκ ἐστὶ, συνθεῖς τὰ ἑτέρους εἰρημένα, 15 ὅσοι περὶ τῶν ὄντων λέγοντες ἀναντία, ὡς δοκοῦσιν, ἀποφαινόμενοι αὐτοῖς, οἱ μὲν ὅτι ἐν καὶ οὐ πολλά, οἱ δὲ ὅτι πολλά καὶ οὐχ ἓν, καὶ οἱ μὲν ὅτι ἀγέννητα, οἱ δ'

οὐ γὰρ δὴ τὸ τοιοῦτον ἓν, ὥσπερ ὁ Ζήνων, ἀλλὰ πολλά εἶναι φησὶν· οὗτος γὰρ σῶμα λέγει εἶναι τὸν θεόν, εἴτε τὸδε τὸ πᾶν, εἴτε δ. τὴ ἄποσι αὐτὸ λέγων· ἀσώματος γὰρ ὦν, πῶς ἂν σφαιροειδῆς εἴη; ἐπὶ μὲν ὧν οὕτως οὐτ' ἂν κινεῖτο οὐτ' ἂν ἤρημοι, μηδαμοῦ γε ὦν· ἐπὶ δὲ σῶμά ἐστι, τί ἂν αὐτὸν κωλύοι κινεῖσθαι, ὡς ἐλέχθη;

CAPUT QUINTUM.

Inscriptio hujus capituli tanquam separati libri in codice Lipsiensi est Ἀριστοτέλους περὶ Γοργίου.

12. Pro εἰ δ' ἐστὶν Casaubonus minus recte εἰ δ' ἐστὶν.

12. δηλωτὸν ἄλλοις· εἰ Lipsiensi cod. ductum est, reliquae membranae ἄλλως, quod a Sylburgio in ἄλλω conversum in Casauboniana et aliis editionibus reperitur.

15. ἀποφαινόμενοι αὐτοῖς videtur in omnibus codicibus praeter Lipsiensem legi ubi est αὐτοῖς, quod si sanum esset, ad τὰ ὄντα pertinere in promptu foret. At servandum esse αὐτοῖς res ipsa loquitur.

16. οἱ μὲν ὅτι ἐν καὶ οὐ πολλά, οἱ δὲ ὅτι πολλά καὶ οὐχ ἓν. Sic. cod. Lips. omisso αὐ inter δὲ et δτι.

17. καὶ οἱ μὲν ὅτι ἀγέννητα recte cod. Lips.; alii codd. apud Bekkerum ἂν γέννητα male; vulgo editur inepte καὶ οἱ μὲν ἂν ἀγέννητα. Sequentia apud Bekkerum in hunc modum distincta sunt: οἱ δ' ὡς γενόμενα ἐπιδεικνύντες ταῦτα, συλλογίζεται κατ' ἀμφοτέρων. Ergo distinctionis virgula, ut in cod. Lips. sit, post ταῦτα posita retulit ταῦτα ad τῶν ὄντων haud secus atque Fabricius ad Sext. Empir. p. 384. At praeterquam quod pro ταῦτα tunc rectius diceretur αὐτά, huic rationi ipse Sextus adv. Math. VII § 66 adversatur, cujus haec sunt verba: ὅτι μὲν ὄν οὐδὲν ἐστὶν, ἐπιλογίζεται τὸν τρόπον τοῦτον. Quamobrem nos post ἐπιδεικνύντας cum Fossio distinctimus. Extrema συλλογίζεται κατ' ἀμφοτέρων apud Bekkerum et Fossium congruunt cum veterum editionum et codicis, quo Felicianus usus est, scriptura. In duobus codicibus quos inspexit Bekkerus, pariterque in Lipsiensi pro κατ' ἀμφοτέρων est τ' ἀμφοτέρων, quod licet intelligi possit, tamen huic loco minus convenit.

18. ἀνάγκη γάρ, φησὶν, εἰ τί ἐστι, μήτε ἐν μήτε πολλά εἶναι, μήτε ἀγέννητα μήτε γενόμενα, οὐδὲν ἂν εἴη. Sic Bekkerus haec verba constituit, a quo in eo potissimum discrepant Casaubonus et Fossius, quod rectius ἀγέννητα scribunt. At locum aperte mutilum ita resarciendum arbitror: ἀνάγκη γάρ, φησὶν, εἰ τί ἐστι, μήτε ἐν μήτε πολλά εἶναι, μήτε ἀγέννητα μήτε γενόμενα· τοῦτο δὲ οὐδὲν ἂν εἴη. In quo non solum τοῦτο δὲ addidi, sed etiam transposito accentu εἰ τί ἐστι exaravi. Felicianus in codice suo videtur deprehendisse: ἀνάγκη γάρ, φησὶν, εἰ τί ἐστι μήτε ἐν μήτε πολλά, μήτε ἀγέννητα μήτε γενόμενα, οὐδὲν ἂν εἶναι. Verit enim: « necesse,

ὡς γενόμενα ἐπιδεικνύντες, ταῦτα συλλογίζεται κατ' ἀμφοτέρων. Ἀνάγκη γάρ, φησὶν, εἰ τί ἐστι, μήτε ἐν μήτε πολλά εἶναι, μήτε ἀγέννητα μήτε γενόμενα τοῦτο δὲ οὐδὲν ἂν εἴη. Εἰ γὰρ εἴη τί, τούτων ἂν ἄλλα τετρα εἴη. Ὅτι οὐκ ἐστὶν οὔτε ἐν, οὔτε πολλά, οὔτε ἀγέννητα οὔτε γενόμενα, τὰ μὲν ὡς Μελισσος, τὰ δὲ Ζήνων ἐπιχειρεῖ δεικνύειν μετὰ τὴν πρώτην ἴδιον αὐτοῦ ἀπόδειξιν, ἐν ἧ λέγει, ὅτι οὐκ ἐστὶν οὔτε εἶναι, οὔτε μὴ εἶναι. Εἰ μὲν γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἐστὶ μὴ εἶναι, οὐκ ἂν ἦτον τὸ μὴ ὄν ὄντος εἴη· τὸ τε γὰρ μὴ ὄν ἐστὶ μὴ ὄν, καὶ τὸ ὄν ὄν, ὥστε οὐδὲν μᾶλλον εἶναι ἢ μὴ εἶναι τὰ πράγματα. Εἰ δ' ὁμοως τὸ μὴ εἶναι ἐστὶ, μὴ εἶναι, φησὶν, οὐκ ἐστὶ τὸ ἀντικείμενον. Εἰ γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἐστὶ, τὸ εἶναι μὴ εἶναι προσήκει. Ὅτι οὐκ

inquit, est ut si quid sit neque unum neque multa, neque ingenita, neque genita, id nihil sit. » Sed haec lectio a quentibus verbis repugnat.

20. εἰ γὰρ μὴ εἴη τί, τούτων ἂν ἄλλα τετρα εἴη. Conspirant hic Casaubonus et Bekkerus, quorum neuter vidit debet esse μὴ post γάρ. Omittitur autem haec vox, jam Olearius animadvertit, in libro Lipsiensi quem Fossius secutus est.

22. Mira est Bekkeri inconstantia, qui hic et versu posuerit ἀγέννητα, sed versu 17 recte scripserit ἀγέννητα. Quid intersit inter utramque vocem dicemus infra ad Oct. cap. I § 2.

23. μετὰ τὴν πρώτην ἴδιον αὐτοῦ ἀπόδειξιν omnium talium scriptura est, quam temere mutavit Fossius in ἴδιον αὐτοῦ ἀπόδειξιν, quasi non posset dici ἴδιος ἀπόδειξις. Similiter Plato Protag. p. 349 B: ἐκείστω τῶν ὀνομαζομένων τῶν ὑπόκειται τις ἴδιος ὁδός.

25. εἰ μὲν γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἐστὶ μὴ εἶναι, οὐδὲν ἂν ἦτον τὸ μὴ ὄν τοῦ ὄντος εἴη. τὸ τε γὰρ μὴ ὄν ἐστὶ μὴ ὄν, καὶ τὸ ὄν, ὥστε οὐδὲν μᾶλλον ἢ εἶναι ἢ οὐκ εἶναι τὰ πράγματα. Et Bekkerus, quocum Fossius consentit nisi quod τὸ μὴ εἶναι ἐστὶ ponit. Non Injuria tamen Bekkerus τὸ μὴ εἶναι ἐστὶ μὴ εἶναι dedit, quorum verborum hanc vim esse liquet si non esse vere est, quatenus est non esse. Quod Sylburgius et Casaubonus habent ἦν ante ἦτον recte omittit in codice Lipsiensi. In verbis τὸ τε γὰρ μὴ ὄν ἐστὶ μὴ ὄν nihil variant libri scripti et editi, sed ex eo quod ut non est est non ens, ita ens est ens, non sequitur nihil magis est quam non esse res: id quod tum demum aliquo jure non videtur, quum quis non ens vere esse, quatenus non est sit, et ens reapse esse, quatenus ens sit, contendit. Quae circa necessario rescripi: τὸ τε γὰρ μὴ ὄν ἐστὶ μὴ ὄν. De nique inter μᾶλλον εἶναι omittendum est ἢ cum codice Lipsiensi. Idem codex ante πράγματα omittit articulum quem abjicere nolui.

28. εἰ δ' ὁμοως τὸ μὴ εἶναι ἐστὶ, τὸ εἶναι, φησὶν, οὐκ ἐστὶ τὸ ἀντικείμενον. Ita Bekkerus. Sed hic quoque ferri nequit εἶναι ἐστὶ; corrige cum Fossio εἶναι ἐστὶ. Idem sciendum esse apparet in sequenti sententia quae apud Bekkerum sic scripta legitur: εἰ γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἐστὶ, μὴ εἶναι, [ἦ] μὴ εἶναι προσήκει, ubi non solum ἐστὶ requiritur sed etiam ἦ unciis inclusum cum libro Lipsiensi debet oportet.

30. ὥστε οὐκ ἂν οὕτως, φησὶν, οὐδὲν ἂν εἴη, εἰ μὴ ταῦτα ἐστὶν εἶναι τε καὶ μὴ εἶναι. εἰ δὲ ταῦτο, καὶ οὕτως οὐκ ἂν εἴη οὐδὲν· τὸ τε γὰρ μὴ ὄν οὐκ ἐστὶ καὶ τὸ ὄν, ἐκείστω ταῦτα τῷ μὴ ὄντι. Ita Fossius et Bekkerus qui e codice Lipsiensi post verba καὶ μὴ εἶναι receperunt εἰ δὲ ταῦτο, quum in

γματολόγους, και ὅτι οὐδεὶς ἑτέρω ταῦτὸ ἐνοεῖ. |
 τασαι δὲ αὐται και ἑτέρων ἀρχαιοτέρων εἶναι ἀπο-

ρίαι, ὥστε ἐν τῇ περὶ ἐκείνων σκέψει και ταύτας ἐξ-
 ταστίον.

10. ἅπαντες δὲ και οὕτως ἑτέρων ἀρχαιοτέρων εἶναι ἀπο-
 ρίαι, ὥστε ἐν τῇ περὶ ἐκείνων σκέψει και ταῦτα ἐξεταστίον.
 Casaubonus et Bekkerus. Sed nemo talem sententiam
 eligit. In codice Lipsiensi qui a caeteris hoc loco non
 crepat, nisi quod οὗτος ἑτέρων praebet, nihil praesidii
 Felicianus vertit: « Sed omnes quidem hae veterum
 orum dubitationes sunt. Quocirca haec quoque perpen-
 sada atque excutienda in disputatione de illis videntur. »

Hinc Fossius legendum suspicatus est: ἅπαντα δὲ ταῦτα και
 ἑτέρων ἀρχαιοτέρων εἶναι ἀπορίαι, ὥστε ἐν τῇ περὶ ἐκείνων
 σκέψει και ταῦτα ἐξεταστίον. Cui conjecturas nihil obstat
 nisi οὕτως vel οὕτως in ταῦτα mutatum, quod propter no-
 minis ἀπορίαι genus ne necessarium quidem est. Idcirco
 scribendam videtur: ἅπανται δὲ αὐται και ἑτέρων ἀρχαιοτέ-
 ρων εἶναι ἀπορίαι, ὥστε ἐν τῇ περὶ ἐκείνων σκέψει και ταύτας
 ἐξεταστίον.

5 και ἔστι τὸ μὴ ὄν μὴ ὄν, οὐχ οὕτως ὁμοίως ἂν εἴη τὸ μὴ ὄν τῷ ὄντι· τὸ μὲν γὰρ ἔστι μὴ ὄν, τὸ δὲ καὶ ἔστιν ἔτι. Εἰ δὲ καί, ἀπλῶς εἰπεῖν, ἀληθές, ὡς δὴ θαυμασίον γ' ἂν εἴη τὸ μὴ ὄν ἔστιν· ἀλλ', εἰ δὴ οὕτω, πότερον μᾶλλον ζυμβαίνει ἅπαντα εἶναι, ἢ μὴ εἶναι; αὐτὸ γὰρ οὕτω γε τούναντιον εἴκοι γίνεσθαι. Εἰ γὰρ τὸ τε μὴ ὄν ἔστι καὶ τὸ ὄν ἔστιν, ἅπαντα ἔστι· καὶ γὰρ τὸ ὄντα καὶ τὰ μὴ ὄντα ἔστιν. Οὐκ ἀνάγκη γάρ, εἰ τὸ

μὴ ὄν ἔστι, καὶ τὸ ὄν μὴ εἶναι. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο τις ζυγχοῦσι καὶ τὸ μὲν μὴ ὄν εἴη, τὸ δὲ ὄν μὴ εἴη, ὅμως οὐδὲν ἤττον εἴη ἂν πάντα· τὰ γὰρ μὴ ὄντα εἴη κατὰ τὸν ἐκείνου λόγον. Εἰ δὲ ταῦτον ἔστι τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι, οὐδ' οὕτως μᾶλλον εἴη ἂν τι ἢ οὐκ εἴη. ἢ γὰρ κἀκεῖνος λέγει, ὅτι εἰ ταῦτὸ τὸ μὴ ὄν καὶ τὸ ὄν, τὸ τε ὄν οὐκ ἔστι καὶ τὸ μὴ ὄν, ὥστε οὐδὲν ἔστιν· ἀντιστρέφαντι ἔστιν ὁμοίως φάναι, ὅτι πάντα ἔστι τὸ τε

Illud tamen probabilius esse putat; atque ita legit Felicianus, cuius hæc sunt verba: « Nam si non ens est non ens, non propterea efficitur, ut simili modo ut ens, non ens sit, quippe quum illud sit non ens, ens autem sit. » Principium planius sic interpretis: « Etiam si vero non ens exstat, quatenus est non ens. »

7. εἰ δὲ καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ἀληθές, ὡς δὴ θαυμασίον τ' ἂν εἴη τὸ μὴ ὄν ἔστιν. ἀλλ' εἰ δὴ οὕτω, πότερον μᾶλλον ζυμβαίνει τὰ πάντα εἶναι ἢ μὴ εἶναι; αὐτὸ γὰρ οὕτω γε τούναντιον εἴκοι γίνεσθαι. Sic Bekkerus locum constituit. In Lipsiensi codice scriptum est θαυμασίον γ' ἂν εἴη, quod præstat vulgatæ lectioni, tum vero inepte et vitiose præteron μᾶλλον ζυμβαίνει ἅπαντα ἢ εἶναι μὴ εἶναι. Fossius verba ita castiganda putavit: εἰ δὲ καί, ἀπλῶς εἰπεῖν, ἀληθές, ὡς δὴ θαυμασίον γ' ἂν εἴη τὸ μὴ ὄν ἔστιν· ἀλλ', εἰ δὴ οὕτω, πότερον μᾶλλον συμβαίνει ἅπαντα εἶναι, ἢ μὴ εἶναι; αὐτὸ γὰρ οὕτω γε τούναντιον εἴκοι γίνεσθαι. Nihil hic mutavimus nisi συμβαίνει ob constantem libri Lipsiensis scripturam in ζυμβαίνει, in reliquis Fossii rationem probavimus. Eadem apparet Felicianum in suo libro scripta offendisse, licet paulo liberius converterit: « Adde quod, si etiam absolute ac simpliciter verum esset, quum dicimus non ens esse, mirum quidem profecto id videretur: sed si tamen ita esset, utrum ex eo magis eveniret, ut omnia essent, quam non essent? Ita enim contrarium procul dubio efficeretur. »

9. εἰ γὰρ τὸ τε μὴ ὄν ἔστι καὶ τὸ ὄν ὄν ἔστιν, ἅπαντα ἔστιν. καὶ γὰρ τὰ ὄντα καὶ τὰ μὴ ὄντα ἔστιν. Sic perperam Bekkerus, quem vel Felicianus docere poterat, aliter hæc esse constituenda. Felicianus enim in suo libro reperit exaratum: εἰ γὰρ τὸ τε μὴ ὄν ἔστιν καὶ τὸ ὄν ἔστιν, ἅπαντα ἔστι· καὶ γὰρ τὰ ὄντα καὶ τὰ μὴ ὄντα ἔστιν; id quod ex ejus verbis efficitur: « si enim et non ens est, et ens est, omnia sunt, quum et ea quæ sunt et ea quæ non sunt simili modo sint. » Hunc igitur Fossius merito secutus est. Male in cod. Lips. legitur εἰ γὰρ τὸ τε μὴ ὄν ἔστι et καὶ τὰ γὰρ τὰ ὄντα καὶ μὴ ὄντα ἔστιν. Repetitionem vocis ὄν, quæ et apud Casaubonum exstat, ideo recte rejecit Fossius, quia continent hæc verba refutationem secundæ argumenti: εἰ τὸ μὴ εἶναι ἔστι, τὸ εἶναι οὐκ ἔστι τὸ ἀντικείμενον, ubi non dicitur ὄν, quod præterea non iteratur in verbis οὐκ ἀνάγκη γάρ, εἰ τὸ μὴ ὄν ἔστι, καὶ τὸ ὄν μὴ εἶναι. Adde quod ne dixit quidem Gorgias: τὸ μὴ ὄν ἔστιν ὄν, sed ἔστιν, et quod Aristoteles ita concludit: καὶ γὰρ τὰ μὴ ὄντα καὶ τὰ ὄντα ἔστιν. Idem supra in memorandis Gorgiæ verbis ait: θαυμασίον γ' ἂν εἴη τὸ μὴ ὄν ἔστιν.

11. οὐκ ἀνάγκη γάρ, εἰ τὸ μὴ ὄν ἔστι, καὶ τὸ ὄν μὴ εἶναι. εἰ δὴ καὶ οὕτω τις ζυγχοῦσι, καὶ τὸ μὲν μὴ ὄν εἴη, τὸ δὲ ὄν μὴ εἴη, ὅμως οὐδὲν ἤττον εἴη ἂν· τὰ γὰρ μὴ ὄντα εἴη κατὰ τὸν ἐκείνου λόγον. Ita Bekkeri editio, a qua in eo solum discrepat cod. Lips. quod pro ζυγχοῦσι præbet ζυγχοῦσι. Sed Sylburgius jam conjecerat συγχοῦσι, quod Fossius recepit, qui locum ita corrigendum existimavit: οὐκ ἀνάγκη γάρ, εἰ τὸ μὴ ὄν ἔστι, καὶ τὸ ὄν μὴ εἶναι. εἰ δὲ δὴ καὶ οὕτω τις συγχοῦσι, καὶ τὸ μὲν μὴ ὄν εἴη, τὸ δὲ ὄν μὴ εἴη, ὅμως οὐδὲν ἤττον εἴη ἂν τι· τὰ γὰρ μὴ ὄντα εἴη κατὰ τὸν ἐκείνου λόγον. In quibus verbis nemo dubitabit, quin recte substi-

tutum sit et τὸ μὴ ὄν ἔστι pro vulg. ὄν ἔστι, deinde et τὸ μὴ εἶναι satis accomodatatum est, quamquam δὴ poterat abesse. Tum post ὅμως οὐδὲν ἤττον εἴη ἂν adjecit τι, cuius loco Felicianus legit πάντα. At non minus recte τὸ ὄν suspicari licet. Denique in ultima enuntiationis parte ἂν particula post ἢ desideratur, repetenda illa e prægressa sententia haud secus atque infra τὸ μὲν ὄν οὐκ ἂν εἴη, τὸ δ' οὐκ ὄν γενοῦσι; ἢ, quod Fossium non fugit. Felicianus vertit: « Non etiam est necesse, si non ens est, ut etiam ens non sit. Verutamen, si ita etiam quispiam concesserit, ut et non ens sit et ens non sit, nihilo minus omnia erunt, eo quod ea quæ non sunt, ex illius ratione procul dubio essent. » Hic quoque et δὲ καὶ οὕτω τις ζυγχοῦσι legit, sed scribendum videtur et δὲ καὶ τοῦτο τις ζυγχοῦσι. Quocirca locum sic restitimus: οὐκ ἀνάγκη γάρ, εἰ τὸ μὴ ὄν ἔστι, καὶ τὸ ὄν μὴ εἶναι. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο τις ζυγχοῦσι καὶ τὸ μὲν μὴ ὄν εἴη, τὸ δὲ ὄν μὴ εἴη, ὅμως οὐδὲν ἤττον εἴη ἂν πάντα· τὰ γὰρ μὴ ὄντα εἴη κατὰ τὸν ἐκείνου λόγον.

15. εἰ δὲ ταῦτον ἔστι καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι, οὐδ' οὕτως μᾶλλον οὐκ εἴη ἂν τι εἴη. Ita Casaubonus. Extrema mensura aliquo laborare recte observavit Fossius, qui deleto præter εἴη, οὐδ' οὕτως μᾶλλον οὐκ ἂν τι εἴη scripsit. Neque aliter Bekkerus eodem εἴη unciis incluso de hoc enuntiatione videtur judicasse. In cod. Lips. hæc habentur: εἰ δὲ ταῦτον ἔστι τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι, οὐδ' οὕτως μᾶλλον εἴη ἂν τι, sequitur spatium vacuum trium quattuorve litterarum, deinde ὡς γὰρ κἀκεῖνος κ. τ. λ. Quare suspicor ita esse reponendum: εἰ δὲ ταῦτον ἔστι τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι, οὐδ' οὕτως μᾶλλον εἴη ἂν τι ἢ οὐκ εἴη. Concinit fere Felicianus sic vertens: « Præterea si idem etiam sit et esse et non esse, neque ita magis ut non sit, quam ut sit, conficitur. »

16. ὡς γὰρ κἀκεῖνος λέγει, ὅτι εἰ ταῦτον μὴ ὄν καὶ ὄν, τὸ τε ὄν οὐκ ἔστι καὶ τὸ μὴ ὄν, ὥστε οὐδὲν ἔστιν, ἀντιστρέφαντι ἔστιν ὁμοίως φάναι ὅτι πάντα ἔστιν. τὸ τε γὰρ μὴ ὄν εἶναι καὶ τὸ ὄν, ὥστε πάντα ἔστιν. Perperam hæc, quemadmodum notavi, a Bekkero distincta sunt. Incepta porro Sylburgii conjectura est qui ὅτι πάντα εἴη pro ὅτι πάντα ἔστι legi volebat. Felicianus interpretatur: « Nam quemadmodum ille inquit, si non ens est et idem est, non ens autem non est, etiam ens non erit, quamobrem nihil erit: ita quoque vice versa dicere omnia esse nos possumus. Si enim non ens est, et ens est, omnia erunt. » Quid ille in codice suo invenerit, satis patet; sed aliter constituendas est locus. Fossius intellecta sententia eo modo orationem conformavit, ut ex variis incisio unam periodum conderet. Sic autem posuit: ὡς γὰρ κἀκεῖνος λέγει, ὅτι, εἰ ταῦτο τὸ μὴ ὄν καὶ ὄν, τὸ τε ὄν οὐκ ἔστι καὶ τὸ μὴ ὄν, ὥστε οὐδὲν ἔστιν· ἀντιστρέφαντι ἔστιν ὁμοίως φάναι ὅτι πάντα ἔστι· τὸ τε γὰρ μὴ ὄν εἶναι καὶ τὸ ὄν, ὥστε πάντα ἔστιν. Cod. Lips. exhibet: ὅτι εἰ ταῦτο τὸ μὴ ὄν καὶ τὸ ὄν. Inseto igitur inter καὶ et ὄν articulo reliqua, ut a Fossio distincta sunt, servanda censemus. Est enim verborum sensus: « quemadmodum ille ait, si idem sit non ens et ens, perinde non esse ens ac non ens, ita ut nihil sit: similiter licet contraria ratione dicere, omnia esse: siquidem non ens est pariter atque ens, ita ut omnia sint. »

Dianæ templo deposuit. Variat operis illius inscriptio, quod nonnulli Musas, quidam de natura, Diodotus certum constituendæ vitæ gubernaculum, alii morum rationem vel moris ordinem sive ornamentum unius omnium inscribere. Inde conjici licet Heraclitum nihil præter nomen suum in fronte voluminis præposuisse. Constabat liber e tribus partibus, quarum prima scriptor de universo, altera de republica, tertia de rebus divinis egit (9). Hujus pauca quæ exstant fragmenta post Henr. Stephanum in Poesi Philosophica, Frid. Schleiermacherum in F. A. Wolfii et Ph. Buttmanni Museo I p. 313-533 (Op. philos. II p. 3-146) et J. Bernaysium (10) Mus. Rhenan. Nov. Ser. VII, p. 90-116; IX, p. 241-269, recognita et aucta infra exhibebo atque interpretabor.

Heraclitus a sermonis obscuritate τοῦ Σκοτεινοῦ cognomen posterioribus sæculis invenit. Sic jani Pseudoaristoteles de Mundo cap. 5 : ταῦτ' δέ, inquit, τούτῳ ἦν καὶ τὸ παρὰ τῷ σκοτεινῷ λεγόμενον Ἡρακλείτου κτλ. I, et a Lucretio lib. I, vs. 639-640 dicitur *clarus ob obscuram linguam*. Cf. Strabo lib. XIV p. 642 et Seneca Epist. 12. Multi eum de industria minus perspicue scripsisse putarunt, ne ab omnibus intelligeretur. In qua opinione fuere Cicero (11), Diogenes Laertius, Clemens Alexandrinus, auctor Allegoriarum Homericarum quæ sub Heracliti vel Heraclidis nomine feruntur. Alii male vinctam et ambiguum philosophi ora-

tionem incusant (12) qua rebus clarissimis tenebras obduxerit. Assirmant enim difficile fuisse, Heracliti verba distinguere, quia quod cujusque periodi principium, qui finis esset non apparet. Quamobrem sæpenumero lectores de vocabulorum contextu ambigebant, nescientes utrum ad præcedentia an ad sequentia referenda essent. Neque tamen veteres dissententur (13), partes aliquot operis Heraclitei splendide ac dilucide fuisse conscriptas, ut vel obtusa ingenia sententias quasdam assequi vocumque vim ac voluntatem interpretari possent. Sic autem cogitata eloquebatur, ut legentium animi altius se efferrent et quasi divino instinctu concitarentur. Qua in re inter scriptores Græcos brevilocquentia et incomparabili dictionis gravitate excellebat. Proditum est Cratetem (14) quendam Heracliti Musas (15) primum in Græciam intulisse dixisseque istud opusculum Delio natatore indigere qui in ejus tanquam fluminis altitudine non periret. Similis est apud Diogenem de Socrate narratio. Qui quum ab Euripide Ephesii philosophi libellum accepisset, rogatus quid de eo sentiret, respondisse fertur quæ intellexerit præclara esse, putare se etiam quæ non intellexerit esse eximia, verum Delio quopiam opus esse natatore (16).

Hæc atque alia istius generis talia sunt, ut cavendum videatur, ne commentitiis rebus fidem adjungamus. Nam de Socrate ratio fugit Dioge-

Vitt. auct. cap. 14 : ΑΓΟΡ. Σὺ δὲ τί κλάεις, ὦ βέλτιστε; πολὺ γὰρ οἶμαι κάλλιον σοὶ προσλαλεῖν. ΗΡΑΚΛ. Ἠγίνομαι γάρ, ὡ ἔνε, τὰ ἀνθρωπεία κρήνηματα δίξυρά, καὶ δακρυώδεια, καὶ οὐδὲν αὐτέων ὁ, τι μὴ ἐπικρίθων τῷ δὴ οἰκτιρῶ τε σφίας καὶ ἄλλοι.

(9) Diogenes Laertius lib. IX, 5-6 : Τὸ δὲ φερόμενον αὐτοῦ βιβλίον ἔστι μὲν ἀπὸ τοῦ συνέχοντος περὶ φύσεως· διήρηται δὲ εἰς τρεῖς λόγους, εἰς τε τὸν περὶ τοῦ παντός, καὶ πολιτικόν, καὶ θεολογικόν. Ἀνέθηκε δὲ αὐτὸ εἰς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερόν. M. lib. IX, 12 : Ἐπιγράφουσι δὲ αὐτὸ οἱ μὲν Μούσας, οἱ δὲ Περὶ φύσεως, Διόδωτος δὲ Ἀκριβὲς οὐάκισμα πρὸς στάθμην βίου, ἄλλοι ἔνωμένην ἡθῶν ἢ τρόπου κόσμον ἐνὸς τῶν ἐμπάντων. Apud Plutarchum adv. Colot. p. 1115 : Ἀριστοτέλους τὰ περὶ οὐρανοῦ καὶ τὰ περὶ ψυχῆς, Θεοφράστου δὲ τὰ πρὸς τοὺς φυσικοὺς, Ἡρακλείτου δὲ τὸν Ζωροάστην, τὸ περὶ τῶν ἐν ἔθου κτλ. pro Ἡρακλείτου legendum Ἡρακλείδου. Nam Heraclides Ponticus scripsit librum περὶ τῶν ἐν ἔθου teste Diogene Laertio lib. V, 6, 86. Cf. Bernays. Mus. Rh. VII p. 96.

(10) Adde ejusdem Heraclitea, part. 1, Bonnæ 1848, et Lassali de Heracliti philosophia volumen, Berolimi 1858.

(11) Cicero Heraclitum valde obscurum fuisse et consulto occulte dixisse ait. Idem cognomento σκοτεινός eum perhiberi testatur, quia de natura nimis obscure memoraverit. Conf. de Divin. II, 64; de Nat. deor. I, 26; de Fin. II, 5. Denique de Nat. deor. III, 14 : Heraclitum, inquit, non omnes interpretantur uno modo, qui quoniam, quid diceret, intelligi noluit, omittamus. Diogenes Laertius lib. IX, 6 : ὡς μὲν πινε, ἐπιτηθεύσας ἀσαφέστερον γράψαι, ὅπως οἱ ὀνομαζόμενοι προσείον αὐτῷ, καὶ μὴ ἐκ τοῦ δημόδου εὐκατα-

φρόνητον εἶη. Clemens Alexandrinus Strom. V p. 571 C : καὶ μυρία ἐπὶ μυρία· εὐρύμην ἂν ὑπὸ τε φιλοσόφων, ὑπὸ τε ποιητῶν αἰνιγματώδεις εἰρημένα· ὅπου γε καὶ ὅλα βιβλία ἐπικεκρυμμένην τὴν τοῦ συγγραφέως βούλησιν ἐπιδείκνυνται, ὡς καὶ τὸ τοῦ Ἡρακλείτου Περὶ φύσεως, ὁ; καὶ δι' αὐτὸ τούτο σκοτεινὸν; προσηγόρευται. Heraclitus Alleg. Hom. cap. 24 p. 51 ed. Mehler. : Ὁ γοῦν σκοτεινός· Ἡρακλείτος ἀσαφῆ καὶ διὰ συμβόλων εἰκάζεσθαι δυνάμενα θεολογεῖ τὰ φυσικὰ, δι' ὧν φησι κτλ.

(12) Aristoteles Rhet. III, 5 : Τὰ γὰρ Ἡρακλείτου διαστῆσαι ἔργον διὰ τὸ ἔθλον εἶναι ποτέρω πρόσκειται, τῷ ὑστερον ἢ τῷ πρότερον· ὅλον ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ τοῦ συγγράμματος· φησὶ γὰρ κτλ. Demetrius de Elocut. 192 : Ἀθλος γὰρ ἢ ἐκαστοῦ κάλλου ἀρχὴ ζεῖ τὴν λύσιν, ὥσπερ τὰ Ἡρακλείτου· καὶ γὰρ ταῦτα σκοτεινά ποιεῖ τὸ πλεῖστον ἢ λύσει.

(13) Diogenes Laertius lib. IX, 7 : Δαμπρῶς τε ἐνίστοι ἐν τῷ συγγράμματι καὶ σαφῶς ἐκβάλλει, ὥστε καὶ τὸν καθέστατον βαθέως γινῶναι καὶ διαρμα ψυχῆς λαβεῖν· ἢ τε βραχυτέρας καὶ τὸ βάρος τῆς ἐρμηνείας ἀσπύρητον.

(14) Diogenes Laertius lib. IX, 12 : Σέλευκος μέντοι φησὶν ὁ γραμματικὸς, Κρότωνά τινα ἱστορεῖν ἐν τῷ Κατακολληθητῇ, Κράττητά τινα πρώτων εἰς τὴν Ἑλλάδα κομίσει τὸ βιβλίον· ὃν καὶ εἰπεῖν, Δηλίου τινὸς δεῖσθαι κολυμβητοῦ, ὁ; οὐκ ἀποκνηγῆσθαι ἐν αὐτῷ.

(15) Ἰάδες Μούσαι vocantur a Clemente Strom. V p. 576 A.

(16) Diogenes Laertius lib. II, 22 : Φασὶ δ' Εὐριπίδην αὐτῷ ζόντα τὸ Ἡρακλείτου σύγγραμμα ἐρέσθαι, Τί δοκαί; τὸν δὲ φάναι, Ἄ μὲν συνήκα, γενναῖα· οἶμαι δὲ καὶ ἂ μὴ συνήκα· πλὴν Δηλίου γέ τινος δεῖται κολυμβητοῦ.

nem, siquidem illi qui miram hanc rem primi vulgarunt non tam Socrati quam sibi ingenii acumen detraxerunt. Quum enim Plato, Aristoteles, Plutarchus aliique Heraclitum non solum legerint, sed etiam decreta ejus explicaverint, Socratem in ejus libro hæsisse nemo credat. Quid? quod Socratis et Platonis tempore satis emendata monumentorum Heracliteorum exemplaria in hominum manibus fuisse probabile est. Nempe posteri qui cultum de philosophi obscuritate conqueruntur corruptioribus exemplis videntur usi. Jacuit autem fere silentio post Platonis et Aristotelis tempora Heracliti illud de rerum natura volumen, nisi quod Ephesii philosophi aliquot sectatores fuerunt qui Heraclitei (17) dicebantur et quod Stoici (18) in placitis ejus dilucidandis et ad sua dogmata accommodandis operam consumserunt. Secuti sunt Plutarchus, Sextus Empiricus, M. Antoninus, Clemens Alexandrinus qui Heraclitum lectitarunt multaque ejus dicta et præcepta celebraverunt. Præterea ad Ephesii civis chartas ab hominum oblivione vindicandas accessit Hippolytus in Hæresium omnium refutatione, editus Oxonii anno 1851 sub Origenis nomine ab Emmanuele Millero. Hic Noeti hæretici doctrinam ex Heracliteo fonte manasse ostensurus data occasione varia veteris illius sapientiæ doctoris scita et apophthegmata proponit. Theodoretus vero et Stobæus, licet plures Heracliti sententias commemorent, non tamen eas ex ipsis doctissimi hominis commentariis, sed ex aliorum scriptis petivisse videntur. Jam si Heraclitei libelli fragmenta ex iis quos nominavi scriptoribus collecta consideramus, fateamur necesse est omnia esse aperta et lucida exceptis mendis aliquot locisque depravatis quibus medicinam facere non admodum difficile est. Sed hæc de sermonis obscuritate dicta sufficiant.

Restat ut placita egregii viri adumbremus. Rerum (19) elementum ignem esse dixit ejusque vicibus universa cieri atque agitari. Qui dum condensatur vel rarescit, ingens animalium, corporum formarumque varietas modo nascitur modo occidit. At occasus (20) nihil differt ab ortu, siquidem vivorum sors a mortuorum conditione non diversa est. Cuncta enim perpetuo moventur et priore statu relicto in contrarium transeunt, neque quidquam quiescit (21). Quare nihil præter igneam vim est immortale. Quippe cætera non sunt, sed fiunt et quasi fluminis iustar labuntur (22). Ignis vero mutatur primum in aerem, deinde aer in aquam, quæ partim in terram abit, partim in ignem revolvitur (23). Est autem ille ignis omnibus quæ agitantur movendi principium. Itaque hujus beneficio sentimus, cogitamus, animam de cælo ducimus. Porro non alium vitæ nostræ auctorem et custodem habemus (24). Idem fulminis specie rerum universitatem regit ac tuetur (25). Neque tamen quidquam forte et casu evenit, sed omnia necessitate fiunt. Etenim mundum neque dii neque homines procreant, sed fuit ex omni æternitate (26) atque est et erit ignis sempiternus. Quum enim e flammæ ardore generatus sit, certo tempore eum comburi necesse est. At quamdiu exurit universitatis corpus cunctaque fumo complentur, tamdiu offusa orbi caligine nihil sub aspectum cadit. Ibi contingere solet, ut terra ad orci similitudinem accedat. Ut enim in orco defunctorum animæ odorantur: ita vivi tum olfactu pro visu utuntur, donec reddita luce denuo videre possint (27). Ortus occasusque vicissitudini præsent contrariæ naturæ, e quibus omnium parens vocatur Bellum sive Discordia (28), omnium confectrix nominatur Pax sive Concordia (29). Denique mutatio qua universum existit via sursum ac deorsum ducens appellatur (30). Nimirum vapores qui ex agris et aquis excitantur

(17) Diogenes Laertius lib. IX, 6: Τσαύτην δὲ δόξαν ἔσχε τὸ σύγγραμμα, ὡς καὶ ἀρετιστάς ἀπ' αὐτοῦ γενέσθαι τοὺς κληθέντας Ἡρακλιτεῖους. Cf. Plat. Theæt. p. 179 seq.

(18) Cleanthes, Aristo, Sphærus, Chrysippus. Vid. Diogenes Laertius lib. VII, 174 et 178; lib. IX, 5 et 15. Cf. Phædr. Epicur. de Diis col. IV, 12 sq.

(19) Diogenes Laertius lib. IX, 8: Πῦρ εἶναι στοιχείον, καὶ πυρὸς ἀμοιβὴν τὰ πάντα ἀραιώσει καὶ πυκνώσει τὰ γινόμενα.

(20) Vid. fragm. 46.

(21) Diogenes Laertius lib. IX, 8: Γίνεσθαι πάντα κατ' ἐναντιότητα.

(22) Diogenes Laertius lib. IX, 8: Καὶ βεῖν τὰ ὅλα ποταμοῦ εἴη. Cf. fragm. 21-22. Plato Cratyl. p. 402 A: λέγει που Ἡράκλειτος ὅτι πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει, καὶ ποταμοῦ ῥοῆ ἀπεικάζων τὰ ὄντα λέγει ὡς δις ἐς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης.

(23) Vid. fragm. 28 et 31. Diogenes Laertius lib. IX, 9: Ηυκνούμενον γὰρ τὸ πῦρ ἐξυγραίνεσθαι, συνιστάμενον τε γίνεσθαι ὕδωρ, πηγνύμενον δὲ τὸ ὕδωρ εἰς γῆν τρέπεσθαι.

(24) Vid. fragm. 49 et adnot. ad fragm. 46.

(25) Vid. fragm. 50.

(26) Vid. fragm. 27. Diogenes Laertius lib. IX, 8: Ἐν εἶναι κόσμον, γενεᾶσθαι τε αὐτὸν ἐκ πυρός, καὶ πάλιν ἐκπυρῶσθαι κατὰ τινὰς περιόδους ἐναλλάξ τὸν σύμπαντα αἰῶνα· τοῦτο δὲ γίνεσθαι καθ' εἰμαρμένην.

(27) Vid. fragm. 25-26.

(28) Vid. fragm. 43.

(29) Diogenes Laertius lib. IX, 8: Τῶν δὲ ἐναντίων τὸ μὲν ἐπὶ τῆν γενέσιν ἀγὼν καλεῖσθαι πόλεμον καὶ ἔριν· τὸ δ' ἐπὶ τῆν ἐκπύρωσιν, ὁμολογίαν καὶ εἰρήνην.

(30) Diogenes Laertius lib. IX, 8: Καὶ τῆν μεταβολὴν ὄντων ἀνω κάτω· τὸν τε κόσμον γίνεσθαι κατὰ ταύτην. Vide fragm. 32 et 91.

εἶπερ μὴ ἔστι, μηδὲ φρονεῖσθαι. Εἰ δ' οὕτως, ἢ ἂν εἶναι ψεῦδος οὐδαμῶς φησιν, οὐδ' εἰ ἐν τῷ περὶ φησὶ ἀμιλλᾶσθαι ἄρματα. Πάντα γὰρ ἂν ἴτα εἴη. Πῶς γὰρ τὰ δρώμενα καὶ ἀκουόμενα διὰ τοῦ ἔστιν, ὅτι φρονεῖται ἕκαστα αὐτῶν; εἰ δὲ μὴ διὰ τοῦ ἔστιν, εἶπερ οὐδὲν μᾶλλον ἢ δρώμεν ἔστιν, πνούτω μᾶλλον ἢ δρώμεν ἢ ἀδιανοούμεθα; καὶ γὰρ περὶ ἐκεῖ πολλοὶ ἂν ταῦτα ἴδοιεν, καὶ ἐνταῦθα πολλοὶ ταῦτα διανοηθεῖμεν. Τὰ οὖν διανοητὰ τοιαῦτά ἐστι,

ποῖα δὲ τάληθῃ, ἀδηλον. Ὡστε καὶ εἰ ἔστιν, ἡμῖν γε ἄγνωστ' ἂν εἶναι τὰ πράγματα. Εἰ δὲ καὶ γνωστά, 20 πῶς ἂν τις, φησί, δηλώσειεν ἄλλω; ὁ γὰρ εἶδε, πῶς ἂν τις, φησί, τοῦτο εἶποι λόγῳ; ἢ πῶς ἂν ἐκεῖνο δῆλον ἀκούσαντι γίγνοιτο μὴ ἰδόντι; Ὡσπερ γὰρ οὐδὲ ἡ ὄψις τοῦ, ὁ φθόγγος γινώσκει, οὕτως οὐδὲ ἡ ἀκοή τὰ χρώματα ἀκούει, ἀλλὰ φθόγγος· καὶ λέγει ὁ λέγων λόγον, ἀλλ' οὐ χρῶμα οὐδὲ πρᾶγμα. Ὁ οὖν τις μὴ ἐννοεῖ, πῶς αἰτεῖ τοῦτο παρ' ἄλλου λόγῳ; ἢ σημείω τινὶ ἐτέρου του πράγματος 8

ἢ κήν ἢ τι, τοῦτο ἄγνωστὸν τε καὶ ἀνεπινοήτῳ ἔστιν ἡρώω, παρακαμίνως ἀποδεικνόντων. Quamobrem Fossius clor fuit, ut locus sic corrigetur: εἰ μὴ οὖν οὐδὲν, τὰς οὐδεῖς; λέγει [εἶναι ἄγνωστα] βλπαντα. δεῖν γὰρ [ἂν] τὰ νοούμενα εἶναι, καὶ τὸ μὴ ἂν, εἶπερ μὴ ἔστι, μηδὲ φρονεῖται. εἰ δ' οὕτως, οὐδὲν ἂν εἶναι ψεῦδος, οὐδ' εἰ, φησὶν, οὐδ' ἂν τὸ πειλάγει φαίη ἀμιλλᾶσθαι ἄρματα. πάντα γὰρ ἂν ἴτα εἴη. καὶ γὰρ τὰ δρώμενα καὶ ἀκουόμενα διὰ τοῦτο πν, ὅτι φρονεῖται ἕκαστα αὐτῶν. Quae correctio ingenua quidem est, sed tamen non plane nobis satisfacit, si enim bene observavit doctus ille vir οὐδεὶς post ψεύσε ferri non posse, tamen iteratum illud oratorum more δ' εἰ non convenit commentariis Aristoteleis tenui et illi sermonis genere scriptis. Quocirca pro οὐδεῖς legimus οὐδαμῶς. Præterea dubitanter pro πάντα ταῦτα, nun unum tantum hic commoretar exemplum, cuius seris duo affert Sextus, nota ταῦτα ponendum esse sijnit. Nos ne hac quidem mutatione rem rectius conlami arbitantes in vulgata lectione quæ excidisse nonnulla dico est, acquiescimus. Denique quoniam καὶ γὰρ parvule demonstrationem, eni res percipi nequeant, indinat, nihil autem ejusmodi demonstratur, sententiam endosam esse jure dixit Fossius. Nam alienum ab eatione animum Gorgias habebat. Quapropter Fossius terroptionis signum post φρονεῖται posuit. At sic quome verba a Gorgie mente discrepant. Flagitatur enim hoc enuntiandum non καὶ γὰρ, sed πῶς γὰρ: cætera omio assentimur.

14. Bekkerus: εἰ δὲ μὴ διὰ τοῦτο, ἀλλ' ὥσπερ οὐδὲν μᾶλλον ἢ δρώμεν ἔστιν, οὕτω μᾶλλον ἢ δρώμεν ἢ διανοούμεθα. εἰ γὰρ ὥσπερ ἐκεῖ πολλοὶ ἂν ταῦτα ἴδοιεν, καὶ ἐνταῦθα πολλοὶ ἂν ταῦτα διανοηθεῖμεν. τὸ οὖν μᾶλλον δὴ τοιαῦτά ἐστι, εἰ δὲ ἀληθῆ, ἀδηλον. Ὡστε καὶ εἰ ἔστιν, ἡμῖν γε ἄγνωστα καὶ τὰ πράγματα. In his jam codicis Lipsiensis ope duo endæ, quæ reperiuntur apud Casaubonum, sublata sunt. Ugo enim legitur μᾶλλον δρώμεν ἔστιν οὕτω μᾶλλον ἢ ac eandē ἐκεῖτο pro ἐκεῖ. At alia restant vitia haud minus noxia. Pro ἀλλ' ὥσπερ οὐδὲν μᾶλλον ἢ δρώμεν ἔστιν, οὕτω μᾶλλον ἢ δρώμεν ἢ διανοούμεθα scribendum cum Fossio: li' εἶπερ οὐδὲν μᾶλλον ἢ δρώμεν ἔστιν, ἔστιν οὕτω μᾶλλον ἢ δρώμεν ἢ ἀδιανοούμεθα; sed quod idem vir doctus conuicil τὸ οὖν μᾶλλον δὴ τοιαῦτά ἐστι τοιαῦτά δὲ τάληθῃ, ἀδηλον imine nobis probatur. Nam vulgatæ lectionis initium si ecie se habet, scribendum est τὸ οὖν μᾶλλον δὴ (intellige hui) ταινὸς ἔστι. Neque vero dubium quin poni oporteat τὰ οὖν διανοητὰ τοιαῦτά ἐστι. In eandem sententiam Felicianus: «Ac quæ quidem cogitantur, talia sunt. Sed mentem sint vera, incertum est.» Καὶ εἰ ἔστιν præstare odicum Urbinatis et Lipsiensis scripturæ et καὶ ἔστιν videunt Bekkerus et Fossius, siquidem Gorgie opinio non esse quidquam percipi hac ratione fortius exprimitur. Atrema apud Casaubonum sic scripta sunt: ἡμῖν γνωστά εἶναι τὰ πράγματα, sed requiritur id quod cod. Lips. præcæ ἡμῖν γε ἄγνωστ' ἂν εἶναι τὰ πράγματα.

20. εἰ δὲ καὶ γνωστά, πῶς ἂν τις, φησί, δηλώσειεν ἄλλω;

ὁ γὰρ εἶδε, πῶς ἂν τις, φησί, τοῦτο εἶποι λόγῳ; ἢ πῶς ἂν ἐκεῖν φθλον ἀκούσαντι γίγνοιτο, μὴ ἰδόντι; Ita Fossius et Bekkerus, qui jam e codice Lipsiensis quædam in verborum contextum receperunt. Etenim pro εἰ δὲ καὶ vulgo legebatur εἰ δὲ, deinde pro πῶς ἂν τις, φησί, δ. α. olim male scriptum erat πῶς ἂν τις, φασί, quod tamen in φησί convertendum esse Sylburgius animadvertat. Utrumque exhibet liber Lipsiensis. At dubium esse ait Beckius, utrum in illo codice etico existet, an eἶπω, quod iure repudiarunt viri docti. Unum superest mendum. Nam pro ἢ πῶς ἂν ἐκεῖν φθλον ἀκούσαντι γίγνοιτο desideratur ἢ πῶς ἂν ἐκεῖνο κ. τ. λ. quod item suppeditat præstantissimus liber Lipsiensis. Nescio an eandem lectionem exprimat Bern. Felicianus, ita vertens: «vel quomodo id alteri audienti et non videnti poterit manifestari.»

p. 980. b. 1. ὥσπερ γὰρ οὐδὲ ἡ ὄψις τοῖς φθόγγος γινώσκει, οὕτως οὐδὲ ἡ ἀκοή τὰ χρώματα ἀκούει, ἀλλὰ φθόγγος; καὶ λέγει ὁ λέγων, ἀλλ' οὐ χρῶμα οὐδὲ πρᾶγμα. Sic codices. Vitiosa esse verba καὶ λέγει ὁ λέγων, ἀλλ' οὐ χρῶμα οὐδὲ πρᾶγμα sensisse videtur Tennemannus Hist. phil. p. 486 ed. Wendt. Omisit enim ἀλλ' post λέγων. Neque tamen hoc modo restituitur oratio, quam resarcendam esse patet inserto λόγον inter λέγων et ἀλλ'. Cuius emendationis auctor Fossius bene comparavit Sext. Empir. adv. Math. VII § 84: φ γὰρ μηνύομεν, λόγος ἐστὶ. λόγος δὲ οὐκ ἔστι τὰ ὑποκειμένα καὶ τὰ ὄντα. οὐκ ἄρα τὰ ὄντα μηνύομεν τοῖς πέλας, ἀλλὰ λόγον δ: ἑτερός ἐστὶ τῶν ὑποκειμένων. Idem efficitur ex iis quæ apud nostrum sequuntur ἀρχὴν γὰρ οὐ φθόγγον λέγει οὐδὲ χρῶμα, ἀλλὰ λόγον.

4. ὁ οὖν τις μὴ ἐννοεῖ, πῶς αἰτεῖ παρ' ἄλλου λόγῳ ἢ σημείω τινὶ ἐτέρου πράγματος ἐννοήσειεν, ἀλλ' ἢ εἰάν μὲν χρῶμα ἰδῶν, εἰάν δὲ . . . μος. ἀρχὴν γὰρ οὐ . . . λέγε . . . γο εἰ δὲ χρῶμα, ἀλλὰ λόγον, ὥστ' οὐδὲ διανοεῖσθαι χρῶμα ἔστιν, ἀλλ' ὄψιν, οὐδὲ ψόφον, ἀλλ' ἀκούειν. Ita Bekkerus. Plura etiam apud Casaubonum hoc loco menda inveniuntur: εἰ οὖν τις μετεννοεῖ πῶς αἰτεῖ παρ' ἄλλου λόγῳ ἢ σημείω τινὶ ἐτέρου πράγματος ἐννοήσειεν, ἀλλ' ἢ εἰάν μὲν χρῶμα ἰδῶν· εἰάν μος ἀρχὴν γὰρ οὐ λέγε γο εἰ δὲ χρῶμα, ἀλλὰ λόγον, ὥστ' οὐδὲ διανοεῖσθαι χρῶμα ἔστιν, ἀλλ' ὄψιν, οὐδὲ ψόφον, ἀλλ' ἀκούειν. Pro μετεννοεῖ Sylburgius legi voluit μετεννοεῖ aut μετενοεῖ, pro ἐννοήσειεν vero ἐννόησιν, nihil præterea ausus mutare. Sed hæc conjecturæ neque re ipsa neque codice Lipsiensis confirmantur. In hoc autem libro principio legitur ὁ οὖν τις μὴ ἐννοεῖ, deinde ἐτέρου τοῦ πράγματος ἐννοήσειεν, tum εἰάν δὲ υμας. ἀρχὴν γὰρ, οὐ λέγει δὲ χρῶμα, ἀλλὰ λόγον, ὥστ' οὐδὲ διανοεῖσθαι κ. τ. λ., denique οὐδὲ ψόφον οὐδ' ἀκούειν. Non multum proficimus e Feliciani interpretatione, ubi hæc reperiuntur: «Quomodo igitur rem quispian ab altero vel verbis vel siguo alio aliquo sibi exponi petit, quam ille consideravit? Qui enim colorem intuitus non est, sed orationem audivit, ignorat colorem, et orationem percipit: qui vero e contrario colorem inspexit oratione audite minime percepta, non colorem, sed orationem ignorat. Quare cogitari neque color, sed videri,

Idem alio loco (46) ait : « Est præterea annus quem Aristoteles maximum potius quam magnum appellat, quem solis et lunæ vagarumque quinque stellarum orbis conficiunt, quum ad idem signum, ubi quondam simul fuerant, una referuntur; cuius anni hiems summa est κατακλισμός, quam nostri diluvionem vocant, æstas autem ἐκπύρωσις, quod est mundi incendium. Nam his alternis temporibus mundus tum exignescere, tum exaquescere videtur. Hunc Aristarchus putavit esse annorum vertentium ΗCCCCLXXXIII, Aretes Dyrrhachinus VDLII, Heraclitus et Linus XDCCC (47). »

attingit quarto et decimo ætatis anno quo seminare potest, semen autem ejus inter annum confectum iterum post annum (sic) quindecim generat similem sibi. Ex his autem nominibus avorum, patrum, filiorum, natorum sicut et matrum, filiarum filliarumque prolibus completa perficitur generatio. » Eundem Philonis locum negligenter excerptum legimus apud Cramer. Anecd. Paris. I p. 224 : "Οτι ὁ ἄριθμός φυσικώτατός ἐστιν. Ὁ γὰρ ἐν μονάδι τριάς, τοῦτο ἐν δεκάσει τριακοντάς, ἐπεὶ καὶ ὁ τοῦ μηνὸς κύκλος συνίστηται ἐκ τεσσάρων τῶν ἀπὸ μονάδος ἐξῆς τετραγώνων α' δ' θ' ις'. ὅθεν οὐκ ἀπὸ σκοποῦ Ἡράκλειτος γενεὰν τὸν μῆνα καλεῖ. Quid hic emendatione egeat, quærere mihi non libet. Memorabile et Plutarchi testimonium est de Defect. orac. cap. 11, vol. IX p. 316 : 'Ἐτη τριάκοντα ποιοῦσι τὴν γενεὰν καθ' Ἡράκλειτον· ἐν ᾧ χρόνῳ γεννῶνται κατέχει τὸν ἐξ αὐτοῦ γεννημένον ὁ γεννήσας. Idem de Plac. phil. lib. V cap. 24 ait : 'Ἡράκλειτος· καὶ οἱ Στωϊκοὶ ἀρχεσθαι τοὺς ἀνθρώπους τελειότητος· περὶ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα, περὶ ἣν ὁ σπερματικὸς κρί-

Denique in libro quem edidit Heraclitus de verborum vi ac potestate dedita opera egit (r. 67). Et Proclus (48) dialecticem Eleaticis ita propriam fuisse dicit, ut mathematicam Pythagoreis, etymologiam Heracliteis. Risit sine dubio Plato in Cratylo Heraclitum de talibus rebus disputantem, fortasse etiam Democritum (49); verum quæ sint in isto dialogo Heracliti partes, quæ Democriti, nemo hodie dixerit.

Sed hæc hactenus. Res et decreta Ephesii philosophi, ut quæque memoriâ digna videbantur, carptim perscripsi : cætera e fragmentis cognoscuntur.

νεταὶ ὁμόος . . . περὶ δὲ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα ἔννοια γίνεται καλοῦ τε καὶ κακοῦ καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν.

(46) Censorinus de Die natali cap. 18.

(47) Plutarchus de Plac. phil. lib. II cap. 32 : Τὸν ἄμεγαν ἑνιαυτὸν οἱ μὲν ἐν τῇ δεκαετηρίδι τίθενται, οἱ δ' ἐν τῇ ἐνεκαεκαετηρίδι, οἱ δ' ἐν ταῖς ἐξήκοντα ἐνὸς δέουσι. Ἡράκλειτος, ἐκ μυρίων δεκαετηρίων ἡλιακῶν. Διογένης, ἐκ πέντε καὶ ἐξήκοντα καὶ τριακοσίων ἑνιαυτῶν τοσοῦτων, ὅσην ὁ κατὰ Ἡράκλειτον ἑνιαυτός. Idem de Defectu orac. cap. 17, vol. IX pag. 316 : Καὶ ὁ Κλισμώροτος· Ἀκούει ταῦτ' (ἐστὶ) πολλῶν καὶ ὁρᾷ τὴν Στωϊκὴν ἐκπύρωσιν, ὅσπερ τὰ Ἡρακλείτου καὶ Ὀρφέως· ἐπινομομένην ἑτη κτλ.

(48) Proclus in Parmenid. T. IV p. 12 : Τὴν διαλεκτικὴν . . . ἐξαιρέτων οὖσαν τοῦ Ἑλεατικοῦ διδασκαλείου, καθάπερ ἄλλο τι τοῦ Πυθαγοραίου λέγουσιν, ὡς τῆς διὰ τῶν μαθημάτων ἀγωγῆς, καὶ ἄλλο τοῦ Ἡρακλείτου, τὴν διὰ τῶν ὀνομάτων ἐπὶ τὴν τῶν ὄντων γῶσιν

(49) Vid. Democriti fragm. pag. 109.

παραλόγους, καὶ ὅτι οὐδεὶς ἑτέρω ταῦτὸ ἔννοεῖ. | ρία, ὥστε ἐν τῇ περὶ ἐκείνων σκέψει καὶ ταύτας ἐξε-
 πασαι δὲ αὐταὶ καὶ ἑτέρων ἀρχαιοτέρων εἰσὶν ἀπο- | ταστέον.

Ὁ. ἅπαντες δὲ καὶ οὕτως ἑτέρων ἀρχαιοτέρων εἰσὶν ἀπο-
 , ὥστε ἐν τῇ περὶ ἐκείνων σκέψει καὶ ταῦτα ἐξαστέον.
 Casaubonus et Bekkerus. Sed nemo talem sententiam
 aligat. In codice Lipsiensi qui a cæteris hoc loco non
 repat, nisi quod οὗτος ἑτέρων præbet, nihil præsidii
 Felicianus vertit : « Sed omnes quidem hæc veterum
 rum dubitationes sunt. Quocirca hæc quoque perpen-
 da atque excutienda in disputatione de illis videntur. »

Hinc Fossius legendum suspicatus est : ἅπαντα δὲ ταῦτα καὶ
 ἑτέρων ἀρχαιοτέρων εἰσὶν ἀπορία, ὥστε ἐν τῇ περὶ ἐκείνων
 σκέψει καὶ ταῦτα ἐξαστέον. Cui conjecturæ nihil obstat
 nisi οὕτως vel οὕτος in ταῦτα mutatum, quod propter no-
 minis ἀπορία genus ne necessarium quidem est. Idcirco
 scribendum videtur : ἀπασαι δὲ αὐταὶ καὶ ἑτέρων ἀρχαιοτέ-
 ρων εἰσὶν ἀπορία, ὥστε ἐν τῇ περὶ ἐκείνων σκέψει καὶ ταύτας
 ἐξαστέον.

Theodoretus εἰρήσατε. Denique ανεξεύρετον scripsi, ut est apud Thucydidem lib. III, 87 et alibi, sprete Theodoretī codicum scriptura ανεξεύρητον et Clementis lectione ανεξερεύνητον.)

8. Χρυσὸν γὰρ εἰ διζήμενοι, φησὶν Ἡράκλειτος, γῆν πολλὴν ὀρύσσουσι, καὶ εὐρίσκουσι ὀλίγον.

(Clemens Strom. IV, 2 p. 565 et Theodoretus vol. IV pag. 716.)

9. Δοκίοντα γὰρ ὁ δοκιμώτατος γινώσκει φυλάσσειν καὶ μέντοι καὶ δίκη καταλήψεται ψευδῶν τέκτονας καὶ μάρτυρας, ὁ Ἐφέσιός φησιν.

(Clemens Strom. VI, 1 p. 649. Membranam scripturam δοκίοντων converti in δοκίοντα.)

10. Σίβυλλα δὲ μαινομένη στόματι καθ' Ἡράκλειτον ἀγέλαστα καὶ ἀκαλώπιστα καὶ ἀμύριστα φεγγομένη χιλίων ἐτῶν ἐξικνεῖται τῇ φωνῇ διὰ τὸν θεόν.

(Plutarchus de Pyth. orac. cap. 6, vol. IX p. 257. Spectavit hunc locum Clemens Strom. I, 15 p. 358 : Ἡράκλειτος γὰρ οὐκ ἀνθρωπίνως φησὶν, ἀλλὰ σὺν θεῷ μᾶλλον Σιβύλλην πεφάνθαι, item Iamblichus de Myst. sect. 3 cap. VIII : καὶ λόγους μὲν προειμένη, οὐ μετὰ διανοίας δὲ τῶν λεγόντων, ἀλλὰ μαινομένη φασὶ στόματι.)

11. Οἶμαι δὲ σε γινώσκειν τὸ παρ' Ἡρακλείτου λεγόμενον, ὡς ὄναξ οὐ τὸ μαντεῖόν ἐστι τὸ ἐν Δελφοῖς οὔτε λέγει, οὔτε κρύπτει, ἀλλὰ σημαίνει.

(Plutarchus de Pyth. orac. cap. 21, vol. IX p. 281 seq. Addidi se cum Reiskio et Ἡρακλείτῳ ἰν' Ἡρακλείτου mutavi.)

12. Οἶδα ἐγὼ καὶ Πλάτωνα προσμαρτυροῦντα Ἡρακλείτῳ γράφοντι : « Ἐν τῷ σοφῶν μῶνον λέγεσθαι ἐθέλει καὶ οὐκ ἐθέλει Ζητὸς οὐνόματι. »

(Clemens Strom. V, 14 p. 718 et Eusebius Præp. Evang. XIII, 13. Scripsi οὐνόματι cujus loco apud Clementem exstat ὄνομα, apud Eusebium in codice Parisiensi οὐνομα.)

13. Ἀλλὰ τὰ μὲν τῆς γνώσεως βάθεα κρύπτειν ἀπιστὴ ἀγαθὴ καθ' Ἡράκλειτον· ἀπιστὴ γὰρ διαφυγάνει μὴ γινώσκεισθαι.

(Clemens Strom. V, 13 p. 699. Restitui γνώσεως βάθεα; codd. γνώσεως βάθη. Quorum verborum sensus videtur hic esse. Bene faciunt optimi quique philosophi, quod plebi et plerisque hominibus diffidentes interiorum rerum divinarum humanarumque cognitionem maxime dissimulant atque occultant, etiamsi hanc dissimulationem animadverti vident.)

14. Πολυμαθὴν νόον οὐ διδάσκει. Ἡσίοδον γὰρ ἐν ἐδίδαξε καὶ Πυθαγόρην, αὐτίς τε Ξενοφάνεά τε καὶ Ἐκαταίον.

(Diogenes Laertius lib. IX, 1. Similiter Athenæus lib. XIII p. 610 : Ἀλλὰ καὶ Ἡράκλειτος ὁ θεῶς φησὶ : « Πουλυμαθὴ (leg. πουλυμαθὴ) νόον ἔχειν οὐ διδάσκει. » Et Clemens Strom. I, 19 p. 373 : ἦδει γὰρ, οἶμαι, ὡς ἔρα ἦδη πολυμαθὴ νόον ἔχει· ὁ διδάσκει καθ' Ἡράκλειτον, ubi deletō verbo ἔχει rescribendum πολυμαθὴν νόον οὐ διδάσκει. Aliter Proclus in Platonis Tim. p. 31 (p. 72 ed. Schneider.) : τί γὰρ θευμαστὸν ἢ τῶν γεγονότων γῶσις; πολυμαθὴ νόον οὐ φύει, φησὶν ὁ γενναῖος Ἡράκλειτος. Heraclitum Pythagoræ mentionem in libro de rerum natura fecisse, testificatur etiam Clemens Strom. I, 21 p. 396 : Ἡράκλειτος γὰρ μεταγενέστερος ὢν Πυθαγόρου μένηται αὐτοῦ ἐν τῷ συγγράμματι. Cæterum confer Democriti fragm. moral. 141.)

15. Ἡράκλειτος γοῦν ὁ φυσικὸς μονονουχὶ κέκραγε αἶψα φησὶ, « Πυθαγόρης Μνησάρχου ἱστορίην ἤσκησε ἀνθρώπων μάλιστα πάντων, καὶ ἐκλεξάμενος ταύτας τὰς συγγραφὰς ἐποίησατο ἑαυτοῦ σοφίην πολυμαθὴν, κακοτεχνίην. »

(Diogenes Laertius lib. VIII, 6. De reliquo vix Heracliti sunt sententiæ quæ in Florileg.

8. Nam qui aurum quærent, inquit Heraclitus, multum agri suffodiunt nec nisi aliquantulum metalli inveniunt.

9. Etenim probatissimus quisque ea quæ ipsi placent tueri statuit, atque etiam pœna irrogabit mendaciorum auctoribus ac testibus, quemadmodum Ephesius dicit.

10. At Sibylla furente ore, ut ait Heraclitus, risus, ornatus et fuci expertia sonans dei beneficio vocem ad mille annos continuat.

11. Puto autem te intelligere id quod ab Heraclito est dictum, regem cujus oraculum Delphicum est neque dicere, neque occultare, sed significare.

12. Scio equidem etiam Platonem astipulari Heraclito

scribenti : « Quod unum sapiens est solum Jovis nomine appellari potest et non potest. »

13. Sed abditarum rerum cognitionem celare bona secundum Heraclitum diffidentia est; nam diffidentia non potest non animadverti.

14. Magna variaque eruditio mentem non docet. Hesiodum enim docuisset et Pythagoram, rursusque Xenophanem atque Heçatæum.

15. Nam Heraclitus physicus tantum non contenta voce ait : « Pythagoras, Mnesarchi filius, omnium hominum maxime in litterarum studio versatus est, quumque hæc e magno numero scripta delegisset, pro sapientia sibi comparavit variam eruditionem malamque artem. »

Dianæ templo deposuit. Variat operis illius inscriptio, quod nonnulli Musas, quidam de natura, Diodotus certum constituendæ vitæ gubernaculum, alii morum rationem vel moris ordinem sive ornamentum unius omnium inscripsere. Inde conjici licet Heraclitum nihil præter nomen suum in fronte voluminis præposuisse. Constat liber e tribus partibus, quarum prima scriptor de universo, altera de republica, tertia de rebus divinis egit (9). Hujus pauca quæ exstant fragmenta post Henr. Stephanum in Poesi Philosophica, Frid. Schleiermacherum in F. A. Wolfii et Ph. Buttmanni Museo I p. 313-533 (Op. philos. II p. 3-146) et J. Bernaysium (10) Mus. Rhenan. Nov. Ser. VII, p. 90-116; IX, p. 241-269, recognita et aucta infra exhibebo atque interpretabor.

Heraclitus a sermonis obscuritate τοῦ Σκοτεινοῦ cognomen posterioribus sæculis invenit. Sic jam Pseudoaristoteles de Mundo cap. 5 : ταῦτ' ἴδι, inquit, τοῦτο ἦν καὶ τὸ παρὰ τῆς σκοτεινῆς λεγόμενον Ἡρακλείτου κτλ. et a Lucretio lib. I, vs. 639-640 dicitur *clarus ob obscuram linguam*. Cf. Strabo lib. XIV p. 642 et Seneca Epist. 12. Multi eum de industria minus perspicue scripsisse putarunt, ne ab omnibus intelligeretur. In qua opinione fuere Cicero (11), Diogenes Laertius, Clemens Alexandrinus, auctor Allegoriarum Homericarum quæ sub Heracliti vel Heraclidis nomine feruntur. Alii male vinctam et ambiguum philosophi ora-

tionem incusant (12) qua rebus clarissimis tenebras obdlexerit. Affirmant enim difficile fuisse, Heracliti verba distinguere, quia quod cujusque periodi principium, qui finis esset non apparet. Quamobrem sæpenumero lectores de vocabulorum contextu ambigebant, nescientes utrum ad præcedentia an ad sequentia referenda essent. Neque tamen veteres diffidentur (13), partes aliquot operis Heraclitei splendide ac dilucide fuisse conscriptas, ut vel obtusa ingenia sententias quasdam assequi vocumque vim ac voluntatem interpretari possent. Sic autem cogitata eloquebatur, ut legentium animi altius se efferrent et quasi divino instinctu concitarentur. Qua in re inter scriptores Græcos breviloquentia et incomparabili dictionis gravitate excellebat. Proditum est Cratetem (14) quendam Heracliti Musas (15) primum in Græciam intulisse dixisseque istud opusculum Delio natatore indigere qui in ejus tanquam fluminis altitudine non periret. Similis est apud Diogenem de Socrate narratio. Qui quum ab Euripide Ephesii philosophi libellum accepisset, rogatus quid de eo sentiret, respondisse fertur quæ intellexerit præclara esse, putare se etiam quæ non intellexerit esse eximia, verum Delio quopiam opus esse natatore (16).

Hæc atque alia istius generis talia sunt, ut cavendum videatur, ne commentitiis rebus fidem adjungamus. Nam de Socrate ratio fugit Dioge-

Vitt. auct. cap. 14 = ΑΓΟΡ. Σὺ δὲ τί κλάεις, ὦ βέλτιστε; πολὺ γὰρ οἶμαι καλλίον σοι προσλαλεῖν. ΗΡΑΚΛ. Ἥγομαι γάρ, ὦ ἴε, τὰ ἀνθρώπινα πρῆγματα διζυρά, καὶ δακρυώδεα, καὶ οὐδὲν αὐτέων ὁ, τὴ μὴ ἐπιτήριον τῶ δὴ οἰκτιρῶ τε σφείας καὶ εὐρύμα.

(9) Diogenes Laertius lib. IX, 5-6 : Τὸ δὲ φερόμενον αὐτοῦ βιβλίον ἐστὶ μὲν ἀπὸ τοῦ συνέχοντος περὶ φύσεως : διήρηται δὲ εἰς τρεῖς λόγους, εἰς τε τὸν περὶ τοῦ παντός, καὶ πολιτικόν, καὶ θεολογικόν. Ἀνέθηκε δὲ αὐτὸ εἰς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν. M. lib. IX, 12 : Ἐπιγράφουσι δὲ αὐτὸ οἱ μὲν Μούσας, οἱ δὲ Περὶ φύσεως, Διόδωτος δὲ Ἀκριβὲς οὐάκισμα πρὸς στάθμην βίου, ἄλλοι Ἐνώμην ἢ θῶν ἢ τρόπου κόσμον ἐνὸς τῶν ἑμπέντων. Apud Plutarchum adv. Colot. p. 1115 : Ἀριστοτέλους τὰ περὶ οὐρανοῦ καὶ τὰ περὶ ψυχῆς, Θεοφράστου δὲ τὰ πρὸς τοὺς φυσικοὺς, Ἡρακλείτου δὲ τὸν Ζωροάστην, τὸ περὶ τῶν ἐν ἔθῳ κτλ. pro Ἡρακλείτου legendum Ἡρακλείδου. Nam Heraclides Ponticus scripsit librum περὶ τῶν ἐν ἔθῳ teste Diogene Laertio lib. V, 6, 86. Cf. Bernays. Mus. Rh. VII p. 96.

(10) Adde ejusdem Heraclitea, part. 1, Bonnæ 1848, et Lassali de Heracliti philosophia volumen, Berolii 1858.

(11) Cicero Heraclitum valde obscurum fuisse et consulto occulte dixisse ait. Idem cognomen σκοτεινός eum perhiberi testatur, quia de natura nimis obscure memoraverit. Conf. de Divin. II, 64; de Nat. deor. I, 26; de Fin. II, 5. Denique de Nat. deor. III, 14 : Heraclitum, inquit, non omnes interpretantur uno modo, qui quoniam, quid diceret, intelligi noluit, omitamus. Diogenes Laertius lib. IX, 6 : ὡς μὲν τινες, ἐπιτηδέουσας ἀσαφέστερον γράφαι, ὅπως οἱ ὀνήμενοι προστίεν αὐτῶ, καὶ μὴ ἐκ τοῦ δηρώδους εὐκατα-

φρόνητον εἶη. Clemens Alexandrinus Strom. V p. 571 C : καὶ μυρία ἐπὶ μυρία : εὐριμεν ἂν ὑπὸ τε φιλοσόφων, ὑπὸ τε ποιητῶν αἰνιγματώδως εἰρημένα : ὅπου γὰρ καὶ δια βιβλία ἐπιπεκρυμμένην τὴν τοῦ συγγραφέως βούλησιν ἐπιδείκνυνται, ὡς καὶ τὸ τοῦ Ἡρακλείτου Περὶ φύσεως, ὅς καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο σκοτεινός : προσηγόρευται. Heraclitus Alleg. Hom. cap. 24 p. 51 ed. Mehler. : Ὁ γούν σκοτεινός : Ἡράκλειτος ἀσαφῆ καὶ διὰ συμβόλων εἰκάσθαι ἠνέμενα θεολογεῖ τὰ φυσικά, δι' ἄν φησι κτλ.

(12) Aristoteles Rhet. III, 5 : Τὰ γὰρ Ἡρακλείτου διαστίξαι ἔργον διὰ τὸ ἐδήλον εἶναι ποτέρω προσκείται, τῶ ὑστερον ἢ τῶ πρότερον ὅλον ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ τοῦ συγγράμματος : φησὶ γὰρ κτλ. Demetrius de Elocut. 192 : Ἄθλος γὰρ ἡ ἐκάστου κἀλοῦ ἀρχὴ διὰ τὴν λύσιν, ὡσπερ τὰ Ἡρακλείτου : καὶ γὰρ ταῦτα σκοτεινὰ ποιεῖ τὸ κλειστόν ἢ λύσις.

(13) Diogenes Laertius lib IX, 7 : Λαμπρῶς τε ἐνόησε ἐν τῶ συγγράμματι καὶ σαφῶς ἐκβάλλει, ὥστε καὶ τὸν νοθέστατον βαθέως γνῶναι καὶ διαρμα ψυχῆς λαβεῖν ἢ τε βραχύτης καὶ τὸ βάρος τῆς ἑρμηνείας ἀσύγκριτον.

(14) Diogenes Laertius lib. IX, 12 : Σέλευκος μένοι φησὶν ὁ γραμματικὸς, Κράτιωνά τινα ἱστορεῖν ἐν τῶ Κατακολληθητῆ, Κράτιττά τινα πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα κομισαί το βιβλίον ὃν καὶ εἰπεῖν, Δηλίῳ τινὸς δεῖσθαι κολυμβητοῦ, ὅς οὐκ ἀποπνιγῆσται ἐν αὐτῶ.

(15) Ἰάδες Μούσαι vocantur a Clemente Strom. V p. 576 A.

(16) Diogenes Laertius lib. II, 22 : Φασὶ δ' Εὐριπίδῃ αὐτῶ ζόντα τὸ Ἡρακλείτου συγγραμμά ἐρέσθαι, Τί δοκεῖ; τὸν δὲ φάναι, Ἄ μὲν συνῆκα, γενναῖα : οἶμαι δὲ καὶ ἂ μὴ συνῆκα : πλὴν Δηλίου γέ τινος δεῖται κολυμβητοῦ.

nem, siquidem illi qui miram hanc rem primi vulgarunt non tam Socrati quam sibi ingenii acumen detraxerunt. Quum enim Plato, Aristoteles, Plutarchus aliique Heraclitum non solum legerint, sed etiam decreta ejus explicaverint, Socratem in ejus libro hæsisse nemo credat. Quid? quod Socratis et Platonis tempore satis emendata monumentorum Heracliteorum exemplaria in hominum manibus fuisse probabile est. Nempe posterius qui multum de philosophi obscuritate conqueruntur corruptioribus exemplis videntur usi. Jacuit autem fere silentio post Platonis et Aristotelis tempora Heracliti illud de rerum natura volumen, nisi quod Ephesii philosophi aliquot sectatores fuerunt qui Heraclitei (17) dicebantur et quod Stoici (18) in placitis ejus dilucidandis et ad sua dogmata accommodandis operam consumserunt. Secuti sunt Plutarchus, Sextus Empiricus, M. Antoninus, Clemens Alexandrinus qui Heraclitum lectitarunt multaque ejus dicta et præcepta celebraverunt. Præterea ad Ephesii civis chartas ab hominum oblivione vindicandas accessit Hippolytus in Hæsesium omnium refutatione, editus Oxonii anno 1851 sub Origenis nomine ab Emmanuele Millero. Hic Noeti hæretici doctrinam ex Heracliteo fonte manasse ostensurus data occasione varia veteris illius sapientiæ doctoris scita et apophthegmata proponit. Theodoretus vero et Stobæus, licet plures Heracliti sententias commemorent, non tamen eas ex ipsis doctissimi hominis commentariis, sed ex aliorum scriptis petivisse videntur. Jam si Heraclitei libelli fragmenta ex iis quos nominavi scriptoribus collecta consideramus, fateamur necesse est omnia esse aperta et lucida excerptis mendis aliquot locisque depravatis quibus medicinam facere non admodum difficile est. Sed hæc de sermonis obscuritate dicta sufficiant.

Restat ut placita egregii viri adumbremus. Rerum (19) elementum ignem esse dixit ejusque vicibus universa cieri atque agitari. Qui dum condensatur vel rarescit, ingens animalium, corporum formarumque varietas modo nascitur modo occidit. At occasus (20) nihil differt ab ortu, siquidem vivorum sors a mortuorum conditione non diversa est. Cuncta enim perpetuo moventur et priore statu relicto in contrarium transeunt, neque quidquam quiescit (21). Quare nihil præter igneam vim est immortale. Quippe cætera non sunt, sed fiunt et quasi fluminis instar labuntur (22). Ignis vero mutatur primum in aerem, deinde aer in aquam, quæ partim in terram abit, partim in ignem revolvitur (23). Est autem ille ignis omnibus quæ agitantur movendi principium. Itaque hujus beneficio sentimus, cogitamus, animam de cælo ducimus. Porro non alium vitæ nostræ auctorem et custodem habemus (24). Idem fulminis specie rerum universitatem regit ac tuetur (25). Neque tamen quidquam forte et casu evenit, sed omnia necessitate fiunt. Etenim mundum neque dii neque homines procreant, sed fuit ex omni æternitate (26) atque est et erit ignis sempiternus. Quum enim e flammæ ardore generatus sit, certo tempore eum comburi necesse est. At quamdiu exurit universitatis corpus cunctaque fumo complentur, tamdiu offusa orbi caligine nihil sub aspectum cadit. Ibi contingere solet, ut terra ad orci similitudinem accedat. Ut enim in orco defunctorum animæ odorantur: ita vivi tum olfactu pro visu utuntur, donec reddita luce denuo videre possint (27). Ortus occasusque vicissitudini præsent contrariæ naturæ, e quibus omnium parens vocatur Bellum sive Discordia (28), omnium confectrix nominatur Pax sive Concordia (29). Denique mutatio qua universum existit via sursum ac deorsum ducens appellatur (30). Nimirum vapores qui ex agris et aquis excitantur

(17) Diogenes Laertius lib. IX, 6 : Τσαύτην δὲ δόξαν ἔσχε τὸ σύγγραμμα, ὡς καὶ αἰρετιστὰς ἀπ' αὐτοῦ γενέσθαι τοὺς κληθέντας Ἡρακλιτείου. Cf. Plat. Theæt. p. 179 seq.

(18) Cleanthes, Aristo, Sphaerus, Chrysaippus. Vid. Diogenes Laertius lib. VII, 174 et 178; lib. IX, 5 et 15. Cf. Phædr. Epicur. de Diis col. IV, 12 sq.

(19) Diogenes Laertius lib. IX, 8 : Πῦρ εἶναι στοιχεῖον, καὶ πῦρὸς ἀμοιβὴν τὰ πάντα ἀραιώσει καὶ πυκνώσει τὰ γινόμενα.

(20) Vid. fragm. 26.

(21) Diogenes Laertius lib. IX, 8 : Γίνεσθαι πάντα κατ' ἐναντιότητα.

(22) Diogenes Laertius lib. IX, 8 : Καὶ βεῖν τὰ ὅλα ποταμοῦ δίκην. Cf. fragm. 21-22. Plato Cratyl. p. 402 A : λέγει που Ἡράκλειτος ὅτι πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει, καὶ πταμοῦ ῥοῇ ἀπεικάζων τὰ ὄντα λέγει ὡς δις ἐς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης.

(23) Vid. fragm. 28 et 31. Diogenes Laertius lib. IX, 9 : Πυκνούμενον γὰρ τὸ πῦρ ἐξυγραινέσθαι, συνσιτάμενον τε γίνεσθαι ὕδωρ, πηγνύμενον δὲ τὸ ὕδωρ εἰς γῆν τρέψεται.

(24) Vid. fragm. 49 et adnot. ad fragm. 46.

(25) Vid. fragm. 50.

(26) Vid. fragm. 27. Diogenes Laertius lib. IX, 8 : Ἐν εἶναι κόσμον, γενᾶσθαι τε αὐτὸν ἐκ πυρὸς, καὶ κάλιν ἐκπυρῶσθαι κατὰ τινὰς περιόδους ἐναλλάξ τὸν συμπαντα αἰῶνα τοῦτο δὲ γίνεσθαι καθ' εἰμαρμένην.

(27) Vid. fragm. 25-26.

(28) Vid. fragm. 43.

(29) Diogenes Laertius lib. IX, 8 : Τῶν δὲ ἐναντίων τὸ μὲν ἐπὶ τὴν γένεσιν ἀγὼν καλεῖσθαι πόλεμον καὶ ἔριν τὸ ὅ ἐπὶ τὴν ἐκπύρωσιν, ὁμολογίαν καὶ εἰρήνην.

(30) Diogenes Laertius lib. IX, 8 : Καὶ τὴν μεταβολὴν ὀνομάζουσι κάτω τὸν τε κόσμον γίνεσθαι κατὰ ταύτην. Vide fragm. 32 et 91.

Dianæ templo deposuit. Variat operis illius inscriptio, quod nonnulli Musas, quidam de natura, Diodotus certum constituendæ vitæ gubernaculum, alii morum rationem vel inoris ordinem sive ornamentum unius omnium inscripsere. Inde conjici licet Heraclitum nihil præter nomen suum in fronte voluminis præposuisse. Constat liber e tribus partibus, quarum prima scriptor de universo, altera de republica, tertia de rebus divinis egit (9). Hujus pauca quæ exstant fragmenta post Henr. Stephanum in Poesi Philosophica, Frid. Schleiermacherum in F. A. Wolfii et Ph. Buttmanni Museo I p. 313-533 (Op. philos. II p. 3-146) et J. Bernaysium (10) Mus. Rhenan. Nov. Ser. VII, p. 90-116; IX, p. 241-269, recognita et aucta infra exhibebo atque interpretabor.

Heraclitus a sermonis obscuritate τοῦ Σκοτεινοῦ cognomen posterioribus sæculis invenit. Sic jam Pseudoaristoteles de Mundo cap. 5 : ταῦτ' ἔδ', inquit, τοῦτο ἦν καὶ τὸ παρὰ τῷ σκοτεινῷ λεγόμενον Ἡρακλείτῳ κτλ. et a Lucretio lib. I, vs. 639-640 dicitur *clarus ob obscuram linguam*. Cf. Strabo lib. XIV p. 642 et Seneca Epist. 12. Multi eum de industria minus perspicue scripsisse putarunt, ne ab omnibus intelligeretur. In qua opinione fuere Cicero (11), Diogenes Laertius, Clemens Alexandrinus, auctor Allegoriarum Homeriarum quæ sub Heracliti vel Heraclidis nomine feruntur. Alii male vincam et ambiguum philosophi ora-

tionem incusant (12) qua rebus clarissimis tenebras obduxerit. Affirmant enim difficile fuisse, Heracliti verba distinguere, quia quod cujusque periodi principium, qui finis esset non apparet. Quamobrem sæpenumero lectores de vocabulorum contextu ambebant, nescientes utrum ad præcedentia an ad sequentia referenda essent. Neque tamen veteres disſententur (13), partes aliquot operis Heraclitei splendide ac dilucide fuisse conscriptas, ut vel obtusa ingenia sententias quasdam assequi vocumque vim ac voluntatem interpretari possent. Sic autem cogitata eloquebatur, ut legentium animi altius se efferrent et quasi divino instinctu concitarentur. Qua in re inter scriptores Græcos brevilocuentia et incomparabili dictionis gravitate excellebat. Proditum est Cratetem (14) quendam Heracliti Musas (15) primum in Græciam intulisse dixisseque istud opusculum Delio natatore indigere qui in ejus tanquam fluminis altitudine non periret. Similis est apud Diogenem de Socrate narratio. Qui quum ab Euripide Ephesii philosophi libellum accepisset, rogatus quid de eo sentiret, respondisse fertur quæ intellexerit præclara esse, putare se etiam quæ non intellexerit esse eximia, verum Delio quopiam opus esse natatore (16).

Hæc atque alia istius generis talia sunt, ut cavendum videatur, ne commentitiis rebus fidem adjungamus. Nam de Socrate ratio fugit Dioge-

Vitt. auct. cap. 14 : ΑΓΟΡ. Εὐ δὲ τί κλάεις, ὦ βέλτιστε; πολὺ γὰρ οἶμαι κάλλιον σοὶ προσλαλεῖν. ΗΡΑΚΛΑ. Ἡγήσομαι γὰρ, ὦ ἔντε, τὰ ἀνθρωπεία κτήματα οἰζυρὰ, καὶ θαυμάσια, καὶ οὐδὲν αὐτέων ὁ, τι μὴ ἐπικρίρον' τῷ δὴ οἰκείῳ τε στέας καὶ ἄλλοιμα.

(9) Diogenes Laertius lib. IX, 5-6 : Τὸ δὲ φερόμενον αὐτοῦ βιβλίον ἐστὶ μὲν ἀπὸ τοῦ συνεχότος περὶ φύσεως : διήρηται ἔξ εἰς τρεῖς λόγους, εἰς τὸν περὶ τοῦ παντός, καὶ πολιτικόν, καὶ θεολογικόν. Ἀνέθηκε δὲ αὐτὸ εἰς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν. Id. lib. IX, 12 : Ἐπιγράφουσι δὲ αὐτὸ οἱ μὲν Μούσας, οἱ δὲ Περὶ φύσεως. Διόδοτος δὲ Ἄκριθεϊ οἰκίσμα πρὸς σταθμῆν βίου, ἄλλοι Γνώμην ἢ δὴ τὸν τρόπον κόσμον ἑνὸς τῶν ἑμπεάντων. Apud Plutarchum adv. Colot. p. 1115 : Ἀριστοτέλους τὰ περὶ οὐρανοῦ καὶ τὰ περὶ ψυχῆς, Θεοφράστου δὲ τὰ πρὸς τοὺς φυσικοὺς, Ἡρακλείτου δὲ τὸν Ζωροάστῃν, τὸ περὶ τῶν ἐν ἔθῳ κτλ. pro Ἡρακλείτου legendum Ἡρακλείδου. Nam Heraclides Ponticus scripsit librum περὶ τῶν ἐν ἔθῳ teste Diogene Laertio lib. V, 6, 86. Cf. Bernays. Mus. Rh. VII p. 96.

(10) Adde ejusdem Heraclitea, part. 1, Bonnæ 1848, et Lessali de Heracliti philosophia volumen, Berolini 1858.

(11) Cicero Heraclitum valde obscurum fuisse et consulto occulto dixisse ait. Idem cognomen σκοτεινός eum perhiberi testatur, quia de natura nimis obscure memoraverit. Conf. de Divin. II, 64; de Nat. deor. I, 26; de Fin. II, 5. Denique de Nat. deor. III, 14 : Heraclitum, inquit, non omnes interpretantur uno modo, qui quoniam, quid diceret, intelligi noluit, omittamus. Diogenes Laertius lib. IX, 6 : ὡς μὲν τινες, ἐπιτηδεύσας ἀσαφέστερον γράφαι, ὅπως οἱ θύμῳ προσείεν αὐτῷ, καὶ μὴ ἐκ τοῦ ἡμῶδους εὐκατα-

φρόντων εἶη. Clemens Alexandrinus Strom. V p. 571 C : καὶ μυρία ἐπὶ μυρία εὐρίσκειν ἀν' ὑπὸ τε φιλοσόφων, ὑπὸ τε ποιητῶν αἰνιγματωδῶς εἰρημένα : ὅπου γε καὶ ἅλα βιβλία ἐπικεκρυμμένην τὴν τοῦ συγγραφέως βούλησιν ἐπιδείκνυνται, ὡς καὶ τὸ τοῦ Ἡρακλείτου Περὶ φύσεως, 6; καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο σκοτεινός : προσηγόρευται. Heraclitus Alleg. Hom. cap. 24 p. 51 ed. Mehler. : Ὁ γοῦν σκοτεινός Ἡρακλείτος ἀσαφῆ καὶ διὰ συμβόλων εἰκάζεσθαι θυνόμενα θεολογεῖ τὰ φυσικά, δι' ὧν φησι κτλ.

(12) Aristoteles Rhet. III, 5 : Τὰ γὰρ Ἡρακλείτου διαστῆσαι ἔργον διὰ τὸ ἀζήλον εἶναι ποτέρῳ πρόκειται, τῷ ὕστερον ἢ τῷ πρότερον' οἷον ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ τοῦ συγγράμματος' φησὶ γὰρ κτλ. Demetrius de Elocut. 192 : Ἀθλος γὰρ ἢ ἐκαστοῦ κώλου ἀρχὴ εἰς τὴν λύσιν, ὥσπερ τὰ Ἡρακλείτου' καὶ γὰρ ταῦτα σκοτεινά ποιεῖ τὸ κλειστόν ἢ λύσις.

(13) Diogenes Laertius lib. IX, 7 : Διακρῶς τε ἐνόησε ἐν τῷ συγγράμματι καὶ σαφῶς ἐκβάλλει, ὥστε καὶ τὸν νοθεύτατον βαδῖως γινώσκει καὶ διαρμα ψυχῆς λαβεῖν' ἢ τε βραχύτης καὶ τὸ βάρος τῆς ἑρμηνείας ἀσύγκριτον.

(14) Diogenes Laertius lib. IX, 12 : Σάλευκος μέντοι φησὶν ὁ γραμματικὸς, Κρότωνά τινα ἱστορεῖν ἐν τῷ Κατακολληθητῷ, Κράτητά τινα πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα κομίσει τὸ βιβλίον' ἐν καὶ εἰπεῖν, Δηλίου τινὸς δεῖσθαι κολληθητοῦ, ὅς οὐκ ἀποπνιγῆσθαι ἐν αὐτῷ.

(15) Ἰάδες Μούσαι vocantur a Clemente Strom. V p. 576 A.

(16) Diogenes Laertius lib. II, 22 : Φασὶ δ' Εὐριπίδην αὐτῷ ζῶντα τὸ Ἡρακλείτου σύγγραμμα εἶσθαι, Τί δοκεῖ; τὸν δὲ φάναι, Ἄ μὲν σὺνῆμα, γενναῖα' οἶμαι δὲ καὶ ἀ μὴ σὺνῆμα' π' ἢν Δηλίου γέ τινος δεῖται κολληθητοῦ.

Idem alio loco (46) ait : « Est præterea annus quem Aristoteles maximum potius quam magnum appellat, quem solis et lunæ vagarumque quinque stellarum orbis conficiunt, quum ad idem signum, ubi quondam simul fuerant, una referuntur; cuius anni hiems summa est κατακλυσμός, quam nostri diluvionem vocant, æstas autem ἐκπύρωσις, quod est mundi incendium. Nam his alternis temporibus mundus tum exignescere, tum exaquescere videtur. Hunc Aristarchus putavit esse annorum vertentium ΗΓΓΓΓΛΧΧΧΙΙΙ, Aretes Dyrrhachinus VDLII, Heraclitus et Linus ΧΔCCC (47). »

Denique in libro quem edidit Heraclitus de verborum vi ac potestate dedita opera egit (fr. 67). Et Proclus (48) dialecticam Eleaticis ita propriam fuisse dicit, ut mathematicam Pythagoreis, etymologiam Heracliteis. Risit sine dubio Plato in Cratylo Heraclitum de talibus rebus disputantem, fortasse etiam Democritum (49); verum quæ sint in isto dialogo Heracliti partes, quæ Democriti, nemo hodie dixerit.

Sed hæc hactenus. Res et decreta Ephesii philosophi, ut quæque memoriâ digna videbantur, carptim perscripsi : cætera e fragmentis cognoscuntur.

attingit quarto et decimo setatis anno quo seminare potest, semen autem ejus inter annum confectum iterum post annum (sic) quindecim generat similem sibi. Ex his autem nominibus avorum, patrum, filiorum, natorum sicut et matrum, filiarum filiarumque prolibus completa perficitur generatio. » Eundem Philonis locum negligenter excerptum legimus apud Cramer. Anecd. Paris. I p. 224 : "Ὅτι ὁ ἄριθμός φυσικώτατός ἐστιν. Ὁ γὰρ ἐν μονάδι τριάς, τοῦτο ἐν δικάσι τριακοντάς, ἐπεὶ καὶ ὁ τοῦ μηνὸς κύκλος συνίστηκεν ἐκ τεσσάρων τῶν ἀπὸ μονάδος ἐξῆς τετραγώνων α' δ' θ' ιε'. ὅθεν οὐκ ἀπὸ σκοποῦ Ἡράκλειτος γενεᾶν τὸν μῆνα καλεῖ. Quid hic emendatione egeat, quærere mihi non libet. Memorabile et Plutarchi testimonium est de Defect. orac. cap. 11, vol. IX p. 316 : "Ἐτη τριάκοντα ποιοῦσι τὴν γενεάν καθ' Ἡράκλειτον ἐν ᾧ χρόνῳ γεννώντα παρέχει τὸν ἐξ αὐτοῦ γενηνῆμενον ὁ γενήσας. Idem de Plac. phil. lib. V cap. 24 ait : "Ἡράκλειτος καὶ οἱ Στωικοὶ ἀρχεσθαι τοὺς ἀνθρώπους τελειότητος περὶ τὴν δευτέραν ἐβδομάδα, περὶ ἣν ὁ σπερματικὸς κρι-

νεται ὁρῶς . . . περὶ δὲ τὴν δευτέραν ἐβδομάδα ἔννοια γίνεται καλοῦ τε καὶ κακοῦ καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν.

(46) Censorinus de Die natali cap. 18.

(47) Plutarchus de Plac. phil. lib. II cap. 32 : Τὸν ἂ μέγαν ἑνιαυτὸν οἱ μὲν ἐν τῇ ὀκταετηρίδῃ τίθενται, οἱ δ' ἐν τῇ ἑνεακαιδεκαετηρίδῃ, οἱ δ' ἐν ταῖς ἐξήκοντα ἐνὸς ὁμοῦ. Ἡράκλειτος, ἐκ μυρίων ὀκτακισχιλίων ἡλιακῶν. Διογενῆς, ἐκ πέντε καὶ ἐξήκοντα καὶ τριακοσίων ἑνιαυτῶν τοσοῦτων, ὅσην ὁ κατὰ Ἡράκλειτον ἑνιαυτός. Idem de Defectu orac. cap. 17, vol. IX pag. 316 : Καὶ ὁ Κλεόμβροτος· Ἀκούσας ταῦτ' (ἐπὶ πολλῶν καὶ ὁρῶ τὴν Στωικὴν ἐκπύρωσιν, ὥσπερ τὰ Ἡρακλείτου καὶ Ὀρφέως· ἐπινεμομένην ἔπη κτλ.

(48) Proclus in Parmenid. T. IV p. 12 : Τὴν διαλεκτικὴν ἐξείρετον οὐσαν τοῦ Ἑλεατικοῦ διδασκαλεῖου, καθάπερ ἄλλο τι τοῦ Πυθαγορείου λέγουσιν, ὡς τὴν διὰ τῶν μαθημάτων ἀγωγὴν, καὶ ἄλλο τοῦ Ἡρακλείτου, τὴν διὰ τῶν ὀνομάτων ἐπὶ τὴν τῶν ὄντων γνῶσιν

(49) Vid. Democriti fragm. pag. 109.

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΥ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

1. Τοῦ λόγου τοῦδε ἐόντος αἰεὶ ἀξύνετοι γίνονται ἄνθρωποι, καὶ πρόσθεν ἢ ἀκοῦσαι, καὶ ἀκούσαντες τὸ πρῶτον. Γινομένων γὰρ πάντων κατὰ τὸν λόγον τόνδε, ἀπαίροισι εἰκόασι, πειρώμενοι καὶ ἐπίων καὶ ἔργων τοιούτων, ὅμοια ἐγὼ διηγεῖμαι, διαίρων κατὰ φύσιν καὶ φράζων ὅπως ἔχει. Τοὺς δὲ ἄλλους ἀνθρώπους λαμβάνει ὁκόσα ἐγεγνήτες ποίουςι, ὅκωσπερ ὁκόσα εὐδοντες ἐπιλανθά- νονται.

(Clemens Strom. V, 14 p. 716 et Eusebius Præp. Evang. XIII; item Hippolytus Hæres. Refut. p. 280 ed. Miller. : qui omnes initio habent (τῶ) λόγου τοῦ δόντος. Rectam scripturam exhibet Aristoteles Rhet. III, 5, qui simul Heraclitum opus suum ab his verbis orsum esse testatur. In sequentibus Hippolytus ἀπαιροὶ εἰσὶν εἰκόασι, Clemens ἀπαιροὶ εἰκόασι; sed requiritur ἀπείροισι εἰκόασι quod conjecit Bernaysius Mus. Rh. IX p. 242. Denique pro ποιούσιν, ut est apud Clementem et Eusebium qui soli extremam sententiam (τοὺς δὲ ἄλλους κτλ.) servarunt, reposui ποιούσι.)

2. Ἀμαθίην γὰρ ἀμεινον, ὅς φησιν Ἡράκλειτος, κρύπτειν ἔργον δὲ ἐν ἀνέσει καὶ παρ' ὄϊνον.

(Plutarchus Convival. Disp. lib. III init. vol. XI pag. 104. Similiter Stobæus Flor. XVIII, 32 : ἀμαθίην, ὅς φησιν Ἡράκλειτος, καὶ ἄλλως κρύπτειν ἔργον ἐστίν, ἐν οἴνῳ δὲ χαλεπώτερον. Aliter Plutarchus de Auditione cap. 7, vol. VII p. 143 : τάχα μὲν γὰρ οὐδὲ ἀμαθίην κρύπτειν ἀμεινον, ὅς φησιν Ἡράκλειτος, ἀλλ' εἰς μέσον πθέναι καὶ θεραπέυειν, sed magis ionice Stobæus Flor. III, 82 : κρύπτειν ἀμαθίην κρίσσον ἢ ἐς τὸ μέσον φέρσιν. Priorem sententiæ partem solam affert Plutarchus virt. doc. poss. cap.

2, vol. IX p. 387 : ἀμαθίαν γὰρ Ἡράκλειτός φησι κρύπτειν ἀμεινον.)

3. Οὐ γὰρ φρονέουσι τοιαῦτα πολλοὶ τούτων ὁκόσοι ἐκείνοισι ἐγκυρσεύουσι, οὐδὲ μαθόντες γινώσκουσι, ἑαυτοῖσι δὲ δοκέουσι, κατὰ τὸν γεναῖον Ἡράκλειτον.

(Clemens Strom. II, 2 p. 432. Inserui τούτων et ἐκείνοισι; codd. πολλοὶ ὁκόσοι ἐγκυρσεύουσιν.)

4. Ἀλλὰ γὰρ ἀτεχνῶς, οἶμαι, ἀρμόττει τοῖς ὁμοίως ἡμῖν ἀντιλέγουσιν, ἅπερ Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος εἶρηκεν, « Ἀξύνετοι ἀκούσαντες κωφοῖς εἰκόασι· φάτις αὐτοῖσι μαρτυρεῖ παρανότια ἀπειναί. »

(Theodoretus vol. IV p. 712 ed. Hal. Cf. Clemens Strom. lib. V, 14 p. 718, ubi pro ἀπειναί male legitur ἀπιέναί. Cæterum codicum lectionem μαρτυρεῖ mutavi in μαρτυρεῖ.)

5. Ἀπίστους τινὰς εἶναι ἐπιστόφρον Ἡράκλειτός φησιν « ἀκοῦσαι οὐκ ἐπιστάμενοι οὐδ' εἰπεῖν, » ὠφελῆθει δὴ κούθεν παρὰ Σολομῶντος.

(Clemens Strom. II, 5 p. 442.)

6. Κύνες γὰρ βαύζουσι ἐν ἄν μη γινώσκουσι καθ' Ἡράκλειτον.

(Plutarchus an seni sit ger. resp. cap. 7, vol. XII pag. 110. Omisi καὶ post γὰρ cum Reiskio.)

7. Τοῦτο καὶ Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος τὸ λόγιον παραφράσας εἶρηκεν « Ἐὰν μὴ ἐληπθῆς, ἀνέλπιστον οὐκ ἐξευρήσετε ἀνευζεύρετον ἕον καὶ ἄπορον. »

(Clemens Strom. II, 4 p. 437 et Theodoretus vol. IV pag. 716. Edidi ἐληπθῆς, quum apud Clementem legatur Ἐληπται et apud Theodoretum Ἐπιζήτε. Deinde reposui ἐξευρήσετε, cujus loco Clemens habet ἐξευρήσει,

1. Hujus quæ est rationis semper ignari homines sunt, et priusquam de ea audiverunt, et quum primum audiverunt. Quamvis enim omnia huic rationi convenienter fiant, imperiti tamen videntur, conantes verba et res ex eo genere quod ego enarro, qualis sua cujusque rei natura sit exponens et commemorans. Reliqui vero homines ita ignorant, quæ vigilantes faciunt, ut obliviscuntur quæ dormientes fecerunt.

2. Etenim incitiam, ut ait Heraclitus, occultare præstat; verum hoc difficile est in animorum remissione atque inter bibendum.

3. Non enim ita sentiunt multi eorum qui incidant in illa, neque edocti sciunt, sed sibi videntur scire, ut ait præclarus ille Heraclitus.

4. Sed enim prorsus, opinor, conveniunt in istos qui vobis similiter obloquuntur Heracliti Ephesii verba : « Imperiti auscultatores surdis comparandi sunt; his dictum illud veritatis testimonium dat, etiam præsentibus abesse. »

5. Homines quosdam non satis certos castigans Heraclitus ait : « hi neque audire sciunt neque loqui, » nimirum a Salomone adjutus.

6. Canes enim latratu excipiunt quem non agnoscunt, ut ait Heraclitus.

7. Hoc oraculum Heraclitus Ephesius explicatus et copiosius eloquutus dixit : Nisi speratis, insperatum non inveniatis, quum inveniri non possit atque inaccessum sit. »

Theodoretus εὐρήσεται. Denique ἀνεξεύρετον scripsi, ut est apud Thucydidem lib. III, 87 et alibi, spreta Theodoreti codicum scriptura ἀνεξεύρητον et Clementis lectione ἀνεξερεύνητον.)

8. Χρυσὸν γὰρ εἰ διζήμενοι, φησὶν Ἡράκλειτος, γῆν πολλὴν ὀρύσσοι, καὶ εὐρίσκουσι ὀλίγον.

(Clemens Strom. IV, 2 p. 565 et Theodoretus vol. IV pag. 716.)

9. Δοκέοντα γὰρ ὁ δοκιμώτατος γινώσκει φυλάσσειν· καὶ μάντι καὶ δίκη καταλήφεται ψευδῶν τέκτονας καὶ μάρτυρας, ὃ Ἐφέσιός φησιν.

(Clemens Strom. VI, 1 p. 649. Membranam scripturam δοκεόντων converti in δοκίοντα.)

10. Σίβυλλα δὲ μαινομένη στόματι καθ' Ἡράκλειτον ἀγέλαστα καὶ ἀκαλλώπιστα καὶ ἀμύριστα φεγγομένη χιλίων ἑτῶν ἐξικνεῖται τῇ φωνῇ διὰ τὸν θῆον.

(Plutarchus de Pyth. orac. cap. 6, vol. IX p. 257. Spectavit hunc locum Clemens Strom. I, 15 p. 358 : Ἡράκλειτος γὰρ οὐκ ἀνθρωπίνως φησὶν, ἀλλὰ σὺν θεῷ μᾶλλον Σιβύλλην πεφάνθαι, item Iamblichus de Myst. sect. 3 cap. VIII : καὶ λόγους μὲν προειμένη, οὐ μετὰ διανοίας δὲ τῶν λεγόντων, ἀλλὰ μαινομένη φασὶ στόματι.)

11. Οἶμαι δὲ σε γινώσκειν τὸ παρ' Ἡρακλείτου λεγόμενον, ὡς ὄναξ οὐ τὸ μαντεῖόν ἐστι τὸ ἐν Δελφοῖς οὔτε λέγει, οὔτε κρύπτει, ἀλλὰ σημαίνει.

(Plutarchus de Pyth. orac. cap. 21, vol. IX p. 281 seq. Addidi se cum Reiskio et Ἡρακλείτω in Ἡρακλείτω mutavi.)

12. Οἶδα ἐγὼ καὶ Πλάτωνα προσμαρτυροῦντα Ἡρακλείτῳ γράφοντι· « Ἐν τῷ σοφῶν μῦθον λέγεσθαι ἐθέλει καὶ οὐκ ἐθέλει Ζητὸς οὐνόματι. »

(Clemens Strom. V, 14 p. 718 et Eusebius Præp. Evang. XIII, 13. Scripsi οὐνόματι cujus loco apud Clementem exstat ὄνομα, apud Eusebium in codice Parisiensi οὐνομα.)

13. Ἀλλὰ τὰ μὲν τῆς γνώσεως βάθεα κρύπτειν ἀπιστία ἀγαθὴ καθ' Ἡράκλειτον· ἀπιστία γὰρ διαφυγάνη μὴ γινώσκεισθεαι.

(Clemens Strom. V, 13 p. 699. Restitui γνώσεως βάθεα; codd. γνώσεως βάθη. Quorum verborum sensus videtur hic esse. Bene faciunt optimi quique philosophi, quod plebi et plerisque hominibus diffidentes interiorem rerum divinarum humanarumque cognitionem maxime dissimulant atque occultant, etiamsi hanc dissimulationem animadverti vident.)

14. Πολυμαθεὶ νόον οὐ διδάσκει. Ἡσίοδον γὰρ ἐν ἐδίδαξε καὶ Πυθαγόρην, αὐτὶς τε Ξενοφάνεά τε καὶ Ἐκασταῖον.

(Diogenes Laertius lib. IX, 1. Similiter Athenæus lib. XIII p. 610 : Ἀλλὰ καὶ Ἡράκλειτος ὁ θεῖός φησι· « Πολυμαθεὶ (leg. πολυμαθεῖ) νόον ἔχειν οὐ διδάσκει. » Et Clemens Strom. I, 19 p. 373 : ἦδει γὰρ, οἶμαι, ὡς ἄρα ἦδη πολυμαθεὶ νόον ἔχει· ὃ διδάσκει καθ' Ἡράκλειτον, ubi delete verbo ἔχει rescribendum πολυμαθεὶ νόον οὐ διδάσκει. Aliter Proclus in Platonis Tim. p. 31 (p. 72 ed. Schneider.) : τί γὰρ θαυμαστον ἢ τῶν γεγονότων γνώσεσι; πολυμαθεὶ νόον οὐ φύει, φησὶν ὁ γενναῖος Ἡράκλειτος. Heraclitum Pythagoræ mentionem in libro de rerum natura fecisse, testificatur etiam Clemens Strom. I, 21 p. 396 : Ἡράκλειτος γὰρ μεταγενέστερος ὢν Πυθαγόρου μέμνηται αὐτοῦ ἐν τῷ συγγράμματι. Cæterum confer Democriti fragm. moral. 141.)

15. Ἡράκλειτος γοῦν ὁ φυσικὸς μονονουχὶ κέρατι καὶ φησι, « Πυθαγόρης Μνησάρχου ἱστορίην ἤσκησε ἀνθρώπων μάλιστα πάντων, καὶ ἐκλεξάμενος ταύτας τὰς συγγραφαὶς ἐποίησατο ἑαυτοῦ σοφίην πολυμαθεῖν, κακοτεχνίην. »

(Diogenes Laertius lib. VIII, 6. De reliquo vix Heracliti sunt sententiæ quæ in Florileg.

8. Nam qui aurum quæerunt, inquit Heraclitus, multum agri suffodiunt nec nisi aliquantulum metalli inveniunt.

9. Etenim probatissimus quisque ea quæ ipsi placent tueri statuit, atque etiam pœna interrogabitur mendaciorum auctoribus ac testibus, quemadmodum Ephesius dicit.

10. At Sibylla furente ore, ut ait Heraclitus, risus, ornatus et fuci expertia sonans dei beneficio vocem ad mille annos continuat.

11. Puto autem te intelligere id quod ab Heraclito est dictum, regem cujus oraculum Delphicum est neque dicere, neque occultare, sed significare.

12. Scio equidem etiam Platonem astipulari Heraclito

scribenti : « Quod unum sapiens est solum Jovis nomine appellari potest et non potest. »

13. Sed abditarum rerum cognitionem celare bona secundum Heraclitum diffidentia est; nam diffidentia non potest non animadverti.

14. Magna variaque eruditio mentem non docet. Hesiodum enim docuisset et Pythagoram, rursusque Xenophanem atque Hecateum.

15. Nam Heraclitus physicus tantum non contenta voce ait : « Pythagoras, Mnesarchi filius, omnium hominum maxime in litterarum studio versatus est, quomque hæc e magno numero scripta delegisset, pro sapientia sibi comparavit variam eruditionem malamque artem. »

- Monac. (Stob. Flor. T. IV p. 283 ed. Meinek.) ei tribuuntur: 'Hράκλειτος ἔφη, ὁησις προκοπῆς ἐγκοπῆ προκοπῆς. Ὁ αὐτὸς τὴν παιδείαν ἕτερον ἕλιον εἶναι τοῖς παπαιδευμένοις ἔλεγε.)
16. Καὶ ὁ δυσάρεστος Ἡράκλειτος μάλιστα αὐτὸν ἐπήνεσε γράψας· « Ἐν Πριήνῃ ἐγένετο Βίας δ' Τευτάμειο, οὐ πλείων λόγος ἢ τῶν ἄλλων. »
(Diogenes Laertius lib. I, 88.)
17. Ὅριον χρῆ σθενύνει μάλλον ἢ πυρκαϊήν.
(Diogenes Laertius lib. IX, 2.)
18. Ὁκόσων λόγους ἤκουσα, οὐδεὶς ἀφικνέεται ἐς τοῦτο, ὥστε γινώσκειν, ὅτι σοφὸν ἐστὶ πάντων κεραιζόμενον.
(Stobæus Flor. III, 81.)
19. Ἐὺν νόμῳ λέγοντας ἰσχυρίζεσθαι χρῆ τῶ ζυνῶ πάντων, ὅκωσπερ νόμῳ πόλις καὶ πολλὸ ἰσχυροτέρως. Τρέφονται γὰρ πάντες οἱ ἀνθρώπινοι νόμοι ὑπὸ ἐνὸς τοῦ θεῖου κρατέει γὰρ τοσοῦτον ὁκόσον θέλει, καὶ ἐξαρκαίει πᾶσι καὶ περιγίνεται.
(Stobæus Flor. III, 84. Recepi Schleiermachers emendationem πόλις καὶ πολλὸ pro codicum lectione πόλις καὶ πολίς.)
20. Μάχεσθαι χρῆ τὸν δῆμον ὑπὲρ νόμου ὅκως ὑπὲρ τεύχεος.
(Diogenes Laertius lib. IX, 2.)
21. Ποταμῶ γὰρ οὐκ ἐστὶ δις ἐμβῆναι τῷ αὐτῷ καθ' Ἡράκλειτον, οὐδὲ θνητῆς οὐσίας δις ἀφασθαι κατὰ ἔξιν· ἀλλὰ δεύτης καὶ τάχος τῆς μεταβολῆς σκίδησι καὶ πάλιν συνάγει, μᾶλλον δὲ οὐδὲ πάλιν οὐδὲ ὑστερον ἀλλ' ἅμα συνίσταται καὶ ἀπολείπει καὶ πρόσεισι καὶ ἀπεισι· ὅθεν οὐδ' εἰς τὸ εἶναι περαίνει τὸ γιγνόμενον αὐτῆς τῷ μηδέποτε λήγειν μηδ' ἴστασθαι τὴν γέμεσιν.
(Plutarchus de Ei apud Delphos cap. 18, vol. IX p. 239. Posui ἀλλὰ δεύτης καὶ τάχος,

- quum vulgata scriptura ἀλλὰ δεύτητι καὶ τάχε ferri nequeat. Idem de sera num. vind. cap. 15, vol. X p. 252 : ἢ λήσομεν εἰς τὸν Ἡρακλείτιον ἅπαντα πράγματα ποταμὸν ἐμβαλόντες, εἰς ὃν οὐ φησι δις ἐμβῆναι, τῷ πάντα κινεῖν καὶ ἐταροῦν τὴν φύσιν μεταβάλλουσαν.)
22. Ποταμοῖσι τοῖσι αὐτοῖσι ἐμβαίνουσι ἕτερα καὶ ἕτερα ὕδατα ἐπιβρέει.
(Cleanthes Stoicus apud Eusebium Præp. Evang. XV, 20 : Ἡράκλειτος λέγων οὕτως· Ποταμοῖσι κτλ. Similiter Plutarchus Quæst. Nat. 2 : ποταμοῖς γὰρ δις τοῖς αὐτοῖς οὐκ ἂν ἐμβαίης, ὡς φησιν Ἡράκλειτος· ἕτερα γὰρ ἐπιβρέει ὕδατα. Conf. Sextus Empiricus Pyrrh. Hyp. III, 115. Adde Plutarch. de Plac. phil. I, 23 et Stob. Ecl. Phys. I. p. 396, tom. I p. 153 ed. Gaisf. : Ἡράκλειτος ἡρεμίαν μὲν καὶ στάσιν ἐκ τῶν ὄλων ἀνήρει.)
23. Ἀλλὰ τὴν μὲν αἰσθησιν ἐλέγχει λέγων κατὰ λέξιν· « κακοὶ μάρτυρες ἀνθρώποισι ὀφθαλμοὶ καὶ ὠτα βαρβάρους ψυχᾶς ἐχόντων. » ὅπερ ἴσον ἦν, τῶν βαρβάρων ἐστὶ ψυχῶν ταῖς ἀλόγοις αἰσθήσεσι πιστεύειν.
(Sextus Empiricus adv. Math. VII, 126. Iisdem prope verbis Stobæus Flor. IV, 56 : κακοὶ γίνονται ὀφθαλμοὶ καὶ ὠτα ἀφρόνων ἀνθρώπων ψυχᾶς βαρβάρους ἐχόντων. Diogenes lib. IX, 7 de Heraclito : καὶ τὴν δρασιν ψεύδεσθαι.)
24. Διοῖν γὰρ ὄντων κατὰ φύσιν ὕσανει τιῶν ὀργάνων ἡμῖν, οἷς πάντα πυνθανόμεθα καὶ πολυπραγμοῦμεν, ἀκοῆς καὶ δράσεως, ἀληθινωτέρας δ' οὐσης οὐ μικρῶ τῆς δράσεως κατὰ τὸν Ἡράκλειτον· « Ὀφθαλμοὶ γὰρ τῶν ὠτων ἀκριβέστεροι μάρτυρες κτλ. »
(Polybius XII, 27.)

16. Ac difficilis ille Heraclitus maxime eum collaudavit his verbis : « Apud Prienenses natus est Bias, Tentami filius, cujus illustrior fama est quam cæterorum. »

17. Contumeliam citius quam incendium exstingui oportet.

18. Quorumcunque sermones audivi, nemo tantum profecit, ut intelligeret, sapientiam esse a rebus omnibus separatam.

19. Prudenter loquentes re quadam cunctis communi nili oportet, ut lege civitates et multo magis. Nam leges humanæ omnes una lege divina foventur, quæ quidem tantum potest, quantum libet atque universis et sufficit et superior est.

20. Populum pro lege non secus ac pro muro pugnare oportet.

21. Etenim in eundem fluvium bis descendere non licet secundum Heraclitum, neque mortalem naturam bis eodem modo affectam attingere sed mutationem celeritas ac

velocitas eam dissipat mox statimque colligit rursus, immo neque iterum neque postmodo colligit, verum illa simul et existit et interit, simul accedit atque recedit. Quare id quod inde fit ne ita quidem perficitur, ut vere dici possit esse, quia ortus nunquam neque desinit neque insistit.

22. In eosdem fluvios descenditibus alia atque alia affluit aqua.

23. Sed sensum quidem refellit dicens ad verbum : « Mali sunt testes hominibus oculi et aures barbaras habentium animas. » Quod perinde est ac si dicas : est barbararum animarum credere sensibus qui sunt rationis expertes.

24. Quum enim due nobis secundum naturam quasi instrumenta quædam sint, quibus omnia percipimus et scrutamur, auditus et visus, multo autem certior visus sit iudice Heraclito : « Oculi enim auribus certiores sunt testes » etc.

25. Καὶ καλῶς εἶπεν Ἡράκλειτος ὅτι αἱ ψυχαὶ ὀσμῶνται καθ' ἑξῆς.
(Plutarchus de facie in orb. lun. cap. 28, vol. XIII, p. 93.)
26. Διὸ καὶ Ἡράκλειτος οὕτως εἶρηκεν· ὡς εἰ πάντα τὰ ὄντα καπνὸς γένοιτο, ῥίνας ἂν διαγνοίεν.
(Aristoteles de Sensu cap. 5 pag. 443 a. 23 ed. Bekk.)
27. Κόσμον τὸν αὐτὸν ἀπάντων οὔτε τις θεῶν οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησεν· ἀλλ' ἦν αἰεὶ καὶ ἔσται, πῦρ αἰζῶνον, ἀπτόμενον μέτρῳ καὶ ἀποσθεννύμενον μέτρῳ.
(Clemens Strom. V, 14 p. 711 : οὐ παρέμπομαι καὶ τὸν Ἐμπεδοκλεία, ὃς φυσικῶς οὕτως τῆς τῶν πάντων ἀναλήψεως μέμνηται, ὡς ἰσομένης ποτὲ εἰς τὴν τοῦ πυρὸς οὐσίαν μεταβολῆς. Σαφέστατα Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος ταύτης ἐστὶ τῆς δόξης, τὸν μὲν τινα κόσμον αἰδίων εἶναι δοκιμάσας, τὸν δὲ τινα φθειρόμενον, τὸν κατὰ τὴν διακόσμησιν εἰδὼς οὐχ ἕτερον ὄντα ἐκείνου πως ἔχοντος· ἀλλ' ὅτι μὲν αἰδίων τὸν ἐξ ἀπάσης τῆς οὐσίας αἰδίως ποῖον κόσμον ᾄδει, φανερὸν ποιᾷ λέγων οὕτως· Κόσμον τὸν αὐτὸν κτλ.)
28. Πυρὸς τροπαὶ πρῶτον θάλασσα, θαλάσσης δὲ τὸ μὲν ἤμισυ γῆ τὸ δὲ ἤμισυ πρηστήρ.
(Clemens Alex. l. c. ὅτι δὲ καὶ γενητὸν καὶ φθαρτὸν αὐτὸν εἶναι ἰδογματίζεν, μηνύει τὰ ἐπιφερόμενα· Πυρὸς τροπαὶ κτλ. Δυνάμει γὰρ λέγει ὅτι πῦρ ὑπὸ τοῦ διοικοῦντος λόγου καὶ θεοῦ τὰ σύμπαντα δι' αἴρος τρέπεται εἰς ὑγρὸν, τὸ ὡς σπέρμα τῆς διακοσμήσεως, ὃ καλεῖ θάλασσαν. Ἐκ δὲ τούτου αἰθὴς γίνεται γῆ καὶ οὐρανὸς καὶ τὰ ἐμπεριεχόμενα.)
29. Θάλασσα διαχέεται καὶ μετρέεται εἰς τὸν αὐτὸν λόγον, ἑκοῖος πρόσθεν ἦν ἢ γενέσθαι γῆ.
(Clemens Alex. l. c. ὅπως δὲ πάλιν ἀναλαμβάνεται καὶ ἐκπυρῶται, σαφῶς διὰ τούτων δηλοῖ· Θάλασσαν κτλ.)
30. Διαφερόμενον γὰρ αἰεὶ ξυμφέρεται [τὸ εἶν].
(Heraclitus apud Platonem Sophist. pag. 242 E.)
31. Ὡς Ἡράκλειτος εἶλεγε, πυρὸς θάνατος αἴρι γένεσι καὶ αἴρος θάνατος ὕδατι γένεσι.
(Plutarchus de Ei apud Delphos cap. 18, vol. IX p. 240.)
32. Ὀδὸς ἄνω κάτω μήτη.
(Heraclitus apud Hippocratem de alimentis vol. II pag. 24 ed. Kühn. Esse hoc Heracliti dictum testatur Tertullianus adv. Marc. II c. 28 his verbis : « si ignoravit Deus meus esse alium super se, etiam tuus omnino non scivit esse alium infra se. Quod enim ait Heraclitus ille tenebrosus eadem via sursum et deorsum. » Cf. fragm. 91.)
33. Περὶ δὲ τὸν ἥλιον ἀδύνατον τοῦτο συμβαίνειν ἐπιτρεφομένου γε τὸν αὐτὸν τρόπον, ὥσπερ ἐκείνη φασί, ὅτι δὲ ἥλιος οὐ μόνον καθάπερ ὁ Ἡράκλειτος φησί, νέος ἐφ' ἡμέρῃ ἐστίν, ἀλλ' αἰεὶ νέος συνεχῶς.
(Aristoteles Meteorol. II, 2 p. 355 a ed. Bekk. Conf. Plato de Republ. lib. VI p. 498 B : πρὸς δὲ τὸ γῆρας ἐκτὸς δὴ τιμῶν ὀλίγων ἀποσβέννυνται πολὺ μᾶλλον τοῦ Ἡρακλειτείου ἡλίου, ὅσον αἰθὴς οὐκ ἐξάπτονται. Recte Alexander Aphrodisiensis in Meteorol. fol. 93 a : οὐ μόνον, ὡς Ἡράκλειτος φησί, νέος ἐφ' ἡμέρῃ ἂν ἦν, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἄλλος ἐξαπτόμενος τοῦ πρώτου ἐν τῇ δύσει σθεννύμενος, ἀλλ' αἰεὶ τε καὶ συνεχῶς νέος τε καὶ ἄλλοτε ἄλλος ἐγένετο, ὥσπερ καὶ εἰ φλόγες ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχων. Perperam interpretatur Proclus Comment. in Tim. p. 334 (p. 813 ed. Schneid.) : ὁ γὰρ Ζεὺς βασιλεία τίθησιν αὐτὸν ἀπάντων τῶν ἐγκοσμίων θεῶν καὶ πρωτίστας αὐτῷ νέμει τιμὰς, καίπερ ἐόντι νέῳ καὶ νηπιῷ εἰλαπιναστῇ· διὰ δὲ τοῦτο καὶ τὸν ἥλιον νέον θεὸν εἰώθασιν ἀποκαλεῖν· καὶ νέος ἐφ' ἡμέρῃ ἥλιος, φησὶν Ἡράκλειτος, ὡς Διονυσιακῶς μετέχοντα δυνάμεως. Plutarchus de Plac. philos. lib. II cap. 21 de solis magnitudine variorum philosophorum sententias enumerans ait : Ἡράκλειτος εὖρος ποδὸς ἀνθρώπου. Cf. Theodor. Græc. aff. cur. disp. 1.)

25. Et præclare Heraclitus dixit animas in orco odorari.

26. Quapropter etiam Heraclitus dixit, si omnia quæ sunt in fumum abirent, fore ut nares ea dignoscere.

27. Mundum eundem omnium neque deorum quisquam neque hominum procreavit, sed fuit semper atque est et erit ignis immortalis, accensus mensura et extinctus.

28. Ignis mutatur primum in mare, mare autem dimidia ex parte in terram, dimidia ex parte in presterem.

29. Mare diffunditur ejusque mensura agitur pro eadem portione quæ prius fuit quam terra esset.

30. Dissidens enim semper congruit [ens.]

31. Ut Heraclitus dicebat, ignis mors aeri est ortus, et aeris mors aquæ ortus.

32. Via sursum et deorsum una.

33. Hoc autem soli accidere non potest, quoniam si periode nutriatur atque illi ajunt, non tantum, ut palea, in dies, quemadmodum Heraclitus contendit, sed continuo semper novus erit.

1. Ἥλιος γὰρ οὐχ υπερβήσεται μέτρα, φησὶν δ' Ἡράκλειτος, εἰ δὲ μή, Ἐρινύες μιν Δίκης ἐπίκουροι ἔξευρήσουσιν.

(Plutarchus de Exsilio cap. 11, vol. X pag. 377. Id. de Isid. et Osir. c. 48, vol. IX p. 170 : Ἥλιον δὲ μὴ υπερβήσασθαι τοὺς προσήκοντας θροῦς · εἰ δὲ μή, γλώττας μιν Δίκης ἐπικούρους ἔξευρήσειν, ubi pro γλώττας cum Buttmanno leg. Λύσας. Conf. Plat. Cratyl. p. 412.)

2. Βελτίων δ' Ἡράκλειτος καὶ ὀμηρικώτερος, ὁμοίως ἀντὶ τοῦ ἀρκτικοῦ τὴν ἀρκτον ὀνομάζων « ἡοῦς καὶ ἐσπέρας τέρματα ἢ ἀρκτος, καὶ ἀντίον τῆς ἀρκτου οὖρος αἰθρίου Διός. »

(Strabo lib. I pag. 3 ed. Casaub. — Stobæus Eclog. Phys. lib. I p. 264 (tom. I p. 97. ed Gaisf.) de magno Heracliti anno : Ἡράκλειτος ἐκ μυρίων ὀκτακισχιλίων ἐνιαυτῶν ἤλιακῶν. Addit vero Διογένης δ Στωϊκὸς ἐκ πάντε καὶ ἐξήκοντα καὶ τριακοσίων ἐνιαυτῶν τοσοῦτων, ὅσος ἦν ὁ καθ' Ἡράκλειτον ἐνιαυτός.)

3. Ἡράκλειτος μὲν οὖν « Εἰ μὴ ἥλιος, φησὶν, ἦν, εὐφρόνη ἂν ἦν. »

(Plutarchus aquæ et ignis comp. c. 7, vol. XIII p. 128. Id. de Fortuna p. 98 : καὶ ὥσπερ ἡλίου μὴ ὄντος ἔνεκα τῶν ἄλλων ἀστρῶν εὐφρόνην ἂν ἦγομεν, ὡς φησὶν Ἡράκλειτος. Id. de Plac. phil. II, 28 : Ἡράκλειτος τὸ αὐτὸ πεπονθῆναι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην· σκαφοειδεῖς γὰρ ὄντας τοῖς σχήμασι τοὺς ἀστέρας, δεχομένους δὲ τὰς ἀπὸ τῆς ὑγρᾶς ἀναθυμιάσεως αὐγὰς φωτίζεσθαι πρὸς τὴν φαντασίαν· λαμπρότερον μὲν τὸν ἥλιον ἐν καθαρωτέρῳ γὰρ αἰε φέρεσθαι· τὴν δὲ σελήνην ἐν θαλερωτέρῳ, διὰ τοῦτο καὶ ἀμαυροτέραν φαίνεσθαι. Cf. lib. II, 17 et Stobæus Eccl. Phys. I, p. 510.)

4. Καὶ Ἡράκλειτος τὸ ἀντίξουν συμφέρον, καὶ ἐκ τῶν διαπερόντων καλλίστην ἁρμονίαν, καὶ πάντα κατ' ἔριν γίνεσθαι.

(Aristoteles Ethic. Nicomach. VIII, 2 p. 1155 b ed. Bekk. Conf. Plutarchus de Isid. et Osir. cap. 48, vol. IX p. 169 : Ἡράκλειτος μὲν γὰρ ἀντικρυς πόλεμον ὀνομάζει πατέρα καὶ βασιλέα καὶ κύριον πάντων, καὶ τὸν μὲν

Ἄρημον, εὐχόμενον ἐκ τε θεῶν ἔριν ἐκ τ' ἀνθρώπων ἀπολέσθαι, λαυθάνειν φησὶ τῇ πάντων γενέσει καταρῶμενον, ἐκ μάχης καὶ ἀντιπαθείας τὴν γένεσιν ἐχόντων. Simplicius in Aristot. Cat. f. 104 b : διὸ καὶ μέμφεται τῷ Ὀμήρῳ Ἡράκλειτος εἰπόντι Ὡς ἔρις ἐκ τε θεῶν ἐκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιτο· οἰχθήσεσθαι γὰρ φησὶ πάντα. Proclus Comment. in Tim. p. 54 a (p. 124 edit. Schneid.) : καὶ εἰ ὁ γενναῖος Ἡράκλ. εἰς ταύτην ἀπίδων ἔλεγε, πόλεμος πατὴρ πάντων, οὐδ' οὗτος ἀτόπως ἔλεγε. Schol. Ven. Iliad. IV, 4 : ἀπρεπὲς φασὶν εἰ τέρπει τοὺς θεοὺς πολέμων θέα. ἀλλ' οὐκ ἀπρεπὲς τὰ γὰρ γενναῖα ἔργα τέρειν· ἄλλως τε πόλεμοι καὶ μάχαι ἡμῖν δεῖνὰ δοκεῖ, τῷ δὲ θεῷ οὐδὲ ταῦτα δεῖνὰ· συντελεῖ γὰρ ἅπαντα ὁ θεὸς πρὸς ἁρμονίαν τῶν ἄλλων ἢ καὶ δλων οἰκονομῶν τὰ συμφέροντα, ὅπερ καὶ Ἡράκλειτος λέγει, ὡς τῷ μὲν θεῷ κατὰ πάντα καὶ δίκαια, ἀνθρώποι δὲ ἂ μὲν ἀδίκᾳ ὑπειλήφασι, ἂ δὲ δίκαια. Plato Conviv. pag. 187 A : ὥσπερ ἴσως καὶ Ἡράκλειτος βούλεται λέγειν, ἐπεὶ τοῖς γε βήμασιν οὐ καλῶς λέγει. Τὸ ἐν γὰρ φησὶ διαφερόμενον αὐτὸ αὐτῷ ἐμφερέσθαι, ὥσπερ ἁρμονίαν τῶζου τε καὶ λύρας.)

5. Παλίντονος γὰρ ἁρμονίη κόσμου, ὅπως περ λύρης καὶ τῶζου καθ' Ἡράκλειτον.

(Plutarchus de Isid. et Osir. cap. 45, vol. IX pag. 166. Idem de animæ procreat. e Timæo cap. 27, vol. XIII p. 319 : Ἡράκλειτος δὲ, παλίντροπον ἁρμονίην κόσμου, ὅπως περ λύρης καὶ τῶζου, ubi alii παλίντρονον ἁρμονίην legunt. De hac sententia ita Simplicius in Aristot. Phys. f. 11 : ὡς Ἡράκλειτος τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν εἰς ταῦτον λέγων συνέναι δίκην τῶζου καὶ λύρας, ὅς καὶ ἐδόκει θέσιν λέγειν διὰ τὸ οὕτως ἀδιορίστως φάναι, ἐνεδείκνυτο δὲ τὴν ἐν τῇ γενέσει ἐναρμόνιον μῆζιν τῶν ἐναντίων. Cf. Porphyry. de Antr. Nymph. p. 268 ed. Cantabr.)

6. Εἴθ' ἐξῆς ... φησὶ θεῖον τινα πόλεμον αἰνίττεσθαι τοὺς παλαιούς, Ἡράκλειτον μὲν λέγοντα ὧδε « Εἰδέναι χρὴ τὸν πόλεμον ἐόντα ξυδὸν καὶ δίκην ἔριν καὶ γινόμενα πάντα κατ' ἔριν καὶ φθειρόμενα. »

34. Sol enim, inquit Heraclitus, fines suos non transgreditur : si peccaverit, Furie eum Justitiæ adjutrices inveniunt.

35. Melior vero auctor Heraclitus atque in hoc Homeri similior, perinde ut ille pro circulo septentrionali ursam dicens : « orientis et occidentis limes ursæ est, atque e regione ursæ sereni Jovis terminus. »

36. Heraclitus igitur : « Nisi sol, inquit, esset, perpetua nox foret. »

37. Et Heraclitus contrarium idem utile atque e rebus

dissimilibus pulcherrimum concentum existere et ex discordia nasci omnia statuit.

38. Nam mutabilis concentus ut mundi, ita lyrae et arcus, secundum Heraclitum modo contentionem modo remissionem admittens.

39. Deinde deinceps ... ait divinum quoddam bellum significare antiquos, Heraclitum quidem sic dicentem : « Sciendum est bellum commune esse et Justitiæ loco Discordiam omniaque Discordiæ lege nasci atque interire. »

(Origenes contra Cels. VII p. 663. Vulgo legitur εἰ δὲ χρῆ—καὶ δίκην ἔρειν, quæ verba cum Schleiermachers mutavi in εἰδέναι χρῆ—καὶ δίκην ἔρειν. Extrema vox enuntiati in codicibus est χρεώμενα, in cuius locum substitui φθειρόμενα quod hic flagitat sensus.)

40. ἁρμονίη γὰρ ἀφανῆς φανερῆς κρίσεων, καθ' Ἡράκλειτον, ἐν ἣ τὰς διαφορὰς καὶ τὰς ἑτερότητας ὁ μίσιων θεὸς ἔκρυψε καὶ κατέδουσε.

(Plutarchus de animæ procreat. e Timæo cap. 27, vol. XIII p. 320, ubi pro codicum lectionibus κρείττων et μινύτων restitui κρίσεων et μίσιων. Cæterum ὁ μίσιων θεὸς est πόλεμος. Cf. Hippolyt. Hæres. Refut. p. 281 ed. Miller.)

41. Πᾶν γὰρ ἐρεπτόν τὴν γῆν νέμεται, ὡς φησὶν Ἡράκλειτος.

(Pseudoaristoteles de Mundo cap. 6 p. 401 a ed. Bekk.)

42. Ἄγνοσις ὅτι τὸ τοῦ Ἡρακλείτου εὖ ἔχει, ὡς ἄρα πιθῆσκον ὁ κάλλιστος αἰσχρὸς ἀνθρώπων γένει συμβάλλειν.

(Plato Hipp. maj. p. 289 A. Recepi Bekkeri conjectationem ἀνθρώπων γένει pro membranarum scriptura ἄλλω γένει.)

43. ἦ οὐ καὶ Ἡράκλειτος ταυτόν τοῦτο λέγει ὅν σὺ ἐπάγει, ὅτι ἀνθρώπων ὁ σοφώτατος πρὸς θεὸν πίθκος φανείται;

(Plato Hipp. maj. p. 289 B.)

44. Ὅτι δὲ ἐστὶ παῖς τὸ πᾶν καὶ δι' αἰῶνος αἰώνιος βασιλεὺς τῶν ὄλων οὕτως λέγει· « αἰὼν πᾶς ἐστὶ παῖζων, πεττεύων παιδὸς ἢ βασιληῆ. » Ὅτι δὲ ἐστὶν ὁ πόλεμος πατὴρ πάντων τῶν γεγονότων γενητὸς ἀγένητος, κτίσις δημιουργός, ἐκείνου λέγοντος ἀκούωμεν· « πόλεμος πάντων μὲν πατὴρ ἐστὶ, πάντων δὲ βασιλεὺς, καὶ τοὺς μὲν θεοὺς ἔδειξε τοὺς δὲ ἀνθρώπους, τοὺς μὲν δούλους ἐποίησε τοὺς δὲ ἐλευθέρους. »

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 281 ed. Miller. Cf. Bernays. Mus. Rh. IX p. 243.

In eandem sententiam Proclus Comment. in

Tim. p. 101 (p. 240 ed. Schneider.) : ἄλλοι δὲ καὶ τὸν δημιουργὸν ἐν τῷ κοσμογενεῖν παῖζον εἰρήκασιν, καθάπερ Ἡράκλειτος. Clemens Prædag. I, 5 p. 111 : ἀγαλλιᾶται τὸ πνεῦμα τῶν ἐν Χριστῷ παιδιῶν ἐν ὑπομονῇ πολιτευομένων· καὶ αὐτὴ ἡ θεία παιδιά· τοιαύτην τινὰ παῖζειν παιδιῶν τὸν ἑαυτοῦ Δία Ἡράκλειτος λέγει. Lucianus Vit. auct. cap. 14 Heraclitum inducit hæc dicentem : καὶ ἐστὶ τωτὸ τέρψις ἀτερψίη, γνῶσις ἀγνωσίη, μέγα μικρὸν· ἄνω κάτω περιχορεύοντα, καὶ ἀμειβόμενα ἐν τῇ τοῦ αἰῶνος παιδιῇ. ΑΓΟΡ. τί γὰρ ὁ αἰὼν ἐστὶ; ΗΡ. παῖς παῖζων, πεττεύων ἐκφερόμενος. Heraclitum imitatur Philo de vit. Moys. I p. 85 : τύχης γὰρ ἀσταθμητότερον οὐδὲν ἄνω καὶ κάτω τὰ ἀνθρώπεια πεττεύουσιν. Idem de Mund. incorr. II, 500 : εἰ δὲ ἄλλοις [ὁ μὲν τὴν ἐκπύρωσιν γεγεννημένος κόσμος], ματαιοπῆξ δὲ τεχνίτης οὐδὲν κομιδῇ νηπίων παιδῶν διαφέρει, οἱ πολλάκις ἀθύροντες ψάμμοι γεωλόφους ἀνίστανται καὶ ἐπειθ' ὑπαίρουσιν ταῖς χερσὶ πάλιν ἐρείπουσιν. Plutarchus de Ei apud Delphos p. 371 D : ἡ τοῦ ποιητικοῦ παιδὸς ἐστὶ φαιλότερος, ἢ ἐκείνος ἐν τινὶ ψαμάθῳ συντιθεμένη καὶ διαγρομένη πάλιν ὑφ' ἑαυτοῦ παῖζει παιδιάν, ταύτην περὶ τὰ διαχρῶμενος αἶθρ καὶ τὸν κόσμον οὐκ ὅτι πλάττω, εἴτ' ἀπολλύων γενόμενον. Probabile est Heraclitum in pueri imagine adumbranda intuitum esse versus Homericos Iliad. lib. XV vs. 361-364 — — ἐρεπε δὲ τεῖχος ἄγων δρεῖα μάλ' ὡς ὅτε τις ψάμαθον παῖς ἀγχι θαλάσσης, ὅσ' ἐπει οὐδ' ποιήσῃ ἀθύρματα νηπιέησιν, ἢ αὐτὸς συνέχευε ποσὶν καὶ χερσὶν ἀθύρων. De reliquo verba πόλεμος πάντων πατὴρ ἐστὶ jam supra illustravi ad fragm. 37.)

45. Ταῦτ' οὐδὲ τοῦτο ἦν καὶ τὸ παρὰ τῷ σκοτεινῷ λεγόμενον Ἡρακλείτω· « συνάψεται οὐλα καὶ οὐλί οὐλα, συμφερόμενον καὶ διαφερόμενον, συνᾶτον καὶ διᾶτον· καὶ ἐκ πάντων ἐν καὶ ἐξ ἐνὸς πάντα. »

(Pseudoaristoteles de Mundo cap. 5 p. 391 b ed. Bekk. Cf. Stobæus Ecl. Phys. I p. 690 (tom. I p. 270 ed. Gaisf.).

40. Harmonia enim occulta melior est evidente secundum Heraclitum, in qua deus discrimina et diversitates commiscens occultavit.

41. Namque omne animal humi repens terram depascitur ac possidet, ut ait Heraclitus.

42. Ignoras quam scitum sit illud Heracliti, simiarum pulcherrimam deformem esse cum humano genere comparatam.

43. Nonne Heraclitus quem tu testem adhibes hoc idem dicit, hominum sapientissimum ad dei præstantiam comparatum simiam apparere?

44. Esse autem hoc universum puerum atque in perpe-

tuum cunctarum rerum regem æternum ita dicit : « *E-vum puer est jocans callisque ludens ; hujus vero pueri regnum est.* » Cæterum bellum esse parentum eorum omnium quæ orta sunt genitum et non genitum, rem creatam et mundi procreatorem ex ipso adamas : « *Bellum omnium parens est omniumque rex, ac partim deos fingit partim homines, efficitque ut alii servi sint alii liberi.* »

45. Hoc nimirum illud est quod apud obscurum istum Heraclitum sic enuntiatum legitur : « *Integra et minime integra conjungas, consentiens et dissentiens, consonans et dissonans, unum etiam ex omnibus et ex uno omnia.* »

16. καὶ ἢ φησιν Ἡράκλειτος) ταυτό τ' ἐστὶ ζῶν καὶ τεθνηκός, καὶ ἐργηγορός καὶ καθευδόν, καὶ νέον καὶ γηραιόν· τάδε γὰρ μεταπεσσόντα ἐκείνα ἐστί, καίκεῖνα πάλιν μεταπεσσόντα ταῦτα.

(Plutarchus Consolat. ad Apollonium vol. VII pag. 329. Posui cum Schleiermacherso ταυτό τ' ἐστὶ pro membranarum lectione ταυτό τ' ἐν. Sequentia etiam apud Plutarchum ex eodem Heraclito petita videntur. Sunt autem hæc: ὡς γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πληθὺ δύναται τις πλάτων ζωῶν συγγεῖν καὶ πάλιν πλάττειν καὶ συγγεῖν, καὶ τοῦτο ἐν παρ' ἐν ποιεῖν ἀδιαλείπτως· οὕτω καὶ ἡ φύσις ἐκ τῆς αὐτῆς ἕλης πάλαι μὲν τοὺς προγόνους ἡμῶν ἀνάσχει, εἴτα συνεχεῖς αὐτοὺς ἐγέννησε τοὺς πατέρας, εἴτα ἡμᾶς, εἴτ' ἄλλους ἐπ' ἄλλοις ἀνακυκλήσει· καὶ ὁ τῆς γενέσεως ποταμὸς οὗτος ἐνδελεγεῖς ῥέων οὐποτε στήσεται, καὶ πάλιν ἐξ ἐναντίας αὐτῶ ὁ τῆς φθορᾶς εἴτ' ἄλλων εἴτε Κωκυτὸς καλοῦμενος ὑπὸ τῶν ποιητῶν. Præterea Heraclitea esse existimamus quæ exstant apud Hippocratem περὶ διαίτης I pag. 633 ed. Kühn. : φάος Ζηνί, σκότος Ἄϊδι, σκότος Ζηνί φοιτᾷ καὶ μετακινεῖται κείνα δὲ καὶ τάδε κείσε πάσῃ ὥρῃ διαπρησσόμενα κείνα τε τὰ τῶνδε καὶ ταῦτα τὰ κείνων· et ibid. p. 639 : ἐν τούτῳ (τῷ πυρὶ) ψυχῇ, νόος, φρόνησις, αὔξησις, μείωσις, διάλλαξις, ὕπνος, ἐργηγορσίς. Τοῦτο πάντα διὰ παντός κυβερνᾷ καὶ τάδε καὶ ἐκείνα οὐδέποτε ἀτρεμίζον. (Cf. Bernays. Heracl. part. pr. pag. 10 et 21, atque in Mus. Rh. VII p. 103.) Denique huc pertinet Aristotelis locus Eudem. VII, 1 p. 1235 a : καὶ Ἡράκλειτος ἐπιτιμᾷ τῶν ποιήσαντι « ὡς ἕρις ἐκ τε θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἀπόλοιτο » οὐ γὰρ ἂν εἶναι ἁρμονίαν μὴ ὄντος ὀξέος καὶ βαρέος, οὐδὲ τὰ ζῶα ἄνευ ἀρρέμενος καὶ θήλαος, ἐναντίων ὄντων.)

17. Ἀνθρώποισι γίνεσθαι δόξα θέλουσι οὐκ ἄμεινον. Νοῦσος ὑγιεινὴ ἐποίησε ἡδὺ καὶ ἀγαθόν, λιμὸς κόρον, κάματος ἀνάπαυσιν.

(Stobæus Floril. III, 83-84. Pro ἀνθρώποις, θέλουσιν et ἐποίησεν Ionum more scripsi ἀνθρώποισι, θέλουσι et ἐποίησε.)

18. Ἡ, ὡς φησιν Ἡράκλειτος, τὸ μὴ δύνον πῶς ἀντινα λάθοι;

(Clemens Præd. II, 10 p. 229. Correxī τινὰ

λάθοι cum Schleiermacherso; vulgo τις λάθοι.)

19. Πυρὸς ἀνταμείβεται πάντα, φησὶ δ' Ἡράκλειτος, καὶ πῦρ ἀπάντων, ὡς περ χρυσοῦ χρήματα καὶ χρημάτων χρυσός.

(Plutarchus de Ei apud Delphos cap. 8, vol. IX pag. 227. Cf. Heracl. Alleg. Homer. p. 468 [p. 92 ed. Mehl.] : πυρὸς γὰρ δὴ κατὰ τὸν φυσικὸν Ἡράκλειτος ἀμοιβῇ τὰ πάντα γίνεται. Eusebius Præp. Evang. XIV, 3 : ὁ δὲ Ἡράκλειτος ἀρχὴν τῶν πάντων ἔφη εἶναι τὸ πῦρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα γίνεται καὶ εἰς ὃ ἀναλύεται· ἀμοιβῆν γὰρ εἶναι τὰ πάντα. Aristoteles Phys. III, 5 : ἀδύνατον τὸ πᾶν κἂν ἢ πεπερασμένον ἢ εἶναι ἢ γίνεσθαι ἐν τι αὐτῶν [τῶν στοιχείων], ὡς περ Ἡράκλειτος φησὶν ἅπαντα γίνεσθαι ποτε πῦρ, ad quem locum Simplicius : ὡς Ἡράκλειτος εἰς πῦρ λέγων καὶ ἐκ πυρὸς τὰ πάντα· et Themistius Paraphr. Phys. 33 b : ὡς περ Ἡράκλειτος τὸ πῦρ οἶεται μόνον στοιχεῖον, καὶ ἐκ τούτου γονοῦναι τὸ πᾶν· ἐντεῦθεν γὰρ ἡμᾶς καὶ δεδιττεται, συμφλεγῆσεσθαι ποτε τὸ πᾶν ἀπειλῶν, ἐπειδὴ διαλυθῆσεται εἰς τοῦτο ἐξ οὗ καὶ γέγονε.)

20. Τὰ δὲ πάντα οἰακίζει κεραυνός.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 283 ed. Miller. : λέγει δὲ καὶ τοῦ κόσμου κρίσιν καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτῷ διὰ πυρὸς γίνεσθαι, λέγων οὕτως· « τὰ δὲ πάντα οἰακίζει κεραυνός, » τουτέστι κατευθύνει κεραυνὸν τὸ πῦρ λέγων τὸ αἰώνιον. Sic etiam Heracliti imitator Cleanthes hymn. in Ion. vs. 9—10 : τοῖον ἔχεις ὑποεργὸν ἀνίκητοισ ἐνὶ χερσὶν ἀμφήκη, πυρόντα, ἀεζῶοντα κεραυνόν.)

21. Πάντα γὰρ τὸ πῦρ ἐπελθὸν κρινεῖ καὶ καταλήψεται.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 283 ed. Miller. : λέγει δὲ καὶ φρόνιμον τοῦτο εἶναι τὸ πῦρ καὶ τῆς διοικήσεως τῶν ὄλων αἴτιον· καλεῖ δὲ αὐτὸ χρησιμοσύνην καὶ κόρον. Χρησιμοσύνη δὲ ἐστὶν ἡ διακόσμησις κατ' αὐτόν, ἡ δὲ ἐκπύρωσις κόρος· « πάντα γὰρ, φησί, τὸ πῦρ ἐπελθὸν κρινεῖ » κτλ. Requiritur autem κρινεῖ quod posui.)

22. Θάνατός ἐστιν δόξα ἐγεθνέτες δρέομεν, δόξα δὲ εὐδοντες ὕπνος.

(Clemens Strom. III, 3 p. 520.)

23. « Νέκυες γὰρ κοπρίων ἐκλεητότεροι » καθ' Ἡρά-

46. Atque, ut ait Heraclitus, idem est vivum et mortuum, vigilans ac dormiens, adolescens et senex, quia hæc in illa vicissimque mutantur.

47. Hominibus omnia quæ volunt contingere non conciscit. Morbus sanitatem rem jucundam et bonam efficit, lames satietatem, labor quietem.

48. Vel, ut ait Heraclitus, quomodo quemquam fugat ignis nonquam occidens?

49. Ita igni omnia mutantur, inquit Heraclitus, et

PHILOSO. GRÆC.

ignis omnibus, ut ex auro pecunia fit atque e pecunia aurum.

50. Omnia vero fulmen gubernet.

51. Nam vagatus late ignis omnia secernit et corripit.

52. Mortis imagines sunt quas expectecti, somni quas dormientes videmus.

53. Cadavera enim magis ejicienda sunt quam β-mus secundum Heraclitum : omnis vero caro mortua est et cadaveris pars.

κλειτον· κρέας δὲ πᾶν νεκρὸν καὶ νεκροῦ μέρος.

(Plutarchus Symposiac. lib. IV, 4, 3, vol. XI, p. 186. Verba κρέας δὲ πᾶν κτλ. Plutarchi sunt. Inepte Suidas v. Ἡράκλειτος ait : Ἡράκλειτος ἔφη δλιγωρεῖν πάντη τοῦ σώματος καὶ νομίζει αὐτὸ καὶ κοπρίων ἐκδηλότερον· ἐκ τοῦ βράστου δὲ αὐτῷ τὰς θεραπείας ἀποπληροῦν, ἕως ἂν δ θεὸς ὡσπερ ὄργανον τῷ σώματι γρησθαι ἐπιτάτῃ. Cf. Cedren. hist. p. 157. Quid? quod Celsus quoque Heracliti dictum in alienam sententiam detorsit. Locum ejus servavit Origenes contra Cels. V p. 588 : καὶ ψυχῆς μὲν αἰώνιον βιοτήν δύναιτ' ἂν παρασχέιν· νέκυες δέ, φησὶν Ἡράκλειτος, κοπρίων ἐκδηλότεροι· σάρκα δὲ . . . αἰώνιον ἀποφθῆναι . . . οὕτε βουλήσεται ὁ θεός, οὕτε δυνήσεται. Heracliteam locutionem κοπρίων ἐκδηλότερος adnotavit etiam Pollux Onomast. V, 163. Hinc apud Sextum legitur adv. Math. VIII, 286 : καὶ μὴν ῥητῶς δ' Ἡράκλειτος φησὶ τὸ μὴ εἶναι λογικὸν τὸν ἄνθρωπον, μόνον δ' ὑπάρχειν φρενῆρες τὸ περιέχον· et apud Philostratum Ep. 18 : Ἡράκλειτος δ' φυσικὸς ἄλογον εἶναι κατὰ φύσιν ἔφησε τὸν ἄνθρωπον. Hoc de solis mortuis accipiendum, qui quia animam de cælo non ducunt rationis expertes Ephesio philosopho videbantur.)

64. Ἐνθάδε ἰόντας ἐπανίστασθαι καὶ φύλακας γίνεσθαι ἕργετι ζώντων καὶ νεκρῶν.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 283 ed. Miller. : λέγει δὲ καὶ σαρκὸς ἀνάστασιν ταύτης φανερὰς ἐν ἧ γυγενήμεθα, καὶ τὸν θεὸν οἶδε ταύτης τῆς ἀναστάσεως αἰτίον οὕτως λέγων· « Ἐνθα δ' ἰόντι ἐπανίστασθαι καὶ φύλακας γίνεσθαι ἕργετιζόντων καὶ νεκρῶν. » Emendavit hæc Bernaysius in Mus. Rh. IX p. 245. Fallitur Hippolytus carnis resurrectionem quæ christianæ religionis propria est Heraclito tribuens. Nos existimamus Ephesium philosophum mortuorum animos vivorum custodes esse voluisse. Qua in re secutus est Hesiodum Op. et Dieb. vs. 121-122 ita canentem : τοὶ μὲν δαίμονες εἰσι Διὸς μεγάλου διὰ βουλὰς, ἐσθλοὶ, ἐπιχθόνιοι, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων. Quod autem vigilantem vivos et mortuos opponit, id eo valet, ut vigilantes et dormientes atque adeo sapientes et insipientes intelligantur.)

65. εἶναι γὰρ ἐν τὸ σοφὸν ἐπίστασθαι γνώμην οἷον ἢ ἐγκυβερνήσαι πάντα διὰ πάντων.

(Diogenes Laertius lib IX, 1, cujus membranæ habent γνώμην ἦτε οἱ (al. ὄτε ἦ) ἐγκυβερνήσαι. Sensus flagitat quod edidi οἷον τι ἐγκυβερνήσαι vel ἐγκυβερνήην i. e. ἐγκυβερνήσῃ. Similis est locus apud Hippocratem περὶ διαίτης I pag. 639 ed Kühn. : τοῦτο (τὸ πῦρ) πάντα διὰ παντὸς κυβερνᾷ· quæ verba Heracliteis supra adnumeravi ad fragm. 46. Videtur autem Heraclitus κυβερνᾷν et οἰακίζειν (fragm. 50) promiscue usurpasse. Ephesii hominis effatum sic imitatus est Cleanthes hymn. in Jon. vs. 31-34 : ἀλλὰ Ζεῦ πάνδωρε, κελαινεφές, ἀρχιέκραυγε, ἀνθρώπους βροιο ἀπειροσύνης ἐπὶ λυγρῆς, ἦν σὺ, πάτερ, σκέδασον ψυχῆς ἀπο, δὲ δὲ κυρῆσαι γνώμης, ἧ πίσυνας σὺ δίκης μετὰ πάντα κυβερνᾷς.)

66. Νόμος καὶ βουλή πείθεσθαι ἐνός.

(Clemens Strom. V, 14 p. 718. Sic et Herodotus lib. I, 126 πείθεσθαι τινος dixit, quum Atticos plerumque πείθεσθαι τινι dixisse constet. Huc pertinent Heracliti verba apud Stobæum Flor. III, 84 : σωφρονεῖν ἀρετῇ μεγίστη, καὶ σοφίᾳ ἀληθείᾳ λέγειν καὶ ποιεῖν κατὰ φύσιν ἱπαίοντας, quæ tamen fragm. 55 consideranti vix Ephesii philosophi esse videbuntur. De reliquo unus ille quem Heraclitus sequendum censet aut ipse Jupiter est aut quicumque divinæ mentis (γνώμης) interpres habetur.)

67. Καθάπτεται δὲ καὶ τῶν Ἐφεσίων ἐπὶ τῷ τὸν ἐταῖρον ἐκβαλεῖν Ἐρμόδωρον, ἐν οἷς φησὶν· « Ἄξιον Ἐφεσίοισι ἡβηδὸν ἀποθανεῖν πᾶσι καὶ τοῖσι ἀγέβοισι τὴν πόλιν καταλιπεῖν, οἷτινες Ἐρμόδωρον ἐουτῶν ὀνήσιτον ἐξέβαλον λέγοντες· Ἡμεῶν μὲν εἰς ὀνήσιτος ἔστω· εἰ δὲ τις τοιοῦτος, ἄλλη τε καὶ μετ' ἄλλων. »

(Diogenes Laertius lib IX, 2. Vulgavi ἀποθανεῖν et καταλιπεῖν; codd. ἀποθανεῖν et καταλιπεῖν. Iisdem prope verbis hæc narrat Cicero Tusc. V, 36. Minus accurate Iamblichus de vit. Pyth. s. 173 : οὐ γὰρ καθάπερ Ἡράκλειτος Ἐφεσίοις γράψεν ἔφη τοὺς νόμους, ἀπάγξασθαι τοὺς πολίτας ἡβηδὸν κελύσας. In paucis a Laertio discrepat Strabo lib. XIV p. 642 ed. Cas.)

64. Hic commorantes excitari et custodes fieri vigilantem viventium et mortuorum.

65. Esse enim unam sapientiam, nosse mentem ea potentia præditam, ut omnia omnino gubernet.

66. Lex et consilium est uni obedire.

67. Reprehendit etiam Ephesios quod sodalem suum

Hermodorum ejecissent, dicens : « Merentur universi Ephesii adulti, ut morte afficiantur, impuberes vero ut urbem relinquant, quia Hermodorum præstantissimum civem patria expellentes ita locuti sunt : Nemo de nobis unus excellat ; sed si quis talis exstiterit, alibi et cum aliis degat. »

16. Διὸ δεῖ ἔπεσθαι τῷ ζυγῷ· τοῦ λόγου δὲ ἐόντος ζυγῷ ζῶουσιν οἱ πολλοὶ ὡς ἰδίαν ἔχοντες φρόνησιν.

(Sextus Empiricus adv. Math. VII, 133. Sequuntur apud eum hæc : 'H δ' ἐστὶν οὐκ ἄλλο τι ἢ ἐξήγησις τοῦ τρόπου τῆς τοῦ παντός διοικήσεως. Διὸ καθότι ἂν αὐτοῦ τῆς μνήμης κοινωνήσωμεν ἀληθεύομεν, ἃ δὲ ἂν ἰδιάσωμεν ψευδόμεθα, quæ interpretis potius quam ipsius Heracliti esse dicas. Sed illius ζυγοῦ λόγου ita meminit Heraclitus apud M. Anton. IV, 46, ut a γνώμῃ (fragm. 55) non distinguat. Apponam integrum locum, cujus tamen magna pars cum aliis fragmentis conjungenda est : 'Ἄξιόν ἐστιν Ἡρακλείτειον μνησθῆναι ὅτι γῆς θάνατος ὕδωρ γενέσθαι, καὶ ὕδατος θάνατος ἀέρα γενέσθαι, καὶ ἀέρος πῦρ, καὶ ἔμπαλιν. Μνησθῆναι δὲ καὶ τοῦ ἐπιλανθανομένου ἢ ἢ ὁδὸς ἀγει· καὶ ὅτι, ᾧ μάλιστα διηνεκῶς ὁμιλοῦσι λόγῳ, τῷ τὰ διαδοικαῖν τούτῳ διαφείρονται· καὶ οἷς καθ' ἡμέραν ἐγκυροῦσι ταῦτα αὐτοῖς ξένα φαίνονται· καὶ ὅτι οὐ δεῖ ὡσπερ καθεύδοντας ποιεῖν καὶ λέγειν· καὶ ὅτι οὐ δεῖ ὡς παιδᾶς τοκέων, τοῦτ' ἐστὶ κατὰ ψιλὸν καθότι παρελήφωμεν.)

17. Ψυχῆσι θάνατος ὕδωρ γενέσθαι, ὕδατι δὲ θάνατος γῆν γενέσθαι· ἐκ γῆς δὲ ὕδωρ γίνεται, ἐξ ὕδατος δὲ ψυχῆ.

(Clemens Strom. VI, 2 : 'Ἡράκλειτος ἐκ τούτων συνιστάμενος τοὺς λόγους ὡδὲ πως γράφει· ψυχῆσι κτλ. Cf. Philo de mund. incorr. p. 958 : Εὖ καὶ ὁ Ἡράκλειτος ἐν οἷς φησι ψυχῆσι θάνατος γῆν γενέσθαι. Apud Proclum in Tim. p. 36 (p. 83 ed. Schneider.) : καὶ ἄλλος οὗτος ψυχῶν τῶν νοερῶν θάνατος ὑγρῆσι γενέσθαι, φησὶν Ἡράκλειτος, Heracliti orationem insertis verbis τῶν νοερῶν et pro nomine ὕδωρ epitheto ὑγρῆσι posito interpolatam invenimus. Verbis Heracliteis Philo subjungit : Ψυχὴν γὰρ οἰόμενος εἶναι τὸ πνεῦμα, τὴν μὲν ἀέρος τελευτὴν γένεσιν ὕδατος, τὴν δ' ὕδατος γῆς πάλιν γένεσιν αἰνίττεται, quod improbandum. Nam illud περιέχον unde prudentiam et intelligentiam ducimus Heraclito iudice est φρενήρης et igneum. Sextus Empiricus adv. Math. VII, 126 : Τοῦτον δὲ τὸν θεῖον λόγον καθ' Ἡράκλειτον δι' ἀναπνοῆς σπάσαντας νοεροὶ γινόμεθα. Plutarchus de Is. et Osir. cap. 77, vol. IX p. 208 : Οὐκ ἐν χροαῖς γάρ, οὐδ' ἐν σχήμασιν, οὐδ' ἐν λείπτῃσιν

ἐγγίνεται τὸ θεῖον, ἀλλ' ἀτιμωτέραν ἔχει νεκρῶν μοῖραν, ὅσα μὴ μετέσχε, μηδὲ μετέχειν τοῦ ζῆν πέφυκεν. Ἡ δὲ ζῆσα καὶ βλέπουσα καὶ κινήσεως ἀρχὴν ἐξ αὐτῆς ἔχουσα καὶ γνώσιν οἰκείων καὶ ἀλλοτρῶν φύσις ἄλλως τε (leg. θλως) ἔσπακεν ἀπορροῆν καὶ μοῖραν ἐκ τοῦ φρονούντος, ἔπως κυβερνᾶται τὸ σύμπαν καθ' Ἡράκλειτον.)

18. Ὁ δὲ Ἡράκλειτός φησιν, ὅτι καὶ τὸ ζῆν καὶ τὸ ἀποθανεῖν καὶ ἐν τῷ ζῆν ἡμᾶς ἐστὶ καὶ ἐν τῷ τεθνᾶναι.

(Sextus Empiricus Pyrrh. III, 230, qui Heracliti verba paululum immutavit. Hic enim sine dubio ζῶειν, ἀποθανεῖν et ἡμέας scripsit. Cf. Philo Alleg. leg. 1 fin. : μονοῦ καὶ ὁ Ἡράκλειτος, κατὰ τοῦτο Μωϋσέως ἀκολουθήσας τῷ δόγματι φησι· Ζῶμεν τὸν ἐκείνων θάνατον, τεθνήκαμεν δὲ τὸν ἐκείνων βίον· ὡς νῦν μὲν δετε ἐνζῶμεν τεθηκυίας τῆς ψυχῆς καὶ ὡς ἂν ἐν σήματι τῷ σώματι ἐντετυμβευμένης. Hierocles in carm. aur. p. 142 : Διὸ καὶ ἐπαμφοτερίζει ταῖς σχέσεσιν, ὅτι μὲν ἐκεί ζῶσα τὴν νοερὰν εὐζωίαν, ὅτι δὲ ἐνταῦθα τὴν αἰσθητικὴν ἐμπάθειαν προσλαμβάνουσα. Ἐνθεν καὶ λέγεται ὀρθῶς ὑπὸ Ἡρακλείτου, ὅτι ζῶμεν τὸν ἐκείνων θάνατον, τεθνήκαμεν δὲ τὸν ἐκείνων βίον. Similiter Numenius apud Porphyrium de Antro p. 256 ed. Cantabr. : καὶ ἀλλαχοῦ δὲ φάναι ζῆν ἡμᾶς τὸν ἐκείνων [τῶν ψυχῶν] θάνατον, καὶ ζῆν ἐκείνας τὸν ἡμέτερον θάνατον. Ad perpetuam tam vitæ mortisque quam divinitatis humanitatisque conjunctionem referendum et illud est effatum quod servavit Diogenes lib. IX, 7 : πάντα ψυχῶν εἶναι καὶ δαιμόνων πλήρη, et alterum quod exstat apud Aristotelem de part. anim. I, 5 p. 645 a ed. Bekk. : Καὶ καθάπερ Ἡράκλειτος λέγεται πρὸς τοὺς ξένους εἰπεῖν τοὺς βουλομένους ἐντυχεῖν αὐτῷ ... ἐκέλευε γὰρ αὐτοὺς εἰσιέναι θαρροῦντας· εἶναι γὰρ καὶ ἐνταῦθα θεούς.)

19. Καὶ τοῖσι ἀγάλμασι τούτοις εὐχονται, ὁκοῖον εἰ τοῖσι τοῖσι ὁμοῖσι λισχηνεύοιτο, οὔτε γινώσκων θεοὺς οὔτε ἥρωας ὀτινές εἰσι.

(Origenes contra Cels. VII p. 738 : καὶ μὴν καὶ Ἡράκλειτος ὡδὲ πως ἀποφαινεται· Καὶ τοῖς ἀγάλμασι κτλ. ὁ μὲν γε μάλα ἀπορρόητως ὑποσημαίνει ἡλίθιον τὸ τοῖς ἀγάλμασιν εὐχεσθαι, ἐὰν μὴ γιγνώσκῃ τις θεοὺς καὶ ἥρωας ὀτινές εἰσιν. Clemens Cohort. c. IV p. 44 : Σὺ δὲ ἀλλ' εἰ μὴ

58. Quapropter rem omnibus communem sequi oportet : quamvis autem ratio sit communis, vulgus tamen vit quasi propria quadam intelligentia præditum sit.

59. Animorum mors est eorum in aquam transitus, aqua em in terram mutata interit ; e terra autem aqua fit, e aqua animus.

60. Heraclitus vero ait et vitam et mortem in nostra vita nostraque morte inesse.

61. Atque has statuas precantur, velut si quis cum domibus sermocinetur, ignorans qui dii et qui heroes sint.

κλειτον· κρέας δὲ πᾶν νεκρὸν καὶ νεκροῦ μέρος.
(Plutarchus Symposiac. lib. IV, 4, 3, vol. XI, p. 186. Verba κρέας δὲ πᾶν κτλ. Plutarchi sunt. Inapte Suidas v. Ἡράκλειτος ait : Ἡράκλειτος ἔφη ὀλιγωρεῖν πάντα τοῦ σώματος καὶ νομίζειν αὐτὸ καὶ κοπρίων ἐκβλητότερον· ἐκ τοῦ βράστου δὲ αὐτῶ τὰς θεραπείας ἀποπληροῦν, ἕως ἂν ὁ θεὸς ὡσπερ ὀργάνῳ τῷ σώματι χρῆσθαι ἐπιτάτῃ. Cf. Cedren. hist. p. 157. Quid? quod Celsus quoque Heracliti dictum in alienam sententiam detorsit. Locum ejus servavit Origenes contra Cels. V p. 588 : καὶ ψυχῆς μὲν αἰώνιον βιοτήν δύναιτ' ἂν παρασχέιν· νέκυες δέ, φησὶν Ἡράκλειτος, κοπρίων ἐκβλητότεροι· σάρκα δὲ . . . αἰώνιον ἀποπῆναι . . . οὔτε βουλήσεται ὁ θεός, οὔτα δυνήσεται. Heracliteam locutionem κοπρίων ἐκβλητότερος adnotavit etiam Pollux Onomast. V, 163. Hinc apud Sextum legitur adv. Math. VIII, 286 : καὶ μὴν βητῶς ὁ Ἡράκλειτος φησι τὸ μὴ εἶναι λογικὸν τὸν ἄνθρωπον, μόνον δ' ὑπάρχειν φρονήρας τὸ περιέχον· et apud Philostratum Ep. 18 : Ἡράκλειτος ὁ φυσικὸς ἄλογον εἶναι κατὰ φύσιν ἔφησε τὸν ἄνθρωπον. Hoc de solis mortuis accipiendum, qui quia animam de caelo non ducunt rationis expertes Ephesio philosopho videbantur.)

54. Ἐνθάδε ἰόντας ἐπανάστασθαι καὶ φύλακας γίνεσθαι ἕνεκα τῶν ζώντων καὶ νεκρῶν.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 283 ed. Miller. : λέγει δὲ καὶ σαρκὸς ἀνάστασιν ταύτης φανερὰς ἐν ἡ γηγενήματα, καὶ τὸν θεὸν οἶδε ταύτης τῆς ἀναστάσεως αἴτιον οὕτως λέγων· « Ἐνθα δ' ἰόντι ἐπανάστασθαι καὶ φύλακας γίνεσθαι ἕνεκα τῶν ζώντων καὶ νεκρῶν. » Emendavit hæc Bernaysius in Mus. Rh. IX p. 245. Fallitur Hippolytus carnis resurrectionem quæ christianæ religionis propria est Heraclito tribuens. Nos existimamus Ephesium philosophum mortuorum animos vivorum custodes esse voluisse. Qua in re secutus est Hesiodum Op. et Dieb. vs. 121-122 ita canentem : τοὶ μὲν δαίμονες εἰσι Διὸς μεγάλου διὰ βουλὰς, ἐσθλοὶ, ἐπιγθόνιοι, φύλακας θνητῶν ἀνθρώπων. Quod autem vigilanter viventes et mortuos opponit, id eo valet, ut vigilantes et dormientes atque adeo sapientes et insipientes intelligantur.)

55. εἶναι γὰρ ἐν τὸ σοφὸν ἐπίστασθαι γνώμην οἷον ἢ ἐγκυβερνήσαι πάντα διὰ πάντων.

(Diogenes Laertius lib IX, 1, cujus membranae habent γνώμην ἦτε οἱ (al. ὅτε ἦ) ἐγκυβερνήσαι. Sensus flagitat quod edidi οἷον ἢ ἐγκυβερνήσαι vel ἐγκυβερνήν i. e. ἐγκυβερνᾶ Diomilis est locus apud Hippocratem περὶ διαίτης I pag. 639 ed Kühn. : τοῦτο (τὸ πῦρ) πάντα διὰ παντὸς κυβερνᾶ· quæ verba Heracliteis supra adnumeravi ad fragm. 46. Videtur autem Heraclitus κυβερνᾶν et διακίλιν (fragm. 50) promiscue usurpasse. Ephesii hominis effatum sic imitatus est Cleanthes hymn. in Jov. vs. 31-34 : ἀλλὰ Ζεῦ πάνδωρε, καλαινεφές, ἀρχικέραυνε, ἀνθρώπους ῥύσιο ἀπειροσύνης ἐπὶ λυγρῆς, ἦν σὺ, πάτερ, σκέδασον ψυχῆς ἀπο, δὸς δὲ κυρῆσαι γνώμης, ἢ πίσυνος σὺ δίκης μετὰ πάντα κυβερνᾶς.)

56. Νόμος καὶ βουλή πείθεσθαι ἐνός.

(Clemens Strom. V, 14 p. 718. Sic et Herodotus lib. I, 126 πείθεσθαι τινας dixit, quum Atticos plerumque πείθεσθαι τινα dixisse constet. Hinc pertinent Heracliti verba apud Stobæum Flor. III, 84 : σωφρονεῖν ἀρετῇ μεγίστη, καὶ σοφῆ ἀληθεία λέγειν καὶ ποιεῖν κατὰ φύσιν ἑκατόντας, quæ tamen fragm. 55 consideranti vix Ephesii philosophi esse videbuntur. De reliquo unus ille quem Heraclitus sequendum censet aut ipse Jupiter est aut quicumque divinæ mentis (γνώμης) interpret habetur.)

57. Καθάπτεται δὲ καὶ τῶν Ἐφεσίων ἐπὶ τῶ τὸν ἐταῖρον ἐκβαλεῖν Ἐρμοδώρον, ἐν οἷς φησιν· « Ἄξιον Ἐφεσίοισι ἡβηδὸν ἀποθανεῖν πᾶσι καὶ τοῖσι ἀνέβοιοι τὴν πόλιν καταλιπέειν, οἵτινες Ἐρμοδώρον ἐσωτῶν ὀνήσιον ἐξέβαλον λέγοντας· Ἡμεῶν μὴ εἰς ὀνήσιος ἔστω· εἰ δὲ τις τοιοῦτος, ἀλλῆ τε καὶ μετ' ἄλλων. »

(Diogenes Laertius lib IX, 2. Vulgavi ἀποθανεῖν et καταλιπέειν; codd. ἀποθανεῖν et καταλιπέειν. Iisdem prope verbis hæc narrat Cicero Tusc. V, 36. Minus accurate Iamblichus de vit. Pyth. s. 173 : οὐ γὰρ καθάπερ Ἡράκλειτος Ἐφεσίοις γράφειν ἔφη τοὺς νόμους, ἀπάγξασθαι τοὺς πολίτας ἡβηδὸν καλεούσας. In paucis a Laertio discrepat Strabo lib. XIV p. 642 ed. Cas.)

54. Hic commorantes excitari et custodes fieri vigilanter viventium et mortuorum.

55. Esse enim unam sapientiam, nosse mentem ea potentia præditam, ut omnia omnino gubernet.

56. Lex et consilium est uni obedire.

57. Reprehendit etiam Ephesios quod sodalem suum

Hermodorum ejecissent, dicens : « Merentur universi Ephesii adulti, ut morte afficiantur, impuberes vero ut urbem relinquunt, quia Hermodorum præstantissimum civem patria expellentes ita locuti sunt : Nemo de nobis unus excellat ; sed si quis talis exstiterit, alibi et cum aliis degat. »

- (Aristoteles Ethic. Eudem. lib. II cap. 7 : Ἔοικε δὲ καὶ Ἡράκλειτος λέγειν, εἰς τὴν ἰσχὴν τοῦ θυμοῦ βλέψας, ὅτι λυπηρὰ ἢ κώλυσις αὐτοῦ· χαλεπὸν γάρ, φησί, θυμῷ κτλ. Vulgavi ὠνεῖται pro membranarum scriptura ὠνεῖται. Id. Ethic. Nicomach. lib. II cap. 2 : Ἔτι δὲ χαλεπώτερον ἡδονῆς μάχεσθαι ἢ θυμῷ, καθάπερ φησὶν Ἡράκλειτος. Id. Polit. lib. V cap. 11 : Καθάπερ καὶ Ἡράκλειτος εἶπε, χαλεπὸν φάσκων εἶναι θυμῷ μάχεσθαι· ψυχῆς γὰρ ὠνεῖσθαι. Plutarchus Coriolan. p. 224 : Μαρτυρίαν ἀπέλιπε τῷ εἰπόντι θυμῷ μάχεσθαι χαλεπὸν· ὁ γὰρ ἂν θελή, ψυχῆς ὠνεῖται. Id. de Ira p. 457 et Amat. p. 755 : Ἐρωτῶ γὰρ μάχεσθαι χαλεπὸν, οὐ θυμῷ, καθ' Ἡράκλειτον· ὁ, τι γὰρ ἂν θελήσῃ, καὶ ψυχῆς ὠνεῖται καὶ χρημάτων καὶ δόξης, ubi postrema non sunt Heraclitea. Iamblichus Protrept. p. 140 : Μάρτυς τοῖς λεγθεῖσιν Ἡράκλειτος· θυμῷ γὰρ φησὶ μάχεσθαι χαλεπὸν· ὁ, τι γὰρ ἂν χρήζῃ γίνεσθαι, ψυχῆς ὠνεῖται. Cf. Democrit. fragm. moral. 77.)
1. Ἄνηρ δόκταν μεθυσθῆ, ἀγεται ὑπὸ παιδὸς ἀνήθου σφαλλόμενος, οὐκ ἐπαίων δαχ βαίνει, ὑγρὴν τὴν ψυχὴν ἔχων.
(Stobæus Flor. V, 120.)
1. Οὐ γῆ ξηρῆ, ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη.
(Philo apud Eusebium Præp. Evang. VIII, 14 : Μὴν γὰρ ἡ Ἑλλάς ἀψευδῶς ἀνθρωπογονεῖ... τὸ δ' αἰτιον, λεπτότητι ἀέρος ἢ διάνοια πέφυκεν ἀκονῆσθαι· διὸ καὶ Ἡράκλειτος οὐκ ἀπὸ σκοποῦ φησιν· Οὐ γῆ κτλ.)
2. Αὕτη ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη.
(Stobæus Flor. V, 120. Sed alii aliter hanc sententiam referunt. Porphyrius de Antr. c. XI pag. 207 ed. Cantabr. : αὐτὸς δὲ φησιν Ἡράκλειτος, ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη. Glycas Annal. p. 74 : Ψυχὴ ξηροτέρη σοφωτέρη· et p. 116 ξηροτέρη ψυχὴ σοφωτέρη. Plutarchus de orac. def. cap. 41, vol. IX p. 367 : Ἄμα δ' ἂν τις οὐκ ἀλόγως καὶ ξηρότητα φαίη μετὰ τῆς θερμότητος ἐγγινομένην λεπτόναι τὸ πνεῦμα καὶ ποιεῖν αἰθερωδὲς καὶ καθαρὸν· αὕτη γὰρ ξηρὰ ψυχὴ καθ' Ἡράκλειτον. Id. Romul. cap. 28, vol. I p. 82 : Ἦκει γὰρ ἐκεῖθεν, ἐκεῖ δ' ἀνεισιν· οὐ μετὰ σώματος, ἀλλ' ἐὰν ὅτι μάλιστα σώματος ἀπαλλαγῆ, καὶ διακριθῆ, καὶ γένηται καθαρὸν παντάσῃσι καὶ ἀσαρκον καὶ ἀγνόν· αὕτη γὰρ ψυχὴ ξηρῆ, ἀρίστη καθ' Ἡράκλειτον.)
73. Αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη.
(Galenus de animi moribus temperamento corporis obsequentibus t. V p. 450 ed. Chart. : Ἄλλ' εἰ καὶ ξηρότητα μὴ συγχωρήσαι ἐναντίαν (leg. αἰτίαν) εἶναι συνέσεως, εἰ γε μὴν (leg. ὡς εἰρηται) ὑφ' Ἡρακλείτου· καὶ γὰρ οὗτος οὕτως εἶπεν, αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη, τὴν ξηρότητα πάλιν ἀξιῶν εἶναι συνέσεως αἰτίαν· τὸ γὰρ τῆς αὐγῆς ὄνομα τοῦτ' ἐνδείκνυται. Subjungit autem ἐνοήσαντας καὶ τοὺς ἀστέρας αὐγοειδεῖς τε ἅμα καὶ ξηροὺς ὄντας, ἀκραν σύνεσιν ἔχειν. Conf. Stob. Floril. XVII, 43 : Ἡμῶς δ' ὁμοιοτάτην ταύτην προσφέρεισθαι τροφὴν ἂν ἐφη, εἰ τὴν κουφοτάτην καὶ καθαρωτάτην προσφεροίμεθα· οὕτω δ' ἂν καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ὑπάρχειν καθαρὰν τε καὶ ξηράν, ὅποια οὕσα ἀρίστη καὶ σοφωτάτη εἴη ἂν, καθάπερ Ἡρακλείτω δοκεῖ λέγοντι οὕτως· αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη.) Clemens Pædag. II, 2 p. 184 : Οὕτω δ' ἂν καὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὑπάρξει καθαρὰ καὶ ξηρὰ καὶ φωτειδῆς· Αὐγὴ δὲ ψυχὴ ξηρὰ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη· ταύτη δὲ καὶ ἐποπτικὴ, κτλ. Plutarchus de Esu carnium orat. 1, vol. XIII p. 238 : Αὐγῆ ξηρῆ ψυχῆ σοφωτάτη, κατὰ τὸν Ἡράκλειτον, ἔοικεν.)
74. Αὕτη γὰρ ψυχὴ ξηρὴ ἀρίστη καθ' Ἡράκλειτον ὥσπερ ἀστραπὴ νέφους διαπταμένη τοῦ σώματος.
(Plutarchus Romul. c. 28, vol. I p. 82. Conf. Clemens Pæd. II, 2 : Οὐδὲ ἔσται κάθυγρος ταῖς ἐκ τοῦ ἰνῶ ἀναθυμιάσεσι νεφέλης δίκην σωματοποιουμένη. Sextus Empiricus adv. Math. VII, 129 : Ὅνπερ οὖν τρόπον οἱ ἀνθρακες πλησιάζαντες τῷ πυρὶ καθ' ἀλλοίωσιν διάπυροι γίνονται, χωρισθέντες δὲ σβένδονται, οὕτω καὶ ἡ ἐπιξενωθεῖσα τοῖς ἡμετέροις σώμασιν ἀπὸ τοῦ περιέχοντος μοῖρα κατὰ μὲν τὸν χωρισμὸν σχεδὸν ἀλογος γίνεσθαι, κατὰ δὲ τὴν διὰ τῶν πλείστων πόρων σύμφυσιν ὁμοειδῆς τῷ ὄλω καθίσταται. Plutarchus de Superstitione cap. 3, vol. VIII pag. 60 : Ὁ Ἡράκλειτος φησὶ, τοῖς ἐρηγοροῖσιν ἕνα καὶ κοινὸν κόσμον εἶναι, τῶν δὲ κοιμωμένων ἕκαστον εἰς ἴδιον ἀποστρέφεισθαι. M. Antoninus VI, 42 : Καὶ τοὺς καθεύδοντας, οἶμαι, ὁ Ἡράκλειτος ἐργάτας εἶναι λέγει καὶ συναργοῦς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γινομένων.)
75. Ἄνθρωπος ἐν εὐφρόνῃ φάος ἀπτεῖ ἐαυτοῦ· ἀποθανὸν ἀποσβεσθεῖς. Ζῶν δὲ ἀπτεται τεθνεώτος εὐδων· ἀποσβεσθεῖς ὄψαις ἐρηγορῶς ἀπτεται εὐδονος.
(Clemens Strom. IV, 22 : Ὅσα δ' αὖ περὶ

70. Vir ebrius titubat et ab impubere puero ducitur, animam habens udam, ignarus quorsum eat.

71. Ubi terra sicca, ibi etiam animus sapientissimus et optimus est.

72. Animus siccus sapientissimus et optimus est.

73. Lux sicca animus sapientissimus est.

74. Is enim est animus, ut Heraclitus censebat, siccus eoque optimus, qui per corpus ut per nubes fulmen pervolat.

75. Homo noctu sibi ipsi lumen accendit : at mortuus.

ὑπνου λέγουσι, τὰ αὐτὰ χρῆ καὶ περὶ θανάτου ἐξακούειν· ἑκάτερος γὰρ δηλοῖ τὴν ἀπόστασιν τῆς ψυχῆς, ὁ μὲν μᾶλλον ὁ δὲ ἤττον· ὅπερ ἔστι καὶ περὶ (leg. παρὰ) Ἡρακλείτου λαβεῖν (leg. μαθεῖν)· Ἄνθρωπος ἐν εὐφρόνῃ κτλ.)

76. Οὗτος τὴν οἴησιν ἱερὰν νόσον ἔλεγε.

(Hesychius Milesius v. Ἡράκλειτος. Nolui ionice ἱρὴν νόσον ponere. Hoc Heracliti effatum intuitus Philostratus Opp. p. 391 ait : Ἡράκλειτος ὁ φυσικὸς ἄλογον εἶναι κατὰ φύσιν ἔφησε τὸν ἄνθρωπον· εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, ὥσπερ ἀληθές ἐστιν, ἐγκαλυπτέος ἔκαστος ὁ ματαίως ἐν δόξῃ γενόμενος. Perperam Heraclito tribuitur sententia apud S. Maximum t. II p. 557 ed. Combeffis. Ἡ εὐκαιρος χάρις λιμῶ καθάπερ τροφή ἀρμόττουσα τὴν τῆς ψυχῆς ἵνδισιαν ἴσταν· et altera p. 646 : Συντομωτάτην δδὸν ὁ αὐτὸς ἔλεγε ἐν εὐδοξίαν τὸ γενέσθαι ἀγαθόν.)

77. ἦθος γὰρ ἀνθρώπειον μὲν οὐκ ἔχει γνώμας, θεῖον δὲ ἔχει.

(Origenes contra Cels. VI p. 698 : Καὶ ἐντίθεται γὰρ Ἡρακλείτου λέξεις, μιαν μὲν ἐν ἧ φησιν· ἦθος κτλ.)

78. Ἄνῆρ νήπιος ἤκουσε πρὸς δαίμονας, δικωσπερ παῖς πρὸς ἀνδρόν.

(Origenes contra Cels. VI p. 698 : ἑτέραν δὲ, Ἄνῆρ νήπιος κτλ.)

79. Βλάξ ἄνθρωπος ἐπὶ παντὶ λόγῳ ἐπτοῆσθαι φιλεῖ.
(Plutarchus de audiendis poetis cap. 8, vol. VII p. 103. Idem de Auditione cap. 5 p. 137 : Καὶ τὸν Ἡρακλείτον οὐκ ἐλέγχουσιν εἰπόντα· Βλάξ ἄνθρωπος κτλ. Utrouque loco legitur φιλεῖ quod mutavi in φιλεῖ.)

80. Δίκης ὄνομα οὐκ ἂν ᾔδεσαν, εἰ ταῦτα μὴ ᾔν.

(Clemens Strom. IV, 3 p. 568 : Δικαίῳ γὰρ οὐ κεῖται νόμος, ἡ γραφὴ φησιν· καλῶς οὖν Ἡράκλειτος, Δίκης ὄνομα, φησίν, κτλ.)

81. Εἰ μὴ γὰρ Διονύσω πομπὴν ἐποιούντο καὶ ἕμνεον ἄσμα αἰδοίοισι, ἀναιδέστατα ἂν εἰργαστο, φησὶν Ἡράκλειτος· ὡτὸς δὲ Ἄϊδης καὶ Διόνυσος ὅτε μαινόνται καὶ ληναίζουσι.

(Clemens Cohort. c. II p. 30. Scripsi ἀναιδέστατα ἂν εἰργαστο; vulgo ἀναιδέστατα εἰργασται. Cf. Plutarchus de Isid. et Osir. cap. 28, vol. IX p. 139 : Καὶ μόντος Ἡρακλείτου τῷ σοικοῦ λέγοντος Ἄδης καὶ Διόνυσος οὗτος, θεοὶ ὡμαινόνται καὶ ληναίουσιν [leg. ὡτὸς ὅτε μαινόνται καὶ ληναίζουσι]. Adde alium Clementis locum : Πρὸς δὲ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὅσταντα μένει τελευτήσαντας ἄσσα οὐδὲ ἔλπονται, τίσι ἐμμαντεύεται Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος; Νυκτικῶς, μάγοις, βάρχοις, ληναῖς, μύσταις· τούτοις ἀπειλεῖ τὰ μετὰ θάνατον, τούτους μαντεύεται τὸ πῶρ. Præterea memoranda exquisitior explicatio cujus Plutarchus l. c. meminit : Οἱ γὰρ ἀζώντες Ἄδην λέγεσθαι τὸ σῶμα, τῆς ψυχῆς οὖν παραφρονούσης καὶ μεθυούσης ἐν αὐτῷ, γλίσχεας ἀλληγοροῦσιν.)

82. Τίς γὰρ αὐτῶν, φησί, νόος ἢ φρήν;

(Proclus Comment. in Plat. Alcibiad. p. 255 ed. Creuzer. : ὁρθῶς οὖν καὶ ὁ γενναῖος Ἡράκλειτος ἀποσοκρακίζει τὸ πλῆθος ὡς ἄνου καὶ ἀλόγιστον· Τίς γὰρ κτλ.; ὅτι οἱ πολλοὶ κακοί, ὀλίγοι ἂν ἀγαθοί. Ταῦτα μὲν Ἡράκλειτος. Quare idem in Timi. p. 106 E (p. 252 ed. Schneider.) : ἀλλ' Ἡράκλειτος μὲν ἑαυτὸν πάντα εἰδέναι λέγων πάντας τοὺς ἄλλους ἀνεπιστήμονας ποιεῖ. Cæterum verba μὴ εἰκῆ περὶ τῶν μεγίστων συμβαλώμενα, quæ Diogenes Laertius IX, 73 Heraclito ascribit, posteriorem ætatem redolent, neque pro Heracliteis haberi possunt.)

83. Ποταμοῖς τοῖς αὐτοῖς ἐμβαίνομέν τε καὶ οὐκ ἐμβαίνομεν, εἴμεν τε καὶ οὐκ εἴμεν.

(Heraclitus Alleg. Hom. p. 51 ed. Mehler. Conf. supra fragm. 21 et 22.)

84. Ὁ δὲ Ἡράκλειτος ὡς μέγα τι καὶ σεμνὸν διαπραγμένος, Ἐδιχσάμην, φησὶν, ἐμμευτὸν καὶ τῶν ἐν Δελφοῖς γραμματέων θεοτάτων ἑδοκεῖ τὸ Γνωθὶ σαυτὸν.

(Plutarchus adv. Colot. cap. 20, vol. XIV p. 172. Patet e Plutarchi explicatione illud ἐδιχσάμην ἐμμευτὸν ab Ephesio philosopho de

extimetus est. Vivus autem dormiens mortuum necessitudine ita attingit, ut cæcus vigilans ad dormientis similitudinem accedit.

76. Hic arrogantem de se persuasionem sacrum morbum appellabat.

77. Humanum enim ingenium non habet prudentiam, divinum vero habet.

78. Homo stultus e deo aliquid audivit, ut puer e viro.

79. Homo stupidus quavis oratione solet percelli.

80. Justitiæ nomen ignorarent, nisi hæc supplicia essent.

81. Etenim nisi Dionysio pompam celebrarent canerentque carmen in pudenda conditum, impudentissimi in factis essent, inquit Heraclitus. Idem vero Orcus ac Dionysus cujus amore furunt et bacchantur.

82. Quæ enim, inquit, eorum mens aut prudentia est?

83. In eodem fluvio descendimus ac non descendimus; sumus ac non sumus.

84. Heraclitus vero tanquam re magna et præclaræ gesta : Quæsi, inquit, me ipsum. Atque inter ea quæ Delphis scripta sunt maxime divinum illud videbatur : Nosce te ipsum.

sui cognitione dictum significare : *operam dedi ut me ipsum noscerem*. Sic et Suidas (v. Πιστοῦμος) : οὐκ οὐκ ἀπεικὸς ἦν... λόγον λέγειν ἐκείνον, ὅνπερ οὖν Ἡράκλειτος εἶπε περὶ αὐτοῦ Ἐμειωτὸν ἐδιζήσαμην. Inde orta videtur sententia quæ sub Heracliti nomine fertur apud Stobæum Floril. V, 119 : ἀνθρώποισι πᾶσι μέτεστι γινώσκειν ἑωυτοὺς καὶ σωφρονίειν. Aliter verba ista accepit Diogenes IX, 5 scribens : ἤκουσε δὲ οὐδενός, ἀλλ' αὐτὸν ἐφη διζήσασθαι καὶ μαθεῖν πάντα παρ' ἑαυτοῦ· et ibid. : καὶ νέος ὢν ἔρασκε μηδὲν εἰδέναι, τέλειος μόντοι γινόμενος πάντα ἐγνωκέναι. Similiter Stobæus Floril. XXI, 7 ex Aristonymo : Ἡράκλειτος νέος ὢν πάντων γέγονε σοφώτερος, ὅτι ἤδει ἑαυτὸν μηδὲν εἰδόντα.)

86. Ἐτέρα γὰρ ἔππου ἡδονὴ καὶ κυνὸς καὶ ἀνθρώπου, καθάπερ Ἡράκλειτος φησὶν ὄνον σύρματ' ἂν ἐλέσθαι μᾶλλον ἢ χρυσόν· ἥδιον γὰρ χρυσοῦ τροφὴ ὄνοις.

(Aristoteles Ethic. Nicom. lib. X cap. 5 p. 1176 a ed. Bekk.; ubi Eustratius : σύρματα τὸν γόρτον Ἡράκλειτος λέγει.)

88. Ὁ θεὸς ἡμέρην εὐφρόνην, χειμῶν θέρος, πόλεμος εἰρήνην, κόρος λιμός.

(Hippolytus Hæres. Refut. pag. 283 ed. Miller. : τὸν γὰρ πρῶτον κόσμον αὐτὸν δημιουργὸν καὶ ποιητὴν ἑαυτοῦ γινόμενον οὕτω λέγει : Ὁ θεὸς ἡμέρην κτλ. τὰναντία ἅπαντα.)

87. Ἄλλοιοῦται δὲ ἅκωσπερ διόταν συμμιγῆ θωώματα θωώμασι· ὀνομάζεται καθ' ἡδονὴν ἐκάστου.

(Hippolytus Hæres. Refut. pag. 283 ed. Miller. Inserui θωώματα quod in codice deest. Referuntur hæc ad mentem. Hippolytus enim ait : ὕτος ὁ νοῦς « ἄλλοιοῦται δὲ » κτλ.)

88. Θάλασσα ὕδωρ καθαρώτατον καὶ μιαιρώτατον, ἰχθύσι μὲν πότιμον καὶ σωτήριον, ἀνθρώποις δὲ ἀποτον καὶ ὀλέθριον.

(Hippolytus Hæres. Refut. pag. 282 ed. Miller. : καὶ τὸ μιαιρὸν φησὶ καὶ τὸ καθαρὸν ἔν καὶ ταῦτὸν εἶναι, καὶ τὸ πότιμον καὶ τὸ ἀποτον ἔν καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι. Θάλασσα, φησὶν, ὕδωρ κτλ.)

89. Διδάσκαλος δὲ πλείστων Ἡσίοδος· τοῦτον ἐπίστανται πλείστα εἰδέναι, ὅστις ἡμέρην καὶ εὐφρόνην οὐκ ἐγίνωσκε· ἐστὶ γὰρ ἔν.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 282 ed. Miller. : Τοιγαροῦν οὐδὲ σκότος οὐδὲ φῶς οὐδὲ πονηρὸν οὐδὲ ἀγαθὸν ἕτερον φησὶν εἶναι ὁ Ἡράκλειτος, ἀλλ' ἔν καὶ τὸ αὐτό. Ἐπιτιμᾶ γοῦν Ἡσίοδος, ὅτι ἡμέραν καὶ νύκτα οἶδεν· ἡμέρα γὰρ, φησὶ, καὶ νύξ ἐστὶν ἔν, λέγων ὡδὲ πως· Διδάσκαλος δὲ πλείστων κτλ.)

90. Καὶ ἀγαθὸν καὶ κακόν. Οἱ γοῦν ἱατροί, φησὶν ὁ Ἡράκλειτος, τίμοντες, καίοντες, πάντη βασανίζοντες κακῶς τοὺς ἀρρώστούοντας ἐπαιτέονται μηδὲν ἄξιοι μισθὸν λαμβάνειν παρὰ τῶν ἀρρώστούοντων, ταῦτα ἐργαζόμενοι τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰς νόσους.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 282 ed. Miller. Posui cum Bernaysio ἐπαιτέονται μηδὲν ἄξιοι; vulgo ἐπαιτιῶνται μηδὲν ἄξιον. Præterea μισθὸν exaravi; codex μισθῶν.)

91. Καὶ εὐθὺ δέ, φησὶ, καὶ στρεβλὸν τὸ αὐτὸ ἐστὶ. Γραφεῖα, φησὶν, ὁδὸς εὐθεία καὶ σκολιή, ἡ τοῦ ὄργανου τοῦ καλουμένου κοχλίου· ἐν τῇ γραφεῖα περιστροφή εὐθεία καὶ σκολιή· ἄνω γὰρ ἄνω καὶ κύκλω περιέλκεται. Μία ἐστὶ, φησὶ, καὶ ἡ αὐτή· καὶ τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω ἔν ἐστὶ καὶ τὸ αὐτό· ὁδὸς ἄνω κάτω μή καὶ ὠστή.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 282 ed. Miller. Scripsi præeunte Bernaysio γραφεῖα, φησὶν et περιέλκεται pro codicis lectionibus γραφεῖων, φησὶν et περιέγεται.)

92. Οὐκ ἐμεῦ ἀλλὰ τοῦ λόγου ἀκούσαντας ἂμολογέειν σορὸν ἐστὶ, ἔν πάντα γίνεσθαι.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 280 ed. Mi-

85. Alia enim equi voluptas est, alia canis, alia hominis, quemadmodum Heraclitus ait asino culmos et paleas auro orlabiliores esse : jucundius enim asinis est palulium quam aurum.

86. Deus dies, nox; hiems, æstas; bellum, pax; sætietas, fames.

87. Variatur autem, ut quum odoramenta alia aliis commiscantur, appellaturque ut culque libet.

88. Aqua marina purissima et corruptissima est, piscibus quidem potabilis et salubris, hominibus vero minime potabilis atque adeo pestilens.

89. At plurimarum rerum magister Hesiodus est : hunc permulta tenuisse putant, qui diem et noctem non noverrant; est enim unum idemque.

90. Bonum item et malum eodem redit. Medici quidem, inquit Heraclitus, secantes urentesque et usquequaque ægrorum corpora male vexantes mercedem qua digni non sunt ab ægrotis exigunt, quum hanc etiam morbis medicinam faciant.

91. Rectum, inquit, et tortuosum idem est. Stilo, inquit, via recta et curva, ideoque accedit ad similitudinem instrumenti quod cochleæ nomine afficitur. Nam stili circumversio recta et curva est, siquidem a scribente simul sursum atque in orbem flectitur. Una est, inquit, et eadem via : et sursum ac deorsum unum est idem; via sursum ac deorsum una atque eadem est.

92. Non me, sed rationem audientes concedere decet ex uno omnia fieri.

ler. : Ἡράκλειτος μὲν οὖν φησιν εἶναι τὸ πᾶν διαιρετόν, ἀδιαίρετον, γενητόν, ἀγένητον, θνητόν, ἀθάνατον, λόγον, αἰῶνα, πατέρα, υἱόν, θεὸν δί-
καιον. « Οὐκ ἐμοῦ, ἀλλὰ τοῦ δόγματος ἀκούσαστας
δημολογεῖν σοφὸν ἔστιν, ἐν παντὶ εἰδέναι, » ὁ
Ἡράκλειτος φησὶ. Restitui ἐμεῦ et δημολογεῖν;
præterea cum Bernaysio expulsa voce δόγμα-
τος a librariis invecta reposui λόγου. Denique
pro εἰδέναι quod Millerus mutaverat in εἶναι,
exaravi γίνεσθαι, ipsum secutus Heraclitum
cui nihil esse, sed omnia fieri et fluminis
instar labi placet. Neque enim quidquam con-
stare potest in perpetua illa quam statuebat
cunctarum rerum mutatione. At εἰδέναι quum
in solum rerum parentem et regem (fragm.
44) conveniat, hoc loco friget).

93. Οὐ ξυνίασι ὅπως διαφερόμενον ἐσωτῶ δημολογεῖ-
καλίντροπος ἁρμονίη δὺσπερ τόξου καὶ λύρης.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 280 ed. Mil-
ler. : καὶ ὅτι τοῦτο οὐκ ἴσασι πάντες οὐδὲ δημολο-
γοῦσιν, ἐπιμέμφεται ὁ δὲ πῶς· Οὐ ξυνίασι κτλ. Conf.
fragm. 30, 37, 38.)

94. Ὅσων ὄψις, ἀκοή, μάθησις, ταῦτα ἐγὼ προτι-
μέω.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 281 : ὅτι δὲ
ὅστιν ὁρατὸς ἀνθρώποις καὶ οὐκ ἀνεξεύρετος, ἐν
τούτοις λέγει· Ὅσων ὄψις κτλ. φησὶ, τούτῃσι τὰ
δρατὰ τῶν ἀοράτων· et paucis interjectis sic per-
git : οὕτως Ἡράκλειτος ἐν ἰσῆ μοῖρα τίθεται καὶ
τιμᾶ τὰ ἐμφανῆ τοῖς ἀφανέσιν, ὡς ἐν τῷ ἐμφα-
νέῳ καὶ τῷ ἀφανέῳ δημολογουμένως ὑπάρχον. Τί
γάρ ; φησὶν, « ἁρμονίη ἀφανῆς φανερῆς κρείττων
(leg. κρέσσων; cf. fragm. 40) καὶ ὄσων ὄψις, ἀκοή,
μάθησις [τούτῃσι τὰ ὄργανα] ταῦτα, φησὶν, ἐγὼ
προτιμέω, οὐ τὰ ἀφανῆ προτιμήσας.)

95. Ἀπὸ τῶν τοιούτων αὐτοῦ λόγων κατανοεῖν βῆδιον·
ἐξηπάτηνται, φησὶν, οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὴν γνῶσιν
παραπλησίως Ὀμήρω, ὅς ἐγένετο τῶν Ἑλλήνων
σοφώτερος πάντων. Ἐκεῖνόν τε γὰρ καί τις φθεῖρας

κατακτείνοντες ἐξηπάτησαν εἰπόντες· ὅσα εἶδομεν
καὶ καταλάβομεν, ταῦτα ἀπελίπομεν, ὅσα δὲ οὐ
εἶδομεν οὐτε ἐλάβομεν, ταῦτα φέρομεν.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 281. Codicis
scripturam ἀπολείπομεν converti in ἀπελίπο-
μεν. Id enim sententia flagitat. Pseudoplatar-
chus de vita Homeri cap. 4 vol. XIV p. 477 :
(ὁ Ὀμηρος) ἦλθεν εἰς Ἴον· ἐνθα ἐπὶ πέτρας καθε-
ζόμενος ἐθέασατο ἄλλους προσπλέοντας, ὧν ἐπι-
θάνετο εἰ τι ἔχοιεν· οἱ δὲ ἐπὶ τῷ θηρᾶσαι μὲν μη-
δέν, φθειρίζεσθαι δὲ διὰ τὴν ἀπορίαν τῆς θήρας
οὕτως ἀπεκρίναντο· « Ὅσοι ἔλομεν, λιπόμεσθα· ὅσοι
οὐχ ἔλομεν φερόμεσθα, » αἰνισσόμενοι ὡς ἴρα-
οὺς μὲν ἔλαβον τῶν φθειρῶν ἀποκτείναντες κατε-
λίπον· οὐδὲ οὐκ ἔλαβον, ἐν τῇ ἰσῆτι φέροιεν.
Ὅπερ οὐ δυνήθεις συμβαλεῖν Ὀμηρος διὰ τῆ
ἀθυμίαν ἐτελεύτησε.)

96. Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐκ τῶν φανερῶν τὰ ἀφανῆ εἰ-
πεσθαι οὐκ ἐπίστανται. Τέχνησι γὰρ χρεώμενα
δημοῖσι ἀνθρωπίνῃ φύσει οὐ γινώσκουσι. Θεῶν
γὰρ νόος ἐδίδασκε μίμνεσθαι τὰ ἐσωτῶν γινώσκοντα
ἢ ποιήσουσι καὶ οὐ γινώσκοντες ἢ μιμνέσονται.
Πάντα γὰρ ὁμοία ἀνόμοια εἶντα· καὶ σύμφορα
πάντα [καὶ] διάφορα εἶντα· διαλεγόμενα οὐ διαλε-
γόμενα· γνῶμην ἔχοντα ἀγνώμονα· ὑπεναντίον ἢ
τρόπος ἐκάστων δημολογεόμενος. Νόμος γὰρ καὶ
φύσις οἷσι πάντα διαπρήσσεται οὐχ ὁμολογεῖται
τὰ δημολογεόμενα. Νόμον γὰρ ἔθεσαν ἄνθρωποι
αὐτοὶ ἐσωτοῖσι, οὐ γινώσκοντες περὶ ὧν ἔθεσαν.
Φύσιν δὲ πάντες θεοὶ διεκόσμησαν. Τὰ μὲν ἄν-
θρωποὶ ἔθεσαν οὐδέποτε κατὰ τωτῶν ἔχει· οἷα
τὰ ὀρθὰ οὐτε τὰ μὴ ὀρθὰ. Ὁκόσα δὲ θεοὶ ἔθεσαν
αἰεὶ ὀρθῶς ἔχει. Καὶ τὰ ὀρθὰ καὶ τὰ μὴ ὀρθὰ το-
σοῦτον διαφέρει.

(Hippocrates Περί διαίτης lib. I, vol. I p. 639
seq. ed. Kühn. Pro codd. lectionibus ἀφανῆ-
φύσει—ἐσωτῶν—διαπρησσόμενα οὐχ ὁμολογεῖται
δημολογεόμενα—οὐτε ὀρθῶς οὐτε μὴ ὀρθῶς—ἀεὶ ἐδίδει
ἀφανῆ—φύσει—ἐσωτῶν—διαπρησσεται· οὐχ ὁμο-

93. Ignorant concordem esse discordiam : est enim mu-
tabilis concentus ut arcus et lyrae.

94. Quæ videntur, audiuntur et discuntur, hæc ego
cæteris antepono.

95. Id ex his ejus verbis facile intelligitur : Errarunt,
inquit, homines in rerum illustrium cognitione similiter
atque Homerus qui reliquias Græcis sapientior fuit. Illum
enim pueri qui pediculos interficiebant his verbis dece-
pere : « Quæ vidimus cepimusque, ea omnia reliquimus ;
quæ vero neque vidimus neque cepimus, ea gestamus. »

96. At vero homines e manifestis obscura spectare nesci-
unt. Namque artibus humanæ naturæ convenientibus se
ut ignorant. Deorum enim mens docuit scientes quæ fa-

ciant nescientesque quæ imitentur ipsorum opera imitari.
Quippe ita fit, ut omnia similia sint quæ dissimilia sunt,
et congruentia omnia quæ diversa sunt, et loquentia
non loquentia et ratione utentia rationis expertia. Sed
suum cujusque ingenium quod in confesso est aliquantulum
adversatur. Lex enim et natura quibus universa consti-
tuuntur de his quæ in confesso sunt non consentiunt.
Etenim legem sibi ipsi homines statuerunt, ignorantes de
quibus statuerent. Naturam vero dii omnes certo ordine
constituerunt. Quæ igitur homines statuerunt, ea nun-
quam eodem modo se habent, sive recta sive non recta
sunt. Quæ vero dii statuerunt, ea semper recte se habent.
Atque recta et non recta tantum inter se distant.

λογέει τὰ δμολογούμενα—οὔτε τὰ ὀρθὰ οὔτε τὰ μὴ ὀρθὰ — αἰεὶ. Videntur hæc ex Heracliti libro sumta. Schol. Venet. in Iliad. IV, 4 : συντελεῖ ἅπαντα ὁ θεὸς πρὸς ἁρμονίαν τῶν ὄλων οἰκονομῶν τὰ συμφέροντα, ὅπερ καὶ Ἡράκλειτος λέγει ὡς τῶ μὲν θεῷ καλὰ πάντα καὶ ἀγαθὰ καὶ δίκαια, ἄνθρωποι δὲ ἃ μὲν ἄδικοι ὑπελήφασιν ἃ δὲ δίκαια. Idem dicendum de aliis Hippocratei Περὶ διαίτης

opusculi locis in quibus manifesta Heraclitæ doctrinæ et dictionis vestigia apparent, quæ Bernaysius monstravit. Conf. p. 630, 4; 631, 6; 638, 14; 639, 13; 643, 10; 645, 15 et 12; 632, 10; 633, 17; 635, quæ notavi ad fragm. 46. Sed ubique Heracliteis aliena admixta sunt. Itaque omnia illa hic proponere nolui.)

- ler. : Ἡράκλειτος μὲν οὖν φησὶ εἶναι τὸ πᾶν
 διαιρετόν, ἀδιαίρετον, γενητόν, ἀγήνητον, θνητόν,
 ἀθάνατον, λόγον, αἰῶνα, πατέρα, υἱόν, θεὸν δι-
 καιον. « Οὐκ ἐμοῦ, ἀλλὰ τοῦ δόγματος ἀκούσαντας
 ἠμολογεῖν σοφὸν ἔστιν, ἐν πάντα εἰδέναι, » ὁ
 Ἡράκλειτός φησι. Restitui ἐμεῦ et ἠμολογεῖν ;
 præterea cum Bernaysio expulsa voce δόγμα-
 τος a librariis invecta reposui λόγου. Denique
 pro εἰδέναι quod Millerus mutaverat in εἶναι,
 exaravi γίνεσθαι, ipsum secutus Heraclitum
 cui nihil esse, sed omnia fieri et fluminis
 instar labi placet. Neque enim quidquam con-
 stare potest in perpetua illa quam statuebat
 cunctarum rerum mutatione. At εἰδέναι quum
 in solum rerum parentem et regem (fragm.
 44) conveniat, hoc loco frigit).
93. Οὐ ξυνίασι δίκως διαφερόμενον ἑωυτῶν ἠμολογεῖν·
 παλίντροπος ἀρμονίη δίκωσπερ τῶσου καὶ λύρης.
 (Hippolytus Hæres. Refut. p. 280 ed. Mil-
 ler. : καὶ ὅτι τοῦτο οὐκ ἴσασι πάντες οὐδὲ ἠμολο-
 γοῦσιν, ἐπιμέμφεται ὧδέ πως· Οὐ ξυνίασι κτλ. Conf.
 fragm. 30, 37, 38.)
94. Ὅσων ὄψις, ἀκοή, μάθησις, ταῦτα ἐγὼ προτι-
 μέω.
 (Hippolytus Hæres. Refut. p. 281 : ὅτι δὲ
 ἴσταιν ὁρατὸς ἀνθρώποις καὶ οὐκ ἀνεξέυρετος, ἐν
 τούτοις λέγει· Ὅσων ὄψις κτλ. φησί, τουτέστι τὰ
 ὁρατὰ τῶν ἀοράτων· et paucis interjectis sic per-
 git : οὕτως Ἡράκλειτος ἐν ἴσῃ μοῖρᾳ τίθεται καὶ
 τιμῆ τὰ ἐμφανῆ τοῖς ἀφανέσιν, ὡς ἐν τῷ ἐμφα-
 νῆ καὶ τὸ ἀφανὲς ἠμολογουμένως ὑπάρχον. Τί
 γάρ ; φησὶν, « ἀρμονίη ἀφανῆς φανερῆς κρείττων
 (leg. κρέσσων; cf. fragm. 40) καὶ ὄσων ὄψις, ἀκοή,
 μάθησις [τουτέστι τὰ ὄργανα] ταῦτα, φησὶν, ἐγὼ
 προτιμέω, οὐ τὰ ἀφανῆ προτιμήσας.)
95. Ἀπὸ τῶν τοιούτων αὐτοῦ λόγων κατανοεῖν βῆδιον·
 ἐξηπάτηνται, φησὶν, οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὴν γνῶσιν
 παραπλησίως Ὀμήρω, ὅς ἐγένετο τῶν Ἑλλήνων
 σοφώτερος πάντων. Ἐκείνόν τε γὰρ παῖδες φθεῖρας

κατακταίνοντες ἐξηπάτησαν εἰπόντες· ὅσα εἶδομεν
 καὶ καταλάβομεν, ταῦτα ἀπελείπομεν, ὅσα δὲ οὐκ
 εἶδομεν οὕτε ἐλάβομεν, ταῦτα φέρομεν.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 281. Codicis
 scripturam ἀπολείπομεν converti in ἀπελείπο-
 μεν. Id enim sententia flagitat. Pseudoplatar-
 chus de vita Homeri cap. 4 vol. XIV p. 477 :
 (ὁ Ὀμηρος) ἦλθεν εἰς Ἴον· ἐνθα ἐπὶ πέτρας καθι-
 ζόμενος θεάσατο ἀλιεῖς προσπλέοντας, ὧν ἐπυ-
 θάνετο εἰ τι ἔχοιεν· οἱ δὲ ἐπὶ τῶν θηρῶν μὲν μη-
 δέν, φθειρίζεσθαι δὲ διὰ τὴν ἀπορίαν τῆς θήρας
 οὕτως ἀπεκρίναντο· « Ὅσῳ ἔλομεν, λιπόμεσθα· ὅσῳ
 οὐκ ἔλομεν φερόμεσθα, » αἰνισσόμενοι ὡς ἄρα
 οὐκ μὲν ἔλαβον τῶν φθειρῶν ἀποκταίναντες κατέ-
 λιπον· οὐκ δὲ οὐκ ἔλαβον, ἐν τῇ ἐσθῆτι φέροισιν.
 Ὅπερ οὐ δυνήθεις συμβαλεῖν Ὀμηρος διὰ τὴν
 ἀθυμίαν ἐτελεύτησε.)

96. Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐκ τῶν φανερῶν τὰ ἀφανῆ ἐπέ-
 πτεσθαι οὐκ ἐπίστανται. Τέχνησι γὰρ χρεόμενοι
 μοίρησι ἀνθρωπίνῃ φύσει οὐ γινώσκουσι. Θεῶν
 γὰρ νόος ἐδίδαξε μιμέσθαι τὰ ἑωυτῶν γινώσκοντας
 ἃ ποίεουσι καὶ οὐ γινώσκοντας ἃ μιμούνται.
 Πάντα γὰρ ὁμοία ἀνόμοια ἕοντα· καὶ σύμφορα
 πάντα [καὶ] διάφορα ἕοντα· διαλεγόμενα οὐ διαλε-
 γόμενα· γνώμην ἔχοντα ἀγνώμονα· ὑπεναντίον δὲ
 τρόπος ἐκάστων ἠμολογεύμενος. Νόμος γὰρ καὶ
 φύσις οἷσι πάντα διαπρήσσειται οὐχ ἠμολογεῖ
 τὰ ἠμολογεύμενα. Νόμον γὰρ ἔθεσαν ἄνθρωποι
 αὐτοὶ ἑωυτοῖσι, οὐ γινώσκοντας περὶ ὧν ἔθεσαν.
 Φύσιν δὲ πάντες θεοὶ διεκόσμησαν. Τὰ μὲν ἴσων
 ἄνθρωποι ἔθεσαν οὐδέποτε κατὰ ταῦτόν ἔχει οὐτε
 τὰ ὀρθὰ οὐτε τὰ μὴ ὀρθὰ. Ὁκόσα δὲ θεοὶ ἔθεσαν
 αἰεὶ ὀρθῶς ἔχει. Καὶ τὰ ὀρθὰ καὶ τὰ μὴ ὀρθὰ το-
 σοῦτον διαφέρει.

(Hippocrates Περὶ διαίτης lib. I, vol. I p. 639
 seq. ed. Kühn. Pro codd. lectionibus ἀφανῆ—
 φύσει—ἑαυτῶν—διαπρησόμενε οὐχ ἠμολογεῖται
 ἠμολογεύμενα—οὐτε ὀρθῶς οὐτε μὴ ὀρθῶς—αἰεὶ ἐδίδα
 ἀφανῆ—φύσει—ἑωυτῶν—διαπρήσσειται οὐχ ἠμ-

93. Ignorant concordem esse discordiam : est enim mu-
 tabilis concertus ut arcus et lyra.

94. Quæ videntur, audiuntur et discuntur, hæc ego
 cæteris antepono.

95. Id ex his ejus verbis facile intelligitur : Errarunt,
 inquit, homines in rerum illustrium cognitione similiter
 atque Homerus qui reliquis Græcis sapientior fuit. Illum
 enim pueri qui pediculos interficiebant his verbis dece-
 pere : « Quæ vidimus cepimusque, ea omnia reliquimus ;
 quæ vero neque vidimus neque cepimus, ea gestamus. »

96. At vero homines e manifestis obscura spectare neci-
 unt. Namque artibus humanæ naturæ convenientibus se
 uti ignorant. Deorum enim mens docuit scientes quæ fa-

ciant nescientesque quæ imitentur ipsorum opera imitari.
 Quippe ita fit, ut omnia similia sint quæ dissimilia sunt,
 et congruentia omnia quæ diversa sunt, et loquentia
 non loquentia et ratione utentia rationis expertia. Sed
 suum cujusque ingenium quod in confesso est aliquantulum
 adversatur. Lex enim et natura quibus universa con-
 stituantur de his quæ in confesso sunt non consentiunt.
 Etenim legem sibi ipsi homines statuerunt, ignorantes de
 quibus statuerent. Naturam vero dii omnes certo ordine
 constituerunt. Quæ igitur homines statuerunt, ea nun-
 quam eodem modo se habent, sive recta sive non recta
 sunt. Quæ vero dii statuerunt, ea semper recte se habent.
 Atque recta et non recta tantum inter se distant.

λογέει τὰ δμολογούμενα—οὔτε τὰ ὀρθὰ οὔτε τὰ μὴ ὀρθὰ — αἰεί. Videntur hæc ex Heracliti libro sumpta. Schol. Venet. in Iliad. IV, 4 : συντελεῖ ἅπαντα θεὸς πρὸς ἁρμονίαν τῶν ὄλων οἰκονομῶν τὰ συμφέροντα, ἕπερ καὶ Ἡράκλειτος λέγει ὡς τῶ μὲν θεῷ καλὰ πάντα καὶ ἀγαθὰ καὶ δίκαια, ἄνθρωποι δὲ ἢ μὲν ἄδικα ὑπειλήφασιν ἢ δὲ δίκαια. Idem dicendum de aliis Hippocratei Περὶ διαίτης

opusculi locis in quibus manifesta Heraclitæ doctrinæ et dictionis vestigia apparent, quæ Bernaysius monstravit. Conf. p. 630, 4; 631, 6; 638, 14; 639, 13; 643, 10; 645, 15 et 12; 632, 10; 633, 17; 635, quæ notavi ad fragm. 46. Sed ubique Heracliteis aliena admixta sunt. Itaque omnia illa hîc proponere nolui.)

DE DEMOCRITO ABDERITA.

Ex illis qui ante Aristotelem rerum divinarum humanarumque cognitione excelluerunt nemo est qui vel eruditionis amplitudine ac varietate vel ingenii magnitudine et præstantia Democritum superarit. Hujus patrem alii antiquorum teste Laertio (1) Hegesistratum, alii Athenocritum, nonnulli Damasippum nominarunt. Patria ejus communi omnium fere testium consensu Abdera (2) fuit, Thraciæ oppidulum, illustrissimi civis fama nobilitatum. At de tempore quo vixerit tanta est omnium dissensio, ut neque annum ejus natalem nec vitæ supremum e vetustis monumentis eruere, sola tantum conjectura assequi possimus.

Tria feruntur ipsius Democriti de vita sua testimonia quorum duo exstant apud Diogenem, tertium apud Eusebium et Clementem Alexandrinum. Primum Laertius (3) ex illius libro profert qui Μικρὸς Διάκοσμος erat inscriptus. In hoc philosophus Abderitanus dixerat se juvenem fuisse eo tempore quo senex vixerit Anaxagoras, quadraginta annis illo minorem. Adjicit Diogenes alterum locum quo Democritus testatur, parvum Diacosmum a se compositum esse anno post Ilii excidium septingentesimo trigesimo. In tertio fragmento (4) quod apud Clementem Alexandrinum Strom. I pag. 304 ed. Sylburg. (lib. I § 15 p. 357 ed. Potter.) et mutatis quibusdam apud Eusebium Præp. Evang. lib. X c. 2 invenitur, ait Abderita, plus se terrarum peragrasse, quam eorum quemquam qui ipsius tempore vixerint, disjunctissima quæque lustrantem cæli solique genera cognosse quam plurima, eruditos homi-

nes permultos audivisse, nec in componendis adjuncta demonstratione lineis a quoquam superatum esse, ne ab iis quidem qui Arpedonaptæ apud Ægyptios vocentur, apud quos postquam cæterorum omnium terras adierit, octoginta per annos peregrinatus sit.

Jam quod ad primum illud doctissimi hominis effatum attinet quo quadraginta annis Anaxagora se minorem dicit, Diogenes (5) auctor est fuisse Anaxagoram, quum Xerxes in Græciam veniret, hoc est primo Olympiadis septuagesimæ quintæ anno, viginti annorum adolescentem. Inde patet, viginti annis post i. e. primo Olympiadis octogesimæ anno natum esse Democritum. Ita etiam Apollodoros rerum gestarum calculos subduxit, quippe qui Democritum in Chronicis Olympiade octogesima partu editum esse scripserit. Confirmatur hoc simul Aristotelis (6) auctoritate Meteor. II cap. 7 tam perspicue loquentis, ut Democritum post Anaxagoram vixisse aut certe post eum philosophatum esse appareat. Alii aliter natale Abderitæ tempus definiunt quos omnes commemorare supersedemus. Porro multæ variæque apud veteres de anno eversi Ilii sententiæ fuerunt, e quibus illam hic eligi convenit quam Democriteæ rationi congruere verisimile est. Phantias igitur, si vulgare illud octoginta annorum intervallum inter reditum Heraclidarum et Ilii excidium sumpsit, ex Clementis (7) verbis Trojam annis 354 ante Olymp. primam i. e. 1130 ante Chr. n. captam esse statuit. De his 1130 annis si 730 deducuntur, reliqui summa 400 annorum est. Quodsi De-

(1) Diogenes Laertius lib. IX, 34 : Δημόκριτος Ἡγησιστράτου, οἱ δὲ Ἀθηνοκρίτου, τινὲς Δαμασίππου. Cf. Suidas v. Δημόκριτος. Eudocia Violar. in Villosis. Anecd. Gr. tom. I p. 134. Tzetzes Chil. II hist. 61 vs. 979 p. 79 ed. Kiessling. item Chil. XIII hist. 465 vs. 85 p. 484. Ælian. Var. Hist. lib. IV, 20. Orig. Philos. p. 90 ed. Wolf. Theodoretus Ἐλλ. θεολογ. καθ. disput. IV p. 794 tom. IV ed. Schulz.

(2) Ælianus l. c. Cf. Aristot. de Cælo III, 4. Meteor. II, 7. Cic. de Nat. deor. I, 43. Pompon. Mela lib. II, 2. Solin. Polyhist. cap. X. Ammianus Marcellinus lib. XXII, 8. Diogenes Laertius l. I. : Ἀδερῖτης ἢ (ὡς ἔνοι) Μιλήσιος. Adde Juvenalis schol. ad Satir. X vers. 50.

(3) Diog. Laert. IX, 41 : Γέγονε δὲ τοῖς χρόνοις (ὡ, αὐτὸς φησιν ἐν τῷ μικρῷ Διακόσμῳ) νέος κατὰ προσβύτην Ἀναξαγόραν, ἔτεσιν αὐτοῦ νεώτερος τετταράκοντα. συντετάχθαι δὲ

φησὶ τὸν μικρὸν Διάκοσμον ἔτεσιν ὑστερον τῆς Ἰδίου ἀλώσεως τριάκοντα καὶ ἑπτακοσίοις. Cf. Eudocia Viol. l. c.

(4) Ἐγὼ δὲ τῶν κατ' ἐμωυτὸν ἀνθρώπων γῆν πλείστην ἐπεπλανησάμην ἱστορέων τὰ μήκιστα καὶ ἀέρας τε καὶ γῆν πλείστας εἶδον, καὶ λογίων ἀνθρώπων πλείστων ἐσέκουσα, καὶ γραμμέων ξυνήσειος μετὰ ἀποδείξιος οὐδεὶς κῶ με παρὶ λαῖς, οὐδ' οἱ Αἰγυπτίων καλεόμενοι Ἀρπεδονάπται· σὺν τοῖς ἐπὶ πᾶσι ἐκ' ἑτα ὀγδώκοντα (leg. κέντε) ἐπὶ ζήνης ἐνήθη.

(5) Diogenes II, 7 : Λέγεται δὲ κατὰ τὴν τοῦ Ξέρξου ἀβάσιν εἴκοσιν ἑτῶν εἶναι, βεβιωκέναι δὲ ἑβδομήκοντα ἔτη.

(6) Aristot. Meteor. II, 7 : Ἀναξαγόρας τε γὰρ ὁ Κίαιος μένιος καὶ πρότερος Ἀναξιμένης ὁ Μιλήσιος ἀπερήναντο, καὶ τούτων ὑστερος Δημόκριτος ὁ Ἀδερῖτης.

(7) Clemens Strom. I p. 336 ed. Col. (tom. I p. 402 ed. Potter.)

mocritus anno ante Chr. 400 vel primo Olympiadis 95 hunc qui μικρὸς Διδόσμος inscribatur de ordinata mundi compositione librum edidit, unius et sexaginta annorum senex erat. Ea ætate Democritum difficillimum opus quod ab adulto et subacti iudicii homine scribi oportebat, componere potuisse omnes concedent. Præterea Diodorus (8) Siculus lib. I, 98 Abderitanum philosophum non octoginta annos, ut apud Clementem legitur, sed quinquennium in Ægypto commoratum esse narrat. Quum autem in numeris per notas scriptis II apud veteres πάντα posteriori ævo quo minusculis litteris utebantur, superpositâ vel ascriptâ lineolâ, δγδοήκοντα designaret : conjicias librariorum incuriâ utrumque numerum confusum et apud Clementem πάντα restituendum esse.

Cæterum quam diu vixerit et quando obierit Democritus veterum plerique ignorarunt aut varios ejus rei auctores secuti sunt. Nos non una de causa philosophum centum annos natum quarto Olympiadis 104 anno vel ante Chr. 361 exspirasse persuasum habemus. Sic auctor Chronici Paschalis apud Scaligerum in Thes. Temp. p. 250 ad Olymp. 104 (ρδ) Δημόκριτος τελευταῖα ζήσας ἔτη ρ. Similiter Eusebii Chron. in Scaligeri Thes. Temp. p. 173 ad Olymp. 94 annum quartum notat : Δημόκριτος τελευταῖα ζήσας ἔτη ρ, qui tamen in transcribenda Olympiade simillima signa quorum alterum pro nonagenario, alterum pro centenariio numero accipitur, rho et coppa permiscuit. Reliquorum scriptorum opiniones quorum alii magnam naturæ interpretem nonaginta (9) annos, alii centum quattuor (10) vel octo supra centum annos, quidam etiam novem et centum annos quum moreretur habuisse testati sunt, brevitatis gratia nolo refutare. Sed hæc hactenus.

Hegesistratus (ita enim Democriti patrem appellabimus) tres videtur liberos suscepisse (11),

Herodotum, Damasum atque eum de quo hic agitur filium. Hic autem ordine tertius et natu minimus fuit. Haud scio an etiam Damaste filia Hegesistrato fuerit, quam Democriti sororem vocat Diogenes Laertius (12). Natalium splendore conspicuum fuisse philosophum ex indicibus minime dubiis colligi oportet. Quamquam enim non credimus quod in subditiâ Abderitarum ad Hippocratem epistola legitur (13), Democritum Herculis ex fratre nepotem fuisse, tamen Hegesistratum inter ditissimos ejus temporis viros numerari satis constat. Neque enim multas exterorum terras obire ac diutissime peregrinari potuisset filius, nisi opibus maxime florisset. Hinc fuerunt qui Xerxem quum in Asiam rediens Abderam venisset ab Hegesistrato hospitio exceptum esse contenderent. Quin etiam Valerius Maximus (14) narrat philosophi parentem Xerxis exercitui epulum dedisse. Quæ res fabulosa et commentitia est, neque digna cui immoremur. Quod vero addunt (15) Xerxem Hegesistrato reliquisse magos a quibus Democritus puer theologiam et astrologiam didicerit : id falsum esse nemo negabit. Nam quo tempore Persarum rex domum revertebatur, philosophus Abderitanus nondum inter vivos fuit. At non erat opus Democrito magorum institutione qua reliquos omnes Abderitas qui ingenii doctrinæque laude insignes fuerunt, caruisse nobis compertum est. Neque enim dubium quin in patria urbe quæ Tejorum colonorum beneficio (16) ad majorem mercaturæ, litterarum artiumque florem pervenerat, satis bonos magistros nactus sit.

Mortuo, ut videtur, parente patrimonium cum fratribus divisit Democritus, ipse sibi itineris causa minorem portionem quæ numerata pecunia constabat eligens (17). Ferunt Democriti partem centum amplius talenta explesse, quam ille summam postea totam consumpsit (18). Non audiendus igitur Valerius Maximus (19) qui eum

(8) Diodorus Siculus lib. I, 98 : Ὑπολαμβάνουσι δὲ καὶ [οἱ Αἰγύπτιοι] Δημόκριτον παρ' αὐτοῖς ἔτη διατρίψαι πάντα, καὶ πολλὰ διδασχθῆναι τῶν κατ' ἀστρολογίαν.

(9) Diodes. Sic. XIV, 11 : Περὶ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ Δημόκριτος ὁ φιλόσοφος ἐτελεύτησε, βιώσας ἔτη ἐνεήκοντα.

(10) Lucianus Macrob. tom. III p. 221 ed. Reitz. : Δημόκριτος μὲν ὁ Ἀδδρήτης ἑτῶν γεγονώς τεσσάρων καὶ ἑκατὸν ἀποσχόμενος τροφῆς ἐτελεύτησεν. Cf. Phlegon. cap. II p. 118 ed. Franz. Censorinus cap. 15 pag. 39 ed. Jaln. Diog. Laert. lib. IX, 39 et 43.

(11) Diogenes Laertius lib. IX, 35 et 39. Ælian. Var. Hist. IV, 20. Plin. XVIII, 35. Clemens Strom. VI p. 255.

(12) Diogenes Laertius IX, 43. Cf. Hesychius Milesius p. 18 ed. Orell. et Suidas v. Δημόκριτος.

(13) Pag. 1274 ed. Foes. (tom. III p. 777 ed. Kühn.)

(14) Valerius Maximus lib. VIII cap. 7 : Democritus quum divitiis censei posset, quæ tantæ fuerunt, ut pater

ejus Xerxis exercitui epulum dare ex facili potuerit etc.

(15) Diogenes Laertius IX, 34 : Οὗτος (ὁ Δημόκριτος) μάγων τινῶν διήκουσε καὶ Χαλδαίων, Ξέρου τοῦ βασιλέως ἐπιστάτας τῷ πατρὶ αὐτοῦ καταλιπόντος, ἥνικα ἐξενίσθη παρ' αὐτοῦ καθά φησι καὶ Ἡρόδοτος· παρ' ὧν τὰ τε περὶ θεολογίας καὶ ἀστρολογίας ἔμαθεν ἐπὶ καὶς ὧν. Cf. Herodot. VIII, 120.

(16) Herod. I, 168. Strabo XIV p. 644.

(17) Diogenes Laertius IX, 35 : Τρίτον τε ὄντα ἀδελφὸν νείμασθαι τὴν οὐσίαν. καὶ οἱ μὲν πλείους φασὶ τὴν ἐλάττω μοῖραν εἰλόσθαι, τὴν ἐν ἀργυρίῳ, χρεῖαν ἔχοντα κατ' ἀποδημίαν, τοῦτο κἀκεῖνον ὁλοῖας ὑποπετευσάντων. Cf. Ælian. Var. Hist. IV, 20.

(18) Diogenes Laertius IX, 36 : Ὁ δὲ Δημήτριος ὑπὲρ ἑκατὸν τάλαντὰ φησὶν εἶναι αὐτῷ τὸ μέρος, ἀπαντα δὲ καταναλώσασα.

(19) Valerius Maximus lib. VIII cap. 7 exempl. ext. tern. 4.

parva admodum summa retenta patrimonium suum patriæ donasse scribit. Nimirum longinqua itinera non sine magnis sumptibus fieri possunt. Jam si Democritus e paternis bonis et fortunis nihil nisi pecuniam qua in peregrinatione uteretur sibi seposuit, sequitur eum fundos, pecora et reliquas possessiones fratribus reliquisse. Quocirca ratio fugit Ciceronem (20), Horatium veteremque ejus interpretem, Philonem et Origenem qui Abderiticæ civitatis alumnus neglexisse patrimonium agrosque deseruisse inultos ajunt. Similia multi veterum de Anaxagora et Thalete rettulerunt, in his Plato et Aristoteles quorum in talibus quoque rebus narrandis summa auctoritas est. Uterque certiores nos facit, hos duos aliosque sapientissimos viros præ rerum sublimium et reconditarum indagacione rem familiarem contempsisse et ea quæ ad vitam commode tuendam necessaria sunt neglexisse (21).

De Democrito nihil hujusmodi produnt, idem forsitan narraturi, si tale quid de eo ab idoneis testibus accepissent. Verum, ut fieri solet, commune multorum vitium a sequentium sæculorum scriptoribus qui parum curarent diligentem istiusmodi rerum vel scientiam vel narrationem, ad eos etiam traductum est quos nemo antiquorum talis negligentia fortunarumque despicientia insimulasset. Imprimis vero istorum scriptorum incuria vel inde patet, quod Democrito quidam tribuunt Thaletis illud artificium quo provisa ac præcognita futura olearum ubertate omnibusque Milesiorum et Chiorum prelis oleariis et trapetis vili conductis (22), vel ut alii volunt omni olea, antequam florere cœpisset, in agro Milesio coemta (23), ingentem sibi pecuniam comparavit, ostensurus se quamvis despiceret pecuniam, tamen si vellet, facili negotio divitem fore. Quodsi hoc paullo aliter de Democrito (24) quam de Thalete narratur, hæc ipsa diversitas indicio est memoriæ lapsu non solum Democritum pro Thalete positum, verum etiam rem quæ haud dubie aliquando et ab uno tantum gesta est, non incorrupta fide traditam esse.

Porro Diogenes (25) Demetrium in Homonymis et Antisthenem in philosophorum Successionibus auctores secutus ait, Democritum in

Ægyptum ad sacerdotes geometriæ discenda gratia se contulisse atque ad Chaldæos et in Persidem et ad Rubrum mare profectum esse. Idem testatur fuisse qui philosophum cum Indorum Gymnosophistis commercium habuisse et in Æthiopiam contendisse memorarent. Eadem fere apud Ælianum (26), Suidam, Hesychium Milesium et Clementem leguntur. Magnam Asiæ partem Abderitam peragrare scribit Strabo (27). Ab eo ultimas terras visas esse tradit M. Tullius de Fin. V, 19. Plinius Hist. nat. lib. XXV cap. 5 Democritum apud Persidis, Arabiæ, Æthiopiæ Ægyptique magos fuisse perhibet. Exsilia verius quam peregrinationes hunc aliosque philosophos ad discendam magicam artem suscepisse idem scriptor (lib. XXX, cap. 2) opinatur. Quæ verba non magis vera quam falsa sunt. Ut enim itinerum magnitudinem spectanti exsulasse videtur Democritus: ita eum magiæ neque gnarum neque cupidum fuisse e multis veterum locis librorumque ejus reliquiis intelligitur. Sed litterarum causa multas gentes terrasque lustravit; quoniam Æliano (28) teste laudatus est a Theophrasto quod has regiones obiens meliora collegerit quam vel Menelaus vel Ulixes, quippe qui non aliter quam mercatores Phœnices errarent, pecuniam cumulantes atque hanc tum pedestrium tum navalium itinerum causam habentes.

Denique Julianus Imperator epistola XXXVII talem narrat fabellam ad Persicum Democriti iter pertinentem. Ajunt Democritum quum nullo modo posset Darium cui paulo ante uxor pulcherrima e vita excesserat, consolari, se illi mortuam in vitam revocaturum dixisse, si vellet res ad hoc necessarias suppeditare; quumque rex eum juberet, nulla sumtus ratione habita quidquid opus esset accipere promissaque præstare, tum paullisper cunctatum dixisse, cætera quidem sibi abunde suppeditare, unum deesse, neque id quemadmodum parari posset, se intelligere, Darium tamen qui totius Asiæ rex esset, facile fortasse inventurum. Hic quum rogaret ille, quid tandem tam magnum esset quod solus rex cognitum posset habere, Democritum respondisse ferunt, si tumulo uxoris inscriberet nomina trium hominum luctus expertium, illam ab inferis esse redituram; fore enim ut com-

(20) Cicero de Fin. bon. et mal. lib. V cap. 29. Horat. epist. I, 12, 12, ubi vide veterem interpretem. Philo de Vita contempl. p. 891. Orig. contra Cels. lib. II p. 86.

(21) Plat. Hipp. maj. pag. 283 A ed. Steph. Aristoteles Ethic. Nicom. lib. V cap. 7, 6.

(22) Aristot. Politic. lib. I cap. 11. Diog. Laert. lib. I, 26.

(23) Cicero de Divinat. lib. I, 49.

(24) Plin. Hist. nat. lib. XVIII, cap. 28.

(25) Diogenes Laertius lib. IX, 35.

(26) Ælian. Var. Hist. IV, 20. Suidas v. Δημόκριτος. Hesychius Milesius v. Δημόκριτος pag. 18 ed. Orell. Clemens Alex. Strom. I p. 304.

(27) Strabo lib. XV, p. 703 ed. Cas.

(28) Ælian. Var. Hist. IV, 20.

muni mortis lege erubesceret. Ibi perturbato Dario neque quemquam reperiente, cui non triste aliquid accidisset, Democritum pro consuetudine sua ridentem ita fatum esse: Et tu, omnium ineptissime, non vereris effuse lugere, quasi unus tanti mali particeps, quum neminem eorum qui unquam fuerunt sine privato aliquo dolore vixisse reperias.

Hæc fere de Democriti itineribus ad exterarum nationes susceptis in antiquorum voluminibus prodita deprehendimus, de quibus multa disse- rere consentaneum foret, si per hujus loci angustias liceret. Unum notamus in India quam ante Alexandrum Magnum nemo Græcorum intravit, Democritum non fuisse, etsi in libro de Geographia scripto commentatus erat de rebus Indicis de quibus fando aliquid acceperat. Præterea Arabiam vidisse Democritum soli Plinio non credimus asseveranti, qui hoc inde fortasse conclusit quod apud veteres legerat Abderitam ad Rubrum mare commoratum esse, sed hoc licebat etiam Ægyptum peragranti. Quod reliquum est fabula a Juliano Cæsare de Democrito Dærii consolatore in epistolis perscripta non eget refutatione.

Adjiciamus hîc ea quæ Demetrius Magnes (29) apud Diogenem Laertium testificatur, Democritum latere voluisse, quumque Athenas venisset, virum egregium quidem, sed gloriæ contemptorem agnosci noluisse, et quamvis novisset Socratem, ab eo tamen ignoratum esse, id quod Abderitæ verbis testimonii loco ex libro quodam ejus prolatis: *veni Athenas, neque quisquam me agnovit, probare annititur.* Cf. Cic. Tusc. V, 36. Similis est Valerii Maximi locus qui lib. VIII cap. 7 exempl. extr. 4: « Athenis autem compluribus, inquit, annis moratus omnia temporum momenta ad percipiendam et exercendam doctrinam conferens ignotus illi urbi vixit, quod ipse in quodam volumine testatur. »

Ex itineribus reducem in summa egestate Democritum qui omnem rem familiarem consumsisset vixisse, sed a Damaste fratre sustentatum esse e Laertio Antisthenem auctorem citante

discimus (30). Idem Diogenes addit, Democritum quum res quasdam futuras felici successu prædixisset, jam divino spiritu tactum plerisque hominibus esse visum. Duo hujusmodi prædictionum exempla suppeditat Plinius, quorum unum, quum ab aliis veterum de Thalete narretur, admodum suspectum est, alterum ad rem facilem et vulgarem pertinens adeo nulla sagacitate excellit, ut in agricolam potius quam in philosophum cadat. Prius illud ad olei coemtionem spectat (31) cujus rei supra facta est mentio. Posterius sic se habet (32): Tradunt eundem Democritum metente fratre ejus Damaso, ardentissimo æstu, orasse, ut reliquæ segeti parceret raperetque desecta sub tectum, paucis post horis sævo imbre vaticinatione approbata. Idem literis consignavit Clemens Strom. lib. VI p. 255 ed. Sylb. (p. 755 ed. Potter). Ob hanc igitur futurorum præsentationem, vel ut Clemens ait, quod ex sublimium observatione multa prædiceret, Sapientiæ cognomen invenit Democritus. Non dissimile est quod Ælianus Var. Hist. IV, 20 memoriæ prodidit, Abderitas Democritum vocitasse *Φιλοσοφίαν*, Protagoram vero *Λόγον*. Summum imperium apud Abderitas Democrito esse commissum e Suida (33) cognoscimus, sed diu reipublicæ præfuerit, an per breve tempus, prorsus incertum est. At vero quum lex apud Abderitas esset qua sanciebatur, ut qui patrimonium dilapidasset indignus sepultura in patriæ finibus haberetur: Democritum Antisthenes (34) perhibet, ne ab invidis et calumniatoribus ad rationem reddendam in jus vocaretur, recitasse illis magnum Diacosmum, eximum opus cæterisque ipsius scriptis præstans. Quo facto quingentorum summam talentorum præmium accepisse atque insuper æneis imaginibus honoratum esse (35). Reliquam vitæ partem ita transegisse videtur magnus naturæ interpres, ut in litterarum studio versaretur. Nam Petronio (36) teste omnium herbarum succos expressit, et ut lapidum virgultorumque vis lateret, ætatem inter experimenta consumsit. Quod autem apud Antisthenem (37) relatum legebatur, physicum

(29) Demetrius Magnes apud Diogenem Laertium IX, 36: Δοκεί δέ, φησί, καὶ Ἀθήναζε εἰσεῖν καὶ μὴ σκουδάσαι γνωσθῆναι δόξης καταφρονῶν, καὶ εἰδέναι μὲν Σωκράτην, ἀγνωστὸν δὲ ἕτε' αὐτοῦ. Ἦλθον γάρ, φησὶν, εἰς Ἀθήνας, καὶ οὐκ ἔμε ἔγνωσαν.

(30) Diogenes Laertius lib. IX, 39: Ἐλθόντα δὲ φησὶν (ὁ Ἀντισθένης) αὐτὸν ἐκ τῆς ἀποδημίας ταπεινότητα διαίτην, ἕτε πᾶσαν τὴν οὐσίαν καταναλωκότα· τρέψασθαι τε διὰ τὴν ἀπορίαν ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Δαμάστου· ὡς δὲ προσιπῶν τινα τῶν μελλόντων εὐδοκίμησε, λοιπὸν ἐνθένδε δόξης κατὰ τοῦ κλειστοῦ ἤξιώθη.

(31) Plin. lib. XVIII, 28.

(32) Plin. lib. XVII, cap. 35.

(33) Suidas v. Δημόκριτος: ἤρξε δὲ ἐν Ἀθήροις διὰ τὴν ἑαυτοῦ σοφίαν τιμηθεῖς.

(34) Antisthenes apud Diog. Laert. lib. IX, 9.

(35) Alii verius centum talentis eum dignum esse habitum tradunt. Cf. Diog. Laert. IX, 40. Αὐδὲ Athenæum IV, 19 p. 168 B, et veterem Horatii explanatorem ad epist. I, 12, 12.

(36) Petronius Arbitr. Sat. pag. 22.

(37) Antisthenes ap. Diog. IX, 38.

Abderitanum visa varie probare et explorare studuisse, interdum in solitudine vagantem atque in sepulcris commorantem : in eo sepulcra displicent. Insuper Lucianus auctor est, Abderiticæ civitatis alunnum (38) in sepulcro latentem ibique diurnis nocturnisque horis scribendo occupatum a pueris lemures simulantibus eumque terrere volentibus illusum esse. Quibus eum nihil ista re motum ac ne respicientem quidem respondisse ait : « *desinite tandem ludere,* » quippe cui persuasum esset, animos e corporibus hisce elapsos nihil esse. Quis autem eorum qui Lucianum bene norunt in animum inducat, urbanissimum scriptorem qui hujus generis narratiunculas prout præsens materia postulare videbatur immutare consueverat, hic illibata fide referre quæ in antiquis litterarum monumentis repererat?

Venio nunc ad fabulas a Græcis Romanisque inferiore ætate excogitatas. Ac primum quidem celebratissima est illa quæ de voluntaria Democriti cæcitate a pluribus commemoratur auctoribus (39), quam tamen jure ut mendacium rejicit Plutarchus *Περὶ πολυπραγμ.* p. 521 D. Deinde non pauci scriptores (40) inde ab Octaviani Augusti fere temporibus ajunt Democritum risisse omnes res humanas vel ut alii volunt nunquam sine risu in publicum prodiisse. Sed ut perpetuas Heracliti lacrimas, ita risum Democriteum, cui inter tot tantosque doctissimi hominis labores nihil loci fuisse liquet, neque Aristoteles noverat neque quisquam veterum Græcorum. Quare hic quoque pro commentitio habendus erit. Porro multorum fuit opinio eaque a Plinii majoris usque temporibus ducta, Democritum inter magos nomen suum professum esse. Plinii (41) verba sunt : « quamquam animadverto summam litterarum claritatem gloriamque ex ea scientia [i. e. e magice] antiquitus et pæne semper petitam. Certe Pythagoras, Empedocles, Democritus, Plato ad hanc descendam navigavere, exsiliis verius quam peregrinationibus susceptis. Hanc reversi prædicavere : hanc in arcanis habuere. Democritus Apollobechen Coptiten et Dardanum e Phœnice illustravit, voluminibus Dardani in sepulcrum ejus petitis : suis vero ex disciplina eorum editis : quæ recepta ab aliis hominum atque transiisse per memoriam sequæ ac nihil in

vita mirandum est. In tantum fides istis fasque omne deest, adeo ut ii qui cætera in viro illo probant, hæc ejus opera esse infitientur. Sed frustra. Hunc enim maxime affixisse animis eam dulcedinem constat. Plenumque miraculi et hoc, pariter utrasque artes effloruisse, medicinam dico magicenque, eadem ætate illam Hippocrate, hanc Democrito illustrantibus, circa Peloponnesiacum Græciæ bellum quod gestum est a CCC urbis nostræ anno. » Nihil unquam minus vere quam hæc verba Plinius scripsit. Sed quum inde a Claudii Imperatoris tempore magia per imperium Romanum magna quotidie incrementa caperet, non dubitabant magicæ fraudis defensores ad auctoritatem ei quam profitebantur disciplinæ conciliandam antiquis philosophiæ auctoribus opera magica subjicere. Quamobrem Plinii ætate subdititia ferebantur opuscula ad Democritum auctorem a subjectoribus relata. Ex his opusculis Plinius variis historiæ naturalis locis mira, incredibilia, portentosa in medium profert, quæ a Democrito scripta esse jam nemo credet. Præclare vero Gellius Noct. Att. X, 12 intellexit, deceptum fuisse naturalis historiæ conditorem libellis supposititiis. Quapropter iis quæ ex Plinio excerptis hæc subjungit : « multa autem videntur ab hominibus male sollertibus hujusemodi commenta in Democriti nomen data, nobilitatis auctoritatisque ejus perfugio utentibus. » Plinio haud scio an opponere liceat etiam C. Jul. Solinum Polyhist. cap. 3 apud Salmas. Exercit. Plin. pag. 13 ed. Traj. ita scribentem : « Verum ager Corsicanus, quod in eo agro unicum est, solus edit quem *κατοχίτην* vocant lapidem fatu dignissimum. Major est cæteris qui ad ornatum destinantur, nec tam gemma quam cautes. Idem impositas manus detinet, ita se junctis corporibus annectens, ut cum ipso hæreant quibus tangitur; sic ei inest velut de glutino lentiore nescio quid parque gummi. Accipimus Democritum Abderiten ostentatione scrupuli hujus frequenter usum ad probandam occultam naturæ potentiam in certaminibus quæ contra magos habuit. » Si unquam cum magis in Perside certavit Democritus, quod valde dubium est, e Solini verbis sequi videtur, studuisse eum rerum naturalium ope magorum artem nihil esse demonstrare. In ipsa Græcia illa tempestate non

(38) Lucianus Philopseud. cap. 32 vol. III, pag. 59 ed. Reitz.

(39) Gellius lib. X cap. 17. Tertullianus Apolog. c. 46. Cicero Tuscul. Disp. lib. V, 39; item de Fin. bon. et mal. lib. V cap. 29.

(40) Seneca lib. II de Ira cap. 10; de Tranquillitate cap.

15. Ælianus Var. Hist. lib. IV, 20; cf. IV, 29. Suidas v. Δημόκριτος. ἐπεδείχθη δὲ καὶ Γελασίνοσ διὰ τὸ γελῆν πρὸς τὸ κενόσπουδον τῶν ἀνθρώπων. Juvenal. Sat. X, 33-53. Horatius Epist. lib. II, 1 vs. 194-201.

(41) Plinius Hist. nat. lib. XXX cap. 1.

erant magi (42). Quapropter recte Simplicius Auscult. lib. II p. 65 a ait τὴν ἀποτελεσματικὴν quæ præcipua magiæ pars est, Posidonii temporibus nondum ad Græcos fuisse perlatam, vel ut verba græca allegem : τὸ τῆς ἀστρολογίας ὄνομα, μήπω τότε τῆς ἀποτελεσματικῆς εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐβούσης, ἐπὶ τῆς νῦν καλουμένης ἀστρονομίας ἔφερον. Quod autem attinet ad verba : Ἐμοὶ δὲ δοκίμουσι οἱ πρῶτοι τοῦτο τὸ νόσημα ἀπιώσαντες τοιοῦτοι εἶναι ἄνθρωποι, οἳ καὶ νῦν εἰσι μάγοι τε καὶ καθαῖραι καὶ ἀγύραι καὶ ἀλαζόνες, ἐκόσοι δὴ προσποιούνται σφῶδρα θεοσεβείας εἶναι καὶ πλῆον τι εἰδέναί, quæ reperitur initio commentationis de morbo sacro Hippocrati vulgo tributæ, quum alii jam viderent, hunc libellum Hippocrati suppositum esse, tum recentissimus ejus editor Dietzius.

Denique cunctarum quæ ad Democritum excitandum inventæ sunt fabularum nulla est tot cum mendaciis tantoque cum verborum, quamvis inanum, ornatu memoriæ prodita, quam quæ de ejus insania ac de Hippocrate ad hanc curandam a senatu populoque Abderitarum accito in epistolis legitur Hippocrati et Democrito falso ascriptis. At illarum epistolarum architectus, quem tertii post Chr. n. sæculi rhetorem vel sophistam fuisse conjicio, putaverat jam Democriti ævo Abderitas a Græcis stultos esse habitos. Jam si quis antiquiora græcarum litterarum monumenta attente legat, nullum ejus rei vestigium animadvertat. Nec mirum. Nam si recte factis laus et honos debetur, immortalis gloria dignissima fuit Abdera, siquidem magnum clarorum in litteris virorum proventum tulerat. Quippe plurimi Abderitæ ab iis, qui illustrium virorum catalogos confecerunt, memorabantur (43). Inter quos præter Democritum Protagoras et Anaxarchus philosophi, Hecateus historicus, Nicænetus, heroicorum carminum scriptor, numerabantur. Primus Cicero Abderæ atque Abderitarum ita meminit, ut eorum non tam stuporem quam animi levitatem quæ stultitiæ proxima est traducat (44). Post hunc multi scriptores et Græci et Romani certatim Abderitis dementiam, stuporem, ingenii tarditatem ac

tenebras, fatuitatem ac desipientiam exprobraverunt. Atque alii quidem quasi jurgantes subrustice iis insultarunt (45), alii lepidis de eorum stupiditate fabellis confictis urbanus et facetius eos perstrinxerunt. Inter eos quos posteriore loco nominavi sine dubio est auctor epistolarum de quibus hîc agitur. Quas quum supposititias esse satis a nobis vel hoc uno argumento demonstratum sit, quod Democriti tempore nemo Græcorum Abderitas bardos et barones ducebat : ad alia transeamus.

Rejectis his fabulis pauca de Democriti cælibatu et morte dicenda supersunt quæ et ipsa fabulis non carent. Ex iis quæ philosophus Abderitanus de connubio et de mulieribus judicavit fortasse colligendum est, virum in studiis assidue versantem ac matrimonium et liberorum procreationem fugientem coitumque pro parva apoplexia habentem per totam vitam fuisse cælibem (46). Tum inter fabulas referendum erit quod est apud Antonium p. 609 (47), Democritum interrogatum, cur, quum magnus esset, parvam duxisset uxorem, respondisse, se in malo eligendo id quod minimum esset, elegisse. Sed si forte hæc narratiuncula vera est, quod vix putaverim, statuendum videtur, malam ei obtigisse conjugem quæ effecerit, ut omnino de conjugio et de femineo sexu parum honorifice sentiret. De philosophi hujus obitu aut prorsus nihil aut certe nihil notabile relatum legebatur in Antisthenis libro, ex quo Diogenem certissima quæque de Democriti vita protulisse vidimus. Neque enim dubitamus, quin si quid memoratu dignum hac de re ibi traditum reperisset Laertius, id fuerit memoraturus. Atqui hoc ipsum Antisthenis silentium indicio est, non esse vera mirabilia illa quæ ab Hermippo Peripatetico, Athenæo, Lucretio, Luciano, Phlegonte, Marco Antonino, Antonio Melissa et Maximo aliisque qui ad horum testimonia se accommodarunt, de hoc argumento narrata sunt. Hermippus (48) apud Diogenem Laertium auctor est, Democritum senio confectum quum morti proximus esset, quo tempore Cerealia instarent, mœ-

(42) De iis loquor quos Persico vocabulo μάγους vocabant; nam γόγχα; tum inter Græcos fuisse non nego.

(43) Stephanus Byzantius v. Ἀβδηρα : πλείστοι δ' Ἀβδηρίται ὑπὸ τῶν πινακογράφων ἀναγράφονται· Νικαίνετο; ἐποποιός καὶ Πρωταγόρας κτλ.

(44) Cicero epist. ad Att. IV, 16; item VII, 7. Cf. de Nat. deor. lib. I, 43.

(45) Juvenal. Sat. X, 48. Martial. X, 25. Arnob. adv. gent. lib. X pag. 164.

(46) Cf. fragm. moral. 50, 175 et seqq. usque ad 188.

(47) Cf. fragm. moral. 180.

(48) Diogenes Laertius lib. IX, 43 : Τελευτῆσαι δὲ τὸν Δημόκριτον φησὶν Ἑρμιππος τοῦτον τὸν τρόπον. ἦδη ὑπέργηρων ὄντα πρὸς τῶν καταστρέφειν εἶναι· τὴν οὖν ἀδελφὴν λυπεῖσθαι, ὅτι ἐν τῇ τῶν Θεσμοφορίων ἑορτῇ μέλλοι τεθνήξασθαι, καὶ τῇ θεῶ τὸ καθήκον αὐτῆν οὐ ποιῆσειν· τὸν δὲ θαρβείν εἰπεῖν καὶ καλεῦσαι αὐτῶ προσφέρειν ἄστους θερμούς ὀσημέραι· τούτους δὲ ταῖς ἡμέραι προσφέρειν διεκράτησεν αὐτὸν τὴν ἑορτὴν· ἐπεὶ δὲ παρήλθον αἱ ἡμέραι (τρεῖς δὲ ἦσαν) κλυτότατα τὸν βίον προήκατο.

rente sorore, quod fratre in festa illa celebritate morituro ipsa debitum deæ officium præstare nequiret, bono illam animo esse jussisse panesque calidos sibi quotidie asferre : quos quum naribus admovisset, consecutum esse, ut quamdiu esset illa celebritas, vivum se servaret. Sed ubi tres dies festi transiissent, quietissime nulloque dolore animam efflase. Quod eventum verum esse ratus admiratusque Diogenes IX, 43 hos de Democrito versus in Pammetro per lusum fudit :

καὶ τίς ἐφυ σοφὸς ὦδε, τίς ἔργον ἔραξε τοσοῦτον,
 ὅσον ὁ παντοδαχῆς ἦνυσε Δημόκριτος;
 ὅς θάνατον παρόντα τριῶν ἡμέρας δώμασιν ἔσχε
 καὶ θερμοῖς ἀρτων ἀσθμασιν ἐξίνισα.

Similiter Tzetzes Chiliad, III, 61 :

τοῦτον οὖν τὸν Δημόκριτον, πάνσοφον διηργημένον
 ἄλλα μυρία λέγουσι δρᾶσαι τῶν τεραστίων,
 καί γε τὸν Ἄδην κατασχεῖν τρεῖς ἡμέρας
 ἀρτων θερμοῖς ἐν ἀσθμασιν τοῦτον ξενοδοχοῦντα.

Laertii locum descripserunt Suidas s. v. Δημόκριτος et Eudocia Viol. in Villois. Anecd. Gr. I p. 135. At paullo aliter eandem rem narrat Athenæus libro II p. 46 F. Inedia Democritum sua sponte obiisse referunt Lucianus et Phlegon (49). Lucretius quoque lib. III vs. 1052 seqq. philosophi Abderitani mortem voluntariam fuisse scribit. Ait enim :

Denique Democritum postquam matura vetustas admonuit memores motus languescere mentis, sponte sua leto caput obviis obtulit ipse.

Ridiculum est quod apud Antonium Melissam et Maximum (50) Serm. de morte legitur, Democritum ægrotantem, quum in lethargum incidisset posteaque ad se rediisset : *Non decipiet me amor vitæ*, dixisse et se ipsum e vita eduxisse. Denique Marcus Antoninus Abderitam morbo pediculari periisse tradit lib. III, 3 Περὶ τῶν εἰς ἑαυτὸν his verbis : Ἡράκλειτος περὶ τῆς τοῦ κόσμου ἐκπορώσεως τοσαῦτα φυσιολογήσας, ὕδατος τὰ ἐντὸς πληρωθεῖς, βολβίτῳ καταχερσιμῆνος ἀπέθανεν. Δημόκριτον δὲ οἱ φθειρές Σωκράτην δὲ ἄλλοι φθειρές ἀπέκτειναν. Democriti nomen in Marci locum litterarum corruptione illatum esse vult Menagius ad Laert. lib. IX, 43, propterea quod Hella-

dus in Chrestomathia apud Photium et Plutarchus in Sullæ vita de iis loquentes qui τῇ φθειροσσι vetusta ætate consumti sunt, Democriti non fecerint mentionem. Sed in his omnibus narrationibus ne umbram quidem veritatis inesse abunde patet ex eo quod Antisthenes apud Diogenem (51) memoriæ prodit, Democritum apud Abderitas et vivum æneis staturis honoratum et mortuum publicis sumtibus sepultum esse. Qui enim ipse mortis suæ auctor est aut sædo morbi genere absimitur : is nusquam terrarum publicis sumtibus honorifice effertur. Itaque nihil mirum in Democriti excessu accidisse existimantes senem longissimæ vitæ laboribus perfunctam centesimo fere anno acquiesse arbitramur.

Transeo ad ejus scripta. Constat Democritum Abderitam non modo librorum quos composuerat multitudine ac varietate unum maxime inter philosophos excelluisse, sed etiam scribendi genere clarissimis verborum luminibus distincto et prope ad poeticam granditatem elato haud paucos ejusdem ætatis scriptores ita superasse, ut a veteribus ejus oratio eximia laude ornaretur (52). Verum in illis quas omnes admirabantur dictionis virtutibus tamen peculiariora quædam vocabula usurpavit Democritus, quæ ne rerum inscios fallerent, explicari necesse fuit. Quare jam antiquis sæculis non defuerunt qui interpretandis vocibus Democriteis vacarent. Inter eos clarum habuerunt nomen Callimachus et Hegesianax, quorum prior Suida teste s. v. Καλλιμάχος et auctore anonymo in Vita Callimachi, quæ hujus operibus præponi solet, Democriti scripta recensuerat ἐν πίνακι τῶν Δημόκριτου γλωσσῶν καὶ συνταγμάτων, posterior Stephano teste in Τρωϊάς simili opera huic philosopho navata Περὶ τῆς τοῦ Δημόκριτου λέξεως libellum conscripserat. Alii Democriti opiniones litterarum monumentis proditas impugnabant, vel omnino de ejus scriptis commentabantur. Namque Diogenes Laertius lib. V, 87 et 88 duo Heraclidis Pontici opuscula memorat, quorum alterum inscribebatur Πρὸς Δημόκριτον περὶ τῶν ἐν οὐρανῷ (vel ut vult Fabricius Bibl. gr. vol. II p. 643 ed. Harl., verba πρὸς Δημόκριτον cum præcedentibus jungens, Περὶ εἰδώλων πρὸς Δημόκριτον), alterum

(49) Lucianus in Macrob. tom. III p. 221 ed. Reitz. : Δημόκριτος μὲν ὁ Ἀθηναῖος ἐτῶν γενοῦσας τεσσαρῶν καὶ ἑκατὸν ἀποσχόμενος τροφῆς ἐτελεύτα. Cf. Phlegon. cap. II p. 118 ed. Franz.

(50) Anton. et Max. l. I. Δημόκριτος νοσήσας καὶ ληθάργῳ περιπεσὼν ὡς ἀνένηψεν, οὐδὲν μὲ, ἔφη, ἐξαπατήσῃς ἢ φιλοζωία, καὶ ἐξήγαγεν ἑαυτὸν τοῦ βίου.

(51) Antisthenes ap. Diog. lib. IX, 39 : (τὸν Δημόκριτον)

πεντακοσίους τάλαντοις τιμηθῆναι, μὴ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ χαλκαῖς εἰκόσι, καὶ τελευτήσαντα αὐτὸν δημοσίᾳ ταφῇ, βιώσαντα ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἔτη.

(52) Cicero de Oratore lib. I, 11 : Ornate locutus est, sicut fertur et mihi videtur, physicus ille Democritus. Cf. de Divin. II, 64; item Orat. c. 20. Dionys. Hal. de Comp. verb. p. 370 ed. Schæf. Plutarch. Conviv. Disput. lib. V p. 682 E. Euseb. Præp. Evang. p. 730.

(Stob. Flor. IV, 53. Ecl. eth. II, 9 p. 406 Heer.)

12. Ἄπ' ὧν ἡμῖν τάγαθὰ γίνεται, ἀπὸ τῶν αὐτέων καὶ τὰ κακὰ ἐπαυρισκοίμεθα· τῶν δὲ κακῶν ἐκτὸς εἴημεν. Αὐτίκα ἕδωρ βαθὺ εἰς πολλὰ χρήσιμον καὶ δ' αὐτὴ κακόν· κίνδυνος γὰρ ἀποκινῆναι. Μηχανὴ ὧν εὐρέθη νήχσθαι διδάσκειν.

(Stob. Ecl. eth. II, 9 p. 406 Heer.)

13. Οἱ θεοὶ τοῖσι ἀνθρώποισι διδοῦσι τάγαθὰ πάντα καὶ πάλαι καὶ νῦν, πλὴν ὅποσα κακὰ καὶ βλαβερὰ καὶ ἀνωφελέα. Τὰδε δ' οὐ πάλαι, οὔτε νῦν θεοὶ ἀνθρώποισι δωρῶνται, ἀλλ' αὐτοὶ τοῖσδεσι ἐμπελάουσι διὰ νόου τυφλότητα καὶ ἀγνωμοσύνην.

(Stob. Ecl. eth. II, 9 p. 408.)

Περὶ τύχης.

14. Ἀνθρώποι τύχης εἰδωλον ἐπλάσαντο πρόφρασι ἰδίης ἀβουλῆς· βιαὶ γὰρ φρονήσι τύχη μάχεται, τὰ δὲ πλείστα ἐν βίῳ ψυχῇ εὐζύνετος δευδερχέειν κατιθίνει.

(Stob. Ecl. eth. II, 8 p. 344.)

15. Τύχη μεγαλόδωρος, ἀλλ' ἀδέβαιος, φύσις δὲ αὐτάρκης· διόπερ νικᾷ τῷ ἥσσονι καὶ βεδαίω τὸ μέζον τῆς ἐπιβίος.

(Stob. Ecl. eth. II, 9 p. 410.)

16. Ἀνοήμονες ρυσοῦνται τοῖσι τῆς ψυχῆς κέρδει· οἱ δὲ τῶν τοιῶνδε δαήμενες τοῖσι τῆς σοφῆς.

(Stob. Flor. IV, 73.)

17. Αἱ μεγάλαί τέρψεις ἀπὸ τοῦ θεῖσθαι τὰ καλὰ τῶν ἔργων γίνονται.

(Stob. Flor. III, 57.)

18. Εἶδωλα αἰσθητικὰ καὶ κόσμω διαπρεπέα πρὸς θεωρίην, ἀλλὰ καρδίας κενεά.

(Stob. Flor. IV, 71.)

Περὶ μετρίης τέρψιος καὶ βίου ζυμμέτρου.

19. Ἦδοναὶ ἀχαιοὶ τίκτουσι ἀηδίας.

(Democr. Orell. nr. 36.)

20. Ἀνθρώποισι γὰρ εὐθυμίη γίνεται μετρίότητι τέρψιος καὶ βίου ζυμμετρίη, τὰ δὲ λείποντα καὶ ὑπερβάλλοντα μεταπίπτειν τε φιλέει καὶ μεγάλας κινήσιας ἐμποίειν τῇ ψυχῇ. Αἱ δ' ἐκ μεγάλων διαστημάτων κινεόμεναι τῶν ψυχῶν οὔτε εὐσταθέες εἰσὶ, οὔτε εὐθυμοί. Ἐπὶ τοῖσι δυνατοῖσι ὧν δέει ἔχειν τὴν γνώμην, καὶ τοῖσι παροῦσι ἀρκέσθαι, τῶν μὲν ζηλουμένων καὶ θουμαζομένων ὀλίγην μνήμην ἔχοντα, καὶ τῇ διανοίῃ μὴ προσεδρεύοντα, τῶν δὲ ταλαιπωρεῶν τοὺς βίους θεωρεῖν, ἐνοσούμενον τὰ πάσχουσι κάρτα, ὅπως ἂν τὰ παρόντα σοὶ καὶ ὑπάργοντα μεγάλα καὶ ζηλωτὰ φαίνηται καὶ μηκέτι πλειόνων ἐπιθυμῶντι ζυμβαίνη κακοπαθεῖν τῇ ψυχῇ. Ὁ γὰρ θαυμάζων τοὺς ἔχοντας καὶ μακαριζομένους ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ τῇ μνήμῃ πᾶσαν ὥρην προσεδρεύων, αἰεὶ ἐπικαιουργεῖν ἀναγκάζεται καὶ ἐπιβάλλεσθαι, δι' ἐπιθυμίην τοῦ τι πρήσσειν ἀνήκεστον ὁ νόμοι κωλύουσι. Διόπερ τὰ μὲν μὴ δίζησθαι γρεῶν, ἐπὶ

12. A quibus bona nobis proveniunt, ab iisdem mala quoque nanciscimur. A malis autem liberi esse possumus. Sic aqua profunda multum quidem prodest, verum nocet etiam, quando periculum est, ne in undis pereamus. Quapropter natandi disciplina remedium est inventum.

13. Dii hominibus bona omnia et olim et nunc praebent, non tamen ea quae mala et noxia et inutilia sunt. Haec autem dii neque olim neque nunc hominibus largiuntur, sed ipsi in ea ob mentis caecitatem et ignorantiam incurunt.

De fortuna.

14. Fortunae simulacrum homines praetextum imprudentiae suae fixerunt; nam parum resistit prudentiae fortuna ac pleraque mens perspicax in vita moderatur.

15. Magna quidem largitur fortuna, sed inconstans est; at ingenium suis viribus pollet, ideoque ubi minora quidem, sed certa sibi paravit, majora sperare omittit.

16. Stulti erudiuntur astutiis, harum autem gnari sapientiae bonis.

17. Magnae voluptates e praeclearorum facinorum contemplatione oriuntur.

18. Simulacra quae oculis cernimus, belle ornata ad sui quidem spectaculum alluciant, sed corde carent.

De modica voluptate et vita aequabili.

19. Intempestivae voluptates molestias pariunt.

20. Hominibus enim animi tranquillitas oritur e modica voluptate atque e vita aequabili; omnis autem tam inopia quam abundantia in deterius mutari magnoque in animo motus concitare solet. At animi qui quasi sede sua expulsi magnis intervallis ultra citroque moventur, nec constantes sunt, neque tranquilli. Quare ad ea quae fieri possunt intendi animum ac praesentibus contentum esse decet, eorum qui felices judicantur et in admiratione sunt, non valde memorem neque eos curantem, sed hominum aeternosorum vitas intueri convenit, reputantem quantis miseriis conficitentur, ut tua res tuaque fortuna magna tibi et lauta videatur, neve posthac plura cupienti accidat ut animo excrucieris. Nam qui suspicit eos qui opes habent et qui beati existimantur ab aliis hominibus, eique recordationi singulis horis immoratur, semper novi aliquid moliri et aggredi cogitur propter cupiditatem patrandi aliquid ne-

miam, scenographiam, opticen, geometriam, arithmeticen, porro eas doctrinas quas nunc novis vocabulis psychologiam, chromatologiam, zoologiam, lithologiam, geologiam vocamus, præterea botanicen, musicam, poeticen, grammaticeam, medicinam, agriculturam, picturam, artem militarem. Quæ quum ita sint, nemo dubitabit, quin philosophus Abderitanus in eorum fuerit numero quorum vix singuli singulis sæculis nascuntur. Fuit ille, quamquam in cæteris dissimilis, in hoc æquabili omnium artium studio simillimus Aristotelis. Atque haud scio an Stagiritis illam qua reliquos philosophos superat eruditionem aliqua ex parte Democriti librorum lectioni debuerit. Inde illa frequens apud Aristotelem Democriti mentio est.

Librorum Democriteorum reliquias, quas jam antea (54) edidi, hic repetere mihi visum est omisso omni commentario omnique de philosophi placitis disputatione.

Si verum est quod alio loco (1) coniecimus, opera moralia a Democrito aut omnium prima aut magnam partem ante reliqua scripta composita esse, nemo mirabitur, in his libris nonnulla tradi præcepta, quæ posteriori philosophi doctrinæ vehementer repugnent. Nam quum non divina potentia, de qua non admodum honorifice sentiebat, sed atomorum concursu omnia nata esse et perpetuo nasci decrevisset, fieri profecto non poterat, quin magnam moralis disciplinæ partem tolleret. Sed ut inveniuntur, qui nullam esse divinam naturam opinantes vitæ tamen sanetitate et probitate excellant, ita Democritum arbitramur hos de moribus libros salva atomorum doctrina scribere potuisse. Quodsi statuimus philosophum antequam de atomis dissereret, de morali disciplina commentarios plerosque jam vulgasse, illam, cujus mentio facta est, inconstantiam necessariam fuisse patet. Atque hæc ipsa inconstantia non modo excusanda, verum etiam probanda foret, si virum præclarum post illustrata demum litterarum monumentis individua corpuscula ad ornandam explicandamque morum disciplinam animum adjecisse inter auctores conveniret. Quare cavendum est, ne quæ in Democriteis de morali philosophia fragminibus ac sententiis contraria videantur philosophi de deorum natura iudicio, ea germana ejus verba esse

negemus: In quo lapsu esse apparet Meinersium qui in *Gesch. der Wissensch.* I p. 729 seqq. plura Democrito abjudicat fragmenta propterea quod æterna et peritura, divina et humana atomorum explicator distinguat. At Democritum verisimile est eo maxime consilio opera moralia emisisse, ut popularibus suis prodesset. Prodesse autem plurimis poterat aut narrando quæ ipse in itineribus memorabilia vidisset audissetve aut de vita prudenter instituenda, de vitiis et virtutibus disserendo. Utramque dotem moralium ejus disputationum fuisse satis liquet (2). Quamvis igitur ipse de rebus divinis aliter sentiret atque vulgus Græcorum, tamen in libro erudiendis civibus destinato necesse erat eum de diis ad vulgi captum accommodate loqui. Quæ quum ita sint, omnia fere fragmenta a Meinersio pro spuriiis habita Democritea esse nobis persuasum est. Neque tamen diffitemur, inveniri in illis quædam Democrito supposita. Est enim duplex genus fragmentorum, in quibus cælestia et sempiterna memorantur, alterum ita comparatum, ut servatis vulgi de deorum potentia ac voluntate opinionibus utile ad vitam recte agendam præceptum contineant, alterum sic compositum, ut profectum esse appareat ab homine, qui ipse mundum æterna dei sapientia ac providentia gubernari existimaret. Posterius genus supposititium censeri oportet. In quo non valde dissentio a Burcardo. Quum igitur Democritus ait: *dii hominibus bona largiuntur* (cf. fragm. 13), nihil dicit, quod a plebis opinione abhorreat, atque his ipsis verbis utitur ad hominum cæcitatem demonstrandam, qui mala sua ad deos referre auctores consueverunt. Contra nihil magis supra vulgi captum, nihil a Democritea de rebus divinis sententia tam alienum est, quam quod apud Antonium et Maximum Abderæ alumno tribuitur (cf. fragm. suppos. 7) *illud te deo dignum efficiet, si nihil eo indignum feceris*. Itaque hoc fragmentum cum pluribus aliis (3) e Democriteorum fragminum numero expunximus. Neque tamen semper in rejiciendis sententiis, quæ videntur *νοθείας* speciem præ se ferre, astipulatus sum Burcardo, quem acerrimi censoris instar justo plures tribu movisse, et quod maxime mireris, sibi ne constitisse quidem in illo negotio animadvertimus. Namque verba illa quæ legun-

(54) Democriti Abderitæ operum fragmenta collegit, recensuit, vertit, explicuit ac de philosophi vita scriptis et placitis commentatus est F. G. A. Mullachius. Berolini, sumptibus G. Besseri, 1843.

(1) Vid. librum modo citatum pag. 101.

(2) Vid. l. c. pag. 101.

(3) Similia sunt inter fragmenta supposititia quadragesimum quintum (ap. Anton. et Max. p. 277): *Θεῶν δρᾶν ἔχει ὁ ἄνθρωπος τὸ εὖ ποιεῖν ἔστιν τὸ εὖ ποιεῖν μὴ κακῆλεῖναι, καὶ τὸ εὐεργετεῖν καὶ ἀληθεύειν* et quadragesimum sextum (Democrat. Orell. n. 80): *Ἢν πιστεύῃ τις θεῷς ἐπισκοπεῖν πάντα, οὕτε λάθρη οὕτε φανερώς ἀμαρτῆσται.*

tur ap. Anton. et Max. p. 27 (ap. Orell. n. 127), quæque a nobis in spuriorum fragmentorum ordine (n. 9) posita sunt pag. 10, ut genuinam philosophi sententiam citavit, pag. 55 autem in-

ter supposititias recepit. Sed de hac materia uberius singulis locis egimus. Nunc de Democrate, commentitio plane philosopho, pauca dicenda sunt.

De Pseudodemocrate.

In pluribus membranis, quæ veterum philosophorum sententias ex variis eorum operibus collectas continent, reperiuntur Democratis cujusdam sententiæ aureæ (γνώμαι χρυσαί) numero octoginta sex, quas cum aliis opusculis sententiosis (4) primus Romæ anno 1638 Lucas Holstenius edidit. De his ita ad Lectores præfatur: « Democratis ætatem, patriam et sectam vetustissimus Ionici sermonis character ostendit. Ejus dicta et sententias nonnullas Stobæus et Antonius proferunt, apud quos sæpius cum Democrito librariorum imperitia confunditur: quorum error in tanta rerum antiquarum ignoratione hæud facile emendari potest. Plutarchus quoque in Politicis præceptis Democratis cujusdam meminit, qui in Atheniensi republica versabatur circa Olympiadem CX, neque ab hoc fortasse diversus est ille, quem ab Epicuro ob libros transcriptos exagitatum in libello contra Epicurum idem Plutarchus refert. Ceterum Democratem Barberinæ bibliothecæ debes. »

Sed nullus est Democrates ex iis omnibus qui hoc nomine a veteribus citantur, ad quem commode ut ad auctorem suum hæ sententiæ possint referri (5). Nam neque medico conveniunt, qui sub Augusto vixit; neque athletæ, cujus Ælianus mentionem movet; neque rhetori, D. Augustini magistro; neque Lysidis Platonici patri; neque illi, qui circa Olymp. CX Atheniensium rempublicam administravit, non diversus forsitan a philosopho Epicuri acerbiter obcompilatam ejus sapientiam aperto; neque ei denique, cujus his meminit Stobæus (6). Huc accedit, quod magna pars sententiarum, quæ

Democratis esse feruntur, vel in Stobæi Florilegio, quod olim longe integrius fuit (7), vel in fragmento Stobæi, quod e Joannis Damasceni cod. Florentino erutum quarto editionis suæ volumini inseruit Gaisfordius (pag. 375 seqq. ed. Lips.), vel apud Antonium et Maximum qui septimo et octavo sæculo cum ex aliis tum ex Stobæo florilegium suum conscripserunt, addito Democriti nomine invenitur. Præterea accidit ut aliquoties librariorum errore, qui scripturæ compendia Δημοκρ. et Δημο. (8) non intellexerant, apud Antonium et Maximum Δημοκράτης scriptum sit, ubi Stobæi codd. Democriti nomen exhibent. Denique in Stobæi fragmento, quod in cod. Florentino exstat, pluribus locis Δημοκράτης exaratum est, ubi Δημοκρίτος scribi debebat, ut ex Stobæi florilegio, Antonii, Maximi aliorumque scriptorum libris intelligitur (9). Ex his signis ac magis etiam ex ipsa rei natura recte conclusit Burchardus (10) sententias Democráticas, quas ex parte jam ipsarum membranarum auctoritate Democriti esse liquet, prope omnes esse Democrito restituendas, præsertim quum in iis eadem quæ in Democriteis sermonis ionici vetustas, eadem facilitas, idem de rebus humanis et vita communi judicium ubique appareat. Postremo in tribus codd. qui dicta Pseudodemocratica servant, non Δημοκράτους, sed Δημοκρίτου nomen his fragmentis inscriptum est. Cf. Harles. ad Fabric. Bibl. Gr. I p. 868. Itaque cum Burchardo has sententias Democriticis intexui, ita tamen, ut indicarem, quæ apophthegmata in membranis nonnullis Democrati tribuerentur. — Jam fragmenta Democriti exhibebimus.

(4) Vid. Fabric. Bibl. Græc. I p. 868 ed. Harl.

(5) Cf. Harles. ad Fabric. Bibl. Gr. I. I.

(6) Stobæus Flor. XIII, 30: Δημοκράτης ἰδὼν κλέπτην ἐπὶ τῶν εὐδαιμοναίων, ἄθλις, εἶπεν, τί γὰρ τὰ μικρὰ ἐπιπτεῖς, ἀλλ' οὐ τὰ μεγάλα, ἴνα καὶ σὺ ἄλλους ἀπῆγες; et XXII, 43: Δημοκράτης ἀναβαίνων εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἐν γήρᾳ καὶ κνευστιῶν, ποιεῖν ἐση ὄρεσιν καὶ ἐξῆκαστα ἢ τῶν Ἀθηναίων πῶς πᾶν μὲν γὰρ μέγα, ἰσχύειν δὲ μικρόν. Alio loco XCIII, 30 Δημοκράτους nomen e codd. fide recte nunc in Δημοκρίτους mutatum est, præsertim quum sententia attico sermone scripta Atheniensis philosophi esse videatur. Apud Orellium hujus rei non memorem reperit hoc dictum in Opp. sent. I p. 6 inter Demophilii Similitud. Pythag.

(7) Hoc vel ex Frobeniano sententiarum corpore cogi po-

test (Vid. ad fragm. spur. 2) quod ad honorum codd. fidem expressum, Gaisfordianum Stobæi textum copia superat.

(8) Idcirco et alia confunduntur, ut ap. Anton. et Max. p. 933 Δημοσθένους ἢ Δημοκρίτου. Ibid p. 304 est Δημοκρίτου. Ἀγρυπνός ἴσο κατὰ νοῦν κ. τ. λ. pro Δημοσφου, v. Orell. Opusc. sent. I p. 36 inter Demophilii sententias. Apud Orig. c. Cels. p. 32 (Cantabrig) ἢ Ἐπικούρειος εἶνα ἢ Δημοκράτειος ἢ Περιπατητικὸς κοῖτ. Δημοκρίτειος. Apud Stob. ecl. phys. I p. 364 et. Heer. alii pro Δημοκρίτος legunt Δημοκράτος et Δημοκράτου. Cf. var. lect. pag. 27. Ὀνησικράτης perperam scriptum est ap. Plutarch. Alex. 8 in nonnullis codd. pro Ὀνησικρίτος.

(9) Cf. ibid. p. 406 cum Clement. Alex. Strom. IV p. 536.

(10) Pag. 12-16.

49. Ξυόμενοι ἄνθρωποι ἤθονται καὶ σφιν γίνεται ἄπερ τοῖσι ἀφροδισιάζουσι.
(Eustath. ad Odys. ξ, 428.)
50. Ξυουσίη ἀποπληξίη συμκρή· ἐξέσσεται γὰρ ἄνθρωπος ἐξ ἀθρώπου.
(Stob. Flor. VI, 57.)
51. Ἄνοήμονες βιοῦσι οὐ τερπόμενοι βιοτῇ.
(Stob. Flor. IV, 79.)
52. Ἄνοήμονες νεότητος ὀρέγονται, οὐ τερπόμενοι δὲ νεότητι.
(Stob. Flor. IV, 77.)
53. Ἄνοήμονες θάνατον δεδοικότες γηράσκειν ἐθέλουσι.
(Stob. Flor. IV, 81.)
54. Ἄνοήμονες τὸ ζῆν ὡς στυγέοντες, ζῆν ἐθέλουσι δαίματι Ἄϊδαω.
(Stob. Flor. IV, 75.)
55. Ἄνοήμονες τὸν θάνατον φεύγοντες διώκουσι.
(Stob. Flor. IV, 79.)
56. Ἄνοήμονες οὐδὲν μανθάνουσι ἐν ὄλῃ τῇ βιοτῇ.
(Stob. Flor. IV, 80.)
- Περὶ χρημάτων.
57. Χρημάτων χρῆσις ζῆν νόω μὲν χρήσιμον εἰς τὸ ἄλευθέριον εἶναι καὶ δημωφέλεια· ζῆν ἀνοίῃ δὲ χορηγίῃ ζυνή.
(Stob. Flor. XCIV, 24.)
58. Δόξα καὶ πλοῦτος ἄνευ ξυνέσιος οὐκ ἀσφαλῆα κτήματα.
(Stob. Flor. IV, 82. Democrat. ap. Orell. n. 42.)
59. Τὸν οἰόμενον νόον ἔχειν ὁ νοουτέων ματαιώνει.
(Democrat. Orell. n. 18. Stob. Flor. X, 43.)
60. Οὐκ ἔστι οὕτως ἀσφαλῆς πλοῦτος κυλεῶν, τὸν αἰετὸς ἀνοίγει τύχης καιρός.
(Stob. Flor. CV, 59.)
61. Χρήματα πορρίζει μὲν οὐκ ἀχρεῖον· ἐξ ἀδικίης δὲ πάντων κάκιον.
(Democrat. ap. Orell. n. 43. Stob. Flor. XCIV, 25.)
62. Ὁ χρημάτων παντελέως ἤσσω οὐκ ἂν ποτε εἴη δίκαιος.
(Democrat. Orell. n. 16.)
63. Πλοῦτος ἀπὸ κακῆς ἐργασίης περιγεγόμενος ἐπιρηνέστερον τὸ δνειδος κέκτηται.
(Stob. Flor. X, 37.)
64. Κακὰ κέρδεα ζημίην ἀρετῆς φέρει.
(Stob. Flor. X, 45.)
65. Ἐπις κακοῦ κέρδεος ἀρχὴ ζημίης.
(Stob. Flor. X, 48.)
66. Χρημάτων ὄραξις ἐὰν μὴ ὀρρίζηται κόρῳ, πενίη ἐσχάτης πολλῶν χαλεπωτέρη· μέζονες γὰρ ὀρέξις μέζονας ἐνδείας ποιεῦσι.
(Stob. Flor. X, 44.)
67. Ὡσπερ ἐν τοῖσι ἔλαισι φαγέδαινα κάκιστον νόσημα, οὕτως ἐν τοῖσι χρήμασι τὸ μὴ προσαρμῶν καὶ τὸ ζυνεχές.
(Stob. Flor. XCII, 14.)
68. Οἱ φειδωλοὶ τὸν τῆς μελίσσης οἶτον ἔχουσι, ἐργάζομενοι ὡς αἰεὶ βιωσόμενοι.

49. Qui corpus aliqua parte radunt, eandem percipiunt voluptatem quam qui in re venerea versantur.

50. Coitus est parva apoplexia : prorumpit enim homo ex homine.

51. Stulti vivunt non gaudentes vita.

52. Stulti desiderant juventutem, quum nullo juventutis commodo fruuntur.

53. Stulti mortem metnentes, senescere cupiunt.

54. Stulti quum vitam se odiisse simulent, vivere tamen volunt mortis metu.

55. Stulti mortem dum fugiunt, persequuntur.

56. Stulti per totam vitam nihil discunt.

De pecunia.

57. Peculiarum usus cum prudentia conjunctus utilis est ad exhibendam liberalitatem et populum adjuvandum : cum stultitia sociatus largitio est omnibus commoda.

58. Honor et divitiarum sine prudentia opes sunt nequaquam tutas.

59. Quisquis eum monet, qui prudentia se pollere existimat, operam perdit.

60. Non est adeo munita divitiarum porta, quam non aperiat fortune occasio.

61. Opes parare laudquaquam inutile, sed injuste parare omnium pessimum est.

62. Qui pecuniis facile corrumpitur, nunquam ille justus fuerit.

63. Divitiarum turpi questu paratarum opprobrium eo habent insignius.

64. Improbo lucro jacturam facimus virtutis.

65. Spes mali lucri initium est jacturæ.

66. Peculiarum cupiditas nisi finiatur aliqua satietate, multo est molestior quam summa egestas. Majores enim cupiditates indigentias quoque majores pariunt.

67. Ut in ulceribus perniciosissimus morbus gangraena est : ita in divitiis eas, quae non conveniunt hominibus quibus contigerunt et quarum diuturna est possessio, perniciosissimas judicari et quasi gangraenae instar haberi oportet.

68. Homines praeparci apiculæ sortem habent; quippe labores suscipiant tanquam perpetuo victuri.

(Stob. Flor. XVI, 16.)

69. Ἡ τέκνοισι ἀγαν χρημάτων ξυναγωγή πρόφασίς ἐστὶ φιλαργυρίας, τρόπον ἴδιον ἐλέγχουσα.

(Stob. Flor. X, 65.)

70. Οἱ τῶν φειδωλῶν παῖδες ἀμαθέες γινόμενοι, ὥσπερ οἱ ὀργησθαι οἱ ἐξ τὰς μαχαίρας ὀρούοντες, ἦν ἐνός μόνου μὴ τύχῳσι, μὴ καταφερόμενοι ἔνθα δέει τοὺς πόδας ἐρείσαι, ἀπόλλυνται· χαλεπὸν δὲ τυχεῖν τοῦ ἐνός· τὸ γὰρ ἴγχιον μῶνον λείπεται τῶν ποδῶν· οὕτω δὲ καὶ οὗτοι, ἦν ἀμάρτωσι τοῦ πατρικοῦ τύπου τοῦ ἐπιμελέος καὶ φειδωλοῦ, φιλέουσι διαφθεῖ-
ρεσθαι.

(Stob. Flor. XVI, 17.)

71. Τοῖσι παισὶ μάλιστα χρὴ τῶν ἀνυστῶν दाτέεσθαι τὰ χρήματα, καὶ ἅμα ἐπιμελεσθαι αὐτέων, μὴ τι ἀτηρόν τι ἔωσι διὰ χειρὸς ἔχοντες· ἅμα μὲν γὰρ πολλῶν φειδότεροι γίνονται εἰς τὰ χρήματα καὶ προθυμότεροι κτᾶσθαι, καὶ ἀγωνίζονται ἀλλήλοισι· ἐν γὰρ τῷ ξυνοῦ τὰ τελευτέμενα οὐκ ἀνιῶ, ὥσπερ ἰδίῃ· οὐδ' εὐθυμείει τὰ ἐπικτώμενα, ἀλλὰ πολλῶν ἕσσον.

(Stob. Flor. LXXXIII, 25.)

72. Πατὴρ σωφροσύνη μέγιστον τέκνοισι παράγγελα.
(Stob. Flor. V, 44.)

Περὶ τοῦ ἐν ξυμφορῇσι εὐφρονείειν.

73. Μέγα τὸ ἐν ξυμφορῇσι φρονείειν ἂ δέει.

(Stob. Flor. CVIII, 68. Democrat. Orell. n. 8.)

69. *Nimia pecuniarum collectio ad liberorum commodum spectans præ extus est avaritiæ, suum cujusque ingenium arguens ac detegens.*

70. *Quemadmodum saltatores in erectorum gladiatorum orbem se concientes, ubi id unum non consecuti sunt, ut delaberentur in eum locum, in quo pedes poni oportet, male dispereunt—difficile vero unum illud consequi; non enim plus spatii relinquunt, quam quantum satis est ad excipienda pedum vestigia: ita etiam præparatorum hominum filii, si litterarum ignari sunt, ubi a paterno diligentia ac parcitatis exemplo desciverunt, perire solent.*

71. *Pueris (singulis) distribui oportet cum alias res, tum pecunias tanquam recte factorum (præmia) ac simul videndum est, ne quid in manibus habeant, quod (res illas) corrumpere possit. Sic enim (singuli) multo parciores promptioresque ad acquirendum fiunt, ac simul inter se certant. Nam quæ communis sumtu expenduntur non ita molesta sunt, ut quæ privatim erogantur; et quæ (ab universis) acquiruntur, non æque exhilarant (singulos), sed multo minus.*

72. *Patris temperantia optima liberorum institutio est.*

De prudentia in rebus adversis.

73. *Magnum est in rebus adversis recte sentire.*

74. Λύπην ἀδέσποτον ψυχῆς ναρκώσης λογισμῶ ἐκ-
κρουει.

(Stob. Flor. CVIII, 67.)

Περὶ ἐπιθυμιῶν.

75. Τὸ νικᾶν αὐτὸν ἑαυτὸν πασῶν νικῶν πρόϊτη καὶ ἀρίστη· τὸ δὲ ἠττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ, αἰσχιστόν τε καὶ κακίστον.

(Anton. p. 268 et 321.)

76. Ἄνδρῆσι οὐχ ὁ τῶν πολεμίων κρατέων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ τῶν ἡδονῶν κρέσσων.

(Stob. Flor. VII, 26.)

77. Θυμῶ μάχεσθαι μὲν χαλεπὸν, ἀνδρὸς δὲ τὸ κρατέειν εὐλογίστου.

(Stob. Flor. XX, 56.)

78. Ἄλογοι τῶν ἀξυνέτων αἱ ἐλπίδες.

(Stob. Flor. CX, 19.)

79. Ἐλπίδες αἱ τῶν ὀρθῶν φρονεόντων ἐφικταί, αἱ δὲ τῶν ἀξυνέτων ἀδύνατοι.

(Stob. Flor. CX, 18.)

80. Ἰατρικὴ μὲν γὰρ, κατὰ Δημόκριτον, σώματος νοσοῦς ἀκέεται, σοφίη δὲ ψυχῆν παθῶν ἀπαιρέε-
ται.

(Clemens Alex. Pædag. lib. I pag. 81 ed. Sylb.)

81. Σοφίη ἀθαμβὸς ἀξίη πάντων, τιμωτάτη ἐοῦσα.
(Stob. Flor. III, 34 et VII, 80.)

82. Αἱ περὶ τι σφοδραὶ ὀρέξεις τυφλοῦσι εἰς τὰλλα τὴν ψυχῆν.

74. *Dolorem intolerabilem animæ torpentis ratione expellas.*

De cupiditatibus.

75. *Se ipsum vincere omnium victoriarum prima et pulcherrima: vinci autem a se ipso et turpissimum et pessimum est.*

76. *Fortis habendus non solum qui hostes superat, sed etiam qui voluptatibus superior est.*

77. *Difficile quidem est, adversus iram pugnare: viri autem prudentis ac moderati est ipsam vincere.*

78. *Insapientium spes præter rationem sunt.*

79. *Spes recte sapientium ratæ fieri possunt, insipientium vero necessario ad irritum cadunt.*

80. *Medicina enim (ait Democritus) medetur morbis corporis; sapientia autem liberat animum a perturbatio-
nibus.*

81. *Sapientia quas nihil neque admiratur neque reformidat, magni facienda est, quum summis honoribus digna sit.*

82. *Nimis vehementes coniscunquæ rei appetitus ad cætera animum occæcant.*

49. Ξυόμενοι ἄνθρωποι ἡδονταὶ καὶ σπιν γίνεται ἄπερ τοῖσι ἀφροδισιάζουσι.
(Eustath. ad Odys. ξ, 428.)
50. Ξυνουσίη ἀποπληξίη σμικρή· ἐξέσσεται γὰρ ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου.
(Stob. Flor. VI, 57.)
51. Ἄνοήμονες βιοῦσι οὐ τερπόμενοι βιοτῇ.
(Stob. Flor. IV, 79.)
52. Ἄνοήμονες νεότητος ὀρέγονται, οὐ τερπόμενοι δὲ νεότητι.
(Stob. Flor. IV, 77.)
53. Ἄνοήμονες θάνατον δεδοικότες γηράσκουσιν ἐθέλουσι.
(Stob. Flor. IV, 81.)
54. Ἄνοήμονες τὸ ζῆν ὡς στυγέοντες, ζῆν ἐθέλουσι δαίματι ἴδωαι.
(Stob. Flor. IV, 75.)
55. Ἄνοήμονες τὸν θάνατον φεύγοντες διώκουσι.
(Stob. Flor. IV, 79.)
56. Ἄνοήμονες οὐδὲν μανθάνουσι ἐν ὄλη τῇ βιοτῇ.
(Stob. Flor. IV, 80.)
- Περὶ χρημάτων.
57. Χρημάτων χρῆσις ξὺν νόμῳ μὲν χρήσιμον εἰς τὸ ἐλευθέριον εἶναι καὶ δημοφελέα· ξὺν ἀνοίᾳ δὲ χορηγίη ξυνή.
(Stob. Flor. XCIV, 24.)
58. Δόξα καὶ πλοῦτος ἀνευ ξυνέσιος οὐκ ἀσφαλέα κτήματα.
(Stob. Flor. IV, 82. Democrat. ap. Orell. n. 42.)
59. Τὸν οὐόμενον νόον ἔχειν ὁ νοουθετῶν ματαιοποιεῖται.
(Democrat. Orell. n. 18. Stob. Flor. X, 43.)
60. Οὐκ ἔστι οὕτως ἀσφαλῆς πλοῦτου κυλεῶν, τὸν οὐκ ἀνοίγει τύχης καιρός.
(Stob. Flor. CV, 59.)
61. Χρήματα πορῶν μὲν οὐκ ἀχρεῖον· ἐξ ἀδικίας δὲ πάντων κάκιστον.
(Democrat. ap. Orell. n. 43. Stob. Flor. XCIV, 25.)
62. Ὁ χρημάτων παντελῶς ἤσσω οὐκ ἂν ποτε εἴη δίκαιος.
(Democrat. Orell. n. 16.)
63. Πλοῦτος ἀπὸ κακῆς ἐργασίας περιγεγόμενος ἐπιεικτέρον τὸ δνειδος κέκτηται.
(Stob. Flor. X, 37.)
64. Κακὰ κέρδεα ζημίην ἀρετῆς φέρει.
(Stob. Flor. X, 45.)
65. Ἐπιεικῆ κακοῦ κέρδεος ἀρχὴ ζημίης.
(Stob. Flor. X, 48.)
66. Χρημάτων ὄρεξις ἐὰν μὴ ὀρίζηται κόρῳ, πενήτης ἐσχάτης πολλῶν χαλαπωτέρη· μέζονες γὰρ ὄρεξις μέζονας ἐνδείας ποιεῖσι.
(Stob. Flor. X, 44.)
67. Ὡσπερ ἐν τοῖσι ἔλκεσι φαγέδαιναί κάκιστον νόσημα, οὕτως ἐν τοῖσι χρήμασι τὸ μὴ προσαρμοζέσθαι καὶ τὸ ξυνηγέσθαι.
(Stob. Flor. XCII, 14.)
68. Οἱ φειδωλοὶ τὸν τῆς μελίσσης οἶτον ἔχουσι, ἐργάζομενοι ὡς αἰεὶ βιωσόμενοι.

49. Qui corpus aliqua parte radunt, eandem percipiunt voluptatem quam qui in re venerea versantur.

50. Coitus est parva apoplexia: prorumpit enim homo ex homine.

51. Stulti vivunt non gaudentes vita.

52. Stulti desiderant juventutem, quum nullo juventutis commodo fruuntur.

53. Stulti mortem metuentes, senescere cupiunt.

54. Stulti quum vitam se odisse simulent, vivere tamen volunt mortis metu.

55. Stulti mortem dum fugiunt, persequuntur.

56. Stulti per totam vitam nihil discunt.

De pecunia.

57. Pecuniarum usus cum prudentia conjunctus utilis est ad exhibendam liberalitatem et populum adjuvandum: cum stultitia sociatus largitio est omnibus commoda.

58. Honor et divitiarum sine prudentia opes sunt nequaquam tutas.

59. Quisquis eum monet, qui prudentia se pollere existimat, operam perdit.

60. Non est adeo munita divitiarum porta, quam non aperiat fortunae occasio.

61. Opes parare haudquaquam inutile, sed injuste parare omnium pessimum est.

62. Qui pecuniis facile corrumpitur, nunquam ille justus fuerit.

63. Divitiarum turpi quaestu paratas opprobrium eo habent insignius.

64. Improbo lucro jacturam facimus virtutis.

65. Spes mali lucri initium est jacturae.

66. Pecuniarum cupiditas nisi finiatur aliqua satietate, multo est molestior quam summa egestas. Majores enim cupiditates indigentias quoque majores pariunt.

67. Ut in ulceribus perniciosissimus morbus gangraena est: ita in divitiis eas, quae non conveniunt hominibus quibus contigerunt et quarum diuturna est possessio, perniciosissimas judicari et quasi gangraenae instar haberi oportet.

68. Homines praeparci epiculae sortem habent; quippe labores suscipiant tanquam perpetuo victuri.

(Stob. Flor. XVI, 16.)

69. Ἡ τέκνοισι ἄγαν χρημάτων ξυναγωγὴ πρόφασίς ἐστι φιλαργυρίας, τρόπον ἴδιον ἐλέγχουσα.

(Stob. Flor. X, 65.)

70. Οἱ τῶν φειδωλῶν παῖδες ἀμαθέες γινόμενοι, ὥσπερ οἱ ὀργησται οἱ ἐς τὰς μαχαίρας δρούοντες, ἦν ἐνός μόνου μὴ τύχῳσι, μὴ καταφερόμενοι ἔνθα δέει τοὺς πόδας ἐρεῖσαι, ἀπολλύνται· χαλεπὸν δὲ τυχεῖν τοῦ ἐνός· τὸ γὰρ ἴγχιον μούνον λείλειπται τῶν ποδῶν· οὕτω δὲ καὶ οὗτοι, ἦν ἀμάρτωσι τοῦ πατρικοῦ τύπου τοῦ ἐπιμελέος καὶ φειδωλοῦ, φιλέουσι διαφθεῖ-
ρεσθαι.

(Stob. Flor. XVI, 17.)

71. Τοῖσι παισὶ μάλιστα χρὴ τῶν ἀνυστῶν δατέεσθαι τὰ χρήματα, καὶ ἅμα ἐπιμελεσθαι αὐτέων, μὴ τι ἀτηρόν τι ἕωσι διὰ χειρὸς ἔχοντες· ἅμα μὲν γὰρ πολλῶ φειδότεροι γίνονται εἰς τὰ χρήματα καὶ προθυμότεροι κτᾶσθαι, καὶ ἀγωνίζονται ἀλλήλοισι· ἐν γὰρ τῷ ξυνῶ τὰ τελεύμενα οὐκ ἀνίστ, ὥσπερ ἴδιγ' οὐδ' εὐθυμέει τὰ ἐπικτιόμενα, ἀλλὰ πολλῶ ἕσσον.

(Stob. Flor. LXXXIII, 25.)

72. Πατὴρ σωφροσύνη μέγιστον τέκνοισι παράγγελμα.
(Stob. Flor. V, 44.)

Περὶ τοῦ ἐν ξυμφορῇσι εὐφρονέειν.

73. Μέγα τὸ ἐν ξυμφορῇσι φρονέειν ἄ δέει.

(Stob. Flor. CVIII, 68. Democrat. Orell. n. 8.)

74. Λύπην ἀδέσποτον ψυχῆς ναρκώσης λογισμῶ ἐκ-
κρουε.

(Stob. Flor. CVIII, 67.)

Περὶ ἐπιθυμιῶν.

75. Τὸ νικᾶν αὐτὸν ἑαυτὸν πασῶν νικῶν πρώτη καὶ ἀρίστη· τὸ δὲ ἠττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ, αἰσχισ-
τόν τε καὶ κακίστον.

(Anton. p. 268 et 321.)

76. Ἄνδρῆσι οὐχ ὁ τῶν πολεμιῶν κρατέων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ τῶν ἡδονέων κρέσσων.

(Stob. Flor. VII, 26.)

77. Θυμῶ μάχεσθαι μὲν χαλεπὸν, ἀνδρὸς δὲ τὸ κρα-
τέειν εὐλογίστου.

(Stob. Flor. XX, 56.)

78. Ἄλογοι τῶν ἀξυνέτων αἱ ἐλπίδες.

(Stob. Flor. CX, 19.)

79. Ἐλπίδες αἱ τῶν ὀρθῶ φρονούντων ἐφικταί, αἱ δὲ
τῶν ἀξυνέτων ἀδύνατοι.

(Stob. Flor. CX, 18.)

80. Ἰατρικὴ μὲν γὰρ, κατὰ Δημόκριτον, σώματος
νούσους ἀκέεται, σοφίη δὲ ψυχῆν παθῶν ἀπαιρέε-
ται.

(Clemens Alex. Pædag. lib. I pag. 81 ed. Sylb.)

81. Σοφίη ἀθαμβὸς ἀξίη πάντων, τιμιωτάτη ἐοῦσα.
(Stob. Flor. III, 34 et VII, 80.)

82. Αἱ περὶ τι σφοδραὶ ὀρέξεις τυφλοῦσι εἰς τᾶλλα τὴν
ψυχῆν.

69. *Nimia pecuniarum collectio ad liberorum commo-
dum spectans præ extus est avaritiæ, suum cujusque inge-
nium arguens ac detegens.*

70. *Quemadmodum saltatores in erectorum gladiatorum
orbem se concientes, ubi id unum non consecuti sunt,
ut delaberentur in eum locum, in quo pedes poni oportet,
male dispereunt—difficile vero unum illud consequi;
non enim plus spatii relinquitur, quam quantum satis est
ad excipienda pedum vestigia: ita etiam præparcorum
hominum filii, si litterarum ignari sunt, ubi a paterno
diligentiæ ac parcitatis exemplo desciverunt, perire solent.*

71. *Pueris (singulis) distribui oportet cum alias res, tum
pecunias tanquam recte factorum (præmia) ac simul vi-
dendum est, ne quid in manibus habeant, quod (res illas)
corrumpere possit. Sic enim (singuli) multo parciores
promptioresque ad acquirendum fiunt, ac simul inter se cer-
tant. Nam quæ communi sumtu expendantur non ita mo-
lestæ sunt, ut quæ privatim erogantur; et quæ (ab uni-
versis) acquiruntur, non æque exhilarant (singulos), sed
multo minus.*

72. *Patris temperantia optima liberorum institutio est.*

De prudentia in rebus adversis.

73. *Magnum est in rebus adversis recte sentire.*

74. *Dolorem intolerabilem animæ torpentis ratione ex-
pellas.*

De cupiditatibus.

75. *Se ipsum vincere omnium victoriarum prima et
pulcherrima: vinci autem a se ipso et turpissimum et
pessimum est.*

76. *Fortis habendus non solum qui hostes superat, sed
etiam qui voluptatibus superior est.*

77. *Difficile quidem est, adversus iram pugnare: viri
autem prudentis ac moderati est ipsam vincere.*

78. *Insipientium spes præter rationem sunt.*

79. *Spes recte sapientium ratæ fieri possunt, insipientium
vero necessario ad irritum cadunt.*

80. *Medicina enim (ait Democritus) medetur morbis
corporis; sapientia autem liberat animum a perturbatio-
nibus.*

81. *Sapientia quæ nihil neque admiratur neque reformi-
dat, magni facienda est, quum summis honoribus digna
sit.*

82. *Nimis vehementes conjuncunque rei appetitus ad cæ-
tera animum occæcant.*

(Democrat. Orell. n. 37.)

82. Παιδάς, οὐκ ἀνδρὸς τὸ ἀμέτρως ἐπιθυμῆσαι.
(Democrat. Orell. n. 35.)

Περὶ πόνων.

81. Πόνος ξυνεχῆς λαφρότερος ἑωυτοῦ τῆ ξυνηθείῃ γίνεται.
(Stob. Flor. XXIX, 64.)
85. Δημόκριτος μὲν παραινεῖ, τὴν τε πολεμικὴν τέχνην, μεγίστην οὖσαν, ἐκδιδάσκειν καὶ τοὺς πόνους διώκειν, ἀρ' ὧν τὰ μεγάλα καὶ λαμπρὰ γίνονται τοῖς ἀνθρώποις.
(Plutarch. adv. Colot. p. 1126.)
86. Οἱ ἐκούσιοι πόνου τὴν τῶν ἀκουσίων ὑπομονὴν λαφρότεραν παρασκευάζουσι.
(Stob. Flor. XXIX, 63.)
87. Τῆς ἡσυχίης πάντες οἱ πόνου ἡδύονες, ὅταν τῶν εἵνεκεν πονέουσι, τυγχάνωσι ἢ εἰδέωσι κύρσαντες· τὸ δὲ ἄχος τῆς ἀποτυχίης ἀποδείκνυσι τὸ πονεῖν ὁμοίως ἀνηρόν καὶ ταλαίπωρον.
(Stob. Flor. XXIX, 88.)
88. Τὸ αἰεὶ μᾶλλον ἀτελέας ποιεῖ τὰς πρῆξιαις.
(Stob. Flor. XXIX, 67. Democrat. Orell. n. 46.)
89. Τόλμα πρῆξιαι ἀρχή, τύχη δὲ τέλος κυρή.
(Stob. Flor. LI, 16.)
90. Ἄνδρητὴ τὰς ἀτας σμικρὰς ἔρδει.
(Stob. Flor. VII, 22.)
91. Ἡμερήσιοι ὑπνοὶ σώματος ὀχλησιν ἢ ψυχῆς ἀδημοσύνην, ἢ ἀργίην ἢ ἀπαιδευσίην σημαίνουσι.
(Stob. Flor. VI, 55.)

92. Τὸν εὐθυμῆσθαι μέλλοντα χρὴ μὴ πολλὰ περισσεῖν, μήτε ἰδίῃ μήτε ξυνη, μηδὲ ἀσ' ἂν κρῆσι, ὑπὲρ τε δύναιμι αἰρέσθαι τὴν ἑωυτοῦ καὶ φύσιν, ἀλλὰ τοσαύτην ἔχειν φυλακὴν, ὥστε καὶ τῆς τύχης ἐπιβαλλούσης καὶ ἐς τὸ δέον ὑπηγεομένης τῆ δυνάμει, κατατίθεσθαι καὶ μὴ πλεῖον προσάπτεσθαι τῶν δυνατῶν· ἢ γὰρ εὐογκίῃ ἀσφαλέστερον τῆ μεγαλογκίῃ.
(Stob. Flor. CIII, 25.)

Περὶ ἰδίων καὶ ἀλλοτριῶν ἀμαρτημάτων.

93. Ἀθήη τῶν οἰκῆϊων κακῶν θρασυτέρα γενεῆ.
(Stob. Flor. IV, 72.)
94. Κρέσσον τὰ οἰκῆϊα ἀμαρτήματα ἐλέγχειν ἢ τὰ ὀθνεῖα.
(Stob. Flor. XIII, 26.)
95. Αἰσχρόν τὰ ὀθνεῖα πολυπραγμονεῦοντα ἀγνοεῖν τὰ οἰκῆϊα.
(Democrat. Orell. n. 45.)
96. Ἄν δὲ σαυτὸν ἔνδοθεν ἀνοήξῃς, ποικίλον τι καὶ πολυπαθὲς κακῶν ταμῆϊον εὐρήσεις καὶ θησαύρισμα, ὡς φησι Δημόκριτος, οὐκ ἔξωθεν ἐπιβροῦτων, ἀλλ' ὥσπερ ἐγγεῖους καὶ αὐτόχθονας πηγὰς ἔχόντων, ἃς ἀνήσιν ἢ κακία, πολύχυτος καὶ δεψιλῆς οὖσα τοῖς πάθεσιν.
(Plutarch. vol. VII, p. 950 ed. Reisk. p. 500 ed. Xyl.)

Περὶ κακῶν ἔργων.

97. Φαύλων ἔργων καὶ τοὺς λόγους παραιτησίων.

83. Pueri, non viri est, immoderata cupiditate trahi.

De laboribus.

84. Labor continuus consuetudine fit levior.
85. Democritus ad discendam artem bellicam, quippe quas permagna sit, cohortatur, atque ad obeundos labores, quibus magnitudo et splendor hominibus comparantur.
86. Voluntarii labores necessariorum laborum patientiam afferunt eosque quodammodo levant ac minuunt.
87. Omnes labores otio jucundiores sunt, quando illa consequuntur homines, quorum gratia laborant, aut consequuturos se sciunt; at dolor e spe ad irritum redacta susceptus ipsos labores ingratos pariter ac molestos efficit.
88. Perpetua cunctatio imperfecta relinquit opera.
89. Audacia principium actionis est; fortuna vero finem gubernat.
90. Fortitudo dispendia minuit.
91. Somni diurni corporis turbationem vel animi mororem (ex fastidio ortum) vel pigritiam vel litterarum ignorantiam indicant.

92. Tranquillum futurum non multa agere oportet neque privatim neque publice; neque ea quae agat supra facultatem et naturam suam sibi sumere, sed tantam sui curam habere, ut fortunam quamvis presentem et ad id quod necessarium videtur ducentem declinet, ac non plura attingat, quam quibus ferendis par sit: molis enim commoditas tutior est quam ejus magnitudo.

De nostris aliorumque vitiiis

93. Vitorum nostrorum oblivio gignit audaciam.
94. Praestat propria quam aliena peccata reprehendere.
95. Aliena curiosi sectantem sua ignorare turpe est.
96. Quodam intus te ipsum aperias, varium aliquem et multis affectum modis penum atque, ut Democritus ait, thesaurum malorum invenies, non extrinsecus affluentium, sed insitos et ingeneratos fontes habentium, quos pravitas aperit, copiose largiterque varias fundens affectiones.

De malis facinoribus.

97. Malorum facinorum vel commemoratio vitanda est.

- (Stob. Flor. V, 25.)
98. Φαῦλον, κὰν μόνος ᾖς, μήτε λέξης μήτε ἐργασίας μάθε δὲ πολὺ μᾶλλον τῶν ἄλλων σεαυτὸν αἰσχύνεσθαι.
(Stob. Flor. XXXI, 7.)
99. Λόγος ἔργου σκιή.
(Diog. Laert. IX, 37.)
100. Μηδὲν τι μᾶλλον τοὺς ἀνθρώπους αἰδέσθαι ἑαυτοῦ, μηδὲ τι μᾶλλον ἐξεργάζεσθαι κακόν, εἰ μὴ λει μηδεὶς εἰδήσῃ, ἢ εἰ πάντες ἀνθρώποι· ἀλλ' ἑαυτὸν μάλιστα αἰδέσθαι καὶ τοῦτον νόμον τῆ ψυχῆ κατιστάναι, ὥστε μηδὲν ποιεῖν ἀνεπιτήδειον.
(Stob. Flor. XLVI, 46.)
101. Ἐαυτὸν πρῶτον αἰσχύνεσθαι χρεῶν τὸν αἰσχρὰ ἔρδοντα.
(Democrat. Orell. n. 50.)
102. Μεταμαλίη ἐπ' αἰσχροῖσι ἔργμασι βίου σωτηρία.
(Democrat. n. 9.)
103. Πολλοὶ δρῶντες τὰ αἰσχίστα λόγους τοὺς ἀρίστους ἀσκέουσι.
(Cod. Flor. Stob. Gaisford. IV p. 384.)
104. Οὔτε ἐσθλὸς λόγος φαύλην πρῆξιν ἀμαυρίσκει, οὔτε πρῆξις ἀγαθὴ λόγου βλασφημίῃ λυμαίνεται.
(Ibid.)
105. Ἔργα καὶ πρῆξις ἀρετῆς, οὐ λόγους ζηλεῖν χρεῶν.
(Cod. Flor. ibid.)
106. Κίβδηλοι καὶ ἀγαθοφανεῖς οἱ λόγῳ μὲν ἅπαντα, ἔργῳ δὲ οὐδὲν ἔρδοντες.
(Democrat. Orell. n. 47.)
107. Μοῦνοι θεοφιλέες, ὅσοις ἐχθρὸν τὸ ἀδικεῖν.
(Stob. Flor. IX, 32.)
108. Δίκη μὲν ἴσθι ἔρδειν τὰ χρεῖοντα, ἀδικίη δὲ μὴ ἔρδειν τὰ χρεῖοντα, ἀλλὰ παρατρέπεσθαι.
(Stob. Flor. XLIV, 15.)
109. Ἄγαθὸν οὐ τὸ μὴ ἀδικεῖν, ἀλλὰ τὸ μηδὲ ἐθέλειν.
(Stob. Flor. IX, 31.)
110. Ἐχθρὸς οὐκ ὁ ἀδικεῖν, ἀλλὰ καὶ ὁ βουλόμενος.
(Democrat. Orell. n. 55.)
111. Δίκης κῦδος γνώμησιν θάρσος καὶ ἀθαμβία, ἀδικίης δὲ δαῖμα ξυμφορῆς τέρμα.
(Stob. Flor. VII, 32.)
112. Καλὸν μὲν τὸν ἀδικεῖντα κωλύειν εἰ δὲ μή, μὴ ξυναδικεῖν.
(Democrat. n. 4.)
113. Καλεπὸν μιμῆσθαι μὲν τοὺς κακοὺς, μὴ ἐθέλειν δὲ τοὺς ἀγαθοὺς.
(Ibid. n. 44.)
114. Ἄγαθὸν ἢ εἶναι χρεῶν ἢ μιμῆσθαι.
(Stob. Flor. XXXVII, 23.)
115. Πλόνας ἐξ ἀσκήσιος ἀγαθοὶ γίνονται ἢ ἀπὸ φύσιος.
(Stob. Flor. XXIX, 66.)
116. Ἄμαρτίης αἰτία ἡ ἀμαθία τοῦ κρέσσονος.
(Democrat. Orell. n. 49.)
117. Μὴ διὰ φόβον, ἀλλὰ διὰ τὸ δέον χρεῶν ἀπέχεσθαι ἀμαρτημάτων.
(Anton. et Max. p. 921.)
118. Ὁ μὲν εὐθυμὸς εἰς ἔργα ἐπιφερόμενος δίκαια καὶ νόμιμα, καὶ ἅπαρ καὶ ἄναρ χαίρει τε καὶ ἔρρω-

98. Malum, etiamsi solus sis, ne dicas neve facias; dice autem te ipsum multo magis quam alios revereri.

99. Sermo operis umbra.

100. Ne magis alios homines reverere quam te ipsum; neve magis delicta committas, si nemo resciturus sit, quam si omnes homines: sed te ipsum maxime verearis et hanc animo tuo legem constituas, ut nihil absurdum in se admittat.

101. Primum se ipsum vereri debet, quisquis turpia perpetrat.

102. Factorum turpium poenitentia vitæ salus est.

103. Multi pessima quæque facientes optimas orationes concipiunt.

104. Neque pulchre dictum malum facinus obscurat, neque res præclare gesta verbis contumeliosis corrumpitur.

105. Virtutis operibus, non verbis studendum est.

106. Subdoli homines sunt et specie tantum boni qui verbo omnia, re ipsa nihil præstant.

107. Soli diis grati sunt qui injurias oderunt.

108. Justitia est ea facere, quæ fieri oportet; injustitia autem facienda non facere, sed declinare.

109. Bonum est non solum ab injuria, sed etiam a voluntate lædendi abstinere.

110. Inimicus est non solum qui injuriam infert, sed et qui de inferenda cogitat.

111. Justitiæ gloria, quam quis consequitur, animo fiduciam et terroris vacuitatem conciliat; injustitiæ autem fuga calamitatis terminus est.

112. Hominem inique agentem impedire honestum est: id si fieri nequit, saltem non adjuvanda ejus iniquitas.

113. Malum est imitari improbos, bonos autem nolle æmulari.

114. Bonum aut esse aut bonos imitari oportet.

115. Piures exercitatione quam natura boni fiunt.

116. Eorum quæ meliora sunt ignorantia causa peccandi est.

117. Non metu, sed officii causa peccatis abstinendum.

118. Qui alacri animo ad justa et legitima opera se accingit, et vigilans et somnians gaudet et valet et caris

σται καὶ ἀνακηδής ἐστι· δε δ' ἂν δίκης ἀλογίη καὶ τὰ χρηλέοντα μὴ ἔρδῃ, τούτῳ πάντα τὰ τοιάδε ἀτερπία ἐστί, ὅταν τευ ἀναμνησθῆ, καὶ δέδοικε καὶ ἑωυτὸν κακίζει.

(Stob. Ecl. eth. II, 9, 3p. 408.)

119. Ἐνιοὶ θνητῆς φύσιος διάλυσιν οὐκ εἰδότες ἀνθρώποι, ζυνειδήσι δὲ τῆς ἐν τῷ βίῳ κακοπραγμοσύνης τὸν τῆς βιοτῆς χρόνον ἐν ταραχῆσι καὶ φόβοισι ταλαιπωροῦσι, ψεύδεα περὶ τοῦ μετὰ τὴν τελευταίην μυθοπλαστέοντες χρόνου.

(Stob. Flor. CXX, 20.)

Περὶ ἐπαίνου καὶ ψόγου.

120. Ἐστὶ βράδιον μὲν ἐπαινεῖν ἂ μὴ χρή, καὶ ψέγειν, ἑκάτερον δὲ πονηροῦ τινος ἥθεος.
- (Stob. Flor. II, 37.)
121. Μεγάλα βλάπτουσι τοὺς ἀξυνέτους οἱ ἐπαινεόντες.
- (Democrat. Orell. n. 81.)
122. Εὐλογεῖν ἐπὶ καλοῖσι ἔργμασι καλόν· τὸ γὰρ ἐπὶ φλαύροισι κιθδήλου καὶ ἀπατεῶνος.
- (Democrat. Orell. n. 28.)
123. Μωμομένων φλαύρων ὁ ἀγαθὸς οὐ ποιεῖται λόγον.
- (Stob. Flor. XXXVIII, 46.)

Περὶ παρρησίας.

124. Οἰκῆτιον ἀλευθερίας παρρησίῃ· κίνδυνος δὲ ἡ τοῦ καιροῦ διάγνωσις.
- (Stob. Flor. XIII, 40.)
125. Ἀληθομυθεῖν χρεῶν ὅπου λώτων.

(Stob. Flor. XII, 13.)

126. Ὅρκους, τοὺς ποιεῖν ἐν ἀνάγκῃσι ἔόντα, οἱ τηροῦσι οἱ φλαῦροι, ἐπὶ διαφύγῃσι.
- (Stob. Flor. XXVIII, 9.)

Περὶ παιδείας.

127. Κτηνῶν μὲν εὐγένεια ἡ τοῦ σκῆνεος εὐσθένεια, ἀνθρώπων δὲ ἡ τοῦ ἥθεος εὐτροπία.
- (Stob. Flor. LXXXVI, 18.)
128. Ἀνθρώποισι ἀρμόδιον ψυχῆς μᾶλλον ἢ σώματος ποιεῖσθαι λόγον· ψυχῆ μὲν γὰρ τελειωτάτη σκῆνεος μοθηρίην ἔρθῃ, σκῆνεος δὲ ἰσχύς ἀνευ λογισμῶν ψυχῆν οὐδὲν τι ἀμείνω τίθησι.
- (Stob. Flor. I, 39.)
129. Σώματος κάλλος ζωῶδες, εἰ μὴ νόος ὑπεῖη.
- (Democrat. Orell. n. 71.)
130. Φύσεως μὲν γὰρ ἀρετὴν διαφθεῖρει βραθυμία, φιλοσύνη δὲ ἐπανορθοῖ διδασχῆ· καὶ τὰ μὲν βραθυμία τοὺς ἀμελοῦντας φεύγει, τὰ δὲ χαλεπὰ ταῖς ἐπιμελείαις ἀλίσκεται.
- (Anton. p. 377.)
131. Οὔτε τέχνη οὔτε σοφία ἐφικτόν, ἢν μὴ μάθῃ τις.
- (Democrat. ap. Orell. n. 24.)
132. Ἡ παιδεία εὐτυχεῖται μὲν ἐστὶ κόσμος, ἀτυχεῖται δὲ καταφύγιον.
- (Cod. Flor. Stob. Gaisf. IV p. 405.)
133. Ἡ φύσις καὶ ἡ διδασχῆ παραπλήσιόν ἐστι· καὶ γὰρ ἡ διδασχῆ μεταβρυσμοῖ τὸν ἀνθρώπον, μεταβρυσμοῦσα δὲ φυσιοποιεῖ.
- (Cod. Flor. Stob. Gaisf. IV p. 406.)

vacuus est : qui autem nec justitiam curat, neque ea quæ fieri debent facit, huic omnia molesta sunt, quotiescunque rei alicujus (olim factæ) recordatur; ac metuit et se ipsum incusat.

119. Homines nonnulli naturæ mortalis dissolutionem ignorantes propter conscientiam vitæ male actæ omne dum vivunt tempus inter perturbationes metumque misere transigunt, mendacia de tempore mortem secuturo confingentes.

De laude et vituperatione.

120. Facile quidem est laudare, quæ non sunt laudanda, et vituperare, quæ non sunt vituperanda, sed utrumque mali est ingenii.

121. Qui stultos laudant, magno eos damno afficiunt.

122. Recte facta collaudare honestum est; nam mala facinora laudibus efferre subdoli est hominis et deceptoris.

123. Vir bonus improborum reprehensiones nihili facit.

De sermonis libertate.

124. Propria libertatis est libera oratio; sed opportuni temporis cognitio periculum habet.

125. Vera dicenda sunt, ubi id præstat.

126. Sacramenta, quæ dicunt in angustiis quum versantur, non servant mali homines, postquam e periculo evaserunt.

De doctrina.

127. Jumentorum nobilitas in corporis robore, hominum vero in morum bonitate sita est.

128. Decet homines animi magis quam corporis habere rationem; ut enim quisque perfectissimus animus est, ita maxime malum miserumque corpus erigit, corporis vero robur rationis expertum nihil reddidit meliorem.

129. Corporis pulchritudo, nisi mens subsit, belluarum est.

130. Naturæ præstantiam corrumpit incuria, pravitate corrigit doctrina: et facilia negligentibus elaborantur, difficilia vero studio diligentiaque percipiuntur.

131. Neque ars neque scientia nisi discendo acquiritur.

132. Doctrina fortunatis quidem ornamentum est, infelutatis autem periculum.

133. Similis est naturæ doctrina; etenim doctrina transformat hominem transformandoque aliam ei addit naturam.

134. Πάντων κάκιστον ἡ εὐπειθεὶ παιδεῦσαι τὴν νεότηα· αὕτη γὰρ ἐστὶ, ἣ τίκτει τὰς ἡδονὰς ταύτας, ἐκ τῶν ἢ κακότης γίνεται.
(Cod. Flor. Stob. Gaisf. IV p. 405.).
135. Κρέσσων ἐπ' ἀρετὴν φανέεται προτροπῇ χρώμενος καὶ λόγῳ πειθοῖ ἥπερ νόμῳ καὶ ἀνάγκῃ. Ἀθήρη μὲν γὰρ ἀμαρτέειν εἰκὸς τὸν εἰργμένον ἀδικίης ὑπὸ νόμου, τὸν δὲ ἐς τὸ δέον ἡγμένον πειθοῖ οὐκ εἰκὸς οὔτε λάθρη οὔτε φανερώς ἔρδειν τι πλημμελές· διόπερ ξυνέει τε καὶ ἐπιστήμη ὀρθοπραγέων τις ἀνδρῆϊός ἀμα καὶ εὐθύγνωμος γίνεται.
(Ibid.)
136. Κρέσσονές εἰσι αἱ τῶν πεκαυδευμένων ἐπιτίδες ἢ ὁ τῶν ἀμαθέων πλοῦτος.
(Ibid. p. 408.)
137. Οἱ ἀξύνετοι δυστυχέοντες σωφρονέουσι.
(Democrat. Orell. n. 20.)
138. Νηπίοισι οὐ λόγος ἀλλὰ ξυμφορὴ γίνεται διδάσκαλος.
(Ibid. n. 41.)
139. Ἔστι που νέου ξύνεσις καὶ γερόντων ἀξύνεσις· χρόνος γὰρ οὐ διδάσκει φρονέειν ἀλλ' ὠραὴ τροφή καὶ φύσις.
(Cod. Flor. Stob. IV p. 407.)
140. Πολλοὶ πολυμαθέες νόον οὐκ ἔχουσι.
(Stob. Flor. IV, 83.)
141. Πολυνοήτην, οὐ πολυμαθὴν ἀσκέειν χρὴ.
(Democrat. ap. Orell. n. 30.)
142. Μὴ πάντα ἐπίστασθαι προθύμιο, μὴ πάντων ἀμαθῆς γένῃ.
- (Stob. Ecl. eth. II p. 13.)
143. Ὁ ἀντιλογεόμενος καὶ πολλὰ λεσχηνεύμενος ἀφῆς εἰς μάθησιν τῶν χρῆ.
(Cod. Flor. Stob. IV p. 407.)
- Περὶ εὐνοίης καὶ κακονοίης.
144. Πλεονεξίη τὸ πάντα λέγειν, μὴδὲν δὲ ἀκούειν ἐθέλειν.
(Stob. Flor. XXXVI, 24.)
145. Ἐριδαντέων δὲ, κατὰ Δημόκριτον, καὶ ἱμανταλικτέων λόγους ἀφετέον.
(Plutarch. Sympos. I, 1 p. 614. E.)
146. Οἱ φιλομεμφέες εἰς φιλίην μὴ εὐφύεες.
(Democrat. Orell. n. 76.)
147. Φιλονεικίη πᾶσα ἀνόητος· τὸ γὰρ κατὰ τοῦ δυσμενέος βλαβερὸν θεωρεῦσα, τὸ ἴδιον ξυμφερόν οὐ βλέπει.
(Stob. Flor. XX, 62.)
148. Ἡ τῶν ἀγαθῶν ἔρις ὠφελεῖ τὸν ζηλοῦντα, μὴ βλάπτουσα τὸν ζηλούμενον.
(Anton. p. 408.)
149. Μεγαλοψυχίη τὸ φέρειν πρᾶτως πλημμελείην.
(Stob. Flor. CVIII, 69. Democrat. Orell. n. 12.)
150. Φόβος κολακείην ἐργάζεται, εὐνοίην δὲ οὐκ ἔχει.
(Stob. Flor. XLVIII, 13.)
151. Πολλοὶ δοκίοντες φίλοι εἶναι οὐκ εἰσὶ, καὶ οὐ δοκίοντες εἰσὶ.
(Democrat. Orell. n. 63.)

134. Nihil pejus est levitate in pueris educandis; hanc enim gignit eas voluptates, e quibus vitia oriuntur.

135. Promptior ad virtutem apparebit qui adhortatione verbisque ad persuadendum accommodatis, quam qui lege et necessitate impellitur. Etenim clam peccare eum qui (sola) lege a maleficio avocatur, probabile est: at qui persuasione ad officium ducitur, eum neque clam neque palam verisimile est quidquam mali committere; quapropter qui cum prudentia rerumque peritia recte agit simul animosus et ad sententiam suam libere profitendam proclivis evadit.

136. Doctorum hominum spes indoctorum divitiis sunt potiores.

137. Stulti rebus adversis conflictantes sapiunt.

138. Non ratio, sed adversa fortuna stultorum magistra est.

139. Est etiam in adolescentibus (interdum) sapientia atque in senibus insipientia; neque enim tempus prudentiam docet, sed matura institutio et natura.

140. Multi eruditione varia instructi sana mente omnino carent.

141. Non multijugæ eruditioni studendum, sed mens multiplicis plena sapientiæ expetenda est.

142. Noli omnium rerum scientiam appetere, ne omnia ignores.

143. Homo rixosus et loquax natura minime aptus est ad ea discenda quæ usus postulat.

De benevolentia et malevolentia.

144. Est quædam fraudulenta aviditas, omnia dicere, nihil audire velle.

145. Vitandi sunt, ut ait Democritus, sermones rixatorum hominumque contorta verba captiosè dicentium.

146. Homines qui libenter alios reprehendunt ad amicitiam natura minime sunt apti.

147. Contentio omnis insana est; nam dum id spectat, ut noceat adversario, propriam utilitatem non videt.

148. Bonorum certamen prodest æmulanti, non nocet ei, cui æmuleris.

149. Magni animi est humaniter ferre, si quid (ab aliis) peccatum fuerit.

150. Metus adulationem parit, sed benevolentiam expers est.

151. Multi, quum videantur esse amici, non sunt, suntque multi, qui non videntur.

152. Φίλοι οὐ πάντες οἱ συγγενέες, ἀλλ' οἱ συμφωνούν-
τες περὶ τοῦ συμφέροντος.
(Democrat. Orell. n. 73.)
153. Ὁμοφροσύνη φίλην τίττει.
(Cod. Flor. Stob. Gaisf. IV p. 384.)
154. Ἡ μὲν μάχαιρα τέμνει, ἡ δὲ διαβολὴ χωρίζει
φίλους.
(Anton. et Max. p. 258.)
155. Ὡτινὴ τὴν χάριν καταθήσῃ, ἔθιτον τὴν χάριν
δίδου· ἡ γὰρ βραδυτῆς λυμάνεται τὴν δόσιν.
(Anton. et Max. p. 278.)
156. Δυνάμενος χαρίζεσθαι μὴ βράδυνε, ἀλλὰ δίδου,
ἐπιστάμενος μὴ εἶναι τὰ πράγματα μόνιμα.
(Anton. et Max. p. 278.)
157. Μικρὰ δίδοναι βούλου μᾶλλον, ἢ μεγάλα ἐγγυᾶν,
ὅ τε γὰρ κίνδυνος ἄπεισι καὶ ὁ λαθὼν ἔργων, οὐ
λόγου χρείαν ἔχει.
(Anton. et Max. p. 278.)
158. Μικραὶ χάριτες ἐν καιρῷ μέγιστα τοῖσι λαμβά-
νουσι.
(Democrat. Orell. n. 60.)
159. Χάριτας δέχεσθαι χρεῶν προσκοπεύμενον κρέ-
σσας αὐτίων ἀμοιβὰς ἀποδοῦναι.
(Democrat. Orell. n. 58.)
160. Χαρῖτικὸς οὐκ ὁ βλέπων πρὸς τὴν ἀμοιβήν, ἀλλ'
ὁ εὐ δρᾶν προηρημένος.
(Ibid. n. 62.)
161. Οὐδ' ὑπ' ἐνὸς φιλέσθαι δοκεῖ μοι ὁ φίλων οὐδένα.
(Democrat. Orell. 69.)
162. Ζῆν οὐκ ἄξιος, ὅτω μηδεὶς ἐστί χρηστὸς φίλος.
(Democrat. Orell. n. 65.)
163. Ἐνὸς φίλην ξυνοῦ κρέσσων ἀξυνέτων ἐπί-
των.
(Democrat. Orell. n. 64.)
164. Ἐν εὐτυχίᾳ φίλον εὐρεῖν εὐπορον, ἐν δὲ δυστυχίᾳ
πάντων ἀπορώτατον.
(Democrat. Orell. n. 72.)
165. Ἐκτρέπονται πολλοὶ τοὺς φίλους, ἐπὴν ἐξ εὐ-
ρίης εἰς πνίην μεταπέσωσι.
(Democrates ap. Orell. n. 67.)
166. Ὅτεω μὴδὲ ἀμύνουσι ἐπὶ πολλὸν οἱ πευραθέντες
φίλοι, δύστροπος,
(Democrat. Orell. n. 66.)
167. Ἄξιον ἀνθρώπους ἐόντας ἐπ' ἀνθρώπων συμφορᾷ
μὴ γελᾶν, ἀλλ' ὀλοφύρεσθαι.
(Democrat. Orell. n. 74.)
168. Οἷσι ἡδονὴν ἔχουσι αἱ τῶν πέλας συμφοραί, οὐ
ξυνηθῆσι μὲν ὡς τὰ τῆς τύχης κοινὰ πᾶσι, ἀπορέου-
σι δὲ οἰκτιρῆς χαρᾶς.
(Stob. Flor. CXII, 10.)
169. Μὴ πᾶσι, ἀλλὰ τοῖσι δοκίμοισι πιστεύειν τὸ μὲν
γὰρ εὐθες, τὸ δὲ σωφρονέοντος.
(Democrat. Orell. n. 32.)
170. Τὸν φαῦλον παραφυλάττειν δεῖ, μὴ καιροῦ λάθ-
ται.
(Democrat. Orell. n. 53.)
171. Δοκίμος ἀνὴρ καὶ ἀδοκίμος οὐκ ἐκ τῶν κρήσει
μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν βούλεται.
(Ibid. n. 33.)
172. Χαριζόμενος προσκίπτει τὸν λαμβάνοντα, μὴ κα-
κὸν ἀντ' ἀγαθοῦ κίβδηλος ἐὼν ἀποδοῦ.
(Ibid. n. 59.)

152. Amici sunt, non quicumque agnati, sed qui de
commodis tuis tecum consentiunt.

153. Consensio amicitiam parit.

154. Gladius quidem secat, calumnia autem separat
amicos.

155. Cuiquam benefacturus es, statim apud eum be-
neficium colloca; tarditas enim corrumpit munus.

156. Si bene facere potes, ne cuncteris, sed largire, sciens
non esse res ullas diuturnas.

157. Parva potius largiaris, quam magna promittas.
Illud enim periculo vacat, et qui accipit, re, non verbis
indiget.

158. Parva beneficia tempestive collata accipientibus
sunt maxima.

159. Accipienda sunt beneficia eo consilio jam antea
inito, ut majores aliquando gratias referamus.

160. Beneficus est, non qui remunerationem spectat, sed
qui sua sponte beneficium facit.

161. A nemine amari existimo eum qui neminem amat.

162. Indignus est qui vivat, cui nullus est amicus ben-
volus.

163. Unius prudentis hominis amicitia stultorum omnium
amicitia est praeferranda.

164. In rebus secundis amicum invenire facile est, in
adversis omnium difficillimum.

165. Multi amicos deviant, quando ex ampla fortuna in
paupertatem inciderunt.

166. Cui ne amici quidem diu probati opem ferunt, is
morosus est homo et difficilis.

167. Homines quum simus, humanas calamitates nos
non irridere, sed deplorare convenit.

168. Quibus aliorum res adversae voluptati sunt, illi nos
intelligunt fortunae casus omnibus esse communes, et pro-
prio gaudio carent.

169. Non omnibus, sed spectatis fidendum: illud enim
stulti, hoc prudentis est.

170. Improbum observare nos oportet, ne (nocendi)
occasionem arripiat.

171. Vir probus aut improbus non ex operibus tantum,
sed etiam ex voluntate spectatur.

172. Vide, cui beneficium des, ne forte, si subdolis
fuerit, malum pro bono tibi reddat.

173. Δημόκριτος ἰδὼν τινα προχείρως πᾶσι χαρίζμενον καὶ ἀναξιετάτως δηηρετούμενον· Κακῶς, εἶπεν, ἀπόλοιο, ὅτι τὰς Χάριτας παρθέτους οὐσας, πόρνας ἐποίησας.

(Anton. et Max. p. 277.)

174. Μὴ ὑποπτος πρὸς ἅπαντας, ἀλλ' εὐλαβῆς γίνεο καὶ ἀσφαλῆς.

(Democrat. Orell. n. 57.)

Περὶ γυναικῶν, ἔτι περὶ γάμου καὶ παιδοποιίας.

175. Γυνὴ πολλὰ ἀνδρὸς δευτέρῃ πρὸς κακοφραδμοσύνην.

(Stob. Flor. LXXXIII, 52.)

176. Κόσμος ὀλιγομυθὴ γυναικί· καλὸν δὲ καὶ κόσμου λιτότης.

(Stob. Flor. LXXIV, 38.)

177. Γυνὴ μὴ ἀσκάτω λόγον· δεῖνόν γάρ.

(Democrat. Orell. n. 77.)

178. Δημόκριτος θεασάμενός τινα πολλὰ μὲν, ἀπαίδευτα δὲ διαλεγόμενον, Οὗτος, ἔφη, οὐ λέγειν μοι δοκεῖ δυνατός, ἀλλὰ σιωπᾶν ἀδύνατος.

(Anton. et Max. p. 388.)

179. Ὑπὸ γυναικὸς ἄρχεσθαι, ὕβρις καὶ ἀνανδρὴ ἐσχάτη. (Democrat. Orell. n. 78.)

180. Δημοκρίτῳ ἔφη τις· διὰ τί μέγας ὢν μικρὰν ἔγημας γυναῖκα; κακείνος εἶπε, Τοῦ κακοῦ ἐκλογὴν ποιούμενος τὸ ἐλάχιστον ἐξελεξάμην.

(Anton. p. 609.)

181. Ἐνιοὶ παλῶν μὲν δεσπόζουσι, γυναιξὶ δὲ δουλεύουσι. (Stob. Flor. VI, 11.)

182. Νούσος οἴκου καὶ βίου γίνεσθαι δκωσπερ καὶ σκῆνος. (Stob. Flor. CIV, 21.)

183. Δημόκριτος ἔφη, ὡς ὁ γαμβροῦ μὲν ἐπιτυχῶν εἶδεν υἱόν, ὁ δὲ ἀποτυχῶν ἀπώλεσε καὶ θυγατέρα. (Stob. Flor. LXX, 18. Anton. et Max. p. 819.)

184. Ἀνθρώποισι τῶν ἀναγκαίων δοκεῖ εἶναι, παῖδας κτήσασθαι ἀπὸ φύσιος καὶ καταστάσιός τινος ἀρχαίης. Δῆλον δὲ καὶ τοῖσι ἄλλοις ζῶοισι. Πάντα γὰρ ἐκγονα κτᾶται κατὰ φύσιν ἐπωφελεῖς γε οὐδεμιῆς εἶνεκα, ἀλλ' ὅταν γένηται, ταλαιπωρεῖται καὶ τρέφει ἕκαστον ὡς δύναται, καὶ υπερδέδωκε μέχρι σμικρῆς, καὶ ἦν τι πάθη ἀνίσταται. Ἡ μὲν φύσις τοιαύτη πάντων ἐστὶ ὅσα ψυχὴν ἔχει· τῶ δὲ δὴ ἀνθρώπων νόμιμον ἦδη πεποιήται, ὥστε καὶ ἐπαύρεσίν τινα γίγνεσθαι ἀπὸ τοῦ ἐκγόνου.

(Stob. Flor. LXXVI, 17.)

185. Οὐ δοκεῖ μοι χρῆναι παῖδας κτᾶσθαι· ἐνορέω γὰρ ἐν παίδων κτήσει πολλοὺς μὲν καὶ μεγάλους κινδύνους, πολλὰς δὲ λύπας, ὄλγυα δὲ τὰ εὐθνηέοντα καὶ ταῦτα λεπτά τε καὶ ἀσθενέα.

(Stob. Flor. LXXVI, 15.)

186. Δημόκριτος γάμον καὶ παιδοποιίαν παραιτεῖται διὰ τὰς πολλὰς ἐξ αὐτῶν ἀηδίας τε καὶ ἀφολλὰς ἀπὸ τῶν ἀναγκασιωτέρων.

(Clem. Alex. Strom. II p. 421.)

187. Τεχνοτροφὴ σφαλερόν· τὴν μὲν γὰρ ἐπιτυχίην

173. Democritus quum videret quendam quibuslibet prompte largientem et temere suppeditantem : Male, inquit, peras, quia Gratias virgines, meretrices effecisti.

174. Ne in cunctos suspiciosus, sed providus et cautus sis.

De mulieribus, præterea de matrimonio et liberis procreandis.

175. Mulier multo est promptior quam vir ad astutiam et malignitatem.

176. Parcus sermo mulierem ornat, et ipsius ornatus parcitas ei decora est.

177. Mulier dicendi facultatem ne exerceat; res enim periculosa est.

178. Democritus quum animadvertisset quendam multa imperite disputantem : Hic, inquit, non dicendi peritus mihi videtur, sed omnino tacendi imperitus.

179. Mulieris imperio parere contumelia et ignavia extrema est.

180. Quum Democritum quidam percontaretur, cur, quum magnus esset, parvam duxisset uxorem : Ego, inquit, in malo eligendo, quod minimum erat, elegi.

181. Nonnulli urbibus quidem dominantur, uxoribus autem servantur.

182. Quemadmodum corporis, sic et familiae vitæque morbi quidam inveniuntur.

183. Qui bonum nactus est generum, inquit Democritus, is repperit filium, qui malum, is et filiam perdidit.

184. Necessaria hominibus liberorum videtur procreatio naturæ instinctu pariter et antiquissima institutione, ut in cæteris quoque animalibus est manifestum. Omnia enim, naturam secuta docem, sobolem sibi, vel nulla utilitatis spe proposita, parant : foetum autem, simul atque editus est, non sine labore educat et nutrit, prout potest unumquodvis, et tantisper dum durat tenera ejus ætas, curam ejus gerit, et dolet si quid patiat. Tale omnium est infantes, quæ animam habent; inter homines autem hoc tanquam vitæ institutum ita jam inveteravit, ut utilitatem etiam e progenie sua percipiant.

185. Non probo liberorum procreationem. Nam in ipsorum possessione multa magnaque pericula inesse video et molestias plurimas, exiguam vero felicitatem eamque tenuem et exilem.

186. Democritus matrimonium liberorumque procreationem rejicit propterea quod multas inde oriuntur molestias et quod hac ratione a rebus magis necessariis avocemur.

187. Liberorum educatio lubrica res est. Nam si bene

ἀγῶνος μεστήν καὶ φροντίδος κέκτηται τὴν δὲ ἀποτυχίην ἀνυπέρθετον ἐτέρην ὁδύνην.

(Stob. Flor. LXXVI, 13.)

188. Ὅτι μὲν χρήματά ἐστι, παῖδα ποιήσασθαι ἐκ τῶν φίλων ἐμοὶ δοκέει ἀμεινον εἶναι καὶ τῷ μὲν παῖς ἔσται τοιοῦτος, ὅσον ἂν βούληται· ἔστι γὰρ ἐκλέξασθαι ὅσον ἐθέλει, καὶ ὅς ἂν δοκέῃ ἐπιτήδειος εἶναι καὶ μάλιστα κατὰ φύσιν ἔπληται. Καὶ τοῦτο τοσοῦτον διαφέρει, ὅσον ἐνταῦθα μὲν ἔστι τὸν παῖδα λαβῆειν καταθύμιον ἐκ πολλῶν τῶν ἂν δέη· ἢν δὲ τις ποιῆται ἀπὸ ἑωυτοῦ, πολλοὶ ἔνεϊσι κίνδυνοι· ἀνάγκη γάρ, ὅς ἂν γένηται, τούτω χρέεσθαι.

(Stob. Flor. LXXVI, 16.)

Περὶ νόμων καὶ πολιτηΐης.

189. Νόμῳ καὶ ἀρχοντι καὶ σοφωτέρῳ εἰκειν κόσμιον.
(Stob. Flor. V, 23.)
190. Τελευτᾶ γὰρ εἰς κακοδοξίην κακὴν ὁ παρεκτεινόμενος τῷ χρέεσσονι.
(Stob. Flor. XXII, 42.)
191. Φύσι τὸ ἀρχεῖν οἰκίῳ τῷ χρέεσσονι.
(Stob. Flor. XLVII, 19.)
192. Χαλεπὸν ἀρχεσθαι ὑπὸ χρεείονος.
(Democrates ap. Orell. n. 15.)
193. Κρέεσσον ἀρχεσθαι τοῖσι ἀνοήτοισι, ἢ ἀρχεῖν.
(Stob. Flor. XLIV, 14.)
194. Δίκης καὶ ἀρετῆς μεγίστην μετέχει μοῖραν ὀτιμὰς ἀξίας τάμων.
(Stob. Flor. XLVI, 45.)
195. Ἄλλ' οὔτε πρὸς ἐπαινον καὶ δόξαν οὕτως ἔχοντες,

ἄρ' οὐχ ὁμολογοῦσι μεγάλας ἡδονὰς προΐεσθαι, ἢ ἀσθένειαν ἢ μαλακίαν φεύγοντες ἀρχὰς ἢ πολιτείας καὶ φιλίας βασιλέων, ἀφ' ὧν τὰ μεγάλα καλὰ εἰ τὸν βίον γίνεσθαι ἔφη Δημόκριτος.

(Plutarch. opp. moral. p. 1100, vol. I p. 525 ed. Reisk.)

196. Οὐχ ἂν ἐκώλυον οἱ νόμοι ζῆν ἕκαστον κατ' ἰδίαν ἔξουσίην, εἰ μὴ ἕτερος ἕτερον ἐλυμαίνετο· οὐδὲ γὰρ στάσις ἀρχὴν ἀπεργάζεται.

(Stob. Flor. XXXVIII, 57. Anton. et Max. p. 408.)

197. Ὁ νόμος βούλεται μὲν εὐεργετέειν βίον ἀνθρώπων δύναται δὲ, ὅταν αὐτοὶ βούλωνται πάσσειν τοῖσι γὰρ πειθομένοισι τὴν ἰδίην ἀρετὴν ἐκτελεῖν.

(Stob. Flor. XLIII, 33.)

198. Ταῖς τῶν καιρῶν μεταβολαῖς καὶ οἱ σφόδρα ἄνθρωποι τῶν ἀσθενεστέρων ἔνδεεις γίνονται.

(Anton. et Max. p. 806.)

199. Ἄπο ὁμοιοῦς τὰ μεγάλα ἔργα καὶ τῆσι πόλιστασι πολέμους δύνατον κατεργάζεσθαι, ἄλλως δ' οὐ.

(Stob. Flor. XLIII, 40.)

200. Στάσις ἐμφύλιος ἐς ἑκάτερα κακόν· καὶ γὰρ κέουσι καὶ ἡσσωμένοισι ὁμοίη φθορῇ.

(Stob. Flor. XLIII, 34.)

201. Φροντισίος ἔργον, μελλούσαν ἀδικίην φυλάττειν, ἀναληθίης δὲ, τὴν γενομένην μὴ ἀμύνασθαι.

(Stob. Flor. III, 51.)

202. Ἄδικεομένοισι τιμωρέειν κατὰ δύναμιν χρὴ καὶ μὴ παρμέναι· τὸ μὲν γὰρ τοιοῦτον δίκαιον καὶ ἠερόν, τὸ δὲ μὴ τοιοῦτον ἀδικον καὶ κακόν.

cedat, multum ærumæ et curarum habet, si male, alios dolores inevitabiles parit.

188. Qui divitiis affluit, is melius mihi videtur facturus, si amici alicujus filium sibi adoptat. Atque huic tum filius erit, qualem voluerit. Licet enim eligere, qualem desideret et qui idoneus maximeque natura ad obedientiam propensus videatur. Discrimen autem in hoc positum est, quod adoptanti licet filium ex illa, qua (ad eligendum) opus est multitudine, ex animi sententia sumere, gignenti multa imminent pericula, quum talem, qualis natus sit, habere necesse sit.

De legibus ac de civitate.

189. Decet nos legi et imperanti et sapientiori cedere.
190. Subit infamiam qui cum superiore contendit.
191. Imperare natura proprium est præstantiori.
192. Deteriori parere durum est.
193. Insipientes aliis parere præstat, quam imperare.
194. Justitiæ et virtutis maximam partem habet qui honores tribuit honore dignis.
195. Cæterum qui hoc modo sunt erga laudem et gloriam

affectedi, nonne fatentur se magnas dimittere voluptates, dum ob imbecillitatem vel mollitiem fugiunt magistratum, reipublicæ gubernationem, amicitias regum : a quibus rebus magna bona in vitam humanam redundare dicit Democritus.

196. Leges non prohiberent singulos pro arbitrio suo vivere, nisi alter ad injuriam alteri inferendam esset proclivis. Etenim invidia seditiois parit initium.

197. Lex hominum vitam beneficiis ornare vult, id autem præstare potest, si ipsi ea accipere voluerint : obedientibus enim vim et virtutem suam ostendit.

198. Temporum mutationibus fit, ut etiam valde potentes infirmiorum auxilio indigeant.

199. Concordia cum aliis res magnæ geri, tum a civitatibus bella confici possunt ; secus, handquaquam.

200. Seditio domestica utrique parti nocet ; nam et victos et victores eadem pessundat pernicies.

201. Prudentiæ est futuram injuriam præcavere, insolentiam vero illatam non ulcisci.

202. Injuriam patientes pro viribus sunt defendendi et minime negligendi : hoc enim justum et bonum est, contrarium vero injustum et malum.

173. Δημόκριτος ἰδὼν τινα προχείρως πᾶσι χαρίζμενον καὶ ἀνεξετάστως ὑπηρετούμενον· Κακῶς, εἶπεν, ἀπόλοιο, ὅτι τὰς Χάριτας παρθένοισι οὐσας, πόρνας ἐποίησας.

(Anton. et Max. p. 277.)

174. Μὴ ἔποπτος πρὸς ἅπαντας, ἀλλ' εὐλαβὴς γίνεο καὶ ἀσφαλής.

(Democrat. Orell. n. 57.)

Περὶ γυναικῶν, ἔτι περὶ γάμου καὶ παιδοποιίας.

175. Γυνὴ πολλὰ ἀνδρὸς δευτέρῃ πρὸς κακοφραδοσύνην.

(Stob. Flor. LXXXIII, 52.)

176. Κόσμος ὀλιγομυθίῃ γυναικί· καλὸν δὲ καὶ κόσμου λιτότης.

(Stob. Flor. LXXIV, 38.)

177. Γυνὴ μὴ ἀσκέτω λόγον· δεινὸν γάρ.

(Democrat. Orell. n. 77.)

178. Δημόκριτος θεασάμενός τινα πολλὰ μὲν, ἀπαίδευτα δὲ διαλεγόμενον, Οὗτος, ἔφη, οὐ λέγει μοι δοκεῖ δυνατός, ἀλλὰ σιωπᾶν ἀδύνατος.

(Anton. et Max. p. 388.)

179. Ὑπὸ γυναικὸς ἄρξασθαι, ἕβρις καὶ ἀνανδρίῃ ἐσχάτη. (Democrat. Orell. n. 78.)

180. Δημοκρίτῳ ἔφη τις· διὰ τί μέγας ὢν μικρὰν ἔγημας γυναικί· κἀκεῖνος εἶπε, Τοῦ κακοῦ ἐκλογὴν ποιούμενος τὸ ἐλάχιστον ἐξελεξάμην.

(Anton. p. 609.)

181. Ἐνιοὶ παλίων μὲν δεσπόζουσι, γυναῖξί δὲ δουλεύουσι. (Stob. Flor. VI, 11.)

182. Νούσος οἴκου καὶ βίου γίνεται ἐκωσπερ καὶ σκῆνεος. (Stob. Flor. CIV, 21.)

183. Δημόκριτος ἔφη, ὡς ὁ γαμβροῦ μὲν ἐπιτυχὸν εὖραν υἷόν, ὁ δὲ ἀποτυχὸν ἀπώλεσε καὶ θυγατέρα. (Stob. Flor. LXX, 18. Anton. et Max. p. 819.)

184. Ἀνθρώποισι τῶν ἀναγκαίων δοκεῖ εἶναι, παῖδας κτήσασθαι ἀπὸ φύσιος καὶ καταστάσιός τινος ἀρχαίης. Δῆλον δὲ καὶ τοῖσι ἄλλοισι ζώοισι. Πάντα γὰρ ἔχονα κτᾶται κατὰ φύσιν ἐπιωφελεῖς γὰρ οὐδεμιῆς εἴνεκα, ἀλλ' ὅταν γένηται, ταλαιπωρεῖται καὶ τρέφει ἕκαστον ἕως δύνатаι, καὶ ὑπερδέδοικα μέχρι μικρῆς, καὶ ἦν τι πάθῃ ἀνίσταται. Ἢ μὲν φύσις τοιαύτη πάντων ἐστὶ ὅσα ψυχὴν ἔχει· τῷ δὲ δὴ ἀνθρώπων νόμιμον ἦδη πεποιήται, ὥστε καὶ ἐπαύρεσίν τινα γίνεσθαι ἀπὸ τοῦ ἐχθόνου.

(Stob. Flor. LXXVI, 17.)

185. Οὐ δοκεῖ μοι χρῆναι παιδᾶς κτᾶσθαι· ἐνορέω γὰρ ἐν παίδων κτήσει πολλοὺς μὲν καὶ μεγάλους κινδύνους, πολλὰς δὲ λύπας, ὀλίγα δὲ τὰ εὐθηνέοντα καὶ ταῦτα λεπτά τε καὶ ἀσθενέα.

(Stob. Flor. LXXVI, 15.)

186. Δημόκριτος γάμον καὶ παιδοποιεῖαν παρατιταίται διὰ τὰς πολλὰς ἐξ αὐτῶν ἀηδίας τε καὶ ἀφοκλᾶς ἀπὸ τῶν ἀναγκαιοτέρων.

(Clem. Alex. Strom. II p. 421.)

187. Τεκνοτροφίῃ σφαλερόν· τὴν μὲν γὰρ ἐπιτυχίην

173. Democritus quum videret quendam quibuslibet prompte largientem et temere suppeditantem : Male, inquit, perea, quia Gratias virgines, meretrices effecisti.

174. Ne in cunctos suspiciosus, sed providus et cantus sis.

De mulieribus, præterea de matrimonio et liberis procreandis.

175. Mulier multo est promptior quam vir ad astutiam et malignitatem.

176. Parcus sermo mulierem ornat, et ipsius ornatus parcitas ei decora est.

177. Mulier dicendi facultatem ne exerceat ; res enim periculosa est.

178. Democritus quum animadvertisset quendam multa imperie disputantem : Hic, inquit, non dicendi peritus mihi videtur, sed omnino tacendi imperitus.

179. Mulieris imperio parere contumelia et ignavia extrema est.

180. Quum Democritum quidam percontaretur, cur, quum magnus esset, parvam duxisset uxorem : Ego, inquit, in malo eligendo, quod minimam erat, elegi.

181. Nonnulli urbibus quidem dominantur, uxoribus autem servantur.

182. Quemadmodum corporis, sic et familia viteque morbi quidam inveniuntur.

183. Qui bonum nactus est generam, inquit Democritus, is repperit filium, qui malum, is et filiam perdidit.

184. Necessaria hominibus liberorum videtur procreatio nature instinctu pariter et antiquissima institutione, ut in cæteris quoque animalibus est manifestum. Omnia enim, naturam secuta ducem, sobolem sibi, vel nulla utilitatis spe proposita, parant : sæctum autem, simul atque editus est, non sine labore educat et nutrit, prout potest unumquodvis, et tantisper dum durat tenera ejus ætas, curam ejus gerit, et dolet si quid patiat. Talis omnium est indoles, quæ animam habent; inter homines autem hoc tanquam vite institutum ita jam inveteravit, ut utilitatem etiam e prolem sua percipiant.

185. Non probo liberorum procreationem. Nam in iporum possessione multa magnaque pericula incasse video et molestias plurimas, exiguam vero felicitatem eamque tenuem et exilem.

186. Democritus matrimonium liberorumque procreationem rejicit propterea quod multa inde oriuntur molestiæ et quod hac ratione a rebus magis necessariis avocemur.

187. Liberorum educatio lubrica res est. Nam si bene

ἀγῶνος μεστὴν καὶ φροντίδος κέκτηται τὴν δὲ ἀποτυχίην ἀνυπέρθετον ἐτέρην ὀδύνην.

(Stob. Flor. LXXVI, 13.)

188. Ὅτι μὲν χρήματά ἐστι, παῖδα ποιήσασθαι ἐκ τῶν φιλῶν ἐμοὶ δοκεῖ αἰμεινον εἶναι· καὶ τῶ μὲν παῖς ἔσται τοιοῦτος, ὅσον ἂν βούληται· ἔστι γὰρ ἐκλέξασθαι ὅσον ἐθέλει, καὶ δεῖ ἂν δοκῆ ἐπιτήδειος εἶναι καὶ μάλιστα κατὰ φύσιν ἐπηται. Καὶ τοῦτο τοσοῦτον διαφέρει, ὅσον ἐνταῦθα μὲν ἔστι τὸν παῖδα λαβεῖν καταθύμιον ἐκ πολλῶν τῶν ἂν δέη· ἦν δὲ τις ποιῆται ἀπὸ ἑωυτοῦ, πολλοὶ ἔνεϊσι κίνδυνον· ἀνάγκη γάρ, δεῖ ἂν γένηται, τούτω χρέεσθαι.

(Stob. Flor. LXXVI, 16.)

Περὶ νόμων καὶ πολιτηΐτης.

189. Νόμῳ καὶ ἄρχοντι καὶ σοφωτέρῳ εἰκειν κόσμιον.

(Stob. Flor. V, 23.)

190. Τελευτᾶ γὰρ εἰς κακοδοξίην κακὴν ὁ παρακτεινόμενος τῷ κρέσσονι.

(Stob. Flor. XXII, 42.)

191. Φύσι τὸ ἄρχειν οὐκ ἔστιν τῶ κρέσσονι.

(Stob. Flor. XLVII, 19.)

192. Χαλεπὸν ἄρχεσθαι ὑπὸ χειρείου.

(Democrates ap. Orell. n. 15.)

193. Κρέσσον ἄρχεσθαι τοῖσι ἀνοήτοις, ἢ ἄρχειν.

(Stob. Flor. XLIV, 14.)

194. Δίκης καὶ ἀρετῆς μεγίστην μετέχει μοῖραν ὁ τιμὰς ἀξίας τάμων.

(Stob. Flor. XLVI, 45.)

195. Ἄλλ' ὄγε πρὸς ἔπαινον καὶ δόξαν οὕτως ἔχοντες,

ἄρ' οὐκ ὁμολογοῦσι μεγάλας ἡδονὰς προίεσθαι, ὁ ἀσθένειαν ἢ μαλακίαν φεύγοντες ἀρχὰς ἢ πολιτείας καὶ φιλίας βασιλέων, ἀφ' ὧν τὰ μεγάλα καὶ ἐπὶ τὸν βίον γίνεσθαι ἔφη Δημοκρίτος.

(Plutarch. opp. moral. p. 1100, vol. I p. 525 ed. Reisk.)

196. Οὐκ ἂν ἐκώλυον οἱ νόμοι ζῆν ἕκαστον κατ' ἐξουσίην, εἰ μὴ ἕτερος ἕτερον ἐλυμαίνετο· φησὶ γὰρ στάσις ἀρχὴν ἀπεργάζεται.

(Stob. Flor. XXXVIII, 57. Anton. et Val. p. 408.)

197. Ὁ νόμος βούλεται μὲν εὐεργετέειν βίον ἀνθρώπων· δύναται δὲ, ὅταν αὐτοὶ βούλωνται πᾶσι τοῖσι γὰρ πειθομένοισι τὴν ἰδίην ἀρετὴν ἐκκινῶνται.

(Stob. Flor. XLIII, 33.)

198. Ταῖς τῶν καιρῶν μεταβολαῖς καὶ οἱ σφόδρα ἀνομοτοῖ τῶν ἀσθενεστέρων ἐνδεεῖς γίνονται.

(Anton. et Max. p. 806.)

199. Ἀπὸ ὁμοιοῦς τὰ μεγάλα ἔργα καὶ τῆσι πόλιν καὶ πολέμου δύνατον καταργάζεσθαι, ἀλλὰ δ' οὐ.

(Stob. Flor. XLIII, 40.)

200. Στάσις ἐμφύλιος εἰς ἑκάτερα κακόν· καὶ γὰρ πικρὸν καὶ ἡσσωμένοισι ὁμοίη φθορῇ.

(Stob. Flor. XLIII, 34.)

201. Φρονήσιος ἔργον, μέλλουσαν ἀδικίην φυλάττειν, ἀναλήσιος δὲ, τὴν γενομένην μὴ ἀμύνεσθαι.

(Stob. Flor. III, 51.)

202. Ἀδικουμένοισι τιμωρέειν κατὰ δύναμιν χρὴ καὶ μὴ παρῆναι· τὸ μὲν γὰρ τοιοῦτον δίκαιον καὶ εὐθετόν, τὸ δὲ μὴ τοιοῦτον ἀδικον καὶ κακόν.

cedat, multum ærummæ et curarum habet, si male, alios dolores inevitabiles parit.

188. Qui divitiis affluit, is melius sibi videtur facturus, si amici alicujus filium sibi adoptat. Atque huic tum filius erit, qualem voluerit. Licet enim eligere, qualem desideret et qui idoneus maximeque natura ad obedientiam propensus videatur. Discrimen autem in hoc positum est, quod adoptanti licet filium ex illa, qua (ad eligendum) opus est multitudinæ, ex animi sententiâ sumere, gignenti multa imminent pericula, quum talem, qualis natus sit, habere necesse sit.

De legibus ac de civitate.

189. Decet nos legi et imperanti et sapientiori cedere.
 190. Subit infamiam qui cum superiore contendit.
 191. Imperare natura proprium est præstantiori.
 192. Deteriori parere durum est.
 193. Insipientes aliis parere præstat, quam imperare.
 194. Justitiæ et virtutis maximam partem habet qui honores tribuit honore dignis.
 195. Cæterum qui hoc modo sunt erga laudem et gloriam

affectedi, nonne fatentur se magnas dimittere voluptates, dum ob imbecillitatem vel molliitiam fugiunt magistratus, reipublicæ gubernationem, amicitias regum : a quibus rebus magna bona in vitam humanam redundare dicitur.

196. Leges non prohibent singulos pro arbitrio vivere, nisi alter ad injuriam alteri inferendam esset proclivis. Etenim invidia seditiois parit initium.

197. Lex hominum vitam beneficiis ornare vult, id autem præstare potest, si ipsi ea accipere voluerint : obedientibus enim vim et virtutem suam ostendit.

198. Temporum mutationibus fit, ut etiam valde potentes infirmiorum auxilio indigeant.

199. Concordia cum aliis res magnæ geri, tum a civitatibus bella confici possunt ; secus, haudquaquam.

200. Seditio domestica utrique parti nocet ; nam et victores et victos eadem pessundat pernicies.

201. Prudentiæ est futuram injuriam præcavere, indolentiæ vero illatam non ulcisci.

202. Injuriam patientes pro viribus sunt defendendi et minime negligendi : hoc enim justum et bonum est, contrarium vero injustum et malum.

(Stob. Flor. XLVI, 43.)

ι. Καὶ οἱ φυγῆς ἀξία ἔρδουσι, ἢ δεσμῶν ἢ ποινης ἀξιοί, καταψηφιστέον καὶ μὴ ἀπολύειν· δε δ' ἂν παρὰ νόμον ἀπολύῃ, κέρδει δρῶν ἢ ἡδονῇ, ἀδικεῖ· καὶ οἱ τοῦτο ἐγκάρδιον ἀνάγκη εἶναι.

(Stob. Flor. XLVI, 44.)

κ. Τῶν ἡμαρτημένων ἄνθρωποι μαινέονται μᾶλλον ἢ τῶν εὖ πεποιμένων. Καὶ γὰρ δίκαιον οὕτως ὡσπερ τὰς παρακαταθήκας ἀποδιδόντα οὐ χρὴ ἐπαινέσθαι, τὸν δὲ μὴ ἀποδιδόντα κακῶς ἀκούειν καὶ πάσχειν, οὕτω καὶ τὸν ἄρχοντα. Οὐ γὰρ ἐπὶ ταύτῃ ἡρέθη ὡς κακῶς ποιήσων, ἀλλ' ὡς εὖ.

(Stob. Flor. XLVI, 47.)

κ. Οὐδεμίῃ μηχανῇ τῶ νῦν κατεστειῶτι ρυσμῶ μὴ οὐκ ἀδικεῖν τοὺς ἄρχοντας, ἦν καὶ πάνυ ἀγαθοὶ ἴωσι· οὐδενὶ γὰρ ἄλλῳ ἴοικε ἢ ἑωυτῶ τὸν αὐτὸν ἐπ' ἐτέροις γίνεσθαι. Δέει δὲ κως οὕτω καὶ ταῦτα κοσμηθῆναι, ὅκως δὲ μηδὲν ἀδικεῖν, ἦν καὶ πάνυ ἐτάλῃ τοὺς ἀδικούντας, μὴ ὑπ' ἐκείνοις γενέσθαι, ἀλλὰ τις ἢ θεσμός ἢ τι ἄλλο ἀμυνεῖ τῶ τὰ δίκαια ποιῦντι.

(Stob. Flor. XLVI, 48.)

κκ. Κατὰ δὲ ζώων ἔστι ὄν φόνον καὶ μὴ φόνον ὧδε ἔχει· τὰ ἀδικούντα καὶ θέλοντα ἀδικεῖν ἀθῶος δὲ κτείνων, καὶ πρὸς εὐεστοῦν τοῦτο ἔρδειν μᾶλλον ἢ μὴ.

(Stob. Flor. XLIV, 16.)

κκ. Κτείνειν χρὴ τὰ πημαίνοντα παρὰ δίκην πάντα

παρὶ παντός· καὶ ταῦτα δὲ ποιῶν εὐθυμῆς καὶ δίκης καὶ θάρσεος καὶ κτήσιος ἐν παντὶ κόσμῳ μέζω μοῖραν μετέξει.

(Stob. Flor. XLIV, 17.)

206. Ὅκωςπερ παρὶ κινάδων τε καὶ ἐρπετέων γεγράφαι τῶν πολεμίων, οὕτω καὶ κατὰ ἀνθρώπων δοκεῖ μοι χρεῶν εἶναι ποιεῖν· κατὰ νόμους τοὺς πατέρους κτείνειν πολέμιον ἐν παντὶ κόσμῳ, ἐν ᾧ μὴ νόμος ἀπείργει· νόμος δὲ ἀπείργει, ἰερὰ ἐκαστοῖσι ἐπιχώρια καὶ σπονδαὶ καὶ δροκοί.

(Stob. Flor. XLIV, 18.)

209. Κεῖσθαι καὶ ληίστην πάντα κτείνων τις ἀθῶος ἂν εἴη, καὶ αὐτοχειρὴ καὶ κελεύων καὶ ψήφω.

(Stob. Flor. XLIV, 19.)

210. Οἰκέτησι, ὡς μέρεσι τοῦ σκῆνεος, χρῶ ἄλλω πρὸς ἄλλο.

(Stob. Flor. XLII, 45.)

211. Ἡ ἐν δημοκρατῇ παντὴ τῆς παρὰ τοῖσι δυνατοῖσι καλομένης εὐδαιμονίης τοσοῦτόν ἐστι αἰρετωτέρη, ὀκόςον ἑλευθερίῃ δουλείης.

(Stob. Flor. XLIII, 42.)

212. Τὰ κατὰ τὴν πόλιν χρεῶν τῶν λοιπῶν μέγιστα ἡγέσθαι, ὅκως ἀξεται εὖ, μήτε φιλονεικούντα παρὰ τὸ ἐπιαιεῖς, μήτε ἰσχὺν ἑωυτῶ περιτιθέμενον παρὰ τὸ χρηστὸν τὸ τοῦ ξυνοῦ. Πόλις γὰρ εὖ ἀγομένη μέγιστη ἔρθωσις ἔστι· καὶ ἐν τούτῳ πάντα εἶναι, καὶ τούτου σωζομένου πάντα σώζεται, καὶ τούτου φθειρομένου τὰ πάντα διαφθείρεται.

203. Damnandi neque absolventi sunt, qui aliquid dignum exilio committunt, aut qui vinculis aliave poena digni sunt. Qui vero legum auctoritate contenta (ejusmodi homines) absolvit, lucri aut voluptatis gratia decernens, injuste agit, atque hanc agendi rationem ei cordi esse necesse est.

204. Homines (i. e. cives) male quam bene factorum magis sunt memores, atque ita fieri par est. Ut qui depositum reddit, laudari non debet, at reprehendi et puniri qui non reddit: ita de magistratu quoque judicandum est. Neque enim ea lege ut male faciat, sed ut bene faciat eligitor.

205. In praesenti rerum statu fieri non potest, quin magistratus etiam valde boni (interdum) inique agant; neque enim ulli alii nisi sibi ipsi similis est haec rerum facies et conditio, qua iidem (homines perpetuo) aliis atque aliis (magistratibus) parent. Convenit etiam ita fore haec (de quibus loquor) institui, ut qui nulla in re injustum se praebet, etiamsi severe de injuriarum auctoribus quaerat, illis ne pareat (postea), sed ut vel lex vel aliud quid magistratum justitia insignem ab illorum injuria defendat.

206. De animalium quorundam caede permessa ac non permessa sic se res habet. Ea quae injuriam faciunt aut facere volunt, quisquis occiderit, innocens erit, immo ne sa-

PILOS. GRÆC.

lus nostra periclitetur, occidi ea praestat, quam non occidi.

207. Interficienda sunt omni de causa, quaecumque praeter fas damnnum apportant; quod qui facit, is et tranquillitatis et juris et animi intrepidi et in omnibus ornamentis plus possessionum habebit.

208. Ut de feris et serpentibus nobis inimicis scriptum est, sic etiam adversus homines faciendum mihi videtur: ut hostis ubivis gentium secundum patrias leges occidatur, quatenus nulla lex obstat. Aliquando enim lex prohibet et sua cujusque regionis sacra (templa), foedera et sacramenta.

209. Furem et latronem quemvis occidens aliquis aut manu sua, aut jussu suffragiove, innocens habendus est.

210. Servis, ut partibus corporis, alio ad aliud utere.

211. Paupertas in populari imperio tanto potior est felicitate, quam inter potentes hoc nomine appellant, quanto antestat servituti libertas.

212. Negotia publica civitatis omnium existimari oportet maxima, ut ipsa civitas bene gubernetur, neque praeter aequum contendit, neque privatam potentiam adversus publicum bonum comparari. Nam bene temperata civitas felicissima est rerum constitutio. In hac insunt omnia, hac salva cuncta servantur, hac pereunte nil non pessum fit.

(Stob. Flor. XLIII, 43.)

218. Τοῖσι χρηστοῖσι οὐ συμφύρον ἀμελούντας τοῖσι ἑωυτῶν ἄλλα πρήσσειν τὰ γὰρ ἴδια κακῶς ἂν ἔσχεν. Εἰ δὲ ἀμελείτο τῶν δημοσίων τι, κακῶς ἀκούειν γίνεται, καὶ ἦν μηδὲν μήτε κλέπτη μήτε ἀδικεῖν ἐπέι καὶ ἀμελούντι (οὐκ ἦσσαν) ἢ ἀδικέοντι κίνδυνος κακῶς ἀκούειν καὶ δὴ καὶ παθεῖν τι. Ἀνάγκη δὴ ἁμαρτάνειν, συγγινώσκεισθαι δὲ τοὺς ἀνθρώπους οὐκ εὐπετές.

(Stob. Flor. XLIII, 44.)

214. Οἱ κακοὶ ἰόντες ἐς τὰς τιμὰς, ὁκόσω ἂν μᾶλλον ἀνάξιοι ἔοντες ἴωσι, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἀνακηδέες γίνονται καὶ ἀφροσύνης καὶ θράσσεος πείμπλονται.

(Stob. Flor. XLIII, 45.)

215. Ὅταν οἱ δυνάμενοι τοῖσι μὴ ἔχουσι καὶ πρόταλείν τοιμῶσι καὶ ὑπουργέειν καὶ χαρίζεσθαι, ἐν τούτῳ ἤδη καὶ τὸ οἰκτεῖρην ἔνεστι, καὶ μὴ ἐρήμους εἶναι καὶ τὸ ἐταίρους γίνεσθαι καὶ τὸ ἀμύνειν ἀλλήλοισι καὶ τοὺς πολιήτας ὁμονόους εἶναι καὶ ἄλλα ἀγαθὰ, ὅσα οὐδεὶς ἂν δύναιτο καταλέξει.

(Stob. Flor. XLIII, 46.)

Περὶ γήραος.

216. Ἴσχύς καὶ εὐμορφία νεότητος ἀγαθὰ, γῆρας δὲ σωφροσύνης ἄθος.

(Stob. Flor. CXV, 19; Max. p. 856.)

217. Γέρον εὐχαρὶς ὁ αἰμίλος καὶ σπουδασιόμυθος.

(Democrat. Orell. n. 70.)

218. Ὁ γέρον νέος ἐγένετο, ὁ δὲ νέος ἀδελον εἰ ἐς

γῆρας ἀπίξεται τὸ τέλειον ὂν ἀγαθὸν τοῦ μᾶλλον τε καὶ ἀδελου κρέσσον.

(Stob. Flor. CXV, 21.)

219. Γῆρας ὀλιβληρὸς ἐστὶ πῆρωσις πάντ' ἔχει καὶ πᾶσι ἐνδέει.

(Stob. Flor. CXVI, 41.)

220. Ὁ αὐτὸς ἰδὼν νεανίαν φιλοπονοῦντα ἐφ' ἑκάλλιστον ὄψον τῷ γῆρατι ἀρτύει.

(Anton. et Max. pag. 377.)

Πάρεργον.

221. Ἐρωτικὴν μέψιν ἢ ἀγαπωμένην λύει.

(Stob. Flor. LXIII, 33.)

222. Ἴσχυρὸν ἐς παιθῶ λόγος γίνεται.

(Stob. Flor. LXXXI, 11.)

223. Ἴσχυρότερος ἐς παιθῶ λόγος πολλαγῆ γίνεται χρυσῶ.

(Democrat. ap. Orell. n. 17.)

224. Ὁ ἀδικέων τοῦ ἀδικουμένου κακοδαίμονέστερος.

(Democrat. ap. Orell. n. 11.)

225. Ἄνδρι σοφῷ πᾶσα γῆ βατή· ψυχῆς γὰρ ἀγαθὸς πατρις ὁ ξύμπας κόσμος.

(Stob. Flor. XL, 7.)

226. Τὰ καλὰ γνωρίζουσι καὶ ζηλοῦσι οἱ εὐφυεῖς πρὸς αὐτά.

(Democrat. ap. Orell. n. 22.)

227. Προβουλεύεσθαι κρέσσον πρὸ τῶν κρηξίων ἢ μετανοεῖν.

213. Bonis non expedit, rebus suis neglectis, alias agere: propria enim (interim) male se haberent. Si quid autem publicum negligatur, infamia accedit, et al quis neque furtum neque injuriam ullam faciat. Etenim negligenti non minus quam injuriam inferenti periculum est cum male audiendi, tum etiam patiendi. Fieri profecto non potest, quia peccetur, peccatorum autem veniam ut impetrent homines, non facile fieri potest.

214. Improbi si honores petunt, quo fuerint indigniores, hoc et negligentiores (adepto magistratu) sicut imprudentiaque magis et audacia replentur.

215. Ubi potentes ad sublevandos tenuioris fortunæ homines sumptus facere sustinent eisque operam navare et gratificari, ibi misericordiæ locus est, singuli cives non dissociati ac deserti sunt, sed mutua societas, defensio et concordia nascuntur atque alia bona tot tantaque, ut nemo verbis exprimere possit.

De senectute.

216. Robur et pulchritudo juventutis bona sunt, senectus autem temperantia prudentiaque flos est.

217. Gratus est senex qui scite joculari potest et seria loqui.

218. Senex fuit juvenis aliquando: num vero juvenis futurus sit olim senex, incertum est. Perfectum igitur bonum futuro atque incerto præstantius est.

219. Senectus omnium est sensuum hebetatio: omnia habet atque omnibus aliquid deest.

220. Idem Democritus conspiciatus juvenem industriam et laboris amantem: Pulcherrimum, inquit, senectatis condicis obsonium.

Additamentum.

221. Amatorium crimen diluit ipsa quæ amatur.

222. Plurimum ad persuasionem sermo valet.

223. Ad persuadendum sæpenumero plus oratio, quam aurum valet.

224. Infeliciores est, injuriam qui facit, quam qui accipit.

225. Quælibet terra sapienti viro pervia est: namque animi fortis universus mundus patria est.

226. Homines natura ad honestatem facti et agnoscunt, quæ honesta sunt, et iis operam dant.

227. Præstat consilium præcedere facta, quam persistentiam subsequi.

(Democrat. ap. Orell. n. 31.)

28. Ἡ τῶν ξυγγενῶν ἔχθρη τῆς τῶν θνητῶν χαλεποτέρη μάλα.

(Democrat. ap. Orell. n. 56.)

29. Ὁ αὐτὸς (Δημόκριτος) ἔφη, οὐ καλὸν πεπαιδευμένον ἀπαιδεύτους διαλέγεσθαι, ὥσπερ οὐδὲ νήφοντα μεθύουσιν.

(Anton. et Max. p. 704.)

30. Ὁ αὐτὸς τὸν φθόνον εἶπεν ἔλκος εἶναι τῆς ἀληθείας.

(Anton. et Max. p. 408.)

31. Τιμαὶ παρὰ τοῖσι εὐφρονέουσι μέγα δύνανται, οἱ ξυνοῖσι τιμώμενοι.

(Pseudodemocrat. n. 61.)

32. Βέλτερον ὑπ' ἑτέρου ἢ ὑπ' ἑωυτοῦ ἐπαινέεσθαι.

(Pseudodemocrat. n. 82.)

33. Ἦν μὴ γνωρίζῃς τοὺς ἐπαινούς, κολακεύεσθαι ἤγχο.

(Pseudodemocrat. n. 83.)

34. Φαύλων ἑμιλίη ξυνεχῆς ἔξιν κακίης αὔξει.

(Cod. Flor. Stob. Gaisf. IV p. 408.)

35. Ἐκουσίως μὴ πονέειν παῖδες ἀνιέντες, οὔτε γράμματα μάθοισιν, οὔτε μουσικῆν, οὔτε ἀγωνίην, οὐδ' ὅπερ μάλιστα τὴν ἀρετὴν ξυνέχει, τὸ αἰδέεσθαι· μάλα γὰρ ἐκ τούτων φιλέει γίνεσθαι ἡ αἰδώς.

(Ibid. p. 403.)

36. Τὰ μὲν καλὰ χρῆματα τοῖσι πόνοισι ἡ μάθησις ἐξεργάζεται, τὰ δ' αἰσχρὰ ἄνευ πόνων αὐτόματα κερπύονται· καὶ γὰρ ὡς τὸν οὐκ ἐθέλοντα πολλὰκις εἴργει τοιοῦτον εἶναι· οὕτω μεγάλης κρήϊκος ὁ ἀμαθῆς σπανίως πρωτοεργός τε καὶ ποιητῆς ἐστί.

(Ibid. p. 406.)

37. Τίμιον ὀλίγη σοφίη ὑπὲρ δόξαν ἀφροσύνης μεγάλῃς.

(Pseudodemocrat. n. 86.)

38. Ἀνθρώποισι πᾶσι σεβαστά ἐστί τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀληθές· ἡδὺ δὲ ἄλλω ἄλλο.

(Pseudodemocrat. n. 34.)

39. Τὴν γε ἀληθινὴν τιμὴν καὶ χάριν ἰδρυμένην ἐν εὐνοίᾳ καὶ διαθέσει τῶν μεμνημένων οὐκ ὑπερφέσεται πολιτικὸς ἀνὴρ, οὐδέ γε δόξαν ἀτιμάσει φεύγων τὸ τοῖς πέλας ἀνδάνειν, ὡς ἤξιον Δημόκριτος.

(Plutarch. reip. ger. præc. p. 821, vol. IX p. 266 ed. Reisk.)

40. Ἐν ξυνοῖσι ἰσθῦσι ἀκανάει οὐκ ἔνεισιν, ὡς φησὶν ὁ Δημόκριτος.

(Plutarch. convival. disput. lib. II, 10 pag. 643, vol. VIII pag. 549 ed. Reisk.)

41. Ἦμος δὲ στεροπῆας ἀπεπτοίγησεν οὐνεκ οὐκ ἤλιος ἀνασχῶν, καὶ καθάπερ εἰς ταῦτ' οὐκ ἐπιτρέψεται καὶ συνώρησεν τῷ φωτὶ τὰς πράξεις καὶ τὰς νοήσεις τὰς ἀπάντων, ὡς φησὶ Δημόκριτος, νέα ἐφ' ἡμέρη στρέφονται ἄνθρωποι, τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁρμὴν καθάπερ ἄρτύματα συντόμως ποθοῦντες, ἄλλος ἀλλαχόθεν ἐπὶ τὰς πράξεις ἀνίστανται.

(Plutarch. de occulte viv. p. 1129, vol. X pag. 642 seq. ed. Reisk.)

42. Χρὴ τὴν μὲν εὐσέβειαν φανερώς ἐνδείκνυσθαι, τῆς δὲ ἀληθείας θαρβρόντως προΐστασθαι.

(Anton. pag. 235.)

43. Ξενοῖσι μεταδίδου καὶ τοῖσι δεομένοισι ἐκ τῶν

228. Consanguineorum inimicitiae multo asperiores sunt eternis.

229. Idem (Democritus) dixit, neque doctum decere um indoctis, neque sobrium cum ebriis loqui.

230. Idem invidiam veritatis ulcus esse dicebat.

231. Honores plurimum valent apud prudentes atque enevolos, qui eos sibi collatos esse intelligunt.

232. Ab alio quam a se ipso laudari præstat.

233. Si laudes in te ipso non agnoveris, palpum tibi bitudi existimes.

234. Continuum improborum commercium vitiorum consuetudinem paulatim affert.

235. Pueri qui voluntariis laboribus totos se dare non possunt, illi neque litteras didicerint, neque musicam, neque (cum æqualibus honeste) certare, neque, quod maxime virtutem continet, alios revereri; nam ex his ebus pudor nasci inprimis solet.

236. Res honestas laboribus disciplina perficit, turpes autem nullius laboris nativi sunt fructus: nam ut nolentem (disciplina) suscipere cogit, ut (qualem se præbet) talis sit (homo), ita omnis disciplinæ expertus raro est præclari acinoris auctor.

237. Non nihil sapientiae pleris faciendum est, quam speciosa quidem, sed falsa magnæ dementia opinio.

238. Apud omnes quidem homines in honore sunt bonum ac verum: gratum tamen aliis aliud.

239. Certe verum honorem gratiamque innixam benevolentia animique memorum affectione non despiciet vir, qui in administranda republica versatur, neque gloriam contemnet, fugiens aliorum approbationem, ut volebat Democritus.

240. In communi pisce non insunt spinæ, ut dicit Democritus.

241. Verum ubi sol oriens fulgentia somnia abegit, et tanquam in unum commiscens convertit et excitavit una cum luce omnium actiones cogitationesque: tunc, ut ait Democritus, nova statim ab initio diei animo volentes homines, mutuos conatus velut condimenta quædam vehementer appetentes, alius aliunde ad res agendas sese conferunt.

242. Pietas palam declaranda, veritas autem forti animo defendenda est.

243. Peregrinis impertire et egentibus ex iis quæ ad-

- ἰόντων· ὁ γὰρ μὴ διδοὺς δεομένῳ οὐδὲ αὐτὸς λήψεται δεόμενος.
(Anton. et Max. p. 725.)
244. Τάχος καὶ ἐπαιεὶς ἀπίστῳ τοῦ ἐσθλίου· κυνῶδες γὰρ τοῦτο καὶ θηρίῳ μᾶλλον ἢ ἀνθρώπῳ πρόπον.
(Anton. et Max. pag. 299.)
245. Ποθητὸς εἶναι μᾶλλον ἢ φοβερός· κατὰ τὸν βίον προαιροῦ, ὃν γὰρ πάντες φοβοῦνται, πάντας φοβεῖται.
(Anton. p. 517; Max. p. 542.)
246. Τὸν ἄρχοντα δεῖ ἔχειν πρὸς μὲν τοὺς καιροὺς λογισμὸν, πρὸς δὲ τοὺς ἐναντίους τόλμαν, πρὸς δὲ τοὺς ὑποταγμένους εὐνοίαν.
- (Anton. p. 517; Max. p. 542.)
247. Δεῖ τὸν ἑτέρων μᾶλλον ἀρξῆν αὐτὸν ἢ τῶν πρώτων ἀρξῆν.
(Maxim. p. 542.)
248. Ἦδὺ μῆδὲν ἀποδέχεσθαι, ἣν μὴ ξυμφέρει.
(Pseudodemocrat. ap. Orell. n. 39.)
249. Ὁ κόσμος σκηνή, ὁ βίος πάροδος· ἦλθε, εἶπα ἀπῆλθε.
(Pseudodemocrat. ap. Orell. n. 84.)
250. Θεοῦ νόου τὸ αἰεὶ διαλογίζεσθαι καλόν.
(Pseudodemocrat n. 79.)

sunt : qui enim indigenti non dederit, ne ipse quidem, si quando egeat, accipiet.

244. Celeritas et festinatio absint a comedendo. Hoc enim caninum est, et belluae convenit magis quam homini.

245. Id specta, ut alii magis te desiderent in vita quam metuant : quem enim omnes metuant, idem omnes metuit.

246. Principem in rerum opportunitatibus uti decet ra-

tionem, adversus hostes audacia, benevolentia autem a subjectis.

247. Qui aliis imperaturus est, debet ipse sibi prius imperare.

248. Nihil jucundum admittendum est, nisi idem utile.

249. Mundus scena, vita transitus : venisti, videri adesti.

250. Animi divini est, semper aliquid bonum cogitare.

B. ΦΥΣΙΚΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

FRAGMENTA PHYSICA.

1. Δημόκριτος δὲ οὐ μὲν ἀναίρει τὰ φαινόμενα ταῖς αἰσθήσεσι, καὶ τούτων λέγει μηδὲν φαίνεσθαι κατὰ ἀλήθειαν, ἀλλὰ μόνον κατὰ δόξαν· ἀληθὲς δὲ ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχειν τὸ ἀτόμου εἶναι καὶ κενόν. Νόμῳ γὰρ, φησί, γλυκύ, καὶ νόμῳ πικρόν, νόμῳ θερμόν, νόμῳ ψυχρόν, νόμῳ χροίη· ἐτεῆ δὲ ἄτομα καὶ κενόν. Ἀπερνομίζεται μὲν εἶναι καὶ δοξάζεται ταῖς αἰσθητά, οὐκ ἔστι δὲ κατὰ ἀλήθειαν ταῦτα· ἀλλὰ τὰ ἄτομα μόνον καὶ κενόν. Ἐν δὲ τοῖς Κρατυτηρίοις καίπερ ὑπεσχημένος ταῖς αἰσθήσεσι τὸ κράτος τῆς πίστεως ἀναθεῖναι, οὐδὲν ἦτον εὐρίσκειται τούτων καταδικάζων. Φησὶ γάρ· Ἡμέεις δὲ τῶ μὲν ἰόντι οὐδὲν ἀτρέχως ἐξυόμεν, μεταπίπτον δὲ κατὰ τὸ σώματος διατιγῆν, καὶ τῶν ἐπεισιόντων, καὶ τῶν ἀντιστηριζόντων. Καὶ πάλιν φησὶ· ἐτεῆ μὲν νυν, ὅτι οἷον ἕκαστόν ἐστιν, ἢ οὐκ ἔστιν, οὐ ξυόμεν, πολλὰ χῆ δεδῆλωται. Ἐν δὲ τῶ περὶ ἰδεῶν, γινώσκεις τε χρῆ, φησὶ, ἀνθρώπων τῶ δε τῶ κανόνι, ὅτι ἐτεῆς ἀπῆλλακται. Καὶ πάλιν· Δηλοῖ μὲν δὲ καὶ οὗτος ὁ λόγος, ὅτι ἐτεῆ οὐδὲν ἴδμεν περὶ οὐδενός· ἀλλ' ἐπιβρυσμῆ ἕκαστοι σὶ ἢ δόξαι. Καὶ ἐπὶ Καίτοι δῆλον ἔσται, ὅτι ἐτεῆ οἷον ἕκαστον, γινώσκεις, ἐν ἀπόρῳ ἔστί.

Καὶ δὲ ἐν μὲν τούτοις πᾶσαν σχεδὸν κινεῖ κατὰληψιν, καὶ μόνον ἐξαιρέτως καθάπτεται τῶν αἰσθήσεων. Ἐν δὲ τοῖς Κανόσι δύο φησὶν εἶναι γνώσεις, τὴν μὲν διὰ τῶν αἰσθήσεων, τὴν δὲ διὰ τῆς διανοίας· ὧν τὴν μὲν διὰ τῆς διανοίας γνησίην κατὰγει, προσμαρτυρῶν αὐτῇ τὸ πιστὸν εἶναι ἀληθείας κρίσιν· τὴν δὲ διὰ τῶν αἰσθήσεων σκοτίην ὀνομάζει, ἀφαιρούμενος αὐτῆς τὸ πρὸς διάγνωσιν τοῦ ἀληθοῦς ἀπλανές. Λέγει δὲ κατὰ λέξιν· Γνώμης δὲ δύο εἰσὶν ἰδέαι· ἡ μὲν γνησίη, ἡ δὲ σκοτίη· καὶ σκοτίης μὲν τὰ δε ξύμπαντα, ὄψις, ἀκοή, ὀσμῆ, γαῦσις, ψαῦσις· ἡ δὲ γνησίη ἀποκεκριμένη δὲ ταύτης. Ἔττα προκρίνων τῆς σκοτίης τὴν γνησίην ἐπιφέρει λέγων· Ὅταν ἡ σκοτίη μὴ κέτι δύνηται μήτε δρῆν ἐπ' ἔλαττον, μήτε ἀκούειν, μήτε ὀδμάσθαι, μήτε γεύεσθαι, μήτε ἐν τῇ ψαῦσει αἰσθάνεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ λεπτότερον. Οὐκοῦν καὶ κατὰ τοῦτον ὁ λόγος ἔστί κριτήριον, ἐν γνησίην γνώμην καλεῖ.

(Sextus Empiricus adv. Mathem. (Logic.) lib. VII § 135—139. pag. 399 seqq. ed. Fabric.)

2. Παλαιὰ γάρ τις, ὡς προεῖπον, ἄνωθεν παρὰ τοῖς φυσικοῖς κυλλεῖται δόξα περὶ τοῦ τὰ ὁμοία ὁμοίων εἶναι γνωριστικά· καὶ ταύτης ἰδοῖς μὲν καὶ Δημό-

1. Democritus autem quum ea tollat, quæ apparent sensibus, ex iis etiam dicit nihil vere apparere, sed solum ex opinione, verum autem esse in iis quæ sunt, quatenus individua sint et inane. *Opinione enim et instituto, inquit, est dulce et amarum, opinione calidum et frigidum, opinione color: vere autem individua et inane. Quæ igitur esse existimantur et putantur sensilia, ea non sunt revera. Sola autem sunt individua et inane.* In Libris probativis itidem, quamvis pollicitus, se sensibus vim conciliaturum fidemque facturum, nihilominus invenitur eos condemnare. Ait enim: *Nos re ipsa quidem nihil veri intelligimus, sed id tantum percipimus, quod mutatur pro positura corporis eorumque quæ nobis inveniunt et obstant.* Et alibi ait: *Nos vere quidem qualis sit unaquæque res, vel non sit, nequaquam intelligere, plurimis locis est declaratum.* In libro autem de imaginibus ait: *Oportet hominem hac regula scire, se a vero longe adesse.* Et alio loco: *Ostendit quidem hæc quoque ratio, de nulla re quidquam nos vere scire, sed esse singulis opinionem, prout quemque res extrinsecus allata affecerit.* Et alio etiam loco: *Quamquam erit evidens, dubium esse,*

num, quale sit unumquidque, sciamus. Atque in his quidem omnem fere rejicit comprehensionem, licet modo sensus præcipue testes adhibeat. In Regulis autem duas perhibet esse cognitiones, alteram per sensus, alteram per cogitationem: ex quibus cognitionem quæ per cogitationem fit, genuinam ducit, fide dignum veritatis iudicium suo testimonio ipsi tribuens; cognitionem autem per sensus comparari solitam obscuram vocat, in vero discernendo erroris vacuitatem ei eripiens. Dicit autem ad verbum: *Cognitionis duæ sunt species, altera genuina, altera obscura; et obscuræ quidem hæc sunt omnia, visus, auditus, olfactus, gustus, tactus; genuina autem illa est, quæ ab hac est secreta.* Deinde genuinam obscuræ præferens subjungit hæc: *Quando obscura non amplius potest in rebus justo minoribus neque videre, neque audire, neque odorari, neque gustare, neque tactu sentire, sed ad subtilius (confugiendum).* Est igitur ex Democriti quoque sententia ratio rerum arbitra, quam appellat genuinam cognitionem.

2. Nam vetus quædam, ut prius dixi, et jam pridem recepta inter physicos versatur opinio, similia similibus cognosci; atque ejus quidem visus est etiam Democritus

κριτος κεκοιμικέναι τὰς παραμυθίας· ἔδοξε δὲ καὶ Πλάτων αὐτῆς ἐν Τιμαίῳ παρεψαυκέναι· ἀλλ' ὁ μὲν Δημόκριτος ἐπὶ τε τῶν ἐμφύχων καὶ ἀψύχων ἴσθησι τὸν λόγον. Καὶ γὰρ ζῶα, φησὶν, ὁμογενεῖσι ζῶοισι ξυναγελάζεται, ὡς περιστεραὶ περιστερῆσι, καὶ γέρανοι γεράνοισι, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀλόγων. Ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν ἀψύχων· κατάπερ ὄρην πάρεστι ἐπὶ τε τῶν κοσκινευομένων σπερμάτων, καὶ ἐπὶ τῶν παρὰ τῆσι κυματωγῆσι ψηφίδων· δίκου μὲν γὰρ κατὰ τὸν τοῦ κοσκίνου δίκου διακριτικῶς φακοὶ μετὰ φακῶν τάσσονται καὶ κριθαὶ μετὰ κριθέων καὶ πυροὶ μετὰ πυρῶν· δίκου δὲ κατὰ τὴν τοῦ κύματος κίνησιν αἱ μὲν ἐπιμήκεις ψηφίδες εἰς τὸν αὐτὸν τόπον τῆσι ἐπιμήκεις ὠθέονται, αἱ δὲ περιφερεῖς τῆσι περιφερεῖσι· ὡς ἀνξυναγωγόν τι ἐχούσης τῶν πρηγμαμάτων τῆς ἐν τούτοισι ὁμοιότητος. Ἄλλ' ὁ μὲν Δημόκριτος οὕτως.

(Sext. Empiric. adv. Mathem. lib. VII § 116 et 117, pag. 395 ed. Fabric.)

3. Δημόκριτος δὲ εἰδωλὰ τινὰ φησὶν ἐμπελάζειν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τούτων τὰ μὲν εἶναι ἀγαθοποιά, τὰ δὲ κακοποιά· ἔνθεν καὶ εὐχεται εὐλόγων τυχεῖν εἰδῶλων. Εἶναι δὲ ταῦτα μεγάλα τε καὶ ὑπερφυῆ καὶ δύσφάρτα μὲν, οὐκ ἀφάρτα δὲ. Προσημαίνειν τε τὰ μέλλοντα τοῖς ἀνθρώποις θεωρούμενα καὶ φωνὰς ἀπειτα· ὅθεν τούτων αὐτῶν φαντασίαν λαβόντες οἱ παλαιοὶ ὑπενόησαν εἶναι

θεόν, μηδενὸς ἄλλου παρὰ ταῦτα ὄντος θεῶν ἀφάρτων φύσιν ἔχοντος.

(Sextus Empiricus adv. Mathem. lib. II § 19, pag. 552 seqq. ed. Fabric.)

4. Εἰσὶ δὲ οἱ ἀπὸ τῶν γιγνομένων κατὰ τὸν κόσμον παραδόξων ὑπονοήσαντες εἰς ἔνοιαν ἡμᾶς εἰρηθεῖναι θεῶν. Ἄφ' ἧς φαίνεται εἶναι δόξης καὶ Δημόκριτος. Ὁρέοντες γὰρ, φησὶ, τὰ ἐ τοῖσι μετεώροισι παθήματα οἱ παλαιοὶ τῶν ἀνθρώπων, κατάπερ βροντὰς καὶ ἀστραπάς, κεραυνούς τε καὶ ἄστρων σιόδους, ἡλίου τε καὶ σελήνης ἐκλείψια· ἐδραματίοντο, θεοὺς οἰόμενοι τούτων αἰτίους εἶναι.

(Sextus Empir. adv. Math. lib. IX § 2 p. 554 ed. Fabr.)

5. Δημόκριτος δὲ τὰς ποιότητας ἐκβαλῶν, ἵνα πρὸς νόμῳ ψυχρόν, νόμῳ θερμόν, ἐτετῆ δ' ἄτομα καὶ κενόν. Καὶ πάλιν· Ἐτετῆ δ' οὐδὲν ἴδμεν· ἐν βυθῶ γὰρ ἡ ἀληθεῖα.

(Diog. Laert. in vit. Pyrrhon. lib. IX § 72.)

6. Ἄλλὰ καὶ Δημόκριτος ἐν οἷς φησὶ δὲ ἵνη ἀπὸ πρὸς τὸς ἀποκρίνεσθαι παντοίων ἐιδέων (πῶ δὲ καὶ ὑπὸ τίνος αἰτίας μὴ λέγει), ἵστικεν ἀπὸ τούτου καὶ τύχης γεννᾶν αὐτά.

(Simplicius ad Aristot. Phys. fol. 73 b.)

7. Καὶ ὡς Δημόκριτος φησὶν, ἦν ἡμοῦ πάντα τὰ οὐνά μιν, ἐνεργεῖ ἡ δ' οὐ.

(Aristot. Metaph. lib. XII cap. 2 pag. 1006 ed. Bekker.)

8. Οἷς οὐδ' ἄναρ ἐντυχῶν ὁ Κολώτης, ἐσφαλτῆ πε

aliquas probabiles afferre rationes. Visus est et Plato eam intelligisse in Timæo. Sed Democritus de animatis et inanimis ea quæ dicit statuit. *Animantia enim, inquit, simul congregantur cum ejusdem generis animantibus, ut columbæ cum columbis et græves cum gruidibus, atque idem in aliis brutis valet. Idem quoque de inanimis dicendum; ut licet videre in seminibus quæ cribrantur et in lapillis per littora sparsis, quum pro cribri circumactione separatim lens cum lente collocetur, hordeum cum hordeo et triticum cum tritico, ex undarum autem motione oblongi quidem calculi pellantur ad eundem locum ad quem oblongi, teretes vero ad quem teretes, utpote rerum in his similitudine habente vim quandam congregandi.* Sed sic quidem Democritus.

3. Democritus autem ait quædam simulacra appropinquare hominibus, et ex his alia quidem benefica esse, alia vero malefica; hinc etiam optat, ut bona sibi simulacra occurrant. Ea autem esse magna et ingentia, et difficulter quidem interire, non esse tamen interitui non obnoxia. Significare præterea hominibus futura, quum aspectabilia sint et vocem emittant. Unde perceptam ho-

rum visionem antiqui deos esse existimarunt, quum præter hæc non sit alius deus qui habeat naturam interitui expertem.

4. Sunt autem qui ex rebus admirabilibus, quæ in mundo sunt, suspicati sint nos pervenisse ad notionem deorum. In qua opinione videtur etiam esse Democritus *Videntes enim, inquit, veteres quæ in sublimi accidunt ut tonitrua et fulgura, et fulmina, et astrorum coitus solisque et lunæ defectiones, perterrebantur, rati deum esse eorum auctores.*

5. Democritus exclusis qualitibus, ubi ait: *opinionem frigidum, opinionem calidum, re vera autem individuum et inane.* Et alibi: *Re vera nihil scimus; in profundum enim veritas latet.*

6. Sed Democritus quoque dicens *vertigine ab atomorum varietate universitate (quasdam) segregari* (quomodo vero et qua causa, non dicit), videtur forte etiam res procreare.

7. Atque ut Democritus ait, *simul omnia potentia erant, actu vero minime.*

8. Quæ quum ne per somnum quidem vidisset Colotes

λέγειν τοῦ ἀνδρός, ἐν ᾗ διορίζεται, μὴ μᾶλλον τὸ δέν, ἢ τὸ μηδὲν εἶναι· δὲν μὲν ὀνομάζων τὸ σῶμα, μηδὲν δὲ τὸ κενόν, ὡς καὶ τούτου φύσιν τινὰ καὶ ὑπόστασιν ἰδίαν ἔχοντος.

(Plutarch. adv. Colot. pag. 1108. vol. X pag. 561 ed. Reisk.)

9. Δημόκριτος δὲ ὁ τῆ Διὸς φωνῆ παρεκκαζόμενος καὶ λέγων τὰ δε περὶ τῶν ζυμπάντων ἐπεχειρήσε μὲν τὴν ἐπίνοιαν ἐκθέσθαι, πλείον δὲ ἰδιωτικῆς ἀποφάσεως οὐδὲν ἴσχυσεν, εἰπὼν Ἄνθρωπος ἐστὶ, ὃ πάντες ἴδμεν.

(Sextus Empiric. adv. Math. lib. VII § 265 p. 423 seqq. ed. Fabric.)

10. Ὁ γὰρ ἄμφαλός πρότερον ἐν μήτρῃσι, ὡς φησι Δημόκριτος, ἀγκυρῆβόλιον σάλου καὶ πλάνης ἐμφύεται, πείσμα καὶ κλήμα τῷ γινομένῳ καρπῷ καὶ μᾶλλοντι.

(Plutarch. de Amore prolis pag. 495 [vol. VII pag. 928 ed. Reisk.])

11. Τὸ κεράνιον πῦρ ἀκριβεῖα καὶ λεπτότητι θαυμαστόν ἐστιν, αὐτόθεν περὶ τὴν γένεσιν ἐκ καθαρᾶς καὶ ἀγνῆς ἔχον οὐσίας, καὶ πᾶν, εἴ τι συμμίγνυται νοτερόν, ἢ γεῶδες αὐτῷ, τῆς περὶ τὴν κίνησιν ὀξύτητος ἀποσειομένης καὶ διακαθαίρουσας. Διόβλητον μὲν οὐδέν, ὡς φησι Δημόκριτος, ὃ μὴ τὸ παρ' αἰθρίας στέγει σέλας. Τὰ μὲν οὖν πυκνὰ τῶν σωμάτων, χαλκός, ἀργυρός, χρυσοῦς ἀποστέγει καὶ φθείρεται, καὶ τήκεται πάσχοντα τῷ προσμάχεσθαι καὶ ἀντερεῖδειν· τῶν δ' ἀραιῶν καὶ πολυπόρων καὶ χαλῶντων ὑπὸ μανότητος ἀφαστι διεκλεῖ, καθάπερ ἱματίων καὶ ζύλων αὐῶν.

(Plutarch. Conviv. disp. lib. IV p. 665)

Περὶ αἰσθήσεων.

12. Δημόκριτος δὲ περὶ μὲν αἰσθήσεως οὐ διορίζει, πότερα τοῖς ἐναντίοις ἢ τοῖς ὁμοίοις ἐστίν· ἢ μὲν γὰρ τῷ ἄλλοιοῦσθαι ποιεῖ τὸ αἰσθάνεσθαι, ὁξείην ἂν τοῖς διαφόροις· οὐ γὰρ ἄλλοιοῦται τὸ ὅμοιον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου. Πάλιν δὲ τὸ μὲν αἰσθάνεσθαι καὶ ἄπλῶς τὸ ἄλλοιοῦσθαι τῷ πάσχειν· ἀδύνατον δέ, φησί, τὸ μὴ ταῦτά πάσχειν, καὶ ἕτερα ὄντα ποιεῖν ἕτερα, ἀλλὰ ταῦτόν τι πάσχειν τοῖς ὁμοίοις. Διὸ περὶ μὲν τούτων ἀμφοτέρως ἔστιν ὑπολαμβάνειν.

(Theophrast. lib. Περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν 49.)

13. Περὶ ἐκάστης δ' ἤδη αὐτῶν ἐν μέρει πειρᾶται λέγειν. Ὁρᾶν μὲν οὖν ποιεῖ τῆ ἐμφάσει· ταύτην δ' ἰδίως λέγει· τὴν γὰρ ἐμφρασιν οὐκ εὐθὺς ἐν τῇ κόρῃ γίνεσθαι, ἀλλὰ τὸν ἀέρα τὸν μεταξὺ τῆς ὀψεως καὶ τοῦ ὀρωμένου τυποῦσθαι, συστελλόμενον ὑπὸ τοῦ ὀρωμένου καὶ τοῦ ὀρώντος· ἀπαντος γὰρ αἰε γίνεσθαι τινα ἀπορροή· ἐπειτα τοῦτον στερεὸν ὄντα καὶ ἀλλόχρων ἐμφραίνεσθαι τοῖς ὀμμασιν ὑγροῖς· καὶ τὸ μὲν πυκνὸν οὐ δέχεσθαι, τὸ δ' ὑγρὸν διείναι. Διὸ καὶ τοὺς ὑγροὺς τῶν σκληρῶν ὀφθαλμῶν ἀμείνους εἶναι πρὸς τὸ ὀρᾶν, εἰ δὲ μὲν εἴω χιτῶν ὡς λεπτότατος καὶ πυκνότατος εἴη, τὰ δ' ἐντὸς ὡς μάλιστα σωματὰ καὶ κενὰ πυκνῆς καὶ ἰσχυρᾶς σαρκός, ἔτι δὲ ἱμάδος παχείας τε καὶ λιπαρᾶς, καὶ αἱ φλέβες κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς

lapsus est in verbis ejus, quibus definit, non magis δὲν esse quam μηδέν; δὲν nominans corpus, μηδὲν inane, quasi hoc quoque suam quandam naturam et substantiam habeat.

9. Democritus autem, qui Jovis voci assimilatur atque hæc de universis disserit, covatus quidem est exponere notionem, sed de ea nihil amplius potuit pronunciare quam imperitum vulgus, dicens: *Homo est quod omnes scimus.*

10. Primum enim in utero umbilicus nascitur, ut ait Democritus, tanquam ancora, qua foetus adversus fluctuationes nitatur, et tanquam retinaculum ac pedamentum conceptæ sobolis.

11. Fulminis ignis mirabilis est subtilitate et tenuitate, quam statim a prima origine habet ex pura et sincera substantia: et quidquid ei humidum aut terrestre admiscetur, id sui motus celeritate excutit atque expurgat. Nihil icitur fulmine, ut ait Democritus, quod non fulmen e celo missum impediatur atque retineatur. Quare corpora densa, ut aes, argentum, aurum, fulmen retardant, corrumpunturque et liquescunt eo, quod repugnant atque resistunt. At per rara multisque foraminibus hiantia ob

laxitatem eorum sine tactu discurrit fulmen, ut per vestes et arida ligna.

De sensibus.

12. Democritus de sensu non definit, utrum contrariis an similibus fiat. Quatenus enim sensum mutatione fieri dicit, videatur diversis, quum similia similibus non mutantur. Rursus autem nos sentire omninoque mutari contendit dum patiamur, dissimilia vero pati et diversa quidem diversa facere posse negat, sed simile aliquid similibus pati. Quapropter hæc utroque modo intelligi licet.

13. De singulis autem sensibus deinceps dicere conatur. Videre nos ait imaginum illapsu quem peculiariter describit; imaginem enim non statim in pupillam illabi, sed aerem inter oculum et illud quod cernitur, medium, contractum ab illo quod cernitur et qui cernit, formari; ab omni enim re fieri semper effluvium quoddam; deinde hunc aerem solidum et discolorum oculis humidis ut imaginem illabi, ita ut densum non accipiat, humidum peragret. Idcirco humidus oculus duris meliores esse ad videndum, si membrana externa quam tenuissima et solidissima sit, interna autem quam maxime fungosa et inania carne solida et valida, atque humore crasso et ni-

εἰθεῖται καὶ ἀνικμοί, καὶ δημοσχημονοῖεν τοῖς ἀποτυπουμένοις. Τὰ γὰρ ὁμόφυλα μάλιστα ἐκαστον γνωρίζειν.

(Theophrastus ibid. 50.)

16. Πρῶτον μὲν οὖν ἀτοπος ἢ ἀποτύπωσις ἢ ἐν τῷ ἀέρι· δεῖ γὰρ ἔχειν πυκνότητα καὶ μὴ θρύπτεσθαι τὸ πυκνούμενον, ὥσπερ καὶ αὐτὸς λέγει παραβάλλων, τοιαύτην εἶναι τὴν ἐντύπωσιν, ὅλον εἰ ἐκμάξαις εἰς κηρόν. Ἐπειτα μᾶλλον ἐν ὕδατι τυπούσθαι δυνατὸν, ὅσῳ πυκνότερον ἦττον δὲ ὁρᾶσθαι. Καίτοι προσῆκε μᾶλλον. Ὅλως δὲ ἀποβροθὸν ποιοῦντα τῆς μορφῆς, ὥσπερ ἐν τοῖς περὶ τῶν εἰδῶν, τί δεῖ τὴν ἀποτύπωσιν ποιεῖν; αὐτὰ γὰρ ἐμφαίνεται τὰ εἶδωλα.

(Theophrastus ibid. 51.)

15. Ἄλλ' ἴσως τὴν ἔμφρασιν ὁ ἥλιος ποιῶν, τὸ φῶς ὥσπερ ἐπιφέρων ἐπὶ τὴν ἔρην, καθάπερ ζοικα βούλευσθαι λέγειν· ἐπεὶ τὸ γε τὸν ἥλιον ἀπωθούντα ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἀποπλαττόμενον πυκνοῦν τὸν ἀέρα, καθάπερ φησὶν, ἀτοπον· διακρίνειν γὰρ κέφαλα μᾶλλον.

(Theophrastus ibid. 54.)

16. Τὴν δ' ἀκοὴν παραπλησῶς ποιῶν τοῖς ἄλλοις· εἰς γὰρ τὸ κενὸν ἐμπίπτοντα τὸν ἀέρα κίνησιν ἐμποιεῖν, κλῆν ὅτι κατὰ πᾶν μὲν ὁμοίως τὸ σῶμα εἰσέναι, μάλιστα δὲ καὶ πλείστον διὰ τῶν ὤτων, ὅτι διὰ πλείστου τε κενοῦ διέρχεται καὶ ἥμιστα διαμίμνει· διὸ καὶ κατὰ μὲν τὸ ἄλλο σῶμα οὐκ

αἰσθάνεσθαι, ταύτη δὲ μόνον. Ὅταν δὲ ἐντὶς γένηται, σκίδνασθαι διατέχου· τὴν γὰρ φωνὴν εἶναι θρυπτομένου τοῦ ἀέρος καὶ μετὰ βίας εἰσόντος.

(Theophrast. ibid. 55.)

17. Ὅσπερ οὖν ἐκτός ποιῶν τῇ ἀφῆν τὴν αἰσθησιν, οὕτω τῇ ἀκοῇ ἐντός. Ὄξυτατον δ' ἀκούειν, εἰ δὲ μὲν ἔξω χιτῶν εἴη κωνός, τὰ δὲ φλέβια κενὰ καὶ ὡς μάλιστα ἀνικμα καὶ εὐτρητα κατὰ τε τὸ ἄλλο σῶμα καὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς ἀκοάς· ἔτι δὲ τὰ ὁστὰ πυκνὰ καὶ ὁ ἐγκέφαλος εὐκρατος, καὶ τὸ περὶ αὐτὸν ὡς ξηρότατον· ἀθρόον γὰρ ἂν οὕτως εἰσέναι τὴν φωνήν, ἅτε διὰ πολλοῦ κενοῦ καὶ ἀντικμου καὶ εὐτρητοῦ εἰσοῦσαν, καὶ ταχὺ σκίδνασθαι καὶ ὁμαλῶς κατὰ τὸ σῶμα, καὶ οὐδὲ ἐκπίπτειν ἔξω.

(Theophrastus ibid. 56.)

18. Τὸ μὲν οὖν σαφῶς ἀφορίζειν ὁμοίως ἔχει τοῖς ἄλλοις, ἀτοπον δὲ καὶ ἀδύλον κατὰ πᾶν τὸ σῶμα τὸν ψόφον εἰσέναι, καὶ ὅταν εἰσέλθῃ διὰ τῆς ἀκοῆς, διαχεῖσθαι κατὰ πᾶν, ὥσπερ οὐ ταῖς ἀκοαῖς ἀλλ' ὅλην τῷ σῶματι τὴν αἰσθησιν οὔσαν. Οὐ γὰρ, εἰ καὶ συμπάσχει τι τῇ ἀκοῇ, διὰ τοῦτο καὶ αἰσθάνεται. Πάσαις γὰρ τοῦτο γε ὁμοίως ποιεῖ· καὶ οὐ μόνον ταῖς αἰσθήσεσιν, ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ. Καὶ περὶ μὲν ὕψεως καὶ ἀκοῆς οὕτως ἀποδίδωσι· τὰς δ' ἄλλας αἰσθήσεις σχεδὸν ὁμοίως ποιῶν τοῖς κλείστοις.

(Theophrastus ibid. 57.)

tide, venæ denique ad oculos pertinentes rectæ humorisque expertes et similes figura imaginibus conformatis sint. Sui enim generis res maxime quidque cognoscere.

14. Ac primum quidem inepta est imaginis in aere conformatio; nam quod densatum est servare oportet hanc densitatem, neque conteri, quemadmodum ipse dicit comparatione proposita, tali modo fieri informationem, quall in cera aliquid imprimas. Deinde eo facilius simulacrum in aqua imprimi potest, quo densior est; difficilius autem cerni. At oportebat facilius. Omnino eum qui formæ effluvium statuit, ut in libro de imaginibus, quid opus est imaginis conformationem ponere? Ipsa enim simulacra il-labuntur.

15. Sed fortasse illapsam sol efficit, lucem quasi oculo afferens, ut Democritus videtur dicere voluisse; quum, quod ait, solem repellentem a sese effingendo densare aerem absurdum sit; ea enim solis natura est, ut aerem potius discernat.

16. Auditum vero similiter atque cæteri (philosophi) definit: aere enim in vacuum irruente motum effici, sed (quod Democriti proprium est) aerem per totum corpus similiter penetrare, maxime autem per aures, quoniam licet per plurimum vacuum pervadat et minime permaneat;

ideo in reliquis corporis partibus (sonum) non sentiri, sed solis in auribus. Ubi autem ad interna pervenerit, celeriter dimanare; esse (i. e. oriri) enim vocem aere contrito et per vim ingrediente.

17. Eodem igitur modo quo extrinsecus factu sensum fieri statuit, ita intus auditu. Acutissime audiri, si membrana externa densa, venæ inanes et quam maxime sine humore et bene tum ad reliquum corpus tum ad caput autem perforatæ, ossa autem firma et cerebrum bene mixtum, et quod circumdet, quam siccissimum sit. Ita enim vocem plenam intrare, per multum vacuum et humore carens et bene perforatum progressam, citoque dimanare æqualiter per corpus serpendo, neque excidere.

18. Democritus igitur in iis quæ perspicue definit similia profert ac cæteri (philosophi), ineptum vero atque obscurum est (quod ait) per totum corpus penetrare sonum et ubi per aurem intraverit, per totum corpus diffundi, quasi tum non solæ aures, sed universum corpus sentiat. Nam si quid etiam una cum auribus afficitur, ideo tamen non et ipsum sentit. Enimvero omnibus (sensibus) hoc similiter ascribit, neque his tantum, sed etiam animæ. De visu quidem et auditu ita statuit; cæteros sensus similiter definit ac plerique.

1. Περὶ δὲ τοῦ φρονεῖν ἐπὶ τσοῦτον εἴρηκαν, ὅτι γίνεται, συμμετρῶς ἔχουσης τῆς ψυχῆς μετὰ τὴν κίνησιν· ἔάν δὲ περιθερμὸς τις ἢ περιψυχρὸς γένηται, μεταλλάττειν φησί. Δίδει καὶ τοὺς παλαιοὺς καλῶς τοῦθ' ὑπολαβεῖν, ὅτι ἐστὶν ἄλλοφρονεῖν. Ὡστε φανερόν, ὅτι τῇ κράσει τοῦ σώματος ποιεῖ τὸ φρονεῖν· ὅπερ ἴσως αὐτῇ καὶ κατὰ λόγον ἐστὶ, σῶμα ποιῶντι τὴν ψυχὴν.

(Theophrastus *ibid.* 58.)

1. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἴσως συνηκολουθηκέναι τοῖς ποιῶσιν ὁλως τὸ φρονεῖν κατὰ τὴν ἀλλοίωσιν· ἥπερ ἐστὶν ἀρχαιοτάτη δόξα. Πάντες γὰρ οἱ παλαιοὶ καὶ οἱ ποιηταὶ καὶ σοφοὶ κατὰ τὴν διάθεσιν ἀποδιδόσασιν τὸ φρονεῖν.

(Theophrastus *ibid.* 72.)

1. Βαρὺ μὲν οὖν καὶ κούφον τῷ μεγέθει διαίρει Δημόκριτος. Εἰ γὰρ διακριθεὶς ἐν ἑαστον τῶν ἀμικτων (εἰ καὶ κατὰ σχῆμα διαφέρει) σταθμοῦ ἂν ἐπὶ μεγέθει τὴν φύσιν ἔχειν· οὐ μὴν ἀλλ' ἐν γὰρ τοῖς μικτοῖς κουφότερον ἂν εἶναι τὸ πλέον ἔχον κενόν, βαρύτερον δὲ τὸ ἕλαττον.

(Theophrastus *ibid.* 61.)

2. Ἐν ἑνίῳ μὲν οὕτως εἴρηκαν· ἐν ἄλλοις δὲ κούφον εἶναι φησὶν ἀπλῶς τὸ λεπτόν. Παρακλησίως δὲ καὶ περὶ σκληροῦ καὶ μαλακοῦ· σκληρὸν μὲν γὰρ εἶναι τὸ πυκνόν, μαλακὸν δὲ τὸ μανόν, καὶ τὸ μᾶλλον τε καὶ ἥττον καὶ μάλιστα κατὰ λόγον. Διαφέρειν δ' ἔτι τὴν θέσιν καὶ τὴν ἐναποληψὶν τῶν κενῶν τοῦ σκληροῦ καὶ μαλακοῦ καὶ τοῦ βαρέος καὶ κούφου. Διὸ σκληρότερον μὲν εἶναι σίδηρον,

βαρύτερον δὲ μόλυβδον· τὸν μὲν γὰρ σίδηρον ἀνωμάλως συγκραῖσθαι, καὶ τὸ κενὸν ἔχειν πολλαχῆ, καὶ κατὰ μεγάλα πεπυκνωσθαι, καὶ κατὰ ἕνια ἀπλῶς πλέον ἔχειν κενόν· τὸν δὲ μόλυβδον ἕλαττον ἔχοντα κενὸν ὁμαλῶς συγκραῖσθαι, κατὰ πᾶν ὁμοίως μανόν· διὸ βαρύτερον μὲν, μαλακώτερον δ' εἶναι τοῦ σιδήρου.

(Theophr. *ibid.* 62.)

23. Περὶ μὲν οὖν βαρέος καὶ κούφου καὶ σκληροῦ καὶ μαλακοῦ ἐν τούτοις ἀφορίζει· τῶν δ' ἄλλων αἰσθητῶν οὐδενὸς εἶναι φύσιν, ἀλλὰ πάντα πάθη τῆς αἰσθήσεως ἀλλοιουμένης, ἐξ ἧς γίνεσθαι τὴν φαντασίαν. Οὐδὲ γὰρ τοῦ ψυχροῦ καὶ τοῦ θερμοῦ φύσιν ὑπάρχειν, ἀλλὰ τὸ σχῆμα μεταπίπτου ἐργάζεσθαι καὶ τὴν ἡμετέραν ἀλλοίωσιν· ὅ, τι γὰρ ἂν ἄθρου ἦ, τοῦτ' ἐνισχύειν ἐκάστω, τὸ δ' εἰς μικρὰ διανενημημένον ἀναίσθητον εἶναι. Σημεῖον δέ, ὡς οὐκ εἰσὶ φύσει, τὸ μὴ ταῦτα πᾶσι φαίνεσθαι τοῖς ζώοις, ἀλλ' ὅ ἡμῖν γλυκύ, τοῦτ' ἄλλοις πικρόν, καὶ ἑτέροις ὀξύ, καὶ ἄλλοις δριμύ, τοῖς δὲ στρυφόν· καὶ τὰ ἄλλα δὲ ὡσαύτως. Ἐτι δ' αὐτοὺς μεταβάλλειν τὴν κρίσιν κατὰ τὰ πάθη καὶ τὰς ἡλικίας· ἦ καὶ φανερόν, ὡς ἡ διάθεσις αἰτία τῆς φαντασίας. Ἀπλῶς μὲν οὖν περὶ τῶν αἰσθητῶν οὕτως δεῖν ὑπολαμβάνειν. Οὐ μὴν ἀλλ' ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα, καὶ ταῦτα ἀνατίθησι τοῖς σχήμασι· πλὴν οὐχ ἀπάντων ἀποδίδωσι τὰς μορφάς, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν χυλῶν καὶ τῶν χρωμάτων· καὶ τούτων ἀκριβέστερον διορίζει τὰ περὶ τοὺς χυλοὺς, ἀναφέρων τὴν φαντασίαν πρὸς ἄνθρωπον.

19. De sana mente ita loquitur, sapere nos, si anima post motum convenienter et apte se habeat; si quis autem inmodum calidus frigidusve fiat, mentem perturbari dicit. Quare priscos præclare intellexisse, hanc esse mentis alienationem. Unde patet, Democrito sanam mentem corporis mixtione constare, id quod fortasse ipsis rationi convenit, qui animam corpus esse censent.

20. Sed in his rebus illos videtur secutus esse, qui sanam mentem e mutatione penitere volunt, quæ vetustissima est opinio. Omnes enim prisci et poetæ et sapientes pro corporis affectione nos sapere decernunt.

21. Grave igitur et leve magnitudine distinguit Democritus. Si enim (eorum quæ non sunt mixta) unumquidque discernatur (etiãsi formâ differat), gravitatis naturam in magnitudine sitam esse (docet); sed inter mixta levius esse, quod plus vacui habeat, gravius, quod minus.

22. Ita quidem in nonnullis locis dixit; in aliis tamen leve esse simpliciter dicit tenue. Pariter quoque de duro et molli; quippe durum esse densum, molle contra rarum, et magis minusve (durum et molle) omnino pro rata parte (densum et rarum). Differre porro situm et injectum vacuorum spatiorum duri et mollis, gravis et levis. Ita-

que durius esse ferrum, gravius plumbum. Ferrum enim inæqualiter compositum esse, multisque in locis vacuum habere, et multis quidem in partibus densatum esse, et in nonnullis prorsus plus habere vacui. Plumbum vero, cui minus vacui insit, æqualiter compositum et per omnes partes similiter rarum esse. Ideo plumbum gravius quidem, sed tamen mollius esse ferro.

23. De gravi igitur et levi et duro et molli talia his locis definit; cæterorum vero sensilium nullius naturam, sed omnia affectiones sensus commutata, ex quo imaginatio oriatur, esse. Neque enim vere esse frigidi et calidi naturam, sed formam quo tempore ipsa transmutetur, nostram quoque mutationem efficere; scilicet quod plurimum sit, hoc in quoque valere, quod autem in exiguis particulas distributum sit, non esse sensile. At (hæc sensilia) natura sua non esse, inde patere, quod illa non eadem omnibus animalibus appareant, sed quod nobis quidem dulce, hoc aliis amarum, rursus aliis acutum, nonnullis acre, quibusdam austerum et reliqua eodem modo. Nos quoque ipsos sententiam mutare secundum affectiones viteque a-tates; unde corporis statum rei illius imaginariæ causam esse liqueat. Ita igitur prorsus de sensilibus esse existimandum. Enimvero sicut cætera, ita et hæc ad formas revocat, non tamen omnium figuras recenset, sed magis saporum et colorum, ex quibus rursus accuratius definit sapes, perceptionem imaginariam homini tribuens.

γάρ ὄντα, καὶ τυπόμενα τοῖς περιέχουσι, μίγνυσθαι ἂν τῷ παντί· οὐ περιφερῶν δέ, ὅτι τὸ μὲν ἀλμυρὸν τραχύ, τὸ δὲ περιφερές λεῖον· σκαληνῶν δὲ διὰ τὸ μὴ περιπλάττεσθαι· διὸ ψαφάρῶν εἶναι.

(Theophrastus *ibid.* 66.)

1. Τὸν δὲ δριμύτην μικρὸν καὶ περιφερῆ καὶ γωνιοειδῆ, σκαληνὸν δὲ οὐκ ἔχειν· τὸν μὲν γὰρ δριμύτην πολυγωνίον ποιεῖν τῇ τραχύτητι, θερμαίνειν καὶ διαχεῖν διὰ τὸ μικρὸν εἶναι καὶ περιφερῆ καὶ γωνιοειδῆ· καὶ γὰρ τὸ γωνιοειδές εἶναι τοιοῦτον. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἐκάστου δυνάμεις ἀποδίδωσιν, ἀνάγων εἰς τὰ σχήματα· ἀπάντων δὲ τῶν σχημάτων οὐδὲν ἀκέραιον εἶναι καὶ ἀμιγές τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ἐν ἐκάστῳ (χυλῶ) πολλὰ εἶναι καὶ τὸν αὐτὸν ἔχειν λεῖον καὶ τραχέος καὶ περιφερῶς καὶ ὀξέος καὶ τῶν λοιπῶν· θ δ' ἂν ἐνῆ πλείστον, τοῦτο μάλιστα ἐνισχύειν πρὸς τε τὴν αἰσθησιν καὶ τὴν δυνάμειν. Ἔτι δὲ εἰς ὁποῖαν εἴξιν ἂν εἰσέλθῃ, διαφέρειν οὐκ ὄλιγον· καὶ διὰ τοῦτο τὸ αὐτὸ τάναντία, καὶ τάναντία τὸ αὐτὸ πάθος ποιεῖν ἐνίοτε.

(Theophrastus *ibid.* 67.)

Περὶ χρωμάτων.

30. Δημόκριτος φύσιν μὲν μηδὲν εἶναι χροῶμα, τὰ μὲν γὰρ στοιχεῖα ἄποια, τὰ τε μεσῶτα καὶ τὸ κενόν· τὰ δ' ἐξ αὐτῶν συγκρίματα κηρῶσθαι διαταγῆ τε καὶ ῥυθμῶ καὶ προτροπῆ, ὧν ἡ μὲν ἔστι τάξις, ἡ δὲ σχῆμα, ἡ δὲ θέσις· παρὰ ταῦτα γὰρ αἱ φαντασίαι. Τοῦτων δὲ τῶν πρὸς τὴν φαντασίαν χρωμάτων

τέτταρες αἱ διαφοραὶ, λευκοῦ, μέλανος, ἐρυθροῦ, χλωροῦ.

(Stobæus *Eclog. phys. lib. I cap. 17 pag. 364 seqq. ed. Heer.*)

11. Διὸ μάλλον εὐλογον, σώματα εἶναι ἀδιαίρετα— ὅπερ ποιεῖ Δημόκριτος· διὸ καὶ χροῖτην οὐ φησὶν εἶναι, τροπῆ γὰρ χρωματίζεσθαι.

(Aristoteles de *Gener. et corr. I, 2.*)

32. Τῶν δὲ χρωμάτων ἀπλᾶ μὲν λέγει τέτταρα· λευκὸν μὲν οὖν εἶναι τὸ λεῖον· θ γὰρ ἂν μὴ τραχύ, μηδ' ἐπισκιάζῃ μηδὲ δυσδιόδον τι, τοιοῦτον πᾶν λαμπρὸν εἶναι. Δεῖ δὲ καὶ εὐθύτροπα καὶ διαυγῆ τὰ λαμπρὰ εἶναι. Τὰ μὲν οὖν σκληρὰ τῶν λευκῶν ἐκ τοιούτων σχημάτων συγκείσθαι, ὅλον ἢ ἐντὸς πλάξ τῶν κογχυλίων· ταῦτα γὰρ ἂν ἄσκια καὶ εὐαγῆ καὶ εὐθύτροπα εἶναι· τὰ δὲ ψαθυρὰ καὶ εὐθρυπτα ἐκ περιφερῶν μὲν λοξῶν δὲ τῇ θέσει πρὸς ἄλληλα, καὶ τὰς δύο συζεύξεις, τὴν θ' ἄσκιαν τὰξιν ἔχειν ὅτι μάλιστα ὁμοίαν. Τοιούτων δ' ὄντων, ψαθυρὰ μὲν εἶναι, διότι κατὰ μικρὸν ἢ συναφίς· εὐθρυπτα δέ, ὅτι ὁμοίως κείνται· ἄσκια δέ, διότι λεῖα καὶ πλατεῖα· λευκότερα δὲ τῷ τὰ σχήματα τὰ εἰρημένα καὶ ἀκριβέστερα καὶ ἀμιγέστερα εἶναι, καὶ τὴν τάξιν καὶ τὴν θέσιν πρὸς ἄλληλα ἔχειν μάλλον τὴν εἰρημένην.

(Theophrastus de *Sensu et sensil. § 73.*)

33. Τὸ μὲν οὖν λευκὸν ἐκ τοιούτων εἶναι σχημάτων. Τὸ δὲ μέλαν ἐκ τῶν ἐναντιῶν, ἐκ τραχέων καὶ σκαληνῶν καὶ ἀνομοίων· οὗτος γὰρ ἂν σκιάζῃ καὶ οὐκ εὐθεῖς εἶναι τοὺς πόρους οὐδ' αὐδιόδους. Ἔτι

dis vero, quia salsum asperum, rotundum autem glabrum sit. Ex inæqualibus denique, quod (aliis saporibus) non obstruitur ideoque durus sit.

29. Postremo acrem saporem parvum et rotundum et angularem, sed non inæqualem : acrem enim asperitate sua angulosum quid efficere, calefacere et perfundere, quoniam parvus et rotundus et angularis sit omneque angulare ita se habeat. Pari autem modo reliquas cujusque vires exponit, ad figuras referens; verum omnium figurarum nullam esse sinceram atque a cæterarum admixtione liberam, sed in unoquoque (sapore) multas esse, eundemque habere (figuram) glabri et asperi et rotundi et acuti et reliquorum, quæ autem maxima insit, hanc maxime ad sensum efficiendum vimque ostendendam valere. Præterea in quem (corporis) habitum incidat sapor, multum interesse, ideoque fieri, ut eadem (corporis nostri) affectio contraria, et contraria eandem affectionem nonnunquam exhibeant.

De coloribus.

30. Democritus nihil per se colorem esse dixit, nam elementa quidem, plenum et inane, nullam qualitatem habere, quæ autem ex his componantur, ordinatione,

forma et collocatiōe, id est ordine, figura et situ colorari; inde enim fieri perceptiones (visa). Colorum autem visu perceptorum quattuor esse genera inter se diversa : album, nigrum, rubrum, viridem colorem.

31. Quapropter magis consentaneum fuerit, corpora esse individua—quod Democritus statuit; quocirca et colorem non dicit esse, collocatiōe enim colorari.

32. Colorum quattuor genera simplicia esse dicit; atque album quidem esse leve : quod enim neque asperum sit, neque obumbret, neque difficulter sit pervium, id omne candidum esse. Candida vero et recte perforata et translucida esse oportere. Alborum igitur dura et talibus consistere figuris, qualis sit concharum crusta interna; hæc enim esse vacua umbræ et pellucida et recte perforata; friabilia autem et fragilia et rotundis quidem, sed situ, quem habeant inter se, obliquis (composita esse), ac duas conjunctiones totumque ordinem quam simillimum habere. Itaque friabilia esse, quia brevi intervallo esse tangant, fragilia autem, quia similem habeant situm, porro umbræ vacua, quia levia sint et lata, albiora denique, quando figuræ supra memoratæ et accuratiores et minus mixtæ sint, ordinemque et situm, de quo locuti sumus, magis invicem habeant.

33. Album igitur colorem et talibus constare figuris. Nigrum vero e contrariis, ex asperis et inæqualibus et dissimilibus : ita enim illum obumbrare, neque recta esse ejus foramina nec facilia transitu. Effluvia etiam lenta et

ὁ δὲ τὰς ἀποβροὰς νοθεύει καὶ ταραχώδεις· διαφέρειν γάρ τι καὶ τὴν ἀποβροήν, τῶν ποίων εἶναι πρὸς τὴν φαντασίαν, ἣν γίνεσθαι διὰ τὴν ἐναποληψίν τοῦ ἀέρος ἄλλοιαν.

(Theophrastus ibid. 74.)

34. Πρῶτον μὲν οὖν τὸ πλείους ἀποδοῦναι τὰς ἀρχάς, ἔχει τινὰ ἀπορίαν· οἱ γὰρ ἄλλοι τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, ὡς τούτων ἀπλῶν ὄντων μόνων. Ἐπειτα τὸ μὴ πᾶσι τοῖς λευκοῖς μίαν ποιῆσαι τὴν μορφήν, ἀλλ' ἑτέραν τοῖς σκληροῖς καὶ τοῖς ψαθυροῖς· οὐ γὰρ εἰκὸς ἄλλην αἰτίαν εἶναι τοῖς διαφοροῖς κατὰ τὴν ἀφήν· οὐδ' ἂν ἔτι τὸ σχῆμα αἰτιον εἶναι τῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν θέσιν. Ἐνδέχεται γὰρ καὶ τὰ περιφερῆ καὶ ἀπλῶς πάντα ἐπισκιάζειν ἑαυτοῖς· σημεῖον δέ· καὶ γὰρ αὐτὸς ταύτην φέρει τὴν πίστιν, ὅσα τῶν λεῖων μέλανα φαίνεται. Διὰ γὰρ τὴν σύμφυσιν καὶ τὴν τάξιν, ὡς τὴν αὐτὴν ἔχοντα τῶν μέλανι, φαίνεσθαι τοιαῦτα· καὶ πάλιν ὅσα λευκὰ τῶν τραχέων· ἐκ μεγάλων γὰρ εἶναι ταῦτα, καὶ τὰς συνδέσεις οὐ περιφερεῖς, ἀλλὰ προκρῶσας καὶ τῶν σχημάτων τὰς μορφὰς μιγνυμένας, ὡσπερ ἀναθαμίδας τὰ πρὸ τῶν ταυχῶν ἔχει χρώματα· τοιοῦτον γὰρ ὄν, ἄσκιον εἶναι, καὶ οὐ κωλύεσθαι τὸ λαμπρῶν.

(Theophrastus ibid. 79.)

35. Ἐρυθρὸν δ' ἐξ ὀλωνπερ τὸ θερμόν, πλὴν ἐκ μειζόνων. Ἐὰν γὰρ αἱ συγκρίσεις ὡς μεζούων ὄντων τῶν σχημάτων, μᾶλλον ἐρυθρὸν εἶναι.

Ἰσημεῖον δ', ὅτι ἐκ τοιούτων τὸ ἐρυθρὸν· ἡμεῖς τε γὰρ θερμαινομένους ἐρυθραίνεσθαι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πυρούμενα, μέχρις ἂν οὐ ἔχη τὸ τοῦ πυροειδοῦς. Ἐρυθρότερα δὲ τὰ ἐκ μεγάλων ὄντα σχημάτων, ὅσον τὴν φλόγα καὶ τὸν ἀνθρακα τῶν χλωρῶν ἕλων ἢ τῶν αὐῶν, καὶ τὸν σίδηρον δὲ καὶ τὰ ἄλλα τὰ πυρούμενα· λαμπρότατα μὲν γὰρ εἶναι τὰ πλείστον ἔχοντα καὶ λεπτότατον πῦρ, ἐρυθρότερα δὲ τὰ παχύτερον καὶ ἑλαττον. Διὸ καὶ ἦττον εἶναι θερμὰ τὰ ἐρυθρότερα· θερμὸν γὰρ τὸ λεπτόν. Τὸ δὲ χλωρὸν ἐκ μὲν τοῦ στερεοῦ καὶ τοῦ κενοῦ συνεστάναι, ἐκ μεγάλων δ' ἀμφοῖν. Τῇ δὲ θέσει καὶ τῇ τάξει αὐτῶν τὴν χροᾶν γίνεσθαι.

(Theophrast. ibid. 75.)

36. Ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τῶν χλωρῶν μὴ ἀποδοῦναι μορφήν, ἀλλὰ μόνον ἐκ τοῦ στερεοῦ καὶ τοῦ κενοῦ ποιεῖν.

(Theophrastus ibid. 82.)

37. Τὰ μὲν οὖν ἀπλᾶ χρώματα τούτοις κεχρῆσθαι τοῖς σχήμασιν· ἕκαστον δὲ καθαρώτερον, ὅσῳ ἂν ἐξ ἀμιγεστέρων ᾖ. Τὰ δὲ ἄλλα κατὰ τὴν τούτων μίξιν· ὅσον τὸ μὲν χρυσοειδὲς καὶ τὸ τοῦ χαλκοῦ καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἐκ τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ ἐρυθροῦ· τὸ μὲν γὰρ λαμπρὸν ἔχειν ἐκ τοῦ λευκοῦ, τὸ δὲ ὑπέρυθρον ἀπὸ τοῦ ἐρυθροῦ· πίπτειν γὰρ εἰς τὰ κενὰ τοῦ λευκοῦ τῇ μίξει τὸ ἐρυθρὸν. Ἐὰν δὲ προστεθῇ τούτοις τὸ χλωρὸν, γίνεσθαι τὸ κάλλιπτον χρῶμα· δεῖν δὲ μικρὰς τοῦ χλωροῦ τὰς συ-

turbida; differre enim aliquatenus et effluvia eo modo quo natura sua ad perceptionem referantur, quæ aëris injectu commutetur.

34. Ac primum quidem quod plura principia enumerantur, id dubitationem quandam habet; reliqui enim album et nigrum solos esse simplices colores volunt. Deinde quod non omnibus albis eadem forma tribuitur, sed alia duris, alia friabilibus; neque enim consentaneum, iis quæ (colore) differant, aliam esse differentie causam et tactu profectam, neque figuram esse hujus differentie causam, sed magis situm. Quippe et rotunda omninoque omnia se ipsa obumbrare possunt: cui rei indicio sunt, quæ ipse Democritus ad fidem faciendam affert, quæcumque inter lævia nigra videntur. Ob concretionem enim et ordinem eundem, quem nigra habeant, (ait) talia apparere; et præterea quæcumque inter aspera videntur alba: hæc enim e magnis constare, eorumque nexus non rotundus esse, sed prominentes, figurarumque conformationem mixtionem fieri, quemadmodum aggesta ante muros terra gradus contineat; propter hanc naturam colorem umbræ vacuum esse, neque impediri candidum.

35. Rubrum autem ex iisdem quidem compositum esse, e quibus calidum, sed tamen e majoribus. Quanto enim in figurarum æqualitate majores sint particule, e quibus

concreverunt, tanto rubriorem esse colorem. Signo autem esse, e talibus rubrum quoque constare, quod calcifaci rubeamus, itemque reliqua omnia igni calentia, quamdiu igneam speciem præ se ferant. Quæ vero rubriora sint, e magnis coaluisse figuris, ut flammam et carbonem lignorum viridium vel aridorum et ferrum et cætera quæ in igne ponantur: candidissima enim esse, quæ plurimum ignem et tenuissimum habeant, rubriora vero quæ crassiorem et minorem. Ideo fieri, ut rubriora minus calida sint; calidum enim tenue. Viridem denique colorem e solido quidem et vacuo, utroque autem magno conflari. Cæterum situ et ordine eorum ipsam colorem nasci.

36. Ineptè etiam agit, quod viridis coloris formam non exponit, sed tantum e solido et vacuo eum compositi dicit.

37. Simples igitur colores his esse figuris, sed ut quisque e minime mixtis conflatus sit, ita esse purissimum. Reliquos pro (varia) horum mixtionem oriri, ut auro similem et aëris colorem cæterosque hujusmodi ex albo et rubro: eos enim candidum retinere ex albo, subrubrum ex rubro, quum in partes albi vacuas rubrum mixtionem incidat. Quibus si viride admisceatur, pulcherrimum nasci colorem: oportere autem exiguas viridis particulas

κρίσεις εἶναι· μεγάλας γὰρ οὐχ οἶόν τε, συγκειμέ-
νων οὕτω τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ ἐρυθροῦ. Διαφόρους
δ' ἔσονται τὰς χροάς, τῶ πλέον καὶ ἑλαττον λαμ-
βάνειν.

(Theophrastus ibid. 76.)

38. Τὸ δὲ πορφυροῦν ἐκ λευκοῦ καὶ μέλανος καὶ ἐρυ-
θρου· πλείστην μὲν μοῖραν ἔχοντος τοῦ ἐρυθροῦ,
μικράν δὲ τοῦ μέλανος, μέσην δὲ τοῦ λευκοῦ.
Διὸ καὶ ἡδὺ φαίνεσθαι πρὸς τὴν αἴσθησιν. Ὅτι
μὲν οὖν τὸ μέλαν καὶ τὸ ἐρυθρὸν αὐτῶ ἑνυπάρχει,
φανερὸν εἶναι τῇ ὄψει· διότι δὲ τὸ λευκόν, τὸ λαμ-
πρόν καὶ διαυγὲς σημαίνειν· ταῦτα γὰρ ποιεῖν τὸ
λευκόν. Τὴν δ' ἰσάτιν ἐκ μέλανος σφόδρα καὶ
χλωροῦ· πλείω δὲ μοῖραν ἔχειν τοῦ μέλανος. Τὸ
δὲ πράσινον ἐκ πορφυροῦ καὶ τῆς ἰσάτιδος, ἢ ἐκ
χλωροῦ καὶ πορφυροειδοῦς**** τὸ γὰρ θεῖον εἶναι
τοιούτων καὶ μετέχειν τοῦ λαμπροῦ. Τὸ δὲ κυα-
νοῦν ἐξ ἰσάτιδος καὶ πυρώδους, σχημάτων δὲ πε-
ριφερῶν καὶ βελονοειδῶν, ὅπως τὸ στιλβὸν τῶ
μέλανι ἐνῆ.

(Theophrastus ibid. 77.)

39. Τὸ δὲ καρύτινον ἐκ χλωροῦ καὶ κυανοειδοῦς· ἐὰν δὲ
χλωρὸν πλέον μιχθῆ, φλογοειδὲς γίνεσθαι· τὸ γὰρ
κατάσκιον καὶ μελανόχρων ἐξείργεσθαι. Σχεδὸν

δὲ καὶ τὸ ἐρυθρὸν τῶ λευκῶ μιχθὲν χλωρὸν ποιεῖν
εὐαγὲς καὶ οὐ μέλαν· διὸ καὶ τὰ φυόμενα χλωρὰ
τὸ πρῶτον εἶναι πρὸ τοῦ θερμανθῆναι καὶ διαχει-
σθαι. Καὶ πλήθει μὲν τοσοῦτον ἐπιμεμῆχθαι
χρωμάτων, ἄπειρα δὲ εἶναι τὰ χρώματα καὶ τοὺς
χυλοὺς κατὰ τὰς μίξεις, ἐὰν τις τὰ μὲν ἀφαιρῆ,
τὰ δὲ προστιθῆ, καὶ τῶν μὲν ἑλαττον μίση, τῶν
δὲ πλέον· οὐθὲν γὰρ ὅμοιον ἔσσεσθαι θάτασον
θατέρω.

(Theophrastus ibid. 78.)

Περὶ ὁσμῆς.

40. Περὶ δὲ ὁσμῆς προσαφορίζει [σχεδὸν ὁμοίως τοῖς
πλείστοις· οὐδὲν γὰρ ἴδιον] εἰρηκέ γε, πλὴν το-
σοῦτον, ὅτι τὸ λεπτόν ἀπορρέον ἀπὸ τῶν παχέων
ποιεῖ τὴν ὁσμὴν· ποῖον δὲ τι τὴν φύσιν ὄν ὑπὸ τίνος
πάσχει, οὐκέτι προσέθηκεν· ὅπερ ἴσως ἦν κυριώ-
τατον.

(Theophrastus ibid. 82.)

41. Οὐδὲν χρῆμα μάτην γίνεται, ἀλλὰ πάντα ἐκ λό-
γου τε καὶ ὑπ' ἀνάγκης.

(Stob. Ecl. phys. p. 160.)

esse, quæ adjungantur; neque enim fieri posse, ut
magnæ accedant conjunctis ita rubro et albo. Quippe di-
versos fore colores majoribus minoribusve partibus ad-
jectis.

38. Purpureum ex albo et nigro et rubro compositum
esse, maximam partem rubro obtinente, exiguum nigro,
mediam albo. Quare evenire, ut sensui jucundus sit color.
Nigrum quidem et rubrum eo contineri videntibus esse
perspicuum, album vero inesse, splendido et translucido
significari, quippe quæ albo efficiantur. Glasti colorem
ex nullo nigro et viridi constare, ita tamen, ut major in
eo nigri pars sit. Porraceum et purpureo et glasti colore,
vel e viridi et purpureo;**** sulphur enim talis coloris
et candidi particeps esse. Cæruleum autem e glasti et ignis
colore, figuris rotundis et acui similibus eadem ratione,
quæ (satis, ut) lucidum nigro inest.

39. Nucibus similem colorem e viridi et cæruleo; sin
autem plus viridis admisceatur, flammeum nasci, quum

opacum et nigrum removeatur. Rubrum vero cum albo
mixtum fere viride efficere purum nec nigrum; itaque
fructus primum virides esse, antequam calefiant et matu-
rescant. Tantam quidem colorum copiam commisceri at-
que innumerabiles esse colores et sapes pro varia
mixtione, si quis hæc adimat, illa apponat, et horum
minus admisceat, illorum plus: nullum enim alteri simi-
lem fore.

De odore.

40. De odore præterea statuit (fere similiter ac plerique;
nihil enim peculiare) pronuntiavit, nisi hoc, effici odorem
tenuiore materia e crassioribus effluente, sed quale suapte
natura sit et a quo afficiatur, non amplius addidit: id quod
fortasse summi erat momenti.

41. Nihil temere fit, sed omnia ratione et necessitate
contingunt.

Γ. ΕΚ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΖΩΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.

FRAGMENTA LIBRORUM DE ANIMALIBUS.

1. Λέγει Δημόκριτος τῶν ζώων μόνον τὸν λέοντα ἐκπεπταμένοις τίκεσθαι τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἤδη τρόπον τινὰ τεθυμωμένον, καὶ ἐξ ὠδίνων δρασεῖοντά τι μανικόν.

(Ælian. de animal. nat. lib. V cap. 39.)

2. Λέγει δ' Ἀριστοτέλης, καὶ Δημόκριτος πρὸ ἐκείνου, Θεόφραστος τε ἐκ τρίτων καὶ αὐτὸς φησι, μὴ τῷ ἄλμυρῷ ὕδατι τρέφεσθαι τοὺς ἰχθύς, ἀλλὰ τῷ παρακειμένῳ τῇ θαλάττῃ γλυκεῖ ὕδατι.

(Ælian. de animal. nat. lib. IX cap. 64.)

3. Λέγει Δημόκριτος πολύγονον εἶναι τὸν καὶ κύνα, καὶ τὴν αἰτίαν προστίθησι λέγων, ὅτι πολλὰς ἔχει τὰς μήτρας καὶ τοὺς τόπους τοὺς δεκτικούς τοῦ σπέρματος. Ὅ τινον θορὸς οὐκ ἐκ μιᾶς ὁρμῆς ἀπάσας αὐτὰς ἐκπληροῖ, ἀλλὰ δις τε καὶ τρίς ταῦτα τὰ ζῶα ἐπιθόρνυται, ἵνα ἡ συνέχεια πληρωσῆται τὰ τοῦ γόνου δεκτικά. Ἡμίονους δὲ λέγει μὴ τίκεται, μὴ γὰρ ἔχειν ὁμοίας μήτρας τοῖς ἄλλοις ζώοις, ἑτερομόρρους δὲ ἥμισυ δυνάμεις γοῆν δέξασθαι· μὴ γὰρ εἶναι φύσεως ποτήματα ἡμίονον, ἀλλὰ ἐπινοίας ἀνθρωπίνης καὶ τολμῆς, ὡς ἂν εἴποις, μοιχίδιον ἐπιτέχνημα τοῦτο καὶ κλέμμα. Δοκεῖ δέ μοι τοῦτο, ἢ δ' ὅς. τοῦ ὄνου ἵππον βιασαμένου κατὰ τύχην κυῆσαι, μαθητὰς δὲ ἀνθρώπους τῆς βίας ταύτης γεγεννημένους εἶτα μέντοι προσελθεῖν ἐπὶ τὴν τῆς γοῆς αὐτῶν συνήθειαν. Καὶ μάλιστα γὰρ τοὺς τῶν Λιθῶν ὄνους μεγίστους ὄντας ἐπιβαίνειν ταῖς

ἵπποις, οὐ κομώσαις, ἀλλὰ κεκαρμέναις. Ἐχουσιν γὰρ τὴν ἐαυτῆς ἀγλαίαν τὴν διὰ τῆς κόμης οὐκ ἂν ὑπομῖναι τὸν τοιούτου γαμετὸν οἱ σοφοὶ τοὺς τούτων γαμῶσιν.

(Ælian. de animal. nat. lib. XII cap. 16.)

4. Ἐν τοῖς νοτίοις μᾶλλον τὰ ἐμβρυα ἐκπίπτειν Δημόκριτος λέγει, ἢ ἐν τοῖς βορείοις. Καὶ εἰκότως γαυνοῦσθαι γὰρ ὑπὸ τοῦ νότου τὰ σώματα ταῖς κούσῃς καὶ δίστασθαι, ἅτε τινον τοῦ σκίτους διακεχυμένου καὶ οὐχ ἥρμοσμένου πλανᾶσθαι καὶ τὰ κούσιμα, καὶ θερμαινόμενα δεῦρο καὶ ἐκίσε διολισθαίνειν καὶ ἐκπίπτειν βῆον. Εἰ δὲ εἴη πάγος καὶ βορρῆς καταπνοῖα, συμπέπτης μὲν τὸ ἐμβρυον, δυσκίνητον δὲ ἔστω καὶ ὡς ταράττεται ὡς ὑπὸ κλύδωνος ἅτε καὶ ἀκλυστον καὶ ἐν γαλήνῃ ὅν ἄρρωταί τε καὶ σύντονον καὶ διαρκὲς πρὸς τὸν κατὰ φύσιν χρόνον τῆς ζωογονίας. Οὐκοῦν ἐν κρυμῷ μὲν φησιν ὁ Ἀδθηρίτης συμμένειν, ἐν ἀλέᾳ δὲ ὡς τὰ πολλὰ ἐκπίπτουσι. Ἀνάγκη δὲ εἶναι λέγει τῆς θερμῆς πλεοναζούσης δίστασθαι καὶ τὰς φλέδας καὶ τὰ ἄρθρα.

(Ælian. de animal. nat. lib. XII cap. 17, de abortibus.)

5. Αἰτίαν δὲ ὁ αὐτὸς λέγει τοῖς ἐλάφοις τῆς τῶν κεράτων ἀναφύσεως ἐκίσην εἶναι. Ἡ γαστήρ αὐτοῖς ὡς ἔστι θερμότης, ἠμολογεῖ, καὶ τὰς φλέδας δὲ αὐτῶν τὰς διὰ τοῦ σώματος περικυκίας παντὸς ἀραιότητας λέγει, καὶ τὸ ὁστέον τὸ κατεληφὸς τὸν ἐγκέφαλον λε-

1. Ex animalibus solum leonem nasci oculis apertis Democritus ait, tanquam statim a partu iracundum et furore percipitum aliquid meditantem.

2. Aristoteles et ante hunc Democritus et tertius Theophrastus dicit non aqua salsa, sed dulci, quæ juxta salsam reperitur, pisces (qui mare incolunt) alii.

3. Cur sus et canis sint tam fecundæ, Democritus causam affert, quod multiplicem vulvam et seminis sedes receptorices multas habeant. Eas omnes semen non uno initu explet, sed iterum et sæpius eæ seminantur, ut frequentia seminis receptacula impleantur. Mulæ idem non parere ait, neque enim similes aliis vulvas animalibus habere, sed forma diversas minime concipere posse; neque enim mulas esse naturæ opus, sed humanæ machinationis audaciæque, ut ita dicam, adulterinum inventum et furtum. Videri autem sibi ait forte accidisse, ut quum asinus vim equæ intulisset, hæc gravida redderetur atque ut postea homines hujus violentiæ discipuli facti in consuetudinem procreandi hæc jumenta adducerentur. Imprimis Libyæ asini maximi equas non comatas superveniunt,

sed tonsas. Neque enim has comæ ornamento superbie tes harum rerum periti ajunt ejusmodi maritos pati.

4. In austrinis magis quam septentrionalibus regionibus partus excidere ait Democritus. Cujus rei hanc probabilem affert causam, quia ventrem ferentibus corpora austro laxentur et resolvantur: idcirco corpore dilatato et male compacto partus errare et vagari, eisdemque calefactos huc et illuc dilabi et facilius excidere. Contra si fæste borea aeris temperies frigida sit, fætus frigore contrahi, ita ut non facile locis suis moveantur neque ulla tempestate turbentur, quoniam omnis procellæ expertes sæmæque fruentes tranquillitate bene valeant et roborati ad pariendi tempus a natura constitutum durare possint. Quamobrem in frigore ait Abderita fætus manere, calore ut plurimum excidere. Hoc enim superante necessario fieri dicit, ut vix pariter atque artus fatiscent.

5. Causam cur cervis cornua renascantur idem Democritus hanc esse perhibet. Ventrem iis calidissimum esse concedit et eorum venas per universum corpus pertinentes esse rarissimas dicit, et os quod cerebrum amplectitur membranæ instar tenuissimum et perquam rarum esse.

πτότατον εἶναι καὶ ὑμενώδες καὶ ἀραιόν, φλέβας τε ἵντιϋθεν καὶ εἰς ἀκραν τὴν κεφαλὴν ὑπανίσχειν παχυσατίας· τὴν γούν τροφὴν καὶ ταύτης τε τὸ γονιμώτατον ἕκιστα ἀναδίδουσαι. Καὶ ἡ μὲν πιμαλὴ αὐτοῖς ἐξωθεν, ψοῖ, περιχίται, ἡ δὲ ἰσχυρὸς τῆς τροφῆς ἐς τὴν κεφαλὴν διὰ τῶν φλεβῶν ἀναθόρνεται· ἔνθεν οὖν τὰ κέρατα ἐκρῦσθαι διὰ πολλῆς ἐπαρδόμενα τῆς ἱμαῶδος. Συνεργῆς οὖν οὕσα ἐπιβρέουσά τε ἐξωθεῖται προτέρω. Καὶ τὸ μὲν ὑπερίσχον ὑγρὸν ἐξω τοῦ σώματος σκληρὸν γίνεταί, πηγνύοντος αὐτὸ καὶ κερατοῦντος τοῦ ἀέρος· τὸ δὲ ἔνδον εἶτι μεμυκὸς ἀπαλὸν ἐστί. Καὶ τὸ μὲν σκληρύνεται ὑπὸ τῆς ἐξωθεν ψύξεως, τὸ δὲ ἀπαλὸν μένει, ὑπὸ τῆς ἔνδον ἀλέας. Οὐκοῦν ἡ ἐπίφυσις τοῦ νέου κέρατος τὸ πρεσβύτερον ὡς ἀλλότριον ἐξωθεῖ, ὀλιβόντος τοῦ ἔνδον καὶ ἀνωθεῖν τοῦτο θέλοντος, καὶ ὀδυνῶντος, καὶ σφύζοντος, ὥσπερ ἐπιαιγομένου τεχθῆναι καὶ προελθεῖν. Ἡ γὰρ τοι ἱμαῶς πηγνυμένη καὶ ὑπανατέλλουσα ἀτρεμεῖν ἀδύνατός ἐστι· δύναται γὰρ αὐτῇ σκληρὰ γενομένη καὶ ἐπωθεῖται τοῖς προτέροις. Καὶ τὰ μὲν πλείω ἐκθλίβονται ὑπὸ τῆς ἰσχυρῆς τῆς ἔνδον ἤδη δὲ τινα καὶ κλάδος περισεθέντα καὶ ἐμποδίζοντα εἰς τὸν ὠκὺν ὄρμον ὑπὸ βρομῆς τὸ θηρίον ὠθοῦμενον ἀπέβρηξε. Καὶ τὰ μὲν ἐξώλισθε, τὰ δὲ ἔτοιμα ἐκκύπτειν ἡ φύσις προάγει.

(Ælian. de animal. natur. lib. XII cap. 18.)

6. Τοῖς τομαῖσι βουσί, Δημόκριτος λέγει, σχολιά, λεπτά καὶ μακρὰ φύεται τὰ κέρατα· τοῖς δὲ ἐνόρχοις παχέα τὰ πρὸς τῇ βίβη, καὶ ὀρθὰ καὶ πρὸς μῆκος προ-

κοντα ἦττον. Καὶ πλατυμετώπους εἶναι λέγει τούτους τῶν ἐτέρων πολλῶ μᾶλλον. Τῶν γὰρ φλεβῶν πολλῶν ἐνταῦθα οὖσῶν, εὐρύνεσθαι τὰ ὀστέα ὑπ' αὐτῶν. Καὶ ἡ ἐκφυσις δὲ τῶν κεράτων παχυτέρα οὕσα εἰς πλάτος τὸ αὐτὸ τῷ ζῶν μέρος προάγει καὶ ἐκείνο· οἱ δὲ τομαῖαι μικρὸν ἔχοντες τὸν κύκλον τῆς ἕδρας τῆς τῶν κεράτων, πλατύνονται ἦττον, ψοῖ.

(Ælian. de animal. nat. lib. XII cap. 19.)

7. Οἱ δὲ ἀκερῶ ταῦροι τὸ τρηματώδες (οὕτω δὲ ὀνομάζει Δημόκριτος) ἐπὶ τοῦ βρέγματος οὐκ ἔχοντες (εἴη δ' ἂν τὸ σπαραγγώδες λέγων) ἀντιτύπου τοῦ παντός ὄντος ὀστέου καὶ τὰς σφύρας τῶν χυμῶν οὐ δεχόμενου, γυμνοὶ τε καὶ ἀμοιροὶ γίνονται τῶνδε τῶν ἀμυντηρίων. Καὶ αἱ φλέβες δὲ αἱ κατὰ τοῦ ὀστέου τοῦδε ἀτροφώτεραι οὖσαι, λεπτότεραι τε καὶ ἀσθενέστεραι γίνονται. Ἀνάγκη δὲ καὶ ξηρότερον τὸν αὐχένα τῶν ἀκεράτων εἶναι· λεπτότεραι γὰρ καὶ αἱ τούτου φλέβες, ταύτη τοι καὶ ἐβρωμένοι ἦττον. Ὅσαι δὲ Ἀράβιαι βόες θήλειαι μὲν εἰσι τὸ γένος, ἐκφυεῖς δὲ ἐς τὰ κέρατα, καὶ ταύταις τις ἐπισύβροια πολλῆ τῶν χυμῶν; ψοῖ, τροφῇ τῆς εὐγενοῦς βλάστης τοῖς κέρασιν ἐστί. Ἄκερῶ δὲ καὶ αὐταὶ οὖσαι τὸ δεκτικὸν τῆς ἱμαῶδος ὀστέου στερεώτερόν τε ἔχουσι καὶ δέχεσθαι τοὺς χυμοὺς ἤκιστον. Καὶ συνελόντι εἰπεῖν, αὐξῆς ἡ ἐπιβροή αἰτία τοῖς κέρασι· ταύτην δὲ ἄρα ἐποχετεύουσι φλέβες πλαῖσταί τε καὶ παχύταται καὶ ὑγρὸν κούουσαι, ὅσον καὶ δύναται στέγειν.

(Ælian. de animal. nat. lib. XII c. 20.)

indeque ad capitis verticem crassissimas venas exoriri : idcirco nutrimentum et cibi partem validiorem nativo calore celeriter digeri. Ac pinguedo quidem, quæ in cibis est, extrinsecus, inquit, ipsis circumfunditur, quod solidius in eis est, per venas in caput surgit ; inde cornua ait multo humore irrigata enasci. Hic humor quum continenter affluat (quod ex eo coalescit), promovetur et truditur foras. Quidquid igitur ejus extra corpus eminet, durescit aere ipsum solidante et in corneam duritiem confirmante ; quod intra cutem adhuc inclusum tenetur, molle est. Atque alterum quidem externa refrigeratione rigescit, alterum interno calore molliem servat. Quocirca recens cornu subnascens vetus tanquam alienum expellit, dum interior pars premit alteram eamque sursum pellere gestit simulque eam dolore afficit et ipsa e dolore laborat, quæ nascendi cupiditate flagrans et in lucem prorumpere festinans. Humor enim concreescens ac paulatim surgeas immotus manere nequit : quippe viribus pollet, postquam obduruit, et in priora impellitur. Itaque magna cornuum pars interno robore expellitur : nonnulla etiam arborum ramis circumplicata et feram ad cursum incitamentum impediencia vi abrumpi solent. Sic ubi alia lente prodierunt, alia ad eminentum parata naturæ beneficio proferruntur.

6. Babulo pecori castrato Democritus ait fortuosa, gra-

culia, longa nasci cornua, contra testibus prædito enasci secundum radicem crassa, recta, minusque proluxa. Hoc latiori quam alteros fronte esse dicit. Nam quum iis multæ sint venæ, his, inquit, ossa dilatantur. Simul et cornuam eruptio, quoniam crassior sit, hanc quoque partem ad eam, quæ reliquo animalis corpori respondeat, latitudinem perducit : castratis vero quod sedes cornuum et initium enascendi perparvum habeat circulum, minus dilatatur hæc pars.

7. Porro mutili boves trematodes (ut Democritus vocat) id est foraminatam sincipitis partem non habentes, quum os universum durum solidumque sit atque influxionem humorum non admittat, cornibus nudi ac mutili sunt. Venæ etiam circa idem os minus alimenti continent propterea quod pertenuæ et infirmæ sunt. Sed cervix quoque mutilorum boum necessario sicciore est, quum in ea pariter graciliores insint venæ atque idcirco minus validæ. Cæterum quæ in Arabia sunt vaccæ, eæ cornibus insignes esse solent, quod ad ea scilicet, inquit ille, humor copiosus, unde generosa illa germina nutriuntur, confluat. Ex his quæ cornibus carent os humorem recipere solitum solidius habent et haudquaquam ad eum recipiendum idoneum. Ut brevier dicam, incrementi causa cornibus est affluentia, quam sane plurimæ et crassissimæ venæ humore, quantum ferre possunt, gravidatæ invehunt.

Δ. ΕΚ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.

FRAGMENTA ASTRONOMICA.

1. Τὸν δὲ σκορπίον ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέραις λ'. Ἐν δὲ τῇ δ' ἡμέρᾳ Δημοκρίτῳ πλειάδες δύοσιν ἄμα ἡστ' ἀνεμοὶ χειμέριοι ὡς τὰ πολλὰ καὶ ψύχη, ἥδη καὶ πάχνη· ἐπιπνεῖν φιλεῖ· φυλλοβροεῖν ἄρχεται τὰ δένδρα μάλιστα. Ἐν δὲ τῇ ιγ' Δημοκρίτῳ λύρα ἐπιβάλλει ἄμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι καὶ ὁ ἀήρ χειμέριος γίνε-
ται ὡς ἐπὶ τὰ πολλὰ. Τὸν δὲ τοξότην ὁ ἥλιος διαπο-
ρεύεται ἐν ἡμέραις κθ'. Ἐν δὲ τῇ ις' Δημοκρίτῳ ἀετὸς ἐπιτέλλει ἄμα ἡλίῳ καὶ ἐπισημαίνειν φιλεῖ βροντὴν καὶ ἀστραπὴν καὶ ὕδατι ἢ ἀνέμῳ ἢ ἀμφοτέρῳ ὡς ἐπὶ τὰ πολλὰ. Τὸν δὲ αἰγόκερον ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέραις κθ'. Ἐν δὲ τῇ ιβ' Δημοκρίτῳ νότος πνεῖ.....
ὡς ἐπιτέλλει. Τὸν δὲ ὄδροχόον διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν ἡμέραις λ'. Ἐν μὲν οὖν τῇ β' Δημοκρίτῳ [γίνεται] χει-
μῶν. Ἐν δὲ τῇ ις' Δημοκρίτῳ ζέφυρος πνεῖν ἄρχεται καὶ παραμένει ἡμέρας γ' καὶ μ' ἀπὸ τροπῶν. Τοὺς δὲ ἰχθύας ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέραις λ'. Ἐν δὲ τῇ δ' Δημοκρίτῳ ποικιλαι ἡμέραι γίνονται ἀλευονίδες καλούμεναι. Ἐν δὲ τῇ ιδ' Δημοκρίτῳ ἀνεμοὶ πνεύουσι ψυχροί, οἱ ὀρθθαί καλούμενοι, ἡμέρας μάλιστα θ'. Τὸν δὲ κριὸν διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν ἡμέραις λα'. Ἐν δὲ τῇ ιγ' Δημοκρίτῳ πλειάδες κρύπτονται ἄμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι, καὶ ἀφανεῖς γίνονται νύκτας μ'. Τοὺς δὲ δι-
δύμους ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέραις λβ'. Ἐν δὲ τῇ ι' Δημοκρίτῳ ὕδωρ γίνεται. Ἐν δὲ τῇ κθ' Δημοκρίτῳ

ἄρχεται Ὀρίων ἐπιτέλλειν καὶ φιλεῖ ἐπισημαίνειν ἐκ αὐτῶν.

(Excerpta ex Gemini Element. astronom. cap. 16 p. 66 seqq. in Petavii Uranologio, Lutetiae Parisiorum 1630.)

Σεπτέμβριος.

ιζ' ὥρα ιδ' ὁ ἔσχατος τοῦ ποταμοῦ ἕως ἐπισημαίνειν Δημοκρίτῳ.

κθ' ὥρα ιδ' Δημοκρίτῳ βετός.

Ὀκτώβριος.

ἡ στάχυς ἐπιτέλλων Δημοκρίτῳ χειμάζει. Σπίρη ὄρα.

Νοέμβριος.

β' ὥρα ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου χηλῆς ἐπιτέλλει. Δημοκρίτῳ ψύχη καὶ πάχνη.

ιη' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου διδύμου ἐπί-
ριος ἀνατέλλει. Δημοκρίτῳ χειμῶν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν.

Scorpium sol permeat diebus triginta.

Die quarto Democrito pleiades occidunt summo mane : venti hiberni plerumque et frigora et pruina : solet oriri flatus : folia abjicere maxime incipiunt arbores. Die tertio decimo Democrito lyra ascendit una cum sole oriente et aer fit tempestuosus plerumque. Sagittarium sol percurrit diebus viginti novem.

Die sexto decimo Democrito aquila oritur simul cum sole et insuper significare solet tonitru et fulgur cum aqua aut vento aut utramque rem plerumque. Capricornum Sol peragrat diebus viginti novem. Die duodecimo Democrito auster spirat..... oritur, Aquarium permeat Sol diebus triginta. Die secundo Democrito hiems existit. Die sexto decimo Democrito Zephyrus incipit flare et manet per dies quadraginta tres a conversionibus. Pisces Sol percurrit diebus triginta. Die quarto Democrito varii oriuntur dies, qui vocantur dies halcyonum. Die quarto decimo Democrito frigidi flant venti, qui ornithias vocantur, per dies maxime novem. Arietem pertransit Sol diebus uno et triginta. Die tertio decimo Democrito pleiades occultantur simul cum Sole oriente neque apparent per noctes quadra-

ginta. Geminos Sol permeat diebus triginta duobus. Die decimo Democrito aqua existit. Die vicesimo nono Democrito Orion incipit oriri, et solet post ipsum significare.

September.

Septimo decimo die hora XIV ultima (stella) flavii maxime significat Democrito.

Vicesimo nono die hora XIV Democrito pluvia.

October.

Octavo die apica oriens Democrito tempestatem excitat Sementis tempus.

November.

Die secundo hora XIV lucida (stella) australis chelae oritur. Democrito frigora et pruina.

Die octavo decimo (stella) quae in capite est praecedentis geminorum, vespere oritur. Democrito tempestas terra marique.

Δεκέμβριος.

α' ὥρα ιε' δ λαμπρὸς τοῦ Περσεύς ἔψος δύνει. Δη-
μοκρίτῳ δ οὐρανὸς ταραχώδης καὶ ἡ θάλασσα ὡς τὰ
πολλά.

θ' ὥρα ιγ' κύων ἔψος δύνει· ὁ καλούμενος ἀξέ ἔψος
ζύνει καὶ ὁ ἔσχατος τοῦ ποταμοῦ ἐσπέριος ἀνατέλλει.
Δημοκρίτῳ σημαίνει.

ιδ' ὥρα ιδ' ὁ καλούμενος ἀξέ ἔψος δύνει. Δημοκρί-
τῳ βρονταί, ἀστραπαί, ὕδωρ, ἀνεμος.

Ἰανουάριος.

α' ὥρα ιδ' κύων ἐσπέριος ἀνατέλλει. Προκύων ἐσπέ-
ριος ἀνατέλλει. Δημοκρίτῳ χειμῶν ἐπισημαίνει.

θ' ὥρα ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς λύρας ἐσπέριος δύνει· ὁ
λαμπρὸς τοῦ ἀετοῦ ἐσπέριος δύνει. Δημοκρίτῳ νότος
ὡς τὰ πολλά.

κθ' Δημοκρίτῳ χειμῶν.

Φεβρουάριος.

ιγ' ὥρα ιε' ὁ ἔσχατος τοῦ ποταμοῦ κρύπτεται· ὁ
λαμπρὸς τοῦ Περσεύς ἔψος ἀνατέλλει· ὁ λαμπρὸς
τῆς λύρας ἐσπέριος δύνει. Δημοκρίτῳ ζέφυρος ἀρχεται
πνεῖν.

ιε' Δημοκρίτῳ ζέφυρος πνεῖ.

λ' Μητροδώρῳ χελιδὼν φαίνεται, ἐπισημαίνει Δημο-
κρίτῳ. Ποικίλας ἡμέραι καλούμεναι ἀλκυόνια.

December.

Primo die hora XV lucida (stella) Persei matutino occi-
dit. Democrito caelum turbulentum itidemque mare ple-
rumque.

Die nono hora XIII canis mane occidit. Capella quæ
vocalur, matutino occidit et postrema fluvii (stella) vespere
oritur. Democrito significat.

Die quarto decimo hora XIV capella occidit mane. De-
mocrito tonitrua, fulgura, aqua, ventus.

Januarius.

Primo die hora XIV canis vespere oritur. Procyon ve-
spere oritur. Democrito tempestas significat.

Die nono hora XIV lucida Iyræ (stella) vespere occidit:
lucida aquilæ vespere occidit. Democrito auster plerumque.

Die vicesimo nono Democrito tempestas.

Februarius.

Die tertio decimo hora XV postrema fluvii stella abscon-
ditur: splendida Persei oritur matutino: splendida Iyræ
vespere occidit. Democrito Favonius flare incipit.

Die quinto decimo Democrito Favonius spirat.

Die tricesimo Metrodoro hirundo conspicitur, significat
Democrito. Varii dies qui alcyonei dicuntur.

PHILOL. GRÆC.

Μάρτιος.

ια' ὥρα ιγ' ζ'' ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου ἰχθύος ἐπιτέλ-
λει, καὶ ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ δεξιῷ βατραχίῳ τοῦ Κεν-
ταύρου ἔψος δύνει. Δημοκρίτῳ ἀνεμοὶ ψυχροὶ ὄρνιθαι
ἐπὶ ἡμέρας πέντε.

κβ' Δημοκρίτῳ ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσεύς ἐπισημαί-
νει. Ἄνεμος ψυχρὸς.

Ἀπρίλιος.

α' ὥρα ιδ' στάχυς ἔψος δύνει. Δημοκρίτῳ σημαίνει.

Ἰούνιος.

θ' ὥρα ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ ὕδροχόου κρύπτεται. Δη-
μοκρίτῳ ὕδωρ ἐπὶ γῆν.

κζ' ὥρα ιγ' ζ'' ὁ κοινὸς ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὀρίωνος
ἐπιτέλλει. Δημοκρίτῳ ἐπισημαίνει.

Ἰούλιος.

δ' Δημοκρίτῳ ζέφυρος καὶ ὕδωρ ἔψον· εἶτα βορέαι
ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ.

Ἀύγουστος.

κς' ὥρα ιγ' ζ'' ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου ἰχθύος ἐσπέριος
ἀνατέλλει. Δημοκρίτῳ ἐπισημαίνει ὕδασι καὶ ἀνέμοις.

(Excerpta ex Ptolemæi libro qui inscribi-
tur Φάσεις ἀπλανῶν ἐπισημασιῶν in Petavii
Uranolog. p. 71 seqq.)

Martius.

Die undecimo hora XIII $\frac{1}{2}$ lucida stella piscis australis
oritur, et quæ in priore dextro musculo Centauri est,
mane occidit. Democrito venti frigidi ornithiæ in dies
quinque.

Die vicesimo secundo Democrito clara Persei stella si-
gnificat. Ventus frigidus.

Aprilis.

Die primo hora XIV spica mane occidit. Democrito
significat.

Junius.

Die nono hora XV lucida Aquarii stella occultatur. De-
mocrito aquæ cælestes super terram effusæ.

Die vicesimo quinto hora XIII $\frac{1}{2}$ stella communis fluvii
et pedis Orionis oritur. Democrito significat.

Julius.

Die quarto Democrito Favonius et pluvia matutina:
tum aquilones in dies septem.

Augustus.

Die vicesimo sexto hora XIII $\frac{1}{2}$ stella lucida piscis au-
stralis vespere oritur. Democrito significat pluvias et
ventis.

E. ΣΥΜΜΙΚΤΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

FRAGMENTA VARI ARGUMENTI.

Περὶ κώνου τομῆς.

1. Ἐτι τοίνυν δρα, τίνα τρόπον ἀπῆντησε (Χρύσιππος) Δημοκρίτῳ, διαποροῦντι φυσικῶς καὶ ἐμφύχως, εἰ κώνος τέμενοιτο παρὰ τὴν βᾶσιν ἐπιπέδῳ, τί χρὴ διανοεῖσθαι τὰς τῶν τμημάτων ἐπιφανείας, ἴσας ἢ ἀνίσους γινομένας; Ἄνισοι μὲν γὰρ οὔσαι τὸν κώνον ἀνώμαλον παρέξουσιν, πολλὰς ἀποχαράξεις λαμβάνοντα βαθμοειδεῖς καὶ τραχύτητας· ἴσων δ' οὔσων, ἴσα τμήματα ἔσται, καὶ φανείται τὸ τοῦ κυλίνδρου πεπονηθὸς ὁ κώνος, ἐξ ἴσων συγκείμενος καὶ οὐκ ἀνίσων κύκλων, ὅπερ ἔστιν ἀτοπώτατον.

(Plutarch. adv. Stoic. de commun. notit. p. 1079. vol. X pag. 446 ed. Reisk.)

Περὶ ποιήσεως.

2. Δημοκρίτος ὁμοίως· Ποιητῆς δὲ ἄσσα μὲν ἂν γράφῃ μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἱεροῦ πνεύματος, καλὰ κάρτα ἔστί.

(Clem. Alexandr. Strom. VI pag. 698. pag. 827 ed. Potter.)

Περὶ Ὁμήρου.

3. Ὁ μὲν Δημοκρίτος περὶ Ὁμήρου φησὶν οὕτως· Ὁ Μῆρος φύσις λαχὼν θεαζούσης, ἐπέων κόσμον ἐτεκτῆνατο παντοίων· ὡς οὐκ ἐνὸν ἄνευ θείας καὶ δαιμονίας φύσεως οὕτω καλὰ καὶ σαφῆ ἔπη ἐργάσασθαι.

De sectione conii.

1. Porro autem vide, quomodo occurrerit (Chrysippus) Democrito physiorum more et acriter quaerenti, si conus secundum basin planitie scetur, quid judicandum sit de segmentorum superficiebus, aequalesue fiant, an inaequales? Si enim sint inaequales, conum reddent inaequabilem, multas nanciscentem graduum instar incisuras et asperitates: sin aequales, erunt segmenta aequalia, videbiturque cono evenire, quod est cylindri, ut ex aequalibus, non inaequalibus constet circulis, quod est absurdissimum.

De poesi.

2. Similiter Democritus: *Quaecunque poeta cum divino spiritu sanctoque furore scribit, praeclara sunt.*

De Homero.

3. Democritus de Homero sic ait: *Homerus divino praeditus ingenio ornata omnis generis carmina composuit, quod non sine celesti ac divina indole tam pulchra tantaeque plena sapientiae carmina condere liceat.*

(Dio Chrysostomus orat. LIII init.)

Περὶ μουσικῆς.

4. Δημοκρίτος μὲν τοίνυν, ἀνὴρ οὐ φυσιολογώτατος μόνον τῶν ἀρχαίων, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰ ἱστορούμενα οὐδένοδς ἤττον πολυπράγμων, μουσικὴν φησὶ νεωτέρα εἶναι, καὶ τὴν αἰτίαν ἀποδίδωσι λέγων, αὐτὴν οὐκ εἶναι τῶν ἀναγκαίων, ἀλλὰ ἐκ τοῦ περιεῦντος ἤδη γίνεσθαι. Πλὴν ἀλλὰ ἀρχαιοτάτη δοκεῖ τι καὶ φέρειν τι θαυμασιώτατον καὶ ἐγκλείειν.

(Philodemus de Musica lib. IV in Vol. Herkul. tom. I pag. 135 col. 36.)

Περὶ Διός.

5. Ὅθεν οὐκ ἀπεικότως ὁ Δημοκρίτος τῶν λογίων ἀνθρώπων ὀλίγους φησὶν ἀνατείναντας τὰς χεῖρας ἐθαῦτα, ὅν νῦν ἡέρα καλούμεν οἱ Ἕλληνες πάντα, διὰ μυθεῖσθαι· (οἰομένους ὅτι) καὶ πάντα οὕτως οἶδε καὶ εἶδοι καὶ ἀπαίρεται καὶ βασιλεὺς οὗτος τῶν πάντων.

(Clemens Alexandr. Admonit. ad gent. pag. 45.)

Περὶ τῆς αὐτοῦ ἀποδημίας.

6. Ἐγὼ δὲ τῶν κατ' ἐμευτοῦν ἀνθρώπων γῆν πλείστην ἐπεπλανησάμην ἱστορίων τὰ μέγιστα, καὶ ἀέρας τε καὶ γέας πλείστας εἶδον, καὶ λογίων ἀνθρώπων πλείστων ἐσῆκουσα, καὶ γραμμῶν ξυμβέσιος μετ'

De musica.

4. Democritus veterum non modo summus naturae investigator, sed etiam ea quae historiae monumentis continentur, cognoscendi cupiditate nemine inferior, musicam ait ceterioris esse aetatis ejusque rei causam reddit, dicens, eam non esse in rebus necessariis, sed ex abundantia jam oriri. Veruntamen antiquissima videtur ac mirabile quod efficere miramque vim insitam habere.

De Jove.

5. Unde non immerito Democritus doctorum hominum paucos ait sublatis ad eum locum manibus, quem nunc universum Graeci aerem appellamus, Jovem vocare: omnia hunc et scire et dare et auferre rerumque universitatis regem esse credentes.

De peregrinatione sua.

6. Equidem nostrae aetatis hominum plurimas terras peragravi, disjunctissima quaeque lustrans, caeli solique genera plurima vidi, eruditos homines permultos audivi, neque me in componendis adjuncta demonstratione lucis

δέξις οὐδείς κώ με παρήλλαξε, οὐδ' οἱ Αἰγυπτίων
 ὀμίμοι Ἀρπιδονάπται· σὺν τοῖσδ' ἐπὶ πᾶσι ἐπ'
 εἰ πέντε ἐπὶ ξείνης ἐγενήθη.

(Democritus ap. Clement. Alex. Strom. I
 pag. 304 ed. Sylburg. lib. I § 15 p. 357 ed.
 Potter.)

7. Ἦλθον εἰς Ἀθήνας, καὶ οὐτις με ἔγνωκε.
 (Democritus ap. Diog. Laert. lib. IX, 36.)

Ἄδηλον.

8. Φυγῇ ἰθείῃ νεῦνται.

(Etymol. magn. s. v. νένωται.)

quam adhuc superavit, ne ii quidem Ægyptiorum,
 Harpedonaptes nominantur; apud hos autem postremo
 que per annos peregrinatus sum.

7. Veni Athenas, neque quisquam me agnovit.

Incertum.

8. Præcipiti fuga redibunt.

FRAGMENTA LIBRI DE AGRICULTURA.

1. Δημόκριτος φησιν, ὅτι τοιοῦτον χρῆ προσδοκῆν ἔσθαι τὸν χειμῶνα, ὅποια ἔσται ἡ τετάρτη καὶ εἰκοστὴ τοῦ Δίου μηνὸς ἡμέρα.

(Cassiani Bassi Geopon. lib. I cap. V, 3.)

2. § 1. Περὶ δὲ τῆς ὑδροφαντικῆς, ὑπὸ δὲ τινων ὑδρομαστευτικῆς λεγομένης νῦν ἐροῦμεν. Ἀποφαίνονται γὰρ οἱ [περὶ] τῶν ὑδροφαντικῶν τὴν ἐμπειρίαν εἰληφότες, τὰ μὲν πεδία ἀνδρα ὑπάρχειν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ τὰ μείζονα μᾶλλον τῶν ἐλασσόνων. Τῶν δὲ ὀρέων ἔνδρα τὰ πλείστα καὶ τὰς ὑπωρείας καθυγροτέρας τῶν ἀκρωρείων ὑπάρχειν, καὶ τὰ δασέα καὶ τὰ κατάδενδρα τῶν ψιλῶν. § 2. Τὰ δὲ ἐν τοῖς πεδίοις εὐρισκόμενα τῶν ὑδάτων ἀλμυρὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὰ δὲ ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς ὑπωρείαις γλυκέα· ἐὰν μὴ τινων ἢ γῆσις φθειρῆται διὰ τὴν τῶν ἐπιχειμένων ὑδάτων ἰδιότητα, ὡμίων, ἢ ἀλμυρῶν ὑπαρχόντων, ἢ νιτροδῶν, ἢ στυπτηρίαν ἔχόντων, ἢ θείων, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. § 3. Φυσικὰς δὲ τοῖς εἰρημένοις αἰτίας τοιάσδε προσάπτουσιν, ἀπὸ τῶν ὑδάτων τὸ λεπτομερέστατον αἶε καὶ ἐλαφρότατον ἔλκειν τὸν ἥλιον. § 4. Τὰ μὲν οὖν πεδία δι' ὅλης ἐπέχοντα τῆς ἡμέρας τὸν ἥλιον ἐξαμέλγειν τὸ ἔγρον καὶ ἐξατμίζειν, ὅθεν τὰ μὲν τελείως ἀνδρα ὑπάρχει, ἐν οἷς δὲ καταλείπεται τινα τῶν ὑδάτων, ἀλμυρὰ ἀβρίσκεται πάντως, τοῦ ἐλαφροῦ καὶ γλυκέος ἐξ αὐτῶν

ἀναλισκομένου, καθάπερ καὶ κατὰ τὴν θάλασσαν τὰ βέβηκε. § 5. Τὰ δὲ ἐν τοῖς ὄρεσι ὄντα τῶν ὑδάτων μὴ τὸ αὐτὸ πάσχειν, διὰ τὸ μὴ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐκपुरοῦσθαι τῇ ἀκτίνι, καὶ κεκλιμένην αὐτοῖς καὶ πρὸς βλαίαν προσπίπτειν. Ὅθεν τὰ πρὸς ἄρκτον ἔχοντα τὰ κλίσεις εὐδρότερα τῶν πρὸς μεσημβρίαν κεκλιμένων ἀποφαίνονται, καὶ τὰ πρὸς ἀνατολὰς καὶ δυσσημῆσον μὲν τῶν πρὸς ἄρκτον, πλείον δὲ τῶν πρὸς μεσημβρίαν κεκλιμένων, καὶ τὰ δασέα τῶν ψιλῶν εἰσι σκιάζεσθαι. § 6. Τὰς δὲ ὑπωρείας μᾶλλον καθυγρῆσαι εἶναι διὰ τὸ τὴν φορὰν εἰς τὸ κάτω μέρος τοῖς ὄρεσι εἶναι, καὶ συναγεσθαι τὰ ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν εἰς τὰ πενιόν, καὶ ὑπὸ τὰς ῥίζας τῶν ὀρέων. § 7. Ὅθεν καὶ τὰς πλείστας πηγὰς καὶ μεγίστας ἐν τοῖς τοιοῦτοις τόποις ὑπάρχειν, ἐν οἷς ὑπερκειμένα ἐστὶν ὄρη μεγάλα καὶ ὑψηλὰ καὶ δασέα, ἔχοντα κοιλους καὶ φαρτῆρας οἰκίους τόπους. Ἐν γὰρ τοῖς τοιοῦτοις τοῖς κατ' ἐκπεταγομένουσδε ὄμβρους καὶ διηθουμένουσδε κατὰ γῆ, τὰ πηγὰς αὖξιν. § 8. Τινὰ δὲ τῶν ὑδάτων παρὰ τὰς μὲν τὰς ὑπωρείας μὴ ἐκφανῆ γίνεσθαι, ποιησάμενοι ἕως τινὸς ὑποφορὰν κατὰ γῆς, οὕτως εἰς τὸ πρὸς ἐκθλίβεσθαι. Τὸ δὲ σύνολον, διὰ τὸν ἀνάγοντα πρὸς ἕως θαλάττης, φανέντα ἐξωθεῖσθαι. § 9. Τινὰ δὲ κατὰ τὴν θάλατταν διὰ τῆς γῆς ἐπὶ πολλὸν τόπον ἐν ταῖς ρεῖσιν ἐνεχθέντα οὕτως ἀναβλύει, καθάπερ ἐστὶν ἐν Ἀραβίᾳ

1. Democritus ait exspectari oportere, talem futuram esse hiemem, qualis dies vicesimus quartus mensis Novembris fuerit.

2. De aquæ inquisitione, vel ut alii dicunt, investigatione nunc disseremus. Qui enim aquarum investigandarum peritiam nocti sunt, pronuntiant quidem campos plerumque aquis carere, et majores magis minoribus. Ex montibus vero plurimos esse aquosos et imas ipsorum partes humidiores quam summas, præterea densos montes atque arboribus tectos magis humidos esse quam nudos. Aquæ vero quæ in campis reperiuntur, ut plurimum salis sunt, quæ autem in montibus et imis eorum partibus, dulces: nisi aliquarum sapor corrumpatur incumbentium aquarum proprietate, crudarum aut salsarum aut nitratarum, aut aluminatarum, aut sulphur aut aliud ejusmodi gerentium. Naturales autem causas eorum quæ diximus tales afferunt: solem ex aquis semper id quod tenuissimum ac levissimum est attrahere. Quare quum campos per totum diem sol occupet, humorem ex iis emulgere et in vaporem dissolvere, inde fieri, ut quidam penitus aquis careant, sed in quibus aliquid supersit, id omnino salsum reperiatur, levi ac dulci ex ipsis consumto, quemadmodum etiam mari contingat.

At non idem montium aquis evenire, quippe quæ nos per totum diem solis radiis exurantur, et ad quas inclinatius violenter accidunt. Unde etiam montes ad septentrionem inflexos iis qui ad meridiem vergunt aquosiores esse solent, itemque versus orientem et occidentem sites minus. Quodam quidem aquosos septentrionem spectantibus, magis autem ad meridiem inclinatibus, et densos arboribus magis aquosos quam nudos, quoniam obumbrentur. Cæterum imas montium partes magis aquosas esse, propterea quod aquæ deorsum ferantur et quæ in altis locis sint, ad humiles et sub ipsas montium radices congregentur. Inde fieri, ut plurimi maximique fontes in ejusmodi regionibus existant, quibus montes magni alti que ac densi locis concavis et vagrinosis insignes superincubantes reperiuntur. In talibus enim imbres per annum collectos atque in terram penetrantes, fontes augere. Quasdam vero aquas circa has imas montium partes non apparere, verum ubi intra terram aliquatenus subductæ cursum perfecerint, tum demum prorumpere. In universum autem locum ad mare ducentem in causa esse, ut appareant et propellantur. Quædam vero et in mare per longum terræ tractum in venis perductæ sic tandem erumpunt, qualis est aquatio prope Aradium

ευμα και τὸ ἐν Ἡρακλείᾳ τοῦ Πόντου. § 10. Τὰς ἐπ' ὑψηλῶν τόπων πηγὰς φερομένας λέγουσι, διὰ τὴν ὑπερχειμένους τόπους, παραχειμένου τοῦ λεγομένου Σαώκου και ἔχοντος οὐ μακρὰν τῆς κορυφῆς τόπου χεῖρι και παραγωγίδας και δυναμένους τὰ πλείστα οὐρανίων ὑδάτων δέχεσθαι. § 11. Τὰς μὲν οὖν βρύτους πηγὰς ὑπάρχειν ἀποφαίνονται διὰ τὰς δεδηγμένας αἰτίας. Εἶναι δὲ και ἐν τοῖς πλείστοις μέρεσι γῆς φλέβας ἐχούσας ὕδωρ. § 12. Καθάπερ γάρ, τί, και ἐπὶ τῶν ἐμφύχων σωματῶν συμβαίνει τὸ πᾶσι σῶμα φλεβῶν και ἀρτηριῶν διεκλιθεῖν συνεζῆσθαι, και ἐν τῇ γῇ τόπους τε ἀραιούς ὑπάρχειν, αἴρος ἦρει ὄντας, και φλέβας ὕδωρ ἐχούσας, και ἐν τισὶ πᾶσι πυκνὰς εἶναι και δι' ἀλλήλων πεπλεγμένας, τισὶ δὲ ἀραιότερας, αἷς ἐπιτυγχάνειν βραδίως τοὺς ζῆρατα ὀρύσσοντας διὰ τὸ πλῆθος και τὴν πυκνότητα. § 13. Πηγὰς οὖν ὁμοίως καλεῖσθαι και τὰς ἀναπτύξεις τῶν φλεβῶν διὰ τὸ παραμονίμως εἶναι, μακρότερους φερομένας και δι' ἀλλήλων τὸ ὕδωρ δεχομένας. § 14. Λιβάδας δὲ καλεῖσθαι τὰ ἀπὸ τῶν ὀμβρίων ἄνω διηθούμενα και κατὰ γῆς ἐν στεγνοῖς και σκιερῶν τόποις συνεσθηκότα, καθάπερ ἐν ἀγγείοις, μὴ ὑδῶν ἀπορροίας οὐσας· ὅθεν οὐδὲ διαμνεῖν τὰς λιβάδας, ἀλλὰ πᾶν συντόμως ἐκλείπειν, ἐὰν μὴ σφοδρὰ γαλάς αὐτὰς εἶναι συμβῆ. § 15. Τὰς δὲ πηγὰς αὐτὰς τε και λήγειν κατὰ τὴν τοῦ αἴρος περιστάσιν. § 16. Αὐγμῶν μὲν γὰρ γινόμενων, και τὰς πηγὰς λήγειν ἐπόμβρου δὲ τοῦ ἔτους ὄντος, ἐπαύξασθαι Τροφῆν ἢ λαμβάνειν, ὡς και ἀνωτέρω ἐβρήθη, τὰ κατ' αὐτὰς

ὑδάτα διὰ τῶν οὐρανίων ὑδάτων. § 17. Διὸ και μάλιστα αὐξασθαι τὰς πηγὰς περὶ χειμερινὰς τροπὰς, τοῦ μὲν ἡλίου μὴ ὁμοίως ἀκμαζόντος, τῶν δὲ ὀμβρῶν προστιθέντων, ὑπὸ δὲ τὰς θερινὰς και τοῦ κυνὸς τὴν ἐπιτόλῃν τούναντιον πάσχειν. § 18. Ταυγινώσκεισθαι δὲ τὰς εὐρισκομένας πηγὰς και τὰς λιβάδας τοιούτῳ τινὶ τρόπῳ. § 19. Τὴν μὲν γὰρ εὐρεθεῖσαν πηγὴν ἀπὸ φλεβῶν εὐγενοῦς πραέως και ἀρξάμενην βέειν ἐπίδοσθαι τε κατὰ μικρὸν ποιεῖσθαι, και ἕως τινὸς αὐξηθεῖσαν διαμνεῖν ὁμοίως, ἢ τὴν αὐτὴν ἔχειν δι' Ἰου βύσιν τῇ ἐξ ἀρχῆς εὐρεθεῖση, ἀν μὴτὶ ἐλλείπη διὰ τὴν τοῦ αἴρος περιστάσιν ἢ ἐπιθῆ. § 20. Τὰς λιβάδας δὲ οὐ φασι τὸ ὁμοίον ποιεῖν, ἀλλ' ἐν ἀρχῇ μὲν λάθρον, και πολὺ προεῖσθαι τὸ βεῦμα, μετ' οὐ πολλὸν δὲ χρόνον λήγειν. § 21. Οὐκ ἔωσιν οὖν τῇ τοιαύτῃ βεῦσει πιστεύειν, τοὺς δὲ ζητοῦντας τὰ ὕδατα πρῶτα μὲν κελεύουσι τοὺς τόπους, ἐν οἷς ἀν ἐπιθάλλονται ζητεῖν, ἐπιθεωρῆσαι, πῶς ἔχουσι τοὺς κλίμασι, και ποιοὶ τινες ὄντες τυγχάνουσι, σημείοις χρωμένους τοῖς δεδηλωμένοις. § 22. Και ἐὰν ὡς πόροι πρὸς ἐξίχνευσιν, και τὰ ἄλλα σημεῖα τὰ διὰ τῶν ἑδαφῶν και τῶν φυσικῶν. § 23. Σχοίνους τε γὰρ φυσικῶν, τινὲς ὀλοσχοίνους καλοῦσι, και βούτομον και βάτους και κύπειρον, ἣν τινες ζέρναι καλοῦσιν· ἐτι δὲ και ἄγρωσιν πολλὴν και εὐτροφον, καλάμους τε τοὺς καλουμένους Ἰνδικούς, ὑπὸ τινῶν δὲ μεστοκαλάμους, ἢ ἐνίαν βαλίτας και σύριγγας, δασεῖς και ἀπαλοὺς σημαίνειν φασίν, ὡς ὕδωρ ἔχοντος τοῦ τόπου. § 24. Και ὁμοίως κισσὸν τὸν θάλλοντα, ὅν τινες μαλακόκισσον προσαγορεύουσι, και συκῆν

ad Heracleam Ponticam. Porro aquas quæ ex locis editis emanant, defluos fontes vocant, idque ob superincubantes eos, adiacente verbi gratia monte qui Soaces nominatur, habente non longe a vertice locos asperos et cavernosos et capaces plurimæ cælestis aquæ. Juges igitur fontes propter causas memoratas existere statuunt. Esse vero præterea etiam in plurimis terræ partibus venas aquam ferentes. Quemadmodum enim, inquit, in vivis et animatis corporibus contingit, ut totum corpus venis et arteriis continuis distinctum sit, sic etiam in terra partim locos aëros existere eosque aëre plenos, partim venas aquam continentibus easque in aliis admodum densas et inter se multiplicatas, in aliis rariores esse, quas facile offendant punctorum fossores ob multitudinem et frequentiam. Fontes igitur similiter appellari etiam apertas venas, propterea quod stabiles sint et e longinquo ferantur et per se invicem aquam accipiant. At vero λιβάδας vocari aquas pluvia stillantibus ortas quæ intra terram opertis et umbrosis locis velut vasibus contineantur, neque venarum effluvia sint; inde accedere, ut ne permaneant quidem λιβάδες, sed citissime deficiant, nisi forte admodum magnæ sint. Fontes autem et augeri et declinare pro æris temperie. Siccitatibus enim obortis, fontes quoque declinare, pluvioso vero anno augescere. Namque alimenta sumere, ut superius etiam dictum est, fontium aquas e cælestibus aquis. Quæprop'et etiam

maxime augeri fontes circa solstitium hiernum, solo quidem non similiter urgente, imbribus vero (aliquid aquæ) adjicientibus: sub æstivum autem solstitium et canis exortum contrarium iis accidere. Cæterum dignosci fontes repletos et aquas stagnantes (λιβάδας) in hunc fere modum. Fontem repletum e generosa vena et leniter fluere impere et paulatim incrementa capere et ad certam mensuram auctum in eodem statu semper permanere, aut eundem perpetuo fluxum tenere, qui initio fuit, quum reperiebatur, nisi ob aeris temperationem aut deficiat aut (copiæ suæ) aliquid addat. Verum λιβάδας negant idem facere, sed principio quidem rapidum et multum emittere fluxum, cito autem deficere. Quare non permittunt ejusmodi fluxui fidem habere, sed aquarum vestigatores primum locos in quibus aquam querere aggrediuntur, diligenter contemplari jubent, quam habeant cæli inclinationem et quales tandem sint, signis indicatis utentes. Et si quidem foramina existierint ad investigationem aliaque signa tum ex solo, tum ex iis quæ inde enata sunt. Juncos enim nascentes, quos quidam mariscos vocant, et butomum et rubos et syperam, quam quidam zernani nominant, præterea gramin multum ac pingue, calamosque, quos appellant Indicos, alii autem mestocalamos, hoc est, plenas arundines, alii etiam sagittarios, itemque fistulas densas et teneras, signa esse ajunt loci aquam habentis. Similiter et hederam virentem, quam

ἀγρίαν καὶ οἰσύαν καὶ πταλίαν ἀγρίαν, ἔτι τε ἵππουριν, τὴν λεγομένην πεντάφυλλον βατράχιον τε, ἣν χρυσάνθεμον καλοῦσι. § 25. Καὶ καθόλου δὲ ὅσα ἂν ἢ πεφυκότα, μὴ φυτευθέντα ὑπάρχοντα, ἀλλὰ αὐτοφυῆ χλωρὰ καὶ εὐερινῆ καὶ δασέα, σημαίνει ἀφ' ὕδατος αὐτοῖς τὴν τροφήν ἀναδίδουσαι. § 26. Διὸ καὶ δεῖ πιστεύοντας τοῖς τοιοῦτοις σημείοις ὀρύσσειν, ἀποβάνας ἀπὸ τῶν σημείων κατώτερον ἢ ἔχη κλίμα ὁ τόπος, ὅθεν ὑπερδεδίους τὰς πηγὰς λαμβάνει. § 27. Ἡ ἵππουρις ἐκ τοῦ ἐτύμου τὸ ὄνομα ἔσπασεν. Ἔστι γὰρ ὁμοία τῇ τοῦ ἵππου οὐρᾷ, ἔχουσα τὰ φύλλα ταῖς θριξίν ὁμοία καὶ αὐτὸν τὸν καυλὸν ἀγόμενον ἀπὸ τῆς ῥίζης ὡς ἐπὶ τὸ ἄκρον λεπτότερον. Αὐτὸς δὲ ὁ καυλὸς ἐστὶ κενός, ὡς ὁ κάλαμος, ἔχων τὰ ἄρθρα διηρημένα, ἔξ ὧν ἄρθρων αἱ τριχῶδες φυλλάδες πέφυκαν. Ἐκ τοῦ δὲ εἶναι αὐτὸ σαλπγγιον προσαγορεύεται. § 28. Βούτομον γίνεται ἐν τοῖς ἔλεσι, φύλλα δὲ φέρει ὁμοία λειρίοις· οἱ βόες αὐτὰ ἡδέως βόσκονται καὶ ἐκβράσσουν· ὁ δὲ ἐκ μιᾶς ῥίζης οὐ καθ' ἓν ἀλλ' ὡς οἱ θάμνοι. § 29. Πεντάφυλλον ἐκ μιᾶς ῥίζης πολλὰ ἀναφέρει κλωνία καρφοειδῆ, σπιθαμαία, ἔξ ὧν ὁ καρπός. Φύλλα δὲ ἔχει ἰοικότα ἡδυόσμων, πάντα καθ' ἕκαστον μίσχον, σπανίως δὲ πλείονα, κυκλόθεν ἐσχισμένα πριονοειδῶς· ἄνθος δὲ ὠχρὸν. § 30. Βατράχιον ἢ χρυσάνθεμον φύλλα φέρει ὁμοία σαλίω, μελίζονα δὲ, ἄνθος χρυσοῖζον· ὅλη δὲ ἢ βοτάνη οὐ μείζων γίνεται δύο παλαιστῶν. § 31. Μαλακόκισσος ὁμοίον ἐστὶ κισσῷ, ἀπαλὸν δὲ ἐστὶ τοῖς

φύλλοις καὶ τῷ καυλῷ περιπλεκόμενον ὅπου ἂν τύγῃ· διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἑαυτὸ βασιτάζειν. Γεννᾶται δὲ μέλιστα ἐν τοῖς καλαμοκόποις καὶ γειώδεσι τόποις. § 32. Κύπειρον, ἣν τινες ζέραν καλοῦσι, φύλλα ἔχει ὁμοία κάρτω, ἀρτιφυῆ ἰσχνά, καὶ καυλὸν ὅσπερ σχόλου, ἰσχνότερον, ἐπ' ἄκρου δὲ σπέρμα ὡς κέγγρου· ῥίζαν, ὡς ὅσα ἑλαία μελινα, ἀρωματίζοντα τὴν γεύσιν. § 33. Τούτων δὲ τῶν καρφέων καὶ βοτανῶν πάντων τῶν προσηρημένων σημείοις κατατρονοῦντες ὅσας χρυσόμεθα ἐν τόποις τοῖς μὴ ἔχουσιν ὕδωρ, μήτε ἐπιβρυτον, μήτε πηγαῖον, μήτε φρεάτιον. Ὅπου γὰρ ἐν αὐταῖς αἱ βοτάναι φαίνονται, ὕδωρ ὑπόγειον εἶναι σημαίνουσι. § 34. Καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ, ὅσῳ ἂν μᾶλλον μεμαρασμένα φαίνονται, ἔγγιον εἶναι τοῦ ἑδάφους τὰ ὕδατα σημαίνουσι, ἀδύνατα καὶ μὴ παραμόνιμα. Ὅσῳ δὲ μᾶλλον βριθοντα καὶ χλωρότερα, ὑποκίεσθαι τὰ ὕδατα βαθύτατα καὶ παραμόνιμα δηλοῦσιν αἱ. § 35. Δεῖ δὲ καὶ τῶν ἑδαφῶν τὰ γένη συνθεορεῖν τῇ μὲν ἀργιλλώδῃ καὶ κισσηρώδῃ τῷ γένει, καὶ αὐχμηρῇ τῇ φύσει ὑπάρχοντα, παντάπασιν ἀνυδρὰ φασιν ὑπάρχειν. § 36. Τὰ δὲ γλοιώδη καὶ πυρώδη καὶ πηλώδη, καὶ μελλόγητα τε λιπαρὰ ὄντα, ψηφιδώδεις τε διαφύσεις ἔχοντα, μὴ ἀπογινώσκειν. § 37. Δεῖ δὲ τὰ ψηφιδώδη, μὴ ἀνατεταραγμένα εἶναι ἐν τῇ γῆ, ἀλλὰ κατὰ πλάτος ἐμπεφυκότα, καὶ καθόλου τὰ ἑτεροχρωματοῦντα τῆς γῆς αἱ πλακώδεις ἔχειν δεῖ τὰς συμφύσεις καὶ πικνῆς· μάλιστα δὲ ἔχουσιν αἱ σύνοδοι τῆς γῆς ἀνομοίας τὰς

nonnulli malacocisson, hoc est, mollem hederam cognominant, et ficum silvestrem, et salicem ulmumque agrestem, porro equisetum et quinq̄uefolium et ranunculum, quam herbam chrysanthemum vocitant. Et in universum quæcumque enata sunt et non plantata, sed sponte naturæ viridia et florida ac densa, ea indicio sunt alimentum ipsis ab aqua suppeditari. Quapropter ejusmodi signis fidere oportet ac fodere, ab ipsis signis inferius progrediendo, si inclinationem habeat locus, unde fontes aliis uberiores adipisceris. Equisetum ex similitudinis veritate nomen traxit. Est enim simile caudæ equinæ, folia habens setis similia et ipsum caulem prodeuntem a radice usque ad summum, tenuiorem. Verum ipse caulis vacuus est, velut arundo, articulos habens distinctos, ex quibus articulis capillacea folia exoriantur. At vero ex re ipsa salpingion appellatur. Butomum in paludibus nascitur, folia autem liliis fert similia, grata bubus pabula, quæ ex una pullulant radice, non singulatim, sed instar fruticum. Quinq̄uefolium ab una radice multos ramulos profert festucis similes, dodrantes, ex quibus fructus prodit. Folia habet similia menthæ, quina in singulis pediculis, raro autem alicubi plura, circumdrea ad serræ similitudinem fissæ; florem vero pallidum. Ranunculum vel chrysanthemum folia fert apio similia, sed majora, florem aureolum: tota herba duos palmos non excedit. Malacocissus similis est hederæ, mollibus est præditus foliis et cauliculo se cir-

cumplicans omnibus quæ ipsum contigerint, quia se ipsum ferre non potest. Nascitur autem maxime in arundinetis et terrenis. Cyperus, quam quidam zernam nominant, folia habet similia porro sectivo, ubi recens nata sunt gracilia, cauliculum velut junci, graciliorem tamen, in cuius vertice semen est velut millii, radicem tanquam ossa oleæ nigra, aromatico sapore insignem. Surculorum igitur herbarumque omnium, de quibus diximus, signa, æquam quærentes, sequemur in iis locis qui neque profluentem, neque fontanam, neque putealem aquam habent. Ubi eam herbæ illæ apparent, ibi aquam subterraneam esse significat. Quin et ubi aspectus earum marcidus apparet, propius solo aquas esse indicant, exiles et instabiles. Quanto autem (herbæ surculique) luxuriosiores et viridiores fuerint, tanto profundiores et stabiliores aquas subesse semper portendunt. At vero et solorum genera cœtueri oportet. Etenim argillosi et pumicosi generis et quæ horrida sunt natura, omnino aqua carere ajuat. At de glutinosis et igneo colore rubentibus et lutosi et nigre terræ pinguibus locis calculosasque straturas habentibus non est desperandum. Atqui calculosa non conturbata et confusa in terra esse oportet, sed longe lateque inharrentia et insita, atque in universum terras diversi coloris semper crustosas ac densas concretiones habere necesse est: maxime vero terræ juncturis inæquales sunt concretiones. Cæterum petras nigricantes esse oportet, quæ am-

συμφύσεις. § 38. Δεῖ δὲ καὶ τὰς πέτρας εἶναι ὑπομελανίζουσας, τὰς περιεχούσας τοὺς δοκοῦντας ὕδωρ ἔχειν τόπου, μὴ κατὰ ἰόνθους, ἀλλὰ ἔχουσας τὴν πορῶδες. § 39. Καὶ δεῖται δὲ λευκήπειροι, καίμαται δὲ εἶσιν ἐπὶ τῆς γῆς οἷας εἰρήκαμεν, ἔχουσιν ὑπὸ ταῖς πέτραις, ταῖς ἐν τοῖς εἰδάρεσιν ἐμπαφυκταῖς ὕδατα. Σημαίνει δέ, ἐάν τι περὶ τὰς τοιαύτας καὶ τῶν εἰρημέων πεφυκός. § 40. Καὶ συμφύσεις δὲ αἱ ἀνόμοιοι τῶν πετρῶν ἔχουσιν ὕδατα, κὰν ὡσιν ἐν τοῖς εἰρημέων κλίμασι καίμαται. § 41. Ἐν μὲν οὖν τῇ ψηφιδώδει γῇ, καὶ μελαίνῃ καὶ πυκνῇ, καὶ ὁμοίως γλοῦδαί, λιβάδας δεῖ πολλὰς καὶ ἐπιπολαίους εἶναι. Διὸ συμφέρεται ἐν ταύταις τοὺς ὑπονόμους ἀρύσσειν, ἐπόμενον ταῖς λιβάσιν. Οὕτω γὰρ ἂν πλείστον ὕδωρ συνάγοιτο. Ἐν δὲ ταῖς ἀραιαῖς καὶ πετρώδεσι τόποις, κὰν ὅπως εὐρεθῶσι πηγαί, ταῖς εὐρεθείσας ἀρκεῖσθαι. § 42. Δεῖ δὲ σκοποῦντα καὶ ὑδροσκοπεῖσθαι τοιοῦτω τινὶ τρόπῳ. Κατεσκευασμένον ἔχειν μολιβδῶν ἀγγεῖον, καθάπερ ἡμισφαίριον, χωροῦν ὅσον χοῦα, καὶ λαβόλτα ἐρίου μαλλοῦς δύο ἢ τρεῖς πεπλυμένους διαζάναντα καλῶς, ὄησαι μέσους λίμῳ, τὸ δὲ λίνον προσκολλησάτω κηρῷ πρὸς τὸν πυθμένα, ἔσωθεν τοῦ ἀγγείου. § 43. Διακεχρίσθω δὲ καὶ ἐλαίῳ τὸ ἀγγεῖον, καὶ ἐν τῷ τόπῳ ἐν ᾧ διαλάθοι τις ὕδωρ ὑπάρχει, δεῖ στοχαζομένους τοῖς δεδηλωμένοις σημείοις ἀρύσσειν φρεατίαν, ὅσον ἐπὶ πηγῆς τρεῖς καὶ καταστρέψαντα τὸ ἀγγεῖον ἐν τῇ φρεατίᾳ θεῖναι, καὶ περιθέντα καλάμιον φύλλα χλωρῶν ἢ ἄλλην τινὰ βοτάνην πάλιν ἐπιχῶσαι τῆς γῆς ὅσον ἐπὶ

πηχυν. § 44. Τοῦτο δὲ ποιεῖν δύνοντος τοῦ ἡλίου καὶ ὄρθρου πάλιν ἀπαμῆσαντα τὴν γῆν, καὶ τῶν βοτανῶν ἀπελόντα πρᾶεως, ἀναστρέψαι τὸ ἀγγεῖον καὶ κατανοεῖν. § 45. Ἐὰν γὰρ ὡς πηγαί, τό, τε ἔριον εὐρήσει πλῆρες ὕδατος, καὶ τὸ ἀγγεῖον μεστὸν πομφολύγων συνήσει δὲ καὶ ποῖον τι τὸ ὕδωρ ὑπάρχει, τοῦ ἀποπιεσθέντος ἐκ τοῦ μαλλοῦ γευσάμενος. § 46. Εὐρήσεις μέντοι τὸ ἀποπιεσθὲν ἐκ τοῦ μαλλοῦ γλυκύτερον τῆς πηγῆς, διὰ τὸ λεπτομερέστατον καὶ ἐλαφρότατον ἀναθυμιάσθαι. § 47. Καὶ περὶ μὲν ὑδροσκοπικῆς αὐτάρκως εἰρηται. (Georon. lib. II cap. VI.)

3. Ἀγίγαρτον σταφυλῆν τινεσ οὕτω ποιούσι. Τοῦ κλήματος μέλλοντος φυτεῖσθαι τοσοῦτον μέρος ὅσον εἰς τὴν γῆν μέλλουσι καταγωννῆναι, τοσοῦτον ἥρεμα ἐξ ἴσου σχίζαντες αὐτό, ὠτογλυφίδι τὴν ἐντερῶν ἡν λαμβάνουσιν, εἴτα πακυρίῳ ὑγρῷ περιδῆσαντες κατατίθενται. Κάλλιον δέ, εἰ δλον τὸ μέρος τοῦ κλήματος τὸ ἐπὶ τῆς γῆς κατατιθέμενον, σκίλλης ἐμβληθείσης καταταθεῖη, πρὸς γὰρ τῇ φύσει καὶ τῇ ἐνώσει ἡ σκίλλα συμβάλλεται. Ἄλλοι δὲ αὐτὰς τὰς ἀμπέλους τὰς ἤδη καρποφορούσας τέμνουσι καὶ ὠτογλυφίδι τοῦ καρποφοροῦντος κλήματος τὴν ἐντερῶν ἡν λαμβάνουσιν, ὅσον δύνανται ἐκ βάθους, οὐ διασχίζαντες τὸ κλήμα, ὡς προδεδήλωται, ἀλλὰ ἀκέραιον ἐάσαντες, καὶ ὅπῃ Κυρηναϊκὸν ἀνέντες ὕδατι, καὶ εἰς πᾶχος ἐψήματος ποιήσαντες ἐγγυματίζουσι, καὶ ἀνορθώσαντες τὰ κλήματα πρὸς χάρακας ἀναδεσμοῦσιν, ἵνα μὴ ὁ ὄπῃ ἐκρυῖ. Κατὰ δὲ ὀκτῶ ἡμέρας τὸν ὅπῃ ἐγγυματίζουσι τῷ

biant locos qui videntur aquam continere, non varorum instar, sed aliquid foraminatum habentes. Quia et quae aliam terram admixtam gerunt ac sitae sunt in terra, qualem memoravimus, sub ipsis radicibus solo innatis aquas habeat. Aquas vero indicat aliquid herbarum, de quibus diximus, his agnascens. Porro inaequales petrarum concretionem aquas continent, modo sint in regionibus de quibus diximus sitae. In calculosa igitur terra nigraque ac densa et similiter glutinosa latices multos et in superficie esse oportet. Quapropter in hisuniculos fodere conducit, ita ut latices sequamur. Hoc enim modo plurimum aquae congregabitur. At in raris et petrosis locis qualescunque reperiantur fontes, inventis contentos esse decet. Caeterum aquae vestigatorum etiam tali quopiam modo aquam scrutari convenit. Habeat igitur praeparatum vasculum plumbeum hemisphaericum, congii capax sumatque lanæ hapsos molles duos aut tres lotos ac probe carptos, eosque limo obliget, ipsum vero lini filum intra vas ad fundum ejus cera agglutinet. Sed et oleo vas illinatur et in loco, ubi quis aquam esse suspicetur, conjectura facta ex ostentis antea signis, puteus effodiatur altitudine cubitorum trium, in quo vas subversum ponatur, et circumpositis arundinum foliis viridibus, aut alia quapiam herba, rursus ad cubiti mensuram

terra aggeratur. Id ipsum vero sole occidento faciendum est, mane vero rursus terra auferatur et herbis leniter amotis vas invertatur ac consideretur. Si enim fuerint fontes, lanam plenam aquae reperies et vasculum plenum bullarum: cognosces autem et qualis ipsa aqua sit, si ex lana expressam gustaveris. Reperies tamen expressam ex lana dulciorem ipso fonte, propterea quod tenuissimum et levissimum exhalatur. Et de aquae quidem investigatione satis dictum est.

3. Uvam sine vinaculis quidam sic faciunt. Sarmenti, quod plantaturi sunt, tantam partem quanta terra obruenda est leniter ex aequo findunt et auriscalpio medullam omnem eximunt, deinde papyro humida obligatum sarmentum deponunt. Praestat tamen, totam sarmenti partem, quae in terra deponitur, scilla injecta deponere: scilla enim tum ad generandum tum ad conjungendum valet. Alii ipsas vitas jam fructiferas incidunt et sarmenti fructiferi medullam auriscalpio tollunt, quantum fieri potest eam ex alto eximentes, sarmento non fesso, ut est indicatum, sed integro manente, et laseris Cyrenaiici succum aqua dissolutum et ad saepe spissitudinem redactum infundunt, et erecta sarmenta ad ridicas alligant, ne succus effluat. Deinde autem octavo quoque die succum eundem sarmento infundunt,

κλήματι, ἕως ἀν βλαστήσῃ. Τὸ δὲ αὐτὸ ποιήσεις καὶ ἐπὶ καρπίας καὶ κερασεάς, εἰ βούλει ἀγίγαρτον ποιῆσαι. (Georon. lib. IV, cap. VII.)

4. Δεῖ πρὸς τὴν τῶν τόπων ἀρμόζεσθαι φύσιν αἰ. Ἐάν γὰρ θερμὸς ὁ τόπος ἦ, τὰ πρὸς ἄρκτον νεύοντα φυτεύσομεν, ἐάν δὲ ψυχρότερος, τὰ πρὸς μεσημβρίαν, ἐάν δὲ μέσος καὶ εὐκρατής, τὰ ἀνατολικά καὶ δυτικά κάλλιον· μᾶλλον μέντοι τὰ ἀνατολικά, εἰ μὴ ἐνοχλοῖτο ὑπὸ τοῦ Εὐρου. Ἐνίοτε δὲ τὰ δυτικά ἔσται αἰρετώτερα μᾶλλον, ὅταν μακρὰν ᾖ τῆς θαλάσσης ἐπιπνέοντα ἔχῃ τὸν ζέφυρον. Καθόλου δὲ τοῖς μὲν χλιαρωτέροις τόποις οἱ ἄρκτιοι ἀνεμοὶ ἐπιτήδαιοι, τοῖς δὲ ψυχεινοῖς οἱ νότιοι. (Georon. lib. V cap. IV.)

5. Οἱ παραθαλάσσιοι τόποι σφόδρα εἰσὶν ἐπιτήδαιοι πρὸς ἀμπελον διὰ τε τὴν θερμότητα καὶ διὰ τὸ λεληθότως τὴν ὑγρασίαν ἀνατρέχουσιν ἐκ τῆς θαλάσσης τρέφειν τὰ φυτά. Καὶ οἱ θαλάσσιοι δὲ ἀνεμοὶ ταῖς ἀμπέλους εἰσὶ χρησιμώτατοι. Δοκεῖ δὲ τοῖς πολλοῖς ποταμῶν γείτονα καὶ μᾶλλον ἐλώδη μὴ ἔχειν διὰ τε τὴν ἀγλὺν καὶ τὴν ψυχρὰν αὔραν, ἀναπνεύσει γὰρ ἐντεῦθεν συνεχῶς καὶ συνεπίστανται ἐρυσίβαι, τὴν ἀμπελον καὶ τὰ σπόριμα καταβλάπτουσαι, καὶ βλαβερὸν τὸν ἀέρα ποιοῦσαι. Διὸ δεῖ ἐπιμελῶς τὰ ἔλη κατὰ τὸ δυνατόν περιαιρεῖν, εἰδέναι δὲ χρῆ, ὅτι ὅσαι βλάπτεσθαι εἰώθασιν ἀμπέλαι ὑπὸ ἀνέμων τοιούτων, ἢ ἡμίχλης, ἢ ἐρυσίβης, τούτοις ἐπιταθεῖσαι οὐ βλαβήσονται, τούτεστι δενδρίτιδες γενόμεναι. (Georon. lib. V cap. V.)

6. Φασὶ γὰρ οἱ περὶ Δημόκριτον καὶ Ἀφρικανόν, ἕξ μόνας ἡμέρας καὶ οὐ πλείους καλῶς διαμένειν πεπαν-

θεῖσαν τὴν σταφυλήν. (Georon. lib. V cap. XLV, 2.)

7. Δημόκριτος δὲ φησὶ, βοῖαν καὶ μυρσίνην ἀλλήλαις χαίρειν, καὶ πλεσίον ἀλλήλων παραπεφυτευμένας εὐφορήσειν καὶ τὰς βίβλας ἀλλήλαις συμπλέκειν, καὶ μὴ σφόδρα ἐγγὺς οὖσαι τυγχάνουσι. (Ib. X, 29, § 5.)

8. Δημόκριτος δὲ φησιν, ὡς ἐνδοθεν τοῦ θριγκῶ τῆς κυπάρισσον δεῖ φυτεύεσθαι, ἵνα κατ' ἀμφοτέρα εἰς τέρψιν καὶ περιφραγὴν γένηται. (Ib. XI, 5, § 4.)

9. Δημόκριτος δὲ φησιν, ὡς ὁ καρπὸς τῆς ἰτέας λειούμενος καὶ ταῖς τῶν κτηνῶν τροφαῖς μιγνύμενος ταῦτα λιπαίνει, ἐκπινόμενος δὲ λειανθεὶς ἀνθρώπων ἀγόνους ποιεῖ, ἕξ οὐ φησὶ καὶ Ὀμητρος·

Κληθροὶ τ' αἰγίροί τε καὶ ἰτέα ὠλεσίκαρποι.

(Georon. lib. XI cap. XIII, 2.)

10. Τὸ δενδρολίβανον ἠδείαν καὶ βαρεῖαν τὴν ὄμην ἔχει, ὡς ὁ Δημόκριτος φησὶ. (Ib. XI, 16.)

11. § 21. Ἰόδας μὲν ὁ βασιλεὺς Λιβύων ἐν λάρνακι ζυλίῃ φησὶ δεῖν ποιεῖσθαι μελίσσας· Δημόκριτος δὲ καὶ Βάρων ἐν Ῥωμαίᾳ γλώσση ἐν οἴκῳ φασι ποιεῖσθαι, ὅπερ ἔστι καὶ ἀμεινον. § 22. Ὁ δὲ τρόπος οὗτος· Οἰκῶσα ἔστω ὑψηλός, δεκαπηχυαῖος, καὶ εὖρος πηγῶν ἰ', καὶ ταῖς λοιπαῖς πλευραῖς ἴσος. Εἰσόδος δὲ εἰς αὐτὸν περιποιεσθω μία, καὶ θυρίδες δ', ἐν ἐκάστῳ τοίχῳ μία. § 23. Εἰ τοῦτον οὖν ἀγαγὼν βοῦν τριακοντάμηνον, εὐσαρκον, λιπαρὸν μάλιστα, περίστησον αὐτῷ νεανίας πολλούς, καὶ τυππέτωσαν αὐτὸν ἰσχυρῶς, καὶ τύπτοντες αὐτὸν βοπάλοισι ἀποκτεινάτωσαν, ὁμοῦ ταῖς σαρκῶσι τὰ ὅπια συναλοῦντες. § 24. Φυλακὴν δὲ ἐχέτωσαν τὸ μὴ αἰμαζῆν

donec germinet. Idem facies et in juglandibus ac cerasis, si et harum fructus sine granis ac nucleis nasci velis.

4. Oportet semper locorum naturæ (sationem) aptari. Si enim calidus fuerit locus, partes ad septentrionem spectantes conseremus; si frigidior, meridianas; si medius et temperatus, orientales et occidentales obserere præstituerit, magis tamen orientales, nisi Euro infestentur. Noununquam vero et occidentales potiores erunt, quando a mari longe remotæ Favonio afflantur. In universum autem tepidioribus locis septentrionales venti commodi sunt, frigidis austrini.

5. Maritimi loci vitibus valde apti sunt, tum ob calorem, tum ob humorem qui latenter e mari elabens plantas nutrit. Sed et venti marini vitibus sunt imprimis commodi. Perisque placet fluvium vicinum non esse habendum multoque minus paludem, et ob nebulas et ob frigidas auras, inde enim assidue spirant: simulque exurgit robigo vitem et sata lædens et noxium aerem reddens. Quapropter oportet paludes, quantum fieri potest, diligenter circumcirca tolli, præterea scire expedit, quæcunque vites ventis ejusmodi, aut nebula, aut robigine lædi consueverint, adversus ista extentas, id est arboribus maritatas non lædi.

6. Ajunt enim Democritus et Africanus, sex tantum dies ac non plures integram manere uvam maturam.

7. Democritus ait, arborem punicam et myrtum invicem gaudere et juxta plantatas fructu abundare et radices mutuo implicare, etiamsi non valde vicine sint.

8. Democritus intra sepem plantandam esse cypressum ait, ut et ad delectationem et ad sepimentum ac quasi munimentum nascatur.

9. Democritus ait, fructum salicis tritum et pabulo pecorum admixtum ipsa pinguefacere, tritum autem atque potatum homines steriles et procreandis liberis imparat reddere, unde apud Homerum:

Alni et populi nigræ et salices frugiperdæ.

10. Ros marinus jucundum et gravem odorem habet, ut ait Democritus.

11. Juba Libyum rex in arca lignea apes fieri vult; Democritus vero et Varro, qui Romana lingua scripsit, in domo faciendas esse ajunt, quod etiam melius est. Modus autem hic est. Domus sit tibi alta decem cubitos, latitudinis item cubitorum decem, paribus denique reliquis lateribus. Ostium in ea fiat unum et fenestræ quattuor, in singulis lateribus una. In hanc domum introducas botem triginta mensium, carnosum, valde pinguem, eique circumdant juvenes multos qui fortiter verberatum fustibus occidant, una cum carnibus ipsa etiam ossa comminantes; diligenter autem caveant, ne quid bovis cruentent (108

τι τοῦ βοός, (οὗ γὰρ ἂν ἐξ αἵματος κυηθεῖ ἡ μέλισσα, ταῖς πρώταις πληγαῖς μὴ βιαίως ἐμπесόντες. § 25. Εὐθύς δὲ ἀποπεφράχθω πᾶς τοῦ βοός πόρος ὀνόλαις καθαραῖς καὶ λεπταῖς πύσση χειρισμέναις· ὁλον δμακατα, καὶ ῥίνες, καὶ στόμα, καὶ ὅσα τῆ φύσει πεποιταί εἰς κένωσιν ἀναγκαῖαν. § 26. Ἐπειτα θύμον ἵποστρώσαντες πολλὴν καὶ ὑπτιον ἐπ' αὐτοῦ καταθέντες τὸν βοῦν, ἐξεληθόντες τοῦ οἴκου εὐθύς τὴν θύρην καὶ τὰς θυρίδας ἐπιχρισάτωσαν πηλῷ στεγανῶ, ὡς μήτε ἀέρι, μήτε ἀνέμῳ εἰσδυσιν ἢ διαπνευσιν ἤντιναοῦν εἶναι. § 27. Τρίτῃ δὲ ἐβδομαδί χρῆ πάντοθεν ἐξανοίξαντα εἰσεῖσαι φῶς τε καὶ ἀέρα καθαρὸν, πλὴν ὀπόθεν ἂν κατῆ σφοδρὸν πνεῦμα· εἰ γὰρ ὧδε ἔχοι, τὴν κατὰ τοῦτο εἰσοδὸν κεκλεισμένην χρῆ εἶσαι. § 28. Ἐπὶ δὲ δόξωσιν ἐμψυχουῖσθαι αἱ ὕλαι, πνεῦμα αὐταρκές ἐπισπασάμεναι, αὐθις χρῆ συγκλείσει τῷ πηλῷ κατὰ τὴν προτέρην χρῆσιν. § 29. Ἐνδεκάτῃ δὲ μετὰ ταύτην τὴν ἡμέραν ἀνοίξας εὐρήσεις πλήρη μελισσῶν βοτρυδὸν ἐπ' ἀλλήλαις συνηγμένων, καὶ τοῦ βοός λειπόμενα τὰ κέρατα καὶ τὰ ὀστέα, καὶ τὰς τρίχας, ἄλλο δὲ μηδέν. § 30. Φασὶ δὲ ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου γίνεσθαι τοὺς βασιλέας, ἐκ δὲ τῶν σαρκῶν τὰς ἄλλας μελίσσας (γίνονται δὲ καὶ ἐκ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ βασιλεῖς)· κρατιστεύειν μέντοι τοὺς ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου μεγέθει τε καὶ κάλλει, καὶ ῥώμῃ τῶν ἄλλων. § 31. Τὴν δὲ πρώτην τροπὴν καὶ μεταβολὴν τῶν σαρκῶν εἰς ζῶα καὶ οἶνοι κύσιν τινα καὶ γένεσιν καθιστορήσεις ἐντεῦθεν. § 32. Ἀνωκισμένου γὰρ τοῦ οἴκου, μικρὰ καὶ λευκὰ τὸ εἶδος, καὶ ἀλλήλοισ ὁμοία, καὶ οὐ τέλεια, οὔτε ἤδη πάντῃ

ζῶα περὶ τὸν μόσχον πληθύνοντα ὄψει· ἀκίνητα μὲν πάντα, κατὰ μικρὸν δὲ αὐξανόμενα. § 33. Ἴδοις δ' ἂν καὶ τὴν πτερορῆσιν ἤδη διαρθρομένην, τὴν τε οἰκείαν χροιάν λαμβανούσας καὶ περικαθεζομένας τὸν βασιλέα, καὶ προσπετωμένας· βραχύτερον δὲ καὶ ὑποτρεμούσας ταῖς πτέρυξι διὰ τὴν ἀθήειαν τῆς πτήσεως καὶ τὴν τῶν μελῶν ἀτονίαν. § 34. Προσιζάνουσι δὲ ταῖς θυρίσι ροιζηδόν, ὠθοῦσαι καὶ βιαζόμεναι ἀλλήλας, πόθω τοῦ φωτός. § 35. Ἄμεινον δὲ τὰς ἀνοίξεις καὶ ἀποφράξεις τῶν θυρίδων, καθὼς εἴρηται, παρ' ἡμέρην ποιείσθαι· δέος γάρ, μὴ μεταβάλλωνται ἤδη τὴν τῶν μελισσῶν φύσιν διὰ τὴν πλείω σύγκλεισιν. § 36. Τοῦ γὰρ σταβλίου κατὰ καιρὸν τὸν ἀέρα μὴ λαμβάνοντος, ὥσπερ πνιγμῶ διόλλυνται. § 37. Τοῦ δὲ οἴκου ὁ μελισσῶν ἐγγὺς ἔστω, καὶ ὅταν ἐκπετάσωσιν ἀνοιγομέναις ταῖς θυρίσιν, ὑποθυμία θύμου τε καὶ κνεώρου. § 38. Τῇ γὰρ ὁσμῇ ἐλκύσεις αὐτὰς εἰς τὸν μελισσῶνα, τεθεραπευμένους ὁσμαῖς ἀνθῶν. Ταῦτα γὰρ θυμιῶν οὐκ ἀκούσας εἰσελάσεις. Χαίρουσι γὰρ μελίσσαι τῇ εὐωδίᾳ καὶ ἀνθεσιν, ὡς εἰκότως εἶναι μέλιτος δημιουργοὺς. (Geopon. lib. XV cap. II, 21-38.)

12. Δημόκριτος δὲ ἐρωτηθεὶς, πῶς ἂν ἄνοσοι καὶ μακραιώνες γίνοντο οἱ ἄνθρωποι, εἶπεν, Εἰ τὰ μὲν ἔξωθεν τοῦ σώματος ἐλαίω, τὰ δὲ ἐνδοθεν μέλιτι χρισάιντο. (Geopon. lib. XV cap. VII, 6.)

13. Περὶ λαγῶν. Ὅτι ὁ αὐτὸς ποτὲ μὲν ἀρβῆν, ποτὲ δὲ θῆλυς γίνεται, καὶ μεταβάλλει τὰς φύσεις, καὶ ποτὲ μὲν ὡς ἀρβῆν γονοποιεῖ, ποτὲ δὲ ὡς θῆλυς τίκεται. (Geopon. lib. XIX cap. IV.)

enim ex sanguine apīs nascatur), primis plagis non violenter in eum irruentes. Statim vero obturentur omnia bovis foramina linteis parīs ac tenuibus pice oblitis, velut oculi, nares et os, et quæ a natura factæ sunt partes ad egestionem necessariam. Deinde multo thymo substrato boveque supino ei superposito, domo egressi, statim januam et fenestras luto denso obliant, ne aeri ventoque ullus ingressus aut perflandi locus sit. Tertia autem hebdomade undique domum aperiri et lumen aeremque purum admitti oportet, excepta ea parte, unde vehemens ventus spirat; quodsi ita se habet, aditum ex ea parte clausum relinquere opus est. At postquam materiæ visæ fuerint animari et spiritum sufficientem hausisse, rursus domunculam claudi et luto sicut prius oblini convenit. Undecimo deinde post hunc diem ubi aperueris domum, invenies plenam apibus uvarum instar inter se coagmentatis, et ex bove cornua reliqua et ossa ac pilos, sed præterea nihil. Ajunt ex cerebro gigni reges, ex carnibus vero cæteras apes (nascuntur autem et ex medulla spinali reges); præstare tamen omnibus aliis ex cerebro natos et magnitudine et pulchritudine et robore. Primam porro conversionem mutationemque carnium in animalia et quasi conceptionem quandam ac generationem inde cognosces. Elenim statim postquam exstructa domus est, parva quædam et alba specie, inter

seque similia, et non perfecta, neque jam omnino animalia, circa vitulum plurima videbis, immobilia quidem omnia, paulatim vero augescunt; animadvertes etiam alarum proventum jam articulis distinctum et apes proprium colorem accipientes, circumsedentesque regem et advolantes, sed breviter et paululum trementibus alis propter volandi insolentiam et membrorum infirmitatem. Assident autem fenestris cum murmure, impellentes et urgentes se invicem, lucis desiderio captæ. Præstat tamen aperire et oblitare fenestras, eo quo dictum est modo, interdiu: ne forte apum natura ob longiorem conclusionem muletur. Stabulo enim in tempore aerem non excipiente, velut suffocatione pereunt. Cæterum prope domum sit apiarium, et quum fenestris apertis (volandi causa alas) extenderunt, sufflito thymo atque cneoro. Odore enim pertrahes ipsas in apiarium, allectas odoribus florum. Quippe his sufflendo non invitās intro pellicies. Namque odoris suavitate et floribus gaudent apes, ut merito sint mellis opifices.

12. Democritus interrogatus, quomodo hominē nullo morbo affecti longissima vita perfri possent: Si externas, inquit, corporis partes oleo, internas melle illinerent.

13. De leporibus. Idem lepus aliquando quidem mas, aliquando vero femina fit et naturas commutat, atque interdum ut masculus generat, interdum ut femina parit.

DE FRAGMENTIS SPURIIS.

Quum de omni fragmentorum genere difficile est judicare, ut genuina a supposititiis discernamus, tum de Democriti librorum fragminibus difficillimum, cujus in præceptis moralibus, si cum reliqua philosophi doctrina comparentur, inconstantiam quandam jam supra attigimus. Quare nisi certam judicandi normam animo informaveris, facile in hac materia in fraudem incidere possis. Quod Meinersio accidisse diximus, qui quum Democritum in rebus divinis constare sibi vellet, non solum præclara illa fragmenta quibus secundum et centesimum septimum locum dedimus, Abderitæ abjudicavit, sed alia etiam non satis intellecta e Democriteorum operum reliquiis expunxit. Hujusmodi est sententia nonagesima secunda, quam spuriam esse contendit collatis octogesima quinta et centesima nonagesima quinta. At præceptum nonagesimum secundum quo homines monet Democritus, ne quid ultra viresuscipiant, nequaquam adversatur cæteris duobus locis. His enim magistratus et honores regumque amicitia tanquam res expectandæ commendantur propter utilitatem quæ inde in hominum vitam redundet, ac præterea ars bellica laudatur iique labores quibus clarum nomen soleat parari. Mitto cætera quæ molestum est enumerare. Sed alia sunt ad quæ caute discernenda animum ille minime appulit. Ferebantur apud veteres sententiæ ἐκ τῶν Δημοκρίτου, Ἐπικτήτου καὶ Ἰσοκράτους in unum corpus redactæ. Qui hoc sententiarum corpus post Stobæum (1) condidit, auctoris nomen singulis effatis non videtur apposuisse, ita ut non perspiceretur, quæ essent Democriti, quæ Epicteti, quæ Isocratis. Quo factum est ut Antonius et Maximus qui hoc volumine usi sunt arbitrato suo aut libidine unum ex illis tribus singulorum apophthegmatum auctorem perhiberent, vel eorum omnium nomina adjicerent. Adde quod Democriti dicta ex ionico in communem sermonem conversa jam inveniebant vel ipsi convertebant, ita ut posteris judicandi difficultas augetur. Inde etiam est, quod sententiam νόμῳ καὶ ἀρχοντι καὶ σοφωτέρῳ εἶκιν κόσμιον, quam Stobæus Flor. V, 23 Democrito vindicat, Antonius et Maximus pag. 149 Isocrati et pag. 452 Epicteto ascribunt. Itaque magna opus est cautione, ne quæ apud Antonium et Maximum leguntur Democriti, Epicteti et Isocra-

tis fragmenta, ea uni ex illis tribus temere assignemus. Confugiendum enim semper est ad Stobæi aliorumque veterum qui fide digni sunt auctoritatem. Id non perpetuo fecisse Orellium mox manifestum erit qui, quæ ejus negligentia fuit, aliena sæpenumero pro Democriteis publicavit. Quapropter cum Burchardo multa rejicio, Democritea Orellio visa, ita tamen, ut pauca quædam ex iis quæ alter obelo jam confixerat quæque in præcedentibus jam tractata sunt, Democrito reddam. Ponam igitur fragmenta quæ partim ut aliena ex Orellianis opusculis ejicienda sunt, partim ut suspecta Democrito a cautiore tribui nequeunt.

1. Σφόδρα εὐάλωτον ἔστιν ἡ πονηρία.
Εἰς γὰρ τὸ κέρδος μόνον ἀποβλέπουσ' αἰεὶ
Ἄφρόνως ἅπαντα καὶ προπετῶς συμπεῖθεται.

Legitur ap. Stob. Flor. II, 1; nr. 2 ap. Orellium, qui ipse jam conjecit hoc fragmentum non esse Democriti Abderitæ. Demetrii nomen præpositum habet in Dictis poetarum e Stobæo ab Hug. Grotio editis. Eundem Demetrium auctorem agnoscunt codd. nuper collati.

2. Ἄδικεῖτω μοι πλούσιος καὶ μὴ πένης·
ῥῆον φέρειν γὰρ κρειττόνων τυραννίδα.

Corrupti hi versus ad Democritum auctorem male referuntur in Corpore sententiarum Frobeniano pag. 208, cujus hæc est inscriptio: Callimachi hymni cum scholiis. Accedunt sententiæ ex diversis poetis, oratoribus et philosophis collectæ. Basileæ 1532, 4. Tribuuntur Menandro ap. Anton. et Max. p. 213, ubi scriptum est ἀδικεῖτω με.

3. Ὅστις σῶμα θεραπεύει τὸ ἑαυτοῦ, οὐχ ἑαυτὸν θεραπεύει· ὅστις χρήματα, οὐδ' ἑαυτὸν οὔτε τὰ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἔτι πορρωτέρω τῶν ἑαυτοῦ. Stob. Flor. XVIII, 37; ap. Orell. n. 51. Fragmentum hoc attica dialecto confectum non Democriti, sed Platonis esse complurium codd. consensu exploratum habemus.

4. Πολυμαθὴν κάρτα μὲν ὠφελεῖ, κάρτα δὲ βλάπτει τὸν ἔχοντα· ὠφελεῖ μὲν τὸν δεξιὸν ἄνδρα, βλάπτει δὲ τὸν βηϊδίως φωνεῦντα πᾶν ἔπος καὶ ἐν παντὶ δίμῳ. Χρὴ δὲ καιροῦ μέτρα εἰδέναι· σοφίης γὰρ οὗτος ὄρος. Οἱ δὲ ἔξω καιροῦ ῥῆσιν μουσικὴν πεπνυμένως αἰεῖωσι, ὡ παραδέχονται ἐν ἀργίῃ γνώμην, αἰτίαν δὲ ἔχουσι μορίας. Stob. Flor. XXXIV, 19 sqq. Orell. n. 60.

(1) Huic opinioni fortasse obstat Cod. Flor. Stob. p. 434, non item vulgatus Stobæi textus.

Valckenarius et Jacobsius hoc fragmen propterea quod ionice scriptum est aut Democriti aut Eusebii Neoplatonici esse volebant. At Anaxarchi Abderitæ est, quem auctorem nominant nonnulli codd. Stobæi l. c. Eidem auctori adscribitur in cod. Florent. Stob. p. 411 his verbis: Ἡράκλειτος μὲν λέγει, πολυμάθειαν νοῦν μὴ ἐμποιεῖν, Ἀνάξαρχος δὲ, πολυμάθειαν κάρτα μὲν ὠφελεῖν, κάρτα δὲ βλάπτειν.

5. Ἐξεστι οὐ πολλὰ τῶν σφετέρων ἀναλώσαντας παιδεύσαι τε τοὺς παῖδας καὶ τεῖχος τε καὶ σωτηρίην περιβαλέσθαι τοῖσι τε χρήμασι καὶ τοῖσι σώμασι αὐτῶν. Stob. Flor. LXXXIII, 26; ap. Orell. n. 91. Quum in membranis nonnullis Democriti nomen hoc loco desit, in aliis tota sententia desideretur ac præterea sensus hujus fragmenti vix conciliari possit cum Democriteo de puerorum institutione judicio, merito videtur Burchardus fragmen istud Democrito abjudicasse. Quippe nihil minus placebat Democrito quam quod hic dicitur: *Licet pueros non magno sumtu ita instituire, ut pariter eorum fortunis atque corporibus quasi muro addito salutem præstemus.* Ipse enim non tam corporis quam animi bona spectare solebat (cf. fragm. 127, 128 seqq.), divitiarum autem contemtor fuisse existimandus est, ut qui uno doctrinæ desiderio flagrans sumptuosus itineribus totum patrimonium profuderit.

6. Τὰς μὲν γραμμὰς ἀσφαλεστέρας, τὰς δὲ πράξεις λαμπρότερας ἔχειν δεῖ. Anton. et Max. p. 35; ap. Orell. n. 124. Eadem sententia exstat inter Demophili Similitud. Pythag. n. 52 Orell. opusc. tom. I pag. 10; sed ibi scriptum est γραφὰς. Quum autem Demophilus incertæ ætatis scriptor qui similitudines ac sententias Pythagoricas collegit, majore videatur usus esse opere, ex quo Stobæus, Antonius Melissa et Maximus monachus haud paucas sententias Pythagoræ, Socratis, Plutarchi aliorumque nominibus inscriptas suis anthologiis inseruerunt (cf. Orell. præfat. ad Opusc. p. VII), probabile est Democriti nomen fortasse e scripturæ mendo ortum apud Antonium et Maximum expungendum esse.

7. Θεοῦ ἄξιόν σε ποιήσει τὸ μηδὲν ἀνάξιον αὐτοῦ πράττειν. Anton. et Max. p. 35; ap. Orell. n. 125. Hæc sententia cum doctrina Democritea conciliari non potest.

8. Οὕτως περὶ ζῆν, ὡς καὶ ὀλίγον καὶ πολλὸν χρόνον βιωσόμενος. Anton. et Max. p. 35; ap. Orell. n. 126. Ascribendum est hoc apophthegma Bianti, ut testificantur Diog. Laert. I, 87 et Stob. Flor. V, 27.

9. Δύο ἀφορμαὶ κινουσὶν ἄνθρωπον εἰς θεοῦ ἐπιμέλειαν, τιμωρία δυσσεβείας καὶ γνώμης εὐσεβοῦς ἀμοιβῆς. Anton. et Max. p. 37; apud Orell. n. 127.

10. Ἀπόρητος γίνεται κακία ἐπαινουμένη. Anton. et Max. p. 37; ap. Orell. n. 128. Hæc et præcedens sententia in nonnullis codd. Democriti, in aliis Sexti nomen præfixum habet. Si utraque eidem philosopho attribuenda est, prior satis probat, neutram Democriti esse posse. Burchardus quid de hac re statueret, nescivit, ut qui pag. 10 priorem sententiam Democriti esse dixerit, pag. 55 eandem illi abjudicaverit.

11. Εὐλαβοῦ τὰς διαβολὰς, κἂν ψευδεῖς ᾖσιν· οἱ γὰρ πολλοὶ τὴν μὲν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀποβλέπουσι. Anton. p. 261; ap. Orell. n. 132. Hoc fragmentum sumtum est ἐκ τῶν Δημοκρίτου, Ἐπικτήτου καὶ Ἰσοκράτους. Hoc loco Antonius Democritum ejus auctorem citat, sed pag. 258 cum Maximo auctorem Isocratem nominat, cui et Stobæus Flor. XLII, 7 tribuit. Neque injuria; exstat enim in Isocrat. ad Demonic. admon. pag. 5 ed. Steph. (pag. 7 ed. Bekker; ap. Orell. Opusc. II p. 24).

12. Εἰ μὲν ᾗν μαθεῖν, ἃ δεῖ παθεῖν καὶ μὴ παθεῖν, καλὸν τὸ μαθεῖν· εἰ δὲ παθεῖν, τί δεῖ μαθεῖν; παθεῖν γὰρ χρή. Anton. et Max. p. 313. Hæc non Democritus scripsit, sed vel sophista aliquis vel sophisticæ dictionis amator. In cod. Parisiensi 1630 p. 192 eadem verba plenius sic leguntur: Εἰ μὲν ᾗν μαθεῖν, ἃ δεῖ παθεῖν, καὶ μὴ παθεῖν, καλὸν τὸ μαθεῖν· εἰ δὲ παθεῖν δεῖ, ἃ δεῖ μαθεῖν, τί δεῖ μαθεῖν; παθεῖν γὰρ χρή. Tum interjecto nomine nescio quo, quod non amplius legi potest, hæc subjiciuntur: μαθεῖν μὲν ἐκ τοῦ παθεῖν καὶ τῶν πάντη ἐστὶν ἀμαθῶν, μαθεῖν δὲ καὶ χωρὶς τοῦ παθεῖν τῶν φρονίμων. Cf. Boissonad. ad Nicet. Eugenian. Amor. lib. III n. 194 tom. II p. 182. Neque tamen negaverim fieri posse, ut talia in libro aliquo Democritico olim fuerint iis locis, ubi sophistas λεξιδίων θηράτορας, ἐριδαντέας καὶ μαντελικτέας deridendos sibi sumpsisset philosophus. Sed in tanta rei ambiguitate nihil certi affirmo.

13. Κόλαζε κρίνων ἀλλὰ μὴ θυμούμενος. Anton. et Maxim. p. 329; ap. Orell. n. 142.

14. Οἱ θυμοὶ καθάπερ αἱ κύνες τυφλὰ τίχουσιν ἐργλήματα. Anton. et Max. p. 329; ap. Orell. n. 143. Utrique fragmini in membranis additur lemma Δημοκρίτου (Δημοκράτους) ἤτοι Δημώνακτος, Prius fragmen quum trimeter iambicus sit, ad Democritum auctorem referri nequit. Posterius, utpote ad idem lemma pertinens, pariter Abderitano philosopho abjudicandum est.

15. Πονηρὰ φύσις ἐξουσίας ἐπιλαβομένη δημοσίας ἀπεργάζεται συμφοράς. Anton. p. 520; ap. Orell. n. 149. Hoc fragmentum Stobæus Flor. XLIII, 35 Æschini vindicat, apud quem legitur Orat. adv. Ctesiph. pag. 74. ed. Steph. (p. 431 ed. Bekk.)

his verbis : οὕτως, ὡς ἔοικε, πονηρὰ φύσις μεγάλης ἐξουσίας ἐπιλαδομένη δημοσίας ἀπεργάζεται συμφοράς.

16. Ὅταν αἰτιᾶται δικαστῆς κρινόμενον, ἀνάγκη σιωπᾶν. Ap. Orell. n. 151.

17. Ἄριστος κριτῆς ὑπονοεῖσθω ὁ ταχῶς μὲν συνιέει, βραδέως δὲ κρίνων· θάτερον μὲν οὖν εὐνοίας, θάτερον δὲ ἀκριβείας. Ap. Orell. n. 152.

18. Ἀσκέπτως οὐ δαί προπετεῖν ἐν τῷ κρίνειν, ἐμπροσθεν δὲ βουλεύεσθαι, μηδὲ σπεύδειν τῷ λογισμῷ, παρ' ὃ δεῖ λέγειν, ἀλλὰ βραδύνοντάς τε καὶ μέλλοντάς, τὴν ὁρμὴν ἀκριβῶς πεπονημένους καὶ μὴ πρὸς χάριν μεταβάλλεσθαι· ἦττον γὰρ τοῦ ἀδούλου τὸ εὐμετάβολον καὶ τοῦ προπετοῦς τὸ κοῦφον. Ap. Orell. n. 153.

19. Οὐχ οὕτω τὸν τῶν γραμμάτων χαρακτῆρα ὀρθοῦν δεῖ, ὡς τὸν τῶν πραγμάτων τηρεῖν· ἢ γὰρ κακῆ κρίσις παντὸς κακοῦ αἰτία. Ap. Orell. n. 154. Hæc omnia fragmenta, quæ apud Anton. p. 547 exstant, ob præceptorum jejunitatem, qua valde differunt a Democriteis per Stobæum aliosque auctores fide dignos servatis, non Democriti, sed posterioris aretalogi esse reor. Idem fere Burchardi de iisdem fuit iudicium.

20. Τὰς μὲν πόλεις ἀναθήμασι, τὰς δὲ ψυχὰς μαθήμασι δεῖ κοσμεῖν. Anton. et Max. p. 704; ap. Orell. n. 156.

21. Ταῖς μὲν πόλεσι τὰ ταίχη, ταῖς δὲ ψυχαῖς ὁ ἐκ παιδείας νοῦς κόσμον καὶ ἀσφάλειαν παρέχεται. Anton. et Max. p. 704; ap. Orell. p. 157. Posteriori fragmento in codd. adduntur verba : *Alii ex Democrate, Isocrate, Epicteto*. Sed utraque sententia non videtur recte Democriti nomen in fronte gerere. Nam in cod. Flor. Stob. p. 405 priori præponitur lemma : Δημόνακτος, Ὑψαίου καὶ Σωκράτους, posteriori autem p. 408 adjicitur titulus : Ἐκ τῶν Ἀριστωνόμου τομαρίων καὶ Σωκράτους.

22. Τὸν σπουδαῖον φίλον πρὸς μὲν τὰς εὐφροσύνας κληθέντα δεῖ παρεῖναι, πρὸς δὲ τὰς περιστάσεις αὐτόκλητον δεῖ συμπαρεῖναι. Anton. et Max. p. 720; ap. Orell. n. 158. Hæc verba jure videntur Burchardo circumlocutione amplificata esse ex Chilonis sententia ap. Stob. Flor. III, 79 p. 96 : Ἐπὶ τὰ δαῖπνα τῶν φίλων βραδέως πορεύου, ἐπὶ δὲ τὰς ἀτυχίας ταχέως. Loci illius memor fuit Orellius adnot. ad Opusc. tom. I p. 521, qui tamen hoc de quo agimus fragmentum Democritei ingenii factum esse putavit. Sed omnem dubitationem eximit vox περιστάσις. Nam περιστάσις pro *rebus adversis* florentis ætatis scriptores non dixerunt. Cf. Lobeck. ad Phryn. p. 377. Quare Democritus hujus fragmenti auctor esse nequit.

23. Οἱ ἀληθινοὶ φίλοι καὶ τὰς φιλίας ἡδέας καὶ τὰς συμφοράς ἐλαφροτέρας ποιοῦσιν, ὧν μὲν συναπολαύοντες, ὧν δὲ μεταλαμβάνοντες. Anton. et Max. p. 720; ap. Orell. n. 159.

24. Τὸ μὴ δύνασθαι βοηθεῖν τοῖς φίλοις, ἀπορίας. τὸ δὲ μὴ βούλεσθαι κακίας τεκμήριον. Anton. et Max. pag. 724; ap. Orell. n. 160. Utrumque fragmentum admodum ineptum est. Prius sic corrigi vult Burchardus, ut reponatur τὰς εὐφροσύνας ἡδέονας; sed in inficitei scriptoris dictione nihil max. Porro non est, quod moneam ὧν μὲν—ὧν δὲ, ut hîc fit, positum fere ceterioris græcitatatis esse. Cæterum utrumque ejus est generis, de quo diximus ad fragm. supposit. 16, 17, 18 et 19.

25. Διηνεχῆς ἐπὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἢ τοῦ πλοῦτου ἐπιθυμία· μὴ κτηθεῖσα μὲν γὰρ τρύχει, κτηθεῖσα δὲ βασανίζει ταῖς φροντίσιν, ἀποκτηθεῖσα δὲ ταῖς λύπαις. Anton. pag. 762; ap. Froben. (cf. supra ad fragm. suppos. 2) pag. 205; ap. Orell. n. 161. Frigida sententia ac Democrito indigna, non tantum propter verba ἐπὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, quæ cum Democriteo de his rebus iudicio conciliari non possunt, sed etiam propter loquendi genus a Democritea dictione alienum. Offendit imprimis *verbum* ἀποκτηθῆσαι, quod apud optimum quemque scriptorem non legitur, et participia, quæ ad divitiis referenda erant, ad cupiditatem (ἐπιθυμίαν) relata.

26. Ὁ κατὰ φύσιν πλοῦτος ἀρτῶν καὶ ὕδατι καὶ τῇ τυχούσῃ τοῦ σώματος σκέπη συμπεπλήρωται· ὁ δὲ περιττός κατὰ ψυχὴν ἀπέραντον ἔχει καὶ τὸν τῆς ἐπιθυμίας βάσανον. Anton. p. 762; ap. Orell. n. 162. i. e. *Naturales divitiæ constant pane et aqua et qualicunq; corporis tegumento, supervacaneæ vero infinitam in animo cupiditatis vexationem habent*. Orellius comparat sententiam Pythagoricam (Opusc. I p. 46, 20) : Σαρκὸς φωνὴ μὴ πεινῆν, μὴ διψῆν, μὴ ῥιγῶν, et Pauli apostoli verba I Timoth. VI, 8 : Ἐχόντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τῶν τοῖς ἀρκεσθῆσόμεθα. At ipsa græcitas documento est, hoc fragmentum a Democrito non esse scriptum. Ac primum quidem non solum junctura ὁ κατὰ φύσιν πλοῦτος—συμπεπλήρωται paulo insolentior est, sed etiam usus vocis σκέπη, quem hic videmus, magis concinit cum recentiore quam cum antiquiore dicendi consuetudine. Deinde nemo bonus scriptor dixit ὁ βάσανος; omnes feminino genere hoc vocabulum usurparunt. Quam rem fugisse video Burchardum, qui significatu magis quam genere hoc substantivum ab antiquorum loquendi norma hîc abhorrere existimat.

27. Ὅσα μὲν ἐπὶ τῇ φύσει, πάντες ἐσμέν πλούσιοι, ὅσα δὲ ἐφ' ἡμῖν, πάντες ἐσμέν πένητες. Anton. pag. 762; ap. Orell. n. 163. i. e. : *Rebus iis quas natura largitur, omnes abundamus; quæ vero in nostra potestate sunt, earum omnes sumus inopes*. Hanc sententiam per se falsam esse non est quod multis demonstrem. Nam aliis plus, aliis minus largitur natura, neque corpore solum, sed etiam animo

differunt homines. Utque non omnes arbores et plantæ in quovis agro crescunt, ita non in omnibus hominibus eadem prudentia idemque animi habitus invenitur. Quæ autem in nostra sunt potestate amor, desiderium, laboris patientia et similia, earum rerum alii plus, alii minus possident, iisque etiam excellunt aut plane carent, ut prorsus ridiculum sit, omnes homines in hoc genere pares inter se putare. Quare nihil excogitari potest, quod magis adversetur philosophi nostri de hominibus iudicio, ut qui, quemadmodum vidimus supra, alios prudentes, alios stultos, alios pecuniarum tenaces, alios prodigos, alios veraces, alios mendaces appellaverit. Burchardus sententiam non impugnat, sed sola auctoris verba. In his τὰ ἐπὶ τῇ φύσει ita opponi ait verbis τὰ ἐφ' ἡμῖν, ut fere apud Epictetum fiat, qui Enchirid. cap. I hæc habet: Ἐὼν ὄντων τὰ μὲν ἐστὶν ἐφ' ἡμῖν, τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. Ἐφ' ἡμῖν μὲν ὑπόληψις, ὄρμηξ, ὄρεξις, ἐκκλισίς, καὶ ἐνὶ λόγῳ ὅσα ἡμέτερα ἔργα· οὐκ ἐφ' ἡμῖν δὲ τὸ σῶμα, ἡ κτῆσις, ὄξαι, ἀρχαὶ καὶ ἐνὶ λόγῳ ὅσα οὐκ ἡμέτερα ἔργα. Sed nolim hæc longius persequi, satis habens ostendisse quæ esset hujus fragmenti a Democriteis discrepantia.

28. Εἰ βούλει ἀλυπον βίον ζῆν, τὰ μέλλοντα συμβαίνειν ὡς ἤδη συμβεβηκότα λογίζου. Anton. et Max. p. 790; ap. Orell. n. 165.

29. Ἄλυπος ἴσθι, μὴ τὴν ἀπάθειαν, ὡς τὰ ἀλογα τῶν ζώων, μηδὲ τὴν ἀλογίαν, ὡς οἱ ἄφρονες, ἀλλ' ὡς ἐνάρετος, τὸν λόγον τῆς λύπης ἔχων παραμύθιον. Anton. et Max. p. 790; ap. Orell. n. 166.

30. Ὅσοι τινὲς πρὸς τὰς συμφορὰς γνώμη μὲν ἤμιστα λυποῦνται, ἔργῳ δὲ μάλιστα ἀντέχουσιν, οὗτοι καὶ τῶν πόλεων καὶ ἰδιωτῶν κράτιστοί εἰσιν. Anton. et Max. p. 790; ap. Orell. 167. His tribus fragmentis in codd. et in margine edit. C. Gesneri additur lemma: *Ex sententiis Epicteti, Isocratis, Democriti.* Inter Epicteti fragmenta jam retulerunt Meibomius et Schweighæuser. n. 158-160. Omnino ea Epicteti esse satis probat scribendi genus. Ἀπάθεια apud Epictetum est ἀναίσθησις. Sic idem ap. Arrian. III cap. II, 4: οὐ δεῖ με εἶναι ἀπαθῆ, ὡς ἀνδριάντα. Cf. Schweigh. ad. l. l. Huc accedit vox ἐνάρετος, Democriteæ ætatis Græcis ignota. Vid. Lobeck. ad Phryn. pag. 328 seqq.

31. Τοῖς μὲν νοσοῦσιν ἰατροῦς, τοῖς δὲ ἀτυχοῦσι φίλους δεῖ συμπαραίνειν. Anton. et Max. pag. 805; ap. Orell. n. 168. At ibidem pag. 815 eadem sententia Plutarcho tribuitur. Stobæus Flor. CXIII, 16 Socratis esse dicit, inter cujus similitudines est apud Orell. Opusc. I p. 24 (ubi παραίνειν pro συμπαραίνειν legitur). Quocirca nulla hic est Antonii et Maximi Democrito hoc dictum tribuentium auctoritas.

32. Καὶ ἰατρὸν καὶ φίλον οὐ τὸν ἴδιον, ἀλλὰ τὸν ὠφελιμώτερον δεῖ ἐκλέγεσθαι. Anton. et Max. p. 805. At ibidem pag. 721 hoc fragmen ex dictis Epicteti, Isocratis et Democriti esse fertur. Apud Orellium legitur n. 169. Democriti esse hanc sententiam ex iis quæ de amicitia dixit, demonstrari nequit.

33. Γῆρας καὶ πένια δύο τραύματα δυσθεράπευτα. Maxim. p. 856; ap. Orell. n. 172. Hoc contrarium est iis quæ Democritus de paupertate et divitiis supra dixit.

34. Παλαιὸς αἶνος· ἔργα μὲν νεωτέρων, Βουλαι δ' ἔχουσι τῶν γεαιτέρων κράτος.

Maxim. p. 856; ap. Orell. n. 173.

35. Γῆρας λέόντων κρεῖσσον ἀχμαῶν νεβρῶν. Maxim. p. 856; ap. Orell. n. 174. In his duobus fragmentis nihil Democriteum est; namque priores duo versiculi ex Euripidis Melanippe, posterior ex ejusdem Hippothoonte sunt, ut efficitur ex Stob. Flor. CXV, 5 et 14.

36. Ἐν μὲν τοῖς ἐσόπτροις ὁ τῆς ὄψεως, ἐν δὲ ταῖς διμυλῖαις ὁ τῆς ψυχῆς χαρακτήρ βλέπεται. Anton. et Maxim. p. 933; ap. Orell. n. 175. In codd. atque in editione C. Gesneri huic apophthegmati appositum est lemma *Demosthenis vel Democriti.* In hac ambiguitate tutius est, hanc sententiam Democriticis non inserere, donec certius quid e membranarum proferatur.

37. Μηδὲν τῆς ἀληθείας τιμιώτερον ἔστω μηδὲ φίλις ἐκλογὴ ἐκτὸς παθῶν διακειμένη, οἷς τὸ δίκαιον συγγέεται καὶ σκοτιζέται. Anton. p. 234; ap. Orell. n. 177.

38. Ἀθάνατον χρῆμα ἡ ἀλήθεια καὶ ἀίδιον, παρέχει δὲ ἡμῖν οὐ κάλλος χρόνον ματαινόμενον, οὔτε παρηγορίαν ἀφαιρεῖ τὴν ὑπὸ δικῆς· ἀλλὰ τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα, διακρίνουσα ἀπ' αὐτῶν τὰ ἀδίκαια καὶ ἀπελέγχουσα. Anton. p. 234; ap. Orell. n. 178. Utrique sententiæ adjicitur in membranarum Epicteti nomen. Quapropter non injuria iis inter Epicteti fragmenta (n. 139 et 140) locum concessit Schweighæuserus. Sed quoniam fragmentum proxime antecedens ap. Antonium Democriti nomine inscriptum est, suspicabatur idem vir doctus, duas illas, de quibus loquimur, sententias petitas esse e Democriti, Epicteti et Isæi (corr. Isocratis) sententiis antiqua ætate in unum corpus redactis. Porro ex verbo συγγέεται Democritum auctorem esse conjiciebat. Hujus conjecturam amplexus Orellius utrumque fragmen inter Democritea rettulit, quod non probamus. Etenim συγγέεται, quod Schweighæuserus certissimum ionicæ dialecti vestigium habuit, Burchardus autem scripturæ mendum esse ratus est, fortasse etiam apud

Atticos in usu fuit. Certe Xenophontem recte statuit Buttmannus Gramm. Ampl. Tom. II § 114 p. 107 seqq. semper dixisse dicitur, quæ forma pluribus locis servata non librariis, sed ipsi scriptori debetur. Neque valde dispar est ratio verbi χείν, de quo disseruit idem grammaticus tom. I § 105 adnot. 2. Itaque in his fragmentis nullum est indicium, ex quo Democritum eorum auctorem esse colligi oporteat. Cæterum neutrius fragmenti textus integer est, cujus emendandi curam gerere nunc non vacat.

39. Τὸ προσπεσὸν τερπνόν. Ap. Orell. n. 181.

40. Ὅλος ἄνθρωπος ἐκ γενετῆς νοῦσός ἐστι. Ap. Orell. n. 182. Utrumque apophthegma ex Pseudohippocratis epistola ad Damagetum, de qua libro primo pag. 78 seqq. disseruimus, sumtum, ex M. Neandri Opere aureo, ubi pag. 362 (ed. Lips.) legitur, inepte exscripsit Orellius.

41. Γνωμέων μευ τῶνδε εἴ τις ἐπατοί ξυν νόω, πολλὰ μὲν ἔρξει ἄνδρὸς ἀγαθοῦ ἀξία, πολλὰ δὲ φῦλα οὐχ ἔξει. Pseudodemocrates ap. Orell. n. 1. Ionicæ dialecti ratio postulat οὐχ ἔξει; Orellius corrigi vult οὐχ ἔρξει. Sed manifestum est, hanc sententiam ab eo qui Democriti præcepta moralia collegit, commendationis loco cæteris sententiis esse præmissam.

42. Μακάριος δὲ οὐσίαν καὶ νοῦν ἔχει· χρῆται γὰρ εἰς ἃ δεῖ καλῶς. Pseudodemocrates ap. Orell. n. 48. Corrupti sunt versus iambici, quos integros exhibent Stobæus Flor. CXIV, 7 et Maxim. pag. 759, Menandri esse dicentes. Ibi autem in hunc modum scribuntur :

Μακάριος ὅστις οὐσίαν καὶ νοῦν ἔχει,

χρῆται γὰρ οὗτος, εἰς ἃ δεῖ, ταύτη καλῶς.

43. Γῆς ἐπέβην γυμνός, γυμνός θ' ὑπὸ γαῖαν ἀπειμ·
Καὶ τί μάρτην μοχθῶ, γυμνὸν δρῶν τὸ τέλος;

In Cod. Palat. sententiarum Pseudodemocraticarum hoc epigramma post sentent. 83 insertur, ut testatur Orellius opusc. I p. 504. At idem distichon Palladæ ascriptum exstat in Brunckii Analect. tom. II p. 428.

44. Ὁ κόσμος ἀλλοίωσις, ὁ βίος ὑπόληψις. Democrit. ap. Orell. n. 85. Exstat hæc sententia Democriti ascripta ap. Marcum Antoninum lib. IV § 3 fin., ubi vid. Gataker. Fuisse eam in codice Barberino sententiarum Democraticarum ex Holstenii, qui illum codicem contulit, silentio conjicere licet. Sed quum eam in cod. Palatino, qui magni ponderis est, desiderari testetur Orellius, omninoque non videatur fieri posse ut Democritus, licet mundum appellaverit mutationem, vitam tamen nihil nisi opinionem esse dixerit, hoc dictum inter Democritea non recipimus. Siquidem ipsi Antonino potius convenit hoc effatum, cui passim in ore fuerit illud πᾶ, ὑπόληψις, aut alii attribuendum est Democriti quam illi, quem Democritum esse volumus.

45. Θεῶν ὁμοίον ἔχει ὁ ἄνθρωπος τὸ εὔ ποιεῖν, βίαι τὸ εὔ ποιεῖν μὴ καπηλεύεται, καὶ τὸ εὐεργετῆν καὶ ἀληθεύειν. Anton. et Max. p. 277; ap. Orell. n. 135. Cur hanc sententiam Democrito abjudicemus, dictum est in præfatione fragmentis præmissa.

46. Ἦν πιστεύη τις, θεοὺς ἐπισκοπεύειν πάντα, οὔτε λάθρη οὔτε φανερώς ἀμαρτήσεται. Democrit. ap. Orell. n. 80. De hoc quoque fragmento in eadem præfatione diximus.

DE OCELLO LUCANO.

Constat nostra memoria plerosque eruditorum sic judicasse, Pythagoreorum fragmenta a Stobæo, Jamblichō, Porphyrio, Simplicio aliisque servata æque ac Timæi de anima mundi et Ocelli Lucani de universi natura libros, solis Philolai reliquiis exceptis, aut magnam partem supposititia esse aut omnino nihil continere, quod a veteribus illis, quibus tribuuntur, profectum sit (1). Neque ego de his rebus aliter sentio, sed tamen librum qui Ocelli Lucani nomen in fronte gerit non esse prorsus contemnendum ac plus in eo, quam vulgo putatur, momenti ad cognoscendam posteriorem Pythagoreorum rationem positum arbitror, et causam renovatæ Pythagoreorum disciplinæ aliam quam quæ a plurimis assertur fuisse contendo. Quamvis enim ea sit litterarum artiumque sors et conditio, ut postquam ortæ sunt, ex primæ quasi ætaturæ tenebris ad majorem semper lucem emergant ac perpetuo auctu crescant et excolantur: tamen, ubi ad tale fastigium sunt evectæ, ut ad id quod summum est jam pervenisse vel brevi perventuræ videantur, homines interdum tanquam longo itinere fessi subsistere parumper et ante acta secum recolorere cupiunt. Quamobrem primo ante Chr. n. sæculo florentibus Academicorum, Stoicorum, Epicureorum aliorumque studiis fuerunt qui vel ad Pythagoricæ doctrinæ simplicitatem vel ad Heracliteam vel ad Cynicam philosophiam redire, quam inter illius ætatis sectas nomina sua profiteri mallent. Ad quod efficiendum imprimis sublata Epicuri aliorumque sententiis animorum immortalitas et offusa dialecticorum acumine rebus divinis atque humanis caligo valuisse videntur. Nam immortalitatis desiderio plerique tenentur homines et posthabitis incertis certa expetere solent. Ut autem de solis loquar Pythagoreis, nulla fuit philosophorum disciplina poetarum commentis propior, vulgari hominum captui accommodatior et si a Stoicorum familia discesseris ad consolandum genus humanum efficacior, quam hæc Pythagoreorum ratio. Hinc non defuerunt, qui ultimo

ante Chr. n. sæculo ad hujus philosophiæ studium reverterentur atque adeo veteribus Pythagoreis libros supponerent, præsertim quum Juba, doctissimus Mauretaniæ rex, quæcunque reperiri potuerunt Pythagoreorum scripta colligeret. Qua de re insignis est Davidis locus Comment. in Arist. Categ. p. 28 a. scholl. Arist.: ἐν οἷς ζητητέον καὶ τὸ γνήσιον διὰ τὴν γινομένην νοθεύειαν· νοθεύονται γὰρ τὰ βιβλία πενταχῶς· ἡ γὰρ δι' εὐγνωμοσύνην μαθητῶν τὰ οικεῖα συγγράμματα τοῖς οικείοις διδασκάλοις ἀνατιθέντων, ὡς τὰ Πυθαγόρου καὶ Σωκράτους ἐπιγραφόμενα βιβλία, μὴ ὄντα Σωκράτους ἢ Πυθαγόρου ἀλλὰ Σωκρατικῶν καὶ Πυθαγορικῶν· ἢ διὰ φιλοτιμίαν βασιλικήν· Ἰσοβάτους γὰρ τοῦ Λεβίων βασιλέως συνάγοντος τὰ Πυθαγόρου καὶ Πτολεμαίου τὰ Ἀριστοτέλους, τινὲς καπηλείας χάριν τὰ τυχόντα συγγράμματα λαμβάνοντες ἐκείδρον καὶ ἰσηπὸν διὰ παραθέσεως νέων μυθῶν (2), ἢ αὖ σχοιῖν δῆθεν τὴν ἐκ τοῦ χρόνου ἀξιοπιστίαν· ἢ δι' ἑμμανυμίας συγγραφέων ἢ συγγραμμάτων ἢ ὑπομνημάτων. Eo igitur tempore cum alia multa antiquis Pythagoræ sociis subdita sunt, tum ille compositus est liber qui ad Ocellum Lucanum vulgo refertur. Quocum convenit scribendi et disserendi genere fragmentum e libro de legibus petiitum, quod apud Joannem Stobæum exstat. Ac primum quidem hoc volumen cum aliis hujusmodi scriptionibus conferenti patet auctorem ejus multo meliorem fuisse et rerum tractandarum artificem et verborum architectum, eundemque elegantiore scriptorem et callidiorum antiquitatis simulatore, quam eorum plerosque qui longas de virtute vel de categoriis disputationes confecerunt (3) vel fictis epistolis posteritati imponere tentarunt (4). Hic enim scriptor etsi multa usurpavit vocabula, quæ ab antiqua Pythagoreorum dictione abhorrere videntur, technicas tamen posterioris ætatis voces, ut στοιχεῖα, cujus loco οὐστάς dicit, vitavit, ut vetustatis speciem præ se ferret. Deinde licet haud pauca ex Eleaticorum fragmentis et Aristotelis opere, quod est de generatione et interitu, ad verbum in suum libellum transcripserit, simpliciter tamen et perspi-

(1) Vid. Ritteri *Gesch. der Pythag. Philos.* pag. 67; *Gesch. der Phil.* I p. 377. Cf. Gruppe *über die Fragmente des Archytas und der ältern Pythagoreer.* Berlin 1840. Ahrens de dial. dor. p. 23 seq.

(2) Sic emendo vitiosam scripturam πυθῶν.

(3) Cf. Orell. *Opusc. vet. Gr. sent. et mor.* Tom. II p. 210-361.

(4) Vide epistolas Socraticorum et Pythagoreorum editas ab Orellio. Lipsiæ 1815.

cue et antiquissimæ philosophiæ convenienter philosophatur. Quumque ea prætermittat, quæ maxime Pythagoreorum propria sunt, μετεμψύχωσιν et numerorum doctrinam, non tam sexcenties dicta repetendo omnem novitatis gratiam libro præripuisse, quam alia prisco more tractasse censendus est. Sed hunc, quem optimorum scriptorum naufragio superstitem esse voluit fortuna libellum, non posse veteris Ocelli integrum et incorruptum opusculum judicari vel inde sequitur, quod illius Pythagorei neque apud Aristotelem mentio fit, neque apud Platonem. Nam spuria est Platonis ad Archytam epistola. Accedit quod nemo ante Aristotelem mundi æternitatem, quam Pseudocellus tuetur, statuit. Est autem eorum qui commentariolum hoc commemorant antiquissimus auctor Philo, qui libro de mundo non interituro p. 728 ed. Colon., ἐνιοι δέ, inquit, οὐκ Ἀριστοτέλη τῆς δόξης εὐρετην λέγουσιν, ἀλλὰ τῶν Πυθαγορείων τινάς. Ἐγὼ δὲ καὶ Ὀκέλλου συγγράμματι, Λευκανοῦ γένος, ἐπιγεγραμμένω περὶ τῆς τοῦ παντός φύσεως ἐνέτυχον, ἐν ᾧ ἀγένητόν τε καὶ ἀφθαρτόν οὐκ ἀπεφαίνετο μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἀποδείξεως κατεσκευάζε τὸν κόσμον εἶναι. Reliqui non magni sunt momenti. Lucianus ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταισματος cap 5 : δ μὲν γε θεσπέσιος Πυθαγόρας, εἰ καὶ μηδὲν αὐτὸς ἡμῖν ἴδιον καταλιπεῖν τῶν αὐτοῦ ἡξίωσεν, ὅσον Ὀκέλλω τῷ Λευκανῷ καὶ Ἀρχύτῃ καὶ τοῖς ἄλλοις διμηληταῖς αὐτοῦ τεκμαίρεσθαι, οὐτὶ τὸ εὖ πράττειν προὔγραψεν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ υγιαίνειν ἀρχεσθαι ἐκέλευεν. Pseudarchytas in epistola ad Platonem scripta apud Diogenem Laertium VIII, 80 : καλῶς ποιεῖς, ὅτι ἀποπέφυγας ἐκ τῆς ἀβρωστίας. Ταῦτα γὰρ αὐτὸς τε ἐπέσταλκας καὶ τοὶ περὶ Δαμησκὸν ἀπάγγελλον. Περὶ δὲ τῶν ὑπομνημάτων ἐπεμελήθημεν καὶ ἀνήλθομεν ὡς Λευκανῶς καὶ ἐνετύχομεν τοῖς Ὀκέλλω ἐκγόνοις. Τὰ μὲν ὧν περὶ νόμου καὶ βασιλείας καὶ δσιότατος καὶ τῆς τῷ παντός γενέσιος αὐτοῖ τε ἔχομεν καὶ τινα ἀπεστάλκαμες. Τὰ δὲ λοιπὰ οὗτοι νῦν γε δύναται εὐρεθῆμεν· αἱ δὲ κα εὐρεθῆ, ἤξει τοι. Suppositam esse hanc epistolam non est quod uberius ostendamus. Idem, ut supra diximus, de Platonis responsione (Diog. l. c. 81) judicandum. Πλάτων Ἀρχύτῃ εὖ πράττειν. Τὰ μὲν παρὰ σοῦ ἐλθόντα ὑπομνήματα θαυμαστῶς ὡς ἀσμενοὶ τε ἐλάβομεν καὶ τοῦ γράψαντος αὐτὰ ἡγάσθημεν ὡς ἐνὶ μάλιστα, καὶ ἔδοξεν ἡμῖν εἶναι ὁ ἀνὴρ ἄξιος ἐκείνων τῶν παλαιῶν προγόνων. Λέγονται γὰρ οἱ ἄνδρες οὗτοι μυρτοὶ εἶναι. Οὗτοι δ' ἦσαν τῶν ἐπὶ Λαομέδοντος ἐξαναστάντων Τρώων, ἄνδρες ἀγαθοί, ὡς ὁ παραδεδομένος μῦθος δηλοῖ. Τὰ δὲ παρ' ἐμοὶ ὑπομνήματα, περὶ ὧν ἐπέστειλας, ἱκανῶς μὲν οὕτω ἔχει, ὡς δὲ ποτε τυγχάνει ἔχοντα ἀπέσταλκά σοι. Περὶ δὲ τῆς φυλακῆς ἀμφοτέροιο συμφο-

νοῦμεν, ὥστε οὐδὲν δαὶ παρακαλεῦσθαι. Ἐρρωτῶ. Vix intelligeremus has laudes quibus Ocellus ejusque majores hic ornantur, nisi Diogenes quæ spectarent tot inania verba significasset. Censorinus de die natali cap. 4 pag. 9 ed. Jahn. : « Sed prior illa sententia, qua semper humanum genus fuisse creditur, auctores habet Pythagoram Samium et Ocellum Lucanum et Archytam Tarentinum omnesque adeo Pythagoricos. » Respicit opusculi de universi natura cap. 3 § 3. Sextus Empiricus adv. math. lib. IX cap. ultimo : ἐκ πέντε δὲ Ὀκέλλος ὁ Λευκανὸς καὶ Ἀριστοτέλης συμπάρελαβον γὰρ τοῖς τέτταρα στοιχείοις τὸ πέμπτον καὶ κυκλοφορητικὸν σῶμα, ἐξ οὗ λέγουσιν εἶναι τὰ οὐράνια. Cui testimonio cave fidem adjungas, quum in exponenda quattuor elementorum doctrina nulla quintæ istius naturæ, cœlestium corporum materiæ mentio in Ocelli libro exstet. Jamblichus vit. Pyth. c. 36 p. 221 : τῶν δὲ συμπάντων Πυθαγορείων τοὺς μὲν ἀγνωτὰς τε καὶ ἀνονόμους τινὰ πολλοὺς εἰκὸς γεγενῆσθαι· τῶν δὲ γνωριζομένων ἐπιτάδε τὰ δνόματα, in quibus clarorum Pythagoreorum nominibus recensentur p. 223 etiam hæc : Λευκανοῖ· Ὀκέλος καὶ Ὀκυλος ἀέλφοι. Syrianus in Aristotelis Metaph. libr. XIII p. 368 : ἐρῶς ἄρα καὶ ταύτην ἐνίσταντο τὴν ζήτησιν καὶ τὴν αἴτιαν παρέδοσαν τοῦ πλήθους τῶν ὄντων ὄντων· καὶ οὕτω πρὸς τι τὴν ἑτέραν ἐποίουν τῶν ἀρχῶν, οὐτε τὴν περὶ τῶν αἰσθητῶν λόγον πάντη παρελίμπανον, ὡς ὀπί· τὰ Ἐκκέλου μὲν περὶ τῆς τοῦ παντός φύσεως, ἐξ ἧς τὰ [τοῦ Ἀριστοτέλους] περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς μενονουγί μεταβληθῆσθαι δοκεῖ, τοῦ Τιμαίου δὲ τὴ πλεῖστα, καὶ ὅν ἡ Περιπατητικὴ φιλοσοφία τὰ πολλὰ θεολογεῖ. Proclus Comment. in Platonis Timæum lib. III p. 150 : ἄλλοι δὲ τινες, ὡς οἱ περὶ Ὀκέλου τὸν τοῦ Τιμαίου πρόοδον, δύο δυνάμεις ἐκάστου τῶν στοιχείων διένεμον, πυρὶ μὲν θερμὸν καὶ ξηρὸν, ἀερί δὲ θερμὸν καὶ ὑγρὸν, ὕδατι δὲ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν, γῆ δὲ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν. Καὶ ταῦτα ἀναγέγραπται περὶ τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς ἐν τῷ περὶ φύσεως. Joannes Stobæus Ecl. Phys. I cap. 24 : Ὀκέλος αἰδίων τὸν κόσμον· ὡδὲ γὰρ ἐν τοῖς περὶ τοῦ παντός φύσεως λέγει x. τ. λ. At omnia hæc testimonia, quorum duo etiam ab homine male sedulo ficta esse constat, nihil ad probandam operis antiquitatem proficiunt. Una superest res quæ jam Nogarolæ scrupulum injecit. Jure enim miratus est vir tam generis nobilitate quam doctrinæ copia insignis, cur atticæ scripserit Ocellus, quem par erat dorico sermone uti. Sed plerisque eruditorum, qui postea hunc scriptorem tractarunt, persuasum fuit volumen de universi natura olim dorice scriptum sequenti tempore in atticam dialectum esse translatum. Fidem faciunt fragmenta, quæ

x hoc ipso commentario atque ex alio qui erat le legibus excerpta, dorica dialecto Stobæus rofert. Hinc post Stobæi ætatem, id est; post quintum sæculum atticam libri interpretationem ompositam esse apparet. Prius enim tales ranslationes non videntur existisse. Nimirum uo tempore apud Græcos tanta jam erat veteris inguæ ignoratio, ut scripta dorica vel ionica nisi a doctioribus non intelligerentur, quædam ujusmodi opera in communem sermonem conersa sunt. Itaque Cassianus Bassus quum deimo sæculo Constantini Porphyrogenneti jussu eoponica e variorum auctorum libris colligeret, emocriteæ de agricultura disputationis reliquias ublatis fere omnibus ionicæ dialecti vestigiis ublicavit. Quapropter opinor medio ævo ho-ininem aliquem antiquæ philosophiæ studiosum, juum incidisset in Pseudocelli opusculum, ora-ionis perspicuitate et suavitate captum quam pse voluptatem e dorici exempli lectione cepeat, eandem aliis attica interpretatione afferre oluisse. Libellum ita interpretatus est, ut nil mutaret nisi doricas vocum formas in atticæ el communes (5). Quæcunque autem in hac nterpretatione ab optimorum scriptorum usu bhorrent, non auctori, sed interpreti, qui forse nono sæculo vixit, vitio vertenda sunt. Juamobrem ἐκ bis indicativo junctum reperinus (6), quia inelegantes noni sæculi scriptores, elut Malalas, jam frequenter in hoc vitium idebant. Sustuli hoc cum aliis mendis, ut corem antiquum libro redderem.

Restat ut commentarioli hujus editiones reenseam. Quod quo brevius fiat, pauca de codd. nss. præfanda sunt. In bibliotheca regia Parisiensi tria exstant Pseudocelli exemplaria camo exarata nr. 1928 (A.), nr. 2018 (B.), nr. 1518 (C.). Quæ quoniam e lectionibus a Battæio inde excerptis omnium optima ac veterum ditionum fundamenta esse conjeceram, Car. bened. Hasium, virum amplissimæ eruditionis aude præstantem et singulari humanitate prædi-um, per litteras adii atque rogavi, ut tres illos odices in meum usum conferendos curaret. Hoc ntercedente Hasio tanta cura ac diligentia fecit bertinus, ut præclaram et rei litterariæ et mihi operam navaverit. Est autem codex ille, quem ittera A. designavi, omnium antiquissimus maximeque emendatus, sed reliqui etiam satis onni. Alii libri manuscripti inveniuntur in bi-otheca Veneta D. Marci (cf. Catalog. p. 130

et 277) atque in bibliotheca Laurentiana teste Bandinio Cat. vol. III plut. 86 cod. 32 p. 377. Adde Montefalconium in Bibliotheca bibliothe-carum et eundem in Bibl. Coislin., ubi memora-tur cod. 173 p. 229. Incertum est duo, an tres codices in bibliotheca Vaticana sint; quia de re infra dicitur.

Editio princeps teste Battæio (*Batteux*) in *Mém. de l'Académie des inscr. et bell. lettr.* vol. XXIX p. 244 atque in Ocelli editione p. 11 pro-diit Parisiis anno 1539. Paulo post in Syl-loge interpretationum excusa Lutetiæ anno 1541 lucem vidit prima Ocelli translatio latina, cujus auctor fuit Guilielmus Christianus Aurelius, Francisci I Galliarum regis medicus. Interpres codicem Parisiensem C., unde principem editio-nem ductam existimo, ubique secutus est. Ex eodem fonte manavit editio Lovaniensis, cujus hæc est inscriptio: Ὁκελλος Λευκανὸς φιλόσοφος περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως. Ocellus Lucanus phi-losophus de universi orbis natura Joanne Boscio Lonæo interprete atque commentatore. Lovan-nii apud Petrum a Colonia anno 1554. At in exemplo quod Rudolphus tractavit, nihil se præter contextum Græcum invenisse testatur. Francisco Patricio qui in Discussionibus Peripa-teticis Basileæ anno 1581 maxima forma editis multa Ocelli dicta fortasse e codd. manu exaratis depromta exhibet, non multum est tribuendum, quia eosdem locos varie laudat, alios memoriæ lapsu contrahit. Sed antequam promulgatum esset ejus opus jam Veneta Nogarolæ editio a. 1559 typis descripta erat, e qua fluxerunt postea Commelini et Vizzanii editiones. Nogarola, comes Veronensis, non modo scriptoris verba recognovit, sed etiam interpretationem latinam, quæ multum discrepat a Christiani translatione, et observationes adjecit. Quibus autem subsi-diis præter Lovaniensem editionem usus sit ignoramus, quum *Ocelli opusculum Romæ descriptum sibi Veronam esse missum* dicat, quod ego de apographo codicis Vaticani interpretor. Nogarolæ textum, interpretationem, adnotatio-nes et epistolam de viris illustribus Italis qui græce scripserunt repetiit Heidelbergæ a. 1596 Hieronymus Commelinus, qui in præfatione ait ad castigandam scriptoris orationem præterea a Casaubono sibi missum esse librum græcum, quem quum hæc editio non multum novi exhibeat aut codicem Par. C. aut editionem Lovaniensem fuisse apparet. Vizzanius Ocellum Bo-

(5) Cf. fragmenta dorica apud Stobæum in commenta-rio citata.

(6) Cf. cap. I § 4 et II § 9.

noniæ a. 1646 vulgavit, quæ editio iterum typis expressa est apud Batavos. Sic autem inscribitur : Ὀκελλος ὁ φιλόσοφος περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως. Ocellus Lucanus philosophus de universi natura. Textum e Græco in Latinum transtulit collatisque multis exemplaribus etiam mss. emendavit, paraphrasi et commentario illustravit Carolus Emmanuel Vizzanius Bononiensis. Pars physica (i. e. cap. 1—3) ad Eminentissimum et Reverendissimum Principem Franciscum Barberinum S. R. E. Card. Vicecancellarium. Amstelodami apud Joannem Blæu 1661, 4. Pars politica (i. e. cap. 4) cui accesserunt V. C. Ludovici Nogarolæ in eundem notæ, ejusdem Ocelli de legibus fragmentum unaque locupletissimus index ad Eminentissimum etc. ut in priorè parte. Præter Nogarolæ et Commelini editiones ad recensendum scriptorem, de quo bene meritum est, Vizzanius adhibuit duos codices Vaticanos, quorum alterum vocat antiquiorem, alterum a Lollino episcopo Urbano VIII Pontifici Maximo donatum esse narrat, nec non codicem Thomæ Bartholini Dani. Post Vizzanium neque a Galeo (7) neque a Dargensio (8) Ocellus critica arte tractatus est. Sed plus huic scriptori profuit Battæsius, cujus duplex editio editio, altera in *Mémoires de littérature, tirés des registres de l'Académie royale des inscriptions et belles-lettres, depuis l'année MDCCLVIII, jusques et compris MDCCLX*. Tom. XXIX p. 240 seqq., altera seorsum prodit sic inscripta : *Ocellus Lucanus, de la nature de l'univers, avec la traduction françoise et des remarques, par M. l'Abbé Batteux*. Paris, MDCCLXVIII. Primus ad corrigendum verborum contextum excussit Codicem Par. A. ex eoque et lacunam supplevit, quæ antea in omnibus editionibus fuerat, et alia protulit non contemnenda. Præterea inspexit Cod. C., sed semel tantum ejus mentionem fecit. In quo viro si major fuisset diligentia, nihil forsitan posteris in hoc genere reliquum fecisset. At ille inutile esse ratus omnem scripturæ varietatem adnotare, nonnunquam ea omisit, quæ maximi sunt momenti, neque raro spretis quæ regius codex A. suppedabat deteriora aliunde arripuit. Gallica ejus interpretatio Dargensiana paullo est accuratior, adnotationes breves et ad rerum magis quam ad verborum intellectum ac-

commodatæ. Sequitur Rotermundi editio quæ a. 1794 Lipsiæ publicata magnam partem ex Dargensiana concinit. Cæterum omnes illi de quibus dixi editores non dubitarant, quin verum veteris Ocelli opus tractarent. Interim Christ. Meinersius in *Historia doctrinæ de vero deo Lemgovix* 1780 divulgata atque in *Geschichte der Wiss. in Griech. und Rom.* tom. I p. 584 primum spurium esse libellum animadvertit, quamquam in iis quæ de scribendi genere et singulis vocabulis monet aliquoties erravit. Contra Meinersium libelli auctoritatem defendit Christ. Godofr. Bardilius in *Epochen der vorzüglichsten philosophischen Begriffe*, Halis 1788, qui simul hoc de universi natura opusculum et fragmentum de legibus germanice reddidit et observationibus illustravit in *Füllebornii Beyträgen zur Geschichte der Philosophie* part. X p. 1—77. Denique Aug. Fr. Guil. Rudolphus Ocellum recensitum et amplissimis commentariis instructum Lipsiæ edidit anno 1801. Acceperat a Tzschuckio varias lectiones, quas Siebenkeesius paullo ante Romæ e codice quodam Vaticano excerpserat. Quæ lectiones quum modo cum eo libro consentiant, quem Vizzanius antiquiorem vocat, modo cum Lollini exemplo, modo ab utroque discrepent, incertum est, duo an tres in bibliotheca Vaticana Ocelli codices reperiantur. Adde quod Rudolphus collatis præter editionem principem et Venetam Nogarolæ omnibus quæ prodierant editionibus multis locis orationem correxit scriptoris quem haud secus ac Bardilius veterimum esse opinatus est et longa disputatione adversus Meinersium tueri studuit. Sed nos nihil omnium ejus argumentis deterriti quid hac de re sentiremus, supra significavimus. Accidit etiam Rudolpho, ut fallaci Patricii testimonio inductus quindecim loca, e Pseudarchytæ libro qui inscribitur καθολικοὶ λόγοι δέκα atque ab Orellio Opusculis veterum Græcorum sententiosius et moralibus insertus est, depromta tanquam Ocelli fragmenta pag. 53—57 exhiberet. Etsi vero ipse jam de eorum veritate dubitavit, tamen propter suspectam Patricii fidem ne commemoranda quidem erant. Tribus utar exemplis. Primum est καὶ ὁ μὲν πρῶτος λόγος ἡ οὐσία, πρῶτον αὐθόπαρκτον καὶ ὑφεστός, μὴ δεόμενον ἑτέρου πρὸς οὐστάσιν ἐν γενέσει ὑπόκειται καθὼ γέγονε. Secun-

(7) Thomas Galeus Ocellum edidit in opusculis mythologicis, ethicis et physicis. Cantabrigiæ 1671 et Amstelodami ap. Henr. Wetsten. 1688.

(8) Ocellus Lucanus, en Grec et en François, avec des dissertations sur les principales questions de la métaphysique, de la physique et de la morale des an-

ciens qui peuvent servir de suite à la philosophie du bon sens; par M. le Marquis d'Argens, Chambellan de S. M. le Roi de Prusse, de l'Académie royale des sciences et belles-lettres de Berlin, Directeur de la classe de philologie, Berlin 1762, chez Haude et Spener.

am : τὰς μὲν οὖν οὐσίας ἰδίον τὸ μὴ ἐπιδέχισθαι τὸ ἕλλον καὶ τὸ ἤττον· οὐ μᾶλλον ζῶον ἄνθρωπος τοῦ ποῦ· ὑπάρχει ταῖς οὐσίαις καὶ τὸ τῶν ἐναντίων ἀνεδέκτον εἶναι. Tertium : τὸ δὲ ποσὸν εἰς ἑπτὰ διαίηται, εἰς γραμμάν, ἐπιφάνειαν, σῶμα, τόπον, ῥόνον, ἀριθμὸν καὶ λόγον· καὶ τὸ μὲν ἐντι αὐτῆς τῆς οὐσίτης συνεχές, τὸ δὲ διωρισμένον· καὶ συνεχῶς ἐπέγχε, τοῦ δὲ διωρισμένου τὰ δύο, ὁ ἀριθμὸς καὶ ὁ ἴσος. E quibus primus locus legitur apud Rudolph. p. 53 et apud Orell. l. c. tom. II p. 273, iter ap. Rudolph. p. 54 et apud Orell. p. 275, tertius p. 54 ap. Rudolph. et pag. 276 apud Orellium. Post hos aliorum labores nihil mihi otiosius fuit, quam ut scripturæ varietate, quam certinus e codicibus tribus Parisiensibus enota-

verat, adjutus ad verborum contextum denuo recensendum me conferrem. In quo negotio ita versatus sum, ut non solum codd. mss., sed etiam veterum scriptorum, Stobæi potissimum et Jamblichi rationem haberem, pauca etiam quæ corrupta essent emendarem. Quumque hic scriptor non longos commentarios, sed brevem difficilium locorum explicationem requirere videretur, quæcunque morari lectores possent annotationibus explanavi. Qua in re eo breviori mihi esse licuit, quod antiquiores Christiani, Nogarolæ, Vizzanii interpretationes vix cuiquam hodie satisfacere posse arbitratus, ipse totum opusculum latinum feci.

ΟΚΕΛΛΟΥ ΤΟΥ ΛΕΥΚΑΝΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΤΟΥ ΠΑΝΤΟΣ ΦΥΣΕΩΣ ΒΙΒΛΙΟΝ.

ΚΕΦ. Α.

§ 1. Τάδε συνέγραψεν Ὁκελλος ὁ Λευκανὸς περὶ τῆς τοῦ παντός φύσεως, τὰ μὲν τεκμηρίοις σαφέσι παρ' αὐτῆς τῆς φύσεως ἐκμαθὼν, τὰ δὲ καὶ δόξῃ μετὰ λόγου, τὸ εἶδος ἀπὸ τῆς νοήσεως στοχαζόμενος. § 2. Δοκεῖ γάρ μοι τὸ πᾶν ἀνώλεθρον εἶναι καὶ ἀγέννητον· αἶτε γὰρ ἦν καὶ ἔσται· εἰ γὰρ ἐγγχρονον, οὐκ ἂν ἔτι ἦν· οὕτως οὖν ἀνώλεθρόν τε καὶ ἀγέννητον τὸ πᾶν. Οὐτε γάρ, εἰ γενόμενόν τις αὐτὸ δοξάζοι, [εὔροιοτο ἂν ἐξ ἔθου γενηθείη, οὔτε εἰ φθαρόν,] εὔροιοτο ἂν εἰς ὃ φθαρείη καὶ διαλυθείη· ἐξ ἔθου τε καὶ γέγονεν, ἐκεῖνο

Ὁκελλο:] Ita vocatur hic scriptor a Sexti. Empir. adv. Math. lib. IX cap. ult., et a Luciano de lapsu inter salutandum cap. 5; Ὁκελο; a Stobæo Ecl. phys. I c. 24 et Jamblichō de vit. Pyth. c. 36; Ὁκελλο; a Philone libro de mundo non interituro p. 728 ed. Colon., in cod. Par. nr. 1928 (A.) atque a plerisque hujus libri editoribus Commelino, Vizzanio, Galeo, Battæσιο, Dargensio (D'Argens), Οκελλο; in variis lectionibus apud Lucianum atque in iis quas ad hunc libellum notarunt Commelinus et Vizzanius. Ουκελο; olim legebatur apud Diogenem Laertium et Ἁκελο; apud Sextum Empiricum. Cf. Canter. varr. lectt. I, 17. Ἐκελο; nominatur a Syriano ad Arist. Met. XIII, Ὁκελλο; in codice regio Diogenis Laertii citato a Menag. hist. mulier. phil. 101 et Proclo in Platonis Timæum p. 150 ed. Bas.; Οκεγιο; a Censorino de die natali cap. 4 p. 9 ed. Jahn. qui Canterum secutus Ocelli nomen restituit. Ὁκελο; denique appellatur in codice Vaticano hujus libri atque in duabus membranis Parisiensibus nr. 2018 (B.) et nr. 2518 (C.), quarum prior inscriptionem habet ὡκελο; λευκανοῦ, altera ὡκελο; φιλοσόφου. In hac scripturæ varietate non tam quid codices præbeant quam quid scribi oporteat quaerendum est. Mihi autem idem fere quod Menagio l. c. statnendum videtur, ut rarissimum hoc nomen ab ἔθο; vel ἔθο; i. e. ὀρθαλμός; , cuius vocabuli soli grammatici mentionem faciunt et cuius deminutivum habetur ὀρθαλο; (vulgo ὀρθαλο;) ap Arcad. 54, fluxisse putem. Neque mirum videbitur cuiquam tale nomen ubi similia, quæ apud Græcos usitata sunt, secum reculerit. Cf. Pap. lex. p. 2. c. At si ab iis nominibus quæ in ἰλο; , ἰλο; , ἰλο; et ἰλο; desinunt, ut Στελλο; , Πομπύλο; , Τρωίλο; , Τέρφυλλο; discerneria, non multa reperias nomina hominum propria, quorum positio lo; sit. De iis loquor, quæ hujus syllabæ adjectione ab aliis vocibus iisque optimorum scriptorum usu confirmata manant. Itaque Κεφαλο; quod aliam sequitur analogiam et Τράγαλο; , ex appellativo proprium nomen factum, quod et Tacit. Hist. I, 90 addendum lexico Papiano, hoc loco non sunt commemoranda. Jam vero rectene se habeat apud Arcadium ἔκελο; pro eo quod in membranis exstat ὀκεταλο; , an forte ἔκελο; exarandum sit, prorsus incertum est. Id tamen patet neque ὡκελο; neque ὡκελλο; neque Οκελλο; [Ἁκελο;] aut Ουκελο; ferri posse, sed e reliquis

OCELLI LUCANI DE UNIVERSI NATURA LIBELLUS.

CAP. I.

§ 1. Hæc de universi naturæ Ocellus conscripsit, partim certis indicibus ab ipsa naturæ edoctus partim etiam opinione cum ratione conjuncta, id quod probabile est intellectu conjiciens. § 2. Nam universitas interitus et ortus expertus mihi videtur, quia semper fuit semperque erit; si enim tempori obnoxia esset, haud sane amplius foret: ideo neque ortus in eam cadit neque interitus. Neque enim si quis eam natam existimet, reperiat unde generata sit, nec si dissolubilem putet, inveniat, in quod dissolvatur ac desinat; siquidem prima omnis rerum naturæ

formam aliquam esse eligendam. Quamobrem eam sumi que latino nomini maxime conveniret ideoque cum Lovaniensi editore et Rudolpho hunc scriptorem Ὁκελίον nominavi.

περὶ τῆ; τοῦ παντός φύσεω;] Ita inscribitur liber a Philone Judæo περὶ ἀβθαροῦ; κόσμου p. 728. Stobæus Ecl. Phys. I, 24 habet τὰ περὶ τοῦ παντός φύσεω; , Pseudarchylas ap. Diog. Laert. VIII, 80 περὶ τῆ; τοῦ παντός γενέσεω;. Proclus I. I. Ocellum laudat ἐν τῷ περὶ φύσεω;. Cum Philone Judæo, antiquissimo teste, consentiant duo codices Parisiensis A et B. Quapropter hanc inscriptionem probari. κεφ α'] In codd. Parisiensibus nullum invenitur capitulum vestigium. Utrum igitur e codice aliquo hæc libelli descriptio petita, an a primis editoribus profecta sit ignoro.

§ 2. ἀνώλεθρον] Sic recte codd. Parisiensis; ἀνώλεθρον, quod in hoc scriptore non est aptum, Vizzanius posuit. ἀγέννητον] Ita cod. Par. A. hoc loco et paulo post in verbis οὕτως οὖν ἀνώλεθρόν τε καὶ ἀγέννητον τὸ πᾶν. Idem præbet Siehenkersio teste codex Vaticanus. Contra codd. Parr. B. et C. ἀγέννητον exhibent. Editores modo hæc modo illam formam prætulerunt, quasi promiscue talia usurparentur. Rudolphus ubique in hoc libello ἀγέννητον scribi voluit. At cum Vizzanio, Galeo, Dargensio et Lovaniensi editore ἀγέννητον hic exarari convenit. Opponitur autem τὸ μὲν γενητόν τῷ ἀδίῳ, τὸ δὲ γεννητόν τῷ παντί. Quo fit ut τὸ ἀγέννητον sit quod hic requiritur τὸ ἀδίον, τὸ ἀγέννητον autem idem prope valet quod τὸ μὴ (vel interdum μήπω) γεγεννημένον.

οὐκ ἂν ἔτι ἦν] Pro hac codicum scriptura, quam res ipsa confirmat, male conjecit Battæsius οὐκ ἂν τι ἦν. Neque vero ἦ desideratur. Cf. Fisch. Exc. ad Plat. Phæd. c. I n. 9 p. 232. Nugarola sine dubio legit οὐκ ἂν ἀεὶ ἦν; verum enim: si enim tempori subditum foret, haud sane esse perpetuo posset. At nihil mutandum. Nam hic locus expressus videtur e Melisseo (fragm. 11) εἰ γὰρ τι τοῦ τῶν πάσῳ, οὐκ ἂν ἔτι ἐν εἶη, quamquam interesse aliquid inter utramque sententiam fateor. Arbitratur autem scriptor quemadmodum tempus prætereat, ita quidquid ei obnoxium sit, manere et perpetuum esse non posse.

ἀνώλεθρόν τε καὶ ἀγέννητον τὸ πᾶν] codd. Parisiensis (cf. supra) et Vat. Negligenter Battæsius ἀγέννητόν τε τὸ πᾶν

πρῶτον τοῦ παντός ἐστίν· εἰς δὲ τὴν πάλιν φθαρήσεται, ἔκείνο ἔσχατον τοῦ παντός ἔσται. Τὸ δὲ γε πᾶν γινόμενον σὺν πᾶσι γίνεται καὶ τὸ φθειρόμενον σὺν πᾶσι φθίρεται· καὶ τοῦτο γε δὴ ἀδύνατον· ἀναρχὸν ἄρα καὶ ἀτελευτήτων τὸ πᾶν. Οὐ μὲν οὖν ἄλλως ἔχει ἢ οὕτως.

§ 3. Ἢ ἂν τε τὸ γενέσεως ἀρχὴν εἰληφὸς καὶ διαλύσεως ὄφειλον κοινωνῆσαι δύο ἐπιδέχεται μεταβολάς· μίαν μὲν, τὴν ἀπὸ τοῦ μείονος ἐπὶ τὸ μείζον καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ χείρονος ἐπὶ τὸ βέλτιον· καλεῖται δὲ τὸ μὲν ἀφ' οὗπερ ἂν ἀρξῆται μεταβάλλειν, γένεσις, τὸ δὲ εἰς θ' ἀφικνεῖται, ἀκμή· δευτέραν δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ μείζονος ἐπὶ τὸ μείον καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ βελτίονος ἐπὶ τὸ χείρον· τὸ δὲ συμπέρασμα τῆς μεταβολῆς ταύτης ὀνομάζεται φθορὰ καὶ διάλυσις. § 4. Εἰ μὲν οὖν καὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν γενητόν ἐστι καὶ φθαρόν, γινόμενον ἀπὸ τοῦ μείονος ἐπὶ τὸ μείζον μετέβαλε, καὶ ἀπὸ τοῦ χείρονος ἐπὶ τὸ βέλτιον· ὥστε καὶ ἀπὸ τοῦ μείζονος ἐπὶ τὸ μείον μεταβαλεῖ καὶ ἀπὸ τοῦ βελτίονος ἐπὶ τὸ χείρον. Γενόμενος ἄρα ὁ κόσμος αὐξῆσιν ἔλαβε καὶ ἀκμὴν, καὶ πάλιν λήψεται φθίσειν καὶ τελευτήν· ἅπαντα γὰρ φύσις, ἢ ἔχουσα διέξοδον, ἔρουσ ἔχει τρεῖς καὶ δύο διαστήματα· ὅροι μὲν οὖν εἰσὶ [τρεῖς] γένεσις, ἀκμή, τελευτή· διαστήματα δὲ τὸ τε ἀπὸ τῆς γενέσεως, μέχρι τῆς ἀκμῆς καὶ τὸ ἀπὸ τῆς ἀκμῆς μέχρι τῆς τελευτῆς. § 5. (vulgo 6.) Τὰ σημεῖα δὲ καὶ τεκμήρια τούτου ἔναρχῆ, τάξεις, συμμετρίαι, σχηματισμοί, θέσεις, διαστάσεις,

illa erit pars unde originem traxit, ultima, ad quam rursus deleta redigetur. At vero universitas si generetur cum omnibus certe partibus simul prosemnatur, si disjiciatur, pariter cum omnibus disturbetur necesse est. Verum hoc saltem fieri nequit. Caret igitur rerum naturæ corpus et initio et fine, neque alia quam hæc ejus ratio et conditio est. § 3. Quidquid autem generationis principium habuit ac dissolutionis particeps futurum est, in hoc duæ mutationes eveniant oportet, quarum prior a minori ad majus atque a deteriore ad melius progreditur: castorum hæc res a qua mutationis initium fit, generatio, illa ad quam pervenit, maturitas et flos appellatur: posterior a majori in minus et a meliori in deterius transit; hujus autem mutationis exitus nominatur interitus et dissolutio. § 4. Quodsi tota mundi compages et rerum universitas ortum habet atque interitura est, ortu ejus accidit, ut e minore major, et deteriore melior fieret. Quapropter etiam e majore minor fiet atque e meliore deterior. Mundus igitur, si genitus sit, ut incrementa cepit summumque robur consecutus est: ita rursus decrescet et exstinguetur. Omnis enim natura, vicissitudini obnoxia tres habet terminos duoque intervalla. Tres illi termini sunt generatio, flos, extinctio; intervalla vero quod inter generationem et florem quodque inter florem et extinctionem intercedit. § 5. Manifesta hujus rei signa et indicia sunt ordines, proportiones, figuræ, situs, intervalla, facultates

καὶ ἀνώλεθρον. Vulgo legitur ἀγέννητον τὸ πᾶν καὶ ἀνώλεθρον ὀμίσσο τε.

δοξάζοι] cod. Vat.; vulgo δοξάζει.

ἐφόροτο ἂν ἐξ ὅτου γενηθῆναι, οὕτω εἰ φθαρόν,] hæc verba, quæ ad sententiæ integritatem requiruntur, uncis inclusa addidit Rudolphus.

ἐξ ὅτου τε καὶ γέγονεν] cod. Vat. et omnes Parisienses. In Par. B. distinctionis virgula librarii errore non post γέγονεν, sed post ἐκείνο ponitur. Horum codicum scripturam exhibet editio Lovaniensis. Vulgo ἐξ οὗ γὰρ γέγονεν, quod habent Vizzanius, Galeus, Dargensius.

τὸ δὲ γε πᾶν] cod. Vat.; reliqui male τὸ γε δὲ πᾶν. σὺν πᾶσι φθίρεται] codd. tres Parr.; φθερεται Vizzanius. τοῦτο γε δὴ] e Rudolphii conjectura; codd. tres Parr.

τοῦτο γε δὲ, Vat. om. δὲ. οὐ μὲν οὖν ἄλλως] codd. Parr. A. et B.; in C. scriptum est οὐ μὲν οὖν (sed secunda manu superpositum οὖν) ἄλλως.

ἔχει] Nogar. male ἔχρ.

§ 3. πᾶν τε] cod. Vat. πᾶν δὲ.

ὄφειλον κοινωνῆσαι] hæc verba desiderantur in cod. Vat. χείρονος] Par. A. χείρωνος. ἀφ' οὗπερ ἂν] Sic codd. Vat. et Parr. A. et C. præterea Commelinus et Battæsius. Sed Vizz. ἀφ' οὗ ἂν ὀμίσσο κερ. In Par. B. omittitur ἂν.

βελτίονος] Par. A. βελτίονος.

ἐπὶ τὸ χείρον] In margine Par. A. inutile est additamentum φορᾶν, ut legit Battæsius, vel φορούς, ut Bertinovicus.

§ 4. εἰ μὲν οὖν — ἐστίν] In his verbis expulso solocismo a libris invectorum orationem ad legitimam formam revocari; legebatur enim ἔάν οὖν — ἐστίν, quæ omnium codicum scriptura est. Nam etsi nonnunquam ἔάν indicativum auctum vel in meliorum scriptorum libros librorum negligentia irrepit, velut apud Æschin. κατὰ Τιμάρχου

pag. 261 ed. Bekker. ἐάν δὲ πλείονος ἀξίος ἐστὶ ζημίας (ita pleræque membranae) quod Bekkerus unius codicis auctoritate secutus in ἐάν δὲ — ἤ μεταvit, tamen hæc structura non invaluit ante Malalam, pessimum nom. sæculi scriptorem. Cf. infra cap. II § 9.

γεννητόν] Ita cod. Par. A.; vulgo γεννητόν. Cod. Vat. habet θνητόν.

μείζον μετέβαλε] μεταβάλλει cod. Par. A; B. habet μεταβάλλη, C. μεταβάλλειν. In cod. Vat. Vizzanio teste reperitur μεταβάλλη; Siebenkeesius legit μεταβάλλει. Contra in Lovaniensi editione, apud Vizzanum et Dargensium est μετέβαλλε, cujus loco Commelinus, Galeus, Battæsius et Rudolphus μετέβαλε ediderunt, non male, propter verba αὐξῆσιν ἔλαβε. Sed codicum hæc lectio sit an conjectura, ignoro.

ἀπὸ τοῦ μείζονος] τοῦ inclusum apud Commelinum non desideratur in tribus codd. Parisiensibus.

μείον μεταβαλεῖ] Ita cod. Par. C.; reliqui duo μεταβάλλει. σὺν εἰσι τρεῖς] τρεῖς, quod ex antecedentibus male repetitum videtur, uncis inclusit Rudolphus.

§ 5. Hanc et sequentem paragraphum ipsius loci natura ductus cum Rudolpho transposui.

σημεῖα δὲ καὶ τεκμήρια] καὶ deest in cod. Vat. Rudolphus hic ut § 14 legi volebat σημεῖα τε καὶ τεκμ. Battæsius σημεῖα δὲ καὶ τὰ τεκμ.; sed τὰ non legitur in codd. Parr.

τεκμήρια τούτου] Ita Parr. A. et B., item codd. Vatt. At Nogarola, Commelinus et Battæsius legunt αὐτοῦ. Cæterum τούτου quum ad totam quæ prægressa est disputationem pertineat, verti debet hujus rei. Illud αὐτοῦ vulgari paragraphorum ordine decepti ad πᾶν rettulerunt editores.

τάξεις, συμμετρίαι] In Lovaniensi editione omittitur articulus ante omnia quæ sequuntur substantiva τάξεις, συμμετρίαι x. τ. λ. sed duobus primis nominibus articulus

δυνάμεις, ταχυτήτες πρὸς ἄλληλα καὶ βραδυτήτες, ἀριθμοί, ἔτι δὲ καὶ χρόνον περίοδοι· πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα μεταβολὴν καὶ μαιώσιν ἐπιδέχεται κατὰ τὴν τῆς γενετῆς φύσεως διέξοδον· τῇ μὲν γὰρ ἀκμῇ διὰ τὴν δύναμιν τὰ μείζονα καὶ τὰ βέλτιονα παρέπεται, τῇ δὲ φθίσει διὰ τὴν ἀσθίνειαν τὰ μείονα καὶ τὰ χείρονα. § 6. (vulgo 5.) Τὸ δὲ γε ἔλον καὶ τὸ πᾶν οὐδὲν ἡμῖν ἐξ αὐτοῦ παρέχεται τεκμήριον τοιοῦτον· οὐτε γὰρ γενόμενον αὐτὸ εἶδομεν, οὐτε μὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ τὸ μείζον μεταβάλλον, οὐτε χείρον ποτε ἢ μείον γενόμενον, ἀλλ' αἶε κατὰ ταῦτο καὶ ὡσαύτως διατελεῖ, καὶ ἴσον καὶ ὁμοιον αὐτὸ ἑαυτοῦ. § 7. Τὸ δὲ γε ἔλον καὶ τὸ πᾶν ὀνομάζω τὸν σύμπαντα κόσμον· δι' αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ τῆς προσηγορίας ἔτυχε ταύτης, ἐκ τῶν ἀπάντων διακοσμηθεὶς· σύστημα γάρ ἐστι τῶν ἔλων φύσεων αὐτοταλὲς καὶ τέλειον· ἐκτὸς γὰρ τοῦ παντὸς οὐδὲν· εἰ γὰρ τί ἐστιν, ἐν τῷ παντὶ ἐστὶ, καὶ σὺν τούτῳ τὸ πᾶν πάντα ἔχει, τὰ μὲν ὡς μέρη, τὰ δὲ ὡς ἐπιγεννήματα. § 8. Τὰ μὲν οὖν ἐμπεριεχόμενα τῷ κόσμῳ πρὸς τὸν κόσμον ἔχει τὴν συναρμογὴν, ὃ δὲ κόσμος πρὸς οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' αὐτὸς πρὸς αὐτὸν· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πάντα

tes, motuum vel celeritas vel tarditas eorumque inter u comparatio, numeri praeterea ac temporum ambitus; eiusmodi enim omnia pro generatae naturae vicissitudinis mutantur et decrescunt: nam cum maturitate ac flore propter robur maiora et meliora conjuncta sunt, cum senescentis corporis statu propter virium imbecillitatem minora ac deteriora. § 6. Verumenimvero hoc universam et rerum naturae corpus nullam ex se nobis huiusmodi indicium praebet. Neque enim oriri illud vidimus, neque in melius et majus mutari, neque deterius unquam aut minus evadere, sed eodem semper statu eademque ratione permanet sibi que par et sui simile est. § 7. At totius rerum compagis et universalitatis nomine totum hunc mundum appello: nam ab eo quod ex omnibus compositionis ordinatusque est hoc ipsum nomen invenit. Quippe perfectus quidam et absolutus naturarum omnium coetus est; nihil enim extra rerum universitatem exstat. Si quid enim est, in universo reperitur et cum hoc universo omnia habet vel ut partes vel ut res adventitias. § 8. Atque a quidem, quae mundus complectitur, cum mundo, mundi vero cum nulla alia re quam cum se ipso conjunctus est.

addidit Battæsius e tribus codd. Parr. Iisdem vocibus articulum adjecerunt Vizzanius et Rudolphus, reliqui editores habent quidem, sed inclusum. Mihi omittendus videtur.

ταχυτήτες—βραδυτήτες.] Sic cod. Par. B.; sed C. habet ταχύτης et βραδυτής, quod omnes editores receperunt. At veteres constat dixisse ταχύτης et βραδυτής, recentiores ταχύτης et βραδυτής. Prius igitur probandum.

ἀριθμοί, ἔτι δὲ] codd. tres. Parr. ἀριθμοὶ οὖν, Vaticanus aliter item ἀριθμοὶ οὖν, alter ἀριθμοὶ αὐ. Vulgo legitur ἀριθμοὶ γούν; sed sensus postulat id quod Nogarola expressit praeterea. Itaque ἔτι δὲ contextui inserui.

γενετῆς φύσεως διέξοδον] cod. Par. A.; reliqui libri γεννητής. Verbum διέξοδος ab hoc scriptore de universo vitae curriculo omnique ejus vicissitudine ab ortu usque ad obitum dicitur; cui notioni exprimendae non satis aptum vocabulum in latino sermone reperias. Quamvis enim διέξοδος interdum *vita decursus* recte appelles, qua voce nominis origo explicatur, tamen plerumque aliter dicendum est. Quamobrem pro loci natura diverse hoc vocabulum converti aut *vicissitudinis* nomen usurpari convenit.

καὶ τὰ χείρονα] τὰ omissum est in codd. Parr. A. et C. atque in Commelini et Battæsi editionibus, legitur autem in cod. B. Cod. A. habet χειρόνα.

§ 6. τὸ δὲ γε ἔλον] Hanc paragraphum affert Patricius Disc. Perip. T. II lib. VI p. 279, legit autem τὸ δ' ἔλον.

ἐξ αὐτοῦ] pro ἐξ αὐτοῦ recte posuit Rudolphus.

οὐτε μὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον — μείον γενόμενον] Vizzanius cum codd. Vatt. οὐτε μὴν ἐπὶ βέλτιον καὶ τὸ χείρον μεταβάλλον, οὐτε μείζον ποτὲ ἢ μείον γενόμενον. Editio Lovaniensis: οὐτε μὲν ἐ. τὸ βέλτιον x. τ. μείζον μετ. οὐτε μείζον ποτὲ ἢ μ. γ., ut μείζον bis legatur, χείρον omittatur. Expressit hoc Christianus: *neque in melius quidem et majus mutari, neque majus unquam aut minus fieri*. In Par. A. est οὐτε μὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ τὸ μείον μεταβάλλον οὐτε μείζον ποτὲ ἢ μείον γενόμενον. In B. legitur χείρον pro μείζον et μείζον pro χείρον, praeterea γινόμενον; in Par. C. μείζον ποτὲ pro χείρον ποτὲ. Ego cum Rudolpho secutus sum lectionem Nogarolae, Commelini, Galei, Battæsi,

aliorum, nisi quod pro οὐτε μὲν e codd. scripsimus εἰς μὴν.

κατὰ ταῦτο] codd. tres Parr.; τὸ αὐτὸ Dargensius. ἴσον καὶ ὁμοιον αὐτὸ ἑαυτοῦ] Junctura ἴσον (vulgo ἴση) καὶ ὁμοιον αὐτὸ ἑαυτοῦ, quae exstat in codd., forsasse ab antiqua graecitate prorsus abhorreere videbatur Rudolpho, qui ἑαυτῷ scribendum conjecit. Nam recentiores Graeci quo tempore infrequentior esse coepit datus, modo patrium, modo accusandi casum in ejus locum substituerunt. Vid. Corais *Ἄτακτ.* I p. 108 et nos ad Demetr. Zen. p. 42. Sed in hac locutione genitivus, licet rarus sit, nihil tamen habet offensivum. Similiter Xenoph. Anab. IV, 1, 17: ὅτι ἡ πορεία ὁμοία φυγῆς ἐγένετο.

§ 7. τὸ δὲ γε ἔλον] Vizz. om. γε.

δι' αὐτὸ γὰρ τοῦτο] Sic codd. Vatt. et Par. B.; sed A. habet δι' αὐτὸ γούν τοῦτο. In reliquis libris est διὰ γὰρ τοῦτο. In Par. B. praeterea male legitur ἔτυχε ταύτης αἰσῶν ἀπάντων.

διακοσμηθεὶς] cod. Vat. teste Siebenkeesio. Vulgo δὲ κοσμηθεὶς.

ἔστι τῶν ἔλων φύσεων] Ita editio Lovaniensis, Commelinus, Battæsius, Patricius Disc. Perip. T. II lib. II p. 204, Nogarola. Contra cod. Vat. τῆς τῶν ἔλων φύσεως. Idem praebent codd. Parr. B. et C. In A. legitur ἔστι τῶν ἔλων φύσεων.

εἰ γὰρ τί ἐστιν, ἐν τ. — ἐπιγεννήματα] Ita locum Rudolphus conjectura restituit. Vulgo sic scribitur: εἰ γὰρ τί ἐστιν, ἐν τῷ παντὶ ἐστὶ, καὶ σὺν τούτῳ τὸ πᾶν, καὶ σὺν τούτῳ τὸ πάντα ἔχειν, τὰ μὲν ὡς μέρη x. τ. λ. Patricius l. c. habet: εἰ γὰρ ἐστὶν, ἐν τῷ παντὶ ἐστὶν, καὶ σὺν τούτῳ τὸ πᾶν καὶ σὺν τούτῳ πάντα ἔχει τὰ μὲν x. τ. λ.

§ 8. τὴν συναρμογὴν] τὴν omiss. in Par. B.

πρὸς οὐδὲν ἕτερον] Ita Par. B.; sed male Parr. A. et C. πρὸς οὐδένα ἔτ. quae lectio et in Lovaniensi exemplari existat πρὸς αὐτόν] codd. Parr. A. et B.; codd. Vatt. πρὸς αὐτόν. Vulgo πρὸς ἑαυτόν.

ἀλλ' ἐπιθεὶ τῆς] Cod. Par. C. (et edit. Lovan.) ἀλλ' ἐπιθεὶ καὶ τῆς, sed A. et B. ἀλλ' ἐπιθεὶ καὶ τῆς. Cod. Vat. Siebenkeesio teste ἐπειδὴ ἐπιθεῖται. Commelinus, Vizzanius, Galeus, alii ἔτι δέονται τῆς. Battæsius ἀλλ' ἐπιθεὶ τῆς omiss.

την φύσιν οὐκ αὐτοτελή ἔχοντα συνέστηκεν, ἀλλ' ἐπι-
 δεῖ τῆς πρὸς τὰ ἐκτὸς ἐγόμενα συναρμογῆς· ζῶα μὲν
 πρὸς ἀναπνοήν, ὄφεις δὲ πρὸς τὸ φῶς, αἱ δὲ ἄλλαι αἰσθη-
 σεις πρὸς τὸ οἰκεῖον αἰσθητόν· τὰ δὲ φυτὰ πρὸς τὸ
 ζῆσαι· ἥλιος δὲ καὶ σελήνη καὶ οἱ πλάνητες καὶ οἱ
 ἀπλανεῖς κατὰ τὸ μέρος μὲν τῆς κοινῆς διακοσμήσεως
 αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ πρὸς οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' αὐτὸς πρὸς
 αὐτόν. § 9. Ἔτι δὲ καὶ οὕτως εὐγνωστον ἔσται τὸ
 λεγόμενον ὅτι ἀληθές ἐστι· τὸ τε γὰρ πῦρ, ἐτέρῳ θερ-
 μαντικὸν ὄν, αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ θερμὸν ἐστί, καὶ τὸ μέλι
 γλυκαντικὸν γενόμενον αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ γλυκὺ ἐστί, καὶ
 αἱ ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων, τῶν ἀφανῶν σημαντικαὶ
 οὐσαι, αὐταὶ ἐξ ἑαυτῶν ἔμφανεις τε καὶ γνωσταὶ εἰσι·
 οὕτως οὖν καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἰτίων γινόμενον τῆς αὐτο-
 τελείας αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ αὐτοτελές ἐστί, καὶ τὸ τοῖς
 ἄλλοις αἰτίων γινόμενον τῆς σωτηρίας καὶ διαμονῆς
 αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ σωζόμενον καὶ διαμένον ἐστί, καὶ τὸ
 τοῖς ἄλλοις αἰτίων γινόμενον τῆς συναρμογῆς αὐτὸ ἐξ
 ἑαυτοῦ συνηρμοσμένον ἐστί. Ὁ δὲ γε κόσμος αἰ-
 τῖός ἐστι τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ σώζεσθαι καὶ
 τοῦ αὐτοτελῆ εἶναι· αὐτὸς ἀρα ἐξ ἑαυτοῦ ἀίδιός ἐστι
 καὶ αὐτοτελής, καὶ διαμένων τὸν πάντα αἰῶνα, καὶ δι'
 αὐτὸ τοῦτο τοῖς ἄλλοις παραίτιος γινόμενος τῆς διαμο-
 νῆς. § 10. Ὅλων δὲ εἰ καὶ διαλύεται τὸ πᾶν, ἦτοι εἰς
 τὸ ὄν ἢ εἰς τὸ μὴ ὄν διαλυθήσεται· καὶ εἰς μὲν τὸ ὄν,
 ἀδύνατον· οὐ γὰρ ἔσται τοῦ παντὸς φθορά, ἐὰν εἰς τὸ
 ὄν διαλύηται· τὸ γὰρ ὄν ἦτοι τὸ πᾶν ἢ μέρος τί ἐστί
 τοῦ παντὸς· καὶ μὴν οὐδὲ εἰς τὸ μὴ ὄν, ἀμήχανον γὰρ

Nam reliqua omnia ita sunt composita, ut natura non
 perfecta praedita sint, sed egeant quaedam cum rebus ex-
 ternis iisque proximis conjunctione, animalia quidem cum
 spiritu quem de caelo ducunt, oculi cum lumine, caeteri
 sensus cum re et ea quidem propria quae unicuique eorum
 subjicitur, plantae cum incrementi causis: sol denique,
 luna et stellae tam vagae quam inerrantes ut partes com-
 munitis rerum coniugis ipso mundo egeant, sed mundus
 cum nulla alia re, quam cum se ipso conjunctus copula-
 tusque est. § 9. Praeterea ex his facile intelligi poterit id
 esse verum quod dicimus; nam et ignis quum aliis rebus
 impertire calorem queat, ipse per se calidus est, et mel
 quum ad suam dulcedinem aliis conciliandam valeat,
 suapte natura dulce est, et demonstrationum causarum, qui-
 bus res occultae declarantur, ipsae per se perspicuae atque
 omnium captui accommodatae sunt: similiter id quod
 aliis perfectionem addit sua vi perfectum sit necesse est,
 et quod in causa est, ut alia serventur et permaneat,
 ipsum sua sponte salvum ac permanens est, et quod aliis
 rebus aptam conjunctionem praebet, sua natura apte jun-
 ctum sit oportet. Mundus autem in causa est, ut alia
 non modo sint, verum etiam serventur perfectionemque
 habeant: ipse igitur sua vi sempiternus perfectusque est
 aeternoque permanens tempore, atque ob eam rationem
 aliorum perpetuitatis auctor esse censendus est. § 10.
 Omnino autem si interest universum, aut in id quod est,
 aut in id quod non est oportet dissolvatur. At fieri ne-
 quit, ut in id quod est dissolvatur, neque enim universita-
 tis erit interitus, ubi in id quod est facta fuerit dissolu-
 tio, siquidem id quod est aut universum aut universi
 pars est. Neque vero ad nihilum recidet, quum fieri non

καὶ legit, quod in contextum recipiendum existimavi.
 πλάνητες] codd. Parr. Galeus, Dargensius, Battæsius.
 Al Vizzanus et Commelinus πλανῆται.

οἱ ἀπλανεῖς] codd. tres Parr.; οἱ est inclusum apud Com-
 mel. Gal. Dargens.

κατὰ τὸ μέρος] Ita cod. Parr. A. et C.; τὸ omittitur
 in cod. B. atque in cod. Vat. teste Siebenkeesio.

τῆς κοινῆς διακοσμήσεως] cod. Par. A. et C.; in poste-
 riore sequitur αὐτοῦ δὲ πρὸς omissionē αὐτὸς. In cod. B.

β α γ
 existat τῆς διακοσμήσεως κοινῆς αὐτοῦ: sunt autem litterae
 α, β, γ quibus ordo verborum indicatur, rubrica scriptae.
 Lectionem Par. A. praeterea exhibent codd. Vatt. atque
 edd. Lovan. Vizzan. Batt. Rud.; κοινῆς; deest in Veneta No-
 garolae; quapropter inclusa est haec vox apud Commel.
 Gal. Dargens.

αὐτὸς δὲ πρὸς] cod. Par. C.; omittuntur haec verba in
 Par. A. In cod. B. margini secunda manu inscripta sunt
 verba αὐτὸς μὲν.

ἀλλ' αὐτὸς; πρὸς αὐτόν] cod. Vat. teste Siebenkeesio;
 codd. tres Parisienses habent ἀλλ' αὐτὸς; πρὸς αὐτόν. Eadem
 lectio comparat in edd. Lovan. et Vizzan. Male Nogarola
 ἀλλὰ πρὸς αὐτοῦ. Inepte Battæsius: αὐτὸς; δὲ πρὸς; οὐδὲν
 ἕτερον, ἀλλὰ αὐτὸς; δὲ πρὸς; αὐτοῦ hac annotatione adjecta:
 « le manuscrit du Roi nr. 1928 omet αὐτὸς; δὲ, et l'ajoute
 après ἀλλὰ. » Sed oscitanter codicem inspexit. Rudolphus
 exemplar Vat. secutus est.

§ 9. αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ θερμὸν et paulo post αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ
 γλυκὺ] Ita omnes codd. Par. et Vatt. atque edd. Lovan.
 Vizzan. Batt. Sed αὐτὸ ἐξ αὐτοῦ Nog. Commel. Gal. Priore
 loco apud Dargensium et Rotermundum αὐτὸ ἐξ desideratur.

ἐμ;ανεῖς] codd. Vatt. et tres Parisiense. Idem legitur
 in edd. Comm. Lovan. Vizz. atque aliis. Contra Nogarola
 et Patric. Disc. Perip. T. II. L. I. p. 193 vulgarunt ἐμπα-
 νεῖς, quod eundem prope sensum habet.

γνωσταί] correxi pro eo quod in codd. est γνωστικά.

οὕτως οὖν καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἰτίων γινόμενον] cod. Par.
 C.; at in cod. A. legitur οὕτως; οὖν καὶ τοῖς ἄλλοις αἰτίων
 τι γινόμενον omisso τὸ et inserto τι et in cod. B. οὕτως; οὖν
 καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις γινόμενον omisso αἰτίων. Battæsius per-
 peram codicis A. scripturam approbavit.

αἰτίων γινόμενον τῆς σωτηρίας] cod. Par. C.; at in cod. A.
 exstat γινόμενον αἰτίων τ. σ. In cod. B. desideratur αἰτίων
 ut in codd. Vatt. teste Vizzanio.

αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ συνηρμοσμένον ἐστί] Ita codd. Parr. A.
 et B.; in cod. C. verba ἐξ ἑαυτοῦ margini secunda manu
 inscripta sunt.

αἰτίος; ἐστί τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ σώζεσθαι] codd.
 Parr. A. et B. Non aliter Vatt. teste Vizzanio. At in
 cod. Par. C. librarii errore haec leguntur: ὁ δὲ γε κόσμος
 αἰτίος; ἐστί τοῖς ἄλλοις αἰτίων γινόμενον τῆς συναρμογῆς, αὐτὸ
 ἐξ ἑαυτοῦ συνηρμοσμένον ἐστί. ὁ δὲ γε κόσμος κ. τ. λ. Jam
 sequuntur ea quae in reliquis membranis comparant, priora
 autem, tanquam deleta, atra linea notata sunt. Vulgo legi-
 tur αἰτίος; ἐστί τοῖς ἄλλοις; τοῦ εἶναι καὶ τοῦ σώζεσθαι.

αὐτοτελή] codd. Parr. A. et B.; in cod. C. est αὐτοτελεῖ,
 sed secunda manus in margine αὐτοτελή correxit.

γινόμενος τῆς διαμονῆς] cod. Par. C.; reliqui duo γινόμε-
 νος. Post διαμονῆς in tribus illis codicibus pariterque in
 Vatt. Vizzanio teste adduntur verba τῶν ὄλων, quae for-
 tasse e primis sequentis paragraphi verbis ὄλων; δὲ orta
 cum Rudolpho delenda putavi. Additamentum hoc uncis.

τὸ δὲ ἀπολέσθαι ἐκ τῶν μὴ ὄντων ἢ εἰς τὸ μὴ δὲ ἀνα-
 λυθῆναι. Ἐφαρτον ἄρα καὶ ἀνώλεθρον τὸ πᾶν.
 § 11. Εἰ δὲ καὶ δοξάζοι τις αὐτὸ φθεῖρασθαι, ἥτοι ὑπὸ
 τινος τῶν ἔξω τοῦ παντός φθαρήσεται δυναστευόμενον,
 ἢ ὑπὸ τινος τῶν ἐντός· οὔτε δ' ὑπὸ τινος τῶν ἔξωθεν·
 ἐκτός γὰρ τοῦ παντός οὐδὲν· τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ἐν τῷ
 παντί, καὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν ὁ κόσμος· οὔτε ὑπὸ τῶν
 ἐν αὐτῷ· δεήσει γὰρ ταῦτα μείζονά τε καὶ δυναμικώ-
 τερα εἶναι τοῦ παντός· τοῦτο δὲ οὐκ ἀληθές· ἀγεται
 γὰρ τὰ ἄλλα πάντα ὑπὸ τοῦ παντός, καὶ κατὰ τοῦτο
 καὶ σώζεται καὶ συνήρμωσται καὶ βίον ἔχει καὶ ψυχὴν·
 εἰ δὲ οὔτε ὑπὸ τινος τῶν ἔξωθεν, οὔτε ὑπὸ τινος τῶν ἐν-
 ὄθεν φθαρήσεται τὸ πᾶν, ἄφαρτος ἄρα καὶ ἀνώλεθρος
 ὁ κόσμος· τοῦτον γὰρ ἔφαμεν εἶναι τὸ πᾶν. § 12. Ἐτι
 δὲ καὶ ὅλη δὲ ὅλης ἢ φύσις θεωρουμένη τὸ συνεχές ἀπὸ
 τῶν πρώτων καὶ τιμιωτάτων ἀφαιρεῖ κατὰ λόγον ἀπο-
 μαραινόμενη καὶ προσάγουσα ἐπὶ πᾶν τὸ θνητὸν καὶ
 διεξοδὸν ἐπιδεχόμενον τῆς ἰδίας συστάσεως. Τὰ μὲν

possit ut id quod est eorum vi quae non sunt pereat ut
 ad nihilum redigatur. Itaque inviolatum et interitus ex-
 pers hoc rerum naturae corpus est. § 11. Quodsi quia
 illud interitum esse existimet, causa aut extra omnem
 rerum naturam posita aut interna vicium peribit: sed non
 externa causa, quum extra rerum universitatem nihil sit,
 quoniam reliqua omnia universo continentur ac tota re-
 rum compages atque illud naturae corpus idem est quod
 mundus: neque rebus internalis, quippe quas universo
 majores et validiores esse oportet: et hoc non est verum:
 caetera enim omnia universi vi moventur ejusque legibus
 convenienter et servantur et conjuncta sunt vitamque et
 animam habent: quomobrem si neque externa vi neque
 interna causa peribit rerum universitas, inviolatum et in-
 teritus expers mundus est, quum rerum universitatem
 esse perhibuimus. § 12. Jam vero universa rerum natura
 si per omnes partes spectetur, licet proportione quadam
 deficere (ac deterior et caduca fieri) videatur, tamen con-
 tinuationem et perennitatem a primis praestantissimisque
 corporibus sumtam omnibus mortalibus affert, quibus
 concretionis suae vicissitudines accidunt. Prima enim illa

includerunt Commelinus, Galeus et recentiores editores.

§ 10. εἰ καὶ διαλύεται] codd. Parr. B. et C.

ἐν εἰ: τὸ δὲ διαλύεται] Cod. Vat. teste Vizzanio, qui
 tamen ipse διαλύεται vulgavit. E Parisiensibus A. habet
 διαλύεται, reliqui διαλύεται.

ἡ μέρος: τί ἐστι] codd. Parr. A. et B., item Vat. Sieben-
 keesio teste. Sed Par. C. ἡ τὸ μέρος: τί ἐστι, quae scriptura
 in omnes editiones transit.

ἀμήχανον γὰρ τὸ δὲ ἀπολέσθαι ἐκ τῶν μὴ ὄντων] cod. Par.
 B.; in cod. A. omisissum est μὴ, quod etiam in contextu
 cod. C. deest, sed in margine minutis litteris secunda
 manu notatum reperitur. Cum cod. B. consentit editio
 Lovaniensis, cod. A. Battasius seculus est. Vizzanium
 mendose e cod. Vatic. ἀπολέσθαι ἐκ τῶν ὄντων. Nogarola
 propter Philonis verba libro de mundo non interituro
 pag. 728 A. Colon. Quia γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν γίνε-
 ται, οὐδὲ εἰς τὸ μὴ δὲ φθίρεται· ἐκ γὰρ τοῦ οὐδαμοῦ ὄντος
 ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι τι, τὸ τὸ δὲ ἀπολέσθαι ἀνήμιστον
 καὶ ἀπαστον, quibus verbis argumenta hic allata repeli
 opinabatur, ἀπολέσθαι in ἀπαιεῖσθαι mutandum esse
 conjectavit. Quam conjecturam plerique editores proba-
 runt. At neque Philo presse sequitur scriptoris nostri
 vestigia, neque quidquam in verbis ἀπολέσθαι ἐκ τῶν μὴ
 ὄντων depravatam est. Cave tamen cum Rudolpho legas
 ἀπολέσθαι ἐκ τῶν ὄντων, quod ille male vertit: *evanes-
 cere, abire e rebus quae sunt*. Namque aperte hoc ait
 scriptor: *fieri non potest ut entis interitus eorum ope
 quae non sunt efficiatur vel ut ens ad nihilum rediga-
 tur*. Est igitur ἀπολέσθαι ἐκ τῶν μὴ ὄντων accipiendum
 ut apud Sophoclem Oed. R. 1125 ἀνδρὸς ἐκ τινος διώλετο;
 et apud Homerum Iliad. XVIII, 107 ὡς ἔρι: ἐκ τε θεῶν ἐκ τ'
 ἀνθρώπων ἀπόλοιο καὶ χόλος κ. τ. λ. Huc accedit quod in
 sequentibus ἀνώλεθρον respicit ad ἀπολέσθαι, ἄφαρτον ad
 ἀναλυθῆναι.

ἄφαρτον ἄρα] cod. Par. A.: at in codd. B. et C. et in
 Vat. Vizzanio teste legitur ἄφαρτον γάρ.

§ 11. καὶ δοξάζει] Cod. Vat. non habet καὶ et Vizzanium
 legit δοξάζει.

ὑπὸ τινος τῶν ἔξω — τῶν ἔξωθεν] codd. Parr. A. et B.;
 sed in cod. C. omisssa sunt ἔξω τοῦ παντός φθαρήσεται δυ-
 ναστευόμενον, ἢ ὑπὸ τινος τῶν. In editione Lovaniensi,
 quae ex illo codice ducta videtur, haec exstant: ὑπὸ τινος
 τῶν ἔξωθεν ἥτοι ὑπὸ τινος τῶν ἐντός, οὔτε δὲ ὑπὸ τινος τῶν

ἔξωθεν κ. τ. λ. Ultima in vulgatis exemplaribus sunt ὡς
 δὲ ὑπὸ τινος τῶν ἔξωθεν.

μείζονά τε καὶ] Ita codd. Parr. omnes; te inclusum in
 edd. Commelini, Galei atque alii.

οὐκ ἀληθές] codd. tres Parr.; idem legitur in Vat. te-
 stibus Vizzanio et Siebenkeesio atque in edd. Lovan. Vizz.
 et Batt. Sed Nogarola, Commelinus et Galeus male legunt
 οὐκ ἀληθείη.

ἀγεται γὰρ τὰ ἄλλα πάντα] Sic omnes libri Parisienses et
 cod. Vat. a Siebenkeesio collatus. Vulgo ἀγεται γὰρ τὰ
 πάντα.

ἀνώλεθρος] codd. Parr. A. et C.; ἀνώλεθρος cod. B.
 τοῦτον γὰρ ἔφαμεν] cod. Par. A. et Vaticanus a Sieben-
 keesio excussus. Idem invenitur in ed. Lovan. Sed cod.
 Par. B. librarii errore habet τοῦτον γὰρ ἔφαμεν. Vulgo
 legebatur ante Rudolphum τοῦτο γὰρ ἔφ.

§ 12. κατὰ λόγον ἀπομαραινόμενη] Sic codd. Parisienses.
 In codice Vaticano Vizzanium reperit κατ' ἄλλοιον, Sieben-
 keesius κατ' ὀλίγον, quod non repudiandum.

ἀπομαραινόμενη καὶ προσάγουσα] cod. Par. A.; vulgo le-
 gitur ἀπομαραινόμενη τὸ συνεχές καὶ προσάγουσα. Sed
 verba τὸ συνεχές; omitti posse jam intellexerunt Battasius
 et Rudolphus. Et si enim τὸ συνεχές; intelligendum est ad
 vocem προσάγουσα, tamen priori participio adungi non
 potest, in posteriori autem structura facile subaudiri.

διεξοδὸν ἐπιδεχόμενον] Schultesii conjectura est in Bi-
 blioth. der griech. Philosophen p. 302 proposita atque a
 Battasio et Rudolpho in verborum ordinem recepta. Codd.
 habent ἐπιδεχομένη.

τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως] Ita codd. Parisienses; καὶ quod in
 contextu orationis habet Battasius, operarum errore in ejus
 annotatione desideratur.

ἀμείβοντα] Post hanc vocem in omnibus membranis li-
 cuna est, excepto cod. Par. A., ubi haec habentur: ὡσαύ-
 τως κύκλον ἀμείβοντα, διεξοδὸν οὐκ ἐπιδεχόμενα τῆς οὐσίας;
 τὰ δὲ δευτέρα πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ καὶ ἀήρ, ὅρον γὰρ ἀμείβουσι
 ἐρεθῆς. Battasius ejecto γὰρ locum ut a Rudolpho et a no-
 bis editus est constituit. Ante Battasium mutila eunū-
 tiis sic scribebatur: ὡσαύτως; κύκλον ἀμείβει· διεξοδὸν, οὐκ
 ἐρεθῆς καὶ συνεχῶς, οὐ μὴν τὴν κατὰ τόπον κ. τ. λ. In cod.
 Vat. tamen atque in Par. B. pro ἀμείβει est ἀμείβοντα,
 sed pro οὐκ in Vat. σύν.

οὐ μὴν τὸν — ἀλλὰ τῶν] Ita Vizzanium, Battasius et Ru-

γὰρ πρῶτα κινούμενα κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως κύκλον ἀμείβοντα, διεξοδὸν οὐκ ἐπιδεχόμενα τῆς οὐσίας· τὰ δὲ δεύτερα, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ καὶ ἀήρ, ὄρον ἀμείβουσιν ἐφεξῆς καὶ συνεχῶς, οὐ μὴν τὸν κατὰ τόπον, ἀλλὰ τὸν κατὰ μεταβολήν. § 13. Πῦρ μὲν γὰρ εἰς ἓν συνεχόμενον αἶρα ἀπογενῆ, ἀήρ δὲ ὕδωρ, ὕδωρ δὲ γῆν· ἀπὸ γῆς δὲ ἡ αὐτὴ περίοδος τῆς μεταβολῆς μέχρι πυρός, θθεν ἤρξατο μεταβάλλειν. Οἱ δὲ καρποὶ καὶ τὰ πλείστα τῶν ῥιζοφύτων ἀπὸ σπερμάτων ἀνελαβὸν τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως, καρπωθέντα δὲ καὶ τελεσφορήσαντα πάλιν ἐπὶ τὸ σπέρμα τὴν ἀνάλυσιν ποιεῖται, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὴν διεξοδὸν ἐπιτελούμενης τῆς φύσεως. § 14. Οἱ δὲ ἄνθρωποι καὶ τὰ λοιπὰ ζῶα μᾶλλον ὑποβεβηκώς τὸν καθόλου ὄρον τῆς φύσεως ἀμείβουσιν· οὐ γὰρ ἔστιν ἐπανάκαμψις αὐτοῖς ἐπὶ τὴν πρώτην ἡλικίαν, οὐδὲ ἀντιπερίστασις μεταβολῆς εἰς ἄλλα καθάπερ ἐπὶ πυρός καὶ αἴρος καὶ ὕδατος καὶ γῆς, ἀλλὰ τὸν διὰ τεσσάρων τετραμερῆ κύκλον ἀνύσαντα καὶ τὰς μεταβολὰς τῶν ἡλικιῶν διαλύεται τε καὶ ἀπογίνεσθαι. Ταῦτα οὖν ἔστι σημεῖα τε καὶ τεκμήρια τοῦ τὸ μὲν ὄλον καὶ τὸ περιέχον μένειν αἰεὶ καὶ σώζεσθαι, τὰ δ' ἐπὶ μέρους καὶ ἐπιγινόμενα αὐτοῦ φερέσθαι καὶ διαλύεσθαι. § 15. Ἐτι δὲ τὸ ἀναρῶν καὶ ἀτελεύτητον καὶ τοῦ σχήματος καὶ τῆς κινήσεως καὶ τοῦ χρόνου καὶ τῆς οὐσίας τοῦτο πιστοῦται, διότι ἀγέννητος ὁ κόσμος καὶ

corpora quæ eadem semper lege moventur eademque ratione orbem conficiunt, nullam suæ substantiæ vicissitudinem habent: secunda autem, id est ignis, aqua, terra, aer deinceps et continenter non loci sed conversionis terminum mutant. § 13. Ignis enim si in unum cogatur et densetur, aerem gignit, aer autem aquam, aqua terram; a terra vero usque ad ignem, a quo originem traxerat mutatio, idem conversionis circuitus agitur. At arbores frugiferæ et pleræque stirpes e seminibus sui ortus initium ducunt, sed fructus nactæ maturitatemque consecutæ rursus ab eodem in idem commente natura dissolvuntur. § 14. Verum homines et reliqua animalia humiliora quadam ac deteriore ratione ad communem naturæ terminum perveniunt. Neque enim iis contingit reditus ad primam ætatem, neque contraria mutæ conversionis impulsio, quam in igne, aere, aqua, terra licet videre, sed ubi quadruplices rerum vices peragendo quadripartitum circulum confecerunt atque omnem ætatis varietatem expleverunt, dissolvuntur et pereunt. Hæc igitur sunt signa et indicia e quibus patet rerum universalitatem et cælum, cujus circumflexu teguntur cuncta, permanere et conservari semper, res vero singulas et adventitias interire ac deleri. § 15. Præterea universi figura, motus, tempus et substantia quom ejusmodi sint, ut neque principium habeant neque finem, fidem faciunt mundum neque genitum esse neque interiturum. Nam

dolphus adiderunt, omisso γε quod in duobus codd. est. Nam in Vat. testibus Vizzanio et Siebenkeesio pariterque in Par. B. legitur οὐ μὴν τὸν γε κατὰ τόπον, ἀλλὰ τὸν κατὰ μεταβολήν. At cod. A. οὐ μὲν τὸν γε κ. τ. λ. Contra in cod. C. reperitur τὴν pro τὸν, quod Nogarole et Commelinus vulgarunt. Rettulerunt autem editores τὴν propter lacunam qua loci sensus obscurabatur ad διεξοδὸν. Sensus hujus paragraphi ipsa interpretatione satis declarasse mihi videor. Sunt autem τὰ πρῶτα καὶ τιμώτατα corpora cælestia. Vult enim scriptor æterna esse non modo corpora cælestia, ut quæ eodem semper statu maneant, sed reliqua etiam, quæ perpetuo mutantur, propter mutationis æternitatem a cælestibus corporibus repetendam.

§ 13. ἀπὸ γῆς δὲ ἡ αὐτὴ] codd. Parr. B. et C.; in cod. A. est ἀπὸ δὲ γῆς πάλιν ἡ αὐτὴ.

μέχρι πυρός] Sic codd. Parr. A. et B.; sed desiderantur hæc in cod. C. atque in ed. Lovan. Quamobrem apud Commelinum inclusa sunt.

τὸ σπέρμα] codd. tres Parr. atque edd. Lovan. Vizz. Batt.; Commelinus articulum inclusit.

ἐπιτελούμενης] codd. Parr. A. et C.; non male cod. B. et Vat. ἀποτελούμενης.

§ 14. οἱ δὲ ἄνθρωποι] Sic omnes codd. præter Vat. qui inepte habet εἰ δὲ ἄνθρωπος.

οὐ γὰρ ἔστιν — ἡλικίαν] codd. Parr. A. et B.; sed omnia sunt hæc verba in cod. C. atque in ed. Lovan. Desunt præterea in Christiani interpretatione, ubi hæc leguntur: « Successive potius universum naturæ terminum subeunt, neque illis est inter se mutationis undique circumfusio prohibita (quæ Græcis est ἀντιπερίστασις), quemadmodum est in igne etc. »

οὐδὲ ἀντιπερίστασις] Sic recte codd.; nam inutilis est Vizzanii conjectura οὐ δὲ ἀντιπερίστασιν μεταβολῆ.

αἴρος καὶ] non exstant hæc verba in codd. Parr.

τὸν διὰ τεσσάρων] codd. tres Parr.; male codd. Vatt. testibus Vizzanio et Siebenkeesio τῶν διὰ τεσσάρων. Editio Lovaniensis cum codd. Parr. conspirat; apud Commelinum, Galeum et Dargensium legitur τὸν διὰ (τῶν) τεσσάρων. Rudolphus τῶν sine uncis posuit.

καὶ τὰς μεταβολὰς] codd. Parr. B. et C.; at cod. A. haud secus atque Vat. a Siebenkeesio excussus habet κατὰ τὰς μ. Utrumque commodum habet sensum.

τε καὶ ἀπογίνεσθαι] cod. Par. A. quem secutus est Battasius; reliquæ membranæ prope omnes καὶ ἀπογίνεσθαι. Vizzanians: καὶ ἄλλα γίνεσθαι. In Par. C. pro ἀπογίνεσθαι item est γίνεσθαι.

ταῦτα οὖν] Par. A. τούτων ἔστι σημεῖα κ. τ. λ.; Par. B. τούτων ἔστι σημεῖα καὶ τεκμήρια τοῦτο μὲν ὄλον. Non aliter Par. C. Præterea τούτων Vizzanians in codd. Vatt. invenit. Editio Lovaniensis: τούτων ἔστι σημεῖα τε καὶ τεκμήρια τοῦτο μὲν.

τὰ δ' ἐπὶ μέρους] cod. Par. A.; reliqui duo τὰ δὲ ἐπὶ μέρους ut ed. Lovan.

ἐπιγ. αὐτοῦ] αὐτοῦ, quod desideratur in Nogarolæ editione atque apud Commelinum uncis inclusum est, reperitur in tribus codd. Parr. atque in Vatt. Legitur etiam in ed. Lovan. et plerisque posterioribus.

§ 15. Stobæus Eclog. Phys. I p. 44 totam fere hanc paragraphum usque ad verba περὶ κινεῖται μεταβάλλειν doricæ dialecto laudat. Idem locus afferitur a Patricio Disc. peripat. T. II lib. VI p. 251 usque ad verba καὶ ἀρβατος.

ἀγέννητος] cod. Par. A.; editores plerique ἀγέννητος. Notabilis hic est usus vocabuli κύκλος, quod pro σφαῖρα, ut jam alii observarunt, a scriptore usurpari videtur. Cf. Parmenid. v. 102-103.

ἡ τε τῆς κινήσεως] codd. Parr. Nog. Comm. et pleræque edd. At Vizzanians ἡ τε κίνησις habet. Præferendum utique ἡ τε τῆς κινήσεως cum ob loci rationem, tum propter Stobæi

ἀφάρτος· ἢ τε γὰρ τοῦ σχήματος ἰδέα κύκλος· οὗτος δὲ πάντοθεν ἴσος καὶ ὁμοῖος· διόπερ ἀναρχος καὶ ἀτελευτήτος· ἢ τε τῆς κινήσεως κατὰ κύκλον· αὕτη δὲ ἀπαράβατος καὶ ἀδιέξοδος· ὅτε χρόνος ὁ ἀπειρος, ἐν ᾧ περ ἢ κίνησις, διὰ τὸ μήτε ἀρχὴν εἰληφέναι τὸ κινούμενον μήτε τελευτὴν λήψεσθαι. Ἡ γὰρ μὴν οὐσία τῶν πραγμάτων ἀνέκβατος καὶ ἀμετάβλητος, διὰ τὸ μήτε ἀπὸ τοῦ χειρόνος ἐπὶ τὸ βέλτιον μήτε ἀπὸ τοῦ βελτίονος ἐπὶ τὸ χειρόν πεφυκέναι μεταβάλλειν. Ἐκ τούτων οὖν ἀπάντων σαφῶς πιστοῦται, ὅτι ὁ κόσμος ἀγήνητος καὶ ἀφάρτος. Καὶ περὶ μὲν τοῦ ὅλου καὶ τοῦ παντός ἄλλοι εἰρήσθω.

ΚΕΦ. Β.

§ 1. Ἐπει δὲ ἐν τῷ παντὶ τὸ μὲν τοι γένεσις, τὸ δὲ αἰτία γενέσεως, καὶ γένεσις μὲν ὅπου μεταβολὴ καὶ ἔκβασις τῶν ὑποκειμένων, αἰτία δὲ γενέσεως ὅπου ταυτότης τοῦ ὑποκειμένου· φανερόν ἐστι περὶ μὲν τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως τὸ ποιεῖν καὶ τὸ κινεῖν ἐστὶν, περὶ δὲ τὸ δεχόμενον τὴν γένεσιν τὸ τε πάσχειν καὶ τὸ κινεῖσθαι. § 2. Αἱ δὲ μοῖραι αὐτοῦ διορίζουσι καὶ τέμνουσι τὸ τε ἀειπαθὲς μέρος τοῦ κόσμου καὶ τὸ ἀεικίνητον. Ἰσομὸς γάρ ἐστιν ἀθανασίας καὶ γενέσεως ὁ περὶ τὴν σελήνην δρόμος. Τὸ μὲν ἄνωθεν ὑπὲρ ταύτης πᾶν, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῆς θεῶν κατέχει γένος· τὸ δ' ὑποκάτω σελήνης, νείκους καὶ φύσεως. Τὸ μὲν γὰρ ἐστὶν ἐν

figuræ ejus species globosa est, undique par et sui simi quapropter principio caret et fine. Motionis quoque species est quæ in orbem circumfertur, perpetua in ulli vicissitudini obnoxia. Tempus item est infinitum quo versatur motus, quia id quod movetur non habet initium, neque finem habiturum est. Substantia vero rerum hisdem semper finibus circumscripta et immutata est, quippe cujus non ea sit natura, ut e deteriori melius, e meliori in deterius transeat. Ex his igitur omnibus liquido constat mundum neque natum esse neque interiturum. Ac de tota mundi compage et rerum universitate hæc dixisse sufficiat.

CAP. II.

§. 1. Quum autem in universo duæ reperiantur res species, quarum altera generatio, altera generationis habetur causa, ac generatio quidem ea sit, qua res ipsa mutantur atque e statu suo in alium transeunt: generatio vero causa, qua subjecta res eadem servatur et permanset hanc sane efficiendi et movendi vim habere, illam verò pati et moveri perspicuum est. § 2. Cæterum partes universi distinguunt ac separant semper partibilem ac semper mobilem mundi portionem. Est enim lunæ cursus immortalis ac generationis quasi terminus quidam ac finis. Quo ut universam regionem tam quæ supra lunam, quam quæ in ipsa luna est deorum teneat genus, ea vero quæ infra lunam est, contentioni et generationi tributa sit. Namque

authoritatem, qui dicitur τὰς κινάσις in exemplari suo scriptum offendit.

αὕτη δὲ] Stobæus αὐτὰ δὲ i. e. αὕτη δὲ, minus recte.

ὁ ἀπειρος] codd. Parr. A. et B.; articulus deest in cod. C., porro apud Stobæum et in Lovan. ed. Exstat autem in edd. Vizz. Batt. Rud., apud Patricium T. II lib. VI p. 296. Commelinus eum unciis inclusit.

μήτε ἀρχὴν] Sic codd.; μὴ δὲ ἀρχὴν Patricius.

τελευτὴν λήψεσθαι. ἢ γε μὴν] Ita omnes codd.; sed vitiose Stobæus τελευτὰν λάμψειν. ὁ δὲ αἰ τε μὲν κ. τ. λ. ac deinde ἀνέκβατος.

ἐπὶ τὸ βέλτιον] Stobæus εἰς τὸ βέλτιον.

πεφυκέναι μεταβάλλειν] Stob. πέφυκεν μεταβάλλειν.

ὅλου] codd. Parr. A. et B.; sed C. mendose λόγου quamquam in margine secunda manu scriptum est ὅλου.

ἄλλοι] codd. Parr. A. et B.; cod. C. vitiose ἄλλοις, in margine autem legitur secunda manu positum ἄλλοις. κερ. β'. deest in codd. Parr.

§ 1. Hanc quoque paragraphum Stobæus inseruit Ecl. Phys. p. 45. Patricius hanc et sequentem usque ad voces καὶ φύσεως citavit in Disc. Perip. T. II lib. VI pag. 239.

ἐπει δ' ἐν τῷ παντὶ] Stob. ἐπειδ' ἐν τῷ περὶ παντὶ et post μὲν deest τοι. Patricius: ἐπει δ' — μέντοι — τὸ δ' αἰτ.

γένεσις μὲν] codd. Parr.; μὲν desideratur in cod. Vat. καὶ ἔκβασις] codd. Parr.; καὶ ἢ ἔκβασις Vizzanius e cod. Vat.

τῶν ὑποκειμ. — ὅπου ταυτότης] Hæc ommissa sunt apud Stobæum, apud quem præterea non leguntur ὅτι post φανερόν et τῆς αἰτίας γενέσεως.

τὸ ποιεῖν καὶ τὸ κινεῖν] Ita codd. Parisienses; Stobæus: τὸ τε ποιεῖν καὶ κινεῖν. Articulus ante κινεῖν, qui deest apud Patricium et Nogarolam, a Commelino unciis inclusus est.

Legitur autem in edd. Lovan. Vizzan. Batt. Rudolph.

§ 2. μοῖραι αὐτοῦ] μοῖραι αὐταὶ in plerisque editionibus exstat, sed codd. Vatt. ac Parr. B. C. αἰτούς habent et editio Lovaniensis τοῦ. Patricius αὐταὶ legit, sed tamen non aliter atque Nogarola vertit *fata ipsa*. Hinc Rudolphus duplicem conjecturam proposuit αὐταὶ vel αἰτούς, posteriori vero contextui inseruit. Præstat enim hæc propter sequentia, eo accepta sensu quem in interpretatione expressi.

τὸ τε ἀειπαθὲς μέρος τοῦ κόσμου καὶ τὸ ἀεικίνητον] Ita cod. Vat. teste Siebenkæesio et Patricius l. c.; vulgo ἀειπαθὲς et ἀεικίνητον. Ultrum Battæsius ἀεικίνητον e codd. Parisiensibus an aliunde petiverit, incertum est, quum Petrus nihil hic enotaverit. Illud tantum mirandum, quod apud Battæsius ἀειπαθὲς et ἀεικίνητον opponuntur.

γένεσεως] Cod. Par. C. γεννήσεως, non male. Cod. A. habet quidem γενέσεως, sed secundo e superpositum est τ. Cod. B. γενέσεως, quod ut hic, ita paulo post ferri potest.

ἐπ' αὐτῆς] e Rudolphi conjectura; ἐπ' αὐτῆν legitur in Par. A. atque in edd. Comm. Gal. Dargens. Battæsius; ἐπαναυτῆν Nogar. Patric. Vizzan.; ὑπ' αὐτῆν codd. Vatt. et Parr. B. C., unde error in editionem Lovaniensem irrepsit.

γένος· τὸ δ' ὑποκάτω — φύσεως] codd. Parr. A. et C. in cod. B. hæc leguntur γένος. τὸ δὲ ὑπο, cætera erasa sunt, deletæ autem dimidio versu ita pergit librarior: τὸ μὲν γὰρ ἐστὶν ἐν αὐτῇ διαλλαγή. In his verbis γὰρ particula, quam apud Nogarolam desideratam e codd. Vatt. adjecit Vizzanius, omnes codd. Parr. habent. At ἐν αὐτῇ διαλλαγή, quod omnes editores præter Rudolphum tulerunt, repudiari oportet. Neque enim ad σελήνην pertinet, sed ad τὸ πᾶν τῶν

διαλλαγῆ γεγονότων, τὸ δὲ γένεσις ἀπογεγονότων. Ἐν ᾧ δὲ μέρει τοῦ κόσμου φύσις τε καὶ γένεσις αὐτῆς τὴν δυναστείαν, τρία δαὶ ταῦτα ὑπαίναται. Πρῶτον τὸ πρὸς ἀφῆν ὑφίζομενον σῶμα πᾶσι τοῖς εἰς αὐτὴν ἐρχομένοις. Τοῦτο δ' ἂν εἴη πανδεχῆς καὶ ἰσχυρῆς αὐτῆς τῆς γενέσεως, οὕτως ἔχον πρὸς τὰ ἐξ αὐτῆς γινόμενα, ὡς ὕδωρ πρὸς χυλόν, καὶ σιγῆ πρὸς ὄνον, καὶ σκότος πρὸς φῶς καὶ ὕλη πρὸς τεχνητόν. Τὸ ἄρ ὕδωρ ἀχυλὸν καὶ ἀποιον πρὸς τε τὸ γλυκὺ καὶ τὸ ῥὸν ἀνάλογον, καὶ πρὸς δριμύ καὶ ἄλμυρον. Καὶ ὁ ἀδιτύπωτος πρὸς ψόφον καὶ λέξιν καὶ μέλος καὶ πᾶσι ἀχρῶν καὶ ἀμορφῶν πρὸς τε τὸ λαμπρὸν καὶ ῥὸν καὶ λευκόν καὶ ἡ ὕλη δὲ πρὸς ἀνδριαντοποιητικὴν καὶ πρὸς κηροπλαστικὴν. Δυναμίς οὖν πάντα ἐν τούτῳ πρὸς τῆς γενέσεως, συντελεῖα δὲ, γινόμενα καὶ λατὰ φύσιν. Ἐν οὖν δεῖ πρῶτον ὑπεῖναι πρὸς τὸ γίνεσθαι εἶναι. § 4. Δεύτερον δὲ τὰς ἐναντιότητας, ἵνα μεταλαί καὶ ἀλλοιώσεις ἐπιτελῶνται, πάθος καὶ διάθεσις ἰσορροπίας τῆς ὕλης, καὶ ἵνα αἱ δυνάμεις, ἀντιπαθεῖται, μήτε κρατῶσιν εἰς τέλος αὐτὰ αὐτῶν, μήτε κρατῶνται αὐτὰ ὑπ' αὐτῶν. Τυχᾶνοι δὲ αὐτὰ τό τε

in hac modo quæ genita sunt commutantur, modo generantur quæ interierunt. § 3. In qua autem mundi parte natura et generatio dominantur, in ea tria hæc exstare oportet. Primum quidem omnibus quæ procreantur corpus esse debet sub tactum cadens. Hoc sane omnium capax est ipsiusque generationis habetur materia et fundamentum, cujus ea est ad res ex ipso ortas comparatio, ut aqua ad saporem, silentium ad strepitum, tenebræ ad lucem et materia ad res artificiosas comparantur. Aqua enim saporis et qualitatis expers saporis quidem dulcis et amara, acris et salso proportionate respondet (i. e. dulcis et amara, acris et salsa fieri potest). Aer quoque informis ad strepitum, locutionem et cantum simili ratione refertur (i. e. strepitus, locutionis et cantus similiter capax est). Tenebræ pariter, quæ nec colore suffusæ sunt, nec aliqua forma præditæ, lucem tamen et colorem flavum atque album admittunt; denique materia sola sufficit arti statuarie, et illi quæ et cera aliquid fingit. His igitur corporibus prius quam gignantur, omnia per se, re ipsa verum genita atque exorta sunt, continentur; quo quidem fit ut ad efficiendam generationem hoc primum subesse oporteat. § 4. Secundum quod requiritur, sunt res oppositæ, ut mutationes et conversiones fiant, idque dum materia perpressioni et affectioni idonea evadit, ac ne facultates contrariæ ipsæ se conficiant vel inter se conficiantur.

καίωτα σελήνης. Quapropter requiritur autem quod e Commelini varis lectionibus ductum Rudolphus in contextu suit. Cæterum huic scriptori τὸ ἀκίνητον est cælum, ἀπαθεῖς autem inferior regio i. e. terra atque ea aeris pars, quæ ad illam pertinet.

§ 3. γέν. ἔχουσι] codd. Parr.; ἔχει cod. Vat. ἰσορροπίας] codd. Parr. A. et B.; ἰσορροπίας addita emendatione ἰσορροπίας cod. C.

ἐξ αὐτῶν γινόμενα] codd. Parr. A. et C. habent ἐξ αὐτῶν γινόμενα, B. ἐξ αὐτῶν γινόμενα, quod etiam a Vaticano annotavit Siebenkeesius. At pro αὐτῶν flagitatur αὐτῶ το referendum ad τὸ πανδεχῆς, τὸ πρὸς ἀφῆν ὑφίζομενον σῶμα. hæc Rudolphi emendationem recipere non dubitavi.

χυλόν] superiores editiones vitiose χύλον. καὶ σιγῆ πρὸς ψόφον] Sic Battæsius sive ingenii ope sive verborum auxilio verborum ordinem aptiorem reddidit. Antea enim legebatur καὶ ψόφος πρὸς σιγῆν. Sed Berlinus hic nihil; codd. Parisiensibus emolavit; quare Battæsius tacite verba hæc immutasse reor.

τεχνητόν] Sic tres codd. Parr.; vulgo male τεχνητόν. ἀποιον] omnes codd. et pleræque edd.; absurde Nogarola ἔπον.

πρὸς τε τὸ γλυκὺ] Ita codd. Vatt. et Par. C. atque edd. Lovan. et Vizzan.; πρὸς δὲ τὸ γλ. Par. A. Nog. Comm. Gal. Darg., sed minus recte, ut e sequentibus efficitur.

τὸ πικρὸν] Articulum habent codd. Parr. A. et C., Vatt. et Barth.; omittunt Parr. B. atque edd. Nog. Comm. Gal. Dargens. Battæ. Cod. Par. C. locum sic exhibet: πρὸς τε τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν καὶ τὸ ἀνάλογον δριμύ καὶ ἄλμυρον. Eadem leguntur in ed. Lovan. Cod. Par. A.: πρὸς δὲ τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν καὶ τὸ ἀνάλογον δριμύ καὶ τὸ ἄλμυρον. Quæ Battæsius in verborum contextu habet non existant in codd. Sic autem scripsit: γλυκὺ καὶ πικρὸν ἀνάλογον καὶ τὸ δριμύ καὶ ἄλμυρον.

καὶ λέξιν] πρὸς ante λέξιν deest in codd. Parr. atque in Barth., reperitur in edd. Nog. Comm. Gal. Batt. Rudolph.

καὶ μέλος] πρὸς ante μέλος non legitur in codd. neque necessarium est, additum tamen in edd. Comm. Gal. Dargens.

ἀχρῶν] Alter cod. Vat. ἀχρῶν, alter ἀχρῶνον quod et in Barth. et tribus Parisiensibus reperitur.

πρὸς τε τὸ λαμπρὸν] Ita cod. Vat. a Siebenkeesio collatus et tres Parisienses, neque aliter editio Lovaniensis, cujus scripturam Rudolphus secutus est. Male Commelinus πρὸς δὲ λαμπρὸν, Vizzanus πρὸς τε λαμπρὸν et Battæsius πρὸς τὸ δὲ λαμπρὸν, qui hic quoque a codicibus quos inspexit ne monito quidem lectore discedendum putavit.

καὶ ἡ ὕλη δὲ πρὸς ἀνδρ.] καὶ πρὸς κηρ.] Ita codd. Parr. A. B. C. Portentosa lectio in edd. Comm. Vizzan. Gal. Dargens. est: ξανθὸν καὶ λευκὸν λευκὸν δὲ πρὸς ἀνδριαντοποιητικὴν καὶ κηροπλαστικὴν, ἄλλως δὲ ἡ ὕλη πρὸς ἀνδριαντοποιητικὴν. Rudolphus verba καὶ πρὸς κηροπλαστικὴν e contextu ejecit, sed postea (cf. Addend. et Corr. p. 453) errorem animadvertit. Prior vero ejus conjectura pro ἀνδριαντοποιητικὴν pag. 21 proposita ἀνδριάντα ποιητῆν εἰς damoanda est ac posterior, quam in Addendis commemorat ἀνδριάντα πεποιημένην. Ergo ne tum quidem scivit, si tali emendationi locus hic esset, saltem ἀνδριάντα ποιητῶν vel πεποιημένον dicendum fuisse. At nihil mutandum.

ἐν τούτοις] legendum esse suspicamur pro eo quod in membranis est ἐν τούτῳ. φύσιν λαμβάνειν hoc loco eadem significatione ponitur, qua apud Ælianum var. hist. lib. III, cap. 1 γένεσιν λαμβάνειν, i. e. nasci, oriri, exsistere. δεῖ] cod. Par. C.; sed in A. et B. scriptum est δῆ.

πρὸς τὸ γίνεσθαι] Sic codd. Parr., non γίνεσθαι, ut alibi.

§ 4. διάθεσιν] codd. Vatt. et Parr. atque edd. Lovan. Vizzan. Batt.; διαθέσεις Nog. Comm. Gal. Darg. Roterim. Patric. p. 203 lib. I p. 206 et p. 238.

αὐτὰ αὐτῶν] codd. Parr. et Vatt., porro Vizz. et Batt.; Patric. Disc. Perip. Tom. II lib. 2 p. 206 αὐτὰ αὐτῶν; Commel. αὐτὰ αὐτῶν.

αὐτὰ ὑπ' αὐτῶν] codd. Parr. et edd. Gal. et Batt.; αὐτὰ ὑπ' αὐτῶν Comm. Lovan.; αὐτὰ αὐτῶν Vizzan.

δὲ αὐτὰ τό τε θερμὸν x. r. λ.] Cod. Vat. et Barth. præponunt ψυχρὸν et ὑγρὸν teste Vizzanio. Codd. Parr. A. et B. δ' αὐτὰ τό τε ψυχρὸν καὶ θερμὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ξηρὸν. Battæsius autem dedit: ψυχρὸν καὶ θερμὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν, quod sane præstat.

θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν. § 5. Τρίτον δὲ αἰοῦσαι, ὧν αἱ δυνάμεις εἰσὶν αὐταὶ πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ ἀήρ καὶ γῆ. Διαφέρουσι δὲ αὐταὶ τῶν δυνάμεων· αἱ μὲν γὰρ οὐσαὶ ἐν τόπῳ φεῖρονται ἐξ ἀλλήλων· αἱ δὲ δυνάμεις οὔτε φεῖρονται οὔτε γίνονται. Λόγοι γὰρ ἀσώματοι τυγχάνουσι τούτων. § 6. Τῶν δὲ τεσσάρων τὸ μὲν θερμὸν καὶ ψυχρὸν ὡς αἷτια καὶ ποιητικὰ· τὸ δὲ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν ὡς ὕλη καὶ παθητικὰ. Πρώτως δὲ ὕλη τὸ πανδεχέει. Κοινὸν γὰρ ὑπόκειται πᾶσιν, ὥστε πρῶτον μὲν τὸ δυνάμει σῶμα αἰσθητὸν ἀρχή, δεύτερον δὲ αἱ ἐναντιώσεις, ὅσων θερμότης καὶ ψυχρότης καὶ ὑγρότης καὶ ξηρότης· τρίτον δὲ αἰοῦσαι, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ καὶ ἀήρ. Ταῦτα γὰρ μεταβάλλουσιν εἰς ἀλλήλα, αἱ δὲ ἐναντιώσεις οὐ μεταβάλλουσιν. § 7. Αἱ δὲ διαφοραὶ τῶν σωμάτων δύο· αἱ μὲν γὰρ εἰσι τῶν πρώτων, αἱ δὲ τῶν γενομένων ἐκ τούτων. Θερμὸν μὲν γὰρ καὶ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ξηρὸν τῶν πρώτων· τὸ δὲ βαρὺ καὶ κοῦφον καὶ πυκνὸν καὶ μακρὸν τῶν γενομένων ἐκ τούτων. Τυχάνουσι δὲ αἱ πᾶσαι δέκα ἕξ· θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ξηρὸν καὶ βαρὺ καὶ κοῦφον καὶ ἀραιὸν καὶ πυκνὸν καὶ λείον καὶ τραχὺ καὶ σκληρὸν καὶ μαλακὸν καὶ λεπτὸν καὶ παχὺ καὶ ἄβυ καὶ ἀμβλύ.

tur. Hæc vero sunt calor et frigus, siccitas et humor. § 5. Tertio loco sequuntur naturæ, quarum illæ facultate sunt, ignis, aqua, aer, terra, quæ quidem naturæ a facultatibus longe differunt; nam illæ in locis suis motibus claudibus pereunt, facultates vero neque occidunt, neque oriuntur: siquidem illarum rerum causæ scilicet corporis expertes. § 6. Harum porro facultatum quæ quatuor numero sunt, calor et frigus, causæ et effectrices; siccitas et humor, materia et patibiles esse jure censentur. Primum autem materia omnium formarum capax est, quippe quæ cunctarum rerum commune fundamentum sit, ita et initium corpus per se primo sensibus subjectum esse oportet. Tum accedunt res contrariæ, velut calor et frigus, humor et siccitas: tertio denique loco sequuntur ignis et aqua, terra et aer. Hæc enim elementa inter se mutantur, res contrariæ non mutantur. § 7. Corporum differentie duæ sunt, aliæ primæ, aliæ ex primis ortæ: primæ quidem habentur calor et frigus, humor et siccitas; ex primis ortæ sunt gravitas et levitas, densitas et raritas. Omnes autem enumerantur sedecim, calor et frigus, humor et siccitas, gravitas et levitas, raritas et densitas, lævor et asperitas, duritia et mollitudo, tenuitas et crassitudo, acumen et hebetatio: quas quidem omnes tactio

§ 5. ὧν αἱ δυνάμεις εἰσὶν αὐταὶ] hæc desunt in ed. Lovan. καὶ ἀήρ καὶ γῆ] codd. Parr.; Vizz. καὶ ἀήρ γῆ; cod. Vat. a Siebenkeesio collatus καὶ γῆ καὶ διαρ.

δὲ αὐταὶ τ. δ. αἱ μὲν γὰρ] Cod. Barth. γὰρ omisit, Vaticanus nolante Siebenkeesio habet οὐν; Parr. A. et B. δ' αὐταὶ τ. δ. αἱ μὲν οὐν; ed. Lovan. mendose οὐσαὶ ἐν τόπῳ φθ. ἐξ ἀλλήλων.

φεῖρονται ἐξ ἀλλήλων] Rudolphus ante hæc verba excidisse putat καὶ γίνονται.

λόγοι γὰρ ἀσώματοι τυγχάνουσι τούτων] Ita codd.; Nogarola ait in ed. Lovan. se invenisse λόγον γὰρ ἀσώματων τυγχάνουσι τούτων δὲ τῶν. At ibi ni fallor legitur λόγον γὰρ ἀσώματων τυγχάνουσι τούτων. τῶν δὲ. Rudolphus scribi voluit λόγοι γὰρ ἀσώματοι τυγχάνουσι. τούτων δὲ τῶν, qua conjectura non est opus.

§ 6. πρώτως δὲ] Sic cod. Vat. et edd. Lovan. et Commel. Stobæus πρώτως γὰρ ὕλη; Patric. Disc. Perip. T. II lib. 2 p. 205 πρώτως δ' ἢ τὸ πανδ' — πᾶσι, ὥστε πρώτων δυνάμει σῶμα αἰσθητὸν. Sed p. 238 πρώτως δ' ἢ ὕλη πανδ.; πρώτων δὲ Vizzan. Galeus, Dargensius, Battæsius.

ὥστε πρώτων — ἐναντιώσεις] Cod. Par. A. πρώτων μὲν τὸ — δεύτερον δὲ καὶ ἐναντιώσεις, in quibus verbis καὶ superpositum particulæ δὲ omitti oportet; μὲν post πρώτων in omnibus edd. desideratur. Agnoscit illud etiam Stobæus, apud quem legitur: ὥστε πρώτων μὲν τὸ δυνάμει σῶμα αἰσθητὸν ἀρχάν, δεύτερον δὲ αἱ ἐναντιώσεις. Inde articulus ad ἐναντιώσεις addi potest.

ὅσων θερμότης καὶ ψυχρότης καὶ ὑγρότης καὶ ξηρότης] Sic cod. Par. A.; reliqui ὅσων θερμότητος καὶ ψυχρότητος x. τ. λ. At nominativum tuetur etiam Stobæus ὅσων θερμότητος x. τ. λ. omisso ὑγρότας, præterea Patricius p. 253. Eundem casum usurpat Aristoteles de gen. et corr. II, 6.

αἱ οὐσαὶ] Ita ed. Lovan. atque ex ea Vizzan. et Rudolph. Desunt hæc voces ap. Nog. Patric. p. 253 Commel. et Battæsius.

καὶ γῆ καὶ ἀήρ] cod. Par. C.; sed Par. B. καὶ ἀήρ καὶ γῆ. In Par. A. verba hæc γῆ omissa sunt.

ταῦτα γὰρ μεταβάλλουσιν εἰς ἀλλήλα] codd. Parr.; Vizzan. male μεταβ. ὡς ἀλλήλα et Patric. p. 253 ταῦτα δὲ pro ταῦτα γάρ.

οὐ μεταβάλλουσιν] Sic codd. Parr. A. et B.; contra in cod. C. omittitur οὐ pariter atque in Vaticano antiquiore teste Vizzanio. Eandem particulam omissam videmus apud Stobæum Ecl. Phys. I, 42 atque in Lovaniensi editione. Recte omitti hæc voculam existimat Vizzanius in Comment. p. 130. At necessaria est. Exstat etiam apud Aristotelem de gen. et corr. II, 6 et Patric. p. 253 neque neglecta est a Nogarola, Battæσιο, Rudolpho, aliis.

§ 7. αἱ δὲ διαρ.] Ita codd. Parr. B. et C.; δὲ deest in cod. A. atque apud Battæsius. Initium huius paragraphi laudavit Patric. T. II p. 252 usque ad verba πᾶσαι δέκα ἕξ nulla scripturæ varietate nisi quod γενομένων habet pro γενομένων.

πυκνὸν καὶ μακρὸν] Post has voces Nogarola in interpretatione res contrarias quæ in sequentibus demum enumerantur nescio quo fonte usus supplavit. Idem fecit Patricius l. c.

καὶ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν] Codices Parr. A et B. Vat. et Barth. sic exhibent locum ut a Battæσιο et a me vulgatus est. In cod. C legitur καὶ ψυχρὸν, ὑγρὸν καὶ ξηρὸν, βαρὺ καὶ κοῦφον x. τ. λ., ut oppositæ qualitates solæ particula καὶ copulenter. Eadem scriptura in omnibus est editionibus quæ ante Battæsonianam prodierunt.

σκληρὸν x. μαλ. — παχύ] Desiderantur hæc in contextu Nogarolæ et Commelini, non item in Nogarolæ interpretatione.

τούτων δὲ γνωστικῆ] Cod. Par. A. οὐτ δὲ γν.; reliqui τούτων δὲ γνωστικῆ; cod. Vat. et Barth. γνωστικῆ, Patric. p. 252 ἢ ἀφή.

τὸ πρώτων] Ita tres codd. Parr.; articulus uncis inclusus est in edd. Commel. Gal. Battæsius.

ἐν ὧ αἱ διαφοραὶ αὐτὰ] Cod. Par. A., quem secutus est Battæsius; reliqui codd. omittunt αἱ. Articulus in plerisque editionibus, Rudolphiana etiam, desideratur.

ούτων δὲ γνωστικῆ καὶ κριτικῆ πάντων ἀφῆ. Διό
 κι τὸ πρῶτον σῶμα, ἐν ᾧ αἱ διαφοραὶ αὐταὶ δυνάμει,
 ἰσθητόν ἐστι πρὸς ἀφῆν. § 8. Τὸ μὲν οὖν θερμὸν καὶ
 ξηρὸν, καὶ τὸ ἀραιὸν καὶ τὸ ὀξύ, πυρὸς ἐστὶ· τὸ δὲ
 υγρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ πυκνὸν καὶ τὸ ἀμβλύ,
 ἕωτος· τὸ δὲ μαλακὸν καὶ τὸ λεῖον καὶ τὸ κοῦφον καὶ
 λεπτόν, ἀέρος· τὸ δὲ σκληρὸν καὶ τραχὺ καὶ βαρὺ
 καὶ παχύ, γῆς. § 9. Τῶν δὲ τεσσάρων πῦρ μὲν καὶ γῆ
 περβολαὶ καὶ ἀκρότητες τῶν ἐναντίων. Τὸ μὲν οὖν
 πῦρ ἐστὶν ὑπερβολὴ θερμότητος, ὡσπερ ὁ κρύσταλλος
 υγρότητος. Ἡ γὰρ πῆξις τε καὶ ζέσις ὑπερβολὴ
 τῆς ἐξουσίας ἐστίν, ἢ μὲν θερμότητος, ἢ δὲ ψυχρότητος. Εἰ
 ἐν οὖν ὁ κρύσταλλος ἐστὶ πῆξις υγροῦ καὶ ψυχροῦ,
 αὐτὸ τὸ πῦρ ζέσις αἰθέρος καὶ θερμοῦ. Διόπερ
 οὐδὲν ἐκ κρυστάλλου γίνεσθαι οὐδὲ ἐκ πυρός. § 10. Τὸ
 ἐν οὖν πῦρ καὶ ἡ γῆ ἄκρα, τὸ δὲ ὕδωρ καὶ ὁ ἀήρ με-
 σότητες. Μικτὴν γὰρ ἔχουσι τὴν σωματοποιίαν.
 Ὡς δὲ ἐν τῶν ἀκρων οἷόν τε εἶναι, δεῖ δὲ καὶ τὸ ἐναν-
 τίων εἶναι· οὔτε δὲ δύο, δεῖ γὰρ τὸ μεταξὺ εἶναι. Ἀντί-
 ἰστοὶ γὰρ ταῖς ἀκρότησιν αἱ μεσότητες. § 11. Τὸ
 μὲν οὖν πῦρ θερμὸν καὶ ξηρὸν, ὁ δὲ ἀήρ θερμὸς καὶ
 ἰγρός, τὸ δὲ ὕδωρ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν, ἡ δὲ γῆ ψυχρὰ
 καὶ ξηρὰ. Ἀέρι μὲν οὖν καὶ πυρὶ κοινὸν τὸ θερμόν·
 ὕδατι δὲ καὶ γῆ κοινὸν τὸ ψυχρόν· γῆ δὲ καὶ πυρὶ
 κοινὸν τὸ ξηρόν· ὕδατι δὲ καὶ ἀέρι κοινὸν τὸ ὑγρὸν.
 Ἰδία δὲ ἐκάστου, πυρὸς μὲν τὸ θερμόν, γῆς δὲ τὸ ξη-
 ρόν, ἀέρος δὲ τὸ ὑγρὸν, ὕδατος δὲ τὸ ψυχρόν. Κατὰ
 μὲν οὖν τὰ κοινὰ διαμένουσιν αἱ οὐσίαι, κατὰ δὲ
 τὰ ἴδια μεταβάλλουσιν, ὅτε τὸ ἐναντίον τοῦ ἐναν-
 τίου κατακρατῆσαι· τὸ μὲν οὖν ἐν τῷ ἀέρι υγρὸν τοῦ
 ἐν τῷ πυρὶ ξηροῦ, τὸ δ' ἐν τῷ ὕδατι ψυχρὸν τοῦ
 ἐν τῷ ἀέρι θερμοῦ, τὸ δὲ ἐν τῇ γῆ ξηρὸν τοῦ ἐν

cognoscit et iudicat. Ex quo sane fit ut primum cor-
 pus, in quo hæc differentie jam per se insunt, contractari
 possit. § 8. Ac calor quidem et siccitas, raritas et acu-
 men propriæ ipsius ignis sunt facultates : aquæ vero fri-
 gus, humor, densitas et hebetatio : aeris mollitudo, læ-
 vor, levitas et tenuitas : terræ autem duritia, asperitas,
 gravitas et crassitudo tributæ sunt. § 9. Ex quatuor
 corporibus ignis et terra ultimi sunt et extremi rerum
 contrariarum termini, atque ut ignis quidem caloris, sic
 glacies frigris quasi fastigium est. Nam congelatio et
 æstus rei alicujus exsuperantia est, altera caloris, altera
 frigris. Quodai glacies humoris et frigris concretio ju-
 dicatur, ignis pariter siccitatis et caloris fervor erit. Qua-
 propter neque ex glacie neque ex igne quicquam gignitur.
 § 10. Ignis sane et terra extrema sunt elementa, aqua et
 aer media, quippe quæ mixtam habeant sui corporis con-
 formationem. Nec vero ut unum tantum sit extremum,
 fieri potest, cum ei oppositum aliquid esse oporteat. Si-
 militer neque duo extrema sola exstare possunt, quum me-
 dia etiam esse debeant, quæ extremis opponantur. § 11.
 Atque ignis quidem calidus et siccus est, aer calidus et
 humidus, aqua humida et frigida, terra frigida et sicca.
 Aer igitur et ignis calorem, frigus aqua et terra, terra et
 ignis siccitatem, humorem aqua et aer communem habent :
 quamvis unicuique propriæ facultates, ut igni calor,
 terræ siccitas, humor aeri, et frigus aquæ, tributæ sint.
 Jam vero quæ communia sunt his naturis permanent,
 quæ propria commutantur, quando contraria vis contra-
 riam superat. Quare cum aeris humor ignis siccitatem,
 aquæ frigus calorem aeris, terræ siccitas aquæ humorem

αὐτὰ δυνάμει ἀσθητόν] Sic omnes codd. Parr., præterea
 Vatt. et Barth.; sed Nog. Comm. Gal. Darg. Batt. ἀσθη-
 τικόν ἐστι.

§ 8. καὶ τὸ ὑγρ. — ἀμβλύ] codd. Parr.; sed Vizzan. alio
 ordine τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ ἀμβλύ καὶ τὸ πυκνόν.

τὸ δὲ μαλακόν] Conformavimus locum ad codd. Parr.; ed.
 Lovan. : « τὸ δὲ ὑγρὸν καὶ τὸ θερμὸν καὶ τὸ μαλακόν καὶ » e
 Varr. Lectt. Commel. et Vizzan.

καὶ τραχὺ κ. β. κ. παχὺ γῆς] Sic codd. Parr.; Vizzan. καὶ
 παχὺ καὶ βαρὺ καὶ τραχὺ γῆς.

§ 9. τῆ ὑπερβολαὶ] Vizzanio teste codd. Vat. et Barth.
 (B. legendum pro D.) γῆν ὑπερβολὰς; codd. Parr. nomina-
 tivum habent.

ἢ γὰρ πῆξις — ψυχρότης] Cod. Par. A. : ἢ γὰρ πῆξις τε
 καὶ ζέσις ὑπερβολῆ τινός ἐστι· ἢ μὲν, θερμότητος, ἢ δὲ, ψυχρότη-
 τος. ἐάν οὖν ὁ κρύσταλλος κ. τ. λ. a quo in eo tantum dif-
 fert cod. B. quod hic et paulo inferius habet ζῆσις et ubique
 κρύσταλλος simplici λ. Exstant hæc verba etiam in codd.
 Vatt. et Barth., atque in edd. Vizz. Batt. Rud.; desunt vero
 in edd. Nog. Commel. Gal. Darg. Arist. de gen. et corr.
 II, 21 scribit ἢ γὰρ πῆξις καὶ ἢ ζέσις ὑπερβολαὶ τινές εἰσιν.
 Ἐάν οὖν mutavi in et μὲν οὖν. Conf. quæ diximus ad cap.
 I § 4.

οὐδὲ ἐκ πυρός] Sic omnes edd.; in codd. Parr. est οὐτε
 ε. π.

§ 10. μεσότητες] codd. Parr. B. et C.; μεσότης cod. A.

μικτὴν γὰρ ἔχουσι] codd. Parr.; at ed. Lov. μικτά et cod-
 Vat. omittit ἔχουσι.

ἐν τῶν ἀκρων] codd. Parr. A. et B.; item Vaticanus a
 Vizzanio et Siebenkeesio excussus, atque ita ediderunt
 Vizzanius, Galeus, Dargensius et Battæsius. Sed Nog. et
 Comm. male ἐκ τῶν ἀκρων.

οὔτε δὲ ἐν — ἐναντίον εἶναι] Exstant hæc in codd. Vatt.
 et Parr. A. et B., sed desunt in Par. C. atque in ed. Lovan.

δεῖ δὲ τὸ ἐναντίον εἶναι· οὔτε δὲ δύο] Desiderantur hæc in
 cod. Vat., ut refert Vizzanius. Siebenkeesius autem ex eo
 quem ipse contulit, assertit δεῖ δὲ καὶ τὸ ἐναντίον, quæ et Pa-
 risiensis A. scriptura. est. Hinc etiam cum Rudolpho verborum
 ordini inserendum.

δεῖ γὰρ] codd. Parr.; γὰρ deest in cod. Vat. Vizzanii.

ἀντίθετοι] codd. omnes; inutilis Rotermundi conjectura
 ἀντιθιθένται.

§ 11. γῆ δὲ καὶ πυρὶ — κοινὸν τὸ ὑγρὸν] Ita codd. Parr.
 A. et C.; in cod. B. hæc omnia desiderantur. Eadem in
 codd. Vatt. et Barth. ommissa esse ait Vizzanius. Sieben-
 keesius tacet.

αἱ οὐσίαι αὐτῶν] Sic codd.; delevi αὐτῶν, quod salvo sensu
 abesse potest.

τὸ μὲν οὖν ἐν τῷ] cod. Par. B.; cod. A. et C. omittit οὖν.
 Ab his verbis novam paragraphum ordiuntur Commel.
 Vizz. Gal. Batt. At bene Dargensius monuit, hæc non esse
 dirimenda.

τῷ ὕδατι ὑγροῦ· καὶ ἀνάπαλιν τὸ μὲν ἐν τῷ ὕδατι ἕρπον τοῦ ἐν τῇ γῆ ξηροῦ, τὸ δὲ ἐν τῷ ἀέρι θερμὸν τοῦ ἐν τῷ ὕδατι ψυχροῦ, τὸ δὲ ἐν τῷ πυρὶ ξηρὸν τοῦ ἐν τῷ ἀέρι ὑγροῦ· καὶ οὕτως αἱ μεταβολαὶ γίνονται καὶ γενέσεις εἰς ἄλληλα ἐξ ἀλλήλων. § 12. Τὸ δὲ ὑποκειμενον σῶμα καὶ τὸ δεχόμενον τὰς μεταβολάς, τὸ πανδεχές, καὶ τὸ δυνάμει πρῶτον πρὸς ἀφῆν. § 13. Ἴνονται δὲ αἱ μεταβολαὶ ἴσῳ ἐκ γῆς εἰς πῦρ, ἢ ἐκ πυρὸς εἰς ἀέρα, καὶ ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ, καὶ ἐξ ὕδατος εἰς γῆν. [Δεύτερον δὲ κατ' ἐναλλαγὴν,] καὶ τρίτον, ὅταν τὸ ἐν ἐκάστῳ ἐναντίον φθαρῆ, καὶ καταλειφθῆ τὸ συγγενές καὶ τὸ σύμφυλον. Ἡ μὲν οὖν γένεσις ἀποτελεῖται, ὅταν μία ἐναντιότης φθαρῆ. Ἐπεὶ γὰρ τὸ μὲν πῦρ θερμὸν καὶ ξηρὸν, ὁ δὲ ἀήρ θερμὸς καὶ ὑγρὸς κοινὸν ἀμφοτέροις αὐτοῖς τὸ θερμὸν, ἴδιον δὲ πυρὶ μὲν τὸ ξηρὸν, ἀέρι δὲ τὸ ὑγρὸν. Ὅτε οὖν τὸ ἐν τῷ ἀέρι ὑγρὸν ἐπικρατῆσει τοῦ ἐν τῷ πυρὶ ξηροῦ, μεταβάλλει τὸ πῦρ εἰς ἀέρα. § 14. Πάλιν ἐπεὶ τὸ μὲν ὕδωρ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν, ὁ δὲ ἀήρ ὑγρὸς καὶ θερμὸς, κοινὸν ἀμφοτέρων αὐτῶν τὸ ὑγρὸν· ἴδιον δὲ τοῦ μὲν ὕδατος τὸ ψυχρὸν, τοῦ δὲ ἀέρος τὸ θερμὸν. Ὅτε οὖν τὸ ἐν τῷ ὕδατι ψυχρὸν ἐπικρατῆσει τοῦ ἐν τῷ ἀέρι θερμοῦ, γίνεται ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ μεταβολή. § 15. Πάλιν ἐπεὶ ἡ μὲν γῆ ψυχρὰ καὶ ξηρά, τὸ δὲ ὕδωρ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, κοινὸν ἀμφοτέρων αὐτῶν τὸ ψυχρὸν, ἴδιον δὲ γῆς μὲν τὸ ξηρὸν, ὕδατος δὲ τὸ ὑγρὸν. Ὅτε οὖν τὸ ἐν τῇ γῆ ξηρὸν ἐπικρατῆσει τοῦ ἐν τῷ ὕδατι ὑγροῦ, γίνεται ἐξ ὕδατος εἰς γῆν μεταβολή. § 16. Ἀπὸ γῆς δὲ ἀνω, κατὰ τὸ ἐναντίον. Ἡ δὲ κατ' ἐναλλαγὴν, ὅτε θλον θλου κρατῆσει καὶ δύο δυνάμεις τὰς ἐναντίας φθείρουσι, μηδενὸς ὄντος αὐτοῖς κοινοῦ. Ἐπεὶ γὰρ τὸ μὲν πῦρ ἐστὶ θερμὸν καὶ ξηρὸν, τὸ δὲ ὕδωρ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, ὅταν τὸ ἐν τῷ ὕδατι ὑγρὸν ἐπικρατῆσει τοῦ ἐν τῷ πυρὶ ξηροῦ, τὸ δὲ ἐν τῷ ὕδατι ψυχρὸν

loilit; atque e contrario cum aquae humor terrae siccitatem, aeris calor aquae frigus, et ignis siccitas humorem aera pellit, tum mutationes et ortus eorumque vicissitudines effici solent. § 12. At corpus subjectum et his mutationibus obnoxium, omnium formarum capax, et per se primum tractabile est. § 13. Mutantur autem elementa, cum aut ex terra ignis, aut ex igne aer, vel aqua ex aere, vel ex aqua terra oritur, deinde alterius elementi interitu, denique tertio loco cum uniuscujusque elementi contraria interit facultas, cognata vero, et quae ejusdem generis est, reamquitur. Ita deleta una e rebus contrariis generatio absolvitur. Nam quum ignis calidus siccusque sit, aer autem calidus et humidus, utriusque communis est calor; siccitas vero ignis, humor aeris proprius est. Quare quando humor aeris ignis siccitatem exsuperat, ignis in aerem convertitur. § 14. Praeterea aqua quum sit humida et frigida, aer humidus et calidus, utriusque communis est humor: aqua vero proprium habet frigus et aer calorem. Itaque si aquae frigus aeris calorem vincit, ex aere in aquam efficitur mutatio. § 15. Rursus quum terra frigida siccaque sit, aqua frigida et humida: utraque frigus communiter possidet, separatim vero terra siccitatem, humorem aqua sibi vindicat. Quo fit ut, quum terrae siccitas aquae humore valentior est, aqua in terram vertatur. § 16. Contra vero, quae a terra sursum ascendit mutatio, contrariis modo fit (ita ut terra in aquam, aqua in aerem, aer in ignem mutetur). At vero alterius elementi interitu mutatio tunc accidit, quum totum altero superius est, et duae facultates contrarias duas perdunt, si nihil illis elementis commune sit. Nam quum ignis calidus et siccus sit, aqua frigida et humida; si aquae humor ignis siccitatem, et

τοῦ ἐν τῷ πυρὶ] Sic codd.; articulus τοῦ deest apud Vizzanum qui postea etiam dedit τοῦ ἐν ὕδατι ὑγροῦ.

τὸ δ' ἐν τῷ ὕδατι] cod. Par. B.; reliqui τὸ δὲ ἐν τῷ ὕδατι γίνονται] cod. Par. A. γίνονται, reliqui γίνονται.

§ 12. πρὸς ἀφῆν] codd. Parr. atque edd. Lovan. Comm. Batt.; πρὸς τὴν ἀφῆν Vizzan. Gal. Dargens.

§ 13. [δεύτερον δὲ κατ' ἐναλλαγὴν] Haec verba e Rudolphi conjectura adjecta sunt. Cf. § 16. Vulgo post εἰς γῆν legitur καὶ τρίτον. Pro τρίτον Commelinus Varr. lecti. alios dicit τοῦτο legere, quae conjectura non pluriis facienda est quam Rosermundi εἰς γῆν, καὶ γίνονται τότε.

ὅταν] codd. Parr. A. et C.; male cod. B. et Vatt. ὅτε. καταλειφθῆ] codd. Parr. A. et B. atque ita ediderunt Galeus et Dargensius; male Comm. Vizz. Batt. καταληφθῆ.

ὅταν μία ἐναντιότης φθαρῆ] Sic cod. C. Par.; in codd. A. et B. exstat ὅτε. Idem mendum in codd. Vatt. est.

ἐπεὶ γὰρ τὸ μὲν] γὰρ omissum est in codd. Parr. A. et B. atque in Vatt. ideoque repudiatum a Battæσιο. Legitur in edd. Commel. Gal. Dargensii et aliorum.

τὸ θερμὸν — τὸ ξηρὸν] codd. tres Parr.; articulus uncis inclusus in edd. Comm. Gal. Dargens. Vizzanum dedit πυρὶ τὸ ξηρὸν.

§ 14. ὁ δὲ ἀήρ] codd. Parr. B. et C.; cod. A. ὁ δ' ἀήρ.

κοινὸν ἀμφοτέρων αὐτῶν] codd. tres Parr. et Vatt.; item edd. Lovan. et Vizzan. At Nogarola et Battæsius habent ἀμφοτέροις αὐτῶν.

ὅτε οὖν τὸ ἐν τῷ ὕδατι] cod. Par. A.; in reliquis codd. atque in omnibus edd. scriptum est τὸ ἐν ὕδατι, in Par. B. autem οὖν ἐν τῷ ὕδατι.

§ 15. πάλιν ἐπεὶ ἡ μὲν γῆ] cod. Par. A.; reliquae membranae et editiones πάλιν ἡ μὲν γῆ.

γῆ; μὲν] Codd. Parr. A. et B. habent ἴδιον δὲ γῆς μὲν τὸ ξηρὸν, cod. C. autem ἴδιον δὲ γῆς μὲν ξηρὸν, quod in Lovan. ed. transiit. In verbis τὸ ξηρὸν articulum a caeteris omissum posuit Vizzanum. Praeterea codd. Vatt. et Barth. teste Vizzano τῆς μὲν γῆς, quod probavit Rudolphus; μὲν deest in edd. Nog. Comm. Darg. Battæss.

ἐν τῇ γῆ] codd. Parr. A. et B. Non aliter Vizzan. et Gal.; sed Comm. et Batt. ἐν γῆ.

§ 16. ἐναλλαγὴν] codd. Parr. et Vatt. atque haec posuerunt Vizzanum, Commelinus, Battæsius et Rudolphus. Nogar. ἀναλλαγὴν.

ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν] Sic cod. Par. C.; reliqui duo ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν.

ὅταν — ἐπικρατῆσει] bis habent codd. Parr. et pleraque edd.; Vizzanum vero male ἐπικρατῆσει posuit.

ξηροῦ, τὸ δὲ ἐν — τοῦ ἐν τῷ πυρὶ] codd. Parr. A. et B.

ικρατήση τοῦ ἐν τῷ πυρὶ θερμοῦ γίνεται ἐκ πυρός ; ὕδωρ μεταβολή. § 17. Πάλιν ἐπεὶ ἡ μὲν γῆ ἐστὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν, ὁ δὲ ἀήρ θερμὸν καὶ ὑγρὸν· ὅταν τὸ ἐν τῇ γῆ ψυχρὸν ἐπικρατήση τοῦ ἐν τῷ ἀέρι θερμοῦ, τὸ δὲ ἐν τῇ γῆ ξηρὸν ἐπικρατήση τοῦ ἐν τῷ ἀέρι πυρός, γίνεται ἐξ ἀέρος εἰς γῆν μεταβολή. § 18. ὅταν δὲ τοῦ μὲν ἀέρος φθαρή τὸ ὑγρὸν, τοῦ δὲ πυρός θερμὸν, γεννηθήσεται ἐξ ἀμφοτέρων αὐτῶν πῦρ· καταλείπεται γὰρ τοῦ μὲν ἀέρος τὸ θερμὸν, τοῦ δὲ πρὸς τὸ ξηρὸν· τὸ δὲ γε πῦρ ἐστὶ θερμὸν καὶ ξηρὸν. 19. Ὅταν δὲ τῆς μὲν γῆς φθαρή τὸ ψυχρὸν, τοῦ δὲ ἕως τὸ ὑγρὸν, γεννηθήσεται ἐξ ἀμφοτέρων αὐτῶν ἰ. Καταλείπεται γὰρ τῆς μὲν γῆς τὸ ξηρὸν, τοῦ δὲ ἕως τὸ ψυχρὸν· ἡ δὲ γῆ ἐστὶ ψυχρὰ καὶ ξηρὰ. 20. Ὅταν δὲ τοῦ ἀέρος φθαρή τὸ θερμὸν καὶ τοῦ πρὸς τὸ θερμὸν, γένεσις οὐκ ἔσται. Τὰ γὰρ ἐναντία καταλείπεται ἐπ' ἀμφοτέρων, τοῦ μὲν ἀέρος τὸ ὑγρὸν, ἢ δὲ πυρός τὸ ξηρὸν. Τὸ δὲ ὑγρὸν τῷ ξηρῷ ἐναντίον. 21. Καὶ πάλιν ὅταν τῆς μὲν γῆς φθαρή τὸ ψυχρὸν, ἢ δὲ ὕδατος τὸ ὁμοίον, οὐδὲ οὕτως ἔσται γένεσις. Καταλείπεται γὰρ τῆς μὲν γῆς τὸ ξηρὸν, τοῦ δὲ ὕδατος τὸ ὑγρὸν τὸ δὲ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ ἐναντίον. Καὶ περὶ μὲν γένεσις τῶν πρώτων σωμάτων, πῶς τε καὶ τίνων ὑποκειμένων γίνεται, ἱκανῶς εἴρηται διὰ βραχείων. § 22. Ἐπεὶ ἀνώλεθρος καὶ ἀγέννητος ὁ κόσμος, καὶ οὕτε ἀρχὴν ἐπέστω εἰληφεν οὕτε τελευταίην ποτε λήφεται· δεῖ καὶ ὁ ποιῶν ἐν ἑτέρῳ τὴν γένεσιν, καὶ τὸ γεννῶν ἐν ἑαυτῷ συνυπεῖναι ἀλλήλοισ· τὸ μὲν ποιῶν τὴν γένεσιν τὸ πρῶτον σελήνης ἐστὶ πᾶν· σύνεγγυς δὲ μᾶλλον ὁ ἥλιος

aque frigus ignis calorem reprimat, ex igne in aquam conversio fiat oportet. § 17. Jam vero quum terra frigida siccaque sit, aer calidus et humidus, ubi terræ frigus calorem aeris, et terræ siccitas humorem aeris perdomuit, aer in terram transeat necesse est. § 18. Quum vero humor aeris et ignis calor interierit, ex amobus ignis oriatur. Nam aeris calor et ignis remanet siccitas. Atqui calidus et siccus ignis est. § 19. At quum terræ frigus et aquæ humor perierit, ex amobus nascetur terra: siquidem terræ siccitas et aquæ servatur frigus, quibus quidem facultatibus terra prædita est. § 20. Sed quum aeris et ignis pariter deletur calor, nullius elementi erit ortus. Nam utriusque contrariæ facultates relinquuntur, aeris quidem humor et ignis siccitas. At humor et siccitas contraria sunt. § 21. Denique sublato hand secus terræ atque aquæ frigore, ne sic quidem ulla erit generatio, siquidem terræ siccitas et humor aquæ servantur incolumes. At siccitas et humor facultates oppositæ sunt. Ac de ortu quidem primorum corporum, et quomam modo, et quibus rebus subjectis fiat, satis ac breviter expositum est. § 22. Verum cum interitus et ortus expers sit mundus, atque ut neque initium habuit, ita nec finem sit habiturus, duo simul adesse oportet, quorum unum patris instar in altero generationem efficiat, alterum matris instar in se ipso generet. Atque quod in alio generat, ea censetur esse universa mundi pars quæ supra lunam posita est, propius vero sol ipse, qui accessu suo et re-

1 cod. C. pro τὸ scriptum est τοῦ. Cæterum hæc omnia considerantur in Nogarolæ editione, leguntur autem apud Vizzanium e codd. Vatt.

§ 17. πάλιν ἐπεὶ ἡ μὲν] codd. Parr. A. et B., item Vatt. et Barth.; ἐπεὶ habent etiam Vizzanius et Rudolphus. Deest et vox in edd. Nog. Commel. Gal. Dargens. Batt.

ὁ δὲ ἀήρ] cod. Par. C.; ὁ ἀήρ δὲ Par. A., ἀήρ δὲ Par. B. ὅταν τὸ μὲν ἐν τῇ γῆ] codd. Parr. A. et B. et Vizzanio est Vatt. atque Barth.; ὅταν οὐ· τὸ ἐν τῇ γῆ Nog. Comm. Gal. Darg.; Battæa. male ὅταν ἐν τῇ γῆ.

ξηρὸν ἐπικρατήση τοῦ ἐν τῷ ἀέρι ὑγροῦ] Ita codd. tres Parr. Vall. et Barthol. atque edd. Lovan. et Rudolph. Omittitur ἐπικρατήση in reliquis editionibus, ne Battæasiana quidem excreta.

§ 18. γεννηθήσεται] videtur in aliis membranis exstare; in Parisiensibus hoc loco viliose γεννηθήσεται scriptum est. τὸ δὲ γε πῦρ] Sic codd. Parr.; γε deest in cod. Vat.

§ 19. γεννηθήσεται] Parr. A. et B.; C. habet γεννηθήσεται.

αὐτῶν γῆ] codd. tres Parr. atque edd. Lovan. et Batt.; αὐτῶν ἢ γῆ male Vizzan. Articulum unciis incluserunt Commelinus, Galeus, alii

§ 20. τοῦ ἀέρος φθ.] Ita omnes edd. cum cod. Par. C.; in cod. Vat. alique in Parr. A. et B. legitur ὅταν δὲ τοῦ μὲν ἀέρος, ubi μὲν propterea quod καὶ hic ei respondet non satis commodum habet usum in soluta oratione. Quomobrem salius est omittere hanc particulam.

§ 21. ὅταν τῆς μὲν γῆς] Cod. Par. B. et Val. nec non Barth. testibus Vizzanio et Siebenkeesio habent ὅταν μὲν τῆς γῆς; cod. Par. A. ὅταν μὲν γῆς; Nog. Comm. et Batt. legunt

ὅταν γῆς μὲν φθ.; Galeus et Dargensius ὅταν τῆς γῆς μὲν φθ. Rectius Rudolphus ὅταν τῆς μὲν γῆς φθ.

τοῦ δὲ ὕδατος τὸ ὁμοίον] cod. Vat. a Siebenkeesio excusus; καὶ τοῦ ὕδατος τ. ὁ. codd. Parr. A. et B. nec non Vizzanio teste codd. Vatt. et Barth.; ὕδατος δὲ ὁμοίον Parr. C. Nog. Commel. Gal. Darg. Batt. Quod contextui inserui jam antea Rudolpho placuerat.

γίνεται] Cod. Par. A. γίνεται, cæteri γίνεται. διὰ βραχείων] Deest hæc formula in cod. Par. A. ideoque a Battæa ommissa est, exstat autem in codd. B. et C.; Commelinus et Galeus διαβραχείων; Vizzanius διαβραχέως.

§ 22. ἐπεὶ δὲ ἀνώλεθρος καὶ ἀγέννητος ὁ κόσμος] Cod. Par. A. ἐπεὶ δ' ἀνώλεθρος καὶ ἀγέννητος ὁ κόσμος; cod. B. ἐπεὶ δὲ ἀνώλεθρος; καὶ ἀγέννητος ὁ κόσμος. Eadem exstant in cod. Barth.; cod. Par. C. habet ἐπεὶ δὲ ἀνώλεθρος ὁ κόσμος καὶ ἀγέννητος. Eandem lectionem sequuntur Gal. Comm. Batt. et Patric. p. 254, a quibus in hoc tantum dissentiunt Vizzanius, editor Lovaniensis et secum ipse Patric. p. 239, quod ἀγέννητος dederunt.

τὸ γεννῶν ἐν ἑαυτῷ] codd. Parr. B. et C.; sed in Cod. A. ὦ

scriptum est γεννῶν (sic) ἐν αὐτῷ. Cæterum τὸ ποιῶν ἐν ἑτέρῳ τὴν γένεσιν ita opponitur τῷ γεννῶντι ἐν ἑαυτῷ, ut illud quasi patris, hoc matris instar habendum sit.

τὸ μὲν ποιῶν τὴν γένεσιν] codd. Parr. omnes, nec non Vatt. et Barth. atque edd. Lovan. et Rudolph.; contra Patricius p. 239 et 254 Vizzan. Commel. Darg. Battæa. addunt ἐν ἑτέρῳ ad ποιῶν, quasi non facile hæc voces, etiam non adjectæ ex iis quæ dicuntur intelligi queant.

κατὰ τε τὰς πρ.] Sic codd. tres Parr. Vatt. Barth. atque

κατά τε τὰς προσόδους καὶ τὰς ἀφόδους μεταβάλλον τὸν ἀέρα συνεχῶς πρὸς λόγον φύχους τε καὶ θερμασίας, ἢ συνεπακολουθεῖ καὶ τὴν γῆν μεταβάλλειν καὶ πάντα τὰ ἐπὶ γῆς. § 23. Εὐ δὲ ἔχει καὶ ἡ λῶσις τῶν ζωῶν τοῦ πόλου πρὸς τὴν τοῦ ἡλίου φορὰν. Αἰτία γὰρ καὶ αὕτη τῆς γενέσεώς ἐστι· καθόλου δὲ ἡ τοῦ παντὸς διακοσμησις, ὥστε εἶναι ἐν αὐτῇ τὸ μὲν ποιοῦν τὸ δὲ πάσχον· τὸ μὲν οὖν ἐν ἐτέρῳ γεννῶν, τὸ ὑπεράνω σελήνης ἐστὶ· τὸ δὲ ἐν ἑαυτῷ τὸ ὑποκάτω σελήνης. Ἐὐ δὲ ἐξ ἀμφοτέρων αὐτῶν, τοῦ μὲν αἰεθίου τοῦ θείου, τοῦ δὲ αἰεθίου μεταβάλλοντος γεννητοῦ κόσμος ἀρα ἐστίν.

ΚΕΦ. Γ.

§ 1. Ἀνθρώπου δὲ ἀρχὴ γενέσεως πρώτη οὐ γέγονεν ἐκ γῆς, οὐδὲ τῶν ἄλλων ζῶων οὐδὲ φυτῶν, ἀλλ' αἰεθίου διακοσμησεως οὐσης, ἀνάγκη καὶ τὰ ἐνυπάρχοντα καὶ τὰ ἐνδιακοσμημένα συνυπείναι. Πρῶτον μὲν γὰρ αἰεθίου τοῦ κόσμου, ἀναγκαῖον καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ συνυπάρχειν· λέγω δὲ μέρη οὐρανόν, γῆν, τὸ μεταξὺ τούτων, ὃ δὴ μετάρσιον καὶ ἀέριον ὀνομάζεται, οὐ γὰρ ἀνευ τούτων, ἀλλὰ ἐν τούτοις καὶ ἐκ τούτων ὁ κόσμος. § 2. Τῶν δὲ μερῶν συνυπαρχόντων, ἀνάγκη καὶ τὰ ἐμπεριεχόμενα συνυπάρχειν αὐτοῖς· οὐρανῷ μὲν ἡλίον, σελήνην, ἀπλανεῖς τε ἀστέρας καὶ πλανήτας, τῇ δὲ γῆ ζῶα, φυτὰ, χρυσόν, ἀργυρον, μετασίφω δὲ καὶ αἰεθίου πνεύματα, ἀνεμον, μεταβολὴν ἐπὶ τὸ θερμότερον, μεταβολὴν ἐπὶ τὸ ψυχρότερον· σὺν τούτῳ γὰρ οὐρανός, σὺν τῷ τὰ περιεχόμενα ἔχειν, καὶ σὺν τούτῳ

cessu aerem continenter immutat et variat, pro portus frigoris et caloris, cujus mutationem sequitur terrae mutatio et eorum quae sunt in terra. § 23. Obliquitas etiam signorum caelestium ad solis motum maxime confert. cum et ipsa generationis causa sit, et omnino ordinata universi compositio, qua fit ut alia pars agat, alia patitur. Quod ergo in alio generat, supra lunam, quod autem in se ipso, infra eam collocatum est: at quod et ambabus constat partibus, ex una quidem divina et semper currente, ex altera vero genita, et mutationibus perpetuo obnoxia, id certe mundus est.

CAP. III.

§ 1. Nec vero primum humani ortus initium, quemadmodum nec caeterorum animalium, neque plantarum in terra ductum est, sed mundi ornatus et dispositio cum semper permaneat, ea quoque quae in eo disposita distaque sunt semper simul adesse necesse est. Quum igitur mundus aeternus sit, partes quoque ejus una semper esse oportet; partes autem dico caelum et terram et spatium interjectum quod sublime et aerium vocatur: neque enim sine iis, sed cum iis atque ex iis concretus est mundus. § 2. Sed quia partes simul exstant, necesse est et quoque quae iis continentur, una cum illis exstare, cum caelo solem, lunam, stellas tam errantes quam vagas: cum terra animalia, plantas, aurum et argentum: cum sublimes et aerea regione spiritus et ventos, necnon mutationem in caloris et frigoris vim majorem. Cum his enim, id est cum iis quae eo continentur vere caelum est, cum

edd. Lovan. et Rudolph. Reliquae edd. exhibent κατά γε τὰς πρ.

φύχους τε] codd. Parr. et Vat.; item edd. Lovan. Batt. Rud.; τε omissionem est alius Vizzanium et Patricium, apud Commelinum vero et alios uncis inclusum.

τὰ ἐπὶ γῆς] codd. Parr.; τὰ deest in Vizzanii editione.

§ 23. λῶσις:] cod. Par. A.; vulgo λῶσις, cujus loco Patricius λῶσις habet. Sed Galeus jam recte λῶσις conjecit. πόλου] πόλο: hic accipiendum est pro caelo, qua significatione hoc vocabulum non solum apud poetas legitur (cf. interpp. ad Horat. Carm. I, 28, 6), verum etiam apud philosophos. Aeschin. Socr. Dial. III, 19: τοῦ δὲ πόλου ὄντος σφαιροειδούς. Vid. Dorvill. ad Chariton. p. 652.

καὶ αὕτη τῆς γεν.] codd. Parr. B. et C. Patricius pag. 239 et 254 et pleraeque edd.; καὶ αὕτη τῆς γεν. cod. Par. A. et ed. Lovan.

γενέσεώς ἐστι] ἐστι omissionem a Nogarola et Patricio exstat in codd. Vatt. Barth. et tribus Parisiensibus.

ἐν ἐτέρῳ γεννῶν τὸ ὑπεράνω σελήνης ἐστὶ] codd. Parr. A. et C.; sed in cod. B. item codd. Vat. et in Barth. testibus Vizzanio et Siebenkeesio legitur ἀνωτέρῳ γεννῶν. Vizzanius et Battaeus ὑπ. τῆς σελήνης. Articulum uncis inclusit Commelinus atque alii.

τὸ δὲ ἐν ἑαυτῷ — σελήνης:] Desunt haec in cod. Vat.

κεφ. γ'] om. in codd. Parr.

§ 1. δὲ ἀρχῇ] codd. Parr. A. et C. Vizzan. et ed. Lovan.; sed Galeus δ' ἀρχῇ.

οὐδὲ φυτῶν] codd. Parr. A. et C.; cod. B. οὐτε φυτῶν, quod in omnibus est editionibus.

ἐνδιακοσμημέν] codd. Parr.; κοσμημέν] cod. Vat.

συνυπείναι] codd. Parr. atque edd. Lov. Comm. Gal. Batt.; συνεπείναι Vizzan. Dargens. Roterm.

μέρη αὐτοῦ] codd. Parr. Vat. Barth.; Nogarola αὐτῷ οὐρανόν, γῆν] cod. Par. C.; γῆν οὐρανόν codd. A. et B. ἐμπεριεχόμενα] cod. Par. A. Vat. ap. Vizz. et Sieben. atque edd. Vizz. Gal. Batt.; περιεχόμενα edd. Lovan. Nog. Comm.

πλανήτας, τῇ δὲ γῆ] cod. Par. C., extrema vox autem in contextu ommissa secunda manu in margine posita est; eadem leguntur in edd. Vizz. Gal. Darg. At codd. Parr. A. et B. πλανήτας γῆ δὲ ζῶα; πλανήτας reperitur etiam in edd. Lovan. Comm. Batt. Rudolphus hanc formam pro doricismo habet, quia Dorea ας in hoc casu primae declinationis corrumpant. Quodsi non nego doricum quid superesse posse in libro qui e doricis sermonibus in atticum translatus sit, satius tamen est aut πλανήτας scribere cum cod. Par. C. et Pseudoplutarch. de plac. phil. lib. II, 15, aut cum Platone πλάνητας. Nam antiquioribus stellae errantes non πλανῆται sunt, sed πλάνητες. Ceterum γῆ δὲ solus Battaeus in verborum ordinem recepit, reliqui τῇ δὲ γῆ scripserunt.

ἀργυρον] codd. Parr.; Vizzanius ἀργύριον.

ἀνεμον] Sic cod. Par. C.; sed cod. A. ἀνεμος, cod. B. et Vat. ἀνέμους. In edd. Nog. Comm. Batt. et aliorum est ἀνεμον, Vizzanius codicis Vaticani lectionem probavit.

μεταβολὴ] codd. Parr. A. et B.; μεταβολή cod. C.

σὺν τούτῳ γὰρ οὐρανός] codd. Parr.; sed ed. Lovan. σὺν τούτῳ δὲ γε οὐρανόν.

καὶ σὺν τούτῳ γῆ, σὺν τῷ τὰ ἐπ' αὐτῆς] codd. Parr. A. et B, nec non Vatt. et Barth.; sed cod. Par. C. σὺν τῷ

ἰ, σὺν τῷ τὰ ἐπ' αὐτῆς φύσιμα καὶ βοσκοίμα
 εἶναι, καὶ σὺν τούτῳ μεταρσίον καὶ ἀέριον, σὺν τῷ
 ἰ ἐν αὐτῷ πάντα τὰ γινόμενα γίνεσθαι. § 3. Ἐπει
 ἰν καθ' ἑκάστην ἀποτομὴν ὑπερέχον τι γένος ἐνέτα-
 τῶν ἄλλων, ἐν μὲν οὐρανῷ τῶν θῶν, ἐν δὲ γῆ
 ἄρωτος, ἐν δὲ τῷ μεταρσίῳ τῶν δαίμονες, ἀνάγκη
 ἰ γένος τῶν ἀνθρώπων εἶδον εἶναι, εἴπερ ἀληθῶς ὁ
 ἰγος συμβιβάζει, μὴ μόνον τὰ μέρη συνπάρχειν τῷ
 ἰσμῷ, ἀλλὰ καὶ τὰ περιεχόμενα τοῖς μέρεσι. § 4.
 ἰθροαὶ δὲ καὶ μεταβολαὶ βίαιοι γίνονται κατὰ τὰ μέρη
 ἰς γῆς ὅτε μὲν ἀνάχυσιν λαμβανούσης τῆς θαλάσσης
 ἰς ἕτερον μέρος, ὅτε δὲ καὶ αὐτῆς τῆς γῆς εὐρυνομένης
 ἰ δισταμένης ὑπὸ πνευματῶν ἢ ὑδάτων κρύβδην
 ἰπερομένων· παντελῆς δὲ φθορᾶ τῆς περὶ τὴν γῆν
 ἰκοσμήσεως οὕτως γέγονεν, οὕτως ἔσται ποτὶ. § 5.
 ἰὼ καὶ τοῖς λέγουσι, τὴν τῆς ἑλληνικῆς ἰστορίας ἀρ-
 ἰη ἀπὸ Ἰνάχου εἶναι τοῦ Ἀργεῖου, προσεκτέον οὐ-
 ἰκ, οὐχ ὡς ἀπὸ τινος ἀρχῆς πρώτης, ἀλλὰ τῆς γενο-
 ἰντης μεταβολῆς κατ' αὐτήν. Πολλάκις γὰρ καὶ
 ἰγρονε καὶ ἔσται βάρβαρος ἢ Ἑλλάς, οὐχ ὑπ' ἀνθρώ-
 ἰων μόνον γινομένη μετανάστατος, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐ-
 ἰης τῆς φύσεως, οὐ μάλιστος οὐδὲ μείονος αὐτῆς γινομέ-
 ἰκ, ἀλλὰ καινοτέρας ἀεὶ, καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀρχὴν
 ἰμυβανούσης. Περὶ μὲν οὖν τοῦ ὅλου καὶ παντός,
 ἰὲ καὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τῆς ἐν αὐτῷ γινομένης,
 ἰς οὕτως ἔχει καὶ ἔξει τὸν ἅπαντα αἰῶνα, τῆς μὲν

his terra, id est cum his quae in ea crescunt et aluntur,
 cum his denique sublime et aerium spatium, id est cum
 his omnibus, quae in eo accidunt et gignuntur. § 3. Cum
 igitur in anaquaque mundi parte collocatum sit aliquid
 caeteris praestans animalium genus, in caelo dii, homines
 in terra, in sublimi daemones, necesse est humanum genus
 esse perpetuum, siquidem vere evincit ratio, non solum
 mundi partes una cum mundo, verum et ea quae partibus
 continentur una cum mundo exstare. § 4. At terrae partes
 vi mutantur et intereunt: interdum quidem cum mare in
 aliam partem effunditur, quandoque vero cum terra ven-
 tis et aquis quae in ipsam latenter ingrediuntur, dilatur
 ac distrahitur: terrae vero temperatio et compositio nun-
 quam antea prorsus interit, nec post ullo tempore inter-
 tura est. § 5. Quapropter qui dicunt, historiarum Graecarum
 initium ab Inacho Argivo repetendum esse, velim sic
 existiment, non ab aliquo primo principio, sed ab aliqua
 mutatione quae tunc acciderit, eam ortum deano habuisse.
 Graecia enim et antea serpius fuit et posthac etiam erit
 harbata, non modo ab hominibus alio commigrantibus
 deserta, verum etiam ipsis naturae vi vastata, quae quam-
 vis nec major fiat neque minor, nova tamen semper est,
 atque ab eo, quod nobis videtur initium, proficiscitur. De
 toto mundo ac de universo, deque ortu et interitu, qui
 in eo sunt, et ut se habeant, atque in omni aeternitate
 sint habituri, cum natura partim sempiterno in motu

ἰ, σὺν τούτῳ τὰ ὑπ' αὐτῆς. Ed. Lovan. habet σὺν τούτῳ
 ἰ, σὺν τῷ τὰ ὑπ' αὐτῆς. Verba σὺν τῷ omittit Nogarola et
 hommelino exstant in edd. Vizzanii, Battasii et Rudolphi.
 ἰκπα. τὰ γινόμενα] Articulum omittunt tres codd. Parr.;
 ἰ. Lovan. habet πάντα γινόμενα.
 § 3. γένος τῶν ἀνθρ.] codd. Parr.; τῶν apud Battasium
 omisum est.
 § 4. βίαιοι γίνονται] codd. Parr. B. et C.; sed cod. A.
 ἰγρονε quod edidit Battasius.
 κατὰ τὰ μέρη] cod. Vat. apud Siebenk. nec non Parr.
 ἰ. et B.; Commelinus et Battasius κατὰ μέρη.
 ὅτε μὲν] codd. Pariss.; male edd. Lovan. Comm. et
 Bl. ὅ τε μὲν.
 τῆς θαλάσσης] codd. Parr.; τῆς deest apud Nogar. et
 Patric. p. 279, sed exstat in edd. Lovan. Vizzan. Batt.
 ἰi haec voculam uncis inclusit, Comm. Gal. Rudolph.
 ἰς ἕτερον] Sic codd. Parr. et Vatt. testibus Vizzanio et
 Siebenkesio atque eid. Vizzan. Batt. Rudolph.; ἰς desi-
 κatur in edd. Lovan. Comm. atque apud Patric. p. 279.
 εὐρυνομ.] Codd. Parr.; sed Cod. Vat. εὐρυνομ. et pro ἰ
 ὅτων Patric. lib. I καὶ ὑδάτων.
 παντελῆς δὲ φθορᾶ x. τ. λ.] Quae sequuntur usque ad fi-
 nem hujus capituli Stobaeus dorico sermone attulit Ecl.
 ἰys. I, 24 p. 45.
 οὕτως ἔσται] Patric. I. c. οὐδ' ἔσται.
 § 5. εἶναι τοῦ Ἀργ.] εἶναι τοῦ non agnoscit Stobaeus.
 οὐχ ὡς ἀπὸ] ὡς οὐχ ἀπὸ Stobaeus.
 μετ. κατ' αὐτήν] Stob. μετ. καὶ κατ' αὐτήν. Item adjecto
 ἰi Siebenk. e codice suo notavit x. αὐτόν.
 γὰρ καὶ γέγ.] γὰρ ἦδη καὶ γέγονε Stobaeus.
 ἰἙλλάς] recte codd. Parr. A. et C.; sed Cod. B. habet
 ἰς.
 οὐχ ὑπ' ἀνθρ. — μετανάστατος] Ita codd. Parr. A. et C.,
 nec non Vat. apud Siebenkesium; μετᾶστατος; Nogar.

Comm.; ἀπ' ἀνθρώπων cod. Barth. Stobaeus haec habet :
 οὐ οὐχ ὑπ' ἀνθρ. μ. γινόμενα μετανάστατος.

οὐ μάλ. οὐδὲ μείονος] Sic codd.; sed Stobaeus οὕτως μ.
 οὕτως μείονος.

ἀλλὰ καινοτέρας ἀεὶ καὶ πρὸς] codd. Parr. A. et B.; in
 cod. C. legitur ἀλλὰ καινοτέρας ἀεὶ πρὸς quemadmodum
 in ed. Lovan. Verba ἀλλὰ καινοτέρας; exstant apud Sto-
 baeum atque in edd. Nog. Lovan. Rudolph. At ἀλλὰ καὶ
 νοτέρας; (sic) legunt Vizzaninus e codd. Vatt. et Barth.
 Gal. Darg. Batt., denique ἀλλὰ γὰρ νοτέρας; Commel.

πρὸς ἡμᾶς ἀρχὴν λαμβανούσης;] Nogarola locum sic inter-
 pretatur : « quae (natura) tametsi nec major reddi ne-
 que minor, recentior tamen semper est et ratione nostri
 principium sumit. » Bardilius : « in der Natur, die zwar
 im Ganzen nie weder gewinnt noch verliert, aber sich
 doch immer verjüngt und in diesem Betracht für uns einen
 Anfang nimmt. » Est autem πρὸς ἡμᾶς; non magis quod
 Bardilius voluit nobis (für uns), quam quod Nogarola
 dicit ratione nostri (in Rücksicht auf uns), sed utrum-
 que conjunctim dicendum est. Quod quum uno vocabulo
 nequeat fieri, hac circumlocutione usus sum : « quae
 quamvis nec major fiat neque minor, nova tamen semper
 est, atque ab eo, quod nobis videtur initium, proficiscit-
 ur. »

περὶ μὲν οὖν τοῦ ὅλου] cod. Par. A.; reliqui omittunt
 οὖν, quod e Stobaeo adjiciendum putaverat Rudolphus.

ἔτι δὲ καὶ] codd. Parr.; δὲ non exstat in cod. Vat. et
 Barth.; καὶ omisit Stobaeus.

εθορᾶς] Stobaeus ἀφθαρσίας.

ἐν αὐτῷ γινομένης;] cod. Par. A. Vat. Barth. ed. Lovan.
 et Patric. T. II lib. VI p. 239. Sed Nog. Comm. Gal.
 Darg. et alii ἐν ἑαυτῷ γιν. et Stobaeus ἐν αὐτῇ γινομένης.
 ὡς οὕτως ἔχει] cod. Par. C.; ὡς desideratur in codd.
 A. et B, item in Vat. et Barth. At Stobaeus : ὥσ' ἔχει,

δεικνίητου φύσεως ούσης, τῆς δὲ ἀειπαθοῦς, καὶ τῆς μὲν ἀεὶ κυβερνώσης, τῆς δὲ κυβερνωμένης, ἱκανῶς εἰρηταί μοι διὰ τούτων.

ΚΕΦ. Δ.

§ 1. Περὶ δὲ τῆς ἐξ ἀλλήλων ἀνθρώπων γενέσεως, ὅπως τε καὶ ἐκ τίνων ἔσται κατὰ τρόπον ἐπιταλουμένη, νόμος τε καὶ σωφροσύνης καὶ σοφότητος ἐπισυνεργούσης, τάδε καλῶς ἔχειν οἴομαι. Πρῶτον μὲν τοῦτο διαλαβεῖν, ὅτι οὐχ ἡδονῆς ἕνεκα πρόσμιεν, ἀλλὰ τέκνων γενέσεως. § 2. Καὶ γὰρ αὐτὰς τὰς δυνάμεις καὶ τὰ ὄργανα, καὶ τὰς ὀρέξεις τὰς πρὸς τὴν μίξιν ὑπὸ τοῦ θεοῦ δεδομένας τοῖς ἀνθρώποις, οὐχ ἡδονῆς ἕνεκα δεδοσθαι συμβέβηκεν, ἀλλὰ τῆς εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον διαμονῆς τοῦ γένους. Ἐπειδὴ γὰρ ἀμύχανον ἦν, θνητὸν φύντα θεοῦ βίου κοινωνῆσαι, τὴν τοῦ γένους ἀθανασίαν φθειρομένην καθ' ἕκαστον ἀνεπλήρωσεν ὁ θεός, ἀκατάληκτον ποιήσας καὶ συνεχῆ ταύτην τὴν γένεσιν. Ἐν οὖν τοῦτο πρῶτον δεῖ θεωρεῖν, ὅτι οὐχ ἡδονῆς ἕνεκα ἡ μίξις. § 3. Ἐπειτα δὲ καὶ τὴν αὐτὴν τῶ ἀνθρώπων σύνταξιν πρὸς τὸ ὅλον, ὅτι μέρος ὑπάρχων οἴκου τε καὶ πόλεως, καὶ τὸ μέγιστον κόσμου, συμπληροῦν ὀφείλει τὸ ἀπογιγνώμενον τούτων ἕκαστον, ἐὰν μέλλῃ μήτε συγγενεῖς ἑστίας λειποτάκτης γίνεσθαι, μήτε πολιτικῆς, μήτε μὴν τῆς θείας. § 4. Οἱ γὰρ

versetur, partim perpetuo extrinsecus patiatur, atque tum semper gubernet, tum gubernetur, satis mihi his rebus dictum est.

CAP. IV.

§ 1. De mutua autem ipsorum hominum generatione quo modo et ex quibus recte perfici possit, ita ut non modo legitime, sed etiam temperantiae quasi et pietatis ope, facta esse videtur, haec existimo bene praecipere. Primum illud statuendum est, nos non voluptatis, sed pro creandae sobolis causa cum mulieribus coire. § 2. Si quidem facultates ipsas, instrumenta, et appetitus homini dedit deus, non ut voluptate fruerentur, sed ut eorum genus perpetuo permaneret. Nam cum fieri non possit ut homo ipse, qui mortalis natus est, aeternae vitae partem efficiatur, pereuntem in singulis generis immortalitate ita supplere deus, ut generationem hanc infinitam et continuam redderet. Hoc unum igitur primum spectare oportet, non esse voluptatis causa concubandum. § 3. Deinde hominis cum rerum universitate rationem considerari convenit, quippe qui domus et civitatis, et quae caput rei est, mundi pars sit ideoque debeat quae singula ex his pereunt supplere, alioquin cum domestici et civilitum etiam divini lares desertor futurus sit. § 4. Nam qui

ἀειπαθοῦς, καὶ τῆς μὲν] Sic tres codd. Parr. atque edd. Vizz. Lovan. Balt. nec non Patric.; Stobaeus omisit καὶ; Comm. habet μὲν (τῆς) ἀεὶ, Gal. καὶ (τῆς) μὲν.

ἱκανῶς εἰρηταί μοι διὰ τούτων] Sic codd. Parr. atque edd. Lovan. et Battae.; Stobaeus ἀνω εἰρηταί μοι περὶ τούτων; Patricius si ἱκανῶς; vulgo ἱκανῶς μοι εἰρηται.

κεφ. δ'] om. in codd. Parr.

§ 1. τῆς ἐξ ἀλλήλων] codd. Parr.; Vizzan. male τῆς ἐκ τῶν ἀλλήλων.

ἐπιταλουμένη] correxit Rudolphus; vulgo ἐπιταλούμενα. νόμος] In cod. Vat. a Siebenkeesio excusso videtur νόμος legi.

τε καὶ σωφροσύνης] codd. Parr.; ed. Lovan. habet δὲ καὶ; Comm. in Varr. lecti. monet ab aliis legi σωφροσύνη καὶ σοφότητι.

§ 2. τὴν μίξιν] codd. Parr.; Vizz. Lovan. Batt.; (τὴν) μίξιν Comm. Gal.

τοῦ θεοῦ] codd. Parr. A. et B. atque edd. Lovan. Vizz. Gal. Darg.; contra articulum omiserunt Comm. et Balt. cum cod. C.

τοῖς ἀνθρώποις] tres codd. Parr.; τοῖς deest apud Commel.

ἐπειδὴ γὰρ] codd. Parr. A. et B.; cod. C. ἐπειδὴ γὰρ (sic); in sola ed. Lovan. est ἐπεὶ γὰρ.

ἀμύχανον] codd. Parr. et Vall. atque edd. Vizz. et Comm.; deest haec vox in Nog. ed. et apud Patric. p. 255.

ἦν] codd. Parr.; inepte cod. Vat. ἔν.

βίου] omnes codd. Parr.; item Vizz. et Batt.; deest haec vox in ed. Lovan.; inclusa apud Comm. Gal. Dargens.

τὴν τοῦ γένους ἀθανασίαν φθειρομένην καθ' ἕκαστον ἀνεπλήρωσεν ὁ θεός] Ita correximus verba quae in membranis scripta leguntur: τῆς τοῦ γένους ἀθανασίας φθειρομένης καθ' ἕκαστον ἀνεπλήρωσεν ὁ θεός. At ἀνεπλήρωσεν nunquam

dicitur absolute, sed necessario accusandi casum ad quem referatur requirit. Mixta quam Rudolphus excoegit structura τὴν τοῦ γένους ἀθανασίαν, φθειρομένης καθ' ἕκαστον, ἀνεπλήρωσεν ferri nequit.

ἀκατάληκτον] codd. Parr. et Vat. Siebenk. teste; Vizzan. zanius typographorum errore ἀκατάληκτον et Commel. ἀκατάληκτον.

ποιήσας] codd. Parr. B. et C., sed A. male ποιήσας ταύτην τὴν γένεσιν] Sic emendavi codicum scripturas ταύτην γένεσιν, quam editores intactam reliquerant. Anticulus hic omitti nequit. Cf. Bernhaldi *Syntax* p. 313. Non spernenda tamen Patrici lectio, e codicibus fortassis petita, quae p. 217 et 255 reperitur. Utroque enim loci habet συνεχῆ τὴν γένεσιν.

ἐν οὖν τοῦτο] codd. Parr.; τοῦτο deest apud Vizzanum. § 3. τὸ μέγιστον κόσμου] Ita codd. nisi quod in Par. A scriptum erat τοῦ κόσμου, sed deletum est postea τοῦ.

ὀφείλει] codd. et edd. praeter Lovan., ubi legitur ἐστέλειν.

τὸ ἀπογιγνώμενον] codd. tres Parr. et Vat.; vulgo ἀπογιγνώμενον. Deinde γίνεσθαι in Parr. A. B. et Vat. γένεσθαι in Parr. C., quae vulgata lectio est. Non putaverim ἀπογιγνώμενον et γένεσθαι in codicibus legi, quorum scriptura nequaquam sollicitanda. Quum enim non συμπληρώσει, sed συμπληροῦν dixerit scriptor; recte subiungitur ἀπογιγνώμενον et γίνεσθαι. Singula quae e rerum universitate tolluntur et pereunt, supplenda sunt homini. Quod quoties reperit, toties desertor rei communis habendus est.

ἐὰν μέλλῃ] codd. Parr.; ἐὰν μέλλῃ edd. Lovan. et Commel. sed Batt. et reliquae recte.

πολιτικῆς] cod. Par. C. et omnes edd.; male cod. Vat. et Parr. A. B. πολιτικῆς.

§ 4. συναπτόμενοι] codd. Parr.; ἀπτόμενοι cod. Vat. ἀκροσίας] Omnes codd. praeter Par. C. ubi legitur ἐκ-

θάπαξ μὴ διὰ παιδοποιίαν συναπτόμενοι ἀδικήσουσι τιμωτάτα τῆς κοινωνίας συστήματα. Εἰ δὲ καὶ νῆσουσιν οἱ τοιοῦτοι μεθ' ὑβρεως καὶ ἀκρασίας, γηθηροὶ οἱ γινόμενοι καὶ καχοδαίμονες ἔσονται, καὶ ἔλυροι ὑπὸ τε θεῶν καὶ δαιμόνων καὶ ἀνθρώπων οἰκῶν καὶ πόλεων. Ταῦτα οὖν προδιανοομένους δὲ ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζωαῖς προσέρχεσθαι τοῖς προδοίσις, ἀλλ' ὡς ἀναγκαῖον καλὸν ἡγούμενος περ ἀναγκαῖον καὶ καλὸν εἶναι νομίζουσιν οἱ ἀγαθοὶ ἂν ἀνθρώπων, τὸ μὴ μόνον πολυανδρεῖσθαι τοὺς οἴκους, καὶ τὸν πλείονα τῆς γῆς τόπον πληροῦσθαι ἡμερώτατον γὰρ πάντων καὶ βέλτιστον ζῶον ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγιστον εὐανδρεῖσθαι. § 5. ἰὰ γὰρ ταύτην τὴν αἰτίαν καὶ τὰς πόλεις; εὐνομουμένας οἰκῆσουσι, καὶ τοὺς ἰδίους οἴκους κατὰ τρόπον οἰκουμένησιν, καὶ τοὺς θεοὺς δὲ φίλους αὐτοῖς καταγγήσουσι πάρεστι δὲ θεωρεῖν, ὅτι καὶ ἡ βάρβαρος καὶ Ἑλλὰς τότε μάλιστα εὐδοκίμειν πέφυκε κατὰ τὰς πολιτείας καὶ τὰς πολιτικὰς πράξεις, ὅτε μὴ μόνον πολυπληθεῖα ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ εὐανδρία χρηργυνοῦνται. § 6. Ὅθεν ἀμαρτάνουσι πολλοί, μὴ πρὸς τὸ εὐγεθὸς τῆς τύχης, μὴδὲ πρὸς τὸ συμφέρον τῷ κοινῷ υψιστάτες τοὺς γάμους, ἀλλὰ πρὸς τὸν πλοῦτον ἢ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ γένους ἀποβλέποντες. Ἄντι μὲν ἂν τοῦ νέαν καὶ ὠραίαν συναρμώζεσθαι, συναρμώζοντο ἂν τὴν ὑπερηλικεστέραν· ἀντι δὲ τοῦ συμπαθῆ

liberorum procreandorum causa omnino non coierint, si nobilissimos consortionis humanæ cœtus injuria afficient et violabunt. Quodsi tales homines safacitate et intemperantia inducti ad generandum accesserint, qui orientur filii, improbi et miseri, diis, dæmonibus, hominibus, nec non familiis et civitatibus execrandi et detestabiles futuri sunt. Qui igitur hæc antea consideraverint, si non belluarum more ad concubitum ferri debent, sed ita ut quæ res veneras necessaria bona esse putent: siquidem necessarium et bonum prohi viri existimant, non solum domos et plurima terræ loca magna hominum multitudine replere (mansuetissimum enim atque optimum animalium omnium est homo), sed etiam quod maximum est, probis hominibus complere. § 5. Hanc enim ob causam eveniet, ut civitates bene institutas inhabitent, res suas domesticas et familiares gubernent ac recte teneantur, deorum denique benevolentiam sibi concilient. Nam videre licet barbarorum terras et Græciam tum maxime in administranda republica atque in gerendis negotiis civilibus excellere, quum id studeant, ut non modo hominum multitudinem, sed etiam proborum virorum copiam sibi comparent. § 6. Itaque multi peccant in eo quod quum matrimonia contrahunt non fortunæ suæ (sive prosperæ sive adversæ) magnitudinem (i. e. suam salutem), neque publicam utilitatem sibi propouunt, sed divitias aut generis præstantiam tantum respiciunt. Pro puella enim atque in flore ætatis constituta quam ducere debebant, vetulam sibi

ίας, quod secunda manus superposito α in ἀκρασίας correctum.

α οἱ γινόμενοι] codd. Parr. B. et C.; item cod. Barth.; a cod. A. scriptum est οἱ γινώμενοι. In edd. Lovan. Batt. et Vizzan. exstat οἱ γινόμενοι, apud Commel. (οἱ γινόμενοι, apud Nogarolam abjecto articulo γινόμενοι.

ταῦτα οὖν] codd. Parr. B. et C.; ταύτ' οὖν cod. A. προδιανοομένους] codd. Parr.; διανοομένους; Vizzan. ἡγούμενος — καὶ καλὸν] Librarii negligentia exciderunt hæc in cod. Vat.

εἰπερ ἀκρασίαν] cod. Par. A. et ed. Lov.; sed ἀκρα codd. Parr. B. et C. eum cod. Barth.; ὅπερ cod. Vat.

πληροῦσθαι] cod. Par. C.; in reliquis duobus hoc verbum desideratur.

ἡμερώτατον γὰρ πάντων καὶ βέλτιστον ζῶον ὁ ἄνθρωπος] cod. Par. C. atque edd. Nog. Comm. Gal. Darg. Batt; contra codd. Parr. A. et B. ἡμερώτατον γὰρ καὶ βέλτιστον πάντων ζῶων ὁ ἄνθρωπος; cod. Barth. ἡμερώτερον; ed. Lovan. βέλτιστον ζῶων, Vizzan. e codd. Vatt. ἡμ. γὰρ καὶ β. πάντων ζῶων. Cæterum hæc verba non injuria pro glossamata habet Rudolphus.

τὸ μέγιστον] codd. Parr. A. et C.; sed cod. B. et Vat. hæc non Barth. τοῦ μέγιστου.

εὐνομουμένας] codd. Parr. et Vat.; Nog. ἐνομουμένας. καὶ τοὺς θεοὺς δὲ φίλους — ὅτε μὴ μόνον] Supplevi locum multa mutilum cum Battas. e codd. Parr. A. et B., nisi quod ille παρέξουσι adiecit, quod non est in membran. In aliis autem libris scriptis et editis hæc leguntur: οἰκουμένησιν, καὶ τοῖς φίλοις αὐτοῖς κατὰ τὰς πολιτείας καὶ τὰς πολιτικὰς πράξεις παρέξουσιν ὅτε μὴ μόνον κ. τ. λ. Sed in Lovan. ed. παρέξουσιν deest. Verba καὶ τοὺς θεοὺς δὲ φίλους αὐτοῖς; exstant etiam in codd. Vatt. testibus Vizzanio et Siebenkeesio utque in cod. Barth. in quibus præterea παρέξουσιν omitti-

tur, sed nihil inde ad explendam lacunam enotatum est. Alii apud Commel. in Varr. Lectt. habent καὶ οἱ φίλοι αὐτοῖς. In verbis καὶ τοὺς θεοὺς δὲ Rudolphus καὶ supervacuum et molestum esse opinatus delevit, quod nemini probatum iri spero. Xen. Anab. lib. II, 6, 8: καὶ ἀρχικός δὲ ἐλέγετο εἶναι. Cf. ibid. VI, 1, 6. add. Herm. ad Vig. p. 847. πολυπληθεῖα] cod. Par. A.; πολυπληθία codd. B. et C. Utrumque recte se habet; nam πολυπληθεῖα invenitur apud Hippocratem (vide Foesii Œconom.), Aristotelem, alios, πολυπληθία apud Sophoclem frazm. 388, Pol. I, 48, 6.

εὐανδρία] cod. Par. C.; sed in cod. A. reperitur ἀνδρεία, in B. ἀνδρία, quod etiam in cod. Vat. vidisse se testantur Vizzanus et Siebenkeesius. Idem exstat in cod. Barth. atque in ed. Lovan.

§ 6. τῆς τύχης] Ita codd.; Klotzius in censura editionis Dargensianæ legendum suspicatus est τῆς ψυχῆς. At vulgata scriptura commodum habet sensum.

συναρμώσαντο ἂν] Sic omnes codd. Omitti poterat ἂν quia de eo agitur quod fieri solet (vid. Hermann. ad Viger. p. 746); sed tuemur membranarum scripturam, in qua nihil est quod ab optimorum scriptorum usu plane abhorreat. Cf. Hermann. de part. ἂν lib. I cap 7 et Bernhardi Syntax. p. 390 seq.

τοῦ συμπαθῆ] cod. Vat. Siebenkeesio teste; in codd. Parr. atque in edd. Lovan. et Comm. deest τοῦ.

ὁμοιοτάτην] Sic flagitante sensu cum Gal. Darg. Rudolpho et aliis scripsi. Codex Vat. Vizzanio et Siebenkeesio testibus exhibet ὁμοιότηκα. Codd. tres Parr. ὁμοιοτάτον, quod in ed. Lovan. transit. Battæsius habet ὁμοιοτάτη, Vizz. ὁμοιοτάτων doricæ.

γένει] codd. Parr. A. et B.; in C. legitur γέννη, in margine autem γένει.

ἡ ὑπερχρήματον] codd. Parr. A. et B., item Vat. a Sie-

τὴν ψυχὴν καὶ ὁμοιοτάτην, ἐπίδοξον τῷ γένει ἢ ὑπερ-
 χρήματων. Τοιγάρτοι ἀντὶ συμφωνίας διαφωνίαν,
 καὶ ἀντὶ ὁμοφροσύνης διχοφροσύνην κατασκευάζουσι,
 περὶ ἡγεμονίας διαμαχόμενοι πρὸς ἀλλήλους. Ἡ μὲν
 γὰρ ὑπερέχουσα πλοῦτος καὶ γένηι καὶ φίλοις ἄρχειν
 προαιρεῖται τοῦ ἀνδρὸς παρὰ τὸν τῆς φύσεως νόμον· ὃ
 δὲ γὰρ διαμαχόμενος δικαίως, καὶ οὐ δεύτερος, ἀλλὰ
 πρῶτος θέλων εἶναι, ἀδυνατεῖ τῆς ἡγεμονίας ἐπιπέ-
 σθαι. § 7. Ὡν δὴ γενομένων οὐ μόνον τοὺς οἴκους
 κακοδαίμονας, ἀλλὰ καὶ τὰς πόλεις συμβαίνει γενέ-
 σθαι. Μέρη γὰρ τῶν πόλεων οἱ οἴκοι, ἐκ δὲ τῶν μερῶν
 ἢ τοῦ θλου καὶ τοῦ παντὸς σύνθεσις· εἰδὸς οὖν ὅποια
 τὰ μέρη τυγχάνουσιν ὄντα, καὶ τὸ θλον καὶ τὸ πᾶν, τὸ
 ἐκ τοιούτων συνθεταίμενον, τοιούτων εἶναι. § 8. Καὶ
 ἐν ταῖς τέχναις δὲ αἱ πρῶται οἰκοδομαὶ μεγάλα
 συνεργοῦσι πρὸς τὸ καλῶς ἢ τὸ κακῶς τὸ θλον
 ἔργον συντελεσθῆναι· ὅσον ἐπὶ μὲν οἰκοδομίας θε-
 μελίου καταβολῆ· ἐπὶ δὲ ναυπηγίας τρόπος· ἐπὶ δὲ
 συναρμογῆς καὶ μελοποιίας τάσις φωνῆς καὶ λῆ-
 ξις· οὕτως οὖν καὶ ἐπὶ πολιτείας εὐνομούμενης τε καὶ
 κακονομούμενης οἰκῶν κατάστασις καὶ συναρμογὴ
 μέγιστα συμβάλλεται. § 9. Περὶ γενέσεως οὖν σκο-
 πουμένουσιν τάδε χρῆ πράττειν· καθόλου μὲν δὴ φυλάτ-
 τεσθαι χρῆ πᾶν τὸ ἀνόμιον καὶ ἀτελέ· οὕτε γὰρ τῶν
 φυτῶν τὰ ἀτελή, οὕτε τῶν ζώων εὐκαρπα γίνεσθαι,
 ἀλλὰ δεῖ γενέσθαι τινὰ χρόνον πρὸς τὰς καρποφορίας,

adjungunt, atque cum uxor eodem modo animata ac s-
 millimis moribus conspicua ducenda esset, nobilitate
 prestantem aut diuitis affluentem ducunt. Quamobrem
 pro concordia discordiam, pro consensu disensionem stu-
 parant, siquidem maritus et uxor inter se de principali
 contendunt. Quæ enim mulier diuitis, genere et amicitia
 antecellit, imperare viro contra naturæ leges intendit:
 at ille, tametsi, ut par est, repugnet, quippe qui pri-
 mum, non secundum locum tenere velit, nancisci tamen
 principatum nullo modo potest. § 7. Quæ quidem res
 quum eveniunt, non familias tantum et domus, verum
 etiam civitates infelices reddantur necesse est. Domus
 enim civitatum partes sunt: ex partibus autem totum et
 universum constat. Consentaneum igitur est, quales sunt
 partes, tale et totum et universum esse, ex hujusmodi
 constans partibus. § 8. Atque ut in artibus primæ str-
 cturæ ad universum opus bene aut male conficiendam
 multum conferunt, verbi gratia ad domum ædificandam
 fundamenti jactus, ad navem struendam carinæ ratio, ad
 efficiendum concentum modulationemque contentio vocis
 et remissio: sic ad rempublicam bene vel male consti-
 tuendam familiarum status et conditio plurimum selet
 valere. § 9. Jam vero qui de generatione cogitant, eos
 hæc agere oportet, ut omnino quidquid dissimile imma-
 turumque est evitent. Neque enim plantæ neque animabæ
 antequam ad florem et robur pervenerunt, fœcunda sunt:

benkeesio collatus atque edd. Batt. et Vizzanii. Posterior
 tamen legitur καὶ ὑπερχρήματων, Nog. ὑποχρήματων, Gal. et
 Dargens. περιχρήματων et ed. Lovan. ἡπερ χρήματων.
 συμφ. διαρ. καὶ ἀντὶ] desunt typographorum errore in
 Vizzanii textu; nam in interpretatione hæc verba expressit.
 ὃ δὲ γὰρ διαμαχόμενος] codd. Parr. omnes nec non Vat.
 et Barth. atque edd. Lovan. Batt. Rud.; in cæteris desi-
 deratur γα.

θελων εἶναι] codd. Parr. A. et C.; sed cod. B. εἶναι θελων.
 ἐπιπέσθαι] Sic codd. Parr. A. et C. atque edd. Nog.
 Comm. Batt. Lovan.; sed cod. Par. B. et Vatt. a Vizzanio
 excussit ἀρξίσθαι.

§ 7. ὦν δὴ] cod. Vat. ap. Vizzan. et Siebenk. et Par.
 C., quocum congruit editio Lovan. Contra codd. Parr.
 A. et B. ὦν δὲ male. Hoc autem in omnibus edd. præter
 Rudolphianam legitur.

καὶ τοῦ παντὸς συνθ.] codd. Parr. A. et B., atque ita
 ediderunt Vizzan. Gal. Dargens. Rudolph.; καὶ παντὸς
 συνθ. sine articulo cod. Par. C. atque edd. Lovan. Comm.
 Battæ.

θλον καὶ τὸ πᾶν] codd. Parr.; θλον καὶ πᾶν ed. Lovan.
 ἐκ τοιούτων] in omnibus membranis est præter Vat.
 ubi Vizzanio teste exstat ἐν τούτων, quod corrigendum in
 ἐκ τούτων.

συνθεταίμενον] scripsimus pro vulgato συνθεμένον, quod
 in plerisque codd. et omnibus edd. reperitur. E Vat. at-
 tulit Siebenkeesius συνθεμένον, quod scripturæ mendum
 est pro συνθεταίμενον.

§ 8. ἐν ταῖς τέχναις] codd. Parr. et Vat. quem secutus
 est Rudolphus, ἐν ταῖς πρώταις habent edd. Lovan. Vizz.
 Batt. et inclusio articulo Comm. Gal. Rotermundus.

πρὸς τὸ καλῶς ἢ τὸ κακῶς] codd. tres Parr. atque edd.
 Vizz. et Battæ.; vulgo πρὸς τὸ καλῶς ἢ κακῶς, in quibus
 verbis Commelinus articulum uncis inclusit.

καταβολῆ] codd. Parr. B. et C.; καταβολῆν cod. A.
 τρόπος] Sic codd.; mendose ed. Lovan. τρόπος.

τάσις φωνῆς καὶ λῆξις] Ita Comm. Vizzan. Battæ. Gal.
 Darg. Rudolph.; perperam in tribus codd. Parr. nec non
 in Vatt. et Barth. atque in editione Lovan. legitur τάσις
 καὶ φωνῆς λῆξις. Christianus vertit: in concentu et mo-
 dulatione tenor et vocis sumitio.

τε καὶ κακ.] codd. Parr.; Vizzan. ἢ κακ.

κακονομούμενης] codd. Parr. A. et B., item Vat. apud
 Siebenkeesium atque edd. Vizan. Gal. Darg.; καλοκονο-
 μουμένης Commel.; cod. Parr. C. καλοκονομουμένης, quod
 transiit in ed. Lovan. atque a Christiano sic expressum
 est: « Ita in republica bene legibus instituta et recte ad-
 ministrata. »

§ 9. Quæ sequuntur Jamblichus de vit. Pythag. c. 31
 sect. 209. seqq. prope ad verbum laudavit; quamquam
 hic illic quædam mutata et addita sunt. Ita autem incipit:
 περὶ δὲ γενέσεως τάδε λέγειν αὐτοῖς (τοῖς Πυθαγορείοις):
 ἔρασαν, καθόλου μὲν φροντο δὲν φυλάττεσθαι κ. τ. λ.

ἀτελέ:] Jamblichus habet τὸ καλούμενον προπερὶς et pro
 ἀτελῆ postea τὰ προπερῆ. De qua voce cf. Rulmken. ad
 Tim. Lex. Plat. p. 233 n. 7.

οὕτε γὰρ — ἀτελῆ] desideratur apud Darg. et Be-
 term.

γίνεσθαι] codd. Parr. B. et C.; sed cod. A. γίνεσθαι.
 ἀλλὰ δὲ] codd. Parr. B. et C.; Cod. A. male ἀλλ' εἰ

(superposito ἢ) δὲ (sic).
 τεταλειωμένων] Ita correximus Jamblichio auctore vul-
 gatam τελειοῦμενον quod in omnibus Ocelli codicibus ex-
 stat. Neque enim participium præsentis temporis ad id
 quod hic exprimentum est congruens esse apparet.

τὰ σπέρματα καὶ οἱ κρινοὶ γίνονται] Dedimus scripturam
 quæ apud Jamblichum est; cod. Par. A. hic habet τὰ
 σπέρματα καὶ κρινοὶ γίνονται, a quo reliqui duo in eo

ως ἐξ ἰσχυόντων τε καὶ τετελειωμένων τῶν σωμα-
των τὰ σπέρματα καὶ οἱ καρποὶ γίνονται. § 10.
ὅθεν δεῖ τοὺς παῖδας καὶ τὰς παρθένας ἐν γυμνασίοις
καὶ καρτερταῖς ταῖς προσποκούσαις τρέφειν, καὶ τρο-
φὴν προσφέρειν τὴν ἀρμόδιον φιλοπόνου τε καὶ
ἄφρονι καὶ καρτερικῷ βίῳ. § 11. Πολλὰ δὲ τῶν
τὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον τοιαῦτά ἐστιν, ἐν οἷς βέλ-
λον ἢ ὀφθαλμία. Διὸ καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀφροδισίων
ῥῆσιν οὕτως ἀγεσθαι χρὴ τὸν παῖδα, ὡς μὴδὲ ἐπι-
φρεῖν πρὸ τῶν εἴκοσιν ἐτῶν τὴν τοιαύτην χρῆσιν,
ἀλλὰ καὶ χρησάμενον, σπανίως χρῆσθαι. Ἔσται δὲ
ἴστος, ἐὰν καλὸν καὶ τίμιον εἶναι νομίζῃ τὴν εὐεξίαν
αἰ τὴν ἐγκράτειαν. § 12. Δεῖ δὲ καὶ παιδεύειν τὰ
καῦτα τῶν νομίμων ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσι, τὸ
ἦτε μητρὶ συγγίνεσθαι, μῆτε θυγατρὶ, μῆτε ἀδελφῇ,
ἦτε ἐν ἱεροῖς, μῆτε ἐν πανερῶν τόπῳ, καλὸν γάρ ἐστι
αἰ πρόσφορον τὸ ὡς πλείστα κωλύματα γίνεσθαι τῆς
πρυγίας ταύτης. § 13. Καθόλου δὲ δεῖ περιαιρεῖν
ὡς τε παρὰ φύσιν γεννήσεις καὶ τὰς μεθ' ἕβρωος γιν-
όμενας, καταλιμπάνειν δὲ τὰς κατὰ φύσιν καὶ μετὰ
ὑπερσύντην ἐπὶ τεκνοποιῶν σῶφρονι τε καὶ νομίμῳ γι-
ομέναις. Δεῖ δὲ πολλὰν πρόνοιαν ποιῆσαι τοὺς
ἐκποιοιμένους τῶν ἰσομένων τέκνων. Πρώτη μὲν
ὦν καὶ μεγίστη φυλακὴ πρὸς γέννησιν τῶν τεκνοποιεῖν
κωλυμένων διαίτα σωφρονικὴ καὶ ὑγιεινὴ ὡς μῆτε
ἀληρώσει χρῆσθαι τροφῆς ἀκαίρου, μῆτε μέθη, μῆτε
ἄλλῃ τινὶ παραχῆ, ἐξ ὧν χεῖρονες αἰ τῶν σωματῶν

sed requiritur ad edendos fetus aliqua aetas, ut e corpo-
ribus robustis et adultis semina et fructus emittantur.
§ 10. Quocirca pueros et virgines exercitationibus labori-
busque idoneis innutiri deoet ac cibum sumere vitæ la-
boriosæ et temperanti et ærumnosæ accommodatum.
§ 11. Multa sane hujus generis sunt in vita humana, quæ
sero nosse satius sit. Quare quod ad rerum venerearum
usum attinet, ista est educandus adolescens, ut eorum usu-
ram ante vicesimum annum ne appetat quidem, et ubi
eas aliquando gustaverit, raro iis postea utatur. Quod
perfecto erit, si bonum corporis habitum et continentiam
res esse optimas et honore dignas censuerit. § 12. Præ-
terea ea etiam in civitatibus græcis instituenda est disci-
plina, ne quis cum matre, filia, sorore concubet, porro
ne in templis, neve in propatulo coeat. Bonum enim
atque utile est quamplurima huic negotio impedienda
afferri. § 13. Penitus autem tolli oportet omnes illas ge-
nerationes, quæ præter naturam et flagitiosæ sunt, con-
tra relinqui et servari convenit eas quæ secundum natu-
ram et temperanter fiunt, ut filii sobrie et legitime gigan-
tur. Opus est præterea qui liberorum procreationi ope-
ram dant, eos futuræ sobolis curam jam antea suscipere.
Prima igitur et maxima cautio quæ ad liberorum genera-
tionem spectat legitimi futuro esse debet victus mode-
ratus et saluber, ita ut neque cibis intempestivis reple-
antur neque inebrietur neque alia perturbatione agitetur,
quibus rebus habitus corporis deterior evadit. Illud

notum discrepant; quod cod. B. γίνονται, C. γίνονται
ahibet.

§ 10. γυμνασίοις τε] codd. Parr.; τε deest in Vat. teste
Vizzan.

καὶ τροφὴν προσφέρειν] cod. Par. C.; deest καὶ in codd.
B. et B. atque in Vat. et Barth. Jamblichus omisso καὶ
ἀδελφῇ τροφὴν προσφέρειν.

τὴν ἀρμόδιον] codd. tres Parr. atque edd. Lovan. Viza-
an. Batt. Articulum unciis incluserunt Comm. Gal.
Darg.

§ 11. κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον] cod. Par. A.; reliqui
omisso articulo κατὰ ἀνθ. β. quod in omnibus edd. le-
gitur.

σπανίως] codd. Parr. A. et B.; male cod. C. σπανίως.

§ 12. μῆτε ἀδελφῇ] codd. Parr. B. et C.; mendose cod.
B. μετ' ἀδελφῇ.

γάρ ἐστι] codd. Parr. A. et B.; cod. C. γάρ ἐστιν.
τὸ ὡς] codd. B. Parr. et C.; cod. A. male τῶ ὡς.

κωλύματα] codd. tres Parr.; κωλύματα Comm.

§ 13. περιαιρεῖν] codd. Parr. et Vat., Commel. in Varr.
lecti. et Jamblichus; περιαιρεῖν ed. Lovan.; περιαιρεῖν
Gal. Darg. Comm. Battæ.; περιαιρεῖν Vizzan.

παρὰ φύσιν γεννήσεις] cod. Par. B. et Vat. teste Vizzan.;
sed cod. Parr. A. et C. male γενήσεις; ed. Lovan. γενή-
σεις, reliquis γενήσεις. At γένσεις est ortus, non generatio.

γινόμενας] codd. Parr. B. et C.; γινόμενας cod. A.

νομ. γινόμενας] Ita Jamblichus auctore emendavi vulga-
rum lectionem νομ. γινόμενα, ut est in cod. Par. B., vel
γγομένη, quod exstat in codd. A. et C. atque in Vat. et
ed. Lovan. Cæterum γινόμενας esse scribendum jam vide-
ant Siebenkeesius et Rudolphus.

πολλὴν πρόν.] codd. Parr. A. et B., item Vatt. Barth. et
Jamblichus, quem secuti sunt Vizzanitus et Rudolphus.
Contra cod. Par. C. πάλιν πρόν. quam scripturam inme-
rito probarunt Nogar. Commel. Gal. Darg. Batt.

τοὺς τεκνοποιουμένους] codd. Parr.; articulum omisit
Batt.

πρώτη μὲν ὄν καὶ μεγίστη — γέννησιν] codd. Parr. A. et
B.; male cod. C. πρώτη μὲν ὄν μεγίστη, quod in omni-
bus editionibus reperitur. Sed rectè Jamblichus πρώτην
μὲν ὄν εἶναι καὶ μεγίστην. Pro γέννησιν ed. Lovan. γένη-
σιν, vulgo γένεσιν, quod hoc loco ineptum est.

μῆτε ἄλλῃ τινὶ παραχῆ] cod. Par. C.; in reliquis duobus
codd. Parr. est μὴτ' ἄλλῃ τ. τ. Prius illud legitur in edd.
Lovan. et Vizzan. e cod. Vat. enotatum atque apud Ru-
dolphum. At Nog. Comm. et Battæ. habent τῇ παραχῆ.

ἐξ ὧν χεῖρονες αἰ τῶν σωματῶν] codd. tres Parr. et Vatt.,
item Jamblich. atque edd. Vizan. et Battæ., nisi quod
Battæsius legit (αἰ) τῶν σωμα. Sed χεῖρους exstat apud
Nogarolam et Commelinum, præterea (αἰ) αὐτῶν inepte
apud eodem et apud Vizzanum, Galeum, Rotmundum,
alios.

γίνονται] cod. Par. C.; reliqui duo Parr. γίνονται.

τὸ καθεστηκυῖα τῆς διανοίας — γίνεσθαι] codd. tres Parr.
nisi quod in cod. A. legitur γίνεσθαι. Eandem lectionem
agnoscunt cod. Vat. Siehenkeesii atque edd. Lovan. et
Batt. Male vulgo editur τὸ τῆς καθεστηκυῖα τῆς διανοίας.
Quum διάνοια καθεστηκυῖα sit mens tranquilla, Rudolphus
nisi adderetur μὴ verba hæc repugnare sententiæ ratus,
legi voluit τὸ μὴ καθεστηκυῖα τῆς διανοίας τὰς μέξεις γίνε-
σθαι. At φυλάττεσθαι non solum est cavere, ne quid fiat,
quod ille ait, sed etiam cavere, ut fiat aliquid; quo sensu

ἕξει γίνονται· μάλιστα δὲ πάντων προσήκει φυλάττεσθαι τὸ καθεστηκυίας τῆς διανοίας τὰς μίξεις γίνεσθαι· ἐκ φαύλων γὰρ καὶ ἀσυμφώνων καὶ ταραχωδῶν ἕξεων μοχθηρὰ γίνεται τὰ σπέρματα. § 14. Μετὰ πάσης οὖν σπουδῆς καὶ προσοχῆς δεῖ καταβάλλεσθαι, ὅπως τὰ γεννώμενα γίνηται χαριέστατα, καὶ γενόμενα καλῶς ἀνατραφῆ. Οὐ γὰρ δίκαιον, τοὺς μὲν φιλίππους καὶ φιλόκυνας καὶ φιλόρνιθας μετὰ πάσης ἐπιμελείας φροντίδα ποιέσθαι τῶν γινομένων, ὡς δεῖ, καὶ ἐξ ὧν δεῖ, καὶ ὅτε δεῖ, καὶ πῶς διακειμένων, γίνεσθαι τὰς μίξεις καὶ τὰς κοινωνίας, τοῦ μὴ ὡς ἔτυχε γίνεσθαι τὰ γεννώμενα· τοὺς δὲ ἀνθρώπους μηδένα ποιέσθαι λόγον τῶν ἰδίων ἐγγόνων, ἀλλὰ καὶ γενῆν ὡς ἔτυχε, καὶ γεννωμένων ὀλιγορεῖν καὶ τῆς τροφῆς καὶ τῆς παιδείας. Ταῦτα γὰρ ἀμελούμενα πάσης κακίας καὶ φαυλότητος παραίτια γίνεται, βοσκηματώδη καὶ ἀγεννῆ ἀποτελοῦντα τὰ γεννώμενα.

vero omnium maxime curandum est, ut pacata et tranquilla mente concubitus fiat. Nam quum pravus et incompositus et perturbatus animi habitus est, vitium e corpore semina solent prodire. § 14. Omni igitur stans omnique animi attentione fundamenta jacienda sunt, ut venusti nascantur liberi, et postquam orti sint liberaliter educentur. Neque enim æquum est eos qui equos aut canes aut aves alunt omni diligentia providere, ut bellus, quemadmodum et ex quibus et quo tempore oporteat, generent, et quo modo affectæ coire debeant, ne vitis et vulgaris nascatur proles, homines vero nullam filiorum suorum curam gerere, sed potius illos, ut sors talis, procreare, et quum genuerint, ipsorum educationem institutionemque negligere. Hæc enim res neglectæ omnis improbitatis et nequitie causæ sunt, quippe quæ libera belluarum similes vilesque efficiant.

recte jungitur infinitivo non adjecto μή. Æschyl. Suppl. v. 202 : φυλάττομαι δὲ τὰσδε μεμνησθαι σίθεν Κεδνὰς ἑπετριάς. Itaque nihil mutandum.

γίνεται τὰ σπέρματα] Vulgata hæc lectio est quam servandam putavi, etsi in cod. Par. A. γίνονται atque in cæteris duobus γίνονται legitur, quod in Lovan. ed. transivit.

§ 14. γεννώμενα γίνηται] codd. Parr. A. et C.; item Battæsius et Rudolphus. Cod. Par. B. γεννώμενα γίνηται, quod in cod. Vat. reperit Siebenkeesius. In alio codice Vat. verba γίνηται χαρ. καὶ γενν. teste Vizzanio desiderantur. Commelinus denique et Vizzanius γίνονται.

γεννώμενα καλῶς ἀνατραφῆ] Ita codd. Parr. A. et C. atque edit. Lovan.; male cod. B. γεννώμενα καλῶς ἀ, quod in Vizzanii, Galei, Dargensi, Rudolphi aliisque edd. legitur. οὐ γὰρ δικ.] Codd. Parr. præbent οὐδὲ γὰρ δικ.; editio Lovan. οὐτε δὲ γὰρ; Commel. atque alii legunt οὐτε (δὲ) γὰρ. Desideratur δὲ in edd. Vizzanii et Battæsi, sed reperitur in Vizzanii cod. Vat.; Siebenkeesius autem οὐδὲ pro οὐτε scriptum invenit. Sed ego neque οὐδὲ γὰρ neque οὐτε γὰρ neque οὐτε δὲ γὰρ hoc loco fero. Scribendum οὐ γὰρ quod solum simplici huic sententiæ congruit.

φιλίππους καὶ φιλόκυνας καὶ φιλόρνιθας] codd. tres Parisienses et edit. Lovan. Eundem ordinem sequitur Chri-

stianus in interpretatione. Vulgo autem hæc voces ita collocantur φιλίππους καὶ φιλόρνιθας καὶ φιλόκυνας.

γίνεσθαι] Hoc loco et paucis verbis interjectis cod. Par. C. γίνεσθαι, sed codd. A. et B. γίνεσθαι.

τοῦ μὴ] codd. Parr. Vatt. Barth. atque edd. Vix Comm. Batt. Rud.; Nog. male τοῦ καὶ.

τὰ γεννώμενα] codd. Parr. et omnes edd. præter Battæsianam, ubi legitur γεννήματα.

ἀλλὰ καὶ γενῆν] codd. tres Parr. atque edd. Lovan. Vizz. Batt.; καὶ uncis inclusum in Commel. ed.

καὶ τῆ; τροφῆ; καὶ τῆ; παιδ.] codd. Parr.; prius καὶ ante τῆ; τροφῆ; omissum est in Battæsi editione, posterius deest in Lovaniensi.

ταῦτα γὰρ] codd. Parr. A. et C. et omnes edd.; γὰρ omissum in cod. B. atque in membran. Vatt. et Barth.

γίνεται] cod. Par. C.; sed cod. A. et B. γίνεσθαι.

ἀγεννῆ] cod. Par. B.; in reliquis duobus codd. Parr. legitur ἀγενῆ, quam lectionem non debebant in verborum ordinem recipere editor Lovaniensis, Commelinus et Battæsius. Utriusque vocis discrimen satis notum hodie est.

ἀποτελοῦντα] codd. Parr. Vatt. Barth. atque edd. Lovan. Comm. Gal. Darg. Batt. Rud.; ἀποτελούμενα, quod in Varr. Lectt. Commelini memoratur et apud Vizzanum legitur, rejiciendum est.

OCELLI LUCANI

FRAGMENTUM LIBRI ΠΕΠΙ ΝΟΜΟΥ

e Stob. Ecl. phys. lib. I, cap. 13, pag. 32.

Συνέχει γὰρ τὰ μὲν σκάνεια ζωὰ, ταύτας δ' αἴτιον ψυχὰ, τὸν δὲ κόσμον ἁρμονία, ταύτας δ' αἴτιος ὁ θεός, τὰς δ' οἰκῶς καὶ τὰς πόλιας ὁμόνοια, ταύτας δ' αἴτιος ὁ νόμος. Τίς οὖν αἰτία καὶ φύσις τὸν μὲν κόσμον ἁρμόσθαι διὰ παντός, καὶ μηδέποκ' ἐς ἀκοσμίαν ἐκβαίνειν, τὰς δὲ πόλιας καὶ τὰς οἰκῶς ὀλιγοχρονίως ἤμεν; Ὅσα μὲν ὦν γεννατὰ καὶ θνατὰ τὰν φύσιν, ἐξ ἧς συνέστακεν ὕλας, τὰν αὐτὰν αἰτίαν ἔχει τὰς διαλύσιος. Συνέστη γὰρ ἐκ μεταβαλλούσας καὶ ἀειπαθῶς· ἂ γὰρ τῶν γενομένων ἀπογένεσις σωτηρία τῆς γεννάτορος ὕλας· τὸ δὲ ἀεικίνητον κυβερνεῖ, τὸ δὲ ἀειπαθῆς κυβερνεῖται, καὶ τὸ μὲν πρότερον τῆ δύναμει, τὸ δὲ ὕστερον· καὶ τὸ μὲν θεῖον καὶ λόγον ἔχον καὶ ἔμψρον· τὸ δὲ γενατῶν καὶ ἀλογον καὶ μεταβάλλον.

Continet quidem corpora vita, hujus autem causa anima est : mundum vero harmonia continet, hujus autem auctor est deus : familias denique et civitates continet concordia, hujus autem causa lex est. Quæ igitur causa est et natura efficiens, ut mundus quidem semper apte cohæreat neque unquam in perturbationem incidat, civitates vero et familie brevis sint temporis? Quæcunque res genitæ sunt et natura mortales, ex qua constant materia, hanc ipsam dissolutionis causam habent. Constant enim ex mutabili et semper patibili : quippe eorum quæ genita sunt interitus salus genitricis materiæ est; quod vero semper movetur gubernat, quod semper patitur gubernatur : et illud quidem sua vi prius, hoc posterius; illud divinum et ratione præditum et mentis particeps, hoc vero genitum et rationis expert et mutabile est.

Stobæus l. c. : Ὁκελλος ἐφησεν εἶναι δι' ὃ γίγνεται τι. λέγει γὰρ ἐν τῷ Περὶ Νόμου οὕτως· Συνέχει γὰρ κτλ. Bis hoc loco in libris quibusdam legitur τῶς οἰκῶς, quod e severioris Doridis legibus et cum codice Vaticano mutandum duxi in τὰς οἰκῶς. — Vizzanius vulgavit τίς οὖν αἰτία καὶ φύσις κτλ. atque idcirco vertit : Causa igitur aliqua est et natura; sed rectius ponitur τίς οὖν vel potius ὦν, quemadmodum paulo post in Vaticano et Augustano exemplari comparat, ita ut hoc enuntiatum usque ad verba ὀλιγοχρονίως ἤμεν quæstionem contineat, ad quam respondetur sequenti enuntiatione ὅσα μὲν ὦν γεννατὰ—τὰς διαλύσιος. Cæ-

terum pro μηδέποκ'—ἐξ ἧς—ἡ γὰρ quæ in membranis sunt, edidimus μηδέποκ'—ἐξ ἧς—ἂ γὰρ, ut in his quoque formis severiorem Doridem restitueremus, quum ὀλιγοχρονίως pro ὀλιγοχρονίως Vaticanus liber et Augustanus præbeant. Inepte vulgo legitur κρῶτον, cuius loco flagitatur πρότερον. Neque enim dubitandum, quin vera sit Ammonii observatio : κρῶτος μὲν ἐπὶ πολλῶν, πρότερος δὲ ἐπὶ δύο· καὶ τῶ μὲν πρώτῳ ἀκολουθεῖ ὁ ὕστατος, τῶ δὲ προτέρῳ ὁ ὕστερος. Cf. Valckenar. ad Theocrit. Idyll. I, 11. In extremis τὸ μεταβάλλον, pro quibus Galeus scripsit καὶ τὸ μεταβάλλον, addita καὶ particula articularum deleti.

DE HIEROCLE AC DE CARMINIS

AUREI AUCTORE.

Ex illis qui priscam Pythagoræ disciplinam posteriori ætate renovare ac sapientiæ studiosis Samii philosophi exemplo virtutis consequendæ viam commonstrare nisi sunt, merita laude celebratur Hierocles, Platonicus quinti post Chr. n. sæculi philosophus (1). Qui cum scholæ præset Alexandrinæ, cum alia (2) philosophorum scripta enarrare, tum aureum Pythagoreorum carmen interpretari solebat. Neque vero sola insignis doctoris fama apud cives floruit, sed scriptis etiam in vulgus editis nomen suum posteris commendavit. Talia Hieroclei ingenii monumenta fuerunt septem de Providentia et de Fato libri aliaque volumina, quorum capita quædam Photius et Stobæus servarunt. Nullum autem egregii viri opus integrum ad nostram ætatem mansit præter aureolum in aureum Pythagoreorum carmen commentarium. De cuius præstantia antequam dicam, qua quinti sæculi parte vixerit Hierocles et quando hunc librum litteris consignarit, definire tentabo. Id vero ex Procli Lycii vita a Marino composita conjectura assequi licet. Etenim Proclus, quem Hieroclis tempore vixisse non ignoramus, anno p. Chr. n. 412 in lucem susceptus est, ut ex genituræ themate quod est apud Marinum apparet. Idem quum viginti annorum adolescens esset, Plutarcho Atheniensi operam dedit, ejusque per biennium auditor fuit usque ad annum p. Chr. n. 434, quo mortuum esse Plutarchum Marinus testatur (3). Quum igitur Hierocles in libris de Providentia et Fato ap. Phot. Cod. 214 se quoque dicat adolescentem eodem Plutarcho magistro usum esse, sequitur eum Proclo aut æqualem aut paullo majorem fuisse. Quodsi Proclus e postremis Plutarchi, qui octogenarius fere Athenis obiit, auditoribus fuisse constat, tantum abest, ut necessario Hierocles Procli condiscipulus fuerit,

ut varias ob causas verisimilius sit ab eo paullo ante Plutarchum esse auditum. Neque enim probamus Ashtoni sententiam, qui Hieroclem biennio majorem Proclo facit natumque anno 410. Quippe nihil obstat, quominus Hieroclem decem annis ante Proclum i. e. anno 402 ortum esse statuamus. Hoc autem ita se habere facile adducor ut credam. Nam de Hieroclis obitu conjectandi nobis facultatem dat Æneas Gazæus in Theophrasto circa annum p. Chr. n. 490 scripto, ubi Ægyptus Alexandrinus qui est inter colloquentes οὐ μέμνησαι, inquit, τοῦ Ἰεροκλέους καὶ τῆς Ἰεροκλέους φιλοσοφίας, παρ' ᾧ φιλοσοφίαν ἐκ παιδὸς καὶ ἀλλήλων ἔρῳντας πολλοὺς εἶχομεν τοὺς ἱεροκλέους (4). Unde patet non modo Hieroclem Æneæ a puero fuisse præceptorem, sed etiam multo ante editum hunc dialogum vitam reddidisse naturæ. Jam si ponimus, eum non quattuordecim, quemadmodum Ashtono placuit, qui mortem ejus in annum 476 incidere volebat, sed viginti annis ante i. e. anno post Chr. n. 470 mortalitatem explesse, superstite adhuc Proclo usque ad annum 485, uti narrat Marinus, intelligitur eum sexagenario majorem, ac si recte conjeci, sexaginta octo annos natum fato concessisse. Sic Procli neque condiscipulus neque æqualis Hierocles fuisse dicendus est. Sed quo tempore ab eo hæc aurei carminis explicatio conscripta sit, etsi haud facile statui potest, tamen e Procli in Platonis Timæum commentariis colligi licet. Hunc enim apparet ita commentatum esse illum Platonis librum, ut magnam Pythagoricorum et Platoniorum dogmatum partem amplecteretur, iis prætermissis aut obscure significatis quæ ab Hierocle in illustrando aureo carmine explicata essent. Quare unum tantum carminis versum profert pag. 62 F (p. 145 ed. Schneid.) his verbis usus : οὐ γὰρ ἐστὶ τὸ κατὰ

(1) Cf. Fabric. Bibl. Gr. vol. I p. 792 ed. Harl.

(2) Damascius ap. Photium Cod. CCXCII p. 551 : Οὗτος (ὁ Ἰεροκλῆς) γὰρ ποτὶ τὸν Πλάτωνος Γοργίαν τοὺς ἑταίρους ἐξηγεῖτο· εἰς δὲ τις τῶν ἀκουσῶν Θεοδοσίβιος ἀπεγράφηκε τὴν ἐξηγήσιν. Πάλιν δ', οἱ αἰεὶς, ἐκ δευτέρου τοῦ Ἰεροκλέους εἰς τὸν Γοργίαν καταβαλλομένου, μετὰ τινα χρόνον τὴν ἐξηγήσιν αὐτὸς ταύτην ἀπεγράφηκε καὶ ἀντικαταβαλὼν τὰ πρότερα καὶ τὰ ὕστερα, εὖρον οὐδὲν τῶν αὐτῶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐκότερα δὲ ἑμῶς, ὃ καὶ παράλογον ἀκούσαι, τῆς Πλάτωνος ἐχόμενα, καθέσθην οἷόν τε, προαιρέσεως. Τοῦτο μὲν οὖν ἐπιδείκνυνται

τοῦ ἀνδρὸς ἡλικίον ἢν ἄρα τὸ τῶν ἑρῶν κλιμαγος.

(3) Falso Needhamius in præfatione Marino teste adhibito Proclum philosophi Atheniensis acrosibus anno post Chr. n. 463 interfuisse, Plutarchum autem anno 465 diem suum obisse sit.

(4) Fallitur Henr. Valesius in Atn. ad Ammian. XXII, 16 et ad Evagr. Hist. III, 41, ubi Proclum ait vixisse temporibus Anastasii, qui sex post Procli excessum anni ad imperii fastigium evectus est, i. e. anno 491.

μόνον (5) τοιοῦτον, ὅσον οἱ πολλοὶ ἀκούουσι τῶν Ἰταλικῶν ἢ Ἀττικῶν, ἀλλ' ὥσπερ εἰδοῦσαι λέγεσθαι παρὰ τοῖς Πυθαγοραίοις τὸ Ἄθανάτου μὲν πρῶτα θεοὺς ἡμῶν ὡς διδάσκονται, Τιμα. Δηλοῖ γὰρ ὁ νόμος τὴν τάξιν τὴν θείαν, καθ' ἣν ἐξήρτηται αἰετὰ δευτέρων προτέρων καὶ πληροῦται ἀπ' αὐτῶν. Οὕτω δὲ ὁ νόμος ἀπὸ τῶν νοσητῶν ἀρξάμενος καθίηται καὶ εἰς τὴν δημιουργικὴν αἰτίαν καὶ ἀπὸ ταύτης πρόεισι καὶ μερῶνται περὶ τὸ πᾶν. Eadem Hieroclis sententia est p. 14, qui tamen uberius de hoc argumento disputat. Sic autem ait: Ἐπειδὴ πασῶν τῶν ἀρετῶν ἡγεμῶν ἐστὶν ἡ εὐσέβεια, πρὸς τὴν θείαν αἰτίαν τὴν ἀναφορὰν ἔχουσα, εἰκότως καὶ τῶν ἐν τοῖς ἐπισεινόμων τὸ περὶ ταύτης ἡγήται παράγγελμα, ὡς δεοὶ τοὺς ἔγκοσμους θεοὺς κατὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν αὐτοῖς τάξιν τιμᾶν, ἣν ὁ δημιουργικὸς νόμος ἅμα τῇ ὁσίᾳ αὐτῶν συμπεροήγαγε, τάξια αὐτῶν τοὺς μὲν ἐπὶ τῆς πρώτης σφαίρας, τοὺς δὲ ἐπὶ τῆς δευτέρας, καὶ ἐπὶ τῆς τρίτης ἄλλους καὶ οὕτως ἐφαξῆς, μέχρι τῆς πάσης τῶν οὐρανίων κύκλων συμπληρώσεως. Τὸ γὰρ ἦ ἐτάχθησαν ἐπὶ τοῦ ποιητοῦ αὐτῶν καὶ πατρός, ταύτη αὐτοὺς ἐγνωσκέναι τε καὶ τιμᾶν τῷ θείῳ νόμῳ κατακολουθούτων ἐστὶ καὶ τὴν ὄντως τιμὴν αὐτοῖς ἀποδίδόντων x. τ. λ. Ex hoc similibusque locis (6), quibus Hierocli congruentia habet Proclus, intelligitur, mirabilem illum Pythagoricæ et Platonice philosophiæ interpretem ea omisisse omnia, quæ ab Hierocle ejusdem temporis scriptore peti possent. Cum autem nihil testatius sit, quam Proclum anno ætatis vicesimo octavo i. e. anno 440 p. Chr. n. hos in Platonis Timæum commentarios composuisse, sequitur, ni fallor, ut Hierocles priusquam duodequadraginta annos natus esset, hunc de quo agitur librum confecerit. Sed nihil amplius hac de re in medium proferre ausim. Qualis vero ejus in aureos versus commentarius sit, vel inde concludi licet, quod Jo. Aurispa, Siculus, primus Hieroclis interpretes ait, sese jam octogenarium nihil aut græce aut latine scriptum legisse, unde plus uti-

litatis perceperit. Ac profecto non modo bene beateque vivendi præcepta tradit Hierocles, sed humanitatis legibus expositis divinitatis etiam communionem mortalibus impertire annititur. Quamobrem fuerunt qui Aurispæ forsitan vestigia secuti, cui divinum hoc opus religioni christianæ consentaneum videbatur, non dubitarent contendere philosophum Alexandrinum plurima e Christianorum fontibus hausisse. Quod quominus credam obstant Suidæ (7) verba, e quibus patet Hieroclem quum esset Constantinopoli in offensionem τῶν κρατούντων (quo nomine a gentilibus magistratus Christiani (8) appellabantur incurrisse. Nimirum acerrimum illum veteris religionis ac philosophiæ defensorem alieno a Christianorum sacris animo fuisse nemo non videt. Itaque in jus raptus publice virgis crudeliter cæsus est (9). Quodsi Christiani tales dictorum quorundam pœnas repetiverunt ab homine veteris sapientiæ studiosissimo, quis putet eum illorum scripta compilasse, ut hanc aurei carminis explicationem componeret? Sed ne opus quidem fuisse hujusmodi commentarium confecturo Christianorum libris testimonio sunt præter Platonis, Senecæ, Epicteti, M. Antonini aliorumque volumina, e quibus haud pauca depromsit Hierocles, multa philosophorum fragmenta a Stobæo servata, in quibus, licet auctoritate et pretio diversis, idem virtutis studium ad vitam recte agendam commendatur. De orationis elegantia, quam omnes huic commentario tribuunt, non est quod copiose dicamus. Nam pauca tantum verba, loquendi genera, constructiones hic reperias, quibus quasi posterioris ætatis maculis ille orationis tanquam perpetuus nitor infuscatur. Reliqua perspicue, graviter, suaviter dicuntur ac tot verborum luminibus distinguuntur, ut si a simplicitate et nativo lepore Atticorum discesseris, copia etiam et varietate cum optimis scriptoribus Hierocles certare

(5) Spectat Platonis verba p. 27 B καλῶσαντα κατὰ νόμον θεοῦς.

(6) Collectis in adnotatione edit. majoris.

(7) Suidas sic: Ἱεροκλῆς, φιλόσοφος, Ἀλεξανδρεὺς. Οὗτος μετὰ τοῦ ἀτρέπτου καὶ μεγαλοπρεποῦς εὐρους τε τὴν διάνοιαν εἰς ὑπερβολὴν, καὶ διαφέρειον εὐγλωττίᾳ καὶ εὐτοπίᾳ τῶν καλλίστων ὀνομάτων καὶ ῥημάτων, κατέπληττε πανταχοῦ τοὺς ἀκουμένους. Ἦν δὲ αὐτὸς καὶ μαθητὴς Θεοδοσίας, ἀνὴρ εἰς τὴν ἑτέραν, ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, εἰσὼς ἀποβλέπειν εἰς τὰς ἀνθρώπων ψυχάς. Ἐλεγε δὲ ὁ αὐτὸς Θεοδοσίας, ἐξηγούμενον φάσι ποτὶ τὸν Ἱεροκλέα, κύβοις ἰοικέναι τοὺς Σωκράτους λόγους· ἀπώτατος γὰρ εἶναι πανταχοῦ ὅπου ἂν πέσῃσι. Τοῦ δὲ Ἱεροκλέους τὸ ἀνδρεῖον καὶ μεγαλόθυμον ἦθος ἀπέδειξεν ἡ συμβεβηκυῖσα τύχη περὶ αὐτὸν· εἰς γὰρ τὸ Βυζάντιον ἀνελθὼν προσέειπε τοῖς κρατοῦσι, καὶ εἰς δικαστήριον ἀχθεὶς ἐτύπτετο τὰς εἰς ἀνθρώπων κληγὰς. Ῥαῖμονος δὲ αἵματι, βάψας κοιλὴν τὴν χεῖρα, προσαίνει τὸν δικαστήν, ἅμα λέγων·

Κύκλωψ, τῆ, πῖε οἶνον, ἐκεῖ φάγες ἀνδρόμα κρέα.

(Od. IX, 347.)

Φυγὴν δὲ κατακρηθεὶς καὶ ἐπανελθὼν χρόνον ὑστερον εἰς Ἀλεξανδρείαν συνεφιλοσόφει τὰ εἰωθότα τοῖς κλησιάζουσιν. Ἐξέστι δὲ μαθεῖν τὴν Ἱεροκλέους μεγαλεγνώμονα φρόνησιν ἀπὸ τῶν συγγραμμάτων, ὧν γέγραπεν εἰς τὰ Χρυσῆ ἐπη τῶν Πυθαγορείων, καὶ ἑτέρων βιβλίων περὶ Προνοίας συγχῶν· ἐν οἷς φαίνεται ὁ ἀνὴρ τὴν μὲν ζωὴν ὑψηλόφρων, τὴν δὲ γνώσιν οὐκ ἀκριβῆς.

(8) Vide Kusterum ad hunc Suidæ locum vol. I, part. 1 pag. 954 ed. Bernhardi.

(9) Ἐτύπτετο τὰς εἰς ἀνθρώπων κληγὰς. Similiter Æschin. contr. Timarch. pag. 269 ed. Bekker. δῆσαντες πρὸς τὸν κίονα αὐτὸν τὸν Πιττάλον ἐμαστίζον τὰς εἰς ἀνθρώπων κληγὰς οὕτω πολὺν χρόνον ὥστε καὶ τοὺς γείτονας αἰσθῆσθαι τῆς κραυγῆς. Cf. Bernhardum l. c.

possit. Sed illud, quod enarravit aureum Pythagoreorum carmen (10) a quo compositum sit, quæri inter eruditos solet. Namque ipse Pythagoras horum versuum auctor non est, per quem jurat scriptor versu 47 *ναὶ μὰ τὸν ἀμετέρῃ ψυχῇ παραδόντα τετρακτῶν*, — quum doctrinæ hujus conditorem nihil scripsisse inter plerosque auctores conveniat (11), quamquam non defuerunt, qui Sancio philosopho cum alia scripta (12), tum hæc aurea dicta tribuerent (†). Neque vero e Pythagoreis quisquam invenitur, quem probabile sit hoc carmen composuisse præter Lysidem de quo infra dicam (13). Itaque multis maxime illa probatur opinio quæ et plerisque veterum arrisit, Pythagoreum aliquem totius cœtus no-

mine in omnium discipulorum usum simulque aequalium et posterorum gratiam hanc univere disciplinæ a magistro traditæ quasi *σύνομην ἐπιτομὴν* litteris consignasse (14). E Chrysi autem verbis quæ Gellius servavit apparere bitror, quum Stoicus jam philosophus hæc Pythagoreum præcepta versibus inclusa nove ejusque vita in tertium ante Chr. n. sæculum incidat, carmen hoc in disciplinæ Pythagoreorum monumentis numerari oportere. Nam cum putes hæc aurea dicta supposititia esse ne pluris facienda, quam pleraque Pythagoreorum scripta et fragmenta, quæ primo ante Chr. sæculo ob renovatam nonnullorum studiis Pythagoream rationem veteribus Pythagoreis

(10) Τὰ χρυσὰ τῶν Πυθαγορείων ἐπη interpretari soleo aureum Pythagoreorum carmen. Interdum aurea dicta vel aureos versus dixi. Vulgo male vertunt aurea carmina, quod etiam Gaisfordium fecisse miror.

(11) Cf. Fabric. Bibl. Gr. vol. I p. 779 ed. Harl.

(12) Cf. Dlog. Laert. VIII, 7 et Fabric. Bibl. Gr. vol. I p. 782 seqq.

(†) Epictetus lib. IV c. 6 p. 473 ed. Genev. (τὸ τοῦ Πυθαγόρου laudans); Clemens Alex. lib. I c. 10 *Pædagogik* pag. 154 ed. Oxon.: Καί, μοι δοκεῖ, συναεῖς τούτο ὁ Σάμιος παραγγέλλει Πυθαγόρας,

Αεὶ μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσω, χρυστὰ δὲ, τέπευ.

Hieronymus contra Rufinum: Respice omnem oram Italiae quæ quondam magna Græcia dicebatur, et Pythagoricorum dogmatum incisa publicis litteris æra agnosces. Cujus enim sunt illa χρυσὰ παραγγέλματα, nonne Pythagoras? in quibus omnia ejus ita breviter dogmata continentur, et in quæ latissimo opere philosophus commentatus est Jamblichus, imitatus ex parte Moderatum virum eloquentissimum et Archippum: ac Lysidem Pythagoras auditor. Chalcidius pag. 229: Pythagoras etiam in suis aureis versibus:

Corpore deposito quum libor ad æthera perges,
evades hominem factus deus ætheris almi.

Galenus de dignoscendis affectibus tom. VI p. 528 ed. Par. παραίνεσις εἰς τὴν φερομένην ὡς Πυθαγόρου hoc ipsum carmen intelligens. Suidas v. Πυθαγόρας Σάμιος: τινὲς δὲ ἀνατιθέασιν αὐτῷ καὶ τὰ χρυσὰ ἐπη.

(13) Alii Lysidem, alii Philolaum, alii Epicharmum, alii denique Empedoclem carminis hujus auctorem esse voluerunt. Arrian. Epictet. III, 10 plura dicta nullo auctore landato usurpat. Proclus III in Plat. Tim p. 155 τῶν χρυσῶν ἐπῶν πατέρα δίδει. Hierocles τὸν τῶν ἐπῶν τούτων συγγραφεὴν p. 230 ed. Curt. (170 ed. Needh.; p. 224 ed. Ashl.).

(14) Pythagoreis hoc opusculum ascribit Chrysippus apud Gellium VI, 2 his verbis: ὑπὸ τῶν Πυθαγορείων οὕτως εἴρηται:

γνώσει δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πῆμαδ' ἔλόντας,
ὡς τῶν βλαβῶν ἑκάστοις παρ' αὐτοῖς [leg. παρ' αὐτοὺς, cf. adn. ad pag. 162] γινομένων καὶ καθ' ὁρμὴν αὐτῶν ἀμαρτανόντων τε καὶ βλαπτομένων καὶ κατὰ τὴν αὐτῶν διάνοιαν καὶ πρόθεσιν. Conf. Jamblichus vii. Pythag. pag. 138.

Similiter Plutarchus Consolat. ad Apollonium vol. VI p. 443 ed. Reisk.: καλῶς δ' οἱ Πυθαγόρειοι παρεκλείσαντο λέγοντες:

δοσα δὲ δαιμονίησι τύχαις βροτοὶ ἄλγ' ἔχουσιν,
ἦν ἂν μοῖραν ἔχης, ταύτην ἔχε, μηδ' ἀγανάκτη.

Correxii vulgatam scripturam quæ est *ὣν ἂν μοῖραν ἔχης* Id. de Placit. philos. lib. I (vol. IX p. 476 ed. Reisk.) διὰ καὶ ἐρθέγγοντο οἱ Πυθαγορικοὶ ὡς μεγίστου ὄρου ἐκ τῆς τετράδος:

οὐ μὰ τὸν ἀμετέρῃ ψυχῇ παραδόντα τετρακτῶν,
παγὰν ἀνάου φύσεως ῥιζώματ' ἔχουσιν.

Anonymus scriptor [Porphyrus] de Homeri poetis Ernestum in edit. Homeri tom. V p. 230: κατὰ τούτο ἐστὶ [τῶ] πυθαγορικόν.

δοσα τε δαιμονίησι τύχαις βροτοὶ ἄλγ' ἔχουσιν,
ἦν ἂν μοῖραν ἔχης, πρῶτος φέρε μηδ' ἀγανάκτη.

Inserui tunc flagitante sententia, quam sic exprimit Ilander: *hinc illud Pythagoræ*; fortasse rectius, quæ si scripsisset *Pythagoricum*, siquidem idem scriptor multis versibus interjectis habet: ὁ δὲ Πυθαγόρας:

Φείδεο τῆς ζωῆς, μὴ μιν καταθυμοδορήσης,

quem versum et Stobæus Pythagoræ tribuit Florile serm. 123.

David Scholl. Aristot. p. 13 ed. Brandis: τούτο δὲ ἐπιτομὴν εἶναι ἀπὸ Πυθαγορείων συγγραμμάτων: οὐκ ἔστι γὰρ σύγγραμμα ὁ Πυθαγόρας: εἴθε γὰρ οὐκ οὐ βούλομαι ἀφύχοι: τὰ ἐμὰ καταλιπεῖν (ἀψυχα δὲ ἐκάλεσε τὰ βιβλία ἀλλ' ἐν ἐμφύχοις ἦτοι ἐν τοῖς μαθηταῖς, οἵτινες καὶ ἐπιτομὴν μνησθὲν δύνανται ἀποκρίνεσθαι, τὸ δὲ βιβλίον οὐ). Καὶ ὡς εἴη τις τῶν Πυθαγορείων, οὐ δύναται διδάσκει με τὰ βιβλία ἄλλα γὰρ αἰεὶ καὶ ἄλλα περὶ τῶν αὐτῶν φθέγγονται, τὸ δὲ βιβλίον τὰ αὐτὰ αἰεὶ περὶ τῶν αὐτῶν λέγει, καὶ οὐ δύναται πρὸς τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι...μηδὲ γὰρ τις οἰσθῆναι χρυσὰ ἐπη αὐτοῦ εἶναι, ἀλλὰ τις τῶν Πυθαγορείων ἐπιτομὴν ταῦτα καὶ πρὸς τιμὴν ἔγραψε τὸ ὄνομα τοῦ οἰκίου διδασκάλου. Hierocles sub finem Commentarii: ἐστὶ γὰρ οὐδὲν αἰεὶ τὰ ἐπη ταῦτα ἡ τελευταῖος χαρακτήρ φιλοσοφίας καὶ τῶν κεφαλαιωδωτέρων αὐτῆς δογμάτων ἐπιτομὴ καὶ ὑπὸ τῶν ἡδὴ τὴν θέαν οἰκον ἀναβεβηκότων ὑπογραφεῖται τοῖς μετ' αὐτοῦ παιδευτικῆς στοιχείωσις: ἃ δὴ καὶ τῶ ὄντι εἶναι καὶ ἐν τῆς ἀνθρωπίνης εὐγενείας εἶναι γνώρισμα κάλλιστον, καὶ οὐχ ἐνός τινας τῶν Πυθαγορείων ἀπομνημόνευμα, εἶλον ἔστι τῶν ἰερῶν συλλόγων καὶ, ὡς ἂν αὐτοὶ εἴποιεν, τοῦ ὁμαίου καὶ ἀπόρρητου κοινόν.

posita sunt, præsertim quum Juba eruditissimus Mauretaniæ rex quæcunque exstabant Pythagoreorum scripta colligeret (15). Nihil enim his versibus est abhorrens ab antiquitate, a thagoræ decretis, ab optimorum auctorum de mio philosopho et ejus familia testimoniis. d ne quis e quarundam vocum, quæ in hoc rmine leguntur, usu concludat, poetam post ristum natum vixisse, de his mihi paucis distandam arbitror sperans ea quæ modo dixi m demum cunctis probatum iri, quum omnem ibitationem exemero. Tria sunt in hoc carine quæ quis posterioris ætatis indicia habere neat, κτᾶσθαι versu 16, ut quidam volunt, pasve dictum, ἐξακείν versu 66 active usurpatum, πολεΐφας denique versu 70 pro ἀπολιπών a poeta criptum. Verum hæc ad imminuendam carmiis auctoritatem non sufficiunt. Nam neque κτᾶσθαι, ut in adnotatione monui, passive accipienlum, neque ἐξακείν inferior ætas active frequenavit, quum hoc uno loco excepto Græci semper ξακείσθαι dixerint, ut inde quo tempore compositum sit carmen cogi nequeat. Denique ἀπολεΐφας etsi rarum est apud priores et bonæ notæ scriptores pro ἀπολιπών, tamen neque inauditum æque indictum fuit, ut ad illum versum observavi. Hinc efficitur argumentis e dicendi genere petitis carminis antiquitatem in dubium vocari non posse. Quum autem inter vs. 39 et 40 in codice Augustano duo legantur versiculi, qui neque in vulgatis editionibus neque in Hieroclis Commentario exstant, sed a Porphyrio de vita Pythagoræ p. 27 ed. Rom. (p. 41 ed. Kuster) afferuntur :

πρῶτα μὲν ἐξ ὕπνοιο μάλιφρονος ἐξυπαναστάς
εὖ μάλα ποιπνύειν δσ' ἐν ἡματι ἔργα τελέσεις,

nonim statuere hoc disciplinæ Pythagoricæ monumentum non integrum ad nostram memoriam mansisse, sed istos versus a quibusdam Pythagoreis pro spuris habitos ideoque ab Hierocle omissos esse existimo. Idem judicandum esse arbitror de eo versiculo, qui versui 44 in eodem

codice Augustano, in tribus Oxoniensibus atque in Veneto exemplari subjungitur :

ταῖς αὐταῖς ἀρεταῖς ποιεῦ φίλον δν κ' ἐθέλησθαι,

quem Harlesius recte interpretamentum versus quinti esse censuit.

Id porro faciendum est, ut quem locum inter philosophorum carmina aurei de quibus hic quæritur versus obtineant, paucis significemus. Cum difficile sit sapientiæ præcepta versibus illustrare propterea quod animi sensa in hac rerum, quæ a philosophis tractantur, majestate ac difficultate facilius soluta quam vincata numeris oratione explicantur : tamen Xenophanem, Parmenidem, Empedoclem aliosque videmus non omnis poeticæ artis expertes fuisse, ut ad argumenti dignitatem simul imaginum venustas, dictionis granditas, omnis denique generis, quæ in poetis admirationi sunt, virtutes et ornamenta accederent. Id secus est in eo de quo loquimur carmine, cujus auctor tantum abest, ut idem et poeta et philosophus fuisse dicendus sit, ut inter poetas nomen suum cum laude profiteri posse non videatur. Quis enim poeta epicus vel didacticus, ut pauca tantummodo memorem, ante Christum natum, ἐπωφέλμιος dixit, quod legitur versu 6 ; quis ἀγανακτεῖν (v. 18), quis λαγνή (v. 10), quis ἀμελία (16) (v. 32), quis ἄθρυπτος (v. 35), quis σύστασις (v. 56) (17), quæ omnia primo vocabulo excepto recte in prosa dicebantur, poeticam orationem illo tempore non decebant. Sed bonus poeta fuerit carminis conditor an minus, non laboro. Id tantum investigari convenit, qua ætate vixerit et quis fuerit. Liquet autem versificatorem circa belli Peloponnesiaci tempora vel paulo post vixisse, quia ejus dicendi genus dissimile epicæ simplicitati ac diversum ab eo, quo Xenophanes, Parmenides, Empedocles usi erant, imprimis cum prosæ scriptoribus et poetis illius sæculi consentit. Cf. voces ἀλογίστως v. 14, μωρός v. 27, καθάρειος v. 35 [καθάριος apud Menandrum; vid. Athen. XIV, 661, F], ἀνελεύθερος v. 38, ἀθαίρατος v. 54, συνο-

(15) David. Scholl. Aristot. p. 28 a ed. Brandis. : ἐν οἷς ζήτησιον καὶ τὸ γνήσιον διὰ τὴν γινομένην νοθεΐαν· νοθεύονται γὰρ τὰ βιβλία πενταχῶς· ἢ γὰρ δι' εὐγνωμοσύνην μαθητῶν τὰ οικεῖα συγγράμματα τοῖς οικείοις διδασκαλοῖς ἀνατιθέντων, ὡς τὰ Πυθαγόρου καὶ Σωκράτους ἐπιγράφομενα βιβλία, μὴ ὄντα Σωκράτους ἢ Πυθαγόρου ἀλλὰ Σωκρατικῶν καὶ Πυθαγορικῶν· ἢ διὰ φιλοτιμίαν βασιλικὴν Ἰσοῦτου· γὰρ τοῦ Ἀθῶν βασιλέως συνάγοντος τὰ Πυθαγόρου καὶ Πτολεμαίου τὰ Ἀριστοτέλους, τινὲς καπηλείας χάριν τὰ τυχεῖα συγγράμματα λαμβάνοντες ἐπέδρουν καὶ ἔσθηπον διὰ παραθέσεως νέων μυθῶν [sic jam dudum correxi vulgatam πρῶτων;

cf. præfat. ad Ocell. p. XIX], ἵνα σχοτεν εἴηεν τὴν ἐκ τοῦ χρόνου ἀξιοπιστίαν· ἢ δι' ὁμωθυμίας συγγραφεῶν ἢ συγγραμμάτων ἢ ὑπομημάτων.

(16) Quamquam non diffiteor apud Euripidem legi ἀμελίαν. Iph. Aul. v. 850 ἀλλ' ἀμελίᾳ δὲς αὐτὰ, καὶ φαῦλος φέρει. Antiop. fragm. XX p. 665 ed. Wagner. (Paris 1846) τὰ μὲν κατ' οἴκου ἀμελίᾳ παρείς ἐξ.

(17) De ea vocis potestate loquor, quæ philosophorum propria est. Alio sensu σύστασιν dixit Eurip. Heraclid. 416 ubi vide Elmslejum.

παδός v. 59. Hinc patet quanto in errore versatus sit Glandorfius, qui in dissertatione de versuum aureorum ætate § VI et in appendice libri p. 188 seq. defensa variis argumentis illorum antiquitate eos forsitan e mysteriis Eleusiniis ortos et ante Pythagoram litteris mandatos esse opinatur. Meinersius, qui in Histor. doctr. apud Gr. et Rom. I p. 579 seqq. carmen mutilum, interpolatum insertisque versibus alienis auctum, nec nisi post Platonem et Aristotelem a quodam Pythagorico Aristoxeni et Heraclidis sodali esse concinnatum probaturus erat, nihil perspicue demonstravit. Quod autem ait alienos versus esse interpositos, id non sine causa de jurejurando vs. 47 et 48 :

ναί μὰ τὸν ἀμετέρα ψυχῆ παραδόντα τετρακτύν,
παγὰν ἀνάου φύσεως —

contendi videtur, quum tale sit scriptoris Θεολογούμενων ἀριθμητικῆς p. 20 testimonium : Τοιαύτης δὲ οὐσης, ἐπώνυμον (leg. ἐπώνυμον) δι' αὐτῆς τὰ Πυθαγόρου οἱ ἄνδρες θαυμάζοντες δηλονότι καὶ ἀνευφημοῦντες ἐπὶ τῇ εὐρήσει, καθὰ πού καὶ Ἐμπεδοκλῆς·

Ὁδὲ μὰ τὸν ἀμετέρα γενεῆ παραδόντα τετρακτύν,
παγὰν ἀνάου φύσεως βιζώματ' ἔχουσαν.

At quum Empedocles a Pythagoræ placitis cognoscendis philosophiæ studiorum exordium cepit, non mirum hoc Pythagoreorum jusjurandum alicubi ab eo in carminibus memoratum fuisse. Quis autem animadversa scripturæ diversitate quæ est apud auctores (vid. adnot. ad vs. 47 et 48) qui utrumque versum afferunt, audeat affirmare, carminis hujus parentem Empedoclis potissimum auctoritatem secutum ejus verba in suum poema transtulisse, quasi non licuerit et Empedocli et huic Pythagorico versificatori eundem adire fontem, unde diversa petierunt? Tiedemani conjectura in Princ. Græc. Phil. p. 190 proposita, qua poema variis auctoribus ascribitur atque e diversorum poetarum operibus conflatum perhibetur, non eget refutatione. Nimirum singula præcepta inter se coherere aptissimoque sententiarum ordine continuari, quod negabat Tiedemannus, tanta arte ostendit Hierocles, ut nihil in hoc genere perfectius antiquitas tulerit, etsi a poeta non pulchrum corpus, sed lacera membra nobis objici forsitan alii quoque explicationis Hierocleæ immemores crediderint. Non tacebo ea, quæ de hoc argumento judicat vir egregius atque idoneus talium rerum existimator Godofr. Bernhardus. Is Histor. Græc. litter. tom. II p. 373 ait si unus sit hujus carminis

auctor, tamen neque quo tempore vixerit neque quibus sacris initiatus fuerit e certis indicis apparere, imprimis vero epilogo inde a verbis ἀλλ' αἴργου βρωτῶν x. τ. λ. suspicionem movere carmen inferioris ætatis fœtum esse. Sed non est quod diutius huic rei immorer, siquidem ad omnia, quæ Bernhardus statuit, superiori dissertatione respondiisse videor. Unum addo, quum Hierocles in scholis aureum carmen prælegere solitus sit neque solum mirabilem sententiarum continuationem seriemque auditoribus ostenderit, sed in explanandis singulis præceptionibus simul Pythagoricæ philosophiæ summam tradiderit, conjectura non aberraturum qui suspicetur, carmen quo tempore vigeat adhuc Pythagorica ratio compositum non magis discipulis quam magistris jam ab ipso auctore destinatum fuisse, ut alteri in poema, omnis sapientiæ fundamenta continens, tanquam in speculum intuerentur præclaraque monita non modo memoriæ mandarent, sed factis etiam exprimerent, alteri reseratis procedente tempore philosophiæ penetratilibus in exponendis singulis poematii membris tam obscura omnia illustrarent, quam universam rerum divinarum humanarumque cognitionem ac bene beateque vivendi disciplinam audientibus impertirent. Restat, ut indagemus, quis e Pythagoreis condiderit hoc poema. Ac primum quidem displicere nobis Fabricii suspicionem qui Empedocli illud tribuebat, quia v. 47 et 48, quibus jusjurandum continetur, atque ultimi [v. 70—71] teste Jamblichio in Theologum. arithm. Agrigentinum vatem auctorem haberent, ex iis quæ supra exposui effici arbitror. Clausulæ autem, qua peracto mutationum orbe post mortem immortalitas et divina natura hominibus Pythagoræ scita secutis promittitur, non tantum in aureis versibus locus est, sed etiam in lustralibus Agrigentini poetæ carminibus, propterea quod hæc ad Pythagoræ normam facta eo consilio edidit vir e Pythagoræ castris ad lustrandam omnem philosophiæ regionem profectus, ut mortales corporis animique purgatione ad deorum sanctitatem quasi gradibus quibusdam accederent. Quapropter non video, cur Godofredus Bernhardus hunc epilogum Pythagoræ familia dignissimum tanquam posterioris ætatis indicium rejecerit. Versum 42 πῆ παρέβην x. τ. λ. e Phocylide laudat Eustratius ad Aristot. Eth. Nic. p. 1. Hujus auctoritatem secutus aurei carminis scriptorem Phocylidem esse censuit Jacobus Windetus de vita functorum statu pag. 91, sed nihil probavit. Fortasse librorum incuria Φωκυλίδου et Λύσιδος nomen confudit, de quo infra. Fœ-

unt etiam, qui Philolao aureum poematum attribuerent. Vide Labbei bibl. nov. MSS. p. 385. iam Constantini Lascaris Institutionibus graecis errariae a. 1510 quaternaria forma editis subunctum est carmen pythagoricum in indice libri otatum: *Philolai Crotoniatæ carmina aurea, uæ falso hactenus Pythagoræ ascripta sunt.* At unc qui, quamvis primus Pythagoricam philo-ophiam litterarum monumentis prodidisse li-oroque de rerum natura foras dato disciplinærcana evulgasse dicatur, tamen quia unius solumoluminis auctor fuisse videtur, horum versuumcriptorem falso nominari liquet. Cf. Diog. Laert. /III, 85 et Bœckh. Philol. p. 22 seq. item 34eq. et p. 45. Epicharmum præterea scimus Pythagorica dogmata fabulis suis immiscuisse. Vid. Fabr. Bibl. Gr. II. p. 300 ed. Harl. Neque tamen idcirco ab eo aureos versus aut scriptos aut collectos esse cum Stanlejo statuerim Hist. phil. p. 305 interp. Olear. Etenim hoc poema non ab eo profectum esse intelligitur, qui forsitan Hieronis tyranni potentiam veritus (18) publice philosophiam profiteri non auderet, ideoque dogmata versibus inclusa solo scenæ beneficio vulgaret, sed qui habitaret in rerum contemplatione ac sapientiae dignitatem dictis factisque præ se ferret. Itaque, ut minorum gentium Pythagoreos præteream, solus superest Lysis, quem propter Diogenis Laertii [VIII, 6—7] verba: γέγραπται δὲ τῷ Πυθαγόρᾳ συγγράμματα τρία· παιδευτικόν, πολιτικόν, φυσικόν. Τὸ δὲ φερόμενον ὡς Πυθαγόρου, Λύσιδος ἐστὶ τοῦ Ταραντίνου Πυθαγορικοῦ, φυγόντες εἰς Θήβας καὶ Ἐπαμινώνδα καθηγησαμένου, aurei poematis conditorem jam Menagius esse voluit, ratus id quod Pythagoræ nomine inscriptum etiamtum ferretur non posse nisi hoc ipsum carmen esse. Etsi vero apud Suidam v. Πυθαγόρας et Eudociam p. 368 sive scriptorum sive librorum errore Laertii testimonium in hunc modum depravatum legitur: Συνέγραψε δὲ ὁ Πυθαγόρας μόνᾳ τρία βιβλία παιδευτικόν, πολιτικόν, τὸ δὲ φερόμενον τρίτον ὡς Πυθαγόρου, Λύσιδος ἐστὶ τοῦ Ταραντίνου μαθητοῦ αὐτοῦ γενομένου, additurque tines δὲ ἀνατιθέασιν αὐτῷ καὶ τὰ χρυσῶ ἔπη, ut vel conjecturis propositis viri docti Diogenem e Suida corrigere conati sint, præsertim quum apud Iriartum Catalog. Cod. mss. bibl. Matrit. p. 335 mentio fiat libri tertii Pythagoræ falso tributi, de quæstionibus naturalibus compositi et capiti-

bus XVII constantis (19) Πυθαγόρου φιλοσόφου λόγος τρίτος κεφ. ιζ': tamen Menagii sententia his doctorum virorum correctionibus præstare videretur, nisi Diogenes in priore enuntiationis membro συγγράμματα τρία dixisset. Ita enim fit, ut τὸ δὲ φερόμενον τρίτον ὡς Πυθαγόρου similiter σύγγραμμα vel βιβλίον, non ποιημάτων quale est quod χρυσῶ ἔπη vocamus intelligendum videatur. Neque tamen hoc in scriptore, qui iudicio minime valebat, ac sæpenumero minus accurate locutus est, pro certo affirmare ausim. Quamobrem per me licet Lysidi hoc poema assignetur, quum non obstat ficta epistola (20) quam ad Hipparchum de philosophia non evulganda scripsisse fertur. Sed quum Diogenes eodem loco dicat: φησὶ δὲ Ἡρακλείδης ὁ τοῦ Σαραπίωνος ἐν τῇ Σωτῆριος ἐπιτομῇ, γεγραφεῖν αὐτὸν [τὸν Πυθαγόραν] καὶ περὶ τοῦ θλου ἐν ἔπεισι· δεύτερον, τὸν ἱερὸν λόγον, οὗ ἡ ἀρχή,

Ἡ νέοι ἀλλὰ σέβασθε μεθ' ἡσυχίας ταῦτα πάντα· τρίτον, περὶ ψυχῆς τέταρτον, περὶ εὐσεβείας πέμπτον, Ἡλοθαλῆ τὸν Ἐπιχάρμου τοῦ Κῶου πατέρα· ἕκτον, Κρότωνᾶ, καὶ ἄλλους. Τὸν δὲ μυστικὸν λόγον Ἰππᾶσου φασὶν εἶναι, γεγραμμένον ἐπὶ διαβολῇ Πυθαγόρου· πολλοὺς δὲ καὶ ὑπὸ Ἄστωνος τοῦ Κροτωνιάτου γραφέντας ἀνατιθεῖναι Πυθαγόρᾳ, — non est quod dubitemus, si cui Lysidis nomen in hac causa minus aptum videatur, Astoni aureum carmen inscribere.

Denique inquirendum est, quando hæc dicta, quæ Gregorius Nazianzenus contra Julianum p. 197 plumbea (μολυβδᾶ) nominare ausus est, χρυσῶ ἔπη a veteribus appellari cœpta sint. Hieronymus contra Rufinum l. c. ea χρυσῶ παραγγέλματα vocat, Galenus de dignoscendis affectibus tom. VI p. 528 ed. Par. παραινύσεις φερομένης ὡς Πυθαγόρου, ut supra vidimus. Simplicius in Epicteti Enchir. p. 3 ed Salmas. ὑποθήκας nominat his verbis: κομματικοὶ δὲ εἰσὶν οἱ λόγοι καὶ γνωμονικοὶ κατὰ τὸ τῶν ὑποθηκῶν κελουμένων παρὰ τοῖς Πυθαγορείοις εἶδος, sed pag. 204 παραγγέλματα. Ita enim ait: ἐπεὶ δὲ καὶ ἀνθρώπους ὄντας ἀνάγκη ποτὲ τι ἀμαρτεῖν εἰς ἀλλήλους, χρῆ τὴν ἐνστασιν φυλάττοντα τῆς φιλίας πάσῃ δυνάμει οὕτω τὸ παροραθὲν ἐπανορθοῦν μετὰ πραότητος, πειθόμενον τῷ χρυσῷ ὄντως ἐκείνῳ παραγγέλματι· Μηδ' ἔχθαιρε φίλον σὸν ἀμαρτᾶδος ὀνεκα μικρᾶς· ὄφρα δύνῃ κ. τ. λ. Jungit hæc nomina Hierocles pag. 10: διὸ καὶ ἐν ταῖς Πυθαγορκαῖς ὑποθήκαις τὰ τῶν ἀρετῶν παραγγέλματα πρῶτα παραδίδωσιν ἐν τοῖς ἔπεισι ὁ λόγος, παιδαγωγῶν ἡμᾶς ἀπὸ

(18) Quem ipse aliquando acerbè cavillatus est. Vide Plutarch. de adulat. et amic. discr. vol. VI p. 249 ed. Reisk.

(19) Quem tamen Lascaris, vetus possessor, Simonis Sethi esse sua manu adnotavit.

(20) Socratis et Socraticorum, Pythagoræ et Pythagoreorum quæ feruntur epistolæ ed. Orell. p. 52 seq. Cf. Bœckh. Philol. p. 18.

τῆς τῶν περὶ τὸν βίον ἀρίστης χρήσεως πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν ἀνίεσθαι. Ex his aliisque scriptorum locis facile colligitur, veteres παραγγέλματα, παραινέσεις, ὑποθήκας sæpe promiscue usurpasse (21), quamquam liquido constat τὰς τῶν Πυθαγορείων ὑποθήκας differre ab eorum symbolis (συμβόλοις), sententiis (γνώμας) et similitudinibus (ὁμοίωσις). Ante quartum autem a Christo nato sæculum nemo τὰ χρυσᾶ ἔπη hoc ipso nomine appellavit, siquidem hac appellatione primus usus est Jamblichus in Protreptico. Hujus exemplum secuti Chalcidius, Proclus, Hierocles, alii eandem versuum Pythagoricorum inscriptionem esse voluerunt. Jam quom nemo dubitet, quin veteres in excitandis librorum titulis admodum negligentes fuerint, intelligitur quam difficile sit hodie de auctore aurei carminis quærere, quod ante quartum sæculum ab aliis alio nomine afficitur. Nam media ætate hi Pythagoreorum versus ita hominum studia tenuerunt, ut sæpe describerentur, minoribus cujusvis generis carminibus adjicerentur, a Cedreno etiam p. 156 tractarentur, denique eorum nomen (ἔπη χρυσᾶ) transferretur ad Chrysomalli cujusdam versus apud Balsamonem in can. LX Apostolor. Vide Cotelerium III Monument. eccles. gr. p. 571 et Leonem Allatium de ecclesiæ occidentalis atque orientalis perpetua consensione lib. III p. 653. Quod vero dixi non unam fuisse olim hujus carminis inscriptionem, id vel hodie inspectis libris manu exaratis perspicitur. Etenim in codice Parisiensi legitur Πυθαγόρου Σαμίωιο ἔπη τὰ δ' ἔνεστι τὰ χρυσᾶ, in Vaticano autem Πυθαγόρου παραινέσεις teste Montefalconio Bibl. bibl. tom. I p. 5 E. Hodie vix aliter quam aureum carmen vel aurea dicta (χρυσᾶ ἔπη) hos versus nuncupare licet.

Hieroclis Commentarium in aureum carmen primus e Codice Venetis emto latine vertit et Nicolao V Pontifici Maximo dedicavit Jo. Aurispa Siculus Patavii 1474, 4. Cujus interpretatio sæpius typis descripta est. Græce primus edidit Joann. Curterius e codice Abbatis Rupifucaldii, qui multum discrepat ab eo, quo Aurispa erat usus. Sic autem inscribitur ejus editio : « Ἱεροκλέους φιλοσόφου ὑπόμνημα εἰς τὰ τῶν Πυθαγορείων ἔπη τὰ χρυσᾶ. Hieroclis philosophi commentarius in aurea Pythagoreorum carmina Joann. Curterio interprete. Ex bibliotheca D. Francisci Rupifucaldii, Randani, Trenorchii Abbatis. Parisiis, apud Nicolaum Nivellium sub signo Columnarum via

Jacobæa. 1573. Cum privilegio Regis. » Curterium in corrigendo et vertendo Hierocle minime felicem fuisse ejusque interpretationem omni fide elegantia carere, cum alii jam docuerunt, tum Needhamius Præf. pag. 8 et 9. Paulo melius rexit Fed. Morellus qui reliqua Hieroclis fragmenta prope omnia a. 1593 edidit ita inscripta : « Hierocles de Providentia et Fato deque liberi arbitrii cum divina gubernatione convenientia commentarius in compendium redactus et nunc primum lucis et latinitate donatus, ex fide græci codicis decurtati, e bibliothecæ Medicæ penû eruti, latine, interprete Fed. Morello. Parisiis apud eundem Morellum 1593. 8. » Utrumque volumen additis aliis libellis Pearsoni cura repetitum est Londini 1654 et 1655 hoc indice : « Ἱεροκλέους φιλοσόφου ὑπόμνημα εἰς τὰ τῶν Πυθαγορείων ἔπη τὰ χρυσᾶ. Hieroclis philosophi commentarius in aurea Pythagoreorum carmina. Jo. Curterio interprete. Londini 1654, 12. » — « Hieroclis commentarius de providentia et fato una cum fragmentis ejusdem et Lillii Gyraldi interpretatione symbolorum Pythagoræ notisque Merici Casauboni ad Commentarium Hieroclis in aurea carmina. Londini 1655 et ibid. apud Williams 1673, 8. » Pearsonus ipse nihil præter Prolegomena adjecit. Quom igitur Hierocles etiam tum multis mendis scateret, Petrus Needhamius variis subsidiis ad corrigenda et explananda ejus ingenii monumenta collatis superiores editores doctrina et diligentia superavit. Quare benevole olim excepta est ejus editio, cui hunc titulum addidit « Hieroclis Philosophi Alexandrini Commentarius in aurea Carmina, de Providentia et Fato quæ supersunt et reliqua fragmenta. Græce et Latine. Græca cum MSS collata castigavit, Versionem recensuit, Notas et Indicem adjecit Petr. Needham. S. T. B. Coll. D. Joannis Cantab. Socius. Cantabrigie Typis Academicis. Impensis A. et J. Churchill, Bibliopolarum Londinensium. 1709. » Ad castiganda scriptoris verba multum profecit partim perlecta fida illa Aurispæ translatione scripti codicis instar habenda, quæ ignota fuerat Curterio, partim congesta plurium codd. scripturæ diversitate.

Triginta tribus annis post quæ a Needhamio minus recte constituta essent retractare et Medicei Codicis ope scriptoris verba emendare tentavit Carolus Ashtonus, qui se Richardum Warrenum esse volebat (22). Nam quom casu nescio

(21) Latine eodem modo cum Hierocle dicas : quocirca et in Pythagoricis monitis virtutum præcepta primo loco carminis verba tradunt, ita nos erudientia, ut ab optimo rerum quæ ad vitam pertinent usu ad divinam similitudinem a-

scendamus. Quod hic ἐν τοῖς ἔκπεσιν ὁ λόγος est, paulo ante simpliciter ὁ λόγος vocatur.

(22) Vide Joannis Nicholsii *Literary Anecdotes* t. IV. p. 226. Inscriptur hæc editio : « Hieroclis Philosophi Alexandrini

quo accidisset, ut codicis Medicei collatio a Marquardo Gudio facta, quam Jo. Alb. Fabricius nactus cum Needhamio communicatam voluerat, ad hunc non perveniret, interim eam Jo. Wolfius Lipsiæ a. 1710 publici juris fecerat. Quanvis autem non omnem lectionis varietatem aut Fabricius Gudii munere accepisset aut Wolfius edidisset, tamen hac collatione ad plurimos locos sanandos bene usus est Ashtonus. Idem docte de variis Hieroclis locis commentatus est, interpretationem latinam limavit et ad græcam philosophi orationem magis accommodavit, in hoc tantum reprehendus, quod non solum Needhamium, sed Bentlejum etiam omni occasione acerbius perstringit.

Denique anno 1850 Thomas Gaisfordius Joannis Stobæi Eclog. Physicas et Ethicas cum Hieroclis commentario in aureum Pythagoricorum

carmen edidit (23). Huic haud contemnenda, quemadmodum ipse ait, emendationis subsidia, quibus superiores editiones caruerant, præsto fuerunt. Nam præterquam quod ipse vetustum Codicem Vindobonensem fortasse anno 924 exaratum summa diligentia contulit, invenit in Bibliotheca Bodlejana inter libros Dorvillianos exemplum Curterianum, in cuius margine Luca Holstenii manu plurimum membranarum scripturæ discrepantia adscripta legitur. Sed de his accurate disseruimus et quæ nobis ipsis contigerunt rei bene gerendæ instrumenta memoravimus in editione ampliore cui titulus est : *Hierocles in aureum Pythagoreorum carmen commentarius. Recensuit et (critica exegeticaque annotatione) illustravit* Fr. G. A. Mullachius. Berolini, 1853. Interpretationem latinam huic demum editioni adjunximus.

drini in Aurea Carmina Commentarius. Græce et latine. Græca accuratius nunc recognita et ad MSS. Codicum fidem exacta plurimisque in locis e Gudiana Medicei Codicis collatione emendata una cum Notis subjunctis ed. R (ichardus) W (arren). S. T. P. Coll. Jes. Cant. nuper socius. Londini, Typis Jac. Bettenham. Impensis Gul.

Thurlbourn Bibliopole Cantab. Veneunt apud J. Nourse P. Vaillant, J. Beecroft Lond. 1742.

(23) Ἰωάννου Στοβαίου ἐπιλογῶν βιβλία β'. Joannis Stobæi Eclogarum physicarum et ethicarum libri duo. Accedit Hieroclis commentarius in aurea carmina Pythagoreorum. Ad MSS. Codd. rec. Thom. Gaisford. Oxonii, 1850.

ΙΕΡΟΚΛΕΟΥΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ

ΕΙΣ ΤΑ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ ΧΡΥΣΑ ΕΠΗ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ.

Ἡ φιλοσοφία ἐστὶ ζωῆς ἀνθρωπίνης κάθαρσις καὶ τελειότης, κάθαρσις μὲν ἀπὸ τῆς ὑλικῆς ἀλογίας καὶ τοῦ θνητοειδοῦς σώματος, τελειότης δὲ ὡς τῆς οὐρανόθεν εὐζωίας ἀνάληψις πρὸς τὴν θεϊαν ἁμολοίαν ἐπανάγουσα. Ταῦτα δὲ πέφυκεν ἀρετὴ καὶ ἀλήθεια μάλιστα ἀπεργάζεσθαι, ἡ μὲν τὴν ἀμετρίαν τῶν παθῶν ἐξορίζουσα, ἡ δὲ τὸ θεῖον εἶδος τοῖς εὐφυῶς ἔχουσι προσκτωμένη. Δεῖ οὖν πρὸς ταύτην τὴν ἐπιστήμην, τὴν μέλλουσαν ἡμᾶς καθαρῶς καὶ τελείως ποιεῖν, κανόνας ἔχειν τινὰς ἐν βραχεῖ διωρισμένους, ὅσων ἀφορισμοὺς τινὰς τεχνικούς, ὅπως ἂν ἐν τάξει καὶ εὐμεθόδως πρὸς τὸ τῆς εὐζωίας τέλος ἀφικώμεθα. Τῶν δὲ τοιούτων κανόνων τῶν πρὸς τὴν ὀλίγην φιλοσοφίαν συντεινόντων τὰ Πυθαγορικά ἐπη τὰ οὕτως ἐπικαλούμενα χρυσᾶ ἐν πρώτοις ἂν θεήμεν εὐλόγως. Περιέχει γὰρ πάσης φιλοσοφίας πρακτικῆς τε καὶ θεωρητικῆς τὰ καθόλου δόγματα, δι' ὧν ἂν τις ἀληθεῖαν καὶ ἀρετὴν κηρύσσει καὶ ἑαυτὸν καθαρὸν ἀπολάβῃ καὶ τὴν πρὸς θεὸν ἁμολοίαν εὐτυχήσῃ, καὶ (ὡς φησὶν ὁ Πλάτωνος Τίμαιος,

τῶν Πυθαγορείων δογμάτων ὁ ἀκριβὴς διδάσκαλος) ὑγιῆς τε καὶ ὀλόκληρος γενόμενος εἰς τὸ τῆς προτίμης ἀφίκοιτο εἶδος ἕξεως. Καὶ πρῶτά γε τὰ τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς παρατίθεται παραγγέλματα. Πρῶτον γὰρ δεῖ τάξει τὴν ἐν ἡμῖν ἀλογίαν τε καὶ βραθυμίαν ἐπιτιθεῖν οὕτως ἐπιβαλεῖν τῇ τῶν θεῶν γνώσει. Ὡσπερ γὰρ ὀφθαλμῶν λημῶντι καὶ οὐ καθαθαριμένῳ τὰ σφόδρα φαινεῖα ἰδεῖν οὐχ ὁλόν τε· οὕτω καὶ ψυχῇ μὴ ἀρετὴν κτημένη τὸ τῆς ἀληθείας ἐνοπτρίσασθαι κάλλος ἀμήκων. Μὴ καθαρῶ γὰρ καθαρῶ ἐφάπτεσθαι μὴ ἐπιθεμιτὸν ἔστι. Ἔστι δὲ ἡ μὲν πρακτικὴ φιλοσοφία ἀρετῆς ποιητικῆς, ἀληθείας δὲ ἡ θεωρητικῆς, ὡς καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἐπισὶ τὴν μὲν πρακτικὴν φιλοσοφίαν ἀνθρωπίνην ἀρετὴν εὐρίσκομεν λεγομένην, τὴν δὲ θεωρητικὴν θεϊαν ἀρετὴν ὑμνουμένην, ἐν αἷς συμπιράνας ὁ λόγος τὰ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς παραγγέλματα,

ταῦτα κόνει (φησὶ) ταῦτ' ἐκμελέτω· τοῦτων χρὴ ἔπειτα ταῦτά σε τῆς θεῆς ἀρετῆς εἰς ἴχνη θήσει.

Philosophia est vitæ humanæ purgatio atque perfectio; purgatio quidem a brutæ materiæ affectibus mortaliq̄ corpore, perfectio vero ut quæ vitæ beatitudinem homini propriam restituat et ad divinam eum similitudinem reducat. Ad hæc autem efficienda virtus et veritas maxime sunt idoneæ, quarum altera tollit affectuum immoderationem, altera divinam formam iis qui bona indole sunt conciliat. Ad doctrinam igitur hanc comparandam, quæ puros atque perfectos nos reddet, regulas haberi nonnullas oportet paucis expositas, tanquam brevia quædam artis præcepta, ut ordine rectaque via ad beatæ vitæ finem perveniamus. Inter regulas vero ejusmodi, quæ ad universam philosophiam pertinent, imprimis merito numerabimus versus Pythagoricos qui aurei appellantur. Hi enim complectuntur totius philosophiæ eam ejus quæ in actione, tum quæ in contemplatione posita est, generalia decreta, quorum ope quis veritatem virtutemque comparare et castimoniam suam recuperare ac dei simi-

litudinem feliciter nancisci possit, atque (ut Platonis Timæus, dogmatum Pythagoricorum luculentus auctor, dicit) sanus atque integer factus ad prioris habitus formam perveniat. Primo autem loco actuosæ virtutis præcepta ponunt: oportet enim primum rationis in nobis perturbationem atque socordiam corrigere, deinde ita comparatos ad rerum divinarum studium incumbere. Ut enim oculus lippitudine laborans necdum purgatus ea quæ valde lucida sunt intueri non potest: ita etiam fieri nequit, ut virtute carens animus veritatis pulchritudinem cernat. Nam vide ne impuro purum attingere nefas sit. Philosophia vero quæ in actione versatur virtutem parit, quæ contemplatione continetur veritatem, sicut et in ipso carmine philosophiam activam reperimus dictam humanam virtutem, contemplativam autem divinæ virtutis nomine celebratam, in iis versibus qui civilis virtutis præcepta claudunt:

His, inquit, operam da; hæc meditare; hæc amare te hæc te in divinæ virtutis vestigiis collocabunt. [oportet:]

ἄτων οὖν ἀνθρώπων δεῖ γινίσθαι, καὶ τότε θεόν. ἄνθρωπον δὲ ποιῶσιν ἀγαθὸν αἱ πολιτικαὶ ἀρεταί· ποιῶσι δὲ αἱ πρὸς τὴν θείαν ἀρετὴν ἀνάγουσαι ἰστίμαί. Τὰ δὲ μικρὰ πρὸ τῶν μεγάλων ἐστὶν ἐν εἶσι τοῖς ἀνιούσιν διὸ καὶ ἐν ταῖς Πυθαγορικαῖς ἔποικαις τὰ τῶν ἀρετῶν παραγγέλματα πρῶτα παραδίδουσιν ἐν τοῖς ἔπεισιν ὁ λόγος, παιδαγωγῶν ἡμᾶς ἀπὸ τῶν περὶ τὸν βίον ἀρίστης χρήσεως πρὸς τὴν θείαν οἰώσιν ἀνιέναι. Καὶ οὗτος μὲν ὁ σκοπὸς τῶν ἔπῶν ἢ ἡ τάξις, χαρακτηριστῆρα φιλοσοφῶν πρὸ τῶν ἄλλων ἀγωγασμάτων ἐκθεῖναι τοῖς ἀπροταῖς. Χρυσᾶ δὲ ἐπινομίαν ἔσχε, διὰ τὸ, ὡς ἐν ἔπεισιν, ἀρίστα εἶσι καὶ θεῖα. Οὕτω γὰρ καὶ χρυσοῦν γένος λέγομεν ἐν τοῖς ἀνθρωπίνους γένεσιν ἀρίστον, ἀπὸ τῆς τῶν ἄν ἀναλογίας τὴν τῶν ἡθῶν διαφορὰν λαμβάνοντες. ἔστι δὲ καὶ ὁ χρυσοῦς ἀκίβδηλόν τι καὶ γῆς οὐκ ἀναπλησμένον, ὥσπερ τὰ συγγενῆ καὶ ἐφεξῆς ὄντα τοῦσι, ὅσιν ἄργυρος καὶ χαλκὸς καὶ σίδηρος· πρὸς δὲ καὶ ὑπερέχον φύσει κέκτηται ὁ χρυσοῦς, μόνος τῶν ἄλλων ἰὼν οὐ ποῶν, ἐκείνων ἐκάστου, καθ' ἕσπον γῆς μέλει, κατὰ τοσοῦτον καὶ εἰς ἰὼν μεταβάλλοντος. Τοῦ ἰὼν γινώσκουσι κατὰ τὴν ἔνυλον κακίαν λαμβανομένου, ἰστίμαί καὶ καθαρὸν γένος καὶ τὸ πάντῃ καθαροῦσιν σφίρας ἦθος εἰκότως χρυσοῦν ἐλέχθη· οὕτω δὲ καὶ ἄλλα τὰ ἐπη, ἅλα δι' ἑαυτοῦ ὄντα καλά, χρυσοῦ

καὶ θεῖα τὴν ἐπέκλεισιν ἀναγγέλλονται. Οὐ γὰρ ἐστὶ τὸ μὲν αὐτῶν καλόν, τὸ δὲ οὐ καλόν, ὥσπερ ἐν τῶν ἄλλων, ἀλλὰ πάντα ἁμοίως τὸ καθαρὸν ἦθος ἐμφαίνει καὶ πρὸς τὴν θείαν ἁμοίωσιν ἀνάγει, καὶ τῆς Πυθαγορικῆς φιλοσοφίας τὸν τελειότατον σκοπὸν ἐκκαλύπτει, ὡς ἐν τῇ καθ' ἑκαστον ἐξηγήσει σαφῆς γινήσεται. Καὶ πρῶτον μὲν ἀπὸ τῶν πρῶτων ἀρξώμεθα.

I. 1.

Ἄθανάτους μὲν πρῶτα θεούς, νόμῳ ὡς διάκεινται, τίμα.

Ἐπειδὴ πασῶν τῶν ἀρετῶν ἡγεμῶν ἐστὶν ἡ εὐσέβεια, πρὸς τὴν θείαν αἰτίαν τὴν ἀναφορὰν ἔχουσα, εἰκότως καὶ τῶν ἐν τοῖς ἔπεισιν νόμων τὸ περὶ ταύτης ἡγείται παράγγελμα· ὡς δεῖ τοὺς ἐγκοσμίους θεούς, κατὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν αὐτοῖς τάξιν, τίμαν, ἣν ὁ δημιουργικὸς νόμος ἅμα τῇ οὐσίᾳ αὐτῶν συμπερήγαγε, τάξας αὐτῶν τοὺς μὲν ἐπὶ τῆς πρώτης σφαίρας, τοὺς δὲ ἐπὶ τῆς δευτέρας, καὶ ἐπὶ τῆς τρίτης ἄλλους, καὶ οὕτως ἐφεξῆς, μέχρι τῆς πάσης τῶν οὐρανίων κύκλων συμπληρώσεως. Τὸ γὰρ, ἣ ἐτάχθησαν ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ αὐτῶν καὶ πατρός, ταύτη αὐτοῦς ἐργάζεσθαι τε καὶ τίμαν, τῷ θεῷ νόμῳ κατακολουθούτων ἐστὶ καὶ τὴν ὄντως τιμὴν αὐτοῖς ἀποδιδόντων· καὶ τὸ μήτε

rituum igitur hominem fieri oportet, deinde cum. Hominem vero bonum reddunt virtutes viles; deum autem faciunt disciplinae quae ad divinam virtutem evehunt. Parva vero in ascensu magnis ordine praecedunt; quamobrem et in Pythagoricis monitis virtutum praecipua primo loco arminis verba tradunt ita nos erudientia, ut ab optimo rerum quae ad vitam pertinent usu ad divinam similitudinem ascendamus. Et hic quidem ersuum scopus est atque ordo, ut expressam hilosophi imaginem ante alias quasvis praecipiones auditoribus proponant. Aureorum autem ideo abent appellationem, quod, ut in versibus, optimi sint atque divini. Sic enim et auream aetatem licimus illam quae ex hominum aetatibus fuit optima, morum differentiam a metallorum inter se omparatione sumentes. Est quidem aurum pium quid nec terrae mixtura repletum, quemodum ei cognata et inferiora metalla, argentum, aes et ferrum, inter quae aurum ipsum ideo natura primas obtinet, quod solum praeter caetera ubiginem non contrahat; cum eorum singula in am catenus mutantur, quatenus terram participant. Rubigine ergo terrena pro materiae vitio amta hominum genus sanctum et castum moresque ab omni parte sceleris puri aureorum nomen ure obtinebant: sic sane et hi versus quam penius pulchri sint, aureorum et divinorum titulo

inscripti sunt. Neque enim partim pulchri sunt, partim minus pulchri, ut nonnulli aliorum, sed omnes pariter castitatem integritatemque ostendunt et ad divinam similitudinem evehunt Pythagoricæque philosophiæ scopum perfectissimum patefaciunt, ut in singulorum explicatione manifestum fiet. Ac primum quidem a primis ordiamur.

I. 1.

Immortales primum deos, ut lege dispositi sunt, venerare.

Cum virtutum omnium dux sit pietas, ut quae ad divinam causam referatur: merito praecipuum quoque de illa datum inter regulas his carminibus comprehensas primum locum tenet, oportere nos deos mundanos honorare secundum ordinem, quem una cum natura eorum creatoris lex instituit, quae illorum alios in sphaera prima collocavit, alios in secunda et in tertia alios; atque ita deinceps, donec caelestes orbis omnes completerentur. Eos enim illo ordine agnoscere et colere, quo a creatore et patre suo constituti sunt, est divinae legi obedientium et verum eis honorem tribuentium: atque ejusmodi de illis notiones habere, quibus eorum dignitatem nec nimis auageamus nec minnamus: sed eos existimare id

ὑπεραίρην τὴν ἀξίαν μῆτε ἀπολείπεσθαι ταύτης ἐν ταῖς περὶ αὐτῶν ἐννοίαις, ἀλλὰ τοῦτο αὐτοὺς εἶναι τίθεσθαι, ὃ γέγονασι, καὶ ταύτην ἔχειν τὴν τάξιν ἣν εἰλήχασιν, ἐπὶ τὸν δημιουργὸν αὐτῶν θεὸν ἀναφέρει τὸ σέβας, ὃν καὶ θεὸν θεῶν κυρίως ἂν εἴποι τις καὶ θεὸν ὑπατον καὶ ἀριστον. Τὴν δὲ ὄντως ἀξίαν τοῦ κοσμοποιοῦ καὶ ἀριστοτέχνα θεοῦ μόνως ἂν ἐξεύρομεν, εἰ καὶ θεῶν αἴτιον αὐτὸν καὶ ἀτρέπτων λογικῶν οὐσιῶν ποιητὴν θεσομένηα. Τούτους γὰρ νῦν ἀθανάτους θεοὺς ὠνόμασεν ὁ λόγος τοὺς αἰεὶ καὶ ὡσαύτως νοοῦντας τὸν δημιουργὸν θεόν, καὶ αἰεὶ πρὸς τὸ ἐκείνου ἀγαθὸν συντεταμένους, καὶ ἀπ' ἐκείνου τὸ εἶναι καὶ τὸ εἶ εἶναι ἀμερίστως καὶ ἀτρέπτως λαμβάνοντας, ὡς τῆς δημιουργικῆς αἰτίας αὐτοὺς ὄντας εἰκόνας ἀπαθείας καὶ ἀκακύντους. Πρέπει γὰρ τῷ θεῷ καὶ τοιαύτας ὑποστήσῃ αἰαυτοῦ εἰκόνας, καὶ μὴ πάσας τρεπτάς καὶ ἐμπαθείς τῇ εἰς κακίαν ὑποφορᾷ, οἷα εἰσιν αἱ ἀνθρώπωναι ψυχαί, τῶν λογικῶν φύσεων τὸ ἔσχατον οὔσαι γένος, ὡσπερ αὐτὸ ἀκρότατον ἦν νῦν τὸ τῶν ἀθανάτων θεῶν λεγόμενον γένος. Καὶ μῆποτε πρὸς ἀντιδιαστολήν τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν ἀθάνατοι θεοὶ οὗτοι ἐκλήθησαν, ὡς μὴ ἀποθνήσκοντες τὴν θεῖαν εὐζωίαν, μηδὲ ἐν λήθῃ ποτὲ γιγνόμενοι μῆτε τῆς αἰαυτῶν οὐσίας μῆτε τῆς τοῦ πατρὸς ἀγαθότητος. Τούτοις δὲ ἡ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ τοῖς πάθεσιν ὑπόκειται, ποτὲ μὲν

νοοῦσα τὸν θεὸν καὶ τὴν αἰαυτῆς ἀξίαν ἀπολαμβάνουσα, ποτὲ δὲ τούτων ἀποπίπτουσα. Διὸ καὶ εἰκότως καὶ θνητοὶ λέγοντο ἂν αἱ ἀνθρώπωναι ψυχαί, ὡς ἀποθνήσκουσαι ποτὲ τὴν θεῖαν εὐζωίαν τῇ ἀπὸ θεοῦ φυγῇ, καὶ ἀναβωσκόμεναι αὐτὴν πάλιν τῇ πρὸς θεὸν ἐπιστροφῇ, καὶ οὕτω μὲν ζῶσαι τὸν θεῖον βίον, ἐκείνος δὲ ἀποθνήσκουσαι, (ὡς οἷόν τε ἀθανάτου οὐσία θανάτου μοίρῃ μεταλαβεῖν,) οὐ τῇ εἰς τὸ μὴ εἶναι ἐκβάσει, ἀλλὰ τῇ τοῦ εἶ εἶναι ἀποπτώσει. Θάνατος γὰρ λογικῆς οὐσίας ἀθεῖα καὶ ἀνοια, οἷς ἐπεται καὶ ἡ περὶ τὸν βίον ἀμετρος τῶν παθῶν ἐπανάστασις. Ἐν γὰρ τῇ ἀνοίᾳ τῶν κριττικῶν ἀνάγκῃ βουλεύειν τοῖς χείροσιν ἐν ἐλευθερίᾳ αἰαυτῶν οὐκ οἶόν τε ἢ τῇ δι' ἀναμνήσεως εἰς νοῦν καὶ θεὸν ἐπιστροφῇ. Μεταξὺ δὲ τῶν οἰσιν λεγομένων ἀθανάτων θεῶν, καὶ τῶν θνητῶν, ὡς εἶπαμεν, θεῶν ἀνάγκῃ γένος τι εἶναι, τιμιώτερον μὲν ἀνθρώπου, καταδέεστερον δὲ θεοῦ, τῇ δι' αἰαυτοῦ μεμνητητι τὰ ἀκρα πρὸς ἀλλήλα συνάπτον, ὥστε τὸ πᾶν τῆς λογικῆς δημιουργίας αὐτὸ αἰαυτῶν συνδεέσθαι καλῶς. Τοῦτο δὲ τὸ μέσον οὔτε παντελῆ ἀγνοίαν τοῦ θεοῦ ἴσχει ποτὲ, οὔτε παντελῶς ἀκίνητον καὶ αἰεὶ ὡσαύτως διαμένουσαν γνῶσιν, ἀλλ' αἰεὶ μὲν γινώσκει, ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἐπιβάλλει, καὶ μᾶλλον ἐστὶν ὅτε καὶ ἔσται. Τῷ μὲν αἰεὶ γινώσκειν ἀναβίβηκε τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τῷ δὲ μὴ ἀτρέπτως μηδὲ ὡσαύτως αἰεὶ γινώσκειν

esse quod sunt, et eum ordinem obtinere, quem sortiti sunt, cultum ipsum ad eorum opificem deum referentium est, quem et deum deorum proprie quis dicat ac deorum summum et optimum. Præcellentis autem mundi artificis dei veram dignitatem ita solum deprehendemus, si eum et deorum causam et naturarum intelligentium atque immutabilium creatorem esse statuamus. Illos enim immortales deos carmen nunc appellat, qui semper atque eodem modo creatoris dei cognitionem retinent semperque in ejus bonitatem intenti sunt atque ab eo et vitam et felicitatem inseparabiliter et immutabiliter accipiunt, quippe qui ipsi sint opificis causæ imagines, perturbationum vitiorumque expertes. Decet enim Deum tales etiam sui imagines gignere: non autem omnes mutationibus et perturbationibus obnoxias, ex propensione in vitium; quales sunt animi humani qui naturarum ratione præditarum infimum genus sunt, sicut contra genus immortalium deorum nunc dictum est summum. Atque hi fortasse, ut ab animis humanis distinguantur, immortales dii nuncupantur, ut quibus divinæ vitæ felicitas non intereat nec suæ unquam naturæ aut paternæ bonitatis oblivio subrepat. His autem perturbationibus obnoxius est humanus animus qui deum aliquando cognoscit et dignitatem suam recuperat, aliquando autem his excidit; unde et

haud immerito mortales dii nuncupantur animi humani, quod aliquando, relicto deo, quod ad divinam vitæ beatitudinem attinet moriantur, atque ad deum revertendo ad eam recuperandam reviviscant, atque adeo hoc modo vitam divinam agant, illo autem, quoad immortalis natura mori potest, moriantur, non quod esse desinant, sed quod felici vita excidant. Nam rationalis naturæ mors est alienatio a deo et mente, unde etiam in vita sequitur vehemens affectuum seditio. In meliorum enim ignorantia deterioribus servire necesse est, a quibus non aliter liberari [rationalis natura] potest, quam ea quæ recordatione fit, ad mentem et Deum conversione. Inter deos autem qui immortales vocantur et mortales, uti diximus, deos necesse est genus quoddam homine superius, deo autem inferius sit, quod suo intervntu extrema inter se connectat, adeo ut totus rerum creatarum, quæ ratione præditæ sunt, cœtus ipse secum pulchre copuletur. Medium vero hoc genus nec deum prorsus ignorat unquam, nec omnino stabilem atque eandem semper ejus notitiam habet, sed semper quidem cognoscit, aliter autem atque aliter animum advertit, atque modo magis modo minus. In eo utique, quod semper Deum cognoscit humanum genus superat, eo vero quod non sine mutatione nec eodem semper modo cognoscit divino infe-

ἰδέθηκα τοῦ θεοῦ, φύσει μέσον ὑπάρχον καὶ οὔτε κοπιῆ βελτιωθὲν ἐξ ἀνθρώπου οὔτε ἀμελείᾳ ὑποδὸν θεοῦ εἰς τὴν μέσσην τάξιν. Πρῶτα γὰρ καὶ δευτέρα· τρίτα δὲ δημιουργὸς θεὸς ὑπέστησε φύσει διαφέρατα ἀλλήλων, καὶ μὴ συγγεόμενα πρὸς ἄλληλα, δὲ ἀρετῇ καὶ κακίᾳ τὴν τάξιν διαμείθοντα· ἃ δὲ ἑ' οὐσίαν ἐστῶτα ἀϊδίως τῇ συμπροελθούσῃ αὐτοῖς· εἰ κατὰ γένος διέστη καὶ ταῖς δημιουργικαῖς αἰτίαις ἄλογον ἐτάχθη. Ὡς γὰρ ἐκεῖ πρῶτα καὶ μέσα καὶ χατὰ τῆς παντελείου σοφίας ἡ τάξις ἔχει· (τοῦτο ῥέστιν αὐτῇ καὶ τὸ εἶναι τῇ σοφίᾳ, τὸ ἐν τάξει καὶ κειώτῃ προάγειν τὴν ποίησιν, ὥστε συνίεναι ἀλλήλικ σοφίαν καὶ τάξιν καὶ τελειότητα) οὕτω δὴ καὶ ἐν δε τῷ παντὶ τὰ πρὸς τὴν πρώτην νόσην τοῦ θεοῦ ὄμενα πρῶτα ἂν εἴη ἐν κόσμῳ, τὰ δὲ πρὸς τὴν μέση καὶ αὐτὰ μέσα, καὶ τὰ τῷ πέρατι τῶν νοήσεων ἰώτα τελευταῖα ἂν εἴη ἐν λογικοῖς. Ἔστι γὰρ πᾶς ἡ δὲ λογικὸς διάκοσμος μετὰ τοῦ συμπεφυκότος αὐτῷ ἰάρτου σώματος εἰκὼν ὄλου τοῦ δημιουργοῦ θεοῦ. Ἰς δὲ ἐκεῖ ἀκρότητος τὰ ἐν κόσμῳ πρῶτα ἀκήρατος ἰών, καὶ τῆς ἐκεῖ μεσότητος μέση εἰκὼν τὰ ἐνταῦθα ἰία, καὶ τοῦ πέρατος τῆς ἐκεῖ θεότητος τελευταῖα ἰών τὰ ἐν λογικοῖς τρίτα καὶ ἔσχατα. Τοῦτων δὲ ἰν τριῶν γενῶν τὸ μὲν πρῶτον ἀθανάτους θεοὺς ὁ ἰεὼν λόγος ἐσήμανε, τὸ δὲ μέσον ἡρώας ἀγαυοὺς, ἡ τὸ ἔσχατον δαίμονας καταχθονίους, ὡς μικρὸν ὑ-

στερον εἰσόμεθα. Νῦν δὲ ἐπὶ τὰ πρῶτα πάλιν ἐπανέλθωμεν. Τίς ὁ νόμος καὶ ἡ κατὰ τοῦτον τάξις καὶ ἡ πρὸς τὴν τάξιν ἀποδομένη τιμὴ; νόμος μὲν ὁ δημιουργικὸς νοῦς καὶ ἡ θεία βούλησις ἡ ἀϊδίως προάγουσα τὰ πάντα καὶ εἰς αἰε διασώζουσα, τάξις δὲ ἔννομος ἡ ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν ὄλων καὶ δημιουργοῦ τοῖς ἀθανάτοις θεοῖς συνεισελθούσα, καὶ ποιούσα ἐν αὐτοῖς τοὺς μὲν πρώτους, τοὺς δὲ δευτέρους. Εἰ γὰρ καὶ, ὡς ἐν παντὶ τῷ λογικῷ διακόσμῳ, τὴν ἀκρότητα ἔλαχον, ἀλλ' ὁμοίως ἐν ἑαυτοῖς ποικίλλονται καὶ εἰσιν ἄλλοι ἄλλων θεϊότεροι. Μήνυμα δὲ τῆς κατ' οὐσίαν αὐτῶν ὑπεροχῆς τε καὶ ὑποβάσεως ἡ τῶν οὐρανίων σφαιρῶν τάξις, κατ' οὐσίαν καὶ δύναιμι τὴν θέσιν διαλαχούσα, ὡς ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτῶν κείσθαι τὸν νόμον, καὶ τὴν τάξιν δημοτυῆ εἶναι αὐτῶν τῇ ἄξιᾳ. Οὐ γάρ, ὡς ἔτυχεν, ὑποστάντες ὑστερον διεκρίθησαν, ἀλλὰ τεταγμένοι προήλθον εἰς τὸ εἶναι, ὥσπερ ἐν ἐνὶ ζώῳ τῷ ὄλω οὐρανῷ διάφορα ὄντες μέρη καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα σύνταξιν ἐν τῇ κατ' εἶδος διαστάσει ἅμα καὶ συναφῇ ἀποσώζοντες, ὥστε μηδὲ ἐπάλλαξιν τῆς θέσεως αὐτῶν ἐπινοηθῆναι ποτε δύναισθαι εἰ μὴ μετὰ τῆς φθορᾶς τοῦ παντός· ἢν ἀδύνατον ἐπισυμβῆναι, ἔστ' ἂν ἢ τὸ πρῶτον αὐτῶν αἴτιον ἀμετάβλητον πάντη καὶ ἀτρεπτον, καὶ τὴν οὐσίαν τῇ ἐνεργείᾳ τὴν αὐτὴν κεκτημένον, καὶ τὴν ἀγαθότητα οὐκ ἐπίκτητον ἔχον, ἀλλ' οὐσιωμένην καθ' αὐτὴν καὶ δι' αὐτὴν τὰ πάντα πρὸς τὸ εἶναι παρά-

us est, quippe quod natura medium tenens eque profecta ex homine in statum meliorem rectum sit, neque negligentia ex deo in medium ordinem delapsum. Opifex enim deus prima et secunda et tertia procreavit naturam differentia, et sic inter se confusa, nec virtute et vitio ordinem mutans, quippe quæ substantiam perpetuam habentia per congenitum eis ordinem sinere distincta et pro ratione causarum creaturam disposita. Sicut enim ibi prima et media et ultima perfectissimæ sapientiæ ordo regit; (in hoc enim ipsa sapientiæ vis sita est, quod ea quæ sunt ordinate et perfecte progignit, adeo ut se mutuo comitentur sapientia et ordo et perfectio): sic sane et in hac rerum universitate ea quæ ad primam Dei cogitationem facta sunt prima in mundo habeantur, et quæ ad mediam media; ea vero quæ postremæ cogitationi assimilantur, sint a rationalibus ultima. Totus enim naturarum cœtus præditarum cœtus una cum incorrupto corpore eis cognato totius procreatoris Dei est imago. Ejus autem, quod ibi summum est, imago prima sunt ea quæ in mundo prima habentur atque ejus quod est illic medium, imago media sunt ea quæ locum medium hic obtinent; extremæ autem ibi divinitatis imago ultima sunt ea quæ in rationalibus tertia sunt et postrema. Ex his vero

tribus generibus id quod primum est, deos immortales hic appellat carmen, medium autem heroes illustres atque ultimum genios terrestres, ut paulo post videbimus. Nunc autem ad prima illa rursus revertamur. Quænam est lex ista et ei conveniens ordo, et quis honor secundum illum ordinem tributus? Lex quidem est mens opifex et voluntas divina quæ omnia perpetuo producit atque in æternum conservat: ordo autem legi congruus est is, qui a parente omnium et opifice simul cum diis immortalibus inductus est, et qui ex iis alios fecit primos, alios secundos. Quamvis enim illi, totius cœtus rationalis habita ratione, primas nacti sint, inter se tamen variantur, et sunt alii aliis diviniore. Eos autem natura inter se et superiores esse et inferiores, indicio est ordo ille cœlestium orbium, pro singulorum natura et potestate ita institutus, ut in eorum natura posita sit lex, et ordo ipse eorum dignitati sit cognatus. Non enim fortuito editi atque orti postea discreti sunt, sed ordine collocati atque distincti existere cœperunt, ut cœli totius, tanquam animantis unius, diversæ essent partes, atque conjunctionem inter se conservarent, dum secundum species separantur simul et connectuntur, adeo ut nulla situs eorum mutatio unquam excogitari possit, nisi cum universi interitu, qui accidere nequit, quam-

γον. Αἰτία γὰρ τῆς τῶν πάντων ποιήσεως αὐτῷ οὐδεμία ἄλλη πρόσεσιν εὐλογος πλὴν τῆς κατ' οὐσίαν ἀγαθότητος. Ἀγαθὸς γὰρ ἦν, φησὶν ἀγαθῶ δὲ οὐδεὶς παρὶ οὐδενὸς οὐδέποτε ἐγγίνεται φθόνος. Αἱ δὲ παρὰ τὴν ἀγαθότητα λεγόμεναι αἰτίαι τῆς δημιουργίας τοῦδε τοῦ παντός ἀνθρωπίναις μᾶλλον περιστάσεσιν ἢ τῷ θεῷ πρόπουσιν. Ἀγαθὸς δὲ ὢν τὴν οὐσίαν ὁ θεὸς τὰ μάλιστα ὠμοιομενά αὐτῷ πρῶτα φύσει προήγαγε, καὶ δεύτερα, τὰ τὴν μέσῃ ὁμοιότητα πρὸς αὐτὸν κεκτημένα, τρίτα δὲ καὶ ἔσχατα πάντων τῶν ἰουκώτων αὐτῷ τὰ πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν μάλιστα ὑφειμένα. Τῇ δὲ οὐσίᾳ τῶν γινομένων σύνδρομος ἦν ἡ τάξις, ὥστε τὸ φύσει κρείττον προτεταγμένον εἶναι τοῦ καταδεστέρου ἐν τε τοῖς ὄλοις γένεσιν καὶ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον γένος τὴν κατ' εἶδος ὑπόθεσιν κεκτημένους. Οὐ γὰρ τύχαις ἐκληροῦτο τὴν τάξιν τὰ πάντα, οὐδὲ προαιρέσεων μεταβολαῖς, ἀλλὰ νόμοις δημιουργικοῖς διάφορα προήγετο, καὶ τὴν τάξιν ἀνάλογον ταῖς τῶν φύσεων ἀξίαις ἐλάττανε. Διὸ τὸ νόμῳ ὡς διακρίνεται, τίμα οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἀθανάτων θεῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν ἢ ῥῶων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν κοινῶς ἀκουστέον. Ἔστι γὰρ πᾶσι τοῖς εἰδῶν ἐν ἐκάστῳ γένει καθ' ὑπερχῆν καὶ ὑπόθεσιν τεταγμένον. Τοιαύτη μὲν ἡ φύσις τῶν λο-

γαθῶν οὐσιῶν καὶ ἡ τάξις. Τίς δὲ ὁ νόμος καὶ τούτῳ ἐπομένη τιμῆ; Πάλιν λέγομεν, ὅτι νόμος ἐστὶ ἡ ἀρετὸς τοῦ θεοῦ δημιουργικῆ ἐνέργεια, ἡ γινώσκουσα τὰ θεῖα γένη καὶ τάττουσα εἰδίως καὶ ἀμεταδιδάσκουσα ἢ δὲ σύμφωνος τῷ νόμῳ τιμῆ ἢ τῆς οὐσίας ἐπὶ τῶν τιμωμένων γνώσις καὶ ἡ πρὸς αὐτὰ κατὰ ὁμοίωσιν ἐξομοίωσις. Ὁ γὰρ ἀγαθὸς τις, καὶ μιμητὴς θεῶν αὐτῷ ὅσον τε καὶ τιμῆν κοιμῆται τοῦ ἀνακείνου τῶν ὑπ' ἐκείνου προτεινομένων ἀγαθῶν ὑποσχῆν. Οὐ γὰρ τιμῆσεις τὸν θεὸν ἀριστα διδοῦς τι αὐτῷ, ἀλλ' ἀξίος τοῦ λαβεῖν τὰ παρ' ἐκείνου γινόμενος. Ὡς γὰρ φασὶν οἱ Πυθαγόρειοι, τιμῆσεις τὸν θεὸν ἀριστα, ἐπὶ τῷ θεῷ τὴν διάνοιαν δρομώσης καὶ, ὅστις τιμῆ τὸν θεόν, ὡς προσδεόμενος, οὗτος ἄλλοθεν οἰόμενος ἐκτετῆται τοῦ θεοῦ εἶναι κρείττον καὶ, ἡ τῶν προσφερομένων πολυτέλεια τιμῆ εἰς θεὸν οὐ γίνεται, εἰ μὴ μετὰ τῷ ἐνθεῷ φρονήματος προσάγοιτο. Δῶρα γὰρ καὶ διπολλαὶ ἀφρόνων, πυρὸς τροφῆ καὶ ἀναθήματα, ἱερῶν οὐλοὶς χορηγία. Τὸ δὲ ἐνθεὸν φρόνημα, διακριτικὸν ἡδρασμῶν, συνάπτει θεῷ. Χωρεῖν γὰρ ἀνάγκη τὸν θεὸν πρὸς τὸν θεοῖον ὅθεν καὶ μόνος ἱερῶν ὁ σὺς λέγεται, μόνος θεοφιλῆς, μόνος εἰδὸς εὐξασθαι. Μόνος γὰρ οἶδε τιμῆν ὁ τὴν ἀξίαν μὴ συγγίαν τῶν τιμωμένων, καὶ ὁ προηγουμένως ἱερῶν ἐκτετῆται προσάγειν,

diu prima eorum causa manet immutabilis prorsus et constans ac naturam eadem agendi vi præditam obtinet atque bonitatem possidet, non adventitiam, sed per se inherentem et propter eam universa generat. Nulla enim alia justa causa rerum omnium creandarum ipsi Deo est præter naturalem bonitatem. *Erat enim, inquit, bonus; in bonum autem nulla unquam de ulla re cadit invidia.* Quæ vero aliæ præter bonitatem creandæ universitatis hujus causæ dicuntur, humanæ conditioni potius quam Deo conveniunt. Deus vero quum natura bonus sit, illa quæ maxime ipsi essent assimilata, naturâ prima produxit; secunda autem ea quæ mediam similitudinem obtinerent, tertia vero et omnium ipsi similitum postrema, illa quæ a divina similitudine essent maxime remota. Substantiæ autem rerum creaturæ comes erat ordo, ut id quod naturâ præstantius esset inferiori præponeretur, tum in totis generibus, tum in speciebus, quæ singulis generibus subsunt. Non enim fortuito universa ordinem suum sortita sunt, neque pro arbitrii sui varietate, sed ex creationis legibus diversa generabantur congruæque naturarum dignitati ordine disponebantur. Quamobrem illud *uti lege dispositi sunt venerare*, non solum de diis immortalibus, sed et de illustribus heroibus humanisque animis communiter est intelligendum. Nam sub

unoquoque genere multæ sunt species superioris atque inferioris ordinatæ. Hujusmodi igitur est generum rationalium natura atque ordo. Quæ vero est lex et quis legitimus honos? dicimus rursus legem esse immutabilem illam Dei creatricem potentiam quæ divina genera gignit eaque æternæ immutabilique ordine disponit: honorem autem legi congruum esse essentiæ illorum quæ honoratur notitiam et eorum quoad possumus imitationem. Quod enim quis admiratur, id etiam, quod potest, imitatur; atque eum cui nihil deest honorat accipiendo bona, quæ ille porrigit. Non enim Deum honorabis, si dederis ei aliquid, sed si te dignum præstiteris qui ab eo data accipias. Nam, uti ajunt Pythagorei, *Deum honorabis optime, si Deo flas mente similis.* Et quisquis Deo tanquam egeni honorem tribuit, is imprudens se Deo superiores facit. Et magno oblatarum rerum pretio non honoratur Deus, nisi pio animo offerantur: *munerum enim ac sacrificia stultorum sunt ignis pabulum et donaria sacrilegorum præda.* Pia vero mens firmiter fundata Deo nos conjungit: *simile enim ad simile necessario fertur;* unde et *solus sapiens sacerdos, solus Deo gratus, solus precandi gnarus* dicitur. Is enim solus honorare scit, qui honoratorum dignitatem non confundit, et qui se ipsum primum hostiam offert suumque animum divinum simulacrum facit et mentem suam templi instar ad di-

ἢ ἀγαλμα θεῶν τεκταίνων τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, καὶ ὄν εἰς ὑποδοχὴν τοῦ θεοῦ φωτὸς τὸν ἑαυτοῦ κατακλύων νοῦν. Τί γὰρ τοιοῦτον προσάξει ἀπὸ τῶν μέσῳ κειμένων ὑλῶν, ὃ τῷ θεῷ προσφυῆς ἀγαλμα γάστῃ ἢ δῶρον ἐνοῦσθαι αὐτῷ δυνάμενον; ἢ δὲ ἐπὶ ἰς λογικῆς οὐσίας καθαρθεΐσης συμβαίνει ἀνάγκη. κ γὰρ οἱ αὐτοὶ ἄνδρες φασί, ψυχῆς καθαρᾶς τόπον κειότερον ἐπὶ γῆς θεὸς οὐκ ἔχει· οἷς καὶ ὁ Πύθιος μφέρεται, λέγων·

εὐσεβῆσιν δὲ βροτοῖς γάνυμαι τόσον, ὅσον ἄλύμκω.

ἰσεβῆς δὲ ὃ τὴν θεῖαν ἐπιστήμην ἔχων καὶ τὴν ἑαυτοῦ πλείωσιν ὡς τιμὴν ἀρίστην προσάγων τοῖς τῶν ἀγαθῶν αἰτίοις, τῇ σπουδῇ τῆς κτήσεως πρὸς τοὺς χορηγεῖν ἐφυκότας ἐπιστρεφόμενος, καὶ τῷ λαμβάνειν τὰ γὰθὰ δύνασθαι τιμῶν τοὺς ἀεὶ διδόντας αὐτά. Ὁ ἢ ἄλλως τιμᾶν τὸ θεῖον προαιρούμενος, καὶ μὴ δι' αὐτοῦ, παρανώλιμα τῆς ἔξωθεν εὐπορίας ποιεῖται τὴν τιμὴν, οὐκ οἰκείαν ἀρετὴν προσφέρων, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν κτὸς αὐτῷ ἀφοσιούμενος. Ταῦτα δὲ οὐδὲ σπουδαίως ἠδὲ λαμβάνειν ἠδὲ μὴ μετὰ τῆς ἀρίστης διαθέσεως ἰδόμενα. Τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ τοῦ Πυθίου πάλιν ἀπόθεγμα. Πρὸς γὰρ τὸν ἑκατόμβας θύσαντα μὴ μετ' ἰσεβοῦς γνώμης, καὶ πυνθανόμενον πῶς εἴη προσδελεγμένος τὰ παρ' αὐτοῦ δῶρα ἀπεκρίνατο·

ἀλλὰ μοι εὐαθε χόνδρος ἀγακλυτοῦ Ἑρμοῦνος,

τὸ εὐτελέστατον προκρίνων τῆς τοσαύτης πολυτελείας, ὅτι δὲ θεοσεβεῖ γνώμη κεκόσμητο. Μετὰ ταύτης γὰρ πάντα θεοφιλή· καὶ ἄνευ ταύτης οὐδὲν θεῷ φίλον ἂν ποτε γένοιτο. Καὶ τὰ μὲν περὶ θεοσεβείας καὶ διοσίτητος ἱκανῶς ἐν τῷ παρόντι ἠλέκται. Ἐπειδὴ δὲ τὸν νόμον τῆς τοῦ παντὸς διατάξεως ἀτρεπτος φρουρὰ διατηρεῖ, καὶ τῆς φρουρᾶς ταύτης φύλακα τοῖς παλαιοῖς ἔθος ἦν δι' ἀποβήτων ἔρπον ὀνομάζειν, εἰκότως ἐφεξῆς τοῖς προειρημένοις ὡς ἀκλόουθον ἐπάγει δόγμα τὸ περὶ τοῦ ἔρκου παράγγελλμα.

II. 2.

----- καὶ σέβου ἔρκον -----

Νόμον ἐν τοῖς προτέροις ἀπεξηνάμεθα τὴν ἀεὶ ὡσαύτως ἔχουσαν ἐνέργειαν τοῦ θεοῦ, τὴν ἀδιδως καὶ ἀτρέπτως τὰ πάντα πρὸς τὸ εἶναι παράγουσαν. Ὁρκον δὲ νῦν ἐπομένως ἂν τῷ νόμῳ λέγομεν τὴν ἐν ταυτότητι τὰ πάντα διητηροῦσαν αἰτίαν καὶ οὕτως αὐτὰ βεβαιουμένην, ὡς ἐν ἔρκου πίστει κρατούμενα καὶ διασώζοντα τοῦ νόμου τὴν τάξιν, ὥστε ἀποτέλεσμα τοῦ δημιουργικοῦ νόμου εἶναι τὸ ἀπαράβατον τῆς ἐν τοῖς δημιουργηθεῖσιν εὐταξίας. Τὸ γὰρ διαμένειν τὰ πάντα, νόμῳ ὡς διακείται, προηγούμενον ἔργον ἂν εἴη τοῦ ἔρκου τοῦ θεοῦ, ὅς ἐν μὲν τοῖς ἀεὶ νοοῦσι τὸν θεὸν μάλιστά τε καὶ ἀεὶ διασώζεται· ἐν δὲ τοῖς ποτὲ μὲν

vinum lumen suscipiendum præparat. Quid enim tale de materiis in medio positis adhibebis, unde Deo conveniens simulacrum facias aut donum, quod cum eo copulari queat? Quippe hæc in rationali natura casta et purgata contingere necesse est. Nam, ut iidem viri dicunt, *non habet Deus in terris locum puro animo sibi aptiorem*: quibus et ipse Pythius astipulatur dicens:

Pis vero hominibus tantum gaudeo, quantum cæle.

Pius autem is est, qui divina scientia præditus suam perfectionem, tanquam honorem præstantissimum, bonorum auctoribus offert, et illa adipiscendi studio ad eos qui suppeditare queunt, se convertit, atque se ipsum ad bona accipiendâ idoneum reddendo eos honorat qui illa perpetuo largiuntur. Quisquis autem honorem Deo aliter exhibere vult quam per se ipsum, is in bonorum externorum sumtu honorem ponit, non suam ei virtutem offerens, sed ex iis quæ extra sunt aliqua dicans consecransque. Hæc vero accipere ne viro quidem probo jucundum est, nisi a donantis animo optime affecto proficiscantur. Ejusmodi autem est et alterum Apollinis effatum. Fi enim qui animo haud pio hecatombas sacrificaverat, querenti, quam accepta illi sua essent dona, respondit:

At mihi farra placent prænobis Hermionei,

id utique quod erat vilissimum tantæ magnificentiæ præponens, quod mentis pietate ornaretur. Hæc enim si adsit, Deo grata sunt omnia, nihil autem omnino ei acceptum si hæc desit. Atque hæc quidem de pietate in Deum et sanctitate in præsens dicta sufficiant. Quandoquidem vero legem, qua universa ordinamur, constans tuetur custodia, atque veterum mos erat, custodiæ hujus custodem mystice nominare ἔρκον, merito iis quæ dicta sunt veluti consequens dogma hoc de jurejurando præceptum subjungit.

II. 2.

Et cole jusjurandum.

Legem in superioribus Dei actionem illam esse docuimus, quæ eodem semper modo se habet atque perpetua et immutabili ratione res omnes procreat. Jusjurandum vero nunc, quatenus legem comitatur, causam illam dicamus, quæ omnia in eodem statu conservat, atque ea ita arcte continet, quasi jurisjurandi fide obstricta legis ordinem observent, adeo ut recti ordinis in rebus creatis constantia sit effectus legis creatricis. Nam ut omnia permaneant, sicut lege disposita sunt, primarium est opus divini jurisjurandi; quod qui-

νοῦσι ποτὲ δὲ ἀφισταμένοις τῆς θείας γνώσεως καὶ ὁ ὄρκος ὁμοίως παραβαίνεται μὲν ὑπὸ τῶν ἀφισταμένων, αὐθις δὲ τηρεῖται ὑπὸ τῶν πρὸς τὴν θεϊαν ἐπιστροφὴν ἀναγομένων. Ἡ γὰρ τήρησις τῶν θεϊῶν νόμων ὄρκος νῦν λέγεται, ᾧ δέδεται καὶ ἀνήρηται πάντα πρὸς τὸν δημιουργὸν θεὸν τὰ γινώσκειν αὐτὸν πεφυκότα· ὦν τὰ μὲν αἰεὶ ἐχόμενα αὐτοῦ αἰεὶ σέβει τὸν ὄρκον, τὰ δὲ ἀφισταμένα ποτε, τότε καὶ περὶ τὸν ὄρκον ἀσεβεῖ, οὐ μόνον τοῦ θείου νόμου τὴν τάξιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ θείου ὄρκου τὴν πίστιν παραβαίνοντα. Τοιοῦτος μὲν οὖν ὁ τοῖς λογικοῖς γένεσις ἐνοουσιωμένος ὄρκος, ἔχεται τοῦ πατρὸς αὐτῶν καὶ ποιητοῦ, καὶ μὴ παραβαίνειν μηδὲ ἀμῆ τοὺς ὑπ' ἐκείνου διορισθέντας νόμους ἀναγκάζων. Ὁ δὲ ἐν ταῖς κατὰ τὸν βίον ἀναστροφαῖς ὄρκος ἔχως ἐστὶν ἐκείνου, πρὸς ἀλήθειαν ἀπευθύνων τοὺς δεόντως αὐτῷ χρωμένους. Τὸ γὰρ ἀμφίβολον τῆς ἀνθρωπίνης προαιρέσεως εἰς βεβαιότητα μεταρρυθμίζει, καὶ μένειν ἐπὶ τῆς ταυτότητος ἀναγκάζει ἐν τε λόγοις καὶ ἔργοις, τοῦτο μὲν τῶν γεγενημένων τὸ σαφὲς ἐκφάνων, τοῦτο δὲ τῶν μελλόντων γενήσεσθαι τὸ βέβαιον ἀπαιτῶν. Διὰ ταῦτα δὴ καὶ μάλιστα σέβασθαι προσήκει τὸν ὄρκον, τὸν μὲν κατ' οὐσίαν προὔπαρχοντα, διὰ τὴν τῆς αἰδιότητος φρουρὰν, τὸν δὲ ἀνθρώπινον καὶ τοῖς ἐν βίῳ πράγμασιν ἐπίκουρον ὡς εἰκόνα ἐκείνου, καὶ μετ' ἐκείνου βεβαιότητος καὶ ἀληθείας γενόμενον ἡμῶν πρύτανιν, καὶ τῶν καλλίστων ἡθῶν πληροῦντα τοὺς σέβειν αὐτὸν

μαμαθηκότας. Σέβας δὲ ὄρκου μόνον ἂν εἴη ἡ τήρησις τῶν ὁμοιοσμένων, ὅσον ἐφ' ἡμῖν, ἀπαρκαπόδιστος ἢ πρὸς τὸ μόνιμον καὶ ἀληθευτικὸν τῆς θείας ἔξεως τὴν ἐκουσίω ἀνάγκη τοὺς σέβοντας τὸν ὄρκον συναρμολοῦσα. Καὶ ἡ μὲν πρώτη καὶ ἀπόβητος εὐορκία, οὐ τῆς εἰς θεὸν ἐπιστροφῆς, αὐθις ἀναλαμβάνεσθαι πέφυκε τοῖς ταῖς καθαρτικαῖς ἀρεταῖς τὴν παρεχέσασιν ἰωμένοις τοῦ θείου ὄρκου· ἡ δὲ βιωτικὴ εὐορκία ταῖς πολιτικαῖς ἀρεταῖς διασώζεται. Μόνοι γὰρ εἰ τὰς ἀρετὰς ταύτας κεκτημένοι καὶ εὐορκεῖν ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον δύνανται· ἡ δὲ κακία μήτηρ ἐπιορκίας τῶν ἀσεβῶν τοῦ ἡθους τὸν ὄρκον καταπατοῦσα. Πῶς γὰρ ἂν ὁ φιλοχρήματος ἢ πρὸς ἀργυρίου λήψιν ἢ ἀπόδοσιν εὐορκός ποτε γένοιτο; πῶς δὲ ὁ ἀκολαστος ἢ ὁ δειλὸς ἐμμένῃ τοῖς ὄρκοις; καὶ οὐχ ὅπου δ' ἂν ἐκάτερος αὐτῶν οἰηθῆ πλεον τι ἔξειν, ἐν οἷς ἐστὶν ἡττων, ἐνταῦθα τὸ σέβας τῶν ὄρκων ἀποδύσεται, θνητὰ καὶ ἐπίκτητα τῶν θεϊῶν ἀγαθῶν ἀνταλλακτόμενος; Οἷς δὲ καλῶς τῶν ἀρετῶν ἐνίδρυται κτήμα, τούτοις εὖ καὶ τὸ σέβας τῶν ὄρκων διασώζεσθαι πέφυκε. Μελέτη δὲ ἀρίστη τοῦ τηρεῖν τὸ περὶ αὐτὸν σέβας τὸ μὴ πυκνῶς μηδὲ ὡς ἔτυχε χρῆσθαι τῷ ὄρκῳ, μηδὲ ἐπὶ τοῖς παρατυχοῦσι, μηδὲ εἰς ἀναπλήρωσιν λόγου, μηδὲ εἰς πίστιν διηγῆματος, ἀλλ' ὡς οἶόν τε τηρεῖν αὐτοῦ τὴν χρεῖαν ἐν τοῖς ἀναγκαῖοις τε ἔμα καὶ τιμίοις, καὶ τότε, ὅτε μηδεμίᾳ ἄλλῃ τῶν τοιούτων σωτηρία παρα-

dem inter Dei semper intelligentes maxime ac perpetuo servatur : inter intelligentes aliquando, aliquando vero a divina cognitione abscedentes ipsum quoque jusjurandum similiter ab his violatur qui abscedunt, contra vero ab illis qui ad Deum denuo revertuntur conservatur. Namque divinarum legum observatio nunc jusjurandum dicitur, quo cuncta illa cum Deo opifice colligantur et connectuntur, quæ ad eum cognoscendum nata sunt : quorum ea quæ semper illi adhærent, jusjurandum semper colunt, ea vero quæ recedunt aliquando, jurisjurandi etiam religionem tum abjiciunt, non solum divinæ legis ordinem, sed divini etiam jurisjurandi fidem violantia. Tale igitur est jusjurandum generibus ratione præditis natura insitum, ut patri suo et creatori semper adhærere ac leges ab eo constitutas nullo modo migrare cogat. Hujus vero jurisjurandi vestigium est illud quod in vitæ commercii usurpatur, quod homines rite eo utentes ad veritatis normam dirigit. Consilia enim hominum cum incerta sunt ad certam rationem et constantiam revocat eosque in eodem proposito manere cogit, cum in dictis, tum in factis; partim præteritorum veritatem demonstrans, partim futurorum constantiam certamque fidem exigens. Atque ob has quidem causas maxime colendum est jusjurandum,

illud quidem natura prius quia perennitatis est custos, humanum autem quod in rebus humanis auxilio est, quia prioris imaginem referens post illud constantiam atque veritatem tuetur eosque moribus optimis instruit qui ipsum colere didicerunt. Jurisjurandi vero cultus unicus est inviolata eorum quæ jurantur, quantum in nobis est, custodia, quæ eos qui jusjurandum colunt voluntaria quadam necessitate ad divini habitus constantiam et veritatem componit. Prima vero illa et mystica jurisjurandi sanctitas per conversionem ad Deum rursus potest recuperari ab iis qui virtutibus lastralis divini jurisjurandi violationem sanant; jurisjurandi autem, quod in hujus vitæ rebus versatur, sanctitas civilibus virtutibus conservatur. Soli enim ii qui has virtutes possident, sancte etiam jurare in hujus vitæ rebus possunt : perjuri vero parens est vitium quod morum inconstantia jusjurandum contemnit. Quo enim pacto ille qui divitias amat, in pecunia vel accipienda vel reddenda jurisjurandi sanctitatem servare possit? quove modo is qui incontinens est aut timidus in jurejurando perstabit? ac non potius eorum uterque, ubicunque superiorem se fore putaverit in iis, in quibus inferior est, jurisjurandi religionem deposita, mortalia et caduca cum divinis bonis commutabit? At quibus virtutum firma est

ραίνεται, εἰ μὴ διὰ μόνης τῆς ἐκ τοῦ ὄρκου ἀληθείας. Ἔσται δὲ ταῦτα πιστὰ τοῖς ἀκούουσιν, εἰ τὸν τρόπον σύμφωνον τοῦ ὄρκου παρεχόμεθα, καὶ μηδεμίαν ὑπόψιν καταλείπομεν, ὡς ἄρα ποτὲ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων φανεῖ τι μείζον ἡμῖν ἀληθείας, εἴτε ἀνομήτοις, εἴτε καὶ ἰσχυροῦσι. Τὸ δὲ σέβου ὄρκον οὐ μόνον εὐορκεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀπέχεσθαι ὄρκου παρεγγυῆ. Οὕτω γὰρ ἂν τηρήσαιμεν τὸ εὐορκεῖν, εἰ μὴ καταχρησόμεθα τοῖς ὄρκοις. Καὶ γὰρ ἐν τῇ συνεχείᾳ τοῦ ἰσχυροῦ βραδύως ἂν μεταπέσοι τις εἰς ἐπιπορίαν φειδοῖ δὲ τήρησις ἔπεται. Ἡ γὰρ οὐκ ὁμείται, ἢ ὅταν ἰσχυροῦσι εὐορκήσῃ· καὶ οὔτε ἂν ὑπὸ συνήθειας προδράμοι ἢ γλῶσσοι, οὔτε ὑπὸ παθῶν ἀκρατείας ἢ διάνοια σφαλεῖ. Τὴν μὲν γὰρ ὁ τρόπος ὀρθώσῃ χρηστὸς ὢν, τὴν δὲ τὸ ἔθος τῆς ἀποχῆς τοῦ ἰσχυροῦ. Πρέπει δὲ τῇ προσηρμημένῃ τιμῇ τῶν θεῶν ἢ εὐορκία, ὡς αἰετὸς ἀσφάλτος καὶ ὄπαδος τῆς εὐσεβείας· καὶ γὰρ καὶ ὁ ὄρκος τοῦ θεοῦ νόμου ἦν φύλαξ κατὰ τὴν τοῦ παντός διακόσμησιν. Τίμα οὖν τὸν νόμον ἐπόμμενος αὐτοῦ τῇ διατάξει, καὶ σέβου τὸν ὄρκον τῷ μὴ προχέειν αὐτῷ καταχρησθῆναι, ἢ ἐπιπορίᾳ εὐορκεῖν ἐκ τοῦ μὴ ἐπιπορίᾳ ἰσχυροῦ. Μέρος γὰρ οὐ μικρὸν ἐστὶ τῆς εὐσεβείας ἢ εὐορκία. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου γένους τῶν κρι-

τῶνων καὶ τοῦ θεοῦ νόμου τοῦ τῆς τάξεως ἡγουμένου καὶ τοῦ συνεπομένου ὄρκου τῷ νόμῳ τοσαῦτα· ὅτι δὲ καὶ τὸ μετὰ θεοῦ γένος, ὃ ἔφαμεν ἀγγελικὸν εἶναι, δευτέρως χρὴ τιμᾶν ἐπάγει.

III. 2.

— — — ἐπειθ' ἤρωας ἀγαλούς.

Οὗτοι ἦσαν τὸ μέσον γένος τῶν λογικῶν οὐσιῶν, οἱ μετὰ θεοῦ τοὺς ἀθανάτους τὴν ἐφεξῆς πληροῦντες χώραν προηγοῦνται τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ συνάπτουσι δι' ἑαυτῶν τὰ ἔσχατα τοῖς πρώτοις. Τούτοις οὖν, ὡς δευτέροις, τὴν δευτέραν τιμὴν ἀποδίδοναι χρὴ, προσυπακούοντας καὶ ἐπ' αὐτῶν τὸ τίμα νόμῳ ὡς διακρίνεται. Ἡ γὰρ ὅλη δύναμις τῆς τιμῆς ἐν τῇ γνώσει τῆς οὐσίας τῶν τιμωμένων κείται· ἀφ' ἧς καὶ τὸ τῶν δεόντων εἰπεῖν τι ἢ πράξαι πρὸς τὰ τιμώμενα εὖ καὶ καλῶς ἐξευρίσκαται. Πῶς γὰρ ἂν διαλεχθεῖ τις εἰς ἀγνοσί; πῶς δὲ δῶρον προσάξει τούτοις, ἢ τὴν ἀξίαν οὐκ εἶδεν; Ἡ πρώτη οὖν καὶ ὄντως τιμῆ, καὶ ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν ἢ ὀνίων, ἐστὶν ἡ τῆς οὐσίας αὐτῶν καὶ τῆς τάξεως γνώσις καὶ ἡ τῆς παρεπομένης ἐνεργείας καὶ εἰς τὸδε τὸ πᾶν διατεινούσης συντελείας εἶδη-

possessio, ab iis etiam sancte conservatur jurisjurandi religio. Optima autem conservandæ jurisjurandi reverentiæ ratio erit, si nec crebro, nec temere, nec quibuslibet in rebus, nec ad sermonis complementum nec ad narrationis confirmationem eo utamur, sed quantum possumus illud in necessariis tantum atque majoris momenti rebus adhibeamus, idque tunc, cum earum nulla salus alia, quam ex sola veritate jurejurando confirmata apparet. Invenient vero hæc fidem apud auditores, si mores ostendamus jurijurando convenientes, nec ullum suspicionis locum relinquamus, rerum quidquam humanarum, sive injuratis sive juratis pluris aliquando esse quam veritatem. Hoc utique præceptum, *jusjurandum cole*, nobis non solum n̄ sancte juremus, sed ut et a jurejurando abstinemus, injungit. Sic enim semper sancte jurabimus, si jurejurando non abutamur. Is enim qui crebro jurat in perjurium facile prolabi possit: rariorem vero ejus usum sequitur observatio. Aut enim quis non jurabit, aut quum jurat, sancte jurabit, et ita, ut neque consuetudine lingua menti præcurrat, nec mens affectuum intemperantia pervertatur. Hanc enim morum probitas corriget, illam autem consuetudine jurisjurandi abstinentia. Honori autem deorum, de quo superius dictum, convenit jurisjurandi sanctitas, ut quæ pietatis cognata comesque sit perpetua, quandoquidem et ipsum jusjurandum divinæ legis custos fuit in custodienda rerum universitate.

Legem igitur reverere, instituta ejus observando, et jusjurandum cole, temerarium ejus abusum vitando, ut raro jurisjurandi usu sancte jurandi morem obtineas. Pars enim non exigua pietatis est jurisjurandi sancta observatio. Hactenus vero de primo superiorum genere et de divina lege, quæ ordini præest, et de jurejurando, quod legem comitatur. Porro autem carmen docens proximum quoque diis genus, quod nos secundum diximus, secundo loco honorandum esse, adjicit.

III. 2.

. deinde heroes illustres.

Hi sunt medium illud genus naturarum intelligentium, qui secundum a diis immortalibus locum tenentes humanam naturam præcedunt primisque ultima interventu suo connectunt. His igitur, ut secundis, secundum honorem tribuere debemus, de iis quoque intelligentes illud *venerare, uti lege dispositi* sunt. Tota enim vis honoris posita est in naturæ eorum qui honorantur cognitione, unde quid dicere vel facere oporteat ratione habita eorum, quibus honorem tribuimus, recte et ordine ducitur. Quo enim pacto quis sermonis commercium cum iis habeat quos ignorat? quomodo vero illis munera offeret, quorum dignitatem nescit? Primus igitur et verus honos etiam, quod ad illustres heroes attinet, est eorum non solum naturæ et ordinis scientia, sed etiam actionis inde

σις. Συμμέτρως δὲ καὶ ταῖς οὐσίαις ἐπὶ πάντων ποιῆσθαι δὲ τὴν τιμὴν τοῦτο δὲ ἀπὸ τῆς περὶ αὐτὰς ἐπιστήμης παραγίνεται. Ὅταν γάρ, ὡς ἕκαστα φύσεως ἔχει καὶ τάξεως, διαγνώμεν, τότε καὶ ἐπομένως τῷ νόμῳ τὴν τιμὴν αὐτοῖς ἀποδώσομεν. Τιμήσομεν δὲ οὐδὲν τῶν χειρόνων τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας, ἀλλὰ μόνον προηγουμένως μὲν τὰ φύσει κρείττονα, καὶ τὰ ἴσα δέ, ἀρετῆς ὑπεροχῇ κοσμηθέντα. Ἔστι δὲ τῶν φύσει κρείττωνων πρῶτιστος καὶ ἀριστος ὁ δημιουργὸς θεός, ἀσυγκρίτως τῶν πάντων προτιμώμενος. Τῶν δὲ ἐν κόσμῳ πρῶτοι οἱ ἀπ' αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτόν, ἀτρέπτως αὐτὸν νοοῦντες καὶ ἀπαθῶς ἐνεκονιζόμενοι τὴν ἀπὸ τῆς δημιουργικῆς αἰτίας εἰς αὐτοὺς κατιούσαν τῶν ἀγαθῶν μετουσίαν· οὗς ὁ παρὼν λόγος ἀθανάτους θεοὺς προσεῖπεν, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκουσιν οὐδὲ ἀποβάλλουσι τὴν πρὸς τὸν θεὸν ὁμιώσιν, ἀλλ' αἰεὶ καὶ ὡσαύτως ἐν αὐτῇ διαταλοῦσι. Μῆσοι δὲ οὐσίᾳ καὶ τιμῇ οἱ νῦν λεγόμενοι ἥρωας ἀγαθοί, αἰεὶ μὲν νοοῦντες τὸν δημιουργὸν καὶ τῇ παρ' αὐτοῦ εὐζωίᾳ καταλαμπόμενοι, οὐχ ὡσαύτως δὲ οὐδὲ ἀτρέπτως. Ἐν γὰρ τῷ μέσῳ ἠνώσθαι πρὸς τὸν θεὸν καὶ τροπὴν ἀκάκυντον ἐπιδεχόμενοι ἄλλοτε ἄλλαις ἐπιβολαῖς περὶ αὐτὸν χορεύουσι καὶ τὴν μετὰβλητον καὶ ἠνωμένην θεωρίαν τῶν πρῶτων τῇ ἑαυτῶν πεπλη-

θυμένη γνώσει διαίρουσι τὰ ἅμα καὶ συνάγουσιν πέρατα τῆς ἐκείνων ἐποπτείας ἀρχὰς τῆς ἑαυτῶν γένουσι μνήσεως. Οἱ δὲ καὶ εὐκότως ἀγαθοὶ ἥρωες γίνονται, ἀγαθοὶ μὲν ὡς ἀγαθοὶ ὄντες καὶ φωταῖοι καὶ μῆτ' ἐν κακίᾳ μῆτ' ἐν λήθῃ ποτὲ γινόμενοι, ἀλλὰ ὡς ἕρως τινες ὄντες καὶ ἔρωτες, ὅσον ἔρωτες διαλεκτικοὶ ἔραστοι τοῦ θεοῦ, αἰρόντες ἡμᾶς καὶ φέροντες πρὸς τὴν θεῖαν πολιτείαν ἀπὸ τῆς ἐν γῆ τριβῆς. Τοὺς δὲ αὐτοὺς καὶ δαίμονας ἀγαθοὺς καὶ ἔθος, ὅς ὄντας δαήμενας καὶ ἐπιστήμονας τῶν νόμων, ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἀγγέλους ὡς ἐκφαίνονται διαγγέλλοντας ἡμῖν τοὺς πρὸς εὐζωίαν κανόνας. Ἄλλοι δὲ καὶ ταῖς τριῶν ἐπινοίας χρώμενοι τὸ πλῆθος τοῦ μέσου γένους εἰς τρία τέμνομεν, καὶ τὸ μὲν πρὸς τοὺς οὐρανοὺς καλοῦμεν ἀγγέλους, τὸ δὲ ἐπὶ ἐπιγείῳ συναπτόμενον ἥρωας, τὸ δὲ ἐξ ἰσοῦ τῶν ἀμφοτέρων ἀπέχρον δαίμονας, ὥσπερ πολλοῦ Πλάτων. Ἔμοι δὲ θλον τὸ μέσον γένος ἐνὶ τῶν τριῶν προσαγορεύουσι ὀνόματι, ἀγγέλους πάντας λέγοντες δαίμονας ἢ ἥρωας, δι' ἃς εἰπομεν αἰτίας, ὥσπερ πρὸς τὸ μέσον γένος πᾶν ἥρωας ἀγαθοὺς εἶπεν, οὐκ ἔχοντας πρὸς τὸ πρῶτον γένος, ὡς αὐτῇ πρὸς πῦρ καὶ ὡς καὶ πρὸς πατέρα. Ὅθεν καὶ θεῶν πατέρες οἱ ἥρωες

ortæ ac perfectionis, quam huic universo suo quisque loco addunt. Oportet vero et omnibus honorem exhiberi ipsorum naturis congruentem; hoc autem earum cognitione efficitur. Quum enim rerum singularum naturam et ordinem intellexerimus, tunc et honorem legi convenientem eis tribuemus. At eorum, quæ humana natura inferiora sunt, nihil honore afficiemus, sed præcipue ea sola quæ natura sunt superiora: quin et æqualia, modo eminenti virtute prædita sint. Eorum vero quæ natura præcellunt princeps et optimus est Deus opifex, omnibus citra comparisonem honore præferendus. Mundanorum vero primi sunt ii qui ab ipso generati et post ipsum constituti immutabili ejus cognitione fruuntur animoque affectibus libero bonorum ab opifice causa in ipsos profectorum communionem repræsentant: quos immortales deos ideo appellavit carmen, quod nunquam moriuntur, neque similitudinem Dei amittunt, sed in ea semper et eodem modo perseverant. Illi autem natura et honore medii sunt qui nunc dicuntur *heroes illustres*, qui opificem quidem semper norunt vitæque felicitate ab eo illustrantur, non eodem tamen modo neque immutabiliter. Ex eo enim, quod medio quodam statu cum Deo conjungantur, conversionem vitii expertem accipientes modo his modo aliis circa ipsum conatibus choros agitant et immutabilem unitamque primorum contemplationem sua multiplicata cognitione separant simul et conjungunt,

dum illorum inspectionis ultima suæ initiationis principia faciunt. Qui quidem et (*ἀγαθοὶ ἥρωες*) *illustres heroes* merito appellantur; (*ἀγαθοὶ ἥρωες*) *illustres*, ut qui (*ἀγαθοὶ*) *boni*, et (*φωταῖοι*) *lucidi* semper sint, atque nec vitio nec oblivione unquam laborent; (*ἥρωες*) *heroes* autem ut qui ἔρωτες quidam et ἔρωτες sint, quasi amatorii et dialectici Dei amatores, qui ab hac in terris commoratione nos attollunt et ad divinam civitatem evehant. Moris vero est eosdem etiam (*δαίμονας*) *dæmone* bonos vocare, quippe qui (*δαήμενας*) *scientes* et periti divinarum legum sint: aliquando autem et (*ἄγγελοι*) *Angelos* sive nuntios, quod vitæ felicis regulas nobis ostendant et nuntiant. Sæpe verò rem triplicem cogitatione complectentes totum istud medium genus in tria dividimus, et quod proximum est cælestibus *angelos* nuncupamus quod autem terrestribus conjungitur, *heroes*; quod vero ex æquo distat ab utroque extremo, *dæmone*, sicut Plato sæpe facit. Nonnulli autem totum hoc medium genus uno et tribus nomine nuncupant, eosque omnes vocant *angelos* aut *dæmone* aut *heroes* propter eas quas diximus causas: quemadmodum et nunc carmen medium genus universum *heroes illustres* appellat, qui se ita ad primum genus habent ut splendor ad ignem et ut filius ad patrem. Unde et deorum filii merito prædicantur *heroes*, non ex mortalium coitu geniti, sed ex uniformi ipsorum causa procedentes, tanquam lux corporis lucidi substantiam comi-

ἔπειφῆμοῦνται, οὐκ ἐκ θνητῆς συνουσίας αὐτοὶ εἰσι, ἀλλ' ἐκ τῆς μονοειδοῦς αὐτῶν αἰτίας προΐοντες φῶς τῇ οὐσίᾳ τοῦ φωταίνου σώματος σύνδρομον.

Ἐπαιθρον καὶ καθαρὸν, μεθ' ὃ ἐπινοεῖται τὸ ἐν οὐκὸν καὶ τὸ ὑποσυμμιγῆς σκότῳ γινόμενον· πρὸς δ' αὐλογίαν ἔχει τὸ τρίτον καὶ ἀνθρώπινον γένος τῶν κείων ποτὲ καὶ λήθην ἐπιβρέπας εἶναι, ὅς και τοῦ εἶναι τὸν θεὸν ἀπίσταται ἄνθρωπος, τῶν μὲν αἰετῶν ἀπολειπόμενος τῷ ποτὲ μὴ νοεῖν, τῶν δὲ ἐν ἀναβεβηκῶς τῷ ποτὲ νοεῖν και πρὸς τὴν θείαν ἡμετέρῃ ἀνακαλεῖσθαι, ὅτε και τῷ θεῷ συντάττεται τὸν ὕλικὸν φθόνον ἀποφυγῶν και τὴν θνητὴν κάθειαι ἀποσειάμενος. Τότε οὖν και τιμῆς ἕξις ἡμετέρῃ ὁ τῆς θείας ἀποδοχῆς ἡξιωμένος, ὡς τὸ τῆς ἡσυχίας τῆ τοῦ κρείττονος μετουσία κοσμησίας. ἡξικει γὰρ τιμᾶν τῷ ἱερατῇ τοῦ θεοῦ και τὰ ὅπως οὖν ὠμμένα αὐτῷ, εἴτε ἐξ αἰδίου τὴν ὁμοίωσιν εἴη κείων, εἴτε ἀπὸ τινος χρόνου τυγχάνοι ταύτην ἀσκήσασθαι· οἷοί εἰσιν οἱ ἀρετῇ διενεγκόντες ἄνθρωποι, περὶ ἑξῆς ὁ παρῶν λόγος νομοθετεῖ.

IV. 3.

Τοὺς τε καταχθονίους εἶδε δαίμονας ἔνομα βέβαιον.

ἄς ἀνθρωπίνης ψυχᾶς ἀληθείαι και ἀρετῇ κοσμησασθαι δαίμονας καλεῖ, ὡς δαήμονας και ἐπιστήμονας.

Εἶτα χωρίζων αὐτὰς τῶν φύσει δαιμόνων, οἱ τὸ μέσον γένος πληροῦσι, καταχθονίους προσεῖπεν, ὡς δυναμένας ἐπὶ γῆς πολιτεύεσθαι και γῆναι σώματα ἐπεισιέναι και κατὰ γῆς οἰκεῖν, ἵνα τῷ μὲν δαίμονας εἰπεῖν χωρὶς τῶν φαύλων και ἀνεπιστημόνων ἀνθρώπων, ὡς ἀδαημόνων τινῶν και οὐ δαιμόνων, τῷ δὲ καταχθονίους προσθεῖναι διαστήσῃ τῶν αἰετῶν δαιμόνων και ἐπιστημόνων αἰετῶν, και ἐπὶ γῆς πολιτεύεσθαι μὴ πεφυκότων μηδὲ γῆνους συζῆν σώμασιν. Ἡ γὰρ τοῦ καταχθονίου δαιμόνος πρόσρησις οὐδενὶ ἄλλῳ προσῆκει, ἢ τῷ φύσει μὲν ὄντι ἀνθρώπῳ, σχέσει δὲ γενομένῳ δαίμονι, ἐπειδὴ τὸ τρίτον γένος χθόνιον ἰδίως λέγεται, ὡς ἔσχατον ἐν λογικαῖς οὐσίαις και χθονίας ζωῆς ἐπιστρεφόμενον. Τὸ γὰρ πρῶτον οὐράνιον ἦν και τὸ μέσον αἰθέριον. Πάντων οὖν ἀνθρώπων ὄντων κατὰ τοῦτο καταχθονίων λογικῶν, οὐ πάντων δὲ δαιμόνων, οὐδὲ σοφῶν, εἰκότως ἐπισυνάψας εἶπε καταχθονίους δαίμονας τοὺς σοφῶν ἀνθρώπων. Οὐτε γὰρ πάντες ἄνθρωποι σοφοὶ εἰσιν, οὐτε πάντες οἱ σοφοί, ἄνθρωποι· ἀλλὰ και ἥρωες ἀγαθοὶ και ἀθάνατοι θεοί, φύσει κρείττονες ἀνθρώπων ὄντες, σοφοὶ τε εἰσι και ἀγαθοί. Τοὺς οὖν τοῖς θείοις γενεαὶ συνταταγμένους ἀνθρώπους εἶδεν ὁ λόγος παραινᾶν, τοὺς ἰσοδαίμονας και ἰσαγγέλους και τοῖς ἀγαθοῖς ἥρωσιν ὁμοίους. Μὴ γὰρ φαῦλόν τι δαιμόνων γένος ὑπολάβωμεν εἰσηγεῖσθαι δεῖν τιμᾶν, ὡς

lux vero serena et pura, post quam consistatur lux umbrosa tenebrisque paululum mixta, ut lucis rationem tertium humanumque genus hoc habet, quod in vitium aliquando atque livionem prolabatur, unde et a continua Dei intelligentia homo discedit, qui quidem iis qui semper intelligunt eo est inferior, quod aliquando non elligat, brutis vero superior, quod aliquando elligat et ad divinam scientiam revocetur, ando et evitata materiali corruptione excussore mortali affectu divino choro adjungitur. ne igitur is quoque dignus est qui a nobis honoratur, quem Deus admittere non est designatus, pote qui naturam nostræ æqualem præstantioris immunione exornaverit. Decet enim illum qui cum amat, ea etiam quæ ei utcunque similia sunt honorare, sive eam similitudinem ab omnitermitate habeant, sive exercitatione ab aliquo tempore eam consecuti sint; quales sunt illi homines, qui virtute excelluerunt, de quibus in sequentibus carmen præcipit.

IV. 3.

Ac terrestres genios legitima faciens honora.

Humanos animums veritate et virtute ornatos vocat genios sive dæmones quasi (δαήμονας) scientes et intelligentes. Porro autem eos ab illis secerentibus, qui natura dæmones sunt atque medium

genus implent *terrestres* appellat, quippe qui in terris versari terrenaque corpora induere et (subter) terram incolere possint, adeo ut dæmones vocando eos a pravis atque stolidis hominibus sejungat, utpote qui non *daemones*, sed (ἀδαήμονες) inscientes quidam sint, *terrestres* autem addendo ab iis discernat, qui (δαήμονες) scientes semper et semper intelligentes sunt, et quorum ita comparata est natura, ut nec terram incolere, nec in terrenis corporibus vitam degere possint. Nulli enim alii convenit *terrestres genii* appellatio, quam ei qui natura homo est, habitu vero factus genius, quandoquidem tertium genus terrestre proprie dicitur, ut quod naturarum intelligentium ultimum sit atque terrestri vitæ addictum. Primum enim cæleste est, medium autem æthereum. Quom omnes igitur homines in hoc sint *terrestres* et ratione præditi, non omnes tamen *daemones*, neque sapientes, merito hæc conjungens sapientes homines vocavit *terrestres genios*. Neque enim omnes homines sapientes sunt, neque omnes sapientes homines, sed etiam *illustres heroes et immortales dii*, qui natura præstant hominibus, et sapientes sunt et boni. Carmen igitur nos jubet homines divinis generibus conjunctos colere, ut qui dæmonibus et angelis pares atque illustribus heroibus similes sint. Ne putemus enim carmen hic malum aliquod dæmonum genus honorandum esse docere,

ἀν τῷ δοξείεν ὑπὸ τῆς συνηθείας τὴν λέξιν ἐμφαίνειν. Ὅλως γὰρ τὰ χειρόνα τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας οὐ καθήκαι τιμᾶν τῷ ἑρωτικῶς ἔχοντι τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀξίας ἡσθημένῳ. Ἄλλ' οὐδὲ αὐτὸν τὸν ἀνθρώπον μετὰ τὰ κρείττονα τιμήσομεν, ἐὰν μὴ τοῖς κρείττοσιν ὁμοιωμένος ᾖ καὶ τῷ θεῷ χόρῳ συμπερόμενος. Τίς οὖν ἡ τιμὴ καὶ τούτων; τὸ ἔννομα βέζειν, φησί. Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ πείθεσθαι ὡς καταλειπίσασιν ἡμῖν παραγγέλμασι, καὶ ὡς νόμοις ἐμμένειν τοῖς ἐκείνων λόγοις καὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν μετιέναι τοῦ βίου, ἣν ἐκεῖνοι διελθόντες οὐκ ἐφθόνησαν ταύτης ἡμῖν μεταδοῦναι, ἀλλ' ὥσπερ τινὰ ἀθάνατον καὶ πατρῶον κληρὸν διηγωνίσαντο τοῖς μεταγενεστέροις διαφυλάξαι, τὰ στοιχεῖα τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς ἀληθείας τοὺς κανόνας εἰς κοινὸν ὄφελος ἐν γράμμασι καταθέμενοι· ὥς τὸ πείθεσθαι καὶ ζῆν ἐπομένως, ἀληθεστέρα ἐκείνων τιμὴ γίγνεται, ἢ εἰ τις χόρα αὐτοῖς ἐπιφέρει πολυταλεσάτας καὶ ἐναγίζῃ πλουσίως. Τοιαύτη μὲν ἡ τῶν κρείττωνων τιμὴ, ἀπὸ τοῦ δημιουργοῦ ἀρξάμενη καὶ εἰς ἀνθρώπους τοὺς ἀγαθοὺς παρατομμένη διὰ μέσων τῶν οὐρανίων καὶ αἰθερίων γενῶν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τῶν κατὰ τὸν βίον σχέσεων πλεῖστον δεῖ ποιεῖσθαι λόγον, οἷον πατέρων καὶ συγγενῶν (οἱ οὐ πάντως μὲν εἰσὶν ἀγαθοί, πάντως δὲ τὸ τίμιον ὡς πρὸς ἡμᾶς τῇ ἀξίᾳ τῆς σχέσεως κέκτηνται), τούτου χάριν ἐπήγαγε·

V. 4.

Τοὺς τε γονεῖς τίμα, τοὺς τ' ἀγχιστ' ἐκγεγαῖτας.

Τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ἀνθρώπους, ὡς δαιμονίους καὶ θεοὺς, σέβειν ὁ λόγος ὑπέθετο· τοὺς δὲ γονεῖς καὶ τὴν ἐγγύς τι τούτων τῇ φυσικῇ συγγενείᾳ προσήκοντα ὅποιοι ποτ' ἀν ὦσι, δι' αὐτὴν τὴν τῆς σχέσεως ἀνάγκην τιμᾶν εἰσηγείται. Ὅπερ γὰρ ἡμῖν οἱ κρείττονος εἰ κατὰ τὴν ἀίδιον συγγένειαν, πατέρων μὲν τάξιν ἐροῦσι οἱ οὐράνιοι, συγγενῶν δὲ τιμῶν οἱ ἥρωες· τοῦτο ἐπὶ τὸν θνητὸν βίον συντελοῦσιν ἡμῖν οἱ γονεῖς καὶ οἱ ἀγχιστεῖς, οἱ ἐγγύτατα τῶν γονέων ὄντες, καὶ διὰ τούτου τῇ μετὰ γονεῖς τιμῇ σεμνυνόμενοι. Πῶς οὖν καὶ πᾶσι τοὺς τιμήσομεν; ἄρα τὸν ἑαυτῶν βίον πρὸς τὴν ἐκείνων ἀπειθύνοντες γνώμη, ὥστε δοξάζειν τε ταῦτα καὶ πράττειν, ἃ ἀν ἐκείνοις εἴη φίλα; Ἄλλ' οὕτως ἀν περιτραπέει ἢ τῶν ἀρετῶν ἀσκησὶς πρὸς κακίας σπουδὴν, εἰ τύχοι ὄντες πονηροὶ οἱ πατέρες. Ἄλλὰ ἀτιμάσομεν αὐτοὺς ἐάντι πάντα διὰ τὴν τῆς κακίας κατάγνωσιν; καὶ πῶς ἐπὶ τὴν παρόντι νόμῳ πειθόμεθα; πῶς δὲ τὴν θεοειδῆ εὐκλείαν τῶν γονέων ἢ τὴν ἡρωικὴν τῶν ἀγχιστείων ἐμφασιμῶν τιμῶντες οὐκ εἰς ἐκείνους ἀσεβήσομεν, ὡς τοῦτο αὐτοὺς κείναι φαμέν; καὶ οὕτως ἢ δοχοῦσα δι' ἀπειθείας γνώμης ἀρετῇ ἡμῖν ἀσχεῖσθαι εἰς μείζον κακὸν περιστάσεται τὴν ἀσέβειαν. Πειθόμενοι δὲ πάντα γονεῦσι, πῶς αὖ

ut cuiusdam forsitan locutio hæc e communi usu significare videatur. Omnino enim non decet eum qui Deum amat et suam dignitatem intelligit ea honorare, quæ hominibus natura sunt deteriora. Imo vero nec ipsos homines post præstantiora illa honorabimus, nisi præstantioribus similes divinoque choro conjuncti sint? Qui igitur honos his quoque exhibendus est? *legitima*, inquit, *facere*: hoc vero est iis obedire præceptis, quæ illi nobis reliquerunt, et eorum dicta tanquam leges observare, atque eandem viam ingredi, quam illi emensi nobis monstrare non dedignati sunt, sed operam sedulo dederunt, ut hanc velut immortalam quandam paternamque hereditatem posteris conservarent, virtutum elementa veritatisque regulas in communem usum scriptis mandantes; quibus obsequi et congruenter vitam suam instituere verior est eorum cultus, quam si quis libamina eis offerat sumtuosissima profuseque parentet. Hujusmodi igitur est honos superis tributus, qui a creatore incipiens in bonos homines per media cælestia atque ætherea genera desinit. Quoniam autem et necessitudinum, quæ in hominum vitam cadunt, præcipua est habenda ratio, velut parentum et cognatorum (qui licet non omnino boni sint, omnino tamen propter necessitudinis dignitatem merito apud nos sunt in honore) idcirco adjicit:

V. 4.

Observa etiam parentes et eos qui proxime cognati sunt.

Ut bonos viros, tanquam sapientes et divinos, colamus carmen nobis præcepit, parentes vero et naturali cognatione eis proximos, qualescunque demum sint, propter ipsam necessitudinem honorandos esse docet. Quod enim superi nobis sunt, cœlestes quidem æterna cognatione parentum loco nobis constituti, cognatorum autem honorandorum loco heroes: id ipsum nobis in hac mortali vita sunt parentes et propinqui, qui parentibus proximi sunt atque ideo proximo post parentes honore decorantur. Quomodo igitur hos quoque honorabimus? num vitam nostram ita ad illorum sententiam componendo, ut ea quæ illis placeant, nos et sentiamus et faciamus? Ita vero exercitatio virtutis vertatur in vitii studium, si forte mali sint parentes. Num vero eis in omnibus, ob vitiorum improbationem, honorem denegabimus? Quomodo igitur huic legi amplius parebimus? aut qui fiat, ut dum divinæ in parentibus imagini aut heroicæ propinquorum speciei honorem denegamus, non in eos impietatis rei simus, quibus similes hos esse dicimus? Ita vero virtus, quæ a nobis in negando parentibus obsequio exerceri videtur, in malum gravius, impietatem cedet. Sim

ἢ πάλιν τῆς εὐσεβείας ἀποπέσομεν καὶ τῆς ἄλλης μετῆς, εἰ τύχοιεν ἐκεῖνοι διὰ μοχθηρίαν τρόπου μὴ ῥὸς τὰ ὄντως καλὰ παιδαγωγούντες ἡμᾶς; Εἰ μὲν γὰρ ὡτο πάντως ἦν ἀληθὲς καὶ καλόν, ὃ τοῖς γονεῦσι παστατο, σύμφωνος ἢ τῶν γονέων τιμῇ τῇ τῶν κριτῶν ἔγινετο. Εἰ δὲ ἔστιν ὅτε τῶν θεῶν νόμιον ἀνήκοός τιν ἢ τῶν γονέων προαίρεσις, τί δεῖ ποιεῖν εἰς ἀντιμίαν ἐμπεσόντας τοιαύτην, ἢ τοῦτο, ὃ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων καθηκόντων ἐκ περιστάσεως εἰς ἐναντιώσων ἑλπίων προσήκει φυλάττειν; Μειζόνων γὰρ καὶ ἑλατῶνων προκειμένων καλῶν τὰ μείζονα πρὸ τῶν ἑλατῶνων ποιεῖσθαι δεῖ, ὅταν μὴ ἀμφοτέρα ἐξῆ δικαίωσιν. Ἦν καλὸν μὲν τῷ θεῷ πείθεσθαι, καλὸν δὲ καὶ τοῖς ἀνθρώποις. Εἰ γοῦν ἐς ταῦτα ἀγοῖ ἡ ἀμφοτέρων πειθὴ, ἡμῶν ἂν εἴη καὶ ἀμαχον τὸ γινόμενον· εἰ δὲ πρὸς ἄλλο μὲν ὁ θεὸς νόμος, πρὸς ἄλλο δὲ οἱ γονεῖς φέροιεν, ἀρχομένης τῆς ἀερέσεως, τοῖς ἀμείνοσιν ἔπεται δεῖ, πρὸς ταῦτα μόνον ἀπειθούντας τοῖς γονεῦσι, πρὸς δὲ καὶ αὐτοῖς τοῖς θεοῖς νόμοις οὐ πειθόνται. Τὸν γὰρ φυλάττειν βουλόμενον τοὺς τῆς ἀρετῆς κανόνας οὐχ ὅσον εἰς τοῖς τούτους παραβαίνουσι συμφωνεῖν. Εἰς δὲ τὰ ἄλλα πάντα γονεῖς τιμῆσομεν ὑπερβαλλόντως, σώματος κηρῶν καὶ χρημάτων χορηγίαν αὐτοῖς παρέχοντες ἢ μάλιστα προθυμοτάτην. Δίκαιον γὰρ χρῆσθαι αὐτοῖς ὡς ἐγέννησάν τε καὶ ἔθρεψαν. Ὁ δὲ τῆς ἀπ' ἐκείνων

διαδοχῆς οὐκ ἤρτηται, τοῦτο ἐλεύθερον τῆς ἀπ' ἐκείνων δεσποτικῆς ἀφίησιν ὁ νόμος, καὶ τὸν ὄντως πατέρα ζητεῖν παρακελεύεται, κακάεινους ἔχειν, καὶ τῆς πρὸς ἐκείνους δεισιπνοίας πλείστην ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι. Καὶ ὄντως ἀμφοτέρα δύνασθαι συμβαίνει, τὰ τε θεῖα ἀγαθὰ δύνασθαι τηρεῖν καὶ τὰ ἀνθρώπινα. Καὶ οὐτε δι' ὀφειλῆς ἀρετῆς γονέων θεραπείας ἀλιγωρήσομεν, οὔτε διὰ τὴν ἀνόητον ὑπειξιν τὸ μέγιστον τῶν κακῶν ἀσεβείαν εἰσεδέξομεθα. Εἰ γὰρ προτεινοῖεν θάνατον μὴ πειθομένους ἢ κλήρου ἀλλοτριώσων, οὐδὲν ἐκφοβεῖσθαι δεῖ τοῖς τοιούτοις, ἀλλ' εὖ εἰδέναι τί τὸ ταῦτα πεισόμενον, καὶ δεῖ ὅτι ἐγέννησαν ἀπειλοῦσι μόνω· τὸ δὲ ἀπαθὲς τούτων ἐλεύθερον προσήκει τηρεῖν καὶ μόνω θεῷ εὐπειθέως. Τιμῇ οὖν γονέων ἢ ὄντως, ἢν δίδωσιν ὁ τῆς ἀρετῆς σκοπός, μήτε σωματῶν φειδόμενους ἡμᾶς μήτε χρημάτων, ἀλλ' ἐκόντας αὐτοῖς ἔμποτετάσθαι εἰς πάντα τὰ τοιαῦτα. Πρέπει γὰρ μήτε τὴν δι' αὐτοῦργίας θεραπείαν ἐπὶ γονέων παραιτεῖσθαι, ἐνευσηχημονεῖν δὲ μᾶλλον αὐτῇ, ὅσω ἂν μᾶλλον ἐπιπόνους γένηται καὶ δουλοπρεπῆς, μήτε οὐσίας δαπανωμένους φειδωλοῦς γίνεσθαι, ἀλλὰ πάντα πρὸς τὴν ἐκείνων χρεῖαν ἐτοιμῶς παρέχεσθαι, γενηθῶτας καὶ ἡδομένους ἐπὶ τοῖς εἰς ἐκείνους πόνοις τε καὶ ἀναλώμασι. Τὸ γὰρ εὐχαρίστως ταῦτα ποιεῖν καὶ τὸν τῆς ἀρετῆς διασώζει νόμον καὶ τὸν τῆς φύσεως ἀποδίδωσιν ἔρανον. Τοιαύτη μὲν ἡ τῶν γονέων

autem in omnibus morem geramus parentibus, qui rursus pietate allicque virtutibus non excidamus, si forte illi propter morum pravitatem, nos ad ea, quæ vere honesta sunt, non instituant? Nam si id quidem omnino verum atque honestum esset, quod parentibus videretur, honor eis habitus cum illo consentiret, quo superi afficiuntur. Sin autem divinis legibus repugnat aliquando parentum voluntas, quid aliud nos facere debemus, quum in ejusmodi legum pugnam incidimus, quam quod in aliis etiam officiis, quando casu aliquo inter se pugnant, observari oportet? Bonis enim majoribus minoribusque simul propositis majora minoribus sunt anteferenda, quum utraque conservare non possumus. Verbi gratia, bonum est Deo obedire; bonum vero et parentibus. Si igitur eodem ducat utrisque debita obedientia, lucrum sane contigerit inopinatum nec controversum; sin autem ad aliud nos divina lex, ad aliud parentes trahant, dubia electione visa, meliora nos sequi oportet, in iis solum non obedientibus parentibus, in quibus ipsi divinis legibus non obediunt. Fieri enim non potest, ut is qui virtutis regulas observare vult, cum illis consentiat, qui eas violant. In cæteris vero omnibus parentes summo honore prosequemur, corporis ministerio et facultatum sumtu iis quam promptissime deservientes. Equum enim est eos illis uti quos genuerunt

atque aluerunt. Quod autem subolis ex iis ortæ non est, id a dominio eorum liberat lex jubetque verum patrem querere eique adherere, atque ad ejus similitudinem se quam accuratissime componere. Atque ita fit, ut utraque possimus, tum divina bona, tum humana conservare, et neque virtutis prætextu observantiam parentibus debitam negligamus, neque stulto erga eos obsequio impietatem admittamus, quod est maximum malorum. Si enim illi nobis non obedientibus mortem vel exheredationem minentur, nihil istis nos territari debemus, sed rite considerare, quid sit quod illa patietur eosque illi tantum munitari quod genuerunt, id autem quod hæc pati non potest, liberum servari oportet Deoque soli morigerum. Verus igitur parentum honor is est, quem permittit virtutis scopus, ut nec corporibus nostris nec pecuniæ parcamus, sed libenter iis in ejusmodi rebus omnibus obediamus. Decet enim nos neque manibus nostris obeunda in parentes officia detrectare, sed illa eo magis decori ducere, quo magis molesta sunt et servilia, neque facultatum sumtui parcere, sed omnia promte in illorum usum conferre, gaudentes lætantesque laboribus ac sumtibus in eorum commoda impensis. Qui enim hæc grato animo præstat, is tum virtutis legem observat, tum naturæ debitam gratiam refert. Hujusmodi igitur est honor, qui

τιμή. Ἡ δὲ τῶν ἀγχιτέων, δευτέρα μετ' ἐκείνην τεταγμένη, πρὸς τὴν τῆς φύσεως ἐγγύτητα παραμετρήσει τὴν θεραπείαν, τοσοῦτον τῆς μετὰ γονέας τιμῆς ἐκάστω τῶν συγγενῶν νέμουσα, ὅσον ἂν ἡ πρὸς ἐκείνους ἐγγύτης ὑποφαίνη· δῆλον δὲ ὅτι καὶ ἐπὶ τούτων τῆς ἀρετῆς ἀδυσπότου μενούσης.

VI. 5.

Τῶν δ' ἄλλων ἀρετῆ ποιεῦ φίλον, ὅστις ἀριστος.

Μετὰ τὴν πρώτην τιμὴν τῆς ἀνω συγγενείας καὶ ἐπομένην ἐκείνην τὴν περὶ γονέας καὶ συγγενεῖς ἀκολούθως ὁ φιλοποιεὶς παραδίδοται νόμος, τῶν ἔξω τοῦ γένους τὸν ἀριστον εἰς φιλίαν ἐκλέγεσθαι καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀρετῶν κοινωνίαν αὐτῷ συνάπτεσθαι κελεύων, ἵνα τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα δι' ἀγαθὴν αἰτίαν ἔχωμεν φίλον, καὶ μὴ κατ' ἄλλας χρεῖας αὐτὸν οικειώμεθα, ὥστ' εἰκνέαι τὸ παράγγελμα τοῦτο τῇ περὶ τῶν μεταλλαχόντων τὸν βίον σπουδαίων ἀνδρῶν ὑποθήκη. Ὡς γὰρ ἐκεῖ τοὺς ἐπιστήμονας μόνους τῶν ἀνθρώπων ἔλεγε δεῖν τιμᾶν ὁσῶς ἐνταῦθα τοὺς ἀγαθοὺς φιλοποιεῖσθαι παραινεῖ μόνους, διδοὺς ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων ἐκλογὴν, ἐπὶ δὲ γονέων καὶ συγγενῶν ἀρκούμενος τῇ φύσει. Ἀπλῶς γὰρ ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ συνεισάγει

τὴν τιμὴν, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ἡ ἀρετὴ ποιεῖ τὸ τίμημα, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ βίου ἀπελθόντων. Τὰ δὲ πρὸ τούτων κατ' αὐτὴν τὴν φύσιν ἐστὶ τίμια, ἐκεῖ μὲν θεοὶ καὶ ἥρωες, ἐνταῦθα δὲ πατέρες καὶ συγγενεῖς, ἐπὶ θνητῇ φύσει τῆς ἀθανάτου συγγενείας ἡμῶν εἰκότως προταίνοντες. Τοιαύτη μὲν ἡ πρώτη θήρα καὶ ἡ κτήνη τοῦ φίλου. Τίς δὲ ἡ τήρησις αὐτοῦ ἡ πρὸς κοινωνίαν τῶν ἀγαθῶν ἡμῶν συντελοῦσα, καὶ τίς ἡ ἀπόθεσις, ἂν πρὸς τὸ χεῖρον μεταβαλλόμενος φαίνεται καὶ μὴ παιθόμενος ταῖς πρὸς τὸ βέλτιον ἀγούσαις συμβουλίαις, ἐξῆς λέγει.

VII. 6—8.

Πραεὶ δ' εἶνα λόγους ἔργοισι τ' ἐπωφελέμοισι.
Μηδ' ἔχθαρε φίλον σὸν ἀμαρτάνος εἵνεκα μικρῆς,
ἔθρα δύνῃ· δύναμις γὰρ ἀνάγκης ἐγγύθι ναίει.

Πῶς δεῖ προσφέρεισθαι τοῖς φίλοις ἐνταῦθα διαλέγεται, καὶ πρῶτον μὲν ὅτι τὰ καλὰ εἰσηγουμένους αὐτοῖς καὶ ἐπ' ὠφελείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ πράττουσιν ὀνείων ἐκόντας δεῖ πειθαρχεῖν. Πρὸς γὰρ ταῦτο τὸ κοινωνικὸν ἀγαθὸν ὁ τῆς φιλίας συνάπτει νόμος, ὅπως ἡμεῖς τε ὠφελώμεθα παρ' ἐκείνων εἰς ἀρετῆς ἐπίδοσιν καὶ παρ' ἡμῶν ἐκείνοι. Ὡς γὰρ κοινὴν ὁδὸν τοῦ ἀρίστου βίου πορευομένους, ὅπερ ἂν ἄλλος ἄλλο προΐδῃ μᾶλλον, τοῦτο εἰς κοινὸν

debetur parentibus. Is autem, quo propinqui ornantur, altero post illum loco positus, cultum ad naturæ propinquitatem componet, tantum singulis cognatis alterius secundum parentes honoris tribuens, quantum ea quæ cum illis intercedit propinquitas significaverit : manifestum autem est virtutem etiam horum habita ratione debere liberam manere.

VI. 5.

Ex aliis vero amicis tibi adjuugo, quisquis virtute præstantissimus est.

Post primum honorem superioribus cognatis exhibendum et proximum illi, parentibus et propinquis debitum, ordine suo lex de faciendis amicis traditur, qua jubemur optimum quemque, qui nobis minime cognatus sit, amicum deligere et cum illo ad virtutum communicationem conjungi, ut probum virum ob causam bonam amicum habeamus, non autem propter alias utilitates eum asciscamus : adeo ut hoc præceptum videatur ei simile, quod de præclaris hominibus vita functis traditur. Sicut enim ibi ex hominibus sapientes solos esse honorandos dicebat, ita hic eos tantum qui boni sunt amicos faciendos lex monet, permittens in cæteris quidem delectum, in parentibus vero et cognatis naturali vinculo contenta.

Ipsa enim per se persona patris et fratris honorem simul affert ; in aliis vero virtus honorem conciliat, quemadmodum et in illis qui de vita decesserunt. Ea vero quæ his antecedunt, ipsa natura sunt honoranda, illic quidem dii et heroes, hic autem parentes et cognati, qui in mortali natura cognationis immortalis imagines nobis exhibent. Sic igitur primum queri et comparari amicum oportet. Qua ratione autem amicitiam ejus retineamus, quæ ad bonorum communicationem conducit et quomodo eam deponamus, si ille in deterius plane mutetur et meliora suadentibus auscultare nolit, in sequentibus narrat.

VII. 6-8.

Lenibus dictis cedas et utilibus factis ;
neve oderis amicum propter leve peccatum,
quoad potes ; facultas enim prope necessitatem habitat.

Disserit hic de modo quo nos erga amicos gerere oporteat, et primum quidem debere nos libenter eis auscultare, quum suadent honesta et rem quamquam in nostrum commodum faciunt. Nam ad consequendum hoc bonum hominum congregationi destinatum amicitia lex conjungit et obligat, ut et nos virtutis incremento ab iis augeamur et illi vicissim a nobis. Oportet enim eos, qui tanquam communem vitæ optimæ viam in-

φίλος κατατίθεσθαι δεῖ, πράως μὲν εἰκοντας τοῖς κα-
 ῶς ὑψηγομένοις τῶν φίλων, πράως δὲ αὐτοῖς τῶν
 ἀλῶν τὴν κοινωνίαν προτείνοντας, περὶ δὲ χρημάτων
 δόξης ἢ τινοῦ ἄλλου τῶν ἐκ τῆς θνητῆς συστοιχίας
 ὑπεδύωποτε αὐτοῖς διαφερομένους. Τοῦτο γὰρ ἦν ἀμαρ-
 τίας εἴνεκα μικρῆς εἰς ἀπέχθειαν καθίστασθαι τοῖς
 περὶ τὰ μέγιστα ἀγαθὰ φίλους ἡμῖν ὑπάρχουσιν. Εἰς
 γὰρ πάντα οὖν τῶν φίλων ἀνεξόμιστα, ὡς ὑπὸ μεγίστης
 ἰνάγκης τῆς φιλικῆς διαθέσεως πιεζόμενοι, πλὴν ἑνός.
 ὃ γὰρ δὴ καὶ πρὸς τὸ χεῖρον ὑποφερομένοις αὐτοῖς
 ἔξομεν, οὐδὲ μεταβαλλομένοις ἐκ τῆς περὶ φιλοσοφίαν
 ποιοῦσας εἰς ἑτέραν τινὰ τοῦ βίου πρόθεσιν ἐπακολουθή-
 σαι καὶ αὐτοὶ συναφερόμενοι τοῖς ἀποπίπτουσιν ἀπὸ
 τοῦ πρὸς ἀρετὴν σκοποῦ, ἀλλὰ μάλιστα μὲν πάσῃ μη-
 ρανῆ πειρασόμεθα τὸν φίλον ἐπανορθώσασθαι· μὴ παί-
 λοντες δὲ ἡσυχίαν ἔξομεν, οὔτε ἐχθρὸν ποιούμενοι διὰ
 τὴν προὔπηργμένην φιλίαν, οὔτε φίλον ἔτι διὰ τὴν πρὸς
 τὸ χεῖρον μεταβολήν. Ὡστε τούτου χάριν τὸν φίλον
 ποτὶ ἀποθησόμεθα, ὡς μηκέτι δυνάμενοι εἶναι κοινωνὸν
 ἡμῖν ἀρετῆς, ἥς ἕνεκα καὶ τὴν ἀρχὴν φίλον αὐτὸν
 ἰποιήσαμεθα. Ἡ δὲ ἀπόθεσις φυλαττέτω τὸ μὴ εἰς
 ἐχθρὸν μεταπεσεῖν. Δεῖ γάρ, εἰ καὶ ἐκαίνοῦς τῆς φιλίας
 αὐτὸν ὑπεξήγαγεν, ἡμᾶς γοῦν πλείστην ἐπιμέλειαν
 ποιῆσθαι, ὅπως ἐπανακληθῆι πρὸς τὸ δέον, οὐκ ἀγα-
 πῶντας τὴν ἀπόπτωσιν τοῦ φίλου οὐδὲ ὑπερπρονοῦντας

τὸ καταδαῖς αὐτοῦ τῆς γνώμης, ὄδυρομένους δὲ μᾶλλον
 καὶ θρηνοῦντας ὑπεραλγεῖν αὐτοῦ καὶ ὑπερέχασθαι,
 καὶ πάντα πειρᾶσθαι ποιεῖν τὰ πρὸς τὴν ἐκ μεταμε-
 λείας σωτηρίαν αὐτὸν ἐπανάγοντα. Τοιαῦτα δὲ ἐστὶ
 τὸ μῆτε περὶ χρημάτων μῆτε περὶ δόξης αὐτῷ διαφέ-
 ρεσθαι, καὶ τὸ μὴ ἐφ' ὕβρει τῆς κοινωνίας αὐτὸν ἀπο-
 στερεῖν, μηδὲ φιλοτιμίαν ἑαυτοῦ ποιεῖσθαι τὴν ἐκαίνο
 δυστυχίαν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ πρὸς τὴν ἀρίστην τῶν φίλων
 τήρησιν καὶ πρὸς τὴν εὐλογον ἀπόθεσιν καὶ πρὸς τὴν ἐκ
 μεταμελείας αὐτῶν ἐπανάκλησιν πλείστα συμβάλλεται
 τὸ ἡμέτερον ἀναξίκακον καὶ περὶ μηδενὸς πρὸς τοὺς
 φίλους μικρολογούμενον, μηδὲ ἐξεταστικὸν πρὸς ἀκρι-
 βείαν, ἀλλ' ὅσον οἷόν τε ὑπομονητικόν διὰ τοῦτο ἐπή-
 γαγεν ὄφρα δύνη. Ἔϊτα ἵνα μὴ τὴν δύναμιν τῷ τῆς
 προαιρέσεως μέτρῳ κανονίσῃ τις, ἀλλ' αὐτῷ τῷ τῆς
 φύσεως φορητῷ, ὅσον ἡ ἀνάγκη προσελθοῦσα ἐξαιρί-
 σκει, ἐπήγαγε δύναμις γὰρ ἀνάγκης ἐγγύθει
 ναίει. Ἐκαστος γάρ, ὧν οἴεται δύνασθαι, πλείον δυ-
 νάμενος ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἀλέγχεται. Τοσοῦτον οὖν
 προθυμείσθαι χρὴ τῶν φίλων ἀνέχασθαι, ὅσον ἡ ἀνάγκη
 δείκνυσιν ἡμᾶς δυναμένους, καὶ τό γε ἐξαιρήνης ἀφ-
 ῆρητον φανερὴ τῆς φιλίας ἀνάγκη φορητὸν ποιεῖν. Μὴ
 γὰρ δὴ που τὰ πρὸς βίαν ἐπιταττόμενα μόνα οἰώμεθα
 προσήκειν γενναίως ὑπομῖναι, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸς φυ-
 λακῆν τῶν φίλων καὶ ἀνάκλησιν συντείνοντα μείζονος

gressi sunt, quodcunque alius alio melius prae-
 derit, id in communem utilitatem conferre,
 amicis bene monentibus leniter cedentes; leniter
 etiam ea, quae bona sunt, cum iis communican-
 tes, nunquam autem de pecuniis aut gloria aut
 alia re e caducarum genere cum illis dissidentes.
 Id enim esset propter leve peccatum inimicitias
 suscipere cum illis, qui in maximis bonis amici
 nobis sunt. Nos igitur amica affectione, tanquam
 maxima necessitudine coacti, amicos in omnibus
 feremus, excepto uno. Neque enim illis morem
 etiam geremus, si prolabantur in deterius; nec,
 si a sapientiae studio ad aliud aliquod vitae institu-
 tum transeant, eos sequemur, abrepti et ipsi una
 cum iis a virtutis scopo aberrantibus, sed quacun-
 que maxime possumus ratione conabimur amicum
 in rectam viam reducere: quodsi ei persuadere
 nequeamus, tum quiescemus, neque inimicum
 illum facientes propter amicitiam praegressam, nec
 pro amico in posterum habentes propter mutatio-
 nem in deterius. Itaque hac de causa amicum ali-
 quando repudiabimus, quum virtutis, cujus gra-
 tia primum factus est amicus, particeps nobiscum
 amplius esse non queat. Cavendum autem ne haec
 repudiatio in inimicitiam vertatur. Quamvis enim
 ille ab amicitia se subduxerit, nos certe decet cu-
 rare diligentissime, ut ad officium revocetur,
 nequaquam amici lapsu laetantes et iudicii ejus

inopiam despicientes, sed lamentis potius et plo-
 ratu vicem ejus dolentes et pro eo precantes, at-
 que omnia facere conantes, quibus ille facti
 poenitens ad salutem reducatur. Talia autem sunt,
 ut nec de pecuniis, nec de gloria cum eo con-
 tendamus, neque cum contumelia eum societate
 privemus, neque ejus infortunium nobis gloriae
 ducamus. Quandoquidem vero tum ad amicos o-
 ptime retinendos justequae repudiandos, tum ad
 eos poenitentiae beneficio sanam ad mentem revo-
 candos plurimum confert nostra injuriarum tole-
 rantia, et si de minutis rebus cum amicis nunquam
 litigemus; nec ad amussim omnia exigamus, sed
 quantum fieri potest patiamur: ideo hoc, *quoad
 possis*, adjecit. Deinde ne quis hanc facultatem
 voluntatis suae modulo metiretur, sed illa naturae
 patientia, quantam necessitas ingruens suggerit,
 porro addidit: « *facultas enim prope necessitatem
 habitat.* » Unusquisque enim urgente necessitate
 plus posse convincitur, quam ipse se posse arbi-
 tratur. In tantum igitur nos promte amicos ferre
 debemus, in quantum nos posse ostendit neces-
 sitas, et id quod primo aspectu intolerabile vide-
 tur, amicitiae necessitate tolerabile reddere. Ne-
 quaquam enim putandum est, ea tantum, quae vi
 imponuntur, fortiter esse patiendae, sed ea etiam,
 quae ad conservandum et revocandos amicos con-
 ferunt, majore patientia digna esse debemus

ὑπομονῆς ἀξία δεῖ τθεσθαι, ὡς τῆς θείας ἀνάγκης ἐπιτάγματα. Δυνατωτέρα δὲ παρὰ τοῖς εὐφρονούσιν ἡ τοῦ νοῦ ἀνάγκη τῆς ἐξωθεν βίας. Ἐἴτε οὖν πρὸς τὴν ἐκ περιστάσεως ἀνάγκην ἀπίδοις, εἴτε πρὸς τὴν ἐκούσιον, τὴν ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν ὄρων συμπληρουμένην καὶ ἐκ τῶν θείων νόμων καθήκουσαν, ἐξευρήσεις τὸ ἐνυπάρχον σοι τῆς δυνάμεως μέτρον, ὃ νῦν ὁ λόγος εἰσηγείται δεῖν τοῖς φίλοις προσφέρειν, ἐν τῷ προστάττειν μὴ προχείρως αὐτοῖς εἰς ἀπέχθειαν καθίστασθαι ἀμαρτὰδος εἶνεκα μικρῆς, τὰ ἔξω τῆς ψυχῆς πάντα μικρὰ θέμενος καὶ ἀπαγορεύων μὴ φειδοῖ τούτων τὸν φίλον ἐχθρὸν ποιεῖν, ἀδιαφορία δὲ μᾶλλον τῇ περὶ τὰ τοιαῦτα καὶ τὸν ἀποπεσόντα φίλον ἀνακαλεῖσθαι καὶ πανταχοῦ τοῦτο ἑαυτοῖς συνειδέναι, ὅτι ὅσον ἐφ' ἡμῖν καὶ τοὺς ὄντας φίλους ἐτηρήσαμεν καὶ τοὺς πρὸς τὸ χεῖρον ἵκνευθέντας ἀνεκτησάμεθα, καὶ οὐτε τὴν ἀρχὴν εἰς ἐχθραν τινὰ κατεστήσαμεν, οὐτε παρ' ἑαυτοῦ γενομένον ἐχθρὸν τοῖς ἴσοις ἡμεψάμεθα. Ταῦτα γὰρ ὁ τῆς φιλίας ὑπαγορεύει θεσμός, μεγίστης οὐσης ἀρετῆς καὶ ταῖς ἄλλαις ὡς τελειότητος ἐπιφαινομένης. Πέρας μὲν γὰρ τῶν ἀρετῶν ἡ φιλία, ἀρχὴ δὲ ἡ εὐσείβεια. Καὶ ἔστιν ὁ τῆς εὐσείβειας λόγος σπέρμα τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων ἡμῖν ἢ δὲ τῆς φιλίας ἕξις ὁ τελειότατος τῶν ἀρετῶν καρπός. Ὡσπερ οὖν δικαιοσύνης ποιεῖσθαι δεῖ λόγον οὐ μόνον πρὸς τοὺς δικαίους ἡμῖν προσφερομένους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἀδικεῖν ἐγγειροῦντας, ἵνα μὴ τῷ ἀντα-

δικεῖν εἰς τὴν ἴσῃν καχερίαν αὐτοῖς ἐλθῶμεν· οὕτω καὶ τῆς φιλίας ἀντέχεσθαι δεῖ, τοῦτ' ἔστι τῆς φιλανθρωπίας τῆς πρὸς ἅπαντας, οἱ τοῦ γένους ἡμῖν κοινωνοῦσιν. Ἐτάξει δὲ τῇ περὶ τὴν ἀρετὴν τὰ τῆς φιλίας μέτρα ποιησόμεθα, τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ὡς ἀποσώζοντας τὴν τοῦ ἀνθρώπου τελειότητα καὶ διὰ τὴν φύσιν καὶ διὰ τὴν γνῶσιν παντοῖως ἀσπαζόμενοι, τοὺς δὲ φαύλους ὡς μὴδὲν ἀπὸ γνῶμης εἰς ἀρεσιν φιλίας ἡμῖν ὑπέχοντας διὰ μὴ τὴν κοινὴν φύσιν ἀγαπῶντες. Διὸ καὶ λέγεται ὀρθῶς, ὡς οὐδεὶς ἐχθρὸς τῷ σπουδαίῳ, καὶ μόνος ὁ ἀγαθὸς ἀγαθῷ φίλος. Ὡς μὲν γὰρ τὸν ἀνθρώπον φίλον, οὐδὲ τὸν κακὸν ἐχθρὸν τίθεται, ὡς δὲ τὸν ἀρετῇ κακοσμημένον ζῴων πρὸς κοινωνίαν τὸν ἀγαθὸν ἐκ πάντων ἐκίεγεται, μιμούμενος καὶ ἐν τοῖς τῆς φιλίας μέτροις τὴν θεόν, ὃς μισεῖ μὲν οὐδένα ἀνθρώπον, τὸν δὲ ἀγαθὸν ἐις φερόντως ἀσπάζεται. Τὸ γὰρ τῆς φιλανθρωπίας ἀγαθὸν κοινῇ τῷ γένει προτείνων τῆς προσηκούσης μοίρας ἕκαστον ἀξιοῖ, τοὺς μὲν ἀγαθοὺς πρὸς ἑαυτὸν ἀγαπᾷ, τοὺς δὲ τῆς ἀρετῆς φυγάδας τοῖς τῆς δίκης νόμοις πρὸς τὸ δέον ἀπευθύνων. Τοῦτο γὰρ τοῖς ἐκτέροις σύμμετρον τε καὶ ὠφέλιμον. Οὕτω καὶ ἡμᾶς προσήκει τὴν φίλιν τηρεῖν πρὸς πάντας ἀνθρώπους μετὰ τῆς πρὸς τὴν εἴσιν ἀπονεμήσεως.

Καὶ γὰρ σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην πρὸς ἅπαντας ἔχομεν, καὶ οὐ πρὸς μόνους τοὺς δικαίους καὶ σίωφρονες οὐδὲ ἀγαθοὶ μὲν τοῖς ἀγαθοῖς ἐσόμεθα, κακοὶ δὲ τοῖς

existimare, tanquam divinæ necessitatis mandata. Mentis vero necessitas apud eos qui recte sapiunt, plus valet quam vis externa. Sive igitur ad illam necessitatem respicias, quæ ex rerum statu oritur, sive ad voluntariam, quæ scientiæ terminis continetur quæque divinis legibus consentanea est, invenies eam in te esse facultatis potestatisque mensuram, quam nunc carmen amicis esse præstandam docet, dum nos *parvi peccati causa* vetat eorum inimicitiam temere suscipere; quippe quod omnia, quæ extra animum sunt, in parvis habet, præcipitque, non, ut his parcendo ex amico inimicum faciamus, sed ut iis potius neglectis amicum lapsum recuperemus, nobisque in omnibus conscii simus, nos quoad potuimus, et eos qui amici erant conservasse et in deterius prolapsos recuperasse, ac neque inimicitiam cuiquam causam præbuisse, nec ei qui sponte sua nobis inimicus erat paria paribus retulisse. Hæc enim dictat amicitiae lex, quæ virtutum maxima est et in cæteris tanquam earum perfectio elucet. Nam virtutum finis est amicitia, principium vero pietas. Atque pietatis ratio nobis bonorum omnium semen est, amicitiae vero habitus perfectissimus est virtutum fructus. Quemadmodum igitur iustitiam colere debemus non solum erga eos qui iuste nobiscum agunt, sed et erga eos qui nobis injuriam conan-

tur inferre, ne dum injuriam illatam ulciscimur in idem cum illis vitium incidamus: sic et amicitiam, id est, humanitatem colere oportet erga omnes qui ejusdem nobiscum generis participes sunt. Recte autem et ordine amicitiam metiemur, si bonus, ut humanæ naturæ perfectionem servantes, cum propter naturam, tum ob animam voluntatemque omnino amplectamur, malos autem propter communem naturam solum amemus, quippe qui nihil ab animo ad expetendam ipsorum amicitiam nobis afferant. Quapropter et recte dicitur nemo inimicus esse viro bono solusque bonus bono amicus. Is enim, ut hominem diligens, ne malum quidem pro inimico habet; ut vero virtute præditum sibi socium quærens bonum ex omnibus deligit, in ipsis etiam amicitiae regulis deum imitans qui hominum neminem odit, bonum vero præcipue amplectitur. Ille enim benevolentiae suæ commoda humano generi communiter porrigens convenientem singulis sortem tribuit, probos ad se adducens, virtutis autem desertores iusta castigatione ad officium reducens. Hoc enim utriusque congruum atque utile est. Similiter et nos omnium hominum amicitias colere oportet, adhibita singulorum dignitatis distinctione. Etenim temperantiam et iustitiam exercebimus erga omnes, ac non solum erga justos et temperatos; nec

ακοῖς. Οὕτω γὰρ βραδύως συµµεταβαλλόμενοι τοῖς προσπίπτουσιν οὐδὲν οἰκτεῖον ἔχοµεν ἀγαθόν, ὃ διὰ αὐτῶν καὶ πρὸς πάντας τηρήσοµεν. Εἰ δὲ ἔξιν τὴν ρετὴν κεκτήµεθα, οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῷ βουλοµένῳ ταύτης µᾶς ἀποστῆσαι· οὐδὲ τοῖς ἐντυγχάνουσι τὰς διαθέσεις υναλλοιώσοµεν, τὸ μόνιμον τῆς ἀρετῆς εὐτυχοῦντες. Ὅπερ οὖν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλας δεήσει φυλάττειν, φιλίας, ὡς ἔφαµεν, µεγίστης ὕσης ἀρετῆς, φιλανθρωπίας δὲ κοινῶς µὲν πρὸς πάντας, ἰδίως δὲ πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς θεωρουµένης, τὴν καὶ τὸ τῆς φιλανθρωπίας ὄνομα αὐτῇ µᾶλλον ἐπιρέπει. Ταῦτα δὲ περὶ τούτων, ἐπὶ δὲ τὰ ἐξῆς ροίωµεν.

VIII. 9—11.

Ταῦτα μὲν οὕτως ἴσθι· κρατεῖν δ' εἰθίξω πάνδε·
γαστρὸς μὲν πρῶτιστα καὶ ὕπνου λαγνείης τε
καὶ θυμοῦ.

Συστελλεῖν δεῖ ταῦτα πάντα καὶ τάττειν, ἵνα μὴ παρενοχλῆ τὸν λογισµόν. Φέρε οὖν, τὴν ἀλογίαν ὄλην ἢ τᾶς χάλινώσωµεν ὀρθαῖς παιδαγωγίαις, ἐπειδὴ καὶ τὰ ταύτης μέρη χορηγὰ ἔστι κακίας ἀλλήλοις ἐφεύξῃς. Οἷον γαστὴρ ἄγαν πληρουµένη ὕπνον πολὺν πάγει· ἀµρότερα δὲ ἀφθονίαν παρέχεται σπέρµατος, ἥτις ἀμέτρως ἐγείρει πρὸς ἀφροδίσια καὶ τὸ ἐπι-

θυμητικὸν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἀκολαστον ἐποζύει. Τοῦτω δὲ τὸ θυμικὸν συνεκφερόµενον διὰ πάσης ἵεται μάχης, νῦν μὲν σιτία καὶ ποτὰ ἐκδικοῦν, νῦν δὲ περὶ ἑταίρας µαχόμενον καὶ ἄλλοτε ἄλλας ἡδονὰς φιλονεικοῦν κτήσασθαι. Κρατεῖν οὖν ἐθίξω τοῦτον, ἀπὸ τῆς γαστρὸς πρῶτης ἀρξάµενος, ἵνα τοῦ τε λόγου κατῆκοα γένηται τὰ ἄλογα τῆς ψυχῆς εἶδη, καὶ αὐτὸς ἐπὶ σαυτοῦ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν περὶ γονέας τιμὴν καὶ πάντα, ἃ μικρῶ πρόσθεν παρήνεσεν ὁ λόγος, ἀπαργώγως φυλάξαι δυνήθῃς. Δύναμις γὰρ τῆς τῶν προτέρων τηρήσεως ταυτὶ τὰ ἐπόµενα. Ἐπεὶ παραβῆθαι ἂν πάντα ἐκεῖνα, µὴ ἐποµένων τῶν λογισµῶν τῶν παθητικῶν δυνάµειν. Ἡ γὰρ θυμὸς ἐξετάραξε κατὰ γονέων, ἢ ἐπιθυμία πρὸς ἀπειθειαν αὐτῶν ὤπλισε. Καὶ πάλιν, ἢ θυμὸς πρὸς βλασφημίαν ἐπήγειρεν, ἢ ἐπιθυμία χρηµάτων πρὸς ἐπιорκίαν. Καὶ ὅπως τὰ κακὰ διὰ ταύτας πράττεται τὰς δυνάµεις, µὴ τῆς λογικῆς ψυχῆς πρὸς τὸ δεῖον αὐτὰς ἀπειθυνοῦσης. Ἐντεῦθεν ἀσέβειαι παντοῖαι καὶ πόλεμοι συγγενικοὶ καὶ φίλων προδοσίαι καὶ πάντα τῆς παρανομίας τὰ εἶδη, ὡς καὶ βοᾶν ἀναγκάζεσθαι τινὰς·

μονόβω μὲν οἷα μέλλω δρᾶν κακὰ,
θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευµάτων,

ἄλλους δὲ ἢ τοὺς αὐτοὺς ἄλλοτε βοᾶν,

boni bonis erimus, malis autem mali. Ita enim acile, prout res contingunt, mutati, nihil proprii nobis boni conservabimus, quo semper et erga omnes utamur. Quodsi virtutis habitum comparaverimus, non erit volentis, nos ab ea dimovere; neque pro re nata affectus nostros variabimus, si stabili virtutis possessione fruamur. Quod igitur in aliis virtutibus, id in amicitia quoque observandum erit, quum amicitia, uti diximus, virtus sit maxima, humanitas vero communiter erga omnes, sed praesertim erga bonos exerceatur, unde humanitatis nomen ei praecipue convenit. Sed de his hactenus: ad ea igitur quae sequuntur pergamus.

VIII. 9-11.

Hæc quidem sic teneas, sed istis imperare assuesce:
ventri primum et somno, deinde libidini
et iræ.

Coerceri oportet hæc omnia et in ordinem cogi, ne rationem perturbent. Age igitur, id totum quod rationi repugnat rectis institutis ordinatim refrænemus, quoniam et hujus partes sibi invicem vitia subministrant. Verbi gratia venter multo cibo refertus multum somnum inducit; ambo autem seminis copiam præbent, quæ ad res venereas immoderate excitat animique partem ad concupiscendum propensam ad incontinentiam incitat.

Cum hac vero una impetum faciens pars irritabilis per omne genus pugnae grassatur, modo esculenta et potulenta sibi vindicando, modo de meretrice rixando atque nunc de his, nunc de illis voluptatibus comparandis acriter contendendo. His igitur imperare assuescas, facto a ventre initio, ut et animi partes rationis expertes rationi obsequantur, et ipse in te pietatem et erga parentes honorem cæteraque omnia, ad quæ paulo ante hortabatur carmen, constanter servare possis. Nam priora illa observandi potestas posterioribus hisce continetur. Violabuntur enim illa omnia, si facultates perturbationibus obnoxia rationi non obtemperent. Aut enim ira ad resistendum parentibus excitat, aut cupiditas ad eorum consilia contemnenda armat. Et rursus, aut ira ad maledicta impellit, aut pecuniarum cupiditas ad perjurium. Atque omnino mala ab his facultatibus perpetrantur, nisi ad decorum a ratione diriguntur. Hinc omnis generis impietates et bella inter consanguineos et amicorum prodiones et cuncta flagitiorum genera, adeo ut nonnulli exclamare cogantur,

Intelligo quidem, qualla mollior mala;
sed ira potentior est meis consiliis,

alii vero, aut iidem alias exclamare,

μανθάνω μὲν οἷα μέλλω εἶναι κακά,
ἐπιθυμία δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων,

καί,

Εὐ μὲν μοι δοκεῖς λέγειν, πέπονθα δὲ τὸ τῶν πολλῶν πάθος, οὐ πάνυ σοι πείθομαι.

Τὸ γὰρ λογικὸν γένος πρὸς τὴν τῶν καλῶν αἴσθησιν εὐφωῖς διακαίμενον, εὐανάμνηστόν ἐστι καὶ εὐάγωγον πρὸς τὴν τοῦ ὀρθοῦ λόγου διδασκαλίαν, ὅταν μὴ ταῖς παθητικαῖς ὀλκαῖς, ὥσπερ τισὶ μολυβδίσειν, ὑποφέρεται πρὸς κακίαν. Δεῖ οὖν καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς εἰδέναι τὰ δεόντα, καὶ τὰς ἀλόγους δυνάμεις ἐθίσαι, ἅσων οἶόν τε, καὶ αὐτὰς τῶ ἐν ἡμῖν λόγῳ συνέπεσθαι. Οὕτω δὲ ταχθέντων τῶν παθῶν, ἱκανὸς ὁ λογισμὸς γένοιτο ἂν ἀπερισπάστως φυλάξει τὰ πρῶτα παραγγέλματα, περὶ ὧν εἴρηται ταῦτα μὲν οὕτως ἴσθαι. Περὶ δὲ τῶν ἐξῆς ἐθίζου κρατεῖν εἶπεν, ἐνδεικνύμενος, ὅτι τὸ μὲν λογικὸν διδασκαλίᾳ καὶ ἐπιστήμῃ τάττεται, τὸ δὲ ἄλογον ἐθισμοῖς καὶ πλάσσει τρόπον τινὰ σωματικαῖς· ὁπῶτα δὲ καὶ τῶν ζῶων τὰ ἄλογα μόνῃ εἶθι εἴγεται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἐθισθεῖσα οὖν γαστήρ ζητεῖν τὰ μέτρια, τὰς τε ἄλλας ἐπιθυμίας τοῦ σώματος κοσμητέρας παρέχει καὶ τὸν θυμὸν ἐμμελέστερον, ἵν' ἐφ' ἡσυχίας τὰ περὶ τῶν δεόντων βουλευώμεθα, μὴ σφόδρα ὑπὸ τῶν συνχόντων παθῶν ἐνοχλούμενοι, ὅθεν καὶ τὸ αὐτοὺς γυνῶνα ὃ ἔσμεν τῇ ἀληθείᾳ καὶ τὸ αἰ-

δεῖσθαι οὐδ' ἔγνωμεν διδασκόμεθα. Ἐκ δὲ τῆς γνώσεως ταύτης καὶ τῆς συνουσίας αὐτῇ αἰδοῦς ἢ τῶν αἰσχρῶν φυγὴ παραγίνεται. Τὰ γὰρ κακὰ αἰσχρὰ λέγεται, ἵς ἀπρεπῆ καὶ ἀνάξια δρᾶσθαι ὑπὸ λογικῆς οὐσίας· καὶ ὧν τὰ ἐξῆς ἐπιλέγει.

IX. 11—12.

Πρῆξες δ' αἰσχρὸν ποτε μήτε μετ' ἄλλου,
μητ' ἰδίῃ· πάντων δὲ μάλιστα αἰσχύνου σαυτὸν.

Ἡ γὰρ καθ' ἑαυτοὺς πράττοντές τι αἰσχρὸν ἀδιόφορον αὐτὸ ἠγοῦμεθα, ὃ μετ' ἄλλου οὐκ ἂν ἐπράξαίμε ποτε, τὸν κοινωνῶν τῆς πράξεως αἰσχυνόμενοι· ἢ ἀπέκαλιν, συμπεριφερόμενοί τισι πράττομεν ἢ μὴ ποτ' ἔτι καθ' ἑαυτοὺς ἐδράσαμεν, τῇ κοινωνίᾳ τῶν συμπερατόντων εἰς παρῆρσιαν τοῦ ἔργου προκαλούμενοι. Διὰ τοῦτο προαναίτερον ἑκατέραν ὁδὸν τῆς εἰς τὸ αἰσχρὸν καὶ τὸ κακὸν παρεκβάσεως. Εἰ γὰρ τὸ αἰσχρὸν τῇ ἀληθείᾳ φευκτόν, οὐκ ἂν ποτε διὰ περιστάσεων αἰρετὸν γένοιτο. Διὸ συνάψας εἶπε, μήτε μετ' ἄλλου, μητ' ἰδίῃ· ἵνα μήτε μόνωσις ἐπεγείρη σε πρὸς τὸ μὴ κέρον, μήτε κοινωνία εὐαπολόγητόν σοι ποιήσῃ τῆν ἁμαρτίαν. Ἐἴτ' ἐπήγαγε τὴν αἰτίαν, τὴν μόνην τῶν κακῶν ἀποτρέπουσαν, πάντων δὲ μάλιστα αἰσχύνου σαυτὸν. Ἐὰν γὰρ ἐθισθῆς σαυτὸν αἰσχύνεσθαι, ἕξεις πανταχοῦ, ὅν αἰδεσθήσῃ, οὐκείωτάτων φύλακα καὶ

Intelligo quidem, qualia moliar mala,
sed ratione fortior mihi cupiditas est.

Et,

Nec absurde sane mihi videris dicere; laboro autem vulgari malo, obtemperare tibi nequeo

Etenim suboles mentis compos, quum ad honestas res percipiendas naturam comparata sit, earum memor est et docilis ad rectae rationis monita, quando non affectuum ponderibus, tanquam plumbeis quibusdam globis, ad vitia deorsum rapitur. Oportet igitur nos ea, quae nostri sunt officii, scire, irracionales autem facultates, quantum fieri potest, assuefaciendae sunt et ipsae rationi, quae in nobis est, obtemperare. Affectibus vero sic in ordinem redactis, tum demum poterit ipsa ratio nulla re interveniente prima illa praecepta observare, de quibus dictum est: *haec quidem sic teneas*. De sequentibus autem dicit, *imperare assuesce*, significans, id quod est ratione praeditum disciplina ac scientia regi, illud autem quod ratione caret assuetudine et formatione quodammodo corporea institui: sic enim et bruta animalia homines sola consuetudine condocerunt. Venter igitur qui moderata appetere consueverit, cum caeteras corporis cupiditates reddit temperantiores, tum iram ipsam remissiore, ut de iis quae

ad officium pertinent tranquille deliberemus, commotionibus internis minime agitati: unde et nosmet ipsi quid vere simus nosse, et sic notas revereri discimus. Ex hac vero cognitione eamque comitante pudore eorum fuga fit quae (αἰσχρὸν) turpia sunt; vitia enim αἰσχρὰ dicuntur, ut indecora et indigna quae ab intelligenti natura fiant, de quibus ea quae sequuntur adjicit.

IX. 11-12.

Ne quid unquam turpe committas sive cum alio
sive seorsum, sed maxime omnium verere te ipsum.

Aut enim turpe aliquid soli facientes indifferentem illud arbitramur, quod praesente alio nunquam fecissemus, facinoris testem adhibere verecundantes; aut contra aliis obsequentes illa simul facimus, quae soli nunquam fecissemus, ab ipsa facinoris societate ad id fidenter patrandum alleciti. Quapropter utramque ad illud, quod turpe et vitiosum est, transgrediendi viam praclusit. Si enim quidquid turpe est, reapse fugiendum sit, nunquam id propter tempora quaedam rerumque statum erit eligendum. Quocirca conjunctim dixit *neque cum alio neque seorsum*, ut neque solitudo te ad id quod indecorum est incitet, nec facilem peccati excusationem tibi praebet societas. Deinde rationem, quae sola a vitiis deterreat, hanc sub-

ἀπόδραστον. Ἐπί πολλοὶ μονωθέντες φίλων, ἢ μετῶν, ἔδρασαν ταῦτα, ἃ πρότερον δι' ἐκείνους ποιῆσαι ἤσχυόντο. Ἄρ' οὖν οὐδένα εἶχον συνόντα; εἴωκον; (πορρωτέρω γὰρ οὗτος τῆς τῶν κακῶν συνειδήσεως;) ἀλλὰ ἑαυτοὺς οὐκ εἶχον καὶ τὸ τοῦ συνειδέοτος ἰτήριον; Εἶχον μὲν οὖν· ἀλλ' ἠγνόουν ὅτι εἶχον, ἵς πάθει κατατεινόμενοι. Οἱ δὲ τοιοῦτοι τὸ ἐν αὐτοῖς λογικῶν ἀτιμον καὶ ἀνδραπόδου φαυλότερον ἔθεντο. κειστότατον οὖν ἐπίτροπον ἔχε σαυτὸν· καὶ πρὸς τοῦτον ἐπιστρέφον καταρχοῦ τῆς ἀποτροπῆς τῶν κακῶν. γὰρ ἑαυτοῦ αἰδῶς ἐκάστω φυγῇ τῶν αἰσχρῶν καὶ ἀξίω τῆς λογικῆς οὐσίας ἐξ ἀνάγκης γίνεται. Ὁ οὕτως ἀπαξίων τὰ κακὰ πῶς πρὸς ἀρετὴν οικειοῦται, ἐπάγει.

X. 13—16.

Εἶτα δικαιοσύνην ἄσκει ἔργω τε λόγῳ τε·
μηδ' ἀλογίστως σαυτὸν ἔχειν περὶ μηδὲν ἔδειξε·
ἀλλὰ γνῶθι μὲν ὡς θανέειν πέπραται ἅπασαι.
Χρήματα δ' ἄλλοτε μὲν κτᾶσθαι φίλοι, ἄλλοτ' ὀλέσσαι.

Ὁ ἑαυτὸν αἰσχυρόμενος φύλαξ ἑαυτοῦ γίνεται μη-
μοῦ κακία περιπεσεῖν. Κακίας δὲ εἶδη πλείονα.
ατὰ μὲν τὸ λογικόν, ἀφροσύνη· κατὰ δὲ τὸ θυμικόν,
ιλία· κατὰ δὲ τὸ ἐπιθυμητικόν, φιληδονία καὶ φιλο-
ηματία· κατὰ δὲ πάσας ἁμοῦ τὰς δυνάμεις, ἀδικία.
επράδος οὖν ἀρετῶν ἐδέησεν ἡμῖν πρὸς τὴν τῶν τοιού-

των κακῶν ἀποτροπῆν· φρονήσεως μὲν, περὶ τὸ λογι-
ζόμενον· ἀνδρείας δὲ, περὶ τὸ θυμώμενον· σωφροσύ-
νης δὲ, περὶ τὸ ἐπιθυμητικόν· δικαιοσύνης δὲ, περὶ
πάσας ἁμοῦ τὰς δυνάμεις, τελειοτάτης οὕσης πασῶν
ἀρετῶν καὶ περιεκτικῆς τῶν ἄλλων, ὡς οἰκείου μερῶν.
Διὸ καὶ ταύτης πρώτης ἐμνημόνευσεν ὁ λόγος· εἶτα
φρονήσεως, καὶ ἐφεξῆς τῶν ἀπὸ τῆς φρονήσεως ἀπογεν-
νωμένων ἀρίστων ἐπιτηδευμάτων, καὶ εἰς τὴν τῆς δι-
καιοσύνης δλότητα συντελούντων. Ὁ γὰρ ὀρθῶς
λογισμῶ χρώμενος, ἐν μὲν τοῖς δεινοῖς τὴν ἀνδρείαν
σύμμαχον κτᾶται· ἐν δὲ τοῖς ἡδέαι τὴν σωφροσύνην,
ἐν πᾶσι δὲ ἁμοῦ τὴν δικαιοσύνην. Καὶ οὕτως ἀρχὴ
μὲν τῶν ἀρετῶν ἢ φρόνησις εὐρίσκεται· πέρας δὲ, ἢ
δικαιοσύνη· διὰ μέσου δὲ, ἢ ἀνδρεία καὶ ἢ σωφροσύνη.
Ἡ γὰρ πάντα ἐκλογιζομένη δύναμις, καὶ τὸ ἐκάστου
πρόσφορον ταῖς πράξεσιν αἰετὶ ζητοῦσα, ἴν' εὐλόγως
ἕκαστα διατεθῆι, ἢ τῆς φρονήσεως ἐστὶν ἕξις· ἀρίστη
διάθεσις οὕσα τῆς λογικῆς ἡμῶν οὐσίας, ἀφ' ἧς καὶ
ταῖς ἄλλαις δυνάμεισιν ἢ εὐκοσμία παραγίνεται, ὡς
ἀνδρῖζεσθαι μὲν τὸν θυμόν, σωφρονεῖν δὲ τὴν ἐπιθυ-
μίαν, καὶ τὴν δικαιοσύνην τῆς ἀναλογίας ἔχεισθαι, καὶ
ταύτη κοσμεῖσθαι τὸν θνητὸν ἡμῶν ἄνθρωπον ἐκ πε-
ριουσίας τῆς ἐνοούσης ἀρετῆς τῶ ἀθανάτῳ ἀνθρώπῳ.
Προηγουμένως γὰρ αἱ ἀρεταὶ ἀπὸ νοῦ εἰς ψυχὴν λογικὴν
ἐλλάμπονται, καὶ ταύτης εἰσὶν οἰκεῖον εἶδος, καὶ τε-
λειότης, καὶ εὐζωφία. Εἰς δὲ τὴν ἀλογίαν καὶ τὸ

ungit, sed maxime omnium verere te ipsum. Si
ipsum te ipsum revereri consueveris, domesticum
abebis ubique custodem quem reverearis et
uem effugere non possis. Etenim multi soli ab
micis aut domesticis relictis ea admiserunt quæ
ante illis presentibus facere verebantur. Ne-
minemne igitur secum presentem habuerunt?
non dico Deum; (abest enim ille longius a
malorum hominum conscientia;) at se ipsos non
abuerunt et conscientiam judicem? habebant
ane, sed habere se ignorabant, perturbationibus
agitati. Qui autem tales sunt, insitam rationem
inhilæstimant et mancipio viliores ducunt. Te ergo
ipsum tui curatorem familiarissimum adhibe, at-
que ad hunc conversus vitiorum propulsationem
aspicere. Qui enim se ipsum veretur, necesse est
ungiat turpia et intelligenti naturâ indigna. Verum
quomodo qui ita dedignatur vitia, virtutis satelles
inat, subjungit.

X. 13-16.

Deinde justitiam exerce factis atque dictis:
neve te ulla in re inconsiderate gerere assuescas:
sed scito omnibus fatali lege moriendum esse.
Divitias autem libenter aliquando quære, aliquando
[amitte.

Qui se ipsum reveretur, cavet ne qua in vitium

prolabatur. Sunt autem vitiorum genera complu-
ria: in animi parte rationali imprudentia, in irrita-
bili ignavia, in parte ad concupiscendum propensa
voluptatis et divitiarum amor, atque in omnibus
simul facultatibus injustitia. Nobis igitur quatuor
virtutum comitatu opus est ad ejusmodi vitia pro-
pulsanda, prudentia quidem in facultate rationis
compote, fortitudine in irritabili, temperantia in
parte ad concupiscendum proclivi, justitia autem
in omnibus simul facultatibus, quippe quæ om-
nium virtutum perfectissima sit atque reliquas
tanquam partes proprias contineat. Quapropter et
hujus primum meminit carmen, deinde prudentiæ
et optimorum deinceps studiorum quæ a prudentia
orta ad justitiæ consummationem conducunt. Is enim qui recta ratiocinatione utitur, sociam sibi
asciscit in adversis fortitudinem, in jucundis tem-
perantiam, in omnibus vero simul justitiam. At-
que ita virtutum principium reperitur prudentia,
finis autem justitia, mediæ vero fortitudo atque
temperantia. Facultas enim illa, quæ omnia con-
siderat, et quæ quid cujusque actionibus accom-
modatum sit semper inquirat, ut ad rationis nor-
mam singula componantur, prudentiæ habitus est,
quæ optima est naturæ nostræ intelligentis affe-
ctio, unde reliquis etiam facultatibus decor accedit,
adeo ut in fortitudinem mutetur iracundia, in

θνητὸν σῶμα μετουσία τις τῶν ἀρετῶν ἔρχεται, ὅπως ἂν καὶ τὰ συμπεφυκότα τῇ λογικῇ οὐσία εὐσχημοσύνης καὶ μετριότητος πληρωθῇ. Τὸ δὲ τῶν θείων ἀγαθῶν ἡγεμονοῦν ἢ φρόνησις αὕτη, καλῶς ἐνδρυθεῖσα τῇ λογικῇ ψυχῇ, δίδωσι περὶ πάντων εὖ βουλευέσθαι, καὶ τὸν μὲν θάνατον ἀνδρείως φέρειν, τὴν δὲ ἀποβολὴν τῶν χρημάτων πρῶτος καὶ ἐμμελῶς. Πάσας γὰρ τὰς μεταβολὰς τῆς θνητῆς φύσεως, καὶ τῆς ἐπομένης αὐτῇ τύχης, σωφρονῶς καὶ ἀνεκπλήκτως ὑπομένειν ἢ φρόνησις δύναται. Τὴν γὰρ φύσιν ἐκλελογίσται τῶν πραγμάτων, καὶ οἶδεν, ὡς ἀνάγκη τὸ συμπλασθὲν ἐκ γῆς καὶ ὕδατος διαλυθῆναι πάλιν εἰς αὐτά· καὶ πρὸς τὴν ἀνάγκην οὐκ ἀγριανέται· οὐδὲ ἀπρονόητα εἶναι τίθεται τὰ καθ' ἡμᾶς, ἂν τὸ θνητὸν ἀποθνήσκη. Γινώσκει γὰρ ὡς θανάτειν κέπρωται ἅπασι, καὶ τις ὠρισμένος ἐστὶ χρόνος πρὸς διαμονὴν τοῖς θνητοῖς ἡμῶν σώμασιν, οὗ ἐνστάτος, οὐ δεῖ χαλεπαίνειν, ἀλλ' ὡς νόμῳ θείῳ ἐκόντας ἔπεισθαι. Τοῦτο γὰρ νῦν ἢ πεπωμένην δηλοῖ, ὅροις τισὶν ἀναγκαιοῖς πεπερατωσθαι τὴν θνητὴν ἡμῶν ζωὴν· φρονήσεως δὲ ἴδιον εἶναι τοῖς τῶν κριεττόνων ἔπεισθαι δόγμασιν, οὐ τὸ μὴ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ τὸ εὖ ἀποθανεῖν, ζητούσης. Ὅμοίως δὲ καὶ τὴν τῶν χρημάτων φύσιν οὐκ ἄγνοεῖ, ὅτι νῦν μὲν ἤλθε, νῦν

δὲ ἀπῆλθε, κατὰ τινὰς ὠρισμένας αἰτίας, αἷς ἀντιπεῖν ἀβέλτερον. Τῶν γὰρ οὐκ ἐφ' ἡμῶν τῆς κτήσεως ἡμεῖς οὐ κύριοι. Οὐκ ἐφ' ἡμῶν δὲ τὸ σῶμα καὶ τὰ χρεῖματα· καὶ ἀπλῶς, ὅσα τῆς λογικῆς ἡμῶν οὐσίας εἰκείται, οὔτε τὴν ἀρχὴν κτήσασθαι ἐφ' ἡμῶν, οὔτε φυλάξαι ἐφ' ὅσον βουλόμεθα· τὸ δὲ, προσγινομένων καὶ ἀπονομένων αὐτῶν, μετὰ ἀρετῆς ἀποδέχεσθαι αὐτά, καὶ ἀποτίθεσθαι, τοῦτο ἦν ἐφ' ἡμῶν, καὶ τῆς λογικῆς οὐσίας ἴδιον, ἂν μὴ ἀλογίστως ἔχειν περὶ τῶν συμβαινόντων ἑαυτὴν ἐθίξη, ἀλλὰ τοῖς θεοῖς ἐπηταί μέτρον οἷς πάντα τὰ περὶ ἡμᾶς ὠρισταί. Ἐνταῦθα οὖν· ἐφ' ἡμῶν δύναμιν ἔχει μεγίστην, ἐν τῷ εὖ κρῖναι καὶ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῶν, καὶ μὴ τῇ τούτων προσπαθείᾳ τῆ τοῦ αὐτεξουσίου ἀρετῆν προσαπολέσαι. Τί οὖν ἐμῶν κρίσις λέγει; Παρόντι μὲν τῷ σῶματι καὶ τῇ πλούτῳ καλῶς γρῆσθαι, καὶ πρὸς ὑπηρεσίαν ἀρετῆς ἀπόντιον εἶναι, εἰδέναι τὸ δέον, καὶ πρὸς ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς ἐλευπίαν κερδαίνειν. Οὕτω γὰρ καὶ ἢ πρὸ θεοῦ εὐσέβεια τηρηθήσεται, καὶ τὰ τῆς δικαιοσύνης μέτρα, εἰ τὸ λογικὸν ἐμάθοι ταῖς περιστάσεσιν εὖ καὶ καλῶς χρῆσθαι, καὶ τοὺς τῆς φρονήσεως ὅρους ἐπιτιθεῖναι τοῖς δοκοῦσιν ὡς ἔκτυχε καὶ ἀτάκτως συμβαίνειν. Ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν ἀρετῇ φυλαχθεῖη, ἂν μὴ

temperantiam cupiditas, justitia vero proportionem conservet, atque hoc modo mortalis noster homo ornatum accipiat ex abundantia virtutis, quæ immortalī hominī insita est. Etenim præcipue virtutes a mente in animum rationalem immissæ lucent ejusque propria forma sunt et perfectio et vitæ beatitas. In illud autem quod rationis expertus est et in mortale corpus virtutum quædam transit communico, ut ista etiam, quæ rationali naturæ conjuncta sunt, decore et modestia repleantur. Hæc vero prudentia, quæ divinorum bonorum principatum tenet, rite in animo rationali insita, facit ut recta de omnibus consilia capiamus, atque ut mortem ipsam fortiter, facultatum vero jacturam placide et decenter toleremus. Nam prudentia præditus naturæ mortalis fortunæque ei adjunctæ mutationes omnes composita mente et impavide potest sustinere. Etenim considerata rerum natura scit, id quod ex terra et aqua formatum est, in ea rursus necessario dissolvi atque adeo in necessitatem non instigatur, nec statuit providentia res humanas non regi, si id quod mortale est moritur. Quippe omnibus fatali lege moriendum esse cognovit, et quoddam caducorum corporum nostrorum permansioni tempus esse definitum, quo instante, nos non irasci, sed ei, ut divinæ legi, lubentes obsequi oportet. Id enim fatum hic significat, terminis quibusdam necessariis vitam nostram mortalem definiri, esse autem prudentiæ proprium, deorum decretis obsequi,

quippe quæ non mortis effugium, sed bene moriendi rationem quærat. Similiter et divitiarum natura perspecta non ignorat, eas nunc accedere nunc decedere, ex fixis quibusdam causis, quibus obluclari stultum est, quandoquidem eorum, quæ non sunt nostri arbitrii, possessio in nostro non est potestate. Nostri autem arbitrii non sunt corpus et divitiæ, atque in summa, quæcumque extra rationalem nostram naturam posita sunt, eorum neque comparatio penes nos innotio est, neque retentio quamdiu volumus, sed ea, quæ accedunt atque decedunt, cum virtute accipere et deponere, id penes nos est et naturæ rationali proprium, si illa non inconsiderate se gerere in iis quæ contingunt assuescat, sed divinis legibus obsequatur quibus omnia nostra definita sunt. Hic igitur id quod nostri arbitrii est vim habet maximam, sitam in recto judicio de rebus, quæ non sunt in nostra potestate, atque in cautione ne harum cupiditate liberi arbitrii virtutem amittamus. Quid igitur prudens judicium suadet? ut corpore et divitiis, quum adsunt, recte et ad virtutis ministerium utamur, quum autem decedunt, ut meminerimus quid deceat, et ad alias virtutes indolentiam lucrifaciamus. Ita enim et pietas in deos et justitiæ regulæ conservabuntur, si id quod ratione præditum est rerum casibus recte atque honeste uti didicerit et prudentiæ decreta illis opponere, quæ fortuito nulloque ordine videntur contingere. Aliter enim virtus conservari non

δοξία τις ἐνυπάρχη τῇ λογικῇ οὐσίᾳ. Οὐτε γὰρ κρείττωσιν ἔπασθαι δύναται, ὡς κρείττωσιν, ἀλλὰ ὑπὸ τυράννων βιαζόμενος διατεθῆσεται· οὐτε τῶν ὄντων λόγον τινα ποιήσεται, οὔτε σώματος, ἢ γρη-
των τὴν ἀρίστην οἰκονομίαν ἐξευρήσει, ἀλογίστως ἑαυτὸν ἐθίσας. Ὅρα γὰρ οἱ ἐξ ἀπαντος φεύ-
γεις τὸν θάνατον, ἢ τὰ χρήματα τηρεῖν ἐπιθυμοῦν-
, πολλὰς ἐξ ἀνάγκης ἀδικίας χρήσονται καὶ βλα-
μιαῖς, ἀρώμενοι μὲν κατὰ θεῶν ἀνόσια, καὶ μὴ
νοεῖσθαι φάσκοντες, ἐπειδὴν περιπέσωσιν οἷς ἀνο-
κῆς ἐρευνῶν, ἀπειθῶς δὲ τοὺς ἄλλους ἀδικούντες, καὶ
κάντων ἀθροίζειν πειρώμενοι πρὸς τὸ ἑαυτοῖς λυσι-
εῖς, ὡς ὄνται. Καὶ οὕτως ἐκφανῆς ἡ τῆς ψευδο-
κίας ἐν αὐτοῖς γίνεται βλάβη, ὡς τὰ μέγιστα τῶν
ῶν ἐκδραστήμενα· ἀδικίαν μὲν πρὸς τοὺς ἰσοῦς,
σιώπητα δὲ πρὸς τοὺς κρείττους. Ἐν καθαρῶ-
ν ἂν ὁ τοῖς προκειμένους στίχοις πεπιθόμενος, ὁ τῆ
οῖστῳ κρίσει τὸν θάνατον γενναίως ὑπομένων, καὶ
τῶν γρημάτων ἀποβολὴν οὐκ ἀφόρητον ἠγούμενος.
ἔδῳ καὶ πρὸς δικαιοσύνην ἀφορμὰς λαμβάνει, ὡς
τῶν ἄλλοτριῶν ἀπέχεσθαι, καὶ βλάπτειν μηδένα,
δὲ ὠφελίαν ἑαυτοῦ τὰς τῶν ἄλλων ποιῆσθαι συμ-

φοράς. Τούτων δὲ οὐδὲν τηρῆσαι δυνατὸς ἔσται ὁ
θητὴν ὑπολαμβάνων εἶναι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, καὶ ἀλο-
γίστως ἔχειν ἑαυτὸν ἐθίσας, τί μὲν ἔστι τὸ ἀποθνή-
σκον ἡμῶν μηδαμῶς λογιζόμενος, καὶ τὸ τῶν γρημάτων
δεόμενος, τί δὲ τὸ ἀσκαῦν τὴν ἀρετὴν, καὶ τὸ ἐκ ταύ-
της ὠφελούμενος. Μόνη γὰρ ἡ τούτων διάκρισις
προθυμίαν εἰς ἀρετῆς ἀσκησιν ἂν παράσχοι, καὶ πρὸς
τὴν τῶν καλῶν κτήσιν ἐπεγείρειν ἢ ἐκ τοῦ γυνῶθι
σε αὐτὸν καὶ αἰσχύνεο σαυτὸν ἐνθεὸς ὀρμή.
Πρὸς γὰρ τὴν ἡμετέραν ἀξίαν καὶ τὰ τῶν ἄλλων κα-
θίχοντα παραμετρεῖσθαι δεῖ ἐν ἔργοις τε καὶ λόγοις.
Ἢ δὲ τῶν καθιχόντων τήρησις ἀπαράβατος δικαιοσύνη
ἂν εἴη· διὸ καὶ προτέτακται τῶν ἄλλων ἀρετῶν, ἵνα
τῶν καθιχόντων γένηται μέτρον. Δικαιοσύνην
γὰρ, φησιν, ἄσκει ἔργῳ τε λόγῳ τε. Οὐκ οὖν
οὐδὲν βλάσφημον ἔρεις ἐν ἀπωλείαις γρημάτων, ἢ
νόσων ἀληθῶσιν, ἵνα μὴ ἀδικῆς ἐν λόγῳ· ἀλλ' οὐδὲ
τὰ τῶν πλησίον ἀρπάσεις, οὐδὲ μηχανήσῃ δυστυχίας
ἀνθρώποις, ἵνα μὴ ἀδικῆς ἐν ἔργῳ. Δικαιοσύνης γὰρ
τὴν ψυχὴν φρουρούσης, τὰ προσήκοντα ἂν πράττοιμεν
καὶ περὶ ἀνθρώπους, καὶ περὶ ἡμᾶς αὐτούς. Τῆς δὲ
δικαιοσύνης τὸ ἀρίστον μέτρον ἔστιν ἡ φρόνησις· ὅθεν

asit, nisi natura rationalis rectas opiniones im-
erit. Neque enim superis, quatenus superi
at, homo obsequi poterit, sed ita, quasi tyran-
rum vi coactus, erga eos afficietur; neque ul-
a eorum, quibuscum vivit, rationem habebit,
que optimum corporis aut pecuniæ usum inve-
it, si inconsiderate se gerere assueverit. Vide
im, ut ii qui quoquo modo mortem evitare
t divitias retinere cupiunt, multa necessario in-
te faciant et maledicta effutiant, impiis utique
versus deos execrationibus utentes, et provi-
ntiam esse negantes, quum in ea inciderunt,
æ stulte fugiebant, aliis vero crudeliter nullam
n injuriam inferentes et cæterorum omnium
s in suum, quemadmodum opinantur, usum
acervare conantes. Atque ita manifesta in iis
sæ opinionis labes est, ut malorum maxima
iantur, injustitia in similes, impietas autem ad-
rsus superos. A quibus ille erit immunis qui
rsibus hic propositis auscultans iudicio ad rati-
onis normam composito mortem fortiter pati-
et atque facultatum jacturam haud intoleram
lem esse existimat. Unde et justitiæ colendæ ma-
riam sumit, quod ab alienis abstinere oporteat
minique nocere, neque ex aliorum incommodis
ia comparare commoda. Horum vero nihil ob-
rvare is poterit, qui mortalem esse animum
um arbitratur quique inconsiderate se gerere
sueverit, nunquam secum reputans, quid sit
lud nostrum quod moritur et quod divitiis eget,
uid vero id quod virtutem colit et ex ea commo-

dum percipit. Sola enim horum dijudicatio nos
ad exercitationem virtutis promtos reddat atque
ad honesta comparanda excitet divinus ille impe-
tus, qui ex hisce præceptis, *nosce te ipsum* et
verere te ipsum, oritur. Oportet enim ex nostra
dignitate cæterorum etiam officia in factis dictis-
que metiri. Officiorum autem inviolata observatio
est justitia; quapropter et hic cæteris virtutibus
præponitur, ut officiorum mensura sit. Dicit
enim: *justitiam exerce factis atque dictis*. Nihil
igitur maledictorum dices, amissis divitiis aut
inter morborum cruciatu, ne verbis justitiam
violes: sed neque vicinorum bona auferes, nec
calamitates hominibus strues, ne factis sis injustus.
Si enim justitia animum custodiat, nos et diis et
hominibus et nobismet ipsis debita præstabinus
officia. Optima vero justitiæ regula est prudentia;
unde huic præcepto, *justitiam exerce*, adjecit il-
lud, *neve te ulla in re inconsiderate gerere assue-
scas*, quasi justitia sine prudentia non possit exstare.
Id enim verum justum est quod perfecta pruden-
tia decernit. Hæc vero est ea, quæ nulla in re
inconsiderate se gerit, sed et mortale corpus et
ea quæ illi sunt usui diligenter considerat; omnia
autem virtute inferiora ducens maximam etiam
commoditatem esse judicat optimam animi rati-
onalis affectionem, per quam et cætera, quantum
fieri potest, exornantur. Hujusmodi igitur est
versuum propositorum scopus, ut quatuor actuo-
sarum virtutum comitatum ostendant easque tra-
dant auditoribus vigilanter custodiendas, et quem-

τῶν, δικαιοσύνην ἀσκει, ἐπήγαγε, μηδ' ἀλογίως σαυ-
τὸν ἔχειν περὶ μηδὲν ἐθίζε· ὡς μὴ δυναμένης ὑποστῆ-
ναι δικαιοσύνης ἀνευ φρονήσεως. Τοῦτο γάρ ἐστιν
ὄντως δίκαιον, ὃ ἡ τελεία φρόνησις ὀρίζει. Αὕτη ἔ-
ἂν εἴη ἡ περὶ μηδὲν ἀλογίως ἔχουσα, ἀλλ' ἐπεσκεμ-
μένως μὲν περὶ τοῦ σώματος ἔχουσα, ἐπεσκεμμένως
δὲ καὶ περὶ τῶν εἰς τὴν τούτου χρεῖαν συντελούντων·
πάντα δὲ ἀτιμότερα ἀρετῆς τιθεμένη, καὶ μεγίστην
ὠφέλειαν τὴν ἀρίστην διαθέσειν τῆς λογικῆς ψυχῆς,
ἀφ' ἧς καὶ τὰ ἄλλα κοσμεῖται κατὰ δύναμιν. Τοιοῦ-
τος μὲν τῶν προκειμένων ἐπῶν ὁ σκοπός, τὴν τετράδα
τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν ἀναφῆναι καὶ παραδοῦναι τοῖς
ἀκραταῖς, μετὰ τῆς ἀγρύπνου τηρήσεως, καὶ παρα-
φυλακῆς τῆς ἐν λόγῳ καὶ ἔργῳ πεπλούσης. Τὸ μὲν
γὰρ φρόνησιν, τὸ δὲ ἀνδρείαν, τὸ δὲ σωφροσύνην,
παραδίδωσι· τὸ δὲ προηγούμενον αὐτῶν τὴν ἐπὶ πά-
σαις ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς κοινῶς ἐπιθεωρουμένην
δικαιοσύνην ἀσκεῖσθαι παραίνει· τὸ δὲ, χρήματα δ'
ἄλλοτε μὲν κτᾶσθαι φιλεῖ, ἄλλοτ' ὀλέσσαι, παρίστη-
σιν, ὅτι τῇ σωφρονικῇ διαθέσει καὶ ἡ ἐλευθεριότης πα-
ρέπεται, ἀρετῆ οὕσα περὶ χρημάτων πρόσδοτον καὶ
δαπάνην. Τὸ γὰρ μόνον τότε αὐτὰ κτᾶσθαι, καὶ
ἀποκτᾶσθαι, ὅτε δίδωσιν ὁ λόγος, μικρολογίας καὶ
ἀσωτίας προαναίρει τὰς ἀφορμάς. Ταῦτα δὲ πάντα,

ὡς ἀπὸ πηγῆς καὶ ἀρχῆς πρώτης, τοῦ ἑαυτὸν εἰρη-
νεσθαι προάγεται. Τοῦτο δὲ τὸ παράγγελμα πρὸς
φῆν ἐν ἐαυτῷ τὸ Σαυτὸν γινῶθι, ὃ πασῶν μὲν σκε-
δαίων πράξεων, πασῶν δὲ θεωρητικῶν γνώσεων
προὔποκεῖσθαι δεῖ. Ἐπεὶ πόθεν εἰσόμεθα, ὅτι πρᾶ-
ξῆκε ἡμῖν μετριάσαι τῶν παθῶν, καὶ γινῶθαι
ὄντα; Ἀπορεῖται γὰρ περὶ αὐτῶν· πρῶτον μὲν, εἰ
κατὰ ἀνθρώποις ταῦτα· ἔπειτα, εἰ ὠφέλιμα τῷ
ἔχουσι γίνονται. Φαίνεται γὰρ πᾶν τὸναντίον εἶ-
τούμενος ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον ὁ σπουδαῖος, τῷ
λαμβάνειν ἀδίκως θῆεν οὐ δεῖ, καὶ τῷ ἀναλίσκειν
καίως εἰς ἃ δεῖ· καὶ περὶ τὸ σῶμα παντὸς μὲν
εὐεπιχειρήτως διάκειται, μήτε ἀρχὴν αὐτὸς ἐπι-
θεύω, μήτε ἀνελευθέρως θεραπεύων τοὺς ἀρῶνας.
Ὡστε, εἰ μὴ τις ἄλλη οὐσία ἐν ἡμῖν εἴη ἀπὸ τῆς
τῆς ὠφελουμένης, σχολῆ γε ἂν πλοῦτον ἢ δυνατῆ-
εὶ αὐτὴν προησοίμεθα. Ὅθεν καὶ οἱ θνητῶν οἰκί-
την ψυχῆν περὶ τοῦ μὴ προεῖσθαι τὴν ἀρετὴν κη-
ψεύονται μάλλον, ἢ ἀληθεύουσιν. Εἰ γὰρ μὴ εἴ-
ὑπομένον ἡμῶν μετὰ θάνατον, καὶ τοῦτο φύσιν ἐ-
ἀληθεία καὶ ἀρετῇ κοσμεῖσθαι, (οἷον δὴ φαμεν εἶ-
τὴν λογικὴν ψυχὴν,) οὐκ ἂν ἔφρασε ἡμῖν καθαρὰ
νοῖτο τῶν καλῶν. Προαναίρειται γὰρ ἡ ὑπόψις τῆς
φθορᾶς τὴν περὶ ταῦτα σπουδὴν, καὶ πρὸς ἀπολίπ-

admodum decet in dictis factisque observandas.
Docet enim ex iis unus prudentiam, alter forti-
tudinem, tertius temperantiam; eorum vero pri-
mus hortatur ad justitiæ exercitationem, quæ
communiter in cæteris omnibus virtutibus cerni-
tur: iste autem versus, *divitias autem libenter ali-*
quando querere, aliquando amitte, docet porro
temperantis affectionis comitem esse liberalita-
tem, quæ in virtutum numero posita circa pecu-
niarum reditum et sumtus versatur. Hæ enim tunc
tantum, quum ratio suadet, quæsitæ et expen-
dendo amissæ sordium et prodigentiæ occasiones
præcidunt. At omnia ista ab eo quod est *se ipsum*
vereri, tanquam a fonte et principio ducuntur.
Hoc vero præceptum in se anticipatum continet
illud *te ipsum nosce,* quod omnium bonarum
actionum onnisque contemplativæ scientiæ fun-
damentum esse debet. Nam unde sciemus affectus
esse moderandos et eorum quæ vere sunt noti-
tiam comparari oportere? Quippe de istis dubita-
tur, primum, an in hominum potestate sint,
deinde an utilia habentibus sint. Apparet enim
omnino contra eò deteriorem esse viri probi in
hac vita conditionem, quod non injuste inde
sumit, unde non debet, et quod juste sumtus fa-
cit, in quæ oportet: quin et ille, quod ad cor-
pus attinet, injuriis omnium maxime est obnoxius,
quippe qui nec imperium affectet, nec imperanti-
bus serviliter aduletur: adeo ut nisi alia quædam

natura in nobis sit, cui virtus prodest, vix e-
causa divitias aut principatum repudiaturi simus.
Quamobrem et illi, qui animum mortalem esse
arbitrantur, quum de virtute non projiciam
disputant, scite cavillantur potius, quam ve-
proferunt. Nisi enim nobis inesset aliquid per
mortem superstes futurum atque ita naturâ com-
paratum, ut virtute et veritate ornari queat, ut
jusmodi esse dicimus animum rationalem, nulla
nobis sincerum foret honestorum desideria.
Præcludit enim horum studium suspicio interitū
et nos ad corporeas voluptates, qualescunque tan-
dem illæ sunt et undecunque comparari possunt
attractit. Quo enim pacto de illorum sententia viri
prudens aut etiam mediocri judicio præditi esse
videatur, non omnia corpori indulgere, per quæ
etiam ipsa animi substantia conservatur, quippe
qui per se non exstet, sed e corporis quavis
conformatione oriatur? Quomodo autem virtuti
gratia corpus projiciemus, si una cum corpore
animum quoque ipsum perdemus, adeo ut nesciamus
quam sit virtus, cujus amore mortem passi sumus.
Sed de his a viris divinis abunde demonstratum
est, immortalem esse animum et natura talem, ut
sola virtute ornari possit. Nunc autem probatur
hoc dogmate ad ea quæ sequuntur transeamus,
hoc tantum prius dictis addentes, quemadmodum
ex naturæ nostræ ignoratione nullum non vitium
irreperit, ita, si nosmet ipsos noscamus eaque de-

ει σωματικῆς, ὅποιαι ποτ' ἂν ὦσιν αὐταί, καὶ πόθεν πορίζεσθαι δύνωνται. Πῶς γὰρ δόξει ἔμψρονος αἰ, κατ' αὐτούς, ἢ μετρίως καθεσθηκότος, μὴ πάντα ρίξεσθαι τῷ σώματι, δι' ὃ καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ὑπόκεισθαι σώζεται, οὐκ οὐσης μὲν καθ' αὐτήν, ἐπιγινομένη δὲ τῇ ποῦδι διαπλάσει τοῦ σώματος; Πῶς δὲ προόμεθα δι' ἀρετὴν τὸ σῶμα, μέλλοντες καὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἅμα τῷ σώματι διαφθεῖρουν, ὥστε μηδαμοῦ αὐτὴν ἀρετὴν, ἢς ἐφέσει τὸν θάνατον ὑπεμείναμεν; Ἰὰ περὶ μὲν τούτων ἱκανῶς τοῖς θεοῖς ἀνδράσιμιν οὐδέδεικται, ὅτι τε ἀθάνατος ἡ ψυχὴ, καὶ ὅτι διὰ τῆς ἀρετῆς κοσμεῖσθαι πέφυκε. Νῦν δὲ τὸ παρὸν ἰσπραγισάμενοι δόγμα, ἐπὶ τὰ ἐξῆς μεταβαίνωμεν, πούτων τοῖς προσηρημένοις ἐπειπόντες, ὅτι ὥσπερ τῇ νοίᾳ τῆς οὐσίας ἡμῶν πᾶσα ἔπεισται κακία, οὕτω ἑαυτῶν γνώσει, καὶ ἀπαξιώσει τῶν μὴ πρεπόντων λογικῆ φύσει, ἢ τῶν καθηκόντων ἀπαράλογιστος ρησις εὐρίσκειται πανταχοῦ· τοῦτο δὲ τῶν κατὰ ρος ἀρετῶν γίνεται μέτρον. Ὡς γὰρ πρὸς κανόνα οὐσίαν ἡμῶν ἀποβλέποντες, τὸ δέον ἐν πᾶσιν εὐποροῦμεν, κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον συμφορῶν τῇ ἑαυτῶν σία διαζώντες. Πᾶν γὰρ ὃ ἀμείνονα τὴν ψυχὴν καί, καὶ πρὸς τὴν φύσει πρέπουσαν εὐζωίαν αὐτὴν ἀγει, τοῦτο ὄντως ἀρετὴ καὶ φιλοσοφίας νόμος· τὰ μόνον πρὸς ἀνθρωπίνην εὐσχημοσύνην τείνοντα, ὑλοπετητὴ ἔστι σοφίσματα καὶ σκιαγραφία τῶν καλῶν, τὸν παρὰ τῶν πολλῶν ἔπαινον θηρωμένη, καὶ οὐ δοκεῖν μόνον, οὐ τοῦ εἶναι, ἀγαθὸν τὴν πᾶσαν νοούμενη φροντίδα. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων.

Τοῖς δὲ ὀρθοῖς λογισμοῖς ἐξ ἀνάγκης ἔπεται καὶ περὶ τῶν δοκούντων ἀτάκτως κατὰ τὸν βίον συμβαίνειν μὴ ἀλογίστως ἔχειν, ἀλλ' εὖ καὶ γενναίως ἀπολελογίσθαι τὰς τούτων αἰτίας, καὶ φέρειν αὐτὰ μηδὲν ἐγκαλοῦντας τοῖς ἐπιμεληταῖς ἡμῶν, οἱ πρὸς ἀξίαν ἀπονέμοντες ἐκάστω τὰ προσήκοντα, οὐ τῶν ἴσων ἠξίωσαν ἅπαντας τοὺς μὴ ὁμοίως προβεβιωκότας. Πῶς γὰρ ἂν προνοίας μὲν οὐσης, καὶ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἀφάρτου μὲν κατ' οὐσίαν, προαιρέσει δὲ αὐτοκινήτω πρὸς ἀρετὴν ἢ κακίαν δρῶσας, ἐνὴν τὰ ἴσα τοῖς μὴ ἴσοις τοὺς τοῦ πρὸν ἀξίαν φύλακας νόμου ἀποδοῖναι, ἀλλὰ μὴ τὴν προσήκουσαν ἀπονέμειν ἐκάστω τύχην, ἣν καὶ προῖων εἰς γένεσιν ὁ ἄνθρωπος κληροῦσθαι λέγεται; Εἰ οὖν μὴ μῦθος τὸ εἶναι πρόνοιαν, ἀπονέμουσαν ἐκάστω τὰ πρέποντα, καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀθάνατον εἶναι, ὄψλον, ὡς μεταστῆσαι δεῖ τὴν αἰτίαν τῶν ἀλγεινῶν ἀπὸ τοῦ διοικοῦντος ἐφ' ἡμᾶς αὐτούς, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἴσθαι τὰ δυσχερῆ δύνασθαι δώσει ὁ λόγος. Ἐν ἑαυτοῖς γὰρ εὐρόντες τὰς αἰτίας τῆς τοσαύτης ἀνωμαλίας, πρῶτον μὲν τῷ ὀρθῷ τῆς κρίσεως ἐπελαφρυνοῦμεν τῶν συμβαινόντων τὸ μαχθηρᾶν· ἔπειτα ταῖς ἱεραῖς μεθόδοις καὶ ταῖς ὀρθαῖς νοουθεσίαις μεθαρμόζοντες τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ ἀμεινον, παντελῶς ἑαυτοὺς τῶν ἀλγεινῶν ἐλευθερώσομεν. Ἐὶ δὲ πάσχοντα κακῶς μὴδ' αἰσθάνεσθαι τὰς αἰτίας, μὴδὲ καταμαντεύεσθαι τοῦ εἰκότως συμβαινόντος, ἑαυτὸν ἦν ἔθισαντος ἀλογίστως ἔχειν περὶ παντός, ὃ νῦν ἀπηγόρευσε ὁ λόγος. Ἀνάγκη γὰρ τὸν ἀζητήτως ἔχοντα τῆς ἀληθοῦς αἰτίας ἐπὶ τὴν κρείττονα οὐσίαν μεταφέρειν τὸ ἐγκλημα, ἢ ὅτι οὐκ

gnemur quæ naturam rationalem dedecent, stam officiorum observationem ubique reperiri. æc autem singularum virtutum mensura est. am si naturam nostram tanquam regulam spectamus, id quod decet in omnibus invenimus, eundem rectam rationem nostræ naturæ conuenienter viuentes. Quidquid enim animum meliorem reddit eumque ad vitæ beatitudinem naturæ conuenientem euehit, id reuera virtus est et philosophiæ lex : quæcunque autem ad hominem illum decorandum pertinent serviles astutiæ sunt inanis virtutum species, quæ laudem apud vulgus venatur atque in hoc omnem ponit curam, ut uis videatur tantum, non ut sit bonus. Atque æc quidem de his dicta sufficiant. Ex recta autem erum consideratione sequitur necessario, ut circa a quoque, quæ in vita nullo ordine videntur contingere, non inconsiderate nos geramus, sed ut robe et ingenue commemoratis causis illa toleremus, sine ulla curatorum nostrorum incusatione, qui pro dignitate suum cuique tribuentes non paibus præmiis omnes, quorum dispar fuit antea acta dita, dignati sunt. Nam quum mundus providen-

tia administretur et animus noster natura quidem immortalis, sed spontaneo voluntatis motu ad virtutem aut vitium propensus sit, qui fieri potuit, ut illi qui legis ad merita spectantis eustodes sunt, paria non paribus redderent ac non unicuique conuenientem fortunam tribuerent, quam et ipse homo in hunc mundum proficiscens sortiri dicitur? Si ergo providentiam esse, quæ suum cuique tribuit, et animum nostrum esse immortalem, non sit fabula, manifestum est eorum quæ nobis molesta sunt causas ab administratore ad nosmet ipsos esse transferendas, unde et sanandi ærumnas nostras facultatem præbebit carmen. Nam quum in nobis ipsis tantæ inæqualitatis causas deprehenderimus, primum recto iudicio mala quæ nobis accidunt leviora efficiemus, deinde sacris artibus et rectis monitis animum corrigentes ærumnis nos prorsus liberabimus. Sed male affectum nec rei causas sentire nec de re merito eueniente conijcere hominis est in omni re inconsiderate se gerere soliti, quod nunce prohibet carmen. Est enim necesse eum, qui veram causam non scrutatur, culpam in superiorem naturam

ἔστι παντελῶς, ἢ ὅτι οὐκ ἐπιμαλείται ἡμῶν ὀρθῶς. Τὰ δὲ τοιαῦτα δοξάσματα οὐ μόνον τὰ ἐκ προδοιότης κακὰ ἐπιτείνει, ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶσαν πονηρίαν τὴν ψυχὴν ἐπεγείρει, καὶ τῆς αὐτεξουσίου θεραπείας αὐτῆν ἀποστέρει, τῇ προστιθέμεναι λανθανούσας αἰτίας τῶν νῦν δυσχεραينوμένων. Πῶς δὲ δεῖ περὶ τούτων φιλοσοφεῖν, ἐπάκουσον αὐτῶν τῶν ἐπιῶν.

XI. 17—20.

Ὅσα τε δαμονήσῃ τύχαις βροτοὶ ἄλλοι ἔχουσιν ἂν ἂν μοῖραν ἔχῃς πράως φέρε, μηδ' ἀνανακτεῖ. Ἰᾶσθαι δὲ πρέπει, καθόσον δύνη· ὅδε δὲ φράξεν· οὐ πάνυ τοῖς ἀγαθοῖς τούτων πολλὴ μοῖρα δίδωσι.

Πρὸ τῆς ἄλλης ἐξηγήσεως ἐκεῖνο προειπεῖν δεῖ, ὅτι ἄλγεα νῦν λέγει τὰ ἐπίπονα, καὶ τραχυτέραν ἡμῖν τὴν ὁδὸν τοῦ βίου παρασκευάζοντα· ὅσον νόσον, πενίαν, φιλάτων ἀποβολήν, ἀδοξίαν ἐν πόλει. Ταῦτα γὰρ χαλεπὰ μὲν ἔστι, καὶ δυσδιάθετα κατὰ τὸν βίον· οὐ μὴν ὄντως κακὰ, οὐδὲ αὐτῇ τῇ ψυχῇ βλαβερὰ τυγχάνει, ἐὰν μὴ αὐτῇ ἐθέλῃ διὰ τι τούτων εἰς κακίαν ἀποκλίνει· ὅ καὶ ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν δοκούστων πάθος ἂν, μὴ βουληθεῖσα καλῶς αὐτὰ μεταχειρίζεσθαι· ὅσον ὑγιείαν καὶ πλοῦτον καὶ δυναστείαν. Ἔστι γὰρ καὶ ἐν τούτοις κακυνθῆναι, καὶ ἐν τοῖς ἐναντίοις ἀρετὴν κτήσασθαι. Τὰ δὲ ὄντως κακὰ, τὰ ἐκ προαιρέσεώς ἐστιν ἁμαρτανό-

μενα, οἷς συνεισελθεῖν ἀρετὴν φύσιν οὐα ἔχει. Ταῖς δὲ ἐστὶν Ἄδικία, καὶ Ἀκολασία, καὶ πάντα ὅσα τῆ τοῦ καλοῦ σύζευξιν οὐκ ἐπιδέχεται. Οὐ γὰρ ἐπι οὐδενὶ τῶν τούτων τὸ καλῶς ἐπιφθγγεσθαι ἢ ἀδικεῖ καλῶς, ἀκολασταίνει καλῶς, ὥσπερ ἐπὶ τῷ ἐκτὸς κακῶν λέγομεν, νοσεῖ καλῶς, πένηται καλῶς ἔσταν εὔ καὶ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον τὰ τοιαῦτα εἶρη ἀνθρώπος. Ταῖς δὲ ψυχικαῖς πονηρίαις οὐκ ἐπιέραι τὸ καλῶς, διότι ἀποστροφαί εἰσι καὶ ἀποτειχίται τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ὅν φύσει ἐνόητα, καὶ ἐγγεγραμμένη αὐτῇ, παρορᾷ ἠ ἀνθρώπου ψυχῇ ὑπὸ τῆς προστάθαι ἀποτυρλουμένη. Τεκμηρίον δὲ τοῦ ἐνεῖναι τῷ ὀρθῷ λόγον τοῖς ἀνθρώποις, τὸ καὶ τὸν ἀδικον, ἐν οἷς μὴ αὐτῷ διαφέρει, κρίνειν δικαίως, καὶ τὸν ἀκόσμον σωφρονικῶς καὶ ὁλως, τὸν κακὸν ὀρθαῖς ἐπιβολα χρῆσθαι, ἐν οἷς ἀπροσπαθῆς ἔστι. Διὸ καὶ μέγιστα σθαι δύναται ὁ φαῦλος εἰς ἀρετὴν καταγνώσει τις πη τέρας κακίας. Οὐ μὴν διὰ τοῦτο ἐνυπάρχειν δεῖ κα τὸν μὴ ὀρθὸν λόγον, ἵνα ἀρχῇ τῶν κακιῶν ὅσως γῆται ταῖς, ὥσπερ ἐκεῖνος τῶν ἀρετῶν. Ἄρχη γὰρ κερῶν ὀρθὸς λόγος, ὥσπερ νόμος ἐν πόλει, τὰ τε κατ' αὐτὴν πρακτόμενα καὶ τὰ παρ' αὐτὸν διορίζειν, καὶ τὰ μὴ ἀποδέχεσθαι, τὰ δὲ σωφρονίζειν. Καὶ οὐδὲν οἷς κακῶν ἀρχῆς, οὔτε ἐνυποκειμένης οὔτε ἐξωθεν κακῶν αἰτίας ἐνδιδοῦσης ἀγαθῶν δὲ δεῖ ἀρχῆς μάλιστα κα

transferre, vel nullum omnino esse Deum dicendo vel non recte ab eo res nostras administrari. At vero ejusmodi opiniones non solum mala ex antea acta vita repetenda augent et intendunt, sed etiam animum ad omnem nequitiam incitant, eumque curatione, quæ penes ipsam est, privant præsentia quibus vexamur mala ad occultas causas referendo. Quomodo autem de his philosophari oporteat, ex ipsis versibus discite :

XI. 17—20.

Quibus porro infortuniis divinitu, anguntur homines, horum partem fatalem quancunque sortitus es, leniter fer et sine indignatione. Sed remedium adhibere decet quantum potes : sic [autem tecum reputa, haud almodum multa bonis talia fatum invehere.

Antequam ad cæterorum explicationem accedamus, hoc præfari oportet, ea nunc ἄλγεα appellari, quæ molesta sunt et asperiores nobis vitæ viam reddunt, velut morbum, paupertatem, carissimorum jacturam et in civitate ignominiam. Nam hæc quidem gravia sunt nec concoqui in vita facile queunt, quæ tamen non revera sunt mala, nec animo nocent, nisi ipse ab his se in vitium deflecti sinat; quod et in iis quæ bona videntur ei accidat, si illis recte uti noluerit, verbi gratia sanitate et divitiis et potentia. Nam

et in his vitio affici et in contrariis virtutem consequi possumus. Illa autem revera mala sunt, quæ voluntatis sunt peccata, quibuscum coire virtus naturâ non potest. Hæc autem sunt injustitia, in temperantia et quæcunque honesti bonique conjunctionem non admittunt. Neque enim nisi hujusmodi rei adjungi licet verbum bene, ut bene injuriam facit, bene libidinatur, quemadmodum de malis externis dicimus, bene ægrotat, bene paupertatem fert, quando quis decenter et in recta ratio dictat, hujusmodi mala tolerat. A animi malis non adjicitur illud bene, quia illa declinationes sunt et aberrationes a recta ratione quam etsi naturâ insitam atque insculptam habet animus humanus, tamen cupiditate occæcata negligit. Inesse autem hominibus rectam rationem argumento est, quod injustus, ubi nihil ejus interest, juste judicat et intemperans temperanter atque in summa, malus rectis utitur consiliis, ubi nulla cupiditate trahitur. Unde fit ut etiam malus ad virtutem transire queat, repudiata prioris sua vitiositate. Non ideo tamen rationem etiam non rectam homini inesse oportet, ut hæc vitiorum sit principium, sicut illa virtutum. Sufficiens enim præsens recta ratio, tanquam lex in civitate, tum ad eas, quæ secundum eam et præter eam fiunt, distinguenda, tum ad hæc probanda et illa corrigenda. Nec omnino opus est malorum

όνης, καὶ τῆς μὲν κεχωρισμένης τῶν λογικῶν οὐσιῶν, ὅς ἐστιν ὁ Θεός· τῆς δὲ ἐνυπαρχούσης αὐταῖς, καὶ ἢ κατ' οὐσίαν ἐπαφῇ κυβερνήσεως, οἷός ἐστιν ὁ ὀρθὸς ἦγος. Τοιαύτη μὲν ἡ τῶν κακῶν διάκρισις· ὧν οὐκ ἐπροαιρετικά φησιν ἐκ τῆς δαιμονίας τύχης τοῖς ἀνθρώποις ἀπονέμεσθαι, ἀλλὰ τὰ περιστατικά, ἃ νῦν ἐν ἐν τοῖς οὐκ ἐφ' ἡμῖν κείται, πάλαι δὲ προαιρετικαῖς ἀμαρτίαις ἐπηκολούθησεν, ἀλγεῖνά μὲν ὄντα, ὡς ῥαμην, τὸν δὲ παρὰ τῆς ἀρετῆς κόσμον ἐπιδεχόμενα. αἱ γὰρ πενίαν ἐκόσμησε σῶφρων διαίτα καὶ ταπεινότητα γένους ἐπληρωθῶσατο φρόνησις· καὶ παιδῶν ποδολῆν πρᾶος ἤνεγκεν ὁ δίκαιος βίος, ὁ δυνάμενος ἱππεῖν, Τέθνηκε τὸ παιδίον; οὐκοῦν ἀπεδόθη· καὶ ἤδειν θνητὸν γεγεννηκῶς. Ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἄλλα πάντα, τῷ τῆς ἀρετῆς κάλλει περιβληθέντα, γίνεται ὑσχημονώστερα. Ἐξῆς δὲ ζητεῖ ὁ λόγος τίνες αἱ δαιμονίαι τύχαι, καθ' ἃς οἱ βροτοὶ τὰς ἐκτὸς δυσχερείας ἔχουσιν. Εἰ μὲν γὰρ προηγουμένως ἡ θεία κρίσις ἴδῃται τῶδε μὲν πλοῦτον, ἔτερφ δὲ πενίαν· δαιμονίαν ἴδει ταύτην προαιρέσειν καλεῖν, καὶ μὴ τύχην. Εἰ δὲ ἀπὸ ἐπιπλοκῆς αἱ αὐτομάτως συμπίπτει, τὸν μὲν εὐτυχῆ εἶναι, ὡς ῥασι, τὸν δὲ δυστυχῆ· τύχην ἴδει ταύτην καλεῖν, καὶ μὴ δαιμονίαν τύχην. Εἰ δὲ πρὸς τὴν ἀξίαν ἐκάστω τὰ προσήκοντα ἀπονέμει ὁ ἐπιτροπεύων ἡμῶν θεός, καὶ τοῦ μὲν εἶναι τοιούτου ἢ τοιούτου ἡμᾶς οὐκ ἐστιν αἰτίας· τοῦ δὲ τὰς ἀμοιβὰς ἀποδοῦναι κατὰ τοὺς θεσμούς τῆς δικῆς μόνος ἐστὶ κύριος, εἰκότως συνάψας εἴπε

δαιμονίας τύχας τὰς τῆς κρίσεως ἀποφάνσεις· ἢ μὲν θεῖον καὶ νοερόν ἐστι τὸ κρίνον, δαιμονίας καὶ ἐπιστημονικὰς αὐτὰς προσειπῶν· ἢ δὲ οἰκεία προαιρέσει κακύνεται τὸ κρινόμενον, καὶ διὰ τοῦτο γίνεται τῶν δυσχερῶν τούτων ἀξίον, προσθεὶς τὸ τύχας, ὅτι οὐ προηγουμένως τόνδε τινὰ κολάσαι ἢ τιμῆσαι πρόκειται τῷ θεῷ, ἀλλ' αἶτι τὸν τοιόνδε ἢ τοιόνδε γενόμενον· τούτου δὲ τὴν αἰτίαν ἐν ἡμῖν κείσθαι. Τὴν μὲν οὖν ἐπιπλοκὴν τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως καὶ τῆς ἐκείνου κρίσεως τύχην ἀπογενῶν, ὥστε εἶναι τὸ δλον τοῦτο, δαιμονίαν τύχην, τὴν ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις θεῖαν ψῆφον· καὶ συνεισάγειν οὕτω τὴν τῶν ὀνομάτων τεχνικὴν εὐρεσιν, τὴν τε θεῖαν ἐπιστάσιαν, καὶ τὸ αὐτεξούσιον τῆς ψυχῆς, καὶ ἀθάνατον· καὶ μήτε καθ' εἰμαρμένην ἢ πρόνοιαν πάντα γίνεσθαι, μήτε ὡς ἔτυχε, καὶ ἀπὸ ταυτομάτου, μήτε κατὰ τὸ αὐτοπροαίρετον ἡμῖν τὸν βίον διατιθεσθαι πάντα. Ἄλλ' ὅσα μὲν ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν ἀμαρτάνομεν, ταῦτα εἰς προαιρέσειν ἀναφέρεσθαι· ὅσα δὲ ἐπὶ καὶ ἡμαρτημένοις κατὰ τοὺς τῆς δικῆς ἔπειτα νόμους, εἰς εἰμαρμένην· τὰ δὲ προηγουμένως παρὰ τοῦ θεοῦ ἐνδιδόμενα ἀγαθὰ, εἰς πρόνοιαν· εἰς δὲ τὸ εἰκῆ, καὶ ὡς ἔτυχεν, οὐδὲν τῶν ὄντων ἀναφέρειν τὴν αἰτίαν· ἀλλ' οὐδὲ τῶν γινόμενων· εἰ μὴ ἄρα κατὰ συμβεβηκός, καὶ κατ' ἐπιπλοκὴν τῶν ἀπὸ προνοίας καὶ εἰμαρμένης καὶ προαιρέσεως προηγουμένως ἐνεργουμένων, ἐπακολούθησεν τὸ ὡς ἔτυχε τοῖς πρωτουργοῖς αἰτίοις. Οἷον φέρε, ὁ δικαστὴς τὸν φονεὰ κολάζειν βούλεται, καὶ οὐ τόνδε τὸν ἀνθρωπον· κολάζει δὲ καὶ τοῦτον, ὃν οὐκ ἐβούλετο, ὅταν αὐτὸς

principio, sive insito, sive externo, quod male agendi causam præbeat; bonorum vero principio omnino opus est eoque solo, tum ab intelligentibus naturis separate, qualis est Deus, tum ipsis insito, quod interiore motu ea ciere et gubernare possit, qualis est recta ratio. Hujusmodi igitur est malorum distinctio, e quibus non ea quæ voluntaria sunt, dicitur a divina fortuna hominibus distribui, verum calamitosa illa, quæ non sunt in nostra nunc potestate, sed e peccatis, quæ volentes olim commisimus, manarunt: quæ dolore quidem nos afficiunt, ut diximus, sed a virtute ornatum accipiunt. Etenim paupertatem exornat victus ratio temperans, et generis humilitatem emendat prudentia, et liberorum jacturam placide fert vir justus, qui potest dicere: *obit filius? ergo redditus est; et, sciebam me genuisse mortalem.* Similiter vero et reliqua omnia, virtutis pulchritudine induta, fiunt decentiora. Deinceps autem inquiritur, quæ sint illæ divinæ fortunæ, per quas homines externis incommodis implicantur. Si sane divinum judicium ex professo huic divitias, illi paupertatem daret, divinam parerat hanc voluntatem vocari, non autem fortunam. Sin autem nihil talium distributioni, quæ sorte

fit, præest, sed fortuito et casu evenit, ut hic fortunatus, uti dicunt, ille vero infortunatus sit, fortunam solum vocare hanc oportuit, et non divinam fortunam. Quodsi Deus, qui nobis præest, unicuique ea tribuit quæ meritis ejus conveniunt, neque ipse est causa, cur boni aut mali simus, sed remunerationis tantum, quæ secundum leges justitiæ fit, auctor est, merito carmen conjunctis nominibus judicii hujus decreta fortunæ divinæ appellavit; quatenus quidem divinus est judex et intellectu præditus, eas divinas vocans et scientiæ plenas, quatenus vero ille qui judicatur sponte sua in vitium prolabitur et ideo calamitatibus istis dignus est, fortunæ adjungens, quia Deo non ex professo huncce hominem vel supplicio vel præmio afficere propositum est, sed eum semper qui talis vel talis fuerit: hujus autem rei causam in nobismet ipsis sitam esse. Nostræ vero voluntatis et judicii ejus implicationem fortunæ beneficio effici, ita ut totum hoc *divina fortuna* sit Dei de peccatis sententia eaque ratione artificiosa illa vocabulorum inventio Dei imperium et animi tum libertatem tum immortalitatem junctim inducat, ac neque fatæ aut providentiæ omnia fiant, neque fortuito et casu res eveniant, neque

ἑαυτὸν εἰς τὴν τοῦ φονέως ἐναρμόση τάξιν. Καὶ γίνε-
ται προηγουμένη μὲν ἢ κατὰ τοῦ φονέως αὐτῷ ψῆφος·
κατὰ συμβεβηκὸς δέ, ἢ κατὰ τοῦδε τοῦ ἀνθρώπου,
ὅτι ἐκὼν ὑπέδωκε τὸ τοῦ φονέως πρόσωπον. Καὶ πάλιν,
ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος φονεῦσαι μὲν ἠθούλετο, δοῦναι δὲ
ἐπὶ τούτῳ δίκας οὐκ ἠθέληεν. Ὡστε καὶ ἐπὶ τούτου
γίνεσθαι προηγουμένην μὲν τὴν φονικὴν διάθεσιν, ὡς
ἀπὸ τοῦ αὐτεξουσίου τῆς ψυχῆς ἠρτημένην· κατὰ συμ-
βεβηκὸς δὲ ἐπακολουθεῖν τὰς ἐπὶ ταύτῃ στρεβλώσεις τε
καὶ αἰτίας. Τούτων δὲ πάντων αἴτιος ὁ νόμος, ὁ καὶ τῷ
δικαστῇ τὴν προαίρεσιν τοῦ κολάζειν τοὺς φαύλους ἐντι-
θεῖς, καὶ τῷ φονεῖ τὴν τιμωρὸν ψῆφον ἐπάγων. Ταῦτό
δὴ μοι τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς θείας ἐπιστάσιος λογίζου·
προαιρέσεως ἀνθρωπίνης δρᾶσαι κακὰ βουλευθείσης,
καὶ προαιρέσεως νομοφυλάκων δικαστῶν ἐπανορθου-
σθαι τὰ κακὰ πάση μηχανῇ πειρωμένης, τὴν συνδρο-
μὴν δαιμονίαν τύχην ἀποτελεῖν, καθ' ἣν δὲ τὰ τοιαῦτα
εἰργασμένος τῶν τοιῶνδε γίνεται ἀξίος τιμωρημάτων·
τοῦ μὲν προηγήσθαι τὰ φαῦλα εἰς τὸ αὐτεξουσίον τοῦ
κρινομένου τὴν αἰτίαν ἀναφέροντος, τοῦ δὲ ἐπομένου
τῇ ἀξίᾳ τιμωρημάτων εἰς τὴν τῶν κρινόντων νομοφυλά-
κικὴν ἐπιστήμην· τούτων δὲ συναγωγέα εἶναι τὸν νόμον,

τὸν ἀγαθὸν μὲν εἶναι πάντα κατὰ δύναμιν, φαῦλον
μηδὲν εἶναι, διατεταγμένον. Οὗτος γὰρ προῦρετικὸς
τῇ τοῦ θεοῦ ἀγαθότητι οὐκ ἔξ ἀνευθύνοῦς εἶναι τῶν
κακῶν, ἵνα μὴ ἐμμένον τὸ κακὸν εἰς ἀναισθησίαν
παντελῆ τῶν ἀγαθῶν ἰλάσῃ, ὣν τὴν ἀναγκάειαν ἰσχυ-
ρῆσιν ἢ παρὰ τῶν νομοφυλάκων δίκη χορηγῆι. Σωφ-
γει οὖν ὁ νόμος, ὡς εἴρηται, τοὺς πεφυκότας κρίνει,
καὶ τοὺς πεφυκότας κακύνεσθαι, δι' ἀμφοτέρων τὸ ἀ-
κείον ἀπεργαζόμενος ἀγαθόν. Εἰ γὰρ τὸ διδόναι
δίκην τοῦ μὴ διδόναι ἐστὶ λυσιτελέστερον, καὶ τῇ
συμμορφίᾳ τῆς ἀμετρίας τῶν κακῶν ἢ δίκη βλάπτει,
δῆλον ὅτι πρὸς τὸ ὠφελεῖν καὶ ὠφελείσθαι συντίθειται
ὁ νόμος τὰ δύο ταῦτα γένη· τὸ μὲν κριτικόν, ὡς νομο-
φυλακικόν, τοῦ ἐτέρου προτάξας· τὸ δὲ ἀμαρτανῆν
καὶ κρίνεσθαι πεφυκός, ὡς παρανομητικόν, τῷ ἀμεί-
νονι παραδοῦς γένει, κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ μεταμε-
τρεῖσθαι, ὅπως ἂν εἰς ἀνάμνησιν καὶ ἐνοιαν ἔλθῃ τοῦ
τοῦ νόμου, δι' οὗ πάσχει κακῶς. Ὁν γὰρ ἐν τῷ
πράττειν κακῶς ἀπρηνοῦντο, τούτων ἐν τῷ πάσχειν
κακῶς ἐπιποθοῦσιν οἱ ἄνθρωποι. Οἶον, ὁ ἀδικῶν ὅ-
βουλεται εἶναι θεόν, ἵνα μὴ τὸ διδόναι δίκην, ὡς πε-
εἰ τινα Ταντάλου λίθον, ἐπιπυρεμάμενον ἔχη· ὁ δὲ

etiam ad nostrum arbitrium tota vita a nobis in-
stituatur : sed quæcunque peccamus in iis quæ
nostri sunt arbitrii, ea ad voluntatem nostram
referantur, et quæcunque sequuntur peccata se-
cundum iustitiæ leges, ea fato ascribantur; bona
autem illa, quæ a Deo ex professo dantur, provi-
dentia debeantur; nihil vero, quod in rerum
natura reperitur, ad casum et fortunam ortum
suum referat, imo nec eorum quidquam, quæ
fiunt, nisi forte ex eventu et ex implicatione
eorum, quæ providentia et fatum et voluntas pri-
mitus agunt, fortuitum illud primas illas efficien-
tes causas subsequitur. Exempli gratia; vult iudex
homicidam punire, sed non huncce hominem
punit vero et hunc, quem nolebat, quum ipse
homicidæ locum et conditionem assumit. Ac pri-
maria quidem ejus sententia est contra homici-
dam, ex eventu autem contra huncce hominem,
quia sponte sua homicidæ personam suscepit.
Contra cædem quidem patrare sceleratus volebat,
sed hujus pœnas dare nolebat : adeo ut in hoc
etiam præcesserit truculenta affectio homicidæ ex
animi libertate pendens, ex eventu vero tormenta
et verbera, quæ in hac accidere solent, subse-
cuta sint. Horum autem omnium causa est lex,
quæ et iudici voluntatem improbos puniendi in-
dit, et homicidæ supplicium decernit. Idem plane
de imperio etiam divino sentias, quum voluntas
humana sceleribus admittendis intenta sit, judi-
cum autem legis custodum voluntas scelera omni
modo corrigere conetur, ex earum rerum con-

curso effici *divinam* illam *fortunam*, secundum
quam is qui talia admisit, talibus pœnis dignus
fit : (malorum consiliorum causantem reo ad libe-
rum arbitrium referente, debita autem pœna
scelus secuta ad iudicium in legibus tuendis scien-
tiam;) horum vero conciliatricem esse legem,
quæ statuit, ut omnia, quantum fieri potest, bona
sint, malum autem nihil. Hæc enim quum antea
in Dei bonitate fuerit, non sinit inultos esse ma-
los, ne malum permanens ad omnem bonorum
sensum exstinguendum progrediatur, quorum re-
cordationem pœnæ per legum vindices solum
irrogata necessaria reddunt. Lex igitur, uti dixi-
mus, iudices simul cum peccantibus inducit, per
utrosque bonum sibi proprium efficiens. Si enim
pœnas dare quam non dare utilis est et pœna
ad corrigendam malorum enormitatem spectat,
manifestum est, legem duo ista genera, alterum
ut juvet, alterum ut juvetur, conjungere, quo-
niam illud quidem quod iudicat, tanquam legis
custodem, alteri præfecit, id vero quod natura
comparatum est ut peccet atque iudicetur, præ-
stantiori tradidit, ut ipsum, tanquam legis viola-
torem, pro merito tractet, eo consilio ut legem,
per quam malis afficitur, in memoriam aliquando
mentemque revocet. Quam enim, quum male age-
bant, homines repudiabant, eam, quum mala
patiuntur, expetunt. Exempli gratia, qui injuriam
facit non vult Deum esse, ne vindictam, velut
Tantali saxum, semper sibi impendentem habeat;
at is qui injuria afficitur Deum vult esse, ut ejus

ἀδικούμενος βούλεται εἶναι θεόν, ἢ ἐπιουρίας ὧν πέπονθε τύχη. Διὸ τοὺς ἀδικούντας εἰς τὸ ἀδικεῖσθαι περιστῆναι δεῖ, ἢ δ' μὴ ἐβλεπον ἐν τῷ δρᾶν, τῷ τῆς πλεονεξίας πάθει μεθύνοντες, ἐν τῷ πάσχειν μεταμάθωσι, τῷ τῆς ἐλαττώσεως ἀνιαρῶ παιδευόμενοι, εἰ γὰρ καλῶς ὑπέχονε δίκας. Εἰ δὲ τῇ ἰταμότητι τῆς προαιρέσεως ἐτι κακύνοντο, αὐτοὶ μὲν ἴσως ἤττον ὠφελῶνται· παράδειγμα δὲ που γίνονται πάντως παιδευτικῶν τοῖς εὐφρονῶσι, καὶ διαισθάνεσθαι δυναμένοις τὰς αἰτίας τῶν τοιούτων παθῶν. Ταύτας τῆς κρίσεως ἀρχὰς κυριωτάτας ἀποδεχόμεθα, τὴν ἀγαθότητα τοῦ θεοῦ, τὸν ἀπὸ ταύτης νόμον, τὸν ἐν ἡμῖν παρανομούμενον ὄρθον λόγον, καὶ, ὡς περ τινα ἔνοιον θεόν, πλημμελούμενον· ἀποτέλεσμα δὲ τῆς κρίσεως, τὰ ἄλγεα, ὡς φησι, ταῦτα, ὅσα τραχύτερον ἡμῖν ποιεῖ τὸν βίον ταῖς περι σῶμά τε καὶ τὰ ἐκτός λύμαις· ἃ δὲ πρῶτος φέρειν ὁ παρὼν εἰσηγείται λόγος ἐνθυμούμενους τὰς αἰτίας αὐτῶν, καὶ ὅσον οἶον τε περικόπτοντας, καὶ μετατιθέντας εἰς ὠφέλειαν τὰ δοκοῦντα βλαβερά· μάλιστα μὲν τῶν θεῶν ἀγαθῶν ἑαυτοὺς ἀξίους παρέχεσθαι διὰ τῆς ἀκροτάτης ἀρετῆς. Εἰ δὲ τῷ τοῦτο οὕτω ἐν ὀρέξει, τῶν γούν πολιτικῶν ἀγαθῶν διὰ τῆς μέσης ἀρετῆς τυγχάνειω. Τοῦτο γὰρ ἦν, ὁ πρὸς τὸ πάσχειν καλῶς τὰ ἄλγεα καὶ ἴσθαι αὐτὰ ἐπιταττόμεθα. Τίς οὖν ἡ ἴσσις, ἢ τὰ προειρημένα πάντα, ἀφ' ὧν καὶ ἡ ἐλόγιστος τῶν ἀλγεῶν ὑπομονή, καὶ ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος ὑποδείκνυται; Κεφάλαιον δὲ τῶν εἰρημένων, ὅτι ὁ θεός, νομοθέτης ὧν ἅμα καὶ δικαστής, τίθεται μὲν τὰ ἀγαθὰ,

ἀναιρεῖ δὲ τὰ κακὰ· διὸ καὶ πάντα κακῶν ἐστὶν ἀναιτίας· τοὺς δὲ κακυνόντας αὐτεξουσίαις ὀρμαῖς, καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς ὄρθον λόγον ἀμνημονήσαντας, ὡς μὲν κακοὺς κολάζει τῷ νόμῳ τῷ ἀπαγορευόντι τὰ κακὰ· ὡς δὲ ἀνθρώπους, τῇ ἐπεισιούσῃ ἐπιπλοκῇ τοῦ νόμου πρὸς τὴν προαίρεσιν, ἣν δὴ τύχην καλοῦμεν. Οὐ γὰρ ἀπλῶς τὸν ἀνθρώπον, ἢ ἀνθρώπον, κολάζει ὁ νόμος, ἀλλ' ἢ κακόν. Τοῦ δὲ κακὸν γενέσθαι τὴν πρώτην αἰτίαν εἶχεν ἡ προαίρεσις· ἐπειδὴν δὲ κακὸς γένηται, (ὅπερ ἦν ἐφ' ἡμῖν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῷ θεῷ,) τότε δίδωσι δίκας, (ὅπερ ἦν ἐπὶ τῷ θεῷ νόμῳ, ἀλλ' οὐκ ἐφ' ἡμῖν). Σκοπὸς δὲ τοῦ νόμου μόνος ἂν εἴη πρέπων τε θεῷ, καὶ ἡμῖν ἐπωφελής, τὸ διακόψαι τὴν κακίαν, καὶ ἀποκαθᾶραι τοῖς παντοδαποῖς τῆς δίκης σωφρονισμοῖς, καὶ ἐπιστρέψαι τὴν ὑποπεσοῦσαν τῇ πονηρίᾳ ψυχὴν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Καὶ οὕτως ἐστῶτος τοῦ νόμου, καὶ τὰ αὐτὰ ἀεὶ φθειγόμενου, τὴν ἀξίαν ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ ἄλλοτε ἄλλην ποιήσας οὐ τῶν αὐτῶν ἀεὶ τυγχάνει· οὐ γὰρ δίκαιον τοῦτο γέ, οὐδὲ ἡμῖν συμφέρον. Τῆν δὲ μεταβολὴν τῆς κρίσεως ἢ τοῦ κρινόμενου μεταβολὴ δίδωσιν τὸν γὰρ μὴ τὸν αὐτὸν διαμεινάντα πῶς τῶν αὐτῶν ἐστὶν ἀξιοῦν; Καλῶς φέρειν οὖν τὰς δαιμονίας τύχας δεῖ, καὶ μὴ ἀγανακτεῖν διδόντα δίκην, καὶ, ὅσον ἐπὶ τῇ θεῷ κρίσει, καθαιρόμενον, διὰ τῶν δοκούντων ἐμποδίων εἶναι πρὸς εὐπάθειαν τοῦ τῆδε βίου. (Ὁ δὲ τοιοῦτος λογισμὸς ἴσσις τε γίνεται τῶν προσημαρτημένων, καὶ ἐπιστροφή πρὸς τὸν ἐνυπάρχοντα ἡμῖν

auxilio remedium eorum quæ passus est consequatur. Oportet igitur eos qui injuriam inferunt, ipsos injuria affici, ut quod in ea inferenda lucri cupiditate ebrii non videbant, id patiendo addiscant, damni molestia edocti, si modo recte supplicium ferant. Siu autem voluntatis protervitate ducti in malo perseverent, ipsi fortasse minus ex ea re utilitatis percipiunt; at exemplum certe præbent quo doceantur alii qui sapiunt et qui ejusmodi malorum causas sensu percipere queunt. Primaria igitur judicii fundamenta hæc agnoscamus, Dei bonitatem, legem ab ea manantem, et rectam quæ nobis inest rationem violatam et, tanquam domesticum quendam Deum, injuriâ affectam: judicii autem effectum ἄλγεα illa, uti vocat, quæcunque asperiores nobis vitam corporis malis atque externis vexationibus faciunt; quæ quidem carmen hic patenter nos ferre docet, illorum causas reputantes et quantum possumus præcedentes, atque ea quæ noxia videntur in nostram rem convertentes: præcipue vero cælestibus bonis nos per summam virtutem dignos præstare. Si quis vero nondum horum desiderio tenetur, civilia saltem bona mediæ virtutis ope consequatur. Hoc enim illud est quod ad calami-

tates recte ferendas easque sanandas nobis præcipitur. Quodnam igitur remedium est, nisi ante dicta illa omnia, quibus et ærumnarum tolerantia rationi consentanea et sanandi methodus demonstratur? Forum vero quæ dicta sunt summa est, quod Deus qui legumlator simul et judex est ea ponit quæ bona sunt, mala autem tollit, unde fit ut ille nequaquam malorum causa sit, sed eos qui sua sponte in flagitia se ingurgitaverint rectamque in se rationem neglexerint, tanquam improbos secundum legem quæ mala prohibet pœnis afficiat, tanquam homines vero, secundum eam legis cum voluntate implicationem accedentem, quam utique fortunam nominamus. Lex enim hominem non simpliciter, quatenus homo est, sed quatenus malus est, punit. Prima autem causa, cur quis malus fieret, sua ipsi fuit voluntas: postquam vero malus factus est, (quod nostri erat arbitrii, non autem in Dei potestate,) tunc pœnas dat, (quod in lege, non autem in nostra potestate positum est). Solus porro legis scopus et Deo conveniens et hominibus utilis fuerit vitiorum coercitio et per quaslibet justitiæ castigationes purgatio atque animi in vitium prolapsi conversio ad rectæ rationis recordationem.

ὄρθον λόγον· πῶς γὰρ ὁ κακίας εἶναι καρπὸς τὰ ἀλγεῖνὰ τιθέμενος, οὐ φαίνεται τὴν εἰς ταῦτα κατέγουσαν αὐτὸν αἰτίαν, καί, εἰ δαὶ χαλεπαίνειν ἐν τοῖς λυπηροῖς, ἐαυτῷ μᾶλλον οἰήσεται δεῖν χαλεπαίνειν, ἢ τῷ κωλύοντι τὴν πονηρίαν θεῷ διὰ τῶν ὀργάνων τῆς δίκης, δι' ὧν ἔστι συνιέναι καὶ ἀναμιμνήσκασθαι, ὅσον ἦν ἄρα ἀγαθὸν μὴ ἀφίστασθαι τῶν θεῶν νόμων, μηδὲ ἐκόντας κακύνεσθαι. Οὐ γὰρ ὡς ἔτυχε τὰ ἀλγεῖνὰ τοῖς ἀνθρώποις διανέμεται, εἴπερ θεὸς καὶ δίκης ὄροι προσετήκασιν ἡμῶν, τὴν ἀξίαν μοῖραν ἐφ' ἑκάστοις ἐπάγοντες· διό, καὶ τὸ οὐ πάνυ τοῖς ἀγαθοῖς τὰ ἀλγεῖνὰ συμπίπτειν, εὐλογον. Πρῶτον μὲν γὰρ οἴσουσιν αὐτὰ πρῶος τῇ εὐαρεστίας τῆς θείας κρίσεως, καὶ τῇ τῆς ἀρετῆς προσκτήσει, δι' ἣν πρῶτερα μὲν τὰ χαλεπὰ γίνονται. Καὶ εὐέλπεις δὲ τοῦ λοιποῦ ὁ βίος μηδαμῶς ἐνοχλήσιν ἡμᾶς τὰ τοιαῦτα, εἴπερ ἀγαθοῖς γενομένοις, κατὰ μὲν τὴν ἀκροτάτην ἀρετὴν τὰ θεῖα ἀγαθὰ ἡμῖν ἀπόκειται, κατὰ δὲ τὴν μέσην ἔξιν, τὰ ἀνθρώπινα. Ἐπειτα καὶ ἰάσσονται κατὰ δύναμιν τὰ τοιαῦτα ἐξ αὐτοῦ τοῦ φέρειν πρῶος, τὰς μεθόδους τῆς θεραπείας αὐτῶν διδασκόμενοι. Πῶς γὰρ ὅαν τα ταῖς ἱεραῖς ἱκεταῖαις θεοπροπῶς χρῆσασθαι, μὴ πρόνοιαν καὶ δίκην ἐφορᾶν τὰ ἀνθρώπινα τιθεμένων, καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀθάνατον οὖσαν τοιούτων ἑκάστοτε τυγχάνειν τῶν ἐξωθεν, ὧν ἂν ἐαυτὴν ἀξίαν παράσχηται ἐκ τῶν προαιρετικῶν κινήματων; Ὁ γὰρ

μὴ εἰς ταῦτα ἀναφέρων τὴν παρούσαν μοῖραν, πᾶσα τοῦ πρῶος φέρειν αὐτὴν τὰς ἀφορμὰς λήψεται; πόσα δὲ τοῦ ἰᾶσθαι τὴν τέχνην; οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. Εὐαρεστῆσαι μὲν γὰρ αὐτὸθεν τοῖς τοιούτοις οὐκ ἔστιν, ἢ ἀδιαφόροις, ἢ καὶ ἀμείνοσι τῶν ἐναντίων, ἐπειδὴ παρ' ἐαυτῶν φευκτὰ εἶναι φαίνεται, ἀλγεῖνὰ ὄντα καὶ ἐπίπονα. Τὰ δὲ τοιαῦτα οὐ προσίεται ἡμῶν ἢ φύσις, ὡς τὰ δι' ἐαυτὰ αἰρετὰ, εἰ μὴ ἄρα ἀγαθόν τι προσδοκώμενον εἴη ἐπὶ τῇ τληπαθείᾳ τῶν δυσχερῶν. Ἀνάγκη οὖν δυσχεραίνειν, καὶ δυσαρεστίας ἐμπίπλασθαι, καὶ προσεπιταίειν τὰ ἀλγεῖνὰ ἐκ τῆς περὶ τὴν οὐσίαν ἡμῶν ἀγνοίας, καὶ οὐδὲν μὲν ἤττον διδόναι δίκας τὴν μεγίστην δὲ ἐπιτεῖσθαι κακίαν, ἐὰν ἀκρονόητον τὸ πᾶν, ἢ κακῶς φροντιζόμενον, οἰηθῶμεν. Τοῦτο οἷ ταυτόν ἐστι τῷ μὴ οἰεσθαι εἶναι θεόν, ἢ ὄντα μὴ προνοεῖν, ἢ προνοοῦντα μὴ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ δίκαιον· εἰ δὲ τῆς παντοδαπῆς ἀσεβείας ἐστὶ συνεκτικώτατα, καὶ πρὸς πᾶσαν κακίαν συνωθῶντα τὸν τοῖς τοιούτοις ἐζλωκῶτα δοξάσματος. Ὡς γὰρ ἡ εὐσέβεια μῆτηρ τῶν ἀρετῶν ἀνεράνη, οὕτω καὶ πάσης κακίας ἡγεμῶν, ἢ τῆς εὐσεβείας ἀπόπτωσις. Μόνος οὖν ἐξευρήσει τούτων τὴν ἴασιν ὁ πρῶος αὐτὰ φέρειν ἐκδεδιδωγμένος. Τοῦτο δὲ διὰ φιλοσοφίας μόνης παραγίνεται, τὰς πάντων τῶν ὄντων οὐσίας ἀκριβοῶς ἐπισταμένως, καὶ τὰς ἐπομένας ταῖς οὐσίαις αὐτῶν ἐνεργείας, ὧν εἰρμὸς καὶ σύνταξις ἐστὶν ἡ τῶν ὄλων διοίκησις, ἐφ'

Cum igitur ita fixa sit lex eademque semper loquatur, is non semper eadem consequitur, qui dignitatem suam subinde mutavit; neque enim illud justum esset, neque nobis utile. Sed iudicii mutationem facit ejus qui judicatur mutatio: quo enim pacto ille, qui non idem manet, iisdem dignus haberi possit? Igitur *leniter ferenda est divina fortuna*; nec indignari oportet eum qui pœnas luit et, quoad potest iudicium divinum, purgatur per ea quæ hujus vitæ voluptatibus obstare videntur. Hujusmodi vero consideratio est et priorum delictorum medicina et ad rectam, quæ nobis inest, rationem conversio: qui enim fieri potest, ut is qui credit vitiorum fructus esse dolores, non devitet causam illos ipsi afferentem, et, si in miseriis decet indignari, sibi potius succensendum esse arbitretur, quam Deo, qui vitium iis justitiæ instrumentis castigat, unde quis intelligere et recordari possit, quale fuerit bonum non desciscere a divinis legibus neque sponte sua in flagitia se ingurgitare? Non enim fortuito calamitates distribuuntur hominibus, siquidem Deus justitiæque leges nobis præsumt et meritam singulis sortem tribuunt: quamobrem consentaneum est, non ita magnas bonis calamitates accidere. Primum enim cas *leniter ferent*, quia in divino iudicio acquiescunt et virtutis possessione gaudent,

propter quam mitiora fiunt ea quæ molesta sunt. Quin et bona spes est, talem in postero nostram fore vitam, ut nequaquam hujusmodi res nos perturbent, quandoquidem nobis bonos mores assecutus, si summa virtus contigit, divina bona, si medius habitus, humana reservantur. Præterea etiam medebuntur talibus quoad poterunt, ipsa leniter ferendi ratione medendi viam edocti. Quomodo enim ii sacris supplicationibus ad divinum numen accommodate uti possunt, qui providentiam et justitiam res humanas inspicere et administrare negant, et animum nostrum, quem sit immortalis, externa illa semper nancisci, quibus se ex voluntariis motibus dignum præbuerit? Qui enim ad hæc sortem præsentem non retulerit, unde eam leniter ferendi facultatem consequi aut unde medendi artem discere possit, dici profecto nequit. Neque enim in talibus confestim acquiescere licet, quasi indifferentia sint aut etiam contrariis meliora, quia per se fugienda ea esse apparet, ut quæ gravia sint et molesta. Ea autem, quæ ejusmodi sunt, natura nostra non, ut per se eligenda, admittit, nisi boni quid e malorum patientia expectetur. Quocirca necesse est, nos ea ægre ferre eorumque tædio compleri et propter naturæ nostræ ignorantiam dolores augere ac nihilominus pœnas dare, in maximum vero im-

ἤς καὶ τὰς δαιμονίας τύχας ἀποπέμψασθαι ἀνάγκη· εἶναι δὲ τὴν ἐκείστω ἀπονεμηθεῖσαν ἀξίαν, τὴν νῦν λεγομένην μοῖραν, ἱερτημένην τῆς τε προνοίας τοῦ θεοῦ καὶ τῆς κοσμικῆς εὐταξίας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης προαιρέσεως. Εἰ γὰρ μὴ εἴη θεοῦ πρόνοια, οὐκ ἂν εἴη τάξις ἐν κόσμῳ, ἦν καὶ εἰμαμένην ἂν εἴποι τις. Εἰ δὲ μὴ ταῦτα εἴη, δίκη καὶ κρίσις τῶν κακῶν οὐκ ἂν γένοιτο· ἀλλ' οὐδὲ τιμὴ καὶ ἀποδοχὴ τῶν ἀγαθῶν. Προνοίας δὲ οὐσης καὶ τάξεως, πάντας ἴδει τοὺς νῦν γεννωμένους τῶν ἰσῶν ἀγαθῶν τυγχάνειν, εἰ μὴδὲν παρ' αὐτῶν εἰς τὴν ἀνισότητά συντελέσαν. Φαίνονται δὲ οὐ τῶν ἰσῶν τυγχάνοντες. Δῆλον οὖν, ὡς τὸ τῆς προαιρέσεως ἄριστον, ὑποβληθὲν τῇ τῆς προνοίας κρίσει, οὐκ ἔξ τῆν ἰσῶν αὐτοῖς ἀποπέμψασθαι μοῖραν, εἰς τῶν πρὸς ἀξίαν ἀνάγκη τυγχάνειν. Μὴ ταραττέτω δὲ ἡμᾶς τὸ καὶ ἐπὶ ζώων ἀλόγων, καὶ φυτῶν, καὶ αὐτῶν τῶν ἀψύχων τὴν αὐτὴν ἀνωμαλίαν ἐπιφαίνεσθαι, ἦν καὶ ἐπ' ἀνθρώπων. Οὐ γὰρ διὰ τοῦτο τὰ καθ' ἡμᾶς ἀπρονόητα, εἰς ἐκείνοις ταῦτα, ὡς ἔτυχε, συμβαίνει, ἢ καὶ ἐπ' ἐκείνων δίκη καὶ κρίσις, καὶ ἀρετῆς καὶ κακίας ἐκλογισμοί, ἔπει τὰ καθ' ἡμᾶς ὁσῶς ἡκρίβωται. Πρῶτον μὲν γὰρ τὰ ἀψύχα ὁσῶς ἔκκειται ὡς κοινὴ ὅλη φυτοῖς, καὶ ζώοις, καὶ ἀνθρώποις· ἔπειτα τὰ φυτὰ ζώοις καὶ ἀνθρώποις κοινὴ τροφὴ πρόκειται, καὶ ἕνια δὲ ζώων ζώοις τε καὶ ἀνθρώποις. Διὸ καὶ

ποιεῖ ταῦτα εἰς ἄλλα, οὐ τὴν τῶν πασχόντων ἀξίαν ἐπισκεπτόμενα, ἀλλὰ τὴν αὐτῶν πείναν ἢ τὴν νόσον θεραπεύοντα, καὶ ὅσως τὸ ἐνδεὲς αὐτῶν πληροῦντα, ὅθεν ἂν τοῦτο ποιῆν ἐξῆ. Ὅστε δυστυχίας ἀφορμὴν εἶναι τοῖς ζώοις τὴν ἡμέτεραν χρείαν ἐκ τῶν παρατυχόντων πληρουμένην, καὶ τῆς δοκούσης εὐτυχίας αὐτοῖς αἴτιον τὸ παρ' ἡμῶν προσπαθεῖν. Εἰ μὲν οὖν προῖδὼν ὁ λόγος καὶ ἄλλους κρείττονας ἡμῶν τινὰς ἀντεισηγάγεν ὁσῶς ἀποχρωμένους ἡμῖν πρὸς πλήρωσιν τῆς αὐτῶν ἐνδείας, ὡς ἡμεῖς τοῖς ἀλόγοις φαινόμεθα χρωμένοι· θνητοὺς ἐκείνους ἴδει δμολογεῖν, καὶ φαίνεσθαι τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν ἐκείνων χρείαν ἀναλισκόμενα. Εἰ δὲ μὴδὲν τῶν πρὸ ἀνθρώπου θνητόν, (ἰκαιοὶ καὶ αὐτὸς ἰσχατος ὢν τῶν λογικῶν γενῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἀθάνατος εἰς σῶμα θνητὸν ἐκ περιστάσεως ἔρχεται, καὶ συγγενὲς τι τοῖς ἀλόγοις ἀναλαθῶν ὄργανον ἐπὶ γῆς πολιτεύεται,) οὐδὲν ἂν εἴη τὸ ταῖς ἡμετέραις δυστυχίαις εἰς τὴν αὐτοῦ θοίνην ἀποχρησόμενον· οὐκοῦν οὐδὲ τὸ ἀτάκτως χρησόμενον ἡμῖν προθυμῆς πληρώσεως. Δίκην τοίνυν καὶ τάξις τοῖς πρὸ ἡμῶν ἀθανάτοις τοὺς ἄρους τῆς περὶ ἡμᾶς, διοικήσεως νομοθετεῖ, ταῦτα μηχανασθαι περὶ ἡμᾶς ἢ τὴν τε ἐνταῦθα κακίαν ἡμῶν ἔλαττοῖ, καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐπιστρέφειν ἡμᾶς δύναται. Κήδονται γὰρ ἡμῶν, ὡς συγγενῶν ἐκπεσόντων. Ὅθεν αἰδῶς καὶ νέμεσις

probitatis crimen incurrere, si mundum providentia non regi aut male administrari existimemus. Hoc vero idem est ac si quis putet Deum non esse, vel, si sit, minime providere, vel denique, si provideat, bonum et justum non esse; quæ quidem nullum non impietatis genus complectuntur, enimque cui tales insederunt opiniones ad quælibet scelera impellunt. Ut enim pietas erga Deum virtutum mater apparuit: ita vitiorum omnium dux pietatis desertio est. Horum igitur medicinam is solus invenerit qui ea leniter ferre didicerit. Id autem per philosophiam solam efficitur, quæ rerum omnium naturas actionesque earum naturis consentaneas accurate novit, quarum series et ordo est illa universitatis administratio, a qua et *divinas fortunas* dispensari necesse est; suam vero cuique pro meritis tributam mercedem *sortem* esse quæ hic vocatur, quæ ex Dei providentia et recto mundi ordine atque hominum voluntate pendet. Si enim nulla esset Dei providentia, nullus foret in mundo ordo, quod et fatum quis appellet. Si vero hæc abessent, nullum foret jus et de sceleratis iudicium, imo nec bonorum præmium et comprobatio. Positis vero providentia atque ordine, oportuit omnes jam natos æqualibus frui bonis, si nihil de suo ad inæqualitatem contulissent. Apparet autem eos æqualia non consequi. Manifestum igitur est, vo-

luntatis inæqualitatem, providentiæ iudicio subiectam, obstare quo minus æqualis eis sors distribuatur, siquidem eos meritis digna consequi necesse est. Verum ne nos id conturbet, quod in brutis quoque animalibus et plantis et ipsis etiam inanibus eadem quæ in hominibus appareat inæqualitas. Non enim ideo res nostræ sine providentia gubernantur, quia illis hæc fortuito contingant; neque etiam in illis jus et iudicium et virtutis vitiique rationes valent, quoniam res nostræ ad normam illam exiguntur. Primum enim inanima ita in medio posita sunt, ut communis materia plantis et bestiis et hominibus; deinde plantæ bestiis et hominibus tanquam commune alimentum cedunt, quin et bestię nonnullæ bestiis atque hominibus. Quapropter hoc modo se invicem tractant, non spectatis eorum quibus nocent meritis, sed ut famem suam depellant vel morbum curent, atque omnino ut suam inopiam, undecunque liceat, levent; adeo ut bestiis infelicitatis occasio sit nostra indigentia, quæ e rebus forte obviis expletur, atque felicitatis qua frui videntur causa sit nostra erga eas affectio. Si igitur progressa oratio et alios quosdam vicissim nobis præstantiores induxisset, qui nobis eodem modo ad levandam inopiam suam uterentur, quo nos fere brutis animalibus utimur, mortales eos esse fatendum foret hominumque corpora in eorum

καὶ αἰσχύνῃ ἀποτρέπουσαι τῶν κακῶν, ἀνθρώπουκ μόνους ἐπιστρέφουσαι λέγονται ὀρθῶς. Τὸ γὰρ λογικὸν ζῶον μόνον συναισθάνεσθαι τῆς δίκης πέφυκε. Τοῖς μιστοῖσι οὖν θροῖς διστοῦτας ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἀλόγων διεστῶση πάμπλου καὶ τῇ διοικήσει χρῆσθαι προσήκει. Σύμμετρος γὰρ ταῖς οὐσίαις τῶν ὄντων καὶ ὁ τῆς προνοίας θεσμός· καὶ ὡς ἕκαστα ὑπέστη παρὰ τοῦ δημιουργοῦ θεοῦ, οὕτω καὶ προνοίας ἀξιοῦται. Φαίνεται δέ, ἐπὶ μὲν τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, ἕκαστην αὐτὸς ὑποστήσας· ἐπὶ δὲ τῶν ἀλόγων μόνῃ γένῃ, προτείνων τῇ διαπλαττούσῃ αὐτὰ φύσει, ὡς Πλάτων δοκεῖ, καὶ Τιμαίῳ τῷ Πυθαγορείῳ, οὐδὲν μὲν προσεχὲς τῶν θνητῶν δημιουργημάτων εἶναι τοῦ θεοῦ τιθεμένου, τὰς δὲ ἀνθρωπίνους ψυχὰς γίνεσθαι ἐκ τοῦ αὐτοῦ κρατῆρος τοῖς τε ἐγκοσμίοις θεοῖς, καὶ τοῖς δαίμοσιν, ἢ τοῖς ἀγαθοῖς ἥρωσι· διὸ πρόνοια ἐπ' ἀνθρώπων ἐστὶ καθ' ἕνα ἕκαστον, πῶς ἀρίσταται τῶν ἐκεῖ· πῶς πρὸς τὰ τῆλε νεύει· πῶς ἐνταῦθα πολιτεύεται· πῶς ἂν ἐντεῦθεν ἀνακομισθεῖ ἐκείσε· ὧν οὐδὲν δεῖ περὶ τῆς ἀλόγου ζωῆς πραγματεύεσθαι. Οὕτε γὰρ ἦλθεν ἀδυνατήσασα ἐπισπείσθαι θεῶν· οὔτε ἐπὶ γῆς δύναται πολιτεύεσθαι, ὡς φυτὸν οὔσα οὐράνιον· οὔτε πρὸς τι ζῴνονμον ἄστρον ἀνάγεσθαι πέφυκε. Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὸ παρὸν

ἀπολαογήσῃω ἡμῖν πρὸς τοὺς δυσχεραντικοῦς, καὶ πανταχόθεν τὸ ἀπρονόητον κατασκευάζοντας· πρὸς οὓς καὶ ταῦτα εἰπεῖν δίκαιον, ὅτι ἐκ μὲν τοῦ πράκτος τὸ δυσχερῆ φέρειν ὁ ἀνθρώπινος τρόπος εὐλόγιτος ἀναφαινεται, καὶ πρὸς τὸ παρὸν ἐπελαφρύνων τὰ δυσχερῆ, καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἰώμενος. Ὑμεῖς δὲ ἀγανακτοῦντες τί καὶ ὀνήσετε, εἰ μὴ μόνον προσθεῖητε τοῖς πόνοις τὸ μέγιστον τῶν κακῶν ἀσέβειαν, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ χαλεπὰ τραχύτερα ἑαυτοῖς ἐξεργάσηθε τῷ παρὰ τὴν εἴαν πάσχειν αὐτὰ δοκεῖν; Ὁ γὰρ νοσῶν ἐὰν ἀγανακτῇ ἐνοσοεῖ, δι' αὐτὸ τοῦτο μᾶλλον νοσήσει. Διὸ οὐδὲ γαλαπαίνειν δεῖ πρὸς τὴν εἴαν τῆς ἀποδόσεως γινομένης, ἵνα μὴ καὶ χειρόνων ἐν εἴξει γενώμεθα, διὰ τὴν ἐπὶ τοῖς παροῦσι βλάβησιν δυσφορίαν. Σκεψόμεθα δὲ αὐτὸ καὶ τῆδε· εἰ τις πενίαν λαθῶν πράκτος φέρει, πρὸς τῇ ἀπὸ τῆς πρᾶστος ἀλυκίᾳ, καὶ ἐξευρήσει τινὰ τοῦ βίου παραμυθίαν· τοῦτο μὲν, τοῦ λογισμῶ πόρον ἐξευρίσκοντος εὐλόγου διατροφῆς, τῷ μὴ συγχύσθαι τῇ λύπῃ· τοῦτο δέ, ἀγαμένων αὐτὸν τῶν πλησίον τῆς ἐμφρονος καρτερίας, καὶ συνεκποριζόντων, ὅση δύναμις, τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὸν βίον. Ὁ δὲ ἀγανακτῶν, καὶ γυναικείως πικραίνόμενος, πρῶτον μὲν ἐκουσίας λύπας προσκτάται· ἐπειτα προσδεδεμένος τῷ

usum consumpta videri. Quodsi nihil eorum quæ homine superiora sunt morti obnoxium sit (quoniam ipse in intelligentium naturarum genere ultimum locum tenens atque idcirco immortalis in mortale corpus casu adverso oppressus venit, assumtoque organo quodam bestiis cognato in terra versatur), nihil esse queat, quod miseris nostris ad suas epulas abutatur, ideoque nihil etiam quod nobis immoderate ad cupiditatem suam explendam utatur. Justitia igitur et ordo immortalibus illis, qui nobis superiores sunt, suæ rerum nostrarum administrationis leges præscribunt, ut ea circa nos moliantur, quæ et nostram hic pravitatem minuunt et eo valeant, ut ad ipsos reducamur. De nobis enim, tanquam de cognatis exsulibus, solliciti sunt. Quapropter pudor et ultio divina et dedecus, quorum ope a malis avertimur, homines solos ad virtutem revocare recte dicuntur. Solum enim rationale animal justitiæ sensu afficitur. Nos igitur qui longissimo a bestiis intervallo distamus, gubernationis etiam modo longe diverso tractari oportet. Est enim rerum naturis congruens etiam providentiæ lex, et quemadmodum singula a mundi opifice Deo creata sunt, sic et providentiæ ejus fruuntur. Videtur autem Deus in hominibus singulas ipse animas creasse, in brutis vero animalibus sola genera naturæ eorum fictrici proposuisse, uti Platoni et Timæo Pythagorico placet, qui nihil dignitate proximum e mortalium genere a Deo creatum esse statuunt,

animas autem humanas ex eodem cratere, e quo mundani dii et dæmones sive illustres heroes extiterunt, esse factas; quamobrem circa unumquemque hominem providentiæ observatio versatur, quomodo a superis discedat, quomodo in hæc terrestria inclinēt, quomodo hinc degat, quomodo hinc demum illic revertatur : quorum nihil de anima rationis experte dici convenit. Neque enim illa huc venit, quando Deum amplius sequi non potuit, nec potest in terra versari, ut quæ planta cœlestis, ait, neque natura talis est, ut ad astrum aliquod ipsi congruens reducat. Atque hæc quidem a nobis adversus indignabundos, qui quovis modo providentiam tollunt, in præsens dicta sint, adversus quos et hæc jure dicantur, hominum mores ex eo apparere rationi consentaneos, quod res adversas leniter ferendo in præsens allevent et remedium earum in posterum parent. Vos autem qui indignamini, quid tandem proficiejis, nisi quod impietatem, malorum omnium maximum, calamitatibus vestris additis, atque ipsas etiam ærumnas vobis eo asperiores facitis, quod iis præter merita vos affici existimatis? Is enim, qui morbo laborat, si morbum indiget, eo ipso gravius laborabit. Quare non est quod succenseamus, si quid pro meritis nobis retribuitur, ne propter maledicam præsentium malorum impatientiam in deteriorem etiam habitum prolabamur. Consideremus vero rem istam hoc quoque modo : si quis ad egestatem redactus

τὴν πενίαν πανθεῖν, ἄπορος παντελῶς γίνεται, οὕτε παρ' ἑαυτοῦ τι σχολάζων εἰς πόρον συμβάλλεσθαι, οὕτε παρὰ τῶν πλησίων συντελούμενος, ὅσον μὴ ἔλειο χάριν αὐτῶν τις προσρήσειεν· ὁ δὲ πάλιν ἐκ τῆς διαθέσεως τοῦ διδόντος ἐπιταίνει τὴν λύπην τῷ εἰς τοῦτο χρείας καταστάτη. Ἐκ πάντων οὖν τῶν εἰρημένων πρῶως φέρεται δεῖ τὰ συμβαίνοντα, καὶ ὁση δύναμις ἰᾶσθαι δεῖ, ταῖς ἀδιαστροφαῖς ἔνοιας τὰς αἰτίας αὐτῶν ἐκλογιζομένους, καὶ συνορῶντας, ὅτι προνοίας οὔσης, οὐκ ἀμελεῖται ὁ ἀγαθὸς νῦν γενόμενος, καὶ παλαιῶν μνημάτων ἐφέλκῃται στίγματα. Κατ' αὐτὰ γὰρ τὸ κτᾶσθαι τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ ἐπίπονον αὐτῶν διαφεύγει, καὶ τὴν ἴσασιν ἐξευρίσκει, παρ' ἑαυτοῦ μὲν τὴν βοήθειαν τῆς ἀλυπίας εἰσφέρων, παρὰ δὲ τῆς προνοίας τὴν ἀπόλυσιν τῶν χαλεπῶν κομιζόμενος. Ἡ γὰρ ἡμετέρα κακία, καὶ κρίσις θεῖα τιμωρομένη τὴν πονηρίαν, τὰ χαλεπὰ συνεφόρησεν· εἰκότως δὲ ταῦτα λυεῖται πάλιν ἀρετῇ τε ἡμετέρᾳ, καὶ νόμῳ προνοίας, ἀπολύοντι τῶν κακῶν τοὺς παρ' ἑαυτῶν πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐπιδεδωκότας. Ὅσαῦτα ἂν λάβοιμεν καὶ ἐκ τούτων τῶν ἐπὶ τῶν δόγματα πρὸς ἀρετῆς στοιχείωσιν συντελοῦντα. Τοὺς γὰρ περὶ προνοίας, καὶ εἰμαρμένης, καὶ τοῦ ἐφ' ἡμῖν, ἀληθεστάτους λόγους περιέχοντα

ἀναπέφνηε, δι' ὧν τὸ τῆς τῶν φαινομένων ἀνωμαλίας δύσκολον ἀπηύθυνεν ὁ λόγος, καὶ διὰ πάντων ἀπέδειξε τῶν κακῶν ἀνάιτιον τὸν θεόν. Εἰ δὲ τις ταῦτα τοῖς προτέροις ἐπισυναψέειεν, εἰς ἐκ πάντων ἀναφανήσεται λόγος, τὴν τῆς ψυχῆς αἰδιότητα βεβαιούμενος. Ἐὶ γὰρ δικαιοσύνην ἀσχεῖν, καὶ γενναίως ἀποθνήσκειν, καὶ περὶ τὰ χρέματα ἐλευθερίως διακείσθαι, τοῦ μὴ συναποθνήσκειν τῷ σώματι τὴν ψυχὴν μάλιστα χρήζει πρὸς κατασκευὴν, ὡς ἦδη εἴρηται. Ἐὶ δὲ τὰς δαίμονας τύχας πρῶως φέρειν, καὶ ἰᾶσθαι δύνασθαι, τοῦ μὴ συγγενῆσθαι τῷ σώματι τὴν ψυχὴν νῦν ἐφάνη δέσμενον· ἐκ δὲ ἀμφοτέρων τὸ γενέσεως καὶ φθορᾶς κρείττονα εἶναι τὴν ψυχὴν ἀποδείκνυται, καὶ ἐτέραν οὐσίαν παρὰ τὸ θνητὸν σῶμα, αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν οὔσαν αἰδιον. Οὐ γὰρ οἷόν τε ἔστιν ἀπὸ τίνος χρόνου προσελθόν τι εἰς γένεσιν εἰς αἰεὶ διαμένειν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἐξ αἰδίου τὴν ὑπόστασιν ἔχον ποτὲ φθορὰν ἀναδέξασθαι. Εἴπερ οὖν μετὰ τὴν τοῦ σώματος φθορὰν ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ διαμένουσα δίχης καὶ κρίσεως τυγχάνει, καὶ τῶν ἐπιτηδευθέντων ἐν τῷ βίῳ τὰς πρὸς ἀξίαν ἀμοιβὰς ἀποδέχεται, οὐχ οἷόν τε δὲ εἰς αἰεὶ διαμένειν τὸ ἀπὸ χρόνου γενόμενον· δῆλον, ὡς καὶ πρὸ τούτου ἦν τὸν ἅπαντα χρόνον. Καὶ οὕτω τῶν αἰδίων

rerum omnium inopiam leniter ferat, is præter indolentiam ex animi lenitate ortam simul vitæ solatium aliquod inveniet, partim, quod ratio idonei victus viam patefaciet, si dolore non conturbetur, partim quod vicini, patientiæ ejus prudentiam admirantes, ei suppeditabunt, quantum possunt, quæ ad vitam necessaria erunt. Is vero qui indignatur et muliebriter exacerbatur primum dolores sponte sibi arcessit, deinde in lugenda paupertate defixus omnino inops fit, quum neque ipsi vacet ad sublevandam inopiam suam quidquam conferre, neque vicinorum collationibus sublevetur, nisi quis misericordia commotus aliquantulum ei stipis projecerit, quod rursus ex dantis affectu dolore ejus auget, quem tanta urget penuria. Sequitur igitur ex ante dictis omnibus, nos casus adversos leniter ferre debere eisque quantum possumus mederi, causas eorum recto judicio expendentem intelligentesque, quum præsit nobis providentia, eum non negligi qui jam factus sit bonus, quamvis veteris iræ signa retineat. Nam per ipsam virtutis adeptionem eorum etiam molestiam effugit et medicinam invenit, ex se ipso indolentiæ præsidium afferens et a providentia malorum liberationem obtinens. Nostra enim pravitas et Dei improbitatem ulciscens judicium calamitates invexerunt; hæc vero rursus jure dissolvuntur virtute nostra et providentiæ lege, quæ eos malis liberat qui sponte sua virtuti se dediderint. Tot sane vel ex hisce versi-

bus præcepta haurire queamus, quæ ad virtutis traditionem conferunt. Hi enim videntur providentiæ et fati et liberi arbitrii verissimas rationes complecti, quibus nos inæqualitatis, quæ in rebus apparet, difficultatium explicavimus et malorum culpam Deo nequaquam attribuendam esse demonstravimus. Quodsi quis hæc cum superioribus conjungat, una ex omnibus apparebit ratio quæ animi æternitatem confirmet. Ad hanc enim opinionem probandam, justitiam colendam esse, mortem fortiter occumbendam, liberaliter divitiis utendum animus corporis morte non deletus, ut jam diximus, maxime necessarius est. Ad divinam autem fortunam leniter ferendam ejusque vulnera, quantum possumus, sananda egere nos animo, qui non una cum corpore generatus sit, apparet: ex utroque vero demonstratur, animum generationis et corruptionis expertem esse diversamque a mortali corpore naturam, quæ ipsa per se æterna sit. Neque enim fieri potest, ut quod inde ab aliquo tempore ortum est, id in æternum duret, quemadmodum neque illud quod ex omni æternitate existit unquam corruptionem admittet. Si igitur animus post corporis interitum superstes pœnam atque judicium subit et eorum quæ in vita gessit mercedem pro meritis accipit, neque id perpetuo manere potest quod ortum aliquando habuit, manifestum est animum etiam ante hoc corpus semper fuisse. Atque ita inter æterna rerum parentis Dei opera humanus etiam animus

γεννημάτων τοῦ δημιουργοῦ θεοῦ καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἀνευρίσκειται, ὅθεν αὐτῇ καὶ τῆς θείας ὁμοιώσεως μέτεστιν. Ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο μετρίας ὑπομνήσεως ἔτυχε, καίριος ἂν εἴη καὶ τὰ λοιπὰ ἐπισκέψασθαι.

XII. 21—24.

Πολλοὶ δ' ἀνθρώποισι λόγοι δεῖλοί τε καὶ ἰσθλοὶ προσπίπτουσ', ὧν μὴτ' ἐκπλήσσο, μὴτ' ἀρ' ἐάσο; εἰργεσθαι σαυτὸν ψεύδος δ' ἦν περ τι λέγηται, πρῶτος εἶπε.

Ἡ ἀνθρωπίνη προαιρέσις μὴτ' ἐν ἀρετῇ ἀεὶ ἐστῶσα, μὴτ' ἐν κακίᾳ, καὶ τοὺς διὰ φωνῆς προϊόντας λόγους ἐπαμφοτερίζοντας ἀπαγένησεν, ὡς εἰκότως ταῖς ἐναντίας αὐτῆς διαθέσει. Διὸ τῶν λόγων ἐγένοντο οἱ μὲν ἀληθεῖς, οἱ δὲ ψευδεῖς, οἱ δὲ ἀγαθοὶ, οἱ δὲ κακοί. Ἡ δὲ διαφορά αὕτη ἐπιστημονικῆς δαίται διακρίσεως, ὅπως τοὺς μὲν ἀμείνονας ἐκλεξώμεθα, τοὺς δὲ χείρους ἀποβαλώμεν, καὶ μῆτε μισολογίαν νοσήσωμεν παντελῆ, διὰ τὴν τῶν χειρόνων λόγων κατάργωσιν, μῆτε ἀδιακρίτως πάντας εἰσδεξώμεθα, διὰ τὴν τῶν ἀμεινόνων ἀποδοχὴν. Ἐπειτα γὰρ τῇ μὲν μισολογίᾳ τὸ καὶ τῶν ἀγαθῶν λόγων ἑαυτοῦς ἀποστερεῖν, τῇ δὲ ἀκρίτῳ φιλολογίᾳ, τὸ λανθάνειν βλαπτομένους ὑπὸ τῶν κεκαουργημένων λόγων. Φιλολογίαν οὖν ἀσκήσωμεν μετὰ

κρίσεως τῆς ἀρίστης, ἵνα ἡ φιληλοκία πᾶν ἔληκτὸν τῶν λόγων, ἡ δὲ κρίσις ἀπωθῆται τὸν χείρονα. Καὶ οὕτω τὸ Πυθαγορικὸν τηρήσομεν παράγγελμα, μῆτε ἐκπληττόμενοι τοὺς πονηροὺς τῶν λόγων, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι λόγοι εἰσὶν, ἀκρίτως αὐτοὺς εἰσδεχόμενοι μῆτε τῶν ἀγαθῶν εἰργόμενοι, διότι λόγοι ἦσαν ὁμοίως τοῖς χείροσι. Πρῶτον μὲν γὰρ οὐχί, ἡ λόγῳ, μεταδιδώσκοντο, ἀλλ' ἡ ἀληθείᾳ· οὐθ' οἱ ἕτεροι κατηγνώσκοντο, ὡς λόγοι, ἀλλ' ὡς ψευδεῖς. Ἐπειτα καὶ αὐτοὶ εὐθαρσῶς ἂν εἴποιμεν, ὡς μόνοι λόγοι εἰσὶν ἀληθεῖς. Μόνοι γὰρ τῆς λογικῆς οὐσίας τὸ ἀξίωμα τηροῦσι, καὶ εἰσι γεννήματα ψυχῆς πρὸς τὸ ἀριστον ἐντεταμένους, καὶ τὸν οἰκείον κόσμον κεκτημένους· οἱ δὲ ψευδεῖς τῶν λόγων οὐδὲ λόγοι ὄντως εἰσὶ, πρὸς γὰρ κακίαν καὶ ψευδοδοξίαν φέροντας, καὶ τὴν εὐγένειαν τῶν λόγων ἠρήσαντο, καὶ εἰσὶν ἠλογημένους ψυχῆς καὶ πάθει συμπεφυρμένης φωνῆς. Μῆτε οὖν πάντα καταδέχου, φησὶν, ἵνα μὴ καὶ τοὺς ψευδεῖς· μῆτε πάντα ἀπόβαλλε, ἵνα μὴ καὶ τοὺς ἀληθεῖς. Ἐκότερον γὰρ ἀτοπον, τοὺς τε ἀγαθοὺς μισῆσαι σὺν τοῖς χείροσι, καὶ τοὺς ψευδεῖς προσεῖσθαι διὰ τοὺς ἀμείνους. Δεῖ ἢ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ἐπαινεῖν, καὶ εἰσδεξάμενον αὐτοὺς ἀσχεῖσθαι, καὶ ζητεῖν ὅσην καὶ ἐφ' ὅσον τῆς ἀληθείας ἐπάπτονται, πρὸς δὲ τοὺς ψευδεῖς τὴν ἀγωνιστικὴν

reperitur, unde et ipse divinæ similitudinis particeps est. Cum vero de hac etiam re satis dictum sit, tempus est reliqua quoque considerare.

XII. 21-24.

Multi autem ad hominum aures tum mali tum boni sermones
accidunt, quos ne cum stupore accipias, neve sinas (ab
[illis audientibus])
te avocari: si quid autem falsi dicatur,
leniter cede.

Voluntas humana nec in virtute nec in vitio semper permanens, sermones etiam voce edit utrique accommodatos; quippe qui contrariis ejus affectionibus respondeant. Quo fit ut sermonum alii sint veri, alii falsi, alii autem boni, alii mali. Hæc autem diversitas prudentem postulat distinctionem, ut meliores seligamus, deteriores rejiciamus, et neque omnium prorsus sermonum odio concepto tanquam morbo quodam laboremus propter malorum improbationem, nec ob bonorum comprobationem quoslibet promiscue admittamus. Sequitur enim ex sermonum omnium aversatione, ut illis etiam qui boni sunt nos privemus, e promiscua vero eorum cupiditate, ut perniciosorum noxam non sentiamus. Optimo igitur judicio sermonum cupiditatem temperemus, ut audiendi voluntas omne sermonum genus eliciat et ad se attrahat, judicium autem deteriores repudiet.

Atque ita Pythagoricum præceptum observabimus, neque malos sermones admirantes eosque ob id ipsum, quia sermones sunt, promiscue admittentes, neque a bonis deterriti, quia sermones sunt æque ac mali. Primum enim neque hi quatenus sermones, sed quatenus veri sunt, querantur; neque illi ut sermones, sed ut falsi rejiciantur. Deinde et illud confidenter dicamus, eos solum esse sermones qui veri sunt. Soli enim illi intelligentis naturæ conservant dignitatem, animique factus sunt ad id quod optimum est intenti suumque decus obtinentis; illi autem qui falsi sunt ne sermones quidem revera sunt: quum enim ad vitium opinionisque falsas ducant, non solum a sermonum ingenuitate recesserunt, sed et animi ratione destituti et affectibus contaminati voces sunt. Quare noli omnes, inquit, probare, ne et falsos; noli etiam omnes rejicere, ne et veros. Utrumque enim est absurdum, tum bonos odisse una cum deterioribus, tum falsos admittere propter meliores. Oportet sane bonos laudare eosque admissos in animo versare et querere quomodo et quatenus cum veritate consentiant, adversus eos autem qui falsi sunt concertatoriam facultatem adhibere, id est eam quam logica ars suppeditat ad veritatis et mendacii distinctionem; sed et quum possumus mendacia refellere, id nec vehementer nec contumeliose facere debemus, sed cum mansuetudine veritatem persequi et mollibus argumentis menda-

δύναμιν κτήσασθαι, αὐτὴ δ' ἂν εἴη ἡ χορηγουμένη ἐκ τῆς λογικῆς ἐπιστήμης εἰς διάκρισιν ἀληθείας καὶ ψεύδους· δυναμένους δὲ καὶ ἀνατρέπειν τὰ ψεῦδη, μήτε σφοδρῶς, μήτε ὑβριστικῶς τοῦτο ποιεῖν· ἀλλὰ σὺν πραότῃ τὴν ἀληθειαν διώκειν, καὶ μετὰ εὐμενῶν ἐλέγχων τὸ ψεῦδος ἀνατρέπειν, καὶ ὡς αὐτὸ φησι τὸ ἔπος, ψεῦδος δ' ἦν περ τι λέγεται, πρῶτος εἰ-
 κοντας, οὐ συγχωροῦντας οὕτως ἔχειν, ὡς λέγεται, ἀλλὰ ἀοργήτως ἀκούοντας. Οὐ γὰρ συγκατατίθεσθαι δεῖν λέγει τῷ ψεῦδει τὸ πρῶτος εἶκε, ἀλλ' ἀνεκτικῶς ἀκροῖσθαι, καὶ μὴ ἐκπλήττεσθαι, εἰ ἀνθρώποι ὄντες τινὲς τῆς ἀληθείας ἀποκαπιτώκασιν ἀλυσιτελῶς. Γόνιμος γὰρ ἡ ἀνθρώπου φύσις πολλῶν διαστρόφων δοξασμάτων, ὅταν μὴ ταῖς κοιναῖς ἐννοίαις ὀρθῶς ἐπιηται. Οὐδὲν οὖν, φησὶν ὁ λόγος, θαυμαστόν, εἰ ἀνθρώπος μηδὲν τῶν ἀληθῶν μήτε μαθῶν, μήτε εὐρών, εἰς τοῦτο τῆς ἀπονοίας ἤλθε, καὶ ἔθετο δόξας ὑπεναντίας τῇ ἀληθείᾳ. Τούναντιον γὰρ ἂν ἦν θαυμαστόν, εἰ μήτε μαθάνειν μήτε ζητεῖν ἐθέλων τις, αὐτομάτως τῇ ἀληθείᾳ περιέτυχεν, ὥσπερ ἐκ τραγωδίας θεῶν τι ἀναφανέντι. Δαί οὖν συγγνωμονικῶς ἀκούειν τῶν ψευδομένων, καὶ πείρα μαθάνειν ὧν ἡμεῖς ἐκαθάρθμεν κακῶν, τῇ μὲν κοινωνίᾳ τοῦ συγγενοῦς ὑποκαίμενοι τοῖς αὐτοῖς πάθει, τῷ δὲ ἀλεξικάκῳ τῆς ἐπιστήμης ἐξ ἐναντίας αὐτῶν γενόμενοι. Μέγα δὲ συντελεῖ πρὸς πραότητα καὶ τὸ τῆς ἐπιστήμης θάρσος· ἡ γὰρ ἱκανῶς παρεσκευα-

σμένη ψυχὴ πρὸς τὸ καταγωνίσασθαι τὰς ἐκτροπὰς τῆς ἀληθείας ἀθορύβως οἴσει τὰς ψευδεῖς δόξας, ὡς προακ-
 λογοισμένη πάντα τὰ παρὰ τὸ ἀληθὲς ἐν αὐτῇ τῇ τοῦ ἀληθοῦς κατανοήσασθαι. Τί οὖν ταράξει τοῦτον, ὡς ἄλυτον ὄν; τί δὲ ἰσχυροῦ φαντασίαν παρέξει τούτῳ, ὅς προκατηγώνισται πᾶν τὸ ψεῦδος; Οὐ μόνον οὖν ἐκ τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς τὴν ἀταραξίαν ἔξει ὁ ἐπιστήμων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ θαρσεῖν τοὺς τοιοῦτους ἀγῶνας. Ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς τῶν λόγων διακρίσεως. Περὶ δὲ τῆς διὰ πάντων ἀνεξαπατήτου ἔξεως, ἣν δεῖ κακῆ-
 σθαι τὸν ἐπιστήμονα, εὐθὺς ἐπισυναπτεῖται.

XIII. 24—26.

— Ὅ δέ τοι ἴρω, ἐπὶ παντὶ τελεῖσθω·
 μηδεὶς μήτε λόγῳ σε παρείπη, μήτε τι ἔργῳ,
 πρῆξαι, μὴδ' εἰπῆν, ὅ, τι τοι μὴ βέλτερον ἴσθι.

Τοῦτο διὰ πάντων τείνει τὸ παράγγελμα, ἰσοδυνα-
 μῶν τῷ ἄνω που εἰρημῶν,

Πρῆξαι δ' αἰσχρὸν ποτε μήτε μετ' ἄλλου,
 μήτ' ἰδῆν· πάντων δὲ μάλιστα αἰσχρῶο σαυτὸν.

Ὅ γὰρ ἑαυτὸν αἰδεῖσθαι μεμαθηκῶς, καὶ μήτε ἐν κο-
 νίῳ, μήτε ἐν κοινωνίᾳ, τὴν τοῦ αἰσχροῦ κρᾶξιν ἀνε-
 χόμενος, ἀλλὰ καὶ τὴν φαντασίαν αὐτῆν τοῦ τοιοῦτου
 παραιτούμενος διὰ τὸν εἶσω φύλακα λόγον, οὗτός ἐστιν

cium refutare, ut ipsum carmen dictat, leniter cedentes, si quid autem falsi dicatur, non concedentes ita rem se habere, ut dicitur, sed sine ira audientes. Nam illud, *leniter cede*, non significat nos id quod falsum est debere approbare, sed audire patienter, neque mirari, si nonnulli, quum homines sint, a veritate aberraverint nullo suo cum commodo. Fecunda enim est hominum natura multarum opinionum perversarum, quum notiones communes non recte sequitur. Nil mirum igitur, inquit carmen, si homo, qui nihil veri vel ab alio didicerit vel ipse investigaverit, eo amentiae devenerit, ut veritati contrarias opiniones animo imbibat. Nam e contrario mirandum esset, si is, qui neque discere neque quaerere vult, in veritatem forte fortuna incideret, tanquam in deum aliquem in tragœdia apparentem. Debemus igitur cum venia quadam mentientes audire et experientia discere, quantis a malis purgatione nos liberati simus, qui quum ejusdem generis communi-
 one iisdem, quibus illi, affectibus obnoxii essemus, per scientiam malis propulsatis contrariam illis vitæ morumque conditionem secuti sumus. Multum autem ad lenitatem confert ipsa etiam scientiæ fiducia: animus enim satis præparatus ad devias a veritate digressiones refellendas placide feret falsas opiniones, quum omnia a vero abhorrentia

secum ante in ipsa veri consideratione agitaverit. Quid igitur hunc conturbabit tanquam insolubile? quid vero firmum ei apparebit, qui omne falsum jam expugnaverit? Quare non modo morum virtute conturbationis expers erit vir prudens, sed eo etiam, quod ejusmodi certamina non reformidabit. Hactenus de prudenti sermonum distinctione. De habitu autem erroris prorsus immuni, qui in viro prudenti inesse debet, statim subjungit.

XIII. 24—26.

— — — — Quod vero tibi dicam, in omni negotio ob-
 [servetur:]
 nemo te aut dictis aut factis adducat, ut quidquam
 aut facias aut dicas, quod tibi non sit commodum.

Hoc præceptum ad omnia pertinet et idem valet quod illud superius dictum,

Ne quid unquam turpe committas sive cum allo
 sive seorsum, sed maxime omnium verere te ipsum.

Is enim qui se ipsum vereri didicit et neque solus neque in societate turpe quid admittit, sed vel ipsam ejus rei cogitationem ac speciem propter rationem, internam custodem, aversatur, ille ipse est qui nunc potest audire, *nemo te vel verbo vel*

ὁ δυνάμενος νῦν ἀκούειν, μηδεὶς μῆτε λόγῳ σε παρείπη, μῆτε τι ἔργῳ. Μόνος γὰρ ἀνεξάπαττος, καὶ ὕπ' οὐδενὸς οὐδαμῶς εὐπαραλόγιστος, ὁ τὴν ἀξίαν ἑαυτοῦ γνοὺς ἀνθρώπος, καὶ οὔτε κολακαίαις θωπευόμενος, οὔτε τοῖς ἐκδειμαίνουσι ταπεινούμενος, καὶ πολέμοιο ἢ φίλοι ὀποτραποῦν τούτων προτεινῶσιν. Ἐν γὰρ τῷ μηδεὶς πᾶν πρόσωπον κείται, καὶ πατήρ, καὶ τύραννος, καὶ φίλος, καὶ ἐχθρός. Οἱ δὲ τρόποι τῆς παραγωγῆς ἢ διὰ λόγων ἢ ἔργων γίνονται· λόγων μὲν, θωπευόντων ἢ ἀπειλούντων, ἔργων δέ, δωρεὰς ἢ τιμωρίας προτεινόντων. Πρὸς πάντα δὴ ταῦτα τεταχισμένην δεῖ τὴν ψυχὴν ἔχειν τῷ ὀρθῷ λόγῳ, πρὸς τὸ ἀμειλικτον καὶ ἀδούλιτον ὑπὸ τῶν ὀπωσοῦν ἐξωθεν προσπιπτόντων ἡμῖν ἡδέων τε καὶ λυπηρῶν. Ὁ γὰρ ὀρθὸς ἐνυπάρχων λόγος, σωφροσύνη καὶ ἀνδρεία ἐκατέρωθεν παραστήσας τῇ ψυχῇ τοὺς ἀδαμαντίνους φύλακας, ἀνεξάπαττος ἡμᾶς διατηρήσει καὶ ἀπὸ τῆς τῶν προσηγῶν θωπείας, καὶ ἀπὸ τῆς τῶν φοβερῶν καταπλήξεως· οἷς ἐπιγίνεται δικαιοσύνη ἀκριβής, ἣν παρήγγειλεν ἄνω που ἀσχεῖν ἔργῳ τε λόγῳ τε. Οὕτω μὲν οὖν οὐδεὶς οὐδαμῶς ἡμᾶς ἀναπείσει ἢ λόγῳ ἢ ἔργῳ, ἢ ἔργῳ διαπραξασθαι, ὁ μὲν τῷ ὀρθῷ λόγῳ ἐστὶ σύμφωνος. Εἰ γὰρ πάντων μάλιστα αἰσχυνοίμεθ' ἑαυτούς, δῆλον ὡς οὐδεὶς ἡμῖν αἰδεσιμώτερος ἡμῶν αὐτῶν φανήσεται, οὐδὲ φοβερώτερος, ὡς προκαλέσασθαι παρὰ τὸ δέον εἰπεῖν τι ἢ πράξαι. Ἐπιβλαβὴς γὰρ τῇ ψυχῇ ἐκάτερον. Τὸ δὲ ἐκείνη βλαβερόν, τοῦτο καὶ ἡμῖν ἀσύμφορον· ἐπειπερ ἡμεῖς ἡ ψυχὴ. Ἀκριβῶς οὖν ἀκουστέον τοῦ ὁ, τι τοὶ μὴ βέλτερόν ἐστι· κατ'

ἐκείνου φέροντας τὴν ἀντωνυμίαν τοι, ὁ κυρίως αὐτῷ. Ἐὰν οὖν τὸ λεγόμενον, μηδεὶς μῆτε δι' ἔργου μῆτε διὰ λόγων, παραγάγῃ σέ τι ποιῆσαι ἢ εἰπεῖν, ὁ, τι μὴ συμφέρον ἐστὶ σοι· σὺ δὲ ἴσθαι λογικὴ ψυχὴ· οὐκ ἀνέξῃ, ἐὰν εὖ φρονῆς, τοῦ παραλάπτοντός σε, τὸν ὄντα λογικὴν οὐσίαν. Σὺ γὰρ εἶ ἡ ψυχὴ· τὸ δὲ σῶμα, σὺν τὰ δὲ ἐκτός, τοῦ σώματος. Ἐκ γὰρ τῆς διαστάσεως ταύτης καὶ τὸ ἀσύγγυτον τήρησεις τῶν φύσεων καὶ τὴν ἀνθρωπίνην οὐσίαν ἔχει ἐστὶν εὐρήσεις, οὐδέποτε τὸ σῶμα, οὐδὲ τὰ ἐκτός, σεαυτὸ εἶναι τιθέμενος, οὐδ' ὑπεραγωνίων τῶν ὀσπερ σεαυτοῦ, ἵνα μὴ πρὸς φιλοσωματίαν καὶ φιλοχρηματίαν καθελευσθῆς. Ὅλωις γὰρ ὄεσμεν ἀρτίσαντες, καὶ οὗ τὴν ἐπιμέλειαν ποιούμεθα συναγοίμεν, πάντων μᾶλλον ἐπιμελούμενοι, ἢ ἡμῶν αὐτῶν, ὧν δεῖ προηγουμένην ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν. Εἰ γὰρ τὸ χρώμενον τῷ σώματι ἐστὶν ἡ ψυχὴ, τὸ δὲ σῶμα ὄργανον τῆς ἐπέχει πρὸς αὐτὴν, τοῦ δὲ ὄργανου χροῦ τὰ ἄλλα, πρὸς βοήθειαν τῆς βρώσεως αὐτοῦ φύσις, ἐξευρημένα· δῆλον ὡς τοῦ ἡγουμένου καὶ πρώτου προηγουμένην τε καὶ πρώτην δεῖ ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν· δευτέραν δέ, τὴν τοῦ δευτέρου. Ὅθεν ὡς ὑγιείας ἀμελήσει ὁ σοφός· οὐτὶ προηγουμένου τὸ σῶμα δοξάζων, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς χρεῖαν αὐτὸ πρῶτον γωνῶν, ὅπως ἂν ταῖς ἐνεργείαις αὐτῆς ἀνεμποδίστως ὑπακούῃ· καὶ ἐκ τρίτου τῶν τρίτων ἐπιμελήσεται, οἰκονομῶν τὰ ἐκτός πρὸς τὴν τοῦ ὄργανου σωτηρίαν. Πρώτης οὖν τῆς ψυχῆς, τάχα δὲ καὶ μόνης, ἐπιμελήσεται· εἴπερ ἡ τῶν μετ' αὐτὴν ἐπιμέλεια πρὸς τὴν

facinore ullo decipiat. Ille enim solus fraudibus non est obnoxius, neque facile potest a quoquam ulla ratione decipi, qui suæ sibi dignitatis conscius est et neque adulationibus capitur, nec terroribus deprimitur, utracunque horum ei vel hostes vel amici objecerint. Nam quod dixit *nemo*, illo omnes personæ, et pater, et tyrannus, et amicus et inimicus continentur. Deceptionis vero modi aut dictis aut factis fiunt, dictis quidem blandientium vel minitantium, factis autem munera vel pœnas proponentium. Oportet ergo nos adversus hæc omnia recta ratione munitum habere animum, ut neque jucundis quæ extrinsecus nobis accidunt deliniamur, neque acerbis in servitute redigamur. Recta enim ratio nobis insita custodes animo utrinque adamantinos, temperantiam et fortitudinem, apponens nos tum a gratorum hominum blanditiis, tum a consternatione, terribilium comite, tutos præstabit; quibus virtutibus exacta illa justitia accedit, quam et in factis et in dictis exercendam esse superius monuit. Nobis igitur sic instructis nemo unquam persuadebit, ut aut verbum proferamus, aut facinus committamus, quod rectæ rationi non sit consentaneum. Si enim

omnium maxime nos vereamur, manifestum est, neminem nobis aut magis reverendum aut reformidandum, quam nosmet ipsos, visum iri, ut ad aliquod dicendum vel faciendum præter officium nos inducat. Horum enim utrumque animo noxium est. Quod autem illi damnosum, id nobis quoque incommodum est, quandoquidem nos sumus animus. Ad illud igitur accurate animum intendamus oportet, *quod tibi non sit commodum*, referentes hoc pronomen *tibi* ad id quod proprie tu es. Si id igitur quod præcipitur sit, *nemo te nec factis nec dictis* adducat, ut aliquid aut facias aut dicas, *quod tibi non sit commodum*, tu autem sis animus ratione præditus, nequaquam patieris, si sapias, alium tibi detrimentum importare, quoniam natura intelligens es. Tu enim es animus, corpus vero, tuum; externa autem, corporis. Namque hac distinctione naturarum confusionem vitabis et quæ sit humana natura reperies, si nec corpus, nec externa unquam te esse existimes, nec de his tanquam de te ipso sollicitus sis, ne ad nimiam corporis curam et divitiarum cupiditatem impellaris. Omnino enim, si quid ipsi sinus nesciamus, id etiam, cujus cura nobis habenda sit, simul ac

αὐτῆς προκοπῆν ταίνει. Πᾶν δὲ τὸ παρὰ τὴν ἀρετὴν, αὐτὸ ἦν, ὅ, τι τοι μὴ βέλτερόν ἐστιν· ὃ γὰρ ὑμῆρων ἢ ἀρετῆ, τοῦτ' ἐκείνην ἀσύμφορον. ὕψλον οὖν περιβάλλεσθαι συμβουλεύει τῶν ἀρετῶν ὑλακτικὸν ὁ μὴδὲν πάθεσθαι δεῖν λόγων τῶ πειρωμένῳ ἢ ἀρετῆς ἀπάγειν, δι' ὧν ἂν ἔργων ἢ λόγων τῆς πρὸς τὸ χεῖρον ἐκτρεπούσης παιθεῖς προσαγάγῃ τὴν εἶραν ὦλον, μὴ ὑποσχέσεις προσάγων τύραννος, ἢ αὐτὰς ἔργῳ βεβαίων· μὴ ἀπειλαῖς θορυβῶν, ἢ αἰκίαις ἰαζόμενος· μὴ φιλίον πρόσωπον, τῇ οικειότητι τὴν πάτην ἐπικυρπτόμενον, ἀπαγάγῃ σε τοῦ συμφέροντος τῇ ψυχῇ. Ἦν δὲ ἀλήθεια καὶ ἀρετὴ τὰ ταύτην κελούοντα μόνα. Ἀνεξαπάτητος δὲ ἔση, εἰ τὴν οὐσίαν ἢν σουτοῦ γνοῦς, ἥτις τί ἐστι, καὶ ὃ φύσει ἔοικε, τῆς πρὸς ἐκεῖνο ὁμοιώσεως δεῖ τὴν ἐπιμέλειαν ἔχειν· πᾶν ἔστι τὸ τῆς ὁμοιώσεως ἀπάγων μεγίστην ἡγοῖο ζημίαν. Γούτο γὰρ ἦν, ὅ, τι τοι μὴ βέλτερόν ἐστι, τὸ τῆς θείας ὁμοιώσεως ἀπάγων· ἐπειδὴ καὶ βέλτερόν μιν ἐστι τὸ πρὸς τὴν τοιαύτην ὁμοίωσιν φέρον. Τί οὖν προσάξει τις ἱκανὸν ἀποστῆσαι ἡμᾶς τῆς πρὸς θεὸν

ὁμοιώσεως καὶ φιλοσοφίας; χρημάτων δόσιν ἢ ἀφαίρειν; Ἄλλὰ μεμαθήκαμεν μετὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ προσέσθαι ταῦτα καὶ ἀποτίθεσθαι· καὶ τὸ ἄστατον τῆς κτήσεως αὐτῶν ἡμᾶς οὐ λανθάνει. Τί γάρ; ἂν μὴ ὀβτος αὐτὰ ἀφῆλται, κλέπτῃς αὐτὰ οὐκ ἀφαιρήσεται; καὶ γενναίως αὐτῶν ὑπομενοῦμεν τὴν ἀποβολὴν ὑπὸ τοῦ μὴ ἔχοντος. Ναυάγιον αὐτὰ οὐ παραιρήσεται; πόσοι δὲ ἄλλοι τρόποι διαφθορὰν χρημάτων ἐπάγουσιν; Ὡν ἕνεκα καὶ τὸν ὑπὲρ ἀρετῆς λογιούμεθα λόγον, ἐκουσίαν πενίαν μετὰ τοῦ καλοῦ ἀνταλλαττόμενοι χρημάτων, καὶ μετ' εὐλογίστου αἰτίας αὐτὰ ἀποδύομενοι, καὶ τοσούτου τὴν ἀρετὴν ἠνούμενοι, ὅσον ἂν ἡμᾶς βλάβη ὁ ταύτης παρακινεῖν ἐπιχειρῶν. Ἄλλὰ στρεβλώσεις προσοίσει, καὶ θάνατον. Πρῶχειρον οὖν πρὸς ταῦτα ἀποκρίνεσθαι, ὡς οὐχ ἡμεῖς ταῦτα πεισόμεθα, ἐάν γε τὸ Ἡμεῖς τρωῶμεν· ἀλλὰ τὸ σῶμα ἔσται τὸ ὑβριζόμενον τὸ σῶμα τὸ ἀποθνήσκον, οὐδὲν παρὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν πάσχον. Φύσει γάρ ἐστι θνητόν, καὶ τμητόν, καὶ μυρίοις ὑποκείμενον πάθεσιν, ἀ τυράννου μᾶλλον ἢ τυχοῦσα νόσος ἐπήγαγε. Τί οὖν φεύ-

ciemus, et omnia magis, quam nosmet ipsos curabimus, quorum præcipua cura haberi debet. Si enim id quod corpore utitur animus est, corpus vero cum eo comparatum instrumenti vice fungitur, instrumenti autem istius gratia reliqua etiam ad evandam fluxam ejus naturam inventa sunt, manifestum est, illius quod omnium primum et caput est curam præcipuam primamque esse habendam, secundam autem ejus quod secundum est. Unde nec valetudinem negliget vir sapiens; non quod corpus primum quiddam existimet, sed ut ipsum id animi usum ita accommodet, ut ejus actionibus prompte obtemperet: tertio vero loco eorum curam agat, quæ tertia sunt, atque ea quæ externa sunt ad instrumenti conservationem adhibebit. Animum igitur primum curabit eumque fortasse solum, siquidem illorum quæ eo inferiora sunt cura ad ejus profectum pertinet. Quidquid autem est præter virtutem, hoc ipsum est, quod *tibi non est commodum*: cui enim prodest virtus, eidem est quod ab ea abhorret. Ille igitur nobis auctor est, ut circumducto circulo virtutes muniamus, qui dicit non oportere nos auscultare ei qui a virtute nos conatur abducere, quibuscumque deorum factis aut dictis ad deterius nos alliciendi periculum fecerit: verbi gratia, ne tyrannus pronissa faciens aut ea *re* præstans, ne minis territans ut cruciatibus adigens, ne persona amici familiaritatis specie fraudem occultans ab eo te abducat quod animo prodest. Sola autem ei prosunt veritas et virtus. A fraude vero tutus eris, si ubstantiam tuam intelligens, quæ sit et cujus similitudinem naturam nullo modo a morte liberare pos-

itudinem studiose conservaveris, id autem omne quod ab ea similitudine abducit damnum esse maximum existimaveris. Hoc enim illud est, *quod tibi non sit commodum*, i. e. quodcumque a divina similitudine abducit; quandoquidem id nobis *commodum* est, quod ad talem similitudinem perducit. Quid igitur afferet aliquis tanta vi præditum, ut nos a divina similitudine et philosophia abducat? num pecuniarum donationem aut ademptionem? atqui didicimus has recta cum ratione et accipere et amittere, neque nos latet, quam incerta earum possessio sit. Quid enim, si hic eas non adimat, nonne fur eas auferet? et magno animo nos illarum jacturam patiemur ab eo qui divitias non habet. Nonne naufragium nos iis spoliabit? Quot vero sunt alii modi quibus divitiæ amittuntur? Quamobrem nos et virtutis rationem habebimus, paupertatem honestam cum divitiis sponte commutantes easque justa de causa abjicientes et tanti redimentes virtutem, quantum est detrimentum quod is nobis importet, qui ab ea nos dimovere conatur. Atqui ille tormenta et mortem afferet. Ad hæc igitur promptum est respondere, non nos hæc esse passuros, siquidem illud nos tueamur, sed corpus esse quod cruciabitur, corpus quod morietur, nihil præter naturam suam passurum. Est enim naturam suam mortale et sectile et malis obnoxium innumeris, quæ quilibet morbus magis quam tyrannus potest inferre. Cur ea igitur fugimus, quæ effugere non possumus? ac non potius ea conservamus, quorum conservatio penes nos est? Quod enim natura sua mortale est, id capite damnatum nos nullo modo a morte liberare pos-

γομεν δ' οὐκ ἔστιν ἐφ' ἡμῶν φεύγειν; οὐ τηρῶμεν δὲ μάλλον, ἢ ἔστιν ἐφ' ἡμῶν τηρῆσαι; Τὸ γὰρ θνητὸν φύσει καταδεδικασμένον θανάτῳ οὐκ ἔστιν ὄτιον ποιῶντας ἐκσωσάι τούτου· τὸ δὲ ἀθάνατον ἡμῶν (ὅπερ ἔστιν ἡ ψυχὴ) καὶ ἡμεῖς δυνατὸν ἀρετῇ κοσμησάι μὴ μαλακισθέντας περὶ τὸν ἀπειλούμενον θάνατον. Ὁ οὐ εἰ μετ' εὐλόγου αἰτίας ὑπομείνωμεν, κοσμήσομεν τῇ ὀρθῇ προαιρέσει τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως. Ταῦτα δὲ ἔστι τὰ μεγάλα, ὧν ἂν ἄλλος ἄλλῳ προταίνεῖεν τι παθεῖν, ἢ ἀποτίσαι· τὰ δὲ εἰσω τῆς ψυχῆς ἀδούλωτα ἄλλῳ, καὶ ἐλεύθερα, ἔαν ἡμεῖς ἐθελήσωμεν· ἔαν μὴ τῇ πρὸς τὸ σῶμα, ἢ τὰ ἐκτός, ἀμέτρω προσπάθειά τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἐκόντες δουλαγωγῆσωμεν, ζωῆς ἐφ' ἑμέρου καὶ χρημάτων τὸ ἀγαθὸν τῆς ψυχῆς ἀποδίδόμενοι. Ταῦτα ἡμῖν εἰσηγεῖται τὸ προκείμενον παράγγελμα ἐπὶ παντὶ τελεῖν, δι' ὧν τὸ μόνιμον καὶ ἀπαράγωγον τῆς ἀρετῆς ἐπισφραγίζεται. Ἀλλὰ ἐπὶ τὰ ἐξῆς μετώμωμεν, πρὸς τὸ αὐτὸ δόγμα τὴν ἀναφορὰν ἔχοντα.

XIV. 27—29.

Βουλευοῦ δὲ πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μῶρα πεληται.
Δειλοῦ τοι πρῶσσειν τε λέγειν τ' ἀνόητα πρὸς ἀνδρός·
ἀλλὰ τὰδ' ἐκτελεῖν, ἢ σε μὴ μετέπειτ' ἀνίησει.

Ἡ εὐβουλία καὶ γεννᾷ τὰς ἀρετάς, καὶ τελειοῖ, καὶ συνέχει, μήτηρ ἅμα καὶ τιθήνη καὶ φύλαξ αὐτῶν γενο-

sumus; at quod immortale habemus (animum dico et nos), virtute possumus ornare, si intentata morte non frangamur. Quam si iusta de causa patiamur, naturæ necessitatem recto instituto exornabimus. Hæc utique sunt magna illa, quorum aliquid alius alii patiendum aut luendum possit intentare: illa vero, quæ sunt intra animum, servitutis immunita sunt et libera, modo nos voluerimus, nisi immo-dica erga corpus aut res externas affectione commoti ultro libertatem nostram in servitutum converterimus atque animi bonum brevi vita et divitiis vendiderimus. Hæc nos docet hoc præceptum in omni re observare, quibus virtutis stabilitas et constantia confirmatur. Sed ad sequentia, quæ ad idem dogma referuntur, transeamus.

XIV. 27-29.

Consilium vero cape ante rem gerendam, ne stulta
[fiant;
hominis enim miseri est facere et dicere, quæ stulta
[sunt.
At tu ea perage, quæ tibi postea non sint molesta.

Prudentia quæ in consiliis rite capiendis versatur virtutes et parit et perficit et conservat, quia earum parens simul et nutrix et custos est. Nobis enim tranquillo animo deliberantibus, quæ vitæ ratio sit ineunda, hæc virtutum eligit pulchritu-

μέν. Βουλευομένων γὰρ ἡμῶν ἐφ' ἡσυχίας θν πρὸς τὸν τρόπον χρὴ ζῆν, τὸ τῶν ἀρετῶν προαιρεῖται καλλῆ. Ἐβουλήν δὲ διαθελεῖν γενναίως πάντας τοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς ἀγῶνας, καὶ συνεθεθεῖσα τῇ κτήσει τῶν καλῶν ζῆν, κὰν ταῖς τῶν περιστάσεων ταραχαῖς τηρεῖ τὴν γνώμην ἀκέραιον, οὐδὲν ὑπὸ τῶν ἐξωθεν θορυβοῦντων ἐκκληροτομένη πρὸς τὸ μεταθέσθαι ἄλλον εὐδαίμονα εἶναι βίην, ἢ ἐκείνον, θν ἐφ' ἑαυτῆς ἐλογίσαστο κάλλιστον. Ὅθεν τρία γίνεται τῆς εὐβουλίας τὰ ἔργα. Πρῶτον, ἐκλογὴ τοῦ ἀρίστου βίου· δεῦτερον, ἀσκησις τοῦ προαιρεθέντος τρίτον, τήρησις ἀμετάστατος τῶν μελετηθέντων ὀρθῶς. Τούτων δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἔστιν ὁ πρὸ ἔργου λόγος, ὁ τὰς ἀρχὰς τῶν πράξεων ὑποτιθέμενος. Τὸ δὲ μέσον, ὁ σὺν τῷ ἔργῳ λόγος, ὁ προσβιβαζῶν ἕκαστον τῶν πραττομένων ταῖς ἡγουμέναις ἀρχαῖς. Τὸ δὲ τρίτον, ἐπὶ τῷ ἔργῳ λόγος ἀναλογιζόμενος τὰ πεπραγμένα, καὶ κρίνων εἰ δέοντος πέπρακται. Διὰ πάντων δὲ τῆς εὐβουλίας καλὸν ἐπανθεῖ, νῦν μὲν κωσῆσις τῆς ἀρετῆς, νῦν δὲ ἐκτρεφούσης, καὶ φρουρούσης ἐκ τρίτου ὡς ἀρχὴν τε καὶ μέσα καὶ τελευτὴν τῶν ἀγαθῶν ἐ ταύτῃ ἡμῖν κείσθαι, τὴν τε ἀπαλλαγὴν τῶν κακῶν δὲ ταύτης μόνῃς ἡμῖν παραγίνεσθαι, καὶ τὴν τῶν ἀρετῶν τελειώσιν. Λογικῆς γὰρ τῆς φύσεως ἡμῶν οὐσίς, καὶ διὰ τοῦτο βουλευτικῆς, οἰκεία δὲ προαιρέσει πρὸς τὸ εἶναι κακῶς βουλευέσθαι προσηγομένῃς, ἢ μὲν κατὰ φύσιν ζωῆ σώζει τὴν οὐσίαν αὐτῆς, ἢ δὲ παρὰ τὸ δέον αἰρεσι-

dinem. Quum autem virtutis causa omnia certamina fortiter ineunda esse decreverit, atque in iis quæ pulchra sunt comparandis se jam exercuerit, in ipso etiam casuum tumultu sententiam integram conservat, nec iis quæ foris conturbant ita percellitur, ut mutata sententia aliam felicem esse vitam existimet præter eam quam secum optimam iudicavit. Unde triplex fit recti consilii munus, primum, optimæ vivendi rationis delectus; secundum, exercitatio ejus quam delegimus; tertium, constans eorum observatio, quæ recta exercitatio comparavimus. Horum autem primum est ratio illa quæ opus præcedit et actionum principia ponit. Medium vero est ratio opus ipsum comitans, quæ singulas actiones ad principiorum ductum componit. Tertium autem, ratio illa quæ post opus res factas examinat et iudicat num recte factæ sint. In omnibus vero elucet consilii recte capti bonitas, quia virtutes primum parit, deinde nutrit, tum custodit. Quo fit ut in ea re et principium et medium et finis bonorum nobis posita sint atque ex hac sola tum malorum liberatio, tum virtutum perfectio nobis contingat. Quum enim natura nostra ratione prædita atque idcirco ad deliberandum apta sit, sua vero voluntate ad capiendam vel recta vel prava consilia adducatur, vitæ naturæ legibus convenienter acta substantiam ejus

διαφθείρει ἐφ' ὅσον ὄϊόν τε. Φθορὰ δὲ ἀθανάτου πράγματος κακία, ἥς ἀβουλία μήτηρ, ἣν ἐκφυγεῖν ὁ λόγος παραινεῖ ὅπως μὴ μῶρα πέληται. Μῶρα δὲ τὰ ἄθλια καὶ κακὰ. Τὸ γὰρ λέγειν ἢ πράσσειν ἀνόητα δειλοῦ πρὸς ἀνδρός ἐστιν, ἀντὶ τοῦ, κκοδαίμονος ἕξιον ἀνθρώπου. Εἰ δὲ βουλευοιο πρὸ ἔργου, οὔτε ἐρεῖς τι, οὔτε πράξεις, ἀνόητον, ἐπ' οἷς ἀνίσταται ἀνάγκη τοὺς τῇ ἀβουλίᾳ ὑπευθύνους. Τὸ γὰρ σαθρὸν τῆς αἰρέσεως τῇ μεταμελείᾳ ἐλέγχεται κείρα δεῖξαν τὴν βλάβην, ὡσπερ αὐτὸ τῆς εὐβουλίας γενναίον πρὸς τὸ μόνιμον ἀγεῖ τῆς ἐκλογῆς, ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων τὴν ὠφέλειαν ἐπιδεικνύμενον· ὠφέλειαν δέ, οὐ τὴν τοῦ σώματος, οὐδὲ τὴν τῶν ἐκτός, ἀλλὰ τὴν ἡμῶν αὐτῶν, οἷς καὶ τὸ βουλευέσθαι πρὸ ἔργου παραγγέλλεται, καὶ ταῦτα ἐκτελεῖν, ἃ μὴ ἀνιήσει ἡμᾶς· ἡμᾶς δὲ δῆλον εἶναι τὴν ψυχὴν. Τί γὰρ ὄφελος ἐπιτοκίας, ἢ φόνους, ἢ ἄλλαις τισὶ κακοπραγίαις λήισασθαι χρήματα, καὶ πλουτεῖν τὰ ἔξω, πνεόμενον τὴν ψυχὴν τῶν ἐπιβαλόντων αὐτῇ καλῶν· καὶ πρὸς τοῦτο ἢ ἀναισθητός ἔχειν, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐπιτείνειν τὸ κακόν, ἢ εἰς αἰσθησιν τῶν εἰργασμένων ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλκόμενον στρεβλοῦσθαι τὴν ψυχὴν, καὶ δειμαίνειν τὰ ἐν ἔδου κολαστήρια· καὶ μόνον ἴσασιν ἔξουρισκῶν τὴν εἰς τὸ μὴ εἶναι καταφυγὴν, ὅθεν αὐτῷ παρίσταται κακῶ τὸ κακὸν ἴσθαι, φθορᾷ τῆς ψυχῆς τὴν κακίαν παραμυθουμένῳ, καὶ τὴν μετὰ θνήσκον οὐδένεϊαν ἑαυτοῦ καταφριζέσθαι φυγῇ τῶν

τῆς κρίσεως πόνων; Οὐ βούλεται γὰρ ὁ κακὸς ἀθάνατον εἶναι τὴν αὐτοῦ ψυχὴν, ἵνα μὴ ὑπομείνη τιμωρούμενος. Καὶ φθάνει τὸν ἐκεῖ δικαστήν, θάνατον ἑαυτοῦ παντελῆ καταψηφιζόμενος, ὡς πρέπον τὴν πονηρὰν ψυχὴν μὴδὲ εἶναι. Ἄλλ' οὗτος μὲν, ὡς ἀβουλία πρὸς κακίαν ὑπενεχθεῖς, εἰκότως ἀμετρία τὴν καθ' ἑαυτοῦ ψῆφον ἐκφέρει· οἱ δὲ ἐν ἔδου δικασταί, ἅτε πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας κανόνα τὴν κρίσιν ποιούμενοι, οὐ κρίνουσι μὴ εἶναι δεῖν τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ πονηρὰν μὴ εἶναι, καὶ ὅπως ἀν μετρίῳ τὸ κακὸν αὐτῆς πραγματεύονται, ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς φύσεως τὰς κολάσεις ἐπάγοντες, ἱατροῦ δίκην, τομαῖς τε καὶ καύσεσι τὰ χειρῶνεϊα ἐλκευθεραπεύοντες· καὶ τῶν ἡμαρτημένων δίκας εἰσπράττοντες, μετανοεῖα ψυχῆς τὴν πονηρίαν ἀφανίζειν πειρώμενοι· οὐκ αὐτὴν τὴν οὐσίαν ἐξιστάντες τοῦ εἶναι, ἀλλ' εἰς τὸ εἶναι μᾶλλον ἐπανάγοντες τῇ τῶν λυμαινομένων παθῶν ἐκκαθάρσει. Κινδυνεύει γὰρ εἰς τὸ μὴ εἶναι ὑποφέρεσθαι ἢ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ διὰ τῆς εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐτροπῆς, τῇ δὲ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἀνακλήσει πρὸς τὴν οὐσίαν τὴν αὐτῆς ἐπανάγεται, καὶ ἀπολαμβάνει καθαρὸν τὸ εἶναι, ὃ τῇ συμμίζει τῶν παθῶν ἐκτραίνεται. Διὸ πειρᾶσθαι δεῖ μάλιστα μὲν μὴ ἁμαρτάνειν, ἁμαρτόντας δὲ σπεύδειν ὡς ἐπὶ ἱατρικὴν τῆς πονηρίας τὴν δίκην, ἐπανορθουμένους τὴν ἀβουλίαν τῇ κρείττονι βοηθείᾳ. Ἐπεὶ γὰρ τοῦ εἶναι ἀγαθοὶ ἐκπεπώκαμεν, τοῦ γίνεσθαι γοῦν ἀντιλαβώμεθα μεταμελείᾳ εὐγνώμονι τὴν θείαν ἐπανόρθωσιν εἰσερχόμενοι. Ἡ δὲ μετάνοια

conservat, pravorum autem electio eam quoad fieri potest corrumpit. Immortalis vero rei corruptio est malitia, cujus parens est illa temeritas, quam vitare nos hortatur carmen, *ne stant stulta*. Sed *stulta* sunt, quæ misera et mala. Nam *stulta dicere aut facere miseri hominis est*, id est, infelicis hominis proprium. Sin autem *ante opus delibaveris, nihil neque dices neque facies, quod stultum sit*; ubi quæ necesse est temeritatis reos molestia affici. Namque electionis utilitas poenitentia arguitur, damno experientia demonstrato, sicut e contrario consilii recte capti probitas ad electionis nos stabilitatem perducit, in ipsis factis utilitatem ostendens, utilitatem vero non corporis, nec rerum externarum, sed nostram ipsorum, quibus etiam *ante opus consulere* præcipitur atque ea *facere quæ nobis non sint molesta*, nobis vero, nimirum animo. Quid enim homini prosit perjuriis aut cædibus aut aliis ejusmodi maleficiis divitias parare externisque opibus abundare, iis bonis indigenti, quæ ad animum pertinent, atque id vel non animadvertere ideoque malum augere, vel ad facinorum sensum conscientia perducto torqueri animo et poenas apud inferos metere solumque remedium invenire perfugium ad mortem, unde malum malo sanare cogitat qui animi interitu malitiam suam

consolatur et sibi post obitum extinctionem discernere, ut judicii molestias effugiat? neque enim vult sceleratus animum suum immortalem esse, ne sempiternis poenis addictus permaneat. Itaque judicem qui est apud inferos prævertit, perpetuam morti se ipse adjudicans, quasi improbum animum ne esse quidem conveniat. Atque hic quidem consilii inopia in vitium prolapsus merito intemperanter sententiam adversus se fert: qui vero apud inferos judices sunt ad veritatis normam judicium dirigentes non decernunt animum omnino non esse, sed non sceleratum esse debere, atque id operam dant, ut malum quo ille laborat ne nimium sit, adhibitis ad servandam naturam castigationibus, medicorum more, qui periculosissima ulcera secando et urendo curant, atque poenas scelerum ideo exigunt, ut animi improbitas poenitentia deleatur, non ipsam ejus substantiam e rerum natura tollentes, sed potius perturbationum quibus corruptus erat liberatione ad vitam revocantes. Imminet enim humano animo periculum, ne in mortem incidat, quum ad id quod est præter naturam deflectit; quum autem ad id quod est naturæ conveniens revocatur, ad suam ipsius naturam reducitur puramque substantiam recuperat, quæ affectuum prius mixtura corrumpebatur.

αὕτη φιλοσοφίας ἀρχὴ γίνεται, καὶ τῶν ἀνοήτων ἔργων τε καὶ λόγων φυγὴ, καὶ τῆς ἀμεταμελήτου ζωῆς ἢ πρώτη παρασκευὴ. Ὁ γὰρ καλῶς πρὸ τῶν πράξεων βουλευόμενος οὐ περιπίπτει λύπαις ἀκουσίαις, οὐδὲ λανθάνει τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ὑποθέσεις διδούς, ὧν τὰ συμπεράσματα καὶ τὰς ἐκβάσεις οὐκ ἀσμενίζει, ἀλλ' αἰεὶ τὸ παρὸν συντίθησι, τῶν ἄλλως ἐπισυμβαίνοντων τὰς τύχας ἐκλογιζόμενος. Διὸ οὕτε προσδοκία τῶν λεγομένων ἀγαθῶν τὸ ὄντως ἀγαθὸν ἂν παρίδοι, οὕτε φόβος τῶν ἐναντίων τὴν τοῦ κακοῦ πρᾶξιν αἰρήσεται· ἐστῶσι δὲ τῇ γνώμῃ πρὸς τοὺς θεοὺς κακόνος τὸν ἑαυτοῦ βίον ἀπαυθύνει. Ἴνα δὲ γνῶς ὅτι οὐδεὶς ἀνὴρ οὐ πρὸς ἀνδρὸς ἐστὶ πράσσειν τε καὶ λέγειν ἀνόητα, δρα Μήδεια τὴν ἐν τῇ τραγωδίᾳ τὰ καθ' αὐτὴν ὀδυρομένην· ἥτις ἀβουλήτως τοὺς οἰκιστάτους προδοῦσα δι' ἔρωτα ἔκτοπον ἀνδρὶ ξένῳ ἑαυτὴν ἐνεχείρισεν· ἔπειτα ὀλιγουρομένη ὑπὸ τούτου, ἀφόρητα πάσχειν οἴεται· καὶ ἐκ τῆς οἰήσεως ταύτης ἀκούεις ὅσα βοᾷ·

Διὰ μου κεφαλῆ· φλόξ οὐρανία
βαίη·

καὶ πρόεισιν εἰς ἔργα παράνομα· πρῶτον ἀνοήτως ἐπευχομένη μὴ γεγενῆσθαι τὰ γερόμενα, εἶτα μανικῶς κακοῖς ἴσθαι τὰ κακὰ πειρωμένη τὴν τῆς ἀβουλίας

ἀρχὴν ἐξαλείφειν οἴεται τέλει χεῖροσι, παιδοποιεῖ προπετεῖ τὴν ἀβουλον παιδοποιεῖαν ἀρνούμενη. Εἰ δὲ βούλει, τὸν Ἀγαμέμνονα θέασαι τὸν Ὀμήρου, ἔς τῆς ἀμετρίας τοῦ θυμοῦ διδοῦς δίκας οἰμώζων ἀναρᾶναι·

— ἀλλ' ἀλαλύκτηραι, κραδίη δέ μοι ἔξω.

Καὶ τὸ πυρῶδες τῶν ὀμμάτων, ὃ πάσαι ὑπὸ τῆς θυμικῆς διαθέσεως ἐξήπτετο, μεταπεσόντων αὐτῷ τῶν πραγμάτων, τοῖς τῶν δακρύων δακρυοῖς κατέψυγε. Τοιοῦτος γὰρ πᾶς ἀνόητος βίος, τῆδε κλίσει πᾶς ἐναντίοις πάθει μεταπίπτων, ἐν ἡδοναῖς μὲν ἐπιμισγητός, ἐν δὲ λύπαις ἐλεινός, καὶ θαρβῶν προπετής, καὶ δεδιώς ταπεινός· καὶ ὅπως τοῦ τῆς εὐβουλίας γενναίου φρονήματος ἀμοιρῶν τῇ τύχῃ συμμεταβάλλει τὴν γνώμην. Ἴνα οὖν μὴ τοιοῦτων δραμάτων ἀναπυπλώμεθα, πρᾶσοντες καὶ λέγοντες ἀνόητα, τῷ ὀρθῷ λογισμῷ διὰ πάντων ἡγεμόνι χρησώμεθα, τὸ Σωκρατικὸν ἐκείνο πληροῦντες, « ὡς ἐγὼ οὐδενὶ οἷός τέ εἰμι πείθεσθαι τῶν ἐμῶν, πλὴν τῷ λόγῳ, ἔς ἂν μη λογιζόμενός ὀρθὸς φαίνηται. » Ἡμῶν δὲ ἐστὶν αἰετὶ οὐχ Ἡμεῖς, πάντα ὅσα πρὸς ὑπερησταν τῇ λογικῇ οἰσία δέδοται, ὅσον θυμὸς, ἐπιθυμία, αἰσθησις, αὐτὸ τὸ σῶμα, τὸ εἰς ὄργάνου χρεῖαν ταῖς δυνάμεισι ταύταις παρειλημμένον· ὧν οὐδενὶ χρὴ πείθεσθαι, πλὴν, ἔς

Summa igitur danda nobis est opera, ne quid peccemus, sin autem peccavimus, ut festinemus ad poenam, tanquam improbitatis medicinam, ut consilii inopiam praestantiori auxilio corrigamus. Quum enim semel bonitate excidimus, eam saltem, admissa correctione divina, per justam poenitentiam recuperemus. Haec vero poenitentia philosophiae principium est stultorumque sermonum atque operum fuga primaque ad vitam non poenitentiam praeparatio. Is enim, qui priusquam agat consilium mente circumpicit, non incidit praeter voluntatem in molestias, nec imprudens ea principia et fundamenta ponit, quorum conclusionem et exitum non libenter admittit, sed semper praesentia componit, consideratis eorum quae aliter contingunt casibus. Quocirca nec eorum, quae bona dicuntur, exspectatione id quod vere bonum est negliget, nec metu contrariorum malum facinus committet, sed mente semper intenta ad divinas leges vitam suam dirigit. Ut autem scias *miseri esse hominis ea et facere et dicere, quae stulta sunt*, Medeam illam in tragodia intueri, vicem suam deplorantem, quae suis temere proditis vesano amore capta se in hominis peregrini manus tradidit; postea vero, quum ab eo negligeretur, intolerabilia pati se existimat, atque ea opinione ducta sic, quomodo audis, exclamat:

Utinam flamma caelestis per meum caput
eat,

et procedit ad facinora nefaria, primum stulte optans, ut non acciderint quae acciderunt, deinde furenter malis mala curare tentans initium temeritatis pejori sine se delere putat, temerariam liberorum procreationem praecipiti eorum nece infilians. Quodsi placet, Homericum Agamemnonem aspice, qui dum irae immodicae poenas dat ejulans exclamat:

— perturborque animo nec cor manet iotus.

Atque illum oculorum ardorem, qui pridem iracundia accendebatur, rebus ei minus prospere cedentibus, lacrimarum imbre restinxit. Talis enim est, quicumque inconsiderate vitam agit, contrariis affectibus huc illuc agitatus; in jucundis quidem rebus invisus est, in tristibus vero miserabilis, et quum confidit temerarius, quum metu dejectus; atque in universum recto generosae mentis consilio destitutus sententiam cum fortuna mutat. Ne igitur ejusmodi fabulis repleti ea *faciamus et dicamus, quae stulta sunt*, recta ratione in omnibus duce utamur, Socratis illud dictum observantes: « ego vero nulli meorum possum obtemperare, nisi rationi, quae mihi reputanti recta videatur. » Nostra vero, non autem nos, sunt omnia illa, quae ministerii loco naturae intelligenti data sunt, ut ira, cupiditas, sensus, corpus ipsum, quod instrumenti vice facultatibus istis assumptum est: quorum nulli obtemperandum, nisi, ut ait ille,

φῆσι, τῆ ὀρθῷ λόγῳ, τουτέστι τῷ λογικῷ κατὰ φύσιν διατεθέντι. Τοῦτο γὰρ καὶ διορθῶν δύναται ἡ λεκτέα τε καὶ πρακτέα. Λόγῳ δὲ ὀρθῷ πάθεισθαι καὶ θεῷ, ταῦτόν ἐστι. Τὸ γὰρ λογικὸν γένος εὐμοιρῆσεν τῆς δικαίας ἐλλάμψεως ταῦτα βούλεται ἡ ὁ θεὸς δρίζει νόμος· καὶ γίνεται σύμφηφος θεῷ ἢ κατὰ θεὸν διακειμένη ψυχῇ, καὶ πρὸς τὸ θεῖον καὶ τὸ λαμπρὸν ἀποβλέπουσα πράττει ἢ ἄν πράττη. Ἡ δὲ ἐναντίως διακειμένη πρὸς τὸ ἄθεον καὶ σκοτεινὸν εἰκῆ καὶ ὡς ἐτυχε φερομένη, ἄτε τῆς μόνης τῶν καλῶν στάθμης, νοῦ καὶ θεοῦ, ἀποπεσοῦσα, πλανᾶται. Ὅσαῦτα μὲν καὶ τοιαῦτα τῆς εὐβουλίας τὰ ἀγαθὰ, καὶ τῆς ἐναντίας διαθέσεως τὰ κακὰ. Τὸ δὲ βουλευέσθαι πρὸ ἔργου, πρὸς τοὺς ἄλλοις ἀγαθοῖς, καὶ τῆς οἰήσεως ἐκκόπτει τὰς ἀφορμάς, καὶ πρὸς ἐπιστήμης ἀνάληψιν παρακαλεῖ, καὶ τὸν ἥδιστον ἡμῖν προξενεῖ βίον, εἴπερ καὶ τὸν ἀριστον· δηλοῦται δὲ ταῦτα διὰ τῶν ἐξῆς.

XV. 30—31.

Πρῆσσε δὲ μηδὲν τῶν μὴ ἐπίστασι, ἀλλὰ διδάσκει
δοσα χρεῶν, καὶ τερπνότατον βίον ὡδε διάζει.

Τὸ μὲν μὴ ἐγγιρεῖν οἷς οὐκ ἴσμεν, ἀναμαρτήτους ἡμᾶς διαφυλάττει μόνον· τὸ δὲ διδάσκεισθαι τὰ πρὸς τὴν ἀρίστην ζωὴν συντείνοντα, πρὸς τῷ ἀναμαρτήτῳ, καὶ τὴν κατόρθωσιν ἐν ταῖς πράξεσιν ἡμῖν παρέχεται.

Ἡ μὲν γὰρ σύνεσις τῆς ἀγνοίας τὴν ἐκ τῆς οἰήσεως ἐγειρομένην προπέτειαν ἐκκόπτει· ἡ δὲ τῆς ἐπιστήμης κτήσις τὸ τῶν ἐνεργειῶν ἀπαρεμποδιστον δίδωσιν. Ἀμφοτέρα δὲ καλὰ, καὶ τὸ εἰδέναι ὅτι οὐκ ἴσμεν, καὶ τὸ γνῶναι ἢ οὐκ ἴσμεν· οἷς ἔπεται βίος ὁ ἀριστος ἄμα καὶ ἡδιστος. Οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ οἰήσεως μὲν καμαρεύων, ἐπιστήμης δὲ πλήρης· ἐπὶ μηδενὶ μὲν ἐπαιρόμενος ὧν οὐκ οἶδε, μαυθαίνειν δὲ ἐθέλων δοσα ἀξια μαθήσεως. Ἄξια δὲ ἐκεῖνα μόνα, δοσα πρὸς τὴν θεῖαν ἁμοίωσιν ἡμᾶς ἀνάγει· δοσα ποιεῖ βουλευέσθαι πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μῶρα πέληται· δοσα οὐκ ἔβ παραγέσθαι ὑπ' οὐδενὸς οὔτε λόγῳ, οὔτε ἔργῳ· δοσα διακρίνειν ἱκανοὺς ποιεῖ τῶν προσπιπτόντων λόγων τὸ διάφορον· δοσα τὰς δαιμονίας τύχας πράως φέρειν καὶ ἴσθαι πείθει, καὶ τὴν θανάτου καὶ πενίας ἀφοβίαν διδάσκει, καὶ δικαιοσύνης ἀσκησιν, καὶ γαστρὸς καὶ τῶν περὶ τὴν γαστέρα τὴν ἐγκράτειαν· δοσα τοὺς τῆς φιλίας νόμους εἰσηγεῖται, καὶ τὴν γονέων τιμῆν· δοσα τῶν κρειττόνων γενῶν τὸ σέβας ὑποδείκνυσσι. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστιν, ἡ διδάσκεισθαι χρῆναι φησὶν ὁ παρῶν λόγος, οἷς ἔπεται βίος ὁ τερπνότατος. Ὁ γὰρ ἀρετῆ διαπρέπων καὶ ἡδονὰς ἀμεταμελήτους καρποῦται μιμουμένας τὸ τῆς ἀρετῆς μόνιμον. Ἠέφυκε γὰρ πᾶσα ἡδονὴ ἐνεργείας ἡστινοσοῦν εἶναι παρακολούθημα. Οὐ γὰρ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν τὴν ὑπόστασιν ἔχει, ἀλλ' ἐπακολουθεῖ τάδε ποιῶσιν ἡμῖν ἢ τάδε. Διὸ ταῖς μὲν

rectæ rationi, id est, animo rationali naturæ convenienter affecto. Hic enim potest et perspicere quæ dicenda et facienda sint. Rectæ vero rationi et Deo parere idem est. Natura enim intelligens, quum propria luce fruitur, illa vult quæ divina lex statuit, et cum Deo consentit animus Deo convenienter affectus atque id quod divinum et splendidum est spectans facit quæcunque facit. At qui secus se habet, in impietatem et in tenebras temere fortuitoque delatus oberrat, utpote qui mente atque Deo, sola bonorum regula, exciderit. Tot et talia sunt recti consilii commoda et contrariæ affectionis mala. Consilium vero antequam res geratur captum cum alia habet bona, tum vanæ opinionis occasiones præcidit et ad scientiam adipiscendam nos incitat, atque jucundissimam nobis vitam conciliat, quandoquidem et optimam: hæc vero in sequentibus demonstrantur.

XV. 30-31.

Ne quid facias eorum quæ nescis, sed discito
quæcunque disci par est, atque ita vitam transiges
jucundissimam.

Earum rerum, quas nescimus, neglectio nos a peccatis immunes tantum conservat, earum vero cognitio quæ ad vitam optimam pertinent, præ-

terquam quod nos inculpato servat, facit etiam, ut ea quæ recta sunt agamus. Intelligentia enim præcidit inscitiae temeritatem arroganti sui existimatione excitatam; scientiæ autem adeptio actionum libertatem affert. Utrumque vero bonum est, cum scire nos nescire, tum ea quæ nescimus addiscere, ex quibus oritur *vita* optima simul et *jucundissima*. Hæc autem est ea quæ arrogantibus expers scientiæ plena sit quæque in nulla earum rerum gloriatur, quas ignorat, atque ea lubens discat quæ scitu digna sunt. Illa vero sola digna sunt, quæ ad Dei similitudinem nos evehunt, quæ faciunt ut priusquam res gerantur deliberemus, ne stulta committantur, quæ nos a nemine neque verbis neque factis falli sinunt, quæ idoneos reddunt ad incidentium sermonum discrimen faciendum, quæ calamitates divinitus invectas leniter ferre iisque mederi persuadent, et mortis paupertatisque contemtionem et justitiæ cultum et ventris eorumque quæ circa ventrem sunt, continentiam docent, quæ leges amicitiae et parentum honorem tradunt, quæ denique superiorum generum cultum demonstrant. Hæc atque hujusmodi sunt ea quæ discenda esse monent hi versus et quæ sequitur *vita* jucundissima. Qui enim virtute excellit voluptatibus etiam frui non pœnitendis, virtutis stabilitatem imitantibus. Ita enim natura compa-

φαυλοτέραις τῶν ἐνεργειῶν αἱ χεῖρους τῶν ἡδονῶν ἔπονται, ταῖς δὲ ἀμείνουσιν ἡδοναὶ συνεισέρχονται σπουδαῖαι· ὥστε μὴ μόνω τῷ καλῷ περιεῖναι τὸν σπουδαῖον τοῦ φαύλου, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ ἡδονῇ νικᾶν, δι' ἣν μόνην δοκεῖ εἰς κακίαν ὁ φαύλος ὑπάγεσθαι. Καὶ γὰρ ὅσα ἢ διαθέσεις τῆς διαθέσεως ἀμείνων, τοσούτω καὶ ἡ ἡδονὴ τῆς ἡδονῆς αἰρετωτέρα. Ἐπει οὖν ὁ κατ' ἀρετὴν βίος, τῆς θείας ὁμοιώσεως ἀντεχόμενος, τῶ ὄντι θεῖός ἐστιν, ὁ δὲ ἐν κακίᾳ, θηριώδης καὶ ἀθεός· ὅλον ὡς ἡ μὲν τοῦ σπουδαίου ἡδονὴ τὴν θεῖαν εὐπροσύνην μιμῆται νῶ καὶ θεῶ συνεπομένη, ἡ δὲ τοῦ φαύλου ἡδονὴ λεγομένη (δεδοσθε γὰρ κοινὸν τὸ ὄνομα) πρὸς τὴν θηριώδη καὶ ἐμπληκτον ὁμοιοῦται κίνησιν. Ἡδοναὶ γὰρ καὶ λύπαι μεθιστᾶσιν· ὧν ὁ μὲν ἀρύμενος, ὅθεν τε δεῖ, καὶ ὁπότε, καὶ ὁπόσον, εὐδαιμονεῖ· ὁ δὲ τὰ μέτρα τούτων ἀγνοήσας, ἀθλιός. Οὕτως οὖν ὁ μὲν οἰήσεως καθαραίων βίος ἀναμάρτητός ἐστι μόνος· ὁ δὲ καὶ ἐπιστήμης πληρωθεὶς, κατωρθωμένος καὶ τέλειος· ὁ δ' αὐτός ἡ διστότος ἅμα καὶ ἀριστος. Οὐκοῦν ἂ μὲν μὴ ἴσμεν οὐδέποτε πράξι ο μ ε ν · ἂ δὲ ἴσμεν, ὅτε δεῖ. Ἡ μὲν γὰρ ἀγνοία τὴν κακίαν εἰσηγεῖται, ἡ δὲ γνῶσις τὴν εὐκαιρίαν ζητεῖ. Πολλὰ γὰρ ὄντα σπουδαῖα τῇ μεταθέσει τοῦ καιροῦ γίνονται φαῦλα. Ἐν τάξει οὖν ἀκούσωμεν τοῦ παραγωγέματος, ἐκ μὲν τῆς ἐποχῆς τῶν πράξεων τὸ ἀνα-

μάρτητον ἡμῖν εἰσηγουμένου, ἐκ δὲ τῆς προτροπῆς τοῦ μανθάνειν οὐ πάντα, ἀλλ' ὅσα δεῖ, πρὸς τὴν ἀρίστα πράξεις ἡμᾶς ἐπανάγουτος. Οὐ γὰρ ἐν τῷ ἀμαρτάνειν ἐστὶ τὸ κατορθοῦν, ἀλλ' ἐν τῷ τὰ θεῖα εἰδέναι· καὶ τὸ μὲν ἢ καθαρὸς τῆς οἰήσεως, τὸ δὲ τῆς ἐπιστήμης παρουσία ἐργάζεται. Ἐν δὲ τῷ ἀμαρτάνειν, καὶ ἐν τῷ κατορθοῦν, ὅρα τι συμβήσεται σοι· τερπνότερον βίον ὧδε διάξεις. Τίς οὖτος, εἰ μὴ μόνος ὁ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς τὸ ἡδὺ κεκτημένος, ὃ συνδεδράμηκεν ἅμα τὸ ἀγαθόν, καὶ τὸ ἡδύ; Ἡ οὖν ποδοῦμεν τὸ καλόν, ποδοῦμεν δὲ καὶ τὸ ἡδύ· καὶ οὐκ ἔστιν εἰς τὸ εἶναι τούτο, ὃ φησιν, ὁ βίος τερπνότερος. Ὁ γὰρ τὸ ἡδὺ μετὰ τοῦ αἰσχροῦ ἐλόμενος εἰ καὶ πρὸς ὀλίγον δελεασθεῖ τῶ ἡδονῇ, διὰ τῶν αἰσχρῶν εἰς μεταμέλειαν ἐπώδυνον ἔρχεται. Ὁ δὲ καλὸν μετὰ πόνου προτιμήσας, καὶν παρατυχεῖ τὸ ἀθλίον βαρύνεται, ἀλλ' ἡ τοῦ καλοῦ σύζευξις ἐπέλαφρύνει τὸν πόνον, καὶ τέλος πρὸς τῇ ἀρετῇ καὶ ἡδονῇ καθαρὰν καρποῦται. Εἰ μὲν γὰρ πράττοιτο μεθ' ἡδονῆς αἰσχρόν, ἡ μὲν ἡδονὴ παρήλθε, τὸ δὲ αἰσχρόν μένει· εἰ δὲ πράττοιτο τι μετὰ πόνου καλόν, ὁ μὲν πόνος παρήλθε, τὸ δὲ καλόν μένει. Ἐξ ὧν λυπηρότατον ἀνάγκη εἶναι τὸν κάκιστον βίον· τερπνότερον δὲ, τὸν ἀριστον. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν τῶν. Ἐπει δὲ καὶ ἡ τοῦ σώματος παιδαγωγία πρὸς

ratum est, ut omnis voluptas alicujus actionis sit appendix. Non enim illa per se exstat, sed nos hæc vel illa agentes comitatur. Unde fit ut actiones peiores subsequantur voluptates viliores, meliorum autem comites sint voluptates bonæ, adeo ut vir bonus non solum honestate malum superet, sed ipsa etiam voluptate vincat, ob quam solam malus ad vitium pellici videtur. Quanto enim affectio affectione excellentior est, tanto et voluptas voluptati præferenda. Quandoquidem igitur vita cum virtute acta, ad divinam similitudinem aspirans, revera est divina, vitium autem dedita belluina atque a Deo aliena: manifestum est hominis virtute præditi voluptatem, quæ mentem Deumque sequatur, divinam lætitiâ imitari; vitiosi autem quæ dicitur voluptatem (detur enim commune nomen) ad commotionis belluinae et vecordis similitudinem accedere. Voluptates enim atque dolores mutationi obnoxia sunt; e quibus is qui sumit unde et quando et quantum par est, felix est; ille autem, qui horum modum ignorat, infelix. Sic igitur a peccatis illa tantum vita immunis est, quæ arrogantiae expers sit, ea autem recta et perfecta quæ scientiam quoque adeptâ sit, eademque jucundissima simul et optima est. Itaque nunquam faciemus quæ ignoramus, quæ vero scimus, quum oportet. Inscitia enim vitium suadet, scientia vero tempus quærit opportunum. Quippe multa, quæ

bona sunt, temporibus mutatis mala fiunt. Ordine igitur huic præcepto auscultemus, quippe quod inhibitis actionibus nos a peccato arceat, addita vero hortatione, ut discamus, non omnia, sed quæcunque oportet, ad optima agenda nos reducat. Non enim in non peccando positum est recte factum, sed in eorum cognitione quæ deceant: nam ad illud quidem arrogantiae amotio sufficit, hoc autem adhibita scientia efficit. In vitando autem peccato et recte agendo vide quid tibi eventurum sit: ita vitam transiges jucundissimam. Quæ vero est hæc, nisi ea sola, quæ ex virtute voluptatem adeptâ est, cui simul bonitas et voluptas comites additæ sunt? Si igitur honestum appetimus, et appetimus simul jucundum, ex conjunctis quid orietur? Hoc, quod carmen dicit, vita jucundissima. Is enim qui jucundum cum turpi eligit, quamvis paulisper jucundo alliciatur, ob turpitudinem certe ad gravem penitentiam convertitur. Qui vero honestum cum labore plurius æstimat, etsi primum rei insolentia gravatur, honesti tamen conjunctio laborem ei allevat puramque postremo cum virtute voluptatem percipit. Etenim si cum voluptate turpe quid fiat, transit voluptas, manet vero turpitudine; sin autem magno labore aliquid honesti fiat, transit labor, honestum vero permanet. Unde molestissimam necesse est esse vitiosissimam vitam, jucundissimam autem

της ψυχῆς τελείωσιν τὴν ἀναφορὰν ἔχει, ὅρα ἐξῆς
παγει -

XVI. 32—34.

Οὐδ' ὑγιείης τῆς περὶ σῶμ' ἀμειλιαν ἔχειν χρῆ·
ἀλλὰ ποτοῦ τε μέτρον καὶ σίτου γυμνασίων τε
ποιεῖσθαι· μέτρον δὲ λέγω τόδ', ὃ μὴ σ' ἀνίησει.

τὸ θνητὸν σῶμα, πρὸς τὴν ἐπὶ γῆς διαγωγὴν ὄργα-
ζομεν· οὐτε κταίνετον προσήκει ταῖς ἀμέτροις
μασχαίαις, οὐτε κατατρώχειν ἐνδείας ὑπερβολαῖς.
ἐκδοῖον γὰρ ἐπίσης ἐκάτερον, καὶ ἀναιρετικὸν τῆς
εἰας αὐτοῦ προσέγγονε. Διὸ μετρίως θεραπεύειν
τό, καὶ μὴ περιορᾶν ἐξυβρίζον, ἢ ὑπὸ νοσημάτων
γλῶσσον, ὁ λόγος παραινέει· ὅπως ἂν ἐν τῷ κατὰ
σιν σωζόμενον ἀπαρτηποδιστως τῇ ἡγουμένη ψυχῇ
ἐνεργείας αὐτοῦ παρέχεται, ταύτην δυνάμενον ἀγε-
ραι, ἢ ἂν ἐκείνη ἀγῆ. Τὸ γὰρ γρώμενον ἢ ψυχῇ,
ὃ δὲ ὄψ' ἰσχυρῆται, τὸ σῶμα, οὐ τὴν ἐπιμέλειαν
λεῖν δεῖ τὸν τεχνίτην. Οὐ γὰρ χρῆσθαι δεῖ μόνον
ἐλεῖν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ ὅπως εὖ ἔχον ἡμῖν ὑπηρετῆ-
ει, τὴν ἐνδεχομένην ποιῆσθαι πρόνοιαν. Ἐπει δὲ
ρῦσις αὐτοῦ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ συνερεῖ καθέστηκε,
καὶ πλήρωσις καὶ κένωσις αὐτὸ τιθηνοῦσι, νῦν μὲν

τροφῆς τὸ ἀπορρίβειον ἀναπληρούσης, νῦν δὲ γυμνασίων
τὸ πλεονάζον ὑπεξαιρούτων· μέτρον ἐπιστῆσαι δεῖ
τῇ τῶν εἰσαγομένων πληρώσει, καὶ τῇ τῶν διαφορού-
των κένωσει. Τὸ δὲ μέτρον ἐστὶν ὁ λόγος ὁ συναρ-
μόζων τὴν τοῦ σώματος ἐξὶν ταῖς διανοητικαῖς ἐνερ-
γείαις τῆς ψυχῆς, καὶ διὰ τοῦτο τῆς τῷ φιλοσόφῳ
πρεπούσης ὑγιείας ἐπιμελούμενος. Οὗτος οὖν
γυμνάσια καὶ τροφὰς ἐκλέξεται, ἃ ἂν μὴ πιαίνῃ
πρὸς ὑπερβολὴν τὸ σῶμα, μηδ' ὑπέριτερον αὐτὸ
τῶν νοσῶν κινήσεων ἀπεργάζηται. Οὐ γὰρ σῶμα-
τος ἀπλῶς ἐπιμελεῖται, ἀλλὰ σῶματος διανοίᾳ
ὑπηρετουμένου. Ὅθεν τὴν ἀθλητικὴν ἀγωγὴν παρα-
τήσεται, ὡς ἀνευ ψυχῆς σῶμα θεραπεύουσιν· καὶ
πᾶσαν τὴν λεγομένην σωμαστικὴν φεύγει, ὡς ἐπανι-
σταμένην τῷ νοσῶν φωνῇ τῆς ψυχῆς. Ὅση δὲ τῇ
περὶ τὰ μαθήματα θεωρία καὶ τῇ περὶ τὰς καλὰς πρά-
ξεις αὐτουργία ὑπηρετῆσθαι δύναται τῇ τοῦ σώμα-
τος εὐεξία, ταύτην περιποιήσει ἑαυτῷ ὃ τὸν τοῦ φρο-
νεῖν βίον ἐλόμενος. Πρὸς τοῦτον γὰρ εἰρηται τὸ,
μέτρον δὲ λέγω τόδ' ὃ μὴ σ' ἀνιήσει. Σέ,
φησί, τὸν ὄντα λογικὴν ψυχῆν, μὴ βλαπτέτω τὸ μέ-
τρον τῆς τοῦ σώματος ἐπιμελείας· σέ, τὸν τῶν
πρότερον παραγγελιαίων φύλακα, τοιαῦτα σιτίαι,

onestissime actam. Atque hæc quidem hactenus.
Quum vero corporis quoque cura ad animi
perfectionem referatur, vide deinceps quid ad-
iungat.

XVI. 32-34.

Neque cura valetudinis est negligenda;
sed modus in potu, cibo et exercitiis
servandus: modum autem dico hunc, qui tibi dolo-
rem non pariet.

Mortale corpus, quod nobis instrumenti loco ad
vitam in terris agendam datum est, nec immodica
curatione saginare, nec nimia cibi inopia mace-
rare oportet. Officit enim ex æquo utrumque et
usum ejus adimit. Carmen igitur hortatur, ut mo-
derate corpus curemus, neque id aut luxurians
aut morbis laborans negligamus, ut naturæ con-
venienter conservatum operam suam promte navet
animo principatum tenenti atque illum sequi queat
quo ille duxerit. Illud enim quod utitur animus
est, corpus autem id quo utitur, cujus curam
habere debet artifex. Neque enim eo tantum uti
velle debemus, sed etiam, quoad possumus, pro-
videre, ut recte se habens nobis inserviat. Quoniam
vero natura ejus in perpetua generatione et cor-
ruptione consistit, ipsumque expletio et exinanitio
nutricantur, alimento nunc id supplente quod ef-
fluxit, nunc vero exercitatione id quod abundat
subducente, modus expletioni quæ fit cibo po-
tuque ingesto et exinanitioni rerum digerentium

ac discutientium auxilio effectæ statuendus est.
Hic vero modus est ratio illa quæ corporis habi-
tum animi agitationi in commentatione positæ
accommodat, ideoque valetudini ejus eatenus pro-
spicit, quatenus philosopho conveniat. Hæc igitur
ratio exercitia illa et alimenta eliget, quæ non
immodice saginent corpus neque id mentis moti-
bus superius efficiant. Non enim corporis simpli-
citer curam gerit, sed corporis menti ministrantis.
Quamobrem athleticum victum aversabitur, ut
qui corpus curet neglecto animo, ac totam illam
curationem quæ σωμαστικὰ dicitur vitabit, quippe
quæ mentis lumini obsistat. Quicumque vero victus
bonum corporis habitum efficiendo artium studiis
et honestarum actionum exercitationi servire pos-
sit, eum ille adhibebit, qui prudenter vitam suam
instituire vult. Illi enim hoc dictum est: *modum
autem dico hunc qui tibi dolorem non pariet*. Te,
inquit, qui animus rationalis es, ne damno afficiat
curandi corporis modus; te, qui priora observabis
præcepta, cibos ejusmodi et potus atque exercitia
deligere convenit, quæ corpus ad virtutum exer-
citationem promptum reddant quæque id quod est
rationis expers ad excutiendas moderantis animi
habenas non excitent. Summa autem inten-
tione ac diligentia curandi corporis modum adhi-
bere te oportet, quia et incompositorum ejus mo-
tuum culpam sustinebis. Ingravescit enim vitii
particeps equus, non simpliciter, sed quum ab
aurigis non recte educatus est. In *modo* autem

καὶ ποτὰ, καὶ γυμνάσια, ἐκλέγεσθαι χρῆ, ἃ τὸ σῶμα πειθήνιον πρὸς τὴν τῶν ἀρετῶν χρῆσιν ἀπεργάζεται, ἃ μὴ ἐκφέρει τὸ ἄλογον πρὸς ἀφήνιασιν τοῦ ἡγεμονοῦντος λόγου. Μετὰ πλείστης δὲ προσοχῆς ποιῆσθαι σε δεῖ τὴν παραμέτρῃσιν τῆς ἐπιμελείας τοῦ σώματος, ὡς καὶ τῶν τούτου παραλόγων κινήματων τὴν αἰτίαν ὑφέζοντα. Βρίθει γὰρ ὁ τῆς κακίας μετέχων ἵππος, οὐχ ἄπλως, ἀλλ' ἔτε μὴ καλῶς εἴη τεθραμμένος ὑπὸ τῶν ἡνιόγων. Ἐν δὲ τῷ μέτρῳ, τῷ περὶ τὸ σῶμα, τὸ ποτὸν τοῦ σιτίου προέταξεν, ὅτι μᾶλλον ἐστὶ δυσφύλακτον, καὶ εὐόλισθον εἰς κατάποσιν, καὶ παρακινήτικόν τῆς τοῦ σώματος εὐεξίας. Λάθοι γὰρ ἂν τις πολλαπλάσια τοῦ μέτρου πίων μᾶλλον ἢ φαγών. Τὰ δὲ γυμνάσια τρίτα τέτακται, ὡς ἐπανορθούμενα τὴν ἀπὸ τῆς τροφῆς πλήρωσιν, καὶ πάλιν πρὸς τὸ ὑγιεινῶς τρέφεσθαι παρασκευάζοντα. Κύκλῳ γὰρ οἷον ἀναποδίδοται ταῦτα ἀλλήλοισι, τροφή, καὶ γυμνάσιον· καὶ γυμνάσιον, καὶ τροφή. Χορηγία γὰρ τοῦ μὲν δύνασθαι γυμνάζεσθαι τὸ εὐ τεθράφθαι, τοῦ δὲ εὐεκτικῶς τρέφεσθαι, τὸ γυμνάσθαι συμμετρως. Μέτρον δὲ τούτων ἄλλο ἄλλω, πρὸς τὸ οἰκεῖον ἐπιτήδευμα τῆς τοῦ σώματος ἐπιμελείας ἐκάστῳ τεινούσης. Πᾶς γὰρ τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως ὄργανον αὐτὸ ποιῆσθαι σπουδάζει· ὁ μὲν παλαιστρικός τῶν περὶ πάλην κινήματων· ὁ δὲ γεωργικός τῶν περὶ γεωργίαν πόνων· καὶ ἄλλος πρὸς ἄλλο ἔλκει καὶ μεταμορφάζεται τὴν τοῦ σώματος ὑπουργίαν. Τί οὖν ὁ φιλόσοφος; πρὸς τί βλέπων ἐβελήσει τὸ σῶμα παιδαγωγεῖν; καὶ τίνας ὄργανον αὐτὸ σπουδάσει ποιήσασθαι, ἢ ἄλλον ὅτι φιλοσοφίας

καὶ τῶν ταύτης ἔργων; Ὡς οὖν οἷον τε φρονήσεως ὄργανον γενέσθαι τὸ σῶμα, οὕτως αὐτὸ διὰ πάντα θρέψει τε καὶ παιδεύσει, ψυχῆς μὲν προηγουμένης ἐπιμελοῦμενος, διὰ ταύτην δὲ καὶ τοῦ σώματος. Οὔτε γὰρ προτιμήσει αὐτὸ τῆς χρωμένης, οὔτε παντελῶς ἀμελήσει αὐτοῦ πάλιν διὰ τὴν χρωμένην· ἀλλ' ἐν τάξει τῇ πρεπούσῃ ὡς ὄργανον ποιήσεται τὴν ἐπιμελείαν, πρὸς τὴν τοῦ χρωμένου ἀρετὴν καὶ τὴν τοῦ σώματος ὑγίειαν ἀναφέρον. Διὸ οὐ πανταχόθεν αὐτὸ θρέψει, ἀλλ' ἀφ' ὧν δεῖ μόνων. Ἔστι γὰρ ἃ μὴ δεῖ προσφέρεισθαι, ὡς βαρύνοντα τὸ σῶμα, καὶ κτελλόντα τὸ συμφυές πνεῦμα τῆς ψυχῆς πρὸς ὑλικωτέρας ἐμπαθείας· περὶ ὧν ὑστερον ὁ λόγος φησὶν·

Ἄλλ' ἔργου βρωτῶν, ὧν εἰκομεν, ἐν τε καθαρμοῖς, ἐν τε λύσει ψυχῆς κρίνων. —

Τὰ τοιαῦτα οὖν παντελῶς παραιτήσεται· ὧν δὲ ἕξον προσφέρεισθαι τὴν ποσότητα καὶ τὸν καιρὸν μετρήσει καί, ὡς φησὶν Ἴπποκράτης, ὄρην, καὶ χῶρην, καὶ ἡλικίην περιεργάσεται, καὶ πάντα ὅσα τοῦ τοιούτου τύπου· οὐκ ἀνεξετάτως ἐπιτρέπων ἐμπίπλασθαι ὧν ἕξον μεταλαμβάνειν, οὐδ' ἀκριτως νέον καὶ πρεσβύτην ἕμοιος διαιτᾶσθαι, ἢ ὑγιεινὸν καὶ νοσήθη, ἢ ἀργόμενον φιλοσοφίας καὶ εἰς ἄκρον αὐτῆς ἤκοντα. Ταῦτα δὲ πάντα συνείληψε τὸ Πυθαγορικὸν μέτρον, τῇ προσθήκῃ τοῦ, ὁ μὴ σ' ἀνιήσει. Πάντα γὰρ εἰς τὴν φιλοσοφίαν εὐζωίαν συντείνοντα πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἐπιμελείαν ἐπέτρεψε τῷ βραχεῖ τούτῳ ῥήματι· καὶ τοῖς προειρημένους περὶ ὑγείας ψυχῆς ἐπήγαγεν, οὐδ' ὑγείης τῆς περὶ σῶμα ἀμεί-

circa corpus adhibendo *potum cibo* propterea praeposuit, quod difficilium cavetur et facile absorbetur et bonum corporis habitum pervertit. Multo enim saepius quis imprudens modum excedat bibendo, quam comedendo. Tertio autem loco posita sunt exercitia, utpote quae expletionem alimentis factam corrigant, et rursus ad salubrem victum praeparant. Etenim in orbem quodammodo euntia reciprocantur inter se *alimentum et exercitatio* atque *exercitatio et alimentum*: Aptus enim victus facultatis virium exercendarum largitor est, victus vero cum firmo corporis habitu conjuncti moderata exercitatio conciliatrix est. Horum vero modus alii alius est, quum ad proprium cuiusque institutum corporis cura spectet. Nam sui quisque studii instrumentum corpus facere conatur, palaestricus luctae motuum, agricola agriculturae laborum; alius autem ad aliud trahit et accommodat corporis ministerium. Quid igitur philosophus? quid ille spectans corpus excolere volet? et cuius rei instrumentum illud facere conabitur, nisi philosophiae atque ejus operum? Ut igitur prudentiae instrumentum corpus potest fieri, ita ipsum omnino

alet atque erudiet, animum quidem inprimis curans, corpus autem ejus gratia. Neque enim illud utenti anteponet, neque contra prorsus negliget, utenti gratia, sed ejus tanquam organi, eo quo par est ordine curam geret, eam tum ad utenti virtutem, tum ad ipsius corporis valetudinem referens. Itaque non quibuslibet alimentis corpus nutriet, sed quibus solis oportet. Sunt enim quibus vesci non decet, ut quae corpus praegravent et spiritum animo adhaerentem ad crassiores affectus detrahant; de quibus postea carmen dicit:

Abstine vero cibus iis, quos diximus, cum in iustitiam
[n]ibus,
tum in purgatione animi iudicium adhibeas.

Talia igitur penitus rejiciet: eorum autem quibus vesci licet quantitatem et tempus *metietur*, et diligenter considerabit, ut ait Hippocrates, anni tempus et regionem et aetatem caeteraque ejus generis omnia; neque sine examine corpus iis impleri sinens, quibus vesci fas est, nec sine discrimine eundem victum juveni et seni, aut sano et aegroti, aut tironi in philosophia et viro ad summum ejus

εἰαν ἔχειν χρῆ· ὡς ἐκεῖ μὲν τὴν τοῦ χρωμένου
ρετὴν παραδίδουσαι, ἐνταῦθα δὲ τὴν τοῦ ὄργανου
ωτηρίαν. Σύνναφον οὖν ταῦτα ἐκείνοις, καὶ εὐρή-
εις, ὅστις εἴ ᾧ παραγγέλλεται, τοιοῦτο δεῖν ποιῆσθαι
ἢ μέτρον τῆς περὶ τὸ σῶμα τάξεως, ὃ μὴ σ' ἀνιή-
ει, ὃ μὴ ἐμποδίζει τὴν φιλόσοφον πρόθεσιν, ἀλλ'
κωφελήσει τῇ συνεργίᾳ τὴν πρὸς ἀρετὴν ὀδεύουσαν
υἱήν. Ποτοῦ δὲ καὶ σίτου μέτρον εἶπε, τὰς
περβολὰς καὶ τὰς ἁλλείψεις ἀπαγορεύων, ὃ λόγος, τὸ
ἔμμεσον καὶ σύμμετρον ἀσπαζόμενος· ὅθεν καὶ τὸ
αστὸς κρατεῖν καὶ ἕπνου λαγνείης τε καὶ θυμοῦ εὐ-
δωκ παραγίνεται. Τὸ γὰρ νῦν λεγόμενον μέτρον
ἦν ἐκείνοις ἀμετρίαν κολάζει, καὶ ὑπαξιοῦται τὸ
υποῦν καὶ καθέλκον τὴν πρὸς νοῦν καὶ θεὸν ἐπιειχομέ-
την ψυχὴν. Δεῖ γὰρ αὐτὴν ἀνιοῦσαν πρὸς νοῦν γαλή-
την ἔχειν ἀπὸ τῶν παθητικῶν κινήματων, καὶ τετάχθαι
αὐτῇ τὰ κάτω καλῶς πρὸς τὸ ἀθόρυβον τῆς τῶν ἀνωθεν
κωρίας. Τοῦτο ἦν τὸ μέτρον, ὃ μὴ σ' ἀνιήσει·
οὗτο τὸ κρατοῦν γαστρός ἄμα, καὶ τὴν τοῦ ὄργανου
ωτηρίαν ποιούμενον, τὸ ἀρετὴν ψυχῆς ἐπιδεικνύμε-
νος, καὶ τὴν τοῦ σώματος ἕξιν μὴ καταλύον. Μέ-
ρος γὰρ ἀρετῆς ἐστὶ καὶ τὸ εἰδέναι σώζειν τὸ ὄργανον,
καὶ συναρμόζειν αὐτὸ πρὸς τὴν φιλόσοφον χρῆσιν.
Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον ἐν τροφᾷ καὶ γυμνασίῳ
ἐστὶν ἡ τοῦ σώματος θεραπεία, ἀλλὰ καὶ ἄλλων
πολλῶν προσδίδεται, ὅλον ἱματίων, ὑποδημάτων,

σκευῶν παντοδαπῶν, καὶ τῆς ταῦτα ὑποδεχομένης
οἰκίας, δεῖ δὲ καὶ ἐν τούτοις τοῦ μετρίου, ὃ τροφῆν
τε καὶ ἀκαθαρσίαν ἐξορίζει τῆς ὀλης ἡμῶν διαίτης· εἰ-
κότως ἐπήγαγεν·

XVII. 35—38.

Εἰθίζου δὲ διαίταν ἔχειν καθάρειον, ἄβρυκτον·
καὶ περὶ αὐτὰ ποιεῖν ὅποσα φθόρον ἴσχει.
Μὴ δαπανᾷν παρὰ καιρὸν, ὅποια καλῶν ἀδαήμων·
μηδ' ἀνείθερος ἴσθι· μέτρον δ' ἐπὶ πᾶσιν ἀριστον.

Οὐ μόνον, φησὶν, ἐν σιτίοις καὶ ποτοῖς τὸ μέτρον
καλόν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἔπασιν, ὡς τῶν δι'
ὑπερβολῆν καὶ ἁλλείψιν ἀμαρτημάτων καθαρῶν. Γέ-
νοιτο γὰρ ἂν ἐν πᾶσιν οἷς εἰκομεν, ἀμετρία διπλή·
ἢ μὲν πρὸς τὸ πλουτελεὲς ἐξάγουσα, ἢ δὲ πρὸς τὸ ῥυπα-
ρὸν συνωθοῦσα. Ἐκότερον δὲ μεμπτὸν καὶ οὐ φιλό-
σοφον ἦθος, οὐδὲ στοχαζόμενον τῆς σωματικῆς εὐμε-
τρίας. Ἐπιτεινομένη γὰρ καθαρειότης θρύψις καὶ
βλακεία ἐδρίσκειται· ἐπιτεινομένη δὲ λιτότης ἀκαθα-
σία καὶ ῥυπὸς γίνεται. Ἴν' οὖν μήτε ἐκεῖνο πάθωμεν
διὰ καθαρειότητα, μήτε τοῦτο διὰ λιτότητα, μέσοι
βαίνωμεν, τὰς παρακειμένους ἐκατέρω κακίας ἐκκλι-
νοντες, καὶ τὸ ἔτρονον τοῦ ἑτέρου σωφρονισμῶν ποιούμε-
νοι· λιτὴν οὕτως ἐπιτηδεύοντες διαίταν, ὡς μὴ
ἀκάθαρτον, καὶ καθάρειον οὕτως, ὡς μὴ τροφῆ-
λῆν. Διὸ τὸ μέτρον προτιμῆσωμεν ἐν πάσῃ τῇ

fastigium evecto permittens. Hæc vero omnia
modus Pythagoricus complexus est additis verbis
illis: *qui tibi dolorem non pariet*. Omnia enim ad
vitæ felicitatem e philosophia ortam spectantia
propter corporis curam permisit breviter hoc dicto
usus, atque iis, quæ de animi sanitate ante dicta
erant, adjecit, *neque cura valetudinis corporis est
negligenda*, ita ut ibi utentis virtutem tradat, hic
autem instrumenti salutem. Hæc igitur cum illis
conjunget, et invenies, quisquis es, cui hoc præ-
cipitur, *modum istum regendi corporis* adhibendum
esse, *qui tibi dolorem non afferet*, qui philosophi-
cum institutum non impediet, sed animum ad
virtutem contendentem opera sua adjuvabit. *Potus
autem et cibi modum* dixit carmen, nimiam eorum
copiam et inopiam interdicens, id vero quod
medium est ac temperatum comprobans, unde et
ventri et somno et veneri et iræ facile possumus
moderari. Nam qui hoc loco dicitur modus id
quod immoderatum in illis est reprimit tollitque
molestiam et quidquid animum ad mentem ac
Deum festinantem deprimit. Oportet enim illum,
quum ad mentem ascendit, tranquillum esse libe-
ramque ab affectuum motibus, atque inferiora
habere rite composita ad inperturbatam superio-
rum contemplationem. Hic est *modus* ille, *qui tibi
dolorem non pariet*; hic est ille qui et ventri simul

imperat et instrumentum incolume præstat, qui
animi virtutem ostendit et corporis habitum non
dissolvit. Pars enim virtutis est etiam servandi
instrumenti scientia, atque ejus ad philosophicum
usum accommodatio. At quom non in *alimentis*
tantum atque *exercitationibus* versetur *corporis*
cultus, sed multis etiam aliis rebus indigeat, velut
vestimentis, calceis, varia supellectile atque domo
hæc omnia continente, opus autem sit in his
quoque mediocritate, quæ et luxum et immundi-
tiam a tota victus nostri ratione amoveat, non
immerito subjecit.

XVII. 35—38.

Mundo vero victi uti assuesce, non delicato.
Et cave facias quæcumque invidiam habent.
Ne fac sumtus importunos, ut qui honesti ignarus est,
neve sis illiberalis: modus enim in omnibus optima res.

Non solum, inquit, in cibo et potu bonus est
modus, sed in cæteris quoque omnibus, ut qui ab
iis peccatis purus sit, quæ propter nimiam copiam
vel inopiam admittuntur. Etenim in *omnibus* quæ
diximus duplex modi excedendi ratio est, altera
ad luxum perducens, altera ad sordes compellens.
Utrumque vero vituperandum est atque a philo-
sophi moribus alienum, neque ad rectam corporis
moderationem spectat. Nam in luxum atque mol-

περὶ τὸ σῶμα κατασκευῆ, ἱμάτιον ἐκλεγόμενοι καθάρειον, ἄθρυπτον· οἶκον ἁμοίως καθάρειον, ἄθρυπτον· καὶ πᾶν ὄντιον τῶν περὶ τὸ σῶμα καθάρειον, ἄθρυπτον ἔχειν ἐθέλοντες. Πρέπει γάρ, λογικῆς ψυχῆς τοῦ σώματος ἡγούμενης, καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα πάντα συντετάχθαι πρὸς τὸν ἡγούμενον λόγον, ὅστις οὔτε τρυφῆς, οὔτε ἀκαθαρσίας ἀνέξεται, τῆ κατ' αὐτὸν ἀξία πάντα λογίζομενος δεῖν εἶναι σύμμετρα. Ἴν' οὖν μὴ περιέλκοιτο πρὸς κτήσιν τῶν πολυτελῶν, τὸ ἄθρυπτον ἐπιτηδεύει· ἵνα δὲ μὴ ῥύπων καὶ ἑλικῆ ἀμορφία συνοικίη, τὸ καθάρειον ἐκλέγεται. Οἶον, ἱμάτιον οὐ λεπτὸν μὲν, καθάρειον δὲ· σκευὴ οὐ χρυσᾶ, οὐδὲ ἀργυρᾶ, ἀλλ' ἐκ τῶν εὐποριστῶν ἑλὼν καθάρεια· οἰκίαν οὐ πολυτελεσι λίθοις κατηνοισμένην, οὐδὲ περιττῶς εἰς κάλλος καὶ μέγεθος ἐξεργασμένην, ἀλλὰ σύμμετρον τῆ τοῦ σώματος χρεία, καθάρειον δὲ· καὶ ὄλιως παρὰ πᾶσαν τὴν δαίτην τὸ μὲν τρυφήλόν, ὡς ἔξω τῆς χρείας, ἀρνείται· τὸ δὲ καθάρειον, ὡς μάλιστα τὴν χρεῖαν ἀποπληροῦν, ἐγκρίνει. Καὶ γὰρ ἱμάτιον, καὶ οἶκος, καὶ σκευὴς ἅπαν, τότε τὴν αὐτοῦ χρεῖαν καλῶς παρέχεται, ὅταν σύμμετρον ᾖ καὶ καθάρειον. Τί γὰρ μεγάλου δεῖ πύνακος εἰς μικρὸν ὄψον; τί ἐδρυπαροῦ, μέλλοντος ἀφανεῖν τὸ ὄψον; Οἴκου δὲ μεγάλου τί δεῖ τοῖς μέλλουσιν ἐν μιᾷ γωνίᾳ αὐτοῦ κεῖσθαι; τί δὲ ἀκαθάρτου, τὴν τῆς οἰκῆσεως χρεῖαν οὐ παρέχοντος; Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων εὐρήσεις ἐκα-

τέρωθεν ἀχρηστον ὄν, τὸ μὴ μετὰ τοῦ ἀτρυφῶν καθάρειον· ἅμα γὰρ ὑπερέβης τὸ μέτρον τῆς χρείας, καὶ εἰς τὸ ἀπειρον προήλθες τῆς ἐπιθυμίας. Διὸ πάντα τὰ περὶ τὸν βίον μετρίσθω σοι ταῖς μεσότησι ταῖς διαφυγούσαις τὰς παρακειμένας κακίας. Εἰθίξου δὲ δαίτην ἔχειν, φησί, καθάρειον· εἴτα ὄρων τὴν εἰς τρυφήν ἐκπτώσιν, προσέθηκεν ἄθρυπτον· καὶ εἰ ἄθρυπτον προσηρήκει, εἶδεν ἂν καὶ τὴν εἰς ῥύπον ἀπόπτωσιν, καὶ ἐπήγαγε καθάρειον· αἰ τοῦ πτώματος ἀνέχων τῆ τοῦ ἐτέρου πρὸς τὸ ἕτερον ἀντιθέσει, ἵν' ἐξ ἀμφοτέρων ἀνδρώδης ἢ δαίτη ᾖ, καὶ λογικῶ ζῶω πρέπουσα. Οὕτω δὲ τάξαντες τὸν βίον, καὶ ἄλλο τι ἐπόμενον μέγα ἀγαθὸν ἔχομεν. Τὸν γὰρ ἐπιφύομενον τοῖς ὑπερβάλλουσι φθῶνον διαφυγόμεν ἂν, τῷ μὴ δὲν ἄγαν οὐ κινούμενος κατ' ἡμῶν αὐτῶν τοὺς συμπολιτευομένους, ὥστε νῦν μὲν νεμεσᾶν, ὡς τρυφῶσιν ἡμῖν, νῦν δὲ μέμψασθαι, ὡς ῥυπῶσι· καὶ δεῖ μὲν ὡς ἀσώτοις ἐγκαλεῖν, δεῖ δὲ ὡς μικρολόγοις. Πᾶσι γὰρ τοῖς τοιούτοις ἐπεται παρὰ τῶν συζώντων ἢ ἐπὶ τῆ ἀμετρίας μέμψις. Τοῦτο γὰρ νῦν ὁ φθῶνος· δηλοῖ, ἵν' ᾖ τὸ λεγόμενον, περὶ λαζο τοιαῦτα ποιεῖν, ὁπόσα φθῶνον ἴσχει, ἔχον μέμψιν εὐλογον ἔχει παρὰ τῶν πολλῶν. Μεμπτὰ δὲ, κατὰ τὸν λόγον καὶ τοὺς πολλοὺς, ἐν μὲν τῆ διαίτη τρυφῆ καὶ ῥύπος, ἐν δὲ τῆ δαπάνῃ χρημάτων, ἀσῶτια καὶ μικρολογία. Διὸ ἐλευθεριότης καὶ σύμμετρία δεικνύτω διὰ τῶν ἐκτὸς πάντων τῆ ἐμ-

litiem abít nimia munditia, in sordes autem atque immunditiam nimia tenuitas. Ut igitur neque illud nobis accidat propter munditiam, neque hoc propter tenuitatem, medii incedamus, adjuncta utrique vitia declinantes et alterum altero temperantes : ita tenui utentes victu, ut sordibus careat, atque ita mundo, ut luxu vacet. Modum igitur in omni circa corpus apparatu præoptemus, vestitum eligentes *mundum, non delicatum*, domum similiter *mundam, non delicatam*, quidquid denique ad corpus pertinet, *mundum, non delicatum* comparare studentes. Quum enim rationalis animus corpori præsit, ea etiam omnia quæ ad corpus pertinent, ad ducis rationis exemplum componi oportet, quæ neque luxum neque sordes feret, omnia judicans suæ dignitati convenientia esse debere. Illa igitur, ne in sumtuosis comparandis distrahatur, id quod *deliciis caret* studiose sequitur, ne vero in sordibus atque in crassa rerum deformitate vivat, munditiam eligit : verbi gratia, vestem non byssinam, *mundam* vero ; vasa non aurea, non argentea, sed ex parabili materia *munda*, domum non lapidibus pretiosis decoratam, neque egregie pulchritudinis et amplitudinis gratia structam, sed corporis usui aptam et mundam : atque omnino in toto victu *delicatum* illud, ut inutile,

respuat, *mundum* vero, quippe quod usui abunde satisficiat, deligit. Etenim vestimenta et domus et supellex omnis tum magnum sui usum præbent, quum convenientia sunt et munda. Quid enim disco opus est magno, ubi opsonii parum? quidve immundo, qui opsonium corrumpat? Quid autem demo magna illis opus est, qui in uno ejus angulo jacebunt? quidve sordida, quæ habitationis usum non præbeat? Idem in cæteris quoque utrimque inutile reperies, defectionem dico luxu vacantis munditiæ ; simulatque enim usus modum excessisti, ad cupiditates infinitas progressus es. Quocirca vitæ res omnes metiaris ea mediocritate, quæ vitia declinet vicina. *Mundo* vero, inquit, *victu uti assuesce*; deinde prolapsionem in *luxum* animadvertens addit *non delicato* : quodsi *non delicato* prius dixisset, prolapsionem inde etiam in *sordes* videns addidisset *mundo*, a lapsu semper arcens alterum alteri opponendo, ut ex *ambobus* victus virilis naturæque intelligenti conveniens constet. Ita vero vitam nostram instituentes et aliud quoddam ingens bonum nanciscemur. Invidiam enim, quæ nimis rebus adhærescit, vitabimus, providendo *ne quid nimis* sit civium nostrorum in nos odia non ita excitantes, ut nobis modo irascantur, tanquam *luxu diffluentibus*,

ωνα τῆς ψυχῆς ἔξιν καὶ τὸ μέτρον τὸ ἐπὶ πᾶσιν
ριστον. Δεῖ γάρ, ὅσον ἐφ' ἡμῖν, τῶν ἐπιφθό-
ων ἀπέχεσθαι τὸν ἡσυχίας ἐρώοντα, καὶ μὴ ἐρεθίζειν,
σπερ τι θηρίον, τὸν φθόρον, ἔν' ἀθορύβως ἐξῆ
ροκόπτειν ἐν τοῖς καλοῖς. Ἄνεπιφθονον δὲ ζωὴν
πιτηδεύσομεν, λιτὴν καὶ ἀβρύπων διαιταν
χοντες, καὶ τὸν τῆς ἀπειροκαλίας τύπον ἐκκλίνον-
τες, ἐξ οὗ ἀποβλαστάνει δύο κακά, δαπάνη τε, καὶ
ἐδῶ χρημάτων ἀκαιρος. ὧν τὸ μὲν εἰς ὑπερφηρῆσαν
αβάλλεται, τὸ δὲ εἰς μικροπρέπειαν. Ἐκότερον
τούτων ἡ ἐλευθεριότης ἐκφεύγει, ἀρετὴ περὶ χρη-
μάτων ὅσιν καὶ λῆψιν ὑπάρχουσα, καὶ τὸ δέον ἐν
ροσόδοις καὶ δαπάναις εὐρίσκουσα, καὶ πρὸς τὸν ὀρ-
θὸν λόγον πάντα τὰ ἐκτὸς συντάττουσα. Τόσαυτα καὶ
ἐπὶ τῆς τοῦ σώματος καὶ περὶ τῆς τῶν ἐκτὸς ἀρίστης
ρήσεως πεφίλοσόφηται ἐν τοῖς Ἐπεσιν, ὅπως ἂν καὶ
ἐὰν τούτων τὸ τῆς ἀρετῆς διαφανῆται κάλλος· καθά-
ριον δὲ τῶν πάντων ποιῶται τὸ ἐξῆς παράγγελμα.

XVIII. 39.

Πρῆσσε εὐ ταυθ' εἰ σε μὴ βλάψει, λόγισαι δὲ πρὸ ἔργου.

Πολλάκις ἐχρήσατο τῷ τοιοῦτῳ λόγῳ, ὅτε μὲν
ἰπών,

Ἄλλὰ τάδ' ἐκτελείν, εἰ σε μὴ μετέπειτ' ἀνίησει·

ὅτε δέ,

— Μέτρον δὲ λέγω τόδ' ὃ μὴ σ' ἀνίησει
καί,

Μηδαὶς μήτε λόγῳ σε παρεῖχαι, μήτε τι ἔργῳ
Πρῆξαι, μηδ' εἰπαῖν, ὃ, τι τοι μὴ βέλτερόν ἐστι.

Τούτων οὖν ἀπάντων σύνοψιν ἐνταῦθα καὶ μίαν συγ-
καφαλαίωσιν ὁ λόγος ποιῶται, ἀπαγορεύων μὲν τῶν
βλαβερῶν τὴν παραδοχὴν, τῶν δὲ ἐπιφθόρων εἰσηγοῦ-
μενος τὴν ἐνέργειαν· γίνεσθαι δὲ καλῶς τὴν τούτων
διάκρισιν ἐν τῷ λογίζεσθαι πρὸ ἔργου τί πρα-
κτέον καὶ τί μὴ πρακτέον. Ὁ γὰρ τῆς εὐδουλλίας καιρὸς
ἐν τῷ ἀπρολήπτῳ τῶν πράξεων παραγίνεται. Κάν-
ταῦθα δὲ κάλιν τοῦ εἰ σε μὴ βλάψει οὕτως ἀκουσό-
μεθα, ὡς καὶ τοῦ, εἰ σε μὴ μετέπειτ' ἀνίησει· τὸ
σὲ κατὰ τοῦ ὄντος ἀνθρώπου καὶ τῆς λογικῆς οὐσίας
τάττοντες, καὶ κατὰ τοῦ φιλοσοφεῖν προσηρημένου, καὶ
τὴν πρὸς θεὸν ὁμοίωσιν κησασθαι σπεύδοντος. Τούτων
δὲ βλάπτει πᾶν τὸ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, πᾶν τὸ παρὰ
τὸν θεῖον νόμον, πᾶν τὸ τὴν πρὸς θεὸν ὁμοίωσιν ἐμπο-
δίζον. Πέφυκα δὲ τὰ τοιαῦτα ἡμῖν ἐπιτίθεσθαι ἐν τῇ
κοινωνίᾳ τῶν συζώντων, καὶ τῇ διοικήσει τοῦ τε συνε-
ζευγμένου σώματος, καὶ τῶν πρὸς βοήθειαν ἐξευρημέ-
νων τῆν τούτου· εἰ δὲ χρήματα καλεῖν ἔθος, ὡς πρὸς
τὴν χρεῖαν ἐκκαίμενα. Διευλαβεῖσθαι οὖν χρῆναί
φησιν ὁ λόγος τὸν ἐρωτικὸν τῶν θείων ἀγαθῶν, μήποτε
ἀναπεισθῆ πράξαι τι ὃ μὴ βέλτερον αὐτῷ, καὶ ὅπως μὴ
χαρίσθαι τῷ σώματι, ἐξ ὧν αὐτὸς ἀνάσσει, μηδὲ

modo reprehendant tanquam sordidos, atque in-
terdum increpent tanquam prodigos, interdum
autem tanquam præparcos. Nam istiusmodi
omnes, qui modum non servant, ab iis quibuscum
vivunt vituperantur. Hoc enim *invidiæ* nomen
hic significat, quasi dicat *cave facias, quæcumque
invidiam habent*, sive quæ juste a vulgo repre-
hendi possunt. Justa vero de causa et de vulgi
sententia reprehensione digna sunt luxus et sordes
in victu; in pecuniæ autem erogatione prodigentia
et nimia parsimonia. Quocirca liberalitas et me-
diocritas in omnibus externis prudentem animi
habitum ostendant et *modum* illum, qui *in omni-
bus optimus est*. Ab iis enim, quæ invidiam ha-
bent, ei abstinendum est, quantum fieri potest,
qui tranquillitatem amat, neque invidia tanquam
fera provocanda est, ut in iis quæ honesta sunt
animo omni perturbatione libero proficere liceat.
Vitam autem *sinè invidia* degendam sequemur, si
tenui et mundo victu utamur, et fastum illum vi-
temus, qui ex decori ignorantia oritur, unde duo
mala nascuntur, pecuniarum profusio et parsimo-
nia intempestiva, quarum illa ut superbia vitupe-
ratur, hæc autem ut pusilli animi tenacitas. At
horum utrumque devitat liberalitas, quæ virtus
in dandis accipiendisque pecuniis versatur ac

decorum in quæstibus et sumptibus repertum ob-
servat simulque externa omnia ad rectam rationem
componit. Atque hæc quidem etiam de corporis
externarumque rerum usu optimo in carmine
philosophiæ convenienter tradita sunt, ut virtutis
pulchritudo in his quoque appareret: omnium
vero summam sequentem præceptionem carmen
esse vult.

XVIII. 39.

Fac ea quæ tibi non noceant, et delibera priusquam
facias.

Hujusmodi dicto sæpe usus est, uno loco dicens,

At tu ea perage, quæ tibi postea non sint molesta:

alio autem,

. . . modum autem dico hunc, qui tibi dolorem non
[pariet];

et alibi,

Nemo te aut verbis aut factis adducat, ut quidquam
aut facias aut dicas, quod tibi non sit commodum.

Hæc igitur omnia in unum hic collecta ante ocu-
los ponit carmen, vetans nos admittere noxia,
suadensque ut utilibus operam demus, quæ qui-
dem optime distinguantur, considerando ante

προσδέχεται τι βλάπτον τὴν φιλόσοφον ὁρμήν, ἐφ' ᾧ μικρὸν ὑστερον μεταμελήσεται. Ταῦτα γὰρ πάντα τῶν προθλογοισμῶν διωθεῖσθαι ἡμᾶς προσήκει, ἵν' ὁ ἐπιλογισμὸς τῶν εἰργασμένων ἡμῖν ἡδίστην ἔχῃ τὴν ἀνάμνησιν, ἣν ἐξῆς ποιεῖσθαι παρακαλεῖται.

XIX. 40—44.

Μηδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐκ' ἑμῶν προσδέξασθαι, πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων λογισασθαι ἕκαστον πῆ παρήβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; ἀρξάμενος δ' ἀπὸ πρώτου ἐπέβη· καὶ μετέπειτα δεῖλὰ μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσο, χρηστὰ δὲ, τέρπειν.

Ἐνταῦθα γενόμενος τοῦ λόγου, τῶν δλων παραγαλμάτων ἀθροισόν μοι τὴν γνώμην, ἵνα τὸ εἶσω τῆς ψυχῆς δικαστήριον πρὸς ταῦτα, ὡς πρὸς θεῖους νόμους, ἀποβλέπον, ποιῆ τῶν εὖ ἢ κακῶς πεπραγμένων τὴν ἐπίκρισιν. Πόθεν γὰρ ὁ ἐπιλογισμὸς ἔξει δεῖλὰ μὲν εἰργασμένων ἡμᾶς ἐπικόπτειν, χρηστὰ δὲ πράξαντας ἐπαινεῖν, εἰ μὴ ὁ προλογισμὸς νόμους τινὰς λάβοι, καθ' οὓς προσήκει τὴν ζωὴν συντάττειν, καὶ πρὸς τούτους τὸ τῆς συνειδήσεως ταμειῖον, ὡς πρὸς τινα σκοπὸν, ἀπειθῆναι τὸν δλον ἡμῶν βίον; Ὅσημέραι δὲ ποιεῖσθαι τὴν τοιαύτην κρίσιν εἰσηγείται, ἵνα τῶν συνεχῆ τῆς μνήμης τὸ τῆς κρίσεως ἀπλανές διασωζῆται· πρὸς ἐσπέραν δὲ, καὶ εἰς ὕπνον τρεπομένων, ὅπως ἂν εἰς τὸ πέραν τῶν μαθημερινῶν πράξεων τὸ τῆς συν-

ειδήσεως καθίζοιμεν δικαστήριον, ἐπικοίτιον ἔσαι θεῶν τὴν τῶν διαθέσεων ἀνάκρισιν ποιούμενοι, πῆ τερέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; Οὕτω γὰρ παραμετρήσομεν τὴν ἑαυτῶν ζωὴν τοῖς κεραιδομένοις κανόσι, τῶν νομοθέτην ἢ τὸν κριτὴν λόγον ἐπισυνάπτοντας. Τί οὖν ὁ νομοθέτης λέγει; Τιμῶν τοῖς φύσει κριττονας, κατὰ τὴν οὐσιώδη αὐτῶν τάξιν. Γονέων καὶ συγγενῶν κλειστον ποιεῖσθαι λόγον. Τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀσπάξασθαι καὶ φιλεῖν. Τῶν σωματικῶν δυνάμεων ὑπερέχειν. Ἐαυτὸν αἰδεῖσθαι πανταχοῦ. Δικαιοσύνης ἐπιμελεῖσθαι. Χρημάτων καὶ τῆς ἐφημέρου ζωῆς προεγκλιεῖναι τὸ εὐφραρτον. Τὸ ἀπὸ τῆς θείας κρίσεως ἀπονεμηθέντα κληρον ἀσπάζεσθαι. Θεοπροκει δὲ χρῆσθαι φρονήματι, καὶ πρὸς τὸ βέλτιον μεθιστάναί τὴν γνώμην. Φιλολογεῖν ἀσκεῖν τῶν ὄντων λόγων. Ἀνεπατήρητον εἶναι, καὶ ἀδοῦλεστον πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς τήρησιν. Εὐβουλία πρὸ τῶν ἔργων χρῆσθαι, ἐξ ἧς τὸ ἀμεταμέλητον ἐν τοῖς ἔργοις παραγίνεται. Οἰήσεως καθαρεύειν. Τὸν ἐπιστημονικὸν μεταδιώκειν βίον. Τὸ σῶμα καὶ τὰ ἐκτὸς πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐνέργειαν μεταβρῦθιμίζειν. Ταῦτα ὁ νομοθέτης νοῦς διαθεσμοθετεῖ ταῖς ψυχαῖς· ὁ δὲ ὑποδείξάμενος αὐτὰ λογισμὸς δικαστῆς ἀγρυπνος ἑαυτοῦ γίνεταί, θαμὰ λέγων πρὸς ἑαυτὸν πῆ παρήβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; καὶ ἐν ταῖς τὴν μνήμην ἀναλαμβάνων ἀρετῆς εἵνεκα. Ἐῖτα εὐρών

opus, quid faciendum vel non faciendum sit. Est enim recti consilii tempus, rebus nondum factis. Hic vero rursus hoc etiam, *quæ tibi non noceant*, perinde atque illud, *quæ tibi postea non sint molesta*, intelligemus : referentes illud tibi ad id, quod vere homo est et ad naturam mentis competentem atque ad eum, qui philosophiæ se dedit, et Deo similis fieri contendit. Huic autem nocet quidquid a recta ratione abhorret, quidquid legi divinæ contrarium est, quidquid Dei similitudinem impedit. Talia vero nos adoriri solent in eorum conversatione qui nobiscum vivunt, atque in conjuncti corporis illorumque quæ in ejus gratiam inventa sunt administratione; quæ quidem *χρημάτα* nuncupari solent, quod ad ejus *χρίσαν* sive usum sint exposita. Dicit igitur carmen, illum qui divina bona appetit, cavere oportere, ne ad ullam unquam rem faciendam adducatur, quæ ipsi non sit commodum, neve corpori ea indulgeat, ex quibus ipse dolorem percipiet, neve quidquam admittat, quod philosophiæ studium impediatur, cujus ipsum paulo post pœnitebit. Hæc enim nos omnia consideratione quadam, quæ actionem præcedat, repudiare convenit, ut subsequens eorum, quæ gessimus, consideratio jucundissimam præbeat recordationem, ad quam rem faciendam nos deinceps adhortatur.

XIX. 40-44.

Neve somnum molles in oculos prius admittas, quam singula diurna opera recensueris :
Qua in re peccavi? quid feci? quid omisi quod fieri [debebat?]

A primo incipiens singula percurras; et postea, malis admissis, te ipsum coargue, bonis autem lætare.

Quum ad hos versus veneris, superiorum omnium præceptorum mentem collige, ut interioris animi judicium hæc, tanquam divinas leges respiciens, eorum quæ bene vel male gesta sunt, censuram agat. Unde enim recordatio nos ob male commissa reprehendere aut ob recte facta collaudare poterit, nisi consideratio præcedens leges quasdam adhibeat, ad quas vitam componere oportet, et ad has conscientiæ nostræ copia, tanquam ad scopum aliquem, omnem nostram vitam dirigat? Quotidie autem judicium istiusmodi nos facere jubet, ut assidua recordatione judicium erroris expers conservetur, vespere vero, et quum somnum capturi sumus, ut ad diurnarum actionum extremum finem conscientiæ tribunal erigamus, hanc affectionum nostrarum censuram velut canticum Deo, quo tempore cubitum ituri sumus, offerentes, Qua in re peccavi? quid feci? quid omisi quod fieri debebat? Ita enim vitam nostram regulis superioris traditis metie-

αὐτὸν συμφώνως τοῖς προκειμένοις ὄροις διημερεύοντα, τῆς θείας εὐφροσύνης τοῖς καρποῖς ἀναδεῖ. Ἰαὶ μῆλος δέ τι πράξαντα φωράσας, ὥσπερ τισὶ καρμάκοις, ταῖς ἐκ τῆς μετανοίας νοουθετήσεσιν ἐπιτύπει. Διὸ τὸν ὕπνον ἀποκρούσασθαι δεῖν φησι ἢ προθυμίᾳ τοῦ λογισμοῦ. Ἀνέξεται δὲ τὸ σῶμα, καὶ κατασυρόμενον ὑπὸ τῆς τοῦ δαρθάνειν ἀνάγκης, καὶ τὴν σῶφρονά διαιταν, δι' ἣν καὶ τὰ ἀναγκαῖα πάθη τοῦ λογισμοῦ ἡγεμονία συντάττεται. Μὴ προσδέσασθαι γὰρ φησι τὸν ὕπνον, πρὶν τῶν ἡμεριῶν ἔργων λογισασθαι ἕκαστον. Καὶ τίς ὁ λογισμὸς; πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; Διχῶς γὰρ ἀμαρτάνομεν ἢ τὸ μὴ δέον ποιήσαντες, ὃ διὰ τοῦ παρέβην δηλοῦται· ἢ τὸ δέον μὴ ποιήσαντες, ὡς ἐπ' αὐτῆς κεῖται τῆς λέξεως. Ἄλλο γὰρ ἄργια τοῦ καλοῦ· καὶ ἄλλο ἐνέργεια τοῦ αἰσχροῦ. Καὶ τὸ μὲν τῆ παραλείψει κακίζεσθαι, τὸ δὲ τῆ παραδοχῆ. Οἶον, εὐχεσθαι δεῖ, καὶ βλαπτημῶν οὐ δεῖ· τρέφειν γονέας δεῖ, προπηλακίζειν δὲ οὐ δεῖ. Ὅσον τὰ πρότερα μὴ ποιῶν τὰ δέοντα οὐ ποιεῖ, ὃ δὲ τὰ δεύτερα ποιῶν τὰ μὴ δέοντα ποιεῖ· εἰ καὶ ἀμφοτέρα τρόπον τινὰ πρὸς τὴν ἴσῃν παρανομίαν ἔρχεται. Τῆν δὲ ἀναμέτρησιν τῶν ἡμεριῶν ἔργων παραινεῖ ποιεῖσθαι ἀπὸ πρώτου ἕως τελευταίου

ἐν τάξει, μηδὲν παραλείποντα τῶν μέσων· ὃ διὰ τοῦ ἐπέξιοι νοεῖται. Πολλάκις γὰρ ἡ μετάθεσις παραλογίζεται τὴν κρίσιν, καὶ εὐαπολόγητον ποιεῖ τὸ κακῶς εἰργασμένον τῇ ἀταξίᾳ τῆς μνήμης. Καὶ ἄλλως δὲ ἡ τῆς καθημερινῆς ζωῆς ἀνάμνησις μελέτη γίνεται τῆς τῶν προβεβιωμένων ἀναπολήσεως, καὶ τῆς ἀθανασίας ἡμῶν συναίσθησις. Καὶ τὸ θαυμαστόν, λογισασθαι ἕκαστον εἰπὼν οὐκ ἐπιπέγαγε, τί κατώρθωσα; τί μοι τῶν δέοντων πέπρακται; ἀλλὰ εἰς τὸ ἀτυφότερον τὴν μνήμην μεθάρμοσε, τῶν ἡμαρτημένων τὴν κρίσιν ποιούμενος καὶ δικαστὴν ἐπέστησε τὸν δικαιοτάτον ἄμα καὶ οικειότατον, τὸ συνειδὸς αὐτό, καὶ τὸν ὀρθὸν λόγον, καὶ αὐτὸν ἑαυτῷ, ὃν πάντων μάλιστα αἰδεῖσθαι προεπαιδεύθημεν· τί γὰρ οὐτω δύναται νοουθετῆσαι ἄλλος ἄλλον, ὡς αὐτὸς ἑαυτόν; Ἰδὲ γὰρ αὐταξούσιον, τῆ ἐλευθερίᾳ τῆς φύσεως ἀπογρῶμενον, ἀποσιέεται τὰς παρὰ τῶν ἄλλων συμβουλίας, ὅταν μὴ ἐθέλῃ πείθεσθαι· ὃ δὲ οἰκοθεν λογισμὸς αὐτοῦ κατακούει ἀνάγκην ἔχει. Τοῦτον ἐπίτροπον ἡμῖν ὁ θεὸς ἐπέστησε· τοῦτον παιδαγωγὸν καὶ διδάσκαλον. Τοῦτον καὶ νῦν δικαστὴν ὁ λόγος τῶν ἡμεριῶν ἔργων ποιεῖται, καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν κρίσιν ἐκδέχεται, ἐν αὐτὸς ἑαυτὸν ψηφισθεὶς ἀποδοχῆς ἢ ἐπιπλήξεως ἄξιον. Ὅταν γὰρ, ὡς ἐν γραμ-

mur, menti legum inventrici. rationem judicem adjungentes. Quid igitur præcipit legum inventrici? ut eos honoremus qui natura superiores sunt, naturali eorum ordine observato : ut parentum et cognatorum præcipuam habeamus rationem : ut probos viros amplectamur et amemus : ut corporeis facultatibus impereamus : ut nos ipsos ubique vereamur : ut justitiam colamus : ut divitiarum vitæque brevis instabilitatem præcognitam habeamus : ut sorte, quam divinum nobis judicium tribuit, contenti simus : cogitationibus autem Deo dignis immoremur, et ad id quod melius est mentem convertamus : ut sermones amemus, qui vere sermones sunt : ut a fraudibus tuti simus neve in retinenda virtute animo frangamur : ut antequam res geramus, rectum consilium capiamus, cujus nos post res gestas non poeniteat : ut arrogantiae expertes simus atque vitam sapientiae studio deditam agamus : ut corpus denique et res externas ad virtutis exercitationem accommodemus. Hæc sunt quæ mens legum inventrix animis nostris observanda injungit; quibus ratio obsecuta judex sui pervigil fit, crebro se ipsam interrogans, *Qua in re peccavi? quid feci? quid omisi quod fieri debebat?* et ordine singula memoriâ repetens, virtutis causa. Tum postea inveniens se regulis supra positus congruenter diem transegisse, divinæ lætitiæ fructibus sese coronat. Si quid autem absur-

dum se fecisse deprehendat, id poenitentiae admonitionibus, tanquam remediis, corrigit. Quocirca somnum considerationis hujus studio amovendum esse dicit carmen. Id autem corpus tolerabit, quippe quod dormiendi necessitate non urgeatur, ob temperantiam in victu, propter quam etiam necessarii affectus rationis imperio subjiciuntur. Dicit enim, *somnum ne prius admittas, quam singula diurna opera consideraveris*. Quænam vero est illa consideratio? *Qua in re peccavi? quid feci? quid omisi quod fieri debebat?* Peccamus enim duobus modis; vel *id facientes*, quod non decet, quod *peccandi* verbo significatur; vel *id quod decet non facientes*, quemadmodum ipsa versus locutione exprimitur. Aliud enim est neglecta res honesta, aliud turpe facinus commissum. Ac partim omittendo, partim admittendo peccatur. Exempli gratia, precari oportet, impie autem et contumeliose loqui non oportet : parentes alere oportet, eos vero ignominia afficere non oportet. Is igitur, qui priora non facit, *ea quæ fieri oportet* non facit; qui autem posteriora facit, *ea facit, quæ fieri non oportet* : quamvis utrumque quodammodo ad æqualem malitiam accedat. Hortatur autem, ut opera diurna a primo ad ultimum, nullis in medio prætermisissis, ordine remetiamur, quem intellectum *percurrendi* vocabulum habet. Sæpe enim judicium fallit ordinis mutatio facitque, ut id quod male patratum est, quia memo-

ματεῖω, τῇ μνήμῃ ἀναγνῶν τὰ πεπραγμένα, τότε κρίνει πρὸς τὴν παράδειγμα ἀποβλέπων τὸν νόμον, καὶ ψηφίζεται τιμῆς ἢ ἀτιμίας ἐκτὸν ἄξιον. Ἡ δὲ τοιαύτη καθ' ἡμέραν παρακολούθησι θεοειδὲς ἄγαλμα τὸν χρώμενον ἀποτελεῖ, προσθήκαις καὶ ἀφαιρέσει πρὸς τὸ τῆς ἀρετῆς κάλλος παιδαγωγούσα, καὶ ὡς οἶόν τε ἀνθρωπῶν ἀγαθὸν ἀποτελοῦσα. Εἰς τοῦτο γὰρ κατέληξεν ὁ λόγος, μέλλων μεταβαίνειν ἐπὶ τὰ θεοποιὰ παραγγέλματα.

XX. 45—48.

Ταῦτα πόνει, ταῦτ' ἐκμελέτα, τοῦτων χρὴ ἔρᾶν σε, ταῦτά σε τῆς βίης ἀρετῆς εἰς ἴχνια θήσει·
καὶ μὰ τὸν ἀμετέρα ψυχᾶ παραδόντα τετρακτύν,
παγὰν ἀνάου φύσει· —

Ταῦτ' ἦν, ἃ καὶ ἐν Προοιμίῳ ἐλέγομεν, ὅτι ἡ μὲν πρακτικὴ φιλοσοφία διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν κτήσεως τὸν ἀνθρωπῶν ἀγαθὸν ἀποτελεῖ, ἡ δὲ θεωρητικὴ εἰς ὁμοίω-τητα Θεοῦ καθίστασι, νοῦ καὶ ἀληθείας ἐλλάμψει· προηγεῖσθαι δέ, ὡς πρὸς ἡμᾶς, τὰ ἐλάττωνα τῶν μει-

ζῶων ἐξ ἀνάγκης. Ῥῆον γὰρ ἐπιμετρηῆσαι τὸν ἀνθρώπῳ βίον τῇ εὐλογιστῶ χρήσει, τοῦ παντὸς μεταφῶναι· ὃ γένοιτ' ἂν διὰ τῆς πρὸς θεωρίαν κατὰ τοῦ ἐπιστροφῆς. Καὶ ἄλλως δὲ ἀδύνατον ἀθορύβῳ κτήσασθαι τὴν ἀλήθειαν, μὴ τῶν ἀλόγων δυνάμει ἡμῖν ταῖς ἠθικαῖς ἀρεταῖς κατὰ νοῦν τεταγμένων. Μεί- γαρ οὔσα ἡ λογικὴ ψυχὴ νοῦ καὶ ἀλογίας, τότε μόνῃ ἀπερισπάστως δύναται συνεχεῖναι τῷ πρὸ αὐτῆς νῶ, ὅτι καθαρὰ γενομένη τῆς τῶν μετ' αὐτὴν προσπαθείας καθαρῶς ἐφάπτηται ἐκείνων. Ἔσται δὲ καθαρὰ, ἢ μὴδὲν τῇ ἀλογίᾳ, μὴδὲ τῷ θνητῷ σώματι συνεχερούσῳ ὡς ἄλλη δὲ ἄλλων ἐπιμελοῖτο, τοσοῦτον αὐτοῖς ἀπένεμουσα φροντίδος, ὅσον ὁ θεὸς κελεύει νόμος, εἴτε ἑαυτὸν πειρᾶσθαι μὴ συγχωρῶν, ἀλλὰ περιμένειν ἕως ἂν ὁ θεὸς αὐτὸς ἀπολύσῃ ἡμᾶς. Διττῆς οὖν ἀρετῆς τοιαύτῃ ψυχῇ δεήσει· πολιτικῆς μὲν πρὸς τὰ κάμ- τὴν ἀλογίαν ταπτούσης· θεωρητικῆς δὲ πρὸς τὰ ἀνω- τὴν τῶν κρείττωνων συνουσίαν προξενούσης. Τῶν δὲ διπλῶν τούτων ἀρετῶν μεθώριον ἔγκεινται οἱ τοιαῦ- στίχοι· τὸ μὲν, ταῦτα πόνει· ταῦτ' ἐκμελέτα

riā turbamur, facile excusetur. Præterea quoti- dianæ vitæ recordatio fit quædam quasi exercita- tio revolvendi nobiscum quæ in priore vita egi- mus, atque eo valet, ut immortalitatis nostræ sensu tangamur. At, quod mireris, quum *expen- denda* dixerit *singula*, non subjunxit, quid recte feci? quid eorum, quæ fieri oportet, feci? sed ejus rei quæ a fastu remotior est memoriâ repe- tit, de delictis judicium faciens, ac judicem con- stituit æquissimum simul et familiarissimum, ipsam conscientiam et rectam rationem ac se ipsum sibi, quem omnium maxime vereri supe- rioribus monitis didicimus: ecquid enim est, cujus alius alium ita possit commonefacere, ut se ipse potest? Liberum enim arbitrium, naturæ suæ libertate abutens, aliorum consilia aversatur, quandocumque illis non libet obsequi: at ratio domestica auscultare sibi ipsa necesse habet. Hanc Deus nobis præsidem constituit, hanc ducem et magistrā. Hanc judicem quoque *diurnorum ope- rum* carmen hoc loco facit ejusque sententiam exspectat, ut ipsa se laude vel reprehensione di- gnā judicet. Quum enim in memoria, tanquam in tabella, facta sua legit, tum exemplar, id est legem, respiciens judicat, et se vel honore vel dedecore dignam esse pronuntiat. Ejusmodi vero ratio quotidie observata eum qui illa utitur ima- ginem Deo similem efficit, addendo et subtra- hendo ad virtutis pulchritudinem paulatim perdu- cens et, quoad fieri potest, hominem bonum reddens. In hoc enim carmen desinit, ad præ- cepta, quæ homines faciunt deos, jam transi- turum.

XX. 45-48.

In his tibi elaborandum est; hæc meditare; hæc [*amanda sunt*]
hæc te in divinæ virtutis via sistent: per eum certe qui nobis quaternarium numerum tra- [*didit*]
fontem perennis naturæ. —

Hæc sunt, quæ et in Procemio diximus, philo- sophiam activam virtutum possessione hominem bonum efficere, contemplativam autem mentis et veritatis lumine cum Deo similem reddere; minora vero, quod ad nos attinet, necessario ma- joribus præcedere. Est enim facilius vitam huma- nam ad rationis normam dirigendo excolere, quam prorsus aliud sibi ingenium induere, quod plena ad contemplationem conversione fiat. Præ- terea veritatem tranquille consequi non possumus, nisi facultates nostræ a recta ratione aversæ vir- tutum moralium ope ad mentem accommodan- tur. Quum enim medius sit animus rationalis inter mentem et facultates ratione carentes, tum solum ille menti, quæ ipso superior est, sine ullo impe- dimento potest attendere, quum ab eorum amore, quæ ipso inferiora sunt, purus factus illis caste utitur. Erit autem purus, si nec facultatibus ra- tione vacuis, nec mortali corpori omnino obse- quatur, sed, ut alius, aliorum curam gerat, tan- tum illis curæ impendens, quantum divina lex præcipit, quæ ut quis vim sibi ipse inferre con- tur, non concedit, sed exspectare jubet, donec Deus ipse nos dimiserit. Duplici ergo virtute ejus- modi animo opus erit, civili ad inferiora, quæ regat facultates rationis expertes, contempla- tivam

ούτων χρῆ ἐρᾶνε, ὡς οἰκεῖον συμπέρασμα τῆς αἰτικῆς ἀρετῆς· τὸ δέ, ταῦτά σε τῆς θεῆς ρετῆς εἰς ἴχνια θήσει, ὡς ἀρχὴ καλλίστη τῆς εωρητικῆς ἐπιστήμης. Τὸν γὰρ ἀπαλλαγέντα τῆς ηριώδους ζωῆς, καὶ τῆς ἀμετρίας τῶν παθῶν, δὴ ἕναμις, καθαρεύσαντα, καὶ διὰ τοῦτο οἶον ἐκ θηρίου ἐνόμειον ἄνθρωπον, τὰ ἐξῆς ἐπαγγέλλεται θεὸν ἐξ ἰνθρώπου ποιήσειν, ἐφ' ὅσον οἶον τε ἀνθρώπου θεὸν ἐνέσθαι. Ὅτι δὲ τοῦτο τῆς θεωρητικῆς ἀληθείας τὸ τέλος, δι' αὐτῶν δηλοῦται τῶν Ἐπιῶν ἐν οἷς πρὸς τῷ τέλει τὸ καλλίστον καὶ ἀκρότατον συμπέρασμα ἵπγει·

Ἦν δ' ἀπολείψας σῶμα ἐς αἰθέρ' ἐλευθρον Εἰθης,
ἴσσαι ἀθάνατος θεός, ἀμφοτός, οὐκ ἐπι θνητός.

Τυγῶνειν δὲ τῆς ἀποκαταστάσεως ἡμᾶς (ταῦτόν δὲ εἰπεῖν τῆς ἀποθεώσεως) διὰ τῆς προασκηθείσης ἀρετῆς, καὶ τῆς ἐπὶ ταύτῃ γνωσθείσης ἀληθείας, οὗτος δὲ ἐρὸς ἀποφαίνεται λόγος, ὡς εἰσόμθετα μικρὸν ὕστερον. Νῦν δὲ ἐπὶ τὰ προκειμένα ἐπη καλὶν ἐπανελθόντες ἐπισσεψόμεθα εἰ τι βούλεται δὲ πόνος καὶ ἡ μελέτη καὶ ὁ ἔρωσ ἐπὶ ταῖς προλαβούσαις ὑποθήκαις, ἧ τὸ πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἀσκησιν ὀλην ἐπιστρέψαι τὴν φυγῆν. Τριδύναμος δὲ πῶς ἐστι, καὶ αὐτὴ καθ' αὐτὴν

λογικὴ οὔσα· τὸ μὲν τι ἔχουσα, ἧ μανθάνομεν, θ ταῦτα ἐκμελετᾶν νῦν προστάττεται· τὸ δὲ τι, ἧ τὰ γνωσθέντα κρατοῦμεν, θ ταῦτα πονεῖν παραγγέλλεται· τὸ δὲ τι, ἧ στέργομεν τὰ γνωσθέντα καὶ κρατηθέντα, θ τοῦτων ἐρᾶν νοθεταίται. Ἰνα οὖν πάσας τὰς δυνάμεις τῆς λογικῆς ψυχῆς συντεταμένας ἔγωμεν πρὸς τὰ τῶν ἀρετῶν παραγγέλματα, ἐκ μὲν τοῦ νοεῖν πεφυκότος τὴν μελέτην ἀπαττεῖ· ἐκ δὲ τοῦ τηροῦντος τὰ νοηθέντα, τὸν πόνον· ἐκ δὲ τοῦ φιλοκάλου, τὸν ἔρωτα· ἢ ἐξ ἀπάντων ἡ κτῆσις τῶν ὄντως ἀγαθῶν ἡμῖν παραγίγηται μετὰ τῆς ἀπαραβάτου τηρήσεως, καὶ συμφοῦς ἡμῖν πρὸς ἐκεῖνα στοργῆς· οἷς ἔπεται ἡ θεία ἐλπὶς, τὸ τῆς ἀληθείας ἐπεισάγουσα φέγγος, ὡς αὐτὸς ὑπισχνεῖται λέγων, ταῦτά σε τῆς θεῆς ἀρετῆς εἰς ἴχνια θήσει, τούτεστι, ταῦτά σε δμοιώσει τῷ Θεῷ διὰ τῆς τῶν ὄντων ἐπιστημονικῆς γνώσεως. Τὸ γὰρ τὰς αἰτίας ἐκλογισασθαι τῶν ὄντων, τὰς ἐν τῷ δημιουργῷ θεῷ πρῶτως κειμένας, πρὸς τὴν ἀκρότητα ἀγαθουσιαι, ἧ συνεισέρχεται καὶ ἡ πρὸς Θεὸν δμοίωσις. Τὴν δὲ δμοίωσιν ταύτην θεῖαν ἀρετὴν δὲ λόγος καλεῖ, ὡς ἐπὶ ἀνθρωπίνην τὴν πρὸ ταύτης καλῶς ἐπαχομένην. Εἰς ἔρωτα οὖν φιλόσοφον καὶ φιλόκαλον ἀποπερατούσθω τὰ πρῶτα ἐπη· τούτου δὲ ἡγουμένου, ἡ τῆς ἀληθείας γνῶσις ἐπίσθω πρὸς δμοίωσιν τῆς

autem ad superiora, quæ superiorum conversationem conciliet. Sunt vero duarum virtutum istarum quasi confinium quoddam interpositi hujusmodi versus, alter quidem, *in his tibi elaborandum est, hæc meditare, hæc tibi amanda sunt*, tanquam propria civilis virtutis conclusio, alter autem, *hæc te in divinæ virtutis via sistent*, tanquam pulcherrimum contemplativæ scientiæ principium. Ea enim, quæ sequuntur, illi qui belluina vitam deposuerit atque immodicos affectus, quantum potest, exuerit, ideoque quasi ex fera homo factus sit, pollicentur se eum ex homine deum esse factura, quoad homo deus fieri possit. Hunc autem contemplativæ veritatis finem esse, ipsi declarant versus, quibus ad exitum adductis pulcherrimam hanc coronidem imponit :

Quodsi relicto corpore ad liberum ætherem commigra-
[veris,
eris immortalis deus, incorruptus, neque amplius
[morti obnoxius.

Ostendit autem sacer hic sermo, ut paulo post discemus, nos prævia virtutis exercitatione ac veritatis, quæ eam sequitur, cognitione restitutionem in pristinum statum, quam etiam relationem inter divos appelles, esse adepturos. Nunc vero rursus ad propositos versus redeuntes consideremus, num quid aliud iste *labor* et *meditatio* et *amor* in præcedentibus præceptis velint, quam ut ad virtutis exercitationem totum convertamus

animam. Qui quum rationalis sit, triplici quadam et ipse per se facultate præditus est; habet enim quiddam quo discimus, quod *hæc meditari* nunc jubetur; quiddam vero quo cognita retinemus, cui *in his elaborare* præcipitur; quiddam denique quo ea diligimus quæ novimus et retinemus, quod *hæc amare* monetur. Ut rationalis igitur animi facultates omnes ad virtutum præcepta simul intentas habeamus, ab eo quod ad intelligendum natura aptum est *meditationem* postulat; *laborem* vero ab eo quod intellecta servat; *amorem* denique ab eo quod honesti desiderio afficitur: ut omnibus istis vera bona adipiscamur eaque inviolate servemus et immato nobis erga ea amore prosequamur; quorum comes est spes divina, quæ veritatis lumen inducit, quemadmodum ipse pollicetur, dicens, *hæc te in divinæ virtutis via sistent*, id est, hæc te Deo similem reddent philosophica rerum cognitione. Nam consideratis rerum causis, quæ primitis in opifice Deo sitæ sunt, ad divinæ cognitionis fastigium provehimur, unde et similes Deo efficimur. Carmen autem hanc similitudinem vocat *virtutem divinam*, ut quæ humanæ præeunti innixa altius evolet. Desinat ergo carminis prima pars in sapientiæ et honestatis *amorem*: hoc vero præeunte sequatur veritatis cognitio, quæ ad *divinæ virtutis similitudinem* evehit, quemadmodum in sequentibus versibus declaratur. Horum autem conjunctionis

θείας ἀρετῆς ἀνάγουσα, ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς ἐπεισθη-
λοῦται. Τὸ δὲ ἀναγκαῖον τῆς συναφῆς τούτων καὶ
δρῶν πιστοῦται. Τὸ γὰρ καλῶς κτηθεῖσαν τὴν ἀν-
θρωπίνην ἀρετὴν πρὸς τὴν θείαν ὁδεύειν ὁμοίωσιν, εὖ
μάλᾳ διαταταμένως ἔμνυσιν ὁ τὸ Σέβου δρῶν ἐν
ἀρχῇ παραγγελίας. Τὴν γὰρ ἀποχὴν τοῦ ὁμνύσαι
προσάττει περὶ τῶν ἐνδεχομένων, καὶ ἀδηλον τῆς
ἐκβάσεως ἐχόντων τὸ πέρας. Ταῦτα γὰρ καὶ μικρά,
καὶ μεταπίπτοντα· διὸ οὐτε ἄξιον ἐπ' αὐτοῖς ὁμνύσαι,
οὔτ' ἀσφαλές· οὐ γὰρ ἐφ' ἡμῖν εἰς πέρας αὐτὰ ἀγαγεῖν.
Περὶ δὲ τῶν παρόντων, ἀναγκαιῶς τε συνημμένων,
καὶ μεγίστων ὄντων, ἀσφαλές τὸ ὁμνύσαι, καὶ πρέπον.
Οὔτε γὰρ τὸ μεταπίπτον τῶν πραγμάτων ἡμᾶς ἂν ποτε
σφῆλαιε (δέδεται γὰρ πρὸς ἄλληλα θεσμῶ ἀδραστείας,
περὶ ὧν ὁ δρῶν νυνὶ γίνεται) οὔτε τὸ ταπεινὸν αὐτῶν
καὶ χαμαιπετέος τοῦ θεοῦ τὴν ἐπιμαρτυρίαν ἀρνεῖται·
ἀλήθεια γὰρ καὶ ἀρετὴ οὐ μόνον ἐστὶν ἐν ἀνθρώποις,
ἀλλὰ καὶ ἐν θεοῖς τὰ μέγιστα. Ἔπειτα καὶ ὁ δρῶν
αὐτῶ γίνεται δόγμα, ὅτι τὸν διδάσκαλον τῆς ἀληθείας
οὕτω δέοι τιμᾶν, ὡς καὶ ὁμνύσαι αὐτόν, εἴ που δέοι

πρὸς βεβαίωσιν τῶν δογμάτων· καὶ μὴ μόνον τὸ αὐτῶ
ἔφαρ περι αὐτοῦ λέγειν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα οὕτως ἐμ-
νῆ τὸν αὐτόν. Ὁμοῦ δὲ περὶ τῆς τῶν καλλίστων
ἔξων συναφῆς ὁμνύων θεολογεῖ, καὶ τὴν τετραδέ-
κην γὰρ τῆς αἰδίου διακοσμήσεως, ἀποφαίνεται τὴν
αὐτὴν οὖσαν τῶν δημιουργῶν θεῶν. Πῶς δὲ τετρά-
δεκάς ὁ θεός; οὕτως ἐκ τοῦ εἰς Πυθαγόραν ἀναφερομένου
Ἰεροῦ Λόγου σαφῶς εὐρήσεις, ἐν ᾧ ἀριθμὸς ἀριθμῶν
ὁ θεὸς ἔμνευται. Εἰ γὰρ τὰ ὄντα πάντα ταῖς αἰῶ-
σιν αὐτοῦ βουλήσασιν ἐφέστηκε, ὁ γὰρ ὅτι καὶ ὁ ἀριθμὸς ὁ
ἐν ἐκάστῳ εἶδει τῶν ὄντων τῆς ἐκείνων αἰτίας ἤρτηται,
καὶ ὁ πρῶτος ἀριθμὸς ἐκεῖ πού ἐστιν· ἐκείθεν γὰρ ἐ-
ταῦθα. Τοῦ δὲ ἀριθμοῦ τὸ πεπερασμένον διάστημα
ἢ δεκάς. Ὁ γὰρ ἐπὶ πλέον ἀριθμῶν ἐθέλων ἀν-
κάμπει πάλιν ἐπὶ τὸ ἐν, καὶ δύο, καὶ τρία· καὶ ἐπὶ
τέτραν ἀριθμῶν δεκάδα πρὸς τὴν τῆς εἰκοσάδος συμπλή-
ρωσιν· καὶ τρίτην ὁμοίως, ἵνα τριάκοντα εἴπη· καὶ
τοῦτο ἐξῆς, ἕως ἂν δεκάτην ἀριθμῶσας δεκάδα ἐ-
κκατὸν προέλθῃ. Καὶ πάλιν ἑκατὸν δέκα τὸν αὐτῶ
τρόπον ἀριθμῶν. Καὶ οὕτω μέχρις ἀπείρου τῶ τῆς

necessitatem iurejurando etiam confirmat. Virtu-
tem enim humanam rite quæsitam tendere ad di-
vinam similitudinem asseveranter is jurat qui
illud *jusjurandum cole* initio præcepit. Ibi enim
nos jubet iurejurando abstinere in rebus quæ fieri
possunt et quæ eventus finem habent incertum.
Nam quum hæ et parvæ sint et mutabiles, in iis
jurare neque decet neque tutum est, quia eas ad
exitum adducendi potestatem non habemus. In
rebus præsentibus autem et necessaria serie copu-
latis et gravissimis jurare tutum est ac decet.
Neque enim ipsarum rerum mutabilitas nos un-
quam fefellerit (quippe Adrastæ lege inter se
vincta sunt illa, in quibus hoc loco *jusjurandum*
adhibetur), neque earum vilitas et humilitas Deum
testem recusat; veritas enim et virtus non solum
apud homines, sed apud deos quoque maxima
sunt. Deinde et *jusjurandum* illi dogma fit, veri-
tatis magistrum eo honore prosequendum esse, ut
per eum etiam juremur, si quando ad placitorum
confirmationem opus sit, nec solum illud *ipse*
dixit de eo dicamus, sed etiam hæc ita se habere
per eundem. Simul vero de optimorum habituum
conjunctione, adhibito iurejurando, theologorum
more agit et *quaternarium numerum, sempiternæ*
rerum constitutionis fontem, eundem et opificem
Deum esse declarat. Quomodo vero *quaternarius*
numerus Deus est? Ita esse ex Sacro Sermone,
qui Pythagoræ tribuitur, plane discas, in quo
Deus numerorum numerus celebratur. Si enim
res omnes sempiternis ejus consiliis creatæ ex-
stant, apparet, numerum quoque, qui in qualibet
rerum specie est, ex earum causa pendere et pri-

um ibi numerum esse; illinc enim huc derivatur.
Definitum autem numeri intervallum est decas.
Qui enim ulterius numerare vult ad unum iterum
et duo et tria regreditur, et secundam decadem
numerat, ut vicenarium numerum compleat; et
tertium similiter, ut triginta dicat; idemque facit
deinceps, donec decima decade numerata ad cen-
tum perveniat. Et rursus centum decem eodem
modo numerat. Sic autem in infinitum decadis
intervallo revoluto progredi potest. Decadis vero
virtus est *quaternarius numerus*. Namque ante il-
lam, quæ in numerorum progressu cernitur,
decadis perfectionem, unita quædam perfectio
ejus in *quaternario numero* deprehenditur. In com-
positione enim ab unitate ad *quaternarium nume-
rum* facta totum simul collectum est decas. Etenim
unum et duo et tria et quatuor decadem com-
plent; atque arithmetica mediæ unitatis et sep-
tenarii numeri est *quaternarius*. Æquali enim
numero superat et superatur; quippe ternario
numero superatur a septenario, unitatem vero
ternario superat. Unitatis enim et septenarii nu-
meri proprietates pulcherrimæ sunt et præstan-
tissimæ. Quippe unitas, ut numerus cujusque prin-
cipium, omnium in se potestates complectitur;
septenarius vero numerus, ut matre carens et
virgo, unitatis dignitatem secundo loco habet.
Neque enim ex ullo numero, qui decade continet-
tur, gignitur, uti quatuor ex his duobus, et sex
ex his tribus, et octo ex his quatuor, et novem
ex ter tribus, et decem ex his quinque: nec gignit
eorum quemquam, qui sunt intra decadem,
ut binarius numerus quaternarium, et ternarius

εκάδος διαστήματι ἀνακυκλωμένῳ προχωρεῖν δύναται. Τῆς δὲ δεκάδος δύναμις ἡ τετράς. Πρὸ γὰρ τῆς κατὰ διέξοδον τελειότητος τῆς ἐν τῇ δεκάδι, ἡνωμένη τις τελειότης ἐν τῇ τετράδι θεωρεῖται. Κατὰ τὰς σύνθεσιν τὴν ἀπὸ μονάδος ἕως τετράδος, δεκάς ὁ πᾶν ἀθροισμα γίνεται. Α' γὰρ, καὶ β', καὶ γ', καὶ δ', τὴν δεκάδα πληροῖ. Καὶ ἐστὶ μεσότης ἀριθμητικῆ μονάδος καὶ ἑβδομάδος ἡ τετράς. Τῷ ἴσῳ γὰρ ἰριθμῷ πῶς ὑπερέχει, καὶ ὑπερέχεται, τριάδι μὲν ἑβδομάδος λειπομένη, τριάδι δὲ μονάδα ὑπερβάλλουσα. Μονάδος γὰρ καὶ ἑβδομάδος τὰ ἰδιώματα κάλλιστα ἴσῃ καὶ ἄριστα. Ἡ μὲν γὰρ μονάς, ὡς ἀρχὴ παντὸς ἰριθμοῦ, τὰς πάντων δυνάμεις ἐν ἑαυτῇ συνέχει· ἡ δὲ ἑβδομάς, ὡς ἀμήτωρ καὶ παρθένος, τὴν τῆς μονάδος ἔξῃαν δευτέρως ἔχει. Οὔτε γὰρ γεννᾶται ἐξ ἀριθμοῦ τινος τῶν ἐντὸς δεκάδος· ὡς δ' δ', ἐκ τοῦ δις β', καὶ δ' ἐξ ἐκ τοῦ δις γ', καὶ δ' ἡ' ἐκ τοῦ δις δ', καὶ δ' θ' ἐκ τοῦ τρις γ', καὶ δ' ἰ' ἐκ τοῦ δις ε'. Οὔτε γεννᾶ τινὰ τῶν ἐντὸς δεκάδος· ὡς δ' δύο τὸν τέσσαρα, καὶ δ' γ' τὸν ἕξ καὶ τὸν θ', καὶ δ' ε' τὸν ἰ'. Τῆς δὲ ἀγεννήτου μονάδος καὶ τῆς ἀμήτορος ἑβδομάδος ἡ τετράς μέση κειμένη, τὰς τῶν γεννώντων καὶ γεννωμένων δυνάμεις ἅμα καὶ συνεληψε καὶ συνέχει, μόνῃ τῶν ἐντὸς δεκάδος καὶ γεννωμένη ὑπὸ τινος ἀριθμοῦ, καὶ γεννώσά τινα. Ἡ γὰρ δυὰς ἑαυτὴν διπλασιάσασα τὴν τετράδα γεννᾷ· ἡ δὲ τετράς δις γενομένη τὸν οκτώ ἀποτελεῖ. Καὶ στερεοῦ πρώτη ἔμφασις ἐν τῇ τετράδι εὐρίσκεται. Τὸ γὰρ σημεῖον ἀνάλογόν ἐστι μονάδι, ἡ δὲ γραμμῆ

δυάδι, ἀπὸ τινος γὰρ ἐπὶ τι· καὶ τριάδι προσήκει ἡ ἐπιφάνεια, στοιχειωδέστατον γὰρ τῶν εὐθυγράμμων τὸ τρίγωνον. Τὸ στερεὸν δὲ οἰκεῖον τῇ τετράδι. Ἡ γὰρ πρώτη πυραμὶς ἐν τῇ τετράδι θεωρεῖται· τριγώνου μὲν βάσεως ὑποτεθείσης, τοῦ τρία· κορυφῆς δὲ αὐτῇ ἐπιτεθείσης, τοῦ ἑνός. Καὶ κριτικαὶ δὲ δυνάμεις ἐν τοῖς οὐσί τεσσαρες, νοῦς, ἐπιστήμη, δόξα καὶ αἴσθησις. Κρίνεται γὰρ πάντα τὰ ὄντα ἢ νοῦ, ἢ ἐπιστήμη, ἢ δόξη, ἢ αἰσθήσει. Καὶ ἀπλῶς, τὰ ὄντα πάντα ἡ τετράς ἀνεδήσατο, στοιχειῶν ἀριθμὸν, ὠρῶν τοῦ ἔτους, ἡλικιῶν, συνοικισμῶν. Καὶ οὐκ ἔστιν εἶπειν, ὃ μὴ τῆς τετρακτύος, ὡς ρίζης καὶ ἀρχῆς, ἤρηται. Ἔστι γὰρ, ὡς ἔραμεν, δημιουργὸς τῶν ὄλων καὶ αἰτία ἡ τετράς, θεὸς νοητός, αἰτιος τοῦ οὐρανοῦ καὶ αἰσθητοῦ θεοῦ. Παραδέδοται δὲ ἡ τοῦτου γνώσις τοῖς Πυθαγορείοις δι' αὐτοῦ τοῦ Πυθαγόρου, ὃν καὶ νῦν ἐπόμνυται ὁ τῶν Ἐπῶν τοῦτων συγγραφεὺς, ὅτι τῆς ἀρετῆς ἡ τελείωσις πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἑλλαμψιν ἡμᾶς ἀνάζει. Ὄσπερ καὶ κατὰ τοῦτο εἶποι ἂν τις ἰδίᾳ μὲν τηρεῖσθαι τὸ Σέβου ὄρκον ἐπὶ τῶν αἰεὶ ὡσαύτως ἐχόντων θεῶν ἰδίᾳ δὲ νῦν δμυσθαι κατὰ τοῦ παραδόντος ἡμῖν τὴν τετρακτὺν διδασκάλου, ὅς οὐκ ἦ τῶν ἀθανάτων θεῶν, οὐδὲ τῶν φύσει ἡρώων, ἀλλ' ἀνθρώπος ἑμοῦσσει θεοῦ κοσμηθείς, καὶ πρὸς τοὺς ἀφ' ἑαυτοῦ θεῖαν ἀποσώζων εἰκόνα. Ὅθεν καὶ ἐνορχον αὐτὸν ἐπὶ τῶν οὕτω μεγάλων ποιεῖται, λεληθότως ἐπεμβάλλων τὸ περὶ Πυθαγόραν τῶν ἀκροατῶν σέβας, καὶ τὴν ἄξίαν αὐτοῦ δεῖκνυς δι' ὧν παραδέδωκε μαθη-

senarium et novenarium, et quaternarius numerus quum medius sit inter unitatem ortus expertem ac septenarium matre carentem, eorum potestates, qui gignunt et gignuntur, simul comprehendit et continet, quippe qui solus ex iis qui decade continentur et gignatur ab aliquo numero et aliquem gignat. Binarius enim numerus se duplicans parit quaternarium, octonarium vero duplicat quaternarius. Prima autem solida figura in quaternario numero reperitur. Punctum enim respondet unitati, linea vero binario numero, siquidem est ab aliquo ad aliquid; ternario autem superficies convenit; nam eorum quæ rectis lineis constant primum et simplicissimum triangulum est. Solidum vero quaternario numero proprium est. Prima enim pyramis in quaternario numero cernitur; cui supposita basis triquetra exhibet tria, vertex vero ei impositus unum. Sunt etiam in rerum natura iudicandi facultates quatuor: mens, scientia, opinio et sensus. Nam de rebus omnibus iudicamus vel mente, vel scientia, vel opinione, vel sensu. Atque in summa quaternarius numerus omnes simul res complectitur, numerum elementorum, anni temporum, ætatum, societatum. Neque dici quid-

quam potest, quod non e quaternario numero, tanquam radice et principio, pendeat. Est enim quaternarius numerus, uti diximus, universitatis opifex et causa, Deus intelligibilis, coelestis sensibilisque Dei auctor. Hujus autem cognitio tradita est Pythagoreis per Pythagoram ipsum, per quem horum versuum scriptor nunc jurans affirmat, virtutis perfectionem ad veritatis splendorem nos esse perducturam. Quamobrem et in hac re dixerit aliquis, illud, *cole jusjurandum*, proprie observari ducta deorum ratione qui eodem semper modo se habent; proprie autem jurari hoc loco per magistrum qui quaternarium numerum nobis tradidit, qui nec deus immortalis erat, nec natura heros, sed homo Dei similitudine ornatus et divinæ imaginis auctoritatem apud sectatores suos obtinens. Unde et in tanti momenti rebus per eum jurat, tacite significans auditorum in Pythagoram observantiam quantamque dignitatem traditis disciplinis adeptus sit ostendens. Rerum autem traditarum excellentissima est illa quaternarii numeri omnium parentis cognitio. Sed quum prima illa breviter explicata sint, secunda autem promissione certa et spe minime fallaci nitantur; et quaternarii numeri hierophanta notus sit, et

μάτων. Μέγιστον δὲ τούτων ἡ τῆς δημιουργικῆς τετρακτύος γνώσις. Ἄλλ' ἐπεὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐπιτέμνεται, τὰ δὲ δεύτερα ἐν ὑποσχέσει καίται βεβαία καὶ ἀψευδεῖ ἑλλπίδι, ὅ τε τῆς τετρακτύος ἱεροφάντης ἔγνωσται, καὶ τίς αὕτη ἡ τετρακτύς, ὅσον τοῖς παροῦσι προσήκει λόγοις, ὑπομνήσεως ἔτυχε· φέρε καὶ ἐφ' ἃ προελθεῖν ὁ λόγος παρακαλεῖ μετιώμενον πρῶτον μὲν μεθ' ὅσας ὁρμῆς καὶ παρασκευῆς, καὶ συνεργείας τῶν Κρειττόνων, ἔλθειν ἐπὶ ταῦτα προσήκει προῦποδείξαντες.

XXI. 48—49.

— — — ἀλλ' ἔρχου ἐπ' ἔργον,
θεοῖσιν ἐπευξάμενος τελέσαι. — — —

Πάντα τὰ πρὸς τὴν κτῆσιν τῶν ἀγαθῶν συντελοῦντα διὰ βραχέων ὑπέγραψεν ὁ λόγος, τὸ τῆς ψυχῆς αὐτοκίνητον καὶ τὴν τοῦ θεοῦ συνεργίαν. Εἰ γὰρ καὶ ἐφ' ἡμῖν ἡ αἴρεσις τῶν καλῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἐφ' ἡμῖν θεοθεν ἔχοντες, τῆς παρ' ἐκείνου συνεργείας καὶ τελειώσεως τῶν αἰρεθέντων πάντως που χρῆζομεν. Ἔοικε γὰρ τὸ μὲν παρ' ἡμῶν σπουδαζόμενον ἐκτεινόμενῃ χειρὶ πρὸς λήψιν τῶν καλῶν, τὸ δὲ παρὰ θεοῦ συντελούμενον χορηγία εἶναι καὶ πηγὴ τῆς δόσεως τῶν

ἀγαθῶν· καὶ τὸ μὲν ἐξευρίσκειν περυκέναι τὰ καλά, τὸ δὲ ἐκφάνειν τῷ ζητοῦντι ὀρθῶς· ἡ δὲ εὐχὴ μᾶλλον εἶναι τῆς τε παρ' ἡμῶν ζητήσεως καὶ τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ δόσεως, εὖ ἔχομένη τῆς αἰτίας ἡμῶν, τῆς εἰς τε τὸ εἶναι προαγούσης ἡμᾶς, καὶ πρὸς τὸ εἶναι τελειούσης. Πῶς δ' ἂν λάβοι τις τὸ εὔ, μὴ διδόντες θεοῦ; πῶς δ' ἂν δοίη τῷ πρὸς τὰς ὁρμὰς αὐτεξουσίῃ μὴ αἰτοῦντι δὲ διδόναι περυκῶς θεός; Ἰν' οὖν μῆτε λόγῳ μόνῳ τὴν εὐχὴν ποιώμεθα, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ταύτην κρατύνομεν, μῆτε τῇ ἑαυτῶν ἐνεργείᾳ μόνῃ θαρρῶμεν, ἀλλὰ καὶ τῆς θεοθεν συνεργείας ἐχώμεθα, καὶ, ὡς εἶδος ἐπὶ βλῆ, τὴν εὐχὴν τῷ ἔργῳ συνάπτωμεν· καὶ τὸ ὄλον τοῦτο, ὅπως ἂ ἐργαζομῆθα καὶ εὐχώμεθα, καὶ ἂ ἐυχόμεθα ἐνεργῶμεν· συνάψας εἶπεν, ἀλλ' ἔρχου ἐπ' ἔργον θεοῖσιν ἐπευξάμενος τελέσαι. Οὔτε γὰρ μόνον προθυμείσθαι οἱ τὰ καλά, ὡς ἐφ' ἑαυτοῖς ὄν κατορθῶσαι, καὶ χωρὶς τῆς τοῦ θεοῦ συνεργείας· οὔτε φιλοῖς τῆς εὐχῆς τοῖς λόγοις ἀρκείσθαι, μηδὲν πρὸς τὴν κτῆσιν τῶν αἰτηθέντων συνεισφέροντας. Οὕτω γὰρ ἡ ἄθεον ἀρετὴ (εἰ οἷόν τε τοῦτο εἰπεῖν) ἐπιτηδεύσομεν, ἢ ἀνεργῆται εὐχῆν· ὣν τὸ μὲν ἄθεον ὄν προαναίρει τῆς ἀρετῆς τὴν οὐσίαν, τὸ δὲ ἀργὸν ἐκλείει τῆς εὐχῆς τὸ δραστήριον.

qui sit iste *quaternarius numerus*, quantum praesenti expositioni convenit, jam declaratum sit : age ad ea quoque, ad quae nos progredi jubet carmen, transeamus, hoc primum demonstrato, quali cum desiderio et praeparatione et deorum auxilio ad haec nos accedere oporteat.

XXI. 48-49.

Sed accingere ad opus,
a diis precatus ut perficiant.

Omnia quae ad bona comparanda faciunt, summatim hic proposuit carmen, animi proprium motum et divinum auxilium. Quamvis enim bonorum electio nostri arbitrii sit, tamen quum ipsum arbitrium a Deo acceperimus, ejus ope ad ea quae elegimus *perficienda* omnino indigemus. Studium enim nostrum simile est manui ad bona accipienda porrectae, quod autem a Deo confertur copia et fons bonorum largitionis esse videtur, atque alterum quidem natura duce investigare bona, alterum recte quaerenti ostendere : confinium vero nostrae investigationis et largitionis divinae videntur esse preces, bene se ad causam illam applicantes, quae nos in lucem edidit atque ad beatitudinem provexit. Sed quomodo quis bona, Deo non largiente, accipiat? quove modo Deus, natura sua liberalis, ei dabit, qui liberam habens appetendi potestatem non petet? Ut igitur nec verbis tantum *preces* fundamus, sed

etiam *opere* eas firmemus, neque nostrae solum industriae confidamus, sed divinum etiam auxilium adhibeamus, et tanquam formam materiam preces operi adjungamus, atque omnino, ut quae agimus precemur et quae precamur agamus, duo ista conjungens dixit, *sed accingere ad opus, a diis precatus ut perficiant*. Neque enim prompto animo suscipere solum bona debemus, quasi prosper eorum successus etiam sine ope divina penes nos sit, neque nudis precum verbis contenti esse, nihil ipsi ad ea quae petuntur paranda conferentes. Ita enim aut virtutem Dei expertem (si licet ita dicere) exercebimus, aut preces inertes fundemus; quorum alterum Deo carens virtutis naturam ante tollit, alterum ignavum precum vim frangit. Quo enim modo aliquid erit bonum, quod non secundum divinam regulam fiat? Qui vero id, quod secundum hanc fit, non Dei auxilio prorsus eget ad nascendum? Virtus enim est Dei imago in animo rationali; imago autem omnis exemplari eget ad formam induendam; neque haec quaerenti sufficit, nisi etiam illud intuetur, ad cujus similitudinem bonum istud sibi comparabit. Eos igitur, qui ad virtutem actuosam aspirant, *precari* oportet, et *precantes* ei quaerendae *operam dare*, hoc autem est, divinum illud splendidumque spectantes agere, et ad sapientiae studium nos intendere cum assidua ad primam bonorum causam animi attentione. Fons enim perennis naturae, quaternarius ille numerus, omnibus non solum vitae sed

Πῶς γὰρ ἔσται τι καλόν, ὃ μὴ πρὸς κανόνα τὸν θεῖον πράττεται: πῶς δὲ τὸ πρὸς τοῦτον πραττόμενον οὐ τῆς εἰκίνου συνεργείας παντὸς δεῖται πρὸς ὑπόστασιν; Ἔστι γὰρ ἡ ἀρετὴ εἰκὼν θεοῦ ἐν ψυχῇ λογικῇ· εἰκὼν δὲ πᾶσα τοῦ παραδείγματος δεῖται πρὸς γένεσιν, καὶ οὐκ ἀρκεῖ τῷ κτωμένῳ, ἐὰν μὴ καὶ ἐκείσε βλέπη, οὐ πρὸς ὁμοίωσιν τὸ καλὸν κτήσεται. Σπεύδοντας οὖν πρὸς τὴν ἐνεργὸν ἀρετὴν εὐχεσθαι προσήκει, καὶ εὐχομένους τὴν κτήσιν ταύτης ἐργάζεσθαι: τοῦτο δ' ἦν, τὸ πρὸς τὸ θεῖον καὶ λαμπρὸν βλέποντας πράττειν, καὶ πρὸς φιλοσοφίαν ἑαυτοὺς συντείνειν, μετὰ τοῦ εὐχεσθαι τῆς πρώτης αἰτίας τῶν ἀγαθῶν. Ἡ γὰρ πηγὴ τῆς ἀενάου φύσεως ἡ τετρακτὺς ἐκείνη οὐ μόνον τοῦ εἶναι τοῖς πᾶσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ εὐ εἶναι, αἰώνιος αἰτία καθέστηκε, τὸ οἰκτεῖον ἀγαθὸν διὰ παντὸς ἐραπλώσασα τοῦ κόσμου, ὡς πῶς ἀκέραιον καὶ νοερόν. Ἡ δὲ ταύτης εὐ ἐγομένη ψυχὴ, καὶ, ὡς ὄμμα πρὸς ὀξυωπίαν ἑαυτὴν διασηψάσα, ἐκ τῆς ἐπιμελείας τῶν καλῶν πρὸς τὴν εὐχὴν ἀνεγείρεται· καὶ ἄλλιν ἀπὸ τῆς εὐκτικῆς πληρώσεως τὴν σπουδὴν ἐπιτείνει, λόγοις ἔργα συνάπτουσα, καὶ ἔργα σπουδαῖα θείαις διαλέξει βεβαιουμένη. Καὶ τὰ μὲν εὐρίσκουσα, τὰ δὲ ἐλλαμπομένη, σπουδαίξει τε ἂ εὐχεται, καὶ εὐχεται ἂ σπουδαίξει. Τοιαύτη μὲν ἡ τῆς σπουδῆς καὶ τῆς εὐχῆς ἔνωσις. Τί δὲ τὰ δι' ἀμφοτέρων τούτων κατορθούμενα, ἐξῆς ἀκούωμεν.

XXII. 49—51.

— — — — — τούτων δὲ κρατήσας,
γνώσει ἀθανάτων τε θεῶν θνητῶν τ' ἀνθρώπων
σύστασιν, ἣ τε ἕκαστα διέρχεται ἣ τε κρατεῖται.

Πρῶτον μὲν θεογονσίαν καὶ θεολογικὴν ἐπιστήμην παρέσεσθαι τοῖς οὕτως ἀχθεῖσι προλέγει, καὶ πάντων τῶν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς τετρακτὸς ὑποστάντων τὴν ἐπίγνωσιν, μετὰ τῆς κατὰ γένος αὐτῶν διακρίσεως, καὶ τῆς εἰς ἕνα κόσμον ἐνώσεως. Τὴν μὲν γὰρ σύνταξιν αὐτῶν ἐνταῦθα τὸ τῆς συστάσεως ὄνομα δηλοῖ· τὸ δ' ἢ διέρχεται, τὴν κατ' εἶδος διαφορὰν· καὶ τὸ ἢ κρατεῖται, τὴν κατὰ γένος κοινωνίαν. Φύσει γὰρ διεστώσα τῶν λογικῶν οὐσιῶν τὰ γένη κατὰ ταύτην τὴν διάστασιν εἰς μίαν κοινωνίαν συνέρχεται. Τῷ γὰρ εἶναι τὰ μὲν πρῶτα, τὰ δὲ μέσα, τὰ δὲ ἔσχατα, διακρίεται ἅμα καὶ ἦνωται. Οὔτε γὰρ τὰ πρῶτα ἂν γένοιτο μέσα, ἢ ἔσχατα· οὔτε τὰ μέσα πρῶτα, ἢ ἔσχατα· οὔτε τὰ ἔσχατα μέσα, ἢ πρῶτα· ἀλλ' ἐν τοῖς δημιουργικοῖς ὄροις ἀδιῶς μένει κατὰ γένος διακεκριμένα. Καὶ οὕτω μὲν τὸ ἢ ἕκαστα διέρχεται νοούμεν. Τὸ δὲ ἢ ἕκαστα κρατεῖται, ἄλλιν αὐτῆδε θεωρήσομεν. Τὸ πᾶν τόδε οὐκ ἂν εἴη τέλειον, μὴ πρῶτα καὶ μέσα καὶ ἔσχατα μέρη ἐν ἑαυτῷ κεκτημένον, ὡς ἀρχὴν καὶ μέσα καὶ τελευτὴν τοῦ ὅλου συστήματος. Καὶ τὰ πρῶτα οὐκ ἂν εἴη πρῶτα, μὴ

etiam felicitatis perpetua est causa, bonum proprium per totum mundum, tanquam lucem puram atque intellectualem diffundens. Animus autem, huic rite intentus et se tanquam oculum ad visum acutiorem reddendum detergens, tum bonorum studio ad preces excitatur, tum precibus non sine deorum favore fuis rursus studium illud adauget, quia verbis opera adjunctum et opera bona divinis alloquiis confirmat. Ac partim ipse inveniens, partim illuminatus, iis dat operam quæ precatur, et precatur ea quibus operam dat. Hujusmodi igitur est operæ et precum conjunctio. Quæ vero ambarum rerum ope feliciter efficiantur, deinceps audiamus.

XXII. 49—51.

Si vero hæc teneas,
cognosces et immortalium deorum et hominum mor-
[taliū]
constitutionem, quatenus singula differant et quatenus
[communione quadam contineantur].

Primum deorum notitiam theologiamque scientiam iis, qui ita instituti sunt, affore prædicat, atque eorum omnium, quæ a sacro quaternario numero producta sunt, cognitionem, adjuncta eorum secundum genera distinctione et ad hunc mundum constituendum copulatione. Nam

συστάσεως nomen hic eorum conjunctionem significat, ἢ διέρχεται vero differentiam specialem et ἢ κρατεῖται generis communionem. Etenim suapte substantiâ diversa intelligentium naturarum genera ista diversitate in unam societatem coeunt. Eo ipso enim, quod sunt alia prima, alia media, alia ultima, separantur simul et copulantur. Neque enim ea quæ prima sunt fieri queant media vel ultima; neque quæ media sunt, prima vel ultima; neque quæ ultima, media vel prima: sed intra terminos a conditore constitutos perpetuo manent genere distincta. Atque ita quidem illud, quatenus singula differant, intelligimus. Alterum vero, quatenus singula communione quadam contineantur, hoc modo rursus considerabimus. Hæc rerum universitas perfecta non esset, nisi primas, medias atque ultimas partes, tanquam principium, medium atque finem totius compagis suæ contineret. Neque enim prima essent prima, nisi mediis et ultimis sequentibus: nec media id essent quod dicuntur, nisi extrema utrinque adiacerent: neque etiam ultima forent ultima, nisi prima et media præcederent. Igitur se mutuo introducunt ad universi perfectionem. Atque hoc est, quod (κρατεῖσθαι) contineri a se invicem dicuntur: quatenus quidem specie varia sunt, differentia; quatenus vero mundi unius partes

μέσων καὶ ἰσχύων αὐτοῖς ἐπομένων, οὐδὲ τὰ μέσα τοῦτ' ἂν εἶη, ὃ λέγεται, μὴ ἄκρων ἐκατέρωθεν αὐτοῖς παρακειμένων· ἀλλ' οὐδὰ τὰ ἰσχυατὰ εἶη ἂν ἰσχυατὰ, μὴ πρώτων καὶ μέσων προηγουμένων. Συνεισάγει οὖν ἄλλα πρὸς τὴν τοῦ παντός τελειότητα. Καὶ τοῦτ' ἦν, τὸ κραταῖσθαι αὐτὰ ὑπ' ἀλλήλων· ὡς μὲν ἑτεροειδῆ, διαφέροντα· ὡς δὲ ἐνὸς κόσμου μέρη, συνεισίσχοντα· καὶ αὐτῷ τῷ διαστάναι ἅμα καὶ ἠνώσθαι τῆς θείας διακοσμήσεως τὴν ὅλην σύστασιν καὶ σύνταξιν πληροῦντα· ἦν γινώσκειαι, φησὶν, εἰ ἐγκρατῆς γένοιτο τῶν προειρημένων καλῶν. Τῶν δὲ ἄκρων γενῶν τῇ μνήμῃ συνεισέρχεται τὰ μέσα· ἀθανάτων γὰρ φησὶ θεῶν θνητῶν τ' ἀνθρώπων σύστασιν. Τὰ δὲ πρώτα τοῖς ἰσχυατοῖς διὰ τῶν μέσων συνάπτεται, καὶ τὰ ἰσχυατὰ πρὸς τὰ πρώτα τῇ μυσότητι τῶν ἀγαθῶν Ἡρώων ἀνατίθεται. Τοιαύτη δὲ καὶ ἡ τάξις τῶν λογικῶν γενῶν ἢ ἐν προομιῖσι παραδίδεται, ὥστ' εἶναι πρώτοι μὲν ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ οἱ ἀθάνατοι θεοί· ἐπειδ' Ἡρώες ἀγαθοί· καὶ τελευταῖοι Δαίμονες καταθόνιοι, οὓς νῦν θνητοὺς ἀνθρώπους καλεῖ. Πῶς δὲ ἕκαστον τούτων δαί νοεῖν ἤδη ἐν προομιῖσι εἴρηται· τὸ δὲ γινώσκειν τούτων προσλαβεῖν ἐπιστημονικῆν, ὧν ἐκ παραδόσεως τὴν τιμὴν προειλήφαμεν, πρακτικὴν ἀρετὴν ἀληθείᾳ θεωρητικῇ κοσμοῦσιν ἐγγίνεσθαι, ἢ καὶ ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης εὐεξίας ἐπὶ τὴν θεῖαν ἀρετὴν μετισταμένους. Τὸ γὰρ οὕτω γινώσκειν τὰ ὄντα, ὡς παρ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ ὑπέστη, ὁμοίωμα ἦν θεῖον κτήσασθαι. Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὴν ἀσώματον διακόσμησιν ἢ σωματικῇ φύσει ὑπόκειται, τὸν ἐμφανῆ τοῦτον συμπληροῦσα κόσμον, καὶ πρὸς τὴν τῶν λογικῶν οὐσιῶν ἡγεμονίαν συντεταγμένην, ἐξῆς τὸ τῆς φυσιολογικῆς ἐπιστήμης ἀγαθὸν ἐπακολουθήσειν μνηύει τοῖς ἐν τάξει προϊούσιν ἐπὶ τὰς γνώσεις.

XXIII. 52—53.

Γνώση δ', ἡ θεμία ἐστὶ, φύσιν περὶ παντός ὁμοίην, ὥστε σε μήτε ἀείπτ' ἐλπίζειν, μήτε τι λήθειν.

Πρὸς τὴν θεῖαν εὐμετρίαν ἢ φύσιν τῶν ἐμφανῆ κόσμον ἀποτυπουμένην, δι' ἀναλογίας τε αὐτὸν ἐκτυπῆ πανταχοῦ διαφόρους ὁμοιώσει, καὶ τὸ θεῖον κάλλος ἐνεικονίατο δι' ὅλων τῶν ἐγκοσμίων εἰδῶν ἄλλως καὶ ἄλλως· ὥστε οὐρανῷ μὲν ἀποδοῦναι τὸ ἀεικίνητον, τῇ δὲ τὸ μόνιμον, ἐκάτερον δὲ τούτων θείας ὁμοιώσεως ἕνεκα ἀποφέρεισθαι. Καὶ τῶν μὲν οὐρανίω σώματι τὸ πῆρις τοῦ παντός ἀπένευσε, τῷ δὲ περιγεῖρω τὸ κέντρον. Ἐν δὲ σφαίρᾳ ἄλλω μὲν τὸ κέντρον ἀρχή, ἄλλω δὲ ὁ τοῦ περιέχοντος ἕρως. Ὅθεν τὰ ἄνω μὲν ἄστρος πεποικιλται, καὶ τοῖς μετ' ἐκεῖνα ζῷοις νοεοῖς· γῆ δὲ φυτοῖς ἐκοσμήθη, καὶ ζῷοις αἰσθήσει μόνῃ χρωμένους. Μεσότης δὲ τῶν οὕτω διαστηκῶτων ὁ ἀνθρωπος ἐνορπᾶται, ἀμφιβόσις τις ὢν, καὶ ἰσχυατος μὲν τῶν ἄνω, πρώτος δὲ τῶν κάτω. Διὸ ποτὲ μὲν τοῖς ἀθάνατοις συμφέρεται, καὶ τῇ πρὸς νοῦν ἐπιστροφῇ τὴν οἰκίαν λήξιν ἀπολαμβάνει· ποτὲ δὲ τοῖς θνητοῖς εἶδσει συναγελάζεται, καὶ τῇ τῶν θεῶν νόμων ἐκβάσει τῆς προηκούσης αὐτῷ ἀξίας ἀποπίπτει. Ὡς γὰρ ἰσχυατος τῶν λογικῶν γενῶν, οὕτε ἀεὶ καὶ ἑαυτῷ κέφαλι νοεῖν (οὕτω γὰρ οὐκ ἂν ἦν ἀνθρωπος, ἀλλὰ φύσι θεός·) οὕτε ἀεὶ νοεῖν δύναται, εἰ καὶ μὴ ὡσπύτας· τοῦτο γὰρ αὐτὸν εἰς τὴν ἀγγέλων καθίσταται τάξιν. Νῦν δὲ ἐστὶν ἀνθρωπος ὁμοιώσει μὲν πρὸς τὸ βέλτιον ἀχθῆναι δυνάμενος, φύσει δὲ ὑποδεηκῶς τῶν ἀθανάτων θεῶν, καὶ τῶν ἀγαθῶν Ἡρώων, ὡς ἐγκοσμίων πρώτων καὶ μέσων γενῶν. Ὡς περὶ γὰρ τούτων ὑπέβη τῷ μὴ ἀεὶ νοεῖν, ἀλλ' ἐν ἀγνοίᾳ ποτὲ καὶ λήθῃ γίνεσθαι τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας, καὶ τῆς θεῶν κατιούσης εἰς

sunt, coeuntia; atque ipsa distinctione simul et conjunctione totam divini operis constitutionem et ordinationem consummantia; quam *cognosces*, inquit, si bona illa ante dicta obtineas. Extremorum vero generum mentione simul comprehenduntur media; dicit enim, *immortalium deorum mortaliumque hominum constitutionem*. Prima autem cum ultimis per media connectuntur; atque ultima ad prima per illustrium heroum intervntum porriguntur. Talis etiam est ille generum ratione praedictorum ordo in carminis proemio traditus, ut primi in hoc mundo sint *Dii immortales*, deinde Heroes illustres, et ultimi Genii terrestres, quos *mortales homines* nunc appellat. Quomodo vero horum generum singula sint intelligenda, jam in proemio hujus commentarii dictum est: sed eorum notitiam litteris adipisci, quorum honorem a majoribus traditum prius accepimus, iis licet, qui virtutem activam veritate contemplativa exornant, aut etiam ab humani habitus bonitate ad divinam virtutem proveci

sunt. Ita enim nosse res, ut sunt ab ipso Deo creatæ, est divinam similitudinem consequi. Quandobquidem vero illam incorporeorum constitutionem longo intervallo post sequitur corporata natura, quæ aspectabilem hunc mundum complet atque ad intelligentium naturarum nutum et arbitrium composita est, declarat deinceps eos physiologicæ scientiæ bonum esse adepturos, qui ad rerum cognitionem ordine procedunt.

XXIII. 52—53.

Cognosces etiam, quoad fas est, naturam ex omni [parte sui similem: ut nec speres quæ speranda non sunt, nec te quidquam latet.]

Ad divinæ mensuræ speciem natura aspectabilem hunc mundum effingens proportionem quandam eum variis modis sui similem effecit divinamque pulchritudinem in omnibus formis mundanis aliter atque aliter expressam spectavit, ita ut, quum perpetuum cælo motum dederit, terræ

αὐτὸν ἐλλάμψουσ· οὕτω τῷ μὴ μῆναι ἀεὶ ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑπερέχει ζῶντων ἀλόγων καὶ φυτῶν, καὶ ὅλης τῆς περιγείου καὶ θνητῆς φύσεως ἀναβέβηκε κατ' οὐσίαν, ὡς ἐπιστρέφειν πρὸς τὸν θεὸν παρῳκῶς, καὶ ἀναμνήσει τὴν λήθην ἀφανίζειν, καὶ διδασκαλίᾳ προσλαμβάνειν ἃ ἀπέβαλε, καὶ τὴν ἀνωθεν φυγὴν τῇ ἀντιστρόφῳ φυγῇ ἱᾶσθαι. Προσῆκει οὖν τῇ ἀνθρωπίνῃ οὐσίᾳ τοιαύτη οὐσία, γνῶναι τὴν σύστασιν τῶν ἀθανάτων θεῶν θνητῶν τ' ἀνθρώπων· τούτεστι, τῶν λογικῶν γενῶν τὴν διάταξιν· γνῶναι δὲ καὶ τὴν φύσιν, τὴν περὶ πάντων τὸς δμοίον· τούτεστι, τὴν σωματικὴν οὐσίαν, τὴν ἀνωθεν μέχρι τῶν τελευταίων δι' ἀναλογίας καὶ ἐμπράσεως θείας κοσμηθεῖσαν· γνῶναι δὲ ταῦτα πάντα ἢ θέμις ἐστὶ, τοῦτ' ἐστὶ, νόμῳ ὡς διακρίνεται, καὶ οὕτως ὡς ὑπέστη παρὰ τοῦ θεοῦ, καὶ ὃν τρόπον τοῖς ἐκείνου νόμοις ἐστὶ διατεταγμένα, εἴτε σώματα, εἴτε ἀσώματα. Κατὰ κοινῆς γὰρ ἐκ' ἀμφοτέρων τῶν ποιήσεων τὸ ἢ θέμις ἐστίν, ἀκουστῶν. Οὐ γὰρ ἀλογιστοὶ προθυμίας εἰκόντας μεταφέρειν δεῖ τὴν ἀξίαν τῶν πραγμάτων πρὸς τὸ ἡμῖν δοκοῦν· ἀλλὰ τοῖς τῆς ἀληθείας ὁροῖς ἐπομένους γινώσκον τὰ ὄντα πάντα, ἢ θέμις ἐστὶ, καὶ ὡς ὁ τῆς δημιουργίας

θεσμός ὥρισεν ἕκαστα. Ἐκ δὲ τούτων τῶν δύο γνώσεων, τῆς τε περὶ τὴν ἀσώματον ποίησιν τοῦ θεοῦ, καὶ τῆς περὶ τὴν σωματικὴν, κάλλιστον ἐπανθεὶ πόρισμα, τὸ μῆτε ἀελπτ' ἐλπίζειν, μῆτε τελεθεῖν. Ἐκ γὰρ τοῦ λαθάνειν ἡμᾶς τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων ἀπογίνεται καὶ τὸ ἀελπτ' ἐλπίζειν, καὶ τὸ ἀδύνατα περινοεῖν. Οἶον, εἴ τις ἀνθρώπος ὢν τῶν ἀθανάτων θεῶν ἐλπίζει γενέσθαι, ἢ τῶν ἀγαθῶν ἡρώων, οὗτος οὐκ οἶδε τοὺς ὁρους τῆς φύσεως, οὔτε τῶν ὄντων πρῶτα καὶ μέσα καὶ ἔσχατα διεστέλατο. Καὶ πάλιν, εἴ τις τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν συναποθνήσκειν οἰεταὶ τῷ θνητῷ σώματι, ἀγνοίᾳ τῆς προσούσης ἀθανασίας τῇ ἡμετέρᾳ ψυχῇ, προσδοκᾷ ἃ μὴ δεῖ, μηδὲ οἶά τε γενέσθαι. Ὅμοιος δὲ καὶ ὁ θηρίου μεταμφιάσασθαι σῶμα ἐλπίζων, καὶ ζῶντων ἀλατῶν γενέσθαι διὰ κακίαν, ἢ καὶ φυτὸν δι' ἀργίαν αἰσθήσεως, καὶ οὗτος ἀντιστρόφως τοῖς εἰς τὰ ἄνω γένη μεταβάλλουσι τὴν τοῦ ἀνθρώπου οὐσίαν πρὸς τὰ κάτω αὐτὴν συνωθεῖ, πεπλανημένος καὶ μὴ νοῶν τὸ ἀμετάβλητον τοῦ κατ' οὐσίαν ὑπάρχοντος εἶδους τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ. Ἄελ γὰρ μένουσα ἀνθρώπος, τῇ τῆς ἀρετῆς καὶ κακίας ἀνὰ μέρος κτήσει, θηρίον λέγεται ἢ θεὸς γίνεσθαι· φύσει

vero stabilitatem, horum tamen utrumque divinæ similitudinis vestigium auferret. Ac cœlesti quidem corpori universitatis ambitum tribuit, terreno autem centrum. In sphæra vero alio modo centrum est principium, alio peripheriæ terminus. Unde superiora astris et post illa animantibus intellectu præditi varie distincta et instructa sunt, terra autem plantis ornata et animantibus quæ solo sensu utuntur. Medius vero inter hæc sic distantia cernitur homo quasi ancipitis vitæ animal ac superiorum infimus, primus autem inferiorum. Quo fit ut aliquando cum immortalibus versetur et ad mentem conversus propriam sortem recuperet, aliquando vero cum mortalibus speciebus congregetur ac divinas leges egressus consentanea sibi dignitate excidat. Nam quum generum ratione præditorum ultimus sit, nec natura talis est, ut semper eodemque modo intelligat (sic enim non homo, sed natura Deus esset), nec semper, etsi non eodem modo intelligere potest; hoc enim eum Angelorum ordini ascribit. Nunc autem talis est homo, ut ad similitudinem quidem ejus quod præstantius est accedere possit, naturâ vero diis immortalibus atque illustribus heroibus, ut primis et mediis generibus mundanis, inferior sit. Quemadmodum autem his idcirco inferior est, quia non semper intelligit, sed suæ aliquando naturæ et lucis divinitus in ipsum descendentis inscitia et oblivione laborat: sic bruta animalia et plantas superat, quod non semper in ignorantia manet, totâque terrenâ et mortali naturâ, suâ

substantiâ, superior est, quippe qui naturâ ita comparatus sit, ut ad Deum converti queat et recollectione oblivionem dispellere doctrinæque ea recuperare quæ amisit et fugæ rerum supernarum contrariâ fugâ mederi. Humanam igitur mentem, quum talis sit, decet nosse Deorum immortalium et hominum mortalium constitutionem, id est generum ratione præditorum ordinationem, nosse etiam naturam omnî ex parte sui similem, id est, corpoream substantiam, a summo genere usque ad infimum proportionem specique divina exornatam: nosse autem hæc omnia, quoad fas est, hoc est, ut lege disposita sunt et quemadmodum a Deo creata et quomodo legibus ejus ordinata sunt, sive corpora sint, sive incorporea. Communiter enim de utroque Dei opificio intelligendum est illud, quoad fas est. Oportet enim nos non cæco animi impetu abreptos rerum dignitate ad nostræ opinionis arbitrium accommodare, sed ad veritatis regulas animum attendentes pernosceres omnes, quoad fas est, eoque modo quo lex creationis singula constituit. Ex duplici autem hac cognitione operum Dei incorporeorum corporeorumque optimum oritur ejusmodi consecrarium, ut nec speremus quæ speranda non sunt, neque quidquam nos lateat. Namque ex ignorantia rerum natura illa etiam sequitur a recta ratione defectio, ut et ea speremus, quæ speranda non sunt, et ea mente agitemus quæ fieri non possunt. Verbi gratia, si quis, quum homo sit, se in deorum immortalium vel heroum illustrium ut

δὲ οὐδέτερον, ἀλλὰ σχέσει τῆς πρὸς ἑκάτερον ὁμοιώσεως. Καὶ ὅπως ὁ τὴν προσοῦσαν ἀξίαν ἑκάστου τῶν ὄντων μὴ εἰδώς, ἀλλ' εἶτε ὑπερβᾶλλον αὐτῆς ἢ ἑλλείπων, τὴν ἀγνοίαν ταύτην ἀφορμὴν τῆς ὑποκένου δόξης καὶ ἐλπίτου ἐλπίδος πεποιήται. Ὁ δὲ ἐν τοῖς δημιουργικοῖς μέτροις ἕκαστα ἀφορίζων, καὶ γινώσκων τὰ ὄντα, ἢ γέγονα, καὶ παραμετρῶν τῶ θεῶ τὴν ἑαυτοῦ γνώσιν· οὗτος τὸ Ἐπου θεῶ μάλιστα τηρεῖ, καὶ τὸ Ἄριστον μέτρον, οἶδε, καὶ τῆς ἀνεξαπατήτου ἐλπίδος τυγχάνει.

XXIV. 54—60.

Γνώση δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πῆματ' ἔχοντας
τλήμονας, οἳ τ' ἀγαθῶν πέλας ὄντων οὐτ' ἐσορῶσιν,
οὔτε κλύουσι· λύσιν δὲ κακῶν παῦροι συνίσασιν.
Τοίη μοῖρα βροτῶν βλάπτει φρένας· ὡς δὲ κύλινδροι
ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλα φέρονται, ἀπειρονα πῆματ' ἔχοντες·
λυρῆ γὰρ συνοπαδὸς ἕρις βλάπτουσα λελίθη
σύμφυτος, ἦν οὐ δεῖ προάγειν, εἰκοντα δὲ φεύγειν.

Τῆς τῶν ἀσωμάτων καὶ σωματικῶν γενῶν καλῶς γνώσεως διατάξεως, ἔπεται καὶ τὴν ἀνθρώπου οὐσίαν ἀκριβῶς γνωρίζεσθαι, ὅσα τε οὐσα τυγχάνει, καὶ ὧν δεκτικὴν παθημάτων· καὶ ὅτι ἐν μεθορίῳ ἐστὶ τῶν ἐπιπτώτων εἰς κακίαν, καὶ τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐ πεφυκότων ἀνάγεσθαι· διὸ καὶ ἐπαμφοτερίζει ταῖς

σχέσεσιν, ὅτε μὲν ἔχει ζῶσα τὴν νοερὰν εὐζωίαν, ἐπεὶ δὲ ἐνταῦθα τὴν αἰσθητικὴν ἐμπάθειαν προσλαμβάνουσα. Ἐνθεν καὶ λέγεται ὀρθῶς ὑπὸ Ἡρακλείτου, ὅτι ζῶμα τὸν ἐκείνων θάνατον, τεθνήκαμεν δὲ τὸν ἐκείνων βίον. Κάτεισι γὰρ καὶ ἀποπίπτει τῆς εὐδαίμονος χώρας ὁ ἀνθρώπος, ὡς Ἐμπεδοκλῆς φησὶν ὁ Πυθαγόρειος

— φυγὰς θεόθεν, καὶ ἀλήτης.
Νεῖκει μαινομένῳ πίνουσος. —

Ἄνεσι δέ, καὶ τὴν ἀρχαίαν ἔξιν ἀπολαμβάνει, εἰ φύγοι τὰ περὶ γῆν καὶ τὸν ἀτερπέα χῶρον, ὡς ὁ αὐτὸς λέγει,

Ἐνθα φόνος τε κότος τε καὶ ἄλλων ἔθνεα κερῶν·

εἰς δὲ οἱ ἐμπεσόντες

Ἄτης ἀν λειμῶνα κατὰ σκότος ἠλάσκουσι.

Ἡ δὲ ἔφεσις τοῦ φεύγοντος τὸν τῆς Ἄτης λειμῶνα πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας ἐπιέγεται λειμῶνα· ὃν ἀπολιπὼν, τῇ ὁρμῇ τῆς πτεροβρυτήσεως εἰς γήινον ἔρχεται σῶμα ὀλβίου αἰῶνος ἀμερθεῖς. Τούτοις δὲ καὶ ὁ Πλάτων ἐστὶ σύμφωνος, περὶ μὲν τῆς καθόδου ταυτὶ λέγων· ὅταν δὲ ἀδυνατήσασα ἐπισπέσθαι μὴ ἴδῃ, καὶ τινὶ συντυχίᾳ χρησαμένη πτεροβρυτήσῃ τε καὶ ἐπὶ τῇ

merum venire posse sperat, is naturæ terminos non novit, neque prima ab iis, quæ media et ultima sunt in rerum compage distinguit. Et rursus, si quis animi nostri immortalitatem ignorans, animum suum una cum mortali corpore interituum esse opinatur, is ea exspectat, quæ exspectanda non sunt quæque fieri non possunt. Similiter vero, qui feræ corpus se induturum sperat, et brutum animal fore ob vitiositatem, aut etiam plantam ob sensûs stuporem, hic quoque, contra quam illi, qui hominis naturam in superiora genera mutant, eam detrudit ad inferiora, deceptus utique et ignorantem hanc vanæ opinionis et falsæ spei occasionem facit. Qui vero singula modis ab opifice Deo constitutis distinguit, et quemadmodum res creatæ sint cognoscit, ac sui ipsius cognitionem ad Dei normam dirigit: is maxime illud, *Deum sequere*, observat, et alterum illud, *modus optima rerum*, novit, ac spem nanciscitur minime falsam.

XXIV. 54—60.

Cognosces autem homines malis ultro arcessitis obrutos, miseros, qui bona quum prope sint nec vident, nec audiunt: paucique sciunt e malis se expedire. Tale fatum lædit mortalium mentes; illi vero cynthia [diorum instar] huc illuc voluntur, infinitis malis oppressi. Gravis enim comes latenter nocet contentio innata, quam provocare non decet, sed cedendo [evitare].

Incorporeorum corporeorumque generum ordinatione probe intellecta, sequitur ut qualis hominis natura sit et quibus perturbationibus obnoxia accurate cognoscamus discamusque eam in confinio esse eorum quæ in vitium prolabi nequeunt et eorum quæ natura sua ad virtutem eveli non possunt: unde et utrumque habitum induit, aliquando intellectualem ibi vitam feliciter agens, aliquando sensibiles affectus hic assumens. Quapropter recte Heraclitus dicit, nos illorum mortem vivere, mortuos autem esse illorum vitam. Descendit enim *homo* atque e felici regione excidit, ut Empedocles Pythagoreus ait:

— e cælo profugus et exsul,
Discordiæ furenti parens.

Ascendit vero et antiquum statum recuperat, si terrestria fugerit et *illætabilem sedem*, ut idem dicit:

γῆν πέση, τότε νόμος αὐτὴν εἰς ζῶον θνητὸν εἰσεικίξεισθαι. Περὶ δὲ τῆς ἀνόδου ταῦτα· ὅτι τὸν ὕστερον προσπύοντα ὄχλον ἐκ γῆς, καὶ ὕδατος, καὶ ἀέρος, καὶ πυρός, θορυβῶδη καὶ ἀλογον ὄντα, λόγῳ κρατήσας δ' εὐθρῶσιν, εἰς τὸ τῆς προτέρας καὶ ἀρίστης ἀφικνεῖται εἶδος ἕξως· ὅτε καὶ εἰς τὸ σύννομον ἄστρον ἀνάγεται ὕγιος καὶ δλόκληρος γενόμενος. Ὑγιὸς μὲν τῇ τῶν παθῶν, ὡς νοσημάτων, ἀπαλλαγῇ, ὃ διὰ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς παραγίνεται· δλόκληρος δὲ, τῇ νοῦ καὶ ἐπιστήμης, ὡς οικείων μερῶν, ἀναλήψει, ὃ διὰ τῆς θεωρητικῆς ἀληθείας κατορθοῦσθαι πέφυκε. Καὶ πάλιν, ὡς δεοὶ τῇ ἐντεῦθεν φυγῇ τὴν ἀπὸ τῶν κραιττόνων γενομένην ἀπόστασιν ἐξιάσασθαι, σαφῶς παρίστησι, φυγὴν τῶν τῆδε κακῶν τὴν φιλοσοφίαν ὀριζόμενος. Συμπεφυκέναι γὰρ τὰ πάθη μόνοις τοῖς θνητοῖς ἀποφαίνεται διὰ τούτων· ἀλλ' οὐδὲ ἀπολέσθαι τὰ κακὰ δυνατὸν, οὔτε ἐν θεοῖς εἶναι, περὶ δὲ τόνδε τὸν τόπον καὶ τὴν θνητὴν φύσιν περιπολεῖ ἐξ ἀνάγκης. Τοῖς γὰρ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ πάντως που καὶ τὸ παρὰ φύσιν διατεθῆναι δύνασθαι παρέπεται ὅπερ ἦν τῶν κακῶν ἀρχή. Πῶς δὲ δεῖ ταῦτα φεύγειν ἐπάγει· διὸ δεῖ ἐνθένδε ἐκείσε φεύγειν· φυγῇ δὲ ὁμοίωσις θεῶν κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώπων ὁμοίωσις δὲ, δίκαιον καὶ δεισιον μετὰ φρονήσεως γενέσθαι. Τὸν γὰρ ἀποδράναν

βουλόμενον τὰ κακὰ τὴν θνητὴν φύσιν πρῶτον ἀποστραφῆναι δεῖ· οὐ γὰρ οἶόν τε ταύτῃ συμπεφυρισμένους μὴ καὶ τῶν ἐπομένων αὐτῇ κακῶν ἐξ ἀνάγκης ἀναπίμπλασθαι. Ὅσπερ οὖν ἡ θεοθεν φυγῇ καὶ ἡ περορβήσιν τῶν κουριζόντων ἡμᾶς πρὸς τὰ ἀνω περῶν εἰς τὸν τῶν θνητῶν ἡνεγκε τόπον, οἷς τὰ κακὰ συνεισέρχεται· οὕτω καὶ ἡ τῆς θνητῆς προσπαθείας ἀποβολή, καὶ ἡ τῶν ἀρετῶν, οἷον περῶν τινων, ἔκφρσις πρὸς τὸν τῶν κακῶν καθαρὸν τόπον, πρὸς τὴν θείαν εὐζωίαν, ἡμᾶς ἀνάξει. Μέση γὰρ οὕσα ἡ τοῦ ἀνθρώπου οὐσία τῶν τε ἀεὶ νοούντων τὸν θεὸν καὶ τῶν μηδέποτε νοεῖν πεφυκίτων ἀνεῖσι τε πρὸς ἐκεῖν, καὶ κάτεισι πρὸς ταῦτα, νοῦ κτήσει καὶ ἀποβολῇ πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν καὶ τὴν θῆρειον διὰ τὸ τῆς φύσεως ἀμφίβιον, ἀνὰ μέρος ἐπειγομένη. Ταῦτ' οὖν ὃ περὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἐγνωκῶς οὐσίας εἶδε πῶς αὐθαιρέτα πῆματ' ἔχουσιν οἱ ἀνθρώποι, καὶ πῶς τλήμονες καὶ τάλανες ταῖς ἑαυτῶν αἰρέσεσι γίνονται. Ποτὲ μὲν γάρ, ἐτι δυνάμενοι μένειν ἐκεῖ, προπετεῖα ὁρμῆς εἰς γένεσιν κατασύρονται· ποτὲ δὲ, δυνάμενοι θῆσσαν ἐντεῦθεν ἀπολύεσθαι, αὐτοὶ ἑαυτοὺς ταῖς ἀμετρίαις τῶν παθῶν καταπλέκουσι. Καὶ τοῦτο ἦν τὸ τῶν ἀγαθῶν πέλαις ὄντων μήτε δρῶν μήτε ἀκούειν· ἵνα ἀγαθὰ μὲν ἀρετῇ καὶ ἀλήθειᾳ νῦν λέ-

ubi Cædes et Simultas et aliorum agmina Fatorum ; in quam qui inciderint

Noxæ per pratum perque tenebras vagantur.

Desiderium autem ejus, qui fugit Noxæ pratum, ad veritatis pratum propere contendit; quod quum reliquit, pennarum defluviū impetu in terrenum corpus venit, felici vita privatus. His consentanea habet etiam Plato, de descensu hæc tradens : Quum vero vigibus ad assequendum non valens [animus] Deum minime videt, et infortunio aliquo pennarum defluviū passus in terram decidit, tum lex cum jubet in mortale animal induci. De ascensu autem hæc : Hominem, quum molem posteam tractam ex terra, aqua, aere et igne, turbulenti et rationis expertem, ratione superaverit, ad prioris optimique habitus formam pervenire; quando etiam ad astrum ipsi congruens redit, sanus atque integer factus. Sanus quidem, quia ab affectibus tanquam morbis liberatus sit, quod virtutis civilis munus est, integer autem, mentis et scientiæ, tanquam propriarum partium, recuperatione, quod contemplativæ veritatis opere perficitur. Et rursus idem Plato defectionem a diis nostrâ hinc fugâ persanandam esse plane docet, philosophiam malorum, quæ hic sunt, fugam esse definiens. Animi enim perturbationes mortalibus solis insitas esse his verbis declarat : At neque mala perire possunt, nec in diis esse, sed circa hunc locum et naturam mortalem necessario

versantur. Namque iis, quæ generationi et corruptioni obnoxia sunt, omnino accidit, ut præter naturam affici possint, quod malorum est principium. Sed quo pacto hæc fugienda sint, subjungit : Quapropter hinc illuc confugere oportet, fuga autem est similitudo cum Deo, quatenus homini fas est, similitudo vero, justitia et sanctitas cum prudentia conjuncta. Imprimis enim mortalem naturam eum aversari decet, qui mala vult effugere, quum non possint commixti cum hac non impleri necessario malis quæ eam comitantur. Quemadmodum igitur fuga a Deo et pennarum, quæ ad superiora nos evehunt, defluviū in locum mortalium, quibus mala adhærent, nos deducit : sic etiam mortalium affectionum rejectio, et virtutum, tanquam pennarum, ortus ad locum a malis purum divinæque vitæ felicitatem nos reducet. Quum enim homo natura medius sit inter ea quæ Deum semper noverunt et ea quæ ad cognoscendum nunquam apta sunt, ad illa ascendit et ad hæc descendit, prout intelligentiam aut retinet aut amittit, atque ad divinam belluinamve similitudinem propter naturam accipitem per vices contendit. Is igitur qui hujusmodi esse humanam naturam intellexit, scit quomodo malis ultro accessit obruantur homines, et quomodo infelices et miseri suis ipsorum consiliis fiant. Aliquando enim, quum adhuc ibi manere possent, præcipiti desiderio in hunc mundum detrahuntur; ali-

γηται· τὸ δὲ μὴ ὄραν πέλας ὄντα, τὸ μὴ δι' ἑαυτοῦ ἀνακινεῖσθαι πρὸς εὐρεσιν τῶν καλῶν· καὶ τὸ μὴ ἀκοῦειν, τὸ ταῖς παρ' ἄλλων διδασκαλίαις μὴ ὑπήκοον γίνεσθαι. Διπλῆ γὰρ ἡ τῆς ἐπιστήμης ἀνάληψις· ἢ διὰ μαθήσεως, ὡς δι' ἀκοῆς· ἢ δι' εὐρέσεως, ὡς δι' ὁράσεως. Αὐθαίρετα οὖν πῆματα ἔχειν λέγονται οἱ μῆτε μανθάνειν παρ' ἄλλων μῆτε εὐρίσκειν δι' ἑαυτῶν ἐθέλοντες, ὡς τῆς συναισθήσεως τῶν ἀγαθῶν ἀμοιροῦντες, καὶ διὰ τοῦτο πάντη ἀχρεῖοι. Ὅς γὰρ ἂν μὴτ' αὐτὸς νοσῆ, μὴτ' ἄλλου λέγοντος ἐν θυμῷ βάλληται, ἐκεῖνος δ' αὐτ' ἀχρήσιος ἀνήρ. Οἱ δὲ παρὰ τῶν ἄλλων μανθάνειν τε καὶ εὐρίσκειν ἔργον πεποιθμένοι, οὗτοί εἰσιν οἱ τῶν κακῶν τὴν λύσιν συνιέντες, καὶ φυγῆ τῶν τῆδε πόνων εἰς τὸν ἐλεύθερον αἰθέρα μετοικιζόμενοι. Ὅλιγοι δὲ εἰσιν οἱ τοιούτοι. Οἱ γὰρ πλείστοι κακοί, καὶ τῆς θνητῆς προσπάθειας ἤττους, καὶ φρενοβλαβεῖς ὑπὸ τῆς εἰς γῆν νεύσεως γενόμενοι· ὡς καὶ τοῦτο παρ' ἑαυτῶν τὸ κακὸν ἔχειν, διὰ τὸ βουλευθῆναι φυγεῖν ἀπὸ θεοῦ, καὶ ἀπομερίζαι αὐτοὺς τῆς τούτου διμιλίας, ἥς εὐτύχουν ἐν αὐγῇ καθαρᾷ διάγοντες. Τὸν γὰρ ἀπὸ θεοῦ χωρισμὸν ἢ

βλάπτουσα τὰς φρένας μοῖρα τῶν δηλοῖ. Ὅς γὰρ ἔστιν ἢ μὴ ἀνοηταίνειν τὸν τοῦ θεοῦ γενόμενον ἔρημον, ἢ μὴ ἔρημον εἶναι θεοῦ, τὸν εἰς ἀνοίαν ἐκασόντα. Τὸν γὰρ ἀνόητον ἀνάγκη καὶ ἄθεον εἶναι, καὶ τὸν ἄθεον ἀνόητον. Ἀμφοτέροι δὲ, ὡς μὴ πρὸς τὸν ἔρωτα τῶν καλῶν ἐξηγεμενοί, ἀπειρονα πῆματα ἔχουσιν, ὅσον κύλινδροι ταῖς καταγώγαις πράξεσιν ἄλλοτε ἄλλοις κακοῖς συμπερόμενοι, καὶ μὴ ἔχοντες δ, τι χρῆσονται ἑαυτοῖς, διὰ τὸ πάσαις ταῖς τύχαις ἀπαιδεύτως προσφέρεσθαι· νῦν μὲν ἐμβρίζοντες ἐν πλοῦτῳ, νῦν δὲ ἐν πενίᾳ κακουργοῦντες, καὶ πρὸς ληστείαν μὲν ὑπὸ βρώμης σώματος ἐκπερόμενοι, πρὸς δὲ βλασφημίαν ὑπὸ ἀσθενείας καὶ νοσημάτων· τὴν τε ἀπαιδίαν ὀδυρόμενοι, καὶ τὴν πολυπαιδίαν ἀφορμὴν πολέμων καὶ ἀσχυροκερδείας ποιούμενοι. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, οὐκ ἔστι τι τῶν ἐν τῷ βίῳ, δ μὴ πρὸς ἀφορμὴν κακοῦ τοῖς ἀνοήτοις γίνεται, πανταχόθεν στενοχωρουμένοις ὑπὸ τῆς αὐθαίρετου κακίας, καὶ τοῦ μὴ ἀναβλέπειν πρὸς τὸ θεῖον φῶς, μὴ εἰπατεῖν ἐθέλειν τῶν ὄντως ἀγαθῶν· ἀλλὰ καταδεύκοντας εἰς τὴν θνητὴν προσπάθειαν ὡς ἐν κλύδωνι τῷ

quando vero, quum hinc citius possent discedere, ipsi se immodicis affectibus implicunt. Hoc autem est illud, *bona, quum in propinquo sint, nec videre neque audire*, ut bona hoc loco dicantur virtus et veritas, *non videre* autem, *quum in propinquo sint*, sit non per se incitari ad bona investiganda, denique *non audire*, aliorum monitis non auscultare. Duplex enim est scientiæ comparandæ via; aut per disciplinam, tanquam per auditum; aut per inventionem, tanquam per visum. Illi igitur *malis ultro accessitis obrui* dicuntur, qui neque ab aliis discere; neque per se invenire volunt, quippe qui honorum sensu careant ideoque prorsus inutiles sint. Nam qui nec per se sapit, nec alteri monenti obedit, is vero homo inutilis est. Qui autem id egerunt, ut aliorum auxilio aliquid discerent atque invenirent, ii sunt qui *malis se expedire sciunt*, et laborum, qui hic sunt, fuga in liberum ætherem commigrant. Sed pauci sunt ejusmodi. Plerique enim omnes sunt mali et affectionibus mortalibus obnoxii et sua in terram inclinatione vecordes facti, ita ut hoc etiam malum ex se ipsis nanciscantur, quod a Deo fugere volunt seque ab ejus consuetudine sejungere, qua feliciter fruebantur, quamdiu in pura luce degebant. Separationem enim a Deo *fatum* illud, quod *mentes lædit*, hic significat. Fieri enim non potest, ut vel non desipiat, qui Deo destitutus sit, vel Deo non sit destitutus, qui in amantiam inciderit. Est enim necesse et insipientem Deo carere, et Deo carentem desipere. Utrique autem, ut qui ad honorum studium exci-

tati nonsint, *infinita mala patiuntur*, flagitiis deorsum rapientibus tanquam *cylindri, alias aliis malis* implicati, et incerti quid agant, quia in omni fortuna imperite se gerunt; nunc divitiis insolentes, nunc propter paupertatem malefici, atque ad latrocinia corporis viribus, ad maledicta autem imbecillitate et morbis incitati; orbitatem deplorantes, liberorum autem multitudinem bellorum et turpis lucri prætextum facientes. Atque ut verbo dicam, nihil est in vita quod non amentibus mali occasionem præbeat, qui anguntur undique vitiis *ultro accessitis* eoque quod neque lucem divinam intueri volunt, neque ea audire quæ vere bona sunt; sed mortalibus affectionibus immersi in vita, tanquam in procella, agitantur. At horum una liberatio est conversio ad Deum, quam illi inveniunt, qui animi oculum atque aurem ad honorum recuperationem erigunt quique malo quod naturam nostram comitatur facultate sursum tollente medentur. Est vero nobis *insitum* simul et *accessitum malum* liberi arbitrii motus præter naturam, quo *contendere* et divinis legibus repugnare conamur, minime sentientes, quantum nos ipsos lædamus eo ipso quod adversari Deo videmur; sed hoc tantum occæcati animadvertentes, potuisse nos leges ejus aspernari. Hoc utique est liberi arbitrii nimia et immodica licentia uti, quod a Deo recedere et *gravem contentionem* adversus eum suscipere audemus, qua cum eo litigamus quodammodo nitimurque, si ille dicat, *Hoc ne facias, id ipsum maxime facere*, et si rursus dicat, *Hoc facito, id ipsum non facere*, ut illi utrimque mis-

ἴσθαι φέρεσθαι. Τούτων δὲ λύσεις μία ἢ πρὸς θεὸν πιστροφῆ, ἢν ἐξευρίσκουσιν οἱ τὸ δῆμα τῆς ψυχῆς καὶ τὸ οὐκ πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀνάληψιν ἐπεγεύροντες, καὶ τὸ παρεπόμενον τῇ οὐσίᾳ ἡμῶν κακὸν τῇ ἰναγωγικῇ δυνάμει θεραπεύοντες. Ἦν δὲ συμφυεῖς ἕμα καὶ ἐπίκτητον ἡμῖν κακὸν ἢ τοῦ αὐτεξουσίου ἐκτὸ φύσιν κίνησις, καθ' ἣν ἐρίζειν τε καὶ ἐναντιοῦσθαι τοῖς θεοῖς νόμοις πειρώμεθα, οὐδὲ ἐπαισθανόμενοι ὅσον ἑαυτοῦς βλάπτομεν διὰ τοῦ δοκεῖν ἀντιτείνειν τῷ· ἀλλὰ μόνον τοῦτο τυφλῶς ὁρῶντες, ὅτι ἐδυνήθημεν ἀφηνιάσαι τῶν ἐκείνου θεσμῶν. Καὶ τοῦτο ἦν τὸ πολλῶ τῷ αὐτεξουσίῳ χρῆσασθαι καὶ ἀμέτρῳ, τὸ τολμᾶν ἀρίστασθαι θεῷ, καὶ τὴν λυγρὰν ἔριν πρὸς αὐτὸν ἀναδέχεσθαι, καθ' ἣν ἐρίζομεν τρόπον τινὰ καὶ φιλονεικοῦμεν, ἐκείνου λέγοντος, Μὴ ποιήσης τὸδε, τοῦτο αὐτὸ μάλιστα ποιεῖν ἐθέλειν· καὶ πάλιν αὖ, εἰ ἐκείνος λέγοι, Ποίησον τὸδε, αὐτὸ τοῦτο μὴ ποιεῖν· ἵνα ἐκατέρωθεν τῆς ἀθλιότητος ἑαυτοῦς πληρώσωσιν οἱ τὸν θεῖον νόμον ἐκβαίνοντες, τῷ τε μὴ ποιεῖν τὰ προστεταγμένα, καὶ τῷ ποιεῖν τὰ ἀπηγορευμένα. Τί οὖν πρὸς τὴν λυγρὰν ταύτην ἔριν, τὴν συνοπαδὸν ἕμα καὶ συμφυτοῦν λεγομένην, ἐξευρήσομεν, τὴν ἐκ τοῦ ἐφ' ἡμῖν περὰ φύσιν διατεθέντος ἐγειρομένην, καὶ διὰ τοῦτο, ὡς οἰκείον κακόν, λεληθότως βλάπτειν περυκῆσαν; Τί πρὸς ταύτην ἀντιτείνεαι δεῖ;

τί τοῦ μαινομένου νείκους ἄκος ἐξευρεῖν; τί τῆς καταγωγῆς δυνάμεως ἔργμα, ἢ τὸ πονεῖν ταῦτα, καὶ ἐμμελεῖσθαι, καὶ ἐν ἔρωτι τίθεσθαι, ἅπερ τῆς θεῆς ἀρετῆς ἡμᾶς εἰς ἴχνια θήσει; Ταῦτα γὰρ ἦν ἡ λύσις τῶν κακῶν, ἢν οἱ παῦροι συνίσασσι· ταῦτα ἢ τῶν πέλκας ὄντων ἀγαθῶν ἀκοή καὶ ὄψις· ταῦτα ἢ τῶν αὐθαϊρέτων πημάτων ἀπαλλαγὴ· ταῦτα τῆς ἀπειρίας τῶν παθῶν ἢ τομῆ. Ταῦτα οὖν καὶ τῆς ἀθέου ἔριδος ἀποφυγὴ γένοιτ' ἂν, καὶ σωτηρία ψυχῆς, καὶ ἀποκάθαρσις τοῦ μαινομένου νείκους, καὶ ἀνάκλησις τῆς θεοθεν φυγῆς. Τὴν γὰρ καταγωγὸν ῥοπὴν τῇ ἀναγωγῇ δυνάμει μόνως ἂν ἰσασιμεθα, εἰ μὴ περαιτέρω προάγοιμεν αὐτήν, μηδ' ἐπὶ κακοῖς κακὰ συντιθῆμεν, ἀλλ' ἐπιπειθεῖς γενόμενοι τῷ ὀρθῷ λόγῳ φεύγοιμεν τὴν λυγρὰν ἔριν τῇ ἀγαθῇ ἔριδι, οὐ φιλονεικοῦντες ἀπειθεῖν τῷ θεῷ, ἀλλὰ φιλονεικοῦντες ὅτι μάλιστα αὐτῷ πείθεσθαι· ἦν οὐδὲ ἔριν δεῖ καλεῖν, ἀλλὰ θεοπειθῆ ὑπακοήν, καὶ ἐπιστροφὴν πρὸς τὸν θεῖον νόμον, καὶ ἐκούσιον ὑπόταξιν, τὰς ἀφορμὰς περικόπτουσαν τῆς ἀνοήτου ἀπειθείας. Ταῦτα γὰρ οἶμαι πάντα διὰ τῶν προκειμένων ἐπὶ ὀρθοῦσθαι· τὸ μὲν τῆς αὐτεξουσίας πονηρίας διὰ τοῦ γνώσει δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πῆματ' ἔχοντας, οὐς τλήμονας δεῖ καλεῖν καὶ ἀθλίους, ὅτι πρὸς αὐτοπροαίρετον κακίαν εἰλκυσθήσαν· τὸ δὲ μηδισμῶς τού-

ria se obruant, qui divinam legem egrediuntur, jussa non faciendo, vetita autem faciendo. Quid igitur adversus *gravem hanc contentionem*, quæ comes simul et *innata* dicitur, excogitabimus, quæ libero arbitrio nostro præter naturam affecto excitatur ideoque tanquam *malum domesticum*, ad detrimentum latenter nobis afferendum parata est? Quid huic opponere oportet? quodnam discordiæ furentis remedium reperire? quid est quod vim deorsum agentem inhibeat, nisi ut ea agamus, meditemur et amemus quæ nos in divinæ virtutis via sistent? Hæc enim sunt *malorum remedia paucis cognita*, hæc *vicinorum bonorum auditio et contemplatio*, hæc a *calamitatibus ultro accessitis* liberant, hæc infinitas perturbationes præcidunt. Hæc igitur sint et impie cum Deo contentionis vitatio et animi salus et furentis litis expiatio et fugæ a Deo revocatio. Propensionem enim ad inferiora sola facultate sursum tollente sanare possimus, si non illam ulterius promoveamus, neque malis mala addamus, sed rectæ rationi obsequentes *perniciosam* illam contentionem bona contentione devitemus, non repugnare Deo, sed ei quam maxime obsequi studentes; quam ne contentionem quidem appellare licet, sed piam obedientiam et conversionem ad Dei legem et voluntariam obtemperacionem, quæ stultæ contumaciæ causas præcidit. Hæc enim puto omnia his

versibus significari; ac voluntariam quidem nequitiam his verbis: *cognosces autem homines malis ultro accessitis obrutos*, quos idcirco *miseros* et infelices appellare oportet, quia sua sponte in vitium pertracti sunt; eos vero bona nequaquam animadvertere velle ex hoc effato patet: *qui bona quum prope sint nec vident nec audiunt*; præterea fieri posse ut a malis ultro accessitis liberemur, ostendit illud, *remedium autem malorum pauci noverunt*, quod ideo insertum est, ut quum remedium penes nos esse demonstraverit, vinculum quoque ex nostro arbitrio pendere præ se ferret. Deinde cæcitatibus et surditatibus hanc animis in vitia prolapsis causam attribuit, *tale fatum mortalium mentes lædit*. Separatio enim a diis ad vecordiam et inconsideratam electionem ducit, quam per illud *noxium fatum* significavit, quod nos ad particulare et mortale animal inclinatos e divino choro ejicit. Ostendit etiam quæ inconsiderantiam illam sequantur, et quomodo peccata voluntaria simul sint et non voluntaria docet, stultorum vitam cylindri per planum motui comparans, qui in orbem simul et recta tunc movetur, in orbem quidem per se, recta vero propter pulsulum. Ut enim cylindrus circulem motum circa axem non integrum retinet, quum a recto cursu deflectit: sic etiam animus vera bona non assequitur, quum recta ratione et consuetudine

τους ἐπάειν τῶν καλῶν ἐθέλειν, διὰ τοῦ λέγειν, οἱ τ' ἀγαθῶν πέλας ὄντων οὐτ' ἐσορῶσιν, οὐτε κλύουσιν· καὶ οἱ δυνατόν ἀπολυθῆναι τῶν αὐχαιρέτων κακῶν θελοῖ τὸ λύσιν δὲ κακῶν παῦροι συνίσασιν, ὁ μεταξὺ παρεμβέλλεται, ἵνα τῶν ἐφ' ἡμῖν δεῖξῃ τὴν λύσιν ὑπάρχουσαν, καὶ τὸν δεσμὸν ἐκ τοῦ ἐκουσίου ἡρτῆσθαι μὴ οὔση. Ἔπειτα ἐπισυνάπτει τὴν τυφλότητα καὶ κωφότητα εἰς κακίαν ἐκπεσοῦσας ψυχὰς αἰτίαν, τοῖη μοῖρα βροτῶν βλάπτει φρένας. Εἰς γὰρ ἀνοίαν καὶ ἀπροβούλευτον αἴρσιν ὁ ἀπὸ τῶν Κρειττόνων χωρισμὸς αἶγει, ὃν διὰ τῆς λυγρᾶς μοίρας ἠνέκατο, τῆς ποιούσης ἡμᾶς ἔξω τοῦ θεοῦ χοροῦ τῆ πρὸς τὸ μερικὸν καὶ ὀνητὸν ζῶον νεύσει. Καὶ τὰ ἐπόμυνα τῆ ἀβουλία παραδείκνυσι, καὶ πῶς ἐκούσια ἅμα καὶ ἀκούσια τὰ πλημμελήματα ἐκδιδάσκει, τῆ κατ' ἐπιπέδου κυλινδρική κινήσει εἰοικέναι φήσας τὸν τῶν ἀνοήτων βίον, ὃς κύκλω ἅμα καὶ ἐπ' εὐθείας τότε κινεῖται· κύκλω μὲν δι' ἑαυτὸν· ἐπ' εὐθείας δέ, διὰ τὴν πτώσιν. Ὡς γὰρ ὁ κύλινδρος οὐ κατακρατεῖ τῆς περὶ τὸν ἄξονα κυκλικῆς περιγωγῆς ἀπὸ τῆς ὀρθότητος πλαγιασθεῖς, οὕτως οὐδὲ ψυχὴ τῆς τεύξεως τῶν ὄντως ἀγαθῶν τυγχάνει, τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς πρὸς θεὸν συστάσεως ἀποπεσοῦσα· πλανᾶται δὲ περὶ τὰ δοκοῦντα ἀγαθὰ, καὶ ἐκφέρεται ἀπ' εὐθείας ταῖς αἰσθητικαῖς προσπαθείαις κυλισμένη· ὁ δὲ αὐτὸ τοῦ ἀλλοτ' ἐπ' ἄλλα φέρονται ἀπείρονα πῆματ' ἔχοντες παρέστησεν. Ἐπειδὴ δὲ τῆς τὰς φρένας βλαπτούσης μοίρας, καὶ τοῦ χωρισμοῦ τοῦ ἀπὸ τῶν θεῶν, αἰτίων ἦν τὸ αὐτεξούσιον

κίνημα παρὰ φύσιν διατρεῖν· πῶς δεῖ καὶ τοῦτο κτευνάζειν, καὶ πρὸς θεὸν ἐπιστρέφειν, διὰ τῶν ἐκ δύο στίχων εἰδίδαξε· τὴν μὲν αὐτεξούσιον βλάβην ἐκ καταμηνύσας, λυγρῇ γὰρ συνοπαδὸς ἔρις βλαπτουσα λέληθε σύμφυτος, τὴν δὲ αὐτεξούσιον ἔλασιν, ἣν οὐ δεῖ προσάγειν, εἰκοντα δὲ φεῖγειν. Συνορῶν δέ, ὅτι προηγουμένως τῆς πρὸς τὸ θεοῦ ἐπικουρίας χρῆζομεν πρὸς ἀποφυγὴν μὲν τῶν κακῶν, ἀνάκτησιν δὲ τῶν ἀγαθῶν, ὥσπερ τινὰ εὐχὴν ἐπήγαγε, καὶ βοηθείας αἰτήσιν, τὴν πρὸς τὸν Δι' ἐπιτροπήν.

XXV. 61—66.

Ζεὺς πάτερ, ἡ πολλῶν κα κακῶν λύσεως ἄπαντας, εἰ πάνιν δείξεις, εἴη τῶ δαιμόνι χρώνται. Ἄλλα σὺ θάρσει, ἐπεὶ θεῖον γένος ἐστὶ βροτοῖσιν, οἱ· ἱερὰ προφερούσα φύσιν δείκνυσιν ἕκαστα· ὦν εἰ σοὶ τι μέτεστι, κρατήσεις ὦν σε κελύεω, ἔλαξείας· ψυχὴν δὲ πόνων ἀπὸ τῶνδε σώσεις.

Τὸν ποιητὴν καὶ πατέρα τοῦδε τοῦ Παντὸς θεοῦ ἦν τοῖς Πυθαγορείοις τῷ τοῦ Διὸς καὶ Ζηνὸς ὀνόματι σεμνύνειν. Δι' ὃν γὰρ τὸ εἶναι καὶ τὸ ζῆν τοῖς πάνσιν ὑπάρχει, τοῦτον δίκαιον ἀπὸ τῆς ἐνεργείας ὀνομάζεσθαι. Κύριον γὰρ ὄντως ὄνομα θεοῦ, τὸ ταῖς ἐνεργείαις αὐτοῦ καὶ ταῖς ποιήσεσι μάλιστα κρέπον· τὰ δὲ ἐφ' ἡμῶν δοκοῦντα κύρια εἶναι τύχη καὶ προίρεισι τίθεται μᾶλλον, ἢ ἡ τῆς οὐσίας οἰκειότης ἐξουρίσκει, ὡς ἐστὶν ἐπὶ πολλῶν ἰδεῖν ὀνομάτων ἄλλοτριῶν τισὶ κειμένων· ὄϊον, εἰ δὲ πονηρὸς τὸν τρόπον Ἀγῶν

cum Deo excidit, sed circa ea quæ bona videntur vagatur, et a recto abducitur sensuum affectionibus huc illuc agitatus, quod verbis illis, *huc illuc feruntur, infinitis malis oppressi*, indicavit. Quoniam autem *fati mentes lædentis* et separationis istius a Deo causa est liberi arbitrii motus naturæ repugnans, quomodo et hunc sedare oporteat et ad Deum convertere, duobus qui sequuntur versibus docet, voluntariam noxam his verbis ostendens, *gravis enim comes latenter nocet contentio innata*, voluntarium autem remedium illis, *quam provocare non decet, sed cavendo evitare*. Animadvertens vero nos ante omnia divino auxilio ad malorum effugium et bonorum recuperationem egere, conversus ad Jovem quasi precem quamdam et auxilii petitionem hanc subjungit.

XXV. 61—66.

Jupiter pater, multis profecto malis omnes liberaris, si cunctis ostendas, quali genio utantur. Tu autem bono sis animo, quum divinum genus sit [mortalibus, quibus sacra natura singula pandens commonstrat. Quorum si fueris particeps, mea jussa tenebis remedioque usus istis ærumnis liberabis animum.

Pythagoreorum mos erat, universitatis hujus conditorem et parentem Διὸς et Ζηνὸς nomine ornare. Eum enim, per quem (ὁἱ δὲ) omnia sunt et vivunt (ζῆν) ab industria sua nominari æquum est. Illud enim proprium revera est Dei nomen, quod ejus actionibus et operibus maxime congruit: quæ autem in nobis videntur propria esse nomina, casu magis et humana voluntate data quam ex naturæ proprietate inventa sunt, quemadmodum in multis nominibus videre licet quæ improprie nonnullis imposita sunt; velut si improbus *Agatho* nominetur, et impius *Eusebius*. Talia enim nihil habent nominum veritatis ac proprietatis, quia nec naturam nec vim earum rerum, quibus indita sunt, expriment. Vera igitur nominum proprietates in rebus æternis quaerenda est; ex iis autem in divinis, et inter divinas in præstantissimis. Unde et illud Διὸς nomen signum est atque imago naturæ rerum parentis ipsa voce adumbrata, propterea quod ii qui primi nomina rebus indiderunt ob summam sapientiam, velut statuarum artifices quidam optimi nominibus tanquam imaginibus earum virtutes indicaverunt. Nomina enim voce expressa signa cogitationum

καλοῖτο, καὶ εἰ ὁ θεὸς τὴν γνώμην Εὐσέβιος. Τὰ γὰρ τοιαῦτα οὐδὲν μετέχει τῆς τῶν ὀνομάτων ὀρθότητος, ὅτι μηδὲν τῆς οὐσίας ἢ τῆς ἐνεργείας παρίστησι τῶν πραγμάτων ἐκείνων, οὐ καὶ τὰ ὀνόματα. Ἦν οὖν ὄντως ὀρθότητα τῶν ὀνομάτων ἐν τοῖς αἰδίοις τῶν πραγμάτων ἤδη ζητεῖν· καὶ τούτων ἐν τοῖς θεοῖς· καὶ τῶν θείων ἐν τοῖς ἀρίστοις. Ὅθεν καὶ τὸ τοῦ Διὸς ὄνομα σύμβολόν ἐστι καὶ εἰκὼν ἐν φωνῇ δημιουργικῆς οὐσίας, τῷ τοὺς πρῶτους θεμένους τοῖς πράγμασι τὰ ὀνόματα, διὰ σοφίας ὑπερβολῆν, ὥσπερ τινὰς ἀγαματοποιούς ἀρίστους, διὰ τῶν ὀνομάτων, ὡς δι' εἰκόνων, ἐμφανίσαι αὐτῶν τὰς δυνάμεις. Τὰ γὰρ ἐν τῇ φωνῇ ὀνόματα σύμβολα τῶν ἐν τῇ ψυχῇ νοήσεων ἀπειργάζοντο, τὰς δὲ νοήσεις αὐτὰς γνωστικὰς εἰκόνας τῶν νοηθέντων πραγμάτων ἐποιούντο. Τῇ γὰρ πρὸς τὰ νοητὰ ἐπιστροφή θεωρίας πλησθέντες, κάκειθεν ἐγκύμονες γενόμενοι νοερῶν ὠδίνων, εἰς φωνὰς ἤδη προϊόντες τοιαῦτα ἐτίθεντο τοῖς οὐσι τὰ ὀνόματα, ἃ δι' αὐτῆς τῆς φωνῆς, καὶ τῶν εἰς τὴν ταύτης ἐκφώνησιν παραληφθέντων στοιχείων, ὡς οἷόν τε ἦν, ἀπετύπου τῶν ὀνομαζομένων τὰ εἶδη, καὶ ἐπέστρεφε πρὸς αὐτὰς τὰς οὐσίας τοὺς ὀρθῶς αὐτῶν κατακούοντας· ὥστε γίνεσθαι τὸ πέρασ τῆς ἐκείνων θεωρίας ἀρχὴν ἡμῖν πρὸς εὕρεσιν τῆς τῶν πραγμάτων νοήσεως. Οὕτω μὲν οὖν ὁ δημιουργὸς αὐτοῖς κάλαι μὲν τετρακτύς, νῦν δὲ Ζεὺς πατήρ, δι' ἃς εἶπομεν αἰτίας, ὠνόμασται. Ὁ δὲ αἰτεῖ παρ' αὐτοῦ τῆς παρουσίας εὐχῆς ὁ λόγος, τοῦτο ἤδη τοῖς πᾶσιν ἐφήπλωται δι' ἀγαθότητα· παρ' ἡμῖν δὲ ἐστὶ τὸ λαβεῖν τὸ ἀεὶ παρ' ἐκείνου δίδόμενον. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς προτέροις ἐλέγχοις,

ἔργου ἐπ' ἔργον
θεοῖσιν ἐπειζάμενος,

ὡς ἐκείνων μὲν αἰεὶ δίδόντων τὰ ἀγαθὰ, ἡμῶν δὲ τότε αὐτὰ δεχομένων, ὅταν ἑαυτοὺς πρὸς τὴν θείαν δόσιν συντείνωμεν· τὸ γὰρ αὐτεξούσιον οὐκ ἂν λάβοι τὰ ὄντως ἀγαθὰ, μὴ βουλόμενον λαβεῖν. Ταῦτα δὲ ἐστὶν ἀλήθεια καὶ ἀρετὴ, ἀπὸ τῆς δημιουργικῆς αἰτίας αἰεὶ καὶ ὡσαύτως πᾶσιν ἑλλαμπόμενα. Καὶ νῦν δὲ ὁ λόγος ὡς ἀναγκαῖον πρὸς τὴν τῶν κακῶν λύσιν ἀπαιτεῖ τὴν ἑαυτῶν οὐσίαν ἡμᾶς ἰδεῖν· τοῦτο γὰρ ἦν τὸ οἶψο τῷ δαίμονι χρωῖνται· ἀντὶ τοῦ, οἷα ψυχῇ. Τῇ δὲ τοιούτῃ εἰς ἑαυτοὺς ἐπιστροφή διορίζεται ἐξ ἀνάγκης ἔπεσθαι καὶ τὴν ἀποφυγὴν τῶν κακῶν, καὶ τὴν ἔκφρασιν τῶν πρὸς εὐδαιμονίαν ὑπὸ τοῦ θεοῦ προτεινομένων. Ἐξ ὑποθέσεως οὖν πρόεισι ὁ λόγος, ὅτι εἰ πάντες ἴδοιεν ὅ εἰσι, καὶ οἶψο τῷ δαίμονι χρωῖνται, πάντες ἀπολυθεῖεν ἀν τῶν κακῶν. Τοῦτο δὲ ἀδύνατον. Οὐ γὰρ οἷόν τε πάντας ἑμοῦ φιλοσοφῆσαι, καὶ ὑποδέξασθαι τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ αἰεὶ προσφερόμενα ἀγαθὰ πρὸς εὐχάτως τελειότητα. Τί οὖν τὸ λειπόμενον, ἢ τοῦτους μόνους χρῆναι θαρβεῖν τοὺς προσιόντας τῇ ἀναρπαιούσῃ τὰ οἰκεία ἡμῖν ἀγαθὰ ἐπιστήμη; μόνους γὰρ τούτους ἀπολυθῆσεσθαι τῶν παραπεπηγῶτων κακῶν τῇ θνητῇ φύσει· ἐπειδὴ καὶ μόνου πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν ὄντως ἀγαθῶν ἐπεστράφησαν, οὐς ἀξίον καὶ εἰς τὸ θεῖον γένοιτο ἐγγράφειν, ὡς ὑπὸ τῆς ἱεραῆς φύσεως, τουτίστι φιλοσοφίας, διδασκθέντας, καὶ ἀσκηθέντας τὰ δέοντα. Τῆς δὲ κοινωσίας τῶν θείων ἀνδρῶν εἴ τι μέτεστιν ἡμῖν δηλώσομεν ἀντεχόμενοι τῶν σπουδαίων ἔργων καὶ τῶν

quæ in animo versantur esse volebant, ipsas vero cogitationes intelligentes rerum mente conceptarum imagines faciebant. Quum enim assidua rerum intelligibilium meditatione earum contemplatione repleti essent, atque inde notionibus gravidati parturirent, in voces continuo prorumpentes ea rebus nomina imponebant, quæ ipsa voce et litteris ad eam efferendam assumtis, quantum fieri potuit, rerum nominatarum formas depingerent, eosque qui illa recte intelligerent ad ipsas rerum naturas attentos redderent, ita ut finis illorum contemplationis principium nobis consequendæ rerum intelligentiæ fieret. Ita igitur mundi opifex ab illis olim quaternarius numerus, nunc autem Jupiter pater propter eas quas diximus causas appellatus est. Quod autem ab eo hac prece petitur, id jam omnibus propter ejus bonitatem abunde præbitum est; nos vero potestatem habemus accipiendi quod semper ab eo datur. Etenim superius dictum est :

accingere ad opus
deos precatas,

quia illi nunquam non bona largiantur, nos autem ea tum accipiamus, quum ad divinam liberalitatem intenti sumus; neque enim accipiat liberum arbitrium, nisi velit quæ vere bona sunt. Hæc autem sunt veritas et virtus, quæ ab opifice causa ortæ semper eodemque modo omnibus affulgent. Sed hoc etiam loco carmen postulat, tanquam necessarium quid ad mala sananda, ut nostram naturam intelligamus; hoc enim significat illud, *quali genio utantur*, id est, quali animo. Hujusmodi vero ad nos conversionem necessario sequi affirmat et malorum effugium, et eorum quæ ad felicitatem a Deo profiguntur patefactionem. A conditione igitur proficiscitur hoc dictum, *si omnes videant, qui sint et quali genio utantur, omnes a malis liberentur*. Hoc autem fieri nequit. Neque enim omnes simul possunt philosophari et bona accipere, quæ a Deo ad vitæ felicitis perfectionem semper conferuntur. Quid igitur restat, nisi ut illi soli *bono animo esse* debeant, qui ad disciplinam illam se applicant, quæ propria nobis bona ostendit? Hos enim solos patet *malis*, quæ

ἐπιστημονικῶν γνώσεων· οἷς μόνοις ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ θεραπεύεται, καὶ τῶν τῆδε ἐλευθεροῦται πόνων εἰς τὴν θείαν λῆξιν μεθισταμένη. Συνελόντι οὖν εἰπεῖν, ὁ νοῦς τῶν προκειμένων ἐπὶ ἐστὶ τοιοῦτος· οἱ γρόντες ἑαυτοῦς ἀπολύονται τῆς θνητῆς ἐμπαθείας. Διὰ τί οὖν οὐ πάντες ἀπολύονται, πάντες ἀφορμὰς ἔχοντες ἐμψύτους πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς ἑαυτῶν οὐσίας; Ὅτι οἱ πλείστοι, ὡς ἔφην, ἀθάρατα πῆματ' ἔχοντές εἰσιν, οἱ τῶν ἀγαθῶν πέλας ὄντων οὐτ' ἐσορῶσιν, οὔτε κλύουσιν. Ὀλίγοι δὲ εἰσιν οἱ τῶν κακῶν λύσιν συνιέντες ἐκ τοῦ γνῶναι οἶον τῶν δαίμονι χρωῶνται· οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ φιλοσοφία καθαιρόμενοι τῶν τῆς ἀλογίας παθῶν, καὶ ἐκ τῶν τῆδε τόπων, ὡς περ ἐκ δεσμωτηρίων, ἐλευθεροῦμενοι. Πῶς οὖν φησι πρὸς τὸν Δία; ἢ πολλῶν κε κακῶν λύσεως ἀπαντας, εἰ πᾶσιν δείξας οἶον τῶν δαίμονι χρωῶνται; Ἄρα ὡς ἐπ' ἐκείνῳ ὃν καὶ ἀκοντας ἐπιστρέψαι πρὸς τὴν ἀληθεῖαν ἀπαντας, ἀμελεία δὲ ἢ ἐπιβουλῇ τοῦτο μὴ ποιούστος, ἢ ἐν τοῖς ὁμοίοις κατέχοντο; ἢ ταῦτα μὲν οὐδ' ὄσιν ἐπινοεῖν. Ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος ἐπιδείκνυται, ὅτι ἐπὶ τὸν θεόν, ὡς πρὸς πατέρα,

ἐπιστραφῆναι δεῖ τὸν πρὸς εὐζωίαν ἐπιγόμενον. Ἐπιγὰρ ὁ θεὸς δημιουργὸς μὲν πάντων, τῶν δὲ ἀγαθῶν καὶ πατήρ. Ὁ γοῦν τὴν λύσιν τῶν κακῶν συνίει, καὶ τῶν ἀθαυρέτων πημάτων ἐλευθερούμενος, καὶ τῆς λυγρᾶν ἔριν περικόπτων τῇ ἐκουσίῳ φυγῇ, οὗτος πρὸς τὴν ἐκ τοῦ θεοῦ καθήκουσαν ἀίδιον βοήθειαν ἐπιστρέφόμενος, ἀναβοᾷ τὸ Ζεῦ πάτερ, τῷ ἤδη προειρηθῆσθαι τὰ παιδὸς ἄξια τὸν θεὸν πατέρα καλῶν· καὶ ἐνοεῖ, τὸ ἐφ' αὐτοῦ συμβαῖνον ὡς εἰ γένοιτο ἐπὶ πάντων, πάντες ὁμοίως ἂν αὐτῷ κακῶν ἀπολυθεῖεν. Ἐἴθ' εὐρών τοῦτο μὴ προβαίνον, οὐ δὲ τὸν θεόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς πλείστους ἀθάρατα πῆματ' ἔχοντας, λέγει πρὸς ἑαυτόν, ἀλλὰ σὺ θάρσει ὡς τῆν ἔδῶν ἐξερηκὸς τῆς ἀπολύσεως τῶν κακῶν. Ἀυτῇ δὲ ἦν ἡ διὰ τῆς ἱερᾶς φιλοσοφίας ἐπιστροφή πρὸς τὰ δεικνύμενα ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἀὶ πολλοὶ οὐχ ὄρωσι, διὰ τὸ μὴ ὀρθῶς χρῆσθαι ταῖς κοιναῖς ἐννοείαις, καὶ προσέφυσεν ὁ δημιουργὸς τῷ λογικῷ γένει πρὸς ἐπίγνωσιν ἑαυτοῦ. Ἐπεὶ οὖν τὸ δείξαι τινὶ ἡτικῶν δύο προσώπων ἐνεργείας εἰς ταῦτον συνδραμούσας ἐμφαίνει· (πῶς γὰρ ἂν δείξαις τυφλῷ, κἂν μυριάκι

mortali naturæ firmiter adhærent, *liberatum iri*, quandoquidem soli etiam ad eorum contemplationem, quæ vere bona sunt, sese converterunt, quos æquum est et *deorum ordinibus* ascribi, ut a *sacra natura*, id est philosophia, edoctos et in iis quæ officium postulat exercitatos. Num vero divinorum hominum societatis participes simus ostendemus, si honestis actionibus et litterarum scientiæ operam dederimus, quibus solis hominis animus curatur, et *laboribus* quos hic patitur liberatus ad *divinam* sortem commigrat. Ut summatim igitur dicam, horum versuum hujusmodi est sententia: qui se ipsos norunt, ii mortalibus *liberantur* affectibus. Cur igitur non *omnes liberantur*, quum omnes habeant innatas naturæ suæ cognoscendæ facultates? Quia plerique, ut dixi, malis ultro arcessitis obruti vicina bona nec vident nec audiunt. Pauci autem sunt qui e malis se expedire didicerunt, quod sciunt, *quali genio utantur*; hi vero sunt ii qui philosophia perturbationibus rationi contrariis liberantur atque ex hisce locis, tanquam e carcere, emittuntur. Quomodo igitur Jovem alloquitur? *multis profecto malis omnes liberaris, si cunctis ostendas, quali genio utantur*. Nonne, quasi ille potestatem habeat *omnes* etiam invitos ad veritatem convertendi, negligentia vero aut malo consilio id non faciat, ut in vinculis rotineantur? At hæc certe vel suspicari nefas est. Sed id potius ostendit carmen, ei ad Deum, tanquam ad patrem, revertendum esse, qui ad vitæ felicitatem contendit. Est enim Deus *omnium* quidem creator, honorum vero

etiam *pater*. Qui ergo e malis se expedire scit et damnis ultro arcessitis liberatur, et gravem contentionem fuga voluntaria præcidit, hic ad æternum auxilium a Deo datum conversus *Jupiter pater* exclamat, propterea Deum patrem appellans quod jam ante fecerit quæ filium decebant, ac secum reputat, si id quod ipsi contingit *omnibus* eveniat, futurum esse ut *omnes* æque atque ipse *malis liberentur*. Deinde inveniens hoc minime procedere, non Dei culpa, sed quod plerique malis ultro arcessitis urgeantur, sibi ipsi dicit: *sed tu bono sis animo* qui te e malis expediendi viam inveneris. Hæc vero est illa per *sacram* philosophiam conversio ad ea quæ a Deo *monstrantur*, quæ plerique non vident, quia communibus notionibus, quas mundi ædificator generi mentis compoti ad sui cognitionem comparandam indidit, non recte utuntur. Quoniam vero quæcunque res alteri demonstrata duarum simul personarum actiones concurrentes significat (quis enim cæco quid ostendas, etiamsi id quod vis ostendere millies ei offeras? aut qui videnti id demonstres, quod non proferas?), utrumque igitur adesse oportet, tum bonum quod ab eo proponitur qui ostendit, tum ejus cui ostenditur oculum acutum, ut illinc res spectabilis, hinc autem spectatio ad demonstrationem perficiendam concurrant. Quæ quum ita sint, ponamus omnes simul malis *liberatum tri*, si Deus *omnibus ostendat* naturæque ipsorum notitiam patefaciat, et *quali genio utantur*. Atqui non *omnes* simul *malis liberantur*. Ergo non *omnibus ostendit*, sed iis solis

προσφέρης ὁ βούλει δεῖξαι, ἢ πῶς ἀν τῷ δρώντι
 εἰξαις μηδὲν προσάγει;) ἀμφοτέρω ὄν παρῆναι
 εἴ: τό τε παρὰ τοῦ δεικνύοντος προσαγομένω ἀγα-
 θόν, καὶ τὸ παρὰ τοῦ, ᾧ δεικνύεται, διορατικόν
 ἴμμα: ἵνα ἐκεῖθεν μὲν τὸ δρατὸν, ἐντεῦθεν δὲ ἡ δρα-
 ρα, συνδράμη πρὸς τὴν τῆς δεξιῆς συμπληρωσιν.
 Γούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, λάβωμεν ὑπόθεσιν πάντας
 ἴμα ἀπολυθῆναι ἀν τῶν κακῶν, εἰ πᾶσι δεί-
 ξειεν ὁ δημιουργὸς καὶ ἐμφανίσαι τὴν τῆς ἑαυτῶν οὐ-
 σίας ἐπίγνωσιν, καὶ οἷω τῷ δαίμονι χρῶνται. Ἀλ-
 λά μὴν οὐ πάντες ἴμα ἀπολύονται τῶν κακῶν.
 Οὐκ ἄρα πᾶσι δεικνύσιν, ἀλλὰ μόνους ἐκεῖνοὺς τοῖς
 πρὸς ἀπόλυσιν τῶν κακῶν οἰκοθεν ὠρμημένους,
 καὶ τὸ παρ' ἑαυτῶν ὄμμα πρὸς θεῶν τοῦ δεικνυμέ-
 νου καὶ ὑποδοχῆν ἀνατίνασιν. Οὐκ ἄρα αὐτοὺς αἰ-
 τίας τοῦ μὴ πᾶσι δεῖξαι, ἀλλ' οἱ τῶν ἀγαθῶν πέλας
 ὄντων οὐτ' ἐσορῶντες, οὐτε κλύοντες, καὶ διὰ τοῦτ'
 αὐθαίρετα πῆματ' ἔχειν λεγόμενοι. Αἰτία οὖν τοῦ
 ἐλομένου: θεὸς δὲ κακῶν ἀναίτιος, προλάμπων
 μὲν αἰεὶ τὰ ἀγαθὰ πᾶσιν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, οὐ δει-
 κνύς δὲ αἰεὶ πᾶσιν, τῷ τῷ θεῶν ὄμμα τῶν προτει-
 νομένων ἀγαθῶν ἐν τοῖς πλείστοις μεμυκέναι, καὶ
 κάτω νεύειν ἀσχολίᾳ τῇ πρὸς τὰ χεῖρονα. Ἡ δὲ
 τοιαύτη τῶν προκειμένων ἐπὶ ἐξήγησις καὶ πρὸς τὴν
 ἀλήθειαν αὐτὴν συμφωνεῖ, καὶ πρὸς τὴν τῶν ὑπερκει-
 μένων ἐπὶ δianoian. Εἰ γὰρ ἐπὶ τῷ θεῷ ἔστιν ἐλ-
 κῦσαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἄκοντας,
 τί αὐθαίρετα πῆματ' ἔχειν αὐτοῖς ἐπεκαλοῦμεν; τί
 δὲ συμβουλεύομεν ὡς τὴν ἔριν οὐ δεῖ προσάγειν, εἰ-

κοντα δὲ φεύγειν; ἢ τί τὰ συμβαίνοντα πρῶτος φέρειν,
 καὶ ἴσθαι σπουδάζειν ἐπιτάττομεν; ὁλος γὰρ ἡ διὰ
 μαθήσεως πρὸς ἀρετὴν ὁδὸς ἀποκλεισται τοῖς τὸ
 ἐφ' ἡμῖν ἀναιροῦσιν. Οὐ γὰρ ἀν ἔδει πονεῖν, οὐδὲ ἐν
 μελέτῃ καὶ ἔρωτι τίθεσθαι τὰ καλά, εἰ τοῦ θεοῦ ἴδιον
 ἦν σώζειν ἡμᾶς ἀπὸ κακίας, καὶ τῶν ἀρετῶν πλήρεις
 ποιεῖν μηδὲν παρ' ἑαυτῶν συνεισφέροντας. Ἀλλ' οὐ-
 τως ἀν ἡ αἰτία τῆς τῶν πολλῶν πονηρίας θεοῦ ἦν ἐγ-
 κλημα. Εἰ δὲ ἀναίτιος κακῶν ὁ θεός, ὥσπερ καὶ λέ-
 γεται καὶ ἔστι, δῆλον ὡς παρ' ἡμᾶς ἡ τῶν ἀγαθῶν
 ἀπόστασις, ὅτι πέλας ὄντων αὐτῶν, καὶ ἐν ἡμῖν κατὰ
 τὰς φυσικὰς ἐννοίας κειμένων, οὐτ' ἐσορῶμεν, οὐτε
 κλύομεν. Αἰτία δὲ τῆς ἀβελτίας ταύτης καὶ ἀνηχοῦς
 ἡ λυγρὰ ἔρις, αὐθαίρετος οὕσα βλάβη, ἣν οὐ δεῖ
 προσάγειν ἐπὶ πλείον, εἰκοντα δὲ φεύγειν ἀπ' αὐτῆς,
 καὶ τὴν τῶν κακῶν λύσιν συνίναί; καὶ τὴν εἰς
 θεῶν ἐπιστροφήν ἐξευρίσκειν. Οὕτω γὰρ ἡ παρὰ τοῦ
 θεοῦ Ἰλαμψις, τῆς παρ' ἡμῶν δράσεως αὐτῇ συντρε-
 χούσης, δεῖξις γίνεται. Ἔργα δὲ τῆς δεξιῆς,
 ψυχῆς ἀκείας, καὶ σωτηρία ἀπὸ τῶν τῆδε πόνων, καὶ
 συναίσθησις τῶν θείων ἀγαθῶν, καὶ κοινωνία τῆς
 πατρικῆς πολιτείας. Ἰσαυτὰ περὶ ἀρετῆς καὶ
 ἀληθείας προσιπῶν, καὶ τὰ μὲν τῆς ἀρετῆς παραγγέ-
 λματα εἰς τὸν νυκτερινὸν σύλλογον περατώσας, τὰς δὲ
 τῆς ἀληθείας ἐλπίδας ἕως τῆς ἀκείσεως καὶ σωτηρίας
 τῆς ψυχῆς ὀρίσας, ἐπάγει τὰ περὶ τῆς τοῦ αὐγοειδοῦς
 καθαρότητος πτερωτικῆς, τρίτον τι φιλοσοφίας γένος
 ἐπισυνάπτων τοῖς προσηρημένους.

qui per se ad *malorum liberationem* prompti sunt
 et oculos suos ad id quod *ostenditur* contemplan-
 dum et excipiendum intendunt. Ergo non ipse in
 causa est, cur non omnibus ostendat, sed ii qui
 vicina bona neque vident neque audiunt ideoque
 voluntaria mala pati dicuntur. Culpa igitur ejus
 est qui eligit; Deus autem *malorum* culpa vacat,
 efficiens, quantum in ipso est, ut bona semper
omnibus praeleceant, non *ostendens* vero semper
omnibus, quoniam plurimorum oculi, quibus
 bona proposita contemplari possent, clausi sunt
 et deorsum flectuntur in deterioribus occupati.
 Hujusmodi propositorum versuum explicatio et
 cum veritate ipsa et cum praecedentium versuum
 sensu congruit. Si enim Deus habet potestatem
 homines, etiam invitos, ad veritatem trahendi, cur
 eis damna ultro accessita exprobramus? Cur vero
 litem non adducere, sed cedendo evitare suade-
 mus? aut cur casus adversos patienter ferre et
 remedia quaerere eos jubemus? via enim illa,
 quae per disciplinam ad virtutem ducit, ab illis
 prorsus intercluditur qui liberum arbitrium tol-
 lunt. Neque enim opus foret nos laborare et me-
 ditari et amare bona, si Dei proprium esset nos
 vitiorum immunes servare virtutibusque implere,

nihil ex nobis conferentes. Atqui sic *malorum*
 facinorum, quae vulgo patrant homines, culpa
 Deo attribuenta esset. Quodsi Deus *malorum*
 auctor non est, quemadmodum et dicitur et revera
 est, apparet istius a bonis deflectionis culpam in
 nobis esse, quod quum illa praesto sint atque in
 nobis secundum insitas notiones posita, neque
 videmus neque audimus. Caecitatis vero hujus ae
 surditatis causa est pernicioosa ista contentio,
 voluntaria noxa, quam non debemus provocando
 augere, sed cedendo vitare, et *malorum libera-*
tionem discere et reditum ad Deum reperire. Ita
 enim ex divina illuminatione et spectatione nostra
 cum ea concurrente fit *demonstratio*. Hujus vero
demonstrationis effectus sunt animi sanatio atque
 ærumnarum, quas hic toleramus, liberatio et
 divinorum bonorum sensus paternæque vivendi
 rationis consortium. His igitur omnibus de vir-
 tute et veritate praemissis ac virtutis praecipis in
 nocturno colloquio finitis, veritatis autem spe
 usque ad sanationem et salutem animi perducta,
 ea adjicit quae ad lucidi corporis castimoniam
 alas addentem pertinent, tertium quoddam phi-
 losophiae genus superioribus adjungens.

XXVI. 67—69.

Ἄλλ' εἴργου βρωτῶν, ὧν εἶπομεν, ἐν τε καθαρμοῖς.
ἐν τε λύσει ψυχῆς κρίνων, καὶ φράζει ἕκαστα,
ἠνίοχον γνώμην στήσας καθύπερθεν ἀρίστην.

Ἡ λογικὴ οὐσία συμφοῦς ἔχουσα σῶμα παρὰ τοῦ δημιουργοῦ εἰς τὸ εἶναι παρήλθεν, ὡς μήτε τὸ σῶμα εἶναι αὐτὴν, μήτε ἄνευ σώματος· ἀλλ' αὐτὴν μὲν ἀσώματον, ἀποπαταῦσθαι δὲ εἰς σῶμα τὸ δλον αὐτῆς εἶδος. Οἷον γὰρ ἐπὶ τῶν ἀστρων, τὸ μὲν ἄνω αὐτῶν ἀσώματος οὐσία, τὸ δὲ κάτω, σωματικὴ· καὶ ἔστιν ἥλιος τὸ δλον τὸ ἐξ ἀσώματου καὶ σώματος, οὐ ποτὲ διεστώτων, εἶτα συναλθόντων (οὕτω γὰρ ἂν καὶ διέστη πάλιν), ἀλλ' ἅμα συνδεδημιουργημένων, καὶ ἐν ταῖς συμπεφυκότων, ὡς τὸ μὲν ἠγούμενον εἶναι, τὸ δὲ ἐπόμενον. Οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἐφεξῆς λογικῶν γενῶν, τοῦ τε ἡρωϊκοῦ, καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου· καὶ ἔστιν ἕκαστος ἥρωας ψυχῆ λογικῆ μετὰ φωτεινοῦ σώματος· καὶ ὁ ἀνθρώπος ὁμοίως ψυχῆ λογικῆ μετὰ συμφοῦς ἀθανάτου σώματος. Καὶ τοῦτο τῶν Πυθαγορείων ἦν δόγμα, ὃ δὴ Πλάτων ὕστερον ἐξέφηεν, ἀπεικασάς ἑμψύτην δυνάμει ὑποπτεροῦ ζεύγους τε καὶ ἠνιόχου πᾶσαν θεῖαν τε καὶ ἀνθρωπίνην ψυχὴν. Δεῖ οὖν πρὸς μὲν τελείωσιν τῆς ψυχῆς ἀληθείας ἡμῖν καὶ ἀρετῆς·

πρὸς δὲ κάθαρσιν τοῦ αὐγοειδοῦς ἡμῶν σώματος, τῆς τῶν ὕλικῶν μολυσμῶν ἀποθέσεως, καὶ τῶν ἱερῶν καθαρμῶν παραλήψεως, καὶ τῆς ἐπεχειροῦσης ἡμῶν πρὸς τὴν ἐντεῦθεν ἀνάπτῃσιν θεοσυνδέτου ἀλλήτης. Περὶ ὧν οἱ προκειμένοι στίχοι διδάσκουσι, τὰ μὲν περὶ τὰ μολύσματα τῆς ὕλης περικόπτοντες διὰ τοῦ, εἴργου βρωτῶν ὧν εἶπομεν· τὴν δὲ ἱεράν κάθαρσιν καὶ τὴν θεοσύνδετον ἀλλήν ἐντιθέτες δι' ὧν ἠνιόχου οὕτως λέγοντες, ἐν τε καθαρμοῖς, ἐν τε λύσει ψυχῆς κρίνων· καὶ τὸ δλον εἶδος τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας δλόκληρον ἡμῖν ἀποδεδώκασιν δι' ὧν ἐπήγαγον, ἠνιόχον γνώμην στήσας καθύπερθεν ἀρίστην. Τοῦτο γὰρ καὶ τὴν δλην οὐσίαν τοῦ ἀνθρώπου παρέστησε, καὶ τὴν τάξιν τῶν ἐν αὐτῷ μερῶν διεστειλάτω, οἷον τὸ μὲν κριτικόν, ὡς ἠνιόχου· τὸ δὲ ἐπόμενον, ὡς ἠνιόχου ὄντων. Ταῦτα γὰρ ἔστιν ἐκ τῶν προκειμένων ἐπιδοθησῶν τὸν τῶν Πυθαγορείων συμβόλων μὴ ἀνήκοον, οἷον δεῖ σὺν τῇ ἀσκήσει τῆς ἀρετῆς, καὶ τῇ ἀναλήψει τῆς ἀληθείας, καὶ καθαρότητος ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι τῆς περὶ τὸ αὐγοειδὲς ἡμῶν σῶμα, ὃ καὶ ψυχῆς λεπτόν ὄχημα οἱ χρησμοὶ καλοῦσι. Διατείνει δὲ αὕτη ἡ κάθαρσις ἕως σιτίων καὶ ποτῶν, καὶ τῆς ὅλης διαίτης τοῦ θνητοῦ ἡμῶν σώματος, ἐν ᾧ τὸ αὐγοειδὲς ἔγκειται προσπλέον τῷ ἀψύχῳ σώματι·

XXVI. 67—69.

Abstine vero cibis iis quos diximus, cum in lustrationibus, tum in purgatione animi iudicium adhibens : et consideranda singula, ratione, optima rectrice, superiori in loco constituta.

Natura intelligens cui corpus adhæret ita a mundi procreatore producta est, ut illa neque corpus sit, nec sine corpore, sed ipsa quidem incorporea sit, in corpus autem tota ejus forma desinat. Ut enim in astris id, quod superius est, substantia est incorporea, quod autem inferius corporea; et sol totus ex incorporeo et corpore constat, non aliquando separatis, deinde conjunctis (ita enim rursus etiam disjungi possent), sed simul conditis atque eo ordine consociatis, ut alterum ducat, alterum sequatur : ita quoque res se habet in generibus ratione præditis, quæ ordine proxima sunt, heroico et humano; quilibet enim heros est animus rationalis lucido corpori conjunctus, atque homo similiter est animus rationalis cui corpus immortale adhæret. Atque hoc erat Pythagoreorum dogma, quod Plato sane postea evulgavit, divinum omnem et humanum animum consociatæ potentia alati currus atque aurigæ comparans. Nobis igitur ad animum perficiendum veritate et virtute opus est, ad lucidi autem corporis nostri purificationem depositis terrenæ materiæ inquinamen-

tis et assumtis sacris lustrationibus et vi divinitus addita, qua ad superiores regiones hinc celeri volatu petendas excitemur. De quibus propositis versus quædam tradunt, supervacanea materiæ inquinamenta circumcidentes his verbis : *abstine cibis iis quos diximus, sacram vero purificationem et vim divinitus adjectam dantes paulo obscuriore dicto, cum in lustrationibus, tum in purgatione animi iudicium adhibens*; totam autem humanæ naturæ formam plene perfectæque expressam nobis exhibuerunt iis quæ subjuncta sunt, *rationem, optimam rectricem, superiori in loco constituentem*. Hoc enim et totam hominis naturam ostendit et partium ejus ordinem distincte docuit; quippe judicandi facultatem esse rectricis instar sequentem vero partem velut regi. Hæc enim ex propositis versibus ei discere licet qui signorum Pythagoricorum non ignarus est, una cum virtutis exercitatione et veritatis studio castimoniam etiam lucidi corporis nostri curam esse habendam, quod et animi subtile vehiculum oracula vocant. Pertinet vero hæc purificatio ad cibum quoque et ad potum cæterumque victum mortalis nostri corporis, in quo lucidum illud inest quod vitam inanimo corpori inspirat atque ejus compagem continet. Nam vita quædam est corpus materiæ expers vitæque e materia constantis parens, per quam mortale nostrum animal perficitur, ex vita rationis experte et materiali corpore

ῥῆν, καὶ τὴν ἁρμονίαν αὐτοῦ συνέχον. Ζωὴ γὰρ τίς ἐστι τὸ αὔλον σῶμα, καὶ ζωῆς ἐνύλου γεννητικόν, δι' ἧς τὸ θνητὸν ἡμῶν ζῶον συμπληροῦται, ἐκ τῆς ἀλόγου ῥῆς καὶ τοῦ ὕλικου σώματος συγκείμενον, εἰδῶλον ὄν τοῦ ἀνθρώπου, ἃς ἐκ λογικῆς οὐσίας καὶ σώματος αὐτοῦ συνέστηκεν. Ἐπεὶ οὖν ἡμεῖς ὁ ἄνθρωπος, ἀνθρώπου δὲ ταῦτα προσήκει διὰ πάντων μὲν καὶ ἴσθαι καὶ τελειωθῆναι, τὴν δὲ ἐπιβάλλοντα τρόπον ἐφ' ἑκάστης φύσεως τηρῆσαι. Ἔστι γὰρ ἄλλη ἔλλου καὶ ἄθαρσις. Οἶον, ψυχῆς λογικῆς, κατὰ μὲν τὸ λογικόν, καὶ ἄθαρσις ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια· κατὰ δὲ τὸ δοξαστικόν, ἢ βουλευτικὴ ἀρετὴ. Θεωρεῖν γὰρ τὰ ἄνω πεφικότες, καὶ τάττειν τὰ κάτω, ἀληθείας μὲν πρὸς ἐκεῖνα, πολιτικῆς δὲ ἀρετῆς πρὸς ταῦτα δεησόμεθα, ὅπως ἂν τῶν μὲν αἰδίων θεωρητικοῖ γινόμεθα, τῶν δὲ ἐνδεχομένων πρακτικοί. Κατ' ἀμφοτέρω δὲ τοῖς ὁείοις ὅροις ἐμμένοντες τὸν τῆς ἀλογίας ἂν ἀποφύγομεν κλύδωνα. Ἀπὸ ταύτης γὰρ δεῖ καθεῖσθαι τὴν λογικὴν ἡμῶν οὐσίαν, ἐπειδὴ καὶ ταύτη προσῆλθεν ἐν τῇ εἰς γένεσιν νεύσει. Ἀλλὰ δὴ καὶ τῷ αὐγοειδῇ ἡμῶν σώματι προσέφυ σῶμα θνητόν· ὅμοιως καθαρῆσαι δεῖ καὶ τούτου, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸ συμπαθείας ἀπαλλαγῆναι. Λείπεται δὴ οὖν ἡ τοῦ ψυχικοῦ σώματος

καθαρσις, ἣν ποιῆσασθαι δεῖ τοῖς ἱεροῖς ἐπόμενον θεσμοῖς, καὶ ταῖς τῶν ἱερῶν τέχναις. Σωματικώτερα δὲ πως αὕτη ἡ καθαρσις· διὸ καὶ ὕλων ἐφάπτεται παντοδαπῶν, θεραπεύουσα παντοίως καὶ μεταπέιθουσα δραστηρίως τὸ ζωτικὸν τοῦτο σῶμα χωρισθῆναι τῆς ὕλης, καὶ ἀναπτῆναι πρὸς τὸν αἰθέριον τόπον, ὅπου τὴν κατὰταξιν ἔχειν αὐτῷ εὐδαιμονία ἦν πρώτη. Πάντα δὲ τὰ περὶ τοῦτο δρώμενα, ἂν θεοπροπῶς καὶ μὴ ἀγυρτικῶς γίνηται, συνεπόμενα τοῖς τῆς ἀρετῆς καὶ ἀληθείας κανόσιν εὐρίσκαται. Αἱ γὰρ τῆς λογικῆς ψυχῆς καθαρσις καὶ τοῦ αὐγοειδοῦς ὀχλήματος προμηθοῦνται, ὅπως ἂν αὐταῖς ὑπόπτερον καὶ τοῦτο γενόμενον μὴ ἐμποδῶν ἴσθηται πρὸς τὴν ἄνω πορείαν. Πταροφυῖα δὲ αὐτοῦ ἀρίστη, ἢ κατὰ μικρὸν μελέτη τῆς τῶν περιγεῖων ἀποστάσεως, καὶ ὁ πρὸς τὴν αὔλιαν ἐθισμός, καὶ ἡ ἀπόθεσις ὧν ἂν ἐπλήσθη μολυσμῶν ἐκ τῆς πρὸς τὸ ὕλικόν σῶμα συζεύξεως. Διὰ γὰρ τούτων ἀναβιώσκαται τρόπον τινά, καὶ συλλέγεται, καὶ θεῖου πληροῦται τόνου, καὶ τῇ νοεῖᾳ τελειότητι τῆς ψυχῆς συνάπτεται. Τί οὖν ἡ ἐνίων βρωμάτων ἀποχὴ πρὸς ταῦτα συμβάλλοιτο ἄν; τοῖς ἐθίζομένοις ἀπὸ πάντων χωρίζεσθαι τῶν θνητῶν, τὸ τιῶν ἐντεύθεν ἡδὴ παντελῶς ἀποσχέσθαι, καὶ μάλιστα τῶν γλυκυθυμούντων,

compositum, quæ ipsius hominis imago est e natura intelligenti et corpore materia vacuo conflati. Quum igitur nos simus homo, hominis autem hæc sint, in omnibus purificari et perfici debemus, modum vero unicuique naturæ convenientem servare. Est enim alia alius purificatio. Velut animi rationalis in parte rationis usum flagitante purificatio est litterarum veritas, in illa, quæ opinandi vi prædita est, virtus deliberativa. Quum enim ita comparata sit natura nostra, ut superiora contemplemur, regamus autem inferiora, veritate nobis ad illa, civili autem virtute ad hæc opus erit, ut et res æternas contemplari et eas quæ usu veniunt peragere possimus. In utrisque autem divinas regulas observando insanix æstum effugiamus. Ab hac enim natura nostra mentis compos liberanda est, quoniam et huic se adjunxit, quum in hunc mundum descendit. Atqui lucido etiam corpori nostro adhæret corpus mortale, sed tamen et ab hoc purum esse oportet atque a naturæ ejus convenientia et conjunctione liberum. Restat igitur corporis animalis purificatio, quæ secundum sacras leges et sacrorum artes fieri debet. Sed corporea magis hæc purificatio est; unde omnis generis materiam attingit varia vitali huic corpori remedia adhibens et efficaciter illud adducens, ut a materia separetur et in æthereum locum subvolet, ubi sedem habere prima felicitate fruendi contigit. Quæcunque autem circa

hoc aguntur, si ritu ad divinum honorem accommodato, non autem præstigatorum more fiant, virtutis ac veritatis regulis convenientia reperiuntur. Namque animi ratione præditi purificationes lucido etiam vehiculo prospiciunt, ut hoc quoque earum ope pennis instructum illius iter ad loca superiora susceptum ne impediat. Optime autem ejus pennæ renascentur, adhibita cura, ut a terrestribus rebus paulatim abscedat et semotis a materia assuescat et inquinamenta ex adjuncto materiali corpore forte contracta deponat. Etenim his reviviscit quodammodo et se colligit et divino vigore impletur atque intellectuali animi perfectioni conjungitur. Quid igitur ciborum quorundam abstinentia ad hæc conferat? His qui ab omnibus rebus mortalibus separari assuescunt plena quorundam ciborum, imprimis animo gratorum et mortale corpus in mundum detrudentium jam dehinc abstinentia profuerit ad purificationem. Quamobrem et in symbolicis præceptis nonnullorum abstinentia studiosis imperabatur, sensum quidem primarium habens latiore et magis generale, deinde vero etiam a particulari ista re arcens, cujuscunque mentionem facit; verbi gratia, *animantis vulvam ne comedas*. Quod quidem ita dictum ab una quadam re terrestri eaque minima nos avertit. Sin autem profundos Pythagoricæ mentis sensus introspicias, omnium rerum creatarum abstinentiam ex uno quodam exemplo

καὶ κατατεινόντων εἰς γένεσιν τὸ θνητὸν σῶμα, πρὸ ἁπλοῦς ἀν' ἑνοίτου εἰς ἀθάρασιν. Διὸ καὶ ἐν τοῖς συμβολικοῖς παραγγέλμασιν ἐπιτάττετο τινῶν ἀποχῆ, μελιζονα μὲν καὶ καθολικώτερον ἔχουσα τὸν προηγούμενον νοῦν, ἐπομένως δὲ καὶ τοῦ μερικῆς τούτου ἀπειργουσα, οὗ ἀν' τὴν μνήμην ἐκάστοτε ποιῆται· οἶον, μήτραν ζῶου μὴ ἐσθίειν. Τοῦτο δὲ οὕτως λεγόμενον ἐνός τινος ἀφίστησιν ἡμᾶς τῶν περὶ γῆν, καὶ τούτου σμικροτάτου. Ἐὰν δὲ εἰς τὸ πολύνουον τῆς Πυθαγορικῆς βαθύτητος ἀπίδης, τὴν ἄλλης τῆς γενέσεως ἀποχῆν δι' ἐνός τινος παραδείγματος διδαχθῆσιν· καὶ ὡς ἐν βρώμασι τοῦτο οὐ προσοισόμεθα, οὕτως ἐν τοῖς τοῦ αὐγοειδοῦς καθαρσίους τὸ ἀπὸ τούτου νοούμενον ἐπιτηδεύσομεν. Ὀμοίως δὲ καὶ τὸ καρδίαν μὴ ἐσθίειν, προηγούμεως μὲν εἰς τὴν τοῦ θυμικοῦ κατάστασιν μὴ εἶναι λέγει· κατ' ἐπακολουθησὶν δὲ, καὶ τὴν τούτου τοῦ μέρους ἀποχῆν εἰσηγεῖται. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ τὸ θνησιμαίων ἀπέχεσθαι δεῖν θεωρήσομεν τὸ μὲν ἄλλο τῆς θνητῆς φύσεως ἀπειργεῖν ἡμᾶς, ἥδη δὲ καὶ τῆς τῶν ἀθύτων καὶ ἀνείρων σαρκῶν μεταλήψεως. Δίκαιον γὰρ τῶν συμβολικῶν νοουθησέων καὶ τὸ προφανόμενον φυλάττειν, καὶ τὸ εἶσω νοούμενον. Ἐκ γὰρ τῆς συνεχοῦς τοῦ φαινομένου τηρήσεως ἢ τῶν μειζόνων μελετᾶται κατόρθωσις. Οὕτως οὖν καὶ νῦν ἀκουσόμεθα, ὡς διὰ βραχυτάτου τοῦ λόγου, μεγίστων ἔργων ἀρχὰς ἡμῖν ἐνδιδόντος τοῦ ἔπους. Εἰ ρ γ ο υ γὰρ φησι βρωμάτων, ὅ ταυτὸν ἐστὶ τῶν ἀπέχου φθαρτῶν σωμάτων. Ἐπεὶ δὲ οὐ πάντων νῦν ἀπέχε-

σθαι δυνατόν, ἐπάγει ὧν εἰπομεν. Καὶ ποῦ τούτων εἴρηται ὑποδείκνυσιν, ἐν τε καθαρμα ἐν τε λύσει ψυχῆς· ἐν' ἡ ἀποχῆ τῶν τῶν τῆς διαυγείας τοῦ σωματικοῦ ὄχληματος ἐμέλειαν ποιῆται πρέπουσαν τῆ καθαιρομ ἐν τῆ χῆ καὶ ἀπολυομένη τῶν ὑλικῶν κητοχῶν. Ἐπιτοιαυτῆ ἐπιτηδεύσει τὸν κριτικὸν ἐπέστησε λαμῶν, τὸν δυνάμενον τὴν τοῦ αὐγοειδοῦς θεραπεῖαν τῆς θαρότητι τῆς ψυχῆς σύμφωνον ἀποδοῦναι. Διὸ ἡνίοχον γνῶμην αὐτὸν προσηγόρευσε, ὡς ἐφεστὰ πεφυκότα τῆ τοῦ ὄχληματος εὐταξίᾳ. Γνῶμην μέδρι λογικῆς ψυχῆς δύναμις ἦν· ἡνίοχον δὲ, ὅτι ἐπιομένη καὶ ἐπιστατοῦσα τοῦ σώματος. Το δὲ δρατι δμμα ὑπὲρ τὸν ἡνίοχον τέτακται. Εἰ γὰρ καὶ μία ψυχῆ, ἀλλ' ὀμματι μὲν οἶον θεωρεῖ τὸ τῆς ἀληθείας πεδῆ τῆ δὲ ἀναλόγου πρὸς χεῖρα δυνάμει τὸ συμφορῆς σῶς κατέχει, καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἐπιστρέφει, ἐν' ἄλλῃ πρὸς θεῖον ἰδῆ, καὶ τὴν θεῖαν ὁμοίωσιν κτήσεται. Καὶ ὁ καθολοῦ τῆς ἀποχῆς τόπος τοιοῦτος, καὶ τοσούτων ἀφθῶν στοχαζόμενος· τὰ δὲ ἐπὶ μέρους ἐν τοῖς ἱερὰ ἀποφθέγμασιν ἐν ἀπορρήτῳ παρεδίδοτο· ὧν ἕκαστον καὶ μερικὴν ἀποχῆν εἰσηγεῖτο, οἶον, κυάμων μὲν σπέρμασι, θνησιδίων δὲ ἐν ζῶοις, καὶ τούτων κατ' ἐνός, ὡς ἐπὶ ἰχθύων τὸ ἐρυθρίνου ἀπέχεσθαι, καὶ ἰχθυοσάοις ἄλλου, καὶ ἐτέρου τινὸς ἐν πτηνῶσι, καὶ τελευταίον, μέρη τινὰ ζῶων ἀπηγόρευσε, οἶον· κεφαλῆ μὴ ἐσθίειν, μηδὲ καρδίαν· ὁμοῦ καὶ ἐν ἑκάστῳ τούτω τὴν τελειότητα τῆς καθάρσεως ἐναπετυπούτο ὁ λόγος.

disces; et quemadmodum hoc in cibis non comedemus, sic in lucidi corporis lustrationibus id quod ea re significatur observabimus. Similiter vero et illud, *cor ne comedas*, præcipue quidem nos, ne iracundia indulgeamus, admonet, deinde autem ut ab hoc etiam membro abstinenceamus præcipit. Pari autem ratione videbimus et illud, *a carnibus morticinis abstinendum*, nos omnino a mortali natura arcere, jam vero et a comedendis carnibus ad sacrificia minime aptis et profanis. In symbolicis enim præceptis et id observari oportet quod aperte dicitur et quod tecte significatur. Namque assidua ejus quod apparet observatione ad majora etiam rite peragenda præparamur. Sic igitur et nunc intelligemus carmen, ut quod verbis paucissimis maximorum operum principia nobis tradat. Dicit enim, *abstine cibis*, quod idem est ac si dicatur, a corporibus corruptioni obnoxiiis abstine. At quum ab omnibus nunc abstinere non possimus, subjungit, *quos diximus*. Atque ubi de his dictum sit ostendit, *cum in lustrationibus, tum in purgatione animi*, ut ciborum abstinence corporei vehiculi splendorem eâ curet diligentia, quæ animo purificato et materialibus impedimentis soluto conveniat.

Hujusmodi autem studio rationem *judicem* præfecit, quæ lucidi corporis curam animi puritati congruentem reddere possit. Quapropter et *rectricem mentem* eam appellavit, quippe quæ a natura comparata sit ad vehiculum rite gubernandum : *mentem* quidem, quia rationalis facultas est, *rectricem* autem, quod corpori moderetur et præsit. Cæterum oculus accuratæ prospectans *rectrici* superpositus est. Quamvis enim *animus* unus sit, oculo tamen velut contemplatur veritatis campum, ea vero facultate quæ manus instar est corpus consociatum cohibet atque ad se convertit, ut totus Deum intueatur divinamque similitudinem adipiscatur. Generalis igitur abstinence forma hujusmodi est tantaque bona petit : singulæ autem ejus partes in sacris sententiis secreto tradebantur; quarum etsi *suum* quæque et particularem abstinenceam suadebat, velut fabarum in seminibus, cadaverum in animalibus, atque in his secundum genera, velut in piscibus rebellionis abstinenceam atque in terrestribus alius et alius cujusdam in avibus, denique et partes aliquas animalium comedi vetabat, ut caput et cor : tamen in his etiam singulis purificationis perfectionem sermo expressit, hujus

μὲν τινὰς φυσικὰς ιδιότητας τοῦδε ἢ τοῦδε εἰς σωμα-
 ῖν ἀποχὴν κατατάξας, δι' ἑκάστου δὲ τῆς θνητῆς
 σπασθείας κάθαρσιν εἰσηγούμενος, καὶ ἐθίζων διὰ
 τῶν εἰς αὐτὸν ἐπιστραφῆναι τὸν ἄνθρωπον, καὶ τοῦ
 τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς τόπου ἐξαναδύνασθαι, πρὸς
 τὸ Ἡλύσιον πεδίον καὶ Αἰθέρα τὸν ἐλεύθερον μετοι-
 ασθεῖ. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τάξει τὴν ἐπίδοσιν τῆς ἀπο-
 κείρουσιν, διὰ τοῦτο καὶ μαχόμενα, ὡς ἂν οἰση-
 ῖται, εὐρίσκειται παρ' αὐτοῖς σύμβολα. Τῷ γὰρ
 κων ἀπέχεσθαι τὸ Καρδίας ἀπέχεσθαι ἐναντίον εἰ-
 ποῦ τις τὸ μὲν Καρδίας ἀπέχου, τοῖς ἀρχομένοις
 ρηγγέλλθαι λέγοι, τὸ δὲ Ζῶων, τοῖς ἤδη τελείοις.
 ριττὴ γὰρ ἡ κατὰ μέρος ἀποχὴ, οἷς τὸ δλον ζῶων ἀπη-
 μέυετο. Διὸ οὐ παρέργως προσέγειν δεῖ τῇ τάξει τῆς
 πλάσεως, ἣν ἐμραίνει τὰ ἐπη. Ἐίργου γάρ, φησί,
 ἰωμάτων εἶτα, ὡς ἐρωτῶντός τινος, ποῖων; ἀπε-
 ἰνκτο, ὧν εἶπομεν. Καὶ πάλιν, ὡς πρὸς δευτέραν
 ὕσιν ζητοῦσαν, ποῦ εἶπον περὶ τούτων οἱ Πυθαγό-
 ριοι, καὶ ἐν ποίαις μαθημάτων παραδόσεσιν ἀποχὰς
 ἰωμάτων συνέφηναν; ἐπήγαγεν, ἐν τε καθαρμοῖς ἐν-
 λύσει ψυχῆς ὡς τῶν μὲν καθαρμῶν προη-
 μένων, τῆς δὲ λύσεως ἐπακολουθούσης. Καθαροῖ
 δὲ λογικῆς ψυχῆς εἰσιν αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστῆ-
 ραι, καὶ ἀναγωγὸς λύσεως ἡ διαλεκτικὴ τῶν ὄντων ἐπο-

πτεία. Διὸ καὶ ἐνικῶς ἀπήγγελλται, ἐν τε λύσει
 ψυχῆς ὅτι εἰς μίαν ἐπιστήμην αὐτὴ τελεῖ, τῆς μαθη-
 ματικῆς πλῆθος ἐπιστημῶν περιεχούσης. Τοῖς οὖν
 ἐπὶ ψυχῆς εἰς κάθαρσιν καὶ ἀπόλυσιν οἰκείως
 παρελημμένους δεῖ τὰ ἀναλογούντα καὶ ἐπὶ τοῦ αὐ-
 γοειδοῦς ἐπιτάξαι. Οὐκοῦν τοῖς τε μαθηματικοῖς
 καθαρμοῖς τοὺς τελεστικούς συνεισίνειν, καὶ τῇ
 διαλεκτικῇ λύσει τὴν ἱερατικὴν ἀναγωγὴν συνέπα-
 σθαι ἀνάγκη. Ταῦτα γὰρ ἰδίως καθάρουσα καὶ
 τελειοῦντα τὸ πνευματικὸν ὄχημα τῆς λογικῆς ψυ-
 χῆς, τῆς μὲν ὕλικῆς ἀζώας αὐτὸ χωρίζει, πρὸς δὲ
 τὴν τῶν καθαρῶν πνευμάτων συνουσίαν ἐπιτηδεῖως
 εἶχει παρασκευάζει. Μὴ καθαρῶ γὰρ καθαρῶ ἐπά-
 πτεσθαι οὐκ ἔστι θέμις. Ὡσπερ οὖν τὴν ψυχὴν ἐπι-
 στήμη καὶ ἀρετῇ προσήκει κοσμεῖσθαι, ὅπως ἂν τοῖς
 ἀεὶ τοιούτοις συνεῖναι δύνηται οὕτω καὶ τὸ αὐγοειδὲς
 καθαρὸν καὶ εὐλὸν δεῖ παρασκευάσαι, ἵνα τῶν τῶν
 αἰθερίων σωματῶν ἀνάσχηται κοινωνίαν. Δι' ὁμοί-
 οτητα γὰρ πάντα φιλεῖ πρὸς ἄλληλα συνάπτεσθαι, τῇ
 δὲ ἀνομοιότητι καὶ τὰ ἐγγὺς ὄντα τοῖς τόποις χωρίζε-
 ται. Τοῦτο τῆς τελειοτάτης φιλοσοφίας τὸ μέτρον οἱ
 Πυθαγόρειοι παράδοσαν, πρὸς τὴν δλου τοῦ ἀνθρώπου
 τελειότητα οἰκείον καὶ σύμμετρον. Ὁ γὰρ ψυχῆς
 μόντης ἐπιμέλειαν ποιούμενος, τοῦ δὲ σώματος ἀμελῶν,

el illius propter proprietates quasdam naturales
 corpoream abstinentiam ordine constituens, sin-
 gulis autem mortalium affectionum purificatio-
 nem docens et omnibus hominem adducens, ut
 de se convertatur atque e loco generationis et
 orruptionis emergens ad campum Elysium libe-
 rumque ætherem commigret. At quum illi certo
 ordine abstinentiæ progressum facerent, non-
 ulla eorum symbola inter se, quemadmodum
 quis existimet, pugnancia etiam inveniuntur.
 iamque animalium abstinentia contraria est
 ordi abstinentiæ, nisi quis forte dicit *a corde
 ibstine* incipientibus injunctum fuisse, illud
 utem, *ab animalibus*, jam perfectis. Iis enim
 upervacanea erat partium abstinentia, quibus
 otum animal interdicebatur. Quare diligenter
 inimus attendendus est ad ordinem ascensus,
 quem carmen indicat. Dicit enim, *abstine a cibus*,
 leinde tanquam interrogante aliquo, *a quibus?*
 respondet *ab iis quos diximus*. Et rursus quasi
 iterum quæritur, ubi de his locuti sint Pythago-
 rei et in quibus disciplinis tradendis ciborum
 abstinentiam simul monstraverint, adjicit, *in
 lustrationibus atque in animi purgatione*, tanquam
 præcedentibus lustrationibus animi purgatione
 subjuncta. *Animi* vero ratione præditi *lustratio-
 nes* sunt artes mathematicæ, atque in sublime
 evehens purgatio dialectica rerum inspectio.
 Quamobrem etiam singulariter prolatum est,

atque in animi purgatione, quod ad unam disci-
 plinam hæc pertineat, quum mathematica multas
 artes complectatur. Illis ergo quæ ad animi *puri-
 ficationem et expiationem* apte adhibita sunt si-
 milia de lucido etiam corpore præcipi oportet.
 Necesse igitur est *lustrationibus* mathematicis
 mysticas adjungi et dialecticæ expiationis hiera-
 ticam animi elationem esse comitem. Hæc enim
 quæ proprie spiritale animi rationalis vehiculum
 purificant et perficiunt, a materiali morte id se-
 parant atque ad purorum spirituum societatem
 idoneum reddunt. Impuro enim purum attingere
 nefas est. Quemadmodum igitur animus scientia
 et virtute ornari debet, ut cum iis qui semper
 tales sunt versari queat: sic et lucidum corpus
 purum et materiæ expers reddi oportet, ut æthe-
 reorum corporum consortionem ferat. Solent
 enim similitudine cuncta inter se conjungi; dis-
 similitudine autem ea etiam, quæ locis propinqua
 sunt, separantur. Hunc perfectissimæ philoso-
 phiæ modum ad totius hominis perfectionem
 aptum et accommodatum tradiderunt Pythagorei.
 Ille enim, qui animi solius curam gerit, corpus
 autem negligit, non totum hominem purificat.
 Contra vero is qui neglecto animo corporis solum
 sibi agendam esse curam existimat, aut ejus
 cultum *animo* per se non *purificato* conducere
 opinatur, in eodem versatur errore. Qui autem
 perpetua utriusque cura habita apte progreditur,

οὐ τὸν ὄλον ἀνθρώπων καθάρσει. Πάλιν δ' αὖ δὲ τοῦ σώματος οἰόμενος δεῖν ἐπιμαλεῖσθαι χωρὶς τῆς ψυχῆς, ἢ τὰς τοῦ σώματος θεραπείας συντελέσειεν τι τῆ ψυχῆ μηδὲν δι' ἑαυτῆς καθαιρομένη, τὸ αὐτὸ διαμαρτάνει. Ὁ δὲ δι' ἀμφοτέρων οἰκείως προῖων ὄλος τελειοῦται, καὶ κατὰ τοῦτο συνάπτεται τῆ τῶν ἱερῶν τέχνῃ ἢ φιλοσοφία, ὡς περὶ τὴν τοῦ αὐγοειδοῦς καθάρσιν πραγματευομένη· ἢν εἰ χωρίσσειας τοῦ φιλοσόφου νοῦ οὐκ ἔτι τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχουσαν εὐρήσεις. Καὶ γὰρ τῶν συμπληρούντων τὴν ἡμετέραν τελείωσιν τὰ μὲν δὲ φιλόσοφος νοῦς προεξεῦρε, τὰ δὲ ἢ τελεστικὴ ἐνέργεια συνεισήγαγε, τῷ φιλοσόφῳ νοῦ ἐπομένη. Τελεστικὴν δὲ ἐνέργειαν λέγω τὴν τοῦ αὐγοειδοῦς καθαρτικὴν δύναμιν, ἵνα τῆς ὅλης φιλοσοφίας τὸ μὲν θεωρητικὸν προηγήται, ὡς νοῦς, τὸ δὲ πρακτικόν, ὡς δύναμις, ἔπηται. Τοῦ δὲ πρακτικοῦ δύο ὄωμεν εἶδη, πολιτικὸν καὶ τελεστικόν· τὸ μὲν διὰ τῶν ἀρετῶν τῆς ἀλογίας ἀποκαθαίρων ἡμᾶς, τὸ δὲ διὰ τῶν ἱερῶν μεθόδων τὰς ὀλικὰς φαντασίας ἀποτέμον. Δεῖγμα δὲ οὐ μικρὸν τῆς μὲν πολιτικῆς φιλοσοφίας οἱ ἐν κοινῷ κείμενοι νόμοι, τῆς δὲ τελεστικῆς τὰ τῶν πόλεων ἱερά. Καὶ ἔστι τὸ μὲν ἀνόρατον τῆς ὅλης φιλοσοφίας ὁ θεωρητικὸς νοῦς· μέσον δὲ, ὁ πολιτικὸς καὶ τρίτον, ὁ τελεστικὸς· τοῦ μὲν πρώτου πρὸς τὰ δύο τὴν ὀφθαλμοῦ ἀναλογίαν ἀποσώζοντος· τῶν δὲ μετ' αὐτὸ πρὸς ἐκείνο τὴν

χειρὸς καὶ ποδὸς ἄξιαν ἐχόντων· πρὸς ἄλλα δὲ πάντα συντεταγμένων, ὡς ἀτελεῖς εἶναι ὄτιον τούτων καὶ ἐγγὺς μάταιον, μὴ τῆς τῶν λοιπῶν συνεργείας τυγχανόν. Διὸ εἰς μίαν ἔνωσιν συναλλεῖν δεῖ τὴν τῆς ἀνθρώπου εὐρετικὴν ἐπιστήμην, καὶ τὴν ἀρετῆς προδικτικὴν δύναμιν, καὶ τὴν καθαρότητος ἀπεργαστικὴν, ἵνα σύμφωνον τῷ ἡγουμένῳ τῷ τὸ πολιτικὸν ἔργον ἀπαλλῆται, καὶ τούτοις ἀμφοτέροις δμολογούμενον τὸ ἱερὸν ἔργον ἀποφανηται. Τοῦτο τῆς Πυθαγορικῆς ἀγωγῆς τὸ πέρας, ὄλους δι' ὄλων ὑποπέρους γενέσθαι πρὸς τῶν θεῶν ἀγαθῶν μετάληψιν, ἵν' ἔσται δὲ τοῦ θανάτου καιρὸς ἐνστέ, καταλιπόντες ἐπὶ γῆς τὸ θνητὸν σῶμα, καὶ τὴν τούτου φύσιν ἀποδυσάμενοι, πρὸς τὴν οὐρανὴν πορείαν ὡσὶν εὐζῶνοι οἱ τῶν φιλοσοφίας ἀγόντων ἄλλοι· τότε γὰρ καὶ τὴν ἀρχαίαν αὐτοῖς ἀποδίδονται· σάσις, καὶ θεοποιεῖσθαι, ὅσον οἷον τε ἀνθρώπων θεοὺς γενέσθαι, μῆνύει δὲ λόγος διὰ τῶν ἐξῆς.

XXVII. 70—71.

Ἦν δ' ἀπολείψας σῶμα ἐς αἰθέρ' ἐλευθέρων εἰθερ, ἔσσει ἀθάνατος θεός, ἀμβροτος, οὐκ ἐπι θνητός.

Τοῦτο πέρας τῶν πόνων τὸ κάλλιστον. Τοῦτο, ἐς Πλάτων φησὶν, ὁ μέγας ἀγὼν καὶ ἑλπίς ἢ μεγάλ. Τοῦτο φιλοσοφίας δὲ τελειοτάτος καρπός, τοῦτο τῆς

totus perficitur, eaque ratione philosophia cum sacrorum arte copulatur, quippe quæ in lucidi corporis purificatione versetur; quam artem si a philosophica mente separaveris, non amplius eandem vim habere invenies. Ex iis enim quæ perfectionem nostram absolunt, alia quidem philosophica mens prius invenit, alia autem mystica industria simul induxit, quæ philosophicam mentem sequitur. Mysticam vero industriam voco lucidi corporis *purificandi* facultatem, ut totius philosophiæ pars contemplativa, tanquam mens, præeat, activa autem, tanquam facultas, sequatur. Cæterum activæ philosophiæ duas species ponamus, civilem et mysticam; quarum illa virtutum ope nos a rationis et iudicii inopia liberat, hæc autem sacris artibus visa materialia præcidit. Ac civilis quidem philosophiæ non exiguum specimen leges sunt in republica sanctæ, mysticæ vero civitatum sacra. Est etiam totius philosophiæ caput mens contemplativa, medium vero civilis, tertium denique velut membrum mystica; quorum primum cum duobus illis comparatum oculi vice fungitur, illa autem sequentia cum primo collata manus et pedis locum tenent: omnia vero ita inter se sunt conjuncta et ordinata, ut horum quidvis sit imperfectum ac propemodum inane, si reliquorum ope destituatur. Oportet igitur scientiam

veritatis inventricem et facultatem virtutis procreatricem eamque, quæ puritatis effectrix est, in unum coire, ut menti duci congruens reddatur civile opus et his ambobus consentaneum fiat opus sacrum. Hic Pythagoricæ disciplinæ finis est, ut philosophicorum certaminum athlete toti penitus alati fiant ad adipiscendam divinarum bonorum consortionem, ut quum mortis tempus advenerit, relicto in terra mortali corpore et exuta ejus natura ad ingrediendum cæleste iter rite accincti sint; tunc enim et in antiquum statum eos restitutum iri et deos fore, quoad homines dii fieri possunt, carmen in sequentibus declarat.

XXVII. 70—71.

Quodsi relicto corpore ad liberum ætherem commigraveris, eris immortalis deus, incorruptus, neque amplius [morti obnoxius.]

Hic est laborum finis pulcherrimus. Hoc, ut ait Plato, magnum illud certamen et spes magna. Hic philosophiæ fructus perfectissimus: huc hieraticæ et mysticæ artis opus maximum spectat, ut eos qui iter supra descriptum fecerunt conciliatos ad verorum bonorum possessionem reducat, atque ab ærumnis hisce, tanquam

πατικῆς καὶ τελεστικῆς τέχνης τὸ μέγιστον ἔργον, κειῶσαι μὲν καὶ ἀναγαγεῖν πρὸς τὰ ὄντως καλά, ποῦσαι δὲ τῶν τῆδε πόνων, ὡς ἐκ τινος καταγείου πηλαίου τῆς ἐνύλου ζωῆς, καὶ ἀναγαγεῖν πρὸς τὰς θερίους αὐγάς, καὶ ταῖς μακάρων ἐνιδρύσασθαι νήσους, ἵς διὰ τῶν προειρημένων δδεύσαντας. Τούτοις γὰρ ἰὸ τῆς ἀποθεώσεως ἀπόκειται γέρας· ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν γένος οὐ θέμις ἀφικνεῖσθαι ἄλλω, ἢ τῷ κτησαίνω ἀλήθειαν μὲν καὶ ἀρετὴν ἐν ψυχῇ, καθαρότητα ἐν τῷ πνευματικῷ αὐτῆς ὀχήματι. Οὕτω γὰρ ἡγεῖται τε καὶ δλόκληρος γενόμενος εἰς τὸ τῆς ἀρχαίας εως εἶδος ἀποκαθίσταται, διὰ τῆς πρὸς τὸν ὀρθὸν ἔργον ἐνώσεως ἀπολαβῶν ἑαυτὸν, καὶ πάντα τὸν θεῖον ἴσμον ἀναγνωρίσας, καὶ τὸν δημιουργὸν τοῦδὲ τοῦ κτῆτος, κατὰ τὸ δυνατόν ἀνθρώπων, ἔξευρών. Τούτῳ γενόμενος ὡς οἷόν τε μετὰ τὴν κάθαρσιν, ὁ ἀείψιν οἱ μὴ εἰς γένεσιν πίπτειν πεφυκότας, ταῖς μὲν κώσεσιν ἐνούται τῷ παντί, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀνάγεται ἐν θεόν· σῶμα δὲ συμφύς ἔχων, τόπου δεῖται εἰς κατέταξιν ἀστροειδῆ, οἷον θέσιν ζητῶν. Πρέπει δ' ἐν τῷ τοιούτῳ σώματι τόπος ὁ ὑπὸ σελήνῃν προσεχῶς, ὡς ὑπὲρ ἑλίων μὲν τῶν φαρτῶν σωματῶν, ὑποβεβηκῶς ἐ τῶν οὐρανίων, ὃν αἰθέρα ἐλεῦθερον οἱ Πυθαγόρειοι καλοῦσιν· αἰθέρα μὲν, ὡς αἴθλον καὶ ἀδίου ὡμα· ἐλεῦθερον δέ, ὡς ὕλικῶν παθημάτων καθα-

ρόν. Τί οὖν ὁ ἐκεῖσε ἐλθὼν ἔσται, ἢ τοῦτο, ὃ φησιν, ἔσσει αἰθάνατος θεός, ὡμοιωμένος τοῖς ἐν ἀρχῇ τῶν ἐπῶν λεχθεῖσιν ἀθανάτοις θεοῖς, οὐ φύσει ἀθάνατος θεός. Πῶς γὰρ τὸ ἀπὸ χρόνου τινὸς προκόψαν καὶ ἐπιδεδωκὸς εἰς ἀρετὴν καὶ ἀποθέωσιν τοῖς ἐξ αἰδίου τοιούτοις εἰς ταυτὸν ἂν ποτε κατασταίη; Δηλοῖ δὲ τοῦτο ἡ προσθήκη· τῷ γὰρ ἔσσει αἰθάνατος θεός ἐπήγαγεν, ἀμβροτος, οὐκ ἔτι θνητός· ἵνα κατὰ ἀφαίρεσιν τοῦ βροτοῦ καὶ τοῦ θνητοῦ ἡ θεοποίησις ἡμῶν νοῆται, ἅτε μὴ φύσει μὴδὲ κατ' οὐσίαν ἡμῖν ἐνυπάρχουσα, ἀλλ' ἐκ προκοπῆς καὶ κατ' ἐπίδοσιν ἐπιγενομένη. Ὡς ἄλλο γένος εἶναι τοῦτο θεῶν, ἀθανάτων μὲν τῇ ἀνόδῳ, θνητῶν δὲ τῇ καθόδῳ γιγνομένων, οἱ καὶ τῶν ἀγαθῶν ἡρώων ἐξ ἀνάγκης ὑποβεβήκασι, εἴπερ ἐκείνοι μὲν αἰετοῦσι τὸν θέν, οὗτοι δὲ καὶ εἰς ἄγνοιαν αὐτοῦ ποτε πίπτουσι. Οὐ γὰρ δὴ τὸ τρίτον γένος τελειωθὲν ἢ τοῦ μέσου γένοιο ἂν κρεῖττον, ἢ τῷ πρώτῳ ἴσον, ἀλλὰ μένον τρίτον μοιοῦται τῷ πρώτῳ γένει ὑποσταταγμένον τῷ μέσῳ. Ἡ γὰρ κατὰ σχῆσιν ἐν ἀνθρώποις δρωμένη πρὸς τοὺς οὐρανίους μοιότης ἤδη κρούσθαι τελειότερον καὶ προσφύστερον τοῖς ἡρωϊκοῖς καὶ μέσοις γένεσι. Καὶ οὕτω κοινὴ καὶ μία πάντων τῶν λογικῶν γενῶν τελειότης θεωρεῖται ἢ πρὸς τὸν δημιουργὸν θεὸν μοιότης. Αὕτη δὲ αἰετὴ μὲν καὶ ὡσαύτως ὑπάρχει τοῖς οὐρανίοις· αἰετὴ δὲ μόνον, οὐχ

x subterraneo quodam corporeæ vitæ specu liberatos ad ætheream lucem evehat atque in beatorum insulis collocet. His enim præmi loco tiam relatio inter divos proposita est, quandoquidem nemini in deorum ordinem venire fas est, nisi ei, qui in animo veritatem et virtutem, in spiritali autem ejus vehiculo puritatem adeptus sit. Ita enim sanus et integer factus in antiqui habitûs formam restituitur; quippe qui ad rectam se rationem applicans sese recollegerit et divinum universi ordinem recognoverit ipsumque hujus universi parentem, quantum homo potest, invenerit. Post purificationem vero id quoad potest factus, quod ii semper sunt quorum ea est natura ut in hunc mundum decidere non possint, intelligentiâ cum universo conjungitur, et ad Deum ipsum evehitur: adhærente autem corpore loco eget ad habitandum, talem desiderans, in quo stellæ instar collocetur. Conveniat vero hujusmodi corpori locus ille qui lunæ proxime subjacet, quippe qui corporibus corruptioni obnoxiiis superior sit, cælestibus autem inferior, quem Pythagorei liberum ætherem vocant, ætherem quidem, ut corpus materiæ expers atque æternum, liberum autem, ut a materiæ affectibus purum. Quid igitur is qui eo pervenerit aliud erit, quam quod dicit carmen, *eris immortalis deus*? illis similis factus qui carminis initio

immortales dii dicti sunt, non natura *immortalis deus*. Quo pacto enim quod a certo tempore profecit atque in virtute tantos fecit progressus, ut relationem inter divos consequeretur, eandem unquam sortiatur dignitatem, quæ in iis est qui ab omni æternitate tales fuerunt? Hoc autem id quod additur ostendit; verbis enim illis *eris immortalis deus* adjecit *incorruptus, neque amplius mortis obnoxius*, ut eo quod caducum et mortale est sublato divinitas nobis tributa intelligatur, quippe quæ nec natura nec substantia nobis insit, sed profectu et progressu nobis accesserit; ut aliud hoc sit deorum genus, immortalium quidem ascensu, mortalium vero descensu, qui etiam heroibus illustribus necessario inferiores sunt, siquidem illi Deum semper intelligunt, hi autem in ejus ignorationem aliquando incidunt. Nequaquam enim tertium genus ad perfectionis fastigium evectum aut medio præstantius aut primo æquale fuerit, sed tertium adhuc manens et medio generi subjectum primo assimilatur. Nam quæ in hominibus cernitur cum diis immortalibus ex habitu orta similitudo: ea perfectior et convenientior jam prius est heroicis et mediis generibus. Sic communis et una omnium generum ratione præditorum perfectio apparet eorum cum Deo rerum officio similitudo. Hæc semper atque eodem modo inest cælestibus, sem-

δυσάτως δὲ τοῖς μονίμοις αἰθερίοις οὔτε δὲ αἶι, οὔτε
 ὠσαύτως, τοῖς μεταπίπτουσι αἰθερίοις καὶ ἐπὶ γῆς
 πολιτεύεσθαι πεφυκόσι. Τὴν δὲ πρώτην καὶ ἀρίστην
 ὁμοίωσιν πρὸς θεὸν εἴ τις τῆς δευτέρας καὶ τρίτης
 ἀπεικασίας παράδειγμα ποιόιτο, ἢ τὴν δευτέραν τῆς
 τρίτης, λέγοι ἂν ὀρθῶς. Οὐ γὰρ μόνον σκοπὸς ὁμοιω-
 θῆναι τῷ δημιουργῷ θεῷ, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς κανόνα,
 τὴν ἀρίστην ἢ τὴν μέσσην ὁμοίωσιν. Εἰ δὲ ἀπολειπό-
 μενοι τούτων, τυγχάνομεν ὅσας δυνάμεθα τυχεῖν, αὐτὸ
 τοῦτο τὸ κατὰ φύσιν ἔχομεν, καὶ τὸ τέλειον τῆς ἀρετῆς
 ἐν τούτῳ καρπούμεθα, ἐν τῷ τὸ μέτρον τῆς οὐσίας
 ἡμῶν μήτε ἀγνοεῖν, μήτε δυσχεραίνειν. Ἀκροτάτη
 δὲ ἀρετὴ τοῖς τε τῆς δημιουργίας ὄροις ἐμμένειν, οἷς
 πάντα κατ' εἶδος διακέκριται, καὶ τοῖς τῆς προνοίας
 ἔπασθαι νόμοις, δι' οὓς τὰ πάντα, κατὰ τὴν οἰκίαν
 δύναμιν, πρὸς τὸ σύμμετρον ἀγαθὸν οἰκιοῦται.

Τοιαύτη τῶν Χρυσῶν Ἐπῶν ἡ ἐξήγησις ἡμῖν γέ-
 γονε, περιέχουσα ἐν αὐτῇ Πυθαγορείων δογμάτων
 μετρίαν σύνοψιν. Ἔδει γὰρ μήτε ἐν τῇ τῶν ἔπων
 βραχύτητι στήσαι τὸν λόγον, (οὕτω γὰρ ἂν πολλὰ
 διελάθεν ὅτι καλῶς νομοθέτηται,) μήτε εἰς μῆκος
 ἀποτεῖναι τῆς ὅλης φιλοσοφίας αὐτόν, (μᾶλλον γὰρ

τοῦτο ἢ κατὰ τὸν παρόντα λόγον,) ἀλλὰ τὸ μέτρον τῶν
 λόγων, ὅσον οἶόν τε, πρὸς τὸν τούτων ποιήσασθαι νοῦ.
 τοσοῦτον μόνον ἐν αὐτοῖς ἐξαπλώσαντας, ὅσον ἐκ τῶν
 καθόλου δογμάτων τῇ τῶν ἔπων ἐξηγήσει προσήμοι-
 τεν. Ἔστι γὰρ οὐδὲν ἄλλο τὰ ἔπη ταῦτα, ἢ τελειότα-
 τος χαρακτήρ φιλοσοφίας, καὶ τῶν κεραλαιωδεστέων
 αὐτῆς δογμάτων ἐπιτομή, καὶ ὑπὸ τῶν ἤδη τῆν θείων
 οἶμον ἀναβεθηκότων ὑπογραφεῖσα τοῖς μετ' αὐτοῦ
 παιδευτικῇ στοιχειώσεσι· ἃ δὴ καὶ τῷ ὄντι εἰποι τις ἐν
 τῆς ἀνθρωπίνης εὐγενείας εἶναι γνώρισμα κάλλιστον.
 καὶ οὐχ ἑνὸς τινος τῶν Πυθαγορείων ἀπομνημόνευμα,
 ὅλου δὲ τοῦ ἱεροῦ συλλόγου, καὶ ὡς ἂν αὐτοὶ εἶπεν,
 τοῦ ὁμαίου παντὸς ἀπόρρημα κοινόν. Διὸ καὶ νόμος
 ἦν ἔωθὲν τε ἀνισταμένους αὐτοὺς ἀκροᾶσθαι τούτων
 τῶν ἔπων, ὥσπερ τινῶν Πυθαγορικῶν θεσμῶν, ἐν-
 τινος ὑπαναγινώσκοντος, καὶ πρὸς ἐσπέραν εἰς ἕνα
 μέλλοντας τρέπεσθαι· ὅπως ἂν τῇ συνεχείᾳ τῆς μελέ-
 τῆς τῶν τοιούτων λόγων ζῶντα ἐν αὐτοῖς ἀπορήκωσι
 τὰ δόγματα. Ὁ δὲ καὶ ἡμᾶς ποιεῖν δίκαιον, πρὸς τὴν
 συναίσθησιν τῆς ἀπ' αὐτῶν ὠφελείας ὅφει γοῦν ποι-
 κήσασθαι.

per vero tantum, nec tamen eodem modo æthereis
 certo loco manentibus, at neque semper neque
 eodem modo æthereis mutationi obnoxiiis, quo-
 rum ea est natura, ut in terris versari possint.
 Si quis autem primam præstantissimamque cum
 Deo similitudinem secundæ et tertię assimilationis
 exemplar faciat, aut secundam tertię, recte sen-
 tiat. Neque enim id solum spectatur, ut mundi ædi-
 ficatori Deo similes fiamus, sed etiam ut ad op-
 timam vel mediam similitudinem, tanquam ad
 normam, dirigamur. Quodsi his destituti similitu-
 dinem, qualem possumus, assequamur, id ipsum
 quod naturæ convenit obtinemus et in hoc per-
 fectum virtutis fructum percipimus, quod naturæ
 nostræ modum nec ignoramus nec ægre ferimus.
 Summa autem virtus est et creationis finibus,
 quibus omnia per species distincta sunt, sese
 continere, et providentiæ legibus obtemperare,
 quibus omnia pro sua quæque facultate ad bonum
 ipsis accommodatum adducuntur.

Hujusmodi est *Aureorum Versuum* explicatio
 nostra, quæ Pythagoricorum dogmatum mi-
 dicum conspectum continet. Decebat enim nos
 neque ad carminis brevitatem expositionem
 nostram contrahere, (ita enim latuisset mul-

torum præceptorum pulchritudo, neque ser-
 monem ad universæ philosophiæ amplitudinem
 producere, (id enim majus quid fuisset quam
 instituti nostri ratio postulat,) sed disputa-
 tionis modum, quoad potuimus, ad versuum
 mentem accommodare, tantum in iis solum
 explanantes, quantum ex universis decretis ad
 eorum explicationem aptum esset. Nihil enim
 aliud sunt hi versus, quam perfectissima philo-
 sophiæ imago et primariorum ejus dogmatum
 epitome atque elementaria institutio posteriorum
 gratia scriptis mandata ab iis qui divinam jam
 viam ascenderant: quos quidem et pulcherrimum
 humanæ ingenuitatis ornamentum esse revera
 dicere possis, ac non unius Pythagorici dictum
 memorabile, sed totius sacri collegii, atque ut
 ipsi vocarent, δμῆϊον universi commune essatum.
 Unde etiam illis moris erat, et mane e lecto sur-
 gentes hos versus, tanquam leges quasdam
 Pythagoricas, recitante aliquo, audire, et ve-
 speri, quum somno se dare volebant; ut assidue
 ejusmodi sermonum meditatione viventia in
 animo efficerent dogmata. Quod sane et nos fa-
 cere æquum est, ut sensu utilitatis quæ ex iis ori-
 tur tandem aliquando afficiamur.

ΕΚ ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟΙΣ ΑΛΛΟΙΣ ΤΕ
ΟΜΟΙΩΜΑΤΩΝ.

PYTHAGOREORUM ALIORUMQUE PHILOSOPHORUM
SIMILITUDINES QUÆDAM.

ΔΗΜΟΦΙΛΟΥ
ΕΚ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ
ΟΜΟΙΑ Η ΒΙΟΥ ΘΕΡΑΠΕΙΑ.

1. Ἐοικεν ἡ κολακεία γραπτῇ παναπλῖα· διὸ τέρψιν μὲν ἔχει, γρείαν δὲ μηδεμίαν παρέχεται.
2. Ἡ παιδεία ὁμοία ἐστὶ χρυσῷ στεφάνῳ· καὶ γὰρ τιμὴν ἔχει καὶ τὸ λυσιτελέει.
3. Οἱ ἔλαφροὶ τῶν ἀνθρώπων καθάπερ τὰ κενὰ τῶν ἀγγείων εὐθάσταχοι τοῖς ὕδασι εἰσίν.
4. Ὁ βίος ὡσπερ ὄργανον ἀνέσει καὶ ἐπιτάσει ἀρμολόμενος ἡδίων γίνεται.
5. Ὁ λόγος ὡσπερ πλάστης ἀγαθὸς καλὸν τῇ ψυχῇ περιτίθεισι σχῆμα.
6. Ὁ τῶν σοφῶν νοῦς, ὡσπερ χρυσός, βάρος ἔχει μέγιστον.
7. Τῆς ἀλαζονείας, καθάπερ τῶν κεχρυσωμένων ὄπλων, οὐχ ὁμοία ἐστὶ τὰ ἐντὸς τοῖς ἐκτός.
8. Μύρω τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχει ὁ λόγος· κάμνοντα μὲν ἡμᾶς ὠφελεῖ, καλῶς δὲ πράσσοντα εὐφραίνει.
9. Φαύλου ἀνδρός, καθάπερ κυνὸς κακοῦ, μᾶλλον δεῖ τὴν σιγὴν ἢ τὴν φωνὴν εὐλαβεῖσθαι.
10. Οὔτε τῇ γαμητῇ πρέπον τὴν ἑταῖραν, οὔτε τῇ φιλίᾳ τὴν κολακείαν προτιμᾶσθαι.
11. Οἱ ἀδολέσχοι, ὡσπερ αἱ χελιδόνες, τῷ συνεχεῖ τῆς λαλιᾶς τὴν ἡδονὴν τῆς ὀμιλίας ἀποβάλλουσιν.
12. Τοὺς μὲν κακῶς ἀσεβήσαντα, τοὺς δὲ ἀνοήτους καὶ θρασεῖς γηράσαντα αἱ τῶν ἀμαρτημάτων συνδιώκουσιν ἐριννύες.
13. Τὸν πεπαιδευμένον, ὡσπερ ἐκ συμποσίου, ἐκ τοῦ βίου εὐσχημονοῦντα δεῖ ἀναλύειν.
14. Λιμὴν μὲν πλοῖω ὄρμος, βίω δὲ φιλία.
15. Πατρός ἐπιτίμησις ἡδὺ φάρμακον· πλεῖον γὰρ ἔχει τῷ ὠφελῶν τοῦ δάκνοντος.

ΔΗΜΟΦΙΛΙ
SIMILITUDINES SEU VITÆ CURATIO
EX PYTHAGOREIS.

1. Adulatio pictæ armorum similis est, ideoque oblectamentum quidem affert, sed usum nullum præbet.
2. Eruditio similis est coronæ aureæ, quippe quæ honorem simul cum pretio conjunctum habeat.
3. Homines vani et leves ut vasa inania facillime auribus prehensi ducuntur.
4. Vita musici instrumenti instar remissione et intentione temperata suavior redditur.
5. Ratio boni fictoris more egregiam figuram animo inducit.
6. Mens sapientum non secus atque aurum plurimum ponderis habet.
7. Jactantiæ pariter atque armorum auratorum interno externis haudquaquam respondent.
8. Eadem orationis vis atque unguenti; nam et male affectos nos juvat, et bene valentes oblectat.
9. Hominis improbi, æque ac mali canis, silentium magis quam vox cavenda.
10. Neque uxori amica, neque amicitiae adulatio præferenda est.
11. Homines garruli hirundinum instar continua loquacitate colloquio gratiam adimunt.
12. Homines malos in impietatem prolapsos, dementes vero et protervos ætate profectos peccatorum furis agitant.
13. Sapienti ex vita, velut ex convivio, honeste discedendum.
14. Navi quidem portus, vitæ autem amicitia refugium est.
15. Parentis objurgatio dulce remedium est: plus enim habet utilitatis quam mordacitatis.

16. Τὸν σπουδαῖον ἄνδρα, καθάπερ παλαιστὴν ἀγαθόν, δεῖ πρὸς τὴν ἀνταγωνιζομένην τύχην τὰ βάρη μεταφέρειν.
17. Ἡ αὐτάρχεια, καθάπερ ὀδὸς βραχεῖα καὶ ἐπιτερπής, χάριν μὲν ἔχει μεγάλην, κόπον δὲ μικρόν.
18. Οἱ μὲν τραχεῖς ἵπποι τοῖς χαλινοῖς, οἱ δ' ὄξεις θυμοὶ τοῖς λογισμοῖς μεταγόνται.
19. Τῷ γελοίῳ καθάπερ ἄλλ' πεφεισμένως δεῖ χρῆσθαι.
20. Καὶ ὑπόδημα καὶ βίος ἀρμότων ὁ ἀλυπτότερος.
21. Αἱ μὲν ποδήρεις ἐσθῆτες τὰ σώματα, αἱ δὲ ὑπέριμετροὶ οὐσίαι τὰς ψυχὰς ἐμποδίζουσιν.
22. Τοῖς μὲν σταδιοδρομοῦσιν ἐπὶ τῷ τέρακι τὸ βραβεῖον τῆς νίκης, τοῖς δὲ φιλοπότησιν ἐπὶ τοῦ γήρου τὸ πρωτεῖον τῆς φρονήσεως ἀπόκειται.
23. Δεῖ ὡσπερ Σειρήνας τὰς ἡδονὰς παρελθεῖν τὸν κατασπεύδοντα τὴν ἀρετὴν ἰδεῖν ὡς πατρίδα.
24. Ὡσπερ οἱ ἐν εὐδία πλείοντες καὶ τὰ πρὸς τὸν χειμῶνα ἔχουσιν ἔτοιμα· οὕτως οἱ ἐν εὐτυχίαις φρονούντες καὶ τὰ πρὸς τὴν ἀτυχίαν ἐτδιμάζουσι βοηθήματα.
25. Αἱ μὲν ἐσθῆτες γενόμεναι διάλαμπροι πάλιν ἐν τῇ γρήσει ἀναπέμπλονται ῥύπου· αἱ δὲ ψυχὰς ἀπαξ ἀποκαθαίρονται τὴν ἀμάθειαν διὰ παντὸς μένουσι λαμπραί.
26. Οἱ μὲν δραπεταὶ καὶ μὴ διώκονται φοβοῦνται· οἱ δὲ ἄφρονες, καὶ μὴ πῶ κακῶς πράσσωσι, ταράσσονται.
27. Ὁ τῶν φιλαργύρων πλοῦτος, ὡσπερ ὁ ἥλιος καταδύς εἰς τὴν γῆν, οὐδένα τῶν ζώντων εὐφραίνει.
28. Οἱ μὲν ἐκ τῆς γῆς καρποὶ κατ' ἐνιαυτόν, οἱ δὲ ἐκ τῆς φιλίας κατὰ πάντα καιρὸν φύονται.
29. Μουσικοῦ μὲν ἔργον τὸ πᾶν ὄργανον ἀρμόσασθαι, πεπειδευμένου δὲ ἀνδρός τὸ πάση ψυχῇ συμφωνῆσαι.
30. Οὐτ' ἀρρώστου πληγὴν, οὐτ' ἀνοήτου ἀπειλὴν δεῖ εὐλαβεῖσθαι.
31. Ὑπενδύεσθαι δεῖ τῷ μὲν θώρακι χιτῶνα, τῇ δὲ λύπῃ νοῦν.
32. Νοσοῦντος διαίτα καὶ ἄφρονος ψυχῆ δυσάρεστον.
33. Οἱ μὲν ἀμαθεῖς παῖδες τὰ γράμματα, οἱ δὲ ἀπαίδευτοὶ ἄνδρες τὰ πράγματα συγχέουσιν.
34. Ὁ ἐκ φιλοσοφίας νοῦς ἔοικεν ἡνιόχῳ· περίεστι γὰρ τῶν ἐν ἡμῖν ἐπιθυμιῶν, αἰεὶ μετὰ τὸν αὐτὰς εἰς τὸ καλόν.
35. Τὸ μὲν ἀψίνθιον ὁ καιρὸς τοῦ μελιτος γλυκύτερον, τὸν δ' ἔχθρον ἐντιμότερον τοῦ φίλου ἢ περίστασις ἐνίοτε ποιεῖ.
36. Καὶ κυβερνήτης ἀγαθὸς ἐνίοτε ναυαγεῖ, καὶ ἀνὴρ σπουδαῖος ἀτυχεῖ.
37. Αἱ μὲν βρονταὶ μάλιστα τοὺς παῖδας ἐκφοβοῦσιν, αἱ δὲ ἀπειλαὶ τοὺς ἄφρονας.
38. Ἀνδριάντα μὲν τὸ σχῆμα, ἄνδρα δὲ ἡ πράξις κοσμεῖ.

16. Virum bonum boni luctatoris exemplo adversam fortunam tota corporis mole obniti decet.
17. Frugalitas, brevis et jucundae vitae instar, multam gratiae, defatigationis parum habet.
18. Equi contumaces frenis, animi ad frangendum proi rationibus ducuntur.
19. Joco, ut sale, parce utendum.
20. Et calceus et fortunae modus aptus minus molestus est.
21. Vestes tales corpora, opes immensae animos impediunt.
22. Qui stadium decurrunt, his victoriae praemium in meta, hominibus autem laboriosis prudentiae palma in senectute posita est.
23. Voluptates ut Sirenes praeterendae sunt ei qui virtutem tanquam patriam visere cupit.
24. Ut secunda tempestate navigantes etiam adversae praesidia in promptu habent: ita in rebus secundis viri sapientes etiam adversae fortunae medicinam parant.
25. Vestes lotae et nitidae usu rursus sordibus impletur: animi autem semel ab ignorantia purgati perpetuo nitorem servant.
26. Fugitivi etiam nemine persequente timent; stulti vero, quamvis nullis malis premantur, perturbari solent.
27. Avarorum divitiae occidui solis instar terram subeuntis nemini vivorum voluptatem afferunt.
28. Ex terra quotannis, ex amicitia quovis temporis momento fructus proveniunt.
29. Musici est quodcumque instrumentum numeris contendere, viri autem sapientis ad cujusvis animum sese accommodare.
30. Neque aegroti verbera, neque stulti minae sunt pertimescendae.
31. Thoraci quidem tunica, dolori autem bonus animus subesse dehet.
32. Victus aegrotantis et stulti animus molestus est.
33. Pueri indocti litteras, viri imperiti res confundunt.
34. Animus sapientiae praecipis imbutus aurigae similis est; nam insitas nobis cupiditates coerces et ad honestatem componit.
35. Occasio quidem absinthium melle dulcius reddit, rerum autem status quandoque efficit, ut inimicus amicus potior sit.
36. Aliquando et bonus gubernator naufragium facit, et vir bonus malis premitur.
37. Tonitrua quidem pueros imprimis, minae autem stultos territant.
38. Statuam figura, virum actio ornat.

19. Ταυτόν ἐστιν ἐκ χρυσοῦ ποτηρίου φάρμακον θανάσιμον πιεῖν, καὶ παρὰ φίλου ἀγνώμονος συμβουλίαν λαμβάνειν.
20. Αἱ μὲν γελιδόνες εὐδίαν σημαίνουσι ἡμῖν, οἱ δὲ φιλοσοφίας λόγοι τὴν ἀλυπίαν.
21. Οὐχ οὕτως τοῖς ὄρφανοῖς παισίν, ὡς τοῖς ἀνόητος ἀνδράσι ἐπιτρόπων ἐστὶ χρεία.
22. Ἡ τύχη ἔοικε φαύλῳ ἀγωνοθέτῃ· πολλάκις γὰρ τὸν μὴδὲν πράξαντα στεφανοῖ.
23. Εἰς μὲν τὸ εὐπλοῦσαι κυβερνήτου καὶ πνεύματος χρεία· εἰς δὲ τὸ εὐδαιμονῆσαι λογισμοῦ καὶ τύχης.
24. Ὁ μὲν δειλὸς καθ' ἑαυτοῦ τὰ δπλα, ὁ δὲ ἀνόητος τὰ χρήματα ἔχει.
25. Τὸ αὐτὸ ἐστὶν ἐξ ἀσθενοῦς ἀγκυρίου σκάφος ὀρμίζειν, καὶ ἐκ φαύλης γνώμης ἐλπίζειν.
26. Ἐπισκοταῖ τῷ μὲν ἡλίῳ πολλάκις τὰ νέφη, τῷ δὲ λογισμῷ τὰ πάθη.
27. Οὔτε τὸν ἄρρωστον ἡ χρυσῇ ὠφελεῖ κλίνη, οὔτε τὸν ἀνόητον ἐπίσημος εὐτυχία.
28. Τὸ μὲν εὐκρατον ὕδωρ τὰς φλεγμονὰς ἐκλύει· ὁ δ' ἐπιεικὴς λόγος τὰς ὀργάς. (Scripti ἐκλύει; cod. ἐπιλύει).
29. Οὔτε ὁ αὐστηρὸς οἶνος εἰς πολυποσίαν εὐθετος, οὔτε ἀγροικὸς τρόπος εἰς ἑμιλίαν.
30. Πιθήκου ὄργην καὶ κόλακος ἀπειλὴν ἐν ἴσῳ θετέον.
31. Τοῦ βίου καθάπερ δράματος πρῶτον μέρος ἐστὶν ἡ νεότης· διὸ πάντες αὐτῇ προσέχουσιν.
32. Τὰς μὲν γραφὰς ἀσφαλεστέρας, τὰς δὲ πράξεις λαμπροτέρας ἔχειν δεῖ.
33. Ὁν τρόπον ἐπὶ τῶν φυτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν νέων ἡ πρώτη φυτὴ προδείκνυσιν τὸν μέλλοντα καρπὸν τῆς ἀρετῆς.
34. Ἐν μὲν τοῖς συμποσίοις ὁ μὴ παροιῶν ἡδύτερος· ἐν δὲ τοῖς ἀγαθοῖς ὁ μὴ παρανομῶν.
35. Τὸ αὐτὸ ἐστὶν ὄφιν ἐκτρέφειν καὶ τὸν πονηρὸν εὐεργετεῖν· παρ' οὐδετέρῳ γὰρ ἡ χάρις εὐνοίαν γεννᾷ.
36. Ἐν μὲν εὐδίᾳ σπάνιον τὸ ναυαγῆσαι· ἐν δὲ τῇ ἀδουλίᾳ τὸ μὴ ναυαγῆσαι.
37. Τοὺς μὲν κενοὺς ἀσκούς τὸ πνεῦμα διίστησι· τοὺς δ' ἀνόητους ἀνθρώπους τὸ οἶημα.
38. Γυμναζόμενον δεῖ φυλάσσεσθαι τὸν κόπον, εὖ πράσσοντα δὲ τὸν φθόνον.
39. Μέτρον ἀριστον, ἔφη τις τῶν σοφῶν· ᾧ πειθόμενοι καὶ ἡμεῖς ὁμοίως τὰς τοῦ βίου θεραπείας ἀναπαύσωμεν, φιλιτατε ἡμῖν καὶ ἱερώτατε Ἀσκληπιάδῃ.

Τέλος τῶν Δημοφίλου ὁμοίων.

39. Idem est ex aureo poculo lethale venenum bibere, et consilium a perfido amico datum accipere.

40. Hirundines lætum anni tempus, sermones autem de philosophia habiti animi tranquillitatem nobis prænuunt.

41. Non tam orbi parentibus pueri, quam viri stulti tutoribus indigent.

42. Fortuna malo pugne arbitro similis est, quippe quæ sæpe nullius præclari facinoris auctorem coronet.

43. Ad feliciter navigandum gubernatore et vento; ad beate vivendum ratione et fortuna opus est.

44. Ut timidus arma, ita stultus opes contra se ipsum habet.

45. Idem est navem infirma ancora et spem animo per-verso fulcire.

46. Solem sæpenumero nubes, rationem affectus obscurant.

47. Neque ægrotantem aureus lectus, nec stultum ampla fortuna juvat.

48. Temperata aquæ potio intestinorum ardores, lenis autem oratio iras diluit.

49. Neque vinum austerum largiori potationi, neque rustici mores conversationi apti sunt.

50. Ira simiæ et adulatoris minæ eodem loco habendæ.

51. Vitæ tanquam comœdiæ primus actus adolescentia est: ideo cuncti attento animo eam spectant.

52. Scripturam indelebilem, facinora tua præclara esse oportet.

53. Sicut in plantis, ita in pueris quoque prima indoles futurum virtutis fructum indicat.

54. In conviviis quidem suavior est homo minime violentus, in rebus secundis autem minime iniquus.

55. Idem est enutrire anguem et malum beneficiis afficere; apud neutrum enim gratia benevolentiam parit.

56. Raro secunda tempestate navis frangitur; raro autem temeritate servatur.

57. Utres inanes ventus, homines autem stultos arrogantia inflat.

58. In exercitiis lassitudo, in rerum successu invidia cavenda.

59. Modum rem omnium optimam sapientum aliquis nominavit: cujus consilio etiam nos, o amicissime piissimeque Asclepiades, vitæ curandæ præceptis finem imponemus.

Finis Demophili Similitudinum.

Has Pythagoreorum similitudines a Demophilo collectas e codice Vaticano edidit Lucas Holste-
nius. Sed multo plures quam in Vaticano libro comparent ejusdem generis sententias opere suo
Demophilum complexum fuisse suspicamus. Namque ex antiquo illo volumine petita videntur
similium rerum exempla quæ maximam partem Socrati vel aliis auctoribus ascripta insertis non-
nullis Vaticani Demophili effatis servarunt Jo. Stobæus in Florilegio atque Antonius et Maximus
in Eclogis. Ea igitur, omissis quæ trium illorum fontium communia sunt, hoc loco proponere mihi
visum est.

1. Τοῦ βίου καθάπερ ἀγάλματος πάντα τὰ μέρη καλὰ εἶναι δεῖ.
2. Ἄνδριάς μὲν ἐπὶ βάσεως, σπουδαῖος δὲ ἀνὴρ ἐπὶ καλῆς προαιρέσεως ἑστὼς ἀμετακίνητος ὀφείλει εἶναι.
3. Τὸν λιβανωτὸν τοῖς θεοῖς, τὸν δὲ ἔπαινον τοῖς ἀγαθοῖς ἀπονέμειν δεῖ.
4. Ἀπολογεῖσθαι μὲν γὰρ χρὴ ὑπὲρ τῶν ἀδίκως περὶ τὸ ἀδικεῖν αἰτίαν ἔχοντων, ἐπαινεῖν δὲ τοὺς ἐπ' ἀγαθῶν τιμὴν διαφέροντας.
5. Οὔτε ἵππος εὐγενὴς κρίνοιτ' ἂν πολυτελεῖ σκευὴν ἔχων, ἀλλ' ὁ τῆ φύσει λαμπρός, οὔτε ἀνὴρ σπουδαῖος ὁ πολύτιμον οὐσίαν κεκτημένος, ἀλλ' ὁ τὴν ψυχὴν γενναῖος.
6. Τοῦ σοφοῦ στόματος ἀνοιχθέντος, καθάπερ ἱεροῦ, τὰ τῆς ψυχῆς καλὰ βλέπεται ὡς ἀγάλματα.
7. Οὔτε ναῦν ἐξ ἑνὸς ἀγκυρίου, οὔτε βίον ἐκ μιᾶς ἐλπίδος ὀρμιστέον.
(Stob. Flor. I, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 86 addito lemme Σωκράτους.)
8. Οὔτε συμπόσιον χωρὶς δμιλίας, οὔτε πλοῦτος χωρὶς ἀρετῆς ἠδονὴν ἔχει.
(Stob. Flor. I, 30 sub Antisthenis nomine.)
9. Οὔτε ἐξ ἱεροῦ βοιμόν, οὔτε ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀραιρετέον τὸν ἔλεον.
(Stobæus Flor. I, 31 ubi Phocioni tribuitur.)
10. Ὅδον μὲν τὴν λειοτάτην ἐκλέγεσθαι, βίον δὲ τὸν ἀλυπότατον.
(Stobæus Flor. III, 42 Socrati ascriptum.)
11. Μόνῳ τῷ λόγῳ, καθάπερ ἐπιτρόπῳ σώφρονι, παρακαταθετέον τὸν βίον καὶ τὴν νεότητα.
12. Καὶ ὑποδήματα καὶ βίος ἀρμόζων ἀλυπότερος.
13. Ὡς περ εἰς κενὸν σκάφος [εἰς τὴν ψυχὴν] τὸ ἀπὸ τῆς φρονήσεως ἔρμα δεῖ προσεμβάλλειν.
(Inserui εἰς τὴν ψυχὴν.)
14. Ψυχῆς ἐστὶ λόγος ἑαυτὸν αὐξων.
15. Ἐν τῷ βίῳ καθάπερ ἐν δράματι χρὴ τὰ πρῶτα λέγειν οὐ τὸν πλουσιώτατον, ἀλλὰ τὸν φρονιμώτατον.
16. Καλὸν ἐπὶ μὲν τῆς ἐστίας φαίνεσθαι τὸ κύρ λαμπρόν· ἐπὶ δὲ τῆς εὐτυχίας τὸν νοῦν.
17. Δεῖ ὡς περ εὐνομουμένης τῆς πόλεως φυγαδεύειν στασιαστὴν ἀνθρωπον, οὕτως ἐκ τῆς σωθησομένης ψυχῆς τὸν πρὸς τὰ φαῦλα κεκλικότα νοῦν.
18. Οὔτε ἵππῳ χωρὶς χαλινῶ, οὔτε πλοῦτῳ χωρὶς λογιμοῦ δυνατὸν ἀσφαλῶς χρῆσασθαι.

1. Vitæ ut simulacri cujusdam partem unamquamque pulchram esse decet.

2. Quemadmodum statua basi, sic vir probus bono instituto innixus immotus esse debet.

3. Tus diis, laus vero bonis viris tribuenda est.

4. Defendendi sunt qui immerentes accusantur injuria-
rum : laude ornandi qui virtute aliqua cæteris præstant.

5. Neque equus generosus judicabitur qui sumtuosas phaleras gestat, sed qui natura eximius est : neque vir honestus qui opibus affluit, sed qui animo præclarus est.

6. Quum sapiens os suum tanquam templum aperuit, tibi animi bona velut simulacra conspiciuntur.

7. Neque navem unica ancora, neque vitam una spe fullam esse oportet.

8. Neque convivium colloquio carens, neque divitiæ virtutis expertes voluptatem cuiquam afferunt.

9. Neque e templo ara, neque ex humana natura misericordia tollenda est.

10. Via eligenda planissima, vita autem juctatissima.

11. Soli rationi, tanquam prudentissimæ tutelæ, ut vitam omnem, ita maxime juventutem credi par est.

12. Quemadmodum calceamenta pedibus apta : sic vita ratio nobis accommodata minus molestiarum affert.

13. Sicut vacuum navigium saburra stabilendum : ita animus prudentia firmandus est.

14. Inest animo ratio quæ suapte vi increscit.

15. Oportet in vita, tanquam in fabula quadam, primas dicendi partes agere non ditissimum, sed prudentissimum.

16. Decet in foco quidem ignem conspici splendidum, in felicitate autem animum.

17. Oportet quomodo ex civitate bonis legibus temperata seditiosum civem expellere, sic ex animo quem salvum esse voluerimus voluntatem ad mala propensam.

18. Neque equo sine freno, neque divitiis sine ratione tuto quis uti poterit.

- (Stobæus Flor. III, 43, 44, 72, 85, 86, 87, 90 adjuncto lemmate Σωκράτους.)
19. Κυβερνήτου μὲν ἔργον ἀγαθοῦ εἰς τὰς τῶν πνευματικῶν μεταβολὰς ἀρμόσασθαι, ἀνδρὸς δὲ σοφοῦ πρὸς τὰς τῆς τύχης.
20. Ἐν μὲν τῷ πλεῖν πείθεσθαι τῷ κυβερνήτῃ, ἐν δὲ τῷ ζῆν τῷ λογίζεσθαι δυναμένῳ βέλτιον.
(Stobæus Flor. III, 40 et 41 ἐκ τῶν Ἀριστωνύμου τομαρίων. Posterior sententia Socrati in quibusdam libris assignatur.)
21. Ὁ μὲν δειλὸς τῆς πατρίδος, ὃ δὲ φιλόδοξος τῆς πατρώας οὐσίας ἐστὶ προδότης.
22. Ἐν μὲν ταῖς μέθαις παραινῶσιν, ἐν δὲ ταῖς ἀτυχίαις παρανοοῦσιν οἱ ἀνόητοι.
23. Οὐθ' οἱ ἄμωσοι τοῖς ὀργάνοις οὐθ' οἱ ἀπαιδευτοὶ ταῖς ἀτυχίαις δύνανται συναρμόσασθαι.
24. Τῷ τῶν ἀπαιδευτῶν βίῳ, καθάπερ ὑποκριτῇ, πολλὰ τύφου μετεκδύματα περιέκειται.
25. Τοῖς ἄφροσιν, ὥσπερ τοῖς παιδίοις, μικρὰ πρόφρασις εἰς τὸ κλαίειν ἰκανή.
26. Οἱ μὲν ξένοι ἐν ταῖς ὁδοῖς, οἱ δὲ ἀπαιδευτοὶ ἐν τοῖς πράγμασι πλανῶνται.
27. Ταυτὸν ἐστὶν ἀβρωστοῦντι φορτίον ἀναθέσθαι, καὶ ἀπαιδευτοῖς εὐτυχίαν.
28. Οὔτε πλέοντας παρὰ τόπον δρμειν ἀσφαλές, οὔτε ζῶντας παρὰ νόμον βιοῦν ἀκίνδυνον.
29. Ὁ μὲν Πρωτεύς τῇ μορφῇ, ὃ δ' ἀπαιδευτὸς τῇ ψυχῇ παρ' ἑκάστον ἀλλοιοῦται.
30. Πολλοὺς ὥσπερ ἀσθενοῦντας, οὕτω καὶ εὐτυχοῦντας τὸ πλῆθος τῶν παρακειμένων λυπεῖ.
31. Οἱ μὲν ἀκρατεῖς ἐν ταῖς ἀβρωστίαις, οἱ δὲ ἄφρονες ἐν ταῖς ἀτυχίαις εἰσὶ δυσθεράπευτοι.
32. Οὔτε τὰ τοῦ Ἀχιλλέως ὄπλα τῷ Θερσίτῃ, οὔτε τὰ τῆς ψυχῆς ἀγαθὰ τῷ ἄφρονι ἀρμόττει.
(Stobæus Flor. IV, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 108, 119 sub Socratis nomine.)
33. Πολλοὶ ἀδικηθέντες ὑπὸ βητόρων τοὺς υἱοὺς βήτορας διδάσκουσιν, οὐδεὶς δὲ ἀδικηθεὶς ὑπὸ λύκου αὐτὸς λύκος γίνεται καὶ ἀντιδάκνει.
(Stobæus Flor. IV, 106 ἐκ τῶν Ἀριστωνύμου τομαρίων.)
34. Οἱ μὲν σφοδρῶς πυρέττοντες τὴν ὄρεξιν καὶ τὴν βίωμην, οἱ δ' ἐν τοῖς βασιλείοις παροικούντες τὸν νοῦν καὶ τὰ ἥθη περύκασι διαφθείρεσθαι, εἰ μὴ τὸ Γνωθὶ σαυτὸν συγχῶς αὐτοῖς ἐπιλέγουσιν.
(Antonius et Maximus Serm. περὶ τοῦ Γνωθὶ σαυτὸν.)
35. Οὔτε πῦρ ἱματίῳ περιστάλαι δυνατόν οὔτε αἰσχρὸν ἀμάρτημα γρόνῳ.
36. Τὸ μὲν πῦρ ὃ ἀνεμος, τὸν δὲ ἔρωτα ἡ συνήθεια ἐκκαίει.
(Stobæus Flor. VI, 31-32 Σωκράτους.)
37. Παρὰ τῷ τύφῳ, καθάπερ παρὰ τῷ κακῷ πλάστῃ, διστραμμένας τὰς τῶν πραγμάτων εἰκόνας ἰδεῖν ἐστίν.
38. Ἡ δεισιδαιμονία καθάπερ πατρὶ τῷ τύφῳ πείθεται.
(Stobæus Flor. XXII, 35-36 Σωκράτους.)
39. Ὁ τύφος ὥσπερ ποιμὴν οὗ θέλει τοὺς πολλοὺς ἄγει.
(Stobæus Flor. XXII, 41 Διογένης.)
40. Ὑποστάθμη ἐστὶν οἴνου μὲν τρύξ, φιλαργύρου δὲ ἀνελευθερία.

19. Boni gubernatoris est ventorum se mutationibus accommodare, viri autem sapientis, fortunæ.

20. In cursu maritimo gubernatori, in vita viro prudenti obedire decet.

21. Timidus patriæ, ambitiosus patrimonii proditor est.

22. Stulti per vinolentiam lascivunt, in rebus adversis autem insanunt.

23. Neque musicæ ignari instrumentis neque indocti adversæ fortunæ apti esse possunt.

24. Indoctorum vita, tanquam histrio, multa arrogantiae integumenta quæ paulatim exuenda sunt gestat.

25. Stultis sicut infantibus leviselma causa ad fundendas lacrimas sufficit.

26. Errant peregrini in viis, in rebus imperiti et rudes.

27. Idem est ægro onus imponere et indoctis bonam fortunam.

28. Neque navigantibus tutum est importuno loco appellere, neque viventibus præter legem vitam agere.

29. Proteus quidem formam, imperitus vero animum pro rerum singularum diversitate mutat et variat.

30. Multos ut ægros, ita etiam bealos adstantium multitudo molestia afficit.

31. Intemperantes in morbis, stulti in rebus adversis vix sanantur.

32. Neque Achilles arma Thersitæ, neque animi bona stulto accommodata sunt.

33. Multi ab oratoribus injuria affecti filios suos oratoriam docent: nemo vero qui a lupo injuriam accepit ipse lupus fit ut remordeat.

34. Qui valde febricitant, cibi appetentiam et robur amittunt; qui vero in principum aulis habitant, mentem et bonos mores corrumpere solent, nisi frequenter secum revolvunt hoc dictum: Nosce te ipsum.

35. Nec ignem vestimento tegere possumus neque flagitium tempore.

36. Ignem quidem ventus, amorem autem consuetudo accendit.

37. Apud jactantiam, tanquam apud malum fictorem, distortas rerum imagines videre licet.

38. Superstitio jactantiam tanquam parenti obtemperat.

39. Fastus, velut pastor, quoquo libet, vulgus hominum ducit.

40. Sedimentum est vini quidem sæx, avari autem illiberalitas.

41. Οὐτε παρὰ νεκροῦ δμιλίαν οὔτε παρὰ φιλαργύρου χάριν δεῖ ζητεῖν.
(Stobæus Flor. X, 55-56 Σωκράτους.)
42. Οἱ τὸ ἀπὸ τῶν αἰσχροῦν κέρδος εἰς καλὰς ἀναλίσκοντες λειτουργίας δμοιὸν τι ποιοῦσι τοῖς ἀπὸ ἱεροσυλείας εὐσεβοῦσιν.
(Antonius et Maximus Serm. περὶ πλεονεξίας p. 225.)
43. Οἱ φιλάργυροι, καθάπερ μαχαίρα, τῷ βίῳ χρωῶνται, πάντα ποιῶντες κατὰ τὴν λαβὴν.
(Stobæus Flor. X, 59 Διογένης.)
44. Ἡ τῶν κολάκων εὐνοία καθάπερ ἐκ τροπῆς φεύγει τὰς ἀτυχίας.
45. Θηρεύουσι τοῖς μὲν κυσὶν τοὺς λαγωούς· οἱ κυνηγοί, τοῖς δὲ ἐπαίνους τοὺς ἀνόητους· οἱ κολακας.
46. Οἱ μὲν λύκοι τοῖς κυσίν, οἱ δὲ κολακας τοῖς φίλοις ὄντες δμοιοὶ ἀνομοίων ἐπιθυμοῦσιν.
(Stobæus Flor. XIV, 21, 22, 23 Σωκράτους.)
47. Ἐπὶ τῆς κολακείας ὡσπερ ἐπὶ μνήματος αὐτὸ μόνον τὸ ὄνομα τῆς φιλίας ἐπιγράφεται.
(Stobæus Flor. XIV, 14. Διογένης.)
48. Τὰ μὲν ξύλα τὸ πῦρ αὐξοῦντα ὑπ' αὐτοῦ καταναλίσκεται, ὁ δὲ πλοῦτος ἐκτρέφων τοὺς κολακας ὑπ' αὐτῶν τούτων διαφθείρεται.
(Stobæus Flor. XIV, 9 ἐκ τῶν Ἀριστωνύμου τομαρίων.)
49. Τῆς παρῆρησίας ὡσπερ ὄρας ἐν καιρῷ ἢ χάρις ἡδίων.
50. Οὔτε μάχαιραν ἀμβλείαν, οὔτε παρῆρησίαν ἀπρακτον ἔχειν δεῖ.
51. Ἔστιν ὡσπερ τρίβωνα βυκαρὸν ἀμπεχόμενον εὐε-
- κτεῖν, οὕτως καὶ βίον ἔχοντα πενιχρὸν παρῆρησίαι ζεσθαι.
52. Οὔτε ἐκ τοῦ κόσμου τὸν ἥλιον οὔτε ἐκ τῆς παιδείας ἀρτέον τὴν παρῆρησίαν.
(Stobæus Flor. XIII, 46, 47, 48, 49 Σωκράτους.)
53. Ὡσπερ τὸ μέλι τὰ ἠλωμένα δάκνει, τοῖς δὲ κατὰ φύσιν ἡδύ ἐστίν, οὕτω καὶ οἱ ἐκ φιλοσοφίας λόγοι.
(Stobæus Flor. XIII, 23 ἐκ τῶν Ἀριστωνύμου τομαρίων.)
54. Ὁ τῶν φιλαργύρων βίος ὅμοιος νεκροῦ δειπνωῦ· πάντα γὰρ ἔχων τὸν εὐφραϊνόμενον οὐκ ἔχει.
(Stobæus Flor. XVI, 27 Σωκράτους.)
55. Οὕτως ἐνίοις αὐτοῖς δοκοῦσι φιλοσοφεῖν ὡς καὶ νίφειν οἱ μεθύοντες.
(Stobæus Flor. XXIII, 7 ἐκ τῶν Ἀριστωνύμου τομαρίων.)
56. Ἡ μὲν ἐσθὴς τὴν ἀρβυθμίαν, ἡ δὲ εὐνοία τὴν ἀμαρτίαν περιστέλλει.
(Stobæus Flor. XXXVII, 27 Σωκράτους.)
57. Σωκράτης τὸν φθόνον εἶπεν ἔλλκος εἶναι τῆς ψυχῆς.
58. Τὸ τῆς δόξης κάλλος ὡσπερ ὑπὸ νόσου τοῦ φθόνου ταχὺ μαραινεται.
(Stobæus Flor. XXXVIII, 48, 34 Σωκράτους.)
59. Τοῖς μὲν διὰ τοῦ ἡλίου πορευομένοις ἐπεταὶ κατὰ ἀνάγκην σκιά, τοῖς δὲ διὰ τῆς δόξης βαδίζουσι ἀκολουθεῖ φθόνος.
(Stobæus Flor. XXXVIII, 35 Σωκράτους.)
60. Ὁ φθόνος ὡσπερ φαῦλος δημαγωγὸς ταῖς καλὰς ἀντιπολιτεύεται πράξεις.

41. Neque a mortuo colloquium neque ab avaro beneficium petendum est.

42. Qui lucrum turpiter factum ad honesta in rebus publicis ministeria conferunt, simile quid faciunt illis qui sacrilegia ad pietatem et religionem convertunt.

43. Avari vita sua tanquam gladio utuntur oblata laudandi ansa nihil non facientes.

44. Adulatorum benevolentia quasi tergis versis improperam fortunam fugit.

45. Lepores quidem canibus venatores capiunt; assentatores autem stolidos laudibus pellicunt.

46. Lupi quum sint canibus similes, assentatores amicis, dissimilia tamen studia sequuntur.

47. In assentatione velut sepulcro solum amicitiae nomen inscriptum est.

48. Ligna dum augent ignem ab ipso hauriuntur, opes autem dum alunt adultores ab ipsis consumuntur.

49. Liberæ orationi ut tempori occasio majorem gratiam conciliat.

50. Neque gladium obtusum, neque loquendi libertatem inefficacem nobis esse decet.

51. Sicut pallium sordidum gestanti bono corporis habitu esse, ita pauperi etiam libere et ingenue loqui licet.

52. Neque e mundo sol neque e liberali eruditione liberior sermo tollendus est.

53. Ut mel exulcerata mordet, naturæ convenientibus suave est: ita etiam sermones philosophici.

54. Avarorum vita similis est funebri epulo: omnia enim quum habeat, lætum hominem non habet.

55. Nonnulli non secus sibi videntur philosophari atque ebrii ease sobrii.

56. Vestis quidem corporis vitiositatem, benevolentia vero peccatum oblegit.

57. Socrates invidiam animi ulcus esse dixit.

58. Gloriæ pulchritudo invidia tanquam morbo cito marcescit.

59. In sole ambulantes necessario comitatur umbra, gloriæ vero vestigiis ingredientibus comitem habent invidiam.

60. Invidia tanquam malus concionator honestis actionibus obsistit.

- (Stobæus Flor. XXXVIII, 36 ἐκ τῶν Ἀριστωνύμου τομαρίων.)
51. Ὁ λόγος ὡσπερ πλάστης ἀγαθὸς καλὸν τῇ ψυχῇ περιτίθει σῆμα.
52. Ἐν μὲν πολέμῳ πρὸς ἀσφαλείαν σίδηρος χρυσῷ κρείττων, ἐν δὲ τῷ ζῆν ὁ λόγος τοῦ πλούτου.
(Stobæus Flor. LXXXI, 13, 12 Σωκράτους.)
53. Οὔτε σῖτον ἀριστον τὸν ἐκ τοῦ καλλίστου πεδίου κρίνομεν, ἀλλὰ τὸν εὐθετον πρὸς τὴν τροφήν, οὔτε ἀνδρα σκουδαῖον ἢ φίλον εὖνον τὸν ἐξ ἐπιφανοῦς ὄντα γένους, ἀλλὰ τὸν ὑπάρχοντα τῷ τρόπῳ κρείττονα.
(Stobæus Flor. LXXXVI, 23 Σωκράτους.)
54. Ὁ μὲν ὄνος συμμεταβάλλει τοῖς ἀγχείοις, ὁ δὲ πλούτος τοῖς τῶν κεκτημένων τρόποις.
55. Ἰσθῶς μὲν ὁ ἐκ τῶν γυμνασίων εὐσηχημένεστερος, πλούτος δ' ὁ ἐκ τῶν ἰδίων πόνων.
56. Τὸν πλούτον ὡσπερ φίλον ἐκτενῆ καὶ ἀπροφάσιστον εἰς τὰς καλὰς δεῖ παραλαμβάνειν πράξεις.
(Stobæus Flor. XCIV, 12, 33, 34 Σωκράτους.)
57. Ὅτι πλοῦ ἔοικε τῷ παρὰ γῆν ὁ τῶν πενήτων βίος, ὁ δὲ τῶν πλουσίων τῷ διὰ πελάγους· τοῖς μὲν γὰρ βράδιόν ἐστι καὶ πείσμα βαλεῖν καὶ προσσχεῖν καὶ νεωκῆσαι, τοῖς δ' οὐ.
(Stobæus Flor. XCVII, 29 ἐκ τῶν Ἀριστωνύμου τομαρίων.)
58. Ταυτὸν ἐστὶν ἐπ' αὐτυχίᾳ μέγα φρονεῖν καὶ ἐπὶ ὀλισθηρᾷ ὁδοῦ σταδιοδρομεῖν.
(Stobæus Flor. CV, 58 Σωκράτους.)
59. Ἐοικεν ὁ βίος θεάτρῳ· διὸ πολλάκις χειρίστοι τὸν κάλλιστον ἐν αὐτῷ κατέχουσι τόπον.
(Stobæus Flor. CVI, 14 ἐκ τῶν Ἀριστωνύμου τομαρίων.)
70. Ταυτὸν ἐστὶν ἐν γυμνικῷ ἀγῶνι ἠττηθέντα ἕβρεως δίκην τῷ ἀνταγωνιστῇ λαχεῖν, καὶ ἐν τῷ ζῆν νικώμενον ὑπὸ τῆς τύχης ἐγκαλεῖν αὐτῇ, ἀγνοῦντα ἐφ' οἷς δικαίως εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ ζῆν συγκαταβεβήκαμεν.
(Stobæus Flor. CIX, 9 Σωκράτους.)
71. Τοῖς μὲν νοσοῦσιν ἰατροῦς, τοῖς δ' ἀτυχοῦσι φίλους δεῖ παραινεῖν.
(Stobæus Flor. CXIII, 16 Σωκράτους.)
72. Αἱ πονηραὶ ἐλπιδες ὡσπερ οἱ κακοὶ ὀδηγοὶ ἐπὶ τὰ ἁμαρτήματα ἄγουσιν.
(Stobæus Flor. CXI, 21 ἐκ τῶν Ἀριστωνύμου τομαρίων.)
73. Οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς οὔτε ἐλπὶς ἀγαθῆ χωρὶς πόνου γεννᾷ τι χρήσιμον.
(Stobæus Flor. CXI, 26 Σωκράτους.)
74. Ἐν τῷ βίῳ καθάπερ ἐν θεάτρῳ ἄχρι τούτου δεῖ παραμένειν, ἄχρι οὗ τὴν τῶν ἔργων (ἐκν ἐπιτερπῆ) εἶναι συμβαίνει.
(Stobæus Flor. CXXI, 39 Σωκράτους.)
75. Πειτσία τινὶ ἔοικεν ὁ βίος, καὶ δεῖ ὡσπερ ψῆφόν τινα τίθεσθαι τὸ συμβαῖνον· οὐ γὰρ ἐστὶν ἀνωθεν βαλεῖν οὐδὲ ἀναθίσθαι τὴν ψῆφον.
(Stobæus Flor. CXXIV, 41 Σωκράτους.)
76. Ὁ πλουσίῳ γοργῶν οὐδὲν διαφέρει τοῦ εἰς θάλασσαν ὕδωρ ἐκχέοντος.
77. Οὐδὲν ἐν τῷ βίῳ τάχιστα γηράσκει ὡς χάρις.

61. Sermo boni fictoris instar egregiam animo speciem induit.

62. Ad sui defensionem in bello ferrum auro, in vita aulem oratio divitiis praevalet.

63. Neque frumentum optimum judicamus, quod in pulcherrimo agro natum est, sed quod commode nutrit, neque virum bonum aut amicum benevolum, qui genere claro natus sit, sed qui moribus egregiis alios superet.

64. Vinum immutatur cum vasis; divitiarum vero pro possidentium moribus variant.

65. Sudor quidem exercitiis elicitus decentior est, divitiarum autem propriis laboribus partae.

66. Divitias velut amicum diligentem et promptum ad honestas actiones assumere oportet.

67. Pauperum vita similis est navigationi juxta litus, divitum autem ei quae profundo in mari fit: illis enim facile est funem ejicere, appellere et navem subducere, divitibus non item.

68. Idem est in secunda fortuna magnos spiritus gerere, et in lubrica via cursu certare.

69. Similis est vita theatro: quocirca saepe pessimi

quique honoratissimum inter homines locum obtinent.

70. Idem est in gymnico certamine victum contumeliam actionem adversario intendere, et in vita victum a fortuna eam accusare, nescientem, quo jure quibusque legibus in vitae certamen cum ipsa descenderimus.

71. Aegrotis medicos, infortunatis amicos consilia dare oportet.

72. Mala spes, sicut mali vias duces, ad peccata ducunt.

73. Neque mulier sine viro, neque bona spes sine labore quidquam utile pariet.

74. In vita, tanquam in theatro, tamdiu permanendum est, quamdiu rerum et operum jucundum erit spectaculum.

75. Vita ad calculorum lusum similitudinem accedit, ideoque eventum calculi promoti instar esse debet: non enim denno ponere, neque reducere calculum licet.

76. Qui diviti aliquid largitur, nihil ab eo differt qui aquam in mare profundit.

77. Nihil in vita celerius quam beneficium senescit.

- (Antonius et Maximus Eclog. LVI p. 275
Σωκράτους.)
78. Κρείσσόν ἐστι τῷ ποδὶ ὀλισθαίνειν ἢ τῇ γλώσσῃ.
(Antonius et Maximus Eclog. XCVI Σωκράτους.)
79. Σωκράτης τοὺς μὲν πλεονέκτας εἰκάζει ταῖς δρυσίν, ὧν ἡ μὲν καταπίνει θ, τι ἂν προστύχῃ, καὶ ἔστιν ὅτε πνίγεται· αἱ δ' ἄλλαι περιακολουθοῦσιν ἀφελεῖν αὐτὸ σπεύδουσαι, ἵνα παρὰ μέρος πνιγῶσιν.
(Antonius et Maximus Eclog. LIV p. 225.)
80. Τὰ τῶν καλῶν φιλήματα φυλάττεσθαι δεῖ, ὡς τὰ τῶν ἰσθλῶν δῆγματα.
(Antonius et Maximus Eclog. CIX p. 565.)
81. Οἱ ἀδελφοὺς παριέντες καὶ ἄλλους φίλους ζητοῦντες παραπλήσιοι εἰσι τοῖς τῆν ἑαυτῶν γῆν ἰῶσι, τῆν δὲ ἄλλοτριαν γεωργοῦσιν.
(Antonius et Maximus Eclog. CXXXV p. 716.)
82. Τὸ φιλεῖν ἀκαίρως ἴσον ἐστὶ τῷ μισεῖν.
(Antonius et Maximus Eclog. CXXXVII p. 723.)
83. Τὰ τῶν πλουσιῶν καὶ ἀσώτων χρήματα ταῖς ἐπὶ τῶν κρημνῶν συκέαις εἰκάζειν (ὁ Σωκράτης), ἀφ' ὧν ἄνθρωπον μὲν μὴ λαμβάνειν, κόρακας δὲ καὶ ἱκτίνους, ὥσπερ παρὰ τούτων ἑταίρας καὶ κόλακας.
(Antonius et Maximus Eclog. CXL p. 757.)
84. Ἡδὺ ἐστίν, ὥσπερ φίλῳ σπουδαίῳ, οὕτω καὶ λόγῳ καλῷ συγγηράσκειν.
- (Antonius et Maximus Eclog. CXLIX p. 855.)
85. Σωκράτης ἰδὼν πλούσιον ἀπαίδευτον ἔφη· Ἰδὼν καὶ τὸ χρυσοῦν ἀνδράποδον.
(Antonius et Maximus Eclog. CCX.)
86. Ψυχῇ ζῶντας ἡμᾶς τῇ ταύτης ἀρετῇ ῥητέον εἰ ζῆν, ὡς ὀφθαλμοῖς ὀρῶντας τῇ τούτων ἀρετῇ καλῶς ὀρᾶν.
87. Οὔτε χρυσοῦ νομιστέον ἰόν, οὔτε ἀρετῆς ἀίσχης ἀπεισθαί.
88. Καθάπερ εἰς ἀσυλον τέμνος τὴν ἀρετὴν ἐμαρτέον, ὅπως πρὸς μηδεμίαν ἀγενεῖ ψυχῆς ὕβρις ὦμεν ἔκδοτοι.
- (Jamblichus Adhort. ad Philos. c. II p. 14 ed. Kiessl. cf. Stobæus Flor. I, 58-59.)
89. Ἀρετῇ μὲν θρασυτέον ὡς σώφρονι γαμετῇ, τύχῃ δ' ὡς ἀσάτῳ πιστευτέον ἑταίρῳ.
90. Κρεῖττον μετὰ πενίας ἀρετὴν ὑποληπτέον ἢ πλοῦτιν μετὰ κακίας, ὀλιγοσιτίαν μετὰ ὑγιείας ἢ πολυτριτίαν μετὰ νόσου.
91. Βλαβερὰ μάλιστα τροφῆς μὲν ἀφθονία τῷ σώματι, κτήσεως δὲ τῷ τὴν ψυχὴν διακειμένῳ κακίως.
(Jamblichus Adhort. ad Philos. c. II p. 14 ed. Kiessling.)
92. Καὶ ἐπισφαλὲς καὶ ὁμοιον μαινομένῳ ὀδῶναι μίχαιραν, καὶ μοχθηρῶν δύναιμι.
93. Καθάπερ τῷ ἐμπύῳ βέλτιον τὸ καίεσθαι τοῦ διαμένειν, καὶ τῷ μοχθηρῷ τὸ τεθνάναι τοῦ ζῆν.
94. Τῶν κατὰ σοφίαν θεωρημάτων ἀπολαυστέον ἐρῶσον οἶόν τε, καθάπερ ἀμβροσίας καὶ νέκταρας· ἀκήρατόν τε γὰρ τὸ ἀπ' αὐτῶν ἡδὺ καὶ τὸ θεῖον τὴν μεγαλόφυγον δύναται τε ποιεῖν, καὶ εἰ μὴ αἰδίου, αἰδίων γε ἐπιστήμονας.

78. Præstat pede quam lingua labi.

79. Socrates avaros avibus comparabat, quarum alia deberat quiddam occurrere, et quandoque suffocatur: aliæ vero comitantur, ut quod habet ei extorqueant, et ipsæ quoque aliæ post alias suffocentur.

80. Formosorum oscula ut animalium venenatorum morsus vitari oportet.

81. Qui fratribus neglectis alios amicos quæerunt, iis similes sunt qui relicto suo agro alienum colunt.

82. Amor intempestivus odium æquat.

83. Divitum et profusorum hominum bona ficis arboribus in loco præcipiti et abrupto positils comparabat (Socrates), unde homines nihil accipiant, sed corvi et milvi, quemadmodum ab illis scorta et adultores.

84. Jucundum est, ut cum amico hono, sic cum bona ratione senescere.

85. Socrates divitem quendam indoctum conspicatus: Ecce, inquit, etiam aureum mancipium.

86. Quum anima vivamus, ejus nos virtute recte vivere dicendum est, sicut oculis cernentes eorum virtute bene videre dicimur.

87. Neque auro existimandum est adhærescere rubiginem, neque virtuti turpitudinem.

88. Sicut in tutum delubrum ad virtutem est contendendum, ne ulli ignobili animi insolentiæ dediti simus.

89. Virtuti confidendum est, ut castæ conjugii, fortunæ credendum, ut mutabili meretrici.

90. Præstantior cum paupertate virtus est habenda quam divitiæ cum improbitate, temperantia in victu cum bona valetudine quam edacitas cum morbo.

91. Damnosa imprimis corpori quidem ciborum, animo vero non recte constituto divitiarum copia est.

92. Æque periculosum est furibundo gladium dare, atque improbo potentiam.

93. Quemadmodum vomica laboranti magis conducit ulcus uri, quam pus relinqui: sic improbo mors quam vita utilior est.

94. Sapientiæ præceptis fruendum est, quantum licet, ut ambrosia et nectare. Nam et sincera est eorum dulcedo, et divinam naturam animum magnum efficere possunt, atque, si non æternos, at rerum æternarum perilos.

95. Εἰ εὐκτὸν ἢ εὐαίσθησις, μᾶλλον σπουδαστὸν ἢ φρόνησις, ἔστι γὰρ τοῦ ἐν ἡμῖν πρακτικοῦ νοῦ οἰοεὶ τις εὐαίσθησις· δι' ἣν μὲν γὰρ, ἐν οἷς πάσχομεν, οὐ παραισθανόμεθα, δι' ἣν δέ, ἐν οἷς πράττομεν, οὐ παραλογιζόμεθα.
96. Καὶ τὸν θεὸν σεβόμεθα κατὰ τρόπον, εἰ τὸν ἐν ἡμῖν νοῦν παρασκευάζομεν πάσης κακίας ὥσπερ τινὸς κηλίδος καθαρόν.
97. Κοσμητέον ἱερὸν μὲν ἀναθήμασι, τὴν δὲ ψυχὴν μαθήμασιν.
98. Ὡς πρὸ τῶν μεγάλων μυστηρίων τὰ μικρὰ παραδοτέον, καὶ πρὸ φιλοσοφίας παιδείαν.
99. Καθάπερ χώρας μάλιστα ἐπιμελητέον τῶ τῆς ἀρίστης ἐπιτυχόντι, καὶ ψυχῆς, ὅπως τῆς φύσεως ἄξιον ἐνέγκῃ τὸν καρπὸν.
(Jamblichus Adhort. ad Philos. cap. II p. 15 ed. Kiessl. Posui ἐνέγκῃ pro membranamur lectione ἐνέγκηται.)
100. Ἀρίστων ὁ Χῖος τοὺς περὶ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα πονουμένους, ἀμελοῦντας δὲ φιλοσοφίας ἔλεγεν ὁμοίους εἶναι τοῖς μνηστῆρσι τῆς Πηνελόπης, οἱ ἀποτυγχάνοντες ἐκείνης περὶ τὰς θεραπαίνας ἐγινοντο.
101. Ὁ αὐτὸς τοὺς πολλοὺς εἶκαζε τῷ Λαέρτῃ, ὅστις τῶν κατὰ τὸν ἀγρὸν ἐπιμελούμενος πάντων ὀλιγώρως εἶχεν ἑαυτοῦ· καὶ γὰρ τοὺτους, τῶν κτημάτων πλείστην ἐπιμέλειαν ποιουμένους, περιορᾶν τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν, πλήρη παθῶν ἀγρίων οὔσαν.
(Stobæus Floril. IV, 110-111 ἐκ τῶν Ἀρίστωνος ὁμοιωμάτων.)
102. Οἱ ἀρτί ἐκ φιλοσοφίας πάντας ἐλέγχοντες καὶ ἀπὸ

τῶν γονίων ἀρχόμενοι πάσχοισιν ὅσπερ καὶ οἱ νεώνητοι κύνες, οἱ οὐ μόνον τοὺς ἀλλοὺς ὕλακτοῦσιν ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐνδόν.

(Stobæus Floril. LXXIX, 4 ἐκ τῶν Ἀρίστωνος ὁμοιωμάτων.)

103. Οἱ ἐν διαλεκτικῇ βαθύνοντες εἰκόασι καρκίνους μασσωμένους, οἱ δὲ ὀλίγον τρόφιμον περὶ πολλὰ ὄσῃ ἀσχολοῦνται.

(Stobæus Floril. LXXXII, 7 ἐκ τῶν Ἀρίστωνος ὁμοιωμάτων.)

104. Ἀρίστων ἔλεγεν εἰκέναι τὴν διαλεκτικὴν τῷ ἐν ταῖς ὁδοῖς πηλῷ· πρὸς οὐδὲν γὰρ οὐδ' ἐκείνον χρησίμον ὄντα καταπάττειν τοὺς βαδίζοντας.

(Stobæus Floril. LXXXII, 11. Scripsi καταπάττειν cum Menagio pro vulgato καταβάλλειν.)

105. Καρνεάδης τὴν διαλεκτικὴν ἔλεγε πολύποδι εἰοκέναι· καὶ γὰρ ἐκείνον αὐξηθείσας τὰς πλεκτάνας κατεσθίειν· καὶ τοὺτους, προΐουσης τῆς δυνάμεως, καὶ τὰ σφέτερα ἀνατρέπειν.

(Stobæus Floril. LXXXII, 13.)

106. Κλειτόμαχος εἶκαζε τὴν διαλεκτικὴν τῇ σελήνῃ· καὶ γὰρ ταύτην οὐ παύεσθαι φθίνουσαν καὶ αὐξομένην.

(Stobæus Floril. LXXXII, 14.)

107. Ἀρίστων τοὺς λόγους τῶν διαλεκτικῶν τοῖς τῶν ἀραχνίων ὑφάσμασιν εἶκαζεν, οὐδὲν μὲν χρησίμους, λίαν δὲ τεχνικούς.

(Stobæus Floril. LXXXII, 15.)

108. Ὁ ἐλλέβορος ἄλοστον μὲν ληφθεὶς καθαίρει, εἰς δὲ πᾶν μικρὰ τριφθεὶς πνίγει· οὕτω καὶ ἡ κατὰ φιλοσοφίαν λεπτολογία.

95. Si optabilis est sensuum integritas, magis quaerenda prudentia. Est enim quasi integritas quaedam mentis ad agendum conversæ. Nam illa efficit, ne in iis quæ nos afficiunt, sensu fallamur, hæc, ne in iis, quæ agimus, falsis rationibus decipiamur.

96. Deum rite colimus, si animum nostrum ab omni improbitate tanquam macula purum reddimus.

97. Orandum est templum donariis, animus doctrinis.

98. Ut ante magna mysteria parva sunt tradenda, ita ante philosophiam reliquæ artes liberales.

99. Quemadmodum ab eo maxima cura in agrum est impendenda qui optimum nactus est, sic etiam in animum, ut dignos natura fructus ferat.

100. Ariston Chius eos qui disciplinarum orbi vacarent, neglecta philosophia, similes dicebat esse prociis Penelopes, qui cum ipsa potiri non possent ancillis miscabantur.

101. Idem vulgus hominum Laerti comparabat, qui cum reliqua ruri diligenter omnia curaret, se ipsum negligebat: sic et illos studiosissimos quidem esse circa possessiones, animum autem feris obrutum affectibus non excolere aiebat.

102. Qui nunc e philosophia omnes reprehendunt, idque facere a parentibus incipiunt, non secus affecti sunt, quam nuper emti canes qui non solum alios, sed domesticos etiam allatrant.

103. Qui dialecticam altius perscrutantur, caneros edentibus similes sunt, qui propter exiguum alimentum circa crustas plurimas occupantur.

104. Ariston dialecticam aiebat luto viarum similem esse. Nam et lutum inutile cum sit, transeuntes opplet.

105. Carneades dialecticam dicebat polypto similem esse. Ut enim polyptus cirros suos auctos devorat: ita dialecticos jam peritiores factos suas quoque opiniones refutare.

106. Clitomachus dialecticam lunæ comparabat, ut quas similiter crescere et decrescere non desineret.

107. Ariston dialecticorum sermones cum araneorum telis conferebat, ut quæ subtiles admodum, sed inutiles essent.

108. Veratrum crassius sumtum purgat, at pollinis instar levigatum suffocat; sic et nimis anxia subtilisque in philosophia disputatio.

- (Stobæus Floril. LXXXII, 16 ἐκ τῶν Ἀρίστωνος δμοιωμάτων.)
109. Τὴν κακολογίαν ἢ ὀργὴν φαίνεται ἀπογεννώσα, ὥστε ἡ μήτηρ οὐκ ἀστεία.
(Stobæus Flor. XX, 69 Ἀρίστωνος.)
110. Ὀνειρῶ ἰοικεν ὁ τῶν ἀπαιδύτων βίος, κενὰς ἔχων φαντασίας.
(Anton. et Maximus serm. περὶ παιδείας sub Isidori nomine; idem dictum Plutarcho tribuitur in Excerptis e cod. Flor. Joann. Damasc. apud Meinek. Stob. Flor. tom. IV pag. 225. Vid. Plutarchi op. ed. Hutten. tom. XIV p. 362 sqq.)
111. Δυσάραστοι ὄντες οἱ ἀπαιδευτοί, καθάπερ ἐξ οἰκίων τῶν προαιρέσεων καθ' ἡμέραν μετακίζονται.
(Anton. et Maximus serm. περὶ παιδείας, ubi nullo nomine ascripto Epicuri effatis hæc sententia subjungitur. Sed ad Plutarchum auctorem refertur in Excerpt. e cod. Flor. Joann. Damasc. l. c.)
112. Οἱ μὲν ξένοι ἐν ταῖς ὁδοῖς, οἱ δὲ ἀπαιδευτοὶ ἐν τοῖς πράγμασι διαπλανῶνται.
(Anton. et Maximus serm. περὶ παιδείας, ubi nullo nomine apposito Epicuri præceptis hoc apophthegma subjectum est. Exstat autem sub Plutarchi nomine in Excerpt. e cod. Flor. Joann. Damasc. l. c.)
113. Οὔτε ὕδωρ θολερὸν, οὔτε ἀπαιδευτὸν ψυχὴν τάρασσειν δεῖ.
(Anton. et Maximus serm. περὶ παιδείας et Excerpt. e cod. Flor. Joann. Damasc. l. c. Πλουτάρχου.)
114. Καὶ ὁδοῦ καὶ ἀληθείας χαλεπὸν ἀποπλανῆσθαι.
(Anton. et Max. serm. περὶ ἀληθείας et Excerpt. e cod. Flor. Joann. Damasc. l. c. p. 242 Πλουτάρχου.)
115. Τὸ μὲν ἴσον ζυγῷ, τὸ δὲ ἀληθὲς τῷ ἐκ φιλοσοφίας λόγῳ κρίνεται.
(Anton. et Maximus serm. περὶ ἀληθείας et Excerpt. e cod. Flor. Joann. Damasc. l. c. p. 243.)
116. Τῆς ἀνοουμένης ἀρετῆς, ὥσπερ τοῦ κατορωρυγμένου χρυσοῦ, ἡ λαμπρότης οὐ βλέπεται.
(Anton. et Max. serm. περὶ βίου ἀρετῆς καὶ κακίας.)
117. Ἡ μὲν τροφὴ τοῖς γυμναζομένοις, ἡ δὲ ἀρετὴ τοῖς πεπαιδευμένοις ἡδεῖα φαίνεται.
(Anton. et Max. serm. περὶ βίου ἀρετῆς καὶ κακίας.)
118. Ἐκ μὲν τοῦ ποδοῦ τὴν ἀκανθαν, ἐκ δὲ τῆς ἀλόγου ψυχῆς τὴν ἀνοίαν ὑπεξελίσθαι δεῖ.
(Anton. et Max. serm. περὶ λογικοῦ καὶ λογισμοῦ et Arsenius Violet. serm. περὶ λογαῶν. item Plutarch. l. c. p. 363.)
119. Ὀδηγὸν τυφλὸν λαβεῖν καὶ σύμβουλον ἀνόητον ἴσον ἐστίν.
(Anton. et Max. serm. περὶ ἀφροσύνης, Plut. l. c. p. 363.)
120. Ποτὸν μὲν ἴσθαι τὴν ποτοῦ ὄρεξιν, καὶ τροφῆς τὴν τροφῆς ἐπιθυμίαν ἤμισατο· φιλαργυρίαν δὲ ὡς σθένυσσιν ἀργύριον ἢ χρυσίον.
(Anton. et Max. serm. περὶ φιλαργυρίας. Plut. l. c. p. 363.)
121. Ὅσπερ οἱ κόρακες παρεδρεύοντες ἐξορούσασσι τὰς τῶν νεκρῶν ὀφθαλμούς, οὕτως οἱ κολακῆες τὰς ἐπαινοὺς τοῦς λογισμοῦς διαφθείρουσι τῶν ἀθρώπων.
(Anton. et Max. serm. περὶ κολακείας, Plut. l. c. p. 364.)
122. Λαγῷ μὲν κύναι, φίλῳ δὲ κολακα φύσει κολακῆς ἡγητέον.
(Anton. et Max. serm. περὶ κολακείας, Plut. l. c. p. 364.)
123. Χαίρειν γὰρ τοῖς ἐλέγχουσιν, οὐ τοῖς κολακείουσιν· οἱ μὲν γὰρ ἡμᾶς λυποῦντες διεγείρουσιν, οἱ δὲ χαριζόμενοι ἐκλύουσι καὶ σκαλίζουσι.

109. Apparet iram parere maledicentiam : itaque inhumanitatis mater est.

110. Somnio similis est imperitorum vita, vanas imaginationes habens.

111. Indocti morosi cum sint, tanquam ex ædibus, sic de suis institutis quotidie migrant.

112. Ut peregrini in viis, ita indocti in rebus ipsis errant.

113. Neque aquam turbidam, neque indoctum animum commoveri oportet.

114. A via et veritate aberrare molestum est.

115. Æqualitas rutina, veritas autem philosophica ratione examinatur.

116. Ignotæ virtutis velut defossi auri splendor non apparet.

117. Quemadmodum iis qui corpora exercent cibus, sic bene institutis virtus suavis videtur.

118. Pedit spinam, animæ rationis experti ignorantiam eximi oportet.

119. Viæ ducem cæcum adhibere et stultum consultorem, idem est.

120. Potu restinguitur appetitus bibendi, et cibus edendi desiderio medetur : avaritiam vero non aurum nec argentum exstinguit.

121. Ut corvi assidentes cadaverum oculos effodiunt, ita adulatores suis laudibus rationem et mentem humanam corrumpunt.

122. Lepori canem, amico adulatorem natura infestum esse cogitandum est.

123. Reprehensoribus, non assentatoribus lætandum : illi enim velut stimulo animos excitant, hi vero gratificantes dissolvunt et subvertunt.

- (Anton. et Max. serm. περί κολακείας, Plut. l. c. p. 364.)
124. Γλώσσα βλάσφημος διανοίας κακῆς ἑλεγγος.
(Anton. et Max. Serm. περί ψόγου καὶ διαβολῆς, Plut. p. 364.)
125. Ὁ τῶν ἀσώτων βίος ὥσπερ καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκων ἐκρέεται.
(Anton. et Max. Serm. περί ἀσωτίας, Plut. l. c. p. 364.)
126. Ἡ χάρις ὥσπερ ἡ σελήνη, ὅταν τελεία γένηται, τότε καλὴ φαίνεται.
(Anton. et Max. Serm. περί εὐεργεσίας, Plutarch. l. c. pag. 365. Sed in membranarum hæc sententia partim Philoni partim Plutarcho attribuitur.)
127. Ἀχάριστον εὐεργετῆν καὶ νεκρὸν μυρίζειν ἐν ἴσῳ κέϊται.
(Anton. et Max. Serm. περί εὐεργεσίας, Plutarchus l. c. pag. 365; Apostol. Proverb. V, 3ο Πλουτάρχου.)
128. Φθείρεται ὁ μὲν κόσμος πυρὶ καὶ ὕδατι, ὁ δὲ τῶν ἀκολάστων πλοῦτος ἔρωτι καὶ μέθῃ.
(Anton. et Max. Serm. περί μέθης, Plut. l. c. p. 365; Arsen. Violet. Serm. περί μέθης.)
129. Ὑβρις καὶ οἶνος ἀποκαλύπτειν εἰώθασι φίλοις τὰ ἕβη τῶν φίλων.
(Anton. et Max. Serm. περί μέθης, nullo nomine addito; Plutarch. l. c. p. 365.)
130. Ὅπερ ἂν σιωπᾶσθαι βούλη, μηδενὶ εἴπῃς, ἢ πῶς παρὰ τινος ἀπαιτήσεις τὸ πιστὸν τῆς σιωπῆς, ὁ μὴ παρέσῃς σεαυτῶν;
(Anton. et Max. Serm. περί σιωπῆς, Plut. l. c. p. 365.)
131. Ὅσπερ ὑπὸ τοῦ ἰοῦ τὸν σίδηρον, οὕτω τοὺς φθονερούς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἕβου καταθεῖσθαι.
(Anton. et Max. Serm. περί φθόνου Clitarchi vel Plutarchi; Plutarch. l. c. p. 366.)
132. Τὰ μὲν φυτὰ ἀπὸ τῆς ῥίζης, ἡ δὲ δόξα ἀπὸ τῆς πρώτης ἐπολήψεως αὔξεται.
(Anton. et Max. Serm. περί δόξης, Plutarch. l. c. p. 366. Posui cum Wyttenbachio ἐπολήψεως αὔξεται pro membranarum lectione λήψεως αὔξει.)
133. Ἴππου μὲν ἀρετὴν ἐν πολέμῳ, φίλου δὲ πίστιν ἐν ἀτυχίᾳ κρίνομεν.
(Anton. et Max. Serm. περί φίλων καὶ φιλίας, Plutarch. l. c. pag. 366.)
134. Σκευὴ τὰ μὲν καινὰ κρείττονα, φίλια δὲ ἡ παλαιότερα.
(Anton. et Max. Serm. περί φίλων καὶ φιλίας nullo nomine ascripto; Plutarch. l. c. p. 366.)
135. Φεύγειν δεῖ τὴν φιλίαν, ὧν τινῶν ἀμφίβολος ἡ διάθεσις.
(Anton. et Max. Serm. περί φίλων καὶ φιλίας, Plutarch. l. c. pag. 366.)
136. Αἱ ἐπιφανεῖς τύχαι, καθάπερ οἱ σφοδροὶ τῶν ἀνέμων, μεγάλα ποιοῦσι ναυάγια.
(Anton. et Max. Serm. περί εὐτυχίας καὶ δυστυχίας nullo auctore citato; Plutarch. l. c. p. 367.)
137. Ἀβρωστοῦντι φορτίον ἐπιθεῖναι, ἢ ἀπαιδεύειν ψυχῇ εὐτυχίαν ταυτὸν ἔστιν.
(Anton. et Max. Serm. περί εὐτυχίας καὶ δυστυχίας omissio auctoris nomine; Plutarch. l. c. p. 368.)
138. Ἡ τύχη καθάπερ τοξότης, ποτὲ μὲν ἐπιτυγχάνει βάλουσα ἐφ' ἡμᾶς, ὥσπερ ἐπὶ τινα σκοπὸν, ποτὲ δὲ ἐπὶ τὰ σύνεγγυς παρακείμενα ἡμῖν.
(Anton. et Max. Serm. περί εὐτυχίας καὶ δυστυχίας nullo auctore citato; Plutarch. l. c. p. 368.)
139. Στάσιμοί εἰσιν αἱ τῶν πεπαιδευμένων ἐλπίδες, ὡς ἐν λιμένι τῶν λογισμῶν ὁρμούσαι.
(Maximus Serm. περί ἐλπίδος sine auctoris nomine; Arsenius Violet. Serm. περί ἀρετῆς, Plutarch. l. c. p. 368.)

124. Lingua maledica male mentis index est.
125. Luxuriosorum vita quasi quotidie moriens effertur.
126. Beneficentia, sicut luna, tum pulchra apparet, quum plena est.
127. Ingrato benefacere et ungere mortuum, idem est.
128. Mundus quidem igne et aqua corrumpitur: luxuriosorum autem opes amore et ebrietate.
129. Injuria et vinum detegere solent amicis mores amicorum.
130. Ne cui dicas quod taceri vis: quomodo enim ab alio postulabis silentii fidem, quam tute tibi non præstitisti?
131. Ut ferrugine ferrum, sic invidios suis ipsorum moribus consumi videmus.
132. Plantæ capiunt a radice incrementum, gloria vero a fama primum collecta augetur.

133. Equi bonitatem in bello, amici vero fidem in calamitate judicamus.
134. Vasa quidem meliora sunt nova, sed vetustior amicitia præstat.
135. Eorum fugienda amicitia est quorum animus ambiguus et inconstans est.
136. Splendide fortunæ, sicut venti vehementes, magna afferunt naufragia.
137. Infirmo onus imponere et animo inducto prosperitatem prorsus idem est.
138. Fortuna sagittarii more collineat, interdum in nos jaculans, tanquam in scopum quendam, interdum in ea que nobis adherent.
139. Stabiles eruditorum sunt spes, ut quas in ratione tanquam in portu acquiescant.

140. Αἱ μὲν τῆς ἀρετῆς ἐλπίδες ἰδιαί εἰσι τῆς ψυχῆς, αἱ δὲ τῆς κακίας νόθοι.
(Maximus Serm. περί ἐλπίδος nullo nomine apposito; Plutarchus l. c. p. 368.)
141. Ὁ μὲν χειμῶν σκέπη, τὸ δὲ γῆρας ἀλυπίας δαΐται.
(Antonius Serm. περί γερόντων ἀρετῆ καὶ συνέσει κακοσημμένων, Plutarch. l. c. p. 369.)
142. Γέρον ἀνόητος, ὡσπερ τρίβων παλαιός, εἰς οὐδὲν ἐστιν εὐθετος.
(Antonius Serm. περί γερόντων ἐν ἀνοίᾳ βιούτων, Plutarchus l. c. p. 369.)
143. Ὡς γὰρ ὁ καικίας τὰ νέφη, καὶ ὁ φαῦλος βίος ὑφ' αὐτὸν ἔλκει τὰς λοιδορίας.
(Antonius et Maximus Serm. περί θυμοῦ καὶ ὀργῆς.)
144. Ὁ ὑπὲρ μικρῶν ἀμαρτημάτων ἀνυπερβλήτως ὀργιζόμενος οὐκ ἔχ' διαγιῶναι τὸν ἀμαρτάνοντα, πότε ἔλαττον καὶ πότε μείζον ἠδίκησεν.
(Antonius et Maximus Serm. περί θυμοῦ καὶ ὀργῆς sub Apollonii nomine, cui tribuit eandem sententiam etiam Stobæus Flor. XX, 51. At in Arsenii Violario ascribitur Plutarcho. Cf. Plutarch. l. c. pag. 369.)

ἌΛΛΑ ΤΩΝ

ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ ΟΜΟΙΩΜΑΤΑ

PANTAXOΘEN ΣΥΝΕΙΛΕΓΜΕΝΑ.

145. Αἰρετώτερόν σοι ἔστω λίθον εἰκῆ βάλλειν ἢ λόγον ἀργόν.
(Antonius Melissa c. 48.)
146. Αἰσχρὸν τοῖς τῶν μελιτῶν δωρήμασι γλυκάζοντα.

140. Virtutis spes propriae sunt animi, vitii autem de genere.

141. Hiems tegumentam, senectus doloris vacuitatem requirit.

142. Senex stultus, et laeterna vetusta, ad nullam rem prodest.

143. Quomodo cascias nebes, sic improborum vita in se convicia attrahit.

144. Qui leviter peccanti vehementissime increpans non sinit discernere peccati auctorem, quando imitorem et quando majorem culpam commiserit.

ALIAE PYTHAGOREORUM SIMILITUDINES

UNDIQUE COLLECTAE.

145. Magis tibi expetendus sit temerarius lapidum quam vocum inanum jactus.

146. Turpe est apum donis potam dulciorem reddere atque interim Deidomum, rationem dioo, malitia exacerbare.

147. Vita humana celebri mercatui similis est. Quem-

την κατάποσιν τὸ τοῦ θεοῦ δῶρον πικράζειν τὸ λόγον τῆ κακία.

(Maximus Philos. Collect. Sent. cap. 59.)

147. Βίος ἔοικε πανηγύρει· ὡς οὖν εἰς ταύτην οἱ μὲν ἀγωνιούμενοι, οἱ δὲ κατ' ἐμπορίαν, οἱ δὲ γε βέλτιστοι ἔρχονται θεαταί· οὕτως ἐν τῷ βίῳ οἱ μὲν ἀνδραποδιώδεις φύονται δόξης καὶ πλεονεξίας θηραταί, οἱ δὲ φιλόσοφοι τῆς ἀληθείας.

(Diog. Laert. VIII, 8.)

148. Βότρυας τρεῖς ἢ ἔμπελος φέει, τὸν μὲν πρῶτον ἠδονῆς, τὸν δεῦτερον μέθης, τὸν δὲ τρίτον ὕβρεως.

(Antonius Melissa c. 48, Πυθαγόρου; Maximus cap. 30 Ἐπικτήτου.)

149. Ἴσχυς καὶ ταῖχος καὶ ἔκλον σοφοῦ ἢ φρόνησις.

(Stobæus Flor. III, 24 Πυθαγόρου.)

150. Κενὸς ἐκείνου φιλοσόφου λόγος ὑφ' οὗ μηδὲν ἀνθρώπου πάθος θεραπεύεται. Ὡσπερ γὰρ ἰατρικῆ· οὐκ ὄφελος μὴ τὰς νόσους ἐκβαλλούσης ἀπὸ τῶν σωματῶν· οὕτως οὐδὲ φιλοσοφίας, εἰ μὴ τὸ τῆς ψυχῆς κακὸν ἐκβάλλοι.

(Stobæus Flor. LXXXII, 6 Πυθαγόρου; cf. Porphyr. ad Marcell. c. 31.)

151. Ἐίφους πληγὴ κρουστέρα γλώσσης· τὸ μὲν γὰρ σῆμα, ἢ δὲ τὴν ψυχὴν τιτρώσκει.

(Maxim. cap. 41.)

152. Ὅμοιον ἀψιθίου τὸ δριμύ καὶ λόγου παρρησίαν ἐκκόψαι.

(Stobæus Flor. XIII, 22 ἐκ τῶν Ἀρίστωνος δημοιωμάτων.)

153. Ὡσπερ σωματικὸν πάθος οὐ κρυπτόμενον, οὕτως ἐπαινούμενον ὑγιάζεται, οὕτως οὐδὲ ἡ ψυχὴ κακῶς φρουρούμενη καὶ συναγορευομένη θεραπεύεται.

(Stobæus Flor. XIII, 35.)

admodum enim ad hunc alii quidem certantur, alii negotiaturi, alii vero lique optant, spectantes futuri veniunt: sic etiam in hac vita nonnulli quidem, ut homines serviles, nascuntur, gloriae et lucri aucupes, alii vero, ut philosophi, veritatis studiosi.

148. Vitis tres producit uvas, primam voluptatis, alteram ebrietatis, tertiam contumelie.

149. Roboris et muri et armorum instar sapienti prudentia est.

150. Vana est illius philosophi oratio, quae nulla animi humani cupiditas sedatur. Ut enim nullus est medicinae usus, nisi curato corpore morbum depellat, ita neque philosophis, nisi animi vitia tollat.

151. Plaga gladii levior est, quam languae; illo enim corpus, haec animum vulnerat.

152. Idem est absinthii amaritudinem et dicendi libertatem tollere.

153. Ut corporis morbus, si eum abscondas aut laedas, nunquam sanatur, ita nec perturbati animi motus quibus male patrocinaris et faves nunquam colibentur.

54. Ζῆν κρείττον ἔστιν ἐπὶ στιάδος κατακείμενον καὶ θαρβείν ἢ ταράττεσθαι χροστὴν ἔχοντα κλίνην.
(Stobæus Flor. V, 28; Maximus c. 21; Porphy. Epist. ad Marcell. c. 29.)
55. Πυθαγόρας παρηγγύα « μὴ πυκνά τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου » μὴ δεῖν συνεχῶς ἀφροδιαιάζειν ἀνιτιτόμενος.
(Stobæus Flor. XVII, 13.)

ΔΗΜΟΦΙΛΟΥ

ΓΝΩΜΑΙ ΠΥΘΑΓΟΡΙΚΑΙ.

1. Ἄ κτησάμενος οὐ καθέξεις, μὴ αἰτοῦ παρὰ θεοῦ· δῶρον γὰρ θεοῦ ἀναφαίρετον· ὥστε οὐ δώσει, ἀ μὴ καθέξεις.
2. Ἄγρυπνος ἔσο κατὰ νοῦν· συγγενὴς γὰρ τοῦ ἀληθινοῦ θανάτου ὁ περὶ τοῦτον ὕπνος.
3. Βλάπτει θεὸς οὐ χολωθεὶς, ἀλλ' ἀγνοηθεὶς, ὀργὴ γὰρ θεοῦ ἀλλότριον· ἐπ' ἀβουλήτοις γὰρ ἡ ὀργὴ· θεῶ δὲ οὐδὲν ἀβούλητον.
4. Βουλευόμενος περὶ ἄλλου κακῶς φθάνεις σαυτὸν πάσχων ὑπὸ σαυτοῦ κακῶς. Καὶ αὐτὸς δὲ μὴ βούλου παρὰ κακοῦ πάσχειν καλῶς· οἷον γὰρ τὸ ἦθος ἐκάστω, τοιοῦδε ὁ βίος καὶ αἱ πράξεις. Ψυχὴ γὰρ ἔστι ταμιεῖον, ἀγαθὴ μὲν ἀγαθοῦ, κακὴ δὲ κακοῦ.
(Scripsi cum Holstenio φθάνεις σαυτὸν, cod. φθονεις σαυτῶ.)
5. Βουλευσάμενος πολλὰ ἤκε ἐπὶ τὸ λέγειν ἢ πράτ-

- τειν· οὐ γὰρ ἔξεις ἐξουσίαν ἀνακαλέσασθαι τὰ πρᾶχθέντα ἢ λεχθέντα.
6. Γλώσσα σοφοῦ οὐ προηγουμένου τίμιον παρὰ θεῶ, ἀλλὰ τὰ ἔργα· σοφὸς γὰρ καὶ σιγῶν τὸν θεὸν τιμᾷ.
(Cf. Sext. Sent. 401 et 402; item Meliss. Serm. 93.)
 7. Γλώσσαλγος ἄνθρωπος καὶ ἀμαθής, εὐχόμενος καὶ θύων τὸ θεῖον μαιίνει· μόνος οὖν ἱερεὺς ὁ σοφός, μόνος θεοφιλής, μόνος εἰδὸς εὐχεσθαι.
(Cf. Porphy. Epist. ad Marcell.)
 8. Γυμνὸς ἀποσταλεὶς σοφός, γυμνητεύων καλέσει τὸν πέμψαντα· μόνου γὰρ τοῦ μὴ τοῖς ἀλλοτρίοις πεφορτισμένου ἐπήκοος ὁ θεός.
(Cf. Porphy. Epist. ad Marc. cap. 33.)
 9. Δῶρον ἄλλο μᾶλλον ἀρετῆς οὐκ ἔστι παρὰ θεοῦ λαβεῖν.
 10. Δῶρα καὶ θυσίαι θεῶν οὐ τιμῶσιν, ἀναθήματα θεῶν οὐ κοσμεῖ, ἀλλὰ τὸ ἐνθεον φρόνημα διαρκῶς συνάπτει θεῶ· χωρεῖν γὰρ ἀνάγκη τὸ ὁμοιον πρὸς τὸ ὁμοιον.
(Cf. Porphy. Epist. ad Marcell. cap. 19; item Hierocl. comm. ad aur. carm. vs. 1.)
 11. Δουλεύειν πάθει χαλεπώτερον, ἢ τυράννοισιν.
(Idem dictum sub Pythagoræ nomine habet Stobæus Flor. VI, 47; cf. Porphy. Epist. ad Marcell. cap. 34 et Maxim. cap. 3.)
 12. Διαλέγεσθαι ἄμεινον ἑαυτῶ πλέον, ἢ περὶ τοῖς πέλας.
 13. Ἐάν ἀεὶ μνημονεύης, ὅτι, ὁπου ἂν ᾖ ἡ ψυχὴ σου καὶ τὸ σῶμα ἔργον ἀποτελῇ, θεὸς ἐφέστηκεν ἐφο-

154. Satis est in stramentis humi cubantem vivere et bono animo esse, quam in auro lecto æstuarè.

155. Pythagoras monebat : « ne sæpe homo ab homine, » frequenti venereorum usu abstinendum esse significans.

DEMOPHILI SENTENTIE PYTHAGORICÆ.

1. Quæ parta tueri non possis, ea a deo ne expetas : nullum enim donum eripi potest; idcirco handquaquam dabit quod nequeas conservare.
2. Mens pervigili esto; nam animi veteris veræ morti cognatus est.
3. Calamitates hominibus infert deus non iratus, sed ignoratus : ira enim aliena est a deo; quippe quæ in rebus adversis locum habeat : deo autem nihil mali accidit.
4. Quum de alio male consulis, te ipsum malo accepto prævertis. Neque vero boni quidquam a malo expectes : nam quales cujusque mores, talis et vita et actiones. Est enim animus quasi promtuarum, bonus quidem bonorum, malus autem malorum.

PHILOS. GRÆC.

5. Diu multumque meditatus ad dicendum vel agendum accede : neque enim habebis potestatem facta aut dicta revocandi.

6. Non lingua sapientis præcipue deo cara est, sed ejus opera : nam sapiens, etiam cum tacet, deum honorat.

7. Homo garrulus et imperitus et orando et sacrificando numen contaminat : solus igitur sapiens sacerdos, solus pius, solus orandi gnarus.

8. Sapiens nudus in orbem missus, nudus eum, qui misit, invocet : deus enim solum exaudit illum qui alienis non est onustus.

9. Nullum donum majus virtute a deo accipi potest.

10. Munera et victimæ nihil honoris deo tribuunt, neque donaria deum ornant, sed mens sacro furore percita satis nos deo conjungit : nam simile simili accedere necesse est.

11. Durius est servire affectibus, quam tyrannis.

12. Præstat sæpius cum se ipso, quam cum aliis colloqui.

13. Si semper memineris, ubicunque animus tuus sit aut corpus aliquid perpetret, deum inspectorem adesse,

- ρος, ἐν πάσαις σου ταῖς εὐχαῖς καὶ πράξεσιν, αἰδεσθήσῃ μὲν τοῦ θεωροῦ τὸ ἀληστον, ἔξεις δὲ τὸν θεὸν σύνοικον.
- (Scripsi ἀποτελῆ, cod. ἀποτελεῖ. Cf. Porphy. Epist. ad Marc. c. 20.)
14. Ἐφ' ἧσον σαυτὸν ἀγνοεῖς, νόμιζε μαίνεσθαι.
15. Ζητεῖν δεῖ καὶ ἄνδρα καὶ τέκνα τὰ μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου τούτου παραμενοῦντα.
- (Posui παραμενοῦντα, cod. παραμένοντα. Iisdem fere verbis Pythagoras apud Stob. Flor. I, 21, nisi quod φίλους addit.)
16. Ζῆ ὡς ἀληθῶς θεῶ ὁμοίως ὁ αὐτάρκης καὶ ἀκτῆμων φιλόσοφος, καὶ πλοῦτον ἡγεῖται μέγιστον, μηδὲν ἀλλότριον κεκτήσθαι καὶ μὴ ἀναγκαῖον. Ἐπιταίνει γὰρ τὴν ἐπιθυμίαν ποτὲ ἢ τῶν χρημάτων ἐπίκτησις· αὐτάρκης δὲ πρὸς εὐζωίαν τὸ μηδὲν ἀδικεῖν.
17. Ἡ τῶν ὄντων ὄντων κτῆσις διὰ βρασιώνης οὐ περιγίνεται.
18. Ἡγοῦ μάλιστα ἀγαθὸν εἶναι, ὃ καὶ ἐτέρῳ μεταδιδόμενον σοὶ μᾶλλον αὖξεται.
19. Ἡγοῦ μάλιστα φίλους τοὺς ὠφελοῦντας τὴν ψυχὴν ἢ τὸ σῶμα.
20. Ἡγοῦ παντὸς ἀνοήτου καὶ τὸν ἐπαινον καὶ τὸν φόγον καταγέλαστον, καὶ διὰ τὰ τῶν ἀμαθῶν ὄνειδος εἶναι κατὰ τὸν βίον.
- (Rescripsi εἶναι κατὰ τὸν βίον, cod. εἶναι τὸν βίον.)
21. Θέλε μᾶλλον τοὺς συνόντας αἰδεῖσθαι σε ἢ φοβεῖσθαι· αἰδοῖ γὰρ πρόσσεσι σέβας, φόβῳ δὲ μῖσος.
- (Eadem sententia sub Pythagoræ nomine exstat apud Stobæum Flor. XLIX, 20.)
22. Θυηπολία ἀφρόνων πυρὸς τροφὴ· τὰ δὲ ἀναθήματα ἱεροσύλων χορηγία.
- (Cf. Hierocles Comment. ad carm. aur. vs. 1; Porphy. Epist. ad Marcell. cap. 19. Stobæus Flor. IV, 109 Πυθαγόρου.)
23. Ἴσθι, ὡς οὐδεὶς μα προσποίησις πολλῶν χρόνων ληθάνει.
24. Κακὰ μείζω πάσχει διὰ τὸ συνειδὸς ὁ ἀδικῶν, ἰστανιζόμενος τῇ ψυχῇ, ἥπερ τὸ σῶμα ταῖς πλῆγαις μαστιγούμενος.
- (Cf. Stobæus Flor. XXIV, 8; Maximus cap. 5.)
25. Λόγον περὶ θεοῦ τοῖς ὑπὸ δόξης διεφθαρμένοις λέγειν οὐκ ἀσφαλές· καὶ γὰρ τάληθῆ λέγειν ἐπὶ τούτων, καὶ τὰ ψεύδη κίνδυνον φέρει.
26. Λόγῳ ἡγεμόνι ἐν παντὶ χρώμενος οὐχ ἀμαρτῆσει.
27. Λυπούντα τὸν πλησίον οὐ βράδιον αὐτὸν ἀλυκον εἶναι.
28. Μεγάλην παιδείαν νόμιζε, δι' ἣν δυνήσῃ φέρει ἀγνοούτων ἀπαιδευσίαν.
- (Cf. Stobæus Flor. XIX, 8, ubi hæc sententia iisdem prope verbis Pythagoræ tribuitur.)
29. Νόμου θεοῦ τὸ φαῦλον ἀνήκουον, διὸ καὶ παρανομεῖ.
- (Cf. Stob. Flor. II, 23, qui Pythagoræ hoc dictum ascribit.)
30. Ἐένος ἀνὴρ δίκαιος οὐ μόνον πολίτου, ἀλλὰ καὶ συγγενοῦς τι διαφέρει.
- (Sic Pythagoras ap. Stob. Flor. IX, 37, unde hic reposui ἀλλὰ καὶ pro membranarum lectione ἀλλ' οὐδέ.)

in cunctis quidem precationibus actionibusque tuis verberis inspectoris naturam non obliviscendam, deum vero contubernalem habebis.

14. In quantum te ipsum ignoras, furere et insanire te existima.

15. Talis maritus atque ejusmodi liberi comparandi sunt, qui etiam post mortem nostram superstites manent.

16. Degit revera vitam deo similem frugalis inopsque philosophus, et opes maximas ducit nihil externum et non necessarium possidere. Nam divitiarum congerendarum studium quandoque earum cupiditatem intendit; sed ad bene beateque vivendum sufficit, nihil injuste agere.

17. Vera bona nequaquam otio et ignavia parantur.

18. Illud potissimum bonum esse existima, quod cum alio communicatum tibi magis augetur.

19. Eos præcipue amicos judica qui animum potius quam corpus juvant.

20. Cujusvis stulti et laudem et vituperationem ridiculam ducto, hominumque imperitorum, quamdiu vivunt, res omnes opprobrium existima.

21. Da operam, ut tui te familiares vereantur potius quam metuant: nam verecundia venerationem, metus odium conjunctum habet.

22. Stultorum sacrificium ignis alimentum est; donaria autem sacrilegorum præda.

23. Scito, nullam simulationem diu latere.

24. Homo iniquus majora perpetitur mala, dum animus scelerum conscientia excruciat, quam si corpus caedatur verberibus.

25. Apud homines pravus opinionibus imbutos sermonem de deo instituere haudquaquam tutum est: nam sive vera sive falsa coram his dicenti idem periculum imminet.

26. Rationem ubique ducem sequendo nequaquam peccabis.

27. Allis molestus haud facile ipse molestiis carebit.

28. Magnam doctrinam existima, qua imperitorum ignorantiam ferre possis.

29. Improbitas legi divinæ non obtemperat, ideoque etiam delinquit.

30. Peregrinus vir justus non tantum civi, sed etiam cognato quodammodo præstat.

Ὅσα πάθη ψυχῆς, τοσοῦτοι καὶ ὤμοι δεσπόται.

(Posui καὶ ὤμοι pro codicum scriptura οἱ ὤμοι adjutus Porphyrii auctoritate Epist. ad Marc. cap. 34 idem dictum usurpantis.)

Οὐδεὶς ἐλεύθερος ἑαυτοῦ μὴ κρατῶν.

(Ita Pythagoras apud Stob. Flor. VI, 51.)

Παντὸς καλοῦ κτήματος πόνος προηγείται ὁ κατ' ἐγκράτειαν.

(Eadem est Pythagoræ sententia ap. Stob. Flor. XVII, 8; conf. Porphyr. Epist. ad Marcell. cap. 7.)

Πέπεισο μὴ εἶναι σὸν κτῆμα, ὅπερ μὴ ἐντὸς διανοίας ἔχεις.

(Idem effatum sub Pythagoræ nomine affert Stobæus Flor. I, 23.)

15. Ποίει δὲ κρίσεις εἶναι καλὰ, κἂν ποιῶν μέλλης ἀδοξῆσειν· φαῦλος γὰρ κριτῆς καλοῦ πράγματος ὄχλος.

(Sic Pythagoras ap. Stob. Flor. XLVI, 42, ubi quædam adjiciuntur.)

16. Πείραν ἀνθρώπου ἐκ τῶν ἔργων μᾶλλον λάμβανε ἢ ἐκ τῶν λόγων· πολλοὶ γὰρ βίῃ μὲν εἰσι κακοί, λέγειν δὲ πιθανώτατοι.

17. Πράττε τὰ μεγάλα μὴ ὑπισχνούμενος μεγάλα.

38. Ῥιζωθέντες ἐκ θεοῦ καὶ φυέντες τῆς αὐτῶν βίξης ἐχώμεθα· καὶ γὰρ ὕδατος προχοαί, καὶ τὰ ἄλλα φυτὰ τῆς γῆς βίξης ἀποκοπέντα αὐαίνεται καὶ σήπεται.

39. Ῥίωμα ψυχῆς σωφροσύνη· αὕτη γὰρ ψυχῆς ἀπαθοῦς φῶς ἐστί· τεθνάναι δὲ πολλῶν κρείττον, ἢ δι' ἀκρασίας σώματος τὴν ψυχὴν ἀμαυρῶσαι.

(Posterior sententiæ pars, τεθνάναι κτλ.

exstat etiam sub Pythagoræ nomine apud

Stobæum Flor. XVII, 27; cf. Porphyr. Epist. ad Marcell. cap. 35.)

40. Ῥαδίως μὴ μακαρίσης ἀνθρώπων σαλεύοντα ἐπὶ φίλους ἢ τέκνους, ἢ τινι τῶν ἐφήμερον τὴν σωτηρίαν ἐχόντων· ἐπισφαλῆ γὰρ πάντα τὰ τοιαῦτα, τὸ δὲ ἐφ' ἑαυτοῦ ὀχεῖσθαι καὶ τοῦ θεοῦ μόνον βέβαιον.

(Cf. Antonius Melissa cap. 148 περὶ εὐτυχίας καὶ δυστυχίας.)

41. Σοφὸς ἀνθρώπος καὶ θεοφιλῆς, ὃς ὅσα οἱ ἄλλοι μοχθοῦσι τοῦ σώματος ἕνεκα, τασαῦτα σπουδάζει αὐτὸς ὑπὲρ ψυχῆς πονεῖν.

42. Συγγενεῖ καὶ ἀρχοντι πλὴν ἐλευθερίας πάντα εἶχε.

(Ita Pythagoras ap. Stob. Flor. XIII, 21.)

43. Τέκνα μάνθανε τίθειν αἰδία, οὐ τὰ γηροβοσκῆσοντα τὸ σῶμα, τὰ δὲ τὴν ψυχὴν θρέψοντα αἰτίῳ τροφῇ.

44. Φιλήδονον καὶ φιλοσώματον καὶ φιλοχρήματον καὶ φιλόθεον τὸν αὐτὸν ἀδύνατον εἶναι. Ὁ γὰρ φιλήδονος καὶ φιλοσώματος· ὁ δὲ φιλοσώματος πάντως καὶ φιλοχρήματος· ὁ δὲ φιλοχρήματος ἐξ ἀνάγκης ἄδικος· ὁ δὲ ἄδικος εἰς μὲν θεὸν ἀνόσιος, εἰς δὲ ἀνθρώπους παράνομος· ὥστε, κἂν ἐκατόμβας βύη, πάλυ μᾶλλον ἀνοσιώτερός ἐστι, καὶ ἀσεβῆς καὶ ἄθεος, καὶ τῇ προαιρέσει ἱερόσυλος· διὸ καὶ πάντα φιλήδονον ὡς ἄθεον καὶ μιαρὸν ἐκτρέπεσθαι χρῆ.

(Cf. Porphyr. Epist. ad Marcell. cap. 14.)

45. Ψυχῆς ἀγνῆς τόπον οἰκιστέρον ἐπὶ γῆς οὐκ ἔχει θεός.

(Cf. Hierocl. comment. ad carm. aur. vs. 1.)

Τέλος τῶν τοῦ Δημοφίλου γνωμῶν.

31. Quot animi affectus, tot savi domini sunt.

32. Nemo liber qui sibi ipsi non imperat.

33. Cujusvis boni adeptionem conjunctus cum continentia labor præcedit.

34. Persuasum habeas, tuas opes non esse, quas non reconditas animo serves.

35. Fac quæ honesta judicas, etiamsi nullam tibi allatura sint gloriam: vulgus enim malus recte factorum arbiter.

36. Ex operibus potius, quam e sermonibus hominis periculum fac: multi enim male vivunt et optime loquantur.

37. Fac magna, nihil magni promittens.

38. Radicati natique ex deo radici nostræ inhæreamus: nam et aquæ profluentes cæteraque terræ germina succisa radice sicantur et putrescunt.

39. Animi robur temperantia est. Hæc enim animi perturbationibus vacui lumen est. At multo satius est mori, quam corporis incontinentia animum hebetare.

40. Haud facile beatum dixeris hominem, qui amicis vel liberis vel ulla re fluxa et caduca nititur: cuncta enim

hæc incerta sunt. At se ipso deoque nitî, id solum firmum et stabile est.

41. Is sapiens et deo gratus homo est, qui quantum laboris alii corporis causa sustinent, tantum ipse animo impendere studeat.

42. Cognato et principi omnia, una libertate excepta, concede.

43. Liberos æternos gignere discas, non qui corpus in senectute alant, sed qui animum cibo perpetuo nutriant.

44. Fieri nequit, ut idem et voluptatem et corpus et pecuniam et deum amet. Nam homo voluptarius simul corpori studet: at corporis amator omnino etiam pecuniæ cupidus est: atqui avarus necessario injustus est: injustus autem in deum impius et in homines iniquus est, adeo ut, etiamsi hecatombas immolet, multo inagis impius sit et irreligiosus et dei contemtor et mente sacrilegus. Quapropter omnem hominem voluptarium ut impium et inpurum aversari oportet.

45. Non habet deus in terris locum puro castoque animo sibi aptiorem.

Finis sententiarum Demophili.

ΑΛΛΑΙ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ

ΓΝΩΜΑΙ.

1. Ἀμέτρητος οὔσα καὶ ἀκόρεστος ἡ ἀργία τὴν μωρίαν ἀπεργάζεται ἢ κακὴν ποιηρίαν.
(Anton. Meliss. cap. 53.)
2. Ἄ μὴ δεῖ ποιεῖν, μὴ δὲ ὀπνοοῦ ποιεῖν.
(Stobæus Flor. I, 20 Πυθαγόρου.)
3. Ἀσθεὴς θεοὶ ἐπισηχῶνθι πρόσωπον ἐντίμου, οὐδὲ αἶδε τιμὴν θέσθαι τούτω.
(Anton. Meliss. cap. 53 Πυθαγόρου. Scripsi οἷδε pro codicis lectione vide. Cf. Hierocli. comment. ad carn. aur. vs. 1.)
4. Βέλτιστοι ἐαυτῶν γίνονται ἄνθρωποι, ὅταν πρὸς τοὺς θεοὺς βαδίζωσιν.
(Plutarchus de defect. orac. p. 183; cf. idem de superstit. p. 102; Cicero de legg. I, cap. 11; Seneca epist. 94.)
5. Γλώσσης πρὸ τῶν ἄλλων κράται.
(Jamblichus lib. II cap. 21.)
6. Ἐλεύθερον ἀδύνατον εἶναι πᾶσαι δουλεύοντα.
(Maximus cap. 3.)
7. Ἐλοῦ βίον ἀριστον· ἡδὺν δὲ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει.
(Plutarchus de exsilio p. 325; Stobæus Flor. I, 29 Πυθαγόρου.)
8. Ἡ ἐπιστήμη τῆς τελειότητος τῶν ἀρετῶν τῆς ψυχῆς εὐδαιμονία.
(Heraclides Ponticus ap. Clem. Alex. Strom. lib. II pag. 179 ed. Sylb.)
9. Ἡ μέθη μανίας μελέτη.

ALII PYTHAGOREORUM SENTENTIE.

1. Inertia immoderata et insatiabilis aut stultitiam aut insignem improbitatem gignit.
2. Quæ facere nefas est, ea facere ne suspectus quidem habearis.
3. Impius est qui personam viri honorati non reveretur et illi honorem habere nescit.
4. Meliores se ipsi homines evadunt, quum deos adeunt eorumque templa ingrediuntur.
5. Linguam ante omnia contineto.
6. Fieri non potest, ut liber sit qui affectibus serviliter indulget.
7. Optimum vitæ genus deligas : id consuetudo tibi snave et jucundum efficiet.
8. Scientia perfectionis virtutum animi beatitudo est.
9. Ebrietas insanis exercitatio est.
10. Animo quam corpore valere præopta.
11. Ne multis verbis pauca dicas, sed paucis multa.

- (Maximus cap. 30.)
10. Ἰσχύειν τῇ ψυχῇ αἰροῦ μάλλον ἢ τῷ σώματι.
(Stobæus Flor. I, 22 Πυθαγόρου.)
11. Μὴ ἐν πολλοῖς ὀλίγα λέγε, ἀλλ' ἐν ὀλίγοις πολλά.
(Stobæus Flor. XXXV, 8 Πυθαγόρου.)
12. Μοῦσαι Σαιρήνων ἡδίου.
(Clemens Alex. Strom. I, 127 p. 294 ed. Sylburg; Theodoret. ἑλλην. καθ. θεολογ. Serm. 8 Πυθαγόρου.)
13. Οἱ θεοὶ τῶν κακῶν εἰσιν ἀνάττοι.
(Jamblichus de vit. Pythag. c. 32; cf. Hierocles apud Stob. Ecl. phys. lib. II cap. 7 tom. II p. 678 ed. Gaisford.)
14. Οἱ μὴ κολάζοντες τοὺς κακοὺς βούλονται ἀδικεῖσθαι τοὺς ἀγαθοὺς.
(Stobæus Flor. XLVI, 112 Πυθαγόρου.)
15. Οὐκ αἰεὶ καλὸν αἰθερολογεῖν, μελεδωνὸν δὲ εἶναι τῷ πατρὶδι κάλλιον.
(Pythagoras Epist. ad Anaxim. ap. Diog. Laert. lib. VIII, 50.)
16. Πλοῦτος ἀσθενὴς ἀγκυρα, δόξα ἐπι ἀσθενεστέρη· τὸ σῶμα ὁμοίως, αἱ ἀρχαί, αἱ τιμαί· πάντα ταῦτα ἀσθενῆ καὶ ἀδύνατα. Τίνας οὖν ἀγκυραὶ δυναταί; φρόνησις, μεγαλοψυχία, ἀνδρεία· ταύτας οὐδεὶς χαμῶν σαλεύει. Οὗτος θεοῦ νόμος, ἀρετὴν εἶναι τὸ ἰσχυρὸν καὶ βέβαιον μόνον, τὰ δ' ἄλλα λήρον.
(Stobæus Flor. I, 29 Πυθαγόρου.)
17. Οὐδ' οὕτω χαλεπὸν ἀμαρτάνειν, ὡς τὸ ἀμαρτάνοντα μὴ ἐξελέγγειν.
(Stobæus Flor. XIII, 34 Πυθαγόρου.)
18. Πάντων χαλεπώτατόν ἐστιν ἐγκρατευσμάτων τὸ γλώσσης κρατεῖν.
(Jamblichus de vit. Pythag. cap. 31.)
19. Ῥώμην μεγίστην καὶ πλοῦτον τὴν ἐγκράτειαν κτῆσαι.

12. Musæ Siremibus sunt jucundiores.
13. Dii malorum non sunt auctores.
14. Qui malos non puniunt, bonos affici injuria volunt.
15. Non semper astrorum et cæli rationes investigare convenit : interdum pulchrius et melius est curas et cogitationes ad patriæ salutem convertere.
16. Divitiæ ancora sunt infirma, gloria etiam infirma, corpus itidem, magistratus, honores, omnia hæc imbecillæ et viribus destituta. Quæ ergo sunt ancoræ firmæ? Prudentia, magnanimitas, fortitudo : eas nulla tempestas agitat. Hæc dei lex est, ut sola virtus potens ac stabilis sit, cætera omnia nugæ et ineptiæ.
17. Non tam difficile est peccare, quam peccantem alium non redarguere.
18. Omnium continentis documentarum difficillimum est continere linguam.
19. Continentiam tibi ut maximum robur opesque comparato.

- (Stobæus Florileg. XVII, 12 Πυθαγόρου.)
20. Σαρύς φωνή μὴ παινήν, μὴ δεινήν, μὴ βιγυῖν.
(Stobæus Floril. CI, 13 Πυθαγόρου; cf. Porphyr. Epist. ad Marcell. cap. 3δ.)
21. Τὰ ἁμαρτήματά σου πειρῶ μὴ λόγοις ἐπικαλύπτειν, ἀλλὰ θεραπεύειν ἐλέγχους.
(Anton. Meliss. cap. 16.)
22. Τὰ ἐπίπονα τῶν ἡδέων μᾶλλον ἤγού συντελεῖν εἰς ἀρετήν.
(Stobæus Flor. I, 26.)
23. Τὰ μὲν δριμύα καὶ πικρὰ ὠφέλιμα· τὰ δὲ γλυκέα βλαβερὰ.
(Antonius Melissa cap. 78.)
24. Τὰ τῶν φίλων κοινὰ καὶ φίλιαν ἰσότητα.
(Cicero de legg. lib. I cap. 12; cf. Jamblichus de vita Pythag. cap. 29 p. 342 ed. Kiessling.)
25. Ὑπομίμησθε σεαυτὸν, ὅτι πάντες ἄνθρωποι μέγιστον ἀγαθὸν τὴν φρόνησιν εἶναι λέγουσιν· ὀλίγοι δὲ εἰσιν οἱ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τοῦτο κτήσασθαι εὐτονήσαντες.
(Stobæus Flor. III, 60 Πυθαγόρου.)
26. Φευκτὸν παντάσῃ καὶ ἐκκοπτόν ἀσθένειαν μὲν τοῦ σώματος, ἀπαίδευσίαν δὲ τῆς ψυχῆς, ἀκολασίαν δὲ τῆς γαστρὸς, στάσιμ δὲ τῆς πόλεως, τὴν δὲ διαφροσίαν ἀπὸ τῆς οἰκίας, καὶ κοινή ἀπὸ πάντων τὸ ἀκρατές.
(D. Hieronymus Apolog. 3 adv. Rufin.)
27. Χαῖρε τοῖς ἐλέγχουσι σε μᾶλλον, ἢ τοῖς κολακεύουσιν· ὡς δὲ ἐχθρῶν χεῖρονας ἐκτρέπου τοὺς κολακεύοντας.
(Anton. Meliss. cap. 52.)
28. Χαλεπὸν πολλὰς ὁδοὺς ἅμα τοῦ βίου βαδίζειν.
(Stobæus Flor. I, 27 Πυθαγόρου.)
29. Ἐλεγεν ὁ Πυθαγόρας· χρὴ σιγᾶν ἢ κρείσσονα σιγῆς λέγειν.
(Stobæus Flor. XXXIV, 7.)
30. Ψυχῆς πᾶν πάθος εἰς σωτηρίαν αὐτῆς πολεμώματτον.
(Stobæus Flor. I, 28 Πυθαγόρου.)
31. Ὡν ἡ τύχη κυρία δοῦναι καὶ ἀφελεῖσθαι, οὐ δεήση οὐδενός.
(Stobæus Flor. V, 29 Πυθαγόρου in quibusdam codicibus et apud Gesnerum p. 65.)
32. Ὡν τοῦ σώματος ἀπαλλαγὴς οὐ δεήση, ἐκείνων καταφρόνει πάντων· καὶ ὧν ἀπαλλαγὴς δεήση, πρὸς ταῦτα σοὶ ἀσκουμένῳ θεῶν παρακαλεῖ γίνεσθαι συλλήπτορα.
(Maximus cap. 1.)
33. Αἱ ἡλικίαι πρὸς τὰς ἑρας ἴσως σύμμετροι· παῖς ἔαρ· νενησικός θέρος· νενηγός φθινόπωρον· γέρων χειμῶν. Ἔστι δὲ αὐτῶν ὁ μὲν νενησικός μεσάρκιον, ὁ δὲ νενηγός ἀνήρ.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 10.)
34. Διαίρεται (ὁ Πυθαγόρας) τὸν τοῦ ἀνθρώπου βίον οὕτως· παῖς εἴκοσι ἔτη, νενησικός εἴκοσι; νενηγός εἴκοσι, γέρων εἴκοσι.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 10.)
35. Ὁ μὲν θεὸς εἰς, αὐτὸς δὲ οὐχ, ὥς τινες ὑπονοῦσιν, ἐκτὸς τῆς διακοσμῆσιος, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ ὅλος ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ ἐπισκοπῶν πάσας τὰς γενεαίαις ἐστι, χρᾶσις ἐὼν τῶν ὄλων αἰώνων καὶ ἐργάτας τῶν αὐτοῦ δυναμίῶν καὶ ἐργῶν, ἀρχὴ ἀπάντων, ἐν, ἐν οὐρανῷ φωστήρ, καὶ πάντων πατήρ, νοῦς καὶ ψύχωσης τῶν ὄλων, κύκλων ἀπάντων κίνησις.

20. Corpus nec famem, nec sitim, nec frigus desiderat.

21. Peccata tua non verbis tegere, sed reprehensionibus curare coneris.

22. Existimes ea, quæ cum labore conjuncta sunt, plus ad virtutem conferre, quam si sine labore sunt.

23. Acris et amara prosunt: dulcia nocent.

24. Amicorum omnia communia et amicitiam æqualitatem (dixit Pythagoras).

25. Memineris, omnes quidem homines virtutem summam bonum putare, sed tamen paucos reperiri, qui summum illud bonum consequi poterint.

26. Fugienda sunt omnibus modis et tollenda e corpore languor, imperitia ex animo, intemperantia e ventre, e civitate seditio, e domo discordia, et in commune e cunctis rebus incontinentia.

27. Gaude potius his qui te corripiunt, quam qui tibi assentantur; assentatores vero, utpote inimicis deteriores, aversare.

28. Difficile est multas simul vivendi vias ingredi.

29. Pythagoras dicebat: aut oportet silere, aut silentio meliora proferre.

30. Quilibet animi affectus salutis ipsius infestissimus est.

31. Nulla re indigebis quam dare vel auferre fortuna potest.

32. Quibus corpore solutus non indigebis, illa omnia contemne: quibus vero corpore solutus indigebis, iis tibi vacanti deum adiutorem advoca.

33. Ætates istæ anni temporibus respondent: veri puer, ætati adolescens, auctumno juvenis et hiemi senex. Adolescentem vero intelligit puberem, juvenem virum.

34. Humanam ætatem ita distinguit (Pythagoras): puer viginti annos implet, adolescens viginti, juvenis viginti, senex viginti.

35. Deus quidem unus est: non ille autem, ut quidam suspicantur, extra hunc mundi ornatum, sed ipse suo naturæ inherens totus in toto circulo omnia quæ orta sunt inspicit, sæculorum omnium temperatio, et virtutum operumque ejus opifex, principium omnium; unicum, in cælo lumen, et pater omnium, mens et animatio omnium, circumorum omnium motus sive motor.

- (Justinus Martyr Exhort. ad gentes p. 20.)
36. Δεῖ τεκνοποιεῖσθαι· δεῖ γὰρ ἀντικαταλιπεῖν τοὺς θεραπεύοντας τὸν θεόν.
(Jamblichus vit. Pyth. cap. 18.)
37. Μὴ δμῦναι θεούς, ἀσκέειν γὰρ αὐτὸν δεῖν ἀξιόπιστον παρέχειν.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 22.)
38. Τοὺς πρεσβυτέρους τιμᾶν δεῖν, τὸ προηγούμενον τῷ χρόνῳ τιμιώτερον ἡγουμένους.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 22.)
39. Ἀλλήλοις δμιλεῖν, ὡς τοὺς μὲν φίλους ἐχθροὺς μὴ ποιῆσαι, τοὺς δ' ἐχθροὺς φίλους ἐργάσασθαι.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 23.)
40. Ἴδιον μηδὲν ἠγεῖσθαι.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 23.)
41. Νόμῳ βοηθεῖν, ἀνομίᾳ πολεμεῖν.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 23.)
42. Αἰδοῦ καὶ εὐλάθριαν ἀσκέειν· μήτε γέλῳτι κατέχεσθαι, μήτε σκυθρωπάζειν.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 23.)
43. Φεύγειν σαρκῶν πλεονασμόν.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 23.)
44. Ἐν ὀργῇ μήτε τι λέγειν μήτε πράσσειν.
(Diog. Laert. lib. VIII, 23.)
45. Μνήμην ἀσκέειν.
(Diog. Laert. lib. VIII, 23.)
46. Πυθαγόρας ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τινος οἰνόφυλος, πῶς ἂν τοῦ μεθύειν παύσοιτο, ἔφη· Εἰ συνεχῶς θεωρεῖ τὰ ὑπ' αὐτοῦ πρασσόμενα.
(Anton. et Maximus serm. περὶ μέθης.)
47. Ἄρχῃ δέ τοι ἤμισυ παντός, ἀ πόφθεγμα ἔστι Πυθαγόρου αὐτοῦ.
- (Jamblichus de vita Pythag. cap. 29 p. 342 edit. Kiessling.)
48. Πυθαγόρας ἐρωτηθεὶς τί ποιοῦσιν ἄνθρωποι θεῶν ὅμοιοι ἔφη· « ἔαν ἀληθεύσιν. » Οἱ δὲ μάγοι ἀπαφάνονται τοῦ μεγίστου τῶν θεῶν, ἐν Ὁρομάδῃ καλοῦσιν, ἰσικάνει τὸ μὲν σῶμα φωτὶ τὴν δὲ ψυχὴν ἀληθείᾳ.
(Stobæus Flor. XI. 25 Πυθαγόρου.)
49. Πυθαγόρας εἶπεν, εἰσιέναι εἰς τὰς πόλεις πρῶτον τρωφὴν, ἔπειτα κόρον, εἶτα ὕβριν, μετὰ δὲ ταῦτα θλεθρον.
(Stobæus Flor. XLIII, 79 Πυθαγόρου.)
50. Οὐδὲν δεῖ τῶν ἀνθρωπίνων συμπτωμάτων ἀπροδόκητον εἶναι παρὰ τοῖς νοῦν ἔχουσιν, ἀλλ' πάντα προσδοκᾶν, ὧν μὴ τυγχάνουσιν αὐτοὶ κύριοι ὄντες.
(Jamblichus de vit. Pythag. cap. XXXII pag. 444 Kiessl.)
51. Συμβουλεύειν μηδὲν παρὰ τὸ βέλτιστον τῷ συμβουλευομένῳ· ἱερὸν γὰρ συμβουλή.
(Jamblichus de vit. Pythag. cap. XVIII p. 183 ed. Kiessl.)
52. Ἄγαθόν οἱ πόνοι· αἱ δὲ ἔδοναί ἐκ παντὸς τρόπου κακόν.
(Jamblichus de vit. Pythag. cap. XVIII p. 183 ed. Kiessl.)
53. Ἄρχῃ ἔστιν ἡ περὶ τὸν οἶκον δικαία διάθεσις τῆς δλης ἐν ταῖς πόλεσιν εὐταξίας· ἀπὸ γὰρ τῶν οἰκῶν αἱ πόλεις συνίστανται.
(Jamblichus de vit. Pythag. cap. XXX p. 359 ed. Kiessl.)
54. Προνοεῖν δεῖ μᾶλλον φιλοσοφίας ἢ γονέων καὶ

36. Liberi suscipiendi tibi; oportet enim vicissim relinquere numinis cultores.

37. (Pythagoras suis interdicebat) ne per deos jurarent: debere enim unumquemque operam dare, ut se fide lignum exhiberet.

38. Seniores nobis honorandos esse, quod tempore recedit, majore honore decorandum existimantibus.

39. Alter altero ita familiariter uti debemus, ut non ex amicis inimicos, sed ex inimicis amicos faciamus.

40. Proprium nihil ducendum.

41. Legibus opem ferendam: iniquitatem debellandam.

42. Verecundiam et pietatem esse colendam: risui acque ac tristitiæ non indulgendum.

43. Fugienda carnis abundantia.

44. Noll quidquam iratus aut dicere aut facere.

45. Exerce memoriam.

46. Pythagoras a vinoso quodam homine interrogatus, quomodo ebrietatem relinqueret, dixit: si sæpe consideraret, quæ per temulentiam fecisset.

47. Principium vero dimidium totius, ipsius Pythagoræ effatum est.

48. Pythagoras interrogatus, quid deo simile facerent homines, Cum vera dicerent, respondit. Cæterum magi maximum deorum, quem Oromagden ipsi vocant, corpore quidem affirmant esse luci similem, animo autem veritati.

49. Pythagoras dixit immigrare in civitates primum luxuriam, deinde satietatem, tum insolentiam, postea exitium.

50. Nihil eorum quæ homini contingere possunt inexpectatum sapientibus accidere oportet, sed quæ in ipsorum potestate non sunt, omnia expectare debent.

51. Consulenti nos nihil aliud quam optima quæque suadere debemus: sacra enim res est consilium.

52. Utiles sunt labores: noxiæ omnino voluptates.

53. Principium est omnis boni ordinis in civitate justa rei domesticæ dispositio: nam e domibus civitates constant.

54. Oportet nos majori studio philosophiam quam pa-

- γεωργίας· ο μὲν γὰρ γονεῖς καὶ γεωργοὶ αἰτιοὶ εἰσι τοῦ ζῆν ἡμᾶς, οἱ δὲ φιλόσοφοι καὶ παιδεύονται τοῦ εὖ ζῆν καὶ φρονῆσαι, τὴν ὀρθὴν οἰκονομίαν εὐρόντες.
- (Jamblichus de vit. Pythag. cap. XXXIV pag. 480 ed. Kiessl.)
53. Φρεῦγειν μὲν τὸ κακόν, ἰχνεῦσθαι δὲ καὶ εἰλεῖν τὸ πάντων ἀριστον, καὶ ἐλόντα αὐτὴ κοινῇ ξυνοικεῖν τὸν ἐπίλοιπον βίον· τοῦτο δὲ οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ δεόντως φιλοσοφεῖν.
- (Jamblichus Adhort. ad philos. cap. V pag. 80 ed. Kiessl.)
54. Σχεδὸν ταῖς ἀγωγαῖς διαφέρουσιν οἱ μὲν ἄνθρωποι τῶν θηρίων, οἱ δὲ Ἕλληνας τῶν βαρβάρων, οἱ δὲ ἐλεύθεροι τῶν οἰκετῶν, οἱ δὲ φιλόσοφοι τῶν τυγάντων.
- (Jamblichus de vita Pythag. cap. VIII pag. 90 ed. Kiessl.)
57. Ἀναγκαῖόν ἐστι τῶ μὲν ἀνεπιστήμονι μανθάνειν ἀ τυγάνει ἀγνοῶν τε καὶ οὐκ ἐπιστάμενος, τῶ δὲ μανθάνοντι προσέχειν τῇ τοῦ ἐπισταμένου τε καὶ διδάξει δυναμένου ὑπολήψει τε καὶ δόξῃ· καθόλου δὲ εἰπεῖν ἀναγκαῖον τοὺς σωθησομένους τῶν νέων προσέχειν ταῖς τῶν πρεσβυτέρων τε καὶ καλῶς βεβηκότων ὑπολήψεσιν τε καὶ δόξαις.
- (Jamblichus de vita Pythag. cap. XXXI pag. 409 ed. Kiessl.)
58. Ἀνοήτου ἐστὶ καὶ τὸ πάση καὶ παντὸς δόξῃ προσέχειν, καὶ μάλιστα τὸ τῇ παρὰ τῶν πολλῶν γινομένῃ.
- (Jamblichus de vita Pythag. cap. XXXI pag. 409 Kiessl.)
59. Δεῖ φυτὸν ἡμέρον μῆτε φθείρειν μῆτε σίνεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ ζῶον, ὃ μὴ βλάπτει ἀνθρώπους.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 23.)
60. Ἐρωτηθεὶς ποτε ὁ Πυθαγόρας, ὅποτε δεῖ πλησιάζειν; εἶπε· δεῖ βούλει γενέσθαι σαυτοῦ ἀσθενέστερος.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 9.)
61. Ἔλεγον οἱ Πυθαγόρειοι, μὴ εἶναι πρὸς πάντας πάντα ῥητά.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 15.)
62. Ξενοφίλος ὁ Πυθαγορικὸς ὑπὸ τίνος ἐρωτηθεὶς, πῶς ἂν μάλιστα τὸν υἱὸν παιδεύσειεν, εἶπεν· εἰ πολέως εὐνομούμενης γενηθείη.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 16.)
63. Πυθαγόρας ἐρωτηθεὶς, πῶς δεῖ ἀγνωμονοῦση πατρὶδι προσφέρεσθαι, εἶπεν, ὡς μητρί.
(Stobæus Flor. XXXI, X 25.)
64. Τοὺς ἀδικήσαντας μὴ πρᾶττε δίκας, ἀρκεῖ γὰρ αὐτοῖς ὑπὸ τῆς ἰδίας ταπεινοῦσθαι κακίας.
(Antonius et Maximus serm. de ira et exandescencia pag. 330.)
65. Ὁ Πυθαγόρας πρὸς τοῖς ἄλλοις παρήγγελλε τοῖς μανθάνουσι σπανίως μὲν ὀμνύναι, χρῆσιμους δὲ τοῖς ὅρκοις πάντως ἐμμένειν καὶ πρὸς τέλος ἄγειν ὑπὲρ ὧν ἂν τις ὁμότη πραγαμάτων.
(Diodorus Siculus lib. X. fragm. 16.)
66. Ὁ αὐτὸς Πυθαγόρας παρήγγελλε πρὸς τοῖς θεοῖς προσίεναι τοὺς θύοντας μὴ πολυτελεῖς, ἀλλὰ λαμπράς καὶ καθαρὰς ἔχοντας ἐσθῆτας, ὁμοίως δὲ μὴ μόνον τὸ σῶμα καθαρὸν παρεχομένους πάσης ἀδίκου πράξεως, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν ἀγνεύουσαν.
(Diodorus Siculus lib. X fragm. 21.)

rentes et agriculturam complecti: parentes enim et agricolæ id tantum efficiunt, ut vivamus, philosophi autem et præceptores ut bene vivamus et sapiamus, quoniam rectam rerum administrationem excogitarunt.

55. Malum fugere omniumque optimum investigare et eligere idque electum per reliquam vitam constanter tueri oportet: hoc vero nihil aliud est, quam ita, ut decet, philosophari.

56. Institutione fere fit, ut homines bestiis, Græci barbaris, liberi servis et philosophi plebejis præsent.

57. Necessæ est ignarum discere quæ ignorat ac nescit, discentem autem animum advertere ad opinionem sententiamque ejus qui gnarus est et docendi facultatem habet, omnino vero oportet juvenes, quibus salus sua curæ est, attendere, quid seniores hominesque vita recte acta clari senserint opinatique sint.

58. Insipientis est omni cujuslibet hominis opinioni animum intendere ac præcipue vulgi opinionibus moveri.

59. Stirpem sativam neque corrumpi neque vitlari oportet, ac ne animal quidem, quod hominibus non nocet, lædi par est.

60. Interrogatus quodam tempore Pythagoras, quando easet concubendum, Tunc, inquit, cum te ipso infirmior fieri vis.

61. Pythagorei dicebant, non esse omnibus omnia aperienda.

62. Xenophilus Pythagoricus interrogatus a quodam, quo pacto optime filium erudiret, respondit, Si civitatis bonis legibus temperatæ civis fieret.

63. Pythagoras interrogatus, quomodo oporteret se gerere erga patriam ingrati: Ut erga matrem, respondit.

64. Ab iis qui injuriam fecerunt ne sumito pœnam; satis enim est illos suo premi malo.

65. Pythagoras super cætera discipulis suis præcipiebat, ut ad jurandum raro accederent, ubi vero semel jurassent, ut prorsus sacramenti fidem servarent eaque quæ interposito jurejurando polliciti essent, ad finem adducerent.

66. Idem Pythagoras monebat, ut sacrificantes non pretiosis, sed candidis et mundis vestibus amicti deos adirent, neque solum corpus purum ab omni labe ac scelere, verum mentem quoque castam conservarent.

ΣΥΜΒΟΛΑ ΠΥΘΑΓΟΡΙΚΑ.

Και μὴν οὐδὲν ἔστιν οὕτω τῆς Πυθαγορικῆς φιλοσοφίας ἴδιον, ὡς τὸ συμβολικόν· εἶον ἐν τελετῇ μειγμένον φωνῇ καὶ σιωπῇ διδασκαλίας γένος, ὅστε μὴ λέγειν ἀείσω ζυγοῖσι, θύρας δ' ἐπίθεσθε βεβήλοις, ἀλλ' αὐτόθεν ἔχειν φῶς καὶ χαρακτηῖρα τοῖς συνήθεισι τὸ φραζόμενον, τυφλὸν δὲ καὶ ἄσημον εἶναι τοῖς ἀπειροῖς. Ὡς γὰρ ὁ ἀναξ δ' ἐν Δελφοῖς οὔτε λέγει οὔτε κρύπτει ἀλλὰ σημαίνει, κατὰ τὸν Ἡράκλειτον, οὕτω τῶν Πυθαγορικῶν συμβόλων καὶ τὸ φράζεσθαι δοκοῦν κρυπτόμενόν ἐστι καὶ κρύπτεσθαι νοούμενον.

(Stobæus Flor. V, 72 Πυθαγορικά. Posui βεβήλους pro codicum lectione βέβηλοι. Conf. Fragm. Orph. 1.)

1. Ἐπὶ χροῖκος μὴ καθίζειν.

Τουτέστι, φεύγειν ἀργίαν καὶ προνοεῖν ὅπως τῆν ἀναγκαίαν παρασκευάσωμεν τροφήν (Plutarch. περὶ παιδῶν ἀγωγ. cap. 17). ἢ ἐν ἴσῳ τοῦ ἐνεστώτος φροντίδα ποιεῖσθαι καὶ τοῦ μέλλοντος· ἢ γὰρ χοῖνιξ ἡμερήσιος τροφή (Diog. Laërt. lib. VIII, 18). ἢ μὴ σκοπεῖν τὰ ἐφ' ἡμέραν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιούσαν δεῖ προσδέχεσθαι (Athenæus lib. X p. 452. E). ἢ διδάσκει ἀεὶ τι τοῦ παρόντος εἰς τὸ μέλλον καταλιπεῖν, καὶ τῆς αὔριον ἐν τῇ σήμερον μνημονεύειν.

(Plutarchus Sympos. lib. VII cap. 4, tom. XI p. 302 ed. Hutten. Cf. Jamblichus Adh. ad Philos. cap. 21.)

2. Ζυγὸν μὴ ὑπερβαίνειν.

Ἄντι τοῦ πᾶσαν πλεονεξίαν φεύγειν καὶ στυγεῖν,

ζητεῖν δὲ τὸ ἴσον τῆς τε δικαιοσύνης πλεῖστα ποιεῖσθαι λόγον καὶ μὴ ταύτην ὑπερβαίνειν.

(Athenæus lib. X p. 452. D. Plutarchus educ. lib. cap. 17, tom. VII p. 47 ed. Hutten. Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)

3. Μὴ πολλοὺς ἐμβάλλειν δεξιάν.

Τουτέστι μὴ πολλοὺς ποιεῖσθαι φίλους, μηδὲ πάλυκοινον μηδὲ πάνδημον ἀσπάζεσθαι φίλιαν.

(Plutarchus de amic. multitud. tom. VII p. 296 ed. Hutten. Cf. Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)

4. Καρδίαν μὴ ἐσθίειν.

Τουτέστι μὴ τὴν ψυχὴν ἀνίας καὶ λύπαις κατατῆκειν, ἢ ἀλυπτιαν ἀσκεῖν.

(Suidas in v. Πυθαγόρας et Athenæus lib. X pag. 452. D. Similiter Jamblichus Adh. ad philos. cap. 21 : καρδίαν μὴ τρώγειν.)

5. Κυάμων ἀπέχεσθαι.

Τουτέστιν οὐ δεῖ πολιτεύεσθαι· κυαμευταὶ γὰρ ἦσαν ἔμπροσθεν αἱ ψηφορροῖαι, δι' ὧν πέρας ἐπέτιθεσαν ταῖς ἀρχαῖς.

(Plutarchus de educ. lib. c. 17, tom. VII p. 47 seq. ed. Hutten. Conf. A. Gell. lib. IV cap. 11 et Cic. de divin. lib. I. Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)

6. Μὴ γεύεσθαι μελανούρων.

Τουτέστι μὴ συνδιατρίβειν μελασιν ἀνθρώποις διὰ κακοῦθειας.

(Plutarchus de educ. lib. c. 17 p. 47 ed. Hutten.) Μελανούρων ἀπέχου· χθονίων γὰρ ἐστὶ θεῶν. (Jamblichus Adhort. ad Philos. cap. 21.)

SYMBOLA PYTHAGORICA.

Atqui nihil ita proprium est philosophiæ Pythagoricæ, ut symbolicum illud doctrinæ genus, quod velut in sacrorum initiatione voce et silentio permixtum est, ut non sit opus præmonere : « *Cantabo doctis, claudatur porta profanis,* » sed ut statim quodlibet dictum exercitatis lucem naturamque suam ostendat, imperitis vero cæcum sit et obscurum. Quemadmodum enim Delphicus Apollo non perspicue dicit, neque abscondit, sed significat, secundum Heraclitum : sic e Pythagoricis symbolis et id quod dici videtur, absconditur, et quod abscondi videtur, intelligitur.

1. Chænici ne insideas.

Hoc est, fugiendam esse desidiam et prospiciendam, ut victum necessarium paremus. — vel : Ex æquo presentis et futuri agendam esse curam. Chænix enim diurnæ esæ mensura est. — vel : Non curanda esse quæ sunt in diem, sed semper proximum diem expectandum esse. —

vel : Docet nos semper ex presentibus aliquid in futurum relinquere et crastini diei hodie meminisse.

2. Stateram ne transgrediaris.

Pro eo, quod est : Omnem avaritiam fugias ac detesteris ; quæras autem quod æquum est, maximamque justitiæ rationem habes, fines ejus non excedens.

3. Ne nullis dextram injicias.

Id est, Ne multos facias amicos, neve promiscuam et vulgarem amicitiam amplectaris.

4. Cor ne edito.

Id est, Ne exrucies animum merore et tristitia, vel : Vacuitatem doloris exerceas.

5. A fabis abstineto.

Hoc est, vita rempublicam. Nam fabarum ope suffragia olim ferebant, per quæ rerum civitatis administratoribus magistratum abrogabant.

6. Noli gustare pisces nigra cauda instructos.

Hoc est, Ne converseris cum hominibus nigris ob morum pravitatem. — vel : Ab eo quod nigram caudam habet abstineto : nam inferorum deorum est.

Ὁμορφους χελιδόνας μὴ ἔχειν ἢ χελιδόνα ἐν οἰκίᾳ μὴ ἔχειν.

Τουτέστι βάλον καὶ ψίθυρον καὶ πρόγλωσσον ἀνθρώπων, μὴ δυνάμενον στέγειν, ὃν ἂν μετὰσχη, μὴ δέχεσθαι.

(Clemens Alexandrinus Stromat. lib. V p. 239; cf. Plutarch. Sympos. lib. VIII cap. 7; Jamblichus Adh. ad philos. cap. 21.)

Πῦρ μαχαίρα μὴ σκαλεύειν.

Ἄντι τοῦ μὴ ἐρεθίζειν θυμούμενον (οὐ γὰρ προσήκει) ἀλλ' ὑπέκειν τοῖς ὀργιζομένοις.

(Plutarchus de educ. lib. c. 17, tom. VII. p. 47 ed. Hutten; cf. Athenæus lib. X p. 452. D; Lucianus ver. hist. p. 157; Suidas v. Anaximander Miles. jun; Jamblichus Adhort. ad phil. cap. 21.)

9. Σίτιον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβαλλειν.

Ἐπισημαίνει γὰρ, ὅτι εἰς πονηρὰν ψυχὴν ἀσπίον λόγον ἐμβαλλειν οὐ προσήκει. Ὁ μὲν γὰρ λόγος τροφή διανοίας ἐστὶ τοῦτον δ' ἀκάθαρτον ἢ πονηρία ποιεῖ τῶν ἀνθρώπων.

(Plutarchus de educ. lib. c. 17, tom. VII p. 48 ed. Hutten.)

10. Τῆς χύτρας ἀρθείσης ἀπὸ τοῦ πυρός, τὸν ἐν τῇ σποδῷ τύπον μὴ ἀπολιπεῖν, ἀλλὰ συγχεῖν. ἢ χύτρας ἴχνος συγχεῖν ἐν τῇ τέφρᾳ.

Οὐ τὸν τύπον ἀφανίζειν μόνον δεῖν ἠνίττετο, ἀλλὰ μὴδὲ ὀργῆς ἴχνος ἀπολιπεῖν· ἐπὶ δὲ ἀναζέσασα παύσεται, καθίστασθαι αὐτὴν καὶ πᾶσαν ἀπαλείφειν μνησικακίαν.

(Clemens Alexandrinus Strom. lib. V p. 239. Cf. Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)

11. Εἰς ἱερὸν ἀπίων προσκυνῆσαι, μὴδὲν ἄλλο μετὰζῶ βιωτικὸν μῆτε λέγε μῆτε πράττει.

(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)

12. Ὁδοῦ πάρεργον οὔτε εἰσιτητέον εἰς ἱερὸν οὔτε

προσκυνητέον τοπαράπαν, οὐδ' εἰ πρὸς ταῖς θύρας αὐταῖς παρῶν γένοιτο.

(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)

13. Ἀνυπόδητος ὄψε καὶ προσκύνει.

(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)

14. Τὰς λεωφόρους ὁδοὺς ἐκκλίτων διὰ τῶν ἀτραπῶν βᾶδιζε.

(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)

15. Γλώσσης πρὸ τῶν ἄλλων κράτει θεοὺς ἐπόμεινε.

(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)

16. Ἀνέμων πνεοντων τῆν ἠχῶ προσκύνει.

(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21, cuius hæc est explicatio : καὶ αὐτὰ τῆς θείας σοφίας ἐστὶ γνώρισμα· αἰνίττεται γὰρ, ὡς δεῖ τῶν θείων οὐσιῶν κατὰ δύναμιν τὴν ὁμοιότητα ἀγαπᾶν, καὶ ὅταν ἐνεργῶσι, τὸν σύμφωνον πρὸς τὰς ἐνεργείας αὐτῶν λόγον μετὰ μεγάλης σπουδῆς τιμᾶν τε καὶ σέβειν. At Lil. Gyraldus sic exponit, ut dicat : cum venti flant i. e. cum turbarum civilium procellæ existunt, tum fugiendum esse sapienti urbium strepitum et quærenda loca deserta ac solitaria, ubi nihil auditurus sit, nisi echo, vocis suæ imaginem.)

17. Ὁξίδα ἀπὸ σεαυτοῦ ἀπόστρεφε πᾶσαν.

(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21, qui annotat : τοῦτο φρονήσει χρῆσθαι παρακαλεῖται καὶ μὴ θυμῷ· τὸ μὲν γὰρ ὀξὺ τῆς ψυχῆς ἔπερ θυμὸν καλοῦμεν, λόγου καὶ φρονήσεως ἐστὶν ῥηται· ζεῖ γὰρ ὁ θυμὸς, ὥσπερ λέβης πυρὶ θαλπόμενος . . . καὶ τὸ πάθος οὖν τοῦτο λογισμῷ πιβεῖν χρῆ.)

18. Ἄνδρι ἐπανατιθεμένῳ μὲν φορτίον συνέκαιρε, μὴ συγκαθαίρει δὲ ἀποτιθεμένῳ.

(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21, qui explicat : μὴ γίνου μῆτε σαυτῷ μῆτε ἄλλῳ βραθυμίας καὶ μαλθακῆς διαίτης αἴτιος· πόνῳ γὰρ πᾶν χρῆμα ἀλώσιμον. Porphyr. vit. Pythag.

7. Hirundines sub eodem tecto ne habeas, vel : Hirundinem domi ne habeto.

Hoc est, loquacem, susurroneum et garrulum hominem qui non potest continere quæ ipsi communicata sunt, ne recipias.

8. Ignem gladio ne fodias.

Pro eo quod est, ira exacerbatum noli laceasere (neque enim deest), sed iras cede.

9. Cibum in matulam ne injicito.

Significat enim sermonem elegantem in pravum animum demitti non decere. Est enim sermo animi cibus, quem cibum immundum humana reddit perversitas.

10. Olla ab igne remota ne relinquantur ejus figuram in cinere, sed confundas. vel : Ollæ vestigium in cinere confundas.

Tecte significabat non modo abolendam speciem, sed ne

vestigium quidem iræ relinquendum esse. Cum autem defervisset, eam sedandam atque omnem injuriæ memoriam delendam esse.

11. In templum adoratum abiens ne quid aliud interea, quod ad vitam pertineat, vel dicito vel facito.

12. Obiter neque ingrediendum est templum, neque omnino adorandum, ne tum quidem, si ad ipsas fores præteriens verseris.

13. Discalceatus sacra facito et adorato.

14. Publicas vias declinans per semitas ingreditor.

15. Linguam ante omnia confineti diis obsequens.

16. Ventorum spirantium sonum repercussum adorato.

17. Acetabulum omne a te avertito.

18. Onus suscipientem sublevato, ne sublevato deponentem.

- cap. 42 : παρῆναι μηδενὶ πρὸς βραστῶν, ἀλλὰ πρὸς ἀρετὴν καὶ πόνους συμβάλλειν.)
19. Εἰς μὲν ὑπόδησιν τὸν δεξιὸν κόδα προπάραχε, εἰς δὲ ποδόνιπτρον τὸν εὐώνυμον.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21. Idem vit. Pythag. cap. 18 pag. 178 ed. Kiessl.)
20. Περὶ Πυθαγορείων ἀνευ φωτὸς μὴ λάλει.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21; id est, qui de Pythagoreorum mysteriis loquitur, mentis lumine indiget.)
21. Ἀποδημῶν τῆς οἰκίας μὴ ἐπιστρέφου. Ἐρινύες γὰρ μετέρχονται.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21. Similiter Plutarchus de educ. lib. c. 17 : μὴ ἐπιστρέφου ἐπὶ τοὺς δροὺς ἐλθόντας, τούτεστι μέλλοντας ἀποθνήσκου καὶ τὸν δρον τοῦ βίου πλησίον ὄντα ὀρώντας φέρειν εὐκόλως καὶ μὴ ἀθυμῆν. Diogenes Laert. VIII, 17 : διὰ δὲ τοῦ εἰς ἀποδημίαν βαδίζοντα μὴ ἐπιστρέφου παρῆναι τοῖς ἀπαλαττομένοις τοῦ βίου μὴ ἐπιθυμητικῶς ἔχειν τοῦ ζῆν, μηδὲ ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα ἡδονῶν ἐπάγεσθαι. Postrema Jamblichus interpretatur : μετάνοια γὰρ ἐκ τούτου πολλή σοι παρέσθαι . . . τὴν δὲ μετάνοιαν Ἐρινύων μετωνόμασεν.)
22. Πρὸς ἥλιον τετραμμένος μὴ οὔρει.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21, qui exponit : μὴ ζφωδὲς τι ποιεῖ καὶ βοσκημάτων.)
23. Δαδίω θῶκον μὴ ἀπόμασσε.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21. Sed Diogenes Laertius lib. VIII, 17 : ἐλαδίω θῶκον μὴ ὀμόργνουσαι.)
24. Ἀλεκτρούνα τρέφε μὲν, μὴ θῦε δέ· μήνη γὰρ καὶ ἡλίω καθιέρωται.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)
25. Γαμψώνυχον μηδὲν παράτρεφε.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21; Mich. Apostolius Proverb. Centur. V, 93 : γαμψώνυχας μὴ τρέφειν ἀντὶ τοῦ ἀρπαγας φεύγειν. Sic etiam Dacerius accepit in hunc modum interpretans : « Ne souffrez pas dans votre
- maison des gens qui ne sont pas fidèles, de voleurs. »)
26. Ἐν ὀδῶ μὴ σχίζε.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21, i e. noli in philosophiæ studio minutissimam quæque perquirere.)
27. Δακτύλιον μὴ φέρει.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21. qui addit : φιλοσοφεῖ, φησὶν, ὡς ἀλτῶς, καὶ χωρίζε τοῦ περικειμένου δεσμοῦ τὴν ψυχὴν μελέτη γὰρ θανάτου καὶ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος ἡ φιλοσοφία. At Plutarchus de educ. lib. c. 17 p. 47 : μὴ φορεῖν στενὸν δακτύλιον, ὅτι οἱ τῶν βίων ἐλευθερον ἐπιτηδεύειν, καὶ μηδενὶ δεσμῶν προάπτειν αὐτόν.)
28. Θεοῦ τύπον μὴ ἐπίγλυφε δακτυλίω.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21 : τούτεστι φιλοσοφεῖ καὶ ἀσωμάτους πρὸ παντὸς ἡγοῦ θεοῦ ὑπάρχειν . . . μὴ νόμιζε δὲ μορφοῦ αὐτοῦ καχερῆσθαι, ὅσαι εἰσὶ σωματικαί· μὴ προσδέχεσθαι ὑποστάσει ὑλικῆ, καὶ οἷον δεσμῶ ὑλικῶ σώματι, ὥσπερ τὰ ἄλλα ζῶα. Porphyrius vit. Pythag. cap. 43 : θεῶν τε εἰκόνας ἐν δακτυλίοις μὴ φορεῖν, τούτεστι τὴν περὶ θεῶν δοξάν καὶ λόγον μὴ πρόχειρον μηδὲ φανερόν ἔχειν, μηδὲ εἰς πολλοὺς φέρειν.)
29. Παρὰ λύγγον μὴ ἑσοπτρίζου.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)
30. Περὶ θεῶν μηδὲν θαυμαστόν ἀπίσται, μηδὲ περὶ θείων δογμάτων.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)
31. Ἀσχέτω γέλωτι μὴ ἔχεσθαι.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)
32. Παρὰ θυσίᾳ μὴ ὀνυχίζου.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)
33. Στρωμάτων ἐξαναστάς συνέλιπσε αὐτά, καὶ τὸν τύπον συστόρνυε.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21. Sed Diogenes Laertius VIII, 17 habet : τὰ στρώματα αἰεὶ συνδεδεμένα ἔχειν.)
34. Ἐγκέφαλον μὴ ἔσθει.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)

19. Ad calceos subligandos dextrum pedem prius afferto, ad lavandum sinistrum.

20. De Pythagoreis sine lumine ne loquitor.

21. Peregre abiens ne revertitor : nam Furix subsequuntur.

22. Ad solem conversus ne mejito.

23. Facula sedem ne abstergito.

24. Gallum alito quidem, at ne immolato : nam lunæ et soli consecratus est.

25. Ne quid eorum, quæ curvos unguis habent, alito.

26. In via ne scindito.

27. Annulum ne gestato.

28. Dei imaginem annulo ne insculpto.

29. Ad lucernam speculum ne inspicio.

30. Neque de diis neque de doctrina sacra quidquam tam admirabile dicitur, ut ei fides sit deroganda.

31. Cachinno ne indulgeto.

32. Inter sacrificandum unguis ne præcidito.

33. Stragula, ubi surrexeris, convolvito corporisque vestigium complicatione deleto. vel : Stragula semper in unum quasi fasciculum colligata et tanquam iter facturæ canvasata nos habere decet.

34. Cerebrum ne edito.

35. Αποκαρμάτων σῶν καὶ ἀπονυχισμάτων κατὰ πτε.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)
36. Ἐρυθρίων μὴ προσλαμβάνου.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)
37. Χρυσὸν ἐχούση μὴ πλησιάζε ἐπὶ τεκνοποιῶ.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)
38. Προτίμα τὸ σχῆμα καὶ βῆμα τοῦ σχήματος καὶ τριώδου.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.
Posui τοῦ σχήματος καὶ τριώδου pro vulgata lectione τὸ σχῆμα καὶ τριώδου cujus loco codex Cizensis habet τοῦ σχῆμα καὶ τριώδου.)
39. Μολόγην ἐπιφύτευε μὲν, μὴ ἔσθιε δέ.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)
40. Ἐμφύγων ἀπέχου.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)
41. Στέφανον μὴ τίλλειν.
(Porphyrus de vit. Pythag. p. 74 ed. Kiessling.): τουτέστι τοὺς νόμους μὴ λυμαινέσθαι: στέφανον γὰρ πόλεων οὔτοι.)
42. Σπονδὸς ποιέσθαι τοῖς θεοῖς κατὰ τὸ οὖς τῶν ἐκπωμάτων.
(Porphyrus de vit. Pythag. p. 74 ed. Kiessling.)
43. Μήτρην ζῶου μὴ ἐσθίειν.
(Hierocles Comm. in aur. carm. vs. 67-69 cap. 26.)
44. Θνησιμίων ἀπέχεσθαι.
(Hierocles Comm. in aur. carm. vs. 67-69 cap. 26.)
45. Τὸν ἄλα παρατίθεσθαι.
(Diogenes Laertius VIII, 35.)
46. Ἄρτον μὴ καταγνύειν.
(Jamblichus vit. Pyth. cap. 16; Diogenes Laertius lib. VIII, 35.)
47. Ὀδόντας μὴ καταγνύειν.
(Olympiodorus ad Plat. Phædon.)
48. Πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένος μὴ λάλει.
(Olympiodorus ad Plat. Phædon.)
49. Μὴ καθεύδειν ἐν μεσημβρίᾳ.
(Olympiodorus ad Plat. Phædon. qui habet μὴ δεῖ καθεύδειν, quod ferri non potest.)
50. Ὀδαῖς χρῆσθαι πρὸς λύραν.
(Jamblichus vit. Pythag. cap. 25 pag. 238 ed. Kiessl.)
51. Ἄνευ προστάγματος τοῦ αὐτοκράτορος ἐκ τῆς φρουρᾶς μὴ ἀναχωρεῖν.
(Olympiodorus ad Plat. Phædonem; Cicero Cat. Maj. cap. 20.)
52. Τὸ ἐφθόν οὐκ ἐποπτᾶν.
(Jamblichus vit. Pyth. cap. 28. h. e. interprete Gyrardo: «mansuetudinem et benignitatem in iram ne vertas. Mitia enim elixa esse dicuntur, assa vero et tosta immitia et incitantia ad iracundiam.»)
53. Ὀξείαν μάχαιραν ἀποστρέφειν.
(Jamblichus vit. Pyth. cap. 28. Alii legunt ἀποστρέφου. Dacerius explicat: «hominem maledicum fugito.»)
54. Τὰ πίπτοντα ἀπὸ τῆς τραπέζης μὴ ἀναρεῖσθαι.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 34; Suidas v. Πυθαγόρας. Addit Diogenes: ὑπὲρ τοῦ ἐθίζεσθαι μὴ ἀκολάστως ἐσθίειν, ἢ ὅτι ἐπὶ τελευτῇ τινος. Ἀριστοφάνης δὲ τῶν ἡρώων φησὶν εἶναι τὰ πίπτοντα, λέγων ἐν τοῖς Ἑρωσι: μὴ γεύεσθ', ἄττ' ἂν καταπέση τῆς τραπέζης ἐντός (leg. ἐκτός). Quocum concinit Athenæus lib. X ita scribens: τοῖς δὲ τελευτηκόσι τῶν φίλων ἀπένεμον τὰ πίπτοντα τῆς τροφῆς ἀπὸ τῶν τραπεζῶν.)
55. Ἀπέχου καὶ σοροῦ κυπαρισσίνης.
(Jamblichus vit. Pyth. cap. 28 p. 326 ed. Kiessl.)
56. Τοῖς μὲν οὐρανίοις περισσὰ θύειν, ἄρτια δὲ τοῖς χθονίοις.
(Jamblichus vit. Pyth. cap. 28 p. 326 ed. Kiessl. Nam impar numerus, imprimis ter-

35. Crinium et unguium tuorum præsegmina conspuilo.
36. Rubellionem ne adhibeto.
37. Ad feminam divitem ne accedito sobolis procreandæ causa.
38. Præopta figuram in pulvere descriptam ejusque mensuram magistratum dignitati et triobolo (i. e. litterarum studia reipublicæ administrationi præfer).
39. Malvam insuper serito quidem, sed ea ne vescitor.
40. Ab animantibus abstineto.
41. Noli vellere coronam.
42. Libamenta diis juxta poculorum ansas solvenda sunt.
43. Animalis vulvam ne comedito.
44. A morticinibus abstineto.

45. Salem apponito.
46. Panem ne frangito
47. Dentes ne frangito.
48. Ad solem conversus ne loquitor.
49. Meridie ne dormito.
50. Carminibus utendum ad Iyram.
51. Injussu imperatoris (id est, dei) de præsidio et statione (vitæ) ne decedas.
52. Quod elixum est, ne assato.
53. Gladium acutum avertito.
54. Quæ e mensa deciderint, ne tollito.
55. A loculo cupressæ abstineto.
56. Cælestibus imparia sacrificato, inferis vero paria.

- narius, quod dividi non posset, perfectior ideoque deorum caelestium majestati convenientior Pythagoreis visus est.)
57. Μὴ σπένδειν θεοῖς ἐξ ἀμπελων ἀτμήτων.
(Plutarchus Num. cap. 14, vol. I p. 172 ed. Hutten.)
58. Ἄτερ ἀλείτων μὴ θύειν.
(Plutarchus Num. cap. 14, qui de hoc et precedenti symbolo ait : ταῦτα τὴν γῆς ἐξημέρωσιν ἔοικε διδάσκειν, ὡς μύριον εὐσεβείας οὖσαν.)
59. Προσκυνεῖν περιστρεζομένους.
(Plutarchus Num. cap. 14 hæc adjiciens : ἡ δὲ περιστροφή τῶν προσκυνούντων λέγεται μὲν ἀπομίμησις εἶναι τῆς τοῦ κόσμου περιφορᾶς· δόξειε δ' ἂν μάλλον ὁ προσκυνῶν, ἐπεὶ πρὸς ἑω τῶν ἰσρῶν βλέπόντων ἀπέστραπται πρὸς τὰς ἀνατολάς, μεταβάλλειν ἑαυτὸν ἐνταῦθα, καὶ περιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεόν, κύκλον ποιῶν καὶ συνάπτων τὴν ἐπιτελείωσιν τῆς εὐχῆς δι' ἀμφοῖν. Εἰ μὴ νῆ Δία τοῖς Αἰγυπτίοις τρογοῖς αἰνίττεται τι καὶ διδάσκει παραπλήσιον ἢ μεταβολὴ τοῦ σχήματος, ὡς οὐδενὸς ἐστῶτος τῶν ἀνθρωπίνων, ἀλλ' ὅπως ἂν στρέφῃ καὶ ἀνεπίτη τὸν βίον ἡμῶν ὁ θεός, ἀγαπᾶν καὶ δέχεσθαι προσήκον.)
60. Καθῆσθαι προσκυνήσαντας.
(Plutarchus Numa cap. 14 : τὸ δὲ καθέζεσθαι προσκυνήσαντας οἰωνισμόν εἶναι λέγουσι τοῦ βεβαιότητά ταις εὐχαῖς καὶ διαμονὴν τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιγίνεσθαι. Λέγουσι δὲ καὶ πράξεων διορισμὸν εἶναι τὴν ἀνάπαυσιν ὡς οὖν τῇ προτέρᾳ πράξει πέρασ ἐπιτιθέντας καθέζεσθαι παρὰ τοῖς θεοῖς, ἵνα ἐτέρας πάλιν ἀρχὴν παρ' ἐκείνων λάβωσιν. Δύναται δὲ καὶ τοῦτο τοῖς εἰρημένοις ὁμολογεῖν, ἐθίζοντος ἡμᾶς τοῦ νομοθέτου μὴ ποιεῖσθαι τὰς πρὸς τὸ θεῖον ἐνταῦξαι ἐν ἀσχολίᾳ καὶ παρέργως, οἷον σπεύδοντας, ἀλλ' ὅταν χρόνον ἔχωμεν καὶ σχολὴν ἄγωμεν.)
61. Ὅταν βροντᾶ, γῆν θιγεῖν.
(Jamblichus vit. Pyth. cap. 28.)
61. Ἐν, δύο.
(Jamblichus l. c. Plutarchus de Iside et Osir. pag. 112, qui unitatem Apollinem, bi-
- narium numerum Dianam a Pythagoreis vocari tradit. Sed non male Dacerius hæc de duobus principiis, Deo et materia, dicta esse existimat. Cf. Diog. Laert. VIII, 25.)
63. Μὴ ἐσθίειν ἐπὶ δίφρου.
(Plutarchus de Iside et Osir. cap. 10, tom. IX. pag. 112 ed. Hutten.)
64. Φοίνικα μὴ φυτεύειν.
(Plutarchus de Iside et Osir. cap. 10, tom. IX p. 112 ed. Hutten.)
65. Φυτὸν ἡμερον μήτε φθίνειν μήτε σίνεσθαι.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 23.)
66. Ἐχεμυθίαν ἀσεκεῖν.
(Clemens Alexandrinus Strom. V p. 559 ed. Syll.)
67. Ἰχθύων μὴ γυεῖσθαι.
(Clemens Alexandrinus Strom. V p. 559 ed. Syll.)
68. Ἐπὶ γῆς μὴ πλεῖν.
(Clemens Alexandrinus Strom. V p. 559 ed. Syll. Ἐπὶ γῆς μὴ πλεῖν Πυθαγόρειόν ἐστι σύμβολον· δηλοῖ δὲ τὰ τέλη καὶ τὰ ὅμοια τῶν μισθωμάτων, ταραχώδη καὶ ἀστατά ὄντα, παρατεῖσθαι δεῖν. Διὰ τοῦτο τοι ὁ λόγος τοὺς τελώνας λέγει δυσκόλως σωθῆσεσθαι.)
69. Οὐδὲ εἰς περιβρᾶντήριον ἐμβάπτειν, οὐδὲ ἐν βαλανεῖω λούεσθαι.
(Jamblichus vit. Pyth. cap. 18 p. 178 ed. Kiessl.)
70. Μετὰ φωνῆς εὐχεσθαι.
(Clemens Alexandrinus Strom. IV p. 543 ed. Syll. Τί τοίνυν οἱ Πυθαγόρειοι βουλόμενα μετὰ φωνῆς εὐχεσθαι κελεύουσιν; ἔμοι δοκεῖ, οὐχ ὅτι τὸ θεῖον ὦντο μὴ δύνασθαι τῶν ἡσυγῆ φεγομένων ἐπαίειν, ἀλλ' ὅτι δικαίως ἐβούλοντο εἶναι τὰς εὐχάς, ἃς οὐκ ἂν τις αἰδασθείη ποιεῖσθαι πολλῶν συνειδότων.)
71. Ἐνα γενέσθαι καὶ τὸν ἄνθρωπον δεῖ.
(Clemens Alexandrinus Strom. lib. IV p. 535 : μυστικῶς καὶ τὸ Πυθαγόρειον ἐλέγετο, ἕνα γενέσθαι καὶ τὸν ἄνθρωπον δεῖν. Videtur autem unum appellare Deum et mentem. In hanc sententiam Diogenes Laertius lib. VIII

57. E vitibus non putatis noli diis libare.

58. Noli sine farina sacrificare.

59. Circumactos adorare oportet.

60. Precibus absolutis sedendum est.

61. Cum tonat, terram tangito.

62. Unum, duo.

63. In curru ne comedito.

64. Palmam ne plantato.

65. Plantam sativam neque exoidendam esse neque corrupendam.

66. Silentium obtine.

67. Pices ne gustato.

68. In terra ne naviges.

69. Nec in aquali intingendum, nec in balneo lavandum.

70. Clara voce precandum.

71. Unum oportet hominem quoque fieri.

25 : ἀρχὴν μὲν τῶν ἀπάντων μονάδα, ἐκ δὲ τῆς
μονάδος ἀόριστον δυάδα ὡς ἂν ἕλην τῇ μονάδι
αἰτίῳ ὄντι ὑποστῆναι. Sic et Plutarchus Plac.
phil. I, 3 ubi de Pythagora disserit : πάλιν

δὲ τὴν μονάδα καὶ τὴν ἀόριστον δυάδα ἐν ταῖς ἀρ-
χαῖς σπεύδει δ' αὐτῶ τῶν ἀρχῶν ἢ μὲν ἐπὶ τὸ ποιη-
τικὸν αἰτίον, ὅπερ ἐστὶ νοῦς ὁ θεός, ἢ δ' ἐπὶ τὸ πα-
θητικὸν τε καὶ ὕλικόν, ὅπερ ἐστὶν ὁ δραστὴς κόσμος.)

PYTHAGOREORUM SYMBOLA

QUÆDAM ET PRÆCEPTA MYSTICA

E CODICIBUS MANU EXARATIS PETITA ET A LIL. GYRALDO LATINE VERSA.

1. *Septiam piscem noli edere*, id est, res contortas ac difficiles ne suscipito, quas ubi tenere tibi visus fueris, e manibus elabentur.

2. *In limite non consistendum*, id est ambiguae sententiae non immorandum.

3. *Progredienti gregi de via decedendum*, i. e. multitudinai non est occurrandum.

4. *Mustela e transverso offensa redeundum*, i. e. fugiendi delatores. Nam mustelam ore parere affirmant.

5. *Arma a muliere subministrata rejicienda*, i. e. quæ ira et vindicta suppeditant, non sunt facienda: eis enim affectibus maxime obnoxiae sunt feminae.

6. *In tenebris sine vestitu aliquo non ambulandum*, i. e. nudam et apertam sententiam in obscuris rebus non proferendam.

7. *Rectum pedem promovendum*, i. e. recta esse [del.] et iusta pronuntianda.

8. *In poculi fundo noli quidquam reliquum facere*, i. e. artes quas ceperis exhausti.

9. *Colubrum intra ædes collapsum ne interficias*, i. e. inimicum supplicem ne lædas; coluber enim hostis est symbolum.

10. *Offensa in vestibulo obscæna vetula, non egrediendum*, i. e. res quarum turpia sunt principia non esse persequendas.

11. *Noctu in tenebris deambulanti cavendum*, i. e. mortalibus enitendum, ut fuisse in vita videantur.

12. *Sole collucente ignem afferre nefas*, i. e. in rebus claris et perspicuis rationem non afferendam.

13. *Lapidem in fontem jacere scelus*, i. e. scelus est opprimere eos qui reipublicæ prosunt.

14. *Pedem ad limen offendenti redeundum*, i. e. quæ in ipso principio noxia sunt, non persequenda.

15. *Lumen post caput suspensum relinere flagitium*, i. e. industriam et providentiam non in postremis habendam.

16. *Sinistra manu sumere cibum nefas*, i. e. rapinis et furtis ne vivito neve aliud lucrum quærito, nisi rectum et legitimum.

17. *In sepulcro ne dormito*, i. e. noli languescere otio, postquam bona a parentibus hereditate accepisti.

18. *Panis frusta pedibus proculcare turpe*, i. e. quamvis minimam degendæ vitæ rationem non profligandam.

19. *Egredienti ingredientique valvas exosculandas*,

i. e. initia et fines actionum atque institutorum complectenda.

20. *Lyram illotis manibus non attingendam*, i. e. purissimum eum qui alios docere velit, esse oportere.

21. *Sudorem ferro abstergere tetrum facinus*, i. e. labore parva nemini vi et viribus eripienda.

22. *In solitudine sine baculo non ambulandum*, i. e. inter amicos in rebus necessariis sermones et consilia conferenda sunt.

23. *Apud quadrupedem carmen non canendum*, i. e. apud ignaros seria non proferenda.

24. *Faciem in fluvio nec lavandam nec spectandam*, i. e. e re fluxa et instabili specimen capi non debet.

25. *Homini vestigia ferro ne configito*, i. e. memoriam mortuorum conviciis ne lacera.

26. *Integrum fasciculum in ignem non esse inferendum*, i. e. non omnes simul opes in discrimen adducendas esse.

27. *Egredienti ex ædibus stinciput, redeunti occupat perfricandum*, i. e. cautionem ac diligentiam ad res agendas adhibendam, has autem peractas reminiscendo recognoscendas esse.

28. *De rheda junctis pedibus ne exsilito*, i. e. noli temere et uno impetu vitæ conditionem mutare.

29. *Ad astrum ne digitum intendito*, i. e. contra superiorem ne exurgito.

30. *In arundineto non confabulandum*, i. e. cum levissimis hominibus familiaritatem non habendam.

31. *Candelam ad parietem ne applicato*, i. e. homines rudes et eruditionis lumini resistentes ne erudito.

32. *In nive ne quid inscribito*, i. e. ingeniis mollibus et effeminatis institutionis laborem ne impendito.

33. *Vulturem avem in augurio infelicitissimam*, i. e. hominem avarum et rapacem malum omen esse.

34. *Facilius mori hominem cui oculi claudantur*, i. e. hominem ipsum per negligentiam facile in miseriam incidere.

35. *Puerum aut feminam stricto gladio vagantem malum omen esse*, i. e. non defuturum malum, si civitatis gubernatio ineptis et levibus hominibus committatur.

36. *Duorum temporum quam maxime agendam esse curam, matutini et vespertini*, i. e. eorum quæ facturi sumus et eorum quæ fecimus.

Ad symbola Pythagorica referendam etiam esse litteram Y inter omnes constare arbitramur. De qua ita Lactantius Divin. Instit. lib. VI cap. 3 : Dicunt (*Pythagorei*) humanæ vitæ cursum Y litteræ esse similem, quod unusquisque hominum, quum primæ adolescentiæ limen attigerit, et in eum locum venerit, *partes ubi se via findit in ambas*, hæreat nutabundus ac nesciat, in quam se partem potius inclinet. Si duce[m] nactus fuerit, qui dirigat ad meliora titobantem, hoc est, si aut philosophiam didicerit aut eloquentiam aut aliquid honestæ artis, quo evadat ad bonam frugem (quod fieri sine labore maximo non potest), honestam ac copiosam vitam disputant peracturum; si vero doctorem frugalitatis non invenerit, in sinistram viam quæ melioris speciem mentiatur, incidere, id est desidiam, inertiam, luxuriæ se tradere (quæ suavia quidem videntur ad tempus vera bona ignorantibus); post autem, amissa

omni dignitate ac re familiari, in omnibus miseriis ignominiaque victurum. »

Addimus incerti auctoris carmen de eodem argumento scriptum.

Littera Pythagoræ, discrimine secta bicorni,
 Humanæ vitæ speciem præferre videtur.
 Nam via virtutis dextrum petit ardua collem,
 Difficilemque aditum primum spectantibus offert,
 Sed requiem præbet fessis in vertice summo.
 Molle ostendit iter via lata, sed ultima meta
 Præcipitat captos volvitque per ardua saxa.
 Quisquis enim duros casus virtutis amore
 Vicerit, ille sibi laudemque decusque parabit.
 At qui desidiam luxumque sequetur inertem,
 Dum fugit oppositos incauta mente labores,
 Turpis inopsque simul miserabile transiget ævum.

ΣΕΚΟΥΝΔΟΥ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΣΟΦΟΥ
ΓΝΩΜΑΙ.

SECUNDI PHILOSOPHI ATHENIENSIS
SENTENTIÆ.

α'. Τί ἐστι Κόσμος;

Ἀκατάληπτος περιοχὴ^a, θεωρητὸν κατασκευάσμα^b, ἀσύνοπτον^c ἕψωμα, αὐτογέννητον θεώρημα, πολυχάρακτον μόρφωμα, αἰώνιον διακράτημα, αἰθὴρ θρηπτικός^d, πολυδιοίκητον πνεῦμα^e, ἀπλανές^f κύκλωμα^g, ἥλιος, φῶς^h, ἡμέρα, σελήνηⁱ, ἄστρα, σκότος, νύξ, γῆ, πῦρ^k, ὕδωρ, ἀήρ^l.

(^a Sic cod. Parisiensis. At veteres interpretes apud Vincentium Bellovacensem et in Barthii Adversariis legerunt ἀκατάληκτος περίοδος: vertunt enim *incessabilis circuitus*. Ab his dissentit Auctor Altercationis Hadriani *ineffabilis circuitus* interpretans, ut ἀνέκφραστος vel ἀδιήγητος περίοδος legisse videatur. ^b θεωρητικὸν κατασκευάσμα cod. Paris., θεωρητικὸν κατασκευασμένον cod. Gudianus; sed requiritur θεωρητὸν κατασκευάσμα quod posui. ^c ita cod. Paris; εὐσύνοπτον cod. Gud. ^d male cod. Gud. θρηπτικός. ^e πολυδιοίκητον πνεῦμα cod. Par.; desunt hæc verba in cod. Gud. ^f ἀπλανές cod. Gud.; item vetus interpres apud Vincentium et Auctor Altercationis Hadriani, vertentes *circuitus sine errore*. Sed ἐπταπλανές exemplum Parisiense. ^g κύκλωμα cod. Paris.; κύκλωμα cod. Gud. ^h ἥλιος, φῶς cod. Par.; ἡλίου φῶς cod. Gud. ⁱ abest in cod. Gud. ^k desideratur in cod. Gud. ^l ὕδωρ, ἀήρ cod. Par.; ἀήρ, ὕδωρ cod. Gud.)

β'. Τί ἐστιν Ὠκεανός;

Κόσμου ἐναγκαλισμα, θαλάσσιον^m στεφάνωμα, ἄλμυρός δεσμός, ἀτλαντικός ζωστήρⁿ, πάσης φύσεως περιδρομος^o, οἰκουμένης κάτοχος.

(^m sic cod. Paris.; a quo multum discrepat Gudianus hoc loco στεφανωμένον δρίον, περίαμμα ἄλμυραῖον, δεσμός ἀτλαντικός exhibens. ⁿ ζωστήρ quod habet membrana Parisiensis, deest in Gudian. ^o ἡλιακός λαμπτήρ additur hic in libro Gudian.)

γ'. Τί ἐστι Θεός;

Ἰδιόπλαστον ἀγαθόν^p, πολύμορφον εἴκασμα^q, ἀσύνοπτον ἕψωμα, πολυχάρακτον μόρφωμα, δυσνοούμενον ζήτημα, ἀθάνατος νοῦς, πολυδιοίκητον πνεῦμα, ἀκοίμητος ὀφθαλμός, ἰδία πάντων οὐσία^r, πολυώνυμος δύναμις, παγκρατὴς χεῖρ^s, φῶς, νοῦς, δύναμις.

(^p ἰδιόπλαστον ἀγαθόν cod. Paris.; vocabulum ἰδιόπλαστον non agnoscit liber Gudianus. ^q εἴκασμα cod. Paris.; ἴκασμα Gud. ^r Verba ἰδία πάντων οὐσία quæ leguntur in exemplo Parisiensi non exstant in Gudian. ^s hæc membranzæ Parisiensis scriptura est, cujus loco liber Gudianus habet παγκρατὴς φῶς omisso nomine χεῖρ.)

δ'. Τί ἐστιν Ἡμέρα;

Στάδιον κακοπαθείας, δωδεκάωρος^t διαδρομή, ἀρχὴ καθημερινή, ὑπόμνησις βιωτικὴ^u, δειλιγὴ ἀπέ-

1. Quid est Mundus?

Incomprehensibilis complexio, aspectabile ædificium, altitudo oculis inaccessa, ex se natum spectaculum, multiformis figuratio, æternus tenor, æther, multipartitus spiritus, circuitus erroris expers, sol, lumen, dies, luna, sidera, tenebræ, nox, terra, ignis, aqua, aer.

2. Quid est Oceanus?

Mundi amplexus, corona maritima, salsum vinculum, cingulum Atlanticum, totius naturæ rotatio, orbis fasciæ.

3. Quid est Deus?

Bonum nativum, multiformis imago, altitudo invisibilis, varie figurata facies, quæstio intellectu difficilis, mens immortalis, spiritus cuncta pervadens, pervigil oculus, propria omnium essentia, multinominis potestas, manus omnipotens, lumen, mens, potentia.

4. Quid est Dies?

Stadium laboris, duodecim horarum decursus, quotidianum principium, admonitio victitandi, vespertina lucis

τασις ^ε, αἰώνιον ἀριθμημα, φυσικὸν ἰσόπτερισμα ^ι, ἀερίζουσα μέριμνα ^κ.

(^ε δωδεκάωρος cod. Par.; δωδεκάμαρος liber Gud. ^α βιωτικὴ posui cum Orellio; βιωτικὴ male editio Romana et Fabricius Bibl. Gr. vol. XIII p. 566. ^ε ἀπότασις cod. Par.; ἀπότεξις ζωστικὴ ἔντευξις Gud. ^ι ἰσόπτερισμα cod. Par.; ἰσώπτερισμα Gud. ^κ ἀερίζουσα μέριμνα cod. Par.; desiderantur hæc verba in Gudiano qui eorum loco habet παλίνδρομος ἀνάμνησις.)

ε'. Τί ἐστὶν Ἥλιος;

Οὐράνιος ὀφθαλμός, νυκτὸς ἀνταγωνιστής, αἰθέριον κύκλωμα ^β, κοσμικὸς ἔλεγχος, ἀκήρατος φλόξ, καρπῶν περιβόλαιον ^ι, ἀσβεστος ἀκτίς, κεχορηγημένον λαμπράς, οὐράνιος ὀδοιπόρος, ἀδιάλειπτον φέγγος, ἡμέρας κόσμινον.

(^β αἰθέριον κύκλωμα cod. Par.; θερινὸν κύκλωμα Gud. ^ι καρπῶν περιβόλαιον, ἀσβεστος ἀκτίς cod. Par.; desunt hæc verba in Gudiano qui pro iis exhibet ἀδιάπτωτον φέγγος.)

ς'. Τί ἐστὶ Σελήνη;

Οὐρανοῦ πορφύρα, νυκτερινὴ παραμυθία, πλεόντων πανύχισμα, ὀδευόντων παρηγορία, ἡλίου διαδοχή, οὐράνιος ὀδοιπορία ^κ, κακούργων ἔχθρα, σημεῖον ἑορτῶν ^ι, μηνιαῖον ἀνακύκλωμα ^μ, παλίνδρομος ἀνάμνησις ^α.

(^κ οὐράνιος ὀδοιπορία cod. Par.; omittit Gud. ^ι ἑορτῶν cod. Parisiensis, ἑόρτιον Gud. ^μ μηνιαῖον ἀνακύκλωμα cod. Par.; μηνῶν ἀνακύκλωμα Gud. ^α παλίνδρομος ἀνάμνησις cod. Par.; omittit Gud.)

ζ'. Τί ἐστὶν Ἄνθρωπος;

Νοῦς σessaρωκωμένος, πνευματικὸν ἀγγεῖον, αἰσθητικὸν οἶκημα ^α, οἰκητήριον ὀλιγοχρόνιον, ἐπίπονος ψυχὴ, τύχης παίγνιον, φάντασμα χρόνου ^β, ὡστρωμένον ὄργανον ^γ, κατὰ σκοπὸς βίου, φωτὸς ἀποστάτης, γῆς ἀπαίτημα ^ι.

(^ο οἶκημα cod. Par.; χορήγημα Gud. ^β φάντασμα

χρόνου cod. Gud.; φρόντισμα χρόνου Paris. ^α ὡστρωμένον ὄργανον cod. Par.; omittit Gud. ^ι γῆς ἀπαίτημα cod. Paris.; utrumque vocabulum desideratur in libro Gudiano, ubi superioribus hæc annectuntur: ἀπαράμωμον ἀγαθόν, ζωῆς δαπάνημα, φυγὰς βίου, αἰώνιος νεκρός.)

η'. Τί ἐστὶ Γυνή;

Ἄνδρὸς ἐπιθυμία ^α, συνεσιώμενον ^β θηρίον ^γ, συγκοιμημένη λέαινα, συντηρουμένη δράκαινα ^δ, ἱματισμένη ^ε ἔχιδνα, αὐθαίρετος ^ι μάχη, πολυτελὲς πόλεμος, καθημερινὴ ζημίαι, ἀνθρωποποιὸν ὑπόρρημα ^σ, ζῶν πονηρόν, ἀναγκαῖον κακόν ^η.

(^α ἐπιθύμιον cod. Par.; ἀθυμία Gud.; scripsi ἐπιθυμία. ^β συνεσιώμενον cod. Par.; συνεσιόμενον Gud. ^γ Addit liber Gudianus συνεργουμένη μέριμνα, συμπλεκουμένη ἀσέλγεια. ^δ συντηρουμένη δράκαινα cod. Par.; omittit Gud. ^ε ἱματισμένη cod. Par.; αἱματισμένη Gud. ^ι αὐθαίρετος cod. Par.; αὐθέρετος Gud. ^σ ἀνθρωποποιὸν ὑπόρρημα cod. Par.; omittit Gud. ^η Adjicit liber Gudianus: ἐνεαπνεύματος ζάλη, ἰσθλὸς ἀσπίς, συγκοιμημένη ἀκρασία, οἰκίας χεμμῶν, ἀνδρὸς ἀκρατοῦς ναυάγιον, μοιχῶν κατασκευή, ἱκανὸν φορτίον.)

Ἄλλως.

Σακευδὸς ὁ σοφὸς ἐρωτηθεὶς, τί ἐστὶ γυνή; εἶπεν: ἀνδρὸς ναυάγιον, οἰκου ζάλη, ἀμερικινίας ἐμπόδιον, βίου ἄλωσις, καθημερινὴ ζημίαι, αὐθαίρετος μάχη, πολυτελὲς πόλεμος, συνεσιώμενον ^ι θηρίον, συγκαθημένη μέριμνα, συμπλεκουμένη λέαινα, κεκοσμημένη Σκύλλα, ζῶν πονηρόν, ἀναγκαῖον κακόν.

(Antonius Meliss. Serm. περὶ γυναικῶν p. 605 ed. Gesner. Cf. Lambec. Comment. de codd. MSS. Bibl. Vindobon. VII p. 270. ^ι συνεσιώμενον posui pro membranarum scriptura συνεσιώμενον.)

θ'. Τί ἐστὶ Πλούτος;

Χρυσῶν φορτίον ^κ, ἡδονῶν ὑπηρετής, ἐπιβουλεύ-

productio, æternus numerus, speculum naturale, sollicitudo aëria.

5. Quid est Sol?

Oculus cælestis, noctis adversarius, æthereus circuitus, mundi index, flamma stœra, frugum fomentum, radius inextinguibilis, fax semper suppetens, viator cælestis, lumen nunquam occidens, ornamentum diel.

6. Quid est Luna?

Cœli purpura, solatium nocturnum, navigantium per-vigilium, peregrinantium consolatio, solis vicaria, iter cælestis, facinorosorum inimicus, signum festorum, mensura circumactio, retrograda recordatio.

7. Quid est Homo?

Meas induta carne, vas spiritale, sensibile domicilium, breve habitaculum, anima laboris patiens, fortunæ ludibricium, vana temporis imago, instrumentum osseum, vitæ explorator, lucis desertor, terræ postulatum.

PHIL. GRÆC.

8. Quid est Mulier?

Viri desiderium, hellua conviva, læna lecti consors, dracæna custodita, vipera vestita, pugna voluntaria, bellum sumptuosum, damnum quotidianum, hominum procreandorum adjumentum, animal malitiosum, malum necessarium.

Aliter:

Secundus ille sapiens, quid esset mulier, interrogatus, respondit: Viri naufragium, domus tempestas, securitatis impedimentum, vitæ captivitas, damnum quotidianum, pugna voluntaria, bellum sumptuosum, hellua conviva, socia sollicitudo, læna concubans, exornata Scylla, animal malitiosum, malum necessarium.

9. Quid sunt Divitiæ?

Sarcina aurea, voluptatum ministræ, res insidiis obnoxia, injucunda delectatio, invidia domestica, speratus timor, studium quotidianum, res inconstans, amabile in-

μενον πρᾶγμα, ἀπολαυσις ἀνεύφρατος¹, φθόνος συνεστιώμενος, φόβος ἐλπίζόμενος^m, καθημερινή μελέτη, ⁿ, εὐμετάπτωτον πρᾶγμα, φιλούμενον ἀτύχημα, περιπόθητον ταλαιπωρήμα, ὑψηλὸν κτῆμα^a, ἀργυρικὸν σύνθεμα, περιερχόμενον εὐτύχημα.

(^k Χρυσοῦν φορτίον cod. Par.; χρυσοῦ φορτίον Gud.¹ ἀνεύφρατος cod. Gud.; ἀνέφρατος Par.^m φόβος ἐλπίζόμενος cod. Par.; omittit Gudianus.ⁿ καθημερινή μελέτη cod. Par.; omittit cum sequentibus Gudianus hæc pro iis substituens: φίλος ἐλπίζόμενος, ἀπλήρωτος ἐπιθυμία, ἀόρατος ἐπιθυμία. ^o στόμα cod. Gud., quod exprimit Vincentius Bellovacensis vertens *as excelsam*; πῶμα cod. Par. Sensus flagitat κτῆμα quod reposui.)

ι'. Τί ἐστι Πενία;

Μισούμενον ἀγαθόν, ὑγείας μήτηρ, ἡδονῶν ἐμποδισμός^p, ἀμέριμος διατριβή^q, δυσασπαστατον κτῆμα, ἐπινοϊῶν διδάσκαλος, σοφίας εὐρέτης^r, ἀφθονον πρᾶγμα, ἀσκόπευτος οὐσία, ἀζημύωτος ἐμπορία, ἀψήφιστος οὐσία.

(^p ἐμποδισμός cod. Par.; ἐμπόδιον Gud.^q διατριβή cod. Par.; διατρική Gud.^r εὐρετής cod. Gud.; ἀνεύρησις Par. Scripsi εὐρέτης. Reliqua exhibuimus ut in cod. Paris. leguntur. Nam Gudianus habet: φθόνου ἐμπορία, ἀζημύως πραγματία, ἀσυκοφάντητον κτῆμα, ἀδηλος ἀτυχία, ἀμέριμος εὐτυχία.)

ια'. Τί ἐστι Φίλος;

Ζητούμενον ὄνομα, ἀνθρώπος ἀφανής, δυσεύρετον^a κτῆμα, καταφυγή δυστυχίας, ἀπορίας παραμύθιον^b, ἄχος^c ταλαιπωρίας, κατάσκοπος βίου^d, ἀνθρώπος ἀκατάληκτος, ἀνυπόστατον κειμήλιον^e, ἀκατάληκτος εὐτυχία^f.

(^a δυσεύρετον posui pro membranarum scriptura δυσεύρητον. ^b ἀπορίας παραμύθιον cod. Par.; ἀπορία τῶν παραμυθίων Gud. ^c ἄχος cod. Par.; κατάσκοπος Gud. ^d κατάσκοπος βίου, ἀνθρώπος ἀκατά-

ληκτος cod. Par.; omittit Gud. ^e ἀνυπόστατον κειμήλιον cod. Paris.; ἀνυπόκατον κειμήλιον Gud. ^f ἀκατάληκτος εὐτυχία cod. Paris.; ἀκατάληκτος ἐπιτυχία Gud.)

ιβ'. Τί ἐστι Γῆρας;

Πλήρωσις ἡμερῶν^g, ὑγαινοῦσα νόσος, ζῆν θάνατος, προσδοκωμένη μέριμνα, φόβος ἐλπίζόμενος^h, πολυχρόνιον γέλασμα, ἀτονος φρόνησις, ἐμπνους νεκρός, Ἀφροδίτης ἀλλότριονⁱ, θάνατος προσδοκώμενος^k, νεκρὸς κινούμενος.

(^g πλήρωσις ἡμερῶν cod. Par.; εὐεκτής κακόν Gud. ^h φόβος ἐλπίζόμενος cod. Par.; omittit Gud. ⁱ ἀλλότριον cod. Par.; ἀλλότριος Gud. ^k προσδοκώμενος cod. Par.; προσδοκούμενος Gud.)

ιγ'. Τί ἐστι ὕπνος;

Καμάτων ἀνάπαυσις, ἰατρῶν κατόρθωμα, δεδεμένων λύσις, ἀγρυπνούντων σοφία, νοσούντων εὐχί, θανάτου εἰκὼν, ταλαιπωρούντων παραμυθία^l, πάσης πνοῆς ἡσυχία, πλουσιῶν ἐπιτήδευμα, πενήτων ἐπιθυμία^m, καθημερινή μελέτη.

(^l παραμυθία cod. Par.; ἐπιθυμία Gud. ^m ἐπιθυμία reposui pro codicum lectione ἀδολεσχία.)

ιδ'. Τί ἐστι Κάλος;

Φυσική ζωγραφία, ἰδιόπλαστον ἀγαθόν, ὀλιγοχρόνιον εὐτύχημα, εὐπαράλλακτον κτῆμαⁿ, ἐμπνους πόρνευσις^o, ἀνδρὸς ἀσελγούς^p ναυάγιον, ἀπαράμουν ἀγαθόν^q, σεσαρκωμένη εὐτυχία^r, ἡδονῶν ὑψηρεσία, ἀνθος μαραίνόμενον, ἀσύγκτητον πρᾶγμα^s, ἀνθρώπων παραμυθία^c.

(ⁿ εὐπαράλλακτον κτῆμα cod. Par.; ἀπαράμουν κτῆμα Gud. ^o ἐμπνους πόρνευσις cod. Par.; omittit Gud. ^p ἀσελγούς cod. Par.; εὐσεβούς Gud. ^q ἀπαράμουν ἀγαθόν cod. Par.; omittit Gud. ^r εὐτυχία cod. Par.; ἐπιτυχία Gud. ^s ἀσύγκτητον πρᾶγμα cod. Par.; ἀσύνητος πραγματεία. ^c παραμυθία cod. Par.; ἐπιθυμία Gud.)

fortunium, desiderata ærumna, possessio excelsa, signum argenteum, erraticæ felicitas.

10. Quid est Paupertas?

Bonum invisum, sanitatis mater, voluptatum impedimentum, vita curis vacua, tuta possessio, commentorum magistra, sapientiæ inventrix, res invidia carens, opes exploratoribus inaccessæ, mercatura indemnis, divitiæ ad calculos non vocandæ.

11. Quid est Amicus?

Desiderabile nomen, homo nusquam comparens, possessio inventu difficilis, infelicitatis refugium, angustiarum solatium, miseriarum medicina, vitæ speculator, homo incomprehensibilis, thesaurus nusquam reperiendus, non interrupta felicitas.

12. Quid est Senectus?

Plenitudo dierum, sanus morbus, viva mors, cura ex-

spectata, speratus timor, annosum deridiculum, enervis prudentia, cadaver spirans, Veneris odium, mors expectata, mobile cadaver.

13. Quid est Somnus?

Laborum requies, remediorum adhibitorum effectus, victorum solutio, insomniacorum sapientia, ægrotantium votum, mortis imago, afflictorum solatium, universi spiritus quies, divitum studium, pauperum desiderium, quotidiana meditatio.

14. Quid est Pulchritudo?

Nativa pictura, bonum in affectatum; brevis felicitas, mutabilis possessio, spirans lenocinium, hominis libidinosi naufragium, bonum instabile, corporea felicitas, voluptatum ministra, flos marcidus, res communiter cum alio non parabilis, hominum solatium.

ι'. Τί ἐστι Γῆ;

Οὐρανοῦ βάσις ^a, ἀπύθμενον θεώρημα ^o, ἀεροφυῆς ρίζωμα ^t, γυμνάσιον ζωῆς, σελήνης παννύχισμα, ἀσύνοπτον θεώρημα, δμβρων τιθήνη, καρπῶν μήτηρ ^z, ἄδου καλυπτῆρ, αἰώνιον φύλαγμα, πολυδιοίκητον χώρημα ^h, γέννα καὶ ἀποδοχὴ πάντων ⁱ.

(^a οὐρανοῦ βάσις cod. Par.; οὐράνιος βάσις Gud. ^c ἀπύθμενον θεώρημα cod. Par.; omittit Gud. ^t ἀεροφυῆς ρίζωμα cod. Par.; omittit Gud. ^z καρπῶν μήτηρ cod. Par.; φύλαγμα καὶ μήτηρ Gud. ^h χώρημα cod. Par.; χορήγημα Gud. ⁱ Addit liber Gudianus: κόσμου μεσότης, ἀκατάληπτος περιοχή, σύστημα θεοκτιστον.)

ιζ'. Τί ἐστι Γεωργός;

Καρπῶν ^k ὑπηρέτης, δμβρων διαιτητής, ἐρημίας ^{kk} συνήθης, ἀθάλαστος ἔμπορος ^l, ὕλης ἀνταγωνιστής, τροφῆς ^m ἑπουργός, πεδίων ἀριστευτής ⁿ, γῆς ἰατρός, δένδρων φυτουργός, ὀρνέων ^o παιδαγωγός, κακοπαθείας συνήθεια ^p.

(^k καρπῶν cod. Par.; κόπων Gud. ^{kk} ἐρημίας codices; rectius ἐρημία. Sed nolui quidquam hic mutare. ^l ἀθάλαστος ἔμπορος edidi pro membrana Par. scriptura ἀθαλασσίας ἔμπορος. Nam in libro Gudiano hæc verba desiderantur. ^m τροφῆς; cod. Paris.; τροφῆς Gud. ⁿ πεδίων ἀριστευτής cod. Paris.; omittit Gud. ^o ὀρνέων cod. Par.; ὀρέων Gud. ^p κακοπαθείας συνήθεια cod. Par.; ἐρημίας σύνοικος Gud.)

ιζ'. Τί ἐστι Πλοῖον ^q;

Ἐπίσαλον πρᾶγμα ^r, ἀθεμελιωτος οἰκία ^s, ἤρμοσμένος ^t τάφος, κυβικὴ σανίς ^u, ἀνέμων παίγνιον ^x, ἀνιπταμένη ^y φυλακὴ, ἐπιπλέων ^z μόρος, πελάγιος ἵππος ^{aa}, ἀνεωργμένη γαλεάγρα ^{bb}, ἐγκύματος ὀδοπορία ^{cc}.

(^q Sequitur in exemplo Gudiano locus spurius posteriore ætate redolens: Τί ἐστι Μοναχός; θάνατος πωλούμενος, ἀγωνοθέτου θυμός, γαστριμαργίας ἐπιθυμία, τύχης παράπτωμα, δξὺς θάνατος, πε-

ρισαλιζομένη μοῖρα, παραμένων μόρος, κακὴ νίκη. ^r ἐπίσαλον πρᾶγμα cod. Par.; ἐπίσαλος πρᾶξις Gud. ^s ἀθεμελιωτος οἰκία cod. Par.; ἀθεμελιωτον οἰκημα Gud. ^t ἤρμοσμένος cod. Paris.; εἰρωσμένος Gud. ^u κυβικὴ σανίς cod. Par.; omittit Gud. ^x ἀνέμων παίγνιον cod. Gud.; ἀνέμων ὀδοπορία membrana Paris. ^y ἀνιπταμένη cod. Par.; περιπταμένη Gud. ^z ἐπιπλέων cod. Par.; ἐπιπλεόντων Gud. ^{aa} πελάγιος ἵππος cod. Paris.; omittit Gud. ^{bb} ἀνεωργμένη γαλεάγρα posui pro libri Parisiensis scriptura ἡνεωργμένη γαλεάγρα, quæ verba in exemplo Gudiano desunt. ^{cc} ἐγκύματος ὀδοπορία cod. Par.; omittit Gud., in quo hæc adjiiciuntur: συνδεδεμένη μοῖρα, ὄρνειον ξύλινον, ἀθλος σωτηρία.)

ιη'. Τί ἐστι Ναύτης;

Κυμάτων ὀδοπόρος, θαλάσσης βερηδάρσιος ^a, ἀνέμων σύνοδος ^b, οἰκουμένης ξένος, γῆς ἀποστάτης, χειμῶνος ἀνταγωνιστής, διαπόντιος μονόμαχος ^c, ἀνέμων ἰχθυετής, ἀθλος ἐπὶ σωτηρίᾳ, θανάτου γέιτων, θαλάσσης ἐραστής.

(^a θαλάσσης βερηδάρσιος cod. Paris.; θαλάσσιος βεριδάρσις Gud. ^b ἀνέμων σύνοδος cod. Paris.; ἀμμων ἰχθυετής Gud. ^c διαπόντιος μονόμαχος cod. Paris.; ἀπόντιος μονόμαχος Gud.)

ιβ'. Τί ἐστι Θάνατος;

Αἰώνιος ἕπνος, ἀνάλυσις σώματος ^d, ταιλαιπωρούντων ἐπιθυμία, πνεύματος ἀπόστασις ^e, φυγὴ καὶ ἀπόκλισις βίου ^f, πλουσίων φόβος, πενήτων παραμυθία ^g, ἀνάλυσις ^h μελῶν, ἕπνου πατήρ, ἀληθινὴ προθεσμία, ἀπόλυσις πάντων.

(^d ἀνάλυσις σώματος cod. Paris.; διάλυσις σωματων Gud. ^e πνεύματος ἀπόστασις cod. Paris.; πνεύματος ἀποστάτης Gud. ^f φυγὴ καὶ ἀπόκλισις βίου cod. Paris.; φυγὴ ἀκτῆσι βίου Gud. ^g παραμυθία reposui pro codicum lectionibus e quibus Parisiensis habet παραλαλία, Gudianus ἐπιθυμία. ^h ἀνάλυσις cod. Paris.; λύσις Gud.)

15. Quid est Terra?

Cæli basis, spectaculum nullo fundo stabilitum, radix æria, vitæ gymnasium, lunæ pervigilium, spectaculum oculis inaccessum, imbrum nutrix, frugum mater, orci operculum, custodia æterna, tractus a nullis administratus, omnium progenies et receptaculum.

16. Quid est Agricola?

Frugum minister, imbrum arbiter, solitudinis amicus, negotiator maris expertus, silvæ adversarius, victis adiutor, camporum corrector, terræ emendator, arborum sator, avium magister, ærumnæ consuetudo.

17. Quid est Navigium?

Res fluctuans, domus fundamento carens, sepulcrum

paratum, tabula quadrata, ventorum ludibrium, volitans carcer, mors natans, equus marinus, muscipula aperta, iter fluctivagum.

18. Quid est Nauta?

Fluctuum viator, veredarius maris, ventorum comes, orbis hospes, terræ desertor, tempestatis adversarius, maritimus gladiator, indagator ventorum, salutis incertus, mortis vicinus, maris amator.

19. Quid est Mors?

Somnus æternus, dissolutio corporis, afflictorum desiderium, discessus spiritûs, fuga et jactura vitæ, divitum timor, pauperum solatium, dissolutio membrorum, somni pater, verus dies fatalis, solutio omnium.

SECUNDI PHILOSOPHI

RESPONSA AD INTERROGATIONES ADRIANI.

(Ex Vincentii Bellovacensis Speculo hist. Lib. X, cap. 71.)

Quid est Mundus? Incessabilis circuitus, spectabilis supellex, multiformis formatio, æternus tenor, circuitus sine errore.

Quid est Oceanus? Mundi amplexus, terminus coronatus (al. coarctatus), hospitium fluviorum, fons imbrium.

Quid est Deus? Immortalis mens, incontemplabilis celsitudo, forma multiformis, incogitabilis inquisitio, insopitus oculus, omnia continens, lux, bonum, et quod est hujusmodi.

Quid est Sol? Cœli oculus, caloris circuitus, splendor sine occasu, diei ornatus, horarum distributor.

Quid est Luna? Cœli purpura, solis æmula, malefactorum inimica, solamen iter agentium, directio navigantium, signum solemnitatum, larga roris (add. infusio), præsigium tempestatum.

Quid est Terra? Basis cœli, meditullium mundi, fructuum custos et mater, operculum inferni, mater nascentium, nutrix viventium, devoratrix omnium, cellarium vitæ.

Quid est Homo? Mens incarnata, phantasma temporis, speculator vitæ; mancipium mortis, transiens viator, loci hospes, anima laboriosa, parvi temporis habitaculum.

Quid est Pulchritudo? Flos marcidus, carnalis felicitas, humana concupiscentia.

Quid est Mulier? Hominis confusio, insatrabilis bestia, continua sollicitudo, indesinens pugna, viri incontinentis naufragium, humanum mancipium.

Quid est Amicus? Desiderabile nomen, homo vix apparens, infelicitatis refugium, indesinens felicitas.

Quid Divitiæ? Auri pondus, curarum ministræ, delectatio injucunda, insatiabilis invidia, desiderium inexplabile, os excelsum, invisæ concupiscentia.

Quid est Paupertas? Odibile bonum, sanitatis mater, curarum remotio, sapientiæ repertrix, negotium sine damno, possessio absque calumnia, sine sollicitudine felicitas.

Quid Senectus? Optatum malum, mors viventium, incolumis languor, spirans mors.

Quid Somnus? Mortis imago, laborum quies, infirmantium votum, miserorum desiderium.

Quid est Vita? Beatorum lætitia, miserorum mœstitia, exspectatio mortis.

Quid est Mors? Æternus somnus, divitum pavor, pauperum desiderium, inevitabilis eventus, latro hominis, fuga vitæ, resolutio omnium.

Quid est Verbum? Proditor animi.

Quid est Corpus? Domicilium animæ.

Quid est Barba? Sexus discretio.

Quid est Cerebrum? Custos memoriæ.

Quid est Frons? Imago animi.

Quid Oculi? Duces corporis, vasa luminis.

Quid est Cor? Receptaculum vitæ.

Quid Jecur? Custodia caloris.

Quid Fel? Suscitatio iracundiæ.

Quid Splen? Risus et lætitiæ capax.

Quid est Stomachus? Ciborum coquus.

Quid Ossa? Robur corporis.

Quid Pedes? Mobile fundamentum.

Quid est Ventus? Aëris perturbatio, mobilitas aquarum, siccitas terræ.

Quid sunt Flumina? Cursus indeficiens, relectio solis, irrigatio terræ.

Quid Amicitia? Æqualitas animorum.

Quid Fides? Ignotæ rei mira certitudo.

Quid est, quod hominem lassum fieri non sinit? Lucrum.

EJUSDEM SENTENTIÆ.

Mundus, est incessabilis circulus, cunctorum via et transitus.

Mare, mater aquarum, terræ amplexus.

Deus, mens immortalis, incomprehensibilis certitudo, forma omniformis.

Cœlum, sphæra volubilis, campus intelligentiæ, hortus æternitatis, theatrum vitale omnium.

Sol, oculus dei, cœli et naturæ sensus, temperator vitarum, horarum æternus distributor.

Luna, Solis famula, tenebrarum arbitra, index malefactorum, directio æstuum, tempestatum et ventorum indicium.

Homo, mens incarnata, anima subjecta tempori, lus astrorum, speculator vitæ, motus et mortis principium.

Terra, basis mundi, mater corporum.

Dies, stadium laborum, viventium respectus, mortis calculatio.

Aer, custodia vitarum, animarum fundus.

Lux, rerum facies, colorum index.

Pluvia, terræ exsudatio, nutrix fructuum.

Nebula, tenuis nox.

Ventus, aeris turbatio, mobilitas aquarum, siccitas terræ.

Aqua, subsidium vitæ, fons fructuum, scatebra agilitatis, macularum ablutio.

Flumen, imago temporis, cursus indeficiens, refectio solis, irrigatio terræ.

Gelu, fluminum exsiccatio, pons aquarum naturalis.

Hyems, caloris exsilium.

Ver, parturitio terræ.

Æstas, rerum voluptas, naturæ prægnatio, venustas laborum.

Mulier, sollicitudo perpetua, humana furia, quotidianum damnum, perpetua iracundia, pondus immobile, necessarium malum.

Pulchritudo, naturalis captio, parvi temporis flos, error humanus, omnium cupiditas, dulcis morbus, amabile tormentum.

ALTERCATIO HADRIANI AUG.

ET EPICTETI SIVE POTIUS SECUNDI PHILOSOPHI.

HADR. *Primum est, quid sit mundus.* — EPICT. Mundus est, o Hadriane, constitutio cœli et terræ, et omnium quæ in eis sunt, de quibus paulo plus disseram, si iis, quæ dicentur, diligenter intenderis. Mundus est spectabilis supellex, ineffabilis circuitus, per se genitum theoremata, multiformis formatio, æternus tenor, circuitus sine errore, solis lumen, dies, nox, astra, tenebræ, terra, aer, aqua.

HADR. *Quid est Oceanus?* — EPICT. Oceanus est terminus coronatus, mundi amplexus, vinculum ancliticum (*leg.* cingulum atlanticum), universæ naturæ circumcursus, orbis sustentaculum, audaciæ via, limes terræ, divisio regnorum, hospitium fluviorum, fons imbrum, refugium in periculis, gratia in voluptatibus.

HADR. *Quid est Deus?* — EPICT. Deus est summum bonum, mens immortalis, incontemplabilis celsitudo, forma multiformis, multiplex spiritus, incogitabilis inquisitio, insopitus oculus, omnia continens lux.

HADR. *Quid est Dies?* — EPICT. Stadium laboris, principium quotidianum, æterna computatio.

HADR. *Quid est Sol?* — EPICT. Mundi oculus, noctis concertatio, caloris circuitus, indeficiens cauma, splendor sine occasu, cœlestis viator, diei ornatus, cœli pulchritudo, naturæ gratia, horarum distributor.

HADR. *Quid est Luna?* — EPICT. Cœli purpura, Solis æmula, malefactorum revelatrix, itinerantium solamen, navigantium directio, signum soleninitatum, recalcuatio mensium, oculus noctis, roris larga infusio, tempestatum præsaga.

HADR. *Quid est Terra?* — EPICT. Cœli basis, mundi meditullium, custos et mater oninium, operculum miserorum, devoratrix omnium, ant (*leg.* mater) nascentium, cellarium vitæ.

HADR. *Quid est Homo?* — EPICT. Mens incarnata, laboriosa anima, parvi temporis habitaculum, spiritus receptaculum, phantasma temporis, speculator vitæ, lucis desertor, vitæ consumptio, mancipium mortis, transiens viator, loci hospes.

HADR. *Quid est Cœlum?* — EPICT. Sphæra volubilis, culmen immensum.

HADR. *Quid est Pulchritudo?* — EPICT. Natura-

lis captio, parvi temporis fortuna, flos marci-dus, incompositum negotium, humana concupiscentia.

HADR. *Quid est Mulier?* — EPICT. Hominis confusio, insatiabilis bestia, sollicitudo continua, indesinens pugna, quotidianum damnum, tempestas domus, sollicitudinis impedimentum, viri incontinentis naufragium, adulterii vas, inconcisium prælium, animal proximum, pondus gravissimum, aspis insatiabilis, humanum mancipium.

HADR. *Quid est Amicus?* — EPICT. Homo vix apparens, desiderabile nomen, non invenienda possessio, refugium infelicitatis, miseræ respectio, indeficiens quies, indesinens sollicitas (*leg.* felicitas).

HADR. *Quid Agricola?* — EPICT. Laborum minister, operator multorum, terræ medicus, arbustorum plantator, montium complanator.

HADR. *Quid est Navis?* — EPICT. Domus absque fundamento, avis lignea, incerta salus.

HADR. *Quid Nauta?* — EPICT. Fluviorum viator, marinus equitator, orbis hospes, terræ desertor, tempestatum concertator.

HADR. *Quid sunt Divitiæ?* — EPICT. Auri pondus, curarum ministratio, injucunda delectatio, insatiabilis invidia, res desiderata, desiderium inexplebile, invisita concupiscentia.

HADR. *Quid Paupertas?* — EPICT. Bonum odibile, sanitatis mater, curarum remotio, sapientiæ repertrix, possessio absque calumnia, negotium sine damno, sine sollicitudine felicitas.

HADR. *Quid est Senectus?* — EPICT. Optatum malum, viventium mors, Veneris expers, mors expectata.

HADR. *Quid est Somnus?* — EPICT. Mortis imago, laborum quies, vigilantium sapientia, victorum solutio, infirmantium votum, miserorum desiderium, universi spiritus requies.

HADR. *Quid Vita?* — EPICT. Beatorum lætitia, miserorum mœstitia, expectatio mortis.

HADR. *Quid est Mors?* — EPICT. Æternus somnus, dissolutio corporum, divitum pavor, pauperum desiderium, inevitabilis eventus, in certa peregrinatio, fuga vitæ, resolutio omnium.

HADR. *Quid est Litera?* — EPICT. Historiæ
CUSTOS.

HADR. *Quid Verbum?* — EPICT. Animi proditor.

HADR. *Quid est Lingua?* — EPICT. Aeris flagellatio.

HADR. *Quid est Aer?* — EPICT. Custodia vitæ.

HADR. *Quid est Libertas?* — EPICT. Hominis innocentia.

HADR. *Quid est Caput?* — EPICT. Hominis culmen.

HADR. *Quid est Corpus?* — EPICT. Animæ domicilium.

HADR. *Quid Comæ?* — EPICT. Vestes capitis.

HADR. *Quid Barba?* — EPICT. Sexus discretio.

HADR. *Quid est Cerebrum?* — EPICT. Custos memoriæ.

HADR. *Quid Oculi?* — EPICT. Duces corporis, indices animi.

HADR. *Quid Nares?* — EPICT. Odorum attrectatio.

HADR. *Quid Aures?* — EPICT. Sonorum conrectatores.

HADR. *Quid Os?* — EPICT. Nutritor corporis.

HADR. *Quid Dentès?* — EPICT. Molæ mordentes.

HADR. *Quid Labia?* — EPICT. Valvæ corporis.

HADR. *Quid Manus?* — EPICT. Corporis operarii.

HADR. *Quid Digiti?* — EPICT. Chordarum plectrum.

HADR. *Quid Pulmo?* — EPICT. Servator aeris.

HADR. *Quid est Cor?* — EPICT. Receptaculum vitæ.

HADR. *Quid Secur?* — EPICT. Custodia caloris.

HADR. *Quid Fel?* — EPICT. Iracundiæ receptaculum.

HADR. *Quid Splen?* — EPICT. Risus et lætitiæ capax.

HADR. *Quid Stomachus?* — EPICT. Ciborum coquus.

HADR. *Quid Ossa?* — EPICT. Robur corporis.

HADR. *Quid Coxæ?* — EPICT. Epistylia columnarum.

HADR. *Quid Pedes?* — EPICT. Mobile fundamentum.

HADR. *Quid Crura?* — EPICT. Columnæ corporis.

HADR. *Quid Sanguis?* — EPICT. Humor venarum vitæ.

HADR. *Quid est Lux?* — EPICT. Facies omnium rerum.

HADR. *Quid Stellæ?* — EPICT. Pictura culminis, naturarum gubernatores, noctis decus.

HADR. *Quid Pluvia?* — EPICT. Consectio terræ frugum genitrix.

HADR. *Quid est Nebula?* — EPICT. Nox in die, labor oculorum.

HADR. *Quid est Ventus?* — EPICT. Aeris perturbatio, mobilitas agrorum (*leg.* aquarum), siccitas terræ.

HADR. *Quid sunt Flumina?* — EPICT. Cursus indeficiens, reflectio solis, siccitas terræ.

HADR. *Quid est Aqua?* — EPICT. Subsidium vitæ, ablutio sordium.

HADR. *Quid est Gelu?* — EPICT. Herbarum persecutio, vinculum terræ, fons agrorum (*leg.* pons aquarum.)

HADR. *Quid est Nix?* — EPICT. Aqua sicca.

HADR. *Quid est Hyems?* — EPICT. Æstatis exsul.

HADR. *Quid est Ver?* — EPICT. Pictor terræ, maturatio fructuum.

HADR. *Quid est, quod amarum dulce facit?* — EPICT. Fames.

HADR. *Quid est, quod hominem lassum fieri non sinit?* — EPICT. Lucrum.

HADR. *Quid est Spes?* — EPICT. Vigilanti somnium.

HADR. *Quid est Spes?* — EPICT. Refrigerium laboris, dubius eventus.

HADR. *Quid est Amicitia?* — EPICT. Refrigerium laboris, dubius eventus.

HADR. *Quid Fides?* — EPICT. Ignoræ rei miranda celsitudo (*leg.* certitudo).

HADR. *Quid erit nobis, si cinctum solvas, neque nudaberis ipse? Respice corpus, quo et doceri possis?* — EPICT. Epistola est.

HADR. *Quid est Epistola?* — EPICT. Tacitus nuntius.

HADR. *Quid est Pictura?* — EPICT. Veritas falsa.

HADR. *Quare hoc dixisti?* — EPICT. Videmus enim poma picta, flores, animalia, aurum, argentum, et non est verum.

HADR. *Quid est Aurum?* — EPICT. Mancipium mortis.

HADR. *Quid est Argentum?* — EPICT. Invidiæ locus.

HADR. *Quid est Ferrum?* — EPICT. Omnis artis instrumentum.

HADR. *Quid est Gladius?* — EPICT. Regimen castrorum.

HADR. *Quid est Gladiator?* — EPICT. Sine crimine homicida.

HADR. *Qui sunt, qui sani ægrotant?* — EPICT. Qui aliena negotia curant.

HADR. *Qua ratione homo lassus non fit?* — EPICT. Lucrum faciendo.

HADR. *Quid est Amicitia?* — EPICT. Concordia.

HADR. *Quid est longissimum?* — EPICT. Spes.
 HADR. *Quid est Spes?* — EPICT. Vigilanti somnus, exspectanti dubius eventus.
 HADR. *Quid est, quod homo videre non potest?* — EPICT. Alterius animam.
 HADR. *Qua re peccant homines?* — EPICT. Cupiditate.
 HADR. *Quid est Libertas?* — EPICT. Innocentia.
 HADR. *Quid regi et misero commune est?* — EPICT. Nasci et mori.
 HADR. *Quid est optimum et pessimum?* — EPICT. Verbum.
 HADR. *Quid est, quod alii placet et alii displicet?* — EPICT. Vita.
 HADR. *Quid est optima vita?* — EPICT. Brevis-
 sissima.
 HADR. *Quid est certissimum?* — EPICT. Mors.
 HADR. *Quid est Mors?* — EPICT. Perpetua securitas.
 HADR. *Quid est Mors?* — EPICT. Timenda nulli, si sapiens degat: inimica vitæ, numen amantium, metu^s parentum, liberorum præda, testamenti gratia, post obitum sermo, supremæ lachrymæ, post memoriam oblivio, fax rogi, titulus monumenti, mors omnium malorum finis.
 HADR. *Quare mortuus coronatur?* — EPICT. Agonem se vitæ transegiisse testatur.
 HADR. *Quare mortuo pollices ligantur?* — EPICT. Ut parem post obitum esse se sciat.
 HADR. *Quid est Vespillo?* — EPICT. Quem multi devitant, et nemo effugit.
 HADR. *Quid est Rogus?* — EPICT. Contentio crediti, persolutio debiti.
 HADR. *Quid est Tuba?* — EPICT. Belli incitamen (*leg.* incitamentum), castris signum, arenæ admonitio, scenæ commissio, funeris deploratio.
 HADR. *Quid est Monumentum?* — EPICT. Saxa stigmosa, otiosi viatoris spectatio.
 HADR. *Quid est Homo pauper?* — EPICT. Quem ut puteum desertum omnes adspiciunt, et suo loco illum relinquunt.
 HADR. *Quid est Homo?* — EPICT. Balneo similis. Prima cella tepidaria, unctuaria: infans natus perungitur. Secunda cella sudatoria pueritia est. Tertia cella assa, perferentaria, juvenus. Quarta cella frigidaria senectus, omnibus æquat sententiam.
 HADR. *Quid est Homo?* — EPICT. Pomo similis. Poma ut in arboribus pendent, sic sunt et corpora nostra: aut matura cadunt, aut cito acerba ruunt.
 HADR. *Quid est Homo?* — EPICT. Sicut lucerna in vento posita.

HADR. *Quid est Homo?* — EPICT. Loci hospes, legis imago, calamitatis fabula, mancipium mortis, vitæ mora: quo Fortuna sæpe suos ludos facit.

HADR. *Quid est Fortuna?* — EPICT. Ut matrona nobilis, quæ in servos se impingit.

HADR. *Quid est Fortuna?* — EPICT. Sine iudicio proxima meta, alienorum bonorum casus. Ad quem venit, splendorem ostendit; a quo recedit, umbram facit.

HADR. *Quot sunt autem Fortunæ?* — EPICT. Tres: una cæca, quæ ubilibet se impingit; et alia insana, quæ concedit, cito aufert; tertia surda, quæ miserorum preces non exaudit.

HADR. *Quid sunt Dii?* — EPICT. Oculorum signa, mentis numina: si metuis, timor est, si contines, religio est.

HADR. *Quid est Sol?* — EPICT. Splendor orbis, qui tollit et ponit diem, per quem scire nobis cursum horarum datur.

HADR. *Quid est Cælum?* — EPICT. Culmen immensum.

HADR. *Quid est Cælum?* — EPICT. Aer mundus.

HADR. *Quid sunt Stellæ?* — EPICT. Fata hominum.

HADR. *Quid sunt Stellæ?* — EPICT. Littora gubernatorum.

HADR. *Quid est Terra?* — EPICT. Horreum Cereris.

HADR. *Quid est Terra?* — EPICT. Cellarium vitæ.

HADR. *Quid est Mare?* — EPICT. Iter incertum.

HADR. *Quid est Navis?* — EPICT. Domus erraticæ.

HADR. *Quid est Navis?* — EPICT. Ubilibet hospitium.

HADR. *Quid est Navis?* — EPICT. Nuntia Neptuni, anni cursuum tabellarium.

HADR. *Quid Nauta?* — EPICT. Amator pelagi, firmi desertor, contemtor vitæ mortisque, undæ cliens.

HADR. *Quid est Somnus?* — EPICT. Mortis imago.

HADR. *Quid est Nox?* — EPICT. Laboranti requies, grassanti lucrum.

HADR. *Quid est Culcitra?* — EPICT. In somnis volutatorium.

HADR. *Quare Venus nuda pingitur?* — EPICT. Nuda Venus picta (*leg.* picta est), nudæ pinguntur Amores.

Quibus (*leg. sed quæ*) nuda placet, nudos dimittat oportet.

HADR. *Quare Venus Vulcano nupta est?* — EPICT. Ostendit amorem ardore incendi.

HADR. *Quare Venus straba est?* — EPICT. Quia pravus est amor.

HADR. *Quid est Amor?* — EPICT. Otiosi pectoris molestia, in puero pudor, in virgine rubor, in foemina furor, in juvene ardor, in sene risus, in derisore delicti nequities est.

HADR. *Quid est Deus?* — EPICT. Qui omnia tenet.

HADR. *Quid est Sacrificium?* — EPICT. Delibatio.

HADR. *Quid est sine societate?* — EPICT. Regnum.

HADR. *Quid est Regnum?* — EPICT. Pars Deorum.

HADR. *Quid est Cæsar?* — EPICT. Publicæ lucis caput.

HADR. *Quid est Senatus?* — EPICT. Ornamentum urbis; splendor civium.

HADR. *Quid est Miles?* — EPICT. Murus impe-

rii, defensor patriæ, gloriosa servitus, potestatis indicium.

HADR. *Quid est Roma?* — EPICT. Fons imperii orbis terrarum, mater gentium, rei possessor, Romanorum contubernium, Pacis æternæ consecratio.

HADR. *Quid est Victoria?* — EPICT. Belli discordia, pacis amor.

HADR. *Quid est Pax?* — EPICT. Tranquilla libertas.

HADR. *Quid est Forum?* — EPICT. Templum libertatis, arena litigantium.

HADR. *Quid sunt Amici?* — EPICT. Statuæ aureæ.

HADR. *Quid est Amicus?* — EPICT. Pomo citreo similis, foris beatus:

Nam (*leg.* Namque) intra pectus acidum occultat (*add. hic*) malum.

HADR. *Quid sunt Parasiti?* — EPICT. Qui tanquam pisces inescantur.

ΣΕΞΤΟΥ ΤΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟΥ

ΓΝΩΜΑΙ.

SEXTI PYTHAGOREI

SENTENTIÆ.

1. Οὗτε ἐν ἰχθύσι φωνήν, οὗτε ἐν ἀπαιδύτοις ἀρετὴν δεῖ ἐπιζητεῖν.
(Anton. et Maxim. Serm. περὶ ἀφροσύνης p. 109 ed. C. Gesneri.)
2. Ὁ διαβαλὼν φίλον μὴ εὐδοκίμαίτω, κἀν ἀληθῆ λέγῃ.
(Anton. Serm. περὶ φόγου καὶ διαβολῆς p. 259.)
3. Μὴ δνειδίσης τῷ φίλῳ σου χάριτας· ἔση γὰρ ὡς οὐ δεδωκώς.
(Anton. Serm. περὶ εὐεργεσίας pag. 278.)
4. Σοφὸς ἀνὴρ καὶ σιγῶν τὸν θεὸν τιμᾷ, εἰδὼς καὶ διὰ τί σιγᾷ.
(Anton. et Maxim. Serm. περὶ σιωπῆς pag. 388.)
5. Φίλον ἔνεκα χρεῖας μὴ ἀγάπα· ἡ γὰρ τοιαύτη φιλία πρόσκαιρος καὶ ἀβέβαιος.
(Anton. et Maxim. Serm. περὶ φίλων καὶ φιλίας p. 721.)
6. Μὴ κτήσει φίλον, ᾧ μὴ πάντα πιστεύεις.
(Anton. et Maxim. l. c.)
7. [Πένταν φέρειν οὐ παντός, ἀλλ' ἀνδρὸς σοφοῦ.]
(Antonius Meliss. Serm. περὶ πτωχῶν pag. 706.)
8. Ἐμφύχων χρῆσις μὲν ἀδιάφορον, ἀποχὴ δὲ λογικώτερον.
(Origenes contra Cels. lib. VIII p. 397 ed Cantabrig.)
9. Ἄμαρτήματα γυναικῶν, ἀνδρῶν ἀπαιδευσία.
(Joannes Damascenus in Sac. Parall. Tit. XI περὶ γυναικῶν πονηρῶν pag. 411 tom. II ed. Lequien.)
10. Θυσία τῷ θεῷ, γνώμη ἀγαθή.
(Idem Tit. IX περὶ προαιρέσεως καὶ διαθέσεως p. 640.)
11. Οὐκ ἔστι κατὰ θεὸν ζῆν ἄνευ τοῦ σωφρόνους καὶ δικαίως πάντα πράττειν.
(Idem Tit. XVII περὶ πολιτείας σημνῆς p. 656.)
12. Ἐπὶ γυναικὶ πονηρῆ καλὸν σφραγίς.
(Anton. Meliss. Serm. περὶ γυναικῶν πονηρῶν pag. 608.)
13. Γυνὴ μεγαλόφωνος καὶ γλωσσώδης ὥσπερ σάλπιγξ πολέμιον εἰς τροπὴν θεωρηθήσεται.
(Anton. Mel. Serm. περὶ γυν. πον. p. 608.)
14. Σέξτος πῦρ αἰδηλὸν ἀποδέδωκε τὸ ἐξ ἀδήλου ἐμπεσόν.
(Sextus apud Porphyrium Quæst. Homer. 26; cf. Iliad. XI, 155.)

1. Neque vox in piscibus, neque virtus in hominibus imperitis quærenda.

2. Criminans amicum ne approbetur, etiamsi vera dicat.

3. Ne exprobres amico tuo beneficia : videberis enim non dedisse.

4. Vir sapiens et silens deum colit causamque scit, cur sileat.

5. Amicum ne diligas utilitatis gratia : nam talis amicitia brevis et instabilis est.

6. Amicum ne parato, cui non omnia credas.

7. Paupertatem ferre non cujusvis est, sed viri sapientis.

8. Esus animantium est quidem indifferens ; abstinentia tamen eorum rationi magis consentanea videtur.

9. Peccata mulierum imperitiâ virorum admittuntur.

10. Victima deo (grata) est bona mens.

11. Fieri non potest, ut quis secundum deum vivat, nisi sapienter et justè cuncta faciat.

12. In muliere improba bonum est sigillum.

13. Mulier clamosa et lingulaca quasi tuba hostium in fugam nos impellentium habebitur.

14. Sextus ignem edacem ex incerto loco ingruentem exposuit.

SEXTI SIVE XYSTI SIVE SIXTI ENCHIRIDION

LATINE VERSUM A RUFINO.

RUFINUS APRONIANO SUO S. D.

Scio quia, sicut grex ad vocem proprii patris libenter accurrit, ita et religiosus auditor sermone doctoris admonitionibus gaudet. Quia ergo, charissime fili Aproniane, religiosa filia mea, soror jam in Christo tua, poposcerat a te, ut ei aliquid, quod legeret, tale componerem, ubi neque laboraret in intelligendo, apertum tibi satis plano sermone: Sixtum in Latinum verti, quem Sixtum ipsum esse tradunt, qui pud vos idem in urbe Romana Sixtus vocatur, piscopi et martyris gloria decoratus. Hunc ergo cum legerit, inveniet tam brevem, ut videat singulis versibus ingentes explicari sensus, tam vehementem, ut versus sententia ad totius possit perfectionem vitæ sufficere, tam manifestum, ut nec assistens quidem legenti puellæ expertem se intellectus esse causetur. Omne autem opus ita breve, ut de manu ejus nunquam possit recedere, totus hic liber tibi pristini alicujus pretiosi obtinens annuli locum. Et revera æquum videtur, ut, tui pro verbo Dei terrena ornamenta sorduerunt, nunc a nobis ad vicem verbi et sapientiæ monilibus adornetur. Nunc ergo interim habeatur in manibus pro annulo liber, paulo post vero in thesaurum proficiens totus servetur in corde, sermones disciplinæ et bonorum actuum communionis de intimo suggesturus arcano. Addidi et electa quædam religiosi parentis ad filium, sed breve totum, ut merito omne opusculum vel enchiridion, si Græce, vel Latine annulus appelletur. Vale.

SEXTI ENCHIRIDION RUFINO

INTERPRETE.

1. Fidelis homo, electus homo est.
2. Electus homo, homo Dei est.
3. Homo Dei est, qui Deo dignus est.
4. Deo dignus est, qui nihil indigne agit.
(Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 15.)
5. Dubius in fide, infidelis est.
6. Infidelis homo mortuus est corpore vivente.
7. Vere fidelis est, qui non peccat, atque etiam in minimis caute agit.

8. Non est minimum in humana vita negligere minima.

9. Omne peccatum impietatem puta. Non enim manus vel oculus peccat, vel aliquod hujusmodi membrum: sed male uti manu vel oculo, peccatum est.

10. Omne membrum corporis, quod invitat te contra pudicitiam agere, abjiciendum est. Melius enim est uno cum membro vivere, quam cum duobus puniri.

(Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 34.)

11. Immortales crede te manere in iudicio honores et pœnas.

(Cf. Maximus t. II. Serm. LXVIII p. 685.)

12. Si, quæcunque in hoc mundo habes, aliquis auferat tibi, ne indigneris.

13. Inculpatus esto.

14. Omnia auferenti a te cede, præter libertatem.

(Conf. Demophili Sentent. 42.)

15. Sapiens vir et pecuniæ contemptor similis est Deo.

16. Rebus mundanis in causis tantum necessariis utere.

17. Quæ mundi sunt, mundo: et quæ Dei sunt, reddantur Deo.

18. Certus esto, quod animam tuam fidele depositum acceperis a Deo.

19. Cum loqueris de Deo scito, quod iudicaris a Deo.

20. Optimam purificationem putato nocere nemini. (Cf. Hierocl. ad carm. aur. vs. 67-69.)

21. Anima purificatur Dei verbo per sapientiam.

22. Ne putes Dei sapientiam insensibilem esse.

23. Deus sicut mens est, quæ movetur sponte, secundum hæc et subsistit.

24. Magnitudinem Dei non invenies, etiamsi pennis volare possis.

25. Nomen Dei ne quæras, quia non invenies: nam omne, quod nomine appellatur, a digniore nomen accipit, ut alius quidem vocet, alius autem audiat. Quis ergo est, qui nomen imposuit Deo? Deus autem non nomen est Deo, sed indicium, quod sentimus de Deo.

26. Nihil ergo de Deo, quod non licet, quæras.
27. Deus sapiens lux est, non capax contrarii.
28. Quæcunque fecit Deus, pro hominibus ea fecit.
29. Angelus minister est Dei ad hominem. (Cf. Porphyr. ad. Marc. cap. 21.)
30. Tam pretiosus est homo apud Deum, quam angelus.
31. Primus beneficus est Deus; secundus est is, qui beneficii ejus fit particeps homo. Vive igitur ita, tanquam qui sis secundus post Deum et electus ab eo. (Conf. Orig. contra Cels. lib. IV pag. 179 ed. Spencer.)
32. Habes (inquam) in te aliquid simile Dei, et ideo utere te ipso, velut templo Dei, propter illud, quod in te simile est Dei. (Cf. Demophili sent. 45 et Porph. ad Marc. cap. 11.)
33. Revereat vitam tuam mundus. Nihil admittas, quod tibi invehat notam.
34. Male viventes, cum ex corpore excesse- rint, cruciabit malus dæmon, usque quo etiam novissimum quadrantem exigat ab eis.
35. Beatus vir, cujus animam nemo reprehendit ad Deum euntem.
36. Deum ergo honora super omnia, ut ipse dominetur tibi.
37. Quicquid super omnia honoraveris, hoc tibi dominabitur. Si autem dominatum tui gerit Deus, ita tu demum dominaberis omnibus.
38. Honor summus Deo scire eum et imitari.
39. Simile quidem Deo per omnia nihil est, grata tamen ei est inferioris, quantum possibile est, imitatio.
40. Templum sanctum est Deo mens pii, et altare est optimum ei cor mundum et sine peccato. (Conf. Græc. Sexti sent. 10 et Porphyr. ad Marcell. cap. 19.)
41. Hostia soli (*leg. sola*) Deo acceptabilis, benefacere hominibus pro Deo. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 17.)
42. Deo gratiam præstat homo, qui quantum possibile est, vivit secundum Deum.
43. Deus quidem nullius eget, fidelis autem Dei solius; æmulatur ergo illum, qui nullius eget, is qui paucis in rebus necessariis indiget.
44. Satage magnus quidem esse apud Deum, apud homines vero invidiam fuge.
45. Si benignus sis erga indigentes, magnus eris apud Deum.
46. Sapiens vir, cujus viventis quidem parva est apud homines opinio, defuncti vero gloria prædicatur.
47. Omne tempus, quo de Deo non cogitas, hoc puta te perdidisse.
48. Corpus quidem tuum incedat in terra, anima autem semper sit apud Deum.
49. Intellige, quæ sint bona, ut bene agas.
50. Bona cogitatio hominis Deum non latet, et ideo cogitatio tua pura sit ab omni malo.
51. Dignus esto eo, qui te dignatus est filium dicere, et age omnia ut filius Dei.
52. Quod Deum patrem vocas, hujus in actionibus tuis memor esto.
53. Vir castus et sine peccato potestatem accepit a Deo esse filius Dei.
54. Bona mens chorus est Dei. (Cf. Demophili sent. 45.)
55. Mala mens chorus est dæmonum malorum. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 21, ubi exstant græca Sexti verba quæ perperam vertit Rufinus.)
56. Injustum si inhi-beas agere injuste, hoc est secundum Deum punire.
57. Satage non videri, sed esse justus. Certum enim est non esse eum, qui videri vult esse.
58. Honora quod justum est, propter hoc ipsum quod justum est.
59. Nequaquam latebis Deum agens injuste, sed nec cogitans quidem. (Conf. Thaletis sent. 12.)
60. Vir sapiens castus erit Deo.
61. Omnem spurcitiem fuge.
62. Semper de bonis loqui stude.
63. Libidinem vince, continens corpus in omnibus, quia ex deliciis et voluptatibus non effugies spurcitiem. (Cf. Pythag. carm. aur. vs. 9—11.)
64. Voluptuosum Deus non exaudit.
65. Deliciarum finis corruptio.
66. Non verbum, sed ratio præcedat actus tuos. (Cf. Pythag. carm. aur. vs. 27 sqq. et Demophili sent. 26.)
67. Perniciosum est servire vitiis, quia, quot vitia habet anima, tot et dominos. (cf. Demophili sent. 31.)
68. Amor pecuniæ amorem carnalium indicat.
69. Acquire possessionem animæ firmam, virtutem. Quid est firma possessio, nisi virtus aut vis animæ? (cf. Pythagoreorum sent. 16.)
70. Renuntia rebus corporis, dum adhuc potes, et quantum potes.
71. Hoc solum tuum duc ito, quod bonum est.

72. Qualis vis esse, dum Deum oras, talis imper esto.

73. Dum optima quæque abjeceris prædia, me purificatus pete quod vis a Deo.

74. Lingua maliloqua indicium est mentis alæ. (Cf. Antonius Meliss. et Maxim. serm. περί ἡγού και διαβολῆς p. 258.)

75. Insuesce linguam tuam bene proloqui, et maxime, cum de Deo fit sermo. (Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 15.)

76. Nocere Deo nemo potest.

77. Impius in Deum maledicus et infestus et contumeliosus est.

78. Fundamentum pietatis est continentia : ulmen autem pietatis amor Dei. (Cf. Porphy. ad Marc. cap. 35.)

79. Pium hominem habeto tanquam te ipsum.

80. Opta tibi evenire non quod vis, sed quod expedit. (Cf. versus allatos a Platone Alcib. II n. 143 ed. Steph.)

81. Qualem vis esse proximum tuum tibi, alis esto et tu tuis proximis.

82. Quæ culpas, facere noli. (Cf. Thales ap. Diog. Laert. I, 36.)

83. Nulli suadenti acquiescas petere quod non est bonum. (Cf. Carm. aur. vs. 25—26.)

84. Quod Deus tibi dat, nullus auferre potest. (Cf. Demophili sent. 1.)

85. Delibera priusquam agas, et antequam agas provide quale sit quod facturus es. (Cf. Demophili sent. 5.)

86. Si quid non vis scire Deum, istud nec agas nec cogites.

87. Priusquam agas, quodcumque agis, cogita Deum, ut lux ejus præcedat actus tuos. (Cf. Carm. Aur. vs. 48—49.)

88. Grandis impietas in Deum affligere hominem.

89. Anima illustratur recordatione Dei.

90. Contentus esse mediocribus stude.

91. Noli omnia concupiscere.

92. Occasiones bonorum perquire, etiam cum labore.

93. Noli diligere ea, quæ corporis sunt.

94. Immundum hominem facit actus turpis.

95. Purgatur anima insipientis, cum arguitur intrinsicè latens sensus ejus.

96. Deus in bonis actibus hominibus dux est.

97. Neminem inimicum deputes. (Cf. Hierocl. ad Carm. aur. vs. 7.)

98. Dilige omne, quod ejusdem tecum naturæ est : Deum vero etiam plus quam animam tuam dilige.

99. Pessimum est peccatoribus in unum convenire, cum peccant.

100. Multi cibi impediunt castitatem, et incontinentia ciborum immundum facit hominem.

101. Animantium omnium usus quidem in cibis indifferens, abstinere vero rationabilius est. (Conf. græc. Sexti sent. 8 et Senec. epist. VIII.)

102. Non cibi, qui per os inferuntur, polluunt hominem, sed ea, quæ ex malis actibus proferruntur.

103. Quidquid cupiditate victus acceperis, polluit te.

104. Multitudini placere ne satagas. (Cf. Symbol. Pythag. 14.)

105. In omni, quod bene agis, auctorem esse deputa Deum.

106. Mali nullius auctor est Deus. (Cf. Pythag. sent. 13 et Porphy. ad Marcell. cap. 24.)

107. Non amplius possideas quam usus corporis poscit. (Conf. Porphy. ad Marcell. cap. 29 et 30.)

108. Aurum non eripit animam e malis.

109. In deliciis corporis positus certum est, quod ignores illa, quæ præparata tibi sunt a Deo.

110. Ea posside, quæ nullus possit auferre a te.

111. Fer quod necesse est, sicut necesse est.

112. Magnanimus esse stude.

113. Ea quæ contemnes, si recte laudaris, ne retineas. In quibus probabiliter magnificus eris, hæc obtine.

114. Hæc posce a Deo, quæ dignum est præstare Deum. (Conf. Porphy. ad Marcell. cap. 12.)

115. Ratio quæ in te est, vitæ tuæ lux (leg. dux) esto. (Conf. Porphy. ad Marcell. 34.)

116. Ea pete a Deo, quæ accipere ab homine non potes. (Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 12.)

117. In quibus præcedere debet labor, hæc tibi opta evenire post laborem. (Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 12.)

118. Oratio vel vota pigri sermo vanus. (Porph. ad Marcell. cap. 12.)

119. Non oportet contemnere ea, quibus etiam post depositionem corporis egemus. (Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 12.)

120. Non petas a Deo id, quod cum habueris, non perpetuo obtinebis. (Cf. Demophil. Sent. 1 et Porphy. ad Marc. cap. 12.)

121. Insuesce animam tuam aliquid magnum de se sentire post Deum.

122. Nil pretiosum ducas, quod auferre a te possit homo malus.

123. Hoc solum bonum putato, quod Deo dignum est.
124. Quod Deo dignum est, hoc et viro bono.
125. Quidquid non convenit ad beatitudinem Dei, non convenit homini Dei. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 11.)
126. Ea debes velle, quæ et Deus vult.
127. Filius Dei est, qui hæc sola pretiosa ducit, quæ et Deus.
128. Donec in desideriis est caro, anima ignorat Deum. (Conf. Porphyr. ad Marcell. cap. 13.)
129. Cupiditas possidendi origo avaritiæ est.
130. Ex sui ipsius amore injustitia nascitur.
131. Corpus animæ molestum non natura, sed peccatum fecit.
132. Omne quod homini plus est, quam necesse est, inimicum est ei.
133. Qui amat, quod non expedit, non amabit, quod expedit.
134. Sapiens verbis innotescit paucis.
135. Qui studet his, quæ non sunt bona, eum latebunt quæ sunt bona.
136. Semper apud Deum mens est sapientis. (Cf. Porphyr. ad Marc. cap. 16.)
137. Sapientis mentem Deus inhabitat. (Conf. Demophil. sent. 45.)
138. Inexplebilis est omnis cupiditas, propterea et semper indiget.
139. Sapiens semper similis est sibi.
140. Sufficit ad beatitudinem agnitio Dei solius et imitatio.
141. Malis qui adulatur, pejores eos facit. (Cf. Sent. Pyth. 27.)
142. Intolerabilis fit malitia, cum laudatur. (Conf. Democrit. fragm. spur. 10.)
143. Lingua tua sensum tuum sequatur. (Cf. Porphyr. ad Marc. cap. 14.)
144. Melius est lapidem frustra jacere, quam verbum.
- Delibera antequam dicas, ne, quæ non expedit, dicas. Verba sine sensu opprobria. (Cf. Simil. Pyth. 104; Porph. ad Marc. cap. 14; Demophil. sent. 5.)
145. Verbositas non effugiet peccatum.
146. Brevis est in sermonibus sapiens. (Cf. Stob. Flor. XXXV, 4 et 8.)
147. Indicium imperitiæ longa narratio.
148. Veritatem dilige.
149. Mendacio tanquam veneno utere. (Cf. Plato de republ. lib. III cap. 3.)
150. Ante omnia tempus verbis tuis requirito.
151. Tum loquere, quando tacere non expedit. (Cf. Pythag. ap. Stob. Flor. XXXIV, 7—8.)
152. De quibus ignoras tace, de quibus autem certus es, loquere opportune. (Cf. Epictet. Enchir. cap. 41.)
153. Sermo extra tempus indicium malitiosæ mentis est.
154. In conventu ne satagas primum dicere.
155. Melius est vinci vera dicentem, quam vincere mentientem. (Conf. Porphyr. ad Marcell. cap. 14.)
156. Fides actus tuos omnes præcedat.
157. Sapientia animam perducit ad Deum.
158. Nihil tam vernaculum sapientiæ quam veritas.
159. Nunquam potest anima bona mendacium diligere.
160. Pravo et pessimo ingenio fides aliena est.
161. Fidelis homo audire quæ oportet amat magis, quam dicere quæ non oportet.
162. Vir libidinosus ad omnia inutilis est.
163. Irreprehensibilis in verbis unitur Deo.
164. Peccata discentium opprobria sunt doctorum.
165. Mortui sunt apud Deum, per quos nomen Dei maledicuntur.
166. Sapiens homo beneficus post Deum.
167. Sermones tui vitam tuam commendent auditoribus.
168. Quod fieri non decet, neque in suspicionem veniat, quasi id feceris.
169. Quod pati non vis ab alio, neque id facias.
170. Quæ tibi facere est turpe, hæc et aliis imperare facienda turpissimum est.
171. Etiam in cogitationibus tuis mundus esto a peccato.
172. Cum præes hominibus, memento quod et tibi præest Deus.
173. Vindictam exercens scito quia et iudicaris a Deo.
174. Majus est periculum judicantis, quam ejus qui judicatur.
175. Levius est omne vulnus quam verbum. (Cf. Simil. Pyth. 111.)
176. Possibile est verbo fallere homines, non autem Deum.
177. Non putes malum, si tum, cum veritatem scias, culparis in verbo.
178. Male sentire de fide amor jactantiæ facit.
179. Fidelis esse magis quam videris stude. (Cf. Democrit. fragm. mor. 114.)

180. Cole sapientem virum tanquam imaginem Dei viventis.
181. Sapiens vir etiamsi nudus sit, sapiens apud te habeatur.
182. Neminem propterea magni aestimes, quod pecunia divitiisque abundet.
183. Difficile est divitem salvari.
184. Derogare viro sapienti ac Deo æquale ducito peccatum.
185. Verbum de Deo loquens depositum te putato accepisse animas auditorum.
186. Quod bonum est, hoc solum te decere puta. (Conf. sent. Pythag. 7.)
187. Age magna, non magna pollicens. (Cf. Demophil. sent. 37.)
188. Non eris sapiens, si te reputaveris sapientem.
189. Non potest bene vivere, qui non integre credit.
190. In tribulationibus, quis sit fidelis, agnoscitur.
191. Finem vitæ existima vivere secundum Deum.
192. Nihil putes malum, quod non sit turpe. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 9.)
193. Mali finis injuria, injuriæ autem perditio.
194. Non dominatur mala affectio in mente fidelis.
195. Omnis mala affectio animi rationi est inimica. (Cf. sent. Pyth. 30.)
196. Quidquid feceris animo male affecto, pœnitebis.
197. Affectiones pravæ ægritudinum initia.
198. Malitia est ægritudo animæ.
199. Animæ autem mors injustitia et impietas.
200. Tunc te puta fidelem, cum passionibus animæ carueris.
201. Omnibus hominibus ita utere, quasi communis omnium post Deum curator.
202. Qui hominibus male utitur, se ipso male utitur.
203. Qui nihil mali vult, fidelis est.
204. Opta, ut bene possis facere inimicis.
205. Sine Deo non poteris vivere Deo.
206. Malis ineptus videtur vir sapiens.
207. Omnia sufferto pro eo, ut secundum Deum vivas.
208. Orationem Deus non exaudit hominis, qui egenum non exaudit.
209. Sapientia sapienti donum a Deo.
210. Honorans sapientem te ipsum honorabis.
211. Fidelem te esse nosce.
212. Cum filium te quis Dei dicit, memento, cujus te filium dicat.
213. Deum patrem invocans in actibus hoc recordare.
214. Verba tua pietate semper plena sint.
215. In actibus tuis ante oculos pone Deum.
216. Nefas est, Deum patrem invocare et aliquid inhonestum agere.
217. Qui non diligit sapientem, nec se ipsum diligit.
218. Nulla propria possessio putetur sapientis.
219. Quorum communis est Deus idemque pater, hi, nisi auxilia et opem in commune conferunt, impii sunt.
220. Deo ingratus est, qui non magni ducit sapientiam.
221. Conjugium tibi refutare concessum est, idcirco ut vivas indesinenter adhæreas Deo. Si autem tanquam prælium sciens tamen pugnare vis, et uxorem duc et filios procrea.
222. Adulter est in suam uxorem omnis impudicus vel amator ardentior.
223. Nihil propter solam libidinem facias. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 35.)
224. Scito, te adulterum esse etiam si cogites de adulterio. Sed et de omni peccato eadem sit tibi ratio.
225. Fidelem te esse professus spondidisti pariter non peccare Deo.
226. Fideli mulieri ornatui ducatur pudicitia.
227. Vir, qui uxorem dimittit, profitetur se nec mulierem gerere.
228. Mulier pudica gloria viri est.
229. Reverentiam habens uxori habet eam reverentem.
230. Fidelium conjugium certamen habet continentia.
231. Ut continueris ventrem, ita et venereos motus. (Conf. Pythag. Carm. Aur. vs. 9—10.)
232. Devita infidelium laudes.
233. Quæ gratis accipis a Deo, præsta gratis.
234. Multitudinem fidelium non invenies: rarum est enim, quod bonum est. (Conf. Juvenal. Sat. XIII, vs. 26 seq.)
235. Sapientem honora post Deum.
236. Cum argueris sapientem, diliget te.
237. Qui sapienti non obtemperaverit, nec Deo obtemperabit.
238. Fidelis volens esse præcipue quidem hoc nitere, ne pecces: quod etiam si forte acciderit, saltem cave, ne iteretur id ipsum.
239. Doctrinam, quæ non est Deo digna, nec dicas. (Conf. Porphyr. ad Marcell. cap. 15.)

240. Multa velle scire curiositas animi putanda est. (Cf. Democrit. fr. moral. 140—141 et Heraclit. ap. Diog. Laert. lib. IX, 1.)

241. Qui cognoscit quæ Deo digna sunt, ille sapiens est.

242. Doctrinam, ex qua proficere potes in amore Dei, illam necessario expete.

243. Sapiens vir parcat, ne perdat tempus. (Cf. supra Chilonis dictum *χρόνου φειδου.*)

244. Fiduciam cum verecundia habeto.

245. Excrucient te liberi male viventes magis quam morientes.

246. Filii infideles nec filii.

247. Fidelis vir non ægre fert abjectionem liberorum. (Conf. Marc. Antonin. I, 8.)

248. Vivere quidem non est in nobis, recte autem vivere in nobis est.

249. Non iudices esse sapientiæ studiosum, cui non de omnibus credis.

250. Stude communiter omnibus benefacere.

251. Criminationes adversus sapientiæ studiosum noli admittere.

252. Exsecrabile tibi sit etiam juste aliquid punire.

253. Si vis cum lætitia animi vivere, noli multa agere. In multis enim actionibus minor eris. (Conf. Democrit. fragm. moral. 92.)

254. Quod non posuisti, ne tollas, sed sufficienti tibi quæ tua sunt. (Conf. Solon. apophthegm. 48.)

255. Relinquens quæ possides sequere verbum Dei, liber enim eris ab omnibus, cum Deo servieris.

256. Cessa a cibo.

257. Ede citra satietatem.

258. Omni homini impartito.

259. Pro reficiendo paupere etiam jejunare bonum est. (Conf. Clemens Alexandr. Strom. VII p. 878.)

260. Omne poculum tibi suave sit quod sitim extinguit. (Conf. Xenoph. Memorab. lib. I, cap. III, 6.)

261. Ebrietatem quasi insaniam fuge. (Conf. sent. Pythag. 9.)

262. Homo, qui a ventre vincitur, belluæ similis est.

263. Ex carne nihil oritur bonum.

264. Turpissimæ libidinis ea quidem quæ suavia sunt, cito transeunt, probra vero perpetuo manent.

265. Solent homines abscindere aliqua membrorum suorum pro sanitate reliquorum. Quanto id præstantius propudicitia fiet! (Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 34.)

266. Grandem pœnam putato, cum in desideriiis obtinueris; nunquam enim sedat desiderium adeptio desideratorum. (Conf. Clemens Alex. Protr. ad Gent. p. 85 et Strom. VII p. 85.)

267. Non est sapienter factum, in quo libertas aufertur.

268. Bona habere omnes optant, obtinent autem, qui semetipsos integre verbo Dei manciparunt.

269. Sapientiæ amator, et honestus esto, et non obtrectator.

270. Rara sit objurgatio tua et opportuna. (Conf. Clemens Alexandr. Pædag. lib. I cap. 8—9.)

271. Nimius risus indicium est animi negligentis: ne ergo tantum tibi indulgeas, ut risa diffluas.

272. Castorum vita sit tibi honestatis exemplum.

273. Optimum quidem est non peccare, peccantem vero agnoscere, quam ignorare, melius est. (Conf. Clemens Alexandr. Pædag. lib. I p. 146.)

274. Jactans non est sapiens.

275. Magnam scito esse sapientiam, per quam ferre potes ineruditorum insipientiam. (Cf. Demoph. sent. 28.)

276. Turpe ducito proprio ore laudari.

277. Sapientum animæ insatiabiles sunt in amore Dei.

278. Exordium in agendo a Deo sume, quæ agis. (Cf. carm. aur. vs. 48-49.)

279. Ore autem prius Deum habeto et mente, quam respices.

280. Ea quæ oportet discere et ita facere, ne coneris facere, antequam discas. (Cf. carm. aur. vs. 30-31.)

281. Carnem noli amare.

282. Animam bonam post Deum dilige.

283. Domesticorum indignationes ferre sapientis est.

284. Sapientum divitiæ continentia. (Cf. sent. Pyth. 19.)

285. Si quid proprium alii tradideris, at ipse non habebis, non iudices bonum. (Cf. Demoph. sent. 18.)

286. Justa communio servanda.

287. Non dicas aliquod alio peccato levius. (Conf. Cicero Paradox. 3.)

288. Sicut in benefactis laudari vis, ita in delictis patienter accipe, si culperis. (Conf. Pythag. ap. Stob. Flor. XIV, 18.)

289. Quorum laudes contemnitis, eorum neque derogationes magni pendas. (Cf. Demoph. sent. 20.)

290. *Thesaurum quidem defodere inhumatum est, inventum auferre non est sapientis.*
291. *Quantum laboras pro corpore, si tantum ibores pro anima, sapiens eris. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 32.)*
292. *Sapiens non est, qui nocet.*
293. *Ad omnia, quæ agis, Deum invoca telem.*
294. *Deus bonos actus hominum confirmat. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 16.)*
295. *Malorum actuum malus dæmon dux est. (Cf. Porph. ad Marc. cap. 16.)*
296. *Sapiens vir Deum hominibus commendat.*
297. *Deus super omnia opera sua, plus super sapientem gloriatur. (Cf. Apollinis oraculum εὐβέσιον δὲ πτλ. ap. Hierocl. ad carm. aur. vs. 1.)*
298. *Nihil tale post Deum verum, sicut sapiens. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 15.)*
299. *Quæcunque Deus possidet, hæc et sapiens.*
300. *Malus vir non putat esse providentiam. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 16.)*
301. *Anima mala Deum fugit. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 16.)*
302. *Omne quod malum est, Deo inimicum est. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 9.)*
303. *Qui sapit in te, hunc dicito esse hominem.*
304. *Particeps Dei est vir sapiens.*
305. *Ubi est quod sapit in te, ibi est bonum tuum.*
306. *Bonum in carne non quæras.*
307. *Quod animæ non nocet, nec homini.*
308. *Sapientem hominem, tanquam Dei ministrum, honora post Deum.*
309. *Tabernaculum quidem corporis gravior ferre superbum est; deponere autem posse, cum oportuerit, in pace beatum est. (Conf. Clemens Alexandrinus pag. 639 et 640.)*
310. *Mortis quidem ipse tibi causa non fias; si quis autem vult te corpore exuere, ne indigneris. (Cf. in Sosiad. VII sapient. sentent. τῷ βίῳ μὴ ἄγθου.)*
311. *Sapientem si quis de corpore extrudat injuste, in iniquitate sua beneficium ei præstat; absolvit enim tanquam e vinculis.*
312. *Hominem metus mortis contristat pro imperitia animæ.*
313. *Ferrum, quo homines interimuntur, optimum fuerat non fieri, factum tamen apud te non sit. (Cf. Plin. Hist. Nat. XXXIV, 14 et Menag. ad Diog. Laert. VIII, 50.)*
314. *Nulla simulatio multo tempore latebit, maxime in fine. (Cf. Demophil. sent. 23.)*

315. *Ut sunt mores tui, talis et vita tua : mores enim religiosi faciunt vitam beatam. (Cf. Demophil. sent. 4.)*

316. *Qui cogitat adversus alium mala, ipsa præveniens ipse præfert mala. (Cf. Demophil. sent. 4.)*

317. *Ne te impediatur a benefaciendo homo ingratus.*

318. *Optime facultatibus utitur is, qui indigentibus libenter tribuit.*

319. *Fratrem volentem a fide recedere hortare, ne faciat, et si insanabilis sit, magis observa.*

320. *In fide conare omnes homines vincere.*

321. *Intellectum non prius habebis, quam intellexeris, te habere.*

322. *Stude tua sorte contentus esse.*

323. *Membra corporis sarcina sunt iis, qui eis non utuntur.*

324. *Ministrare aliis melius est, quam ab aliis ministrari.*

325. *Quem Deus non emittit e corpore, ne graviter ferat.*

326. *Sententiam, quæ misericordiam vetat, non solum non tenere, sed audire refuge. (Opponuntur hæc Stoicorum dogmati : ἐλεήμονας μὴ εἶναι σοφούς, συγγνώμην δὲ ἔχειν μηδενί. Vid. Seneca lib. II de Clementia.)*

327. *Qui dat aliquid et imputat, contumeliam magis quam beneficium dedit.*

328. *Qui tuetur pupillos, erit multorum filiorum secundum Deum pater.*

329. *Quidquid egeris causa gloriæ, merces facti tui erit.*

330. *Si quid dederis, ut hominibus innotescas, non homini, sed propriæ libidini præstitisti. (Cf. Senec. de benef. lib. IV, 10.)*

331. *Iracundiam multitudinis ne provocas in te.*

332. *Disce, quod oportet fieri, ut beatus fias.*

333. *Melius est fame mori, quam per incontinentiam ventris maculare animam. (Cf. Demophil. sent. 39 et Porphyr. ad Marcell. cap. 35.)*

334. *Vestimentum esse putato animæ corpus tuum : mundum igitur id conserva. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 14.)*

335. *Qualia studia gesserit anima corpus inhabitans, tales habebit testes in iudicio.*

336. *Immundam animam sibi dæmones mundi vindicant. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 21.)*

337. *Fidelem animam et bonam in via Dei mali dæmones non impediunt.*

338. Verbum de Deo non omni homini committas. (Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 15 et Pythagor. symbol. 28.)

339. Non est tutum audire de Deo homines vanæ gloriæ jactantia corruptos. (Cf. Demophil. sent. 25 et Porphy. ad Marc. cap. 15.)

340. De Deo etiam quæ vera sunt loqui periculum est et non parvum. (Cf. Demophil. sent. 25 et Porph. ad Marc. cap. 15.)

341. De Deo nihil dicas, quod non didiceris a Deo : vel ei qui non credit, de Deo nihil loquaris.

342. Verbum verum ut Deum honora.

343. Si immunis non es a flagitiosis operibus, de Deo nihil disceptes. (Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 15.)

344. Sermo verus de Deo sermo Dei est.

345. Si scis, quod acceptum habent de te, quod diligis Deum, hi qui te audiunt, tunc eis loquere de Deo.

346. Opera caritatis Dei procedant abs te, et tunc sermonem facito de Deo.

347. In multitudine dicere de Deo non audeas.

348. Verbum de Deo parcius proferto, quam de anima. Melius est animam perdere quam verbum vanum de Deo proferre.

349. Viri amantis Deum corporis potestatem habet leo et tyrannus similiter.

350. Cum tibi minatur tyrannus, cujus sis, tunc memor maxime esto.

351. Verbum de Deo reticere præstat magis, quam temere proferre. (Cf. Porphyrius ad Marcell. cap. 15.)

352. Qui dicit de Deo quæ non sunt, contra eum falsum loquitur.

353. Deum non cognovit, qui non colit.

354. Non est verum, quod Deum colat, qui hominem lædit.

355. Fundamentum et initium est cultus Dei amare Deum homines.

356. Qui hominum curam gerit et orat Deum pro eis, iste vere a Deo esse putandus est.

357. Dei proprium est salvare, quos dignos judicat.

358. Cultoris autem Dei est orare Deum pro salute hominum.

359. Cum oranti tibi præstitum fuerit quod poposcisti a Deo, tunc tibi potestatem permissam a Deo intellige.

360. Dignus deo homo deus est et in hominibus. (Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 15.)

361. Melius est nihil habere, quam multa habentem nemini impertiri.

362. Si non das egentem, cum poscit, non accipies a Deo, cum poposceris.

363. Qui ex animo dat cibum indigenti, parum quidem est, quod dat, sed magna fiet ei bonæ voluntatis retributio.

364. Deum qui putat esse et nihil ab eo curari, nihil differt ab eo, qui non credit esse Deum. (Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 22.)

365. Optime honorat Deum ille, qui mentem suam, quantum fieri potest, similem Deo facit. (Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 16.)

366. Deus quidem nequaquam eget, lætatur tamen super his, qui indigentibus tribunt.

367. Fidelium pauca sunt verba, opera autem multa.

368. Fidelis, qui libenter vult doceri, operarius efficietur veritatis.

369. Præpara et apta te ad tribulationes, et lætus eris.

370. Neminem lædens nullum timebis.

371. Tyrannus beatitudinem non aufert.

372. Quod fieri necesse est, voluntarie sacrificato.

373. Quod non oportet fieri, nullo modo facias.

374. Omnem magis causam refer ad Deum. (vid. Hierocl. ad carm. aur. vs. 48—49.)

375. Nemo sapiens est, qui deorsum respicit in terram.

376. Immensa amatoris sapientiæ libertas non sit in homine, sed in anima.

377. Mentiri, in vita decipere est et decipi.

378. Quid sit Deus, agnosce, et quid in te, quod agnoscit Deum.

379. Dei opus bonum homo bonus.

380. Sine Deo sunt hi, pro quibus verbum Dei maledicetur.

381. Animam mors non perdit, sed mala vita. (Cf. Clemens Protrept. p. 89.)

382. Si scis, a quo factus sis, te ipsum cognoscis.

383. Non est secundum Deum vivere, nisi pudice et bene et juste quis agat.

384. Hominum infidelium vita opprobrium est. (Cf. Demophil. sent. 20.)

385. Animam de terra fides elevat ad Deum. (Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 10.)

386. Animæ sapientis magnitudinem non invenies, sicut nec Dei quidem.

387. Quæcunque dat mundus, nemo firmiter tenet. (Cf. Porphy. ad Marc. cap. 12.)

388. Quæcunque dat Deus, nemo auferre potest.

389. Divina sapientia vera est scientia.

390. Immundæ animæ ne audeas loqui de Deo.

391. Viri periculum in operibus primo sicut in verbis facito. (Cf. Demophilus sent. 36.)

392. Aures tuas non omnibus committas.

393. Operari quidem Deo omnibus facile est, dicere autem de Deo soli justo est permittendum.

394. Non cruciet anima tua corpus tuum, neque animam tuam libido corporis.

395. Insuesce te ipsum quidem corpori præbere, quæ sua sunt, caste, et animæ, quæ sua sunt, pie.

396. Pasce animam tuam verbo Dei, et corpus simplicibus cibis. (Cf. Porphy. ad Marc. c. 26.)

397. Illis insuesce animam tuam gaudens, in quibus recte gaudeat. Anima, quæ iniquis rebus gaudet, indigna est apud Deum.

398. Sapientis anima audit Deum, sapientis anima aptatur a Deo (*leg.* ad Deum), sapientis anima semper est cum Deo. (Conf. Porphy. ad Marcell. cap. 16.)

399. Cor diligentis Deum in manu Dei stabilitum est.

400. Animæ ascensus ad Deum per Dei verbum est.

401. Sapiens sequitur Deum et Deus animam sapientis.

402. Gaudet rex super his, quos regit; gaudet ergo Deus super sapiente. Inseparabilis est et ab his quos regit ille qui regit; ita ergo et Deus ab anima sapientis, quam tuetur et regit. (Conf. Porphy. ad Marcell. cap. 16.)

403. Regitur a Deo vir sapiens et idcirco beatus est. (Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 16.)

404. Anima sapientis ac mens Deo probatur.

405. Sapiens vir, et cum tacet, honorat Deum. (Cf. Demophil. sent. 6 et Porphy. ad Marcell. cap. 16.)

406. Venerem et ea quæ sub alvo sunt non continens, nec fidelis. Homo incontinenens polluit Deum. (Cf. Hierocles. ad carm. aur. vs. 9—11.)

407. Hominem scientia Dei paucis verbis uti facit. (Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 20.)

408. Multis verbis uti de Deo ignorantia Dei facit.

409. Homo, qui Dei cognitionem habet, non multa ambitione utitur.

410. Qui electus Dei est, facit quidem omnia secundum Deum, esse autem se ipsum non jactat electum.

411. Fidelis homo semper in metu est, usque quo eat ad Deum.

412. Homo, qui secundo satiatur cibo, non dormit noctu, nec concubitus effugit, sed nec dignus est apud Deum.

413. Alioquin et Deus graviter fert libidines corporis.

414. Fidelis vir continentia pascitur.

415. Sapientem fatum non facit, gratia enim Dei fato non subjacet.

416. Agnosce qui sunt filii Dei in creaturis ejus, et honora unumquemque pro merito post Deum.

417. Nil proprium Dei dicas, quod malum est.

418. Fidelis anima et casta et sapiens propheta veritatis Dei est. (Conf. Origenes contra Celsum lib. IV p. 226.)

419. Non amabis dominum Deum, nisi habueris in te aliquid simile Dei.

420. Amicum deputa similem simili tantummodo.

421. Si non diligis Deum, non ibis ad Deum.

422. Consuesce te ipse semper respicere ad Deum.

423. Intuendo Deum videbis Deum.

424. Videns Deum facies mentem tuam, qualis est Deus.

425. Excole quod intra te est, nec ei ex libidine corporis contumeliam facias.

426. Incontaminatum custodi corpus tuum, tanquam si indumentum acceperis a Deo, et sicut vestimentum corporis immaculatum servare stude.

427. Sapiens mens speculum est Dei. (Conf. Porphy. ad Marcell. cap. 13.)

PYTHAGOREORUM PHILOSOPHORUM

RELIQUIÆ.

1. Τὸς δὲ νόμος οὐκ ἐν οἰκίμασι καὶ θυρώμασιν ἐνήμεν δεῖ, ἀλλ' ἐν τοῖς ἡθέεσι τῶν πολιτευομένων. Τίς ὢν ἀρχὴ πολιτείας ἀπάσας; νέων τροφά. Οὐ γὰρ μήποκα τὸν καρπὸν ὀνασιφόρον ἀμπελοὶ γεννήσουσι, μὴ φυτοτροφηθεῖσαι καλῶς· οὐδ' ἵπποι μήποκα γίνονται καλοὶ πωλοτροφίαν παρέντεσι. Τὰ γὰρ νεόπηκτα τῶν σταιτῶν^a μάλιστα τῷ ἀψαμένῳ καὶ πλατιάζοντι ὁμοῖον τὸ σχῆμα λαμβάνει. Τοῖς ἀνθρώποις περὶ μὲν ἀμπέλως πῶς χρῆ τμηθῆμεν τε καὶ ἐποφθῆμεν πεφρονημένως ἔχει, τὰ δ' ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἤθεα ἀμελέως τε καὶ εἰκαίως· καὶ τοὶ οὐχ ἂ ἀμπελος οὐδ' ὁ οἶνος τὰς πολιτείας ἀγεμῶν ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ψυχὴ τῷ ἀνθρώπῳ. Καὶ τῶ μὲν φυτῷ πλήθονος εἰώθαμες ἄξιον παρακαθιστάμεν, καὶ τὸν ἐπιμελησόμενον, οὐ μῶν ἢ δύο μῶν ἄξιον, τοῖς δὲ νέοις Ἰλλυρίῳ ἢ Θρᾶκα οὐδενὸς ἄξιον. Οἱ δ' ἐξ ἀρχῆς νομοθεταὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων στάσιμον οὐκ ἐδύνατο^b ποιῆσαι, κινάσι δὲ μόνας^c καὶ τάξις κεκοινωνηκυῖαν παρακατέειψαν ὄρχησιν καὶ ῥυθμόν, ἔτι δὲ παιγνιάς τὰς μὲν ἐς κοινωνίαν προτροπομένας τὰς δ' ἐς ἀλάθειαν καὶ δξύτατα ψυχᾶς· ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ὑπὸ μέθας ἢ πλασμονᾶς φαῦλόν τι καταπράξασιν τὸν αὐλὸν καὶ τὴν ἁρμονίαν ἐς τὰς συνοσίας^d κατέταξαν, ὅπως πεποιθόμενον τὸ ἦθος δύναται κατακοσμεῖσθαι.

(Stobæus Flor. XLIII, 95 Διωτογένους Πυθαγορείου ἐκ τοῦ περὶ δεισιότητος. ^a scripsi νεόπηκτα τῶν σταιτῶν pro membranarum lectione νεόρηστα τῶν σταιτῶν. ^b posui οὐκ ἐδύνατο ποιῆσαι rejecta codi-

cum scriptura οὐκ ἂν δύναντο ποιῆσαι. ^c κινάσι δὲ μόνας Meinekii conjectura est; codices habent κινάσιος δὲ μόνας. ^d συνοσίας Meinekii legi voluit; συνοσίας vetera exemplaria præbent.)

2. Βασιλεύς κ' εἶη ὁ δικαιοτάτος, δικαιοτάτος δὲ ὁ νομιμώτατος. Ἄνευ μὲν γὰρ δικαιοσύνας οὐδεὶς ἂν εἶη βασιλεύς, ἄνευ δὲ νόμου δικαιοσύνα. Τὸ μὲν γὰρ δίκαιον ἐν τῷ νόμῳ ἐντί, ὁ δὲ γε νόμος αἴτιος τῷ δικαίῳ, ὁ δὲ βασιλεὺς ἦτοι νόμος ἐμψυχός ἐντι ἢ νόμιμος ἄρχων· διὰ ταῦτ' ὢν ὁ δικαιοτάτος καὶ νομιμώτατος. Ἔργα δὲ βασιλέως τρία τὸ τε στραταγὴν καὶ δικασπολὴν καὶ θεραπεύειν θεῶς· στραταγὴν μὲν ὢν καλῶς δυνασεῖται πολεμὲν καλῶς ἐπισταθείς, δικασπολὴν δὲ καὶ διακούει πάντων τῶν ὑπ' αὐτὸν φύσιν δικαίῳ καὶ νόμῳ καλῶς ἐκμαθῶν, θεραπεύειν δὲ τὰς θεῶς εὐσεβείως καὶ ὁσίως φύσιν θεῶ καὶ ἀρετὰν ἐκλογισάμενος. Ὡστε ἀνάγκη τὸν τελειὸν βασιλεῖα στραταγῶν τε ἀγαθὸν ἦμεν καὶ δικαστὰν καὶ ἱρέα· ταῦτα γὰρ καὶ ἀσώλουθα καὶ πρέποντά ἐντι βασιλέως ὑπεροχῆ τε καὶ ἀρετᾶ. Κυβερνάτα μὲν γὰρ ἔργον ἐντί τὰν ναῦν σώζειν, ἀνιόχῳ δὲ τὸ ἄρμα, ἱατρῷ δὲ τὰς νοσήοντας, βασιλέως δὲ καὶ στραταγῶ τὼς ἐν πολέμῳ κινδυνεύοντας. Ὡ γὰρ ἕκαστος ἀγεμῶν ἐντι συστάματος, τοῦτω καὶ ἐπιστάτας καὶ δαμιουργός. Καὶ μὲν τό τε δικασπολὴν καὶ διανεμὲν τὸ δίκαιον, ζυγᾶ μὲν καθόλου ἰδίᾳ δὲ καθ' ἕκαστον, οἰκῆον βασιλέως ὡςπερ θεῶ ἐν τῷ κόσμῳ ὢ ἀγεμῶν τε καὶ προστάτας ἐντί, ζυγᾶ μὲν τῷ ποτὶ μίαν ἀρχάν τε καὶ ἀγεμονίαν τὸ δλον ζυγο-

1. Leges autem non domibus et ostiis, sed civium ingenis inclusas esse oportet. Quod igitur est universæ reipublicæ fundamentum? Adolescentium educatio. Neque enim unquam utilem fructum vites ferent, nisi bene ac diligenter excolantur, neque equi unquam egregii fient pullorum educationem negligentibus. Recentes enim massæ triticæ rei tangenti potissimum et percipienti simillimam speciem accipiunt. Homines quidem quemadmodum vites pulari et curari oporteat animadvertunt, eoque studia sua conferunt, ingeniorum vero humanorum cultus negligitur ac temere tractatur: quamvis neque vitis neque vinum civitatem regant, sed homo et hominis animus. Atqui plantis quidem digniorem præponere solemus, et eum qui earum curam geret non minoris quam duabus minis conductum, pueris vero Illyrium quemplam vel Thracem nullius pretii hominem. Porro primi legum latorez stabile hominum genus efficere non poterant, sed motui quietis et ordinis participem adjunxerunt saltatio-

nem et rhythmum, insuper ludos qui partim ad commanionem excitarent, partim ad verum cognoscendum et acuendum ingenium conferrent: similiter etiam his, qui ebrietate et satietate inducti aliquid mali commisissent, tibiam et harmoniam ad tuendos hominum cætus accommodarunt, ut mitigata ingenia ad honestatem conformari possent.

2. Rex ille fuerit qui justissimus est, justissimus autem qui legum observantissimus. Nam sine justitia rex esse nullus possit, neque sine lege justitia. Justum enim in lege cernitur, quæ justæ est causa, rex autem vel lex est animata vel legitimus princeps ideoque justissimus et legum observantissimus. Sunt autem tria regis officia, exercitum ducere, judicia administrare et deos colere: atque exercitum quidem recte ducere poterit, si bellum gerere rite seiverit, judicia vero administrare civesque suos omnes audire, si juris et legis naturam probe didicerit, deos denique pie et sancte colere, si dei naturam et

μόσθαι, καθ' ἕκαστον δὲ τῶν καὶ τὰ κατὰ μέρος ποττὰν αὐτὰν ἀρμονίαν τε καὶ ἀγεμονίαν συναρμολογεῖσθαι. Ἔτι δ' ἐν τῷ ποιῆν εὖ καὶ εὐεργετὴν τοῖς ὑποταταγμένοις ὁ βασιλεὺς ἐντι· ταῦτα δ' οὐκ ἄνευ δικαιοσύνης καὶ νόμου. Τό γε μὲν τρίτον, λέγει δὲ τὸ θεραπεύειν τὴν θεῶν, βασιλείᾳ ἀντάξιον. Δεῖ γὰρ τὸ ἀριστον ὑπὸ τῷ ἀρίστῳ τιμᾶσθαι, καὶ τὸ ἀγεμονέον ὑπὸ τῷ ἀγεμονέοντος. Ἰῶν μὲν ὦν φύσι τιμωτάτων ἀριστον ὁ θεός, τῶν δὲ περὶ γᾶν καὶ τῶν ἀνθρώπων ὁ βασιλεὺς. Ἐγχεὶ δὲ καὶ ὡς θεὸς ποτὶ κόσμον βασιλεὺς ποτὶ πόλιν, καὶ ὡς πόλις ποτὶ κόσμον βασιλεὺς ποτὶ θεόν. Ἄ μὲν γὰρ πόλις ἐκ πολλῶν καὶ διαφερόντων συναρμολογεῖσθαι κόσμῳ σύνταξιν καὶ ἀρμονίαν μεμίμαται, ὁ δὲ βασιλεὺς ἀρχὴν ἔχων ἀνυπεύθυνον, καὶ αὐτὸς ὦν νόμος ἔμφυχος, θεὸς ἐν ἀνθρώποις παρῆραματίσται.

Ὅθεν δεῖ τὸν βασιλέα μὴ νεικῆσθαι ὑφ' ἀδονᾶς ἀλλ' αὐτὸν νικῆν ταύταν, μὴ δ' ὅμοιον ἦμεν τοῖς πολλοῖς ἀλλὰ ἐπὶ πολλὸν διαφέροντα τούτων, μὴ δ' ἔργον ἀγίεσθαι τὰν ἀδονᾶν ἀλλὰ μᾶλλον τὰν ἀνδραγαθίαν· ἅμα δὲ καὶ πρέπον τὸν ἑτέρων ἀρχὴν χρῆζοντα τῶν αὐταύτω παθέων πρῶτον δύνασθαι ἀρχεν. Περὶ γε μὲν τᾶς πλεονεξίας ὄδε λόγος· δεῖ γὰρ ἐς τοῦτο πεπᾶσθαι τὰ χρήματα ὥστε φίλως εὐεργετὴν καὶ δεομένως ὑπολαμβάνειν καὶ ἐχθρῶς δὲ μετὰ δίκας ἀμύνεσθαι· ἀδίστα γὰρ ἂ μετ' ἀρετᾶς ἀπόλαυσις τᾶς εὐτυχίας. Ὁ δ' αὐτὸς τρόπος καὶ ἐπὶ τᾶς ὑπεροχᾶς· δεῖ γὰρ καθυπερέχειν τὴν ἄλλως ἀρετῆ καὶ κατταύταν ἀξίον κρίνεσθαι τῷ ἀρχεν, ἀλλὰ μὴ καττὸν πλοῦτον ἢ τὰν δύναμιν ἢ τὰν βῶμιν τὰν τῶν ὀπλων· ὁ μὲν γὰρ

τι κοινόν ἐντι καὶ τῶν τυχόντων, ὁ δὲ κοινόν καὶ τῶν ἀλόγων ζῶων, ὁ δὲ κοινόν καὶ τῶν τυράννων, ὁ δὲ μόνον ἴδιον τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων. Ὡστε δασις βασιλεὺς σώφρων μὲν ἐντι περὶ τὰς ἀδονᾶς, κοινωνατικὸς δὲ περὶ τὰ χρήματα, φρόνιμος δὲ καὶ δεινὸς περὶ τὰν ἀρετᾶν, εὐτὸς κ' εἴη καττὰν ἀλάθηαν βασιλεὺς. Ἐγχεὶ δὲ καὶ ὁ δᾶμος τῶν μερέων τᾶς τῷ ἀνθρώπῳ ψυχᾶς τὰν ἀναλογίαν ταύταν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν· ἂ μὲν γὰρ πλεονεξία γίνεται περὶ τὸ ἀγεόμενον μέρος τᾶς ψυχᾶς, λογικὰ γὰρ ἂ ἐπιθυμία· ἂ δὲ φιλοτιμία καὶ θηριότης περὶ τὸ θυμοειδές, τοῦτο γὰρ τὸ ζῆον καὶ δυναμικὸν μέρος τᾶς ψυχᾶς· ἂ δὲ φιλαδονία περὶ τὸ ἐπιθυματικόν, τοῦτο γὰρ τὸ θῆλυ καὶ ὑγρὸν μέρος τᾶς ψυχᾶς· ἂ δὲ γε ἀδικία τελειοτάτα κακία καὶ σύνθετος εἶσα περὶ ὅλαν γίνεται τὰν ψυχᾶν. Ὅθεν ὡς λύραν καὶ πόλιν εὐνομευμένην δεῖ συναρμολογεῖσθαι βασιλέα δρον δικαιοτάτον καὶ νόμου τάξιν ἐν αὐτῷ πρῶτον καταστασάμενον, εἰδὸτα διότι τῷ πλάθει, ὃ δέδεικται ὁ θεὸς αὐτῷ τὰν ἀγεμονίαν, ἂ συναρμολογᾶ ποτ' αὐτὸν ὀφείλει συναρμολογεῖσθαι. Ποτὶ δὲ τοῖς ἀγορευμένοις δεῖ καὶ θέσις καὶ ἐξίας ἐπιπρεπείας ἐπιταδεύειν τὸν ἀγαθὸν βασιλέα, πολιτικῶς αὐτὸν πλάσσοντα καὶ πραγματωδέως, ὅπως μῆτε τραχὺς φαίνεται τοῖς πλάθει μῆτε εὐκαταφρόντος, ἀλλὰ καὶ ἀδύς καὶ ἀμφοστραφῆς. Τεύζεται δὲ τούτων, αἷκα πρῶτον μὲν σεμνὸς ἦ καὶ ἐκ τῷ ἰδῆν καὶ ἐκ τῷ ἀκούσαι καὶ ἐκ τῷ ἀξίως ἐπιφανῆσθαι τᾶς ἀρχᾶς, δεύτερον δὲ χρηστὸς καὶ ἐκ τᾶς ἐντεύξιος καὶ ἐκ τᾶς ποτιβλέψιος καὶ ἐκ τᾶς εὐεργεσίας, τρίτον δὲ δεινὸς καὶ ἐκ τᾶς μισοποναρίας καὶ ἐκ τᾶς κολάσιος καὶ ἐκ τᾶς ἐπιταχύσιος καὶ ὀλιος ἐκ τᾶς ἐμπειρίας καὶ

virtutem secum reputaverit. Quamobrem necesse est perfectum regem et bonum belli ducem esse et iudicem et sacerdotem : hæc enim regis excellentiam et virtutem tam comitantur quam ornant. Gubernatoris enim est navem servare, aurigæ currum, medici ægrotos, regis et belli ducis eos qui in bello periclitantur. Cuicumque enim rei aliquis præest, huius etiam curator et administrator habetur. Atqui iudicare causas et dare jus cum generatim omnibus, tum unicuique singulatim regis proprium est ut dei in mundo cuius dux et præses habetur, propterea quod rerum universitas unius imperio et potestati convenit, singulæ autem ejus partes ad eandem harmoniam et idem imperium referuntur. Præterea regis est benefacere civibus eosque demerere idque non sine iustitia et legibus. Tertium vero, quod ad deorum cultum spectat, omnino rege dignum est. Decet enim optimum ab optimo et id quod imperat ab imperante honorari. Itaque inter ea quæ natura sunt præstantissima maxime excellit deus, terrenis autem et hominibus rex antecellit. Nempe ut deus ad mundum, ita se rex ad civitatem habet : et ut civitas ad mundum, ita rex ad deum. Civitas enim e multis diversisque conflata mundi structuram et harmoniam imitatur : rex autem imperium habens nemini ob-

noxium ipsæque vivæ legis locum tenens dei instar inter homines est. — Quocirca regem oportet a voluptate non vinci, sed eam vincere, neque similem esse plebi, sed longe ea præstantiorem, neque voluptatem, sed potius fortitudinem officii sui ducere : simul etiam consentaneum putare illum qui alios regere velit primum suas ipsius affectiones temperare posse. Porro de avaritia sic statuendum est. Nam ad eum finem pecuniam possideri oportet, ut amicos beneficiis afficiamus et egentes benigne excipiamus et inimicos jure ulciscamur : quippe felicitatis fructus cum virtute conjunctus suavissimus est. Eadem autem ratio et in regio fastigio valet : nimirum decet regem cæteros virtute antecire ex eaque dignum imperio iudicari, non e divitiis, aut potentia aut armorum vi : namque istæ res partim quibudlibet e vulgo communes sunt, partim brutis animalibus, partim etiam tyrannicis, illa vero solis viris bonis peculiaris est. Itaque rex qui circa voluptates temperans, liberalis circa pecunias, prudensque et eximia virtute præditus fuerit, ille revera rex erit. Cæterum et populus eandem virtutum vitiorumque rationem habet quæ inter animi humani partes intercedit : quippe avaritia in principe animi parte accedit, a quidem cupiditas est rationalis : ambitio autem et impæ-

τριβᾶς τὰς περὶ τὸ βασιλεύειν. Ἄ μὲν γὰρ σεμνότας θεόμιμον ὑπάρχοισα πρᾶγμα δύναται θαυμαζόμενον καὶ τιμώμενον αὐτὸν παρέχεσθαι τοῖς πλάθεσιν, ἀ δὲ χρηστότας φιλεύμενον καὶ ἀγαπαζόμενον, ἀ δὲ δεινότας φοβερόν μὲν καὶ ἀνίκατον ποτὶ πολεμῶς, μεγαλόψυχον δὲ καὶ θαρσαλίον ποτὶ φίλων. Δεῖ δὲ τὰν σεμνότατα καθεστᾶσθαι περὶ αὐτὸν μηδὲν ταπεινὸν ἐπιταδεύοντα μηδὲ τῶν πολλῶν ἀντάξιν, ἀλλὰ τῶν θαυματομένων καὶ τῶν ἀγεμονία καὶ σκαπτουχία ποτιφυέων, ἀμιλλώμενον ἀεὶ μὴ τοῖς μῆνεσι μηδὲ τοῖς ἴσοις, ἀλλὰ τοῖς μέζονσι, καὶ κατὰ μέγεθος τὰς ἀγεμονίας ἀδονὰς ὑπολαμβάνοντα μεγίστας ἤμεν τὰς ἐπὶ τοῖς καλοῖς ἔργοις καὶ μεγάλοις, ἀλλὰ μὴ τὰς ἐπὶ τοῖς ἀπολαύστοις, χωρίζοντα μὲν ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν συνεγγίζοντα δὲ τοῖς θεοῖς, οὐδὲ δι' ὑπεραφάνειαν ἀλλὰ διὰ μεγαλοπροσῆναν καὶ μέγεθος ἀρετᾶς ἀνυπέριθτον τοιαύταν αὐτῶ ἐπιπρέπῃαν καὶ προστασίαν ἀμφιβαλλόμενον καὶ κατὰν ὄψιν καὶ κατὰς λογισμῶς καὶ κατὰ ἐνθυμᾶματα καὶ κατὰ ἦθος τὰς ψυχᾶς καὶ κατὰς πράξεως καὶ κατὰν χίναςιν καὶ κατὰν θέσιν τῷ σώματος, ὥστε τὸς ποταυγασμένους αὐτὸν κατακοσμαθῆμεν καταπεπλαγμένως αἰδοῖ καὶ σωφροσύνα τε καὶ διαθέσι τῆ περὶ τὰν ἐπιπρέπῃαν· οὐ γὰρ μῆον αὐλῶ καὶ ἀρμονίας ἀ τῷ ἀγαθῷ βασιλέως ποταύγασις

ὄραλοι τρέπεν τὰς ψυχὰς τῶν ποταυγασμένων. Καὶ περὶ μὲν σεμνότατος ἄλις εἰρήσθω· περὶ δὲ χρηστότατος νῦν ὑποθέσθαι πειρασοῦμαι. Χραστός γὰρ ἐσσεῖται πᾶς βασιλεὺς τὸ μὲν καθόλου δίκαιός τε ὢν καὶ ἐπεικὴς καὶ εὐγνώμων. Ἐντι γὰρ ἀ δικαιοτάς κοινωνίας· συνακτικὰ καὶ συνεκτικὰ, καὶ μόνῃ γε ὢν πρὸς τὸς πλείονι ἀ τοιαῦτα διαθέσις ἄρμοστοι τὰς ψυχᾶς. Ὅν λόγον γὰρ ἔχει ρυθμὸς ποτὶ χίναςιν καὶ ἀρμονίᾳ ποτὶ φωνάν, τοῦτον ἔχει τὸν λόγον δικαιοτάς ποτὶ κοινωνίαν· κοινὸν γὰρ ἀγαθὸν ἐντι καὶ ἀρχόμενον καὶ ἀρχόμενον, εἴγε δὴ συναρμοστικὰ ἐντι κοινωνίας πολιτικῆς. Ἄ δὲ ἐπεικῆα καὶ εὐγνωμοσύνα πάρεδροί τινές ἐντι τὰς δικαιοσύνας, ἀ μὲν τὸ ἀπότομον τᾶς βλάβας μαλθαίνουσα, ἀ δὲ τοῖς ἐπὶ ποσὸν ἀμπλακίσκουσι συγγνώμας ἀπομαρίζουσα. Δεῖ δὲ τὸν ἀγαθὸν βασιλέα βοηθητικὸν τε ἤμεν τῶν δεομένων καὶ εὐχάριστον δὲ, βοήθηαν δὲ μὴ καθ' ἕνα ποιήσασθαι τρόπον, ἀλλ' ὅπως ἂν δυνατόν ἦ· εὐχάριστον δ' ἤμεν δεῖ μὴ ποτὸ μέγεθος ἀποβλέποντα τὰς τιμᾶς, ἀλλὰ ποτὸν τρόπον καὶ τὰν προαίρεσιν τῷ τιμώοντος· ἀδარεία δὲ δεῖ ἤμεν ποτὶ πάντας ἀνθρώπων, μάλιστα δὲ ποτὶ τὸς μῆονας καὶ καταδεεστερώς ταῖς τύχαις· οὗτοι γὰρ ὥσπερ τοὶ νοσούντες τοῖς σώμασιν οὐδὲν ὑπομένειν δύνανται τῶν βαρέων. Ἐχοντι γὰρ τὰς διαθέσις

magnitudine imperii existimantem eas esse maximas voluptates, quas honesta et magna facinora, non quas deliciae afferant, separantem quidem se ab humanis perturbationibus, ad deos autem propius accedentem, nec superbia sed animi virtutisque invicta magnitudine tale sibi decus et fastigium comparantem tum visu, tum ratiocinatione, tum cogitationibus, tum animi figura et moribus, tum actionibus, tum corporis motu et gestu nixum, ut qui eum intuentur ornatum accipiant verecundia completi et temperantia et decoris sensu: non enim minus quam tibia et concentus boni regis aspectus intuentium animos in se convertere debet. Et haec quidem de veneranda illa gravitate dicta sufficiant: de benignitate vero nunc praecipere conabor. Etenim benignus erit quivis rex, in universum quidem, si justus et aequus et clemens fuerit. Est enim justitia vis quaedam communionem concilians et continens, et solus certe hic animi affectus aliis hominibus sese accommodat. Quae enim est ratio rhythmici ad motum et harmoniae ad vocem, eandem habet justitia ad communionem: nam commune est imperantium et subjectorum bonum, quandoquidem civilem communionem colligat. Caeterum aequitas et clementia quasi comites quaedam sunt justitiae, illa quidem noxae duritiam molliens, haec vero iis qui aliquatenus delinquant veniam dant. Bonum autem regem decet egentibus auxiliari et gratum esse, atque auxiliari quidem non una ratione, sed quocumque modo fieri poterit: gratum vero esse oportet non inspecta honoris magnitudine, sed ingenio et voluntate honorantis; molestiam denique

magnitudine imperii existimantem eas esse maximas voluptates, quas honesta et magna facinora, non quas deliciae afferant, separantem quidem se ab humanis perturbationibus, ad deos autem propius accedentem, nec superbia sed animi virtutisque invicta magnitudine tale sibi decus et fastigium comparantem tum visu, tum ratiocinatione, tum cogitationibus, tum animi figura et moribus, tum actionibus, tum corporis motu et gestu nixum, ut qui eum intuentur ornatum accipiant verecundia completi et temperantia et decoris sensu: non enim minus quam tibia et concentus boni regis aspectus intuentium animos in se convertere debet. Et haec quidem de veneranda illa gravitate dicta sufficiant: de benignitate vero nunc praecipere conabor. Etenim benignus erit quivis rex, in universum quidem, si justus et aequus et clemens fuerit. Est enim justitia vis quaedam communionem concilians et continens, et solus certe hic animi affectus aliis hominibus sese accommodat. Quae enim est ratio rhythmici ad motum et harmoniae ad vocem, eandem habet justitia ad communionem: nam commune est imperantium et subjectorum bonum, quandoquidem civilem communionem colligat. Caeterum aequitas et clementia quasi comites quaedam sunt justitiae, illa quidem noxae duritiam molliens, haec vero iis qui aliquatenus delinquant veniam dant. Bonum autem regem decet egentibus auxiliari et gratum esse, atque auxiliari quidem non una ratione, sed quocumque modo fieri poterit: gratum vero esse oportet non inspecta honoris magnitudine, sed ingenio et voluntate honorantis; molestiam denique

τοιούτας και οί θεοί και μάλιστα ο κρατίων πάντων Ζεύς· και γάρ ούτος σεμνός μὲν ἐντι και τίμιος διά τε τάν υπεροχάν και τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς, χραστός δὲ διά τὸ εὐεργετικός τε ἦμεν και ἀγαθοδότας, δικως δὲ και λέγεται ὑπὸ τῷ Ἰωνικῷ ποιητῆ ὡς κ' εἶη « πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε »· δεινός δὲ διά τὸ καλᾶζεν τὼς ἀδικόντας και κρατέν και κυριεύον πάντων· ἔχει δὲ και τὸν κεραυτὸν μετὰ χεῖρας, σύμβολον τῆς δεινότητος. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις μαμαμονεύειν δεῖ οτι θεομίμὸν ἐντι πράγμα βασιλῆα.

(Stobæus Flor. XLVIII, 61-62 Διωτογένους Πυθαγορείου ἐκ τοῦ περὶ βασιλείας.)

3. Καλὸν ἂ δὲ και τὸ τὸν θεὸν ἐν ἀρχῇ τῷ δειπνω και τῷ ἀρίστῳ ἐπικαλέσθαι, οὐχ ὡς δεόμενον τινός τῶν τοιούτων, ἀλλ' εἰς τὸ μνασθέντας κατακοσμηθῆμεν τάν ψυχάν· ἐπειδὴ γάρ ἀπ' αὐτῷ ἔσμεν και κεκοινωνήκαμεν τῷ θεῷ, ποθᾶκον κρίνομεν τιμᾶν ἐκείνο. Δίκαια ἂ δὲ βουλευομένη, ἱκέλιωσ αὐτῇ δεῖ ἅπαντα ἡμᾶς ἐπιτελέειν δικαιοπραγόντας. Ἐπειτα ἔτεροες αἰτίαι τὰ σύμπαντα περαίνοντι και πᾶσι ἔτελος ἐπιτίθεντι, φύσις και νόμος και τέχνα και τύχα· και ἂ τῶν μὲν ὄντων ἂ φύσις καθόλου ἀρχά, τῶν δὲ ἐξ ἤθεος ποτὶ συμφωνίαν πολιτικᾶν φερόντων νόμος ἐπιστάτας και δαμιουργός· τῶν δὲ διά φρονάσιος ἀνθρωπίνων τελεθόντων τέχνα λέγοιτό και δικαίως μάτηρ τε και ἀγεμὼν ἦμεν· τῶν δὲ εἰκῆ τε και ὡς ἔτυχεν ἀπὸ τῶν αὐτομάτω δμοίωσ ποτιπιπτόντων τοῖς χρῆστοῖς τε και πονηροῖς, τύχην τῶν τοιούτων αἰτίαν φασοῦμεσ· ταύταν δ' οὐτ' ἐν μέτρῳ οὐτ' ἐν ὄρω τεταγμένην και ἂ κακὰ πεφρονηκυῖαν ἕκαστα ποιῆν, ἂ γενναθέντα και τὰ ἐξ αὐτῶν τῷ γένεος ἀμφιδονέεται.

(Stobæus Floril. XLIII, 130 Διωτογένους Πυθαγορείου ἐκ τοῦ περὶ βσιότητος. Multa hic quæ corrupta erant correxi. Scripsi autem ἂ καλὸν; codd. καλῶσ. ἂ αὐτῷ; codd. αὐτῶν. ἂ τῷ θεῷ, ποθᾶκον κρίνομεν τιμᾶν ἐκείνο; codd. τῷ θεῷ πόθῳ ἀκοντὶ κρίναντι ἄμμε. ἂ Δίκαια δὲ βουλευομένη, ἱκέλιωσ αὐτῷ δεῖ ἅπαντα ἡμᾶς ἐπιτελέειν δικαιοπραγόντας; codd. διὸ και βουλευοῦνται ἱκελιῶσ [vel δικαίωσ] ἂν ἅπαντα ἡμᾶς ἐπιτελέειν δικαιοπραγόντας. ἂ ἔπειτα; codd. ἔπειτα γάρ. ἂ πᾶσι; codd. ἐπὶ. ἂ και τῶν μὲν ὄντων ἂ φύσις καθόλου ἀρχά, τῶν δὲ ἐξ ἤθεος; codd. και τῶν μὲν ἐξ ἤθεος in qua scriptura deesse aliquid nemo non videt. ἂ και κακὰ πεφρονηκυῖαν; codd. και πεφρονηκυῖαν vel και πεφρονημένησ. ἂ ποιῆν, ἂ γενναθέντα και τὰ ἐξ αὐτῶν τῷ γένεος ἀμφιδονέεται; codd. ποιεῦν γενναθεῖσα δὲ ἂ ἐξ αὐτῶν τῷ γένεος ἀμφοσ κινεῖται.)

4. Περὶ βίῳ ἐκλογισμὸσ καθ' ὃν κ' εἶη ὁ ἀνθρώπινος βίος δσιώτατός τε και νομιμώτατος. Πρᾶτον μὲν αἶκα τις μὴ πολυπραγμοιῆ ἂ μηδὲ ταχὺ ἐπὶ τὰς δικασ δρμῆ, ἀλλὰ πολὺν χρόνον ἀμβαλλόμενος αὐτός τε προκαλέσαιο ἂ ἀνευ δικασ, ὡστε τὸν ἀντίδικον προθύμωσ τῇ συνθήκῃ ἐμμένειν. και αἶκα ἂ τὰ πολλὰ ἐξαγορεύων τῷ πράγματος μὴ ἄλλα λέγη ἀλλ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, και ἐπὶ μὲν τὰς ἀλλοτριᾶσ ζαμίας τὸ ἀκριθὲσ μῆτο, ἐπὶ δὲ τὰς ἰδίας τὸ μέτρον· τὸ γάρ αὐτὸν καρ' αὐτῷ διαιτῆσθαι ἂ μετρωτέρῳ ἤθεος· και μὴ ἐπὶ τῆ ζημιάσ οὕτωσ ὡσ ἐπὶ τῆ αἰσχύνῃ λυποῖτο· τὸ μὲν γάρ ἐπ' ἀργυρίῳ ὀδυνᾶσθαι φαύλω ἤθεος, τὸ δὲ ἐπὶ τῆ αἰσχύνῃ και τῆ ἀτιμιάσ καλοκαγάθω.

(Stobæus Floril. V, 69 Διωτογένους Πυθαγορείου

nullam eum cum cæteris mortalibus exhibere convenit, tum maxime inferioribus et vilioris fortunæ hominibus· hi enim quemadmodum corporibus ægri nihil grave possunt tolerare. Habent enim dii quoque tales affectiones et præcipue omnium imperator Jupiter: siquidem hic venerabilis quidem est et honorandus propter excellentiam et magnitudinem virtutis, benignus vero propterea quod beneficus sit et honorum largitor, ut etiam ab Ionico poeta dicitur esse « *hominum pater atque deorum* », formidabilis denique, quoniam injustos punit omniumque rex ac dominus sit: fulmen etiam manibus gestat, terroris symbolum. In omnibus igitur hisce considerandis meminisse oportet, divinam quandam rem esse regnum.

3. Honestum etiam est deum initio cœnæ et prandii invocari, non quasi ipse talibus precibus indigeat, sed ut animus ejus recordatione ornatur: cum enim ab eo orti simus et numinis facti participes, consentaneum judicamus nos illud honore prosequi. At quando deus justa molitur, decet nos ejus exemplo omnia juste agere. Deinde quatuor causæ universa consummant omnibusque finem imponunt, natura, lex, ars et fortuna: ac natura quidem omnino rerum generatarum principium est,

eorum vero quæ ex moribus ad concordiam civilem adducunt lex præses est et effectrix: at operum quæ humana prudentia perficiuntur ars merito mater et auctor nominetur: eorum denique quæ temere ac prout contigit fortuito similiter probis et improbis accidunt, fortunam causam esse dicemus: hanc autem neque modo neque terminis circumscriptam atque etiam hostiles spiritus gerentem singula facere, quæ genita una cum prole sua circumcirca agitantur.

4. Vitæ ratio qua humana vita sanctissima et justissima fuerit. Primum quidem si quis non multis negotiis implicetur neque celeriter litem alii intendere aggrediat, sed diu dilato certamine ipse causam privatam evitans ita adversarium provocet, ut libenter pactum servet: ac si pleraque rei capita enuntians non alia dicat, sed ipsam rem, atque alieni quidem damni summam accurate subducatur, suum vero detrimentum modica supputatione ad calculos vocet: nam suo labore victum querere summam modestiæ est: denique si non ita damno, ut dedecore doleat: nam pecuniæ jactura angere pravi ingenii est, dedecore autem et infamia cruciari hominis honesti esse videtur.

ἐκ τοῦ περὶ δαιμόνιου. Vulgavi ^a πολυπραγμονίῃ; codd. πολυπραγμονῆ. ^b προκαλέσαιο; codd. προκαλεόμενος. ^c ὥστε τὸν ἀντίδικον προθύμως τῆ συνθήκῃ ἐμμένεν; codd. ὥστε δ' ἀντίδικος προκαλέσατο ἐμμένεν. ^d καὶ αἶσα τὰ πολλὰ ἐξαγορεύων τῷ πράγματι μὴ ἄλλα λέγῃ ἄλλ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα; codd. καὶ αἶσα τὰ πολλὰ ἐξηταγορεύον τῷ πράγματι καμαυλῆ ἄλλ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. ^e διατῆσθαι; codd. διατεῖσθαι.)

5. Χρῆ τὸν βασιλέα σοφὸν ἦμεν· οὕτω γὰρ ἐσεῖται ἀντίτιμος καὶ ζαλωτῆς τῷ πρᾶτῳ θεῷ. Οὗτος γὰρ καὶ φύσι ἐντὶ καὶ πρᾶτος βασιλεὺς τε καὶ δυνάστας, δ' δὲ γενέσι καὶ μιμάσι, καὶ δ' μὲν ἐν τῷ παντὶ καὶ ὅλῳ, δ' δὲ ἐπὶ γᾶς, καὶ δ' μὲν αἰεὶ τὰ πάντα διοικεῖ τε καὶ ζῶει αὐτὸς ἐν αὐτῷ κεκταμένος τὰν σοφίαν, δ' δ' ἐν χρόνῳ ἐπιστάμαν. Ἄριστα δὲ κα μίμεοιτο τοῦτον, εἰ μεγαλόφρονά τε καὶ πρᾶτον ^a καὶ ὀλιγοδέα παρασκευάζει αὐτόν, πατρικῶν διάθεσιν ἐνδεικνύμενος τοῖς ὑφ' αὐτῷ· διὰ τοῦτο γὰρ που μάλιστα καὶ νενομίκαντι ^b τὸν πρᾶτον θεὸν πατέρα μὲν θεῶν πατέρα δὲ ἀνθρώπων ἦμεν, ὅτι ἡπιός πρὸς πάντα τὰ ὑφ' αὐτῷ γενόμενά ἐντι, καὶ ἐπιμελούμενος ^c τᾶς προστασίας οὐδέποκα παύεται, οὐδὲ ἤρκεσται τῷ ποιητᾶς μόνον πάντων γεγονέναι, ἀλλὰ καὶ τροφεὺς διδάσκαλός τε τῶν καλῶν πάντων καὶ νομοθέτας πέφυκε πᾶσιν ἐπίσας. Τοιοῦτον θέμις ἦμεν ^d καὶ τὸν ἐπὶ γᾶς καὶ παρ' ἀνθρώπων ἀγεμονὲν μέλλοντα βασιλέα· οὐδὲν δὲ ἀβασίλευτον καλὸν οὐδὲ ἀναρχον· ἄνευ δὲ σοφίας καὶ ἐπιστάμας οὔτε μὲν βασιλέα οὔτε ἀρχοντα οἶόν τε ἦμεν· μιματὰς ἄρα καὶ ὑπαρέτας ἐσεῖται νόμιμος τῷ θεῷ δ' σοφός τε καὶ βασιλεὺς.

(Stobæus Flor. XLVIII, 63 Σθενίδα Λοκροῦ Πυθαγορείου περὶ βασιλείας. — ^a πρᾶτον Halmii conjectura est; ἀβρόν libri. ^b νενομίκαντι reposui pro membranarum lectione νενομίχθαι. ^c ἐπιμελούμενος exaravi; codd. ἀμελούμενος vel μελούμενος. ^d θέμις ἦμεν Valckenarius legendum conjecit pro corrupta codicum scriptura ἐπιστήμεν.)

6. Ὅτι μὲν ἅπαντος ζῶνι φύσις ποτὶ τε τὸν κόσμον ἔρμωκεται καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ πολλοῖς μοι δοκεῖ τεκμηρίοις φανερόν ἦμεν. Συμπλεύουσα γὰρ οὕτω καὶ συνδεμένη τᾶ ἀρίστα τε ἄμα καὶ ἀναγκαιὰ ἀκολουθίᾳ ^a ὅπαδεῖ ῥύμα τῷ παντὸς περιοχόμενα ^b ποτὶ τε τὰν κοινὰν εὐκοσμίαν καὶ ποττὰν ἴδιον ἐκάστῳ διαμονῆν· παρὸ καὶ τὸδε κόσμος ποταγορεύεται καὶ ἐντι τῶν ὄντων ζῶων τεληότατον. Ἐν δὲ τοῖς μέρεσιν αὐτῷ πολλοῖς τε ὄντεσι καὶ διαφοροῖς τὰν φύσιν προέχει ^c τε ζῶον καὶ θεοτάτον καὶ ἔγγειον ^d διὰ τὸ μετέχον πλῆθον τῷ θεῷ. Καὶ ἐν μὲν τῆ τῷ θεῷ ὄντος δει φύσι τὰ τὰν πρᾶταν καὶ μεγίσταν ἀκολουθίαν ἔχοντα ἡλιός ἐντι καὶ σελάνα ^e καὶ τοὶ πλάνατες ἀστέρες· ἐν δὲ τῆ γῶρᾳ τᾶ σελάνας ἐνερθεν κατὰ ^f τὰ δι' εὐθείας ἰόντα σώματα ἃ τῷ δαίμονος φύσις ἔχει τὰν διεξαγωγάν· ἐν δὲ τῆ γῆ καὶ παρ' αἰμὶν ἀριστοφύεστατον μὲν ἄνθρωπος, θεοτάτον δ' ὁ βασιλεὺς, ἐν τε κοινῇ φύσι πλεονεκτεῖων τῷ χρέσσονος, τὸ μὲν σκᾶνος τοῖς λοιποῖς ὁμοίος, ἃ καὶ γεγονὼς ἐκ τᾶς αὐτᾶς ὕλας, ὑπὸ τεχνίτα δ' εἰργασμένος λῶστω, ὅς ἐτεχνίτασεν αὐτὸν ἀρχετύπων χρωόμενος ἑαυτῇ· κατασκευάσασα δὲ ὣν ὁ βασιλεὺς ἐν καὶ μόνον ἐντι οἷα τύπος ^g τῷ ἀνωτέρῳ βασιλείως, τῷ μὲν πεποιηκῶτι γνώριμον αἰεὶ, τοῖς δ' ἀρχομένοις ὡς ἐν φωτὶ τῆ βασιλῆα βλεπόμενον. Τῆδε γὰρ κρίνεται τε καὶ

5. Oportet regem sapientem esse : sic enim vicissim honorandus erit et summi dei æmulus. Quippe hic natura primus est rex ac dominus, ille vero et ortu et imitatione, atque hic in toto mundo et rerum universitate, ille in terra, et hic quidem semper omnia administrat ac vivit imitam ipse sapientiam possidens, ille autem temporariam scientiam habens. Cæterum optime hunc imitetur, si magnanimum, mansuetum et paucorum indignum se præstiterit, paternum in cives animum declarans : hanc enim ob causam præcipue deum etiam existimaverunt primum esse deorum atque hominum parentem, quod mitis in universum subjectorum cætum est neque unquam rerum administratione neglecta cessat, neque solum cuncta procreasse contentus fuit, sed etiam nutritor præceptorque honorum omnium ac legumator omnibus ex æquo est. Talem et eum esse regem convenit qui in terra hominibus imperaturus est : nihil vero regum aut magistratum imperio orbem pulchrum esse potest : sine sapientia vero ac scientia fieri nequit ut quisquam vel rex sit vel magistratus. Imitator ergo et minister legitimus dei vir sapiens et rex erit.

6. Uniuscujusque animalis naturam ad mundum et ejus

partes accommodatam esse multis signis probari mihi videtur. Sic enim consentiens et colligata optimam simul et necessariam convenientiam sequitur, universi impetu circumacta tum ad communem omnium ornatum tum ad singulorum perpetuitatem tuendam : quocirca etiam hæc rerum compages mundus vocatur et animalium perfectissimum est. In partibus vero ejus quæ et multæ sunt et natura diversæ excellit aliquod animal qua maxime divinum qua terrenum propterea quod plus divinitatis continet. Et in illa quidem æterna dei natura primam et maximam convenientiam habentia sol et luna et stellæ errantes sunt : in regione vero quæ est infra lunam ubi corporum motus est rectus dæmonis natura versatur : cæterum in terra et apud nos præstantissimus quidem natura est homo, divinissimus vero rex atque in communi natura plus commodorum quam reliqui habens, corpore quidem cæteris similis, utpote ex eadem materia natus, ab optimo autem artifice factus qui eum se ipso exemplo usus fabricavit : quocirca rex unicum et solum quoddam opus est, supremi illius regis simulacrum, procreatori quidem suo semper familiare, civibus vero, tanquam in lumine, in regno conspicuum. Ita enim examinatur et probatur ut avium

δικιμάζεται, ὡς τὸ κράτιστον ἐν πσιανοῖς ζῶν ἀετὸς ἀνωπὸν ἄλλοις γενόμενον· χῶπι τᾶς βασιλῆας δὲ λόγος αὐτός, θείας τε ἑάσας καὶ δι' ὑπερβολὰν λαμπρότατος δυσωράτω, αἱ μὴ τοῖς γνασίοις μαριμαρυγαί τε γὰρ πολλαὶ καὶ σκοτοδιναίαιες ὡς ἐφ' ὕψος ὀδύνην ἐπιβάντας τὼς νόθος ἀπλήγξαν· τοῖς δὲ προσηκόντως κατ' οἰκηότατα πρὸς αὐτὰν ἐπὶ τοῦτο ἂ ἀφιγμένοις οἰκήσιμος, κερῆσθαι δυναμένοις αὐτᾶ. Ἄ μὲν ὦν βασιλῆα ἰ χρῆμα εἰλικρινές τε καὶ ἀδιάφθορόν ἐντι καὶ δι' ὑπερβολὰν θεϊοτάτων δυσέφικτον ἀνθρώπων. Δεῖ δὲ καὶ τὸν ἐς αὐτὰν καταστάνα καθρωτότατον τε ἦμεν καὶ διαυγίστατον τὰν φύσιν, ὡς μὴ τὸ λαμπρότατον ἀφανίζῃ ἐν σπείλοις τοῖς ἑαυτῶ ἂ καθὸ καὶ τὼς ἀγνωστάτως τόπως ἐκαλιδωσάν τινες καὶ τῶν ἀντιασάντων ἐνιοι μιαιοὶ τὼς ἀντιάζαντας αὐτοῖς. Βασιλῆα δὲ τὸν διελήσοντα φύσιος τε ἀχράντω δεῖ μετέχεν ἐπίστασθαι ἰ τε αὐτὸν βσω τῶν ἄλλων ἐντι θεϊότερος ὅσῃ τε ἀτεροι ἂ αὐτῶ, οἷς δὴ κατὰ λόγον ἀπεικάζων ἑαυτὸν ἄριστ' ἂν ἑαυτῶ τε χρῆσθαι καὶ τοῖς ὑποταταγμένοις. Καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἀνθρώποις, αἷκα ἁμαρτάνωντι, δαιωτάτα καθαρῶς ἐξομοιωθῆμεν τοῖς ἀργόντεςσιν, αἷτε νόμος αἷτε βασιλεὺς διέπει τὰ κατ' αὐτῶς· οἱ δ' αἷκα ἂ τῷ κρῆσσονος δέοντες ὁ διὰ τὰν φύσιν ἀμπλάκωντι ἂ, οὐ μακρὰν οὐδ' ἀπωσισμένως αὐτοῖς ἂ χρῆ παρὰ θεῶ ἂ μὲν ὡς εὐθὺ τᾶς ὠφελείας τυγχάνεν. Οὐτε γὰρ τὸν κόσμον δίζκοιτο ἂν ἐν αὐτῶ τε ὦν καὶ μέρος ἐκείνῳ, οὐτ' ἂν ἀνόητος εἴη τῷ διέποντος αὐτὸν ὁ ἀτέρων ἂ αὐτὸς ἄρχων. Ἄ δ' εὐκοσμία πολλὰ καὶ τὸ μὴδὲν ἀναρχὸν εὐρὲν δύνασθαι καὶ τῷ τρόπῳ τᾶς ἀρχῆς διδάσκαλον. Ἐκλάμπει γὰρ αὐτᾶς εὐθὺ τὸ καλόν, ἂν

ὁ μιμασόμενος δι' ἀρετὰν αὐτῶ τε φίλος, ὅν μιμίματα, καὶ πολὺ πλέον τοῖς ὑπ' αὐτὸν τεταγμένοις. Οὐ γὰρ ἂν τις θεοφιλῆς ἂν μισοῖτο ὑπ' ἀνθρώπων, ἐπαι οὐδὲ τὰ ἄστρα οὐδ' ὁ σύμπας κόσμος ἐχθαίρει τὸν θεόν· αἱ δὲ κα ἐμίσει τὸν ἀγεμονεύοντα, οὐ κα εἴπετο παιθόμενος αὐτῶ· τὸ δ' ἐκείνον ἄρχεν αὐ αἷτιον τῷ καὶ τῶσδε ἀρῆσθαι καλῶς. Ἐγὼ μὲν ὦν ὑπολαμβάνω καὶ τὸν ἐπὶ τᾶς γῆς βασιλεία δύνασθαι μηδεμιᾶ τᾶν ἀρετῶν ἐλαττωσθαι τῷ κατ' ὠρανὸν βασιλέως· ἀλλ' ὡσπερ αὐτὸς ἀπόδαμόν τί ἐντι χρῆμα καὶ ξένον ἐκείθεν ἀφιγμένον πρὸς ἀνθρώπων, καὶ τὰς ὀρετάς ἂν τις αὐτῶ ἔργα ὑπολάβῃ τῷ θεῷ καὶ δι' ἐκείνον αὐτῶ. Σκοπέοντι δ' ἀρῆσθαι ἀλάθη λόγος· κοινωμία τε γὰρ πράτα τε πάντων καὶ ἀναγκασιότατα τῷ τῶν ἀνθρώπων γίνετι, ἅς μετέχει μὲν ὁ παρ' ἁμῖν βασιλεὺς, μετέχει δὲ καὶ ὁ ἐν τῷ παντι πάντα διέπων· συνιστάται γὰρ χωρὶς φιλείας καὶ κοινωσίας, ἀμάχανον σκοποῖη δ' ἂν τις ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν συμπολιτανομένων, ἐξελὼν τῶν λόγῳ τὰν κατὰ συνάθησαν κοινωμίαν· ἐλάττων γὰρ αὐτα τᾶς τε θείας φύσιος καὶ τᾶς βασιλικῆς· οὐ γὰρ δέονται τὰν τοιαύταν δεήσιν ἄλλ' ἄλλοις ἅπαντα συμπονοῦσαι τῷ αὐτῶν ὑστεροῦντι ποιοῦνται κοινὰν τὰν βοήθησαν· τέλειοι γὰρ κατ' ἀρετὰν· ἂ δ' ἐν τᾶ πόλει φιλία κοινῶ τινος τέλειος ἔχομένα τὰν τῷ παντός ὁμόνοιαν μιμίματα· ἂνευ δὲ τᾶς περὶ τὰς ἀρχᾶς διατάξις οὐδεμία ἂν πόλις οἰκοῖτο· ἐς δὲ ταύταν νόμων τε δεῖται καὶ τινος προσασίας πολιτικᾶς τὸ τε ἀρχον καὶ τὸ ἀρχόμενον, εἴπερ σώζοιτο δι' αὐτό ἂ. Ἐκ τούτων κοινὸν ἀγαθὸν εὐαρμοσσία τις καὶ τῶν πολλῶν ὁμοφωνία μετὰ πειθοῦς συναδοσίας. Ὅ κατ' ἀρετὰν ἐξάρχων καλεῖται τε

princeps aquila obversis soli oculis : eademque est regni ratio, ut quod divinum sit et propter nimiam claritatem oculos præstringat omnibus præterquam legitimis : etenim multi splendores oculis obversantes atque vertigines arguunt spurios tanquam in insolitam altitudinem nisus : qui vero, ut par est, propter naturæ cum regno similitudinem eo pervenerunt, habitare illud et commode eo uti possunt. Est igitur regnum res sincera et incorrupta et ob divinitatis excellentiam homini vix assequenda. Oportet autem hominem in eo fastigio locatum naturæ purissimum esse et splendidissimum, ne rem clarissimam suis maculis obscuret : quemadmodum nonnulli sanctissima loca inquinaverunt et spurci quidam eos quibus obviam facti sunt. Sed civitati præfutorum incontaminatæ naturæ participem esse convenit atque intelligere quanto reliquis diviniori sit quantoque alii ipso sint excellentiores, quibus ut decet sese comparans optime se ipso et civibus uti poterit. Ac cæteris quidem hominibus, si forte delinquant, sanctissima purgatio est arrepta principum similitudo, sive lex sive rex imperium apud ipsos teneat : at principes si melioris exempli indigentes naturæ culpa in vitium inciderint, non procul neque longe remotos eos decet dei beneficio statim opem consequi. Neque enim mundum quisquam ques-

verit, quum in eo versetur et ejus pars sit, neque aliorum rector eum a quo ipse regitur ignoraverit. Est vero hic ornatus maximus quando nihil moderatoris espers reperitur et quando moribus principem imperii magistrum esse videmus. Sic enim statim imperii pulchritudo elucet, si dei imitator virtutis causa ei quem imitatus est carus sit et magis etiam civibus suis. Neque enim quisquam deo gratus hominibus odio sit, siquidem nec siderum cætus nec mundus universus deum odit : quippe si duces suum odisset, neutiquam ei obediret : quod autem ille bene imperat, ea causa est cur subjecti bene regantur et pareant. Ego igitur existimo vel hunc terrestrem regem posse nulla virtute inferiorem esse quam celestem : sed ut ipse res est quædam peregrina et externa, atpote cælitus ad homines profecta, ita etiam ejus virtutes quispiam dei opera esse putet et per illum ipsi inesse. Atque a principio quidem rem consideranti orationis meæ veritas apparebit : nam communio rerum omnium et prima est et hominum generi maxime necessaria, cujus particeps quidem noster rex est, particeps vero etiam ille qui in universo cuncta gubernat : nihil enim sine amicitia et communione consistere potest, quod ipsum inter cives quispiam facile animadverterit, si cogitatione communionem quæ ex consuetudine constat

βασιλεύς καὶ ἐντι, ταύταν ἔχων φιλίαν τε καὶ κοινο-
νίαν ποτὶ τῶς ὅπ' αὐταυτον, ἄνπερ ὁ θεὸς ἔχει ποτὶ τε
τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ. Ὅταν δὲ τὰν εὐνοίαν
χρῆ παρασκευάζεσθαι πρῶτον μὲν παρὰ τῷ βασιλείῳς
ἐς τῶς βασιλευομένῳς, δευτερον δὲ παρὰ τῶνδε ἐς τὸν
βασιλέα, ὅποια ὁ γεννάτορος ποτὶ υἷα καὶ ποτὶ ποί-
μναν νομέως καὶ νόμῳ ποτὶ χρωμένῳς αὐτῷ.

(Stobæus Flor. XLVIII, 64 Ἐκφάντου τοῦ Πυ-
θαγορείου ἐκ τοῦ περὶ βασιλείας. Correxī ἂ τῆ ἀρίστα
τε ἕμα καὶ ἀναγκαίᾳ ἀκολουθίᾳ; codd. τὰν ἀρίσταν
τε ἕμα καὶ ἀναγκαίαν ἀκολουθίαν. ὁ περιοχουμένα;
codd. περιαιουμένα. ὁ προίχει; libb. ἐξάρχει. ὁ θει-
ότατον καὶ ἔγγειον cum Spondano; membranæ
οἰκειότατον ἐν γενοῖν. ὁ ἔχοντα ἠλιός ἐντι καὶ σε-
λάνα καὶ τοὶ πλάνατες; libri ἔχοντα ἀσπάζεται...
καὶ τοὶ πλανῆτες. ὁ ἔνερθεν κατὰ τὰ; libri ἔνερθεν
τὰ. ὁ ἐντι οἷα τύπος cum Meinekio; ἐν οἷς τινος
codd. ὁ ἐπὶ τοῦτο cum Jacobsio; ἐπὶ τούτω
codd. ὁ δυναμένοις αὐτῆ. Ἄ μὲν ὧν βασιλίᾳ cum
Meinekio; δυναμένην. Αὐτὰ μὲν ὧν βασιλίᾳ codd.
ὁ ἑαυτῷ; codd. ὅφ' αὐτῷ. ὁ ἐπίστασθαί τε; codd. ἐπι-
στάμεν τε. ὁ ὅσῳ τε ἄτεροι cum Koenio; ὅσα τε
ἄτερα codd. ὁ οἱ δ' αἷα τῷ κρέσσονος; codd. οἱ δ'
εἶ τι τῷ κρέσσονος. ὁ δέοντες; codd. δέοντος. ὁ ἀμ-
πλάκωντι; codd. ἀμπλακόντες. αὐτοῦς; codd.
οἱ. ὁ παρὰ θεῷ; codd. θεῷ. ὁ ἀτέρων; codd. ἐτέ-
ρων. ὁ ἀλλ' ἄλλοις ἅπαντα συμπονοῦσαι τῷ αὐτῶν
ὕστεροντι ποιοῦνται κοινὰν τὰν βοήθειαν; codd. ἀλλ'
ἄλλων (vel ἄλλῶν) καθανοῦν ἐκπορεύντες τῶν ὕστε-
ρόντων ἀναπλارοῦντι κοινὰν τὰν βοήθειαν. ὁ αὐτό;
libri αὐτό. ὁ ὅποια; codd. ὅποια.)

7. Μία γὰρ ἀρετὰ πρὸς τὸ ἄρχεν ἀνθρώπων ὁ καὶ
πρὸς τὸν αὐτῷ βίον. Χρησεται δ' οὐδενὶ ὁ δι' ἐνδείκν
ποτιλαμβάνων εἰς ἕπηρεσιαν τὰν αὐτὸς αὐτῷ, ἀλλ' ὡς
κατὰ φύσιν ἐνεργῶν ὁ κοινονίᾳς γὰρ ἑάσας οὐδὲν
ἔλαττον ἕκαστος αὐτάρκῳς βιώσει καθ' αὐτόν. Δοκεῖ
μὲν γὰρ ὁ αὐτάρκῳς μηδενὸς ἂν ἄλλῳ πρὸς γε τὰν
αὐτῷ διεξαγωγὰν ποτιδεήσεσθαι· αἱ δ' ἄρα δεῖ βίον
ἐνεργία ζῶεν, δῆλον ὡς κὰν αἱ ἄτερα προσλάβοι ὁ,
οὐδὲν τι ἔλαττον αὐτὸν αὐτάρκῳς ποιήσει· φίλος τε γὰρ
ἔξει διὰ τὰν αὐτῷ ἀρετὰν, καὶ τοῖσδε χρωμένος ὁ κατ'
ἄλλαν ἀρετὰν χρησεται ἢ ἄπερ καὶ ποττὸν αὐτῷ βίον.
Ἄνάγκῃ δὲ ἀκολουθῆν καὶ τὰ τοιάδε, οὐχ ἄτερας τινὰς
ἐξαιρέτω ποτταῦτα παρεσκευασμένας ὁ. Χῶ μὲν θεῶ;
οὔτε διακόνῳς ἔχων οὔτε ὑπαρέτας οὔ· αὐ προστά;
τινὶ χρωμένος οὐδὲ στεφανῶν ἢ ἀναγορεύων τῶς κει-
θουμένῳς ἢ ἀτιμάζων τῶς ἀπειθέοντες, οὗτος αὐτῶς
ἄρχει ποτὶ τοσόνδε μέγεθος ἀρχῆς, ἀλλ' οἷμαί παρεῖχον
ἀξιομίματον ἑωυτὸν ἕλλον ἐντίθητι πᾶσι τῶς αὐτῷ φῦ-
σιος. Ἐντι δὲ αὐτῶς μὲν ἀγαθός, καὶ τοδε μόνον τε
καὶ βῆδιον ἔργον αὐτῷ· οἱ δὲ μιμεῦμενοι τῶν ἄλλων
κρέσσον τῶνδε πάντα ἐργάζονται· ὁ δὲ ὁμοίωσις καὶ
ἐκάστῳ τῶνδε ὁ αὐτάρκῳς ἐντι· οὐ γὰρ ἄλλα μὲν ἀρετὰ
ποιεῖ τὰ ἀρεστὰ τῷ θεῷ, μιμέται δ' αὐτὸν ἄτερα.
Ἄ ὁ ἐπίγῃος παρ' ἀμῖν ὁ βασιλεύς πῶς οὐχ ὁμοίᾳς
αὐτάρκῳς; ἀπεικάζων τε γὰρ αὐτὸν ἐνὶ ἂν ἀπεικάσει
τῷ κρατίστῳ, καὶ πάντες ἑωυτῶς ὁ πειρώμενοι τοῦτω
ὁμοιοῦν βασιλικῶι ἔσσονται· τὰ δ' ὅσα βίας καὶ ἀνάγκῃς
ἐντι ὁ τῶν ὑποτεταγμένων, ἐνλίτε ἕκαστον ὁ τὰν περὶ
τὰν μίμασιν προθυμίαν ἀφαιρέεται· χωρὶς εὐνοίας γὰρ
ἀμείχανον ἔξομοιωθῆναι, ὁ μάλιστα πάντων ἀφηνίξει
τὸ φοβερόν. Ἄς εἴτε ἦν τῶς ἀθροπνίνας φύσιος δυνατὸν

exemerit : quippe hæc inferior est quam divina natura et
regia : neque enim illæ tale quid desiderant, sed labo-
rantes alios in omni re adjuvando ei qui ipsarum opera
eget commune auxilium ferunt : nimirum virtute perfectæ
sunt : at civitatis amicitia communem quandam finem
spectans ipsius universi concordiam imitatur : verum sine
magistratum constitutione nulla omnino civitas admini-
strari possit : ad hanc autem consequendam tum legibus
tum civili gubernatione indigent et qui regit et qui regitur,
si per se servari velint. Hinc nascitur commune bonum,
concinnus quidam status et multitudinis consensus cum con-
cordi obsequio. Qui juxta virtutem imperat rex et vocatur et
est, eadem amicitia et communicatione cum civibus suis con-
junctus, quam deus cum mundo atque ejus partibus habet.
Cæterum oportet omnem benevolentiam institui primum a
rege erga cives, deinde ab hisce erga regem, qualis patris
erga filium, pastoris erga gregem et legis erga illos qui ea
utuntur esse solet.

7. Una enim virtus ad imperium homini et ad vitam
sufficit. Nemine autem utatur, inopia eum arcessens ad
ministerium, sed quod naturæ legibus convenienter suum
opus navat : quom enim communio sit, nihilominus unus-
quisque per se suis contentus vivet. Videtur enim is qui

rebus suis contentus est nemine alio ad vitam transigendam
indigere : quodæi vitam actuosam degere oporteat, liquet
etiãsi alia assumerit, nihilo secius eum suis instructum
præsidii vivendi genus habiturum : quippe et amicos ha-
bebit suæ virtutis gratia, quibuscumque agens non alia virtute
iis utetur, quam illa qua vitam suam instituit. Necesse au-
tem est talia quoque virtutem sequi, non aliã quãdam
eãque eximiã ad has res comparatã. Ac deus quidem citra
famulorum et ministrorum operam ac sine ullo edicto neque
vel coronans vel renuntians obedientes vel ignominia no-
tans contumaces, ipse solus tantam imperii molem guber-
nat, sed se ipsum, opinor, imitatione dignum præbens
omnibus naturæ suæ desideriorum et æmulationem injicit.
Est autem ipse quidem bonus et in hoc solo opere eoque
facili occupatur : ejus vero imitatores cæteris melius
propter hoc studium omnia peragunt : et illius assimilatio
singulis sufficit; non enim alia virtus est quæ deo grata
facit et alia quæ eum imitatur. Cæterum rex terrester
qui apud nos est cur non similiter se ipse contentus sit?
Assimilans enim sese uni eique optimo similis fieri vult
omnesque se ad illius imitationem conferentes regales
erunt : quæcunque vero ad vim civibus afferendam et
imitandi necessitatem iis imponendam valent, interdum

φελὲν τὸ καὶ παιδοῦς τινοῦ δεῖσθαι. Τόδε γὰρ τᾶς τιγῆω φαυλότατος τὸ λειψανον, καθ' ἂν ἐπίκαρον ὁν ἰζῶν ταύτας οὐκ ἀμοιραί· ἐπειδήπερ παιδιῷ ἔργον τί τι παροικέον ἀνάγκη· πράτα γὰρ ἀφ' αὐτῆς αὐτὰ τεργάζεται τάπαρ ἐκείνων διέφυγαν. Ὅσα δ' αὐτοῦως τῷ καλῷ χρῆται, τούτοις οὐδεμία παιδοῦς αἰδώς· κειδήπερ οὐδὲ φόβος ἀνάγκας. Ἐνεργάσαιτο δ' ἂν ὄνος ὁ βασιλεὺς ἀνθρώπω φύσει καὶ τόδε τὸ ἀγαθόν, ἡ δὲ μίμωσιν αὐτῷ τῷ κρέσσονος ποτὶ τὸ δέον ἐπε-
θαι. Τῶς δὲ ὥσπερ ὑπὸ μέθας διεφθαρμένως καὶ διὰ κἀν τροφᾶν ἐς λάθην ἐμπέσοντας αὐτῷ, παραλαφθεὶς λόγος ἐπέβρωσέν τε καὶ κἀμνοντας ἴσατο, καὶ τὴν κ τᾶς κακίας ἐνοικεῦσαν αὐτοῖς λάθην ἐκβαλὼν τὴν νῆαν ἐσώκισεν, ἐξ ἧς ἀπετέγη ἡ καλομένη παιδιώ· αὶ τὴν ἀρχὴν ἐκ φαύλων σπερμάτων λαβοῖσα αὐτα τι ποδαῖον ἐκφύει τὴν ἐπίγῃον οἰκεῖσι χώραν, ἐν ᾗ δι' ἰσθμῆσαν τᾶς ἁμῶν φύσιος ὁ λόγος ἀνθρώπος ἁμῶν ἀναπλαροῖ τὰ τῶν διὰ κακίαν ὑστερούντων.

(Stobæus Flor. XLVIII, 65 Ἐκφάντου τοῦ Πυθαγορείου ἐκ τοῦ περὶ βασιλείας. Emendavi : ἂ ἀνθρώπων; codd. ἀνθρώπων. ἂ οὐδενί; codd. οὐδενός. ἂ ἐνεργῶν cum Meinekio; libri συνεργῶν. ἂ ὡς κἀν κὶ ἄτερα προσλάβοι cum eodem; ὡς καὶ ἔτερα ἂν προσλάβοι libri. ἂ οὐκ ἄτερας τινὸς ἐξαιρέτω ποτταῦτα παρεσκευασμένας cum eodem; οὐκ ἄτερωσ τινὸς ἐξαιρέτω ποτ' αὐτὰ παρεσκευασμένως codd. ἂ τῶδε; codd. τῶδε. ἂ παρ' ἁμῖν; ἁμῖν codd. ἂ πάντες ἰσούως; πᾶς ἰσούτῳ codd. ἂ πειρώμενοι τούτῳ ὁμοιοῦν βασιλικοὶ ἴσονται; codd. πειρώμενος ὁμοιοῦν αὐθ' ὅς

ἴσεται. ἂ ἐντί; libri τὰς. ἂ ἕκαστον; membranæ ἐκάστῳ.)

8. Ἄπερ ἰσχύων καὶ θείαν ἔχων ἔννοιαν τῷ ὄντι βασιλεὺς εἶη. Τᾶδε γὰρ πεπεισμένος ἀγαθῶν μὲν πάντων αἴτιος ἴσεται, κακῶν δὲ οὐδενός. Οὐ μὲν ἀλλ' ὅτι γε δίκαιος ἴσεται κοινωνικὸς ὢν παντὶ τῷ ὄλλον· ἐν ἰσότητι γὰρ ἡ κοινωνία, καὶ ἐν τῇ ταύτας ἀποδιανομᾷ. Ἐξάρχει μὲν ἡ δικαιοσύνη, μετέχει δ' ἡ κοινωνία· οὐ γὰρ δυνατόν ἄδικον μὲν ἦμεν, μεταδι-
δόμεν δὲ ἰσότητος, ἢ μετατιδόμεν μὲν ἰσότητος, μὴ κοινωνικὸν δὲ ἦμεν. Ἐγκρατεία δὲ πῶς οὐκ ἂν ὑπο-
λάβοι τις τὸν αὐτάρχη; ἡ γὰρ πολυτέλεια μάτηρ τᾶς ἀκρασίας, αὐτὰ δὲ τᾶς ὑβρίας, ἐξ ἧς τῶν ἐν ἀνθρώποις κακῶν τὰ πολλά. Ἄ δ' αὐτάρχη οὐδ' ἂν τέκοι πολυτέλεια, οὐδὲ τὰ ἀπ' αὐτῆς· ἀλλ' αὐτὰ τις οὔσα ἀρχὴ πάντα μὲν ἀγοί, ἀγοίτο δ' ἂν ὑπ' οὐδενός· ὅπερ ἐντί μὲν τῷ θεῷ, ἐντί δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ, αὐτῷ μὲν ἀρχεν (ἀφ' ὧπερ καὶ ὁ αὐτάρχης καλεῖται) ἀρχεσθαι ὃ ὑπ' οὐδενός. Ταῦτα δ' ὅτι μὲν φρονῆσιος χωρὶς οὐκ ἂν γένοιτο ὄλλον, ὅτι δ' ἡ τῷ κόσμῳ φρονῆσιος ὁ θεός ἐντί φανερόν· συνέχεται γὰρ εὐκοσμία τε καὶ τάξι τῇ θεούσῃ· νόω δὲ χωρὶς οὐκ ἂν αὐτὰ γένοίτο. Οὐδ' ὁ βασιλεὺς δὴ χωρὶς φρονῆσιος ταύτας ἂν ἔχοι τὰς ἀρετάς, δικαιοσύναν φαμί καὶ ἐγκράτηαν καὶ κοινωνίαν καὶ ὅσα τούτων ἀδελφά.

(Stobæus Flor. XLVIII, 66 Ἐκφάντου τοῦ Πυθαγορείου ἐκ τοῦ περὶ βασιλείας. Initio scripsi ἄπερ ἰσχύων pro vulgata lectione ἄπερ ἰσρὰν quæ ferri non potest.)

singulos æmulandi studio orbat : nam sine benevolentia quæ una omnium maxime terrorem tollit fieri nequit ut alter alteri similis evadat. Utinam humanæ naturæ imbecillitas ita tolli posset, ut nulla persuasionem indigeret. Est enim persuasio terrenæ pravitatis vestigium, qua fit ut mortale hoc animal ea non careat : siquidem persuasio res est vicina necessitati : prima enim per se ea perficit quæ necessitatem effugerunt. At quæ suapte sponte honestum amplectantur, his nulla est persuasionis reverentia, quoniam ne necessitatem quidem reformidant. Effecerit autem solus rex in hominis animo etiam hoc bonum, ut quod melius est imitando decorum sequatur. Illos vero qui tanquam ebrietate corrupti sunt et ob malam educationem in melioris oblivionem inciderunt, adhibita oratio corroborat, ægros sanat, ejectaque oblivione pravitatis vitio his imitata memoria inserit, ex qua illa quæ vocatur persuasio oritur : quæ licet e malis seminibus ortum ducens, tamen boni aliquid terrenam regionem habitantibus signat, in qua propter naturæ nostræ imbecillitatem oratio inter homines usurpata explet illud quod pravitate nostra nobis deest.

8. Quo genere excellens et divina intelligentia præditus revera rex erit : hac enim permotus bonorum quidem

omnium suctor erit, nullius autem mali. Quin etiam eum justum fore, quum ad naturalem communitatem natus sit, cuius manifestum est : communio enim in æqualitate et ejus distributione cernitur. Antecedit quidem justitia, communio autem in partem rerum venit : neque enim fieri potest, ut injustus æqualiter distribuat, aut ut non sit ad naturalem communitatem natus qui distribuit ex æquo. Quomodo quis autem non existimaverit eum esse continentem qui suo statu contentus sit? Est enim lautitia incontinentiæ parens, hæc vero contumeliæ, unde pleraque hominum mala nascuntur. At vero frugalitas neque lautitiam neque ejus effectus producat : sed quum ipsa princeps quædam sit, imperat quidem omnibus, nemini autem obedit : quod primum dei, deinde etiam regis proprium est, ut sibi ipsis imperent (unde etiam αὐτάρχης nominatur), a nemine vero regantur. Hæc autem siue prudentia fieri non posse apparet et mundi prudentiam deum esse manifestum est : ordine enim et constitutione decenti continentur : quæ sine mente fieri non possent. Neque etiam ipse rex sublata prudentia his esset præditus virtutibus, justitia, inquam, et continentia et communitate cæterisque quæ his cognatæ sunt.

9. Τὸς βουλευομένους κα. πράττοντάς τι ἀπὸ θεῶν ἄρχειναι χρὴ· τὸ γὰρ ἄριστον, ὡσπερ ἡ παροιμία φατί, τὸν θεὸν ἤμεν αἴτιον πάντων τούτων. Ἐτι δὲ φαύλων πράξεων ἀπέχεσθαι καὶ μάλιστα διὰ τὰν πρὸς τὸν θεὸν ζυμβουλῶν· οὐδενὸς γὰρ ἀδίκου θεὸν κοινωνεῖν. βοηθεῖν δὲ ἕκαστον ἐαυτῷ καὶ ποτικελεύεσθαι κατ' ἀξίαν τῶν δικαίων μεταλαμβάνειν καὶ πράσσειν· τὸ γὰρ ὑπὲρ μικρῶν καὶ μεγάλων ὁμοίως διατείνεσθαι ἄγαν μικροπρεπὲς δοκεῖ ἤμεν καὶ ἀνελεύθερον. Διὸ δεῖ φροντίζειν τῷ ἂ μὴ σφόδρα ἐς τὰ ἥκιστα ὦ καὶ τὰ μεγάλα ἐπιπταν· ἀλλὰ κατ' ἀξίαν τὰν ἐαυτῷ καὶ δύναμιν ὡ μετρίοντα ἕκαστω πράγματι ἐπιβάλλειν, ὅπως τίμιος ᾖ καὶ σεμνός.

Ἄδίκου δὲ ἀνδρὶ ἢ γυναικὶ κεκριμένοις ὑπὸ πόλεως ἐπαρωγῆν μὴ ποιεῖσθαι μὴδὲ ἑμιλεῖν μὴδὲνα, ἢ ὀνειδίξεσθαι ὡς ὄντα ὁμοῖον ᾧ ἑμιλεῖ. Τούδ' ἐπὶ προκεκριμένοις ἀνδράσιν ἀγαθοῦς ἀγαπᾶν καὶ ἐντυγχάνειν αὐτοῖς, τελειοῦσθαι τε τὴν μεγίστην καὶ τελειοτάτην τελετήν, ἀνδραγαθίαν μιμουμένους ἐπ' ἀληθείᾳ καὶ κτωμένους τὴν ἀρετήν· οὐδεὶς γὰρ ἀνὴρ τέλειος ἀνευ ταύτης. Πολίτη δὲ ἀδικομένῳ βοηθεῖν καὶ οἰκοὶ καὶ ἐπὶ ξένης· ξένου δὲ πάντα τὸν ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι σεβόμενον καὶ κατὰ τοὺς οἰκειοὺς νόμους εὐφῆμους καὶ οἰκειῶς προσδέχεσθαι καὶ ἀποστέλλειν, μεμνημένους Διὸς ξενίου ὡς παρὰ πᾶσιν ἰδρυμένου κοινοῦ θεοῦ καὶ ὄντος ἐπισκόπου φιλοξενίας τε καὶ κακοξενίας. Ἡγεῖσθαι δὲ καὶ παραγγέλλειν πρεσβυτέρους νεωτέρους τὸ αἰδεῖσθαι καὶ αἰσχύνεσθαι τὰ κακά, φανεροὺς ὄντας αὐτοὺς αἰσχυνομένους καὶ αἰδομένους· ὡς ἐν αἷς πόλεσι πρεσβυτέρων ἀναισχυντία, φύονται παῖδες αὐτῶν καὶ

παῖδων παῖδες ἀναισχυντοὶ. Ἀκολουθεῖ δὲ ἀναισχυντία καὶ ἀναίδεια ὕβρις καὶ ἀδίκη, τούτοις δὲ ἔκεται ὠέθρος. Μηδεὶς δ' ἔστω ἀναίδης, ἀλλὰ σωφρονεῖτω ἕκαστος, ὡς οὕτω τευζόμενος θεῶν ἴλεων καὶ σωτηρίας· οὐδεὶς γὰρ κακὸς θεοφιλής. Τιμάτω δὲ ἕκαστος τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀληθές, καὶ μισεῖτω τὸ αἰσχρὸν καὶ τὸ ψεῦδος· ταῦτα γὰρ ἀρετῆς σημεῖα καὶ κακίας. Διὸ χρὴ συνεθίζειν ἐκ παῖδων κολάζοντας μὲν τοὺς φιλοψευδεῖς, φιλοῦντας δὲ τοὺς φιλαλήθεις, ἔν' ἐμφυσῶνται ἕκαστῳ τὸ κάλλιστον καὶ σπερματωδέστατον τῆς ἀρετῆς. Προσποιεῖσθω δὲ ἕκαστος τῶν πολιτῶν σωφρονεῖν μαῖλλον ἢ φρονεῖν· ὡς ἡ προσποίησης τοῦ φρονεῖν μέγα σημεῖον ἀπειροκαλῆς καὶ σμικρότητος. Ἐστω δὲ ἡ προσποίησης τοῦ σωφρονεῖν ἀληθής· μηδεὶς τῶν πλαττεῖσθω γλώσση καλὰ ἔργα, πράξεως καὶ διανοίας στερόμενος ἀγαθῆς. Χρὴ δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας εὖνοιαν διαφυλάττειν καθάπερ πατρῶσιν εὐπειθῶντας· καὶ σεβομένους· ὡς ὁ μὴ διανοούμενος οὕτω τίσει δίκην κακῆς βουλῆς δαίμοσιν ἐστιούχοις. Ἄρχοντες γὰρ ἐστιουχοῦσι πόλεως καὶ πολιτῶν σωτηρίας. Χρὴ ἔτι καὶ τοὺς ἄρχοντας δικαίως προσεσῆναι τῶν ἀρχομένων καθάπερ τέκνων ἰδίων, ἔχθραν καὶ φιλίαν καὶ θυμὸν ἐν τῷ κρίνειν κοιμίσαντας. Ἐπαίνεῖσθωσαν δὲ καὶ εὐδοκίμεισθωσαν, ὅσοι ἂν ὄντας εὐποροὶ τοῖς ἐνδεεστέροις ἐπαρκῶσιν, ὡς τέκνα καὶ ἀμύνητορας σώζοντας τῶν ἐαυτῶν πατρίδος. Ἐπαρκεῖσθωσαν δὲ τοῖς διὰ τύχην πενομένοις, καὶ μὴ διὰ βίον ἀργὸν καὶ ἀκρατῆ· ἢ μὲν γὰρ τύχη πᾶσι κοινόν, ὁ δὲ ἀργὸς καὶ ἀκρατῆς βίος κακοῦ ἀνδράσιν ἴδιος. Καλὸν δ' ἔστω καὶ μνησθῆναι ἐάν τις τῶν συνεῖδη ἀδικούσιν, ἔνα ἡ πολιτεία σώζεται

9. Consultantes agentesque aliquid a diis auspicari debent : siquidem optimum est, quod proverbii loco dici solet, deum esse horum omnium auctorem. Præterea a malis facinoribus abstinendum est, idque maxime propter communem cum deo deliberationem, quum deo nullum cum injusto commercium sit. Oportet autem sibi quemque auxiliari ac se ad capessenda et agenda justa quæ dignitati respondent incitare : nam pro parvis rebus tantum quantum pro magnis nisi nimis humile et illiberale videtur esse. Quare curandum est, ne nimio impetu ad minima et ad magna feramur, sed pro dignitate tua et viribus singula perpendere atque aggredi debes, ut honorandus et gravis videaris. Viro aut mulieri injustis a civitate habitis nemo auxiliari debet neque conversari cum iis, alioquin exprobranda ei fuerit similitudo ejus quocum conversatur. Viros autem benignitate præstabiles amare cum iisque commercium habere decet, et probitatem vere imitando et comparanda virtute maximum ac perfectissimum hoc veluti sacrificium facere : nemo enim homo sine virtute perfectus est. Cæterum injuria affecto civi vel in patria vel apud externas nationes opitulari convenit : hospitem vero quemlibet in patria sua cultum legibus propriis bene precando et familiariter tum accipere tum remittere oportet, memores Jovis hospitalis, ut dei communis apud omnes consti-

tuti qui hospitalitatem et inhospitalitatem inspiciant. Porro senes junioribus duces sint et magistri ad mala ob pudorem ac verecundiam fugienda, ita ut appareat ipso pudore tam pudore quam verecundia moveri : quia in quibus civitatibus senes impudentes fuerint, liberi etiam nepotesque eorum impudentiam laborant. At vero impudentiam et ingenium invecundum contumelia sequitur et injustitia, has autem rerum interitus excipit. Quocirca nemo impudens esto, sed sibi quisque temperantiam conciet, tanquam hac ratione deos habiturus propitios et salute futurus : neque enim improbus quisquam deo gratus est. Præterea unusquisque honestatem ac veritatem colat, turpitudinem et mendacium oderit : hæc enim virtutis et vitii signa habentur. Quare statim a pueris assuefacere oportet poena quidem mentiri solitos, amore autem veraces, ut singulorum animis honestatis et virtutis semina mendantur. Super hæc unusquisque civium se temperantem potius quam sapientem videri studeat : quoniam simulare sapientiam magnum est imperitii et parvi animi indicium. Temperantiæ autem affectatio debet esse vera, neque quisquam egregia facta simulet qui mentem a rerum bonarum studio averterit. Erga principes quoque velut erga parentes benevolentiam nos conservare decet obsequium iis et honorem præstando : propterea quod qui aliter senserit mali

πολλοὺς ἔχουσα τῆς εὐκοσμίας φύλακας. Ὁ δὲ μὴ-
νύων εὐσεβὴς ἔστω καὶ κατὰ τῶν οἰκευμάτων ἐξαγ-
γέλλων· οὐδὲν γὰρ ἔστιν οικειότερον πατρίδος. Ἐμ-
φανίζονται δὲ μὴ τὰ δι' ἀκούσιον ἄγνοιαν γιγνόμενα,
ἀλλ' ὅσον ἂν ἐκ προνοίας τι ἀμαρτάνωσιν. Ὁ δ' ἐμ-
φανισθεὶς, ἂν ἐβελεθρῆ τῷ μὴνύσαντι, μισείσθω ὑπὸ
πάντων, δίκην διδοὺς ἀχαριστίας, ἧς ἀποστερεῖ τὴν
ιατρεύοντα μεγίστην νόσον ἱατρευόμενος ἀδικίαν.
Ἔστω δὲ μέγιστα ἀδικήματα θεῶν καταφρόνησις καὶ
γονέων κάκωσις ἐκούσιος καὶ ἀρχόντων καὶ νόμων
ὀλιγωρία καὶ ἐκούσιος ἀτιμία δικαιοσύνης. Δικαιο-
τατος δὲ ἔστω καὶ δσιώτατος πολίτης ὁ ταῦτα τιμῶν
καὶ ἐμφανίζων πρὸς πολίτας καὶ ἀρχοντας κατὰ τῶν
καταφρονούντων. Ὑπὲρ πατρίδος ἀποθήσκειν σε-
μνότερον ἔστω ἢ γλιχόμενον τοῦ ζῆν ἔγκαταλείπει αὐτὴν
καὶ τὸ καλόν. Κρείττον γὰρ τιθῆναι καλῶς ἢ ζῆν
αἰσχρῶς καὶ ἐπινειδίστας. Χρὴ δὲ καὶ τῶν τελευ-
τώντων ἕκαστον τιμᾶν μὴ δακρυοῖς μηδὲ οἴκτοις,
ἀλλὰ μνήμη ἀγαθῆ καὶ τῆ τῶν κατ' ἔτος ὥραίων ἐπι-
φορᾶ, ὡς ἀχαριστίας οὐσης πρὸς δαίμονας χθονίους
λύπτει ὑπὲρ τὸ μέτρον γιγνομένης. Βλασφημαίτω δὲ
μηδεὶς ἐπ' ἀδίκῃ βλάβῃ περὶ μηδενός· δσιώτερον
γὰρ εὐφημία κακηγορίας. Νομιζέσθω δὲ πολίτης

ἀμείνων ὁ τῆς ὀργῆς κρείττων μάλλον τοῦ διὰ ταύτης
πλημμελοῦντος. Ὁ ἱερά καὶ ἀρχεῖα ὑπεραίρων τῆ
πολυτελείᾳ τῶν ἰδίων μὴ εὐδοξείτω, ἀλλ' ὀνειδιζέσθω·
μηδὲν γὰρ ἔστω ἰδιωτικὸν μεγαλοπρεπέστερον καὶ
σεμνότερον τῶν δημοσίων. Ὁ πλοῦτω καὶ χρήμασι
δουλείων καταφρονείσθω ὡς μικρόψυχας ὧν καὶ ἀνε-
λεύθερος καὶ καταπληττόμενος ὑπὸ κτημάτων πολυτε-
λῶν καὶ βίου τραγυδομένου, καὶ εὐτέλης εἶναι τὴν
ψυχὴν ὑπολαμβάνείσθω. Ὁ γὰρ μεγαλόψυχος προ-
διανοεῖται πάντα παρ' ἑαυτῷ τὰ παρ' ἀνθρώποις, καὶ
δι' οὐδενὸς θορυβεῖται τοιοῦτου θταν παραπέση. Αἰ-
σχροβῆμονεῖτω δὲ μηδεὶς, ὅπως ἂν μὴ προσοικεῖοι⁴
τὴν διάνοιαν ἔργοις αἰσχροῖς, μηδὲ ἀνατιμπλῆ τὴν
ψυχὴν ἀναιδείας καὶ μισαιμάτων. Τὰ μὲν γὰρ εὐ-
σχήμονα καὶ φίλα τοῖς οικείοις ὀνόμασι καὶ καίμενοις
ὑπὸ τοῦ νόμου προσαγορεύομεν, πρὸς ἃ δ' ἐχθρῶς ἔχο-
μεν, ἐξιστάμεθα καὶ τῆς προσηγορίας διὰ τὸ αἰσχρόν.
Ἔστω δὲ καὶ αἰσχρὸν εἰπεῖν τὸ αἰσχρόν. Γυναῖκα δὲ
τὴν κατὰ νόμους ἕκαστος στεργέτω καὶ ἐκ ταύτης
τεκνοποιείσθω, εἰς ἄλλο δὲ μηδὲν προΐεσθω τέκνων
τῶν αὐτοῦ σποράν· μηδὲ τὸ φύσι καὶ νόμῳ τιμιον
ἀνόμως ἀναλισκείτω καὶ ὑβρίζετω. Ἡ γὰρ φύσις τε-
κνοποιίας ἕνεκεν οὐκ ἀκολασίας ἐποίησε τὴν σποράν.

consilii prenam dabit genlis civitatis custodibus. Principes enim civitatem civiumque salutem custodiant ac teneant. Sed et principes iuste civibus preesse oportet, tanquam liberis suis, inimicitiam amicitiamque et iram in iudicando sapientes. Porro laudari ac celebrari debent qui locupletes quum sint tenuioribus opem ferunt, utpote liberorum patriæque defensorum conservatores. Subveniant autem iis qui fatorum acerbitate, non vitæ otiosæ et intemperantiis culpa pauperes sunt. Nam fatum et fortuna omnium communia sunt, at vita otiosa et incontinentes malorum hominum propria est. Item honestum iudiciter indicare mali facinoris conscium, ut republica incolumis permaneat multos habens formæ suæ bene compositæ custodes. Is vero qui indicat pius existimetur, etiam si proximorum delicta efferat: nihil enim patria nobis conjunctius est. Patefacienda sunt autem non ea quæ inviti et imprudentes quidam commiserint sed quæ consulto peccaverint. Cæterum indicatus, si accusatori sua sponte inimicitias denuntiavit, a cunctis odio habeatur, ut penam dei animi ingrati quo deserit medicum maximo morbo iniustitiæ medicinam facientem. Sed maxima scelera putentur deorum contemptio, voluntaria parentum vexatio, principum legumque neglectio et voluntaria ignominia iustitiæ illata. Quamobrem iustissimus civis idemque sanctissimus iudicetur qui hæc honorat et contemnentes apud cives et principes indicat. Pro patria mori magis decorum ducatur, quam vivendi cupiditate patriam et honestatem derelinquere. Præstat enim honesta morte occumbere quam turpiter et probro vivere. Cæterum defunctorum unum-

quemque non lacrimis aut ejulatu, sed bona recordatione et fructuum quotannis nascentium munere honorare oportet, quia ingrati animi adversus inferos genlos videtur nimis morere. Nemo autem immerito damnatum passus ulla in re convicietur: nam plium hominem magis decet bona verba quam maledicta. Civis qui vicerit iram longe melior existimandus est illo qui propter iram delinquit. Quisquis templa et prætoria privatorum ædificiorum magnificencia superat, non laude, sed reprehensione dignus habeatur: nihil enim privatum splendidius et ornatius quam publica esse debet. Divitiis et pecuniæ serviens contemnatur ut sordidus et illiberalis stupidusque pretiosarum possessionum et vitæ mollis admirator humilisque animi homo esse existimetur. Quippe vir magnanimus quæ in rebus humanis evenire possint omnia secum præmeditatus nulla tali perturbatur fortuna, quando contigit. Cæterum turpia nemo loquatur, ne animum factis obscænis adjiciat mentemque impudentia ac sceleribus compleat. Etenim quæ honesta et cara nobis sunt, aptis nominibus atque in lege scriptis appellamus, quæ vero odimus, ab eorum vel appellatione propter turpitudinem discedimus. Esto igitur turpe etiam rem turpem memorare. Uxorem legitimam unusquisque amet ex eaque liberos suscipiat, nec tamen ullo alio consilio effundat semen ad liberos procreandos destinatum, id quod natura et lege pretiosum est flagitiose consumens et ad stuprandas virgines convertens. Natura enim prolis generandæ, non lasciviæ causa semen produxit. Uxorem vero castam esse oportet, neque impium aliorum virorum coitum admittere, impen-

Γυναῖκα δὲ συμφρονῖν χρῆ και μὴ προσδέχεσθαι συνουσίαν ἀσεβῆ παρ' ἄλλων ἀνδρῶν, ὡς ἀπαντώσης νεμέσεως παρὰ δαιμόνων ἐξοικιστῶν και ἐχθροποιῶν. Ὁ μητρικὴν ἐπιγαμῶν μὴ εὐδοξέτω, ἀλλ' ὀνειδιζέσθω ὡς παραίτιος ὦν οἰκείας διαστάσεως. Χρῆ δὲ ἐμιμῆναι τοῖς εἰρημένους, τὸν δὲ παραβαίνοντα ἐνοχοῦ εἶναι τῇ πολιτικῇ ἀρχῇ. Προστάσει δὲ ὁ νόμος ἐπίστασθαι τὰ προόμια τοὺς πολίτας ἀπαντας, και ἐν ταῖς ἑορταῖς μετὰ τοὺς παιᾶνας λέγειν ᾧ ἂν προστάσῃ ὁ ἐστιάτωρ, ἢ ἐμφυσιώται ἐκάστῳ τὰ παραγγέλματα.

(Stobæus Flor. XLIV, 40 Χαρώνδα Καταναίου προόμια νόμων. Emendavi: ^a τῷ; codd. τὸ vel τῷ. ^b ἤκιστα; codd. μάλιστα. ^c δύναμιν; codd. δυναμίαν. ^d προσοικεῖο; codd. παροικεῖο.)

10. Τοὺς κατοικοῦντας τὴν πόλιν και τὴν χώραν πάντας πρῶτον πεπεισθαι χρῆ και νομίζειν θεοὺς εἶναι, και ἀναθλέποντας ἐς οὐρανὸν και τὸν κόσμον και τὴν ἐν αὐτοῖς διακόσμησιν και τάξιν· οὐ γὰρ τύχης οὐδ' ἀνθρώπων εἶναι δημιουργήματα· σέβεσθαι δὲ τούτους και τιμᾶν, ὡς αἰτίους ὄντας ἀπάντων ἡμῖν ἀγαθῶν τῶν κατὰ λόγον γιγνομένων. Ἐκαστον οὖν ἔχειν και παρασκευάζειν δεῖ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν πάντων τῶν κακῶν καθαρὰν· ὡς οὐ τιμᾶται θεὸς ὑπ' ἀνθρώπου φαύλου, οὐδὲ θεραπεύεται δαπάναις οὐδὲ τραγωδίαις ἀλίσκεται ^a, καθάπερ μογθηρὸς ἀνθρώπος, ἀλλ' ἀρετῇ και προαιρέσει τῶν καλῶν ἔργων και δικαίων. Διὸ ἕκαστον δεῖ εἰς δύναμιν ἀγαθὸν εἶναι και πράξει και προ-

αιρέσει τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι θεοφιλῆ, και μὴ φοβέσθαι τὰς εἰς χρήματα ζημίας μάλλον τῶν εἰς αἰσχρῆν τεϊνόντων· και παλίτην ἀμείνονα νομίζειν ^b τὸν τῆ οὐσίαν προίεμενον μάλλον τοῦ καλοῦ και δικαίου. Ὅσοις δὲ μὴ βράδιον πρὸς ταῦτα τὴν ὁρμὴν πεπεισθαι τὴν δὲ ψυχὴν ἔχουσιν εὐκίνητον πρὸς ἀδικίαν, ὧδ' ἡμῖν παρηγγέλω πᾶσι τοῖς τοιοῦτοις πολίταις και πολιτίσι και ξυνοίκιοις, μεμνησθαι θεῶν ὡς ὄντων και δίκας ἐπιπεμπόντων τοῖς ἀδικοῖς· και τίθεσθαι πρὸ ὀμμάτων τὸν καιρὸν τοῦτον, ἐν ᾧ γίνεται τὸ τέλος ἐκάστῳ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ζῆν· πᾶσι γὰρ ἐμπίπτει μεταμέλεια τοῖς μέλλουσι τελευτᾶν, μεμνημένους ὦν ἡδίκηκασιν και ὁρμῇ τοῦ βούλεσθαι πάντα πεκρῆχθαι δικαίως αὐτοῖς. Διὸ δεῖ ἕκαστον παρ' ἐκάστῳ πρᾶξιν αἰεὶ συνοικεῖοῦν τὸν καιρὸν τοῦτον ὡς δὴ παρόντα· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τοῦ καλοῦ και τοῦ δικαίου φροτιεῖν. Ἐάν δὲ τῷ παραστῇ δαίμων κακὸς τρέψῃ πρὸς ἀδικίαν, διατρίβειν πρὸς ναοὺς και βωμοὺς και τεμένεισι, φεῖγοντα τὴν ἀδικίαν ὡς δέσποιναν ἀσεβιστάτην και χαλεπωτάτην, ἱκετεύοντα τοὺς θεοὺς συναποτρέπειν αὐτήν. Ἦναί δὲ και πρὸς ἀνδρας δόξαν ἔχοντας ἐπ' ἀνδραγαθίᾳ, ἀκουσόμενον περὶ εὐδαιμόνιας βίου και κακῶν ἀνδρῶν τιμαρίας, ἕνα ἀποτρέπηται τῶν ἀδίκων ἔργων δεισιδαιμονῶν δαίμονας ἀλάστορας. Πάντας δὲ τιμᾶν ^c τοὺς κατοικοῦντας τὴν πόλιν και τοῖς ἄλλοις νομίμοις και τοῖς πατρίοις ^d τοὺς θεοῖς· πατρία δὲ εἶναι τὰ κάλλιστα. Πεκπεῖσθαι δὲ τοῖς νό-

dente fatali a diis ultione qui modo ejiciunt homines et simultates faciunt. Qui nocerem filii inducit non laude, sed vituperatione dignus, ut domesticæ dissensionis auctor, videri debet. De reliquo necesse est unumquemque hæc præcepta servare, ab officio discedentem civili execrationi obnoxium esse. Jubet autem lex hæc proemia cives omnes tenere eaque diebus festis post pæanes memoriter dicere, cuiuscunque convivator id negotium mandaverit, ut singulorum animis monita hæc inbæreant.

10. Omnes qui urbem et regionem inhabitant primum persuasum habere et existimare oportet deos esse, cælum etiam intuentes et mundum rerumque in iis ordinem atque ornatum: neque enim fortuita aut humana hujusmodi opera putare convenit: deinde colendi honorandique dii sunt ut honorum omnium auctores quæ rationi convenienter nobis contingunt. Singulos igitur animum ab omnibus malis purum habere atque efficere decet: quia ab improbo homine non honoratur deus, neque sumptibus colitur neque tragœdiis capitur, tanquam homo malus, sed virtute iustarumque et honestarum rerum studio. Quocirca unumquemque opus est pro viribus bonum esse tum factis tum voluntate qui modo futurus sit deo gratus neque pecuniarum jacturam metuere magis quam vitæ notas ac dedecora: et civem meliorem existimare qui opes potius quam honestatem et justitiam projicit. Cæte-

rum illos quorum animi non facile ad hæc convertuntur quique mentem ad injustitiam pronam habent, simul viros simul mulieres, cives aliosque populares monitos velim meminisse deorum, ut qui et sint et poenam ab injustis repetant atque ante oculos sibi ponere tempus illud quod unicuique finis est vitæ futurum: morituros enim omnes delictorum suorum memores poenitentia invadit cupiditasque vitæ universæ, si fieri posset, justissime actæ. Quamobrem singulos oportet semper in singulis actionibus illi tempori tanquam præsentem associare: quia sic maxime honesti justique curam agent. Si quis vero a malo quopiam genio astante ad injustitiam incitetur, is ad templa, aras et delubra versetur, fugiens injustitiam velut dominam admodum impiam et infestam, deorumque opem ad eam propellendam impleret. Accedat quoque ad viros probitatis nomine claros, de vitæ felicitate et malorum hominum poena disserentes auditurus, ut genios scelerum ultores metuens ab injustis facinoribus avertatur. Cæterum qui urbem habitant omnes deos cum aliis ritibus, tum patrii venerari debent, quoniam optimi existimantur. Præterea cunctos oportet legibus obedire, principes revereri hisque cedere et imperata facere: siquidem post deos et genios et heroes proximis honoribus afficiuntur parentes, leges ac principes apud homines cordatos et ad incolumitatem pervenire cupientes. Sed nemo aliam civita-

μοις ἅπαντας καὶ τοὺς ἄρχοντας αἰδεῖσθαι καὶ ἐξίστασθαι καὶ ποιεῖν τὸ παραγγελλόμενον· ὡς μετὰ θεοὺς καὶ δαίμονας καὶ ἥρωας γονεῖς τε καὶ νόμοι καὶ ἄρχοντες σύνεγγός εἰσι ταῖς τιμαῖς παρ' ἀνθρώποις νοῦν ἔχουσι καὶ σωθησομένοις. Πόλις δὲ φιλαίτερον μηδεὶς ἄλλην ποιείσθω τῆς αὐτοῦ πατρίδος, ὡς θεῶν πατρῶων νεμεσύντων· ἀρχὴ γὰρ προδοσίας φύεται τοῖς τοιαῦτα βουλομένοις. Ἔτι δὲ χαλεπώτερον τῆς οἰκειᾶς γῆς στερόμενον ζῆν ἐπ' ἄλλοτριᾶς· οὐδὲν γάρ ἐστιν οἰκειότερον πατρίδος. Μηδὲ ἔχθρὸν ἀκατάλακτον μηδεὶς μηδένα νομιζέτω τῶν πολιτῶν, οἷς ἐφεικασιν οἱ νόμοι μετέχειν τῆς πολιτείας· ὡς ὁ τοιοῦτος οὔτε ἀρξαι δύναται ἂν οὔτε δικάσαι καλῶς, τὸν θυμὸν ἔχων κυριώτερον τοῦ λογισμοῦ. Μηδεὶς δὲ λέγέτω κακῶς μήτε κοινῇ τὴν πόλιν μήτε ἰδίᾳ τὸν πολίτην· ἀλλ' οἱ τῶν νόμων φύλακες ἐπιμελεσθῶσαν τῶν πλημμελοῦντων, πρῶτον μὲν νοθευτούντες, ἐὰν δὲ μὴ παύθωνται, ζημιούντες. Τῶν δὲ κειμένων νόμων ἐὰν τις δοκῇ μὴ καλῶς καῖσθαι, μετατιθέναι ἐπὶ τὸ βέλτιον· μενόντων δὲ, πάντας πειθαρχεῖν· ὡς ἐπ' ἀνθρώπων μὲν ἤττισθαι τοὺς κειμένους νόμους οὐ καλὸν οὐδὲ συμφέρον, ὑπὸ δὲ νόμου βελτίονος ἠττώμενον κατακρατεῖσθαι καὶ καλὸν καὶ συμφέρον. Τοὺς δὲ ταῦτα παραβαίνοντας χρῆ καὶ κολάζειν ὡς κατασκευάζοντας τῇ πόλει μεγίστων κακῶν ἀρχὴν, ἀναρχίαν. Ἄρχοντας δὲ μὴ εἶναι αὐθάδεις, μηδὲ πρὸς ἐπήρειαν κρίνειν, μηδὲ μεμνησθαι κρίνοντας φιλίας ἢ ἐχθρας, ἀλλὰ τοῦ δικαίου· οὕτω

γὰρ ἀποδώσουσι τὰς κρίσεις δικαιοτάτας καὶ τῆς ἀρχῆς ἔσονται ἄξιοι. Τοὺς μὲν οὖν δούλους προσήκει διὰ φόβον πράττειν τι τῶν δικαίων, τοὺς δ' ἐλευθέρους δι' αἰδῶ καὶ τὸ καλόν· διὸ χρῆ καὶ τοὺς ἄρχοντας εἶναι τοιοῦτους, ἐν ἔχῳσι οἱ ἀρχόμενοι τοὺς ἄξιους αἰσχύνῃς. Ἐὰν δὲ τις βούληται τῶν κειμένων νόμων κινεῖν ἢ ἄλλον εἰσφέρειν νόμον, εἰς βρόχον εἶρας τὸν τράχηλον λέγέτω τοῖς πολλοῖς περὶ αὐτοῦ· καὶ ἐὰν μὲν διαψηφισομένων δόξῃ λελυῖσθαι τὸν νόμον ἢ ὑπάρχειν τὸν εἰσφερόμενον, καὶ αὐτὸν ἀθῶον εἶναι· ἐὰν δὲ ὁ προὔπαρχον μᾶλλον δοκῇ καλῶς ἔχειν ἢ ὁ εἰσφερόμενος ἢ ἄδικος, τεθνάναι τὸν κινούντα ἢ εἰσφέροντα νόμον, ἐπισπασθέντος τοῦ βρόχου.

(Stobæus Flor. XLIV, 20-21 Ζαλεύκου προῶμιον νόμων. Emendavi : ^a ἄλσκειται; codd. τῶν ἄλισκομένων. ^b νομιζειν; codd. ὀνομάζειν. ^c τιμῶν τοὺς κατοικοῦντας cum Meinekio; codd. τιμῶν τοῖς οἱ κατοικοῦντες. ^d καὶ τοῖς πατρίοις cum eodem; libri τοῖς πατρίοις.)

II. Ζάλευκος ὁ τῶν Λοκρῶν νομοθέτης τοὺς νόμους ἔφησε τοῖς ἀρχαίοις ὁμοίους εἶναι. Ὡς περὶ γὰρ εἰς ἐκείνα ἐὰν μὲν ἐμπέσῃ μυῖα ἢ κώνωψ κατέχεται, ἐὰν δὲ σφῆξ ἢ μέλιττα διαβρῆξασα ἀφίπταται· οὕτω καὶ εἰς τοὺς νόμους ἐὰν μὲν ἐμπέσῃ πένης συνέχεται, ἐὰν δὲ πλούσιος ἢ δυνατὸς λέγειν διαβρῆξας ἀποτρέχει.

(Stobæus Flor. XLV, 25 Ζαλεύκου.)

tem majori amicitia sibi conjungat quam patriam, utpote diu patriis indignantibus : nam talia molientibus in animo proditionis initium oritur. Est vero etiam acerbius patria carentem in aliena regione vitam degere : nihil enim nobis natura conjunctius quam patria est. Nemo vero queniquam pro implacabili inimico e civium numero habeat, quos leges reipublicæ participes esse voluerunt : quippe talis vir neque imperare neque judicare recte poterit, ut cui ira potior sit ratione. Nemo etiam maledicat neque in commune universæ civitati neque privatim ulli civi : sed legum custodes eorum qui delinquant curam agant, admonendo primum, deinde nisi paruerint, mulando. Quodsi qua ex conditis legibus visa fuerit non bene lata esse, in melius mutetur : confirmatis vero et permanentibus omnes obtemperent : nam positas leges ab hominibus vinci nec decet nec conducit, contra homines superari a lege præstantiori qua par est qua utile. At ista egredientes puniendi sunt, ut maximæ calamitatis principium civitati machinantes, principum legumque ir-

reverentiam. Principes autem neque superbi esse debent, neque contumeliosè judicare, neque in judicando amicitiam inimicitiasve, sed justitiam meminisse : ita enim judicia æquissima facient et imperio digni erunt. Ac servos quidem convenit ob timorem aliquid juste facere, liberos vero propter reverentiam et honestatem : quocirca principes quoque tales esse oportet, ut civibus digni verecundia videantur. Quodsi quis volet leges constitutas abrogare vel novam ferre, is collo in laqueum inserto de lege verba ad multitudinem faciat : ac si ferente suffragia populo vetus illa lex antiquata videatur aut ea quæ rogatur bona esse, indemnitas evadat : contra si prior lex melius se habere videatur, aut nova de qua agitur injusta sit, is qui rescindit vel rogat legem laqueo adducto moriatur.

11. Zaleucus Locrenslum legumlator leges dixit similes esse aranearum telis. Nam sicut in illas si musca aut culex inciderit, retinetur, si vero vespa aut apis, perrupta tela avolat : ita legibus implicati pauperes tenentur, ditiores aut eloquentes perruptis legibus aufugiunt.

ἐκ τοῦ περὶ σοφότητος. Vulgavi ^a πολυπραγμοσύνη; codd. πολυπραγμονῆ. ^b προκαλέσαιο; codd. προσκαλέμενος. ^c ὥστε τὸν ἀντίδικον προθύμως τῇ συνθήκῃ ἐμμένειν; codd. ὥστε δὲ ἀντίδικος προεκαλέσατο ἐμμένειν. ^d καὶ αἶκα τὰ πολλὰ ἐξαγορεύων τῷ πράγματι μὴ ἄλλα λέγει ἄλλ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα; codd. καὶ αἶκα τὰ πολλὰ ἐξηταγόμεν τῷ πράγματι καμαύλη ἄλλ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. ^e διαίτῃσθαι; codd. διαίτεῖσθαι.)

5. Χρῆ τὸν βασιλέα σοφὸν ἦμεν οὕτω γὰρ ἐστὶται ἀντίτιμος καὶ ζαλωτὴς τῷ πρᾶτῳ θεῷ. Οὗτος γὰρ καὶ φύσι ἐντὶ καὶ πρῶτος βασιλεὺς τε καὶ δυνάστας, ὁ δὲ γενέσι καὶ μιμάσι, καὶ ὁ μὲν ἐν τῷ παντὶ καὶ ὄλω, ὁ δὲ ἐπὶ γᾶς, καὶ ὁ μὲν αἰεὶ τὰ πάντα διοικεῖ τε καὶ ζῶει αὐτὸς ἐν αὐτῷ εκταμένους τὰν σοφίαν, ὁ δ' ἐν χρόνῳ ἐπιστάμεν. Ἄριστα δὲ κα μιμέοιτο τοῦτον, εἰ μεγαλόφρονά τε καὶ πρῶν ^a καὶ ὀλιγοδεία παρασκευάζοι αὐτόν, πατρικὰν διάθεσιν ἐνδεικνύμενος τοῖς ὑφ' αὐτῷ· διὰ τοῦτο γὰρ που μάλιστα καὶ νενομίκαντι ^b τὸν πρῶτον θεὸν πατέρα μὲν θεῶν πατέρα δὲ ἀνθρώπων ἦμεν, οἱ ἦτιος πρὸς πάντα τὰ ὑπ' αὐτῷ γενόμενά ἐντι, καὶ ἐπιμελούμενος ^c τᾶς προστασίας οὐδέποκα παύεται, οὐδὲ ἤρεσται τῷ ποιητᾶς μόνον πάντων γεγονέναι, ἀλλὰ καὶ τροφῆς διδάσκαλός τε τῶν καλῶν πάντων καὶ νομοθέτας πέφυκε πᾶσιν ἐπίσας. Τοιοῦτον θέμις ἦμεν ^d καὶ τὸν ἐπὶ γᾶς καὶ παρ' ἀνθρώποις ἀγεμονὲν μέλλοντα βασιλέα· οὐδὲν δὲ ἀβασίλευτον καλὸν οὐδὲ ἀναρχόν· ἀνευ δὲ σοφίας καὶ ἐπιστάμας οὔτε μὲν βασιλέα οὔτε ἀρχοντα οἶόν τε ἦμεν· μιματὰς ἄρα καὶ ὑπαρέτας ἐσσεῖται νόμιμος τῷ θεῷ ὁ σοφός τε καὶ βασιλεὺς.

(Stobæus Flor. XLVIII, 63 Σθενίδα Λοκροῦ Πυθαγορείου περὶ βασιλείας. — ^a πρῶον Halmii conjectura est; ἀδρόν libri. ^b νενομίκαντι reposui pro membranarum lectione νενομίχθαι. ^c ἐπιμελούμενος exaravi; codd. ἀμελούμενος vel μελούμενος. ^d θέμις ἦμεν Valckenarius legendum conjecit pro corrupta codicum scriptura ἐπιστῆμεν.)

6. Ὅτι μὲν ἅπαντος ζῶω φύσις ποτὶ τε τὸν κόσμον ἄρμoxται καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ πολλοῖς μοι δοκεῖ τεκμηρίοις φανερὸν ἦμεν. Συμπνεύουσα γὰρ οὕτω καὶ συνδεδιμένα τᾶ ἀρίστα τε ἔμα καὶ ἀναγκάζει ἀκολουθίᾳ ^a ὀπαδεῖ ῥύμα τῷ παντὸς περιγρομένη ^b ποτὶ τε τὰν κοινὰν εὐκοσμίαν καὶ ποττὰν ἴδιον ἐκάστῳ διακμονὰν παρὸ καὶ τὸδε κόσμος ποταγορεύεται καὶ ἐντι τῶν ὄντων ζῶων τελητότατον. Ἐν δὲ τοῖς μέρεσιν αὐτῷ πολλοῖς τε ὄντεσι καὶ διαφόροις τὰν φύσιν προέχει ^c τε ζῶον καὶ θεϊότατον καὶ ἔγγειον ^d διὰ τὸ μετέγενε πλῆρον τῷ θεῷ. Καὶ ἐν μὲν τᾷ τῷ θεῷ ὄντος αἰεὶ φύσι τὰ τὰν πρᾶταν καὶ μεγίσταν ἀκολουθίαν ἔχοντα ἡλιός ἐντι καὶ σελάνα ^e καὶ τοὶ πλάνατες ἀστέρες· ἐν δὲ τᾷ γῶρᾳ τᾷ σελάνας ἐνεθθεν κατὰ ^f τὰ δὲ εὐθείας ἰόντα σώματα ἂ τῷ δαίμονος φύσις ἔχει τὰν διεξαγωγάν· ἐν δὲ τᾷ γῆ καὶ παρ' αἰνὶ ἀριστοφύεστατον μὲν δὴνθρωπος, θεϊότατον δ' ὁ βασιλεὺς, ἐν τε κοινῆ φύσι πλεονεκτεῖν τῷ κρέσσονος, τὸ μὲν σκᾶνος τοῖς λοιποῖς ὁμοῖος, ὁ δὲ γεγονώς ἐκ τᾶς αὐτᾶς ὕλας, ὑπὸ τεχνίτα δ' εἰργασμένος λώστω, ὁ δὲ ἐτεχνίτευσεν αὐτὸν ἀρχετύπῳ χρώμενος ἑαυτῇ· κατασκευάσμα δὲ ὢν ὁ βασιλεὺς ἐν καὶ μόνον ἐντι οἷα τύπος ^g τῷ ἀνωτέρῳ βασιλέως, τῷ μὲν πεποιηκότι γνωρίμων αἰεὶ, τοῖς δ' ἀρχομένοις ὡς ἐν φωτὶ τᾷ βασιλῆα βλέπομενον. Τᾶδε γὰρ κρίνεται τε καὶ

5. Oportet regem sapientem esse : sic enim vicissim honorandus erit et summi dei æmulus. Quippe hic natura primus est rex ac dominus, ille vero et ortu et imitatione, atque hic in toto mundo et rerum universitate, ille in terra, et hic quidem semper omnia administrat ac vivit insitum ipse sapientiam possidens, ille autem temporariam scientiam habens. Cæterum optime hunc imitetur, si magnanimum, mansuetum et paucorum indignum se præstiterit, paternum in cives animum declarans : hanc enim ob causam præcipue deum etiam existimarunt primum esse decorum atque hominum parentem, quod mitis in universum subditorum cæctum est neque unquam rerum administratione neglecta cessat, neque solum cuncta procreasse contentus fuit, sed etiam nutritor præceptorque honorum omnium ac legumlator omnibus ex æquo est. Talem et eum esse regem convenit qui in terra hominibus imperaturus est : nihil vero regum aut magistratuum imperia orbem pulchrum esse potest : sine sapientia vero ac scientia fieri nequit ut quisquam vel rex sit vel magistratus. Imitator ergo et minister legitimus dei vir sapiens et rex erit.

6. Uniuscujusque animalis naturam ad mundum et ejus

partes accommodatam esse multis signis probari mihi videtur. Sic enim consentiens et colligata optimam simul et necessariam convenientiam sequitur, universi impetu circumacta tum ad communem omnium ornatum tum ad singulorum perpetuitatem tuendam : quocirca etiam hæc rerum compages mundus vocatur et animalium perfectissimum est. In partibus vero ejus quæ et multæ sunt et natura diversæ excellit aliquod animal qua maxime divinum qua terrenum propterea quod plus divinitatis continet. Et in illa quidem æterna dei natura primam et maximam convenientiam habentia sol et luna et stellæ errantes sunt : in regione vero quæ est infra lunam ubi corporum motus est rectus dæmonis natura versatur : cæterum in terra et apud nos præstantissimus quidem natura est homo, divinissimus vero rex atque in communi natura plus commodorum quam reliqui habens, corpore quidem cæteris similis, utpote ex eadem materia natus, ab optimo autem artifice factus qui eum se ipso exemplo usus fabricavit : quocirca rex unicum et solum quoddam opus est, supremi illius regis simulacrum, procreatori quidem suo semper familiare, civibus vero, tanquam in lumine, in regno conspicuum. Ita enim examinatur et probatur ut avium

δικιμάζεται, ὡς τὸ κράτιστον ἐν πτανοῖς ζῶον ἀεὶδὸς ἀνωτέρων ἄλλως γενόμενον· χῶπι τὰς βασιλῆας δὲ λόγος αὐτός, θείας τε ἐάσας καὶ δι' ὑπερβολὰν λαμπρότατος δυσωράτω, αἱ μὴ τοῖς γνασίοις μαρμαρυγαὶ τε γὰρ πολλαὶ καὶ σκοτοδιναίαις ὡς ἐφ' ἑβφο; ὀνηῶν ἐπιβάντας τὼς νόθως ἀπήλεγξαν· τοῖς δὲ προσηκόντως κατ' οἰκῆσῶτα πρὸς αὐτὰν ἐπὶ τοῦτο ἄφιγμένοι οἰκησίμος, κερῆσθαι δυναμένοι αὐτᾶ. Ἄ μὲν ὦν βασιλῆα ἰχρῆμα εἰλικρινές τε καὶ ἀδιάφορόν ἐντι καὶ δι' ὑπερβολὰν θεϊότατον δυσέφικτον ἀνθρώπῳ. Δεῖ δὲ καὶ τὸν ἐς αὐτὰν καταστάντα καθαρῶτατόν τε ἤμεν καὶ διαυγίστατον τὰν φύσιν, ὡς μὴ τὸ λαμπρότατον ἀφανίζῃ ἐν σπείλοις τοῖς ἑαυτῶν· καθὸ καὶ τὼς ἀγιοτάτως τῶπος ἐκαλίδωσάν τινες καὶ τῶν ἀντιασάντων ἔνιοι μαροῖ τὼς ἀντίαξαντας αὐτοῖς. Βασιλῆα δὲ τὸν δευλῆσοντα φύσιός τε ἄχρᾶντω δεῖ μετέγεν ἐπίστασθαι ἰτε αὐτὸν ὄσω τῶν ἄλλων ἐντι θεϊότερος ὄσω τε ἄτεροι αὐτῶ, οἷς δὴ κατὰ λόγον ἀπεικάζων ἑαυτὸν ἀριστ' ἀν ἑαυτῶ τε γρῆτο καὶ τοῖς ὑποταταγμένοις. Καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἀνθρώποις, αἶκα ἀμαρτάνωντι, ὄσωτάτα καθαρσίς ἐξομοιωθῆμεν τοῖς ἀργόντεςισι, αἶτε νόμος αἶτε βασιλεὺς διέπει τὰ κατ' αὐτῶς· οἱ δ' αἶκα ἰ τῶ κρέσσονος δέοντες ὀ διὰ τὰν φύσιν ἀμπλάκωντι, οὐ μακρὰν οὐδ' ἀπωχισμένως αὐτοῦς ἰ χρῆ παρὰ θεῶ ἰ μὲν ὡς εὐθὺ τᾶς ὠφελείας τυγχάνεν. Οὐτε γὰρ τὸν κόσμον δίζοιτο ἀν τις ἐν αὐτῶ τε ὦν καὶ μέρος ἐκείνου, οὐτ' ἀν ἀνόητος εἴῃ τῶ διέποντος αὐτὸν ὀ ἀτέρων ὀ αὐτὸς ἀρχων. Ἄ δ' εὐχοσμία πολλὰ καὶ τὸ μῆδὲν ἀναρχον εὐρέν δύνασθαι καὶ τῶ τρόπῳ τᾶς ἀρχᾶς διδάσκαλον. Ἐκλάμπει γὰρ αὐτᾶς εὐθὺ τὸ καλόν, ἀν

ὀ μιμασόμενος δι' ἀρετὰν αὐτῶ τε φίλος, ὀν μιμίμαται, καὶ πολὺ πλέον τοῖς ὑπ' αὐτὸν ταταγμένοις. Οὐ γὰρ ἀν τις θεοφιλῆς ὦν μισοῖτο ὑπ' ἀνθρώπων, ἐπει οὐδὲ τὰ ἄστρα οὐδ' ὀ σύμπας κόσμος ἐχθαίρει τὸν θεόν· αἱ δὲ κα ἐμίσει τὸν ἀγεμονεύοντα, οὐ κα εἶπετο πειθόμενος αὐτῶ· τὸ δ' ἐκείνου ἀρχεν εὐ αἶτιον τῶ καὶ τῶσδε ἀρχεσθαι καλῶς. Ἐγὼ μὲν ὦν ὑπολαμβάνω καὶ τὸν ἐπὶ τᾶς γᾶς βασιλεῖα δύνασθαι μηδεμῖα τᾶν ἀρετᾶν ἐλαττοῦσθαι τῶ κατ' ὠρανὸν βασιλείως· ἀλλ' ὄσωπερ αὐτὸς ἀπόδαμόν τί ἐντι χρῆμα καὶ ξένον ἐκείθεν ἀφιγμένον πρὸς ἀνθρώπων, καὶ τὰς ὄρετάς ἀν τις αὐτῶ ἔργα ὑπολάβῶι τῶ θεῶ καὶ δι' ἐκείνον αὐτῶ. Σκοπέοντι δ' ἀρχῆθεν ἀλάθηα λόγος· κοινωνία τε γὰρ πράτα τε πάντων καὶ ἀναγκαῖοτάτα τῶ τῶν ἀνθρώπων γένει, ὄς μετέχει μὲν ὀ παρ' ἀμῖν βασιλεὺς, μετέχει δὲ καὶ ὀ ἐν τῶ παντι πάντα διέπων· συνεσάται γὰρ χωρὶς φιλίας καὶ κοινωνίας ἀμάχων· σκοποῖ δ' ἀν τις ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν συμπολιτευομένων, ἐξελὼν τῶ λόγῳ τὰν κατὰ συνάθηαν κοινωνίαν· ἐλάττων γὰρ αἶτα τᾶς τε θείας φύσιος καὶ τᾶς βασιλικᾶς· οὐ γὰρ ὄδονται τὰν τοιαύταν δέησιν ἀλλ' ἄλλοις ἀπαντα συμπονοῦσαι τῶ αὐτῶν ὄστεροῦντι ποιούνται κοινὰν τὰν βοήθηαν ἰ τέλειοι γὰρ κατ' ἀρετὰν· ἄ δ' ἐν τᾶ πόλει φίλια κοινῶ τινος τέλεος ἐχομένα τὰν τῶ παντός δμοῖοιαν μιμίμαται· ἀνευ δὲ τᾶς περὶ τὰς ἀρχᾶς διατάξις οὐδεμία ἀν πόλις οἰκοῖτο· ἐς δὲ ταῦταν νόμων τε δέεται καὶ τινος προστασίας πολιτικᾶς τὸ τε ἀρχον καὶ τὸ ἀρχόμενον, εἶπερ ὄσζοιτο δι' αὐτό ὀ. Ἐκ τούτων κοινὸν ἀγαθὸν εὐαρμοσσία τις καὶ τῶν πολλῶν ὄμορφνῖς μετὰ πειθοῦς συναδοῖσας. Ὄ κατ' ἀρετὰν ἐξάρχων καλέσται τε

princeps aquila obversis soli oculis : eademque est regni ratio, ut quod divinum sit et propter nimiam claritatem oculos præstringat omnibus præterquam legitimis : etenim multi splendores oculis obversantes atque vertigines arguunt spurios tanquam in insolitam altitudinem nisos : qui vero, ut par est, propter naturæ cum regno similitudinem eo pervenerunt, habitare illud et commode eo uti possunt. Est igitur regnum res sincera et incorrupta et ob divinitatis excellentiam homini vix assequenda. Oportet autem hominem in eo fastigio locatum naturæ purissimum esse et splendidissimum, ne rem clarissimam suis maculis obscuraret : quemadmodum nonnulli sanctissima loca inquinaverunt et spurci quidam eos quibus obviam facti sunt. Sed civitati præferturum incontaminatæ naturæ participem esse convenit atque intelligere quanto reliquis divinior sit quantoque alii ipso sint excellentiores, quibus ut decet sese comparans optime se ipso et civibus uti poterit. Ac cæteris quidem hominibus, si forte delinquant, sanctissima purgatio est arrepta principum similitudo, sive lex sive rex imperium apud ipsos teneat : at principes si melioris exempli indigentes naturæ culpa in vitium inciderint, non procul neque longe remotos eos decet dei beneficio statim opem consequi. Neque enim mundum quisquam que-

verit, quum in eo versetur et ejus pars sit, neque aliorum rector eum a quo ipse regitur ignoraverit. Est vero hic ornatus maximus quando nihil moderatoris expers reperitur et quando moribus principem imperii magistrum esse videmus. Sic enim statim imperii pulchritudo elucet, si dei imitator virtutis causa ei quem imitatus est carus sit et magis etiam civibus suis. Neque enim quisquam deo gratus hominibus odio sit, siquidem nec siderum cætus nec mundus universus deum odit : quippe si ducem suum odisset, neutquam ei obediret : quod autem ille bene imperat, ea causa est cur subjecti bene regantur et pareant. Ego igitur existimo vel hunc terrestrem regem posse nulla virtutis inferioris esse quam cælestis : sed ut ipse res est quedam peregrina et externa, utpote cælitus ad homines profecta, ita etiam ejus virtutes quispiam dei opera esse putet et per illum ipsi inesse. Atque a principio quidem rem consideranti orationis meæ veritas apparebit : nam communio rerum omnium et prima est et hominum generi maxime necessaria, cujus particeps quidem noster rex est, particeps vero etiam ille qui in universo cuncta gubernat : nihil enim sine amicitia et communione consistere potest, quod ipsum inter cives quispiam facile animadverterit, si cogitatione communionem quæ ex consuetudine constat

βασιλεύς καὶ ἐντι, ταύταν ἔχων φιλίαν τε καὶ κοινω-
νίαν ποτὶ τὸς ὅπ' αὐταυτον, ἄνπερ ὁ θεὸς ἔχει ποτὶ τε
τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ. "Ολαν δὲ τὰν εὐνοίαν
χρη παρασκευάζεσθαι πρῶτον μὲν παρὰ τῷ βασιλεύς
ἐς τὸς βασιλευμένους, δεύτερον δὲ παρὰ τῶνδε ἐς τὸν
βασιλεία, ὅποια ὕ γεννάτορος ποτὶ υἷα καὶ ποτὶ ποι-
μαν νομῆως καὶ νόμω ποτὶ χρωμένους αὐτῷ.

(Stobæus Flor. XLVIII, 64 Ἐκράντου τοῦ Πυ-
θαγορείου ἐκ τοῦ περὶ βασιλείας. Correxi ἂ τῆ ἀρίστα
τε ἄμα καὶ ἀναγκαίαι ἀκολουθίαι; codd. τὰν ἀρίσταν
τε ἄμα καὶ ἀναγκαίαν ἀκολουθίαν. ὃ περιοχουμένα;
codd. περιουχουμένα. ὃ προέχει; libb. ἐξάρχει. ὃ θει-
ότατον καὶ ἔγγιον cum Spondano; membranæ
οἰκειότατον ἐν γενοῖν. ὃ ἔχοντα ἠλιός ἐντι καὶ σε-
λάνα καὶ τοὶ πλάνατες; libri ἔχοντα ἀσπάζεται....
καὶ τοὶ πλανῆτες. ὃ ἔνερθεν κατὰ τὰ; libri ἔνερθεν
τὰ. ὃ ἐντι οἷα τύπος cum Meinekio; ἐν οἷς τινος
codd. ὃ ἐπὶ τοῦτο cum Jacobsio; ἐπὶ τούτω
codd. ὃ δυναμένοις αὐτῶ. Ἀ μὲν ὦν βασιλῆα cum
Meinekio; δυναμένα. Αὐτὰ μὲν ὦν βασιλῆα codd.
ὃ ἔαυτῷ; codd. ὅπ' αὐτῷ. ὃ ἐπίστασθαί τε; codd. ἐπι-
στάμεν τε. ὃ ὄσω τε ἄτεροι cum Kœnio; ὄσα τε
ἄτερα codd. ὃ οἱ δ' αἷκα τῷ κρέσσονος; codd. οἱ δ'
εἷ τι τῷ κρέσσονος. ὃ δέοντες; codd. δέοντος. ὃ ἀμ-
πλάκωντι; codd. ἀμπλακόντες. αὐτοῦς; codd.
οἱ. ὃ παρὰ θεῷ; codd. θεῷ. ὃ ἀτέρων; codd. ἐτέ-
ρων. ὃ ἀλλ' ἄλλοις ἅπαντα συμπονοῦσαι τῷ αὐτῶν
ὑστεροῦντι ποιοῦνται κοινὰν τὰν βοήθησαν; codd. ἀλλ'
ἄλλων (vel ἄλλῶν) καθανοῦν ἐκπορεύντες τῶν ὑστε-
ροῦντων ἀναπλοροῦντι κοινὰν τὰν βοήθησαν. ὃ αὐτό;
libri αὐτό. ὃ ὅποια; codd. ὅποια.)

7. Μία γὰρ ἀρετὰ πρὸς τὸ ἄρχεν ἀνθρώπων ἂ καὶ
πρὸς τὸν αὐτῷ βίον. Χρησεται δ' οὐδενὶ ὃ δι' ἔνδειπν
ποτιλαμβάνων εἰς ἔπηρεσιαν τὰν αὐτὸς αὐτῷ, ἀλλ' ὡς
κατὰ φύσιν ἐνεργῶν ὃ κοινωνίας γὰρ ἕασας οὐδὲν
ἔλαττον ἕκαστος αὐτάρκως βιώσει καθ' αὐτόν. Δοκεῖ
μὲν γὰρ ὁ αὐτάρκης μηδενὸς ἂν ἄλλω πρὸς γε τὰν
αὐτῷ διαξαγωγὰν ποτιδεῖσθαι. αἱ δ' ἄρα δεῖ βίον
ἐνεργεία ζῶεν, ἄλλον ὡς κὰν αἱ ἄτερα προσλάβοι ὃ,
οὐδὲν τι ἔλαττον αὐτὸν αὐτάρκεια ποιήσει φιλικῆ τε γὰρ
ἔξει διὰ τὰν αὐτῷ ἀρετὰν, καὶ τοῖσδε χρωόμενος οὐ κατ'
ἄλλαν ἀρετὰν χρησεται ἢ ἄπερ καὶ ποττὸν αὐτῷ βίον.
Ἀνάγκη δὲ ἀκολουθῆν καὶ τὰ τοιάδε, οὐχ ἄτερας τινος
ἐξαιρέτω ποτταῦτα παρεσκευασμένας ὃ. Χῶ μὲν θεός
οὔτε διακόνως ἔχων οὔτε ὑπαρέτας οὔτ' αὐ προστάτι
τινὶ χρωόμενος οὐδὲ στεφανῶν ἢ ἀναγορεύων τὸς πι-
θουμένους ἢ ἀτιμάζων τὸς ἀπειθέοντας, οὗτος αὐτός
ἄρχει ποτὶ τοσοῦδε μέγεθος ἀρχῆς, ἀλλ' οἷμαι παρέχων
ἀξιωματῶν ἐωυτὸν ζῆλον ἐντίθητι πᾶσι τὰς αὐτῷ ζῴ-
σιος. Ἐντι δὲ αὐτὸς μὲν ἀγαθός, καὶ τοδὲ μόνον τε
καὶ βῆδιον ἔργον αὐτῷ ὃ δὲ μιμνεύμενοι τῶν ἄλλων
κρέσσον τῶδε πάντα ἐργάζονται. ὃ δὲ διοίωσις καὶ
ἐκάστω τῶδε ὃ αὐτάρκης ἐντι. οὐ γὰρ ἄλλα μὲν ἀρετὰ
ποιεῖ τὰ ἀρεστὰ τῷ θεῷ, μιμνέται δ' αὐτὸν ἄτερα.
Ἄ δ' ἐπίγνηος παρ' ἀμῖν ὃ βασιλεύς πῶς οὐχ διοίωσις
αὐτάρκης; ἀπεικάζων τε γὰρ αὐτὸν ἐνὶ ἂν ἀπεικᾶσει
τῷ κρατίστῳ, καὶ πάντες ἐωυτὸς ὃ πειρώμενοι τούτω
διοιοῦν βασιλικὸν ἔσονται. τὰ δ' ὄσα βίας καὶ ἀνάγκης
ἐντι ὃ τῶν ὑποτεταγμένων, ἐνίοτε ἕκαστον ὃ τὰν περὶ
τὰν μίμασιν προθυμίαν ἀφαιρέεται. χωρὶς εὐνοίας γὰρ
ἀμάρχανον ἐξοικωθῆναι, ὃ μάλιστα πάντων ἀφανίζει
τὸ φοβερόν. Ὡς εἶπε ἦν τὰς ἀνθρωπίνης φύσιος δυνατόν

exemerit : quippe hæc inferior est quam divina natura et
regia : neque enim illæ tale quid desiderant, sed labo-
rantes alios in omni re adjuvando ei qui ipsarum opera
eget commune auxilium ferunt : nimirum virtute perfectæ
sunt : at civitatis amicitia communem quendam finem
spectans ipsius universi concordiam imitatur : verum sine
magistratum constitutione nulla omnino civitas admini-
strari possit : ad hanc autem consequendam tum legibus
tum civili gubernatione indigent et qui regit et qui regitur,
si per se servari velint. Hinc nascitur commune bonum,
concinnus quidam status et multitudinis consensus cum con-
cordi obsequio. Qui juxta virtutem imperat rex et vocatur et
est, eadem amicitia et communione cum civibus suis con-
junctus, quam deus cum mundo atque ejus partibus habet.
Cæterum oportet omnem benevolentiam institui primum a
rege erga cives, deinde ab hisce erga regem, qualis patris
erga filium, pastoris erga gregem et legis erga illos qui ea
utuntur esse solet.

7. Una enim virtus ad imperium homini et ad vitam
sufficit. Nemine autem utatur, inopia eum accessens ad
ministerium, sed quod nature legibus convenienter suum
opus navat : quom enim communio sit, nihilominus unus-
quisque per se suis contentus vivet. Videtur enim is qui

rebus suis contentus est nemine alio ad vitam transigendam
indigere : quodsi vitam actuosam degere oporteat, liquet
etiãmsi alia assumerit, nihil secius eum suis instructum
prædiis vivendi genus habiturum : quippe et amicos ha-
bebit suæ virtutis gratia, quibuscumque agens non alia virtute
iis utetur, quam illa qua vitam suam instituit. Necesse au-
tem est talia quoque virtutem sequi, non aliã quãdam
eãque eximiã ad has res comparatã. Ac deus quidem citra
famulorum et ministrorum operam ac sine ullo edicto neque
vel coronans vel renuntians obedientes vel ignominia no-
tans contumaces, ipse solus tantam imperii molem guber-
nat, sed se ipsum, opinor, imitatione dignum præbens
omnibus nature suæ desiderium et æmulationem injicit.
Est autem ipse quidem bonus et in hoc solo opere eoque
facili occupatur : ejus vero imitatores cæteris melius
propter hoc studium omnia peragunt : et illius assimilato
singulis sufficit; non enim alia virtus est quæ deo gratia
facit et alia quæ eum imitatur. Cæterum rex terrester
qui apud nos est cur non similiter se ipso contentus sit?
Assimilans enim sese uni eique optimo similis fieri vult
omnesque se ad illius imitationem conferentes regales
erunt : quæcumque vero ad vim civibus afferendam et
imitandi necessitatem iis imponendam valent, interdum

ἰπελὲν τὸ καὶ παιδοῦς τινος δέσσειν. Τόδα γὰρ τὰς
πιγῆν φαυλότατος τὸ λείψανον, καθ' ἂν ἐπίκαρον δν
ὁ ζῶν ταύτας οὐκ ἀμοιρεῖ· ἐπειδήπερ παιθῶ ἔργον τί
ντι παροικίον ἀνάγκη· πράτα γὰρ ἀπ' αὐτῆς αὐτὰ
απειργάζεσθαι τάπερ ἐλείναν διέφυγαν. Ὅσα δ' αὐτο-
μοῶς τῶ καλῶ χρῆται, τούτοις οὐδεμία παιθοῦς αἰδώς·
παιθῆπερ οὐδὲ φόβος ἀνάγκης. Ἐνεργάσαιτο δ' ἂν
ἰόνος ὁ βασιλεὺς ἀνθρώπου φύσει καὶ τόδα τὸ ἀγαθόν,
ὡς διὰ μίμασιν αὐτῶ τῶ κρέσσονος ποτὶ τὸ δέον ἐπε-
θαι. Τῶς δὲ ὥσπερ ὑπὸ μίθας διεφθαρμένως καὶ διὰ
κακὰν τροφὰν ἐς λάθην ἐμπιστόντας αὐτῶ, παραλαθῆεις
ἰ λόγος ἐπέβρωσέν τε καὶ κάμνοντας ἴασατο, καὶ τὰν
ἰ τὰς κακίας ἐνοικῆσαν αὐτοῖς λάθην ἐκβαλὼν τὰν
ἀνάμην ἐσώκισεν, ἐξ ἧς ἀπετέγη ἡ καλομένη παιθῶ·
καὶ τὰν ἀρχὴν ἐκ φαύλων σπερμάτων λαβοῖσα αὐτὰ τι
ππουδαῖον ἐκφύει τὰν ἐπίγνον οἰκεῖσι χώραν, ἐν ἧ δὲ
ἰσθέθειαν τῆς ἀμῶν φύσιος ὁ λόγος ἀνθρώποις ὁμι-
λίων ἀναπλαροῖ τὰ τῶν διὰ κακίαν ὑστεροῦντων.

(Stobæus Flor. XLVIII, 65 Ἐκφάντου τοῦ Πυ-
θαγορείου ἐκ τοῦ περὶ βασιλείας. Emendavi : ἂν
ἀνθρώπων; codd. ἀνθρώπων. ἂ οὐδενί; codd. οὐδενός.
ἂ ἐνεργῶν cum Meinekio; libri συνεργῶν. ἂ ὡς κὰν
αἰ ἀτέρα προσλάβοι eum eodem; ὡς καὶ ἔτερα ἂν
προσλάβοι libri. ἂ οὐκ ἀτέρα τινός ἐξαιρέτω ποτταῦτα
παρεσκευασμένας cum eodem; οὐκ ἀτέρος τινός ἐξαι-
ρέτω ποττ' αὐτὰ παρεσκευασμένως codd. ἂ τῶδε;
codd. τῶδε. ἂ παρ' ἀμῖν; ἀμῖν codd. ἂ πάντες ἰου-
τῶς; πᾶς ἰουτῶ codd. ἂ περιώμενοι τούτῳ ἰμοῦσιν
βασιλικῶ ἔσονται; codd. περιώμενος ἰμοῦσιν αἰθ' ὅς

ἔσται. ἂ ἐντι; libri τὰς. ἂ ἕκαστον; membranæ
ἕκαστῳ.)

8. ἂπερ ἰσχύων καὶ θεῖαν ἔχων ἔνοιαν τῶ ὄντι
βασιλεὺς εἴη. Τῆδε γὰρ πεπαισμένους ἀγαθῶν μὲν
πάντων αἰτιος ἐστίται, κακῶν δὲ οὐδενός. Οὐ μὲν
ἀλλ' ὅτι γε δίκαιος ἐστίται κοινωνικὸς ὢν παντὶ τῶ
ἄλλῳ· ἐν ἰσότητι γὰρ ἡ κοινωνία, καὶ ἐν τῇ ταύτας
ἀποδιανομῆ. Ἐξάρχει μὲν ἡ δικαιοσύνη, μετέχει δ'
ἡ κοινωνία· οὐ γὰρ δυνατόν ἀδικον μὲν ἦμεν, μεταδι-
δόμεν δὲ ἰσότητος, ἢ μετατιδόμεν μὲν ἰσότητος, μὴ
κοινωνικὸν δὲ ἦμεν. Ἐγκρατία δὲ πῶς οὐκ ἂν ὑπο-
λάβοι τις τὸν αὐτάρχη; ἡ γὰρ πολυτέλεια μᾶτηρ τῆς
ἀκρασίας, αὐτὰ δὲ τῆς ὕβριος, ἐξ ἧς τῶν ἐν ἀνθρώποις
κακῶν τὰ πολλά. Ἄ δ' αὐτάρχηα οὐδ' ἂν τέκοι πολυ-
τέλεια, οὐδὲ τὰ ἀπ' αὐτῆς· ἀλλ' αὐτὰ τις οὔσα ἀρχὴ
πάντα μὲν ἀγοι, ἀγοίτο δ' ἂν ὑπ' οὐδενός· ἔπερ ἐντι
μὲν τῶ θεῷ, ἐντι δὲ καὶ τῶ βασιλεῖ, αὐτῶ μὲν ἀρχεν
(ἀπ' ὧπερ καὶ ὁ αὐτάρχης καλεῖται) ἀρχεσθαι δ' ὑπ'
οὐδενός. Ταῦτα δ' ὅτι μὲν φρονήσιος χωρὶς οὐκ ἂν
γένοιτο ἄλλον, ἐτι δ' ἡ τῶ κόσμῳ φρονήσιος ὁ θεός
ἐντι φανερόν· συνέχεται γὰρ εὐκοσμία τε καὶ τάξι τῇ
δεούσα· νόω δὲ χωρὶς οὐκ ἂν αὐτὰ γειοῖατο. Οὐδ' ὁ
βασιλεὺς δὴ χωρὶς φρονήσιος ταύτας ἂν ἔχοι τὰς ἀρετάς,
δικαιοσύνην φαμί καὶ ἐγκράτηαν καὶ κοινωνίαν καὶ ὅσα
τούτων ἀδελφά.

(Stobæus Flor. XLVIII, 66 Ἐκφάντου τοῦ Πυθα-
γορείου ἐκ τοῦ περὶ βασιλείας. Initio scripsi ἄπερ
ἰσχύων pro vulgata lectione ἄπερ ἰσῶν quæ ferri
non potest.)

singulos æmulandi studio orbant : nam sine benevolentia
quæ una omnium maxime terrorem tollit fieri nequit ut
alter alteri similis evadat. Utinam humane naturæ im-
becillitas ita tolli posset, ut nulla persuasione indigeret.
Est enim persuasio terrenæ pravitatis vestigium, qua fit ut
mortale hoc animal ea non careat : siquidem persuasio res
est vicina necessitati : prima enim per se ea perficit quæ
necessitatem effugerunt. At quæ suapte sponte honestum
amplectantur, his nulla est persuasionis reverentia, quo-
niam ne necessitatem quidem reformidant. Effecerit autem
solus rex in hominis animo etiam hoc bonum, ut quod
melius est imitando decorum sequatur. Illos vero qui
tanquam ebrietate corrupti sunt et ob malam educationem
in melioris oblivionem inciderunt, adhibita oratio cor-
roborat, ægros sanat, ejectaque oblivione pravitatis vitio
his innata memoriam inserit, ex qua illa quæ vocatur
persuasio oritur : quæ licet e malis seminibus ortum du-
cens, tamen boni aliquid terrenam regionem habitantibus
gignit, in qua propter naturæ nostræ imbecillitatem oratio
inter homines usurpata explet illud quod pravitate nostra
nobis deest.

8. Quo genere excellens et divina intelligentia præditus
revera rex erit : hac enim permotus honorum quidem

omnium auctor erit, nullius autem mali. Quia etiam
eum justum fore, quum ad naturalem communitatem
natus sit, cuius manifestum est : communio enim in
æqualitate et ejus distributione cernitur. Antecedit quidem
justitia, communio autem in partem rerum venit : neque
enim fieri potest, ut injustus æqualiter distribuat, aut ut
non sit ad naturalem communitatem natus qui distribuit
ex æquo. Quomodo quis autem non existimaverit eum
esse continentem qui suo statu contentus sit? Est enim
lautitia incontinentiæ parens, hæc vero contumeliæ, unde
pleraque hominum mala nascuntur. At vero frugalitas
neque lautitiam neque ejus effectus producat : sed quum
ipsa princeps quædam sit, imperat quidem omnibus, ne-
mini autem obedit : quod primum dei, deinde etiam regis
proprium est, ut sibi ipsis imperent (unde etiam αὐτάρχης
nominatur), a nemine vero regantur. Hæc autem siue
prudencia fieri non posse apparet et mundi prudentiam
deum esse manifestum est : ordine enim et constitutione
decenti continentur : quæ sine mente fieri non possent.
Neque etiam ipse rex sublata prudentia his esset præ-
ditus virtutibus, justitia, inquam, et continentia et com-
munitate cæterisque quæ his cognatæ sunt.

9. Τὸς βουλευομένους καὶ πράττοντάς τι ἀπὸ θεῶν ἄρχεσθαι χρὴ· τὸ γὰρ ἄριστον, ὡς περ ἂ παροιμία φατί, τὸν θεὸν ἤμεν αἴτιον πάντων τούτων. Ἐτι δὲ φαύλων πράξων ἀπέχεσθαι καὶ μάλιστα διὰ τὰν πρὸς τὸν θεὸν ζυμβουλῶν· οὐδενὸς γὰρ ἀδίκου θεὸν κοινωνεῖν. βουθεῖν δὲ ἕκαστον ἐαυτῷ καὶ ποτικαλεύεσθαι κατ' ἀξίαν τῶν δικαίων μεταλαμβάνειν καὶ πράσσειν· τὸ γὰρ ὑπὲρ μικρῶν καὶ μεγάλων ὁμοίως διατείνεσθαι ἄγαν μικροπρεπὲς δοκεῖ ἡμεν καὶ ἀνελεύθερον. Διὸ δεῖ φροντίζειν τῷ ἂ μὴ σφόδρα ἐς τὰ ἥκιστα ὁ καὶ τὰ μεγάλα ἐπιπτεν· ἀλλὰ κατ' ἀξίαν τὰν ἐαυτῷ καὶ δύναμιν ἑμετρῖοντα ἕκαστω πράγματι ἐπιβάλλειν, ὅπως τίμιος ᾖ καὶ σεμνός.

Ἄδικος δὲ ἀνδρὶ ἢ γυναικὶ κεκριμένος ὑπὸ πόλεως ἐπαρωγῆν μὴ ποιεῖσθαι μηδὲ ὀμνῆσαι μηδένα, ἢ ὀνειδίξεσθαι ὡς ὄντα ὁμοῖον ᾧ ὀμνῆσει. Τούτους δὲ προκεκριμένους ἀνδρες ἀγαθοὺς ἀγαπᾶν καὶ ἐντυγχάνειν αὐτοῖς, τελείσθαι τε τὴν μεγίστην καὶ τελειοτάτην τελετὴν, ἀνδραγαθίαν μιμουμένους ἐπ' ἀληθείᾳ καὶ κτωμένους τὴν ἀρετὴν· οὐδεὶς γὰρ ἀνὴρ τέλειος ἀνευ ταύτης. Πολίτη δὲ ἀδικουμένους βουθεῖν καὶ οἴκοι καὶ ἐπὶ ξένης ξένον δὲ πάντα τὸν ἐν τῇ ἐαυτοῦ πατρίδι σεβόμενον καὶ κατὰ τοὺς οἰκείους νόμους εὐφρόμως καὶ οἰκείως προσδέχεσθαι καὶ ἀποστέλλειν, μεμνημένους Διὸς ξενίου ὡς παρὰ πᾶσιν ἰδρυμένου κοινῷ θεῷ καὶ ὄντος ἐπισκόπου φιλοξενίας τε καὶ κακοξενίας. Ἠγεῖσθαι δὲ καὶ παραγγέλλειν πρεσβυτέρους νεωτέρους τὸ αἰδεῖσθαι καὶ αἰσχύνεσθαι τὰ κακὰ, φανεροῦς ὄντας αὐτοὺς αἰσχνομένους καὶ αἰδομένους· ὡς ἐν αἷς πόλεσι πρεσβυτέρων ἀναισχυνταί, φύονται παῖδες αὐτῶν καὶ

παῖδων παῖδες ἀναισχυντοί. Ἀκολουθεῖ δὲ ἀναισχυντία καὶ ἀναίδεια ὕβρις καὶ ἀδίκια, τούτοις δὲ ἔπειτα ὕβρις. Μηδεὶς δ' ἔστω ἀναίδης, ἀλλὰ σωφρονεῖν ἕκαστος, ὡς ὄντω τευζόμενος θεῶν ἰλεων καὶ σωτηρίας οὐδεὶς γὰρ κακὸς θεοφιλής. Τιμᾶτω δὲ ἕκαστος τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀληθές, καὶ μισεῖτω τὸ αἰσχρὸν καὶ τὸ ψεῦδος· ταῦτα γὰρ ἀρετῆς σημεῖα καὶ κακίας. Διὸ χρὴ συνεθίζειν ἐκ παίδων κολάζοντας μὲν τοὺς ψευδοφύλους, φιλοῦντας δὲ τοὺς φιλαλήθεις, ἔν' ἐμφυσῶνται ἕκαστῳ τὸ κάλλιστον καὶ σπερματωδέστατον τῆς ἀρετῆς. Προσκοπίσθω δὲ ἕκαστος τῶν πολιτῶν σωφρονεῖν μᾶλλον ἢ φρονεῖν· ὡς ἡ προσκοπίσις τοῦ φρονεῖν μέγα σημεῖον ἀπειροκαλίας καὶ σμικρότητος. Ἐστὼ δὲ ἡ προσκοπίσις τοῦ σωφρονεῖν ἀληθῆς· μηδεὶς γὰρ πλαττεύσῃ γλώσση καλὰ ἔργα, πράξεως καὶ διανοίας στερόμενος ἀγαθῆς. Χρὴ δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας εὖνοιαν διαφυλάττειν καθάπερ πατράσιν εὐπειθῶντα· καὶ σεβομένους· ὡς ὁ μὴ διανοούμενος ὄντω τίσει διὰ κακῆς βουλῆς δαίμοσιν ἐστιούχοις. Ἀρχοντας γὰρ ἐστιουχοῦσι πόλεως καὶ πολιτῶν σωτηρίας. Χρὴ δὲ καὶ τοὺς ἄρχοντας δικαίως προσεσθάναι τῶν ἀρχομένων καθάπερ τέκνων ἰδίω, ἔχθραν καὶ φιλίαν καὶ θυμὸν ἐν τῷ κρίνειν κοιμίσαντας. Ἐπαινέσθωσαν δὲ καὶ εὐδοκίμεισθωσαν, ὅσοι ἂν ὄντας εὐποροὶ τοῖς ἐνδεεστεροῖς ἐπαρκῶσιν, ὡς τέκνα καὶ ἀμύντορας σώζοντας τῆς ἐαυτῶν πατρίδος. Ἐπαρκεῖσθωσαν δὲ τοῖς διὰ τύχην πενομένοις, καὶ μὴ διὰ βίον ἀργὸν καὶ ἀκρατῆ· ἢ μὲν γὰρ τύχη πᾶσι κοινόν, ὁ δὲ ἀργὸς καὶ ἀκρατῆς βίος κακοῖς ἀνδράσιν ἴδιος. Καλὸν δ' ἔστω καὶ μνησθῆναι ἐάν τις τῶν συνειδῆ ἀδικῶντι, ἵνα ἡ πολιτεία σωζῆται

9. Consultantes agentesque aliquid a diis auspicari debent: siquidem optimum est, quod proverbii loco dici solet, deum esse horum omnium auctorem. Præterea a malis facinoribus abstinendum est, idque maxime propter communem cum deo deliberationem, quum deo nullum cum injusto commercium sit. Oportet autem sibi quemque auxiliari ac se ad capeſſenda et agenda justa quæ dignitati respondent incitare: nam pro parvis rebus tantum quantum pro magnis nisi nimis humile et illiberale videtur esse. Quare curandum est, ne nimio impetu ad minima et ad magna feramur, sed pro dignitate lua et viribus singula perpendere atque aggredi debes, ut honorandus et gravis videaris. Viro aut mulieri injunctis a civitate habitis nemo auxiliari debet neque conversari cum iis, alioquin exprobranda ei fuerit similitudo ejus quocum conversatur. Viros autem benignitate præstabiles amare cum iisque commercium habere decet, et probitatem vere imitando et comparanda virtute maximum ac perfectissimum hoc veluti sacrificium facere: nemo enim homo sine virtute perfectus est. Cæterum injuria affecto civi vel in patria vel apud externas nationes opitulari convenit: hospitem vero quemlibet in patria sua cultum legibus propriis bene precando et familiariter tum accipere tum remittere oportet, memores Jovis hospitalis, ut dei communis apud omnes consti-

tuti qui hospitalitatem et inhospitalitatem inspiciat. Porro senes junioribus duces sint et magistri ad mala ob pudorem ac verecundiam fugienda, ita ut appareat ipsos quoque tam pudore quam verecundia moveri: quia in quibus civitatibus senes impudentes fuerint, liberi etiam nepotesque eorum impudentia laborant. At vero impudentiam et ingenium inverecundum contumelia sequitur et injustitia, has autem rerum interitus excipit. Quocirca nemo impudens esto, sed sibi quisque temperantiam conciliet, tanquam hac ratione deos habiturus propitios et salute futurus: neque enim improbus quisquam deo gratus est. Præterea unusquisque honestatem ac veritatem colat, turpitudinem et mendacium oderit: hæc enim virtutis et vitii signa habentur. Quare statim a pueris assuefacere oportet poena quidem mentiri solitis, amore autem veraces, ut singulorum animis honestatis et virtutis semina mandentur. Super hæc unusquisque civium se temperantem potius quam sapientem videri studeat: quoniam simulare sapientiam magnum est imperiti et parvi animi indicium. Temperantis autem affectatio debet esse vera, neque quam egregia facta simulet qui mentem a rerum bonarum studio averterit. Erga principes quoque velut erga parentes benevolentiam nos conservare decet obsequium iis et honorem præstando: propterea quod qui aliter senserit mal-

πολλοὺς ἔχουσα τῆς εὐκοσμίας φύλακας. Ὁ δὲ μη-
νῶν εὐσεβῆς ἔστω καὶ κατὰ τῶν οἰκειωτάτων ἐξαγ-
γέλλων· οὐδὲν γὰρ ἔστιν οἰκειότερον πατρίδος. Ἐμ-
φανιζόντων δὲ μὴ τὰ δι' ἀκούσιον ἄγνοιαν γιγνόμενα,
ἀλλ' ὅσον ἂν ἐκ προνοίας τι ἀμαρτάνωσιν. Ὁ δ' ἐμ-
φανισθεὶς, ἂν ἐβελεχθῆ τῷ μηνύσαντι, μισείσθω ὑπὸ
πάντων, δίκην διδοὺς ἀχαριστίας, ἧς ἀποστερεῖ τὸν
ιατρεύοντα μέγιστον νόσον ιατρευόμενος ἀδικίαν.
Ἔστω δὲ μέγιστα ἀδικήματα θεῶν καταφρόνησις καὶ
γονέων κάκωσις ἐκούσιος καὶ ἀρχόντων καὶ νόμων
ὀλιγωρία καὶ ἐκούσιος ἀτιμία δικαιοσύνης. Δικαιο-
τατος δὲ ἔστω καὶ δσιώτατος πολίτης ὁ ταῦτα τιμῶν
καὶ ἐμφανίζων πρὸς πολίτας καὶ ἀρχοντας κατὰ τῶν
καταφρονούντων. Ὑπὲρ πατρίδος ἀποθνήσκειν σε-
μνότερον ἔστω ἢ γλιχόμενον τοῦ ζῆν ἔγκαταλιπεῖν αὐτὴν
καὶ τὸ καλόν. Κρείττον γὰρ τεθῆναι καλῶς ἢ ζῆν
αἰσχροῦς καὶ ἐπονειδίστως. Χρὴ δὲ καὶ τῶν τελευ-
τώντων ἕκαστον τιμᾶν μὴ δακρυόεις μηδὲ οἰκτοῖς,
ἀλλὰ μνήμη ἀγαθῆ καὶ τῆ τῶν κατ' ἔτος ὥραίων ἐπι-
φορᾶ, ὡς ἀχαριστίας οὐσης πρὸς δαίμονας χθονίους
λύπης ὑπὲρ τὸ μέτρον γιγνομένης. Βλασφημεῖτω δὲ
μηδεὶς ἐπ' ἀδίκῃ βλάβῃ περὶ μηδενός· δσιώτερον
γὰρ εὐφημία κακηγορίας. Νομιζέσθω δὲ πολίτης

ἀμείνων ὁ τῆς ὀργῆς κρείττων μᾶλλον τοῦ διὰ ταῦτης
πλημμελοῦντος. Ὁ ἱερά καὶ ἀρχεῖα ὑπεραίρων τῆ
πολυτελεῖα τῶν ἰδίων μὴ εὐδοξείτω, ἀλλ' ὀνειδιζέσθω·
μηδὲν γὰρ ἔστω ἰδιωτικὸν μεγαλοπρεπέστερον καὶ
σεμνότερον τῶν δημοσίων. Ὁ πλοῦτω καὶ χρήμασι
δουλεύων καταφρονείσθω ὡς μικρόψυχος ὢν καὶ ἀνε-
λεύθερος καὶ κατακληττόμενος ὑπὸ κτημάτων πολυτε-
λῶν καὶ βίου τραγωδομένου, καὶ εὐτελῆς εἶναι τὴν
ψυχὴν ὑπολαμβανέσθω. Ὁ γὰρ μεγαλόψυχος προ-
διανοεῖται πάντα παρ' ἐαυτῷ τὰ παρ' ἀνθρώποις, καὶ
δι' οὐδενὸς θορυβεῖται τοιούτου ἔταν παραπέση. Αἰ-
σχροβῆρημονεῖτω δὲ μηδεὶς, ὅπως ἂν μὴ προσοικεῖσθαι^d
τὴν διάνοιαν ἔργοις αἰσχροῖς, μηδὲ ἀνατιμπλῆ τὴν
ψυχὴν ἀναιδείας καὶ μισαισμάτων. Τὰ μὲν γὰρ εὐ-
σχήμονα καὶ φίλα τοῖς οἰκείοις ὀνόμασι καὶ κειμένιοις
ὑπὸ τοῦ νόμου προσαγορεύομεν, πρὸς ἃ δ' ἐχθρῶς ἔχο-
μεν, ἐξιστάμεθα καὶ τῆς προσηγορίας διὰ τὸ αἰσχρὸν.
Ἔστω δὲ καὶ αἰσχρὸν εἰπεῖν τὸ αἰσχρὸν. Γυναῖκα δὲ
τὴν κατὰ νόμους ἕκαστος στεργέτω καὶ ἐκ ταύτης
τεκνοποιείσθω, εἰς ἄλλο δὲ μηδὲν προϊέσθω τέκνων
τῶν αὐτοῦ σποράν· μηδὲ τὸ φύσι καὶ νόμῳ τιμίον
ἀνόμως ἀναλισκέτω καὶ ὑβρίζειτω. Ἡ γὰρ φύσις τε-
κνοποιίας ἔνεκεν οὐκ ἀκολασίας ἐποίησε τὴν σποράν.

consilii prenam dabit genlis civitatis custodibus. Principes
enim civitatem civumque salutem custodiant ac tuerunt.
Sed et principes juste civibus precesse oportet, tanquam
liberis suis, inimicitiam amicitiamque et iram in iudicando
sopientes. Porro laudari ac celebrari debent qui locupletes
quum sint tenuioribus opem ferunt, utpote liberorum
patriæque defensorum conservatores. Subveniant autem
iis qui fatorum acerbitate, non vitæ otiosæ et intemperan-
tiæ culpa pauperes sunt. Nam fatum et fortuna omnium
communia sunt, at vita otiosa et incontinens malorum ho-
minum propria est. Item honestum iudicetur indicare
mali facinorosi concium, ut respublica incolmis perma-
neat multos habens formæ suæ bene compositæ custodes.
Is vero qui indicat plus existimetur, etiamsi proximorum
delicta efferat: nihil enim patria nobis conjunctius est.
Patefacienda sunt autem non ea quæ inviti et imprudentes
quidam commiserint sed quæ consulto peccaverint. Cæ-
terum indicatus, si accusatori sua sponte inimicitias
denuntiarit, a cunctis odio habeatur, ut pœnam det animi
ingrati quo deserit medicum maximo morbo injustitiæ
medicinam facientem. Sed maxima scelera putentur deo-
rum contemptio, voluntaria parentum vexatio, principum
legumque neglectio et voluntaria ignominia justitiæ illata.
Quamobrem justissimus civis idemque sanctissimus iudi-
cetur qui hæc honorat et contemnentem apud cives et prin-
cipes indicat. Pro patria mori magis decorum ducatur,
quam vivendi cupiditate patriam et honestatem derelin-
quere. Præstat enim honesta morte occumbere quam
tarpiter et probroce vivere. Cæterum defunctorum unum-

quemque non lacrimis aut ejulatu, sed bona recordatione
et fructuum quotannis nascentium munere honorare
oportet, quia ingrati animi adversus inferos genios videtur
nimis morere. Nemo autem immerito damnatum passus
ulla in re convicietur: nam pius hominem magis decent
bona verba quam maledicta. Civis qui vicerit iram longe
melior existimandus est illo qui propter iram delinquit.
Quisquis templa et prætoria privatorum ædificiorum ma-
gnificencia superat, non laude, sed reprehensione dignus
habeatur: nihil enim privatum splendidius et ornatius
quam publica esse debet. Divitiis et pecuniæ serviens
contemnatur ut sordidus et illiberalis stupidusque pretiosa-
rum possessionum et vitæ mollis admirator humilisque
animi homo esse existimetur. Quippe vir magnanimus
quæ in rebus humanis evenire possint omnia secum præ-
meditatus nulla tali perturbatur fortuna, quando contigit.
Cæterum turpia nemo loquatur, ne animum factis obscen-
is adjiciat mentemque impudentia ac sceleribus compleat.
Etenim quæ honesta et cara nobis sunt, aptis nominibus
atque in lege scriptis appellamus, quæ vero odimus, ab
eorum vel appellatione propter turpitudinem discedimus.
Esto igitur turpe etiam rem turpem memorare. Uxorem
legitimam unusquisque amet ex eaque liberos suscipiat,
nec tamen ullo alio consilio effundat semen ad liberos pro-
creandos destinatum, id quod natura et lege pretiosum
est flagitiose consumens et ad stuprandas virgines con-
vertens. Natura enim prolis generandæ, non lascivie
causa semen produxit. Uxorem vero castam esse oportet,
neque impium aliorum virorum coitum admittere, impen-

Γυναῖκα δὲ σωφρονεῖν χρὴ καὶ μὴ προσδέχσθαι συνουσίαν ἀσθεῖ παρ' ἄλλων ἀνδρῶν, ὡς ἀπαντίσης νεμέσεως παρὰ δαιμόνων ἐξοικιστῶν καὶ ἐχθροποιῶν. Ὁ μητρικὴν ἐπιγαμῶν μὴ εἰδοῖσθαι, ἀλλ' ὄνειδιζέσθω ὡς παρατίθει ὧν οὐκ εἰσὶ διαστάσεως. Χρὴ δὲ ἐμμένειν τοῖς εἰρημίοις, τὸν δὲ παραβαίνοντα ἔνοχον εἶναι τῇ πολιτικῇ ἀρχῇ. Προστάσει δὲ ὁ νόμος ἐπίστασθαι τὰ προοίμια τοῦ πολιτῆς ἀπαντας, καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς μετὰ τοὺς παιᾶνας λέγειν ὅτι ἂν προστασθῆ ὁ ἐστιάτωρ, ἢ ἄμφωσιῶται ἕκαστῳ τὰ παραγγέλματα.

(Stobæus Flor. XLIV, 40 Χαρώνδα Καταναίου προοίμια νόμων. Emendavi : ^a τῷ; codd. τὸ vel τῷ. ^b ἤκιστα; codd. μάλιστα. ^c δύναμιν; codd. δυναμίαν. ^d προσοικεῖσι; codd. προικοίη.)

10. Τοὺς κατοικοῦντας τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν πάντας πρῶτον πεπεισθαι χρὴ καὶ νομίζειν θεοὺς εἶναι, καὶ ἀναβλέποντας εἰς οὐρανὸν καὶ τὸν κόσμον καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς διακόσμησιν καὶ τάξιν· οὐ γὰρ τύχης οὐδ' ἀνθρώπων εἶναι δημιουργήματα· σέβασθαι δὲ τούτους καὶ τιμᾶν, ὡς αἰτίους ὄντας ἀπάντων ἡμῶν ἀγαθῶν τῶν κατὰ λόγον γιγνομένων. Ἐκαστον οὖν ἔχειν καὶ παρασκευάζειν δεῖ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν πάντων τῶν καλῶν καθαρὰν· ὡς οὐ τιμᾶται θεὸς ὑπ' ἀνθρώπου φαύλου, οὐδὲ θεραπεύεται δαπάναις οὐδὲ τραγηδίαις ἀλίσκεται ^a, καθάπερ μοχθηρὸς ἄνθρωπος, ἀλλ' ἀρετῇ καὶ προαιρέσει τῶν καλῶν ἔργων καὶ δικαίων. Διὸ ἕκαστον δεῖ εἰς δύναμιν ἀγαθῶν εἶναι καὶ πράξει καὶ προ-

αίρσει τὸν μέλλοντα εἶσθαι θεοφιλῆ, καὶ μὴ φοβέσθαι τὰς εἰς χρήματα ζημίας μᾶλλον τῶν εἰς αἰσχύνην τεινόντων· καὶ πολιτὴν ἀμείνονα νομίζειν ^b τὸν τῆν οὐσίαν προείμενον μᾶλλον τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου. Ὅσοις δὲ μὴ βῆδιον πρὸς ταῦτα τὴν ὁρμὴν πεποισθαι τὴν δὲ ψυχὴν ἔχουσιν εὐκίνητον πρὸς ἀδικίαν, ὧς ἡμῶν παρηγγέλω πᾶσι τοῖς τοιοῦτοις πολιταῖς καὶ πολιτίσι καὶ ξυνοίκιοις, μεμνησθαι θεῶν ὡς ὄντων καὶ δίκας ἐπιπεμπόντων τοῖς ἀδίκοις· καὶ τίθεσθαι πρὸ ὀμμάτων τὸν καιρὸν τοῦτον, ἐν ᾧ γίνεται τὸ τέλος ἕκαστῳ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ζῆν· πᾶσι γὰρ ἐμπίπτει μεταμέλεια τοῖς μέλλουσι τελευτᾶν, μεμνημένοις ὧν ἡδίκησιν καὶ ὁρμῇ τοῦ βούλεισθαι πάντα πεπερᾶσθαι δικαίως αὐτοῖς. Διὸ δεῖ ἕκαστον παρ' ἕκαστην πρᾶξιν ἀεὶ συνοικεῖσθαι τὸν καιρὸν τοῦτον ὡς δὴ παρόντα· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου φρονεῖται. Ἐὰν δὲ τῷ παραστῇ δαίμων κακὸς τρίπων πρὸς ἀδικίαν, διατρέβειν πρὸς ναοὺς καὶ βωμοὺς καὶ τεμένεσι, φεύγοντα τὴν ἀδικίαν ὡς δέσποιναν ἀσεβαστάτην καὶ χαλεπωτάτην, ἱκετεύοντα τοὺς θεοὺς συναποτρέπειν αὐτήν. Ἴέναι δὲ καὶ πρὸς ἀνδρας δόξαν ἔχοντας ἐπ' ἀνδραγαθίᾳ, ἀκουσόμενον περὶ εὐδαιμόνων βίου καὶ κακῶν ἀνδρῶν τιμωρίας, ἵνα ἀποτρέπηται τῶν ἀδίκων ἔργων δεισιδαιμονίων δαίμονας ἀλάστορας. Πάντας δὲ τιμᾶν ^c τοὺς κατοικοῦντας τὴν πόλιν καὶ τοῖς ἄλλοις νομίμοις καὶ τοῖς πατρίοις ^d τοὺς θεοὺς· πάτρια δὲ εἶναι τὰ κάλλιστα. Πειπέσθαι δὲ τοῖς νό-

dente fatali a diis ultione qui modo ejciunt homines et simultates faciunt. Qui nocentem filiis inducit non laude, sed vituperatione dignus, ut domesticæ dissensionis auctor, videri debet. De reliquo necesse est unumquemque hæc præcepta servare, ab officio autem discedentem civile exsecrationi obnoxium esse. Jubet autem lex hæc proemia cives omnes tenere eaque diebus festis post pœanes memoriter dicere, cuicumque convivator id negotium mandaverit, ut singulorum animis monita hæc inhaereant.

10. Omnes qui urbem et regionem inhabitant primum persuasum habere et existimare oportet deos esse, cælum etiam intuentes et mundum rerumque in its ordinem atque ornatum : neque enim fortuita aut humana hujusmodi opera putare convenit : deinde colendi honorandique dii sunt ut honorum omnium auctores quæ rationi convenienter nobis contingunt. Singulos igitur animum ab omnibus malis purum habere atque efficere decet : quia ab improbo homine non honoratur deus, neque sumtibus colitur neque tragœdiis capitur, tanquam homo malus, sed virtute iustarumque et honestarum rerum studio. Quocirca unumquemque opus est pro viribus bonum esse tum factis tum voluntate qui modo futurus sit deo gratum neque pecuniarum jacturam metuere magis quam vitæ notas ac dedecora : et civem meliorem existimare qui opes potius quam honestatem et justitiam projicit. Cæte-

rum illos quorum animi non facile ad hæc convertuntur quique mentem ad injustitiam pronam habent, simul viros simul mulieres, cives aliosque populares monitos velim meminisse deorum, ut qui et sint et pœnam ab injustis repetant atque ante oculos sibi ponere tempus illud quod unicuique finis est vitæ futurum : morituros enim omnes delictorum suorum memores pœnitentia invadit cupiditasque vitæ universæ, si fieri posset, justissime actæ. Quamobrem singulos oportet semper in singulis actionibus illi tempori tanquam præsentî assuescere : quia sic maxime honesti justique curam agent. Si quis vero a malo quopiam genio astante ad injustitiam incitetur, is ad templâ, aras et delubra versetur, fugiens injustitiam velut dominam admodum impiam et infestam, deorumque opem ad eam propellendam imploret. Accedat quoque ad viros probitatis nomine claros, de vitæ felicitate et malorum hominum pœna disserentes auditurus, ut genios scelerum ultores metuens ab injustis facinoribus avertatur. Ceterum qui urbem habitant omnes deos cum aliis ritibus, tum patrii venerari debent, quoniam optimi existimantur. Præterea cunctos oportet legibus obedire, principes revereri itaque cedere et imperata facere : siquidem post deos et genios et heroes proximis honoribus afficiuntur parentes, leges ac principes apud homines cordatos et ad incolumitatem pervenire cupientes. Sed nemo aliam civita-

μοις ἅπαντας καὶ τοὺς ἄρχοντας αἰδεῖσθαι καὶ ἐξίστασθαι καὶ ποιεῖν τὸ παραγγελλόμενον· ὡς μετὰ θεοῦ καὶ δαίμονας καὶ ἥρωας γονεῖς τε καὶ νόμοι καὶ ἄρχοντες συνέγγυς εἶσι ταῖς τιμαῖς παρ' ἀνθρώποις νοῦν ἔχουσι καὶ σωθησομένοις. Πόλιν δὲ φιλαίτεραν μηδεὶς ἄλλην ποιέσθω τῆς αὐτοῦ πατρίδος, ὡς θεῶν πατρῶων νεμεσώντων· ἀργὴ γὰρ προδοσίας φύεται τοῖς τοιαῦτα βουλομένοις. Ἔτι δὲ χαλεπώτερον τῆς οἰκείας γῆς στερόμενον ζῆν ἐπ' ἄλλοτρίας· οὐδὲν γὰρ ἔστιν οἰκειότερον πατρίδος. Μηδὲ ἔχθρον ἀκατάλακτον μηδεὶς μηδὲνα νομιζέτω τῶν πολιτῶν, οἷς ἐφαίκασι οἱ νόμοι μετέχειν τῆς πολιτείας· ὡς ὁ τοιοῦτος οὔτε ἀρεταί δύναται ἂν οὔτε δικαίαι καλῶς, τὸν θυμὸν ἔχων κυριώτερον τοῦ λογισμοῦ. Μηδεὶς δὲ λεγέτω κακῶς μήτε κοινῇ τῆν πόλιν μήτε ἰδίᾳ τὸν πολίτην· ἀλλ' οἱ τῶν νόμων φύλακες ἐπιμελίσθωσαν τῶν πλημμελούντων, πρῶτον μὲν νοθευοῦντες, ἐὰν δὲ μὴ παιθῶνται, ζημιούντες. Τῶν δὲ κειμένων νόμων ἐὰν τις δοκῇ μὴ καλῶς κείσθαι, μετατιθέναι ἐπὶ τὸ βέλτιον· μενόντων δὲ, πάντας πειθαρχεῖν· ὡς ὑπ' ἀνθρώπων μὲν ἤττασθαι τοὺς κειμένους νόμους οὐ καλὸν οὐδὲ συμφέρον, ὑπὸ δὲ νόμου βελτίονος ἠττώμενον κατακρατεῖσθαι καὶ καλὸν καὶ συμφέρον. Τοὺς δὲ ταῦτα παραβαίνοντας χρῆ καὶ κολάζειν ὡς κατασκευάζοντας τῇ πόλει μεγίστων κακῶν ἀρχὴν, ἀναρχίαν. Ἀρχοντας δὲ μὴ εἶναι αὐθάδεις, μηδὲ πρὸς ἐπήρειαν κρίνειν, μηδὲ μεμνησθαι κρίνοντας φιλίας ἢ ἔχθρας, ἀλλὰ τοῦ δικαίου· οὕτω

γὰρ ἀποδώσουσι τὰς κρίσεις δικαιοτάτας καὶ τῆς ἀρχῆς ἔσονται ἄξιοι. Τοὺς μὲν οὖν δούλους προσήκει διὰ φόβον πράττειν τι τῶν δικαίων, τοὺς δ' ἐλευθέρους δι' αἰδῶ καὶ τὸ καλόν· διὸ χρῆ καὶ τοὺς ἄρχοντας εἶναι τοιούτους, ἵν' ἔχωσιν οἱ ἀρχόμενοι τοὺς ἀξίους αἰσχύνης. Ἐὰν δὲ τις βούληται τῶν κειμένων νόμων κινεῖν ἢ ἄλλον εἰσφέρειν νόμον, εἰς βρόχον εἰρας τὸν τῶν ἀρχόντων λεγέτω τοῖς πολλοῖς περὶ αὐτοῦ· καὶ ἐὰν μὲν διαψηφίζομένων δόξῃ λελύσθαι τὸν νόμον ἢ ὑπάρχειν τὸν εἰσφερόμενον, καὶ αὐτὸν ἀθῶον εἶναι· ἐὰν δὲ ὁ προὔπαρχων μᾶλλον δοκῇ καλῶς ἔχειν ἢ ὁ εἰσφερόμενος ἢ ἄδικος, τεθνάναι τὸν κινούντα ἢ εἰσφέροντα νόμον, ἐπισπασθέντος τοῦ βρόχου.

(Stobæus Flor. XLIV, 20-21 Ζαλιύκου προομιῶν νόμων. Emendavi : ἄλλισκεται; codd. τῶν ἀλλισκομένων. ^b νομιζεις; codd. ὀνομάζειν. ^c τιμῶν τοὺς κατοικοῦντας cum Meinekio; codd. τιμῶν τοῖς οἱ κατοικοῦντες. ^d καὶ τοῖς πατρίοις cum eodem; libri τοῖς πατρίοις.)

II. Ζάλευκος ὁ τῶν Λοκρῶν νομοθέτης τοὺς νόμους ἔφησε τοῖς ἀραχνίοις ὁμοίους εἶναι. Ὅσπερ γὰρ εἰς ἐκείνα ἐὰν μὲν ἐμπέσῃ μυῖα ἢ κώνωψ κατέχεται, ἐὰν δὲ σφήξ ἢ μέλιττα διαβρῆξασα ἀφίπταται· οὕτω καὶ εἰς τοὺς νόμους ἐὰν μὲν ἐμπέσῃ πένης συνέχεται, ἐὰν δὲ πλούσιος ἢ δυνατὸς λέγειν διαβρῆξας ἀποτρέχει.

(Stobæus Flor. XLV, 25 Ζαλιύκου.)

tem majori amicitia sibi conjungat quam patriam, utpote diis patriis indignantibus : nam talia molientibus in animo proditionis initium oritur. Est vero etiam acerbius patria carentem in aliena regione vitam degere : nihil enim nobis natura conjunctius quam patria est. Nemo vero quemquam pro implacabili inimico e civium numero habeat, quos leges reipublice participes esse voluerunt : quippe talis vir neque imperare neque judicare recte poterit, ut cui ira potior sit ratione. Nemo etiam maledicat neque in commune universæ civitati neque privatim ulli civi : sed legum custodes eorum qui delinquant curam agant, admonendo primum, deinde nisi paruerint, multando. Quodsi qua ex conditis legibus visa fuerit non bene lata esse, in melius mutetur : confirmatis vero et permanentibus omnes obtemperant : nam positas leges ab hominibus vinci nec decet nec conducit, contra homines superari a lege præstantiori qua par est qua utile. At ista egredientes puniendi sunt, ut maximæ calamitatis principium civitati machinantes, principum legumque ir-

reverentiam. Principes autem neque superbi esse debent, neque contumeliosè judicare, neque in judicando amicitie inimicitie, sed justitiam meminisse : ita enim judicia æquissima facient et imperio digni erunt. Ac servos quidem convenit ob timorem aliquid juste facere, liberos vero propter reverentiam et honestatem : quocirca principes quoque tales esse oportet, ut civibus digni verecundia videantur. Quodsi quis volet leges constitutas abrogare vel novam ferre, is collo in laqueum inserto de lege verba ad multitudinem faciat : ac si ferente suffragia populo vetus illa lex antiquata videatur aut ea quæ rogatur bona esse, indemnis evadat : contra si prior lex melius se habere videatur, aut nova de qua agitur injusta sit, is qui rescindit vel rogat legem laqueum adducto moriatur.

11. Zaleucus Locrenslum legumlator leges dixit similes esse aranearum telis. Nam sicut in illas si musca aut culex inciderit, retinetur, si vero vespa aut apis, perrupta tela avolat : ita legibus implicati pauperes tenentur, ditiores aut eloquentes perruptis legibus aufugiunt.

ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΤΙΝΟΣ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΗΘΙΚΑΙ
ΔΩΡΙΣΤΙ ΣΥΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΑΙ.

INCERTI CUIUSDAM DISPUTATIONES MORALES
DORICE CONSCRIPTÆ.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ Α.

Περὶ ἀγαθῶ καὶ κακῶ.

Δισσοὶ λόγοι λέγονται ἐν τῇ Ἑλλάδι ὑπὸ τῶν φιλοσοφούντων περὶ τῷ ἀγαθῷ καὶ τῷ κακῷ. Τοὶ μὲν γὰρ λέγοντι, ὡς ἄλλο μὲν ἔστι τὸ ἀγαθόν, ἄλλο δὲ τὸ κακόν· τοὶ δὲ ; ὡς τὸ αὐτὸ ἔστι, καὶ τοῖς μὲν ἀγαθὸν εἶη, τοῖς δὲ κακόν, καὶ τῷ αὐτῷ ἀνθρώπῳ τότε μὲν ἀγαθόν, τότε δὲ κακόν. Ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὸς τοῖσδε ποτιτίθεμαι· σκέψομαι δὲ ἐκ τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ, ὧν ἐπιμελής, βρώσιός τε καὶ πόσιος καὶ ἀφροδισίων. Ταῦτα γὰρ ἀσθενούντι μὲν κακὰ ἔστιν, ὑγιαίνοντι δὲ καὶ δεομένῳ ἀγαθὰ. Καὶ ἀκρασία τοίνυν τούτων τοῖς μὲν ἀκρατέσι κακόν, τοῖς δὲ ἱατροῖς ἀγαθόν. Ὁ τοίνυν θάνατος τοῖς μὲν ἀποθανοῦσι κακόν, τοῖς δ' ἐνταφιοπώλαις καὶ τυμβοποιοῖς ἀγαθόν. Γεωργία τε καλῶς ἐξεσκεύασα τῶς καρπῶς τοῖς μὲν γεωργοῖς ἀγαθόν, τοῖς δὲ ἐμπόροις κακόν. Τὰς τοίνυν δολιχὰς συντρέψασθαι καὶ παραθραύεσθαι τῷ μὲν ναυκλήρῳ κακόν, τοῖς δὲ ναυπηγοῖς ἀγαθόν. Ἔστι τὸν σίδηρον κατέσσεσθαι καὶ ἀμβλύνεσθαι καὶ συντρέψασθαι τοῖς μὲν ἄλλοις κακόν, τῷ δὲ χαλκῷ ἀγαθόν. Καὶ μὲν τὸν

κεραμεῦσιν ἀγαθόν. Τὰ δὲ ὑποδήματα κατατρίβεσθαι καὶ διαβρῆγγυσθαι τοῖς μὲν ἄλλοις κακόν, τῷ δὲ σκυτῆι ἀγαθόν. Ἐν τοίνυν τοῖς ἀγῶσι τοῖς γυμναστικοῖς καὶ τοῖς μωσικοῖς καὶ τοῖς πολεμικοῖς, αὐτίκα ἐν τῷ γυμνικῷ τῷ σταδιοδρόμῳ ἢ νίκαι τῷ μὲν νικῶντι ἀγαθόν, τοῖς δὲ ἡσασαμένοις κακόν. Καὶ τοῦτο δὲ καὶ τοὶ παλαισταὶ καὶ πύκται καὶ τοὶ ἄλλοι πάντες μωσικοί· αὐτίκα ἢ κιδαρπῶν τῷ μὲν νικῶντι ἀγαθόν, τοῖς δὲ ἡσασαμένοις κακόν. Ἐν τε τῷ πολέμῳ καὶ (τὰ νεώτατα πρώτων ἔρω) ἢ τῶν Λακεδαιμονίων νίκαι, ἐν ᾗ ἐνίκων τῶς Ἀθηναίως καὶ τῶς συμμάχως, Λακεδαιμονίοις μὲν ἀγαθόν, Ἀθηναίοις δὲ καὶ τῶς συμμάχῳις κακόν· ἢ τε νίκαι, ἂν τοὶ Ἕλληνας ἢ τὸν Πέρσαν ἐνίκασαν, τοῖς μὲν Ἕλλησιν ἀγαθόν, τοῖς ἑὶ βαρβάρους κακόν. Ἄ τοίνυν τοῦ Ἴλιου ἀφρεσις τοῖς μὲν Ἀχαιοῖς ἀγαθόν, τοῖς δὲ Τρωσὶ κακόν. Καδδὲ ταυτὸ καὶ τὰ τῶν Θηβαίων καὶ τὰ τῶν Ἀργείων πάθη, καὶ ἢ τῶν Κενταύρων καὶ Λαπιθῶν μάχα τοῖς μὲν Λαπιθαῖς ἀγαθόν, τοῖς δὲ Κενταύροις κακόν. Καὶ μὲν καὶ ἢ τῶν θεῶν καὶ Γιγάντων λεγομένα μάχα καὶ νίκαι τοῖς μὲν θεοῖς ἀγαθόν, τοῖς δὲ Γίγασιν κακόν.

DISPUTATIO I.

De bono et malo.

Duplex fertur in Græcia philosophorum sententia de bono et malo. Etenim quidam existimant aliud plane bonum, aliud malum : nonnulli vero idem utrumque, sed his bonum, illis malum, eidemque homini aliquando bonum, aliquando malum. Ego vero et ipse hisce assentior : considerabo autem res illas quarum studiosa est hominum vita, cibum, potum, venerem. Hæc enim ægrotanti quidem mala, sano autem et indigenti bona. Et horum usus nimis intemperantibus ipsis malum, sed medicis bonum. Porro mors defunctis quidem malum, sed libitinaris et tumulos struentibus bonum. Agrorum etiam bene cultorum fertilitas agricolis quidem bonum, mercatoribus vero malum. Quassæ fractæque naves navelario malum, at navium fabricatoribus bonum. Præterea ensis consumptus et obtusus et fractus aliis quidem

malum, sed fabro armorum bonum. Quin etiam scilicet fracta cæteris quidem malum, figulis vero bonum. Calcei attriti et dirupti aliis certe malum, at sutori bonum. Ad hoc in Indis gymnici et musici et militaribus, veri causa in stadio-gymnico victoria cursu reportata vincenti bonum, victis vero malum. Eademque ratio est luctatorum et pugilum nec non cæterorum omnium musicorum : velut citharædica modulatio vincenti quidem bonum, speratis autem malum. Sic etiam in bello (ut recentissima primum commemorem) Lacedæmoniorum victoria, quam ex Atheniensibus eorumque sociis retulerunt, ipsis quidem bonum, Atheniensibus et sociis malum : et victoria qua Græci Persas fuderunt ipsis bonum, at barbaris malum. Sic illi expugatio Achæis bonum, Trojanis malum. Idem dicendum de miseris quæ Thebanis et Argivis acciderunt : insuper quod inter Lapithas et Centauros commissum est prælium Lapithis quidem bonum, Centauris vero malum. Quin etiam pugna qua deos cum gigantibus de-

ἄλλος δὲ λόγος λέγεται, ὡς ἄλλο μὲν τἀγαθὸν εἶη, ἄλλο δὲ κακόν, διαφέρον, ὥσπερ καὶ τῶνυμα, οὕτω καὶ τὸ πρᾶγμα. Ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτον διαιρεῦμαι τὸν τρόπον· δοκῶ γὰρ οὐ διάβαλον ἦμεν, ποῖον ἀγαθὸν καὶ ποῖον κακόν, αἱ τὸ αὐτὸ καὶ μὴ ἄλλο ἐκότερον εἶη· καὶ γὰρ θαυμαστόν κ' εἶη. Οἷμαι δὲ οὐδὲν κ' αὐτὸν ἔχειν ἀποκρίνασθαι, αἱ τὶς αὐτὸν ἔροιτο τὸν ταῦτα λέγοντα· Εἰπὼν δὲ μοι, ἤδη τι τὼς γονέας ἀγαθὸν ἐποίησας; φαίη κα, καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα. Τὸ ἄρα κακὰ καὶ μεγάλα καὶ πολλὰ τούτοις ὀφείλεις, αἴπερ τωυτὸν ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν τῷ κακῷ. Τί δέ, τὼς συγγενέας ἤδη τι ἀγαθὸν ἐποίησας; τὼς ἄρα συγγενέας κακὸν ἐποίησις. Τί δέ, τὼς ἐχθρῶς ἤδη κακῶς ἐποίησας; καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα. Ἄρα ἀγαθὰ ἐποίησας. Ἄγε καὶ δὲ μοι καὶ τότε ἀπόκριναί· ἄλλο τι ἢ τὼς μὲν πτωχῶς οἰκτείρεις, ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα ἔχοντι κακὰ, τὼς δὲ πλουσίως πάλιν εὐδαιμονίζεις, ὅτι πολλὰ καὶ ἀγαθὰ πράσσουντι, αἴπερ τωυτὸν καὶ κακὸν καὶ ἀγαθόν; Τὸν δὲ βασιλέα τὸν μέγαν οὐδὲν κωλύει ὁμοίως διακίσθαι τοῖς πτωχοῖς. Τὰ γὰρ πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ αὐτῷ πολλὰ κακὰ καὶ μεγάλα ἐστίν, αἴκα τωυτὸν ἐστὶ τἀγαθὸν καὶ καλόν. Καὶ τάδε μὲν περὶ τῷ παντὸς εἰρήσθω. Εἶμι δὲ καὶ καθ' ἕκαστον, ἀρξάμενος ἀπὸ τῷ ἐσθίειν καὶ πίνειν καὶ ἀποροδιαίξεν. Ταῦτα γὰρ τῷ ἐσθίειν πάντα ἐποίησας ἐστὶν αὐτοῖς καὶ κακόν, αἴπερ τωυτὸν ἐστὶν ἀγαθὸν καὶ κακόν· καὶ τοῖς νεσθίειν κακόν ἐστὶ τὸ νοσῆν καὶ ἀγα-

θόν, αἴπερ τωυτὸν ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν τῷ κακῷ. Καθὼς δὲ τότε καὶ ἄλλα πάντα τὰ ἐν τῷ ἔμπροσθεν λόγῳ εἰρηται. Καὶ οὐ λέγω, τί ἐστὶ τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ τοῦτο πειρῶμαι διδάσκειν, ὡς εὐ τωυτὸν εἶη κακὸν καὶ ἀγαθόν, ἀλλ' ἐκότερον.

(Scripsi: ὁ καὶ τὰ νεώτατα πρῶτον ἐρῶ cum Kenio ad Greg. Cor. p. 239 ed. Schæfer.; codd. καὶ τῆ νεότατι πρῶτον ἐρῶ. ὁ ἐν τοῖς Ἑλλανες; codd. ἐν τε Ἑλλανες. ὁ ἄλλο τι ἢ τὼς μὲν πτωχῶς οἰκτείρεις, ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα ἔχοντι κακὰ, τὼς δὲ πλουσίως πάλιν εὐδαιμονίζεις; libri ἄλλο τι ἢ τὼς πτωχῶς οἰκτείρεις, ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα ἔχοντι· πάλιν εὐδαιμονίζεις. ὁ ταῦτα γὰρ; cod. τοῦτο γὰρ. ὁ πάντα ποῖν; codd. ταῦτα ποῖν. ὁ αὐτοῖς καὶ κακόν, αἴπερ; codd. αὐτοῖς, αἴπερ.)

ΔΙΑΛΕΞΙΣ Β.

Περὶ καλῶ καὶ αἰσχρῶ.

Λέγονται δὲ καὶ περὶ τῷ καλῷ καὶ αἰσχρῷ δισσοὶ λόγοι. Τοὶ μὲν γὰρ φαντὶ, ἄλλο μὲν ἦμεν τὸ καλόν, ἄλλο δὲ τὸ αἰσχρόν, διαφέρον, ὥσπερ καὶ τῶνυμα, οὕτω καὶ τὸ πρᾶγμα· τοὶ δὲ τωυτὸ καλὸν καὶ αἰσχρόν. Κἀγὼ πειρασοῦμαι τόνδε τὸν τρόπον ἐξαγεῦμενος. Αὐτίκα γὰρ παιδίῳ ὠραίῳ ἔραστῆ μὲν χρηστῷ χαρίζεσθαι καλόν, μὴ ἔραστῆ δὲ καλῷ αἰσχρόν. Καὶ τὰς γυναῖκας λούσθαι ἐνδον καλόν, ἐν παλαίστρῃ δὲ αἰσχρόν· ἀλλὰ τοῖς ἀνδράσιν ἐν παλαίστρῃ καὶ ἐν γυμνασίῳ καλόν. Καὶ συνίμεν τῷ ἀνδρὶ, ἐν ἀστυγίᾳ μὲν καλόν, ὅπου τοῖχοις κρυφθήσεται· ἐξω δὲ αἰσχρόν,

certasse ferunt et parva victoria diis sane bonum, sed gigantibus malum. Altera sententia affirmantis est aliud quid bonum, aliud malum esse, non nomine magis quam re ipsa diversum. Ego vero et illud hoc modo explico: credo equidem nobis non constare posse, quæ res bona quæve mala sit, si idem esset utrumque, non diversum quid: mirum enim hoc foret. Nec pulo habiturum quod respondeat, si quis hæc dicentem ita interroget: *Dic mihi, quæso, num quid boni parentibus jam præstiteris? Reponet forsitan: Et nulla et præclara. Tu igitur propterea vicissim graves pœnas illis dare debes, si idem bonum malumque putandum est. Quid autem? propinquos bono quopiam jam affectisti? Eosdem igitur et malo. Quid vero? jamne inimicis calamitatem intulisti? Et insignem quidem. Ergo multis et præclaris bonis eos cumulasti. Age vero et illud mihi responde: Numquid pauperum te miseret, quod multis et ingentibus incommodis conflictantur, divites contra beatos prædicas, quod opibus et copiis affluunt, si idem malum et bonum? Profecto nihil obstat, quominus magnus Persarum rex eadem sit conditione qua egeni. Nam multa et magna bona quibus abundat in mala non minora mutantur, si idem est bonum et malum.*

PHILOS. GRÆC.

Atque hæc quidem de summa rerum dicta sufficiant. Sed et singula illa percurram, a cibo, potu et venere orsus. Harum enim omnium rerum usus infirmis et bonum est et malum, siquidem idem habetur bonum et malum: parique ratione ægrotantibus morbus simul est malum et bonum, siquidem bonum non differt a malo. In hanc sententiam autem etiam cætera omnia quæ superiori sermone continentur dicta sunt. Interim tamen quid bonum sit non definio, id solum docere conatus, non esse idem bonum et malum, sed alterutrum.

DISPUTATIO II.

De honesto et turpi.

Duo etiam feruntur sermones de honesto ac turpi. Nam quidam aliud esse honestum aiunt, aliud turpe, tam re quam nomine diversum: nonnulli vero idem honestum ac turpe. Atque ego quidem rem in hunc modum explicare tentabo. Verbi causa puerum formosum amatori probo gratificari decorum est, non probo autem turpe: item mulieres domi lavari decorum, in palestra turpe; sed viros id in palestra et gymnasio facere decorum. Porro mulierem cum viro coire, remotis arbitris, ubi intra parietes lateat, decorum: extra vero in cujuspiam

δπου τις ὄφεται. Καὶ τὸ μὲν αὐτῆς συνίμεν ἀνδρὶ καλόν· ἄλλοτριῶν δὲ αἰσχιστον. Καὶ τῷ γε ἀνδρὶ, τῆ μὲν ἑαυτῷ γυναικὶ συνίμεν καλόν· ἄλλοτρία δὲ αἰσχρόν. Καὶ κοσμεῖσθαι καὶ ψιμμουθῖω χρίεσθαι, καὶ χρυσία περιάπτεσθαι, τῷ μὲν ἀνδρὶ αἰσχρόν, τῆ δὲ γυναικὶ καλόν. Καὶ τὼς μὲν φίλως εὖ ποιεῖν καλόν· τὼς δὲ ἐχθρῶς αἰσχρόν. Καὶ τῷ μὲν πολεμῶς φεύγειν αἰσχρόν· τῷ δὲ ἐν σταδίῳ ἀνταγωνιστὰς καλόν. Καὶ τὼς μὲν φίλως καὶ τὼς πολιτάς φρονεῖν αἰσχρόν· τὼς δὲ πολεμῶς καλόν. Καὶ τάδε μὲν περὶ πάντων. Εἴμι δ' ἐφ' ἃ ταὶ πόλιές τε αἰσχρὰ ἄγηνται καὶ τὰ ἔθνηα. Αὐτίκα Λακεδαιμονίους τὰς κόρας γυμνάζεσθαι ἀχειριδῶτως, καὶ ἀχίτωνας παρέρπειν, καλόν· Ἰωσι δὲ αἰσχρόν. Καὶ τὼς παῖδας μὴ μαθάνειν μουσικὰ καὶ γράμματα καλόν· Ἰωσι δ' αἰσχρόν μὴ ἐπίστασθαι ταῦτα πάντα. Παρὰ Ἡθροσσοαλοῖσι δὲ καλόν τὼς ἵππους ἐκ τῆς ἀγέλας λαβόντι, αὐτῶς δαμάσαι καὶ τὼς ὄρεας· βῶς τε λαβόντι, αὐτῶς σφάζει καὶ ἐκδεῖραι καὶ κατακόφαι· ἐν Σικελίᾳ δὲ αἰσχρόν, καὶ δούλων ἔργα. Μακεδόσι καλόν δοκεῖ ἦμεν τὰς κόρας, πρὶν ἀνδρὶ γάμασθαι, ἐρᾶσθαι καὶ ἀνδρὶ συγγίνεσθαι· ἐπεὶ δὲ καὶ γαμεῖται, αἰσχρόν· Ἑλλασσι δ' ἄμφω αἰσχρόν. Τοῖς δὲ Θραξὶ κόσμος τὰς κόρας στιζεσθαι. Τοῖ δὲ Σκύθαι κελὸν νομίζοντι, δεσ ἀνδρα κανών, ἐκδεῖρας τὰν κεφαλάν, τὸ μὲν κόμιον πρὸ τοῦ ἵππου φορεῖ, τὸ δ' ὀστέον χρυσώσας καὶ ἀργυρώσας πίνει ἐξ αὐτοῦ, καὶ σπένδει τοῖς θεοῖς· ἐν δὲ τοῖς Ἑλλασσιν οὐδὲ κ' ἐς τὰν αὐτάν

οἰκίαν συνεισελθεῖν βούλοιο· ἄν τις τοιαῦτα ποιήσαντι. Μασσαγέται δὲ τὼς γονέας κατακόφαντες κατεσθίοντι, καὶ τάφος κάλλιστος δοκεῖ ἦμεν, ἐν τοῖς τέκνοις τεθῆσθαι· ἐν δὲ τῆ Ἑλλάδι ἄν τις ταῦτα ποιήσῃ, ἐξελαθεῖς ἐκ τῆς Ἑλλάδος κακὰ ἀποθάνῃ ὡς αἰσχρὰ καὶ δεινὰ ποιεῖων. Τοῖ δὲ Πέρσαι κοσμεῖσθαι τε, ὡσπερ τὰς γυναικας, καὶ τὼς ἀνδρας καλὸν νομίζοντι, καὶ τῆ θυγατρὶ καὶ τῆ ματρὶ καὶ τῆ ἀδελφῇ συνίμεν· τοῖ δὲ Ἑλλανες καὶ αἰσχρὰ καὶ παράνομα. Λυδοῖς τῶν τὰς κόρας κορνευθεῖσας καὶ ἀργύριον ἐργάσασθαι^β, καὶ οὕτω γάμασθαι καλὸν δοκεῖ ἦμεν· ἐν δὲ τοῖς Ἑλλασσιν οὐδεὶς κα θέλο^ε γαμεῖν. Αἰγύπτιοι τε οὐ ταυτὴ νομίζοντι καλὰ τοῖς ἄλλοις. Τῆ δὲ μὲν γὰρ γυναικας ὑφαίνεν καὶ ἔρια ἐργάζεσθαι^α, ἀλλὰ τρεῖς τὼς ἀνδρας, τὰς δὲ γυναικας πράσσειν, ἄπερ τῆδε τοῖ ἀνδρες. Τὸν καλὸν δευεῖν ταῖς χερσὶ, τὸν σίτον τοῖς ποσὶ, τῆνοι καλόν· ἀλλ' ἄμιν τὸ ἐναντίον. Οἴμαι δ' ἄν τις τὰ καλὰ εἰς ἐν κελεύῃ συνενεῖται πάντας ἀνθρώπους, ἃ ἕκαστοι νομίζοντι, καὶ πάλιν ἐξ ἀθρόων τοι τὰ αἰσχρὰ λαβέν, ἃ ἕκαστοι ἄγηνται, οὐδὲν κα λειψήμεν^ε, ἀλλὰ πάντα πάντα διαλαβέν. Οὐ γὰρ πάντες ταυτὰ νομίζοντι. Παρεξοῦμαι δὲ καὶ ποιήμα τι·

Καὶ γὰρ τὸν ἄλλον ὡς θεητοῖσιν νόμον ὄφει, διαθρῶν ἴ οὐδὲν ὄν πάντῃ καλόν, οὐδ' αἰσχρόν· ἀλλὰ ταυτ' ἐποίησεν λαβόν ὁ καιρὸς αἰσχρὰ, καὶ διαλλάξας καλὰ.

Ως δὲ τὸ σύνολον εἶπεν, πάντα καιρῷ μὲν καλὰ ἐντι,

conspectu indecorum. Insuper eam cum suo marito coire, decorum est : cum alieno turpissimum. Præterea virum cum sua uxore concubare decet : cum aliena dedecet. Virum etiam dedecet comtum et cernissatum et auro ornatum incedere, sed mulierem decet. Sic amicis bene facere honestum est, inimicis turpe. Similiter hostes fugere turpe : adversarios autem in stadio honestum putatur. Amicos denique et civēs necare turpe, at hostes honestum. Atque hæc quidem de omnibus in universum a me dici liquet. Transibo autem ad ea quæ civitates et gentes turpia duxere. Exempli causa Lacedæmonii puellas nudis brachiis exerceri depositaque tunica arripere decorum videtur : at Ionibus indecorum. Iisdem pueros æque musicam ignorare ac litteras decorum est : Ionibus vero turpe hæc omnia nescire. Thessali honestum putant equos et molos ex armento abactos domare, bovesque raplos mactare et pelle detracta discindere : hæc autem Siculis turpia et servorum opera esse arbitrantur. Macedones decorum existimant puellas nondum collocatas amari atque a viris comprimi : post nuptias vero eas cum aliis convalescere indecorum habent : Græcis utrumque turpe est. Thraces puellis notas inustas ornamento esse credunt. Ad hoc Scythæ honestum iudicant, si quis hominem occiderit, capitique cutem detraxerit, ejus partem crinitam ante equum gestare, de ossa autem parte auro et argento obducta bibere ac diis libamenta dare : apud Græcos autem nemo easdem artes

ingredi voluerit cum viro qui talia fecerit. Rursus Massagetæ parentes suos obruncatos comedunt, et opifera videtur sepultura in liberorum visceribus condi : at in Græcia si quis tale quippiam fecerit, in exilium ejectionis, ut turpis et horrendi facinoris auctor, male peribit. Peræ viros etiam mulierum in morem ornari decorum putant et cum filia, matre ac sorore coire : at Græci turpia hæc et illicita esse censent. Lydis puellas, quum vulgato corpore pecuniam fecerint, ita tandem nubere decorum videtur : apud Græcos autem nemo talem uxorem ducere velit. Ægyptii non eadem statuunt honesta quæ cætera gentes. Apud nos enim mulieres texere et lanificio operam dare decorum, ibi autem viros ; adde quod mulieres officii funguntur quæ in nostris regionibus viri faciunt. Lutum manibus, panem vero pedibus subigere, illis honestum videtur ; nos contrariam sententiam sequimur. Existimo autem si quis omnes homines unum in locum congerere jubeat, quæ singuli honesta putant, et rursus ex illa congerie demere quæ unicuique turpia videntur, nihil relictum iri, sed omnes omnia sigillatim accepturos. Non enim eadem omnium instituta sunt. Afferam in hanc rem et poetæ verba :

Namque alias hoc loco leges hominibus datas videbis ; hinc discēs nihil omnino neque honestum, neque turpe esse, sed hæc efficere venientem occasionem turpia et vicissim honesta.

Ut in universum autem dicam, cuncta suo tempore ho-

ἐν ἀκαιρία δ' αἰσχρά. Τί δ' ὦν διαπραξάμη; ἔφαν ἀποδείξεν ταυτὰ αἰσχρὰ καὶ καλὰ ὄντα· καὶ ἀπέδειξα ἐν τούτοις πᾶσι. Λέγεται δὲ καὶ περὶ τῶν αἰσχρῶν καὶ καλῶν, ὡς ἄλλο ἐκάτερον εἶη· ἐπεὶ αἷ τις ἐρωτάσῃ τὸς λέγοντας, ὡς τὸ αὐτὸ πρῆγμα αἰσχρὸν καὶ καλὸν ἐστίν, αἷ ποκά τι αὐτοῖς καλὸν εἰργασται, αἰσχρὸν δὲ μολογησοῦντι, αἷπερ τωτὸν καὶ τὸ αἰσχρὸν καὶ τὸ καλόν. Καὶ αἷ τινα καλὸν οἶδαντι ἄνδρα, τωτὸν καὶ αἰσχρὸν τὸν αὐτόν· καὶ αἷ τινα λευκὸν, καὶ μέλανα τωτὸν τὸν αὐτόν. Καὶ καλὸν γ' ἐστὶ τὸς θεὸς σέβασθαι, καὶ αἰσχρὸν ἔρα τὸς θεὸς σέβασθαι, αἷπερ τωτὸν αἰσχρὸν καὶ καλὸν ἐστίν. Καὶ τάδε μὲν περὶ ἀπάντων εἰρήσθω μοι· τρέφομαι δὲ ἐπὶ τὸν λόγον αὐτῶν, ὅν λέγοντι. Αἷ γὰρ τὰν γυναῖκα καλὸν ἐστὶ κοσμεῖσθαι, τὰν γυναῖκα αἰσχρὸν κοσμεῖσθαι, αἷπερ τωτὸν αἰσχρὸν καὶ καλὸν· καὶ τᾶλλα κατὰ τωτὸν. Ἐν Λακεδαιμόνι ἐστὶ καλὸν τὰς παῖδας γυμνάζεσθαι, ἐν Λακεδαιμόνι ἐστὶ αἰσχρὸν τὰς παῖδας γυμνάζεσθαι· καὶ τᾶλλα οὕτως. Λέγοντι δὲ, ὡς αἷ τινες τὰ αἰσχρὰ ἐκ τῶν ἐθνείων πάντοθεν συνενίκαιεν, ἵπαιτα συγκαλιόντας καλεούσιν, ἃ τις καλὰ νομίζει, λαμβάνεν, πάντα κα ἢ ἐν καλῶ ἀπενειγθῆμεν· ἐγὼ θαυμάζω, αἷ τῶν αἰσχρὰ συνενεχθέντα καλὰ ἐστίται, καὶ οὐχ οἷαπερ ἦνθεν. Αἷ γοῦν ἱππικῶς, ἢ βῶς, ἢ οἰς, ἢ ἀνθρώπων ἀγαγον, οὐχ ἄλλο τί κα ἀπάγαγον· ἐπὶ οὐδὲ αἷ χρυσὸν ἦνεικαν, χαλκὸν ἂν ἢ ἀπήνεικαν, οὐδὲ αἷ ἀργύριον ἦνεικαν, μάλυδδὸν κα ἀπέφερον. Ἄντι δ' ἔρα τῶν αἰσχρῶν καλὰ ἀπάγαγον'. Φέρε δὴ, αἷ

ἔρα τις αἰσχρὸν ἀγαγε ἢ, τωτὸν ἂν καλὸν ἀπάγαγε; Ποιητὰς δὲ μάρτυρας ἐπάγονται, οἷ ποτὶ ἀδονάν, οὐ ποτ' ἀλάθειαν ποιοῦντι.

(Scripsi : ἢ παρὰ; quæ vox in membranis desideratur. ἢ ἐργάσασθαι; cod. ἐνεργήσασθαι. ἢ θέλοι; cod. θέλει. ἢ ἔρια ἐργάζεσθαι cum Valckenario ad Eurip. Phœn. p. 268; vulgo ἔρια omittitur. ἢ κα λειψθῆμεν cum Porsono Adversar. pag. 269 ed. Lips.; cod. καλυφθῆμεν. ἢ διαφρῶν cum Valckenario l. c.; libri διαφρῶν. ἢ κα cum Orellio; καὶ libri. ἢ ἂν; deest in membranis. ἢ ἀπάγαγον; libri ἀπαγαγόντι. ἢ ἀγαγε; libri ἀπάγαγε.)

ΔΙΑΛΕΞΙΣ Γ.

Περὶ δικαίῳ καὶ ἀδίκῳ.

Δισσοὶ δὲ λόγοι λέγονται καὶ περὶ τῶν δικαίῳ καὶ περὶ τῶν ἀδίκῳ. Καὶ τοὶ μὲν ἄλλο ἤμεν τὸ δικαίον, ἄλλο δὲ τὸ ἀδίκον· τοὶ δὲ τωτὸ δικαίον καὶ ἀδίκον· καὶ ἐγὼ τούτῳ πειράσομαι τιμωρεῖν. Καὶ πρῶτον μὲν τὸ ψεύδεσθαι ὡς δικαίον ἐστὶ λεξῶ, καὶ τὸ ἔξαπατᾶν. Τὸς μὲν πολεμῶς ταῦτα ποίεν, αἰσχρὸν καὶ πονηρὸν ἂν ἐξείποιεν, τὸς δὲ φιλάτως, οὐ, αὐτίκα τὸς γονέας. Αἷ γὰρ δέοι τὸν πατέρα ἢ τὰν μητέρα φάρμακόν τι ἐγκαταφαγέν, καὶ μὴ θέλοι, οὐ δικαίον ἐστὶ καὶ ἐν τῶν βοφῆματι καὶ ἐν τῶν ποτῶν ἔδμεν, καὶ μὴ φάμεν ἐνήμεν; Οὐκῶν ἤδη ψεύδεσθαι καὶ ἔξαπατᾶν τὸς γονέας, καὶ κλέπτεν μὲν τὰ τῶν φίλων καὶ

nesta sunt, alieno turpia. Quid igitur effecti? dixi velle me demonstrare, eadem esse turpia et honesta idque omni hac disputatione probavi. Cæterum alius etiam iertur sermo de turpi et honesto, quo utrumque diversum quid esse statuitur: quoniam si quis interrogaverit eos qui turpe et honestum idem esse affirmant, num quid honestum unquam egerint, et istud turpe esse confitebuntur, siquidem turpe et honestum idem est. Ac si virum quendam honestum cognoverint, eundem etiam turpem: si album quempiam, eundem nigrum quoque. Certe honestum est deos venerari; ergo turpe quoque deos venerari, siquidem idem deforme ac decorum est. Atque hæc quidem de omnibus dixisse contentus, ad rationes quas illi afferunt sermonem convertam. Si enim mulierem ornari decet, mulierem dedecet ornari, siquidem idem deforme ac decorum, parique ratione cætera. Lacedæmone decet puellas exerceri, Lacedæmone dedecet puellas exerceri, cæteraque eodem modo. Dicunt autem, si qui turpia ex omni undique gente unum in locum congerant, deinde convocatos jubeant, quæ singuli honesta putent inde demere, cuncta pro honestis ablatum iri: ego vero miror, si turpia in medium allata honesta sunt ac non qualia apportabantur. Nam si equos vel

boves, vel oves vel homines adduxissent, non aliud abducturi erant, quoniam neque si aurum apportassent ad domum referrent, neque si argentum attulissent plumbum asportarent. Pro turpibus ergo honesta retulerunt. Age vero, si quis turpem hominem adduxisset, num hunc quoque honestum reduceret? Poetas autem testes adhibent qui ad legentium voluptatem, non ad veritatem accommodate carmina condunt.

DISPUTATIO III.

De justo et injusto.

Duo itidem feruntur sermones de justo et injusto. Etenim quidam aliud esse justum, aliud injustum putant: nonnulli vero idem justum atque injustum; quam sententiam ego defendere conabor. Ac primum quidem mentiri et fallere æquum esse ostendam. Dicit igitur quispiam ita tractare inimicos turpe et improbum esse, amicissimos vero nequaquam, exempli causa parentes. Si enim debet pater aut mater medicamentum devorare, nec tamen volet, nonne æquum est nos istud sorbitioni et potioni inditum illi porrigere et inesse dissimulare? Jam igitur parentes mendacio fallere, quin etiam amicorum bona surripere et carissimis vim afferre æquum

βῆσθαι τὸς φιλάτως δίκαιον. Αὐτίκα αἱ τις λυπηθεῖς τι τῶν οἰκῆτων καὶ ἀχθεσθεὶς μέλλοι αὐτὸν διαφθεῖραν ἢ ξίφει, ἢ σχοινίῳ, ἢ ἄλλῳ τινί, δίκαιόν ἐστι ταῦτα κλέψαι, αἱ δύναίτο, αἱ δὲ ὑπεριξάει καὶ ἔχοντα καταλάβοι, ἀρελεύσθαι βία; Ἄνδραποδίζεσθαι δὲ πῶς οὐ δίκαιον τὸς πολεμῖως, αἱ τις δύναίτο ἐλὼν πόλιν ἔλαν ἀποδόσθαι; Τοιχωρυχέν δὲ τὰ τῶν πολιτῶν κοινὰ οἰκήματα δίκαιον φαίνεται. Αἱ γὰρ ὁ πατὴρ ἐπὶ θανάτῳ, κατεστασιασμένος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, δεδεμένος εἶη, ἄρα οὐ δίκαιον διορύξαντα κλέψαι καὶ σῶσαι τὸν πατέρα; Ἐπιорκέν δέ. Αἱ τις ὑπὸ τῶν πολεμῖων λαφθεὶς ὑποδέξαιτο, δμνύων, ἢ μὴν ἀρεθείς τὰν πόλιν προδώσεν, ἄρα οὗτος δίκαια ποιήσαι εὐορκήσας; Ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ δοκῶ· ἀλλὰ μᾶλλον τὰν πόλιν, καὶ τὸς φίλους, καὶ τὰ ἱερὰ σῶσαι πατρῴια, ἐπιορκήσας. Ἦδη ἄρα δίκαιον καὶ τὸ ἐπιορκεῖν, καὶ τὸ ἱεροσυλεῖν. Τὰ μὲν ἴδια τῶν πόλεων δὴ· τὰ δὲ κοινὰ τῆς Ἑλλάδος, τὰ ἐκ Δελφῶν καὶ τὰ ἐξ Ὀλυμπίας, μέλλοντος τῷ βαρβάρῳ τὰν Ἑλλάδα λαβέν, καὶ τὰς σωτηρίας ἐν χρήμασιν ἰούσας, οὐ δίκαιον λαβέν, καὶ χρῆσθαι ἐς τὸν πόλεμον; Φονεύειν δὲ τὸς φιλάτως δίκαιον· ἐπεὶ καὶ Ὀρέστας καὶ Ἀλκμαίων, καὶ ὁ θεὸς ἔχρησε δίκαια αὐτῶς ποιῆσαι. Ἐπὶ δὲ τὰς τέχνας τρέψομαι, καὶ ταῦτα ποιῆτων. Ἐν γὰρ τραγωδοποιίᾳ καὶ ζωγραφίᾳ ὅστις πλεῖστα ἐξαπατῆ ὁμοία τοῖς ἀληθινοῖς ποιέων, ὄτος ἀριστος. Θέλω δὲ καὶ ποιήματα τῶν πα-

λαιτέρων μαρτύριον ἐπαγαγέσθαι. Κλεοβουλῆς·

Ἄνδρ' εἶδον κλέπτοντα καὶ ἐξαπατῶντα βιαίως.
Καὶ τὸ βίᾳ βίβει τοῦτο δικαιότατον.

Ἦν κάλαι ταῦτα. Αἰχύλου δὲ ταῦτα·

Ἀπάτης δικαία· οὐκ ἀποστατεῖ θεός.
Ψευδῶν δὲ καιρὸν ἐσθ' ὅπου ἂ τιμᾷ θεός.

Λέγεται δὲ καὶ τῷδε ἀντίς λόγος· ὡς ἄλλο τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδικόν ἐστι, διαφέρον, ὥσπερ καὶ τῶνυμα, οὕτω καὶ τὸ πρᾶγμα· ἐπεὶ αἱ τις ἐρωτάσαι τὸς λέγοντας, ὡς τὸ αὐτὸ ἐστὶν ἀδικον καὶ δίκαιον, αἴκα ὅη τι δίκαιον περὶ τὸς γονέας ἐπραξαν, ὁμολογοῦντι καὶ ἀδικον ἄρα. Τὸ γὰρ αὐτὸ ἀδικον καὶ δίκαιον ὁμολογοῦντι ἤμεν. Φέρε ἄλλον δέ, ἂν τινα γινώσκῃ δίκαιον ἄνδρα, καὶ ἀδικον ἄρα τὸν αὐτόν, καὶ μέγαν τοῖνον καὶ μικρὸν κατὰ ταυτόν. Καὶ τοι κολλὰ ἐδικήσας ἀποθανέντω πραξάμενος. Καὶ περὶ μὲν τούτων εἰς. Εἴμι δὲ ἐφ' ἃ λέγοντες ἀξιοῦντι ἢ τὸ αὐτὸ καὶ δίκαιον καὶ ἀδικον ἀποδεικνύειν. Τὸ γὰρ κλέπτειν τὰ τῶν πολεμῖων δίκαιον καὶ ἀδικον ἔξεστιν ἢ ἀποδεικνύειν τὸ αὐτὸ ἢ, αἴκα' ἀληθῆς ὁ τήνων λόγος, καὶ τὰλλα καττωτό. Τέχνας δὲ ἐπάγονται, ἐν αἷς οὐκ ἐστὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδικον. Καὶ τοι ποιηταὶ οὔτε ποτ' ἀλάθειαν, ἀλλὰ ποτὶ τὰς ἀδόνας τῶν ἀνθρώπων τὰ ποιήματα ποιέοντι¹.

est. Verbi causa, si quis rein familiarem et domesticam dolens merensque mortem sibi consciscere cogitet vel gladio, vel reste, vel alio telo, nonne æquum est hæc surripere, si quis possit, sin autem tempore exclusus jam in manibus habentem deprehenderit, per vim ei eripere? Hostes vero in servitute abducere, cur non æquum est, si quis captam civitatem universam vendere queat? Sed et publica civium nostrorum ædificia perrumpere æquum videtur. Nam si pater inimicorum factione oppressus in vinculis ad mortem retineatur, nonne æquum est effracto carcere abripere patrem et liberare? Nec non pejerare. Si quis ab hostibus captus interposito jurejurando promittat, se dimissum urbem suam proditurum, num ille servata jurisjurandi fide juste agat? Ego certe non ita sentio: sed potius si civitatem suam et amicos et templa patria perjurus conservet. Jam igitur æquum est et pejerare et sacrilegium committere. Proprias quidem singularum civitatum opes prætermitto, at communes Græciæ thesauros et Delphicos et Olympicos, subacturo Græciam barbaro unaque salutis spe in pecunia² posita, nonne æquum est sumere et ad bellum gerendum adhibere? Decet etiam carissimos necare, quoniam Orestes et Alcmæon id fecerunt deisque eos juste egisse oraculo eddidit. Jam ad artes, et poetarum quidem imprimis, orationem converto. Etenim in tragædiis scribendis et pingendi arte qui plurimum fallit, veris similia confingens, is opti-

mus. Quin etiam antiquiorum poemata testimonii loco asseram. Cleobullæ:

Cognovi quendam fallentem et vi spoliantem.
Vl facere hoc certe res magis æqua fuit.

Hæc olim erant. Æschyli vero hæc:

Bonos neque ipse Jupiter spernit dolos.
Est tempus, quando mendacem laudat deus.

Habetur insuper alius sermo huic contrarius dicentium, aliud esse justum aliud injustum, tam re quam nomine diversum: quum, si quis interroget idem injustum et justum putantes, num quid justum parentibus præstiterint, etiam de injusto confitentur. Namque idem injustum et justum esse confitentur. Age vero, si quis alium quempiam justum cognoverit, eundem propterea etiam injustum atque idcirco eodem modo magnum et parvum. Sed ob multa quæ commisit facinora moriatur. Et de his quidem satis. Transeo autem ad ea argumenta quibus idem justum et injustum esse demonstrare voluit. Nam surripere hostium bona simul æquum et iniquum esse, probare licet, si vera sit illorum sententia cæteraque eadem ratione. Artes vero allegant, in quibus justum et injustum non reperitur. Et poetæ non ad veritatem, sed ad hominum voluptatem accommodatè carmina condunt.

(Emendavi : * βιαίως cum Heringa Obs. p. 17 ; βία· ως codd. ^b ἔπου; libri ἔποι. ^c ἐξιοῦντι; libri ἐξιοῦντι. ^d ἐξέστιν ἀποδεικνύεν; libri ἀποδεικνύεν omisso verbo finito. ^e τὸ αὐτό; libri τοῦτ' αὐτό. ^f ποίουντι, cf. Diss. II fin.; libri ποίωσαντο.)

ΔΙΑΔΕΞΙΣ Δ.

Περὶ ἀλαθείας καὶ ψεύδους.

Λέγονται δὲ καὶ περὶ τῶν ψεύδους καὶ τῆς ἀλαθείας διασοὶ λόγοι· ὧν ὁ μὲν φασι, ἄλλον μὲν τὸν ψεύσαν ἦμεν λόγον, ἄλλον δὲ τὸν ἀλαθῆ· τοὶ δὲ τὸν αὐτὸν, ἐν ὧς ^a κἀγὼ, τῶδε λόγῳ. Πρῶτον μὲν, ὅτι τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι λέγονται· ἔπειτα δέ, ὅταν λόγος ῥηθῆ, ἂν μὲν, ὡς λέγεται ^b ὁ λόγος, οὕτω γένηται, ἀλαθῆς ὁ λόγος, ἂν δὲ μὴ γένηται, ψευδῆς ὁ αὐτὸς λόγος. Αὐτὰ κατηγορεῖς Ἱεροσολίαν τῷ, ἀκ' ἐγένετο τῷργον, ἀλαθῆς ὁ λόγος· αἱ δὲ μὴ ἐγένετο, ψεύστας. Καὶ τῷ ἀπολογουμένῳ ὡς γὰρ ὁ λόγος. Καὶ τὰ γε δικαστήρια τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ψεύσαν καὶ ἀλαθῆ κρίνουντι. Ἐπεὶ τοι καὶ ἐξῆς καθήμενοι ἂν λέγοιμεν· Νύστας ^c εἰμὶ, τὸ αὐτὸ μὲν πάντες ἐροῦμεν, ἀλαθῆς ^e δὲ μόνος ἐγώ, ἐπεὶ καὶ εἰμὶ. Δῆλον ὧν, ὅτι ὁ αὐτὸς λόγος, ὅταν μὲν αὐτῷ παρῆ τὸ ψεῦδος, ψεύστας ἐστίν, ὅταν δὲ τὸ ἀλαθῆς, ἀλαθῆς, ὡσπερ καὶ ἄνθρωπος τὸ αὐτό, καὶ παῖς, καὶ νεανίσκος, καὶ ἀνὴρ, καὶ γέρον ἐστίν. Λέγεται δὲ καὶ ὡς ἄλλος εἶη ὁ ψεύστας λόγος, ἄλλος δὲ ὁ ἀλαθῆς, διαφέρων τῶνυμα καὶ τὸ

πράγμα ^f. αἱ γὰρ τις ἐρωτάσκι τῶς λέγοντας, ὡς ὁ αὐτὸς λόγος εἶη ψεύστας καὶ ἀλαθῆς, ὅν αὐτοὶ λέγοντι, πότερός ἐστιν· αἱ μὲν ψεύστας, δῆλον ὅτι δύο ἂν ἔιη· αἱ δ' ἀλαθῆς, ἀποκρίναιτό κα ^b ψεύστας ὁ αὐτὸς οὗτος, καὶ ἀλαθῆ τις ^c ποκα εἶπεν, ἢ ἐξεμαρτύρησε· καὶ ψευδῆ ἄρα τὰ αὐτὰ ταῦτα. Καὶ αἱ τινὰ ἀνδρα ἀλαθῆ οἶδε, καὶ ψεύσαν τὸν αὐτόν. Ἐκ δὲ τῷ λόγῳ λέγοντι ταῦτα, ὅτι γενομένῳ μὲν τῷ πράγματος, ἀλαθῆ τὸν λόγον, ἀγενήτω δέ, ψεύσαν. Οὐκῶν διαφέρει αὐθις τοῖς δικασταῖς, ὅ, τι ^a κρίνουντο· οὐ γὰρ πάρεντι τοῖς πράγμασι. Ὁμολογοῦντι δὲ καὶ αὐτοί, ὧ μὲν τὸ ψεῦδος ἀναμέμικται, ψεύσαν ἦμεν, ὧ δὲ τὸ ἀλαθῆς, ἀλαθῆ. Τοῦτο δὲ δλον διαφέρει.

Ταῦτα τοὶ μαινόμενοι καὶ τοὶ σωφρονούντες, καὶ τοὶ σοφοὶ καὶ τοὶ ἀμαθεῖς καὶ λέγοντι καὶ πράσσουσι. Καὶ πρῶτον μὲν ὀνομάζουσι ταυτὰ γὰρ, καὶ ἄνθρωπον, καὶ ἵππον, καὶ πῦρ, καὶ τᾶλλα πάντα. Καὶ ποίουντι ταυτὰ, κάθηται, καὶ ἐσθοντι, καὶ πίνουσι, καὶ κατὰκαινται, καὶ τᾶλλα καττωτό. Καὶ μὲν καὶ τωυτὸ πρᾶγμα καὶ μέζον καὶ μῆζον ἐστὶ, καὶ πλέον καὶ ἑλασσον, καὶ βαρύτερον καὶ κουφότερον· οὕτω γὰρ ἂν ^d εἶη ταυτὰ πάντα. Τὸ τάλαντόν ἐστι βαρύτερον τᾶς μνᾶς, καὶ κουφότερον τῶν δύο τάλαντων· τωυτὸν ἄρα καὶ κουφότερον καὶ βαρύτερον. Καὶ ζῶει ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος καὶ οὐ ζῶει, καὶ ταυτὰ ^e ἐντὶ καὶ οὐκ ἐντὶ· τὰ γὰρ τῆδε ὄντα ἐν τᾷ Λιβύᾳ οὐκ ἐστίν, οὐδέ γε τὰ ἐν Λιβύᾳ ἐν Κύπρῳ. Καὶ τᾶλλα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Οὐκῶν καὶ ἐντὶ τὰ πρᾶγματα καὶ οὐκ ἐντὶ.

DISPUTATIO IV.

De veritate et falsitate.

Sed et de veritate et falsitate duplex fertur sententia, quarum altera est hominum alium falsum, alium verum sermonem, altera eundem utrumque esse affirmantium, in quibus et ego nomen meum profiteor. Primum quidem, quod iisdem verbis ambo dicuntur : deinde quando sermo expressus est, si ita ut dicitur, res ipsa evenit, verus est sermo, si non evenit, idem falsus est. Verbi causa, quum sacrilegii quempiam inanimulas, si tale quid commissum, verus est sermo, si non commissum, falsus. Talis quoque se purgantis oratio est. Et iudices in consensu eundem sermonem falsum et verum iudicant. Nam et nos hic ordine sedentes si dicamus singuli : *Ego sum inihiatus*, idem quidem omnes dicemus, sed verum ego solus, quum talis etiam sim. Manifestum igitur, eundem sermonem, si illi falsitas inest, falsum esse, sin veritas, verum, sicut idem quoque hominis nomen puerum, juvenem, virum, senem significat. Dicunt vicissim alium esse sermonem falsum, alium verum tam nomine quam re diversum. Si quis enim eundem esse falsum et verum sermonem dicentes interroget, uter sit sermo quod ipsi utantur : si falsum esse respondeant, constat res contrarias esse ; sin verum,

eundem quoque tanquam falsum separari apertum est, et num quis vera quandoque dixerit vel testatus sit, etiam illa ipsa falsa esse liquet : et si quis veracem virum cognoverit, eundem et mendacem esse intelligitur. Prudenter autem dicunt, re peracta verum esse sermonem, non peracta falsum. Quamobrem interest postea iudicium, quæ sententia pronuntietur : quia rebus gestis non intersunt. Ipsi quoque confitentur sermonem cui admixta falsitas sit, falsum esse, cui veritas, verum. Hoc vero longe diversum esse patet.

Similiter autem insani et sobrii, item docti et indocti tum vocant res tum agunt. Ac primum quidem eodem modo nominant terram, hominem, equum, ignem cæteraque omnia. Deinde eadem faciunt, sedent, edunt, bibunt, jarent, parique ratione cætera. Quin etiam eadem res et major est et minor, et amplior et tenuior, et gravior et levior : sic enim omnia eadem fuerint. Talentum mina ponderosius est, sed duobus talentis levius : idem ergo et gravius et levius. Ita idem quoque homo vivit et non vivit, eademque res sunt et non sunt : quæ enim hoc loco sunt, in Africa non sunt ; quæque in Africa, non in Cypro, parique ratione cætera. Res igitur et sunt et non sunt.

Qui vero contendunt, insanos et sapientes et indoctos eodem modo agere et loqui cæteraque pari ratione facere,

PYTHAGOREORUM PHILOSOPHORUM

RELIQUIÆ.

1. Τὼς δὲ νόμος οὐκ ἐν οἰκῆμασι καὶ θυρώμασιν ἐνῆμεν δεῖ, ἀλλ' ἐν τοῖς ἡθέσει τῶν πολιτευομένων. Τίς ὢν ἀρχὰ πολιτείας ἀπάσας; νέων τροφά. Οὐ γὰρ μήποκα τὸν καρπὸν ὀνασιφόρον ἀμπελοὶ γεννήσονται, μὴ φυτοτροφηθεῖσαι καλῶς· οὐδ' ἔπποι μήποκα γίνονται καλοὶ πωλοτροφίαν παρέντεσι. Ἐὰ γὰρ νεόπηχτα τῶν σταιτῶν^a μάλιστα τῷ ἀψαμένῳ καὶ πλατιάζοντι ὁμοῖον τὸ σχῆμα λαμβάνει. Τοῖς ἀνθρώποις περὶ μὲν ἀμπελῶς πῶς χρὴ τμηθῆμέν τε καὶ ἐποφθῆμεν πεφρονημένους ἔχει, τὰ δ' ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἤθεα ἀμπελῶς τε καὶ εἰκαίως· καὶ τοι οὐχ ἄ ἀμπελος οὐδ' ὁ οἶνος τὰς πολιτείας ἀγεμῶν ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ψυχὰ τῶ ἀνθρώπου. Καὶ τῷ μὲν φυτῷ πλήθος εἰώθαμες ἄξιον παρακαθιστάμεν, καὶ τὸν ἐπιμελησόμενον, οὐ μῆον ἢ δύο μῶν ἄξιον, τοῖς δὲ νέοις Ἰλλυρίων ἢ Θρηκῶ οὐδενὸς ἄξιον. Οἱ δ' εἰς ἀρχὰς νομοθέται τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων στάσιμον οὐκ ἐδύναντο^b ποιῆσαι, κινάσι δὲ μονᾶς^c καὶ τάξις κεκοινωνηκυῖαν παρακατέειξαν ὄρχησιν καὶ ρυθμῶν, ἔτι δὲ παιγνιάς τὰς μὲν ἐς κοινωνίαν προτροπομένας τὰς δ' ἐς ἀλάθειαν καὶ ὀξύτητα ψυχᾶς· ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ὑπὸ μέθας ἢ πλασμονᾶς φαῦλόν τι καταπράξασιν τὸν αὐλὸν καὶ τὴν ἁρμονίαν ἐς τὰς συνῳσίας^d κατέταξαν, ὅπως πεπαιόμενον τὸ ἦθος δύναίτο κατακοσμεῖσθαι.

(Stobæus Flor. XLIII, 95 Διωτογόνους Πυθαγορείου ἐκ τοῦ περὶ δσιότητος. ^a scripsi νεόπηχτα τῶν σταιτῶν pro membranarum lectione νεόχηστα τῶν σταιτων. ^b posui οὐκ ἐδύναντο ποιῆσαι rejecta codi-

cum scriptura οὐκ ἂν δύναντο ποιῆσαι. ^c κινάσι δὲ μονᾶς Meinekii conjectura est; codices habent κινάσιος δὲ μονᾶς. ^d συνῳσίας Meinekii legi voluit; συνῳσίας vetera exemplaria præbent.)

2. Βασιλεὺς κ' εἶη ὁ δικαιοτάτος, δικαιοτάτος δὲ ὁ νομιμώτατος. Ἄνευ μὲν γὰρ δικαιοσύνας οὐδεὶς ἂν εἶη βασιλεὺς, ἄνευ δὲ νόμου δικαιοσύνα. Ἐὸ μὲν γὰρ δίκαιον ἐν τῷ νόμῳ ἐντί, ὁ δὲ γε νόμος αἴτιος τῷ δικαίῳ, ὁ δὲ βασιλεὺς ἦτοι νόμος ἐμφυχός ἐντι ἢ νόμιμος ἄρχων· διὰ ταῦτ' ὢν ὁ δικαιοτάτος καὶ νομιμώτατος. Ἔργα δὲ βασιλέως τρία τὸ τε στραταγῆν καὶ δικασπολῆν καὶ θεραπεύειν θεῶς· στραταγῆν μὲν ὢν καλῶς δυνασεῖται πολεμῆν καλῶς ἐπισταθεὶς, δικασπολῆν δὲ καὶ διακοῦεν πάντων τῶν ὑπ' αὐτὸν φύσιν δικαίῳ καὶ νόμῳ καλῶς ἐκμαθῶν, θεραπεύειν δὲ τῶς θεῶς εὐσεβῶς καὶ ὁσίως φύσιν θεῶ καὶ ἀρετὰν ἐκλογισάμενος. Ὡστε ἀνάγκη τὸν τέλειον βασιλεῖα στραταγῶν τε ἀγαθὸν ἦμεν καὶ δικαστὰν καὶ ἱρέα· ταῦτα γὰρ καὶ ἀκόλουθα καὶ πρέποντά ἐντι βασιλέως ὑπεροχᾶ τε καὶ ἀρετῆ. Κυβερνάτα μὲν γὰρ ἔργον ἐντι τῶν ναῦν σωζεν, ἀνιόχῳ δὲ τὸ ἄρμα, ἱατρῷ δὲ τῶς νοσίοντας, βασιλέως δὲ καὶ στραταγῶ τῶς ἐν πολέμῳ κινδυνεύοντας. Ὡ γὰρ ἕκαστος ἀγεμῶν ἐντι συστάματος, τοῦτω καὶ ἐπιστάτας καὶ δαμιουργός. Καὶ μὰν τὸ τε δικασπολῆν καὶ διανέμεν τὸ δίκαιον, ζυγῆ μὲν καθόλου ἰδίᾳ δὲ καθ' ἕκαστον, οἰκῆον βασιλέως ὡσπερ θεῶ ἐν τῷ κόσμῳ ὧ ἀγεμῶν τε καὶ προστάτας ἐντί, ζυγῆ μὲν τῷ ποτὶ μίαν ἀρχάν τε καὶ ἁγεμονίαν τὸ θλον ζυγαρ-

1. Leges autem non domibus et ostiis, sed civium ingenii inclusas esse oportet. Quod igitur est universæ reipublicæ fundamentum? Adolescentium educatio. Neque enim unquam utilem fructum vites ferent, nisi bene ac diligenter excolantur, neque equi unquam egregii fient pullorum educationem negligentibus. Recentes enim massæ triticæ rei tangenti potissimum et percutienti simillimam speciem accipiunt. Homines quidem quemadmodum vites putari et curari oporteat animadvertunt, eoque studia sua conferunt, ingeniorum vero humanorum cultus negligitur ac temere tractatur: quamvis neque vitis neque vinum civitatem regant, sed homo et hominis animus. Atqui plantis quidem digniorem præponere solemus, et eum qui earum curam geret non minoris quam duabus minis conductum, pueris vero Illyrium quemplam vel Thracem nullius pretii hominem. Porro primi legum latores stabile hominum genus efficere non poterant, sed motui quietis et ordinis participem adjunxerunt saltatio-

nem et rhythmum, insuper ludos qui partim ad communionem excitarent, partim ad verum cognoscendum et acuendum ingenium conferrent: similiter etiam Ith, qui ebrietate et satietate inducti aliquid mali commisissent, tibiam et harmoniam ad tuendos hominum cætus accommodarunt, ut mitigata ingenia ad honestatem conformari possent.

2. Rex ille fuerit qui justissimus est, justissimus autem qui legum observantissimus. Nam sine justitia rex esse nullus possit, neque sine lege justitia. Justum enim in lege cernitur, quæ justæ est causa, rex autem vel lex est animata vel legitimus princeps ideoque justissimus et legum observantissimus. Sunt autem tria regis officia, exercitum ducere, judicia administrare et deos colere: atque exercitum quidem recte ducere poterit, si bellum gerere rite seiverit, judicia vero administrare civesque suos omnes audire, si juris et legis naturam probe didicerit, deos denique pie et sancte colere, si dei naturam et

μάσθαι, καθ' ἕκαστον δὲ τῶν καὶ τὰ κατὰ μέρος ποττὰν αὐτὰν ἁρμονίαν τε καὶ ἀγεμονίαν συναρμύζεσθαι. Ἔτι δ' ἐν τῶν ποιῶν εὖ καὶ εὐεργετὴν τῶς ὑποταταγμένους ὁ βασιλεὺς ἐντι· ταῦτα δ' οὐκ ἄνευ δικαιοσύνας καὶ νόμου. Τό γε μὴν τρίτον, λέγω δὲ τὸ θεραπεύειν τῶς θεῶς, βασιλείως ἀντάξιον. Δεῖ γὰρ τὸ ἀρίστον ὑπὸ τῶ ἀρίστου τιμᾶσθαι, καὶ τὸ ἀγεμονέον ὑπὸ τῶ ἀγεμονέοντος. Τῶν μὲν ὡν φύσι τιμωτάτων ἀριστον ὁ θεός, τῶν δὲ περὶ γᾶν καὶ τῶς ἀνθρώπων ὁ βασιλεὺς. Ἔχει δὲ καὶ ὡς θεὸς ποτὶ κόσμον βασιλεὺς ποτὶ πόλιν, καὶ ὡς πόλις ποτὶ κόσμον βασιλεὺς ποτὶ θεόν. Ἄ μὲν γὰρ πόλις ἐκ πολλῶν καὶ διαφερόντων συναρμοσθεῖσα κόσμῳ σύνταξιν καὶ ἁρμονίαν μεμίσταται, ὁ δὲ βασιλεὺς ἀρχὰν ἔχων ἀνυπεύθυνον, καὶ αὐτὸς ὡν νόμος ἔμψυχος, θεὸς ἐν ἀνθρώποις παρεχματίσται.

Ὅθεν δεῖ τὴν βασιλεία μὴ νενικῆσθαι ὑφ' ἀδονᾶς ἀλλ' αὐτὸν νικῆν ταύταν, μὴδ' ὅμοιον ἦμεν τοῖς πολλοῖς ἀλλὰ ἐπὶ πολλὸν διαφέροντα τούτων, μὴδ' ἔργον ἀγείσθαι τὰν ἀδονᾶν ἀλλὰ μάλλον τὰν ἀνδραγαθίαν· ἕκαστα δὲ καὶ πρόπον τὸν ἐτέρων ἀρχεν χρῆζοντα τῶν αὐταύτω παθέων πρῶτον δύνασθαι ἀρχεν. Περὶ γε μὴν τᾶς πλεονεξτίας ὁδε λόγος· δεῖ γὰρ ἐς τοῦτο πεπᾶσθαι τὰ χρήματα ὥστε φίλους εὐεργετῆν καὶ δεομένους ὑπολαμβάνειν καὶ ἐχθρῶς δὲ μετὰ δίκας ἀμύνεσθαι· ἀδίστα γὰρ ἂ μετ' ἀρετᾶς ἀπολαύσις τᾶς εὐτυχίας. Ὁ δ' αὐτὸς τρόπος καὶ ἐπὶ τᾶς ὑπεροχᾶς· δεῖ γὰρ καθυπερέχειν τῶς ἄλλως ἀρετῆ καὶ κατταύταν ἀξίον κρίνεσθαι τῶ ἀρχεν, ἀλλὰ μὴ καττὸν πλοῦτον ἢ τὰν δύναμιν ἢ τὰν βίωμαν τὰν τῶν ἄλλων· ὁ μὲν γὰρ

τι κοινόν ἐντι καὶ τῶν τυχόντων, ὁ δὲ κοινόν καὶ τῶν ἀλόγων ζῶων, ὁ δὲ κοινόν καὶ τῶν τυράννων, ὁ δὲ μόνον ἴδιον τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων. Ὅστε ὅστις βασιλεὺς σώφρων μὲν ἐντι περὶ τᾶς ἀδονᾶς, κοινωνατικὸς δὲ περὶ τὰ χρήματα, φρόνιμος δὲ καὶ δεινὸς περὶ τὰν ἀρετᾶν, οὗτός κ' εἴη καττὰν ἀλάθηαν βασιλεὺς. Ἔχει δὲ καὶ ὁ δᾶμος τῶν μερῶν τᾶς τῶ ἀνθρώπῳ ψυχᾶς τὰν ἀναλογίαν ταύταν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν· ἂ μὲν γὰρ πλεονεξτία γίνεται περὶ τὸ ἀγόμενον μέρος τᾶς ψυχᾶς, λογικὰ γὰρ ἂ ἐπιθυμία· ἂ δὲ φιλοτιμία καὶ θηριότης περὶ τὸ θυμοειδές, τοῦτο γὰρ τὸ ζῆλον καὶ δυναμικὸν μέρος τᾶς ψυχᾶς· ἂ δὲ φιλαδονία περὶ τὸ ἐπιθυματικόν, τοῦτο γὰρ τὸ θῆλυ καὶ ὑγρὸν μέρος τᾶς ψυχᾶς· ἂ δὲ γε ἀδικία τελειοτάτα κακία καὶ σύνθετος εἶσα περὶ ὅλων γίνεται τὰν ψυχᾶν. Ὅθεν ὡς λύραν καὶ πόλιν εὐνομευμένην δεῖ συναρμύσασθαι βασιλεῖα δρον δικαιοτάτην καὶ νόμῳ τάξιν ἐν αὐτῶ πρῶτον καταστασάμενον, εἰδότα διότι τῶ πλάθεος, ὃ δίδωκεν ὁ θεὸς αὐτῶ τὰν ἀγεμονίαν, ἂ συναρμογὰ ποτ' αὐτὸν ὀφείλει συναρμύσθῃμεν. Ποτὶ δὲ τοῖς ἀγορευμένοις δεῖ καὶ θέσις καὶ ἕξις ἐπιπρεπείας ἐπιταδεύειν τὸν ἀγαθὸν βασιλεία, πολιτικῶς αὐτὸν πλάσσοντα καὶ πραγματωδέως, ὅπως μῆτε τραχὺ φαίνηται τοῖς πλάθεσι μῆτ' εὐκαταφρόντος, ἀλλὰ καὶ ἀδύς καὶ ἀμφιστραφῆς. Τεύξεται δὲ τούτων, αἴκα πρῶτον μὲν σεμνὸς ἦ καὶ ἐκ τῶ ἰδὲν καὶ ἐκ τῶ ἀκούσαι καὶ ἐκ τῶ ἀξίος ἐπιπαίνασθαι τᾶς ἀρχᾶς, δεῦτερον δὲ χρηστὸς καὶ ἐκ τᾶς ἐντεύξις καὶ ἐκ τᾶς ποτιβλέψιος καὶ ἐκ τᾶς εὐεργεσίας, τρίτον δὲ δεινὸς καὶ ἐκ τᾶς μισοποναρίας καὶ ἐκ τᾶς κολάσις καὶ ἐκ τᾶς ἐπιταχύσις καὶ ὄλων ἐκ τᾶς ἐμπειρίας καὶ

virtutem secum reputaverit. Quamobrem necesse est perfectum regem et bonum belli ducem esse et iudicem et sacerdotem : hæc enim regis excellentiam et virtutem tam comitantur quam ornant. Gubernatoris enim est navem servare, aurigæ currum, medici ægrotos, regis et belli ducis eos qui in bello periclitantur. Cuicumque enim rei aliquis præest, hujus etiam curator et administrator habetur. Atqui judicare causas et dare jus cum generatim omnibus, tum unicuique singulatim regis proprium est ut dei in mundo cujus dux et præses habetur, propterea quod rerum universitas unius imperio et potestati convenit, singulæ autem ejus partes ad eandem harmoniam et idem imperium referuntur. Præterea regis est benefacere civibus eosque demerere idque non sine justitia et legibus. Tertium vero, quod ad deorum cultum spectat, omnino rege dignum est. Decet enim optimum ab optimo et id quod imperat ab imperante honorari. Itaque inter ea quæ natura sunt præstantissima maxime excellit deus, terrenis autem et hominibus rex antecellit. Nempe ut deus ad mundum, ita se rex ad civitatem habet : et ut civitas ad mundum, ita rex ad deum. Civitas enim e multis diversisque conflata mundi structuram et harmoniam imitatur : rex autem imperium habens nemini ob-

noxium ipseque vivæ legis locum tenens dei instar inter homines est. — Quocirca regem oportet a voluptate non vinci, sed eam vincere, neque similem esse plebi, sed longe ea præstantiorem, neque voluptatem, sed potius fortitudinem officii sui ducere : simul etiam consentaneum putare illum qui alios regere velit primum suas ipsius affectiones temperare posse. Porro de avaritia sic statuendum est. Nam ad eum finem pecuniam possideri oportet, ut amicos beneficiis afficiamus et egentes benigne excipiamus et inimicos jure ulciscamur : quippe felicitatis fructus cum virtute conjunctus suavissimus est. Eadem autem ratio et in regio fastigio valet : nimirum decet regem cæteros virtute antieere ex eaque dignum imperio judicari, non e divitiis, aut potentia aut armorum vi : namque istæ res partim quibuslibet e vulgo communes sunt, partim brutis animalibus, partim etiam tyrannis, illa vero solis viris bonis peculiaris est. Itaque rex qui circa voluptates temperans, liberalis circa pecunias, prudensque et eximia virtute præditus fuerit, ille revera rex erit. Cæterum et populus eandem virtutum vitiorumque rationem habet quæ inter animi humani partes intercedit : quippe avaritia in principe animi parte accidit, siquidem cupiditas est rationalis : ambitio autem et imma-

τριβας τας περι το βασιλευεν. Α μὲν γὰρ σεμνότης θεόμεμον υπάρχαισα πρῶγμα δύναται θαυμαζόμενον και τιμώμενον αὐτὸν παρέχεσθαι τοις πλάθεσιν, ἃ δὲ χρηστότας φιλεύμενον και ἀγαπαζόμενον, ἃ δὲ δεινότητας φοβερόν μὲν και ἀνικατόν ποτι πολεμίας, μεγαλόψυχον δὲ και θαρσαλέον ποτι φίλων. Δεῖ δὲ τὰν σεμνότητα καθεστᾶσθαι περι αὐτὸν μηδὲν ταπεινὸν ἐπιταδεύοντα μηδὲ τῶν πολλῶν ἀντάξιον, ἀλλὰ τῶν θαυμασιωμένων και τῶν ἀγεμονία και σκαπτουχία ποτιφύων, ἀμιγλώμενον ἀει μὴ τοις μῆνεσι μηδὲ τοις ἴσοις, ἀλλὰ τοις μεζόνεσι, και καττὸ μέγεθος τᾶς ἀγεμονίας ἀδονὰς ὑπολαμβάνοντα μεγίστας ἤμεν τὰς ἐπὶ τοις καλοῖς ἔργοις και μεγάλοις, ἀλλὰ μὴ τὰς ἐπὶ τοις ἀπολαύστοις, χωρίζοντα μὲν ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν συνεγγίζοντα δὲ τοις θεοῖς, οὐδὲ δι' ὑπεραφανίαν ἀλλὰ διὰ μεγαλοφροσύναν και μέγεθος ἀρετᾶς ἀνυπέρβλατόν τοιαύταν αὐτῷ ἐπιπρέπησαν και προστασίαν ἀμφιβαλλόμενον και καττὰν ὄψιν και καττῶς λογισμῶς και καττὰ ἐνθυμάματα και καττὸ ἦθος τᾶς ψυχᾶς και καττὰς πράξιαις και καττὰν κίναςιν και καττὰν θέσιν τῷ σώματος, ὥστε τῶς ποταυγασιμῶς αὐτὸν κατακοσμηθῆμεν καταπεπλαγμένως αἰδοῖ και σωφροσύνη τε και διαθείει τᾶ περι τὰν ἐπιπρέπησαν· οὐ γὰρ μῆρον αὐλῶ και ἀρμονίας ἃ τῷ ἀγαθῷ βασιλευῶς ποταύγασις

δραζει τρέπεν τὰς ψυχὰς τῶν ποταυγασιμῶν. Και περι μὲν σεμνότητος ἕλις εἰρήσθω· περι δὲ χρηστότατος νῦν ὑποθέσθαι πειρασοῦμαι. Χραστός γὰρ ἐσσεῖται πᾶς βασιλευς τὸ μὲν καθόλω δίκαιός τε ὢν και ἐπεικῆς και εὐγνώμων. Ἔντι γὰρ ἃ δίκαιότητας κοινωνίας συνακτικὰ και συνεκτικὰ, και μόνα γε ὢν πρὸς τῶς πλατίον ἃ τοιαύτα διάθεσις ἀρμωσται τᾶς ψυχᾶς. Ὅν λόγον γὰρ ἔχει ρυθμὸς ποτι κίναςιν και ἀρμονία ποτι φωνάν, τοῦτον ἔχει τὸν λόγον δικαιοτάς ποτι κοινωνίαν· κοινὸν γὰρ ἀγαθὸν ἐντι και ἀρχόντων και ἀρχομένων, εἶγε δὴ συναρμωστικὰ ἐντι κοινωνίας πολιτικᾶς. Ἄ δὲ ἐπικίχη και εὐγνωμοσύνα πάρεδροίτινές ἐντι τᾶς δικαιοσύνας, ἃ μὲν τὸ ἀπότομον τᾶς βλάβας μαλθαίνουσα, ἃ δὲ τοις ἐπὶ ποσὸν ἀμπλακίεκουσι συγγνώμας ἀπομερίζουσα. Δεῖ δὲ τὸν ἀγαθὸν βασιλέα βοηθατικὸν τε ἤμεν τῶν δεομένων και εὐχάριστον δὲ, βοηθῆσαν δὲ μὴ καθ' ἕνα ποιήσασθαι τρόπον, ἀλλ' ὅπως ἂν δυνατόν ἤ· εὐχάριστον δ' ἤμεν δεῖ μὴ ποττὸ μέγεθος ἀποβλέποντα τᾶς τιμᾶς, ἀλλὰ ποττὸν τρόπον και τὰν προαίρεσιν τῷ τιμῶντος· ἀβαρέξ δὲ δεῖ ἤμεν ποτι πάντας ἀνθρώπως, μάλιστα δὲ ποττῶς μῆνας και καταδεεστέρως ταῖς τύχαις· οὔτοι γὰρ ὥσπερ τοῖ νοσίοντες τοις σώμασιν οὐδὲν ὑπομένεν δύνανται τῶν βαρέων. Ἔχοντι γὰρ τὰς διαθέσιαις

nitas in irritabili animi parte, quoniam hanc animi fervorem et robur continet : voluptatis vero amor in parte cupiditatis affecta quae est effeminata et mollis animi pars : injustitia denique quum summum vitium sit idque compositum in toto animo nascitur. Quocirca lyrae instar rempublicam bonis legibus temperatam concinnare debet rex, ubi prius in se ipso justissimum terminum et legis ordinem constituerit, sciens populi concinnitatem cujus imperium deus ei commisit, ad ipsum accommodandam esse. Sed si ab his quae dicta sunt discesseris, oportet bonum regem praeterea id operam dare, ut in corporis situ et habitu decorem servet, civilis et negotiosus hominis in morem se gerendo, ut neque asper videatur plebi, neque contemptu dignus, sed suavis et facilis. Consequetur autem haec, si primum quidem fuerit verendus tam aspectu, quam auditu, et dignus apparuerit Imperio : deinde benignus in colloquio, vultu et conferendis beneficiis : tum vero severus et formidabilis in improbitatis odio, in poenis ab ea repetendis atque in agendi celeritate omninoque in civitatis administrandae scientia et usu. Illa enim veneranda gravitas, res ad deorum imitationem comparata, potest eum admirandum et honorandum plebi exhibere, benignitas vero carum et amabilem, severitas denique terribilem et invictum hostibus, magnanimum autem et fidentem amicis. Oportet autem gravitatem circa regem conspici nihil neque humile neque vitigare mollementem, sed admiranda atque imperio et principatui convenientia, nunquam cum minoribus certantem, neque cum aequalibus, sed cum majoribus, et pro

magnitudine imperii existimantem eas esse maximas voluptates, quas honesta et magna facinora, non quas deliciae afferant, separantem quidem se ab humanis perturbationibus, ad deos autem propius accedentem, nec superbia sed animi virtutisque invicta magnitudine tale sibi decus et fastigium comparantem tum visu, tum ratiocinatione, tum cogitationibus, tum animi figura et moribus, tum actionibus, tum corporis motu et gestu nixum, ut qui eum intuentur ornatum accipiant verecundia completi et temperantia et decoris sensu : non enim minus quam tibia et concertus boni regis aspectus intuentium animos in se convertere debet. Et haec quidem de veneranda illa gravitate dicta sufficiant : de benignitate vero nunc praecipere conabor. Etenim benignus erit quisvis rex, in universum quidem, si justus et aequus et clemens fuerit. Est enim justitia vis quaedam communionem concilians et continens, et solus certe hic animi affectus aliis hominibus sese accommodat. Quae enim est ratio rhythmici ad motum et harmoniae ad vocem, eandem habet justitia ad communionem : nam commune est imperantium et subjectorum bonum, quandoquidem civilem communionem colligat. Caeterum aequitas et clementia quasi comites quaedam sunt justitiae, illa quidem noxae duritiam molliens, haec vero iis qui aliquatenus delinquant veniam dans. Bonum autem regem decet egentibus auxiliari et gratum esse, atque auxiliari quidem non una ratione, sed quocumque modo fieri poterit : gratum vero esse oportet non inspecta honoris magnitudine, sed ingenio et voluntate honorantis : molestiam denique

τοιούτους και οἱ θεοὶ και μάλιστα ὁ κρατέων πάντων Ζεὺς· και γὰρ οὗτος σεμνὸς μὲν ἐντι και τίμιος διὰ τε τὰν ὑπεροχὰν και τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς, χραστός δὲ διὰ τὸ εὐεργετικὸς τε ἤμεν και ἀγαθοδότας, ὅπως δὴ και λέγεται ὑπὸ τῷ Ἰωνικῷ ποιητῆ ὡς κ' εἶη « πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε »· δεινὸς δὲ διὰ τὸ καλᾶζεν τὼς ἀδικέοντας και κρατέν και κυριεύεν πάντων· ἔχει δὲ και τὸν κεραυτὸν μετὰ χεῖρας, σύμβολον τῆς δεινότητος. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις μναμονεύεν δεῖ ὅτι θεομίμῶν ἐντι πρᾶγμα βασιλῆα.

(Stobæus Flor. XLVIII, 61-62 Διωτογένους Πυθαγορείου ἐκ τοῦ περὶ βασιλείας.)

3. Καλὸν ἂ δὲ και τὸ τὸν θεὸν ἐν ἀρχῇ τῷ δείπνω και τῷ ἀρίστῳ ἐπικαλέσθαι, οὐχ ὡς δεόμενον τινὸς τῶν τοιούτων, ἀλλ' εἰς τὸ μνασθέντας κατακοσμηθῆμεν τὰν ψυχάν· ἐπειδὴ γὰρ ἀπ' αὐτῶ ἔσμεν και κεκοινωνήκαμεν τῷ θείῳ ὃ, ποθᾶκον κρίνομεν τιμᾶν ἐκεῖνο. Δίκαια ἂ δὲ βουλευομένῳ, ἰκέλως αὐτῷ δεῖ ἅπαντα ἡμᾶς ἐπιτελέην δικαιοπραγέοντας. Ἐπειτα ὃ τέτορες αἰτίαι τὰ σύμπαντα περαίνοντι και πᾶσι ἂ τέλος ἐπιτίθεντι, φύσις και νόμος και τέχνα και τύχα· και ὃ τῶν μὲν ὄντων ἂ φύσις καθὼς ἀρχά, τῶν δὲ ἐξ ἤθεος ποτὶ συμφωνίαν πολιτικᾶν φερόντων νόμος ἐπιστάτας και δαμιουργός· τῶν δὲ διὰ φρονάσιος ἀνθρωπίνων τελεθόντων τέχνα λέγοιτό και δικαίως μᾶτηρ τε και ἀγεμῶν ἤμεν· τῶν δὲ εἰκᾶ τε και ὡς ἔτυχεν ἀπὸ τῶ αὐτομάτῳ δημοίως ποτιπιπτόντων τοῖς χρῆστοῖς τε και πονηροῖς, τύχαν τῶν τοιούτων αἰτίαν φασοῦμεν· ταύταν δ' οὐτ' ἐν μέτρῳ οὐτ' ἐν ὄρω τεταγμέναν και ἂ κακὰ πεφρονηκυῖαν ἕκαστα πομέν ἂ, ἂ γενναθέντα και τὰ ἐξ αὐτῶν τῷ γένεος ἀμφιδονέεται.

(Stobæus Floril. XLIII, 130 Διωτογένους Πυθαγορείου ἐκ τοῦ περὶ δαιότητος. Multa hic quæ corrupta erant correxi. Scripsi autem ἂ καλὸν; codd. καλῶς. ἂ αὐτῷ; codd. αὐτῶν. ὃ τῷ θείῳ, ποθᾶκον κρίνομεν τιμᾶν ἐκεῖνο; codd. τῷ θείῳ πόθῳ ἄκοντὶ κρίναντι ἄμμε. ἂ Δίκαια δὲ βουλευομένῳ, ἰκέλως αὐτῷ δεῖ ἅπαντα ἡμᾶς ἐπιτελέην δικαιοπραγέοντας; codd. διὸ και βουλεύονται ἰκελῶς [vel δικαίως] ἂν ἅπαντα ἡμᾶς ἐπιτελέειν δικαιοπραγέοντας. ὃ ἐπειτα; codd. ἐπειτα γὰρ. ἂ πᾶσι; codd. ἐπι. ὃ και τῶν μὲν ὄντων ἂ φύσις καθὼς ἀρχά, τῶν δὲ ἐξ ἤθεος; codd. και τῶν μὲν ἐξ ἄθεος in qua scriptura deesse aliquid nemo non videt. ἂ και κακὰ πεφρονηκυῖαν; codd. και πεφρονηκυῖαν vel και πεφρονημένῳ. ἂ ποιέν, ἂ γενναθέντα και τὰ ἐξ αὐτῶν τῷ γένεος ἀμφιδονέεται; codd. ποιεῖν γενναθείσα δὲ ἂ ἐξ αὐτῶν τῷ γένεος ἄμφω κινεῖται.)

4. Περὶ βίῳ ἐκλογισμὸς καθ' ὃν κ' εἶη ὁ ἀνθρώπινος βίος δαιώτατός τε και νομιμώτατος. Πρᾶτον μὲν αἶκα τις μὴ πολυπραγμονοῖη ἂ μηδὲ ταχὺ ἐπὶ τὰς δίκας ὀρμῶη, ἀλλὰ πολὺν χρόνον ἀμβαλλόμενος αὐτός τε προκαλέσαιτο ἂ ἀνευ δίκας, ὥστε τὸν ἀντίδικον προθύμως τῇ συνθήκῃ ἐμμένεν ὃ και αἶκα ἂ τὰ πολλὰ ἐξαγορεύων τῷ πράγματι μὴ ἄλλα λέγη ἄλλ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, και ἐπὶ μὲν τῆς ἀλλοτρίας ζαμίας τὸ ἀκριβὲς μῶρο, ἐπὶ δὲ τῆς ἰδίας τὸ μέτριον· τὸ γὰρ αὐτὸν παρ' αὐτῷ δαιτᾶσθαι ὃ μετριοτέρῳ ἤθεος· και μὴ ἐπὶ τῆ ζημίας οὕτως ὡς ἐπὶ τῆ αἰσχύνῃ λυποῖτο· τὸ μὲν γὰρ ἐπ' ἀργυρίῳ ὀδυνᾶσθαι φαύλῳ ἤθεος, τὸ δὲ ἐπὶ τῆ αἰσχύνῃ και τῆ ἀτιμῇ καλοκαθάθω.

(Stobæus Floril. V, 69 Διωτογένους Πυθαγορείου

nullam eum cum cæteris mortalibus exhibere convenit, tum maxime inferioribus et vilioris fortunæ hominibus ἂ hi enim quemadmodum corporibus ægri nihil grave possunt tolerare. Habent enim dii quoque tales affectiones et præcipue omnium Imperator Jupiter : siquidem hic venerabilis quidem est et honorandus propter excellentiam et magnitudinem virtutis, benignus vero propterea quod beneficus sit et honorum largitor, ut etiam ab Ionico poeta dicitur esse « *hominum pater atque deorum* », formidabilis denique, quoniam injustos puniat omniumque rex ac dominus sit : fulmen etiam manibus gestat, terroris symbolum. In omnibus igitur hisce considerandis meminisse oportet, divinam quandam rem esse regnum.

3. Honestum etiam est deum initio cœnæ et prandii invocari, non quasi ipse talibus precibus indigeat, sed ut animus ejus recordatione ornatur : cum enim ab eo oritur simul et numinis facti participes, consentaneum judicamus nos illud honore prosequi. At quando deus justa molitur, decet nos ejus exemplo omnia juste agere. Deinde quatuor causæ universa consummant omnibusque finem imponunt, natura, lex, ars et fortuna : ac natura quidem omnino rerum generatarum principium est,

eorum vero quæ ex moribus ad concordiam civilem adducunt lex præses est et effectrix : at operum quæ humana prudentia perficiuntur ars merito mater et auctor nominetur : eorum denique quæ temere ac prout contigit fortuito similiter probis et improbis accidunt, fortunam causam esse dicemus : hanc autem neque modo neque terminis circumscriptam atque etiam hostiles spiritus gerentem singula facere, quæ genita una cum prole sua circumcirca agitantur.

4. Vitæ ratio qua humana vita sanctissima et justissima fuerit. Primum quidem si quis non multis negotiis implicetur neque celeriter litem alii intendere aggrediatur, sed diu dilato certamine ipse causam privatam evitans ita adversarium provocet, ut libenter pactum servet : ac si pleraque rei capita enuntians non alia dicat, sed ipsam rem, atque alieni quidem damni summam accurate subducat, suum vero detrimentum modica supputatione ad calculos vocet : nam suo labore victum quærere summam modestiæ est : denique si non ita damno, ut dedecore doleat : nam pecuniæ jactura angustia ingenii est, dedecore autem et infamia cruciari hominis honesti esse videtur.

ἐκ τοῦ περὶ δαιότητος. Vulgavi ^a πολυπραγμονοίη; cod. πολυπραγμονή. ^b προκαλέσαιο; codd. προσκαλέσμενος. ^c ὥστε τὸν ἀντίδικον προθύμως τῇ συνθήκῃ ἐμμένειν; codd. ὥστε ὁ ἀντίδικος προκαλέσαιο ἐμμένειν. ^d καὶ αἵκα τὰ πολλὰ ἐξαγορεύων τῷ πράγματι μὴ ἄλλα λέγῃ ἀλλ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα; codd. καὶ αἵκα τὰ πολλὰ ἐζηταγόρεν τῷ πράγματι καμαυλῆ ἀλλ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. ^e διαιτᾶσθαι; codd. διαιτῆσθαι.)

5. Χρῆ τὸν βασιλέα σοφὸν ἦμεν· οὕτω γὰρ ἐστίται ἀντίτιμος καὶ ζαλωτᾶς τῷ πρᾶτω θεῷ. Οὗτος γὰρ καὶ φύσι ἐντὶ καὶ πρῶτος βασιλεὺς τε καὶ δυνάστας, ὁ δὲ γενεῖσι καὶ μιμάσι, καὶ ὁ μὲν ἐν τῇ παντὶ καὶ ὄλω, ὁ δὲ ἐπὶ γᾶς, καὶ ὁ μὲν αἰεὶ τὰ πάντα διοικεῖ τε καὶ ζῶει αὐτὸς ἐν αὐτῷ κεκταμένος τὰν σοφίαν, ὁ δ' ἐν χρόνῳ ἐπιστάμαν. Ἄριστα δὲ κα μιμείοιτο τοῦτον, εἰ μεγαλόφρονά τε καὶ πρᾶον ^a καὶ ὀλιγοδέα παρασκευάζοι αὐτόν, πατρικὰν διδάσθαι ἐνδεικνύμενος τοῖς ὑπ' αὐτῷ· διὰ τοῦτο γὰρ που μάλιστα καὶ νουομίκαντι ^b τὸν πρῶτον θεὸν πατέρα μὲν θεῶν πατέρα δὲ ἀνθρώπων ἦμεν, οἱ ἥπιος πρὸς πάντα τὰ ὑπ' αὐτῷ γενομένα ἐντι, καὶ ἐπιμελούμενος ^c τᾶς προστασίας οὐδέποκα παύεται, οὐδὲ ἤρκεσται τῷ ποιητᾶς μόνον πάντων γεγονέναι, ἀλλὰ καὶ τροφεὺς διδάσκαλός τε τῶν καλῶν πάντων καὶ νομοθέτας πέφυκε πᾶσιν ἐπίσας. Τοιοῦτον θέμις ἦμεν ^d καὶ τὸν ἐπὶ γᾶς καὶ παρ' ἀνθρώποις ἀγεμονὸν μέλλοντα βασιλέα· οὐδὲν δὲ ἀβασιλευτον καλὸν οὐδὲ ἀναρχον· ἀνευ δὲ σοφίας καὶ ἐπιστάμας οὔτε μὲν βασιλέα οὔτε ἀρχοντα ὀδὸν τε ἦμεν· μιματᾶς ἄρα καὶ ὑπερέτας ἐστίται νόμιμος τῷ θεῷ ὁ σοφός τε καὶ βασιλεὺς.

(Stobæus Flor. XLVIII, 63 Σθενίδα Λοκρῶ Πυθαγορείου περὶ βασιλείας. — ^a πρᾶον Halmii conjectura est; ἀδρόν libri. ^b νουομίκαντι reposui pro membranarum lectione νουομίζθαι. ^c ἐπιμελούμενος exaravi; codd. ἀμελούμενος vel μελούμενος. ^d θέμις ἦμεν Valckenarius legendum coniecit pro corrupta codicum scriptura ἐπιστῆμεν.)

6. Ὅτι μὲν ἄπαντος ζῶω φύσις ποτὶ τε τὸν κόσμον ἀρκοικαὶ καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ πολλοῖς μοι δοκεῖ τεκμηρίοις φανερόν ἦμεν. Συμπνεύουσα γὰρ οὕτω καὶ συνδεμένα τᾶ ἀρίστα τε ἔμα καὶ ἀναγκαία ἀκολουθία ^a ὅπαδεῖ ῥύμα τῷ παντός περιοριζομένα ^b ποτὶ τε τὰν κοινὰν εὐκοσμίαν καὶ ποττὰν ἴδιον ἐκάστω διαμονᾶν παρὸ καὶ τὸδε κόσμος ποταγορεύεται καὶ ἐντι τῶν ὄντων ζῶων τεληότατον. Ἐν δὲ τοῖς μέρεσιν αὐτῷ πολλοῖς τε ὄντες καὶ διαφοροῖς τὰν φύσιν προέχει ^c τε ζῶων καὶ θεϊότατον καὶ ἔγγειον ^d διὰ τὸ μετέχειν πλῆζον τῷ θεῷ. Καὶ ἐν μὲν τῇ τῷ θεῷ ὄντος αἰεὶ φύσι τὰ τὰν πρᾶταν καὶ μεγίσταν ἀκολουθίαν ἔχοντα ἥλιός ἐντι καὶ σελάνα ^e καὶ τοὶ πλάνατες ἀστέρες· ἐν δὲ τῇ γῶρᾳ τῇ σελάνας ἐνεργεῖν κατὰ ^f τὰ δι' εὐθείας ἰόντα σώματα ἂ τῷ δαιμόνος φύσις ἔχει τὰν διεξαγωγίαν· ἐν δὲ τῇ γῆ καὶ παρ' αὐτῶν ἀριστοφύεστατον μὲν ὄνθρωπος, θεϊότατον δ' ὁ βασιλεὺς, ἐν τε κοινᾷ φύσι πλεονεκτεῖων τῷ κρέσσονος, τὸ μὲν σκᾶνος τοῖς λοιποῖς ὁμοῖος, ὅτι γεγονόσιν ἐκ τᾶς αὐτᾶς ὕλης, ὑπὸ τεχνίτα δ' εἰργασμένος λώστω, ὅς ἐτεχνύευσεν αὐτὸν ἀρχετύπῳ χρώμενος ἑαυτῇ· κατασκευασμα δὴ ὦν ὁ βασιλεὺς ἐν καὶ μόνον ἐντι ὄτα τύπος ^g τῷ ἀνωτέρῳ βασιλέως, τῷ μὲν πεποιηκότι γινώριμον αἰεὶ, τοῖς δ' ἀρχομένοις ὡς ἐν φωτὶ τῇ βασιλῆα βλέπομενον. Τῆδε γὰρ κρίνεται τε καὶ

5. Oportet regem sapientem esse : sic enim vicissim honorandus erit et summi dei æmulus. Quippe hic natura primus est rex ac dominus, ille vero et ortu et imitatione, atque hic in toto mundo et rerum universitate, ille in terra, et hic quidem semper omnia administrat ac vivit insitam ipse sapientiam possidens, ille autem temporariam scientiam habens. Cæterum optime hunc imitetur, si magnanimum, mansuetum et paucorum indignum se præstiterit, paternum in cives animum declarans : hanc enim ob causam præcipue deum etiam existimantur primum esse deorum atque hominum parentem, quod mitis in universum subjectorum cælum est neque unquam rerum administratione neglecta cessat, neque solum cuncta procreasse contentus fuit, sed etiam nutritor præceptorque honorum omnium ac legumator omnibus ex æquo est. Talem et eum esse regem convenit qui in terra hominibus imperaturus est : nihil vero regum aut magistratum imperio orbem pulchrum esse potest : sine sapientia vero ac scientia fieri nequit ut quisquam vel rex sit vel magistratus. Imitator ergo et minister legitimus dei vir sapiens et rex erit.

6. Uniuscujusque animalis naturam ad mundum et ejus

partes accommodatam esse multis signis probari mihi videtur. Sic enim consentiens et colligata optimam simul et necessariam convenientiam sequitur, universi impetu circumacta tum ad communem omnium ornatum tum ad singulorum perpetuitatem tuendam : quocirca etiam hæc rerum compages mundus vocatur et animalium perfectissimum est. In partibus vero ejus quæ et multæ sunt et natura diversæ excellit aliquod animal qua maxime divinum qua terrenum propterea quod plus divinitatis continet. Et in illa quidem æterna dei natura primam et maximam convenientiam habentia sol et luna et stellæ errantes sunt : in regione vero quæ est infra lunam ubi corporum motus est rectus dæmonibus natura versatur : cæterum in terra et apud nos præstantissimus quidem natura est homo, divinisissimus vero rex atque in communi natura plus commodorum quam reliqui habens, corpore quidem cæteris similis, utpote ex eadem materia natus, ab optimo autem artifice factus qui eum se ipso exemplo usus fabricavit : quocirca rex unicum et solum quoddam opus est, supremi illius regis simulacrum, procreatori quidem suo semper familiare, civibus vero, tanquam in lumine, in regno conspicuum. Ita enim examinatur et probatur ut avium

δικιμάζεται, ὡς τὸ κράτιστον ἐν πτανοῖς ζῶον ἀετὸς ἀντωνὸν ἄλιος γενόμενον· χεῖρ τᾶς βασιλῆας δὲ λόγος εὐστός, θείας τε ἑσπας καὶ δι' υπερβολὴν λαμπρότατος Δυσοράτω, αἱ μὴ τοῖς γνασίοις μαρμαρυγαὶ τε γὰρ πολλαὶ καὶ σκοτοδινάσιες ὡς ἐφ' ὕψος ὀνηθὸν ἐπιθάντας τὼς νόθως ἀπήλεγξαν· τοῖς δὲ προσηκόντως κατ' οἰκητότητα πρὸς αὐτὰν ἐπὶ τοῦτο ἂ ἀφιγμένοις οἰκήσιμος, κερῆσθαι δυναμένοις αὐτᾶ. Ἄ μὲν ὦν βασιλῆα ἡ χρῆμα εἰλικρινές τε καὶ ἀδιάφορόν ἐντι καὶ δι' ὑπερβολὰν θεϊοτάτον δυσέφικτον ἀνθρώπῳ. Δεῖ δὲ καὶ τὸν ἐς αὐτὰν καταστάνατα καθαρώτατον τε ἤμειν καὶ διαυγέστατον τᾶν φύσιν, ὡς μὴ τὸ λαμπρότατον ἀφανίζῃ ἐν σπείλοις τοῖς ἑαυτῷ καθὸ καὶ τὼς ἀγιωτάτως τόπως ἐκαλίδωσαν τινες καὶ τῶν ἀντιασάντων ἔνιοι μισροὶ τὼς ἀντιάζαντας αὐτοῖς. Βασιλῆα δὲ τὸν δμυλῆστονα φύσιος τε ἀχράντω δεῖ μετέχεν ἐπίστασθαι ἡ τε αὐτὸν ὄσω τῶν ἄλλων ἐντι θεϊότερος ὄσω τε ἄτεροι αὐτῷ, οἷς δὴ κατὰ λόγον ἀπεικάζων ἑαυτὸν ἀριστ' ἂν ἑαυτῷ τε χρῆσι καὶ τοῖς ὑποταγαμένοις. Καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἀνθρώποις, αἴκα ἀμαρτάνωντι, ὄσωτάκα κάθαρσις ἐξομοιωθῆμεν τοῖς ἀργόντεσσιν, αἴτα νόμος αἴτε βασιλεὺς διέποι τὰ κατ' αὐτῷ· οἱ δ' αἴκα τῷ κρέσσονος δέοντες ὁ διὰ τᾶν φύσιν ἀμπλάκωντι, οὐ μακρὰν οὐδ' ἀπωκισμένους αὐτοὺς ἡ χρῆ παρὰ θεῷ μὲν ὡς εὐθὺ τᾶς ὠφελείας τυγγάνεν. Οὐτε γὰρ τὸν κόσμον δίζοιτο ἂν τις ἐν αὐτῷ τε ὦν καὶ μέρος ἐκείνου, οὐτ' ἂν ἀνόητος εἴη τῷ διέποντος αὐτὸν ὁ ἀτέρων αὐτὸς ἀρχων. Ἄ δ' εὐκοσμία πολλὰ καὶ τὸ μηδὲν ἀναρχον εὐρὲν δύνασθαι καὶ τῷ τρόπῳ τᾶς ἀρχᾶς διδάσκαλον. Ἐκλάμπει γὰρ αὐτᾶς εὐθὺ τὸ καλόν, ἂν

ὁ μιμασόμενος δι' ἀρετὰν αὐτῷ τε φίλος, ὃν μεμιμαται, καὶ πολλὸ πλεόν τοῖς ὑπ' αὐτὸν τεταγαμένοις. Οὐ γὰρ ἂν τις θεοφιλῆς ὦν μισοῖτο ὑπ' ἀνθρώπων, ἐπεὶ οὐδὲ τὰ ἄστρα οὐδ' ὁ σύμπακ κόσμος ἐγθαίρει τὸν θεόν· αἱ δὲ κα ἐμίσει τὸν ἀγεμονεύοντα, οὐ κα εἴπετο πεθόμενος αὐτῷ· τὸ δ' ἐκείνον ἀρχεν εἶ αἴτιον τῷ καὶ τῷσδε ἀρχεσθαι καλῶς. Ἐγὼ μὲν ὦν ὑπολαμβάνω καὶ τὸν ἐπὶ τᾶς γᾶς βασιλεῖα δύνασθαι μηδεμιᾶ τᾶν ἀρετᾶν ἐλαττοῦσθαι τῷ κατ' ὠρανὸν βασιλεύς· ἀλλ' ὡσπερ αὐτὸς ἀπόδαμόν τι ἐντι χρῆμα καὶ ξένον ἐκείθεν ἀφιγμένον πρὸς ἀνθρώπων, καὶ τὰς ἀρετὰς ἂν τις αὐτῷ ἔργα ὑπολάβοι τῷ θεῷ καὶ δι' ἐκείνον αὐτῷ. Σκοπέοντι δ' ἀρχᾶθεν ἀλάθηα λόγος· κοινωνία τε γὰρ πράτα τε πάντων καὶ ἀναγκαῖοτάτα τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει, ἃς μετέχει μὲν ὁ παρ' ἁμῖν βασιλεὺς, μετέχει δὲ καὶ ὁ ἐν τῷ παντὶ πάντα διέπων· συνεστάνα γὰρ χωρὶς φιλίας καὶ κοινωνίας, ἀμάχανον σκοποῖη δ' ἂν τις ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν συμπολιτευομένων, ἐξελὼν τῷ λόγῳ τᾶν κατὰ συνάθην κοινωνίαν· ἐλάττων γὰρ αὐτα τᾶς τε θείας φύσιος καὶ τᾶς βασιλικᾶς· οὐ γὰρ δέονται τᾶν τοιαύταν δέσηιν ἀλλ' ἄλλοις ἅπαντα συμπονοῦσαι τῷ αὐτῶν ὑστεροῦντι ποιοῦνται κοινὰν τᾶν βοήθην ἡ τέλειοι γὰρ κατ' ἀρετὰν· ἂ δ' ἐν τᾶ πόλει φίλα κοινῷ τινος τέλος ἐχόμενα τᾶν τῷ παντός ἡμόνοιαν μεμιμαται· ἂνευ δὲ τᾶς περὶ τὰς ἀρχᾶς διατάξις οὐδεμία ἂν πόλις οἰκοῖτο· ἐς δὲ ταύταν νόμων τε δέεται καὶ τινος προσασίας πολιτικᾶς τῷ τε ἀρχων καὶ τὸ ἀρχόμενον, εἴπερ σώζοιτο δι' αὐτό. Ἐκ τούτων κοινὸν ἀγαθὸν εὐαρμωστία τις καὶ τῶν πολλῶν ἡμοφωνία μετὰ πεθούσους συναδοῖσας. Ὁ κατ' ἀρετὰν ἐξάρχων καλέεται τε

princeps aquila obversis soli oculis : eademque est regni ratio, ut quod divinum sit et propter nimiam claritatem oculos præstringat omnibus præterquam legitimis : etenim multi splendores oculis obversantes atque vertigines arguunt spurios tanquam in insolitam altitudinem nisos : qui vero, ut par est, propter naturæ cum regno similitudinem eo pervenerunt, habitare illud et commode eo uti possunt. Est igitur regnum res sincera et incorrupta et ob divinitatis excellentiam homini vix assequenda. Oportet autem hominem in eo fastigio locatum natura purissimum esse et splendidissimum, ne rem clarissimam suis maculis obscuraret : quemadmodum nonnulli sanctissima loca inquinaverunt et spurci quidam eos quibus obviam facti sunt. Sed civitati præfaturum incontaminatæ naturæ participem esse convenit atque intelligere quanto reliquis divinius sit quantoque alii ipso sint excellentiores, quibus ut decet sese comparans optime se ipso et civibus uti poterit. Ac cæteris quidem hominibus, si forte delinquant, sanctissima purgatio est arrepta principum similitudo, sive lex sive rex imperium apud ipsos teneat : at principes si mellioris exempli indigentes naturæ culpa in vitium inciderint, non procul neque longe remotos eos decet dei beneficio statim opem consequi. Neque enim mundum quisquam quæal-

verit, quum in eo versetur et ejus pars sit, neque aliorum rector eum a quo ipse regitur ignoraverit. Est vero hic ornatus maximus quando nihil moderatoris expers reperitur et quando moribus principem imperii magistrum esse videmus. Sic enim statim imperii pulchritudo elucet, si dei imitator virtutis causa ei quem imitatus est carus sit et magis etiam civibus suis. Neque enim quisquam deo gratus hominibus odio sit, siquidem nec siderum cæstus nec mundus universus deum odit : quippe si ducem suum odisset, nequiquam ei obediret : quod autem ille bene imperat, ea causa est cur subjecti bene regantur et pareant. Ego igitur existimo vel hunc terrestrem regem posse nulla virtutē inferiorem esse quam cælestem : sed ut ipse res est quædam peregrina et externa, utpote cælestis ad homines profecta, ita etiam ejus virtutes quispiam dei opera esse putet et per illum ipsi inesse. Atque a principio quidem rem consideranti orationis meæ veritas apparebit : nam communio rerum omnium et prima est et hominum generi maxime necessaria, cujus particeps quidem noster rex est, particeps vero etiam ille qui in universo cuncta gubernat : nihil enim sine amicitia et communione consistere potest, quod ipsum inter cives quispiam facile animadverterit, si cogitatione communionem quæ ex consuetudine constat

βασιλεύς καὶ ἐντι, ταύταν ἔχων φιλίαν τε καὶ κοινοίαν ποτὶ τὸς ὑπ' αὐταυτον, ἄνπερ ὁ θεὸς ἔχει ποτὶ τε τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ. Ὅταν δὲ τὰν εὐνοίαν χρηῖ παρασκευάζεσθαι πρῶτον μὲν παρὰ τῷ βασιλεύς ἐς τὸς βασιλευμένους, δεύτερον δὲ παρὰ τῶνδε ἐς τὸν βασιλέα, ὅποια ὧ γεννάτορος ποτὶ υἷα καὶ ποτὶ ποίμναν νομέως καὶ νόμῳ ποτὶ χρωμένους αὐτῷ.

(Stobæus Flor. XLVIII, 64 Ἐκφάντου τοῦ Πυθαγορείου ἐκ τοῦ περὶ βασιλείας. Correxī ἂ τῆ ἀρίστα τε ἅμα καὶ ἀναγκαίᾳ ἀκολουθίᾳ; codd. τὰν ἀρίστα τε ἅμα καὶ ἀναγκαίαν ἀκολουθίαν. ὃ περιχομεμένα; codd. περιαιγεύομενα. ὃ προέχει; libb. ἐξάρχει. ὃ θεϊότατον καὶ ἔγγειον cum Spondano; membranæ οικειότατον ἐν γενοῖν. ὃ ἔχοντα ἡλιός ἐντι καὶ σελάνα καὶ τοὶ πλάνητες; libri ἔχοντα ἀσπάζεται... καὶ τοὶ πλανῆτες. ὃ ἔνερθεν κατὰ τὰ; libri ἔνερθεν τὰ. ὃ ἐντι οἷα τύπος cum Meinekio; ἐν οἷς τινος codd. ὃ ἐπὶ τοῦτο cum Jacobsio; ἐπὶ τούτῳ codd. ὃ δυναμένοις αὐτῆ. Ἄ μὲν ὢν βασιλῆα cum Meinekio; δυναμέναν. Αὐτὰ μὲν ὢν βασιλῆα codd. ὃ αὐτῷ; codd. ὑφ' αὐτῷ. ὃ ἐπίστασθαι τε; codd. ἐπιστάμεν τε. ὃ ὄσω τε ἄτεροι cum Kœnio; ὄσα τε ἄτερα codd. ὃ οἱ δ' αἷα τῷ κρέσσονος; codd. οἱ δ' εἶ τι τῷ κρέσσονος. ὃ δέοντες; codd. δέοντος. ὃ ἀμπλάκωντι; codd. ἀμπλακόντες. αὐτοῦς; codd. οἱ. ὃ παρὰ θεῷ; codd. θεῷ. ὃ ἀτέρων; codd. ἐτέρων. ὃ ἀλλ' ἄλλοις ἅπαντα συμπονοῦσαι τῷ αὐτῶν ὑπερρύντι ποιοῦνται κοινὰν τὰν βοήθηαν; codd. ἀλλ' ἄλλων (vel ἄλλᾶλων) καθανοῦν ἐκπορρύντες τῶν ὑστερρύντων ἀναπλαροῦντι κοινὰν τὰν βοήθηαν. ὃ αὐτό; libri αὐτό. ὃ ὅποια; codd. ὅποια.)

7. Μία γὰρ ἀρετὰ πρὸς τὸ ἀρχεν ἀνθρώπων ἂ καὶ πρὸς τὸν αὐτῷ βίον. Χρήσεται δ' οὐδενὶ ὃ δι' ἐνδοίει ποτιλαμβάνων εἰς ὑπερρυσίαν τὰν αὐτὸς αὐτῷ, ἀλλ' ὡς κατὰ φύσιν ἐνεργῶν ὃ κοινοίνας γὰρ ἐάσας οὐδὲν ἔλαττον ἕκαστος αὐτάρκως βιώσει καθ' αὐτόν. Δοκεῖ μὲν γὰρ ὁ αὐτάρκης μηδενὸς ἂν ἄλλῳ πρὸς γε τὴν αὐτῷ διεξωγαγῶν ποτιδεήσασθαι· αἱ δ' ἄρα δεῖ βίον ἐνεργῆα ζῶεν, δῆλον ὡς καὶ αἱ ἄτερα προσλάβει ὃ, οὐδὲν τι ἔλαττον αὐτὸν αὐτάρκεια ποιήσει· φίλως τε γὰρ ἔξει διὰ τὰν αὐτῷ ἀρετὰν, καὶ τοῖσδε χρωμένους οὐ κατ' ἄλλαν ἀρετὰν χρήσεται ἢ ἄπερ καὶ ποτὸν αὐτῷ βίον. Ἄνάγκη δὲ ἀκολουθῆν καὶ τὰ τοιάδε, οὐχ ἄτερως τινὸς ἐξαιρέτω ποτταῦτα παρεσκευασμένας ὃ. Χῶ μὲν θεὸς οὔτε διακόνως ἔχων οὔτε ὑπερέτας οὔ· αὐῷ προστάζει τινὶ χρωμένους οὐδὲ στεφανῶν ἢ ἀναγορεύων τὸς πειθομένους ἢ ἀτιμάζων τὸς ἀπειθέοντας, οὗτος αὐτὸς ἀρχει ποτὶ τοσόνδε μέγεθος ἀρχῆς, ἀλλ' οἷμαι παρέχων ἀξιομίματον ἑωυτὸν ζῆλον ἐντίθητι πᾶσι τὰς αὐτῷ φύσιος. Ἐντι δὲ αὐτὸς μὲν ἀγαθός, καὶ τότε μόνον τε καὶ βῆδιον ἔργον αὐτῷ ὃ δὲ μιμνέμενοι τῶν ἄλλων κρέσσον τῷδε πάντα ἐργάζονται· ὃ δὲ ἁμοίωσις καὶ ἐκάστῳ τῷδε ὃ αὐτάρκεις ἐντι· οὐ γὰρ ἄλλα μὲν ἀρετὰ ποιεῖ τὰ ἀρεστὰ τῷ θεῷ, μιμνέται δ' αὐτὸν ἄτερα. Ὅ δ' ἐπίγῳς παρ' ἁμῖν ὃ βασιλεύς πῶς οὐχ ἁμοίως αὐτάρκως; ἀπεικάζων τε γὰρ αὐτὸν ἐντι ἂν ἀπεικάζει τῷ κρατίστῳ, καὶ πάντες ἑωυτὸς ὃ πειρῶμενοι τούτῳ ἁμοίωθν βασιλικοὶ ἔσονται· τὰ δ' ὄσα βίας καὶ ἀνάγκης ἐντι ὃ τῶν ὑποτεταγμένων, ἐνλοτε ἕκαστον ὃ τὰν περὶ τὰν μίμιασιν προθυμίαν ἀφαιρέσει· χωρὶς εὐνοίας γὰρ ἀμάχανον ἐξομοιωθῆναι, ὃ μάλιστα πάντων ἀφανίζει τὸ φοβερόν. Ὡς εἶπε ἦν τῆς ἀνθρωπίνης φύσιος δυνατὸν

exemerit : quippe hæc inferior est quam divina natura et regia : neque enim illæ tale quid desiderant, sed laborantes alios in omni re adjuvando ei qui ipsarum opera eget commune auxilium ferunt : nimirum virtute perfectæ sunt : at civitatis amicitia communem quandam finem spectans ipsius universi concordiam imitatur : verum sine magistratuum constitutione nulla omnino civitas administrari possit : ad hanc autem consequendam tum legibus tum civili gubernatione indigent et qui regit et qui regitur, si per se servari velint. Hinc nascitur commune bonum, concinnus quidam status et multitudinis consensus cum concordii obsequio. Qui juxta virtutem imperat rex et vocatur est, eadem amicitia et communione cum civibus suis conjunctus, quam deus cum mundo atque ejus partibus habet. Cæterum oportet omnem benevolentiam institui primum a rege erga cives, deinde ab hisce erga regem, qualis patris erga filium, pastoris erga gregem et legis erga illos qui ea utuntur esse solet.

7. Una enim virtus ad imperium homini et ad vitam sufficit. Nemine autem utetur, inopia eum arcessens ad ministerium, sed quod naturæ legibus convenienter suum opus navat : quum enim communio sit, nihilominus unusquisque per se suis contentus vivet. Videtur enim is qui

rebus suis contentus est nemine alio ad vitam transigendam indigere : quodæi vitam actuosam degere oporteat, liquet etiam si alia assumerit, nihil secius eum suis instructam præsidis vivendi genus habiturum : quippe et amicos habebit suæ virtutis gratia, quibuscum agens non alia virtute iis utetur, quam illa qua vitam suam instituit. Necesse autem est talia quoque virtutem sequi, non aliâ quâdam eâque eximîâ ad has res comparatâ. Ac deus quidem citra famulorum et ministrorum operam ac sine ullo edicto neque vel coronans vel renuntians obediens vel ignominia notans contumaces, ipse solus tantam imperii molem gubernat, sed se ipsum, opinor, imitatione dignum præbens omnibus naturæ suæ desiderium et æmulationem injicit. Est autem ipse quidem bonus et in hoc solo opere eoque facili occupatur : ejus vero imitatores cæteris melius propter hoc studium omnia peragunt : et illius assimilatio singulis sufficit ; non enim alia virtus est quæ deo grata facit et alia quæ eum imitatur. Cæterum rex terrester qui apud nos est cur non similiter se ipso contentus sit? Assimilans enim sese uno eique optimo similis fieri vult omnesque se ad illius imitationem conferentes regales erunt : quæcunque vero ad vim civibus afferendam et imitandi necessitatem iis imponendam valent, interdum

(Emendavi : ^a βιαίως cum Heringa Obs. p. 17 ; βία· ὡς codd. ^b θποι; libri θποι. ^c ἐξίσουντι; libri ἐξίσουντι. ^d ἐξεστιν ἀποδεικνύεν; libri ἀποδεικνύεν omisso verbo finito. ^e τὸ αὐτό; libri τοῦτ' αὐτό. ^f ποίουντι, cf. Diss. II fin.; libri ποίωοντο.)

ΔΙΑΛΕΞΙΣ Δ.

Περὶ ἀλαθείας καὶ ψεύδους.

Λέγονται δὲ καὶ περὶ τῶ ψεύδους καὶ τῆς ἀλαθείας δισοὶ λόγοι· ὧν ὁ μὲν φασι, ἄλλον μὲν τὸν ψεύσαν ἦμεν λόγον, ἄλλον δὲ τὸν ἀλαθῆ· τοὶ δὲ τὸν αὐτόν, ἐν οἷς ^a κάγω, τῷδε λόγω. Πρῶτον μὲν, ὅτι τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι λέγονται· ἔπειτα δὲ, ὅταν λόγος βῆθῃ, ἂν μὲν, ὡς λέγεται ^b ὁ λόγος, οὕτω γένηται, ἀλαθῆς ὁ λόγος, ἂν δὲ μὴ γένηται, ψευδῆς ὁ αὐτὸς λόγος. Αὐτίκα κατηγορεῖς Ἱεροσολίαν τω, αἰκ' ἐγένετο τῷργον, ἀλαθῆς ὁ λόγος· αἰ δὲ μὴ ἐγένετο, ψεύστας. Καὶ τῷ ἀπολογουμένῳ ὡς γε ὁ λόγος. Καὶ τὰ γε δικαστήρια τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ψεύσαν καὶ ἀλαθῆ χρῆνται. Ἐπεὶ τοὶ καὶ ἐξῆς καθήμενοι ἂν λέγομεν· Νύστας ^c εἰμί, τὸ αὐτὸ μὲν πάντες ἐροῦμεν, ἀλαθῆς ^e δὲ μόνος ἐγώ, ἐπεὶ καὶ εἰμί. Ἄλλον ὧν, ὅτι ὁ αὐτὸς λόγος, ὅταν μὲν αὐτῷ παρῆ τὸ ψεῦδος, ψεύστας ἐστίν, ὅταν δὲ τὸ ἀλαθές, ἀλαθῆς, ὥσπερ καὶ ἄνθρωπος τὸ αὐτό, καὶ παῖς, καὶ νεανίσκος, καὶ ἀνὴρ, καὶ γέρον ἐστίν. Λέγεται δὲ καὶ ὡς ἄλλος εἴη ὁ ψεύστας λόγος, ἄλλος δὲ ὁ ἀλαθῆς, διαφέρων τὸνυμα καὶ τὸ

πρᾶγμα ^f. αἰ γὰρ τις ἐρωτάσῃ τὸς λέγοντας, ὡς ὁ αὐτὸς λόγος εἴη ψεύστας καὶ ἀλαθῆς, ὅν αὐτοὶ λέγοντι, πότερός ἐστιν· αἰ μὲν ψεύστας, δᾶλον ὅτι δύο ἂν ^g εἴη· αἰ δ' ἀλαθῆς, ἀποκρίνατό κα ^h ψεύστας ὁ αὐτὸς οὗτος, καὶ ἀλαθῆ τις ⁱ ποκα εἶπεν, ἣ ἐξμαρτύρησε· καὶ ψευδῆ ἄρα τὰ αὐτὰ ταῦτα. Καὶ αἶ τινα ἄνδρα ἀλαθῆ οἶδε, καὶ ψεύσαν τὸν αὐτόν. Ἐκ δὲ τῷ λόγῳ λέγοντι ταῦτα, ὅτι γενομένου μὲν τῷ πράγματος, ἀλαθῆ τὸν λόγον, ἀγενήτω δὲ, ψεύσαν. Οὐκῶν διαφέρει αὐθις τοῖς δικασταῖς, ὅ, τι ^k κρίνεται· οὐ γὰρ πάρεντι τοῖς πράγμασι. Ὁμολογεῖντι δὲ καὶ αὐτοὶ, ^l μὲν τὸ ψεῦδος ἀναμίχεται, ψεύσαν ἦμεν, ^m ὃ δὲ τὸ ἀλαθές, ἀλαθῆ. Τοῦτο δὲ δλον διαφέρει.

Ταῦτά τοι μινόμενοι καὶ τοὶ σωφρονούντες, καὶ τοὶ σοφοὶ καὶ τοὶ ἀμαθεῖς καὶ λέγοντι καὶ πράσσοντι. Καὶ πρῶτον μὲν ὀνομάζοντι ταῦτά γᾶν, καὶ ἄνθρωπον, καὶ ἵππον, καὶ πῦρ, καὶ τᾶλλα πάντα. Καὶ ποίουντι ταῦτά, κάθηνται, καὶ ἔσθοντι, καὶ πίνοντι, καὶ κατὰ κεινται, καὶ τᾶλλα καττωτό. Καὶ μὲν καὶ τωτὸ πρᾶγμα καὶ μέζον καὶ μῆζον ἐστὶ, καὶ πλέον καὶ ἑλαττον, καὶ βαρύτερον καὶ κουφότερον· οὕτω γὰρ ἂν ⁿ εἴη ταῦτά πάντα. Τὸ τάλαντόν ἐστι βαρύτερον τᾶς μνᾶς, καὶ κουφότερον τῶν δύο τάλαντων· τωτὸν ἄρα καὶ κουφότερον καὶ βαρύτερον. Καὶ ζῷει ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος καὶ οὐ ζῷει, καὶ ταῦτά ^o ἐντὶ καὶ οὐκ ἐντὶ· τὰ γὰρ τῆδε ὄντα ἐν τᾷ Λιβύᾳ οὐκ ἐστίν, οὐδέ γε τὰ ἐν Λιβύᾳ ἐν Κύπρῳ. Καὶ τᾶλλα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Οὐκῶν καὶ ἐντὶ τὰ πράγματα καὶ οὐκ ἐντὶ.

DISPUTATIO IV.

De veritate et falsitate.

Sed et de veritate et falsitate duplex fertur sententia, quarum altera est hominum alium falsum, alium verum sermonem, altera eundem utrumque esse affirmantium, in quibus et ego nomen meum profiteor. Primum quidem, quod iisdem verbis ambo dicuntur : deinde quando sermo expressus est, si ita ut dicitur, res ipsa evenit, verus est sermo, si non evenit, idem falsus est. Verbi causa, quum sacrilegii quempiam insimulas, si tale quid commissum, verus est sermo, si non commissum, falsus. Talis quoque se purgantis oratio est. Et iudices in consensu eundem sermonem falsum et verum judicant. Nam et nos hic ordine sedentes si dicamus singuli : *Ego sum inhiatus*, idem quidem omnes dicemus, sed verum ego solus, quum talis etiam sim. Manifestum igitur, eundem sermonem, si illi falsitas insit, falsum esse, sin veritas, verum, sicut idem quoque hominis nomen puerum, juvenem, virum, senem significat. Dicunt vicissim alium esse sermonem falsum, alium verum tam nomine quam re diversum. Si quis enim eundem esse falsum et verum sermonem dicentes iatelloget, uter sit sermo quod ipsi utantur : si falsum esse respondeant, constat res contrarias esse ; sin verum,

eundem quoque tanquam falsum separari apertum est, et num quis vera quandoque dixerit vel testatus sit, etiam illa ipsa falsa esse liquet : et si quis veracem virum cognoverit, eundem et mendacem esse intelligitur. Prudenter autem dicunt, re peracta verum esse sermonem, non peracta falsum. Quamobrem interest postea iudicium, quæ sententia pronuntietur : quia rebus gestis non intersunt. Ipsi quoque constentur sermonem cui admixta falsitas est, falsum esse, cui veritas, verum. Hoc vero longe diversum esse patet.

Similiter autem insani et sobrii, item docti et indocti tum vocant res tum agunt. Ac primum quidem eodem modo nominant terram, hominem, equum, ignem cæteraque omnia. Deinde eadem faciunt, sedent, edunt, bibunt, jarent, parique ratione cætera. Quin etiam eadem res et major est et minor, et amplior et tenuior, et gravior et levior : sic enim omnia eadem fuerint. Talentum mina ponderosius est, sed duobus talentis levius : idem ergo et gravius et levius. Ita idem quoque homo vivit et non vivit, eademque res sunt et non sunt : quæ enim hoc loco sunt, in Africa non sunt ; quæque in Africa, non in Cypro, parique ratione cætera. Res igitur et sunt et non sunt.

Qui vero contendunt, insanos et sapientes et indoctos eodem modo agere et loqui cæteraque pari ratione facere,

9. Τὼς βουλευομένους κα. πράττοντάς τι ἀπὸ θεῶν ἀρχεσθαι χρῆ· τὸ γὰρ ἀριστον, ὡσπερ ἂ παροιμία φατὶ, τὸν θεὸν ἦμεν αἴτιον πάντων τούτων. Ἐτι δὲ φαύλων πράξεων ἀπέχεσθαι καὶ μάλιστα διὰ τὰν πρὸς τὸν θεὸν συμβουλίαν· οὐδενὸς γὰρ ἀδίκου θεὸν κοινοῦαίν. βοηθεῖν δὲ ἕκαστον ἐαυτῷ καὶ ποτικελεύεσθαι κατ' ἀξίαν τῶν δικαίων μεταλαμβάνειν καὶ πράσσειν· τὸ γὰρ ὑπὲρ μικρῶν καὶ μεγάλων ὁμοίως διατείνεσθαι ἄγαν μικροπρεπέας δοκεῖ ἡμεν καὶ ἀνελεύθερον. Διὸ δεῖ φροντίζειν τῷ^a μὴ σφόδρα ἐς τὰ ἥκιστα^b καὶ τὰ μεγάλα ἐμπίπτεν· ἀλλὰ κατ' ἀξίαν τὰν ἑαυτῷ καὶ δύναμιν^c μετρίοντα ἕκαστω πράγματι ἐπιβάλλειν, ὅπως τίμιος ᾖ καὶ σεμανός.

Ἄδικος δὲ ἀνδρὶ ἢ γυναικὶ κεκριμένοις ὑπὸ πόλεως ἐπαρωγῆν μὴ ποιέεσθαι μηδὲ ὁμιλεῖν μηδένα, ἢ ὀνειδίξεσθαι ὡς ὄντα ὁμοίον ᾧ ὁμιλεῖ. Τούτους δὲ προκεκριμένους ἀνδρας ἀγαθοῦς ἀγαθῶν καὶ ἐντυγχάνειν αὐτοῖς, τελειοῦσθαι τε τὴν μεγίστην καὶ τελειοτάτην τελετήν, ἀνδραγαθίαν μιμουμένους ἐπ' ἀληθεία καὶ κτωμένους τὴν ἀρετήν· οὐδεὶς γὰρ ἀνὴρ τέλειος ἀνευ ταύτης. Πολύτη δὲ ἀδίκουμένω βοηθεῖν καὶ οἶκοι καὶ ἐπὶ ξένης· ξένον δὲ πάντα τὸν ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι σεβόμενον καὶ κατὰ τοὺς οἰκειοὺς νόμους εὐφήμως καὶ οἰκειῶς προσδέχεσθαι καὶ ἀποστέλλειν, μεμνημένους Διὸς ξενίου ὡς παρὰ πᾶσιν ἰδρυμένου κοινοῦ θεοῦ καὶ ὄντος ἐπισκόπου φιλοξενίας τε καὶ κακοξενίας. Ἡγεῖσθαι δὲ καὶ παραγγέλλειν πρεσβυτέρους νεωτέρους τὸ αἰδεῖσθαι καὶ αἰσχύνεσθαι τὰ κακά, φανεροὺς ὄντας αὐτοὺς αἰσχουμένους καὶ αἰδουμένους· ὡς ἐν αἷς πόλεσι πρεσβυτέρων ἀναισχυνταί, φύονται παῖδες αὐτῶν καὶ

παίδων παῖδες ἀναισχυντοί. Ἀκολουθεῖ δὲ ἀναισχυντία καὶ ἀναιδεία ὕβρις καὶ ἀδίκια, τούτοις δὲ ἔπεται ὀϊσθος. Μηδεὶς δ' ἔστω ἀναιδής, ἀλλὰ σωφρονεῖται ἕκαστος, ὡς οὕτω τευζόμενος θεῶν ἴλεων καὶ σωτηρίας οὐδεὶς γὰρ κακὸς θεοφιλής. Τιμάτω δὲ ἕκαστος τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀληθές, καὶ μισεῖτω τὸ αἰσχροὺν καὶ τὸ ψεῦδος· ταῦτα γὰρ ἀρετῆς σημεῖα καὶ κακίας. Διὸ χρῆ συνθέλκειν ἐκ παίδων κολάζοντας μὲν τοὺς φιλοψευδεῖς, φιλοῦντας δὲ τοὺς φιλαλήθεις, ἵνα ἐμφυσῶνται ἕκαστω τὸ κάλλιστον καὶ σπερματωδέστατον τῆς ἀρετῆς. Προσποιεῖσθω δὲ ἕκαστος τῶν πολιτῶν σωφρονεῖν μᾶλλον ἢ φρονεῖν· ὡς ἡ προσποίησις τοῦ φρονεῖν μέγα σημεῖον ἀπειροκαλίας καὶ σμικρότητος. Ἔστω δὲ ἡ προσποίησις τοῦ σωφρονεῖν ἀληθής· μηδεὶς γὰρ πλαττέσθω γλώσση καλὰ ἔργα, πράξεως καὶ διανοῆς στερόμενος ἀγαθῆς. Χρῆ δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἀρχοντας εὖνοιαν διαφυλάττειν καθάπερ πατράσιν εὐπειθοῦντας καὶ σεβομένους· ὡς ὁ μὴ διανοούμενος οὕτω τίσει δίκην κακῆς βουλῆς δαίμοσιν ἐσιτούχοις. Ἀρχοντες γὰρ ἐστινοῦσιν πόλεως καὶ πολιτῶν σωτηρίας. Χρῆ δὲ καὶ τοὺς ἀρχοντας δικαίως προεστάται τῶν ἀρχουμένων καθάπερ τέκνων ἰδίων, ἔχθραν καὶ φιλίαν καὶ θυμὸν ἐν τῷ κρίνειν κοιμίσαντας. Ἐπαυεῖσθωσαν δὲ καὶ εὐδοκιμείτωσαν, ὅσοι ἂν ὄντες εὐποροὶ τοῖς ἐνδεεστέροις ἐπαρκῶσιν, ὡς τέκνα καὶ ἀμύνητορας σώζοντας τῆς ἑαυτῶν πατρίδος. Ἐπαρκείτωσαν δὲ τοῖς διὰ τύχην πενομένοις, καὶ μὴ διὰ βίον ἀργὸν καὶ ἀκρατῆ· ἢ μὲν γὰρ τύχη πᾶσι κοινόν, ὁ δὲ ἀργὸς καὶ ἀκρατῆς βίος κακὸς ἀνδράσιν ἴδιος. Καλὸν δ' ἔστω καὶ μνησθῆναι ἐάν τις τῆ συνειδητῆ ἀδικούντι, ἵνα ἡ πολιτεία σώζηται

9. Consultantes agentesque aliquid a diis auspicari debent : siquidem optimum est, quod proverbiis loco dici solet, deum esse horum omnium auctorem. Præterea a malis facinoribus abstinendum est, idque maxime propter communem cum deo deliberationem, quum deo nullum cum injusto commercium sit. Oportet autem sibi quemque auxiliari ac se ad capessenda et agenda justa quæ dignitati respondent incitare : nam pro parvis rebus tantum quantum pro magnis nitî nimis humile et illiberale videtur esse. Quare curandum est, ne nimio impetu ad minima et ad magna feramur, sed pro dignitate tua et viribus singula perpendere atque aggredi debes, ut honorandus et gravis videaris. Viro aut mulieri injustis a civitate habitis nemo auxiliari debet neque conversari cum iis, alioquin exprobranda ei fuerit similitudo ejus quocum conversatur. Viros autem benignitate præstabiles amare cum iisque commercium habere decet, et probitatem vere imitando et comparanda virtute maximum ac perfectissimum hoc veluti sacrificium facere : nemo enim homo sine virtute perfectus est. Cæterum injuria affecto civi vel in patria vel apud externas nationes opitulari convenit : hospitem vero quemlibet in patria sua cultum legibus propriis bene precando et familiariter tum accipere tum remittere oportet, memores Jovis hospitalis, ut dei communis apud omnes consti-

tuti qui hospitalitatem et inhospitalitatem inspiciat. Porro senes junioribus duces sint et magistrî ad mala ob pudorem ac verecundiam fugienda, ita ut appareat ipsos quoque tam pudore quam verecundia moveri : quia in quibus civitalibus senes impudentes fuerint, liberi etiam nepotesque eorum impudentia laborant. At vero impudentiam et ingenium inverecundum contumelia sequitur et injustitia, has autem rerum interitus excipit. Quocirca nemo impudens esto, sed sibi quisque temperantiam conciliet, tanquam hac ratione deos habiturus propitios et salute fruturus : neque enim improbus quisquam deo gratus est. Præterea unusquisque honestatem ac veritatem colat, turpitudinem et mendacium odit : hæc enim virtutis et vitii signa habentur. Quare statim a pueris assuefacere oportet poena quidem mentiri solitos, amore autem veraces, ut singulorum animis honestatis et virtutis semina mandentur. Super hæc unusquisque civium se temperantem potius quam sapientem videri student : quoniam simulare sapientiam magnum est imperiti et parvi animi indicium. Temperantiæ autem affectatio debet esse vera, neque quisquam egregia facta simulet qui mentem a rerum bonarum studio averterit. Erga principes quoque velut erga parentes benevolentiam nos conservare decet obsequium iis et honorem præstando : propterea quod qui aliter senserit mali

πολλοὺς ἔχουσα τῆς εὐκοσμίας φύλακας. Ὁ δὲ μη-
νῶν εὐσεβῆς ἔστω καὶ κατὰ τῶν οἰκειρᾶτων ἔξαγ-
γέλλων οὐδὲν γὰρ ἔστιν οἰκειότερον πατρίδος. Ἐμ-
φανιζόντων δὲ μὴ τὰ δι' ἀκούσιον ἄνοιαν γιγνόμενα,
ἄλλ' ὅσον ἂν ἐκ προνοίας τι ἀμαρτάνωσιν. Ὁ δ' ἐμ-
φανισθεὶς, ἂν ἐθελεχθρῆ τῷ μηνύσαντι, μισείσθω ὑπὸ
πάντων, δίκην διδοὺς ἀχαριστίας, ἧς ἀποστερεῖ τὸν
ιατρούοντα μεγίστην νόσον ιατροεύμενος ἀδικίαν.
Ἔστω δὲ μέγιστα ἀδικήματα θεῶν καταφρόνησις καὶ
γονέων κάκωσις ἐκούσιος καὶ ἀρχόντων καὶ νόμων
ὀλιγωρία καὶ ἐκούσιος ἀτιμία δικαιοσύνης. Δικαιο-
τατος δὲ ἔστω καὶ δσιώτατος πολίτης ὁ ταῦτα τιμῶν
καὶ ἐμφανίζων πρὸς πολίτας καὶ ἀρχοντας κατὰ τῶν
καταφρονούντων. Ὑπὲρ πατρίδος ἀποθνήσκειν σε-
μνότερον ἔστω ἢ γλιχόμενον τοῦ ζῆν ἔγκαταλιπεῖν αὐτὴν
καὶ τὸ καλόν. Κρείττον γὰρ τεθνᾶναι καλῶς ἢ ζῆν
αἰσχρῶς καὶ ἐπονειδίστως. Χρῆ δὲ καὶ τῶν τελευ-
τώντων ἕκαστον τιμᾶν μὴ δακρύοις μηδὲ οἴκτοις,
ἀλλὰ μνήμη ἀγαθῆ καὶ τῆ τῶν κατ' ἔτος ὥραίων ἐπι-
φορᾶ, ὡς ἀχαριστίας οὐσης πρὸς δαίμονας χθονίους
λύπτει ὑπὲρ τὸ μέτρον γιγνομένης. Βλασφημεῖτω δὲ
μηδεὶς ἐπ' ἀδικῶ βλάβῃ περὶ μηδενός· δσιώτερον
γὰρ εὐφημία κακηγορίας. Νομίζεσθω δὲ πολίτης

ἀμείνων ὁ τῆς ὀργῆς κρείττων μᾶλλον τοῦ διὰ ταύτης
πλημμελοῦντος. Ὁ ἱερά καὶ ἀρχεῖα ὑπεραίρων τῆ
πολυτελεία τῶν ἰδίων μὴ εὐδοξείτω, ἀλλ' ὀνειδίζεσθω-
μηδὲν γὰρ ἔστω ἰδιωτικὸν μεγαλοπρεπέστατον καὶ
σεμνότερον τῶν δημοσίων. Ὁ πλοῦτω καὶ χρήμασι
δουλεύων καταφρονείσθω ὡς μικρόψυχος ὢν καὶ ἀνε-
λεύθερος καὶ καταπληττόμενος ὑπὸ κτημάτων πολυτε-
λῶν καὶ βίου τραγηδομένου, καὶ εὐτελής εἶναι τὴν
ψυχὴν ὑπολαμβανέσθω. Ὁ γὰρ μεγαλόψυχος προ-
διανοεῖται πάντα παρ' ἑαυτῷ τὰ παρ' ἀνθρώποις, καὶ
δι' οὐδενὸς θορυβεῖται τοιούτου ὅταν παραπέση. Αἰ-
σχροβρῆμονεῖτω δὲ μηδεὶς, ὅπως ἂν μὴ προσοικειῶ
τὴν διάνοιαν ἔργοις αἰσχροῖς, μηδὲ ἀνατιμπλῆ τὴν
ψυχὴν ἀναιδείας καὶ μiasμάτων. Τὰ μὲν γὰρ εὐ-
σχήμονα καὶ φίλα τοῖς οἰκείοις ὀνόμασι καὶ κεϊμένοις
ὑπὸ τοῦ νόμου προσαγορευόμεν, πρὸς ἃ δ' ἐχθρῶς ἔχο-
μεν, ἐξιστάμεθα καὶ τῆς προσηγορίας διὰ τὸ αἰσχρὸν.
Ἔστω δὲ καὶ αἰσχρὸν εἰπεῖν τὸ αἰσχρὸν. Γυναῖκα δὲ
τὴν κατὰ νόμους ἕκαστος στεργέτω καὶ ἐκ ταύτης
τεκνοποιείσθω, εἰς ἄλλο δὲ μηδὲν προείσθω τέκνων
τῶν αὐτοῦ σποράν· μηδὲ τὸ φύσι καὶ νόμῳ τίμιον
ἀνόμως ἀναλισκέτω καὶ ὑβρίζετω. Ἡ γὰρ φύσις τε-
κνοποιίας ἔνεκεν οὐκ ἀκολασίας ἐποίησε τὴν σποράν.

consilii prenam dabit genis civitatis custodibus. Principes
enim civitatem civumque salutem custodiunt ac tuentur.
Sed et principes juste civibus præesse oportet, tanquam
liberis suis, inimicitiam amicitiamque et iram in iudicando
sopientes. Porro laudari ac celebrari debent qui locupletes
quum sint tenuioribus opem ferunt, utpote liberorum
patriæque defensorum conservatores. Subveniant autem
iis qui fatorum acerbitate, non vitæ otiosæ et intemperan-
tiæ culpa pauperes sunt. Nam fatum et fortuna omnium
communia sunt, at vita otiosa et incontines malorum ho-
minum propria est. Item honestum iudiciter indicare
mali facinoris conscium, ut respublica incolumis perma-
neat multos habens formæ suæ bene compositæ custodes.
Is vero qui indicat pius existimetur, etiamsi proximorum
delicta efferat: nihil enim patria nobis conjunctius est.
Patefacienda sunt autem non ea quæ inviti et imprudentes
quidam commiserint sed quæ consulto peccaverint. Cæ-
terum indicatus, si accusatori sua sponte inimicitias
denuntiari, a cunctis odio habeatur, ut penam det animi
ingrati quo deserit medicum maximo morbo injustitiæ
medicinam facientem. Sed maxima scelera putentur deo-
rum contemptio, voluntaria parentum vexatio, principum
legumque neglectio et voluntaria ignominia justitiæ illata.
Quamobrem justissimus civis idemque sanctissimus iudi-
cetur qui hæc honorat et contemntes apud cives et prin-
cipes indicat. Pro patria mori magis decorum ducatur,
quam vendi cupiditate patriam et honestatem derelin-
quere. Præstat enim honesta morte occumbere quam
turpiter et probrose vivere. Cæterum defunctorum unum-

quemque non lacrimis aut ejulatu, sed bona recordatione
et fructuum quotannis nascentium munere honorare
oportet, quia ingrati animi adversus inferos genios videtur
nimis mœrere. Nemo autem immerito damnum passus
ulla in re convicietur: nam pium hominem magis decent
bona verba quam maledicta. Civis qui vicerit iram longe
melior existimandus est illo qui propter iram delinquit.
Quisquis templa et prætoria privatorum ædificiorum ma-
gnificentia superat, non laude, sed reprehensione dignus
habeatur: nihil enim privatum splendidius et ornatius
quam publica esse debet. Divitiis et pecuniæ serviens
contemnatur ut sordidus et illiberalis stupidusque pretiosa-
rum possessionum et vitæ mollis admirator humilisque
animi homo esse existimetur. Quippe vir magnanimus
quæ in rebus humanis evenire possint omnia secum præ-
meditatus nulla tali perturbatur fortuna, quando contigit.
Cæterum turpia nemo loquatur, ne animum factis obscænis
adjiciat mentemque impudentia ac sceleribus compleat.
Etenim quæ honesta et cara nobis sunt, aptis nominibus
atque in lege scriptis appellamus, quæ vero odimus, ab
eorum vel appellatione propter turpitudinem discedimus.
Esto igitur turpe etiam rem turpem memorare. Uxorem
legitimam unusquisque amet ex eaque liberos suscipiat,
nec tamen ullo alio consilio effundat semen ad liberos pro-
creandos destinatum, id quod natura et lege pretiosum
est flagitiose consumens et ad stuprandas virgines con-
vertens. Natura enim proles generandæ, non lasciviæ
causa semen produxit. Uxorem vero castam esse oportet,
neque impium aliorum virorum coitum admittere, impen-

Γυναῖκα δὲ σωφρονεῖν χρὴ καὶ μὴ προσδέχεσθαι συνουσίαν ἀσεβῆ παρ' ἄλλων ἀνδρῶν, ὡς ἀπαντίσης νεμέσεως παρὰ δαιμόνων ἐξοικιστῶν καὶ ἐχθροποιῶν. Ὁ μητρυιὴν ἐπιγαμῶν μὴ εὐδοξείτω, ἀλλ' ὄνειδιζέσθω ὡς παρατίσις ὧν οικείας διαστάσειας. Χρὴ δὲ ἐμμένειν τοῖς εἰρημένοις, τὸν δὲ παραβαίνοντα ἔνοχον εἶναι τῇ πολιτικῇ ἀρχῇ. Προστάσει δὲ ὁ νόμος ἐπίστασθαι τὰ προόμια τοῖς πολίτας ἅπαντας, καὶ ἐν ταῖς ἐορταῖς μετὰ τοὺς παιδνας λέγειν ὅτι ἂν προστασία ὁ ἐστιάτωρ, ἐν ἑμφυσίῳ τῳ ἐκάστῳ τὰ παραγγέλματα.

(Stobæus Flor. XLIV, 40 Χαρώνδα Καταναίου προομία νόμων. Emendavi : ^a τῷ; codd. τὸ vel τῷ. ^b ἤμιστα; codd. μάκιστα. ^c δύναμιν; codd. δυναμίαν. ^d προσοικεῖσι; codd. παροικίῃ.)

10. Τοὺς κατοικοῦντας τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν πάντας πρῶτον πεπεισθαι χρὴ καὶ νομίζειν θεοὺς εἶναι, καὶ ἀναθλέποντας ἐς οὐρανὸν καὶ τὸν κόσμον καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς διακόσμησιν καὶ τάξιν· οὐ γὰρ τύχης οὐδ' ἀνθρώπων εἶναι δημιουργήματα· σέβασθαι δὲ τούτους καὶ τιμᾶν, ὡς αἰτίους ὄντας ἀπάντων ἡμῖν ἀγαθῶν τῶν κατὰ λόγον γιγνομένων. Ἐκαστον οὖν ἔχειν καὶ παρασκευάζειν δεῖ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν πάντων τῶν κακῶν καθάραν· ὡς οὐ τιμᾶται θεὸς ὑπ' ἀνθρώπου φαύλου, οὐδὲ θεραπεύεται δαπάναις οὐδὲ τραγωδίαις ἀλίσκεται ^a, καθάπερ μοχθηρὸς ἄνθρωπος, ἀλλ' ἀρετῇ καὶ προαιρέσει τῶν καλῶν ἔργων καὶ δικαίων. Διὸ ἕκαστον δεῖ εἰς δύναμιν ἀγαθὸν εἶναι καὶ πράξει καὶ προ-

αἰρέσει τὸν μέλλοντα εἶσεσθαι θεοφιλῆ, καὶ μὴ φοβέσθαι τὰς εἰς χρήματα ζημίας μάλλον τῶν εἰς αἰσχρήν τεινόντων· καὶ πολλὴν ἀμείνονα νομίζειν ^b τὸν τῆ οὐσίαν προιέμενον μάλλον τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου. Ὅσοις δὲ μὴ βῆδιον πρὸς ταῦτα τὴν ὁρμὴν πεπεισθαι τὴν δὲ ψυχὴν ἔχουσιν εὐκίνητον πρὸς ἀδικίαν, ἔσθ' ἡμῖν παρηγγέλθω πᾶσι τοῖς τοιοῦτοις πολίταις καὶ πολιτίσι καὶ ξυνοικοῖς, μεμνησθαι θεῶν ὡς ὄντων καὶ δίκας ἐπιπαμπόντων τοῖς ἀδίκοις· καὶ τίθεσθαι πρὸς ὁμμάτων τὸν καιρὸν τοῦτον, ἐν ᾧ γίνεται τὸ τέλος ἐκάστῳ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ζῆν· πᾶσι γὰρ ἐμπίπτει μεταμέλεια τοῖς μέλλουσι τελευτᾶν, μεμνημένους ὧν ἠδικήκασι καὶ ὁρμῆ τοῦ βούλεσθαι πάντα πεπερᾶσθαι δικαίως αὐτοῖς. Διὸ δεῖ ἕκαστον παρ' ἐκάστην πρᾶξιν αἰεὶ συνοικεῖον τὸν καιρὸν τοῦτον ὡς δὴ παρόντα· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου φροστυεῖν. Ἐάν δὲ τῷ παραστῆ δαίμων κακὸς τρόπον πρὸς ἀδικίαν, διατρίβειν πρὸς ναοὺς καὶ βωμοὺς καὶ τεμένεσι, φεύγοντα τὴν ἀδικίαν ὡς δέσποιναν ἀσεβαστάτην καὶ χαλεπωτάτην, ἱκετεύοντα τοὺς θεοὺς συναποτρέπειν αὐτήν. Ἦναί δὲ καὶ πρὸς ἄνδρας δόξαν ἔχοντας ἐπ' ἀνδραγαθία, ἀκουσόμενον περὶ εὐδαιμονίας βίου καὶ κακῶν ἀνδρῶν τιμωρίας, ἵνα ἀποτρέπηται τῶν ἀδίκων ἔργων δεισιδυμιονῶν δαίμονας ἀλάστορας. Πάντας δὲ τιμᾶν ^c τοὺς κατοικοῦντας τὴν πόλιν καὶ τοῖς ἄλλοις νομίμοις καὶ τοῖς πατρίοις ^d τοὺς θεοὺς· πάτρια δὲ εἶναι τὰ κάλλιστα. Πειπείσθαι δὲ τοῖς νό-

dente fatali a diis ultione qui modo efficiunt homines et similitate faciunt. Qui noceram filii inducit non laude, sed vituperatione dignus, ut domesticus dissensionis auctor, videri debet. De reliquo necesse est unumquemque hæc præcepta servare, ab officio autem discedentem civili execrationi obnoxium esse. Jubet autem lex hæc proemia cives omnes tenere eaque diebus festis post pœanes memoriter dicere, cuiuscunque convivator id negotium mandaverit, ut singulorum animis monita hæc inhaereant.

10. Omnes qui urbem et regionem inhabitant primum persuasum habere et existimare oportet deos esse, caelum etiam intuentes et mundum rerumque in iis ordinem atque ornatum : neque enim fortuita aut humana huiusmodi opera putare convenit : deinde colendi honorandique dii sunt ut honorum omnium auctores quæ rationi convenienter nobis contingunt. Singulos igitur animum ab omnibus malis purum habere atque efficere decet : quia ab improbo homine non honoratur deus, neque sumtibus colitur neque tragœdiis capitur, tanquam homo malus, sed virtute iustarumque et honestarum rerum studio. Quocirca unumquemque opus est pro viribus bonum esse tum factis tum voluntate qui modo futurus sit deo gratus neque pecuniarum jacturam metuere magis quam vitæ notas ac dedecora : et civem meliorem existimare qui opes potius quam honestatem et justitiam projicit. Cæte-

rum illos quorum animi non facile ad hæc convertuntur quique mentem ad injustitiam pronam habent, simul viros simul mulieres, cives aliosque populares monitos velim meminisse deorum, ut qui et sicut et poenam ab injustis repetant atque ante oculos sibi ponere tempus illud quod unicuique finis est vitæ futurum : morituros enim omnes delictorum suorum memores poenitentia invadit cupiditasque vitæ universæ, si fieri posset, justissime actæ. Quamobrem singulos oportet semper in singulis actionibus illi tempori tanquam præsentī assuescere : quia sic maxime honesti justique curam agent. Si quis vero a malo quopiam genio astante ad injustitiam incitetur, is ad templum, aras et delubra versetur, fugiens injustitiam velut dominam admodum impiam et infestam, deorumque opem ad eam propellendam imploret. Accedat quoque ad viros probitatis nomine claros, de vitæ felicitate et malorum hominum poena disserentes auditurus, ut genios scelerum ultores metuens ab injustis facinoribus avertatur. Cæterum qui urbem habitant omnes deos cum aliis ritibus, tum patrii venerari debent, quoniam optimi existimantur. Præterea cunctos oportet legibus obedire, principes revereri iisque cedere et imperata facere : siquidem post deos et genios et heroes proximis honoribus afficiuntur parates, leges ac principes apud homines cordatos et ad inolumitatem pervenire cupientes. Sed nemo aliam civi-

μοις ἄπαντας καὶ τοὺς ἄρχοντας αἰδεῖσθαι καὶ ἐξίστασθαι καὶ ποιεῖν τὸ παραγγελλόμενον· ὡς μετὰ θεοῦ καὶ δαίμονας καὶ ἥρωας γονεῖς τε καὶ νόμοι καὶ ἄρχοντες σύνεγγυς εἰσι ταῖς τιμαῖς παρ' ἀνθρώποις νοῦν ἔχουσι καὶ σωθησομένοις. Πόλιν δὲ φιλαίτεραν μηδεὶς ἄλλην ποιέσθω τῆς αὐτοῦ πατρίδος, ὡς θεῶν πατρῶων νεμεσίωντων· ἀρχὴ γὰρ προδοσίας φύεται τοῖς τοιαῦτα βουλομένοις. Ἐτι δὲ χαλεπώτερον τῆς οἰκείας γῆς στεροόμενον ζῆν ἐπ' ἄλλοτρίας· οὐδὲν γάρ ἐστιν οικειώτερον πατρίδος. Μηδὲ ἐχθρὸν ἀκατάλλακτον μηδεὶς μηδένα νομιζέτω τῶν πολιτῶν, οἷς ἐφείκασιν οἱ νόμοι μετέχειν τῆς πολιτείας· ὡς ὁ τοιοῦτος οὔτε ἀρξαι δύναται ἂν οὔτε δικάσαι καλῶς, τὸν θυμὸν ἔχων κυριώτερον τοῦ λογισμοῦ. Μηδεὶς δὲ λεγέτω κακῶς μήτε κοινῇ τὴν πόλιν μήτε ἰδίᾳ τὸν πολίτην· ἀλλ' οἱ τῶν νόμων φύλακας ἐπιμελείσθωσαν τῶν πλημμελούντων, πρῶτον μὲν νοουθετοῦντες, ἐὰν δὲ μὴ πείθωνται, ζημιούντες. Τῶν δὲ κειμένων νόμων ἐὰν τις δοκῆ μὴ καλῶς κεῖσθαι, μετατιθέναί ἐπι τὸ βέλτιον· μενόντων δὲ, πάντας παιθαρχεῖν· ὡς ἐπ' ἀνθρώπων μὲν ἤττασθαι τοὺς κειμένους νόμους οὐ καλὸν οὐδὲ συμφέρον, ὑπὸ δὲ νόμου βελτίονος ἠττώμενον κατακρατεῖσθαι καὶ καλὸν καὶ συμφέρον. Τοὺς δὲ ταῦτα παραβαίνοντας χρὴ καὶ κολάζειν ὡς κατασκευάζοντας τῇ πόλει μεγίστων κακῶν ἀρχὴν, ἀναρχίαν. Ἄρχοντας δὲ μὴ εἶναι αὐθάδεις, μηδὲ πρὸς ἐπήρειαν κρίνειν, μηδὲ μεμῆσθαι κρίνοντας φιλίας ἢ ἐχθρας, ἀλλὰ τοῦ δικαίου· οὕτω

γὰρ ἀποδώσουσι τὰς κρίσεις δικαιοτάτας καὶ τῆς ἀρχῆς ἔσονται ἀξιοί. Τοὺς μὲν οὖν δούλους προσήκει διὰ φόβον πράττειν τι τῶν δικαίων, τοὺς δ' ἐλευθέρους δι' αἰδῶ καὶ τὸ καλόν· διὸ χρὴ καὶ τοὺς ἄρχοντας εἶναι τοιοῦτους, ἐν ἔχουσιν οἱ ἀρχόμενοι τοὺς ἀξίους αἰσχύνης. Ἐὰν δὲ τις βούληται τῶν κειμένων νόμων κινεῖν ἢ ἄλλον εἰσφέρειν νόμον, εἰς βρόχον εἴρας τὸν τράχηνον λεγέτω τοῖς πολλοῖς περὶ αὐτοῦ· καὶ ἐὰν μὴ διαψηφισομένων δόξῃ λελύσθαι τὸν νόμον ἢ ὑπάρχειν τὸν εἰσφερόμενον, καὶ αὐτὸν ἀθῶον εἶναι· ἐὰν δὲ ὁ προὔπαρχων μᾶλλον δοκῆ καλῶς ἔχειν ἢ ὁ εἰσφερόμενος ἢ ἄδικος, τεθνάναι τὸν κινούντα ἢ εἰσφέροντα νόμον, ἐπισπασθέντος τοῦ βρόχου.

(Stobæus Flor. XLIV, 20-21 Ζαλεύκου προῖμιον νόμων. Emendavi : ^a ἀλίσκεται; codd. τῶν ἀλισκομένων. ^b νομίζει; codd. ὀνομάζειν. ^c τιμᾶν τοὺς κατοικοῦντας cum Meinekio; codd. τιμῶν τοῖς οἱ κατοικοῦντας. ^d καὶ τοῖς πατρίοις cum eodem; libri τοῖς πατρίοις.)

II. Ζάλευκος ὁ τῶν Λοκρῶν νομοθέτης τοὺς νόμους ἔφησε τοῖς ἀρχαίοις ὁμοίους εἶναι. Ὡσπερ γὰρ εἰς ἐκείνα ἐὰν μὲν ἐμπέσῃ μυῖα ἢ κύνωψ κατέχευται, ἐὰν δὲ σφήξ ἢ μέλιττα διαβρήξασα ἀφίπταται· οὕτω καὶ εἰς τοὺς νόμους ἐὰν μὲν ἐμπέσῃ πένης συνέχευται, ἐὰν δὲ πλούσιος ἢ δυνατὸς λέγων διαβρήξας ἀποτρέχει.

(Stobæus Flor. XLV, 25 Ζαλεύκου.)

tem majori amicitia sibi conjungat quam patriam, utpote diis patris indignantibus : nam talia molientibus in animo conditionis initium oritur. Est vero etiam acerbitas patria carentem in aliena regione vitam degere : nihil enim nobis natura conjunctius quam patria est. Nemo vero queniquam pro implacabili inimico e civium numero habeat, quos leges reipublicæ participes esse voluerunt : quippe talis vir neque imperare neque judicare recte poterit, ut cui ira potior sit ratione. Nemo etiam maledicat neque in commune universæ civitati neque privatim ulli civi : sed legum custodes eorum qui delinquent curam agant, admonendo primum, deinde nisi paruerint, multando. Quodsi qua ex conditis legibus visa fuerit non bene lata esse, in melius mutetur : confirmatis vero et permanentibus omnes obtemperant : nam positas leges ab hominibus vinci nec decet nec conducit, contra homines superari a lege prestantiori qua par est qua utile. At ista egredientes puniendi sunt, ut maximæ calamitatis principium civitati machinantes, principum legumque ir-

reverentiam. Principes autem neque superbi esse debent, neque contumeliosè judicare, neque in judicando amicitiam inimicitiaevæ, sed justitiæ meminisse : ita enim judicia æquissima facient et imperio digni erunt. Ac servos quidem convenit ob timorem aliquid juste facere, liberos vero propter reverentiam et honestatem : quocirca principes quoque tales esse oportet, ut civibus digni verecundia videantur. Quodsi quis volet leges constitutas abrogare vel novam ferre, is collo in laqueum inserto de lege verba ad multitudinem faciat : ac si ferente suffragia populo vetus illa lex antiquata videatur aut ea quæ rogatur bona esse, indemnis evadat : contra si prior lex melius se habere videatur, aut nova de qua agitur injusta sit, is qui rescindit vel rogat legem laqueo adducto moriatur.

11. Zaleucus Locrenslum legumlator léges dixit similes esse araneorum telis. Nam sicut in illas si muca aut culex inciderit, retinetur, si vero vespa aut apis, perrupta tela avolat : ita legibus implicati pauperes tenentur, ditiores aut eloquentes perruptis legibus aufugiant.

μὰν δι' αὐταυτά, εἴη ἂν καὶ τρίτον τι εἶδος ἄτερον ἀγαθῶν, ὃ καὶ δι' αὐταυτὸν αἰρετόν ἐντι καὶ δι' ἄτερον. Τίνα ἂ ὦν ἐντι τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν, ἅπερ αὐτὰ δι' αὐταυτὰ αἰρετὰ πέφυκεν ἤμεν, οὐ μὰν δι' ἄτερον; φανερόν ἐστι ἃ εὐδαιμοσύνα. Ταύτας γὰρ ἕνεκα τὰ ἄλλα αἰρεόμεθα, αὐτὰν δὲ ταύταν οὐδενὸς ἀτέρω. Τίνα δὲ πάλιν ἐντι, ἃ δι' ἄτερον μὲν αἰρεόμεθα, οὐ μὰν δι' αὐταυτὰ γε; ὁδῶν ὅτι τὰ ὠφέλιμα καὶ τὰ παρεκτικὰ ὁ τῶν ἀγαθῶν, ἅπερ αἷτια γίνεται τῶν αἰρετῶν, ὅσων πόνοι μὲν σώματος καὶ γυμνάσια καὶ τρίψεις εὐεκτίας, ἀναγνώσεις δὲ καὶ μελέται καὶ ἐπιτηδεύσεις καλῶν καὶ ἀρετῶν. Τίνα δὲ καὶ δι' αὐταυτὰ αἰρετὰ καὶ τὰ δι' ἄτερον; ὅσων αἷ τε ἀρεταὶ καὶ αἱ ἐξίαι αὐτῶν, καὶ αἱ προαιρέσεις, καὶ αἱ πράξεις, καὶ πᾶν τὸ ἐγόμενον τῆς τῶ καλῶ οὐσίας. Τὸ μὲν ὦν δι' αὐταυτὸ αἰρετόν, οὐ μὰν δι' ἄτερον, μονῆρας ἀγαθὸν ἐντι καὶ ἐν· τὸ δὲ καὶ δι' αὐτὸ καὶ δι' ἄτερον, τριχῆ δέδασται. Τὸ μὲν γὰρ τι αὐτῶ περι ψυχάν ἐντι, τὸ δὲ περι σῶμα, τὸ δὲ τι ἐκτός· περι ψυχάν μὲν αἷ τῆς ψυχῆς ἀρεταί, περι σῶμα δὲ αἷ τῶ σώματος, ἐκτός δὲ φίλοι, δόξα, τιμὰ, πλοῦτος. Παραπλασίως δὲ καὶ τὸ δι' ἄτερον αἰρετόν· τὸ μὲν γὰρ τι αὐτῶ τὰ ποιατικὰ τῶν τῆς ψυχῆς ἀγαθῶν, περι σῶμα δὲ τὰ τῶ σώματος, ἐκτός δὲ τὰ αἷτια πλοῦτος καὶ δόξαι καὶ τιμῆς καὶ φιλίας. Ὅτι δὲ τὴν ἀρετὴν ἤμεν συμθέβακεν αὐτὰν δι' αὐταυτὰν αἰρετὰν, ὁδῶν καὶ ἐκ τῶνδε. Αἷ γὰρ τὰ καταδέεστερα τῆ φύσει (λέγω δὴ τὰ σώματος ἀγαθὰ), αὐτὰ δι' αὐταυτὰ αἰρεόμεθα, κρέσσων δὲ

ψυχὰ σώματος, φανερόν ὅτι καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ἀγαθὰ αὐτὰ δι' αὐταυτὰ ἀγαπέοις, ἀλλ' οὐ διὰ τὰ ἀποβαίνοντα ἀπ' αὐτῶν.

(ἂ τίνα ὦν ἐντι scripsi; codd. τίνων ὦν ἐντι. ὁ παρεκτικὰ posui pro membranarum lectione προαιρετικὰ.)

ε'. Τῶ δ' ἀνθρωπίνω βίω καιροὶ τρεῖς, ὁ μὲν ἐν εὐτυχίᾳ, ὁ δὲ ἐν ἀτυχίᾳ, ὁ δὲ μεταξὺ τούτων. Ἐπεὶ ὦν ἀγαθὸς ἀνὴρ ὁ ἔχων ἀρετὰν καὶ ὁ χρεόμενος ἀρετῆ, χρεῖται δὲ αὐτῆ κατὰ τῶς τρεῖς καιρῶς· ἡ γὰρ ἐν ἀτυχίᾳ ἡ ἐν εὐτυχίᾳ ἡ ἐν τοῖς μεταξὺ τούτων· καὶ ἐν ἀτυχίᾳ μὲν ἐντι κακοδαίμων, ἐν δ' εὐτυχίᾳ εὐδαίμων, ἐν δὲ τῆ μέσᾳ καταστάσει οὐκ εὐδαίμων. Φανερόν ὦν ἐστι οὐδὲν ἄτερόν ἐντι εὐδαιμοσύνα ἀλλ' ἡ χρῆσις ἀρετῆς ἐν εὐτυχίᾳ. Λέγοις δὲ νῦν εὐδαιμοσύναν τὴν τῶ ἀνθρώπου. Ὁ δ' ἀνθρώπος οὐχ ἃ ψυχὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα· τὸ γὰρ ἐξ ἀμφοτέρων ζῶν καὶ τὸ ἐκ τοιούτων ἀνθρώπος. Καὶ γὰρ αἷ τῆς ψυχῆς ὄργανον τὸ σῶμα πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ τῶ ἀνθρώπου μέρος, καὶ τοῦτο καὶ ἃ ψυχὰ. Διὸ καὶ τῶν ἀγαθῶν ἃ μὲν ἐντι τῶ ἀνθρώπου, ἃ δὲ τῶν μερέων. Καὶ ἀνθρώπου μὲν ἀγαθὸν εὐδαιμοσύνα, τῶν δὲ μερέων τῶ ἀνθρώπου, ψυχῆς μὲν, φρόνησις, ἀνδρεία, δικαιοσύνα, σωφροσύνα, σώματος δὲ, κάλλος, ὑγίεια, εὐεκτία, εὐαισθησία. Τὰ δὲ ἐκτός, πλοῦτος καὶ δόξα καὶ τιμὰ καὶ εὐγένεια, πέφυκεν ἐπιγένναμα ἤμεν τῶ ἀνθρώπου, καὶ ἀκόλουθα τοῖς ἂ φύσει προὔφαστακασίν ἀγαθοῖς. Δορυφορεῖ ὁ δὲ τὰ μῆζονα τῶν ἀγαθῶν τὰ μέζονα, φιλία μὲν καὶ δόξα

non propter se ipsa : fuerit et tertia quædam species bonorum, quæ et propter se sit expetenda et propter aliud. Quæ igitur sunt hujus generis bona, quæ propter se, non propter aliud solent expelli? Manifesto talis est beatitudo. Hujus enim gratia reliqua expetimus, eam vero ipsam nullius alterius gratia. Quæ vero sunt, quæ propter alia, non propter se ipsa appetimus? Nimirum res utiles et bonorum conciliatrices, quæ sunt causæ optabilium, ut labores quidem et exercitia corporum et friciones bonæ valetudinis, lectiones autem, meditationes et studia honestatis atque virtutis. Quæ vero et propter se et propter aliud expetenda? nempe virtutes et habitus earum et consilia et actiones et quidquid coheret cum honesti ratione. Bonum igitur, quod propter se, non propter alterum eligendum sit, solum et unicum est : quod vero et propter se et propter aliud, trifariam divisum est. Partim enim in animo est, partim in corpore, partim extrinsecus : in animo quidem virtutes animi, in corpore vero corporis virtutes, extra hominem amici, gloria, honor, divitiæ. Similiter et illud quod propter aliud expetitur : est enim partim id omne quod animi bona efficit, partim quod circa corpus hujus bonorum externorumque causam præbet, divitiarum, gloriæ, honoris et amicitiarum. Cæterum virtutem propter se expetendam esse, hinc etiam colligitur. Si enim illa, quæ inferiora sua natura sunt (dico

corporis bona), propter se expetimus, animus autem præstantior corpore, apertum est nos animi quoque bona propter se, non propter eorum effectus expellere.

V. Vitæ humanæ tria sunt tempora, unum felicitatis, aliud infelicitatis, tertium medium utriusque fortunæ. Cum igitur vir bonus sit virtute prælitus ejusque cultor, in illius autem exercitatione tribus temporibus versetur, sive duriore fortuna conflictatus, sive felicitate florens, sive mediocrem rerum statum nactus : in adversa quidem fortuna est miser, in prosperitate felix, in medio vero statu non heatus. Liqueat igitur, felicitatem esse nihil aliud quam usum virtutis in prospero rerum successu. Loquimur autem hoc loco de hominis beatitate. Homo autem non tantum ex animo, sed e corpore quoque compositus est; nam ex utroque animal atque e talibus homo constat. Quamvis enim corpus animi sit instrumentum, tamen et hominis pars est, itidem et animus. Quocirca et bona alia quidem sunt hominis, alia vero partium. Atque hominis quidem bonum felicitas, partium autem hominis, animi quidem prudentia, fortitudo, justitia, temperantia; corporis vero pulchritudo, sanitas, bona habitudo, integritas sensuum. Externa vero, spes, gloria, honor, nobilitas hominis bonorum accessiones esse solent, bonisque natura præcedentibus subjici. Minora autem bona majoribus satellitum instar advenit, amicitia

Ἄλλος δὲ λόγος λέγεται, ὡς ἄλλο μὲν τἀγαθὸν εἶη, ἄλλο δὲ κακόν, διαφέρον, ὥσπερ καὶ τῶνυμα, οὕτω καὶ τὸ πρᾶγμα. Ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτον διαιρούμαι τὸν τρόπον· δοκῶ γὰρ οὐ διαβαλον ἤμεν, ποῖον ἀγαθὸν καὶ ποῖον κακόν, αἶ τὸ αὐτὸ καὶ μὴ ἄλλο ἐκάτερον εἶη· καὶ γὰρ θαυμαστόν κ' εἶη. Οἷμαι δὲ οὐδέν κ' αὐτὸν ἔχεν ἀποκρίνασθαι, αἷτις αὐτὸν ἔροιτο τὸν ταῦτα λέγοντα· Εἰπὸν δὴ μοι, ἥδη τι τὼς γονείας ἀγαθὸν ἐποίησας; φαίη κα, καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα. Τὸ ἄρα κακὰ καὶ μεγάλα καὶ πολλὰ τούτοις ὀφείλεις, αἷπερ τωυτόν ἐστι τὸ ἀγαθὸν τῷ κακῷ. Τί δέ, τὼς συγγενείας ἥδη τι ἀγαθὸν ἐποίησας; τὼς ἄρα συγγενείας κακὸν ἐποίησις. Τί δέ, τὼς ἐχθρῶς ἥδη κακῶς ἐποίησας; καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα. Ἄρα ἀγαθὰ ἐποίησας. Ἄγε καὶ δὴ μοι καὶ τὸδε ἀπόκρισαι· ἄλλο τι ἢ ὁ τὼς μὲν πτωχῶς οἰκτεῖρεις, ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα ἔχοντι κακὰ, τὼς δὲ πλουσιῶς πάλιν εὐδαιμονίζεις, ὅτι πολλὰ καὶ ἀγαθὰ πράσσοντι, αἷπερ τωυτόν καὶ κακὸν καὶ ἀγαθόν; Τὸν δὲ βασιλέα τὸν μέγαν οὐδὲν κωλύει ὁμοίως διακίσθαι τοῖς πτωχοῖς. Ἐὰ γὰρ πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ αὐτῷ πολλὰ κακὰ καὶ μεγάλα ἐστίν, αἷκα τωυτόν ἐστι τἀγαθὸν καὶ κακόν. Καὶ τὰδε μὲν περὶ τῷ παντὸς εἰρήσθω. Εἴμι δὲ καὶ καθ' ἕκαστον, ἀρξάμενος ἀπὸ τῷ ἐσθίην καὶ πίνην καὶ ἀφροδισιάζην. Ταῦτα γὰρ ὁ τοῖς ἀσθενέουσι πάντα ὁ ποῖον ἀγαθὸν ἐστὶν αὐτοῖς καὶ κακόν, αἷπερ τωυτόν ἐστὶν ἀγαθὸν καὶ κακόν· καὶ τοῖς νοσέουσι κακόν ἐστὶ τὸ νοσῆν καὶ ἀγα-

θόν, αἷπερ τωυτόν ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν τῷ κακῷ. Καθὼς τὸδε καὶ ἄλλα πάντα τὰ ἐν τῷ ἔμπροσθεν λόγῳ εἰρηται. Καὶ οὐ λέγω, τί ἐστὶ τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ τοῦτο πειρῶμαι διδάσκειν, ὡς οὐ τωυτόν εἶη κακόν καὶ ἀγαθόν, ἀλλ' ἐκάτερον.

(Scripsi : ὁ καὶ τὰ νεώτατα πρῶτον ἐρῶ cum Kenio ad Greg. Cor. p. 239 ed. Schæfer.; codd. καὶ τῆ νεότατι πρῶτον ἐρῶ. ὁ ἂν τοῖς Ἑλλανες; codd. ἂν τε Ἑλλανες. ὁ ἄλλο τι ἢ τὼς μὲν πτωχῶς οἰκτεῖρεις, ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα ἔχοντι κακὰ, τὼς δὲ πλουσιῶς πάλιν εὐδαιμονίζεις; libri ἄλλο τι ἢ τὼς πτωχῶς οἰκτεῖρεις, ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα ἔχοντι· πάλιν εὐδαιμονίζεις. ὁ ταῦτα γὰρ; cod. τοῦτο γὰρ. ὁ πάντα ποῖον; codd. ταῦτα ποῖον. ὁ αὐτοῖς καὶ κακόν, αἷπερ; codd. αὐτοῖς, αἷπερ.)

ΔΙΑΛΕΞΙΣ Β.

Περὶ καλῶ καὶ αἰσχρῶ.

Λέγονται δὲ καὶ περὶ τῷ καλῷ καὶ αἰσχρῷ δύο λόγοι. Τοῖ μὲν γὰρ φαντί, ἄλλο μὲν ἤμεν τὸ καλόν, ἄλλο δὲ τὸ αἰσχρόν, διαφέρον, ὥσπερ καὶ τῶνυμα, οὕτω καὶ τὸ πρᾶγμα· τοῖ δὲ τωυτό καλόν καὶ αἰσχρόν. Κἀγὼ πειρασοῦμαι τόνδε τὸν τρόπον ἐξαγέμενος. Αὐτίκα γὰρ παιδίῳ ὀραίῳ ἐραστῆ μὲν χρηστῷ χαρίζεσθαι καλόν, μὴ ἐραστῆ δὲ καλῷ αἰσχρόν. Καὶ τὰς γυναῖκας λουῖσθαι ἔνδον καλόν, ἐν παλαιστρα δὲ αἰσχρόν· ἀλλὰ τοῖς ἀνδράσιν ἐν παλαιστρα καὶ ἐν γυμνασίῳ καλόν. Καὶ συνίμεν τῷ ἀνδρὶ, ἐν ἀσυχίᾳ μὲν καλόν, ὅπου τοίχους κρυφθήσεται· ἐξω δὲ αἰσχρόν,

certasse ferunt et parta victoria diis sane bonum, sed gigantibus malum. Altera sententia affirmantis est aliud quid bonum, aliud malum esse, non nomine magis quam re ipsa diversum. Ego vero et illud hoc modo explico : credo equidem nobis non constare posse, quæ res bona quæve mala sit, si idem esset utrumque, non diversum quid : mirum enim hoc foret. Nec puto habiturum quod respondeat, si quis hæc dicentem ita interroget : Dic mihi, quæso, num quid boni parentibus jam præstititeris? Reponet forsitan : Et multa et præclara. Tu igitur propterea vicissim graves pœnas illis dare debes, si idem bonum malumque putandum est. Quid autem? propinquos bono quopiam jam affectisti? Eisdem igitur et malo. Quid vero? jamne inimicis calamitatem intulisti? Et insignem quidem. Ergo multis et præclaris bonis eos cumulasti. Age vero et illud mihi responde : Numquid pauperum te miseret, quod multis et ingentibus incommodis confictantur, divites contra beatos prædicas, quod opibus et copiis affluunt, si idem malum et bonum? Profecto nihil obstat, quominus magnus Persarum rex eadem sit conditione quæ egeni. Nam multa et magna bona quibus abundat in mala non minora mutantur, si idem est bonum et malum.

PHILOS. GRÆC.

Atque hæc quidem de summa rerum dicta sufficiant. Sed et singula illa percurrant, a cibo, potu et venere orsus. Harum enim omniunt rerum usus infirmis et bonum est et malum, siquidem idem habetur bonum et malum : parique ratione ægrotantibus morbus simul est malum et bonum, siquidem bonum non differt a malo. In hanc sententiam autem etiam cætera omnia quæ superiori sermone continentur dicta sunt. Interim tamen quid bonum sit non definio, id solum docere conatus, non esse idem bonum et malum, sed alterutrum.

DISPUTATIO II.

De honesto et turpi.

Duo etiam feruntur sermones de honesto ac turpi. Nam quidam aliud esse honestum aiunt, aliud turpe, tam re quam nomine diversum : nonnulli vero idem honestum ac turpe. Atque ego quidem rem in hunc modum explicare tentabo. Verbi causa puerum formosum amatori probo gratificari decorum est, non probo autem turpe : item mulierem domi lavari decorum, in palæstra turpe ; sed viros id in palæstra et gymnasio facere decorum. Porro mulierem cum viro coire, remotis arbitris, ubi intra parietes lateat, decorum : extra vero in cuiuspiam

δπου τις ὄφεται. Καὶ τὸ μὲν αὐτῆς συνίμεν ἀνδρὶ καλόν· ἄλλοτρίῳ δὲ αἰσχρὸν. Καὶ τῷ γε ἀνδρὶ, τῆ μὲν ἑαυτῷ γυναικὶ συνίμεν καλόν· ἄλλοτρίῳ δὲ αἰσχρόν. Καὶ κοσμεῖσθαι καὶ ψιμμουθίῳ χρίεσθαι, καὶ χρυσία περιάπτεσθαι, τῷ μὲν ἀνδρὶ αἰσχρόν, τῆ δὲ γυναικὶ καλόν. Καὶ τὼς μὲν φίλως εὖ ποιεῖν καλόν· τὼς δὲ ἐχθρῶς αἰσχρόν. Καὶ τὼς μὲν πολεμῶς φεύγειν αἰσχρόν· τὼς δὲ ἐν σταδίῳ ἀνταγωνιστὰς καλόν. Καὶ τὼς μὲν φίλως καὶ τὼς πολλὰς φονεύειν αἰσχρόν· τὼς δὲ πολεμῶς καλόν. Καὶ τὰδε μὲν περὶ πάντων. Εἶμι δ' ἐφ' ἃ ταὶ πόλιές τε αἰσχρὰ ἀγνῆται καὶ τὰ ἔθνηα. Αὐτίκα Λακεδαιμονίους τὰς κόρας γυμνάζεσθαι ἀχειριδῶτως, καὶ ἀχίτωνας παρέρπειν, καλόν· Ἴουσι δὲ αἰσχρόν. Καὶ τὼς παῖδας μὴ μαυθάνειν μουσικὰ καὶ γράμματα καλόν· Ἴουσι δ' αἰσχρόν μὴ ἐπίστασθαι ταῦτα πάντα. Παρὰ ἠ Θεσσαλοῖσι δὲ καλόν τὼς ἱππῶς ἐκ τῆς ἀγέλας λαβόντι, αὐτῶς δαμάσαι καὶ τὼς ὄρεας βῶις τε λαβόντι, αὐτῶς σφάζει καὶ ἐκδεῖραι καὶ κατακόψαι· ἐν Σικελίᾳ δὲ αἰσχρόν, καὶ δούλων ἔργα. Μακεδόσι καλόν δοκεῖ ἤμεν τὰς κόρας, πρὶν ἀνδρὶ γάμασθαι, ἐρᾶσθαι καὶ ἀνδρὶ συγγίνεσθαι· ἐπει δὲ καὶ γαμεῖται, αἰσχρόν· Ἑλλασί δ' ἄμφω αἰσχρόν. Τοῖς δὲ Θραξί κόσμος τὰς κόρας στίξεσθαι. Τοὶ δὲ Σκύθαι καλόν νομίζοντι, ὅς ἀνδρα κανών, ἐκδεῖρας τὰν κεφαλάν, τὸ μὲν κόμιον πρὸ τοῦ ἱππου φορεῖ, τὸ δ' ὀστέον χρυσώσας καὶ ἀργυρώσας πίνει ἐξ αὐτοῦ, καὶ σπένδει τοῖς θεοῖς· ἐν δὲ τοῖς Ἑλλασίον οὐδέ κ' ἐς τὰν αὐτάν

οικίαν συνεισελεθῆν βούλοισ' ἂν τις τοιαῦτα ποιήσῃεν. Μασσαγέται δὲ τὼς γονέας κατακόφαντες κατεσθίουσι, καὶ τάφος κάλλιστος δοκεῖ ἤμεν, ἐν τοῖς τέκνοις τεθῆσθαι· ἐν δὲ τῆ Ἑλλάδι ἂν τις ταῦτα ποιήσῃ, ἐξελαθεῖς ἐκ τῆς Ἑλλάδος κακὰ ἀποθάνῃ ὡς αἰσχρὰ καὶ δεινὰ ποιεῖν. Τοὶ δὲ Πέρσαι κοσμεῖσθαι τε, ὡς περ τὰς γυναῖκας, καὶ τὼς ἀνδρας καλόν νομίζοντι, καὶ τῆ θυγατρὶ καὶ τῆ μητρὶ καὶ τῆ ἀδελφῇ συνίμεν· τοὶ δὲ Ἑλλανες καὶ αἰσχρὰ καὶ παράνομα. Λυδοῖς τοίνυν τὰς κόρας κορνευθεῖσας καὶ ἀργύριον ἐργάζεσθαι^b, καὶ οὕτω γάμασθαι καλόν δοκεῖ ἤμεν· ἐν δὲ τοῖς Ἑλλασίον οὐδεὶς κα θέλοι^c γαμεῖν. Αἰγύπτιοι τε οὐ ταυτὴ νομίζοντι καλὰ τοῖς ἄλλοις. Τῆδε μὲν γὰρ γυναικὶς ὕφανειν καὶ ἔρια ἐργάζεσθαι^d, ἀλλὰ τῆναι τὼς ἀνδρας, τὰς δὲ γυναῖκας πράσσειν, ἅπερ τῆδε τοὶ ἀνδρες. Τὸν παλὸν δέειν ταῖς χερσὶ, τὸν σῖτον τοῖς ποσὶ, τῆναι καλόν· ἀλλ' ἄμιν τὸ ἐναντίον. Οἶμαι δ' ἂν τις τὴ καλὰ εἰς ἐν κελεῦθ συνενεῖκαι πάντα ἀνθρώποις, ἃ ἕκαστοι νομίζοντι, καὶ πάλιν ἐξ ἀθρόων τοὶ τὰ αἰσχρὰ λαβέν, ἃ ἕκαστοι ἀγνῆται, οὐδέν κα λειψθῆμεν^e, ἀλλὰ πάντα πάντα διαλαβέν. Οὐ γὰρ πάντες ταυτὰ νομίζοντι. Παρεξοῦμαι δὲ καὶ ποιήμα τι·

Καὶ γὰρ τὸν ἄλλον ὡς ἐθητοῖσιν νόμον ὄψει, διαθρῶν ἰ οὐδὲν ἐν πάντῃ καλόν, οὐδ' αἰσχρόν· ἀλλὰ ταῦτ' ἐποίησεν λαβῶν ὁ κακὸς αἰσχρὰ, καὶ διαλλάξας καλὰ.

Ὡς δὲ τὸ σύνολον εἰπέν, πάντα καιρῷ μὲν καλὰ ἐντι,

conspectu indecorum. Insuper eam cum suo marito coire, decorum est: cum alieno turpissimum. Præterea virum cum sua uxore concubare decet: cum aliena dedecet. Virum etiam dedecet comitum et cernasatum et auro ornatum incedere, sed mulierem decet. Sic amicis bene facere honestum est, inimicis turpe. Similiter hostes fugere turpe: adversarios autem in stadio honestum putatur. Amicos denique et cives necare turpe, at hostes honestum. Atque hæc quidem de omnibus in universum a me dici liquet. Transibo autem ad ea quæ civitates et gentes turpia duxere. Exempli causa Lacedæmonii puellas nudis brachiis exerceri depositaque tunica arripere decorum videtur: at Ionibus indecorum. Iisdem pueros æque musicam ignorare ac litteras decorum est: Ionibus vero turpe hæc omnia nescire. Thesalii honestum putant equos et mulos ex armento abactos domare, bovesque raptos mactare et pelle detracta discindere: hæc autem Siculi turpia et servorum opera esse arbitrantur. Macedones decorum existimant puellas nondum cohabitatas amari atque a viris comprimi: post nuptias vero eas cum aliis consuecero indecorum habent: Græcis utrumque turpe est. Thracæ puellis notas inustas ornamento esse credunt. Ad hoc Scythæ honestum iudicant, si quis hominem occiderit, capitique cutem detraxerit, ejus partem crinitam ante equum gestare, ex onsea autem parte auro et argento obducta bibere ac diis libamenta dare: apud Græcos autem nemo easdem ædes

ingredi voluerit cum viro qui talia fecerit. Rursus Massagetæ parentes suos obruncatos comedunt, et optima videtur sepultura in liberorum visceribus condi: at in Græcia si quis tale quippiam fecerit, in exilium ejectus, ut turpis et horrendi facinoris auctor, male peribit. Persæ viros etiam mulierum in morem ornari decorum putant et cum filia, matre ac sorore coire: at Græci turpia hæc et illicita esse censent. Lydis puellas, quum vulgato corpore pecuniam fecerint, ita tandem nubere decorum videtur: apud Græcos autem nemo talem uxorem ducere velit. Egyptii non eadem statuunt honesta quæ cæteræ gentes. Apud nos enim mulieres texere et lanificio operam dare decorum, ibi autem viros; adde quod mulieres officii funguntur quæ in nostris regionibus viri faciunt. Lutum manibus, panem vero pedibus subigere, illis honestum videtur; nos contrariam sententiam æquimus. Existimo autem si quis omnes homines unum in locum congerere iubeat, quæ singuli honesta putant, et rursus ex illa congerie demere quæ unicuique turpia videntur, nihil relictum iri, sed omnes omnia sigillatim accepturos. Non enim eadem omnium instituta sunt. Afferam in hanc rem et poetæ verba:

Namque alias hoc loco leges hominibus datas videbis; hinc discas nihil omnino neque honestum, neque turpe esse, sed hæc efficere venientem occasionem turpia et vicissim honesta.

Ut in universum autem dicam, cuncta suo tempore ho-

πόνω τυχὼν ἐν λογισμοῖς τε καὶ μαθημάτεσι καὶ ταῖς ποτ' ἀρχίδειαν θεωρίας εὐθὺς ἐκ νέω ^b γυμνάσασατο τὰν διάνοιαν φιλοσοφίας ἀπτόμενος ὀρθῶς, μετὰ δὲ ταύτας θεῶν τε καὶ νόμων καὶ βίων ἀνθρωπίνων ἐμπειρίαν λαβόν. Δύο γὰρ ἐντι εἰς τῶν φρονίμων διαθέσεις παραγίνεται, ὧν τὸ μὲν ἐντι ἐξιν μαθηματικῶν τε καὶ γνωστικῶν λαβόν, τὸ δὲ θεωρήματα καὶ πράγματα πολλὰ ἐπελθόντα, τὰ μὲν καὶ αὐτὸν ἰδόντα τὰ δὲ καὶ δι' ἑτέρω τινὸς τρόπῳ κατανοήσαντα. Οὕτε γὰρ ὁ ἐν λογισμοῖς καὶ μαθημάτεσι καὶ ταῖς ποτ' ἀρχίδειαν θεωρίας εὐθὺς ἐκ νέω γυμνάσας τὰν διάνοιαν ἱκανὸς ἐντι ποτὶ φρόνασιν, οὐθ' ὁ τούτων μὲν ἀπολειφθεὶς, ἐν ἀχροαμάτεσι δὲ πολλοῖς καὶ πραγματέσειν ἀναστραφθεὶς. Ἄλλ' ὁ μὲν ἐν τῷ καθ' ἕκαστα κρίνει τυφλὸς ἐγένετο τὰν διάνοιαν, ὁ δὲ ἐν τῷ καθόλου θεωρῶν αἰεὶ. Καθ' ἕνα γὰρ ἐπὶ τῶν λογισμῶν δύναται ὁ λόγος τὰ μέρη συντιθεὶς τὸ ὅλον ἐξ αὐτῶν λογιζέσθαι, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων δύναται ὁ μὲν λόγος τὰν καθόλου θεωρίαν ὑπογράφειν, ἃ δ' ἐμπειρία καθ' ἕκαστα κρίνει.

(Stob. Flor. III, 76. Correxī ^a γένοιτο, αἱ φύσις; libri γένοιτο, φύσις. ^b ἐκ νέω cum Hirschigio; codd. ἐκ νέων.)

Παραπλησίως δὲ καὶ γῆρας ἔχει ποτὶ νεώτατα, καὶ ποιεῖ ἃ μὲν νεώτας ἐγγχειρητικῶς ^a, τὸ δὲ γῆρας προνοατικῶς· καὶ μηδέποκα ἀφύλακτον ἦμεν πέφυκε ^b διανοίας, ἀλλὰ καὶ τί πράσσει καὶ τί πέπραχεν ἐπισκοπεῖ, ἵνα τὰ μὲν μέλλοντα τοῖς παρεόντεσι σταθμεύμενος ^c, τὰ δ' ἐνεσταχότα τοῖς παρωχημένοις αὐτὸς αὐταυτὸν διορθῶν δύνηται, ποτὶ μὲν τὸν παροχόμενον χρόνον ^d

τὰν μνάμεν ἐφαρμάζων, ποτὶ δὲ τὸν παρεόντα τὰν αἰσθασιν, ποτὶ δὲ τὸν μέλλοντα τὰν πρόνοιαν. Ἐντι γὰρ αἰεὶ μνάμα μὲν εἰμὶν τῷ παρεληλυθότος χρόνω, πρόνοια δὲ τῷ μέλλοντος, αἰσθασις δὲ τῷ παρεόντος. Διὸ δὴ οἷ τὸν ὀρθῶς καὶ καλῶς βιοτεύειν μέλλοντα μὴ μόνον αἰσθητικὸν καὶ μαγαμονευτικὸν ἀλλὰ καὶ προνοατικὸν ἦμεν.

(Stobæus Floril. CXV, 27. Emendavi ^a ἐγγχειρητικῶς et προνοατικῶς cum Orellio; codd. ἐγγχειρητικῶς et προνοατικῶς. ^b ἦμεν πέφυκε; codd. αὐτὸ εἰμεν. ^c σταθμεύμενος; libri σταθμευόμενος. ^d παροχόμενον χρόνον cum Meinekio; libri παροχόμενον.)

β'. Ἐν τῷ περὶ τῆς ἠθικῆς παιδείας.

ιβ'. Φαμί τὰν ἀρετὰν ἦμεν ποττὸ μὴ κακοδαίμονεν ἱκανάν, τὰν δὲ κακίαν ποττὸ μὴ εὐδαίμονεν, αἴκα τὰς ἔξιας αὐτὰς κρίνωμεν. Αἰεὶ μὲν γὰρ κακοδαίμονεν ἀνάγκη τὸν κακόν, αἴτε ἔχει ὕλαν (κακῶς τε γὰρ αὐτῆ χρέεται) αἴτε σπανίζει· ὥς καὶ τὸν τυφλὸν αἰεὶ ἀνάγκη ἦμεν τυφλόν ^a, αἴτε φῶς ἔχει καὶ λαμπρότητα ὀρατάν, αἴτε ἐν σκότει διατελεῖ. Οὐκ αἰεὶ δὲ εὐδαίμονεν τὸν ἀγαθόν· οὐ γὰρ ἃ κτῆσις τῆς ἀρετῆς εὐδαίμονία ἔς, ἀλλ' ἃ χρῆσις. Καὶ γὰρ ὁ ἔχων τὰν εἶην οὐχ ὀρᾷ αἰεὶ· αἱ γὰρ μὴ ἔχη φῶς, οὐκ ὀφείται. Δύο δὲ ὁδοὶ τέμνονται ἐν βίῳ, ἃ μὲν σκυθρωποτέρα, τὰν ὁ τλάμων ἐδάδιζεν Ὀδυσσεύς, ἃ δ' εὐδαιμονιότερα, τὰν ἐπορεύετο Νέστωρ. Τὰν ὧν ἀρετὰν φαμί διήλεσθαι μὲν ταύταν, δύνασθαι δὲ καὶ τήναν. Ἄλλὰ τὰν εὐδαίμονίαν καρύσει ἃ φύσις βίον εὐκαίον καὶ εὐστα-

ratiocinando et artibus mathematicis et accurata rerum contemplatione statim a puero animus exercet ad rectam philosophiam iacumbens, postea vero deorum res, leges hominumque vitas usu cognoscat. Duo enim sunt e quibus prudentis habitus animo accedit, quorum unum est discendi cognoscendique facultatem adipisci, alterum multa spectacula multasque res obire, ita ut partim ipse singula videas, partim alio modo perspicias. Neque enim is qui statim ab ineunte ætate calculis et mathematicis disciplinis et accurata rerum inspectione animum exercuit ad prudentiam aptus est, neque ille qui his destitutus in multis aliis auditionibus et rebus experientia duce versatus sit. Sed alter ad singularia perpendenda cæcum habet animum, alter in universalium contemplatione semper nihil videt. Quemadmodum enim in calculis ratio conjunctis partibus totum colligere potest, sic etiam in rebus ratio contemplationem universalem delineat, experientia vero singula judicat.

Similiter senectus quoque ad juventutem se habet, efficitque juvenis quidem industrius, senectus autem providus: neque unquam mentis custodia caret, sed quid agat et quid egerit, considerat, ut futura cum presentibus, presentia cum præteritis pensans senex ipse se corrigere

possit, ad præteritum tempus memoriam accommodans, ad præsens sensum, ad futurum vero providentiam. Semper enim memoria nobis adest præteriti temporis, providentia futuri, præsentis denique sensus. Idcirco hominem bene recteque victurum non solum sensu et memoria, sed etiam providentia valere oportet.

b. Ex libro de Doctrina morali.

XII. Ajo virtutem ad miseriam, vitium vero ad beatitudinem fugiendam, si habitus ipsoe inspiciamus, sufficere. Semper enim virum malum miserum esse necesse est, sive habeat materiam (male enim ea utitur) sive ea careat, quemadmodum et cæcus, sive lumen ei adsit splendorque aspectabilis, sive in tenebris degat, perpetuo cæcus manebit. At bonum non semper beatum esse necesse est, quandoquidem non in possessione virtutis, sed in usu beatitudo cernitur. Etenim qui visu præditus est non semper videt: si enim luce careat, nihil videbit. Dux autem vis in vita secantur, altera quidem difficilior quam patiens incessit Ulixes, altera vero lactior, quam Nestor tenuit. Virtutem igitur ajo hanc quidem expetere, varum et illam ingredi posse. Sed beatitudinem natura vitium optabilem atque firmam, quoniam proposita peraguntur,

βῆσθαι τὼς φιλάτῳς δίκαιον. Αὐτίκα αἱ τις λυπηθεῖς τι τῶν οἰκητῶν καὶ ἀχθεσθεὶς μέλλοι αὐτὸν διαφθεῖρεν ἢ ξίφει, ἢ σχοινίῳ, ἢ ἄλλῳ τινί, δίκαιόν ἐστι ταῦτα κλέψαι, αἱ δὴ δύναται, αἱ δὲ ὑστερίζαι καὶ ἔχοντα καταλάβοι, ἀφελῆσθαι βίαν; Ἄνδραποδίζεσθαι δὲ πῶς οὐ δίκαιον τὼς πολεμίῳς, αἱ τις δύναται ἐλὼν πόλιν θλαν ἀποδόσθαι; Τοιγῶρον δὲ τὰ τῶν πολιτῶν κοινὰ οἰκήματα δίκαιον φαίνεται. Αἱ γὰρ ὁ πατὴρ ἐπὶ θανάτῳ, κατεστασιασμένος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, δεδεμένος εἶη, ἄρα οὐ δίκαιον διορύξαντα κλέψαι καὶ σῶσαι τὸν πατέρα; Ἐπιορκῆν δέ. Αἱ τις ὑπὸ τῶν πολεμίων λαφθεὶς ὑποδέξαιτο, θμνύων, ἢ μὴν ἀφθεὶς τὰν πόλιν προδώσεν, ἄρα οὗτος δίκαια ποιῆσαι εὐορκήσας; Ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ δοκῶ· ἀλλὰ μᾶλλον τὰν πόλιν, καὶ τὼς φίλῳς, καὶ τὰ ἱερὰ σῶσαι πατρώϊα, ἐπιορκήσας. Ἡδὴ ἄρα δίκαιον καὶ τὸ ἐπιορκεῖν, καὶ τὸ ἱεροσυλεῖν. Τὰ μὲν ἴδια τῶν πολεμῶν ἴῳ· τὰ δὲ κοινὰ τὰς Ἑλλάδος, τὰ ἐκ Δελφῶν καὶ τὰ ἐξ Ὀλυμπίας, μέλλοντος τῷ βαρβάρῳ τὰν Ἑλλάδα λαβέν, καὶ τὰς σωτηρίας ἐν χρήμασιν ἰούσας, οὐ δίκαιον λαβέν, καὶ χρῆσθαι ἐς τὸν πόλεμον; Φονεύειν δὲ τὼς φιλάτῳς δίκαιον· ἐπεὶ καὶ Ὅριστασ καὶ Ἀλκμαίων, καὶ ὁ θεὸς ἔχρησε δίκαια αὐτῳς ποιῆσαι. Ἐπὶ δὲ τὰς τέχνας τρέφομαι, καὶ ταῦτα ποιητῶν. Ἐν γὰρ τραγωδοποιῶ καὶ ζωγραφίᾳ ὅστις πλείστα ἐξαπατῆ ὁμοία τοῖς ἀληθινοῖς ποιέων, οὗτος ἀριστος. Θέλω δὲ καὶ ποιήματα τῶν πα-

λαιότερων μαρτύριον ἐπαγαγεῖσθαι. Κλεοβουλίνης·

Ἄνδρ' εἶδον κλέπτοντα καὶ ἐξαπατῶντα βραχίως.
Καὶ τὸ βίᾳ βέβηαι τοῦτο δίκαιοτατον.

Ἦν πάλαι ταῦτα. Αἰχύλου δὲ ταῦτα·

Ἀπάτης δίκαιας οὐκ ἀποστατεὶ θεός.
Ψευδῶν δὲ καιρὸν ἐστ' ἔπου^b τινῆ θεός.

Λέγεται δὲ καὶ τῷδε ἀντίος λόγος· ὡς ἄλλο τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδίκον ἐστι, διαφέρον, ὅσπερ καὶ τῶνυμ, οὕτω καὶ τὸ πρᾶγμα· ἐπεὶ αἱ τις ἐρωτάσσει τὼς λέγοντας, ὡς τὸ αὐτὸ ἐστὶν ἀδικον καὶ δίκαιον, αἴκα ὅη τι δίκαιον περὶ τὼς γονείας ἐπραξαν, ὁμολογοῦντι καὶ ἀδικον ἄρα. Τὸ γὰρ αὐτὸ ἀδικον καὶ δίκαιον ὁμολογόντι ἦμεν. Φέρε ἄλλον δέ, ἂν τινα γινώσκῃ δίκαιον ἄνδρα, καὶ ἀδικον ἄρα τὸν αὐτόν, καὶ μέγιστον τοῖνον καὶ μικρὸν κατὰ ταυτόν. Καὶ τοὶ πολλὰ ἀδικήσας ἀποθανέντω πραζάμενος. Καὶ περὶ μὲν τούτων ἔλι. Εἶμι δὲ ἐφ' ἃ λέγοντες ἀξιοῦντι^c τὸ αὐτὸ καὶ δίκαιον καὶ ἀδικον ἀποδεικνύειν. Τὸ γὰρ κλέπτεν τὰ τῶν πολεμίων δίκαιον καὶ ἀδικον ἐξεστίν^d ἀποδεικνύειν τὸ αὐτὸ^e, αἴκ' ἀληθῆς ὁ τήνων λόγος, καὶ τᾶλλε καττωτό. Τέχνας δὲ ἐπάγονται, ἐν αἷς οὐκ ἐστὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδικον. Καὶ τοὶ ποιηταὶ οὕτε ποτ' ἀλάθειαν, ἀλλὰ ποτὶ τὰς ἀδονὰς τῶν ἀνθρώπων τὰ ποιήματα ποιέοντι^f.

est. Verbi causa, si quis rem familiarem et domesticam dolens merensque mortem sibi consciscere cogitet vel gladio, vel reste, vel alio telo, nonne æquum est hæc surripere, si quis possit, sin autem tempore exclusus jam in manibus habentem deprehenderit, per vim ei eripere? Hostes vero in servitutum abducere, cur non æquum est, si quis captam civitatem universam vendere queat? Sed et publica civium nostrorum ædificia perrumpere æquum videtur. Nam si pater inimicorum factione oppressus in vinculis ad mortem retineatur, nonne æquum est effracto carcere abripere patrem et liberare? Nec non pejerare. Si quis ab hostibus captus interposito jurejurando promittat, se dimissum urbem suam proditurum, num ille servata jurejurandi fide juste agat? Ego certe non ita sentio: sed potius si civitatem suam et amicos et templa patria perjurus conservet. Jam igitur æquum est et pejerare et sacrilegium committere. Proprias quidem singularum civitatum opes prætermitto, at communes Græciæ thesauros et Delphicos et Olympicos, subacturo Græciam barbaro unaque salutis spe in pecunia^a posita, nonne æquum est sumere et ad bellum gerendum adhibere? Decet etiam carissimos necare, quoniam Orestes et Alcæon id fecerunt deusque eos juste egisse oraculo eddidit. Jam ad artes, et poetarum quidem imprimis, orationem converto. Etenim in tragædiis scribendis et pingendi arte qui plurimum fallit, veris similia confingens, is opti-

mus. Quin etiam antiquiorum poemata festinonii loco afferam. Cleobullines:

Cognovi quendam fallentem et vi spoliantem.
Vl facere hoc certe res magis æqua fuit.

Hæc olim erant. Æschyli vero hæc:

Bonos neque ipse Jupiter spernit dolos.
Est tempus, quando mendacem laudat deus.

Habetur insuper alius sermo huic contrarius dicentium, aliud esse justum aliud injustum, tam re quam nomine diversum: quum, si quis interroget idem injustum et justum putantes, num quid justum parentibus præstiterint, etiam de injusto constentur. Namque idem injustum et justum esse constentur. Age vero, si quis alium quempiam justum cognoverit, eundem propterea etiam injustum atque idcirco eodem modo magnum et parvum. Sed ob multa quæ commisit facinora moriatur. Et de his quidem satis. Trænseo autem ad ea argumenta quibus idem justum et injustum esse demonstrare volunt. Nam surripere hostium bona simul æquum et iniquum esse, probare licet, si vera sit illorum sententia cætera eadem ratione. Artes vero allegant, in quibus justum et injustum non reperitur. Et poetæ non ad veritatem, sed ad hominum voluptatem accommodatæ carmina condunt.

(Emendavi : ^a βιαίως cum Heringa Obs. p. 17 ; βία· ως codd. ^b θπου; libri θποι. ^c ἀξιούντι; libri ἀξιώντι. ^d ἐξεστίν ἀποδεικνύεν; libri ἀποδεικνύεν omisso verbo finito. ^e τὸ αὐτό; libri τοῦτ' αὐτό. ^f ποίοντι, cf. Diss. II fin.; libri ποιώντο.)

ΔΙΑΛΕΞΙΣ Δ.

Περὶ ἀλαθείας καὶ ψεύδους.

Λέγονται δὲ καὶ περὶ τῶ ψεύδους καὶ τῆς ἀλαθείας δισοὶ λόγοι· ὧν ὁ μὲν φασι, ἄλλον μὲν τὸν ψεύσαν ἤμεν λόγον, ἄλλον δὲ τὸν ἀλαθῆ· τοὶ δὲ τὸν αὐτόν, ἐν οἷς ^a κἀγώ, τῷδε λόγῳ. Πρῶτον μὲν, ὅτι τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι λέγονται· ἔπειτα δέ, ὅταν λόγος βῆθῃ, ἂν μὲν, ὡς λέγεται ^b ὁ λόγος, οὕτω γένηται, ἀλαθῆς ὁ λόγος, ἂν δὲ μὴ γένηται, ψευδῆς ὁ αὐτὸς λόγος. Αὐτίκα κατηγορεῖς ἱεροσολῶν τω, αἰκ' ἐγένετο τῶργον, ἀλαθῆς ὁ λόγος· αἱ δὲ μὴ ἐγένετο, ψεύστας. Καὶ τῷ ἀπολογουμένῳ ὡς γε ὁ λόγος. Καὶ τὰ γε δικαστήρια τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ψεύσαν καὶ ἀλαθῆ κρίνουντι. Ἐπεὶ τοὶ καὶ ἐξῆς καθήμενοι ἂν λέγομεν· Μύστας ^d εἰμί, τὸ αὐτὸ μὲν πάντες ἐροῦμεν, ἀλαθῆς ^e δὲ μόνος ἐγώ, ἐπεὶ καὶ εἰμί. Ἄλλον ὧν, ὅτι ὁ αὐτὸς λόγος, ὅταν μὲν αὐτῷ παρῆ τὸ ψεῦδος, ψεύστας ἐστίν, ὅταν δὲ τὸ ἀλαθές, ἀλαθῆς, ὥσπερ καὶ ἄνθρωπος τὸ αὐτό, καὶ παῖς, καὶ νεανίσκος, καὶ ἀνὴρ, καὶ γέρον ἐστίν. Λέγεται δὲ καὶ ὡς ἄλλος εἶη ὁ ψεύστας λόγος, ἄλλος δὲ ὁ ἀλαθῆς, διαφέρων τὸνυμα καὶ τὸ

πρᾶγμα ^f. αἱ γὰρ τινες ἐρωτάσιν τὸς λέγοντας, ὡς ὁ αὐτὸς λόγος εἶη ψεύστας καὶ ἀλαθῆς, ὅν αὐτοὶ λέγοντι, πότερός ἐστιν· αἱ μὲν ψεύστας, ἄλλον ὅτι δύο ἂν ^g εἶη· αἱ δ' ἀλαθῆς, ἀποκρίνεται καὶ ^h ψεύστας ὁ αὐτὸς οὗτος, καὶ ἀλαθῆ τις ⁱ ποκα εἶπεν, ἣ ἐξεμαρτύρησε· καὶ ψευδῆ ἄρα τὰ αὐτὰ ταῦτα. Καὶ αἱ τινες ἀνδρα ἀλαθῆ οἶδε, καὶ ψεύσαν τὸν αὐτόν. Ἐκ δὲ τῷ λόγῳ λέγοντι ταῦτα, ὅτι γενομένῳ μὲν τῷ πράγματος, ἀλαθῆ τὸν λόγον, ἀγενήτω δέ, ψεύσαν. Οὐκῶν διαφέρει αὐθις τοῖς δικασταῖς, ὅ, τι ^k κρίνουντο· οὐ γὰρ πάρεντι τοῖς πράγμασι. Ὁμολογούντι δὲ καὶ αὐτοὶ, ὧ μὲν τὸ ψεῦδος ἀναμείκται, ψεύσαν ἤμεν, ὧ δὲ τὸ ἀλαθές, ἀλαθῆ. Τοῦτο δὲ δλον διαφέρει.

Ταῦτα τοὶ μαινόμενοι καὶ τοὶ σωφρονούντες, καὶ τοὶ σοφοὶ καὶ τοὶ ἀμαθεῖς καὶ λέγοντι καὶ πράσσουσι. Καὶ πρῶτον μὲν ὀνομάζουσι ταῦτα γῆν, καὶ ἀνθρωπὸν, καὶ ἵππον, καὶ πῦρ, καὶ τᾶλλα πάντα. Καὶ ποίουντι ταῦτά, κάθηται, καὶ ἐσθοντι, καὶ πίνουσι, καὶ κατὰ κεινται, καὶ τᾶλλα καττωτό. Καὶ μὴν καὶ τωτὸ πρᾶγμα καὶ μέζον καὶ μῆζὸν ἐστίν, καὶ πλέον καὶ ἔλασσον, καὶ βαρύτερον καὶ κουφότερον· οὕτω γὰρ ἂν ^l εἶη ταῦτά πάντα. Τὸ τάλαντόν ἐστι βαρύτερον τᾶς μνᾶς, καὶ κουφότερον τῶν δύο τάλαντων· τωτὸν ἄρα καὶ κουφότερον καὶ βαρύτερον. Καὶ ζῶει ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος καὶ οὐ ζῶει, καὶ ταῦτα ^m ἐντὶ καὶ οὐκ ἐντὶ· τὰ γὰρ τῆδε ὄντα ἐν τᾷ Λιβύᾳ οὐκ ἐστίν, οὐδέ γε τὰ ἐν Λιβύᾳ ἐν Κύπρῳ. Καὶ τᾶλλα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Οὐκῶν καὶ ἐντὶ τὰ πράγματα καὶ οὐκ ἐντὶ.

DISPUTATIO IV.

De veritate et falsitate.

Sed et de veritate et falsitate duplex fertur sententia, quarum altera est hominum alium falsum, alium verum sermonem, altera eundem utrumque esse affirmantium, in quibus et ego nomen meum profiteor. Primum quidem, quod iisdem verbis ambo dicuntur : deinde quando sermo expressus est, si ita ut dicitur, res ipsa evenit, verus est sermo, si non evenit, idem falsus est. Verbi causa, quum sacrilegii quempiam insimulas, si tale quid commissum, verus est sermo, si non commissum, falsus. Talis quoque re purgantis oratio est. Et iudices in consessu eundem sermonem falsum et verum judicant. Nam et nos hic ordine sedentes si dicamus singuli : *Ego sum inhiatus*, idem quidem omnes dicemus, sed verum ego solus, quum talis etiam sim. Manifestum igitur, eundem sermonem, si illi falsitas insit, falsum esse, sin veritas, verum, sicut idem quoque hominis nomen puerum, juvenem, virum, senem significat. Dicunt vicissim alium esse sermonem falsum, alium verum tam nomine quam re diversum. Si quis enim eundem esse falsum et verum sermonem dicentes interroget, uter sit sermo quò ipsi utantur : si falsum esse respondeant, constat res contrarias esse ; sin verum,

eundem quoque tanquam falsum separari apertum est, et num quis vera quandoque dixerit vel testatus sit, etiam illa ipsa falsa esse liquet : et si quis veracem virum cognoverit, eundem et mendacem esse intelligitur. Prudenter autem dicunt, re peracta verum esse sermonem, non peracta falsum. Quamobrem interest postea iudicium, quæ sententia pronuntietur : quia rebus gestis non intersunt. Ipsi quoque constentur sermonem cui admixta falsitas sit, falsum esse, cui veritas, verum. Hoc vero longe diversum esse patet.

Similiter autem insani et sobrii, item docti et indocti tum vocant res tum agunt. Ac primum quidem eodem modo nominant terram, hominem, equum, ignem cætera omnia. Deinde eadem faciunt, sedent, edunt, bibunt, jarent, parique ratione cætera. Quin etiam eadem res et major est et minor, et amplior et tenuior, et gravior et levior : sic enim omnia eadem fuerint. Talentum mina ponderosius est, sed duobus talentis levius : idem ergo et gravior et levius. Ita idem quoque homo vivit et non vivit, eademque res sunt et non sunt : quæ enim hoc loco sunt, in Africa non sunt ; quæque in Africa, non in Cypro, parique ratione cætera. Res igitur et sunt et non sunt.

Qui vero contendunt, insanos et sapientes et indoctos eodem modo agere et loqui cæteraque pari ratione scire,

Τοὶ τοῖνον ἢ λέγοντες, τὼς μαινομένους καὶ τὼς σοφῶς καὶ τὼς ἀμαθεῖς ταῦτα διαπράσσεσθαι καὶ λέγειν, καὶ τὰλλα ἐπόμενα τῷ λόγῳ, οὐκ ὀρθῶς λέγοντι. Αἱ γὰρ τις αὐτῶς ἐρωτάσαι, αἱ διαφέρει ὁ μανία σωφροσύνης, καὶ σοφία ἀμαθίας, φαντί· Ναί. Εὖ γὰρ καὶ ἐξ ὧν πρᾶσσοντι ἑκάτεροι, δῆλοί ἐντι, ὡς ἠμολογησοῦντι. Οὐκῶν αἱ ἢ ταῦτα πρᾶσσοντι, καὶ τοὶ σοφοὶ μαίνονται, καὶ μαινόμενοι σοφοί, καὶ πάντα συνταράσσονται. Καὶ ἔτι ἄτερος λόγος, πότερον ἐν δέοντι ἢ τοὶ σωφρονοῦντες λέγοντι, ἢ τοὶ μαινόμενοι. Ἄλλα φαντί, ὡς ταῦτα μὲν λέγοντι, ὅταν τις αὐτῶς ἐρωτῇ· ἀλλὰ τοὶ μὲν σοφοὶ ἐν τῷ δέοντι, τοὶ δὲ μαινόμενοι, αἱ οὐ δεῖ. Καὶ τοῦτο λέγοντες δοκοῦντι μικρὸν ποτιθεῖναι· αἱ δεῖ καὶ αἱ μὴ δεῖ· ὥστε οὐ μηκέτι τωτὸ ἤμεν. Ἐγὼ δὲ οὐ πράγματος τοσοῦτος προστεθέντος ἀλλοιοῦσαι δοκῶ τὰ πράγματα, ἀλλ' ἀρμονίας διαλλαγίσης· ὡσπερ Γλαυκός καὶ γλαυκός, Ξάνθος καὶ ξανθός, Ξουθός καὶ ξουθός. Ταῦτα μὲν ἀρμονίαν ἀλλάξαντα διήνεγκαν, τὰ δὲ μακρῶς καὶ βραχυτέρως ῥηθέντα, Τύρος καὶ τυρός, σακός καὶ σάκος ἢ, ἄτερα δὲ γράμματα διαλλάξαντα, κάρτος καὶ κράτος, ὄνος καὶ νόος. Ἐπεὶ ὧν οὐκ ἀφαιρεθέντος οὐδενός τοσοῦτον διαφέρει, τί δὴ, αἱ τις ἢ ποτιθεῖται, ἢ ἀφαιρεῖ; καὶ τοῦτο δεῖξω οἷόν ἐντι. Αἱ τις ἀπὸ τῶν δέκα ἐν ἀφελῶ, οὐκ ἔτι δέκα οὐδὲ ἐν ἂν εἴη ἰ, καὶ τὰλλα καττωτό. Τῷ ἢ δὲ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον καὶ ἤμεν καὶ μὴ ἤμεν λέγοντας ἰ, ἐρωτῶ, ἐντι ἢ τὰ πάντα ἐστί. Οὐκῶν αἱ τις μὴ φαίη ἤμεν ἐν ἰ, ψεύδεται τὰ πάντα εἰπόν· ταῦτα πάντα ὧν πῆ ἐντι.

(Emendavi : ἢ τοὶ δὲ τὸν αὐτόν, ἐν οἷς κἀγώ, τῷδε λόγῳ; libri toi δὲ τὸν αὐτόν. Αὐ κἀγώ. Τόδε λόγῳ. ἢ λέγεται; codd. λέγεται. ἢ λέγομεν cum Northio;

λέγοιμι libri. ἢ μύστας cum Fabricio e codice vulgo Μίμια. ἢ ἀλαθῆς cum Northio; ἀληθῆς codd. ἢ καὶ τὸ πᾶν quod deest in libris scriptis inserui inter τῶνομα et αἱ γὰρ τις. ἢ ἂν; deest in codd. ἢ κα; καὶ libri. ἢ ἀλαθῆ τις cum Northio; ἀλαθῆς τι codd. ἢ τοῖς δικασταῖς β, τι; libri τὼς δικαστὰς ἐτι. ἢ ἂν εἴη; libri εἴη. ἢ ταυτὰ; αὐτὰ libri. ἢ τοὶ τῶνον; libri τοὶ τινες. ἢ διαφέρει; codd. διαφέρει· ἢ αἱ; καὶ libri. ἢ καὶ ἔτι ἄτερος λόγος, πότερον ἐν δέοντι cum Koenio ad Greg. Corinth. p. 305; libri καὶ ἐπ' ἀργεος ὁ λόγος πότερον οἷον ἐν δέοντι. ἢ ποτιθεῖται; libri ποτιθεῖναι. ἢ σακός (i. e. σηκός) καὶ σάκος; libri σάκκος καὶ σάκος. ἢ ἂν εἴη; libri εἴη. ἢ τῶς; τὸ libri. ἢ ἤμεν λέγοντας ἐρωτῶ; libri ἤμεν, ἐρωτῶ. ἢ ἐν τι; libri τί. ἢ ἤμεν ἐν, ψεύδεται τὰ πάντα εἰπόν· ταῦτα πάντα ὧν πῆ ἐντι; libri ἤμεν, ψεύδεται, τὰ πάντα εἰπόντες, ταῦτα πάντα ὧν πῆ ἐντι.)

ΔΙΑΔΕΞΙΣ Ε.

Περὶ τῆς σοφίας καὶ ἀρετῆς, αἱ διδασκόντων.

Λέγεται δὲ τις λόγος οὗτ' ἀλαθῆς, οὔτε κενός· ἐτι ἄρα σοφία καὶ ἀρετὰ οὔτε διδασκόντων εἴη οὔτε μαθητῶν. Τοὶ δὲ ταῦτα λέγοντες ταῖς ἀποδείξεσι χρωσῶνται, ὡς οὐκ οἷόν τ' εἴη, ἂν ἄλλω παραδοίης, τοῦτο αὐτὸ εἴη ἔχεν. Μία μὲν δὴ αὐτα. Ἄλλα δὲ, ὡς, αἱ διδασκόντων ἦν, διδασκαλοὶ καὶ ἀποδοδεγμένοι ἦσαν ἢ, ὡς τῆς μουσικῆς. Τρίτη δὲ, ὡς τοὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι γενόμενοι σοφοὶ ἄνδρες τὰ αὐτῶν τέκνα ἂν ἐδίδαξαν καὶ τὼς οἰλίους. Τετάρτη δὲ, ἐτι ἤδη τινες παρὰ σοφιστὰς ἐλθόντες, οὐδὲν ὠφέληθον. Πέμπτη δὲ, ἐτι πολλοὶ οὐ συγγενόμενοι σοφισταῖς ἀξιοὶ λόγῳ γεγέννηται. Ἐγὼ

non recte dicunt. Si quis enim eos interroget, num a sobrietate differat insaniam, ab inscitia sapientiam, confitentur. Namque ex iis quæ utrique faciunt manifestum est, eos facta confessuros esse. Igitur si eadem agunt, sequitur sapientes insanire, insanos sapere et omnia perturbari. Deinde alius oritur sermo quærentium, utrum opportuno tempore loquantur sapientes an insipientes. Aiunt vero, eadem utrosque dicere rogatos, sed sapientes opportuno tempore, insipientes alieno. Hoc igitur asseverantes parvum quiddam adjicere videntur: si decet vel si non decet, ita ut non amplius idem sit. Cæterum ego non hac re adjecta, sed contentu immutato res ipsas variari arbitror, velut Γλαυκός et γλαυκός, Ξάνθος et ξανθός, Ξουθός et ξουθός. Hæc variante contentu inter se differunt: quædam tum producta tum correpta, Τύρος et τυρός, σακός et σάκος, alia transpositis litteris transfigurata, ut κάρτος et κράτος, ὄνος et νόος. Quum igitur nulla re demta tantum sit discrimen, quid tandem, si quis vel adiciat vel subtrahat aliquid? Et hoc quædam sit ostendam. Si quis e numero denario unum detrahat, neque unum illud superest, neque

decem, et reliqua eodem modo. Qui autem eundem hominem et esse et non esse aiunt, eos interrogo hominis nomen de singulis an de omnibus hominibus intelligant. Quamobrem si quis hoc nequaquam de singulis accipi dicat, mentitur, de omnibus loquens: totum igitur hominum genus alicubi esse oportet.

DISPUTATIO V.

Num virtus et sapientia doceri possint.

Dicitur etiam sermo nec verus neque inanis, sapientiam et virtutem nec disci nec doceri posse. Qui autem ista contendunt, hisce argumentis utuntur, quia fieri nequeat, ut si quid alii tradas, id adhuc habeas: hoc unum est argumentum. Aliud vero, si doctrina comparari posset, hujus præceptores conducere æque ac musicæ. Tertium: tum etiam viri sapientes, quos Græcيا tulit, filios suos et amicos instituisse. Quartum: quosdam qui sophistas frequentarunt, nihil percipisse constat. Quintum: multos cum sophistis nunquam versatos tamen excelluisse notum est. Cæterum ego hunc sermonem valde ineptum

δὲ κάρτα εὐήθη νομίζω τόνδε τὸν λόγον. Γινώσκω γὰρ τὸς διδασκάλως γράμματ'α διδάσκοντας, ἃ ἕκαστος αὐτῶν ὁ ἐπίσταμενος τυγγάνει, καὶ κιθαριστὰς κιθαρίζεν. Πρὸς δὲ τὴν δευτέραν ἀπόδειξιν, ὡς ἄρα οὐκ ἐντὶ διδασκαλοὶ ἀποδείξεσθαι, τί μὲν τοὶ σοφισταὶ διδάσκοντι, ἀλλ' ἢ σοφίαν καὶ ἀρετάν; ἢ τί δὲ Ἀναξαγόρειοι καὶ Πυθαγόρειοι ἦσαν ἔ; τὸ δὲ τρίτον, εἰδὼς Πολύκλειτος τὸν υἱὸν ἀνδριάντας ποιέν. Καὶ αἱ μὲν τις μὴ διδάξῃ, οὐ σαμῆον αἱ δ' ἐντὶ ἃ διδάξῃ, τεκμάριον ὅτι δυνατόν ἐντὶ δρθάζει. Τέταρτον δὲ, αἱ μὴ τοὶ παρὰ σοφῶν σοφιστῶν σοφοὶ γίνονται. Καὶ γὰρ γράμματα πολλοὶ οὐκ ἔμαθον μαθόντες. Ἔστι δὲ τις καὶ φύσις. Αἱ δὲ τις μὴ ἔμαθε ἔ παρὰ σοφιστῶν, ἰκανὸς ἐγένετο εὐφυής, καὶ γενόμενος βραδίως συναρπάζει τὰ πολλὰ ὀλίγα μαθών, παρ' ὧν περ καὶ τὰ ὄνυματα μανθάνομεν, καὶ τούτων τι ἦτοι πλέον, ἤτοι ἔλασσον· ὁ μὲν παρὰ πατρός, ὁ δὲ παρὰ μητρός. Αἱ δὲ τῷ μὴ πιστόν ἐντὶ τὰ ὄνυματα μανθάνειν ἄμα, ἀλλ' ἐπίσταμένους ἄμα γίνεσθαι, γνώτω ἕκ τῶνδε. Αἱ τις εὐθύς γενόμενον παιδίον ἐς Πέρσας ἀποπέμψαι, καὶ τῆναι τράφοι, κωφὸν Ἑλλὰδος φωνᾶς, περὶ ζοι κα· καὶ αἱ τις τῆνῶθεν τῆδε κομίζοι, ἑλλανίζοι κα. Οὕτω μανθάνομες τὰ ὄνυματα, καὶ τὸς διδασκάλως οὐκ ἀκούομες ἔ. Ἡλεγκταὶ μοι ὁ λόγος, καὶ ἔχεις ἀρχὴν καὶ τέλος· καὶ μέσον ἔ· καὶ οὐ λέγω, ὡς διδακτὸς ἐστίν, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀποχωρῶντὶ μοι τῆναι αἱ ἀποδείξεις. Λέγοντι δὲ τινες τῶν δημαγορούντων, ὡς γρη τὰς ἀρχὰς ἀπὸ κλάρω γίνεσθαι, οὐ βέλτιστα ταῦτα νομίζοντες. Καὶ ἰ γάρ τις αὐτὸν ἄκ ἔρωτησῇ τὸν ταῦτα λέγοντα, τί δὴ σὺ τοὺς οἰκέταις οὐκ ἀπὸ κλάρω τὰ ἔργα προστάσης, ὅπως ὁ μὲν ζευγηλάτας, αἱκ' ὄψοποιὸς λάχῃ, ὄψοποιῆ,

ὁ δὲ ὄψοποιὸς ζευγηλατῆ, καὶ τᾶλλα κωτωτό ἰ; καὶ πῶς οὐ καὶ τὸς χαλκίας, καὶ τὸς σκυτέας συναγαγόντες καὶ τέκτονας καὶ γρυσσοχῶως διακλαρώσομεν καὶ ἀνακᾶσομεν ἔ, ἀν ἄν χ' ἕκαστος λάχῃ, τέγγαν ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ μὴ ἀν ἐπίσταται; Ἐωυτόν δὲ καὶ ἐν ἀγῶσι τὰς μουσικᾶς διακλαρώσαι τὸς ἀγωνιστὰς, καὶ ἔ, τι χ' ἕκαστος καὶ λάχῃ, ἀγωνίζεσθαι· αὐλητὰς κιθαρίζεται τυγγόν ἔ, καὶ κιθαρωδὸς αὐλήσει· καὶ ἐν τῷ πολέμῳ ὁ τοξῶτας καὶ ὁ ὀπλίτας ἑπασεῖται, ὁ δὲ ἑπενὺς τοξεύσει, ὥστε πάντες ἃ οὐκ ἐπίστανται οὐδὲ δύνανται, οὐδὲ πραξοῦντι. Λέγοντι δὲ ἀγαθὸν ἤμεν καὶ δαμοτικὸν κάρτα· ἐγὼ ἤκιστα νομίζω δαμοτικόν· ἐντὶ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι μισόδαμοι ἄνθρωποι, ὧν αἶκα τύχῃ ὁ κύαμος, ἀπολοῦντι τὸν δᾶμον. Ἄλλὰ χρη τὸν δᾶμον αὐτὸν ὀρῶντα αἰρεῖσθαι πάντας τὸς εὐνοῦς αὐτῷ καὶ τὸς ἐπιτηδείους στραταγῆν, ἀτέρωσ δὲ νομοφυλακῆν, καὶ τᾶλλα.

Ἄνδρὸς κατὰ τὰς αὐτὰς τέχνας νομίζω κατὰ βραχύ τε δύνασθαι καὶ διὰ μακρῶν διαλέγεσθαι ἔ καὶ ἀλάθειαν τῶν πραγμάτων ἐπίστασθαι, καὶ δικάσασθαι ὀρθῶς, καὶ δαμαγορῆν ὀλον τ' ἤμεν, καὶ λόγων τέχνας ἐπίστασθαι, καὶ περὶ φύσιος τῶν ἀπάντων, ὡς τε ἔχει καὶ ὡς ἐγένετο, διδάσκειν. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ περὶ φύσιος τῶν ἀπάντων εἰδῶς, πῶς οὐ δύνασεται περὶ πάντων ὀρθῶς καὶ πράσσειν; ἔτι δὴ ὁ τὰς τέχνας τῶν λόγων εἰδῶς ἐπίστασεται καὶ περὶ πάντων ὀρθῶς λέγειν, καὶ ἔ παρὶ ὧν ἐπίσταται, περὶ τούτων λέγειν. Δεῖ γὰρ τὸν μέλλοντα ὀρθῶς λέγειν, περὶ ὧν ἐπίσταται, περὶ τούτων λέγειν. Πάντων γὰρ ἐπίστασεται· πάντων μὲν γὰρ τῶν λόγων τὰς τέχνας ἐπίσταται, τοὶ δὲ λόγῳ πάντες περὶ πάντων τῶν ἔόντων ἐντὶ ἔ. Δεῖ δὲ ἐπίστα-

multo. Novi enim præceptores litteras tradentes, quas quisque eorum tenet, et citharistas cithara canere docentes. Quod autem ad secundum argumentum attinet, quo præceptores non conducunt affirmant, quid tandem aliud sophistæ docent, quam virtutem et sapientiam? aut quales Anaxagorei et Pythagorei fuere? Quantum ad tertium argumentum, Polycletus filium suum statuas facere docuit. Ac si quis docere nolet, hoc nihil arguit: sed si licet docere, constat posse talia doceri. Quantum illud, si quidam a doctis sophistis sapientia non imbuuntur, non est mirum, quia multi litteris operati nihil didicerunt. Plurimum etiam ingenium valet. Si quis enim a sophistis non didicit, bonæ indolis ope idoneus evasit natusque ad plurima prope sine litterarum studiis facile arripienda, suggerentibus satis materiæ iis a quibus etiam rerum nomina discimus, vel plus vel minus, partim patre, partim vero matre. At si quis non credat nomina addisci, sed cum scientia quadam simul exoriri, ex hisce cognoscat. Si quis infantem statim postquam natus est in Persidem mittat, ibique educet græcæ linguæ ignarum, Persice loquetur: si vero inde rursus huc transportet, græco sermone utetur. Ita verba discimus, præceptores non auscultantes. Si sermonem

istum de quo agitur redargui, principium, medium ac finem habes: nec affirmo, virtutem doceri posse, sed mihi ista argumenta non satisfacere confiteor. At oratores quidam contendunt, magistratus sorte hominibus assignandos esse, non recte sentientes. Etenim talia dicentem interrogaverit aliquis: cur non et tu servis opera sorte distribuis, ita ut auriga coqui officium sortitus, obsonia parat, coquus autem currum regat, cæteraque eodem modo. Et cur non fabros, sutores, structores, aurifices convocantes sorte iis opera dividamus cogamusque quemlibet artem quam sortitus est exercere, non illam quam novit? Eodemque redeat res, si in musicis certaminibus sorte designentur certaturi, et de eo quod sortitus est contendat quisque: sic fortasse tibicen citharam pulsabit, citharædus tibia canet: pariterque in bello sagittarius et gravis armaturæ miles equitabit, eques vero sagittabit, ita ut omnes ea, quæ nec sciunt neque intelligunt, facere non possint. At rem admodum bonam et popularem esse dicunt: ego minime popularem existimo. Sunt enim in civitatibus quidam populo infensi, quos si mors contigerit, populum perdent. Sed oportet populum ipsam sibi propicientem deligere omnes ipsi benevolos et idoneos ad

σθαι τὸν μέλλοντα ὀρθῶς λέγειν περὶ ὧν δεῖ λέγειν^α, καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ ὀρθῶς διδάσκειν τὰν πόλιν πράσσειν, τὰ δὲ κακὰ διακωλύειν^β. Εἰδὼς δὲ γε αὐτὰ εἰδήσει καὶ τὰ ἄτερα τούτων πάντα γὰρ ἐπιστασεῖται· ἔστι γὰρ ταῦτα τῶν πάντων. Ἐκείνα δὲ πάντα πότε δεῖ πράσσειν ἐπιστασεῖται^γ. Διὰ τοῦτο^δ γρη κἄν μὴ ἐπίσθηται αὐλὲν, σκοπὲν^ε αἴκα δέη τοῦτο πράσσειν. Τὸν δὲ δικάζεσθαι ἐπιστάμενον δεῖ τὸ δίκαιον ἐπίστασθαι ὀρθῶς· περὶ γὰρ τούτων τὸ δικάζεσθαι. Εἰδὼς δὲ τοῦτο, εἰδήσει καὶ τὸ ὑπεναντίον αὐτῷ καὶ τὰ ἑτεροῖα^α. Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ τῶς νόμοις ἐπίστασθαι πάντας· αἱ τοῖνυν τὰ πράγματα μὴ ἐπιστασεῖται, οὐδὲ τῶς νόμοις. Τὸν γὰρ ἐν μωσικῷ νόμον τις ἐπίσταται, ὅσπερ καὶ μωσικῶν, ὅς δὲ μὴ μωσικῶν, οὐδὲ τὸν νόμον. Ὁς γὰρ τὰν ἀλάθειαν τῶν πραγμάτων ἐπίσταται, εὐπετής τούτῳ^β ὁ λόγος, ὅτι πάντα ἐπίσταται· ὡς δ' ἐν βραχεῖ εἰπέν^γ, δεῖ νιν ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι περὶ πάντων. Οὐκῶν δὲ νιν πάντ' ἐπίστασθαι. Μέγιστον δὲ καὶ κἄλλιστον ἐξεύρημα εἴρηται ἐς τὸν βίον, μνάμα, καὶ ἐς πάντα χρήσιμον, ἐς φιλοσοφίαν τε καὶ ἐς σοφίαν. Ἔστι δὲ τοιοῦτο^δ, ἐάν προσέγῃς τὸν νοῦν, δι' ὃ^ε πρῶτον παρελθούσα γνώμα μᾶλλον αἰσθησεῖται τὸ σύνολον ὁ ξμαθες, δεῦτερον δὲ διὰ τῶ μελετᾶν^α αἶ κα ἀκούσης. Το γὰρ πολλάκις ταῦτ' ἀκούσαι καὶ εἶπαι ἐς μνάμαν παριγένετο τρίτον, αἶ κα ἀκούσης, ἔπειτα δ' εἰδῆς^β καταθέσθαι, οἷαν τότε· δεῖ μεμνάσθαι Χρῦσιππον, κατῆμεν ἐπὶ τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἴππον· ἄλλο, πυριλάμπην^γ, κατῆμεν ἐπὶ πῦρ καὶ τὸ λάμπειν. Τάδε μὲν περὶ τῶν ὀνομάτων. Τὰ δὲ πράγματα οὕτως· περὶ ἀνθρώπου ἐπὶ τὸν Ἄρη καὶ τὸν Ἀχιλλεῖα· περὶ γαλακτεῖς δὲ,

ἐπὶ τὸν Ἡρακλεῖον· περὶ δειλίας, ἐπὶ τὸν Ἐπειόν. (Emendavi : ^α ἦσαν; codd. ἦεν. ^β ἀ ἕκαστος αὐτῶν cum Orellio; ^γ καὶ αὐτὸς codd. ^δ ἦσαν, codd. ἦεν. ^ε ἐντι; ἐντι libri. ^α ξμαθες; μαθῶν eodd. ^β ἐντι; libri ἐστὶ ^γ καὶ τὸς διδασκάλους οὐκ ἀκούομεν. Ἡλεγκται μοι ὁ λόγος cum Koenio ad Greg. Cor. p. 180; codd. καὶ τὸς διδασκάλους οὐκ ἄμεν; οὐ λέλεκται μοι ὁ λόγος. ^β μέσον; codd. μέσση. ^γ καὶ; codd. εἰ. ^δ αὐτὸν ἀν ἐρωτῶν; codd. αὐτὸν ἐρωτῶν. ^ε καὶ τὰλλα κατωτό cum Koenio ad Greg. Corinth. p. 234; codd. καὶ τὰλλα κατὰ τοῦτο. ^α διακλαρώσομεν καὶ ἀναγκάσομεν; codd. διεκλαρώσαμεν καὶ ἠναγκάσομεν. ^β τυχόν; codd. τυχόν. ^γ ὁ τοξότας καὶ ὁ ὀπλίτας cum Orellio; codd. τῶς τοξότας καὶ τῶς ὀπλίτας. ^δ δύνασθαι καὶ διὰ μακρῶν διαλέγεσθαι; codd. δύνασθαι καὶ ἀλέγεσθαι. ^ε λέγειν, καὶ περὶ; libri λέγειν, περὶ. ^α περὶ πάντων τῶν ἐόντων ἐντι cum Orellio; περὶ πάντων τῶν α... libri. ^β δεῖ λέγειν; libri καὶ λέγοι. ^γ διακωλύειν; codd. τῶς κωλύειν. ^δ ἐκείνα δὲ πάντα πότε δεῖ πράσσειν ἐπιστασεῖται; codd. κείνα δὲ ποτὶ ταῦτῶν τὰ δέοντα πρασεῖται. x-y διὰ τοῦτο γρη κἄν μὴ ἐπίσθηται αὐλὲν; libri γρη κἄν μὴ ἐπίσταται αὐλὲν. ^α σκοπὲν; deest in codd. ^β ἑτεροῖα; codd. τέρει. εὐπετής τούτῳ ὁ λόγος ὅτι πάντα ἐπίσταται; codd. εὐπετής (ἀπετής) ὁ λόγος ὅτι πάντα ἐπίστασθαι. ^α ὡς δ' ἐν βραχεῖ εἰπέν; libri ὅς δὲ βραχῷ. ^β τοιοῦτο; codd. τοῦτο. ^γ δι' ὃ πρῶτον; libri διὰ τούτων. In sequentibus τὸ σύνολον; libri σύνολον. ^δ δεῦτερον δὲ διὰ τῶ μελετᾶν; libri δευτέρων δὲ μελετᾶν. ^ε ἔπειτα δ' εἰδῆς; codd. ἔπειτα οἶδας. ^α πυριλάμπην; codd. πυριλάμπη.)

exercitum ducendum, alios autem ad legum custodiam aptes, alios ad alia. Ego viri esse arbitror, posse ex eadem arte tum brevibus responsis, tum perpetua oratione disserere et rerum veritatem scire, et rite jus dicere : posse item verba ad populum facere ac totam dicendi disciplinam tenere et de rerum omnium, quemadmodum se habeant generataeque sint, natura praecipere. Ac primum quidem qui de omnium natura scit, cur non poterit de omnibus recte et agere? Deinde qui dicendi rationem perceptam habet de omnibus recte disputabit et quae cognovit de his recte exponet. Oportet enim recte dicturum de his quae novit habere orationem. Omnium enim peritus erit, siquidem omnium sermonum artem tenet, sermones autem omnes circa ingentem rerum varietatem versantur. Praeterea recte dicturum scire convenit, quibus argumentis immorari deceat, civitatemque partim docere bona facere, partim mala impedire. Haec autem sciens alia quoque ab his diversa cognita habebit; omnium enim intelligens erit, quoniam haec omnibus tanquam partes subsunt. Ista autem cuncta quando facienda sint sciet. Quocirca etiamsi tibia canere nesciat par est eum videre num id fieri decorum sit. Porro qui iudicis officio fungi scit, eum oportet quod iustum est probe intelligere : in hoc enim versatur

judicandi munus. Hoc autem instructus contrarium quoque et diversa tenebit. Sed et legum omnium scientiam habere debet : si vero res non didicerit, ne leges quidem noverit. Etenim musicae leges cognovit, qui musicam etiam didici, qui vero musica non est imbutus, ne legum quidem ejus scientia pollet. Nam qui rerum veritatem perspexit, ei promptus est sermo, quia omnia animo comprehendit; atque ut paucis complectar, oportet illum interrogatum de omnibus respondere posse. Ergo necesse est illum omnia intelligere. At maximum et ad vitam humanam accommodatissimum inventum est memoriae artificium, ad omnia utile, tam ad philosophiam quam ad sapientiam. Est autem huiusmodi, si animum advertas, ejus rei beneficio primum mens collecta magis totum quod didicisset sentiet, deinde si studiorum assiduitate intelligas. Eadem enim saepius addita dictaque in memoria insidiat. Denique, si rerum quas audis imagines suis locis reponere sciveris, verbi causa, si *Chryssippi* meminisse voles, in *auri* et *equi* imaginibus colloques, si *cicindelae*, *ignem* et *splendorem* imagineris. Haec quidem de verbis. Res autem sic se habet : quae ad fortitudinem spectant, in *Marte* et *Achille* reponenda : quae ad artem fabrilem, in *Vulcano* : quae ad timiditatem, in *Epeo*.

ΑΡΧΥΤΟΥ ΤΟΥ ΤΑΡΑΝΤΙΝΟΥ

ΛΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

ARCHYTÆ TARENTINI

FRAGMENTA.

A. ΗΘΙΚΑ.

α'. Ἐκ τοῦ περὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ εὐδαιμόνου.

α'. Πρῶτον μὲν ὧν χρῆ τοῦτο γινώσκων, ὅτι ὁ μὲν ἀγαθὸς ἀνὴρ οὐκ εὐθέως εὐδαιμόνων ἐξ ἀνάγκης ἐντί, ὁ δὲ εὐδαιμόνων καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ ἐντιν. Ὁ μὲν γὰρ εὐδαιμόνων ἐξ ἐπαινετῶν καὶ μακαριστῶν γίνεται, ὁ δ' ἀγαθὸς ἀνὴρ ἐξ ἐπαινετῶν μόνων. Γίνεται δὲ ὁ μὲν ἐπαινος ἐκ' ἀρετῆς, ὁ δὲ μακαρισμὸς ἐκ' εὐτυχίας· καὶ ὁ μὲν ἀγαθὸς ἀνὴρ ἐπὶ τοῖς κατ' ἀρετῆς ἀγαθοῖς γίνεται τοιοῦτος, ὁ δὲ εὐδαιμόνων καὶ ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην· καὶ ὁ μὲν ἀγαθὸς ἀνὴρ ἀναφαίρετον ἔχει τὰν ἀρετάν, ὁ δ' εὐδαιμόνων ἐντιν ἐκ' ἀφαιρέταί τὰν εὐδαιμοσύνην. Τῆς μὲν γὰρ ἀρετῆς ἀνυπεύθυνος ἡ δύναμις, τῆς δ' εὐδαιμοσύνης εὐθυνομίνα. Νόσοι τε γὰρ μακρὰν σώματος καὶ παρώσεις αἰσθηταρίων ἀπομαραινόντι τὰν εὐθάλειαν τῆς εὐδαιμοσύνης.

(^a ἀρετῆς edidi cum Halmio; codd. παρὰ ταύτης.)

β'. Διαφέρει δὲ θεὸς ἀνθρώπου ἀγαθοῦ, ὅτι θεὸς μὲν

οὐ μόνον εὐλιχρινῆ καὶ διυλισμέναν ἔχει τὰν ἀρετάν ἀπὸ παντὸς τῷ θνατῷ πάθεος, ἀλλὰ καὶ τὰν δύναμιν αὐτῆς ἀτρυτον πέπαται καὶ ἀνυπεύθυνον, ὡς πρὸς αἰωνίων ἔργων σεμνότατά τε καὶ μεγαλοπρέπειαν· ἀνθρώπος δ' οὐ μόνον τῷ θνατῷ τῆς φύσεος καταστάματι μήνονα ταύταν πέπαται, ἐντι δ' ὄκκα καὶ δι' ἀγαθῶν ἀμετρίαν, καὶ διὰ συνθήειαν ἰσχυράν, καὶ διὰ φύσιν μοχθηρὰν καὶ δι' ἄλλας αἰτίας πολλὰς ἀδυνατεῖ κατ' ἄκρην γενεθῆμεν παναλαθέως ἀγαθῷ.

γ'. Φαμί δὲ τὸν ἀγαθὸν ἀνδρα τοῦτον ἤμεν, τὸν πράγμασι μεγάλοις καὶ καιροῖς καλῶς χροόμενον. Οὗτος δὲ κα εἴη ὁ εὐτυχίαν τε δύναμενος καλῶς φέρειν καὶ πάλιν ἀτυχίαν, καὶ ὁ ἐν τε τοῖς καλοῖς καὶ τιμίοις ἄξιος γενόμενος τῶν ὑποκειμένων, καὶ μεταβολίσας τῆς τύχης εὐ τὸ παρὸν ἐκδεχόμενος. Αἱ δὲ συντόμως τε καὶ κεραλαιωδῶς δεῖ φράσαι, ὁ ἐν πάντεσσι τοῖς καιροῖς καλῶς ἀγωνιζόμενος ἐκ τῶν ἐνδεχομένων, καὶ μὴ μόνον αὐταυτον οὕτω διατιθεῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐμπιστεύσαντας αὐτῷ καὶ συναγωνισαμένους.

δ'. Ἐπεὶ ὧν τῶν ἀγαθῶν ἡ μὲν αὐτὰ ἐντι δι' αὐταυτα αἰρετά, οὐ μὲν δι' ἄτερον, ἡ δὲ δι' ἄτερον, οὐ

A. MORALIA.

a. Ex libro de viro bono et besto.

I. Primum igitur illud tenendum est, virum quidem bonum non statim esse necessario beatum, sed beatum etiam bonum esse. Beatus enim ex laudabili et felicitatis prædicationem merito, bonus autem vir e laudabili tantum fit. Contingit vero laus ob virtutem, felicitatis prædicationis ob bonam fortunam. Ac bonus quidem vir bonis a virtute ortis talis efficitur, beatus vero etiam fortunæ blandimentis: præterea bonus vir virtute non adimenda ornatus est, beatus interdum beatitudine privatur. Virtutis enim facultas libera, beatitudinis obnoxia est. Nam et diuturni corporis morbi et sentiendi instrumentorum amissio beatitudinis florem extinguunt.

II. Dissert autem deus ab homine probus, quod deus quidem non solum habet sinceram et purgatam ab omni mortali affectu virtutem, verum etiam ejus vim indefe-

sam ac liberam, ut æternorum operum majestati se magnificentiam consentaneam possidet: homo autem non tantum mortali naturæ habitu minorem hanc possidet, sed nonnunquam etiam tum propter honorum abundantiam, tum ob consuetudinis potentiam, tum pravæ naturæ vitio, tum aliis multis de causis non potest ad veri boni fastigium pervenire.

III. Virum sane bonum eum esse dico, qui rebus magnis et temporibus recte ulatur. Talis autem erit qui prosperam fortunam scit recte ferre et adversam, quique rebus pulchris et præclaris obeundis non sit impar: quique fortuna mutata præsentem statum boni consulat. Quodsi breviter summatisque res est exponenda, is bonus dicitur, qui omni occasione recte quantum in eo situm est certet neque solum se ipsum ita composuerit, sed et alios ipsi fidentes et certaminum socios.

IV. Cum igitur ex bonis alia quidem propter se ipsa, sint expetenda, non ob aliud; alia vero propter aliud,

μὴν δι' αὐταυτά, εἴη ἂν καὶ τρίτον τι εἶδος ἄτερον ἀγαθῶν, ὃ καὶ δι' αὐταυτον αἰρετόν ἐντι καὶ δι' ἄτερον. Τίνα ὦν ἐντι τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν, ἅπερ αὐτὰ δι' αὐταυτά αἰρετὰ πέφυκεν ἦμεν, οὐ μὴν δι' ἄτερον; φανερόν ἐστι ἃ εὐδαιμοσύνα. Ταύτας γὰρ ἕνεκα τὰ ἄλλα αἰρεόμεθα, αὐτὰν δὲ ταύταν οὐδενὸς ἀτέρω. Τίνα δὲ πάλιν ἐντί, ἃ δι' ἄτερον μὲν αἰρεόμεθα, οὐ μὴν δι' αὐταυτά γε; ἄλλον ὅτι τὰ ὠφέλιμα καὶ τὰ παρεκτικὰ ὁ τῶν ἀγαθῶν, ἅπερ αἰτία γίνεται τῶν αἰρετῶν, οἷον πόνοι μὲν σώματος καὶ γυμνάσια καὶ τρίψεις εὐεκτίας, ἀναγνώσεις δὲ καὶ μελέται καὶ ἐπιτηδεύσεις καλῶν καὶ ἀρετῶν. Τίνα δὲ καὶ δι' αὐταυτά αἰρετὰ καὶ τὰ δι' ἄτερον; οἷον αἴ τε ἀρεταὶ καὶ αἱ ἕξεις αὐτῶν, καὶ αἱ προαιρέσεις, καὶ αἱ πράξεις, καὶ πᾶν τὸ ἐγόμενον τῆς τῷ καλῶ οὐσίας. Τὸ μὲν ὦν δι' αὐταυτο αἰρετόν, οὐ μὴν δι' ἄτερον, μονῆρες ἀγαθῶν ἐντι καὶ ἐν· τὸ δὲ καὶ δι' αὐτὸ καὶ δι' ἄτερον, τριχῆ δέδασται. Τὸ μὲν γὰρ τι αὐτῷ περὶ ψυχᾶν ἐντι, τὸ δὲ περὶ σῶμα, τὸ δὲ τι ἐκτός· περὶ ψυχᾶν μὲν αἱ τῆς ψυχᾶς ἀρεταί, περὶ σῶμα δὲ αἱ τῷ σώματος, ἐκτός δὲ φίλοι, δόξα, τιμὰ, πλοῦτος. Παραπλασίως δὲ καὶ τὸ δι' ἄτερον αἰρετόν· τὸ μὲν γὰρ τι αὐτῷ τὰ ποιητικὰ τῶν τῆς ψυχᾶς ἀγαθῶν, περὶ σῶμα δὲ τὰ τῷ σώματος, ἐκτός δὲ τὰ αἰτία πλούτου καὶ δόξας καὶ τιμᾶς καὶ φιλίας. Ὅτι δὲ τὴν ἀρετὴν ἦμεν συμβέβηκεν αὐτὰν δι' αὐταυτὰν αἰρετὰν, ἄλλον καὶ ἐκ τῶνδε. Αἱ γὰρ τὰ καταδεέστερα τῆ φύσει (λέγω δὴ τὰ σώματος ἀγαθὰ), αὐτὰ δι' αὐταυτά αἰρεόμεθα, κρέσσων δὲ

ψυχὰ σώματος, φανερόν ὅτι καὶ τὰ τῆς ψυχᾶς ἀγαθὰ αὐτὰ δι' αὐταυτά ἀγαπέμεν, ἀλλ' οὐ διὰ τὰ ἀπολαίνοντα ἀπ' αὐτῶν.

(^a τίνα ὦν ἐντι scripsi; codd. τίνων ὦν ἐντι. ^b παρεκτικὰ posui pro membranarum lectione προκρητικὰ.)

ε'. Τῷ δ' ἀνθρωπίνῳ βίῳ καιροὶ τρεῖς, ὃ μὲν ἐν εὐτυχίᾳ, ὃ δὲ ἐν ἀτυχίᾳ, ὃ δὲ μεταξὺ τούτων. Ἐπει ὦν ἀγαθὸς ἀνὴρ ὁ ἔχων ἀρετὰν καὶ ὁ γροόμενος ἀρετῆ, γροέται δὲ αὐτῆ κατὰ τὴς τρεῖς καιρῶς· ἡ γὰρ ἐν ἀτυχίᾳ ἡ ἐν εὐτυχίᾳ ἡ ἐν τοῖς μεταξὺ τούτων· καὶ ἐν ἀτυχίᾳ μὲν ἐντι καχοδαίμων, ἐν δ' ἀτυχίᾳ εὐδαίμων, ἐν δὲ τῇ μέσῃ καταστάσει οὐκ εὐδαίμων. Φανερόν ὦν ὅτι οὐδὲν ἄτερόν ἐντι εὐδαιμοσύνα ἀλλ' ἡ χρᾶσις ἀρετῶν ἐν εὐτυχίᾳ. Λέγομεν δὲ νῦν εὐδαιμοσύναν τὴν τῷ ἀνθρώπῳ. Ὁ δ' ἀνθρώπος οὐχ ἃ ψυχὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα· τὸ γὰρ ἐξ ἀμφοτέρων ζῶον καὶ τὸ ἐκ τοιοῦτων ἀνθρώπος. Καὶ γὰρ αἱ τῆς ψυχᾶς ὄργανον τὸ σῶμα πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ μέρος, καὶ τοῦτο καὶ ἃ ψυχὰ. Διὸ καὶ τῶν ἀγαθῶν ἃ μὲν ἐντι τῷ ἀνθρώπῳ, ἃ δὲ τῶν μερῶν. Καὶ ἀνθρώπῳ μὲν ἀγαθὸν εὐδαιμοσύνα, τῶν δὲ μερῶν τῷ ἀνθρώπῳ, ψυχᾶς μὲν, φρόνησις, ἀνδρεία, δικαιοσύνα, σωφροσύνα, σώματος δὲ, κάλλος, ὑγίεια, εὐεκτία, εὐαισθησία. Τὰ δὲ ἐκτός, πλοῦτος καὶ δόξα καὶ τιμὰ καὶ εὐγένεια, πέφυκεν ἐπιγένημα ἡμεν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἀκολουθεῖ τοῖς ὡς φύσει προϋφασταχόσιν ἀγαθοῖς. Δορυφορεῖ ὃ δὲ τὰ μήνοια τῶν ἀγαθῶν τὰ μέζονα, φιλία μὲν καὶ δόξα

non propter se ipsa : fuerit et tertia quaedam species bonorum, quæ et propter se sit expetenda et propter aliud. Quæ igitur sunt hujus generis bona, quæ propter se, non propter aliud solent expeti? Manifesto talis est beatitudo. Hujus enim gratia reliqua expetimus, eam vero ipsam nullius alterius gratia. Quæ vero sunt, quæ propter alia, non propter se ipsa appetimus? Nimirum res utiles et bonorum conciliatrices, quæ sunt causæ optabilitium, ut labores quidem et exercitia corporum et friciones bonæ valetudinis, lectiones autem, meditationes et studia honestatis atque virtutis. Quæ vero et propter se et propter aliud expetenda? nempe virtutes et habitus earum et consilia et actiones et quicquid collaxeret cum honesti ratione. Bonum igitur, quod propter se, non propter alterum eligendum sit, solum et unicum est : quod vero et propter se et propter aliud, trifariam divisum est. Partim enim in animo est, partim in corpore, partim extrinsecus : in animo quidem virtutes animi, in corpore vero corporis virtutes, extra hominem amici, gloria, honor, divitiæ. Similiter et illud quod propter aliud expetitur : est enim partim id omne quod animi bona efficit, partim quod circa corpus hujus bonorum externorumque causam præbet, divitiarum, gloriæ, honoris et amicitiarum. Cæterum virtutem propter se expetendam esse, hinc etiam colligitur. Si enim illa, quæ inferiora sua natura sunt (dico

corporis bona), propter se expetimus, animus autem præstantior corpore, apertum est nos animi quoque bona propter se, non propter eorum effectus expetere.

V. Vitæ humanæ tria sunt tempora, unum felicitatis, aliud infelicitatis, tertium medium utriusque fortunæ. Cum igitur vir bonus sit virtute præditus ejusque cultor, in illius autem exercitatione tribus temporibus versetur, sive duriore fortuna conflictatus, sive felicitate florens, sive mediocrem rerum statum nactus : in adversa quidem fortuna est miser, in prosperitate felix, in medio vero statu non heatus. Liqueet igitur, felicitatem esse nihil aliud quam usum virtutis in prospero rerum successu. Loquimur autem hoc loco de hominis beatitate. Homo autem non tantum ex animo, sed e corpore quoque compositus est; nam ex utroque animal atque e talibus homo constat. Quamvis enim corpus animi sit instrumentum, tamen et hominis pars est, itidem et animus. Quocirca et bona alia quidem sunt hominis, alia vero partium. Atque hominis quidem bonum felicitas, partium autem hominis, animi quidem prudentia, fortitudo, justitia, temperantia; corporis vero pulchritudo, sanitas, bona habitudo, integritas sensuum. Externa vero, opes, gloria, honor, nobilitas hominis bonorum occasiones esse solent, bonisque natura præcedentibus subjici. Minora autem bona majoribus satellitum inest aduent, amicitia

καὶ πλοῦτος σῶμα καὶ ψυχάν, υγίεια δὲ καὶ ἰσχύς καὶ εὐαισθησία ψυχάν, φρόναςις δὲ καὶ ἀνδρία καὶ σωφροσύνα καὶ ἡ δικαιοσύνα τὸν νόον τᾶς ψυχᾶς, ὁ δὲ νόος τὸν θεόν. Οὗτος γὰρ ὁ κράτιστός ἐντι καὶ ὁ ἀγεμονεύων· καὶ τούτω ^α ἔνεκα καὶ τὰ ἄλλα τῶν ἀγαθῶν δεῖ παρῆμεν. Στρατεύματος μὲν γὰρ ἀγείται στραταγός, πλοκάρων δὲ κυβερνάτας, τῷ δὲ κόσμῳ θεός, τᾶς δὲ ψυχᾶς νόος, τᾶς δὲ περὶ τὸν βίον εὐδαιμοσύνας φρόναςις. Οὐδὲν γὰρ ἄτερόν ἐντι φρόναςις, αἱ μὴ ἐπιστάμα τᾶς περὶ τὸν βίον εὐδαιμοσύνας ἢ ἐπιστάμα τῶν κατὰ φύσιν ἀνθρώπων ἀγαθῶν.

(^α τοῖς inserui cum Hirschigio. ^β δορυφορεῖ δὲ cum Halmio scripi pro librorum lectione δορυφορεῖται. ^γ τούτω posui; libri τούτων.)

ζ'. Καὶ θεῷ μὲν εὐδαιμοσύνα καὶ βίος ἄριστος, τῷ δ' ἀνθρώπῳ ἕξ ἐπιστάμας καὶ ἀρετᾶς καὶ τρίτῳ εὐτυχίας σωματουμένη παραγίνεται. Λέγω δὲ σοφίαν μὲν ἐπιστάμαν τῶν θεῶν καὶ δαιμονίων, φρόναςιν δὲ τῶν ἀνθρωπίνων καὶ τῶν περὶ τὸν βίον. Τᾶς γὰρ λόγοις καὶ ἀποδείξεσι ποτιχρωμένας ἀρετᾶς δέον ἐπιστάμας ποταγορεύειν· ἀρετᾶν δὲ τὰν ἠθικὰν καὶ βελτίστην ἕξιν τῷ ἀλόγῳ μέρεος τᾶς ψυχᾶς, καθ' ἂν καὶ ποιοὶ τινες ἤμεν λεγόμεθα κατὰ τὸ ἦθος, οἷον ἐλευθέρῳι, δίκαιοι καὶ σώφρονες· εὐτυχίαν δὲ τὰν παρὰ τὸν λόγον τῶν ἀγαθῶν παρουσίαν, καὶ μὴ δι' αὐτὸν γινόμεναν. Ἐπεὶ ὧν ἂ μὲν ἀρετὰ καὶ ἐπιστάμα ἐφ' ἁμῖν, ἂ δ' εὐτυχία οὐκ ἐφ' ἁμῖν· ἐν δὲ θεωρίαις καὶ πράξεσι τῶν καλῶν τὸ εὐδαιμονέον, αἱ δὲ θεωρίαι καὶ αἱ πρά-

ξεις ποτάντις μὲν οὔσαι λειτουργίαν καὶ ἀνάγκαν ἐπιφέρουσι, εὐδοῦσαι δὲ διαγωγὰν καὶ εὐδαιμοσύναν· γίνεται δὲ ταῦτα ἐν εὐτυχίᾳ· φανερόν ἐστι οὐδὲν ἄτερόν ἐντι εὐδαιμοσύνα, αἱ ^α μὴ χρεῖσαι ἀρετᾶς ἐν εὐτυχίᾳ.

(^α ai scripsi; codd. ei.)

ζ'. Ὅτι ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ οὕτω διάκειται ποτ' εὐτυχίαν, ὡσπερ καὶ ὁ τῷ σῶματι καλῶς ἔχων καὶ ῥωμαλέως. Καὶ γὰρ ἐκείνος οἷός τε καὶ θάλπος καὶ ψυχὸς ὑπομένει, καὶ βάρους ἄραι μέγα, καὶ πολλὰς ἀτέρας εὐχερῶς ὑπομένει κακοπαθείας.

η'. Ἐπεὶ ὧν εὐδαιμοσύνα χρεῖσαι ἀρετᾶς ἐν εὐτυχίᾳ, περὶ ἀρετᾶς καὶ εὐτυχίας λέγωμεν, καὶ πρῶτον περὶ εὐτυχίας. Τῶν γὰρ ἀγαθῶν ἂ μὲν οὐκ ἐπίδεται ὑπερβολὰν, οἷον ἀρετὰ, οὐ γὰρ ἐντι ὑπερβάλλοιό τις ἀρετὰ, καὶ ὑπερβαλλόντως τις ἀγαθός· ἂ γὰρ ἀρετὰ στάθμαν ἔχει τὸ δέον, καὶ ἐντι τῷ δέοντος ἕξι ἐν τοῖς πρακτοῖς· ἂ δ' εὐτυχία καὶ τὰν ὑπερβολὰν ἐπίδεται καὶ τὰν μῶσιν, ὑπερβάλλοισα δὲ γενῆ τινος κακίας, καὶ ἐξίστησι τὸν ἀνθρώπον ἐκ τᾶς κατὰ φύσιν ἕξις, ὅστε πολλὰκις ἀντιβαίνειν καὶ τᾶ συστάσει τᾶς ἀρετᾶς. Καὶ οὐ μόνον ἂ εὐτυχία, ἀλλὰ καὶ ἄτεραι αἰτίαι πλέονος. Οὐδέποκα γὰρ δεῖ θαυμάζειν περὶ μὲν αὐλατικὰν ἤμεν τινος ἀλαζόνας, οἱ τὰ ποτ' ἀλάθειαν ἐάσαντες φαντασίᾳ τινὶ ψευδεὶ τὼς ἀμώσως αἰρέοντι ^α, περὶ δὲ τὰν ἀρετᾶν μὴ ἤμεν τὸ τοιοῦτον γένος, ἀλλ' ὅσῳ περ σεμνότερόν ἐντι, τοσούτω καὶ τὸ ποτιποιούμενον περὶ αὐτὰν πλέον ἤμεν γένος. Πολλὰ γὰρ ἐντι

quidem et gloria et divitiæ corpori atque animo, sanitas vero et robur et sensuum integritas animo : prudentia autem et fortitudo et temperantia et justitia intellectui, intellectus autem deo ipsi. Hic enim supremus est et gubernator, ejusque causa cætera bona præsto esse oportet. Exercitui enim præest imperator, nautis gubernator, mundo autem deus, animæ vero mens ipsa, vitæ denique felicitati prudentia. Quippe nihil aliud prudentia est, quam scientia quædam vitæ feliciter agendæ aut bonorum homini infortium cognitio.

VI. Ac dei quidem beatitas et vita optima est, hominis autem felicitas e scientia, virtute tertiarque prospera fortuna quasi coalescit. Appello autem sapientiam quidem cognitionem cælestium divinarumque rerum, prudentiam vero humanarum rerum et earum quæ ad vitam spectant peritiam. Eas enim quæ ratione et demonstratione utuntur virtutes fas est scientias nominare : virtutem vero moralem etiam optimum animi partis ratione carentis habitum, secundum quem aliquo modo morati esse dicimur, verbi causa liberales, justii et temperantes : bonam denique fortunam bonorum, quæ præter rationem eaque non adhibita contingunt, affluentiam. Quum igitur virtus quidem et scientia in nostra potestate sint, bona autem fortuna non item, in meditatione vero et actione rerum honestarum sita sit felicitas, contemplatio porro et actio-

nes, in asperitatibus rerum ministerium et necessitatem, in successu delectationem et felicitatem afferant, eaque in prospera fortuna fiant : patet nihil aliud esse felicitatem, quam usum virtutis in rebus secundis.

VII. Bonus vir sic affectus est erga fortunam secundam, ut is qui integro est corpore et viribus pollet. Talis enim et æstum et frigus potest tolerare et pondus atollere ingens multasque alias facile perferre erumnas.

VIII. Cum igitur beatitas usus sit virtutis in fortuna bona, de virtute et bona fortuna dicamus, ac primo quidem de prosperitate. Quippe bonorum quædam non admittunt exsuperantiam, ut virtus. Non enim est ulla virtus quæ modum excedat aut quisquam nimis bonus : nam virtus normam habet decorum, estque decori in rebus agendis habitus : prospera autem fortuna et exsuperantiam admittit et defectum, modumque transiens gignit quædam vitia atque hominem a naturali habitu abstrahit, ita ut virtutis quoque substantiæ sæpenumero adversetur. Nec solum res florentes, verum etiam aliæ causæ complures id faciunt. Neque enim unquam mirari oportet quum inter libeines quidam reperiantur ostentatores qui vera arte neglecta falsa quadam ejus imagine imperitos captent, nihil ejus generis inter virtutis cultores esse, sed quo res gravior sit virtus, eo plura quæ sibi vindicent eam esse genera. Multa enim sunt quæ virtu-

τὰ διαστρέφοντα τὰς περὶ τὸν ἀρετῶν ἐπιφανείας, ὧν ἔν μὲν ἐντὶ τῶν ἐπιβουλεύοντων καὶ κοιτιζομένων γένος· ἄτερα δὲ φυσικὰ πάθη παρακολουθίοντα ἐνόηκα ποιεῖντι ἐναντίαν ἐπιπρόκειαν τὰς ἀλαθινῶς διαθέσεις, τινὰ δὲ καὶ δι' ἔθος συνεκτραμμένα ἐκ παλαιῶν χρόνων, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ δι' ἀλικίας ἀδακτικὰς τε καὶ γεροντικὰς, καὶ δι' εὐτυχίας ἢ καὶ ἀτυχίας, καὶ δι' ἀτέρως παμπλαθείας τρόπων. Ὡστε οὐδέποκα δεῖ θαυμάζειν, αἱ πάντ' ἀνεστραμμένως ἐνόηκα κρίνεται, τὰς ἀλαθινῶς διαθέσεις μεταπιπτοίσας, ὥσπερ καὶ τέκνοντα τὸν ἀριστον ἤμεν δοκόντα πολλὰ ἐν τοῖς ὑποκαίμενοις ἔργοις ὀρέομεν ἀμαρτάνοντα, καὶ στραταγῶν καὶ κυβερνάτων καὶ γραφῆα καὶ πάντας ἀπλῶς, καὶ θυμῶς οὐκ ἀποστερέομεν τὰς ὑπαρχούσας ἕξις· οὕτως οὐδὲ τὸν ἀκολασταίνοντα ἐν τισὶ καιροῖς, οὐδὲ τὸν ἀδικήσαντα, οὐδὲ τὸν ἀποδειλιάσαντα ἐς τοὺς κακῶς τακτεῖν ἄνδρας, οὐδὲ μὲν τῶς τούτων τι κατορθώσαντας ἐς τὴν ἀγαθῶς, ἀλλὰ τοῖς τε φαύλοις τὸ τυχεῖν ποτὲ δοτεῖν τοῖς τε ἀγαθοῖς τὸ διαμαρτάνειν. Τὰν δὲ ἀλαθινῶν κρίσιν οὐ ποθ' ἕνα καιρὸν ἐπιβλέποντας ποιητέον^β, οὐδ' ἐπὶ χρόνῳ τι πλῆθος, ἀλλ' ἐπὶ πάντα τὸν βίον. Ὡσπερ δὲ τὸ σῶμα βλάπτει μὲν καὶ τὸ τῆς ἐνδείας καὶ τὸ τῆς ὑπερβολῆς εἶδος, οὐ μὲν ἀλλὰ νόσος ἔτι μέζονας ἐμποῖεν πέφυκεν ἢ ὑπερβολὰ καὶ τὰ καλεόμενα περισσώματα· οὕτω καὶ ψυχῶν βλάπτει μὲν καὶ τὸ τῆς εὐτυχίας ἢ ἀτυχίας εἶδος ἀκαίρως παραγενόμενον, οὐ μὲν ἀλλὰ νόσος ἔτι μέζονας ποῖεν πέφυκεν ἢ λεγομένα παρὰ πάντεσσιν εὐτυχία, ὥσπερ οἶνος καταμεθύσκει τὰς ἀγαθοῖς τὰν διάνοιαν.

(Scripsi : * αἰρέοντι cum Valckenario ad Eurip. Hippol. v. 17 pro membranarum lectione αἰρέοντι. ^β ποιητέον quod in codd. desideratur inserui.)

θ'. Ὅθεν οὐκ ἀτυχίαν ἐνεγκέν ἐμμελῶς χαλεπώτερον ἐντι, ἀλλ' εὐτυχίαν. Πάντες μὲν γὰρ ἐν ἀτυχίᾳ μὲν ὄντες * ὡς ἐπὶ πολλῷ μέτριοι καὶ κόσμιοι τὸ ἦθος ἤμεν φαίνονται, ἐν δ' εὐπραγίαις ἄνδρῶν, μεγάλῳ φρονες, μεγαλόψυχοι. Δεινὰ γὰρ ἀτυχία συναγαγὴν καὶ καταρτίσαι τὰν ψυχῶν, ἢ δ' εὐπραγία τοῦναντίον ἐπάροι καὶ κενῶσαι. Διὸ ποδεκτικοὶ μὲν ἅπαντες καὶ συντοῖ τὸν τρόπον ἀτυχεύοντες, ἐπιθετικοὶ δὲ καὶ θρασαλείοι τὸν τρόπον εὐτυχεύοντες.

(* μὲν ὄντες Schowii conjectura est pro codicum lectione μένοντες.)

ι'. Ὅρος δὲ ἐντι εὐτυχίας, ἂν προέλαιοι ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος συνεργῶν αὐτῷ γενομένων ποτὶς ἰδίας πράξεως, ὥσπερ καὶ μέγεθος ναὸς καὶ μέγεθος πηδαλίῳ, ὃ καθικνεῖσθαι δύναται ὁ ἀγαθὸς κυβερνήτης μεγάλα πηλάγια διαπεραιούμενος καὶ μεγάλην ναυκλαρίαν στείλόμενος. Ἄ δ' ὑπερβολὰ τῆς εὐτυχίας τοῖς ἀγαθοῖς ὠφρατεισθαι πέφυκεν ὑπὸ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ κρατῆν αὐτῆς. Ὡσπερ γὰρ τὸ λαμπρὸν φῶς μαραιῶντι περιτῆσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, οὕτω καὶ ἡ ὑπερβάλλουσα εὐτυχία τῆς νόμῳ τῆς ψυχῆς. Καὶ περὶ μὲν ὧν εὐτυχίας ἔλις εἰρήσθω.

(Stob. Flor. I, 72-81.)

ια'. Φρόνιμος ἄνθρωπος οὕτως ἂν μάλιστα γένοιτο, αἰφύσιος πρῶτον εὐστόχῳ τε καὶ μναμονικῶς καὶ φιλο-

lis speciem pervertant, e quibus unum est insidiantium et simulantium genus : tum naturales cupiditates virtutis comites interdum in contrarium vertunt veræ affectionis decorem ; quædam vero etiam ex consuetudine inde a precisis temporibus nobis familiaria, non pauca item propter ætatem juvenilem et senilem, ad hæc ob res prosperas et adversas et ob alios mores complures. Quocirca mirandum non est, si omnia quandoque perverso iudicio æstimantur, sincero animi habitu immutato, quemadmodum etiam fabrum qui optimus habeatur multa in destinatis operibus peccare videmus, similiter et imperatorem et gubernatorem et pictorem et omnino omnes, et tamen adeptæ facultatis laude eos non fraudamus : sic nec luxuriantem quibusdam temporibus aut injuste agentem, aut reformidantem in improhorum numero reponemus, nec si qui horum aliquid recte egerint, in bonis viris numerabuntur, sed cum malis successus aliquando attribuendus, tum bonis lapsus et error. Veram autem sententiam dicemus non unam occasionem aut longius temporis spatium, sed totam hominis vitam intuentes. Ut vero corpori nocet defectus et abundantia species, sed graviores etiam morbos excessus et quæcunque supervacanea sunt ei afferre solent : ita et animo nocet tam bonorum

quam malorum species intempestive ei illata, verum morbos etiam acriores incutere illi solet quæ apud omnes dicitur prospera fortuna, vini instar bonorum virorum animos quasi inebrians.

IX. Quamobrem non adversam fortunam commode ferre difficile est, sed prosperam. Omnes enim, quantum in miseria sunt, plerumque temperatis modestisque moribus esse videntur, in prospero autem rerum successu animosi, excelsi et superbi. Valet enim calamitas ad contrahendum et componendum animum, successus rerum contra ad inflandum et inanem reddendum. Quo fit ut infelices cuncti attenti sint et prudentes, audaces vero et confidentes qui felicitate florent.

X. Finis autem quidam est prosperæ fortunæ, quam vir bonus actionum suarum sociam exoptet, sicut mensura navis et clavi, quo ferire aquas potest bonus gubernator vasta maria transmittens et longinquam navigationem ingrediens. At nimia prosperitas, si viris bonis contingat, animo non parere solet, sed imperare. Ut enim nimia lux visum obscurat : ita nimia prosperitas penitus aciem præstringit. Ac de felicitate hæc dicta sufficiant.

XI. Vir prudens ita maxime fiat, ai primum ingenium sollers, animum memorem, naturam laboriosam nactus

πόνω τυχὼν ἐν λογισμοῖς τε καὶ μαθημάτεσσι καὶ ταῖς ποτ' ἀκριβείαν θεωρίας εὐθὺς ἐκ νέω ^b γυμνάσαιτο τὰν διάνοιαν φιλοσοφίας ἀπτόμενος ὀρθῶς, μετὰ δὲ ταύτας θεῶν τε καὶ νόμων καὶ βίων ἀνθρωπίνων ἐμπειρίαν λάβοι. Δύο γὰρ ἐντι ἐξ ὧν τῷ φρονίμῳ διάθεσις παραγίνεται, ὧν τὸ μὲν ἐντι ἐξιν μαθηματικῶν τε καὶ γνωστικῶν λαβέν, τὸ δὲ θεωρήματα καὶ πράγματα πολλὰ ἐπελθόντα, τὰ μὲν καὶ αὐτὸν ἰδόντα τὰ δὲ καὶ δι' ἑτέρω τινὸς τρόπῳ κατανοήσαντα. Οὕτε γὰρ ὁ ἐν λογισμοῖς καὶ μαθημάτεσσι καὶ ταῖς ποτ' ἀκριβείαν θεωρίας εὐθὺς ἐκ νέου γυμνάσας τὰν διάνοιαν ἱκανὸς ἐντι ποτὶ φρόναςιν, οὐθ' ὁ τούτων μὲν ἀπολειφθεὶς, ἐν ἀχροαμίαισσι δὲ πολλοῖς καὶ πραγμάτεσσιν ἀναστρεφθεὶς. Ἄλλ' ὁ μὲν ἐν τῷ καθ' ἕκαστα κρίνει τυφλὸς ἐγένετο τὰν διάνοιαν, ὁ δὲ ἐν τῷ καθόλου θεωρῶν αἰεί. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν λογισμῶν δύναται ὁ λόγος τὰ μέρεια συντιθεὶς τὸ ὅλον ἐξ αὐτῶν λογιζέσθαι, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων δύναται ὁ μὲν λόγος τὰν καθόλου θεωρίαν ὑπογράφειν, ἃ δ' ἐμπειρία καθ' ἕκαστα κρίνει.

(Stob. Flor. III, 76. Correxi ^a γίνοντο, αἱ φύσις; libri γένοιτο, φύσις. ^b ἐκ νέω cum Hirschigio; codd. ἐκ νέων.)

Παραπλησίως δὲ καὶ γῆρας ἔχει ποτὶ νεώτατα, καὶ ποιεῖ ἃ μὲν νεώτα ἐγγειρητικῶς ^a, τὸ δὲ γῆρας προνοατικῶς· καὶ μηδέποκα ἀφύλακτον ἦμεν πέφυκε ^b διανοίας, ἀλλὰ καὶ τί πράσσει καὶ τί πέπραχεν ἐπισκοπεῖ, ἵνα τὰ μὲν μέλλοντα τοῖς παρεόντεσσι σταθμεύμενος, τὰ δ' ἐνεσταχότα τοῖς παρωχημένοις αὐτὸς αὐταυτὸν διορθοῦν δύνῃται, ποτὶ μὲν τὸν παροχόμενον χρόνον ^a

τὰν μνάμαν ἐφαρμόζων, ποτὶ δὲ τὸν παρεόντα τὰν αἰσθασιν, ποτὶ δὲ τὸν μέλλοντα τὰν πρόνοιαν. Ἐντι γὰρ αἰεὶ μνάμα μὲν αἰνὴν τῷ παρεληλυθότος χρόνω, πρόνοια δὲ τῷ μέλλοντος, αἰσθασιν δὲ τῷ παρεόντος. Διὸ δὴ δεῖ τὸν ὀρθῶς καὶ καλῶς βιοτεύειν μέλλοντα μὴ μόνον αἰσθητικὸν καὶ μαγικονευτικὸν ἀλλὰ καὶ προνοατικὸν ἦμεν.

(Stobæus Floril. CXV, 27. Emendavi ^a ἐγγειρητικῶς et προνοατικῶς cum Orellio; codd. ἐγγειρητικῶς et προνοατικῶς. ^b ἦμεν πέφυκε; codd. αὐτὸ ἀπέμειν. ^c σταθμεύμενος; libri σταθμευόμενος. ^d παροχόμενον χρόνον cum Meinekio; libri παροχόμενον.)

β'. Ἐν τῷ περὶ τῆς ἠθικῆς παιδείας.

16'. Φαμί τὰν ἀρετὰν ἦμεν ποττὸ μὴ κακοδαίμων ἐν ἱκανάν, τὰν δὲ κακίαν ποττὸ μὴ εὐδαιμονέν, αἴκα τὰς ἕξιας αὐτὰς κρίνωμεν. Αἰεὶ μὲν γὰρ κακοδαίμων ἐνάγκα τὸν κακόν, αἴτε ἔχει ὕλαν (κακῶς τε γὰρ αὐτῆ χρέεται) αἴτε σπανίζει· ὥς καὶ τὸν τυφλὸν αἰεὶ ἐνάγκα ἦμεν τυφλόν ^a, αἴτε φῶς ἔχει καὶ λαμπρότητα ὀρατάν, αἴτε ἐν σκότει διαταλεῖ. Οὐκ αἰεὶ δὲ εὐδαιμονέν τὸν ἀγαθόν· οὐ γὰρ ἃ κτῆσις τῆς ἀρετῆς εὐδαιμονία ἦς, ἀλλ' ἃ χρῆσις. Καὶ γὰρ ὁ ἔχων τὰν ὄψιν οὐχ ὀρθῆ αἰεὶ· αἰ γὰρ μὴ ἔχη φῶς, οὐκ ὄψεται. Δύο δὲ ὁδοὶ τέμνονται ἐν βίῳ, ἃ μὲν σκυθρωποτέρα, τὰν δὲ τλάμων ἐβάδιζεν Ὀδυσσεύς, ἃ δ' εὐδαιμονιότερα, τὰν ἐπορεύετο Νέστορ. Τὰν ὧν ἀρετὰν φαμί δῆλεσθαι μὲν ταύταν, δύνασθαι δὲ καὶ τήναν. Ἀλλὰ τὰν εὐδαιμονίαν καρύσσει ἃ φύσις βίον εὐκταῖον καὶ εὐστα-

ratiocinando et artibus mathematicis et accurata rerum contemplatione statim a puero animum exercent ad rectam philosophiam incumbens, postea vero deorum res, leges hominumque vitas usu cognoscat. Duo enim sunt e quibus prudentis habitus animo accedit, quorum unum est discendi cognoscendique facultatem adipisci, alterum multa spectacula multasque res obire, ita ut partim ipse singula videas, partim alio modo perspicias. Neque enim is qui statim ab ineunte ætate calculis et mathematicis disciplinis et accurata rerum inspectione animum exercuit ad prudentiam aptus est, neque ille qui his destitutus in multis aliis auditionibus et rebus experientia duce versatus sit. Sed alter ad singularia perpendenda cæcum habet animum, alter in universalium contemplatione semper nihil videt. Quemadmodum enim in calculis ratio conjunctis partibus totum colligere potest, sic etiam in rebus ratio contemplationem universalem delineat, experientia vero singula judicat.

Similiter senectus quoque ad juventutem se habet, efficitque juvenis quidem industrius, senectus autem providus: neque unquam mentis custodia caret, sed quid agat et quid egerit, considerat, ut futura cum presentibus, præsentia cum præteritis pensans senex ipse se corrigere

possit, ad præteritum tempus memoriam accommodans, ad præsens sensum, ad futurum vero providentiam. Semper enim memoria nobis adest præteriti temporis, providentia futuri, præsentis denique sensus. Idcirco hominem bene recteque victurum non solum sensu et memoria, sed etiam providentia valere oportet.

b. Ex libro de Doctrina morali.

XII. Ajo virtutem ad miseriam, vitium vero ad beatitudinem fugiendam, si habitus ipsos inspiciamus, sufficere. Semper enim virum malum miseriam esse necesse est, sive habeat materiam (male enim ea utitur) sive ea careat, quemadmodum et cæcus, sive lumen ei adsit splendorque aspectabilis, sive in tenebris degat, perpetuo cæcus manebit. At bonum non semper beatum esse necesse est, quandoquidem non in possessione virtutis, sed in ipsa beatitudo cernitur. Etenim qui visu præditus est non semper videt: si enim luce careat, nihil videbit. Duplex autem via in vita secantur, altera quidem difficilior quam patiens incessit Ulixes, altera vero lactior, quam Nestor tenuit. Virtutem igitur ajo hanc quidem expetere, verum et illam ingredi posse. Sed beatitudinem natura vitam optabilem atque firmam, quoniam proposita peraguntur,

θία, διὰ τὸ γνώμας τελεσθῆμεν· ὥστε ἂ μὴ δῆληταί τις παριόντων ^b, οὐκ εὐδαίμων μὲν, οὐ μὲν πάντα κακοδαίμων.

(Scripsi ^a αἰεὶ ἀνάγκα ἤμεν τυφλὸν quæ verba in membranis desiderantur. ^b παριόντων; codd. παριόντας.)

Μὴ ὦν ἀνοσον καὶ ἀνάγατον τολμώντων τὸν ἀγαθὸν εἰπέν, μηδὲ ἄλυπον θρασυπέσθωσαν λέγειν· ὡς γὰρ σώματι ἀλγεῖνά τινα ἀπολείπομες, οὕτω καὶ ψυχῆς ἐκώδυνα. Ἀλλὰ ταὶ μὲν ἀφρόνων λῦπαι ἀλόγιστοι πέλονται, ταὶ δὲ φρονίμων ἐς ἕσον ὁ λόγος ἐπιτρέπει δριδῶν τὰ πράγματα. Ἀλλὰ μὲν καὶ τὸ καύχαμα αὐτῶν τῆς ἀπαθείας ἐκλύει τῆς ἀρετῆς τὸ γενναῖον, αἰκα ἐν διαφόροις καὶ μεγάλοις ^a κακοῖς θανάτω τε καὶ ἀλγηδὸν καὶ πένια ἀντιδιβάκη. Εὐκαταγώνιστα γὰρ τὰ μικρὰ ^b κακά. Ἀσκατίων ὦν ποττῶν μετριοκαθίαν ἴμεν, ὡς τὸ τε ἀνάγατον ἐς ἴσον τῷ ἐμπαθαὶ φεύγωμας, μηδὲ μῆζον φύσιος τῆς ἀμετέρας φθειγγόμεθα.

(Stobæus Floril. I, 70-71. Reposui ^a μεγάλοις κακοῖς cum Gesnero; codd. μὴ κακοῖς. ^b μικρὰ κακά cum eodem; libri μὴ κακά.)

γ'. Ἐκ τοῦ περὶ σοφίας.

ιγ'. Ἀρχύτας τοίνυν ἐν τῷ περὶ σοφίας εὐθύς ἀρχόμενος προτρέπει οὕτω·

§ 1. Τοσοῦτον διαφέρει σοφία ἐν πᾶσι τοῖς ἀνθρωπίνους πράγμασιν, ἕσον ὄψις μὲν αἰσθησίων σώματος, νόος δὲ ψυχῆς, ἕλιος δὲ ἀστρῶν. Ὅψις τε γὰρ ἐκαβολεστάτα καὶ πολυσιδεστάτα τῶν ἄλλων αἰσθησίων

ἐντί, καὶ νόος ὕπατος λόγῳ καὶ διανοίᾳ τὸ δῖον ἐπικραίνων, καὶ ὄψις καὶ δύναμις τῶν τιμιωτάτων ὑπάρχων. Ἄλιός γε μὲν ὀφθαλμὸς ἐντί καὶ ψυχῆ τῶν φύσιν ἐχόντων· ὀρῆται τε γὰρ δι' αὐτῶ πάντα καὶ γεννῆται καὶ νοῆται, ριζωθέντα καὶ γενναθέντα δὲ πράττειται καὶ ἀέζεται καὶ ζωπυρῆται μετ' αἰσθήσιος.

§ 2. Ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ ὄντως ἀνθρώπου ὑπομνησκούσα τῆς ἐπὶ τὰ αὐτὰ προτροπῆς διὰ τῶν ἐξῆς ἐπιδείκνυται τῶν οὕτω λεγομένων·

Ἀνθρώπος πάντων ζῶων ἐπὶ πολλὸν γέγονε σοφώτατος· θεωρῆσαι τε γὰρ δυνατός ἐντί τὰ ἕοντα καὶ ἐπιστάμαν καὶ φρόνασιν λαβέν ἐκ τῶν ἀπάντων. Παρὸ καὶ ἐνεχάραξε καὶ ἐπεσημῆνато τὸ θεῖον αὐτῷ τὸ τῷ παντός λόγῳ σύστημα, ἐν ᾧ τὰ τε εἶδεα πάντα τῷ ἕντος ἐνδέδασται καὶ ταὶ σημασίαι τῶν ὀνομάτων. Τοῖς μὲν γὰρ φθόγγοις τῆς φωνῆς τόπος ἀφώρισται φάρυγι καὶ στόμα καὶ ἴνιες. Ὅσπερ δὲ τῶν φθόγγων, δι' ὧν τὰ ὀνομάτα τε καὶ ῥήματα τυπούμενα σημαίνονται, γέγονεν ἀνθρώπος ὄργανον· οὕτω καὶ τῶν νεμάτων ἐν τοῖς ἕοντεσσι ὀπτιζήμενοις θεαρός. Καὶ τοῦτο δοκεῖ μοι ἤμεν, ποδ' ὄπερ καὶ γέγονε καὶ συνέστα ὁ ἀνθρώπος, καὶ ὄργανα τε καὶ δυνάμεις εἴλαρε παρὰ τῷ θεῷ.

§ 3. Γέγονε καὶ συνέστα ὁ ἀνθρώπος ποττὸ θεωρῆσαι τὸν λόγον τῆς τῷ ὄντι φύσιος, καὶ τῆς σοφίας· ἔργον ὦν αὐτῷ ^a κτῆσθαι καὶ θεωρῆν τὰν τῶν ἕοντων φρόνασιν. (Scripsi ^a ἔργον ὦν αὐτῷ; codd. ὦν ἔργον. Cf. Perictione apud Stobæum Floril. I, 62.)

prædicat : quapropter transennibus iis quæ quis non desiderat, ut beatus nemo est, ita nec plane miser.

Ne igitur morbi et doloris expertem andeant bonum appellare, neve vacuum omni mœreore temere dicant : sicut enim corpori dolorem facientia quædam relinquimus, sic et animis, quæ dolorem inferant. Veruntamen stultorum dolores ratione carent, sapientum vero non ulterius quam ratio rebus modum constituens permittit, progrediuntur. Sed et jactata eorum indolentia virtutis generositatem tollit, si insignibus magnisque malis morti, cruciatui et paupertati se objiciat. Facile enim parva mala superantur. Incumbamus igitur omnibus viribus ut mediocritatem affectuum consequamur, quo doloris vacuitatem pariter atque exsuperantiam vitemus, neve majora jactemus, quam natura nostra patitur.

c. E libro de Sapientia.

XIII. Archytas igitur in libro de sapientia statim a tali cohortatione orditur :

§ 1. Tantum præstat sapientia omnibus in rebus humanis, quantum visus sensibus corporis, mens animo, sol astris. Visus enim omnium sensuum latissime diffunditur et diversissimas habet species, mens summum locum tenet, ratione et cogitatione id quod fieri oportet perfici-

ens, interni quasi oculi facultatisque optima tum videnti tum perpetrandi vicem obtinens. Porro sol est oculus et anima rerum creaturarum : eo enim cernuntur cuncta et gignuntur atque intelliguntur, radicibus firmata et genita nutriuntur, crescunt redditisque sensibus excitantur.

§ 2. Ea autem cohortatio, quæ ab hominis natura profecta idem monet, verbis quæ deinceps leguntur ita exprimitur :

Homo omnium animalium longe est sapientissimum : contemplari enim potest vera et scientiam prudentiamque ex omnibus consequi. Quapropter etiam numen in ejus animo insculpsit et impressit omnis sermonis copiam, in qua et cunctæ rerum formæ et verborum significationes dispersite sunt. Soni enim vocis locos attributos habent guttur, os et nares. Quemadmodum autem sonorum, quibus nomina et verba informata significantur, instrumentum homo est : ita etiam notionum rebus aspectabilibus inditarum considerator. Atque hoc illud mihi videtur esse, ad quod cum natus factusque homo est, tum instrumenta et facultates a deo accepit.

§ 3. Ortus compositusque est homo ad contemplandam rerum naturæ et sapientiam rationem : quocirca ejus officium est comparare et contemplari rerum quæ exstant sapientiam.

§ 4. Ἡ σοφία οὐ περὶ τι ἀφωρισμένον ἐντὶ τῶν ἰόντων, ἀλλ' ἀπλῶς περὶ πάντα τὰ ἰόντα, καὶ δεῖ μὴ προΐταν αὐτὰν τὰς ἀρχὰς ἐκάστω ἢ ἀνευρέσθαι, ἀλλὰ τὰς κοινὰς τῶν ἰόντων ἀπάντων ἀρχάς. Οὕτω γὰρ ἔχει σοφία περὶ πάντα τὰ ἰόντα, ὡς ὄψις περὶ πάντα τὰ δρατὰ. Τὰ ὄν καθόλου πᾶσι συμβεβακότα συνιδέναι καὶ θεωρᾶν τὰς σοφίας οἰκῆσον, καὶ διὰ τοῦτο σοφία τὰς τῶν ἰόντων ἀπάντων ἀρχὰς ἀνευρίσκει.

(Posui ἢ ἐκάστω; codd. αὐτάς.)

§ 5. Ἐν δὲ ἐπὶ τέλει τοίνυν πρὸς αὐτὸ τὸ ἀκρότατον ἀνεῖσιν ἢ παράκλησις ὧδε πως·

Ὅστις ὄν ἀναλύσαι οἷός τ' ἐντὶ πάντα τὰ γένεα ὑπομίαν τε καὶ τὰν αὐτὰν ἀρχάν, καὶ κάλιν συνθεῖναι τε καὶ συναρθμησασθαι ἢ, οὗτος δοκεῖ μοι καὶ σοφιώτατος ἦμεν καὶ παναλαθέστατος, ἔτι δὲ καλὰν σκοπιὰν εὐρηκέναι, ἀπ' ἧς δυνατὸς ἐσσεῖται τὸν θεὸν κατοφείσθαι καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ συστοιχείᾳ καὶ τάξει τὰ ἐκείνῳ κατακωρυφισμένα, καὶ ταύταν τὰν ἀρματῆλατον ὁδὸν ἐκπορισάμενος τῷ νόμῳ κατ' εὐθείαν ὁρμαθῆμεν καὶ τελεοδρομεῖσθαι τὰς ἀρχὰς τοῖς πέρασι συνάψας τε καὶ ἐπιγυῖός ἢ, ὅτι ὁ θεὸς ἀρχὰ τε καὶ τέλος καὶ μέσον ἐντὶ πάντων τῶν κατὰ δίκαν τε καὶ τὸν ὀρθὸν λόγον περαιομένων.

(Jamblichus Adhort. apud philos. cap. IV pag. 39 seqq. ed. Kiessl. repositi ἢ συναρθμησασθαι; codd. συναρθμησασθαι. ἢ συνάψας τε καὶ ἐπιγυῖός; codd. συνάψαντα καὶ ἐπιγυῖόντα. Cf. Perictione apud Stobæum I, 63.)

δ'. Ἐκ τοῦ περὶ νόμου καὶ δικαιοσύνης.

ιδ'. Πονηρῶν ἀθέων νόμοις ἢ νόμοι θεῶν ἀγραφοί

ἀντινομιζόμενοι πονηρὰν μοῖραν καὶ ζαμίαν τῷ μὴ πειθόμενῳ διδόντες, πατέρες καὶ ἀγεμόνες τῶν γεγραμμένων νόμων καὶ δογμάτων ἀνθρώποις τεθέντων.

(ἢ Inserui νόμοις.)

ιε'. Νόμος ποτ' ἀνθρώπῳ ψυχᾶν τε καὶ βίον ἔπει ἀρμονία ποτ' ἀκοάν τε καὶ φωνάν· ὁ τε γὰρ νόμος παιδεύει μὲν τὰν ψυχᾶν συνίστησι δὲ τὸν βίον, ἔ τε ἀρμονία ἐπιστάμονα μὲν ποιεῖ τὰν ἀκοάν διολογον δὲ τὰν φωνάν. Φαμί δ' ἐγὼ πᾶσαν κοινωμίαν ἐξ ἀρχοντος καὶ ἀρχομένου συνεστάμεν, καὶ τρίτον νόμων. Νόμων δὲ ὁ μὲν ἐμφυγος, βασιλεὺς· ὁ δὲ ἄφυγος, γράμμα. Πρῶτος ὢν ὁ νόμος· τούτῳ γὰρ ὁ βασιλεὺς νόμιμος, ὁ δ' ἄρχων ἀκόλουθος, ὁ δ' ἀρχόμενος ἐλευθερος, ἢ δ' ἄλλα κοινωμία εὐδαιμών· καὶ τούτῳ παραβάσι ὁ μὲν βασιλεὺς τύραννος, ἔ δὲ ἀρχων ἀνακόλουθος, ὁ δ' ἀρχόμενος δοῦλος, ἢ δ' ἄλλα κοινωμία κακοδαιμών. Συνείρονται μὲν γὰρ τὰι πράξις ἐκ τῶ ἀρχεν καὶ τῶ ἀρχεσθαι, καὶ τρίτον ἐκ τῶ κρατέν. Τὸ μὲν ὢν ἀρχεν τῷ κρείσσονος οἰκῆσον, τὸ δ' ἀρχεσθαι τῷ χερήσονος, τὸ δὲ κρατέν ἀμφοτέρων. Ἄρχει μὲν γὰρ τὸ λόγον ἔχον τὰς ψυχᾶς, ἀρχεται δὲ τὸ ἀλόγον· κρατεῦντι δὲ τῶν παθῶν ἀμφοτέρα. Γίνεται γὰρ ἐκ τὰς ἐκατέρων συναρμογᾶς ἀρετὰ, αὐτὰ δὲ καὶ ἀπὸ τῆν ἄδονθαι καὶ ἀπὸ τῆν λυπᾶν ἐς ἀρεμίαν καὶ ἀπάθειαν ἀπάγει τὰν ψυχᾶν.

ις'. Δεῖ δὲ τὸν νόμον ἀκόλουθον ἦμεν τῆ φύσει, δυνατὸν τοῖς πράγμασι, συμφέροντα τῆ πολιτικῆ κοινωμία· αἴτε γὰρ ἐνὸς τούτων αἴτε πληθύνων αἴτε πάντων ἀπολείπεται, ἦτοι οὐ νόμος ἢ οὐ τέλειος νόμος ἐσσεῖται.

§ 4. Sapientia non circa certum quoddam rerum genus, sed omnino circa totam rerum versatur, neque oportet eam primam singulorum quæ sunt, sed communia omnium principia investigare. Ita enim sapientia rebus cunctis occupatur, ut visus omnibus quæ sub aspectum veniunt. Ergo quæ in universum omnibus sunt attributa, hæc intelligere et considerare sapientiæ proprium est, ideoque sapientia omnium rerum principia investigat.

§ 5. Postremo ad illud ipsum quod summum est cohortatio ita ascendit :

Quicumque igitur omnia genera in unum idemque principium resolvere potest rursusque componere et apte conjungere : licet mihi qua sapientissimus esse qua verissimus videtur, præterea commodam speculam invenisse, unde possit deum intueri et cuncta in rerum digestionem et ordine suis quæque locis ab eo collocata, atque hac via regia potius mente recta progredi cursumque perficere queat initia cum finibus connectens atque intelligens, deum esse initium, finem et medium omnium quæ juste ac decenter peraguntur.

d. Ex libro de Lege et Justitia.

XIV. Improborum numinis contemtorum legibus oppo-

sitæ sunt deorum non scriptæ leges malam sortem prænamque non obediendi irrogantes, parentes ac principes humanarum constitutionum.

XV. Lex ad hominis animum vitamque eandem habet rationem quam harmonia ad auditum et vocem : namque lex et animum docet et vitam fingit, harmonia autem auditum erudit vocemque sibi accommodat. Arbitror ego omnem hominum cœtum e principe et civibus ac præterea e legibus constare. Legum alia animata est, nimirum rex : alia inanimata, scriptum. Primum igitur lex : qua observata rex legitimus, magistratus conveniens erit, cives liberi, universus denique cœtus felix : at-que perrupta rex tyrannus fiet, magistratus minime aptus erit, populus servus, totus vero cœtus infelix evadet. Connectuntur enim res gestæ ex imperando, obediendo et vincendo. Est igitur imperare præstantioris proprium, obedire deterioris, vincere utriusque. Etenim rationalis animæ vis imperat, ratione carens obedit : ambæ vero perturbationes vincunt. Fit enim ex utriusque apta conjunctione virtus : ipsa vero a voluptatibus et mœroribus animum ad tranquillitatem et imperturbatam quietem revocat.

XVI. Oportet autem legem esse naturæ convenientem, re ipsa validam, civili societati utilem : sive enim uni ha-

Ἄκολουθος μὲν ὢν κα εἶη τῆ φύσει μιμεόμενος τὸ τῆς φύσιος δίκαιον· τοῦτο δὲ ἐντὶ ^a τὸ ἀνάλογον καὶ τὸ ἐπιβάλλον ἐκάστῳ κατὰν ἐκάστῳ ἀξίαν. Δυνατὸς δέ, αἰ ποτὶ τὴς νομοθετευμένους ἔχει τὰν συναρμογάν· πολλοὶ γὰρ τὸ τῆ φύσει καὶ πρῶτον ἀγαθὸν οὐχ ^b ἱκανοὶ δέξασθαι, τὸ δὲ ποθ' αὐτῶς καὶ τὸ ἐνδεχόμενον· οὕτω γὰρ καὶ τοὶ νοσέοντες καὶ τοὶ κάμνοντες ^c τυγχάνοντι ἐπιμελείας. Συμφέρων δὲ τῆ πολιτικῆ κοινωνίᾳ, αἴκα μὴ μόναρχος ἢ καὶ ἰδιωφελῆς ὁ νόμος, κοινωφελῆς δὲ καὶ διὰ πάντων διατείνων. Δεῖ δὲ καὶ ποτὶ τὰν χώραν καὶ ποτὶ τὴς τόπως ἀποδύλεπεν τὸν νόμον· οὕτε γὰρ πᾶσα γῆ τὴς αὐτῶς καρπῶς, οὕτε πᾶσα ^d ψυχὰ ἀνθρώπων τὰν αὐτῶν ἀρετὰν παραδέξασθαι δύναται. Διὸ τὸ δίκαιον τοὶ μὲν ἀριστοκρατικὸν τοὶ δὲ δαμοκρατικὸν τοὶ δὲ ὀλιγαρχικὸν ποιεῦντι· καὶ τὸ ἀριστοκρατικὸν κατὰν ὑπεναντίαν μεσότατα· τοῖς μὲν γὰρ μέσοι μέζοντας τὴς λόγως, τοῖς δὲ μήσοι μῆοντας διανέμει ἃ ἀναλογία αὐτά· τὸ δὲ δαμοκρατικὸν κατὰν γεωμετρικάν· ἐν γὰρ ταῦτα τοὶ λόγοι ἴσοι τῶν μεζόνων καὶ μῆόνων μεγθέων· τὸ δὲ ὀλιγαρχικὸν καὶ τυραννικὸν κατὰν ἀριθμητικάν· ἀντιᾶξί· γὰρ αὐτὰ τῆ ὑπεναντία· τοῖς γὰρ μήσοι μέζοντας τὴς λόγως, τοῖς δὲ μέσοι μῆοντας. Ταὶ μὲν ὢν ἰδέαι τῆς διανομᾶς τοσαῦται· ταὶ δὲ εἰκόνες ἐν ταῖς πολιτείαις καὶ τοῖς οἴκοις θεωρεῖνται· τιμαὶ τε γὰρ καὶ κολάσεις καὶ ἀρχαὶ ἢ ἐξ ἴσω τοῖς μέσοι καὶ μήσοι διανέμονται, ἢ ἐξ ἀνίσω ἢ τοῖς ἀρετᾶ ὑπερέχοντες· ἢ τῆ πλοῦτῳ ἢ καὶ δυνάμει. Τὸ μὲν ὢν

ἐξ ἴσω δαμοκρατικόν, τὸ δὲ ἐξ ἀνίσω ἀριστοκρατικὸν ἢ ὀλιγαρχικόν.

(Posui ^a ἐντι; codd. ἔστιν. ^b οὐχ ἱκανοὶ cum Gaisfordo; libri ἱκανοὶ. ^c τοὶ νοσέοντες καὶ τοὶ κάμνοντες cum Meinekio; codd. τοὶ νοσέοντι καὶ τοὶ κάμνοντι. ^d οὕτε γὰρ πᾶσα γῆ τὴς αὐτῶς καρπῶς, οὕτε πᾶσα ψυχὰ; codd. οὕτε γὰρ γῆ τὴς αὐτῶς καρπῶς; οὕτε ψυχὰ. ^e τοῖς ἀρετᾶ ὑπερέχοντες; codd. τῆ ἀρετᾶ ὑπερέχεν.)

ιζ'. Δεῖ δὲ τὸν νόμον τὸν κάρβονα καὶ τὰν πόλιν ἐκ πασῶν σύνθετον ἵμεν τῶν ἀλλῶν πολιτειῶν, καὶ ἔχει τι δαμοκρατίας, ἔχει τι ὀλιγαρχίας, ἔχει τι βασιλείας καὶ ἀριστοκρατίας. Ὡσπερ καὶ ἐν τῆ Λακεδαιμονί· τοὶ μὲν γὰρ βασιλεῖς τῆς μοναρχίας, τοὶ δὲ γέροντες τῆς ἀριστοκρατίας, τοὶ δὲ ἔμποροι τῆς ὀλιγαρχίας, ἐκπαγρέται δὲ καὶ κόροι τῆς δαμοκρατίας. Δεῖ τοίνυν τὸν νόμον μὴ μόνον ἀγαθὸν καὶ καλὸν ἵμεν, ἀλλὰ καὶ ἀντιπρονθῆναι τοῖς αὐτῶ μερέεσσιν· οὕτως γὰρ ἰσχυρὰ καὶ βέβαιος. Τὸ δὲ ἀντιπρονθῆναι λέγω αὐτῶ καὶ ἀρχεν καὶ ἀρχεσθαι τὰν αὐτῶν ἀρχάν, ὥσπερ καὶ ἐν τῆ εὐνομοτάτῃ Λακεδαιμονί. Τοῖς μὲν γὰρ βασιλευσιν οἱ ἔμποροι ἀντικαθῆνται, τούτοις δ' οἱ γέροντες, μέσοι δ' οἱ κόροι καὶ ἰππαγρέται. Ἐφ' ὃ γὰρ ἂν βέβωντι τοὶ πλεονεκτέοντες τῶν ἀρχόντων, οὕτοι τοῖς ἄλλοις ὑποτιθενται.

ιη'. Δεῖ τὸν νόμον τὰ περὶ θεῶς καὶ δαίμονας καὶ γονέας καὶ ὄλωσ τὰ καλὰ καὶ τίμια πρᾶτα τίθεσθαι,

rum rerum sive pluribus sive omnibus non sufficiat, aut omnino non erit lex, aut non perfecta lex. Naturæ igitur consentanea fuerit, si jus naturæ imitetur: hoc vero est quod pro sua cuiusque dignitate ei congruit eumque attingit. Valida erit, si cum cæteris legibus constitutis apte coherereat: multi enim ad accipiendum id quod natura primum est bonum minime idonei sunt, sed potius ad id quod ipse attingit ac fieri potest: ita enim et ægroti et valetudinarii curantur. Proderit civili societati, si lex non ad unius dominatum comparata, neque ad privatam quorundam, sed ad communem utilitatem condita fuerit, ex æquo ad omnes pertinens. Decet etiam legem ad regionem locosque spectare: neque enim omne solum eisdem fert fructus, neque omnes hominum animi ejusdem virtutis capaces sunt. Quapropter jus quidam ad optimum principatum, alii ad populi imperium, alii ad paucorum potentiam accommodatum componunt: et ad optimum quidem principatum secundum contrarium eumque medium numerum; nam majorum plus, minorum minus curæ hæc comparatio agit: ad populi vero imperium proportionem; in hac enim eadem ratio majoris et minoris dignitatis habetur: denique ad paucorum potentiam et tyrannidem æquali numero observato, qui contrario occurrunt, siquidem plus curæ minoribus, minus curæ majoribus impenditur. Tot igitur divisionis species sunt: at imagines

in civitatibus et domibus spectantur: namque honores et pœnæ et magistratus aut æqualiter majoribus et minoribus distribuuntur, aut inæqualiter vel virtute vel divitiarum potentiave amplitudine præstantibus. Convenit igitur æqualis distributio populari reipublicæ, inæqualis optimum principatus aut paucorum potentia.

XVII. Oportet sane excellentem et legem et civitatem ex cæteris omnibus rerum publicarum formis constare, ita ut ei aliquid insit rationis popularis et paucorum potentia et regis potestatis et optimum principatus. Sic Lacedæmoniorum respublica composita est, in qua reges unius dominatum habent, senatores optimum principatum, ephori paucorum potentiam, præfecti equitum et juvenes (equites) populi imperium. Legem igitur non solum bonam et honestam esse oportet, sed etiam singulis suis sive reipublicæ partibus oppositam: sic enim firma et constans futura est. Partibus singulis eam oppositam esse dico, ita ut idem magistratus aliis imperet aliis obediat, quemadmodum in Lacedæmoniorum civitate optimis legibus temperata sit. Regibus enim opponuntur ephori, his senatores, mediis vero sunt juvenes et præfecti equitum. In quacumque enim parte imperii momentum nimis inclinat, hi se ad alias adjungunt partes.

XVIII. Oportet ea primum lege sanciri quæ ad deos, genios et parentes spectant omninoque quæ honesta sânt

δεύτερα^a δὲ τὰ συμφέροντα· τὰ γὰρ μήνοια τοῖς μέ-
ζουσι ἀκολουθῆν ποθᾶκει, καὶ μὴ ἐν οἰκίμασι καὶ θυ-
ρώμασιν ἐνῆμεν, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀθεσί τῶν πολιτευομένων.
Οὐδὲ γὰρ ἐν Ἀκαδαίμοι τῆ εὐνομωτάτῃ πλάθει
γραμμάτων ἂ πόλις διοικεῖται, πολλὸ δὲ μᾶλλον τοῖς^b
τρόποις τῶν πολιτευομένων. Συμφέροντι δὲ τῆ πολι-
τικῆ κοινωνία, αἴκα μὴ μόναρχος ἦ καὶ ἰδιωφελής,
κοινωφελής δὲ καὶ διὰ πάντων διατείνων ὁ νόμος, καὶ
τὰν ζαμίαν ἐς τὰν αἰσχύναν καὶ τὰν ἀτιμίαν ἀμφέρη,
μὴ ἐς τὰν τῶν χρημάτων ἀποδολάν. Ἐκ μὲν γὰρ τῷ
τῆ αἰσχύνᾳ ζαμιῶσθαι κοσμιότατα καὶ χρηστότατα
σπουδάσονται^c, ὅπως τὸν ἐν τοῖς νόμοις ζαμίαν ἀκοι-
νωνατον ἔχωντι· ἐκ δὲ τῷ χρήμασι χρήματα περὶ
πλείεστω ποιησοῦνται, μέγιστον φάρμακον ὑπολαμβά-
νοντες ἦμεν τῶν ἀμαρτημάτων. Ἄριστον μὲν ὢν τὰν
δραν πόλιν οὕτως συντετάχθαι, ὥστε μηδεὸς ποτι-
δεῖσθαι ἔξωθεν, μήτε κατ' ἀρετὰν μήτε κατὰ δύναμιν
μήτε κατ' ἄλλαν μηδεμίαν αἰτίαν. Οὕτω γὰρ καὶ
σῶμα καὶ οἰκία καὶ στρατεύμα συντέταχται^d καλῶς,
τὸ ἐν αὐτῷ ἔχον τὰν αἰτίαν τῆς σωτηρίας, ἀλλὰ μὴ
ἔξωθεν· σῶμα μὲντοι κάρρον, οἰκία δὲ συγκειμένα κα-
λῶς, στρατεύμα δὲ τὸ μὴ μισθοφόρον, μηδὲ ἀγύμνα-
στον. Κρέσσονα γὰρ τὰ οὕτως συνταχθέντα γίνεται
τῶν ἄλλων, καὶ ἐλεύθερα μὲν καὶ ἀδούλωτα, οὐ πολλῶν
ποτιδεόμενα ποτὶ τὰν διαμονάν, ὀλίγων δὲ καὶ εὐπαρα-
κομιστῶν. Οὕτω γὰρ^e ὁ μὲν ἰσχυρὸς τῷ βάρει, ὁ
δὲ γυμναστὰς τῷ ῥίγος περιγίνεται. Γυμνάζονται γὰρ
ταὶ τύχαι καὶ ταὶ συμφοραὶ τῶς ἀνθρώπων, ἐπεὶ καὶ
τῷ σώφρονι καὶ διαποναθέντι καὶ σώματι καὶ ψυχῇ καὶ

τροφῇ ἀδέα φαίνεται πᾶσα καὶ ποτόν, καὶ εὐνά δὲ ἔ-
μετὰ φυλλάδος· τῷ δὲ τρυφᾶν καὶ συβαρίζεν προαιρου-
μένων καὶ ἂ τῷ μεγάλῳ βασιλέος παρασκευᾷ δυσάρε-
στος καὶ ἄλλοτριᾷ. Τὸν νόμον ὢν ἐν τοῖς ἀθεσί καὶ
τοῖς ἐπιταδεύμασι τῶν πολιτῶν ἐγγράψεσθαι δεῖ· τῶς
γὰρ πολίτας αὐτάρκεια θήσει, καὶ διανεμεῖ τὸ κατ'
ἄξιαν ἐκάστῳ καὶ τὸ ἐπιβάλλον. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ
ἄλιος φερόμενος διὰ τῷ ζωοφόρῳ κύκλῳ διανέμει τοῖς
ἐπὶ γᾶς πᾶσι καὶ γενέσιος καὶ τροφῆς καὶ βιστᾶς τὰν
ποθάκουσαν μοῖραν, ὅσον εὐνομίαν τὰν εὐκρασίαν τῶν
ὕρᾶν παρασκευαζόμενος. Διὸ καὶ Νόμοις καὶ Νεμῆϊος
Ζεὺς καλεῖται, καὶ νομεὺς ὁ διανεμὼν τὰς τροφὰς τοῖς
ἴεσιν, καὶ τὰ τῶν κιθαρωδῶν^f δὲ ἄσματα νόμοι.
Συντάσσονται γὰρ καὶ ταῦτα τὰν ψυχᾶν ἁρμονίᾳ καὶ
ρυθμοῖς καὶ μέτροις αἰετούμενα.

(Stobæus Flor. XLIII, 129, 132, 133, 134.
Reposui^a δεύτερα; codd. δεύτερον.^b τοῖς τρόποις
cum Halmio; codd. ἐν τοῖς τρόποις.^c σπουδάσονται
cum eodem; libri σπουδάζονται.^d οἰκία καὶ στρα-
τεύμα συντέταχται cum Spondano; codd. οἰκίαν
καὶ στρατεύμα συντετάχθαι.^e γὰρ ὁ μὲν cum Mei-
nekio; γὰρ ἂν ὁ μὲν libri.^f κιθαρωδῶν; libri κιθα-
ρωδᾶν.)

ισ'. Δεῖ δὲ τὸν ἀλαθινὸν ἄρχοντα μὴ μόνον ἐπι-
στάμονά τε καὶ δυνατὸν ἦμεν περὶ τὸ καλῶς ἄρχειν,
ἀλλὰ καὶ φιλόφρονον· ἀποπον γὰρ ἦμεν ποιμένα
μισοπρόβατον καὶ τοιοῦτον ὄϊον καὶ δυσμενέας ἔχον
τοῖς αὐτῷ θερμμάτεσι. Δεῖ δ' αὐτὸν καὶ νόμιμον
ἦμεν· οὕτω γὰρ ἐστίται τὰν τῷ ἄρχοντος ἐπίστασιν

et egregia, deinde utilia : convenit enim minora majoribus
succedere, neque in domibus et ostiis, sed in animis civium
inscriptas esse leges. Nam ne apud Lacedæmonios qui-
dem qui optimis legibus utuntur multis litteris respublica
administratur, sed honestis potius civium moribus. Proderit
autem civilli societati, si lex non ad unius dominantum
comparata, neque ad privatam quorundam, sed ad com-
munem utilitatem condita fuerit, ex æquo ad omnes per-
tinens, pœnamque ad dedecus et ignominiam, non ad rei
familiaris jacturam referat. Etenim si ignominia in legibus
pro pœna nocenti irrogetur, honestati et probitati cives
studebunt, ne legum pœnam sustineant : sin autem pe-
cunia sotes mulcentur, plerique pecunias maximi facient,
præclarum hoc peccatorum remedium esse existimantes.
Optimum igitur fuerit, civitatem universam ita constitutam
esse, ut nullo externo adjumento neque ad virtutem neque
ad potentiam neque ad aliam quamcunque rem indigeat.
Nam corporis etiam et domus et exercitus optima conditio
est, quum salutis causam intra se habent, non aliunde :
corpus sane validum laudatur et bene composita familia,
exercitus vero nec mercenarius neque inexercitatus. Quæ
nimis ita sunt constituta, aliis sunt longe præstantiora,
immo et libera et minime serva, quæ ad durandum non

multis egent, sed paucis et paratu facilibus. Ita enim
qui fortis est onera, lanista vero frigus vincit. Casibus
autem et calamitatibus homines exercentur, siquidem
etiam viro sobrio corporisque et animi laboribus subacto
quilibet cibus et potus jucundus videtur nec non stratum e
foliis molle : at illi qui in deliciis et luxuria vitam degere
proposuit ne magni quidem regis apparatus placitus et
conveniens potest videri. Legem igitur in animis ac studiis
civium inhærescere oportet : sic enim cives sua sorte
contentos efficiet ac suum cuique et singulis apta distribuet.
Hoc modo sol quoque per signiferum orbem inventus ter-
restribus omnibus animantibus generationis, alimenti vi-
tæque suam cuique portionem tribuit, quasi legum aucto-
ritate optima anni partium temperatione instituta. Quam-
obrem Jupiter quoque Nomus et Nemeus vocatur, et νομεὺς
(*opilio*), quod ovibus pabula distribuat : et νόμοι
cantus citharædorum, quoniam et illi animum componunt,
decente harmonia, rhythmis et metris decantati.

XIX. Oportet autem principem sincerum non recte
tantum imperare et acire et posse, sed etiam humanum
esse : nam minime consentaneum fuerit pastorem oves
odisse et pecoribus suis infensum esse. Quin etiam legiti-
mus esse debet : sic enim demum principis dignitatem

ἔχων. Διὰ μὲν γὰρ τῆς ἐπιστάμας κρίνεν ὀρθῶς δυνασεῖται, διὰ δὲ τῆς δυνάμιος κολάζειν, διὰ δὲ τῆς χρηστότατος τὸ εὐεργετῆν, διὰ δὲ τῶν νόμων τὸ ποτὶ τὸν λόγον πάντα ταῦτα ποιῆν. Ἄριστος δὲ κ' εἶη ἄρχων ὁ ἀγχοτάτω τῶ νόμῳ ἂ ὦν οὗτος δὲ κ' εἶη ὁ μηδὲν αὐτῶ ἔνεκα ποιῶν ἀλλὰ τῶν ὑπ' αὐτόν, ἐπειδὴ περ οὐδὲ νόμος αὐτῶ ἔνεκα ἀλλὰ τῶν ὑπ' αὐτόν.

(Stobæus Flor. XLVI, 61. Addidi ἂ ὦν quod in membranis desideratur.)

ε'. Ἐκ τοῦ περὶ μαθημάτων.

κ'. Δεῖ γὰρ ἢ μαθόντα παρ' ἄλλω ἢ αὐτὸν ἐξευρόντα, ὦν ἐπιστάμων ἦσθα, ἐπιστάμωνα γενέσθαι. Τὸ μὲν ὦν μαθὲν παρ' ἄλλω καὶ ἀλλότριον, τὸ δ' ἐξευρῆν αὐτὸν δι' αὐτῶ καὶ ἴδιον. Ἐξευρῆν δὲ μὴ ζητοῦντα ἀπορον καὶ σπάνιον, ζητοῦντα δὲ εὐπορον καὶ ῥάδιον, μὴ ἐπιστάμενον δὲ ζητῆν ἀδύνατον.

Στάσις μὲν ἔπαυσεν, ὁμόνοιαν δὲ αὐξήσεν λογισμὸς εὐθραδής· πλεονεξία τε γὰρ οὐκ ἐντι τούτω γενομένη καὶ ἰσότης ἐντι. Τούτω γὰρ περὶ τῶν συναλλαγμάτων διαλασσόμεθα· διὰ τοῦτον ὦν οἱ πένητες λαμβάνοντι παρὰ τῶν δυναμένων, οἳ τε πλούσιοι διδόντι τοῖς δεομένοις, πιστεύοντες ἀμφοτέροι διὰ τούτω τὸ ἴσον ἐξεῖν. Κανὼν δὲ καὶ κωλυτῆρ τῶν ἀδικούντων τὼς μὲν ἐπισταμένως ὀργίζεσθαι πρὶν ἀδικῆν ἔπαυσεν, πείσας ὅτι οὐ δυνασοῦνται λαθῆν ἔταν ἐπ' αὐτὸ ἔλθωντι, τὼς δὲ μὴ ἐπισταμένως ἐν αὐτῶ δηλώσας ἀδικούντας ἐκώλυσεν ἀδικῆσαι.

(Stobæus Flor. XLIII, 135.)

ζ'. Ἐπιστολαί.

α'.

Ἀρχύτας Διονυσίῳ υγιαίνειν.

Ἀπεστάλακαμες πάντες οἱ Πλάτωνος φίλοι τὼς περὶ Λαμίσκων τε καὶ Φωτίδων ἀπολαφούμενοι τὸν ἄνδρα καττὰν παρ τὴν γενομένην ὁμολογίαν. Ὅρθῶς δὲ κα ποιεῖς, μίμνασκόμομος τήνας τῆς σπουδᾶς, ἦν κα πάντας ἄμμε παρεκδλεῖς ποττὰν Πλάτωνος ἀριζην, ἀξιῶν προτρέπεσθαι τε αὐτὸν καὶ ἀναδέχεσθαι τὰ τε ἀλλα καὶ τὰ περὶ τὰν ἀσφάλειαν μένοντι τε καὶ ἀπορμιώντι. Μέμνασο δὲ καὶ τῆνο, ὅτι περὶ πολλῶ ἐποιήσω τὰν ἀφιζην αὐτῶ, καὶ ἀγάπας ἐκ τῆνω τῶ χρόνω, ὡς οὐδένα τῶν παρ τίν. Αἱ δὲ τις γέγονε τραχύτας, ἀνθρωπίζεν χρῆ, καποδιδόμεν ἄμιν ἀδλαστὸν ἄνδρα. Ταῦτα γὰρ πράττων δίκαια πραξεις καὶ ἄμιν χαρηῆ.

(Diogenes Laertius lib. III, 22.)

β'.

Ἀρχύτας Πλάτωνι υγιαίνειν.

Καλῶς ποιεῖς, ὅτι ἀποπέφυγας ἐκ τῆς ἀρρώστιας. Ταῦτα γὰρ αὐτὸς τε ἐπέσταλακας καὶ τοῖ περὶ Λαμίσκων ἀπάγγελον. Περὶ δὲ τῶν ὑπομναμάτων ἐπεμελήθημες, καὶ ἀνήλθομες ὡς Λευκανῶς, καὶ ἐνετύχομες τὼς Ὀκέλλω ἐχγόνους. Τὰ μὲν ὦν περὶ νόμου καὶ βασι-

habebit. Scientiâ enim recte judicare poterit, potestate punitre, benignitate beneficium se præbere, denique legum ope hæc omnia rationi convenienter facere. Optimus autem erit princeps qui quam proxime ad legum exemplum accesserit, qualis futurus est, si nihil sua, sed omnia civium gratia faciat, quandoquidem et lex non ipsius sed civium ergo est.

e. Ex libro de Disciplinis.

XX. Etenim necesse est te vel ab alio disciplina accepta vel tua ipsum inventione ea quæ tenes didicisse. Ab alio discere, alienum quodammodo: per se invenire, proprium hominis est. Atque invenire quidem illi qui non inquisivit difficile est et rarum, inquiringi autem proclive et facile, ignorantibus denique invenire non licet.

Ratio certe inventa seditationem compescit et concordiam auget: quod ubi fit, avaritia locum non habet, viget æqualitas. Ratio est quæ contractus conciliat: hinc est quod pauperes a potentioribus accipiant et divites indigentibus opem ferant, utriusque se ea re juris æquabilitatem obtenturos esse confidentes. Ratio denique quasi regula quædam et prohibitio injuriarum prudentes ab ira revocat priusquam injuriam faciant, si facerent, latere se non posse ratos; imprudentes autem in manifestis injuriis convictos porro delinquere vetat.

f. Epistolæ.

1.

Archytas Dionysio salutem.

Misimus omnes Platonis necessarii Lamiscum et Photidam, virum illum abs te recepturi, sicut inter nos convenerat. Recte igitur feceris, si memineris, quanto a nobis omnibus studio antea eflagitaveris Platonis ad te adventum, volens eum incitare ac simul cum alia in te recipere, tum manenti atque abire cupienti publicam fidem dare. Illud etiam memento, magni te ejus adventum æstimasse, eumque ex eo tempore tibi ita in amoribus fuisse, ut nemo e cæteris sodalibus fuit. Quodsi quæ rerum asperitates inciderunt, humaniter te agere convenit illumque nobis incolumem reddere. Hæc enim si facias, et justitiam colas et nobis gratificaberis.

2.

Archytas Platoni salutem.

Bene facis, quod e morbo convalescisti. Hoc enim et ipse mihi perscripseras, et Lamiscus nuntiavit. Commentariorum curam egimus, ad Lucanos profecti, ubi Ocelli nepotes convenimus. Ac de legibus quidem, de regno, de pietate et de universi ortu commentarios simul ipsi

λητίας και δσιότατος και τᾶς τῷ παντός γενέσιος αὐτοί
τε ἔχομεν, και τιν ἀπεστάλακαμεν· τὰ δὲ λοιπὰ οὗτοι
νῦν γε δύναται εὐρεθῆμεν· αἱ δὲ κα εὐρεθῆ, ἤξεῖτοι.

(Diogenes Laertius lib. VIII, 80.)

η'.

Γνώμαι και Ἀποφθέγματα τινά.

α' Ἀρχύτας, ἀνὴρ Ταραντίνος, τὰ Πυθαγόρου σο-
φός, ὑπὲρ παιδῶν ἀγωγῆς γράφων, ἔστω, φησίν, ὁ
πατήρ παράδειγμα ἀρετᾶς τοῖς παισίν.

(Philostratus vit. Apollon. Tyan. lib. VI
cap. 31 pag. 270 ed. Olear. Posui ἀρετᾶς pro
vulgata scriptura ἀρετῆς.)

β' Ἀρχύτας ἔλεγεν· Ὅσπερ ἔργον ἐντὶ εὐρὲν
ἐχθὺν ἀκάνθαν μὴ ἔχοντα, οὕτω και ἀνθρώπων μὴ κε-
κτημένον τι δολερὸν και ἀκανθῶδες.

(Ælianus Var. Hist. lib. X, 12. Scripsi ἐντὶ εὐρὲν;
codd. ἐστὶν εὐρεῖν.)

γ' Ἀρχύτας ἔφη, ταυτὸν εἶναι διαιτητὴν και βωμόν,
ἐπ' ἀμφω γὰρ τὸν ἀδικούμενον καταφεύγειν.

(Aristoteles Rhet. lib. III cap. II pag. 1412 a
ed. Bekker. Reposui τὸν ἀδικούμενον καταφεύγειν;
codd. τὸ ἀδικούμενον καταφεύγει.)

δ'. Σπίνθαρος διηγείτο πολλάκις περὶ Ἀρχύτου
Ταραντίνου, ὅτι διὰ χρόνον τινὸς εἰς ἀγρὸν ἀφικόμενος,
ἐκ στρατείας νεωστὶ παραγενοῦς, ἦν ἐστρατεύσατο

ἢ πόλις εἰς Μεσσηνίους, ὡς εἶδε τὸν τε ἐπίτροπον
και τοὺς ἄλλους οἰκέτας οὐκ εὖ τῶν περὶ τὴν γεωρ-
γίαν ἐπιμελείας πεποιημένους, ἀλλὰ μεγάλη τινὴ κε-
χρημένους ὀλιγορίας ὑπερβολῆ, ὀργισθεὶς τε και ἀγα-
νακτῆσας οὕτως, ὡς ἂν ἐκείνος, εἶπεν, ὡς εἶοικε, πρὸς
τοὺς οἰκέτας, ὅτι εὐτυχοῦσιν, ὅτι αὐτοῖς ὄργισται· εἰ
γὰρ μὴ τοῦτο συμβεβηκὸς ἦν, οὐκ ἂν ποτε αὐτοὺς
ἀθώους γενέσθαι; τηλικαῦτα ἡμαρτηκότας.

(Jamblichus de vit. Pythag. cap. 31 pag. 405
ed. Kiessling. Cf. Cicero Tusc. lib. IV, 36;
Valer. Maxim. lib. IV cap. 1, extern. 1; Plutarch.
de pueror. instit. cap. 14; Hieronym. Epist. IX
ad Salvinam, tom. I pag. 50 ed. Tribbeckhov.
Adde Mahnii diatr. de Aristoxeno pag. 47 seq.
ed. Lips.)

ε'. Ἀρχύτας ὁ Ταραντίνος, πολιτικός τε και φιλό-
σοφος ἀνὴρ γινόμενος, πολλοὺς ἔχων οἰκέτας, τοῖς
αὐτῶν παιδίοις πάνυ σφόδρα ἐτέρπετο, μετὰ τῶν οἰ-
κοτρίβων παίζων· μάλιστα δὲ ἐφιλει τέρπεσθαι αὐτοῖς
ἐν τοῖς συμποσίοις.

(Ælianus Var. Hist. lib. XII, 15.)

ς'. Ἀρχύτας τὰ τε ἄλλα ἦν σώφρων, και οὖν και
τὰ ἄκοσμα ἐφυλάττετο τῶν ὀνομάτων. Ἐπεὶ δὲ ποτε
ἐβιάζετο τι εἰπεῖν τῶν ἀπρεπῶν, οὐκ ἐξενικήθη, ἀλλ'
ἐσιώπησε μὲν αὐτό, ἐπέγραψε δὲ κατὰ τοῦ τοίχου,
δείξας μὲν, ὃ εἰπεῖν ἐβιάζετο, οὐ μὴν βιασθεὶς εἶπεν.

(Ælianus Var. Hist. lib. XIV, 19.)

habenus, simul tibi misimus : reliqua scripta nunc
certe reperiri non possunt; si inventa fuerint, ad te per-
ferentur.

g.

Sententiæ quædam et Apophthegmata.

1. Archytas Tarentinus et Pythagoræ doctrina imbutus,
de puerorum educatione scribens, *Sit*, inquit, *pater filiis*
virtutis exemplar.

2. Archytas dicebat : Quemadmodum difficile est piscem
spinas non habentem invenire, sic et hominem qui non
habeat dolosum quid et aculeatum.

3. Archytas dixit, idem esse arbitrum et aram, quo-
niam ad utrumque is qui injuriam accepit confugere
solet.

4. Spintharus sæpe narrabat Archytam Tarentinum,
quom post aliquod temporis intervallum a bello redux
quod Tarentini adversus Messenios gesserant, rus suum
reviseret, et villicum cum cætera familia rem rusticam non
diligenter, sed admodum negligenter curasse animadvertet,
tanta irâ et indignatione concepta, quantam talis vir
concepiat, ad rerum statum accommodate dixisse, bene cum
famulis agi, quod iratus esset, alias tantorum delictorum
graves justasque poenas daturus esse.

5. Archytas Tarentinus, vir reipublicæ simul et philo-
sophiæ deditus, quom multos haberet servos, eorum filiis
valde delectabatur, cum vernulis ludens; maxime autem
inter convivia illis delectari solebat.

6. Archytas cum aliis in rebus modestus fuit, tum vero
etiam verborum obscenitatem vitabat. Quom vero ali-
quando cogeret inonestum aliquid dicere, non est
victus, sed tacuit id quidem, inscripsit autem in pa-
riete, monstrans, quod dicendum erat, nec tamen coactus
dixit.

7. Nullam capitaliorem pestem, quam corporis volu-
ptatem, hominibus dicebat (*Archytas*) a natura datam,
cujus voluptatis avidæ libidines temere et effrenate ad
potiundum incitarentur. Hinc patriæ proditones, hinc
rerum publicarum eversiones, hinc cum hostibus clande-
stina colloquia nasci; nullum denique scelus, nullum malum
facinus esse, ad quod suscipiendum non libido voluptatis
impelleret; stupra vero et adulteria et omne tale flagitium
nullis aliis illecebris excitari, nisi voluptatis. Quomque
homini sive natura sive quis deus nihil mente præstabilius
dedisset, huic divino muneri ac dono nihil esse tam ini-
micum quam voluptatem. Nec enim libidine dominante
temperantiæ locus esse; neque omnino in voluptatis regno
virtutem posse consistere. Quod quo magis intelligi posset,

B. ΦΥΣΙΚΑ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ.

α'. Ἐκ τοῦ περὶ τῆς μαθηματικῆς.

I. Λέγει δὲ (Ἀρχύτας ὁ Πυθαγόρειος) ἐν τῷ περὶ μαθηματικῆς εὐθὺς ἐναρχόμενος τοῦ λόγου τάδε·

Καλῶς μοι δοκοῦντι (οἱ περὶ Πυθαγόραν) τὸ περὶ τὰ μαθήματα διαγνῶναι, καὶ οὐθὲν ἀποπνῶν ὁρθῶς αὐτῶς· περὶ ἑκαστον θεωρῆν. Περὶ γὰρ τῆς τῶν ὄλων φύσιος καλῶς διαγνόντες, ἐμελλον καὶ περὶ τῶν κατὰ μέρος, οἷά ἐντι, ὀφείσθαι. Περὶ τε δὴ τῆς τῶν ἀστρων ταχυτάτος, καὶ ἐπιτολῶν, καὶ δυσίων παρέδωκαν ἡμῖν διάγνωσιν· καὶ περὶ γαμετρίας, καὶ ἀριθμῶν, καὶ οὐχ ἥμισυ περὶ μουσικῆς· ταῦτα γὰρ τὰ μαθήματα δοκοῦντι ἡμεῖν ὁ ἀδελφεά. Πρῶτον μὲν ὧν ἐσκέψαντο, ὅτι οὐ δυνατόν ἐντι ἡμεῖν φόφον, μὴ γενεθίστας πλαγῆς τινων ποτὶ ἀλλάλα. Πλαγὰν δὲ ἔφαν γίνεσθαι, ὅκα τὰ φερόμενα ἀπαντιάζωντι ὁ ἀλλάλοις Συμποτήτῃ μὲν ἐναντίαν φορὰν φερόμενα, ἀπαντιάζοντα αὐτὰ αὐτοῖς συγγαλῶν· τὰ δὲ ὁμοίως φερόμενα, μὴ ἴσω δὲ τάχει, περικαταλαμβανόμενα παρὰ τῶν ἐπιφερομένων, τυπτόμενα ποιῆν ἢ φόφον. Πολλῶς μὲν δὴ αὐτῶν οὐκ ἐντι ἡμῶν τῆ φύσι οἴους

τε γινώσκεσθαι· τὼς μὲν διὰ τὴν ἀσθενείαν τῆς πλαγῆς· τὼς δὲ διὰ τὸ μακρὸς τῆς ἀφ' ἡμῶν ἀποστάσιος· τινὰς δὲ καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῷ μεγέθει· οὐ γὰρ παραδύεσθαι εἰς τὴν ἀκοὰν ἡμῖν τὼς μεγάλας τῶν φόφων, ὥσπερ οὐδὲ τὰ σύστομα τῶν τευχῶν, ὅκα πολλοὶ τις ἐγγέη, οὐδὲν ἐγγεῖται. Τὰ μὲν ὧν ποτικίπτοντα ποτὶ τὴν ἀσθασιν, τὰ μὲν ἀπὸ τῶν πλαγῶν ταχὺ παραγίνεται, καὶ ὀξεία φαίνεται, τὰ δὲ βραδείως καὶ ἀσθενέως, βαρέα δοκοῦντι ἡμεῖν. Αἱ γὰρ τὴς βράβδον λαβῶν κινεῖ ὁρθῶς καὶ ἀσθενέως, τῆ πλαγῆ βάρυν ποιασεῖ τὸν φόφον· αἱ δὲ κατταχὺ τε καὶ ἰσχυρῶς, ὀξύν. Οὐ μόνον δὲ κατὰ τοῦτο γνοίμεθα ἂν, ἀλλὰ καὶ ὅκα ἁμέλι ἢ λέγωμεθα ἢ αἰεὶδωμεθα, χρῆζόμεθα καὶ μέγα φθέγγεσθαι καὶ ὀξύ, σφοδρῶ τῷ πνεύματι φθεγγόμενοι. Ἔτι δὲ καὶ τοῦτο συμβαίνει, ὥσπερ ἐπὶ βελῶν· τὰ μὲν ἰσχυρῶς ἀφιέμενα πρόσω φέρεται, τὰ δὲ ἀσθενέως, ἐγγύς· τοῖς γὰρ ἰσχυρῶς φερομένοις μᾶλλον ὑπακούει ὁ ἀήρ, τοῖς δὲ ἀσθενέως, ἥσσον. Τοῦτο δὲ καὶ ταῖς φωναῖς συμβήσεται· τῆ μὲν ὑπὸ τῷ ἰσχυρῷ τῷ πνεύματος φερομένα μείζονα τε ἡμεῖν καὶ ὀξεία, τῆ δὲ ὑπὸ ἀσθενέως, μικρά τε καὶ βαρεῖα. Ἀλλὰ μὲν καὶ τοῦτο κατείδομεθα ἰσχυρῶ τῶν ὁμοίων ὁμοίως, ὅτι τῷ αὐτῷ φθεγγαμένῳ μέγα μὲν, πόρσωθεν ἀκούομεθα· μικρὸν δὲ, οὐδὲ ἐγγύθεν. Ἀλλὰ

ingere animo jubebat tanta incitatum aliquem voluptate corporis, quanta percipi posset maxima: nemini censebat fore dubium, quin tamdiu, dum ita gauderet, nihil agitare mente, nihil ratione, nihil cogitatione consequi posset. Quocirca nihil esse tam detestabile tamque pestiferum, quam voluptatem: si quidem ea, quum major esset atque longior, omne animi lumen exstingueret.

(Cicero de Senectute cap. XII.)

8. Verum ergo illud est, quod a Tarentino Archyta, ut opinor, dici solitum, nostros senes commemorare audivi ab aliis senibus auditum; si quis in cælum ascendisset naturamque mundi et pulchritudinem siderum perspexisset, insuavem illam admirationem ei fore, quæ jucundissima juisset, si aliquem, cui narraret, habuisset.

(Cicero de Amicitia cap. XXIII.)

B. PHYSICA ET MATHEMATICA.

I. E libro de Mathematica.

I. Dicit autem (Archytas Pythagoreus) in libro de Mathematica statim initio tractatus hæc:

Bene mihi videntur (Pythagorei) de disciplinis judicasse, ac sine ineptiis recte de unaquaque quæsisisse. Quum enim de universi natura recte statuissent, volebant etiam qualia singula essent considerare. Astrorum igitur celeritatem eorumque ortus et occasus cognitos nobis tradiderunt, itemque geometriam et numeros maximeque musicam: quippe hæc disciplinæ videntur esse cognatæ. Primum igitur reputarunt, non posse fieri sonitum nisi facta quorundam inter se percussione. Percussionem au-

tem fieri dixerunt, quando quæ moventur inter se occurrerent. Nam volantia quidem eodem tempore, quæ contrario motu feruntur, postquam invicem occurrerunt, a motu cessare: quæ autem similiter feruntur, sed non æquali celeritate, deprehensa ab insequentibus, percussa sonum edere. Horum quidem multos non tales esse, ut a nobis noscantur, partim propter ictus debilitatem, partim propter intervalli quo a nobis distant longinquitatem, partim etiam propter nimiam magnitudinem; non enim accidere ad aures nostras magnos sonos, quemadmodum etiam in vascula angusti oris, si quis multum infundat, nihil infunditur. Quæ igitur sensibus percipiuntur, eorum alia ictibus celeriter allabantia acuta apparent, alia tarde atque imbecille, gravia videntur esse. Si quis enim baculum sumtum moveat recta ac parum valide, ictu facit sonitum gravem: si vero celeriter et fortiter, acutum. Neque vero solum eo modo hoc cognoscimus, sed etiam, quando nos vel loquimur vel canimus, vehementi spiritu utentes magna et acuta voce verba proferre volumus. Porro etiam idem contingit quod in jaculis, siquidem fortiter vibrata longe feruntur, invalido jactu, prope; quia fortiter vibratis magis cedit aer, parum valide, minus. Hoc vocibus quoque continget, ut quæ fortiore spiritu profertur magna et acuta sit, quæ invalido spiritu, parva et gravis. Cæterum et hoc e certo spatii signo intelleximus, nos clare sonantem eundem hominem e longinquo audivisse, submisso loquentem ne e propinquo quidem. Verum in tibiis etiam spiritus qui ex ore emittitur in propiora ab ore foramina incidens propter vim vehementem acutiorem sonum dat, in remotiora, graviorem; ut

μάν καὶ ἔν γα τοῖς αὐλοῖς τὸ ἐκ τῷ στόματος φερόμενον πνεῦμα ἐς μὲν τὰ ἐγγύς τῷ στόματι τρυπήματα ἐμπέπτουσι, διὰ τὴν ἰσχύον τὴν σφοδρὰν δξύτερον ἄχον ἀφήσιν, ἐς δὲ τὰ πόρσω, βαρύτερον· ὥστε δῆλον, ὅτι ἂ ταχέια κίναςις ὁ δξύν ποιεῖ, ἂ δὲ βραδεῖα βαρῦν τὸν ἄχον. Ἀλλὰ μάν καὶ τοῖς βόμβοις τοῖς ἐν ταῖς τελεταῖς κινουμένοις τὸ αὐτὸ συμβαίνει· ἀσυγῆ μὲν κινούμενοι βαρῦν ἀφίεντι ἄχον, ἰσχυρῶς δὲ, δξύν. Ἀλλὰ μάν καὶ ὁμοίως ὁ ἄ κάλαμος· αἴκα τις αὐτῷ τὸ κάτω μέρος ἀποφράξας ἐμφουῆ, ἀφήσει τινὰ βαρεῖαν φωνάν· αἰ δὲ καὶ ἐς τὸ μέσον ἢ ἀνωτάτω ἡ μέρος αὐτῷ, δξύν φθεγγεῖται. Τὸ γὰρ αὐτὸ πνεῦμα διὰ μὲν τῷ μακρῷ τόπῳ ἀσθενὲς φέρεται, διὰ δὲ τῷ μήνῳ σφοδρῶν. Εἰπὼν δὲ καὶ ἄλλα περὶ τοῦ διαστηματικῆν εἶναι τὴν τῆς φωνῆς κίνησιν, συγκεφαλαιοῦται τὸν λόγον, ὡς ὅτι μάν δὴ τοὶ δξεῖς φθόγγοι τάχιον κινεῖνται, τοῖ ἢ δὲ βαρεῖς, βράδιον, φανερόν ἄμιν ἐκ πολλῶν γέγονεν.

(Porphyrus Comment. ad Ptolemaei Harmonica in Jo. Wallisii Opp. Mathem. Oxonii 1699 editis vol. III pag. 236-238. Emendavi : ἂ μωστικῆς; codd. μουσικῆς. ἂ ἦμεν; codd. εἶμεν. ἂ ἀπαντιάζωντι; codd. ἀπαντάξαντα. ἂ συμποτητῆ; codd. συμπετητῆ. ἂ αὐτοῖς; codd. αὐτοῖς. ἂ παρῆ; codices περὶ. ἂ ποιῆν; codd. ποιεῖν. ἂ ποιῶσι; codd. ποιήσει. ἂ γνωίτημες ἂν ἀλλὰ καὶ ὄκα ἄμες; libri γνωίτημεν ἀλλὰ καὶ ὄκα ἄμες. ἂ τῆ μὲν; codd. τὰ μὲν. ἂ φερόμενα; libri φερόμενα. ἂ τῆ δὲ; codd. τὰ δὲ. ἂ τόπω; libri τόπω. ἂ σαμῆω; codices σαμῆω. ἂ κίναςις; libri κίνησις. ἂ ὁμοίως ὁ κάλαμος; codices ὅτου ἂ κάλαμος. ἂ τινὰ βαρεῖαν φωνάν; codd. ἡσυχάμην φωνάν vel τινὰ ἄμιν φωνάν. ἂ ἐς τὸ μέσον ἢ ἀνωτάτω μέρος αὐτῷ; libri ἐς τὸ ἡμισυ ἢ ἀπὸστον μέρος αὐτῷ. ἂ τοι; libri τοι. ἂ τοὶ δὲ; libri οἱ δὲ. Caterum prima hujus fragmenti verba in hunc modum scripta exhibet Nicomachus Arithm. lib. I cap. 3 p. 70 ed. Ast.

Ἀρχύτας ὁ Ταραντίνος ἀρχόμενος τοῦ ἀρμονικοῦ τὸ αὐτὸ οὕτω πως λέγει· Καλῶς μοι δοκοῦντι τὸ περὶ τὰ μαθήματα διαγνώμενα, καὶ οὐδὲν ἄστοπον αὐτοὺς ὀρθῶς, οἷά ἐντι, περὶ ἐκάστῳ φρονεῖν· περὶ γὰρ τῆς τῶν ὄλων φύσιος καλῶς διαγνόντες ἐμελλον καὶ περὶ τῶν κατὰ μέρος, οἷά ἐντι, Καλῶς ὀφείσθαι. Περὶ δὲ δὴ τῆς ἀριθμητικῆς καὶ γεωμετρίας καὶ σφαιρικῆς παρεδωκαν ἄμιν σαφῆ διάγνωσιν, οὐχ ἡκιστα δὲ καὶ περὶ μωσικῆς. Ταῦτα γὰρ τὰ μαθήματα δοκοῦντι ἐμμενα ἀδελφεῖα. Τὰ τῷ ὄντος πρώτιστα δύο εἶδεα τὰν ἀναστροφῶν ἔχει.)

β'. Ἐκ τῶν διατριβῶν.

II. Καὶ δοκεῖ ἂ λογιστικῶς ποτὶ τὰν ἄλλαν σοφίαν τῶν μὲν ἄλλῶν τεχνῶν καὶ πολὺ διαφέρειν, ἀτὰρ καὶ τῆς γεωμετρικῆς ἐναργεστέρως ἂ πραγματεύεσθαι ἂ θελεῖ· καθ' ἂ ἐκλείπει γὰρ ἂ γεωμετρία, τὰς ἀποδείξεις ἂ λογιστικῶς ἐπιτελεῖ. Καὶ ὁμοῦ ἐντὶ εἰδῶν τε ἂ πραγματεία, καὶ τῶν περὶ τὰ εἶδεα ἂ.

(Stobæus Eclog. lib. I cap. I pag. 4 ed. Gaisford. Emendavi : ἂ ἐναργεστέρως; codd. ἐναργεστέρω. ἂ καὶ ὁμοῦ ἐντι εἰδῶν τε ἂ πραγματεία καὶ τῶν περὶ τὰ εἶδεα; codd. καὶ ὁμοῦ εἰμὲν εἰδῶν τε ἂ πραγματεία, καὶ τὰ περὶ τοῖς εἰδῶσιν.)

γ'. Ἐκ τοῦ περὶ νοῦ καὶ αἰσθήσεως.

III. Αἰσθασίς μὲν ἐν σώματι γίνεται, νόος δ' ἐν ψυχῇ. Τὸ μὲν γὰρ ἀρχὰ τῶν αἰσθητῶν ἐπάργει, τὸ δὲ τῶν νοητῶν. Πλάθεος γὰρ μέτρον ἀριθμῶς, μέγεθος δὲ ποῦς, ῥοπαῆς δὲ καὶ στάθμας ζυγόν, ὀρθότατος δὲ καὶ εὐθύτατος κανὼν καὶ στάθμα ὀρθὰ γωνία. Οὕτως δὲ καὶ τῶν μὲν σωμάτων αἰσθασίς μέτρον, τῶν δὲ νοητῶν νόος ἀρχὰ καὶ μέτρον ἐντι. Καὶ ὁ μὲν νόος ἀρχὰ νοητῶν τε καὶ φύσις ἂ πράτων· ἂ δὲ αἰσθασίς αἰσθητῶν καὶ φύσις δευτέρων ἂ. Ὁ μὲν γὰρ ἄμιν ἐντι ἀρχὰ τῆς ψυχῆς, ἂ δὲ τῷ σώματι. Καὶ ὁ μὲν

manifestum sit, celeriter motu acutum, tardo gravem sonum edidit. Sed et rhombis qui in mysteriis moventur idem accidit: quippe leniter moti gravem reddunt sonum, fortiter acutum. Quia etiam similiter calamus: si quis obstructa infima parte eum inflaverit, gravem sonum edet: si vero media aut summa parte, acule sonabit. Namque idem spiritus per longius loci intervallum amissa vi penetrat, per brevius spatium relenta vehementia pervadit. Sed alia quoque in eam sententiam locutus, ut vocem per intervalla moveri diceret, facta disputationis summa ait, acutos sonos celerius moveri, graves tardius, e multis rebus nos intelligere.

2. E disputationibus.

II. Ac videtur arithmetica reliquæ scientiæ comparata cum aliis artibus multo antecellere, tum vero etiam pla-

nus ac diligentius quam geometria ea quæ vult pertractare: ubi enim deficit geometria, ibi probationes arithmetica absolvit. Quin etiam simul formarum eorumque quæ formis conveniunt pervestigatio est.

3. Ex libro De mente et sensu.

III. Sensus quidem in corpore reperitur, mens autem in anima. Nam ut ille eorum quæ sub sensus cadunt principium est: ita hæc eorum quæ sub intellectum. Etenim multitudinis mensura numerus habetur, longitudinis autem pes, ponderis vero et amissis trutina, porrectionis denique et rectitudinis regula et norma rectus angulus. Sic etiam corporum quidem mensura sensus est, rerum autem intelligendarum mens principium ac mensura. Et mens quidem intelligibilium suæque naturæ primarum rerum principium est, sensus vero sensibilium

νόος τῶν τιμωτάτων ἐντὶ κριτάς, ἃ δ' αἰσθασίς τῶν χρυσιμωτάτων. Ἄ μὲν γὰρ αἰσθασίς τῷ σώματος ἔνεκεν συνίσταται καὶ τὰς ἐς τοῦτο λειτουργίας, ὃ δὲ νόος καὶ τὰς ἐς ταῦτα πολυπραγμοσύνας. Καὶ ὁ μὲν νόος ἐντὶ ἀρχὰς τὰς ἐπιστάμας, ἃ δ' αἰσθασίς τὰς δοξάς· ἃ μὲν γὰρ ἔχει τὰν ἐκ τῶν αἰσθητῶν ἐνέργειαν, ὃ δὲ τὰν ἐκ τῶν νοητῶν. Τυχάνοντι δὲ τὰ μὲν αἰσθητὰ τῶν πραγμάτων κινάσιος μεταλαμβάνοντα κοινὰ ἴοντα, τὰ δὲ νοητὰ στάσιος καὶ ἰδιότατος. Παραπλασιῶς δὲ καὶ ἃ αἰσθασίς καὶ ὁ νόος ἔχοντι. Ἄ μὲν γὰρ αἰσθασίς τῷ αἰσθητῷ, τὸ δ' αἰσθητὸν καὶ κινεῖται καὶ μεταβάλλει καὶ οὐδέποτε ἐν ταυτῷ ἄτρεμεί· διὸ καὶ μᾶλλον καὶ ἤττον καὶ βέλτιον καὶ χειρὸν γίγεται ὄρῃν· ὃ δὲ νόος τῇ νοητῷ, τὸ δὲ νοητὸν ἀκίνατον ἐξ οὐσίας· διὸ οὔτε μᾶλλον, οὔτε ἤττον, οὔτε βέλτιον, οὔτε χειρὸν ἐντὶ νοεῖν τὸ νοητόν. Καὶ καθάπερ νόος τὸ πρῶτον βλέπει καὶ τὸ παράδειγμα, οὕτως ἃ αἰσθασίς τὰν εἰκόνα καὶ τὸ δευτέρον. Ὁ μὲν γὰρ νόος οὐκ ἀνθρωπῶν ἀπλῶς, ἃ δ' αἰσθασίς ἀπλῶς τὰν τῷ ἄλιῳ σφαίραν ἢ τὰς χειροτεχνῶν ἐργασίας βλέπει^α. Ἔτι μὲν νόος ἀμερῆς καὶ ἀδιάρτος, καθάπερ μόνος καὶ στιγμή· παραπλασιῶς δὲ καὶ τὸ νοητόν. Τὸ γὰρ εἶδος οὔτε πέρας σώματος ἐντὶ οὔτε ὄρος, ἀλλὰ μόνον τύπωσις τῷ ὄντος, ἃ ὄν ἐντὶ, ἃ δ' αἰσθασίς μεριστὰ καὶ διαιρετὰ. Τῶν γὰρ ὄντων ἐντὶ τὰ μὲν αἰσθητὰ, τὰ δὲ δοξαστὰ, τὰ δὲ ἐπιστατὰ, τὰ δὲ νοητὰ. Καὶ τὰ μὲν σώματα, ὧν ἐντὶ τις ἀντιτυπία, αἰσθητὰ· δο-

ξαστὰ δὲ τὰ μετέχοντα τῶν εἰδῶν ὡς αἱ εἰκόνας, οἷον ὁ τις ἀνθρώπος τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ τὸ τὶ τρίγωνον τῷ τρίγωνῳ· ἐπιστατὰ δὲ τὰ τοῖς εἰδεῖσι συμβεβακότα ἐξ ἀνάγκης, ὡς ἐν γαμετρίᾳ τὰ τοῖς σχήμασι· νοητὰ δὲ αὐτὰ τὰ εἶδη, καὶ αἱ ἀρχαὶ τῶν ἐπιστατῶν· οἷον αὐτὸς ὁ κύκλος, καὶ τρίγωνον, καὶ σφαῖρα. Τυχάνοντι δὲ καὶ ἐν ἁμῖν αὐτοῖς κατὰ ψυχάν γνῶσις τέτταρες, νόος, ἐπιστάμα, δοξα, αἰσθασίς· ὧν αἱ μὲν δύο τῷ λόγῳ ἀρχαὶ ἐντι, οἷον νόος καὶ αἰσθασίς, τὰ δὲ δύο τέλη οἷον ἐπιστάμα καὶ δοξα. Τὸ δὲ ὁμοιον αἰεὶ τῷ ὁμοίῳ γνωστικόν, ὅθεν φανερόν ἐστι ὁ μὲν νόος ἐν ἁμῖν τῶν νοητῶν γνωστικός, ἃ δ' ἐπιστάμα τῶν ἐπιστατῶν, ἃ δὲ δοξα τῶν δοξαστῶν, ἃ δ' αἰσθασίς τῶν αἰσθητῶν. Διόπερ ὧν δεῖ μεταβαίνειν ἀπὸ μὲν τῶν αἰσθητῶν ἐπὶ τὰ δοξαστὰ τὰν διάνοιαν, ἀπὸ δὲ τῶν δοξαστῶν ἐπὶ τὰ ἐπιστατὰ, καὶ ἀπὸ τούτων ἐπὶ τὰ νοητὰ· ταῦτα δὲ σύμφωνοι ποιητέα θεωροῦντα^α δι' αὐτῶν ἀλαθειαν. Διωρισμένως δὲ τούτων τὰ νοητὰ^α δεῖ νοῆσαι, καθάπερ γραμμῶν δίχα τετραμῆναν καὶ ἴσα πάλιν ἐκατέρων τμήματα τετραμῆνα ἔχουσαν^α ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οὕτω διηρήσθω κατὰ τὸν αὐτὸν ποττὸ δρατόν, καὶ πάλιν ἐκάτερον οὕτω διωρισθῶ, ὥστε^α διαφέρειν σαφηνεῖα τε καὶ ἀσαφεία ποτ' ἄλλαλα. Τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον τῷ μὲν δὴ αἰσθητῷ τὸ μὲν ἄτερον τμημά ἐντι, τὰ τε εἶδωλα τὰ ἐν τοῖς ὕδασι καὶ ἐν τοῖς κατόπτροις, τὸ δ' ἄτερον^α μέρος, ὧν αὐτῶν αἱ^α εἰκόνας, φυτὰ καὶ ζῶα· τῷ δὲ νοητῷ τὸ μὲν ἀνάλογον

et sua natura secundarum. Namque ut illa nobis animæ principium est, ita hic corporis. Porro mens de præstantissimis rebus iudicat, sensus de utilissimis. Quippe quomodo sensus corporis causa atque ad illud iuvandum procreatus est : sic mens ad has res prudenter considerandas adhibetur. Præterea mens scientiæ principium est, sensus opinionis : siquidem hand aliter hic sub sensus cadentium habet perfunctionem atque illa intelligibilium. Jam vero sensibilia moventur et communia sunt, intelligibilia consistunt ac singularia apparent. Similiter sensus quoque ac mens se habent. Etenim sensus quidem ad id quod sentiri potest refertur; hoc autem et movetur et mutatur, neque unquam quiescit, ideoque forte tum magis ac minus, tum melius ac deterius sentitur : mens vero ad id quod intelligi potest refertur, hoc autem naturæ suæ convenienter motu caret, ideoque nec magis nec minus, neque melius neque deterius intelligitur. Jam quemadmodum mens primum et exemplum conspicit, sic sensus simulacrum et secundum. Nimirum ut mens non simpliciter hominem considerat : ita simpliciter sensus solis orbem vel artificum opera. Accedit quod mens quidem unitatis et puncti instar individua et indiscreta est : similiter omnis res intelligibilis. Forma enim neque finis neque terminus corporis est, sed tantum figuratio rei, quatenus res est : at sensus dividi ac separari potest. Nempe eorum quæ sunt alia sensu, alia opinione, alia scientia, alia

denique intellectu comprehenduntur. Et corpora quidem quæ resistunt sensu comprehenduntur; opinione autem quæ formas habent, ut imagines, velut homo quidam hominis, et triangulum quoddam trianguli; scientiâ vero quæ necessario formis eveniunt, ut in geometria figuris; intellectu denique cum ipsæ formæ, tum doctrinarum principia, ut ipse circulus, ipsum triangulum, ipsa sphaera, Jam in anima quoque nostra quattuor censentur cognoscendi facultates, mens, scientia, opinio, sensus; e quibus duo rationis principia sunt, mens ac sensus, duo fines, scientia et opinio. Quum porro simile semper a simili cognoscatur, efficitur ut mens nostra quæ sub intellectum cadunt cognoscat, scientia quæ sub scientiâ, opinio quæ sub opinionem, sensus quæ sub sensum. Quamobrem transeundum est a sensibilibus ad opinabilia, ab opinabilibus ad ea quæ sub scientiam cadunt atque ab his ad intelligibilia : hæc autem apte inter se conjungenda sunt per ea veritatem spectanti. Ex his intelligibilia definite cogitari oportet, tanquam lineam bifariam divisam et æqualia rursus utriusque partis segmenta pro pari portione habentem : atque ita dispertita sit linea pro portione oculis conspiciua, rursusque utraque pars sic distincta sit, ut perspicuitate et obscuritate inter se differant. Eodem modo sensibilem alterum segmentum contiuet simulacra in aquis et speculis repercussa, alterum plantas et animalia, quorum sunt istæ imagines : intelligibilium vero

ἔχον ὡς αἱ εἰκόνες τὰ περι μαθήματα γενέα ἐντι ¹. Οἱ γὰρ περι γαμετριαν ^m, ὑποθέμενοι τό τε περισσόν καὶ τὸ ἄρτιον καὶ σχήματα καὶ γωνιῶν τρισσά εἶδεα, ἐκ τούτων πραγματεύονται τὰ λοιπά· τὰ δὲ πράγματα ἔωντι ὡς εἰδότες, λόγον τε οὐκ ἔχοντι διδόμεν οὐθ' αὐτοῖς ⁿ οὐτ' ἄλλοις, ἀλλὰ τοῖς μὲν αἰσθατοῖς, ὡς εἰκός, χρῶνται, ζατοῦντι δὲ οὐ ταῦτα, οὐδὲ τούτων ἕνεκα ποιεῦντι τὼς λόγως, ἀλλὰ τὰς διαμέτρω χάριν καὶ αὐτῷ τετραγώνω. Τὸ δεύτερον τμημά ἐντι τῷ νοατῷ, περι δ' ἄ ^o διαλεκτικὰ κατασχολεῖται ^p. Αὐτὰ ^q γὰρ τῶ ὄντι οὐ τὰς ὑποθέσεις ^r, ἀλλ' ἀρχάς τε καὶ ἐπιβάσεις ποιεῖται, μέχρι ἂν ἐπ' ἀνυπόθετον ^s τῷ παντός ἀρχὰν ἔλθῃ, καὶ πάλιν αὐτὰς ἐχομένα καταβῆ ^t ἐπὶ τὰν τελευτάν, οὐδενὶ προσχρωμένα ^u αἰσθατῶ, ἀλλ' εἶδῃσιν αὐτοῖς δι' αὐτῶν. ^v Ἐπὶ δὲ τέτταρσι ^w τούτοις τμήμασι καλῶς ἔχει διανεμέναι καὶ τὰ πάθει τὰς ψυχὰς, καὶ καλέσαι νόασιν μὲν τὸ ^x ἐπὶ τῷ ἀκροτάτῳ, διάνοισιν δὲ ἐπὶ τῷ δευτέρῳ, ἐπὶ δὲ τῷ τρίτῳ πίστιν, εἰκασίαν δὲ ἐπὶ τῷ τετάρτῳ.

(Stobæus Eclog. lib. I cap. 40 pag. 317 seqq. ed. Gaisford. usque ad verba ἄ δὲ δοξὰ τῶν δοξαστῶν, ἄ δὲ αἰσθασις τῶν αἰσθατῶν. Reliqua servavit Jamblichus in Villosioni Anecdotis Græcis tom. II pag. 199. Congruit autem hic locus cum iis quæ leguntur apud Platonem de Republ. lib. VI p. 510 seq. Emendavi : ^a φύσι πρᾶτων; codd. φύσει πῶτον vel πρᾶτων. ^b φύσι δευτέρων; libri φύσει δευτέρων. ^c τὰς χειροτεχνῶν ἐργασίας βλέπει; codd. τὰς χειροτεχνᾶτων. ^d ποιητέα θεωροῦντα; cod. ποιητά, θεωρούμενα. ^e τούτων τὰ νοατὰ; cod. τούτων τὰ μὲν ταῦτα. ^f ἔχουσαν; deest in cod. ^g κατὰ; cod. καὶ. ^h ὥστε διαφέρῃ σαφηνεῖα τε καὶ ἀσαφεία ποτ' ἄλλαλα; cod. καὶ διαφέρῃ σαφηνεῖα τε καὶ

ἀσαφεία ποτ' ἄλλα. ⁱ ἄτερον, cod. ἕτερον. ^k αὐτὰι αἰ; cod. ταῦτ'. ^l γενέα ἐντι; cod. γένη ἐντι. ^m γαμετριαν; cod. γεωμετριαν. ⁿ οὐθ' αὐτοῖς; cod. οὐτ' αὐτοῖς. ^o ἄ διαλεκτικὰ; cod. διαλεκτικὰ. ^p κατασχολεῖται; cod. κατασχολεῖται. ^q αὐτὰ; cod. αὐτά. ^r τῶ ὄντι οὐ τὰς ὑποθέσεις, ἀλλ' ἀρχάς τε καὶ ἐπιβάσεις ποιεῖται; cod. τῶ ὄντι τὰς ὑποθέσεις, ἀλλ' ὑποθέσεις, ἀλλ' ἀρχάς τε καὶ ἐπιβάσεις ποιεῖται. ^s μέχρι ἂν ἐπ' ἀνυπόθετον τῷ παντός ἀρχὰν ἔλθῃ; cod. μέχρι τῷ ἀνυποθέτῳ ἐπὶ παντός ἀρχὰν ἔλθῃ. ^t καὶ πάλιν αὐτὰς ἐχομένα καταβῆ; cod. καὶ πάλιν ἐχομένα καταβῆ. ^u οὐδενὶ προσχρωμένα; cod. οὐδενὶ προσχρώμενα. ^v τέτταρσι; cod. τέταρσι. ^w καὶ καλέσαι νόασιν μὲν τὸ ἐπὶ τῷ ἀκροτάτῳ; cod. καὶ καλέσαι τὸ νόασεμ ἐπὶ τῷ ἀκροτάτῳ.)

δ'. Ἐκ τοῦ περι ἀρχῶν.

IV. Ἀνάγκα καὶ δύο ἀρχὰς ἦμεν τῶν ὄντων, μίαν μὲν, τὰν συστοιχείαν ἔχουσαν τῶν τεταγμένων καὶ ὀριστῶν, ἑτέραν δὲ τὰν συστοιχείαν ἔχουσαν τῶν ἀτάκτων καὶ ἀοριστῶν. Καὶ τὰν μὲν ῥητὰν καὶ λόγον ἔχουσαν καὶ τὰ ἕντα ὁμοίως συνέχεν, καὶ τὰ μὴ ἕντα ὀρίζεν καὶ συντάσεν ^a. Πλατιάζουσαν γὰρ αἰ τοῖς γινομένοις εὐλόγως καὶ εὐρύθμως ἀνάγεν ταῦτα, καὶ τὸ καθ' ὅλω ὡσίως τε καὶ εἶδος μεταδιδόμεν. Τὰν δ' ἄλογον καὶ ἄῤῥητον καὶ τὰ συντεταγμένα λυμαίνεσθαι, καὶ τὰ ἐς γίνεσιν τε καὶ ὡσίαν παραγινομένα διαλύεν· πλατιάζουσαν γὰρ αἰ τοῖς πράγμασιν ἐξομοιοῦν αὐταῦτα ^b. Ἄλλ' ἐπειπερ ἀρχαὶ δύο κατὰ γένος ἀντιδιαίρουμένηαι τῶν πραγμάτων ^c τυγχάνοντι, τῷ τὰν μὲν ἦμεν ἀγαθοποιόν, τὰν δ' ἦμεν κακοποιόν, ἀνάγκα καὶ δύο λόγως ἦμεν, τὸν μὲν ἕνα τὰς ἀγαθοποιῶ φύσις, τὸν δ' ἕνα τὰς κακοποιῶ. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ

segmentum parti imaginum plenæ respondens disciplinarum genera repræsentat. Etenim geometræ postquam numeros impares et pares et figuras angulorumque triplicem speciem posuerunt, his convenienter reliqua pertractant : ipsas autem res prætermittunt quasi scientes, earumque neque sibi neque aliis rationem reddere possunt, sed rebus quæ sub sensus cadunt, ut par est, utuntur neque has perscrutantur, neque propter eas multa verba faciunt, sed de diametro et ipso quadrato disserunt. Alterum segmentum est intelligibilem, circa quæ dialectica versatur. Hæc enim revera non argumenta, sed principia et fundamenta ponit, donec ad universi principium non positum perveniat, atque illi rursus adhærens ad finem descendat, nulla re quæ subjecta sensibus est, sed ipsis per se rerum formis utens. Per hæc quattuor segmenta decet etiam animi affectiones dispertire, atque appellare summæ partis affectionem intelligentiam, secundæ cogitationem, tertię fidem, quartæ imaginationem.

4. E libro de Principiis.

IV. Duo etiam necesse est rerum esse principia, alterum seriem ordinatorum et finitorum, alterum inordinatorum et infinitorum complectens : et illud quidem effabile ac rationis particeps tum ea quæ sunt continere, tum quæ non sunt definire et componere, semperque rebus adjunctum rationi ac numero convenienter eas producere universoque naturam ac speciem largiri : hoc vero ratione carens et ineffabile tum composita corrumpere, tum nascentia dissolvere perpetuoque rebus adhærens ipsas sibi assimilare. Sed quoniam generatim duo contrariarum rerum principia sunt, quod alterum boni sit, alterum mali causa : duæ quoque rationes, altera beneficæ, altera maleficæ naturæ requiruntur. Quapropter tam artis quam naturæ opera hæc duo primum nanciscuntur, formam et substantiam. Ex his forma facit, ut certum quid res sit : substantia subjecta formam accipit. Atqui nec

τέχνη καὶ τὰ φύσι ^a γινόμενα δύο τούτων πρῶτον μετέληπεν, τὰς τε μορφῶ καὶ τὰς ὁσίας. Καὶ ἂ μὲν μορφῶ ἐντι αἰτία τῷ τότε τι ἦμεν · ἂ δ' ὁσία τὸ ὑποκείμενον, παραδεχόμενον τὰν μορφῶ. Οὔτε δὲ τῆ ὁσία οἶόν τί ἐντι μορφῆς μετῆμεν αὐτῆ ἐξ αὐτῆς, οὔτε μὲν τὰν μορφῶ γενέσθαι περὶ τὰν ὁσίαν, ἀλλ' ἀναγκαῖον ἑτέραν τινὰ ἦμεν αἰτίαν, τὰν κινάσισαν τὰν ἐστῶ τῶν πραγμάτων ἐπὶ τὰν μορφῶ. Ταύταν δὲ τὸν πρῶταν τῆ δυνάμι ^e καὶ καθυπερτάταν ἦμεν τῶν ἀλλῶν · ὀνομάζεσθαι δ' αὐτὰν ποθῆκει θεόν · ὥστε τρεῖς ἀρχὰς ἦμεν ἡδῆ, τὸν τε θεόν, καὶ τὰν ἐστῶ τῶν πραγμάτων, καὶ τὰν μορφῶ. Καὶ τὸν μὲν θεόν τεχνίταν καὶ τὸν κινέοντα, τὰν δ' ἐστῶ τὰν ἕλαν καὶ τὸ κινεόμενον, τὰν δὲ μορφῶ τὰν τέχνην ποθ' ἂν κινέεται ^f ὑπὸ τῷ κινέοντος ἂ ἐστῶ. Ἄλλ' ἔπει τὸ κινεόμενον ἐναντίας ἑαυτῶ δυνάμιας ἰσχυι τὰς τῶν ἀπλῶν σωματίων, τὰ δ' ἐναντία συναρμογῆς τινος δεῖται καὶ ἐνώσιος, ἀνάγκη ἀριθμῶν δυνάμιας καὶ ἀναλογίας καὶ τὰ ἐν ἀριθμοῖς καὶ γεμετρικοῖς ^g δεικνύμενα παραλαμβάνειν, ἂ καὶ συναρμόσαι καὶ ἐνώσαι τὰ ἐναντιώτατα ^h δυνασεῖται τὰν ἐστῶ τῶν πραγμάτων ποττὰν μορφῶ. Καθ' αὐτὰν μὲν γὰρ ἔσσα ἂ ἐστῶ ἀμορφῆς ἐντι, κινθεῖσα δὲ ποτὶ τὰν μορφῶ ἔμμορφος γίνεται καὶ λόγον ἔχοισα τὸν τῆς συντάξιος. Ὅμοιως δὲ εἴ τι κινέεται ⁱ τὸ κινεόμενόν ἐντι καὶ τὸ πρῶτως κινέον · ὥστ' ἀνάγκη τρεῖς ἦμεν τὰς ἀρχὰς, τὰν τε ἐστῶ τῶν πραγμάτων, καὶ τὰν μορφῶ, καὶ τὸ ἐξ αὐτῶ κιναικόν καὶ ἀόρατον τῆ δυνάμι. Τὰ δὲ τοιοῦτον οὐ νόον μόνον ἦμεν δεῖ, ἀλλὰ καὶ νόω τι κρέσσον · νόω δὲ κρέσσον ἐντι, ὅπερ ὀνομάζομεν θεόν, φανερώς. Ὁ μὲν ὢν τῷ ἴσω λόγος περὶ τὰν ῥητὰν καὶ λόγον ἔχοισαν φύσιν ἐντι · ὃ δὲ τῶ ἀνίσω περὶ τὰν ἀλογον καὶ ἀῤῥητον · αὐτὰ δ' ἐντι ἂ ἐστῶ,

καὶ διὰ τοῦτο γένεσις καὶ φορὰ γίνεται περὶ ταύταν, καὶ οὐκ ἄνευ ταύτας.

(Stobæus Eclog. lib. I cap. 35 pag. 278 seqq. ed. Gaisf. Emendavi : ^a συντάσσειν; codd. συντάσσειν. ^b αὐταυτα cum Gaisfordio; codd. αὐ ταῦτα. ^c τῶν πραγμάτων; codd. τὰ πράγματα. ^d φύσι; codd. φύσει. ^e δυνάμι; libri δυνάμει. ^f ποθ' ἂν κινέεται cum Kænio ad Greg. Corinth. pag. 194; codd. κχι πόθεν κινέεται. ^g γεμετρικοῖς δεικνύμενα παραλαμβάνειν; codd. γεωμέτροις δεικνύμενα παραλαμβάνει vel παραλαμβάνειν. ^h ἂ καὶ συναρμόσαι καὶ ἐνώσαι τὰ ἐναντιώτατα δυνασεῖται τὰν ἐστῶ τῶν πραγμάτων ποττὰν μορφῶ cum Kænio ad Greg. Corinth. p. 277; codd. ἂ καὶ συναρμόσαι ἐνώσαι τῆ δυνάσει τε ἐν τὰ ἐστῶ τῶν πραγμάτων ποττὰν μορφῶν. ⁱ ὁμοίως δὲ εἴ τι κινέεται τὸ κινεόμενόν ἐντι καὶ τὸ πρῶτως κινέον; codd. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ δυσκινέεται τὸ κινεόμενόν ἐστι τὸ πρῶτως κινέον.)

V. Ἀρχὴ τῆς τῶν ἐόντων γνώσιος τὰ αὐτόθεν φαινόμενα. Τῶν δ' αὐτόθεν φαινομένων τὰ μὲν ἐντι νοατά, τὰ δ' αἰσθατά · νοατά μὲν τὰ ἀκίνητα, αἰσθατά δὲ τὰ κινεόμενα. Κριτήριον δὲ τῶν μὲν νοατῶν ὁ κόσμος, τῶν δ' αἰσθατῶν ἂ αἰσθασίς. Τῶν δὲ μὴ αὐτόθεν φαινομένων τὰ μὲν ἐντι ἐπιστατά, τὰ δὲ δοξαστά · ἐπιστατά μὲν τὰ ἀκίνητα, δοξαστά δὲ τὰ κινεόμενα. Δεῖ δὲ ταῦτα τρία νοᾶσαι, τὸ τε κρῖνον καὶ τὸ κρινόμενον καὶ ποθ' ὅπερ κρῖνεται · καὶ τὸ μὲν κρῖνον ἦμεν τὸν νόον καὶ τὰν αἰσθασίν · τὸ δὲ κρινόμενον τὸν λόγον, ποθ' ὅπερ δὲ κρῖνεται τὸ αὐτόθεν φαινόμενον · τούτου δὲ τὸ μὲν νοατόν, τὸ δὲ αἰσθατόν. Ἐπικρῖνει δὲ ὁ νόος τὸν λόγον, ὅκα μὲν ποτὶ τὸ νοατόν ἐπιβάλλων, ὅκα δὲ ποτὶ τὸ αἰσθατόν. Ὅκα μὲν γὰρ περὶ νοατῶν

substantia per se potest formam accipere, nec illa hanc vestire, sed major alia flagitur causa, quæ rerum substantiam ad formam perducit, eademque prima ac potentissima sit : quam quidem vocari convenit Deum. Itaque tria jam sunt principia, Deus, rerum substantia et forma : Deus quidem epifex et motor, substantia autem materia et mota, forma denique ars, ad quam a motore substantia perducitur. Jam quia quod movetur contrarias in se habet corporum simplicium vires, contraria autem compagem quandam et copulam desiderant : numerorum vires ac proportiones et arithmeticas geometricasque demonstrationes oportet assumere, quæ res maxime contrarias substantiam cum forma conjungere et copulare possunt. Nam per se quidem substantia informis est, formæ autem admota figuratur et compositionis rationem accipit. Si quid autem movetur, pariter motum atque id quod primum movet exstare oportet. Quocirca tria sunt ponenda principia, rerum substantia, forma, quodque per se movet ac vi oculis inaccessa valet. Tale quid autem non tantum mentem esse, sed etiam menti præstare oportet :

menti autem manifesto præstat, quem Deum vocamus. Quamobrem æqualis quidem ratio ad effabilem et rationis participem naturam, inæqualis autem ad rationis expertem et ineffabilem pertinet : ea vero substantia est, ideoque in hac, non sine hac ortus et interitus cernuntur.

V. Rerum cognitionis principium ab iis quæ cernuntur sumitur. Ea vero partim intellectu partim sensu percipiuntur, illo immobilia, hoc mobilia : quorum priora mundo, posteriora sensu judicantur. Quæ autem non cernuntur, partim scientia partim opinione comprehenduntur, illa immobilia, hæc mobilia. Tria autem hæc flagitantur, quod judicet, quod judicetur et ad quod judicetur : quorum primum est mens ac sensus, alterum vero ratio, tertium denique id quod cernitur : id quod partim intellectu, partim sensu percipitur. Judicat porro rationem mens, nunc intelligibilibus, nunc sensibilibus inhærens. Quando enim ratio de intelligibilibus querit, ad hæc intenditur mens ; quando de sensibilibus, ad illa advertitur. Idcirco cum factæ figurarum et numerorum descriptiones in geometria sunt, tum quæstiones de causis factorum et

μαστεύηται ὁ λόγος, ποτὶ τὸ νοατὸν ποτιβάλλει, ὅσα δὲ περὶ αἰσθητῶν, ποτὶ τὸ αἰσθητόν. Καὶ δι' αὐτὸ ψευδογραφίαι ἐν γαμετρίας κατὰ σχήματα καὶ ἀριθμούς ἐμφαίνονται, αἰτιολογίαί δὲ καὶ εἰκοτολογίαι ἐν φυσιολογία καὶ πολιτικῶν κατὰ γένεσιν καὶ πράξιας. Τὸ μὲν γὰρ ὅτι ἐν διπλόῳ λόγῳ ἁρμονία τυγχάνει, ποτὶ τὸ νοατὸν ποτιβάλλων ὁ λόγος γινώσκει· τὸ δ' ὅτι συμφωνεῖ ὁ διπλὸς λόγος, διὰ τῆς αἰσθησίας ἐπιμαρτυρεῖται. Καὶ τῶν μηχανικῶν δὲ τοὶ λόγοι ποτὰ νοατὰ ποτιβάλλονται σχήματα καὶ ἀριθμῶς καὶ ἀναλογίας, τὰ δὲ ἀποτελέσματα ποτὶ τὰ αἰσθητά· μεθ' ὧν γὰρ ταῦτα θεωρεῖται καὶ κινάσιος. Καθόλου δὲ ἀμάχανον γινώμεν τὸ διὰ τί ἐν ἑκάστῳ, μὴ προειδότας τὸ τί ἐντί ἑκαστον. Κρίνεται δὲ τὸ μὲν τί ἐντί ἑκαστον τῶν ἑόντων τῷ νόμῳ· τὸ δὲ διὰ τί ἂν ἐντί, ἢ ὅτι οὕτως ἔχει, λόγῳ καὶ αἰσθᾶσι· ὁ λόγῳ μὲν, ὅσα δεῖξιν τινος σαμάνωμεν διὰ συλλογισμῶν, ὑπάρχοντος ἐξ ἀνάγκης, αἰσθᾶσι δὲ, ὅσα ἐπιμαρτυρώμεθα τὸν λόγον διὰ τῆς αἰσθησίας.

(Stobæus Eclog. lib. I cap. 35 pag. 283 seq. ed. Gaisf. Scripsi : ἂ διὰ τί; codd. ὅτι. ὁ αἰσθᾶσι; codd. αἰσθᾶσι.)

ε'. Ἐκ τοῦ περὶ τοῦ ὄντος.

VI. Πάντα μοι δοκοῦντι ἁμαρτάνειν ἢ λέγοντες δύο λόγῳ περὶ παντὸς λέγεσθαι ἐναντίως ἀλλήλοις ναμερτέας ἀμφοτέρως. Ἐγὼ δὲ πρᾶτον τοῦτ' ἀδύνατον νομίζω, ἀμφοτέρων πιστῶν ἑόντων, ἐναντίως ἤμεν ἀλλήλοις, ὡς τὸ καλὸν τῷ καλῷ καὶ τὸ λευκὸν τῷ λευκῷ. Ἀλλὰ γὰρ οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλὰ ἐντί τὸ καλὸν καὶ αἰ-

συχρὸν ἐναντία, καὶ τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν. Οὕτω δὲ καὶ τὸ ναμερτές-τῶ ψεύδει φαμέν, οὐδὲ ναμερτέας δύο λόγῳ λέγεσθαι, ἢ δύο ψευδέας, ἀλλὰ τὸν μὲν ἀλαθῆ, τὸν δὲ ψεύσαν. Ὅ γὰρ τὰν ψυχὰν ἐπαινῶν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τὸ σῶμα μεμφομένους οὐχ ὑπὲρ ταυτῶ ἂν λέγοι ὁ τι, εἰ μὴ καὶ εἰ τι περὶ τῆς γᾶς λέγοι καὶ τῷ οὐρανῷ ταυτόν. Ταῦτα γὰρ δύο ἐντί, ἀλλ' οὐχ ἓν ὄνομα. Καὶ τί δὲ θέλω καὶ τοῦτο δεῖξαι; Ὅ γὰρ λέγων περὶ τῶν Ἀθαναίων, ὡς ἐντί κατὰ λόγον ἄνδρες ἀγαθοί, καὶ ὁ λέγων, ὡς ἐντί περὶ χάριτας φαῦλοι, οὐκ ἐναντίως λέγοντι. Τὰ γὰρ ἐναντία περὶ ταυτὸ πρᾶγμα ἀντικείμεται ἀλλήλοις, ταῦτα δὲ δύο ἐντί πράγματα.

(Stobæus Eclog. lib. II cap. 2 pag. 521 seq. ed. Gaisf. Scripsi : ἂ ἁμαρτάνειν; codd. ἁμαρτάνειν. ὁ ἂν λέγοι τι; libri λέγοι τι.)

VII. Ἀρχύτας ἔλεγεν ἐν τῇ κινήσει τῇ φυσικῇ ἐνεῖναι τὴν τοῦ ἰσοῦ ἀναλογίαν (κινεῖσθαι γὰρ ἀνάλογον πάντα), ταύτην δὲ μόνην εἰς αὐτὴν ἀνακάμπτειν, ὥστα κύκλους ποιεῖν καὶ στρογγύλα, δταν ἐγγένηται.

(Aristoteles Problem. XVI, 9 pag. 915 ed. Bekker.)

ζ'. Ἐκ τῶν ὄρων.

VIII. Τί ἐστι νηνεμία; Ἡρεμία ἐν πληθει ἀέρος. Τί ἐστι γαλήνη; Ὁμαλότης θαλάττης.

(Aristoteles Metaph. lib. VII, 2 pag. 1043 ed. Bekker.)

probabiles conjecturas de rerum ortu in physiologia ac prudentia civili. Etenim harmoniam quidem duplici ratione contineri, ratio intelligibilibus intenta videt: convenire autem duplicem hanc rationem sensus docet. Quin etiam mechanici allatis rationibus figuras et numeros et proportionales ad intelligibilia accommodant, at effectus ad sensibilia, quandoquidem in materia ac motu cernuntur. Omnino fieri nequit, ut quis suam cujusque rei causam cognoverit, nisi ejus naturam ante consideraverit. Ac natura quidem cujusque rei mente judicatur, causa autem et modus ratione et sensu: ratione quidem, quum aliquid necessario efficitur; sensu vero, quum sensum rationis testem adhibemus.

5. E libro de Ente.

VI. Valde falli mihi videntur qui de quavis re duas sententias inter se contrarias, sed utramque veram pronuntiare posse dicunt. Ego primum hoc fieri non posse arbitror, ut si duæ sententiæ rectæ afferantur, eæ inter se contrariæ sint, quemadmodum pulchrum pulchro et al-

bum albo opponatur. Verumenimvero non ita se habet res, sed contraria sunt pulchrum ac deforme, album et nigrum. Sic etiam verum falso contrarium statuimus, neque duas veras sententias dici contendimus, aut duas falsas, sed alteram veram, alteram falsam. Non enim qui animum hominis laudat, corpus reprehendit, de eodem argumento disserit, nisi forte etiam qui de terra ac de cælo agit, de eodem agere dicendus est; siquidem duo sunt illa, non unum. Sed quid opus est verbis ad hoc demonstrandum? Qui enim Athenienses doctos esse ait et qui eos ingratos vocat, si non contraria dicunt. Quum enim inter se contraria pugnant in eodem, licet utique duo cernuntur.

VII. Archytas dicebat in motu naturali æquam proportionem inesse (omnia enim proportione moveri), hanc autem solam in sese reverti, adeo ut data occasione orbes et rotunda volvat.

6. E libro de Definitionibus.

VIII. Quid est malacia? Quies in multitudine aeris. Quid est maris tranquillitas? Ejus æqualitas.

ζ. Ἐκ τοῦ περὶ τοῦ παντός.

IX. Ὁ χρόνος ἦτοι τὸ παράπαν οὐκ ἐντί, ἢ ἀμυδρῶς καὶ μολίς ἐντί. Ὡ γὰρ τὸ μὲν παρεληλυθὸς οὐκ ἐστὶ ἐντί, τὸ δὲ μέλλον οὐδέπω ἐντί, τὸ δὲ νῦν ἀμερὲς καὶ ἀδιάρητον, πῶς ἂν ἵπάρχῃ τοῦτο κατ' ἀλάθειαν;

(Simplicius Comment. in Aristotelis Phys. fol. 137.)

Γ. ΛΟΓΙΚΑ.

Περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν βιβλίον*.

α'. Ἐν πράτοις ἐνὶ πάσῃ τέχνῃ ταῦτα ἕπονται τὰ πέντε, ὅλη, ὄργανον, μέρος, λόγος ὀριστικὸς καὶ τέλος. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος λόγος, ἡ οὐσία, πρᾶγμα αὐθύπαρκτον καὶ ὕφεστός, μὴ δεόμενον ἑτέρου πρὸς σύστασιν, καὶ γενέσει ὑπόκειται καθὼς γέγονε. Μόνον γὰρ τὸ θεῖον ἀγέννητον καὶ κυρίως αὐθύπαρκτον· οἱ δὲ λοιποὶ λόγοι θεωροῦνται περὶ τὰν οὐσίαν, ποτὶ οὐδ' ἀντιδιαστελλομένα λέγεται πρᾶγμα αὐθύπαρκτον. Ἐπεὶ οὐχ ὡς πρὸς τὸ θεῖον, οἱ γὰρ ἐννέα λόγοι γίνονται καὶ ἀπογίνονται χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς, ὅπερ ἐντί τὸ συμβεβηκὸς λεγόμενον. Ἐντί δὲ ὡς τὸ καθόλου συμβεβηκός. Τὸ γὰρ αὐτὸ μέγα καὶ μικρὸν γινόμενον κατὰ τὰν ποσότητας, τῆς φύσεως οὐκ ἐξίσταται· ἂ μὲν γὰρ εἰς ἀκρον εὐεξία ἔοικεν ἢ ἐμποιεῖν αὐξασιν, καὶ τῷ

* E doricis vocum formis paucas in hoc libro restitui, majora tantum menda corrigenda esse ratus.

7. E libro de Universo.

IX. Tempus aut omnino non est, aut obscure et vix est. Cujus enim præteritum non est amplius, futurum autem nondum, præsens denique sine partibus et individuorum, quomodo hoc revera esse possit?

C. LOGICA.

De decem Categoris liber.

I. In primis ad omnem artem hæc quinque pertinent, materia, instrumentum, pars, definitio et finis. Ac prima quidem definitio, substantia, res per se subsistens et exstans, neque alia re ad suam constitutionem egens, saltem generationi subest quatenus exsistit. Sola enim divina natura ortus experta est et proprie per se subsistit: at reliquæ definitiones et substantia spectantur, a quibus distincta dicitur res per se subsistens. Neque enim divinæ naturæ conveniunt, siquidem novem definitiones accedunt et decedunt sine subjecti interitu, id quod accidentis nomine vocatur. Est autem ut in universum accidens. Idem enim mensura magnum et parvum factum a sua natura non desiscit: quippe optima corporis habitudo videtur ei incrementum et obesitatem afferre, sed continentię et tenuis viclus etiam decrementum quoddam. Idem

σάματι ὀγκωσιν, ἃ δὲ ἐγκράτεια καὶ τὸ ὀλιγοσιτῆν καὶ ὑποσπασμὸν τινα. Τὸ δὲ αὐτὸ μένει καὶ ὑποκείμενον, ὅσον οἱ ἀνθρώποι ὡσαύτως παιδὲς ὄντες εἰς ἀνδρὸς ἐλικίαν ἐλάσαντες, οἱ αὐτοὶ κατ' οὐσίαν μένομεν τῇ ποσότητι διαφέροντες, καὶ νῦν μὲν λευκόν, νῦν δὲ μέλαν τὸ αὐτὸ ὄραται διαλλάττον τῇ ποσότητι, τὰν δὲ οὐσίαν οὐκ ἀμαίθει· καὶ νῦν μὲν φίλος ὁ αὐτός, νῦν δ' ἐχθρός, διαφέρων τῇ σχέσει καὶ τῷ πρὸς τι λεγομένῳ, καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν οὐ διαφέρει· καὶ νῦν μὲν ἐν ταῖς Θήβαις, νῦν δὲ ἐν Ἀθήναις, ὅπερ τὸ τοῦ λόγου ἐν ἑτεροσίῳ οὐκ ἐργάζεται. Καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ πέρουσι καὶ νῦν ὁ αὐτός διαμένει μὴ ἀλλοιούμενος. Ἔστι τε τοῦ πότε λόγου. Καὶ ἀνάκειται καὶ κἀθηται ὁ αὐτός. Πάλιν τοῦ κείσθαι καὶ ὀπλείσθαι καὶ ἀνόπλου ὁ αὐτός. Ἔτι δὲ τοῦ ἔχειν. Καὶ τύπτων τις καὶ τέμνων ὁ αὐτός μένει ὁ τῆς οὐσίας μὴ ἐξιστάμενος· ἐστὶ δὲ τοῦ ποιεῖν.

(Scripsi: ἔοικεν; codd. ἔειδεν. ἢ ἀνόπλου; codd. ἀνόπλος. ὁ μένει; libri μετὰ.)

β'. Καὶ τέμνεται τις καὶ τύπτεται, ὅπερ ἐστὶ τὸ πάσχειν, τὸν τοῦ εἶναι λόγον διασώζων ἀναλλοιώτων. Αἱ μὲν ὦν ἂ τῶν ἄλλων λόγων διαφοραὶ ἐκδηλωτέραι εἰσιν, ἃ δὲ ποότης καὶ τὸ ἔχειν καὶ τὸ πάσχειν θεωρητέρας ἔχουσι διαφορὰς· τὸ γὰρ πυρέττειν ἢ βίγῳν ἢ ἀγαλλεσθαι ἀμφιβολίαν ὅτινα ἔχει, πότερον τῆς ποότητος εἰσιν ἢ τὸ ἔχειν ἢ πάσχειν λόγου. Διακρίνεται δὲ οὕτως· αἰ ὁ μὲν γὰρ πυρετός ἐστιν εἶπομεν, ἢ βίγος, ἢ ἀγαλλίασις, τὰν ποότητα ἐσπαμάνμεν· αἰ' δὲ πυρέττειν, ἢ βίγῳν, ἢ ἀγαλλεσθαι, τὸ ἢ

quoque subjectum manet, velut homines pueri pariter atque adulti mensura quasi separati naturâ fidem manemus, ac nunc album nunc nigrum idem videtur, discrepans quantitate, sed naturam non mutat: porro idem modo amicus modo inimicus est, dissonus habitu et relatione ad aliquid, sed natura non differt: præterea nunc Thebis, nunc Athenis, quæ res id quod ad definitionem pertinet natura non variat. Quid? quod non mutatus natura idem nunc manet qui ante hoc tempus. Est autem hoc finitionis quando. Quin etiam idem accubat et sedet. Rursus iacendi et arma sumendi et hominis inermis eadem ratio est. Ad hæc habendi. Ultro qui verberat et secat idem manet a natura sua non desciscens. Est vero hæc agendi ratio.

II. Insuper secatur aliquis ac verberatur, quod est patientis, incolumem essentia rationem servans. Ac cæterarum quidem substantiarum rationum discrimina apertiora sunt, sed qualitas, item habendi et patiendi species obscuriora discrimina habent: nam febricitare vel frigere vel gaudere dubium est, utrum qualitati, an habendi vel patiendi rationibus annumeranda sint. Res autem sic discernitur: si enim febris est diximus, vel frigus, vel gaudium, qualitatem significavimus: si vero febricitare vel frigere, vel gaudere, habendi notionem indicavimus.

ἔχειν. Διαφέρει δὲ πάλιν τὸ ἔχειν τοῦ πάσχειν, ὅτι τὸ μὲν ἔχειν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ θεωρεῖται ἄνευ τοῦ ἐνεργούντος, τὸ δὲ πάσχειν ποτὶ τὸν ἐνεργούντα διαστέλλεται, καὶ ἀπὸ τοῦ ποδύοντος καταλαμβάνεται· εἰ μὲν εἰπομένη τέμνεται, ἢ πλῆττεται, τὸν πάσχοντα ἐδαλώσαμεν, εἰ ὀδυνᾷται ἢ ἀλγεί, τὸ ἔχειν ἐσαμάναμεν¹.

(Scripsi : ^a ὦν; libri οὖν. ^b βιγῶν; codd. βιγῶν. ^c ἀμφιβολίαν τινὰ; codd. ἀμφιβολίαν ἄν τινὰ. ^d ἢ; libri ἄν. ^e αἰ; codd. εἰ. ^f αἰ; libri ἄν. ^g βιγῶν; libri βιγῶν. ^h τὸ; libri τοῦ. ⁱ ἐσαμάναμεν; libri ἐσαμάναμεθα.)

γ'. Δέκα ὦν, οὐ ^a πλείους λόγους ἔμμεται λέγομεν, ὡς ἐκ τῶσδε τῶν διαιρέσεως ἐντι μαθεῖν. Τὸ ὄν ἐν ὑποκειμένῳ ἐντί, ἢ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ τὸ μὲν οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ ποιεῖ τὰν οὐσίαν, τὸ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ ἢ καθ' ἑαυτὸ θεωρεῖται, ἢ οὐ καθ' ἑαυτὸ. Καὶ τὸ μὲν οὐ καθ' ἑαυτὸ ποιεῖ τὰ πρὸς τι. Σχέσεις γὰρ ἐστί τὰ πρὸς τι μὴ καθ' ἑαυτὰ ^b θεωρούμενα, ἀλλὰ συνεισάγοντα ἕτερον. Τὸ γὰρ υἷος ὄνομα συνεισάγει πατέρα, τὸ δὲ δοῦλος δεσπότην, καὶ ἀπλῶς πάντα τὰ πρὸς τι ἐν σχέσει εἰδὴ καὶ οὐ καθ' ἑαυτὰ θεωρούμενα. Τὸ δὲ καθ' ἑαυτὸ ἢ μεριστόν ἐστι, καὶ ποιεῖ τὰν ποσότητα, ἢ ἀμέριστον, καὶ ποιεῖ τὰν ποσότητα. Οἱ δὲ λοιποὶ λόγοι ἐξ ἀπὸ τῆς τούτων μίξεως γίνονται. Ἄ γὰρ οὐσία τῆ ποσότητα μιγνυμένα ἢ ἐν τόπῳ δράεται, καὶ τὸν τοῦ ποῦ λόγον ποιεῖ, ἢ ἐν χρόνῳ, καὶ τὸν τοῦ πότε ἀποτελεῖ λόγον. Τῆ δὲ ποσότητι μιγνυμένη ἢ ἐνέργειαν ἔχει καὶ ἐστί τὸ

ποεῖν, ἢ πάθος καὶ ποεῖ τὸ πάσχειν. Τοῖς δὲ πρὸς τι συντρέχουσα ἢ ἐν ἄλλῳ τίθεται καὶ τὸ κατῆσθαι λέγεται, ἢ περιτίθεται ἑτέρῳ καὶ τὸ ἔχειν ἐστί. Τέτακται δὲ μετὰ τὴν οὐσίαν ἢ ποσότητος καὶ πρὸ τῆς ποσότητος, ὅτι κατὰ φύσιν ποεῖται ^c τὸ δτιοῦν πρᾶγμα καὶ ὄγκον λαμβάνει, καὶ οὕτω περὶ αὐτὸ ἢ ποσότης καθορᾶται καὶ λέγεται. Ἡ δὲ ποσότης πάλιν προηγέεται τοῖς πρὸς τι, ὅτι τὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ, τὸ δὲ πρὸς τι ἐν σχέσει. Πρῶτον δὲ καθορᾶται καὶ λέγεται καθ' ἑαυτὸ ἕκαστον, καὶ οὕτως ἐν σχέσει. Ἀκολουθῶς δὲ τούτοις καὶ τὰ λοιπὰ τέτακται· τὸ μὲν γὰρ ποεῖν προηγέεται τοῦ πάσχειν, ὅτι τὸ μὲν ἐνεργεῖν τοῦ πάσχειν ἐστί δυνατώτερον.

(Posui : ^a δέκα ὦν, οὐ πλείους; codd. δέκα οὖν πλείους. ^b ἑαυτὰ; codd. ἑαυτό. ^c ποεῖται; libri ποεῖται.)

δ'. Τοῦ δὲ κείσθαι λόγος πάλιν προηγέεται τοῦ ἔχειν, ὅτι τὸ τίθεσθαι τοῦ περιτίθεσθαι ἀπλούστερον. Τὸ μὲν γὰρ τίθεσθαι ἐντί καὶ τοῦ περιτίθεσθαι δίχα, καὶ περιτίθεσθαι ἄνευ τοῦ τίθεσθαι οὐκ ἐστιν εὐρεῖν· ὁ γὰρ περιτιθέμενος καὶ αὐτὸς πάντως κείται που, κατὰ μίαν τινὰ τοῦ κείσθαι θέσιν, στάσιν καὶ καθέδραν καὶ ἀνάκλισιν. Τῶς μὲν ὦν ^a οὐσίας ἴσιν τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον· οὐ μᾶλλον ζῶον ὁ ἄνθρωπος τοῦ ἵππου ὑπάρχει ταῖς οὐσίαις· καὶ τὸ τῶν ἐναντίων ἀνεπίδεκτον εἶναι· τῆς δὲ ποσότητος τόγῃ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον ἐπιδέχεσθαι, λευκὸν γὰρ μᾶλλον καὶ ἥττον λέγεται καὶ μέλαν. Τῆς δὲ ποσότητος ἴδιον τὸ ἴσον ^b καὶ ἄνισον· ἢ γὰρ σπιθαμῇ τῆ ὀργυζῆ

Rursus autem habendi et patiendi verba intellectu inter se differunt, quod habendi vis ipsa per se spectatur sine agentis persona, patiendi autem notio ab eo qui agit distinguitur et effectoris mente comprehenditur : si enim diximus *secatur* vel *percussitur*, patientem indicavimus, si *angitur* vel *dolet*, habendi notionem significavimus.

III. Decem igitur, non plures substantiæ rationes esse dicimus, ut ex hac divisione disci licet. Ens in subjecto est, aut non est in subjecto, atque illud quidem quod non est in subjecto substantiam constituit, quod autem in subjecto est aut per se spectatur, aut non per se. Atque illud non per se spectandum efficit referenda ad aliquid. Nam necessitudines sunt res ad aliquid relatae nec per se considerandæ, sed aliud simul introducentes. Etenim filii nomen simul patrem iatroducit, servi vocabulum simul dominum, omninoque res omnes quæ ad aliquid referuntur necessitudinem habent ac non per se spectantur. Quidquid autem per se consideratur aut dividuum est, et quantitatem creat, aut individuum ideoque qualitatem gignit. At reliquæ sex substantiæ rationes ex harum mixtura oriuntur. Nam substantia quantitati mixta aut in loco cernitur et finitionem *ubi* producit, aut in tempore, et definitionem *quando* generat. Porro quantitati mixta aut efficaciam habet estque ipsum *agere*, aut affectum assu-

mit facitque *patis*. Præterea rebus ad aliquid relatis consentiens aut in alio ponitur vocaturque *jacere*, aut alii imponitur estque *habere*. Excipit autem substantiam quantitas prægrediturque qualitatem, quod naturæ congruenter fit quævis res molemque nanciscitur ac sic in ea qualitas et cernitur et nominatur. Rursus qualitas antecedit res ad aliquid relatas, quia qualitas per se consideratur, relatio ad aliquid necessitudine alii jungitur. Primum vero per se quidque et inspicitur et appellatur ac tum demum necessitudine junctum. His convenienter etiam reliqua ordinata sunt. Nam agere tempore prius quam pati est, si quidem efficacia potentior judicanda quam patientia.

IV. Rursus jacendi definitio habendi finitionem antei, propterea quod poni simplicius est quam imponi. Etenim poni licet etiam ita, ut nihil imponatur; at imponi sine positione nihil potest. Nimirum impositus et ipse utique jacet alicubi jacentis in morem, ut vel stet, vel sedeat, vel recubet. Cæterum substantiæ proprium est neque contentionem admittere neque remissionem : quippe natura sua homo non magis animal est, quam equus; pariterque a rebus contrariis abhorret : qualitatis autem est altio rem et inferiorem gradum admittere, siquidem magis album et minus album vel nigrum dicitur. Quantitatis

άνισος, καὶ τρεῖς παλαισταὶ τῆ σπιθαμῆ ἴσαι, καὶ τὰ πέντε τοῖς δέκα άνισα, τὰ δὲ ἑξ πέντε ἴσα τοῖς δέκα.

(Scripsi : ^a ὤν; libri οὖν. ^b ἴσον; codd. ἴσον.)

ε'. Τοῦ πρὸς τι δὲ ἴδιον τὸ συναγεῖν τὰ ἀντικείμενα· πατρὸς γάρ ὄντος ἐστὶ καὶ υἱός, καὶ δεσπότου ὄντος ἐστὶ καὶ δοῦλος. Καὶ λέγεται τοῦ δὲ ποῦ περιοχά, τοῦ δὲ πότε τὸ μὴ διαμένειν, τοῦ δὲ ποιεῖν ἢ ἐνέργεια, τοῦ δὲ πάσχειν τὸ πάθος, τοῦ δὲ κείσθαι ἢ ἐπίθεσις, τοῦ ἔχειν δὲ ἢ περιθήσις. Προτερεῦει τὰ ἐκ τῆς οὐσίας καὶ τῆς ^a ποσότητος τῶν ἐκ τῆς οὐσίας καὶ τῆς ποσότητος, τὰ δὲ ἐκ τῆς οὐσίας πάλιν καὶ τῆς ποσότητος τῶν ἐκ τῆς οὐσίας καὶ τῶν πρὸς τι. Πάλιν τὸ ποῦ προτερεῦει τοῦ πότε, ὅτι τὸ μὲν ποῦ τοπικόν ἐστι, ὃ δὲ τόπος διαμονῆν ἔχει, τὸ δὲ πότε χρονικόν ἐστιν, ὃ δὲ χρόνος οὐκ ἔχει διαμονὴν ἀεικίνατος ὤν. Τὸ δὲ ἀρεμῆν προτερεῦει τῆς κινάσιος ^b. Τὸ δὲ ποιεῖν πάλιν τοῦ πάσχειν προτέτακται, ὅτι τὸ ἐνεργεῖν τοῦ πάσχειν ἐστὶ προηγούμενον· τὸ δὲ κείσθαι προηγέεται τοῦ ἔχειν.

(Scripsi : ^a τῆς; codd. τῆς. ^b κινάσιος; libri κινάσιως.)

ΤΗΣ ΟΥΣΙΑΣ ΛΟΓΟΣ Α

ζ'. Διαίρεται ἡ οὐσία εἰς σῶμα καὶ ἀσώματον, τὸ σῶμα εἰς ἔμφυχον καὶ ἄψυχον, τὸ ἔμφυχον εἰς αἰσθητὸν καὶ ἀναίσθητον, τὸ αἰσθητὸν εἰς ζῶον καὶ ζωόφυτον, οὐκ ἀντιδιαιρούμενον μὲν. Διαίρεται δὲ ^a ὁμοῦς τὸ

ζῶον εἰς λογικὸν καὶ ἀλογον, τὸ λογικὸν εἰς θνητὸν καὶ ἀθάνατον, τὸ θνητὸν εἰς τὰ ὑπ' αὐτῷ τῷ εἶδει, ἀνθρώπων, βούν καὶ ἵππων καὶ τὰ λοιπά· τὰ δὲ ^b εἰς, εἰς τὰ καθ' ἕκαστα οὐτιδανά. Ἐκαστον δὲ πάλιν τῶν ἄνωθεν ἀντιδιαιρουμένων ἰδίως ἔχει διαίρεσεις, παραπλησίως μέχρι τῶν ἀτόμων καὶ οὐτιδανῶν καὶ καθ' ἕκαστα προϊούσας.

(Scripsi : ^a δὲ ὁμοῦς; codd. δὲ οὖν ὁμοῦς. ^b τὰ εἰ; codd. τάδε.)

ΤΗΣ ΠΟΣΟΤΗΤΟΣ ΛΟΓΟΣ Β.

ζ'. Τὸ δὲ ποσόν ^a εἰς ἐπτὰ διαιρεῖται, εἰς γραμμάν, ἐπιφάνειαν, σῶμα, τόπον, χρόνον, ἀριθμὸν καὶ λόγον. Καὶ τὸ μὲν ἐντὶ αὐτῆς τῆς ποσότητος συνεχές ^b, τὸ δὲ διωρισμένον καὶ συνεχοῦς τὰ πέντε, τοῦ δὲ διωρισμένου τὰ δύο, ὃ ἀριθμὸς καὶ ὃ λόγος. Ἐντὶ τῆς ποσότητος τὸ μὲν ἐκ θέσιν ἐχόντων πρὸς ἀλλήλα τῶν ἑαυτοῖς μορίων συνέστακεν, οἷον ἡ γραμμά, ἡ ἐπιφάνεια, τὸ σῶμα, καὶ ὃ τόπος, τὸ δὲ ἐξ οὐκ ἐχόντων θέσιν, ὡς ὃ ἀριθμὸς, καὶ ὃ λόγος, καὶ ὃ χρόνος· εἰ γὰρ καὶ τοῦ συνεχοῦς ἐντὶ ὃ χρόνος, ὁμοῦς θέσιν οὐκ ἔχει, ὅτι μὴ διαμένον· τὸ δὲ οὐ διαμένον πῶς ἂν ἔχοι θέσιν; Ἀπὸ δὲ τοῦ ποσοῦ καὶ αἱ τέσσαρες τῶν ἐπισταμῶν ἐξευρέθησαν· τὸ γὰρ συνεχές ποσόν, ἢ ἀκίνατον, καὶ ποιεῖ τὴν γεωμετρίαν, ἢ κίνατον καὶ ποιεῖ τὴν ἀστρονομίαν· τὸ δὲ διωρισμένον ἢ ἀκίνατόν ἐντὶ καὶ ποιεῖ τὴν ἀριθμητικάν, ἢ κίνατόν καὶ ποιεῖ τὴν μουσικάν.

vero propria æqualitas et inæqualitas habetur : nam palmus major impar est unæ, tres autem minores palmi majori æquales sunt; item quinarium numerus denario impar est, at quinarium numerus duplicatus denario par est.

V. Relationis ad aliquid proprium est conjungere contraria : nam patris est etiam filius ac domini etiam servus. Porro finitionis ubi dicitur esse ambitus, definitionis quando nulla permansio, agendi efficacia, patiendi affectio, jacendi positio, habendi impositio. Antegreditur vero quidquid substantiæ et quantitatis proprium judicatur substantiæ et qualitatis proprietates, rursus autem quidquid substantiæ et qualitatis proprium apparet peculiare substantiæ et relationis ad aliquid rationes. Rursus finitio ubi prægreditur definitionem quando, quia ubi ad locum spectat locusque permanet, quando autem ad tempus pertinet, quod propter motum sempiternum non durat. Præterea quies antecedit motionem. Rursus agere ordine prius est quam pati, idcirco quia efficacia patientiam præcedit; denique jacere ordine prius est quam habere.

SUBSTANTIÆ DEFINITIO I.

VI. Dividitur substantia in corpus et incorporeum, corpus in animatum et inanimatum, animatum in sensibile et insensibile, sensibile in animal et plantam animantem, nulla divisione ex adverso opposita. Dividitur autem

animal in rationale et irrationale, rationale in mortale et immortale, mortale in ea quæ sub speciebus subjecta sunt, hominem, bovem et equum et reliqua : species vero in singulas particulas. Rursus unaquæque series rerum bipartita divisione supra oppositarum proprias habet partitiones, similiter usque ad individua corpora et particulas et singula procedentes.

QUANTITATIS DEFINITIO II.

VII. Quantitas septifariam dividitur, in lineam, superficiem, corpus, spatium, tempus, numerum et sermonem. Atque ipsius quidem quantitatis alia pars continua est, alia discreta : porro continuæ partis quinque sunt species, discretæ duæ, numerus et sermo. Præterea quantitatis aliæ formæ ex partibus constant quæ situm quandam inter se habent, velut linea, superficies, corpus et spatium, aliæ ex iis quæ non habent, ut numerus et sermo et tempus : quamvis enim continuæ partis tempus sit, tamen situm non habet, quia non permanet; quod autem non permanet, quomodo id habeat situm? Quantitas etiam quattuor disciplinarum inventrix fuit : siquidem continua quantitas aut immobilis est et geometriam gignit, aut mobilis et astronomiam parit, discreta autem quantitas aut immobilis est et arithmeticam creat, aut mobilis et musicam producit.

(Posui : ^a πόνον; codd. πόσον. ^b συνεχές, τὸ δέ; codd. συνεχής. Τὸ βλ.)

ΛΟΓΟΣ ΠΟΟΤΗΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

η'. Ἄ δὲ ποότης διαιρεῖται ^a εἰς ταῦτα, ἔξιν καὶ διάθεσιν, παθητικὰν ποότητα καὶ πάθος, δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν, σχῆμα καὶ μορφάν. Ἔστι ^b δ' ἂ μὲν ἔξις ἐπίτασις διαθέσεως καὶ μονιμότης καὶ ἴδρυσις ἐκ τῆς συνεχοῦς καὶ ἐνεργομένης διαθέσεως, οἷον εἰς φύσιν μετενεχθεῖσα καὶ δευτέρα τις χρηματίσασα φύσις. Λέγεται δὲ ἔξις καὶ τὰ κατὰ φύσιν ἄμμιν προσόντα καὶ μὴ ἐκ διαθέσεως καὶ προκοπᾶς ἐγγινόμενα, ὡς ἡ ὄψις καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν αἰσθήσεων. • Καὶ ἂ παθητικὰ ποότης ὁμοίως τοῦ πάθους ἐστὶν αὐξήσις καὶ ἐπίτασις καὶ μείωσις. Τὸ δὲ πάθος καὶ τὰν παθητικὰν ποότητα ἐπὶ ὀργῆς καὶ μίσους καὶ ἀκολασίας καὶ τῶν λοιπῶν ^c τᾶς κακίας παθῶν καὶ τῶν ἐκ νόσου παθημάτων, θερμότητος καὶ ψυχρότητος, νῦν μὲν ἐπὶ τῆς ἔξωσις καὶ διαθέσεως τίθεσιν ^d, νῦν δὲ ἐπὶ τᾶς παθητικᾶς ποότητητος καὶ ^e τοῦ πάθους, καὶ ἔντιν ^f εἰπεῖν, ὅτι καθὸ μὲν μεθεκτόν, ἔξιν προσηγόρευσαν, καθὸ δὲ πάθος ἐμποικεῖ, παθητικὰν ποότητα ταῦτα ὠνόμασαν, ὃ ἔστιν ^g εἰς ἴδρυσιν καὶ μονιμότητα εἰπεῖν.

(Posui : ^a διαιρεῖται; codd. διάκειται. ^b ἔστι; codd. ἐστὶ. ^c λοιπῶν; libri λοιπέων. ^d τίθεσιν; libri τίθησιν. ^e καὶ; deest in codd. ^f ἔντιν; libri ἔντιν. ^g ὃ ἔστιν; libri ὃ ἔστιν.)

θ'. Ἡ γὰρ μετρία ἀλλοίωσις πάθος ὠνόμασται, ὡστε ^a ἀπὸ τοῦ μὲν μετέχοντος ἔξις ἂν γένοιτ' ἢ θερμότητος,

οὕτως ^b ἀπὸ τοῦ ἀλλοιωθέντος ^c παθητικὰ ποότης ἢ πάθους δύναμις λέγεται, οἷον ἐπὶ τοῦ βρέφους, ὅταν λέγη τις ^d δύναμις δρομικόν ἐστὶ, δύναμις φιλόσοφον, καὶ ἀπλῶς ὅταν ἄρτι μὲν οὐκ ἔχη ^e τὸ δύνασθαι ἐνεργεῖν, περιόδοι δὲ ^f χρονικοῖς ἐνδεχόμενον ἐγγενέσθαι τὸ δύνασθαι. Ἄδυναμία ^g δὲ ὅταν ἀνεπίδεκτος ἂ φύσις ἢ ^h ἐπὶ τῷ τινὰ ποτε ἐνεργεῖαν παραδέξασθαι, οἷον ἀνθρώπων τὸ ἀναπτᾶναι ἀδύνατον, καὶ ἵππων τὸ ὀμιλέειν, καὶ ἀετῶν βιοτεύειν ἐν ὕδατι, ἢ ὅσα κατὰ φύσιν ἀδύνατα. Σχῆμα δὲ λέγεται ἡ τοιαύτη διατύπωσις καὶ διάπλασις· μορφά δὲ ἡ ἐξωθεν ἐπιφανομένη ποιότης ἐκ χρώματος καὶ διαμόρφωσις ἢ ἡ ἐπιπολάζουσα εὐχροία, ἢ καὶ ἡ τούναντιον δύσχροια, καὶ ἀπλῶς ἡ τοιαύτη ἐπιβάλλουσα τῇ ὄψει τῆς ἐπιφανείας μορφά. Οἱ δὲ τὸ μὲν σχῆμα ἐπὶ τῶν ἀψύχων διέλαβον, τὰν δὲ μορφάν ἐπὶ τῶν ἐμψύχων. Οἱ δὲ εἶπον ⁱ σχῆμα μὲν τὸ χωροῦν ^k διὰ βάρους, μορφάν δὲ τὴν ἐξ ἐπιπολῆς ἐπιφάνειαν, περὶ ὧν μεμαθήκατε.

(Scripsi : ^a ὡστε; codd. ὡς τε. ^b οὕτως ἀπὸ τοῦ; codd. ἀπὸ δὲ τοῦ. ^c ἀλλοιωθέντος; codd. ἀλλοιοῦντος. ^d λέγη τις; codd. λέγη. ^e ἔχη; codd. ἔχει. ^f περιόδοις δὲ χρονικοῖς; libri παρδοῖς χρονικοῖς. ^g ἀδυναμία; libri ἂ δυναμία. ^h ἢ; libri ἂ. ⁱ εἶπον; libri εἰπεῖν. ^k χωροῦν; codd. ἐγχωροῦν.)

ΛΟΓΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙ.

ι'. Τῶν πρὸς τι γενικώτερον ἢ ^a διαιρέσις τετραχῶς διαιρεῖται, φύσει, τέχνα, τύχα καὶ προαιρέσει· φύσει μὲν ὡς πατὴρ πρὸς τὸν υἱόν, τέχνα δὲ ὡς μαθητῆς πρὸς

TERTIA QUALITATIS DEFINITIO.

VIII. Qualitas dividitur in habitum et affectionem, patibilem qualitatem et perturbationem, vim et imbecillitatem, figuram et formam. Est vero habitus intentio affectionis atque adeo constantia ac stabilitas ejus perpetuitate innixa, quasi in naturam versa et altera quaedam exorta natura. Præterea habitus dicitur quidquid naturæ nobis insitum est ac non affectione et progressu nobis hæret, ut visus cæterique sensus. Quin etiam patibilis qualitas similiter perturbationis est vel incrementum et intentio vel deminutio. Cæterum perturbationem et patibilem qualitatem de ira et odio et licentia reliquisque vitiosis perturbationibus et morbis, calore et frigore, loquentes, nunc in habitu et affectione ponunt, nunc pro patibili qualitate et perturbatione habent, ideoque dicere licet, eos quatenus participata res sit habitum vocasse, quatenus afferat perturbationem, patibilem qualitatem hoc rerum genus nominasse, quod in stabilitatem et constantiam convenit.

IX. Etenim modica animi commotio perturbatio appellata est, utque ejus culpa qui caloris particeps est, calor in habitum abire possit : ita ab eo qui commotus animo

est patibilis qualitas vel perturbationis facultas nomen mutuatur, velut quum quis infantem cursu valere dicit vel facultate philosophum esse, omninoque quum nunc quidem non habet agendi facultatem, fieri autem potest, ut certis temporum curriculis facultas illa ei contingat. Imbecillitas vero est, quum natura ab efficacia quadam aliquando abhorret, velut neque homini subvolare licet, neque equo loqui, neque aquilæ in aqua vivere, vel quacumque naturæ repugnant. Figura porro appellatur talis conformatio et facies : forma autem externa qualitas e colore orta et effigies vel eminentis coloris sive suavitas sive e contrario insuavitas, omninoque hujusmodi in oculos incurrens oris species. Quidam figuram de inanimatis dici statuerunt, formam de animatis. Alii vocarunt figuram quidem id quod altius penetrat, formam vero eminentem oris speciem, de quibus audivistis.

QUARTA DEFINITIO RELATIONIS AD ALIQUID.

X. Res ad aliquid relatæ generatim quadrifariam dividuntur, natura, arte, fortuna et consilio : natura quidem ut pater ad filium comparatus, arte vero ut discipulus ad magi-

διδάσκαλον, τύχη δὲ ὡς δῶλος πρὸς δεσπότην, καὶ προαιρέσει ὡς φίλος πρὸς φίλον καὶ ἐχθρὸς πρὸς ἐχθρόν, εἰ καὶ ἀπλῶς πάντα φύσει.

(Scripsi : ^a ἡ διαίρεσις; codd. διαίρεσις.)

ΛΟΓΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ ΤΟΥ ΠΟΥ.

ια'. Τὸ ποῦ διαιρεῖται κατὰ τὸ ἀπλούστερον ἐξαχῶς, ἄνω, κάτω, ἔμπροσθεν, ὀπίσθεν, δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Ποικίλλεται δὲ ἕκαστον τούτων· τοῦ γὰρ ἄνω πολλαὶ διαφοραὶ ἐν αἰθέρι, ἐν ἀστροῖς μέχρι τοῦ πόλου, ὑπὲρ τὸν πόλον, καὶ τὰ κάτω ὡσαύτως, καὶ τὰ ἄπειρα ^a ἀπείρως τοῖς μερικωτέροις τόποις ποικίλλεται. Ἡ δὲ τούτων ^b μεγίστη ἀμφιβολία λεχθήσεται.

(Posui : ^a ἄπειρα; codd. ἀπειράκις. ^b τούτων μεγίστη; codd. ἡ δὲ τούτων ἡ μεγίστη.)

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΠΟΤΕ ΕΚΤΟΣ.

ιβ'. Τὸ δὲ πότε εἰς τὸν ἐνεστώτα, παρωχαμένον καὶ μέλλοντα διαιρεῖται· ὁ ἐνεστώς ἀδιαίρετος, ὁ παρωχαμένος εἰς ἐννέα, ὁ μέλλον εἰς πέντε. Ἐν δὲ τοῖς ὑπερτάτοις περὶ τούτων ἐλέχθη.

(Vide Simplicium ad Aristot. Categ. fol. 5. 6. Conf. Schol. Arist. pag. 80 ed. Brandis.)

ΛΟΓΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ ΤΟΥ ΠΟΙΕΙΝ.

ιγ'. Τὸ δὲ ποιεῖν διαιρεῖται εἰς πρᾶξιν καὶ λόγον καὶ διανόημα. Ἄ πρᾶξις εἰς τὰν διὰ χειρῶν ἐργασίαν,

εἰς τὰν δι' ὀφθαλμῶν καὶ ὀργάνων ἐργασίαν καὶ εἰς τὰν διὰ ποδῶν. Καὶ τούτων ἕκαστον εἰς ἰδικὰς ἐργασίας τὰς κατὰ μέρος διαιρουμένας. Ὁ δὲ λόγος εἰς τὰν Ἑλλάδα γλιώτταν, εἰς βάρβαρον, καὶ τούτων ἕκαστη εἰς διαλέξεις ποικίλλεται. Τὸ δὲ διανόημα εἰς μυρία ^a τῶν νοαμάτων ἐγκοσμίων τε καὶ ὑπερκοσμίων. Ὑπερτι ^b τῶν ποιεῖν καὶ ὁ λόγος καὶ τὸ διανόημα ἐνεργεῖα ὄντα τοῦ λογικοῦ. Φαμέν γάρ, τί ποιεῖ ὁ δεῖνα; ἀποκρινόμεθα ὁμιλεῖ, διαλέγεται, διανοεῖται, λογιζέται, καὶ τὰ ἐξῆς.

(Scripsi : ^a μυρία; codd. μύρια. ^b ὑπερτι τῶν ποιεῖν; libri ὑπὲρ τοῦ ποιεῖν.)

ΛΟΓΟΣ ΟΓΔΩΟΣ ΤΟΥ ΠΑΣΧΕΙΝ.

ιδ'. Τὸ πάσχειν διαιρεῖται εἰς ψυχὴν καὶ σῶμα, καὶ τούτων ἕκαστον εἰς τὰ ἐξ ἐνεργείας ἐτέρου πάθη. Ἐξ ἐνεργείας δὲ ἴσθιν, ὅταν τύπτηται ^a τις. Τὰ δὲ δίχα τοῦ ἐνεργοῦντος, ἂ πάλιν εἰς τὰ μυρία τῶν παθῶν εἶδη τὰν διαίρεσιν δέχεται.

(Scripsi : ^a τύπτηται τις; codd. τύπτεται τις.)

ΛΟΓΟΣ ΕΝΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΕΕΣΘΑΙ.

ιε'. Τὸ δὲ κέεσθαι εἰς τρία διαιρεῖται, στάσιν, κεθεράν, ἀνάκλισην, ὧν ἕκαστον πάλιν τρόποις διαφορὰς ποικίλλεται. Ἄ τε γὰρ στάσις διάφορος, ἢ ἐπ' ὄλου τοῦ πέλατος, ἢ ἐπ' ἄκρων δακτύλων, ἢ ἐπ' ὀρθῶν τῶν ἰγνῶν, ἢ ὀκλαζόντων ἐπὶ βημάτων, ἴσων, ἀνίσων, ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς ποσίν, ἢ ἐπ' ἐνί, ποριζόμενον ἢ τε

strum, fortuna ut servus ad dominum, consilio denique ut amicus ad amicum et inimicus ad inimicum, quamvis omnino omnia naturâ distribuuntur.

QUINTA DEFINITIO UBI.

XI. Definitio ubi crassiore Minerva in sex partes dividitur, supra, infra, a fronte, a tergo, ad dextram et ad laevam. Earum unaquæque variatur: nam rerum quæ supra sunt multa notantur discrimina in æthere, in astris usque ad cæli verticem, et supra verticem, pariterque quæ infra sunt atque infinita infinitis locorum partibus variantur. Sed maxima harum rerum ambiguitas explicabitur.

SEXTA DEFINITIO QUANDO.

XII. Definitio quando in tempus præsens, præteritum et futurum dividitur: præsens individuum est, præteritum in novem partes distribuitur, futurum in quinque; de quibus in superioribus dictum est.

SEPTIMA AGENDI DEFINITIO.

XIII. Ipsum agere dividitur in actionem, sermonem et cogitationem. Actio distribuitur in labores vel manibus vel veruculis et instrumentis vel pedibus obeundos. Sed

ex his unaquæque res ad peculiare pertinet labores singulatum distribuendos. At sermo lingua græca et barbara atque earum utraque dialectis variatur. Denique cogitatio multiplici rerum tum terrestrium tum cælestium meditatione mutatur. Subest faciendi notioni etiam sermo et cogitatio, quæ re vera rationis sunt. Dicimus enim, quid facit quidam? respondemus sermocinatur, colloquitur, secum reputat, ratiocinatur, et cætera.

OCTAVA PATIENDI DEFINITIO.

XIV. Ipsum pati dividitur inter animum et corpus atque eorum utrumque affectionibus alterius efficacia ortis mutatur. Quando quis enim verberatur, alterius efficaciam sentit. Sunt etiam aliæ affectiones nullo alterius interventu procreatae, quæ rursus in sexcentas affectionum species distribui possunt.

NONA JACENDI DEFINITIO.

XV. Situs in tria dividitur, statum, sessionem, accubitionem, quæ singula rursus diversis modis variantur. Etenim status diversus est, ita ut vel totis pedum plantis, vel extremis digitis, vel rectis poplitibus, vel flexis genibus et succiduis vestigiis sive æqualibus sive inæqualibus,

καθέδρα ὁμοίως, ὀρθωσις, πρηγής, ὑπτία ^a, ἐπ' ὀρθο-
γωνίῳ τῷ τῶν γονάτων σχήματι, καὶ ἀμβλυγωνίῳ,
καὶ ἐναλλάξ τῶν ποδῶν, ἢ ἄλλως διακειμένη ^b ἢ τε
ἀνάκλισις ὡσαύτως ἢ ὑπτία ^c ἀνάκειται, ἢ πρηγής
καὶ πλάγιος ἐκτάδην, ἢ ἠπλωμένως, ἢ ἐν καμπύλῳ,
ἢ σκολιῷ τῷ σχήματι. Καὶ ἀπλῶς ποικιλῆ ^d, καὶ
οὐ μονοειδής ἢ διαίρεσις. Ἐτι διαιρέεται τὸ κέεσθαι
καὶ εἰς χύσιν, ὡς ἐπὶ τοῦ σίτου, ψάμμου, ἐλαίου καὶ
ὑδατος, καὶ τῶν λοιπῶν, ὅσα τοῦ κέεσθαι ἐντι ξηρὰ
ὄντα, καὶ εἴ τι ὑγρᾶς γνωρίζομεν φύσεως. Καὶ μέντοι
καὶ τὸ ἠπλωσθαι τοῦ κείσθαι ἐστίν, ὡς ἐπὶ λίνου καὶ
τῶν ἐπιπλάων.

(Scripti : ^a ὑπτία; libri ὑπτίος. ^b διακειμένη;
codd. διακειμένος. ^c ὑπτία; libri ὑπτίος. ^d ποικιλῆ;
codd. ποικίλιος.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΧΕΙΝ.

ισ'. Τὸ δὲ ἔχειν εἰς περίθεσιν διαιρέεται, ὡς τὸ

ὑποδεέσθαι, ὠπλισθαι, ἐσκεπάσθαι· εἰς τε ἔνθεσιν,
ὡς ἐπὶ μεδίμνου καὶ κεραμίου καὶ τῶν λοιπῶν ἀγγείων.
Λέγομεν γάρ, πυρὸς ἔχειν τὸν μεδίμνον, ἢ οἶνον τὸν
κέραμον. Καὶ εἰς πλοῦτον καὶ κτῆσιν, οἷον πλοῦτον
ἔχων, ἀγρόν, ζεῦγος, καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια.

Ἀρχύτας ἀναγνοὺς τὸν Ἐρατοσθένους Ἑρμῆν τοῦτον
ἐπήνεσε τὸν στίχον·

Χρειῶ πάντ' ἐδίδαξε, τί δ' οὐ χρεῶ κεν ἀνεύροι;

καὶ τοῦτον·

Ἵσοθῶσιν καὶ μάλλον ἐπωδίνουσι μέριμναι.

(Stobæus Floril. XCV, 15. Sed hic Archytas a
Tarentino diversus fuit.)

Τέλος.

aut ambobus pedibus aut uni insistamus : similiter sessio
est erecta, prona, supina, genuum figurâ vel rectum vel
obtusum angulum referente, pedibusque decussatim po-
sitis, vel aliam habet speciem : eodemque modo accubitus
vel supina est vel prona et extento vel porrecto corpore
obliqua, vel incurvæ vel tortuosæ formæ assimilata.
Omnino varia ac non uniformis divisio est. Præterea situs
in fusionem dividitur qua voce utimur verbi causa de pane
loquentes, de arena, de oleo et aqua et reliquis rebus,
quæ jacere dicuntur quum siccæ sint vel si quid humida
præditum natura cognovimus. Sed expansa quoque
jacere dicuntur, quod in retia atque omenta convenit.

DECIMA HABENDI DEFINITIO.

XVI. Habendi notio in partes divisa pertinet primum

ad res imponendas ut calceamenta, arma, velamina :
deinde ad immittendas; quod de medimno, testa et reliquis
vasis dici constat. Dicitur enim medimnus habere triticum,
testa vinum. Denique ad divitias et facultates spectat;
est enim qui habeat divitias, agrum, vehiculum atque
horum similia.

Archytas quum Eratosthenis Mercurium legisset, hunc
versum laudavit :

Necessitas omnia docuit. Quid enim non illa inveniat?
et illum :

Curæ emendant et plura parturiant.

Finis.

